14
4 G
7

A 690

C· 4
S· 1
O· 2
N· 4

14-17.h.25

OMNIA
D. PLATONIS OPERA

Tralatione Marſilii Ficini, & ad Græcum codicem accurata caſtigatione.

Quæ recenti hac editione noſtra multo quàm antea ornatiora, & locupletiora ſunt facta, opera, & diligentia Iacobi Tapia Aldana:

Mendis ſublatis plurimis, quæ Platonis non minus Germanum ſenſum deuaſtauerant, quàm dilucidationes Marſilij pernicioſe corruperant.

Cum Indice pleniſsimo, vt inſpicienti patebit.

VENETIIS, Apud Hieronymum Scotum.

M D LXXI.

MARSILII FICINI FLORENTINI IN LIBROS PLATONIS,

AD LAVRENTIVM MEDICEM, VIRVM MAGNANIMVM.

PROOEMIVM.

DIVINA prouidentia fortiter attingens omnia, ſuauiterq; diſponens, magnanime
Laurenti, ſtatuit religionem ſanctam non ſolùm Prophetis & Sibyllis, ſacrisq;
armare doctoribus, verumetiam via quadam, elegãtiq; philoſophia ſingulariter
exornare: vt ipſa pietas omnium origo bonorũ, tam ſecura tandem inter omnes
ſapientiæ & eloquẽtię profeſſores incederet, quàm tuta penes domeſticos con-
quieſcit. Oportebat enim religionem (quę vnica eſt ad felicitatem via) nõ rudio-
ribus tantum hominibus, verumetiam peritioribus cõmunem fore. Qua quidem
duce omnes ad beatitudinem, cuius gratia nati ſumus, & ad quã conſequendam
communi ſtudio laboramus, facilius tutiusq; peruenire poſſimus. Itaq; Deus omnipotens, ſtatutis tem-
poribus diuinum Platonis animũ ab alto demiſit, vita, ingenio, eloquioq; mirabili, religionem ſacram
apud omnes gentes illuſtraturum. Cùm verò ad hæc vſque ſecula ſol Platonicus nondum palàm Lati-
nis gentibus oriretur, Coſmus Italiæ decus, & inſignis pietate vir, Platonicam lucem, religioni admo-
dum ſalutarem, à Græcis ad Latinos propagare contendens, me potiſſimum intra ſuos lares plurimùm
educatum, tanto operi deſtinauit. Ego autem etſi à tenera ætate nominis Platonici cultor, rem tamen
adeò grauem, non meis quidem, ſed aui tui Coſmi proſperis auſpicijs ſum aggreſſus, ſperans diuinam
opem tam neceſſario, tamq; pio officio nõ defuturam. Hac ergò in primis ſpe ductus Academiam ſum
ingreſſus, decemq; ex ea Platonis noſtri dialogos, Coſmo prius quàm naturæ cõcederet, Latinos feci.
Poſt eius obitum patri tuo Petro præſtantiſſimo viro, dialogos nouem legendos dedi. Poſtquam verò
Petrus è vita deceſſit, fortuna pręclaris ſępe operibus inuida, inuitũ me à traductionis officio diſtrahæ-
bat. Verùm tu & religionis cultor, & philoſophiæ patronus, me ad incœptum omni fauore & auxilio
reuocaſti. Quamobrem ad inſtitutum munus felicibus iterum auſpicijs ſum regreſſus, neque traduxi
tantum, verumetiam partim argumentis mentem perſtrinxi Platonicam: partim quoad potui breuibus
commentarijs explicaui. Opus itaque totum diuino auxilio iam abſolutum tibi libentiſſimè dedico. Ad
quem illa etiam quæ maioribus tuis inſcripta ſunt, iure hæreditario pertinent, virum profectò auitę pa-
ternæq; in patria colenda virtutis hæredem. Leges autem inter dialogos funebrem Platonis oratio-
nem pio fratri tuo Iuliano dicatam. Prætereà vbi ad librum de Regno perueneris, videbis Federicum
Vrbinatem ducem eo die à me honoratum, quo ipſe tuas ædes honorifice ſalutauit. Non ſolùm verò
ſeptem atq; triginta libri, qui ſolo tuo inſigniti ſunt titulo, ſed cuncti denique tui ſunt, quandoquidem
omnes tui gratia ſunt abſoluti, atq; ego ſum tuus. Neq; verò me Platonicum in his libris ſtylum omni-
no expreſſiſſe profiteor, neq; rurſus ab vllo, quamuis admodum doctiore, vnquam exprimi poſſe con-
fido. Stylum inquam non tam humano eloquio, quàm diuino oraculo ſimilem, ſæpe quidem tonan-
tem altius, ſæpe verò nectarea ſuauitate manantem, ſemper autem arcana cœleſtia complectentem.
Profectò quemadmodum mundus tribus præcipuè dotibus eſt munitus, vtilitate, ordine, ornamento,
atque ex his diuinum nobis teſtatur artificem: ita Platonicus ſtylus continens vniuerſum, tribus potiſſi-
mum abundat muneribus, philoſophica ſententiarum vtilitate, oratorio diſpoſitionis elocutionisq; or-
dine, florum ornamento poeticorum, & vbique tum diuinis vtitur teſtibus, tum etiam certiſſimum de
architecto mundi deo perhibet teſtimonium. Valeant igitur magnanime Laurenti, valeant procul om-
nes, qui minutiſſimas erudiendæ pueritię à Platone rationes efflagitant. Erudiant alij rudiores, & erudi-
ti deniq; fores Platonicas adeant, inde non tam puerilia rudimenta, quàm diuina myſteria tandem re-
portaturi. Dixi modo Laurenti tandem. Nam Plato noſter antequam diuina fundat oracula, ne ſacra
prophanis cõmunia fiant, audientium animos triplici paulatim ad ſummum calle perducit, purgatione,
reſolutione, conuerſione. Quamobrem multa leguntur apud Platonem ad purgãdos perturbationibus
animos pertinentia. Plura rurſum ad ſoluendas mentes à ſenſibus. Plurima etiam ad conuertendas, tum
in ſeipſas, tum in deum omniũ autorem, in quem veluti ſolem ritè conuerſę, optatis inde veritatis radijs

feliciter illuſtrentur. Interea Plato noſter, dum occultis ſæpe modis humano generi neceſſarium tractat officium, interdum iocari videtur & ludere. Verùm Platonici ludi atque ioci multo grauiores ſunt quàm ſeria Stoicorum. Neq; enim per humiliora quędam dedignatur alicubi peruagari, modò ſenſim auditores captans, humiliores facilius ad excelſa perducat. Miſcet frequēter grauiſſimo quodam conſilio vtilia dulcibus, quo modeſtis ſermonis blandi leporibus animos natura proniores ad voluptatem, per ipſam voluptatis eſcam ad cibum alliciat ſalutarem. Fingit & ſæpe fabulas more poetico: quippe quum ipſe Platonis ſtylus, nō tam philoſophicus quàm reuera poeticus videatur. Furit enim interdum atq; vagatur, vt vates, & ordinem interea non humanum ſeruat, ſed fatidicum & diuinum, neq; tam docentis perſonam agit, q̃ ſacerdotis cuiuſdam atq; vatis: partim quidem ſurētis, partim verò cęteros expiātis, & in diuinum furorem ſimiliter rapientis. Fabulis verò inter hęc ob id potiſſimum vti videtur: vt inter varios Academię flores oblectentur quidem omnes, ſed expiati duntaxat poma decerpant, veſcantur ſuauius, facilius concoquant, profectius nutriantur. Agit autē dialogis omnia: vt ſermo viuens, perſonas loquētes ante oculos ponat, perſuadeat efficacius, & moueat vehementius. Accedit ad hæc, quòd amicos (vt par eſt) opportune dialogis ſuis honeſtat, facilius multos poſteritati commendans. Præterea opiniones eadem de re diuerſę cōmodius dialogo recenſentur. Mitto quòd dialogus mira quadam varietate delectat, & attentione audientes detinet & legentes. Verùm quidnā longius per minutiora quędam & humiliora digredimur? Sophia magnanime Laurenti, quæ ſolo Iouis capite nata, ab initio cum eo erat cuncta componens: patrem imitans, ipſa quoque filiam ſolo capite peperit, Philoſophiam nomine, cuius deliciæ forent, eſſe cum filijs hominum. Hanc igitur in terra quondam per varias gētes peregrinantem excellentiora paſſim admirabantur ingenia. Quorum in numero Plato noſter non ſolùm admiratus eſt illam: ſed & primus & ſolus ad ſummum excoluit. Huic enim ille primus tanquam ſacræ ſacerdotia cinxit tempora mitra: præterea peplum induit, quod Auguſtam filiam Mineruæ deceret: caput etiam manusq; & pedes ſuauiter redolentibus illiniuit vnguentis. Deniq; ſolùm ipſum quacunq; philoſophicum numen incederet, varijs aſperſit floribus, & ornauit. Talis erat, atq; etiam eſt huius diuę intra limites Academiæ deambulātis habitus, talis ornatus. Quoties verò extra hortos Academicos peruagatur, nō ſolùm vnguenta ſemper amittit & flores, ſed etiam proh nefas, ſæpe incidit in latrones, atq; amiſſis ſacerdotij & grauitatis inſignibus nuda paſſim, & quaſi prophana pererrat, adeoq; deformis apparet, vt neq; Phœbo vlterius Mercurioq; ſuis familiaribus placeat: neq; inſuper vel auo ſuo Ioui, vel Mineruæ matri probetur. Cæterū ſtatim materno cōſilio intra parietes & hortos Academiæ ſeſe recipiens, antiquū reſumit decus: & ibi velut in patria libentiſſimè requieſcit. Quamobtem iuuat vnà tecū Platonice Laurenti omnes, tum diſcendi, tum bene viuendi cupidos, ad Academiam Platonicam cohortari. Hic. n. iuuenes vel inter iocandum præcepta morū, vel inter ludendum induſtriam diſſerēdi iucundè admodū & facilè conſequentur. Hic viri etiā rei tum familiaris, tum publice diſciplinam abundè perdiſcent. Hic ſenes pro mortali vita, vitam ſpetabunt æternā. In Academiæ hortis poeræ ſub lauris canentem Apollinem audient. In veſtibulo Academiæ oratores ſpectabunt Mercuriū declamantē. In porticu vero, & aula iuriſconſulti ciuitatumq; gubernatores, Iouem ipſum auſcultabunt, ſancientem leges, iura dictantem, imperia gubernantem. In ipſis deniq; penetralibus philoſophi Saturnum ſuum agnoſcent, cœleſtium arcanorū contemplatorem. Vbiq; verò ſacerdotes rerumq; ſacrarū antiſtites arma reperient, quibus pietatem aduerſus impios ſtrenuè protegant. Huc igitur, huc precor, omnes accedite, qui liberales colitis diſciplinas, hic eas, & libertatem vitæ pariter adepturi: huc deniq; cuncti cōcurrite, quos aſſequendæ veritatis, & cōſequendæ beatitudinis perpetuus ardor inflāmat: hic aſpirante Deo, veritatem ad votū, & felicitatē conſecuturi. Verùm interim admonēdi eſtis, ne temere de rebus Platonicis, imò verò diuinis feratis ſententiā, ſed longo & æquo examine iudicetis, neq; liuidam in eos cenſurā exerceatis, qui procul ab omni liuore vobis vigilant & laborant. Imò verò fauete libēter autori pio, fauete etiam traductori, non ſolùm translatione verborū, ſed explicatione ſententiarū cōmuni omnium vtilitati pro viribus conſulenti. Nolite precor antiquam ſalutaremq; doctrinam, heu iandiu nimis oppreſſam, nuper autem in lucem diuina prouidentia prodeuntem, inſequi crudeliter & opprimere, ne fortè quam Deus omnipotens vult vbiq; viuam, mortalis homo fruſtrà perditā velit. Dextera. n. domini fecit virtutem, dextera domini iam exaltauit eam, non morietur, ſed viuet, & narrabit opera domini.

SED quonā optime Laurenti nos ingens in Platonē ac neſciēs tenere modū, raptauit amor? Num in Platonis cauſa declamauimus, oratorię facundiæ principis? Satis. n. ſuperq; ipſe pro ſua cauſa declamauerit, apud eos prę ſertim qui perturbationibus vacui, æquos ſe prę ſtiterint auditores. Te verò in prę ſentia minimè adhortabor, mirū in modū ad hęc omnia voluntate propēſum, ingenio promptū, ſtudio eruditū. Sed optabo duntaxat, vt & legas feliciter, & feliciſſimè viuas, Marſilij tui memor. Dum verò Marſiliū Ficinū nomino, Philippū quoq; Valorem Academicū noſtrū intellige pariter nominatū. Nam ſi valor atq; Marſilius in Platone defendēdo, & in te amādo idē ſunt, proculdubio inter ſe quoq; ſunt idem. Valorē tibi Laurēti ſingularis ſua virtus probat, Platonicus honor laudat, incredibilis in te amor valde cōmēdat.

PLATONIS

PLATONIS VITA,

ET PRIMO GENEALOGIA ET GENESIS.

PLATO Athenienſis Ariſtonis & Perictiones ſiue Potonæ filius à Neptuno genus vtrinque ducit. Nam Solon à Nereo & Neptuno deſcendit. Solonis verò frater Dropides Critiam maiorem genuit: à quo Calæſchrus ortus duos habuit filios, Critiam ſcilicet minorem, qui vnus ex triginta Athenarum gubernatoribus fuit, atq; Glauconem Charmidis & Perictiones patrem. Perictione verò Ariſtoni nupta, Platonē peperit & Adimantum & Glauconem. Fœminam quoq; Potonam: quæ Eurymedonti nupta, peperit Speuſippum. Rurſus Ariſto Platonis pater à Codro filio Melanti deſcendit, qui iterum in Neptunum ſicut & Solon originem referunt. Ferunt Athenis celebre eſſe, Ariſtonem Perictionæ, cùm eſſet ſpecioſiſſima, congredi conatum eſſe. Verùm fuiſſe illius conatus irritos, vidiſſeq; in ſomnis Apollinem, atq; ab eo iuſſum mundam à coniugali copula quoad pareret, ſeruauiſſe. Quod & Laertius & Polycrates ſcribunt. Naſcitur Athenis vel in Aegina à Troiæ captiuitate anno ſeptingenteſimo quinquageſimoſexto: ab vrbe condita treceteſimotertio: antè Chriſti aduentum quadringenteſimo vigeſimotertio. Platonis geneſim qualem adoleſcens audiueram, in libro de Amore ſignificaui: ſed nunc adducam qualem Iulius Firmicus Aſtronomus deſcribit. Cuius opinionem hac in re exiſtimo veriorem. Eſt autem eiuſmodi: In aſcendente aquario Mars, Mercurius, Venus. In ſecunda, Sol in piſcibus. In quinta, Luna in Geminis. In ſeptima, Iupiter in Leone. In nona, Saturnus in Libra. Hanc geneſim Iulius Firmicus aſſerit ſignificare virum, qui mirabili eloquentia polleat, cœleſtique ingenio ad omnia ſecreta diuinitatis accedat.

Educatio, indoles, eruditio, ſobrietas Platonis.

FErtur, cùm in cunis eſſet, labijs infantis apes mel infudiſſe, eloquentiæ futuræ præſagium. Aiunt Socratem vidiſſe per ſomnium oloris pullū ſibi in gremio plumeſcere, qui continuò exortis pennis, expanſis alis in altum euolans, ſuauiſſimos cantus ediderit. Poſtridie quum à patre ſibi Plato cōmendatus eſſet, hunc eſſe cygnum quem viderat dixiſſe. Poetico ſtylo in adoleſcentia floruit. Elegias compoſuit, & tragœdias duas, quas & ipſe igni dedit, cùm primū animum ad philoſophiam applicuiſſet. Primis literis à Dionyſio præceptore imbutus eſt, deinde Socratem audiuit vigeſimum annum ætatis agens. Poſt Socratis mortem Cratylo Heracliti diſcipulo, & Hermogeni Parmenidis philoſophiam tuenti ſeſe accommodauit. Cùm eſſet annorum duodetriginta Megaram ſe ad Euclidem cùm alijs Socraticis contulit. Hinc Cyrenen profectus, Theodorum mathematicum audiuit, atque inde in Italiam ad Pythagoreos Philolaum & Architam Tarentinum Eurytumq; cōceſſit. Ab his in Aegyptum ad prophetas & ſacerdotes ſe recepit. Decreuerat ad Indos Magoſque progredi: verum propter Aſiæ bella à propoſito deſtitit. Regreſſus demum Athenas, in Academia vitam duxit: quem inſalubrem Atticæ locum dicitur elegiſſe, quòd etiam diuus Baſilius & Hieronymus comprobant, vt nimis bonus corporis habitus ceu vitis nimia luxuries amputaretur. Erat enim & ſpecioſiſſimo & robuſtiſſimo corporis habitu. Vnde & à latis humeris, ampla fronte, & egregio totius corporis habitu orationiſq; vbertate, Plato eſt nuncupatus: cùm antè nominatus fuiſſet Ariſtocles. Nihil in eo deforme, niſi fortè vox aliquantulum gracilis, & neſcio quid ſub ceruice gibboſum eum aliquantulū deformabat. Ob Academiæ habitationem paſſus eſt quartanam febrem menſes decem atque octo: ſed ſobrietate & diligentia ſua vires poſt febrem validiores quàm antè recuperauit.

Militia et nauigatio Platonis trina.

MIlitauit ter. Primo in Tanagram, ſecundo in Corinthum, tertio in Delum, vbi etiam victoria potitus eſt. In Siciliam ter nauigauit. Primo vt inſulam & ætnea miracula crateresq; videret. Agebat tunc quadrageſimum ætatis annum: quo etiam tempore Dionyſius Hermocratis filius vt ſecum loqueretur, impulit, vbi cùm ille de tyrannide diſſereret, dicens non id præſtare quod ſibi ſoli eſſet vtile, niſi virtute etiam excelleret, offenſum tyrannū atq; iratum dixiſſe aiunt. Verba tua ocioſorum ſenum ſunt. At ille, Et tua, inquit, tyrannidem ſapiunt. Ad hæc indignatum tyrannum primo quidem illum necare voluiſſe. Deinde verò à Dione, & Ariſtomene obſecratum, id minimè effeciſſe: verùm Polidi Lacedemonio qui per id tempus legatus ad ſe venerat, eum tradidiſſe vt venundaretur, eum ille in Aeginam adductum vendidit. Quo tempore & Charmander tanquam mortis reum accuſauit. Sane inita peruulgatam apud eos legem, capitale erat, ſi quis Athenienſium eam inſulam adijſſet. Cæterum cum à quodam fuiſſet allegatum, diſciplinæ gratia eò philoſophum aſcendiſſe, legemque illam de hominibus, non de philoſophis qui ſuper homines ſunt, loqui, abſolutum eum dimiſere, neq; occidendum, ſed vendendum decreuerunt. Aderat fortè Anniceris Cyrenaicus, qui eum viginti minis redemit, remiſitq; Athenas ad amicos. Polidem verò à Cabria ſuperatum, & poſtmodū in Elice fuiſſe ſubmerſum fama eſt, dæmonio ſibi nunciante talia illum philoſophi gratia perpeti. Non tamen quieuit Dionyſius. Verùm cùm cognouiſſet quæ illi contigerant, ſcripſit Platoni, orans ne is ſe maledicta inſequeret. Ad quem ille ſcripſit, non tantum ſibi à philoſophia ſupereſſe otij, vt Dionyſij meminiſſet. Obtrectatoribus quibuſdam Platonem à Dionyſio derelictum obiectantibus reſpondit, imò verò à Platone Dionyſius eſt relictus. Secundo profectus eſt ad Dionyſium iuniorem, ab eo & Dione philoſophandi gratia accerſitus, hac quoque ſpe ductus, ſe ſuis conſilijs effecturum, vt illic ex tyrannide, aut reſpublica fieret, aut regnum, viſurumque quod iandiu vehementer optabat, gubernationem ſcilicet quandam maximè philoſophicā, in qua vel gubernent philoſophi, vel gubernatores philoſophentur. Putabat enim ciuitates non aliter poſſe miſeriam euitare. Id omne non vi aut dolo, ſed philoſophicis rationibus perſuaſo Dionyſio fieri cupiebat. Sed quarto ferè menſe poſt Platonis acceſſum, Dionyſius falſis impulſus calumnijs Dionem quaſi tyrānidi inſidiantem expulit. Platonem vero libenter amplectebatur. At Plato in patriam rediit. Tertio acceſſit Dionem Dionyſio reconciliaturus, & ab vtroque iterum atq; iterum obſecratus, rogatus etiam ab Archyta. Tunc & Dionyſius vittatam illi triremem obuiam miſit, & Archedemum Pythagoricum oratorem, nobileſq; permultos, & ipſe quadrigis albis egredientem excepit. Poſtulauit Plato promiſſam Dionis reſtitutionem, atq; inſuper vrbem ac homines qui iuxtà conſtitutam ab eo rempublicam viuerent. Idq; ille quanquam pollicitus, implere detrectauit. Cùm verò Plato palàm Dionyſium redargueret, quòd feſelliſſet fidem, tum ſibi de Dione reſtituendo, tum Theodoti ſuo de Heraclide ſeruando; infenſum deinde habuit Dionyſium; vnde in ſummo viuebat periculo, ne à militibus interficeretur. Sed Architas Tarentinus Salmiſcum miſit ad Dionyſium oratorem vnà cùm naui, rogans, vt Platonem dimitteret. Ille eum dimiſit, ac præbuit commeatum, Plato in patriam rediit. Dionyſius paulò pòſt à Dione ciuibuſq; pulſus tyrannide, criminis in philoſophum cōmiſſi pœnas dedit. Plato miro quodam honore exceptus eſt in patria. Ibique ad Rempublicā acceſſitus accedere noluit, quia plebs malis ſe moribus aſſuefecerat.

Quibus Plato leges dederit.

FErtur Arcadas & Thebanos condita ciuitate honeſtæ magnitudinis, rogaſſe illum, vt eam rempublicam inſtitueret. Verùm illum cùm eos intellexiſſet æqualitatem ſectari nolle, profectum non eſſe. Syracuſanis verò expulſo tyrāno leges dedit, & Cretenſibus Magneſia nuper condita ſiue inſtaurata ciuitate, ſcripſit leges duodecim in libros digeſtas. Miſit ex familiaribus ſuis Ariſtonymū ad Arcadas legibus inſtituendos, ad alios Phormionem, ad Pyrenos Menedemum.

Continentia, grauitas, comitas Platonis.

VIxit autem cælebs & ſobrius admodum, & vt Aurelius Auguſtinus perhibet, caſtus. Vnde & in ſenio ſacra naturæ feciſſe dicitur, vt ſe apud vulgus à crimine ſterilitatis abſolueret. Iuuenis adeò verecundus, adeò compoſitus fuit, vt nunquam ridere, niſi modicè, deprehenſus ſit. Iratum verò vidit nemo. Vnde apud Platonem educatus puer cùm ad parentes reuerſus vociferantem videret patrem, nunquā inquit hoc apud Platonem vidi. Semel tantū clàm ſubiratus eſt puero grauiter delinquenti. Sed Xenocrati inquit, Cæde tu hunc puerum. Ego enim quia iratus ſum, nequeo. Edebat quolibet die aut ſemel tantū, aut bis, parciſſimè. Dormiebat ſolus. Contrariam vitam multū vituperabat. Ad amandos adoleſcentes, quemadmodum & Socrates ſuus videbatur paulò pronior, verùm vterque tam ratione continens, quàm ſenſu procliuis. Qui in diuinè iſti amauerint, & quo pacto quæ de amore locuti ſunt, exponantur, ſatis in libro de amore tractauimus. Optabat memoriam ſui vel in libris, vel in amicis relinquere. Et ſi melancholicus erat, profundiſſimique ingenij, vt ſcribit Ariſtoteles, iocis tamen plurimis vtebatur, atque Xenocratem & Dionem ſeueriores ſæpiſſimè admonebat, vt Gratijs ſacra facerent, quo iucundiores gratioreſque redderentur. Platonis autem grauitati comitas erat admixta.

Diſcipuli Platonis præcipui.

Diſcipuli eius fuere, Speuſippus Athenienſis, Xenocrates Calcedonius, Ariſtoteles Stagirites, Philippus Opuntius, Heſtiæus Perinthius, Dion Syracuſanus, Amycles Heracleotes, Eraſtus & Coriſcus Sceptij, Timolaus Cyzicenus, Hebion Lampſacenus, Pithon & Heraclides Aenij, Hippothales & Calippus Athenienſes, Demetrius Amphipolites, Heraclides Ponticus, & cõplures alij, & cum his mulieres duæ, Laſthenia Mantinea, & Axiothea Phlyaſia, quæ virili vtebantur veſte. Theophraſtũ item illius fuiſſe auditorem ferunt, & Hyperidẽ oratorẽ. Chameleon & Lycurgũ, & Demoſthenẽ quoq; fuiſſe ipſius ſtudioſum, & Mneſiſtratũ. Veſtibulo Academiæ inſcriptũ erat. Nemo huc geometriæ expers ingrediatur. Quod quidẽ non ſolùm de lineatiũ, ſed etiam de affectuũ debita mẽſura volebat intelligi.

LIBRI QVOS SCRIPSIT PLATO, Ac à poſteris in quaternitatẽs nouem collecti.

Prima quaternitas.

Eutyphro, vel de ſanctitate.
Apologia Socratis, id eſt defenſio.
Crito, vel de eo quod is egit in carcere cum Socrate, vel de agendo.
Phædo, vel de animi immortalitate, vel de anima.

Secunda.

Cratylus, vel de recta nominum ratione.
Theætetus, vel de ſcientia.
Sophiſta, vel de ente.
Ciuilis, vel de regno.

Tertia.

Parmenides, vel de vno omnium principio, & de ideis.
Philebus, vel de ſummo bono, vel de voluptate.
Conuiuium, vel de amore.
Phædrus, vel de pulchro.

Quarta.

Alcibiades primus, vel de natura hominis.
Alcibiades ſecundus, vel de voto.
Hipparcus, val de ſtudio lucrandi, vel de lucri cupiditate.
Amatores, vel de philoſophia.

Quinta.

Theages, vel de ſapientia.
Charmides, vel de temperantia.
Laches, vel de fortitudine.
Lyſis, vel de amicitia.

Sexta.

Euthydemus, vel litigioſus.
Protagoras, vel de moribus ſapientiæ profeſſorum.
Gorgias, vel de rhetorica.
Meno, vel de virtute.

Septima.

Hippias maior, vel de pulchro, vel de honeſto.
Hippias minor, vel de mendacio.
Io, vel de furore poetico, vel de Iliade.
Menexenus, vel de Attica antiquitate, vel Epitaphius.

Octaua.

Clitopho, vel exhortatorius.
De republica libri decem, vel de iuſto.
Timæus, vel de mundi natura.
Critias, vel Atlanticus, vel de Atlantica antiquitate.

Nona.

Minos, vel de lege.
De legibus libri duodecim.
Epinomis, id eſt, legum appendix, vel philoſophus.
Epiſtolæ duodecim.

Hos omnes Platonis libros ipſi è Græca lingua tranſtulimus in Latinam. Tres verò ſunt Platonicorũ ſpecies dialogorum. Aut enim ſophiſtas confutat, aut adoleſcentes adhortatur, aut docet adultos. Quæ in epiſtolis, vel in libris de legibus, & Epinomide Plato ipſe ſuo diſſerit ore, certiſſima vult haberi. Quæ vero in cæteris libris, Socratis, Timæi, Parmenidis, Zenonis ore diſputat, veriſimilia,

Eloquentia, Sapientia, authoritasq́; Platonis.

Stylus Platonis, vt ait Ariſtoteles, medius inter ſolutam orationem & carmen fluit, ſuauitas & copia tanta, vt Cicero Platonem & intelligendi & dicendi grauiſſimum autorem fuiſſe dixerit. Adiecit, ſi Iupiter humana lingua loqui voluiſſet, non alia quàm Platonis lingua fuiſſe locuturum. Doctrina verò tanta in eo, vt cum ante illum omnes inter Græcos illuſtres, ad externas gentes ſapientiæ gratia peregrinati fuiſſent, poſt Platonis tempora cæteræ nationes Athenas confluxerint, & Ariſtoteles tam miro ingenio præditus, ac nouæ hæreſis auidiſſimus, cùm Platonem iam penè adultus adiſſet, viginti eum continuos annos audiuerit. Adde quòd prius quàm adiret Platonem, iam literis prouectus erat. Deinde Platonem ſolum habuit præceptorem. Mitto quod à Cicerone ſcribitur. Malo cum Platone errare, quam cùm cæteris rectè ſentire. Præterea quòd vna cùm Panætio illum appellat Homerum philoſophorum. Mitto illud Quintiliani, Quis dubitet Platonem eſſe præcipuum, vel acumine diſſerendi, vel eloquendi facundia diuina quadam & Homerica? Multum enim illius oratio ſupra proſam orationem, & quam pedeſtrem Græci vocant, ſurgit, vt mihi non humano ingenio, ſed Delphico quodam oraculo videatur inſtinctus. Diuina quadam ſapientia & probitate mirabilem autoritatem etiam in patria, quod rariſſimè fieri ſolet, ſibi cõparauiſſe videtur. Reuerſus ex Sicilia Plato, cùm ad magnificentiſſimam illam Olympiorũ celebritatem quaſi quendam orbis terrarũ conuentum perueniſſet, tam lætis cunctorũ occurſibus exceptus eſt, vt è cœlo Deus ad mortales demiſſus videretur. Ludos deſeri, Athletarum ſpectacula relinqui, Pugiles ſolos omitti cerneres, & quod admirabilius eſt, qui tam longis terrarum mariſq́; tractibus, paſcendorum oculorum animorumq́; & aliorum gratia ad Olympia venerant, omnis voluptatis obliti Platonẽ adibant, Platonem intuebãtur, in Platone perinde atq; amœniſſimo diuerſorio cõquieſcebãt. Cùm tragœdiã quis referret, nec quiſpiã præter Platonẽ adeſſet, obiectantibus quibuſdã dedecori eſſe illi quòd nemo præter vnũ adeſſet, reſpõdit ille. Et hic vnus plus eſt, quàm Athenienſis populus.

Charitas, Magnanimitas, Sanctimoniaq́; Platonis.

Qvam magno & conſtanti animo, præſertim in amicorum cauſa fuerit, declarant eius epiſtolæ. Tyrannum ſæpe quòd iniuſtè gubernaret, quòdue amicos falleret, etiã præſentibus teſtibus audacter redarguebat, tantum aberat vt illi aſſentaretur. Mitto minutiora illa, quale illud eſt quod iuſſerat Dionyſius in conuiuio, vt ſinguli purpura induti ſaltarẽt, ſaltauit protinus Ariſtippus, Plato verò noluit, dicens non conuenire philoſopho muliebria. Et contemptus tyranni, Dionisq́; defenſio. Præterea Cabriæ fortiſſimo duci Crobylus accuſator improbus diem dixerat, & capitis iudicium intentauerat. Quocirca cùm à reliquis deſtitutus ciuibus metu periculi in arcem aſcenderet, ſolus Plato auxilium praſtaturus ſemper illi adfuit. Cùm verò calumniator Crobylus, vt eum à patrocinio deterreret minitans dixiſſet; alijs defenſionem præſtaturus aduenias, ignorans quòd te quoque Socratis venenum expectat. Ipſe reſpondit Olim Crobyle, cum patriæ dignitati militabam, in tolerandis periculis haud ſegnis eram; nunc pio officio, & amici ſalute licet ferrũ ac venena minoris & ignem, nullum recuſo diſcrimen. Cùm Socrates carcere iniuſtiſſimè incluſus eſſet, Plato pecunias congregauit, vt redimeret innocentem. Et dum iudicium agebatur, aſcendens in ſuggeſtum, ſic cœpit orare. Cùm minor natu ſim viri Athenienſes his omnibus qui tribunal aſcenderunt. Verùm tyrannici iudices veriti, ne autoritate & eloquentia ſua ciues moueret, interpellauerunt repentè, reclamauerunt, deſcende. Plato domum abijt. Nam quantum illi malę mentis morbo, tantum hic tunc morbo corporis laborabat. Socratis verò perſecutores pœnas paulò pòſt dederũt. Cùm ex condiſcipulis quidã inſtigaretur inuidia Xenocratem adeo Platoni gratum acceptumq́; eſſe, vt in eum conflaret inimicitias, multa in Platonem Xenocratis maledicta renunciauit. Plato medio ſermone criminationem reſpuens, obaudit. Inſtat obtrectator vultus ſeueritate crimen affirmans. Deniq; deos omnes, ac deas obteſtanti, Plato vt ab eius ſeſe pertinacia ſolueret, eſto inquit. Sed ea Xenocrates fide ac grauitate pollet, vt niſi ſic expedire iudicaſſet, dicturus ea nunquam fuiſſet. Grauitatem magnanimitatemq́; Platonis imitatum fuiſſe Xenocratem dilectum eius diſcipulum, teſtis eſt vita Xenocratis apud Diogenẽ, quæ quidem eſt fortitudinis & ſanctitatis exemplar. Imitatum quoque fuiſſe Dionem, Plutarchus eſt teſtis. Præterea Philiſcus Lycurgi oratoris vitam deſcribens. Magnus vir inquit fuit Lycurgus, multaq; ſunt ab eo geſta præclare, quæ facere nemo potuiſſet qui nõ fuiſſet Platonis auditor. Demoſthenes cùm Antipatrum fugeret; Archiæ blandis verbis ſe ei vitam ſeruaturum pollicenti, abſit, inquit, vt viuere turpiter malim quàm honeſtè mori, poſtquam Xenocratem & Platonem de immortalitate animi differentes audiui. Idem ſcribens

bens ad Heracleodorum quendam condiſcipulum ſuum. atque eum reprehendens, quòd poſtquam Platonem audierat, negligeret bonas artes, & vitam parum honeſtè duceret, Nonne, inquit, erubeſcis ea negligere, quæ à Platone accepiſti? Dionyſius ad Speuſippum ſcribens, ait; Plato quidem gratis ſua lumina ſerentes docebat. Tu verò tributa exigis, & à volentibus ac nolentibus accipis. Laertius quoque carpit eundem, quòd non ſicut Xenocrates Platonis caſtitatem & fortitudinem, manſuetudinemque fuerit imitatus. Illud verò de fortitudine Xenocratis tacere non poſſum, quòd cùm Platoni Dionyſius diceret, Caput tibi quiſpiam tollet. Xenocrates qui aderat, inquit, Nemo illud prius quàm meum hoc abſcindet.

Sententiæ & Prouerbia Platonis.

De Ariſtotele & Xenocrate hæc Plato dicebat. Hui qualem equum, qualemq; aſinum iungendos aſſumpſi. Ariſtoteles quidem freno indiget; Xenocrates verò calcaribus. Erat inter diſcipulos eius lautus nimium, & curandæ cutis ſtudioſiſſimus adoleſcens, quem Plato rogauit. Quouſq; tibi carcerem ædificare perges? Quoties hominem amore irretitum videret, ille aiebat, Proprio in corpore mortuus eſt, viuit in alieno. Addebat, Qui ſe ipſe alterius gratia deſeruerit, omnium eſſe miſerrimum; quippe qui neq; ſe poſſideat vlterius, neq; alteris. Platonis quidam familiaris vir doctus, eum orabat vt ſibi aures pauliſper accõmodaret libellum à ſe editum lecturo. Rogatus ſubinde à Platone, quæ libri eſſet inſcriptio, reſpondit, Contradicendum non eſſe. Cui Plato; cur igitur ipſe hoc factitas? Cur contradicentibus contradicis? Cur me conſulis, ſi tibi prohibes contradici? Leo ciuis potens in cœtu carpebatur, quòd magnas & immodeſtas in ſenatu vociferationes habuerat. Plato, hoc ipſum, inquit, eſt vere leonem eſſe. Diogeni Cynico dicenti, ꝙ humana quidem iſta videret, ideas verò nequaquam, Cur mirum inquit? Oculos enim quibus iſta videntur habes & vteris, mẽte verò non vteris, qua ſola illæ cernuntur. Mirantibus diſcipulis, quòd Xenocrates in omni vita ſeuerus, neſcio quid riſu excipiendum dixiſſet; Quid inquit miramini inter ſpinas aliquando roſas & lilia naſci? Ad iuuenes crebrò dicere ſolebat; Otio labores anteponite, niſi fortè rubiginem ſplendori præſtare putaris; Iuuentutem ad beatam vitam hac ratione ſæpiſſimè incendebat. Contrariam virtutis ac voluptatis naturam animaduertite. Huius enim momentaneam dulcedinem ſubita pœnitentia ſequitur, dolorque perpetuus; illius autem breues labores, æterna voluptas. Cùm vidiſſet quendam alea ludentem, arguit, & cùm ille, quàm parua reprehendis diceret, Plato reſpondit; At non eſt paruum conſuetudo. Ebrijs & iratis conſulere ſolitus erat, ſeſe vt in ſpeculo ſtudioſè intuerentur; ab eiuſmodi ſtatim fœditate diſceſſuros. Ebrietatem & ſomnum valdè deteſtabatur. Aiebat plurimũ referre ad pueritiam educandã vt honeſtis ſolùm gaudere pueri aſſueſcerent. Alioquin voluptatem dicebat eſcam eſſe malorum. Addebat ſanitatem animi veram eſſe philoſophiam, cæteras verò facultates non tam philoſophiam quàm ornamenta videri. Nihil ſanæ menti ſuauius eſſe quàm vera dicere & audire. Veritate enim nihil eſt melius vel durabilius. Interrogantibus quibuſdam, quæ nam poſſeſſionum genera filijs eſſent potiſſimum comparanda; Ea dixit quæ non grandinem, non hominum vim, non ipſum denique Iouem extimeſcerent. Demodoco de filij eruditione conſultanti, qualis inquit in arbuſculis plantandis dirigendisq;, talis & in filijs gignendis, & inſtruendis cura eſſet debet. Hic labor, illic voluptas. Cauendum autem ne in hoc ſopiti, in illo plus quàm vigiles videamur. Philedono cuipiam Platonem carpenti, ꝙ non minus in diſcendo quàm in docendo ſtudioſus ac ſedulus eſſet, & quoad diſcipulus eſſe vellet, interroganti; quoad inquit meliorẽ ac peritiorẽ eſſe me non pœnitebit. Interrogatus quidnam inter peritum imperitumq; intereſſet, ꝙ inter medicum ægrotumq;, reſpondit. Principibus nullum præſtantius prædiorum genus eſſe dicebat, quàm eorum familiaritates hominũ, qui cauponari neſcirent. Principi nõ aliter neceſſariã eſſe ſapientiam, quàm corpori animam. Beatiſſimas fore reſpublicas, ſi aut philoſophi dominentur, aut ſaltem qui gubernant, diuina quadam ſorte philoſophentur. Nihil enim peſtilentius eſſe poteſtate & audacia, quam ignorantia comitetur. Tales quoq; ſubditos eſſe ſolere, quales principes videantur. Magiſtratui non proprium bonũ, ſed publicum cogitandũ, non partem ſolùm ciuitatis quandam, ſed totam eſſe curandam.

Quantum Plato neglexit humana, quantum diuina dilexit.

Repetebat quotidie ſola æterna eſſe vera; Temporalia verò veriſimilia. Dormire in corpore animum. Et quæ ſenſus appetit aut timet, nihil aliud eſſe quàm ſomnia. Itaq; hæc omnia penitus contemnenda. Et vt mala vitentur quibus plenus eſt mundus, ad æterna confugiendum; aliter enim deuitari nõ poſſe. Ipſe quoq; quæ præcipiebat, impleuit. Nam cùm & hæreditario quodã iure & ciuium fauore princeps in Republica eſſet futurus, omnem prorſus ciuilem reſpuit dignitatem. Cùm patrimonio ditiſſimus eſſet, fratribus largitus eſt omnia præter ſuburbanũ prædiolum, quam academiam nominabant, hoc ſolo contentus vixit. Etſi præceptor amicusq; principum extitit, diuitias tamen ab his nullas accepit. Solebat rex Dionyſius dicere, Ariſtippus ſemper pecunias petit, Plato ſemper libros. Adde quòd neq; vxorem duxit, neq; vixit in vrbe, ab omnibus liber, ſoli ſeruiẽs veritati. Vnde diuus Hieronymus inquit, Plato Aegyptũ & Architam Tarentinum eamq; oram Italiæ quæ quondam magna Græcia vocabatur, laborioſiſſimè peragrauit, vt qui Athenis magiſter erat & potens, cuiusq; doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus, malens aliena verecundè diſcere, quam ſua impudenter ingerere. Denique cùm literas quaſi toto orbe fugientes perſequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit captiuus, vinctus eſt ſeruus. tamen quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Hæc Hieronymus.

Pietas & Gratitudo Platonis.

Gratus deo fuit, à quo principiũ cogitandi, dicendi, agendi, omnibus in rebus, & faciendum dicebat eſſe, & ipſe ſemper efficiebat. Præterea deo gratias agebat quotidie, ꝙ homo natus eſſet non brutũ, ꝙ Græcus non barbarus, ꝙ temporibus Socratis. Quàm gratus præceptoribus fuerit, omnibusq; amicis, teſtimonio ſunt eius dialogi. In quibus mirificè eos omnes honorat, atque Socrati libros ſuos attribuit. Nõ ſolùm. n. illum in omnibus penè dialogis diſputantem inducit, ſed etiã omnia à ſe cõpoſita, ſcribit non ſua, ſed Socratis eſſe.

Quæ Plato aſſirmauit.

In his quæ ſenſibus ſubiacent, partes Heracliti tuebatur. Porrò in his quæ ad intelligentiam pertinent, Pythagoræ maximè acquieſcebat. In rebus autem ciuilibus Socratem ſuum amplectebatur, quæ vbique aſſeuerabat, hæc ſunt. Deum omnibus prouidere. Animas hominum immortales eſſe. Bonorum præmia, malorum ſupplicia fore. Auguſt. in libro contra Academicos inquit, Chriſti autoritatem omnibus anteponendam. Si autem rationibus agendũ ſit, apud Platonicos reperire ſe dicit, quod ſacris Chriſtianorum literis non repugnet. Idem Dionyſius Areopagita ſignificauit: Euſebius poſtea & Cyrillus latius declarauerunt. Hinc Auguſtinus in lib. De vera religione: Platonici inquit paucis mutatis Chriſtiani fierent. Atq; in confeſſionibus, narrat ſe procemium Ioannis Euangeliſtæ fermè totum apud Platonicos reperiſſe. Propterea in ſecundo de Ciuitate dei inquit; Labeo Theologus apud gẽtiles, Platonem inter ſemideos connumerandum putauit, ſicut Herculem atque Romulum, ſemideos autem heroibus anteponit, ſed vtroſque inter numina collocat. Veruntamen iſtum quem appellat ſemideum non heroibus tantum, verumetiam dijs ipſis præferendum eſſe nõ dubito. Vnde inquit ſe Platonicos ante alios elegiſſe, quia de rebus diuinis atq; humanis rectius admodum quàm cæteri philoſophi ſenſerint. Quod & M. Varro antea iudicauerat, & Apuleius Platonem, non tantum heroibus ſuperiorem fecit, ſed dijs æqualem, quia videlicet diuinarum rerum adyta penetrauerit. Plato tanta fuit modeſtia præditus, vt cum mirabilem ſibi autoritatem ante alios comparauiſſet, tamen interrogatus à quodam quatenus præceptis ſuis parendum foret, reſponderit: quoad in terris appareat ſacratior aliquis, qui fontem omnibus veritatis aperiat, quem denique ſequantur omnes. Addidit, nihil ſuo, ſed diuino tantum lumine reperiſſe Quid autem in philoſophia ſenſerit, ſatis in libro de amore, & Theologia noſtra tractauimus.

Reditus Platonis in patriam Cæleſtem & laudes.

Natali ſuo deceſſit, & annũ vnum atq; octaginta impleuit, ſine vlla dubitatione. Ideo magi, qui tunc Athenis erant, Platoni immolauerunt, amplioris fuiſſe ſortis quàm humanæ rati, quia conſummauiſſet numerum perfectiſſimũ, quem nouem nouies multiplicata conficiunt. Atq; quod mirum eſt, adhuc in ea ætate, & in eo ipſo die ſcribebat. de quo Cicero inquit. Eſt etiã quietè, & pure, atq; eleganter actæ ætatis placida ac leuis ſenectus, qualẽ accepimus Platonis, qui vno & octogeſimo anno ſcribẽs mortuus eſt. Seneca etiam affirmat id Platoni ſobrietatis & diligentiæ beneficio contigiſſe. Alij inter ſcribẽdum, alij diſcumbentem in nuptijs remotis dapibus inter diſſerendum ad ſuperos rediſſe. Ariſtoteles in templo aram Platoni ſtatuamq; ſacrauit hoc epigrammate: Aram Ariſtoteles hanc Platoni dicauit, viro quem nefas eſt à malis laudari. Addit Ariſtoteles,

Qui ſolus vita, doctrina, moribus, ore
Admonuit cunctos, & monimenta dedit:
Vt virtute queant felicem ducere vitam.
Nulla ferent talem ſecla futura virum.

Adiungantur & ſapiẽtes alij in Platonis laudes carmina plurima: ſed præcipua epigrammata tria. Primi hæc eſt ſententia: Temperantia, iuſtitiaq; excelluit omnibus, tantum verò ſapientia ſuperauit, vt omnem prorſus inuidiam ſuperauerit. Secundi hic eſt ſenſus: Plato in deorum numerum eſt tranſlatus. Longinquæ hunc nationes honorant, qui diuinam vitam ipſe nouit. alijsq; monſtrauit. Tertij ſenten-

tia eſt huiuſmodi. Phœbus Aeſculapium gennit & Platonem, vt ille corporibus, hic animis mederetur. Præterea Mithridates Perſarũ rex Platonis ſtatuam in Academia ita locauit inſcriptam, Mithridates Rhodobati filius Perſes Muſis imaginem Platonis dicauit, Syllanionis opus. Ex his omnibus id Plato eſt conſecutus, vt Græci Ariſtotelem quidem dæmoniũ, Platonem verò diuinum cognominauerint. Quia videlicet ille & vita humanus & ſcientia naturalis maximè fuerit. Hic aũt ſcientia ſimul & vita ſe ſe potiſſimũ ad diuinũ contulerit.

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΑ.

Φοῖβος ἔφυσε βροτοῖς ἀσκληπιὸν, ἠδὲ πλάτωνα.
τὸν μὲν ἵνα ψυχὴν, τὸν δ' ἵνα σῶμα σάοι.
Δαισάμενος δὲ γάμον, πόλιν ἤλυθεν, ἥν ποθ' ἑαυτῷ
ἔκτισε, καὶ δαπέδῳ ζηνὸς ἐνιδρύσατο.

ΑΛΛΟ.

Σωφροσύνῃ προφέρων θνητῶν ἤθει τε δικαίῳ
ἐνθάδε δὴ κεῖται θεῖος ἀριστοκλέης.
Εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔσχεν ἔπαινον.
οὗτος ἔχει πλεῖστον, καὶ φθόνος οὐχ ἕπεται.

ΑΛΛΟ.

Γαῖα μὲν ἐν κόλπῳ κρύπτει τόδε σῶμα πλάτωνος.
ψυχὴ δ' ἀθανάτων τάξιν ἔχει μακάρων.
υἱοῦ ἀρίστωνος, ὅν τις καὶ τηλόθι ναίων
τιμᾷ ἀνὴρ ἀγαθὸς θεῖον ἰδόντα βίον.

Apologia de Moribus Platonis.

Finem iam vobis imponam, ſi pauca quædã rurſus addidero. Sunt plebei quidam verſificatores qui immeritò poetarũ ſibi nomen vſurpant. Hi tam morum diſſimilitudine quàm malignitate inuida prouocati, in optimum quenque impudentiſſimè ludunt. Quibus ſumma quædam licentia in bonos potius quàm in malos conceditur. Tales igitur olim poeticuli, diuinũ Platonem à Græcis Apollinis filium, & Socratem ab Apolline Græcorum ſapientiſſimum iudicatum, mordere non dubitarunt. Quorum impietatem Laertius Diogenes ſummoperè deteſtatur. Atq; vt ipſe declarat, ridicula etiã comicorum conuitia Ariſtippus auxit Cyrenenſis, homo peſſimus, & optimi cuiuſque ſuorũ temporum aduerſarius, qui ſicut alios pleroſque modeſtiſſimos doctiſſimoſque ficta quadam hiſtoria vituperauit, ſic etiam Socratem præceptorem, & condiſcipulos ſuos Xenophontem atque Platonem: finxitque horum nomine carmina quædam in ſcorta pueroſq; laſciua, videlicet vt falsò magnorum philoſophorum exemplo liberiorem ipſe peccandi licentiam nanciſceretur. Verùm Ariſtoteles cui veritas magis quàm Plato fuit amica, tam falſas in virum ſanctum calumnias ſuſtinere non potuit. Nam in elegijs ad Eudemum, illa de Platone quæ in ſuperioribus diximus, cecinit, id illi maximè tribuens, vt prophani non ſolùm vituperare Platonem vllo pacto non debeant; verumetiam ſub prætextu laudis ſanctum illius nomen ore prophano nominare non audeãt. Neque Elegia contentus fuit, ſed etiam, vt tradit Olympiodorus, præclarã orationem de Platonis laude compoſuit. Obmuteſcant igitur apud ſuperos inferni canes, atque apud inferos latratu Cerberum comitentur. Nos autem Platonis vitam, & ſapientiam iudicio ſapientum approbatiſſimam veneremur, atque vnà cum Apuleio Madaurenſi liberè proclamemus. Nos Platonica familia nihil nouimus niſi feſtum, lætum, cœleſte, ſupernum.

M. FICINI AD LECTOREM.

NE Fortè putes amice lector tantum opus editum temere, ſcito cùm iam compoſuiſſem, antequam ederem, me cẽſores huic operi plures adhibuiſſe: Demetrium Athenienſem nõ minus philoſophia & eloquio quàm genere Atticum, Georgium Antonium Veſpucium, Ioannem Baptiſtam Boninſegnium, Florentinos, viros Latinæ linguæ Græcæq; peritiſſimos. Vſum præterea acerrimo Angeli Politiani doctiſſimi viri iudicio: vſum quoque conſilio Chriſtophori Landini, & Bartholomæi Scalæ, virorum clariſſimorum.

TABVLA LIBRORVM PLATONIS A M. FICINO FLORENTINO TRADVCTORVM:

Item quæ inſunt partim argumenta, partim autem commentaria, per eundem Marſilium in libros eoſdem compoſita.

1	Hipparcus de lucri cupiditate	Folio. 1	20	Charmides de temperantia	161
2	De philoſophia ſeu amatores	3	21	Laches de fortitudine	169
3	Theages de ſapientia	5	22	Clitophon exhortatorius	175
4	Menon de virtute	9	23	Cratylus de recta nominum ratione	179
5	Alcibiades primus de natura hominis	17	24	Gorgias de Rhetorica	194
6	Alcibiades ſecundus de voto	25	25	Conuiuium Platonis de amore	241
7	Minos de lege	29	26	Phædrus de pulchro	254
8	Eutyphro de ſanctitate	32	27	Apologia Socratis	269
9	Parmenides de vno rerum principio	36	28	Crito de eo quod eſt agendum	277
10	Philebus de ſummo hominis bono	48	29	Phædon de anima	281
11	Hippias maior de pulchro	63	30	Menexenus, funebris oratio	300
12	Lyſis de amicitia	70	31	Libri decem de republica	305
13	Theætetus de ſcientia	76	32	Timeus de generatione mundi	287
14	Io de furore poetico	99	33	Critias de Atlantico bello	422
15	Sophiſta de ente 102. 16 Ciuilis de regno	116	34	Libri duodecim de legibus	427
17	Protagoras contra ſophiſtas	131	35	Epinomis.i.legum apendix vel philoſophus	522
18	Euthydemus ſiue litigioſius	146	36	Epiſtolę duodecim Platonis	529
19	Hippias minor de mendacio	157	37	Axiochus Rod. Agricola interp.	546.

INDEX IN PLATONIS SCRIPTA,

vbi prior numerus paginam, poſterior columnam, p, principium, m, medium, f, finem denotat.

ABaridis Hyperborei incantationes. 163. 2, p
ab alino excutiatur, prouerbiū 449 2, p
abdi nomen Dei, & apud quos 177. 1, p
abdicationis filiorū lex 511. 2, f
aberrare à veru idē eſt qđa legitimo. 30. 2, m
abſolui à iudicib. p̄cādo, iuſtū nō eē 276. 1, p
abſoluta ſapientia quæ 5. 2, p
acarnanij fratres athletæ 148. 1, m
abſolutum nihil natura ſua eſſe 76. 2, m
acclamatio Lacedæmoniorū quid 29. 1, p
accuſatio quanti fiat à Socr. 205. 1, f
accuſatores quales ſint, & quid in accuſationibus ſeruare debeant 33. 1. p
acheron flumen 283. 1, m
acherō in paludē defluit acheruſiā 299. 1, m
achilles fortiſſim⁹ fingit ab Hom. 158. 1, p
achilles Vlyſſe præſtantior 157. 2, f
aſtutior 159. 1, p
achillis comendatio 157. 2, f
achilles vitam contempſit, vt infamiam deuitaret 274. 1, p
achilli q̄ falſo attribuant ab Hom. 322. 2, f
ἀκαδημία vnde dicta 193. 1, p
acquirere nō ſemper vocatur luctū 2. 2, f
acquirendi duæ ſpecies 103. 2, p
actio errans ab inſcitia prouenit 145. 1, f
actionē bonorū tēperantiam eſſe 165. 1, p
actio ad ſcientiam quid conducat 167. 2, m
actio agētis in patientē trāſfertur 204. 1, f
actionis quouis genere pro iuſtitia duntaxat vtendum 217. 2, m
actio quatenus iuſtitiæ, eatenus & honeſti particeps 492. 2, m
actio quę honeſta & neceſſaria 532. 2, f
actiones eſſe in eorū numero q̄ ſunt 83. 2, m
actiones verbo ſignificantur 114. 1, p
actiones morales ad purgandam mentem cur referantur 161. 1, f
actionum omnium finis quis 210. 1, f
actionis principiū & finis quis 305. 1, p
actiones quæ vili pendendæ 355. 2, m
actionum humanarū capita quinq; 490. 1, f
actiones quæ violentæ, voluntariæ, aut inuoluntariæ 504. 2, m
actus primus quomodo diffundatur in creaturas 63. 2, f
actus quando praui, & quādo recti 11. 1, f
actiuæ vitę qui dęmones dicentur 269. 2, p
acuſile⁹ poęta qđ de amore ſēſerit 118. 1, f
acuſileus cum Heſiodo conſentit de amoris generatione 242. 2, p
acuti qui 94. 2, f
adamantis generatio 413. 2, p
adamantus vterque tum Cepidis tum Leucolophi filius 134. 2, f
adorandum ſina externis cęremonijs quis ſenſerit 25. 2, f
admiranda quæ 218. 1, p
admirationem parit ignoratio 126. 1, p
admiratio cum amore imitationem parit 351. 1, p
admonitio quæ doctrinæ pars 106. 1, p
adoleſcentes quomodo inſtruēdi 73. 1, m
adoleſcentes cur ad temperantiam adhortandi 161. 1, p
adoleſcenti nihil optimo amatore melius poſſe accidere 242. 2, m
adoleſcentū ingenia qūo mutētur 367. 1, p
adoleſcentiæ quantū obſit licentia 168. 2, p
adonai dei nomen apud Hebr. 177. 1, p
adraſtia dea 261. 1, m
adraſtia regina ineuitabiliū legum 327. 1, f
adulator cui ſit perſimilis 300. 2, f
adulationis partes quot 200. 2, f
adulationes qūo ſubeant artes 200. 2, f
adulteratio rerum venalium quomodo punienda 509. 1, p
æacus iudex mortuorum 216. 2, m
ædes quis primus conſtruxerit 136. 1, m
ædificia nuptias præcedere debent in ciuitate 471. 1, m
ædilium officium 466 2, f & ſeq.
ægiſthus qui agamemnonem apud argos interfecit, quomodo imperauerit 6. 2, m
ægrotare an aliquib. cōducat, necne 174. 1, p
ægrotum inter & ſanum nullum medium ponit Socrates 26. 2, p
ęgyptum accommodam ſtellis contemplandis 527. 2, f
ægyptijs quis leges tradiderit 29. 2, f
ægyptij quomodo deū appellent 177. 1, m
ægyptij diu ſeruant corpora 290. 1, m
ægyptios quęſtus auidos eſſe 333. 2, f
ægyptiorum hiſtorię 405. 1, p
ægyptiorū leges de muſica & pictura 437. 2, p
ænea laus ab Homero 172. 2, f
ænigmatis expoſitio 337. 2, f
æqualis definitio 40. 2, f
æquale & æqualitas comprehenduntur ſub genere finiti 52. 2, p
æquale, quid ſemper 83. 1, p
æqualitas medium inter magnitudinem & quantitatem 4·. 1, p
æqualitatem nullam voluptate & opinione non vera iudicandam eſſe 440. 1, f
æqualitas quæ ſeruanda in ciuilium numerorum diſtributione 463. 2, m
æqualitates duæ eodem nomine appellatę, ſed effectu contrarię 466. 1, p
æquilibre in nullā partē inclinat 298. 1, m
aer quando deſcendat 393. 2, p
aer quomodo ignis fiat 411. 1, f
aere ſuffulciri terram 379. 2, f
aeris multa genera 413. 1, f
æſchinem ex paupere diuitem fecit Socrates 240. 2, f
αἰσχεῖν quid ſignificet 187. 2, m
æſchylum qui Thetidem inducit dicentem filium ſuum ab apolline interemptum, exibilat 320. 2, m
æſchyli dictum 364. 2, f 368. 1, p
æſcula. cui gallio ſacrificauerit priſci. 283. 1, f
æſculapij pręſtantia & medicina 326. 1, p
æſculapij filij licet medici, in armis tamen pręſtantiſſimi 327. 1, p
æſculapiū falſo criminātur Poetę 327. 1, p
æſopi fabulā carmine reddit Socr. 284. 2, p
æſtimationē lucro qualitatē addere 3. 1, p
ætas primę lanuginis gratiſſima 133. 1, p
ætas grandior non debet abſterrere à diſciplina 148. 1, f
ætas generationi apta quæ 341. 1, p
ætatis primæ deſcriptio 443. 2, f
ætates quę ad diſcendum aptę 361. 1, f
affectio in mente quę contemplationē perficit quomodo appellari debeat 8. 2, f
affectus in comœdijs mixtus 58. 2, f
affectibus dominari ſapientię eſt 145. 2, p
affectū quę potiſſimū deprauent 194. 1, p
affinitas quę ſeruanda ſit 341. 1, p
affirmatio & negatio ab oratione prouenit. 114. 2. m
affirmandū non eſſe niſi poſt longam conſiderationem 477. 1, m
agamemnonem quis paſſim in tragœdijs ridiculum facit 357. 2, f
agamemnonis etymologia, & quàm rectè ei conuenerit 182. 1, f
agathon optimo ingenio, & generoſa indole pręditus 134. 2, f
ἀγαθὸν quid 186. 2, m
agere ſua, quid ſit 164. 2, p
agere ſua, ſeque ipſum cognoſcere quis doceat 416. 2, f
agere & facere an idem ſit 164. 2. m
agens quando agens 83. 2, p
agentium & patientium natura 84. 1, m
agens, efficiens eſſe aliquid, non tamen qualitatem eſſe 90. 1, f
agentibus ſignum impoſitum nomen dicitur 114. 1, p
agitandum abſque agitaturo & contra inuenire eſt impoſſibile 413. 1, p
agnus in lupo quid horreat 223. 1, m
agrorum diuiſio 462. 2, p
agraria pœna mala curantibus agros quæ. 467. 1, m
agrarię leges 460. 1, p
agricola ſapiens 86. 1, f
agricolarum opus precipuum quod 35. 2, f
agriculturæ opus quod 153. 1, m
agriculturæ leges 487. 2, m
agriculturam non arte ſed fauore dei agreſſi ſunt homines 525. 1, p
aiax ferro indomabilis 253. 2, m
alceſtis admeti vxor quantum virum ſuum adamauerit 219. 1, m 242. 2, f & ſeq.
alcibiades qbus rebus operā dederit. 18. 1, m
alcibiadis pater vbi perierit 19. 2, m
alcibiades Dinomaches filius 22. 2, p
alcibiadis vnicus amator Socrat. 24. 2, m
alcibiadis pulchritudo 133. 1, p
alcibiades maior & minor 149. 2, p
alcibiades ex ignorante doctiſſimus factus à Socrate 241. 1, m
alcibiades ſe nunquam mentiri ipſo teſte dixit 252. 2, m
alcyni apologus 385. 1, p
aleuadarum familia 9. 1, p
algazeles 301. 1, p
ἀλήθεια vnde dicatur 189. 1, p
aliēa ſcrutari turpe ei q ſua ignorat. 256. 2, f
alienationis genera duo 98. 1, m
alimēta ea terra qs prim⁹ collegerit. 136. 1, f
aliquid, eſt ſignum vnius 107. 2, f
aliqua, duorum & plurium ſignum ibidem
aliud & alia Platoni quid ſignificent; 36. 2, f
alla dei nomen, & apud quos 177. 1, p
alteratio & latio ſoli motus ſunt 40. 1, m

alterum

alterum, quinta ſpecies 112. 1, f
amare dicimus quę propter nos deſideramus 225. 2, f
amaſſe legitime qui dicatur 237. 1, p
amare palā præclarius quàm clam 243. 2. f
amore nihil conducibilius ad beatę immortalitatis poſſeſſionē adipiſcendā 251. 2, p
amare quos deceat 308. 1, f
amandū prius quàm intelligatur 531. 2, m
amantium mos 71. 2, m
amantium paſſiones 220. 2, m
amantes quid quęrant 221. 2. f
& deinceps
amantes cur palleant 231. 2, f
amatores cur melancholici 238. 1, p
amantium gradus diuerſos eſſe in cœleſti menſa 225. 1, p
amantium miſeriam deplorat 232. 1. p
amantium venatio qualis 232. 2, f
amantes quō fiant amati ſimiles 238. 2, f
amantium licentia quanta 243. 2. f
amantibus autem gerendum vbi lege ſtatutum ſit 243. 2, m
amatorij affectus quomodo à medicina cognoſcantur 244. 2, m
amantiū vitia exponunt 256. 2, m per totū
amās à n amāre quō dignoſci poſſit 258. 1, f
amatū quō curare ſoleat amator 258. 2, m
amatorem circa amatum occœcari 459. 1, m
amator legitimus neceſſario redamat 75. 2. f
amator qui prauus & inſtabilis 244. 1, p
amatores igrati poſt libid. expletā 256. 2, m
amator quid ſemper timeat 258. 2, f
amator qualē pparat ſibi amatū 258. 2, m
amator lupo comparatur 259. 1, f
amatoriā artē vnde didicerit Plato 131. 2, p
amatoriæ ſpecies 104. 1, m
ἀμαρτία vnde dicta 193. 1, m
ἀμαθία vnde dicta ibidem
amazones 302. 2, m
amazones ſagittarię 478. 2, f
amphidexteri in Repub. quō fiant 337. 1, f
ambigere eſt amicorum 140. 2, p
ambiguitatis duæ ſpecies 104. 2, f
ambitioſum depingit 364. 1, f
ambitioſam à matre diſcere rudimenta quodammodo ambitionis ibidem
ambitioſos ſeditiões excitarē in ciuit. 357. 1, f
amelitæ aquam nullo vnquam vaſe continere poſſe, quid ſignificet 379. 2, f
amicorū omnia cōmunia 72. 1, f & 331. 1, f
amicorū alter altero nō eſt ditior 72. 1, f
amici quando laudandi 72. 1, p
amicorum & amantium differentia 73. 2, p
amici qui 73. 2, p & 308. 1, f
amicum cognoſcere arduum 73. 2, m
amicos ductu dei fieri 74. 1, p
amici definitio 75. 1, f
amicum bonum malo, & malum bono eſſe non poteſt 74. 2, f
amicus verus nullius grā eſt amicus 75. 2, p
amici quomodo natura propinqui 75. 2, f
amicum non eſt malo ſublato 75. 2, m
amici officium 84. 2, f
amici ēt & chariſſimi accuſandi ſūt. 205. 2, f
amicō malū malo, vel bonum bono nō amicum eſſe, nunquā fato decretū eſt 263. 1, p
amicum ridiculū eſſe præſtat quàm grauem & inimicum 264. 1, f
amicorū mortē non eſſe dolendā 321. 2, f
amicū amico ſimilē eſſe deberel 486. 1, f
amicitia quid 23. 1, m 71. 1, m
amicitia inter homines quō ſeruetur 23. 2, p
amicitia quid vera in amico diligat 24. 2, m
amicitiæ publica quid 17. 1, m
amicitia pricipiū & mediū qd & finis 70. 2, p
amicitia ab honeſtate definita ibidem
amicitia quid à beneuolentia & laſciuo amore differat ibidem
amicitiæ duæ ſpecies 71. 1, p
amicitię hominum quales ibidem
amicitiæ paradoxa 74. 1, f
amicitię quæ falſo appellentur 176. 1, f
amicitiæ durantię argumenta 257. 1, m
amicitia an ex opinionum concurſibus conſtet 176. 1, f
amicitia cum amante, vel cum non amante potius ſit ineunda 258. 1, f
amicitia q̄ dura & aſpera dicēda ſit. 486. 1, f
amictuum varietas 123. 1, p
amiſtris Xerxis vxor, Artaxerſis autem mater 22. 2, p
ammon deus 268. 1, p
ammonis riſum Athenienſibus factū 28 2, f
amor pulchri eſt deſiderium 70. 2, m
amor amicitiæ medium ibidem
amor ad amicitiam quid 71. 1, m
amor furoris ſpecies à Venere 98. 1, f
amor Venereus in Sympoſio tractat 93. 2, p
amor magus 102. 1, f
amoris nodū cęteris oīb⁹ potētiorē 178. 2, p
amoris vis ad quę ſpectent in fluxū. 179. 1, p
amoris laus, dignitas, magnitudo 218. 1, p
amoris origo vnde 218. m
amore non ſolum mortalium, ſed immortalium quoque mentes domari ibidem
amoris vtilitas quæ 219. 1, p
amorem non eſſe vbi libido eſt 219. 1. p
amoris nomē Deo, à q bus attributū ſit ibid.
amor pro pulchritudinis deſiderio accipitur 218. 2, f
amoris exempla tria 219. 1, m
amoris duo genera 221. 1, p
amorem γλυκύπικρον eſſe 221. 1, f
amor mors eſt voluntaria ibidem
amor ſimplex & mortuus ibidem. 2, p
amor quodnam deſiderium ſit 221. 2, f
amoris iucunditas in ſeniore qualis, & in iuniore 222. 1, p
amor coniungit ſimilia 222. 2. p
amorē oīum eē autorē, & ſeruatorē 222. 1, f
amor moderat⁹ & imoderatus qs. 222. 2, m
amor bigenius cur dictus & à quo 223. 1, p
amor quis ſm Ariſtophanem 223. 1, f
amor aīas reſtituit cęlo, beatitudinis gradus diſtribuit, æternū largitur gaudiū 224. 2, f
amoris beneficia tria 225. 1, m
amor cur beatiſſimus dicatur & pulcherrimus ibidem
amor quomodo pingatur 225. 2, p
amorem ad ſcientias, figuras & voces duntaxat pertinere dicimus, & cur 225. 2, f
amorem auiditatē angeli eſſe dicit 226. 1, m
amor cur iuuenis, tener, & mollis pingatur 227. 2, m
amor cur iuſt⁹, tēperat⁹, fortis dicat 228. 1, p
amor quomodo naſcatur 227. 1, p
amoris ſimplicis dona quæ 228. 1, f
amoris mutui dona quæ ibidem
amorem cęteris dijs & antiquiorem, & iuniorem eſſe ibidem
amoris imperium quid apud Platonē ibid.
amorē ante neceſſitatem regnare 228. 2, p
amor medius inter pulchritudinem, & turpitudinem 229. 1, f
amor medius inter hoiem & Deum ibidem
amorum diſtributio 230. 1, f
amor quō diuerſa rōne in diuerſis ſubiectis excitetur, pulchre & longe differitur ibid.
amor ex penia & poro ortus 230. 2, f
amores gemini in omnium animis, ac in humanis quinque 231. 1, f
amorem in quinque diuidi ſpecies ibidem
amoris paſſiones quomodo generentur in amantibus 231. 2, m deinceps.
amor quomodo curetur 232. 1, p
amori qui facilius ſubmittuntur ibidem.
amor cur dicatur immortalis 233. 2, m
amor ſequitur ſapientiam 233. 1, m
amor erga maſculos & fœm. vnde. 234. 2, m
amor ferinus vnde naſcatur 237. 2, p
amore q̄ facile irretiātur homines 238. 1, f
amor vulgaris quid, & eius affectus ibi. 2, m
amori vulgari qui dent operam 244. 1. p
amore qui facile irretiantur 239. 1, m
amoris melancholici exitus quis ibidem.
amoris ſolutio vel cura duplex ibid. f
amoris diuini vtilitas, & ſpēs quatuor. ibid.
amoris Socratici quàm vtilis 240. 2, m
amorem Deum nunquam pro dignitate laudatum eſſe 242. 1, f
amoris laudes ibidem 2, p
amor geminus 243. 1, f
amoris pulchritudo vnde colligatur 247. 1, p
amorē voluptatibus oībus fortiorē. ibidē, f
amorē Poetā eſſe, & Poetas facerē. ibid. 2. p
amorem Saturno & Iapeto minime antiquiorem eſſe 247. 1, p
amor quid cupiat & appetat, & quorum ſit 248. 1, f
amor medius inter turpe & pulchrū 249. 1, p
amoris generatio & origo 249. 2, m
amorē mediū eſſe inter deos & hoies. ibid.
amorem vnum eſſe ex dęmonibus ibid.
amorem eſſe philoſophum 249. 2, p
amor non pulchri eſt, ſed generationis, partusq; ex pulchro 250. 1, m
amor ſempiternum quiddam eſt ibid.
amorem mortales aliter, & aliter immortales vocant 262. 1, m
amorem recta ſui natura temperare & muſice amare 235. 2, f
amorē mixtū ex dolore & voluptate. 408. 2, f
amores tres eſſe 486. 2, p
amphilytus quonam pacto cognominatus ſit 7. 1, f
amphion Lyræ inuentor 422. 2, p
amuſſis alba in albo lapide, Prouer. 162 2, m
Amyci luctatio indigna mentione 476. 1, f
Amyntora Phœnici filio maledixiſſe. 512. 1, f
anacreōta Teiū qs Athenas acciuerit. 2. 1, m
anacreontis ſapientis ſcripta 257. 2, m
ἀναγκαῖον vnde dictum 188. 2, f
anagogicus ſenſus Platonicis neceſſarius. 422. 2, m
ἀναζώνειν 183. 2, p
anaxagoras amplum patrimonium diſſipauit 64. 2, m
anaxagoras perſtringitur 101. 1, f
anaxagoræ Clazomenij libri quibus opinionibus pleni ſint 273. 2, p
anaxagoræ confuſio 187. 2, f
anaxagoræ ſententia de mente 294. 2, f
anaxagoram diligentiorem in naturalibus quàm in diuinis 351. 1, p
ἀνδρεία quid 187. 1, p
androgionū genus quale fuerit 245. 2, p
andron Androtione genitus 334. 2, m
angeli quid admirentur 218. 1, m
angelos dei miniſtros eſſe 229. 2, f
angelum ſuper animam eſſe 235. 1, m
angeli mobiles, an immobiles ſint 507. 2, p
animę vires quæ, & quot 8. 2, m
animæ impetus, & declinationes qn ad beatitudinem & quando non tendūt 13. 2, f
aīa ſola corpore vti & eidē imperat 24. 1, m
animæ cura habenda 24. 2, f
animæ habitus quomodo fiat 82. 2, p
animæ virtus quę 25. 1, m
anima quō ſeipſam cognoſcere poſſit 25. 1, p
animę partes quę trahuntur affectibus vnde hauſerint homines 32. 1, m
animæ ſummum bonum quod 48. 2, m
anima mundi quæ ſit neceſſario 53. 2, f
aīam humanā cur ſimilē facit Plato 56. 1, p
aīæ voluptatum & dolorū mixtionem 58. 1, m
animæ quibus voluptatibus maxime gaudeāt, & quibus maxime pturbātur 62. 1, m
animę vis quotuplex 78. 1, f
anima quędam per ſe, quędam per corpus apprehendit 91. 1, f
animam appellat cogitationem 92. 2, p
animę opinio ibidem,
animę cor ab Homero quid dicatur 93. 2, f
animę naturalibus rationibus, à ſubliorī optice mulcentur 102. 1, f

aiæ ſphærarum nouem cœleſtiũ quę 98. 2,f
aīm nullũ ſpõte aliquid ignorare 105.2,m
anima qualis ignara ſit ibidem.
aiam cognoſcere,eſſentiã cognoſci 110. 2,p
animæ interior collocutio quomodo appellari debeat 114. 2,p
animam potentior an iuſtior 160. 2,f
anima corpori quid conferat 183. 1,f
animæ ſepulchrum quod 183. 2,m
animam vitiorum & virtutum habitus ſecum ferre 196. 2,p
animæ malum quod 204. 2,m
animam alicuius probatorum quid habere deceat 207. 1,p
animæ ornatus cũ adeſt,bona eſt 211. 2,f
animæ quæ facultates 210. 2,m
animam peccatis refertã ad inferos deſcendere extremũ omnium malorũ eſt 216.1,f
animæ poſt mortẽ ſtatus & conditio 216.2,f
aiam qd priſci theologi vocauerint 219.1,f
animam immortalem eſſe 224. 1,p
anima quid corpori afferat ibidem.
anima cur in corpus deſcendat duobus creata luminibus ibidem.
animam in deum conuerti ibidem.
anima quot vijs ad deum redeat 224. 1,f
aia cur altero lumine non utatur 224. 1,m
animas quis in cęlum reducat 224. 2,f
animã oſtẽdi veritate præditam 234. 1,m
animam ſupra corpus eſſe 234. 2,f
anima à corporis pulchritudine quomodo ad dei pulchritudinem eleuetur 235. 2,f
anima quibus gradibus à diuino furore extollatur 240. 1,p
animam corpore pulchriorem eſſe 251. 1,p
animarum humanarũ ordines quot 255.1,f
animæ immortalitas probatur 260. 1,f
animæ Idea qualis 260. 2,p
animæ currus & equi,& qui & quales ibid.
animæ obliuio quot modis accidat 261.2,p
animæ aut corporis naturam nõ poſſe abſq; totius natura cognoſci 366. 2,f
animarũ aſſeris immortalitatem 277. 2,p
animæ immortalitatem cur non approbet Socrates ex ratione motus in Phædone, qua vſus eſt,in Phædro 281. 2,p
animę ſubſtantiam in hac vita intelligere difficilimum 282. 2,m
animam immortalem credere magna fide & perſuaſione opus eſſe 287. 1,m
aię mortuorũ an ſint apud inferos necne ibi.
aiæ noſtræ qñ ſcientiam acceperint 288. 2,f
animam præeſſe corpori, vtpote quæ diuinitati ſit ſimilior 290. 1,p
aias prauorũ verſari circa ſepulchra 290.1,f
animam temperamentum eorum eſſe quę ſunt in corpore 291. 2,m
animam per omnem modum corpori præſtare,etiam ſi immortalis non ſit 291.2,f
aiam mortalẽ eſſe quæ rõnes ſint 292. 2,p
animam prius quàm in corpus labatur, alicubi eſſe 293. 2,p
anima an maius & minus recipiat 293. 2,m
anima quicquid occupat, ad illud vitam affert 297. 1,m
anima migrans ad manes quid ſecum afferat 297. 2,m
anima qñ ad omnia intrepida ſit 318. 2,m
animæ proportiones quattuor 321. 1,p
anima corpus curat 327. 1,m
anima ita ſe habet ad bonum vt viſus ad ſolem 353. 1,m
aiarum tranſitus in beſtias qũo fiat 370.1,p
aiæ tres partes & tres voluptates 372. 2,p
animæ imaginem inueſtigat 374. 2,p
animam immortalem eſſe 383. 2,p
animæ vera eſſentia qũo cõtẽplãda 384.1,f
animæ vniuerſæ 385. 2,f
animæ virtus & compoſitio 394. 2,p
animæ eſſentiæ quid pertineat 394. 2,m
anima cur rei compoſitæ,& cõſonantiæ muſicæ comparetur 395. 1,f
animæ harmonica compoſitio 398. 1,f
animæ partes qũo aucupetur Plato 400. 1,p
anima irrationabilis quid à Platonicis exiſtimetur 402. 1,m
anima mundi in qua eiuſdem parte collocata ſit,& quur 406. 2,f
animæ ſubſtantiæ partes quę ibidem.
animabus ſingulis vnum eſſe attributum aſtrum 408. 2,f
anima cur amẽs efficiatur quum primo corpore vinculis includitur 409. 1,f
animæ mortalis ſpecies in corpore 416.1,p
animæ corporisq; ſolutio qñ fiat 419. 1,f
animę morbi qui & qũo naſcãtur 420.2,m
animę morbis qũo medendum ſit 421.2,m
animę noſtrę ſpecies prǽſtantiſſima quomodo tractanda ibidem.
animas quondam ſub Saturno beatas vixiſſe quomodo intelligendum 450. 2,f
animę noſtræ ad virtutes numinis quomodo parentur 457. 1,p
animã natura eſſe per ſe mobilem 499. 2,p
anima cur ſeipſam mouere poſſit 503. 1,f
animam coniunctam intellectui omnia recte producere 503. 2,m
animę motus qũo appellentur 503. 2,m
animam eſſe inuiſibilem 504. 1,p
animam à deo vitam accipere 507. 2,p
animę defunctorum quomodo res noſtras ſentiant 507. 2,f
animam ſolam eſſe, & pręſtare id quod ſumus 520. 1,p
animę naturam antiquiorem eſſe corporibus 521. 2,f, & 526. 1,f
animę generi quę conueniant 526. 2,p
anima à corpore qũo differat 527. 1,m
animata omnia tranſmutati & tranſmutationis cauſam intra ſeipſa habere 505.2,m
aiatum à nemine q̃ à deo fieri poſſe 527.1,p
animanti cuicuiq; certum viuendi ſpatium eſſe à fatis datum 621. 2,p
animantia omnia grauiter affici cum ad generationem toto impetu ferãtur 250.1,m
animi immortalitas quomodo afferatur à Poetis 11. 2,f
animum cuncta didiciſſe ibidem.
animum ſemper ſcientem fuiſſe 13. 1,m
animus qualis ſit veritatis capax 26. 1,p
animus qñ maiora peccata cõmittat 28.1,f
animę voluptates, & dolores pręcedunt corporis voluptates & dolores 56. 1,m
animi affectiones trifariã diuiduntur 71.1,p
anima quomodo afficiatur furoris quattuor ſpeciebus 98. 1,f
animi morbus ex falſis opinionibus maliſq; moribus conflatur 131. 1,f
animi longe maiorem habendam curam quàm corporis 131. 2,m
animus quibus alatus 154. 1,m
aīm non cuiuis committendũ eſſe 146.2,f
animus huic coniunctus corpori diuinis rebus prorſus eſt ineptus 232. 2,f
animi tẽperati,& intẽperati diſcrimẽ 161.1,f
animo duo potiſſimum ineſſe 194. 1,p
animi vitium quare turpiſſimum 204.2,p
animi quam partem quis dolium appellauerit 208. 2,p
animi ordinatio quę 211. 2,p
animus prauus qũo ſanari debeat 213. 2,f
animi pulchritudo in qua re ſit 222. 1,p
animi cibus quis 225. 2,f
animum nullo adiumento egere,vt pulcher ſit 227. 2,m
animum omnium pregnantẽ eſſe 234.1,m
animam pręſagire 255. 1,p
animus quo pacto fiat 260. 2,p
animarum nouem conditiones 261. 1,m
animam poſt decem millia annorum ad idẽ reuerti 261. 1,f
animę humanę tranſmutatio ibidem.
animarum tranſitus in beſtias quid ſignificet 282. 1,f
animus moderatus ducem libenter ſequitur poſt hanc vitam 297. 2,f
animi ornamenta quę 299. 2,m
animi puerorum fabulis multo magis quam corpora manibus formandi 319. 1,m
animũ ſapientis non eſſe mutabilẽ 320. 1,p
animo ipſi animo imperandum 327. 1,m
animum quę deprauent 348. 2,m
animum regium optimum eſſe & beatiſſimum 362. 2,m
animi qua in parte voluptates excitentur in ſomnis 370. 1,m
animarũ tranſmutatio in beſtias 386. 1,f
animarum natura & habitus cuius facultatis ſit 435. 2,f
animi bona qñ honoranda 448. 1,f
animũ noſtrũ ſpeculũ eſſe diuinorũ 457.1,f
animos noſtros quomodo ab ipſa ſtatim pueritia lędamus 457. 2,f
animi cultus verũ à falſo diſtinguit 458.1,p
animus quis facilis ſit 528. 1,f
animos optimos diuinare 533. 2,m
animoſitatem iracundiam ex priuatis hominibus in ciuitatibus innectam eſſe 334.1,f
aia an ſemp ſentiat quicquid patitur 57.1,p
animalium cura duplex 118. 1,m
animalia quę domeſtica, quę ſylueſtria appellata ſint 118. 2,f
animalia quondã ſub terra latuiſſe 131.2,f
animalia ex elementis compoſita ibidem.
animalia dęmonum miniſterio inſtrumentis ad vita neceſſarijs Deus annauit ibid.
animaliũ curator malus quis 214. 2,m
animalia cœleſtia quę 235. 1,m
animalia terreſtria duplicia ibidem.
animalia poſt diluuiũ altro naſci 301. 1,p
animalium generatio 82. 2,p
animalia cuncta & gigni & naſci per amoris ſapientiam 247. 2,p
animalium ideę quattuor 408. 1,m
animal quid nominandum ſit 418. 1,m
animal nullum prę̨ter hominem harmonię ſenſum habere 436. 1,f
annona gratio 488. 2,f
anni intemperies vnde naſcatur 245.1,m
annus magnus quis 377. 1,m
anni menſura vnde 408. 1,p
anni Platonis Aegyptijs ſimiles 442, 2.f
antæi audacia 86. 2.f
antęi luctatio 476. 1,m
antenorẽ Pericli cõparare poſſum' 254.1.p
anthemiones laus & cõmemoratio 14 1,f
ἀνθρωπος quid ſignificet 183. 1,f
antimitus Mendeus inſignis Protagorę auditor 134. 2,p
antiphonis pater pyrilampes 37. 1,p
antiphõ Ramnuſius malus rhetor 301.2,m
antiquitatis inueſtigatio quando in ciuitate orta 424. 2,p
Antonius allius Epiſcopus Feſulan' 217.2,f
anytus cur Socr.accuſarit 272. 2.m
ἀφροδίτη quid ſignificet 185. 1,m
apibus Rex naſcitur tam corpore,quam animi habitu cæteros præcellens 128. 2,m
apocalypſis locus illuſtratus 26. 1,m
apollo animę mundi mens 99. 1,p
apollo ab Ioue ducitur ibidem.
apollo ſolis anima ibidem.
apollo triplicem ſignificat Solem 178.1,p
apollinis etymologia pulcherrima 184.2,m
apollo quas artes hoibus dederit 229. 1,p
apollinis inſtrumenta 324. 2,f
apollo qd apud Platonẽ ſignificet 436. 1,m
apollodorus Cyzicenus hoſpes ab athenienſibus delectus in imperatorem 102. 1,p
ἀτραγία quid ſignificet 187. 1,f
appetitio nulla naturalis ad malum tendit 224. 1,m
appetitiuę animę vires quę & quot 8. 2,m
apulei Platonici locus 238. 1,m
aqua viliſſimo pretio emitur, cum ſit pretioſiſſima 156. 1,f

aquam noſtram allij eſſe aerem 298. 2, p
aqua quomodo aſcendat 392. 2, m
aqua in quibus aeri ſimilis 392. 2, f
aqua quando lapis & terra fiat 410. 2, m
aquarum fluxus vnde 419. 1, p
aquarum lex 488. 1, p
aquario Iunonem præeſſe 229. 1, p
aquatilium generatio qualis 422. 1, f
arabibus quis leges tradiderit 29. 2, f
arbitrij humani libertatem concurrere cum diuina prouidentia 423. 2, p
arcadibus quis leges denegauerit 29. 2, f
archelaus Perdiccę filius in Macedonia quo modo imperauerit 6. 1, f
Archelaum Macedonum tyrannum quare occiderit Crateuas 27. 1, m
Archelaum Perdiccæ filium imperaſſe Macedonię 202. 2, m
archelaus ex ancicilla Alcetæ ortus 202. 2, f
archelaus quõ ad regnum peruenerit ibid.
ἀρχέπολις 182. 1, p
archilochus quid commune cum Homero habeat 99. 1, f
archilochi vulpem trahere 316. 1, m
archinus 301. 1, f
architectos raros fuiſſe in græcia 4. 2, p
architecti facultatem ſpeculationis magis quàm miniſterij eſſe participem 116. 1, f
architect⁹ in qua ſciæ pte cõſtituẽdus ſit ibi.
architectus ſpeculãdi ſciæ particeps 117. 2, f
architectum nullum manuũ miniſterio vti, ſed vtentibus præſidere ibidem.
architecturam actionibus innatam ſcientiã ſortitam eſſe 12. 2, m
architecturę nobilitas 60. 1, f
architectura duo efficit 176. 1, m
archus ſecum diſcrepans conuenit 244. 2, f
ardieus tyrannus 385. 1, f
arduum eſſe aduerſus duo contraria pugnare, Prouerb. 509. 2, p
arena maris innumerabilis, Prouerb. 88. 1, p
ἄρης quid ſignificet 185. 1, f
areta Dioniſij filia 153. 2, f
ἀρετὴ quid ſignificet 187. 1, f
argentum quanti fieret à ſophiſtis 64. 2, p, & 64. 2, m
argui auxilium ab Athenienſibus implorant 304. 1, p
arieti Palladem pręeſſe 229. 1, p
Ariphron Cliniæ educator 135. 2, m
ariſtarchus Homericus quomodo probabat carmina Homeri 161. 1, m
ariſtidi Lyſimachi filio quid apud Socratem acciderit 8. 1, f
ariſtidem Lyſimachi filium bonum virum fuiſſe 25. 1, m & 217. 1, m
ariſtides Lyſimachi filius 82. 1, p
ariſtippi Lariſſæi origo & familia quæ 9. 1, p
ariſtippus à Socrate diues factus 140. 2, f
ariſtocrates Scelij filius 203. 1, m
ariſtogitonis amor 243. 2, m
ariſtophanes comicus acerrimus Socratis inſectator 237. 1, m
ariſtophanes carpitur 244. 2, p, & 245. 1, f
ariſtopho pictor 197. 1, p
ariſtoteles vnus de triginta 37. 1, f
ariſtotelis de Socr. iudicium 232. 1, m
ariſtotelem in Ethicis aduerſus Platonem circa idem ludere 346. 2, p
ariſtotelis quid de mortalia vite fundamento ſentiat in Ethicis 436. 1, p
ariſtotelicę ſciæ aduerſarur, Nihil eſſe in intellectu, quod prius nõ ſit in ſenſu 124. 1, p
arithmetica philoſophantium quomodo à vulgarium differat 60. 2, p
arithmeticæ perſpicacitas ibidem.
arithmetica duplex ibidem.
arithmeticã ab actione liberã eſſe 117. 2, p
arithmetica circa quid verſetur 197. 2, f
arithmeticæ vtilitas 358. 1, p, & 377. 2, f
arithmeticam quoque perſuadere ea quæ docet 198. 2, p
Arithmeticam circa puros verſari numeros 355. 1, p
arithmeticę commendatio 525. 2, p
arithmetra in qua ſciæ parte verſet 116. 1, m
arithmeticos natura ad omnes doctrinas aptos eſſe 358. 2, m
armorum diſciplina quid, & quibus proſit 170. 1, f
armorũ q maxime fuerint ſtudioſi 170. 2, m
armorum peritia an diſciplina ſit, & quanti facienda ibidem.
arma quæ in templum transferenda non ſint 343. 1, m
arrianorũ diſtinctio dei pr̃is à filio 346. 2, m
ars Glauci 298. 1, p
artis vnumquenq; peritum de ſua arte interrogandum eſſe 4. 2, m
artis cuiuſq; ſummitas quid 5. 2, p
ars omnia ad rectitudinem dirigit 18. 1, p
artium præceptiones legis nomine appellandæ ſunt 30. 2, f
artium potiſſima quę 60. 1, m
artes in duplici ordine 60. 1, f
artes differrẽ à ſe inuicem 60. 2, p
ars dicendi cur omnibus præponeretur à Gorgia 60. 2, f
ars præſtantior quæ ibidem.
artes omnes noſſe innocuum & in vita conferens eſſe 62. 1, p
artium multarum ſimilitudo potius odium, quàm amicitiam gignit 71. 1, p
artis peritus omnia eidem arti ſubiecta iudicas ex æquo 98. 2, m
artem aliquam qui tenet æque de omnibus quæ ſub arte ſunt iudicat 99. 2, m
artium pręcepta quæ ſępe tradit Homerus 101. 1, p
arsi cuiq; facultas à Deo tribuitur ibid.
arte eadem neceſſarium' ne ſit eadem cognoſcere 101. 1, m
artium fermè omnium duæ ſpecies 103. 1, f
artes omnes aut in acquirendo, aut in efficiendo verſantur ibidem.
artes à quo datæ 121. 2, m
artes geminæ circa omnia quę ſiunt 123. 1, f
ars cauſa, & ars concauſa quę ibidem.
artes omnes commenſurari ſecundum maius & minus 124. 1, m
ars nulla poteſt quicquam de omnibus in vniuerſum in omne tempus valens conſtituere 126. 2, m
artem nullam multis competere 127. 1, m
artes an ſecundum præſcripta, vel ſecundum artem tractandæ ibidem.
ars regia quæ 147. 2, p
artium genera duo ſolet adducere Socrates ibidem.
artem aliam eſſe quæ condit, aliam quæ conditis vtitur 152. 2, p
ars omnis aliqua de re perſuadet 194. 2, p
ars peritiam ſequitur 197. 1, p
artes omnes circa ſermones verſari 197. 2, p
artium quædam diuiſio 197. 2, m
artium abuſus improbandus, non artes ipſæ 199. 1, f
ars ad animam pertinens quomodo appelletur 201. 1, p
ars ad corpus pertinẽs non vno nomine appellari poteſt ibidem.
ars nulla ſine ratione 201. 1, m
artiũ magiſter & gubernator quis 222. 2, m
artium facultatem ab amore tradi 247. 2, p
artes quæ quomodo à dijs hominibus diſtributæ 229. 1, p, & 247. 2, m
artem dicendi neq; multis neq; paucis, ſed mediocribus verbis indigere 226. 1, p
artes magna dialecticæ exercitatione indigere & contemplatione 266. 2, m
artes literis mandare vt certũ quiddam ex ijs futurũ ſit, ineptũ putat Socrates 268. 1, f
artem dicendi non poſſe extare ſine earum rerum certa ſciẽtia quæ ducũtur 268. 2, m
arti nullum in eſſe defectum vel errorem 310. 1. m,
artes ſibi ipſis non eſſe vtiles, ſed illi rei cuius ſunt artes ibidem.
arte quicquid bene ſe habet minime permutationem recipit. 320. 1, p
artes oẽs abſq; dialectica cæcas eſſe 355. 2, f
ariſtotelis ridentur calumniæ 362. 2, f
artes quæ ferro vtantur & ære quando ignoratæ fuerint 443. 2, f
artem deo aduerſari non poſſe 450. 1, m
artium doctores quomodo diligẽdi 467. 2, f
artes quas libenter amplectantur homines 485. 1, p
artis opera minora quã naturæ 501. 2, m
artem Iouis ſuã requirere 507. 1, f
artes quę minime conferant ad ſapientiam 524. 2, f
artificem quemlibet in ſua arte conſulendum 18. 2, m
artificem ſolum de ſua arte iudicare 77. 1, f
artifices an ſua tantum, vel aliena quoq; faciant 164. 1, f
artifices qui probandi 325. 2, f
artificum vita qualis 404. 2, m
artificem non decet rudes decipere 509. 2, f
artifici cuiq; in ſua arte credendũ 89. 1, f
artificia quæ ſimilitudinem aliquam habent nemo ſimul exercere poſſit 488. 2, m
artificioſum oẽ menſuræ particeps 124. 1, f
ἄρτεμις quid ſignificet 185. 1, p
artemiſię Mauſoli regis Cariæ coniungis amor maximus 238. 2, f
articulis quæ careant 417. 2, m
articulorum in corpore vſus 417. 2, m
aſinorum & equorum genus inter ſe promiſcue generat 119. 1, f
aſpaſias rhetoricæ profeſſor 229. 1, m
aſpaſia mulier 300. 2, f, & 301. 2, m
aſpectus quorum ſint virulenti 238. 1, m
aſperum quid 415. 2, m
aſſiriorum potentia magna 445. 2, p
aſtyanax quid à Scamãdro differat 181. 2, m
ἀστραπὴ quid ſignificet 185. 2, f
aſtrorum parem eſſe numerum & animarum 408. 2, f
aſtrorum peritiam in ciuitate neceſſariam eſſe 479. 2, p
aſtronomia circa quid verſetur 187. 2, f
aſtronomiam quis inuenerit 268. 1, p
aſtronomiam animi oculos ad ſuperiora attollere 359. 2, p
aſtronomiæ laus & dignitas 528. 2, m
ate dea mobilis 247. 1, m
athamantis ſucceſſores diuerſos ab alijs Græcis ritus habuiſſe 30. 2, f
αἰθὴρ quid ſignificet 185. 1, f
athenis periculoſum erat quenquam iniuria afficere 15. 2, p
athenarum mœnia & naualia quorum conſilio conſtructa ſint 199. 1, p
athenis maxima loquendi libertas 200. 2, p
athenas alias extitiſſe ante diluuium tum apud Græcos tũ apud aegyptos 305. 2, m
athenę verboſæ 433. 2, m
athenienſes quandiu tyrannidem Hippiæ ſuſtinuerint 2. 1, f
athenienſes quibus cum bellum gerere conſueuerint 21. 2, m
athenienſium reges vnde originem duxerint ibidem.
athenienſium magna ſuperſtitio erga deos taxatur 28. 2, f
athenienſes cur infelices in pugna contra Lacedæmonios fuerint ibidem.
athenienſibus quis leges tradiderit 29. 2, f
athenienſes cur tributa Minoi pendere coacti ſunt 31. 2, f
athenienſes perſtringit quòd adulatoribus oblectarentur 214. 1, p
athenienſes quales Periclis oratione facti ſint 214. 2, p

athenien-

atheniēſibus quos nam publica oratione laudare mos fuerit, & quibus inferias publice celebrauerint 300. 2, f
athenien. quos in bello iuuerint 302. 2, m
athenienſium miſericardia 304. 1, p
athenienſium veterum hiſtoriæ 405. 1, p
athenienſiū nomine quid intelligitur apud Platonem 422. 2, m
athenienſes probi an præcipue probi ſint 428. 2, f
athenienſes à Dario quando perterriti valde fuerint 448. 2, m
attica q̄ ſtudioſa fuerit tragœdiæ 170. 2, m
attica tellus primo hoīem ꝓduxit 302. 1, m
attica bellatia cōmendantur 326. 1, m
atticam regionem eſſe ingenijs accommodam 423. 1, m
atticæ regionis antiqui fines 424 2, m
attica democratia qualis 448. 2, m
attīes ſeptem pacti quotannis pendebat Minoi 452. 1, f
Atlanticam inſulam ſub vaſto gurgite merſam 405. 1, p
atlanticum mare quale 404. 2, f
atlanticum pelagus vnde cognomen habuerit 425. 2, p
atlantici figuræ quid apud Platonem ſignificent 482. 2, m
athletæ canibus ſimiles eſſe debēt 326. 1, p
atrei, Thieſtisq; lis 120. 1, m
atreo cur recte nomen impoſitum 182. 1, f
auari aberrant a bono, quod tamen appetunt 1. 1, p
auarum non facile aſſequi voluptatem in diſcenda veritate 372. 2, f
auarū non tenere iudicandi organum ibid.
audaciam diſtare a fortitudine vnde proueniat 143. 1, m
audacia carens prudentia quid 169. 1, m
audenda quæ arbitremur 174. 1, m
auditus definitio 30. 1, p
auditus paſſiones quibus ex cauſis proueniant 415. 2, p
auditum cur nobis dederint dij 410. 2, f
auditoris cōmunis, & æqui diſcrimē 540. 1, p
auguralis ſcientia Græce quomodo prius Græcis dicta ſit 260. 1, m
auguſti oculi quales fuerint 237. 2, f
auguſtini locus 376. 2, m
auicennæ de prophetis opinio 269. 2, f
auicennę locus 376. 2, m
auis nulla canit cum aliquo afficitur incommodo 291. 1, m
auiam generatio qualis 482. 1, m
auiarium in anima fingit 94. 2, m
auri pondo, quot argenti valuerit 2. 2, f
aurum ignitum, apud Ioannem in Apocalypſi quid ſignificet 26. 1, m
aurum non ſimpliciter pulchra facit 63. 1, f
aurum quam difficile purgetur 129. 1, m
aurum multum in capitis oſſe continere pulchrum putant Scithæ 155. 1, m
auri & argenti habendi lex 453. 1, m
aurium circuli quāti eſſe debeant 527. 1, f
autochthones qui 425. 1, p
autholycum maternum Vliſſis auum admiratur Homerus 308. 1, m
autoris ſententiam & rationem an quærere oporteat 266. 2, f
auxilium pulchrum quod 20. 1, f

B

B. Neque vocem neque ſonum vllum habet 96. 1, m
Bacchus quid Platoni ſignificet 436. 1, p
bacchantes fœminæ mente non ſana, mel & lac ea fluminibus hauriunt 100. 1, m
bacis quo pacto cognominandus 6. 2, f
bactrianis quis leges tradiderit 29. 2, f
Baptiſta Leo architectus 401. 2, p
barbari quæ ſtudia minime curēt 243. 2, m
barbarorum voces multas accepiſſe Græcos 186. 1, p
Bartholemæus Fōti⁹ rhetor egregi⁹ 402. 1, f
baſem vocabulum eſſe diuerſum 321. 1, p
batica quid à Myrine differat 181. 2, p
beatus qui 72. 2, p 208. 2, p 225. 1, m 249. 2, m & 438. 2, f
beatum viuere quid 167. 2, m
beatitudo cuius boni adeptio ſit 1. 1, p
beatitudinis gradus quis diſtribuat 224. 2, f
Βιβαίον vnde dicatur 193. 1, p
belle omnia, Prouerb. 153. 2, p
bellum quibus de cauſis ſuſcipiatur 18. 2, f
belli calamitates magnæ 318. 1, f
bellum a ſeditione quid differat 343 1, f
belli ſtudium ad quid referendum 42?. 2, m
bello quæ exercitia conducant in ciuitate 485. 1, f
beneficium ſine mercede contuliſſe quos maxime deceat 215. 2, m
beneuolentiam reciprocam amicitiam eſſe vocandam 71. 1, p
Bernardus Nutius rhetor 217. 2, f
beſtias multas non niſi ab homine gubernari poſſe 131. 2, f
beſtiarum libertas in ciuitate populari quanta 368. 1, p
bias cur abſtinuerit à ciuilibus actionibus 64. 1, m
bias Prieneus 141. 2, m
bibens quomodo ſeipſum decipiat 435. 1, p
bilis qualitates quæ 232. 1. f
bilis quid, & vnde 419. 2, m
bis eadem recenſere ridiculum 150. 1, p
bizantius optimus orationū faber 266. 1. p
bis atq; ter quod pulchrū. Prouerb. 210. 1, m
Βλάξειν quid 188. 1, p
bœotiorum de amore lex 243. 2, m
bœotios auxilium ab Athenienſibus implorasse 304. 1, p
bonum duplex 1. 1, p
bonum appetitur ab omnibus hominibus 1. 1. p, & 2. 2, m
boni natura quomodo conſideretur à Philoſopho 3. 1, m
boni intelligentia à quo, & in quibus infundatur 5. 2. m
bonum nullum quin ſcientia comprehendatur 13. 2, m
bona à bonis perdiſcenda 15. 2, m
bonorum poſſeſſio vnde 20. 2, m
boni viri qui vocandi ſint 22. 2, f
bonus quiſque in eodem eſt, in quo & prudens eſt ibidem.
boni petitio quando ſecura & quando periculoſa 25. 2, f
bona omnia à dijs ad nos deſcēdere 36. 1, m
bonum cur nobis ignotum 39. 1, m
boni ſummi triplex conditio 48. 2, m
bonorum gradus ibidem.
bonum animantium rationalium quod iuxta Socratem 48. 2, f
boni conditio an ſit perfectū eſſe 51 1, f
bonum nemo appetit niſi cognſcēa ibid.
bonum omne non eſſe voluptatem 53. 1, p
bonum id cuius gratia fit 59. 2, f
bonum & iucundum duas differentes naturas eſſe 61. 1. f
boni natura quo ab alijs diſcrepat ibid.
bonū in mixta vita indagandū eſſe 61. 2. p
bonum quibus & quot, ideis comprehendatur 62. 2, p
bonum ſecundum ſe eſſe oportere 65. 2, m
boni ſūmi appetitus in nos quid agat 71. 1, f
boni bonis amiciſſimi 74. 1, f
bonum, mali remedium 75. 2, p
bonum, vltimum principium & finis 77. 1, f
bono oppoſitum aliquid eſſe ſemper neceſſe eſt 88. 2, f
boni quā à malis differant 124. 1, p
bona ea omni rerum genere quę nam ſint 150. 1, p
bonorum omnium ſummum quod ibid.
bonorum poſſeſſio & vſus ad bene beateq; viuendum ſufficiat 150. 2, f
bonum nihil aliud quam ſcientia 153 1, m
bona vnde in corpus diminanent 163. 1, p
bonus ad illa quiſque eſt, ad quę etiam ſapiens fuerit 169. 1, m
boni rō ad quam naturā pertineat 178. 2, f
bonorum gratia agenda eſſe omnia 210. 1, f
bonum honeſte & recte agere quicquid agat 212. 1, f
bonus nullus accuſat inſontem 216. 1. p
bonitas rerum omnium quæ 220. 1, m
bonum quid dicatur 220. 2, m
bona cupiunt omnes 233. 2, m
bono viro nihil mali accidere poſſe neq; viuenti, neq; defuncto 277. 2, f
bonorum præmium quodnam, vt magiſtratum ineant 311. 1, f
bonum idem eſſe, atque expetendum 313 2. p & 314. 1, m
bona quæ nam vulgus æſtimet 348. 2, m
boni quæſtio difficilima 352. 2, m
boni filius quis ibidem.
bonum genuiſſe ſibi conſimilē filiū 353. 1, p
boni maieſtas quam auguſta 355 1, p
bonum nunquā deſtruit quicquā 3?3. 2, m
bonum eſſe omnium cauſam 388. 2, m
bonorum ordo 431. 1, p
bonos eſſe illos qui ſibimet imperare poſſunt 434. 1, m
bonum ſummum quomodo aſſequi poſſimus 5? 2, f
bonorum conſenſu non eſſe potentiam maiorem 553. 2, f
bonitatem in centro poſuerunt Theologi 219. 2, f
bonitatem per doctrinam comparari non poſſe 15. 1, f
boreæ Orithyam rapientis fabula 256. 1, m
brachia quomodo aſſueſacienda 337. 1, f
brāchmanarū philoſophorū cōm 337. 1, m
braſidas Achilli collatus 254. 2, p
breuiloquentia Laconica 141. 1, m
breuiloquentia Socratica 140. 1, m
breuitas loquendi conſcia à Lyſia & Gorgia adinuenta 266. 1, p
brutorum paſtores cur homines 121. 1, p
bruta cui commendata ſint 131. 1, f
brutum nullum ea quæ homo noſſe poſſe 174. 1, m
brutorum beneuolentiæ, an amicitiæ dicendę ſint 176. 1, f

C

CAdauera quomodo curanda 520. 1, m
Κακία quid ſignificet 187. 1, f
cadmea diſciplina nulla 413. 2, m
cæci præceptum, modus loquendi Socraticus 97. 1, f
cędem duplicem eſſe 494. 1, f
calamitas dea qualis iuxta Homerū 247. 1, p
calceos quis primus confecerit 156. 1,
Callias Calliadæ filius cuius conſuetudine doctus euaſerit 21. 1, f
calliæ filius quis 51. 1, p
callias orator Socratis inimicus 237. 1, m
callicles oratio de philoſophia 208. 1, p
Callicles qui nam ſententiam ſecum ſint in leuiter philoſophiam attingendo 20?. 1, p
callicles Acharneus voluptatem bonumque idem eſſe dicebat, item ſcientiam & fortitudinē, tū inter ſe tū a bono differre 209 1, m
Callicrates Cyane nata quid nouiſſe dicta ſit ab Anacreonte ?7. 1, p
Calliope Orpheum afflauit 99. 1, p
Calliope vox ſpherarum omnium ibid.
Κάλλος quid 225. 1, f
Καλὸν quid ſignificet 187. 2, m
calor ex motu 76. 2. p
calumniam in omnibus moltā eſſe 351. 1, m
calumnias quis dicendo, & conficere & ſoluere facile potuerit 266. 1, p
calyptra regio vbi, & cur ſic vocitata 22. 2, p
catnbiſæ gubernatio qualis 447. 2, m

cancer ſophiſticus 154. 2, p
Cancro Mercurium præeſſe 229. 1, p
canephoria ſoror Hippeæ 2. 1, f
canes Laceņ 37. 2, p
canem cognitione & ignorantia prędıtum eſſe 318. 1, f
capilli cur in cute nati 417. 1, f
caput membrum eſſe diuiniſſimũ 409. 2, p
capitis textura qualis 417. 2, m
capricorno Veſtam præeſſe 229. 1, p
car quidam 151. 2, p
carceres non violandi etiã ſi poſſis 280 1, p
carceres in ciuitate quot eſſe debeãt 506. 1, f
carmina ſua vnde carpant poetæ 100. 1, m
carminatoris dıductio 123. 2, m
caro mollis quid indicet in homine 227. 2, f
carnium natura 417. 1, m
carnibus veſci quando impiũ fuerit 472. 1, p
carolus Marſupinus 217. 2, f
carthaginẽſibus quis leges tradiderit 29. 2, f
catellæ perinde ac heræ ſunt, Prouerbium 368. 1, p
catena aurea Homeri 82. 2, m
caupones qui ſint 317. 2, m
cauponatia eſt cõmutationis ſpẽs 124. 2, p
cauponari quibus liceat 489. 1, m
cauponatio cur inſtituta ſit 509. 1, m
cauſæ ab effectibus quomodo diſtinguandę, & quomodo aſſignandę 34. 2, m
cauſa quid 6.. 1, m
cauſa & concauſa in geminis artibus conſideratur 123. 1, f
cauſam qua ſingula fiant, quomodo inueſtigare debemus 294. 2, f
cauſarum duæ ſpecies 416. 1, p
cauſas rerum omnium tres eſſe 501. 2, p
cauſa quomodo dicenda 517. 2, m
cauſidicos abundare ſapiẽtibus verbis 1. 1, f
cauſidici corrupti carpuntur 514. 1, p
cauſidicos non eſſe ſapientes 525. 1, f
celeritas quibus in rebus commendetur 164. 1, p
Ceneus Theſſalus in fœminam commutatus 516. 2, p
cenſus maximus ciuium quem velit Plato 465. 1. f
cenſorum electio & officium 467. 2, m
cenſura iudicialis cur inuenta 105. 2, m
centum pro vno accipietis, Euangelij locus 377. 2, p
centrum cur deus appelletur 219. 2, f
centrum quid iuxta mathematicos ibid.
ceramicus locus 37. 1, m
κεράσβολα 461. 1, p
cercyonis luctatio inutilis 476. 1, f
περίαλλα quid 187. 2, f
cerea effigies in animo ab Homero quomodo vocata ſit 94. 1, p
cerebrũ quibus rebus offendatur 237. 2, m
ceremonias externas quis abſtulerit in numinis adoratione 25. 2, f
ceremonię circa defunctorum cadauera antiquiſſimę 30. 1, f
cereris etymologia 184. 2, p
certamen homini quod acrius ſubeundum 196. 2, p
certamẽ maximũ in hac vita quod 376. 2, p
certaminum partitio 485 2, m
certandũ eſſe de virtute abſq; inuidia ibid.
chalcedonij oratoris præſtantia 266. 1, m
chalcis à Cymindi quid differat 181. 2, p
chaos ante mundum & deos quis poſuerit 218. 1, f
chaos quõ vocetur à Platonicis ibidem.
charitatis vis quanta 218. 2, f
charmidi Glauconis filio male ſucceſſit ſpernenti dęmonij Socratici pręceptũ 7. 2, f
charmides grauis & verecundus à Socrate factus 240. 2, f
charondas quibus leges tradiderit, & in quẽ earundem inuentionem retulerit 29. 2, f
charmides Glauconis filius 134. 2, p
charondam qui celebrent 381. 1, f
chilo Lacedæmonius 141. 2, m
chorea quid 436. 2, f & 439. 2, m
chorę Aegiptiorum quales 437. 2, m
choreæ partes quæ 441. 2, m
chori tres in ciuitate quõ inſtituẽdi 439. 2, p
chori princeps quõ eligendus 267. 2, f
chori quõ diſtribuendi in ciuitate 485. 2, f
Chriſti vitã totius eſſe virtutis ideã 281. 2, p
chriſtianorum communitas 337. 1, m
Chriſtophorus Landinus Poeta 217. 2, f
Chriſtophorus Marſupinus 217. 2, f
chromatica quid 398. 1, f
cibi definitio 2. 2, m
cibi vſus duplici de cauſa neceſſarius 366. 2, f
cicadarum origo 264. 1, p
ciconiæ amoris comparatio 25. 2, f
cinio quomodo ſuperauerit 7. 2, m
κίνκος vnde dicatur 190. 2, m
circulo concluſum aliquid in medio ſtare oportere 40. 1, f
circuli quattuor aſſidue reuoluti circa centrum, qui 219. 2, f
circulus vnus à deo in mundũ & à mundo in deũ tribus nominibus nuncupatur 219, 2, p
circumuallationum duplex ratio 142. 2, f
citharistæ artem qui tenere dicatur 96, 2, f
citharœdica ad quid conferat 210. 2, f
ciues quomodo boni fiant 168. 2, p
ciuium nomina quæ 341. 2, p
ciuem quę non deceant 509. 2, m
ciuilis ſapientia quid 5. 2, p
ciuilis ſcientiæ ſubiectum quod & finis ibid.
ciuilis peritia quomodo virtutis definitione comprehendatur 8. 2, f
ciuiles recta opinione ciuitates gubernant 16. 2, p
ciuiles diuino afflari numine ibidem.
ciuilia cur non tractarint priſci ſapientes 64. 1, m
ciuilis an in ſcientum numero collocandus 177. 1, f
ciuilis, rex, dominus, pater familias an idem ſint 117. 2, p
ciuitatis facultas circa quæ verſet 119. 2, m
ciuilis ars quæ 122. 1, m
ciuilis ars vnde denominata 123. 1, p
ciuilis facultas quõ ab alijs differat 129. 2, m
ciuilis ſcientia quę ibidem.
ciuilis ſcientia quid in conſtituenda ciuitate obſeruat 130. 2, p
ciuilis adminiſtratio quibus conſtet partibus 136. 2, p
ciuilis actionis finis quis 131. 1, m
ciuilem diſciplinam omnibus præfert Plato 131. 2, m
ciuilẽ virtutẽ donum eſſe diuinum 132. 1, p
ciuilem facultatem non ſolum rebus humanis, ſed etiam artibus imperare 132. 2. p
ciuitas quę optima, & ex quibus talis conſtituatur 28. 1, f
ciuilem virtutẽ qui falſo profiteãtur 147. 2, f
ciuilem artẽ ad animam pertinere 201. 1, m
ciuilitatis figurę quattuor præcipuæ numerantur 390. 2, m
ciuilium gubernationũ matres duę 447 2, p
ciuilem artem tria requirere 507. 2, p
ciuitates quãdo optime gubernentur 5. 1, m
ciuitates quomodo conſeruentur 1.. 1, p
ciuitas quo remotior melior fiat 23. 1, f
ciuitatis felicitatem quæ non promoueant 25. 1, f
ciuitatem quid pulcherrimam aut cõtra turpiſſimam faciat 50. 1, m
ciuitatis adminiſtratio recta apud vnum vel apud paucos 127. 2, p
ciuitas ſuapte natura robuſta 128. 2, m
ciuitatis ornamentum quod 136. 1, f
ciuitatem non lapides ſed homines faciunt 240. 2, p
ciuitatem nulli placere poſſe cui non etiam leges eius placeant 280. 2, f
ciuitatis actio tam publica, quam priuata quò deducenda 305. 2, p
ciuitas ſine quibus nec ab initio conſtitui proſpere, nec conſtituta feliciter gubernari poſſit 305. 2, m
ciuitatem conſtruere in eo loco qui conuectionibus nõ egeat eſt impoſſibile 317. 2, p
ciuitatis male inſtitutæ ſigna 351. 1, f
ciuitatem non diuitijs, ſed virtute ſeruari 329. 1, f
ciuitatis magnitudo quãta eſſe debeat ibid. 331. 1, p
ciuitas cur ſapiẽs appellãda veniat 332. 2, p
ciuitas quando nulla eſſe dicatur 334. 1, m
ciuitas quando optime habeat 341. 2, m
ciuitatibus qui dominari debeant, ii felices eſſe debeant 344. 1, m
ciuitates nullã à malis requiẽ habituras, donec in ipſis philoſophi dominentur 347. 2, f
ciuitas quæ nõ careat ſeditionibus 357. 1, f
ciuitas popularis quid pręclarum putet 367. 2. m
ciuitatis popularis triplex diuiſio 368. 1, m
ciuitas tyrannica, liberáne dicenda ſit an ſerua 371. 2, m
ciuitatis tres ſpecies 372. 2, p
ciuitas'ne aliqua per Homerum facta ſit melior 381. 1, f
ciuitatis cuiuſdam quæ ante diluuium fuit prę ſtantia narratur 404. 2, m
ciuitatis felicitas in quibus cõſiſtat 468. 1, p
ciuitatem & liberam & prudentem, ſibi amicam eſſe oportere 447. 1, f
ciuitatis ſitus qualis eſſe debeat 452. 1, p
ciuitatis copia quanta eſſe debeat 452. 1, m
ciuitatis diſpoſitio quæ melior & velocior 453. 2. p
ciuitatem fundare bonis legibus quàm difficile 453. 2, f
ciuitas quo nomine appellanda 454. 1, m
ciuitas quomodo diuidenda 461. 2, p
ciuitatem perpetua egere cuſtodia 466. 1. m
ciuitatis fines quomodo & vnde appellandi 466. 2, f
ciuitatem qui offendit omnibus iniuriã intuliſſe dicendus eſt 468. 2, m
ciuitatem patriæ ſimilem eſſe, difficile intelligi poſſe 4`0. 1, p
ciuitatem debere ſingulis menſibus bellicas vires experiri 484. 2, p
ciuitates quid cõnectat aut diſſipet 496. 1, f
ciuitatem capitis quandam eſſe capacitatem 521. 2, p
Cleobulus Lindius 141. 2, m
Cleophantis filius Themiſtocles 15. 1, m
cleombrotus qualiter affectus fuerit ex Platonis ſcriptis 376. 2, m
clinias Alcibiade pater vbi perierit 19. 2, m
clio Martis vox cur dicta 99. 1, p
clipeatus vir 85. 2, f
Clitonem quis genuerit 425. 1, f
Cnoſos ampla ciuitas, & quis in ea regnauerit 31. 2, p
cocytus 283. 1, m
cocytus locus quis 299. 1, f
cœlij nomẽ quot ſignificata habeat 177. 2, f
cœlius quando à Saturno caſtratus 228. 2, f
cœlo cur circuitus a deo datus 120. 1, f
cœli cur nouem 229. 1, p
cœlos octo eſſe iuxta Platonem 229. 2, m
cœli animam totam eſſe in quibuslibet cœli punctis 222. 2, p
cœlum cur caleat 354. 2, m
cœli vinculum 385. 2, p
cœlum eſſe calidum, ſed non vrens 393. 2, f
cœlum quæ præceſſerint 412. 2, m
cœlum deum facit 525. 2, p
cœleſtia cur quidam coluerint 269. 1, f
cogitare quid 92. 1, f
cogitatio & oratio an idem 114. 2, p
cogitationis definitio qua ſeparatur ab oratione ibidem.

cogitationis concluſio quæ ibidem.
cogitationes partim veras, partim falſas neceſſario eſſe ibidem.
cogitationem verbis tribuere quid 152.1,m
cogitatio vehemens quantũ poſſit 238.2,f
cogitatio amicitiæ principium 70. 2, p
cogoitionem ſui ipſius, & aliorum philoſophiam eſſe 5. 1, p
cognitio rerum ſcibilium quid 5. 2, p
cogoitio vnde oriatur 19. 1, p
cognitionem quæ depiauent 194. 1, p
cognitio humana à ſenſibus oritur 220.2,p
cognitio & cognoſcibile quid 345. 1, p
cognitionem rerum optimarum ab oculis nobis allatam eſſe 409 2, m
cognoſci poſſe aliquid duobus modis 18. 1,p
cogooſcere ſeipſum difficilimum 24. 1, p
cognoſcere ab opinari quid differat 97.2,m
cognoſcere cognoſci, actio an paſſio ſit 110. 2, p
cohibendi ſcientia quæ 5. 1, p
colendi rectus modus 512. 1, f
collaudationes qs prim⁹ inuenerit 266. 1,p
collectio, & diſcurſus per ea quæ à ſenſu proficiſcuntur 8. 2. f
colophonium ſuffragium, prouer. 535, 2.p
coloris ſecũdum Gorgiam definitio 10.2.p
color à colore non differt, cum tamen nigrũ albo etiam ſit contrarium 49. 1, f
colores vnde, & quid 415. 2, p
comica quæ effuſiorem cõcitant riſum damnat in tertio Dial. de Iuſto per to.
comitia ingredi qui cognoſcẽdi ſint 468. 1,p
commercij duæ ſpecies 104. 2, p
commercia quid ſint 306. 2, m
commiſerationes quis orando mirifice egerit 266. 1, m
commixtione ſublata nulla de re loqui poſſumus 113. 2, m
communicatio inter bonos ciues 317.1,m
communio rerum quõ diſcenda 111. 2,m
communio filiorum, vxorum, & rerum vbi fuerit 337. 1, p
commutationis duæ ſpecies 104. 2, p
commutatio in ciuitate, quæ 489. 1, m
comœdia duplici vtitur narratione 323.2,p
complexionem ſpeciei naturalem vnde hauriant homines 32. 1, m
compoſita omnia à ſuperiori ſimplicitate pendere 388. 2, p
compotationes in ciuitate ne ſint admittendæ 433. 1, m
computandi facultas in ſpeculando verſatur 117. 2, f
concentũ ex diſcrepãtibus conſtare 244.2,f
concentus effectus qui 395. 2, m
conceptio immortalis in homine 250. 1, p
concinnitas quid 218. 2. f
concionatorib. quid nõ cõcedendũ 215.2,m
concluſio aduerſa 85. 2, f
concordia quàm oĩbus rebus vtilis 222.2,p
concupiſcibilis in anima poteſtatis actus quis 8. 2, f
concupiſcentiæ nominæ quid appellandum veniat 54. 2, f
conditionalis ſapientia quæ & quibus communis 5. 2, p
conducibile an genus pulchri ſit 68. 1, m
confabulari quõ liceat de rebus antiquis, quarum veritas ignoratur 320. 2, f
confabulatio qñ nata in ciuitate 424. 2, p
confeſſio apud Chriſtianos vtilis, & cur 168. 2, f
confuſio in ciuitate quid dicatur, & quantũ mali apportet 334. 1, p
connus Metrobij filius cithariſta inſignis. 148. 1, f 229. 1, m & 301. 2, m
conſideratio quarum rerum pulcherrima 207. 1, m
conſideranda tria in omni re 218. 1, p
conſiderate ſeipſum, maximum eſſe ſtudium 254. 2, f
conſilium res ſacra 6. 1, m
conſilia quæ bona 23. 1, m
conſonantia quæ nã magis oblectet 168.2,f
conſonantiæ nouem gradus 321. 1, p
conſonantia quomodo definiatur 396. 2, f
conſonantiarum origo 397. 2, p
conſtitutiones quando legum nomine dignæ ſint 451. 1, m
conſuetudo quid 192. 1, m
conſuetudinem inire quibus cum ſit difficile 17. 2, f
conſulere ad quem pertineat 18. 2, m
conſulens quid principio obſeruare debeat 258. 1, m
conſultaturi quid præfinire debeant 6. 1, m
conſultationem in ijs quæ nos agimus quid perficiat 8. 2, f
cõſultatio matura præponi debet rebus grauioribus 134. 1, p
conſultatio de ea re dicitur eſſe, cuius gratia aliud quæritur 171. 1, f
conſultatio humana talorum iactui ſimilis 382. 2, p
contagio, quæ facilius generetur, & grauior ſit 238. 1, f
contemplatio veritatis, cuius ea tribus animæ viribus opus ſit 8. 2, f
contemplationem quid perficiat ibidem.
contemplatio vniuerſa in duo diſtribuitur 117. 2, f
contemplationis donum à quo detur hominibus 230. 1, m
contemplatiua vita diuiniſſima 54. 2, p
contemplatiua vita quantum actiuæ præſtet 305. 1, f
contemplatiua & actiua circa quæ verſentur 231. 2, p
contemplat. animi amor diuinus 232. 1,p
contendere eſt aduerſariorum 140. 1, m
contentio quid 104. 2, f
contingens non eſt vbi voluntas eſt atque neceſſitas 390. 1, f
contradictio quæ 104. 2, f
contradictio commerciorum ſine nomine eſt ibidem.
contradicendi ars omnia in controuerſiam deducere poteſt 106. 2, p
contradicere aliud quam cõuitiari 151. 2,p
contraria duo non poſſe eſſe in eodẽ 26.2,p
contraria contraria non amant, licet appetere videantur 71. 1, p
contraria contrarijs dignoſci 78. 2, f
contraria quomodo pendeant à ſe inuicem & connectantur 287. 1, f
contrarium ſibijpſi nunquam fieri contrarium 296. 2, p
contraria etſi alicui non ſint contraria ipſum tamen non admittunt 297. 1, p
contrarij vnius ſummum alterius eſſe principium 368. 1, p
contraria cur difficile diſcantur 480. 1, m
controuerſia iudicialis quæ 104. 2, f
conuitioni cui pedes nec crura dederit deus 406. 2, f
connexum duplex 418. 2, p
conuiuium Platonicum vnde originem habuerit 117. 2, f
conuiuia commodo'ne admittenda ſint in ciuitate 432. 1, m
conuiuiorum leges 467. 1, f
conuiuium nuptiale 470. 1, f
copiam non minus quam inopiam ciuitati nocere 329. 1, f & 330. 2, f
coqui verba contra medium 216. 1, m
coquinariæ artis vocabula 105. 1, p
coquinaria ars quid proficeatur 123. 1, m
coquinaria ars nulla, ſed peritia quædam 200. 2, f
coquinaria medicinam ſimulat 201. 1,m
cor quando non recte ſe habeat 93. 2, f
cor eſſe venarum originem 416. 1, f
corinthium luxum damnat 326. 1, m
corinthios auxilium ab Athenienſibus imploraſſe 304. 1, p
coronam datam eſſe propter artem à militibus tanquam primitias 29. 2, p
κόρος 182. 2, m
corporis bonã habitudinẽ quæ faciũt 4. 1, p
corpore quidnã vtatur, & idẽ imperet 24.1,f
corpus q nouit, ſua nõ ſeipſum nouit 24.2,p
corpus ab elementis quattuor ſuſcipiunt homines 32. 2, m
corpus receptaculum doloris & voluptatis quæ paſſione ſit 56. 1, m
corporis nomine quod appellandum venit ex quibus componatur 53. 2, p
corpus hominis inſtrumentum 70. 2, m
corporis habitus corruptio 82. 2, p
corpus in infimo gradu colloc. 98. 1, m
corpus quomodo afficiatur furoris quatuor ſpeciebus 98. 1, f
corporis particeps, non eſt mutationis expers 120. 1, f
corpus ſub anima temperata immortale effici poſſe 161. 2, f
corpus ſine anima curari nõ poſſe 163. 1,m
corporis habitus robuſtus quomodo acquiratur 170. 1, f
corpus animæ ſepulchrum 183. 2, m
corpus bene effectum non omnes cognoſcunt 202. 1, p
corpus curans ars duplex ibidem.
corporis malum quod 290. 1, p
corporis ordinatio quæ 211. 2, m
corporum formæ poſt animam ſequenti gradu diſponuntur 220. 2, p
corpora poſt mortem qualia ſint 216. 2, m
corporis pulchritudo quid, & quibus ex rebus conſtetur 222. 1, p
corpus quarũ rerũ concordia cõſtet 222.1,p
corpus ea quibus conſtet 223. 2, f
corpus hominis inſtrumentum 224. 1, p
corporũ operationes vnde proficiſcãtur ibi.
corpora iugiter fluere ibidem.
corpora pulchra nõ eſſe ex ſua ipſorum materia ſpecioſa 225. 2, p
corp⁹ & pulchritudo cur diuerſa ſint 227.1,f
corporis ꝓceritas quãta eſſe debeat 227.2,p
corporis pulchritudo quid ibidem.
corporis humani proportio qualis eſſe debeat ibidem.
corpus humanum cœlo debet eſſe ſimillimum ibidem.
corp. omnium quõ prægnans ſit 234. 1, p
corpus oẽ ab alio quodam moueri 234. 2,f
corpora non eſſe ſeorſim ab animis diligenda 251. 1, p
corpus inanime quod 260. 2, p
corpus aereum quoddam ſecundum Proclũ & Platonem 282. 1, f
corpus philoſophanti impedimento eſſe 285. 2, m
corpus quanta mala in orbe exciter 286.1,p
corpus diu durat apud Aegyp. 290. 1, m
corporis quædã fermè immortalia 290.1,m
corpus nobiſcum, aut cum mente agit, non aũt mens, propter corpus agit 295. 1, f
corpus bonum ex bono animo fieri 326.1,p & 321. 1, f
corpus ciborum vitio diſſipari'ne poſſe 383. 2, f
corporis proprietas 409. 2, p
corporis naturali habitudini quæ aduerſentur 419. 2, m
corpus eo dirigitur, vnde primus animæ datus eſt motus 421. 2, f
corporis formam non eſſe virtuti anteferendam 458. 1, p
corpus cur honorandum & quõ 458. 1, f
corpora quæ pulcherrima ſint 474. 2, p
corporis exercitationes q̃ liberales 476. 1 f
corporis motus duplices 480. 2, m
corpus humanorum delictorum purgatoriũ eſſe aptum 490. 2, m

corpus

corpus tanquam imaginarium quiddam hominem ſequi 520. 1, p
corporum quinq; genera 526. 2, p
corporis motū qui præceſſerint aiæ 528. 2, f
correctionis q̃ ſtudioſus fuerit Socr. 200. 1, f
corruptionis genere quot comprehendenda veniant, regula notatur 54. 1, m
corrumpitur quodlibet à propria ſua prauitate 383. 2, m
corybantes non ſana mente ſaltāt 100 1, m
corybantes aliquem initiaturi quid faciant 149. 2, m
κόσμος Græcis quid 218. 1, p
crantor primus Platonis interp. 387. 1, f
crateuas cur Archelaum Macedonum Tirānum occiderit 27. 1, m
cratiſtolus 533. 2, p
creata omnia eſſe ex nihilo à deo 115. 1, p
credere an idem ſit quod diſcere, & credulitas quid diſciplina 198. 2, m
credulitatem aliā verā, aliam falſam ibid.
creontis interpretatio de coronis 29. 2, p
Creſphontes Meſſenes rex 445. 1, p
Crete populoſa, & in qua nonaginta vrbes 31. 2, p
cretā Lacedæmonijs leges tradidiſſe 31. 1, f
creta intelligentiæ magis quàm verbis ſtudet 433. 2, m
cretenſibus quis leges tradiderit 59. 2, f
cretenſes inter Græcos à compotationibus abſtinuerunt 31. 2, m
cretenſem remp. à multis laudari 363 1. f
Criſo Imæreus curſor celeber 139. 2, f
critias Callæſcri filius 134. 2, f
crito Socratis auditor 275. 2, m
κρίσις quid 190. 1, f
Creſippus Pæancus 148. 2, p
culpa cur doloribus aboleatur 377. 1, f
cultus difficilior plantatione in agricultura 6. 1, p
cunctorum voce quid ſignificetur 106. 2, f
cupidinē Veneris comitē quis dicat 211. 1, p
cupidines tot eſſe quot Veneres ibidem.
cupiditas lucri quæ nam bona & laudanda, vel contra 1. 1, p
Cupid. quid in animante declaret 55. 1, m
cupiditas quæ vehementior 184. 1, f
cupiditas qñ expleta eſſe dicatur 225. 2, f
cupiditatē innatā eſſe ab ineūte ætate 73. 1, f
cupiditatem omnem doloris eſſe participem 209. 2, p
cupiditates quid verè expleat 211. 1, f
cupiditatis varia nomina 258. 1, f
cupiditatis imperium quod ibidem.
cupiditates tres eſſe 374. 1, m
cura quid in vnaquaq; re intendit 35. 2, m
cura erga noſtros 80. 1, p
cura & curator duplex 122. 1, m
curare ſeipſum quid 23. 2, m
curat quiſq; quę max. diligit 328. 1, m
curatio humana duplex 182. 1, m
curetarum armatorum ludi 476. 1, f
currere male vel bene quinā dicāt 160. 1, m
cutrus quid 97. 1, m
cuſtodē qualē corpore oportet eſſe 318. 2, f
cuſtodes ciuitatis quæ audire non deceat. 319. 2, f
cuſtodem nihil magis quàm ebrietas dedecet 326. 1, p
cuſtodes in ciuitate ad turpia prohibenda qui 342. 1, p
cuſtodum officium & ingenium quale eſſe debeat 346. 1, p
cuſtodes legum quandiu in eo munere viuere debeant 465. 2, p
cuſtodum in animis naturam duplicem eſſe debere 403. 1, m
Cyclopum ſimplicitas 444. 1, m
cygnus in numero ſolarium animalium refertur. 282. 2, p
cygni cur gratulentur & ſuauius canant morituri 291. 1, f
cygnum ad humanæ vitæ electionem conuerſum quis viderit 386. 2, p
cyneſias Meletis filius 211. 1, p
cyuira ditior Prouerb. 438. 2, m
cypſelidæ in Olympia 257. 2, f
cyrenaicis quis leges denegauerit 29. 2, f
cyrus Perſas in libert. redegit 302. 2, m
cyri gubernatio qualis 447. 2, p

D

Δ Pro ζ ſæpe ponebant antiqui 188. 1, m
dędali ſtatuæ ligatæ magni hūt 16. 1, m
dędali origo ad quem referatur 22. 2, f
dædali opera, Prouerb. 35. 1, m
dædalum ridiculū fore ſi reuiuiſceret 64. 1, f
dędalus Metionius ſtatuarius 100. 1, p
dæmonium Socratis 7. 2, f
dæmonium Socratis non omnes ad Socratis conſuetudinem admittebat 8. 1, p
dæmonium Socratis non eſſe illi aduerſatū cum in iudicium deſcenderet 277. 2, f
dæmonum ſimulacra quę 115. 1, f
dęmones ſortiti animalium curam 120. 2, f
dęmones altiores incorporeę, humiliores corporeę naturę fauent 132. 1, p
Δαίμονας quos Heſiodus putauerit 183. 1, p
dęmones malos nonnullos eſſe qui ſenſerit 229. 2, f
dæmonum Venereorum ordo 230. 1, f
dæmonum amicitia quoſdam in Magos euaſiſſe 233. 1, m
dęmonum natura, munia & offi. 249. 1, p
dæmones tradere diuinationem & magicam 249. 1, m
dęmonib⁹ cur aliqui ſacrificauerint 269. 1, f
dęmones quidam in tot diſtribuunt ordines quot in cœlo ſunt ſtellę ibidem.
dæmonum alij patibiles, alij longeui, alij immortales 269. 2, f
dęmones cur noſtris temporibus miracula non excitent 270. 1, p
dęmonum influxus cur in ſtatuas deriuaueris ibidem.
dęmones quomodo in mentibus humanis attrahuntur ibidem.
dęmo. multos Ioui rebellaſſe 270. 1, f
dæmo. deos eſſe, aut deorum fil. 273. 2, m
dęmonum genera quot 379 2, m
dęmonum triplex diuiſio 387. 2, p
dęmones cur colı iubeat Plato 451. 2, m & 455. 1, m
dæmonum natura qualis 523. 2, f
dęmonica preſtigia quę 102. 2, m
damno lucrum contrarium 1. 1, p
damnum malum ibid. & 2. 1, m
damonis de muſica ſententia 331. 2, p
darius immortalis ciuitate ſcriptor 163. 2, f
Darius ad Scythas vſque ſuum extendit imperium 302. 2, f
darij gubernatio qualis 447. 2, p
data rectè auferri non debere, Prouerb. puerorum 51. 1, p
datis Darij exercitus præfectus contra Athenien. 302. 2, f
dati cur mors à Dario indicta 448. 2, m
debitum quid appellet Simonides 307. 2, m & ab inimico reddendum ibidem.
deceptio vnde oriatur 113. 2, m
deceptio in quibus accidat 264. 2, m
decipiēti quid notū maxime eſſe debeat ibi:
declarationum quæ citra eſſentiā voce fiunt genera duo 114. 1, p
decorum quid 67. 2, p
decorum incorporeum eſſe, & pluribus commune 63. 2, p
definitio quid 79. 1, m
definitio abſurda quę 113. 2, p
definitio Græcis quomodo dicatur 97. 1, p
definitio per differentias 97. 2. p
definitio abſque diuiſione haberi non poteſt 102. 2, p
definitio per diuiſionem qua in re peccet 122. 1, p
definitionis ars 122. 2, p
definire cuius ſit artis 360. 2, p
definire idē per idē ſtultum eſſe 346. 2, f
defluxus ſecundum Empedoclem vnde manent 80. 2, p
deformitatē tollit gymnaſtica ars 105. 2, m
defuncti quo vinculo teneantur apud Platonem 184. 1, m
defunctis aliquid ſupereſſe ſperabat Socrates 185. 1, f
defunctos pleroſque ad Acheruſiam paludē deuenire 299. 1, m
defunctis ingratas eſſe viuentium lugubres quærelas 301. 1, m & 304. 2, m
defunctorum annua cura habenda 455. 1, f
defuncti animam perturbationibus eſſe obnoxiam 490. 2, p
delectandi modi plures 49. 1. f
delectans viſum & auditum an genus pulchri ſit 68. 2, p
delictorū cauſas tres aſſignari poſſe 489. 2, f
delinquere in dei nomen q grane ſit 255. 1, p
delphici oraculi ſenſus quis 5. 1, p
delphicum oraculum quō omnis generis homines peccando offendant 58. 1, f
delphicę inſcriptionis expoſitio 24. 2, f
delphici dicti expoſitio 165. 1, m
delta regio vbi 404. 1, m
Δημιουργός quid ſignificet 184. 2, p
dementes quō euadant homines 237. 2, m
demētium animum vanum appellauit quidam 264. 2. p
democritum negligentiorem in diuinis, quā in naturalibus 355. 1, p
demōſtrare qui nouit vni, & multis quoque poſſe 20. 1, m
demonſtratione neceſſaria in rebus arduis non veriſimili vtenda 85. 1, m
demonſtrationes quę cauendæ 293. 2, p
demonſtratio de aīæ immortalitate 383. 2, p
Demoſthenis Platonis auditoris ſententia pulcherrima 376. 2, m
denarius numerus qualia 305. 2, p
Δέω quid 188. 1, p
deriſio quid 58. 2, f
deteriorem ſe nemo ne faciat ſua ſponte 320. 1, m
Deus quō adorandus 25. 2, f & 29. 1, p
Deus nunquam iniuſtus, & nihil illi ſimilius iuſto homine 88. 2, f
Deus ſolus ſapiens eſt 102. 2, p
Deus hoſpitalis 102. 2, f
Deūs cur hominem produxit 116. 1, m
Deus quomodo appelletur in vnaquaque lingua 177. 1. p
Deus bonitas, pulchritudo, iuſtitia, medium finis 219. 1, f
Deus quō omnia ad ſe trahere dicit̄ 219. 2, p
Deus quomodo conſiderandus 235. 2, p
Deus quomodo amandus 236. 2, p
Deus ſi mutaretur in melius an in peius mutandus ne veniret 320. 1, m
Deus & quæ dei ſunt omni ex parte bene ſe habent ibidem.
Deus cur mentiatur nullā eſſe cām 320. 2, p
Deus quō rerum autor dicēdus ſit 376. 1. m
Deus conſilium & conſilij fons 230. 2, f
Deus mundi autor an idem ſit & materiæ effector 388. 2, f
Deus quæ per ſe, quæ vero per media faciat 400. 2, f
Dei imaginem virum bonum eſſe 31. 1, f
Dei meos qualis 99. 1, p
Dei munera quomodo ad creaturas decidant 228. 2, f
Dei definitio 525. 2, p
Deo etiam non tantum hominibus tyrannidem attribuit Theages 7. 1, p
Deo omnia adſcribit, & in Deum refert Socrates 8. 2, f
Deo quō tribuatur quod ſuum eſt 31. 1, f
Deo inimicum aut amicū opus quod 33. 2, f

Deo ſimiles quomodo efficiantur homines. 88. 2, f
Deo magis obediendum eſſe quàm hominibus iuxta apoſtolicam vocem 274. 2, p
Deo, qui amicus aut inimicus iudicandus. 455. 1, m
Deum quomodo placandum eſſe aſſenſerit Socrates 8. 1, f
Deum quomodo adiurauerit, & Plato, & Mercurius 26. 1, p
Deum quid poſcere debeamus 26. 1, m
Deum verbo aut opere ne offendamus, principio cauendum 31. 1, f
Deũ ſolum ſupremã habere ſciẽtiam 39. 1, p
Deum humani generis fuiſſe paſtorem aurea ætate 116. 1, f
Deum orandum eſſe in contemplatione difficilium 52. 1, p
Deũ inter prudentes homines verſari 102. 2, f
Deum omnia ex nihilo creaſſe 115. 1, p
Deum omnibus rebus prouidere 132. 1, f
Deum apud diuerſos populos quattuor literis appellari, & cur id 177. 1, p
Deum vnicũ eſſe ſecundum Platonẽ 177. 1, f
Deum omnia potentiſſime, & ſuauiſſime capere 178. 2, m
Deum ſæpe cœlum cur vocemus 218. 2, p
Deum pulchrorũ omniũ cauſam 220. 1, f
Deum qui non eſſe aſſeruerint 224. 2, f
Deum qui fecerint corporalem 225. 2, p
Deum animalem qui fecerint 224. 2, f
Deum quidam omnium, alij corpus eſſe dixerunt ibidem.
Deum ſuper angelum eſſe 234. 2, f
Deum amore diligendum infinito 236. 1, p
Dei vmbram in corporibus, ſimilitudinem vero in animis, diligendam ibidem.
Deum homini non miſceri, ſed per amorem colloqui & hominibus adeſſe 249. 1, m
Deum non negligere bonos viros, nec eorum res 277. 2, f
Deum omnia ſub bono concluſiſſe 282. 2, f
Deum bonorũ tãtum cauſam eſſe 319. 2, m
Deum ſemper & vbique talem deſcribendum, qualis reuera eſt ibidem.
Deum mortalibus cauſam præbere, quando vult funditus domum ſubuertere, non eſſe credendum 319. 2, f
Deũ mortales affligere non dicendũ ibid.
Deum non eſſe mutabilem, vt Poetæ fingunt 320. 1, p
Deum nõ ſuſcipere plures formas 320. 1, m
Deum non eſſe indigum virtutis, aut pulchritudinis ibidem.
Deum eſſe idearum fontem 346. 2, f
Deum adiri duabus vijs 354. 1, p
Deum intelligendo concipere & fabricare volendo 376. 1, m
Deum omnia in numero, menſura & pondere feciſſe 391. 2, f
Deum aquarum diluuio peccata diluiſſe. 423. 2, p
Deum & fortunam, & opportunitatem cuncta gubernare 453. 1, m
Deũ ante omnia opera inuocandũ 414. 1, p
Deum eorum qui mentis compotes ſunt dominum eſſe 454. 1, m
Deum principium & finem & media rerum ſolum continere 454. 2, f
Deum propter ſe adorareq́; debere 483. 1, m
Deum quàm reuerenter tractare debeamus. 503. 2, f
Deum omnia ad virtutem, ſalutemq́; totius ordinare 505. 1, p
Deum negantes quo tandem euadant ſi impune dimittantur 506. 1, f
Deum poſſe opus ſuum ordine tradito conſeruare 523. 2, f
Dei quomodo nominandi ab hominibus ſint 183. 2, m
de deorum nominibus nihil certi ſcire homines ibidem.
Dij an pulchri ſint 249. 1, p
Dij opificum qui 509. 2, f
Deorum diſſenſiones irridendo docet vnde prouenerint 34. 1, p
deorum opus præcipuum quod 35. 2, f
Deos nec triſtari, nec lætari 54. 2, p
deorum originem quem eſſe dixerit 184. 1, m
deorum opera diſtincte laudanda 243. 1, m
deorum geſta qui conſcripſerint 247. 1, p
deorum nullus philoſophatur 249. 1, f
deorum genus qui attingant 290. 2, m
deorum amico omnia quoad fieri poteſt optima tribui 384. 2, m
deorum quorundam genealogia recenſetur. 408. 2, p
deorum diuiſio iuxta Platonicos 422. 2, m
deorum patriorum ſtatuæ quomodo ornandæ 451. 2, m & 455. 1, m
Deos humana curare 504. 1, f
deorum virtus qua boni eſſe conceduntur, quæ 504. 2, p
Dijs quid in Panathenæis dare cõſueuerint Græci 33. 2, m
Deos dubitare, aut diſputare negat Plato contra poetarum figmenta 34. 1, m
Dijs nos nihil donare poſſe 36. 1, m
Dijs quę offerenda 519. 1, m
Deos impie ab hominibus accuſari 27. 1, f
Deos non poſſe fieri meliores 35. 2, m
Deos eſſe quis primus putauerit 136. 1, m
deos quos crediderint Græcorum priſci. 182. 2, f
deos omnia propter pulchrorum amorem diſpoſuiſſe 248. 2, m
deos cur quidam venerari ſinant 269. 1, f
deos facile propitios fieri peccãtibus 315. 2, f
deos gignere poſſe putat Plato 423. 1, p
deos eſſe quibus argumentis, probet Plato. 498. 2, p 500. 2, f & 502. 2, m
deos ſcire, videre & audire omnia 504. 2, f
deorum antiquę legę duplicitur poſitę ſunt 512. 1, f
dialecticæ officium quod 212. 2, f
dialectica latinis dicitur quàm dialecticè. 147. 2, p
dialectica apud Platonem quid ſignificet, & quomodo à Logica differat ibidem.
dialectica quã ſit neceſſaria ijs qui magnas artes attingunt 266. 2, m
dialecticam philoſopho neceſſariam eſſe. 360. 1, f
dialectica qua ætate attingenda 362. 1, p
dialecticum haud alteri dandum quam philoſophanti 112. 1, p
dialecticus ſolus nouit recte interrogare & reſpondere 181. 1, m
dialecticus nouit recte ne impoſita ſint nomina rebus, an non ibidem.
dialecticus conſummatus, quis 255. 2, p
dialecticum pro Metaphyſico accipit Plato. 265. 2, f
dialecticum cuiuslibet ſcientię rationem capere 360. 2, m
dialogorũ Platonicorum ſpecies tres 8. 2, p
dialogi officia quot & quę ibidem.
Dianę ſterilis præceptum de obſtetricibus. 81. 2, p
Dianæ etymologia 185. 1, m
Diapeſon 329. 2, f
diapaſon vbi ſedem habeat 397. 2, f
diapente vbi ſedem habeat 397. 2, m
diaphragma quid diuidat 416. 1, f
diarrhœa & dyſenteria quid & vbi generetur 420. 2, p
diatonica quid 398. 1, m
διαυλον quid 485. 2, p
δικαιοσύνη quid 186. 2, m
dicendi arte alicubi carere homines 243. 2, m
dicendi recta ratio circa quæ verſetur 264. 2, p
dicendum quomodo ſit arte 267. 1, p
dicta examinanda eſſe, nec ſtatim admittenda etiam ſi vera videantur 34. 2, m
dictiones theologicæ 17. 1, m
didonis amorem melancholicum fuiſſe. 139. 1, f
diei & noctis menſura vnde 408. 1, p
difficilia præclara eſſe, Prouerb. 350. 1, f
dignorum cutis qualis 418. 1, p
Δειλία quid ſignificet 187. 1, f
diligat quænam quiſq; facile 328. 1, m
diluuij cauſa 423. 1, p
dimetiendi facultas quid 145. 1, p
dimidium quomodo dicatur plus eſſe quàm totum 342. 1, f & 446. 2, f
Dinomaches filius Alcibiades 22. 2, p
Diodori Siculi locus 337. 1, m
Diomedi nebula ab oculis abſterſa cur fuerit à Minerua 29. 2, f
Diomedea neceſſitas, Prouerb. 349. 1, f
Dion Syracuſanus auditor & imitator Platonis 529. 1, f
Dionis ſententia de Rep. inſtituẽda 536. 2, f
Dionem honeſte intendiſſe 529. 2, p
Διόνυσος quid ſignificet 185. 1, m
Dionyſium olim à nouercâ mente deturbatum vinum admiſiſſe 441. 2, p
Dionyſiachus ſeniorum chorus 441. 1, f
diotima fatidica mulier 229. 1, f
diotima fatidica Athenienſibus morbi dilationem dedit 248. 2, f
Δίφιλος 180. 1, f
diſcere an idem ſit quod credere, & diſciplina quod credulitas 198. 2, m
diſcentes ad quoſnam ire debeant 7. 1, f
diſcendi ſtudioſum & philoſophum idem eſſe 318. 2, f
diſc. voluptas qualis, & quanta 373. 1, p
diſcendum tandiu, quandiu viuendum. 168. 2, f
diſcendum eſſe in omni ætate potius quàm docendum 305. 2, f
diſcenda quæ ſint in ciuitate bene inſtituta. 479. 2, m
diſcernere per genus quid 111. 2, f
diſciplinas ex ijs eſſe quę animæ adhibẽtur, eidemq́; conferunt 4. 1, m
diſciplinæ quæ nam vtilitatem afferũt ibid.
diſciplina regia quę 5. 2, p
diſciplinam eſſe reminiſcentiam 11. 2, f
diſciplinarum voluptates duplices 59. 1, m
diſciplinarum mercatura 104. 2, p
diſciplinas periculoſius emi quàm cibos. 134. 1, m
diſciplinis quæ res aduerſentur 361. 2, p
diſciplinæ definitio 429. 1, p
diſciplinæ caput quod 434. 1, m
diſciplinã quid ſoleat vocare Plato 438. 1, f
diſciplina prima an ſit per muſas & appollinem 436. 2, f
diſciplina duplex 476. 1, m
diſcurſum phantaſię quid perficiat 8. 2, f
diſſentire à ſapientibus, inſcientiæ eſt argumentum 159. 2, f
diſſenſio quid pariat 34. 1, p
diſſerendi facultatem diuinam eſſe donum. 132. 1, m
diſſerendi rationem tractat 360. 2, p
diſſimilia amica eſſe non poſſe 71. 1, p
diſſonãtia quæ nam magis offendat 168. 2, f
diſſonantia ſuſpitius peior omni alia 205. 2, f
diſſonantiæ nouem gradus 321. 1, p
diſſonum quid 250. 1, p
diſputare interrogando quis conſueuerit. 103. 1, p
diſputandi modus dialecticus quis, & contentioſus quis 10. 1, f
diſputandi modus Socraticus 168. 2, f
diſputandi præcepta duo 282. 2, m
diſputandi præceptum 114. 2, p
diſputationis finis quis 49. 2, p

diſputationẽ eam finitam dici nõ poſſe quæ perplexos animos reliquit 51. 1, m
diſputatio longa non temere damnanda. 124. 2, f
diſputatio de rebus Poeticis qualis ſit 142. 2, m
diſputationes ſapientum quales ſint ibid.
diſputatores veri qui ibidem.
diſputationem non egere ornamento verborum 174. 2, m
diſtantia medium habent 47. 1, p
dithyrambus quid 449. 1, m
diues qui caſu factus ſit 14. 1, f
diuitem ſolum ſapientem eſſe 26. 1, p
diuitem nullum eſſe niſi ſapientem 269. 1, f
diuitias cum tyrannis quam habeant ſimilitudinem 372. 1, p
diuites valde bonos non eſſe 462. 1, p
diuitijs qui illuſtres apud græcos 9. 1, p
diuitiæ tertium inter optima locum occupant 198. 1, p
diuitias non multum admirantur qui eas non pepererunt 307. 1, f
diuitias afferre timorem mortis poſſidenti. ibidem.
diuitias male poſſidẽti nullum afferre ſplendorem 304. 2, p
diuitias immoderatas obeſſe ciuitati 329. 1, f & 330 2, f
diuitias ſimul cum virtute in ciuitate honorari difficile 363. 1, p & 364. 2, f.
diuitias nimias in ciuitate prohibere quam ſalutare ſit 486. 1, m
diuitiæ tertium bonorum tenent locum. 495. 1, m
diuidendum quouſque 224. 2, f
diuiſionis generum in ſpecies cauſa vetus ſuperioribus ignota 115. 2, p
diuiſionis magiſter eſt dialect. 265. 2, f
diuiſionem ciuitati eſſe perniciosiſſimam. 341. 1, f
diuinorum cognitio 79. 2, m
diuinæ affectionis opera duo 115. 1, f
diuinorum conditio 120. 1, f
diuini & humani generis cognatio 178. 1, m
diuinum quidẽ excipiamus, Prou. 349. 1, m
diuinationi rerum qui fuerint negligentes. 355. 1, p
diuinis quot motuum genera data ſint. 408. 1, f
diuina deſuper reuelari, non autem à nobis inueniri 530. 2, p
diuinitas nullam habet certam ſedẽ in mundi parte vlla 225. 2, p
diuinitatis radios qui ſuſtinere non poſſint. 112. 1, p
diuinitas quàm magna in momento aſſequatur 98. 2, f
diuinandi artem quis hominibus dederit. 229. 1, p
diuinandi vim humanæ dementiæ datam eſſe, & in qua parte generetur 416. 2, f
diuinatio à quibus concedatur 249. 1, m
diuortij lex 512. 1, p
docere quæ neſcias furioſum eſſe 19. 2, f
docendi modus Socraticus 70. 2, p
docendum eſſe ſine inuidia 157. 2, p
docens an perſuadeat etiam ea quæ docet. 198. 2, p
docenti ſemper gratia habenda 157. 2, p
docentis atq; diſcentis officia 159. 2, f
dociles qui 93. 2, f
docilitas quid 163. 2, f
doctrinæ obliuionem abſq; triſtitia venire. 59. 1, m
doctrinæ genera duo 105. 2, f
doctrinæ pars præcipua quæ 140. 2, p
doctrinarum myſteria ſacra vnde exordiri conſueuerunt Pythagor. 530. 2, m
dodecaedra figura 402. 2, f
dolia duo Homeri bonorum & malorum damnantur 319. 2, m
Δολιχὸν quid 485. 2, p
dolorem comprehendi ſub genere infinitorum 53. 1, m
dolores magis & minus ſuſcipere 56. 2, p
dolores voluptatibus in in tota huius vitæ tragœdia mixtos eſſe 58. 2, f
doloris mixtiones in corpore 57. 2, f
dolores ſuperare difficilius quàm à voluptatibus abſtinere 169 1, f
dolori ſtatim ſuccedere voluptatem 284. 1, f
dolore non eſſe animum deijciendum 301. 1, m & 304. 2, f
doloris & voluptatis medium 573. 1, m
dolor quõ à viro probo toleretur 382. 1, f
dolor quid & vnde 414. 2, f
domini nomen cui conueniat 5. 1, m
dominus, ciuilis, paterfamilias, rex, an idem ſint 117. 2, p
dominos & ſeruos amicos nunquam futuros 465. 2, f
dominum agere non poteſt qui non ſeruiuit 467. 1, f
domus qua re maximè conſeruatur 17. 1, m
domus gubernatio ex filiorum educatione cognoſcitur 171. 1, m
domus quando bona, quãdo mala 211. 2, p
dona hominum quã in partẽ à dijs accipiantur 36. 1, p
dona ſeptem à deo per adminiſtratorios ſpiritus dari hominibus 230. 1, p
Doris Dionyſij filia 531. 2, f
Dores vnde dicti 439. 1, p
Dorica harmonia quæ 172. 1, m
Δόξα vnde dicatur 188. 1, m
Draco quibus leges tradiderit, & in quem earundẽ inuentionem retulerit 29. 2, f
dubitatio ignorantiam expellit 12. 2, m
dulcedo quomodo generetur 237. 2, f
dulcis cubitus, &c. Prouerbium 263. 2, m
dupla nõ duplum, ſed quadruplum ſpatium parit 12. 1, f
duplum ſub genere finiti cõprehendi 52. 2, p
dupla vbi ſedem habeat 397. 1, m
durum quid 414. 2, m
dux exercitus qua potiſſimum re confidere debeat præliaturus 22. 2, m
duces ad rectum qui 12. 2, m
duces exercitus à quibus diligẽdi 465. 2, m
ducũ opus præcipuũ quod in exercitu 35. 2, f

E

E Pro ει vtebantur antiquitus 190. 1, m
Ebriũ garrire animũ tyrannicũ 370. 2, m
ebrietatem à Minoe eſſe prohibitã 31. 2, m
ebrietas duplex 313. 2, m
ebrietatis incommoda 326. 1, p
ebrij vitam adormire dicuntur ibidem.
ebrietas quomodo ſenſim irrepat 435. 2, m
ebrietas cur vitanda 470. 2, p
Ἑκάτερ vnde dictum 188. 2, m
ἐδωδὴ quid 188. 1, f
educatio difficilior generatione in omnibus rebus 6. 1, p
educatio & eruditio bona quantum proſit, 331. 1, f
educatio quantũ momentũ habeat 434. 2, p
educatus in nauibus pro illiberali habitos. 259. 2, m
effectus à cauſa diſtinguendi in diſputationibus 34. 2, m
effectus omnes in vnam omnium cauſam referre debere 388. 2, m
effectricis facultatis duæ par. 114. 2, f
effectricis pars humana duplex, & diuina itidem duplex ibidem.
efficiens ſemper natura præcedit, ſequitur vero factum 52. 2, f & 68. 1, f
egeno verecundiã nihil conducere 175. 1, f
egenis benefaciendum 257. 1, m
egeſiæ auditores quales 376. 2, m
Εἴρων quid ſignificet 185. 1, m
electio ad quod bonum pertineat 1. 1, p
electionis rectæ peritiam cũctis artibus præponendam.
electionis iudicium nõ vulgare eſſe 386. 1, f
electri mirabilis attractus vnde 419. 1, p
elementa quæ apud nos ſunt quam vilia ſint 53. 2, p
elementum ſimplex, & elementorum ignorantia 79. 1, p
elementa nec definitionem, nec rationem habere 96. 1, m
elementorum plurimorum neq; vox neque ſonus eſt ibidem.
elementa ignota eſſe ibidem.
elementi elementa referre nemo põt ibid.
elementorum concordia conſtare corpus. 222. 1, p
elementorum permixtio vbi temperatiſſima 225. 1, f
elementa inter ſe eſſe contraria 391. 2, m
elementorum quaternarius numerus cur mundo conueniat 392. 1, p
elementa Metaphyſici quæ 392. 1, f
elementorum vires, & proportiones tractantur 392. 2, p
elementa aliter in cœlo & infra lunam aliter ſe habere 393. 1, f
elemẽta quatuor apud inferos eſſe 393 2, p
elementa quæ vocantur ne pro nominibus quidem moſtrari poſſe 410. 2, f
elementorum diſpoſitiones & genitura. 411. 2, f
elenchus ſophiſticus taxatur 339. 1, m
elephantum copia vbi 425. 2, f
eleuſes quonam vterentur in legationis munera ad exteros 64. 1, p
elienſium de amore lex 243. 1, m
eligenda non breuiſſima aut longiſſima, ſed optima 416. 1, f
ἔλλης quid ſignificet 185. 2, f
emendi & vendendi ſpecies duæ 104. 2, p
ἡμέρα quid 188. 1, m
empedoclis de defluxu ſententia 10. 2, p
empedoclis Pythagoræ de concordia ſententia 222. 1, p
endimionis fabula 287. 2, f
ἐναντὸς quid 186. 2, m
enoplitica victoria 303. 1, f
ens & vnum mutuis nexib. eliandi 41. 1, p
entium numerum ponentium opiniones recenſentur 109. 1, p
ens illud tantum dicentium quod tangitur poſitio 110. 1, p
ens illud tantum dicentium intelligitur poſitio ibidem.
ens verum nec vita, nec anima, nec motu carere poteſt 110. 2, m
ens motui & ſtatui miſceri 112. 1, p
ens & idem non ſunt vnum 112. 1, f
ens circa ſpẽm quãlibet multiplex 112. 2, m
entis prima definitio 110. 1, f, ſecunda 110. 1, f tertia 111. 1, p.
enti non eſſe contrarium Non ens 112. 2, m
non ens multitudine infinitum ibidem.
non ens nulli eorum quæ ſunt attribuendũ. 107. 2, m
non ens incogitabile & ineffabile 108. 1, p
non ens, nec vnius, nec multorum eſt particeps 108. 1, m
non ens in quibus ſit 112. 2, m
non ens Enti non eſſe contrarium ibid.
nõ ens firmiter habere naturã ſuã 113. 1, m
non ens verum opinioni atque orationi miſceatur 113. 2, m
eorum quæ ſunt diuiſio 112. 1, f
ἐπαινος quid ſignificet 185. 1, f
epheſij priſca origine Athenienſes 102. 1, p
ephialtus quis 245. 2, m
ephororum poteſtas qualis apud Lacedæmonios fuit 454. 1, p
epidaurij certamen rhapſodorum inſtituere conſueuerunt 99. 1, m
epigrãmata duo Delphis inſcripta 2. 1, m
epigrãma Midæ Phrygio inſcriptũ 265. 1, f

Epime-

Epimenides quid fecerit 433. 2,f
epimenides in excogitando præſtans 443. 2, m
epimetheo bruta faciẽdi entia data 132. 1, p
ἐπιστήμη quid ſignificet 186. 2, p
ἐπιθυμία quid 188. 1, f
epius Panopei filius, ſtatuarius 100. 1,p
epij luctatio 476. 1,f
ἐπῳδαὶ ad quid conducant 438. 1, f
equa in oraculo à deo laudata 66. 1, p
equis erectum ſtetiſſe, ac iaculatum fuiſſe Cleophantum 15. 1, m
equorum & aſinorum inter ſe promiſcuè generatio 119. 1,f
equi Aeneæ quomodo laudentur ab Homero 172. 2, f
equorum vſus vbi non magnus ſit 485.2,m
equeſtri facultate qui illuſtres apud Græcos 9. 1, p
equeſtris facultas plurimum in Theſſalia celebratur 64. 2, f
equitũ magiſtri quomodo creandi 465 2,m
ἔρα quid ſignificet 184. 2, m
Erato Sapphonem afflauit 99 1, m
Erato Veneris vox cur dicta ibidem.
Erechthei populus 24. 2, f
Eretriam triduo ſubiecit Datis 302. 2,t
Eretrienſium pugna ibidem.
Eri Armenij qui reuixit narratio 385. 1,p
ἐρωτᾶν quid ſignificet 185. 2, p
ἥρως vnde dicatur 188. 2, m
ἥρως quid ſignificet 183. 1, m
ἔρως vnde dicatur quando à cupiditate abſq; ratione proueniat 258. 2, p
errat nemo cum neſcire ſe ignorat 21.2,f
errat rarius qui pauciora agit 150. 2, p
errantem & recte ſentientem cognoſcere, ad eundem pertinet 99. 1, m
errata omnia hominum vnde 169. 1, m
errata præterita recognoſcenda 529. 2, f & 534. 2, p
ἐρώτημα 190. 1, f
Eriximachus Acumeni filius 154. 2,m
eſſe & fieri an idem 140. 2, f
eſſentiam rei non oſtendi per paſſiones. 34. 2, f
eſſentiam rei non percipi à ſenſu 91.2,m
eſſentiæ ſi naturaliter ſeſe habent, naturales quoq; ſunt actiones & paſſiones 177.2,m
eſſorum philoſophorum communitas. 337. 1, m
eſt, & fit præſentis temporis notæ 41. 1,m
ἑτῖαν cur denominauerint homines 183.2,f
ἑυαδη apud Poetas quid 186. 2, m
eſurire non dicitur corpus 55. 1, m
ἔτος quid ſignificet 136. 1, m
Euander quid de colũna Aegyptia 329.2,f
Euclides geometra 79. 2, m
Eudicus Apemanti filius 65.2,p & 157.2,p
Eudorus alterum ex Thucydidis filijs inſtruit 15. 1, f
Eudoxi de nouem annorum milibus computus 387. 2, m
Euenor quem locum coluerit 425. 1,f
Euenus Parius ſubdeclarationes & collaudationes primus inuenit 266 1, p
Euent ſcripta commendantur 284 2,m
εὐήθεια quid 325. 1, m
Eumolpus 302. 2, m
Euphemus Steſichori pater 269. 1, p
Euripides in tragœdia excellens 369. 2,m
Eurybatus 136. 2,m
Eutychi inſtar abſurdi, Prouerb. 112.2.p
Eurymedontem circa pugna facta 303.1,m
Euryſacis origo ad quem referatur 21.2,f
Euryſthenes Lacedæmonis rex 445. 1, p
Europæ fil j qui, & quàm pręſtantes in condendis legibus 31. 2, f
Euterpe Ouidium afflauit 99. 1, p
Euterpe Mercurij vox cur dicta ibid.99.1,p
Euthyphron Pantij filius 182, 2. m
Euthyphronis de anima ſententia 183.2,p
Euthydemum à ſophiſtarum captiunculis ad veram tranſtulit philoſophiam Socrates 240. 2, f
Excellendi ſtudium prouocat ad honeſtas 218. 2, f
exceſſum omnem verti penitus in contrarium 368. 1, p
exempli viſio docendo 122. 1, f
exempli generatio quę 122. 2, p
exemplaria duo in rerum ordine 89. 1, p
exemplaris cauſa 406. 1, m
exercitationes communes apud omnes nationes eſſe 126. 2, f
exercitationem corporis amorem ſoluere. 239. 2, p
exercitatio quibus ſit vtilis 421. 2, p
exercitationis cura quibus danda 467. 2,f
exercitum multos perijſſe rapiẽdi cupiditate. 343. 1, m
exiſtens ante cœli ortum fuiſſe 411. 2, m
experientiam in iudicando neceſſariam. 369. 2, f
expetimus tripliciter 313. 2, m
extremorum ſumma admodum pauca & rara eſſe 292. 2, f
exules quos recipere non liceat 519.1,m
ex vngue leonem, Prouerb. 86. 2, f

F

Faber in qua ſcientiæ actione verſatur. 116. 1, f
fabricam ærariam quis hominibus dederit. 229. 1, p & 247. 2, p
fabula tragica & Attica de Minoe 31. 1, f
fabulas mancas dimittere 211. 2, f
fabulis colophonem imponere ibidem.
fabulæ pueris proponendæ quale 319.1,m
fabulæ nomine quomodo abutatus Plato. 377. 1, p
facere & fieri quid 103. 2, p
facere an idem ſit quod agere & operari. 164. 2, f
facere quid 249. 2, m
factum quod eſt ſemper totum factum eſt. 109. 2, f
factorum humanorum magna diuerſitas. 122. 2, f
factum infectum fieri non poteſt 136. 2,f
faciliora prægustanda antequam ad difficiliora veniamus 103. 1, f
falſitas deceptionem gignit 56. 1, m
falſa opinari poſſibile 151. 2, f
familiæ antiquitas quomodo commendanda 302. 1, p
familiaris adminiſtrationis lex 479. 1,p
faſcinatio vnde proueniat 238. 2, m
fatum quid 515. 1, m
fatum vitari non poſſe 213. 2, f
febrium variarum ſedes vbi 238. 2, f
febrium origo cauſa & locus 420. 1, f
Federici vrbini etymologia 116. 1, p
felix quis 202. 2, f
felici vt iuſtitia & temperantia, ad ſit neceſſe eſt 212. 1, f
felices quid nos efficiat 150. 1, m
felix quis apud Scythas exiſtimetur 155. 1, m
felicitatis tria nomina quæ ſola ſcientia perficit 147. 1, m
felicitatis definitio quędam 150. 1, p
feliciter nihil poſſe agi abſque diuino auxilio 354. 1, m
ferarum generatio qualis 422. 1, f
feſta nuptijs dicata per leges 340. 2, m
feſta cur à dijs inſtituta 436. 1, p & 436. 2, m
fides in verbis ſita 532. 2, m
fidei iubendi forma 518. 2, m
figulariã in dolio experiri, Prouer. 171.2,f
figulariam in ipſo vaſe diſcere, Prouerbium. 814. 1, f
figura quid 10. 1, p
figuræ nullius particeps eſſe vnum 40. 1, p
figurata omnia non ſemper aliquid figuficare 223. 2, m
filijs inſtituendis quanta diligentia adhibenda 7. 2, p
filios optare non ſemper bonum eſſe 27.1,f
filios imolare apud quos receptum fuerit. 30. 1, f
filij mali cur ex bonis parentibus ſæpe proueniunt 137. 2, p
filiorum educatio domus gubernationem declarat 171. 1, m
filij cur nobis comparandi, & amici 200.1,f
filiorum cauſam quàm multa fiant natura docente 231. 1, m
filiorum procreatio quomodo curanda. 340 2, m
filios ex robuſtiſſimis oportere procreari. 340. 2, f
filios adultos ad prælium ducendos eſſe, & cur 342. 2, p
filij tyrannorũ quomodo educentur 370.2,f
filij cur naſcuntur tam animo quàm corpore ægrotantes 464. 1, f
filiorum procreationi quomodo ſit animus intendendus ibidem.
filio quando & quomodo liceat accuſare patrem 512. 1, p
finis melior gratia eius cuius eſt finis 59.2,f
finem humani generis circa perfectiora conſiſtere 116. 1, m
finem omnibus rebus & ſingulis certum eſſe ibidem.
finis qui optimus exiſtimandus ibidem.
finem orationis alij aliter vocant 266.1,m
finiti genere quæ comprehendantur 52.2,p
firmitas in actibus eſt 532. 2, f
flagitioſo vt viuat non expedire 213. 2,m
fluenta præcipua quattuor 299. 1, p
fluere omnia dixit Heraclitus 184. 1, p
fluxa omnia 84. 2, p
felix quis 25. 1, f
fœminæ virtus quę 9. 1, f
fœminæ ſuſcipere eſt penitum 224. 2, m
fœminæ quæ facilius viros capiant 239. 1, p
fœminæ generatio 422. 1, p
fœminarum ingenium & natura qualis. 339. 2, m & 471. 2, m
fœmininum genus vnde principio genitum 223. 1, f
fori ratio 468. 1, f
formæ eiuſdẽ quædã bona, mala alia 2,2.p
formæ quæ ſunt in anima & in corpore. 78. 1, f
formæ apud Platonem quæ dicãtur 226.2,p
formoſi flagitioſorum conſuetudine potiſſimum deprauantur 161. 1, p
formoſi cur maxime ad temperantiam adducendi ibidem.
formoſum eſſe quem locum obtineat inter res optimas 168. 1, p
formoſos cur libentius erudiamus 234.1.p
fortis quis ſit 336. 1, p
fortes ad quę ſint pręcipites 145. 2, m
fortes qui, ſint iudicandi 428. 2, f
fortitudo quæ 20. 1, f
fortitudinis opus quod 8. 2, f
fortitudo in homine quomodo perficiatur ibidem.
fortitudo in quibus cedat, & in quibus præcellat 131. 1, p
fortitudo vnde hominib⁹ adueniat 143.2,m
fortitudo & fortis quid iuxta Homerum. 169. 1, p
fortitudinem temperantiæ præponendam. 169. 2, f
fortitudinis definitio falſa 172. 2, f
fortitudinis ſpecies enumerantur 173.1,p
fortitudinem aliquid pulchrum eſſe 173 2,p
fortitudo an ſit metuendorum & non metuendorum ſcientia 174. 1, m
fortitudinem partem aliquam eſſe virtutis. 175. 1, p
fortitudo quomodo laudabilis 187. 1,p

fortitudo ex gymnaſtica & muſica naſcitur. 321. 2,p & 327. 2,m
fortitudo in qua parte ciuitatis locanda, & quid 332. 2,m
fortitudinem continentiæ anteponendam. 428. 2,m
fortunā nō ſubeſſe hominis imperio 16.2,p
fortuna imperitiam ſequitur 197.1,p
fortunam deo aduerſari non poſſe 450.1,m
fortunam inuocet, Prouerb. 519. 1,m
Franciſcus Berlingherius 401. 2,p
frater adeſto viro, Prouerb. 315. 2,p
frigoris cauſa 414. 1,m
fructuum lex 488. 1,m
fruimur bono ſ.[illegible] & vtimur alio tamen atque alio modo 1. 1,p
fucorum genera duo 365. 1,f
fucatoria artē imitatur gymnaſticā 201.1,f
fugientes quos recipere non liceat 519. 1,p
fulminum impetus vnde 419. 1,p
funeris deſcriptio in Odyſſea apud Homerum 31. 2,p
furia triplex 451. 2,f
furor quædam mentis alienatio 98. 1,m
furor quomodo ab inſania differat ibidem.
furor idem quod mentis alienatio ibidem.
furor diuinus quō hominem afficiat 98.1,f
furor diuinus quid 239. 1,f
furoris diuini ſpecies quatuor 98. 1,f
furor Poeticus à muſis ibidem.
furor myſterialis à Dionyſio pficiſcitur ibi.
furor Poeticus quomodo à Platone definiatur 98. 2,p
furores quatuor quomodo tum animam, tum corpus afficiant 98. 2,p
furoris primi, ſecundi, tertij, & quarti officia ibidem.
furorum quiſnam præſtantiſſimus 240. 1,f
furorem quibuſdam à dijs inſpiratum eſſe. 242. 2,f
furorem ſimpliciter non eſſe malū 260. 1,p
furor duplex 265. 1,p
furor diuinus quadruplex ibidem.
furem quō impune liceat occidiſſe 496.1,p
furioſi quomodo cuſtodiendi ſint 513.1,m
furto quis valuerit 308. 1,f
furtum multis modis cōmitti poſſe 491.1,p
furtum pecuniæ illiberale eſſe, rapinam vero turpiſſimum 515. 2,f

G

GAllum diei ſoliſque nuncium cur priſci Aeſculapio ſacrificauerint 283. 2,f
Ganymedis fabula culpanda 432. 1,f
Garrulus quis dicendus 205. 1,p
gaudium quis largiatur æternum 525. 1,p
gaudium mentis vnde naſcatur 473. 1,f
gaudere & voluptatem capere quid differāt. 140. 1,m
gaudere non idē quod felicem eſſe 209.2,m
Γῆ, ſiue γαῖα quid 186. 1,p
Geminis Apollinem præeſſe 229. 1,p
generandi vis quæ per ſe mouetur 250.1,p
generandi cupiditas 422. 1,p
generando recreatio fit 233. 2,f
generatio ex calore 76. 2,m
generationes in numero eorum eſſe, quæ ſunt 83. 1,m
generatio promiſcua & ſimplex 119. 1,f
generatio immortale quid eſt in homine. 250. 1,p
generatione ſemper carens quid ſit 405.2,p
generationē fuiſſe ante cœli ortū 411. 2,m
generatio omniū fit, ſi adſit paſſio 502. 2,f
genitum illud vel miatum Socraticum ex quibus conſtet 53. 1,p
genita diuerſo motu diuerſimode ferri 83.1,f
genita omnia bifariam partiri 118. 1,f
genitalis vis animi ſexuum nullum habet diſcrimen 234. 2,m
genitalia terro aliquando fuiſſe 246.1,p
genus aureum quod & cur ita dictū 183.1,p
genus maſculinum, fœmininum & promiſcuum, vnde primo nata 223. 1,f
genera omnium maxima quæ 112.1,m
genera tria in ciuitate 234. 1,p & 235.2,m
genera rerum propria ad propria rerum capita & vniuerſum genus ad vniuerſum caput oportere referri 389. 2,p
genium noſtrum & intellectum, & numen eſſe idem 490. 2,f
geometra in qua ſcientiæ parte à Platone conſtituatur 116. 1,m
geometra duplex 60. 2,p
geometriam quis inuenerit 268. 1,p
geometricam circa puras verſari dimenſiones 355. 1,m
geometria an vtilis ſit 358. 2,f
Georgius Cypri⁹ medicus inſignis 402.2,p
gerionis natura 476. 1,m
gibboſum duplex 418. 2,p
gignatur quid ſemper neque eſt vnquam. 405. 2,p
glaciei generatio 413. 2,m
gladiatoria ars irridetur tanquam inutilis. 170. 2,f
glaucon rhaſpodus 99. 1,f
gloriam maximam quomodo philoſophus acquirere poſſit 4. 1,f
gloriæ quis maxime cupidus fuerit 21. 2,m
gloria quomodo quærenda 517. 2,m
Γνώμη quid ſignificet 186. 1,p
Gobrias magus 548. 2,p
Gorgias Leontinus quo tempore floruerit 7. 2,m
Gorgias amicos ſibi ob ſapientiam comparauit 9. 1,p
Gorgias Menonis præceptor 15. 2,f
Gorgias qua ratione artem dicendi cunctis præponeret 60. 2,f
Gorgiæ laus & commendatio 64. 1,f
gorgiæ audacia & impudentia 196.2,f
Gorgias qualem artem ſuam eſſe imprudenter concedat 200. 1,f
Gortynis ea Peloponneſo migratio 452.2,f
gradus ſea in omni rerum ordine 98. 1,m & 239. 2,f
graduum in naturalibus ordo & diſpoſitio tractatur 389. 1,m
Græciam per quadraginta annos docendo quis deceperit 14. 2,m
Græciam omnem ab Homero eruditam eſſe iactabant quidam 383. 1,m
Græci quid æſtimatione dignum habuerint 22. 2,p
Græci quàm ſuperſtitioſi fuerint, & parum dijs grati 29. 1,p
græcos non habuiſſe eaſdem ceremonias & ſacrificia 30. 2,f
græcorū gentes quæ antiquiſſimus vſæ ſine legibus 31. 1,m
græcorum qui ſoli à ſympoſijs & compotationibus abſtinuerint 31. 1,m
græcos à Barbaris nomina multa habuiſſe. 186. 1,p
Græci quinam lege tantum non natura. 304. 1,m
græcos inter ſe propinquos genere atque cognatos eſſe 343. 1,f
grammaticen artem quis primus conſiderauerit 50. 2,m
grammaticus à rhetore quid differat 20.1,m
grandinis generatio 413. 1,m
gratia quibus vel quorum ratione pulchritudo non ſit 63. 2,m
gratia in rebus alio nomine appellatur, quā in cognitione ipſa 436. 1,f & 440. 1,m
graue quod eſt malum eſſe 141. 1,m
graue quid 414. 2,p
grauidæ mulieres quomodo curandæ 475. 2,p
greſſibilis alimonia duplex 119. 1,p
gubernatio humanorum ex quibus conſtet 3. 1,f
gubernationis rectæ finis quis 116. 1,p
gubernationem rectam circa paucos quærendam 526. 1,f
gubernationes ſeptem, & earūdem pulchra inter ſe comparatio 188. 2,f
gubernationem diuinam regnum eſſe & appellari 450. 2,p
gubernationes quæ tyrannidi proprius accedant 485. 1,m
gubernatoria ars vtilis licet non ampulloſa 213. 2,p
gummi natura 413. 2,m
gigantum fabula 318. 2,m
gygis licentia & annulus 314. 2,m & 384.2,p
gymnaſia pro omnibus bellicis exercitationibus accipit 480. 1,f
gymnaſiarcharum præcepta 117. 1,p
gymnaſticæ finis 4. 1,p
gymnaſtica aduerſus deformitatem reperta 105. 2,f
gymnaſticæ nomine quis ſophiſticam artē appellauerit 136. 1,p
gymnaſtica ars pueris cur addiſcenda 137. 1,f
gymnaſtica certamina an admittenda ſint in ciuitate 432. 1,m
gymnaſtica ſola parit ferocitatem 321.2,p & 327. 1,p
gymnaſticæ vtilitas 321. 1,f & 325. 2,f
gymnoſophiſtarum communitas 337. 1,m
gymnaſtica duplex 476. 1,f
gymnaſticam exercitationem eſſe ſaluberrimam 421. 2,p
Γυνὴ quid 187. 1,p

H

HAbitationum ordo quis 488. 2,f
Habitus duplex 490. 1,f
habitus malos inuoluntarios eſſe ibidem.
Harmodius & Ariſtogiton Hippiam ob inuidiam occiderunt 2. 1,f
Harmodij amicitia 243. 2,m
harmonia quomodo conſtatur 50. 2,p
harmoniæ contēperatio vel diſſolutio quantum momentum habeat in natura 54.1,m
harmonia Græca quæ 172. 1,m
harmoniam diſcrepare 244. 1,f
harmoniam humanam ea corporis & animæ coniunctione fieri 191. 2,p
harmoniam maius & minus recipere ibid.
harmoniam ex phthongis conſtitui 321. 1,p
harmonia omnium optima quæ 321.1,m
harmoniā in animum poſſe plurimum ibid.
harmoniæ quæ remouendæ à ciuitate. 324. 1,m
harmoniæ definitio 436. 2,f & 439. 2,m
harmonica quid 398. 2,f
hebetudo quid 163. 2,f
hebetudo vitium oculorum 160. 2,p
Hebræi quanti fecerint nominum verorum ſcientiam 176. 2,f
Hecamede Neſtoris pellex 101. 1,f
Hectori nomen quis impoſuerit 181.2,m
Heraclides Clazomenius Athenienſium imperator 102. 1,p
Heraclidarum coloniam cur felicem dixerit 460. 1,m
heraclidarum ſerultus qualia 475. 2,f
heraclij lapidis attractus vnde 419. 1,p
heracliti opinio de amicitia confutatur. 71. 1,p
heracliti locus pulcher 244. 2,f
heracliticorum mos in diſputando 89. 2,m
Hercules cur in deorum numerum à dijs relatus 169. 1,f
Hercules aduerſus hydram ſophiſticā, cancrum ſophiſtam 154. 2,p
herculis origo ad quem referatur 21. 2,f
Herc. ad cœliſtes ſcandentis via 169. 1,f
ne Hercules quidem contra duos, Prouerbium 291. 2,m
herculis columnæ 404. 2,f
hermum calculoſum adire 368. 2,m

Herodicus medicus 197. 1, p
Herodici mos 255. 2, ſ
Herodicus 316 2, p
Heroes ex quibus & quo nati 183. 1, m
Heroes quos vocet Plato 423. 1, p
Heroas colendos iubet Plato 451. 2, m
Heroum quis à Ioue eruditus, & ab Homero maximè laudatus 31. 2, ſ
Herus Pamphylius cur reſurrexerit 377. 1, p
Heſiodi Muſa quę 99. 1, p
Heſiodus quid commune habeat cum Homero 99. 1, ſ
Heſiodus quantam vim amori tribuerit. 218. 1, m
Heſiodum priſca deorum geſta deſcripſiſſe. 247. 1, p
Heſiodi quę fabulę improbentur 319. 1, m
hiatus terræ maximus vnus 298. 2, m
hilotia ſeruitus Lacedemoniorum an bona ſit 470. 2, m
Hipparchus quis, & qualis 2. 1, p
Hipparchi præcepta duo in templo Delphico ſcripta 2. 1, m
Hippias quandiu Athenienſes oppreſſerit ibi.
Hippiæ mortis cauſa quæ 2. 1, ſ
Hippias Piſiſtrati filius quonam modo Athenis dominatus ſit 6. 1, ſ
Hippias quibus rebus excelluerit 63. 1, m
Hippias ſcriptum alijs præſcrit quod plus cæteris ſophiſtis lucratus ſit 64. 2, p
Hippiam anulum ſibi & veſtes feciſſe, &c. 158. 2, ſ
Hippias Elienſis ſophiſtarum inſolentiſſimus, & fallaciſſimus 159. 1, p
Hippocrates Cous ex Aeſculapij ſtirpe mentio 133. 2, m
Hippocrates Aeſcul. ſucceſſor 166. 2, ſ
Hippodromi cuiuſdam magnitudo 426. 1, ſ
hirſutum corpus quid indicet 227. 2, m
Hiſtorias ſæpe à Platone fabulas appellari. 377. 1, m
homerū quis primus Athenas inuexit 2. 1, p
Homerus ſapientum dux 82. 2, p
Homeri aurea catena 82. 2, m
Homeri carmina quis facile interpretatus ſit 98. 2, m
Homeri muſa quæ 99 1, p
Homerus Poetarum omnium optimus & diuiniſſimus 99. 1, m
Homeri poeſis quid tractet 92. 2, p
Homerus an aliquid tractet quod ab alijs Poetis quoque tractetur ibidem.
Homerus Poematis ſpecie ſophiſticam artem diſſimulauit 134. 2, ſ
Homeri locus 216. 1, ſ
Homerus vbi videatur violare, Prouerbiū. 248. 2, p
Homerus cæcitatis ſuæ cauſam non cognouit 259. 2, m
Homeri ſcripta fabuloſa abijciēda 319. 1, m
Homero cur deroget Plato 375. 2, m
Homerum ducem tragœdiæ carpit 381. 1, p
Homerum apprime Poetam eſſe, & tragicorum præcipuum 383. 1, m
Homerus cur inducat Heroas à dæmonibus ad iram concitari 463. 2, ſ
Homo quid 16. 2, ſ
Homo per prudentiam gubernat 17. 1, p
Homo aliud eſt à corpore ſuo 24. 1, m
homo ex quibus conſtet 24. 1, ſ
homo animus eſt 70. 2, m
homo menſura rerum omnium 76 1, ſ
homo ingenioſus manſuetus ac virilis iratus 80. 1, m
homo vt agat gratia diuinorum creatus eſt. 116. 1, m
homo iocus eſt, ludusq; deorum 178. 2, m & 472. 1, m
homo an omnium menſura 180. 1, p
homo ſolus eſt animus 224. 1, p
homo nullus ex omni parte & abſolute pulcher 235. 2, ſ
homo verus quinam ſit dicendus 237. 1, p
homo qua ſuorum ſpecie in beſtiæ naturam deuoluetur 239. 2, m
homo an per potum & cibum augeatur. 294. 2, m
homo difficilis poſſeſſio 471. 1, p
hominis virtus quid 8. 2, m
hominis officium trifariā diſtribui 17. 1, p
hominis creatio 131. 2, ſ
hominis eſſentia quæ 224. 1, p
hominis tractatio quo ad animam pertinet & corpus 400. 2, ſ
hominis naturam eſſe geminam 408. 2, ſ
hom. quæ partes præſtantiores 409. 2, p
homini in afflicto corpore viuere an conferat 211. 2, m
homini potiſſimum tum de ſe, tum de alijs quid conſiderandum 294. 2, ſ
hominē nihil aliud eſſe quam animā 24 1, ſ
hominē non eſſe menſurā omnium 77. 1, m
hominem omnium menſuram eſſe 87. 1, m
hominem liberum quæ nam exercitatio deceat 170. 1, ſ
hominem ſolo aere & Sole nutriri quis viderit 283. 1, p
hominem alterum cuiuſuis alteri conuenientem eſſe 364. 2, m
hominem inter animalia miraculum eſſe diuinum 429. 1, p
hominem generatione fieri ſempiternum. 456. 1, m
hominē manſuetū animal dicimus 468. 1, m
homines omnes lucri cupidos eſſe 3. 1, m
homines natura bonos nequaquam eſſe. 14. 1, p
homines vniuerſi curatione indigēt 22. 2, m
homines à muſis qui alieni 25. 1, m
homines peiora ſibi acceſſere quàm dij ipſi vltro daturi fuerint 27. 2, p
homines quando deo ſimiles effici poſſint. 88. 2, ſ
homines multos non niſi ab vno deo regi poſſe 232. 2, p
homines cur putauerint oīa verti 278. 2, m
homines cur ἄνθρωποι nominētur 283. 1, m
homines nudos iudicandos fore poſt mortem 216. 2, p
homines cur mortem ſuam non præſentiant 216. 2, p
homines quid admirentur 218. 1, p
homines bonum amare 249. 2, m
homines omnes prægnantes eſſe 250. 1, p
homines ante muſas fuiſſe 264. 1, p
homines ſub aſſidua dei cuſtodia eſſe nec licere hinc emigrare, niſi quando deo placuerit 281. 1, ſ
homines alios iniuſtiores fieri 308. 2, m
homines nō admodū ſimiles naſci 317. 1, m
homines vera opinione inuitos priuari. 328. 2, ſ
homines quinam diſciplina indigni ſint. 350. 1, p
homines ad quid impellendi ſint 457. 1, p
homines ijſdem an in officijs verſari debeāt diuerſis 365. 1, m
homines qui deorſum ferantur 373. 2, ſ
homines paucos eſſe intelligētiæ participes 411. 2, p
homines ex dijs & terra generari poſſe 423. 1, p
homines beatos aliquando fuiſſe 423. 2, p
homines in greges diſtributos à Saturno dæmonum cuſtodiæ commendatos quomodo intelligendum 451. 1, p & 454. 1, ſ
homines ab hominibus abſq; duce deo gubernari non poſſe 451. 1, m
homines deprauatæ naturæ ſui dominos nō eſſe 447. 1, ſ
homines cur à ſuperis geniti dicātur 514. 1, ſ
hominum tripartita diſtinctio 26. 2, p
hominū ad peccandum procliuitas 68. 1, m
hominum generis principio tria genera fuiſſe 223. 1, ſ
hominis figura qualis principio ibidem.
hominum ſectio cur & quādo facta 245. 2, ſ
hominum alios deteriores, alios meliores. 339. 2, ſ
hominum tria prima genera 372. 2, p
hominum arma naturalia 438. 2, m
hominum interitus multos ex diluuijs, morbis, alijsq; peſtibus olim accidiſſe 443. 1, ſ
hominum generationem nullum habuiſſe initium 472. 1, p
hominibus neq; ſcientiam, neq; veram opinionem ineſſe 16. 1, ſ
hominibus præeſſe boni viri tantum poſſunt 22. 2, ſ
hominibus natura & intemperantia morboſis viuere non præſtare 326. 2, p
homicidæ quomodo puniantur apud inferos 299. 1, ſ
humana Hoſtia apud Carthaginenſes hactenus fuiſſe 30. 1, ſ
humana oīa à quibus gubernentur 327. 1, p
humani generis terrum eſſe finem necesse eſt 116. 1, m
humanum genus non poſſe abſque optimis gubernatoribus vel honeſte viuere, vel feliciter regi 168. 2, p
humanum genus fuerit ne ab æterno, necne 442. 1, ſ
humana viuētia naturæ principia cē 505 1, p
humana omnia tribus gubernari 45 . 1, m
humana quę ſint natura . .. 459. 1, ſ
humana diuinis collata nullo ſtudio digna eſſe 473. 2, ſ
honeſtorum honeſtas eſſe imagines 11. 2, p
honeſtum vtilium principiū & finis 77. 1, ſ
honeſta quæ ſint 142. 2, p
honor quid 418. 1, ſ
honores ſæpe ac fermè ſemper ſecum afferre magna diſcrimina 27. 1, p
honoris voluptates qui intelligant 372. 2, ſ
horti Adonidis 268. 2, p
hoſtem domi habere, Prouerb. 111. 2, m
hoſtiles quinam dicendi ſint 58. 2, m
humorum concordia conſtare humanum corpus 221. 2, p
humorū corporis noſtri proportio 524. 1, m
hydra ſophiſtica 154. 2, p
hypate quid 336. 1, ſ & 398. 1, m

I

Iuſiue apud antiquos Græcos 190. 1, ſ
Iamblichus magnus 102. 1, ſ
Iamblichus Iuliani præceptor 346. 2, m
Iactantiæ deteſtatio 213. 2, p
iactura quibus de rebus fieri nullo modo poſſit 54. 2, ſ
Iacula Venerea à quibus & quo ordine iaciantur 230. 1, m
ibyci dictum de ſeipſo ſene 39. 2, ſ
ibycius equus ibidem.
Icci tarētini tēperētia & fortitudo 487. 1, m
idea quid 79. 1, ſ
ideas duobus modis fieri 28. . 2, ſ
ideæ præſtantia & vtilitas in cognoſcendis rebus . 352. 1, m
ideas ſingulas eſſe ſingularū ſpecierū 380. 1, ſ
ideas eſſe probat 411. 1, ſ
idea quo à reliquis differat 532. 1, p
idem quatra ſpecie 112. 1, ſ
idolum cogitationis in voce quid 97. 2, p
iecur quale ſit ex Pythagoricorum ſententia 402. 1, ſ
iecoris natura 416. 2, ſ
Ieſum cur diuinum cogantur fateri Iudæi. 176. 2, ſ
Ieſu nomen ab angelo quibus indicatum. 177. 1, p
ignaui fucis comparantur 504. 2, m
ignari qui 94. 1, p
ignis quomodo fiat 82. 2, p
ignis à quo datus 121. 2, m
Ignis à Prometheo furto ſublatus 136. 1, m

ignis partes libenter inuicem cohæreſcunt 222. 1,f
ignis ingentes amnes vbi 298. 2,f
ignis facilitas & commoditas 326. 1,m
ignem diuidere potentes, & penetrare. 387. 2,m
ignis & terra quomodo differant 392.2,p
ignis natura illa excellentiſſima quid conſerat 393. 1,f
ignis quid proprium 393. 2,f
Ignis multa genera 413. 2,m
ignis qua ratione calidus videatur 414.1,m
ignem minutiſſimis conſtare particulis. 418. 1,f
ignis cur ſit adeo penetrabilis ibidem.
ignorare qui ſe nouit facile diſcit 18.2,f
ignorare & noſſe circa omnia verſatur. 92. 1,p
ignorāti ſeipſum quid p̄terea ignoret 5. 1,p
ignorantem miſerum eſſe 55. 1,f
ignoraos noſſe idem non poteſt 92. 1,p
ignorans ſeipſum temperatus eſſe non poteſt 165. 1,m
ignorantes non philoſophari 249. 2,p
ignorantia quid 105. 2,m
ignorantiam quid expellat 12. 2,m
ignorantia ex reſponſione inconſtanti cognoſci 20.2,f
ignorantia boni mala eſt 27.2,m
ignorantia quando prodeſſe dicatur ibid.
ignorantiæ cognomina 58. 1,f
ignorantia potentium & Imbecillium quomodo differunt 18. 2,m
ignorantiam omnibus malam eſſe, & aliquando ridiculam, odioſam aliquādo ibid.
ignorātiam falſam eſſe opinionem 87. 1,m
ignorantia gemina 105. 2,m
ignorantia parit admirationem 126. 1,p
ignorantiæ & ſapientiæ medium quod. 248. 2,f
ignorantiæ quæ ciuitati perniciosiſſimæ. 446. 1,f
ignorantiam ſuam cur quiſque ſapientiam eſſe opinetur 457. 2,f
Ilias, & Odyſſea Homeri quid tractent. 19. 2,p
Iliados principium 323. 1,m
Iliadem præclarius eſſe poema quā Odyſſeam 157. 2,m
ilij ſitus & deſcriptio 444. 2,m
illud in fabula placuit, Prouerb. 445. 1,p
ilyſſus fluuius 256. 1,m
imago dei vbi melius reſeruetur 177. 1,f
imagines apud Platonicos quæ dicantur. 226. 2,p
imaginatio mouet, formatque corpus. 323. 2,f
imaginariæ facultatis ſpecies duæ 107. 2,p
imbecilles quinam dicendi ſint 58. 2,f
ἵμερος vnde dicatur 188. 1. p
imitanda plura non eſſe 320. 2,f & 323.2,f
imitatio iucunda ioci ſpecies 107. 1,p
imitatio phantaſticę quæ dicatur 115. 1,f
imitatio duplex 115. 2,p
imitatio opinabilis quæ 115. 2,m
imitatio hiſtorica & ſciens quæ ibidem.
imitatio tranſit in naturā 320.2,f 325.2,f
imitatio quæ bona 324. 1,p
imitationem quid pariat 351. 1,p
imitatio quæ tertio gradu diſtet à veritate. 381. 2,f
imitationis iudices qualis eſſe debeant. 436. 1,m
imitationem nullam voluptate & opinione non vera iudicanda eſſe 440. 1,f
imitator ironicus duplex 115. 2,m
imitatores neq; res ipſas intelligunt neque faciunt 375. 2,p
imitator tertius à natura 380. 2,m
immemores qui 93. 2,f
immobilibus mentem non adeſſe 110.2,m
immortale quod eſt, interitū neſcit 297.2,p
immortalitatem magi corporibus quomodo polliceantur 162 2,f
immortalitas imperfecta quæ 402. 2,f
immortalitate ſeipſum ſponte priuare nefas 456. 1,m
impartibile quod eſt ſecundum veram rationem vnum omnino eſſe dicendum eſt. 109. 2,m
imperandi dignitates quot 442. 2,f
imperantes & parentes in ciuitate neceſſarios eſſe 446. 2,m
imperium quodnam legitimum 483.2,m
imperium ambitioſum ex optimatum gubernatione quomodo oriatur 363. 2,m
imperitus homo 72. 1,p
imperitiam facere locū fictionibus 413.2,m
impij non credunt pœnas ſe daturos poſt hanc vitam 89. 1,p
impiorum carcer quis 216. 2,p
impij quomodo timeant extremum illud iudicium poſt mortem 217. 1,f
impietatis nomine quæ comprehendantur. 498. 1,f
impietatis occaſiones duas eſſe ibidem. 501. 2,f & 506. 2,p
improbitatis vniuerſæ genus quoddam eſſe 58. 1,f
imprudens in ea re malus quam ignorat. 23. 1,p
imprudentes qui dicendi ſint 26. 2,f
imprud. non diſtare ab inſanis 27. 1,p
imprudentiæ gradus multi 27. 2,m
impurum puro attingere nefas 286. 1,f
inachi Argiuorum fluminis fabula damnatur 320. 1,m
inanimum nomine carens dimittendum. 103. 2,m
incantandi facultas quid 152. 2,m
incantatio ad capitis dolorem ſiſtendum. 162. 1,f
incendia diuinitus miſſa iuxta Moſen, quō deſcripſerint profani autores 387. 2,m
incendij cauſa 423. 1,p
incognita nemo deſiderat 231. 1,p
incolæ quomodo tractandi 489. 1,f
incorporea ſenſu non poſſe comprehendi. 124. 2,m
indigentiam omnem doloris eſſe participem 209. 2,p
indigentiæ repletiones appellari voluptates 369. 1,m
indoctiores in omni arte plus ſibi arrogare quàm doctos 312. 1,m
induſtria neceſſitatis mater 121. 2,m
iners homo 72. 1,p
infantes qui atra bile laborent 473. 1,m
infantium more incommodo accepto ſapere, Prouerb. 254. 1,f
infantium exercitatio confert ad virtutem capeſſendam 475. 1,m
infelicitatis humanæ origo 235. 2,m
inferos adext neceſſe eſt qui impurus ex hac vita migrat 287. 1,p
inferorum pœnas timendas eſſe 490. 1,p
inferior ſeipſo quis 431. 2,m
infidum eſſe qui ſponte mentitur 458.2,m
infinitudo apud Platonem quid 389. 2,m
infinitum cur vno attribuatur 40. 1,p
infiniti genere quæ comprehendantur. 52. 1,f
infinitę naturæ ſignum 52. 1,m
infinitis & finitis coeuntibus quàm multa pulchra oriantur 52. 2,m
ingenia acuta falſis redargutis facile vera venantur 70. 1,m
ingenium non ætas liberat 72. 2,m
ingenia diuerſa 80. 1,m
ingenia mitia facilius capi, & quomodo cognoſcantur 227. 2,f
ingenia melioráne ſint nobilibus an ignobilibus 21. 2,f
ingenia hominum varia 233. 1,f
ingenium humanum in ſumma rerum licentia ſuperbire 451. 1,m
ingenia diuerſa diuerſis in locis fieri ijsdem de cauſis 463. 1,m
ingenium humanum benecultum diuiniſſimum euadere 463. 2,f
ingenium humanum cur ferocius euadere poſſit quàm ferarum ibidem.
ingeniorum morbi qui 507. 1,f
ingluuies quid 256. 1,f
inimico quid debeatur 307. 2,m
inimicitiæ vnde oriantur & iræ 33. 2,f
iniquiſſimus quis ſit & miſerrimus 371.1,f
iniuriari quid 160. 2,f
iniuria aliquem afficere Athenis periculoſum fuiſſe 15. 2,p
iniuriantem beatum eſſe nō poſſe 203.1,p
iniuriam inferre malorum omnium maximum 203. 1,p
iniuriarum pœnas non luere miſerius eſt, quam iniuriam facere 203. 1,f & 204.1,m
iniuriam inferentes an patientes magis doleant 204. 1,p
iniuriam facere non ſolum lege turpius eſt quàm pati, verumetiam natura 207.2,p
Iniuria vt nulli inferatur, quomodo curandum ſit 213. 1,p
iniuriam cum magiſtratibus vlciſcens magnifice commendandus eſt 458. 2,f
iniuſtus ſit ne felix cum iniuſtitiæ pœnas dederit 203. 1,m
iniuſtos plus ſibi arrogare quàm iuſtos. 312. 1,m
iniuſtorum pœnæ quæ 545. 1,m
iniuſtos ne inuicem quidem tractare quicquam poſſe 313. 1,p
iniuſtus num ſi ei cetera omnia quæ vocantur bona adſunt infelix ſit 438. 2,f
iniuſtis negari veniam a dijs 506. 1,p
iniuſtitia quid 336. 2,p
iniuſtitiæ mulcta non ignoranda 88. 2,f
iniuſtitiæ mulcta quæ 89. 1,p
inuiſibile ſemper eodem modo eſſe 289.1,f
iniuſtitiam vitium eſſe & inſcitiam 312.2,f
iniuſtitia quid faciat 312. 2,m
iniuſtitiam non tantum ob legum metum, ſed etiam ob naturæ ſuæ venenum vituperandam eſſe 369. 2,p
iniuſtitia quando malū nō videatur 384.1,p
innocentiam vnicum vitæ ſolamē 305.2,m
inopia non minus quàm copia ciuitatem diſſipari 329. 1,f & 330. 2,f
inſanabiles ex ciuitate tollendos eſſe. 493. 1,m
inſania quæ nam mentis alienatio ſit. 98. 1,m
inſania magna quæ 274. 1,f
inſania duplex 402. 2,p
inſania quomodo à furore differat 98.1,m
inſano an depoſitum reddendum 307.2,m
inſenſatio in anima quid 54. 2,m
inſcitiæ nomen cui ignorantiæ parti conueniat 105. 2,f
inſcitia extrema quę 145. 1,f
inſcitię argumentum quod 159. 2,f
inſcitia extrema ciuium quæ 446. 1,f
inſcius quis dicendus 96. 1,p
inſipientes qui 77. 1,p
inſontem nullus bonus accuſat 216. 1,p
inſpiratione opus eſſe ad veram diuinorum perceptionem 178. 1,m
inſtantijs coguntur ignorantes ad ſui cognitionem 12. 2,p
inſtitutione ſui & ſuorū nihil diuinius 6. 1,m
inſtitutiones principum quomodo differant a Legibus 29. 2,p
inſtrumenta muſica quæ deceāt ciuitatem, & quę minus 324. 2,m
inſulam in Oceano eſſe, in qua præter cetera communes ſint etiam vxores 337. 1,m
inſulę cuiuſdam deſcriptio 425. 1,f
intelligendi actum generationem partumq; vocari

vocari 346. 1, m
intellectum eſſe cœli ac terræ regem 53.1,f
intellectus cuius ſit 79. 1, f
intellectus animæ gubernator 260. 2, f
intellectus ita ſe habet ad bonum, vt viſus ad Solem 353. 2, m
intellectiuę virtutes quæ 236. 1, m
intelligentia in anima quid 389. 2, f
intelligentiam quęnam ex his quæ ſentiuntur excitent 389. 2, m
intelligibile idem eſſe quod ens 375. 2, f
intemperatus dei inimicus iudicandus. 455. 1, m
intemperatos obnoxios eſſe maioribus voluptatibus & doloribus quam ſanos 572,p
intemperantia quæ mala ciuitati afferat. 130. 1, f
intemperantiæ incommoda 326. 1, f
intemperantia nomen vnde acquiſiuerit. 374. 2, f
interfectores ſuijpſorum quomodo puniendi 495. 2, f
interficere ſeipſum an liceat 284. 2, f
interrogare quis recte ſciat & reſpondere. 181. 1, p
interrogans ne aut reſpondens ea dicat quæ ex concluſione colligantur 19. 2, m
interrogationes per coniugata & contraria 138. 2, f
inteſtatis qui ſine liberis moriuntur quomodo ſuccedendum 510. 2, f
inteſtina eorumq; ſpiræ tractantur 417.1,p
inuentio à quo reperiatur 18. 2, f
inuenta aliena ſibi non eſſe vſurpanda. 357. 2, p
inuentores quidam rerum recenſentur. 443. 2, f
inueſtigatio veritatis cuius actus ſit & ad quam animę partem ſpectet 8. 2, m
inutiles qui 4. 2, f
inutilem à nullo amari, nec à ſeipſo 73. 1, p
inyca anguſta regio 64. 2, p
Io Homeri carmina ad lyram canebat. 98. 2, m
Ioannes Caualcantes 217. 2, f
iocari videtur q ſe omnia ſcire dicit 107.1,p
iocorum diſtinctio 523. 2, p
iocus ſępenumero remittit ſtudia 53. 1, f
Iolaus Herculis nepos 154. 2, p
Ion Epheſius 100. 1, p
Iones quæ ſtudia minime curent 243. 2, m
Iphicles Herculis frater 154. 2, p
ipſum idem & ipſum vnumquodque quid in theologia 17. 1, m
ira qualis prudentis viri 58. 1, f
iræ dulcedinem quandam aliquando miſceri ibidem.
iram ſæpe pugnare aduerſus concupiſcentiam 335. 1, f
iram quis ſedare & concitare dicendo potuerit 266. 1, m
iram inexpugnabilē & inuictā eſſe 318.2,m
iraſci ex ignorantia iudicādi naſcitur 34.1,p
iraſcantur qui vehementiſsime, & quæ cauſa 237. 2, m
iraſcibilis animæ partis actus quis 8. 2, m
iraſcibilem quid perficiat ibidem.
iridis originis explicatio 83. 1, m
irrideri à prauis nihil referre 32. 2, f
iſis auis cui dicata ſit 268. 1, p
iſidis poemata apud Aegiptios 437. 2, m
Iſmenias Thebanus quomodo ad diuitias peruenerit 14. 1, f
Iſocratem Lyſiæ præfert 269. 1, m
Ἰταλία vnde dicatur 193. 1, p
Italiæ quis leges dederit 381. 1, m
itineris deam geniuam eſſe 507. 1, m
iucundum & bonum duas differentes naturas eſſe. 61. 1, f
iucunda omnia, an bona ſint 143. 2, m
iucunditatem muſicę omnibus eſſe communem 477. 2, f
iudęis quis leges tradiderit 29. 2, f
iudex prudēs quæ ſpectare debeat 440.2,m
iudicis officium quod 271.1,p & 227.1,m
iudici ſe ſubijcere debet, qui bonus eſſe cupit 205. 1, p
iudicem pręcari iuſtum non eſſe 276. 1, p
iudicem mortalium nudum eſſe oportet. 216. 2, p
iudices pecunia etiam in bona cauſa an corrumpendi ſint 279. 1, f
iudicum vis legum eſt cuſtos & Regis miniſtra 129. 2, p
iudicum arbitrio quid relinquendum ſit. 496. 2, p
iudicibus cum eget ciuitas, quid indicet. ibidem.
iudicij præſes deſ quæ 514. 2, m
iudicium qui fugiant 205. 1, f
iudicium quod circa virtutes & vitia decipiatur 196. 2, p
iudicium mutuum & clamoſum peſtem eſſe magnam in ciuitate 490. 2, f
iudicium an idem ſit cum opinione vera & ſcientia 95. 2, m
iudicium pudicæ virgini comparatur 514. 2, m & 516. 1, f
iudicium poſt obitum de hominibus faciendum 216. 2, m
iudicium verum vel falſum non tollit rerū poſſeſſionem 95. 1, m
iudicium bonum quid ſequitur 369. 2, f
iudicij formula ex Rhadamanto 217.1,f
iudicij poſtremi de hominibus locus 216. 2, m
iudicia priuata quomodo exercenda 519.1,f
iudicia publica quō exercenda 519. 2, p
iudiciorum ratio 468. 1, f
iudiciorum commendatio 514. 1, p
iudicijs qui intereſſe debeant 491. 2, p
iudicijs publicis ſtandum, ſiue iuſta ſeu iniuſta ſint 280. 1, m
iudiciariam regis eſſe pediſſequam 129.2,m
iudicandum quomodo 171. 2, m
iudicandum eſſe per rationes 333. 1, p
iudicandos eſſe omnes poſt mortē 297.2,f
Iuliani librum de ſole citat 346. 2, p
iuncturarum in corpore ſpecies varias eſſe. 417. 2, f
iunior in ſeniorem non niſi principum iuſſu ſęuiet 342. 1, p
iuniorum ſententiā inſtabilem eſſe 501.2,p
iuniores tacere debent coram ſenioribus. 331. 2, p
iuniores ſubeſſe debere ſenioribus 328.1,p
Iunonis etymologia 184. 2. p
Iunonis fabula quædam improbatur colligentis munera ob filios Inachi vita donatos 320. 1, m
Iupiter ſophiſta, quemnam docuerit 31.2,p
Iupiter mens dei eſt 99. 2, p
Iupiter patrius Athenienſibus 155.2,f
Iupiter Ganimedis amore captus fluxum quædam *ἵμερον* vocauit 263. 2, p
Iupiter contribulis & hoſpitalis, quid 487. 2, m
Iouis Lex quæ manſit 29. 2, m
Iouem, imò homines Iouem colentes perſtringere videtur Plato 33. 2, m
Iouis, Corinthus, Prouerb. 153. 1, f
Ioui ſeruatori cur tertia patera pręcipue conſecrabatur 162. 1, p
Iouis etymologia 188. 2, p
Iouem principium, medium, & finem omnium quis dixerit 219. 1, f
Iouem non eſſe nobis penuarium malorum & bonorum, vt Homerus fingit 319.2,m
Iouis ſtella tarda 528. 1, p
iuramentum quantum & cur offerendum & cui 517. 2, m
iurandi modus Socraticus 68. 2, m
iuſiurandum Venereum 244. 1, p
iuſiurandi forma 513. 2, f
iureiurando quis valuerit 308. 1, m
Iuſtinus Platonicus quid de Heri reſurrectione dixerit 377. 1, p
iuſtus quis ſit 336. 1, m
iuſti definitio ex Simonide 307. 2, m
iuſtus qualis 200. 1, p
iuſti & iniuſti diſcrimen apud Homerum. 19. 2, p
iuſtus virum iniuſtum quanta ſuperet voluptate 374. 1, m
iuſto legibus non eſſe opus 329. 2, p
iuſtum nunquam lædere, ſed ſemper prodeſſe 176. 2, p
iuſtus quomodo ſit affectus 335. 2, f
iuſtum vbique iam illud eſſe quod potentiori conducat 309. 1, f
iuſtum virum à ciuitate iuxta quo ad ſpeciē nihil differre 334. 1, m
iuſti quinam ſint 29. 1, m
iuſtos tanquam dei amicos nunquam negligi ab eodem 377. 1, p
iuſto homine nihil deo ſimilius 88.2,f
iuſtum quid ſit 88 2, m
iuſti manſueti ſunt 214. 2, m
iuſta & vtilia non eſſe eadem 20. 1, p
iuſtorum patientia quanta 384. 2, f
iuſtos tantum commendare debent Poetæ 438. 2, p
iuſtos ad agendum potentiores ſapientioresq; eſſe quàm iniuſtos 312. 2, f
iuſtos a dijs illæſos eſſe 315. 2, p
iuſtis quæ concedant dij ibidem.
iuſtitia quid 160. 2, f
iuſtitia an idem quòd ſanctitas 138.2,p
iuſtitia in homine quomodo pficiatur 8.2,f
iuſtitia concordiam & amicitiam parit. 312. 2, m
iuſtitia virtus ne ſit, an virtus aliqua 9.2,m
iuſtitia cur expetenda 313. 2, p
iuſtitia res quędam ſit an nulla 138. 1, f
iuſtitia maxime in voluntate conſiſtit. 157. 2, p
iuſtitia in quo genere bonorum ponenda ſit 314. 1, f
iuſtitia in pace ad quid vtilis ſit 308. 1, p
iuſtitia quid, & eius officium in republica. 5. 1, p
iuſtitia publica quid 17. 1, m
iuſtitia quantum conferat ad verum inueſtigandum & Deum colendum 305. 2, p
iuſtitiæ partes duæ 35. 2, p
iuſtitię nomine morales virtutes omnes comprehendit Plato 3. 1, f
iuſtitię opus quid 8. 2, f & 176. 1, f
iuſtitiæ virtus & præſtantia quanta 132.1,f
iuſtitiæ inueſtigatio 333. 2, p
iuſtitiam apud deos & homines maxime honorari 29. 1, m
iuſtitiam bonum eſſe quoddam, malum verò nunquam 176. 1, f
iuſtitiam eſſe vera fateri, & vnicuique ſuum tribuere 305. 2, f
iuſtitiam humanam eſſe virtutem 308. 2, p
iuſtitiam virtutem eſſe, & ſapientiā 212.1,f
iuſtitiam cum clementia commiſcendam eſſe vbique & ſemper 489. 2, m
iuſtitiam comprehendere reliquas tres virtutes 333. 2, m
iuſtitiam non poſſe impune inter homines defendi 350. 1, m
iuſtitiam non opinione tantum humanis laudabilem eſſe, ſed per ſe 369. 2, p
iuſtitiam ſpeculatricem animorum eſſe atq; vindicem 495. 2, m
iuſtitiam optimum animæ præmium eſſe. 384. 2, p
iuuare quos maxime conueniat 257. 1, f
iuuenum cura cur ſuſpicienda 32. 2, m
iuuenes facile perſuaderi 85. 1, p
iuuenes quando honorandi 343. 1, p
iuuenes quō ſe habere debeant in rebus grauibus iudicandis 179. 1, f

L

LVſus apud Græcos 190. 1, f
Lacedæmoniorum leges vnde genus duxerint 21. 2, f
Lacedæmoniorum laudes & diuitiæ 22. 1, m
Lacedæmoniorum leges ditiſſimi 22. 1, f
Lacedęmonij cur fortunati in pugna contra Athenienſes 28. 2, f
Lacedæmonijs quis leges tradiderit 29. 2, f
Lacedęmoniorum leges vnde venerint. 31. 1, m
Lacedæmonij à Cretenſibus edocti inter Græcos à compotationibus abſtinuerunt. 31. 2, m
lacedæmonij non mutant leges, nec filios præter ſolita erudiunt, & diſciplinas peregrinas non admittunt 64. 2, f
lacedæmonij Aſtronomiam, & Geometriã contemnebant 65. 1, m
lacedæmonij hiſtoriarum cupidi 65. 1, f
lacedæmoniorum dictum, Eaue vel abi. 86. 2, f
lacedæmoniorum virtutem in ſapientiæ magis quàm in exercitationis ſtudio conſiſtere 141. 2, m
lacedæmoniorum ſtudium circa bellum. 170. 1, m
lacedæmoniorum pugna, fuga, & victoria in Plateis 172. 2, f
lacedæmonio cuidam nomen fuiſſet σεῖϛ 186. 2, p
lacedæmonij quando Athenienſibus & Eretrienſibus ſuccurrerint 302. 2, f
lacedæmon breuiloqua 433. 2, m
lacedæmonem per lycurgum meliorem factam eſſe 381. 1, m
lacedęmoniorum puerorum vulgare dictum 433. 2, f
lacedæmoniorum Reſpubli. tyrannidi ſimilis 454. 1, p
lacones quomodo bonos viros commendare conſueuerint 16. 2, m
laconis de arte dicendi ſententiam 264. 2, p
Laconica breuiloquentia 141. 2, m
laconicam remp. à multis laudari 363. 1, f
laconici moris eſſe ſemper breuiora eligere 456. 1, f
laconicarum mulierum vita quæ 478. 2, m
lædi quid 2. 1, p
lędere nõ eſt boni, ſed eius cõtrarij 308. 2, p
lætitia non eſſe exultandum 301. 1, m & 304. 2, f
lætitia nimia cur abſtinendum ſit 459. 1, m
lætitia rationis vnde naſcatur 473. 1, p
laij tempora citat 486. 1, m
labij longitudo quanta eſſe debeat 227. 1, f
lamentationes lugubres defunctis eſſe molaſtas 301. 1, m & 304. 2, f
lampidone Leotychidæ filia, Archidami vxor, Agidis mater 22. 2, m
lamprus maius muſicus 301. 2, m
lanificij vocabula 105. 1, m
lanificium partitur bifariam 123. 2, p
lapidum diuerſitas vnde 413. 2, f
lapillorum nitor exterior vnde 225. 1, f
latio & alteratio motus ſoli ſunt 40. 1, m
lationis ſpecies 77. 2, p
latonæ etymologia 185. 1, p
laudare & probare quid differant 140. 1, m
laudandi recta ratio 247. 1, p
laudatio quę proba 218. 1, p
laudatio reprehenſibilis quæ 248. 1, p
laus & vituperatio à bono viro quomodo tractanda 31. 1, f
laudem faſtus ſequitur 72. 1, p
laudes veræ quę 168. 2, f
legati lex 515. 2, m
lene quid 414. 2, m
leoni Iouem præeſſe 229. 1, p
leonem tondere prouerb. 310. 1, p
leontinos qui ſaluauerint 303. 2, p
leontius Aglaionis filius 335. 1, f
λευκὼ cur vocetur, & quid ſignificet 185. 1, p
leucippe Euenoris vxor 455. 1, f
lex vnde proficiſcatur 29. 2, p
lex qua gratia condatur in ciuitate 65. 1, p
lex de hominibus ſub Saturno 216. 1, f
lex de amore apud Athenienſes & Lacedæmonios varia 243. 2, m
lex de dijs 319. 2, m
lex quid 428. 2, p
legum finis vltimus quis ibidem.
lex optima quæ 431. 2, f
lex veneficij 512. 2, f
lex de victore declarando in ſpectaculis. 438. 1, m
legis definitio 29. 2, p
legis veræ, quæ ſint conditiones ibidem.
legis ſpecies quot ibidem.
legis nomine omnes artium præceptiones comprehendi 30. 2, f
legis conditor quis dicendus 180. 2, m
legem non poſſe quod optimum eſt omnibus præcipere 156. 1, m
legem reginam eſſe omnium mortalium & immortalium 206. 1, f
leges qua prudentia condi debeant 5. 2, m
leges à ſe inuicem non differre quatenus leges 29. 2, f
leges ferre quem oporteat 127. 1, m
leges meliores prioribus pręferendas ibid.
leges an immutabiles ferendæ 158. 1, m
leges an tranſgredi liceat diſputat ibidem. per totum & deinceps.
leges imitamenta ſunt veritatis, quæ ab intelligentibus conſtituuntur 128. 1, f
leges quid præcipue intendant 218. 1, f
leges quomodo etiam tacendo nobis placere ſignificamus, quæ idcirco poſtea nobis ſeruandæ ſunt 280. 2, p
leges multiplicare non debet optimus legũ conditor 332. 1, p
leges duplices 337. 1, f
leges vel optimas abſq; probatiſſimis magiſtratibus mortuas eſſe 346. 1, p
leges cõgregationi neceſſarias eſſe 428. 1, m
legibus neceſſariam eſſe diuinam autoritatem ibidem.
leges Cretenſium quid reſpiciant potiſſimum 429. 2, f
leges non propter bellum latas eſſe ibid.
leges quomodo duplices appellẽtur 456. 2, p
leges ſingulas ſingula habere procemia. 457. 2. p
leges de rebus diuinis vnde petẽdæ 466. 2, m
leges de maleficijs & vnde 494. 1, p
leges quomodo abrogandæ 469. 2, m
leges quæ difficile mutentur 476. 2, f
leges ciuitatem cur longe aberrent 520. 1, f
legum inuentio in quem referenda 29. 2, m
legum latores enumerantur ibidem.
legum conditores qui optimi apud Græcos 31 1, m
legum inſtitutio varia 126. 1, f
legum fructus qui 453. 1, m
legum corruptor qualis ſit 281. 1, p
legum Græcarum conditores tres 427. 2, f
legum optimarum officium quod 493. 1, m
legum omnium fundamentum 521. 1, f
legum finis in qua re conſiſtat 522. 2, m
legibus ſi pręficiatur iners quid ſequatur. 128. 1, f
legibus anteponit magiſtratus optimos Plato 168. 2, p
legibus qui non egeant 359. 2, p
in legibus errare conſtituẽdis peius eſſe quã hominem interficere 387. 1, f
legiſlatoris finis quis 89. 1, m
legiſlatores priores nihil curaſſe Poetas. 381. 2, p
legiſlatori an liceat mendacio vti 439. 2, f
legiſlatoris officium 431. 1, m & 469. 1, p
legumlatorem non ſcelera tantum punire, ſed ne perpetrentur cauere in primis debere 442. 2, m
legiſlatoris intentio quæ 449. 2, f
legiſlatoris inſtitutum tribus perficitur. 450. 1, p
legiſlatori non licere duo diuerſa de vno in lege loqui 455. 2, m
legiſlatorem hortationem ſæpe intermiſcere debere legibus 482. 2, p
legumlatores cur à Platone filij dei appellentur 489. 2, f
legumlatoris officium 491. 1, f
legumlatorem crimine omni carere debere 526. 1, f
legumlationem ad regẽ pertinere 126. 2. m
legumlatio cur neceſſaria 126. 2, f
legitimum à vero non differre 30. 2, m
legitimum & illegitimum in vnoquoq; negotio quid appellandum ſit 31. 1, p
liberalitatis opus quod 8. 2, m
liber quare pędagogo & ſeruis ad tempus inſeruiat 72. 2, m
liberos communes eſſe debere in ciuitate. 403. 1, f
liberis non auri ſed pudoris multum relinquendum 458. 1, f
liberorum diſciplinam tractat 474. 1, f
liberorum generationi quę non conferant. 508. 1, p
libertas in ciuitate populari quanti fiat. 387. 2, m
libertas quæ moderata & quæ immoderata 532. 2, m & 259. 1, m
libertorum vſus qualis 508. 1, f
libræ Vulcanum præeſſe 229. 1, p
liberos ſceleſtorum hominum etiam bonos è medio tollendos 178. 1, p
libido fugat amorem 219. 2, p
libido quid & vnde quid 258. 1, f
licentia agendi quidlibet quid pariat 25. 2, p
licentia peccandi paucos dimittit puros. 217. 1, m
Lucurgus quales Lacedęmonijs filios reliquerit 250. 2, f
Licymnion Poli magiſter 266. 1. m
licentia quomodo labatur in iuuenum animos 367. 1, f
licentiam ſolutam è vita penitus expellendam 516. 1, p
lienis naturam & officium 417. 1, p
limbi mentis 377. 2, m
limma apud Platonem quid 397. 2, p
lineas latitudine profũditateq́ue carere. 227. 2, p
linguæ magiſter quis 19. 1, f
linum Phœbus attrauit 99. 1, p
linum lino connectis, Prouer. 154. 2, f
liquorum quattuor diſtinctio 413. 2, m
Lipæ animalia 247. 2, p
literas quis inuenerit 268. 1, p
literarum diuiſionem quis primus excogitarit 50. 2, m
literarum vinculum quod 111. 2, m
literis qua ętate pueri mancipandi 479. 2, p
litigium quod 204. 2, f
litigium duplex ibidem.
liuoris vis qualis definitio 58. 2, m
liuorem abeſſe à diuino choro 225. 1, p
locum ante cœli ortum fuiſſe 412. 1, p
λόγος græcis quod ſignificet 97. 1, p
logica circa quid & an omnibus artibus pręferenda 60. 2, f
logica apud Platonẽ quid ſignificet, & quid a Dialectica differat 247. 2, p
locrenſium leges 431. 2, f
loqui male non poſſe qui mali non ſunt concludit Socrates 57. 1, p
loquamur recte quomodo 152. 2, m
loquendi libertas vbi maxima fuerit in Græcia 200. 2, p
Lucretij loci aliquot 238. 2, f & 239. 2, m
Lucretij amorem malencholicum fuiſſe: ibidem.

Lucretio philoſopho quid propter amorem acciderit 232. 1, p
lucrari non dicitur qui quoduis aſſequitur. 2. 2, f
lucrum quid 1. 1, p & 2. 2, f
lucrum aliud bonum, malum aliud, vtruoq; tamen ex æquo lucrum eſt 2. 2, f
lucrum damno contrarium 1. 1, p
lucrum bonum ibidem.
lucro carentia quæ 2. 2, f
lucri cupido omnes mortales eſſe, idq; neutiquam vituperandum 1. 1, m
lucri cupiditas & lucri cupidi qui 1. 1, m & 1. 2, m
lucis encomium 236. 1, m
lucidum nihil ſine igne 406. 1, f
lucifer Veneris ſtella 528. 1, p
luctationis genera quæ inutilia 476. 1, f
ludendi in vita quæ ſit recta ratio 478. 1, m
ludi iuuenum poſt ſacra qui 72. 1, m
ludos in ſtudia ſenſim, moreſque conuerti. 329. 2, p
lumen Solis incorporeum eſſe 226. 2, f
lumen medium inter viſum & colorem. 352. 2, f
lumen quid iuxta Iulianum Platonicum. 354. 2, p
lumen Solis imaginem appellari debere. 354. 2, m
lumen triplex 354. 2, f
lunam promiſcuam eſſe, & cur 224. 2, p
Lunæ radij cur non calefaciant 393. 2, f
Lunam & Solem magnos appellat deos. 48. 2, f
lupus ex homine fab. 368. 2, p
lycaon Samius cuius inſtrumenti fuerit autor 395. 2, f
lychann quid 398. 1, m
lycij exercitationes 32. 2, p
lycon Socratis hoſtis infenſiſſimus 237. 1, m
lycon cur Socratem in iudicium vocauerit. 272. 2, m
lycurgus vnde leges acceperit 31. 1, m
lydiæ Harmoniæ duplices 324. 2, m
λύπη quid 188. 1, f
lyra ſecum diſcrepans quomodo conuenire dicatur 192. 2, m
lyræ inuentor quis 443. 2, p
lyræ quandiu incumbendum 479. 2, p
lyſias Thebanus oratione ſibi familiaritatē Phædri comparandam duxit 218. 1, p
lyſiæ oratio per Socratem examinatur. 264. 2, f
lyſias cōtemnitur quod veriſimilia veris anteposuerit 266. 1, p
lyſidis indoles & forma 71. 2, f
λυσιτελὲν quid 187. 2, f

M

Macareus mortem ſibi debitam conſciuit. 486. 2, m
Μαίνεσθαι quid 188. 2, f
Magi corporum immortalitem pollicentur 161. 2, f
magica Zoroaſtri deorum cultus eſt apud Perſas 22. 1, m
magicę opera eadem quæ naturæ 233. 1, m
magicæ qui fuerint ſtudioſi ibidem.
magica à quibus concedatur 249. 1, m
magiſtratus quando optimi eſſe non poſſunt 168. 2, p
magiſtratus optimos legibus ſæpe anteponendos ibidem.
magiſtratum ambire non decet 306. 1, m
& qui admittendi ad magiſtratum ibid.
magiſtratum nomina quæ 341. 2, p
magiſtratus optimos viuas eſſe leges. 346. 1, p
magiſtratus cur illorum minime cupidis dandi ſint 357. 2, p
magiſtratus quibus committi debeant. 451. 1, m
magiſtratum omnem quorundam eſſe iudicem debere 468. 2, p
magnanimitas homini cur data 169. 1, f
magnanimitatis nomen honeſtiſſimum eſſe 29. 1, f
magneſijs quis leges tradiderit 29. 2, f
magnes ab Euripide nominatur lapis ille quia à nonnullis Heraclius dicitur 100. 1, p
magnes vim ſuam communicat 100. 1, m
magneti comparatur rhapſodus 100. 1, p
magna admirari conſueuimus 218. 1, m
magnum quidpiam nō eſſe facile 316. 1, m
mahometus quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit. 29. 2, f
maiorum ſplendor quandonam & quomodo à filijs obſcuretur 301. 2, m & 304. 2, m
malum dupliciter dicitur 214. 1, p
malo contrarium bonum 1. 2, p
malum bene ſopitum ne moue, Prouerbium 50. 1, p
malum omne non eſſe dolorem 53. 1, m
mala penitus exſtirpari poſſe impoſſibile. 88. 2, m
mala circa inferiora verſari ibidem.
mala qua ratione fugienda in hac vita. 88. 2, f
malorum in anima genera duo 105. 2, p
mala nemo tanquam mala elegit 145. 2, p
mala vnde in corpus manent 163. 1, m
malorum omnium quodnam maximum. 202. 1, f
malorum declinationem nullam supereſſe, ſi animam immortalem ponas 197. 2, m
malorum cauſam quamlibet aliam, quàm Deum aſſignare licet 319. 2, m
mala quæ videntur viro bono conducere. 384. 2, m
mala quando timeamus 435. 1, p
malos inutiles eſſe 4. 2, m
malos miſeros eſſe, quoniam ignorantes ſunt 25. 2, f
malum à malo propter iniuſtitiam lædi. 71. 1, p
malus nulli amicus 74. 1, p
malis natura aut caſu factis nemo ſuccenſet 136. 2, m
malum hominem etiam bene loquentem audiendum non eſſe 168. 2, f
malus ad illa quiſque eſt, ad quæ ignorans. 169. 1, m
mali perſeuerantia vnde oriatur 205. 1, p
malis bona adeſſe videntur in hac vita. 315. 2, f
malum tantum irridendum eſſe 338. 2, f
malus qui ſapiens habeatur, eo plura mala peragit, quo acutius cernit 356. 2, f
malos eſſe qui ſibimet imperare non poſſunt 434. 1, m
mali ſemper impurum eſſe animū 455. 1, m
malum neminem ſponte fieri 499. 1, f
maleficia in ciuitate quomodo dignoſcenda 365. 2, f
malignitas cur pœnis vexentur 513. 1, p
malitia quando prodeſſe dicatur 27. 2, p
mandatum cæci locutio Socrat. 97. 1, f
mancipatio duplex 103. 2, f
Μαντικὴ prius μανικὴ dicta à furore fuit. 260. 1, m
manus num ſibi inferre aliquando liceat. 284. 2, m
manibus vtriſque ex æquo vtendum eſſe. 476. 1. p
Marathonica pugna 303. 1, p
Marcellus Aethiopum ſcripſit hiſtorias. 422. 2, p
Marcus Manilius quam dei eſſentiam dixerit 224. 2, f
Marcus Varro animam Deum eſſe dixit. ibidem.
margites qualis fuerit 28. 2, p
martis etymologia iuxta Græcam dictionem 185. 1, f
maris princeps quis 184. 1, m
mari dare eſt proprium 214. 2, m
mare nihil digni habere 298. 1, f
maritima regio malos mores hēt 452, 1. m
mariandynorum ſeruitus 470. 2, p
marſya optimus tibiarum inflandarum præceptor 31. 1, m
mars à Venere quomodo ſuperetur 228. 1, p
marſyas Olympi diſcipulus 252. 1, f
marſyę inſtrumenta 324. 2, f
mas & fœmina vires habent rationis eiuſdem 473. 1, p
marium concubitus vnde 246. 1, m
maſculi erga maſculum amoris exemplum. 219. 1, m
maſculorum amore cur quidam facilius irretiuntur quàm fœminarum 239. 1, p
maſculinum genus Sole genitum fuiſſe. 223. 1, f
materia quomodo dependeat ab ipſo bono. 389. 1, p
materiam quomodo dicamus inordinatam ante mundum 389. 2, m
materiam non eſſe ęqualem mundi fabro. ibidem.
materiam deus demenſione protendit. 391. 1, m
materiam nō tam per ideam propriā quàm per ideam formę à deo procedere 398 1, f
materia analogicè monſtratur 411. 1, p
materiam nunquam recedere à potentia. ibidem.
materiam eſſe informem ibidem.
materiam eſſe locum 411. 2, p
mathematicæ pars quæ non fuerit tempore Socratis 359. 1, f
mathematicæ rationes quomodo ad phyſica referantur 391. 2, f
mathematica ab actione liberas eſſe, & cognitionem tantum habere 117. 2, p
mathematicarum diſciplinarum vtilitas. 528. 2, m
mathematicis conuenire corporis motum. 421. 1, f
matrimonij tractatio 340. 2, m
μανθάνειν quid ſignificet 187. 1, f
matrix in fœmina quid 422. 1, m
medendi artem quis hominibus dederit. 289. 1, p
medendi artis & dicendi eandem fermè rationem eſſe 266. 2, f
medendi modi duo 455. 2, f
medici proprium 86. 1, f
medici quomodo artem ſuam euertere aut ipſa abuti poſſint 127. 2, f
medicum bonum quid efficiat 142. 1, p
medicos cur morbi corporum multi lateāt. 163. 1, m
medici ſapientes duplici vtuntur purgatione 281. 2, f
medicis egens ciuitas malā indicat inibi diſciplinam eſſe 326. 1, f
medici officium 327. 1, m
medicum excellentiſſimum an in ciuitate habere præſtet ibidem.
medicinæ debilitas 60. 1, f
medicina Hecamidis 101. 1, f
medicina recta definitio 126. 2, p
medicinæ opus quodnam 153. 1, p
medicina corporis quomodo à Socrate curetur 161. 2, p
medicina quid cognoſcat 166. 2, m
medicina duo efficit 176. 1, m
Medicina an circa ſermones verſet̄ 197. 2. p
medicina cur ars dicenda ſit 210. 2, m
medicinæ conſideratio quæ 222. 2, m
medicina amatoris affectus quomodo cognoſcat 244. 2, f
medicina quibus obſit 325. 1, f
medicina cur ſuperuacanea 329. 2, p
mediocritas in omnibus mirificè extollenda 86. 2, m

medi-

medicatio quid 250. 2,p
meditatio ſeruat ſcientiam 233. 2,f
media quomodo effugiant ſapientes 50.1,f
medium aliquod inter contraria duo nõ poſſe alterum duorum fieri 57. 1,p
media plura inueniri quàm extremorum ſumma 262. 2,f
medullæ officium 417. 1,m
melancholici difficile amore capiuntur, capti nunquam liberantur 239. 1,m
melancholicorum quoddam optimum oblectamentum 232. 1,m
melancholici atræ bilis corroduntur aſperitate ibidem.
melanippe Euripidis 242. 1,m
meles citharœdus 211. 1,p
meliorem à deteriore lædi nefas eſt maximum 274. 2,m
meliſias Thucydidis filius 15. 1,f
meliſſei omnia vnum eſſe,idq; vnum in ſeipſo conſiſtere 90. 1,p
mellis qualitas 413. 2,m
melitus Pytrheus 32. 2,p
melitus cur contra Socratem inſurrexerit. 272. 2,m
melodiam pulcherrimam cur per ineptiſſimum Poetam Deus cecinerit 100.1,m
melodiam ex tribus conſtare 324. 2,p
melpomene Solis vox cur dicta 99. 1,p
melpomene Thamyram afflauit ibidem.
membrum nullũ mundi odit aliud 233.1,m
membrorum humanorum errores omnes à viſu procedunt 169. 1,m
memoria quid 54. 2,m
memoria mater muſarum 93. 1,p
memoria quonam differat à Socratica reminiſcentia 54. 2,m
memoria deam inuocat 414. 1,m
memores qui 93. 2,f
mendax quis dicendus 157. 1,f & 355.2,m
mendacij ſpecies 93. 2,m
mendacium omnes homines dijque oderunt 236. 1,m
mendacium ciuitatis eſſe calamitatẽ 320.2,f & 332. 1,m
mendacio quibus liceat vti mali cuiuſdam grauiſſimi deuitandi cauſa 320. 2, f & 322. 1,m
mentiri turpe 93. 2,f
mentiri in ea re quilibet poteſt quam optime callet 157. 1,f
mentiens quis grauius delinquat,volens,aut nolens ibidem.
mentiri contra deorum dignitatem quocunque modo ſtultiſſimum 474. 1,m
mendici vbi videãtur eſſe ſcelerum omnium autores 365. 1,f
menelaum qui curauerint 327. 1,p
menætiades an vituperandus fuiſſet ſi abſq; armis & ſemimortuus ad Achillis monimenta ductus fuiſſet 516. 1,f
menexenus contentioſus, vehemens, facundus Cteſippi diſcipulus 73. 1,f
menonis præceptor quis 15. 2,f
menonem à ſophiſtarum captiunculis ad veram ſapientiam Socrates tranſtulit. 324. 2,m
mens, animæ vis prima, & quis eius actus. 8. 2,m
mẽs ſana an poſſit hominibus tradi. 15,2.m
mens, & ſapientia nomina ſunt puriſſima. 61. 1.p
mens aut idem quod veritas aut certe omnium ſimilima 62. 2,m
mens multitudo ſtabilis 98. 1,m
mens mala qualis 195. 1,m
mens animæ mundi quę 98. 2,f
mentis ſtudia exercitium requirunt corporis 421. 1,f
mentis illius Socraticæ definitio vel expoſitio 53. 2,f
mentis diſtributionem legem eſſe 451.1,m
mentis motus natura quæ 503. 2,f
menti ineſſe non tantum imaginariam, verumetiam naturalem formam & veritatem 346. 1,m
mentem omnia exornare 294. 2,f
mentem cũ corpore non propter corpus agere,licet poſſit ſine corpore agere 295. 1,f
mentem purgari ſacrificijs putauit Plato. 483. 2,p
mẽtem pluribus nominibus appellari à Platonicis 221. 1,p
mentem illam Anaxagoræ ſolem iuſtam eſſe 186. 2,f
mentem à ſenectute nobis datam iri non eſſe ſperandum 172. 1,p
mentem ſeiungi à corpore in ipſa veritatis inueſtigatione 346. 1,m
mentem liberam omni lege præſtantiorem eſſe 490. 2,f
mentem nulli rerum immobilium adeſſe. 110. 2,m
mente & ſcientia nihil moderatius 62.2,m
mentes mortalium & immortalium amore donari 218. 1,m
menſis menſura vnde 408. 1,p
menſis vltimus quis dicatur more communi 483. 2,p
menſuræ capacior ne ſit voluptas an ſapientia 62. 2,m
menſurę particeps oẽ artificioſum 124.1,f
menſura omnium optima 161. 1,f
menſuram non poſſe eſſe quod eſt deficens. 352. 1,p
menſurarum proportio 481. 2,f
mercatorum Geometria quid à Philoſophorum diſtet 60. 2,p
mercatura duplex 104. 2,p
mercatura an vtilis in ciuitate 317.2,p
mercenarios complementum eſſe ciuitatis. 317. 2,m
Mercurius quid à Pimandro petierit 32.2,p
Mercurij vim totam verſari circa ſermonem 178. 2,f
Mercurij etymologia iuxta Græcam vocem 185. 2,p
Mercurius tetrachordi inuentor 395. 2,f
Mercurius Triſmegiſtus quid de amore ſenſerit 218. 1,m
Mercurij ſtella quæ 528. 1,p
meſe quid 398. 1,m
meſſeniorum rebelliones 471. 1,p
metallorum generationes 413. 2,p
metalla planetis dicata & quibus 422. 2,f
metaphyſicum tanquam deum colendum. 255. 2,p
μῆτις quæ 249. 1,m
metrodorus Lampſacenus rhapſodus 99.1,f
metus & pudor cuſtodes optimi in ciuitate 342. 1,p
metus quid & quæ metum inferãt 274.2,m
meum & non meum quam vim in ciuitate habeant 341. 1,f
miccus ſophiſta 71. 2,p
mida locupletior, Prouerb. 327. 1,p
midias coturnicum nutritor 21. 2,f
Μίνως μειῶδαι quid 185. 2,f
milciadem qui ad Marathonem pugnauit, quomodo damnare cogitauerint quidam. 214. 2,f
miles quomodo educari debet 314.1,p
militi Arithmeticam & computatoriam neceſſariam eſſe 357. 2,f
milites nihil proprium poſſidere debere. 321. 2,p & 329. 1,p
milites præſtantes maxime honorandos eſſe 343. 1,p
militum vita qualis 404. 2,m
militibus quid iuris in agros expugnatorum vicinorum 343. 2,p
militibus in caſtris vinum negandum eſſe. 442. 1,p
militiam communem eſſe, tam mari,quàm fœminę 342. 1,p
militiæ gratia merito magnas haberi deliberationes & leges multas condi 515. 2,m
militarem ſcientiam ciuili eſſe ſubiectam. 129. 2,p
militaris res pars eſt ciuilis prudentiæ. 136. 1,f
militarem artem nullus vnquam vendidit præter ſophiſtas 146. 2,p
militaris ars in ciuitate quomodo exercitanda 484. 2,f
minę centum cuidam ob filios inſtituendos 21. 1,f
Minerua cur ab oculis Diomedis nebulam abſterſit 29. 1.f
minerua quod artificium hominibus demõſtrauerit 229. 1,p & 247. 2,p
minerię templis inſcriptum epigramma. 387. 2,f
mineruam & Vulcanum naturam habere communem 424. 1,f
minima etiam à Deo non negligi 500. 1,p
Minos quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 29. 2,f
minos cuius filius & quàm præſtans in condendis legibus fuerit 21. 1,f
minos vbi regnauerit,& quanti fiat hic idem ab Homero 31. 2,p
minos annis nouem Iouem ipſum alloquutus eſt ibidem.
minoem non alia præcepiſſe quàm ipſe ſeruauerit 31. 2,m
minos qua in re deliquerit Platonis iudicio. 31. 2,f
minos cur dicti numen & agreſtis adeptus ſit ibidem.
minos & Rhadamanthus iudices mortuorum 216. 2,m
minos per nouennium patris collocutionẽ petere ſolitum 429. 2, p
Minos crudele Atticæ tributum impoſuit. 452. 1, f
miſerum deſcribit 438. 2,f
miſerrimum quid iudicio Platonis 442.2,m
miſereri quorum,debeamus 459. 1,p
miſerabilis vel miſericordia dignus quis. 513. 1, m
mithecus de Siculorum arte coquinaria ſcripſit 215. 1,m
mixtio quibus in rebus facilius inueniatur. 59. 2,p
mixtionis officium quis deorum ſortitus ſit. 61. 2,m
mixtionis Homericæ velut canuallis 61.2,f
mixtionis cuiuſque dignitas aut vtilitas quo modo dignoſcenda 62. 1,f
Μνήμη vnde dicta 193. 1,p
Μνεσίθεος 182. 1,m
moderata corpori maxime conducere 4.1,p
modeſtiam diffidenter aggredi difficilia. 337. 1,f
modeſtis pecuniam plurimi faciendam. 307. 2,p
mœchi vnde ducant originem 246. 1.m
moleſtiarum qualitates 55. 2,p
moleſtiſſimum quid 71. 2,m
mollis quid 414. 1,f
momentum indiuiduum eſſe & inueniri. 45. 2,p
momentum medium quoddam inter motum & quietem ibidem.
momus pro diuina cura accipitur 346. 1,f
ne Momus quidem id carperet, Prouerbium 347. 2,m
Monarchiæ veræ vmbra ſub Octauiano viſa eſt 116. 2,p
mouens ſeipſum immortale eſſe 260. 1,f
montes eſſe qui tantũ apes paſcant 424. 2,f
moralis virtutis officium totum in quadã animi purgatione verſari 281.2,f
morales virtutes quæ 236. 1,m
moralem diſciplinam in omni ætate ma-

gnopere

gnopere neceſſariam 169. 1, f
morato tantum de moribus loqui licere. 168. 2, f
morbi omnes licet in aliquo conueniant, non tamen eandem eſſe omnium curationem 26. 2, f
morbus ex quibus conſtare dicatur 52.2.m
morbus animi quibus in rebus conſiſtat. 131. 1, f
morbos animi & corporis qui verbis tãtum curauerint 177 1, p
morbi vbi nolli ſiot 298. 2, m
morbi noui vnde 326. 1, f
morbũ ab externis cauſis prouenire 406.2, p
morbus vnde naſcatur 419. 2, p
morbi acriores vbi generentur 420. 1, p
morbos periculoſiſſimos non eſſe pharmacis irritandos 411. 2, p
morum varietas & nouitas vnde naſcatur. 517. 2, f
mores moderatos à fortibus nunquam ſeparari oportere 131. 1, p
mores mali facile malas ſequuntur opiniones 131. 1, f
mores priuatorum quantum conferant ciuitati 471. 2, f
mores in ciuitate vna de cauſa maxime mutari 450. 2, p
morales virtutes ab hominibus quomodo ſequitantur 8. 2, f
mori pro alio amantes ſoli eligunt 242.2, f
mori honeſte præſtat quàm turpiter viuere 376. 2, m
mori in bello quàm cõmẽdabile ſit 343.1.p
moritur quiſquis amat 221. 2, p
mori an multis conducat necne 174. 1, p
mori pro patria, quàm pręclarum 300. 2, f & 301. 1, f
moriendum pro patria quando, & quibus de cauſis ſit 469. 1, f
mors quid 216. 2, m
mortem ſuam homines præſentire non poſſe qua lege cautum ſit 216. 1, p
mors voluntaria quæ 221. 2, p
mortem timere quid ſit 274. 1, f
mortem non eſſe timendam 277. 2, p
mortis periculum ſubeundum potius quàm peccandum 279. 2, p
mortis metum quomodo fugare debeamus 282. 1, f
mors philoſophi meditatio 285. 2, p
mors & mortuus quid ſint ibidem.
mortem medium eſſe optimum ad veram rerum ſcientiam acquirendam 286. 1, f
mortem qui moleſte ferant 286. 2, p
mortem vnum ex maximis malis exiſtimari 286. 2, m
mortis timorem quid afferat 307. 1, f
mors quomodo generetur in animantibus. 419. 1, f
mortem non eſſe vltimum ſupplicium. 490. 2, p
mortem ſacrilego malorum minimum forte 491. 1, f
mortuorum reſurrectionem in Politico, in Phędone vaticinatur Plato 282. 1, p
mortuos domi ſepelire, antiquiſſima fuit ſuperſtitio 30. 1, f
mortuorum animę quò & à quibus ducantur 297. 2, f
mortuorum cadauera in bello an præter arma ſpoliare liceat 343. 1, p
mortuus quis reuixerit 385. 1, p
mortuis parentibus monumenta ſtruenda eſſe 477. 1, f
mortui qui laudandi 477. 2, m
mortuos quibus officijs proſequi deceat. 520. 1, m
mortalis generis primordia 135. 2, m
mortale quid in ſe immortalis habeat. 250. 1, m
mortale quomodo ſeruatur 250. 2, m
mortalium genera tria 408. 2, m
motuum qui optimus, & qui deterrimus. 421. 2, p
motus qui & quot ſint 40. 1, m
motus quomodo efficiatur & eius ſpecies. 77. 2, p
motus ſpecies quot 83. 1, f
motus naturales & cœleſtes à quo principium ducant 305. 1, f
motum circularem omnem ſemper ſphęræ mobilis proprium eſſe 392. 2, m
motus localis ſeptem ſpecies 406. 2, m
motus genera duo diuinis eſſe data 408. 1, f
motionũ ſpecies decẽ 499. 1, m & 502. 2, m
motuum quis robuſtiſſimus 503. 1, p
mouendi vigor 8. 2, f
moueri omnia 89. 2, f & 110. 2, m
moueri quid 90. 1, m
motus ſint ne ſpecies duæ ibidem.
moueri or ne omnia an ſlent 502. 2, m
Moyſes quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 19 2, f
Moyſi locus, Terra erat inanis & vacua. 389. 2, f
moſaicæ legis præcepta duo primaria Platoni nota 31. 1, f
moſaici miſterij confirmatio 282. 2, f
moſaicę doctrinę locus Platonis conſonus 301. 1, p
mulieris virtus quæ 9. 1, f
mulier quando, & cur iudicio intereſſe liceat 313. 2, f
mulieres maxime priſcarum vocum obſeruantes 168. 1, m
mulierum corpora an earum cuſtodibus nudanda ſint 340. 1, p
mulieres multas ad multa viris eſſe pręſtantiores 339. 2, m
mulieres eadem diſciplina qua viri curandas eſſe 339. 2, f
mulieres communes eſſe debere 340. 1, m
mulieres in Lucinę tẽplo quid quotidie tractare debeant 472. 2, p
mulieres citra Pontum militare 478. 2, p
mulieres vbi agriculturam & paſtorum officia exerceant 478. 2, m
mulieres cur oporteat arma & caſtra tractare 480. 2, p
mulierum vulgare quoddã dictum 213. 2, f
mulierum menſtruo laborantium oculi qualea 238. 1, p
mulierum faſcinationem vehemẽtiſſimam eſſe 238. 1, m
mulierum de mimis iudicium 438. 1, p
mulierum cur plus curandæ res ſint quàm virorum 464. 2, p
mulieribus leuiora committenda in republica 337. 1, f 339. 2, f & 340. 1, f
multa quomodo vnum dici poſſint 37.2, m
multos nouit qui vnum nouit 5. 1, p
multitudo quę non poſſit docere quomodo iudicet 19. 2, p
multitudo ſtabilis quæ, & mobilis quæ 98. 1, m
mundus quomodo vocatur à Platonicis, & mundi quot 218. 1, f
mundus Latinis quid 218. 2, p
mundus quarum rerum concordia conſtet. 222. 1, m
mundus intelligibilis quid 389. 1, p
mundus ſuperior quid ſit 389. 1, f
mundus cur ſit vnus, & moueatur in ſphęram 390. 2, m
mundus cur in quinq; vel ſex plagas diuidatur 390. 2, f
mundus quomodo & ex quibus ſit compoſitus 401. 1, m
mundus ſemper fuerit, necne 405. 2, m
mundi totius anima quæ 99. 1, p
mũdi anima quæ à Platone dicatur 117. 1, p
mundi totius inordinatio ſemel facta 121. 2, m
mundi partes, per ſeipſas naſci, generare, & nutrire 121. 2, p
mundi pictura in quibus cernatur expreſſior 226 2, p
mundi corpus quale, 229. 2, m
mundi machinam vnam eſſe, & ab alio pendere 22?. 1, m & 359. 2, m
mundi ſpiritum & intelligentiam, animam & naturam 393. 2, f
mundi plures ſint an vnus 406. 1, m
mundi intelligibilis vnitas ibidem.
mundi originem duplici modo narrat. 390. 1, p
mundi definitio 406. 1, p
mundi generatio ex quibus 410. 1, f
mundum viuere, & ſapientiam ſortitum eſſe à deo ſuo 120. 1, f
mundum inſtitutum fuiſſe dominum motionis ſuę 121. 2, p
mundum initium habuiſſe 132. 1, p
mundum anima quadam regi & moueri. 220. 2, m
mundum habere ſupra ſe tres cauſas 388. 2, m
mundum eſſe nunquam, ſed ſemper fieri. ibidem.
mundum pẽdere caoſs incorporea 389. 1, p
mundum intelligibilem medium eſſe inter viſibilem & ipſum bonum ibidem.
mundum quomodo dixerit Plato exiſtere. 390. 1, m
mundum boni gratia procreatum 390. 2, p
mundum fieri ſemper & fluere 390. 1, p
mundum ex quatuor elementis eſſe compoſitum 393. 2, m
mundum animatum, intellectualem, viuentem à deo factum eſſe 394. 2, f
mundum ex tota materia conſtare 406. 2, p
mundum æternum eſſe à defectu cauſę non à materia ibidem.
mundos plures non eſſe credendos 390. 2, m
munera ab impuro capere neque hominẽ, neque deum decet 505. 2, f
munerum corruptelam tractat 322. 2, m
munitionum duplex vſus 122. 2, f
muſæ quid ſignificent Platoni 436. 1, m
muſarum mater quæ 93. 1, p
muſæ ſunt animæ nouem ſphærarum cœleſtium 99. 1, p
muſæ ab Ioue ducuntur ibidem.
muſa Pœtas diuino inſtinctu concitat. 100. 1, m
muſarum cognomen vnde 258. 1, m
muſas poſt homines natas eſſe 264. 1, p
muſarum nouem myſterium 378. 2, p
muſæi muſa quæ 99. 1, p
muſica vnde dicatur 18. 2, p
muſ. vſuraria & ſine menſura 60. 1, m
muſica cur tradenda pueris 137. 1, m
muſica circa quid verſetur 197. 1, f
muſ. ſola patit mollicié 321. 1. f & 327. 2, m
muſica vnde originem habuerit 397. 2, p
muſica quàm amica ſit homini 232. 1, m
muſica Aegyptiorum qualis 437. 2, m
muſicæ elementa quæ 96. 2, f
muſicæ Platonicę & Pythagoricę propoſitiones, & proportiones 395. 2, f
muſicæ vtilitas 321. 1, f & 325. 2, p
muſicæ vis 473. 1, f
muſic. perfectionem quid præſtiterit 52. 2, m
muſicæ inſtitutio antiqua 449. 1, m
muſicę nous ſpecies deuitanda 331. 1, f
muſicæ genera imitationes eſſe morum. 477. 1, p
muſicam conſonantiam fieri in elemento omnium medio 395. 1, f
muſicam numeris addere vocem 355. 1, m
muſicam ſola voluptate non eſſe iudicandam 440. 1, f
muſicam Aſtronomiæ ſimilem, & ęquipollentem 359. 2, f
muſicam omnem imitatricem & ſimilium

effectricem eſſe 440. 2,p
muſic. in amatoria pulchri finici 325. 2,f
muſici celibres aliquod 237. 2,p
mutatio quænam maxima & extrema umtium cęleſtium alternationum 120.2,p
mutatio quænam velox, & vehemens 365. 2, m
mutatio quæ antiquiſſima & potentiſſima. 503. 1,m
mutationis quis non ſit expers 120. 2,p
mutationem præterquam in malis eſſe rerum omnium periculoſiſſimam 477.2,m & 476. 1,f
mutationem aſſiduam eſſe in corpore & animа 250. 1,f
mutabilia quæ non ſint 320 .1,m
muti quales eſſe debeant 471. 1,m
mutationi literarum ſonus qualis 96. 1,m
Myrine quid a Batiea diſſ.iat 181. 2,p
Myſo Chenæus 141. 1,m

N

NAndi peritia vtilis licet humilis 213.1,f
Narciſſi fatum crudeliſſimũ 235. 2,m
narratio duplex 323. 1,m
naſi longitudo quanta eſſe debeat 227. 1,f
natura quid 378. 1,f
negligentia quomodo contingat 504. 2,m
natura infimum diuinæ prouidentiæ inſtrumentum 418. 1,p
natura maga 102. 1,f
natura quomodo ſeipſam reparet 250. 1,p
natura quicquid bene ſe habet, minimam ab alio permutationem accipit 320. 1,m
natura in mundo qualis ſit 375. 2,f
natura quicquid peius eſt eſſe idem & turpius 206. 1,p
naturæ fortis conditio 131. 1,p
naturæ ſapientis cauſæ quomodo inueſtigandę principales 410. 1,p
naturæ opera qualia 501 2, m
naturam ſibi cognatam & conſonam eſſe. 11. 2,f
naturam oſtendere quid ſit 266. 1,f
naturam quotidie aliquid diuinum trahere 270. 1,p
naturam generoſam ſine recta cultura inutilem ſemper & plerunque noxiam fieri. 346. 1, m
naturam noſtram quomodo contemplari debeamus 355. 1,m
naturales res opera dei eſſe 102. 2,m
naturalium ſpecies formasq; ſubſtantiales numeris computari 391. 2,f
naucleri quomodo arte ſua abuti poſſint,& quomodo abutentes puniendi 127. 2,f
Naucleris vnde appelletur 310. 1,m
Naucratis Aegypti 267. 2,f
nauis ab Athenienſibus in Delum quotannis mittebatur 283. 2,m
neate quid 336. 1,f
neceſſarium quid corpori dicatur 417.2,f
neceſſaria turpe eſſe neſcire 481. 2,p
neceſſitas induſtriæ mater 121.2,m
neceſſitas non differt a voluntate in ſumma diuinitatis ſimplicitate 376. 1,f
neceſſitatis legum quid apud Platonem. 228. 2,p
neceſſitatem expectandam eſſe in magiſtratu ineundo 311 2,p
neceſſitatem in diuinis eſſe penitus voluntariam 423. 1,m
neceſſitati nec deũ ipſum aduerſari 481.2,p
negatio quando contrarium non ſignificet. 112. 2,f
negatio & affirmatio ab oratione prouenit. 114. 2,p
negatiuarum quædam contrarietas 46.2,m
Neithe dea 404. 1,m
Nemeſis iudicij angelus 455. 1,f
Neonus Cæli filius 8. 1,m
Neptunus quid apud Platonem ſignificet. 422. 2,m
Neptunus quomodo, & vbi filios genuerit. 425. 1,f
Neptuni filij quas terras coluerunt, & quibus de ſe dederunt nomina 425. 2,m
Neptunum ſignificare naturalem prouidentiam 422. 2,m
neque literas, neque natare nouit, Prouerbium 446. 2,p
neruorum natura 417. 1,f
Neſtor prudentiſſimus fingitur ab Homero 157 .2,f
Neſtoris pellex quę 101. 1,f
Neſtoris rationes 264. 2,p
Neſtorem & dicendi facundia, & veræ temperantia multos excelluiſſe 453. 2,f
nete quid 398. 1,m
neutrum amare malum impoſſibile eſſe. 71. 1,p
Nicias Hieroſcamandri filius 8. 1,p
Nicias Nicerati filius 203. 1,m
nihil nimis, Prouerb. 57. 2,m
nili ſalubritas 404. 2,f
nitri generatio 413. 1,f
niuis generatio 413. 2, m
nobilium filij quæ diſcere conſueuerint. 6. 1,m
nobilibus an ignobilibus meliora ingenia ſint 22. 2,f
nobiles quę ad temperantiam excitandi. 161. 1,p
nobilitatem veram in virtute ponendam. ibidem.
noceſe cuiuſuis eſt 487. 2,f
Nόμος quid ſignificet 186. 2,p
nomen quid 177. 2,f
nomen imponere non cuiuſuis eſt 180.2,m
nomen quodnam inſtrumentum ſit 180.2,f
nomen quid ſit diſquiritur 179. 2,f
nominis quæ vera rectitudo 181. 1,m
nomina qualia pueris imponenda 6. 1,f
nomina quæ congruant,quæ non 114.1,p
nomina Poetica quæ abijcienda 321. 2,f
nominum copulatio orationis eſt ſubſtantia 95. 2,f
nominum origo triplex 179. 1,p
nominum verorum ſcientia quanta 176 1,f
nominum inſcriptio præcipitur 465. 1,p
nominibus quomodo pro arbitrio vtẽdum ſit,& qua conditione 165. 1,p
nominibus vti communioribus generoſi animi eſt, cõtrarium autem illiberalis 91.1,p
nomen datorem rerum fuiſſe ſapientem. 192. 2,f
non altera manu apprehendendum, Prouerbium 105. 1,p
non ſus hoc quiuis norit, Prouer. 174.1,f
noſce teipſum epigramma in Delphis 22. 2, m
noſcens ignorare idem non poteſt 92. 1,p
noſſe & ignorare circa omnia & ſingula verſatur ibidem.
noſſe an idem quid ſcientiam accipere ibid.
nugator quis dicendus 105. 1,p
nullus vnquam prauus intelliget, &c. Prouerb. 461. 2.p
nomæ laus 354. 1,m
numerus quid 79. 1,p & 355. 1,f
numerus impar deo gratus 219. 1,f
numeros triplices apud Pythagoricos 391. 1, f
numerorum planorum cur ſit vnum tãtum medium & ſolidorum plura 391. 2,m
numerus ſub generi finiti ex quibus reddatur 58. 2. m
numerus ſingulorum nihil aliud eſt quàm partes 96. 2,p
numerus verus vbi inueniatur 523. 1,m
numerus qui aptus ad plures diſtributiones 460. 2,p
numeri ratio quibus in rebus conſiſtat. 179. 1, m
numeri ternarij triplex expoſitio 337. 2,f
numeri ſeptimi myſteria 376. 2,f & deinceps 377. 2,f
numeri duodenarij myſteria 457. 2.p
numeri præſtantia in rebus cognoſcendis. 525. 2,m
numerum vnde diſcamus ibidem.
numeri quaternarij ratio 392. 1,p
numerum parem appellari diuiduum imparem indiuiſibilem 394. 2,p
numerum & numeri computationem quis inuenerit 268. 1,p
numerum quinarium quibus de cauſis animæ compoſitioni conuenire putet 394. 1,f
numerus omnium quis integerrimus 305. 2,p
numerorum cognitio quàm vtilis 528.2,m
numerorum cognitionem commendat. 462. 2,f
numerorum genus in ordine eorum 50.1,m
numerorum duplorum, triplorumve interualla quomodo numerentur 399.2,p
numerorum harmonicorum ad animæ cõpoſitionem conducentium ſumma ibid.
numina octo in columna Aegyptia quid. 329. 1,f
numinum contemptores quomodo cohibendi 502. 1,p
nuptiæ quæ contrahendæ 469.2,f
nuptiarum leges 456. 1,m
nuptiarum tempus 472. 2,f
nuptiarum curatrices quomodo eligendæ. 475. 2,f
nuptiarum numerum arbitrio principis concedendum 340. 2,m
nuptias communes eſſe debere in ciuitate, 403. 1,f
nuptias ſacras vtiliſſimas eſſe 340. 2,p
nutrices puerorum quales eſſe debeant. 474. 2,f
nutriendi vigor 8. 2, m

O

OPro ω vtebantur antiqui 188. 1,m
ω vſus apud Græcos 190. 2,p
ὄβριμος καὶ ὀβριμοπάτρης 31. 2,m
oblata non ſemper acceptanda eſſe 27.1,m
oblationes deorum quales 519. 1,m
obliuio quid 54. 2,m & 250. 2,p
obſequium quod minime turpe 244. 1,f
obſtaculorum duplex ratio 128. 2,f
obſtetrices quales eſſe debeant 81. 2,p
obteſtandi modus apud Platonem 32. 1,p
obuia aliquis cur ſtatim placeat,aut diſpliceat 227. 1,p
occidiſſe quos impune liceat 496. 1,m
Oceanus & Thethys omnium aliorum origo 89. 2,f
Oceanum deorum originem 184. 1,m
Oceanum vnũ ex quatuor præcipuis fluentis 299. 1,m
Oceanum ad flumina inferorum pertinere 283. 1,f
Octauiani monarchia qualis fuerit 116.2,p
oculis mentis quando acute videat 253. 1,f
oculus quando videns 83. 1,p
oculus quomodo ſeipſum videat 24. 2,f
oculus quantum in amore poſſit 239. 1,f
oculi pupilla hominem intuentem exprimit 25. 1,p
oculum quis genuerit, & quis eidem videndi vim tribuat 355. 1,m
oculi cur dati hominibus 410. 1,m
oculi pulchri qui dicendi ſint 239. 1,f
oculorum præſtantia 409. 2,m
oculorum orbes quanti eſſe debeant 227.1,f
oculos duobus modis turbari conſueuiſſe. 356. 2,m
oculis quæ vis inſit 238. 1,p
Oeconomi nomen cui conueniat 5. 1,m
Oedipus inter imprudentes cur à Socrate numeretur 27. 1,p
odiſſe quos deceat 308. 1,f
odium quomodo naſcatur 227. 1,p

odorum

odorum generatio 415. 1, f
Odyſſea & Ilias Homeri quid tractet. 19. 2, p
Oedipi imprecatio aduerſus liberos à dijs exaudita 512. 1, f
Oedipodia mortem debitam fuiſſe ſuis ſcele ribus 486. 2, m
Oedipum imprudenter mala à dijs præcatum eſſe 26. 1, f
officia humana mētes ad felicitatem pręparant 547. 2, m
officia quæ debeantur patriæ, quæ peregrinis, & quæ ſupplicibus 458. 2, p
οἶνον cur dictum 185. 1, m
οἰονοιστικὴ prius dicta, deinde honeſtius οἰωνιστικὴ 260. 1, m
oleum laborum ſubſidium 302. 1, f
olei natura 413 2, m
olfactus caliginoſo aeri cur aſſignet 225. 2, p
ollæ pulchræ deſcriptio 66. 1, m
olympus Phrygius optimus tibiarum inflādarum præceptor 31. 1, m
Olympi opera 100. 1, p
Olympiodori de Platone locus 377. 1, m
omne & totum an idem 96. 1, f
omnia omnibus eſſe ſimiliter, ac ſemper. 180. 1, m
omnia & omne an differant 96. 1, f
omnia boni gratia fieri 515. 2, m
omnium centrum quod 219. 2, f
ὄν onde dicatur 188. 2, f
operari & facere an idem ſit 164. 2, f
opera dei quæ 32. 1, f
operari quænam appellari debeant 164. 2, f
operimentorum duplex vſus 112. 2, f
opifex ſublunaris quis 102. 1, f
opificum dij qui 509. 2, f
opificium ab imperfecto incipiens in perfectum deſinit 102. 1, f
opinari animæ quid 92. 2, p
opinari tribus modis 92. 1, m
opinari circa quid verſetur 85. 1. m
opinari à cognoſcere quid differat 97. 2, m
opinatrix contraria veræ ſcientiæ 106. 2, m
opinio quæ 78. 2, p
opinio vnde oriatur 55. 2, f
opinio cuius ſit 79. 1, f
opinio falſa quid 78. 2, p & 102. 2, f
opinio falſa quomodo contingat 93. 2, f
opinio falſa quomodo fiat 78. 2, p
opinio falſa quantum malum 199. 2, p
opinionibus falſis qui proni 94. 1, p
opinio vera quid 78. 2, p
opinio vera an idem ſit cum iudicio, & ſcientia 95. 2, m
opinio vera quando ſcientia ſit ibidem.
opinio recta quæ 248. 2, f
opinio recta à ſcientia quid differat 16. 1, p
opinio recta quō hominibus accidat 8. 2, f
opinio acquiſita optimi affi ctatrix in nobis quid agat 144. 2, m
opinio particularis 78. 1, f
opinio falſa quibus inſit, & quibus non. 93. 2, f
opinio animæ quid à ſermone eiuſdem differat 92. 2, p
opinio gignitur per cogitationem ſilentem 114. 2, m
opinio media inter ſapientiam & ignorantiam 248. 2, f
opinionis ſpecies duæ 91. 2, f
opinionis falſæ ſpecies 78. 2, p
opinionis rectæ opus quod 8. 2, f
opinionis, orationisq; falſitas, vel veritas à non ente naſcitur 113. 2, m
opinionem circa aliud verſari quàm ſcientiam 345. 1, m
opinionem inducere an idem quod perſuadere 95. 2, m
opinionem veram hominibus natura non ineſſe 26. 1, f
opinionē veram ſcientiam non eſſe 91. 2, m
opinionem veram cum ratione non eſſe ſciētiam 98. 1, p
opinionem omnium non omnem veram exiſtere 89. 2, m
opiniones quando veræ, quādo falſæ 87. 1. m
opiniones diſcordes quid indicent in multitudine 19. 2, p
opin. falſę vnde proficiſcantur 105. 2, f
opiniones partim veras, partim falſas neceſſario eſſe 214. 2, m
oppoſitionis varie deffinitiones 387. 2, p
optandum non eſſe vt omnia ſuccedant ex voto 301. 1, m
optimatum gubernatio optima 352. 2, m
optimum omnium quidnam primum, quid ſecundum, quid tertium 198. 1, p
optimum quod cuique, illud maxime proprium 374. 1, p
optimum eſſe in aduerſis quietem agere. 382. 1, f
optimo nihil eſſe addendum 388. 2, p
opus nullum turpe eſſe quis ſenſerit 164. 2, f
opus cuiuſq; potentiæ quando optime exerceatur 8, 2. m
opus denominationes vnde deſumere poſſit 29. 2, p
Oraculum Crœſo datum 368. 2, m
oraculum Delphicum quas cogitationes Socrati immiſerit 272. 1, f
Oracula agendorum ſæpe hominibus per medios ſpiritus pandi 5. 2, m
ὥραι quid 186. 1, m
orādum quomodo ſit, & vnde orationis exēpla petenda 25. 2, f
oratio quid 97. 1, p
oratio mediocris quæ 114. 1, f
oratio quomodo à cogitatione per os effluit 114. 2, p
oratio prima & breuiſſi. quæ 114. 1, m
oratio vera quæ & quæ falſa 179. 2, f
oratio qualis in ciuitate admittenda ſit. 324. 1, m
oratio græcis quomodo dicatur 97. 1, p
oratio animi affectionem ſequi debet 324. 2, m
orationis funebris ordo 301. 2, f
orationis veritas, aut falſitas ex re ipſa dimanat 47. 1, m
orationis ſubſtantia 95. 2, f
orationis Hippiæ Lacedæmone habitæ initium 65. 1, f
orationis pars minima quæ 179. 2, f
orationis partes & ordo 266 1, p
orationis ſpecies duæ 319. 1, p
orationis definitio qua ſeparatur à cogitatione 114. 2, p
orationem querulam quando habere non liceat 485. 2, f
orationem in duas diuidi ſpecies 324. 1, m
oratione ſoluta quomodo pueri exercendi. 479. 2, p
orationes partim veras, partim falſas neceſſario eſſe 114, 2, p
oratoria facultas quid 324. 1, m
oratoria facultas perſuadet 78. 2, f
oratoria à Ciuili facultate, quomodo diſtincta ſit 129. 2, p
oratoriam facultatem ſine veritate eſſe ridiculam 264. 2, f
oratoriæ facultatis dignitas 129. 1, m
orator qui laudandus 255. 2, m
orator excellens quis 266. 2, m
oratoris ineptiæ omnibus notæ qui liberi, & ingenui ſunt 88. 2, m
oratoris, & philoſophi oratio quid differat. 87. 2, m
oratori quæ dicenda ſint 264. 1, m
optari tria neceſſaria 255. 2, p
oratorem rectum quid ſcire deceat, & qualem eſſe oporteat 194. 1, m
oratorem in dicendo nunquam liberum eſſe poſſe 87. 2, f
oratorem ſcire oportere & loquendi & tacendi tempus 267. 2, m
oratorem non docere, ſed fidem inducere. 198. 2, f
oſſium natura 417. 1, m
oratores tyrannis ſimiles 201. 2, p
oratores qui vituperandi 194. 1, m
oratori quoq; ſcribere permittantur 409. 1, p
oratores minime omnium in Repub. poſſe. 201. 2, p
oratores deceptores eſſe 301. 2, p
oratorum multorum præſtantium enumeratio 266. 1, p
oratorum adulatio declaratur 211. 1, m
orbis terrarum magnitudo quanta 298. 1, m
ordo quantum in vnaquaq; re momentum habeat 211. 2, p
ordo ſeruandus in ciuitate maiorum & minorum 509. 1, p
ordinem inordinato præſtare 406. 1, p
ordinem certum non admittunt quæ vera ſunt 126. 2, m
ordines tres in vniuerſo eſſe 529. 2, p
Oreſti nomen recte impoſitū eſſe 182. 1, m
Oreſtem imprudentia matrem occidiſſe. 27. 2, m
orichalcum inſigne metallum vbi multum. 425. 2, m
oris vſus & ornatus 417. 2, f
oris longitudo quanta eſſe debeat 227. 2, f
ornamenta reginarum prouincijs vbi nomē dederint 22. 2, p
Orithyæ fabula à Borea raptæ 256. 1, m
Oromanſius Zoroaſtri pater 22. 1, m
Oromaſis vnde 177. 1, p
Orphanorum cura quibus committenda. 510. 2, m
Orpheus quantam vim amori tribuerit. 219. 1, m
Orpheus de rerū principijs cecinit 218. 1, m
Orpheus de Ioue quid ſenſerit ibidem.
Orpheus Oeagri filius voti impos ex inferis dimittitur 241. 2, f
Orphei opera 100. 1, p
Orphei muſa quæ 99. 1, p
Orphei erga Eurydicen amor 219. 1, m
Orphica vita quę 472. 1, m
Orthagoras Thebanus 135. 1, f
Oſiri dei nomen & apud quos 277. 1, p
Otus quis 245. 2, m
Ouidij muſa quæ 99. 1, p
οὐσίαν quot modis nuncupauerint homines. 283. 2, f

P

PAcis ſtudium ad quid referendum 428. 2, p
Pæana teſtem dictorum à quibus inuocandum iubeat 439. 2, p
Pæanis ſpecies 449. 1, m
Palamedis Eleatis in dicendo artificiū quantum 264. 2, m
Pallas intellectualem ſignificat prouidentiam 387. 2, f
Pallas quid apud Platonem ſignificat 412. 2, m
Pallas armata cur palàm culta fuerit 424. 2, p
Palladia deſcriptio 387. 2, p
Palladis etymologia 185. 1, m
Palladem ante diluuium duas condidiſſe, educaſſe, & docuiſſe Athenas 305. 2, m
πᾶν quid ſignificet 185. 2, m
Pan. Mercurij filius biformis 178. 2, f
Pandari confuſio ſacramentorum induciarumque 319. 2, f
Paralus Periclis filius qua ra exercitatus fuerit 85. 1, m
Paralos Pericle natus 134. 2, p
Parameſe quid 398. 1, m
Paranete quid ibidem.
Parcæ cur tractent manibus globos, mater verò nequaquam 378. 1, f

parca-

Parcarum vim eſſe inconuertibilem 520.1,f
pares cum paribus facilime congregantur, Prouerb. 259. 1,p
Parmenides quonam modo diſputare conſueuerit 103. 1,p
Parmenides Pythagoricus librum de Natura ſcripſit 218. 1,f
Parmenidis magni de eo quod non eſt ſententia 107. 2,m
parmenidis carmina 113. 1,m
Parmenidem priſca deorum geſta deſcripſiſſe 247. 1,m
parentes quaſi dei vicarios honorandos. 451. 1,f
parentes cur filios,ſe genuiſſe conſiderare debeant 304. 2,m
parentes boni qui malos filios habuerunt. 15. 1,m
parentum bonorum cur mali ſæpe filij. 137. 2,p
parentum amor 72. 2,p
parentum preces aduerſus liberos ſępe audiri 512. 1,f
parentum cura erga filios qualis eſſe debeat 6. 1,p
pariosi uuerunt Athenienſes contra Lacedęmonios 304. 1,p
parricidæ quomodo puniantur apud inferos. 299. 2,p
pars non eſt multorum ſed totius 45. 2,f
partis cognitio quid conferat ad totum. 11. 1,f
partes ob finis intentionem vniuntur 116. 1,m
partibus quę conſtent 96. 2,p
parua prius conſideranda ei qui maxima aſſequi cupit 103. 1,f
paruos bene, quàm multum non ſufficiēter determinare, pręſtat 91. 2,f
Parypate quid 398. 1,m
paſſiones quę violentæ 497. 1,f
paſſionum ſenſibilium & inſenſibilium cauſæ 414. 2,f
paſtores cur appellentur ab Homero exercitus duces 32. 1,p
paſtorum dignitas non parua 120. 2,f
patris & filij in diuinis eandem eſſe ſubſtantiam 346. 2,m
patrem quomodo & quando accuſare liceat 518. 1,p
patrē homicidij accuſare etiā licere 33. 1,p
patremfamilias vir nihil metuat ſeruorum multitudinem 372. 1,p
paterfamilias, ciuilis, dominus, rex an idem ſint 117. 2,p
patiens quando patiens 83. 2,p
patiens ſenſibile eſſe non ſenſum 90. 1,f
patria honoranda 458. 2,p
patria quomodo colenda 280. 1,m
patria quomodo laudanda 302. 1,p
patrię hoſtis qui iudicandus 490. 1,p
patriæ cura & ſtudium erga filios ſuos. 305. 1,p
Patrocles tolaus 254. 2,m
Patrocli erga Achillem amor 219.1,m
Patroclo quę falſo adſcribat Homerus. 322. 2,m
Paulus ſplendor veritatis 177. 1,f
paupertatem nimiā obeſſe ciuitati 330.2,f
pauſanias Ceramienſis 134. 2,m
pecunia quibus plurimi facienda 307.2,p
pecunia quæ Iunoni conſacratur 470.1,m
pecunię malum quod 204. 2,p
pecunię vſus qualis apud virum probum. 305. 2,m
pecunias quęrimus corporis gratia 288.1,f
peccat quiſq; deficiente ſcientia 30. 1,p
peccant homines facile, ſed non ſponte. 68. 1,m
peccatores in pugna quō puniendi 342.2,f
peccatorum iudicandorum ordo 491. 2,p
pedum motus qui illiberales 325. 1,p
Peleus Aeaci filius in Phthia quomodo dominatus ſit 6. 2,m
Pelopes lege Græci,natura barbari 304.1,m
Pelopi cur rectè nomen impoſitum 182.1,f
Pentathli quem nam locum in certationibus habeant 4. 2,m
percipiant qui facile 94. 1,p
Peregrinantium genera 518.2,p
peregrinus cur maiorem miſericordiam à Deo & hominibus mereatur 455. 2,m
peregrino quantum ſit fauendum ibidem.
peregrinationis vtilitas cur inſtituenda. 518. 1,m
perfectio abſoluta vbi 222. 1,f
Pericles Xanthippi filius 17.1,f & 301.2,m
pericles quomodo ſapiens euaſerit 21.1,m
Pericles volentibus imperauit 7. 1,m
pericles quales reddiderit Athenienſes 214. 2,p
pericles non fuit bonus ciuium curator. 214. 2,m
pericles Alcibiadis tutor 31. 1,m
pericl. Anaxagorę auditor 266. 2,m
pericles cur oratorum perfectiſſimus fuerit 266. 2,m
periclis conſilia quę Athenis facta ſint. 199. 1,p
periclem virum ſapiētiſſimum fuiſſe & quomodo filios ſuos inſtituerit 15. 1,f
periurijs quibus dij dent veniam 243. 2,f
peripatheticos dei cultum minime curare. 483. 1,f
peritia quid ab arte differat 210. 2,m
peritorum & imperitorum diſcrimen in legum imitatione 128. 1,f
perſuaſionis artificem non ſolam eſſe Rhetoricam 198. 1,f
perſuaſionis ſpecies quot 198. 2,f
Perſæ Regem ſuum quomodo educare conſueuerint 22. 1,p
Perſæ quomodo Deum appellent 177.1,p
Perſarum deliciæ 432. 2,m
perſarum regis cuiuſdam anima qualis fuerit 216. 2,f
perſarum reges vnde genus duxerint 21,2,f
perſarum reges ditiſſimi & regiæ vxores ſimiliter 22. 2,p
perſarum imperium cuius legibus gubernetur 538. 2,f
perſarum mollities 22. 1,m
perſas qui primi inhibuerint 303. 1,p
perſas nauali pugna inexpugnabiles aliquādo fuiſſe 303. 1,p
perſis quis leges tradiderit 29. 2,f
perſes Iouis filius 21. 2,f
perſuadere an idem ſit quod opinionem inducere 95. 2,p
perturbationes animi rurſus recenſet 493. 1,m
perturbationes ad ſenſibilia pertinentes in anima ſeiunctas ab corpore remanere poſſe 490. 2,p
perturbationes omnes tum corpore, tum animæ, tum vtriuſq; doloris & voluptatis concurſum habere 59 1,p
perturbationes in qua hominis parte ſint. 416. 1,m
peſſimus vir qui ſit 371. 1,f
Petrus Leo Spoletinus mathe. 401. 2,p
Phædonem adoleſcentulum lupanari publico proſtitutum Socrates ad philoſophiæ ſtudium adduxit 240. 2,f
Phædrus Myrrhinuſius 218. 1,p
Phędrus qualis fuerit ibidem.
Phædrus ex oratore philoſophus à Socrate factus 240. 2,f
Phaęton Solis filius fulminatus quid ſignificet 387. 2,m
phantaſia quomodo à cogitatione diſtinguatur 114. 2,m
phantaſia, tertia animæ vis & eius actus qualis 8. 2,m
phantaſmata nocturna dæmonum ſunt ſimulacra 115. 1,m
phantaſticum genus in duo ſecatur ibid.
phantaſtica vis ſimulacrorum magiſtra. 113. 2,f
Phanoſtenes Andrius Athenienſium imperator 102. 1,p
Phelleos agros ſolo pingui fertiles aliquando fuiſſe 424. 2,f
Phœnicem Achillis præceptorem damnat. 222. 2,m
phæmius Itacenſis rhapſodus 100. 1,p
Phærecrates Poeta 157 2,m
Phęrecydem ſummum fuiſſe theologum. 355. 1,p
φθεγγοφάττη quid ſignificet 184 2,m
φθεγγοφόν quid ſignificet ibidem.
Phidiæ pulchra extabant opera 14. 2,m
φιλόνεος καὶ φιλοθεάμων à philoſopho quid differant 344. 2,f
Philemon Philemonidis filius 8. 1,p
Philippides Philemeli filius 134. 2,p
φιλόδοξοι qui 345. 2,f
Philolaos 284 2,m
philoſophari quid iuuat Solonem 4. 1,p
philoſophandum quibus non ſit 75. 1,p
philoſophantis ſtudium quod 285.2,m
philoſophantibus quid obijci ſoleat 272. 2,p
philoſophię principium 83. 1,m
philoſophiæ priſcæ figura 141. 2,p
philoſophia ſcientiæ acquiſitio eſt 152. 1,f
philoſophiæ alia definitio 4. 1,f
philoſophia gratioſa eſt 156. 2,p
philoſophi Socratis quid doceat 158. 2,f
philoſophię exactam diligentiam non eſſe impendendam qui ſenſerint 227. 1,p
philoſophiæ quomodo dāda opera 206.1,f
philoſophia quæ viro rempub. gubernaturo ſit valde neceſſaria 300. 2,m
philoſophiæ calumnia maxima vnde oriatur 348. 1,f
philo. à ſtudio quæ auertant 349. 2,p
philoſophiam donum eſſe diuinū 354 1,m
philoſophia quibus non ſit communicanda 53?. 1,f
philoſophus quomodo inutilis ſit 4. 2,f
philoſophum vnoquoq; artifice inferiorem eſſe ibidem.
philoſophum quibus in rebus ſecundas tenere turpe ſit 5. 1,f
philoſophi officium & actiua, & contemplatiua comprehenditur 8. 2,f
philoſophi affectio 85. 2,p
philoſophus in indagando quomodo à ſophiſta differ 63. 1,f
philoſophi qui 74. 2,f
philoſophorum opinio de rerum omnium principio 77. 2,p
philoſophorum otium & mos diſputandi. 87. 2,m
philoſophus ineptus ad ciuiles actiones. 88. 1,f
philoſophus quomodo contemnat ea quæ magna alioqui vulgaribus videntur. ibid.
philoſophus duabus de cauſis apud populū ridiculus 88. 2,p
philoſophus quis 102. 2,p
philoſophi diuini appellandi 102. 2,f
philoſophi quales habentur ibidem.
philoſophorum genus haud facilius quàm deorum diſcerni ibidem.
philoſophus aliter quam ſophiſta refugit intuitum oculorum 122. 1,p
philoſophi veritatis amore eiuſdem ſtudioſi ſunt 131. 1,f
philoſophorum vita commendatur 217.2,f
philoſophus definitur 249. 2,p
philoſophum non modo non timere, ſed cū lætitia ſperare mortem 281. 2,m
philoſophus quid poſt hanc vitam ſperare debeat 285. 1,f

philoſo-

philoſophus cur mortem optet cū ſeipſum violare non liceat 284. 2, m
philoſophum cuſtodem qualem eſſe oporteat 318. 2, f
philoſopho quid maxime neceſſariū 321. 1, f
philoſophos regnare aut reges philoſophari oportere 344. 1, m
philoſophus quis ſit 344. 2, p
philoſophi veri qui 344. 2, f
philoſophi proprium quid 346. 1, p
philoſophorum ingenijs propria 347. 1, p
philoſophos cur calumniati ſint multi 346. 1, f & 348. 1, f
philoſophi cur rempub. non attingant 357. 1, m
philoſopho quo pacto conducat Geometria 359. 1, p
philoſopho Dialecticā neceſſariā eē 360. 1, f
philoſophum non decere eſſe claudum. 361. 1, m
philoſophus quas voluptates flocci pendat. 372. 2, f
philoſophi inſtrumenta quæ 373. 1, p
Philippus Valor 402. 2, f
philoſophum quantum ab alijs differre deceat 536. 1, p
Phlegeton 283. 1, m
Phœbus Linum afflauit 99. 1, p
Phœbum diuinis verbis tum animi, tū corporis morbos curauiſſe 177. 1, p
Phœbum duos genuiſſe filios 131. 1, m
Phœnices quæſtus auidi 334. 1, f
Phrenes in homine quid 416. 1, f
φρόνησις quid 186. 2, p
Phrynondas 137. 2, m
Phthia latigleba 278. 1, f
Phthongus quid 321. 1, p & 395. 2, f
Phyllidis amorem melancholicum fuiſſe. 239. 1, m
phyſica quomodo conſtent ex Mathematicis 401. 2, p
phyſici aliquot inſignes nominantur 355. 1, p
pictura quid 268. 1, m
pictura apud Aegyptios qualia 437. 2, p
picturæ laus 232. 1, m
picturæ immenſum ſtudium 469. 1, p
picturam procul à veritate poſitam eſſe. 382. 1, m
pictoribus ſimilem artem eſſe in ſermonibus 191. 2, p
pietatis definitio 32. 1, m
pietatem in rebus grauibus ſemper diuinum auxilium implorare 337. 1, f
picis natura 413. 2, m
pij quam regionem inhabitent poſt hanc vitam 299. 2, p
Pindari muſa quæ 99. 1, p
Pindari teſtimonium de animi immortalitate 11. 2, f
Pind. & aliorum poëtarum criminationes reprobantur de Aeſculapio 327. 1, p
Pindari pulchrum dictum 307. 1, f
pingendi arte præſtans quis 135. 1, f
pingui Mineruæ homines, Prouer. 99. 2, f
Pirithoo quæ falſo ab Homero adſcribantur 322. 1, f
piſcatio in duo membra diuiditur 103. 2, m
piſcatio ignifera, & concoſta 103. 2, f
piſces circa Nilum manſueſieri 119. 1, p
Piſcibus Neptunum præeſſe 229. 1, p
Pithagoricorum de trinitate ſententia. 219. 1, f
Piratarum furta & latrocinia vnde 471. 1, p
Pittacus cur à ciuilibus actionibus abſtinuerit 64. 1, m
Pittachus Mitylenæus 141. 2, m
Pittaci ſapientis ſententia abſona 140. 2, m
pituitam quæ augeant 326. 2, p
pituitæ ſpecies, & vnde 419. 2, f
placa vrbs apud Boemna quomodo gubernata fuerit 337. 1, m
Platearum bellum 303. 1, m
Plato cur ſuos negligiſſe videatur 535. 1, f & 536. 1, f
Plato quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 29. 2, f
Plato quibus leges poſtulantibus denegauerit ibidem.
Plato quantum vixerit & quo die mortuus fuerit 217. 2, f
Platoni quædam ſunt extra cœlum 261. 1, f
Platoni quæ argumentationum genera familiaria 8. 2, p
Platonis vis in loquendo quanta 375. 1, m
Platonis ſapientiam tum in contemplādo, tum in agendo conſiſtere 417. 2, m
Platonis ſapientia ſemper excelſa ſuſpicit. 176. 2, f
Plat. ſcripta tria fermè tractant 515. 2, p
Plat. ſententia erga Homer. 380. 1, m
Platonis mens 78. 2, p
Platonem Phœbi filium dixerunt græci. 131. 1, f
Platonem à Dionyſio occiſum, cur dictum ſit 538. 1, m
Platonem variè interpretari de mundi origine 390. 1, p
Platonem ægrotaſſe eo tempore quo Socrates in carcere mortem expectabat 284. 1, p
Platonem Moſi qui comparet, & ſimilem faciat 393. 2, m
Platonem tragœdum Socrates coegit tragœdias igni tradere 240. 2, f
ploratus clarorum virorum tollendos eſſe. 322. 1, p
Plutonis etymologia 284. 2, p
Plutonis galea, Prouerb. 384. 2, p
Pœnam dare an malum 202. 2, p
pœnis cur vexentur mali 507. 2, f
pœnas luens maximo liberatur malo 204. 1, p
pœnas fugere quid pariat 205. 1, p
poeſis dithyramborum ad quid conferat. 211. 1,
poeſis ſine concentu & numero quid ſit. 211. 1, m
poeſis quæ pars in ciuitate non ſit recipienda 380. 1, m
poeſis imitatur homines vi aut ſponte aliquid agentes 382. 1, m
poeſim in Ione tractat Plato 98. 2, m
poeſim non poſſe abſque dei fauore comparari. ibidem.
poeſim omnem aut per imitationem, aut per ennumerationem proferri 323. 2, m
poeſis vel donum dei, vel fortunæ ſors, vel artis opus eſt 98. 2, m
poematis ſpecie qui ſophiſticam artem diſſimulauerint 134. 2, f
poemata ænigmatibus ſcatere 28. 2, p
poematum electores quot eſſe debeant. 477. 2, f
Poeta ineptiſſimus quis 100. 1, f
poetam nemo debet ſibi infenſum reddere. 31. 2, f
poetæ & ad laudandum & vituperandum vehementes ibidem.
poetam non ſermones, ſed fabulas facere. 284. 1, f
poetæ quomodo pueris tradendi 479. 2, f
poetæ cōciti alios furore corripiūt 100. 1, m
Poetæ non arte, ſed diuino afflatu mente capti omnia canunt præclara ibidem.
poetæ patres & duces ſapientiæ 73. 2, f
poetæ elegans dictum de docto imprudente 28. 2, p
poetæ vnde ad nos carmina afferāt 100. 1, m
poetæ quæ ſcribere debeant 323. 1, m
poetę virtutum genitores 250. 2, m
poetæ deorum interpretes 100. 2, p
poetæ qui vituperandi 194. 1, p
poetarum multos prius rudes, in momento doctiſſimos euaſiſſe 98. 2, f
poetarum de animorum immortalitate ſententia 11. 2, f
poetarum ſcripta de Dijs & Heroibus fabuloſa abijcienda 319. 1, f
poetarum lex 477. 2, m
poetarū cantus quales eſſe debeant 438. 2, p
poetarum ſtudia cōmendantur 99. 1, m
poetas carpit 369. 1, m
poetas abſque furore inaniter laborare. 255. 1, p
poetas vocat deorum filios 315. 2, m
poetas ſæpe ſua ſcripta nō intelligere 98. 2, f
poetas lectos eſſe à Socrate, & qua de cauſa. 272. 1, m
poetica imitatio quæ 375. 2, m
Polemarchus Lyſiæ frater 263. 2, p
Polus orator Socrat. inſectator 237. 1, m
Polus Agrigentinus ſophiſta quo tempore vixerit 7. 2, m
Poli muſica in dicendo cōcinnitas 266. 1, m
Polycratis pecunias quis nactus fuerit 14, 1, f
Polygnotus Aglaophontis filius 100. 1, p
Polymnia Pindarum afflauit 99. 1, p
Polymnia cur Saturni vox ibidem.
Polyxenus 533. 2, p
pompam externam & cultum ſuperſtitioſum minimè Deo placere 29. 1, m
Pompilius quibus leges tradiderit, & in quē earundem inuentionem retulerit 29. 2, f
Pomponij Melæ locus 337. 1, m
Pontificia electio ſummi 517. 1, m
populum magiſtrum eſſe linguæ 19. 1, f
popularis reipu. quam pulchra videatur ad aſpectum 366. 1, f
popularis ſermo quędā poeſis eſt 311. 1, m
popularem hominem nullum habere viuendi delectum 367. 2, p
porticus regia 32. 2, p
porticus Iouis liberatoria 31. 2, f
portiones quas acceperit Deus ex ipſo generum fermento ad animam effingendum. 398. 2, f
porus conſilij filius 230. 2, f
ποσειδῶν cur ita vocatus fuerit 283. 1, m
poſitioni nō credēs reprobare debet 197. 1, f
poſſeſſionem rerum tam excedētem, quàm deficientem obeſſe artibus 329. 1, f & 330. 2, m
poſſeſſionem rerum non tollere iudicium verum vel falſum 95. 1, m
poſſeſſionem omnem eſſe abſq; morali virtute vanam 301. 1, m & 304. 2, p
poſt feſtum venire, Prouerbium 196. 2, m
potens quis dicendus 158. 1, f
potentem eſſe in ſua Repu. pulcherrimum. 68. 2, p
potentia an idem ſit quod robur 143. 2, p
potentia & vtilitas idē eſſe videntur 63. 1, m
potentiam nullam maiorem eſſe honorum conſenſu 104. 2, m & 533. 2, m
potentiam omnibus eſſe exoptandā 195. 1, p
potentiam qui minimam in ciuitate obtineant 201. 2, m
potentiam non eſſe pulchrum quod quæritur 68. 1, m
potentum ignorantia teterrima res 58. 2, m
potentiores ſemper legibus abuti ad ſuam vtilitatem 306. 1, p
πότος vnde dicatur 188. 2, m
poteſtas magna bonum quiddā eſt 202. 1, m
potus definitio 2. 2, m
potui moderationem quandam adhibendam eſſe 142. 1, p
pręceptores bonos quid habere deceat. 19. 1, f
præceptorum operam quibuſdam inutilem eſſe 271. 1, f
præconis lex 515. 2, m
præeſſe neminem poſſe niſi prudentem. 16. 1, p
prægnantes cur rei optatæ pingant imaginem in fœtu 238. 2, f

prægnan-

prægnantes quomodo curandę 475. 2, p
præmia danda præſtantioribus 340. 2, m
præparationes duæ tam ad corpus, quàm ad animam pertinentes 45. 1, m
præſcriptio temporis in ambiguis qualis. 510. 2, p
præſenti ſorte pro viribus bene vtatur, Prouerb. 210. 1, f
præſtantiſſimos qui vult euadere, quibus ſe conferre debeat 21. 2, m
præſtigiator ſophiſta ſermonibus decipit. 107. 1, m
prætoris electio & officium 468. 2, p
prætorum munus quod 129. 2, p
prauitatis innumeras eſſe ſpecies 336. 2, f
prauitatis in anima ſpecies duæ 105. 2, m
prauitatem quaſi priuationem neq; ſe, neq; virtutem cognoſcere 322. 1, f & 327. 1, f
prauitatem ſeruilem eſſe 25. 2, m
prauitatem morbum eſſe 336. 2, m
prauos ſecum diſſidere 74. 2, p
præcandum quomodo ſit, & vnde præcum exempla petenda 26. 1, p
præces quomodo probauerint multi philoſophi 387. 2, f
præcum qualitates quæ 27. 1, p
Priamo quæ falſo adſcribat Homer. 322. 1, p
principes an quæ ſibi non conducant imperent 309. 2, m
principis ignauia quantum toti ciuitati obſit 366. 1, m
principem in omni conuentu eſſe oportere 433. 1, m
principem non ſibijpſi ſed ſubiectis conſulere debere 310. 1, f
principes non pecuniarum, ſed amicorum defectu perire 529. 1, f
principes quo vno ſeruato nunquam peccãt in adminiſtratione ſua 127. 1, f
principes in repu. quando boni eſſe non poſſint 168. 2, p
principes ciuitatis amatores ſint 351. 2, m
principes quomodo vocandi in ciuitate. 341. 2, p
principum mores imitantur cęteri 450. 1, f
principatus qui plurimus & ſecundum naturam eſt in ciuitate maxime eſt neceſſarius 446. 2, m
principatum appetere non decet 306. 1, p
principia ſumma rerum qualia 5. 2, p
principia omnium eſſe corpora reijcitur. 502. 1, f
principia cuiuſq; rei ſtatuere quomodo debeant 193. 1, p
principium dimidium totius operis, Prouerb. 465. 1, m
principium in omnibus rebus à dijs ſumendum 545. 1, m
principium ſine ortu eſſe 31. 1, m
principium in vnaquaque re maximum. 319. 1, m
principium & finem terminos cuiuslibet eſſe 40. 1, p
principium rectum nunquam ab aliquo ſatis fuiſſe laudatum 65. 1, m
principium primo omnium fieri 44. 2, p
principium & ſimpliciſſimum debet eſſe & optimum 388 2, f
priſca an in ciuitatibus vituperanda 476. 2, m
priſci homines cur recentioribus anteferendi 64. 1, f
priſcorum laus & commendatio 50 1, m
probare & laudare quid differant 140. 1, m
probus vt dolorem toleret 382. 1, f
Procles Lacedæmonis rex 445. 1, p
Proci ab Homero inducti amentes facti. 4. 1, f
prodeſſe non eſt cuiuslibet 487. 2, f
prodicus cuius præceptor fuerit 15. 2, f
Prodicus Chius ſophiſta quando floruerit. 7. 2, m
Prodicus ſapientiſſimus & diuiniſſimus vir. 134. 2, m
Prodicus ſophiſta 82. 1, p
prodici laus & commendatio 64. 1, f
prodici pulchra de dicendi arte reſponſio. 266. 1, m
progreſſus quis melior 124. 2, m
prolixitas verborum infinita à Lyſia & Gorgia adinuenta 266. 1, p
Prometheus ignis dator 131. 2, m
Promethei & Epimethei fabula rurſus adducitur, vt oſtendat virtutem doceri poſſe 135. 2, f
Prometheo hominum cura tradita 131. 2, f
promiſcuum genus vnde principio genitum 223. 1, f
promittentes facile nihil vnquam præſtare 146. 2, f
propagationis inſtinctus omnibus inditus. 222. 1, f
properatio nimia ſerius abſoluit, Prouerbium 118. 2, f
prophani qui 88. 1, m
prophanum quid 33. 2, p
prophaniſſimum quid 31. 1, f
prophetas angelorum audire voces 270. 1, p
propinqui quomodo amandi 451. 2, m & 455. 2, p
proportio totius vnde naſcatur 226. 1, f
proportionalitatis definitio 396. 1, f
proportionum conſonantiæ 397. 2, p
proprium cuiuſq; optimum eſſe 374. 1, p
propugnaculorum duplex ratio 122. 2, f
Proſerpinæ pœnas dare antiquę miſeriæ. 11. 2, f
Proſerpinæ etymologia 184. 2, m
proſperitas quid pariat 301. 1, m
protagoras ſophiſta diues docendo factus. 14. 2, m & 64. 2, p
Protagoras quot annos vixerit & quot docuerit 14. 2, m
Protagoræ ſententiam ad deos minus quam ad homines pertinere 85. 1, p
Protagoræ defenſio 86. 1, p
Protagoræ tutores 86. 1, m
Protagoræ propria ac recta collocutio & ſtylus præclarus 266. 1, m
Protagorę paradoxon 77. 1, f
Protagoram inſipientem teſtimonio Socratis 84. 2, m
Protagorea fabula 85. 2, m
Proteus Aegiptius ſophiſta 255. 1, m
Protei fabula damnatur 320. 1, m
Proteo mutabilior, Prouerbium 102. 1, m
prouerbium quod ſemper ſeruandum 301. 1, m
prouidentia Iouis vniuerſalis, dæmonum vero particularis 132. 1, m
prouidẽtia Dei omnia ad finem ſibi notum ducit 450. 1, m
prouidentiam Dei mirifice & exaggerat & tuetur 505. 1, p
prouidentiam diuinam nunquam hominibus deeſſe modo ſibijpſis nõ deſint 451. 1, p
proximi non lædendi præceptum 31. 1, f
pruinæ generatio 413. 2, m
prudens paucorum ſapiẽtum iudicium multorum ſententiæ inſipientium præfert. 246. 2, f
prudens quis ſit appellandus 28. 1, p
prudentis opus quod 416. 2, f
prudentes qui dicendi ſint 26. 2, f
prudẽtes homines cum ſimul ſunt deum habent præſentem 102. 2, m
prudentibus adminiſtrationem rerum committi 73. 1, p
prudentiſſimum quid efficiat 258. 2, m
prudentia quorum præſtet 13. 1, f
prudentia eadem quæ & iuſtitia 5. 1, m
prudentia hominibus quõ adueniat 8. 2, f
prudentiæ opus quod ibidem.
prudentiæ definitio 132. 2, f
prudentiæ vſus & vtilitas quæ 17. 1, p
prudentiam eſſe magiſtram vitæ ibidem.
prudentiam ſequi debet voluntas 446. 1, p
prudentiam apud deos & homines maxime honorari 29. 1, m
ψ, vſos apud Græcos 190. 1, f
Pſettæ piſciculi 223. 2, p
ψυχὴ vt recte nominata fuerit 183. 2, p
publicum ciuitates connectit, priuatum diſſipat 496 1, f
pudor quam ætatem maxi. deceat 163. 2, p
pudor ingenitus eſt temperantiæ fundamentum 132. 1, f
pudor cur homini datus à deo 169. 1, f
pudor abſterret à turpibus 218. 2, f
pudor in ciuitate quàm vtilis 342. 1, p
pudorẽ viro egeno bonum nõ eſſe 164. 1, m
pudorem non eſſe vbicunq; timor 35. 1, f
puellarum ſeparatio à viris quò tempore facienda 476. 1, p
puerum omni beſtia intractabiliorem eſſe. 479. 1, f
puerum duo maximè decere 242. 2, m
pueri quibus rebus inſtituendi, & quanto tempore 479. 2, p
pueri armorum diſciplinam cur diſcere debeant 170. 1, f
pueri quõ ad bellum præparandi 476. 1, f
pueri in qua ſolemnitate ad carmina canenda conuocari ſoleant 404. 1, p
pueros bellorum ſpectatores eſſe debere, & cur 342. 2, m
pueri quomodo alliciendi ad ſtudia diſciplinarum 481. 2. m
pueri quõ educandi & erudiendi 137. 1, p
pueri inſtituendi in iocis honeſtis 331. 2, p
pueri quo pacto docendi ſint 361. 2, p
puerorum beneuolentiæ an amicitiæ appellandæ ſint 176. 1, f
puerorum de mimis iudicium 438. 1, p
puerorum ingenia vnde & quo tempore ſpectanda 475. 2, m
puerorum naturã iniquitatẽ eſſe 434. 2, m
pueris fabulas narramus, & cur 319. 1, m
pueris delicię an autoritas magis conferat. 475. 1, m
pueris quandiu interdicatur vinum 439 2, f
pueris agitatio quid conferat 475. 1, p
pueros facile perſuaderi 85. 1, p
pueros non amandos eſſe cur legibus cauendum ſit 243. 2, p
pueros non eſſe abſterrendos diuerſis deorum formis nocturnis 320. 1, m
pugnantium apices cõiunctos eſſe 284. 1, m
pugnaturus qualis eſſe debeat 318. 2, m
pulchritudo quid 63. 2, f 161. 1, f 218. 2, f & 220. 2, m
pulchritudo vera quæ 133. 1, m
pulchritudo triplex 218. 2, f
pulchritudo ad quæ pertineat 254. 2, f
pulchritudo diuina quomodo amorem pariat 219. 2, p
pulchritudo quid a Platone vocetur 15. 1, f
pulchritudo animalibus vnde 225. 1, f
pulchritudo quomodo deſcribatur 219 2, f
pulchritudo quibus animæ partibus cognoſcatur 225. 1, f
pulchritudo ex menſura, & commenſuratione 62. 2. p
pulchritudo quomodo cõſideranda 161. 1, f
pulchritudinis naturam vnam communem eſſe in omnibus corporibus 235. 2, p
pulchritudinis radius quomodo per gradus penetret in omnibus 63. 2, f
pulchrit. corporum contemplatione mirabilia venabatur Socrates 131. 2, p
pulchritudinem corporis non propter ſe amandam 161. 1, f
pulchritudinem vniuerſalem incorpoream eſſe 227. 1, p
pulchritudinem ſplendorem eſſe diuini luminis 226. 2, p

pulchri-

pulchritudinem diuinam per omnia ſplendere & amari in omnibus 220. 2, m
pulchritudinem ſolam maximè omnium amabilem eſſe 261. 1, f
pulchritudinem in circulo poſuerunt Theologi 219 2, f
pulchritudinem corpóris qui, & diuinā qui admirentur 218. 1, p
pulchritudo donum eſſe ſpiritale 227. 1, m
pulchritudinem in concinnitate conſiſtere. 218. 2, f
pulchritudinem aliquid eſſe incorporeum. 226. 1, p
pulchritudinem omnino aliud eſſe quàm quantitatem ibidem.
pulchritudinum Dei, Angeli, animæ & corporis comparatio 234. 2, f & 235. 2, p
pulchrum qua cauſa pulchrum ſit 295. 2, m
pulchrum quod non eſt an ſit turpe 249. 1, p
pulchrum quod amabile 315. 2, m
pulchrum cur nobis ignotum 39. 1, m
pulchrum ſine moderatione & menſura eſſe non poſſe 421. 1, p
pulchrum nec per ſenſus, nec opinionis indagationem cognoſci poſſe 63. 2, p
pulchrum omnia quibuſcunque in eſt pulchra efficit 67. 1, m
pulchrum cur amicum 74. 2, p
pulchri idea qualis 251. 1, f
pulchri & turpis medium quod 249. 1, p
pulchri definitio 65. 2, f
pulchri ratio ad quam naturam pertineat 178. 2, f
pulchrorum comparatio quomodo facienda 204. 1, f
pulchra bis & ter repetenda, Prouerbium. 61. 1, m
pulchra quæ ſint 203. 2, f
pulchra non minus velocia quàm quieta eſſe 264. 1, m
pulchra difficilia eſſe, Prouerbium 70. 2, p
Pulchra difficile cognoſci, Prouerbium. 179. 2, p
pulchra vt res aliqua ſit quot requirantur. 227. 1, f
pulcherrimum quid in ciuitate 30. 1, m
pulmonum natura & officium 416. 1, f
punire iniuſtos cur debeant Magiſtratus. 236. 2, f
punitus duplicem vtilitatem afferre poteſt. 217. 1, p
pure nihil poſſumus cum corpore ſcire. 286. 1, f
purificatio animi qua in re conſiſtat 286. 1, f
purgatio quid 105. 1, m
purgationis gemina ſpecies ibidem.
purgatio animarum poſt hanc vitam 283. 1, m
purgationes medicorum quibus adhibendæ morbis ſint 421. 2, p
purgationum corporalium ſpecies multæ. 105 1, m
purgatorium humanorum delictorum quod 490. 2, m
puſillanimitas aduerſa animo diuina & humana indagaturo 347. 1, f
putandi modi 92. 1, p
πῦρ quid ſignificet 186. 1, p
Pyrilampes Antiphonis pater 37. 1, p
Pyrilampus quis 163. 2, p
Pyriphlegeton quò perueniat 299. 1, m
Pyrriche quid 480. 2, m
Pythagoras vnde Muſicam didicerit 397. 2, p
Pythagoræ ſapientiam in contemplando tantum fuiſſe 427. 2, p
Pythagoræ de temperantia ſententia 161. 1, f
Pythagoram diuinis verbis & animi, & corporis morbos curauiſſe 177. 1, p
Pythagoricos ſummos fuiſſe Theologos. 355. 1, p
Pythagoricorum communitas 337. 1, m
Pythodorus Iſolochi filius cuias conſuetudine doctus euaſerit 21. 1, f
Pythoclides ſapiens vir 21. 1, m

Q

QVadruplum vnde eliciatur 12. 1, p
Quæſtio difficilima 85. 2, f
quæſtorum munus 466. 2, m
quæſtus in ciuitate qualis 461. 2, p
qualitas omnis ab extremo additamento ſecreta infinita dicitur à Phyſicis 236. 1, f
qualitates in corpore vnde ſuſtineantur. 224. 1, p
quantitatem & pulchritudinem omnino eſſe diuerſas 226. 1, p
quaternitate Pythagorici plenitudinem deſignabant 392. 1, p
quid ſit præcedit quale ſit 9. 1, m
quies vnde originem habeat 471. 1, f
quieti homines an temperati ſint 163. 2, f
quiete res corrumpi 82. 2, p

R

RVſus quod antiquos Græcos 190. 1, f
Rana Gyrina 84. 2, f
rapinis abſtinendum eſſe etiam in bello. 343. 1, m
Raſis medicus de cura amoris quid ſcripſerit 232. 1, p
ratio quid 78. 2, f
ratio vniuerſalis 77. 2, f
ratio nullam in membro corporis ſedem habet propriam 225. 2, p
ratio Græcis quomodo dicatur 97. 1, p
ratio multitudo mobilis 98. 1, m
ratio, animæ vis ſecunda, & quis eius actus. 8. 2, m
ratio in anima quid ſit declaratur per ſimile. 389. 2, m
rationis veſtigia ſequuntur qui beati eſſe cupiunt 485. 2, p
rationis nomen 79. 1, m
rationis ſpecies tres 97. 2, p
rationis nos tanquam medico committere debemus 204. 1, m
rationem eſſe à libidine differentem 330. 1, p
rationum vis vbi 405. 2, f
rationalem partem vnde hauſerint homines 32. 1, f
recitandi ars non omnia comprehendit. 101. 1, p
recitatorem hominem non decet obliuioſum eſſe ibidem.
recitatores vt ludis publicis ordines referrêt quis primus Athenis impulerit 241, p
recordatio quid ſit 459. 1, m
recte quid ſe habere dicendum ſit 18. 2, p
redargui nolle quantum ſit malum 199. 2, p
redargutio quomodo fieri, & geminari in oratione poſſit quis inuenerit 266. 1, p
relatiua quomodo inter ſe differant 34. 2, m
religionis definitio 32. 1, f
religionem in cultu conſiſtere 522. 2, m
religioſus quis dicatur, & quid ſignificet. 32. 1, f
ῥέμβειν 190. 1, f
rhetorica circa quæ verſetur 264. 2, p
remedium quod oportunum aduerſus fortunæ ictus 381. 2, p
reminiſcentia quid 288. 1, p
reminiſcentia quomodo fiat & vnde ibid.
reminiſcentia Socratica quid à memoria differat 54. 2, m
reminiſcentiam duobus modis probat Plato 282. 1, p
repetenda quæ benè dicta ſunt 465. 1, f
repetundarum lex 516. 2, m
res per nomina indicare fallaciſſimum. 179. 2, p
rei cognitionem cum rationibus quàm ſolum nomen perpendere præſtat 103. 1, f
rerum diſtinctio in genera duo 353. 1, f
rerum naturam omnium mente quadam contineri 183. 2, p
rerum omnium generica diuiſio 501. 2, m
rerum formas animis noſtris eſſe ingenitas. 305. 2, f
rerum eſſentia quæ 187. 1, p
rerum duæ ſpecies 289. 2, m
reſpublica quæ recta dicenda ſit 126. 1, f
reſpublicæ totidem quot mores hominum. 363. 1, f & 364. 2, f
reſpub. ambitioſa vnde oriatur 363. 2, p
reſpub. quomodo fiat cenſu potentium. 364. 2, f
reipublicæ conſtitutionem ab eo quod vtile eſt ſæpe aberrare 89. 2, p
reipublicæ adminiſtrationes vel formæ quot 128. 2, f
reipub. prima cura quæ 268. 2, p
reipub. finis quis præcipuus 306. 2, p
reipub. quæ gubernatio optima 362. 2, m
reipub. ſtatus optimus vnde ſpectari & colligi debeat 366. 2, p
reipub. gubernandæ artem totum ſibi hominem vindicare 484. 1, p
reipub. adminiſtrationem aggredi non eſſe alienum à bono ingenio 532. 1, p
rempublicam quomodo in lib. de Legibus inſtituat Plato 305. 2, m
rerumpub. modi quinque 336. 2, f
rempub. qui adminiſtrare non poſſint. 357. 1, p
rempublic. ditiori non eſſe tradendam 363. 1, m
rerumpublicarum mutatio quomodo fiat. 363. 2, m
rerumpublicarum legitimarum quæ deterrima 229. 1, p
rerump. iniquarum quæ optima ibid.
rerumpublicarum formæ aliquot inferiores 362. 2, f & 363. 2, f
reſpiratio vnde 419. 1, p
reſpôdere intrepide & alto animo quoſnam deceat 9. 1, p
reſpondere quis recte ſciat, & interrogare. 181. 1, p
reſpondens an interrogans dicat quæ ex interrogatione & reſponſione concluduntur. 29. 2, f
reſponſionem inconſtantem indicare ignorantiam 20. 2, f
reſurrectionem mortuorum vbi vaticinetur, vel comprobet Plato 282. 2, p
retinaculi nomine quæ contineantur 103. 2, m
reuerendi qui ſint & quibus 509. 1, p
rex qui vere dici debeat 22. 1, p
rex architecto ſimilis ſit 116. 1, f
rex humani generis paſtor atque curator. ibidem.
rex virtutis exemplar eſſe debet 116. 2, p
rex ſacer eſt, & quibus intereſſe non permittatur 116. 2, m
rex, ciuilis dominus, paterfamilias an idê ſint. 117. 2, p
rex quare plurimum ad imperium adminiſtrandum poſſit 117. 2, m
rex à præcone quomodo differat 118. 1, p
rex qui ſit gubernando 228. 2, p
rex vniuerſorum qualis 219. 1, f
regis nomen cui conueniat 5. 1, m
regis intereſſe animis hominum leges condere 31. 1, m
regis officium quod 116. 2, f
regis natura qualis 129. 2, f
regis officium 127. 1, f
regi vbi tributum grande pendebatur 22. 2, p
reges apud quos populos ditiſſimi fuerint. ibidem.
regi quàm regere melius homini 25. 2, m
regem maxi. decere ſacerdotium 125. 2, f
regem quibus comparet 127. 1, f
regem ſpeculatiuæ ſciêtiæ quàm regiæ propinquio-

pinquiorem 129. 1, m
reges apud Cretenſes qui præſtantiſſimi. 31. 1, ſ
rege vero, & legitimo orbem carere 116. 2, f
reges qui omni tempore apud inferos ſcrucientur 217. 1, m
regia autoritas multis tribui non poteſt, & à quibus tribui debeat 116. 2, m
regia lex quid 31. 1, p
regiæ facultatis opus quod 153. 1, m
regię texturæ opus 131. 1, p
regiæ autoritati quid vicinum 229. 1, f
regiæ maieſtatis officia quædam 130. 2, p
regiam gubernationem optimam eſſe 363. 1, m
regius homo qui meritò nuncupandus ſit. 117. 2, m
regiam dignitatem vnam quandam ſcientiarum eſſe 126. 1, m
regius homo in qua arte conſtituendus. 123. 1, p
regnandi artem quis hominibus dederit. 229. 1, p & 247. 2, m
Rhadamanthus cuius filius & quàm præſtãs in legibus ſeruandis 31. 1, f
Rhadamanti peritia in iudicando 517. 2, p
Rhadamanthi modus iudicandi & ſceptrũ. 217. 1, ſ
Rhadamanti laus, & à quo, & ad quid eius opere vſus ſit Minos 31. 2, m
Rhadamantum iuſtiſſimum fuiſſe 429. 2, p
Rhapſodus quid 97. 2, m
Rhapſodus quid in Poetarum recitatione præſtare debeat 99. 1, m
Rhapſod. cur magneti comparetur 100. 1, p
Rhapſodi carpuntur ibidem.
Rhapſadorum vſus qualis eſſe debeat in ciuitate 485. 2, f
Rhapſadorum certamen apud Epidaurios. 99. 1, m
Rhapſodorum aliquot nomina 99. 1, ſ & 100. 1, p
rheç nomen quid ſignificet 184. 1, p
rhetor an iuſtus ſit, & Rhetorica an iuſtum doceat diſquiritur 200. 1, p
rhetor à grammatico quid differat 20. 1, p
rhetoris officium 271. 1, m
rhetores ſapientes 86. 1, ſ
rhetores deludit 300. 2, f
rhetores aliquot inſignes nominantur. 217. 2, f
rhetorum vſus quis in ciuitate 27. 2, f
rhetorum mores deprauati & ſeruiles 87. 2, f
rhetorica cuius rei peritia 200. 2, p
rhetorica ars nulla 200. 2, f
rhetorica circa quam perſuaſionem verſetur 198. 2, f
rhetorica particulæ ciuilis ſimulacrum. 200. 2, f
rhetorica iudiciariam imitatur ſcientiam. 201. 1, f
rhetorica cur cęteris artibus proponeretur à Gorgia 60. 2, f
rhetorica quarum rerum ſcientia ſit diſquiritur 197. 1, f
rhetorica pro iuſtitia tantum vtendum eſſe 217. 2, p
rhetoricæ duplex membrum 311. 1, f
rhetoricæ vſus iuxta Gorgiam 199. 2, m
rhetoricæ adulatio oſtenditur 211. 1, m
rhetoricæ vſus bonus in accuſando tantum. 205. 1, f
rhetoricæ poteſtas quanta 198. 2, f
rhetoricam perſuadere tantum, non etiam docere ibidem.
rhetoricam medicinæ ſimilem eſſe 266. 1, f
rhythmus quid 321. 1, p & 325. 1, m
rhythmus cur datus hominibus 410. 1, f
rhythmi definitio 436. 2, f & 439. 2, p
rideant effuſæ qui 237. 2, m
ridenda quæ ſint 338. 2, m
ridiculus quis 72. 1, p
riſu nimio abſtinendum, & cur 459. 1, m
riſus profuſos eſſe deuitandos 322. 1, m
robur ex multis an téperatis laboribus acquiratur 4. 1, p
robur vnde proueniat, & an idem ſit cum potentia 143. 2, p
robuſti qui nam dicendi ſint 58. 2, m
Romanis quis leges tradiderit 29. 2, f
rara omnia honoranda ſunt 156. 1, m

S

Σ Vſus apud Græcos 290. 1, f
Sacella non eſſe intra priuatos parietes habenda 506. 2, f
sacer morbus quis 420. 1, f
ſacerdotes in veteris belli narratione plurima inſeruiſſe nomina poſteris perſimilia. 424. 2, p
ſacerdotum officium quod 222. 2, f
ſacerdotum vita 404. 2, m
ſacerdotibus ad quam ſummam vſq; permittatur iudicare 518. 2, m
ſacerdotium quàm fuerit apud Aegyptios dignum 125. 2, f
ſacerdotia per ſucceſſionem tradita non eſſe mouenda, & quàm ſint diuturna 466. 2, p
ſacra præcipua à ſummis magiſtratibus inſtituta 125 2, f
ſacra cur facienda iuſſeris Plat. 483. 2, m
ſacrorum numerus apud Platonem quis. 484. 1, m
ſacrorum antiſtes 72. 1, m
ſacratiſſimum quid apud Platonem 31. 1, f
ſacrificare quid 36. 1, p
ſacrilegij lex 491. 1, m
ſagacitas quid 8. 2, m
ſagittandi artem quis hominibus dederit. 229. 1, p & 247. 2, p
ſagittario Dianam præeſſe 229. 1, p
ſal mitis laudibus extolli ad victus vtilitatem 342. 1, f
ſalis generatio 413. 2, f
Salamina Euryſacis patria 21. 2, f
Solomonis locus de funiculo triplici reddetur clarior 32. 2, f
ſalus vnde reip. petenda 520. 2, p
ſaltatio duplex 476. 1, f
ſaltationis duæ ſpecies 480. 2, m
ſalutationis formulam tractat 554. 2, m
ſalutatio quæ nam decens 165. 1, m
ſancti definitio 33. 2, m
ſanctum quid 35. 1, p
ſanctum prima iuſtitiæ pars eſt 35. 2, p
ſanctitas quænam iuſtitię pars apud Platonem 32. 2, m
ſanct. circa deorum curam verſari 35. 2, m
ſanctitas an idem quod iuſtitia 138. 1, f
ſanctitatis definitio 32. 2, m & 36. 1, p
ſanguinis cõditiones in adoleſcentia 237. 2, f
ſanguinis fons vbi 416. 1, f
ſanitas in quocunque ſit eadem ſpecie eſt. 9. 2, p
ſanitate nihil præſtantius 198. 1, p
ſanum inter & ægrum nullum medium ponit Plato 26. 2, p
ſapere quid 5. 1, p
ſapiens quis ſit 336. 1, p
ſapiens quis ſit dicendus 183. 1, p
ſapiens quod non eſt an ſit ignorans 248. 2, f
ſapiens cur bonus 178. 1, m
ſapiens & inſipiens quomodo in eodem opere diuerſæ agunt, cum tamen idem efficiãt. 285. 1, p
ſapiens ab omnibus amatur 73. 1, p
ſapientis cognomen ſoli deo conuenire. 269. 2, p
ſapientem ſolum diuitem eſſe ibidem.
ſapientem quẽ appellet Protagoras 86. 1, f
ſapientem in primis ſibijpſi ſapere oportere 64. 2, m
ſapientes qui vocandi 6. 1, m & 77. 1, m
ſapientes Protagores 86. 1, f
ſapientes Græciæ numerantur 141. 2, m
ſapientes multos in cerebri vertiginem incidiſſe 187. 1, m
ſapientes priſci cur à ciuilibus actionibus abſtinuerit 64. 1, m
ſapientes aliorum duces 73. 1, p
ſapientum de rebus ſententia 82. 1, f
ſapientia vera quæ 88. 2, f
ſapientia diuina quis dignus 25. 2, f
ſapientia omnium rerum pulcherrima. 233. 2, m
ſapientia duplex 5. 2, p
ſapientia felices efficit 150. 1, m
ſapientia nunquam aberrat, neque fallitur. ibidem.
ſapientia quid in anima faciat 8. 2, f
ſapientia imperandi multiplex 6. 2, p
ſapientia vera imperandi hominibus quæ. 6. 2, m
ſapiẽtia à Prometheo furto ſublata 136. 1, m
ſapientia in qua parte ciuitatis locanda. 332. 1, f
ſapientia animæ virtus 25. 1, m
ſapientia res fluentes & attingit & aſſequitur 284. 2, m
ſapientię ſtudium quod potiſſi. 254. 1, f
ſapientiæ gratia cuilibet ſeruiendũ 150. 2, m
ſapientiæ definitio & quomodo ab hominibus habeatur 8. 2, f
ſapientię nomen multis facultatibus aliquo modo concedi 6. 2, p
ſapientiæ nomine facultas quæ appellanda ſit 526. 1, m
ſapiẽtiæ Lacedæmoniæ ſtudioſi qui 141. 2, m
ſapientiæ primitiæ cui templo dedicatæ. ibidem.
ſapientię meditatione quid aſſequamur. 281. 2, ſ
ſapientiæ & ignorantiæ medium quod. 248. 2, ſ
ſapientiam ne excogitare quidem poſſe deformem 62. 2, m
ſapientiam veram eſſe cogitationem 87. 1, p
ſapientiam eiuſdem qui nanciſcantur 5. 2, m
ſapientiam non tam humanis ſtudijs comparari quàm purgatis moribus diuinitus infundi 147. 1, m
ſapientiam duobus modis definire ſolet Socrates 138. 2, f
ſapientiam optimum eſſe nummũ 286. 2, f
ſapientiam non niſi adiuuante deo diſci poſſe 523. 2, f
ſapientiam nemini inuidere 2, 1, p
ſapientiam non eſſe ſummum bonum. 51. 1, m
ſapientiam ſecundũ ſe eſſe oportere 66. 2, m
ſapientiam magis quam voluptatem boni participem eſſe 61. 1, f
ſapientiam humanam nihili pendendam. 272. 2, p
ſapientiam vnam quandam eſſe ſuper animam hominis 236. 1, f
ſapientiam vim ſuam nunquam amittere. 356. 2, f
ſaporum generatio 415. 1, m
Sappho melancholica fuit 232. 1, f
Sapphonis muſa quæ 99. 1, p
Sapphus pulchra ſcripta 357. 1, m
ſatietatis tædium tollendum 470. 2, p
Saturnus quid apud Platonem ſignificet. 196. 1, f
Saturni malignitatem ſæpe à Ioue coerceri. 228. 2, f
Saturni nomen quot ſignificet 178. 1, p
Saturni ætas 121. 1, p
Saturni lex quæ nam ab Orpheo, & Platone dicatur 29. 2, m
Saturni ſtella tardior omnibus 528. 1, p
Saturno filios qui imolauerint 30. 1, f

Saturnum

Saturnium modo Iouem, modo Venerem vocari 221. 1, p
Saturnia prouidentia in quot diſtribuatur officia 196. 1, f
ſcabioſus an beatus putandus ſit 209. 1, p
ſcabioſi in fricando volup. qualis 57. 2, f
ſceptrum Iouis quomodo exponat Plato apud Heſiodum 31. 2, f
ſcientia quid 78. 2, f
ſcientia ne ſit vera & falſa 198. 2, m
ſciēna à recta opinione quid differat 16. 1, p
ſcientia vbi ſit 78. 1, p
ſcientia quantum poſſit ad felicitatem conſequendam 147. 1, p
ſcientia omnis praua abijcie, & vtilis capiat 215. 1, p
ſcientia dominum verorū quanti ſit facienda 176. 2, f
ſcientia in omni actione hominibus quid præſtet 247. 2, m
ſcientia qua in re quærenda ſit 91. 2, m
ſcientia ne vlla ſit quæ ſuipſius ſcientia ſit. 166. 1, m
ſcientia nihil potentius eſſe 145. 1, m
ſcientia boni & mali ad quid conferat 168. 2, p
ſcientia nulla ſtionā quæ facere tantum vel vero non docet 152. 1, f
ſcientiā ab hominibus quomodo acquiratur 8. 2, f
ſcientia de quibus habeatur 5. 2, p
ſcientia an idem ſit cum opinione vera & iudicio 95. 2, m
ſcientiæ officium quod 8. 2, f
ſcientiæ triplex actio 216. 1, f
ſcientiæ eiuſdem eſſe præſentia & præterita & futura intelligere 169. 1, m
ſcientię partem quam Arithmetra, quam Geometra, quam Architectus, & quam faber occupet 116. 1, m
ſcientiæ diuinæ præſtantia quanta 361. 1, p
ſcientiæ definitio 98. 2, p
ſcientiam veram nullius rei non niſi à corpore ſeparati acquirere poſſumus 286. 1, m
ſcientiam vnam eſſe totam, & duas habere ſpecies 117. 2, p
ſcientiam circa aliud eſſe, & circa aliud opinionem 345. 1, p
ſcien. & ſenſum nunquam idem eſſe 91. 2, m
ſcientiam eſſe ſenſum 84. 2, p & 76. 2, f
ſcientiam non eſſe ſenſum 78. 2, m
ſcientiam in paſſionibus nequaquam ineſſe. 91. 2, p
ſcientiam cōſenſum qui iudicaueriat 76. 1, f
ſcientiam ſeorſim à virtute morali non ſapientiam, ſed caliditatem appellandam eſſe 301. 1, m & 304. 2, p
ſcientiam humanam in negatione falſi potius quàm in veri affirmatione conſiſtere. 306. 1, p
ſcientiam noſtram reminiſcentiam eſſe. 288. 1, p
ſcientiam habere quid 94. 2, m
ſcientiam habere aliud eſt quàm vti, & poſſidere ibidem.
ſcientiam eſſe virtutem quomodo ſuſpicari poſſimus 13. 2, m
ſcientiam in actione ciuili principatum non tenere 16. 2, p
ſcientiam accipere an idem quod noſſe. 98. 1, p
ſcientiam natura hominibus nequaquam ineſſe 26. 2, p
ſcentiam eſſe in quadā mediocritate 50. 1, f
ſcientiam optimum eſſe contra omnia vitia cuſtodem 363. 1, p
ſcientiam in omnium virtutum definitionem ingredi 247. 1, m
ſcientiarum puritas 60. 1, m
ſcientiarum poſſeſſio quando prodeſſe, & quando obeſſe dicatur 27. 2, f
ſcientias omnes quę verſantur in ſpeculando theologiæ ſubijcit 147. 2, p
ſcientias multas eſſe, & differentes ac inter ſe contrarias 49. 2, p
ſcientias omnes duabus contineri ſpeciebus 117. 2, p
ſcientias inter ſe differentes eſſe. 61. 2, m
ſcire quid 94. 2, f & 287. 2, m
ſcire multa aliquando malum fuiſſe quibuſdam 28. 1, p
ſcire per genus diſcernere quid 111. 2, f
ſcire male, impoſſibile eſſe 28. 2, m
ſcire an poſſit vnus omnia 206. 2, m
ſcire omnia an præſtet 170. 2, p
ſciri quæ poſſint, aut non poſſint 95. 2, m
ſciendi analyticus ordo 3. 2, f
ſciens qua coniectura optimè dignoſcatur. 21. 1, f
ſciens an poſſit reddere rationem eorum quæ ſcit 289. 2, m
ſcientijs nemo offenditur qui primas callet. 61. 2, f
ſcientis ſermo viuens & animatus quantum ab eiuſdem ſcriptis diſtet 268. 1, f
ſcienter quomodo reſpondere deceat. 9. 1, p
Scipionem Ioue magiſtro adijſſe republicam 356. 1, m
ὀλιγώρης καὶ ὀλιγωρητὴς quid differant. 192. 1, f
Scopæ Creuntis filius 140. 2, p
ſcorpium Martem preſſe 229. 1, p
ſcribendi decor 268 1, f
ſcriptura pict. admodum ſimilis ibidem.
ſcriptor quare laudandus 257. 2, p
ſcriptores, immortales in ciuitate qui habiti ſint 263. 2, f
ſcythis quis leges tradiderit 29. 2, f
ſcythę non minus fugiendo quam inſequendo pugnant 172. 2, f
ſcythæ quomodo vino vtantur 432. 2, m
ſcythæ ex capitibus deauratis bibunt 155. 2, m
ſcytharum ingenium quale 334. 1, f
ſeditio quid 105. 2, p
ſeditio à bello quid differat 343. 1, f
ſeditiones tam ex nimia copia, quam ex inopia oriri 329. 1, f & 330. 2, f
σελήνη quid ſignificet 185. 2, f
ſemen hominem laceſſit ad ſobolem procreandam 234. 2, p
Semideorum cœtus 277. 2, p
ſeminaria naturæ apud Phyſicum quæ. 292. 1, f
ſempiternum haud facile erit quod ex pluribus conſtitutum eſt 384. 1, m
ſenatorum maiorem partem in priuatis rebus verſari debere 466. 1, f
ſenectus in homine quid & vnde 419. 1, f
ſenectutis commoda & incommoda 307. 1, p
ſenium non dedecet diſcere 175. 2, f
ſeniores quomodo ſe accommodare debeāt iuniorum muſicę 436. 1, f
ſeniores ſapientiores quoque eſſe debere. 87. 2, p
ſeniores cur prudentes 409. 2, f
ſeniores cur ardentius amauerit Socrates. 131. 2, p
ſeniorum intereſſe autoritatem regiam tribuere 116. 2, m
ſeniorum de ſpectaculis iudicium 438. 1, p
ſenioribus imperium deberi 328. 1, p
ſenes bis pueri 454 2, m
ſeni mortem non eſſe valde formidandam. 278. 1, m
ſenem non decere dare operam philoſophiæ iuxta Calliclem 206. 2, m
ſenes in naturam regredi pueri 120 2, m
ſenes impudici iuuenes faciunt impudentiſſimos 458. 1, f
ſenum virorum leuis faſcinatio eſt 238. 1, m
ſenum ſermones audiendi 306. 2, f

ſenum veneratio 497. 1,
ſenum corpora quomodo molliantur. 441. 1, m
ſenibus quanta debeatur à iunioribus reuerentia 342. 1, p
ſenibus cur largius bibere concedatur. 440. 2, p
ſenium ab externis cauſis 406. 2, p
ſermonia vades qui 96. 1, m
ſenſibile genus 83. 1, f
ſenſibilia quæ nam intelligentiam excitent. 355. 1, f
ſenſus puerorum primus quis 436. 2, p
ſenſus ne aliquis ſit, qui ſeipſum externaque ſenſus percipiat 166. 1, p
ſenſus à ratione quid differat 376. 1, m
ſenſus omnis organa eſſe corporis 91. 1, m
ſenſum inter & ſenſibile quod nam mediū. 352. 2, f
ſenſum non poſſe veritatem percipere rei. 100. 1, p
ſenſum non eſſe ſcientiam 98. 1, p
ſenſu non omnia prius percipi quàm in intellectu ſint 124. 2, m
ſenſu nihil quicquam ſyncere capi poſſe. 285. 2, m
ſenſuum nomina 83. 1, f
ſenſuum fallax iudicium 290. 2, f
ſenſuum deceptio vnde 84. 1, f
ſententiæ quomodo probandæ 87. 1, f
ſepulchra morientium in bello ſeruanda & colenda eſſe 343. 1, p
ſepulchrorum locus quis 519. 2, f
ſeriphio quid reſponderit Themiſtocles. 307. 1, m
ſermo animæ quis 92. 2, p
ſermones qui Rhetoricæ ſubijciantur. 197. 1, f
ſerui ne virtutis auiditate ſemper honeſtum eſſe 244. 1, f
ſeruitus quæ commendabilis ibidem.
ſeruitus quæ moderata, & quæ immoderata. 532. 2, m & 545. 1, p
ſeruitus quomodo conferat ei qui dominari debet 467. 2, f
ſeruitutes ruſticanæ quæ 487. 2, f
ſeruitium graue 72. 2, p
ſeruorum leges quædam 508. 1, m
ſeruorum qualis habenda cura 472. 1, p
ſeruis dimidiū mentis auferri à Ioue 470. 2, f
ſeruos & dominos, amicos nunquam futuros 465. 2, f
ſeruos ſine contumelia caſtigandos eſſe. 475. 2, f
ſexquialtera proportio 397. 2, m
ſexus tres 223. 2, m
ſi lupus ſit autori, Prouerb. 267. 2, p
ſi non vt volumus, vt poſſumus, Prouerbium 69. 2, p
ſybilla quo cognomine appellari debeat. 6. 2, f
ſybillę Diotimæ ſecretum diſcipulis à Socrate reuelatum 63. 2, f
ſiciliæ qui leges dederit 381. 1, f
ſiculorum luxus damnatur 326. 2, m
ſiculis quis leges tradiderit 29. 2, f
ſidonij fabula 439. 1, f
ſilentium dulce eſſe poſt ambages 423. 2, p
ſimiles quiſq; ſibi quærit 130. 2, f
ſimile non neceſſario ſimili amicum 74. 1, p
ſimile ſimili adhæret 470. 1, p
ſimile ſimili natura cognati 140. 1, m
ſimile à ſimili prouocatur 331, 2. m
ſimili ſimile gaudet, Prouer. 247. 1, p
ſimilia ſimilibus conſeruari 222. 2, p
ſimilitudinis & diſſimilitudinis ſpecies. 37. 2, m

SIMILITVDINES.

Calceos commutare 93. 2, m
ſperula tranſuerſo intueri ibidem.
ſagittarij imperiti more aberrare à ſcopo ibidem.

aqua quàm ſit alta ipſamet oſtendet 95. 2, p
cani manſuetiſſimo lupus ferus 106. 1, m
pugna Gigantum 110. 1, p
ſtatuariorum emblemata morantur opus. 122. 1, m
Orphei more aliquem voce demulcere. 134. 2, p
ſedentibus ſubſellia ſubtrahere 149. 2, f
Medeæ Colchidi ſe dedere 151. 2, p
Artem ſuam velut in Care quodam periclitari ibidem.
Merſiæ pellis in vtrem verſa ibidem.
Croouses 152. 1, p
Fallere preſtigijs Protei ſophiſti Aegiptij more 152. 1, f
Apronum inſtar contra ictum niti 153. 2, f
Indignari non ſecus atq; Poeta aduerſus ineptum Hiſtrionem 164. 2, m
Palladiæ legis quaſi prælodium quoddam præcinere 188. 1, p
Tragicorum more ad deos confugere. 190. 1, p
Reſpondere more eorum qui decreta conſcribunt in populo 197. 2, f
ſufficieos vates quemadmodum qui male ſciunt literas 259. 2, p
delinquere apud deos ſecundum Ibycum & apud homines gloriam conſequi ibid.
reflecti eo vnde venerit, veluti aer, aut Echo à leuibus ſolidisque repulſa corporibus 263. 1, p
pugnare tanquam in nocte 271. 1, m
omnia tanquam in Euripo ſurſum deorſumq; iactare 262. 2, f
Soli quando ſomus ſi nudatum fermè ſaltare me iuberes ubi obſequerer 301. 2, f
Carminibus quaſi ſerpens deliniens 314. 2, f
otium quemadmodum in fabulis agentes. 319. 1, p
tertium Olympicorum ritu Ioui Olympio & ſeruatori tribuere 373. 1, m
currendo Boream Thracium ſuperare. 438. 2, m
Simmias Thebanus 259. 2, p
Simonidis carmen contra Pittaci ſententiam declaratur 341. 2, f
Simonidis dicta quædam 140. 2, m
Simonidem Chium quis amplius muneribus apud ſe diu retinuerit 2. 1, m
Simplicia animo & corpori prodeſſe 321, 1, f & 326. 1, p
Simulacrum nullum magis patre adorandum 512. 2, p
ſimulacra cerea deſpicienda eſſe 512. 2, f
ſimulacra dæmonum machinatione producta 115. 1, m
ſimulacra rerum verarum eſſe quæ in materia fiunt 411. 1, p
ſimulacrorum magiſtra quę 153. 2, f
ſingultum quæ tollant 244. 2, p
Sirenes nouem deo canentes 99. 1, p
Sitire non eſſe corpus, ſed exhauſtum eſſe. 54. 2, f
Sinceritas in animo ſita 532. 2, f
Σύνεσις quid 186. 1, m
Socrates vehemens in diſputando, & idcirco admiratione dignus 38. 1, p
Socrates viros legitimos tantum docet. 147. 2, m
Socrates per Iunonem iurat 82. 2, f
Socr. obuolutus ob pudorem dicit 258. 1. m
Socrates cui gratias requirat 83. 1, m
Socr. contemnebatur a ſophiſtis 70. 1, m
Socr. quod præmium ſibi à patria de qua ſe benemeritum dicit, petat 276. 1, f
Socrates qua ratione ad defenſionem ſui deſcenderit 276. 2, p
Socrates victoriam in Potidea acquiſitam Alcibiadi ſponte conceſſit 237. 1, f
Socrates quã ſtrenuus fuerit in rebus agendis ibidem.
Socrates ob quam ſapientiam male audiret apud populum Athenien. 271. 2, f
Socrates à Diotima fatidica artem amatoriam didicit 131. 2, p
Socrates filius obſtetricis 98. 1, p
Socrates quò diſputantem ſecum deducere conſueuerit 168. 2, f
Socrates quomodo calumniatoribus ſuis reſpondeat 215. 2, f
Socratis familiares parturientibus ſimiles. 82. 1, p
Socrates negat ſe ſapientem eſſe 81. 2, f
Socrates iurat per Zethum 207. 2, m
Socrates per canem iurabat 68. 2, m
Socrates aliàs reſtitit magiſtratus cum ciuitas ſub populi libertate conſtituta eſſet. 275. 1, m
Socrates cur longò tempore fuerit in carcere poſt peractum iudicium capitis 283. 2. m
Socrat. quot filios habuerit 275. 2, f
Socrates annos ſeptuaginta natus & plures nondum forum attigerat 271. 1, p
Socrates cum careret argẽto, quomodo gratiam rependebat 309. 1, m
Socrates nullius unquam præceptor fuit omnibus, tamen, interrogantibus reſpondit. 275. 1, f
Socrates qualis vir fuerit 253. 2, f
Socr. in caſtris obediens ſoli 274. 1, m
Socr. quomodo aſpicere conſueuerit 300. 1, f
Socrates libenter redargui ſe patiebatur. 199. 2, p
Socrates in quibus artib⁹ moderatus 80. 2, p
Socrates à quo edoctus fuerit artem amandi 229. 1, f
Socra. cur ſophiſta appellatus ſit 237. 2, p
Socrates ante venenum corpus cur lauerit 299. 2, m
Socrates amicis quid poſtremo mandauerit ibidem.
Socrates quõ ſepelire voluerit 299. 2, f
Socrates cur in ſenatu riſum excitarit 203. 2, p
Socrates mundanum ſe dicebat 237. 2, m
Socrates qua de re accuſatus fuerit 32. 2, p
Socrates ſpectaculi gratia non niſi ſemel vrbem egreſſus 280. 2, m
Socrates in amore verecundus 237. 2, p
Socrates ad viros bonos ſe iturum ſperabat 285. 1, m
Socrates forenſium negligens 206. 2, m
Socrates Aeſopi fabulam ſuis carminibus inſeruit 284. 1, f
Socrates in carcere poemata cur ſcripſeſit ibidem.
Socrates quos contempſerit 237. 1, f
Socrates quàm reuerenter de deorum numinibus locutus ſit 49. 1, m
Socrates quomodo filios ſuos iam moriturus commendauerit 277. 2, f
Socrates quid primum in diſputando proponeret 65. 2, m
Socrates quid ſcire profiteretur 7. 2, m
Socrates cui ſimiles eſſe dicatur ab Alcibiade 352. 1, f
Socratis diſputandi ratio inſueta 80. 2, m
Socratis mos fuit ludere in crines Phæd. 292. 2, p
Socr. celebritas 170. 1, p
Socratis præceptor quis 15. 2, f
Socratis memoria quàm dulcis fuerit familiaribus eius 283. 2, f
Socratis ſermones viles & contemptibiles videbantur 254. 1, m
Socratis commendatio 172. 1, p
Socratis mores quales 159. 2, f
Socrates in diſputando Proteo comparatur. 36. 1, f
Socratis oratio ad deos 26. 1, p
Socratis familiares pecunia illum liberare voluerunt 278. 2, m
Socratis auditores 275. 2, m
Socra. effigies amori ſimilis 237. 1, m
Socratis vis quanta vel ex præſentia, vel ex aſpectu 8. 1, f
Socratis parentes qui 237. 1, f
Socratis integritas quanta 252. 2, m
Socratis artificium in diſputãdo Dedali operibus ſimile 36. 1, m
Socratis cupiditas maxima 73. 1, m
Socratis breuiloquentia 140. 1, m
Socratis frequens ſententia de omni virtute & bonitate 173. 2, m
Socratis vehementia in loquendo & facundia 237. 1, f
Socratis admiratio 84. 2, m
Socratis diſcipulos nihil diſcere noui, quod in ſe prius non habeant 81. 2, f
Socrates Phænaretæ filius 24. 2, m
Socrates vitam Chriſtianæ vitæ imaginem quandam aut ſaltem vmbram eſſe 281. 2, p
Socratis arti obſtetricis ſimilis 81. 2, m
Socratis quibus pluſimum conſuetudo profuerit 240. 2, f
Socratis præſentia quantam apud multos vim haberet 8. 1, f
Socratis ſomnium 278. 1, p
Socratis magna pietas 71. 1, f
Socratis ſapientiam in agendo conſiſtere. 427. 2, p
Socratis acris defenſio pro Protagora aduerſum ſe 93. 1, p
Socratis mos alicubi conſiſtere, & corpus exercere 241. 2, f
Socr. de coronis interpretatio 29. 2, p
Socratis facies 80. 1, m
Socratis munus à deo datum primo aſpectu agnoſcere amatores 71. 2, m
Socratis frequens ironia ad quid conducat. 147. 2, f
Socrati quæ à Callicle obijciuntur 223. 1, p
Socrati qui infenſi fuerint 237. 2, m
Socrati quę obiecta fuerint 271. 1, m
Socrati quid veritas pepererit 270. 1, f
Socratem ſe ignauiſſimum appellare in perſona Protagoræ 86. 1, p
Socr. hiſtoriæ ſtudioſum fuiſſe 294. 2, p
Socratem purgandarum animarum gratia à deo miſſum fuiſſe 231. 1, p
Socratem iniurium in ſermone 86. 2, p
ſocratem in calamitatibus ſui ſimilem ſemper fuiſſe 278. 1, m
ſocratem melancholicum iudicauit Ariſtoteles 232. 1, m
ſocratem à deo datum ciuitati Athenienſium 274. 2, f
ſocratem nullo functum munere publico in patria ſua præterquam quod ad conſilium electus eſſet 275. 1, m
ſocratem non dubitaſſe de animarum immortalitate 270. 2, p
ſocratem impremeditatum habuiſſe Apologiam ſuam 270. 2, f
ſocr. pro Protagora certaſſe fortiter 86. 2, m
ſocratem filium fuiſſe Phænaretæ obſtetricis 81. 2, p
ſocratem fuiſſe verum amatorem cupidini ſimilem 237. 1, p
ſocraticus modus docendi à contrarijs reſutatis 70. 2, p
ſocraticus mos in omnibus dialogis obſeruandus 147. 2, m
ſolertia quid 164. 1, p
ſol vt intercedat inter viſum & viſibile. 352. 2, f
ſol ijs quæ videntur quid conferat 353. 1, m
ſol triplex 178. 2, p
ſolis imago in aqua contemplari citra viſus periculum poteſt 295. 2, p
ſolis etymologia iuxtà Græcam linguam. 185. 2, f
ſolis virtus qualis & quanta 63. 2, f
ſolis corpus lyra Appollinis 99. 1, p
ſolis nerui qui ibidem.

ſolis

ſolis lumen ſola repercuſſione comburere. 393. 2, f
ſolem ſolum iuſtum eſſe 186. 2, m
ſolidum nihil ſine terra 406. 1, f
ſolem in ſecundo à terra circulo poſitum eſſe 408. 1, p
ſolem & Lunam magnos appellat deos. 485. 1, m
ſolem eſſe boni filium 352. 2, m
ſolon cur honoretur apud Athenié. 250. 1, f
ſolo Athenienſis 141. 2, m
ſolon quibus leges tradiderit & in quem earundem inuentionem retulerit 59. 2, f
ſolonis præceptum 172. 1, p
ſolonis præſtantia in carmine 404. 1, p
ſolonis dictum 4. 1, p & 454 2, p
σῶμα à Græcis cur corpus nominetur 183. 2, p
ſomniantium conditio 76. 2, m
ſomnium Agamemnonis deridet 350. 2, m
ſomnium per cornu vel per ebur emergens. 167. 2, p
ſomnus meridianus maximè deuitari debet 264. 1, m
ſomno quantum indulgendum 479. 1, m
σοφία quid 186. 2, p
ſophiſta quid 102. 1, m
ſophiſta quis dicendus 63. 1, m
ſophiſta quæ promittat docere 135. 1, f
ſophiſta aliter quàm philoſ. latitat 112. 1, p
ſophiſta in quibus contradicere doceat. 106. 2, m
ſophiſta opinatricem pro vera ſcientia poſſidet 106. 2, f
ſophiſta eſt philoſophus 102. 2, p
ſophiſta vnde ſic dictus 115. 2, f
ſophiſtæ proprium 86. 1, f
ſophiſtæ opinionis amore philoſophiam affectant 131. 2, p
ſophiſtę diſciplinarum quaſi caupones & mercatores ibidem.
ſoph. quàm noxij ingenuis animis ibid.
ſophiſtæ quantum argenti lucrarentur. 64. 1, f
ſophiſta multiplex 115. 2, f
ſophiſtæ ſecũda & tertia definitio 104. 1, m
Quarta. 105. 1, p
ſophiſtæ vltima definitio 115. 2, f
ſophiſtæ ſex formæ & totidem definitiones. 106. 1, f
ſophiſtę profeſſio quæ 224. 1, p
ſophiſtę cognomentum ingratum Græcis. 133. 2, f
ſophiſtæ qui viguerunt tempore Platonis. 7 2, m
ſophiſtę diuini 85. 1, p
ſophiſtarum laudes 64. 1, f
ſophiſtarum vitia quæ 157. 1, m
ſophiſtarum argutiæ quomodo diſſoluendę. 147. 1, p
ſophiſtarum confutatio 78. 2, p
ſophiſtarum auarum ingenium 146. 2, p
ſophiſtarum improbus error 215. 2, p
ſophiſtarum mos in diſputando 199. 1, f
ſophiſtis quid non concedendum 215. 2, p
ſophiſtas deteriores eſſe ijs quos ipſi docere profitentur 14. 2, m
ſophiſtas ad bonam frugem reuocari non poſſe 147. 1, f
ſophiſtica Legalem imitatur ſcientiam. 201. 1, m
ſophiſtica ars præclariſſima ibidem.
ſophiſticam artem antiquam eſſe quam aliarum artium ſpecie diſſimularunt præſtantiſſimi viri 135. 1, p
ſophiſticæ artis definitio 104. 2, m
Sophiſticarum captiunculàrum exempla multa 153. 1, f
ſophos ſolus deus 101. 1, p
ſophoclis per bellum reſponſum 307. 1, p
ſophroniſcus Socratis pater 24. 2, m
σωφροσύνη 186. 2, p
ſorte præſenti pro viribus bene vti 210. 1, f
ſpecies quomodo conſiderandæ 57. 1, f
ſpecies corporalis in materia quid 389. 2, m
ſpecies à parte quomodo differat 118. 2, m
ſpeciei vnius naturalis vnam tantum eſſe ideam 376. 1, m
ſpeciem tunc ignoramus cum ſcientiæ ipſius minime participes ſimus 39. 1, m
ſpeciebus ſingulis quis præſideat 387. 2, p
ſpectacula dolores mixtos voluptatibus gignunt 58. 2, f
ſpectacula quando exclamare cœperint. 449. 1, m
ſpeculum ad imagines ſuſcipiendas quinque modis parari 457. 1, m
ſpeculi natura 237. 1, m
ſpeculationem in ſapientia conſiſtere 522. 2, m
ſpecus Platonis 355. 1, f
ſpecus ſimilitudo declaratur 356. 2, p
ſperchius flumen 325. 2, m
ſpes mala vnde deſcendat 422. 1, p
ſpes optima nutrix ſenectutis 307. 2, p
ſphæræ mundi duodecim 259. 2, m
ſphęrę mobilis proprius motus quis 393. 2, m
ſphæræ maioris concaua ſuperficies minoris ſphæræ locus eſt naturalis 222. 1, p
ſphærarum cœleſtium nouem animæ quæ. 99. 1, p
σφίγγα non φίγγα dicere debemus 187. 1, m
ſpiritus cur per oculos maximè emicat. 238. 1, p
ſpiritus ab Dionyſio Areopagita principatus appellari 5. 2, f
ſpiritus animæ currus 232. 1, f
ſpiritibus humanis quid conueniat maximè 232. 1, m
Statua Delphica 155. 1, p
ſtatuis quibuſdam ordine certò compoſitis dæmones includi 177. 1, p
ſtatus tertius præter mœrentis & gaudentis affectum 54. 2, p
ſtatum & motum ſibi inuicem maximè aduerſari 112. 1, p
ſtella quæ æqualiter fertur cum ſole quæ. 482. 1, m
ſtellę vbi ſemper fermè clare cernantur. 528. 1, p
ſtellarum vires in nos quantæ 463. 1, f
ſtellarum motatio in quibus volutionibus contingit 120. 2, f
Stephanus Thucydidis filius 15. 1, m
ſtereometria dimenſionibus addit pondera. 355. 1, m
ſterilibus abſtinendum 486. 2, f
ſternutatio tollit ſingultum 244. 2, p
ſternutatio commodum quantum corpori afferat 245. 1, f
ſteſichorus cęcitatis cauſam noſcens palinodiam cecinit 259. 2, f
ſteſichori ſententia 374. 1, p
ſteſileus gladiator cur ridicul. 170. 2, f
ſteſimbrotus. Thaſius rhapſod. 99. 1, f
ſtramenta quis primus elaborauerit 836. 1, f
ſtudia hominum in tribus ponẽda 462. 1, m
ſtudia quæ remorentur 361. 2, m
ſtudia quæ hominem ad mentem reuocent. 17. 1, p
ſtultorum infinita gens 145. 2, p
ſtupeſcit noua & pulchra Soc. 3. 2, f
ſtygius fluuius cuius ſit coloris, & quò deueniat 299. 1, f
ſtyx 283. 1, m
ſubdeclarationes quis primus inuenerit. 266. 1, p
ſubintelligendum nihil eſſe in diſputando. 198. 2, m
ſumptus nimius in ciuitate quantum obſit legibus 537. 1, f
ſuperorum indignationem timendam 490. 2, p
ſupellectilia quæ communiter dicuntur, vno nomine appellari debent 103. 2, p
ſupplicationes diuinæ probantur 387. 2, f
ſupplicio vltimo qui afficiendi 493. 1, f
ſupplicem nemo impune lædit 458. 2, m
ſupplicibus condonandum eſſe ibidem.
ſupercilia quanta eſſe debeant 127. 1, f
ſupergredi caueam vallumque, Prou. 186. 2, f
ſus Crommyonia 174. 1, f
ſuis qui neſcit vti, neſcit & alienis 175. 2, f
ſurſum & deorſum quid 414. 1, f
ſyderibus ineſſe ſenſum 500. 1, m
ſyllabarum genus nomen eſſe 96 1, p
ſyllabas definitionem & rationem habere. ibidem.
συμφορὰ vnde dicta 193. 1, p
συμφέρον quid ſit 187 2, f
ſyre dei nomen eſt & apud quos 177. 1, p
ſyracuſanus apparatus damnatur 326. 1, m
ſyriam aptiſſimam eſſe ſtellarum contemplationi 517. 2, f

T

TActum terræ adſcribendum 225. 2, p
Ταλάνταται 185. 2, p
tales nos eſſe debere, quales videri volumus 536. 1, p
talos cur greus nominatus ſit, & quod eius officium apud Minoem fuerit 31. 2, f
Talorum iactum vocat humanam vitam. 382. 2, p
Talorum ludos quis inuenerit 268 1, p
Tanagræ pugna facta pro libertate Bœotiorum 303. 1, f
tangendi cupidinem amoris non eſſe partem 220. 2, p
Tantali etymologia 185. 1, f
tardi ad percipiendum qui 94. 1, p
tardiores venire post feſtum, Prou. 196. 2, m
Tartarus impiorum carcer 216. 2, p
Tartarus 283. 1, m
Tartarum quid poetę appellent 298. 2, f
Tauree palæſtra ex oppoſito regij templi fuit 162. 1, f
Tanto Venerem præeſſe 219. 1, p
Telephus apud Aeſchylum quid 297. 2, f
Temenus Argorum Rex 445. 1, p
temperans qui ſit 335. 2, f
temperantia quo pacto ſit vtilis 167. 1, m
temperantia circa quid potiſſimum verſetur 161. 2, p
temperantia an ſit ſcientia, & quod nã eius opus ſit 165. 1, m
temperantia nihil difficilius vel definiri, vel comparari 161. 1, m
temperantiæ definitio 163. 2, f & 164. 1, p
temperantię fundamentum quod, & vis qualis 132. 1, f
temperantiam virtutum omnium ſaluberrimam 161. 1, f
temperantiam homines quomodo aſſequãtur 8. 2, m
temperantiam ſemper cum fortitudine miſcet Plato 321. 1, f & 325. 1, f
temperantiam ſimul & diuitias in ciuitate honorare eſt impoſſibile 366. 1, p
temperatus qui dicendus 435. 1, m
temperatus ſolus dei amicus dicitur 455. 1, p
temperato medicina ſuperuacanea eſt 319. 1, p
temperatum quod eſt, & pulchrum eſſe debet 164. 1, p
temperati ne an intemperati vita ſit beatior 208. 2, f
temperatos non eſſe qui corporeæ voluptatis gratia à voluptatibus abſtinent 161. 1, p
templum regium 165. 1, f
templi Neptuni latitudo, longitudo & altitudo 416. 1, m
temporis genitura 407. 2, m
temporis præteriti notæ quę 41. 1, m
tempore quæ participant cum ipſo ætatem agunt ibidem.

empo-

temporum diſtinctionem in menſes & annos eſſe in ciuitate neceſſariam 479. 2, p
temulentus etiam bis puer 434. 2, m
tentandi ars Socratica 65. 2, p
terminus eſt quicquid cõprehendit 42. 1, m
terpandri inſtrumentorum quod 395. 2, f
Terpſichore Iouis vox cur dicatur 99. 1, p
terra cur fœmina appellata ſit 302. 1, m
terra ab igne quomodo differat 392. 2, m
terra quomodo à quibus ſoluatur aut penetretur 414. 1, p
terræ pondus iners, Prouer. 88. 2, f
terræ faciem in duodecim diuidit plagas. 283. 1, p
terræ ſuperficiem nos nequaquam habitare. 298. 1, m
terræ cœliq; filij qui 408. 2, m
tertium Seruatori. Prouerb. 165. 2, f
terram ſub cœlo quidam ſtabilem faciunt. 295. 1, f
terram fertiliſſimam eſſe poſt aquarum illuuiones 301 1, p
terram puram in puro iacere cœlo 298. 1, f
terram antiquiſſimam eſſe deorum qui intra cœlum ſunt 408. 1, f
terram diei noctiſque effectricem eſſe voluit deus ibidem.
terram quomodo mulier imitatus 302. 1, m
terram non eſſe talem qualem multi ſcribunt 298. 1, p
terrigenarum fabula 328. 2, m
terror an idem quod timor ſit 145. 2, p
terribilia quæ arbitremur 174. 2, m
teſtamentorum leges 510. 1, f
teſtium falſorum lex 513. 2, m
tetrachordum quis inuenerit 395. 2, f
Tetragrammaton nomen 176. 2, f
textor quid à veſtiario differat 122. 2, f
textrinam quis homines docuerit 247. 2, p
Thalia lunæ vox cur dicta 99. 1, p
Thales Mileſius 141. 2, p
Thaletis caſum quàm facetè ancilla carpſerit 88. 1, m
Θαλλῶν 187. 1, p
Thamiræ opera 100. 1, p
Thamus totius Aegypti Rex 268. 1. p
Theætetus adoleſcens 80. 1, p
Theæteti proles 84. 2, m
Theages iuſtus & fortis in Rep. eius à Socrate factus eſt 240. 2, f
Thebanis quis leges denegauerit 29. 2, m
Thebæ Aegypti 268. 1, p
Θέλω quid 187. 1, p
Thearion piſtor 215. 1, m
themis quid ſignificet apud Platonem 507. 2, f
Themiſtoclis cõſilio quæ Athenis facta ſint. 199. 1, p
Themiſtocles Cleophanti pater vir bonus, & bonus virtutis ſuæ præceptor fuit 15. 1, p
Themiſtoclis pulchrum reſpõſum 307. 1, m
Themiſtoclem non tanquam tyrannum imperaſſe 7. 1, m
Themiſtoclem qui damnauerint 214. 2, f
Theodorus Samius ſtatuarius 100. 1, p
Theodorus quidam inter oratores adſcribitur 85. 2, m
Theognidis præcepta 15. 2, m
Θεοὶ quare dei vocati ſint 182. 2, f
Theologi ſummi qui fuerint inter philoſophos 3. 5. 1, p
Theologi in tres diuiſi ſectas 169. 1, f
Theologi veteres amoris nomen deo attribuerunt 219. 1, p
Theon Smyrnæus Mathematicæ Platonicæ profeſſor 363. 1, p
Theophraſti de Platone dictum pulchrum. 390. 2, p
Θεόφιλος 182. 1, m
Theos dei nomen apud Græcos 177. 1, p
Theſauri inuenti lex 508. 1, p
Theſſalia plurimum equeſtrem facultatem colebat 64. 2, f
Theſſalorum turba ſeruilis 470. 2, f
Theſſalos abſq; ordine viatiſſe 281. 1, m
Theſſalicæ mulieres veneficæ 213. 2, f
Theſei fabula 283. 2, m
Theſeo quæ falſò ab Homero adſcribantur. 322. 2, m
Theſeo Hippolyto maled. 512. 1, f
Theuth apud Aegyptios quid inuenerit. 50. 2, m
Theuth auis dicata quæ ibis appellatur. 268. 1, p
Theuth nomen dei apud quos 177. 1, p
Thetys deorum genitrix 184. 1, m
Thetidis fabula damnatur 320. 1, m
Tholus Athenis 275. 1, f
Thomas Bencius 217. 1, f
Thraces quomodo vino vtantur 432. 2, m
Thraces quæ opera cum mulieribus communia habeant 478. 2, m
Thracum ingenium quale 334. 1, f
Thraſymachus orator Socratis aduerſarius. 237. 1, m
Thraſylus 8. 1, m
Thucydides filios diligenter docuit 15. 1, f
Thucydides Meliſſi filius apud Socratem vixit 8. 1, m
Thyeſtis Atreiq; lis 120. 1, m
Thyphone multiplicior 256. 1, f
Thyrſigeri multi, Bacchi verò pauci, Prouerb. 287. 1, p
Tiberij oculi quales 238. 1, p
tibiarum inflandarum qui optimi præceptores 31. 1, m
tibiarum ſono qui præſtant 135. 1, f
timarchum mortuum eſſe quia Socrati obtemperare noluit 8. 1, p
timidi quomodo dignoſcendi ab audacibus. 328. 1, f
timorem in ciuitate nutriendum 485. 1, p
tolerantia prudens an fortitudo dicenda ſit. 173. 1, m
tolerantia qualis eſſe debeat 169. 1, p
totum quod nõ eſt quantum eſſe nullo modo poteſt 109. 2, f
totum quid ſecum afferat neceſſariò 42. 1, m
totum & omne an idem 96. 1, f
totum an ſit vna ſpecies ex partibus facta. ibidem.
totius definitio 41. 2, p
tragœdia Athenarum antiquiſſimum inuentum 31. 2, f
tragœdiæ commendatio 325. 2, p
tragœdi vnde multa deſumant de defunctorum manibus 507. 2, m
tragœdiæ qui ſtudioſi fuerint 170. 2, m
tragica de inferis dãnat Plato in Dialogo. 3. de iuſto. per totum.
tragici an in ciuitate admittendi 481. 1, m
tragicos carpit 381. 1, p
tria in re qualibet intelligenda 118. 1, m
tributa publica quõ pendenda 519. 1, m
trinitatem qui rerum omnium principium eſſe voluerint 219. 1, f
triſmegiſtus quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit. 29. 2, f
triſmegiſti de ſtatuis ſententia 270. 1, m
triſtia voluptatibus non carere 58. 1, m
triſtia omnia, an mala ſint 113. 2, m
triſtitia omnia abſtinendum eſſe 459. 1, m
trite quid 398. 1, m
triuium Platonicum 283. 1, p
troiæ potentia vnde 445. 2, p
troianos veræ ignaros Helenæ de imagine ipſius decertaſſe 374. 1, p
troianorum viri ſapientiores quàm mulieres 181. 2, m
Turpis & pulchri medium quod 249. 1, p
turpe dolore ac malo definiendum 203. 2, f
turpium comparatio quomodo facienda. ibidem
turpiſſimum quid in ciuitate 30. 1, m
turpitudo quid 105. 2, p
tutorum officium 510. 2, m & 511. 1, f
Tynnichus Chalcidenſis quid egregie ſcripſerit 100. 1, f
tyrannus qui appellandus 128. 2, p
tyran. quanto triſtior viuat rege, 374. 1, f
tyrannus quem diligat 218. 2, m
tyranni nomen cui conueniat 9. 1, m
tyrã. animus qualiter afficiatur 371. 2, f
tyrannum ex radice tutoris pullulare 368. 2, p
tyrannum neminem ſe meliorem diligere. 213. 1, m
tyrannum eſſe parricidam 369. 1, f
tyrannum & iniquiſſimum eſſe & miſerrimum 371. 1, f
tyrannum à vera & propria voluptate longe abeſſe 374. 1, m
tyrannos ſapientes eſſe ſapientum conſuetudine 369. 1, m
tyrannis Athenis quandiu viguerit ante Platonis tempora 2. 1. f
tyranni. quæ ſtudia non conducant 243. 2, m
tyrannidem amicitia & amor ſæpe diſſipârunt ibidem.
tyrannidem non eſſe optandam 6. 2, f
tyrannidem qui affectent 23. 2, f
tyrtæi Poetæ carmina 430. 2, p

V

VAcuitas animi & corporis quæ appelletur 373. 2, m
venalium cura cenſoribus pertinet 489. 1, m
valetudo proſpera omnium rerum optima. 198. 1, p
valetudo bona aut mala quomodo generetur 419. 2, p
valetudinis bonæ conſeruandæ lex 32. 1, p
validiores an ſint potentiores 207. 1, f
varia quæ ſunt certum ordinem non recipiunt 126. 2, f
vates non niſi furentes vaticinãtur 260. 1, p
vatis officium quodnam 174. 1, p & 222. 2, f
vaticinium appellari ciuilem ſcientiam. 5. 2, m
vaticinium furoris ſpecies ab Apolline. 98. 1, f
vaticinij definitio 30. 1, p
vaticinium inter deos & homines amicitiæ opifex 245. 1, f
vaticinium dignius augurali ſcientia 260. 1, m
vaticinium quadruplex 282. 2, p
vectigal importandarum & exportandarum rerum nullum ſit 488. 2, f
veloces ad percipiendum qui 94. 1, p
velociter Borea Thracio, Prouerb. 438. 2, m
velocitatis definitio 173. 1, m
velocitas quibus in rebus maxima commendetur 164. 1, p
velut apes relicto aculeo abis, Prouer. 193. 1, m
velut à machina tragica deus ſubito apparens, Prouerb. 175. 2, m
venatum origo vbi 416. 1, f
venatio quid 103. 2, m
venationis terreſtris duæ partes 104. 1, m
venationis ſpecies & lex 482. 1, m
venatoris boni officium 173. 2, m
vendendi & emendi ſpecies duæ 104. 2, p
venditoris & empt. leges 508. 2, m
venena quomodo officiant humano generi 512. 2, m
venenum quomodo quidam bibere conſueuerint 300. 1, m
Venus quomodo Martem ſuperare dicatur. 228. 1, p
Venus duplex 221. 1, p & 243. 2, m
Veneris etymologia ſecundum Græcam diſtinctionem 185. 1, m
Veneris primæ lex quæ nam ſit 29. 2, m
Veneris conuiuium 249. 1, m

Venere immodeſta quomodo abſtinendum. 486. 1, m
venereorum intemperantiam animæ obeſſe 410. 1, f
venereos motus dulciſſimum quid & turpiſſimum eſſe 68. 2, f
venuſtatem mulierum eſſe 478. 1, p
verbo actiones ſignificantur 114. 1, p
verborum nimium curioſos res bonas nunquam vel conſequi, vel afferre 146. 2, p
verborum leuium grauiſſimam eſſe pœnam apud Nemeſim 415. 1, f
verborũ ornamenta quando deceant & quando non 174. 1, m
verecundia cui nihil conducat 135. 1, f
vera ſemper & vbique vera ſunt 30. 2, p
vera quis loqui dicatur 374. 2, m
vera loqui de ea re quilibet poteſt quã optimè callet 157. 1, f
veraz quis dicendus ibidem.
veritas animi cibus 215. 2, f
veritas quomodo mentibus diuinitus infundatur 305. 2, f
veritatem raro perſuadere 439. 1, f
veritatis lumen in anima eſſe 234. 1, p
veritatis cognitionem ſolus dare poteſt deus 26. 1, m
veritatis inuentionem attribuendam eſſe legi 30. 1, m
veritatis imperiti non poſſunt rectè de voluptate aut dolore iudicare 373. 2, p
veritatis indagandæ inſtrumentum præcipuum quod 155. 2, p
veritatis cognitionem non ea æquo intemperati, & temperati viri aſſequuntur 26. 1, m
veritatis contemplatio, cuius ex tribus animæ viribus actus ſit 8. 2, m
veritati propinquior ne ſit voluptas, an mẽs 62. 2, m
veritatem cùm dijs tum hominibus ducem eſſe bonorum 458. 2, m
veritatem ex redargutione falſitatis elucere 8. 2, m
veritate duce fugatur malorum chorus. 348. 2, p
Vergilij locus Pythagoricis conſentiens. 119. 1, f
Vergilius cholericus pudicus, & ad amores pronus 232. 1, f
Vergilij loca quædam de ſupplicijs mortuorum 377. 2, p
Vergilij muſa quæ 99. 1, p
verſutus an idem ſit quod mendax 158. 1, p
veſtes quis primus confecerit 136. 1, m
veſtes vbi mero perfundantur 432. 2, m
veſtium ſpecies vnde 123. 1, p
veſtam cur denominauerint homines, 184. 1, p
veſtium artifex quid ab textore differat. 122. 2, f
veſtigia alicuius rei inueniendi regula 61. 2, p
vicinis quomodo, & cur bellum inferendum 343. 2, p
victus facilitas apud antiquos cur 121. 2, m
victus omnis melodiæ & cantilenæ comparatur 326. 1, m
victum Græci quomodo ſibi acquirant. 487. 2, m
victus diligentia morbos curandos eſſe. 421. 2, m
vigiliæ quomodo exercendæ 479. 1, m
vinci à ſeipſo turpiſſimum 430. 1, p
victoria qua ciuitas ſeipſam ſuperat, ſit ne optima aut neceſſaria 430. 1, f
victoriæ rapinas obeſſe 343. 1, m
victorum bona cedere victoribus 429. 2, f
victoriam quæ pariant 435. 1, p
violentia quid 104. 2, f
vinculum malorum inter ſe & bonorum erga malos nunquam ſtabile 130. 2, f
vinum quando à Baccho inuentum 441. 2, p
vinum remedium eſſe aduerſus ſenectutis duritiam 440. 1, p
vinum cur hominibus datum 441. 2, p
vinum quando negandum 442. 1, p
vinum ſemper eſſe veridicũ, Prou. 253. 1, p
vinum calefacere animam ſimul cum corpore 413. 2, m
vini etymologia ſecundum Græcam vocem. 185. 1, m
vino quomodo vtendum 432. 2, p
vir bonus qui 160. 2, f
vir bonus deo ſimilis 31. 1, f
vir bonus vt bonus videatur, virtutem ſectatur, & vitia fugit. 88. 2, f
vir ſanæ mentis quid magis contendere debeat 210. 1, f
vir à fœmina quid differat in rebus agendis 339. 2, m
viri boni in qua re ſint præſtantes 22. 2, f
viri vxorem amantis exemplum 219. 1, m
viri boni conditiones enumerantur 48. 2, m
viro moderatum nia noſſe, præclarum 51. 1, p
viro ciuili quid maximè neceſſariũ 321. 1, f
virum bonum fieri velle, difficile ad modum 140. 2, f
virum bonum manere difficile eſſe 140. 1, p
virum bonum malum fieri poſſe 142. 1, p
virile quid dicendum ſit 478. 1, p
Virgini Cererem præeſſe 229. 1, p
Virginem pulchram, pulchrum eſſe dicebat Hippias 65. 2, f
virtus vera quæ 88. 2, f
virtus vera cupiditates explet 211. 1, f
virtus vnde naſcatur 472. 1, m
virtus doceri an memoria reuocari poſſit. 13. 2, f
virtus quando exercenda 326. 2, m
virtus ex menſura & commenſuratione 62. 2, m
virtus ſequenda non ex de cauſa, qua vulgus exiſtimat 88, 2, f
virtus cuiuſq; rei ordinata eſt 212. 1, m
virtus rerum vbi conſiſtat 376. 1, f
virtus an vnum ſit 138. 1, p
virtus vniuerſa qua conſenſione comprehendatur 436. 1, p
virtus vnde hominibus adueniat 16. 1, m
virtutis definitio 8. 2, p
virtutis abſentia quid mali afferat 25. 2, p
virtutis præceptores nullos eſſe 14. 1, f
virtutis ingentia præmia 383. 1, p
virtutis vnam tantum eſſe ſpeciem 336. 1, f
virtutis pars à virtutis ſpecie quomodo differat 119. 2, f
virtutis inter ſeſe quomodo cõtrariæ videantur ibidem.
virtuti omnia parent 301. 1, m
virtutem ſanitatem eſſe 336. 2, m
virtutem liberalem eſſe 129. 2, m
virtutem vniuerſam ſub legum prouidentia eſſe inſtitutam 369. 2, p
virtutem doceri nõ poſſe 135. 2, p & 146. 2, f
virtutem non eſſe prudentiam 16. 2, p
virtute omnia domari 422. 2, p
virtutes octo eſſe in cœlo 527. 2, m
virtutes à prudentia tanquã inferiora membra à capite duci 442. 2, m
virtutes quatuor ciuitatibus maximè conducentes 331. 2, m
virtutes quanquam multæ ac variæ, ſpecie tamen conueniunt 9. 1, f
virtutes vario modo habentur ab hominibus 8. 2, f
virtutes vbique proprias in propria natura fundari 138. 1, p
virtutes morales omnes iuſtitiæ nomine à Platone comprehendi 3. 1, f
virtutũ ſpecies quomodo plures ſint 8. 1, m
virtutum moralium principia quæ 8. 2, f
virtutibus quatuor ad beatitudinem perducimur 224. 2, p
vis illata non ſemper mala aut damnanda. 127. 1, f
vis nulla durior quàm quæ contempta quodam infertur 498. 1, m
vim quibuſdam à dijs immitti 242. 2, f
vim omnem in genere tractat 500. 2, p
vi vti nefas vel contra parentes, maximè virò omnium contra patriam 280. 1, f
viſionis ſpecies 85. 2, f
viſus definitio 29. 2, f
viſus nihil ſine colore cernit 166. 1, f
viſus in ſuprema corporis parte poſitus cui aſſimiletur 225. 1, p
viſui comparatur anima & intellectus pulchre 353. 1, m
viſum quis ob vituperationem amiſerit, & palinodia recuperauerit 259. 2, m
viſibile nunquam eodem modò eſſe 289. 2, f
vita tyranni tyrãnidem nacti quàm dura ſit, atq; miſera 372. 1, m
vita vbi conſiſtat & vnde prorogetur iuxtà medicos 413. 1, p
vita talorum iactibus comparatur 376. 1, p
vita hominum Saturni tempore 121. 1, p
vita hæc quanti facienda viro bon. 283. 2, f
vita omnis hominis numeroſa quadam indiget conſonantia 137. 1, m
vita honeſta cur laudanda 459. 1, f
vitæ eligendæ præcepta quo ad voluptatem & dolorem attinet ibidem.
vitas quatuor cum ſuis contrarijs tractat. 488. 2, m
vita triplex à Socrate conſtituitur 57. 1, p
vitæ beatæ conditiones aliquot 117. 1, p
vitæ ratio certa maxi. quærenda eſt 210. 1, p
vitæ ſalus in quibus conſiſtat 145. 1, p
vitæ ſpacium vnicuiq; fatale eſſe 421. 2, p
vitam non eſſe magni faciendam 274. 1, p
vitam qui optimè inſtituat 301. 1, m
vitam hanc mortem appellauerunt quidam 308. 2, p
vitam iniuſtam non ſolum turpem, ſed iniucundam quoq; & amaram eſſe 439. 1, f
vitæ quattuor ſecũdum quadruplicem mundi ſpiritum numerantur 394. 1, m
vitarum trium quæ nam optima 52. 1, f
viuere bene an cupiant omnes 149. 2, f
viuere non multi faciendum, ſed bene viuere 279. 2, p
viuere an aliquibus cõducat nec ne 174. 1, p
viuere bene in quibus rebus cõſiſtat 147. 1, p
viuendi ratio quæ proſpera 544. 1, p
viuentes an aliunde fiant quàm ex mortuis. 287. 1, f & 289. 1, m
viuentes non eſſe laudandos 477. 2, f
vitium vnde naſcatur 472. 1, m
vitia in ciuitate quomodo foueantur ſub tyrannide 371. 1, p
vitiorum maculæ duplices 196. 2, p
vitiorum viam planam eſſe 455. 2, m
vitiorum ignarus quando irridendus ſit. 88. 1, m
vitij generatio 413. 2, f
vituperatio & laus à bono viro quomodo tractanda 31. 1, f
vlciſci num liceat acceptam iniur. 279. 2, f
vltionem non eſſe iuſtitiam 458. 1, m
Vlyſſes verſutus & multiformis pingitur ab Homero 159. 1, f
vmbram tuam metuis, Prouer. 296. 1, p
vnguium vſus 418. 1, p
vnionem ciuitati vtiliſſimam eſſe 341. 1, f
vnum immobile eſſe ſecundum quemlibet motum 40. 1, m
vnum maximè diſcrepat ab eodem 40. 2, m
vnum quod eſt ab vno debet oriri 236. 1, f
vnum aliquid nihil ſecundum ſeipſum eſſe. 90. 1, f
vnum in nullo alio quàm in ſeipſo eſſe 41. 2, m
vnum ex multis effici in muſicis conſonantijs 396. 2, f

vnum

vnum omnium principium eſſe 36. 2, f
vnum quid apud Plat. ſignificet ibidem.
vnum vni contrarium quomodo probet. 138. 2, f
vnum primum omnium quæ numerum capiunt 44 2, p
vnum in triplici ordine reperiri 36. 2, p
vnum & ens mutuis nexibus claudi 40. 2, p
vnum participare multis nihil prohibet. 46. 2, f
vnum nihil eſſe per ſe 83. 1, p
vnum, eſt rerũ omniũ terminus, &c. 98. 1, m
vnum in ſupremo gradu collocatum ibid.
vnum quomodo multa eſſe poſſit 42. 1, m
vnum quare nec iunius, nec ſenius ſeipſo fiat 41. 2, m
vnius eſſentia non idem eſt quod ipſum vnũ 41. 1, f
vnius dominatio in Repub. adminiſtranda omnium optima 129. 1, p
vni non poſſe duo contraria ineſſe 26. 2, p
vnitas quantum momentum rebus in omnibus habeat 222. 2, p
vnitates coniunctæ cur faciant binarium numerum 194. 1, m
vnitatem eſſe differentiam inter duo & tria. 396. 1, m
vnitate partium ſuarum cuncta ſeruantur. 222 2, p
vnitatem non eſſe corpus 355. 1, f
vniuerſum in duo fuiſſe diuiſum 401. 1, f
vniuerſum quibus terminis comprehenditur 514. 2, f
vocales vinciunt literas reliquas 111. 2, m
vocem in verba quis primus articulatim diſtinxerit 136. 1, m
vocem cur nobis dederint dij 420. 1, f
voces quatuor 321. 1, p
vocum conſonantia, & diſſonantia vnde. 419. 1, p
vocum proportio qualis 227. 2, p
voluntas ad quod bonum pertineat 1. 1, p
voluntatis quæ animæ appetitiua vis eſt, actus quis 8. 2, m
voluntatem quæ nam virtutis perficiant. ibidem.
voluntate opus eſſe ad iuſtitiam 194. 2, m
voluptas maxime omnium temeraria 62, 2, m
voluptates Veneris ingentiſſimæ omnium æſtimantur ibidem.
voluptas quid, & vnde 414. 2, f
voluptas in amicorum malis vnde proficiſcatur 58. 2, m
voluptas multis malis à quo immixta ſit. 255. 1, p
voluptas animę in ſeipſa 58. 1, m
voluptas humana quomodo fiat 473. 1, f
voluptatis poſſeſſio neq; primum neque ſecundum bonum eſt 63. 1, p
voluptas præter naturam quæ 432. 1, f
voluptatis nullus fructus ſine reminiſcentia 54. 2, p
voluptatis mixtiones in corpore 57. 2, f
voluptatis initium doloris fini coniunctum eſſe 284. 1, f
volup. commoda & incommoda 531. 1, p
voluptatis qualitates 55. 2, m
voluptatis & doloris medium 373. 1, m
voluptatis generationem ſemper, eſſentiam verò nunquam exiſtere 59. 2, p
voluptatem non eſſe in deo 531. 1, p
voluptatem rem eſſe vanam 49. 1, m
voluptatem capere & gaudere quid differant 140. 1, m
voluptatem nullam prǽterquam prudentis veram exiſtere 373. 1, m
voluptatem nullam eſſe amore potentiorem 247. 1, f
volup. non eſſe ſummum bonum 51. 1, m
volup. magis & minus ſuſcipere 56. 2, m
voluptates quæ ſapientię proprię & quę alienæ 62. 1, m
voluptate quidnam præſtantius 51. 1, p
voluptates ſeruiles quæ 163. 2, f
voluptates an vehementiores ſint in ſano aut in ægro 57. 1, p
voluptates animæ tres 372. 2, p
voluptates in ſomnis quę 370. 1, m
voluptates in triſtibus etiam eſſe 58. 1, m
volupt. omnes noſſe vtile ne ſit 62. 1, m
volupt. cur tenebras optent 61. 2, f
volup quæ neceſſariæ quæ non 366. 2, f
volup cuius ſenſus ſint firmiores & humanæ naturæ cognatiores. 232. 1, m
voluptates verę quæ 59. 1, p
voluptatis genus quod minime diuinũ ibi.
voluptates quomodo puniantur 377. 1, f
voluptates ardentius ſectetur temperatus an intemperatus 57. 2, m
voluptates quomodo diſſimiles & inter ſe contrariæ 49. 1, f
voluptates bonorum quo differant à malorum virorum voluptatibus 56. 1, f
voluptates cur per ſe non faciant hominem beatum 51. 2, p
vouere quid 36. 1, p
voti definitio 25. 2, f
votum quid à deo petere debeat ibid.
Vrania Muſarum aſſtauis 99. 1, p
Vrania Cœli ſtelliferi vox ibidem.
Vrbs an muris cingenda ſit 471. 1, m
Vrbis ſtructura qualis eſſe debeat ibid.
Vrbem nunquam expugnabit qui retro repellitur, Prouerb. 113. 2, f
Vtens & res qua quis vtitur quomodo differant 24. 1, m
vtiles qui 4. 2, f
vtilis definitio cum potentia communis. 63. 2, m
vtile proponit Socrates ad inueniendum pulchrum 67. 2, f
vtilia & iuſta non eſſe eadem 19 2, f
vtilitatem cur multi pro pulchro accipiant 63. 2, m
Vulcani etymologia 185. 1, f
Vulcanus quam artem homines docuerit. 129. 1, p & 147. 2, p
Vulcanum & Mineruam naturam habere communem 424. 1, f
vulgus quid docere poſſit 19. 1, f
vulgus vaſto comparatur bruto 346. 1, m
vulgus non poſſe philoſophari 349. 1, p
vulgus non callere peritiam muſicorum concentuum iudicandorum 441. 1, p
vulgi opinionem cõtemnendã eſſe 278. 1, p
vultus humani longitudo quanta eſſe debeat 227. 1, f
vulua in fœmina quid 422. 1, p
vxor quo tempore ducenda 456. 1, m
vxoris quę pro viro mori voluerit exemplum 219. 1, m
vxorem renuentis quæ mulcta 470. 1, m
vxores Regũ apud Lacedæmonios ab Ephoris ſeruantur 22. 1, p
vxores regiæ apud quos populos ditiſſimæ. 22. 2, p

X

XAnthias vnius ex Thucydidis filijs præceptor 15. 1, f
Xanthippe mulier 284. 1, m
Xanthippus Periclis filius qua in re à patre inſtructus fuerit 15. 1, f
Xanthum dij nominant non Scamandrum. 181. 1, f
Xenonis familiaritate qui docti euaſerint. 21. 1, f
Xenophontem à vulgari luxu ad ſapientum traduxit ſobrietatem Socrates 240. 2, f

Y

YVſus apud Græcos 190. 1, f
ὕδωρ quid ſignificet 185. 2, f

Z

ZNullus ferè vſus apud antiquos Gręcos. 188. 1, m
Zamolxis quibus leges tradiderit, & in quẽ earundem inuentionem retulerit 29. 2, f
Zamolxidis incantationes 163. 2, p
Σμώδης quid 188. 1, p
Zeno Eleates cuius diſcip. fuerit 36. 2, m
Zeuxippus Heracliti filius 135. 1, f
Zodiaci ſignis qui dij præſint 219. 1, p
Zonę nomine quæ prouincia appellata. 21. 2, p
Zopyrus Alcibiadis pędagogus 22. 2, m
Zopyrus Phyſionomus 237. 1, f
Zoroaſter quibus leges tradiderit, & in quẽ retulerit earundem inuentionem 29. 2, f
Zoroaſtri magica quanti fiat apud Perſas. 22. 1, m
Zoroaſtri ſapientia qua in re conſtiterit tota 177. 1, p
Ζυγὸν quid 188. 1, m

INDEX FINIS.

PLATONIS HIPPARCVS,

VEL DE LVCRI CVPIDITATE, VEL STVDIO LVCRANDI.

Marſilij Ficini Argumentum.

PROPOSITVM Platonis in Hipparcho eſt, docere nos, omnes homines bonũ appetere, cũ & illi qui propter auaritiam aberrare videntur, bonum appetant. Illi ſiquidem lucricupidi ſunt, lucrum vtile eſt, vtile verò bonum: bonum itaque cupiũt. Etenim lucrum damno contrarium: damnum verò cum obſit, malum: malo igitur contrarium. Contrarium malo, bonum: lucrum ergo bonum. Quamobrem cum illi etiam, qui ab appetitu boni declinare videntur, bonum cupiant, nihil iam repugnat quo minus omnes homines bonum appetant. Bonum autem duplex. Vnum finis. Ad finem alterum. Illud propter ſeipſum, hoc propter aliud expetendum, Illius appetitio voluntas, huius electio. Illud venerandum, hoc vtile. Illo fruimur, hoc vtimur. Illius adeptio beatitudo, huius lucrum vocatur. Lucrum igitur eſt boni vtilis acquiſitio: quod ad venerandi boni conſecutionẽ conducere poteſt. Quod verò adhoc non confert, nec ipſum vtile eſt, nec eius adeptio lucrum. Laudanda igitur lucri cupiditas, quæ omnibus natura ineſt. Vituperanda autẽ opinio falſa, quæ dum quod reuera vtile & lucrum eſt, ignorat, appetitum naturæ ad aduerſa retorquet. Hæc omnia Plato latenter docet, dum Socrates definitiones falſas, quas Hipparchus de lucri cupiditate refert & inducendo & ratiocinando refellit. Vtitur autem Plato hac propoſitione. Omnes homines bonum appetunt, tanquã manifeſta, ad concludendum quod omnes natura lucrum appetunt, quodq; hæc appetitio naturalis laudanda eſt. Hæc autem eſt concluſio quã modo quodam directo Socrates tribus argumentandi modis infert. i. exemplu, inductione ratiocinatione. Sed modo quodam cõuerſo ex omni hac diſputatione per argumentationem à minori colligimus propoſitionem illam maximè confirmatam, Omnes. ſ. homines bonum appetũt, quæ huius libri finis vltimus eſt, cum primus finis ſit oſtendere, oẽs lucricupidos eſſe, neq; id eſſe vituperandum.

SOCRATES. HIPPARCHVS.

QVIDNAM lucri cupiditas eſt? & qui ſunt lucricupidi? HIP. Mihi quidem videntur qui lucrandum putant ex rebus nulla æſtimatione dignis. SOCR. Videntúrne tibi ſcire, quòd nullius precij ſint, an ignorare? ſi neſciunt, amantes lucricupidos vocas. HIP. At non amantes voco, ſed callidos atque improbos, & victos lucro, conſcios nullius eſſe precij, è quibus lucrum captant, & tamen lucrãtes per impudentiam. SOCR. Num huiuſcemodi lucricupidum vocas? veluti agricola plantans cognoſcensq; nullius precij plantã eſſe, dignam tamen putet qua lucretur, talémne vocas? HIP. Vndecunque ò Socrates lucricupidus quærendum cenſet. SOC. Ne ita temere verba effundas, veluti alicui ob acceptam iniuriam iratus, ſed in me potius attentus reſponde, ac ſi à principio rurſus interrogarem. Conſentis lucricupidum cognoſcere quanti ſit vnde lucrandum putat? HIP. Conſentio. SOCR. Quis eſt qui circa plantarum dignitatẽ nouit, qua regione, quo tempore plantare * dignum ſit, vt & nos aliquid ſapientum verborum, quibus elegantes iſti cauſidici abundant, in medium afferamus? HIP. Agricola arbitror. SOC. Num dignum lucro vocas aliud quàm lucrandũ eſſe exiſtimare? HIP. Idipſum.

* Dignum tanq. I affectatũ nobis.

SOC. Ne me coneris decipere virũ iam ſenem, iuuenis, reſpondens, quemadmodũ nunc, quę ipſe minime ſentis: ſed q̃ veriſsime reſponde. Num agricolã eum iudices, qui quam indignam plantatione plãtam ſcit, ex ea lucrandum putat? HIP. Non per Iouem. SOC. Equitẽ prętérea virum, ſi nouit nullius precij pabulũ quod equo præbet, an ignorare cẽſes equũ iri perditũ? HIP. Nequaquã. SOC. Non igitur putat ex hmõi pabulo eſſe lucrũ. HIP. Minime. SOC. Gubernatorẽ verò qui temone ac velis nulla æſtimatione nauem munierit, ignorare cenſes q̃ damno afficiatur & in periculũ veniat, ne & ipſa nauis & quęcũq; in naui ſunt, perdantur? HIP. Non certe ignorat. SOC. Haud igiť putat ſe ex iſtiuſmodi nullius precij inſtrumentis lucraturũ. HIP. Minime. SOC. Item belli dux exercitum vilibus armis nixum videns, num ſperet dignumúe putet ex his affectare lucrũ? HIP. Minime. SOC. Eodem modo ſi tibicen tibiam, citharœdus citharã, ſagittarius arcũ, & vt breui cõplectar, artifex, & rei cuiuſuis peritus quiſq; organa, ac reliquũ apparatum nullius precij habeat, putétne ex his aliqñ ſe lucraturũ? HIP. Non, vt apparet. SOC. Quos itaq; lucricupidos nuncupas? neq;. n. eos quos ſuprà retulimus, qui è rebus nulla ratione dignis oportere lucrari rentur. HIP. Atqui hoc modo mirande vir, quo tu vis, nullus hoĩum lucricupidus ſit. At ego eos lucricupidos eſſe dicã, qui propter inexplebilem auiditatẽ minima & viliſsima quęq;, & nullius precij dehinc mirũ in modũ ſitiunt, & in his etiã lucrũ quęrunt. SOC. Non tñ ò vir optime diſcernunt nullius iſta precij eſſe. Huc. n. noſipſos adegimus, vt impoſsibile diceremus. HIP. Mihi ſanè videtur. SOC. Si nõ cognoſcunt, ignorant igitur: opinantur tñ, quæ nullius precij ſunt, multi facienda eſſe. HIP. Apparet. SOC. Lucricupidi nónne lucru cupiunt? HIP. Profecto. SOC. Lucrũ verò damno contrarium? HIP. Eſt. SOC. Eſtne bonũ cuiquã dãno affici? HIP. Nemini. SOC. Malum aũt? HIP. Prorſus. SOC. Læduntur itaq; damno hoĩes? HIP. Lęduntur. SOC. Malũ igitur damnũ? HIP. Malũ. SOC. Contrariũ damno lucrum? HIP. Contrariũ. SOC. Bonúmne igitur lucrũ? HIP. Certè. SOC. Bonũ igitur amãtes lucricupidos nuncupas? HIP. Videtur. SOC. Non inſanos quidẽ ò amice lucricupidos dicis. Sed tu ipſe vtrũ amas quod bonũ eſt, an nõ amas? HIP. Amo equidẽ. SOC. An eſt bonũ quicquã quod non affectes, ſed malũ? HIP. Non per Iouem. SOC. At forſitan omnia bona affectas. HIP. Omnia. SOC. Interroga inſuper & me vtrũ & ipſe, bona equidẽ amare me confitebor: ſed præter me ac te, nónne reliqui mortales oẽs amant bona, mala oderunt? HIP. Videntur. SOC. Lucrum aũt nónne bonũ eſſe confeſsi ſumus? HIP. Nempe. SOC. Omnes igitur lucricupidi vñr hoc modo: quo vero prius diximus, nullus lucricupidus eſſet. Vtra igitur iſtarum rationũ ſequenda potius, ne erremus? HIP. Si quis ò Socrates recte lucricupidũ definiat, eum puto lucricupidũ arbitrabitur, qui his ſtudet & lucrum ex his quærẽdum ſibi putat, ex quibus boni viri lucrari nunquã inſtituant. SOC. At non vides quod paulò antè inter nos cõuenit, lucrari. ſ. eſſe vtilitate affici? HIP. Quid tũ? SOC. Quia & in hoc conſenſimus, bonũ omnes ſemper velle. HIP. Confeſsi ſumus. SOC. Nonne & boni viri

Secunda definitio falſa.

Confutatio.

Tertia definitio falſa.

Cõfutatio a fontibus.

lucrum omne expetunt, ſi quidem omne lucrū bonū eſt? Hɪᴘ. Non tñ ea lucra quibus lædi poſsint. Sᴏᴄ. Lædi vocas damnū pati, an aliud quippiam? Hɪᴘ. Nil aliud quàm damnum. Sᴏᴄ. Lucróne damnum patiuntur homines, an damno potius? Hɪᴘ. Vtriſque. etenim & damno, & lucro turpi, damno afficiuntur. Sᴏᴄ. Num tibi videtur aliquid vtile ac bonum turpe exiſtere? Hɪᴘ. Minime. Sᴏᴄ. Nonne paulò antè conceſsimus, lucrū damno malo exiſtenti, contrarium eſſe? Hɪᴘ. Fateor. Sᴏᴄ. Et cum ſit malo contrarium, eſſe bonum? Hɪᴘ. Conceſsimus. Sᴏᴄ. Vides igitur vt me coneris decipere, ex induſtria contraria his aſſerens, quæ ſuprà confeſsi ſumus. Hɪᴘ. Non per Iouem, ò Socrates: ſed ecótra, tu me decipis, ac neſcio quomodo diſputans ſurſum deorſumque omnia conuertis. Sᴏᴄʀ. Bona verba quæſo. Neque enim rectè facerem, niſi viro bono & ſapienti parerem. Hɪᴘ. Cuinam? aut quid hoc tandem? Sᴏᴄ. Conciui meo & tuo etiam Hipparcho Piſiſtrati Philædonici filio, filiorum Piſiſtrati natu maximo & ſapientiſsimo, qui cum alia multa præclara ſapientiæ exempla edidit, & Homeri etiā libros in hanc vrbem primus inuexit, & recitatores impulit, vt ludis publicis referrent ordines, quod vſq; ad hæc etiam tempora obſeruant. Et Anacreonta Teium miſſa quinquaginta remorum naui in hanc vrbem acciuit. Simonidem præterea Chium apud ſe ſemper habuit, amplis muneribus inductum. Hæc autem agebat omnia, ciues ſuos eò adducere volens, vt quam optime degentibus imperaret, ratus minime fas eſſe, ſapientiam cuiquam inuidere, quippe qui ipſe honeſtus ac bonus erat. Cum itaque ciues abunde eruditi eſſent, atque ſapientiam eius admirarentur, ad agricolas conuertit animum & peregrinos erudiendos. igitur columnas in ſingulis vrbis triuijs & in vnaquaque tribu erexit: & ex ea ſapientia, quā partim didicerat, partim ipſe inuenerat, eliciens potiora, elegis incluſit. & inſtitutis ſapiētiæ inſcripſit: primum vt ciues haud amplius egregia illa mirarentur, Cognoſce teipſum, Nihil nimis, & reliqua huiuſcemodi, Delphis inſcripta: ſed Hipparchi præcepta veluti potiora ſuſciperent. Deinde hac atq; illac prætereuntes, ac legendo illius ſapientiam deguſtantes, ex agris & ſyluis ad reliqua doctrinæ inſtituta diſcenda pergerent. Erant autem epigrammata duo: alterum in ſiniſtra parte vniuſcuiuſque columnæ, in quo Mercurius lectorem (ſic enim inſcribebatur) monebat, quòd in medio vrbis tribus ſtaret: alterum in dextra, ſic inſcriptum, Hipparchi hoc monumentum eſt. Mox præceptum additum, vt, Perge quæ iuſta ſunt curare. Cumque in alijs columnis alia præclara carmina inſcrita eſſent, multaque, in via Stiriaca tale erat: Monumentum hoc Hipparchi, Ne amicum decipias. Quamobrem ego te quidem amicum meum fallere nunquā auſim, & illi tanto viro repugnare. Quo vita functo, tres annos ſub fratre illius Hippia tyrannide preſsi Athenienſes fuerūt. Ipſe verò è maioribus natu omnibus, accepiſti ſolum hoc triennium in hac vrbe tyrannidem viguiſſe: reliquis temporibus, eodem penè modo quo Saturno regnante Athenienſes vixerunt. Traditur autem ab elegantioribus viris, mortis eius cauſam extitiſſe non eam quæ vulgo fertur, ſororis, ſcilicet Canephoriæ conceptum: nam id credere abſurdum eſt. Sed cum Harmodius amaretur, doceretur q; ab Ariſtogitone, magnum quiddam ſibi ex hac educatione ſperabat, fore nanque Hipparchum aduerſarium ſuſpicabatur. Interim contigit vt Harmodius nobilem quendam, cuius nomen non ſatis teneo, amaret is primum Harmodium & Ariſtogitonem, veluti ſapientes admirabatur, poſtea familiaris factus Hipparcho, cōtemnere illos cœpit: vnde illi indignati, Hipparchum interemerunt. Hɪᴘ. Videris ergo, ò Socrates, vel amicū me non putare: vel ſi putas amicum, Hipparcho minime credere. Nam abs te non decipi diſſerendo, perſuaderi mihi nequit. Sᴏᴄ. Atqui volo perinde ac ſi talis ludamus, retractare quicquid libet, ne te deceptum exiſtimes. Víſne illud immutari quod diximus omnes hoīes bona appetere? Hɪᴘ. Nolo. Sᴏᴄ. Quid verò illud, quòd damnum, ac damno affici, malum eſſe conceſsimus? Hɪᴘ. Neque id volo. Sᴏᴄʀ. Sed quid illud, quòd lucrum atque lucrari, & ipſi damno, & ei quod eſt damnum pati, contraria ſunt? Hɪᴘ. Neq; illud quidem. Sᴏᴄ. At illud forſitan, quòd lucrari, vt pote malo contrarium, bonum eſt. Hɪᴘ. Ne retractes. Sᴏᴄʀ. Videtur igitur tibi, vt apparet, lucrum aliquod bonum eſſe, aliquod vero malum? Hɪᴘ. Mihi verò. Sᴏᴄʀ. Retracto itaq; tibi hoc. Eſt enim lucrum aliud bonum, malum aliud, nihil tamen magis hoc, quàm illud lucrum eſt, nonne? Hɪᴘ. Quid interrogas? Sᴏᴄ. Dicam, cibus & bonus eſt, & malus. Hɪᴘ. Eſt. Sᴏᴄ. Eſt'ne magis cibis alter altero, an ſimiliter cibus vterque eſt, neque quà cibus alter ab altero differt, ſed quà hic quidem bonus, ille vero malus? Hɪᴘᴘᴀʀ. Eſt vt dicis. Sᴏᴄʀ. Nónne & potus & reliqua omnia, quæcunq; formæ eiuſdem ſunt, ita habent, vt partim bona, partim mala ſint, nihilque inter ſe differant in eo in quo eadem ſunt, quemadmodū hominū quidem alius bonus, malus alius? Hɪᴘᴘᴀʀ. Sic eſt. Sᴏᴄʀ. Cæterum neuter illorum, vt arbitror, magis aut minus homo eſt quàm alter, neq; bonus malo, neq; malus bono. Hɪᴘ. Vera dicis. Sᴏᴄʀ. Nonne de lucro ſimiliter iudicabimus? quòd pariter lucrum tam bonum quàm malum lucrum ſit? Hɪᴘᴘᴀʀ. Neceſſe eſt. Sᴏᴄʀ. Nil igitur magis lucratur, qui lucrū bonum conſequitur, quàm qui malum: neq; horum alterutrum lucrum magis apparet, vt iam cōuenit. Hɪᴘᴘᴀʀ. Profecto. Sᴏᴄʀ. Neutroq; aut magis, aut minus adeſt? Hɪᴘ. Neutro. Sᴏᴄʀ. Tali autem in re, cui neutrum horum cōpetit, ecquis poteſt magis vel minus aliquid aut agere, aut etiam pati? Hɪᴘᴘᴀʀ. Impoſsibile eſt. Sᴏᴄ. Poſtquam lucra æquè ſunt vtraq;, hoc deinceps animaduertendum reſtat, propter quid vtraque lucrum appellas, quidnam idem in vtriſq; aſpicis: veluti ſi me roges, quare cibum, ſeu bonum, ſeu malum, cibum vtrunque vocem, reſpōdeam vtiq; quoniam vterq; ſicca eſt corporea eſca, ideo vtrunque cibum nomino, quod quidem & tu nobis concederes, nónne? Hɪᴘᴘᴀʀ. Fateor. Sᴏᴄʀ. Et circa potum eadem rurſus reſpondendi ratio eſſet, quòd humidum corporis alimētum, ſeu bonum, ſeu malum ſit, potum vocamus, & in alijs eodem modo. Enitere itaque me ſic reſpondentem imitari: quidnam in lucro bono & malo idem cernis, cuius gratia vtrunque lucrum vocas? Quòd ſi non habes quod reſpondeas, me vide. Num lucrum appellas omnem poſſeſsionem quā quis acquiſiuit, vel nihil omnino, vel parum expendens admodum, cum plus accipiat? Hɪᴘ. Id lucrū vocare mihi videor. Sᴏᴄ. An huiuſmodi dicis, ſeu ſi quis nihil expēdens abunde epulatus ſit, & ex epulis morbum acquiſiuerit? Hɪᴘ. Non per Iouem. Sᴏᴄ. At bonam valetudinem ex epulis adeptus, lucrúmne an damnū eſſe quæreretur? Hɪᴘ. Lucrum. Sᴏᴄ. Non eſt igitur lucrum, quodlibet acquirere. Hɪᴘ. Non certè. Sᴏᴄ. Nunquid ita ſe habet, vt non lucretur qui quod vis aſſequitur, ſiue bonū, ſiue malū. Hɪᴘ. Apparet. Sᴏᴄʀ. Neq; in damnum incurrat, qui in quoduis incurrit, ſiue bonum ſiue malum? Hɪᴘ. Mihi quidem videtur. Sᴏᴄʀᴀ. Cernis ergo quòd circa idem reuolueris? Lucrum enim bonum, damnum verò malum apparet. Hɪᴘᴘᴀʀ. Ignoro quid dicam. Sᴏᴄʀ. Et iure quidem. Sed præterea hoc mihi reſponde. Si quis minus expendens plus acceperit, lucrari hunc diceres? Hɪᴘ. Dico, modo ne malum lucretur, ſed vel auri, vel argenti minus erogans, plus accipiat. Sᴏᴄʀᴀ. Enimuero hoc inſuper interrogabo, ſi quis dimidiam auri libram erogans, duplum reportet argenti, lucrum, an damnum ſit? Hɪᴘᴘᴀʀ. Damnum profectò, ò Socrates: nam pro duodecuplo duplum ſolummodo capit. Sᴏᴄʀᴀ. Veruntamen plus accepit. An non plus eſt duplum dimidio? Hɪᴘᴘᴀʀ. Non eiuſdem dignitatis ac precij eſt argentum, cuius eſt aurum. Sᴏᴄʀᴀᴛ. Ergo oportet hoc lucro

Hipparch. Piſiſtrati.

Præcepta Hipparch.

Ex diuiſione colligit definitionem lucri.

Hinc vide ſingula auri pondo valuiſſe duodena pondo argenti.

cro adijcere, ęſtimationem ſcilicet ac precium. Nunc vtique argentum amplius cum ſit, quàm aurum, haud æquè æſtimandum ac precioſum dicis: aurum verò minus exiſtens, precioſum quoque ac dignum. HIPPAR. Et maxime, ſic enim ſe res habet. SOCRAT. Ipſa ergo eſtimatio dignitasq́; lucrum continet, ſiue parua res ſiue magna ſit. Indignum verò æſtimatione, lucro caret? HIP. Profectò. SOCR. ipſum precioſum ac dignum, vocas aliud dignum, quàm acquiſitu dignum? HIP. Acquiſitu. SOCR. Dignum autem quæſitu vtile an inutile. HIP. Vtile. SOCR. Vtile nónne bonum? HIP. Eſt. SOCR. O vir omnium fortiſsime, nónne iam tertio & quarto concluſum à nobis eſt, lucrum bonum eſſe? HIP. Videtur. SOCR. Memoria tenes vnde ſermo hic incidit? HIP. Arbitror. SOC. At ſi minus ipſe memineris, ego in memoriam reducam. Ex eo enim quòd negares bonorum virorum eſſe, lucra quælibet acceptare, ſed ex lucris bona duntaxat, mala verò nequaquam. HIP. Hinc ſanè. SOCR. Nónne lucra omnia eſſe bona, ſeu magna ſiue parua ſint, ratio nos fateri coegit? HIP. Coegit certè, ò Socrates, me magis, quàm perſuaſit, ſed forſitan deinceps perſuadebit. SOCR. Nunc tamen ſiue perſuaſus fueris, ſeu quomodocunq; aliter ſis affectus, conſentis nobiſcũ lucra omnia & ampla, & exigua bona eſſe? HIP. Conſentio. SOCR. Et bonos viros omnes bona omnia velle fateris? nunquid? HIP. Fateor. SOCR. Malos autem dicebas omnia lucra tam exigua, quàm magna cupere. Nónne igitur ſecundũ ſermonem tuum vniuerſi homines, & boni pariter atq; mali lucricupidi eſſet? HIP. Videtur. SOCR. Nemo igitur rectè vituperabit lucricupidos, cum ipſe quoque lucricupidus ſit.

Concluditur omnes hoſes lucricupidos eſſe.

PLATONIS DIALOGVS, DE PHILOSOPHIA, VEL AMATORES.

Marſilij Ficini argumentum.

SVMMA huius dialogi eſt, quid ſit & quale officium philoſophi, definire. Eſt autem philoſophi officium, diuina noſſe, gubernare humana: in illo contemplatiua philoſophia, in hoc actiua comprehenditur. Philoſophus itaque primo diuinam, id eſt abſolutam ipſius boni naturã per ſapientiam contemplatur. Deinde ad id bonum velut ad finem humanas operationes dirigens humana gubernat. Hæc autem gubernatio duo requirit. Primum, vt quid humana natura ſit, & quo pacto ducatur ad bonum, à malo remoueatur, cognoſcat: quod quidem per prudentiam philoſophus agit. Alterum, vt ſic inſtituat hominum & affectus & actus, ſic temperet atq; cohibeat, vt ad bonum quod ſapientia ipſa inuenerat, & ad quod prudentia deinde direxerat, facile tendant. Id vero per morales virtutes efficitur, quas omnes uno iuſtitiæ nomine Plato complectitur. Atque ex iis duobus humanorum gubernatio conſtat. Eiuſdem autem eſt ſcite rectè hominem vnum, familiam, ac rempublicam gubernare. Quam ob rem qui moralis eſt, idem dominus, ciuilis, rex idoneus eſſet. Ex quibus concluditur in ipſo philoſophantis officio hæc omnia cõtineri, ſapientiam, prudentiam, iuſtitiam, moralem, domeſticam, ciuilem, ac regiam diſciplinam. Per ſapientiam diuina cognoſcit, per prudentiam iuſtitiamq́; humana gubernat, dum rem ſuam, rem familiarẽ, rempublicam adminiſtrat. Eiuſmodi eſt philoſophi ipſius officium, quod Plato in libris de Republica latius explicat, in hoc ſignificat breuius. Ac primo duas aliorum opiniones circa philoſophi officium confutat. Prima videtur vel Solonis fuiſſe vel ſimilis alicuius, dicentis id eſſe quamplurima diſcere: ſecunda Hippiæ ſophiſtæ volentis philoſophiam artium omniũ peritiam eſſe. His deniq; confutatis, ſentẽtiam quã prædiximus, breuiter inuit. Socrates ergo fingit hæc in ſcholis Dionyſij, qui grãmaticæ elemẽta Platoni tradidit, aduerſus diſcipulus duos Dionyſij diſputaſſe: deinde quæ in ſcholis tractauerat, in corona familiariũ ſuorũ à principio receſſere.

Qui inſint in philoſophiæ officio.

SOCRATES.

DIONISII Grammatici ludũ ingreſſus iuuenes quoſdã vidi honeſta indole, claros ortos parentibus, cumq́ue ijs vnà eorũ etiam familiares. Aderant autem duo quidam adoleſcẽtuli inuicem cõtendentes, quę verò eſſet cõtentio, haud ſatis aduerterã. Veruntamen de Anaxagora vel Oenopide diſceptare videbantur, circulos deſcribentes, & quaſdam ſpheræ inclinationes depingentes cubito innixi, & intenti admodum. Ego autem alterius illorum amicũ, iuxta quem ſedebam, cubito tangens, interrogaui quid ita contenderent adoleſcentes, & num magnum quiddam eſſet, & pulchrum, in quo tantum ſtudium ponerent. Tum ille, quid inquit magnum, & pulchrum? Nugantur enim de ſublimibus quædam, & philoſophantes garriunt. Huius ego reſponſum admiratus, ò adoleſcens inquam, an turpe tibi philoſophari videtur? cur ue tam acerbe reſpondes? Alter vero, iuxta enim aſsidebat æmulus quidam iſtius, cum & me interrogantem, & reſpondentem illũ audiſſet, Non expedit tibi Socrates, inquit, interrogare hunc, an turpe exiſtimet eſſe philoſophiam, nécne. An non vides ipſum in tumiditate quadam, & ſaturitate atq; ſomnolentia vniuerſam ætatem egiſſe, vt credas aliud quicquam eum tibi reſponſurum, quàm quod turpe ſit philoſophia? Erat autem ille in muſica eruditus, alter autem quem carpebat, in gymnaſtica. Videbaturq́ue mihi oportere eum quem prius interrogaueram, miſſum facere, quòd agendo potius, quàm diſputando exercitatus haberi velle videretur. Interrogandum autem cenſui illum, qui ſapientior videri volebat, vt ſiquà poſſem vtilitatem reportarem. Dixi igitur ad eum, in cõmuni me iſthoc propoſuiſſe: quod ſi putas melius hoc te reſponſurum, illud idem te nunc interrogo, vtrum videatur philoſophari pulchrum eſſe, an ſecus? Hæc ferè cum diceremus, audierunt adoleſcentes, atque miſſa ea quæ inter ipſos erat contentione, ad ea quę diſſerebamus audienda ſeipſos ſilentio parabant. At amatoribus quid acciderit, neſcio. Ipſe certè obſtupui. Semper.n. noua ac pulchra ſtupeſco. Videbatur itaq; mihi alter me non minus certare. Reſpondit autem ille mihi, & valde quidem ambitioſè. Siquando, ò Socrates, philoſophari turpe eſſe ducerem, neque me hominem putarem, neq; quemuis alium ſic affectum. Innuens autem in ęmulum dicebat hæc ea voce, vt amici exaudire poſſent. Hic ego, pulchrũ igitur tibi philoſophari videtur? & maximè quidem, inquit ille. Quid ergo, inquam, num videtur tibi fieri poſſe, vt norit quis turpéne ſit aliquid, an pulchrũ, niſi prius quid ipſum ſit norit? Non. Noſti igitur inquam quòd eſt aliquid philoſophari? Noui æquidem. Quid eſt? Quid aliud quàm iuxta Solonem? Dicebat enim alicubi Solo. Diſcenti aſsidue multa, ſenecta venit. Et mihi quidem videtur ſemper ſic oportere aliquid diſcere eũ hominem, qui philoſophus futurus ſit, ſiue iuuenis, ſiue ſenex ſit, vt in vita quamplurima diſcat. Atq; is primo viſus eſt mihi aliquid dixiſſe. Deinde mecũ reputans, interrogaui, num eis philoſophia polymathia, idé quod multa diſcere, videretur. Et ille oĩno inquit. Exiſtimas inquã pulchrum

Occaſio dialogi, q interdum prætermittitur.

Ordo quæſtionis analyticarum, nõ ſcitur quid ſit, nec quid ſit, ſi ignoret an ſit.

Prima defi nitio philoſophiæ ex Solone.

aliquid ſolum eſſe philoſophiam, vel etiam bonum? Et bonum inquit. Vtrum philoſophiæ id proprium facis, an etiam alijs eodem pacto tribuis: vt verbi gratia, ſtudium gymnaſticæ, non modo pulchrum eſſe, ſed etiam bonum? Tunc ille ludens duo protulit. Aduerſus hunc, inquit, dico, quòd neutrum ſit, aduerſus autem te, ò Socrates, & pulchrum & bonum ſimul eſſe fateor. Ergo in gymnaſijs etiam multum laborem exiſtimas eſſe gymnaſticæ ſtudium? Et maximè quidem, inquit ille, quemadmodum in philoſophãdo multa diſcere, philoſophiam puto. Ego verò credis inquam, gymnaſticæ ſtudioſos aliquid aliud appetere, quàm vt eorum corpora bene ſe habeant? Idipſum inquit.

Conſultatio a ratione alioru ſtudioſum.

Num multi labores bonam corporis habitudinem efficiunt? Quonam pacto, inquit ille, ex paucis laboribus robuſtum corpus fieri poſsit? Hic mihi viſus eſt gymnaſticus ille prouocandus eſſe, qui mihi peritus gymnaſticæ auxilium ferret. Illum igitur percontatus ſum. Quid vir optime iſto loquente tu taces? Num & tibi videntur homines è multis potius laboribus, quàm temperatis robur acquirere? Equidem, ò Socrates, ego illud quod dici ſolet videre videor, nempe ex moderatis corpus bene ſeſe habere. Vnde inquam vides? non inſomnem potius & nauſeabundum virum, ceruiceque molli & curis extenuata reddunt? Et quum hæc annuiſſet, delectati adoleſcentes, riſerunt. Alter autem ille erubuit. Tunc ego, quid tu igitur? concedisne, nec paruos, neque magnos labores habitudinem bonam corporis efficere, ſed moderatos? an nobis qui duo in eodem ſententia ſumus, repugnas? Libenter equidem, inquit, huic repugnarem, atque aduerſus eum valerem, id quod propoſui, defendere, etiam ſi cauſam haberem minus validam. Nullius enim precij eſt. Verum tecum haud decet inſolentius contendere: confiteor igitur, non multas, ſed temperatas exercitationes bonum corporis habitum hominibus præſtare. Cibi autem inquam multi, an moderati? Et cibi ait. Præterea compuli eum, vt concederet reliqua omnia quæ circa corpus verſantur, tẽperata quidem prodeſſe quamplurimum, pauca verò vel nimia nihil. Et ille moderata iuuare confeſſus eſt. At quæ ad animam ſpectant, inquam, cum moderata adhibentur, conducúntne magis an immoderata? Moderata, Diſciplinę autem nónne ex ijs ſunt quæ animæ adhibentur & conferunt? Conſenſit. Ex diſciplinis itaque quæ temperatæ ſunt, non quæ multæ, vtilitatem. afferunt? Conceſsit. Quemnam ergo interrogare meritò conueniat, quales ſint labores atque cibi corporibus accommodi? In hoc tres arbitro conuenimus, medicum, videlicet vel pędotribam interrogandum. Quem verò de ſpargendis ſeminibus, quantum ſit commodum? Agricolam conſentaneum eſt. At verò de ſemente & plantatione diſciplinarum in anima, quémnam meritò percontemur, quales quantæúe ſufficiant? Hic cum ambiguitatis pleni eſſemus, ego iocans inquam, vultíſne poſtquã nos in hoc ambigui ſumus, ab ijs adoleſcentibus iſthuc quæramus? An forſitan erubeſcimus, quemadmodũ procos inducit Homerus, quum nollent alium quenquam præter ſe arcum intendere? Sed cum grauiter ferre viderentur, alia quadam via inueſtigare aggreſſus,

Secunda philoſophiæ definitio.
Declaratio definitionis.

Qualia, inquam, eſſe debere conijciemus quæ oportet philoſophum diſcere, quum neque omnia, neque multa ſequi debeat? Suſcipiens autem ſapientior ille, pulcherrimas atque maximè congruas animo diſciplinas eas eſſe, ex quibus maximam quis gloriam in philoſophia cõſequatur: maximam vero gloriam adipiſci, ſi omnium artium peritus ſit: aut ſi minus omnium, plurimarum ſaltem, earumque præſertim quæ ęſtimatione ſunt dignæ, ea præ cæteris diſcens, quæ liberos homines decet, quæúe intelligentiæ ratione, nõ manuum miniſterio conficiuntur. Tum ego, ſic, inquam, dicis, quemadmodum in opificijs contingit? vbi opificem quidem quinque ad ſummum, aut ſex minis emeres, architectum verò ne drachmarum quidem decem millibus:

Architecti rari admodum.

nam per omnem Græciam rari admodum reperiuntur: nunquid tale aliquid ais? Ille aſſenſus idipſum ſe dicere confeſſus eſt. Enim mox interrogabam, vtrum poſsibile eſſet, duas eundem duntaxat artes hoc pacto, nedum per multas magnasq; percipere, Et ille, Ne ita me dicere putes, inquit, ò Socrates, quaſi philoſophantem oporteat ſingulas artes ad ſummum proſequi, quemadmodum artifices illos: verum, vt liberum virum eruditumque decet, vt potis ſit percipere quæ ab vnoquoque artifice proferuntur, atq; id præcæteris qui tum adſunt: præterea ita mente omnia coniectare, vt ſemper ipſe elegantiſsimus, ac ſapientiſsimus omnium in vnoquoque eorum quod è quocunque adducitur, appareat. Atque ego (adhuc enim quorſum tenderet ambigebam) intelligóne, inquam, qualem dicis eſſe virum philoſophum. Videris enim mihi talem dicere, quales in certamine ſunt pentathli, curſoribus, vel peltaſtis iaculatoribus collati. Etenim illi curſoribus, vel peltaſtis in eorũ certaminibus inferiores ſunt, ſecundumq; locum tenent, reliquorum vero athletarum primi atq; victores. Tale aliquid forte dicis philoſophię ſtudium conſerre philoſophis, vt ab ijs qui in quauis arte ſupremi ſunt, in eadem arte intelligentia quidem ſuperentur, ſecundumque locum teneant, reliquos verò antecedant, vt philoſophus in ſingulis facultatibus ſecundæ cuiuſdam homo ſortis exiſtat. Eiuſdem videris philoſophantem virum oſtendere. Rectè, inquit, ò Socrates, accipis de philolopho dicta, qui eum pentathlo comparaueris. Eſt enim proculdubio talis, vt nulli negotio ſeruire penitus velit, neque in aliqua re, vſque ad ſummum elaborare, ne propter vnius exactam diligentium in alijs omnibus inſtar manuarij cuiuſdam cõſeneſcat conſumaturq;, ſed omnia mediocriter temperateq; attingat. Poſt hanc reſponſionem cupiens planius noſſe quídnam diceret, bonos, inquam, viros, vtiléſne, an inutiles eſſe cenſes? Vtiles, inquit, ò Socrates. Nónne ſi boni vtiles ſunt, inquam, mali inntiles erunt? Conſenſit. Quid autem, philoſophos viros vtiles vel inutiles putas? Ad hæc ille maximè omniũ vtiles eſſe philoſophos aſſeuerauit. Age igitur, dignoſcamus ſi tu quidem vera dicis, quomodo vtiles nobis ſunt iſti ſecundæ ſortis homines. Manifeſtum enim eſt, quòd vnoqnoque artifice inferior eſt philoſophus. Annuit. Age, inquam, ſi vel tu, vel ex amicis aliquis tibi chariſsimus ægrotaret, vtrum ad curam valetudinis philoſophum illum ſecundarium induces, an medicum? Vtrunque. Ne mihi dicas vtrunque: ſed vtrum potius? Nemo, inquit, ambigat, medicum & magis & prius, Quid autem in naui fluctibus agitata, vtrum te & tua gubernatori, an philoſopho committeres? Gubernatori, inquit. Et in reliquis omnibus quantiſper artifex adeſt, philoſopho non erit locus? Apparet, inquit. Philoſophus igitur tunc inutilis eſt, quum artifices non deſunt. Confeſsi verò ſumus bonos quidem vtiles eſſe, malos inutiles. Coactus eſt denique confiteri. Quid ergo poſt hæc abs te petam? An forſitan inhumanum eſt, vltra perquirere? Quicquid lubet, inquit. Nihil aliud peto, niſi vt iterũ concedantur iam dicta, habent autem ſe in hunc modum. Confeſsi ſumus philoſophiam bonam eſſe, & extare philoſophos, atque eos ipſos bonos, bonos autem vtiles, malos contrà inutiles. Deinde conceſsimus, dum artifices adſunt, philoſophos inutiles eſſe, & artifices adeſſe ſemper. Nónne conceſſa hæc ſunt? Sunt. Confitemur igitur, vt videtur ſecundum tuam orationem, ſiquidem philoſophari eſt eſſe ſciẽtem in artibus eo pacto, quo tu idem dixiſti, malos philoſophos eſſe, & inutiles, quandiu inter homines artes ſint. Verum non ita habet, ò amice. Neque philoſophari circa artes ſtudioſè verſari eſt, nec multis negotijs incumbere, aut multa perdiſcere, ſed aliud quiddam: ſiquidem exiſtimo & abſurdum hoc eſſe, & mechanicos rectius appellari, qui artibus incumbunt. Hoc autem modo planius intelligemus, an vera dicam, nécne, ſi hoc reſpondeas. Quínam equos

Definitionem inductione colligit.

rectè

rectè domare norunt? vtrum qui illos meliores reddunt, an alij? Quj meliores. Quid autem canes, num qui eos meliores reddere, ijdem & rectè coercere norunt? Omnino. Eadem ergo ars, & meliores reddit, & rectè coercet. Eadem. Quid autem? Vtrum quæ & meliores facit, & rectè coercet, eadem diſcernit bonos & malos, an alia? Eadem, inquit. Vis igitur, inquam, idem de hominibus conſtituamus, quæ optimos reddat homines, eadem ſit, quæ & rectè cohibet, & qui boni ſint, quiúe mali, diſcernat? Prorſus, inquit. Nónne quæcunque vnum, eadem & multos: & quę multos, & vnum? Ita. Et in equis pręterea ceteriſque omnibus eodem modo? Eodem inquit. Quænam ſcientia eſt, quæ intemperantes, & legū tranſgreſſores in ciuitate rectè punit? nónne iudiciaria? Prorſus. An vocas iuſtitiam aliam quandam præter eam? Nullam, inquit. Nónne qua ſcientia rectè caſtigant & puniunt, eadem bonos & malos diſcernunt? Eadem. Quicunque verò vnum norit, plures quoque cognoſcet? Cognoſcet. At qui multos ignorat, ignorabit & vnū? Conſenſit. Si ergo equus exiſtens, bonos ac malos equos ignoret, ſeipſum ignorabit? Conceſſit. Et ſi bos cum ſit, haud nouerit qui ſint boni aut mali boues, ſeſe etiam qualis ipſe ſit, ignoret neceſſe eſt? Ita eſt, inquit. Eodem quoque modo ſi canis fuerit? Confeſſus eſt. Nunc verò cum homo quiſpiam exiſtens, ignoret bonos homines, & malos, nónne ſuijpſius etiam ignarus erit, bonúſne ſit an malus? Adnuit. Seipſum ignorare, ſapere an deſipere eſt? Deſipere. Seipſum itaque noſſe, ſapere eſt? Eſt, inquit. Hoc igitur, vt videtur, & inſcriptio quæ in Delphis eſt, præcipit, Prudentiam ſcilicet & iuſtitiam colere. Apparet. Hac eadem & rectè cohibere ſcimus. Adnuit. Qua ergo rectè cohibere ſcimus, ea vtique iuſtitia eſt. Qua verò & nos ipſos, & alios dignoſcere poſſumus, prudentia. Videtur. Eadem igitur eſt iuſtitia atque prudentia. Apparet. Quinetiam ciuitates tunc optimè gubernātur, quum iniuſti dant pœnas. Vera narras. Atque hæc ciuilis ſcientia eſt. Eſt, inquit. Quid verò quoties vir vnus rectè ciuitatem inſtituit, quod nomen illi conueniet, nónne tyranni & regis? Adnuit. Nónne tyrannica aut regia arte gubernat? Imò. Hæ itaque facultates eædem cum ſuperioribus ſunt. Videntur. Quid verò quum vir vnus domum rectè diſponit, quod huic nomen maximè cōgruit? nónne œconomus ac dominus? Conuenit. Vtrum & iſte iuſtitia bene regit familiam, an alia facultate? Iuſtitia. Idem eſt igitur, vt apparet, rex, tyrannus ciuilis, œconomus, dominus, prudens, iuſtus: atque vna quoque, ars, regia, tyrannica, ciuilis dominica, œconomica, iuſtitia atque prudentia eſt. Videtur. Quid itaque philoſopho viro, quoties medicus de ægrotantibus quicquam dixerit, turpe eſt non poſſe dicta ilius aſſequi, aut huc aliquid afferre, quaſi aliorum artificum quiſquam: cumque aut iudex, aut alius quiſpiam eorum, quos paulo antè retulimus, non abſurdum in ijs, nec aſſequi dicta, neque quicquam conferre poſſe? Quidni eſſet abſurdum, ò Socrates, in tantis rebus nihil habere quod conſulas? Vtrum igitur inquam, & circa hæc philoſophum, vt pentathlum eſſe oportere dicimus, & ſecundas tenentem inutilem eſſe, quandiu aliquis illorum eſt: vel primum quidem ipſum oportere domum ſuam nulli adminiſtrandam præbere, neque ſecundas in hoc partes tenere, ſed ex ſeipſo omnia caſtigare, rectè iudicantem, ſi quidem familiam ſuam rectè adminiſtrat? Aſſentiebatur ille mihi. Atque ergo addidi. Tum ſi aut amicus huic aliquis vitæ ſuæ rationem, aut ciuitas quicquam diſcernendum, aut iudicādum committat, num turpe, ò amice ſit ſecundas eum in his tenere, aut tertias, neque ducem potius exiſtere? Ita mihi videtur inquit. Abſit igitur, ò vir optime, vt philoſophari ſit plurima diſcere, arteſque tractare. Cum iſta dixiſſet, ſapiens quidem ille ex antedictis rubore affectus tacuit. Indoctus autem affirmauit ſic eſſe, & cæteri omnes dicta collaudarunt.

Philoſophia ē qua quiſquam ſe, & alios bonine an mali ſint, cognoſcit.

Pulchræ rōnes ab eodem & diuerſo, & contrario ſumptæ.

Declaratio oraculi Delphici.

THEAGES, VEL DE SAPIENTIA.

Marſilij Ficini Argumentum.

DISTINGVITVR in hoc dialogo Sapientia, & vltimū diſtinctionis membrum ſic inueſtigandum aſſumitur, vt quo pacto acquiratur ab hominibus, pateat. Prima partitione Sapientia duplex dicitur. Vna abſoluta, conditionalis altera. Abſoluta, quæ ſimpliciter abſque additione aliqua ſapientia nominatur. Conditionalis, quæ nō ſimpliciter ſapientia, ſed ſapientia quædam dicta eſt. Illa ſic definitur: Cognitio earum rerum de quibus haberi ſcientia poteſt. Habetur autem ſciētia de ijs quæ ſemper eadem, & eodem modo ſunt: huiuſmodi ſunt ſumma rerum principia, & æternæ rerum omnium rationes: hæc autem diuina dicuntur, quo fit, vt ſapientia ſit diuinarū rerum ſcientia: quæ quidem abſoluta ſapientia eſt. Conditionalis verò, omnibus artibus & facultatibus eſt cōmunis. Nam ſummitas cuiuſq; artis ſapientia quædam vocatur, vt ſapientia gubernatoria, ſapientia aurigaria, ſapientia militaris. Ex omnibus autem quæ cum additione ſapientiæ nuncupantur, præcipua eſt, quæ cæteris vt miniſtris vtitur, cuiuſmodi ciuilis ſapientia eſt. Quæ quidem facultas commune ciuitatis & gentium bonum coniectans, definitur. Hæc cum ciuilis, tum etiam regia diſciplina vocatur. Cuius ſubiectum, ciuitas eſt: finis, commune bonum: miniſtræ, artes omnes. Officia duo, leges condere, & conditas exequi. Illud per prudentiam nomotheticam, hoc per iuſtitiam legalem & iudiciariam agit. Verum quo pacto quis ciuilem ſapientiam nanciſcatur, in plurimis eius diſputationibus Plato dubitat: & in præſenti Theage, vtrum ciuiles homines, an ſophiſtæ, an contemplatiui duntaxat philoſophi eam doceant. Quòd à ciuibus viris, aut ſophiſtis, aut ſolis contemplationi deditis diſcatur, in Menone, & hic quodammodo negat, quòd illi ne filios quidem ſuos vnquam docuerint, quòd iſti rationem boni nō habeant, quòd hi rerum humanarum experti minime ſint. Reſtat igitur, vt hæc aut à philoſophis, & cōtemplandi, & agendi apprime peritis percipiatur, aut diuina ſorte contingat. Illi nuſquam reperiuntur. Vnde in Menone, & in Theage diuino munere fieri aſſerit, vt in animos ciuium temperatos Dei prouidentia boni ipſius intelligentiam, & leges ad id ducentes infundat. Quam ſanè rationem hic ciuilem ſapientiā, in Menone pro prio vocabulo vaticinium quoddam nominat, ciuileſque viros furentibus comparet. Sæpe etiam ait, nunquam à malis genus hominū ceſſaturum, niſi aut legitimi philoſophi dominentur, aut ij qui gubernant rempublicam, diuina quadam ſorte philoſophentur. Hoc autem libro cum Socrates in ſua membra ſapientiam diſtinxiſſet, & hanc ciuilem ſapientiam, ſub quadam ironeæ ſpecie, nec à ciuilibus viris, nec à ſe, vt à philoſopho cōtemplationi dedito Theagem adipiſci poſſe dixiſſet, ſubiunxit, tentandam eſſe vim dæmonis, & denique voluntatem Dei precibus exorandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prouidentia per medios ſpiritus, ſæpe hominibus agendorum oracula pandat. Eos autem miniſtros, qui Dei iuſſu bonorum ciuium & legitimorum principum mentes ad bene gubernandum illuminant, Dionyſius Areopagita Principatus nominat. Eſſet hic fortaſſe de Dæmone Socratis diſputandum, ſed argumenti breuitas prohibet. Quinetiam Maximus Tyrius, & Hermias, & Apuleius de hoc abunde diſſeruerunt. Inducit autem hic tres Plato perſonas. Demodocum ciuem Athenienſem vnà cum filio ſuo Theage ſapientiam affectante, & Socratem. Incipit verò à Demodoci petitione dialogus.

DEMODOCVS. SOCRATES. THEAGES.

OPVS habebam ò Socrates, quædam priuatim tecum communicare, ſi quidem otium ſit, vel etiam negotium, modo non omnino magnum: velim enim mea cauſa otium agas. SOC. Equidem otioſus & alioqui ſum, ſed tui cauſa maximè. Si quid ergo dicere vis, licet. DEMOD. Vin' ſecedamus hinc in proximam Iouis liberatoris porticum? SOCRA. Vt lubet. DEMOD. Eamus ergo, ò Socrates. Omnes quidē plantæ eodē ſe modo habere videntur, & quæ è terra naſcuntur, animaliaq; omnia, & hominis denique ipſi. Vt enim in plantis facillimum hoc nobis eſt qui terram colimus, præparare quidem omnia antequam plantemus, & ipſa

Occaſio dialogi eſt oratio Demodoci, in quo dialogo, vt nomen habetur ſapientiæ, ita nō ſtatuitur per alia ſtudia quæ non eſt, ita vt nō quę ſit, ſed quę nō ſit declaratur.

etiam plantatio; poſtquam verò quòd plantatum eſt, viuit: tunc cultus ipſius varius eſt & difficilis: ſic & in hominibus videtur. Ex meis enim rebus cætera conijcio. Etenim hæc mihi mei filij ſiue plantatio, ſeu generatio appellanda ſit, omniū facillima extitit: educatio autem difficilis, & plena timoris ſemper, maximum metum ipſius cauſa ſubeunti fuit. Et alia quidem multa de hoc dici poſſent: præcipue verò cupiditas, quę huic nunc ineſt, vehementer me ſolicitat. Eſt enim non ingeneroſa, verum talis, vt fallere poſsit. Cupit, enim ò Socrates, vt ipſe ait, ſapiens effici. Et vt mihi videtur, populares quidem eius ęquales in vrbem venientes ſermonibus ſuis hunc vehementer incitauerunt, quos æmulari cępit, & mihi iampridem moleſtus eſt, volens, vt eius curam ſuſcipiam, ac pecuniam ſophiſtæ alicui, qui ipſum ſapientem reddat, perſoluam. Mihi verò pecuniarum minor eſt cura: verum hunc exiſtimo ob hoc eius ſtudium in periculū non mediocre incurſurum. Hactenus igitur huic obſtiti, conſolando: ſed vbi diutius nequeo, operępretium fore duxi, vt ei obtemperem, ne ſine me frequenter, cum alijs viuens corrumpatur. Nunc autem ad hoc proficiſcor, vt eū apud aliquem ſophiſtarum ſiſtam. Tu igitur peropportune nobis obuiam factus es, quem quidem hac in re mihi conſultorem maximè cupiebam. Itaq; ſiquid habes, quòd mihi in ijs quæ audiuiſti, conſulere queas, licet & expedit.

Prouerb. SOCR. Cæterum, ò Demodoce, conſilium res ſacra eſt: & ſi vnquam vllum aliud, hoc eſt in primis de quo quæris. Non eſt enim diuinius aliquid, quo de quis conſulere queat, quàm de inſtitutione ſui atque ſuorum. Primum igitur conueniamus, quídnam hoc eſſe putemus, quo de conſultamus, ne ſępenumero, ego quidem aliud illud exiſtimem, tu item aliud, ac deinde longe diſſentiamus: ridiculi quidem exiſtentes ambo, & ego qui do, & tu qui poſtulas conſilium, cū nihildum conſenſerimus.

Quid prævenire oporteat eos qui de re, cōſultare velint.

DEMOD. Rectè quidem mihi dicere videris, ò Socrates. Itaque faciendum cenſeo. SOCR. Rectè, inquam, non omnino tamen rectè: nam pauliſper id muto: dubito enim ne forte hic adoleſcentulus, alia quædam quàm quæ nos rebamur, cupiat: quòd ſi alia, nos quoque abſurdius faciamus de alio conſultantes. Rectiſsimum igitur mihi videtur, vt initium hinc ſumentes, ipſum quid maximè inſtituat, rogemus. DEMOD. Optimum apparet. SOCR. Dic igitur mihi, quod pulchro nomen eſt puero? quo nomine ipſum vocabimus? DEMOD. Theages, ò Socrates. SOCR. Pulchrum, ò Demodoce filio nomen impoſuiſti. Sed tu dic mihi Theages, cupíſne ſapiens eſſe? ac dignum exiſtimas eſſe, vt pater hic tuus virum inueniat, qui te ſua conſuetudine ſapientem reddat? THE. Cupio. SOCR. Sapientes autem vtrum vocas homines ſcientiam habentes, quęcunq; illa ſint quę ſcierint, nécne? THEA. Scientes equidem. SOCR. Quid igitur, nónne te pater edocuit, quæ hic nobilium virorum filij docétur? ſcilicet literas, citharam pulſare, palæſtram, & alia certamina? THEA. Docuit. SOCR. Putas pręterea re aliqua ſcientiā indigere, de qua curam ſuſcipere tui cauſa patrem deceat? THEA. Puto. SOCR. Quæ eſt igitur ipſa? dic nobis, vt tibi gratificemur. THEA. Nouit & hic, ò Socrates, quoniam perſæpe illi narraui, ſed de induſtria hæc nunc tecum loquitur, quaſi neſciat quæ cupiam: hoc enim modo & in alijs multis mecum pugnat, neque vult alicui me tradere. SOCR. Atqui quæ hactenus aduerſus hunc abs te dicta ſunt, teſtibus carent: nunc autem me adhibe teſtem, atque coram me denuo recenſe. Quænam eſt hæc ſapientia quam appetis? Age ſi cuperes eam qua homines nauigia gubernant, & ego te rogarem, quanam, ò Theages, ſapientia indigens, patri ſuccenſes, quòd te his, à quibus ſapiens reddi potes, non tradat, quamnam eſſe reſponderes? nonne gubernatoriam? THEA. Certè. SOCR. Sin autem illius cuperes eruditum te fieri, qua currus reguntur, ac patri ſuccenſeres, ego verò rogem, quǽnam ea eſſet, nónne aurigariam reſpondeas?

Pulchra nōia imponenda pueris.

Hic conceditur ſapiētia cōditionalis quæ multifariā habetur. Et ſi ſapiētię nomen habeat illa, quæ proprie et ſimpliciter eſt ſapientia, ab ijs quæ non poritè ſunt ſequeſtrata, māſtrat.

THEA. Vtiq;. SOC. Quam igitur nunc cupis? Verum illam quidem noſti, nomen autem ignoras? vel nomen etiam tenes? THEA. Etiam nomen. SOC. Dic ergo quid eſt. THEA. Quod aliud nomen huic congruere dicas, ò Socrates, quàm ſapientiæ? SOCR. Nónne etiam aurigaria, ſapientia eſt? An ignorantia tibi videtur? THEA. Nullo modo. SOC. An non ſapientia? THE. Sapientia. SOC. Qua ad quid vtimur? num qua ſcimus equorum iuga regere? THEA. Profectò. SOCR. At gubernatoria, nónne & ipſa ſapientia eſt? THEA. Mihi quidem videtur. SOCR. Num & ea eſt, qua naues gubernamus? THEA. Ea vtique. SOCR. Ea verò quam nunc optas, quǽnam ſapientia eſt? quidúe ea miniſtrat? THEA. Mihi quidem videtur ea, qua ſcimus hominibus imperare. SOCR. Num qua ægrotantibus? THEA. Minime. SOC. Ipſa enim medicina eſt, nonne? THE. Eſt. SOCR. At qua canentibus ſcimus in choris præeſſe? THEA. Nequaquam. SOCR. Muſica enim eſt. THEA. Ita. SOCR. Sed vtrum qua certantibus præeſſe? THE. Nequaquam. SOCR. Gymnaſtica enim eſt. THEA. Eſt. SOCR. Verum qua quid facientibus, conare exprimere ſic, quemadmodum ſuperiora ego. THEA. Mihi planè videtur ea, qua his qui ſunt in ciuitate. SOC. Nónne in ciuitate ægroti etiam ſunt? THE. Sunt quidem, ſed non iſtis ſolum dico, verum omnibus qui in ciuitate verſantur. SOCR. Intelligo quam artem dicis. Videris enim non eam qua præeſſe nouimus metentibus, aut vindemiantibus, aut plantantibus, aut ferentibus, aut triturantibus: ipſa enim per quam ijs imperamus, agricultura eſt. THEA. Eſt. SOCR. Neque rurſus qua vel ſecantibus, vel perforantibus, vel polientibus, vel torno aliquid facientibus: nam hęc ad fabros pertinet. THEA. Certè. SOCR. Verum fortaſſe qua ijs vniuerſis, & agricolis, & fabris, & artificibus omnibus, ac priuatis cunctis mulieribusque & viris imperitamus, eam tu ſapientiam dicis. THEA. Iſtam ipſam, Socrates, iampridem dicere volebam. SOCR. Potéſne dicere, an Aegiſthus qui Agamemnonem apud Argos interfecit, his omnibus imperauit, quos dixiſti, artificibus, priuatis, viris mulieribuſque vniuerſis, an alijs quibuſdam? THEA. Non alijs, ſed ijs omnibus. SOCR. Quid autem Peleus Aeaci filius in Phthia, nonne ijſdem dominatus eſt? THEA. Eiſdem. SOC. Periandrum verò Cypſeli, nonne audiuiſti apud Corinthios imperaſſe? THEA. Equidem. SOCR. Nónne eiſdem in ciuitate ſua dominatus eſt? THEA. Certè. SOCR. Quid verò Archelaum Perdicæ nuper in Macedonia imperantem, num ijſdem exiſtimas dominatum? THEA. Equidem. SOCR. Hippiam autem Piſiſtrati in hac vrbe dominantem, quibúſnam pręfuiſſe arbitraris? nónne ijſdem? THE. Quidni? SOCR. Bacis verò, & Sibylla, & noſtras Amphilytus, quónam pacto tibi cognominádi viderentur? THE. Non alio, quàm vatum nomine. SOCR. Rectè dicis, eodem modo conare, vt inuenias quo cognomine Hippiam & Periandrum propter eundem principatum nomines. THEA. Qui vocem, quàm tyrannos? SOCR. Ergo quicunq; cupit more iſtorum vniuerſis ſuis ciuibus imperare, tyrannidem appetit, & eſſe tyrannus ſtudet? THEA. Ita videtur. SOCR. Hanc tu optas? THEA. Videtur ex ijs quæ dixi. SOCR. Sceleſte, more tyranni nobis præeſſe cupis? Ac iandudum ſuccenſes patri, qui te ad aliquem tyrannidis pręceptorem nō mittit? Et te Demodoce non pudet, qui dudum noris quid hic concupiſcat? & ſi habuiſſes quò ipſum mitteres, artificem ſapientiæ illius, quam petit, feciſſes? poſt adeſſes, cupiuiſſesque nunquam miſſum? ſed nunc vides. Cum verò te coràm accuſauerit, cōſultemus ſimul ego & tu, eſt'ne quò mittamus, vt alicuius conſuetudine ſapiens tyrannus efficiatur? DEMOD. Per Iouem, ò Socrates, conſultemus. Eſt enim, vt mihi videtur, conſilio opus, & maximo. SOC. Sine, bone vir, interrogemus ipſum prius. DEMOD.

Interroga.

Interroga. Socr. Quid ſi Euripide ad aliquid vtamur, ò Theages? Inquit enim ille, Sapiunt tyranni ſapientum conſnetudine. Si quis Euripidem roget, qua in re ſapientum conſuetudine ais ſapere tyrannos? quemadmodum ſi cum dixiſſet, ſapientes agricolę ſunt ſapientum conſuetudine, percontaremur, quánam in re ſapientum, qnid putas ipſum dicturus? an aliud, quàm in re ruſtica? The. Nihil aliud. Soc. Eodem modo ſi dixiſſet, ſapiētes coci ſapientum conſuetudine, noſq; rogaremus, quánam in re ſapientum, quid aliud reſponderet, quàm coquinaria? The. Idipſum. Soc. Quid ſi dixiſſet, ſapientes athletę ſapientum conſuetudine, & nos in quo ſapientum interrogamus, nonne certando reſponderet. Thea. Imò. Soc. Et quia dixit, Sapientes tyranni ſapientum conſuetudine, ſi rogaremus illum, qua in re, ò Euripides ſapientum, quid eum reſponſurum putas? The. Per Iouem neſcio. Soc. Vis tibi dicam? Thea. Vt lubet. Soc. Hæc ſunt quæ ait Anacreo ipſam Callicretem noſſe. Audiſti carmen? The. Audiui. Soc. Quid igitur huiuſmodíne viri conſuetudinem cupis, qui eam artem teneat, quam tenebat Callicretes Cyane nata, quique ſciret tyrannica quæ Callicretem nouiſſe poeta inquit, vt & in nos, & ciuitatem tyrannidem exerceas? Thea. Iamdudum me mordes Socrates, atq; irrides. Soc. Quamobrem? nonne ais hanc te ſapientiam optare, qua cunctis imperes? Atqui hęc faciens aliúdne, quàm tyrannus ſis? The. Optarem quidem, vel omnium hominum, vel quamplurimorum tyrannide potiri, quod idem de te ac cæteris omnibus perſuadeo mihi, aut etiam Deus eſſe. Veruntamen non hoc appetere dicebam. Soc. Quid tandem eſt hoc quod cupis? nonne ciuibus præeſſe? Thea. Non vi quidem, neque vt tyranni: ſed volentibus, quemadmodum alij in ciuitate rationis compotes homines. Socr. Dicis ergo qualis Themiſtocles fuit, & Pericles, & Cimo, & quicunque alij in adminiſtratione reipublicæ floruerunt. Thea. Per Iouem iſtos inquam. Socr. Quid verò ſi nobilis eques eſſe ſtudeas, & in ea arte ſapiens, ad quóſnā alios accederes, quàm ad equites? Thea. Ad nullos alios. Socr. Quippe ad hos ipſos qui equeſtri arte pollent, & qui equis tum noſtratibus tum alienis quamplurimis vtuntur. The. Scilicet. Soc. Eodemque modo ſi ſapienter iaculandi artem adipiſci cupias, ad eos qui optime iaculantur, & qui multis tam alienis, quàm proprijs vtuntur ſpiculis proficiſceris. Thea. Mihi quidem videtur. Socr. Age itaque poſtquam in ciuilibus erudiri vis, vt in ijs ſapiens fias, ad alios accedendum putas, quàm ad hos ciuiles homines, qui diſciplina ciuili ſummopere valent, & vtuntur ea, tum patria, tum aliarum ciuitatum & Græcarum & Barbararum? An putas ab alijs ſapientiam earum rerum poſſe conſequi, quas iſti ſoli norunt? Thea. Audiui Socrates ſermones quoſdam, quos tuos aſſerunt, ciuilium virorum liberos nihilo meliores, quàm cerdonum eſſe. Et mea quidem ſententia vera dicis. Inſipiens ergo ſim ego, qni de illorum numero eſſe poſſum, ſi mihi perſuadeam, aliqnem iſtorum ſuam mihi ſapientiam traditurum, qui quidem ſuos filios ipſorum minime iuuent, putemq; vel mihi, vel vlli mortalium ad hanc rem poſſe prodeſſe. Socr. Quid tu igitur optime hominum agas, ſi cum tibi filius eſſet, hniuſmodi negotia exhiberet, oſtendens cupere in optimnm pictorem euadere, ſuccenſeatque tibi quod nullam in ſe pecuniam eius gratia collocares, ſed ipſos pingendi artifices parui penderet, neq; ab eis aliquid vellet diſcere, tibicines item tibicen effici volens, vel etiam citharœdos, habes quod cū eo agas, vel quò tandem illum mitteres, nolentem ab ijs diſcere? Thea. Minime profecto habeo. Soc. Nunc igitur eadem hæc faciens, miraris atque ſuccenſes patri, cum dubitat quid tecum agat, & quò te mittat, quem Athenienſium in adminiſtranda republica præſtantiſsimorum cuicunque voluiſſes commendaturi eramus, qui tecum ſine precio verſatus fuiſſet: ſimulq; & ſumptibus pepercisſes, & ab huiſmodi cōſuetudine plus nominis quęſiuiſſes, quàm omnium cęterorum. The. Quid igitur Socrates, nónne tu ex bonis viris es? Si me ſuſceperis, ſat habeo, neque alium quæro. Soc. Quid hoc dicis? Demod. Non male dicit, ò Socrates, neque mihi quicquam hoc iucundius vtiliusque, vt arbitror, eſſe poſſet, quàm ſi huic tua conſuetudo placeat, & ſi tu cum eo verſari velis: & profecto pudore impedior dicere: quàm vehementer affectem. Itaq; ambos vos rogatos velim, & te vt velis hunc ſuſcipere, & te ne alium, quàm Socratem quæras, meque maximis curis, & formidine plenis obſecro liberetis, quoniam nunc vehementer timeo, ne hic cuiuſpiam alterius cōſuetudinem quęrat à quo deinde perdatur. The. Ne vlterius mihi timeas, mi pater, ſi huic perſuadere potes, vt me ſuſcipiat. Demod. Rectè loqueris, & ad te, ò Socrates, omnis poſthac oratio cōuertetur. Ego enim vt breuiſsime loquar, me ſimul ac mea omnia vel chariſsima quocunque indigeas tibi libentiſsime trado, ſi hunc Theagem ſuſceperis, eiq; pro virili tua bene feceris. Soc. Equidem, ò Demodoce, ſtudium hoc tuum non admiror, ſiquidem exiſtimas maximè à me hunc iuuari poſſe. Non enim video vbi maiore diligentia opus ſit, ſi quis mentem modo habet, quàm vt filium optimū reddat. Sed vnde tibi hoc ita viſum eſt, me videlicet tuum filium meliorem poſſe ciuem reddere, quàm tute poſsis? Atq; vnde hic ſibi perſuaſit poſſe magis à me, quàm abs te ad hāc rem iuuari? Id enim vehemēter admiror? tu enim primum me ſenior es, deinde multis ac maximis apud Atheniēſes functus es magiſtratibus, neq; te magis quiſquam à popularibus Anagyruſijs ac reliquis ciuibus honoratur. In me aūt horum quicquam neuter veſtrum videt. Verum ſi ciuilium virorū conſuetudines Theages iſte contemnit, alioſque quærit qui inſtruere iouentā profitentur, eſt hic Prodicns Chius, & Gorgias Leontinus, & Polus Agrigentinus, alijq; permulti, qui adeo ſapientes ſunt, vt cū vrbes adeunt, nobiliſsimos & ditiſsimos alliciant ad ſe iuuenes: quibus cum vel optimorum quorumcunq; familiaritate gratis vti liceret, eorum aſſuetudine relicta, perſuaſi ad illos conferunt ſe, pretium, atque id ingens offerentes vltro, & gratiam inſuper maximā habentes. Ex his ergo decebat te ac filium tuum aliquem eligere, me verò ad id elegiſſe non conuenit. Nullam enim ex iſtis beatis & pulchris diſciplinis profiteor, velim tamen mihi illas eſſe notas. Verū ſemper nihil ſcire me dico præter exiguam quandam amandi diſciplinam, qua vulgo vehementior, tum ſuperioribus, tum etiam præſentibus viris eſſe videor. The. Vidéſne pater Socratem hunc non admodum familiaritatem meam recipere? Nam quod ad me attinet, paratus eram, modo ipſe voluiſſet: ſed hæc omnia ille ioco aduerſus nos dicit. Noui enim meorum æqualium, & aliquanto ſeniorum nonnullos, qui cum antea nullius eſſent æſtimationis, poſtquā familiaritate iſtius vſi ſunt, breui omnium ſupremi eorum euaſerunt, quorum infimi prius erāt. Soc. Noſti quale hoc ſit, ò Demodici fili? The. Noui per Iouem: ſi voles.n. talis fiam, quales illi fuerunt. Soc. Non ita, ò optime, ſed hoc te fefellit, quale ſit: ego autem tibi dicam. Adeſt mihi diuina quadam ſorte dæmonium quoddam à prima pueritia me ſecutum: hoc enim vox eſt quædam, quæ cum fit, ſemper eius rei, quam facturus ſum, diſſuaſionē innuit, prouocat verò nunquam. Quòd ſi quis amicorum mecum quandoq; aliquid communicat, venitque vox, hoc illa diſſuadet, neque facere ſinit. Cuius equidem rei vobis teſtes dabo. Charmidem virum bonū Glauconis filiū noſcitis, hic aliquando in Nemea ſtadio ſe exercitaturus mecum communicabat. Ac ſtatim vbi dicere inciperet ꝙ ſe exercitaturus eſſet, affuit vox: ego prohibui, edicens quemadmodū dæmonij vox extiterat, ne ſe exerceret. Ille verò, fortaſſe, inquit, ſignificat me victorem non euaſurum, & ſi victoria non potiar, tamen me exercens, aliquid proficiam interim puto. Atq; ita locutus, in certamen abit. Operæpretium igitur eſt audire quid ei ex eo certamine contigerit. Iam ſi vultis & Clithomacum Timarchi fratrem rogate quid ei Timarchus dixerit, cū iam moriturus eſſet: is.n. & Euathlus quidam curſor, qui illum fugientem

Nulli rei maior diligētia adhibenda, quam filiis instituendis.

Munus ſophiſtarū.

Dæmon Socratis.

ſuſcipit,referet vobis quid ille tunc dixerit. THE. Quid-
nam? O Clitomache, inquit,equidem quamprimum mo-
riturus venio,quoniã Socrati obtemperare nolui, Hoc quid
ita dixerit Timarchus, ego exponam. Cum.n. ſurrexiſſent
ex conuiuio Timarchus, & Philemon Philemonidis filius,
interfecturi Niciam Hiroſcamandri filiũ,ſoli enim inſidia-
rum ij conſcij fuerant: hic Timarchus, Quid ais,ò Socra-
tes,inquit. Vos quidem bibite,me verò oportet alio ire,re-
dibo autẽ paulò poſt, ſi occaſio erit. Tum mihi aderat vox.
Itaque ne ſurgas inquam, ſolitum mihi à dæmone ſignum
datum ferens. Quieuit ille. Deinde paulisper commoratus
ardebat iterũ eundi cupiditate, dicens, eo iam Socrates. Et
quia iterum vocem audiui, rurſus illum cohibui ,donec ille
tertio latere me cupiens clanculum, cum ego mentem aliò
aduertiſſem, ſe ſubripuit: & ſic profectus ea patrauit, quæ
mortis ei cauſa fuerunt. Hęc eadem ille fratri,quemadmo-
dum nunc ego vobis,dixit,ſe ſcilicet moriturũ venire,quod
mihi credere noluiſſet. Audietis præterea ab his qui in Sici
lia ſunt,quæ de exercitus conflictu prædixeram. Et præte-
rea quidẽ ab his qui illa nouerunt, audire licet. Experiri ve-
rò dæmonij ſignũ ſiquid fortè dicat,etiam nunc poſſumus.
In expeditionem nanque exijt Neonus Cali ſilius. Mihi au
tem ſignum adfuit, proficiſcitur verò nunc cum Thraſylo
aduerſus Epheſum & Ioniam militaturus. Ego autem illũ
exiſtimo, vel interfectum iri, vel huiuſmodi aliquid incur-
ſurum,& de reliquo negotio vehemẽter metuo. Hæc om-
nia ideo tibi dico, quia poteſtas omnis, ad familiaritates cũ
his qui mecum ſunt inſtituendas penes dęmonium eſt. Mul
tis enim aduerſatur,neque licet his auxilium ferre, qui me-
cum inuito dæmone conuerſantur: quare impoſsibile eſt
mihi, cum his viuere. Multis autem hærere non prohibet,
ſed conſuetudine noſtra nihil omnino iuuantur. Quibus au
tem fauerit in ipſa familiaritate poteſtas dæmonij, illi ſunt
de quibus illud animaduertiſti, breui enim proficiunt. Sed
eorum partim hoc beneficium firmum habent atq; durabi
le, pleriq; verò quo ad mecum ſunt, mirifice pollentat vbi
diſceſſerint, rurſus nihil à cæteris differunt. Hoc quandoq;
accidit Ariſtidi Lyſimachi filio,eius qui filius fuit Ariſtidis.
Nam mecum commorans,breui multum profecit: poſtea
verò in militiam profectus eſt, rediẽs deinde offendit apud
me agentem Thucydidem Meliſsi filium: hic autem Thu
cydides pridie mihi inter diſputandũ neſcio qua de re obie
cerat. Cum me ſalutaſſet,& quædam inſuper collocutus eſ-
ſet Ariſtides, Thucydidem, inquit, ò Socrates, audio glo-
riari, & in quibuſdam tecum etiam concertare, tanquã ali-
quid ſit. Eſt inquam, vt dicis. Tum ille, non meminit, in-
quit,antequã tibi adhæreret,quale fuerit mancipium? Non
videtur inquam per deos. At ego, inquit ille, ridiculus ſum.
Quidnam maximè inquam? Quoniam priuſquã hinc ab-
irem, cum quouis diſputare audebam, neq; aliquo videbar
in differendo deterior,adeò vt cœtus pręſtantium virorum
audacter adirem. Nunc autem contra, fugio quemcunque
eruditum eſſe intellexi, adeò pudore abducor ob inſcitiam.
Vtrum igitur inquam eueſtigio te reliquit illa vis, an paula-
tim? Paulatim, inquit. Quando verò in te inceſsit, vtrum
accidit tibi aliquid à me diſcenti,an aliter? Dicam, ò Socra
tes, rem quidem incredibilem,veram tamen. Nihil vnquã
à te,vt ipſe ſcis,didici, proficiebam autem quotieſcunq; te-
cum eſſem,& ſi in eadem ſolum domo eſſem, nõ tamen in
eadem parte domus, magis tamen quoties eadem in parte.
Et mihi quidem videbar multo magis, quando in eadẽ par
te exiſtens,aliquid te dicẽtem intuebar,quàm cũ aliò eſſem
auerſus.Sed longe magis proficiebam,cum apud te ſedens,
te tangebam. Nunc autem omnis habitus ille defluxit. Eſt
igitur, ò Theages, huiuſmodi noſtra conſuetudo. Si enim
Deo gratum eſt,permultum quidem & breui proficies: ſin
contrà,minime. Vide igitur ne tibi tutius ſit ab aliquo illo-
rum erudiri, quibus in ſua poteſtate ſita eſt vtilitas qua cæte
ris proſunt,quàm à me fortuna quadam id aſſequi. THE.
Mihi quidem ſic faciendum, Socrates, videtur, vt conſuetu
dine noſtra de dæmonio intelligamus. Quod ſi nobis an-
nuerit,rectè omnia: ſin minus, quid agendum ſit conſulta-
bimus tum,alteri ne cuipiam adhęreamus,an hoc diuinum
quod tibi inſitũ eſt, precibus & ſacrificijs & alio quouis de-
niq; pacto,quo vates iubent,placemus. DEMOD. Nihil ad
hæc ò Socrates,huic adoleſcenti repugnes,bene enim dicit
Theages. SOC. Atqui ſi vř oportere ſic agere,ſic agamus.

MENO, VEL DE VIRTVTE.

Marſilij Ficini argumentum.

QVatuor eſſe argumentationum genera, quibus Plato vti-
tur exemplum, inductionem, ratiocinationem, & enthy-
mema,& quo pacto fiant, ſatis in Alcinoi cõpendio, quod
& nos traduximus,declaratur. Vbi etiam tres Platonicorum dialo- *Tria dialogi officia.*
gorum ſpecies inuenimus, & quibus argumẽtationibus in vna qua-
que dialogi ſpecie vti ſoleat. At enim ſolum inquirit, falſáue confu-
tat dialogus,aut ſolum vera exponit ac docet, aut in vtroque verſa-
tur. Primus inquiſitiuus & contentioſus, Expoſitiuus alter, Poſtre-
mus mixtus eſt dictus. Meno autem licet mixtus ſit, maiori tamen
ex parte contendit & confutat,& omnes argumentationes attingit.
Vt niſi quis ex alijs Platonis dialogis, qui ad expoſitionem magis,
quàm ad diſceptationem pertinent, ſeorſa colligat, & Menoni huic
adijciat,difficilè ſummam diſputationis huius elicere poſsit. Eſt au-
tem hæc,quid virtus ſit, & quomodo nobis adſit, inquirere. Id So-
crates efficit, dum quatuor Menonis, Ariſtippi, Gorgiæ, & Prodici
de virtute definitiones confutat, & definitionem ſuam poſt illas in-
ductam geminis obiectionibus retractat. Veritas quippe ex redargu
tione falſitatis elucet. Eſt autem hominis virtus affectio, ſiue habi-
tus animę, quo potentia naturalis eius, quàm optime ſuũ opus exer
cet. quæ definitio in libris de Republica traditur. Opus cuiuſq; po-
tentiæ tunc optime exercetur,cum ad finem ſuum dirigitur. Quod
ad finem cõfert,vtile dicitur. Merito igitur in hac diſputatione,com
mune virtutis officiũ id eſſe traditur,vt & actiones & ea quibus agen
do vtimur, vtilia reddat. Illa itaq; definitio huic dialogo conſonat,
cunctiſque virtutibus eſt communis. Virtutum profectò ſpecies plu
res ſunt, pro virium animę & actuum diuerſitate, in quibus vna ta-
men quę dicta eſt communis virtutis ratio ſemper inſpicitur. Prima *Vires animæ cognitiuæ.*
vis animæ mens eſt, cuius actus eſt perpetua cõtemplatio veritatis.
Secunda ratio, cuius actus veritatis inueſtigatio. Tertia phantaſia,
cuius actus collectio eorum quę ſenſus eius nuncij porrigunt, per*q*;
illa diſcurſus. Atque hę ſunt vires animę, quę cognitiuę dicuntur.
Reſtant tres alię,quas appetitiuas vocant, Voluntas,& iraſcẽdi vis, *Vires appetitiuæ.*
& concupiſcendi, Voluntatis actus,appetere quę mens & ratio por-
rigit. Iraſcibilis, aggredi quę ratio & phantaſia proponit. Concu-
piſcibilis actus,adſciſcere quę phantaſia ſenſusque obijciunt, Sex in-
ſuper iſtis duę ſubijciuntur, mouẽdi & nutriendi vigor, ſed hæ cum *Vigores duo.*
ſuperioribus, aut vix, & parum admodum in virtute communicant.
Affectio mentis quę contemplationẽ perficit, ſapientia eſt, quę ra-
tionis indaginem, ſcientia atque prudentia. Scientia quidem inda-
gationem eorum quę natura facit, prudentia conſultationem in ijs
quę nos agimus. Quę phantaſię diſcurſum opinio recta, quam ſa-
gacitatem quidam vocant. Iuſtitia voluntatem & liberalitas. Ira-
ſcibilem fortitudo eiuſque pediſſequę. Concupiſcibilem continen-
tia ſimul & temperantia. His omnibus,id eſt commune, vt quęlibet
earum ſit affectio actum potẽtię naturalis perficiens, dum decorum
reddit,& vtilem ad finem vltimum conſequendum. Variæ verò vir-
tutes diuerſo modo habentur. Sapientia quidem natura, eſt enim
æterna rationum omnium in mente complexio, perpetuuſq; veri-
tatis intuitus. Scientia per doctrinam philoſophiæ quæ reminiſcen-
tiam præſtat,acquiritur,dum ratio quæ pennas olim abiecit, ad men
tem conuerſa reminiſcendo iterũ alas recuperat. Prudentia doctrina
ſimul & lõgo vſu rerum aduenit. Recta opinio exemplis,autoritate,
inductione,ſorte. Iuſtitia fortitudoq; & temperantia, cæteræq; mo-
rales virtutes prudentiæ rectæq; opinionis legibus & exercitatione
legitima perficiuntur. Vnde duo hęc moralium virtutum principia
Plato poſuit,prudentiam & rectam opinionem. Quamobrem pru-
dentia ſæpenumero totius moralis virtutis apud Platonem nomen
vſurpat. Eſt & virtus quædam ad rectam opinionem attinens,qua le
gitimi principes ac ciues,in agẽdo honeſti, contemplationis tamen
expers bonum publicum curant,quam ciuilem peritiam nominãt.
Eamq; Plato facultatem,& in Theage,& in præſenti Menone, haud
aliter,quam ſorte diuina,dari ciuilibus hominibus diſputat. Hac igi-
tur ſummula quis mentẽ Platonis in Menone colliget,& huiuſmo-
di pręmiſſa diſtinctione cõtradictiones renuet,obiectioneſq; vitabit.
Diſputationem verò illam de reminiſcentia ,geometriciſque figuris
in argumento tractare idcirco non placuit, quoniam non vt princi-
palis,ſed vt acceſſoria eſt inſerta. Argumentum autem ſummam rei
caputq; requirit. Singula quippe diſcutere non argumenti,ſed com-
mentarij potius eſt officium.

MENO, SOCRATES, PVER, ANYTVS.

Tergiuerſatio Socratis eo pertinens, vt interroget ipſe.

POTES'NE mihi oſtendere Socrates, doceri virtus poſsit, nécne, an exercitatione potius acquiratur? Aut nū fortaſſe nec doctrina, nec vſu hominibus cōparetur, ſed ipſa natura, vel alio quopiam modo hominibus inſit? SOC. Hactenus ò Meno Theſſalici homines inter Gręcos illuſtres, tum equeſtri facultate, tum etiam diuitijs habiti ſunt. Nunc autē, vt mihi videtur, ſapientiæ quoq; gloriam conſequentur, præſertim amici tui Ariſtippi Lariſſæi concives. Atq; eius quidē rei auror vobis Gorgias extitit, qui in vrbem veſtram profectus amicos ſibi ob ſapientiam comparauit cum reliquos Theſſalicorum optimates, tum maximè Aleuadarum familiā, ex qua amicus tuus Ariſtippus originē ducit. Quamobrem ſic vos Gorgias aſſueſecit, vt intrepide & alto animo interrogātibus reſpondeatis, quemadmodum ſcientes decet. quippe & ipſe concedebat Græcorum cuiq; rogare quicquid quiſq; vellet, ac ſingulis etiam reſpondebat. Nobis verò, ò amice Meno, contrarium contigit: ſi quidem ſapiētia noſtra quomodamodo iam exaruit, atq; ex ijs locis ad vos diuertiſſe videtur. Itaq; ſi quem noſtrorum hominum hoc pacto perconteris, nemo erit qui non rideat. O hoſpes fortè tibi beatus quidam videor, quem noſſe exiſtimas, vtrum doctrina, an alia quadam ratione virtus hominibus comparetur. Ego verò vſq; adeo ab hac cognitione abſum, vt nec quid ipſa ſit virtus intelligam. Atqui ipſe quoque, ò Meno, ſic afflictus ſum: in eadem quippe paupertate animi qua & concives mici, verſor, ac meipſum ſępe accuſo, vtpote quid ſit virtus pęnitus ignorans. Cum vero quid ſit neſciā, quónam pacto qualis ſit norim? Nū tibi fieri poſſe videtur, vt qui nullo modo quis Meno ſit norit, vtrum bonus, diues, generoſus, an contra ſit norit? ME. Mihi quidem nequaquam. At verò ipſe reuera, ò Socrates, quid ſit virtus ignoras? Iſta de te domi renunciabimus? SOC. Non id quæſo ſolum Meno domi dices, verū etiam quod nullū vnquam, vt mibi quidem videtur, iſthuc ſcientem nactus ſim. ME. Nunquámne igitur Gorgiam cum hic commoraretur conueniſti? SOC. Equidem. ME. An hæc ignorare tibi viſus eſt? SOCR. Haud ſatis, ò Meno, memini, ideoq; quid tū mibi viſum fuerit, in præſentia referre nequeo. Sed fortè & ille nouit, & tu quid ille docuerit, tenes: quare ſi placet, ipſe dicas. Nam tibi forſitā cum illo conuenit. ME. Conuenit equidem. SOC. Eum igitur cū abſit, omittamus: ipſe vero, ò Meno dic per deos obſecro. quid eſſe virtutem exiſtimes: dic inquā, nec inuideas, vt fortunati cuiuſdam mendacij redarguar: ſiquidem tu & Gorgias id noſſe videamini, ego verò nemini vnquam hoc ſcienti occurriſſe dicam. ME. At, ò Socrates, nequaquam

Prima virtutis definitio mala.

difficile eſt id dicere: & primo quidem ſi lubet, quæ viri ſit virtus. Hæc planè eſt, ad ciuilium rerum adminiſtrationem ſufficientem eſſe, ijsq; tractandis amicos iuuare, innimicos lædere nécnon diligenter cauere nequit ipſe tale aliquando patiatur. Quod ſi vlterius quę ſit mulieris virtus noſſe requiris, neq; id arduum erit. Eſt enim mulieris virtus, domum rectè gubernare, dum curat domeſtica, viroq; obedit. Alia quoq; virtus eſt pueri fœminæq; & maſculi, & viri iā ætate grauis: nécnon liberi, ſi velis, alia, & alia ſerui. Atq; aliæ permultæ virtutes ſunt. Quamobrem haud deeſt, quid de virtute dicamus. Enimuerò in vnaquaq; actione atq; ætate ad vnūquodq; opus ſingulis hominibus virtus adeſt. Totidem prætereа & de vitio, ò Socrates, vt arbitror, dici poſſent. SOC. Non parum in hac venatione fortunatus ſum, ò Meno: ſiquidem vnam virtutem inueſtigans, examē quoddam virtutum apud te habitantium reperi. Veruntamen, ò Meno, ſi eadem examinis ſimilitudine percōtanti mihi, quę ſit apis ſubſtantia, multiplices earum eſſe ſubſtantias reſpondiſſes, ego verò iterū te rogem, nunquid hoc quo apes ſunt, an alio quopiam veluti pulchritudine, vel magnitudine, aut

Cōfutatio ex inductione.

alio quopiam huiuſmodi apum ſubſtantias diuerſas eſſe dicis, quid inquam, ſic interroganti potiſsimum reſponderes? ME. Quòd eo quòd apes ſunt, minimè differunt. SOC. Et ſi ego poſt hæc rogem quid ergo eſt, ò Meno, quo nihil inter ſe differunt, ſed idem ſunt cunctæ? habes quod reſpondeas? ME. Habeo profecto. SOC. Eadē itaq; rōne virtutes quanquam multæ atq; variæ ſunt, vnam tamen ſpeciem quandam in omnibus eandem habent quà virtutes exiſtunt, in quam reſpicere decet eum qui reſponſurus ſit interroganti cuiquam quid virtus ſit. Tenes quid dicam? ME. intelligere videor, nondū tamen, vt vellem, quod quæris planè comprehendo. SOC. vtrum verò circa virtutem id ſolum, ò Meno, tibi videtur, aliam quidem viri eſſe, aliam mulieris, & aliam reliquorum, an etiam circa ſanitatem magnitudinéq; & robur eodem modo, vt alia quidem viri ſanitas ſit, mulieris alia? an potius eadē vbiq; ſanitatis ſpecies eſt, ſi quidem ſanitas ſit, ſeu viro, ſiue mulieri, ſiue alteri cuicunque adſit? ME. Eadem mibi ſanitas & viri ſimul & mulieris eſſe videtur. SOC. Nonne igitur ſi quidem robuſta ſit fœmina, eadē ſpecie roboris robuſta erit? Cum verò eandē dico, quà nihil differt, quà robur, vt robur ſit intelligo, ſeu uiro, ſeu mulieri inſit, num tibi differre quicquam uidetur? ME. Minime. SOCR. Ergo & uirtus, ut uirtus ſit, differt iuuenem, aut ſenem, aut virum aut fœminam ornet? ME. Mihi quidem, ò Socrates, hoc cæterorum ſimile nequaquam eſſe videtur. SOC. Nonne uiri uirtutem eſſe dixiſti, rectè Rempubl. gubernare, mulieris verò domum? ME. Dixi equidem. SOCR. An poteſt quiſquam ciuitatem, uel domum, aut aliquid aliud rectè diſponere, niſi temperate ſiue prudenter ac iuſtè diſponat? MEN. Non certè. SOC. Non'ne ſi temperate iuſteq; inſtituunt, temperantia iuſtitiaq; inſtituent? ME. Neceſſe eſt. SOC. Vtriſq; igitur tam vir, quàm mulier indiget, ſi boni futuri ſint, temperantia, ſcilicet atq; iuſtitia. ME. Apparet. SOC. Quid verò puer ac ſenex quatenus intēperati & iniuſti ſunt, num boni fient? ME. Nequaquam. SOC. At dum temperati & iuſti. ME. Ita. SOC. Vniuerſi igitur homines eadem ratione boni fiunt: nam eorundem participatione boni ſemper efficiuntur. ME. Videtur. SOC. Nunquā eadem ratione boni ſint, ni illorum virtus ſit eadem? ME. Nunquā. SOC. Quoniam ergo eadem virtus eſt omnium, conare in memoriam reducere, quidnā hoc eſſe Gorgias dixerit, ac tu vnà conſenſeris. ME. Quidnā aliud quàm pręeſſe hominibus poſſe? ſi quid vnū in omnibus exigis. SOC. Requiro equidem, attamen eademne pueri & ſerui virtus erit, ò Meno, præeſſe poſſe domino, ac videtur tibi etiam rum ſeruus eſſe, cum imperat? ME. Haud certe mihi videtur, ò Socrates. SOC. Neq; enim iſthuc optime vir fas eſſet: ſed hoc rurſus conſidera, vtrū dominari poſſe aliquem putas, ſi iuſte pręeſſe dicamus: iniuſte verò, nequaquam. ME. Puto equidem, iuſtitia enim virtus eſt. SOC. Vtrum virtus, ò Meno, an virtus quædam? ME. Quo pacto id ais? SOC. Quemadmodum de quouis alio. vt ecce de rotunditate figuram quandam eſſe dicerem, non ſimpliciter figuram, ob eam ſanè cauſam ita loquere, quia alię quoq; figuræ præter rotunditatem ſunt. ME. Rectè iniquis. Atqui & ipſe non iuſtitiam tātum, uerum alias quoq; uirtutes eſſe dico. SOC. At quas dicis alias, explica obſecro. Equidem ſi me de alijs figuris interrogaſſes, uriq; reſpondiſſem: itaq; tu quæ ſint alię uirtutes, oſtende. ME. Fortitudo, temperantia ſapientia, magnificentia, cæteræq; permultę. SOC. In idem recidimus. Multas rurſum uirtutes, dum quęrimus unam, inuenimus, ſed alio pacto: unam uerò quæ per omnes diffunditur, reperire nequimus. ME. Nondum queo, ò Socrates, quod quæris, unam in omnibus uertutem quemadmodum in cæteris aſſequi. SOC. Non ab re quidem: at ego ſi modo potuerò, perducere nos conabor. Videsne ſic in cunctis contingere, ſi quis à te petat idem quod modo dicebam, quid figura ſit, ac tu quòd ſit rotūditas reſponderes: & ille tibi quæ & ego inferret, utrum rotunditas ſit figura, an figura quædam, an non illi diceres figuram quandam

Secūda definitio mala. Cōfutatio.

Transfertur diſputatio ad figurā vt ad [illegible].

dam eſſe? Me. Prorſus. Soc. Nónne ob id quod aliæ quoq; figurę ſunt? Me. Ita. Soc. Quòd ſi quales illæ ſint quęrat, eueſtigio reſpondebis? Me. Equidem. Soc. Quinetiam ſi de colore ſimiliter quid ſit quęrat, & tu quod albedo ſit dicas, ac illè ſic deinde roget, vtrum albedo color ſit, an color quidam, inferréſne colorem quandã ob hoc eſſe, quòd alij quoq; colores reperiantur? Me. Maxime. Soc. Si iterum colores cæteros referre iuſſerit, narrabis vtique & alios multos. qui nihilominus quàm albedo colores ſint? Me. Narrabo. Socr. Quid ſi ille ſic, vt ego nunc, ſermone progrediatur. dicatq́; quòd in multa ſemper recidamus, quod ille fieri nequaquam permittat: cumq́; hęc multa vno nomine nuncupes, dicaſq́; omnia figuram eſſe, inter ſe contraria ſint licet: hoc autem quod non minus rotundum contineat, quam rectũ, quã quidẽ figuram nominas, & nihilo magis ratundum quàm rectum figuram eſſe tu dicis, an ſic dicis? Me. Sic planè. Soc. Cum ita dicas inquam, nunquid rotundum magis rotundum, quàm rectum, aut rectum magis rectum, quam rotundum eſſe dicis? Me. Non certè, ò Socrates. Soc. Veruntamen aſſeris rotũdum nihil magis figuram eſſe, quàm rectum neq; rectum magis quàm rotundum. Me. Vera narras. Soc. Quid igitur eſt, cui figura competit? declarare enitere. Si itaq; ſic percõtanti de figura ſiue colore, te nequaquam intelligere quid ipſe velit, reſpondeas, vehementer admiretur arbitror, ac dicat, an non intelligis, quòd in ijs omnibus idẽ quęro? Non habeas, ò Meno, quod dicas, ſi quis quęrat quid in rotũdo ſit ac recto, & cæteris quas figuras appellas, in omnibus idẽ? Explica quæſo, vt hoc pacto ad diſputationẽ virtutis te pares. Me. Nequaquam, ſed ipſe, ò Socrates, ediſſere. Soc. Víſne tibi gratificer? Me. Omnino. Soc. Vis tu contra virtutis quæſtionem deinde ſoluere? Me. Equidem. Soc. Expediendum iam eſt, decet. n. Me. Et maxime quidem. Soc. Age experiamur quid figura ſit exprimere, & vide vtrũ iſtud admittas. Eſto itaq; id nobis figura, quod ſolum ex omnibus ſemper colorem ſequitur. Satíſne tibi hoc eſt, an fortè aliud exigis? Ego. n. ſat habeam, ſi mihi poſthac virtutem ipſam oſtendas. Me. At iſtud abſurdũ quiddam eſt, ò Socrates. Soc. Quamobrem? Me. Quoniam figura ſecũdum rationem tuam eſt, quæ ſemper colorem ſequitur. Si ergo colorem quis noſſe negaret, eodem modo quo circa figuram dubitans, quid illi potiſsimum reſponderes? Soc. Vera equidem. Nam ſi qui rogat ſapientum illorum & contentioſorum ac litigantium aliquis ſit, reſpondeam vtiq; me dixiſſe, quòd ſi minus rectè dixi, ad te nunc attinet reſpondere, ac mea dicta refutare. Sin autẽ quemadmodum nos ſumus, illi amici ſint, velintq́; tantũ diſputare, decet profecto mitius, & magis dialectico more reſpondere. eſt autem dialecticum magis, non modo verum proferre, ſed ijs illud rationibus approbare, quas & ille qui rogat, planè ſe noſſe fateatur. Hoc itaq; more nunc tecum diſſerendo vti conabor. Dic ergo, num finem appellas terminum quẽdam, atq; extremũ? Hęc enim omnia velut idẽ profero, fortè verò Prodicus ijs tanquam differentibus vteretur. Tu autem num dicis terminari aliquid atq; finiri? nihil quippe diuerſum ijs verbis intelligo. Me. Dico ſanè, & quod ais, intelligere arbitror. Soc. Et planum aliquid vocas, & ſolidum aliud, cuiuſmodi quæ in geometria tractantur? Me. Voco equidem. Soc. Iam igitur quid figuram eſſe dicam, ex ijs percipies. in omni quippe figura id aſſero, figuram eſſe id in quod ſolidum deſinit. Atque vt ſummatim dicam, figuram appello ſolidi terminum. Me. Colorem verò quid vocas, ò Socrates? Soc. Procax nimium es, ò Meno: homini iam ſeni onus imponis, ac reſpondere tibi iubes: ipſe autem memor quid Gorgias virtutem eſſe dixerit, definire minimè vis. Me. At poſtquam tu mihi hoc declaraueris, ò Socrates, tibi illud referam. Soc. Etiam abſconditus hic aliquis, & loquentem tantummodo te audiens, intelligat, pulchrum eſſe te & amatoribus non carentẽ. Me. Quid ita? Soc. Quod nihil quàm continuo in ſermone imperitas. quod facere delicati iſti & formæ fiducia adhuc tyrannidem exercentes ſolent. Simmul ita de me ſtatuis forſitan inferiorem elegãtibus illis eſſe: gratificabor itaque tibi, & reſpondebo. Me. Gratificare obſecro. Soc. Viſne tibi ſecundum Gorgiam reſpondeam? ſic maximè aſſentieris? Me. Quid ni velim? Soc. Nónne defluxus quidam ſecundum Empedoclem à rebus manarę dicuntur? Me. Et maximè quidem. Soc. Ac pori, id eſt meatus in quos & per quos etiam defluxus huiſmodi manant? Me. Omnino. Soc. Ex defluxibus autem quoſdam poris quibuſdam congruere, quoſdam minores, aut maiores, eſſe? Me. Sic eſt. Soc. Nunquid & viſum aliquid vocas? Me. Voco. Soc. Ex ijs iam quid velim, vt ait Pindarus, accipe. Eſt enim color defluxus quidam rerum, viſui congruens atque ſenſibilis. Me. Optime mihi, ò Socrates, reſpondiſſe videris. Soc. Fortè quia quæ ſolitus es audire, nũc reſponſum eſt tibi, & ſimul aduertis, quòd ex hac reſponſione facile etiam definire queas, quid ſapor, quid vox, quid odor ſit, cæteraq́; huiuſmodi plurima. Me. Prorſus. Soc. Atqui tragica, ò Meno, iſta reſponſio eſt: ideoque tibi magis quàm figuræ definitio placet. Me. Mihi verò. Soc. At mihi quidem ò Alexidemi fili, minimè perſuadeo: eſt enim illa altera melior ac puto neq; tibi iſta placebit, niſi forſan quod hæri dicebas, myſterijs nondum abſolutis abire vis: ſed mane, atq; hic myſterijs initiare. Me. Manerẽ ò Socrates, ſi huiuſmodi multa inculcares. Soc. Nihil vtique prætermittam, quin talia quædam & tui ſimul & mei gratia dicam. Vereor tamen ne minus poſsim huiuſmodi plurima dicere. Cæterum iam ad promiſſa ſeruanda nobis accingere, ac in commune quid virtus ſit, exprime, nec vt feciſti hactenus, vnum in multa diſcerpas quod iaci in eos ſolet qui idem vbiq́; inculcant: ſed integram atq; ſanam: dic tandem quid virtus ſit exempla verò loquendi à me accepiſti. Me. Videtur mihi ò Socrates, virtus eſſe, vt Poeta inquit, gaudere honeſtis ac poſſe. Atq; ego id ipſum virtutem voco, honeſta quidem apetere, eaq; conſequi poſſe. Socr. Num honeſta cupientem, bona cupere dicis? Me. Omnino. Soc. Nunquid ita loqueris, quaſi ſint nonnulli qui bona cupiant, quidam verò qui mala? Me. Imò. Socr. Non omnes igitur, ò optime vir, bona tibi appetere videntur? Me. Mihi nequaquam. Soc. Quidnam itaq; mala? Me. Ita. Soc. An ita dicis, quaſi quæ mala ſint, bona eſſe opinentur, aut etiam noſcentes quòd mala ſint, nihilominus illa cupiant? Me. Vtrunq; aio. Soc. An cenſes aliquem cognoſcentem mala quòd mala ſint, illa tamen appetere? Me. Arbitror. Soc. Quid autem exoptare hunc dicis? Num hęc ſibi adeſſe? Me. Adeſſe ſanè. nam quid aliud optet? Soc. Vtrum qui mala deſiderat, mala eſſe cognoſcens, prodeſſe cum adſint, exiſtimat? an vnumquodq; potius ſua præſentia lædere? Me. Sunt certè, qui mala prodeſſe putent, nec deſunt qui obeſſe cognoſcant. Soc. Videntur tibi mala noſſe quòd mala ſint qui mala prodeſſe cuiquam opinantur? Me. Haud ſanè id mihi videtur. Soc. Ex ijs igitur patet eos non appetere mala, qui illa minimè norint, ſed illa potius quæ bona eſſe putauerint, cùm tamen mala ſint. Quapropter ignorantes illa, bonaq́; exiſtimãtes, perſpicuum eſt bona potius exoptare. An non? Me. Sic iſti ſe habere videntur. Soc. At verò qui mala quidẽ affectant, vt ipſe inquis: eaq́; cuicunq́; accidunt, obeſſe cenſent: norũtne quòd illorũ præſentia lędentur? Me. Neceſſario ſequitur. Soc. Quid verò lęſos homines, nónne iſti miſeros eſſe quatenus læſi ſunt opinantur? Me. Hoc quoq; neceſſarium. Soc. Miſeros autem nónne infelices? Me. Reor quidem. Soc. Eſſne aliquis qui miſer & infelix eſſe velit? Me. Non videtur. Soc. Nemo igitur mala vult, ſi quidem talis eſſe minimè velit. Nam quid aliud eſt eſſe miſerum, quàm cupere mala in eaq́; incurrere? Me. Vera loqui videris ò Socrates: nemo enim vult mala. Soc. Nónne paulò ante dixiſti virtutem eſſe bona velle, ac poſſe? Me. Dixi equidẽ. Soc. An non ex eo quod dictum eſt, voluntas quidem ipſa omnibus

Modus diſputādi cō tētioſus atque acer.

Modus diſputādi dialecticus mitis.

Huius definitionis collectio, quia eſt ab interrogatis, eſt dialectica, nã ſi eſſet a ſenſibilibus eſſet analytica.

Definitio dialectica, figura ē ſolidi terminus.

Coloris definitio, ſecundū Gorgiam, dialectica.

Illa melior, quod analytica videtur.

Tertia virtutis definitio mala.

Quarta definitio.

Cōfutatio quartæ definitionis.

nibus adeſt, atq; hac ratione alius alio melior non eſt? ME. Apparet. SOC. Ergo ſi quidem eſt alius alio melior, nec id ſecundum voluntatem, ſequitur vt ſecundum potentiam ſit melior. ME. Sequitur. SOC. Secundum igitur rationem tuam, hoc eſt virtus, bonorum comparandorum poteſtas. ME. Sic prorſus ſe habere videtur, vt nunc accipis. SOC. Animaduertamus poſthac, vtrũ id verè aſſeras néc ne fortè enim bene loqueris. Dic igitur, bona vendicare poſſe, virtutem eſſe dicis? ME. Iſthuc ipſum. SOC. Bona verò nónne hęc vocas, ceu ſanitatem, diuitias aurumq; & argentum plurimum poſsidere, honoribus prętereà & magiſtratibus in Repub. ſungi? num alia quędam præter iſta bona nuncupas? ME. Nequaquam, ſed omnia bona huiuſmodi eſſe dico. SOC. Eia, aurum atq; argentum acquirere virtus eſt, vt inquit Meno, magni regis patrius hoſpes. Vtrũ vero addis huic lucro ò Meno iuſte ac ſanctè lucrari? an nihil intereſt, ſed etſi iniuſte quis iſta poſſidet, nihilominus quæſtum huiuſmodi virtutem vocas? ME. Nequaquam ò Socrates ſed vitium. SOC. Omnino igitur, vt videtur, huic poſſeſsioni, iuſtitiæ, vel temperantiæ, vel ſanctitatis, aut alterius virtutis præſentia opus eſt. Alioquin virtus minime erit, quamuis bona ſibi vendicet. ME. Qui enim ſine ijs virtus exiſtat? SOC. At non ſuppeditare aurum & argentum, quando minime iuſtum ſit, aut ſibi, aut alteri, neq; etiam virtus eſt hæc egeſtas? ME. Videtur. SOC. Nihilo magis igitur horum bonorum copia virtus erit, quàm inopia. Verum vt videtur, quodcunque cum iuſtitia ſit, virtus eſt: quod autem abſq; illa eiusq; ſimilibus, prauitas. ME. Videtur mihi neceſſarium eſſe quod dicis. SOC. Nonne vnum quodque horum paulò antè virtutis partem eſſe diximus, iuſtitiam, & temperantiam, cęteraq; huiuſmodi? ME. Diximus planè. SOC. Siccíne, ò Meno, me deludis? ME. Quorſum hæc ò Socrates? SOC. Quoniam cum te oraſſem ne amplius virtutem diſcerperes, & exempla reſpondendi dediſſem, hoc neglecto virtutem eſſe dicis bona cum iuſtitia comparare poſſe, iuſtitiam verò virtutis partem eſſe confeſſus es. ME. Sic eſt. SOC. Nónne efficitur ex ijs quæ iam conceſsiſti, virtutem eſſe agere cum parte virtutis quicquid agitur? Iuſtitiam enim & huiuſmodi ſingula virtutis particulas confiteris. ME. Quid tum? SOC. Quia cum rogaſſem vt totam ipſam virtutem oſtenderes, quid ipſa ſit, nullo modo explicuiſti: omnem verò actionem quæcunq; cum parte virtutis ſit, virtutem eſſe dixiſti, quaſi quid tota virtus ſit, ſummatim prędixeris, atq; ipſe intelligere tum queam, ſi abs te in particulas diuidatur. Eadem igitur quæſtio rurſus, ò Meno, tibi ſuboritur, quid virtus ſit, ſi quidem omnis actio cum virtutis parte ſit uirtus. Id nanq; tunc dicitur, cũ omnis actio cum iuſtitia uirtus eſſe definitur. An non eadem iterum quæſtione opus eſſe uides? Num putas quempiam uirtutis partem aliquam noſſe, qui totius naturam minimè norit? ME. Non uidetur. SOC. Si enim memineris quæ in ſuperioribus de figura tibi reſpondi, reiecimus utique reſponſionem illam quæ per ea ſit quibus ulteriori probatione opus eſt, necdum rata habentur. ME. Et merito quidem reiecimus. SOC. Neq; tu igitur ò uir optime cũ quæritur, quid ipſa in uniuerſum, ac tota ſit uirtus, partes reſpondens eam quærentibus patefacias, neq; aliud quicquam eodem modo reſpondens, ſed rurſus eadem interrogatione opus erit, quidnam uirtus ſit, qua ſubiecta iſta dicis. Num aliquid tibi dicere uideor? ME. Mihi quidem probè loqui uideris. SOC. Reſponde itaque iterum à principio, quid eſſe uirtutem & tu & amicus ille tuus aſſentis. ME. Audieram equidem ò Socrates, antequam te alloquerer, morem eſſe tuũ nihil aliud quàm dubitare, & alijs ſcrupulos dubitationum inijcere. Et nũc quidem, ut mihi uideris, me præſtigijs, & ueneficijs incantationibusq; perturbas, adeò ut ambiguitatis ſim plenius. Ac mihi uideris omnino, ſi tamen te iocando mordere aliquantulum decet, quàm ſimilimus eſſe tum forma, tum cæteris omnibus latiſsimo illi piſci marino qui Torpedo dicitur: ille ſiquidem hominem ſibi propinquãtem, tangentemq; ſtupidum reddit. Tu quoq; nunc me ſtupefacis. Reuera enim & animum ſimul & os ſtupidum habeo, hæſitoq;, nec quid tibi reſpondeam, inuenio, quanquam decies milies iam de uirtute & multa & aduerſus quàm plurimos, ut mihi uiſus ſum quàm optime diſputaui. At in præſentia nec etiam quid ipſa ſit uirtus proferre ullo pacto ualeo. Itaq; caute tibi conſuluiſſe te cenſeo, quòd nunquam aliò peregrinaris. Nam ſi aduena in aliena urbe hæc ageres, utpote præſtigiator quidam atq; ueneficus, ſupplicio forſitan afficereris. SOC. Callidus es ò Meno, ac me propémodũ nũc decepiſti. ME. Quamobrem, ò Socrates? SOC. Video enim iam quam ob cauſam hac imagine me depingas: qua alia de cauſa: niſi ut ipſe quoq; te contra depingam? Viri enim honeſto habitu præditi cum effinguntur, delectari ſolẽt, illud quippe cõducit. honeſtorum enim honeſtæ ſunt & imagines. At ego perſonam tuam minimè effingam. Equidem ſi piſcis ille ſtupidus ipſe alios reddit ſtupidos, ei ſum perſimilis, ſecus autem minime. Neq; enim ſœcundus ipſe, cæteros titubare compello, ſed maxime omnium dubitans ego, dubitare alios quoq; facio. Etenim in præſentia, quid uirtus ſit, haud certe noui, tu tamen fortè priusquam mihi occurrebas, noueras, nunc uerò ſtupido mihi ſimilis euaſiſti. Veruntamen una tecũ rem diſcutere hanc inſtitui quidúe ſit uirtus inueſtigare. ME. At quo tramite id inueſtigabís ò Socrates, quod quidem omnino quid ſit ignoras? Quale.n. tibi propones, id quod ignorans inquiris? Aut etiam ſi in illud incidas, quonam ſigno id quod ignoraueras, eſſe illud agnoſces? SOC. Intelligo quid uelis ò Meno. At tu animaduertiſne, quàm pertinacem argumentationem in medium adduxiſti? quòd uidelicet homo, neq; quod nouit, neq; quod ignorat, inquirit. Nam ſi noſcit, nulla inquiſitione opus eſt. Sed neq; quod neſcit inueſtigabit: non enim nouit quid quærat. ME. Nónne rectè induci, ò Socrates, hanc rationem exiſtimas? SOC. Nequaquam. ME. Potes dicere cur tibi non placeat? SOC. Poſſum. id enim à viris ac mulieribus diuinarum rerum peritis quandoque percepi. ME. Quis iſtorum ſermo? SOC. Verus, vt mihi videtur, atq; præclarus. ME. Quis inquam iſte? & quinam teſtantur? SOC. Qui hoc aſſerunt, ſancti viri ſunt, ac ſanctę etiam mulieres, quibuſcunque cura eſtitit, vt eorum quæ profitentur rationem reddere poſſent. Tradit prætereà Pindarus, & cæteri quicũq; Poetarum diuini ſunt, alia quædam: quæ aduerte quæſo, num vera tibi videantur. Ferunt enim hominis animum immortalẽ eſſe, eumq; tunc decedere, quod quidẽ mori vocant, tum iterum redire, interire vero nũquam. Quam ob cauſam vitam quàm ſanctiſsimè agere monent. Quicunq; enim pœnas antiquæ meſeriæ Proſerpinæ iam dederunt, ijs illa ad ſupernũ ſolem nouo anno rurſus animã reddit, quouſq; in reges gloria, ſagacitate, ſapientiaq; pręſtantes euadant. Reliquum autem tempus ſancti horoës inter homines vocãtur. Cum ergo animus immortalis ſit ac ſæpius in hanc vitam redierit, viderítq; per ſępe & quę in hac, & quæ in alia vita ſunt, omniaq; preceperit, nihil vtiq; reſtat, quin ipſe didicerit. Quamobrẽ nihil mirum eſt, ſi eorum quę ad virtutem & ad alia pertinent, reminiſci poſsit, quippe cum olim illa cognouerit. Cum.n. tota natura cognata ſit, ac ſibimet conſona, & animus cuncta didicerit, nihil prohibet hominem vnius cuiuſdam reminiſcentem, quam diſciplinam vocant, reliqua omnia recuperare, ſiquis adeò conſtans ſit, vt quærẽdo minime fatigetur. Quęrere igitur ac diſcere reminiſcentia eſt. Quapropter litigioſæ illi argumentationi nequaquam credere decet, pigros enim nos quodamodo redderet. Ea quoque mollioribus hominibus mirificè placet. Ratio autem noſtra ſolertes rerum inueſtigatores efficit, qua ipſe vtpote vera fretus, vna tecum quid ſit virtus perſcrutari deſidero. ME. Imò ò Socrates. ſed num abſolute id aſſeris, nos

minime

Quæ medialant inter mala, & bona, ea nõ eſſe bona, niſi virtus adſit.

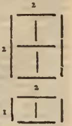
Relaxatio diſputationis à mordacitate diſputandi Socratis.

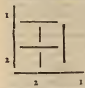
Menonis ambiguitas circa inquiſitionem eius quod neſcitur.

Pindari & diuorũ poetarũ ſententia de animę immortalitate.

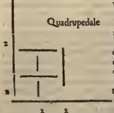
Quæ diſciplina ſecũdum illos. Quæ reminiſcentia; eſt.

minime diſcere? quam diſciplinam vocamus reminiſcētiam eſſe? potéſne hoc ita eſſe me docere? Soc. In ſuperioribus quoque ò Meno te callidum eſſe dixi, & nunc rogas vtrum docere te poſſim, cū antè nullam eſſe diſciplinam, ſed reminiſcentiam aſſeruerim, vt è veſtigio mihi ipſi repugnare videar. Me. Per Iouem, ò Socrates, non hoc inſtituebam, ſed conſuetudine potius quadam ita locutus ſum. Quod ſit qua ratione illud mihi oſtēdere potes, oſtende obſecro. Soc. Haud quaquam facile eſt, tui tamē gratia conabor. Verum huc ad me vnum aliquem iſtorum qui te ſequuntur, accerſe, vt in eo demonſtrationem hanc experiamur. Me. Libenter. heus tu huc ades. Soc. Grecúſne eſt? & Græce loquitur? Me. Et Græcus eſt, & in domo mea genitus atq; educatus. Soc. Attende igitur num illi in memoriam reducam, an doceam. Me. Attendam certè. Soc. Dic age ò puer, cognoſcíſne hoc tale ſpatium quadrangulum eſſe? Pv. Equidem. Soc. Habétne quadrangulus has omnes quatuor lineas æquales? Pv. Habet. Soc. An non & iſtas quę per mediū protrahuntur, æquales habet? Pv. Et iſtas. Soc. Nónne & maior & minor eſſe poteſt. Pv. Poteſt. Soc. Si ergo ſit hoc latus duorum pedum, & iſtud quoq; duorum, quot pedum totum ipſum erit? Sic autem coſidera, ſi latus hoc duorum eſſet pedum, illud vero vnius, eſſétne pluſquam ſemel duorū pedum hoc ſpacium? Pv. Semel. Soc. Quoniam vero alterum quoq; latus duorum pedum eſt, num aliud quàm bis duorum pedum fit? Pv. Iſtud ipſum. Soc. Duorum ergo bis pedum efficitur Pv. Ita. Soc. Quot nam ſunt bis duo pedes? computa. Pv. Quatuor. Soc. An non fieri poteſt ſpacium aliud ad hoc duplum, habens ſimiliter omnes æquales lineas quemadmodum iſtud habere vides? Prorſus. Soc. Quot pedum erit? Pv. Octo. Soc. Age iam conare mihi dicere, qualis eſt quęlibet illius linea: huius ſiquidem duorum pedum. lineæ vero illius dupli, qualis? Pv. Patet, ò Socrates, eſſe duplam. Soc. Cernis, ò Meno, me nihil ex his docere ſed ſingula potius interrogare? Et nūc iſte noſſe ſe putat, qualis ea ſit à qua ſpacium octo pedum conficitur. An non tibi videtur? Me. Mihi quidē. Soc. Nouit igitur. Me. Minime. Soc. Putat autem à dupla. Me. Ita. Soc. Aſpice deinceps hunc per ordinem vt oportet reminiſcentem. Tu autem dic amabo, à dupla linea duplum ſpaciū naſci fateris? tale profecto dico, quod non hac longum, illa breue, ſed æquale vndiq; quemadmodum iſtud: duplū vero iſtius, octo pedum. ſed inſpice an tibi adhuc à dupla fieri videatur. Pv. Mihi planè. Soc. Nónne huius dupla hęc fit, ſi aliā æqualē huic adijciamus? Pv. Prorſus. Soc. Ab hac fore dicis octo pedū ſpacium, ſi quidē quatuor huic ęquales efficiātur? Pv. Aio. Soc. Deſcribamus iterum igitur ab hac æquales quatuor, aliúdne quàm quod octo pedū vocas, ſuborietur? Pv. Hoc ipſum. Soc. Nónne in ipſo ſunt hęc quatuor, quorum quodlibet iſti quadrupedali æquale eſt? Pv. Certe. Soc. Quantum itaque fit? an non quater tantum? Pv. Quídni? Soc. Num duplum eſt id quod quater tantum? Pv. Non per Iouem. Soc. At quotuplum? Pv. Quadruplū. Soc. A dupla ergo, ò Puer, non duplum, ſed quadruplum ſpacium procreatur. Pv. Vera loqueris. Soc. Quater. n. quatuor ſex & decē complent, nónne? Pv. Sic eſt. Soc. Octo pedum autē ſpatium à qua linea? nónne ab hac quadruplum? Pv. Fateor. Soc. Quartum vero hoc ab hac dimidia? Pv. Ita. Soc. Age igitur octo pedum nónne huius duplum eſt, illius vero dimidium? Pv. Imò. Soc. An non erit ergo à maiori linea quam hæc tanta, & à minori quam illa tanta? Pv. Mihi quidem videtur. Soc. Sic vtiq; recte loqueris, quod enim tibi videtur, id reſponde, ac mihi dicas, hæc ne duorum pedum, illa quatuor? Pv. Ita. Soc. Oportet itaq; octo pedum ſpatij lineam maiorem eſſe linea ſpatij bipedalis, minorem vero quadrupedalis linea. Pv. Oportet. Soc. Annitere vt nobis qualis ſit dicas. Pv. Tripedalis. Soc. Nónne ſi tripedalis eſt, dimidium huius aſſumemus, eritq; tripedalis? Duo nanque ij, is autem vnus & hinc eodem modo, duo quidē iſti, iſte autem vnus: fitque hoc quod ais ſpacium. Pv. Ita. Soc. Nónne ſi hæc trium eſt, & illa trium, totum vtiq; ſpacium ter trium pedum cōficitur? Pv. Apparet. Soc. Ter vero tres, quot pedes ſunt? Pv. Nouem Soc. Duplum autem quot pedum eſſe ſupra oportuit? Pv. Octo. Non ergo à tripedali ſpacium octo pedum exoritur. Pv. Non profecto. Soc. à quali igitur conare nobis liquido exprimere: quod niſi numerare velis, ſaltem à quali demonſtra. Pv. Per Iouem. ò Socrates haud noui. Soc. Aduertis iterum, o Meno, quò ſit reminiſcendo iam progreſſus. Nam ab ipſo principio diſputandi nequaquā nouerat quæ ſit octo pedum ſpacij linea, quadmodum nec in præſentis nouit: verum tunc ſe noſſe illam opinabatur, & audacter nimiū quaſi ſciens reſpondebat, nec deeſſe ſibi quicquam putabat: nunc autem egere ſe iam exiſtimat, & ut ignorat, ſic ſe ignorare fatetur. Me. Vera dicis. Soc. Nónne rectius nunc ad id quod ignorat affectus eſt? Me. Hoc quoque arbitror. Soc. Cum ergo ambigere ipſum compulerim, & piſcis illius more ſtupidū fecerim, num aliquid obfuit? Me. Non vt mihi videtur. Soc. Operæpretium itaq; fecimus ad veritatem inueniendam: nunc enim vtpote ignorantiæ ſuæ conſcius libenter & ſponte perquirere: at tunc ſine controuerſia, & ſępe, & aduerſus quam plurimos loqui ſe recte arbitrabatur, dum ſpacium duplum duplam longitudine lineam habere oportere profiteretur. Me. Videtur. Soc. Nū cenſes ipſum ſtuduiſſe vnquam, vt id vel inueniret, vel diſceret, quod cum ignoraret, noſſe rebatur: priuſquā in hanc ambiguitatem incideret, qua & ſuam ingnorantiam re deprehændit, & ſcientiā appetere cœpit? Me. Nequaquā ò Socrates. Soc. Pro fuit igitur ſibi ſtupor eiuſmodi. Me. Videtur Soc. Conſidera itaq; ex hac ambiguitate, quod iſte vna mecum inueſtigans nihil me docente, ſed potius interrogante reperiet. Obſerua obſecro diligenter, num hunc docere aut ei demonſtrare quicquā videar potius quàm eiuſmodi opiniones per ſingula elicere. Tu. n. dic, hócne ſpacium quadrupedale eſt? Intellextín'. Pv. Equidē. Soc. Num & hoc aliud ęquale iſti apponere licet? Pv. Licet. Soc. Et tertiū iſtud vtriq; iſtorū æqualę? Pv. Et iſtud. Soc. Nónne hoc quod in angulo eſt cōplere licet? Pv. Prorſus. Soc. Hæc inde æqualia ſpatia quatuor naſcerentur? Pv. Ita Soc. Totum igitur hoc quotuplum ad iſtud efficitur? Pv. Quadruplum. Soc. Oportebat autem duplum nobis contingere, num recordaris? Pv. Maximè. Soc. Nónne hæc linea ab angulo in angulum aliquem porrecta, in duo vtrunq; ſpacium

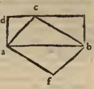
Oſtēdit Socrates, diſciplinam eſſe reminiſcētiam.

Quum de ignorantia ad dubitationem acceſſerit quis, tūc melius affectus eſt. Ab ignorantia quæ excitatur, ignorantiā ſuam animaduertat.

cium diuidi? Pv. Ita. soc. Ergo quatuor hæ lineæ æquales fiunt, id ſpacium compræhendentes? Pv. Fiút. soc. Conſidera itaq; quale eſt id ſpacium. Pv. Haud intelligo. soc. Nóne cum hæc quatuor ſint, dimidium cuiuſq; linea quæq; ſecat intrinſecus? Pv. Secat. soc. Quot igitur tāta in hoc ſunt? Pv. Quatuor. soc. Quot autem in iſto? Pv. Duo. Soc. At quatuor ad duo quotupla ſunt? Pv. Dupla. Soc. Hoc itaq; quot pedum ſit? Pv. Octo. soc. A' qua potiſsimum linea? Pv. Ab hac. Soc. Ab eáne, quæ quatuor pedum eſt, ab angulo protracta in angulum? Pv. Ita. soc. Hanc vero diametrum ſophiſtæ nuncupant: & ſi huic nomen eſt diametrus, à diametro, vt ipſe ais, ò Puer, duplum ſpacium naſceretur. Pv. Prorſus ò Socrates. soc. Quid tibi Meno videtur: reſpondítne hic vnquā ex alterius quàm ſui ipſius opinione? Me. Nunquam, ſed ex propria ſemper. soc. Veruntamen haud nouit, vt paulò antè confeſsi ſumus. Me. Vera loqueris. soc. Inerant igitur huic opiniones huiuſmodi. Me. Inerant. Soc. Huic igitur ignoranti opiniones de ijs quæ ignorat veræ inſunt. Me. Apparet. Soc. Nunc igitur huic opiniones tales quaſi per ſomnium ſuſcitatæ ſunt quòd ſi quis interroget hunc talia quædam ſæpe & multa, certo ſcies hunc iſta, ſi quis alius nouit perfectè cogniturum. Me. Videtur. Soc. Nónne igitur nemine prorſus docente, ſed interrogante potius iſta ſciet ex ſeipſo ſcientiam ad ſe reuocās? Me. Sic eſt. Soc. Recuperare vero ſcientiam in ſeipſo, an non reminiſci dicitur? Me. Prorſus. Soc. At vero ſcientiam quam hic nunc habet, aut accepit aliquando, aut ſemper habuit. Me. Verum. Soc. Et ſi habuit ſemper, ſciens ſemper extitit: ſin quandoq; percepit, hac in vita nequaquam. nemo enim hunc geometrica docuit, cum in cæteris omnibus quæcunq; vel ad geometriam, vel ad alias diſciplinas pertinent, hæc eadem ſit facturus. Eſt ne aliquis à quo hic illa omnia didicerit? Veriſimile eſt te illum cognoſcere, præſertim cum pœnes te & natus & nutritus fuerit. Me. Ego vero certus ſum quòd hunc quidem nemo docuit vnquam? Soc. Háſne opiniones habet? Me. Neceſſarium, ò Socrates, id apparet. Soc. Sin autem vtpote in præſenti vita minime adeptus haud nouit, patet eum alio quodā in tempore habuiſſe, atq; didiciſſe. Me. Apparet. Soc. An non tempus iam fuit, cum nondum homo hic erat? Me. Iſthuc ipſum. Soc. Ergo ſi quando tempus ſit in quo homo non ſit, inerunt tamen ipſi opiniones veræ, quæ ſciſcitando expergefactæ, ſcientiæ fiunt, certè per omne tempus hæc hominis animus ſciet. nam omne per tempus, aut eſt, aut non eſt homo. Me. Videtur. Soc. Nónne igitur ſi ſemper rerum omnium veritas in animo eſt, immortalis extitit?

Mōſtratur animus immortalis eſſe.

Quamobrem audacter & magna fiducia oportet, quæ in præſentia minime ſcimus, hoc eſt minime recordamur vt reminiſcamur inquirere. Me. Bene mihi neſcio quo modo, ò Socrates, loqui videris. Soc. Mihi quoq; ò Meno atq; cætera non admodum cōtendo: quòd autem qui quæ neſciunt inquirenda putant, meliores arrectioresq;, & pigri ad veſtigandū minus ſint, quam qui quæ neſciunt, etiam non quæri poſſe putant, iſthuc verò & verbis, & ſi queam, re ipſa contendam. Me. Hoc quoq; rectè dicere videris, ò Socrates. Soc. Vis ne igitur poſtquam confeſsi ſumus ignota perſcrutari licere, quid virtus ſit, cōmuniter veſtigemus? Me. Quàm maxime: gratius tamen mihi eſſet audire prius, quod in principio diſputationis interrogaui, quomodo virtuti incumbēdum ſit, velut ei quæ doctrina percipiatur, vel quæ natura potius inſit, vel quæ alio quopiam pacto hominibus paratur. Soc. Atqui ſi tibi ò Meno, quemadmodū mihi ipſi imperarē, haud prius vtrum doceatur nécne virtus perſcrutaremur, quā quid ipſa ſit indagaſſemus. Poſtquā vero nec tute tibi dominari cōtendis vt liber viuas, ac me vt tuo arbitratu reſpondeā obſecras, iā vtiq; reſpondebo. Videtur igitur conſiderandum eſſe, quale ſit quod nondum quid eſt cognouimus. Attamen pauliſper à propoſito tuo declina, idq; ex ſuppoſitiune conſiderare permitte, doctrináne an alio pacto virtus poſsideatur. Ex permiſſu autē ſic dico, quemadmodū geometræ ſæpe diſcutiunt, poſtquam illos quis interrogauit: veluti de ſpatio, vt poſsit ne in hoc circulo triquetrum hoc ſpacium expādi: vbi ſiquis dixerit, nondum ſe noſſe an hoc huiuſmodi ſit, permiſſionem arbitror talem conducere. Si.n. eſt hoc ſpacium tale, vt quod ad poſitā eius lineam

Triangulus a, b, c. Coextenta vnicuique trianguli lineæ parallelogrāma a b d c, a c b f.

protendis ab eo tanto ſpatio deficiat, quantum ipſum eſt protenſum, aliud quiddam euenturum puto: & aliud item ſi talia quædam pati nequeat. Ex promiſsione igitur diſputare decreui de ijs quæ contingunt circa expanſionem illius in circulū, an fieri poſsit nécne. Sic & nos de virtute, quoniam nec quid, nec quale ſit nouimus, permiſſo hoc, vtrum doceri poſsit in hunc modum quæramus. Si virtus eſt aliquid eorum quæ circa animú verſantur, doceri poteſt, an non? Principio ſi aliud eſt quam ſcientia, num doceri poterit an non? vel potius, vt modo diximus, memoria reuocari? nihil referat apud nos vtro nomine vtamur, ſed an doceri poterit? an id omnibus manifeſtum, quòd præter ſcientiam nihil homo docetur? Me. Mihi ſanè videtur. Soc. Sin autem ſcientia quædam virtus eſt, doctrina percipitur. Me. Quídni? Soc. Hoc ergo ſtatim expediuimus: nam ſi talis ſit, docetur: ſi non talis, nequaquam. Me. Prorſus. Soc. Poſthac inueſtigandum cenſeo vtrum virtus ſcientia, aut aliud quiddam ſit. Me. Mihi quoq; idem quærendum eſſe videtur. soc. An virtutem aliud quàm bonum eſſe dicimus? & hæc nobis poſitio ſtabilis permanet, virtutē ſcilicet eſſe bonum. Me. Valde. Socr. Siquidem eſt aliquod ſeorſum à ſcientia bonum, nónne virtus forſitan ſcientia nulla erit? ſin autem nullum bonum eſt quin ſcientia comprehændatur, ſcientiam eſſe virtutem ſuſpicantes, rectè vtiq; ſuſpicabimur? Me. Sunt hæc vera. Soc. Quinetiam virtute boni ſumus? Me. Sumus. soc. Et ſi boni, vtiles omnia quippe bona, vtilia. Me. Sic eſt. soc. Ergo & virtus vtile quidam. Me. Ex ijs quæ confeſsi ſumus, neceſſario ſequitur. soc. Conſideremus rurſus in ſingulis qualia ſint quæ nobis proſunt: ſanitáſne & robur, formaq; atq; diuitiæ, cæteraq; huiuſmodi conferre dicuntur? Me. Ita. Soc. Eadem hæc aliquando nocere fatemur. An tu aliter ſentis? Me. Sic certe ſentio. Soc. Vide itaq; quo duce hæc obſint, quoúe proſint, nonne cum rectus vſus præeſt, iuuant, contra vero nocent? Me. Prorſus. soc. Præterea quæ circa animum verſantur conſideremus. Temperantiam aliquid vocas, & iuſtitiam. & fortitudinem, docilitatemq;, & memoriam, magnificentiam, & huiuſmodi reliqua? Me. Equidem. soc. Aduerte quæſo, quæcunq; ex ijs ſcientiæ nequaquam eſſe vidētur, ſed aliud quiddam præter ſcientiam, nónne interdum iuuant, interdum lædunt, veluti fortitudo remota prudentia? num fortitudo aliud eſt quàm audacia quædam: cumq; ratione quiſquam audet, iuuatur: cum abſq; ratione, læditur? Me. Sic eſt. soc. Temperantia quoq; docilitas eodem modo, cum ratione quidem percepta atque condita emolumento ſunt, contra autem detrimento? Me. Quàm maxime soc. Vt ergo ſummatim dicam, omnes, animæ impetus atq; omnes declinationes ducente prudentia ad beatitudinem tendunt, imprudentia vero ad contrarium. Me. Videtur. soc. Quapropter ſi virtus aliquid eſt eorum quæ conſiſtunt in animo neceſſarioq; vtilis eſt, prudentiā hanc eſſe oportet: quippe cum omnia quæ ſunt circa animum, ipſa quidem ſecundum ſeipſa, nec commoda, nec incommoda ſint: adiuncta vero prudentia, vel imprudentia, ſtatim aut vtilia, aut noxia fiant: Hac itaque ratione virtutem cum maxime omnium cōferat, prudentiam quandam

An virtus doctrinæ comparetur: ac primo oſtēditur comparari qua ſcientia eſſe creditur. nec etiam natura cōſiſtere.

quandam eſſe conſtat. ME. Mihi ſanè videtur. SOC. Quinetiam in alijs quæ modo dicebamus, opulentiā atq; ſimilia tum vtilia eſſe, tum noxia: nónne quemadmodum prudentia cæteris animi viribus & officijs præſidens vtili reddit, imprudentia vero cōtraria, ſic & illis animus rectè vtens atque ducens bona efficit, non rectè autem mala? ME. Prorſus. SOC. Rectè autem ducit animus prudens, imprudens verò abducit. ME. Sunt hæc vera. SOC. Quamobrem omnino aſſerendum eſt, cętera quidem humana omnia referri ad animum, quæ vero in animo ſunt, ad prudētiam, ſi modo bona futura ſunt: eaq; ratione prudentia ipſum vtile erit, virtutem verò vtilem eſſe dubium

Prudētia, aut virtutem totam aut partē virtutis eſſe.

diximus. ME. Omnino. SOC. Ergo prudentia virtus eſt, aut vniuerſa, aut pars aliqua virtutis. ME. Rectè mihi hæc omnia dici videntur. SOC. Nónne ſi hæc ita ſe habent, haud natura boni homines erunt? ME. Haud mihi videntur. SOC. Id præterea contingeret, ſi natura boni fierēt, adeſſent profectò nobis qui filios noſtros natura bonos dignoſcerent, eosq́ue nos illorum indicijs ſelectus in arce quadam conſeruaremus, multo magis quàm aurum cuſtoditos, ne quis corrumpat, mox vbi adoleuerint, vtiles eſſent Reipublicæ ciues. ME. Conſentaneum hoc, ò Socrates. SOC. Cum vero natura boni minime ſint, num fortſian diſciplina? ME. Neceſſarium id apparet. At ſecundum ſententiam noſtrā ſequitur, vt ſi virtus eſt ſcientia, doctrina percipiatur. SOC. Fortasſis Hercle, vereor tamen ne id temere confeſsi fuerimus. ME. In ſuperioribus planè id rectè dici viſum eſt. SOC. At non in pręterito ſolum, ſed in præſenti etiam & futuro tempore tale videri debet, ſi quid in eo ſynceri futurū eſt. ME. Quidnam igitur eſt quod reſpiciens ſuſpicaris ac diffidis, ne virtus ſcientia non ſit? SOC. Dicam tibi, ò Meno, virtutem quidem doceri poſſe, ſi quidem ſcientia eſt, nequaquam reijcio quaſi minus rectè ſit dictum, quòd vero ſcientia ſit, vide an non merito diffidam. Age, id mihi reſponde, Si quid doceri poteſt, non de virtute ſolū, ſed de quolibet alio loquor, an nō illius præceptores, diſcipulosq́; eſſe aliquos neceſſe eſt? ME. Mihi quidem videtur. SOC. At cōtra, cuius nec doctores extant, nec auditores, ſi id doceri non poſſe conijciamus, nónne probabiliter coniectabimus? ME. Sic eſt. ſed num virtutis præceptores nullos eſſe cenſes? SOC. Sepenumero, ſi qui huius magiſtri eſſent omni ſtudio inueſtigaui, nec vnquam inueni, etſi vna cum cæteris pluribus, atq; ijs, vt videbatur, huius facultatis peritis id quæſiui. Et nunc quidē opportunè, ò Meno, iſte nobis aſſedit, quem diſputationis huius participem faciamus Ac merito ad id ſociū adhibebimus. Eſt enim diuite primum & ſapiente patre Anthemione natus, qui profectò non caſu quodam, aut muneribus opulentus euaſit, quem admodum nuper Thebanus Iſmenias Polycratis pecu-

Non eſſe præceptores virtutis tradendæ.

nias nactus, ſed prudētia vigilantiaq́; ſua rem auxit. Præterea nec ſuperbus ciuis, neq; inflatus aut difficilis, verum modeſtus, & frugi, facilisq́; vir extitit. Deinde hunc bene educauit erudiuitq́;, cuius rei teſtis eſt omnis Athenienſis populus, ad ſummos hunc elegit magiſtratus. Nam cum viris huiuſmodi ſint ne virtutis magiſtri aliqui, & qui ſint, inueſtigare maxime decet. Ergo age, ò Anyte, quære mecum vnaq́; cum hoſpite tuo Menone, quinam huius rei præceptores ſint, & in hunc modum cōſidera: ſi vellemus Menonem hunc optimum fieri medicum, ad quos potiſſimū doctores perduceremus? nónne ad medicos? ANY. Prorſus. SOC. Et ſi cerdonem optimum fieri cuperemus, an non ad cerdones? ANY. Ita. SOC. Et in alijs eodem modo? ANY. Omnino. SOC. Sic iterum de medicis mihi dicas: cum diximus mittendum hunc eſſe ad medicos, ſi medicum fore velimus, an non id ſentiebamus, vt ſiſti debeat apud eos dumtaxat, qui artem illam profitentur, ac mercedem pro eo palam ab auditoribus capiunt, hoc ipſo ſe eſſe qui volentes docere poſsint oſtendentes. nónne huius ratio habenda eſt, ſi modo illum prudenter locaturi ſimus? ANY. Sic eſt. SOC. Et de tibiarum ſono, ac cęteris omnibus ſimiliter iudicandum. Neq; enim mediocris inſcitia eſſet, dum ſtuderemus quempiam tibicinem fieri, commodare ijs nolle qui facultatem hanc pollicentur, mercedemq́; reportant, ſed hoc onus illis imponere, qui nec doctrinam ſibi vendicant, nec habēt vllum in hac arte diſcipulum, qua inſtrui hunc quem mittimus, deſideramus. An non iſthuc procul à ratione ſit? ANY. Per Iouem non modo abſq; ratione, verū etiam dementia quædam. SOC. Probe loqueris. Nunc itaq; licet tibi cōmuniter vna mecum de hoc hoſpite tuo Menone deliberare: hic enim, ò Anyte, iampridem mihi dixit, ſe hāc ſapientiam virtutemq́; appetere, qua ciuitates & domus rectè gubernantur, liberi quàm optimè educantur, ciues & hoſpites tum admittuntur, tum dimittuntur, ſcite, & vt bono viro dignum eſt. Meditare igitur ad quem potiſsimum huius comparandę virtutis gratia hunc mittere deceat. An ex his quæ modo diximus, patet: committendum his eſſe, qui ſe docturos talia pollicentur: ſeq́; palam cuiq; Græcorum diſcere volenti ſemper exponunt, huius diſciplinæ præſcriptum precium capientes? ANY. At quos dicis, ò Socrates? SOC. Noſti credo & ipſe hos eſſe

Carpuntur ſophiſtæ, atq; verū relaxatur diſputatio.

qui publice ſophiſtæ vocantur. ANY. Hercle bona verba quæſo, ò Socrates. Abſit vt quiſquā vel cognatorum, vel familiarium, vel amicorum, vel ciuium, vel hoſpitum in tantam inſaniam incidat, vt iſtis adhęrens, perdi ſe patiatur: eorum quippe cōſuetudo certa illorum qui ſectantur, peſtis eſt. SOC. Cur ita dicis Anyte? num ij ſoli ex omni hominum genere cum prodeſſe hominibus profiteantur adeò cęteris deteriores ſunt, vt non modo non iuuent, quemadmodum alij, quod ipſis traditum ſit, verum contra corrumpant, atq; huius gratia vulgo mercedem exigant? Equidem non video qua ratione fidem tibi adhibeam. Noui enim virum vnum Protagoram, qui plures ob hanc ſapientiam pecunias cumulauit, quam aut Phidias ille, cuius tam conſpicua pulchraq́; extant, aut decem alij ſculptores. Atqui abſurdum ſit, ſi qui calceos veteres conſuunt, veſteſq́; reſarciunt, latere non poſsint dies triginta, ſi veſtes calceosúe reſtituāt deteriores redditos: ſed ſi talia facerent, breui fame perirent: Protagoras autem

Protagorā docuiſſe pluſquam annos quadraginta.

vniuerſam Gręciam annos pluſquam quadraginta fefellit familiares ſuos peruertens, deterioresq́ue quàm accepit reddens. Nam reor illum vita deceſsiſſe, natum annos pene ſeptuaginta: quadraginta verò in hac arte verſatum. Ac per omne illud tempus vſq; in hanc diem clarus extitit. neq; Protagoras tantum, ſed alij quoq; permulti, partim priores illo, partim etiam nunc vitam agentes. Vtrum.n. iuxta ſententiam tuam dicemus eos conſcios decipere, & ledere iuuenes conari: an ſeipſos quoq; fallunt, & inſaniūt ex eo, quia nonnulli ſunt qui ſapientiſsimos eos eſſe mortalium dicunt? ANY. Longè abeſt vt inſanire dicantur, ò Socrates: ſed multo magis iuuenes qui illis argentū tradunt. Atque his etiam deteriores ſunt, ſi qui illos quorum ad ſe cura pertinet, ijs committant. Omnium poſtremo inſaniſsimæ ſunt Reſpublicæ quæ illos recipiunt, neque expellunt, ſeu aduena, ſeu ciuis talem rem conetur. SOC. Num aliquis te ſophiſtarum, ò Anyte, iniuria vnquam affecit? vel quid illis ita ſuccenſes? ANY. Nulla mihi vnquam cum aliquo illorum conſuetudo fuit, neq; meorum aliquem illis vti permiterem. SOC. Nunquam ergo illorum mores expertus es. ANY. Vtinam vero ne experiar. SOC. Quánam ratione dignoſces bonúmne an malum ſit, cuius nullum feciſti periculum? ANY. Liquido iſtos noui quales ſunt: ſiue expertus ſim, ſiue non. SOC. Vates forſitan es, ò Anyte, hoc enim te alia ratione nouiſſe, ex ijs quæ modo dixiſti, mirum ſit. Verum non eos quærimus, ad quos profectus Meno inficiatur: hi nanq; ſi vis ſophiſtæ ſint. Sed opē patrio feras amico: oſtendasq́; cuinam adhærens eorum qui tam amplam vrbem colunt, eam quam narrauimus virtutem adipiſcatur. ANY. Cur ipſe non indicas? SOC. At quos ego magiſtros exiſtimaueram, in medium iam produxi: verum iuxta ſententiam

tuam

tuam nihil omnino profeci.ac forte vera loqueris.Itaq; tu
quoq; iam partem tuam huius muneris exple. Oſtēde ad
quem Athenienſium proficiſcatur. profer cuiuſcunq; vis
nomen. ANY. Quid opus eſt hominis vnius nomen au-
dire? quemcunque Athenienſium nactus fuerit ex bonis
clarisq; hominibus, melior illius familiaritate, ſi modo
paruerit, euadet quàm conſuetudine ſophiſtarum. SOC.
Vtrū vero ij præclari boniq; viri ex ſeipſis nullo inſtituē-
te, tales effecti ſunt, eaq; docere cæteros poſſunt, ipſi licet
à nullo didicerint? ANY. A ſenioribus viris præclaris atq;
bonis percepiſſe arbitror. An nō tibi videntur in hac ci-
uitate multi inſignes & optimi homines extitiſſe? SOC.
Mihi quidem, ò Anyte, eſſe hic viros ciuilis adminiſtra-
tionis peritos, nec pauciores olim fuiſſe videtur. Sed num
præceptores idonei virtutis illius ſuæ fuere? hoc.n.eſt de
quo nunc diſſeritur, non vtrū ſint aut fuerint hic viri boni
ſed vtrum virtus doceri poſsit, & ob hoc vtrum viri boni
ſiue veteres illi, ſiue qui nunc viuunt virtutē eam qua præ
diti quiq; ſunt, ipſi tradere alteri norint: an forte, nec tradi
alteri, nec recipi virtus poſsit. Id inquā eſt, quod dudū ego
ac Meno inquirimus. Sic autem ex ipſa tua oratione rem
conſiderato. Num Themiſtoclem virum bonū fuiſſe fa-
teris? ANY. Maxime omnium. SOC. Et præceptorem
virtutis ſuæ bonum, ſi quis omnino virtutis magiſter fuit.
Themiſtoclem extitiſſe? ANY. Reor equidem dūmodo
voluiſſet. SOC. Num cenſes ipſum noluiſſe alios quoq;
bonos fieri, filiū ſuum præſertim? an putas inuidiſſe filio,
& de induſtria virtutem partam minime communicaſſe?
Audiſtin' quòd Themiſtocles filium Cleophantū in eque
ſtri facultate ſtrenuum reddidit, adeò vt equis illè rectus
inſiſteret, rectusq; ex equo iacularetur, cęteraq; permulta
ſtupēda faceret, in quibus illum diligēter parens erudiuit,
ſapientemq; in ſingulis quæ præceptoribus pręcipua ſint,
reddidit? hæc à maioribus accepiſti? ANY. Accepi. SOC.
Nemo igitur naturam filij vtpote malā culpauerit. ANY.
Nemo arbitror. SOC. Quid vero ad hoc? audiſtine ab ali
quo ſeniore aut iuniore, Cleophantū Themiſtoclis filium
bonū ac ſapientem in quibus pater fuerat, extitiſſe? ANY.
Nunquā. SOC. Num Themiſtoclem arbitramur alienis
artibus imbuere filiū voluiſſe, paterna vero virtute nihilo
vicinis ſuis præſtantiorem reddere curauiſſe, ſi quidē do-
ceri virtus vllo pacto poſsit? ANY. Fortaſsis per Iouē mi-
nime. SOC. Talis igitur hic virtutis magiſter fuit quem
ipſe vnum ex antiquis optimū aſſeris. Conſideremus iam
& alium, Ariſtidem Lyſimachi filiū. nónne hunc quoque
bonum fuiſſe cenſes? ANY. Et maxime quidē. SOC. An
non & iſte filium ſuum Lyſimachum in omnibus quæ à
præceptoribus præcipiuntur, optimè Athenienſium om
niū eruditum euadere cum voluiſſet, num quoquam alio
meliorē fecit? hunc etenim allocutus es, & qualis ſit opti
me noſti. Præterea ſi vis Periclem virum magnopere ſa-
pentem, conſidera: duos hic, quod te minime præterit, fi-
lios educauit, Paralū & Xanthippum. ANY. Noui equi-
dem. SOC. Hos vt noſti, tum arte equeſtri, & muſica, tum
etiam athleticè præ cæteris Athenienſibus inſtruxit. Ac
deniq; in nullo eorum quæ arte percipiuntur, inferiores
alijs eſſe voluit, boni autem vt euaderent, an cupiebat? cu-
piuiſſe quidē exiſtimo, ſed id doceri minime potuiſſe. Ne
autē paucos putes quoſdā ignobiliſsimosq; Athenieſium
id aſſequi nō potuiſſe, Thucydidē vide: duos hic filios Me
liſiam atq; Stephanum educauit, quos & cętera diligenter
edocuit, & palæſtram in primis, vt in ea Athenienſes reli-
quos facile ſupperarent, vnum quidem Xanthiæ, Eudoro
alterum cōmendans: atq; hi quidem palæſtra cæteris om
nibus illis temporibus præcellere putabantur. nónne me-
miniſti? ANY. Audi equidē. SOC. Neq; vero iſte quum
quæ ſumptu maximo diſcebātur, filios callere voluerit, vir
tutem ſolam quam abſq; pecunijs tradere potuit, ſi modo
doceri potuiſſet, docere noluiſſe putandus. An fortè Thu
cydides ignobilis vir erat nec amicos plurimos tam ciues
quam cōmilitones & ſocios habebat? Quin imò & am-
pla familia ortus, & ſummæ cuiuſdā autoritatis tum apud
conciues ſuos, tum etiā apud omnes cæteros Græcos erat.
Ideoq; ſi per doctrinā comparari bonitas potuiſſet, inue-
niſſet ſaltē vel ciuem aliquem vel peregrinum, qui filios
eius bonos effeciſſet, ſi ipſi ad id docendū à reipublicę ne-
gocijs ociū deerat. Sed vide, ò amice Anyte, ne forte vir-
tus doceri nequeat. ANY. O' Socrates, liberius quàm de-
cet, homines mihi vituperare videris. Itaq; tibi conſulo, ſi
modo parere vis, vt tibi caueas: forte.n.alia in vrbe leue
eſt, vel iniuria, vel beneficio ciues afficere, in hac autē gra-
ue nimiū ac periculoſum, neq; id te fugere arbitror. SOC.

Athenis periculoſū erat quenquam iniuria afficere.

O' Meno Anytus hic ſuccenſere mihi videtur, neque id
miror. primū quia hos me viros vituperare cenſet, deinde
ſe vnum ex ijs arbitratur. Verum hic ſi quando didicerit
quid ſit hominibus detrahere, haud vlterius ſuccenſebit,
in præſentia vero ignorat. At ipſe mihi dicas vtrum apud
nos clari, ac boni viri ſint. ME. Sunt certè. SOC. Vo-
lúntne iſti iuuenibus ſeipſos præceptores exponere? atq;
id profiteri? vel virtutē doceri poſſe fatentur? ME. Non
per Iouem, ò Socrates, ſed nunc ab illis doceri poſſe virtu
tem, nunc non poſſe audies. SOC. An hos dicimus huius
rei magiſtros, inter quos nondum id conuenit? ME. Ne-
quaquā mihi videtur, ò Socrates, SOC. Quid verò, num
ſophiſtas, ſiquidem ij ſoli id prædicant, magiſtros virtutis
exiſtimas? ME. Gorgiam in hoc vehementer admiror &
amo, quòd nunquā illum hoc pollicentem audias. Imò &
alios ridet, quoties polliceri ſentit: putat hoc autē dūtaxat
promittendū eſſe, eloquentes poſſe ſcilicet vehemētesq;
dicendo homines reddi. SOC. Non ergo ſophiſtę huius
rei præceptores eſſe tibi videntur. ME. Neſcio quid di-
cam ò Socrates, nam mihi hoc idem quod plurimis acci-
dit: nunc poſſe puto, nunc poſſe nego. SOC. Nec ſoli tibi
cæteriſúe ciuibus euenit, vt interdum doceri virtutē cre-
datis, interdū vero negetis, verū etiam poetæ Theognidi,
eadem.n.omnino dicit. ME. Quibúſnam carminibus?
SOC. Eligis in hunc modū. Hos propè bibe & comede,
cum ijs vna ſedeto: ijs obſequere, quorum magna pote-
ſtas, à bonis.n.bona perdiſces. Quòd ſi malis adhæſeris,
quā habes mentē proculdubio perdes. Vides iam quod in
ijs ita loquitur, quaſi virtus diſci poſsit? ME. Apparet. SOC.

Theognidis præcepta diligen cognitu.

At vero paulò pòſt ſic inquit, Si ſana mens homini tradi
poſſet, multam ſanè magnamque mercedem qui id effi-
cerent, reportarent, neq; bono ex patre filius malus eſſet
prudentibus monitis imbutus: verū docendo nunquā ex
malo bonū hominē facies. Cernis hunc circa eadem con-
traria ſibijpſi ſtatuere? ME. Videtur. SOC. Potes igitur
indicare mihi rem, quancūq; tandē, cuius qui ſe doctores
ſcribunt, haud aliarū tamen doctores eſſe, aut eam rem te
nere, ſed prauos nullosq; in eo cuius profeſſores ſunt, eſſe
ſe fateantur: aut ſi ſe fateātur eſſe aliquos rem tamen eam
percipi poſſe nunc quidē affirment, nūc negent: an tu, qui
quacunque in re ita ancipites ſunt, eius rei doctores recte
voces? ME. Minime. SOC. Ergo ſi neq; ſophiſtæ, neq;
boni clariq; viri huius rei doctores ſunt, multo minus cę-
teri erunt. ME. Certe. SOC. Si non ſunt præceptores,
neq; diſcipuli etiam. ME. Sicut ais, mihi videtur. SOC.
An non confeſsi ſumus, illud cuius nec magiſtri neq; diſci
puli ſunt, doceri minime poſſe? ME. Confeſsi ſumus.
SOC. Et virtutis nuſquam præcetores reperiuntur? ME.
Nuſquā. SOC. Si non præceptores, neq; diſcipuli etiam.
ME. Sic apparet. SOC. Virtus ergo doceri nequit. ME.
Sic videtur, ſi quidē nos rectè dijudicanimus. Quamob-
rem vehementer admiror ò Socrates, bonos vllos inter
homines reperiri, & quæ ſit ratio qua boni fiunt ambigo.
SOC. Videmur, ò Meno ego ſimul & tu mali eſſe, videtur.
Gorgias quoq; te, ac me Prodicus haud ſatis erudijſſe. Ita
que maxime omnium reuocanda nobis mens eſt noſtra,
quærendusq; aliquis qui hoc vno modo meliores nos effi
ciat. Hęc autē dico ad ſuperiorem inquiſitionē reſpiciens
Num iſthuc perridicule à nobis pręteritū eſt, quòd non ſo
lum ſciētia duce, recta negotia hominibus procedūt, quod
quidem

Prodicus pręceptor Socratis.

quidem niſi cōcedatur, eſſe, ſ. præter illam aliud quiddam, fortaſſe nulla extet ratio, qua viri boni fiant. ME. Quo pacto id ais, ò Socrates. SOC. Sic quod quidem bonos viros vtiles eſſe oporteat probè confeſsi ſumus, cum nunquā ſe res aliter habeat. nónne. ME. Ita. SOC. Et quod vtiles futuri ſint, ſi rectè agendis rebus præſint, etiā probe inter nos conuenit. ME. Probè. SOC. Quòd vero nullus rectè pręeſſe poſsit, niſi ſit prudēs, haud ſatis rectè ab vtroq; aſſeueratum eſſe conſtat. ME. Quomodo rectè dicis? SOC. Dicā. qui iter vel in Lariſſam, vel aliò quouis nouit, & eò vel ipſe proficiſcatur, vel alios ducat, nónne rectè atq; bone perducet? ME. Prorſus. SOC. Quid vero ſi quis rectè opinatur quæ via ferat Lariſſam, nunquā tamē profectus ſit, neq; ſciuerit, nónne iſte quoq; rectè duceret? ME. Valde. SOC. Et donec rectam de ijſdem rebus opinionē habet, de quibus alter ſcientiam, dux erit nihilo deterior, exiſtimās quidem vera, ſciēs vero minime, quàm is qui iſta pernouit? ME. Nihilo certe. SOC. Vera ergo opinio ad rectè agendū nihilo minus quā prudentia valet. Atq; .i. quod in conſideratione virtutis in ſuperioribus pretermiſimus, dum ſolam prudentiam rectè agendi ducem aſſeremus, hęc autem erat opinio vera. ME. Videtur. SOC. Num igitur nihilo minus recta opinio quàm ſcientia cōfert. ME. Hoc vtiq; minus cōfert, ò Socrates ꝙ quicunq; ſcientiām habet, ſemper aſſequitur: qui vero rectam opinionem, interdum quidem conſequitur, nonnunquam verò fallitur. ME. Quid ais? qui recta opinione incedit, nónne quamdiu opinatur rectè, ſemper voti compos efficitur? ME. Neceſſarium apparet. Quamobrem miror, quare cum ita ſit, ſcientia tamen longe admodum præſtantior habeatur quā recta opinio, & cur vtraq; illarum aliud quiddam ſit, dubito. SOC. Noſtin' quā ob cauſam id mireris? an ipſe vis tibi dicam? ME. Dic prorſus. SOC. Quia Dędali ſtatuas nunquā conſideraſti, ſorte verò neq; apud vos extant. ME. Quorſum hæc? SOC. Quoniā hæ niſi ligentur, diſcedunt atq; aufugiunt, ligatæ permanēt. ME. Quid tū? SOC. Ex eius operibus quod ſolutū eſt haud magni fit, inſtar fugitiui hominis: neq; .n. permanet: ligatum vero admiratione dignum, pulcherrima .n. opera ſunt. Cuius hęc gratia dico? Verarum opinionum gratia: hæ quippe quouſq; ſtabiles perſeuerant, pulchra quędam opera ſunt, omniaq; bona perficiunt. Attamen diu cōſiſtere nolunt, ſed ex hominis animo cōfeſtim aufugiunt, quapropter non multi precij ſunt, donec quis illas ratiocinatione à cauſis ducta liget. hęc vero amice Meno reminiſcentia eſt, vt ſupra inter nos cōuenit. Poſtquam vero ligatæ ſunt, primo quidē ſcientiæ fiunt deinde perſeuerantes, propterea q; ſciētia recta opinione præſtantior eſt, ab eaq; vinculo quodam diſcrepat. ME. Per Iouem, ò Socrates congrua comparatio. SOC. Quinetiam ipſe non tanquā ſciens, ſed vt coniectās ita loquor. Quod vero eſt aliud quiddam vera opinio quàm ſcientia, haud omnino planè mihi conijcere videor. Sed etſi quicquam aliud me ſcire faterer, quæ ſanè pauca ſunt, vnam hoc ijs quæ ſcio, adnumerem. ME. Probè, ò Socrates, loqueris. SOC. Quid vero? nonne hoc quoque rectè, quòd vera opinio opus quodlibet ducens, nihilo peius quàm ſcientia illud aſſequitur? ME. Hoc quoq; verū. SOC. Nihil igitur vera opinio quā ſcientia deterior, nec minus ad actiones vtilis eſt, vt neq; vir veram opinionem habens quàm ſcientia pręditus. ME. Ita eſt. SOC. Quinetiam virum bonū vtilem eſſe conueniebat. ME. Conuenit. SOC. Si igitur homines non per ipſam ſcientiam ſolum boni atq; vtiles ciuitatibus eſſent, ſi modo inuenirentur, ſed etiā per opinionem rectam: horū vero neutrum natura hominibus ineſt, neq; ſciētia, neq; vera opinio, neq; etiam aduentitia hæc ſunt: num videtur iſtorum aliquo natura ineſſe? ME. Mihi nequaquam. SOC. Nónne poſtquam natura non inſunt, neq; boni etiā viri natura erunt? ME. Non ſanè. SOC. Quoniam vero nequaquam natura, vtrum doctrina conſiderabamus? ME. Ita. SOC. Et doctrina cōparabilis viſa eſt, ſi ſit prudentia virtus? ME. Eſt. SOC. Et ſi comparabilis per doctrinā, prudentia quoq; viſa eſt? ME. Prorſus. SOC. Ac ſi pręceptores eſſent, doceri poſſe: ſi non, minime? ME. Sic eſt. SOC. Et præceptores eius eſſe cōmuni conſenſu negauimus. ME. Negauimus. SOC. Concluſimus itaq;, neq; doceri illam, neq; prudentiā eſſe? ME. Cōcluſimus. SOC. Præterea bonum ipſam eſſe conceſsimus. ME. Conceſsimus. SOC. Bonum autem & vtile eſſe quod rectè ducit. ME. Maximè. SOC. Rectè ḑeniq; ducunt duo hæc ſola, vera opinio atq; ſcientia quibus homo præditus dux eſſe alijs vere poteſt. Quę enim fortuna contingunt, imperio hominis nequaquam fiunt: quibus autem homo ad rectū dux eſt, duo hęc ſunt, opinio vera atq; ſcientia. ME. Idem mihi videtur. SOC. Igitur cū virtus doctrina percipi nequeat, nequaquā ſcientia eſt. ME. Non apparet. SOC. Cum ergo duo ſint bona atq; vtilia, alterum illorum reijcitur, ſcientia, ſ. neq; illa in actione ciuili principatum tenet. ME. Non vt mihi videtur. SOC. Non ergo ſapientia quadam, neq; vt ſapientes ciuiles iſti homines Rempub. adminiſtrāt: cuiuſmodi qui Themiſtoclis temporibus, & quos paulò antè Anytus retulit, extiterunt. Vnde nec cęteros tales quales ipſi ſunt reddere poſſunt, quippe qui ſcientia nulla huiuſmodi ſint præditi. ME. Ita vt ais eſſe videtur, ò Socrates. SOC. Si non ſcientia, reſtat vt opinione recta vtentes ciuiles viri ciuitates gubernent, ac haud ſecus ad prudentiam ſe habeant quā vates diuinoq; furore correpti. Etenim hi vera quā plurima nunciant, nihil tamen eorum quæ loquuntur intelligunt. ME. Sic eſſe videtur. SOC. Nónne igitur, ò Meno, diuinos huiuſmodi viros appellare decet, qui mente nequaquam vtentes multa tamen ac magna faciunt, & agendo & dicendo diſponunt? ME. Prorſus. SOC. Quāobrem merito diuinos vocabimus, quos modo prædiximus vates furentesq; ac poeticos homines vniuerſos, ciuilesq; homines non minus quā reliquos diuinos exiſtimabimus diuino afflatos numine deoq; pœnitus occupatos, quandoquidē Rempub. dirigunt, multa maximaq; dicentes, quæ nequaquam intelligunt. ME. Maximè. SOC. Mulieres quoq;, ò Meno, bonos viros diuinos nūcupant. Et Laconici quoties bonū quendam virum commēdare volunt, Diuinus hic aiunt. ME. Et rectè quidē loqui videntur, ò Socrates, quanquam Anytus hic tibi fortè talia loquenti ſuccenſet. SOC. Haudquaquam mihi curę eſt: cū hoc .n. ò Meno, rurſus diſſeremus. Si autē nos in omni hac diſputatione rectè perſcrutati ſumus, virtus vtiq; nec doctrina neq; natura nobis aderit, verū diuina ſorte abſq; mēte in eum qui illā ſortitus fuerit, influet: niſi fortè quis ex ciuilibus talis exiſtat, vt alium quoq; ciuilem efficere poſsit. Quod ſi extiterit, talis hic inter viuentes erit, qualē Homerus ait Tireſiā inter mortuos eſſe, ſic dicens, Inter eos qui apud inferos ſunt ſolus ſapit, cęteri vero vmbræ volitant. Similiter & ciuis hic ad alios tanq; ad vmbras ſe haberet. Vera .n. res, ſi virtutē ſpectes, eſſet. ME. Optime mihi dicere videris, ò Socrates. SOC. Ex hac itaq; rōne, ò Meno, diuina ſorte virtus adeſſe cuicunq; adſit apparet. Veritatem tn̄ ad hoc perſpicuā tum deniq; comprehēdemus, cū anteq; quo pacto virtus adſit quæratur, quid ipſa ſecundū ſeipſam ſit, inueſtigare tentemus. Nunc autē hora iam eſt, vt hinc aliò abeā. Ipſe vero quod tibi perſuaſum eſt, Anyto huic hoſpiti tuo vicisſim pſuade quo mitior ſit. Nā ſi ei hoc perſuaſeris, Athenięſes quoq; iuuabis.

Recta opinio & ſcientia.

Recta opinio eſt reminiſcentia.

Duo rectè ducunt, vera opinio atq; ſcientia.

Quibonus vir eſt, is diuinus appellatur.

Vnde adſit virtus.

ALCIBIADES PRIMVS, vel de natura hominis.

Marſilij Ficini Argumentum.

CAndidiſsimus Platonis noſtri liber, qui Alcibiades primus inſcribitur, Alcibiade ipſo venuſtior, & omni carior auro, quid homo eſt, quid eius officium docet. Eſt autem homo, anima rationalis, mentis particeps, corpore vtens. Ex hac definitione

nitione illius officium trahitur trifariam diſtributum. Vt enim rationalis anima eſt, in ſeipſam circulo quodam ratiocinationis ſeſe animaduertendo reflectitur. Vt mentis particeps in diuinam mentem velut riuulus in fontem ſuum refluit. Vt tenens corpore, humanis negocijs gubernandis incumbit. Perfectum igitur & abſolutum hominis officium eſt, primo quidem vt naturam ſuam animaduertat, deinde ab illa tanquam ab imagine & affectu ad diuinam mentem exemplar eius & cauſam conuertatur, A qua hominis animus illuſtratus, ipſum bonum, ipſum vtile, ipſum pulchrum, ipſum iuſtum intelligit, ſuumq́; bonum, vtile, pulchrum, iuſtum perfecte comprehendit. Vnde quid bonum, quid vtile aliorum hominum quibuſcum verſatur, quibuſue imperat, noſcit. Cumq́; bonum abſolutum, bonum ſui, bonum aliorum cognouerit, ad ſeipſum iam & alium vnumquenq; curandum ſecundum cogniti boni normam debet accedere. Philoſophiæ ſtudio, moralis, mathematicæ, theologiæ opus eſt, vt ad ſeipſum & ad mentem ſui cauſam redeat. Moralis quippe & mathematica diſciplina animum in corpus merſum in ſeipſum reſtituit, theologia ſupra ſe rapit, & extra ſeipſum attollit in deum. Mentis diuinæ idearumq; cognitio ſapientia dicitur. Sui ipſius notitia, & ſui ſuorumq; boni vtiliſq; inuentio ex diuinæ mentis intuitu manans, prudẽtia nuncupatur. Prudentia ſanè vt bonum intelligit, humanas actiones tam publicas quàm priuatas ad finem optimum refert. Vt vtile, per commoda, media, propriaſq; vias, quibus ad finem perueniat, dirigit. Vt pulchrũ, quis ordo, quis modus in hoc progreſſu quaſi quodam itinere ſit ſeruandus inſtituit. Vt iuſtum, quæ diſtinctio ſingulorum operum, quæ obſeruantia impoſiti ordinis, quod ſupplicium tranſgredientis, quòd præmium legem huius itineris obſeruantis præſcribit. A philoſophia igitur ad ſapientiam, à ſapientia ad prudentiam fit acceſſus: prudentia vero magiſtra vitæ diſciplinam ſui cuiuſque rei familiaris, & reip. tribuit. homo per prudentiam gubernat, domus autem & ciuitas per amicitiam publicam, iuſtitiamque ſeruantur. Publicam amicitiam voco conſenſionem illam qua cuncti ſub eadem lege & principe libenter conueniunt, & ad eundem finem reſpiciunt. Iuſtitiam publicam nomino legitimam diſtinctionem, qua ſinguli licet ſub eodem principe, & ad eundem finem, hoc eſt publicum bonum, diuerſo tamen tramite proficiſcuntur, variamq́ue officiorum diſtributionem pro natura & dignitate vniuſcuiuſque à natura & legibus aſſignatam ſeruant, proprioque munere ſine vſurpatione alieni funguntur. Inſunt in hoc dialogo theologicæ dictiones duæ, ipſum idem, & ipſum vnumquodque. Circa hominem illa ſignificat animam vt ideam, hęc animã in corpore. Sed de ijs latius in cõmentarijs, quæ in decem hos Platonis dialogos ſcribere iam inſtitui.

SOCRATES, ALCIBIADES.

Occaſio dialogi, in quo introducit Alcibiades iuuenis pulcherrimus generoſus diues, his inſolẽs, & ſpe magnorum geſtorũ, vt oſtẽderetur natura hoĩs non eſſe in his partibus.

O Fili Cliniæ, admirari te arbitror, quòd cum primus ipſe omnium amare te cœperim, ceteris alienatis, ſolus in iſta beneuolentia perſeuerẽ: cumq́; amici reliqui frequentiori conſuetudine tibi aſsidue moleſti eſſent, ego tot annis ne compellarim quidem. Huius autem rei cauſa non humanum quippiam: ſed vis dęmonij repugnans quædam fuit, cuius potentiam in ſequentibus audies. Nunc vero cum non vltra repugnet, huc ita profectus ſum. Spero autem nec in poſterum nobis aduerſaturum. Ferè autem toto hoc tempore conſiderabam quo pacto erga tuos amicos te gereres. Qui quamuis multi atque ſuperbi erant, nemo tamen illorum fuit, quin faſtu abs te ſuperatus abiret. Quam vero ob cauſam illos contempſeris, explicabo. Ais enim te nulla in re hominibus alijs indigere, quippe quæ tibi inſunt, ita eſſe pręclara, vt nec ad corporis, nec ad animi bona cuiuſquam egeas. Exiſtimas te in primis procero atque decoro corporis habitu plurimum excellere. Atque id apud omnes conſtat. Strenuiſsimo pręterea genere ortum te prædicas pręceteris qui in hac vrbe ſunt ciuitatum Græcarũ ampliſsima: ex paterno quidem genere amicos atque cognatos eſſe quàm plurimos & optimos viros, qui tibi omnia cum opus fuerit, ſubminiſtrare poſsint. Maternos quoque nec his inferiores neque etiam pauciores. Sed multo maiorem ijs omnibus autoritatem afferre tibi ad res agendas Periclem Xanthippi filium, quem quidem pater tuus tutorem tibi fratrique reliquit, qui non in hac ciuitate ſolum, quæcunq; vult poteſt, ſed in omni Græcia, & in multis etiam ac magnis barbarorum gentibus. Adderem quoq; ampliſsimas tuorum diuitias, niſi te ſcirem in ijs minimum omnium gloriari: horum omnium cauſa faſtu elatus, amicos omnes tuos edomuiſti. Atq; ipſi vtpote inferiores tibi ceſſerũt. Neq; vero iſta te latuere. Quamobrem ſatis ſcio admirari te, quo animo in beneuolentia tua perſeuerarim quãue ſpem de te conceperim, qui ceteris fugientibus ego omnium ſolus perſtiti. AL. At iſtud forte neſcis, ò Socrates, te nunc me paulò præueniſſe. Venerat.n.in animum mihi, vt te prior adortus hæc eadem te rogarem. Quidnam vis? quid ſperans me turbas, vt ſemper vbicunque ſum, tu quoq; obſeruantiſsimè adſis? Reuera enim quod ſit conſilium tuum admiror, illudq́; libenter audirem. SOC. Audies igitur hoc à me vt decet quàm primum, ſi quidem vt ais noſſe deſideras quid cogitem. ego enim tanquam expectanti & auſcultaturo id referam. ALC. Et maxime quidem: dicas modo. SOCR. Vide itaq;, neq; enim mirum videri debet, ſi quemadmodum vix incepi, ita vix deſinam. AL. Age dic modo, audiam enim. SOC. Dicendum eſt profecto. Difficile quidem eſt, cum eo qui amiçorum nulli demittat ſe conſuetudinem inire. Audendum tamen ſententiaq́; mea exprimenda. Equidem, ò Alcibiades ſi te cognouiſſem ijs rebus quas ſupra narrauimus eſſe contentum, vitamq́; in illis tuam tranſigere, dudum beneuolentiam erga te meam (ſic enim mihi perſuadeo) depoſuiſſem. Nunc autem alias quaſdam tuas de teipſo cognitiones indicabo tibi, vt intelligas ex quo ſemel tibi mentem adhibui, quàm nunquam deſtiterim. Videris mihi ſanè ſi quis deus tibi dixerit, ò Alcibiades, Nunquid viuere vis ea ſola poſsidens quæ nunc habens? an ſtatim obire niſi præſtantiora quædam aſſequi liceat? mortem potius electurus. At vero qua nunc ſpe vitam agas aperiam, putas enim ſi mox in Athenienſis populi concionem aſcenderis, quod quidem paucos poſt dies futurum exiſtimas, Athenienſibus demonſtraturum te maiori dignum eſſe honore, quàm aut Pericles ſit, aut alius quiſquam fuerit eorum, qui ſuperioribus ſeculis floruerunt: quod ſi oſtenderis, maxime apud ciues tuos auctoritatis ſore. Atqui ſi plurimũ hac in vrbe poſsis, omnium quoq; Græcorum atq; etiam Barbarorum quicunq; eandem quam & Græci incolunt regione, clariſsimus ſis: & ſi Deus idem imperium Europæ conceſſerit, tranſire tamen in Aſiam, & iſtic imperium affectare vetuerit, nondum electurus mihi videris cum his ſolis vitam degere, niſi nomen tuum atq; potentiam, vt ita dicam, per omnia hominum genera propagaris. Teq́; arbitror præter Cyrum ac Xerxem, nominẽ memoria dignum exiſtimare. Quod igitur huiuſmodi ſpe nutriris, non coniecto equidem, ſed certò ſcio. Dices forte, vtpote conſcius me vera dixiſſe. Quid hæc, ò Socrates, ad eam rationem quam aſſignare volebas, ob quam me nondum deſeruiſti? Dicam ò amice Cliniæ & Dinomaches fili: has cogitationes tuas ad optatum finem perducere, abſque me minime potes; vſq; adeo in te ac tua negotia me poſſe confido. Quapropter Deum ipſum cenſeo non permiſiſſe olim me tecum diſſerere: atq; ego expectaui donec ille permitteret. Vt.n. tu ſperas ciuitati tuæ oſtendere poſſe omni te apud eam honore dignũ eſſe, atque his demonſtratis nihil adeo magnum reſtare, quod non ſtatim conficere poſsis: ſic & ipſe plurimũ apud tu poſſe confido, quum primum oſtendero cunctis me dignorem eſſe: nec tutorem, neq; cognatum, neq; alium quempiam præter vnicum me Deo fauente, tibi eam potentiam quam deſideras, traditurum. Quandiu igitur eras iunior, nécdum in ſpem tantam veneras, mea quidẽ ſententia, Deus tecum diſputare prohibuit, ne fruſtra contenderem. Nunc vero impulit. nunc igitur audies. AL. Longè mihi nunc mirabilior videris, o Socrates, poſtquam loqui mecũ cœpiſti, quàm dum tacitus me ſequebaris: quanquã etiam tunc aſpectu talis maxime videbare. vtrũ igitur ego hæc mente verſarẽ nécne, ita vt videtur pernouiſti, vt ſi etiam negem, nihil tamen vlterius

Beneuolẽtiã, capeat à re ipſa et antiquã.

A perſona dicentis.

proficiam ſuadendo: eſto. Verum ſi hæc ipſa maxime intendo, quónam modo per te conſequar, nec ſine te iſta perficiuntur? potéſne dicere? SOC. Interrogáſne an prolixum ſermonem incepturus ſim, quales audire ſolitus es? Neq; verò id mei moris eſt. Imò demonſtrare tibi poſſum, vt arbitror, hæc ita ſe habere, modo in hoc vno duntaxat mihi obſequi velis. AL. Niſi durum obſequium eſt volo. SOC. Num difficile tibi videtur ad interrogata reſpondere? AL. Nequaquam. Soc. Reſpóde igitur. AL. Interroga. Soc. An te interrogem tanquam ea quæ cogitare te dixi, deliberantem? AL. Eſto ſi placet, vt iandem quid feras, videam. Soc. Age itaq;, intendis.n. vt ſuprà dixi, breui adire Athenienſem populum, aliqua de re moniturus. Si tibi igitur iā ad cócionem ituro ego obuius ò Alcibiades, dicam, poſtquā Athenienſes deliberare conſtituerunt, & tu deliberaturus ſurrexiſti de eodem: vtrum de ijs quæ tu melius quàm illi calles? quid reſponderes ad hæc? AL. Reſpóderem ſanè de ijs quæ melius noui ego quàm illi. Soc. Quæ igitur noſti, de ijs quoq; es conſultor bonus? AL. Quídni? Soc. Nónne hæc ſola cognoſcis, quæ ab alijs didiciſti, vel ipſe per te inueniſti? ALC. Quæ enim alia? SOC. Eſt ne aliquid quod didiceris, vel inueneris iam quōdam quum inuenire vel diſcere nolles? AL. Non eſt. Soc. Nunquid voluiſti vnquam inquirere ſiue diſcere quæ te ſcire putabas? ALC. Nunquam. Soc. Quæ nunc ſcis, fuit quandoq; tēpus quando te ignorare putabas? AL. Neceſſe eſt. Soc. Atqui quæ didiciſti, fermè & ipſe cognoui: quòd ſi quid me fugerit, dicas. Didiciſti enim, vt memini, literas, citharam pulſare, palęſtram: nam inflare tibias noluiſti. Hæc ſunt quorum tu ſcientiam habes: niſi quid clanclum fortè didiceris. puto autem nec noctu, neq; die exiſſe te domo nos latentem. AL. Nullos pręterquam horū trium præceptores audiui. Soc. An quoties Athenienſes de literis conſultabūt, quo pacto ſcribi debeant, ad conſilium accedes? AL. Non per Iouem. Soc. At quum de lyra pulſanda. AL. Nullo modo. Soc. Neq; de palæſtris etiam in concione diſceptare conſueuerunt? AL. Minime. Soc. Quādo igitur, & qua de re conſultabimus? non enim quum de ædificijs? AL. Non certè. Soc. Aedificator.n. melius quàm tu conſulet. AL. Ita. Soc. Neq; tamen quum de vaticinio diſceptabunt. AL. Nequaquam. Soc. Fatidicus enim hæc melius quàm tu. AL. Melius. Soc. Seu paruus, ſeu magnus, ſeu formoſus, ſeu deformis, vel nobilis, vel ignobilis ſit. AL. Certè. SOC. Scientis enim eſt, non diuitis, de vnoquoq; conſuluere. AL. Quídni? SOC. Atq; ideo ſeu diues ſit, ſiue pauper ille qui monet, nihil intererit apud Athenienſes, quando deliberabunt qua ratione ciues rectè habeāt, ſed quærent duntaxat vt medicus ſit conſultor. AL. Et merito. SOC. Quando igitur, & in qua cauſa idoneus conſultor eris? AL. Quando de negotijs eorum deliberabunt. SOC. An quum de re nauali quęrent, quales oportet naues fabricare? AL. Non, ò Socrates. SOC. Naues.n. ſtruere neſcis. Eſt ne hęc cauſa, an aliud quiddam? AL. Nil aliud. SOC. At vero de quibus eorum negotijs dicebas? AL. Quum de bello, ò Socrates vel pace, aut alio quopiam ciuitatis negotio. SOC. Num dicis quum diſputabunt quibuſcum pax retractanda ſit, & aduerſus quos bellum gerendum, & quo pacto? AL. Profecto. SOC. Oportet autem quibus operæprecium eſt hæc indicere? AL. His ipſis. SOC. Et tunc ſolum quando melius? AL. Omnino. SOC. Atque tandiu quādiu præſtat? AL. Certe. SOC. Si ergo quærerent Athenienſes aduerſus quos palæſtra vel pugnis certandum ſit, ecquid ipſe melius quàm gymnaſij magiſter conſuleres? AL. Gymnaſij magiſter melius. SOC. Potes dicere quónam reſpiciens ille admoneat quibuſcum luctandum ſit palæſtra, vel non, & quādo, & quo pacto? Sic dico, nónne cum ijs certandū, quibuſcum operæprecium eſt? AL. Vtique. SOC. Et quantum præſtat? AL. Et quantum præſtat? SOC. Et tunc quum melius? AL. Prorſus. SOC. Quinetiam cantorem oportet pulſare

Duobus modis cognoſcimus.

citharam, & ſaltare ad cantilenæ exemplar? AL. Oportet. SOC. Nónne tunc quum eſt melius? AL. Tunc certè. SOC. Et tantum quantum melius. AL. Confiteor. SOC. Quid ergo poſtquam melius quiddam in vtriſq; dixiſti, & in citharæ cātu, & in palæſtra, quid vocas in recto ad cantum ſono melius? Nam ego quidem in palæſtræ gymnaſticum voco. Tu autem quid? AL. Haud intelligo. SOC. Sed conare me imitari. Equidem melius ipſum vocarem ego, id quod per oīa rectè ſe habet. Rectè vero ſe habet, quod ſecundū artem fit? nónne? AL. Idipſum. SOC. Nónne ars gymnaſtica? AL. Quídni? Soc. Id ſanè quod melius in palæſtra, vocaui gymnaſticum. AL. Vocaſti quidē. SOC. An non rectè? AL. Mihi videtur. SOC. Age igitur & tu, decet.n. te quoque rectè diſſerere. Dic primum quæ ars eſt, ad quam pertinet rectè canere, ſonare, ſaltare. Vniuerſa hæc ars quomodo nuncupatur? nondum potes exprimere? AL. Nondum. SOC. Verum ſic enitere, quę nam huius artis deæ? AL. Muſás ne, ò Socrates, ais? SOC. Equidem. vide iam quódnam ab his cognomentum ars illa trahat. AL. Muſicam dicere videris. SOC. Dico vtique. Quid igitur eſt, quod ſecundum hanc rectè fit? quemadmodum modo in illa iam arte ego tibi, quod ſecundum artem rectè fieret, gymnaſticum vocaui. Tu quoque in hac eodem modo melius quid vocas, & quomodo fit? AL. Muſicum mihi videtur, & muſicæ. SOC. Bene dicis. age iam, bello melius & pace melius quid vocas? quemadmodum ſuperius dixiſti, in vnoquoque quid melius eſſet, oſtendiſti: in hoc quidem quod muſicum magis, in illo vero quod magis gymnaſticum. Conare in ijs ſimiliter quid melius pronunciare. AL. Non habeo quid dicam. SOC. At vero turpe ſit, ſi quis te de cibis aſſerentem, meliorē hunc illo eſſe, & quando, & quantus, mox ſi quis roget, quid melius ipſum, ò Alciabiades, vocas? nihil habere quod reſpondeas, videlicet quod ſalubrius, quamuis te medicum eſſe non profitearis: in illo vero cuius te peritum eſſe gloriaris, & tāquam eruditus conſultum ſurgis, deeſſe quod reſpondeas interrogatus. Nónne inquam turpe hoc eſt? AL. Turpiſſimum. SOC. Cōſidera itaq; & conare nobis oſtendere quorſum tendit. melius in pace quibuſcum oportet inſtituenda, & bello etiam contra quos oportet? ALCI. Etſi quęro, nequeo tamen inuenire. SOC. Animaduertiſti, quum bellum gerimus, quid ſit quod accuſamus, & quomodo id cuius gratia ſuſcipitur bellum, vocemus? ALCIB. Animaduerti equidem ad amara prouocari, quum vel decepti, vel coacti, vel aliqua re priuati ſumus. SOCR. Age, dicas quo differt pati illa hoc vel illo modo? ALCIB. Quum dicis hoc vel illo modo, idémne ſignificas ac ſi diceres, iuſte vel iniuſte? SOCR. Idipſum. ALCIB. Omnino quidem, & hoc totum differt. SOCR. Aduerſus quos vt bellum ineant Athenienſes hortaberis? Aduerſus iniurióſne an iuſtos? ALCIB. Durum eſt id quod interrogas: nam & ſi quis cogitet ſolū iuſtos etiam viros opprimendos eſſe, non hoc tibi confitetur. SOCR. Non enim legitimum hoc, vt videtur. ALCIBIA. Minime. SOCR. Neque bonum apparet. Hic igitur tu de iuſto verba facies. ALCIB. Neceſſe eſt. SOCR. Aliúdne igitur, vt modo quærebam, in bello gerendo aut non, & quibuſcum oportet vel non, & quando oportet, vel non, melius eſt quicquam quàm id quod eſt iuſtum magis. ALCIB. Hoc melius videtur. SOCR. Vnum igitur, ò amice Alcibiades, te præterit quòd hoc ignoras: vel ſi me inſcio ad præceptorem profectus es, vnde dijudicare didiceris quid iuſtius, & quid iniuſtius, age & mihi illum oſtende, vt ei me diſcipulum atque hoſpitem facias. ALC. Mordes, ò Socrates. SOC. Non per deum mihi & tibi amicū, quem iureiurando minime fellerem: ſed ſi habes, dic quis eſt. ALC. Quid ſi non habeo? nónne putas aliter me iuſta atq; iniuſta dignoſcere poſſe? SOC. Imò ſiquidem inueneris. AL. An non cenſes inueniſſe me? SOC. Et maxime quidē, modo quęſiueris.

Melius vno quoque ſtudio eſt, quod per omnia recte habet.

Dignoſcit qui inuenit, inuenit q quæſit, quærit qui putat ſe ignorare.

AL.

Al. Deinde non credis me quæſiſſe? soc. Credo equidem, modo te ignorare putaueris. Al. An fuit tempus, cum ſic me non haberem? soc. Bene dicis, ſed potes aſſignare nobis id tempus, quando non rebaris te iuſtorum atq; iniuſtorum cognitionẽ habere? Age anno ſuperiori quæ ſiſti bæccine nécne? & exiſtimabas te ſcire nécne? Ac vera reſponde, ne fruſtra diſputatio inſtituatur. Al. Putabam ſcire. soc. Tertio vero anno ante id tẽpus, & quarto, & quinto, nónne eodem pacto? Al. Eodẽ. Soc. Atqui ante hęc tempora eras puer, nunquid? Al. Eram. Soc. Scio equidẽ te tunc noſſe putauiſſe. Al. Quomodo ſcis? Soc. Sæpenumero te puerum audiui cum apud magiſtros, & alibi in calculorum iactu cæteriſque puerilibus ſtudijs exercereris, tanquã de iuſtis atq; iniuſtis minime dubitantem: verum audacter loquentẽ de quocunq; puero ſermo incidiſſet, quòd malus & iniuſtus eſſet, & iniuſte ageret. Num vera loquor? Al. Quid me oportebat facere, cum quis iniuria me efficeret? Soc. Tu vero ſi ignorãs eſſes, ſiue iniuria inferatur, ſiue non, tũ quid te facere oporteat quæras? Alc. Per Iouem non ignorabam ego, ſed planè intelligebam iniuriam mihi fieri. Soc. Ergo putabas etiam dum eſſes puer, iuſta & iniuſta dignoſcere. Al. Et ſciebam equidem. Soc. Quo in tempore inueneras? Nõ enim in illo cum te ſcire credebas. Al. Nequaquam. Soc. Quando igitur hæc ignorare putabas? Conſidera, non.n.id tempus inuenies. Al. Per Iouem, o Socrates, quod dicam non habeo. Soc. Non ergo per inuentionem iſta cognoſcis? Al. Non videor. Soc. Sed paulò antè neq; per diſciplinam etiam percepiſſe dicebas, quod ſi nec inueniſti neque didiciſti, quónam pacto, & vnde tenes? Al. Forte haud rectè reſpondi, cum ſcire me per inuẽtionem aſſerui. Soc. Id verò quo pacto habet? Al. Didici ipſe quoque vt arbitror, quemadmodum cæteri. Soc. Rurſus in idem relabimur: dic mihi enim à quo didiciſti. Al. A vulgo. Soc. Non ad probatos refugis præceptores, cum ad vulgus te refers. Al. An non ſufficiunt ad docendum etiam hi? soc. Ne ea quidem quæ talarem ludum attinent, aut non attinẽt: etſi viliura hæc ſunt quàm iuſta. An non ſic tu quoq; putas? Al, Puto. Soc. Ergo maiora docere poſſunt, viliora non poſſunt? Al. Arbitror equidem. Enimuero multa docere poſſunt meliora ludo talari? Soc. Quæ nam iſta? Al. Vt eſt Grece loqui. Ab ijs enim didici nec præceptorem vllum habui præter illos, quos tu magiſtros haud ſatis probatos eſſe dicebas. Soc. O generoſe, huius quidem rei vulgares homines idonei pręceptores ſunt, & merito in hac doctrina laudantur. Al. Cur. Soc. Quoniam habent, quod bonos decet præceptores habere. Al. Quid hoc? Soc. Nónne ſcis oportore eos qui aliquid docturi ſunt prius quàm doceant, intelligere? nunquid? Al. Quidni? Soc. Et eum intelligant, conſentire ſibi neque diſsidere? Al. Ita. Soc. In quibus vero diſſentiant, ea ſcire illos dicemus? Alc. Minime. Socr. Horum ergo quomodo boni eſſent magiſtri? Alcib. Nullo modo. socr. Videtúrne tibi diſſentire multitudo, ſiquando interrogetur quid lapis, & quid lignum? An non in idem feruntur omnes, cum lignum volunt aut lapidem capere? atque eodem pacto in cunctis huiuſmodi? Intelligo enim ferme per Græce ſcire, hoc te ſignificaſſe, nónne? Alc. Significaui equidem. Soc. Atque idcirco in ijs nónne conueniunt, vt diximus, & priuatim & publicè ciuitates inuicem, neque dubitant, hæ quidem hoc, hæ vero aliud quiddam vocantes? Al. Non dubitant. Soc. Merito ergo iſtorum idonei præceptores eſſent. Alcib. Nempe. socr. Itaque ſi quidem in his vellemus eruditum euadere, rectè hunc in doctrinam multitudinis mitteremus. Alcib. Prorſus. Soc. Si autem noſſe vellemus non modo qui homines & qui equi ſunt, verumetiam qui ex illis maxime curſu valeant, & qui non, nunquid vulgus erudire poterit? Al. Nequaquam. Soc. Sufficiens hæc tibi coniectura erit, quòd nec ſciant vulgares omnes, neque apti horum præceptores ſint, quoniam de ijs inter ſe nequaquam conueniunt. Al. Videtur. Soc. Si noſſe cupiam non tantum qui ſint homines, ſed qui valeant, qui ægrotent, nunquid multitudo docebit? Alc. Non. Soc. Multitudinem hæc docere non poſſe facile aduertes, ſi diſcordes opiniones conſideraueris. Alc. Sane. Soc. De iuſtis autem hominibus atque rebus multitudo ſecum ipſa ſibi conſentit? Alc. Minime per Iouem ò Socrates. Soc. At in ijs magnopere diſcrepat? Alc. Summopere. Soc. Arbitror nec vidiſſe te vnquam, nec audiſſe homines de ſanis & ęgrotis inter ſe adeò deſentire vt ob iſta bellũ gererent, ſeq; inuicem interimerent. Al. Nunquam. Soc. Cæterum de iuſtis atq; iniuſtis quàm acriter diſſentiant, & ſi ipſe, vt arbitror, non vidiſti, audiſti tamẽ cum ex alijs multis, tum etiam ex Homero, nam Odyſſam atque Iliada audiuiſti. Al. Omnino, ò Socrates. Soc. Nonne igitur hæc omnia poemata ſunt de iuſti atque iniuſti diſcrimine? Alc. Sunt. socr. Pugnæq; & interitus ob eandem profectò diſſenſionem inter Achiuos Troianoſúe fuerunt, eademque ratione inter procos Penelopes & Vlixem. Alc. Vera refers. Soc. Reorq; & inter Athenienſes, Lacedæmonas, atque Bœotios, qui prius in Tanagra, deinde in Coronia perierunt, vbi etiam pater tuus Clinias oppetijt, nulla alia de re quàm de iuſti iniuſtíue differentia pugnam illam acerbiſſimam extitiſſe. Alc. Vera loqueris. Soc. Eos itaq; dicemus illa ſciuiſſe de quibus tam acriter concertarunt, vt de iuſto & iniuſto altercantes omnia extrema ſubirẽt? Alc. Non videtur. Soc. Ergo ad eos præceptores te refers, quos ipſemet ignorare conſentis? Alc. Videor. Soc. Quónam pacto conueniens eſt te iuſta & iniuſta cognoſcere, in quibus ſic aberras, nec didiciſſe ab aliquo videris, neque per te etiam inueniſſe? Al. Ex ijs quæ tu dicis, non eſt conſentaneum. Soc. Vides iterum Alcibiades hoc te non rectè dixiſſe? Al. Quid? Soc. Quòd me aiebas hæc dicere. Al. Quid? non tu dicis me iuſti & iniuſti ignarum eſſe? socr. Nequaquam. Alc. Egóne igitur? soc. Tu inquam. Alc. Quónam modo? Soc. Sic intelliges, ſi te interrogem vtrum vnum aut duo plura ſint, reſpondebíſne duo? Alc. Duo. Soc. Quanto? Alc. Vno. Soc. Vter igitur noſtrum eſt, qui dicit duo vno plura quàm vnum? Alc. Ego Soc. Ego igitur interrogabam, tu reſpondeas? Alc. Ita. Soc. De ijs ergo vter noſtrum dicere videtur num ego interrogans, an tu reſpondens? Alc. Ego. Soc. Quid autem ſi quærã quot ſunt in Socrate literæ, tu vero reſpondeas, vter noſtrum erit qui dicet? Al. Ego. Soc. Age dic vno verbo, quoties interrogatio fit atq; reſpõſio, vter eſt qui dicit? interrogánſne an reſpõdens? Al. Reſpondens, mihi videtur, ò Socrates. Soc. Ego in ſuperioribus ſemper interrogaui. Al. Semper. Soc. Tu vero reſpondiſti? Al. Reſpondi. Soc. Quæ igitur dicta ſunt hactenus, vter noſtrum dixit? Al. Ex ijs quæ conceſſa ſunt, ego dixiſſe videor. Soc. Nónne dictum eſt, quod Alcibiades pulcher Cliniæ filius iuſtorũ atque iniuſtorum inſcius ſe ſcire putabat, eratq; concionem Athenienſium aggreſſurus, ea conſulturus quæ neſciret? Sunt hæc vera? Al. Sunt. Soc. Euripidis illud nunc nobis ò Alcibiades occurrit. Abs te quippe iſta videris audiſſe, nõ à me Neq; ego hæc, ſed tu dixiſti: me autem fruſtra accuſas. Al. Et profectò bene dicis. Soc. Furioſum.n.quiddam aggredi, ò vir optime, ſtatuiſti, docturus illa quę neſcias, neque diſcere cures. Alc. Reor, ò Socrates, Athenienſes & alios Græcos raro quęnam iuſtiora, quęúe iniuſtiora ſint, quęrere. talia enim putant eſſe perſpicua. his igitur omiſsis, quæ conducant agentibus inquirunt. Neque enim eadem eſſe iuſta & vtilia puto, quũ multis iniuſte agentibus iniuſtitia profuit: alios contra iuſte agentes nil ipſa iuſtitia iuuit. Socr. Quid igitur ſi vel maxime diuerſa, iuſta & vtilia ſunt, an tu rurſum ſcire te putas quæ vtilia ſint hominibus, & quam ob cauſam?

Quid oporteat eſſe in bonis præceptoribus.

Qui docent velut linguã, in multitudinem mittẽdus, linguę n. magiſter eſt populus.

Ilias & Odyſſea ſunt de diſcrimine iuſti & iniuſti.

AL. Et quid prohibet Socrates? niſi rurſus exquiras à quo didicerim, aut quomodo ipſe inuenerim. Soc. Vide quid agas, quod non rectè dicis, cum poſsit id oſtendi per eandem rationem qua ſuperiora, ipſe tamen noua quædam exiſtimes audienda, nouasq; demonſtrationes in medium adducendas, quaſi priores ſint inſtar apparatuum atque veſtium quibus in ſcena vtuntur contritæ, quibus quidem tu non amplius induaris, niſi quis aliud quiddam purum immaculatumq; afferat. Ego autem miſſa faciens ſermonis tui præludia, nihilominus interrogabo, vnde vtilia hęc eſſe didiceris, & quis magiſter fuerit, & reliqua cũcta quæ prius, vna interrogatione requiram. Verũtamen eodem, vt arbitror, reuolueris, neq; oſtẽdere poteris vtilia, diſciplináne an inuentione cognoueris. Quando verò adeo delicatus es, vt non libenter ſermonem eundem guſtaturus videare: hoc quidem mitto, noriſne an non, quod vtile, quidue inutile Athenienſibus ſit. Vtrum autem eadem ſint, iuſta & vtilia, an diuerſa, cur non demonſtras, aut ipſe me interrogans, vt ego te, aut, ſi ita placet, oratione perpetua vtens? AL. Haud ſcio, ò Socrates, an aduerſus te diſputare valeam, nécne. soc. At ò bone vir, concionem me in pręſentia, populumúe eſſe puta: nónne illic te vnicuiq; perſuadere oportebit? AL. Oportebit. soc. Nónne eiuſdem eſt poſſe & vni ſeorſum aliquid, & multis ſimul eorum quæ nouit, demonſtrare? Sicut grammaticus vnum pariter in literis ac multos erudit. AL. Eſt. soc. Et in numeris eodẽ modo quis poterit vni ac multis oſtendere? AL. Certè. soc. Hinc autem eſt arithmeticus. AL. Eſt. soc. Et tu ergo quæ pluribus, eadem vni perſuadere potes. AL. Conſentaneum eſt. soc. Sunt autem hæc videlicet quæ cognoſcis. ALC. Profecto. Soc. Hoc verò duntaxat differt rhetor qui apud populum loquitur, ab eo qui in huiuſmodi cõgreſſus quòd ille ſimul vniuerſis, hic ſeorſum ſingulis perſuadet. AL. Videtur. soc. Age cum eiuſdem eſſe appareat multis atq; vni oſtendere, meditare nunc coràm me atq; enitere, vt oſtendas mihi quod iuſtum eſt, aliquando non prodeſſe. AL. Contumelioſus es ò Socrates. soc. Nũc per contumeliam demoſtraturus ſum tibi contraria eorum quę tu mihi non vis. AL. Dic. Soc. Reſponde modo interroganti. AL. Minimè, ſed tu ipſe dicas. Soc. Nónne vis quã maximè perſuaderi? AL. Prorſus. soc. Si dixeris hæc ita ſe habere, an non eris maximè perſuaſus? AL. Mihi quidem videtur. soc. Reſponde igitur: nam niſi à teipſo audieris iuſta omnia vtilia eſſe, alteri dicenti ne credas. AL. Non credam: ſed iam reſpondendum eſt: nihil enim periculi eſſe exiſtimo. soc. Vates profecto es, verum dic. Iuſtorum alia cõferre aſſeris, quędam minimè? AL. Aſſero. soc. Quid autem horum partim eſſe pulchra, partim cõtra? AL. Quomodo hoc interregas? soc. Vtrum quiſpiam tibi aliquãdo viſus ſit turpia quidem facere, ſed tamen iuſta? AL. Mihi nunquam. soc. Omnia itaque iuſta etiam pulchra. ALC. Ita. soc. Rurſus, pulchra vtrum omnia bona, an partim bona, partim mala? AL. Arbitror equidem ò Socrates nonnulla ex pulchris mala eſſe. soc. Et turpia quędam bona? AL. Certe. soc. Nunquid tale quiddam dicis, perinde ac ſi nonnulli dum in prælio amico vel propinquo cuidam opem ferre vellẽt, vulnerati perierint: qui verò auxilium cum debuiſſent, non tullerunt, incolumes diſceſſerint? AL. Et maximè quidem. soc. Nónne auxilium huiuſmodi pulchrum appellas, vbi quis ſeruare conatur quos oportebat? eaq; fortitudo eſt? AL. Profecto. soc. Malum vero vocas ob interitus ac vulnera, nunquid? AL. Voco. soc. An non eſt aliud fortitudo, aliud mors? AL. Aliud. soc. Non ergo ſecundum idem pulchrum ſimul ac malum eſt, amicis opem ferre. AL. Non videtur. soc. Vide itaque vtrum qua ratione pulchrum, etiam bonum ſit: Quemadmodum in ijs. Quia.n. forte concedis pulchrum eſſe auxilium ferre. Ipſa autem fortitudo bonúmne an malum? Sic vero conſidera: vtra eligeres adeſſe tibi, bona an mala? AL. Bona. Soc. Nónne maxima bona maximè optares? AL. Maximè. soc. At minimè omnium his priuari velles. AL. Quidni? soc. Quid de fortitudine dici? quanto illam precio commutares? AL. Ne viuere quidem vellem, ſi timidus eſſem. Soc. Extremum ne malum tibi videtur eſſe timiditas? AL. Mihi vero. soc. Aeque ac mori, vt apparet? AL. Aeque. soc. Morti atq; timiditati vita & fortitudo contraria ſunt? AL. Sunt. soc. Et hæc quidem maximè optares adeſſe tibi illa minimè? ALC. Certè. soc. An non ex eo quòd hæc optima, illa peſsima eſſe cenſes? AL. Prorſus. soc. Igitur auxilium ferre amicis in prælio, pulchrum quidem vocabas ſecũdum boni.i. fortitudinis actionem. AL. Videor ſanè. soc. Secundum vero actionem mali, id eſt, mortis, malum. AL. Mihi quidem videtur. soc. An non congruum eſt, ſic vnamquanq; actionem denominare? ſi enim eam prout malum fert, malam appellas: contra, prout fert bonum, bonam vocare decet? AL. Videtur. soc. Nónne etiam qua bonum, pulchrum: quà malum, turpe? AL. Maximè. soc. Cum ergo dicis auxilium ferre bello, pulchrum eſſe, ſed malum: perinde eſt ac ſi dicas ipſum bonum quidem, malum tamen. AL. Vera mihi dicere videris, ò Socrates. soc. Nihil igitur pulchrum quatenus pulchrum malum eſt, neque turpe quicquam quatenus turpe bonum. AL. Non videtur. soc. Præterea hunc in modum cõtemplare, quiſquis pulchre agit, nónne bene agit? ALC. Vtique. soc. Bene autem agentes, nónne felices? ALC. Quidni? SOCR. An non felices propter bonorum poſſeſsionem? ALC. Et maximè. SOCR. Acquirunt autem hæc ex eo quòd pulchrè ac bene agunt? ALC. Certè. soc. Igitur bene agere bonum. AL. Quidni? soc. Nónne pulchrum actio bona? ALC. Certè. Soc. Idem itaque rurſus apparet nobis pulchrum ac bonum. ALC. Apparet. soc. Quicquid igitur inueniemus pulchrum eſſe, idem quoq; bonum exiſtere hac ratione reperiemus. AL. Neceſſe eſt. soc. Bona autem conferunt nécne? AL. Conferunt. soc. Meminiſti quid ſuprà de iuſtis confeſsi ſimus? AL. Reor iuſta agentes neceſſarium eſſe pulchra facere. SOCR. Pulchra vero agentes, nónne etiam bona? ALC. Ita. SOCR. Et bona prodeſſe? ALC. Penitus. soc. Iuſta igitur, ò Alcibiades, vtilia ſunt. AL. Videtur. soc. Hæc nónne ipſe dixiſti, ego autem interrogaui? AL. Apparet. SOCR. Si quis igitur ſurgat Athenienſibus vel Peparethijs cõſulturus putans iuſta ſe & iniuſta dignoſcere dicatq; ſcire ſe iuſta interdum eſſe mala, nónne ipſum irrideres, cum tu aſſeras eadem iuſta & vtilia eſſe? AL. Per deos, ò Socrates, quid dicam neſcio, ſed abſurdè quodam modo habere me videor. Nam & alia videntur mihi interrogante te, & nunc alia. soc. Ignoras, ò amice quæ nam hæc affectio ſit? ALCIB. Ignoro. SOCR. Si quis te interrogaſſet duos ne an tres oculos habeas, manusúe duas an quatuor, aut aliud quiddam huiuſmodi, putas illi te nunc hoc, nunc illud, an idem ſemper reſponſurum fuiſſe? AL. Et ſi de me ipſo iam vereor, puto tamen eadem reſponſurum. soc. An non huius cauſa eſt, quia cognoſcis? AL. Arbitror. soc. De quibus igitur inuitus contraria reſpondes, conſtat illa te ignorare. AL. Conſentaneum eſt. soc. Nónne circa iuſta & iniuſta, pulchra & turpia, bona & mala, vtilia & inutilia reſpondendo te erraſſe fateris? deinde nónne manifeſtum eſt, ex eo erraviſſe, quòd ignoraueris? AL. Videtur. soc. Num ita ſe res habet, vt ſi quis ignoret, illius animum circa id errare neceſſe ſit? AL. Quidni? soc. Scíſne quo pacto in cœlum aſcendas? AL. Minime per Iouem. SOCR. Aberrat circa hæc opinio tua. ALC. Non certè. soc. Scis autem huius cauſam, an me dicere mauis? AL. Dic. soc. Quoniam cum neſcias, non putas te ſcire. AL. Quomodo rurſus id ais? soc. Cogita tu quoq; mecũ quæ neſcis, cognoſciſq; te ea neſcire, num in illis

Qua quid bonũ, hac pul. hocaũ qua malũ, hac turpe.

Felices ob bonorum poſſeſsionem.

Ignorãtiæ cauſa eſt reſponden diuerſa & non eadẽ.

in illis laberis quemadmodum de parandis obſonijs noſti ſanè quod neſcis? AL. Penitus. SOC. Vtrũ circa hęc opinaris quomodo parare conueniat, atq; erras? an potius ſcienti concedis? AL. Hunc pacto. SOC. Quid ſi nauigares, nunquid opinareris gubernaculũ nunc ad interiora nunc ad exteriora flectendum, ac neſcius errares, an potius gubernatori concedens, quietem ageres? ALC. Gubernatori. SOC. Non igitur erras in ijs quæ neſcis, ſi neſcire te noueris. ALC. Non videtur. SOC. Cernis errores in actionibus eſſe ob hanc ignorantiam, quòd qui neſcit ſcire ſe putat? AL. Quo pacto id ais? SOC. Tũc agere aggredimur, cũ noſſe putamus quod agimus. AL. Ita eſt. SOC. Contra qui ignorantię ſuæ cõſcij ſibi ſunt, alijs ſe committunt. AL. Quid ni? SOC. Quapropter ex ignorãtibus hi ſoli ſine culpa vitam agũt, ex eo quòd aliorum curæ ſe credunt. AL. Profecto. SOC. Quinam peccant? non.n.ſcientes. AL. Non certe. SOC. Poſtquã neq; ſcientes, neq; ex ignorantibus ij qui ignorantię ſuæ conſcij ſibi ſunt erant, quínam alij reſtent, quam ij qui cum neſciant, ſcire ſe putant? AL. Soli. SOC. Hæc igitur ignorantia malorum cauſa eſt, & vituperanda inſcitia. ALC. Nempe. SOC. Et quando circa maxima eſt, tunc deterrima atq; turpiſsima. AL. Maximè. SOC. Num habes quicquam maius quàm iuſtum, bonum, vtile? AL. Nequaquam. SOC. Nónne circa hæc erraſſe te aſſeris? AL. Aſſero. SOC. Quod ſi erras, nónne ex ſuperioribus perſpicuum eſt, quòd non modo in maximis rebus inſcius es verumetiam cum ſis ignarus, ſcire te putas? AL. Videor. SOC. Papæ, ò Alcibiades, quo pręſſus es morbo? hunc equidẽ nominare horreſco. Veruntamen cum ſoli ſimus, dicendũ eſt: In turpiſsima nanq; inſcitia, optime vir, verſaris, id quod ipſe oratione tua ſatis declaras: qui prius te ad ciuilia confers, quàm ſis gubernandi peritus. Neque te ſolum morbus hic tenuit, verumetiam omnes qui hanc Remp. adminiſtrarũt, præter admodũ paucos, ac fortaſſe pręter tutorem tuũ Periclẽ. AL. Fertur, ò Socrates, non caſu quodã ſapiens euaſiſſe Pericles, ſed multis ac ſapientibus viris familiariter vſus cum ſit, Pythoclide in primis & Anaxagora etiam nunc etiam tam grandis natu ſapientiæ gratia Damone vtitur. SOC. Num quem vidiſti ſapietem, qui in ea re in qua ipſe ſapit, alium ſapientem efficere non poſſet? veluti qui te in literis erudiuit, ipſe quidem erat ſapiens, teq; pariter reddidit ſapientem: & eodem pacto quemuis alium poterit. AL. Profecto. SOC. Et tu quoq; eruditus ab illo, alium inſtruere poteris. AL. Potero. SOC. Similiter citharœdus & magiſter gymnaſij. AL. Pęnitus. SOC. Optima igitur hæc coniectura eſt, quoſdam eſſe, qui cum ipſi ſciant, oſtendere quos docuerunt poſſunt. AL. Mihi quidem videtur. SOC. Habes quem dicere poſsis à Pericle ſapiẽtem factum à filijs inſipiens? AL. Quid ſi Periclis filij ſtolidi ſunt? SOC. At vero fratrem tuũ Cliniam? AL. Quid Cliniam in medium adducis hominem inſanum? SOC. Poſtquam Clinias quidem fuerit, filij vero Periclis ſtolidi nati ſunt, tibi quam cauſam adſcribemus, propter quam te cum talis ſis negligat? AL. Ego ipſe, vt arbitror, in culpa ſum, cum illi mentem non adhibuerim. SOC. Verum ex Athenienſibus hoſpitibusq; cæteris, dic quem vel ſeruũ, vel liberum ſapientiorem ſua cõſuetudine fecerit, ſicuti ego tibi oſtendere poſſum propter Xenonis familiaritatem Pythodorum Iſolochi & Calliam Calliadę filios factos eſſe dignos ſapientesq; viros, quorum vterque centum minas Xenoni tradidit. AL. Per Iouẽ non habeo quem dicam. SOC. Eſto. Quid ergo de teipſo cogitas? num qualis nunc es, matureſcis, an aliquid conari potius? AL. Communi conſilio opus eſt, ò Socrates. Etenim tua dicta intelligo, eisq; aſſentior. Nam qui Rempublicam adminiſtrant, præter admodum paucos, ineruditi mihi quoque videntur. SOC. Quid tũ? ALC. Si periti eſſent, oporteret eum qui cum illis decertaturus eſt, poſtquam eandem artem didiciſſes, ac ſeipſum exercuiſſet: tunc demum tanquam ad athletas ire. nunc autem poſtquam & iſti imperiti ad rempub. acceſſerunt, quid exercitatione opus eſt mihi? quid diſciplinæ ſtudio? Noui enim quòd naturæ dotibus lõge hos ſuperabo. SOC. Papæ, quidnã optimè vir dixiſti? quam indignum indole tua, ac reliquis iſtis tuis dotibus. ALC. Quorſum hæc, ò Socrates? SOC. Dolet enim mihi tum propter te, tum ob mutuam noſtram beneuolẽtiam. AL. Quídnam? SOC. Quod putaueris aduerſus homines, qui hic ſunt, tibi certamen fore. AL. Aduerſus quos igitur. SOC. Decétne, vt id quærat vir qui tanti ſe facit? AL. Quid ais? nónne aduerſus iſtos mihi certamen? SOC. Si pugnaturam triremem gubernare ſtatuas, ſatíſne tibi putes, tuis te connautis gubernãdo præſtare? an cum hoc ita eſſe oportere intelligas, in ſtrenuos aduerſarios potius, nõ vt nũc facis, in propugnatores tuos reſpicis, quibus te tantum oportet excellere, non qui contra illos quidẽ pugnandum exiſtimes, ſed parui potius pendẽs, ſeu miniſtris aduerſus hoſtes vti, ſi quidem reuera egregium aliquod facinus edere velis te ac repub. tua dignum? ALCI. At id quidem cogito. SOC. An decet igitur, vt ſatis putes, ſi tuorum militum pręſtantiſsimus tu ſis, non autem reſpicias ad hoſtium duces, qua ratione illis potius excellas, in hos intẽtus ſemper, & contra eos te muniens? AL. Quos dicis, ò Socrates? SOC. Noſtin' vrbem noſtram cum Lacedæmonijs, ac magno Perſarum rege vndiq; bellum gerere? AL. Vera dicis. SOC. Nónne, cum in animo ſit huius ciuitatis dux fieri, rectè facias, ſi putes aduerſus Lacedæmoniorum Perſarumq; Reges certamen te ſubiturum? AL. Vera dicere videris. SOC. Nõ, ò bene vir: ſed in Midiam coturnicum nutritorem te decet intentũ eſſe, & alios huiuſmodi, qui cũ eos nondũ capillos, quos ſerui alebant, animo (quẽadmodũ mulierculæ vulgo dicũt) præ imperitia abraſerint, rempublicam tamen tractare aggrediuntur, adhuc barbariem redolentes: atq; ita affecti prodeunt adulaturi ciuitati, non autem imperaturi. In iſtos inquam intuentem te num de teipſo ſecurum eſſe decet neq; diſcere quæcunq; ad eruditionem pertinent, cum ſis tantum certamen aditurus, neq; in quibus oportet exerceri, & quæ ſunt præparanda parare, vt ita inſtitutus ciuilem tandem adminiſtrationẽ capeſſas? AL. O' Socrates, vera mihi dicere videris. Arbitror.n. Lacedæmoniorum duces regemq; Perſarum nihilo ab alijs diſcrepare. SOC. At, ò vir optime, animaduerte quæſo, qualis hæc ſit opinio tua. AL. Qua in re? SOC. Num te exiſtimas diligentius teipſum curaturum, ſi illos tanquã potentiſsimos eſſe credens, formides, an ſi minime eos timeas? AL. Si potẽtes illos exiſtimauero. SOC. An cenſes curã, quam tute de te habes, alicubi tibi poſſe nocere? AL. Nullo modo at cõtra, maximè prodeſſe. SOC. Vnum quidem hoc in primis tantum malum iſta tua opinin habet. AL. Vera dicis. SOC. Secundum vero, quòd falſa ſit, quod ita tibi probabile efficitur. AL. Quomodo? SOC. Vtrum conſentaneũ eſt, meliores eſſe naturas nobili in genere, quàm ignobili? AL. Manifeſtum quòd in nobili. SOC. Nónne bene nati, ſi bene etiam educantur, ita demum ad virtutem perueniunt? AL. Neceſſe eſt. SOC. Conſideremus itaq; illis noſtra comparantes: primum quidem, vtrum Lacedæmoniorum Perſarumq; reges ignobiliori, quàm nos genere orti videãtur. An ignoramus illos quidem ab Hercule, hos autẽ ab Achemene genus ducere? Herculis autem, & Achemenis origo ad Perſem Iouis filium refertur. AL. Et noſtrum quidem, ò Socrates, in Euryſacem Euryſacis in Iouem. SOC. Atqui noſtrum, ò generoſe Alcibiades, in Dædalum etiam, Dædalus autem in Vulcanum Iouis filium. Verum iſtorum maiores ab ijs incipientes reges ſunt ex regibus vſque ad Iouem, Illi quidem Argiuorum & Spartę. Hi vero Perſidis ſemper, ſæpe etiam vt nunc, Aſię. Nos autem ſuperioresque noſtri priuati. Quòd ſi te oporteret progenitores ac patriam Euryſacis oſtendere Salaminam, vel Aeaci etiam prioris Aeginam Artaxerxi Xerxis filio, quo te riſu exceptum iri pu-

Optima coniectura eſt ſcitus.

Paræmia

Conſentaneũ eſt in genere nobili, quàm ignobili naſci meliores ingenio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

iri putas? Sed vide ne & generis dignitate, & educatione præterea, illis inferiores ſimus. Nunquid audiſti quanta ſit Lacedęmoniorum regum dignitas? quorum vxores publicæ obſeruantur ab Ephoris, vt quoad fieri poteſt, rex non ex alio, quàm Heraclidarum genere latenter oriatur.

Perſarum regũ educatio.

Perſarum vero rex adeo excellit, vt nemo ſuſpicetur regem ex alio, quàm ex ipſo genitum eſſe: quamobrem regis vxor non ab alio, quàm metu cuſtoditur, Poſtquam verò natus eſt primogenitus, qui ſuccedit in regno, primo quidem eum diem, omnes qui ſub regno ſunt celebrant, atque ita in poſterum quotannis natalem regis diem ſacris ac feſtis omnis Aſia colit. Cũ verò apud nos quis naſcitur, ne vicini quidem, vt ait Comœdus, ſentiunt, ò Alcibiades. Deinceps nutritur puer, non à muliere nutrice parum honorifica, verũ ab eunuchis, qui reliquorum circa regem optimi videantur, quibus & alia, quæ ſpectant ad curam pueri demandantur, ac præcipue, vt natũ quam pulcherrimum reddant, componentes membra eius atq; dirigẽtes. Atq; hæc faciẽtes magno in honore habentur. Cum aũt pueri ſeptimum ętatis annũ implerunt, ad equeſtris artis magiſtros proficiſcuntur, deinde in venationem tendunt. Anno vero quartodecimo puerum ſuſcipiunt hi, quos regios pædagogos appellãt. Sunt ij profecto ex omnibus. Perſis ea ætate electi præcipuiq; quatuor, ſapientiſſimus, iuſtiſsimus, temperatiſsimus, atq; fortiſsimus aliquis vir. Quorum primus magicam Zoroaſtri Oromaſi filij docet: eſt autem illa deorum cultus: atq; idem tradit inſtituta regia. Secundus admonet, vt in omni vita ſit verax. Tertius ne vlla cupiditate ſuperetur, vt liber viuere conſueſcat, ac reuera rex, imperans ijs ante omnia, quæ in ipſo ſunt, nec vlli ſeruiens. Quartus denique impauidum, illum, & intrepidum reddit, nequando quippiam metuẽs ſeruus fiat. Tibi autem, ò Alcibiades. Pericles adiunxit pędagogum Zopyrum Thracem omnium ſeruorum ſuorum præ ſenio inutiliſsimum. Narrarem pręterea tibi reliquam educationem, & diſciplinam aduerſariorum tuorum, niſi longum ſit. Iam verò ſatis hæc clara ſunt ad cætera quæ hinc ſequũtur oſtendenda. Tuę verò aliorumúe Athenienſium generationis, educationis, & diſciplinæ, nulli vt ita dicam propinquorum cura eſt, niſi fortè amatores id curent. Iam vero diuitias, voluptates, veſtium luxurioſum ornatum, vnguentorum odores, miniſtrorum ſequentium turbam, reliquamq́ue Perſarum mollitiem, ſi cõſiderare voles, pudebit te tui, vbi intelliges quantum ab illis relinquare. Contra ſi conſiderare Lacedæmoniorum temperantiam, modeſtiam, facilitatem, manſuetudinem, magnanimitatem, moderationem, cõpoſitionem, fortitudinem, cõſtantiam, tollerantiam, victoriæ cupiditatem, & amorem gloriæ, velis, puerum te ijs omnibus in rebus iudicabis. Si quid prorſus opulentiæ tribuis, & hic aliquis eſſe putas, neque hæc à nobis ſilentio prætereãtur, Modo ſentias vbínam ſis, & Lacedemoniorum diuitias intuearis, cognoſces profecto nos ab illis lõge admodum ſuperari. Quicquid enim, aut ſui agri, aut Meſſanienſis poſsident, nemo vtiq; dubitet, quin amplitudine & vbertate ac ſeruorum, tam aliorum, quàm Elotorum frequentia, & equorum prætereà, aliorumq́; pecorum quæ fert Meſſantia copia noſtros ſuperet. Cæterum hæc omnia in præſentia omitto. Auri vero & argenti apud Lacedęmonas copia tanta, quantã ne vniuerſa quidem reliqua Gręcia poſsidet. Multa enim iam ſecula inſertur quidem illuc ex vniuerſa Græcia, ſæpe etiam ex Barbaria, effertur autem nuſquam. Sed reuera quemadmodũ apud Aeſopum vulpes leoni dixit de ferarum veſtigijs, ſic & nummorum veſtigia ingrediẽtium Lacedæmonem trita quidem in puluere videntur, egredientium verò nuſquam apparent, vnde coniectare licet Lacedæmonios auri atq; argenti Græcorum omnium eſſe ditiſsimos. Quinetiam rex illorũ pecunioſiſsimus eſt. Ex ijs enim maxima pars ad ipſum peruenit. Tributum præterea regi pergrande impenditur. Et res quidem Lacedęmoniorum quo ad reliquos Græcos, amplæ: quo ad verò Perſas regesq́; Perſarum, anguſtę. Retulit quippe nobis vir quidam grauis, vnus eorum qui ad Perſarum regẽ profecti erãt, ſe quandoque integrum penè diem, latam ac fertilem peragraſſe prouinciam quam incolæ vxoris regiæ Zonam appellarent: eſſe quoque aliam nomine Calyptram, atq; ita multas alias regiones pulchras ac fertiles ad ornatum reginæ ſolius pertinere, nomiaque ſingulis locis à ſingulis ornamentis impoſita eſſe. Quamobrem, opinior, ſi quis Amiſtridi Xerxis quidem vxori, regis autem matri dicat, Dinomachres filium in animo habere, cum ipſius filio pugnare cum Dinomachæ ornatus quinquaginta fortaſſe ſit minarum, filio vero agri plethra in Erchiaſis minus, quàm trecenta, eam admiraturam qua re fretus Alcibiades audeat cum Artaxerxe pugnare. Reorque illam arbitraturam hunc virum in nulla alia re niſi diligentia ſapientiaque confiſum id agredi: hæc quippe ſola apud Gręcos æſtimatione digna eſſe. Quod ſi intelligat alicunde, Alcibiadem iſtum certamen tãtum inire, primo quidem nondum viginti annos prorſus natum, deinde omnino indoctum, nec amico ſuo obedientem, monenti prius diſcat exerceatq́ue, quàm tantum regem inuadat, arbitror illam admiratione concitam interrogaturam, quídnam ſit quo adoleſcens iſte confidat. Cui ſi reſponderemus, pulchritudine, proceritate, nobilitate, diuitijs, animo te fidere, nos, ò Alcibiades, inſanire putaret arbitror, hæc apud ſuos omnia potiora ſciens. Eodemq́; modo Lãpidonem Leotychidæ filiam, Archidami verò vxorem, Agidis autem matrem, qui omnes reges extitere, miraturam, cum norit qualia circa ſe ſunt, te tam male inſtructum filio ſuo non dubitare bellum mouere. Atqui nónne turpe videtur, ſi hoſtium mulieres rectius iudicent, quàm noſmetipſi, quemadmodum contra illos accingi debeamus? Cæterum ò beate, mihi parens: & illi quod in Delphis eſt epigrammati obtemperans, noſce teipſum: quoniam ij ſunt aduerſarij noſtri, non quos ipſe rebaris, quos quidem nulla re alia, niſi induſtria, & arte ſuperare licet. Quibus profecto ſi inferior fueris, gloria quoq; apud Græcos, & Barbaros tibi deerit: quã ſic ardenter videris appetere, vt nemo vnquam aliquid ardentius concupiuerit. AL. Quam igitur curam adhibẽdã cenſes, ò Socrates? An potes oſtendere? Mihi enim ſupra quàm dici poſsit, vera dixiſſe videri. SOC. Poſſum quidem, verum communi conſilio opus eſt, qua ratione quàm optimi efficiamur. Ego enim non te tantum, verum etiam me ipſum diſciplina indigere dico. Nam vnum ſolũ eſt, quo à te differo. AL. Quid? SOC. Curator meus melior eſt, & ſapientior, quàm tuus Pericles. AL. Quis hic, ò Socrates? SOC. Deus, ò Alcibiades, qui me vetuit ante hunc diem tecum diſſerere, cui credens, aſſero te per nullum alium quàm per me claritatem conſecuturum. AL. Iocaris, ò Socrates. SOC. Forſitan, vera tamen loquor, quòd vterque curatione indigemus, imò homines vniuerſi, cæterum nos quam plurimum. AL. Quod quidem ego indigeam, haudquaquam ſalleris. SOC. Neque etiam quòd ego ipſe. AL. Quid igitur agendum? SOC. Nec hæſitãdum, neq; etiam mollitiæ indulgendũ eſt, ò amice. AL. Non decet, ò Socrates. SOC. Non certè, ſed in commune conſiderãdum. Verũ dic mihi, an optimi eſſe volumus? AL. Certè. SOC. In qua facultate? AL. Qua videlicet viri boni. SOC. Quãnam in re boni? AL. In rebus agendis. SOC. In quibus? num in re equeſtri? AL. Non. SOC. Ad equites enim iremus. AL. Profecto. SOC. Nunquid in nauis gubernatione dicebas? AL. Nequaquã. SOC. Ad nautas enim iremus. AL. Iremus. SOC. In quo ergo negotio, & quorum hominum officio? AL. In ijs quę clari boniq; Athenienſium viri agunt. SOC. Claros ac bonos, prudentéſne, an imprudẽtes appellas? AL. Prudẽtes. SOC. In quo vnuſquiſque prudens, in eodem bonus? AL. Certè. SOC. Imprudens autem malus? AL. Malus. SOC. Calceorum ſutor prudens ad calceorum opus? AL. Prorſus.

Magica Zoroaſtri deorũ cultus eſt.

Lacedæmoniorũ laudes.

Prouinciæ appellatæ ab ornamentis reginæ.

In quo quiſquam prudens, in eodẽ bonus.

Prorſus. SOC. Bonus ergo ad hęc? AL. Bonus. SOCR. Quid vero veſtibus conficiendis, nónne cerdo hic imprudens? AL. Ita. SOC. Malus ergo ad hæc? AL. Ita. SOC. Idem itaque ſecundum hanc rationem etiam bonus atq; malus erit. AL. Videtur. SOC. An dicis viros bonos malos etiam eſſe? AL. Nequaquam SOC. Quos tandem bonos vocas? AL. Eos qui in ciuitate præeſſe poſſunt. SOC. Non tamen equis? AL. Non certè. SOC. At hominibus? AL. Hominibus. SOC. Nũ hominibus ægrotantibus? AL. Non. SOC. An fortè nauigantibus? AL. Non ijs dico. SOC. Metentibúsne? AL. Neq; his. SOC. Aliquídne vel nihil facientibus? AL. Facientibus. SOC. Quid tandem facientibus? id mihi declara. AL. Commertia inquam agitantibus, atque mutua opera vtentibus. SOC. Nunquid imperare eos dicis hominibus, qui hominibus vtuntur? AL. Aio. SOC. An gubernatoribus qui remigibus vtuntur? AL. Non. SOC. Hęc enim gubernatoriæ facultatis virtus eſt. AL. Eſt. SOC. Fortaſſe imperare dicebas tibicinibus, qui canentibus præſunt, choreiſq; vtuntur. AL. Neque his. SOC. Hoc nanq; ad facultatem chori magiſtram pertinet. AL. Omnino. SOC. Quid denique vocas imperare poſſe hominibus, qui vtuntur hominibus? AL. Præeſſe hominibus communicantibus inuicem in Reipub. adminiſtratione atque commercijs. SOC. Quę nam hæc ars eſt? quemadmodum ſi te iterum rogem quæ facultas efficit, vt præeſſe nauigando communicantibus ſciamus? AL. Gubernatoria. SOC. Communicantibus autem in cantu, vt paulò antè dicebatur, quæ ſcientia præeſſe docet? AL. Quam tu nuper aiebas, chori diſciplina. SOC. In Repub. vero cõicantibus, quam ſcientiam vocas? AL. Bonum conſiliũ, ò Socrates SOC. Num tibi videtur gubernanatorũ ars carere conſilio? AL. Minimè. SOC. Eſt ipſa quoque bonum conſilium. AL. Mihi ſanè videtur. SOC. Ad nauigantium ſalutem. AL. Rectè loqueris. SOC. Quod vero bonum conſilium vocas, quo ſpectat? AL. Ad meliorem ciuitatis inſtitutionem ſalutemque. SOC. Quánam re præſente, vel abſente melius diſponitur atq; ſeruatur? Ceu ſi ipſe me roges, quo præſente, aut abſente bene ſe habent corpora: reſponderem vtriq; ſanitate pręſente, morbo vero remoto. Idem & tu exiſtimas? AL. Idem. SOC. Quod ſi idem quæras de oculis, eadem ratione reſpondebo, pulſa cæcitate, adhibito viſu. Et aures curari fugata ſurditate, admoto vero auditu. AL. Rectè. SOC. Ciuitas autem quo remoto, quoue adhibito melior fit, ac melius inſtituitur? AL. Mihi videtur, ò Socrates, quando amicitia eſt inter ciues: odia verò & ſeditiones abſunt. SOC. Amicitiam vocas conſenſionem an diſſenſionẽ? AL. Conſenſionem? SOC. Per quam artem ciuitates, circa numeros conſentiunt? AL. Per arithmeticam. SOC. Priuati vero, an non propter eandem? AL. Nempe. SOC. Et vnuſquiſque ſecum ipſe? AL. Certè. SOC. Per quam artem quiſque ſecum ipſe conſentit de palmo, & cubito vter maior ſit? nonne permetiendi peritiam? AL. Quidni? SOC. Nónne ſcilicet priuatim & publicè? AL. Imò. SOC. Et de ponderibus eodem pacto. AL. Aſſentior. SOC. Conſenſus igitur, quem dicebas, quiſnam eſt? circa quid? quæ ars eum præſtat? Etenim iſte cenſus talis eſt, vt inſit Reipu. & priuato vnicuiq; ad ſeipſum, & ad alios. AL. Conſentaneũ. SOC. Quis igitur eſt? ne pigeat reſpondere, ac promptè dic. AL. Reor equidem eſſe amicitiam, & cõſenſionem qua pater, ac mater filium, & frater fratrem, & vxor virum amantes conſentiunt. SOC. Putáſne, ò Alcibiades, virum cum vxore circa lanificium conuenire, imperitum cum perita? AL. Nequaquam. SOC. Neque oportet quidem: muliebris enim hæc diſciplina eſt. AL. Profectò. SOC. Quid vero mulier cum viro circa opus militare conueniet, cum id haud quaquam didicerit? AL. Minime. SOC. Virile enim id rurſus eſſe diceres. AL. Equidem. SOC. Sunt ergo diſciplinæ quædam muliebrum, quædam virorũ, iuxta hanc ſententiam tuam. AL. Quidni? SOC. In ijs itaque mulieribus, cum viris conſenſus eſt nullus. AL. Nullus. SOC. Neque amicitia igitur: ſi quidem amicitia conſenſio quædam eſt. AL. Non videtur. SOCR. Ideoq; quatenus mulieres officia ſua exercent, non amantur à viris. AL. Non apparet. SOC. Neq; viri etiam à mulieribus, dum virilia tractant. AL. Non. SOC. Non ergo tunc optimè ciuitates inſtituuntur, cum ſinguli operibus ſuis incumbunt. AL. Ego tamen id, ò Socrates, arbitror. SOC. Quomodo hoc ais amicitia ſublata, qua præſente confeſsi ſumus bene conſtitui ciuitates, aliter verò contra? AL. Atqui mihi videtur ob hoc inter homines cõſiſtere amicitiã, quòd quiſq; ſuũ officiũ exequatur. SOC. Atqui aliud paulò antè dicebas: nunc autem quo pacto rurſus ais conſenſione adhibita amicitiam fieri, an poteſt circa hæc cõſenſus exiſtere, quorum ij quidem periti, ij verò imperiti ſunt? AL. Fieri non poteſt. SOC. Iuſtáne an iniuſta faciunt, cum ſinguli quæ ad ſe attinent, exequuntur? AL. Iuſta profectò. SOC. Iuſtè igitur agentibus ciuibus, in ciuitate non eſt amicitia. AL. Neceſſarium hoc itidem videtur, ò Socrates. SOC. Quam itaq; dicis amicitiam ſiue conſenſionem, circa quam nos ſapientes, & cõſultores eſſe oportet, vt boni viri ſimus? Neq; .n. percipere poſſum quæ nam ſit aut quibus in rebus exiſtat: cum ex oratione tua interdum in eiſdem ineſſe, nonnunquam ab eiſdem abeſſe videatur. AL. Per Deos, ò Socrates, ne ipſe quidem quid dicam, intelligo: videorq; iandiu me ipſum feſelliſſe, cum turpiſsime habeam. SOC. Confidere decet. Nam ſi hoc demum animaduertiſſes, annos quinquaginta natus, arduũ ſanè foret teipſum curare: nunc verò in ea es ætate, in qua id aduertere decet. AL. Quid igitur hoc aduertentem facere oportet? SOC. Reſponde ad ea quæ interrogabo te, Alcibiades. Quòd ſi feceris, ac Deus voluerit, ſi qua modo fides meis eſt vaticinis adibenda, tu ſimul, & ego melius habebimus. AL. Ita erit quod ad me reſpondentem attinet. SOC. Age, quid eſt ſeipſum curare, ne ſæpe noſipſos fallamus, non curantes noſipſos, cum belle curare putemus. Et quãdo id homo facit, nõ quoties ſuorum, toties & ſui curã habet? Alc. Mihi quidem videtur. SOC. Quid? num pedes tunc quis curat, cũ ea quę pedum ſunt curat. Alc. Non intelligo. SOC. Dicíſne eſſe aliquid ipſius manus, quemadmodũ anulus eſt? AL. Dico equidem. SOC. Num alterius membri, digiti anulum eſſe cenſes? AL. Minime. SOC. Et pedis calceum eodem modo? AL. Ita. SOC. Cum calceorũ curam gerimus, num & pedum cura eſt? AL. Haud ſatis te teneo, ò Socrates. SOC. Quid verò Alcibiades, vocáſne aliquid rectã alicuius curationem? AL. Voco. SOC. An non cum quid melius fit, tunc rectę curatum dicis? AL. Dico. SOC. Quæ ars calceos meliores effecit? AL. Cerdonica. SOC. Cerdonica igitur calceorum curam habemus? AL. Hac ipſa. SOC. Nũquid & pedes etiã cerdonica? vel ipſa potius qua pedes reddimus meliores? AL. Illa. SOC. Pedes autẽ meliores, nónne qua & reliquũ corpus? AL. Videtur. SOC. Hæc nónne gymnaſtica? AL. Maximè. SOC. Ergo gymnaſtica pedes curamus, cerdonica verò illa quæ pedũ ſunt. AL. Prorſus. SOC. Et gymnaſtica quoq; manus, anularia vero illa quæ ſunt manuum. AL. Sic eſt. SOC. Et gymnaſtica corpus, textoria autẽ & alijs facultatibus, ea quæ corporis ſunt. AL. Omnino. SOC. Alia igitur arte vnumquodq;, alia quæ illius ſunt, curamus AL. Videtur. SOC. Nõ ergo cum ſua quis, tunc etiam ſe curat. AL. Nullo pacto. SOC. Non .n. eadẽ ars, ut uidetur, quæ nos, & quæ noſtra curat. AL. Non apparet. SOC. Age itaq; quánam arte noſipſos curare poſſumus? AL. Non habeo quid dicam. SOC. At hoc tñ inter nos conuenit, ꝙ non qua noſtrorũ aliquid melius efficimus, curamus uerũ qua noſipſos ad meliorẽ frugẽ corrigimus. AL. Veras narras. SOC. Noſséne unquam licet, quæ ars meliorem facias calceum, niſi calceũ ipſum nouerimus.

Quid ſit ſe ipſum curare.

Al. Fieri nequit. soc. Neque etiam quæ anulum efficit meliorem, ignorãtes anulũ. Al. Verum. Soc. Sciemúſne vnquam qua arte meliores euadamus, quamdiu noſipſos ignoramus? Al. Nunquam. soc. Vtrũ facile quiddam ſit ſeipſum cognoſcere, ac ridiculus fuerit, qui tẽplo Appollinis id inſcripſit, an potius arduum quippiam, nec cuiuſuis hominis eſt? Al. Mihi quidem, ó Socrates, aliquando viſum eſt facilè, & cuiuſuis eſſe nonnunquã vero omnium difficillimum. soc. Sed ſiue facilè hoc ſit, ò Alcibiades, ſiue difficilè, nobis ſanè ſic ſe habet, vt hoc intelligentes, etiam qua ratione curandi ſumus, intelligamus: ignorantes vero cõtrà. Al. Eſt vt dicis. soc. Age, quo modo illud ipſum inueniemus, ſic.n. fortaſsis quid ſimus ipſi inuenire poterimus. At hoc ignorantes nunquam. Alcib. Rectè loqueris. soc. Attende ergo per Deum cum alióne, quàm mecũ tu diſputas? Al. Tecum. soc. Et ego nónne tecum? Al. Et tu mecum. soc. Socrates igitur eſt, qui diſputat. Al. Eſt soc. Alcibiades verò qui audit. Alc. Ita eſt. soc. Nonne ratione Socrates diſputat? Al. Quídni. soc. Diſputare autem & ratione vti, idem quodammodo vocas? Al. Idem. soc. Vtens autem & quo vtimur, nónne aliud? Al. Quomodo dicis? soc. Quemadmodũ cerdo incidit quidẽ circulari, & ſemicirculari organo, atq; alijs inſtrumentis. Al. Eſt vt dicis. soc. Nónne aliud quiddã eſt qui diuidit, & quo diuiditur quicquã? Al. Quídni? soc. Item aliud citharędus, aliud quo citharam pulſat? Al. Aliud. soc. Hoc paulò ante interrogabam, an vtens & quo vtitur, ſemper aliud eſſe videatur. Al. Videtur. soc. Cerdonẽ incidere dicimus inſtrumentis tantum, an etiam manibus? Al. Et manibus. soc. Et ijs ergo vtitur. Al. Vtitur. Soc. An non & oculis vtens coria incidit? Al. Prorſus. Soc. Vtentem vero aliud quiddam ab ijs quibus vtitur, eſſe conceſſimus. Al. Conceſsimus. Soc. Cerdo igitur & citharœdus aliud quiddam ſunt, quàm oculi & manus quibus vtuntur. Al. Apparet. Soc. Nónne toto corpore homo vtitur? Al. Pœnitus. soc. Aliud vtiq; vtens, & quo vtitur. Al. Sic eſt. soc. Homo ergo à ſuo corpore aliud eſt. Al. Videtur. soc. Quid eſt igitur homo? Al. Ignoro. Soc. Scis eſſe, quod corpore vtitur. Al. Scio. soc. Aliúdne vtitur ipſo, quàm anima? Al. Nil aliud. soc. An non imperans? Al. Imperans. Soc. Quinetiam neminem hoc aliter æſtimaturum puto. Al. Quidnam? soc. Quin ex tribus, vnum aliquid homo ſit. Al. Ex quibus? soc. Aut animã videlicet, aut corpus aut totũ ipſum ex vtriſq; compoſitũ. Alc. Quídni? Soc. Veruntamen id quod imperat corpori, hominẽ eſſe confeſsi ſumus. Al. Confeſsi ſumus. soc. Quid igitur homo? Num ſibijpſi corpus imperat? Al: Nullo modo. Soc. Subijci enim illud diximus. Al. Certè. soc. Non eſt igitur hoc quod quærimus. Al. Non vt videtur. soc. At vtrunq; ſimul forſitan corpori dominatur, atq; id homo eſt. Al. Fortè. soc. Imò minime omnium: nam altero illorum non dominante, nulla coniectura eſt, vt ſimul vtrunq; dominetur. Al. Rectè loqueris. soc. Cũ verò nec corpus, nec ſimul vtrunque ſit homo reſtat vt arbitror, aut nihil omnino homnẽ eſſe, aut ſi quid eſt, nihil aliud, quàm animam eſſe. Al. Prorſus. Soc. Adhúcne liquidius monſtrari tibi oportet, animam eſſe hominem? Al. Non per Iouem: hæc.n. ſufficere mihi videntur. soc. Et ſi non in integrũ hæc diſcuſſa ſunt, mediociter tamen inducta in præſentia ſufficiunt. Nam tunc demum pœnitus comprȩhendemus, cum inuenerimus quod nunc, quia ampliorem indagationẽ requirebat, prætermiſimus. Al. Quid dictum iſtud? soc. Paulò antè ſic eſt dictũ, quòd prius conſiderandũ ſit ipſum idem, nũc vero pro eo quod quidem eſt ipſum idem, conſiderauimus ipſum vnumquodq; quid eſt. Idq́; forte ſufficiet. Nihil.n. in nobis ipſis eſſe maius, quàm animã dicere poſſemus. Al. Non certe. Socr. Nonne ſit putandum eſt, me ſcilicet ac te conſpirare inuicem anima ad animam ſermone vtẽtes? Al. Et maxime quidem. soc. Hoc itaque erat quod paulò ante dicebamus, quòd Socrates cum Alcibiade diſputat, oratione vtens non ad perſonam tuam, vt apparet, ſed ad Alcibiadem verba dirigens: hoc autẽ anima eſt. Al. Mihi ſanè videtur. soc. Animam igitur noſſe iubet, qui prȩcipit, Noſce teipſum. Al. Videtur. Soc. Quicunq; igitur corpus cognoſcit, ſua quidem, nõ ſeipſum nouit. Al. Sic eſt. Soc. Atq; ideo nullus medicus vt eſt medicus, neque gymnaſticus vt gymnaſticus ſeſe nouit. Alc. Non vt videtur. Soc. Multo minus agricolæ alijq́; opifices ſe cognoſcunt: neq;.n. ſe neq; ſua, ſed remotiora quædã artium ſuarum expendunt, ijs.n. intenti ſunt, quibus corpus curauit. Alc. Vera narras. Soc. Quare ſi prudentia eſt ſeipſum noſſe, nullus iſtorum ſecũdum ſuam artem eſt prudens. Alc. Non vt videtur. Soc. Ob hoc mechanicæ artes iſtæ, non autẽ boni viri diſciplinæ videntur. Alc. Prorſus. Soc. Nónne rurſus quicunq; corporis curam habet, ſua quidem, non ſeipſum curat? Alc. Apparet. Soc. At vero cui pecuniæ curæ ſunt, nec ſe, nec ſua, ſed quȩ procul à ſuis ſunt, curat. Alc. Videtur. Soc. Non ergo ſuis indulget, qui pecunias cumulat. Alc. Rectè. Soc. Quiſquis etiam corpus Alcibiadis amauit vnquam, nõ Alcibiadem ipſum, ſed quæ Alcibiadis eſſent, amauit. Alc. Vera loqueris. Soc. Qui vero te amat, amat animum. Alc. Neceſſario ſequi ex ratione tua videtur. Soc. Nõne tui corporis amator, cum primum ſpecies deflorеſcit, abiens deſerit? Alc. Apparet. Soc. At verò qui animum tuum diligit, nunquam deſerit, donec ad meliorem frugem perueniAs. Alc. Conſentaneum. Soc. Hanc ego ob cauſam te minime deſero, verum in amicitia perſeuero, reliquis ſeneſcente corpore abeuntibus. Alc. O quàm bene facis mi Socrates, ne in poſterũ me deſeras obſecro. Soc. At enitere, vt quam pulcherrimus fias. Alc. Conabor. Soc. Sic ſe tua res habet: nec fuit vnquã, nec eſt, vt opinor, Alcibiades Cliniæ filij amator vllus præter vnum & illum quidem amabilem Socratem Sophroniſci & Phȩnaretæ filium. AL. Vera dicis Soc. Nonne dixiſti me aliquantum præueniſſe, cum te ſalutatum veniſſem? nam ſtatuiſſe te qui prior meipſum cõuenires, interrogaresq́; quamobrem ſolus ego te non reliquerim. Alc. Sic erat. Soc. Hæc proculdubio cauſa, quoniam amator tui ſolus eram, cæteri vero tuorum. Tua ſanè labũtur tempore, tu autem nũc primum floreſcis: ac deinceps quidem niſi ab Athenienſi populo corrumparis, ac turpior euadas, nunquam te deſeram. Id.n. vehementer timeo, ne amator populi factus nobis corrumparis. Multi enim & ingenui quidem apud Athenienſes id paſsi ſunt. Nam bene perſonatus eſt magnanimi Erechthei populus, ſed illum nudatum contueri oportet. Adhibe igitur hanc quam dico cautionem. AL. Quam? Soc. Exue illũ prius, ò beate, ac diſce quȩcunq; ſcienda ſunt antequam tractemur ciuilia, aut rẽpub. adeas ferẽs tecum alexipharmacum, ne quid aduerſi iam olim patiaris. Alc. Bene mihi dicere videris Socrates, verum conare iam nobis exponere, qua ratione noſmetipſos curemus. Soc. Nonne ſatis iam à nobis in ſuperioribus definimm eſt? Qnid.n. ſimus, communi conſenſu definiuimus. Timebamus.n. ne in hoc decepti noſipſos forſitan falleremus, alicuius alterius, non noſtri curam habentes. Alc. Eſt vt dicis. Soc. Deinde conceſſum eſt animæ curam habẽdam, ſemperq́; ad ipſam reſpiciendum. Alc. Manifeſtum eſt. Soc. Corporum vero pecuniarumque curam alijs reliquendam. Alc. Qnídni. Soc. Quònam igitur pacto iſta perſpicuè noſceremus, ſiquidem hoc intellecto nos quoq; ipſos intelligimus? an fortè per deos Delphicam illam inſcriptionem rectè monentem, cuius ſupra mentionẽ fecimus, nondũ intelleximus? Alc. Qnidnam ſic ais, ò Socrates? Soc. Dicam tibi quid ſuſpicer hanc inſcriptionem nobis cõſulere. neq; vero paſsim eius exemplar, ſed in viſu ſolum inueniri poſſe videtur. Alc. Quomodo id ais? Soc. Contemplare tu quoq;, ſi oculo noſtro quemadmodũ homini conſuluiſſet, Vide teipſum quomodo

Aliud eſſe id q̃ vtitur, & quo vtitur.

Hõ aliud q̃ corpus ſuum.

Hominem non aliud eſſe quam animam.

Explicatio. Delphicæ inſcriptionis. Noſſe teipſum.

quomodo id admonuiſſe putemus? nónne vt in illud inſpiceret oculus,ex cuius intuitu ſeipſum viſurus eſſet? AL. Conſtat. Soc. Conſideremus itaq; in quid potiſsimum intuẽtes,illud ſimul ac noſipſos videremus. ALC. In ſpecula, & alia huiuſmodi. Soc. Rectè loqueris, ſed oculo quo videmus,an non ineſt huiuſmodi quiddam? ALC. Valde. Soc. Num aduertiſti ꝙ facies hominis in oculo intuentis in oppoſiti viſu relucet velut in ſpeculo, quã lummam vocamus pupillam, ſimulacrũ inſpicientis exiſtens? ALC. Aduerti. Soc. Oculis igitur ita demum ſeipſum cernit,cum in oculum inſpicit, in idque pręterea intendit, quod oculi optimum eſt,& quo oculus ipſe videt. ALC. Apparet. Soc. Si autem in aliud quoddã hominis membrum reſpexerit, vel in quoduis aliud, prꝏterquam id cuius hoc eſt ſimile,haudquaquam ſeipſum percipiet. ALC. Verum. Soc. Oculus ergo cum ſeipſum viſurus eſt, in oculum reſpicere debet, atq; in eum oculi locum, in quo virtus eſt oculi. Is autem viſus atq; pupillæ acies eſt. AL. Sic eſt. Soc. Eodem pacto,& anima,ò amice Alcibiades,ſi ſeipſam noſcere vult,in animam intueatur, in eumq́ue præcipuè locum animæ, in quo ineſt virtus animæ,ſapientia,& in aliud cuius hoc eſt ſimile. ALC. Mihi quidem videtur,ò Socrates. Soc. Num reperire poſſumus quippiam in anima diuinius illo,circa quod intelligẽtia ſapientiaq; verſatur? ALC. Nequaquam. Soc. Id igitur animæ diuini ſimile eſt, in quod ſanè quis intuens, & omne diuinum, Deum ſcilicet & ſapientiam cernens, ita & ſeipſum agnoſcet. ALC. Apparet. Soc. Seipſum verò cognoſcere,prudentiam eſſe cõcedimus. AL. Prorſus. Soc. Si autem nec nos ipſos cognoſceremus, nec prudentes eſſemus,poſſemúsne noſtra,ſeu mala, ſeu bona noſſe? ALC. Quomodo poſſet fieri,ò Socrates? Soc. Impoſsibile tibi fortè videtur quenquã qui non norit Alcibiadem, tamen quæ Alcibiadis ſunt, quòd ſint Alcibiadis noſſe? ALC. Impoſsibile per Iouem. Soc. Nec noſtra quòd noſtra ſint, niſi prius noſipſos? AL. Nullo modo. Soc. Si noſtra ignoremus, nec ea quæ noſtrorũ ſunt, intelligimus? ALC. Non, vt videtur. Soc. Non igitur rectè omnino conſenſimus, cũ ſuprà quoſdam eſſe aſſereremus, qui ſe ignorantes, ſua tamen dignoſcerent. Atqui nec ea etiam quę ſuorum hęc enim cuncta dignoſcere, vnius atq; eiuſdem artis officium eſſe videtur, ſeipſum ſcilicet,& quæ ſua ſunt,& quæ ſuorũ ſunt noſſe. AL. Videtur. Soc. At qui ſua ignorat,ignorat & aliena. AL. Quid ita? Soc. Num igitur ſi aliena, etiam quę reipub. ſunt,ignorabit? ALC. Neceſſe eſt. Soc. Nunquã ergo hic vir ciuilis fit. AL. Non certè. Soc. Nec œconomicus etiam. AL. Neque hoc. Soc. Nec quod agit, intelliget. AL. Minimè. Soc. Ignorans autem, nõne errabit? AL. Maximè. Soc. Qui aberrat,an nõ malè aget,& priuatim & publicè? AL. Quidni? Soc. Male agens,nonne miſer? AL. Et maximè quidẽ. Soc. An verò & ij quibus cum hęc agit? AL. Et hi quoq;. Soc. Nemo itaq; felix eſſe poteſt,niſi ſpiens bonuſq; ſit. AL. Nemo. Soc. Sequitur,vt mali homines miſeri ſint. AL. Apprime. Soc. Non ergo qui diues ſit,ſed qui prudens, miſeriam vitat. AL. Videtur. Soc. Quamobrem nec mœnibus,nec nauibus, triremibusq́ue, atque naualibus,ò Alcibiades,nec multitudine,nec amplitudine abſque virtute ciuitas ad felicitatem opus habet. AL. Non profectò. Soc. Si rectè ciuitatẽ gubernaturus es,virtute imbuendi ſunt ciues. AL. Quidni? Soc. Num dare quis poteſt alijs.quod ipſe nõ habet? AL. Qui poſsit? Soc. Ergo virtute prius ornatus ipſe debet eſſe,quicunque non ſibi tantum ac ſuis,ſed reipu.etiam & ijs quæ ad eam ſpectant,imperaturus eſt? AL. Vera dicis. Soc. Nec igitur principatus, neque licentia quodlibet faciendi aut tibi, aut reipu. verum iuſtitia potius & prudentia comparanda. AL. Apparet. Soc. Iuſte enim ac prudenter agentes, & tu ſimul & tua reſpub. Deo gratum opus facietis. AL. Decet. Soc. Et ſic quemadmodum ſupra diximus, in diuinum ſplendorem intuentes agetis. ALC. Videtur. Soc. Quinetiam illuc reſpicientes voſmetipſos veſtraq́; bona perſpicue diſcernetis. AL. Certè. Soc. Nónne ſi rectè atq; bene agetis? AL. Agemus. Soc. Enimuero fideiubere paratus ſum vos,ſi ita vixeritis felices fore. AL. Locuples certè fideiuſſor. Soc. Cõtra,ſi iniuſtè vixeritis, intuẽtes in tenebras diuinitatis expertes, con ſimilia tenebris opera,quemadmodum neceſſe eſt, facietis, voſipſos penitus ignorantes. AL. Videtur. Soc. Cui enim,ò amice Alcibiades, poteſtas adeſt, quodcunq; libuerit faciendi, mẽte verò captus eſt, quídnam putas illi continget? ſiue priuatus ille quidem,ſiue reſpub. ſit? Veluti ſi ægrotãti cuidam libera licentia ſit,rationem medici nullam habendi, ſed tanquam tyrannidem exercendi, ſic vt nemo hominem abſterrere valeat,quid illi euenturum putas? Nonne veriſimile eſt corpus iri corruptum? AL. Vera loqueris. Soc. Quid verò, ſi in naui apud quempiam omnis licẽtia ſit,quod cumq́; videatur agẽdi, mente tamen & gubernandi peritia careat, num cernis quæ ei & ſocijs euentura ſint? AL. Opinor equidem illum & ſeipſum & vnà ſocios perditurũ. Soc. Nonne igitur omni reip. omniq́; imperio & dominationi vbi virtus abeſt, contingit,vt malè agat? AL. Neceſſe eſt. Soc. Non ergo tyrannis optimè Alcibiades,aut nobis aut reipu. paranda eſt,ſed virtus,modo felices eſſe velimus. AL. Vera dicis. Soc. Cæterum antequam virtus adſit, conducit viro,non ſolũ puero,regi à meliore,quàm regere. AL. Apparet. Soc. Nónne quod melius eſt, idẽ & pulchrius? AL. Sic eſt. Soc. Quod pulchrius decentius? ALC. Quídni? Soc. Decet itaque malum ſeruire: melius.n. eſt. AL. Decet. Soc. Seruilis ergo prauitas. AL. Apparet. Soc. Liberalis autem virtus. AL. Ita eſt. Soc. Nonne,ò amice, ſeruitus fugienda? AL. Maximè quidem, ò Socrates. Soc. Aduertis quomodo te nunc habeas? vtrum libere,an cõtrà? AL. Et maximè quidem, vt mihi videor, hoc ſentio. Soc. Noſtíne quo pacto id quod nunc te occupat, fugare queas? nolim enim iſtud in claro homine nominare. AL. Noui equidem. Soc. Quomodo igitur? AL. Si ipſe volueris,ò Socrates. Soc. Haud rectè loqueris Alcibiades. AL. At quomodo dicendum eſt? Soc. Si Deus voluerit. AL. Dico quidẽ, atq; hoc inſuper addo, periculum eſſe ne figuras inuicem mutemus, tuam quidem ego induens tu autẽ meam, fieri enim non poteſt,quin ego te deinceps ducam, tu autem à me ducaris. Soc. O generoſe, nihilo igitur meus in te amor à ciconia differt, ſi poſteaquã propè te velut in nido amorem alatum fouerit, ab illo iterum nutriatur. AL. Profectò ſic ſe res habet, & incipiam hinc iam iuſtitiam meditari. Soc. O quàm te perſeuerare velim. Timeo autem naturæ tuæ diffidens,huiusq́ue ciuitatis vim intelligens,ne ea me ſimul ac te vincat.

Nemo felix niſi ſapiens. Mali ſunt miſeri.

ALCIBIADES SECVNDVS, VEL DE VOTO.

Marſilij Ficini argumentum.

Quid votum.

QVONIAM ſecundus Alcibiades(liber profectò ſanctiſſimus) de voto inſcribitur: ſummatim colligẽdũ eſt quid votum,quid in voto petendum:& quando, & quomodo. Diffinitio voti partim ab Orpheo, partim à Platone ſũpta hæc eſt: Votum eſt ardens affectus caſti animi, deo deditus, & quod bonũ videtur exoptans. Huic affectui Zoroaſter & Orpheus ſuffumigationes & characteres adhibuerunt,quoties ad ſecũda numina preces dirigerent. Mercurius ac Plato, cum ſupremi numinis maieſtatem venerabantur, externas omnes ceremonias auferebant,ſolam ac puram flagrantiam animi relinquentes. Sed de his omnibus in noſtris commentarijs diligentius. In voto petendum Plato vult bonum: idq́; ex eo patet,quòd petitionem hanc poeta Lacedæmoniorumq́; teſtimonio comprobat,eamq́; tutam & prudenti

Quid petendum in voto.

denti & imprudenti eſſe putat, votumq́; huiuſmodi, & à quolibet & ſemper fieri poſſe. Petitionem verò certi cuiuſdã & proprij boni tunc demum eſſe ſecuram, cum prudentiam quis fuerit conſecutus, aliàs autem periculoſam. Vbi multa de prudentia diſſerit, quæ tu vir omnium prudentiſsime Coſme lege obſecro diligenter, vt quanti faciat prudentiam, prorſus agnoſcas. Vniuerſalis ergo precatio, qua bonum ſolummodo petitur, ſemper fieri poteſt: propria verò, qua certum aliquid quod bonũ videtur optatur, tunc facienda, cum quid poſcendum eſt quis nouerit. Tunc id noſcet, cũ quid bonum, quid malum eſt, intellexerit. Id intelliget, cũ à mente didicerit. Diſcet, cum ſe ad illam conuerterit. Conuertet, cum purgauerit animam tenebrasq́; expulerit. Purgabit, cum ſeipſum legitimæ philoſophiæ dediderit. Tradet, cum ſuam ignorantiam recognouerit. Noſce ergo teipſum, templo Apollinis eſt inſcriptũ, ne quis temere. Deum oraturus accideret. Quo autem ordine in oratione propria ſit orandum, Mercurius in orationibus ſuis, & in ſuis hymnis Orpheus, & Pythagoras in carminibus aureis docuerunt, quorum verba aliàs exponemus. Plato deinde hos theologos imitatus, in libro de pulchritudine orantem ſic Socratem introducit.

Oratio Socratis ad Deos.

O amice Pan atq; cætera numina, date obſecro, vt intus pulcher efficiar. quæcunque & mihi extrinſecus adiacent, intrinſecis ſint amica. Sapientem ſolum diuitem putem. Tantum vero huius auri tradite, quantum nec ferre, nec ducere alius quam vir temperans poſsit. Quid petit Socrates? Bonum. Quod bonum? Sapientiam, hoc eſt veritatis diuinæ cognitionem, quam dare ſolus Deus poteſt, quam accipere ſolus animus pulcher, id eſt temperatus, purus, candidus valet. Quid poſcit in primis? vt dignũ ſapientia faciat. Temerarij nempe hominis eſt, munus aliquod quo indignus eſt petere. Quis diuina ſapientia dignus? qui lumen eius ferre paratus eſt. quis paratus? qui per continentiam primo, deinde per temperantiam, poſtremo per ſanctimoniam, id eſt ciuilem, purgatoriam purgatiq́; virtutem animi, ſic animũ expiauerit, vt pulcher, hoc eſt purus omnino nitidusq́; euaſerit: virtutem iam exemplarem, diuinam ſcilicet ſapientiam ſolam, vtpote theſaurum omnium diuitiarum optauerit. Idcirco Socrates Deum patrem omnium & miniſtros eius amice aſpirare precatur, vt illorũ benigno proprioq́; fauore purgatus euadat. Corporea vero & externa leuiter pertranſit, eligens illa ſic ſe habere, vt tranquillam puritatem animi non impediant. Deinde pulchritudine hac iam parta, optat vt ſapientiam ſolam, hoc eſt dei cognitionem eſſe opulentiam omnem ſufficientiamq́; æſtimet, ſolamq́; ſitiat. Poſtremo quaſi per antè dicta paratus fulgidum hoc aurum diuinæ ſapientiæ poſtulat. Neque id ſuperbè, neque remiſsè tamen. Minimam quippe veritatis cognitionem intemperati homines ſortiuntur, ſummã & infinitam in ſeipſo Deus amplectitur: magnam verò & amplam vir temperans adipiſcitur. Tantum igitur huius auri poſtulat, quantum ſolus ferre vir temperans valet. Hoc equidem eſſe aurũ ignitum arbitror, quod emendum Ioan. in Apocal. præcepit.

SOCRATES, ALCIBIADES.

Occaſio dialogi.

DEVM'NE, ò Alcibiades, præcaturus accedis? ALC. Et maximè quidem, ò Socrates. SOC. Triſtitiam quandam præ te ferre videris, & oculos in terram figere, tanquã aliquid ipſe tecum cogitans. ALC. At quid cogitem, ò Socrates? SOC. Maxima, vt mihi videtur: nam dic per Iouem obſecro, nonne putas deos eorũ, quæ vel priuatim, vel publicè precamur, nõnunquam concedere partim, partim negare, atq; id his quidem annuere, illis verò minimè? AL. Omnino quidem. SOC. Nonne igitur tibi videtur magna prouidẽtia opus eſſe ne quis ſeipſum fallat, dum magna petit mala, credens bona ſe petere: Dij autem in eo ſint, vt rogãtibus annuant? quemadmodum Oedipum ferunt obſecraſſe Deum, de regno paterno, vt filij ferro decernerent. Cumq́; debuiſſet præſentium tum malorum auerſionem poſcere, alia inſuper imprecabatur. Vnde ad eum euentum iſta venerunt, atq; ex ijs alia multa & grauia, quę referre ſingula nequaquam opus eſt. AL. At tu furentem quidẽ hominem in exemplum adduxiſti: nam quem putas ſanæ mentis hominem audere talia petere? SOC. Inſanire nonne cõtrarium eſt ei quod eſt prudentem eſſe? AL. Prorſus. SOC. Num, ex hominibus, alijs prudentes eſſe, alij imprudẽtes videntur? AL. Videntur ſanè. SOC. Age itaque conſideremus quinam iſti ſint. Eſſe enim alios quidem imprudentes, alios verò prudentes, nonnullos inſanos, iam cõuenit. AL. Conuenit. SOC. Præterea bene valẽtes aliqui ſunt. ALC. Sunt. SOC. Aegrotantes alij. AL. Omnino. SOC. Non ergo ijdem ſunt. ALC. Non certè. SOC. Suntne alij quidam qui neutrum iſtorum patiantur? AL. Nequaquam. SOC. Neceſſe eſt enim hominẽ vel ęgrotare, vel nõ ægrotare. AL. Videtur. SOC. De prudentia verò & imprudentia idem iudicas? AL. Quomodo dicis? SOC. Hominem aut prudentem, aut imprudentem, aut tertium prçterea velut medium quiddã eſſe oportere putas, quo nec prudens, nec imprudens ſit? AL. Nihil profectò. SOC. Neceſſe igitur alterum iſtorum pati. AL. Apparet. SOC. Recordaris cõceſsiſſe te inſaniam prudentiæ contrariam eſſe? AL. Equidem. SOC. Et medium nullam rem quæ hominem nec prudentem, nec imprudentem efficiat? ALC. Conſenſi quidem. SOC. Qui etiã duo eſſe eidem rei cõtraria quo pacto poſſunt? AL. Nullo. SOC. Imprudentia igitur atq; inſania idem eſſe videntur. AL. Videntur. SOC. Si ergo omnes imprudentes inſanire dixerimus, rectè dicemus, & ex tuis æqualibus, nécnon ætate maioribus quicunq; ſunt imprudentes inſanos eſſe. Nónne putas perpaucos eſſe in hac vrbe prudentes, imprudentes plurimos, quos inſanos appellas? AL. Equidẽ. SOC. An cenſes nos tutos inter hos inſanos ita verſari, quin ab eis percutiamur, ac verberemur, & quæcunq; furioſi facere cõſueuere patientes, iam dudum pęnas non fuiſſe daturos? Sed vide, ò beate, ne aliter ſe res habeat. AL. Quo pacto ſe habet, ò Socrates? Apparet enim nõ ita eſſe, vt putaram. SOC. Non certè, vt mihi videtur, ſed hoc fortaſſe pacto cogitandum eſt. AL. Quónam? SOC. Dicã tibi. Ponimus aliquos ęgrotantes eſſe, nécne? AL. Omnino quidem. SOC. Nunquid neceſſarium opinaris omnem ægrotũ cruciari duntaxat podagra, vel febri, vel lippitudine? An etiam poſſe alijs morbis affici, cum multæ ſint morborũ ſpecies præter iſtas? AL. Sic mihi videtur. SOC. Omnis lippitudo morbus tibi videtur. AL. Mihi certè. SOC. Et omnis morbus etiã lippitudo? AL. Non mihi quidem, neſcio tamen quid aſſeram. SOC. Si dicenti mihi mentem adhibeas, & ambo ſimul inueſtigemus, ferè quod volumus conſequemur. AL. Adhibeo, quàm maximè poſſum. SOC. Nonne cõuenit inter nos lippitudinem omnem eſſe morbum, non omnem tamen morbũ lippitudinem eſſe? AL. Conuenit. SOC. Et rectè quidẽ conſenſiſſe videmur. Etenim febricitantes ægrotant omnes, non tamen quicunq; ægrotant, etiam febricitant, vel podagra aut lippitudine afficiuntur. Sed omne quidem huiuſmodi communiter morbus eſt: differre autem medici dicunt illorum curationem: non enim omnes, aut ſimiles ſunt, aut ſimiliter pertractãtur, verum ſecũdum vim propriam ſinguli, morbi tamen ſunt omnes. Quemadmodũ opifices aliquos eſſe ponimus. nónne? ALC. Prorſus. SOC. Et cerdones, fabros, ſculptoresque, & quamplurimos alios, quos referre ſingulos nihil opus eſt, qui ſuę partes opificij diſcretas habent: ac oẽs quidem opifices ſunt, non tñ fabri omnes, neq; coriarij, neq; ſculptores, at cũcti generatim opifices. AL. Sic eſt. SOC. Eadẽ quoq; ratione imprudentiam inter ſe plurimi partiuntur, & qui maiorem ſortiuntur imprudentiæ partem, inſani furenteſq́; vocantur: qui verò aliquanto minorem, ſtolidi, atq; attoniti. Qui autem honeſtioribus vocabulis eadẽ ſignificare volunt, partim quidẽ magnanimos appellãt partim ineptos: quidam non malos, innocuos, & inexpertis, & ſtupidos. Inuenies quoq; alia multa nomina, quibus omnibus imprudentia ſignificatur. Diſcrepant autem, vt in ſuperioribus diſcrepare apparuit, ars ab arte, & à morbo morbus. Tibi verò quid videtur? ALC. Idipſum. SOC. Sed vt redeamus vnde digreſsi ſumus, propoſitum fuit in diſputationis exordio, qui prudentes, quiúe imprudẽtes eſſent diiudicare: Conuenimus autem tales aliquos eſſe, nonne? AL. Conuenimus. SOC. Prudentes exiſtimas quicunq; agenda dicendaque cognoſcunt? AL. Equidem. SOC. Imprudentes eos qui neutra vident? ALC. Eos ipſos.

Negat Plato eſſe medium inter ſanum & ægrum. Inter prudentem & imprudentem.

Vni non poſſe eſſe duo cõtraria: ſed id contraria, duo ſunt.

Plura genera imprudentiæ eſſe.

Prudentes qui.

SOC.

Soc. Nonne qui vtraq; hæc ignorant, ſeipſos lateant, & agentes & loquentes quæ non oportet? Alc. Apparet. Soc. Ex his hominibus vnum, ò Alcibiades, Oedipum eſſe dicebam. Reperies quoq; noſtris temporibus plurimos non ira concitos, vt ille, nec qui mala ſe, ſed bona potius exoptare putent. Ille ſiquidem vt nõ optabat, ita nec putabat. Sunt verò nonnulli, qui horum cõtraria patiuntur. Reor equidem te primum, ſi fortè Deus ille ad quem exorandum accedis, ſeſe oculis offerens, te priuſquam aliquid obſecrares, interrogaret, ſatíſne tibi ſit Athenięſium dominatu potiri, quòd ſi hoc quiddam exiguum æſtimares, adderet & Græcorum omnium, & ſi viderit te neque iſtis etiam acquieſcere, niſi totius etiam Europæ adijciat, neq; id quidem tibi ſufficere niſi eadem die ſentiant omnes Alcibiadem Cliniæ filium dominum eſſe, atque ideo hęc tibi concederet omnia: reor inquam ab eo te ingenti cum lętitia rediturũ, ac ſi maxima bona eſſes feliciter conſecutus. Alc. Arbitror, ò Socrates, & quemcunq; aliũ, quiſquis eandem ſortem aſſequeretur. Soc. Vitam verò tuam, an cum Græcorum omnium, atq; etiam barbarorum regione & dominatu commutares? Alc. Non vt opinor, quippe cum nullo modo vſurus eſſem. Soc. Quid ſi vſurus quidem ſis, malè tamen, & cũ nocumẽto. Neque ſic quidem? Alc. Non profectò. Soc. Cernis ergo tutum non eſſe, aut quæ offeruntur, temere acceptare, aut optare, ſi quis propterea incommoda ſubiturus ſit, vel vitam protinus amiſſurus. Multos autem referre poſſemus, qui cum tyrannidem affectaſſent, dumque illa potirentur ardenti ſtudio contendiſſent, vtpotè bonũ aliquid adepturi, propter tyrannidẽ circumuẽti inſidijs periere. Puto etiam audiuiſſe te nonnulla heri ac nudius tertius, vt dici ſolet, geſta, cum Archelaum Macedonum tyrannum tyrannidis amãtem delicias, aliquis huiuſcemodi delicias non minus, quàm ille ſitiens interfecit, vt tyrãnus mox beatusq; futurus. Cum verò triduum, aut quatriduũ tyrannide potitus eſſet, rurſus ab alijs ex inſidijs & ipſe oppreſſus perijt. Vt autem referamus, quę nõ ex auditu percepimus, ſed ipſi nos præſentes inſpeximus, vides inſuper ex noſtris ciuibus quicunque præfecturam exercitus affectantes nacti illam ſunt, partim etiã his temporibus exules oberrare, partim morte damnatos eſſe. Et ſi qui forſitam in extremis periculis, & timoribus ſtrenuè rem geſſiſſe viſi ſunt, non modo in ipſo exercitu, verum etiã poſtquam in vrbem rediere, non minoribus ab inſidiatoribus ciuibus, quàm à militibus calumnijs affecti ſunt, vt pleriq; illorũ optauerint denique ſe priuatos vixiſſe potius, quàm in publico munere. Quòd ſi pericula & labores huiuſmodi, aliquam nobis vtilitatem afferrent, profectò hoc ſtudium nonnihil rationis haberet. Nunc verò longè contra res ſe habet. Inuenies pręterea eodẽ pacto nonnullos homines, qui filios votis exoptant: at cum filios adepti ſunt, in calamitates doloreſque maximos incidunt. Nam plerique cum nati per omnem ętatem improbi perſeuerent, vniuerſam vitam mœrore conficiunt. Qui verò probos filios nacti aduerſo quodam caſu illis orbantur, nihilominus quàm ſuperiores illi miſeri ſunt, vt prorſus eligerent, nunquam ſe filios genuiſſe. Et quamuis hæc atque alia multa huiuſmodi manifeſta ſint, rarò tamen inueniretur, qui vel à datis abſtineret: vel ſi orando impetraturus eſſet, votum omitteret. Permulti etiam, neque à quæſita tyrannide, neque à parta prætura, neq; ab alijs innumeris, quæ cum poſsidentur, lędunt potius, quàm proſint, diſcederent, quin potius orarent ſibi illa concedi, ſiquando non adſint. Interdum breue poſt tempus pręterita vota damnant, ad cõtraria recurrentes. Quamobrem vereor equidem, ne homines temere deos incuſent, quaſi mala ab ijs inferantur: ij verò ſeu proteruitate quadam, ſiue inſipientia ſibijpſis dolores morte acriores pariunt. Quare prudẽs mihi videtur poeta ille qui amicis inſipientibus vſus, dum eos videret & agentes & orantes, quæ illis minimè conducebant, cùm tamen eis vtilia viderentur, pro omnibus ſic ait: Iupiter rex optima quidẽ nobis & vouentibus, & non vouentibus tribue: Mala autem poſcentibus quoq; abeſſe iube. Rectè igitur & cautè loqui poeta mihi videtur: tu verò ſi quid habes in animo, quod aduerſus hæc proferas, ne ſileto. Alc. Difficile eſt, ò Socrates, in ijs quæ bene dicta ſunt, contradicere. Illud autem cogito, quantũ malum ſit hominibus ignorãtia: quandoquidẽ propter hanc nos latet, cùm malè quid agimus, & quod deterrimũ eſt, ob eam peſſima nobis quandoq; precamur, quod quidem nemo putaret. Sed illud quilibet opinaretur, poſſe videlicet ſe ſibijpſi nõ peſſima, ſed optima petere: hoc enim re vera execrationis cuiuſdam non voti ſimile eſſet. Soc. At fortè, ò optimè, diceret quiſpiã te ſimul ac me ſapientior, haud ſatis rectè nos loqui, dum ſic temere ignorantiam vituperamus, niſi hæc adijciamus, quæ nam & quorum ignorantia ſit. Quibuſdam nanque certo modo affectis bonum fortè eſt ignorantia, quemadmodũ alijs malum. Al. Quid ais? Eſt'ne quicquam, quod alicui quomodocunq; ſe habenti ignorare aliquando præſtet, quàm cognoſcere? Soc. Mihi ſanè videtur, nunquid & tibi? Al. Non per Iouem. Soc. Enimuerò nec illud te aduerſus matrem patraſſe vnquam velle iudicabo, quod Oreſtem, & Alcmæona, & ſiqui tales fuere, cõmiſiſſe ferunt. Al. Bene ominare per Iouem, ò Socrates. Soc. Non decet, ò Alcibiades, eum qui inquit, te nolle iſta feciſſe, iubere vt bene ominetur, ſed potius ſiquis cõtraria diceret. Poſtquam facinus tam horrẽdum tibi videtur, vt ne pronunciari quidem facilè debeat, putas Oreſtem, ſi prudens fuiſſet, & quid bonum ſibi nouiſſet, ſcelus tantum auſurũ fuiſſe? Alc. Non certè. Soc. Neq; alium vt arbitror vllum. Alc. Nullum. Soc. Malum igitur vt videtur ignorantia optimi, & quod optimum eſt ignorare. Al. Mihi ſanè videtur. Soc. Nónne & illi, & cæteris omnibus? Alc. Fateor. Soc. Conſideremus præterea & hoc, ſi in mentẽ tibi melius eſſe putanti, ſubitò veniat, Periclem tutorem atque amicum tuum interficere, ac ſumpto gladio ad fores illius properãs interrogares num intus ſit, volens illum duntaxat, nec alium quenquam occidere, domeſtici autem illum intus eſſe reſponderent. Neq; dico te quicquam huiuſmodi conari, ſed an videatur tibi, quod quidem nihil prohibet, ignorãti quid ſit optimum, adeſſe poſſe interdum opinionem, vt iudices quod eſt peſſimũ, nonnunquam optimum eſſe. An non tibi videtur. Al. Omnino quidem. Soc. Ergo ſi domum ingreſſus, videnſque illum opineris alium eſſe, num ipſum perimeres? Al. Non per Iouem, vt mihi videor. Soc. Non enim quem ſors offerret, ſed quem ſtatueras, nónne. Al. Profectò. Soc. Num & ſi frequẽter facinus aggrediare, ſemper autem ignorares Periclem eſſe, vnquam in eum irrueres? Alc. Nunquam. Soc. Oreſtem verò putas vnquam manus illaturũ fuiſſe matri, ſi eam non cognouiſſet? Al. Non arbitror. Soc. Neque enim ille quæcunque occurreret mulier, ſed matrem ſuam duntaxat necare decreuerat. Al. Sunt hæc vera. Soc. Itaque hominibus ſic affectis, & in ijſdem opinionibus inuolutis, Ignorare talia præſtat. Al. Videtur. Soc. Vides iam quòd ignorantia quędã hominibus certo quodammodo diſpoſitis bonum quiddã eſt, non autem, vt tibi videbatur, malum? Alc. Apparet. Soc. Præterea ſi volueris quod deinceps in mediũ affertur mirabile dictu, diſcutere, fortè probabile tibi videbitur. Al. Quid iſtud, ò Socrates? Soc. Videtur ſanè cęterarum omnium ſcientiarum poſſeſsio, niſi quis ſcientiã optimi nactus fuerit, rarò quidem prodeſſe, obeſſe plerunque illi qui ſit huiuſmodi ſcientijs præditus. Sic autem conſidera, Nónne neceſſariũ tibi videtur, cùm aliquid facturi, vel dicturi ſumus, oportere nos prius quidem, vel putare cognoſcere, vel verè cognoſcere quod prõptius agere & loqui debemus? Al. Mihi planè videtur. Soc. An nõ rhetores ſtatim cũ vel ſciunt conſulere, vel ſaltẽ ſcire ſe putant, conſulunt nobis paſsim, ij quidẽ de bello & pace, illi verò de męnibus conſtruendis,

Agitur de qualitate rogationis.

Non eſſe tutum oblata temere acceptare.

Creteram tragediam vide.

Proba poetę rogatio.

De ignorantiæ bonitate & malitia.

Quæ ignorantia mala.

Paradoxa quædam.

Scientiarũ poſſeſſio nocua abſque optimi cognitione.

dis,vel de portibus præparandis muniendiſq́;, & vt ſummatim dicam,quicquid ipſa ciuitas agit aduerſus aliã ciuitatem, vel ſecum ipſa, rhetorum conſilio perficit? ALC. Vera narras. SOC. Vide & quæ ſequũtur, ſi fieri poteſt: Vocas aliquos prudentes,imprudẽtes alios? AL. Voco. SOCR. Et multos quidem imprudentes,prudentes verò paucos? AL. Profectò. SOC. Nonne ad aliquid reſpiciens,vtroſq; nuncupas? AL. Imò. SOC. An eum qui iſta cõſulere norit, niſi ſciat docere vtrum melius, & quid melius, prudentem dices? ALC. Nequaquam. SOC. Neq; vt arbitror quicunq; pugnare norit, ignoret tamen quando;& quantum melius. AL. Sic eſt. SOC. Neq; ſi quis quempiam perimere ſciat, & pecunijs ſpoliare, ac exulem à patria facere, niſi ſciat etiã quando & quem melius ſit. AL. Minimè. SOC. Quicunque igitur horum aliquid nouerit,modo adſit etiã ſcientia optimi, quæ quidem eadem & vtilis ſcientia eſt, hunc fortè prudentẽ vocabis.

Qui prudens ſit appellãdus.

ALC. Hunc ipſum. SOC. Prudentemq́; ipſum dicemus ſufficientem eſſe ſibi & patriæ conſultorem,imprudentem verò contrà. quidnam tibi videtur? ALC. Idem. SOC. Quid autem ſi quis equitare, aut ſagittare ſciat, vel palæſtram, vel pugillariam, vel aliud quoddã certamen exercere,aut aliud aliquid eorum quęcunq; per artem nouimus, quo nomine appellas eũ qui intelligit quid in arte melius fiat? an nõ ſecundũ equeſtrem artem equitem,ſecundum pugillariam pugilem, tibicinariam tibicinem,atq; in alijs eodem modo? an ſecus? AL. Sic certè. SOC. Num tibi videtur, qui horum aliquid intelligit, vir prudens appellandus? an longè adhuc abeſſe? AL. Longè per Iouem. SOC. Qualem igitur ciuitatem eam putabis,quæ ex peritis ſagittarijs, & tibicinibus, athletiſque. ac cæteris artificibus conſtet, ſint inſuper admiſti militarem callentes artem,& qui ad interimendũ prompti,nécnon inflati ob ciuilium rerum adminiſtrationes: deſit autem optimi ſcientia,& qui norit quãdo, & ad quem vnoquoq; illorum vti præſtat? AL. Ignobilem, ò Socrates. SOC. Maximè hoc vt arbitror diceres, ſi quando cerneres vnumquenque illorum ambitioſum, & plurimas ſibi reipub. partes in hoc occupantem, vt cõtinuò ipſus ſe ſuperet,& plurimum valeat, plurimum inquam in illa quidem dominandi arte, in eo verò quod ſibi & reipublicæ optimum eſt,crebrò hallucinantem, quippe qui opinioni ſine mente crediderit. Cumq́; hæc ita ſe haberet,nónne rectè diceremus hãc ciuitatẽ tumultus quamplurimi iniquitatiſq́; pleniſſimam? AL. Rectè per Iouem. SOC. An nõ neceſſarium nobis viſum fuit, primũ quidem putare nos cognoſcere,vel reuera cognoſcere hoc quod promptè facturi dicturiúe ſumus? ALC. Viſum eſt. SOCR. Nónne ſiquis agit quidẽ quod nouit, aut noſſe exiſtimat, addit autem ſcientiam optimi, ſequitur vt vtiliter agat,& ſibi,& reipub. ALC. Quidni? SOC. Contrà verò nec reipub.nec ſibi? AL. Ita eſt. SOC. Quid autem? nunc tibi ita videtur,an aliter? AL. Non aliter. SOC. Dixiſti vocare te plures imprudentes,prudentes pauciores? AL. Equidem. SOC. Diximúſne iterum plures ab eo quod eſt optimum,aberrare, vtpotè qui opinioni abſq; mente, vt plurimũm conſenſerint? AL. Diximus planè. SOC. Prodeſt igitur multis,neq; noſſe quicquam, neque putare ſe noſcere: ſiquidem promptiores erũt ad illa efficienda, quæ vel noſcunt, vel cognoſcere opinantur. Agentes autem,ſibi nocebunt crebrius,quàm conferent. AL. Veriſſima loqueris. SOC. Cùm ergo dicebam reliquas omnes ſcientias, ſi abſit ſcientia optimi, obeſſe ſæpius, quàm prodeſſe illas habenti, num rectè loqui tunc tibi videbar? ALC. Et ſi tunc minimè,nunc ſaltem,ò Socrates. SOC.

Eſt in exẽplari Græco ſine dubio locus hic corruptus.

Oportet itaque ciuitatem & animam, quæ rectè victura ſit,hanc proculdubio complecti ſcientiam: quemadmodum qui ęgrotat,medicum: & qui proſperè nauigare velit,gubernatorẽ. Nam quo maiora animus ſine hac ſcientia circa diuitias,vel corporis robur, aut aliud tale conabitur, eo maiora ex ijs peccata committi neceſſe eſt. Qui verò multis ac varijs artibus, & ſcientijs ornatus eſt,ſit autem expers iſtius ſciẽtię, ductus à ſingulis alijs, nónne meritò multa tempeſtate iactabitur? quippe cum abſq; gubernatore oberret in pelago breui tẽpore periturus? Huic certè cõuenire videtur illud poetę carmen, quo quendam vituperans,inquit. Multa quidem nouerat: ſed malè nouerat omnia. ALC. At verò id poetę dictum quid concinit? mihi certè nihil videtur propoſito noſtro congruere. SOC. Imò quadrat penitus, verum per ænigmata, & hic & ceteri fermè omnes poetę loquuntur. Eſt enim ipſa natura vniuerſa poeſis ænigmatũ plena,nec quiuis eam dignoſcit.

Poeſis ænigmatum plena.

Ad hanc illius naturam accedit, quòd ſi quãdo inſit in homine inuido, nolente ſua ſenſa cæteris hominibus reuelare, mirum eſt, quàm difficilè cognitu ſit, quod poeta ſenſerit. Neque enim Homerum diuiniſsimum ſapientiſsimumq́; poetam ignoraſſe putes, quòd ſcire malè impoſsibile ſit: ipſe enim eſt qui inquit, Margitem multa quidem ſcire, malè autem ſcire omnia. ſed ænigmatè ſenſum occultat, vt arbitror, malè pro malum ponens, ſcit autem pro ſcire: vnde compoſitio quædam extra carminis menſurã conficitur: quod verò ſentit, hoc eſt. Multa quidem ſciuit,ſed malum ſibi fuit hęc omnia ſcire. Patet igitur quòd ſi erat illi malum multa ſcire, ipſe quoque malus erat, ſiqua fides ſupradictis ſermonibus adhibenda eſt. AL. Mihi Certè videtur,ò Socrates. Quibus enim verbis crederem vnquam,niſi ijs credam? SOCR. Et rectè quidem tibi videtur,& mihi rurſus eodem modo: ſed age per Iouem, vidéſne quanta qualiſq́ue ſit in hoc ambiguitas? in hac ipſe verſatus eſſe videris: ſurſum.n.deorſumq́; iactatus nuſquã ſanè conſiſtis, ſed quod olim aſſeuerabas, nunc damnas. Si fortè Deus quem oraturus accedis,oculis ſeſe tuis obijciens, antequam voueas, ita roget, an tibi aliquid ex ijs quæ in principio dicta ſunt, habere ſatis ſit, vel tibi licẽtiam præſtet, quod libeat poſtulandi quidnam tibi opportunũ fore putares? vel acceptare,quæ Deus offerret,vel poſcere? ALC. Per deos,ò Socrates, quid reſpondeam non habeo: ſed inſanum quiddam mihi videtur, temere Deum precari, ac diligenter conſiderandum ne quis ſeipſum fallat, mala petẽs dum bona ſe putat orare,ac pauló pòſt, vt tu dicebas, ad contraria vota ſe transferat. SOCR. Nonne prudentior nobis poeta, cuius in principio diſputationis mentionem fecimus, qui precabatur mala etiam ab orantibus abeſſe? ALC. Mihi videtur. SOC. Lacedæmonij quoque,ò Alcibiades,ſiue hunc poetam imitantes, ſeu ex ſeipſis animaduertentes, idem votum,tam priuatim,quàm publicè ſeruant, orãtes deos,pulchra cùm bonis ſibi tribuere, nec plura illos precari quis audiret. Neq; tamen ad hæc vſq; tempora minus, quàm cæteri homines felices ſunt. Siquid autem illis vnquã minus proſperè ſucceſsit, non eſt oratio illorũ in cauſa, quandoquidem in dijs eſt, vt arbitror, quæ precamur, tribuere, vel contra. Volo inſuper aliud quiddam tibi referre, quòd aliquando à ſenioribus quibuſdam accepi. Dicebãt enim accidiſſe, vt quotieſcunque bellum Athenienſes cum Lacedæmonijs gererent, noſtri tum terra, tum mari infortunati eſſent,nec victores vnquam redirent. Qua re perturbatos Athenienſes, cùm non haberent qua arte tantã calamitatem vitarent, decreuiſſe Ammonem cõſulere, quã ob cauſam dij Lacedæmonijs potius, quàm Athenienſibus victoriam largirentur, cùm ipſi tamen ſacrificia tum plura,tum decentiora,quàm reliqui Gręcorum offerrent, ſimulacris doniſq́; templa ſic ornãtes, vt nemo alius, pompaſq́; quotannis ſumptuoſiſsimas, & venuſtiſsimas celebrarent,& omni ſumptu,qui ad rem diuinam ſpectat, cunctis Græcis magnificentiores exiſterent, cum Lacedęmonijs nulla eſſet iſtorum cura, adeò circa diuinum cultũ parcis, vt animalia mutilata paſsim mactarent,& in alijs omnibus cerimonijs longè admodum parcioribus, q̃ Athenienſes, cùm tamen opum magnitudine à nobis non ſuperentur. Poſteaquam hæc dixiſſet nuncius, interrogans quo pacto à pręſenti calamitate liberari poſſent, nõ multa

ad hæc

ad hæc reſpondiſſe prophetam: Deum enim nō permittere: accerſito verò Athenienſium legato in hunc modū fuiſſe locutum. Hæc dicit Ammō, placere magis Lacedę moniorum ſibi acclamationem, quàm reliquorum Græcorum ſacra omnia: nec plura ijs reſpondiſſe. Acclamationem verò nullam prorſus, aliam Deus mihi dixiſſe videtur, quàm illorum preces: permultum enim illæ à cæteris differunt. Reliqui nanque Gręci partim auratis cornibus boues ſacrificantes, partim donarijs ægregijs templa ornantes, quæcunq; occurrunt, ſeu bona, ſiue mala, à dijs petunt. Dij verò cùm illos imprecantes audiunt, ditiſsimas illorum pompas, & ſacrificia non acceptant. Quamobrem diligenter conſiderandū mihi videtur, quid dicendum ſit, quidúe non dicendum. Inuenies quoq; apud Homerum alia horum ſimilia. Inquit enim Troianos, cùm ſuburbanum ædificium molirentur, dicare dijs immortalibus precioſa ſacrificia boum: nidorē verò ex litore ſuauem, ad cœlum vſque ventis extolli: ſed beatos Deos illo minimè veſci, quippe quibus Ilion, & Priamus, & Priami populus odio eſſet. Itaq; nil Troianis proderat, cùm aduerſos deos haberēt, ſacra ac munera temere illis offerre. Neque enim eiuſmodi eſt dei natura, vt ducatur muneribus, quemadmodū improbus fœnerator. Sed nos nimiū deliramus, ſi quando nos Lacedæmonijs propter munera acceptiores deo eſſe ducimus. Etenim graue eſſet, ſi deus ad donaria, & ſacrificia noſtra reſpiceret potius, quàm ad animum, vtrum iuſtus ſanctusque ſit. Ad quem equidem Deum arbitror multò magis attendere, q̃ ad multi ſumptus pompas atq; ſacra, quæ nihil prohibet eum, qui multa in Deum homineſque peccauerit, ſeu priuatus ſit, ſiue reſpub. ſingulis annis perficere. Deus autem vtpotè à muneribus incorruptus, ſpernit hæc omnia, vt ipſe eiusque propheta prædixit. Vnde perſpicuum eſt, & apud Deum, & apud homines ſanæ mentis, iuſtitiam, & prudentiā præcipuè honorari. Prudentes autem iuſtique ſunt, qui ſciunt, quæ erga deum, & homines agere atq; dicere deceat. Cupio tamen ex te audire, quid in ijs ipſe ſentias. AL. Mihi verò, ò Socrates, haud ſecus, quàm tibi ac Deo videtur ē neque enim fas eſſet à Deo me diſſentire. SOC. Recordaris dixiſſe te in plurima dubitatione diſcrimineque verſari, ne teipſum falleres, cùm mala quandoque pro bonis optares? ALC. Memini. SOC. An vides non ſatis tutum tibi eſſe ad orandum pergere, nequando te deus audiens imprecantē iſta tua ſacrificia renuat, aliud verò quiddam fortuitum reportes? Mihi ergo videtur operępretiū eſſe quietem agere: nam oratione Lacedęmonioru propter magnanimitatem, id enim nomē honeſtiſsimum eſt omnium, quibus inſipientia ſignificatur, non exiſtimo vti te velle. Quare neceſſe eſt expectare, donec diſcas quemadmodum ad Deum, atq; ad homines habere ſe deceat. ALC. Quando erit, ò Socrates, & quis pręceptor? Iucundiſsimè enim hunc hominem, quiſquis erit, agnoſcam. SOC. Hic eſt cui tu curæ es. Verum mihi videtur, quemadmodum Diomedi Mineruā inquit Homerus ab oculis nebulam abſtuliſſe, vt diſcerneret Deum ab homine, ſic & ab animo tuo prius oportere caliginem, qua nunc offenditur, auferre: deinde illa propius admouere, per quæ ſeu bonum quid ſit, ſiue malum, dignoſcas: nunc enim impos eſſe videris. AL. Auferat ſeu nebulā ille velit, ſiue quodcunque aliud. Etenim paratus ſum nihil penitus prætermittere, quod ille præceperit, quiſquis denique ſit, modo ipſe ſim melior euaſurus. SOC. Atqui ille mirum in modum tibi prouidet. AL. In illud itaq; tempus hoc ſacrificium differre optimum fore cenſeo. SOCR. Et rectè quidem: tutius enim eſt, quàm tāto periculo ſe ſubijcere. ALC. Sic eſt, ò Socrates. Interea tamen quoniam mihi benè conſuluiſſe videris, hanc tibi coronā imponam. Dijs autem & coronas, & reliqua omnia quæcunq; decet, tunc demum offeremus, cùm diem illū aduentaſſe cognouero. Aduentabit autem quamprimum, dijs volentibus. SOC. Accipio & hoc, & quodcunq; datum abs te mihi præterea fuerit libenter video, cum abs te accepi. Quemadmodum verò Creon apud Euripidem videns Tireſiam coronatum, & audiens primitias coronam propter artem à militibus accepiſſe, ait, Augurium eſſe ducebam triumphales coronas, in tempeſtate enim verſamur, vt ipſe noſti: ſic & ego hanc abs te coronationem augurium eſſe duco. Videor autem mihi nō minori, quàm Creon tempeſtate iactari, ſtudeoq́; omnium amicorum tuorum victor abire.

Apud deos & apud homines iuſtitiā & prudentiā honorari.

Qui prudētes & iuſti ſint.

Magnanimitas nomen eſt honeſtiſsimū inſpientiæ.

MINOS, VEL DE LEGE.

Marſilij Ficini Argumentum.

MINOS de lege requirit, vt quid lex communiter, quot eius ſpecies, vnde ſit, paucis comprehendamus. Si quis Platonis verba in hoc libro De lege, & in libris De legibus, necnon De republica diligenter aduertat, ſic legem vniuerſali definitione deſcribet: Lex eſt vera gubernādi ratio, quæ ad finem optimum per commoda media gubernata dirigit, tranſgredienti pœnam, obedienti præmium ſtatuens. Quo fit vt inſtitutiones principum, cùm veræ nō ſunt, nec ad optimum rectò calle proficiſcuntur, leges minimè ſint, ſed decreta, edicta, inſtituta potius ſint, quàm leges. A lege nanq; legitimum, à legitimo iuſtum, à iuſto bonum, rectum, verumque opus ſæpenumero nominatur, propterea legem veram bonamq́; eſſe neceſſe eſt. Sequitur etiam, vt lex æterna ſit, ac penitus immutabilis, & apud omnes gentes eadem & eaſdem, ſi hoc modo vera ſit: nam quæ temporibus locisq; & opinionibus permutatur, nō lex, ſed inſtitutio nuncupatur. Legis autem ſpecies, vt ex Timæo, Phædroq; & Gorgia colligitur, quatuor ſunt. Prima diuina, quam prouidētiam Plato vocat. Secunda cœleſtis, quam fatum. Tertia mouens, quam naturā. Quarta humana, quam prudentiam naturalem. Prima in mente diuina, quam Saturni legem Orpheus, & Plato eſſe volunt. Secunda in ſuperiori animæ mundi parte, quam Iouis. Tertia in mouente inferiorique illius potentia, quam primæ Veneris. Poſtrema in hominis mente, quam ſecundæ Veneris legem vocant. Prima à ſummo bono, quod ſupra mentem eſt, profluit. Secunda à mente & ſummo bono. Tertia à ſummo bono, mēte, & vniuerſali anima. Quarta à ſummo bono itidem, & mente & anima. Omnes verò ad ipſum bonum iterum reflectuntur. Prima in ideis, circa ſummū bonum, ſupra rationes. Secunda in rationibus, circa ideas, ſupra ſemina. Tertia in ſeminibus, circa rationes, ſupra formas. Quarta in notionibus, circa rationes, ſuper actus & artes, quā regiam legem appellant ſuperni regis imitatricem. Vnde verò lex proficiſcatur, ex ijs quæ dicta ſunt elicitur. Ab ipſo quippe rerum principio omnes, ſed vario modo, vt dictum eſt, manant. Quamobrem omnes illuſtres conditores legum, inuentionem legū in Deum, ſed per diuerſa nomina atq; media retulerūt. Zoroaſter Bactrianis Perſisq; leges tradens, in Horomaſim. Triſmegiſtus Aegyptijs, in Mercurium. Moyſes Iudæis rectiſſimè in patrem totius naturæ Deum. Minos Cretenſibus, in Iouem. Charondas Carthaginenſibus, in Saturnū. Lycurgus Lacedæmonijs, in Apollinem. Draco & Solon Athenienſibus, in Mineruā. Pompilius Romanis, in Aegeriā. Mahometus Arabibus, in Gabrielem. Zamolxis Scythis, in Veſtam. Plato noſter Magneſijs & Siculis, in Iouem, & Apollinem. Aradibus aūt, & Thebanis, & Cyrenaicis leges poſtulantibus, denegauit.

Quid lex.

Species legis quatuor.

SOCRATES, MINOS.

QVIDNAM lex apud nos eſt? MI. De qua lege interrogas? SOC. Eſt ne aliquid quo lex à lege ſecundū quod lex eſt, differt? Aduerte planè quid quæram. Sic.n. interrogo, ac ſi dicam, quid eſt aurum: & ſi tu eodē modò, de quo auro quæram roges, haud rectè te percontari cēſerem. Neq;.n. aurum ab auro, quà aurum, neq; lapis, quà lapis à lapide quicquam differt: eodemq́; modo lex à lege nil diſcrepat, ſed omnes idē ſunt. Etenim lex vnaquæque illarum ſimiliter eſt, nec una magis & alia minus. De hoc ipſo igitur uniuerſo, quid lex eſt, generatim interrogo, quod ſi in prōptu nūc habes, explica. MI. Et quid aliud lex, ò Socrates, eſſet, quàm lege recepta & approbata? SO. An ſermo tibi uidetur ea eſſeque ſermo dicuntur, uel uiſus quæ uidetur, uel auditus quæ audiūtur? aut aliud ſermo, aliud pronūciata, aliud uiſus, aliud uiſa, & auditus ſimiliter

Quū interrogamur ſimplr, nō recte dubitari de eo quod eſt pars.

Colligitur definitio tranſlatione.

atque

atque audita, nécnon lex aliud, aliud lege recepta? Sícne, an aliter tibi videtur? Mi. Sic vtiq;. Soc. Non ergo lex eſt, quę lege recepta. Mi. Non videtur. Soc. Quid itaq, ſit lex, in hunc modum conſideremus. Si quis de ijs quæ modo diximus, percontetur dicens: poſtquam viſu aſſeritis quę videntur percipi, quid eſt viſus quo illa percipiuntur: reſponderemus vtiq; eſſe ſenſum huiuſmodi qui per oculos colores declarat: & de auditu interroganti, ſenſum qui per aures vocem haurit. Eodemque pacto ſi roget, poſtquã lege legitima conſtituuntur, quid eſt lex qua receptà recipiuntur, vtrum ſenſus aliquis, vel declaratio, quemadmodum quæ diſcuntur, declarante ſcientia compræhenduntur, & inueniuntur inuentione monſtrante: quemadmodum ſalubria & noxia medicina monſtrãtur: quæ verò dij cogitant, vt vates ferunt, diuinandi facultate noſcuntur. Vaticinium nanq; rerum talium inuentio eſt: an non? Mi. Prorſus. Soc. Quid horũ præcipuè legem eſſe pręſumimus? inſtitutáne iſta atq; decreta. Mi. Mihi quidem videtur. Quid enim aliud quiſpiam legem eſſe dixerit? Ex quo apparet id totũ quod rogabas, legem ciuitatis inſtitutũ eſſe. Soc. Opinionémne ciuitatis legem vocas? Mi. Equidem. Soc. Et fortè rectè loqueris: forſitan verò in hunc modũ melius intelligemus. Aliquos ſapientes vocas? Mi. Voco. Soc. Nonne ſapientes ſapientia ſapientes ſunt? Mi. Ita. Soc. Et iuſti iuſtitia iuſti. Min. Prorſus. Soc. Ergo & legitimi lege legitimi? Min. Nempe. Socr. Iniqui autem iniquitate iniqui? Min. Certè. Socr. Legitimi verò iuſti? Min. Ita. Socr. Iniqui autem iniuſti? Mi. Iniuſti. Soc. An non pulcherrimũ quiddam lex atque iuſtitia? Mi. Sic eſt. Soc. Turpiſsimum verò iniuſtitia atque iniquitas? Mi. Turpiſsimum. Soc. Et illud quidẽ ciuitates, ac reliqua omnia ſeruat, hoc autem peruertit, atq; corrumpit? Mi. Ita. Soc. Ergo legem oportet, vt pulchrum aliquid cogitare, & vt bonum quærere. Mi. Quídni? Soc. An non inſtitutum ciuitatis legem eſſe diximus? Mi. Diximus. Soc. Nónne decreta quædam bona, nonnulla etiã mala ſunt? Mi. ſunt certè. Soc. Lex tamen mala nõ erat. Mi. Non certè. Soc. Non igitur ita ſimpliciter aſſerendum eſt, legem ciuitatis inſtitutum eſſe. Mi. Nequaquam mihi videtur. Soc. Neq; enim congruit iniquã conſtitutionem legem eſſe. Mi. Non. Soc. Veruntamen opinio quædã lex mihi quoque videtur: cumq; praua opinio minime ſit, an non perſpicuum eſt, ſi quidem eſt opinio, probam opinionem eſſe? Mi. Cõſtat. Soc. Proba vera opinio, nonne vera opinio eſt? Mi. Eſt. Soc. At opinio vera veritatis inuentio. Mi. Certè. Soc. Lex itaq; veritatis inuentio eſſe vult. Mi. At quomodo, ò Socrates, ſi lex veritatis inuentio eſt, nõ ijſdem ſemper legibus circa eadem vtimur, cum rerum veritas inuenta ſit? Soc. Nihilominus lex veritatis inuẽtio eſſe vult. Quòd ſi non ijſdem, vt videtur, legibus homines vtuntur, non ſemper veritatem, quã lex expetit, reperire poſſunt. Sed age videamus, an hinc nobis liquidius pateat, ſiue ijſdem ſemper, ſiue aliàs alijs viuamus legibus, & num cuncti hoĩes eiſdem, aut alijs alij. Mi. Verum neq; id cognitu difficile eſt, ò Socrates, quòd neque ijdem ſemper eiſdem, nec alij ſemper alijs viuunt. Neque enim leges noſtræ hoſtia humana ſacrificare permittunt, apud Carthaginenſes autem iuſtum ſanctumque habetur, adeò, vt eorum nonnulli Saturno filios litent, quòd ipſe forſitan audiuiſti, Nec modò Barbari homines diuerſas ac nos leges ſequuntur, verumetiam qui Lyciam incolunt: illi Athamantis ſucceſſores qualia ſacra offerunt, quum tamen Greci ſint? Nos quoq; audiuiſti quales quondã leges circa inferias ſeruauerimus, hoſtias iugulantes ante quã efferretur cadauer, præficasq; accerſentes. Et qui ijs antiquiores, defunctos etiam domi ſepeliebant, quorũ nos his temporibus nihil omnino ſeruamus. Innumerabilia prętereà ad idem exempla referre poſſemus. Latiſsimus enim demonſtrandi campus eſt, ꝙ nec nos ijſdem ſemper nobiſcum, nec homines inuicem legibus vitam agunt. Soc. Nil mirum eſt, ò vir optimè, ſi tu rectè loqueris, me viro id latuit. Verũ donec ipſe per teipſum quę tibi vidẽtur, prolixa oratione narrabis, egoq; rurſus idem faciam, nunquam, vt arbitror, conſentiemus. At ſi cõmunis diſceptatio proponaẽ, forſitan cõgruemus, itaq; ſi id vis, interrogans ipſe me, communiter vnà mecũ conſidera: ſin autem reſpondere mauis, reſponde. Mi. Volo equidem, ò Socrates, ad quodcunq; libuerit reſpondere. Soc. Age igitur, num iuſta putas iniuſta, iniuſtaq; iuſta eſſe? An iuſta potius iuſta, iniuſta verò duntaxat iniuſta? Mi. Equidem quæ iuſta ſunt, iuſta: necnon iniuſta, quæcunq; iniuſta ſunt. Soc. An non quemadmodũ hic, ſic & vbiq; gentium exiſtimatur? Mi. Ita. Soc. Et apud Perſas nonne? Mi. Et apud Perſas. Soc. An non & ſemper? Mi. Et ſemper. Soc. Vtrũ quæ plus trahunt, grauiora hic cenſentur: quæ minus, leuiora: vel huius oppoſitum? Mi. Non, imò plus trahentia grauiora, minus trahentia leuiora. Soc. Num & in Lycia, & Carthagine idem? Mi. Idem. Soc. Pulchra quippe vt videtur, vbiq; pulchra putantur: turpia contrà, turpia: non autẽ pulchra turpia, vel turpia pulchra. Mi. Ita eſt. Soc. Nonne per omnia generatim quæ vera ſunt, eſſe cenſentur: non autem quæ minime vera, tum apud nos, tum apud homines vniuerſos? Mi. Videtur. Socr. Ergo quiſquis à verò aberrat, à legitimo quoque aberrat. Mi. Secundum rationem tuam, ò Socrates, eadem legitima ſemper & inter nos, & inter cæteros eſſe videntur. At cum nos animaduerto abſque fine quotidie leges ſurſum deorſumque mutãtes, fidem tibi habere non poſſum. Soc. Fortè non percipis, ꝙ hæc tranſpoſita eadem perſeuerant. Cæterum ſic ipſa mecũ intuere: librúmne vnquam de curatione morborum aliquem nactus es? Mi. Equidem. Soc. Noſtín' cuius artis liber ille ſit? Min. Noui quod medicinæ. Socr. Medicos vocas qui hæc ſciunt? Mi. Voco. Soc. Qui ſciunt, eadẽ de eiſdem, an diuerſi diuerſa conſtituunt? Min. Eadem. Socr. Vtrum Græci ſoli cum Græcis, aut etiam Barbari, & ſecũ & cum Græcis de ijs quę ſciunt, conueniunt? Mi. Neceſſe eſt omnino eadem de ijs quæ ſciunt Gręcos Barbaroſq; cenſere. Soc. Probè reſpondiſti, ſed nonne & ſemper? Mi. Et ſemper. Soc. Nónne medici circa valetudinem cõſcribunt, quæ eſſe cenſent? Mi. Imò. Soc. Scripta igitur medicorum leges medicorum ſunt? Mi. Sunt. Soc. Et geometrica ſcripta geometrarum leges? Mi. Certè. Soc. Quorũ ſunt ſcripta conſtitutioneſq; de cultu hortorum? Mi. Horticultorũ. Soc. Hę igitur leges horticultoriæ ſunt? Mi. Ita. Soc. Eorũ qui hortis præeſſe ſciunt? Mi. Quidni? Soc. Sciunt autem horticultores. Mi. Nempè. Soc. At quorũ ſunt de condimentis obſoniorum ſcripta atq; inſtituta? Mi. Coquorum. Soc. Coquorũ igitur hæ leges ſunt. Mi. Sunt. Soc. Eorum videlicet, qui præparandis obſonijs præeſſe ſciunt. Mi. Proculdubio. Soc. Sciunt hæc, vt aiunt, coqui. Mi. Sciunt. Soc. Age igitur, dic quorum ſunt cõſcripta, & inſtituta de ciuitatis gubernatione: An non eorum qui adminiſtrãdæ reipu. periti ſunt? Mi. Apparet. Soc. Num alij quidam pręter ciuiles atq; regios homines id nouerunt? Mi. Iſti ſoli. Soc. Ciuilia ergo conſcripta hæc ſunt, quæ homines regum bonorumq; virorum decreta nominant. Min. Vera narras. Socr. Qui ſciunt, haud aliàs aliud de ijſdem rebus ſtatuunt. Mi. Non certè. Soc. Non igitur alia atq; alia legitima ſunt. Mi. Nequaquam. Soc. Si quos diſſentientes mutanteſq; viderimus, num ſcire illos, an ignorare dicemus. Mi. Neſcire. Soc. An non, quod in ſingulis rectum eſt, id in ſingulis legitimum nuncupandum? Vtpote quod ſecũdum rationem medici fit, vel coqui, vel horticultoris, id in eis legitimum? Mi. Abſque dubio. Soc. Contra verò, quod minime rectum, haud amplius legitimum appellandum. Min. Haud amplius. Soc. Illegitimum

Quid vaticinium.

Alia falſa definitio legis, & confutatio.

Lex opinio quædã eſt.

Apud Carthaginenſes legitimũ filios litare.

Ceremoniæ antiquiſsimæ circa defunctos.

Omnes præceptiones artium leges eſſe.

Illegirimum itaque ſit. MIN. Neceſſarium eſt. SOC. Quamobrem in conſtitutionibus de iuſtis atque iniuſtis, deque ciuitatis ordine & gubernãdi ratione tractantibus quodcunq; rectum eſt, regia lex exiſtit: nõ rectum verò, nequaquã lex regia: quia ſcientia deeſt, eſſe videtur, quippe cum illegitimum ſit. MIN. Sic eſt. SOC. Probè igitur cõfeſsi ſumus legem eſſe veritatis inuentionem. MI. Apparet. SOC. Pręterea & hoc ad idem conſideremus: quis ſpargendorum in terram ſeminum peritus eſt? MI. Agricola. SOC. Hic vtiq; conuenientia ſemina vnicuiq; ſolo diſtribuit. MI. Sanè. SOC. Agricola igitur in ijs legiſlator bonus eſt, eiusque leges & ad iſta diſtributiones rectę. MI. Verum. SOC. Quis in ipſis ad harmoniam pulſationibus bonus legis cõditor eſt, ac pro dignitate impertit, & cuius leges rectę? MIN. Tibicen & citharista hæc agunt. SOC. Qui ergo in ijs maximè legitimus eſt, is maximè tibicen. MI. Ita. SOC. Quis optimè corporibus alimenta accommodare poteſt, nonne qui congrua cuiq; adhibere nouit? MIN. Is ipſe. SOC. Huius partitiones inſtitutionesq; optimę: & quicunq; circa hęc legitimus maximè, is legis cõditor optimus. MI. Prorſus. SOC. Quis iſte? MI. Pædotriba. SOC. Is humani corporis gregem paſcere optimè nouit. MI. Sanè. SOC. Ei verò qui pecudum gregem paſcere nouit, quod nomen eſt? MIN. Paſtor. SOC. Paſtoris itaque leges ouibus optimę. MIN. Optimę. SOC. Et bubulci bobus. MI. Etiam. SOC. At cuius potiſsimũ leges animis hominum optimę ſunt? an non regis? MI. Regis. SOC. Bene dicis: ſed num referre potes, quis è priſcis hominibus legum circa tibiarum inflationem conditor optimus extitit? fortè non tenes, vis ne tibi memorem? MI. Valde. SOC. Marſya, & quẽ ille maximè amauit Olympus Phrygius. MI. Vera loqueris. SOC. Horum ſanè tibicinũ harmoniæ diuiniſsimę ſunt, & ſolę concitant audientes, qui potiſsimũ deos qui vſui ſunt, oſtendunt, ac ſolæ in hunc vſque diem vtpote diuinæ præſtiterunt. MI. Vera hæc ſunt. SOC. Quis aũt ex antiquis regibus legis cõditor optimus fuiſſe fertur, & cuius adhuc tanquam diuinæ inſtitutiones extent? MIN. Nequaquam teneo. SOC. An neſcis, quæ Græcorũ gentes antiquiſsimis legibus vtantur? MIN. Forte Lacedæmonios & Lycurgum Lacedæmoniarum legum latorem dicis. SOC. At hæc inſtituta nondũ fortè trecentos annos, vel paulò plures impleuerunt, ſed legum earum præcipuę vnde venerunt, noſti? MI. Ex Creta ferunt. SOC. Iſti itaque ex Græcis omnibus antiquiſsimis legibus viuunt. MI. Verum. SOC. Scis qui apud eos præſtantiſsimi reges extiterint? Minos videlicet & Rhadamantus Iouis & Europæ filij, quorũ hæ leges ſunt. MI. Rhadamantum quidem, ò Socrates, iuſtum virũ fuiſſe tradunt, Minoem autem agreſtem, durum atque iniuſtum. SOC. Atticam, ò vir optimę, ac tragicam fabulam refers. MIN. Nónne hæc de Minoe circunferuntur? SOC. Non tamen Homerus, aut Heſiodus iſta teſtantur, quanquam locupletiores admodum teſtes ſunt, quàm cuncti tragici, quorum teſtimonio talia loqueris. MI. Et quid iſti de Minoe tradunt? SOC. Dicam, ne tu, vt alij multi, impia loquaris. Nihil enim hoc magis impium eſt. Etenim primo cauendum eſt, ne quid in Deum, aut verbo, aut opere, aliquãdo peccemus, deinde ne quid aduerſus diuinos hoĩes. Quin diligenter cauere decet, quoties virum aliquem laudaturus, aut vituperaturus es, ne aberres. Atque huius gratia in primis curandum eſt, vt bonos ac malos homines dignoſcamus. Deus quippe nimiũ indignatur, quoties quiſpiam illius ſimilem improbat, aut probat diſsimilẽ. Dei verò ſimilis eſt vir bonus. Neque lapides ac ligna, auesque atque ſerpentes ſacra exiſtimes, homines verò nequaquã. Imò ſacratiſsimum omniũ eſt vir bonus, prophaniſsimũ contrà vir malus. Et nunc iam quemadmodũ Homerus Heſiodusq; Minoem ipſum extollunt, hac de cauſa referam, ne amplius homo ipſe ex hoĩe natus, aduerſus heroa Iouis filium perperã obloquaris. Nam Homerus vbi de Creta mentionem faceret, quòd eſſet admodum populoſa, & in ea nonaginta vrbes, inter illas, inquit, eſt Cnoſos ampla ciuitas, in qua Minos regnauit, nouem annos magno cum Ioue collocutus. tãta eſt hęc in Minoem Homeri laus paucis verbis explicita, vt nunquam pari laudatione heroum quenquam extulerit. quòd enim Iupiter ſophiſta eſt, eaq; ars præclariſsima, quũ alibi ſepenumero, tum hoc in loco, vel maximè patefacit. Nam Minoem annos nouem cum Ioue colloquutum inquit, ad eumq; diſciplinæ gratia proficiſci ſolitũ, quaſi Iupiter ſophiſta ſit. Quòd autem tanto munere, hoc eſt ab Ioue eruditum eſſe, alium heroa nullũ Homerus affecit, mira quędã laus exiſtimanda eſt. Quinetiam in Odyſſea vbi funus deſcribitur, Minoem mortuorum animas iudicantem, aureum ſceptrum tenentem induxit. Rhadamanthum verò neque hic, neq; alibi iudicantem, aut cum Ioue colloquentem inducit. Quamobrem ab Homero præ cęteris omnibus Minoem honoratum aſſero. Etenim quũ Iouis ſit filius, quòd ab illo duntaxat ſit eruditus, non habet magnam laudem. hoc nempè carmen illud ſignificat. Minos regnauit nouem annos, magno cũ Ioue colloqui ſolitus. Minoem videlicet cum Ioue annos nouem in ſermonibus cõgreſſum. ὄαροι nanq; ſermones ſunt, ὀαριστὴς aũt eſt in ſermonibus congrediens. Minos itaq; annos nouem Iouis antrũ erudiendus acceſſit. Vnde & didicit, & docuit inde cæteros, quæ ab Ioue nouem annis acceperat. Nec tamen deſunt qui ὀαριστὴν aliter exponant, compotatorem, comeſſatoremque, & colluſorem Iouis. Verum ex hoc maximè iſtos nõ rectè exponere conijcere poſſumus, quòd nulli vel Græci, vel Barbari ſympoſijs, id eſt, compotationibus, atq; eiuſmodi ludis abſtinent præter Cretenſes, atque Lacedæmonios, qui à Cretenſibus didicerunt. In Creta præterea inter cæteras Minois ipſius leges hæc extat. Ne inuicem compotetis ad ebrietatem. Conſtat autẽ eum quæ honeſta cenſebat, ciuibus ſuis obſeruanda mandaſſe. Neque Minos improbi hominis inſtar, alia ipſe feciſſet, alia facienda mandaſſet. Cæterũ erat conſuetudo illa, vt dixi, diſciplinæ gratia verborum collatio, proptereaq; leges huiuſmodi ciuibus ſuis inſtituit, quarũ obſeruatione Creta per omne tempus eſt felix, ac etiam Lacedæmon, ex quo ijs legibus, vtpotè diuinis, vti cępit. Rhadamanthus autem vir quidem bonus extitit, à Minoe ſi quidem inſtructus erat: nec tamen regiam diſciplinam omnem, ſed regi tantum miniſtrare in iudicijs didicit: vnde iudex peritus appellatus eſt. Eo planè veluti legum coſtode per vrbem vſus eſt Minus, ad reliquam verò Cretã cuſtode Talo. Talos enim ter quotannis pagos omnes luſtrabat, leges eorum obſeruaturus, tabulis æreis leges inſculptas circunferens: vnde æreus nominatus eſt. Heſiodus præterea ſimilia quędam in ipſum. Minoem intulit. Nam cum nominis illius mẽtionem feciſſet, inquit. Qui mortalibus regibus præſtitit, pluribusq; gentibus imperauit, Iouis ſceptrum habens quo ciuitates regebat, Hic item ſceptrum Iouis nihil aliud vocat, quàm Iouis doctrinã, qua Cretam omnem moderabatur. MI. Quam igitur ob cauſam ò Socrates, fama hęc inter homines diffuſa eſt, Minoem ipſum rudem, durumque hominem extitiſſe? SOC. Ob quã & tu, ò vir optimè, & vnuſquiſque alius cui fama curæ eſt, ſi modo ſapitis, diligenter cauere debetis, ne poeticũ hominẽ infenſum aliquem habeatis. Poetæ quippe vim maximam in vtranq; partem, & ad laudandũ, & ad vituperandũ habent. qua in re profectò Minos deliquit, cũ huic vrbi bellum indiceret, quæ cum cæteris ſapientibus plurimis, tum vel maximè poetis omnis generis, ac tragicis præſertim referta eſt. Tragędia verò hic eſt antiquiſsima, nec vt pleriq; putant à Theſpide, aut à Phrynicho ſumpſit initium: ſed ſi perſcrutari volueris, reperies tragœdiam longè antiquius huius ciuitatis inuentum. Hæc autem ex vniuerſa poeſis populum vehementer oblectat, atq; allicit auditores, qua nos Minos ferientes, vſi ſumus: ſed & huius gratia tributa illa pendere

nos

Quid regia lex. *Lex eſt veritatis inuentio.* *Regis leges ab homine optimæ.* *Marſyas primus tybijs leges impoſuit.* *Qui primi legum conditores apud Græcos.* *De Rhadamantho & Minoe.* *Cauendum eſſe, & in laudando, & in accuſando.* *Vir bonus ſimilis Deo. Vir bonus ſacratiſsimus.* *Creta nonaginta vrbium.* *Iupiter ſophiſta.* *Rhadamanthus iudex peritus, non legis conditor.* *Tragędia Athenarũ antiquiſsimum inuentum.*

nos coegit. In hoc igitur deliquit Minos, cum nos laceſſeret, ex quo euenit quod ipſe quæris, vt infamis euaderet. Quoniam quod vir bonus atque legitimus, vt ſuprà diximus & excellens paſtor populi fuerit, leges eius argumento ſunt, quæ immutabiles perſeuerant, vtpote vera ciuitatis gubernatione reperta. MI. Veriſimilem rationem, ò Socrates, attuliſſe videris. SOC. Nónne igitur, ſi vera loquor videntur tibi Cretẽſes Minois Rhadamanthique ciues antiquiſsimis legibus vti? MIN. Videntur ſanè. SOC. Iſti ergo priſcorum omnium legumlatores excellentiſsimi fuerunt, hominumque paſtores, quemadmodũ & Homerus exercitus ducem paſtorem populi nũcupat. MIN. Prorſus. SOC. Age itaque per Iouem amicabilem, ſiquis nos roget, cõditor legum circa corporis valetudinem, quid corpori adhibet vt bonã valetudinem tueatur? reſponderemus vtique rectè ac breuiter, quòd nutrimentum & exercitiũ, tum intendens, tum remittens, atq; ita corpus componens. MIN. Probè. SOC. Si poſthac iterum quærat, lator legum ad animam pertinẽtium, eiuſque paſtor optimus quid illi adhibens meliorem efficit? quid nos huic potiſsimũ reſpondebimus, vt minus de nobis ipſis deque ætate noſtra erubeſcamus? MI. Quid dicam neſcio. SOC. At turpe nimium vtriuſq; noſtrum animis eſt, ſi quę ſibijpſis bona, malaúe ſunt ignorare, quę verò ad corpus, & ad alia pertinent, cognoſcere videãtur.

EVTHYPHRO PLATONIS, VEL DE SANCTITATE.

Marſilij Ficini argumentum.

EVTHYPHRO totus in confutatione verſatus. Quo factũ eſt, vt nonnulli Platonicorum hunc librum quemadmodũ Euthydemum & Hippiam, litigioſum vocauerint. Sed reuera, dum falſas Euthyphronis de ſanctitate opiniones Socrates confutat, venantibus veritatem illius veſtigia ſignat. In hoc igitur libro, atq; etiam in Georgia ſanctitatẽ Plato nominat eam iuſtitiæ partem, quæ ſuum deo tribuit. Suum tribuis deo, qui illa quæ ſine medio accepit à deo, deo reddit. Corpus quidem vt Plato in lib. De natura diſputat, ab elementis quatuor, naturalẽ ſpeciei cõplexionem, à cœleſtibus ſphæris, partes animæ quæ trahuntur affectibus à dæmonibus & animis ſiderum ſphærarumque ſuſcepimus: rationem vero ac mentem noſtri parẽtis imaginem, ab ipſo mundi totius opifice ſine vllo cœlicolarum aut dæmonũ miniſterio. Hæc itaq; dei ſunt, hæc deo reddenda, atque hæc retributio ſanctitas nuncupatur. Quam præcedit pietas, religio ſequitur.

Pietas. Sanctitas. Religio.

Eſt enim pietas dei parentis agnitio. Sanctitas, eius quod dei eſt, deo agnito retributio. Religio, eius quod deo redditum eſt aſsidua meditatione iuſtiſque operibus cum deo ipſo indiſſolubilis religatio: vt meritò ſapiens ille dixerit, funiculũ triplicem difficile ſolui, funiculũ inquam ea pietate, ſanctitate, religioneq; connexum.

Funiculus indiſſolubilis.

Pietas ſanctitatem excitat, ſanctitas pietatem confirmat & ſancit. Sanctitas quoq; religionem mouet. Religio religat ſanctitatem. Prius.n. hoc vel inſtinctu, vel inſpiratione, vel admonitione opus eſt, quo deum vnum noſtrũ eſſe parentem fide indubia cogitemus, quam pietatem eſſe volunt. Cum quis iſta cõcepit, mox omnem mentis & rationis intentionem in deum noſcendum amandumq; figit. Atque hunc in cognoſcenda amandaque diuinitate frequentem intuitum ſanctitatem Mercurius quoque definit. Ex hac flagranti in deum intentione mentiſque ardore fit vt omnia dei opera, inſtituta, mandata meditemur exerceamuſque, & aſsiduo quicquid ad eius venerationem pertinet, relegamus. Quamobrem nos ipſos relegendo religantes deo, religioſi ſumus. Hac autem definitione & diſtinctione præmiſſa, quæ de ſanctitate in Euthyphrone, vel alibi à Platone dicuntur, perſpicua fiunt. Cumque dicitur ſanctum quod amatur à deo, verum eſt: ſed quia ſanctum, amatur à deo, non quia amatur eſt ſanctum. Et quia amatur, amatum eſt: non tamen quia amatum, amatur: quoniam non idem eſt omnino ſanctum atque amatum. Neque enim ſanctitatis ratio in ipſo amatum eſſe, ſed ipſa potius retributione ac deuotione conſiſtit. Præterea cum dicitur, Sanctitas cura miniſtra dei, verum quoque dicitur. Sed ad quod opus dei miniſtrat? Ad cõuerſionem animæ. Opus enim dei eſt, creare, conuertere, purgare, illuminare, perficere. Cum primum per pietatis inſtinctum inſpirando conuertere deus ad ſe incipit animum, illa ipſa aſcenſio qua ſeſe libẽter in conuertentem deum animus ipſe reſtituit, ſanctitas nuncupatur; quæ quidem miniſtra dei eſt ad conuerſionem perficiendam. Additur poſtremò, Sanctitas ſcientia vouendi, & ſacrificandi deo. hoc maximè ad religionem pertinet, quæ ſanctitatem, vt diximus, comitatur. Vouendo petit, ſacrificando dat. Quid petit à deo? ſeipſum. Quid deo dat? ſeipſum. Ideam ſi quæ in mente diuina eſt petit, quam Mercurius petijt à Pimandro. Dat autem naturam ſuam Ideæ participem.

EVTHYPHRO, SOCRATES.

Occaſio dialogi.

QVID noui ò Socrates accidit, quòd prætermittens exercitationes in Lycio, circa regis porticum hic verſaris? Neque.n. cauſa nunc tibi vlla eſt, quemadmodũ mihi ad regem. SOCR. Non cauſam hanc Euthyphro, ſed accuſationẽ Athenienſes vocant. EVT. Quid ais? num te aliquis accuſauit? Non enim te aliũ accuſaſſe putarem. SOC. Non ſanè. EVT. At verò te alius? SOC. Prorſus. EVT. Quis iſte? SOCR. Nec ipſe quidem ò Euthyphro virum hunc ſatis agnuſco. Iuuenis enim quidem & ignotus eſſe videtur: vocant autem illum vt putò Melitum ex Pittheo populo, ſi quem tu Pittheum Melitum noſcis prolixis defluiſque capillis, aquilino & gibboſo naſo, barbaque rara. EVT. Haud recordor, ò Socrates, ſed cuius te reum fecit? SOCR. Cuiuſcunq;. In ea tamen, vt mihi videtur, accuſatione non vt ingeneroſus ſe geſsit. Nam iuuenem hoĩem rem tantam nouiſſe, nõ vile quiddam eſt. Ille ſiquidem vt ait, quomodo iuuenes corrumpantur, & qui eos corrumpant, intelligit: ac ſapiens propemodum apparet, meamq; inſcitiam conſpicatus quaſi ſuos æquales peruertam, ad patriam me velut ad matrem accuſaturus cõfugit, adeo vt mihi ſolus ipſe rectè præeſſe rebus ciuilibus videatur. Nam in primis iuuenum cura ſuſcipienda eſt, vt quam optimi viri fiant: quemadmodum bonum agricultorem teneriores primũ plantas curare decet, ac deinceps alijs prouidere. Etenim & Melitus fortaſſe primũ nos purgat iuuenum, vt ait, germina corrumpentes, poſthac ſenioribus quoque curam adhibens plurimorum ingentiumq; bonorum ciuitati cauſa erit, vt conſentaneum eſt eum facere, qui principium huiuſmodi dedit. EVT. Vellem equidẽ ò Socrates, ſed vereor ne contrà contingat. Nam prorſus ab ipſo ſtatim initio mihi videtur huic vrbi nocere velle, qui iniuria te afficere tentat. Et mihi dicas, quid te agentem, iuuentutem inficere prędicat? SOCR. Abſurda quædam auditu ò vir mirifice. Inquit enim confictorem me eſſe deorum, & vt nouos inducentem deos, priſcos vero negantẽ, me (vt inquit) deorum gratia incuſauit. EVT. Intelligo iam ò Socrates, ꝙ ipſe dæmonium tibi paſsim adeſſe profiteris. Vnde aduerſus te tanquã diuinas res innouantem, accuſationem hanc inſcripſit, & in iudicium te calumniaturus aduentat, quippe cum nouerit iſta facile vulgo calumniam ſubire poſſe. Me quoque cum de diuinis in concione pertracto futura prænuncians, tanquam inſanientem rident, licet nihil vnquam niſi verum prædixerim. Nobis enim cæteriſq; huius generis omnibus inuident: nihil autem de ijs curandum; ſed interim eadem ratione pergendum. SOCRA. O amice Euthyphro, irrideri fortaſsis nil refert. Athenienſibus nempe, vt mihi videtur, nõ admodum curę eſt, ſi quem peritum eſſe putent, modo ne ſua perdoceat alios. Quem vero peritia propria cęteros imbuentem ſentiunt, inſectantur, ſiue id liuore quodam, vt aſſeris, conciti, ſiue alia de cauſa. EVT. Equidem iſthuc, quo tandem modo erga me affecti ſint, haud admodum experiri cupio. SOCR. Fortè enim tu raro teipſum alijs exhibere videris, tuamque nolle ſapientiam propagare. Ego autem vereor ne ob humanitatem, qua erga mortales omnes ſum, paſsim & effuſe nimis vnicuiq; me præbere viro ipſis videar, non ſine mercede duntaxat, verumetiam vltro me meaq; offerre ſolitus, ſi quis audire modo velit. Si me igitur, vt nunc dicebam, deriſuri eſſent, quemadmodum tu derideri te dicis, nihil ſanè moleſtũ foret à iocantibus ridentibuſq;

dentibusq́; in iudicium trahi. Sin illhuc ſerio contendunt, quò tandem res euadat, preterquam vobis vaticinantibus incertum eſt. EVT. Nihil fortè negotij ò Socrates erit, pro meniis viribus in cauſa tua certabis, ego autem vt arbitror in mea. SOC. Num aliqua etiã tibi cauſa eſt? reus ageris, an accuſas? EVT. Accuſo. SOC. Quem? EVT. Quem dũ perſequor, inſanire videor. SOC. Quid? volantem fortè quempiã perſequeris? EVT. Procul admodũ abeſt vt volet, qui iam grandis eſt natu. SOC. Quis iſte? EVT. Pater meus. SOC. Tuus'ne ò vir optime? EVT. Prorſum inquam. SOC. Quod crimen, quę cauſa? EVT. Homicidij Socrates. SOC. Pro Hercules, nimirũ ò Euthyphro ignoratur vulgo quo pacto hoc rectè fiat. Neq; enim puto cuiuſuis opus eſt, rectè hæc agere, ſed alicuius ſapientia longè prouecti. EVT. Longè per Iouem. SOC. An domeſticorum quiſpiam à patre peremptus eſt? num. ſcilicet? Non.n. ob extraneũ aliquem homicidij patrem accuſares. EVT. Ridiculum eſt ò Socrates, ſi quid intereſſe cenſes, domeſticúſne an extraneus ſit occiſus, neq; id duntaxat obſeruãdum eſſe, vtrum iure occiderit, quiſquis occidit, nécne. Quod ſi iure, dimittendũ: ſin autem iniuria, perſequendum, licet qui peremit, domeſticus familiariſq; ſit. Aeque enim inquinaremur ſi ſceleris conſcij acquieſceremus, nec illũ atq; noſipſos iudicio expiaremus: quanquam qui perijt, cliens atque miniſter meus erat, qui cum in Naxo in agriculturam incumberemus, nobis mercede ſeruiuit. contumelia igitur & ira in domeſticũ quendam noſtrũ concitus eum continuo iugulauit. Vnde pater obligatis manibus ac pedibus in foueam cõiecit: atq; huc miſit hominem qui iuris interpretem quid agẽdum eſſet interrogaret. Interea vinctum illum vt homicidã neglexit, quaſi nihil omnino referret, ſi fortè deficeret. Quod & accidit: nam priuſquã ab interprete nuncius ipſe rediret, fame, frigore, vinculis perijt. Hac de cauſa pater cęteriq́; propinqui grauiter ferunt, ꝙ propter homicidæ mortem, patrem reum necis peragam, qui vt ipſi aiunt, minimè interfecit, vel ſi etiã interemiſſet, de homicidæ interitu nihil eſſe curandum. Impium.n. eſſe ferunt filium patrẽ diem dicere, male dijudicantes, ò Socrates, quomodo diuinum numẽ circa ſanctũ prophanumúe ſe habeat. SOC. Túne per Iouem ò Euthyphro ſic te ſyncere diuina, ſancta, & prophana quomodo ſe habeant, ſcire præſumis, vt ijs ita peractis, quemadmodum inquis, haud formides ne patrem reum necis accuſans prophanũ aliquid aggrediaris? EVT. Nihil mihi ſtudium meum prodeſſet ò Socrates, nec ratione vlla Euthyphro tot mortalibus præſtaret, niſi talia quædã planè dignoſcerem. SOC. O admirande Euthyphro, nil potius eſt, quàm vt diſcipulus tuus fiam, & in contentione quę mihi cum Melito eſt, in primis illa obijciam, ꝙ ſcilicet hactenus diuinorũ cognitionem maximi quidem feceris: nunc autem poſtquam me propria vanaq; opinione nouos deos confingere dixerit, diſcipulũ tuum eſſe factum. Si ergo ò Melite, dicam, Euthyphronem in ijs rectè ſentire putas, me quoq; exiſtima, neque damnes. Sin minus, pręceptorem illum prius quàm me in iudicium accerſito, ſenes homines corrumpentem, me.ſ. atq; patrem, me quidem docentem, illum verò corrigentem & punientem. Quòd ſi mihi non obſequatur, neque remittat iudiciũ, neq; pro me te accuſet, eadem illa in iudicio tu dices, quæ ego obieci. EVT. Ita per Iouem ò Socrates: nam ſi me accuſare tentauerit, reperiã vt opinor, vbi ille debilis infirmusq́; ſit, ac multo prius de illo quàm de me in iudicio diſceptabitur. SOC. Atqui ego ò dulcis amice cõſiderans, diſcipulus tuus eſſe velim: cum norim quod & alius fortaſſe quidã, & Melitus iſte te quidẽ ne vidiſſe quidem videtur, me verò ſic acute prorſus, facileque perſpexit, vt impietatis hic accuſauerit. Nũc ergo per Iouem mihi dicas quod planè noſſe aſſeueraſti quid pium, quidue impium eſſe velis, & in nece, & in cæteris omnibus. An nõ idem eſt in ſingulis actionibus ipſum ſibi ſanctum? & prophanũ rurſus omne ſancto contrariũ, ipſum verò ſibijpſis conſimile, vnamq́; ſecundum quod prophanum eſt, ideam habet, quodcunque prophanũ eſſe debet? EVT. Omnino ò Socrates. SOC. Dic ergo quid ſanctũ, quid prophanum vocas? EVT. Sanctum quidem voco, quod ipſe nũc facio.

Prima diffinitio ſancti.

Eum qui iniuſte agit vel circa cędes, vel ſacrilegia, vel aliud huius generis, in iudicium trahere, ſeu pater, ſiue mater, ſiue quiuis alius deliquerit. Contrà verò prophanum. Quin vide quęſo ò Socrates quàm validam tibi legis coniecturã referam, quod ita ſit quemadmodum alijs quoq; narraui, decens tum demũ rectè agi, cum nulli prorſus peccãti quiſquis ille ſit, parcimus. Nam fatentor omnes Iouem ipſum deorum omnium optimũ atq; iuſtiſſimum eſſe, quem tamen patrem ſuum ligauiſſe ferunt, quod natos abſq; iure deuorauiſſet. Illum pręterea patrem caſtrauiſſe ob talia quędã aſſeruut. Mihi verò ſuccenſent ꝙ parentem iniuſtitiæ obnoxiũ perſequor. Atq; ita homines iſti ſibijpſis iam de dijs, quàm de me contraria ſentiunt. SOC. Atqui hanc ob cauſam ò Euthyphro accuſor, neq; quid reſpondeam ſatis habeo. Nam quoties de dijs talia quædã quis diceret, moleſtè ferebam, qua de cauſa, vt videtur, peccare me ferunt. Nunc aũt ſi tibi hæc ita videntur harum rerum perito, neceſſe eſt nos etiã conſentire. quid.n. aliud diceremus? quippe qui nihil de ijs intelligere prædicemus. Cæterum per Iouem amicabilem mihi dicas, an ipſe ſic iſta reuera eueniſſe putes. EVT. Et mirabiliora inſuper ò Socrates, quæ multis occulta ſunt. SOC. Bellum igitur inter deos agitari inuicem arbitraris, inimicitiaſq́; & pugnas aliaque permulta, quæ à poetis, & peritis ſcriptoribus memorãtur? Vnde & alia nobis ſacra huiuſmodi varietate ſunt plena, & in magnis Panatheneis peplum ijs pictũ in arce infertur. An hæc vera ò Euthyphro eſſe fatebimur. EVT. Non hæc ſola, ò Socrates, ſed quod paulò antè dixeram, alia quoq; multa, ſi velis, de diuinis exponam: quæ cum audiueris, ſcio quid loquor, nimirum obſtupeſces. SOC. Nequaquã mirarer. verum iſta deinceps maiori cũ ocio referes, in præſentia verò quod modo quæſiui explicare planius nitere. Neq;.n. principio ſufficienter amice me docuiſti, cum quid ſanctũ eſſet interrogarem ſed id ſanctũ eſſe dixiſti, quod tu nũc ageres, dum necis reum patrem tuum accuſas.

Confutatio.

EVT. Et vera nimium ò Socrates dixi. SOC. Fortè. ſed tum alia multa ò Euthyphro ſancta nuncupas? EVT. Et alia. SOC. recordare igitur ꝙ non hoc abs te petij, vt vnũ me aut duo ex multis ſanctis, ſed illam ipſam ſpeciem, qua cũcta ſancta ſunt ſancta, doceres. Dixiſti.n. vna idea omnia ſancta, ſancta eſſe, atque vna iterum quæ ſunt prophana, prophana. EVT. Equidem. SOC. Quęnam ſit ea ipſa idea mihi demonſtra, vt ad illam reſpiciens, eaq́; tanquã exemplari aliquo vtens, quodcunq; tu, vel alius quiuis tale facitis, ſanctum eſſe dicam: quod autẽ diſſimile, negem. EVT. Si ita vis ò Socrates, ita dicã. SOC. Imò volo. EVT. Quod quidem dilectũ dijs, ſanctum eſt: quod verò non dilectũ, prophanũ. SOC. Quampulcherrimè ò Euthyphro, vtq́; te reſpondere iubebam, ſic deniq; reſpondiſti: verum tũ verum reſponderis, nondũ noui, ſed tu planè vera hęc eſſe nobis oſtẽdes.

Secunda definitio ſancti reddita.

EVT. Omnino quidem. SOC. Age itaq; id de quo dicimus, cõſideremus Deo dilectum opus ſanctum, ac vir Deo dilectus, ſanctus: opus aũt inimicũ Deo prophanum, & vir Deo inimicus, prophanus dicitur. Sanctum verò & prophanũ non eadẽ ſunt, ſed omnino contraria. nónne? EVT. Sic eſt. SOC. Num probè dicta hęc eſſe vĩr? EVT. Sic exiſtimo, dicta.n. ſunt. SOC. Nónne dictũ eſt deos inuicem diſſidere, atq; pugnare, inimicitiaſq́; inter eos eſſe? hócne etiã dictũ? EVT. Dictũ profectò. SOC. Inimicitias aũt & iras, ò optime, diſſenſio de quibuſdã gignit.

Diſſenſio de re facit iras & inimicitias.

Hoc ita cõſideremus: nunquid ſi ego & tu de numero diſſentiremus, vtra ſint plures diſcutientes, diſſenſio hmõi nos inimicos faceret, & iracundiã concitaret, an potius ad cõputandi rõnẽ cõfugientes, mox ab hac diſſenſione ceſſaremus? EVT. Prorſus. SOCR. Et ſi de maiori ac minori diſſentiremus, nónne ad menſurã recur-

rentes, ſtatim cōtrouerſiam ſolueremus. EVT. Vera hęc ſunt. SOC. Ac ſi ad ponderandū librandumq; tendamus, ſeditionem circa grauius, & leuius diſſoluemus? EVTH. Quidni? SOC. Quę ſunt igitur ea de quibus quū diſſentimus, nec iudicare facilè poſſumus, inimici efficimur, & iraſcimur? Forſitan in promptu nō habes. Verū ego dicam, tu cōſidera vtrū iſta ſint, iuſtū, & iniuſtum: pulchrū, & turpe: bonumq;, & malū. nunquid hęc ſunt de quibus cū diſſentimus, nec poſſumus ad ſufficiens horū iudiciū peruenire, hoſtes efficimur quoties in hoſtiles inimicitias incidimus, & ego & tu ac demū homines vniuerſi? EVT. Hęc vtique diſſenſio eſt ò Socrates, & quæ circa iſta verſatur. SOCR. Et dij ò Euthyphro, ſi de aliquo diſſentiant, de his certe diſſentient. EVT. Neceſſe eſt omnino. SOC. Et dijs itaque ò generoſe Euthyphro, alij alia iuſta putant ſecundum orationem tuam, & pulchra, & turpia, bonaq; & mala. Nunquam enim inuicem decertarent, niſi de his diſſenſerint. an non? EVT. Rectè loqueris. SOCR. Nónne quæ pulchra ſinguli putant, bonaque & iuſta, hæc amant? quæ contraria, prorſus oderunt? EVT. Omnino. SOCR. Eadem vero, vt ais, alij iuſta, iniuſta alij cenſent, de quibus diſceptantes contendunt inuicem, atq; pugnant. num ita? EVT. Ita. SOC. Eadem igitur vt videtur, à dijs amantur, odioque habentur, atq; eadem hæc tum dijs amica, tum etiam inimica. EVT. Videtur. SOCR. Hac ratione ò Euthyphro, eadem ſancta erunt ſimul atque prophana. EVT. Apparet. SOCR. Non ergo quod quęſiueram ò vir admirabilis, reſpondiſti. non enim id volebam, quod & ſanctum & prophanum ſimul eſſe contingit: quod verò Deo amicum eſt, Deo quoque inimicum eſſe videtur. quamobrem ò Euthyphro, quod nunc agis parẽtem puniens, nihil mirum eſſet, ſi hoc Ioui amicum contingeret: Saturno autem & Cælio inimicū: & Vulcano quidem gratum, Iunoni moleſtum, & ſi quis deorum alius de ipſo ab alio diſſidet. circa illos enim ſimiliter eueniret. EVT. At opinor, ò Socrates, in hoc deorum nullum ab alio diſcrepare, quòd qui iniuſte quenquā peremit, pœnas pendere debeat. SOCR. Num hominem aliquem ò Euthyphro, in hoc aliquando dubitãtem audiſti, quòd hominem iniuſte occidentem, aut aliquid aliud agentem iniuſte, pœnas dare non deceat. EVTH. Nunquam de ijs diſceptare cum alibi, tum etiam in iudicijs ceſſant, qui enim peccarūt, cuncta dicere & agere experiuntur, quibus pœnam deuitent. SOCR. An iniuſte agere cōfitentur? ac ſimul aiunt pœnas pendere non decere? EVT. Id nullo modo. SOCR. Non ergo cuncta dicunt faciuntque: hoc enim vt arbitror dicere, aut ambigerere nequaquam audent, quod de iniuſtis ſupplicium ſumendum non ſit: ſed aiunt potiùs nō iniuſte feciſſe. an non? EVT. Vera loqueris. SOCR. Haud igitur in hoc ambigunt, vtrum iniuſtum puniri oporteat? verū de hoc potius inter ſe diſceptant, quis iniuſte fecerit, & quid agendo, & quando. EVT. Vera narras. SOCR. Nónne eadem hæc dijs accidunt, ſi de iuſtis atque iniuſtis, vt oratio tua teſtatur, diſſentiunt? Atque ij quidem iniuſte facere aſſerunt, alij negant, poſtquam illud ò vir mirabilis nullus hominum, vel deorum dicere audet. Iniuſtum videlicet pœnas nequaquam dare debere. EVT. Ita vera. n. ſummatim dicis ò Socrates. SOCR. De vnoquoq; vt puto, eorum quæ facta ſunt, diſceptant ò Euthyphro, quicunq; ambigunt, ſiue homines, ſiue dij: ſi modo dij ambigunt, dum de aliqua actione diſſentiūt, partim quidem iuſtam, partim verò iniuſtam fuiſſe dicentes. An non iſto modo? EVTH. Omnino. SOCR. O amice Euthyphro, me quoque vt ſapientior fiam, doce, qua coniectura potiſſimum aſſeris quòd dij cuncti illū iniuſte peremptum exiſtiment, qui mercede miniſtrans homicida factus ab interfecti domino vinctus, vinculis antè perijt, quàm qui ligauerat, à iuris interprete quid agendum cognoſceret? atque ob hoc rectum eſſe vt filius patrem in capitis diſcrimen inducat? Age obſecro, de ijs aliquid mihi clari demonſtrare coneris, quòd omnino dij omnes actionem hanc rectam exiſtiment: quod ſi ſufficienter oſtenderis, nunquam ſapientię tuæ laudes prędicare deſiſtam. EVT. At fortè non paruum opus eſt hoc ò Socrates, nam oſtendere quidem planè admodum tibi poſſem. SOCR. Intelligo iam, quod ad percipiendum tardior quàm iudices eſſe tibi videor, quippe cum illis liquido monſtraturus ſis hæc eſſe iniuſta, omneſque talia deos odiſſe. EVT. Perſpicuè nimium ò Socrates, modo me dicentem audiant. SOCR. Atqui audient, ſi benè dicere illis videberis. Illud autem loquente te cogito, & meipſum obſeruo, quòd licet vel maximè Euthyphro me doceat, deos omnes hāc mortem iniuſtam ducere, qui magis indè ab Euthyphrone didicero, quid ſanctum, quidúe prophanum ſit? Deo quidem inimicum opus hoc eſſet: attamen ab hoc paulò antè diſcreta hæc eſſe minimè viſa ſunt, ſanctum ſcilicet, & non ſanctum: quod enim Deo amicū, Deo etiam inimicum apparuit. Quamobrem hoc tibi dimittam ò Euthyphro: & ſi vis, dij omnes iniuſtùm putent, & oderint. Veruntamen hoc iam in ſermonē ſic emēdemus vt quod dij omnes oderint prophanū: quod cōtrà omnes ament, ſanctum ſit. Quæ verò partim ament, partim oderint, neutra ſint, vel ſimul ambo. Num ita vis nunc ſanctum, & prophanum nobis eſſe diſtinctum. EVTH. Quid, ò Socrates, prohibet? SOCR. Nihil ad me ò Euthyphro, ſed tu, quod ad te attinet, cogita vtrum iſta ponens, ſic mo facile quod pollicitus es, doceas. EVT. Equidem ſanctum quod dij omnes ament, eſſe faterer: prophanū contra, quod omnes oderint. SOCR. An hoc iterum diſcutiendum, vtrum rectè dicatur nécne? vel potius omittendum atque ita & nobiſipſis & alijs indulgere debemus vt quicquid dictū fuerit, admittamus? an quod dictum examinandum? EVT. Diſcutiendum, quanquā hoc nunc benè dictum exiſtimo. SOCR. Forſitan ò bonè vir, melius iſthuc intelligemus. ſic enim cogita, Vtrum ſanctum quà ſanctum eſt à dijs amatur? vel quia à dijs amatur, eſt ſanctum? EVTH. Haud intelligo quid dicas ò Socrates. SOCR. Apertius explicare conabor. Dicimus quiddam latum & ferens, ductum & ducens, viſum & videns, atque huiuſmodi cuncta: num hæc diuerſa eſſe, & quà diuerſa ſunt intelliges? EVT. Intelligere mihi videor. SOCR. Nonne & amatū aliquid eſt, & aliud pręter hoc amans? EVT. Quídni? SOCR. Dic obſecro: latum quia fertur, latum eſt, an ob aliquid aliud? EVTH. Nequaquam, imò ob hoc ipſum. SOCR. Et ductum ſimiliter quia ducitur, & viſum quia videtur? EVT. Maximè. SOCR. Non ergo quia viſum eſt videtur, ſed contrà, quia videtur, eſt viſum: nec quia ductum ducitur, ſed quia ducitur, ductum: nec quia latum fertur, ſed quia fertur eſt latum. Nonne perſpicuum eſt ò Euthyphro, quid inferre velim? Volo autem hoc: ſi quid fit, aut patitur aliquid, non quia factum eſt fit, ſed quia fit potius factum: nec etiam quia patiens eſt patitur, ſed quia patitur patiens. Admittis hæc? EVTH. Admitto equidem. SOCR. Nonne & amatum aut factum aliquid eſt, aut aliquid ab aliquo patiens? EVT. Prorſus. SOCR. Hoc igitur eodem modo quo ſuperiora ſe habet: nō quia amatum eſt, amatur à quibus amatur, ſed quia amatur, amatum. EVT. Neceſſe. SOC. Quid itaq; de ſancto dicimus ò Euthyphro? an quod ab omnibus dijs amatur, vt oratio tua teſtatur? EVT. Imò. SOC. Nunquid ob hoc quod ſanctū eſt, an ob aliud quiddā? EVT. Ob hoc ipſum. SOC. Ergo quoniam ſanctū eſt, amatur, non quoniam amatur eſt ſanctum. EVT. Videtur. SOC. Veruntamen quoniā à dijs amatur, amatū eſt, atq; dijs amicum. EVT. Quid prohibet? SOC. Non ergo deo amicum, ſanctum eſt ò Euthyphro, neq; ſanctum amicū deo, vt tu ais, ſed hoc aliud eſt quàm illud. EVT. quánam ratione ò Socrates? SOC. Qm̄ confitemur ſanctū ob id amari, quia ſanctum eſt: nō quia amatur, eſſe ſanctū, nōne? EVT. Certè. SOC. Amatum aūt à Deo, eo ipſo quo amatur à Deo, Deo amatum eſſe,

Iuſta, & iniuſta, pulchra, & turpia, bona, & mala ſunt ea, quæ q nō pñt iudicare, iraſcantur.

Tertia definitio.

eſſe, non quia amatum à Deo, amari. Evt. Vera loqueris. Soc. Verum ſi idem eſſet Deo amatū atq; ſanctum, tunc aut quia ſanctum eſt, amaretur quod eſt ſanctū, atq; ita quia Deo amatum, amaretur à Deo quod Deo amatū eſt. Aut quia amaretur à Deo quod amatū Deo eſt, Deo amatum eſſet, atq; ita quod ſanctum eſt, ex eo quod amaretur eſſet ſanctum. Nunc autem vides ꝙ oppoſito modo ſe habent, vtpotè quæ inter ſe diuerſa ſunt, hoc enim, ſcilicet amatum Deo, quia amatur tale eſt vt ſit amatum. Illud autem ſcilicet ſanctum, quia tale eſt vt ametur, amatur, & amatum eſt. Viderisque ò Euthyphro, quum quid ſanctum ſit, interrogatus fueris, eſſentiam illius oſtendere noluiſſe, ſed paſsionem quandam aſsignauiſſe, quam hoc ſanctum ſuſcepit, ab omnibus videlicet dijs amari. quid autem ſit, nondum explicuiſti. Si itaq; tibi placet, ne me celes, verum à principio rurſus definias, quid ipſum ſanctum exiſtēs, vel amatur à Deo, vel aliud quiduis patitur: neque enim de hoc inuicem diſsidebimus, Sed promptè iam dicas quid ſanctum eſt, quidúe prophanum. Evt. At ò Socrates, quomodo tibi quod cogito, exprimam, nō inuenio. Semper enim nobis quod propoſuimus, oberrat, neq; conſiſtere vult, vbi ſiſtimus. Soc. Progenitoris noſtri Dedali, ò Euthyphro, opera eſſe quę dixiſti, videntur. Quòd ſi ego illa dixiſſem atq; poſuiſſem, fortè me riſiſſes, ioco quodā obijcies, quòd orationis meæ artificia ſecundum illius cognationem diffugiunt, neq; per manere volunt, vbi quis illa locauit. Nunc autem cū tuæ ſuppoſitiones iſtæ ſint, alia quadam opus eſt dicacitate: neque enim tibi permanere volunt, vt tibi quoq; videtur. Evt. Imò mihi videtur ò Socrates, quæ dicta abs te ſunt, eadē penè dicacitate iocoque notari poſſe: quod enim illa oberrant, ego minimè in cauſa ſum, ſed tu mihi Dędalus ipſe videris: quantum nanq; in me eſt, ſic illa manſiſſent. Socr. Videor igitur ò amice, eo in hac arte quàm ille preſtātior, quo ille ſua ſolum inſtabilia fabricabat, ego autem præter mea, vt apparet, etiam aliena. Idque mihi eſt in arte pulcherrimum, ꝙ inuitus ſum ſapiens. Malim nanque rationes mihi manere, immobileſque conſiſtere, quàm ſupra Dædali ſapientiam, Tantali quoq; diuitias aſſequi. Poſtquam vero tanquā delicatior, laborem ſubterfugere mihi videris, ego vnà tecum declarare contendam, vt me circa ipſum ſanctū erudias, nec in medio ſermone deficias. Vide num tibi neceſſarium videatur omne ſanctum eſſe iuſtum. Evt. Mihi verò. Soc. Nunquid & omne iuſtum ſanctum? aut potius omne ſanctum iuſtū? Iuſtum verò non omne quidem ſanctum, ſed partim ſanctū, partim aliud quiddam? Evt. Ego verò iſta verba tua haud conſequor. Socr. Veruntamen iunior me nihilò minus quàm ſapientior es, ſed, vt dixi delicatior es ob ſapientiæ copiam. At ò beate, vires tuas excita, enitere. Nihil enim arduum eſt quod dicebam comprehendere. Contra enim ſtatuo quàm Poeta qui dicit.

Opera Dedali.

Scribere cur metuam, quum ſcribo de Ioue ſummo?
Nanque metus ſecum ſocium trahit vſque pudorem.

Carpit hi, vbi timor, ibi & pudor.

Ego autem à Poeta hoc diſcrepo: vis quo diſcrepo, tibi dicam? Evt. Prorſus. Soc. Non videtur mihi vbicunque timor eſt, ibi etiam pudor exiſtere. Nam multi paupertatem ac morbos cæteraq; huiuſmodi, vt mihi videtur, metuunt, neq; tamen pudore vllo in ijs afficiuntur: tibi vero nonne idem? Evt. Et mihi. Soc. At vbicunque pudor, ibi & timor. An quiſquam eſt qui pudore afficitur atq; erubeſcit, opinionem prauitatis non formidans? Evt. Formidat certè. Soc. Haud igitur rectè dicitur, vbi timor, ibi pudor, ſed vbi pudor, ibi & timor: neque tamen vice verſa vbicunque timor, ibi etiam pudor. Amplior enim vt arbitror, eſt timoris quàm pudoris natura: ſiquidem pars timoris eſt pudor, quemadmodum numeri pars eſt impar. Ideoque non vbicunq; numerus, ibi impar: vbi tamen impar, & numerus eſt: non tenes? Evt. Maximè. Socr. De hoc in ſuperioribus percontabar: vtrum vbi iuſtum, ibi & ſanctum: an vbi ſanctum, ibi iuſtum: vbi tamen iuſtum, non ſemper & ſanctum: pars quippe iuſti ſanctum eſt. Itáne igitur, an aliter dicemus? Evt. Sic vtiq; probè enim dici videtur. Socr. Vide vero quod ſequitur: ſi enim ſanctum iuſti pars eſt, oportet nos, vt apparet, cuiuſmodi iuſti pars ſanctum ſit, inuenire. Si tu ergo me modo aliquid prædictorum interrogares, vtputa par, cuiuſmodi pars numeri, & quis numerus ſit: reſponderem profectò, qui nō laterum omnium inæqualium, ſed æqualium duorum ſit. An non idem tibi videtur? Evt. Mihi certè. Socr. Conare igitur tu quoque me ita docere, cuiuſmodi iuſti pars ſanctum eſt, vt & Melito confeſtim obijciam, ne vlterius iniuſtitiæ nos & impietatis accuſet: quippe cū abs te quæ pia, quę ſancta, quæúe contraria ſunt ad ſufficientiam didiceremus. Evt. Iuſti igitur partem ò Socrates ſanctum & pium eſſe reor, quæ ſcilicet circa deorum curam verſatur: Eam vero quæ ad hominum curam pertinet, reliquam eſſe iuſtitiæ partem. Soc. Probè ò Euthyphro dicere mihi videris, ſed paulū quid præterea requiro. Curam enim quam voces, nōdum intelligo. Neq; fortè dicis hanc curam talem eſſe, quales curę ſunt quę ad alia ſpectant. Vt ecce cū dicimus: Non quiuis equos curare nouit, ſed equeſter: an non? Evt. Prorſus. Soc. Equeſtris nanq; facultas equorum cura eſt. Evt. Vtiq;. Socr. Et venatoria canum, & bucolica boum. Evt. Omnino. Soc. Sanctitas autem ac pietas cura deorum: ſicne ò Euthyphro aſſeris? Evt. Aſſero. Socr. An non cura omnis idem intēdit, vt hoc huiuſmodi bono & vtilitati ſit ei quod curatur? vt equi ab equeſtri diligentia iuuātur, ac meliores euadunt. An non ſic videntur? Evt. Mihi planè. Soc. Et canes à venatorū peritia, & à bucolica boues, ac reliqua cuncta ſimiliter. Aut vero in damnum eius quod curatur, curā tendere putas? Evt. Non per Iouem? Soc. Ad vtilitatē verò? Evt. Quidni? Soc. Sanctitas quoq; cum deorum cura ſit, dijs ne prodeſt? ac meliores efficit? ac cur non hoc tu quidem concederes, vt cum ſanctum quippiam peragas deorum aliquem facias meliorem? Evt. Nunquam per Iouem. Soc. Neq; ego ò Euthyphro id te dicere arbitror: longè enim à me ſuſpitio hęc abeſt: propterea te rogaui qualem nam curam deorū diceres, non exiſtimans huiuſmodi quandam te dicere. Evt. Et rectè equidem ò Socrates, non enim talem aſſero. Soc. Eſto, ſed quænam tandem eorū cura ſanctitas erit? Evt. Qua ò Socrates ſerui dominos curant. Soc. Intelligo: miniſtra quædā deorum, vt videtur, cura hæc erit. Evt. Prorſus. Soc. Poteſ'ne dicere, ad quid ſuppeditet medicis cura medicorum miniſtra? nonne ad ſanitatem? Evt. Ad hanc ipſam. Soc. Miniſtra vero facultas eorum qui naues conſtruunt, ad quid illis miniſtrat? Evt. Ad nauis fabricā. Soc. Et quę domorum ędificatoribus, nonne ad domus conſtructionem? Evt. Imò. Soc. Dic itaque mihi vir optimè, cura illa miniſtra deorū, ad cuius operis effectionem dijs obſequitur? perſpicuum eſt te ſcire, cum diuina te noſſe præ cæteris omnibus aſſirmaris. Evt. Et vera loquor ò Socrates. Soc. Dic ergo per Iouē, quid eſt mirificum hoc opus, quod dij nobis miniſtrātibus faciunt? Evth. Multa profectò ac pulchra ò Socrates. Soc. Exercitus quoq; duces multa & pulchra efficiunt ò amice: veruntamen pręcipuū diceres opus illorum eſſe in prælio ſuperare, an non? Evt. Quidni? Soc. Multa pręterea atq; pulchra, vt arbitror, agricultores: ſumma tn̄ illorum eſt, ex terra alimenta colligere. Evt. Prorſus. Soc. Multorū vero, pulchrorumq; facinorū quę dij perficiunt, quęnam ſumma exiſtit? Evt. Etiam paulò antè dixi ò Socrates, prolixi operis eſſe hæc oīa perfectè comprehēdere. Sic autem nunc tibi ſimpliciter dico, ꝙ ſi quis grata dijs loqui & agere nouit, vouens, atq; ſacrificās, hęc ſancta ſunt: atq; hæc officia, tum domos proprias, tum ciuitates cōſeruant. Contraria verò impia ſunt, & vniuerſa peruertunt ac perdunt. Soc. Paucioribus admodum, ò

Definitio ſancti incipit apparere.

Omnis cura eo tendit, vt bonū & vtile ei quod curatur afferat.

Præcipuū ducū opus. Præcipuū opus agricolarum.

Enthyphro ſi voluiſſes, ſummam corũ quæ rogabam explicuiſſes, ſed ſatis apparet, quàm non promptus & libens ad me docendum accedas: & nunc vtiq; cum in hoc eſſes, reſiliebas: quòd ſi reſpondiſſes, fortaſsis dudum ſanctitatem abs te didiciſſem: nunc autem (neceſſe eſt enim interrogantem interrogatum ſequi quacunque ducit) quid tandem dicis ſanctum eſſe, atq; ſanctitatem? nónne ſcientiam quandam vouendi, atq; ſacrificandi? EVT. Equidem. SOC. Nónne ſacrificare eſt munera dijs offerre? Vouere auté, à dijs petere? EVT. Et maximè quidem ò Socrates. SOCR. Scientia ergo & dijs dandi, & ab abijs petendi hoc quidem pacto ſanctitas erit. EVT. Perpulchrè ò Socrates quod dicebam intellexiſti. SOC. Auidus ſum ò amice ſapientiæ tuæ, mentemque adhibeo, nec excidere quicquam patiar fruſtra. At mihi dicas oro, quęnam hæc eſt miniſtratio erga deos? An eſſe dicis ab ijs petere aliquid, & ijs dare? EVT. Certè. SOC. Rectè ab illis petere, nonne eſt ea petere quibus egemus? EVTH. Quid ergo? SOC. Rectè auté dare, ea quibus indigent illis offerre? Neq; enim ſcitum eſſet ea alicui quibus non indiget elargiri. EVT. Vera narras ò Socrates. SOC. Mercatura igitur ò Euthiphro inter deos & homines mutua quædam ſanctitas erit. EVT. Mercatura, ſi ſic nominari lubet. SOC. At nihil mihi placet, niſi ſit verũ. Dic ergo, quęnã dijs ex muneribus noſtris vtilitas. Nam quæ ipſi dent, nemo eſt qui ignoret. Nihil enim nobis eſt bonum quin illi præbeant: quæ verò à nobis accipiunt, quid illis cõferunt? An tãto ipſis in hac mercatura præſtamus, vt cum nos omnia ab illis bona ſuſcipiamus, ipſi nihil à nobis reportent? EVT. Num opinaris ò Socrates deos ijs quæ à nobis accipiunt, aliqua ex parte iuuari? SOC. At quid tandem erunt hæc noſtra dona dijs oblata? EVTH. Quid putas aliud quàm honoré, venerationem, & vt modo dixeram gratiam? SOC. Eſt igitur ò Euthyphro placitum modo dijs ſanctum, non autem vtile, aut amicum? EVT. Reor equidem maximè omnium amicum. SOC. Igitur ſanctum rurſus vt video eſt, quod ſit dijs amicum? EVT. Maximè. SOC. An eſt mirum igitur cum hæc dicas, quòd rationes tibi nequaquam conſiſtunt, ſed vacillare potius videntur, ac me veluti Dædalum culpas, quòd eas nutare compellam? cum tamen ipſe longè admodum artificioſior ſis quàm Dædalus, dum ipſe facis vt ſermones in circulum reuoluantur. An non ſentis orationem rurſus in idem refluere? Meminiſti in ſuperioribus ſanctũ & dilectum deo haud eadem, ſed diuerſa inuicem apparuiſſe? EVT. Memini. SOC. Nunc verò nequaquam animaduertis te ſanctum deo amicum dicere: hoc autem nihil aliud eſt quàm deo dilectum. An non? EVT. Omnino. SOCR. Ergo aut tunc non rectè conceſsimus: aut ſi rectè tunc, modo non rectè iudicaremus. EVT. Videtur. SOC. Igitur à principio rurſus quid ſanctũ ſit examinandum eſt. Nam ego antequam diſcam, volens ac libens adſtare nequaquam verebor. Sed ne me cõtemnas, imò mẽtem penitus adhibens quammaximè nunc exprime veritatem. Noſti enim ſi quis hominum alius. Neque dimittendus es, quemadmodũ Proteus, priuſquam dixeris. Nam niſi liquido ſanctum ac prophanũ nouiſſes, nunquam mercenarij cuiuſdam gratia, virũ ſenem & patrem vt reum mortis perſequi ſtatuiſſes, ſed deos timuiſſes, ne fortè minus id rectè aggredereris, atq; hominum cõſpectũ veritas eſſes. Nunc autem noui quod ſanctum & prophanum noſſe planè opinaris. Dic igitur optimè Euthyphro, neque nos celes quid ipſum eſſe putes. EVTH. Aliàs ò Socrates, nunc iam alio propero: hora enim eſt vt abeam. SOC. Quid agis amice? Magna de ſpe me nunc abiens deieciſti, qua ſperabam abs te quid ſanctum, quid non ſanctum diſcere, atque ita Meliti accuſationem euadere, oſtendens illi quod ab Euthyphrone diuinorum ſapientiam adeptus fuerim, neq; vlterius ex mea rudiq; ſententia nouum aliquid de diuinis inducturus ſim, ſed reliquum omne tempus rectius ſim victurus.

Definitio alia ſancti.

Sacrificare quid.

Vouere quid.

PARMENIDES, VEL de vno rerum omnium principio, & de ideis,

Marſilij Ficini Argumentum.

CVM Plato per omnes eius dialogos totius ſapientię ſemina ſparſerit, in libris de Repub. cuncta moralis philoſophiæ inſtituta collegit, omnem naturalium rerũ ſcientiam in Timæo, vniuerſam in Parmenide complexus eſt theologiam: cumq; in alijs longo interuallo cæteros philoſophos anteceſſerit, in hoc tandem ſeipſum ſuperaſſe videtur, & ex arcanæ mentis adytis intimoq; philoſophiæ ſacrario cœleſte hoc opus diuinitus depromſiſſe. Ad cuius ſacram lectionem quiſquis accedet, prius ſobrietate animi mentisq; libertate ſe præparet quàm attrectare myſteria cœleſtis operis audeat. Hic enim diuus Plato de ipſo vno ſubtiliſsimè diſputat, quemadmodũ ipſum vnum rerum omnium principium eſt, ſuper omnia, omniaq; ab illo. Quo pacto ipſum extra omnia ſit, & in omnibus, omniaque ex illo, per illud, atque ad illud. Ad huius quod ſuper eſſentiam eſt, vnius intelligentiam gradatim aſcendit. Vnum quippe in triplici ordine reperitur. In ijs quæ fluunt, atque ſenſibus ſubijciuntur, & ſenſibilia nominantur. In ijs etiam quæ ſemper eadem ſunt, & intelligibilia nuncupantur, non ſenſibus amplius, ſed ſola mente percipienda. Nec in ijs tantum, verum etiam ſupra ſenſum & ſenſibilia, intellectumque & intelligibilia ipſum vnum exiſtit. Quamobrem hoc in dialogo Zeno Eleates primo Parmenidis Pythagorici diſcipulus vnum eſſe in ſenſibilibus probat, oſtendens quòd ſi hæc multa eſſent, nullo modo vnius natura participantia, errores plurimi ſequerentur. Deinde Socrates Zenoni non repugnans quidem, ſed eum altius eleuans, ad conſiderationem vnius & vnitatum quæ in rebus intelligibilibus inſunt, perducit, ne in hoc vno quod ſenſibilibus ineſt, moretur. Ex hoc igitur ad Ideas inueſtigandas perueniunt, in quibus rerum veritates conſiſtunt. Poſtremò Parmenides ipſe ſenior haud quaquam Socrati contradicens, ſed inchoatam contemplationem eius abſoluens, integram Idearum explicat rationem. Vbi quatuor de Ideis quæſtiones inducit. Primo vtrum ſint. Secundo quorum Ideæ ſint, & quorum minime. Tertio quales ſint, quamúe vim habeant. Quarto quomodo ab ijs quæ infra ſe ſunt, participantur. Hinc iam ad vnum quod ſuper intelligibilia & Ideas exiſtit, aſcendit ipſe, nouemque de illo ſuppoſitiones adducit, quinq; ſi vnum ſit, quatuor ſi non ſit vnum, quærens quid vtrinque ſequatur. Hæ vero ſuppoſitiones à triplici vnius, & duplici ipſius nõ eſſe partitione ducuntur. Vnum quippe triplex, ſuper eſſe, in eſſe, poſt eſſe repertum. Ipſum vero non eſſe geminæ conſiderationi ſubijcitur. Aut enim nullo modo eſſe, aut partim eſſe, partim non eſſe quis cogitat. Prima itaque ſuppoſitio tractat, ſi vnum ſuper eſſe exiſtit, quid circa illud ad ipſum, & ad alia ſequitur. Secunda, ſi vnum cum eſſe eſt, quomodo ſe habet ad ſeipſum atque ad alia. Tertia, ſi vnum ſub eſſe ponitur, quid illi ad ſeipſum aliaq; contingit. Quarta, ſi vnum ſuper eſſe cõſiſtit, quomodo ſe habent alia & ad ſe & ad vnum. Quinta, ſi eſt illud vnum quod cum eſſe locatur, quid alijs ad ſe, & ad illud accidit. Sexta, ſi non eſt vnum ita vt partim ſit, partim minimè ſit, qua ſe ratione ad ſeſe & ad alia habeat. Septima, ſi non eſt vnum ita vt nullo modo ſit, quo pacto ſe habet ad ſeipſum atque ad alia. Octaua, ſi non eſt vnum ita vt partim ſit, partim non ſit, quid alijs ad ſe, & ad illud eueniat. Nona, ſi non eſt vnum ita, vt nullo modo ſit, quid alia ad ſeſe, & ad illud denique patiantur. In ijs omnibus generatim intendit Parmenides potiſsimum hoc aſſerere, quod vnum omnium principium ſit: eoque poſito, ponantur omnia: ſublato autem, interimantur. Itaq; in primis quinq; ſuppoſitionibus quinque rerum gradus poſito vno in rerum ordine tradit. In quatuor verò ſequẽtibus inquirit quot abſurda, quot errores, quantaque mala ipſo vno ſublato ſequantur. Prima ex quinque ſuperioribus de vno ſupremoque Deo differit, quomodo procreat diſponitq; deorum ſequentium ordines. Secunda de ſingulis deorũ ordinibus, quo pacto ab ipſo deo proficiſcuntur. Tertia de diuinis animis. Quarta de ijs, quæ circa materiam ſunt, quomodo à ſupernis cauſis producuntur. Quinta de materia prima, quam adeò quidem ſuapte natura ſpecierum eſt expers, & à primo vno dependet. Illud inſuper aduertendum eſt, quòd in hoc dialogo cum dicitur vnum, Pythagoræorum more quæque ſubſtantia à materia penitus abſoluta ſignificari poteſt, vt deus, mens, anima. Cum verò dicitur aliud & alia, tam materia quàm illa quæ in materiam ſunt, intelligere licet. His ergo præmiſsis atq; ſeruatis, ad ipſum dialogum veniamus.

Nouẽ ſuppoſitiones de vno.

Hic videtur deficere vna alia ſuppoſitio quinta. Si vnũ ſub eſſe ponatur quõ ſe habeant alia, & ad ſe, & ad vnum.

Vnum.

Aliud & alia.

Cephalus,

Cephalus, Adimantus, Antipho, Glauco, Pythodorus, Socrates, Zeno, Parmenides.

Occaſio dialogi

CVm domo è Clazomenis Athenas profecti eſſemus, iuxta ſorum Adimãtum & Glauconem offendimus. Et manum meam prehendens Adimantus, Salue, inquit, ò Cephale, & ſi quo indiges quod noſtræ facultatis ſit, dic. At ego, inquã, ad id veni, quia veſtra opera indigebo. Expone, inquit, quid ſit quo indiges. Tum ego, Fratri veſtro germano quod nomen erat? non enim memini. Erat enim fermè puer, quando primũ huc è Clazomenis acceſsi. longum verò intercesſit temporis interuallum. Patri tamen eius Pyrilampes nomen fuiſſe arbitror. Prorſus, inquit, ipſi verò nomen Antipho. ſed quid potiſsimũ quæris? Hi, inquam, concives mei ardentes ſunt ſapientiæ amatores, audieruntq; hunc Antiphonẽ diu Pythodoro Zenonis ſocio familiariter vſum, rationes quas quondam Socrates, Zeno, atq; Parmenides inuicem pertractarunt, cùm à Pythodoro frequẽtius accepiſſet, memoria retinere. Vera, inquit, dicis. Has itaque audire deſideramus. Haud difficilè eſt, inquit. nam dum eſſet adoleſcentulus, eas diligẽter meditabatur. Nunc verò apud auum, cui idem eſt nomen, circa rem equeſtrem vt plurimum verſatur. Cæterùm, ſi opus eſt, ad eum proficiſcamur. modo enim hinc domũ abijt. habitat autem propè in Melita. Cum hæc dicta fuiſſent, acceſsimus, domiq; inuenimus Antiphonem frenum quoddam aptandum fabro tradentem. Poſtquàm verò ab illo diſceſsit, & fratres aduentus noſtri cauſam retulerunt: agnouit me ꝗ prius illuc acceſsiſſem, & complexum me ſalutauit. Nobis aũt orantibus, vt diſputationem illam referret, primo quidem recuſabat. eſſe enim operę nõ mediocris. deinde tamen expoſuit. Dicebat ergo Antipho, Pythodorum narraſſe, Zenonem atq; Parmenidem veniſſe quondã ad magnorum Panathenæorum celebritatem, & Parmenidem iam ſenem atq; canũ, aſpectu decorũ fuiſſe, annos fermè quinq; & ſexaginta ætatis agentem: Zenonem verò annos penè quadraginta natũ, procero inſuper, & grato corporis habitu: dicebatur aũt in delicijs Parmenidi eſſe. Diuertiſſe verò apud Pythodorũ extra mœnia, in Ceramico, ac eodem aduentaſſe Socratem, aliosque cum Socrate plurimos ſcripta Zenonis audire cupientes: tunc enim primùm ab illis aduecta. Socratem verò eo tempore admodum iuuenem extitiſſe, legiſſe autẽ illis Zenonem ipſum. Parmenidem enim ſortè extrà domum fuiſſe. Ac parum ſuperfuiſſe legendũ Pythodorus aiebat, cùm intraſſet domum ipſe vnà cum Parmenide & Ariſtotele, qui de triginta viris vnus fuit. Itaq; pauca quæ legenda reſtabant, audiſſe: Veruntamen à Zenone prius omnia percepiſſe.

SOcratem igitur, cùm ea audiuiſſet, primam primi ſermonis hypotheſim relegere iuſsiſſe: ac ea lecta, ſic intuliſſe. Quomodo id dicis, ò Zeno, ſi multa ſunt quæ ſunt, oportere ea ſimilia, atq; diſsimilia eſſe. eſt enim impoſsibile. Neq; enim vel diſsimilia ſimilia, vel ſimilia diſsimilia eſſe poſſunt. Nónne ſic dicis? Sic certè, reſpondiſſe Zenonem. Nónne ſi impoſsibile eſt, diſsimilia ſimilia, aut ſimilia diſsimilia eſſe, impoſsibile eſt etiã multa eſſe? Nam ſi multa eſſent, impoſsibile quiddã eis accidat. Num hoc ſermones tui volunt? neq; aliud quicquã intendunt, quàm per omnia aſſerere non eſſe multa, huiusque ipſius vnamquanq, rationem coniecturã eſſe putas, ac totidem coniecturas attuliſſe te cenſes, quot rationes attuliſti, quòd multa non ſint? Sic ne dicis? An ipſe nõ rectè percipio? Imò reſpondiſſe Zenonem, optimè quid hæc ſcripta ſentiant, intellexiſti. Intelligo dixiſſe Socratẽ, ò Parmenides, quòd Zeno hic non amicitia ſolùm conſpirare vult tecum, ſed ijs etiam quæ cõpoſuit. Idem enim quodammodo quod & tu ſcripſit: Verùm permutatione quadam nos decipere tentat, quaſi aliud quàm tu dicat. Nam tu in poematibus vnum vis eſſe hoc totum quod eſt, atque huius argumẽta quampulcherrima exhibes. Hic verò multa eſſe negat, coniecturas & ipſe permultas ac validas prębẽs. Dum ergo alter vnum dicit, alter non multa, & eum in modum vterque loquitur, vt non videantur idem inferre, cùm tamen eadẽ fermè dicant, videntur nobis iſta ſupra nos dici. Ita eſt, ò Socrates, dixiſſe Zenonem. non omnino tamen rem tenes, quamuis ceu canes Lacenæ benè inſequeris & veſtigas dicta. Primùm enim hoc te fallit, quòd ſe tollant idcirco ſcripta, vt ſi, quod tu putas, cæteri conſequi non poſsint, magnum quiddam ſit nobis confectum. Sed quod quæſitum tu putas, vltro ſic euenit. Sunt enim hæc reuera conſcripta in ſuffragium Parmenidis, aduerſus eos qui illum carpere nituntur, dicentes: ſi quidem vnum ſit omne, ridicula plurima huic opinioni, ac etiam ſibi penitus repugnantia euentura. Oppugnat igitur eos ſcriptum hoc qui multa eſſe volunt, ac plura viciſsim obijcit, vt pateat multò abſurdiora ex opinione illorum ſequi, quòd. ſ. multa ſint, quàm ex opinione Parmenidis ꝙ ſit vnum, ſi quis diligenter examinarit. Ob hanc itaq; contentionem in ipſa iuuentute librum compoſui, quem ſurripiens quiſpiam edidit antequam cõſultare mihi liceret, an edendus eſſet in lucem, necne. Id ergo te fugit, ò Socrates, quod exiſtimas non iuuenili contentione, ſed ſenili ambitione ſcriptum fuiſſe. Veruntamen, vt dixi, nõ ineptè conieciſti. Accipio, inquit Socrates, & puto ſic ſe, vt dicis habere.

DE IDEIS QVAEDAM.

SEd hoc mihi reſponde, putas ne eſſe per ſe ſpeciem quandam ſimilitudinis? & huic aliam quandam contrariam diſsimilitudinis ſpeciem? in quibus duabus & ego & tu participemus, & alia quæ vtiq; multa vocamus? atque ea quæcunq; in ſimilitudine participant, ſimilia fieri eatenus, quatenus participant? quæ verò diſsimilitudine diſsimilia, & quæ vtriſque vtraque? Quòd ſi omnia vtriſq; contrarijs exiſtentibus participãt, ideo quod vtroque participant, ſimilia & diſsimilia inter ſe ſunt, quid mirum? Si quis enim ipſa ſimilia diſsimilia eſſe diceret, vel diſsimilia ipſa ſimilia, monſtrum quoddam, vt arbitror, diceret. Sin autem participantia in vtriſq; quiſpiam vtraque pati aſſereret, nihil mihi, ò Zenon, mirandum eſſe videretur. Neque etiam id mirarer, ſi quis cuncta vnum diceret ex eo quod in vno participant, atq; hæc eadem rurſus multa, quia multitudine quoq; participant. At ſi quod ipſum vnum eſt, hoc ipſum multa eſſe oſtenderit, & ipſa multa vnum, iam ſummopere admirabor. Ac de cæteris omnibus eodem modo. Nam ſi genera ipſa, & ſpecies in ſeipſis iſta contraria recipere dicat, admiratione profectò dignum erit. Etenim ſi quis me vnum ac multa eſſe demonſtret, nihil mirum. ſiquidem volens multa me aſſerere, dixerit alia eſſe dextera mea, ſiniſtra alia, alia anteriora, alia poſteriora, & ſuperiora denique ac inferiora ſimiliter: multitudinis quippe, vt arbitror, particeps ipſe ſum: vnum verò me oſtẽdere volens, dixerit, quod è nobis qui ſeptem ſumus, ego vnus homo ſim, vnius particeps, ſimiliter nihil mirum. Quamobrem vera vtraq; affirmantur. Si ergo quiſpiam talia conetur, vnum & multa eadem demonſtrare, lapides videlicet, ac ligna, & reliqua huiuſcemodi, vnum & multa ipſum oſtendiſſe fatebimur, non tñ vnum multa, neq; multa vnum, neq; mirabile quippiam dixiſſe, ſed quod omnes cõſiteremur. At ſi quis eorũ quæ paulò antè dixi, primũ ſpecies ipſas ſecundum ſeipſas ſeorſum diſtingueret, veluti ſimilitudinem, diſsimilitudinem, multitudinem, vnum, ſtatum, motum, cęteraq; huiuſmodi, deinde in ſeipſis iſta commiſceri ſecernique poſſe aſſereret, obſtupeſcerem equidem, ò Zenon. Et ſi ea quę ſcripſiſti, vt virũ fortem decet, pertractata eſſe reor, multo tñ magis mirarer atq; lętarer, ſi quis poſſet hanc eandẽ quęſtionẽ in ipſis ſpeciebus penitus implicitã, quemadmodũ

in rebus quæ videntur, expoſitum eſt, ita & in ijs quæ ratione comprehenduntur, clarius explicare. Dum hæc Socrates diceret, aiebat Pythodorus ſe putaſſe Parmenidem & Zenonem in ſingulis eſſe aduerſus Socratem indignatos, eos autem ſumma quadam attentione auſcultaſſe, ac frequenter alterutrum reſpicientes ſubriſiſſe, quaſi Socratem admirantes. Vnde cùm finem Socrates loquendi feciſſet, dixiſſe Parmenidē, O Socrates, quàm dignus es admiratione propter impetum illum diſputandi.

VErum mihi dicas oro. Tu ita, vt dicis, ſeorſum quidem ipſas ſpecies diſcreuiſti, ſeorſum etiam ſpeciebus participantia, videturque tibi quiddam eſſe ipſa ſeorſum ſimilitudo, cuius & nos participes ſumus, & quiddam ſeorſim vnum, quiddā ſeorſim multa, & omnia quæcunq; nuper à Zenone audiſti. Mihi quidem videtur, Socratem reſpondiſſe. Num talia quędā inquis, rogaſſe Parmenidem, ceu iuſti ſpeciem quandam ipſam per ſeipſam, & pulchri, & boni, atque omnium denique talium? Prorſus. Nunquid ſpeciem hominis ſeorſum à nobis, & cæteris eiuſdem generis, & ignis etiam, & aquæ ſpeciem? Sæpenumerò, inquit Socrates, in hac ſum ambiguitate verſatus, vtrum de ijs perinde vt de ſuperioribus dicendum ſit, an ſecus. Vtrum de ijs etiam dubitaſti, ò Socrates, quę ridicula fortè quis putet, ſicut de pilis lutoúe, & macula, & alijs ignobiliſsimis rebus atque viliſsimis? num ambigis vtrum ponenda ſit horum cuiuſque ſeparata ſpecies, aliud quiddam ab illis exiſtens, quæ nos pertractamus, an non? Nullo pacto, inquit Socrates: ſed quæ videmus hæc & ſunt: ſpeciem verò quandam illorum eſſe putare, fortè nimis ridiculum eſſet. Aliquando tamen hæc me cogitatio perturbauit, ne quid fortè ſit in omnibus idē: ſed vbi paulisper inſtiti, inde rurſus diſceſsi, metuens ne in nugas nullis vnquam verbis explicandas merſus perirem, Vnde reuerſus ad ea quæ ſpecies habere prędiximus, circa illa iam verſor. Iuuenis adhuc es, ò Socrates, necdum te Philoſophia complexa eſt. Amplectetur autem, vt mea fert opinio, quando nihil iſtorum neglexeris, nunc vero ad opiniones hominum ob ætatem reſpicis.

HOc igitur mihi dic. Videntur'ne tibi, vt aiebas, ſpecies quædam exiſtere, & ea quæ illis participant, illarum cognomēta ſortiri? veluti ſimilitudine participantia ſimilia, magnitudine magna, pulchritudine atque iuſtitia pulchra & iuſta vocari? & maximè quidē, inquit Socrates. Nónne quodcunq; ſpeciei particeps ſit, vel totam ſpeciem vel partē participat? An eſt alius preter iſtos participandi modos? Et quis alius? Socrates ait. Vtrū videtur tibi tota ſpecies in vnoquoq; multorū eſſe vna exiſtens? an aliter? Quid prohibet eſſe vnam? Vnum ergo idem in multis ſeorſum poſitis, totū ſimul vnum erit, atq; ita ipſum à ſeipſo ſeorſum exiſtet. Nequaquam, inquit Socrates. Verū ſicut dies vnus denique vbique ſemel adeſt, nec ipſe tamen à ſeipſo ſecernitur, ita nil prohibet quamlibet ſpeciem vnam & eandem ſimul multis adeſſe, nec tamen à ſeipſa ſecerni. Belle ò Socrates vnum idem ſimul in multis oſtendis, ac ſi multos homines velo tegens, dicas vnum in multis totū eſſe. nonne tale quiddam dicis? Forſitan. An ergò totum velamen ſingulis, vel pars eius alia alteri aderit? Pars. Diuiſibiles igitur, inquit, ò Socrates, ſpecies erunt, & quæ illis participant, partem capient, nec amplius in quolibet tota, ſed pars cuiuſque vnum erit. Sic apparet. Quid igitur, nunquid dices vnam ſpeciem reuera & diuidi, & vnam eſſe? Nullo modo. Conſidera itaq;, ſi ipſam magnitudinem partiaris, & vnumquodque plurium magnorū parte magnitudinis minore quàm ipſa ſit, magnum erit, nónne procul à ratione videbitur? Prorſus. Quid verò, ipſius æqualis parte vnumquodque paruū participans, habebit quo minore exiſtēte quàm ipſum ęquale, id quod habet æquale alicui ſit? Impoſsibile. Sed & aliquis noſtrum ipſius parui partem habebit, qua ipſum paruum maius eſt, quippe cum ea pars ipſius exiſtat, atque ita ipſum paruum maius erit. Id autem cui ablata pars adijcitur, minus erit, & nihilò maius quàm antea fuerit. Iſtud inquit fieri non poſſe. Quo igitur modo, Socrates, ait, cętera ſpeciebus participabunt, cū nec ſecundum totas, neque ſecundum partes participare queant. Per Iouem non leue quiddam hoc ad determinandum mihi quidem videtur. Ad illud autem quid ais? Quódnam? Reor te idcirco quamlibet ſpeciem putare vnam, quia cū plura quędam magna abs te videntur, vna quędam forſan idea tibi videtur omnia perſpicienti, vnde ipſum magnum vnum eſſe putas. Vera dicis. Quid ſi ipſum magnum atque alia quæ magna ſunt animo, eodem modo cōſideres per omnia? nonne vnum quiddam magnum iterum apparebit, quo hęc omnia magna videri neceſſe eſt? Apparet. Idcirco alia iam magnitudinis ſpecies præter ipſam magnitudinem, & participantia magnitudine, iterum elucebit, & in ijs omnibus alia rurſus, qua vniuerſa ſint magna, nec amplius vnaquæque ſpecies vna erit, ſed numero potius infinitæ. At forſitan, inquit Socrates, quælibet harum ſpecierum notio quædam eſt, nec alibi eſſe quàm in animis poteſt. ſic enim vnaquæque vna erit, nec contingent quę tu dicebas. Quid ergo? inquit. quælibet notio vna eſt? notio autem nullius notio? At hoc impoſsibile. Sed cuiuſdam? Cuiuſdam ſanè. Exiſtentis, vel nō exiſtentis? Exiſtentis. Num vnius cuiuſdam, quod notio illa in omnibus ſequens intelligit, ideam vnam? Prorſus. Præterea nonne ſpecies erit, hoc quod intelligitur vnum eſſe, ſemper in omnibus eadem? Neceſſarium hoc quoq; videtur. Quid verò? inquit Parmenides, an non neceſſe eſt, cum cætera ſpeciebus participent, ex notionibus vnumquodq; conſtare, & intelligere ſingula? vel cum ſint notiones, nihil tamen intelligere? Sed neq; id, inquit, rationem habet, verū quàm maximè ſic iſta mihi ſe habere videntur, has quidem ſpecies tanquam exemplaria in natura cōſiſtere, cætera verò ijs ſimilia fieri, atq; eſſe ſimulacra, nec aliter iſta ſpeciebus participare, quàm ꝙ illis ſimilia fiunt. Si quid igitur, vt ais, ſpeciei ſimile eſt, num poſsibile eſt ſpeciem ipſam non eſſe ſimilem eius quod ipſi ſimile factū eſt, quatenus ipſi factum eſt ſimile? An cogitari poteſt ſimile nō eſſe ſimili ſimile? Non certè. Simile autem nonne eiuſdē ſpeciei neceſſariò particeps eſt, cuius & illud cui ſimile ſit? Neceſſe eſt. At quo ſimilia participātia ſimilia fiunt, nonne illud ipſa ſpecies erit? Omnino. Non igitur poteſt quicquam ſpeciei ſimile eſſe, nec ſpecies alteri. Nam pręter ipſam ſpeciē, ſpecies alia ſemper emergeret: quod ſi illa cuiquam ſit ſimilis, alia rurſus, nec vnquā progreſſus iſte ceſſabit, quin noua ſpecies ſemper occurret, ſi ſpecies participanti ſimilis ſit. Veriſsima loqueris. Non ergo per ſimilitudinem cætera ſpeciebus participant, ſed alius quidā pręterea quærendus eſt participādi modus. Apparet. Cernis, ò Socrates, quanta ſequitur ambiguitas, ſi quis ſpecies quę ſpecies ſunt. ipſas ſecūdum ſe diſtinguat? Et maximè, inquit. Scito inſuper te nondum, vt ita dixerim, comprehendere, quanta ſit difficultas ſi vnamquanq; rerum ſpeciem ſegregatā ab alijs ponas. Quomodo id, inquit? Multa quidem alia ſunt: ſed hoc eſt maximū: quia ſi quis illas neq; noſci oportere cōtendat, cum ſint tales quales eſſe debere ſpecies dicimus, eū ſanè qui iſta dicat, nemo poſsit redarguere, niſi multarum rerum peritus & ingenioſus ſit, qui iſthuc contendat, paratusque pręterea ſequi demonſtrantem, & plurima longa ambage inferentem. perſuaderi aūt non poterit, qui ignotas illas eſſe cōtendat. Cur, ò Parmenides, ait Socrates. Quoniam, ò Socrates, & te arbitror, & quēuis alium quicunq; eſſentiā quandā ipſam ſecūdum ſe exiſtentē ponit, eam in nobis eſſe nō fore cōceſſurū. Quonam pacto, inquit Socrates, ipſa ſecundū ſeipſam eſſet? Rectè loqueris. Nōne igitur quæcunq; ex ideis inuicē reſpiciunt quæ ſunt, ipſę ad ſeipſas eſſentiam hn̄t, non aūt ad ea quæ circa nos ſunt, ſeu ſimulacra, ſiue quomodocunq; illa quiſpiam nominet, quibus nos participātes ſingula eſſe denominamur? Quę verò circa nos ſunt illis ęquiuoca, ipſa ſimiliter ad ſeipſa nō ad ſpecies ſunt, & ſui ipſorū non illarū

quæcunq;

quæcunq; rurſus ſimiliter nuncupantur. Quomodo dicis? inquit Socrates. Veluti ſi quis noſtrum alicuius dominus aut ſeruus ſit, non ipſius domini quod dominus eſt, ſeruus exiſtit, neque ipſius ſerui quod ſeruus eſt, dominus eſt qui dominus dicitur: ſed hęc vtraq; eſt tanquam homo. Ipſa verò dominatio ſeruitutis ipſius exiſtit id quod eſt, & ipſa iterum ſeruitus eodem modo ipſius dominationis eſt ſeruitus: nec ea quę nobis inſunt ad illa, nec etiam quę illic ſunt, ad nos referuntur: ſed, vt dixi, ipſa ſui ipſorum & ad ſeipſa ſunt, & quę hic ſunt ſimiliter ad ſeipſa reſpiciunt. Intelligis ne quod dico? Prorſus intelligo. Nónne & ſcientia ipſa quod ſcientia eſt, illius ipſius quod eſt veritas, ſcientia eſt? Omnino quidem. Quælibet rurſus ſcientiarum quæ eſt quod eſt, alicuius exiſtentium eſt ſcientia, an non? Profectò. Scientia verò noſtra, nónne veritatis quæ circa nos, ſcientia erit? Et rurſus, vnaquæq; noſtra ſcientia, vniuſcuiuſq; eorum quæ circa nos ſunt ſcientia? Neceſſe eſt. Veruntamen ipſas ſpecies neque nos habere, neq; circa nos eſſe poſſe aſſentiris? Nō profectò. Nunquid ſcientiæ ſpecie genera ſingula noſcuntur? Certè. Quam ſpeciem nos haud habemus. Non certè. Nulla igitur ſpecies à nobis cognoſcitur, cùm ipſius ſcientiæ participes minimè ſimus. Non apparet. Ignotum itaq; nobis ipſum pulchrum, & ipſum bonú eſt, & omnia denique quæ vt ideas eſſe ſupponimus. Videtur. Conſidera & hoc etiā grauius. Quidnam? Num fateris, ſi eſt ipſum quiddā ſcientiæ genus, multò id præſtantius futurum hac noſtra ſcientia, & ipſam pulchritudinē ac reliqua eodē pacto? Imò. Nónne ſi quid aliud eſt ipſius ſcientię particeps, nullum niſi deum dices ſupremam habere ſcientiam? Neceſſe eſt. Num poterit deus cùm ipſam ſcientiā ſit amplexus, hæc noſtra dignoſcere? Cur non? quoniam, inquit Parmenides, cōfeſſi ſumus, ò Socrates, neque ſpecies illas ad noſtra vim habere quam habent, neque noſtra etiam ad ſuperna, verum vtraq; ad ſeipſa referri. Conſenſimus planè. Ergo ſi apud deum ſuprema ipſa dominatio eſt, atq; ipſa ſuprema ſcientia, nunquam aut dominatio ipſa nobis dominabitur, aut ipſa ſcientia nos, vel aliud noſtrorum quicquā cognoſcet: ſed & nos ſimiliter dijs minimè imperabimus imperio noſtro, neque diuinum quicquam ſcientia noſtra percipiemus. Et illi item eadem ratione nec noſtri erunt domini, neq; res humanas cùm dij ſint, animaduertent. At nónne valde mirabilis, inquit, hic ſermo videbitur, ſi quis deum cognitione priuauerit? Hæc quidem, ò Socrates, inquit Parmenides, aliaque præter hæc multa neceſſe eſt ſpeciebus contingere, ſi quidem hæ rerum ideæ ſint, & aliquis vnamquanque harum, cùm ex ſe ſit, ab alijs ſeparet. Vnde vacillat quiſquis hæc audit, ac dubitat, ne fortè ideæ nihil ſint oīno: vel ſi ſint, neceſſe ſit eas humanæ naturæ ignotas eſſe, adeò vt qui hæc dicit, cùm dixiſſe aliquid videatur, mox illud, vt paulò antè patebat, mirum & incredibile videri. & viri admodum ingenioſi eſſe, percipere poſſe quod nam ſit ipſum per ſe cuiuſque genus, & ipſa ſecundū ſe eſſentia cuiuſque. nécnon mirabilioris viri officiū eſſe, hæc poſtquā inuenerit, alios docere poſſe, ſufficienter omnia diſcernentem. Aſſentior ò Parmenides, inquit Socrates: quæ enim dicis, menti meæ mirificè conſonant. Veruntamen, inquit Parmenides, ſi quis prædictis rationibus motus ſpecies rerum exiſtentium auferat, neque ſpeciem ipſam vniuſcuiuſque diſtinguat, haud ſanè reperiet, quò conuertat intelligentiā, cùm non permiſerit ideam vniuſcuiuſque rerum exiſtētium eandem ſemper exiſtere, & in hunc modum diſſerendi etiā facultatem funditus ſubuertet. Talem quandam rationem tu quoque præcipuè ſenſiſſe mihi videris. Vera dicis. Quid itaque de philoſophia facies? quò his ignoratis te vertes? Haudquaquam diſcernere id in præſentia videor. Priuſquā te exercitaris, ò Socrates, definire aggrederis, quid pulchrum, iuſtum, bonū, & aliarū quælibet ſpecierum. hoc enim pridem animaduerti, hic te audiens vnà cum hoc Ariſtotele diſputātem. Pulcher ſanè atque diuinus, mihi crede, impetus iſte tuus, qui ad rationes ſe fert. Cęterum collige teipſum, diligentiusq́ue te in ea facultate exerce, quæ inutilis eſſe videtur multis, & quędam garrulitas nuncupatur, dum iuuenis es, alioquin te veritas fugiet. Quis eſt igitur exercitationis huiuſce modus Parmenides? Iſte, inquit, quem à Zenone audiſti. Sed etiam illud tuum aduerſus hunc dictum miratus ſum, cum diceres non in ijs quæ oculis percipiuntur, eorumq́ue errore cogitationem ſiſtere oportere, ſed ad ea conſcendere, quę quis maximè ratione comprehendere, ac verè eſſe putaret. Quia mihi videtur, inquit, non eſſe arduum, hoc pacto ſimilia videlicet, atque diſsimilia, cæteraúe quæ rebus exiſtentibus competunt, explicare. Et probè quidem dixiſti. Eſt autem præter hoc, illud etiā obſeruandum, vt non modo ſi eſt aliquid ſupponas, ac deinde quæ proueniunt ex ſuppoſitione cōſideres: Verum etiam ſi non ſit, ſupponas, ſi modo rectè exercitari velis. Quo pacto id ais? Verbi cauſa, ſi velis circa iſtam ſuppoſitionem quam Zeno inuexit, ſi multa ſunt, quid euenturum eſt ipſis multis ad ſeipſa & ad vnū, & vni ad ſeipſum & ad multa. Ac rurſus ſi non ſunt multa, iterum conſiderandum quid accidat vni atque multis, tum ad ſeipſa, tum inuicem. Et rurſus ſi ſuppoſuerit eſſe ſimilitudinem, vel non eſſe, quid potiſsimum ex vtraque ſuppoſitione contingat, tam ijs quæ ſuppoſita ſunt, quàm cæteris omnibus ad ſeipſa pariter, atque inuicem. Eadem quoque de diſsimilitudine ratio eſt, de motu, ſtatu, generatione, corruptione, eſſe, atque non eſſe, & vt vno verbo complectar, de quocunque ſupponitur aut eſſe, aut nō eſſe, ſiue quamuis aliam paſsionem ſuſcipere: conſideranda ſunt quę ex ſuppoſitione proueniant ad ſeipſum, & ad quodlibet aliorum quodcunque elegeris, & ad plura, & ad vniuerſa ſimiliter, & alia rurſus ad ſeipſa atque ad aliud quodcunq; aſſumpſeris, ſiue vt exiſtens, ſiue vt non exiſtens ipſum poſueris ſi modo abſolutè exercitatus veritatem ſis penitus inſpecturus. Arduum, inquit, opus narras, nec te omnino intelligo. Quin tuipſe infers aliquid, illo ipſo modo percurrens, vt clarius intelligam? Grande, ò Socrates, onus ſeni imponis. Tunc Socrates, cur non ipſe, ò Zeno, hanc rem diſcutis? Cui Zeno, ſubridens reſpondit, Ipſum, ò Socrates, oremus Parmenidem, neq; enim leue quiddam eſt quod ait. An non vides quantum ſit negotium, quod iubet? Quòd ſi plures eſſemus, haud ſanè id poſtulare deceret. Indecorum nanque huiuſmodi quędam in conſpectu multorum tractare, atque id ſeni præcipuè. Ignorant enim multi quòd abſque hoc per omnia velut diſcurſu & errore impoſsibile ſit mentis veritati coniunctæ compotem fieri. Ego igitur, ò Parmenides, vnà cùm Socrate precor, vt & mihi etiā liceat tanto tempore tranſacto hęc audire. Cùm verò hęc intuliſſet Zeno, aiebat Antipho dixiſſe Pythodorum, ſe quoque, & Ariſtotelem, ac reliquos omnes obſecrauiſſe Parmenidē, vt quod dixerat, demonſtraret, neque aliter faceret. Tunc demum Parmenides, neceſſe eſt, inquit, obtemperare, etſi mihi videor in id quod paſſus eſt Ibycius equus, incidere. Cui & athletæ & ſeniori, curruum ſubituro certamen, & propter experientiam euentum extimeſcenti, Ibycus ipſe ſe cōferens, inuitus, inquit, & ipſe iam ſenex ad amores regredi cogor. Eadem ratione ego mihi admodū trepidare videor, cùm cogito quo pacto iam grandis natu tam profundum diſſerendi pelagus tranſnatare queam. Obſequendum tamen, cum & Zeno ipſe roget: ijdem enim ſumus. Vnde igitur incipiemus? quidúe primùm ponemus? An vultis poſtquam negotioſum ludum ingreſsi ſumus, à me ipſo meaque poſitione in primis exordiar, de ipſo vno, inquam, ſiue vnum ſit, ſiue non quid accidat? Prorſus, inquit Zeno. Quis igitur mihi reſpondebit? An iunior? minus enim negotij præbebit: & quæ ipſe ſentit, maximè reſpondebit, vt eius reſponſio minus me defatiget. Paratus ſum, ò Parmenides, Ariſtoteles inquit. me nanq; ſignificas, dum iuniorem reſpondere iubes. Sed age, vt lubet, interroga me, tanquam libentiſsimè reſponſurum.

Ipſum pulchrum, & ipſum bonum nobis ignotum.

Equus Ibycius.

DE VNO.

Prima ſuppoſitio, ſi vnum ſit, quæ intelligenda eſt ſi vnum. Nam verbū Eſt, appon ī græca orationis.

AGE igitur ſi vnum eſt, non vtiq; multa erit ipſum vnum. Qui ſit enim? Neque igitur partem eſſe illius aliquam, neq; totum ipſum eſſe oportet. Cúrnam? Pars vtiq; totius pars eſt. Quid verò? Non ne totū eſt, cui nulla pars deeſt? Prorſus. Vtrinq; igitur ipſum vnū ex partibus eſſet, totumq́; exiſtens, ac partes habens. Neceſſe eſt. Vtrinq; rurſus ipſum vnum multa potius, quàm vnum eſſet. Verùm. Oportet autem nō multa, ſed vnum ipſum exiſtere. Oportet ſanè. Itaq; nec totum erit, neq; partes habebit, ſi vnum fuerit ipſum vnum. Non certè. Si nullam haber partem, nec principium etiam, neq; finem, neq; mediū habebit. partes enim ipſius hæc eſſent. Probè. Quinetiam principiū & finis, termini cuiuſlibet ſunt. Quídni? Infinitum igitur ipſum vnum, cùm principio fineq; careat. Infinitum. Ergo & abſq; figura: neq; enim rotundi, neq; erecti particeps eſt. Cur? Rotundum porrò, id eſt, cuius extrema vndiq́; à medio æquè diſtant. Id nempè. Rectum verò cuius medium extremis vtriſque è regione eſt. Sic eſt. Nónne partes haberet ipſum vnum, multaq́; eſſet, ſi rectę vel circularis figuræ eſſet particeps?

Rationes quibus vel ſitur idem eſſe in ſe.

Omnino quidem. Idcirco neq; rectum eſt, neque rotundum, cùm partes etiam nullas habeat. Rectè. Quinetiam cum tale ſit, nuſquam eſt. nam neque in alio, neque in ſeipſo eſſe poteſt. Quamobrē? Si in alio eſſet, circulo quodam ab eo in quo eſſet, concluderetur, paſsimq́; ab illo, ac multis partibus tangeretur. At cum vnum impartibile ſit, & rotunditatis expers, impoſsibile eſt multifariam circulo tāgi. Impoſsibile. Sin in ſeipſo eſſet, ipſum ſeipſum complecteretur, nō aliud quiddam quàm ipſum met exiſtens: ſi quidem in ſemetipſo ſit. non enim poteſt quicquam in aliquo eſſe, quin ab illo etiam comprehendatur. Impoſsibile certè. An non aliud quiddam eſſet ipſum vt comprehendens, aliud vt comprehenſum? nunquam enim idem ipſum totum utraque hæc ſimul pateretur & ageret. quo fit, vt ipſum vnum non vnum vlterius, ſed duo ſit: Eſt vt dicis. Nuſquā igitur eſt ipſum vnum, quandoquidem nec in alio, nec in ſemetipſo eſt. Nuſquam. Conſidera, quæſo, num quod huiuſmodi eſt, aut ſtare aut moueri poſsit.

Latio & alteratio motus ſoli ſunt.

Quid ni poſsit? Quoniam quod mouetur, vel fertur, vel alteratur, hi quippe ſoli ſunt motus. Eſto. Si ipſum vnum ex eo quod eſt alteretur, impoſsibile eſt iam eſſe vnū. Impoſsibile. Idcirco ſecundùm alterationem non mouetur. Non, vt apparet. Nunquid ſecundū progreſsionem? Fortaſsis. Atqui ſi ipſum vnum feratur, vel in eodem motu ſphærico circunfertur, vel locū alium ex alio mutat. Neceſſe.

Quod circulo mouetur, in medio cõſiſtere.

Nónne quod circulo circunfertur, in medio conſiſtere oportet, atque alias ſui partes quę circa medium voluantur, habere? Cui verò nec mediū, neq; pars vlla conuenit, quomodo id cogitari poteſt in circulum circa medium volui? Nullo pacto. An locum tranſiens, aliàs alibi ſit, atq; ita mouetur? Fortè. Num eſſe ipſum in aliquo, vt impoſsibile iam redargutum eſt? Eſt. An non multo magis impoſsibile ipſum in aliquo fieri? Non intelligo ſatis. Si in aliquo aliquid ſit, neceſſe eſt nondū in illo penitus eſſe, ſi quidem adhuc in illo continuè fiat, nec etiam extra illud prorſus extare, ſi quidem in eo iam fiat. Neceſſe eſt.

Pati per partes.

Si ergo aliud quicquam hoc patitur, id ſolùm patitur, cuius partes aliquę ſunt. partim.n. in illo iā eſt, quod patitur, partim interim extra. quod aūt nullis partibus cōſtat, nunquā in aliquo totum eſſe, ac totum ſimul abeſſe poterit. Vera. Quod verò neq; partes habet vllas, neq; totum eſt, multo magis etiam impoſsibile eſt, ſiue ſecundum partes, ſiue ſecundum totū alicubi fieri. Apparet. Ergo nec aliquo pergens, nec alicubi ingrediens locum mutat, neq; in eodem reuolutum, neque etiam alteratum. Non videtur. Secundum quemlibet igitur motū immobile eſt ipſum vnum. Immobile. Præterea ipſum vnum in nullo eſſe poſſe aſſeuerauimus. Aſſeuerauimus. Haud igitur aliquando in eodem eſt. Quamobrem? Quoniam iam in illo eſſet, in quo eodē eſt. Prorſus. At verò nec in ſeipſo, neq; in alio ipſum vnum eſſe poterat. Non certè. Nunquā igitur ipſum vnū in eodem exiſtit. Nunquam, vt videtur. Quod verò nunquam in eodem exiſtit, neq; quietem agit, neq; ſtat. Neq; enim poſsibile eſt. Idcirco ipſum vnum nec ſtare, neque moueri videtur. Non appared. Item nec alteri, neq; ſibiipſi etiam idem eſt, rurſusq́; nec à ſeipſo, nec ab alio quodam alterum. Quid ita? Si à ſeipſo alterum ſit, ab vno alterum eſſet, nec eſſet vnum. Vera. Etſi alteri idem fuerit, illud quidem erit, nec ipſum quod eſt, quapropter nec vlterius erit ipſum quod vnū, ſed aliud quiddam præter vnū. Sic eſt. Ideo idem alteri vel à ſemetipſo alterum dici nunquam debet. Nunquam planè. Sed neque alterum ab alio eſſe poteſt, donec vnum eſt: neq; enim vni cōgruit, vt ab aliquo alterum ſit, ſed ſoli ei quod alterum eſt ab alio. Alteri autem nulli cōuenit. Probè. Ex eo igitur quod vnum eſt, non erit alterum. An putas? nequaquam. Quod niſi hoc, non ſeipſo: ſi nō ſeipſo, neq; ipſum. Ipſum verò nullo modo alterum exiſtens à nullo alterū eſt. Rectè.

Alia eſt natura vnius quàm eiuſdem.

Neq; ſibijpſi idem erit. Cur non? Non ea eſt ipſius vnius natura, quæ ipſius eiuſdem natura eſt. Quare? Quia nondum quum idem ſit aliquid alicui, vnum efficitur. Qua de cauſa? Quòd multis idem ſit, multa, non vnum fieri neceſſe eſt. Verum. At ſi ipſum vnum atq; ipſum idem nihil diſcreparent, quoties quid idem fieret, vnumquodque ſemper efficeretur: quotieſq́; vnum, ſemper & idem. Et maximè quidem. Quapropter ſi ipſum vnum ſibimet idem fuerit, non vnum ſibi exiſtet: atq; ita vnum exiſtens, non vnum erit. Impoſsibile id quidem. Impoſsibile igitur ipſum vnum, aut alterum ab alio, aut ſibijpſi idem eſſe. Impoſsibile. Hac itaq; ratione vnum, nec idem, nec alterum, aut ſibi, aut alteri eſſe poterit. Non profectò. Sed neq; ſimile, neq; diſsimile cuipiam, aut ſibi, aut alteri. Quam ob cauſam? Quia ſimile eſt, cui idem quidā accedit. Nempe. Ipſum tamē idem ab vno natura ſecerni ex ante dictis apparuit. Apparuit certè. Veruntamen ſi quid pręter id quod eſt vnum eſſe, ipſum vnum recipit, patitur iam plura eſſe quàm vnum. Id autem impoſsibile eſt. Ita. Ob hanc cauſam nunquā ipſum vnum, idem eſſe, uel ſibi, uel alteri patitur. Non uidetur. Ergo nec ſimile aut ſibimet, aut alteri eſſe poteſt. Sic apparet, Nihilò tamen magis eſſe alterum ſuſtinet. etenim plura quàm vnum eſſe contingeret. Plura ſanè. Quòd alterū uel à ſe, uel ab alio ſit, diſsimile quoque aut ſibijpſi aut alteri cuidam efficitur. quippe cùm illud etiam quod idem eſſe recipit, ſimile fiat. Probè. Vnde ipſum unum cùm nullo modo ſuſceperit alterum, nunquā quoq; diſsimile ſiue ſibimet, ſiue alteri fiet. Nunquā profectò. Quamobrem nec ſimile, neq; diſsimile unquam aut ſibi, aut alteri, ipſum unum eſt. Non, ut uidetur. Præterea cum huiuſmodi ſit, nec æquale etiam, nec inæquale cuiquam uel ſibi, uel alteri. Quid ita?

Aequale quid.

Quod ęquale eſt, earundem menſurarum eſt, quarum & illud cui æquale dicitur. Sic eſt. Quod maius eſt uel minus, quo ad illa quibus commenſurabile eſt, minoribus quidem plures menſuras habet, maioribus autem pauciores. Certè. Quibus autē incommenſurabile, quo ad hæc quidem minorum, quo ad illa uerò maiorum menſurarū erit. Quídni? Nónne impoſsibile eſt, quòd nullo modo ipſius eiuſdē eſt particeps, aut menſuras eaſdem, aut aliud quoduis idem ſortiri? Impoſsibile. Itaq; nec ſibi, nec alteri erit æquale. quipppe cū menſuris eiſdem non utatur. Minimè, ut apparet. Quinetiam ſi pluribus aut paucioribus menſuris circunſcribetur, totidem partibus quod & menſuris cōſtabit: rurſusq́; non amplius unum erit, ſed tot potius, quot & mēſurę inſunt. Rectè. Quod ſi unius menſuræ ſit, æquale utiq; ipſi menſuræ fieret. Veruntamen impoſsibile eſſe apparuit ipſum unum æquale cuiquā eſſe. Apparuit certè. Quod igitur nec unius menſuræ eſt particeps, neq; multarum, neq; etiam paucarum, nec ullo modo ipſius eiuſdem, nunquam ſibijpſi, ut uidet, erit æquale, nec etiā alteri, nec maius pręterea aut minus, uel ſemetipſo, uel alio. Sic prorſus ſe habet. An fortè antiquius, aut iunius aliquo, uel etiā coætaneum

ipſum

ipſum vnum apparet? Quid prohibet? Id ſanè. Quoniam ſi eandem ætatem vel ſecum vel cùm alio quopiam aget, æqualitate & ſimilitudine tẽporis participabit. oſtenſum eſt tamen, nec æqualitatem, nec ſimilitudinem ipſi vni vllam adeſſe poſſe. Oſtenſum profectò. Nónne hoc quoq; diximus, nec inæqualitatis neq; diſsimilitudinis cõpos exiſtere? Quã maximè. Quo igitur pacto quod huiuſmòdi eſt, ſenius aut iunius aliquo vel ætate par vlli eſſe poterit? Nullo modò. Ergò ipſum vnũ non iunius, nõ ſenius, non ætate par aut ad ſeipſum aut ad aliud erit. Nõ apparet. Itẽ nec in tempore etiam vllo pacto ipſum vnum cùm tale ſit, erit vnquam. Etenim neceſſe eſt quicquid eſt in tempore, ſeipſo ſemper ſenins fieri. Neceſſe. Et quod ſenius ſemper iuniori ſenius. Cur nõ? Itaq; quod ſeipſo fit ſenius ſeipſo etiam ſimul innius fit: ſiquidem aliquo ſenius eſſe debet. Quomodo dicis? Hoc modo, diuerſum alterum alteri nihil fieri oportet, diuerſum quum iam ſit, ſed iam exiſtẽtis iam eſſe, pręteriti pręterijſſe, futuri fore. eius vero quod fit, nec pterijſſe, nec fore, nec eſſe, diuerſum eſt: ſed fieri, nec aliter eſſe. Neceſſe eſt. At vero ſenius oppoſitũ quiddã eſt iuniori, nec aliteri penitus vlli. Eſt. Quod ergo ſeipſo fit ſenius, neceſſe eſt ſimul quoque ſeipſo iunius fieri. Videtur. Quinetiam nec longiori ſeipſo tẽpore neq; breuiori fieri, ſed per æquale ſemper tẽpus ſecũ ipſo fieri, & eſſe, & fuiſſe, futurum eſſe, ac fore. Neceſſaria quoque hæc ſunt, Neceſſariũ ergo videtur, quodlibet eorum quæ in tempore ſunt, atqne hoc tali participant, eandem ſecum ipſo ætatem agere, ac ſenius ſeipſo ſimul & iunius fieri. Apparet. Ipſi vero vni nulla prorſus ex ijs paſsionibus accidit. Nulla. Nullius ergo temporis particeps, nec in aliquo tempore. Non ſanè vt ratio dictat. Quid igitur ipſum erat, fuit, fiebat, nónne participationem temporis quandoq; præteriti ſignificare videntur? Quinimò. At verò erit, fiet, factum fuerit, an non futurum nobis deſignant? Futurum. Eſt autem & fit præſentis ſunt temporis notæ. Omnino quidem. Si ergo ipſum vnum nullo prorſus participat tempore. nec fuit vnquam, nec fit, neq; eſt, neq; fiet, neq; factum erit, neq; erit. Veriſsima hæc ſunt. Num poteſt quicquam eſſentia aliter quàm ſecundũ iſtorum aliquod participare? Non aliter. Nullo modò igitur eſt ipſum vnum. Haudquaquam videtur. Nõ itaq; ita eſt vt ſit vnum. eſſe.n.iam ens & eſſentiæ particeps: imò vt videtur ipſum vnum neq; vnum eſt, neq; eſt, ſiquid huic rationi credendum. Apparet. Et verò quod non eſt, num eſt vel ipſi vel ipſius aliquid? At qnomodo? Non itaq; nomen illi eſt, nõ ſermo, nõ ſciẽtia quædã non ſenſus, nõ opinio. Nõ videtur. Quapropter nec nominatur, nec dicitur, nec opinione cogitatur, nec cognoſcitur, neq; ab aliquo ex ijs quæ ſunt, ſentitur. Haud ſanè videtur. An poſsibile eſt iſta circa ipſum vnũ ſic ſe habere? Nõ vt mihi videtur.

Verbum Eſt, Fuit, &c. conſignificant tempus.

In Verbo Eſt, eſt tẽpus & eſſentia.

Secunda ſuppoſitio circa vnũ ſi ſit.

VISNE Igitur ad ipſius poſitionis principium redeamus, conſiderantes ſi quid fortè redeuntibus nobis aliter ſe habere videatur? Volo equidem. Nónne ſi ipſum vnũ eſt, confeſsi ſumus quæ circa illud eueniunt, cuiuſmodi eſſe oporteat? Profectò, Meditare iterũ à principio: vnũ ſi eſt, nũquid poſsibile eſt ipſum eſſe, eſſentia vero nequaquã participare? Impoſsibile. Eſſentia autẽ vnius, non idem quod ipſum vnum erit. alioquin ſi idem, non vtiq; illius eſſentia eſſet, neq; ipſum vnũ illa participaſſet, ſed quoties proferretur vnũ eſſe, ſimile quiddam ſignificaretur, ac ſi vnum diceremus, Nunc autẽ non eſt huiuſmodi poſitio noſtra, ſ.ſi vnum, quidnam euenturum ſit, ſed ſi vnũ eſt, nónne ita? Prorſus ſic eſt. Nónne ita dicitur, tanquã aliud ſignificet ipſum eſt, aliud ipſum vnum? Neceſſe. Nunquid igitur cum vnum eſſe compẽdio dicimus, aliud ea oratio ſignificat, quàm vnam eſſentiam communicare? Omnino. Rurſus itaq; dicamus, vnum ſi eſt, quidnam contingat. Age id aduerte. An non neceſſe hanc ſuppoſitionẽ ipſum vnũ eiuſcemodi prædicare quaſi partes habeat? Quonam modo? Hoc pacto. Si eſſe de vno ente dicitur, & ipſum vnum de ente vno, eſt autem idem eſſentia & vnum, eodẽ exiſtente vno quod ſuppoſuimus, nónne neceſſe eſt totum quidẽ vnũ ens ipſum eſſe, eiuſq; partes tam vnum quàm eſſe exiſtere? Neceſſe. Vtrum verò vtranq; harũ partium partem duntaxat appellamus? An partem totius partem pręedicare oportet? Totius. Totum igitur eſt, quod vnum eſt, ac partem habet. Pęnitus. Quid autẽ? num hæ partes vnius entis, ſcilicet vnum & ens, ita ſe inuicem deſerunt, vt ipſi enti vnũ, & ipſi vni ens deſit? Non certè. Igitur vtraq; pars & vnum ſimul & ens cõplectitur: adeò vt pars quęlibet ex duabus ſaltem particulis conſtituatur: & ſecundum eandem rationẽ quęcunq; particula occurrit, vtraq; ſemper in ea claudatur. etenim vnũ ſemper ens, & ens vnũ mutuis nexibus amplectitur. Vnde quum vbiq; in quauis particula duo emergant, neceſſe eſt nunquam vnum exiſtere. Omnino. Nonne hac ratione vnum ens. infinita multitudo erit? Videtur. Age quæſo, & hac perge. Qua? Diximus vnũ eſſentia participare inquantum eſt? Diximus. Et ob hanc cauſam vnũ ens multa eſſe apparuit? Sic eſt. Quid autem, ſi ipſum vnum quod eſſentiæ particeps eſſe diximus, ipſum ſecundum ſeipſum ſolùm intelligentiæ cogitemus, ſeorſum ab illo quo participare prædiximus? nunquid vnum ſolum apparebit? vel etiã multa hoc ipſum? Vnũ ſolũ puto. Conſideremns iam & aliud quiddam. alterum quiddam eſſe neceſſe eſt ipſius eſſentiam, alterum verò ipſum. ſiquidem non eſſentia ipſum vnũ, ſed vt vnũ eſſentia participat. Neceſſe eſt. Quod ſi alterum eſſentia, alterum vnum, ipſum vnũ non ex eo quod vnũ, ab eſſentia alterũ eſt: neq; eſſentia inquantum eſſentia ab vno eſt altera: ſed per id quod eſt ipſum per ſe alterum, & ipſum per ſe aliud, altera ſunt inuicem. Prorſus. Quamobrem ipſum alterum nec vni nec eſſentię idem eſt. Verùm. Quid ergo? ſi ex iſtis elegerimus ſiue eſſentiam & alterum, ſeu eſſentiam & vnum, ſiue vnũ & alterum, nónne in qualibet aſſumptione eliciemns aliqua quę iure ambo appellari poterunt? Quo modo? Hoc modo inquam. licétne eſſentiam dicere? Licet. Rurſusq; dicere vnũ? Et iſtud. Nonne vtrunq; illorum dictum eſt? Dictum vtrunq;. Quoties eſſentiam & vnum dico, an non ambo dico? Dicis. Et ſi eſſentiam atq; alterũ, ſiue alterum atq; vnũ, nõne in ijs ſingulis ambo dico? Proſus. Quæ vero ambo rectè appellata ſunt, nunquid poſſunt ambo eſſe, neq; tamen eſſe duo? Nequaquam. At quæ duo ſunt, cogitari ne ita poſſunt, vt nõ illorũ vtrumq; vnum ſit? Minimè; Quoniam igit̃ iſta ſimul duo ſunt, idcircò vnumquodq; vnum exiſtit. Videtur. Si vnumquodlibet eorum eſt, & vtrunq; vnum mutuo quodam coniugio inuicem eſt connexum, nónne tria vniuerſa reſultant? Maximè. Tria verò nónne imparia, duo autem paria? Quidni? Et cum duo ſint, nónne neceſſe eſt etiam bis adeſſe: & cum tria. ter? ſiquidem duobus ineſt bis vnum, tribus vero ter vnum. Neceſſe. Duobus deniq; exiſtẽtibus ac bis, neceſſe eſt duo bis eſſe: & tribus exiſtentibus atq; ter, nónne neceſſe eſt rurſus tria ter eſſe? Quidni? Quid verò? tribus exiſtentibus atq; bis, & duobus atq; ter exiſtẽtibus, neceſſe eſt tria bis eſſe, ac bis tria? Neceſſe eſt omnino. Erũt igitur pariter paria, impariterq; imparia, necnon imparia pariter, & impariter paria. Certè. Si hæc ita ſe habent, num putas vllum numerum relinqui, qui nõ neceſſario illic inſit? Nullum, Idcirco ſi eſt vnum, neceſſe eſt & numerum eſſe Proculdubio. Item ſi numerus eſt, multa vtiq; ſunt. & infinita entium multitudo, aut non infinitus numerus multitudine etiam particeps eſſentiæ fit? Maximè. Quod ſi totus ipſe numerus eſt eſſentiæ particeps, vnaquęq; etiã particula numeri eſſentia participabit. Prorſus. Per omnia ergo quæ multa ſunt eſſentia diſtribuitur, nec ab aliquo eorum quæ ſunt, abeſt, ſeu minimum hoc ſit, ſiue maximum: Atq; id dubitare abſurdum eſt. quomodo.n. eſſentia ab aliquo eorum quæ ſunt abeſſe poteſt? Nullo. Diuiſa eſt igitur quoad fieri poteſt, in minima & maxima, atque in omnia quæ quomodocunq; ſunt, maximeq; omnium diſtributa, & infinitæ ſunt eſſentię partes. Sic ſe res habet.

An vnum & ens ſit idem.

Quod vnũ circa eſſentiam entũ ſit multa.

Plurimæ

Plurimæ igitur illius partes ſunt. Plurimæ certè. Quid verò? eſt ne quicquam ex iſtis quod quidem pars eſſentię ſit, non tamen pars ipſa vnum quiddã ſit? At quo pacto id fieret? Verum poſtquam, vt arbitror, eſt, neceſſe eſt ipſam ſemper quandiu eſt, vnum aliquid eſſe, nihil autem eſſe impoſsibile eſt. Abſq; dubio. Non ſolũ ergo vniuerſę eſſentiæ, ſed illius etiam ſingulis partibus vnum adeſt, partem nullam deſerens, ſiue maior illa quidem, ſeu minor ſit, ſiue quomodocunq; ſe habeat. Sic eſt. Nunquid cum ſit vnũ, vbiq; ſimul eſt totum? Diligenter id conſidera. Conſidero, atq; hoc eſſe impoſsibile video. Diuiſum itaq; niſi totum. Neq; enim aliter vniuerſis ſimul eſſentiæ partibus, quàm diuiſum aderit. Sic eſt. Cęterum quod partibile eſt, neceſſario totidem ſunt, quot ſunt partes. Neceſſario. Hac de cauſa, haud rectè paulò antè dicebamus eſſentiã in partes plurimas diſtributam: quippe cum nõ in plures, quàm ipſum vnum, ſed pares diſcreta ſit. Neq;.n. ens vni neque vnum enti deeſt, ſed duo hæc potius per omnia penitus coæquantur. Omnino ſic apparet. Ipſum itaq; vnum ab eſſentia diſtributũ infinita multitudo eſt. Patet. Non modo igitur vnum ens multa eſt, ſed & ipſum vnum ab eſſentia diſtributum multa eſſe oportet. Oportet ſanè. Quinetiam ex eo quod omnes partes, totius partes ſunt, terminatum ſecundum totum vnum erit. An non compræhenduntur omnes à toto particulæ? Comprehendũtur.

Vnũ eſſe, & vnum, vel multa, & totũ & partes &c.

Quod autem compræhendit, terminus eſt. Eſt. Propterea vnum ens, vnum quodammodo eſt, & multa totumq; & partes; nécnon finitum, & multitudine infinitum. Apparet.

Omne totum habet principiũ, mediũ, & finem.

Nõne cum terminatum ſit, extrema quoq; habet? Neceſſarium eſt. Præterea ſi totum eſt, principium mediumq; & finem habebit? Num totum aliquid abſque ijs tribus reperiri poteſt? Et ſiquid ipſorum ab eo quod vnum diſtat, totúmne vlterius erit? Minimè. Quamobrẽ principium mediumq; & finem vnum habet. Habet. Medium verò æquo interuallo ab extremis vndiq; diſtat, non enim aliter eſſet medium. Non certè. Præterea quũ tale ſit vnum, figuræ cuiuſdam eſt particeps, ſeu rectę ſiue rotũdæ, ſiue alterius ex vtriſq; cõpoſitæ. particeps proculdubio. Quin etiã ſi huiuſmodi eſt, ipſum in ſeipſo & in alio erit. Quónam pacto? quælibet pars in toto eſt, nec extra totum pęnitus vlla. Eſto. Singulę ne partes ſub toto clauduntur? Ita. At vnum cũctæ ſuæ partes exiſtit, nec quid plus minuſúe vniuerſæ. Sic eſt. Nónne & totum vnum eſt? Quidni?

Quomodo intelligatur vnum ab vno & ſeipſo contineri.

Si omnes partes toto clauduntur, eſtq; omnia vnũ & ipſum totum, continentur autem ſub toto ſingula ab vno vtique vnum continebitur, atque ita vnum ipſum in ſemetipſo iam erit. Videtur. Veruntamen totum in partibus minime eſt, neq; in omnibus, neq; in aliqua. ſi enim in omnibus, neceſſe eſt & in vna: & ſi in vna quadam non ſit, in cunctis eſſe non poterit. Si autem hoc quidẽ vnum cunctis conſtat, & in eo totum, non vno, quo pacto amplius in omnibus erit vnũ? Nullo. Sed nihilo magis in partibus quibuſdam. Nam ſi quibuſdam totum inſit, maius in minori erit. Id autem impoſsibile. Impoſsibile.

Quod nuſquam eſt, nihil penitus eſt.

Cum igitur totum, nec in pluribus, nec in vna, neq; etiam cunctis in partibus ſit, an non neceſſe eſt ipſum, vel eſſe in alio quodam, vel nuſquam exiſtere? Neceſſe. Nonne ſi nuſquam ſit, nihil penitus erit? & tamen cum totum ſit, neque ſit in ſeipſo, reſtat vt cõſiſtat in alio? Pęnitus. Qua igitur vnum totum eſt, in alio eſt: quà verò omnia partes eius ſunt, & ipſum cũctæ partes, eſt ipſum in ſeipſo, ideoq; neceſſe eſt vnum, tum in ſeipſo, tum etiam in alio eſſe. Proculdubio. Et cum talis ſit vnius natura, an nõ neceſſario ſequitur vt ſtet atq; etiam moueatur? Quur nam? Stat quippe, ſiquidem ipſum in ſeipſo conſiſtit. Etenim inhærens vni, nec ex eo digrediẽs, in eodem eſt in ſemetipſo. Eſt profecto. Verum quod in eodem ſemper eſt, ſtare ſemper oportet. Oportet. At quod in alio ſemper, contrà neceſſe eſt nunq̃ in eodẽ eſſe: ſi nunq̃ in eodẽ, nunq̃ pręterea ſtare: quod verò non ſtat, moueri oportet. Sic eſt. Neceſſe eſt igitur vnũ cũ in ſeipſo ſemper & in alio ſit, ſemper quoque ſtare atq; moueri. Videtur. Quinetiam idem oportet ipſum ſibijpſi eſſe, & à ſeipſo alterum, & quo ad alia ſimiliter idem & alterũ, ſi modo quę ſupra dicta ſunt, illi cõpetunt. Qua ratione? Sic.n. vnũ quidq; ad quodlibet habet, vt vel idem cũ eo ſit, vel diuerſum: ſi nec idem, nec aliud, pars vtique erit eius erga quod ita ſe habet, velut ad partem, eritq; totum. Patet. Nunquid ipſum vnũ ſuijpſius pars eſt? Nequaquam. Nõ igitur quo ad ſeipſum totum erit, quaſi pars ſui ſit. Neque enim poſsibile. An Fortè alterum eſt vnum ab vno? Minimè. Non itaque à ſeipſo alterum. Non certè. Si nec alterum nec totum neq; pars quo ad ſeipſum eſt, quid iam aliud reſtat, quam vt idẽ ſibi ſit? Iſthuc ipſum. Quid verò? quod alibi eſt, quàm ipſummet in eodem exiſtens in ſemetipſo, nónne cogitur alterum à ſeipſo fieri, ſi quidem alibi, quam ipſummet exiſtat? Mihi quidem videtur. Huiſmodi planè patuit eſſe vnum, in ſeipſo ſcilicet, & in alio eſſe. Patuit profecto. Ex hoc igitur cõſtat vnũ eſſe à ſeipſo alterũ. Videtur. Si qd vero ab aliquo alterũ ẽ, nõne ab altero alterũ? Neceſſe. Quæcũq; vnum minime ſunt, nũ ab vno altera, & vnũ alterũ ab ijs quę nõ vnũ? Quidni? Ideo vnum ab alijs omnibus alterũ apparebit. Alterum. Aſpice præterea, num alterum ipſum, & ipſum idem cõtraria inuicem ſint. Cur non? Volet ne vnquam idem in altero, vel alterum in eodem conſiſtere? Nunquam. Ergo ſi nũquam alterum in eodem eſt, nihil eſt ex ijs quæ ſunt, in quo per aliquod tempus ipſum alterum ſit. Nam ſi per aliquod tempus ſit in aliquo, per id tempus in eodem ipſum alterum erit. An non? Certè. Poſtquam verò nunquã in eodem conſtat, nunquam profectò in aliquo eorũ quæ ſunt, ipſum alterum erit. Vera dicis. Idcirco nec in ijs quæ non ſunt vnum, nec in vno erit alterum. Nõ ſanè. Sequitur, vt vnum ab ijs quæ non vnum, & quæ non vnum ab vno per ipſum alterum altera eſſe nequeant. Sequitur planè. Quod niſi participent ipſo altero, altera ſecundum ſeipſa inuicem eſſe non poterunt. Quo enim pacto? Atqui ſi nec ſeipſis, nec ipſo altero altera ſunt, altera eſſe inuicem nullo pacto poſſunt. Nullo. Præterea quæ vnum non ſunt vno minime participant, neq;.n. eſſent nõ vnũ, ſed quodammodo vnum. Verum. Hanc ob cauſam quę non ſunt vnum, neq; etiam numerus ſunt. Alioquin non penitus vnius eſſent expertia, ſi quem numerum habeant. Non certè. An verò quæ non ſunt vnum, partes vnius ſunt? An ſic fortè vno participarent, quę non ſunt vnum? Participarent. Si itaq; hoc quidem omnino vnum eſt, illa vero non vnum, nec pars vnum erit eorũm quę non vnum, neq; totum ad illa, quaſi ipſa ſint partes; neq; rurſus quæ non vnũ vnius particulæ, neque etiam tota, quaſi vnum pars exiſtat. Non profecto. Cæterum aſſerimus, quæ neque tota, neq; partes ſunt, neq; inuicem altera, eadem inuicem eſſe debere. Aſſeruimus. Fatemúrne igitur vnum, cum ita ad ea quæ non vnum ſe habeat, illis idem eſſe. Fatemur. Ergo vnum, vt videtur, alterum quiddã eſt ab alijs & à ſeipſo, rurſusq; ſibi & illis idem. Sic ratio perſuadet. Nunquid ſimile quoque & diſsimile ſibi ipſi ac cęteris? Fortè. Poſtquam alterum ab alijs eſſe patuit, alia quoq; ab illo altera erunt. Quid prohibet? An non ita ab alijs alterũ, vt ab illo & alia, nec magis quicquam neq; minus? Quidni? Si nec magis nec minus, reſtat vt ſimiliter. Similiter. Porrò ſi vni cõtingit, vt alterũ ſit alijs, eodem modo quo ab illo alia, ex hoc ſequitur, vt eadem conditio quædam, tam vni quàm alijs cõpetat. Iſthuc quomodo dicis? Sic. Vnũquodq; nomen nónne ſunt habet ſignificatum? Habet. Idem verò nomen, vel ſæpius vel ſemel pronuncias. Equidẽ. Vtrum quando ſemel profers, illud appellas cuius eſt nomẽ: quando verò ſępius, non illud? An potius ſiue ſemel, ſeu iterum iterumq; nomen idẽ pronuncies, neceſſe te ſemper idem innuere? Idem ſemper. Nonne & ipſum alterũ nomen eſt ad proprium aliquid ſignificandum impoſitum? Eſt. Quoties igitur nomen hoc profers, ſiue ſemel, ſiue ſæpius non ad aliud refers, neq; aliud quicquam nominas, quàm id, cuius hoc nomen eſt. Neceſſe. Quando itaq; dicimus

alterum

alterum eſſe vnū ab alijs, & illa ab vno altera, bis nomen hoc alterum pronunciantes. nunquam ad aliud quiddam ſignificādum inducimus, quam naturam cuius proprium nomen eſt. Omnino quidem. Si ergo vnum alterum eſt ab ijs, & alia ab vno altera, patiens illud idem alterū quod in alijs eſt, ſecundum illud, non ſecundum aliud quiddam, alterum eſt ab alijs vnum: quodcunq; verò idem patitur, ſimile eſt, an non? Imò. Secundum quod autem vnum habet, vt ſit ab alijs alterum, ſecundum hoc idem quodlibet cuilibet ſimile eſt: quodlibet enim eſt à quolibet alterum. Videtur. Eſt ne ſimile diſsimilibus contrarium? Eſt ſanè. Nónne & ipſum alterum ipſi eidem? Et iſtud. Veruntamen hoc etiam patuit, quòd ipſum vnum alijs & idem & alterum ſit. Patuit planè. Cōtraria verò paſsio eſt eſſe alijs idem, & eſſe ab alijs alterum? Prorſus. Qua tamen alterum, ſimile apparuit. Et hoc. Quà igitur idem, diſsimile erit ſecundum paſsionem contrariam paſsionis illius quę ſimile fecerat. Simile autem nónne faciebat ipſum alterum? Prorſus. Ipſum ergò idem diſſimile reddet: alioquin ipſius alterius contrariū minimè erit. Apparet. Ex ijs concluditur vnum ſimile atq; diſsimile alijs eſſe: quà ſanè alterum, ſimile: quà verò idem, diſsimile. Talem, vt videtur, rationem habet. Et ſanè hanc habet. Quam? Vt quà idem paſſum eſt, non alienum ſit paſſum: ſi non alienum paſſum fuerit: neq; diſsimile etiam: ſi non diſsimile, reſtat vt ſimile: ſin autem aliud ſuſceperit, & alienum: ſi alienum etiam diſsimile ſit. Verè dicis. Vnum ergo & quia cæteris idem & quia alterum, ſecundum ambu hęc & ſecundum horum vtrunq; ſimile atq; diſsimile alijs erit. Maximè. Nónne & ſibi ipſi eodem modo, ſiquidem alterum à ſeipſo & ſibi ipſi idem apparuit, ſecundū ambo atq; vtrunq; ſimile pariter atq; diſsimile apparebit? Neceſſe eſt. Conſidera præterea quæſo, quónam pacto vnum ad tangendum, vel non tangendū ſeipſum, & alia ſeſe habeat. Conſidero equidem. Ipſum vnum in ſeipſo toto eſſe conſtitit. Probè. An non & in alijs vnum? Et in alijs. Quatenus igitur in alijs, alia tangit, quatenus in ſeipſo, tangere quidem alia impeditur, ſeipſum verò tangit, quum in ſeipſo ſit. Apparet. Hac vtiq; ratione vnum & ſe, & alia tangit. Tangit. Quid verò ad hæc? Nónne quodcunq; tacturum aliquid eſt, propè illud quod tacturū eſt, iacere oportet, atq; eam ſedem occupare, quæ ſequitur illius ſedem, in qua cum primum fuerit, tanget? Neceſſariū hoc eſt. Ideo vnum quoq; ſi ſe tangere debet, continuò poſt ſeipſum extare oportet, proximam loco in quo ipſum eſt ſedem occupans. Oportet omnino. Nónne vnum ſi duo eſſet, hæc efficeret, & duobus ſimul in locis exiſteret: donec verò vnum eſt, minimè? Eſt vt dicis. Eadem ergo neceſsitas efficit, vt vnum nec duo ſit, neq; ſeſe tangat. Eadem. At nihilò magis alia tanget. Quamobrē? Quoniam diximus quod tacturū aliquid eſt, ſeorſum poſitum, proximū illi quod tangendum eſt, eſſe oportere, tertium verò præter hæc intermedium nullum. Verū. Quapropter duo ſaltē adeſſe oportet, quoties futurus eſt tactus. Oportet. Sin autē præter terminos duos tertium quiddam mediū interuenit, tria quidem per ordinem ſubſequentur, tactus autem gemini. Prorſus. Atque ita ſemper vno quodam adiecto, vnus quoq; tactus adijcitur. Ex quo contingit ipſos tactus à numerorum multitudine vno exuperari: quanto enim prima duo tactus ipſos exuperarūt, ita vt plura numero, quàm tactus eſſent, tanto deinceps vniuerſus numerus vniuerſos tactus excedit. Etenim in poſterum vnū ſimul additur numero, & vnus tactus tactibus ipſis apponitur. Rectè. Quot igitur ea quæ ſunt, numero ſunt, totidem ſemper, & tactus vno duntaxat excepto. Vera loqueris. Itaque ſi vnum eſſet ſolum, nec vſquam duo, tactus quoque nullus eſſet. Quónam modo? Diximus quæ alia ſunt ab vno, nec eſſe vnum, nec vno etiam participare, donec alia ſint. Diximus. Ex ijs conficitur, vt non ſit in alijs numerus vnus, quippe cum vnum quippe illis minime adſit. Enimuero quo pacto id fieri poſſet? Vnde alia nec ſunt vnū, nec duo nec alio quouis numero deſignata. Non ſanè. Ipſum igitur vnum ſolummodo vnum eſt, duo autem nō ſunt. Non vt apparet. Et ſi duo non ſunt, tactus quoque nullus erit. Nullus. Ergo nec vnum alia tangit, nec illa vnum nullo exiſtente tactu. Non prorſus. Omnibus ijs de cauſis, vnū ſe & alia tangit pariter & non tangit. Sic videtur. An eſt præterea æquale pariter & inæquale, tum ſibi, tum etiam cæteris? Quo vero ſit pacto? Si maius eſſet, vel minus vnū quàm alia, aut alia rurſus maiora ſiue minora, quàm illud, an non vnum ex eo quod vnum, & alia ex eo quod alia, quàm vnum, aut maiora, aut minora inuicem ex ipſis ſuis eſſentijs eſſent? verum ſi pręter rationes has vtraq; ęqualitatem inſuper haberent, æqualia inuicem exiſterent: ſin hæc quidem magnitudinem, illa paruitatē haberent, cuicunq; ſpeciei magnitudo adeſſet, maior exiſteret: cuicunque paruitas, minor. Neceſſe. Nónne ſunt duæ quædam huiuſmodi ſpecies, magnitudo & paruitas? Etenim niſi eſſent, nunquam contrariæ inuicem exiſterent, ac rebus ipſis ineſſent. Eſt vt dicis. Igitur ſi vni paruitas accedit, vel toti vni, vel parti cuipiam inſidet. Neceſſarium. Si toti inſederit, vel ęqua extenſione per integrum vnū intus ibit, vel externis limitibus complectetur. Planè. Ex æquo vni infuſa paruitas, ęqualis proculdubio vni erit: complectens autem, maior. Quidni? Num potis eſt paruitas æqualis cuiquā eſſe, vel amplior? effectusq; magnitudinis & æqualitatis in alio exercercere, niſi poſſet in ſeipſam? Non pōt proculdubio. Vnde concluditur in toto vno paruitatē eſſe non poſſe. Reſtat forſitan, vt ſit in parte. Reſtat. Non tamen in tota parte. eadem enim efficeret aduerſus partem quæ & aduerſus totū effecerat. quippe vel ęqualis erit, vel maior illa ipſa parte ſemper, cuicunq; inſit. Neceſſario ſequitur. Nulli igitur vnquam rei paruitas inhærebit quum neq; parti, neq; toti inhæreat. Ex quo fit vt nihil futurum ſit paruū, præter ipſammet paruitatem. Videtur. Sed neq; etiam magnitudo inerit. quippe aliud quicquam præter ipſammet magnitudinem maius eſſet, vt puta id cui inerit magnitudo. Veruntamen nihil eſt paruum, quod quidem ſuperari oportet à magno, ſi quid magnū ſit. Etenim quo pacto paruum aliquod reperies, quum paruitas in nullo reſideat? Vera loqueris. Quinetiā magnitudo ipſa nullo erit alio maior, quàm paruitate, neque paruitas ipſa, alio quopiam, quàm ipſa magnitudine minor. Nullo. Quamobrem cætera præter vnum, neque maiora, neque minora, quàm vnum erunt, quum magnitudinis paruitatisq; experſia ſint. Neq; habebūt hæc duo aduerſus ipſum vnum vim aliquam, qua vel excedant vel excedantur, ſed inter ſeipſa id efficiēt. Neq; etiam ipſum vnum, aut hiſce duobus aut alijs quibuſlibet maius vel minus erit, vtpotè quod tam magnitudinis, quam paruitatis eſt expers. Sic vtique apparet. Ideoq; cū nec maius nec minus ſit vnum, quàm cætera, nec ſuperabit alia, neq; ab alijs ſuperabitur. Abſque dubio. Nonne quod nec ſuperat, nec ſuperatur, neceſſario ſequitur, vt æque ſe habeat? & ſi æquè, vt æquale ſit? Imò. Sed hoc pacto, vnum ipſum ad ſeſe habet, expers ſcilicet & magnitudinis & paruitatis, vt nec exuperet ſeipſum, nec à ſeipſo exuperetur, ſed æquè ſe habens æquale ſemper ſibi ſit. Et maximè quidem. Itaque vnum ſibi cæteriſq; æquale. Videtur. Veruntamen cum vnum in ſeipſo ſit, extrinſecus ſeſe circuit, atq; ita ſe complectēs ſeipſo amplius extat: cumq; etiam comprehendatur, anguſtius eſt. quo fit vt vnum tum maius, tum etiam minus ſeipſo ſit. Fit vtique. Nonne hoc quoque neceſſarium eſt, nihil ſcilicet præter vnum & alia reperiri? Neceſſarium. Item quicquid eſt, an non ſemper alicubi eſſe oportet? Oportet. Inſuper quòd in aliquo eſt, nonne ſemper in maiori minus. Neque enim aliter aliud eſſet in alio. Eſt quod dicis. Poſtquam vero nihil eſt preter vnum & alia oportetq; iſta in aliquo eſt. nonne in ſe inuicem hæc viciſsim eſſe neceſſe eſt? alia ſcilicet in vno, & in alijs vnum, aut nuſquam prorſus exiſtere? Conſtat. Quia ergo vnum eſt in alijs, idcirco alia maiora ſunt, quàm vnum, vtpote quæ

vnum

vnum continent, vnũ autem alijs minus ex eo quod continetur: quia verò alia in vno ſunt. vnum alijs ob eandem rationem maius eſt, illa vero minora. Videtur. Vnũ itaq; æquale maiuſq́; & minus ſeipſo & alijs eſt. Apparet. Atqui ſi maius & minus & æquale, ęqualium erit menſurarum pluriumq́; & paucioꝛũ quo ad ſeipſum atque ad alia: & ſi menſurarum, partium etiam. Quid prohibet? Eaſdem ergo menſuras pluresq́; & pauciores habens, numero quoq; plus atq; minus erit & ad ſeipſum & ad cætera, néc non æquale ſibi atq; alijs ob eaſdem cauſas. Quónam pacto? Quibus maius eſt, plures, quàm illa, menſuras habet, quotq; menſuras, totidem & partes: & quibus minus eſt, eodẽ modo: quibus úe ęquale, ſimiliter. Sic eſt. Nónne cum ſeipſo maius minuſq́; ſit, & æquale, æqualium menſurarum pluriumq́; & pauciorum quo ad ſeipſum eſt particeps, & poſtquam mẽſurarum, etiam partium? Quidni? Habenſque partes ſibijpſi æquales, multitudine etiam æquale ſibi erit, plures verò plus, pauciores deniq; minus numero ſemetipſo? Videtur, An non ad alia ſimiliter ſe vnum habebit? Quia maius illis apparet, neceſſe eſt plus quàm illa numero eſſe: quia verò minus magnitudine, etiam numero minus, quia deniq; ęquale in magnitudine numero quoq; par eſſe. Neceſſario fit. Hac iterũ ratione, vnum, par, plus, minus, ſecundum numerũ ſeipſo erit, ac cæteris. Erit ſanè. Nunquid & tempore vnum participat, eſtq́; & fit iunius ac ſenius ſeipſo ſimul & alijs? & rurſus contra nec iunius neq; ſenius ſeipſo, vel alijs dum participat tempore? At quomodo id fieri poteſt? Eſſe profecto illi competit, ſi quidem vnum eſt. Cópetit. Ipſum eſſe autem quid aliud eſt quàm eſſentiæ cum præſenti tempore participatio, quemadmodum ipſum erat cum præterito, & ipſum erit cum futuro eſſentiæ ipſius communicatio? Iſthuc ipſum. Ergo ſi ipſo eſſe participat, neceſſe eſt tempore quoq; eſſe particeps. Nimirum. Nónne fluentis temporis? Certè. Semper ergo ſenius ſeipſo fit, ſi quidẽ ſecundum tempus percurrit. Neceſſe. Recordamúrne quod ſenius ſemper ſit ſenius eo quod iunius fit? Recordamur. Nónne igitur poſtquam vnũ ſeipſo fit ſenius, ſeipſo dum iunius fit, fit & ſenius? Neceſſarium eſt. Fit ergo per hunc modum iunius ſeipſo ac ſenius. Fit. Senius autem nónne tunc eſt, quando præſens iam tempus attingit, quod medium eſt ipſius erat & erit? Neque enim currens ex præcedente in poſterum, præſens ipſum ſupergreditur. Non certè. An non deſinit tunc fieri ſenius, cum primum præſens tãgit, nec tum fit, ſed eſt iam ſenius? Procedens enim ab ipſo præſenti nequaquam compræhenditur. Quod nanq; procedit, ſic ſe habet, vt vtrunq;, præſens ſcilicet futurumq́; attingat, pręſens quidem relinquẽs, futurum apprehendens, inter vtrunque medium præſens futurumue cadens. Vera. Si vero neceſſe eſt quodcunq; fit, ipſum præſens minimè tranſgredi, cum primum illud tactum eſt, fieri deſinit, eſtq́; tũc iam illud quod fiebat. Apparet. Vnum igitur quãdo ſenius factum ipſum præſens aſſequitur, deſiſtit fieri, eſtq́; iam ſenius. Omnino. An nõ illo ſenius eſt quo fiebat ſenius? fiebat autem ſeipſo. Ita. Senius vero iuniori ſenius? Eſt. Iunius ergo ſeipſo tunc eſt vnum, quãdo ſenius factum, præſens aſſequitur. Neceſſe. Ipſum præterea præſens ſemper vni adeſt per vniuerſum eſſe. ſemper enim eſt præſens quandiu eſt. Quidni? Semper ergo vnũ eſt & fit iunius atq; ſenius ſemetipſo. Videtur. Quinetiam lõgiúſne, vel breuius tempus eſt, aut fit quàm ipſummet, an potius æquum? Aequum. Verum quod ęquale tempus eſt, aut fit, eandem agit ætatem. Quid prohibet? Quod autem eandem ætatem implet, neque ſenius, neq; iunius. Nequaquam. Quapropter vnum cum æquale tempus ad ſeipſum & ſit & fiat, neq; ſenius, neque iunius ſeipſo, aut eſt, aut efficitur. Haud ſanè mihi videtur. Quo autem modo ad alia ſe habet? Neſcio quid dicam. Hoc tamen poteſ dicere, quòd alia ab vno, ſi quidem altera ſunt, nõ alterum plura ſunt quàm vnum. Nam ſi alterum, vnum eſſent. Altera vero cum ſint, plura quàm vnum ſunt, & multitudinem habent. Habent prorſus. Multitudo autem maiorem numerũ quam vnũ habet. Certè. Quid vero? ex ijs quæ ad numerũ ſpectant, quę nã prius fieri aut facta fuiſſe dicemus? nũ quę plura ſunt, an quę pauciora? Quę pauciora.

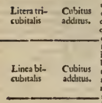
Quod paucisſimum, primum & vnum.

Quod ergo paucisſimũ, primum: Id autem eſt vnum, an nõ? Imò. Vnum ergo primũ factum omnium, quę numerum capiunt, habent autem cætera omnia numerum: ſiquidem alia ſunt, non aliud. Habent profecto. Primo autem factum prius fuit, alia vero poſterius: poſterius autem facta iuniora ſunt, quam quod antè factum. Ideoq; alia hoc pacto iuniora, quàm vnum ſunt, vnumq́; illis antiquius. Certè. Quid autem ad hoc? Num vnum effici præter naturam ſuam poteſt? vel id potius impoſſibile? Impoſſibile. Veruntamen partes habere vnũ apparuit. quòd ſi partes, principium quoq; mediumq́; & finem. Planè.

Primo omnium principiũ ſit.

Nónne omnium primo principiũ ſit, & vnius & reliquorum cuiuſque, ac poſt principium cætera vſque ad finem omnia? Quidni? Fatemúrne hæc reliqua omnia partes totius atq; vnius eſſet? & illud ipſum vnà cum fine vnũ totumq́; factum fuiſſe? Fatemur. Finis tandem, vt arbitror, poſtremò fit, cumq́; hoc ſimul vnum ſecundum ſui naturam completur. Quamobrem ſi neceſſe eſt vnum haud præter naturam ſuam effici, cum fine ſimul confectum, poſtremum omnium naturæ ſuę iure perficitur. Apparet. Iunius itaque alijs vnum eſt, aliaq́; vno antiquiora. Sic iterum mihi videtur. Quid autem? principium aut aliqua alia pars ſiue vnius, ſiue cuiuſlibet alterius, ſi modo pars non partes ſit, nónne vnum eſt? ſi quidem pars exiſtit. Neceſſarium iſtud eſt. Ex hoc ſequitur vnum ſimul cum primo effecto fieri, ſimulque etiam cum ſecundo, ac etiam reliquorum quæcunque fiunt, nulli vnquam deeſſe, donec ad extremum vſque percurrens vnum totum fiat, non à primo, non à medio, non ab vltimo, non ab alio prorſus vllo in generatione excluſum. Verum. Eandem ergo vnum quam & cætera omnia ætatem agit. quapropter ſi non pręter naturam ſuam natum eſt ipſum vnum, neque prius, neque poſterius quàm cætera, ſed ſimul potius factum eſt. Ideoq; ſecundum hanc rationem vnum neque ſenius neq; iunius alijs, neque alia vno: ſecundum vero rationem ſuperiorem vnum & ſenius ſimul & iunius cæteris omnibus, atque èconuerſo reliqua cuncta vno. Omnino ſic eſſet. Hoc ergo modo ſe habet, & tale eſt effectum. Verum quidnam ſentis de eo quod dicitur, fieri vnum ſenius, atque iunius alijs, aliaq́; vno, ac etiam neque iunius, neque ſenius fieri? Vtrum eadem ratione ſe habet circa ipſum fieri, qua circa ipſum eſſe habere prędiximus, an aliter? Quid dicam ignoro. Ego autem tantum dicam, quòd ſi quid eſt antiquius alio, antiquius quo ad illud deinde fieri, quàm antea ſecundum ætatis interuallum fuiſſet, minime poteſt: neque etiam quod iunius eſt, in poſterum iunius fieri. Nam æqualia inęqualibus addita, ſeu tempori, ſiue cuilibet alteri, eodem interuallo diſtare quo & antea, illa ſemper efficiunt. Nihil prohibet. Non igitur id quod eſt, illo quod vnum eſt, aut antiquius, aut iunius fieri poteſt: quandoquidem eadem ſemper diſtantia ætatis intercedit: ſed & eſt & fuit hoc quidem ſenius, illud autem iunius, fit vero minimè Eſt vt dicis. Ita id quod vnum eſt, cęteris quęcunque ſunt, nunquam vel iunius, vel ſenius efficitur. Nunquam. Sed aſpice poſthac num alia quadam ratione & iuniora hęc & ſeniora fiant. Quánam? Hac inquam. Vnúmne antiquius alijs, & alia vno eſſe conſtitit? Quid tum? Quandoquidem vnum ſenius eſt quàm cętera, longius quàm illa tempus extitit Quinimmo. Aduerte iterum, ſi quando longiori & breuiori tempori par tempus adijciamus, num ęqua particula diſcrepabit longius à breuiori an minore? Minore. Vnum igitur non tanto ętatis interuallo alia deinceps excedet quanto prius exceſſerat, ſed par tempus hac cętera ſortitum, minus ſemper quam prius ab illis ętate diſtabit. An non? Profectò. Nónne quod minus excedit aliquid ętate quàm prius, iunius fit quàm

prius,

Nam ſi tricubito vt longiori, & bicubito vt breuiori, parem cubitum addideris, feceris cum illo quadricubitū, cum hoc verò tricubitū, ſed quadricubitum ſuperat tricubitum minore particula, quàm tricubitū ſuperat bicubitum. Nam tricubitum ſuperat bicubitum dimidio ipſius bicubiti, & quadricubitum ſuperat tricubitū tertia parte tricubiti, quæ minor eſt particula, quàm dimidium, quod idem inuenitur in cæteris additis, quibus longiores ſuperant breuiores eædem denominatæ ex longioribus idem faciunt: vt tria ſuperant duo vnā tertia, & quatuor ſuperāt tria vna quarta, quæ minor eſt, quàm tertia.

prius, quo ad illa quibus erat antiquius? Iunius proculdubio. Si illud iunius, an non illa, ſi cū vno conferas, ſeniora q̈ prius erunt? Pęnitus. Quod ego iunius antè fiebat, ſenius fit ad illud quod antè fiebat, eratque antiquius, eſt autem nunquam antiquius, verum illo ſemper antiquius fit: illud porrò iuueneſcit, hoc contrà ſeneſcit. quod rurſus antiquius, iuniori iunius ſimiliter efficitur. Nam cum illa in contrarium tendant, contraria inuicem fiunt. Iunius quidem ſeniori ſenius, ſenius contra iunius iuniori. Facta verò fuiſſe nequeunt. Nam ſi facta fuiſſent, non amplius fierent ſed iam eſſent. Nunc verò & iuniora, & ſeniora inuicem efficiuntur. Vnum quidem cæteris iunius fit, ex eo quod ſenius eſſe apparuit & prius effectum: cætera verò ſeniora, quàm vnū fiunt, ex eo quod poſteriora facta fuerint. Et ſecundum eandem ratioنē cætera quoq; ſimiliter ad vnum ſe habent: quippe cum antiquiora & priora illo facta fuiſſe apparuerint. Idem mihi quoque videtur. An non qua ratione neutrum illorum altero vel iunius fit vel ſenius, ſecundum quod pari numero inuicem differunt, neque vnum alijs antiquius aut vnius fieret, neque alia vno? Qua verò ratione altera ſemper parte differre neceſſe eſt priora poſterioribus & poſteriora prioribus, ex hoc neceſſe eſt ſeniora, & iuniora inuicem fieri, tum cætera vno, tum cæteris vnum? Et maximè quidem. Omnibus igitur his de cauſis vnum ex ſeipſo, & alijs ſenius ac iunius eſt & fit, rurſusq́; neque iunius neque ſenius ſeipſo vel cæteris aut eſt, aut vnquā efficitur. Prorſus. Poſtquam verò vnum temporis eſt particeps, ſeniusq́; & iunius fieri poteſt, nónne præterea neceſſe eſt pręteriti, præſentis atq; futuri eſſe particeps cum participet tempore? Neceſſario ſequitur. Erat igitur vnum & eſt, & erit: fiebatq; & fit, & fiet. Quidni? Eſſet quoq; illi aliquid & illius, eratq́; & eſt & erit. Maximè. Ideoq; ſcientia de illo eſſet, opinioq; ac ſenſus quippe cum & nos in præſentia hæc de illo vniuerſa tractemus. Rectè ais. Nomen item ac ſermo ipſi adeſt, nominaturq́; & dicitur. Et quotcunque huiuſmodi circa alia reperiuntur, circa vnum quoque exiſtunt. Omnino quidem ſic ſe res habet.

Tertia ſuppoſitio hæc eſt, ſi vnum conſideratur ſuo eſſe.

VERVM, tertio iam iterum diſſeramus, num vnum ſit quemadmodum ſupra diximus: nunquid igitur neceſſe eſt ipſum cum ſit vnū, & multa, atq; iterū, neq; vnum, neq; multa & participās tempore, quia vnum eſt eſſentia participare aliquando, quia verò non eſt, non participare aliquando? Neceſſarium hoc eſt. Num poſſibile eſt cum participat, tunc minimè participare? vel cum non participat, participare? Impoſsibile. In aliò itaq; tempore particeps, in aliò verò eſt expers. hoc. n. modo duntaxat fieri poteſt, vt particeps atq; expers eiuſdem ſit. Probe. Nunquid eſt id tempus quando accipit eſſe, & quando eſſe amittit? aut quo pacto eſſe poteſt, vt aliquando idem habeat, aliquando vero nō habeat, niſi aliàs id capiat, alias autem amittat? Non aliter. Accipere eſſentiam, nónne fieri appellas? Equidem. Eſſentia verò priuari, nonne deſtrui? Et maximè. Vnum igitur, vt videtur, aſſumens atq; deponens eſſentiā, fit & interit. Neceſſariū. Cumq; vnum & multa ſit, ſiue cum fit, ſiue cum interit, nónne quando fit vnum deſinit eſſe multa, quando vero multa, deſinit eſſe vnum? Valde. Et cum fiat vnum & multa, an non diſgregari & congregari oportet? Oportet. Quinetiam quoties diſsimile ſimileque efficitur, nónne aſsimilari, & vt ita dicam diſsimilari oportet? Immo. Et quando maius & minus atque æquale, creſcere, decreſcere, atque æquari? Sic eſt. At quoties ex motu in quietē, vel ex quiete in motum tranſit, oportet hoc non vno in tempore eſſe. Quánam ratione? Cum ſcilicet prius ſtaret, moueri poſtea: cumque antea moueretur, deinde conſiſtere. Et enim abſque tranſmutatione hęc pati nequit. Nequit. Tempus vero nullum eſt, in quo quippiam ſic habere ſe poſsit, vt ſimul neque ſtet, neque etiam moueatur. Nullum. Veruntamen neque tranſit abſque tranſmutatione. Haud conſentaneum eſſet. Quando ergo tranſit? neque enim dum ſtat, neq; dum mouetur tranſit, neque dum in tempore eſt. Non certè. An eſt hoc mirabile quiddam, in quo tunc eſt cum tranſit? Quidnam? Momentum indiuiduum inquam. Hoc enim momentum certum quiddam ſignificat, ex quo in vtrunq; tranſitur. Neque enim ex ſtatu, dum ſtat, neque ex motu, dum mouetur, adhuc tranſit. Verum momentanea ipſa natura atque miranda, media motui quietique interponitur, ac nullo prorſus in tempore eſt, necnon in hanc atque ex hac, quod motum eſt, tranſit in ſtatum: & quod quieuit, in motum. Apparet. Vnum itaq;, ſi quidem ſtat atq; mouetur, in vtraq; proculdubio tranſit. Solo. n. hoc modo vtraque facit. Tranſiens autem, momento indiuiduo tranſit. Cumq́; migrat, nullo in tempore eſt, neque ſtat tunc, neq; mouetur. Minimè. Nunquid eodem modo ad cæteras mutationes ſeſe habet? quando ex ipſo eſſe in interitum migrat, vel ex non eſſe in ipſum fieri, medium tunc fit quorundam motuum ac ſtatuum, nec eſt tunc neq; non eſt, neq; fit etiam, neque interit? Videtur. Eadem quoq; ratione ex vno migrans in multa, & è multis in vnum, nec vnum eſt, neque multa, nec congregatur, neque diſgregatur: & ex ſimili in diſsimile, rurſusq́; ex diſsimili in ſimile migrans, nec ſimile, neq; diſsimile, neque aſsimilatum, neque vt ita dicam, diſsimilatum, & ex paruo in magnum, & in ipſum ęquale & contraria tranſiens, non paruum, non magnū, non creſcens, non decreſcens, non adęquans. Non videtur. Hæc igitur vniuerſa vnum ſi eſt, patitur. Quidni?

Inuenitur momentū & inſtante.

Momentū in diū motus & quietis.

Quarta ſuppoſitio.

ANNON conſiderandum præterea alia quid patiantur, ſi vnum eſt? Conſiderandum. Dicamus igitur vnum ſi eſt, alia ab vno quidnam pati oportet Dicamus. Nónne quia alia ſunt, quàm vnum, non vnum ſunt? alioquin alia quàm vnum non eſſent. Probè. Non tamen penitus vno priuata ſunt, ſed quodāmodo vno participant. Qua ratione? Quoniam alia ab vno, ex eo quod partibus conſtant, alia ſunt quàm vnum: niſi enim partes haberent, vnum penitus eſſent. Rectè. Partes autem, eius quod totum eſt partes eſſe aſſeruimus. Aſſeruimus planè. Atqui totum ipſum vnum ex multis eſſe oportet, cuius partes ſunt, quæ partes appellantur. quælibet enim partiū non multorum pars, ſed totius exiſtit. At quomodo iſtud? Si quid multorum pars eſſet, quibus ipſum ineſſet, & ſui ipſius quodāmodo eſſet pars, quod eſt impoſsibile, & aliorum cuiuſq; ſiquidem omnium. Vnius enim non exiſtens pars, vno excepto aliorum omnium erit: atq; ita vniuſcuiuſq; pars nō erit. Non exiſtens verò pars cuiuſq;, nullius ex multis erit. Et, ſi nullius eſt, eſſe quicquam iſtorum omnium, quorum nullius vel pars, vel aliud quicquam eſt, impoſsibile erit. Apparet quidem. Non ergo multorum, nec omnium pars eſt quæcunq; ſit pars, ſed vnius cuiuſdam ideæ, & vnius cuiuſdam quod totum vocamus, factum ex cunctis vnum atque perfectum. Huius inquam

Pars non eſt multorum, ſed totius.

pars

pars eſt, quæcunq; ſit pars. Omnino quidem. Si ergo alia partes habent, toto atq; vno participant. Maximè. Vnde vnum totum perfectum partes cõtinens, alia ipſa ab vno eſſe neceſſe eſt. Neceſſe. Quinetiam de vnaquaq; parte eadem ratio eſt. Et.n. huius vnius participẽ eſſe oportet. Nam ſi ſingulæ illarum pars eſt, hoc ipſum quod dicitur ſiogulę, vnum quodãmodo ſignificat, diſtinctum.n. quiddam ab alijs, & ſecundum ſeipſum exiſtens ſignificat, ſi modo ſingulę ſunt. Rectè. Erit autem vnius particeps, ſi aliud quiddam quàm vnũ fuerit: alioquin haudquaquam participaret, ſed ipſum voum erat. At verò vnum eſſe aliquid pręter ipſum vnum nihil poteſt. Nihil. Participare autem vno neceſſe eſt, & totum ſimul & partem. Ipſum nanq; vnum totum erit, cuius partes ſunt partes ſingulæ: ſingulæ verò partium, pars totius, quæcunque pars totius exiſtat. Sic eſt Nónne igitur quum alia ſint, quàm vnum, vno participant omnia quæ participant? Quidni? Alia verò quàm vnum multa quodammodo ſunt. Nam ſi alia præter vnum, nec vnum tamen, nec plura vno eſſent, pęnitus nihil eſſent. Nihil ſanè. Poſtquam antem plura vno ſunt, quæ vnios partis, vnius totius participia ſunt, nónne neceſſe eſt multitudine infinita eſſe ipſa participantia vno? Quónam pacto? Hoc planè. Aliud quiddam quàm vnum iſta ſunt, neq; etiam vno participant tunc cum primum vno participãt. Certè. Nónne multitudines ſunt, in quibus non ineſt voum? Multitudines certè. Quod ſi velimus intelligẽtia ipſa ex ijs aliquid, quàm minimum excerpere, an non neceſſe erit illud extractum, vtpote quod vnius eſt expers, multitudinem eſſe, non vnum? Neceſſe. Nónne tibi ſic ſemper conſideranti ipſam ſecũdum ſeipſam alteram ſpeciei naturam, quantumcunq; illius inſpexeris, infinitũ multitudine ſemper occurret? Et maximè quidem. Veruntamen poſtquã vna quælibet pars effecta eſt, terminum iam partis inuicem, & ad totũ habeot: necnon ad partes totum. Valde quidem. Itaq; alijs, quàm vni contingit, ex ipſo vno, & ex ſeipſis iam in vno comunicantibus, alterũ quippiam in ipſis fieri: quod quidem terminũ inuicem præbuit, natura autẽ illorum ſecuodũ ſeipſam infinitatẽ. Manifeſtum eſt. In hunc itaque modũ alia quàm vnũ tum tota, tum etiam ſecundũ particulas, & infiuita ſunt, termino quodã participãt. Prorſus. An noo igitur ſimilia diſsimiliaq; inuicẽ & ſibijpſis? Quamobrem? Qua quidem infinita ſunt ſecundũ ipſorummet naturam omnia idem quodãmodo ex hoc inuicẽ patiuntur. Patiuntur. Itẽ quà cuncta participant termino, ex hoc quoq; idẽ omnia patinntur. Quidni? Qua tamen illis conuenit, vt finita ſint ſimul & infinita, quæ ſunt contrariæ paſsiooes, quàm maximè fieri poteſt, diſsimilia ſunt. Nimirum. Ergo ſecundum alterutram rationem ipſa ſibimet, & inuicem ſimilia erunt, ſecundum vtranq; vero vtrinq;, quàm maximè contraria atq; diſsimilia. Conſtat. Sic igitur alia eadem ſibijpſis & inuicem, ſimiliaq; & diſsimilia erunt. Erunt. Ac rurſus eadã & altera, agitataq; & ſtantia, cæteraſque contrarias rationes ſuſcipientia. cætera quæ accidunt his, quæ alia ſunt quàm voum, facile reperiemus, poſtquam hæc iam nobis conſtant. Rectè dicis.

Quinta ſuppoſitio.

QVID igitur? non hæc tanquam perſpicua prætermittemus, diſpiciemusq; rurſum, ſi quidẽ vnum eſt, cętera quæ vnum non ſunt, num ooo iſto pacto habent, an iſto ſolum? Prorſus. Principio igitur videamus, voũ ſi eſt, cęteris quid euenire neceſſe ſit. Videamus. Ao non ſeorſum quidem vnũ ab alijs, ſeorſum alia eruot ab vno? Cúrnã? Quia nihil eſt præter iſta, quod aliud quidem ſit, quàm voum, aliudq; qùàm alia. vniuerſa quippe compræhenſa ſunt, cum vnũ & alia dictum eſt. Vniuerſa. Quare nihil præter hæc reſtat, in quo velut eadem in ſede & vnum & alia conſiderant. Nihil prorſus. Nunquam igitur in idem vnum aliaq; concurrunt. Nunquam. Seorſum ergo. Seorſum. Dictum præterea fuit ipſum reuera vnum partes nullas habere. Quomodo enim habere poſſet? Neq; totum igitur vnum alijs inerit, neque eius particulæ, ſi quidẽ ſeorſum eſt ab alijs, nulliſq; particulis conſtituitur. Ita eſt. Nullo itaq; modo alia vno participabunt, cum neq; totum ipſum, neq; partem eius capiant. Nullo vt videtor. Atq; idcirco alia oullo pacto vnum ſuot, oeq; in ſeipſis vnum aliquod habent. Minimè. Vnde nec multa ſunt alia. Etenim ſi multa eſſent, vnumquodq; illorum vtpote pars totius vnum eſſet. Nunc autem non vnum, non multa, non totum, non partes, alia ſunt, poſtquam nihilo vnius participant. Probè. Quapropter nec duò, nec tria ſuot, nec vnum illis ineſt. ſiquidem vno prorſus orbantur. Sic eſt. Itaq; oec ſimilia, neq; diſsimilia, nec eadẽ ſunt alia vni, neq; illis ſimilitudo ac diſsimilitudo ineſt. Si.n. ſimilia atq; diſsimilia ipſa eſſent, ex eo quòd in ſeipſis ſimilitudinem diſsimilitudinemq; haberent, duas vtiq; cõtrarias inuicem ſpecies tam ipſa alia, quã vnũ in ſeipſis compręhenderẽt. Apparet. Ac fieri nõ poteſt, vt quę nullo participant, participẽt duobus. Non certè. Neq; ergo ſimilia, neq; etiã diſsimilia ſunt, duo quæcũq; ab vno alia. etenim ſi ſimilia, vel diſsimilia ſint, vna quadam altera ſpecie participarent: & ſi ambo, duabus quibuſdã contrarijs ſpeciebus. hæc autẽ impoſsibilia eſſe patuit. Vera dicis. Non igitur eadem, non altera, non agitata, non quieta, non orientia, oon pereuntia, non maiora, oon minora, nõ ęqua, non deniq; aliud quicquã huius generis accidet. Nã ſi quid tale ſuſceperint, vnoquoq; & duobus & tribus, pariq; & impari participarent, quod eſſe impoſsibile vidimus, cũ vno per omnia ſint deſtituta. Veriſsima hæc ſunt. His ergo de cauſis, vnum ſi eſt, omnia eſt vnum, & nihil eſt, & ad ſeipſum, atq; ad alia eodem modo. Omnino ſic ſe res habet.

Sexta ſuppoſitio. Negatiua ex ſubiecto infinito eſt contraria negatiuæ ex finito ſubiecto.

AT VERO ſi vnum non ſit, quid contiogat nonne poſt hac conſiderandum eſt? Conſiderandum. Quæ'nam hæc ſuppoſitio eſt, ſi vnum non eſt? Num aliquo differt ab iſta, Si noo vnum oon eſt? Differt ſanè. Num ſolummodo differt? vel etiam omnino cõtraria eſt hæc, Si non vnum non eſt, illius, ſi vnum non eſt? Contraria omnino. Quid autem? ſi quiſpiã dixerit, ſi magnitudo non eſt, vel paruitas non eſt, vel aliud quicquam huiuſmodi, nonne in ſingulis inuit quòd aliud quiddã dicat ipſum non ens? Omnino. Nõne igitur nunc declarat. quod alterum quiddam præter alia ipſum non ens dicit, quãdo dicit, vnũ ſi non eſt, intelligimus quia quid dicat? Intelligimus. Primũ igitur aliquid quod cognoſci poteſt, exprimit: deinde alterũ quàm alia, cũ ait vnũ, ſiue eſſe illi adijciens, ſiue nõ eſſe. nihilominus cognoſcitur quid non eſſe dicatur, quodq; differens quiddã eſt ab alijs. an non? Neceſſe. In hunc itaq; modũ à principio dicendũ, voũ ſi nõ eſt, quid eſſe oportet. In primis itaq; ipſi hoc oportet accidere, vt videtur, eſſe videlicet quandã eius ſcientiã, aut nihil intelligere nos quid dicamus, quando vnũ ſi non eſt, proferimus. Vera loqueris. An nõ & alia altera eſſe, quàm illud, vel neq; illud alterum quàm alia prędicari? Maximè, Ergo diuerſitas quoq; præter ſcientiam illi adeſt, neq;.n. aliorũ diuerſitatem dicit, quando vnũ alterum, quam alia vocat, ſed ſuijpſius diuerſitatem. Apparet. Quinetiam ipſius illius & alicuius, & huius, & huic, & horum, atq; omnium huiuſmodi particeps ipſum non ens dicitur. Neque enim vnũ diceretur, neq; ab vno alia, nec illi quicquã eſſet nec illius quicquã, neq; aliquid appellaretur, niſi particeps cuiuſdã, aut quorũdam huiuſmodi ſit. Rectè. Eſſe tamen vnũ, niſi exiſtat, impoſsibile eſt: participare verò multis, nihil prohibet. Sed & neceſſe eſt. ſi quidem ipſum, vnũ illud duntaxat, nec aliud non eſt, quod ſi nec vnum ipſum, nec illud, non erit, ſed de alio quodã ſermo habetur, nihil pronunciari oportet, ſin autem vnum illud duntaxat, non aliud præſupponitur nõ eſſe, & ipſius illius, & aliorũ multorum particeps eſſe dicendum eſt. Et maximè quidem. Quamobrẽ diſsimilitudo illi eſt ad alia: nam cum alia altera ſint, quàm vnũ, extranea eſſe oportet. Opotet. Extranea verò nõne aliena? Quidni? Aliena autẽ nõne diſsimilia ſunt? Diſsimilia planè. Atqui ſi vni diſsimilia ſunt, diſsimili diſsimilia erunt. Planè. Aderit itaq; & vni diſsimilitudo,

tudo, ſecundum quā alia ipſi diſsimilia ſunt. Videtur. Et ſi illi diſsimilitudo ad alia cōpetit, nónne ad ſeipſum ſimilitudo conueniet? Quónā modo? Si vni inſit diſsimilitudo ad vnum, haud ſane de huiuſmodi quodā vt de vno ſermo haberetur, neq; ſuppoſitio de vno, ſed de alio quopiā fieret. Prorſus. At iſthuc non decet. Non certè. Ob hanc cauſam oportet vni ſimilitudinē ad ſeipſum adeſſe. Oportet. Item nec æquale alijs eſt. Etenim ſi ęquale eſſet, iam profecto etiam ſimile illis ſecundum æqualitatem exiſteret. Vtraq; verò hęc impoſsibilia, cum vnum minimè ſit. Impoſsibilia. Poſtquam verò cæteris ęquale nō eſt, nónne & alia neceſſe eſt illi ęqualia nequaquam eſſe? Neceſſe. Quę autem non æqualia, inæqualia ſunt. Inæqualia. Inæqualia verò inæquali cuipiam inæqualia ſunt? Certè. Vnde & inæqualitatis particeps vnū apparet, ſecundū quam cætera ipſi inæqualia ſunt. Particeps profectò. Cæterum ad inæqualitatem magnitudo ac paruitas attinet. Attinet. Et magnitudo ergo & paruitas tali vni conuenit. Videtur. Magnitudo rurſus & paruitas ſemper inuicem diſtāt. Diſtant. Ideoq; medium quiddam ſemper interuenit. Sanè. Num reperis mediū aliud inter hæc præter æqualitatem? Nullum aliud. Cuicunq; igitur magnitudo & paruitas accidit, accidit quoq; æqualitas horum obtinēs mediū. Conſtat. Vni igitur dum non eſt, æqualitas, magnitudo, & paruitas accidere videntur. Vidētur. Præterea & eſſentia participare quodammodo ipſum oportet. At quomodo? Habere ſeipſum oportet eo modo quo diximus. niſi.n. ſic ſeſe haberet, haudquaquā vera diceremus, dum vnum non eſſe fatemur. Sin autem vera, manifeſtū eſt, quod ea quæ ſunt, proferimus. nónne? Sic eſt. Cū vero nos vera prædicare dixerimus, neceſſe eſt, vt ea quę ſunt, aſſerere nos profiteamur. Neceſſe. Eſt ergo vnum, vt videtur, nō ens; ſi.n. non ſit non ens, ſed aliquid ipſius eſſe remittat ad hoc vt non ſit, ſtatim erit ens. Omnino quidem. Oportet igitur vt non ens, eſſe non ens, velut vinculum ipſius nō eſſe habeat, ſi debet non eſſe: quemadmodum contra ens ipſius eſſendi vinculū habet ipſum non eſſe non ens, vt perfectè rurſus eſſe liceat. Ita.n. ipſum ens maximè erit, & ipſum non ens maximè non erit, ſi ipſum ens quidem participet eſſentia eſſendi ens, non autē eſſentia eſſendi non ens, ſi omnino eſſe debeat: ipſum verò non ens nō participet eſſentia non eſſendi nō ens, ſed eſſentia non eſſendi ens, ſiquidē non ens pęnitus videri debeat. Veriſsima hęc ſunt. Nónne igitur poſtquā ens non eſſendi particeps eſt, & non ens ipſius eſſendi particeps, vnumquoq; cum non ſit, ipſo eſſe participare neceſſe eſt ad hoc, vt vere non ſit? Neceſſe. Eſſentia igitur adeſſe videtur vni ſi non ſit. Videtur. Atqui nō eſſentia rurſus, ſi quidē minimè ſit. Quidni? Num poteſt aliquid, quòd certo quodā modo effectum, ſic habere ſe dicitur, non ſic ſe habere, cum nondū ex huiuſmodi habitu tranſmutatum ſit? Non poteſt. Quodcūq; igitur ſic ſe, & non ſic ſe habet, mutationem quandā patitur. Patitur. Mutationē verò motum ne, an aliud quiddā eſſe dicemus? Motū. Vnū autem nónne & ens & non ens apparuit? Apparuit. Ergo & ſic, & nō ſic ſe habens. Videtur. Vnum ergo non ens moueri videtur. ſiquidem mutationem ex ipſo eſſe in non eſſe recipit. Patet. Enimuero ſi nuſquā in natura rerum adeſt, cum non ſit, non vtiq; aliunde alio migrare poteſt. Quo pacto.n. poſſet? Nō ergo mouetur ex eo quòd tranſeat. Minimè. Neq; tamē in eodem verſetur. Etenim ipſum idem nuſquam attingit. ens nanq; ens ipſum idem. nō ens autem in aliquo eorum quæ ſunt, eſſe impoſsibile eſt. Impoſsibile certe. Nō ergo vnū cum non ſit, in eo verſari in quo minimè eſt, vnquam poſſet. Nunquam. Neq; etiā alteratur vnum ab ſeipſo, neq; ens, neq; non ens. haud.n. ſermo de vno vlterius haberetur, ſi quidē à ſeipſo alteratū fuiſſet, verū de alio quodam pręter vnum. Probè. Si neq; alteratur, neq; in eodē reuoluitur, neq; progreditur, quonā pacto mouebitur? Nullo. Quod verò moueri nequit, quietem agere neceſſe eſt, & quod quieſcit, conſiſtere. Neceſſe. Igitur vnum ſi non eſt, ſtat atq; mouetur. Videtur. Quinetiā ſi mouetur, neceſſe eſt proculdubio alterari. quatenus.n. quid mouetur, eatenus nō eodē modo quo prius, ſed alio ſeſe habet. Planè. Ergo vnū dum mouetur, etiā alteratur. Profectò. Veruntamen nullo modo motū, nullo modo alteratur. Nullo pęnitus. Quamobrē vnū quod non eſt, quà quidē mouetur, abſq; dubio alteratur, quà verò nō mouetur, minimè alteratur. Minimè. Ideoq; vnū ſi non ſit, alteratur: atq; etiā minimè alteratur. Cōſtat. At quod alteratur, an non alterum, q̄ antea fieri, priſtinumq́; habitū exuere oportet: quod verò nō alteratur, neq; fieri neq; etiā interire? Neceſſario ſequitur. Vnde vnū quod non eſt, quia alteratur, efficitur ac perit: quia verò nō alteratur, nec fit, nec interit. Atq; ita & fit pariter atq; interit, rurſusq́; neq; fit, neque interit. Sic. eſt.

Si res ſit, & oratio ex ea vera eſt. & oratio ex re facta vera ſit, & res vera.

Septima ſuppoſitio.

RVRSVS iam ad principium redeamus, liquido inſpecturi vtrū hæc deinceps, quemadmodū hactenus, an aliter eſſe videātur. Operæprecium hoc eſt. Nónne iam diſſeruimus quid circa vnū accidat, ſi ipſum minimè ſit? Diſſeruimus. At quoties nō ens proferimus, nihil aliud nobis ſignificat, quàm eſſentiæ abſentiā ab illo quod quidē non eſſe pronunciamus. Nil aliud. Vtrū quando dicimus non eſt aliquid, aliquo modo ipſum non eſſe intelligimus aliquo modo eſſe. An potius hoc ipſum, non eſt, quoties pronūciatur, ſimpliciter ſignificat quod nullo prorſus modo vſquam eſt, & cū non ſit nulla ex parte eſt eſſentiæ capax? Abſolute id ſignificat. Neq; ergo eſſe ipſum non ens poterit, neq; alio quoquam modo eſſentiam attingere. Minimè. Fieri autē & interire nū aliud eſt, quā illud quidē eſſentiā accipere, hoc amittere? Nil aliud. Ergo cui nulla huius pars cōuenire poteſt, nunquā accipit ipſam aut amittit. Nunquā. Vni ergo poſtquam nullo modo eſt, neq; nanciſci, neq; abijcere, neq; alio pacto eſſentiam capere conuenit. Dicens eſt. Non itaq; interit ipſum vnū cū non ſit, neq; fit vtpote quod nulla ex parte eſt eſſentiæ capax. Non videtur. Neq; rurſus aliquo pacto alteratur. Iam enim & fieret, & periret ſi hoc pati poſſet. Verum. Si minimè alteratur, an non etiam neceſſe eſt nequaquā moueri? Neceſſe. Neq; tamē ſtare alicubi quod nullo modo eſt, aſſeremus: quod.n. ſtat, in aliquo eodē ſemper eſſe oportet. Quidni? Sic planè ipſum non ens, nunquā aut ſtare, aut moueri fatebimur. Nunquā. Pręterea nihil ex ijs quę ſunt illi adeſt. Iam enim eſſentia participaret, vtpote quod alicuius exiſtentis eſſet particeps. Manifeſtū eſt. Non magnitudo igitur illi, non paruitas, non æqualitas accedit. Non profecto. Sed nihilo magis ſimilitudo, aut diuerſitas illi, vel ad alia, vel ad ſeipſum aderit. Nequaquā videtur. Nū & alia vllo modo illi eſſe poterūt, quum nihil prorſus ipſi eſſe queat? Haud licet. Quapropter alia nō ſimilia illi, non diſsimilia, non eadem, non altera ſunt. Non ſanè. An verò ipſum quod illius, vel ipſum quod illi, vel quid, vel hoc, vel huius, vel alterius, vel alteri, aut quondā, aut deinceps, aut nunc, ſeu ſcientia, ſiue opinio, ſiue ſenſus, an ſermo, an nomen, an aliud quoduis ex ijs quæ ſunt, circa ipſum quod minimè eſt exiſtet? Minimè. His igitur rationibus vnum ſi non eſt, nullo prorſus modo aut nuſquam ſeſe habet. Non ſanè videtur vllo modo, aut vſquam ſe habere.

Non ens.

Non ens ſimpliciter eſſe non poteſt, neque eſſentiā attingere.

Suppoſitio octaua.

ESTNE iterum diſputandum, vnum ſi non eſt quid alijs præter vnum euenire oporteat? Diſputandum. Primum igitur iſta alia, aliquid eſſe oportet. niſi.n. alia ſint, haud ſanè de ipſis alijs diſſeretur. Sic eſt. Et ſi de alijs ſermo fit, alia profecto altera ſunt. an non idē tu aliud & alterum vocas? Equidem. Alterum nónne ab altero alterum, & aliud ab alio aliud eſſe dicimus? Vtiq;. Ergo ipſis alijs ſi modo alia futura ſunt, aderit aliquid à quo alia erunt. Neceſſe. Quidnam id potiſsimū erit? Ab vno quidem alia non erunt, cum illud minimè ſit. Non certè. Inuicem itaq; alia ſunt. id enim ſolum reſtat. alioquin à nullo alia futura ſunt. Rectè. Idcirco ſecundū multitudines ſingula inuicē alia ſunt. Etenim ſecundū vnum nequeunt, non exiſtente vno. Verū quilibet, vt videtur aceruus illorum, multitudine infinitus exiſtit. Et ſi quod minimum

apparet,

apparet, quiſpiam ſumpſerit, velut in ſomno repente pro eo quod vnum viſum fuerat, multitudo occurrit: & pro eo quod minimum apparuerat, quàm maximum iam ſi ad alia diſſecta cõferas, apparet. Rectiſsimè. Talibus, inquam, aceruis diuerſa inuicem alia preter vnum erunt, ſi non exiſtente vno, alia ſunt. Quàm maximè. An non plures aceruí erunt, quorum quilibet vnus prima fronte videbitur, nullus tamen vnus erit, cum ipſum vnũ minimè ſit? Certè. Numerus item illorum aliquis eſſe videbitur: ſi quidem & vnũ quodlibet, cum tamẽ multa ſint. Valde quidem. Paria præterea & imperia falsò videbũtur, vno prorſus abſente? Falſo. Quod inſuper exiguum in illis primo videbitur, vt dictum eſt, è veſtigio quàm maxima, & quàm plurima quo ad ſingula parua, quæ etiam multa ſunt, ſe nobis oſtentat. Quid prohibet? Quinetiam aceruus quiſque equalis multis paruisq; aceruis eſſe videbitur. Nam haud liquido ex maiori in minus tranſiſſe videretur, niſi prius in medium perueniſſe viſus eſſet. hoc autem phantaſma quoddam equalitatis erit. Veriſimile eſt. Nónne ad alium aceruum terminum habẽs, ipſum ad ſeipſum neque principinm, neq; medium, neq; finem habet? Qua de cauſa? Quia ſemper cũ quis horum aliquid intelligentia cõtuetur, ante principiũ ſemper aliud occurit principiũ: & poſt finẽ, alter ſemper finis ſubſequitur: nécnon in medio, alia. ſemper interiora, q̃ mediũ, ſemperq́; minora, ob id quia nequit vnũ aliquid in his accipi, cum vnũ minimè ſit. Veriſsima loqueris. Diſcerpi denique neceſſario arbitror, vt diſperſum, quodcunq; intelligentia quis aſſumpſerit. ſemper. n. aceruus vnius expers accipitur. Proculdubio. Nóne hoc tale eminus & obtuſe proſpicienti vnũ apparet? Neceſſe. Cominus aũt & acute intelligẽti vnumquodq; multitudine infinitũ? ſiquidem ab vno non exiſtente, deſeritur. Præ cæteris neceſſariũ hoc eſt. In hunc itaq; modum infinita, & finem habentia, & vnum, & multa quælibet alia apparere oportet, ſi non vnum, ſed alia præter vnum ſunt. Oportet vtiq;. An non ſimilia quoq; & diſsimilia videbuntur? At quomodo? Nam cũ velut adumbrata eminus proſpicienti vnũ, appareant omnia, in eodem aliquo cõmunicare, ſimiliaq; eſſe videbuntur. Prorſus. At vero propius accedenti, multa & altera, atque ipſo diuerſitatis phantaſmate altera ſibijpſis diſsimilia. Sic accidit. Similes atem atq; diſsimiles ipſos aceruos, tum ſibimet, tum inuicem apparere neceſſe eſt. Et maximè quidem. Nónne etiam eoſdem & alteros inuicem & cõtiguos ſibi, & ſeorſum à ſeipſis, omnibusq; motibus agitatos, & vndiq; permanentes, orientes & occidentes, ac neutra, omniaq; huiuſmodi, quæ quidem percurrere facilè nobis eſſet, ſi vno non exiſtente multa fuerint? Veriſsima narras.

Noua ſuppoſitio.

Redeuntes iam iterum ad principium, declaremus, vnum ſi nõ eſt, quidnam alijs præter vnum euenturum ſit. Declaremus. Principio igitur vnũ alia non erunt. Quomodo enim? Neq; tamen multa. In ijs. n. quæ multa ſunt, ineſt & vnum. Etenim ſi nullum illorum eſt vnum, cuncta nihil ſunt, quapropter neq; multa. Vera loqueris. Cum itaque vnum haud inſit alijs, nec multa, nec vnum ſunt. Non planè. Neq; etiam apparent vnum, aut multa. Cúrnam? Quoniam alia cum ijs, quæ non ſunt, nullum prorſus commercium habent, neq; quicquam ex ijs quæ minimè ſunt, ad aliquid aliorũ attinet: nam nulla pars ijs quæ non ſunt, adeſt. Verum. Neq; igitur opinio de eo quod minimè eſt, nec phantaſma cæteris ineſt, neq; vllo modo id quod non eſt, ab alijs opinione concipitur. Non certè. Quapropter ſi vnũ non eſt, nihil aliorum opinione concipitur, aut vnũ, aut multa eſſe. Nam abſq; vno multa opinari penitus impoſsibile. Impoſsibile nimium. Ergo ſi vnum non eſt, alia neque ſunt, neque opinione etiam cogitantur vnum, aut multa eſſe. Non videtur. Vnde neque ſimilia, neque etiam diſsimilia. Non. Neq; etiam eadem, aut altera neque contigua, neque ſeiuncta, neque reliqua quotcunque in ſuperioribus tanquam quæ ad ipſa alia ſpectare videntur, enarrauimus, neq; ſunt alia, nec eſſe alia videntur, vnum ſi non eſt. Vera. Nónne vt ſummatim loquar, ſi dixerimus, vnum ſi non eſt, nihil eſt, rectè dicemus? Et maximè quidem. Hoc itaq; dictum à nobis ſit, atq; illud præterea, quod vt videtur, vnum ſiue ſit, ſiue non ſit, tum ipſum, tum etiam alia ad ſeſe, atque inuicem omnia omnino ſunt atq; non ſunt, apparentq́ue inſuper, & non apparent. Veriſsima quidem hæc ſunt.

PHILEBVS PLATONIS, VEL DE SVMMO BONO.

Marſilij Ficini Argumentum.

Summum bonum.

HVIVS libri propoſitum eſt, de ſummo animæ bono diſſerere, quod quidem ſummũ bonum, cũ conditione quadam dicitur, cũ ipſum rerum omnium principium ſummum bonum abſolutè dicatur. De hoc igitur, quod cum conditione bonum, hoc in libro: de eo quod abſolutum, in Parmenide diſputat. Ab abſoluto autem hoc manat, quemadmodũ lumen quoddã ab ipſo luminis totius fonte dependet. Quamobrem in Phędone & Theæteto dictum eſt à Platone ſummũ animæ bonum dei ſimilitudinem eſſe, Nihil verò ſolis ſit ſimile, niſi quadam luminis ipſius infuſione. Vnde & animæ bonum erit integra diuini luminis cõſecutio. Id lumen in mentem primo, in voluntatem deinde deſcendit. In mente veritas, in voluntate gaudium: in mente ambroſia, in volũtate nectar, à Platone hic & in Phædro cognominantur. Itaq, ſummum hominis bonum in ſapientiæ voluptatisq́; mixtione locauit. Sed antè in ſola vel ſapientiæ, vel voluptatis ratione beatitudinem conſiſtere poſſe negauit, ex eo q triplex boni ſummi conditio in neutro reperiatur. Ea eſt, vt ſummupere perfectum ſit, & ſufficiens, & expetendum. Perfectum, quia nihil ſibi deeſt. Sufficiens, quia nihil deeſt illi quod ipſum capit. Expetendum, quia in illo & ex illo eſt, quicquid appeti poteſt. Vnde quia perfectum, ſufficiens, quia ſufficiens, expetẽdum. Sanè quia ſibi ſat eſt, alteri ſufficit, quia ſufficit alteri, deſideratur ab altero. Hæc neque ſoli ſapientiæ, neq; voluptati, ſed mixto cuidam ex vtraq; competere demonſtrantur. vbi de voluptatis & ſapientiæ genere, origine, atq; natura permulta dicuntur, de infinito & termino, de compoſito & cõpoſitionis principio. Ac demum cõcluditur ſummum in natura bonum, & abſolutũ, eſſe menſuram vniuerſorum, hoc eſt totius naturæ principium. Summũ verò bonum mentis & animæ eſſe illius primi poſſeſsionẽ, quæ mixtioni ex ſapientia & voluptate per veritatem, cõmenſurationem, & pulchritudinem conuenit. Quapropter in primo bonorũ gradu rerum omnium menſura ponitur, in ſecundo veritas, cõmenſuratio, pulchritudo: in tertio mẽs ſapientiaq́;: in quarto, ſcientia, ars, & opinio: in quinto tẽperata voluptas. Beatusq; vir dicitur, qui & ſapiẽtiam diuinorũ adeptus eſt, & humanorum peritiam ſciẽtia quadam & arte & opinione conſtantem, gaudio cõtemplationis totus exultat, voluptati ſenſuum eatenus ſe cõmittit, quatenus ſapientia ſcientiaq́; & gaudiũ impedimentum inde nullũ accipiunt. Introductio ad dialogũ eiuſmodi eſt Cum multa de ſummo bono vltrò citroq; Socrates Philebusq́; contuliſſent, atq; eſſet Philebus iam diſputãdo defeſſus, Protarcho nuper aduenienti gratulatus eſt, annuitq́;, vt prouinciam in diſputando ſuã ſuſciperet. Protarchus vtpotè adoleſcẽs ſubitò eſt aſſenſus, Ad quẽ conuerſus Socrates, Conſidera, inquit, quam tutelã ſuſcipias, neq; temere ad diſputationem properes. Imò audi vtriuſq; ſententiã prius, & eam quæ tibi recta ratione examinanti probabilior apparet, accipe defendendã. Sed iam ad dialogum veniamus.

Ambroſia. Nectar. Summum bonũ in ſapiẽtiæ, & voluptatis mixtione. Tres cõditiones ſummi boni.

Summum in natura bonum & abſolutũ, eſſe mẽſuram vniuerſorum.

Bonorum gradus.

SOCRATES, PROTARCHVS, PHILEBVS.

VIDE, ò Protarche, quem nunc à Philebo ſermonem accepturus ſis, contra quem potius, ſicubi parum tibi arrideat, pugnaturus. Víſne vtranque ſententiam in ſummmam redigamus? PROT. Volo equidem. SOCR. Philebus quidem inquit animantibus omnibus bonum eſſe lætitiam, voluptatem, delectationem, ceteraque huius generis omnia. Noſtra autem aduerſus illum diſcrepatio eſt, vt non iſta quidem, ſed ſapere, intelligere, meminiſſe, & quæ hiſce cognata, opinio rectà, veriq́ue rationis diſcurſus, meliora & potiora ſint, quàm voluptas omnibus quæcunq; horum capacia ſunt,

ſunt, eorumq́; adeptio maximè omnium vtilis ſit, & præſentibus & futuris. An non hęc vtriuſq; ſententia Philebe fuit? PHIL. Et maximè quidem. SOC. An ſuſcipis, ò Protarche, eam quæ tibi nunc oblata eſt diſputationum? PROT. Neceſſe eſt me illam ſcipere, quandoquidē Philebus pulcher ille defeſſus eſt. SOC. Oportet equidem quid in ijs verum ſit omni ſtudio definire. Prot. Oportet ſanè. Soc. Age igitur prȩter hæc id inſuper aſſeueremus. Prot. Quidnam? SOC. Quòd vterq; noſtrum habitum quendam & affectionem animi, quæ cunctis hominibus vitā exhibere beatam poſsit demonſtrare conetur. Nónne? Prot. Certè. SOC. Et vos quidem habitum affectionemq́; lætandi, nos autem ſapiendi. PRO. Sic eſt. SOC. Si quis vero habitus præſtantior vtroq; horum videatur, idemq́; voluptati cognatior ſit, ac ſtabilimentū vitę præſtet, nónne vtriq; ſuperabimur nos, voluptas autē ſapientiam ſuperabit? PROT. Profectò. SOC. Sin autem ſapientiæ ſit is propinquior, vincet vtiq; ſapientia voluptatem, voluptas contra ſuccūbet. Num iſta cōceditis? Prot. Mihi quidem concedenda vidētur. Soc. Philebo autem quidnam videtur? PHIL. Mihi ſanè voluptas præſtare videtur, ſemperq; videbitur. Ipſe aūt videris, ò Protarche. PRO. Cum iamiam nobis Philebe conceſſeris diſputationis officium, haud amplius apud te aſſentiendi Socrati, vel diſſentiendi poteſtas erit. PHIL. Vera dicis. Ego verò purgatum me volo, teſtemq́; deam aduoco. PRO. Et nos quoq; teſtes erimus, te iſta quæ dicis dixiſſe. Verùm nos deinceps, ò Socrates vel volente Philebo, vel quomodocūq; vis, abſoluere conemur rem. Soc. Conemur ab ipſa dea exordien tes, quam hic Venerem nuncupari quidem, ſed veriſsimū ei nomē eſſe voluptatis, inquit. Prot. Rectè ſanè. SOC. Reuerentia verò mihi ſemper erga deorū nomina eſt, non humana quædam, ſed maximum quenq; timorem exuperans. Et nunc quidem Venerem, quemadmodum ipſi gratum eſt, ſic appello: voluptatem verò rem eſſe variam ſcio: Sed ab ea, vt dixi, principium faciētes, quam habeat naturā, inueſtigare debemus. Rem vnam quidem audimus: formas tamen varias admodum, & inuicem quodammodo diſsimiles habet. Vide. n. delectari dicimus intemperantem hominem. Sed & temperantia temperantem: delectari inſipientem inſipientibus opinionibus, ac vana ſpe vndique plenum. Sed & ſapienia ſapientem, quas quidem voluptates ſi quis diſsimiles eſſe neget, inſipiēs eſſe meritò videatur. Prot. Hæ quidem, ò Socrates, ex contrarijs rebus proueniunt, non ſunt tamen ipſæ contrariæ. Qui enim voluptas voluptati rerum omnium maximè ſimilis non ſit cum ſit eadem ipſa ſibi? SOC. Enimuerò ò beate, neq; color à colore, ex eo quòd color vnuſquiſque eſt, differt, at verò nigrum albo præter quam quod differt, etiam contrarium eſſe nouimus omnes. Quinetiam figura figuræ eadem genere ipſo in vniuerſum eſt: partes autem generis eius, aut in immenſum inter ſe differunt, aut contrariæ ſunt etiam, cæteraq́; huiuſmodi multa reperiemus. Quamobrem noli huic rationi, quæ maximè contraria omnia vnum efficit, credere. Vereor. n. ne fortè voluptates quaſdam inter ſe contrarias reperiamus. Prot. Fortè, ſed quid hoc rationem noſtram lædet? SOC. Id certè lędet, quòd tu hæc diſsimilia cum ſint alio (ſic dicamus) nomine vocas: ais. n. ſuauia omnia bona eſſe: ſuauia verò, quin ſuauia ſint, nulla prohibet ratio. Cum autem ex ijs multa mala ſint, multa etiam, vt nos quidem dicimus bona, tu tamen omnia bona vocas, etiam diſsimilia inuicem confeſſurus, ſi quis coegerit. Quid ergo in cunctis voluptatibus, tam malis, quàm bonis idémne quiddam communiter inuenitur, cuius gratia bonas omnes vocas? Prot. Quid ais, ò Socrates? An putas quempiam, cum poſuerit voluptatem bonum eſſe, inde tibi conceſſurum quaſdam bonas, quaſdam malas eſſe? SOC. Veruntamen diſsimiles eſſe multas, pleraſq; etiam inter ſe contrarias cōfiteberis. Prot. Haud ſanè inquantum voluptates ſunt. Soc. Rurſus in idem relabimur, ò Protarche, dicemuſq́; voluptatem voluptate nihil differre, ſed omnes cōſimiles eſſe: & exempla in medium paulò antè inducta nihil mouebūt. ac inſtar eorum qui inepti & rudes diſputationum ſunt, contendemus. Prot. Qui iſta dicis? SOC. Quia ſi ipſe te imitans ego repellenſq́; dicere non verear, quod diſsimilimum omnium diſsimilimo ſimilimum ſit, eadem quæ & tu afferre potero. Itaq; rudiores, quàm par ſit, apparebimus. Et oratio nobis exciderit, peractaq́; iam ſit: rurſum igitur eam exordiamur: fortaſſe enim altius progreſsi in eandem ſententiam concedemus. Prot. Dic quomodo? SOC. Pone me viciſsim interrogatum abs te, ò Protarche. Prot. Quidam? SOC. Sapientia, ſcientia, mens, & quæcunque ego à principio rogatus quid ipſum bonū ſit, bona vocabā, nonńe idem quod & ſermo tuus, patiētur? PROT. Qua ratione? SOC. Cunctæ nanq; ſcientiæ multæ videbūtur, earumq́; nonnullæ diſsimiles inuicem, quòd ſi quæ etiam contrariæ ſint, nunquid præſenti diſputatione dignus fuero, ſi hoc ipſum veritus, nullam ſcientiam ſcientiæ diſsimilem dixerim? Sic tandem ſermo noſter tanquam fabula euaneſceret, nos autem ruditate quadam detineremur. At ſic fieri minimè decet, quin potius ſalutis ratio habenda eſt. Mihi igitur & in tua, & in mea oratione ex æquo id placet: vt multæ videlicet voluptates ac diſsimiles ſint, multę prȩtereà differenteſq́; ſcientiæ. Differentiam itaque mei ac tui boni, ò Protarche, minimè abſcondētes, ſed in lucem potius educentes, feramus, ſi qui examinantes inquirant, voluptatémne an ſapientiam, aut tertium præter iſta quiddam bonum vocare fas ſit. Nunc enim nequaquam iſtud contendere debemus, vt quæ ipſe pono, aut quæ tu vincant, ſed ei quòd veriſsimum eſt, faueamus. Prot. Sic oportet. Soc. Hoc item multò magis mutua confeſsione ſtabiliamus. Prot. Quidnam. SOC. Quod omnibus hominibus moleſtum eſt, & volentibus & inuitis etiam interdum quibuſdam. Prot. Dic planius. SOC. Sermonem qui mox incidet inquam, natura mirabilem. Multa vnum eſſe, & vnum multa, mirabile dictu: In quo facilè eſt vtrancunque partem defendas, litem mouere. Prot. Nunquid hoc ais, cùm quiſpiam me verbi cauſa Protarchum vnum natura genitum aſſerit, eundem rurſus multos dicat? rurſus qui me contrarios, grauem, leuem, magnum, paruum ponant, ijdem eundem vnumq́; hominem ponant, & multa huius generis? SOCR. Tu quidem, ò Protarche, circa vnum ac multa, quæ mira videri deſierunt, inducis, & quæ, vt ita dicam, omnes conſentiunt minimè tentanda eſſe, cum puerilia ſint quędam, & facilia cognitu, ac maxime ſermonibus ob futura, ſi quis admittat: nec mirabilia cenſenda, ſi quis membra alicuius parteſq; ratione diuidens vniuerſas eas, illud vnum eſſe confeſſum, mox refellat, derideatq́;, quaſi monſtra fateri coactum, vnum multa ſcilicet infinitaq́; eſſe, multa verò vnum. Prot. Tu verò quænam alia dicis, ò Socrates, quę nondum conceſſa circa ſermonem eundem diuulgata ſint? SOC. Quando quiſpiam, ò puer, ipſum vnū nihil ex ijs quæ oriuntur, & occidunt, ponit, vt paulò antè nos diximus, tunc tale vnum haud quaquam refelli debere conceſſum eſt. At quum vnum hominem affirmare conatur, bouem vnum, pulchrum vnum, vnumq́; bonum, tūc ſanè in ijs eiuſdmodiq́; vnitatibus, anxium ſtudium, ac etiam diuiſio ambigua fit. Prot. Quo pacto? SOC. Primò quidem vtrum admittēdum ſit, eiuſcemodi quaſdam vnitates verè eſſe: Deinde quomodo quælibet earū vnam ſemper eādemq́; eſſe putandum, nec generationem, nec interitum ſuſcipientem, ſuaq́; in vnitate firmiſsimam. Poſtremo nunquid in rebus genitis, & infinitis quæq; ponenda ſit, ſiue diſperſa, multaq; ex vna iam facta, ſiue tota ipſa ab ſeipſa ſeorſim, quòd maximè omniū impòſsibile videatur, vnū idemq́; ſimul in vno multiſq́; fieri. Nō illa igitur, ò Protarche, ſed iſta ſunt quæ circa vnum & multa, malè accepta, omnis difficultatis defectuſque ſunt cauſa, benè autem examinata, facilitatis. PROT. Oportet nos,

Venus voluptas.

Plures modi delectādi.

ò Socrates, hoc primum in preſentia diſcutere. SOC. Sic ego quidem iudicarim. PRO. Hos igitur omnes concedere hæc tibi exiſtima. ſortè verò nũc præſtat Philebum, quaſi malum (vt dicitur) quod benè iacet, rogando non mouere. SOC. At vnde potiſsimum exordiemur, cùm multa & varia in his dubitationibus pugna inſit? hinc ne? Prot. Vnde nam? SOC. Vnũ ac multa rationibus idem facta, omnem vbiq; orationem & quondam & nũc peruagari, quòd vt nunquam futurum non eſt, ita nunc primum haud cœpit: ſed eſt, vt mihi quidem videtur, in hoc diſputationum genere Protarche, immortalis quædam & nunquam ſeneſcẽs inſita nobis ratio. Eam cùm primum adoleſcens aliquis guſtauit, ſecum ipſe cõgratulatur, quaſi quendam theſaurum ſapientiæ nactus, & voluptate plenus exultat, ac furit, omnemq; diſputationem promptè pertentat, atque ſermonem vndique diſcutit, tum quidem in alteram partem reflectens, & in vnum commiſcens, tum verò explicans iterum, & in multa diſtribuens: vbi certè in dubitationem difficultatemque ſeipſum primò ac præcipuè deijcit, deinde proximum quenq; ſiue iunior, ſiue ſenior, ſiue æqualis ſit, nec patri, nec matri, nec audientium cuiquam parcens, fermè etiam nec alijs animantibus, nedum hominibus quandoquidem & barbarorum nemini parcat, modò interpretem nanciſcatur.

Malũ bene ſopitũ ne moue.

PRO. An non vides, ò Socrates, qui aſtamus, omnes iuuenes nos eſſe? tum non metuis ne vna cum Philebo, ſi nos ita obiurgaueris, in te impetum faciamus? verũtamen intelligimus enim quod dicis, ſi quis modus eſt, ſi quod machinamentum quo perturbatio hæc benignè diſputatione reijci, ac via quædam ad ſermonem commodior reperiri poſsit, & ipſe meditare: & nos pro viribus te ſectemur: Neq; enim parua diſputatio præſens eſt, ò Socrates. SOC. Non certè, ò pueri, ſic enim Philebus vos appellauit. Nulla tamen eſt via pulchrior, neq; eſſe poteſt, quàm illa quam ſemper ego dilexi. At illa me ſępe fugiẽs, deſertum inopemq; deſtituit. PRO. Quæ nam iſta? dic modo. SOC. Quam oſtendere haud ita difficilè eſt, perſequi verò difficilimum. Quęcunq; .n. per artem adinuenta ſunt, hac in lucem hominibus prodierũt via. Animaduerte quęſo, quam dico. PRO. Dic modò. SOC. Donum perfectò deorum ad homines, vt mihi videtur, per Prometheum quendã vnà cum quodã lucidiſsimo igne diſcendit. Etenim priſci nobis præſtantiores, dijsq; propinquiores, hęc nobis oracula tradiderunt, quòd cùm ex vno, & multis conſtent vniuerſa quæ ſemper eſſe dicuntur, terminumq; & infinitum innatũ habeãt, oportet nos his ita ordinatis, vnam ſemper ideam in vno quolibet generatim ponentes inquirere, & eam inſitã inuenturos eſſe quam ſi comprę hendamus, poſt vnã duas, ſi ſint, perſcrutari: ſi minus id pateat, tres aut alium numerũ quęrere, & quodlibet eorũ quæ ſunt vnum, rurſus eodem pacto diuidere, quouſq; ipſum principio vnũ, nõ modo quod vnum multaq; & infinita ſit, verùm etiã quot ſit, aliquis noſcat: infiniti autẽ ideam nõ prius ad multitudinẽ adhibere, quã quis numerum omnẽ inter infinitum, & vnum medium cadentem percepit, tum demũ vnum quodlibet omnium abeuntium in infinitũ dimittere. Dij ergò, vt diximus, ſic nobis inueſtigare, diſcere, & mutuum docere dederũt. Qui verò nunc extant ex hominibus ſapientes, vnum quidem ac multa vtcunq; contingit, velocius atque tardius, quam decet, inducunt, & poſt vnũ infinita continuò, media verò illos effugiunt. Quibus diſputandi ratio, tum dialectica, tum etiam litigioſa diſcreta eſt.

Priſci & nobis præſtantiores, & dijs ꝓpinquiores.

Hoc loco quis noſſe poſſet, cũ ponat ſciẽtiã eſſe virtutem, & virtutẽ in mediocritate, ꝙ ſciẽtia ſit, etiã in quadã mediocritate, id eſt in terminũ & infinitum.

PRO. Quæ modo dixiſti, ò Socrates partem intelligere mihi videor, partim clarius audire deſidero. SOC. Perſpicuè hoc conſtat in literis, ò Protarche, quod diximus. Itaq; in his quas didiciſti, id accipe. PRO. Quonam pacto? SOC. Vox inquam, ex ore nobis erumpens vna eſt, & infinitæ rurſus voces numero, & cunctorum pariter, & cuiuſq;. PRO. Quidni? SOC. Neutro tamẽ horum docti efficimur, nec quod eius infinitum, nec iterum, quod eius vnum cognoſcimus, ſed quia & quot, & quales ſunt, tenemus. hoc .n. vnumquemq; noſtrum grammaticũ reddit. PRO. Veriſsima loqueris. SOC. Idem quoq; muſicum hominem facit. PRO. Qua ratione? Soc. Vna quodammodo & in hac arte vox eſt. PRO. Quidni? Soc. Duo item ponenda ſunt, graue & acutum, & tertiũ tonus medius. nónne ita Prot. Ita. SOC. Veruntamen nondũ doctus muſicem eris, ſi hęc ſola cognoueris, & iſta ignorans, vt ita loquar, nullius eris in muſica precij. PRO. Nullius. SOC. Sed poſtquã, ò amice, acceperis quot interualla vocis numero ſunt circa graue atq; acutum, & qualia, nécne interuallorum termini, & quotcunque ex his compoſitiones proueniunt Quę maiores noſtri conſpicientes nobis eorum ſectatoribus, vt huiuſmodi quædam harmonias appellaremus, tradiderunt. In motibus prætera geſtibuſque corporis alia quędam talia ineſſe monſtrarunt, quę numeris demenſa, rhytmos atq; menſuras vocari iuſſere: cogitare pręterea quòd eadem ratione de vnoquoq; quod vnum, & multa eſt, conſiderare debemus. Nam quandò iſta ſic accipis ſapiens tunc euadis. Cũ verò & aliud quicquam ita comprehẽdis, ſapiens rurſus circa illud efficeris. Infinita autem ſingulorum & in ſingulis multitudo, vagum te incertumq; & rationis ac numeri reddit expertẽ, vtpotè in nullum cuiusq; terminum reſpiciẽtem.

Hac rõne & Auſtor, voces in decẽ genera cõgeſſit.

Circa finita, i. media ſapiẽtia ẽ. Circa infinita nõ eſt ratio.

PRO. Pręclare hęc, ò Philebe, Socrates mihi dixiſſe videtur. PHIL. Mihi quoque, ſed quid ad rem hic ſermo? quidúe ſibi vult? Soc. Rectè id, ò Protarche, Philebus iſte quæſiuit. PROT. Prorſus. Reſponde igitur. Soc. Faciam quod vultis, vbi de his ijſdem pauliſper etiam diſputauero. Vt .n. ſi quis vnum aliquod accipit, is vt diximus, haud mox in infiniti naturã, ſed aliquem numerum deſcẽdere debet: ita viciſsim, ſi quis infinitum primo ſumere cogitur, nequaquam in vnum continuo, ſed in numerũ quendam qui multitudinem aliquam habeat, debet intendere, ex omnibusq; tandem in vnũ deſinere. Quòd verò nunc diximus, rurſus in literis coniectari licet. PRO. Quomodo? SOC. Poſtquam infinitam vocẽ cogitauit, ſiue Deus aliquis, ſiue homo diuinus, qualis apud Aegyptios Theuth fuiſſe fertur, primo in ipſa vocis infinitate vocales literas cõſiderauit, que nõ vna, ſed plures ſunt, rurſusq; alias quę non vocis, ſed ſoni participes eſſent, atq; harũ numerum certum ſimiliter definiuit: tertiam deinde ſpeciem literarum diſtinxit, earum quas nũc mutas vòcamus poſtremò liquidas mutasq; diſcreuit vſq; ſingula quędam, vocalesq; & medias eodẽ modò donec earum numero in ſingulis ſpeciebus, & in vniuerſis reperto, elementa vocauit. Cũq; videret neminem noſtrum, horũ quicquam ſeorſim percepturũ, niſi vniuerſa percepiſſet, hoc velut vinculũ, vnum quiddam exiſtens, & in vnum diſperſa redigens meditatus, quam vnã in his eſſe artẽ grammaticẽ animaduertit, eo nomine appellauit.

Theuth?

PHIL. Hæc planius, quam ſuperiora videlicet ipſe inuicẽ comparata, ò Protarche, compręhendi. Idem tñ & nunc, & ſuperius in hac diſputatione deſidero. SOC. Nũ, ò Philebe, requiris, quid videlicet ad ſermonẽ noſtrũ iſta conferant? PHIL. Id .ſ. quod dudum ego & vnà Protarchus requirebamus. SOC. Nunquid hoc aſſecuti, requiritis tñ iam pridẽ vt inquis? PHIL. Quónam pacto? SOC. An non de ſapiẽtia & voluptate nobis ab ipſo principio diſceptatio fuit, vtrum ex ijs eligendũ? PRO. Imò. Soc. Etenim vnũ eſſe vtrunq; horũ diximus. PRO. Diximus profectò. SOC. Hoc ipſum prior ſermo requirit, quomodo vnũ, & multa vtrunq; horum ſit, quoúe pacto non infinita continuò, ſed certum vtrunq; horum numerũ acepit prius, quàm in infinitum porrigatur. PRO. Haud ſanè in leuem nos quęſtionem, neſcio quomodo Socrates, ò Philebe, circũduxit. Quare age conſidera vter noſtrũ ad pręſentẽ interrogantionem reſpõdeat. Fortè enim ridiculum eſt, me diſputationis totius ſucceſſorẽ, ex eo quod reſpõdere ad id modo nequeã, rurſus hoc ipſum tibi imperare. Attamen ridiculum multo magis eſſet, neutrum noſtrum id poſſe. Meditare itaq;

quid

quid agamus. ſpecies.n.voluptatis à nobis exigere Socrates velle videtur, ſint, nécne, quotque præterea, qualesúe ſint, & de ſapientia eadem ſimiliter percontari. SOC. Vera loqueris, ò Calliæ fili. Niſi.n.id circa quodlibet vnū, ſimile, idem, & contrarium, quemadmodum oratio præcedens oſtendit, obſeruare queamus, nullus vnquā noſtrum vllius erit ad aliquid pręcij. PRO. Sic ſerme, ò Socrates, ſe res habere videtur. Ac præclara quidem res moderato viro omnia noſſe. Altera vero (quod dicitur) nauigatio, proximúq; videtur, ſeipſum minimè latere. quorſum autem iſta nunc dixerim, declarabo. Ipſe nobis, ò Socrates, diſputationis huius autor extitiſti, teq; ipſum ad inueſtigandum quid ex humanis rebus optimum ſit, præbuiſti. Nam cum Philebus voluptatem, delectationem, lętitiam & reliqua huius generis, hominibus optima eſſe aſſereret tu illi ſtatim contradixiſti, eſſe non ea, ſed illa potius quæ ſæpenumero in memoriam nobis ſponte reducimus rectè agentes, vt in memoriam reducta vtraq; diſcutiantur. Dicis autem, vt videtur, (quod adijciendum puto rectè) præſtantius voluptate bonum eſſe, mētem, ſcientiam, intelligentiam, artem, & reliqua huiſcemodi, & quòd capeſcere potius illa debeamus. Quæ vtraq; cùm in dubium vocata ſint oīa hæc, quaſi ioco minati ſumus, non prius te dimiſſuros, quā huic controuerſiæ certus finis imponeretur. Tu verò conceſsiſti quidē, teq; ipſum ad id exequendum expoſuiſti. Nos itaq; dicimus quod pueri ſolent, quæ rectè data ſunt, auferri non debent. Pone igitur illum diſputandi modū nunc quidem. SOC. Quem dicis? Prot. Quod dubitationū ſcrupulos inijcis, eaq; interrogas, quibus de reſpondere tibi nunc nemo noſtrum idoneè ſaltem poteſt. Neq;.n.belle finita eſſe diſputatio putāda eſt, qua perplexos omnes nos reddidiſti. Atq; ſi minus id nos valemus, tibi agendum eſt: pollicitus.n.es. Hoc igitur tu cōſulta, vtrum voluptatis & ſapientiæ ſpecies diſtinguendæ, an potius dimittendæ, an alio quoquam modo queas velisúe, quæ nunc inter nos cōtrouerſa ſunt, aperire. SOC. Nihil igitur metuendum eſt mihi quidem amplius, poſtquam hæc tu ita dixiſti. Nam vbi ſi velis dicitur, omnis qualibet in re formido fugatur: accedit, quòd deorum aliquis memoriam nobis aliquā ſuppeditaſſe videtur. PRO. Quo pacto, & quorum memoriam? SOC. Quos olim ſiue ſumnians, ſiue vigilans ſermones audiui, nunc de voluptate & ſapientia cogito, neutram harum eſſe bonum, ſed tertium aliquid, quod aliud eſt ab vtraq;, & ambabus eſt melius. idq; ſi nunc nobis liquidò pateat, voluptas à victoria procul aberit: bonum quippe idem quod illa nequaquam erit. Sícne? an aliter? PROT Sic vtiq; SOC. Speciebus itaq; voluptatis ad diuiſionē haud amplius, vt mea fert opinio, indigebimus, quod in ſequentibus clarius innoteſcet. PROT. Præclarè loqueris, pergè ſic obſecro. SOC. Paucula quædam prius aſſeueremus. PRO. Quęnam. SOC. Ipſius boni conditionē videlicet, perfectum eſſe, an imperfectum neceſſe ſit. PRO. Omnium, ò Socrates, perfectiſsimum SOC. Quid vero, ſufficiéſne bonū ipſum eſt? PRO. Quidni? & in hoc ipſum ab omnibus quæ ſunt, differre neceſſe eſt, cunctisq; præſtare. Soc. Hoc quoq; de illo maximè, vt arbitror, neceſſarium eſt aſſerere, quòd omne cognoſcens idipſum venatur, & appetit apprehendere cupiens, atq; ipſum in ſe, & alia circa ipſum poſsidere, cæterorumq; nihil curat, præterquā quę vnà cum bonis perficiuntur. PRO. His repugnare non licet. SOC. Conſideremus igitur dijudicemusq; voluptatis & ſapientiæ vitā ſeorſum inſpicientes. Prot. Quo pacto inquis? SOC. Neq; in voluptatis vita ſapientia inſit, neq; in ſapientiæ vita voluptas. Oportet.n.ſi quidē his prius bonū eſt, nullius amplius indigere: ſi verò indigum apparet, haud vlterius reuera nobis eſt bonū. PRO. Non certè. SOC. Num volumus in teipſo periculum facere? Prot. Prorſus. SOC. Reſponde igitur. PRO. Dic amabo. SOC. Optaréſne, ò Protarche, plenā ſummis voluptatibus omnem vitam agere? PRO. Quidni optē. Soc. Nunquid alio quopiam indigere te vltra putares, quando perfecta harū poſſeſsione fruereris? PRO. Nequaquam. SOC. Aduerte itaq;, num ipſa ſapientia indigeres, & intelligentia, & conuenēti ratiocinatione, & alijs quæcunq; horum cognata, ſed neq; viſu? Prot. Et quid? omnia porrò haberem, ſi voluptate fruerer. SOC. Et ita viuens, per omnem vitam præcipuis voluptatibus abundares? PRO. Profectò. SOC. Si mente, memoria, ſcientia, opinione vera penitus careas, primò quidem hoc ipſum, gaudeáſne, an non gaudeas, te ignorare neceſſe eſt, cùm ſis omni ſapientia vacuus. Prot. Neceſſe. SOC. Et cùm memoria ſis priuatus, haud ſanè te aliquando delactatū fuiſſe recordaberis, nec vllā voluptatis repentè incidentis reſtabit memoria? & opinione vera orbus, dū lætaberis, lætari te minimè opinabere. Ratione quoq; captus, quod in poſterum voluptatem aliquā adepturus ſis, ratiocinari non poteris: Duces autem non hominis vitam, ſed pleumonis cuiuſdam.i.ſpongiæ marinæ, aut oſtreę marinę perſimilē. Sunt hæc vera? an aliter de his ſentire licet? PRO. Et quo pacto aliter? SOC. An vita nobis huiuſmodi expetenda? PRO. Mutum mę, ò Socrates, præſens ratio reddidit. Soc. Ne deſiſtamus hic obſecrò, ſed iam alteram illam, mentis ſcilicet vitam in mediū adducentes, vlterius conſideremus. PRO. Qualem inquis? SOC. Vtrum aliquis viuere ſic eligeret, vt ſapientiā, mētem, ſcientiam, memoriam omnē omniū poſsideret voluptate verò nulla pęnitus frueretur, nec rurſus afficeretur moleſtia, ſed ſine vllo tali affectu viueret? Prot. Neutra ex ijs, ò Socrates, vita aut mihi, aut alteri vt arbitror, eligenda videtur. SOC. Quid autem, ò Protarche, vita ex ambobus in vnum congredientibus mixta, & cōmunis effecta? PRO. Ex voluptate aīs, ſapientiaq;, & mente? SOC. Hanc ipſam dico. PRO. Vnuſquiſq; ſanè hanc ipſam potius, quàm ex ſuperioribus alterutram eliget: neq; vnus optabit quidem, alius minimè, ſed idē omnes pariter expetent. SOC. Videmúſne igitur quid ex ijs ſequatur? Prot. Prorſus quidē quod res vitæ propoſitæ ſunt: ex duabus neutra ſufficiēs, aut optāda, vel hominibus, vel cęteris animantibus. SOC. An non circa hæc iam id conſtat, quòd neutra ipſum bonum poſsidet? etenim perfecta & non ſufficiens eſſet, & vniuerſis plantis & animantibus exoptāda, cunq; ſic ſemper viuere poſſent. Si quis verò ex nobis alia eligat, pręter naturam eius quod reuera affectandum eſt, eliget, neq; id ſponte, ſed ex ignorantia, vel infelici quadam neceſsitate. PROT. Hęc ita ſe habere videntur. SOC. Quod ergò Philebi deam haud idem quod ipſum bonum exiſtimare oporteat, ſatis iam dictum eſſe videtur. PHIL. Sed neq; etiā tua mens, ò Socrates, prædictas.n.obiectationes patitur. SOC. Forſitan, ò Philebe mea, non tamen veram diuinamq; mentē ſic arbitror, ſed aliter ſeſe habere. Equidem quod primas in iſta cōmuni vita mens obtineat, non contendo ego quidem. De ſecundis vero videndum eſt, quid faciamus. fortè.n.communis vitæ cauſam alter noſtrum mentem, alter voluptatem afferat, atq; ita bonū ipſum neutrum erit iſtorum: fortè veró alterutrū horū cauſam eſſe quiſpiam cenſebit. Quo magis ego contra Philebū decertarim, quòd hac in promiſcua vita quicquid illud denique ſit quod vita ſuſceptū expetendā ipſam bonáque reddit, ei mens ipſa, quàm voluptas cognatior eſt, & ſimilior. Atq; ex hac ratione voluptas, nec pimas, nec ſecūdas etiam partes reuera tenebit: longius autem aberit à tertia ſorte, ſi qua meæ menti fides nunc eſt adhibenda. Prot. Atqui, ò Socrates, voluptas iam proſtrata videtur rationibus tuis percuſſa: nam & ſpe victorię decidit. De mente verò dicendum, quòd non ſapienter ſibi victoriam vendicaret. Eadem quippe pateretur. voluptas autem ſecunda ſorte priuata, omnino iam ab eius amatoribus cōtemnetur: neq;.n.ęquè pulchra vlterius apparebit. SOC. Quid igitur? nónne dimittere illam pręſtat, nec exquiſita examinatione, redargutioneq; affligere? Prot. Nihil ais ò Socrates. SOC. An quia impoſsibile quiddam protuli, affligi

Neq; voluptatem, neq; ſapiētiā eſſe ſummū bonū, ſed tertiū.

Cōditio & ſors boni triplex.

Trium vitarum quę optima.

voluptatem? PROT. Non ob hoc tãtum, verum etiam
quòd ignoras noſtrũ nullum prius abire te dimiſſurum,
quàm ad horũ finem ratione deueneris. SOC. O longã
Protarche orationẽ futuram, imò verò futilẽ propemodũ
nunc. Videtur.n. alijs quibuſdã iaculis pręter rationes ſupe
riores opus eſſe, ſi quis palma menti ſecundam compara-
turus accedat. ſortaſſe verò & hæc habemus. Igitur opor
tet? PRO. Quidni? SOC. Principium itaq; huius ponen
tes cautè & diſtinctè occupemus. PRO. Quale princium
dicis? SOC. Omnia quæ nũc in vniuerſo ſunt, biſariam
diſtinguamus. Imò ſi vis triſariam. PRO. Quónam pa-
cto? SOC. Accipiamus nonnulla ex ijs quæ nũc à nobis
ſunt dicta. PRO. Quænam? SOC. Deum dicebamus
ex ijs quæ ſunt, alterũ quidem infinitũ, alterum verò ter-
minũ oſtendiſſe. PRO. Omnino quidem. SOC. Has
itaq; ſpecies duo illa ponamus: tertiũ verò; vnũ ex vtriſq;
commixtum. Ridiculus tamen videor admodum, dũ per
ſpecies diuidere, atq; dinumerare iſta contendo. PROT.
Quid ais ò bone vir? SOC. Quarto adhuc genere opus
eſſe cõſtat. PRO. Quónã? SOC. Cauſam alternæ com
mixtionis iſtorum conſidera, eamq; præter tria illa quar-
tum ponito. PRO. Nũquid & quinto inſuper indigebis
aliquo diſcernente? SOC. Fortè, non tamen in præſen-
tia, vt arbitror. Sin autem opus fuerit, ignoſces mihi quin-
tam viam ſectãti. PRO. Quid obſtat? SOC. Principio
igitur, quatuor horũ tria illa diuidẽtes, atq; vtrunq; duorũ
in multa diffuſſum diuulſumq; videntes, mox in vnũ rur-
ſus vtrunq; coniungentes, perſpicere conemur, quatenus
vtrunq; horũ, vel vnũ, vel multa ſit. PROT. Hæc mihi ſi
Quod infinitum ſit multa. planius dixeris, aſſequar fortè. SOC. Duo profectò quæ
propoſita ſunt, finitum dico, & infinitũ quod autem infi-
nitum multa quodammodo ſit, conabor oſtendere finitũ
verò in poſterũ differatur. PRO. Differatur. SOC. At-
tende igitur arduũ nanque atq; maximè dubitandum eſt,
Magis ac minus finẽ reijciũt, & quantum. quod cõſiderare te iubeo. Attamen animaduerte. Primũ
autẽ circa calidius frigidiusq; conſidera, vtrum terminum
aliquẽ in eis inuenias: an potius magis ac minus dum is ge
neribus inſunt, finem recijciant, fine nanq; adhibito, ipſa
etiam finirentur. PROT. Vera loqueris. SOC. At verò
ſemper in ipſo caladiori & frigidori magis ac minus eſſe
fatemur. PRO. Et maximè quidem. SOC. Semper er-
go nobis hæc ratio monſtrat ab ijs finem abeſſe: cumq;
ſine fine ſint, omnino infinita fieri. PRO. Prorſus ò So-
crates. SOC. Euge amice Protarche aduertiſti nũc quod
hoc ipſum vehementer abs re modo pronunciatum, & ip
ſum quoq; quod remiſſe dicitur, eandẽ vim habẽt quam
ipſum magis ipſumúe minus? Vbicunq;.n. adſunt, non ſi-
mul magnum eſſe efficiunt. ſed ſemper vehementius re-
miſsori, & viciſsim vehemẽtior remiſsius omnibus actio
nibus inſerentia, plus ac minus efficiuntur, quantũ verò
ſemper obſcurant. Niſi.n. vehementius illud remiſsiusq;,
item magis & minus, è ſede ſua, quantũ & menſuratum
quod vocant depellunt, ſed occupari eam ſinũt, mox ipſa
pellentur. Neq;.n. calidus & frigidus iam amplius ſit, ſi re-
cipit quantum. Diffugiet tum, nec vltra conſiſtet calidus
ipſum, & frigidius: quantum vero ſtat, progrediq; ceſſat.
Quamobrẽ hac ratione calidius, & frigidius infinita iam
eſſe conſtat. PRO. Sic apparet ò Socrates: veruntamen
vt ipſe dixiſti, haud facilè iſta percipi poſſunt. Fortè verò
deinceps iterum repetita, interrogantẽ pariter & reſpon-
Signũ infinitæ naturæ. dentem conſpirare inuicem declarabunt. SOC. Benè
dicis, atq; ita pro viribus agendũ eſt, ſed intuere primum,
num id ſignum ponamus infinitę naturæ, ne ſingula tran-
ſcurentes orationem in longum nimium protrahamus.
Quæ in genere infiniti. PRO. Quodnam dicis? SOC. Quæcunq; magis ac mi-
nus, vehementer atq; remiſſe, nimiſq; & huiuſmodi quę-
dam admittunt, cuncta in vnum infiniti genus reducen-
da ſunt, quemadmodum ſuprà diximus, aſſerentes omnia
quæ diuidua diſperſaq; ſunt, in vnum oportere colligi, ſe-
cundumq; vim vnam, velut vnam quandã naturã ſignari.
Meminiſtin'? PRO. Memini. SOC. Quæ verò talia
quædam minimè, ſed horum contraria accipiunt omnia, *Quæ in genere finiti.*
primo quidem æquale ipſum atq; æqualitatem, poſt ęqua
le & duplum, & ſingulas inde proportiones quaſcunq; ad
numerum numerus, & ad menſuram menſura habet, hęc
inquam omnia in genus finiti merito referremus. Quid
ais ad hæc? PRO. Præclarè nimium ò Socrates. SOC.
Agedum ex vtriſq; commixtum, quàm ideam habere di
cemus? PRO. Id mihi tu dices, vt arbitror. SOC. Imò
Deus ſi modo quis deus meas pręces exaudiat. PRO. Ob
ſecra igitur, & contemplare. SOC. Contemplor ſanè. Ac
mihi videtur deorum aliquis nobis amice nunc aſpiraſſe.
PRO. Quo pacto id ais? & qua coniectura vteris? SOC.
Dicam planè, tu verò attentis auribus adſta. PRO. Dic
modo. SOC. Calidiúsne aliquid nunc, & frigidius dice-
bamus? PRO. Certè. SOC. Adde pręterea ſiccius & hu
midius, plus ac minus, velocius atq; tardius, maius & mi-
nus? ac deniq; quotcunq; in ſuperioribus ad naturã vnam
magis minusúe ſuſcipientem redegimus. PRO. An infi
niti naturã inquis? SOC. Eam inquam cõmiſce poſthac
cum his progeniẽ illam termini. PRO. Quam? SOC.
Eam quã cum deceret in vnum colligere, quẽadmodum
illã infiniti collegeramus, nequedum collegimus: at fortè
nunc idẽ ages: his quippe vtriſq; conciliatis, illa tertia con-
tinuo patęfiet. PRO. Quam dicis & quo? SOC. Ae-
qualis, & dupli progeniẽ, & quæcũq; diuerſa quę ſunt, con
traria infeſtaq; eſſe non ſinit, ſed commenſurata, & con-
ſona reddẽs, numerũ efficit. PRO. Intelligo. dicere nãq;
mihi videris, ſi iſta miſcentur, generationes quaſdam ex
eorum ſingulis euenturas. SOC. Et rectè videor. PRO.
Dic igitur. SOC. Nónne in morbis recta horum cõmu *Recta horum cõmunio, id eſt, æqualis, vel dupli, vel cæterorum.*
nio ſanitatis naturam genuit? PRO. Omnino. SOC. In
acuto autem etiam & graui, veloci & tardo, cum infinita
ſint, hęc & terminum peperit, & perfectionẽ muſicæ prę
ſtitit. PRO. Præclare. SOC. Quinetiam rigori & ęſtui *Morbus eſt in excedente, vel ceſſante calido, frigido, humido, & ſicco.*
tradita, id quod multũ & minus. & infinitum dicitur, ab-
ſtulit, menſuratum autem & commenſuratum adhibuit.
PRO. Quidni? SOC. Ex ijs temperies anni, & quæ-
cunq; pulchra ſunt, cuncta manarunt, infinitis inuicem fi-
nitiſq; coeuntibus. PRO. Certè. SOC. Atq; alia inſu-
per innumerabilia prætermitto, veluti cum ſanitate pul-
chritudẽ atq; robur. In animis quoq; permulta atq; pręcla
ra? petulãtiam quippe, & vniuerſam improbitatẽ, dea hęc
animaduartens ò bone Philebe, omni termino voluptatũ
expletioniſq; carere, legẽ & ordinẽ quibus terminus ineſt
ijs appoſuit, eamq; tu ſic infici ac perdi ego contrà ſeruari,
dico. tibi vero Protarche, quidnam videtur? PRO. Hęc
prorſus ſecundũ meã ſententiã ſunt aſſerta. SOC. Nón-
ne tria hęc iam protuli, modo intelligas. PRO. At intel-
ligere arbitror. Vnũ quidem infinitũ aſſeris. Secundũ ve-
rò eorũ quę ſunt terminũ. At tertiũ illud quid dicere ve-
lis, haud ſatis teneo. SOC. Multitudo, ò mirifice vir ge-
nerationis eius tertiũ quod eſt, te ſtupefecit, quanquã &
infinitum multa genera continebat, quę tñ genera ipſius
magis minusúe ſignata, Vnum apparuerunt. PRO. Ve-
ras narras. SOC. Veruntamen neq; terminus multa con
tinebat, nec indignabamur, quaſi non eſſet vnum natura.
Prot. Quo enim modo? SOC. Nullo modo. Sed tertium
ſcito me dicere vnũ hoc quodcunq; ex ijs naſcitur, gene-
rationem videlicet in eſſentiam, ex mẽſuris vna cum ter-
mino conſtitutis. PRO. Intellexi. SOC. Cęterũ quid
pręter hęc tria, quartum genus ſit, diſcutiendum reſtat.
Communis autem iſta diſceptatio eſt Vide enim an non
neceſſarium tibi videtur, quodcũq; gignitur, per aliquam
cauſam gigni? PRO. Mihi planè. Quomodo enim abſq;
ea fieret? SOC. Et efficientis natura nomine duntaxat à
cauſa differt, efficienſq; & cauſa vnum merito vocabun-
tur. PRO. Merito. SOC. Quinetiam factum ac geni-
rũ ſolo nomine diſcrepabunt. Prot. Certè. SOC. Pręce
dit quidẽ atq; ducit natura ſemper quod efficiẽs eſt: quod
verò factum eſt: ab eo genitumq;, ipſum ſequitur. PRO.
Prorſus. SOCR. Non ergo idem, ſed aliud eſt cauſa, &
quod

quod ad generationem cauſæ ſeruit. Prot. Quid prohibet. soc. An non genita ipſa & ex quibus gignūtur omnia tria nobis genera præbuerunt? Prot. Maximè. Soc. Omnium autē iſtorum opificem quartum ponimus, cauſamq; vocamus, vtpotè aliud quiddam quam illa ad ſufficientiam demonſtratum. Prot. Ponimus abſq; dubio. soc. Verum iam decet cū quatuor diſcreta ſint, quo melius ſingulorum meminerimus, ſingulatim illa dinumerare. Prot. Vtique. Soc. Primum igitur infinitum dico, ſecundum terminum, tertium mixtam ex ijs genitamq; eſſentiam: Poſtremum mixtionis generationisq; cauſam ſi quartum vocem, nūquid errarem. Prot. Nullo pacto. Soc. Agedum verò quæ nobis deinde oratio eſt? & quid potiſsimum inquirentes, huc digreſsi ſumus? non ne id erat? Quærebamus nempe vtri ſecundę tribuerentur, voluptatíne, an ſapientiæ potius. An nō ita? Prot. Ita certè. Soc. Poſtquam iſta in hunc modum diſtinximus, nonne melius iudicabimus cui prima, cuiúe ſecunda victorię palma danda ſit, ex ijs quę ſupra in certamen venerūt? Prot. Fortè. Soc. Victricē ſanè poſuimus, vitam ex voluptate & ſapientia mixtam. Prot. Imò. Soc. Qualis ſit, & cuius generis hæc vita, quodammodo cernimus. Prot. Cernimus. soc. Pars nempe tertij generis. Neq;.n. ex duobus quibuſdam mixtum illud eſt, ſed ex infinitis omnibus termino deuinctis. Quapropter merito victrix hęc vita illius pars erit. Prot. Et rectè admodum. soc. Eia Philebe, dulcis illa tua ac ſimplex vita, ad quod prædictorum genus pertinere iure putabitur? Sic autē mihi prius quàm definias, reſponde. PHIL. Dic modo. soc. Voluptas ac dolor terminum habent, an potius ex eorū genere ſunt, quæ magis minusúe ſuſcipiūt. PHIL. Ita ex ijs quę magis ò Socrates: neq;.n. voluptas omne bonū eſſet, niſi ſuaptè natura, & ſecundum multitudinem, & ſecundū id quod magis infinita exiſterent. soc. At neq; etiam dolor, ò Philebe, omne malum quamobrem aliud quiddam nunc conſiderare debemus, quàm infiniti naturam, quod voluptatibus partē boni aliquam præbeat. Enimuero ex ijs inde terminatis vita illa tua ſit. Sapientiam autē, ſcientiamq;, & mētem, vtrò potius, ò Protarche atq; Philebe, referemus, ne in pietatem à nobis peccetur? haud.n. mediocre periculū eſt, rectè ſecusúe quod modo quæſitum eſt, explicuiſſe. PHSI. Deum, ò Socrates, tuum extollis. soc. Et tu ò amice, deam tuam. Verum ad id quod quæſitum eſt, redeundum. Prot. Probè loquitur Socrates, ò Philebe. Ideoq; parendum. PHSL. An non ò Protarche, pro me dicturū te promiſiſti. Prot. Maximè. Nunc autē hæſito, & vereor, teq; vt eſſe nobis, ò Socrates propheta velis obſecro, nequid nos tibi circa certatorē aberrantes, pręter melodiā canamus. PHIL. Parendū Protarche nihil.n. difficile iubes. soc. Equidē Deū reuera, vt Philebus inquit, extollens iocādo te turbaui, interrogās cuiúſnam generis mens & ſcientia eſſent. Prot. Maximè quidem, ò Socrates. Soc. Facile tn̄: omnes ſiquidē ſapientes ita extollentes ſeſe conſentiunt, intellectū eſſe cœli terræque nobis regem, ac fortè rectè loquūtur. quod ſi vis, hoc genus diffuſius examinemus. Prot. Dic arbitratu tuo, ò Socrates, nihil prolixitatem veritus, neq;.n. moleſtus eris. soc. Præclare loqueris: hinc igitur interrogātes, exordiamur. Prot. Vnde? soc. Vtrum ò Protarche, dicendum eſt vniuerſum hoc agi ab irrationali quadā terminariaq;, & fortuita poteſtate? An cōtra, quemadmodum maiores noſtri ſenſerunt, ordine, quodam mentis, & ſapientię mirabilis gubernari? Prot. Nulla eſt cōparatio. Nam quod modo dicebas ò Socrates, prophanū mihi videtur: fateri autē mente omnia hæc exornari, ſententia quædam conſpectu mundi ſolisq;, & lunæ cæterorumq; ſiderū, & omnis deniq; cęleſtis circuitus digna eſt, nec ego vnquam de ijs aliter loqui, aut ſentire auſim. soc. Víſne igitur quod à priſcis aſſertum eſt, nos item confiteamur? hęc videlicet ita ſeſe habere, nec modo putemus alia ſine periculo proferri nō poſſe, verumetiā vnà cū illis vituperationis periculū ſubeamus ſiquādo vir aliquis durus ac vehemēs, iſta nō ſic, ſed ſine ordine ferri cōtenderit? Prot. Quídni velim? soc. Age igitur, quod ſequitur contemplare. Prot. Dic iam. soc. Quæ circa corporū viuentium ſunt, ignē, aquam, ſpiritum, atq; terram in cōpoſitione ineſſe conſpicimus, ſed fluctuantium, vt aiunt, inſtar. PRO. Et maximè quidem: in ijs.n. ſermonibus reuera propter ambiguitatem fluctuamus. soc. Ergo de vnoquoq; eorū quæ circa nos ſunt, id accipe. Prot. Quídnam. soc. Quod vnū quodq; horū apud nos exiguum ac vile, nec vllo modo ſyncerum & integrū, nec vim natura ſua dignam ferens: quod quidem in vno animaduertēs, de reliquis omnibus idem exiſtimato. Velut ignis, eſt quidē apud nos, eſt etiam in vniuerſo. PRO. Eſt. soc. Nónne ignis hic noſter exiguus, imbecillus, & vilis, ſeu qui vniuerſi proprius quantitate mirandus & pulchritudine, & omni quæ ad ignem pertinet, poteſtate? PRO. Vera nimium loqueris. SOC. An verò fit, alitur, dicitur ab igni noſtro mūdi totius ignis vel contra, & meus & tuus, & animantium reliquorum oīs ab illo? Prot. Hæc reſponſione digna non ſunt. soc. Rectè eadem quoq; de animaliúac mundi terra diceres, & de alijs omnibus quæ ſupra queſiuimus ſimiliter reſpōderes. Prot. Quíſnam reſpondens aliter, ſanæ mentis æſtimetur? Soc. Nemo forſitan, ſed iam ad reliqua. Omnia quippe nunc dicta in vnum compoſita contuēres, corpus appellamus. Prot. Quidni? Soc. Idē quoq; de hoc, quem mundum dicimus, accipe. Eadem ſiquidē ratione corpus eſt, ex eiſdem cōpoſitum. Prot. Rectè loqueris. soc. Vtrum ex hoc corpore noſtrū corpus omnino, vel contrà ex noſtro ipſum nutritur, & quæcunq; paulò antè memorauimus, ſuſcepit & habet? Prot. Neq; hoc etiam alterum, ò Socrates, in quæſtionem cadere debet. SOC. Sed alterū? debétne an non? Prot. Dic quod. soc. Noſtrū corpus animam habere fatebimur? Prot. Conſtat. soc. Vnde nam, ò amice Protarche, ſuſcepit, niſi mundi corpus, quod eadem quæ & noſtrum ac etiam præſtātiora continet, animam habeat? Prot. Aliunde nequaquam. soc. Neq;.n. exiſtimandū, ò Protarche, quatuor illa, terminum, infinitū, mixtum, & cauſæ genus in ijs quartum cunctis exiſtens, quod ijs quidem quæ apud nos ſunt, animam corpusq; prębet, dum imprimit vmbram, labefactatoq; corpore, remedia parat, & in alijs alia cōſtituit atq; reſtituit, omnem atq; integrā ſapientiam vocitari: cumq; eadē hæc vniuerſo cœlo eiusq; partibus amplioribus illis inſint, quæ puriores præſtantioresq; exiſtūt, in eis tamen præclariſsimorū præcioſiſsimorūq; naturam minimè reperiri? Prot. Nullam profectò rationē id haberet. Soc. Quamobrem rationē illam vlterius proſequentes licebit aſſerere ea quæ ſæpenumero diximus, infinitum prorſus in hoc vniuerſo conſiſtere, ſufficientemq; terminū cauſamq; illis haud ignobilem ſemper adeſſe ornantem diſponentemq; horas & menſes & annos, mentem & ſapientiā merito nuncupatam. Prot. Merito. Soc. Sapientia verò atq; mens, abſq; anima nunquam ſunt. PROT. Nūquam certè. soc. Ergo in Iouis ipſius natura regiam animā, regiamq; mentem ineſſe propter vim cauſæ confiteberis, & in alijs item alia pulchra, vt illorum cuiq; dici placet. Prot. Maximè. Soc. Pręcedentem, ò Protarche ſermonem nequaquam temere inductum putes: his.n. qui olim mentem omni mundo præſidere oſtenderunt, adminicula præbet. Prot. Prębet ſanè. Soc. Meę verò petitioni reſpōſum porrigit, quod mēs eſt progenies quędam eius cauſę, quę cauſa dicitur oīum, quęq; eſt ex quatuor his quę ſunt relata, vnū quiddam. habes iam igitur noſtram expoſitionē. Prot. Habeo, & ſufficienter quidem. quanquam cū antea idem reſponderis, non intellexi. soc. Remiſsio quędā ſtudij, ò Protarche, ſæpenumero iocus eſt. Prot. Præclare loqueris. soc. Nunc igitur, ò amice, in quo genere ſit, quamúe habeat vim, ſatis propemodū monſtratū eſt. Prot. Omnino. soc. Quinetiam voluptatis genus iampridem patuit. Prot. Nimirum. soc.

Genitū nō eſt mixtū ex duobus quibuſuis, ſed ex infinito & termino duobus conſtat.

Quòd voluptas, & dolor ſit in genere infinitorum. Neque voluptas omne bonum, neque dolor omne malum.

Intellectū eſſe cœli ac terræ regem.

Elementorum apud nos vilitas.

Iocus ſæpenumero remiſsio ſtudij eſt.

Reminiſcamur iam & horũ circa vtraq;, quòd mens quidem cauſę cognatæ, eiuſdemq́; cũ illa generis fermè erat, voluptas autẽ infinita, eiusq́; generis quod nec principiũ, nec medium, neq; finem in ſeipſo ſuapte natura continet aut aliquando continebit. Prot. Quidni reminiſcamur? soc. Oportet itaq; poſthac in quo horum vtrunq; conſiſtit, & propter quam paſsionẽ fit quoties fit, aduertere. Vtque voluptatis primo genus ipſum inueſtigauimus, ſic & iſta circa illã primo nunc inquiremus. Seorſum tamen à dolore voluptatẽ ſufficienter examinare non poſſumus. Prot. Si hàc gradiendum eſt, hàc vtiq; gradiamur. soc. Num igitur idem tibi quod mihi de horum generatione videtur? Prot. Quid iſtud? soc. Cõmuni eodemq́; in genere ſecundum naturã dolor & voluptas eſſe videntur. Prot. Hoc cõmune genus amice Socrates, oſtende obſecro, quídnam ex ijs quæ ſupra diſtincta ſunt, intelligi velis. soc. Pro viribus ò mirifice vir, id agam. Prot. Benè inquis. soc. Cõmnne igitur intelligamus, quod ex quatuor tertium numerauimus. Prot. An quod poſt infinitum finitumq́; locaſti, in quo ſanitatẽ & harmoniam vt arbitror, collocaſti? soc. Rectè dicis, ſed nunc maximè mentem adhibe. Prot. Dic igitur. soc. Harmonia ſoluta in animantibus, vnà naturæ ſolutionem generationemq́; dolorũ eo in tẽpore fieri dico. Prot. Conſentaneum. soc. Rurſus harmonia contemperata, & in ſui naturã protinus reſtituta, voluptatem fieri dicendũ eſt, ſi modo res maximę verbis paucis concludendę ſunt. Prot. Reor equidem te rectè, ò Socrates dicere: clarius tamen exprimere eadem adnitendum. soc. An non vulgaria, & notiſsima cognitu facilia ſunt? Prot. Quæ'nam iſta? soc. Fames quidem ſolutio eſt, atq; moleſtia. Prot. Eſt. Soc. Comeſtio verò repletio atq; voluptas. Prot. Ita. soc. Sitis iterũ corruptio ſulitioq́; & dolor. Vis autẽ humore quod areſactũ eſt reficiens, voluptas eſt. Diſcretio inſuper, & diſſolutio præter naturam æſtu quodã effecta moleſtia. At ſecũdum naturã reſtitutio refrigeratioq́; voluptas. Prot. Prorſus. soc. Cõcretio quoq; humoris prę ter animalis naturã frigore facta, dolor. Cõtrà humido liqueſcẽte, & in ſuam redeũte naturã, reditus iſte volupta. Ac ſummatim conſidera, num toleranda tibi hæc oratio videatur. Quoties corrumpitur animata ſpecies ex infinito & termino ſecundũ naturam, vt diximus, genita, eiuſmodi corruptio dolor eſt. Cum vero hęc in eſſentiam ſuam refluunt, regreſſum hunc dicimus voluptatem. Prot. Eſto. Videtur.n. hoe mihi admodum veriſimile. Soc. Hanc vnam itaq; voluptatis, & doloris ſpeciem in ijs paſsionibus vtriſq; ponamus. Prot. Ponatur. soc. Pone deinceps expectationem harum in anima paſsionum. Expectationẽ inquã quę voluptaria antecedit, ſperantẽ, gaudentem, atq; ſuauẽ: quæ verò moleſta, formidoloſam ac mœſtam. Prot. Eſt igitur hæc voluptatis & doloris ſpecie alia, ſeorſum à corporea ſolius animæ expectatione profecta. soc. Rectè accepiſti. In ijs vtiq; vt mea fert opinio, vtriſq; ſynceris exiſtentibus, nec mixtis, voluptate videlicet atque dolore, liquidò diſcernemus num voluptatis vniuerſum genus amandum ſit, an hoc potius alteri cuiquam exantè dictis attribuendam: voluptati vero atque dolori, ceu calido, & frigido, cæteriſque talibus, competat vt interdũ amanda ſint, aliàs non amãda: vtpotè quę bona minimè ſint, ſed quandoque certum aliquid ſuſcipientia, naturam boni ſequãtur. Prot. Rectè ais oportere ſic incedere qui talia perſcrutatur. soc. Primum igitur id inſpiciamus, ſi verum eſt quod dicebatur, deſtructis illis dolorem, refectis voluptatem ſequi: cum neque deperduntur, neque etiam recreantur, quam potiſsimum habitudinem tunc animalibus tribuere debeamus. Intentus itaque animo mihi reſponde, num tibi neceſſarium videatur quodlibet animal eo ipſo in tẽpore nullo modo vel lætari vel angi. Prot. Neceſſarium certè. soc. Eſt ergò ſtatus hic tertius prę ter mœrentis & gaudentis affectum. Prot. Eſt profectò. soc. Agedum huius meminiſſę conare. ad iudicandum ſi quidem volnptatem, reminiſci vel non permultum refert, breuibus tamen aliquid de ipſa ſi vis perſtringamus. Prot. Dicas ergo, quid iſtud? soc. Eum qui contemplationis vitam eligit, nihil ita viuere prohibet. Prot. Seorſum à lętitia & moleſtia dicis? Soc. Dictum.n. in cuiuſque vitę comparatione virum contemplationi deditum nihil vlla ex parte vel gaudere vel angi. Prot. Omnino ſic dictũ. soc. Nónne ſic illi conuenit? Ac forte nil mirũ eſſet, ſi vita hæc cæterarũ omnium diuiniſsima ſit. Prot. An abſurdũ eſt deos gaudere vel contra triſtari? Soc. Abſurdũ omnino. Indecẽs.n. vtrunq; eſt. At hoc deinceps inueſtigemus, ſiquid ad hãc diſputationẽ conferat: ac menti ad ſecundas: victoriæ ſortes, ſi minus ad primas licet accõmodemus. Prot. Rectè loqueris. soc. Atqui alia ſpecies voluptatũ, quã animę propriã aſsignauimus, memoria cõſtat. Prot. Quo pacto. soc. Primum quid memoria ſit accipiendũ videtur: imò ante eam quid ſenſus, ſi planius hæc elucidari velimus. Prot. Quo pacto inquis? Soc. Pone ex omnibus corporis paſsionibus quaſdam in corpore prius extinctas, quàm in animã tranſfluant, paſsione vacuã dimittentes: alias per vtrunq; diffuſas & quandã quaſi concuſsionem. tam propriam, quàm cõmunem vtriq; pariter inferentes. Prot. Ponãtur. soc. Et paſsiones per vtrunq; minime propagatas ſi latere dixerimus animam, & per vtrunq; manantes innoteſcere animę, an rectè dicemus? Prot. Certè. soc. Ipſum ergo latere nullo modo vt dicere videor, obliuionis generationẽ eſſe exiſtimes. Eſt.n. obliuio memoriæ exitus. Ea vero in ijs quæ modo dicebantur, nondũ erat. Eius autẽ quod nec eſt nec fuit, iacturam fieri aliquã abſurdũ. Prot. Abſurdũ. soc. Nomina ergo duntaxat permuta. Prot. Quomodo? Soc. Pro eo quòd latere animã, diximus, quãdo abſq; paſsione corporei tumultus exiſtit, quam nunc obliuionẽ vocare videris, inſenſationem. vt ita loquar, potius nominato. Prot. Teneo. Soc. Motũ autẽ in cõmnni corporis & animæ paſsione factũ ſi ſenſum vocaueris, haud ab re nominabis. Prot. Vera loqueris. Soc. An nõ percipimus iam quid ſenſum vocari velimus? Pro. Percipimus. Soc. Senſus pręterea conſeruationẽ rectè quis memoriã mea ſententia nuncupabit. Prot. Rectè nimiũ. Soc. Et à memoria reminiſcentiam diſcrepare fatemur, néc ne? Prot. Fortè. Soc. An non in hoc pręcipuè? Prot. Quónam? Soc. Quoties quę cũ corpore paſſa eſt aliquando anima, eadẽ ſine corpore in ſeipſa reſumens animaduertit, tunc meminiſſe eam aſſerimus, an non? Prot. Valde quidem. Soc. Quinetiam quando memorię paſſa iacturã, deinde vel ſenſu, vel diſciplina monente eam iterũ reuocat in ſeipſa, reminiſci putatur. Atq; hæc iam memorias reminiſcentiasq́; vocamus. Prot. Probè loqueris. Soc. Cuius autẽ gratia hæc dicta ſunt omnia, hoc eſt. Prot. Quídnã? Soc. Ne animę voluptatẽ abſq; corpore quàm maximè atq; perſpicuè capiamus, atq; vnã concupiſcentiam. per hęc.n. vtraq; iſta declarata vidẽtur. Prot. Pergamus iam ad reliqua Socrates. Soc. Multa conſiderare decet, voluptatis originem omnemq́; formam eius inueſtigantes. Et nunc quidem primo videndum quid eſt, & vnde naſcitur cõcupiſcentia. Prot. videamus iã obſecro. Nihil.n. amittemus. Soc. Imò ò Protarche cũ qnod modo quęrebamus, inuenerimus, amittemus aliquid circa iſta, videlicet dubitationem. Prot. Quam belle vicẽ reddidiſti. at iam quę ſequuntur expediamus. Soc. Nónne famem atq; ſitim, & hniumſmodi multa, concupiſcentias quaſdam eſſe diximus? Prot. Maximè. Soc. Ad quídnam idem reſpicientes res adeò diuerſas vno nomine nuncupamus? Pro. Per Iouem haud facilè dictu, ò Socrates. dicendũ tamen. Soc. Ab eiſdem rurſus exordiamur. Prot. Quibus? Soc. Dicimúsne ſitire aliquem? Prot. Dicimus. soc. Hoc autem eſt exhauſtum eſſe. PROT. Quidni? Soc. Et ſitis concupiſcentia eſt? PRO. Eſt. Soc. Potionisne? Prot. Potionis. Soc. An non repletionis potus? PRO.

Vita contemplatiua diuiniſsima.

Deos nec lætari nec triſtari.

Memoriæ

Paſsio eſt corporis, nõ autem cupiditas.

Sitire non corporis, ſed ſiccatum eſſe.

Huius

Huius certè. SOC. Vacuus igitur & exhauſtus contraria eorum quæ patitur appetit. Nam cum vacuus ſit, impleri cupit. PRO. Manifeſtum eſt omnino. SOC. Quid ergo? qui primo exhauſtus eſt, num poteſt vel ſenſu vel memoria quadam eius repletionem attingere, quod nec præſenti in tempore, nec aliquando paſſus eſt? PRO. Nullo modo. SOC. Sed cum qui cupit, aliquid cupere confitemur. PROT. Quidni? SOC. Haud ergò quod patitur appetit. Sitit.n. ſitis autem indigentia eſt, is tamen repletionem affectat. PROT. Ita. SOC. Aliquid igitur eius quod appetit expletioné attinger. PRO. Neceſſe. SOC. Corpus quidem nequit. nam exhauſtũ eſt. PRO. Certè. SOC. Reſtat vt anima repletionem per memoriam conſequatur. PROT. Patet. SOC. Nam quo alio conſequeretur? PROT. Nullo fermè. SOC. An aduertimus quid nobis ex his rationibus efficiatur? PROT. Quid iſtud? SOC. Corporis cupiditatem eſſe ratio hæc non dictat. PRO. Quo pacto? SOC. Quoniã in omni animali, conatum animantis paſsionibus contrarium cupiditas oſtendit. PRO. Penitus. SOC. Impetus autem in contraria quàm paſsiones trahens memoriam contrariam paſsionibus innuit. PRO. Omnino. SOC. Ratio itaq; oſtendens memoriam ad concupita rapientem animę omnem impetum & cupidiné, principatumq; omnis viuentis tribuit. PRO. Rectè nimiũ. SOC. Sitire igitur vel eſurire corpus noſtrũ, aut aliquid eiuſmodi pati, nequaquam ratio hæc admittit. PRO. Vera loqueris. SOC. Hoc præterea circa iſta conſiderabimus, quòd hæc ratio quandã vitæ ſpecié in ijs demõſtrare velle videtur. PRO. In quibus? & de qua vita loqueris. SOC. In replendo inquam, & euacuãdo, & omnibus quæ ad ſalté ſiue pernicié animalium attinẽt. Et ſi quis noſtrum in alterutro conſtitutus affligitur, tunc ſecundum mutationes lętatur. PRO. Sic eſt. SOC. Quid, quoties in horum medio permanet. PRO. Quomodo in medio? SOC. Ob paſsioné quippe triſtatur, ſed voluptatũ interim pręteritarũ meminit: ceſſat quidẽ triſtitia, nondũ tamen impletur: quid tunc dicendum? nónne in medio paſsionũ eſſe? PRO. Dicendum. SOC. Vtrũ dolenté omnino vel contra gaudenté? PRO. Non gaudentem per Iouem, ſed dupla potius affectũ triſtitia, ſecundum corpus in paſsione, ſecundũ animã in expectationis ardore. Soc. Quónam modo Protarche dolorem duplũ aiebas? Nonne vacuus quiſpiam certam aliquando repletionem ſperat, aliquando contrà deſperat. PRO. Maximè. Soc. Num dum aſſequi ſperat, ipſa recordatione gaudere videtur? ſimulq; vacuus eo in tẽpore cruciari? PRO. Neceſſe. Soc. Tunc igitur & homo & animalia reliqua, lætantur ſimul ac mœrent. PRO. Apparet. SOC. At cum vacuus aliquis expletionem omnino deſperat, nónne tunc paſsio duplex circa dolores exoritur, quam ipſe paulò antè intuitus, ſimpliciter duplã opinaberis? PRO. Vera hæc ſunt. SOC. Hac taliũ paſsionũ diſceptatione ad id vtamur. PRO. Ad quid ais? SOC. Vtrũ voluptates has atq; moleſtias veras, an falſas, an partim veras, partim falſas dicere debeamus? PRO. Quo pacto, ò Socrates, voluptates atq; moleſtię falſæ eſſe poſſunt? SOC. Quomodo etiam, ò Protarche timores veri vel falſi? aut expectationes verę, ſeu minimè verę? aut opiniones veræ vel falſæ? PRO. Opiniones equidem conſiterer: ſed hæc reliqua minimè. SOC. Quid ais? diſputationem tamen haud breuem inceptare videmur. PRO. Verra narras. Soc. At ſi pręcedentibus ſit conueniens ò viri illius fili conſiderandum eſt. PRO. Iſtud forte. SOC. Omne igitur ſuperuacuum, & quicquid præter propoſitum eſt, dimittendũ. PRO. Rectè. SOC. Dic itaq;. continua nempè me admiratio tenet ſemper circa eas quas nunc induximus quæſtiones. PRO. Quo pacto inquis? SOC. An non ſunt ex voluptatum numero falſæ aliæ, alię veræ? PRO. Vis dicam? SOC. Neq; reuera igitur, neq; falſo, vel lætari, cum non lętetur, vel triſtari, cum non triſtetur, aut furentum, aut inſanorũ dicetur quiſquã? PRO. Hęc omnia ſic ſe habere, ò Socrates omnes ſuſpicamur. SOC. Num rectè? an fortè differendũ eſt, recténe vel non iſta dicantur? PRO. Differendum quidem mea ſententia. SOC. Diſtinguamus igitur euidẽtius, quod modo de voluptate atq; opinione dictum eſt. Eſt'ne aliqnid apud homines, opinari? PRO. Eſt. SOC. Et lætari? PRO. Et letari. SOC. Quin & quod opinamur aliquid eſt? PRO. Cur non? SOC. Et hoc quo gaudemus. PRO. Et hoc. SOC. Qui opinatur, ſiue rectè ſeu non rectè opinetur, ipſum tamen quod reuera eſt opinari, non perdit. PROT. Quo.n. modo? SOC. Gaudens etiam, ſiue rectè gaudeat, ſiue non, ipſum tamẽ quod reuera gaudere eſt, haud amittit. PRO. Imò & hæc ita ſe habent. SOC. Quo igitur pacto opinio vera, & falſa fit, voluptas ſolummodo vera, cum tamen opinari verè atq; lętari vtraq; ſimiliter acceperint? PRO. Conſiderandum hoc eſt. SOC. Nunquid ex eo quod opinioni verum, & falſum indita ſunt? nec ſolum ob hæc opinio facta eſt, ſed qualis quædam opinio vtraq;? Hócne conſiderandũ inquis? Prot. Ita. SOC. Præterea inueſtigandum eſt, an voluptas & dolor ea ipſa duntaxat quæ ſunt permaneant, nunquã vero qualia quędã efficiãtur. Prot. Patet. SOC. Verum haudquaquam difficile eſt quòd qualia quædam fiant inſpicere. Iampridẽ conceſsimus voluptates atq; moleſtias, magnas, & paruas, vehementes, remiſſasq; fieri. Prot. Conceſsimus. SOC. Quòd ſi cui ex his prauitas adijciatur, vt prauã opinionem, ita & prauam voluptatem effici confitebimur. Prot. Quid prohibet? SOC. Quid ſi rectitudo vel contrarium rectitudinis horum cuiquam admoueatur, num rectã opinionem quæ rectitudiné ſubijt, ac voluptatem ſimiliter appellabimus? Prot. Neceſſario ſequitur. SOC. Et ſi quod opinione cõprehenditur ſit fallax, nónne opinioné falſam potius quã rectam vocabimus? Prot. Imò. SOC. Item ſi voluptatem vel dolorem circa id quo gaudemus vel angimur, aberrare cernamus, num rectam aut bonam voluptatem dicimus, aut aliquo præclaro nomine honorabimus? Prot. At id fieri nequit, ſiquidem voluptas ipſa delinquat. SOC. Veruntamen ſæpenumero nobis voluptas ex opinione falſa exoritur. Prot. Procul dubio. attamen opinionem, ò Socrates eiuſcemodi falſam dicimus voluptatem verò ipſam nemo vtiq; falſam denominaret. SOC. Promptè nimium, ò Protarche, voluptatis rationem in præſentia tueris. Prot. Minimè, verum quæ audio loquor. SOC. Nihilne, ò amice, apud nos differt voluptas ab opinioné recta ſcientiaq; proficiſcens, ab ea quæ falſam opinioné, & ignorantiã ſequitur. Prot. Cõſentaneum eſt haud breui quodam interuallo diſtare. Soc. Verum ad hanc ipſam diſtantiam perſcrutandã deueniamus. Prot. Duc age quà lubet. SOC. Ecce hac te duco. Prot. Quánam? SOC. Opinio quædam vera eſt, quædam falſa. Prot. Eſto. SOC. Has ſępenumero voluptas dolorq; ſequitur. Prot. Sequitur. SOC. An non ex ſenſu ac memoria in nobis opinio naſcitur, & ipſum opinari poſſe? Prot. Percipuè. SOC. Nónne ſic circa hæc nos habere putandum? Prot. Quomodo? SOC. Vt fateare hominem nonnunquam procul aliqua confusè cernenté, cupere clarius quę cernit diſcernere? Prot. Fateor equidem. SOC. Is igitur ſic à ſeipſo quodammodo ſciſcitabitur. Prot. Quo pacto inquis? Soc. Quídnam illud eſt quod iuxta ſaxum ſub arbore procul apparet? An hæc ille proferre ſecum tibi videtur, dum eiuſmodi quædam aſpicit, cuiuſmodi ſibi quandoque apparuerunt? Prot. Quidni? SOC. Deinde veluti ſibijpſi reſpondens, homo eſt, inquit, tanquam rem iam aſſecutus. Prot. Nimirum. SOCR. Rurſus fortè mutata ſententis opus quoddam à paſtoribus fabricatum eſſe aſſerit. Prot. Maximè. SOC. Hic ſi quis adſit, eadem quæ animo ſecum ipſe volutabat in vocem fundens, rurſus præſenti diceret ac ſermo tunc fieret, quod antè opinionem vocabamus. Prot. Manifeſtum. SOC. At ſi ſolus ſit, hoc idem ſecum ipſe repetens, & diu quan-

Ex ſenſu, & memoria fit hic opinio.

doque in ſeipſo ſeruans procedit. PROT. Prorſus. SOC. Quid ergo: idémne tu hic, quod ego, ſentis. PRO. Quid illud? SOC. Videtur mihi tunc hominis anima libro cuidam perſimilis. PRO. Qua ratione. SOC. Memoria in idem cum ſenſibus incidens, & illæ quæ circa iſta paſsiones ſunt, verba quædam in animis quodammodo inſcribere mihi videntur: cúmq; vera conſcribunt, paſsionem huiuſmodi verã opinionem dicimus, & orationes in nobis veræ ab hoc ipſo proficiſcuntur. At cũ ſcriba hic noſter falſa ſcribit, contraria veris eueniunt. PRO. Omnino ita mihi videtur, & ea quę dicta ſunt libẽter accipio. SOC. Accipe alium eorum quæ tunc fiunt in animis noſtris opificem. PRO. Quem? SOC. Pictorem, qui poſt ipſum ſcriptorem, dictorum imagines in anima pingit. PRO. Quomodo hunc, & quando id agere dicendum? SOC. Quando ab aſpectu ſiue alio ſenſu dicta, & opinione percepta quis educens, dictorum, & opinione præceptorum imagines in ſeipſo quodãmodo contuetur. an hoc in nobis efficitur? PRO. Vehementer. SOC. Nónne verarũ opinionũ ſermonũq; imagines veræ, falſæ verò falſorum? PRO. Omnino. SOC. Si modo rectè hęc diximus, hoc in ijs prætetea cogitemus. PRO. Quid hoc? SOC. Vtrum circa præſentia atq; præterita hoc nobis accidere neceſſe ſit, circa futura nequaquã? PRO. Eadẽ ratione circa tempora, omnia. SOC. Nónne voluptates atq; moleſtiæ ipſius animę propriæ in ſuperioribus dictæ ſunt voluptates & dolores corporis antecedere? proptereáq; & prægaudere & prędolere nos ob futura cõtingit. PRO. Vera narras. SOC. Vtrum inſcriptiónes atq; picturæ quas paulò antè nobis imprimi volebamus, ad præſens præteritumúe reſpiciunt, ad poſterũ minimè. PRO. Ad omnia. SOC. Num id circo ijs aſſentiris, quòd hęc omnia ſpes quædã ad futurũ tẽpus exiſtunt, noſq; per omnem vitam perpetua ſpe nutrimur? PRO. Prorſus. SOC. Age ad hoc præter illa reſponde. PRO. Quid rogas. SOC. Vir iuſtus & pius & probus, nõne Deo amicus eſt? PRO. Quidni? SOCR. Iniuſtus & improbus contrà ſe habet. PRO. Contra. SOC. Plurima tamẽ, vt dicebamus vnuſquiſq; ſpe ducitur. PROT. Sanè. SOC. Sermones ſunt in vnoquoq; noſtrũ, quas ſpes nominauimus. PRO. Inſunt. SOC. Quinetiã phantaſmata picta. nam cuiq; licet fingere ſe cumulũ auri maximũ poſsidere, oblectamentiſq; varijs abundantẽ omni ſuauitate perfundi. PROT. Nil prohibet. SOC. Num dicendum interna hæc ſcripta bonis viris, quia Deo amici ſunt, vera ſępe euadere, malis ſępenumero contra? PRO. Dicẽdum certè. SOC. Et malis viris oblectationes nihilominus adſunt ſæpe cõfictæ, ac denique falſę. PRO. Quid ni adſint? SOC. Falſis igitur voluptatibus praui vt plurimum geſtiunt, boni homines veris aluntur. PRO. Neceſſariũ penitus. SOC. Inſunt ergo ſecundũ hanc rationem falſæ quædam animis hominum voluptates, imitantes tamen vera, ſed ridiculę, ac dolores eodem pacto. PRO. Inſunt vtiq;. SOC. An licebat ſic opinãti omnino, quæ nec fuerunt, nec ſunt, nec erũt, in ſeipſo formare? PRO. Licebat. SOC. Atqui hæc erant quæ tũc opinionem falſam, & opinari falſo efficiebant. An non? PRO. Erant. SOC. Nónne in illis reddendus eſt habitus aliquis voluptatibus moleſtijſque contra reſpondens? PRO. Quomodo? SOC. Quod liceat alicui reuera lętari, quoquo modo vel temere etiam geſtienti, non tamen vt ea quæ propter lætatur, vel ſint, vel fuerint antè: plerunq; etiã lætari in ijs quæ nunquam euenient. PRO. Hęc quoq;, ò Socrates, neceſſaria ſunt. SOC. Et eadem ratio de timoribus & cupidinibus, cęteriſque huiuſmodi, ſæpe, ſ. illa falſa exiſtere. PRO. Eadem profectò. SOC. Num opiniones ob aliud bonas vel prauas, quã quòd veræ vel falſæ ſint, appellamus? PRO. Ob hoc ipſum. SOC. Nec voluptates malas ob aliud, quàm quia falſæ? PRO. Omnino, ò Socrates, contrarium protuliſti. Nã & voluptates & moleſtias propter ſolũ falſum malas eſſe haudquaquã aſſerere decet, quę in maximas ac multiplices inſuper prauitates frequentes impingunt. SOC. Malas voluptates quæ propter prauitatem malæ ſunt, paulò pòſt, ſi placuerit, referemus: falſas autẽ inſuper alio modo, tum ſæpe, tum multas in nobis & eſſe & fieri, dicendum eſt: hoc enim ad iudicandum ſortaſſe nobis confert. PRO. Quidni? modo ſint. SOC. Atqui, ò Protarche, mea ſententia, ſunt. Hoc autẽ dogma quãdiu illa apud nos manet, à redargutione tutum eſſe, impoſsibile eſt. PRO. Probè. SOC. Aggrediamur iterum athletarum more hanc diſputationem. PRO. Aggrediamur. SOC. In ſuperioribus diximus, ſi quidem meminimus, cupiditates (quæ ſic vocãtur) quantiſper ſeorſim nobis ineſſent, tunc corpus paſsionibus abſq; animę paſsione occupari. PRO. Recordamur, dictaq; hæc proculdubio ſunt. SOC. Nõne cupiebat anima contrarium corporis habitum. Receptaculum autẽ doloris & voluptatis quæ paſsione fit, erat corpus? PROT. Erat. SOC. Collige quod ex his ſequitur. PROT. Dic. SOC. Quoties iſta concurrunt, congrediũtur quoq; voluptates atq; dolores, eorumq; ſenſus, quæ contraria ſunt: quod profectò nunc patuit. PROT. Apparet. SOC. Hoc quoq; nónne inter nos conuenit? PROT. Quídnam? SOC. Vtrunq; magis minuſúe ſuſcipere, voluptatem pariter atq; dolorem, & ad genus infiniti referri. PRO. Conuenit certè. SOC. Quædam igitur via horum rectè iudicandorum nobis adeſt. PRO. Vbínam & quomodo. SOC. Nónne propoſitũ in hoc iudicio nobis eſt paſsim dignoſcere, quæ nam ex his maior, quæ minor, quæ magis, quo intẽſior voluptas, ſ. ad moleſtiam, & ad moleſtiam moleſtia, ac voluptas iterũ ad voluptatem? PROT. Hæc quidem talia ſunt, & iſtud iudicij noſtri propoſitum. SOC. Quid vero in aſpectu, eminus aut cominus magnitudines inſpicere, veritatem obſcurat, falſaq; opinari compellit: in doloribus autem & voluptatibus idem minimè fit? PRO. Multò magis ò Socrates. SOC. Id vtique illi quod paulò antè narratũ fuit, contrarium eſt. PRO. Quid ais? SOC. Tunc. n. opiniones hæ, falſæ veræq; effectæ paſsione ſua dolores vna & voluptates prorſus implebant. PRO. Vera narras. SOC. Nunc autẽ hæ ex eo quòd paſsim trãſmutare eminus comminus videantur & ad ſe inuicem comparentur, voluptates quidem ad dolores, maiores vehementioreſq; videntur, & dolores rurſus ad voluptates contrà. PRO. Talia quædam neceſſe eſt ob eas cauſas fieri. SOC. Quod ſi quanto vtraq; maiora vel minora quàm reuera ſint, apparent, tantundem ipſe ademeris, nónne id quod cùm apparet quidem vtrunq;, non tamen ſit, neque rectè apparere dices, neq; vnquã eiuſmodi voluptatis vel moleſtiæ portiones rectas ant veras audebis aſſerere? PROT. Sic eſt. SOC. Poſt hęc igitur inſpiciamus, num hac ratione occurramus, voluptates, ſ. atque moleſtias falſas multò magis quã iſtę ſint quę vel apparent in viuentibus vel exiſtunt. Quales dicis, & quomodo? SOC. Dictũ eſt ſæpenumero, quòd quorũlibet natura concretionibus vel deſcretionibus, repletionibus vel euacuationibus, incremẽtis vel decrementis corrupta, dolores, moleſtiæ, cruciatus, cęteraq; id genus exoriuntur. PRO. Sæpe iam dictum. SOC. At cùm in naturã ſuam reſtituimur, reſtitutionem talẽ voluptatem circa nos poſuimus. PRO. Probè. SOC. Quid autẽ cùm circa noſtrum corpus horũ nihil accidit? PRO. At quando id contingit, ò Socrates? SOC. Nihil ad rem, ò Protarche, iſta tua petitio. PROT. Cúrnam? SOC. Quia nihil impedies me, quin quod antè rogaueram, rurſus te rogem. PRO. Quid illud? SOC. Niſi fieri, ò Protarche, tale quid dicam, quid neceſſe eſt ex hoc nobis contingere? PRO. An id dicis, videlicet corpore in neutram partem exagitato? SOC. Idipſum. PRO. Conſtat, ò Socrates, neq; voluptatẽ neq; dolorem eoipſo in tempore percipi. SOC. Rectè nimium reſpondiſti. Verũ vt arbitror id ſentis, quòd neceſſe ſit ex ijs vnum aliquid ſemper nobis accidere, quemadmodũ ſapientes tradũt. cuncta quippe ſurſum deorſumúe iugiter fluũt. PRO. Ferũt

Anima libro & tabulæ raſæ ſimilis.

Voluptas & triſtitia quæ propria animæ eſt, voluptates & dolores corporis præcedit.

Concluditur ineſſe veras, & falſas voluptates et dolores.

ſanè.

ſanè. nec malè loqui videntur. SOC. Quomodo enim malè? cùm mali minimè ſuerint. Verùm impendentem ſermonem euitare volo, hac autẽ fugere cogito, tuq́; vnà mecum fugito. PROT. Dic quà? SOC. Iſta ſanè ſic ſe habere ijs concedamus. Tu verò reſponde? vtrum quicquid vnquã patitur animal, idem & ſentiat patiendo, neq; dum creſcimus, noſipſos lateamus, neq; dum aliquid aliud huiuſmodi patimur? an cõtrà omnino? fermè enim talia quædam vniuerſa nos fugiunt. PRO. Contrà omnino. SOC. Haud igitur rectè dictum eſt à nobis quod modo diximus, mutationes ſurſum deorſumúe factas, voluptates & dolores inſerre. PROT. Quid igitur? SOC. Sic autem rectius ac tutius dicere licet. PROT. Quomodo? SOC. Mutationes quidem magnæ voluptates doloresq; afferunt: mediocres autem & exiguæ, minimè. PROT. Rectius iſto modo quàm illo, ò Socrates, dicitur. SOCR. Enimuerò ſi iſta ſic ſe hñt, mox vita in ſuperioribus narrata redibit. PROT. Quænam? SOC. Quam abſque mœrore & lætitia ponebamus. PROT. Vera loqueris. SOCR. Ex ijs triplicem vitam ponamus, ſuauem, triſtem, neutram. An tu aliud ſentis? PROT. Haud aliter quàm ita, triplicem videlicet vitam eſſe. SOC. Non igitur idem erit non dolere quod & lætari. PROT. Nequaquam. SOC. Quoties ergo audis omniũ dulciſsimũ eſſe vniuerſam vitam ſine mœrore tranſigere, quid tunc ſibi velle id dicentem exiſtimas? PROT. Dulce eſſe, ſignificare ille mihi videtur idipſum quod dicitur nõ dolere. SOC. Pone tria quædam, vt lubet, & vt pulchrioribus vtamur nominibus, alterum aurum, argentũ alterum, neutrum reliquũ nominato. PRO. Ponantur. SOC. Quod horum neutrum eſt, poteſt ne alterũ ex ijs fieri, vel argentum, vel aurum. PROT. Nequit. SOC. Vita igitur media ſi qñ ſuauis vel mœſta dicitur, aut exiſtimatur, nequaquam rectè vel exiſtimatur vel dicitur. PROT. Certè. SOC. Attamen, ò amice, aliquos hæc loqui & opinari ſentimus. PROT. Maximè. SOC. An igitur gaudere tunc quando non mœrent, exiſtimant? PROT. Aiunt quidẽ. SOC. Nónne tunc gaudere putant? non enim pronunciarent. PRO. Apparet. SOC. Falsò de mæſtitia opinãtur, ſi quidem ab vtriuſq; gaudij.ſ. & indolẽtiæ natura diuerſa eſt. PRO. Diuerſa profectò. SOC. Quid igitur percontabimur inter nos, vtrum hæc vel vt tria ſint, vel vt duo ſolùm, ac num dolor hominibus malùm, dolorum aũt vitatio, hoc ipſo noïe bona, dulce nominetur. PROT. Quomodo id, ò Socrates fiat, à nobiſipſis quæramus, nõ enim intelligo. SOC. Quia aduerſarios huius, ò Protarche, Philebi reuera nõ intelligis. PRO. Quóſnam inquis? SOC. Eos qui rerũ naturam pręcipuè callere feruntur, qui voluptates funditus tollunt. PROT. Quid ergo? SOC. Dolorum effugia eas omnes vocant, quas Philebi ſectatores nuncupant voluptates. PRO. His ne vt credamus, ò Socrates, cõſulis? SOC. Nequaquã, ſed tanquã vatibus quibuſdam vtamur, non arte, ſed quadã non ingeneroſæ naturę indignatione à voluptate nimis abhorrẽtibus, nihilq́; in ea ſani eſſe volẽtibus, adeò vt illas ipſas quoq; eius illecebras maleficam quandam illaqueationem potius quàm voluptatem vocent. His ergo ad hæc vtere, conſiderans pręterea & reliqua, quibus ardentiſsimè in eũ inuehuntur. Poſt hæc aũt & quas ego veras exiſtimem voluptates, accipito, vt ex vtriuſq; ſermonibus vim eius conſiderantes, ad iudicandũ deniq; apponamus. PROT. Rectè inquis. SOC. Hos igitur tanquam propugnatores ſecundũ indignationis eorũ veſtigiũ proſequamur. Reor equidem tale quiddã eos dicturos eſſe, principio alicundè longius repetito: ſi ſpeciei cuiuſcunq; naturã cognoſcere velimus, velut duri naturam, vtrũ ad duriſsima reſpicientes, ſic maximè cognoſceremus, an ad exiguè dura. Oportet te, ò Protarche, ijs indignãtium interrogationibus quemadmodũ & mihi reſpondere. PROT. Oportet ſanè, illiſq; reſpondeo, ad primas magnitudines ſuſpiciendũ. SOC. Si voluptatis genus quam naturam habeat, noſſe velimus, non in

Triplex vita.

Voluptates effugia dolorum.

Quæ ſpectanda cũ ſpeciẽ diguoſ. oporteat.

paruas voluptates longeq́; à ſuprema remotas, verùm in eas quæ ſupremæ vehemẽtiſsimæq; dicuntur, aſpiciendũ. PROT. Quilibet nunc iſta tibi concederet. SOC. Num quæ in promptu præ cæteris poſitæ, ac maximæ voluptates ſunt, vt ſæpe diximus, ipſę ſcilicet circa corpus exiſtũt? PRO. Quidni? SOC. Vtrum vehementiores in ægrotantibus, quàm benè valentibus reperiuntur? Caueamus obſecro, ne temere reſpondentes hallucinemur. PROT. Quónam pacto? SOC. Fortè.n. in benè valentibus ſaterémur. PRO. Veriſimile eſt. SOC. An nõ voluptates illæ excedũt magnopere, quarũ ardentes cupidines adſunt? PROT. Verum id eſt. SOC. Nónne ſebribus & hmõi morbis affecti homines & ſitiunt vehementer & algent, & quodcunq; pati corpore conſueuerunt, magis admodũ quàm cæteri patiuntur? quo fit vt magis indigeant, indigentiamq́; replentes, vehemẽtius delectẽtur. An verùm hoc eſſe negabimus? PRO. Omnino, vt dictum eſt, apparet. SOC. Quid verò, num rectè ſentire videbimur aſſerentes, ſi quis maximas voluptates videre velit, non ad ſanitatem, ſed ad morbum reſpiciendum? Et vide ne me hoc rogare putes, pluribúſne oblectationibus ægrotantes quàm benè valentes deliniantur, ſed magnitudo & vehementia voluptatis vbi nam præcipua ſit, interrogare putato: ſcrutandum quippe qua natura cõſtet, prædiximus, quamúe dicant, qui nullo modo eſſe illam aſſeuerarunt. PRO. Teneo penè quod inquis. SOC. Fortaſsis etiã, ò Protarche, demonſtrabis. Reſponde modo. In laſciuiáne & petulantia nõ plures dico, ſed vehementiores & vi maiores voluptates, q̃ in temperata vita vides? Dic amàbo, mentẽ adhĩbens. PRO. Percepi quid velis, & exceſſum cerno quamplurimùm. SOC. Temperatos nempè prouerbium nihil nimis præcipiens, ſemper continet, & huic illi obtemperant. Intemperantes aũt & diſſolutos homines voluptatis feruor ad furorem vſq; occupans, immoderatis clamoribus exultare cõpellit. PRO. Rectè loqueris. SOC. Et ſi verum hoc eſt, patet in quadam deprauatione tum animæ, tum corporis, potius q̃ in virtute, vehementes voluptates, vehementesque cruciatus conſiſtère. PRO. Patet certè. SOC. An nõ aliquas è multis elicere decet, & inueſtigare qua ratione maximę vocari debeant: PRO. Neceſſe eſt. SOC. Aduerte itaq; talium morborum voluptates, qua ratione ſe habeant. PRO. Qualiũ? SOC. Deformium voluptates, quas illi quos indignantes vocauimus, penitus horrent. PROT. Quales inquam? SOC. Velut in ſcabiei medela quæ fricando fit, cæteriſq́; huiuſmodi, haud alio pharmaco indigentibus. hoc.n. malum pro dij immortales, voluptatem ne, an dolorem potius nuncupabimus? PRO. Malum quiddã, ò Socrates, mixtũ hoc eſſe videtur. SOC. Haud equidẽ, vel Philebi gratia, hoc exemplũ produxiſſem: ſed niſi hæ voluptates, & quæ haſce ſequuntur, inſpiciantur, nunquã fermè quod quæſitũ nunc eſt, dijudicare valebimus. Ergo ad iſtarum cognatas pergendũ eſt. PRO. Num eas, inquis, quę immixtione cõicant? SOC. Has ipſas. Sunt igitur mixtiones corporis quidẽ ipſius in corporibus, animæ in anima. Et dolores animæ & corporis voluptatibus mixtos reperiemus, eamq́; vtrorumq́; commixtionem interdũ voluptatem, interdum verò dolorem cognominatam. PRO. Quónam pacto? SOC. Vt ecce cùm quis in reſtitutione, vel corruptione ſimul cõtraria patitur, algens ſæpe caleſcit, & calens aliqñ reſrigeſcit, quęrens, vt arbitror, id aſſequi, illud abijcere, ac quod dicitur, amaro dulce permixtum, & cùm difficultate reiectionis abſiſtens moleſtiam, mox ferum cõgreſſum facit. PRO. Eſt maximè verum quod dicis. SOC. Nónne harũ mixtionum quædam ex æquali vtrinq; & voluptate & dolore, quædã ex alterutro excedẽte conflantur? PRO. Nihil prohibet. SOC. Dic igitur ex earũ numero quæ doloris plus quàm dilectationis continent, eas eſſe quę ſequuntur ſcabiem & titillationes, qñ quod intus eſt, feruet atq; gliſcit, neque huc perfricando aut exagitando quis attingit: ſed quod circa cutem

Vtrũ voluptates maiores in ſanis, an in ægris.

Mixtiones voluptatis, & doloris in corpore.

eſt ſolùm,

eſt ſolùm, diffundit. Tum ſanè illa in ignem ſerentes, & nunc huc, nunc illuc conſilij inopia reuoluti, ineſtimabiles ſæpenumero voluptates pariunt: aliqñ contrà interioribus ad exteriorũ moleſtias voluptatibus mixtis, in vtram partem declinatio fiat, exhibent, ex eo ꝙ commixta per violentiã diffundant, vel diſperſa confundant, ſimulq́; voluptatibus dolores admoueant. PROT. Vera narras. SOC. Nónne iterum cùm voluptas amplior ſecundũ hęc omnia cõmiſcetur, tunc portio doloris immixta titillat, & leui quadam triſtitia afficit? Atq; iterum voluptatis vberior pars infuſa prouocat, & interdum proſilire compellit, & omniformes colores, omnigenas figuras, omnimodos ſpiritus cùm omni incitamẽto, & exclamationes cùm inſania parit? PRO. Summopere. SOC. Cogit pręterea, ò amice, de ſe, tum ipſum, vel tum aliũ exclamare, ꝙ his voluptatibus delinitus ac liqueſcens, propemodum moritur: eoq́; magis eiuſcemodi voluptates ſectatur quiſque, quo intemperatior quis & imprudentior eſt. Atq; has inſuper ſummas oblectationes prædicat, & eum qui ijs delicijs totam vitam mulcet, beatiſsimũ arbitratur. PROT. Omnia quę apud multos in exiſtimationẽ veniunt, ò Socrates, collegiſti. SOC. De voluptatibus, ò Protarche, quæ in cõibus corporis paſsionibus extrinſecus intrinſecuſúe miſcẽtur, eſt dictũ. De ijs verò quę miſcẽtur in anima, cõtraria quædã ad corpus conijciuntur, voluptatem.ſ. cùm dolore, & dolorẽ cùm voluptate in vnam mixtionẽ concurrere. Et hęc in ſuperioribus percurrimus, quod qñ exhauritur, repletionem cupit, & ſperãs gaudet, exhauſtus angitur. Iſta tunc quidem teſtimonijs minimè confirmauimus, nunc verò dicimus ꝙ anima à corpore diſcrepante in ijs omnibus, quorum haud ſatis multitudo comprehẽditur, mixtio vna doloris & voluptatis emergit. PRO. Rectè nimium loqui videris. SOC. Vna præterea doloris voluptatiſq́; congreſsio reſtat. PROT. Quænã? SOC. Quam ſępe ipſam in ſeipſa aĩam accipere diximus. PRO. Qua ratione hoc aſſerimus? SOC. Iram, timorem, deſiderium, lamentationem, amorem, æmulationem, inuidiã, & huiuſmodi reliqua, an nõ hęc omnia dolores quoſdam ipſius animę ponis? PRO. Equidem. SOC. Nónne dolores hmõi plenos miris quibuſdam voluptatibus inuenire licet? An fortè in memoriã nobis illud reducere oportet? quod quemadmodum apud Homerũ accidit, virum vel prudentem iraſci, eo tñ pacto, vt eius affectus dulcior melle ſit ingiter diſtillãte, ſic cõtingat in vita vt aliqua iræ dulcedo miſceatur, & voluptates in lamentationibus atq; deſiderijs triſtitiæ mixtæ ſint? PROT. Nequaquam, verùm ſic hæc, nec aliter accidunt. SOC. Quinetiam meminiſti eos qui tragicis ſpectaculis adſtant, dum delectantur, ſæpe lugere. PRO. Memini. SOC. Et in comędijs animi noſtri affectũ ad oblectationem ſimulatq; mœrorem declinare ſenſiſti. PROT. Haud ſatis aduerti. SOC. Non.n. facilè eſt, ò Protarche, affectum hmõi vbiq; comprehendere. PROT. Non certè, vt mihi videtur. SOC. Ipſum igitur tãto magis accipiamus, quãto eſt obſcurior, vt in cæteris facilius quis voluptatis triſtitiæq́; concurſum percipere valeat. PROT. Dic iam. SOC. Inuidiæ nomen paulò antè inductum, vtrũ dolorem quendam ſignificare cenſes, nécne? PROT. Cenſeo. SOC. Inuidus tñ proximorum aduerſus lætari deprehenditur. PRO. Vehementer. SOC. Malùm quidem ignorantia eſt, & vt nunc loquimur, ſtoliditas quædã. PRO. Quídni? SOC. Ex his vide ridiculum illud quam naturam habet. PRO. Dic modo. SOC. Eſt vtiq; ſummatim deprauatio quędam habitus alicuius cognomẽto dicta, improbitatis verò vniuerſę genus quoddam eſt, contrà prorſus habens, q̃ Delphica præcepta docent. PRO. Pręceptũ hoc inquis, ò Socrates, Noſce teipſum. SOC. Aio. Oppoſitum huic eſſet, ſi fortè præciperetur, Nullo modo teipſum noſce? PRO. Eſſet. SOC. O protarche, conare nunc id trifariã diſtribuere. PRO. Dic tu, ego.n. nequeo. SOC. Ais ergo me nunc iſtud diuidere oportere? PRO. Aio equidem, & quod maius eſt obſecro. SOC. Nónne quiſq; ex ijs qui ſeipſos ignorant, ſecundũ tria id neceſſariò patitur? PRO. Quomodo? SOC. Primo.n. ſecundum pecunias, opulentiorem quippe q̃ ſit, aliqñ ſeipſum exiſtimat. PRO. Multi quidem ita decipiuntur. SOC. Plures etiam qui maiores formoſioreſq́; ſe putant, & quæcunq; ad corpus attinent, ſuprà q̃ reuera ſunt. PRO. Plures profectò. SOC. Plurimi deniq; qui animi dotes maiores q̃ habeant, habere ſe putant. PRO. Et maximè quidem. SOC. Quantũ verò ad virtutes animi pertinet, nónne vulgus ſapientiã prorſus ſibi vendicans, plenum eſt contentionibus, falſaq́; ſapientiæ ipſius opinione? PRO. Quidni? SOC. Si quis ergo affectionem illam omnem malũ quiddam vocarit, rectè nimirũ appellabit. PROT. Maximè. SOC. Hoc igitur iterum, ò Protarche, biſariam partiendũ, ſi ridiculam inuidiam cognoſcentes, miram voluptatis & modeſtiæ mixtionem noſſe velimus. PRO. Quomodo biſariam partiendum? SOC. Ita. quicunq; hanc falſam de ſe opinionem ſtultè præſumunt, ijs quemadmodũ & omnibus cęteris mortalibus accidat neceſſe eſt, vt quidam eorũ robur ac potentiam in ijs quæ profitentur habeãt, quidam verò nequaquam. PRO. Neceſſariũ eſt. SOC. Hac ergo ratione diſtingue. quicunq; ex ijs imbecilles ſunt, neq; vlciſci iniurias, neq; ſibipſis opem ferre valẽt, meritò ridiculi nuncupantur: qui verò poſſunt, terribiles & robuſti & hoſtiles iure vocantur. Ignorantia.n. potentũ robuſtorumq́; hominũ hoſtilis atq; teterrima res eſt. hęc.n. & quęcunq; eius ſimilia proximis omnibus noxia. ſin autem imbecillis ignorantia ſit, ridiculorum naturam ſubit. PRO. Rectè loqueris. Attamen voluptatis doloriſq́; concurſus, nondũ in ijs nobis patuit. SOC. Liuoris primo vim accipe. PRO. Dic. SOC. An non triſtitia quædã, lætitiaq́; iniuſta eſt? PROT. Neceſſariũ hoc eſt. SOC. Aduerſariorum malis lætari nec iniuſtũ, nec inuidũ eſt. PRO. Non. SOC. Malis autẽ amicorum lætari potius q̃ triſtari, nónne inuidi eſt atq; iniuſti? PRO. Eſt. SOC. Ignorantiã omnibus malam eſſe diximus. PROT. Et rectè quidem. SOC. Amicorum igitur præſumptionem ſapientię atq; pulchritudinis, & quodcunq; paulò antè diximus tribus in ſpeciebus fieri, ridicula quidẽ cùm imbecilla, odioſa verò cùm valida: hunc inquam, amicorũ habitum nónne fatemur quũ quis innoxium alijs habet, ridiculũ eſſe? PRO. Fatemur ſanè. SOC. Hunc quoq; cum ignorantia ſit, malum eſſe? PRO. Certè. SOC. Lætamúrne, an triſtamur, dum hęc irridemus? PRO. Lætamur planè. SOC. Voluptatem verò in amicorũ malis, nónne à liuore proficiſci prædiximus? PRO. Certè. SOC. Nos igitur in amicorũ rebus ridiculis ſubridentes miſcere voluptatem dolori, dum inuidiæ lætitiam addimus, ratio iſta concludit liuorẽ quippe triſtitiam quandã animæ iam dudũ eſſe conſtitit, deriſionem verò lætitiam, ſimulq́; hæc in eo tempore congredi patuit. PROT. Vera loqueris. SOC. Ratio igitur nobis hæc dictat, nos nõ modo in ipſis ſpectaculis res geſtas repræſentãtibus, & in alijs multis eodem pacto, ſed in totius vitæ quadam veluti tragœdia atq; comœdia dolores voluptatibus immiſcere. PRO. Impoſsibile eſt iſta tibi, ò Socrates, non concedere, etiam ſi quis alteri parti potiſsimũ adſtipularetur. SOC. Iram, deſiderium, lamentationem, metum, amorem, æmulationem, inuidiã, propoſuimus, cęteraque hmõi in quibus ea quæ iam ſępe repetimus, coire nos diximus, reperire, an non? PRO. Ita. SOC. Num videmus ꝙ de lamentatione, ira atq; inuidia oĩa iam ſunt nobis confecta? PRO. Quid ni videamus? SOC. Multa igitur reſtant. PRO. Multa. SOC. Ob quam verò potiſſimum cauſam mixtũ in comœdijs affectũ declaraſſe me tibi exiſtimas? nónne fidei gratia? quia in amoribus timoribusque & alijs hmõi mixtio ipſa facilius oſtendi poteſt. Quæ cũ ex te ipſo intelligas, & quæ dicta ſunt tenens, me dimitte, nec me cogas ad illa ſingulatim ordine deſcẽdentem, in longũ diſputationem producere: verùm ſimpliciter id accipito, & animam abſq; corpore, & abſq; anima

corpus,

Mixtiones voluptatis, & doloris animę in anima.

Voluptates animæ in anima.

Inuidiæ nomen fuiſſe nomen.

Ignorantię cognomina.

Ignorantia potentum teterrima res.

Liuoris vis.

corpus, & mutuum etiam vtrorumq; congreſſum, in omnibus perturbationibus habere voluptatis & doloris concurſum. Dic ergo, num me dimitas, an ad multã noctem detineas. Reor.n.te ſi pauca quædã dixero, me dimiſſurũ. nam de his omnibus cras me tibi dicturum polliceor: in præſentia verò ad iudicium ꝙ Philebus inſtituit, pergere cupio. PROT. Pręclarè inquis, ò Socrates, & idcirco quę reſtant, vtcunq; tibi placuerit, enarrato. SOC. ſecundum naturã quidem poſt mixtas voluptates neceſsitate quadã ad puras immixtasq́; quodammodo deueniemus. PRO. Rectè nimium. SOC. Conabor equidem, ſed variando eas nominare. Nam his qui dicunt voluptates omnes dolorum ſedationes eſſe, haud prorſus aſſentior. Cæterùm, vt dixi, ijs quaſi teſtibus vtens, oſtendendo pleraſq; videri quum nõ ſint, voluptates, item ingentes quaſdã multasq́; videri, ſed mixtas eſſe triſtitiæ, & ſedationibus ingentium dolorũ, & circa corporis & circa animæ defectũ. PROT. Quas deniq; voluptates veras, ò Socrates, meritò cenſere quis debet? SOC. Eas vtiq; quę circa decoros colores figurasq́; & odores plerosq́; & harmonias conſiſtunt, præterea quæ circa ea ſunt, in quibus defectus quidem eſt, ſed qui nec ſentiť, nec lædit. Impletio verò, quæ & ſuauis eſt, & ſentitur, & triſtitia vacat. PROT. Qua ratione, ò Socrates, hæc ſic dicimus? SOC. Sunt quæ loquor haud ſtatim perſpicua, veruntamen explicare conandum. figurarum.n. pulchritudinem, nõ vt pleriq́; forſitan intelligerẽt, vtputa animalium vel picturarũ quarundã dico: ſed rectũ quiddã, & circulare, & ab ijs ea quæ tornis fiunt, plana vel ſolida, & quæ canonibus.i. regulis atq; angulis conſtruuntur, ſi modo hæc tenes. hæc ſiquidem nequaquam ad aliquid aliud reſpiciẽtia, quemadmodũ cætera pulchra dico, ſed pulchra ſemper ſuaptè natura, voluptates ꝓprias nullo modo mutuũ delectationibus cõuenientes habentia: eadem ratione colores item pulchros atq; gratos eſſe dico. Sed nunquid intelligimus, aut quid eſt? PROT. Annitor equidem, ò Socrates, verùm ipſe quoq; lucidius explicare nitere. SOC. Dico præterea & voces perſpicuas & ſuaues, vnamq́; aliquam purã penitus cõcinentes melodiam, ad nihil aliud cõparatas, ſed natura ſua pulchras eſſe, & innatam afferre voluptatem. PROT. Hoc quoq; verũ eſt. SOC. Genus aũt voluptatum quod odores ſequitur, minus diuinum eſt: ꝙ autem ipſis neceſſarij dolores nequaquam miſceantur vbiq́;, & in quo id ineſſe cõtingat, cùm illis proximis eadem prorſus ratione habere dico. Iamq́ue duas voluptatum ſpecies, ſi modo intelligis, colligimus. PROT. Intelligo. SOC. Hic item diſciplinarũ voluptates addamus, ſi & iſtæ famẽ diſcendi nequaquã continere videntur, neq; propter diſciplinarũ auiditatem principio ſtatim dolores inferre. PROT. Mihi ſic videtur. SOC. Quid verò, ſi quis doctrina imbutus, inde obliuiſcať, nónne triſtitiam quandam ſequi vides? PROT. Non natura quidem, ſed quadam paſsionis cogitatione, cũ quis orbatus propter indigentiã triſtatur. SOC. Cęterùm, ò beate, nos in præſentia nõ opinionis, ſed naturæ paſsiones tractamus. PRO. Verum eſt igitur quod aſſeris, doctrinę obliuionem abſq; triſtitia euenire. SOC. Voluptates igitur diſciplinarum doloris expertes, nec multorũ hominum, ſed paucorum admodũ eſſe fatẽdum. PROT. Fatendũ proculdubio. SOC. Poſtquam igitur voluptates puras ab his quæ rectè propemodum ſic dicũtur, impuris ſecreuimus, addenda eſt iam vehemẽtibus voluptatibus immoderatio, remiſsioribus moderatio. Easq́; etiam quæ intenſius, remiſsius, magnũ, paruum, raro, crebrò, ſuſcipiunt, ad infiniti genus, quod per animã corpusq́; ſecundũ magis minusúe diſcurrit, referre decet: quæ verò iſta non capiunt, ad commenſurati genus potius referendæ. PRO. Rectè inquis, ò Socrates. SOC. Poſt hæc id inſuper circa voluptates inſtituendum. PRO. Quid iſtud? SOC. Vtrum purum ipſum atq; ſyncerũ dicendum ſit conferre ad veritatem, potius & vehemens, multum magnumq́; & ſufficiens? PROT. Quid tibi vis, dum iſta rogas, ò Socrates?

De puris voluptatibus.

Quæ verę voluptates.

Genus voluptatum odores ſequentium minus diuinum.

Diſciplinarum voluptates duplices.

SOC. Nihil, ò Protarche, in ipſa diſceptatione voluptatis & ſcientiæ prætermittere vellem. ſiquidem vtriuſq; illorum portio quædam pura, quędam impura eſt, vt vtrunq; purum in iudicium veniens, & mihi & tibi, & iſtis deniq; cunctis ad iudicandum ſe apertũ expeditumq́ue præbeat. PROT. Scitè. SOC. Age igitur de omnibus quæ genera pura vocamus, in hunc modũ cogitemus, vnũ aliquod ex illis primum in medium inducentes. PRO. Quid potiſsimũ eliciemus? SOC. Album ſi vis, primo genus conſideremus. PROT. Volo equidem. SOC. Quo modo ita albi, & quæ puritas erit? Vtrum quod maximũ quiddã eſt ac plurimum? an quod ita ſyncerum, vt nihil in eo coloris alterius inſit? PRO. Conſtat planè, quod præcipuè ſyncerũ eſt. SOC. Probè. nónne hoc veriſsimũ, ò Protarche, & pulcherrimũ alborum omnium affirmabimus, non aũt quod plurimum aut maximum? PROT. Rectè. SOC. Si ergo quod paruũ purumq́; albũ eſt, mixto multoq́; albo albius, pulchriusq; & verius eſſe dicamus, rectè penitus aſſeremus? PROT. Rectè proculdubiò. SOC. Nunquid exemplis huiuſmodi pluribus ad iudicandũ voluptatem egebimus? an potius hinc noſſe ſufficiet, ꝙ vniuerſa voluptas parua q̃ magna, pauca quàm multa, modò à dolore remota ſit, ſuauior eſt & verior, ac denique pulchrior? PRO. Exemplum id vnicũ ſat eſt. SOC. Quid verò hoc? ꝙ audiuimus voluptatis quidẽ generationem ſemper, eſſentiam verò nunquã exiſtere. Elegantes enim quidam viri hoc ſerunt, eisq; gratia eſt habenda. PROT. Quid tum? SOC. Viſne id interrogãdo percurrã? PRO. Dic, & interroga modo. SOC. Sunt igitur duo quędam, vnum quidem ſecundũ ſeipſum, alterũ ſemper aliud appetens. PROT. Qua ratione? & quæ iſta eſſe dicis? SOC. Hoc ſuaptè natura ſummopere venerandũ, illud verò deficiens. PRO. Exprime clarius. SOC. Videmus ſæpenumero pulchra quædam elegantiaq́; aſpectu, & quoſdã inſuper qui ea nimiũ affectarent. PROT. Vidimus. SOC. Iſtis ergo duobus exiſtentibus, duo quædã alia conſimilia quære per omnia quæcunque dicimus alteri tertium eſſe. PROT. Profer obſecro Socrates, clarius adhuc quod ſentis. SOC. Nihil eſt hic inſigne, rarumúe, ò Protarche, ſed iocamur. Dicimus autem ꝙ ex ijs quæ ſunt, aliquid ſemper eſt alterius gratia, aliquid vero cuius gratia ſemper id quod alterius gratia fit, efficitur. PROT. Vix tandem ob crebram repetitionem percepi. SOC. Fortè etiam procedente diſputatione clarius comprehendemus. PROT. Quídni? SOC. Duo hæc altera iterũ adſumamus. PRO. Quęnam? SOC. Alterum quidem oĩum generationem, eſſentiam alterũ. PROT. Equidem duo hęc abs te accipio, eſſentiam & generationem. SOC. Rectè: vtrum aũt horum alterius gratia dicimus? generationemúe eſſentię gratia? vel eſſentiam inquantum eſſentia nuncupatur, hoc eſt ſecũdum id quod exiſtit, gratia generationis? An percipis? PROT. Videor, ſed per deos quid me interrogas? SOC. Eiuſcemodi quiddam, ò Protarche, interrogo, num fabricatio nauium nauigij gratia ſit? An cõtrà nauigium fabricationis nauiũ? Et de omnibus quæcunq; talia ſunt, idem dico. PROT. Cur non ipſe, ò Socrates, tibi ipſi reſpondes? SOC. Nihil prohibet. Attamen tu quoq; concurre. PRO. Imò. SOC. Generationis gratia inquam. pharmaca & organa omnia, omnemq́; materiã omnibus adhiberi, ſingulas aũt generationes ſingularũ eſſentiarum, vniuerſam deniq; vniuerſæ eſſentię gratia. PRO. Perſpicuè admodum. SOC. Nonne & voluptas, ſi quidem generatio eſt, alicuius eſſentiæ gratia neceſſario fiet? PRO. Quídni? SOC. Quod tale eſt, vt eius gratia fiat, quod ſemper alterius gratia fit, in boni ſorte locatur: quod verò alterius gratia, in aliam ſortem, ò vir optime, reducendũ videtur. PRO. Neceſſarium id oĩno. SOC. Quamobrem ſi voluptas generatio eſt, ad aliam q̃ boni ſortẽ merito referemus. PROT. Meritò certè. SOC. Nónne vt in principio diſputationis huius prędixi, dicenti voluptatis quidẽ generationem eſſentiam verò nullam exiſtere, habenda

Voluptatis generatione ſemper, eſſentiam verò nunquam exiſtere.

Quòd voluptas nõ ſit bonũ.

Id cuius gratia ſit bonum.

gratia

gratia eſt? Conſtat enim hunc eos qui voluptatem bonũ prædicant penitus deriſurum. PRO. Magnopere. SOC. Quinetiam hic idem eos qui generationi impenſius ſtudent, ridebit atq; deſpiciet. PRO. Quo pacto & quales ais. SOC. Eos qui dum famem ſitimq; reſtinguunt, vel aliquid aliud ex ijs quę generatio curat ac ſedat, generatione lætãtur, quaſi ipſa ſit, aiuntq; vitam ſe nihil moraturos, niſi ſitiant & eſuriant, atq; alijs quæ hęc ſequũtur, afficiantur. PROT. Videmur ſanè. SOC. Eius autẽ quod fieri eſt, cõtrarium deſtrui ipſum cuncti fatemur. PRO. Neceſſariò. SOC. Corruptionem generationemq́ue eligit quiſquis hæc expetit: non aũt tertiam illam vitam, quam & lætitia & triſtitia vacuam, intelligẽtiæ verò quoad fieri poteſt, puriſsimè cõpotem propoſuimus. PROT. A ratione procul, ò Socrates, erit quicunq; voluptatem nobis bonum aſſeuerabit. SOC. Procul admodũ quandoquidem & hęc pręterea rõne oſtendere licet. PROT. Quã? SOC. Cur.n. non abſurdum ſit, cũ nihil bonũ deorumúe ſit, ſiue in corpore, ſiue in alijs vllis præterquam in anims, in ea tamen ſolummodo voluptatem bonũ vocare? fortitudinem verò, temperantiã, intelligẽtiam, ac reliqua quęcunq; bona ſortitus eſt animus, minimè? Ac præterea hominem voluptatis expertem, dolore verò affectum, malũ tunc dum dolet, aſſerere, licet omniũ optimus ſit: & eum contrà qui voluptatibus delinitur, quo magis geſtit, eo virtute præſtantiorem dicere?

Scientiarũ puritas.

PRO. Hęc, ò Socrates, omnia ſuprà quàm dici poſsit, abſurda ſunt. SOC. Ne tamen diſputationem omnem in voluptate conſumamus, mentem verò & ſcientiam prætermittere videamur, age iam ſi quid ſordidum etiã his adiacet, excutiamus, donec ad puriſsimam eorum naturã tandem penetrantes, & ipſam inſpicientes, ad iudicandũ tum harum, tum voluptatis partibus veriſsimis vti poſsimus. PROT. Scitè. SOC. Nónne aliud nobis ſciẽtiam circa doctrinas, aliud circa educationem vel nutritionem exhibet? PROT. Sic eſt. SOC. In manuarijs primum artibus videamus num artium alia ſcientia magis, alia minus ſit, oporteatq; aliam puriſsimũ, aliam impuriſsimum arbitrari. PRO. Decet profectò. SOC. Præcipuas vtiq; à ſingulis diſcernendum. PROT.

Potiſsima in artibus.

Quales, & quo pacto? SOC. Vt ecce ſi quis ab omnibus artibus ſegregaret numerãdi dimetiendiq; & ponderandi peritiam, vile quiddam, vt ita dicam, eſſet, quod vniuſcuiuſq; reſtaret. PROT. Vile profectò. Reſiduum quippe imaginatione quadam sc ſenſuũ experientia & exercitatione, coniecturiſq; cõſequi liceret, quas pleriq; artes vocant, cura & labore vim ſuam omnem adeptas. PROT.

Muſica cũ menſura & ſine menſura.

Neceſſaria prorſus inducis. SOC. An nõ muſica ijs plens eſt? primo concentũ contemperat non menſura, ſed diligentię potius coniectura, tum vnierſa eius pulſandi facultas menſurã chordæ cuiuſq; coniectura motæ perquirit. Itaq; vt obſcuritatem pluriũ mixtã habet, ita ſtabilitatem minimam.

Debilitas medicinæ. Nobilitas architecturæ.

PROT. Veriſsimè. SOC. Quinetiam medicinam, agriculturã, gubernatoriam, militarem ſimiliter inſtitutas eſſe reperiemus. PRO. Quàm maximè. SOC. Architecturã verò menſurę, & inſtrumenta iam plurima quibus vtitur illa crebrò, vt perſpicacẽ maximè, ita ſuprà cæteras artificioſam maximè reddunt. PRO. Quonam pacto? SOC. In ipſa profectò nauium & domorum conſtructione, multiſq; alijs id genus materię elaborãdi quodam modo pertinentibus vtitur amuſsi regulaque, torno, circino, filo, perpendiculo, inſtrumẽto quoq; ad dirigenda ligna idoneo. PRO. Rectè admodũ, ò Socrates, inquis.

Artes in duplici ordine.

SOC. Ponamus igitur eas quę dicũtur artes, in ordine duplici, alias quæ muſicã quidem in operibus ſectantur, perſpicacię minoris participes, alias architecturę pediſſequas aliquanto maioris. PROT. Ponamus. SOC. Harum omniũ perſpicaciſsimas, quss paulò antè primas vocauimus. PROT. Numerandi peritiam, & quas cũ illa ſuprà iunxiſti, innuere nunc mihi videris. SOC. Prorſus, ſed num, ò Protarche, has iterum duplices ſſirmare, an aliter debemus?

Arithmetica duplex.

PRO. Quas inquis? SOC. Arithmeticam primo, nonne aliam vulgarium, aliam philoſophantium? PRO. Quánam ratione quis partiens aliã atq; aliam arithmeticam aſſeret? SOC. Haud exigua diſcrepantia, ò Protarche. Illi porrò vnitates inæquales eorum quæ ſecundum numerum ſunt, dinumerant, velut duos exercitus, boues duos, duo quæ minima, duo etiam quæ maxima: hi verò nunquã eos ſequerẽtur, niſi quis partium vnitatem aliam ab alia vnitate nihil diſcrepantem poſuerit. PRO. Quàm optimè loqueris, dum multam infers diuerſitatem eorum qui circa numerũ verſantur, adeò vt decens ſit, in duo quędam diuidere. SOC. Quid verò cõputandi & dimetiendi illa ſecũdum architecturã mercaturamúe facultas, itemq; illa ſecundũ philoſophiam geometria ratiocinatioq; diligens, vtrum vna quædã, an duæ potius artes ſunt?

Geometria duplex.

PRO. Priorem ego reſponſionẽ ſecutus, mea quidem ſnĩa, duas eſſe ponerem. SOC. Probè. ſed num intelligis cuius gratia in medium hæc induximus? PRO. Forſitan, attamen quod nunc quæſitũ eſt, explanare te velim. SOC. Diſputatio noſtra quæ iamdiu proportionem quandẽ æqua diuiſionis cõuerſione voluptatibus reſpondentem quærit, videtur mihi nunc nõ minus quàm ab initio aſſecuta fuiſſe quod quærit, dũ indagat num ſit ſcientia quędã alia ſcientia purior, quemadmodũ voluptate voluptas. PRO. Conſtat horũ gratia iſta tractata fuiſſe. SOC. Quid aũt, nonne in ſuperioribus aliam artem in alis eſſe repertũ eſt, clarioremq; aliam, & obſcuriorem aliam?

Artes differunt.

PRO. Maximè. SOC. In ijs aũt an non artem quandam ratio velut ęquiuocam proferẽs, & quaſi vnam innuens, rurſus quaſi duæ ſint, inquirit num perſpicuitas puritasq; illarũ penes philoſophantes, aut non philoſophantes exiſtat? PRO. Et maximè quidem id inquirere mihi videtur. SOC. Quale hic reſponſum, ò Protarche, reddemus? PRO. O Socrates, ad miram ſcientiarũ differentiã declarandã deſcendimus. SOC. An non reſponſio facilis? PRO. Quidni? aſſeramus itaq; has artes longo interuallo à cæteris diſcrepare. Ab ijs præterea legitimiorum philoſophorũ artes mirum in modũ ſynceritate & veritate circa mẽſuras numeroſq; differre. SOC. Sunto igitur iſta ex tus ſnĩa, noſq; tibi credentes audacter importunis diſpotatoribus reſpõdeamus. PRO. Quidnam? SOC. Duas arithmeticas eſſe sc duas metiendi artes, aliaſque facultates harũ comites plurimas, geminationem habentes hmõi, & in nomine vno cõmunicantes. PRO. Demus ſecunda fortuna his quos importunos vocaſti, reſponſionẽ hanc, ò Socrates. SOC. Háſne ſcientias q̃ maximè ſynceras, atq; ſupremas aſſeueramus?

Logica artibus omnibus præfertur.

PROT. Omnino. SOC. Veruntamen, ò Protarche, nos diſſerendi facultas ipſa facere nõ patiatur, ſiquam aliã ipſi præferremus. PROT. Quam rurſus hanc dicere decet? SOC. Eam quæ omnem modo inductã peritiam noſcit. hanc.n. cùm circa id quod eſt, & verè eſt, & ſemper eodẽ modo ſe habet, verſetur, arbitror omnes quibus modo aliquid ſanæ mentis adſit, longè omnium veriſsimam cognitionem eſſe protinus conceſſuros. Tu verò, ò Protarche, quid ſentis?

Gorgias prætulit artem dicendi cunctis artibus.

PROT. Gorgiam ſæpe audiui, cùm diceret perſuadẽdi facultatem artibus cunctis præcellere, quippe quæ cuncta non vi, ſed ſponte ſibi ſubijciat, longeq; omnium artiũ optima ſit. Nunc verò nec tibi, nec illi aduerſari velim. SOC. Arma mihi videris dicere voluiſſe, verùm pudore adductus prætermiſiſſe. PRO. Sunto hęc vt lubet. SOC. Egóne in cauſa ſum vt minus benè acceperis? PRO. Quid? SOC. Non ego, ò smicè Protarche, quæ ars aut ſcĩa omnibus eo antecellat, ꝙ maxima potiſſimaq; & vtiliſsima omniũ ſit, ex te quæſiui: ſed quę perſpicuũ, ſyncerum, veriſsimũ contempletur, quamuis parua ſit ac minimè vtilis: hoc profectò eſt quod modo quęrimus.

Determinatio duarum artiũ, quarũ alterutra videtur alijs præcellere.

At vide: nihil enim Gorgiam laceſſes, ſi eius arti vtilitatis laudem præſtantiamq; concedas: ei verò quam ipſe modo narraui, facultati veritatis præcellentiã tribuas: quemadmodum ſuprà de albo dixerã, quod licet paruum, ſi tñ purum eſſet, multo impuroq; ſecũdum veritatis exceſſum præſtaret. Et nunc quidẽ ſufficienter his diſcuſsis,

ne

ne reſpiciamus in vllas diſciplinarum vel cõmendationes vel commoda: ſed ſi qua ex natura ſuauis animi veritatis eſt amans, eiuſq; gratia cuncta peragit, hanc dicamus puritate mentis & ſapientię perſcrutati, conſiderandũ à diſſerendi ne ſcientia maximè; an ab alia potius hac præſtantiore acquiri videatur. PRO. Conſidero equidem, concedoq́; difficile inueniri poſſe aliam vel artem vel ſcientiã quæ ſibi magis vindicet veritatem. SOC. Nunquid tale quiddã cogitans, hæc modo dixiſti? ꝙ videlicet artes multæ, & quæcunq; circa hæc verſantur, primo quidem opinionibus vtuntur, & quę circa opiniones cõſiſtunt, ex inſtituto perquirunt: ſiue etiam quæ ad naturam ſpectant, indaganda quis putet, puta quæ circa mundũ ſunt, quomodo videlicet factus ſit, quomodo patiatur, quo modo agat, per omnem vitã ſcrutatur. fatemur hæc, an non? PROT. Vtique. SOC. Nec circa ea quæ ſemper exiſtunt, ſed quę fiebant, fiuntq́; & fient, hic verſatur. PROT. Vera loqueris. SOC. Num ex ijs quæ nunquam aut in pręterito, aut futuro, aut præſenti eodem modo ſe habent, aliquid exactiſsima veritate perſpicuum eſſe dicemus? PRO. Non licet. SOC. Etenim in ijs quæ nullã prorſus ſtabilitatem hñt, quo pacto nos ſtabile quicquã aſſequeremur. PRO. Nulla vt arbitror ratione. SOC. Neq; mens igitur, neq; ſcientia vlla circa iſta eſt, veritatem ſupremam hñs. PRO. Conſentaneũ. SOC. Te igitur & me, & Gorgiam, atq; Philebum valere ſinamus: hoc autem ratione nunc aſſeramus. PRO. Quid iſtud? SOC. Quòd illa nobis facultas firmitatẽ, puritatẽ, veritatẽ, ſynceritatem cõtinet, quæ circa ea quæ ſemper eodem modo & ſimpliciſsima ſunt, ſtudet, aut quod ſecundo loco illis proximũ. Reliqua omnia poſteriora dicẽda. PROT. Vera nimium. SOC. Atqui illa nomina quę circa talia quadam pulcherrima oĩum ſunt, an non rebus quoq; pulcherrimis aſsignanda? PRO. Par eſt. SOC. Mens & ſapientia nomina ſunt oĩum pręcioſiſsima. PROT. Sunt. SOC. Hęc igitur intelligentijs eius quod verè eſt exactiſsima rõne perfecta atq; tributa rectè vtiq; accommodantur. PROT. Prorſus. SOC. At quæ ipſe in iudicium ſupra produxi, non alia ſunt ꝙ hęc nomina. PROT. Haud alia. SOC. Cæterũ ſi quis mixtionem voluptatis & ſapientię nobis velut opificibus propoſitum dicat, vt quæramus ex quibus & in quibus cõfletur, rectè conijcier arbitror. PRO. Et maximè quidẽ. SOC. Itaq; deinceps miſcere conandũ. PRO. Conandũ planè. SOC. Nõne hęc prius admonere pręſtabit? PRO. Quæ? SOC. Quæ & antea memorauimus: præclarum nempè

Prouerbium.

prouerbiũ illud quò dicitur, quæ pulchra ſunt, & bis & ter repetenda eſſe. PRO. Quidni? SOC. Per Iouem ſic exiſtimo ſuperiora dicta fuiſſe. PROT. Quomodo? SOC. Philebus voluptatẽ inquit finem rectũ cũctis animalibus eſſe, omniaq́; ad eam intendere oportere, atq; id bonũ ipſum vniuerſis exiſtere: præterea duo hæc nomina bonũ & iucundũ eidem naturę cõgruere. Socrates aũt primùm id minimè eſſe inquit: vtq; duo nomina ſunt, bonum atq; iucundum, duas etiã differentes eſſe naturas. Quinetiã ſapientiam magis ꝙ voluptatem boni participẽ eſſe. Nonne hæc, ò Protarche, ſunt quæ dicebantur? PRO. Maximè. SOC. Hoc quoq; & tunc & in pręſentia nonne confitendum erit? PRO. Quale? SOC. Ipſius boni naturã hoc

Quo boni natura ab alijs diſcrepet.

præcipuè ab alijs diſcrepare. PROT. Quónam? SOC. Cuicunq; hoc adeſt ex viuẽtibus ſemper & omnino vndiq́;, id nullo alio indiget, perfectamq; ſufficientiam continet. itáne? PRO. Ita prorſus. SOC. An nõ ratione ipſa conati ſumus alterũ ab altero ſeparantes, voluptatem à ſapientia, ſapientiã à voluptate, ſic vt altera alterius ne momentum quidem participet, ſic in vitã cuiuſque reſpicere? PROT. Certè. SOC. Viſum'ne tunc alterutrũ ex his ſufficiens eſſe? PRO. Et cui videatur? SOC. Quòd ſi quis fortè tunc prætervectus eſt, nunc reſumens rectius aſſeueret: & cum memoriã, ſcientiam, ſapientiã, veram opinionem eiuſdem ideæ ponat, cõſideret vtrũ abſq; his aliquis, vel ſe, vel aliũ aut eſſe quicquã, aut quicquã fieri exoptet, nedum vt voluptatem ſeu plurimã ſeu vehemẽtiſsimam ſine ijs eligere debeat. Siquidem his priuatus neq; reuera gaudere ſe opinabitur, neq; qua cõditione affectus ſit, noſcet, neq; affectus ipſius memoriã per tempus aliquod reſeruabit. Eadem quoq; de ſapiẽtia dicas. Num quiſpiam procul ab omni etiã minima voluptate ſapiẽtiam adipiſci, ꝙ cum voluptatibus quibuſdam malit, aut voluptates omnes ſine ſapientia potius ꝙ cum ſapientia quadã? PROT. Nullus, ò Socrates. Veruntamen nihil opus eſt hæc toties iam repetere. SOC. Quapropter horũ neutrum perfectũ, & omnibus expetendũ, ac penitus bonũ. PRO. Neutrum. SOC. Aut igitur bonum ipſum perſpicuè, aut figuram eius aliquã ſumere decet, vt quemadmodũ diximus, cui potiſsimum ſecundæ ſortes tribuendę ſint, videamus. PROT. Scitè admodũ loqueris. SOC. An non ſemitam ad bonum ipſum quandã ingreſsi ſumus? PRO. Quam? SOC. Si quis hominẽ aliquem quærens, domũ quam inhabitat, primũ cognorit, adminiculum ſanè ad eum inueniendũ ingens habebit. PRO. Quidni? SOC. Ita & nos præſens atque ſuperior ratio monuit ne ſimplici vita, ſed mixta, bonũ ipſum indagaremus. PRO. Omnino. SOC. At ſpes certior, in eo quod pulchrè mixtum, ꝙ in oppoſito nos quod quærimus reperturos. PRO. Certior ſanè. SOC. Miſceamus igitur, ò Protarche, dijs antè vouentes, ſiue Dionyſius, ſiue Vulcanus, ſiue alius quiſpiam deorum ſortitus eſt mixtionis officium. PRO. Ita prorſus agendũ. SOC. Atqui nobis tanquã vinum miſcẽtibus quibuſdam, fontes adſtant. Et melli quidem voluptatis fontem comparare quis poteſt: verũ ſapientiæ fontem ſine vini vi ſobrium aquæ cuipiam acri, atq; etiã ſaluberrimę. Hos ergò liquores quampulcherrimè in vnũ cõfundere ſtudeamus.

Dionyſio & Vulcano eſt dedita mixtio.

PRO. Studendum certè. SOC. Dic age primùm: ſi omnem voluptatem cũ omni ſapientia miſceamus, num pulchrè iunxerimus? PRO. Forſitan. SOC. Verùm minimè tutũ. Quo tñ pacto ſecurius miſceamus, me nunc declaraturum confido. PRO. Dic quomodo. SOC. Patuit ne in ſuperioribus aliam voluptatem alia, rurſusq́; ſcientiã aliã alia ſynceriorẽ eſſe? PRO. Patuit planè. SOC. Scientia quoq; à ſcientia differens, & altera quidẽ circa illa quæ oriuntur & occidunt, altera circa ea quę neq; fiunt, neque intereunt, ſemperq́; ſecundũ eadem eodem modo ſe hñt. Atq; hanc ad veritatem ipſam reſpicientes, illa veriorem eſſe putamus. PRO. Rectè admodũ. SOC. Si vtriuſque portiones veriſsimas inuicem cõmiſceamus, nunquid iſtarum mixtio ſufficiẽs erit ad vitam nobis optabiliſsimam exhibendam? aut alio præterea quodam alterius rationis egebimus? PROT. Mihi quidem videtur ſic agendum. SOC. Eſto igitur nobis vir quidam ſapiens qui norit quid ipſa iuſtitia ſit, rationemq; intelligentiæ comitem habeat, nec non reliqua cuncta quæcunque ſunt ſimiliter calleat. PRO. Eſto ſanè. SOC. Num hic ſufficienti ſciẽtia pręditus erit, ſi circuli & ſphæræ ipſius diuinæ rationẽ teneat, humanam verò hanc ſphærã & hos circulos prorſus ignoret, dũ in architectura ſimilibusque operibus canonibus .i. regulis circulisq́; vtetur? PRO. Ridicula erit, ò Socrates, cognitio noſtra, ſi in diuinis dũtaxat verſetur. SOC. Quid ais? num falſi canonis atq; circuli impuram & inſtabilem artem in cõmune inſerere & immiſcere debemus. PRO. Neceſſariũ hoc eſt, ſi modo quis noſtrũ vel viam quę ducat domũ repertutus ſit. SOC. An verò & muſica, quam paulò antè diximus coniecturis imitationeq́; plenã, à puritate procul abeſſe? PRO. Neceſſariũ id quoq;, ſi quidem vita noſtra, aliqñ vita futura ſit. SOC. Vis ergo tanquam ianitor turba pulſus atq; coactus, ego nunc fores pandam, ſcientiasq́; omnes confluere iam & confundi ſinam, cum pura paſsim deteriorẽ. PRO. Haud ſcio ò Socrates nunquis à ſcientijs alijs lædatur, qui primas habet. SOC. Permitto cũctas in Homericę mixtionis velut conuallẽ quandam adeoq́; vehementem illam poeticã confluere. PRO.

Nemo læditur à ſcientijs cæteris qui tenet primas.

Fluant. SOC. Rurſus ad voluptatum fontem proficiſcendum videtur: qñ enim ipſas miſcere cogitauimus, & inter

cas

eas nónne veræ quædã enatę nobis ſunt? ſed propter ſcientię totius amorem in idem concurrere ſcientias vniuerſas permiſimus, prius ꝗ voluptates. PROT. Verè loqueris. Soc. Eſt igitur tempus, vt de voluptatibus etiã conſultemus, vtrum & ipſæ in vnũ omnes, an primæ duntaxat, ac veræ ſint admittendæ. PRO. Permultum ad ſecuritatem intereſt primas veraſq́; admittere. Soc. Harũ ergo commercium admittatur. At quid deinceps? ſi quę neceſſarię ſunt, num quemadmodũ & iſtic, hæ quoq; in mixtionem ſunt accipiendæ? PROT. Quid prohibet. Soc. Neceſſarias igitur quoquo modo accipiamus. Si aũt quemadmodum artes omnes noſſe innocuũ & conferens in vita eſſe conſtitit, ita nunc de voluptatibus cõſtet, videlicet ꝙ omnibus frui innoxium & vtile ſit, fortè erunt omnes omnibus immiſcendę, quid ad hæc? PRO. Qua ratione de his loquemur? Quid agemus. Soc. Non à nobis Protarche tale aliquid, ſed ab ipſis voluptatibus ſcientijs quærẽdum. PRO. Quid iſtud? Soc. O amicæ, ſiue voluptates, ſiue alio quodam cognomento appellare vos deceat, vtrũ eligitis cũ omni ſapientia congredi, an eſſe ſeorſum à ſapientia? Reor equidem hoc illas neceſſario reſpõſuras. PRO. Quid. Soc. Quòd quemadmodũ in ſuperioribus dictũ eſt, nec poſsibile, neq; vtile eſt genus aliquod purum, ſeorſum ſolitariumq́; eſſe. Omnium verò generũ optimum, ſi vnum vni comparetur, nobis fore putamus genus ipſum, quo tum cætera omnia, tum etiã ſingulę noſtrę vires perfecta noſcuntur. PRO. Et rectè quidem reſpondiſſe illas meritò confitebimur. Soc. Reſtat vt mentem & ſapientiam rogemus cũ ipſa mixtione quodammodo voluptatibus egere dicamus, qualibus pręcipuè voluptatibus egeãt. PRO. Meritò. Soc. Noſtra verò poſt hac interrogatio talis erit, vtrũ præter illas veras voluptates vobis opus eſt vehementiſsimarũ maximarumq́; voluptatũ cõmercio: Fortè ſic illę reſpondebũt: Minimè ò Socrates. Hę nanq; impedimenta nobis innumerabilia præbent. Animas ſiquidẽ quas incolimus, voluptates furioſæ perturbant, nec adoleſcere nos permittunt, noſtraſq́; progenies vt plurimum per negligentiã obliuione illata oĩno corrumpunt. Alias aũt voluptates veras ac puras quas ipſe narraſti, fermè nobis domeſticas arbitrare: ac præter iſtas, illas inſuper, quæ cum ſanitate & temperãtia cæteriſq́; virtutibus capiuntur. Has.n. quę virtutis tanquam deę cuiuſdam pediſſequę ſunt, libenter admittimus.

Quæ voluptates ſapientiæ propriæ ſint, quæ alienæ.

Quæ vero cũ dementia, & alia improbitate congrediuntur, eas menti miſcere abſurdũ eſt, ſi quiſquã pulcherrimam illã cernens concordemq́; mixtionem atq; temperiem, in ea perdiſcere quid & in homine & in vniuerſo ſuaptè natura bonũ ſit, quęúe ipſius idea exiſtat, diuinare velit. An non ſapienter, & tanquam ſui compotem mentem hæc, & de ſeipſa, & de memoria rectaq́; opinione reſpõdere dicemus? PRO. Omnino quidem. Soc. Atqui & hoc neceſſariũ eſt, nec vnquam aliter fieri poſſet. PROT. Quid iſtud? Soc. Cui veritatem non miſcemus, nunquã id verum aut fieret aut factum eſſet. PRO. Quo.n. modo? Soc. Nullo verum ſiquid huic mixtioni vlterius deeſt, dicite tu & Philebus. Mihi.n. tanquam mundus quidem incorporeus animato corpori pulchre dominaturus ſermo hic peractus fuiſſe videtur. PROT. Mihi quoq; ò Socrates idem videri ſcito. Soc. Nonne ſi boni ipſius ac talis quidem veſtibulũ ędiũ nos nuper ingreſſos eſſe dicamus, forſitan rectè quodammodo profitebimur? PROT. Mihi ſanè videtur. Soc. Quid igitur in hmõi mixtione precioſiſsimũ, maximeq́; cur conſtitutio hæc omnibus gratiſsima ſit, nobis in cauſa eſſe videtur? Si enim id nouerimus, mox perpẽdemus voluptatíne an menti cognatũ magis propriuſq́; in vniuerſo conſiſtat. PRO. Scitè. Idem.n. ad iudicium nobis propoſitum maximè cõferret. Soc. Atqui nequaquã inuentu difficile eſt, quæ cauſa ſit, ob quam mixtio quæq́; vel plurimi vel minimi facienda ſit. PRO. Quo pacto inquis? Soc. Nemo hoc ignorat. PRO. Quid hoc tandẽ? Soc. Quòd quæcunq; & qualiſcunq; mixtio expers vel menſuræ eſt, vel naturæ commenſurati, neceſſariò omnia quę mixta ſunt, ſed & ſe ipſam primo perdit. Neq;.n. temperies hæc eſt, ſed tanquã intemperatus quidam, fortuituſq́; cõcurſus nobis accidere ſolet. PRO. Vera loqueris. Soc. Nunc quidem nos ipſius boni potẽtia in naturã pulchri ſe transferens clàm fugit. Menſura.n. commenſuratioq́; pulchritudo planè ac virtus vbiq; fit.

Pulchritudo.

PRO. Prorſus. Soc. Quinetiam veritatem diximus ipſis in ea temperie commiſceri. PRO. Omnino. Soc. Quòd ſi bonum ipſum vna idea cõplecti non licet, ſaltem vna cũ tribus, pulchritudine, cõmenſuratione, veritate comprehendẽtes dicamus id vniuerſum velut vnũ, cauſam eorum quæ in mixtione ſunt eſſe, & propter hoc, vtputa quod bonũ ſit, mixtionem fieri bonam? PRO. Rectè nimium. Soc. Vnuſquiſq; iam ò Protarche facilè arbitror de ſapientia & voluptate iudicarit, vtra earum optimo iſti cognatior & pręſtans magis, & apud homines & apud deos eſſe cõtingat. PRO. Conſtat quidem, attamen ratione id quoq; percurrere pręſtabit. Soc. Secundũ quodlibet igitur horũ triũ, de voluptate & ſapiẽtia iudicemus. Videndum enim vtri vnumquodq; triũ cognatius aſſeramus. PRO. Num de pulchritudine, veritate, menſuraq́; loqueris? Soc. Certè. primum igitur veritatem ſume Protarche, cumq́; ſumpſeris, ad tria iam reſpice, mẽtem, veritatem, & voluptatem: & poſtquam diu mature cõſideraueris, tibi ipſi reſponde, vtrũ voluptas an mens veritati propinquior. PRO. Quid diuturna meditatione opus eſt? permultũ vt arbitror intereſt. Voluptas.n. maximè omnium temeraria. fertur.n. de veneris voluptatibus, quæ ingentiſsimæ omniũ ęſtimantur, ꝙ peierantibus illis, dij prorſus ignoſcunt, quaſi pueri quidam ſint, nullius intelligentiæ compotes. Mens autem aut idẽ eſt quod veritas, aut oĩum certè ſimilima atq; veriſsima.

Mens aut eã ipſa veritas aut ſimilima.

Soc. An poſthac menſurã illã moderationemq́; conſiderandum reſtat, voluptáſne an ſapientia eius ſit capacior? PRO. Id quoq; quod nunc inſers, exploratu perfacile eſt. Reor equidẽ nihil voluptate, eiuſq́; exultatione immoderatius inueniri poſſe: nihil cõtrà, mente & ſcientia moderatius. Soc. Pręclare, veruntamen tertiũ quoq; reſponde. Ménſne pulchritudinis magis eſt particeps, an ipſa voluptas? quidúe pulchrius? an mens voluptate, an contrà? PRO. Mentem quidem & ſapientiã, ò Socrates nemo vnquã aut reuera aut falsò deformem vel vidit, vel aliquo pacto cogitauit, aut fuiſſe vnquam, aut eſſe, aut deinde futurã. Soc. Rectè. PRO. Si quem verò voluptates præſertim maximas proſequentem aduertimus, vel ꝙ ridiculæ, vel ꝙ obſcœnæ ſint, ipſi quidem erubeſcimus, atq; celamus, noctis tenebris talia concedentes, quaſi ſint diurni luminis indigna conſpectu. Soc. Cunctis igitur ò Protarche & per nuncios & voce pręſenti declarato, ꝙ voluptatis poſſeſsio neq; primum eſt, neq; ſecundũ bonum.

Bonorum diſtinctio.

Sed primùm circa menſurã & moderatum, & opportunũ & quæcunq; talia ſempiternã quandam naturã ſortita eſſe putare decet. PRO. Apparet vtiq; ex ijs quæ modo ſunt dicta. Soc. Secundũ deinde circa cõmenſuratum & pulchrum perfectũ atq; ſufficiens, & quotcunq; huius ordinis ſunt. PRO. Videtur. Soc. Tertium vt ipſe vaticinor, ſi mentẽ ſapientiamq́; poſueris, haud procul à veritate diſcedes. PRO. Fortè. Soc. Quarta verò ſunt quæ ipſius animæ propria poſuimus, ſcientię & artes opinioneſq́; rectę. quę ideò tribus illis ſtatim ſuccedunt, quia bono ſunt ꝗ voluptas cognatiora. PROT. Forſitan. Soc. Quinto loco pone voluptates eas, quas expertes moleſtiæ definimus, quas puras nominabamus animæ ipſius ſcientias, ſenſus aũt ſequentes. PROT. Fortaſsis. Soc. In ſexta verò progenie, inquit Orpheus, cantilenę ornatũ finite. Noſtra quoq; oratio in ſexto iudicio finiri videtur. vnde nihil deinceps nobis aliud reſtat, niſi vt dictis caput adhibeamus. PROT. Decet profectò. Soc. Tertio iam orationem eandem conſeruatorem deum cõteſtati breuiter perſtringamus. PRO. Qualem inquis? Soc. Philebus quidem inquit, omnẽ penitus voluptatem nobis ipſum bonũ eſſe.

PROT.

PROT. Tertio quemadmodum videtur: dicebas paulò antè repetendá orationem eſſe, SOC. Hoc ipſum. quod autem ſequitur, audiamus. Equidem quod modo dixi orationē Philebi aliorumq; innumerabiliū conſiderans grauiterq; ferens, mentem longè meliorem potioremq; hominum vitæ q̃ voluptatem contendi eſſe. PRO. Dicta hęc ſunt. SOC. Suſpicatus tñ eſſe & alia multa intuli, ꝙ ſi apparuerit aliquid ambobus hiſce pręſtātius, pro mente ipſa aduerſus voluptatē de ſecūda ſorte pugnarem, voluptasq; ſecundis etiam honoribus ſpoliaretur. PRO. Hæc quoq; dixiſti. SOC. Præterea cum dixiſſem bonum ipſum eſſe oīum ſufficientiſſimum, neutrum ex ijs tñ ſufficiens eſſe conſtitit. PRO. Vera narras. SOC. Et cū in ea oratione nec mens nec voluptas ſibijpſi ſufficientem perfectamq; vim habere viderentur, neutrū eſſe bonū ipſum apparuit. PRO. Rectè admodū. SOC. Quinetiam cum tertium quiddam vtraq; melius eſſe conſtaret, mens vtique longo quodam interuallo propinquior potiori ſuperantiq; ideæ q̃ voluptas eluxit. PROT. Quidni? SOC. Ergo nonne quintū gradum ex ea ſnīa quam præſens iudicium protulit, voluptatis potentia ſortiretur? PRO. Videtur. SOC. Primum tamen voluptati locum boues darent, & equi, & bruta denique vniuerſa, ex eo ꝙ eius illecebris mancipata ſunt, quibus plurimi fidē, (haud ſecus quàm augures auibus) habētes: voluptates ad benè viuendū potiſſimas omnium arbitrantur: ferarumq; amores, locupletiores teſtes aſſerunt, quàm tot reſponſa rudium philoſophorū. PRO. Veriſſima, ò Socrates, te narraſſe cuncti fatemur. SOC. Nonne ergo me iam dimittis? PROT. Exiguum adhuc quiddam reſtat, ò Socrates: neque.n. prior tu quidem diſcedes: ego verò quæ reſtant, in memoriá tibi reducam.

PLATONIS HIPPIAS maior, vel de pulchro.

Marſilij Ficini Argumentum.

DE pulchro, in Phædro, Sympoſio, & Hippia diſputatur. In Hippia, quia Socrates agit aduerſus Hippiā ſophiſtam. qui cum ignoraret, ſe ſcire putabat, quæ ignorantia animū reddit indocilem, quid pulchrū ſit non ſatis docet, ſed quid non ſit oſtendit, & opiniones falſas redarguit. Sophiſtam vocat eū qui ſe ſapientem videri magis q̃ eſſe ſtudet, pecuniarum honoriſq; gratia. Talem verò Hippiam eſſe in proęmio declaratur, & in fine procemij. Sumpta occaſione ab oratione quadam Hippiæ quæ de pulchris officijs diſſerebat, interrogat Socrates quid ipſum per ſe pulchrum quo reliqua omnia pulchra fiunt. Oportet.n. particularia ad vniuerſale quod in particularibus, & vniuerſale quod in particularibus ad ipſum quod ſupra ſingula eſt vniuerſale referre. Nā ſinguli homines pulchri, per formā quandā ſingulis cōem pulchri reddūtur: forma verò cōmunis pluribus à diuina ſpecie velut à ſigillo character imprimitur: qm̄ omnis multitudo ad vnū quod in multitudine, & vnum quod in multitudine ad vnū quod ſupra multitudinem eſt, reducitur. Quare cū multa ſint pulchra, oportet ſingula per pulchritudinem cōmunem omnibus, & omnibus infram eſſe pulchra: & pulchritudinē quę in omnibus eſt, ſicut in alio eſt, non in ſeipſa, ſic ab alio, nō à ſeipſa pendere. Vnumquodq; à ſingulis pulchris, pulchrum hoc plato vocat: formam in omnibus, pulchritudinem: ſpeciem & ideam ſupra omnia, ipſum pulchrū. Primum ſenſus attingit opinioq;. Secundum ratio cogitat. Tertium mens intuetur. Interrogatus Hippias, ter ſecundū ſenſum opinionemq; definit. Quibus cōfutatis, Socrates ter quoq; definit. Bis quidem ſecundum rationem. poſtremò ſecundū mentem. Sophiſta.n. ſenſu opinioneq; incedit, philoſophus ratione potius, atq; mente. In primis Hippias pulchram virginem, ipſum pulchrū eſſe reſpondet. Quod eſſe falſum ex eo conſtat, quòd non omnia quæ pulchra ſunt, per virginem pulchra fiunt. Et virgo, ſi cum brutis comparetur, pulchra, ſi cum dijs, deformis apparet. Quare non magis pulchra quàm turpis eſſe videtur. Tum Hippias aliud quiddam ſimiliter è ſingulis pulchris, non commune reſpondet. Aurum quippe ipſum pulchrū, quo omnia pulchra fiunt. Quod ea ratione reſpuit Socrates, quoniam aurum quibuſcunq; cōuenit, pulchra illa facit, alia vera deformat. Ergo non ſimpliciter pulchra facit, ſed cū decet. Quocirca non ſui magis quàm alterius ratione res ornat. nec aurum ſolum eſt quo cuncta ornantur, ſed argentū quoq; & ebur, cæteraq; huiuſmodi. Tertio loco aliud quiddam infert, quod etiā proprium eſt potius quàm commune, Pulchrum, inquit, corpore bene valere, diuitē eſſe & honoratum, ſenem mori, ſepeliri à filijs, ſepeliſſe parentes. Falſum hoc eſſe patet, quia nō res omnes præter hominem hoc ipſo pulchræ redduntur. prætcrea hoc inter homines fortè pulchrum, inter deos deorumq; filios turpe, vbi parentes nō moriuntur. His redargutis quæ circa ſingula corporea per ſenſum & opinionem Hippias adducebat. Socrates iam ad altiora tendens, non quod ſenſus opinioni, ſed quod opinioni ratio porrigit infert. Primo enim decorū pulchrum dicit. Quod quidem incorporeum eſt magis, pluribuſq; commune. Id tamen hac diuiſione refellit. Decorum aut videri ſolū pulchro, aut tam videri quàm eſſe præſtat. Si primum, deceptio quædam circa pulchrum, potius quàm ipſum pulchrum, decorum exiſtit. Vera enim pulchritudo pulchra eſſe facit, quemadmodum vera magnitudo, magna, etiam ſi non videantur. Si ſecundum dixeris, falsò dixeris. Nam ſi ipſum pulchrum quoties eſſe dat pulchra, videri quoq; pariter largiretur, quæcunque pulchra ſunt, vt ſunt, ita omnibus apparerent. Id eſſe falſum, contentiones de rebus pulchris & cōtrouerſiæ nobis oſtendunt. Secundo aliud quiddā etiam, quod ratio opinioni offert, adducit. Vtile porrò pulchrum vocat. Vtilitas incorporeum quiddā multiſq; commune. Nec mirum eſt, cogitationem circa decens & vtile decipi. Illud quippe ordinem partis ad partem, partiumq; ad totum, hoc autem ordinem totius cuiuſdam ad totū aliud habet, ordo verò pulchritudinem repręſentare videtur. Quapropter decens vel vtile, facile quis pro pulchro accipit. Quòd decens pulchrum non, ſic conſtitit: ꝙ nec vtile, ſic oſtendit. Vtile eſt quod potentiam ad aliquid faciendū habet. Potētia igitur & vtilitas idem. Quicquid agimus potentia quadā agimus, ſed mala vt plurimum facimus, potentia itaq; & vtilitas malum vt plurimū inferunt, pulchrum aūt nunquam mali cauſa. Ergo non ſimpliciter quæcunq; vtilitas pulchrum. At ſaltem quæ ad bonum confert, reſpondebit quiſpiam, aduerſus quem ſic argumentatur: Quod ad bonum tendit, conducibile. Conducibile bonum efficit, quod aliquid efficit, aliud eſt quā id quod efficitur, quapropter aliud conducibile, aliud bonum. Conducibile, & pulchrum, idem. Ergo pulchrum & bonū aliud. Neq; pulchrum igitur bonum, neq; bonū pulchrum, quod prorſus abſurdum. Tandem ſenſus opinionis, cogitationiſq; conuictis erroribus mens rationi dictat, pulchrum eſſe gratiam quandam, quę animam, per mentem, viſum, & auditum mouet & allicit. Quod ſanè partim ex huius dialogi calce, partim ex Phædro & Sympoſio Platonis elicitur. Qua rōne gratia hæc inſit, & quo nomine nuncupanda, inquirit Socrates, nec tamen ambitioſo ſophiſtæ declarat, quæ Phædro reuelauit, & Agathoni, qui quamuis ignorarent, ſuam tamen ignorantiam agnoſcentes, dociles erant. Gratia profectò pulchritudo eſt, non ratione ſenſus, quia menti nō cōueniret, & cæteris ſenſibus æque vt auditui viſuiq; competeret. Non ratione mentis, quia oculos aureſq; effugeret. Non voluptatis etiam ratione, quia hæc non in auditu & viſu duntaxat. ſed in omnibus ſenſibus reperitur. Non ratione auditus ſolum, non.n. menti viſuiq; congrueret. Non ratione viſus. Auditui namq; mentiq; deeſſet. Non ratione auditus viſuſq; ſimul, quia in viſu audituq; vnà coniunctis pulchritudo ineſſet: In vnoquoq; verò illorū ſeorſum ab altero agente, pulchritudo nulla. Volumus autem gratiam illam tribus animi viribus communiter percipi, tribus quoq; obiectis earum ineſſe communiter. Quapropter addit voluptates mentis, viſus, audituſq;, ex eo pulchras eſſe, ꝙ maximè omnium voluptatum innoxiæ ſunt & optimę. Si optimas idem quod conducibiles intellexeris, redibit ſuperior ambiguitas. Conducibile bonum facit, ergo boni cauſa. Cauſa & effectū aliud. Ergo aliud conducibile, aliud bonum. Quo ſequitur, aliud pulchrum, aliud bonū eſſe. Ideo neq; pulchrum bonum, neq; bonum pulchrum. Sin autem optimas, id eſt innoxias, faciles, ſpiritales, lucentes, vitaleſq;, vt ita dixerim, expoſueris, veri compos efficieris. Nam pulchritudo nihil aliud eſt q̃ ſummi boni ſplendor, fulgens in ijs quæ oculis, auribus, mente percipiuntur, perq; illa ad ipſum bonum, viſum, auditum, mentemq; conuertens. Quo fit vt pulchritudo circulus quidam diuinæ lucis exiſtat, à bono manans, in bono reſidens, per bonum & ad bonum ſempiternè reflexus. Hoc Socrates myſteriū quod à Diotima ſibylla didiciſſe aſſeruit, non ſophiſtis, ſed diſcipulis reuelauit. Quid ipſum bonum, ipſum vnū rerum omnium principium, actus purus, actus ſequētia cuncta viuificans. Quid ipſum pulchrum, Viuificus actus è primo fonte bonorum effluens, Mentem primo diuinam idearū ordine infinite decorans. Numina deinde ſequentia menteſq; rationum ſerie complens. Animas tertio numeroſis diſcurſibus ornans, Naturas quarto ſeminibus, formis quinto materiam. Sol profectò corpora viſibilia & oculos videntes procreat. Oculis, vt videant, lucidum infundit ſpiritum. Corpora vt videātur, coloribus pingit. Neq; tñ proprius oculis radius, proprijſue corporibus colores, ad viſionem perficiendam ſufficiūt, niſi lumen ipſum vnū ſupra multa à quo multa & propria lumina oculis & corporibus diſtributa ſunt, adueniat, illuſtret, excitet, atq; roboret.

roboret. Eodem modo primus ipſe actus.i.deus, ſpeciem actumq́; rebus ſingulis producendo largitus eſt. Qui ſanè actus cū in ſubiecto patiente ſuſceptus fuerit, debilis eſt, & ad operis executionem impotens. Sed diuini ſolis perpetua & inuiſibilis lux, vna ſemper omnibus adſtat, fouet, viuificat, excitat, complet, & roborat. De quo diuine Orpheus, Cuncta fouens atq; ipſe ferens ſuper omnia ſeſe. Vt eſt actus omnium roboratq́;, bonum dicitur. Vt viuificat, lenit, mulcet, & excitat, pulchrū. Vt in obiectis quæ noſcenda ſunt, tres illas cognoſcentis animę vires allicit, pulchritudo. Vt in cognoſcente potentia eam applicat cognitio, veritas. Vt bonum eſt, procreat, regit, & complet. Vt pulchrum, illuminat, gratiamq́; infundit. Præparata autem eſſe oportet omnia ad gratiam diuini fulgoris excipiendam. Corpora quidē proportione, quæ ordine, modo & ſpecie conſtat. Voces harmonia, quæ numeris interuallisq́; conficitur. Officia, morū rectitudine ad finem bonum. Diſciplinas ordine ad obiectum verum. Animam puritate per auerſionem ab inferis conuerſionem ad ſupera. Mentem, per æternū in ipſum bonum, intuitū. Per hæc omnia gradatim diuinæ pulchritudinis radius penetrat. Circa corpus inæqualitate numeroſa refulget, loco mutuiq́; ſubiecta. Circa voces, in harmonia, extra certum locum, ſed motu diſperſa. Circa officia diſciplinasq́; & animam, in motu quidem, ſed ratione vitali conſiſtens. Circa mentem ſupra motū, in æterna idearum ſerie micans. Circa ipſum bonum, actus purus, vitam & gratiam omnibus inſerens. Hæc præcor Petre. Medices vir omniū præclariſsimè, ſolita diligentia leges. Nam & tuæ mentis miram pulchritudinem prorſus agnoſces, & quàm proximè ad ipſum pulchrum, de quo hic diſputatur, accedas, animaduertes.

SOCRATES, HIPPIAS.

Occaſio dialogi cū inuocatione & tentatione erga ſophiſtam.

O Sapiens & pulcher Hippia, quàm raro Athenas accedis? HIP. Non datur, ò Socrates, ocium. Nam Elienſes ciues quoties cū externis gētibus aliquid eſt tractandum, mihi præ cæteris legationes cōmittunt, idoneum me iudicem ac nunciū exiſtimantes eorū quę apud ſingulas ciuitates dicuntur. Quamobrem ſæpe & ad alias vrbes, ſæpius etiam & de maximis rebus Lacedęmonem legatus acceſsi. Quo fit vt hæc loca, quod ipſe quærebas, minus frequentem. SOC. Hoc certè, ò Hippia, ſapientis perfectiq́; viri propriū eſt. Tu quidem cū priuatim, multa ab adoleſcentibus accepta pecunia, plus etiam cōferre illis quàm quæ acceperis, vales: tum publicè patriæ tuæ prodeſſe, vt decet eum, qui nō contemnendus vulgo, ſed ſummo in pretio ſit habendus. Cæterum, quæ nam, ò Hippia cauſa, ꝙ priſci illi qui ſapientū cognomen adepti ſunt, Pittacus atq; Bias, & qui Thaletis Mileſij tēpore, quiuè deinceps vſq; ad Anaxagoram, ſapiētiæ ſtudio floruerunt, vel omnes vel plurimi ciuilibus rebus abſtinere? HIP. Quid aliud putas, ò Socrates, q̃ imbecillitatem ingenij, cum nō poſſent vtraq; priuata & publica prudēter adminiſtrare?

Sapientes priſcos ciuilibus actionibus abſtinuiſſe.

SOC. An verò putas quemadmodum cæteræ artes incrementū tempore ſuſceperunt, adeo vt noſtri temporis artifices ſuperioribus longè præcellant: ita & facultatem veſtram, ſtudium videlicet ſophiſtarū, creuiſſe, ac veteres ſapientiæ ſtudioſos ſi vobiſcum comparentur, viles admodum extitiſſe. HIP. Rectè oīno loqueris. SOC. Ergo ſi hodie Bias reuiuiſcat, à nobis irrideretur, quemadmodū ipſum Dædalum ſculptores aiunt, ſi reuiuiſcens talia fabricaret, qualia quōdam ex quibus ſibi gloriam comparauit, ridiculum fore. HIP. Sic ſe res habet vt ais, ò Socrates. Veruntamen priſcos homines pręferre ſemper recentioribus conſueui, vt & viuētium inuidiam, & defunctorum indignationem vitarem. SOC. Probè, ò Hippia, & ſentire & loqui mihi videris. Ego quoq; teſtari poſſum te vera loqui. Nam reuera veſtra facultas ad aucta eſt, quę cum priuatis obire etiam publica poteſt. Gorgias ſiquidem hic Leōtinus ſophiſta huc patriæ ſuę legatus venit, vtpotè qui eſſet ad tractāda iſta publica munera Leontinorum omnium præſtantiſsimus: is, & ad populum concionari pręclarè, iudicatus eſt, & priuatim diſputādo, & cū iuuenibus conuerſando, magnum quęſtū fecit, cœpitq́; ex hac vrbe. Quinetiam ſi audire vis, amicus noſter Prodicus & ſæpe alias publicis muneribus functus eſt, & nuper ex Ceo inſula publicè veniens, cum in cōcilio dixiſſet, ſummopere probatus eſt: & priuatim diſſerens iuuenesque erudiens, pecunias innumeras eſt lucratus. E priſcis autem illis nullus vnquam voluit argēti mercedem ſequi, aut propriam ſapientiam in cętu diuerſorum hominum oſtentare: adeo inepti & ignaui erant, eosq́; quanti argentū ſit latebat. Sed vterq; illorum quos modo retuli, plus argēti ſapientia ſua q̃ alius quiuis artifex ex qualibet arte cumulauit. Idemque Protagoras ante illos effecit. HIP. Nihil, ò Socrates, egregium hac in re noſti. Nam ſi videres quātum ego argenti lucratus ſum, obſtupeſceres. Mitto alia. Verū in Siciliam quandoq; profectus, vbi tunc Protagoras habitabat, ſummoq́; in honore habebat, me admodū ſenior breui plus quàm centū & quinquaginta minas collegi, & ex regione quadā anguſta, Inyca nomine, plus quàm minas viginti? cumq́; domum redijſſem, patri dedi: quod quidē tam ille quàm reliqui ciues vehementer admirati ſunt. Enimuero me plures fermè pecunias q̃ duos alios ſimul quoſcunque vis ſophiſtas cōgregaſſe exiſtimo. SOC. O rem præclaram. potiſsimum Hippia id argumentum eſt, quāto & tu & alij huius ſeculi veteres illos ſuperatis. Nam quanta eorum, qui antè Anaxagorę tempora fuerunt, inſcitia videri poteſt? Cùm ille, contra ac vobis contigit, amplum patrimonium cùm accepiſſet, neglexiſſe diſsipaſſeq́; dicatur, adeo ſtultè philoſophatus eſt: deq́; cæteris illorū temporum ſapientibus alia quædā huiuſmodi tradunt. Quapropter optimā hanc attuliſſe coniecturam videris, ꝙ ſapientes noſtri ſuperioribus præſtāt, multiq́; in hoc cōſentiunt, ſapientem in primis ſibiipſi ſapere oportere. huius autem hæc eſt ſumma, vt argētum plurimū acquiratur. Et de ijs ſatis. hoc autem mihi dicas, cum multas vrbes adieris, vbinam potiſsimū lucratus es? Num Lacedæmone, quo frequentius es profectus? HIP. Non per Iouem, ò Socrates. SOC. Quid ais? nunquid minimū? HIP. Imò nihil penitus vnquā. SOC. Monſtrū eſt quod dicis, ò Hippia, ac mihi dic, Vtrum ſapientia tua illos qui tecū verſantur diſcuntq́;, meliores ad virtutem efficere poſsit, nécne? HIP. Et maximè quidem. SOC. Nunquid Inyciorum ciuium filios meliores reddere potuiſti? filios aūt Spartanorū minimè? HIP. Abſit. SOC. An fortè Siculi meliores fieri ſtudent, Lacedęmones negligunt? HIP. Imò & Lacedæmones idem affectant. SOC. Num pecuniarū defectu tua cōſuetudine caruerunt? HIP. Nequaquam, diuites.n.ſunt. SOC. Cum igitur ſapientiam affectarent, & ſuppeterent facultates, tuq́; illos voti compotes reddere poſſes, cur non inde locupletiſsimus redijſti? An fortè ipſi Lacedæmones melius q̃ tu filios ſuos erudiūt? Vis ita dicamus? ac tu cōſentis? HIP. Nullo modo. SOC. Vtrū iuuenibus Lacedæmone perſuadere non potuiſti, vt tibi adhærentes magis proficerent ad virtutem, q̃ ſi cùm ſuis vixerint? an parentes inducere non potuiſti, vt tibi filios potius q̃ diligentiæ ſuę committerent, ſi modo filiorū curam haberent? Neq; enim adeò inuidebant filijs, vt optimos euadere nollent. HIP. Equidem inuidiſſe non arbitror. SOC. Nunquid Lacedęmon bonis legibus inſtituta eſt? HIP. Bonis profectò. SOC. In huiuſmodi verò gubernationibus virtus maximè omnium honoratur. HIP. Maximè quidem. SOC. Tu aūt hanc alijs tradere, præ cęteris hominibus optimè noſti. HIP. Prorſus, ò Socrates. SOC. Qui facultatē equeſtrem egregiè docere poteſt, nonne in Theſſalia magis q̃ in reliqua Gręcia coleretur, lucrareturq́; plurimum, ſimiliterq́; & alibi vbicunq; hæc ars in pretio eſt? HIP. Conſentaneū id quidem. SOC. Qui ergo potis eſt pręclariſsimis virtutis pręceptis iuuenes inſtituere, cur non Lacedæmone ſummopere honoretur, ibiq́; innumeras affatim pecunias cumulet, ac ſimiliter in quacunq; ciuitate Græcorū virtus maximi æſtimatur? At fortè in Sicilia magis & Inyca, putas illa credere debemus Hippia. Siue iuſſeris, credendū eſt. HIP. Nō eſt, ò Socrates, mos patrius Lacedęmonijs mutare leges, aut præter ſolita filios erudire. SOC. Quid ais? Lacedæmonibus haud patrium eſt, rectè agere, ſed aberrare? HIP. Id haud ego aſſeruerim. SOC. Rectè verò

Priſcos pręferēdos ſemper recentiorib.

Gorgias.

Prodicus.

Protagoras arte Gorgiā & Prodicū.

Anaxagoras, amiſſo diſsipauit patrimoniū, vt philoſopharetur.

agerent,

agerent, ſi melius, nõ ſi deterius iuuenes erudirent? HIP. Rectè, verũ peregrinas diſciplinas lex illorum nõ admittit. Alioquin ſi quis vnquã alius ibi docendi gratia lucratus eſſet, ſcito me plurimum fuiſſe lucraturum. Lætantur ergo cum me audiunt, laudantque: ſed vt dicebam, lex illorum peregrina vetat. SOC. Legem, ò Hippia, perniciem ciuitatis, an ſalutem vocas? HIP. Conditur mea quidem ſentẽtia, vtilitatis gratia lex, nonnunquam tamen obeſt, ſi male ſit poſita. SOC. Nonne vt maximũ quoddam ciuitati bonum legem cõdunt latores legum, legeq́; ſublata, legitimè in ciuitate viuere non poſſumus? HIP. Vera loqueris. SOC. Quoties igitur à bono aberrant hi qui leges ferre nitũtur, à legitimo legeq́; diſcedunt. Quid ad hæc? HIP. Exacta quidem ratione, ſic ſe res habet, ò Socrates non tamen ſic homines nominare conſueuerunt. SOCR. Vtrum, ò Hippia, ſcientes an ignorantes? HIP. Vulgus. SOCR. Qui verum cognoſcunt, vulgus ſunt? HIP. Nequaquam. SOC. At verò qui ſapiunt, hi quod vtilius eſt magis legitimum, quàm quod inutile, reuera omnibus hominibus eſſe cenſent. nònne fateris? HIP. Fateor equidem ita reuera eſſe. SOC. An non ita eſt, vt ſcientes exiſtimant? HIP. Prorſus. SOC. Præſtat autem vt tu ais, Lacedæmonios diſciplina tua licet peregrina quàm patria imbui. HIP. Et vera loquor. SOC. Quinetiam quæcunq; vtiliora ſunt, magis legitima dicis? HIP. Dixi equidem. SOC. Ergo ſecundum rationem tuam magis è lege eſt, vt Lacedęmoniorum filij ab Hippia, quàm à parentibus doceantur, quandoquidem tu magis qu m illi reuera prodeſſes. HIP. Prodeſſem proculdubio Socrates. SOC. Contra legem igitur agunt Lacedæmonij, cum tibi filios ſuos erudiendos auri oblata mercede non tradunt. HIP. Aſſentior equidem: videris enim pro me dicere: quamobrẽ repugnare tibi nõ decet. SOC. Bonarum legũ expertes Laconas eſſe inuenimus, & in rebus quidem maximis, cum tamen melioribus legibus quàm reliqui Græci vti videantur. Te verò quando potiſsimũ laudant Hippia, & quibus rebus audiendis pręcipuè delectantur? An videlicet cum illa narras, quæ ipſe egregiè noſti, aſtra cœleſteſq́; progreſſus? HIP. Nullo modo hæc ſuſtinent. SOC. Num geometriæ ſermo illos oblectat? HIP. Minimè omnium: nam multi admodũ ex illis, vt ita dicam, ne numerare quidem ſciunt. SOC. Longè igitur abeſt vt ratiocinationes libẽter audiãt. HIP. Longè per Iouem. SOC. Nunquid illa quę tu acutiſsimè omnium hominum intelligis, literarum ſyllabarumq́; diſtinctiones, rhythmorũ harmoniarumq́; naturas? HIP. Quas, ò bonè vir, harmonias ac literas? SOCR. At quę tandem iſta ſunt, quæ audientes illi lætantur, teq́; laudant? Tu ſaltem referas, poſtquam ego inuenire non poſſum. HIP. Stirpem heroum atq; hominum, & habitationes, vt vrbes quondam extuctæ ſint, ac ſummatim omnem antiquitatis hiſtoriam attente audiunt. Quocirca illorum cauſa ediſcere, meditarique huius generis omnia coactus ſum. SOC. Quàm bene tecũ actum eſt, ò Hippia, quòd Lacedæmonij moleſtè ferãt, ſi quis noſtros principes incipiens à Solone recenſeta. Alioquin eorum nominibus ediſcendis, ſatigari oportuiſſet. HIP. Qoid fatigari Socrates? ſemel audiens quinquaginta nomina, memoriter repetam. SOC. Aín' vero? ſed ego te memoria pollere non aduerteram. Quapropter Lacedæmonios te merito delectari tanquam multarum rerum perito iam intelligo, teq́; perinde vti, ac aniculis pueri, ad confabulandi iucunditatem. HIP. Per Iouem, ò Socrates, nuper ibidem de pulchris ſtudijs, quibus incumbere iuuenem decet, diſſerens admirationi fui. Extat enim de ijs à me cõpoſita luculenta quædam oratio, quę præcipua verborum elegantia pollet, forma verò & principiũ orationis eiuſmodi eſt, Capta, inquit oratio, Troia, Neoptolemus Neſtorẽ interrogauit, quę pulcherrima eſſent ſtudia, quibus incumbens iuuenis, vir illuſtris euadat. Cui reſpondens Neſtor, multa & pulchra pręcepta recenſet. Hanc equidè orationem ibi oſtendi, & hic quoque tertia hinc die in Phidoſtrati ludo, atq; inſuper alia multa auditu digna oſtenſurus ſum. Eudicus enim Apemanti filius me rogauit. Quare da operã vt tu quoque adſis, & alios tecum ducas, quicunq; id genus dicta iudicare ſciant. SOC. Fient iſta ſi Deus voluerit, Hippia. In præſentia autem breue quiddã de hoc ipſo reſponde, nam opportune me admonuiſti. Nuper enim, ò vir optime, cũ in ſermone quodam, alia vt pulchra laudarem, alia vituperarem vt turpia, hanc quiſpiam in medium dubitationẽ induxit, me valde contumelioſe ſic interrogans. Vnde tu Socrates pulchra turpiaúe cognoſcis? potéſne quid pulcbrum ſit definire? ego autem ob ignauiam meam hæſitaui, neq; quod accõmodate reſponderem habui, atq; ex cętu hominum abiens, mihi ipſe iratus ſum, ruditatemq́; meam vehementer accuſaui: ac minatus ſum, cum mihi primum quempiam veſtrũ qui ſapientiam profitemini, obuium haberem, conatutum me id audire ac diſcere, & diligenter præmeditatũ, ad eum qui rogauerat reuerti, vt turſus eadẽ de re depugnem. Quapropter nũc tu, vt dicebam, peropportune veniſti. Doce, obſecro, me quid ipſum pulchrum eſt: conare, inquam, diligentiſsimè omnem reſpondendo rem aperire, ne iterum redargutus irridear. Noſti.n. perſpicuè, idq́; exiguũ quiddam eſt è multis quæ tu calles. HIP. Exiguũ per Iouem Socrates, & nullius, vt ita dicam, pretij. SOC. Facilè itaq; diſcam, neq; vllus vlterius me refellet. HIP. Nullus certè. Vile nanq; & rude ſtudiũ meum eſſet. SOC. Per Iunonem bene loqueris Hippia, ſi virum illũ capiamus. Verum tibi impedimẽto ſum, imitatus illũ ſi tibi reſpondenti me opponã, vt me magis exerceas. Fermè.n. obijciendi formas quoquo modo teneo. Si ergo nihil moleſtum eſt, opponam ego me tibi, vt vehemẽtius firmiuſq́; perdiſcã. HIP. Obijce vt lubet: nam vt modo dicebam, nõ ardua quæſtio eſt, ſed ad difficiliora te reſpondere docerẽ, vt nemo te refellere poſsit. SOC. O quàm bene loqueris. At poſtquam tu iubes, eius ipſe perſonã indutus, te interrogare aggredior. Si illi ſermonem tuum de pulchris diſputantem officijs oſtẽdiſſes, quũ primũ finem dicendi feciſſes, de nullo alio prius quàm de pulchro quæſiſſet. Mos enim hic ſuus, & in hũc modũ interrogaſſet. O Elienſis hoſpes, nónne iuſtitia iuſti ſunt quicunq; iuſti? Reſponde, quæſo Hippia, tanquã percontante illo. HIP. Iuſtitia profecto. SOC. An nõ aliquid hæc ipſa iuſtitia eſt? HIP. Prorſus. SOC. Et ſapientia ſapientes ſunt quicunq; ſapiunt, & bono ſimiliter bona oĩa quæ bona ſunt? HIP. Quid prohibet? SOC. Sapientiam vero & bonũ ſecundum ſe eſſe oportet. Nam ſi ipſa non eſſent, alia per illa nunquam talia fierent? HIP. Sic eſt. SOC. Nonne & pulchra omnia ipſo pulchro ſunt pulchra? HIP. Pulchro certè. SOC. Eſt ne igitur ipſum pulchrum? HIP. Eſt proculdubio. SOC. Hic ille ſtatim quæret, Dic hoſpes, quid boc ipſum pulchrũ eſt? HIP. Num qui bæc interrogat, audire aliud quærit q̃ quid ſit pulchrũ? SOC. Non mihi videtur, ſed aliud quiddã eſt ipſum pulchrum. HIP. Quid hoc ab illo differet? SOC. Nihil ne tibi videtur? HIP. Nihil certè, non.n. differt. SOC. Conſtat aũt te melius noſſe. Conſidera tñ: non quæ res pulchra eſt, ille petit, ſed quid ipſum pulchrũ eſt. HIP. Intelligo iam, ò bone vir, & quod ipſum pulchrũ eſt, reſpõdebo adeò vt nunquam redarguat. Si verũ dicere oportet, ſcito Socrates, virginem pulchram ipſum pulchrũ eſſe. SOC. Præclare, ò Hippia, & decorè admodũ reſpondiſti. Nunquid ergo ſi boc reſpondero, ad interrogata reſponſum erit & rectè, neq; refellar? HIP. Qua te ille rõne corripiet, ſi quod omnibus vr̃, & de quo audiẽtes ſinguli pro te teſtabũtur, reſpõderis? SOC. Eſto ſanè. Sed mecum ipſe, ò Hippia, quod dicis, reputo. Ille ſiquidẽ ita percontabitur. Age, reſponde mihi, ò Socrates, hęc omnia quę pulchra dñr, ſi quid ipſum pulchrũ eſt, per ipſum ſunt pulchra? ego aũt reſpondebo. Si pulchra virgo, ipſum pulchrũ eſt, ꝓpter quod hęc pulchra fiunt. HIP. Putáſne illũ te reprehendere vlterius auſurũ, quaſi nõ pulchrum

Hic videre eſt artem ſtratuam.

Extorſio, vt cõfiteatur id eſſe.

Conceſſionem eſſe, quærit gd ſit.

Prima definitio falſa pulchri.

Confutatio definitionis.

chrum ſit quod dicis? Vel ſi fortè auſus fuerit, non ab omnibus irriſum iri? Soc. Quod quidẽ audebit, ò vir mirifice, certo ſcio: vtrum verò auſus ridiculus euaſurus ſit, res ipſa oſtẽdet. Quæ tamen ille inferet, tibi dicere cupio. Hip. Diciam. Soc. Quàm lepidus eſt, ò Socrates, dicet. pulchra equa, nónne pulchrũ? quam in oraculo Deus ipſe laudauit. Quid ad hæc, ò Hippia? pulchram equam nónne pulchrã eſſe fatebimur? nam quo pacto quod pulchrum eſt, eſſe pulchrum negemus? Hip. Vera narras, Socrates, rectè quippe Deus cecinit, pulcherrimæ.n.equę apud nos naſcuntur. Socr. Addet ille poſt hæc, Lyra pulchra nónne pulchrum? Hip. Ita. Socr. Quæret iterũ, noui enim eius morem, O vir optime. pulchra olla, an non pulchrum? Hip. Ha Socrates, quis adeò rudis eſt, vt in re ſeria tam vilia nomina miſceat? Soc. Talis ille eſt, ò Hippia: non enim comptus iucundusq́;, ſed ſordidus, nihilq́; aliud præter veritatem curans. Attamen reſpondendum illi eſt, & ego præfabor. ſi olla à bono figulo ficta ſit æqualis & rotunda, ſatisq́; cocta, quales ſunt ollæ quædam vtrinq; auritæ atq; perpulchræ, quæ ſex patinas capiunt: ſi de tali inquam olla interroget, reſpondendum pulchram exiſtere. Quomodo enim quod pulchrum eſt, non eſſe pulchrũ aſſeremus? Hip. Nullo pacto, ò Socrates. Soc. An non & olla, rogabit, illa pulchra pulchrum? Reſponde amabo. Hip. Sic eſſe arbitror, pulchrũ quoq; vas, hoc eſt quum ex arte eſt fictum, ſed totum hoc ſi cũ equa & virgine, alijsq́; ſpecioſis omnibus comparetur, tali cognomẽto indignum eſt. Soc. En Hippia, iam intelligo quid interrogãti illi qui petit, obijciendum ſit. O vir ignoras quàm ſcitũ ſit illud Heracliti, Specioſiſsima ſimiarum deformis eſt cũ alio genere animalium comparata: necnon ollarum pulcherrima turpis eſt, ſi cum virginũ genere conferatur, vt ſapiens Hippias iudicauit. Nónne ſic Hippias? Hip. Rectè nimium reſpondiſti. Soc. Audi. deinceps.n.ſcio ſic inſerret. Quid ſi quis genus virginum, ò Socrates, cum deorũ genere cõferat, nónne idem patietur quod & olla collata cũ virgine? An nõ formoſiſſima virginũ deformis eſſe videbitur? nónne Heraclitus quem tu in teſtimoniũ adduxiſti, hoc idem tradit, hominem.ſ.ſapientiſsimum ad Deum ſimiam apparere quo ad ſapientiam & formam & alia omnia? Confitebimur Hippia, ſpecioſiſsimam virginem cum deorũ genere comparatam eſſe deformem? Hip. Quis huic Socrates cõtradixerit? Soc. Si hęc admittamus, ridebit ilico, & in hũc modum me iterũ compellabit. Recordaris Socrates quid interrogatus fueris? At ego, recordor equidem me interrogatum fuiſſe quid ipſum pulchrũ ſit. Tum ille dicet: interrogatus quid pulchrum ſit, reſpondes quod non magis pulchrũ quàm turpe eſſe contingit, vt tu ipſe fateris. ita videri dicam? Dic quídnam tu amice mihi reſpondendum conſulis. Hip. Hoc ipſum. Soc. Quinetiam quod ad deos genus hominũ pulchrum minimè ſit, concedet. Sin autẽ ab initio te, dicet ille, rogaſſem quid pulchrũ turpeq́; eſt, & tu mihi eadem quæ in præſentia reſpondiſſes, num rectè reſpondiſſes? preterea num tibi ipſum pulchrũ quo decorãtur omnia, pulchraq́; apparent, quoties illa ſpecies adeſt, virgo videtur eſſe, vel equa, vel lyra? Hip. Si id ille quæſiuerit Socrates, facillimè reſpondebitur quid ipſum pulchrum ſit, quo cætera omnia decorantur, cuiusúe præſentia pulchra vidẽtur. Ineptiſsimus nempe homo eſt, nihilq́; præclarę rei inducit. Si.n.tu illi reſponderis, pulchrũ ipſum quod quęrit, nihil aliud eſſe quàm aurum, hęſitabit

Secũda definitio falſa.

profectò, neq; te cõfutare tẽtabit. Cõſtat.n.apud omnes, cuicunq; hoc adeſt, licet turpe illud antea viſum fuerit, pulchrũ videri auro perornatũ. Soc. Neſcis Hippia, quàm moleſtus vir ille ſit, quamúe difficile dicentibus aſſentiatur. Hip. Quid tum? quod rectè dicitur, concedat neceſſe eſt. hoc.n.ſi reſpuerit, ludibrio omnibus erit. Soc.

Confutatio.

Atqui reſponſionẽ hanc nõ modo nõ accipiet, ſed acriter me mordebit, O inflate vir dicet, Phidiam rudẽ artificem putas? Et ego illi, vt arbitror, nullo modo putare me dicam. Hip. Et rectè quidẽ. Soc. Rectè proculdubio, poſtquã verò peritum artificem Phidiam eſſe cõceſſero, hæc inſuper addet. Exiſtimas id quod pulchrũ vocas, Phidiam ignoraſſe? At ego quid maximè dicam? Tum ille, qm̃ Mineruæ oculos non aureos fecit, neq; reliquũ vultũ, neq; pedes, neq; manus, quandoquidem ſi aurea fuiſſent, pulcherrima extitiſſent, ſed eburnea reddidit: in quo certè propter inſcitiam aberrauit, cum ignoraret: aurum eſſe, cuius præſentia pulchra omnia fiunt quibuſcunque adhęret. quid ad hęc Hippia? Hip. Nihil arduum. Rectè.n. feciſſe fatebimur. Nam eburneum quoq; pulchrum eſt. Soc. Sed ille, Cur nũ pupillas etiam oculorum eburneas fecit, ſed lapideas, inueniẽs quoad fieri potuit lapidis cum ebore ſimilitudinem? Num pulchrũ lapidem, pulchrum eſſe, ò Hippia, reſpondebimus? Hip. Imò certe quum decens eſt. Soc. Cum vero nõ decens, turpe fatendum, nécne? Hip. Fatendũ ſanè cum minimè decet. Soc.

Tertia definitio falſa.

His adijciet ille, O vir ſapiens, ebur & aurũ nonne cũ decent, pulchra omnia reddunt? contrà verò cũ dedecent? Renuemus ne an potius admittemus? Hipp. Fatebimur planè quicquid aliquid decet, pulchrũ efficere. Soc. Hic ille inſeret. Vtrũ decet pulchræ ollæ, de qua ſuprà diximus, plenæ bonorũ leguminũ auream tudeculã addere an ficulnęam? Hip. Pro Hercules, qualem hoĩem narras: Cur nõ eius nomen proferas? Soc. Haud agnoſceres hoĩem, licet nomen audires. Hip. Veruntñ in pręſentia indoctũ illum eſſe cognoſco. Soc. Curioſus nimium eſt, ò Hippia. Cæterũ quid dicemus? Vtram potius è duabus tudeculis legumini & ollæ congruere? an ficulneam? ſuauiorẽ quippe odorẽ præſtat, neq; collidens frangensq́; ollam diffundet legumina, nec aqua ignẽ extinguet, neq; cõuiuas precioſo priuabit obſonio. Contra vero aurea tudecula, omnia. Quamobrem videtur mihi ficulnea magis decere q̃ aurea, niſi tu cõtradixeris. Hip. Decet ſanè magis, quãuis ego cum hoĩe talia perquirenti minimè diſputarem. Soc. Probè nimirũ, ò amice. Tibi.n. talibus nominibus vti non conuenit, cũ tam ſpecioſo amictu calceisq́; ornatus ſis, & inter omnes Græcos ſapientia polleas: me autẽ nihil prohibet, quo minus cum illo verſer. me igitur antè erudias: meiq́; gratia reſpondere digneris. Ille nanq; ſic deinde perget. Si ficulnea decet magis, q̃ aurea, nonne pulchrior? Hip. Pulchriorem reſpondebis, ò Socrates, poſtquam quod decet, pulchrius q̃ quod dedecet, es confeſſus. Soc. Nunquid Hippia, confitendum ficulneam pulchriorem eſſe q̃ auream? Hip. Vis tibi dicã Socrates, quomodo pulchrũ definiens, prolixis eũ ſermonibus alienabis? Soc. Quidni velim? modo tñ prius mihi dixeris vtrã è duabus illis tudeculis decẽtiorem pulchrioremq́; exiſtere reſpondendũ ſit. Hip. Atqui ſi vis, illam quę ex ficu eſt, pulchriorẽ eſſe reſponde. Soc. Nunc iam dicas quod paulò antè inceptabas. Hac.n. reſponſione, qua ipſum pulchrũ aurum eſſe aio, nihilo pulchrius, vt arbitror, aurum, q̃ lignum ficulneum apparebit. Nunc denuo quid ipſum pulchrũ aſſeris? Hip. Dicam equidem: requirere nanq; mihi videris tale quiddã pulchrũ reſpondere, quod nunquã alicui turpe videri queat. Soc. Omnino, ò Hippia, rectè nunc accipis. audi modo, & vide ſi quis contra hoc obijcere poſsit, dicereque nihil me laudare poſſe. Dic per Deos cito. Hip. Aio equidẽ ſemper, apud quemlibet, &

Quarta definitio falſa.

vbicunq; pulcherrimũ eſſe, vt ſanus aliquis ſit, diues & honoratus inter Græcos vſq; ad ſenectutem: & ſicut parentes ſuos defunctos egregio funere decorauit, ſic à filijs ſuis præclarè, atq; magnifice ſepeliatur. Soc. Hui, hui, ò Hippia, q̃ mirificè & excellenter, & vt te decet dixiſti. per Iunonem valde te amo, quia mihi videris ſumma cũ beneuolentia pro viribus auxiliari. Virum tñ illum nondũ comprehendimus, ſed nunc effuſius nos, mihi crede, ridebit. Hip. O ineptũ riſum. quum.n. nihil aduerſus iſta proferre valeat, rideat aũt, ſeipſum ridebit, præſentibusq́; omnibus ipſe ludibrio erit. Soc. Fortè ſic ſe res hẽt: fortè etiã ex hac reſponſione, vt ego vaticinor, non ſolũ illudere me audebit.

audebit. HIP. Sed quidnam? SOC. Si baculum habuerit, neq; ego ſtatim fugero, cædere me conabitur. HIP. Quid ais? An tuus ille dominus eſt? ſi tibi iniuriatus fuerit, non dabit pœnas? an iniuſta veſtra ciuitas? cædereq; ſe mutuo ciues permittit? SOCR. Nullo modo. HIP. Nónne igitur punietur, ſi te iniuſtè percuſſerit? SOC. Nõ iniuſtè quidem, ò Hippia, ſi talia reſponderẽ, ſed iure mihi videtur. HIP. Mihi quoq;, quandoquidem & tu hęc putas. SOC. Vis tibi dicam, quam ob cauſam me talia reſpondẽtem verberibus dignum putem? an tu me prius ꝗ iudices verberabis? vel rationem admittes? HIP. Graue hoc eſſet, ò Socrates, ſi non admitterem. ſed qua ratione id ais? SOC. Dicam eodem modo quo & paulò antè, imitatus illum ne coram te verba quibus ille mecũ vtitur, proferam dura nimiũ & abſurda. Nam ſic me proculdubio alloquetur. Dic age, ò Socrates iniuſtè cædi illũ cenſes, qui Dithyrãbum tantũ inconcinnè pronuncians, tam procul à propoſita quæſtione aberrarit? At ego, quonam pacto? interrogabo. Tum ille, quia oblitus eſt quæſitum fuiſſe ipſum pulchrum, ꝙ omnia quibuſcunq; ineſt, pulchra efficit, lapidem, lignũ, hominem, Deum, actionem deniq; omnem, & diſciplinam. hoc ipſum, ò vir, pulchrũ quid eſt, perquiro. tu verò non magis audiſti me, quàm ſi lapis coràm aſſediſſes, & molaris quidem, nec aures, neq; cerebrum habens. Quòd ſi ego perterritus, ad hæc ita reſpondeam, num grauiter feres, Hippia? HIP. Quonam modũ? SOC. Sic inquam. Hoc tamen Hippias pulchrũ eſſe dixit, quãuis ego illum, vt tu me nunc, interrogaſſem, quod omnibus pulchrum, ſemperq; exiſtit. Quid ais? An moleſtè feres, ſi hæc dixero? HIP. Certo ſcio, ò Socrates, quod dixi omnibus eſſe pulchrum, & ita videbitur. SOC. An & erit? dicet ille. ſemper enim pulchrũ quod pulchrum. HIP. Omnino. SOC. Nónne & erat, interrogabit? HIP. Et erat. SOC. Ad hæc ille, & numquid Elienſis hoſpes, inquit, Achilli pulchrum eſſe, poſt genitores ſuos naturæ concedere, & auo illius Aeaco, alijsq; quicunq; ex dijs nati ſunt, & ipſis deniq; dijs? HIP. Immalam rem, quid hoc hominis? prophane enim ſunt, ò Socrates, huiuſmodi quæſtiones. SOC. Quid verò? perconctante alio hæc aſſerere non valde prophanũ? HIP. Forſitan. SOC. Fortè igitur tu is es, ille dicet, qui cuilibet ac ſemper pulchrum eſſe dicis à filijs funere honorari, parentibus parentare. An non ex omnibus vnus Hercules erat, alijq; quos antea memorauimus? HIP. At verò nõ dijs dicebam. SOC. Nec heroibus etiam, vt videris. HIP. Non certè quicunq; deorũ filij fuerunt. SOC. Illis verò qui non deorum? HIP. His ipſis. SOC. Ergo ſecundũ ſermonem tuum ex heroum numero Tantalo quidem & Dardano atq; Zeto graue, prophanũ & turpe eſt: Pelopi verò, alijsq; ſimiliter genitis pulchrũ. HIP. Ita mihi videtur. SOC. Ad hæc ille, Tibi ergo videtur, ꝙ in ſuperioribus non dicebas, ſepelire parentes, à filijs ſepeliri, quandoq; quibuſdã turpe contingere, imò impoſſibile eſſe, hoc omnibus eſſe pulchrum. Quamobrem ſimiliter hoc atq; ſuperiora illa. ſ. virgo & olla, habet: atq; etiam ridicule magis, alijs pulchrum eſt, alijs minimè. Quocirca ſic me ille corripiet. Nondũ hodie potes, ò Socrates, quid ipſum, de quo quæritur, pulchrum ſit, exprimere? Et merito me ita iurgabit, dum ſibi talia reſpondebo. Talis eſt vt plurimũ diſputatio noſtra. Quandoq; verò tanquam imperitiam meam & inſcitiam miſeratus, ipſe mihi occurrit, interrogans vtrum tale quiddam pulchrũ ipſum eſſe mihi videatur, vel de quouis alio diſputetur. HIP. Quomodo id ais, ò Socrates? SOC. Dicam. O beate Socrates, inquit, ita reſpondere talia deſine. inepta quippe ſunt, & facilè refelluntur. Sed aduerte, num tale quiddam ipſum pulchrũ appareat, quod nos ſuprà tetigimus, cum aurum diceremus, quibus decens eſt, eſſe pulchrum: contrà, quibus minimè: atq; alia omnia, quibus ipſum decens eiusq; natura competit, pulchra fieri. Vide igitur num hoc ipſum pulchrum ſit, ego autem iſta paſsim concedere conſueui. Nam quid obijciam, nõ inuenio. Tibi verò decorum, ipſum pulchrũ eſſe videtur? HIP. Omnino, ò Socrates. SOC. Caueamus ne in aliquo decipiamur. HIP. Cauendum certè. SOC. Vide itaq;, decorum id vocamus, quod adueniens videri pulchra ſingula facit quibus adeſt, vel quod eſſe efficit, vel ex ijs neutrũ? HIP. Mihi quidem videtur. SOC. Vtrũ quod apparere pulchra facit, perinde ac ſi quis deformis, amictu calceisq; decoris ornatus, pulchrior appareat? Nónne ſi decorum ea quibus ineſt, pulchriora quàm ſint, videri faciat, deceptio quædam circa pulchrum decorum eſſet? neq; eſſet hoc quod quęrimus, Hippia? Illud quippe quæſiuimus, quo res oẽs pulchræ, pulchræ ſunt: quemadmodum omnia magna, exceſſu magna ſunt. hoc enim omnia magna ſunt. atq; etiam ſi non videãtur, excedant tamen, magna eſſe neceſſe eſt. Sic & pulchrũ quæſiuimus, quo pulchra ſunt omnia, ſiue appareant, ſiue non, quid eſſet. Decorũ quidem non eſt: pulchriora enim quàm ſint, videri facit, inquantum decorum eſt, vt ipſe aiebas: qualia verò ſunt, videri non ſinit. Quod aũt pulchra eſſe facit, quemadmodum paulò antè dicebam, ſiue appareant, ſiue non, quid eſt dicendũ? hoc nempè quęritur, ſi modo pulchrum quæritur. HIP. Atqui decorũ, ò Socrates, & eſſe & apparere pulchra quũ adeſt, efficit. SOC. Igitur impoſsibile eſt, quæ reuera pulchra ſunt, non videri pulchra, dum adeſt quod videri facit. HIP. Impoſsibile. SOC. Confitebimur hoc ò Hippia? omnia reuera pulchra inſtituta & ſtudia exiſtimari etiam pulchra ab hominibus? vel cõtrà, ignorari, adeò vt de his homines priuatim & publicè acerrimè pugnent? HIP. Ignorari potius, ò Socrates, arbitror. SOCR. Non tamen ignoraretur, ſi vt pulchra ſunt, ita pulchra etiã apparerent: apparerent autem, ſi decorum pulchrũ eſſet, neq; eſſe ſolùm, ſed videri etiam pulchra cogeret. Quamobrem ſi decorum eſt quod pulchra facit eſſe, eſt vtiq; quod quęrimus pulchrum, nõ tamen id quod videri cogit: ſin autem videri duntaxat, decorũ efficit, nequaquam pulchrum ipſum eſt, quod petimus. eſſe nanq; illud compellit. Apparere, autem ſimul & eſſe, neq; pulchra, neq; aliud quicquam efficere idem poteſt. Eligamus iam, vtrũ decorũ eſſe putemus, quod videri pulchra, vel ꝙ eſſe facit. HIP. Quod videri, ò Socrates, arbitror. SOC. Papæ. quàm longè nos, Hippia, ipſius pulchri cognitio fugit, poſtquam decorũ aliud quiddam præter ipſum pulchrum eſſe apparuit. HIP. Per Iouem, ò Socrates, mihi quidem abſurdè nimium. SOCR. Cæterum, ò amice, nondum dimittamus: neque enim omnem abieci ſpem, quid ſit pulchrum inueniendi. HIP. Omnino ſperandũ ò Socrates, neq; enim inuentu difficile: mihi quippe cõſcius ſum, quòd ſi pauliſper ad me mihi redire ſoli liceat, exactius quàm exactè, tibi id explicarem, ita vt nihil vltra requireres. SOC. Heu ne alta id voce dicas, ò Hippia, ne indignetur, longiusq; nos effugiat. non vides quantum nos hactenus fatigauerit? Verũ nihil dico. Tu enim cùm ſolus eris, facilè vt puto inuenies. Sed age per deos, me præſente inuenias: & ſi vis, vt hactenus, ita deinceps vnà mecũ perquire. Si inueniemus, benè erit, ſin minus ego quidem mea ſorte contentus ero: tu verò poſtquam abieris, facilè inuenies. ſi tamen nunc inueniamus, haud amplius tibi moleſtus ero, quid tecum ipſe excogitaueris, flagitans. In pręſentia verò cõſidera, num tibi id pulchrũ eſſe videatur. Attende obſecro diligẽter, ne delirem. Hoc vtiq; pulchrũ eſto, quod vtile eſt. Cuius quidem rei hinc maximè coniecturam facio: quia pulchri oculi ſunt, non qui impotes videndi, ſed qui apti & vtiles ad videndum. HIP. Certè. SOC. Et vniuerſum corpus ita pulchrum dicimus, aliud ad curſum, aliud ad luctam. Itemq; animalia omnia, vt pulchrum equum, gallumq;, & coturnicem, & apparatus omnes, atque vehicula, tum terreſtria, tum maritima, naues atq; triremes, inſtrumenta quoque omnia tam ad muſicam, quàm ad artes alias pertinẽtia, item ſi vis ſtudia atque leges, ſingula hæc eadem fermè ratione pulchra vocamus, reſpicientes ſcilicet qua conditione

Quinta definitio pulchri.

Confutatio.

Confutatio quartæ definitionis.

Ponit vtile, vt quęrat genus pulchri.

vnumquodque natum, vel ſabricatum, vel locatus vtile eſt, & qua ratione vtile, & ad quid vtile, & quando vtile, pulchrum eſſe dicentes: quod verò ſecundum hæc inutile, turpe. An non idem tibi quoque videtur, ò Hippia? HIP. Mihi verò. SOCR. Probè igitur nunc dicimus, præ cęteris omnibus quod vtile eſt, ipſum pulchrum eſſe. HIP. Probè admodum, ò Socrates. SOC. Nónne quod efficere aliquid poteſt, ad id vtile eſt, quod hoc effici poteſt: quod nó poteſt, inutile? HIP. Prorſus. SOC. Potentia ergo pulchrũ, impntentia turpe. HIP. Maximè, nam & alia nobis omnia ſic eſſe teſtantur, & ciuilia pręcipuè. Quoniam in ciuitate ſua, atque republica potentem eſſe, omnium eſt pulcherrimũ, impotentem verò turpiſſimum. SOC. Præclarè loqueris. Sed nunquid ob hanc ipſam rationem, ſapientia pulcherrimũ omnium, inſipientia contra turpiſſimũ? HIP. Tu verò quid putas? SOC. Quieſce parumper, ò dulcis amice. Nam de eo quod dicimus, ſuſpicor atq; timeo. HIP. Quid metuis Socrates? nónne ſcitè dicta hæc ſunt? SOC. Velim equidem, ſed mecum hoc animaduerte, vtrũ quis vnquam quod neque ſcit, neq; poteſt efficiat. HIP. Nequaquam. quo enim pacto, quod nequit ageret? SOCR. Qui delinquunt, & mala agunt, efficiuntq; ignari, ſi hæc non potuiſſent, nunquid egiſſent? HIP. Minimè. SOC. At verò potentia poſſunt, quicunq; poſſunt: nó enim impotentia. HIP. Non certè. SOC. Poſſunt autem omnes facere quæ faciunt? HIP. Proculdubio. SOC. Mala verò multo plura quàm bona, omnes hoíes ſtatim ab incunte ætate per omnem vitã agunt, neq; ſpontè delinquunt. HIP. Vera loqueris. SOC. Quid porrò? hanc potentiam, atq; hęc vtilia quæ ad malorum executionem conducunt, num pulchra vocabimus, an longè aliter? HIP. Longè abſunt à pulchro, ò Socrates. SOCR. Non ergo potens nobis & vtile, vt videtur, ipſum pulchrum exiſtit. HIP. Imò ſi modo bona poſsit, ad eaq; cóferat. SOC. Illud igitur reprobatum eſt, quòd potens & vtile, ſimpliciter pulchrum ſit. Sed nunquid hoc erat, ò Hippia, ad quod animus noſter reſpiciebat? ipſum. ſ. potens & vtile ad bonum conficiendum, pulchrum eſſe. HIP. Mihi quidem videtur. SOC. Hoc conducibile eſt, an non? HIP. Valde. SOC. Sic vtique pulchra corpora, pulchra inſtituta legum, & ſapientia, & alia quę paulò antè retulimus, omnia ex eo pulchra ſunt, quo conducibilia ſunt. HIP. Conſtet. SOC. Códucibile itaq; ipſum nobis pulchrũ eſſe videtur. HIP. Maximè omnium. SOCR. Atqui conducibile eſt, quod bonum efficit. HIP. Idipſum. SOC. Efficiens autem nihil aliud eſt, quàm cauſa. HIP. Nihil. SOC. Ergo boni cauſa pulchrũ eſt. HIP. Eſt profectò. SOC. Aliud verò eſt cauſa, aliud id cuius cauſa eſt. Neq; enim cauſa ipſius cauſæ cauſa eſſe poteſt. Quod hinc maximè coniectare licet. Nonne cauſam efficientem eſſe cóſtitit? HIP. Planè. SOC. Ab efficiente verò effectum fit, non efficiens. HIP. Verum eſt. SOCR. Aliud efficiens, aliud effectum. HIP. Aliud certè. SOCR. Non ergo cauſa ipſius cauſa eſt, ſed eius quod ab ipſa efficitur. HIP. Sic eſt. SOC. Itaq; ſi pulchrum boni cauſa eſt, à pulchro fit bonum. Et ob hanc cauſam vt videtur, prudentiam aliaq; pulchra omnia exoptamus, quia opus quod ex his gignitur, id eſt bonum, exoptandum eſt. Vnde per ea quæ mouimus, pulchrum ad bonum ideam patris cuiuſdam habere videtur. HIP. Omnino quidem. præclarè enim loqueris. SOC. Num & hoc præclarè, quòd neque pater filius eſt, neq; filius viciſsim pater? HIP. Et hoc. SOC. Enimuerò nec cauſa effectũ eſt, nec effectũ cauſa. HIP. Vera loqueris. SOC. Per Iouem, ò vir optime, neq; pulchrum bonum eſt, neq; bonum pulchrum. An tibi ex his quæ dicta ſunt, fieri poſſe videtur? HIP. Non mihi, nõ per Iouẽ. SOC. Placet nobis iſtud, & aſſerere volumus, quòd neque pulchrum bonum, neque bonum pulchrum. HIP. Non per Iouẽ, non mihi placet. SOC. Per Iouem mihi quoque ò Hippia, nihil minus ex his quæ dicta ſunt

Côducibile an genus pulchri.

placet. HIP. Ita ſanè videtur. SOCR. Haud amplius igitur ſermo ille vt ſupra, egregius eſſe videtur, quo id pulchrum aſſerebatur, quod conducibile vtileq; & potens ad bonum aliquod efficiendũ. imò ſi poſsibile eſt, abſurdior iudicandus quàm ſuperiores illi, quibus virginem, & ſingula quæ ſupra narrauimus, pulchrum ipſum nuncupabamus. HIP. Apparet. SOC. Equidem, ò Hippia, quo me vertam neſcio, hæſito enim & ambigo, tu verò num fortè quid habes? HIP. In præſentia minimè, ſed vt aliàs dixi, ſi mecum animaduertero, inuenturũ me aliquid certo ſcio. SOC. At videor mihi ob diſcendi ardentem auiditatem moram tuam nequaquã toleraturus. Sed ecce nunc aliud quiddam mihi in mentem venit. Attende obſecro vtrum quod nos delectat: non de qualibet voluptate loquor, ſed de illa quæ per viſum atq; auditum: vtrum inquam tale quiddam pulchrum ſit vocandum. Nam quo pacto repugnare poſſumus, cum pulchri homines varijq; apparatus, picturæ & figmenta pulchra, intuentes nos delectent? Cantus quoq; pulchri & voces, vniuerſaq; muſica ſermones & confabulationes ſimiliter nos afficiant? Quapropter ſi audaci illi pertinaciq; homini reſponderemus, pulchrum eſſe quod per viſum auditumq; delectat, nónne audaciam eius reprimeremus? quid putas? HIP. Nunc mihi, ò Socrates, quid ipſum pulchrum ſit, ſcitè dictum videtur. SOC. Quid verò, ſtudia pulchra ac leges, propterea pulchra dicemus, quòd per viſum auditumque iucunda ſint, an alia quadam ſpecie contineri? HIP. Hęc ita ſortè, ò Socrates, etſi hominem latent. SOC. Per canem, ò Hippia, nó illum quem ego maximè omnium vererer, quoties delirarem, aut aliquid dicere profiterer, cùm nihil dicerem. HIP. Quem dicis? SOCR. Socratem Sophroniſci filium, qui nihilo magis cócederet vt hęc indiſcuſſa facilè iudicarem, quàm vt ſcire putarem quæ neſcio. HIP. Atqui mihi quoque poſtquã ipſe dixiſti, aliud quiddam id quod ad leges attinet, eſſe videtur. SOCR. Quieſce aliquantulum ò Hippia. Nam in eandem circa pulchrum ambiguitatem incidiſſe videmur, in quã paulò antè, dum putamus quiddam certi nos habere. HIPP. Quo pacto id ais, Socrates? SOCR. Dicam equidem quod mihi videtur, ſi quid tamen dico. Hæc enim quę ad ſtudia legesq; pertinent, fortaſſe nõ extrà ſenſum videndi audiendique ſunt. Prętereà hunc ſermonem, qui aſſerit ꝙ his ſenſibus gratum eſt eſſe pulchrum, feramus, nec leges in medium producamus. At ſi quis nos interroget, ſiue is quem retuli, ſiue quiuis alius in hunc modũ: Quid, ò Hippia, atque Socrates, id duntaxat iucundum quod ſenſibus duobus percipitur, pulchrũ eſſe cenſetis? quæ verò cæteros ſenſus ſuauitate perfundũt, cibus, potus, veneris actus, aliaq; huiuſmodi, pulchra eſſe non dicitis? An fortè neq; dulcia hęc, neque in ſenſibus pręterquam in audiendo videndoque, voluptatem ponitis vllam? Quid inquam, ò Hippia, reſpondebimus? HIP. Magnas quoque ineſſe alijs ſenſibus voluptates aſſentiemur. SOC. Sed ille, qua de cauſa, dicet, cum non minus hæ, quàm illæ, voluptates ſint, pulchri eas cognomento priuatis? Quoniam, reſpondebimus, nemo eſt, qui nos nó rideat, ſi dicamus non dulce comeſtionem eſſe, ſed pulchrũ: odorem item ſuauem, non ſuaue eſſe, ſed pulchrum. Veneris quoque motus dulciſsimum quiddã eſſe vnuſquiſq; æquè ac nos contendet, ſed eoſipſos cùm exercet quiſpiam, ita exerceat oportet, vt conſpectui hominum veluti turpiſsimã rem ſubducat. Cum hæc dixerimus Hippia, ille forſitan reſpondebit: intelligo equidem iam dudum ꝙ vos pudor impedit, quominus voluptates huiuſmodi pulchras nominetis, quia hominibus non videantur. Ego verò non quærebam, quod vulgo pulchrum videtur, ſed quod pulchrũ ipſum eſt. Dicemus enim puto, quid pulchrũ eſſe poſuerimus, partem ſcilicet eam iucundi, quæ per oculos aureſque delinit. Tu verò Hippia, quo te vertes? an fortè, quid aliud inferemus. HIP. Non alia præter hæc, ò Socrates, dicemus. SOC. Pręclarè dicitis, inferet ille. Si ergo ſolum quod per viſum,

Delectans an genus pulchri.

viſum, auditumq́; gratum aduenit, pulchrum eſt, quod per aliũ ſenſum delectat, minimè pulchrũ. Confitebimur'ne? Hip. Confitebimur. Socr. Ille verò ſic iterum. An quod per viſum iucundum, per viſum & auditum iucundum eſt? Et quod per auditum iucundum, per auditum & viſum etiam? Ad hæc nos, nullo modo quod per alterum eſt, per vtrunq; eſſe. hoc enim quęrere nobis videris. Nos verò diximus quoduis è duobus his iucundis ipſum per ſe pulchrum eſſe, & ſi vtrunq; ſimul. nónne ſic reſpondendum? Hip. Sic prorſus. Soc. Nunquid igitur, inquiet ille, à iucundo iucundum, eo ipſo quod iucundum eſt, differt? haud quęro vtrum maior minorúe ſit aut magis minusúe voluptate voluptas, ſed vtrum ex pluribus voluptatibus vna quædam hoc ipſo ab alia differat, quòd hęc quidem voluptas ſit, illa minimè. Nobis quidem non videri dicemus. Hip. Non videri planè. Soc. Sic ille inferet. Nónne propter aliud quiddam quàm propterea quòd voluptates ſint, has potiſsimum voluptates è numero omnium elegiſtis, tale quiddam in vtriſq; inſpicientes, ꝙ videlicet naturam quandam habent ab alijs differentem, ad quam profectò reſpicientes, pulchras eſſe illas aſſeueratis? neq; enim viſus voluptas idcirco pulchra eſt, quia per viſum fit. Nam ſi illius pulchritudinis hæc eſſet cauſa, nullo modo quæ per auditum fit, pulchra eſſet, cùm per viſum nequaquam efficiatur. Nos autem vera illum dicere confitebimur? Hip. Confitebimur ſanè. Soc. Neq; rurſus auditus voluptas ex eo pulchra, quia per auditum fiat? alioquin quæ per viſum percipitur, pulchra nõ eſſet, quippe cùm non eadem ſit cùm illa quę per auditum efficitur. Eum virum qui ita dicit, ò Hippia, vera loqui fatebimur? Hip. Vera nimirum. Socr. Veruntamen vtræq́;, inquiet pulchræ ſunt, vt dicitis. Dicimúsne? Hip. Dicimus certè. Soc. Habent igitur cõmune quiddam atq; idem, quod eas pulchras efficit, quod'ne ambabus cõmuniter ineſt, & vnicuiq; propriè. Alioqui haud ambæ pulchræ eſſent & vtraque. Age mihi tanquam illi reſponde. Hip. Itaq; mihi vt ais, videri reſpondeo. Soc. Si enim voluptates hæ aliquid ambæ ſuſciperent, quod nõ earum vtraque pateretur, nunquam huiuſmodi paſsione pulchrę exiſterent. Hip. Sic eſt, ò Socrates. Qui enim fieri poteſt, vt quod neutra illarum patitur, ambæ perpetiantur. Soc. Non tibi videtur. Hip. Atqui & rerum iſtarum & locutionũ huiuſmodi penitus imperitus eſſem. Soc. Iucundè quidem, ò Hippia. cæterũ ego fortaſsis periclitor, videri mihi aliquid intueri, quod ita ſe habeat, qualiter habere impoſsibile tibi videtur. Video aũt nihil. Hip. Non videris, ò Socrates, videre, ſed oĩno planiſsimè perſpicere. Soc. Enimuerò permulta generis huius mihi animo obuerſantur, quibus fidem non præſto, poſtquam non probantur tibi, qui argẽti plus ſtudio ſapientiæ, quàm cæteri noſtri temporis mortales cumulaſti. Ego autem, ò amice, vtpotè qui nihil vnquã lucratus ſum, cogito ne me fortaſſe ludas, ex induſtriaq́; fallas, adeò mihi multa videntur. Hip. Nemo melius quàm tu intelliget, Socrates, ludam néc ne, ſi hæc quæ tibi occurrunt proferre cœperis: nihil enim dicere videberis, quoniam nunquam reperies, quod cũ nec ego patiar, nec tu, ambo perpetiamur. Soc. Quomodo inquis Hippia? fortè tu aliquid dicis, quod ego minus intelligo. Verum auſculta me, quod ſentio planius explicabo. Mihi quidem videtur, quod neq; cõtingit me eſſe, neq; ſum, neque tu ſimiliter, hoc ambos pati nos poſſe. Item alia quæ ambo patimur, neutrum noſtrũ exiſtere. Hip. Monſtra rurſus afferre videris ò Socrates, & magis certè quam antè. Attende modo, Si ambo iuſti eſſemus, nónne & vterq;? Vel ſi iniuſtus vterque, nonne & ambo? Aut ſi ſani ambo, an non vterq;? Et ſi vterque noſtrũ laborat in aliquo, vel vulneratus eſt, vel percuſſus, ſiue aliud quid vis paſſus fuerit, nónne idem ambo perpetimur? præterea ſi aurei, vel argẽtei, vel eburnei, ac etiam ſi vis generoſi, aut ſapientes, aut honorati, vel ſenes, vel iuuenes, aut aliud quiduis humanum, ambo eſſemus: nónne omnino neceſſarium eſſet hoc vtrunq; noſtrũ eſſe? Soc. Omnino quidem. Hip. Cæterum ipſe ò Socrates res ipſas totas non conſideras, neq; ille quibuſcum diſputare es ſolitus: plauditis autem illico, quia pulchrum intercepiſtis deprehendiſtisque, & vnumquodq; differendo anellitis: atq; idcirco ita vos magna latent corpora, continuam eſſentiam ex natura ſortita. Et nunc adeo circa hęc te veritas fugit, vt putes eſſe paſsionem aliquam vel eſſentiam, quę circa ambo quędam verſetur, circa verò vtrunq; minimè: atq; viciſsim quæ circa vtrunque quidem ſit, circa ambo verè nequaquam: adeò abſurdi, temerarij, inepti, fatui eſtis. Soc. Talia quidem noſtra ſunt, Hippia, non qualia quis optaret, vt trito prouerbio fert, ſed qualia eſſe [Prouerbium] poſſunt. Sed ipſe ſemper admonendo nos iuuas. Etenim prius quàm nos in his admoneres, quàm ſtolidè affecti eſſemus, adhuc tibi clarius aperiam: ſi quæ de his ſentimus retulero. Dicam'ne? Hip. Scienti Socrates refers: noui enim omnem eorũ qui in diſputando verſantur conditionem. Veruntamẽ ſi cupis, enarra. Soc. Cupio equidem. Enimuerò ita rudes eramus antequam tu hæc diceres, vt de me ac te opinaremur, quòd vterque noſtrum vnus ſit, neq; tamen ambo id ſimus quod quiſque noſtrum. non enim vnus, ſed duo ſumus. Adeò fatui eramus. Nunc verò abs te didicimus, quòd ſi duo ambo ſumus, duo ſimiliter vtrunque noſtrum eſſe neceſſe eſt: & ſi vnus vterque, vnum pariter ambos. Impoſsibile enim eſt vniuerſali & continua eſſentiæ ratione ſecundũ Hippiam, aliter ſe habere. Sed quod ambo erant, idem & vterque: & contrà quod vterq;, pariter ambo. Nunc igitur à te perſuaſus hic ſedeo: prius tamen ò Hippia id mihi memora, vtrũ vnus ego tuque ſimus, vel tu duo & ego duo. Hip. Quid ais Socrates? Soc. Hæc ipſa quę dico. Vereor enim apertè coram te loqui: nam mihi ſuccenſes, turbaſq́;, quãdo dicere aliquid tibi ipſi videris. Simul autem mihi dicas, nonne? vterq; noſtrum vnus, & vnum eſſe cõtingit vtrunq;? Hip. Omnino. Soc. Quòd ſi vnus, impar quoq;, an nõ vnum impar exiſtimas? Hip. Equidem. Soc. Num & ambo cum ſimus duo, impares ſimus? Hip. Nequaquã. Soc. Sed pares ambo? Hip. Pares. Soc. Nunquid ex eo ꝙ ambo pares, par etiam vterq; noſtrũ? Hip. Minimè. Soc. Non ergo neceſſe eſt omnino, vt modo dicebas, quęcunq; ambo vtroſq;, & quęcunq; vtriq; ambos eſſe. Hip. Non in rebus huiuſmodi, ſed in his quæ ipſe ſuprà narraui. Socr. Sat habeo Hippia. Nam iſta ſufficiunt, poſtquam alia ſic, alia aliter ſe habere videntur. Dixi equidem, ſi recordaris vnde ſermo hic eſt ortus, voluptates per viſum & per auditum, nõ hoc pulchras eſſe ꝙ vtraq; earum habet, ambæ nequaquam, vel quòd ambæ, ſed vtraq; minimè, imò eo ꝙ & ambæ habent & vtraq;: & idcircò ambas & vtranq; pulchras eſſe, & tu conceſsiſti, & ego hac de cauſa per illam ipſam eſſentiam quę ambas ſequitur, ambas eſſe pulchras, ſi modo pulchræ ſunt, cenſui: per eam verò quæ alterã deſerit, minimè. Et nunc quoq; idem exiſtimo. Verum mihi tanquam à principio dicas, ſi voluptates quæ per viſum & quę per auditũ fiunt, ambæ & vtraq; pulchræ ſunt, quod ipſas pulchras efficit, nónne ambas & vtranq; ſequitur? Hip. Prorſus. Soc. An ex eo quòd vtraque atque ambę ſunt voluptates pulchræ ſunt? vel hac ratione alię quoq; voluptates non minus pulchrę: nihil enim minus voluptates illas eſſe conſtitit. meminiſtin'? Hip. Memini. Socr. Sed quia per viſum & auditũ fiunt, idcirco pulchras eſſe illas eſt dictũ. Vide num vera loquar. Sic enim vt memini diximus, pulchrum eſſe quod iucundum non quidem per ſenſus quoſlibet, ſed quod per viſum duntaxat atq; auditum. Hip. Sic prorſus. Socr. Nónne paſsio hæc ambas ſequitur, vtranque minimè? Non enim vtraque illarum quemadmodum ſuprà diximus, per ambas ſunt, ſed ambæ quidẽ per ambas, vtraque minimè. Eſt ita? Hip. Eſt. Soc. Non ergo hoc vtræque pulchræ ſunt, quòd non ſequitur vtraſq;: ambo enim non ſequitur vtrunq;. Quamobrem

ambo illa vocare pulchra ſecundum ſuppoſitionem licet, vtraq; verò nequaquam. an aliter dicimus? Nónne hoc neceſſarium eſt? HIP. Videtur. SOCR. Dicendumne ambo quidem pulchra eſſe, vtraq; vero nequaquã? HIP. Quid prohibet? SOC. Hoc mihi amice obſtare videtur, quòd quædam ſic adeſſe alijs iudicata ſunt, vt ſi ambobus adſunt, adſint & vtrique: & contrà ſi vtriq;, & ambobus. Talia verò erant quæ tu narraſti. HIP. Erant certè. SOCR. Quæ autem ego retuli, minimè: è quorum numero erat quod ambo dicitur, & quod vtrunq;. Eſt ne ita? HIP. Eſt. SOC. Vtrum tibi videtur, ò Hippia, ex his quæ ipſe expoſuiſti pulchrum eſſe? Vt ſi ego robuſtus & tu, ambo robuſti. Item ſi ego iuſtus & tu, ambo: & contra, ſi ambo, & vterq;. Vel nihil prohibet ita contingere, vt in ipſis paribus & imparibus accidit: vbi ambo aliquando paria ſunt, imparia vtraq;, & aliquando paria: nécnon vtraque interdum talia ſunt, vt exprimi nequeant, ambo queant, & interdum nequeant. Aliaq; huius generis plurima quę mihi occurrere dixeram, quorũ in numero pulchrum ponis? num ita tibi de hoc vt mihi apparet? nimis enim abſurdũ eſſe mihi videtur, vt ambo pulchri ſimus, non vterque. Vel contra, vterque pulcher, non ambo, aut aliud id quodlibet talium. Itáne ipſe eligis vt ego? An illo potius modo? HIP. Sic equidem. SOCR. Rectè agis Hippia, vt longa inquiſitione nos liberemus. Si enim ex his eſt pulchrum, haud amplius quod per viſum, & auditũ delectat, pulchrum erit. Ambo nanq; pulchra facit, vtraq; minimè. Hoc autem impoſsibile, vt inter nos conuenit. HIP. Conuenit certè. SOC. Impoſsibile igitur quod per viſum, & auditum iucundum, pulchrum eſſe: nam ſi id pulchrum eſſet, impoſsibile aliquid ſequeretur. HIP. Vera hæc ſunt. SOC. Hic contentioſus ille dicet, exponite iterum à principio, poſtquam iſtud vos feſellit, quid eſſe pulchrum hoc dicitis, quod ambabus voluptatibus ineſt, propter quod iſtas præ cęteris honorantes pulchras vocatis. Neceſſarium mihi videtur, ò Hippia, vt reſpondeamus, quòd innoxię ſunt prę cęteris voluptatibus, atq; optimæ tam ambæ, quàm vtraque. An tu aliquid aliud habes, quo ab alijs differant? HIP. Nihil, reuera enim optimę ſunt. SOC. Tum ille, hoc igitur pulchrũ eſſe diciris conducibilem voluptatem? Videri equidem reſpondebo. tu verò? HIP. Et ego. SOC. Ille verò ad hæc. Nónne conducibile eſt quod bonum efficit? Efficiens aũt & effectum aliud eſſe conſtitit. vnde eodem relabimur. Neque enim bonum pulchrum eſſet, neque pulchrum bonum, ſi quidem aliud vnumquodq; illorum eſſet. Ita eſſe nos illi, ſi ſapiemus, illico reſpondebimus. Neſas enim eſt, rectè loquenti non aſſentiri. HIP. Quid tu aliud, Socrates, cuncta hæc eſſe ducis, quàm imminutiones quaſdam, conciſionesq; ſermonum, vt antè dixi, in minima reſolutas? Illud verò pulchrum & multi faciendum eſt, vt quis valeat, præclara oratione habita in iudicio, vel concilio, vel alio conuentu publico ad quem verba fiunt, auditoribus perſuaſis, non minima quædã, ſed maxima prę mia reportare, ſuijpſius, rerum ſuarum, amicorumq; ſalutem. Hæc ſanè omiſsis minutis his quęſtiunculis complecti decet, ne demens eſſe videaris, dum deliramenta, & nugas, vt modo pertractas. SOC. O amice Hippia, tu quidem beatus es, qui noſti quibus ſtudere hominẽ decet, & ipſe abundè, vt aſſeris, ſtuduiſti. Me verò mira quædam fortuna detinet: quippe aberro ſemper atq; mendico. Quoties autem inopiam meã ſapientibus vobis oſtendo, verbis rurſus à vobis obiurgor. Obijcitis.n. continuò, quæ & tu nunc obiciſti, me ſcilicet ſtolida, exilia, & nihili facienda tractare. Demum cùm perſuaſus à vobis, eadem quę & vos profero, optimum eſſe eleganter orare in iudicio, & alio quouis cœtu, & ad votum peragere, rurſus nonnulli è noſtris, & ille vir qui me ſemper redarguit, grauiter increpant. Proximus ille vir mihi genere eſt, & vnà mecum habitat. Ergo cùm primum domum ingreſſus ſum, & ille me talia dicentem audit, interrogat quid non erubeſcam de pulchris rebus diſputare, cùm adeò manifeſtè circa pulchrum redargutus ſim, quòd ipſum pulchrũ quid ſit ignorem. Inquir enim qua ratione intelliges, quę oratio pulchrè compoſita ſit, quæ nõ, aut aliã quamlibet actionem pulchram eſſe, vel turpem, dum pulchrũ ipſum quid ſit ignoras? Et quando ita affectus ſis, viuere te, quàm mori præſtare putas? Contingit itaque mihi quod modo dicebam, vt & à vobis & ab illo malè audiam. Sed fortè operęprecium eſt hæc omnia tolerare: neq; enim id abſurdum, modo quippiam lucratus ſim. Tantus enim Hippia conſuetudine vtrorumque profeci, vt prouerbium illud, quod Pulchra difficilia eſſe dicit, intelligere mihi iam videar.

Definitio alia falſa pulchri. Confutatio.

Alia definitio falſa pulchri.

PLATONIS LYSIS, VEL DE AMICITIA.

Marſilij Ficini Argumentum.

VBI Socrates cũ ſophiſtis eorumq; ſectatoribus diſputat, opiniones falſas redarguit, veras ſignificat potius, quàm docet. Nam acuta ingenia redargutis falſis, exiguo deinde veſtigio vera venantur. Quod in Euthydemo, Protagora, Menone, Hippia, Euthyphrone, & Lyſide patet. Vbi verò cùm diſcipulis & ſtudioſis ſui ſermonem habet, oſtendit ac docet. quod quidem ex multis dialogis intelligitur. In Lyſide igitur cùm de amicitia inter ſophiſtarũ diſcipulos diſputetur, confutandis falſis potius, quàm monſtrandis veris, Socrates ſtudet. Quæ verò ſit de amicitia, & amore Platonis ſententia, ex hoc libro conijcere, ſed ex libris de legibus alijsq; multis comprehendere poſſumus. Amicitiam eſſe vult honeſtã perpetuæ voluntatis communionem. Huius finem eſſe, vitam vnam. Principium eius, cognationem. Mediũ autem amorem. Vt honeſtam dicit, excludit improborum hominum contubernia, laſciuorumq; congreſſus. Vt perpetuæ leues adoleſcentulorum beneuolentias, etiam ſi honeſtæ ſint, nondum amicitias appellandas monet. Vt voluntatis, ſignificat non ſimilitudinem opinionis cuiuſdam vel artis ad amicitiam perficiendam ſufficere. Vt cõmunionem, beneuolentię viciſsitudinem indicat. Huius finis eſt, vt è duobus animis vnus voluntate fiat, ex vna voluntate vita vna, ac demũ ex vna vita, numinis vnius eiuſdemq; ideę fruitio. Principium quo cõmunionis huius deſiderium excitatur, cognatio eſt. Cognatio conuenientiã in idea, ſidere, genio, & quadam animę corporisq; affectione ſignificat Nam qui ex vno pendent, in vnum, per vnum, atq; ad vnum reuerti nituntur. Medium & quaſi quidam ad amicitiam trames, amor exiſtit. Cùm autem amor pulchri deſiderium ſit, & amicitia ab amore, & ducatur pariter & dicatur, neceſſe eſt eos qui amici futuri ſunt, pulchros eſſe. Pulchros inquam, quorũ animi pulchri. Homo enim animus eſt: Corpus hominis inſtrumentum, & quiſquis pulchrum amat corpus, non hominem, ſed ea quę ſunt hominis amat. Quamobrem quoties cognatio illa adeſt, & animorũ pulchritudo concurrit, perfecta naſcitur amicitia. Si corporis forma huic animorum pulchritudini adiuncta eſt, citius amare incipiunt, & breui amicitię habitum aſſequuntur. Quòd in Platonis Dioniſq; mutua beneuolentia contigit. Sin aũt forma corporis cùm animi deformitate coniungitur, non honeſtę communionis, ſed turpis congreſſus cupido exoritur. Vnde non amicitia, imò petulantia primum, deinde diſcordia proficiſcitur. Quare ſi cognatio deeſt, amici nunquam. Si adeſt cognatio, deeſt omnis pulchritudo, interdũ beneuoli potius, quàm amici. Sin autem cognationi pulchritudo corporis, nõ animi eſt adiuncta, pro amicitię deſiderio obſcœni congreſſus ardor exoritur. Cùm vnus animo pulcher, turpis alter, admonitionis & increpationis ſtudium cognatio illa parit. Quòd ſi pulcher vnius animus, alterius nec pulcher eſt, nec turpis, docendi diſcendiq; inuicem voluntas ex cognatione prouenit. Tandem ex increpatione illa, & hac doctrina amicitia naſcitur. Quod quidem in Phędrum & Alcibiadẽ Socratis amor oſtendit. At verò cognatio pulchritudinem vtrinq; nacta, cito indiſſolubilem procreat amicitiã, Idq; in Platonis Aſterisq; beneuolentia conſtitit. Atque hęc, vt ē multis colligitur, de amicitia Platonis noſtri ſententia eſt. In hoc autẽ dialogo primo eos qui amore abutũtur, & ſub amicitię ſpecie turpi libidini ſeruiunt, increpat. Deinde eos qui ex ſola corporis forma, amari ſe dignos exiſtimant, admonet. Tertio illos, qui minus verè de amicitia ſentiebant, refellit. Poſtremò callem quendã ſagacibus animis ad venandam amicitiam indicat. Singula mẽbra ſuis in locis legẽtibus patent. Non dum Hyppothalem & Cteſippũ ironia iocisq; deridet Socrates, ꝙ turpi amore capti eſſent ſignificat. Et dum coràm illis adoleſcentes ad mores inſtruit, amatores admonet quo pacto amandũ, & quomodo vnà viuendũ ſit. Cumq;

amatores

amatores inſtituiſſet, ſecundā dialogi partem ad amatos inſtituendos aggreditur. Vbi longa inductionis ſerie docet, non vmbratili huius corpuſculi forma, ſed vera animi pulchritudine, ſapientia ſcilicet & prudentia amicos aucupari decere. Tertio loco confutat, & primo Solonis ſententiam, qui amantes inquit amicos eſſe. Qui tamen ſæpe amantes oderunt. Addit etiam nec amantes duntaxat, amicos eſſe, quia ſæpe odio habentur qui amant. Vbi concludit reciprocam beneuolentiam, amicitiam eſſe vocandam. Deinde Empedoclem reprehēdit, qui quamlibet ſimpliciter ſimilitudinem ad amicitiam ſufficere voluit. Quod falſum eſſe artium multarum ſimilitudo declarat, quæ inuidiam & odium ſæpius quàm amicitiam gignit. Accedit poſtmodum Heſiodi Heraclitiq; opinio, quòd diſſimilia ſint amica. Idq; falſum eſſe ex eo conſtat, ꝙ odium & amor cùm diſſimilia ſint, amica non ſint, nec iuſtus vir & iniuſtus, & de alijs eodem pacto. Quòd ſi quid aliquando diſſimile ſui appetere videatur, vt aridum quod eſt, humorem, caloremúe quod frigidū, dicendum eſt non amare cōtrarium, ſed ſui ipſius reſtitutionem ex contrario quærere. Quod enim calore nimio præter naturā ſuam vritur, per frigus ad temperiem naturalem reducitur. Quare non frigus, ſed temperiem per frigus amat. Idem eſt de cæteris contrarijs iudicandum. His confutatis opinionem quandā vt ſuam quaſi vaticinans Socrates infert. Vbi trifariam affectiones animi diuidit, bonum animum, malum, neutrum. Malum bono propter diuerſitatem amicum eſſe nūquam. Malum a malo propter iniuſtitiam lædi. Ergo nec hos inuicem amicos eſſe. Neutrum quoque amare malum, impoſſibile. malum enim cùm obſit, ſuaptè natura odio ſemper habetur. Reſtat vt amicitia ſit inter bonum ac malum, & neutrum atq; bonum. Et illa quidem in gaudio, in deſiderio hæc conſiſtit. Ex quibus duæ quædam amicitiæ ſpecies ortæ ſunt. Sed inſurgunt obiectiones quædam, quæ id turbare videntur, quas Socrates palam infert, ſolutiones verò clam innuit. Prima, quia bonus bono ſimilis, ſimilia verò non eſſe amica contra Empedoclem dictum ſuit. Vbi intelligendum, non dictū eſſe ſimilia nullo modo amica fieri, imò negatum quòd ſimpliciter quælibet ſimilitudo ad amicitiam procreandā ſufficiat. Item cum ſecundo obijcitur: bonus ſeipſo ſufficit, ergo non deſiderat alterū, vnde non amat, quare nec boni amicus eſt: Exponendum eſt quòd hæc abſurditas nō ex Platonis mente ſequitur, ſed ex Empedoclis & Heracliti dictis, in quibus amoris deſiderium ab amicitia non diſtinguunt, quare vna cum amicitia cupiditas perpetua ſit neceſſe eſt. Plato verò amicitiam habitum quendam eſſe vult ex amore diuturno cōtractum. Quo fit vt amor ſit exoriens amicitia. Amicitia verò inueteratus amor, in quo multo plus voluptatis, quàm deſiderij reſtat. Ex quo ſequitur, vt qui cupierat, iam delectetur. Itaq; amicitiæ habitus nō neceſſario deſiderio præſentis ardorem, ſed delectationem exigit. Ergo ſi bonus bonū minus deſiderat, non tamen minus, bonus bono gaudet, quod ad ſeruādam amicitiæ rationem plurimum valet. Atq; hæc vna eſt amicitiæ ſpecies, inter bonum videlicet, atq; bonum in gaudio potius quàm in deſiderio conſtituta. Eſt & altera, quæ deſiderij plus, quàm voluptatis includit, inter neutrū bonumque exoriens. Quæ quidem qua ratione fiat, & cuius gratia, & propter quid, in textu ſatis patet. Deſcribit illam primo vt opinio porrigit, deinde paulatim emendat. Nam cùm dixiſſet, neutrum propter malum inimicum amare bonum amicum boni amiciq; gratia, ſtatim dictis obijciendo corrigit. Vbi primùm docet, amicitias omnes quæ ad homines diriguntur, imperfectas eſſe, & imagines amicitię quæ ad ipſum primum bonum rerumq; omnium reſpicit autorem, quod primo amatur, & cauſa eſt vt amentur hæc omnia. Et quiſquis aliquid amat, ipſum primum tanquam finem amoris habet. Nam à primo bono bonū omnibus inest: à primo pulchro, gratia ſingulis adeſt: bonitas verò trahit nos, allicit pulchritudo. Non ergo iſta nos inferiora mouent, ſed primum illud in iſtis trahit & allicit. Illud itaq; in iſtis ſimul atq; ex iſtis, nō iſta amamus. In quo Platonis noſtri pietas in deum, ſummaque religio mirificè fulget. Oſtendit præterea non ſemper nos alterius gratia amicos eſſe. Neq; enim primum bonum, boni alterius gratia exoptamus. Item non propter malum, bonum cuperes. Quia etiā omni malo è rerum natura ſublato reſtaret bonum ſuaptè natura gratū, & appetitus in eo quod minus bonum, ad bonum maius cōſequendum traheret. Non enim malum eſt, quod ſummi boni excitat appetitum, ſed ipſius minus boni egeſtas ad ſui repletionem in ſummum bonum conuertit: quę quidem non malum, quia nunquam malū ad bonum, & cōtrarium ad contrarium, ſed inchoatio boni potius nuncupanda. His ad emendationem illatis principium quoddam inducit amicitiæ perfectius inueſtigandæ. Inquit enim cognatione & naturæ conuenientiam amicitiam parere, de qua ſatis in principio diximus. Poſtremo iuuenes illos adoleſcentesq; mordet, quòd ignorent quid merito amandum ſit: quæ amicitia vera, quo pacto honeſtè, ſtabiliterq; conſtetur, & antequā hæc diſcant, temere, proteruiter, & petulanter amicitiam inire contendant. Sed ne illos infeſtos ſibi redderet, clàm iſta ſignificauit, & ſeipſum vna cū illis reprehendit. Hæc de argumento ſatis. Ad Lyſidem veniamus.

Socrates, Hippothales, Cteſippus, Menexenus, Lyſis.

IBAM ex Academia in Lyceum recta per ſuburbium iuxta mœnia, & cū ad portam vbi fons eſt Panopis, veniſſem, Hippothalem Hieronymi filiū, & Cteſippum Pęanæum, alioſque vna cum his adoleſcentes multos oſtendi. Cumq; me Hippothales venientem videret, ò Socrates, inquit, quónam & vnde? At ego, ex Academia in Lyceū recta. Tum ille, adéſdū, recta ad nos, inquit, nō diuertis? decet enim. Ad hęc equidem, decet inquam: ſed vbinam, & apud quos veſtrū eſſe me vultis? Ille verò è regione mœniorū gymnaſiū quoddam oſtendens muro circundatum, & ianuā apertam, hic ait, manere te volumus, hic autem ipſi & alij multi, & quidem honeſti nos exercemus. Qua potiſſimū in re eſt hęc veſtra exercitatio? In palæſtra quæ nuper eſt cōſtituta, ac vt plurimū in ſermonibus, quos tecū libenter cōmunicaremus. Rectè agitis. Sed quis ibi præceptor? Socius & laudator tuus Miccus. Per Iouem nō malus ille quidem, ſed admodum ſophiſta. Víſne me intrò ſequi, vt eos qui ibi ſunt, videas? Id in primis libenter audirem, ad quid ingrediar, & quis pulcher ille. Alius alij videtur, ò Socrates. Tibi verò, quis, ò Hippothales? Dic obſecro, quis amatus ille. At ille interrogatus obticuit. Tum ego, ò Hieronymi fili Hippothales, vtrū ames quempiam necne, nihil opus eſt vt aperias. Noui enim ꝙ non ſolum amas, ſed quòd in amore progreſſus ſis tam procul. Etenim cęteris in rebus hebes & inutilis ſum: id aūt vnum mihi munus à Deo datum, vt primo aſpectu amatores cognoſcam. Ad hæc ille nihil reſpondit. Verū Cteſippus ꝗ vrbanus es, inquit, Hippothales, qui amati tui nomen Socrati referre detractas. Quòd ſi pauliſper ille hic moretur, necabit aſsiduè ex te audiendo. Nobis.n. dudum ò Socrates, aures cōpleuit, ſurdasq; reddidit noīe Lyſidis. Vbi verò potus eſt nonnihil, facilè fit, vt vel à ſomno excitati, Lyſidis nomē audire videamur. Nec moleſtū eſſet, ſit moleſtū licet, aſsiduè de illo loquentē audire, ni carminibus nos ſuis, epigrāmatiſq; vincere & exhaurire conetur, & quod moleſtiſsimū eſt, amores ſuos voce mirāda canat, quam perferre neceſſe habemus: nunc verò abs te rogatus erubeſcit. Iuuenis inquam Lyſis hic eſſe videtur: nā audiens eius nomē, haud agnoui. Tum ille, rarò nomē eius enunciat, ſed ex patris noīe cum ſit vir admodū nobilis, adhuc iuuenis ipſe cognominatur: id.n. mihi perſuadeo, fieri nō poſſe, vt pueri formam ignores: adeò namq; honeſta indole pręditus eſt, vt vel ea ſola notus omnibus eſſe poſsit. Cuius inquam filius eſt? dicite quęſo. Democratis, inquit, Aexonei maior natus filius. At ego; Eſto ò Hippothales, vt generoſum cōſtātemq; amorem nactus ſis. Age verò mihi quoq; quæ & his oſtende, vt videā vtrū ſcias, quæ de amato amātem vel ad ſeipſum vel ad alios dicere oportet. An tu horū quicquā, ò Socrates, quę ille dicit, pōderandū cenſes? Tu verò amare te illum quem hic dixit, neges? Nequaquā, ſed nihil cōponere aut ſcribere de amoribus aio. Ad hęc Cteſippus: haud ſanæ mentis hic eſt, ſed delirat, atq; inſanit. O Hippothales, nec carmina, nec etiā cantilenā, ſi quam in amicos cōpoſuiſti, audire admodū curo: ſed qua mente in illos ſis, intelligere cupio. Cteſippus iſte tibi referet, nouit.n. meminitq; ſiquidē, vt ipſe ait, quotidie audiens à me obtunditur. Maximè profecto, ꝗ ridiculum eſt enim, vt quem hic præcęteris amet, de eius ingenio, quod ne puer quidē dicat, aſſerere nihil poſsit. Quæ.n. ciuitas vniuerſa de Democrate & Lyſide huius auo, deq; oībus illorum maioribus prędicat, eadem & ipſe circūfert, diuitias, equorū copiam, victorias in Pytho, Iſthmo, & Nemea, quadrigis & equis, necnon iſtis antiquiora. Ac nuper cōuiuiū carmine quodā retulit, quo quidā ex Lyſidis maioribus Herculē quondā ob cognationē hoſpitio excepit, quippe cū ille quoq; ex Ioue &

Occaſio dialogi.

Miccus Socratis ſocius.

filia cuiuſdam principis populi natus eſſet, quæ quidem & aniculæ cãtant. Ceteraq; hmõi per multa, ò Socrates. Hęc ſunt, quę hic narrãdo canendoq; audire nos cogit. O ridicule Hippothales, antequã viceris, encomium in teipſum cõponis cantasq;. Non in me, ò Socrates, hęc vel paro, vel canto. Non putas inquã. Qui iſthuc dicis, inquit ille? Maximè oĩum in te vnum odæ hę redundant. Nam ſi amicũ talem appręhenderis, ornamẽto tibi erunt laudes eiuſmodi, tanquã triumphatori cuidam, cũ amicum hmõi nactus ſis. Sin autẽ ſefellerit, quo maiores illi laudes tribuiſti, quo maiorum expers es bonorum, tãto magis etiam ridiculus

Præceptũ in comparãdis amicis. judicaberis. Quicunq; igitur in comparandis amicis ſapit, non prius quenquam eorum laudat, q̃ ipſorum familiaritatẽ fuerit aſſecutus, futura nanq; formidat: pleriq; enim cum laudari ſe, & extolli ſentiunt, faſtu tumeſcunt, an non idẽ tibi videtur? Mihi verò. Nónne quo ſuperbiores ſunt, eo difficilius capiuntur? Veriſimile eſt. Qualis tibi venator ille videretur eſſe, ſi quis ita feras expelleret, vt & tutiores fierent, & capi difficilius in poſterũ poſſent? Iners videlicet. Atqui ſermonibus cantibusq; non demulcere; ſed exacerbare potius homines, nõne hominis eſt imperiti? Videtur. Vide igitur, ò Hippothales, ne his omnibus obnoxium reumq; te ob poeſis ſtudium reddas. Arbitror ſanè nullum te bonũ poetam exiſtimaturum, qui ſeipſum poemate lęſerit: Nullum per Iouem. quæ enim hęc eſſet abſurditas? Ob hanc profectò cauſam tecum, ò Socrates, mentem meam cõmunico: & ſi quid habes aliud, conſule, qua ratione quis aut dicendo, aut agendo conciliare ſibi quos amet, poſsit. Non facilè dictu eſt. Verũ ſi hunc mecum colloquio iungeres, tibi fortè oſtenderem, quę illi dicenda ſint, pro his quę loqui te, & canere iſti narrarũt. Nihil impedimento fuerit. Si enim vnà cum Cteſippo ingrediaris, & ibi ſedens diſputes, ſua ſponte, vt arbitror, aderit. Nam audiendi apprime auidus eſt. Ac ibi etiam Mercurialia celebrantes, iuuenes in vnũ conueniunt. Ad te igitur aduẽtabit, & niſi id fecerit, Cteſippi familiaris eſt propter Menexenum huius nepotem, cuius ille ſocius eſt chariſsimus. Accerſat itaq; hic illũ, ſi minus ipſe per ſe acceſſerit. Sic agendum eſt, inquam & ſimul apprehenſo Cteſippo, in palæſtram proſequutus ſum, & alij nos à tergo ſequuti ſunt. Ingreſsi aũt iuuenes ſacrificantes inuenimus, & ſacra fermè peracta, illos aũt comptos, calculis taliſq; ludentes. partim in ipſo veſtibulo foris, partim in gymnaſij angulo, pari impari ludebant, calculos è calathis quibuſdã deligentes. Hos ſpectantes alij circunſtabant, è quibus Lyſis erat, qui aſtabat inter iuuenes coronatus, & omnibus indole præſtans, nec pulcher tantum, ſed & honeſtus, & bonus exiſtimandus. Nos aũt è conſpectu vbi quieti locus erat, conſedimus inuicem diſſerentes. Conuerſus Lyſis, frequẽter in nos oculos conijciebat, vtpote qui proprius accedere cuperet, ſed ſolus accedere verebatur. Interim Menexenus inter ludẽdum è veſtibulo ingreſſus eſt, meq; & Cteſippum conſpicatus, cõſeſſum venit. Quem Lyſis intuitus, ſecutus eſt, & iuxta eum aſſedit. Aduentarunt inſuper alij. Hippothales aũt poſtquã multos conueniſſe perſpexit, latere cupiens, eà ſe recipit, quà videri non poſſe à Lyſide arbitrabat̃, ne fortè illi moleſtus foret, & ſic aſtans audiuit. Ego verò Menexenum inſpiciẽs. O fili Demophontis inquam, vter veſtrũ natu maior? Ambigimus, reſpõdit ille. Nunquid etiã vter generoſior ſit ambigitis, inquam ego. Prorſus inquit. An etiã vter honeſtior ſit. Subriſerunt ambo. Vter veſtrũ ditior ſit, haudquaquã interrogabo. Amici nanq; eſtis. nonne? Et maximè quidem, reſponderunt. Amicorũ verò cõmunia omnia. quapropter hoc nihil differtis, ſi quidẽ id verè de amicitia dicitis. Conſenſerunt. Sed cũ percontari vellem vter iuſtior & ſapientior eſſet, interrupit nos quidã, qui Menexenum accerſi-

Colloquutio beneuola, ut puer alius ad ſe quendam alliciat. uit, dicens illũ à gymnaſij magiſtro vocari. Viſus.n. mihi eſt ſacrorũ antiſtes. Abijt igitur, & ego Lyſidem interrogaui. Dic age, ò Lyſis, vehemẽter te pater ac mater amãt? Valde. An non beatiſsimũ fore tę cupiunt? Quidni? Videtur tibi beatus ille qui ſeruit, & cui nihil eorũ quę concupiſcit, agere licet? Non per Iouem. Ergo ſi te pater & mater amant, beatumq; fieri volũt id omni opera diligẽtiaq; curabunt, vt beatè viuas. Qui prohibet? Permittent itaq; quodcunq; lubet efficere, nec tuis cupiditatibus aduerſabuntur. Per Iouem, ò Socrates, mihi in plurimis obſtant. Qui iſthuc ais? Dum te fore beatũ exoptãt, te impediunt quo minus voti tui compos efficiaris? Reſponde ad hæc. Si cuperes aliquo patris tui curru peruehi, capiẽs habenas, q̃n pugnat, nunquid permitteret? Nihil minus. Quem ergo permitteret? Eſt auriga quidam à patre meo mercede conductus. Quid ais? Mercenario parentes tui cõcedunt potius, q̃ tibi liberam equorũ adminiſtrationem? & argentum præterea huius operis cauſa erogabũt. Sed quidnam? Mulos verò iugatos ducere, loriſq; cædere tibi cõcedent? Cur mihi conceſſerint? Nullíne verberare hos licet? Et valde quidem, mulioni videlicet. Seruo, an libero? Seruo. Seruum itaq; pluris faciunt, q̃ te filium, liberiuſque agendi arbitrium exhibent. Quinetiam ad hæc mihi reſponde. Téne tibijpſi dominari permittunt, an non? Neq; id vllo pacto. Quis tibi dominatur? Pædagogus. Nunquid ſeruus? Seruus noſter. Graue verò liberũ ſeruo ſubijci. Sed quid agendo, pędagogus hic tibi imperat? Dum ad magiſtros me ducit. Et hi quoque præceptores tibi imperant? Omnino. Multos igitur dominos principeſq; tibi pater ſponte præpoſuit. Sed cũ domum ad matrẽ redieris, téne ſinit quicquid placeat agere, vt beatus ſis, vel circa lanificium, vel circa telam, q̃n texit? An gladium forcipeſque, radium ac pecten, ceteraq; lanificij inſtrumenta attrectare ſinet? Non vetaret ſolum, ſed & cæderet, ſi tangere auderem. Pro Deus, iniuriámne patri, vel matri aliquam intuliſti? Nullam prorſus. Quam ob cauſam te beatum fore, & arbitratu tuo diſponere ſingula nolũt, & quotidie te ſic educant, vt ſemper alicui ſeruias, & vt breui cõplectar, nihil pro tua voluntate agas? Quo fit, vt nihil tibi prodeſſe tam amplæ diuitiæ videantur: quandoquidẽ quiuis magis, quàm tu has adminiſtrat: & quod maius eſt, nec etiã corpus tam generoſum, quippe cũ alius hoc alat & colat: tu autem nullum habes imperium, ò Lyſis, nec vllius voti compos efficeris. Nondum per ætatem licet, ò Socrates. Vide ne minus id ſit, quod tibi impedimento eſt, ò Democratis fili. Nam hæc, vt arbitror, & pater, & mater tibi concedunt, nec ætatem prouectiorem expectant, quoties legi ſcribiue ſibi aliquid optant. Tibi enim præcæteris domeſticis iſta committunt, Maximè. In his tibi licet tam ſcribendo, quàm legendo quemuis ordinem literarũ ſeruare. Et quando lyram ſumis, nihil prohibent, vt opinor, parentes tui, quo minus intendas, vel remittas chordarum quamlibet, & pſallas, & pulſes plectro. Non certè. Quid in cauſa eſt, ò Lyſis, quòd in ijs permittũt, in ſuperioribus prohibeant? Quoniã iſta quidem ſcio, illa contrà ignoro. En optimè Lyſis, non ætatem expectat pater ad licẽtiam tibi exhibendam, ſed profectũ ingenij. Etenim cum primum te ſenſerit teipſo prudentiorem effectũ, illico & tua omnia, & te libere tibi committet. Spero equidem. Quid porrò vicini, nónne eadem ratione ſe qua & parentes erga te gerent? Vicinum cenſes tibi ſuæ domus commiſſurum gubernationem, ſi te intellexerit in re familiari peritiorem eſſe, an ipſum per ſe miniſtraturũ. Mihi commiſſurum puto. Athenienſes quoq; dubitas, quin rempublicam tibi cõmendent, quum primũ te in his rebus prudentiorem alijs eſſe perceperint? Non dubito. Quid rex magnus? vtrum eius filium natu maiorem, cuius Aſiæ regnũ futurum eſt, permitteret in elixarũ carnium ius quicquid velit inijcere, potius quàm nos, ſi illi perſualerimus, popinæ peritiores eſſe, quàm filium? Nos videlicet. Et illum nihil prorſus, nos autem etiam ſi ſalis multum capientes, immittere, vellemus, certè permitteret. Quidni? Et ſi filius eius oculis ęgrotaret, nunquid permitteret eum ſibi oculos attrectare, an prohiberet, cum medicum illum nõ exiſtimaret? Nos autẽ ſi modo putaret peritos medicos eſſe,

eſſe, nihil impediret, etiã ſi vellemus patefactis palpebris, & cinere ſuperinfuſa curare? Vera loqueris. Quinetiam cętera omnia nobis committeret, potius quàm vel ſibijpſi, vel filio, in quibus ſapiẽtiores nos eſſe putaret. Neceſſe eſt ò Socrates. Sic ſe res habet, amice Lyſis, ſingula in quibus prudentes ſumus, cuncti nobis cõcedent, & Græci, & Barbari, tã viri quàm mulieres, & in ijs arbitratu noſtro agemus, nec vllus ſponte nobis obſtabit, quo minus & nos liberi ſimus, & aliorum duces. Et quũ nobis hęc conferant, noſtra erunt. Quæ verò ignoramus, nemo nos vt lubet, agere permittet, ſed omnes pro viribus repugnabũt, non extranei tantum, verùm parentes etiam, & quod nobis propinquius eſt, nos quoq; ipſi non nobis, ſed alijs miniſtrantibus: & hęc cum nullo nobis emolumento ſint, à nobis aliena exiſtent. Conſentis? Conſentio equidẽ. Alicuíne hominũ amici erimus, amabitq́; nos aliquis in his rebus, in quibus inutiles ſumus? Nũquam. Ergo nec te pater, nec vllus alium quenquam diligit, quatenus eſt inutilis. Non vt videtur. Si itaq; ſapiens euaſeris, omnes amici tibi, & familiares erunt. Vtilis enim & bonus eris. Sin minus, nec alius quiſquam tibi, nec parentes, neq; propinqui amici erunt. Poteſtne aliquis in his ſuperbè ſapere atq; gloriari, in quibus nondum quicquam ſapit? Qui iſthuc fieri poteſt? Si tu pręceptore indiges, nondum ſapis? Nondum certè. Non ergò ſuperbè ſapis, ſi nil ſapis. Non per Iouem, vt mihi videor. Quæ cum audiſſem, in Hippotalem conuerti oculos, atq; parum abfuit ita dicerem: O' Hippothales, hoc pacto cum adoleſcentibus diſputandum, corripiendo illos atq; deijciendo, non blandiẽdo, vt ipſe agis, & efferendo, Sed cum vidiſſem illum anxium, turbatumq́; ex antedictis, recordatus ſum quòd dudum præſens Lyſidem latere volebat. Recepi ergo meipſum, linguamq́; cohibui. Interea reuerſus Menexenus, iuxta Lyſidem, vnde ſurrexerat, aſſedit. Tum Lyſis blãde admodum & amice, clam Menexeno mihi ſuſurrauit in aures: ò Socrates, quę mihi, eadem obſecro Menexeno quoq; ediſſeras. Ipſe, inquam Lyſis illi referes. Nam attente nos auſcultaſti. Attente ſanè, reſpondit ille. Da igitur operam, vt diligenter reminiſcaris, quo illi ſingula perſpicuè referas. Quòd ſi quid forſitan ſubter fugerit, rurſus à me requires, cũ me primùm conueneris. Nauabo operam, & maximè quidem, ille reſpondit. Sed noui ſaltẽ aliquid illi dicas, vt & ego audiam, donec redeundi domum ſit hora. At ego, agendum eſt, præſertim cũ ipſe iubeas: ſed cogita qua ratione mihi opitularis, ſi me refellere Menexenus hic cõtenderit. An non contẽtioſum eſſe illum audiſti? Prorſus, & idcirco te cùm illo diſputantem audire percupio. An vt ridiculus habear? Abſit, imò vt illum caſtiges atq; coerceas. Haud facilè eſt vehemens.n. & facundus eſt, Ctiſippi diſcipulus. Adeſt præterea quinetiam Ctiſippus ipſe, an non vides? Nihil vereàris, ò Socrates, age obſecro diſſeras. Diſſerendum videtur. Verùm iſta nobis ſeorſum ab alijs colloquentibus. Cur, inquit Ctiſippus, ſoli hæc inter vos agitatis? Quin alijs etiam veſtra hæc impertire Impertiendum eſſe reſpondi. Hic porrò non nihil ex ijs quæ conferimus, minus percipit, putatq́; Menexenũ intelligere: quocirca percontari ab illo me iubet. Quid non interrogas? Interrogabo. Dic amabo, ò Menexene, quod abs te quæram. innata mihi eſt ab ineunte ętate poſſeſsionis vnius cupiditas quædam, quemadmodum & in alijs. Vt ecce quidam equos deſiderat, aliquis canes, alius aurum, honores alius. hæc equidem parui facio, nec multũ iſta me mouent. Acquirendorum autẽ amicorũ deſiderio flagro. Quare amicum bonum habere malim, quàm precioſiſsimam coturnicem, aut gallũ, & per Iouem potius quàm equum atq; canem, ac medius fidius potius quàm Darij aurũ adipiſci vel ipſum Dariũ capere, optimũ amicum eligere. Videtis quã ſim amicitiæ auidus. Quando igitur te & Lyſidẽ animaduerto, ſtupeo profectò, voſq; felices exiſtimo, quòd in tam tenera ętate conſtituti, tantũ munus breui & facile conſequuti fueritis, & tu hunc tibi tam facilè tanta beneuolẽtia conciliaueris, & hic te mutuo ſit amore cõplexus: tãtum verò à me munus id abeſt, vt nec etiam quo pacto alter alteri amicus fiat, intelligam. Cæterum hæc abs te, tanquam perito quærere cupio. quare mihi reſpondeas, oro. quando quis aliquem diligit, vter vtrius amicus efficitur? amánſne amati, an amatus amantis? an nihil intereſt? Nihil intereſſe mihi videtur. Quid ais? ambo inuicem amici fiunt, ſi alter tantum alterum amat? Mihi quidem videtur. Quid portò? an non reperiri poteſt amans quidam, cui amicus haud viciſsim in amicitia reſpondet? Poteſt. Nunquid & odio haberi amicũ ſæpe contingit. Quid nunquam amatoribus erga amatos accidit. Amãtes enim quàm ardentiſsimè non nunquam minimè redamantur, immo & odio quandoq; habentur. An non vera tibi dicere videor? veriſsima. Nónne in his hic quidem amat, ille autem amatur? Certè. Vter ergo vtrius eſt amicus? amánſne amati, ſiue redametur, ſiue odio habeatur? An amatus amantis? an neuter neutrius tunc eſt amicus, quum non vtriq; viciſsim amant? Sic ſe res habere videtur. Aliter itaque nunc quam ſuprà cenſemus. tunc enim viſum eſt, ſi alter ſolum diligat, ambos amicos eſſe? nunc contrà, niſi vterque diligat, neutrum amicum eſſe dicendum. Apparet. Nihil igitur illi amicum eſt, qui amat id à quo minimè redamatur. Non videtur. Ergo nec amici equorum ſunt, quos equi non mutuo amant, nec amici coturnicum, neque canum, nec vini, nec exercitationis amici, nec ſapientiæ, niſi ſapientia illos viciſsim amet: amant nempè hæc ſinguli, non tamen amica hæc ſunt. Quamobrem mentitur Poeta ille qui dicit.

Felix cui dulces pueri, cui copia equorum.
Et cui turba canum ſit, tum cui ſit nouus hoſpes.

Nequaquam mihi videtur. Verum dicere tibi videtur? Verum. Amatum igitur amanti amicum eſt, vt apparet, ò Menexene, ſiue amauerit, ſiue oderit. quemadmodũ teneriores pueri partim nullo modo amãt, partim oderunt, quando à parentibus verberantur. tunc ſanè dum vehementer odio habeant, genitoribus ſunt chariſsimi. Opinor equidem. Non ergo amans amicus ſecundũ hanc rationem, ſed amatus erit. Videtur. Et odio eſt inimicus, non qui odit. Apparet. Ita multi ab inimicis amantur & odio ab amicis habentur, & inimicis amici ſunt, amicis contrà inimici, ſi amatum potius quàm amans, amicum eſt. Quæ autem eſſet hæc abſurditas, ò dulcis amice? Imò impoſsibile id quidem, amico inimicum, inimico amicum eſſe. Vera loqui videris, ò Socrates. Et ſi hoc fieri nullo mòdo poteſt, reſtat vt amans amati ſit amicum. Apparet. Similiter quod odio habet, inimicum eius quod odio habetur. Neceſſe eſt. Eadem nobis nunc erunt quæ & in ſuperioribus concedenda, quòd plerunq; amicum ſit aliquid non amici, plerunq; etiã inimici, quoties non amantem vel faſtidientem quis amat. Nonnunquam inimicus erit non inimici, vel & amici, quando non faſtidientem quis odit, vel faſtidit amantem. Ita videtur. Quid ergò dicemus, ſi neque amantes amici erunt, neque amati, nec amantes amatiq́;? num alios quoſdam pręter iſtos amicos inuicem eſſe dicemus? Per Iouem, ò Socrates, quid reſpondeam non inuenio. Vide, ò Menexene, ne fortè minus rectè in ſuperioribus quæſiuerimus. Tum Lyſis, Id, inquit. mihi videtur, ò Socrates. & ſic fatus erubuit. Viſum nanq; mihi inuitum illum effugiſſe quod dicebatur, ex eo quòd attentius incumbebat. Conſtabat autem, eum alioqui auſcultaret, non ita ſeſe habere. Ego itaq; volens Menexenum quieſcere, & illius philoſophia nimiũ delectatus, ſic Lyſidem alloquutus ſum. O Lyſis, vera mihi loqui videris, quia ſi rectè conſiderauiſſemus, haud ita nunc aberraremus. Quare ne vlterius hac via pergamus. Etenim ardua mihi quaſi via quædam aſpera conſideratio iſta videtur. Sed iter quod nunc ingreſsi ſumus, poetarum adminiculis peragendum. Hi nanq; nobis tanquam partes atq; duces ſapientiæ ſunt. Dicunt profectò non male. dum qui amici ſint, admonent. homines præterea conciliatoris

Dei

Quantum ſi ſci digni tanſq; afferat prudentia.

In his quę ſapimus, gloriamur & ſuperbimus.

Niſi vterque amat, neuter amicus.

Amicos ductu Dei fieri

Dei ductu amicos fieri volunt. Sic enim aiunt. Deus ſimilem ſemper ducit ad ſimilem, & notũ facit. An nõ in hęc aliquando carmina incidiſti? Incidi. Fortaſſe & in ſapientiſsimorum ſcripta, in quibus eadem hæc affirmant, ſimile ſimili neceſſario ſemper amicum eſſe.

Simile ſimili amicum.

Atq; hæc eſt eorum ſententia, qui de natura & vniuerſo tractarunt. Vera dicis. Nunquid bene dicunt? Fortè. Et hoc ſortè ex parte verum eſt, fortè etiam ex toto: ſed nos nondum intelligimus. Videtur.n. nobis prauus prauo, quo proprius adhæret, & frequentius cum eo verſatur, eo magis inimicus fieri. Nam iniuriam infert: fieri verò nequit, vt qui infert, & qui accipit iniuriam, amici ſint. nõne ita? Sic prorſus. Hac ratione media pars illius ſententię ſalſa erit, ſi quidẽ praui ſimiles ſunt. Certè. Verùm mihi videntur bonos dicere ſimiles eſſe inuicem, & amicos: improbos autẽ, vt ſępe de illis dicitur, nunquam vel ſubijpſis vel inuicem ſimiles eſſe, ſed ſtolidos pęnitus & inſtabiles. Qui vero ſecũ ipſe diſſentit, nullo modo cum alio conſentiet, nec vlli amicus eſſe poterit. Nónne tu idem exiſtimas? Profectò. Id ergo, vt mea fert opinio, ſignificant, ò amice, qui ſimile ſimili amicum eſſe dicunt, quòd ſolus bonus ſoli bono amicus malus autem nec bono nec malo vnquam reuera amicus efficitur. Conſentis? Aſſentior: Habemus iã qui ſint amici.

Definitio quædam amicorũ.

Nam ratio dictat eos qui boni ſunt, amicos exiſtere. Conſtat. Idem ego arbitror. Sed eſt quod me perturbat. Et vide quæſo quid ſuſpicer. Similis ſimili qua ratione ſimilis, amicus, & talis tali vtilis eſt. Imò ſic etiam conſideremus.

Confutatio.

Simile quodcunq; cuiuis ſimili quod emolumentum aut detrimentũ inferre poteſt, quod non ipſummet ſibijpſi inferat? Aut quid pati ex illo, quod nõ ex ſeipſo ſimiliter pati queat? Hęc itaq; cum talia ſint, vt nihil ſe inuicem iuuent, quo pacto ab ſe inuicem expetuntur? Nullo modò. Quod non expetit, quomodo amicum? Nullo. An forſitan ſimilis ſimili quantum ſimilis, non amicus? bonus autem bono, quantũ bonus, non quantum ſimilis, amicus exiſtit? Forte. Quid verò, nónne bonus quatenus bonus eſt, eatenus ſibijpſi ſufficiens? Ita. Sibijpſi ſufficiens, in eo quod ſufficit ſibi nullo pęnitus indiget. Quid prohibet? Qui nullo eget, nihil expetit. Nihil ſanè. Si nõ expetit, nec amat. Non. Qui non amat, non eſt amicus. Non videtur. Quõ igitur boni bonis amici erunt, qui nec abſentes mutuo deſiderant ſeſe, vt qui ſeorſim vterq; ſufficiat ſibi, nec pręſentes alter alterius opera quicquã eget? Tales viri quanam ratione ſe inuicẽ magni facere poſſunt? Nulla. Amici nunquam erunt, qui ſe inuicem non multi faciunt. Nunquam. Conſidera iam, ò Lyſis, quò delapſi ſimus, & nunquid omnino decepti fuerimus. Quo pacto? Audiui iam olim ab aliquo, (equidẽ memini adhuc) quod ſimili ſimile aduerſum, & boni bonis inimiciſsimi ſint.

Sententia Heſiodi, nõ ſimilia, ſed diſsimilia amica videri.

Qui & Heſiodi teſtimonio vtebatur, dicentis figulum inuidere figulo, cantorem quoq; cantori, & mendicum mendico. Et in alijs ſimiliter neceſſarium ille putabat, ſimilia inter ſe inuidia, æmulatione, contentione abundare, amicitia verò diſsimilia. Inopem porrò diuiti amicum neceſsitate fieri, & imbecillũ auxilij gratia forti, & medico ſimiliter ægrotantem. Ignorantem quoque peritum deſiderare atq; diligere. Addebat præterea maiora quædam, tantũ abeſſe amicum vt ſimile ſimili ſit, vt contra, contrariũ maximè, maximè contrario ſit amiciſsimum. Vnumquodq;.n. appetere non ſimile, ſed contrarium: vt aridum appetere humidum, frigidum verò calidum, amarum dulce, acutum obtuſum vacuum repletionem, plenum vacuitatem, cæteraq; ſimiliter. Contrarium.n. contrario alimentum prębere: ſimile autem ſimili minimè frui. Enimuero qui talia docuit, facũdus & elegans quidam vir eſſe viſus eſt. Bene enim dixit. Vobis autem quid videtur? Probè, vt prima fronte apparet. Dicimus itaq; contrario contrarium amiciſsimumũ eſſe? Vtiq;. Sit ita, ò Menexene. Sed quæſo, nónne alienum hoc & extraneum? Confeſtim in nos vltro inſurgent ſapientes iſti, qui refellẽdi facundia pollent, & à nobis quærent, an non ſint maximè contraria, odium & amicitia. Quid iſtis potiſsimũ reſpondebimus? Nónne reſpondere cogemur eos vera dicere? Cogemur. Nũquid dicent inimicum amico amicum? Vel amicum inimico amicum? Neutrum. Num & iuſtum iniuſto, vel temperatum intemperato? aut malo bonũ? Non mihi videtur. Atqui ſi ſecundum cõtrarietatem amicum eſt alicui aliquid, amica hæc eſſe oportet. Oportet ſanè. Quare nec ſimili ſimile, neq; contrario contrarium eſt amicum? Non videtur. Age & hoc aduertamus, ne nos magis etiam hoc fallat, quòd amicum reuera nihil ex his quæ diximus ſit, ſed quod neque bonum, neq; malum, amicum quandoq; boni efficiatur. Quid ais? Ignoro & ipſe per Iouẽ. Vacillo.n. ob ſermonis ambiguitatẽ.

Prouerbiũ Pulchrum amicum eſſe.

Et videtur, vt vetus habet prouerbium, pulchrum ipſum amicum eſſe. Apparet.n. molle quiddam, lene, ac pingue, ideoq; in nos facilè fortè illabitur, ſerpit & pęnetrat quaſi lubricum quiddam atq; lene.

Proprietates pulchri.

Dico enim ipſum bonum pulchrum eſſe. Nunquid & tu? Et ego. Equidem diuinans tibi id profero. boni & pulchri amicum eſſe, quod neq; bonũ eſt neq; malum. Quorſum hæc vaticinor, audi. Videntur mihi tria quædam genera eſſe.

Tria genera, bonũ, malũ, neutrum.

Vnum bonum, alterũ malũ: poſtremum, quod neque bonum eſt, neq; malum. tibi autem? Mihi quoq;. Nec bonum bono, nec malum malo, nec bonum malo amicum eſſe, quemadmodũ ratio ſuperior perhibet.

Alia diffinitio amicorum.

Reſtat ſi quid alicui eſt amicum, vt quod nec bonũ neq; malum eſt, amicũ ſit aut bono, aut tali alicui quale ipſum eſt. Nihil.n. malo amicum eſt. Certè. Nec tamen ſimile ſimili, vt paulò antè monſtrauimus. Profecto. Non igitur erit illi quod nec bonum eſt, neq; malum, amicum id quod id ipſum tale eſt. Non videtur. Solum itaq; quod nec bonũ, neq; malum, ſoli bono amicum fieri poteſt. Neceſſario ſequi videtur. Nunquid rectè à nobis, ò pueri id modo expoſitũ eſt? Si ergo ſanum corpus conſideremus, medicinæ arte non indiget, nec auxilio prorſus vllo, ſufficiẽter.n. ſe habet. Vnde ſanus nemo per ipſam ſanitatem medico eſt amicus. Nemo. Sed ægrotans vt puto per ipſum morbum. Quídni? Morbus quidem malũ, medicinæ verò peritia bonum quoddam & vtile. Sic eſt. Corpus ex eo quod corpus, nec bonũ eſt, nec malum. Verum. Cogitur autem corpus ex morbo quęrere & amare medelam. Apparet. Sequitur, quod nec bonũ eſt, neq; malum, boni amicũ propter mali pręſentia fieri. Videtur. Conſtat autẽ id fieri, prius quàm illud ob mali præſentiam malum efficiatur. Neq;.n. malum effectum eſt boni quod appetit, cuiúſne amicum eſt. Impoſsibile nanq; eſſe oſtendimus, vt malum bono amicum ſit. Impoſsibile proculdubio. Animaduerte quæſo quod dico. Nõnulla quippe aſſero talia fieri, quale id quod illis adeſt: nonnulla minimè: perinde ac ſi quis vellet colore quodam aliquid intingere, adeſſet quodam modo infectio colorato. Adeſſet. Nõne tunc quoq; tale coloratũ eſt quale ipſum eſſe ſolet? Haud intelligo. Sic fortè intelliges. ſiquis comas tuas quæ fluæ ſunt, ceruſſa fucauerit, vtrum albæ fiant? an potius videantur? Videbuntur. Veruntamẽ albedo illis aderit. Aderit. Nihilo magis tamẽ albæ adhuc erunt, & præſente candore neq; candidę erunt, neq; nigrę. Vera loqueris. Sed quãdo ſenectute caneſcunt, tunc, ò amice, tales fiunt, quale id quod aduenit, cani colori præſentia canæ. Quidni? Hoc illud eſt quod quæſiueram nunquid omne cui tale aliquid adeſt, confeſtim tale & ipſum euadat: an potius ſi certo modo adeſt, tale fiat, aliter minimè. Hoc potius. Eadem ratione quod nec bonũ eſt nec malum, quandoq; præſente malo, nondũ eſt malum, eſt autẽ, quum iam tale euaſit. Omnino. Quando nondũ malum eſt præſente malo, pręſentia hęc bonum appetere cogit: præſentia vero quæ malum reddit, & appetitum boni, & amicitiam reijcit. neq;.n. vlterius neutrum eſt, ſed malum. Amicum verò malum bono, & bonũ malo eſſe non poteſt. Non certè. Ob hanc vtiq; cauſam his qui iam ſapientes ſunt, tutius haud amplius eſſe philoſophandum ſiue dij, ſiue homines hi ſint, nec eos etiam qui adeo corrupti ignorãtia ſunt, vt improbi ſint effecti. nemini quippe

malo,

malo, & pęnitùs ignoranti philoſophandú. Reſtant igitur illi quibus malum id, ignorantia ſcilicet adeſt, nec tamen rudes penitus ignoranteſq; ſunt, imò & ſuam ignorantiá agnoſcunt, ob quam animaduerſioné philoloſophantur. i. ſapientiam amant, nondum boni aut mali. Mali enim nequaquam philoſophantur, nec boni etiam. Nam nec contrarium contrario, neq; ſimili ſimile ſuprà nobis amicum apparuit. Recordamini? Recordamur ſanè. Omnino, ò Lyſis Atq; Menexene, quid amicum ſit, & quid non, inuenimus. Id. n. tam circa animam, quàm circa corpus ſuprà concluſimus: quod nec bonum eſt, nec malú, propter ipſam mali pręſentiam, boni amicú fieri. Hęc omnia conceſſerunt. Et ego valde lętatus ſum, tanquam venator, qui id quod venando inueſtigabam ex ſententia fuerim conſequutus. Deinde neſcio quomodo extranea quædam & abſurda ſuſpitio mihi ſuborta eſt, quaſi minus vera eſſent quę ſupra conceſſeramus. Atq; illico turbatur inquá. Papę ò Lyſis atq; Menexene, ſomnium quoddam nacti videmur. Quorſum hęc? Vereor ne in hos de amico ſermones falſos, tanquam in homines ſuperbos atq; vanos inciderimus. Qua ratione? Hac planè. Vtrum. n. amicus alicuius amicus eſt, an non? Neceſſario. Vtrú nullius gratia & propter nihil, an gratia alicuius, & propter aliquid? Certè alicuius cauſa, & propter aliquid. Nunquid amica eſt res illa, cuius gratia amicus, alicuius eſt amicus? An fortè nec amica, nec etiam inimica? Haud ſatis intelligo. Veriſimile eſt. Verú ſic & tu & ipſe, vt arbitror, melius intelligemus. Aegrotátem medici amicú eſſe diximus? Diximus. Nonne propter morbú, & ſanitatis gratia medici eſt amicus? Ita. Morbus malum? Quidni? Sanitas bonum, an malum, an neutrum? Bonum. Prędiximus corpus, cum nec bonú ſit, nec malum, propter morbum malum medicinæ amicum eſſe, bonum verò medicinam. cauſa verò ſanitatis amicitiam medicina náciſcitur, ſanitas autem bonum. Prorſus. Amicumne, an non amicum ſanitas? Amicum Morbus inimicum? Pęnitus. Quod ergo nec bonú eſt nec malum propter malum inimicumq;, boni amicum eſt, boni amicíq; gratia. Patet. Ergo amici cauſa amicum propter inimicum eſt amicum. Opinor. Agite pueri poſtquam huc diſputando deuenimus, attendamus obſecro diligéter, ne fortè decipimur. Principio quod amicum amici amicum factum eſt, ſimile videlicet ſimilis, quod impoſsibile eſſe in ſuperioribus conſtitit, equidem prætermitto. Sed iſtud inſuper conſideremus, ne nos præſens opinio fallat. Medicinam ſanitatis gratia amicum eſſe diximus. Affirmauimus. Sanitas igitur amicum? Valde. Si amicú, alicuius gratia eſt amicum. Eſt. Amici ſcilicet, ſi ſuprà conceſſa permanent. Et amici. Nunquid & illud iterum amici cauſa amicum erit? Certè. Neceſſarium eſt, vt hoc progreſſu ad principium quoddam perueniamus, quod non vltra in amicum aliud referatur, ſed in id quod primum amicum eſt, cuiuſq; gratia cætera omnia quæ ſic dicuntur, ſint amica. Neceſſarium. Hoc eſt quod modo dicebá conſiderandum, ne reliqua omnia quæ amica gratia illius prædiximus, tanquam ſimulacra quædam eius nos decipiant, illud aút primum reuera ſit amicum. Cóſideremus igitur hoc pacto. Quod quiſq; multi facit vtputa pater filium, rebus alijs omnibus anteponit: taliſq; vir ex eo quòd filium multi facit, alia quoque nonnulla ob illum multi facit. Exempli cauſa, ſi illum cicutam ebibiſſe ſenſerit, vinum plurimi faciet, ſiquidem hoc venena ſe curaturum ſperet. Et maxime quidem. Nunquid & amphoram in qua vinum? Valde. Num pluris æſtimat tunc calicem fictilem, aut tres cyathos quàm filium? an contra potius ſe res habet? Vt omne hoc ſtudium non iſta reſpiciat, quæ alterius gratia parantur: ſed in illud tendat, cuius cauſa cætera quæruntur.. Neque verum eſt quod ſæpe dicimus, quod argentum & aurum multi faciamus. Omnis quippe intentio æſtimatioq; eius ſolius eſt, ad quod iſta parantur. Conſtat. Eadem quoque de amico ratio eſt. Quæcunq; enim amici cuiuſdam gratia, amica nobis eſſe diximus, improprio vocabulo nominauimus. Amicum auté reuera illud eſſe apparet, in quod hæ omnes quæ vocantur amicitiæ, tendunt. Sic videtur. Qua propter reuera amicum, nullius amici gratia eſt amicum. Verum. Hoc igitur reiectum eſt, amicum amici cuiuſdam cauſa eſſe amicum. Sed nónne bonum amicum eſt? Sic opinor. Num propter malum bonum amatur? & ita ſe res habet? Si ex tribus quæ diximus bonum, malum, neutrum, duo accipiantur, malum verò abeat, & nihil attingat, nec corpus nec animam nec aliud quicquam ex his quæ diximus ſecundum ſeipſa nec bona eſſe, nec mala, nunquid inutile pęnitus tunc nobis bonum eſſet? Si enim nihil nos vlterius læderet, nullo boni fauore indigeremus. Atq; ita iam manifeſtum fieret, quòd propter malum, bonum quęſiuerimus, amauerimuſque: quaſi bonum ſit mali remedium, malum verò morbus: & cum nullus ſit morbus, nulla medela indigeamus. An ſic natura inſtitutum eſt ipſum bonum, vt propter malum ametur à nobis, qui inter bonum malumq; medij ſumus? ipſum verò ſuapte natura nil conferat? Ita videtur. Amicum itaque illud, in quod deſinebant cætera omnia quę alterius amici gratia amica dicta ſunt, longè aliter quàm illa ſe habet. Illa enim amici gratia amica vocata ſunt: ipſum auté quod reuera amicum eſt, contra amicum eſſe inimici cauſa nobis apparuit. quòd ſi inimicum abeſſet, haud amplius nobis eſſet, amicum. Non, vt mihi præſens ratio perſuadet. Si malum extirparetur, vtrum fames nulla, ſitiſúe reſtaret, aut huiuſmodi quicquam? an ſortè ſames aliqua relinqueretur, cum homines cæteraq; animalia eſſent, neque noxia tamen? & ſitis appetituſque reliqui, nec mali tamen, malo pęnitus extirpato? An ridicula forſitan quæſtio eſt, quid tum euenturum ſit, aut non? Quis enim nouit? Sed tamen hoc nouimus, quod nunc quidem accidit eſurientem lædi, accidit & iuuari. Vtique. Nónne ſitientem quoque & alia huius generis qualiacunque cupientem, quandoque vtiliter, quandoque noxie, quandoque neutro modo appetere accidit? Valde. Si mala perdantur, quæ mala non ſunt, cum illis vna interimentur. Nequaquam? Erunt igitur appetitus nec boni nec mali, etiam ſi mala fuerint interempta. Veriſimile. Fieríne poteſt, vt qui deſiderat aliquid, atque ardet, id ipſum non amet? Non, vt mihi videtur. Hac de cauſa etiam deſtructis malis, vt videtur, amica nonnulla reſtabunt, Ita. Sin autem malum cauſa eſſet vt alterum alterius eſſet amicum, ſublato malo nihil amicum eſſet: Nam ſublata cauſa, euentus eius remanere non poteſt. Probè loqueris. Nónne ſupra inter nos conuenit, amicum amare aliquid, & propter aliquid? ac propter malum, id quod nec malum eſt, nec bonum, ipſum bonum amare? Conuenit. In præſentia autem alia quędam cauſa viciſsim amandi apparet. Videtur. Nunquid, vt modo dicebamus, deſiderium amicitię cauſa eſt? & id quod deſiderat, deſiderati eſt amicum tunc quando deſiderat? Quòd verò ſupra diximus, amicum eſſe, nugæ quædam ſunt, velut poema longum compoſitum? Apparet. Enimuero quod appetit, illud quo indiget, appetit. Idipſum. Indigum itaque, amicum eſt illius quo indiget. Sic opinor. Eget quodlibet eo quod eſt priuatum. Quid prohibet? Eius igitur quod proprium & cognatum eſt, vt videtur, amor amicitia, appetitioque exiſtit, ò Menexene atque Lyſis. Concedimus. Quare & vos ſi amici eſtis inuicem, natura quodammodo propinqui eſtis. Et maximè quidem. Et quiſquis alius deſiderat alium, ò pueri, aut amat, ob id deſiderat, & diligit atque amat, quòd propinquus illi eſt vel ſecundum animam, vel animæ conſuetudinem, aut mores, aut ſpeciem. alioquin nunquam diligeret. Conſenſit planè Menexenus, Lyſis tacuit. Sed ego, quod inquam, natura proprium eſt, neceſſarium eſt, vt amemus. Videtur. Ergo neceſſarium eſt vt legitimus, & minimè ſimulans amator, viciſsim ab amatis ametur. His Lyſis atq; Menexenus vix tandem annuerunt. Hippothales

Neutrum quod eſt, ppter malũ ſenſum, amicũ bono ſit, gratia boni.

Amicum, nullius amici gratia eſt amicũ.

An deſiderium amicitiæ cauſa ſit.

pothales autem lætitia geſtiens vultu & colore vario fuit. Cæterum volens diligentius ſermonem diſcutere, hæc adieci. Si proprium, & ſimile differunt, diximus iam, ô Lyſis atq; Menexene, quid eſt amicum: ſin autem idem eſt ſimile atque proprium, haud facile eſt ſermonem ſuperiorem reijcere, quòd non ſimile ſimili ſecundum ſimilitudinem inutile: inutile autem, amicum nullo pacto. Vultis igitur poſtquam diſſerendo velut ebrij facti ſumus, fateamur aliud quiddam eſſe proprium, aliud ſimile? Volumus proculdubio. Vtrum bonum cuique proprium ponemus, malum autem alienum? An malum malo proprium, & bono bonum, neutro denique neutrum? Singula hæc ſinguli propria nobis eſſe videntur. Rurſus, ô pueri, in eos quos à principio de amicitia redarguimus, ſermones nunc incidimus. Nam iniuſtus iniuſto, malo malus non minus amicus erit quàm bonus bono. Ita videtur. Quid porrò ſi bonum, & proprium idem eſſe dixerimus, nonne bonus bono duntaxat amicus? Omnino. At iſtud quoque confutarum à nobis iandudum exiſtimauimus. Recordamini? Optimè. Quo igitur ſermone deinceps vtamur? ad nihil videlicet. Operæpretium itaque eſt inſtar ſapientum in iudicijs quę dicta ſunt, enumerando reſumere. Si enim nec amâtes, neq; amati, nec ſimiles, neq; diſsimiles, nec boni, nec proprij, nec alia quotcunq; dinumerauimus, quorum propter multitudinem haud memini, ſi inquam nihil ex iſtis amicū eſt, nihil equidem quod afferam, amplius habeo. Cū iſta dixiſſem, cogitaui quendam è maioribus natu mouere, ſed illico tanquā dæmones quidā pædagogi tam Lyſidis quàm Menexeni, vna cum fratribus illorum, domum eos redire iuſſerunt. Heſperus enim venerat. Primum itaque nos, & alij circunſtantes pedagogos repulimus. Sed cum nihil nos curarent & barbare quedam ingerentes grauiter ferrent, ſimulq; pueros vocarent, illorum procacitate victi, cœtum diſsoluimus. Videbantur enim nobis, quia ſeſto ſuccubuiſſent, nihil habere, quod in medium afferrent. Poſtea iam abeuntibus illis, ad Menexenum Lyſidemque conuerſus, hęc breuiter intuli. In præſentia ridiculi ineptiq; euaſiſſe videmur, tam ipſe grandis natu, quàm vos pueri. Siquidem iſti abeuntes nos carpent, quòd amicos inuicem nos eſſe putemus, ego enim me vobis annumero, cum nondum quid amicus ſit, inuenire potuerimus.

PLATONIS THEÆTETVS, VEL DE SCIENTIA.

Epitome Marſilij Ficini in Theætetum, vel de Scientia.

DIALOGVS de ſcientia Petre Medices inſurgit altius, & dignas miro ingenij tui acumine quæſtiones mouet, quarum capita, ſolutionesq́ue in hoc compendio ſummatim animaduertes. Vbi quid ſcientia non ſit, quid ſit, & vnde, & quomodo, diſputatum reperies. Socrates quidem quid ſciētia ſit, interrogat. Theætetus autem reſpondet ſcientiam eſſe geometriam, arithmeticam, cæteraſq́ue huius generis diſciplinas, & artes ſingulas. Hanc Socrates reſpōſionem tanquam interrogationi minus congruam reſpuit. Quia cum interrogaretur quid ſcientia ſit, non quid, ſed quot ſcientiæ ſunt, enumerat, & cuius ſcientiæ ſunt, exponit. Qui enim arithmeticam dicit, non ſcientiam ipſam ſed numerandi ſcientiam, & qui geometriam, metiendi ſcientiam dicit. Deinde ridicula reſponſio eſt, cum per ignota reddatur. Nemo enim poſeſt quid hæc ſcientia numerorū vel figurarum ſit, noſſe, niſi quid eſt ſcientia, nouerit. Præterea ſuperflua reſponſio eſt. Nam cum poſſet paucis cōplecti ipſius ſcientiæ rationem, dinumerandis ſingulis infinitum iter ingreditur. Affert poſt hæc Protagoræ definitionem, ſcientiam ſenſum eſſe dicentis. Hominem quippe Protagoras rerum omnium menſuram eſſe cenſet, exiſtentium quidem vt ſunt, non exiſtentium autem, vt non ſunt, & quælibet cuiq; talia eſſe, qualia cuiq; videntur. Quales enim res quęque ſunt, tales ſentiri. Quales ſentiuntur, tales phantaſiæ, id eſt ſenſui interiori videri. Quo effici vult, vt ſenſus ſcientia ſit. In hoc ſanè Thales Mileſius, Homerus, Epicharmus, Empedocles, Heraclitus, Protagoras conſenſerunt. Nam cum inquit Thales aquam omniū eſſe principium, & Homerus patrem omniū Oceanum, matrem Tethydem eſſe, omnia oſtendunt in fluxu verſari. Hos reliqui quos memorauimus, imitati, nihil eſſe vnquam, ſed fieri ſemper vnumquodq; dixerunt. Vnde nihil in ſe abſolute tale potius eſſe quam tale, ſed per motum, mixtionem, relationemq́; vnius ad aliud, huic quidem tale, illi tale, & fieri, & videri. Quòd omnia in motu ſint, ea eo conſtare putant, quòd à motu omnia fiant: quòd autem à motu omnia, ex eo conijciunt, quòd à quo quicque ſit, per illud & conſeruatur. Sed tam illa quæ ad animã, quàm quæ ad corpus pertinent, motu & exercitatione ſeruantur, otio torporeque pereunt A motu igitur omnia. Præterea quandiu cœlorū ſphæræ mouentur, miſcentur quatuor elementa. Quatenus iſta miſcentur, eatenus inferiora gignuntur, quę poſtquam genita ſunt, exercitatione ſeruantur. hæc igitur omnia motus efficit. Addunt quòd ex calore generatio, calor ex motu ſolis vel colliſione corporū prouenit. Quod autem nihil ſecundum ſeipſum vnum aliquid ſit, ſic exemplo inducunt, albedo, & quiſque color, nec oculorum aſpectus eſt, neque corporum motus, ſed ex aſpectu motuq́ue medium quiddam reſultat, id eſt, talis circa oculos paſsio. Et ex diuerſa aſpicientis diſpoſitione varioque intuendi modo, colores varij, & aliàs alij, & videntur, & fiunt. Præterea radiorum motus varius corpora pulſans, oculoſque feriens, diuerſas & omniformes imagines offert. Quinetiā ſæpe diuerſis hominibus animalibuſq́ue circa idem diuerſus color apparet & eſt, ſæpe quoque eidem, & circa idem, quanquam non eodem, ſed alio tempore, ob naturæ ipſius mutationem. Opinantur igitur quicquid eſt, eſſe motum. Motus autem ſpecies duas, vnam in agendo, in patiendo alteram. horum motuum commixtione, omnia, vt ipſi aiunt, conficiuntur. Euentusq́; ſpecie gemini, numero infiniti ſunt, ſenſibile videlicet, atque ſenſus, qui cum ſenſibili fit ſemper atque congreditur. Quoties enim ſentiendi vis aliqua, & aliquid illi conſonum vnà cohærent, eorum concurſu duo quædam proueniunt, circa id quod obiectum eſt, ſpecies ſentienda, color, ſapor, odor, cæteraque huiuſmodi, circa vim animæ, ſenſus. Quibus diſiunctis, iſta non fiunt. quo fit, vt ex ijs quæ quinque ſenſibus offeruntur, nihil tale ſuapte natura vel tale ſit, ſed cū ſenſu congrediens aliàs aliud fiat. Nihil enim agens vel patiens ſecūdū ſeipſum eſt, ſed in alterno cōgreſſu vtrunque. Quare nihil ſeipſo vnum aliquid eſt, ſed ad aliud & alicui ſemper fit, nec eſt vnquam, verùm fit, fluitque ſemper. Hæc autem ex eo redarguit Socrates, quòd ebrij, & hi qui Phrenelim patiuntur, & inſani & dormientes cum ſomniant, necnon qui ſenſus alio quodam modo corruptos habent, vera ſentire ſe, & cogitare affirmant, cum omnia tamen illorum viſa falſa eſſe dicamus. Quo efficitur, vt non omnia quæ videntur, vera ſint. In eandem dubitationem cadunt, quęcunque vigilantes ſobi ijſque ſentire dicimus. Nam æquum fermè tempus ſomno, & vigiliæ viciſſim damus. Idcircò dubium eſt, vtrum hæc an illa potius ſomnia falſaq́; ſint. Qui vero apparentia omnia vera eſſe opinantur volunt, ſic vtique reſponderent, quòd variæ agentium patientium ve affectiones diuerſa producunt: & obiecta quæ ſentiuntur, agunt ſecundum patientis ſenſus affectionem. Hæc in vigilante, & dormiente, ægrotante, & bene valente alia eſt. Quapropter & alia iuditia fiunt, omnia tamen vera: quia omnia cuique talia ſunt, qualia iudicantur. Meminiſſe enim oportet quod ſuprà dictum, nil ſui natura abſolute vnum aliquid eſſe, ſed ad alterum, & alteri, & alterius eſſe, quidquid aliquid eſt. Imò fieri quicquid fit aliquid, eſſe verò nihil. Hæc itaque ſibi inuicem conſonant: ſecundum Homerum & Heraclitum, omnia fluere: ſecundum Protagoram, rerum omnium menſuram eſſe hominem: ſecundum Theętetum, ſcientiam eſſe ſenſum. Aduerſus eos ita Socrates argumentatur. Si ſenſus ſcientia eſt, bruta quæ magis quàm homo ſenſibus valēt, ſcientia præſtabunt. Item ſi vera ſunt quæcunque videntur, cuiuſlibet hominis cogitationes æquè rectæ ſunt, nec vllus alio ſapientior, nec homine Deus. Accedit ad hæc quòd inanis eſſet docendi, diſputandi, redarguendi facultas, cum nihil diſcere oporteat eos, qui verè de ſingulis iudicant, neque inquirenda ſint quę quiſque poſsidet, neque redarguendum aliquid ſit quandoquidem cogitationis quælibet verę ſunt. Præterea ſi idem eſt ſentire ac ſcire, vt videre atque audire, cùm primùm literas inſpiciunt pueri nondum eruditi, vident eas, ſciunt igitur, aut ſi neſcire dicantur, dicantur etiam non videre. Et cùm primùm barbaros ſua pronunciantes audimus, nondum illius linguæ periti, ſicut audire, ſic & ſcire quę proferunt affirmabimus. quod ſi quis intelligere neget, neget ſimiliter & audire. Reſpondebit ad vltimum hoc Protagoras, quod videmus audimusue, ſcire, quod ignoramus, nec ſentire quidem. Vt in literis figuram, ſitus partium, & colorem pueri vident, & videntes ſciunt. Voces barbaras audientes, mox acutum,

Definitio per enumerationes vitioſa.

Sciētia an ſenſus.

Socratis confutatio prædictorum.

Reſponſio Protagoræ ad Socratem.

Altera Socratis confutatio.

Protagoræ altera reſponſio.

tum, & graue vt audiunt ita ſciunt, literarum verè vocumque ſignificata cum non ſentiant, prorſus ignorant. *Cōtra Protagoram.* Contrà illum ſic infertur. Ex hoc, ò Protagora, ſequitur, vt cùm ſignificata ſciunt, alio quodam quàm ſenſu ſciant. Scientia itaque aliud quiddam eſt quàm ſenſus. Item ſi videre ſcire eſt, non videre neſcire erit. Quod autem quis vidit didicitque & meminit, ſcit. Sæpe verò id non videt, ergò & neſcit, quapropter idem ſimul & ſcit & neſcit. Præterea ſi vno oculo aliquid videas, alio clauſo nihil cernas, illud vides pariter & non vides. Quare litigioſus quiſpiam dixerit. Si videre ſcire eſt, & non videre neſcire, idem ſcis ſimul & neſcis. Adde quòd cùm quid eminus & confusè proſpicis, vides quidem, neſcis tamen, cùm dubites. Non igitur ſcientia ſenſus eſt. Reſponderet fortè Protagoras, primo quidem de memoria & ſcientia diſtinguendo. *Rñſio Protagoræ.* Nam cùm primùm ſentiendo quis patitur, memoriter tenere incipit, deinde etiam non patiendo meminit, cùm iterum idem ſentit patiturque, reminiſcitur, in primo quidem ſcit actu, non habitu, in ſecundo, habitu, non actu, in tertio, & actu ſimul & habitu, quare interdum & ſcit & neſcit. Neque tamen hæc contraria. Nam non eodem modò quo ſcit ignorat. Ergò cùm non videt, meminit tamen, ſcit habitu, actu neſcit. Hęc verò contraria non ſunt. Et cùm à Socrate dicitur alius alio ſapientior, reſpondet Protagoras non ex eo ſapientes quoſdam, inſipientes alios eſſe vocandos, quòd alij vera, alij falſa opinentur. Nam opinari vnumquenq; illa quæ quiſque patitur, pati ea à quibus mouetur, moueri ab his quæ agunt, agere illa quę ſunt, quæ ſunt, vera eſſe. Ex quo omnes opinari vera concludit, non tamen omnes bona atque decora. Sapientes aſſerit eos, qui benè affecti quæcunque occurrunt vt bona ſuſcipiunt, bonaque ſibi putant, & vt putant, ſunt. Inſipientes illos, qui malè affecti, mala iudicant, & mala ſibi ſunt quæ iudicant. Contrà id quod dicitur, omnes vera opinari, ſic Socrates. Accidit in omni vita & ſingulis facultatibus, vt exiſtimemus in quibuſdam noſmetipſos vere iudicare, in nonnullis alios. quiſque enim facultatem aliquam profitetur, & alteri in aliena arte concedit. Aut exiſtimatio hęc vera, aut falſa eſt. Vtrinque ſequitur, non omnes homines verè putare. Nam ſi vera exiſtimatio illa, verum erit quod quidam in multis verè iudicat, in quibus nos falsò opinamur. Non omnes igitur vera opinantur. Sin falſa, ergò in hoc ſaltem ſępe decipimur, quare non omnis opinio vera. Quinetiam ſæpe contingit, vt quę vnus, vt vera cogitat, ab omnium aliorum opinione abhorreant. illa igitur illi vera, falſa alijs videbuntur. Erunt igitur falſa, tamen plus quàm vera, quo plures ſunt quibus falſa quàm quibus vera putantur. Non ergo menſura rerum ille, ſed alij. Quare non omnes menſura rerum omnium ſunt. Item Protagoræ ſententia, quòd omnis opinio vera ſit, Paradoxon eſt, & pręter omnium fermè ſententiam, ex quo omne penè genus hominum falſam eius opinionem cenſet: quòd ſi vera eſt omnis opinio, verum & hoc vniuerſale iudicium. ergò vt falſa putatur, ita & eſt Protagorę ipſius poſitio, qua dicitur omnem opinionem eſſe veram. Nam ſeipſam, ita dicendo, falſam eſſe concedit. Et ſi dixerit falſò putare illos, qui ab eius dictis abhorrent, hinc quoque idem ſequitur, non omnem ſcilicet opinionem eſſe veram. Præterea qui ignorat, menſura eius quod ignorat eſſe nequit. Qui dubitat, ignorat, omnes homines dubitant, multa ergo ignorant. Non omnes itaque omnium menſura ſunt. Cumq; dicit, qualia cuique ſingula videntur, talia ſunt, aberrat. Quæ nanque medicinę artis ignaris ſalubria, corpori noxia'ue videntur, non ſemper talia ſunt, ſępe illos opinio fallit, & quę vtilia vel noxia in reipublicę adminiſtratione ciues deliberando decernunt, non ſemper reipublicæ talia ſunt. Ob ſunt enim multa, quæ profutura ſperabant, & quę nocitura, proſunt. Quòd ſi ipſum ſalubre, & vtile non ſola opinione omniumque conſuetudine conſtaut, ſed aliquam ſuapte natura ſubſtantiam habent, multò magis honeſtum ipſum atq; bonum, quippe vtilium principium eſt, & finis. Quapropter nec in his quæ ad corporis curam, nec in illis quæ ad animam & reipublicę gubernationem ſpectant, qualia cuique ſingula videntur, talia ſunt. Etenim ſi quæcunque videntur, talia eſſent, quoties quis futura prædiceret, vere nimirum pręſagiret. quod quidem falſum eſt, Rarò enim futura talia veniunt, qualia cogitantur. Et ſi quis de futuris iudicat, non quiuis id agit, ſed artifex de his quæ ad eius artem ſpectant. Vt futuram febrem medicus potius quàm muſicus, futuram conſonantiam muſicus melius quàm medicus præuidet. His deniq; confutatis occaſionem ſumens Socrates à libertate vel ſeruitute loquendi, de libertate philoſophantium, & ſeruitute ciuilium ac rhetorum diſputat, qualis ſit vtrorumque vita, quod philoſophi finis eſt, ab humanis malis ad ſuperna bona cōſcendere, de præmijs eorum qui cœleſtia petunt, pœnis eorum qui terrenis inhiant. Qua digreſsione peracta ad propoſitam quæſtionem reuertitur. Eius fundamentum erat Heracliti ſententia, quòd omnia moueantur. Cuius contrarium Parmenides, & Meliſſus, & Eleates Zeno ſenſerunt. Omne enim vnum & immobile poſuere. Quorum dogma Plato in libro De vno rerum omnium principio, quem Parmenidem inſcripſit, exponit & approbat. *Plato approbat Parmenidē dicētem oīa eſſe vnum & immobile.* contra vero Heraclitum & Protagoram à motus diuiſione diſſerere incipit. Motus duo ſunt genera. Vnus ſecundum locum motus, ſecundum rei naturam alter. Latio illa alteratio hæc dicitur. Lationis ſpecies duæ, tranſitus & circulatio. *Diſtinctio motionū.* Quia vel de loco ad locum fit tranſitus, vel circa locum vnum eundemq; circuitus. Motus verò in ipſa rei motæ natura, aut ſecundum ſubſtantiam, aut circa quantitatem, vel qualitatem efficitur. Si ſecundum ſubſtantiam ad ipſum eſſe quid mouetur, generatio: ſi ad non eſſe, corruptio. Secundum quantitatem ad maius, incrementum, ad minus decrementum dicitur Motus qui de qualitate in qualitatem, affectio nominatur. Sortitur deinde varia ex varijs qualitatibus nomina. Nam qui ad calorem, calefactio: ad frigus, frigefactio: ad colorem coloratio, ſimiliterque de cæteris. Diſtinctione præmiſſa quærit Socrates, ſi mouentur omnia, vtrum duobus illis motus generibus ſingula, aut vno quodā multa, duobus alia moueantur. Si vno quodā multa, ſequitur non magis illa moueri quàm ſtare, Nam ſi modo quodam mouentur, quodammodo & quieſcunt. Opinio verò illorum non id vult, ſed omnia omnino ſine vllo ſtatu moueri. quo fit vt omnibus motibus agitentur. Ergò dum res è loco ad locum feruntur, ea affectione interim in affectionem iugiter tranſeunt, vt ex calore in frigus albedine in nigredinem, vel contra. Quæritur, vtrum ſub vna quadam harum forma aliquantulum maneant, necne, Si manent, ſequitur vt non omnis ſtatus ſit expulſus. Si non permanent, dum quid calidum aut album pronunciatur. deſinit calidum eſſe vel album. Imò prius quàm pronunciatio incepta deſinat, deſinit eſſe forma. Vnde nihil vnquam verè pronunciatur aut percipitur: nec magis calidum illud, quàm non calidum, album quàm non album eſt prædicandum, cum in nullo cōſiſtat, & ſit & non ſit pariter dum profertur. Quam ob cauſam rerum formæ nobis ignotę ſunt, Idem de ſenſu dicendum. Nam nec viſus in viſione, nec in audiendo auditus momentum permanet. Quocirca non magis videre aut audire, quàm non videre, & non audire contingit, etiam dum videre & audire nos profitemur. Ex quo ſequitur, vt ſublatis ſenſibus ſublata ſit & ſenſuum veritas: qua ſublata, nullo modo dicendum ſenſum ſcientiam eſſe. Addit & aliam rationem, ad cuius intelligentiam aduertendum eſt, quòd Plato nullam corpori cognitionem tribuit, quemadmodum nullam vitam. Quod viuit, id ſentit: viuit anima, & anima ſentit. In corpore autem nec vita nec ſenſus, ſed vitæ ſenſusq; opera declarantur. Ideò quos ſenſus quinque alij vocant, ipſe organa quinque ſenſus appellari vult, nihilque his inſtrumentis ſentire, ſed per hos, quaſi meatus ab vna quadam animæ vi ſentiri ſingula putat, quem ſenſum communem vocat, in quem vndique è ſingulis corporis organis, vt ad centrum circuli è circumferentia lineæ, variæ paſsiones influunt. Colores quidem per oculos, per aures ſoni, per nares odores, ſaporesque per linguam, denique per totum corpus calor, frigus, humidum, ſiccum, graue, leue, molle, durum, lene aſperum, rarum, denſum, acutum ſimiliter, & obtuſum. Quòd anima iſta non multis ſed vna vi ſentiat, patet: quia ſentiendo colorem, dicimus non eſſe vocem: & ſaporem ſentiendo, non eſſe odorem pronunciamus. Non poteſt aliud ab alio diſtinguere, qui non vtrunq; cognoſcit. Nullum organum eadem quæ & aliud organum porrigit, & ſi eadem, non eodem modo. Idcircò eorum quæ ſentiuntur diſtinctio, non in organis eſt, ſed in vna quadam vi animæ percipiente ſingula, & ſingula ſimul à ſingulis diſtinguente. Quæ cùm ipſa hæc omnia ſola poſsit, quod nec etiam Peripatetici negant, quid multis ſenſibus opus eſt? Hic ſenſus quem communem vocant, omnibus animalibus ſtatim natis ineſt. Præter quem eſt & alia vis, quam phantaſiam, opinionem, cogitationemque nominat. *Phātaſia, opinio, cogitatio eadē vis eſt vltra ſenſum cōmunem apud Platonē.* Cuius officium eſt, de his, quæ communis ſenſus per organa quinque ſenſit, iudicare non quale ſolùm, ſed quid ſunt, quod eorum vnumquodque idem eſt ſecum. ab alio aliud, vnum ſeorſum, iuncta verò ſimul duo vel tria, ſimilia item & diſſimilia, bona, vel mala, pulchra, turpia, vtilia, noxia, & ab vno in aliud ratiocinando percurrere, aliud applicare cùm alio, & præterita & futura cùm præſentibus comparare. Itaque hac vi eſſentiam, vnitatem, numerum, idem, alterum, ſimilitudinem, diſſimilitudinem, pulchrum turpe, bonum, malum, vtile, inutile iudicamus, Quod equidem iudicium cum non ſtatim natis adſit, ſed longo poſt tempore, nec omnibus animalibus, ſed quibuſdam, patet quòd alia quadam vi præter communem ſenſum hæc percipimus. Hanc phantaſiam perfectam, & opinionem nuncupat. Quæ tamen ipſa non ſufficit. Nam hæc omnia proprio quodam, & particulari modò, certò ſub tempore locoq;, & conditione iudicat. Scimus autem nos de iiſdem in genere, & vniuerſali modo etiam iudicare, non quid nunc homo hic, vel vbi hoc vtile, verùm quid ipſa ſemper humanitas, quid paſsim vtilitas ipſa ſit. Ideoq; alia vt opus eſt, quæ vniuerſales rationes rerum generatim percipiens

de vna

de vna diſcurret in aliam, diſcurrendoque argumentetur. Quod quidem in nobis fieri dum ſyllogiſmos nectimus, nemo dubitat. Hanc rationem vel cogitationem dicimus vniuerſalem, cum opinionem ipſam particularem rationem cogitationemque nuncupemus. Ad hanc denique mens accedit, quæ omnes rationes rerum non diſcurſu, ſed ſimplici ſtabilique intuitu percipit. nam ſupra motum ac tempus, ſtatus & æternitas eſſe debet. Motus quidem & tempus in ratione, in mente ſtatus eſt, & æternitas. Non enim aliud poſt aliud diſcit, ſed ſimul omnia tenet. Supra mentem ipſa animæ vnitas eſt ſummi boni character, qua non rerum rationibus ideiſque, ſed primo rerum omnium principio, quod ipſum vnum eſt, iungitur. Cùm omnes animæ vires, quæ in cognitione verſantur enumeratæ ſint, & ſcientia in cognitione conſiſtat, in qua potiſſimum vi ſcientia ſit, videndum. Senſui quidem non conuenit, vt multis iam rationibus conſtitit, & hac præcipuè, quia ſenſus ille communes eſſentias rerum non iudicat, ſed paſſiones quaſdam corporum ſolummodo percipit. Quiſquis ignorat eſſentiam, ignorat & veritatem. Qui veritatis eſt expers, à ſcientia nimium alienus. Non ergò in ſenſu ſcientia, vbi anima non per ſe, ſed per corpus percipit, atque ideo ſæpe decipitur. Sed in phantaſia forſitan, & opinione conſiſtit, vbi eſſentias iam percipimus, & anima per ſeipſa ſine corporis miniſterio iudicat. Atque hæc ſententia ſecundo loco Theæteto placet, quòd ſcientia ſit opinio, non quælibet tamen, ſed opinio vera, falſa autem opinio, ignorantia. Cum verò Theætetus opinionem in duo diſtinxiſſet, veram, & falſam, quæſiuit illicò Socrates, quomodo falſa opinio eſſe poſſit. Vnumque ſupponit, quòd quiſquis opinatur, aut ea quæ nouit, aut quæ non nouit opinatur. Vnde in hunc modū ratiocinatur. Qui opinetur falſa, nunquam ex eo falſa opinetur, quòd putet aliqua quæ nouit, alia quædam eſſe quæ etiam nouit. Nam qui vtraque noſcit, aliud pro alio nunquam accipit. Neque quæ non nouit, alia quædam quæ non nouit. Nihil enim de illis quis iudicat, quæ nunquam in cogitationem venerunt. Neque quod nouit, id quod nunquam nouit, aut contra quod non nouit, id quod nouit eſſe. Quis enim pro ignoto notum, vel pro noto ignotum accipiat? His igitur modis opinari falſa, nullus poſſe videtur. Fortè verò alio quodam pacto falſa homines opinantur, cùm ea quæ non ſunt, opinantur. Ea quo falſa opinio erit, ea quæ non ſunt opinari. Sed neque id fieri poteſt. Quiſquis enim videt, vnum aliquid videt, qui vnum aliquid videt, exiſtens quoddam videt, qui verò non exiſtens videt, nec vnum aliquid. Qui non vnum aliquid, nihil, qui nihil videt, nec videt quidem. Ergo aut non videt, aut quod eſt videt. Similiter de auditu ac cæteris ſenſibus affirmare poſſumus. Quamobrem cùm opinio ſenſum ſequatur, quicunque opinatur, vnum aliquid opinetur, qui vnum aliquid opinatur, exiſtens aliquid opinatur. ergo quod eſt opinetur qui verò non exiſtens, etiam nec vnum aliquid. Si non vnum aliquid, nihil igitur. Si nihil opinatur, nec opinetur quidem. Itaque aut non opinetur omnino, aut quod eſt opinatur. Quapropter neque hoc modo falſa aliquis opinabitur, quòd quæ non ſunt opinetur. Accedit modus alius quo commutatio ſit, ita vt aliud pro alio accipiamus, vt pro pulchro turpe, & pro vtili inutile. quod quidem Socrates ita refellit. Opinari, ſecum ipſo loqui eſt, dum nobiſcummet interrogamus, reſpondemus, affirmamus atque negamus. Nec eſt locutio hæc intrinſeca extrinſeco ſermone deterior. In extrinſeco verò ſermone nullus vnquam dicit quod turpe eſt, eſſe pulchrum, quod homo, bouem eſſe, quod par, impar, aut huiuſmodi aliquid. Quare multò minus cogitando aſſeret, horum vnum aliud eſſe. Nam aut noſcit vtreque, aut alterum ſolùm. Si vtraque, nunquam vtique commutaret. ſi alterum neque ſic etiam: quod enim cognoſcit, nunquam pro illo quod nondum in cogitationem venit acciperet. quo fit vt nondum inuentum eſſe videatur, quo modo falſæ opinio nobis inſit. Vtitur hic Plato, & in Philebo, Sophiſta, atque Menone, ſex nominibus ad eandem vim animæ pertinentibus, ad ſex illius officia ſignificanda. Nam cùm poſt ſenſum communem anima eadem quæ & communis ſenſus apprehendit, opinante potentia percipit, prima ipſa perceptio, imaginatio dicitur. Vt apprehenſa conſeruat, memoria. Vt iterum quæ ſeruauit, in ſeipſa reſumit, reminiſcentia. Et cùm reſumendo de alio in aliud quaſi quadam ratiocinatione diſcurrit, cogitatio. Poſtquam verò diſcurſu peracto affirmatur aliquid vel negatur, opinio. At verò cùm opinione percepta per ſenſum atque memoriam amica cogitatione refingens ita in hæc reſpicit velut in illa à quibus iſta manarunt, & quæ imagines ſunt res veras eſſe putat, picturam quandam, & phantaſiam Plato nominat. Et cùm ceream inducit effigiem cerebri naturam nequaquam intelligit. Non enim dixit in corpore, ſed in animo ceream effigiem eſſe. Cum verò in incorporeo nihil ſit corporale, per tranſlationem quandam apertamq; ſimilitudinem potius, quam ita vt verba ſonant, hæc intelligenda ſunt. Neque in corpore figi vult rerum imagines, neque in animo ab externis

Formæ quæ ſunt in aia, non ex ſunt q̃ ſūs cæra.

obiectis effingi, ſed vel ex natura ſua habere illas animum, vel occaſione ab externis motibus corporiſque paſſionibus ſumpta in ſeipſum ſua vi formas rationeſque concipere. Qui de his dubitat, Plotini ſummi interpretis commentaria legat. His expoſitis ad opinionis falſæ modos redeundum eſt. Inducit plurimos Socrates, & multos reſpuit, & vt ſophiſtarum fallum reprimat, ſæpe quæ conceſſa ab illis ſunt, iterum atque iterum confutat. Tandem ex Platonis mente colligendum eſt, quòd quando ſenſibile quoddam primo nobis occurrit, eiuſque occurſu ſenſus in nobis efficitur, & à ſenſu memoria, et deinde rurſus idem nobis obijcitur, memoriam præcedentem cum ſequente ſenſu componimus & in hiis iam dicimus Socrates, equus, ignis, cæteraque huiuſmodi. Atque hæc opinio quædam nuncupatur, componentibus nobis præcedentem memoriam cùm recente ſenſu. Et quoties hæc quæ colligantur, inuicem conſonant, opinio vera exiſtit, ſi diſſonant, opinio falſa. Nam ſiquis dum Socratis ſpeciem in memoria ſeruat, Platonem ipſum offendat, putetque ſe ob quandam ſimilitudinem Socrati rurſus occurrere, poſtmodum Platonis ſenſum vel vt à Socrate hauriens, memoriæ Socratis ipſum accommodet, opinio falſa reſultat. Atque hoc pacto opinio falſæ fit ex collatione ſenſus ad cogitationem. Fit & alio modo, collatione commutationeque cogitationis vnius ad alterius cuiuſdam cogitationem poteſt enim quis numerorum quorundam ſpecies, quæ in memoria latent etiam abſque præſente ſenſu, cogitando inuicem permutare, ita vt. X I I. pro. X I. & contra. X I. pro. X I I. capiat. Verùm dubitatio quædam ſuboritur. Nam quicunque ſpecies ſeruat, ſcit ea quorum ſpecies habet. hos ergò ſcit numeros. Sin commutat, ignoret. Quare ſimul eadem & ſcit, & ignorat. Reſpondendum, non eſſe abſurdum vt is qui vno modo ſcit, ignoret alio. Nam is habitu quidem ſcit, actu ignorat. Quocirca his nihil impedientibus, duæ falſæ opinionis ſpecies inuentæ ſunt, & paulò antè expoſitæ. Oritur & alia dubitatio Quia ſi quis dum ſcientiam duorum quorundam habet, commutando falsò opinetur, & alterum pro altero capiat, videtur rem ipſam cuius habet ſcientiam, ignorare, & quod deterius eſt, ſcientiæ ipſa, non ignorantia ignorare, cum ipſa ſcientia cõmutationis cauſa ſit, ignorantiæ cõmutatio. Quod ſi ita eſt cum ſcientia ignorare nos faciat nihil prohibet quin ignorantia ſcire efficiat. Reſpondet ad hæc Theætetus, ponendam in animo inſcitiæ ſicut & ſcientiæ ſpeciem, & qui alterum pro altera capit, falli, atque ita per ignorantiam potius quàm per ſcientiam ignorari. Reſponſio hæc minimè ſufficit, quin eodem modo quo & ſupra, quæretur, ſi commutat eas inuicem ſpecies, vtrum cognoſcat vtramque, aut ignoret, aut alteram norit, alteram ignorauerit. Vnde ſuperior controuerſia omnis redibit. Item ſi ponenda ſpecies qua ſcientia noſcitur, & qua inſcitia, iterum ſpecies aliæ quibus ſpecies hæ noſcuntur ponendæ ſunt, & aliæ rurſus quibus illæ, atque ita in infinitum progredimur. Quocirca non ita, ſed aliter reſpondendum. Nam dicendum erat, vt Socrates ſupra tetigerat, quòd non rerum notiones permutationis cauſæ ſunt, ſed confuſio notionum negligentia diutuina, externa ſimilitudo haud exactè diſtincta. Non ergo ſcientia, immo confuſione, negligentia, deceptioneq; ignorare videmus. quanquam hæc haud abſolutè iudicari prius poſſunt, quàm quid eſt ſcientia, fuerit declaratum. Nam per lucem tenebras, per ſonum ſilentium, per bonum malum, per verum falſum dignoſcimus. Ante igitur quid ſcientia eſt, definiendum videtur, quàm falſa opinio declaranda, ſi perfectè illam comprehendere cupimus. Hinc Theætetus, ſcientiam eſſe veram opinionem aſſerit. Quod quidem ex eo confutat Socrates, quod oratoria facultas perſuadet, non docet, qui perſuadet, opinionem inducit, & opinionem veram, cùm vera refert, neque tamen ſcientiam. Nam de his quæ in motu ſunt ſemper, & alias ſe aliter habent, certa nunquam ſcientia eſt. Talia verò ſunt humana negotia, de quibus oratores agunt, præſertim cùm ſæpe ad ea credenda auditores inducunt, de quibus ipſi dubitant, & quibus nunquam interfuerunt. Addit poſt hæc Theætetus Leucippi & Cyrenæi Theodori definitionem. Scientia eſt opinio vera cùm ratione. & idcirco quæ rationem habent, ſciri poſſunt, quæ ratione carent, minimè. Et Prodicus Chius Leucippum imitatus elementa rerum, quia ſimplicia ſunt, propterea que ſine ratione, ignota eſſe aſſeruit, compoſita verò cùm rationem habere poſſint, nota. Rationem quidem definitionem, & orationem quandam declarantem rei ſubſtantiam proprietatemque intelligunt. Quæ quia plura includit, ſubiectum & prædicatum, interdum etiam copulam, id eſt verum, & nomine, compoſitum quoddam ſignificet. Elementum verò ſimplex ideoq; rationis expers, & ignotum relinquitur. Duo quæ dicta ſunt, Socrates confutat. prius quidem poſterius hoc, quo dicitur, Elementa, quia ſimplicia, ignota, quæ ex his effecta ſunt, quia cõpoſita, nota. Deinde prius illud quòd ſcientia ſit cùm ratione opinio vera. Et exempli cauſa pro elementis literas accipit, pro compoſito ſyllabam. Verùm quæ de his tradit de rebus omnibus intelligi vult. Prima contra illos

Quæ vera, quæ falſa opinio. Duæ ſpēs opinionis falſæ.

ratio

ratio eſt. Quia quemadmodum compoſita ab elementis dependent, ita compoſitorum cognitio ab elementorum cognitione perficitur. Neque enim ſine cauſa, quæ à cauſa ſunt, cognoſci poſſunt. Quapropter impoſsibile eſt, ignoratis elementis ſcire compoſita. Item ſume compoſitum quoddam, vt ecce So, primam nominis Socratici ſyllabam. Vtrum ſyllaba hęc vtraque elementa eſt? An vna quædam ſpecies ex elementis congredientibus nata? Si vtraque, ergò quiſquis ſyllabam hanc, ſo, nouit, vtraque elementa nouit. Interrogatusq́; quid eſt ſo, ſ, & o, reſpondebit. Et ſi, ſ, & o, ignorabit, ſo, nunquam cognoſcet. Nam qui vtrunque neſcit, neſcit & ambo. Impoſſibile igitur eſt ignoratis elemẽtis compoſita noſſe. Sed dicet fortè aliquis, ſyllabam, & vnamquanque ſpeciem, non elementa, ſed vnum quiddam pręter illa exiſtere. Quem Socrates ſic interrogat: Vtrum ſpecies hæc, & ſyllaba partes habeat necne. Si habet, totum quoddam eſt, & omne. Totum verò, & omne, nihil aliud eſt quàm partes omnes. quod in numeris patet. Etenim totus numerus, nihil aliud eſt quàm omnes quas cõtinet vnitates. atque ita ſpecies hæc conſtabit ex partibus, & partes eo ipſo quod erunt, totius erunt. Sicut ergò nota ſpecies, ita & elementa cognita. Nam ſi ſpeciem noſcit, totum & omne noſcit. Si totum & omne, nullam ipſi ex partibus eius deeſſe cognoſcit. Ergò ſingulas ſcit partes habere, ſingulas itaq; noſcit: quas ſi ignorauit, vtrum omnes adſint, necne, ſcire non poterit. Impoſſibile igitur ignoratis elementis ſpeciem noſcere. At ſi quis dixerit ſpeciem ipſam vnam partes nullas habere, ex eo quòd elementa quibus conſtat, partes eius non ſunt: ſequitur vt ſimplex, & impartibilis ſit. Quare ſicut elementum quia ſimplex, ignotum dictum fuit, ita & ſpecies ipſa quia ſimplex, ignota eſſe dicetur. Ideoque nullo modo fieri poteſt, vt ignoratis elementis ſpecies, quæ ex his fiunt, noſcantur. Quod etiam quoque perſpicuè patet, quòd in ſingulis artibus fundamentum cuiuſque artis intelligendæ eſt, elementa rerum ipſarum de quibus ars ipſa agit, comprehendere. Alioquin labor omnis eſt irritus. Hoc denique confutato, Socrates iam principalem propoſitionis partẽ refellere incipit, vbi dicebatur. Scientiam eſſe opinionem vera cùm ratione. Tria enim rationis nomine ſignificari poſſunt, aut oratio, aut per elementa rei diſcurſus, aut definitio. Si primum, omnis opinio ſcientia erit. Siue enim vera ſeu falſa opinemur, quod ſentimus ſermone proferre valemus, ergo ratione opinabitur, etiam qui falſa opinabitur. Si ſecundum, quoties quis per elementa diſcurret, ſcire dicetur. Id verò idcirco falſum eſt, quia elemẽta diſcurrendo tranſponere poteſt, ordinemq́ue peruertere, & elementum vnius rei in aliam quandam referre, & vni elementum alterius accomodare. Qui verò iſta confundit, ſcire non eſt dicendus. Si tertium, id eſt, definitionem intelligit, & ſcientiam vocat opinionem veram cum definitione, ſic contrà illum argumentamur. Definitio interpretatio differentiæ eſt: ideo quicunque definit, præter rei communia differentiam propriam aſſignat. Sed qui Socratem verè, & Theætetum opinatur, vtrum differentias opinãdo Socratis, & Theæteti percipit, necne? Si non percipit, nec verè opinatur, nunquam enim alterum ab altero verè diſtinguerem, niſi differentias vtriuſque dignoſcerem. Ergò eo ipſo quo verè opinatur differentias callet. Quare nihil opus eſt præter opinionem veram, addere rationem, id eſt, differentiæ notionem. Verùm dicet fortè quiſpiam in ipſa opinione ſenſum quendam imaginationemq́ue differentiæ includi, potius quàm certam differentiæ naturalis intelligentiam. ideoq́ue addendum in ſcientiæ definitione, differentiæ intelligentiam. Contrà hunc ita Socrates argumentatur. Abſurda profectò definitio eſt, qua idem per idem deſcribitur. Cùm verò dicimus ſcientiam eſſe opinionem verã cùm ratione, id eſt, cũ differentiæ intelligentia, ſcientiam per ſcientiã definiuimus. Nam intelligentia differentiæ, differentiæ ſcientia eſt. vnde ſcientia erit opinio vera cùm ſciẽtia differentiæ, quod dictu ridiculum eſt. Ex his omnibus iam falſæ ſophiſtarum definitiones redargutæ ſunt. Prima, quæ dicebat ſcientiam eſſe ſingulas, quæ diſcuntur, facultates. ſecunda, quæ ſcientiam eſſe ſenſum. tertia, ſcientiam eſſe opinionem veram. quarta, ſcientiam eſſe opinionẽ veram cùm ſermonis prolatione. quinta, opinionem veram cum diſcurſu per elementa. ſexta, opinionem veram cùm differentiæ imaginatione. ſeptima, opinionem veram cùm ſcientia differentiæ. His denique redargutis vidẽdum eſt quid Plato doceat, quippe in ſexto libro De republica Brontinum, & Archytam Pythagoricos imitatus, duo rerum genera ponit, intelligibile ſcilicet, & ſenſibile. Illud ſtabile & incorporeum, hoc mobile corporeumq́; Viam ad illud noſcendum rationem vocat, viam ad hoc ſenſum. nominem communem illius intelligẽtiam, huius, opinionem. Sed vtrunq́; genus bifariam diuidit. Vult enim eſſe intelligibile primum, & ſecundum, in eo ideas, id eſt, diuinæ mẽtis ſpecies motionesq́;, & mentes alias, & animas contineri, in hoc numeros & figuras. Numeri quippe & figuræ quamuis incorporalia ſint, tamen quia diuiſionem aliquam ſuſcipiunt, non pari dignitate qua impartibiles ſubſtantiæ cenſenda ſunt. Illorũ cognitionem proprio nomine intellectum, horum cognitionem intellectualem vocat. Senſibile quoque pari diuiſione patitur, in primum ſcilicet, & ſecundum. In primo locat corporea omnia corporeaq́ue. In ſecundo vmbras, & imagines corporum, ſiue in aqua, ſiue in ſpeculis appareant. Et eas ita ſe habere ad corpora, vt mathematica ad diuina exiſtimat. Perceptionẽ corporum, credulitatem propriè nominat, vmbrarum, imaginationem. Deinde circa vmbras corporum, vel corpora, vel mathematica, ſcientiam eſſe negat, ſed in ſolo intellectu diuinorum eam locat. Quod & in hoc dialogo ſignificauit in principio, cùm ſcientiam & ſapientiã idem eſſe proponeret. Nam ſapientiam eſſe diuinorum contemplationem vbique teſtatur. Quo vero differat intellectus ipſe, id eſt, ſcientia ab opinione, in libro De natura his verbis oſtendit: Si intellectus veraq́; opinio duæ res ſunt, neceſſe eſt ideas per ſe mer intellectu potius quàm ſenſu comprehendi. Sin verò, vt quibuſdam videtur, vera opinio ab intellectu nihil differt, omnia quę corporea ſentimus certa habenda ſunt. Sed opinor duo eſſe dicenda, propterea quòd vtraque magna differentia diſtant, quippe quorum alterum doctrina nobis inſinuat, alterum perſuaſionis aſſumptio. Alterum quidẽ ſemper cùm ratione vera, porrò ſine vlla ratione alterum. Alterum eorum nulla ratione traducibile, alterum mutans incertumq́;. Quid, quòd rectæ opinionis omnis homo particeps? Intellectus autem dei proprius, & paucorum admodum electorum hominum? Eadem fermè in Menone Philebóq; teſtatur. Quid ergo ſcientia eſt? Diuinarum rerum certa ratione comprehenſio. Hęc intellectu, primo ac ſemper. In ratione ſecũdo, non ſemper. Nam ratio cum inter intellectum opinionemq́ue media ſit quoties ad inferiora porrigitur, opinionis repletur erroribus, & diuina cogitare deſiſtit. Cum verò ad mentem ſui ducem cõuertitur, diuinorum cognitionẽ haurit. Quam proprio nomine in mente ſapientiam, in ratione reminiſcentiam Plato nuncupat. Et idem de obſtetricia facultate per quam reminiſcimur, hoc in dialogo diſputauit, vt non modò quid ſcientia ſit, verumetiam quomodo acquiratur intelligeremus. Imò & vnde ſit & per quem, explicuit, dum diceret Socratem dei iuſſu obſtetricio munere fungi. Eſt ergò ſcientia, diuinorum certa ratione comprehenſio, in mente reſidens, in rationem profluens, à Deo menti inſerta, à dialectico præceptore in rationem deo aſpirante reducta, rationem in mentem dirigens, mentem cùm diuinitate coniungens.

Septem definitiones ſcientiæ redditæ a ſophiſtis.

Euclides, Terpſio, Socrates, Theodorus, Theætetus.

MODO ne, ò Terpſio, an iam pridem rure veniſti? TER. Pridem ſatis, ac te in foro quæſiui, & miratus ſum quòd reperire nequiuerim. EVC. Non eram in vrbe. TER. At vbi? EVC. Cùm in portum deſcendiſſem, offendi Theætetũ, qui Corintho è caſtris Athenas ferebatur. TER. Viuus ne an mortuus? EVC. Semiuiuus. Vulneribus.n. quibuſdam afflictus eſt, & quod deterius, morbo etiam diuturno in caſtris eſt cõfectus. TER. Num dyſenteria? EVC. Hac ipſa. TER. O qualem virum refers in diſcrimine poſitum. EVC. Pręclarum admodum atq; optimum, ò Terpſio: nam paulò antè nõnullos audiui, qui eum circa rem militarem miris laudibus extollebant. TER. Nec mirum id videri debet, imò longè magis mirandum eſſet, ſi contrà ſe haberet. Sed cur non diuertit Megarã? EVC. Properabat domum. Ego enim & conſului & obſecraui, ille noluit. Quinetiam comitatus ipſum, cùm ab eo diſcederem recordatus ſum Socratis, atq; admiratus quàm diuine & ſæpe aliàs, & de hoc maximè vaticinatus fuerit. Nam paucis diebus antequam è vita decederet, obuiam factus Theæteto adhuc adoleſcentulo, cum eo diſſeruit, eiuſq́ue indolem & probauit, & admiratus eſt. Deinde mihi Athenas profecto rationes diſputationis illius auditu maximè dignas ſingulas enarrauit, atque inſuper addidit, præſtantem omnino virum futurum, ſi adoleuerit. At vera nimium prædixiſſe videtur. TER. Certè. ſed quinam ſermones? num referre potes? EVC. Non verbis per Iouem, ſed literis. Etenim reuerſus domum ſtatim commentarijs eos perſtrinxi: deinde per otium reminiſcendo latius ſcripſi, & quoties Athenas proficiſcerer, ſiquid excidiſſet, Socratem interrogabam, atque huc rediens emendabam. Quo factum eſt, vt vniuerſa penè diſputatio

ſputatio illa conſcripta ſit. TER. Vera loqueris. Audiui enim hæc à te pridem, & iſta noſſe cupiens, te quæſiturus huc ſæpe acceſsi. Quid ergo nunc obſtat, quo minus percurramus? Enimuerò quiete mihi opus eſt. Nam ex agro veniens, defeſſus ſum. EV. Ego quoq; Erineũ vſq; Theætetũ comitatus ſum, quam ob rem libenter admodum requieſcerem. Eamus ergò. Nobis.n.ſedẽtibus puer aliquis perleget. TER. Probè. EVC. Hic ò Terpſio, liber eſt non ita cõpoſitus, quaſi Socrates mihi referat, vt reuera retulit, ſed quaſi cũ illis præſens diſputet, quibuſcũ diſputaſſe mihi narrauit. Hos autẽ geometrã Theodorũ & Theætetũ fuiſſe dicebat. Ne igitur moleſtũ eſſet, ſi inquam, & inquit, conſenſit & negauit, ſæpius interponeretur, his vitatis Socratẽ ipſum vna cũ illis diſputantem induxi. TER. Scitè Euclides. EV. Heus tu, accipe librum ac lege. SOC. Si Cyrenei, ò Theodore, prę cęteris mihi curæ eſſent, quæ ad eos ſpectant abs te potiſsimũ exquirerẽ, ſiqui illic iuuenes geometricę, aut alteri philoſophiæ ſtudio ardenter incũberent. Nunc aũt magis noſtros, quã illos amo, potiuſq; intelligere cupio quinam è noſtris iuuenibus in viros probos euaſuri meritò videantur. Hæc ipſe pro viribus ſemper exploro, & ab alijs ad quos iuuenes cõfluere video, ſæpe percontor. Te aũt non pauci ſectãtur, & meritò. Nam & aliorũ gratia, & geometriæ maximè, concurſu dignus eſſe videris. Si quem igitur nactus es memoratu dignum, libẽter audirem. THEO. Atqui, ò Socrates, & me referre & te auſcultare decet qualẽ è veſtris ciuibus adoleſcentẽ inuenerim. Qui ſi formoſus eſſet laudare illũ vererer, nécui forſitã illius amore captus videri poſſem. Nunc autẽ ne mihi ſuccenſeas, neq; turbes. (nõ enim es pulcher.) Similis tibi eſt, ſimo naſo & prominentibus oculis, quamuis minus ille quàm tu in his modũ excedat. liberè tecũ loquor. ſcito in primis me nullũ adhuc adoleſcẽtulum reperiſſe, licet cùm multis verſatus fuerim tam mirabili naturæ felicitate donatũ. Difficile admodũ eſt, reperire hominẽ ingenioſum ſimul & prę cęteris manſuetum atq; virilẽ. Equidẽ nec fuiſſe vnquã exiſtimo, nec eſſe video, qui ita natura ſint inſtituti. Cæterum acuti vt hic ſagaceſq;, & memorioſi, & dociles, vt plurimũ in iracundiã impetuſq; præcipites ſunt. proruunt.n. atq; raptantur, quemadmodũ ſine retinaculis naues, & furioſi potius quàm fortes exiſtunt. Graues autẽ ſæpe cũ ad diſciplinas ſe conferunt, ſegnes, torpẽtes obliuioſi ſunt. Hic vero ita leniter, liberè, ſuauiter, expedite, maxima cũ manſuetudine ad diſciplinas quæſtioneſque graditur, vt nec lubricus quietuſq; olei fluxus mollior & ſuauior videatur, & vt mirum ſit tantũ ingenium tam maturè iſta peragere. SOC. Optima nũcias, ſed cuius noſtrorũ ciuiũ filius eſt? THEO. Nomen quidẽ eius audiui, ſed memoria excidit. Eſt autẽ medius ille eorum, qui nobis occurrebant paulò antè in platea, quæ extra mœnia eſt. Is & ſocij ſui quidam vncti luſerunt, ac nunc peracto ludo huc aduentare videntur. Aduerte vtrum agnoſcas, necne. SOC. Agnoſco equidẽ. Sunienſis Euphronij filius eſt, viri, ò amice, proculdubio talis qualẽ tu filiũ narraſti, probatiſsimi antè omnes, qui patrimonium amplum reliquit. ſed nomen pueri non audiui. THEO. Theætetus, ò Socrates, nomẽ eſt, patrimonium autem eius tutores diſsipaſſe videntur. Verũtamen liberalitate mirificè pollet. SOC. Generoſum hominẽ narras, iube huc illũ accedere & nobiſcum ſedere. THEO. Fiat. O Theætete, accede huc ad Socratem. SOC. Veni obſecro Theætete, vt meipſum animaduertam, qualẽ vultum præferam. Inquit.n. Theodorus, vultu me tibi ſimilem eſſe. quòd ſi vtriuſq; noſtrũ lyrã ſimiliter tẽperatam aſſereret, vtrum confeſtim id crederemus? an muſicúſne eſſet prius inquireremus? THE. Inquireremus. SOC. Et ſi talẽ reperiremus, crederemus vtiq;: ſin autẽ muſicę expertẽ, minime? THE. Ita eſt. SOC. Nunc ergo ſi curę nobis eſt noſtrũ vultuũ ſimilitudo, videndum vtrũ pictor ſit qui dicit nécne. THE. Sic videtur. SOC. Nunquid pictor Theodorus? THE. Non aduerti. SOC. Geometricus autẽ? THE. Maximè quidẽ, ò Socrates. SOC. An & æſtronomus, dialecticus, muſicus, & reliquarum diſciplinarũ peritus? THE. Mihi quidẽ videtur. SOC. Dum ergò in aliqua corporis parte cõſimiles eſſe nos prædicat, laudans quodammodo, vel vituperans, non multũ illi fidei adhibendũ. THE. Non vt apparet. SOC. Si quidẽ verò ab animi virtute ſapientiaq; laudaret, nónne conueniret hæc audienti, laudatum ipſum conſiderare, laudato autem ſeſe oſtendere? THE. Omnino, ò Socrates. SOC. Vide, ò amice Theętete, tua intereſt oſtẽdere, mea conſiderare. Scito cùm Theodorus multos mihi tam peregrinos, quam ciues laudarit, nullum maioribus ac te laudibus extuliſſe. THE. Benè eſt, ò Socrates. ſed vide ne iocans dixerit. SOC. Nõ eſt mos hic Theodori. verũ ne renuas quæ conceſſa ſunt, obijciens quòd hic iocis agat, ne teſtari cogaris. Non facile eſt eius ſententiam refutare, ſed audacter in conceſsis perſiſte. THE. Agendum eſt, ſi tibi videtur. SOC. Dic age. diſcis aliqua à Theodoro geometrica? THE. Equidem. SOC. Quę verò ad aſtronomiã hormaniamq; & dialecticã ſpectant, diſcis. THE. Annitor equidem. SOC. Ego quoq;, ò puer, & ab hoc, & ab alijs, quos aliquid horum inteligere arbitror, & quo ad alia in his moderatè me habeo, exiguum verò quiddam dubito, quod tecum, & cum iſtis inueſtigandum. Quare mihi reſpondeas oro. An non diſcere eſt, ſapientiorem in eo fieri quod quiſq; diſcit? THE. Idipſum. SOC. Sapientia verò ſapientes ſunt quilibet ſapientes? THE. Certè. SOC. Nunquid hoc in aliquo à ſcientia differt? THE. Quídnam? SOC. Sapiẽtia videlicet. In quibus ſcientes, in ijſdẽ & ſapientes? THE. Quid prohibet? SOC. Idem igitur ſapientia & ſcientia eſt? THE. Idem. SOC. Hoc illud eſt quod dubito, neq; concludere mecum ipſe valeo quid ſciẽtia ſit. habemus quid ad iſta dicamus? Quid eſſe aſſeritis? quis noſtrũ prior oſtendet? Quiſquis aberrauerit ſemperq; hallucinetur, aſinus, quemadmodũ pila ludẽtes pueri dicunt, ſedeat. Sed qui vincet, nihilq; aberrarit, dominabitur nobis, & iubebit quicquid reſponderi voluerit. Quid ſiletis? Nunquid nõ, ò Theodore, homo literatus ruſticor? cupiens vos in diſputationem inducere, amicoſq; & familiares inuicẽ fieri. THEO. Minimè hoc, ò Socrates, ruſticũ ſit. Sed ex his pueris aliquẽ reſpondere tibi iubeas. Nã hæc diſputãdi ratio inſueta mihi eſt, & aſſueſcere nũc ætas prohibet, hos autem magis hæc decent, & longè magis proficiẽt. Reuera.n. iuuẽtus in omnibus proficit, & vt cœpiſti, ne dimittas Theætum, ſed eum interroga. SOC. Audis hoc, ò Theętete, quæ dicit Theodorus? cui tu, vt opinor, libenter obedies. Neq;.n. fas eſt, vt huiuſmodi in rebus ſapiẽti viro iuuenis minus pareat. Ingenue ergò reſponde, quid eſſe ſcientiam opineris. THE. Parendũ eſt, ò Socrates, quãdo quidẽ vos imperatis, ſiqua enim in re aberrauero, corrigetis. SOC. Faciemus proculdubio, ſi quo modo poterimus. THE. Vidẽtur mihi ſcientiæ eſſe, quæ quis à Theodoro diſcere poteſt. geometria, & reliqua, quæ in ſuperioribus enumeraſti: præterea cerdonũ aliorũq; opiſicũ artes, & omnes, & ſingulæ nihil aliud, quã ſcientiæ ſunt. SOC. Generosè ac magnificè, ò amice, de vno rogatus, multa pro ſimplici varia dediſti. THE. Qua ratione id ais, ò Socrates? SOC. Fortè nihil dico, quod tamẽ putẽ indicabo. Quoties artẽ cerdonicam dicis, nihil aliud ais, quã conficiendorũ calceorũ ſcientiã? THE. Nihil aliud. SOC. Quid porro, cum tectonicã.i. fabrilem artẽ? num aliud quàm ligneorum operum ſcientiam? THE. Nil certè. SOC. In vtriſq; igitur id declaras, cuius vtraq; ſciẽtia eſt? THE. Profectò. SOC. Quęſtio verò noſtra nõ hæc erat, quorũ ſcientiæ, & quot ſint, non.n. numerãdi gratia quęrebamus, ſed noſcẽdi quid ipſa ſciẽtia ſit. An nihil dico? THE. Imò rectè. SOC. Aduerte & hoc: ſi quis nos de aliquo horũ viliũ vulgariũq; percontetur, veluti de luto, quid eſt, eiq; reſpõdeamus, lutum eorum qui ollas, lutũ eorũ qui puppas, lutũ eorũ qui lateres fingunt, nõne ridiculi videamur? THE. Fortè. SOC.

Cur in dialogis perſonę loquẽtes introducantur.

Facies ſimilis Socrati refertur.

Hominem ingenioſũ & manſuetum atque virilem reperire difficile.

Neſciendum quid laudat aut vituperet, nõ eſt adhibẽda fides.

An idẽ ſit ſapiẽtia & ſcientia.

Nõ reſpõdere, ruſticorum eſt.

Prima diffinitio ſcientiæ.

Primo

Ignoto ſim pliciter ignorari ꝓprium.

Primo quidẽ, ꝙ putemus eum qui interrogat, intelligere ex illo noſtro reſponſo poſſe, ſi dicamus lutũ, & vel puppariorum, vel aliorum quorúcunq; artificum iam addimus: aut putas nomẽ quiſquam rei cuiuſquam intelligit, qui nó nouit, quid ſit ipſa? Thε. Nullo pacto. Soc. Ergo neq; ſciam calceorũ intelligit, qui ſciam minimè nouit. Thε. Non certè. Soc. Cerdonicam quoque non intelligit, quiſquis ignorat ſciam, & aliã vllã artẽ. Thε. Sic eſt. Soc. Abſurda itaq; reſponſio eſt, ſi quis interrogatus qđ ſcia ſit, artis alicuius nomẽ rñdeat. Alicuius.n. eſſe ſcientiam, cùm non hoc rogetur, ille reſpódet. Thε. Videtur. Soc. Præterea, cùm liceat ſimpliciter ac breuiter reſpódere, per immenſum circũuagatur. Quemadmodum in quæſtione de luto, leue quiddã, & ſimplex referri pôt, ꝙ terra humori commixta, lutum eſt. Cuius aũt ſit lutum, prætermittendũ. Soc. Facilè nunc, ò Socrates, ita videt. Videris.n. petere quod nuper mihi, & Socrati huic tibi in noĩe ſimili, diſputantibus in mentẽ venit. Soc. Quid iſtud, ò Theætete? Thε. Theodorus hic de poteſtatibus ſcripſit magnitudinis tripedalis, & quinquepedalis, ꝙ lógitudine non ſint pedali magnitudini cõmenſuratę. Eodemq; modo diſcurrens, & eliciens ſingula vſq; ad magnitudinem ſeptem & decempedum, in ea tandem cóſtitit. Nobis igitur id in mentem veniebat, quia infinitæ numero poteſtates emerſerunt, conandũ eſt qui in vnũ comprehendãtur, quo oẽs exprimamus. Soc. Nũ igitur inuentum tale quiddam eſt? Thε. Mihi quidem videtur, conſidera tu quoque. Soc. Dic. Thε. Numerũ oẽm bifariam diuiſimus. Vnũ qui poſſit æqualis æqualiter fieri, quem in figura tetragono comparauimus, quadrangularem & æquilaterũ appellantes. Soc. Probè. Thε. Et qui inter hũc medius eſt, cuiuſmodi ſunt tria, & quinque, & oĩs numerus qui nequit æqualis æqualiter fieri, ſed vel maior rarius, vel minor ſæpius ſumptus ſit, maiuſque & minus ipſum latus ſemper continet, figuræ altera parte longiori comparauimus, & numerum altera parte longiorem vocauimus. Soc. Egregiè. quid tũ poſtea? Thε. Omnes lineas, quæ æquilaterum, & planum numerum quadrant, longitudinem eſſe definiuimus: quę autem altera parte longiorem, poteſtates, vtputa quę longitudine illis, nequaquam commnſurabiles ſint, planis aũt quæ poſſunt eſſent cõmenſurabiles: & circa ſolida aliud qddam huiuſmodi. Soc. Optimè omnium, ò pueri. Quare Theodorus haud quaquã falſi teſtimonij reus fore videtur. Thε. Enimuerò, ò Socrates, quod de ſcientia quæris, non ita vt de longitudine & potentia reſpondere valeo, quãquam huiuſmodi quiddam perquirere mihi videris. Quo fit vt falſus Theodorus viciſſim appareat. Socr. Quid verò? ſi te à currendi velocitate laudaſſet, addens nullum ex pueris promptiorẽ curſu vidiſſe: deinde currendo & ab adulto, & celerrimo quodam vincaris, num putares minus eum te verè laudaſſe? Thε. Nequaquam. Soc. Scientiam verò, vt pauló antè dicebam, leue quiddam inuentu, an graue potius ſupremũmq; ducis? Thε. Per Iouem ſupremum aliquid arbitror. Soc. Cõfide viribus tuis, teſtimoniumq; Theodori ne parui pẽdas. Annitere omni ſtudio cum de alijs, tum ẽt de ipſa ſcientia, rationem quid ſit, cõſequi. Thε. Annitendi cauſa, ò Socrates, hæc agemus. Soc. Age iam bono aĩo eſto. egregiè nanque modò expoſuiſti. Conare imitans reſpóſionem illam de poteſtatibus, quemadmodum eas multas vna ſpecie comprehendebas, ita & ſcientias multas vna ratione cõplecti. Thε. Scito, ò Socrates, me id ſæpenumero conatum fuiſſe, dum has tuas quæſtiones circunferri audirẽ. Verùm neque mihi ipſe perſuadere poſſum idoneum ad hæc me eſſe, ſatíſue habere, neque aliũ audire, vt tu præcipis diſputãtem, ſed neque ab inquiſitione tñ deſiſtere. Soc. Doles, ò amice Theætete, ex eo ꝙ non vacuus, ſed grauidus es. Thε. Ignoro, ò Socrates, ſed quid mihi acciderit dico. Soc. O ridicule, audiſtin eſſe me filium obſtetricis generoſę admodũ acriſq; & toruę

Latera huius tetragoni ſunt me dia inter tria & quinque, & cũ eis ſunt lõgitudine incõmẽſurabilia, potẽtia verò cõmẽſurabilia, productum enim illorum eſt æquale tetragono, vt patet.

Phænaretæ? Thε. Audiui equidem. Soc. Num ꝙ & in eadẽ arte verſor audiſti? Thε. Nequaquã. Soc. Scito ita eſſe, nec me tñ corã alijs prodas. Latuit.n. hactenus oẽs, ꝙ hac arte prędítus ſim, & hi vt puta ignorãtes, hoc qdẽ de me nõ prædicãt, ſed abſurdiſſimã rẽ, ꝙ hoĩes in ambiguitatẽ induco, hoc audiſti? Thε. Id prorſus. Soc. Vis tibi cãm huius aſſignẽ? Thε. Quidni velim? Soc. Quales ſint obſtetrices, cogita, ac faciiẽ qđ volo percipies. Scis.n. qđ nulla ex illis quandiu concipit paritq; parturientibus opitulat, ſed cùm iam ad fœtum ineptæ ſunt ipſæ. Thε. Prorſus. Soc. Cãm huius Dianã ferũt, quę cũ ſterilis ſit, partuũ tutelã ſuſcepit, ſteriles obſtetrices fieri vetuit, qm humana natura imbecillior eſt ad artes earum rerũ, quas nunquam experta eſt, his aũt quæ ꝑp ætatem concipere iam non poſſunt, id imperauit ſimilitudinem ſuã honorans. Thε. Veriſimile id quidem. Soc. An non id quoq; probabile, ac neceſſariũ eſt, quæ prægnantes ſint, & quæ non, acutius ab obſtetricibus, quàm ab alijs animaduerti? Thε. Omnino. Soc. Quinetiam medelis, & incantationibus obſtetrices excitare, mollirẽue partus vexationes valent, & ægrè parturiẽtibus opitulari, fœtuſq; educere, & ſi intempeſtiuũ fore videat, obtũdere atq; retrudere. Thε. Vera narras. Soc. Nunquid & hoc de illis audiſti, ꝙ tãquam pronubæ in conficiendis coniugijs aptiſſimę ſunt? quippe quæ optimè callent, quam cui iugare ad generoſę prolis procreationẽ oporteat. Thε. Haud ſatis id noui. Soc. Imò ſcias in hoc gloriari non minus, q̃ in vmbilici ipſius pręciſione. Quid.n. alteriúſne, an eiuſdẽ artis eſſe putas, curare colligereq; terræ fructus? & rurſus dignoſcere, quod in ſolũ, quam plantam, quódue ſemẽ iacere deceat? Thε. Eiuſdẽ. Soc. In fœminis aũt, ò amice, alterius facultatis hoc, alterius illud exiſtimas? Thε. Haud ſanè conueniens eſt. Soc. Haud certè, ſed propter iniuſtã abſurdamq; maris & fœminæ coniunctionẽ, cui lenociniũ nomen eſt, conciliandi matrimonij officiũ fugiunt obſtetrices caſtæ, verenturq; ne pro laudabili ſtudio lenocinij notẽtur. ſiquidẽ legitimis obſtetricibus ſolis cõuenit rectè mares fœminaſq; iugare. Thε. Cõſtat. Soc. Atque, i. obſtetricũ officiũ, opera mea quodãmodo leuius. Neq;.n. accidit mulieribus, vt aliqñ ſimulacra, aliquãdo res veras pariant. Hoc verò haud facilè diſcernere eſt, quod ſi contingeret, maximũ preclariſſimumque obſtetricij munus eſſet, verũ à falſo diſcernẽdi. Tu verò qd ſentis? Thε. Idẽ profectò. Soc. Arti verò meæ adeſt quicquid ad illarũ obſtetriciam diligentiã attinet. Verũ in hoc pręſtat, ꝙ maribus nõ fœminis parturientibus, & ꝙ aĩarum fœtus non corporum ſpeculat. Potiſſimũ aũt arti meę hoc ineſt, poſſe videlicet diligenter examinare, ſimulacrúmne & falſum, an natiuũ ac verum quiddã iuuenis cogitatio pariat. Quinetiã quod obſtetricibus, idẽ & mihi accidit. ſterilis ſum, & ſapientia vacuus: & quod mihi obiecerunt multi, ꝙ interrogẽ ſingulos, reſpondeã nulli, propterea quia nihil habeã, quod ſapienter reſpondere poſſim, verè nimium obiectãt huius profectò hæc eſt cauſa: parturientibus ſuccurrere Deus me cogit, generare prohibuit. Quocirca nõ ſum ipſe quidẽ, vlla in re prorſus ſapiens, neq; extat aliqđ meę mentis inuentũ ex me natũ. Qui verò mecũ verſant, principio quidẽ rudes apparent, ſed mea deinde cõſuetudine hi qbus Deus ipſe fauet, mirũ in modũ proficiunt, vt & ſibiipſis, & alijs vident. hoc tamen conſtat, ꝙ nihil vnquam à me diſcunt, imò ipſi in ſeipſis egregia multa poſſidentes, inueniunt. Obſtetricij ſanè muneris Deus & ego cauſa, quod hinc maximè coniectare licet. Nam multi quondã hoc ignorantes, ſeq; ipſos cãm exiſtimantes, me quidẽ ſpreuerũt, fortè ab alijs perſuaſi: vnde citius q̃ decebat, à me diſceſſerunt. Hi abeuntes, ob prauam conſuetudinem cætera aborſi ſunt: atq; inſuper quæ ego obſtetricia ope ex aĩę illorum viſceribus iam eruerã, malè nutrientes, pœnitus perdiderunt, quippe cũ falſa atq; ſimulacra veris nimiũ anteponerent. Poſtremũ & ſibi & alijs indocti ſunt viſi.

Obſtetrices.

Diana ſteriles obſtetrices fieri vetuit.

Quare obſtetrices nolint eſſe pronubæ.

Ars obſtetricia Socratis.

Cur Socrates interrogit ſemper reſpõdeat nunquam.

Quorũ è numero vnus Lyſimachi filius extitit Ariſtides, alijq́; permulti. Cum verò ad me reuertunt, conſuetudine mea iterũ indigentes, eamq́; mirificè affectantes, nonnullis ſtatim dæmoniũ meũ congredi prohibet, quibuſdã contrà permittit, qui denuò valde proficiunt. Nã & boc cũ parturiẽtibus cõe familiares mei patiunt. Vexant.n.& difficultate diu noctuq́; multò magis quàm illæ replent. Quẽ quidẽ dolorem tam excitare q̃ ſedare artificium meũ valet. Atq; ita qdem iſti habent. Quandoque verò, ò Tbeætete, qui fœcundi non ſunt, aduertens qa opera mea nõ indigent, eos libenter cũ alijs in matrimonium copulo, & vt cũ Deo dicã, acutè præſagio qbus potiſsimũ coniuncti proficiant. Quorũ multos Prodico tradidi, multos ẽt alijs ſophiſtis diuinisq́; hoĩbus. Hæc, ò optime, oĩa hanc ob cauſam atlius repetij. Angi.n.te cõceptu quodã grauidũ ſuſpicabar, quod & ipſe putas. Cõmitte ergò te mibi tãquam obſtetricis filio, & obſtetriciæ facultatis longè perito, & quę perquiro annitere pro viribus reſpondere. & ſi ex ijs, quę dixeris diſcutiẽti mihi, ſimulacrũ potius q̃ verum apparens refutauero atque abiecero, ne ſuccẽſeas oro, quemadmodum primo partu puerperæ ſolent. Multi iam, ò mirifice adoleſcens, aduerſus me ſic affecti ſunt, vt vel morſibus inuadere vellent, ſiquando deliramentum aliquod illis abigerem, non putantes id à me beneuolentia fieri, cùm eos lateret ꝙ nullus Deus maleuolus eſt hominibus, nec egò tale aliqd maleuolẽtia facio. Mihi planè nefas eſſe videtur admittere ſalſum, ac verum refellere. Rurſus igitur à principio Theætete, qd ſcientia ſit, vt potes, exponere tenta: quod verò non poſsis, nequaquã dixeris. Si.n. Deus voluerit, adiuueritq́;, poteris. THE. Cum tu ita, ò Socrates, iubeas, turpe eſſet, ſiquis ſuã ſnĩam non proferret. Videtur mihi quod quiſpiã ſcit, id ſentire quod ſcit: & vt nũc apparet, nihil aliud ſcientia eſt, quàm ſenſus. SOC. Quam generoſe reſpondiſti, ò puer. ſic enim loqui eum qui qcquam definire velit, oportet. Sed id cõiter conſideremus, vtrũ fœtus hic ſolidus, an vanus exiſtat. Senſum ais ſcientiam eſſe. THE. Aio. SOC. Videris vtique definitionem ſciẽtiæ haud abiectam intuliſſe, ſed quam Protagoras modo quidem alio, eadẽ tñ intentione induxit. Inquit.n. rerum omnium menſuram hominem eſſe, exiſtẽtium quidem vt ſunt, non exiſtentium verò, vt nõ ſunt. Legiſti vnquã. THE. Legi equidẽ ſæpenumero. SOC. Nõne ſic ait: qualia ſingula mibi videntur, talia mihi eſſe: qualia verò tibi, tibi quoque talia: homines aũt vtrique ſumus. THE. Sic certè ait. SOC. Atqui probabile eſt ſapientem virũ nequaquam nugari. ſequamur igiƭ. An non ſepe flante vẽto eodem, alius noſtrum riget, alius minimè? & hic quidem leuiter, ille vehementer? THE. Proculdubio. SOC. Vtrum dicemus tunc ventum ipſum in ſeipſo frigidum, aut non frigidum? vel Protagorę credemus, ꝙ rigẽti ſic frigidus, non rigenti minimè. THE. Videtur. SOC. Nunquid ita vtriq́; apparet? THE. Ita. SOC. Apparere autẽ ſentire eſt? THE. Eſt. SOC. Phãtaſia itaque & ſenſus idem in calidis cæteriſq́; huiuſmodi. Qualia nanque ſentit quiſque, talia cuique videntur eſſe. THS. Videntur. SOS. Senſus igitur exiſtentis rei ſemper eſt & falſus nunquam, quippe cum ſcientia ſit. THS. Apparet. SOS. Nónne per Gratiarum numina egregia ſapiẽs Protagoras erat? & hoc nobis plebeis iſtis per inuolucrum quoddam dixit, diſcipulis autẽ in adytis veritatem explicuit. THE. Quo pacto id, ò Socrates, inquis? SOC. Dicam, nec contemnenda quidem, ꝙ nihil in ſeipſo vnum certum eſt, neq; rectè ipſum ex ſe boc qddam, aut quale qd denominare potes. Et.n. ſi magnum appellas, rurſus patuum etiã apparet: & ſi graue, leue iterum. Eademq́; de cæteris ratio, quaſi nihil ſit vnum, aut aliqd, aut quale. Sed ex latione motuq́; & alterna commixtione fiunt oĩa quæ eſſe dicimus, nõ rectè denominantes. Nihil.n. eſt vnquam, ſemper aũt fit. Et in hoc oẽs per ordinẽ ſapientes excepto Parmedine cõſenſerunt, Protagoras, Heraclitus, Empedocles, & poetarũ

Secũda de finitio. ſciẽtiam eſſe ſenſum.

Omnes ſapiẽtes, excepto Parmenide di-

in vtroque poemate ſummi, in comœdia Epicharmus. Homerus in tragœdia. Nam cum Oceanũ diceret deorum gñationẽ & matrem Tethym, oĩa ex fluxu motuq́; genita prædicauit. An non ip proferre videƭ? THE. Mihi verò. SOC. Quis ergo aduerſus tm̃ exercitus, eiuſq́; ducẽ Homerũ pugnare audeat, quin ridiculus habeatur? THE. Arduũ eſt, ò Socrates. SOC. Arduũ abſq; dubio Theętete, præſentim cũ hæc huic ſermoni argumento eſſe poſſint, quod vt eſſe, aut fieri quicquam videaƭ, motus facit, non eſſe aũt & interire, quies. ignis.n. calorq́; qui alia gignit, & regit, ipſe ex latione frictioneq́; efficitur: hic aũt motus eſt an nõ hæc ignis origo? THE. Hęc certè. SOC. Quinẽt animaliũ genus ex eiſdem naſciƭ. THE. Quidni? SOC. Quid corporũ habitus? an nõ otio & torpore corrumpitur, exercitatione aũt motuq́; plurimũ conſeruaƭ? THE. Ita. SOC. Animę quoque habitus diſciplina & meditatione, quæ motiones ſunt, doctrinas conſeqtur, ſeruatur, atque perficitur: Otio aũt.i. negligẽtia, & pigritia, nihil pęnitus diſcit, & ſi qd didicerit, obliuiſcitur. THE. Et maximè qdem. SOC. Bonum itaque tam in aĩa, q̃ in corpore motus eſt, qes verò contrarium. THE. Videtur. SOC. Præterà in ijs quæ ſerenitates tranqllitateſq́; vocãtur, hoc aſſero, ꝙ quietes putrefaciunt atq; perdunt, alia verò cõſeruant. itaque Colophonem nunc denique cogam, ipſam.ſ. catenam auream rumpens, quam quidẽ nihil aliud præter ſolem Homerus intelligit: quia quouſq; ſolis circuitus perſeuerat, omnia tam deorũ, q̃ hominũ ſunt, atq; ſeruantur. ſinautem hoc quaſi ligatũ ſtaret, cõfeſtim oĩa diſſolueren, eueniretq́; quod dicitur, ſurſum deorſum oĩa. THE. Mihi quoque, ò Socrates, eadem quę dicis ſentire videtur. SOC. Cogita igiƭ ſic, ò optime, circa oculos: primum quidem colorem quem dicimus albũ, non eſſe ipſum aliud quicquã extra tuos oculos, neq; in oculis, neque illi tu locum certum attribuas. Iam.n. eſſet in ordine maneretque, nec in generatione vlterius eſſet. THE. At qũo? SOC. Sequamur ſermonem ſuperiorẽ, nihil ſecundum ſeipſum vnum quiddam ponentes, atq; ita nobis niger albuſq́; & quiuis alius color ex incurſu oculorum motuq́; debito genitus apparet. Et vnumquodq; quod coloris nomine appellamus, neq; imprimens oculos, neq; impreſſus, erit, ſed medius quidã cuiq; proprius affectus. An tu aſſereres, qualis tibi vnuſquiſq; color apparet, talem canibus ẽt, & ſingulis animalibus apparere? THE. Non per Iouem. SOC. Quid aũt alteri homini, & tibi? num ſiƭr vnuſquiſque apparere videtur? An potius nec tibi ipſi idẽ, eo ꝙ nunquã tibi ipſe ſimilis? THE. Hoc potius q̃ illud opinor. SOC. Si igitur id quo menſuramus, vel quod attingimus magnũ, vel album, vel calidũ eſſet, nunquam in aliud quodcunque incurrens, aliud factum eſſet ipſum quidem, vtputa nihil mutatũ, ſinautem mẽſuratum quod attingimus, vel album, vel calidum eſſet, ẽt ſi nihil accidat aliud, patiatur ue, ipſum quoq; nihil patiens mutabitur. Nam in præſentia amice, mira quædã, & deridenda facilè dicere cogimur, vt ipſe quoq; Protagoras, & quiſquis alius eiuſdem ſententiæ eſt, confitereƭ. THS. Quo pacto? & qualia dicis? SOC. Breue exemplũ accipe, intelligeſq́; quod volo. Talos ſex ſi quatuor appo nas, plures eſſe, q̃ quatuor dicimus ac dimidio ſuperare, vnde ſeſquialtera proportio nominatur. Sin duodecim, pauciores dimidiumq́;. hæc aliter dici poteſt. An tu aliter? THE. Equidem nullo modo. SOC. Quid ergo? Si te Protagoras, aut alius quiuis interrogaret, potẽſtne aliqd, ò Theætete, maius aut plus aliter fieri, q̃ adductum? qd inquam potiſsimum reſponderes? THE. Si quod mihi videtur, ò Socrates, ad hanc quæſtionem protulero, non poſſe aſſeuerabo. Sin aũt ad ſuperiorem poſitionem reſpexero, ne mihi fortè repugnẽ, poſſe dicam. SOC. Bene atq; diuine per Iunonẽ, ò amice. Ergo ſi rñderis, Euripidis illud eueniet, Vt lingua irredarguta maneat, mens aũt redarguatur. THE. Sic certè. SOC. Si igitur ego ac tu facundi ſapiẽteſq́; eſſemus, poſtquam oẽs mentis angulos

xere omnia ſemper trãſmutari.

Ignis vſ.

Exercitia cõferre ad corpus & animum.

Catena aurea Homeri.

los excuſsiſſemus, mox velut ex abundanti ſuas quiſque vires periclitātes, & in hac arena ſophiſtarum more cōgredientes, orationibus cōflictaremur. Nunc aūt vtpotè rudes, volumus hæc primum ſecundū ſeipſa contēplari, cuiuſmodi ſint quæ cogitamus, & vtrū conueniat nobis inter nos, an nō. THE. Maximè quidem id velim. SOC. Nec minus ego: ſed cū ita affecti ſimus, tranquillè prorſus, vtpotè ocioſi iterum ſpeculemur, nihil ſuccenſentes inuicem, ſed reuera nos ipſos excutientes, qualia ſint hęc in nobis viſa phātaſmataq;.

Phantaſmata.

Quibus primum conſiderātis dicemus, vt arbitror, nihil nunquam maius minúsue fieri, vel mole, vel numero, quandiu æquale ſibiipſi permanet, nónne ita? THE. Ita prorſus. SOC. Deinde cui nec additur, neq; ſubtrahit̃ aliquid, hoc neq; creſcere vnquā, neque decreſcere, ſemper autē æquale conſiſtere. THE. Valde quidē. SOC. Tertio verò dicemus, quod antè non erat, & poſtea eſt, niſi fiat, & factū ſit, eſſe nō poſſe. THE. Sic profectò videtur. SOC. Hæc vtique tria conceſſa pugnant inter ſe nobis in animo, quando de talis illis loquimur, vel quando fatemur me ſenem, dum tātus maneo, nulla in parte auctus minutúsue, eodem in anno te iuuene maiorem nunc eſſe, poſtea verò minorē, cum moles quidē mea ablata non ſit, ſed tua duntaxat adaucta. Sum nanq; poſtea quod antè non eram, nihil tñ factus, abſque enim fieri factum eſſe impoſsibile. nihil aūt molis amittens, nunquam minus effectus ſum. Et alia huius generis infinita in multis accidunt, ſi hæc admiſerimus. Dic age, ò Theætete. Videris enim mihi harū rerum non imperitus. THE. Per deos, ò Socrates magnopere qd iſta ſint admiror, interdūq; ipſa inſpiciēs tenebris offūdor. SOC. Theodorus, ò amice, nō male de tuo ingenio coniectaſſe videt̃. Maximè.n. philoſophi hæc affectio eſt, quæ admiratio dicit̃.

Philoſophiæ principium.

Neque.n. aliud præter hoc eſt philoſophię principium. Et qui Irim Thaumantis, i. admirationis filiā eſſe tradidit, nō abſurde originē eius explicuit. Sed nū percipis, quam ob cām talia ſunt ex quibus Protagoram loqui aſſeuerauimus, an non? THE. Nondū mihi videor. SOC. Gratiā itaq; mihi habebis, ſi tibi viri, imò virorum pręſtātiſsimorū intellıgentię veritatē abditā reſerauero? THE. Quidni habeā? & ingētem equidem. SOC. Contēplare iam, & ſimul diligēter caue ne quis prophanus hęc audiat. Prophani verò ſunt, qui nihil aliud eſſe putant, q̈ quod pugno tenere poſſunt.

Opinio diceriū nihil eſſe inuiſibile.

Actiones vero gñationesq; & quicquid inuiſibile eſt, in eorū quæ ſunt numero nequaquā habent. THE. Duros nimiū & proteruos hoīes, ò Socrates, memoras. SOC. Sunt hi quidē, ò puer, à muſis admodum alieni. Nec deſunt alij quidā elegantiores, quorum tibi myſteria narraturus ſum. Principium autē deinceps erit ex quo ea quæ modo diximus manant, ꝙ ſcilicet vniuerſum hoc motus eſt, & aliud præter motū nihil.

Opinio dicentiū vniuerſum eſſe motum, & præter motum nihil.

Motus verò ſpēs duæ: & multitudine quidē vtraq; infinita, potentiā autem altera agendi, altera patiendi habet. ex harum congreſſu cōpulſuq; mutuo effectus eueniunt numero infiniti, ſpecie gemini, ſenſibile videlicet ac ſenſus, qui ſemper cū ſenſibili coincidit, atq; congreditur. Senſuum hęc nomina ſunt, viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactusq; frigidorum, & calidorum. Quos ſequūtur voluptates, dolores, cupiditates, atque timores, alijq́; affectus innumeri quidē ſine nomine, nominati quoque permulti. Genus autē ſenſibile ſenſui cuilibet eſt cognatum. Omnigenis viſionibus, colores omnigeni, auribus itidē voces, cæterisq́; ſenſibus alia ſenſibilia cognata ſimul adſunt. Quid igitur, ò Theętete, ſermo hic ad ſuperiora? aduertiſne? THE. Haud equidem multum, ò Socrates. SOC. Vide igitur, num hoc pacto ad exitum perducatur. Illud.n. ſibi vult: oīa hęc videlicet vt diximus agitari, horumque motibus velocitatē tarditatémue ineſſe. Quatenus igitur tarditas ineſt, in eodē & ad proxima, motum obtinet, atque ita generat. Quæ verò ſic gignunt̃, velociora ſunt. Feruntur.n. & in latione illorū motus eſt. Cū igit̃ oculus, aut aliquid eorum quę acceſsit, albedinē, ſenſumq́; cognatum gignit, quæ nunquā nata fuiſſent dum illorum alterutrum ad aliud quiddā aduentaſſet, tunc ſanè interim dum fertur viſio quidē ab oculis, albedo autē ab eo qđ colorem tum ex ſe edit, oculus viſione replet̃, videtq́;, & factus eſt nō viſio, ſed vidēs. Quod verò colorē tum ex ſe edit, albedine repletum eſt, factumq́; non eſt albedo, ſed album ſiue lignum ſeu lapis, ſiue quiduis aliud quod fortè ſit colore hmōi coloratum: eodēq; pacto de alijs, vt de calido & duro, cęterisq́; oībus iudicandum. Nihil ex his ipſum ſcđm ſe quicquā eſſe, quod & in ſuperioribus diſputabamus, ſed in mutuo cōgreſſu oīa fieri & omnigena, ꝓp motum. Qm̄ tam agens, quàm patiēs vnum aliquid eſſe per ſe haud firmiter, vt aiunt, cogitare licet. Neque.n. agens quicquā eſt prius, quàm patiens congrediat̃: neq; patiens prius, quàm agenti. Quod enim congreditur alicui, & vim efficiendi habet, vbi in aliud inciderit, ibi tum primū patiēs emicat. Ex ijs oībus ſequitur, quod ab initio quoq; diximus, nihil eſſe vnum ſecundum ſeipſum, ſed alicui ſemper fieri, ipſum autem eſſe vndiq; excipiendum. licet nos in ſuperioribus conſuetudine quadam atq; inſcitia, illo. ſ. ipſo eſſe vti ſæpius coacti fuerimus. Verum tñ, vt ſapientum ſermo dictat, nullo modo prædicandum eſt aliqđ vel alicuius, vel mei, aut hoc, aut illud, aut aliquod nomen quod exiſtentiā ſignificet: ſed ſecundum naturā enunciare oportet, quod agantur, ꝙ fiant, ꝙ corrumpantur, ꝙ mutentur: nam ſiquis aliquid ſermone conſiſtere aſſeuerauerit, facile redargui poterit. Oportet autem & ſigillatim ſic loqui, atque de cunctis in vnū collectis: in qua collatione hoīem ponunt, & lapidem, & vnumquodque animal ac ſpeciē. Hæc ne, ò Theætete iucunda tibi eſſe videntur? eaq́; tāquam tibi placeant deguſtabis? THE. Ignoro, ò Socrates, & de te ēt ambigo, vtrum iſta tanquam tuæ menti conſona referas, an me potius tentes. SOC. Non recordaris, amice, me nihil horum ſcire, nihilq́; taliū vt meum mihi vendicare? ſum.n. ſterilis. te autē obſtetricis ritu agito atque exerceo, atq; huius gratia te incanto, & quæ quiſque ſapientum dixit guſtāda præbeo donec ſnīam tuā in lucē educā. Cum demum educta fuerit, tunc primum examinabo, ſit ne vana ſterilisq́;, an fœcunda & ſolida. Audacter igitur & conſtāter bene atq; viriliter opinionem tuā in his, quæ te rogauero iam prome. THE. Roga igit̃. SOS. Dic num tibi placeat, nihil eſſe, ſed fieri ſemper bonum ac pulchrum, & quotcunq; paulò antè dinumerauimus. THE. Dum te audio diſſerētē, mirum in modum probabilia, & admittenda vident̃. SOC. Ne prętermittamus ergò quæ reſtāt. Reliquū eſt.n. vt de ſomnijs morbisq; cum alijs, tum inſania maximè dicā, & de eo quod peruerſe videtur, vel auditur, vel aliter qūocunq; ſentit̃.

De ſomnijs & morbis contra Protagorā.

Noſti enim in his oībus ſermonē quem ſuprà retulimus ſine vlla cōtrouerſia confutari, cum ſenſus in ipſis prorſus decipiantur. Tantumq́ue abeſt, vt oīa quæ apparent cuiq;, ea ſint, vt contrà nihil eorum quæ apparēt exiſtat. THE. Vera narras, ò Socrates. SOC. Quò deinceps, ò puer, ille confugiet, qui ſenſum ſcīam aſſirmauit. quæue cuique apparent, eidē & talia eſſe, qualia viſa ſunt. THE. Pudet me loq ꝟlterius Socrates. Nihil.n. habeo quod in medium afferā. Quod nanq; potuerā, deterrēdo penitus ſubuertiſti. Reuera negare nunquam poſſem ꝙ furentes ſomniantesque falſa nimium opinentur, cum illorum nōnulli deos eſſe ſe putent, alij auiū inſtar volare ſe credant. SOC. Nunquid igitur non & hanc controuerſiam cogitas, de ſomnio præſertim & re? THE. Quámnam? SOCR. Eam quam ſæpe te audiſſe exiſtimo, quoties quæritur qua potiſsimum coniectura oſtendi poſsit, vtrum dormiamus oēs nunc & quæ cogitamus ſingula ſomniemus, an vigilemus, & reuera inuicem diſſeramus.

Ambiguitas circa ſomnia & res veras.

THE. Profectò dubium eſt, ò Socrates, qua id coniectura quis diſcernere valeat. Adeo quidque ad vnumquodque velut reciprocum conſequit̃. Nam quæ mō diſſerebamus, nihil prohibet, vt ſomniātes colloqui videamur.

Et quãdo in ſomno ſomnia referre nos arbitramur, mirum in modum hæc illis ſimilia ſunt. Soc. Vides iam quàm facile in controuerſiam veniatur: quandoquidem vtrum inſomnia an veræ res ſint, quæ videntur, etiã ambigi poteſt. prætereà cum ęquum tempus ſit quod ſomno datur, & quod vigiliæ, in vtroque contendit animus prȩſentes opiniones, vt veras aſſerere. Quamobrem pari tempore & hæc vera dicemus, pari & illa, & in vtriſq; obtinebimus. The. Omnino. Soc. Eadẽ quoq; de morbis furoribusq́ue ratio eſt, niſi ꝙ tp̃s impar. The. Rectè admodũ. Soc. Nunquid lõgitudine breuitatéue temporis verum determinatur? The. At iſtud plurimũ ridiculum eſſet. Soc. An alio argumento oſtendere potes quę ex iſtis opinionibus verę ſunt? The. Nõ, vt mihi videor. Soc. A me igitur audi quæ forſitan reſponderent hi qui apparẽtia ſemper ei cui apparent vera eſſe volunt. Sic. n. te, vt opinor, interrogarent, ò Theætete nunquid quod alterum oĩno eſt, eandem aliq̃n potentiam cũ altero habebit? nec idem partim, partim alterũ, ſed pęnitus alterũ intelligamus. The. Impoſsibile eſt igitur hoc huius idẽ quicquam, vel potentia, vel quocunq; modò habere, q̃n oĩno alterum eſt. Soc. Nõne diſsimile quoque neceſſario eſſe fateamur? The. Mihi quidẽ videtur. Soc. Si quid ergò alicui ſimile, vel diſsimile fit, aut ſibiipſi, aut alteri, quatenus ſimile fit, idem: quatenus diſsimile, alterũ effici confitebimur. The. Neceſſariò ſequitur. Soc. An non ſuprà conceſsimus multa, atque innumera agentia eſſe, ſimiliter & patientia? The. Conceſsimus. Soc. Quin & quod aliud eſt ab alio, cum alio & alio mixtum non eadẽ ſed altera generabit. The. Sic prorſus. Soc. Dicamus vtique me ac te & alia ſecundum eandem rõnem, Socratẽ ſcilicet bene valentẽ, & Socratẽ ægrotantẽ, vtrum ſimile hoc illi, an diſsimile eſſe dicemus? The. Nunq̃d ęgrotantem Socratẽ totum hoc inquis illi toti, Socrati. ſ. bene valenti? Soc. Rectè nimiũ accepiſti, hoc ip̃m dicebam. The. Diſsimile planè & alterũ. Soc. Nunquid ſic, vt diſſimile? The. Neceſſe eſt. Soc. Dormientẽ quoq; & vigilatem & quęcunq; ſuprà narrauimus, ſimiliter aſſeres? The. Equidẽ. Soc. Quodlibet eorũ quæ natura efficere quicquam poſſunt, quãdo accipiet ſanũ Socratem, vt altero me vtetur, quando debilẽ, vt altero? The. Quidni? Soc. Et altera in vtroq; gignemus, ego quidẽ patiens, illud aũt efficiens? The. Nil prohibet. Soc. Quoties vinũ ſanus bibo, ſuaue ac dulce mihi videť. The. Certè. Soc. Ex his porrò quæ conceſſa ſunt, agens & patiens, dulcedinẽ ſenſumq; progenuerunt, & vtraque mota: & ſenſus quidem à me exiſtens, ſentire linguam effecit: dulcedo aũt à vino circa illud mota, dulce vinũ ſanæ linguæ tã eſſe, quàm apparere fecit. The. Sic prorſus ſuperiora cõceſſa ſunt. Soc. Cum verò me ęgrotantẽ accipit, principio quidẽ non eundẽ reuera apprehendit, diſsimile nanque aduenit. The. Ita eſt. Soc. Deinde alia quędam Socrates ſic affectus & vini potio gignunt: circa linguã, ſaporis amari ſenſum: circa vinũ, factã & motam amaritudinem: & hoc quidẽ non amaritudinẽ, ſed amarum, me verò non ſenſum, ſed potius ſentientẽ. The. Oĩno. Soc. Et ego nihil vnquã aliud fiam ſic ſentiẽs. alterius. n. alter eſt ſenſus, & alienũ aliudq́; ſentientem efficit: neq; illud me talem efficiens, aliq̃n congrediens alteri, idem generans, tale quicquã exiſtet. Ab alio. n. aliud generãs, alienũ alterumq́; fiet. The. Vera hec ſunt. Soc. Nec ego mihiipſi talis, nec illud ſibiipſi tale efficietur. The. Nõ certè. Soc. Neceſſarium aũt alicuius me fieri quando ſentiens fio. ſentiens. n. nihil ſentire impoſsibile eſt. & illud quoque neceſſe, alicui fieri quoties dulce aut amarũ, aut aliquid huiuſmodi redditur. dulce nanq; nulli dulcẽ eſſe nõ poteſt. The. Sic eſt omnino. Soc. Relinquitur igitur, vt opinor, ſiue ſimus, nos inuicẽ eſſe: ſiue fiamus, inuicem fieri: quandoquidem noſtram eſſentiam neceſsitas ipſa conoectit. Connectit aũt aliorũ nulli, nec nobis ipſis: inuicem ergò vinciri ſequitur. Quapropter ſiue quis eſſe aliquid dixerit, ſiue fieri, ita accipiendum eſt, alicui eſſe fieríue, vel alicuius, vel ad aliq̃d. ipſum aũt in ſeipſo quicquã eſſe, vel fieri, neq; ipſe quiſquam profiteri debet, nec alteri aſſeueranti cõcedere, quemadmodum ratio ſuperior admonet. The. Sic eſt prorſus, ò Socrates. Soc. Nõne q̃nquidem me efficiẽs mihi eſt non alij, ego quoque ipſum ſentio, non alius? The. Quidni? Soc. Verus itaque mihi ſenſus meus: meæ nanque eſſentiæ ſemper exiſtit, & ego ſcd̃m Protagoram, iudex tam eorum quę ſunt, vt mihi ſunt, q̃ eorum quę nõ ſunt, vt non. The. Ita videť. Soc. Quid iam obſtat, quo minus ſciens exiſtã, quemadmodum & ſentiẽs? quippe cum nec decipiar, nec aberrẽ cogitatione circa ea, quæ vel ſunt, vel fiunt? The. Nihil prorſus. Soc. Egregiè igitur ipſe dicebas, ſcientiam nihil aliud eſſe, quàm ſenſum. In idem ſanè hæc concurrunt, ſecundum Homerum quidem & Heraclitum, & omne id genus, vniuerſa decurrere, fluminis inſtar: ſecundũ verò Protagoram, ſapientiſsimum hominem rerum oĩum eſſe menſurã, & poſtremò ſecundum Theætetum conceſsis ſuperioribus, ſcĩam eſſe ſenſum. nunquid, ò Theætete, opinionem hanc dicemus eſſe quaſi tuam prolem nuper abs te quidem genitã, à me aũt in lucem obſtetricia quadã opera iam eductã? Quid ais? The. Ita neceſſe eſt, ò Socrates. Soc. Hanc, vt videtur, qualiſcunq; ſit, vix tandem genuimus, poſt partum verò, vt mos eſt quinta die ab eius natali ſolẽnia celebrantes circulum diſputationum diſcurramus, videasq́; ne nos fallat, ſi fortè educatione digna nõ ſit, ſed inanis & falſa: aut nũ cẽſes tu natũ tuum oĩno alendum, nec vllo modò abijciendum? An fortè ſi reprobatũ videris primogenitũ tuũ, nõ moleſtè feres è medio tolli? Theo. Theętetus, ò Socrates, ęquo aĩo feret. neq;. n. moroſus eſt. verũ dic per deos, an nõ ita ſe res hẽt? Soc. Diſputationis auidus es, atq; vir bonus, ò Theodore, q me putes arcã quãdã eſſe ſermonum, vnde mox promã monſtremq́; hæc nõ ita ſeſe habere: nõ aduertis q̃d ſit, ꝙ nullus. ſ. vnquã ſermo à me manat, ſed ab eo ſemper qui mecum diſputat. Eq̃de ſcio nihil præter exiguum q̃ddã, hoc eſt cũ ſapiente aliquo rõnem inire, & eã pro virili percipere. Et nunc q̃dem id ex hoc conabor non ex meipſo dicere. Theo. Rectius ipſe, ò Socrate, loqueris. Quare ſic efficias oro. Soc. Scis, ò Theodore, q̃d ex dictis amici tui Protagoræ in primis admiror? Theo. Quidnã? Soc. Cętera quidẽ ſatis mihi placuerũt, dum probat quod cuiq; videať id illi exiſtere: principiũ verò miratus ſum orationis, cur de veritate ſcribere aggreſſus non ſuem dicat, vel prodigioſum canem rerum oĩum menſurã eſſe, vel aliud q̃cquã mirabile ex his quæ ſentiunt. quo magnifice ſatis & prorſus contẽptim exorſus eſſet, oſtendẽs ꝙ nos eũ tanquã numen p̃p ſapientiã miremur, cum nihilò plus ſapiat, q̃ rana Gyrina, nedum quàm hominum quiſquã. aliterne dicemus Theodore? Si. n. cuique verum eſt quod quiſque per ſenſum opinať, neq; alterius affectum alter melius iudicat, neq; opinionem alterius diſcernere alius alio magis q̃d ſit poteſt, verãne ſit an falſa, ſed vt ſæpe iam repetiuimus, q̃ſque ſua ſolum opinatur, & ea q̃dem recta omnia atq; vera ſunt, cur, ò amice Protagoras, ipſe adeò ſapiẽs extitit, vel aliorum præceptor mercede etiam ampla exhibita dignus admodũ ſit habitus, nos aũt rudiores, eiuſq́; diſcipuli iudicãdi? cum tamen q̃ſque ſapientię propriæ menſura ſit. aut q̃uo non dicamus in his Protagorã nõ nugari? Studium quoq; meum obſtetricię facultatis vt tranſeã, quãtum riſum exhibebimus? Imò & omne diſſerendi officium inane. Nã conatus iſte diſcutiendi refellendiq́; viciſsim phãtaſias & opiniones, cum rectę ſint omnes, nihil erunt aliud, quàm manifeſta deliramenta, ſi vera Protagorę veritas illa, quam vocat, eſt. atqui non iocatur illa, ſed velut ex adyto libri eſt locuta. Theo. O Socrates, amicus cum ſim, q̃ẽadmodum ipſe modo dicebas, nũquam paterer concedente me Protagorã confutari, neq; tibi rurſus præter meam ſententiam repugnare vellem.

Vide Suid. in dict. ἀμφιδρόμια.

Quid ſe ſcire Socrates profiteatur.

Age

Age igitur omnia iterum cum Theæteto. Etenim apte nimiũ, diligenterque obſecutus tibi fuiſſe hactenus viſus eſt. Soc. Si Lacedæmonem profectus Theodore ad palæſtram alios quoſdam inertes nudato corpore exerceri videres, an non operæprecium duceres ſpeciẽ tuã nudis membris palàm, cum illis conſerre? Theo. Quid verò? ſi me permitterent quemadmodũ vos in præſentia permiſſuros ſpero, vt ego quidem ſolum ſpectem, neque in gymnaſium rapiar, vir dura iam cute, illi aũt libentius cũ iuniori molliorič; luctent? Sos. Atqui ſi tibi id, ò Theodore, iucundum eſt, neque mihi ẽt eſt moleſtum, vt trito prouerbio fertur. Aggrediamur itaque rurſus ſapientem Theætetum. Dic obſecro Theætete primum, quæ modo percurrimus: nónne tu quoq; miraberis, ſi ſubitò nihilominus appareas ſapiens, quàm quilibet hominũ, vel deorum? aut nũquid Protagoream illã menſurã, ad deos minus, quàm ad hoĩes pertinere putas? Theo. Non per Iouẽ, adeoq; quod rogas magnopere miror, dum enim ſuprà exponebamus, qua ratione quod cuiq; videtur, id cuique verũ eſt, ſcite admodum dici videbatur, nunc aũt contraria cõfeſtim opinio ſubit. Soc. Iuuenis adhuc es, ò amice, imò ẽt puer, & idcircò concione facile perſuaderis. Ad hęc enim Protagoras, & quiuis alius eius ſectator dicet. O generoſi pueri, atque viri concioni animũ adhibete cõſidentes, deosque in mediũ inducite, de quibus ego vtrum ſint, an non ſint, neque loquendũ, neque ſcribendum cenſeo: & quæ multi audienres admitterent hæc dicite, (qđ graue eſſet, niſi quilibet vir cuilibet bruto ſapientia longè præſtaret.) Demonſtrationẽ verò neceſsitatemque ne vllam afferatis, ſed veriſimili tm̃ rõne vtimini. Qua ſi vellet Theodorus, aut quiuis alius geometra in diſputationibus geometricis vti, nullius prorſus æſtimaret. Conſiderate igitur tu ſimul atque Theodorus, vtrũ ſermones tantis de rebus rõne probabili tm̃ confirmatos recipere velitis. Theo. Iniuſtè & tu, ò Socrates, & nos reciperemus. Sed iam alia res, quemadmodũ inter te & Theodorũ cõueniebat cõſiderãda. Theo. Alia certè. Soc. Sic vtique cogitemus, ſit ne idẽ ſcĩa, & ſenſus, an aliud. Ad hoc.n.oĩs ſupior ſermo vergebat, & huius gratia permulta, atque miranda tetigimus. Theo. Sic eſt oĩno. Soc. Confitebimur quæcũque videndo, vel audiendo ſentimus, eadẽ & ſcire? vtputa barbarorũ vocẽ antequã didicerimus, dicemus nõ audire qñ loquuntur? an audire ſcireque ſimul? & literarũ prorſus ignari cũ illarum contextũ aſpicimus, nũ videre nos eas negabimus? an & ſcire ſi modò viderimus, aſſeremus? The. Idipſum ò Socrates, ꝙ in his cernimus & audimus, ſcire inſuper affirmabimus: horũ quidẽ figurã colorẽque inſpicere & ſcire ſilr, illorum aũt acutã vocẽ & grauẽ audire pariter atque ſcire. Quæ verò grammatici & interpretes de his tradunt, neque ſentire videndo & audiẽdo, neque ẽt ſcire. Soc. Optimè, ò Theætete, neque in his repugnandũ tibi, vt magis inde proficias, verum aſpice & aliud quod ad hæc accedit, qua rõne repelli vitarique poſsit. The. Quid iſthuc? Soc. Hoc ſanè: ſi quis percontetur, fierine poſsit, vt quod quis quandoque ſciuit, & adhuc memória tenet fixumque conſeruat, idipſum tñ neſciat. In lõgum profectò ſermonem traho, quęrere cupiens vtrum aliquis qđ didicit memoria retinens haud noſcat. The. Qui hoc fieri poſſet, ò Socrates? Monſtrum quod dicis eſſet. Soc. Ne ipſe quoq; delirẽ, aduerte obſecro. Videre, nõne ſentire dicis, viſionẽq; ſenſumque? The. Aio. Soc. Qui aliquid videt, nõne idẽ ſcit quod & videt, vt pręſens ſermo proponit? The. Certè. Soc. Memoriã aliquid vocas? The. Voco eqdẽ. Soc. Alicuiúsne, an nullius? The. Alicuius certè. Soc. An nõ earũ rerum quas didicit ſenſitque? The. Harũ profectò. Soc. Quod qs vidit, qñq; meminit? The. Meminit. Soc. Nunquid cũ claudit oculos, ẽt reminiſcitur? aut cũ aliquid huiuſmodi facit, potius obliuiſcitur. The. Abſurdũ hoc dictu, ò Socrates, eſſet. Cogitur tamen id fateri quiſquis ſermonẽ ſuperiorem ſeruare velit, aliter aũt minimè. Soc. Ego quoq; per Iouẽ ſuſpicor, neque dũ ſatis intelligo. The. Dic oro, quo pacto? Soc. Hoc ſanè. qui videt, idẽ ſcit quod & videt, vt cõfeſsi ſumus: nam viſionẽ, ſenſum, ſcĩamque idem eſſe conuenimus. The. Conuenimus. Soc. Qui verò vidit, atq; ideo ſcit, meminit quod vidit, vel clauſis oculis, neque tunc aliquid videt. The. Sic accidit. Soc. Non videre aũt, neſcire eſt, ſiquidem videre ſcire erat. The. Verũ. Soc. Contingit itaque quodquis qñque ſciuit, ẽt dũ meminit, id neſcire, ſi nõ videt. Quod quidem ſi fieret, mõſtrum quoddam fore prædiximus. The. Vera loqueris. Soc. Nõnihil igitur impoſsibile videtur accidere, ſi quis ſcientiã ac ſenſum idem eſſe poſuerit. The. Sic apparet. Soc. Aliud ergo vtrunque fatendum. The. Videt. Soc. Quamobrem quid ſciẽtia ſit à principio iterum perquirendũ, cęterum quídnã agimus, ò Theætete? The. Qua de re percõtaris? Soc. Videmur vtique mihi ignaui galli inſtar, antequam vicerimus ad cantandum ſtatim proſilientes à diſputatione. The. Qui iſthuc. Soc. Contradictoriè videmur aduerſus nominum conceſsiones conſeſsi, & circa tale quiddam verſati verba rimari, in ipſiſque conſiſtere: cumq; non rabulas, ſed philoſophos nos eſſe profiteamur, nihil aliud tñ, quàm acres illi viri clàm facimus interim. The. Nondũ quid velis intelligo. Soc. Equidem quod in his ſentio, explanare conabor. quæſiuimus nunquid qui aliquid didicit ac meminit, neſciat: oſtendenteſq; eum qui vidit, clauſis ẽt oculis recordari, nec videre tamen, neſciũ ſimul & memorẽ demonſtrauimus, quod nimium impoſsibile. Atque ita Protagorea fabula prorſus euanuit, ac tua ſimul, quæ ſenſum ſciẽtiãque idem eſſe canebat. The. Conſtat. Soc. Nequaquam ita, vt arbitror. ò amice, ſi pater alterius fabulæ ſupeſſet, ſed vehementiſsime propugnaret. Nunc aũt orphanam ipſam inſequimur expoliamuſq;: neq; tutores quos reliquit Protagoras, è quorum numero vnus eſt Theodorus hic, ſuccurere volunt. Verũ nos iuſtitiæ gratia illi ſuffragari aggrediemur. Theo. Non ego quidem, ò Socrates, imò Callias Hipponici filius rerum Protagorę tutor. Nos profectò à nudis ſermonibus ad geometriã repente deflexìmus. Gratiã tibi tamen habebimus, ſi illi opem tuleris. Soc. Scitè loqueris, ò Theodore. Aduerte igitur qua via ſuccurrã. ſiquis minus vim verborũ animaduerterit, qua plerũque affirmare quicquam, & negare ſolemus, abſurdiora ẽt ſuperioribus confiteri cogetur. Dicã tibi quemadmodum, an Theæteto? Theo. Vtriſq; cõmuniter. Reſpondeat aũt iunior. Nã redargutus minus vituperabitur. Soc. Difficillimam aũt quęſtionem dico, ea verò eſt hmõi: num fieri poteſt, vt qui aliquid nouit, qđ noſcit ignoret? Theo. Quid reſpondebimus Theętete? The. Impoſsibile ego quidem puto. Soc. Nõ vtique, ſi videre, ſcire eſſe poſueris, quid enim reſpondeas ineuitabili quæſtioni, puteo quod dicitur incluſus, ſi quis te vir intrepidus interrogauerit manu alterum tibi tegẽs oculum, vtrum tecto oculo veſtẽ videas? The. Nõ hoc dicam, ſed altero. Soc. An non idem ſimul & vides, & non vides? The. Ita quodammodo. Soc. Haud equidem, dicet ille iubeo, vel quæſiui quo pacto, ſed vtrum quod ſcis idem & neſcias. In pręſentia verò quod nõ vides, videre videris: & ſuprà confeſſus es, videre quidem ſcire eſſe, nõ videre autẽ neſcire. Collige quid ex his aduerſus te cõcludatur. The. Contraria planè eorum quę propoſueram. Soc. Plura forſitan, ò mirifice puer, tibi talia contigiſſent, ſi quis à te quæſiſſet, vtrum ſcire liceat & acute, & obtuſe, & cominus quandoque ſcire, eminus verò nequaquam, & vehemẽter idem atque remiſſe, cæteraque permulta. Quæ quidem inſidiando vir clipeatus, & ad dicendum mercede conductus quærens, quando idem ſcientiam ſenſumq; ponebas, te in auditũ, olfactũ, ac cęteros ſenſus ordine inieciſſet, ſtudioſeq; & ſedulo nimium redarguiſſet. atque te cõprehendẽs non prius te dimiſiſſet, quàm tu eius exquiſitam ſapientiam

Prouerbiũ Si tibi iucundũ, mihi nõ moleſtum.

Prouerbiũ

Pro Protagora.

admiratus ab eo vinctus eſſes: vbi captus atque ligatus tanta te ipſe pecunia redemiſſes, quanta tu & ille ſtatuiſſetis. Quã igitur rõnem, inquies forſan, pro tutandis opinionibus ſuis Protagoras aſsignabit? Nunquid aliud tentandũ eſt? Theo. Et maximè quidẽ. Soc. Et hæc vtiq; oĩa quæ & nos opem illi ferentes dicimus, & contrà, vt arbitror, ibi, deſpiciens nos pęnitus, atq; ita obiectãs: bonus iſte Socrates cũ interrogaſſet puerũ, vtrũ quis poſsit quod meminit, idẽ ſimul & ignorare, & ille perterritus negauiſſet, ex eo quod rẽ ipſam proſpicere nõ potuerat, ridiculũ me in diſputatione mõſtrauit. res aũt, ò ignauiſſime Socrates, ita ſe habẽt. Quoties ex meis aliquid quęrendo cõſideras, ſi interrogatus reſpõdeat eadẽ quę ego ẽt reſponderẽ, refellaturq;, me quoq; redargutũ exiſtimato. Sin alia, ipſum ſolũmodo qui reſpondit. Principio, putáſne aliquem conceſſurum tibi, memoriã adeſſe cuipiã, quando non amplius patitur, earũ rerum quas paſſus fuerit, & ipſam talem paſsionẽ eſſe qualis fuerat dũ pateretur? permultũ abeſt. An formidaturũ cenſes admittere ꝙ poſsit aliquis idem noſſe ſimul & ignorare? Quod ſi forſitan minus audeat, daturũ ſperas eundem eſſe diſsimilem factum alicui priuſquam fiat diſsimilis exiſtenti? magis aũt hunc eſſe aliquem, ſed non hos, & eos quidem infinitos effectos, ſiquidẽ diſsimilitudo fiat, ſi modo aucupationes verborũ vitare inuicẽ oportuerit? Cæterũ, ò beate, generoſius ea quę dico, aggredere, meque ſi potes refelle, ꝙ non proprij cuiq; noſtrũ ſenſus fiãt: vel etiam ſi proprij ſint, nihilò magis quod apparet, illi ſoli fiat: vel ſi eſſe oporteat, nominare liceat, cui apparet. Sues autem & prodigioſos canes dum narras, non ipſe ſolum beſtiã imitaris, ſed eos qui audiũt, vt idem quoque in mea ſcripta ſibi permittant, perſuades. Neq; rectè facis. equidem veritatem habere ſe aſſero, quemadmodũ ſcripſi. mẽſuram, n. vnumquenq; noſtrum eorũ quæ ſunt, & quæ nõ ſunt, eſſe: ſed magnopere hoc ipſo aliud ab alio diſcrepare, ꝙ & huic alia ſunt, apparentq;, & illi alia. Sapientiam vero & ſapiẽtem virum nullò modò exiſtere nego. Imò hunc ipſum ſapientẽ voco, qui illius conditionẽ cui mala vident, ſuntq;, permutans, bona apparere & eſſe ſibi facit. Sermonem aũt meum, ne verbis dũtaxat perſequere, verũ ſic planius iterũ quod dico, perdiſce, & in memoriã dictũ ſuperius reuoca, ꝙ ægrotanti amara videntur quæ guſtat, & ſunt: bene valenti contraria ſunt, atque videntur. Sapiẽtiorem vtiq; horũ neutrũ ex hoc oportet aſſerere, neque. n. id fieri poteſt, neq; aſſerendũ ęgrotantem inſipientem eſſe, quia hæc putet, ſanum contrà ſapientem, quia diuerſa. Permutãdum verò in alterũ habitum. Alter enim habitus melior. Similiter in diſciplina ab altero habitu in meliorẽ permutandum. Sed medicus quidẽ medelis tranſmutat ſophiſta ſermonibus. Nemo enim efficit, vt qui falſo opinatur, verè deinde exiſtimet: quippe cũ ea, quæ non ſunt opinari nemo valeat, nec alia præter illa quę patitur, hæc aũt ſemper vera ſunt. facere tamẽ quis põt, vt qui deprauati animi habitu cognata ſibi opinatur, ſana deinde mente vniuerſa quædã exiſtimet, quæ pleriq; ob imperitiã phantaſmata vera nominãt. Ego aũt meliora alijs alia dico, veriora nequaquam. Sapientes prætereà, ò amice Socrates, nullo pacto ranas nuncupo, imò ſecundum corpora, medicos: ſecundum plantas, agricolas. Aio equidem hos viros plantis ſuis pro deprauatis ſenſibus quoties tale aliquid ægrotat, bonos integroſq;, & veros ſenſus inſerre: ſapiẽtes quoq; & bonos rhetores ciuitatibus bona pro malis videri iuſta efficere: q̃m quęcunq; ciuitati cuilibet iuſta honeſtaq; videntur, hæc ſunt & illi talia quandiu ſic putat, ſed ſapiens pro malis his ſingulis, bona & iudicari & eſſe efficit. Eadem ratione ſophiſta eos qui erudiuntur, ſic erudire potens, ſapiẽs eſt, dignuſq; ampla mercede apud auditores habetur. Atque ita alij ſapientiores alijs ſunt, neq; vllus tñ falſa putat: & tibi hoc ipſum, velis, nolis, cum rerũ menſura ſis, admittendum. hic enim ſermo in his ſeruatur. Cui ſi quo modo à principio iterum repugnare potes, repugna oratione congreſſus. Quod ſi interrogando vis interrogando perage. Neque. n. hoc fugiẽdum, ſed oĩum maximè his qui ſanæ mentis ſunt, perſequendum. Sic tamen id effice, ne interrogãdo ſis iniurius. Abſurdum eſt profectò eum virum, qui virtutẽ meditari ſe pręcipuè profitetur, in ſermonibus ſemper iniuriũ eſſe. Afficere autẽ iniuria in his eſt, quũ quis non ſeorſum quidem certãdo exercetur, ſeorſim verò diſſerendo: & in illo quidem. ſ. certamine iocatur, fallitq; pro viribus, in hoc aũt diſputatione videlicet, ſeriò agit & corrigit diſputantem, eos illi dũtaxat errores iudicãs, quibus ipſe & ex ipſo & ex pręteritis diſputationibus abductus eſt. Si ita feceris, ſeipſos qui tecũ verſabuntur, non te, perturbationis defectuſq; ſui cauſas eſſe confitebuntur, teq; protinus ſectabunt & diligent, ſeipſos contrà odio habebũt, & à ſeipſis ad philoſophiam confugient, vt alij quodammodo effecti, habitum priſtinum deponant: ſinautem contraria feceris, quemadmodum alij quoque permulti, contraria ẽt tibi cõtingent, & familiares pro philoſophis, ſtudij huius inimicos, cum adoleuerint, reddes. Si igitur mihi parueris, ꝙ & ſuprà dictum eſt, haud hoſtiliter contentioſeq;, ſed placido mitiq; animo aſſentiens, conſiderabis quomodo moueri dicamus oĩa, & qũo quod cuique videtur, hoc & priuatim, & publicè ſit, & ex his inquires vtrũ idem an aliud ſcientia ſit, & ſenſus: neque vt mõ cœpiſti, ex verborũ nominumq; cõſuetudine diſſeres, quæ multi quocunque libet, trahentes, varios dubitationum inijciunt ſcrupulos. Hæc, ò Theodore, in defenſionem amici tui tentaui pro viribus, parua quidem à paruis. Si enim ipſe viueret, fortius magnificentiuſque pro ſeipſo pugnaret. Theo. Iocaris, ò Socrates, nam fortiter pro illo certaſti. Soc. Rectè loqueris, ò amice. Sed mihi dicas. Aduertiſtíne quod iam pridem Protagoras nos increpet, quod cũ puero diſputantes metu puerili aduerſus eius ſcripta depugnemus? cumq; ipſe genus hoc vrbanitatis reijceret, mediocritatem verò in oĩbus mire tolleret, ſerio in eius dictis verſari nos iuſsit. Theo. Quídni, ò Socrates, animaduerterim? Soc. Quid ergò? iubes nos illi parere. Theo. Summopere. Soc. Cernis hos omnes, excepto te, pueros eſſe? Quare ſi illi credimus, me ſimul ac te oportet interrogando viciſsim, & reſpondendo ſeriò ſermonem eius examinare, ne iterũ nos incuſet, ꝙ ludentes cũ pueris, ſermonẽ ſuum exagitemus. Theo. Quid prohibet quin Theætetus melius, quàm multi barbati viri ſcrutãtem te aſſequatur? Soc. Non tamẽ te, ò Theodore, melius. Ne igitur cenſeas oportere me amico tuo defuncto oẽm opem afferre, te verò nullam: verũ ſequere me obſecro pauliſper, quoad hoc dũtaxat inueniamus, vtrũ te deceat in figuris geometricis eſſe menſurã, aut oẽs ęquè ac tu in aſtronomia cæteriſque facultatibus, in quibus tu meritò pręſtare videris, periti ſint. Theo. Difficilè eſt, ò Socrates, vt qui tibi aſsidet, roganti non reſpõdeat. Delirabam profectò paulò antè, cũ dicerẽ te cõceſſurũ mihi, ne ad pugnã accingerer, & Lacedęmoniorũ more ne compellerer. Nũc ad Scirronem potius declinare videris. nam Lacedęmonij exui, vel abire iubẽt. Tu aũt Antæum imitari videris. Congredientem nanque nõ prius dimittis, quàm nudatũ tecũ certare coegeris. Soc. Congruã, ò Theodore, morbi mei ſimilitudinẽ reperiſti. Robuſtior tñ illis ego ſum. Innumeri. n. iã Hercules & Theſei fortes in dicendo viri mecũ congreſsi, defatigati ſunt, ego tamen nihilò magis deſiſto, adeo me exercitationis huius vehemens amor inuaſit. Neque tu igitũ mihi inuideas, quo minus mecũ exercitatus, te ſimul ac me iuues. Theo. Haud vltrà repugno, ducas quà lubet. Prorſus hãc quaſi fatalem neceſsitatem quã tu cõſtituis, coniunctò ferenda eſt. Neque tamen vltra ea, quæ propoſuiſti, me tibi exhibere poſſum. Soc. Sat iſtud erit, ſed id mihi obſerua, ne clàm in puerilem loquendi ritũ labamur, & ob eamcauſam, nos aliquis iterum carpat. Theod.

Conabor

Conabor ſanè pro viribus. Sos. Hoc igitur in primis, quod ſuprà tetigimus, reſumamus, verũ rectè, nécne ſermonem illius improbauerimus, quo ille vnũquenque ad ſapientiã ſibimet ſufficere dicit. Nobis porrò conceſsit Protagoras, in eo quod melius, vel deterius inter ſe pleroſq; differre, & eos ſapientes eſſe. an nõ? Theoo. Cõceſsit. Sos. Si.n. ipſe ſua hæc præſens conſeſſus eſſet, nõ aũt nos in eius fauorẽ cõceſsiſſemus, nihil opus ſit repetendo eadẽ confirmare. Nunc aũt cũ videri fortaſſe poſſit, non ſatis idoneos dogmatũ illius aſſertores non eſſe, præſtat perſpicuè, vt ſe res habet concedere. Nã non parũ intereſt, ſic an aliter habeat. Theoo. Vera loqueris. Sos. Igitur nõ ex alienis, ſed ex ſuo duntaxat ſermone, quàm breuiſsimè conſenſum accipiamus. Theo. Quis? Soc. Sic. Quod cuiq; videtur, id illi cui videt eſſe dixit. Theo. Dixit certè. Soc. Nunquid igitur & nos, ò Protagoras, hominis imò hominum omniũ opiniones dicimus, aſſerimusq; neminem prorſus partim quidem ſe, q̃ alios ſapiẽtiorem putare, partim verò alios ſapientiores, q̃ ſe. An nõ.n. in maximis periculis, quoties in caſtris, aut morbis, aut mari fluctuant, quaſi deos habẽt eos, qui ſingulis in rebus preſtant, ſeruatoreſq; ſuos putãt, nulla alia re cæteris, quàm ſcientia precellentes? & per oĩa humana quærentibus præceptores ac duces ſuijpſorũ aliorũq; animantium atq; operum, qui cõiter æſtimantur tam ad docendum quàm ad imperandũ ſufficere? In his oĩbus quid aliud dicemus, q̃ ꝙ hoĩes inter ſe ſapientiã & ignorantiã eſſe putent? Theo. Nihil aliud. Soc. Nonne ſapientiam veram cognitionẽ eſſe ducũt, ignorantiã verò, falſam opinionẽ? Theo. Quidni? Soc. Quorſum, ò Protagoras, ſermonẽ vertemus? Vtrũ hoĩes vera ſemper opinari dicemus? An aliqñ vera, falſa nonnunquam? Vtrinq; enim ſequitur, vt non ſemper vera, ſed vtraq; opinẽtur. Attende enim Theodore, velítne Protagoras aut tu forſan ipſe contendere, ꝙ nemo quiſquam ſit, qui quenquã vel imperitũ eſſe, vel falſa opinari putet. Theo. Incredibile hoc, ò Socrates. Soc. Atqui in hanc neceſsitatẽ ſermo ille delabitur, qui menſuram oĩum hoĩem prædicat. Theo. Quo pacto? Soc. Cùm tu aliquid apud te ſtatuis, deinde mihi opinionẽ tuam declaras, tibi quidem ſcd̃m illius ſermonẽ verũ eſto; nos aũt, nonne ſentẽtiæ tuę iudices fieri poſſumus, an opinari ſp̃ te vera iudicamus? Quin potius innumeri hoĩes tecũ quotidie pugnant cõtra q̃ tu opinantes, putanteſq; te perperam iudicare atq; opinari. Theo. Per Iouẽ, ò Socrates, q̃ plurimi ſunt, vt inquit Homerus, qui mihi ex hoĩbus negotia faceſſant. Soc. Quid ergò? Vis dicamus, tũc te quidẽ tibiipſi vera opinari? permultis alijs aũt falſa? Theo. Ex his quæ dicta ſunt, neceſſariò ſequi videt. Soc. Quid ipſi Protagorę? An non neceſſariũ? Si.n. nec ipſe putaſſet hoĩem eſſe mẽſuram, neq; ẽt multi iſti, vt neq; putant, nulli hanc veritatẽ eſſe oporteret, quam ipſe ſcripſit. Si aũt ipſe quidẽ cenſuit, multitudo aũt non conſentit, ſcito in primis quo plures ſunt hi quibus non videtur, quàm quibus videtur, eo magis non eſſe, quàm eſſe. Theo. Neceſſe eſt. ſiquidem ſecundum opiniones ſingulas, & erit, & non erit. Soc. Deinde hoc habet pulchrè. Ille.n. circa ſuam opinionem diſſentientium ſentẽtiam, qua illũ mentiri credunt, quodammodo veram eſſe cõſentit, dum vera opinari cunctos fatetur. Theo. Abſq; dubio. Sos. An non ſuam eſſe falſam admittit, ſi iudicium illorũ, qui falſa illũ opinari volunt, verum eſſe fatetur? Theo. Neceſſarium. Soc. Alij aũt ſibiipſis mentiri nequaquam concedunt. Theo. Non certè. Soc. Hic verò & hanc veram opinionem ex his, quæ ſcripſit, fatetur. Theo. Patet. Soc. Ex omnibus igitur, quæ Protagoras edidit, ambigetur, imò ab illo ipſo maximè concedetur. nã ſi eum, qui contradicit, vera opinari concedat, tunc ſanè & ipſe Protagoras confitebitur, neque canem, neque quẽuis hoĩum eſſe menſuram, aut oĩum, aut vnius ẽt quodcunque non didicerit. An non ita? Theo. Ita certè. Soc. Cùm ergo ab omnibus dubitetur, nulli Protagoræ veritas vera erit, nec alijs, neq; ẽt ſibiipſi. Theo. Longè nimis in amicũ meũ, ò Socrates, inuehimur. Soc. Quid ſi, & rectũ preteruehamur? Veriſimile eſt.n. cum ſenior fuerit, ſapientiorem nobis quoq; fuiſſe. Qui ſi repentè humeros tenus hic emicans nos inuaderet, in multis tam me delirãtẽ, vt probabile eſt, quàm te cõſentientẽ refelleret, deinde protinus euaneſceret. Verũtñ vti nobis ipſis talibus oportet, qualeſcunq; ſumus, & quæ videnẽ eadẽ ſemper fateri. Et nunc quidem quemlibet cõceſſurum dicamus, hoc ipſum videlicet aliquid aliud eſſe, propterea ꝙ alius alio ſapiẽtior inſcitiórue exiſtat. Theo. Mihi quidẽ videtur. Soc. Nunquid in hoc maximè inſiſtere ſermonẽ dicemus, quod ipſi quoq; conceſsimus, aſtipulãtes Protagorę: multa quidẽ quæ videntur, ea cuilibet eſſe, calida, ſicca, dulcia, cæteraq; huiuſmodi? Quod ſi in quibuſdam differre aliũ ab alios cõfitebitur, circa ſalubria, & noxia, aſſeret vtiq; non quãlibet mulierculã, puellamq;, & brutũ ad ſeipm̃ curandũ per ſalubrium cognitionẽ ſufficere: ſed in hoc vt vſquã maximè differre. Theo. Idem mihi quoq; videt. Soc. Peterea, nónne in ciuilibus ẽt, honeſta & turpia, iuſta & iniuſta, ſanctaq; & impia, quęcunq; ciuitas vnaquaque exiſtimans ponit ſibi legitima, eadem re vera vnicuiq; eſſe dicet? Atq; in his nihilo ſapientiorẽ eſſe priuato priuatũ, ciuitateq; ciuitatẽ? At verò in eo quod vtilia & inutilia ſibi reſpub. ſtatuunt, hic vt vſquam confitebitur conſultorem cõſultore, rempublicam republica in veritate inuenienda differre. Neq; audebit vnquam hoc admittere, vt quęcunq; ciuitas aliqua vtilia ſibi putans inſtituit, eadem ſemper illi conducant. Sed tibi quidem dico, in ipſis iuſtis iniuſtiſq;, ſanctis itẽ & prophanis præſidium cauſæ ponunt, nihil ſcilicet eorum ſuapte natura ſubſtãtiam aliquam habere, ſed quod cõiter videtur, id tũ cum videtur, verum eſſe, & quandiu videtur. Et quicunq; non oĩno ſentẽtiam Protagorę referũt, ſic quodãmodo philoſophant. Nos verò, ò Theodore, diſputatio è diſputatione maior ſubinde è minore emergens, occupat. Theo. Haud igitur otioſi ſumus, ò Socrates. Soc. Haud videmur. Et ſæpe aliàs, ò beate vir, hoc animaduerti, & nunc maximè, ꝙ non ab re quicunque diutius in philoſophia verſantur, vbi ad forum ſeſe contulerunt, ridiculi rhetores prorſus apparent. Theo. Qua rõne hoc ais? Soc. Vidẽtur hi, qui in iudicijs, & foro ab ineũte ętate iactantur, ad eos qui in philoſophia & hmõi ſtudijs aſſuefacti ſunt collati, vt ſeruis inter liberos educatis eſſe ſimiles. Theo. Quo pacto? Soc. Ex eo ꝙ his quidẽ, vt tu dicebas, ſemper otiũ adeſt, otioq; tranquillo confabulantur: quemadmodũ, & nos in præſentia tertiò iam ſermonem inſtauramus. Sic & illi, ſiquid vltrà propoſitam quęſtionem, quod magis eos fortè delectet, inciderit, quemadmodũ in pręſentia nobis contingit, nihil curant, prolixiúſne an breuius loquantur, modò veritatis cõpotes fiant. Illi aũt temporis anguſtijs in loquẽdo ſollicitantur. Vrget.n. aqua defluens, neq; licet de his, quę cupiunt verba facere: ſed neceſsitatem aduerſarius affert, libelli formulã adducens, extra quã nihil dicendũ, quod iuramentum calũniæ cauendæ vocant. Sermones aũt ſemper de conſeruo cõtra eũ dominũ qui in iudicio ſedet, & manu ſentẽtiã tenet. Certamina quoq; nunquã fruſtrà, ſed ad rem ſemper, ſępe ẽt de nece & vita agitur. Vnde intẽti acreſq; fiunt, ſcientes domino tã verbis adulari, q̃ operibus obſequi puſillanimes, & non rectis animis præditi hoĩes. Nam animi magnitudinẽ, rectitudinẽ & libertatem ſeruitus à pueritia ſuſtulit, cogẽs obliqua peruerſaq; patrare facinora, dum diſcrimina magna formidineſq; mollibus adhuc incuteret animis, quę omnia, cùm non poſsint, cum iuſtitia & veritate perferre, cõfeſtim in mendacia mutuaſq; iniurias conuerſi, flectuntur vndiq; atque confringuntur, adeò, vt nihil amplius ſanæ mentis habentes ex adoleſcentibus in viros euadant, facundos ſapienteſq;, vt ipſi putãt. Atque hi quidem tales

De philoſophorũ otio & more diſputãdi.

Nũquam liberè dicere oratorẽ poſſe, ſed vel iudicẽ ſemper metuendũ &c.

ſunt, ò Theodore, noſtri autem chori bomines vis referamus? An dimittentes potius ad ſermonem propoſitũ reuertamur? ne, vt paulò antè dicebamus, ſermonis libertate digreſsioneq; nimiũ abutamur? THEOD. Nullo modò, ò Socrates, ſed referamus. probè nāq; dicebas ꝙ in philoſophorum choro nó nos ſermonibus, ſed nobis ſermones ſeruiant, & vnuſquiſque illorum perfici à nobis ſuſtinet tum, cùm nobis videtur. Nec enim, vel index, vel ſpectator, quemadmodum poetis illis, cēſor, & dominus noſter futurus, nobis prҽſidet. SOC. Dicamus igitur poſtquā tibi videtur, de his qui egregij ſunt. Quid enim de his qui philoſophiæ ſtudio abutuntur? Illi igitur ab ineūte ætate primum quidem viam in forú ignorant, neque iudicium, aut conſilium, aut concilium ciuitatis aliud vbi ſit, norunt, leges aūt decretaq́;, vel promulgata, vel ſcripta, nec vident, nec audiunt. Factiones autē ſodalitatum, quæ ad magiſtratus creandos ſpectant, & congreſſus, & cҽnas, & laſciuiora conuiuia neq; ſomniāt quidem. Iam benè ne an male vrbs iam olim habuerit,

Prouerbiū

aut quod cui malum, turpíſue nota à maioribus ſuis, ſeu fœminis, ſeu viris ſit, magis eos latet, quàm maris, vt dici ſolet, arenҽ. Atq; hҽc omnia etiam neſcire ſe neſcit. neq; enim vulgaris glorię gratia ab his abſtinet, ſed reuera corpus duntaxat illius in vrbe habitat, atque verſatur: mens aūt hҽc omnia parui, imò nullius ҽſtimans, paſsim volat, vt ait Pindarus, & quҽ ſub terra ſunt, & quҽ ſupra dimetiens, & arte cœlum tranſcendens, omnē perſcrutata naturam rerum omnium quæ ad vniuerſum pertinent, his autem quæ propè ſunt ſolis, nullo modò applicans ſe.

Thaletis caſus.

THEOD. Quo pacto id ais, ò Socrates? SOC. Quemadmodum Thaletem, dum cœlum ſuſpiceret intētus ſideribus in foueam cadētem Thracenſis quædā eius ancilla facetè nimirum carpſit, ꝙ quæ in cœlo ſunt, peruidere contenderet: quҽ verò proxima & ad pedes, nō videret. Idē ſimiliter omnibus, qui in philoſopha verſant, obijci poteſt. Latet.n. philoſophum nó modò quid agat eius proximus, ſed ferè homóne ſit, an brutū. Quid aūt hō ipſe ſit, quæ ue actio, aut paſsio ipſius hominis propria, ſtudioſè perquirit. Intelligis, ò Theodore, an non? THEOD. Intelligo equidem, & quod dicis, approbo. SOC. Enimuerò, ò amicè, vt in ſuperioribus diximus, ſi qn̄ vir talis, vel priuatim cum aliquo, vel publicè in iudicio, ſiue alibi de his, quҽ ad pedes, & in cōſpectu ſunt, diſſerere cogitur, riſum mouet, nó Thracenſibus ſolùm, verùm etiam cҽteris gētibus, quippe cùm in foueas ambiguitatesq́; multas ꝑ harum rerū imperitiam incidat. Vbi abſurda quҽdā ineptitudo ignauię notam inurit. Nā cum fortè vituperandus aliquis eſt, nihil habet quod in opprobrium afferat, vtpotè vitiorū ignarus, quandoquidem ſingula ſingulorum mala nunquam animaduertit.

Ad diſputationes forenſes ineptus philoſophus.

ergò tanquā neſcius irridetur. In laudandis quoq; extollendisq́; hoībus, quū nihil ſimulet diſsimulet ue, ſed apertè rideat, delirus eſſe videtur. Etenim quum tyrannum, aut regem laudari ſentit, vnum quendam ſubulcum, aut paſtorem ouium, vel bubulcū extolli exiſtimat, ꝙ abundè mulgeat. id tamen intereſſe cenſet, quod reges & tyranni inſecuſius & inſidioſius animal curent & mulgeant. Agreſtes verò & rudes nó minus propter otium, quàm paſtores, illos eſſe neceſſe eſt, ſic mҽnibus in vrbe circūdatos, vt paſtor caula in monte. Cum verò agrorum decem millia iugera, aut plura etiam prædicari audit, quaſi magnum quippiam ab illo qui habet, poſsideatur, exigua quædā audire ſe putat, quippe qui vniuerſum terrҽ orbē ſpectare ſit ſolitus. Quoties prætereà quis generis nobilitatem refert, quod ſeptem auos diuites omnes enumerare valeat, hebetis nihilq́; magnum propter ignorantiā cogitantis animi laudes hmōi cēſet, quaſi ad totius mūdi naturā reſpicere nequeat, & videre ꝙ innumeri vnūquenq; noſtrum aui atq; proaui anteceſſerunt, quorū in numero diuites & inopes, reges & ſerui, Barbarique & Græci innumerabiles prҽceſſere. Quinetiā quando quis ſtirpem quinq; & viginti maiorū dinumerat, & in Amphitryonidem Herculem originem refert, indigna memoratu res illi videtur. Quod.n. ille iam inde ab Hercule quintus & vigeſimus talis eſt, cùm talem fortuna fecerit, ētſi quinquageſimus ab Hercule ſit, ridet, tanquam eos, qui reputare, & abigere inſane mentis vanitatē non poſſint. in his omnibus philoſophus vir vulgò ridiculus habetur, partim quia ſuperbus cōtēptorq́; apparet, partim quia quæ palàm ſunt, ignorat & ambigit. THEO. Rē ipſam, ò Socrates, vt accidit, enarraſti. SOC. At cùm is aliquē, ò amice, ad ſupera trahit, & ille paratus hinc decedere, miſsis litibus in qbus quærit in quo ego te, aut tu me læſeris, ad ipſius iuſtitię iniuſtitię ue ſpeculationē aſcendit, quid vtraq; ſint, quo ab alijs oībus inter ſe diſcrepēt, vel etiam cōtrouerſia illa dimiſſa qua quæritur, vtrū rex beatus ſit, qui multum auri poſsidet, ad contemplationē regni ipſius beatitudinisq́; humanæ atq; miſeriæ, qualia cuiq; ſint, & quo pacto humanæ naturæ conueniat hoc adipiſci, illud fugere: qn̄ inquā, oportet de his omnibus rationem reddere puſillanimē illum, & acerrimū cauſidicū, tunc ſanè viciſsim pҽnas philoſopho pendet. Vertiginem.n. patitur ab excelſa ſpecula caligantibus oculis, vtpotè qui ſupernè proſpicere ſit inſolitus. Mœret quoque, titubat, & barbarica profert. Quocirca riſum non Thracibus, neq; rudi cuipiam mouet, neq;.n. perſentiūt, ſed illis potius omnibus qui liberè, & procul à ſeruili vita educati ſunt. Hæc, ò Theodore, vtriuſq; conditio. Altera quidem hominis illius, qui libertate & otio eſt educatus, quē philoſophum vocas. Qui cùm reuera vituperari non debeat, tamen fatuus & ineptus apparet, quotieſcunq; ſeruilia aggreditur miniſteria, quum neq; ſtramētorū ſarcinas colligare, neq; obſoniorū condimenta cōficere, neq; adulatoria blandimenta verborū confingere poſſet. Altera eſt hominis illius cōditio, qui hҽc expeditè celeriterq́; ſubminiſtrare poteſt, ſed decētū liberi hominis veſtitu cōmodè vti neſcit. Sermonis inſuper harmonia conuenienti deorum, & hominum beatorū vitā veram canere prorſus ignorat. THEOD. Si cҽteris hominibus ea quҽ dicis, ò Socrates, ҽquè ac mihi perſuaderes, pax amplior, & mala pauciora inter homines naſcerentur. SOC. At impoſsibile eſt, ò Theodore, mala pҽnitus extirpari. Nā bono oppoſitū aliquid eſſe ſemper neceſſe eſt. Neque illa tamen apud deos locum habere poſſunt, Naturā verò mortalem, regionemq́; inferiorē neceſſariò circumeunt. Quare conandū eſt, vt hinc illuc quàm celerrimè fugiamus: fuga autem eſt, vt Deo ſimiles pro viribus efficiamur. Deo ſimiles efficit, cùm prudentia, iuſtitia ſimul & ſanctitas. Cæterùm, ò vir optime, haud facilè id perſuaderi poteſt, quod non illius gratia cuius vulgus exiſtimat, ſequenda virtus, & vitium fugiendum: hoc eſt, ne malus videaris, vtq́; bonus appareas. hæ nanque anicularum nugæ mihi eſſe videntur. Sed ꝙ verum ſit, ita dicamus. Deus nuſquam & nullo modò iniuſtus, ſed quàm iuſtiſsimus, totam videlicet iuſtitiæ complexus poteſtatem, nihilque illius ſimilius, quàm iuſtiſsimus homo. Circa hoc vera induſtria & fortitudo viri, nécnō inertia imbecillitasque verſatur. Horum ſanè cognitio vera virtus & ſapientia: ignoratio contrà, inſcitia & improbitas manifeſta. Aliæ verò, quҽ facultates ſapientiҽq́; videntur, in ciuilibus quidē magiſtratibus moleſtæ ſunt, in artibus autem cæteris illiberales. Illi igitur qui aliquid inique patrauit, & prophana vel dicit, vel facit, ei multò tutiſsimum eſt, ſi nihil vafricie poſsit, nec artibus malis vtatur. Exultant enim opprobrio huius generis homines, ſeq́; minimè abiectos, & inanes homunculos videri, nec terræ, vt dicitur, pondus iners: ſed viros tales qui tutò in rep. verſari valeant. Ideoq́; veritas exprimenda eſt, ꝙ eo magis tales ſunt, quales non putant, quo minus putant: iniuſtitiæ quippe mulctam ignorāt, quam ignorare minimè decet. Neque enim eſt, quam forſitan opinantur, verbera atque cædes, quæ ſæpe hi patiuntur, qui

Impoſsibile eſt mala penitus extirpari. Mala inferioribus.

Prouerbiū

iniuſtum

iniuſtum nihil egerunt, & iniuſti ſæpe deuitant, ſed ea potius quæ vitari non poteſt. THEOD. Quam dicis? SOC. Cùm in rerum ordine, ò amice, exemplaria duo ſint, diuinum quidem beatiſsimũ, quòd verò dei expers miſerrimum, non videntes ita rẽ ſe habere, ſtultitia extremaq; demẽtia occupati, latẽter huic quidẽ ſimiles ob actiones iniquas redduntur, illi contra diſsimiles. Cuius profectò delicti pœnas pendent, dũ vitam illi conuenientẽ cui ſimiles effecti ſunt, ducunt. Enimuerò ſi dixerimus, ꝙ hos quidẽ, niſi à nequitia ceſſauerint, vita functos locus ille malorũ expers non capiet, iſtic aũt propriæ vitæ ſimilitudinẽ gerent ſemper vnà cùm malis mali verſantes: reſpondebunt aſtuti malitioſiq; homines deliramẽta quædã ſeſe audire. THEOD. Et maximè quidẽ, ò Socrates. SOC. Noui quidẽ, ò amice. Vnũ hoc ſaltem illis accidit, ꝙ ſi quando priuatim reddere viciſsim, & afferre in mediũ rationes eorum, quæ vituperant neceſſe ſit. velintq́, viriliter diſputãdi morã perpeti, neq; ignaue fugere: tunc demũ, quod abſurdũ eſt, ſua etiã ipſorũ dicta improbabunt, eorũq; rhetorica penitus euaneſcit, vt nihilo differre à pueris videãtur. Verùm his iam finẽ cùm pręter propoſitũ ſint, imponamus. Alioquin materies vndiq; plurima cõfluens ſermonẽ à principio inſtitutũ obruet. Reuertamur igitur ad priora, ſi tibi quoq; videtur. THEOD. Mihi quidẽ ò Socrates, nihilo moleſtiora auditu contingunt. Facilè nanq; qua ætate ſum hoc aſſequor. Veruntamẽ ſi tibi placet, redeamus illuc vnde digreſſi ſumus. SOC. Eò profectò diſputãdo deuenimus, vt diceremus eos qui eſſentiam omnẽ in agitatione ponebant, quòdue cuiq; videtur, hoc eidẽ exiſtere in cęteris, quidẽ rebus vehemẽtius hoc aſſerturos, in iuſtis aũt non minimũ: quod omnino quæcunq; ciuitas, vt iuſta ſibi apparẽtia ſtatuit, hæc eatenus, illi iuſta ſunt, quatenus ſtatuta permanẽt. At verò neminẽ fortè adeò futurũ, qui idem in bonis vtilibusq; contẽdere audeat, ꝙ videlicet, quæcũq; vtilia ſibi apparẽtia inſtituit ciuitas hęc eatenus illi cõferẽtia ſunt quatenus talia ſtatuta fuerint, niſi fortè quis nomẽ dixerit: hoc aũt ad id qđ volumus ſcõma eſſet potius. nõne? THEOD. Proculdubiò. SOC. Ergo nõ ita ducẽdũ. imò quod tale ciuitas nũcuparit, ad id cõdendis legibus reſpicit, ac leges ſingulas quoad putat & põt quàm maximè ſibi vtiles cõdit. Nũ aliud in legibus ferendis intẽdit? THEOD. Nihil aliud. SOC. Nunquid voti cõpos ſemper efficitur? an ſæpe eã fallit opinio? THEOD. Sæpenumerò fallit arbitror. SOC. Hac pręterea rõne quiſq; magis hęc eadẽ confitebitur, ſi quis de omni ſpecie percõtetur in qua vtile cõſiſtit. Eſt aũt quodãmodo & circa futurũ tẽpus. Nã quoties leges condimus, vt in poſterũ profuturas cõdimus, quod quidẽ futurũ rectius vocaremus. EHEOD. Maximè. SOC. Agedũ ita vel Protagorã, vel quemuis aliũ ſectatorẽ eius interrogemus. Omnium rerũ hominẽ, ò Protagoras menſurã aſſeritis, alborũ, grauiũ, leuium, & vniuſcuiuſq; taliũ. Nam cũ iudiciariã illorũ vim in ſeipſo contineat, & qualia patitur, talia iudicet, vera ſibi, & quæ ſunt iudicat. An nõ ita? THOD. Ita planè. SOC. Nunquid & futurorũ, ò Protagoras dicemus, habet vim iudiciariã? & qualia putat ſibi hæc fore, talia ſibi exiſtimãti cõtingunt. cũ medicinę quiſpiã imperitus in febrim ſeſe incurſurũ putat, atq; ita ſeſe calefactũ iri: medicus aũt repugnat, cõtraria opinatus: vtrius illorum verã opinionẽ futuram ducimus? nũ vtriuſq;? & medico quidẽ neq; calidum, neq; febricitantẽ futuram, ſed ſibijpſi vtrunq;? THEOD. Ridiculũ quidem id eſſet SOD. Quinetiã de vino quod dulce vel auſterum futurum ſit, agricolæ, non citharíſtæ opinio præualet. THEOD. Quidni? SOC. Neq; de conſonãte, diſſonãteue futuro, gymnaſticus melius quàm muſicus opinatur, quod deinde ipſi gymnaſtico conſonans eſſe videbitur. THEOD. Nullo modò. SOC. Quando verò parata menſa offerendæ ſunt epulæ, ac de futura illarum ſuauitate aliquid prædicendũ, nõnne coqui opinio potior quàm alterius cuiuſlibet popinariæ imperiti? De eo quod vel eſt vel fuit ſuaue cuiq;, nõ pugnamus, ſed de illo potius quod in poſterũ eſſe cuiq; & videri debet vtrũ ſibi quiſq; idoneus iudex, an tu potius Protagoras quod circa ſermones probabile ſingulis in iudicio futurũ eſt, rectius quàm quiuis rudiũ præuideres? THEOD. In hoc ipſo in primis, ò Socrates, præcellere cunctis Protagoras eſt profeſſus. Soc. O miſer. nemo per Iouem illũ oblata pecunia ſectatus fuiſſet, niſi familiaribus perſuaſiſſet, quod probabile in poſterum erit, videbiturq;, neq; vatẽ neq; alium quemuis melius quàm ſe vnicum præſagire. THEOD. Vera loqueris. Soc. An non legum quoque lationes, Vtilitasq; ad futurũ ſpectãt? & quilibet abſque cõtrouerſia fateretur conſtitionẽ reip. ab eo quod vtile eſt, ſæpius aberrare? THEOD. Valde Soc. Satis iam aduerſus præceptorem tuum dictum ſit, quod fateri cogitur, alium alio ſapientiorẽ exiſtere, eũq; talẽ mẽſuram eſſe. Me aũt cùm expers ſcientiæ ſim, nihil menſurã fieri cogit, quẽadmodum ſermo nuper illius vrgebat, qđ videlicet ſeu velim ſiue nolim talis eſſem. THEOD. Ex illo, ò Socrates, maximè conuinci illius ſermo videtur, & ex hoc nonnihil, quod aliorum opiniones validas efficit: hæ verò ſermones illius palàm reprobãt, falſos exiſtimantes. Soc. In multis inſuper, ò Theodore, deprehendi hoc licet, non omnẽ omnium opinionem veram exiſtere. Sed circa præſentem cuiq; paſsionem, ex qua ſenſus, & ſecundum ſenſus opiniones naſcuntur, difficilius deprehenditur ſenſus opinionèſque veras non eſſe. Fortè verò nihil dico. Nam ſi aſſecutæ ſunt, cõuinci nõ poſſunt: & qui illas certas atq; ſcientias eſſe aſſererent, forſitan nõ aberrarent. Et idcirco Theætetus hic haud ab re inquit ſenſum & ſcientiam idẽ eſſe. Quamobrem propius accedendũ eſt, quẽadmodum Protagoreus ſermo præcepit, & hanc agitatã eſſentiam pulſando examinandum, integrũmne an colliſum ſonum reddat: pugna vtique de illa non mediocris, nec inter paucos extitit.

THEOD. permultũ ſanè abeſt, vt vilis contentio ſit, quæ per Ioniam paſsim propagata eſt: ſiquidẽ Heracliti ſtudioſi huic ſermoni ſummoperè ſuffragantur. Soc. Proptereà, ò amicè Theodore, à primordijs hæc inſpicienda ſunt, vt illi opponunt. THEOD. Omnino, ò Socrates, de Heracliticis, vel, vt tu ais, Homericis, ac etiam antiquioribus iſtis apud Epheſios, eos pręſertim qui peritiores videri volunt, non magis, quàm apud œſtro cõcitos loqui licet. Planè. n. ſcripta illorũ impetu ferũtur. Mora aũt expectatioq; in ſermone, & q̃onibus, & quies inter reſpondendũ interrogandumq́;, minus illis adeſt, q̃ quod nihil. Imò etiã minus, quàm nihil: adeò parũ viris illis bonitatis in animo eſt: ſed ſiquẽ illorũ aliqua de re interroges, tanquã ex pharetra obſcura verbula depromẽtes ſagittant. Et ſi huius rõem perquiras, altera quadam ſed nomine mutato feriunt: nunquã verò cũ illorum aliquo quicquam perficies, neq; ipſi inuicẽ. Idq́; vnum obſeruantiſsimè curant, vt nihil ſtabile, aut in ſermone, aut in aĩs ſuis eſſe permittãt, putantes (vt mihi videtur) idipſum ſtabile eſſe, atq; id totis viribus inſectantur, & vndiq; vehementer expellunt. Soc. Forſitan, ò Theodore, hos viros in pugna vidiſti, in pace vero nequaquam. Neq;. n. amici tibi ſunt. Verùm talia quædam diſcipulis ſuis, vt arbitror, in ocio dicunt, quos ſimiles ſibi reddere volunt. THEOD. Quibus diſcipulis, ò beate? Neq;. n. inter iſtos alter alterius fit diſcipulus, ſed ſpõtè naſcuntur, vndecunq; cõtingit eorũ quẽq; furore corripi. Atq; alter alterum ſcire nihil exiſtimat. Ab his itaq; rõnem, vt modo dicebam, nullam vnquam accipies, nec volentibus, nec inuitis. Nos autẽ oportet tanquã propoſitione accepta conſiderare. Soc. Scitè loqueris ſñiam ſiquidẽ aliam quandam accepimus à priſcis poemate vulgus hominum celantibus, quod origo aliorum oĩum Oceanus ſcilicet atq; Tethys ſit. quodq; fluxus ſint oĩa, nihilq́; cõſiſtat. A recentioribus autem atq; ijs ſapientioribus rem

Mos Heracliticorum in diſputando.

adeò

adeò clare demonſtrantibus, vt vel cerdones eorũ ſapiẽtiã audiendo perciperent, deſinerentq́; ſtulte putare cõſiſtere partim res, partim cõtrà moueri, ab ijs Inquã accepimus moueri omnia quos autores & venerãtur. Propemodũ aũt, ò Theodore, oblitus erã ꝙ alij his cõtraria mõſtrant: vniuerſi videlicet congruũ nomẽ eſſe hoc exiſtens immobile, & alia quæcunq; Meliſſei Parmenideiq́; aduerſantes his omnibus aſſeuerãt, ꝙ omnia vnũ ſunt idq́; vnũ ipſum in ſeipſo cõſiſtit, locũ in quo moueatur nullũ penitus habens. Quid de his oĩbus, ò amice dicẽdũ? ſenſim nãq; progreſsi vtrorũq; medij clã euaſimus. ꝙ ſi nullo pacto propugnãtes abeamus imbelles, pœnas dabimus inſtar eorũ qui in paleſtris ad lineã ludunt, quãdo ab vtriſq; apprehẽſi in contraria diſtrahuntur. De his itaq; prius agẽdum videtur, quos primo fluẽtes ſcilicet, aggreſsi ſumus. Et ſi quid probabile dicere videbũtur, cùm illis vnà, & ipſi nos trahemus alios fugiẽtes. Sin aũt qui vniuerſum ſtabile ponunt, veriora protulerint, refugiemus ad eos ab illis, qui etiam immobilia mouẽt. At ſi neutri veriſimile aliquid adducere nobis appareãt, ridiculi nimiũ euademus, putãtes nos viles homunculos magnũ aliquid ſapere, cũ nihil niſi priſcis illis ac ſapientibus viris derogemus. Vide igitur, ò Theodore, vtrũ præſtet nécne tñ ſubire periculũ. THEOD. Nullo mõ cõmittendũ eſt, ò Socrates, quin vtrorũq; ſenſa quid veri, quid falſi habeãt, diſcutiamus. SOC. Diſcutiendũ eſt iã, poſtquã & tu id probas. Videtur vtiq; mihi diſputationis huius principiũ à motu ſumendũ, quo ſcilicet motu moueri omnia dicãt. Quod aũt dico hmõi eſt, vtrũ ſpeciẽ vnam motus inducãnt, an quemadmodum mihi videtur ſpecies duas. Neq; id tamẽ mihi ſoli videri: cupio, ſed tibi quoq;, vt pariter ambo quicquid oportuerit patiamur. Dic igitur. nũquid moueri dicis, qñ locum quid ex loco mutat, vel in eodẽ vertitur? THEOD. Equidẽ. SOC. Ergo vna hæc ſpecies eſto. At cùm eodẽ in loco quid permanẽs feneſcit, vel nigrum ex albo, vel ex molli durum efficitur, aut alia quadã alteratione mutatur, nònne alterã hãc motus ſpeciẽ meritò nuncupabimus? THEOD. Meritò. SOC. Ex his neceſſariũ eſt geminas ſpecies motus exiſtere, alterationẽ ſcilicet, motũq; localẽ. THEOD. Probè. SOC. Hac diſtinctione præmiſſa, ad eos qui moueri omnia volunt iã pergamus, & hũc in modũ interrogemus. Vtrum quodlibet fatemini vtroq; modo moueri, alteratum pariter atq; delatum? aut aliquid vtroque modo, aliquid vulco? THEOD. Equidẽ quod aſſeram non habeo, arbitror tamen illos vtroq; modo dicturos. SOC. Al oquin, ò amice, agitata ſimul & conſiſtentia ſibi ipſis videbuntur, nec magis moueri oĩa quàm ſtare omnia licebit aſſerere THEOD. Vera loqueris. SOC. Poſtquam moueri ipſa oportet, abſentiã verò motus illi cõpetere, omnia vtiq; ſemper oĩ motu mouẽtur. THEOD. Neceſſariò ſequitur. SOC. Hoc age ex eorũ dictis cõſidera, caloris ſcilicet, vel albedinis, vel cuiuſlibet generationem. Nònne diximus eos putare vnum quodq; horũ ferri ſimu cum ſenſu inter agens & patiens? & patiens quidem ſenſibile eſſe, non ſenſum, agẽs aũt efficiens eſſe aliquid, non tamen qualitatẽ eſſe? Fortè qualitas extraneũ tibi nomẽ videtur, neq; ſic in genere dictum percipis, in partibus igitur audi. Agẽs.n. neq; calor, neque albedo, ſed calidum potius albumq́;, cæteraq; eodẽ pacto.

Nihil per ſe ipſum vnum aliquid eſſe.

Recordaris ita nos ſuprà dixiſſe, nihil ſecũdum ſeipſum vnũ aliquid aſſe, neq; inſuper agens, aut patiens, ſed ex vtriſq; viciſsim congredictibus ſenſus & ſenſibilia emanantia partim fieri qualia quædã, partim verò ſentire? THEOD. Memini, ac cur non ita dicant? SOC. Cætera prætermittamus, ſicne, an aliter dicant. Id verò cuius gratia diſputatur, diligentius exquiramus. Mouentur, vt dicitis, fluuntq́; oĩa. Nònne? THEOD. Certè SOC. An non vtriſq; illis quos diſtinximus motibus, delata ſimul, & alterata? THEOD. Quídni, ſi modo perfectè moueri illa neceſſe ſit? SOC. Si igitur ferrẽtur ſolum, neque tamen alterarentur, poſſemus dicere qualia quędam fiunt, quæ feruntur, aut qũo dicemus? THEOD. Hoc pacto. SOC. Quoniã verò neq; id permanet, vt albũ ſcilicet, quod fluit fluat, ſed permutatur, ita vt huius ipſius ſit fluxu albedinis, & in alium colorẽ trãſitus, ne vllo mõ permanere deprehendi poſsit, nũ poſſumus aliquãdo colorẽ aliquẽ pronunciare ita, vt rectè denoĩemus? THEOD. Atqui quo pacto, ò Socrates, aut in hoc, aut in alio vllo id fieri põt, ſi quidẽ dũ pronunciamus cõtinuò ſubterfugit, vtpotè quod ſemper fluit? SOC. Quid porrò de quouis ſenſu dicendũ, vt vidẽdi vel audiẽdi? nunquid in viſione, aut auditu, aliquãdo permanere? THEOD. Minimè oĩum, ſiquidẽ cuncta mouẽtur. SOC. Neq; igitur videre quicquã potius quàm nõ videre dicẽdum, neq; alio vllo ſenſu vti magis quàm nõ vti, cùm oĩa penitus tranſmutẽtur. THEOD. Non certè. SOC. Veruntamen ſenſus ipſe ſciẽtia eſt, vt ego Theætetusq; diximus. THEOD. Dictum quidẽ. SOC. Nõ igitur ſcientiã magis, ꝙ non ſcientiã reſpõdebimus quid ſciẽtia ſit interrogati. THEO. Sic certè videmini. SOC. Opportunè itaq; reſponſionẽ illã emendaremus, ſi demõſtrare contẽderemus ꝙ omnia moueãtur, vt recta illa reſponſio videatur: hoc aũt, vt videtur, apparuit, ꝙ ſi omnia mouẽtur, reſponſio quęlibet de quocunq; quis reſpondeat, æquè recta eſt, qua id ſic ſe habere, & nõ ſic habere ſe reſpondetur. Quod ſi magis fieri dicẽdum, ne ipſius ſermone ſiſtamus. THEOD. Rectè loqueris. SOC. Præterquã in hoc, ò Theodore, quod ita & non ita dicebã. oportet autẽ neq; hoc ita dicere. Neq;.n. amplius ita moueretur, neque rurſus non ita. Non.n. motus hoc, ſed nomẽ aliud imponẽdum ab ijs qui talia diſſerunt: qm̃ nunc ad eorum ſuppoſitionẽ verba nõ habẽt, niſi fortè dictionẽ hanc.ſ. non quomodocũque habere videãtur, quæ quidẽ potiſsimum ipſis congruit infinitè prolata. THEOD. Valde cõueniẽs illic hęc dictio eſt. SOC. Iam, ò Theodore quod ad amicum tuũ attinet, expediuimus: necdum cõceſsimus illi quẽlibet, hominũ rerum oĩum eſſe mẽſurã, niſi ſapiens quis exiſtat. Sciẽtiã inſuper eſſe ſenſum minimè cõcedemus ſecundum rõnem illã quæ moueri oĩa prædicat, niſi fortè Theætetus hic aliter pſuadeat. THE. Optimè dixiſti, ò Socrates. His.n. peractis me quoq; ab his expeditum eſſe decet, vt inter nos cõuenerat. Poſtquã verò diſputatio aduerſus Protagoram finem accepit, ne deſiſtite quæſo Theodore, antequã tu & Socrates percurratis eos inſuper qui ſtare oĩa voluerunt, quẽadmodũ paulò antè propoſuiſtis. THEOD. Cùm ſis iuuenis, ò Theætete, ſeniores iniuriã facere doces dum pacta trãſgredi exhortaris. ſed accingere tu, vt reliquorũ Socrati, ſi velit rõnem reddas THEAET. Libentiſsimè tamẽ ea de quibus loquor audirẽ. THEOD. Equites in cãpum prouocas, cùm Socratẽ ad diſputãdum acceſsis. Interroga igitur, atq; audies. SOC. Videor equidem, ò Theodore, in his quæ Theætetus iubet, ipſi minimè pariturus. THEOD. Quid obſtat quo minus obſequaris? SOC. Etſi Meliſſum atq; alios qui vnum cõſiſtẽs vniuerſum dicũt, vereor ne forte oneroſi videamur illos exagitãtes, minus tñ, quàm vnicũ Parmenidẽ vereor. Parmenides autẽ, vt Homericis verbis vtar verẽdus mihi acerq́; videtur Collocutus ſum olim cùm illo ſene admodũ adhuc adoleſcẽs, mihiq́; viſus eſt profundã generoſamq́; omnino ſapiẽtiã poſsidere. formido itaq́; ne dicta eius vocesq́; nequaq̃ intelligamus: quod autẽ verbis ſubintelligit, multò magis nos lateat: & quod maximum eſt, cuius gratia diſputatio inter nos cœpit, quid ſciẽtia ſit inquirẽs, indiſcuſſum relinquatur, ſi procacitati verborũ indulgeamus: præſertim cùm ampliſsima qõ illa quã mõ induximus, ſi præter ꝓpoſitũ, & quaſi digrediẽdo tractetur, indigna nimium paſſura ſit: & ſi latius exactiusq́; perficiatur, ſcientiæ ipſius inueſtigationẽ impeditura. Neutrũ verò decet, ſed magis Theæteti fętum circa ſcientiam obſtetricia facultate in lucem educere, & diligenter examinare. THE. Si ita videtur,

Hoc in loco Plato uidetur cũ Parmenide ſentire.

ita

ita agendum eſt. Soc. Hoc præterea Theætete circa ſu-
pra dicta conſidera. ſenſum eſſe ſcientiam reſpondiſti,
an non? The. Certè. Soc. Si quis interrogaret, quónã
alba & nigra homo videat, quóue acuta, & grauia audiat:
oculis vt arbitror & auribus reſponderes. The. Equidẽ.
Soc. Vti nominibus verbisque cõioribus, neque exactè
curioſeq; diſquirere, ſæpenumero generoſi animi eſt,
contrarium aũt illiberalis: nonnunquam tamẽ neceſſa-
rium eſt, quemadmodum in præſentia examinare cogi
mur, qua ex parte reſponſio tua minus rectà ſit. attende
quæ reſponſio rectior, vtrum quæ dicit quo videmus id
oculos eſſe: an quæ dicit per quod videmus. Itẽ quo au-
dimus aures, an per quod audimus. The. Potius mihi
per quæ ſingula ſentimus, quàm quibus ſentimus reſpõ
dendũ videtur, ò Socrates. Soc. Abſurdum quidem id
(Alludit ad equũ Troianum.) eſſet, ò puer, ſi multi nobis ſenſus queadmodum ligneis
equis inſiderent, & oĩa hæc in vnã ſiue ideã, ſiue aĩam,
ſeu quõcunq; vocari decet, minime tẽderẽt, qua per iſta
tanquã per organa quæcunq; ſenſibus ſubiacẽt ſentia-
mus The. Mihi quidẽ hoc potius, quàm illo modò vi-
detur. Soc. Idcircò iſta tecũ diligenter perquiro, vt vi-
deamus, vtrũ vno quodã eodẽ quod inſit nobis, per ocu
los quidẽ alba & nigra percipiamus, per alia verò orga-
na alia quædã: poſsiſque interrogatus, in corpus ſingula
hęc referre. Præſtat forſitã te ad ſingula reſpõdere, quã
me tui vicẽ gerẽdo defatigari. Dic itaq;, ea per quę ſentis
calida & ſicca, leuia atq; dulcia, nónne corporis organa
ſingula ponis? an alterius cuiuſpiã? The. Nullius alte-
rius. Soc. Núquid fateberis quæ per aliã potentiã ſentis
per aliã ſentire non poſſe? veluti quæ per auditũ, eadem
per viſum: & cõtra quæ p viſum, eadẽ per auditũ? The.
Quídni fatear? Soc. Si quid ergò de vtriſq; cogitas, nõ
vtiq; per aliud organũ, neque ẽt per aliud de ambobus id
ſentis. The. Nõ certè. Soc. De voce atque calore vtriſ-
q; ſimul, primùm quidẽ id cogitas, ꝙ vtraq; ſunt. The.
Cogito. Soc. Itẽ quod alterutrũ ab alterutro diuerſum
eſt, & ſibimet idẽ. The. Eſt iſthuc. Soc. Quódue ambo
duo ſunt, vtruũq; verò vnũ The. Id quoq;. Soc. Potes
in ſuper vtrũ ſimilia inter ſe, vel diſsimilia ſint, iudicare.
The. Fortè. Soc. Hæc vtique omnia per quod potiſsi-
mum de ipſis exiſtimas? Non per auditum, non per vi-
ſum, commune circa illa quicquam accipi poteſt. Hinc
præterea quod dicimus, coniectare licet. Si de vtriſq iu-
dicari poſſet, ſalſáne ſint, an non, poſſes proculdubiò de-
clarare, quo iudicares: idque nõ viſum, non auditũ, ſed
aliud quiddã eſſe conſtat. The. Cur non linguæ uis id
efficiat? Soc. Scitè loqueris. Illa verò potentia per quod
tibi oſtendit quod ſingulis eſt commune, quódue ſuper
ſingula, quo eſſe & non eſſe denominas, quæ paulò antè
de his percontabamur, qualia organa his omnibus aſsi-
gnabis, per quæ id quod ſentit in nobis ſingula ſentiat?
The. Eſſentiam ais & ipſum non eſſe, ſimilitudinẽque
& diſsimilitudinem, nécnon idem & alterum, vnum
quoque, & alium circa illum numerũ vnũquẽque. patet
enim quod quæris, per quod potiſsimũ ex corporeis in-
ſtrumentis ipſa anima par & impar, & quæ ſequuntur,
percipiamus. Soc. Egregiè admodũ ò Theætete proſe-
quæris, atque hæc ipſa ſunt, quæ interrogo. The. Per Io
uem, ò Socrates quod dicam ignoro, niſi ꝙ illum hmõi
proprium organum his vt illis accommodari puto, ſed
ipſam potius per ſeipſam aĩam, cõionem in oĩbus iudica
re Soc. Pulcher es, ò Theætete, nec vt aiebat Theodo-
rus, deformis. Nam qui pulchrè loquitur, pulcher eſt at-
que bonus. Accedit ad hęc ꝙ ingens mihi beneficium
contuliſti. Nam prolixa graui diſputatione me liberaſti,
poſtquam tibi videtur aĩa quædam per ſeipſam animad-
uertere, nónnulla per corporis vires apprehendere. Nã
(Aĩa quædam per ſe quædam per corp comprehẽdit.) hæc mea ſentẽtia erat, quã tibi quoq; cupiebã perſuade-
re. The. Mihi certè perſuaſum eſt. Soc. Quorũ in nu-
mero eſſentiã ponis? Hæc ſanè maximè ad oĩa ſequitur.
The. Eorum quæ ipſa per ſe aĩa affectat atque aſſequi-
tur. Soc. Nunquid & ſimile diſsimileque, & idẽ & alte-
rũ? The. Et hæc Soc. Quid? pulchrũ & turpè, bonũq;
& malum? The. Horum quoque mihi videtur maximè
oĩum eſſentiã inuicẽ cõſiderare, reputans atque cõparãs
in ſeipſa præterita præſentiaq; ad futura. Soc. Aduerte &
hoc, rei duræ duritiẽ per tactũ ſentiet, & mollis ſimili ra
tione mollitiẽ. The. Ita. Soc. Eſſentiam verò & quod
ſunt, mutuãque contrarietatẽ, ipſiusque contrarietatis
eſſe etiã ipſa aĩa per ſe volitans, & inuicẽ conſerens, di-
ſcernere nititur. The. Omnino quidẽ. Soc. An nõ ſta-
tim natis hoĩbus atque brutis naturalis quædam facultas
adeſt, qua paſsiones per corpus manãtes in aĩam ſentiũt?
Ratiocinatio verò cõparatioque iſtorum ad eſſentiã vti
litatẽque, vix tandẽ poſt lõga curricula tẽporis, frequẽti
ſtudio & diſciplina aduenit quibuſcũque cõpetit? The.
Ita prorſus. Soc. Num veritatẽ eo percipere poſſumus,
quo eſſentiã nõ percipimus? The. Minimè. Soc. Cuius
autẽ quis veritate caret, huius ſciẽtiã vllã habet? The. At
quo pacto id fieri poſſet? Soc. In paſsionibus igitur ſciẽ
tia nequaquã ineſt, in rõcinatione tamen quæ circa illas
verſatur, ineſſe videtur. eſſentiã quippe veritatẽque hoc
attingere poſſumus, illis verò nequaquã. The. Conſtat
Soc. Num idẽ illud & hoc vocas? cum tãta inter ſe diffe
rentia diſcrepent? The. Haud ſanè deceret. Soc. Quod
illi nomẽ attribuis? ei. ſ. quod eſt videre, audire, odorare,
guſtare; calefieri, frigefierique? Num ſentire? The. Idi-
pſum, quid. n. aliud? Soc. Vniuerſum igitur hoc ſenſum
vocas The. Neceſſe. Soc. Huic veritatis perceptionẽ cõ (Senſus nõ percipit eſſentiam.)
uenire negauimus, cum eſſentiã nõ percipiat. The. Sic
eſt. Soc. Neque ſciẽtiæ igitur compos erit. The. Non
Soc. Ex his ſequitur ò Theæte, ſcientiam & ſenſum nũ
quã idẽ fore. The. Nunquam penitus. Soc. In his per-
ſpicue patuit, aliud ſenſum, aliud ſcientiam eſſe. Verum
non huius gratia diſſerere cœpimus, vt quid ſciẽtia non
ſit, imò quid ſit, inueniremus. Eatenus verò diſputando
proceſsimus, vt ſcientiam in ſenſu nullo modò quæren-
dã iudicauerimus, ſed in ea noĩe potius, quod tũc ſortitur
aĩus, cùm ipſe ſecundum ſeipſum circa illa quæ ſunt, ver
ſatur, & agit. The. Atqui hoc, ò Socrates, vt ipſe arbi-
tror, opinari vocatur. Soc. Rectè arbitraris amice. Et
nunc aduerte, deletis ex aĩo cunctis ſuperioribus, nun-
quid maius perſpicias, poſtquam hucuſque euectus es. (Quid ſit opinio.)
Quidue ſcientia ſit, iterum explica. The. Opinionẽ quã
libet, ò Socrates, ſcientiã dicere impoſsibile eſt, cum &
& falſa quædã opinio ſit. Apparet aũt opinio vera ſciẽtia
eſſe, idq; à me nũc reſpõſum puta: quod ſi aliter diſpu-
tãdo deinceps videbit, aliquid aliud afferre conabimur.
Soc Euge Theętete. ſic prompto aĩo diſputare decet, ne (Secunda ſcitiæ definitio.)
que vt cœperas tergiuerſari. Si. n. ita fecerimus, alterum
è duobus cõtinget: aut quod affectamus inueniemus, aut
certè quod ignoramus minus nos ſcire putabimus: neq;
mediocre lucrum id erit. & nunc qdẽ quid ais? An cum
duæ ſint opinionis ſpecies, vera vna, & altera falſa, opi-
nionẽ veram ſcientiam definis? The. Definio. hoc. n.
mihi in pſentia videtur. Soc. An de opinione deinceps
ab initio pertractandum? The. Quídnam? Soc. Turbat
me nunc & ſæpe alias, adeo vt in ambiguitate plurima
quo ad me ipm & quo ad alios verſer, explicare non va
lens quænam ſit hæc in nobis affectio, quóue pacto ad-
ueniat. The. Quæ nam hæc? Soc. Falsò ſcilicet aliquẽ
opinari. de quo nunc etiã ambigo, vtrũ id omittamus,
aut alter quàm ſuprà cõſideremus. THE. Quidni, ò So
crates, ſi quo modo decere cẽſes? præclare. n. tu & Theo (Pręſtat parum bene, quam mul tum nõ ſufficiẽter determinare.)
dorus in ſuperioribus de ocio dicebatis, quòd nihil in ta
libus vrgeat. Soc. Opportunè admonuiſti, fortè. n. haud
ab re erit tanq̃ veſtigiũ iterato percurrere. pręſtat nanq;
parum bene quã multum non ſufficienter determinare.
THE. Pręſtat ſanè. Soc. Qũo igitur; & quid dicimus?
falſam plerunq; opinionẽ eſſe dicimus, & aliquẽ noſtrũ
falſa opinari, alium vera, quaſi hæc ex natura ita ſe ha-
beant? THE. Dicimus abſque dubio. Soc. Nónne hoc,

onbi

nobis tam circa oĩa quàm cieca ſingula cõpetit? noſſe videlicet, vel ignorare? nã diſcere, & obliuiſci, vtpotè iſtorum media, impreſentiarum trãſeo, cum nihil ad propoſitum nobis conſerant. THE. Nihil prorſus ò Socrates aliud præter noſſe, vel ignorare, circa vnũquodque relinquitur. SOC. Nonne igitur neceſſarium eſt, opinantẽ opinari illa de quibus nouit aliquid, vel nõ nouit? THE. Neceſſarium SOC. Quinetiam noſcentem ignorare idẽ, vel ignorantem noſſe impoſsibile eſt?

Noſſe & ignorare, circa omnia, & ſingula.

Quæ nouit, ea putare quæ nouit.
Quæ non nouit ea putare, quæ non nouit.
Quæ nouit, ea putare quæ non nouit.
Quæ non nouit, ea putare quæ nouit.

THE. Quidni? SOC. Nam qui falſa opinatur quę nouit, ea putat nõ ea eſſe, ſed alia quędã quę ẽt nouit: & vtraq; noſcẽs, vtraq; rurſus ignorat? THE. At fieri hoc nequit ò Socrates. SO. An fortè quæ nõ nouit, ea putat alia quædã eſſe quæ nõ nouit? & qui neq; Theætetũ, neq; Socratem agnouit, cogitare vnq̃ põt Socratẽ Theætetũ, vel contra Theętetũ Socratem eſſe? THE. Nunq̃. SOC. Neq; tñ quę quis nouit, ea quæ nõ nouit, eſſe putat: neq; rurſus quæ nõ nouit ea quæ nouit. mõſtrũ.n. eſſet. Quo pacto igitur falſa qs opinabitur? Præter hæc quidẽ opinari nõ licet qñ qdẽ oĩa vel noſcimus, vel ignoramus: in his aũt nullo mõ falſa opinari quis poſſe videť. THE. Vera loqueris. SOC. An forte nõ ita cõſiderãdũ qđ quęrimus, ſecundũ noſſe & nõ noſſe procedẽdo, ſed ſecũdũ noſſe & nõ eſſe? THE. Qui iſthuc ais? SOC. Ne ſimplex ſit. qm̃ qui q̃ nuſquam ſunt, in quacũque tãdẽ re opinatur, is nõ põt nõ falſa opinari, quomodocunq; tãdẽ cogitet. THE. Decẽs id quoq; ò Socrates. SOC. Qũo igitur, quidue rñdebimus Theętete, ſi quis nos interroget (poſsibile eſt aũt vnicuiq; qđ dico.) Quiſnã hũum ipſum qđ nõ eſt opinetur? ſiue de aliquo eorũ q̃ ſunt, ſiue ipſum ſecundũ ſeipſum? Ad hęc vtique rñdebimus: qñ .ſ. quiſpiam opinãdo vera nõ opinatur, ant qd dicemus? THE. Sic certè. SOC. Nũ & alibi tale quid accidit? THE. Quid iſthuc? SOC. Vt aliquis vidẽs quidẽ aliqd, videat aũt nihil? THE. Feri nullo mõ poteſt. SOC. At vero ſi vnũ quiddã videt, exiſtẽtiũ quiddã videt. an ipſe putas vnũ in his quæ nõ ſunt, eſſe? THE. Minime. SOC. Qui ergo vnũ aliquid videt exiſtẽs aliquid videt. THE. Apparet. SOC. Et qui aliquid audit, vnũ aliqd audit, & exiſtẽs audit. THE. Profecto SOC. Itẽ qui aliquid tãgit, vnũ aliquid tãgit, & exiſtens inſup ſi quidem vnũ THE. Et iſtud. SOC. Qui aũt opinatur, nõne vnũ aliquid opinatur? THE. Neceſſariũ eſt. SOC. Et qui vnũ aliquid, none exiſtẽs aliqd? THE. Aſſentior. SOC. Qui ergo nõ exiſtẽs opinatur, nihil opinatur. THE. Nõ videť. SOC. At qui nihil opinatur, oĩno nõ opinatur. THE. Conſtat SOC. Impoſsibile igitur eſt, quod nõ eſt opinari, ſiue de aliquo eorũ quę ſunt, ſiue ipſum ſecundũ ſeipſum. THE. Impoſsibile videtur. SOC. Aliud itaq; eſt opinari falſa, quam ea quæ non ſunt opinari. THE. Aliud apparet. SOC. Neque igitur ſic, neq; vt paulò ante cõſiderauimus opinio falſa nobis ineſt. THE. Nõ certè. SOC. At in hũc modũ hoc forſitã appellamus? THE. Quę? SOC. Alienã quãdam opinionẽ, falſam opinionẽ eſſe dicimus, quãdo quis aliquid eorũ quæ ſunt, aliud quiddã eorũq̃ & ipſa ſunt, prout animi cogitatio mutarit, eſſe dicit. ſic. n. exiſtens aliquid ſemper, ſed pro alio aliud opinabitur: cũq; ab eo quod cogitauit aberret, iure falſa opinari dicetur. THE. Rectè nimirũ mõ dixiſſe videris, nã quoties aliquis pro pulchro turpe, vel contrà pro turpi pulchũ opinatur, toties falſa opinari nõ ab re iudicetur. SOC. Cõtẽnis me, ò Theætete, neque vereris? THE. Quorſum hęc? SOC. Haud.n. puto, videor tibi quod reuera falſum eſt apprehẽdiſſe, interrogatus vtrũ poſsit velox tardũ, aut leue grauis, vel aliud quiddã contrariũ non ſecundũ naturam propriã, verũ ſecundum naturã contrarij ſibijpſi cõtrarium fieri. Ne igiť id fruſtra aut temere audeas, dimitto, placetque tibi, vt ais, falſa opinari, idẽ quod & aliena opinari. THE. Mihi quidẽ SOC. Licet ergo, vt ipſe putas, alterũ quiddã vt alterũ, & non vt illud cogitatione ponere. THE. Licet vtiq; SOC. Qñ id igitur facit cogitatio, an nõ neceſſe eſt ipſam, aut vtraque, aut alterũ cogitare? THE. Neceſſe omnino. SOC. Aut ſimul, aut ſeorſim? The. Et iſtud. SOC. Ipſum aũt cogitare, num idẽ quod & ego, vocas? THE. Quid tu vocas? SOC. Sermonẽ quẽ ipſa aĩa apud ſe voluit circa illa q̃ cõſiderat. rẽ tibi, eamque vt minime peritus, declaro. Hoc.n. mihi videtur, cogitationẽ, ſ. aĩam nihil aliud agere, quàm ſecũ ipſam diſſerere, interrogãdo, reſpondẽdo, affirmãdo, atque negãdo. Poſt q̃ verò definit idẽque ſiue tardius, ſeu velocius animaduertẽs, aſſerit, neque vagatur, hanc ipſam opinionẽ ponimus. Quãobrẽ opinari loqui appello, opinionẽque ſermonẽ, nõ ad aliũ, neque voce, ſed ſilẽtio, ad ſeipſum. Tu verò quid ſentis? THE. Idẽ. SOC. Qñ igitur aliquis alterũ opinatur alterũ tunc vt videtur ad ſeipſum dicit, alterũ eſſe alterũ. THE. Quidni? SOC. Recordare obſecro ſi qñ tecũ ipſe dixeris, pulchrũ oĩno turpe, vel iniuſtũ eſſe iuſtũ: imo, vt in ſumma dicã, nunquid perſuadere tibi unquam conatus ſis, quod maximè omnium alterum ſit alterum, an contra: nec in ſomnijs unquam auſus fueris tecum dicere, quod paria prorſus imparia ſint, vel aliud quiddam huiuſmodi. THE. Nunquam certè SOC. Numquid alium quempiam ſiue prudentem, ſiue inſanum, au ſurum exiſtimas ſecum loquẽdo ex induſtria ſibi perſuadere bouem neceſſario equũ, vel duo vnum eſſe? THE. Minimè per Iouem SOC. Si ſecum loqui opinari eſt, nemo dũ vtraq; dicit, opinatur, attingitque aĩo, proferret vnquã opinareturq́, alterum eſſe alterum. Mittamus, ſi placet, verbum hoc alterum, hoc autẽ eſt quod volo, neminem opinari turpe eſſe pulchrum, aut aliud quicquã eiuſdem generis. The. Mitto equidem, ò Socrates. mihiq; quod ais admodum placet. SOC. Quare fieri neqt vt qui opinať ambo, alterum eſſe alterũ opinetur. The. Patet. SOC. At neque is q alterum opinatur quidẽ, alterum minimè, vnquã alterum eſſe alterum opinabitur. The. Vera narras: nã cogeretur etiã quod non opinatur attingere. SOC. Neque igitur q ambo, neque q alterum opinať, aliena opinari poteſt. Quapropter qui falſam opinionem aliena opinari definit, nihil efficit. Vnde neq; hoc modo, neq; ſecundum ſuperiora opinionẽ falſam nobis ineſſe cõſtat. The. Nõ videtur. SOC. Veruntamen, ò Theætete, ſi hoc non eſſe apparuerit, multa & abſurda confiteri cogemur. The. Quęnam? SOC. Nõ prius dicam tibi, q̃ oĩno conſiderare contendero: pnderet.n. me noſtri in ijs quæ dubitamus, ſi confiteri quæ dico, cogeremur: ſed ſi inuenerimus, liberique euaſerimus tum demum de alijs loquemur quibus talia vſu veniunt, vt pote ipſi ab hmõi errore penitus alieni. ſin aũt oĩno, deficiemus, humiles facti, veluti fluctuantes & nauſean patientes, orationi nos permittemus, vt vel conculcet nos, vel agat quo velit. Itaque ſiquẽ exitum inueniã qõnis huius, iã audi. The. Dic modo. SOC. Haud fatebor rectè nos cõſenſiſſe, qñ conceſsimus, quæ quis nouit opinari non poſſe ea quæ non nouit, atque mentiri. Imò fieri quodãmodo poteſt. The. Nunqd ais, quod & ego tũc ſuſpicatus ſum, quando id tale eſſe diximus, quod nõnunquam ego Socratem noſcens, eminusq; alium ignotum mihi perſpiciens, Socratẽ mihi notum eſſe putarim? Cõtingit enim in hoc quod dicis. SOC. Nonne ab eo iam depulſi ſumus, quod efficiebat, vt quæ noſcimus cognoſcentes minimè noſceremus? The. Prorſus. SOC. Ne igitur ſic amplius, ſed iſto mõ ponamus. ac forte quiſpiã nobis aſſentietur, fortè etiam aduerſabitur. verum ad attendamus in quo neceſſariũ eſt ſermonem illũ qui omnia inuertit, examinare. Vide itaq; an aliquid dicam, poteſt ne qui ante aliquid ignorauit, poſtea diſcere? The. Poteſt certe. SOC. None aliud deinceps atq; aliud? The. Quid

obſtat?

Secundus modus putandi.

An quiſquam opinetur quod non eſt.

Tertius modus.

Cogitare quid.

Opinari quid.

obſtat? Soc. Pone exempli cauſa, ceream vnam in aĩs noſtris effigiem, in hoc maiorẽ, minorem in illo, in hoc purioris ceræ, ſordidioris duriorisue in alio, in quibuſdã mollioris, in nonnullis etiam tẽperatæ. THE. Pono. Soc. Donũ hoc eſſe dicamus Muſarum matris Memoriæ, & in hoc quicquid eorum quę aut videmus, aut audimus, aut ipſi excogitamus, meminiſſe cupimus, inſinuantes ipſum ſenſibus intelligentijsq́; veluti anulis ſignantes exprimimus, quodq́: ſignatũ fuerit, meminimus nos, & ſcimus quoad figura permanet: at cũ aboletur, vel inſcribi nequit, obliuiſcitur atq; neſcimus. THE. Sic eſt. Soc. Qui ergo ſcit quidem illa, conſiderat autem quicquam eorum quæ videt vel audit, vide vtrum hoc modo falſa opinetur. THE. Quónam? Soc. Quæ nouit eſſe putans, nunc quidem quæ nouit, nunc vero quæ non nouit. Hæc vtique ſupra non rectè conſeſsi ſumus, impoſsibilia confitentes. THE. Nunc autem.

Mater muſarum, Memoria.

In notitia ſine ſenſu.

Noſſe, quod nouit.
Noſſe, quod non nouit.
Non noſſe, quod non nouit.
Non noſſe, quod nouit.

In ſenſu ſolo.

Sentire, quod ſentit.
Sentire, quod non ſentit.
Non ſentire, quod non ſentit.
Non ſentire, quod ſentit.

In vtriſque iunctis.

Noſſe ſentireq́ue, quod nouit & ſentit.
Noſſe ac ſentire, quod nouit & non ſentit.
Noſſe ac ſentire, quod ſentit & non nouit.
Non noſſe & non ſentire, quod non nouit et nõ ſentit.
Non noſſe & non ſentire, quod non nouit et ſentit.
Non noſſe & non ſentire, quod non ſentit et nouit.
Sunt & aliæ coniugationes, quæ quia ex his facilè fieri poſſunt, omiſſæ ſunt.

quomodo dicis? Soc. In hunc modum de illis à principio diſtinguẽdo dicamus: ꝙ iſthuc quod quiſpiam nouit eiusq́; in animo monumentũ ſeruat, nõ ſentit aũt, exiſtimare nequit aliud quiddam eſſe eorũ quod etiam nouit, imaginẽque illius ſeruat, non ſentit aũt: cõtraq́; quod nouit, putare eſſe quod non nouit, cuiusúe nullã ſeruat imaginem: & quod non nouit, id inſuper quod non nouit: & quod non nouit, id quod nouit: aut quod ſentit, aliquid aliud eorũ quę ſentit: ſiue quod ſentit, aliquid quod minimè ſentit: aut quod nõ ſentit, eorũ aliquid quæ nõ ſentit: ſiue quod non ſentit quicquã ex his quæ ſentit. Multoq́ue minus putare põt quod nouit, ſentitque, & ſeruat illius imaginẽ ſecundum ſenſum, eſſe aliud quiddam quod etiã nouit, & ſentit, & ſeruat eodẽ modo: aut quod nouit, & ſentit, & retinet, rectè quod nouit, putare: Siue quod nouit & ſentit, & ſimiliter retinet, id eſſe quod ſẽtit, ſeu quod neque nouit, neque ſentit, id eſſe quod nec nouit, etiam neq; ſentit: Quódue neq; nouit, neq; ſentit id quod minime nouit. Quódue neq; nouit, neq; ſentit, id quod minimè ſentit. Hæc oĩa talia ſunt, vt nemo in his falſa vlla rõe opinari valeat. Reſtat ergo vt in quibuſdam hmõi ſi mõ alicubi tale quid accidat. THE. In quibuſnã? Videamus, obſecro, an magis ex ipſis intelligam. Nã in præſentia haud aſſequor, vt in quibus nouit aliqs, ea putet eſſe alia quædã quæ & nouit & ſentit, vel quæ nõ nouit, ſentit tñ, vel quæ nouit ſentitq́;, ea quę & nouit & ſentit. Quare nunc lõge magis quàm ſuprà deficio. Soc. Age, ſic iterũ audi. Equidẽ agnoſcens Theodorum, eiusq́; ſimulacrũ memoria tenens, Theætetũque ſimiliter interdũ quidẽ ipſos video, interdum nõ video. & tango quãdoq́;, aliàs minimè, eodẽq́; pacto & audio, & alijs ſenſibus apprehendo: ſæpe ẽt ſenſu vos nullo percipio, ſed intra me ſcio nihilominus atque memini. THE. Prorſus Soc. Hoc itaq́; primũ ex his q̃ expoſiturus ſum, animaduerte, quod põt quidẽ aliquis q̃ nouit, nõ ſentire, põt ẽt ſentire. THE. Sic eſt Soc. Nõne & q̃ nõ nouit, ſæpe ẽt neq; ſentit, & ſæpe ſolũmodo ſentit? THE. Eſto. Soc. Vide an magis in pſentia id iã aſſequaris. Socrates dũ Theodorũ, Theætetumq́; agnoſcit, ſed neutrũ videt, neq; alio ſenſu illos percipit, nunq̃ ſecum ipſe Theætetũ eſſe Theodorũ opinatur. Quid ad hæc? THE. Vera ſunt. Soc. Hoc ſanè primum erat ex his quæ dicebam. THE. Erat. SOCRA. Alterum erat hoc, quod dum vnum è vobis agnoſco, ignoro alterum & ſentio neutrum, nunq̃ eũ quẽ cognoſco, illum eſſe quẽ ignoro, exiſtimo. THE. Probè. Soc. Tertiũ verò iſtud. dũ neutrũ cognoſco, neutrũq́; ſentio, nunq̃ eũ quẽ ignoro, aliũ quendã quẽ rurſus ignoro, eſſe arbitror. atq; ita deinceps oĩa ſupradicta repenta ſimiliter puta: in quibus ego nunq̃ de te ac Theodoro falſa opinabor, neq; cognoſcẽs neq; ignorãs vtroſq;, neq; vnũ qdẽ noſcẽs, ignorãs alterũ, eadẽq́; de ſenſibus rõ ſi mõ percipis. THE. Percipio equidẽ. Soc. Reſtat itaq; vt falſa in hoc opinemur qñ te Theodorũq; cognoſcẽs, ſeruãsq; in cætera illa effigie utriuſq; figuras lõgo ex tpe, tanq̃ anulorũ veſtrorũ ſignacula, neq; acute cernẽs vtroſq;, tẽto propriũ vtriuſq; ſignũ proprię viſioni attribuẽdo eius accõmodare veſtigio vt agnitio fiat: ſed aberro, & inſtar eorũ qui cõmutatis calceis errãt, cõmuto, & vtriuſq; viſionẽ ad alienũ ſimulachrum transferro, & ſimilia quædã patior ijs quæ in ſpeculis trãſuerſo reſultant, cũ aſpectus dextera in ſiniſtra cõmutat. Atq; ita decipior. naſciturq́; aliena opinio & id eſt quod falſa opinari uocaт. THE. Oĩno, ò Socrates opinionis paſsio, talis eſt, qualẽ mirifice figuraſti. SOC. Præterea quum vtroſq; cognoſcẽs, vnum inſup ſentio, alterum minimè, cognitionẽ vero alterius nõ ſecundum ſenſum habeo: quod ſuprà ita dixi, nec tu me intellexiſti THE. Nõ certè. SOC. Hoc tñ dicebã, quod qui agnoſcit alterum atq; ſentit, & cognitionẽ ſecundũ ſenſum ipſius habet, nunq̃ putabit ipſum eſſe aliũ quẽdã, quẽ agnoſcit quoq; & ſentit, cuiusúe cognitionẽ ſecundũ ſenſum habet. Erátne hoc? THE. Imò. SOC. Prætermiſſum quodãmodo fuit quod mõ dicitur, cum in ſuperioribus aſſereremus falſam opinionem contingere, quoties quiſpiã vtraq; noſcens & videns, aut alio quodam ſenſu percipiens, & vtrorumque ſignacula tenens, nõ ſecundum ipſius proprium ſenſum vtrumq; habet verum inſtar imperiti ſagitarij à ſigno procul aberrat, quod quidem mẽdacium uuncupatum eſt, THE. Nec iniuria. SOC. Et quãdo vni quidẽ ſignaculorum adeſt ſenſus, alteri minimè, quod verò abſentis ſenſus eſt præſenti adſcribit, oĩno hæc cogitatio fallitur: & vt ſummatim dicam circa illa quæ quis nunquã aut nouit, aut ſenſit, falli mentiríue, & falſam opinionẽ habere non poteſt, ſi quid modo veri nos nunc quidem loquimur. Cæterum in quibus noſcimus, & ſentimus, in ijs ipſis opinio vera vel falſa verſatur: quæ cum è conſpectu directoque nixu propria ſimulachra colligit figuratq́;, vera eſt. Cum verò trãſuerſo atque obliquo falſa. THE, Nõne præclare hæc ò Socrates dicta ſunt? SOC. Cum hæc audieris, idẽ vehemẽtius aſſeres. Vera porrò opinari pulchrũ eſt, mẽtiri turpe. THE. Quidni? SOC. Hæc vtique hinc maximè fieri tradunt. Cum alicuius in aĩo cerea effigies illa profunda & multa lenisque & probè ſubacta eſt, quæ per ſenſus influunt in hoc inſculpta, quod Homerus animæ cor vocauit, ceræ hanc ſimilitudinem ſubintelligens, vt potè pura ſignacula & funditus inſidentia diuturna fiunt. Ac primo quidem hĩes ſic inſtituti, dociles ſunt acuti, deinde etiã memores, poſtremo ſenſuum ſimulacra nõ commutant, vnde vera nimirum opinantur. nam cum ſint ea perlucida & ampla in regione, velociter diſtribuũt, diuiduntque in propriam effigiẽ ſingula, quæquidem exiſtentia veraque vocantur, viríque tales ſapientes eſſe dicuntur. an non idem tibi videtur? THE. Mirũ in modũ SOC. Quando igitur denſum alicuius eſt cor, quod ſapienniſſimus

Quibus in opinio falſa & in quibus eſt & videtur.

Aiæ cor.

Qui memores & acuti.

Qui memores.

ſimus Poeta laudauit, vel cum lutulentum, nec ex deſecata cera. vel molle nimis, vel durū, nō rectè oīno ſe habet. Nā mollis nimiū cera celeres quidem ad percipiendū efficit, ſed eoſdē obliuioſos. Dura verò cōtra diu memores, ſed ineptos tardosq; ad pcipiēdum: & q denſam & aſperam lapideamq; uel terream vel ſeculentā habēt, obſcura ſimulacra continent. obſcura quoq; q durā: profunditas quippe nō adeſt. Obſcura præterea q molliorē nā ex confuſione faci'è euaneſcunt ꝙ ſi præter hæc iniucem quoq; cōgeſta ſint, ob ſedis ipſius anguſtiā, ſi qdem exigua ſit animula. obſcuriora quoq; illis ſimulacra fiēt. Homines ergo hōmi oēs, quales deſcripſimus, ad opinionē falſam proni redduntur. Nā quū qd vident, aut audiunt, aut cogitāt, quia ſingula ſingulis mox reddere nequeunt, tardi ſunt, præuaricanturq;: nā peruerſe vident plurima, audiuntq;, & aliud ſæpe pro alio cogitādo decepti concipiunt: atq; hi falſi mētientes, ignari vocantur. THE. Rectiſsimè oīum, ò Socrates, loqueris SOC. Fatēdū igitur falſas hoībus opiniones ineſſe. THE. Valde. SOC. Et veras inſuper THE. Et veras. SOC. Iā vtiq; ſatis conſtare putādum duas opiniones eſſe. THE. Magnopere. SOC. Importunus reuera moleſtusq; admodū, ò Theætete, vir garrulus eſſe videtur. THE. Quorſum hęc dicis? SOC. Ruditatē meā, ac vt vere dicā, garrulitatē meā moleſtè ferēs, nā quod aliud quiſquam nomē imponat ei, q ob ingenij tarditatē ſermones ſurſum deorſum vertit, quū pſuaderi nequeat, & tanq̄ hebes expedire diſputationem oīno nullā valeat, & dubitationes euadere? THE. Tu vero qd moleſtè fers? SOC. Non tm̄ ægrè patior, verum & dubitaui quidnā reſpōdeā, ſi quis ita quæſierit, ò Socrates, reperiſti iā opinionē falſam nō inter ſe ſēſibus, nō cogitationibus, ſed in ſenſus & cogitationis cōgreſſu cōſiſtere? At ego fatebor, vt puto, gloriabūdus, quaſi, egregium quiddā inuenerimus. THE. Mihi qdē vr̄, ò Socrates, haudquaq̄ turpe eſſe quod nūc oſtenſum eſt. SOC. Nunqd igitur, inquiet ille, hoīem quem cogitamus dūtaxat, videmus vero nequaq̄, equum eſſe nunq̄ opinabimur, quē in pręſentia nec videmus, nec tāgimus, verū ſolum modo cogitamus, nihilq; aliud circa illū ſentimus? Hæc equidē, vt arbitror, aſſerere me fatebor. THE. Et meritò SOC. Tū ille. Vndecim quæ quis ſolū cogitat, ſecundū hanc rōem, nunq̄ putabit eſſe duodecim, quæ ēt ſolū modo cogitat. Quid ad hæc? THE. Reſpondebo: q videns aliqs aut tāgens forſitan vndecim, duodecim eſſe putaret: quę tamen in cogitatione habet, nunquam ſimiliter iudicaret. SOC. Quid porrò, inquit, cenſes aliquem apud ſeſe cogitaturum quinq; & ſeptem, non homines inquam, quinq; & ſeptem, nec aliud quicquam eiuſmodi, ſed ipſa quinq; & ſeptem quæ diximus ibi in effigie monumenta eſſe, & falſa in illis opinari poſſe neminem? THE. Cenſeo. SOC. Hæc inquam, ſi qui ita conſiderent ſecum, ipſi perquirentes quot ſunt, nonne illorum aliqui vndecim, aliqui duodecim iudicabunt? Num oēs duodecim eſſ eilla dicent, atq; putabunt? THE. Non per Iouem, verum plerią; vndecim: & ſi quis maiori de numero quærat, magis fallitur. Arbitror enim te magis de omni numero dicere. SOC. Rectè ſentis. Animaduerte igitur, num & hoc accidat, hoc eſt, vt ipſa duodecim quæ in effigie ſunt, vndecim eſſe quis putet. THE. Videtur. SOC. Nonne hoc ad ſuperiora reuoluitur? qui enim id patitur quod nouit, aliud quiddā quod ſimiliter nouit, eſſe cenſet, quod tanquam impoſsibile ſuprà reſpuimus Et ex hoc ipſo confiteri quemlibet cogimus, falſam opinionem non eſſe, ne vnus atq; idem eadem ſcire ſimul atq; neſcire cogatur. THE. Vera loqueris. SOC. Ex his iam conſtat, opinionē falſam aliter eſſe definiendam, q̄ cogitationis ad ſenſum permutationem. nam ſi ita eſſet, nunquam ipſis cogitationibus falleremur. Nunc autem vel nulla eſt opinio falſa: vel ſi qua eſt, quæ quis nouit, vt ignoret ſimul, fieri poteſt. Vtrum potius eligis? THE. Ambiguam, ò Socrates, electionem propoſuiſti. SOC.

Qui veloces, & qui tardi ad percipiendum.

Qui proni ad opinionem falſā

Qui ignari.

Ambo quidem admittere, ratio vetare videtur. Veruntamen audendum oīa. Quid ſi pudorē deponere audeamus? THE. Quo pacto. SOC. Auſi quid ipſum ſcire ſit pronunciare. THE. Cur hoc impudens? SOC. Haud ſatis aduertiſſe videris, ꝙ oīs nobis à principio ſermo, inueſtigatio ſcientiæ fuit, tanquam quid ipſa ſit ignoraremus. THE. Teneo. SOC. Nōne impudētis animi eſt, vt ſcientiā, ignorātes, qd ſcire ſit, oſtendant? Verū ò Theætete, iampridem à puritate diſputando longè vagamur. millies.n. diximus hæc cognoſcimus, nō cognoſcimus, ſcimus, neſcimus quaſi aliquid inuicē intelligamus, cuius interim ignoremus ſcientiā. Ergo & nunc quoq; ſi placet, vocabulis iſtis vtamur, ignorare, ſ. & intelligere, vt illis vti cōuenit, ſiquidē ſciētiæ expertes ſimus. THE. At quo pacto, his ſublatis, ò Socrates, diſputare valeres? SOC. Nullo, dū qualis ſum, maneo: poſſem tn̄ quoquo mō, ſi cōtētioſus eſſem. Et nūc ſi quis talis adeſſet, abſtinere ab his vocabulis profiteretur, & nos ab his quæ ipſe narro, vehemēter deterreret. Poſtq̄ verò ſimplices & ignaui ſumus viſne pferre audeā ſcire ipſū quale ſit? Mihi.n. operæpreciū eſſe vr̄. THE. Aude per Iouē. Nā his tibi vtēti veniā dabimus. SOC. Audiſtin' quid hoc tpe ſcire dicant eſſe? THE. Fortè nō tn̄ in præſentia memini. SOC. Sciētiā habere, id eſt vti vocāt. THE. Sic eſt SOC. Nos aūt paulū permutātes, ſciētiā poſsidere dicamus. Queres fortè, quōnā hoc ab illo differrat. nihilo forſitā, quod aūt videatur mihi id poſtquā audieris, mecū examinato. THE. Modò poſsim. SOC. Haud ſanè poſsidere idē quod habere vr̄: ceu ſi quis empta veſte, illam ſeruās, & vti arbitratu ſuo potens, nō ferat, habere quidē illā cōfiteremur, poſsidere verò. THE. Et rectè quidē. SOC. Vide præterea vtrum fieri poſsit, vt qui ſciētiā ſimiliter poſsideat, non habeat: perinde ac ſi quis ſylueſtres aues, ſiue colūbas, ſiue quaſuis alias venatus, auiario domi cōſtructo nutriat, quodāmodo habere ſp illas dicetur, quia poſsidet. THE. Sanè SOC. Quodāmodo verò nō habere, ſed poteſtatē quidē eſſe, cūq; in columbario eas incluſerit, poſſe quoties velit capere, & habere quamlibet ad votū atq; dimittere. THE. Iſta eſt. SOC. Rurſus quēadmodū ſuprà in aīs neſcio quod figmentū cereū machinati ſumus, ita & nunc in qualibet aīa auiarium quoddam oīs generis auiū fabricemus: quarū aliæ ſeorſim ab alijs diſcretis gregibus peruagentur, alię numero paucę, nonnullæ ſolæ paſſim quocunq; contigerit, volitent. THE. Fiat quid tum poſteà? SOC. Hāc caueā in pueris vacuam eſſe dicamus, loco verò auium ſciētias intelligamus: & quiſquis ſcientiā nactus, hoc coercuit ambitu hunc inueniſſe didiciſſeq; rem ipſam cuius ſcientia eſt, & hoc ipſum eſſe ſcire. THE. Eſto. SOC. Deinde rurſus quācunq; velit ſcientiā aucupari, captamq; habere, iterūq; dimimittere: hæc inquam, oīa quibus exprimēda nominibus ſint, conſidera, nunquid eiſdē quibus antea cū acquiſita duntaxat poſsidebātur, an alijs? Hinc fortè clarius me intelliges. Arithmeticā artem vocas? THE. Voco. SOC. Hanc ſuppone ſcientiarū omnis paris & imparis aucupiū eſſe. THE. Suppono. SOC. Hac arte arithmeticus ipſe ſcientias numerorum quaſi mancipia quædam ſubiectas habet, & alijs tradit. THE. Prorſus. SOC. Eumq; qui tradit, docere dicimus: qui verò accipit diſcere: & eum qui habet ex eo quod in ipſa cauea poſsidet, ſcire. THE. Maximè. SOC. Quæ ſequuntur diligenter aduerte. Qui perfectus arithmeticus eſt, nonne omnes ſcit numeros? oīum quippe numerorum in eius animo ſcientię inſunt. THE. Nil obſtat. SOC. Nōnne hic interdum vel ſecum ipſe interna. vel externa quædam quæ numero conſtant: dinumerat? THE. Quidni? SOC. Numerare aūt nihil aliud poſſe ponemus quàm conſiderare quantus quiſq; in numerus. THE. Nil aliud certè SOC. Quod ergò ſcit tanquam neſcius conſiderare videtur, is quē ſcire omnem numerū cōfeſſi ſumus. audis ambiguitate huiuſmodi? THE. Equidem. SOC. Cū columbarum poſſeſsioni & aucupio cōparaui-

Aliud eſt ſcientiam habere, aliud vti & poſſidere.

parauerimus, duplex aucupiũ eſſe dicemus: vnũ ante ac-
quiſitionẽ poſsidẽdi gratia: alterũ poſtq̃ acquiſiuit poſſe
ditũ; gratia capiẽdi manuq; tenẽd' illa ipſa quæ quis diu
poſſedit. Atq; ita quorũ iamprid ẽ ſcientijs diſcendo præ
ditus eſt quæve anteanouit, ea iterũ diſcere põt reſumẽs
cuiuſq; ſcientiam, & in lucem eruens quæ latebãt. THE.
Vera narra. SOC. Propterea paulò ante quærebam, qũo
noĩbus eſt vtendũ cũ de ijs loquimur, vt puta qñ arith-
meticus numeraturus ẽ, vel lecturus grãmaticus. Tũc.n.
ſciens, iterũ ſecũ ipſe quæ ſcit, diſcere tentat. THE. At
abſurdũ eſt hoc, ò Socrates. SOC. An fortè dicẽdũ quæ
neſcit, ea vel numeraſ vel legere cũ ipſi iam literarũ om.
niũ vel numerorũ intelligentiã tradiderimus. THE. Hoc
quoq; abſurdũ. SOC. Vis ergo dicamus nihil curare nos
qũocũq; nominibus ſciendi diſcẽdiq; quiſq; vtatur? Poſt-
quam verò determinauimus, aliud quiddam eſſe ſciẽtiã
poſsidere, aliud habere, quod quis poſsidet, ne poſsideat
fieri non poſſe dicimus. Quapropter nũq̃ accidit, vt ali-
quis quod ſcit, idẽ & neſciat. Falſam tamẽ opinionẽ cir-
ca idipſum accipi poſſe. Nam accidere poteſt vt ſciẽtiã
vnius pro alterius ſcientia capiamus, quãdo aliquis no-
ſtrũ vnam quandã ex internis ſcientijs aucupans, pro il-
lo aliam præuolantem deceptus aprehendit. veluti cum
vndecim duodecim eſſe putat, ipſorum vndecim ſcien-
tiæ loco ſciẽtiæ ipſorum duodecim, cũ vtraq; intus ma-
neat, capiens quaſi pro colũba palũbem THE. Veriſsimi
le id qdem. SOC. Cum vero quàm affectat, apprehen-
dit, tunc expertem eſſe mendacij, veraq; nimirũ opina-
ri dicendũ. Et hoc modo veram & falſam opinionem
exiſtere, nihilq, ex jis quæ nos ſupra turbabant, impedi
mento nobis fore. Fortè mihi aſſentieris, an quid ages?
THE. Aſſentiar. SOC. Iam diſcrimẽ illud euaſimus, quo
neſcire aliqui quæ ſciunt, cogebantur, Nã quæ poſside-
mus, ne poſsideamus non accidit, neq; ſi fallamur, neq;
ſi vere iudicemus verũtamen aliud quiddam grauius mi
hi videtur. THE. Quidnam hoc? SOC. Si ſcientiarum
commutatio, falſa fiat opinio. THE. Qui iſtuc? Nónne
valde abſurdũ eſt, vt qui rei cuiuſdam ſcientiam habet,
eam ipſam ignoret, nõ ignorantia qdem, ſed ipſius eiuſ
dem ſciẽtia? Deinde rem hanc aliam quandam, & con-
tra illam hanc eſſe exiſtimet? quàm præter rationẽ hoc
eſt, quod præſente ſcientia animus cognoſcat nihil, igno
ret omnia? Enimuero ſecundũ hanc rationẽ nihil prohi
bet, quin ignorantia præſens noſſe, quicquã efficiat, cæ-
citaſq; videre, ſi ſcientia ignorare quenquam effecerit.
THE. Haud rectè forſitan, ò Socrates, aues induximus
cum ſolas in aĩo ſcientias poneremus: oportebatq; inſci
tiaſquoq; vnà cũ ſcientijs in aĩo cõuolãtes, inducere, &
& aucupantem hominem nonnunquã ſcientiã, ſæpe in
ſcitiam circa idẽ accipientẽ: cũq; in ſcientiam incurrit,
vera opinantem: cũ ignorantiam, falſa. SOC. Difficilè ẽ
te non laudare Theætete, quod tñ dixiſti, iterũ animad-
uerte. Eſto. n. vt ais. Qui in ignorantiam incidet, falſa,
vt ais, opinabitur: nõne? THE. Certè. SOC. Non tñ falſa
ſe opinari putabit. THE. Non certè. SOC. Sed vera po-
tius & tanq̃ ſciẽs afficietur ad illa in quibus errat. THE.
Cur non? SOC. Et idcirco ſcientiã nactum ſe venando,
non inſcitiam arbitrabitur. THE. Paret. SOC. Iam lon-
go quodã circuitu in primã rurſus dutationem relapſi ſu
mus, quippe contentioſus redargutor ille ſubridens, di-
cet, Verũ, ò boni viri, vtranq; noſcens aliquis ſcientiã &
inſcitiam quam nouit, aliam quandã quam etiam nouit,
eſſe cenſet? aut neutrã noſcens, quam, non nouit, aliam
quã nec nouit? aut vnã cognoſcens quidem, alterã mini-
mè, quã nouit eã eſſe quã non nouit: vel contrà quã nõ
nouit, eã eſſe quã nouit? Vel rurſus mihi dicetis ſcientia-
rum et inſcitiarũ ſcientias eſſe, quas qui poſsidet, in alijs
quibuſdam ridiculis caueis ſiue cereis figmentis inclu-
dens, quatenus poſsidet, ſcit, etiam ſi in in prõptu nõ ha
beat. Atq; ita cogemini in infinitum circa idem reuolui
nihil proficiẽtes. Quid ad hæc ò Theætete? THE. Per
Iouem, ò Socrates, quid rñdendũ ſit, neſcio. SOC. Non
ne ratio nos, ò Theætete, admonet, nõ rectè falſam opi
nionẽ prius quam ſcientiã inueſtigaſſe, & indiſcuſſã ſciẽ
tiã reliquiſſe? impoſsibile aũt eſt iſta cognoſcere, anteq̃
ſufficienter ſcientia definita ſit? THE. Neceſſariũ, ò So
crates, quod ais in preſentia, aſſerere. SOC. Quid ergo
à principio rurſus de ſcientia diſſeremus? Nondum.n.di
cendo defeſſi ſumus. THE. Non certè, ſiquidem ipſe nõ
renuis. SOC. Dic age, quo pacto eã definiẽtes, nobiſipſi
minimè aduerſabimur? THE. Queamadmodum ſupra
contendimus nihil.n. aliud habeo. SOC. Quomodo ſu-
pra. THE. Veram opionẽ ſcientiã eſſe volebã, nam vere
opinari procul eſt ab errore: & quæ à vera opinione pro
ficiſcuntur, decora oĩa bonaq; ſunt. SOC. Qui in traſeun
do flumine præit ſequentibus, cum interrogãt, quã alta
ſit aqua, ipſa oſtendet, inquit. Quod ſi & nos ingreſsi p-
quiramus, fortè impedimentum ipſum quod quæritur,
demonſtrabit, manentibus nobis nihil patebit. THE.
probè loqueris. eamus iam quæſituri. SOC. An nõ bre-
uis inueſtigationis hoc eſt? Ars etenim vniuerſa argu-
mento nobis eſt ſcientiã id minimè eſſe. THE. Qua ra-
tione? quæue hęc facultas? SOC. Eorũ qui præ cæteris
ſapientes ſunt, quos oratores & cauſidicos vocant: hi ſi-
quidem arte ſua perſuadent, non docent: inducunt.n. au
ditores, vt quę ipſi cupiũt, opinẽtur. An tu aliquos adeò
in docendo vehementes exiſtimas, vt cum latrocinijs
alijsq; iniurij nullis teſtes interſuerint, tamen commiſ-
ſorum ſcelerum veritatem ad aquã paucã doceãt? THE.
Nullo modo docere illos, ſed perſuadere puto. SOC. Per
ſuadere aũt, nònne idẽ aſſeris quod & opinionem indu-
cere. THE. Idẽ prorſus. SOC. Nonne qñ iudices iuſtè
perſuadentur in his quæ ſolus ille qui vidit, cognoſcit,
alius aũt nequaquã, tunc ipſa ex auditu iudicantes, verã-
que opinionem nactu abſq; ſcientia, rectè iudicant ea in
quibus perſuaſi ſunt, ſi modò bene iudicant? THE. Om
nino. SOC. Si tñ idem eſſet, ò amice, opinio vera iudiciũ
que & ſcientia, nunquã iudex ille ſummus abſq; ſcientia
rectè opinaretur. Nunc autem vtrunque diuerſum, quid
dam eſſe videtur. THE. Quod ab aliquo de ſcientia
quondam audiui, oblitus eram, ſed iam reminiſcor.
Inquit autem opinionem veram cum ratione ſcientiam
eſſe, ſine rõe expertem ſciẽtia: & quæ rõne carent, ſciri
non poſſe: quę verò rõnem habent, ſciri. SOC. Quàm
præclare loqueris. Sed hæc ipſa quę ſciri poſſunt, &
quæ non, dic qũo diſtinguebat, vt videamus vtrum tu,
& ego ſimiliter acceperimus. THE. Inuenturuſne ſim
ignoro, fortè verò ex ponente alio quodam aſſequerer.
SOC. Audi igitur pro ſomnio ſomnium. ego quoque ac
cepiſſe à quibuſdam mihi videor prima ipſa velut elemẽ
ta ex quibus homines & alia componuntur, rationẽ nõ
admittere. Nã vnumquodque illorum ſecundum ſeipsũ
nominare licet, appellare verò aliquid aliud minimè, ne-
que quod eſt, neque quod non eſt. Iam enim eſſentiam
ipſi vel non eſſentiam adhiberi contingeret. Oportet au
tem nihil apponere, ſi quis illud ipſum ſolum dicat: Ete-
nim neq; ipſum, neq; illud, neque unũquodque neq; ſo-
lum, neque illud, neque cætera talia adhiberi volunt.
Hæc.n. circuncurrẽtia oĩbus adhiberi, & alia quædã eſſe
aiunt præter illud cui ſunt adiecta. Opportere aũt ſiquo
modo poſſet ipſum dici, rõnemq́ue propriã admitteret,
ſeorſum ab alijs oĩbus ipſum dici. Nunc aũt nullũ expri-
mis oratione poſſe proferri, nihil.n. aliud ipſi quàm no-
men aſſe, ſolũq; nomẽ habere. Quæ vero ex illis cõpoſi
ta ſunt, quẽadmodũ ipſa copulãt, ſic & illorũ noĩa copu-
lata orationẽ fieri. Nominũ quippe copulationẽ oratio-
nis eſſe ſubſtantiã. Quocirca elemẽta ſine oratione ra-
tionéue, & incognita eſſe ſenſibus tñ percipiẽda; ſylla-
bas aũt & cognoſci dici poſſe. & vera opinione cõprehẽ
di. Qñ ergo abſq; rõne opinionẽ de aliquo verã aliquis
adipiſcitur, vera quidẽ de illo eius ſentire aĩum ferunt,
noſſe vero nequaq̃. Nã cũ qui accipere & reddere rõnẽ
nequit,

nequit,inſciũ eſſe. Cùm verò rõnẽ cõſequitur, hæc oĩa
cognoſcere poſſe, perfactãq; ſcientiam adipiſci.Sic& tu
inſomniũ an aliter audiuiſti? THE. Sic oĩno. SOC. Num
tibi id placet?& hoc pacto opinionem verã vnà cũ rõne
ſcientiam aſſeris? THE. Et maximè quidem. SOC. Síc-
cine Theętete nos hodie id cõprehendimus,quod olim
ſapientes quãplurimi inueſtigantes antequã inuenirent,
conſenuerunt? THE.Mihi quidẽ, o Socrates quod mo-
do dictum eſt. bene dictum eſſe videtur. SOC.Et meri-
to.nã quę ſciẽtia abſq; oratione rectaq; opinione vnquã
eſſe poterit?Vnũ tñ ex dictis mihi diſplicet. THE.Quod
iſtud? SOC. Quod ſanè magnificentius dici videbatur,
elemẽta ignota eſſe,ſyllabarũ aũt genus notũ. THE. Nõ-
ne rectè? SOC. Aduertendũ profecto. Nã velut vades ſer
monis exẽpla ipſa habemus, quibus ille vſus,hęc omnia
dixit. THE.Quænam? SOC. Literarum elementa & ſyl

De litera-
rum elemẽ
tis,&ſylla
bas.

labas.an putas alio intuentẽ hæc dicęre illũ,qui dicit quę
ipſi narramus? THE. Non ad alia certè,ſed ad iſta, dunta
xat. SOC. Ea igitur recenſentes examinemus.imò uerò
ſic nos metipſos,nõne literas ita didicimus? Rñde ad hoc
primũ,an nõ ſyllabæ rõnẽ definitionẽue habẽt, elemẽta
verò minimè? THE. Forte. SOC. Mihi quoq; oĩno vſ:
Si quis ergo ita de prima Socratis ſyllaba percotẽtur, ò
Theætete,dic quid eſt?Quid potiſsimũ rñdebis? THE.
Quod s, & o. SOC.Habes ergo hãc ſyllabæ rõnẽ. THE.
Equidẽ. SOC, Age,dic ꝑtereà ipſius,rõnẽ. THE. At quo
pacto quis elemẽti elemẽta referre poſſet? Etenim ipſũ
s,ò Socrates mutarũ literarũ ſonus quidã eſt ſolũ lingua
veluti ſibilãte ipſius aũt b,neq; vox,neq; ſonus,neq; plu
rimorum elementorum.Quocirca rectè admodũ abſq;
ratione eſſe dicuntur. è quibus ſeptẽ illa notiſsima vocẽ
habent,rationem verò nequaquam. SOC. Hoc itaq;, ò
amice, circa ſcientia rectè aſſeruimus. THE. Videmur.
SOC. Quid vero cũ diximus ignotũ elementum,ſyllabã
eſſe notam nũquid rectè? THE.Probabile eſt. SOC.Syl-
labam verò vtrũ elementa vtraq; eſſe dicimus? vel etiã
ſi plura inſint,quàm duo, oĩa eſſe? An potius ideã vnam
ex ipſis compoſitis genitam? THE.Cũcta dicere mihi ui
demur. SOC.Aſpice igitur circa duo s, & o, ſi vtraq; pri
ma mei nominis ſyllaba ſunt, quiſquis ipſam nouit,vtra
que noſcit. THE.Quidni? SOC. Ergo s,& o, cognoſcit.
THE. Planè. SOC. Quid porrò,ſi vtrunque ignoret,am
bo cognoſcet? THE.Et abſurdum, & præter rationem
hoc eſſet. SOC. Veruntamen ſi neceſſarium eſt vtraque
noſſe,quãdoquidẽ ambo quis nouerit, ſequitur vt neceſ
ſe ſit eũ elementa prænoſſe,qui ſyllabã quandoq;ſit co-
gniturus,atq; ita vobis pulcher ille ſermo effugiẽs elabe
tur. THE. Et repẽte nimiũ.neq;.n.bene illũ cuſtodimus.
Oportebat fortè ſyllabam non elemẽta ponere, ſed vnã
quandã ex illis ſpeciem cõſtitutã,quæ ideã vnã ſuiipſius
habeat,& ab elementis differat. SOC.Sic prorſus,ac for-
tè hoc modo potius quàm illo ſe habet. Quamobrem
cõſiderandũ eſt diligenter, neque ita ignauè ſermonem
tam magnũ tamq; præclarum prodi decet. THE. Non
profectò. SOC.Eſto igitur ſyllaba,vt modò dicebamus
idea vna ex ſingulis congruentibus elementis,tam in li-
teris quàm in cęteris omnibus facta. THE.Prorſus. SOC.
Nunquid partes illius eſſe non oportet? THE. Cur nam?
SOC.Quoniam cuiuſcunq; partes ſunt, totũ neceſſe eſt
partes omnes exiſtere. an totum vnam quandam ſpeciẽ
ex partibus factam vocas,ab omnibus partibus differen
tem. THE.Equidem SOC. Omne verò & totum idẽ ne
an differens vtrunq; vocas? THE. Quanquam nihil ha-

An omne
& totum
idem.

beo certi,tamen quia promptè reſpondere iubes,pericu
lũ faciens aio differre. SOC. Promptitudo, ò Theætete,
recta. Vtrum verò & reſponſio recta, conſiderandum.
THE. Profectò. SOC. Nònne ſecundum hunc ſermonẽ

An omnia
& omne,
idem.

totum & omne differunt.? THE. Certè. SOC. Quid por-
rò? omnia, & omne,num aliquo differunt? Veluti cum
dicimus,vnum duo,tria, quatuor,quinq;,ſex,vel bis tria
vel ter,duo aut quatuor ac duo,aut tria duoq; & vnum

vtrum in his oĩbus idẽ an aliud dicimus? THE. Idẽ peni-
tus. SOC. Aliudne quàm ſex? THE. Nihil aliud. SOC. Nõ-
ne in vno quoq;loquẽdi mõ oĩa ſex inuenimus? The.Ita
SOC.Rurſus aũt nõ vnũ aliquid dicimus,dũ dicimus om
nia? THE.Neceſſe eſt. SOC. Nũ aliud quàm ſex? THE.
Nihil aliud. SOC. Ergo in his quæ numero conſtãt, idẽ
eſſe oẽ & oĩa dicimus. THE. Sic apparet. SOC. Sic vtiq;
de ipſis dicamus: iugeri numerus, & iugerum idẽ,non-
ne? THE. Idẽ. SOC. Et ſtadij numerus ſtadiũq; ſimili-
ter? THE.Et hoc. SOC. Exercitus quoq; ipſius numerus
& exercitus ipſe,cæteraq; hmõi eodẽ pacto? Numerus
.n. oĩs exiſtẽs omne vnũ quodq; illorum eſt. THE.Sanè
SOC.Singulorum aũt numerus,nũ aliud eſt quàm par-
tes? THE. Nequaq̃. SOC. Quæcunq; igitur partes habẽt,
ex partibus conſtãt. THE. Apparet. SOC. Oẽs aũt partes
totũ eſſe cõceſſum eſt,ſi quidẽ oĩs numerus oẽ eſt. THE.
Ita eſt. SOC. Totũ itaq; nõ conſtat ex partibus:oẽ.n.eſ-
ſet,quãdoquidẽ oẽs eſſet partes. THE.Nõ videtur. SOC.
Pars id qđ eſt, an eſt alterius quã totius? THE.Ipſius vti
que oĩs. SOC.Strenuè Theætete pugnas,ipſum oẽ non-
ne ex eo eſt omne ꝙ nihil deeſt? THE. Neceſſe. SOC. To
tũ quoq; nõne eadẽ ratione totũ,quia nihil abeſt.Cui ve
rò nihil deeſt,neque tñ totũ eſt,neq; omne ipſum eſt ex
ſeipſum. THE. Videtur mihi nũc totũ & omne nihil dif
ferre. SOC; Nonne diximus cuius partes ſunt, totum,
& omne partes omnes eſſe? THE. Planè. SOC. Rurſus
quod paulò antè tentauimus,nõne ſi ſyllaba elemẽta nõ
eſt,neceſſe eſt eam non tanquam partes ſuas elemẽta ha
bere? aut ſi eadẽ eſt cũ illis, æque ac illa cognoſci poſſe?
THE. Ita certè. SOC. Ne hoc accideret,aliud ipſam quã
illa poſuimus. THE.Aliud SOC, Quid verò ſi elementa
ſyllabæ partes non ſunt,num alia quædam referre potes
quæ partes quidẽ ſyllabæ, neq; tamẽ illius elemẽta ſint?
THE.Nunquã ego partes vocarem quæ elemẽta nõ ſũt.
Ridiculum quippe omiſsis elementis alia quærere. SOC.
Omnino igitur ſecundum hãc rõnem,ò Theætete una
quædã impartibilis idea ſyllaba eſſe videtur THE. Videť
ſanè. SOC. Nũ recordaris amice, nos in ſuperioribus ad
miſiſſe,quòd primorũ ex quibus alia cõponuntur rõ nõ
eſſet,ex eo quòd ipſum ſecundũ ſeipſum vnumquodq;
ſimpliciter exiſteret, neq; ipſum eſſe de illo cõgruè dici
poſſet, neq; hoc, neq; ita quaſi hæc extranea alienaque
ſint,& hanc ipſam cauſam obſtare diximus quo minus
deſcribi cognoſciq; poſsit? THE. Memini. SOC. Eſt'ne
alia cauſa præter hãc,quæ vniforme,& impartibile aliqđ
ipm faciat.Nã ego nullã aliam video. THE. Nõ videtur
SOC.Nõne in idem cũ ſyllaba quoq; cõcurrit, quando-
quidem ſpecies eſt, nec habet partes, ſed idea vna eſt?
THE. Maximè. SOC. Si igitur multa elementa ſyllaba ẽ,
& totũ quiddam,eiuſque partes,iſta ſimiliter ſyllabę &
elemẽta cognoſci deſcribique poſſunt:quippe cum par-
tes oẽs idẽ quod & totum eſſe cõſtiterit. THE.Præcipuè
SOC. Sin autem vnũ quiddã, & ſimplex. æque ſyllaba at
que elemẽtũ definitionis cognitioniſque eſt expers.Ea-
dem.n. cauſa talia hæc efficiet. THE. Aliter aſſerere ne-
queo. SOC.Eius ergo ſermonẽ ne admittamus,qui dixe
rit ſyllabã quidem dici & cognoſci poſſe,elementa vero
nequaquã. THE. Non certè,ſi huic rõni credimus. SOC.
Quid ſi quis contraria dixerit,an non potius illa conce-
deres,ex his quorum tibi ipſi in primis literarũ rudimen
tis conſcius extitiſti? THE. Quænam iſta? SOC.Quod ni
hil aliud diſcere ſtuduiſti,quàm elemẽta oculis auribuſ-
que diſcernere,& ſingula ſecundum ſeipſa notare, ne il-
lorum poſitio vel cũ dicerẽtur,vel cũ ſcriberẽtur,te tur-
baret. THE. Vera narras. SOC. Citthariſtæ vero artem
didiciſſe, quid aliud eſt quàm vnumquemque tonum
cuiuſque chordæ dignoſcere? Hęc.n. elementa muſicæ
quilibet appellaret. THE. Nihil aliud. SOC. Cum ergo elẽ
mentorum, & ſyllabarum periti fuerimus, velimuſque;
ex his ad alia cõiecturam facere,aſſeremus profectò ge-
nus elementorum clariorem principalioremque intelli-
gentiam

Genus ele
mẽtorum
clariorem
intelligen
tiam quã
ſyllabam
continere

gentiam cõtinere quàm ſyllabam, ad ſingulas diſciplinas abſolute percipiendas. Et ſi quis notam ſyllabam, elemẽtum natura ignotum dixerit, vltro illum vel inuitum ludere putabimus. THE. Et maximè quidem. SOC. Cæterum aliæ quoq; eiuſdem rei demonſtrationes meo videre ſint: propoſiti verò ne propter hæc obliuiſcamur, quid.ſ.de boc iudicãdum ſit quod dicitur, rõnem ſi cum opinione vera coeat perfectam ſcientiam eſſe. THE. Inquirendum omnino. SOC. Dic age, quid λόγος nobis hic ſignificet. E tribus.n. vnum quiddam ſignificare mihi videtur. THE. E quibus? SOC. Primùm eſſe arbitror cogitationem ſuam voce per verba nominaq; ex primere, opinionem propriam in voce perinde ac in ſpeculo & aqua monſtrantẽ. Nónne tale quiddam oratio tibi eſſe videtur? THE. Mihi verò. SOC. Eum qui hoc agit, loqui dicimus. Nónne hoc quiſq; facere poteſt? oſtẽdere. ſ. ocyus aut tardius, quid ſibi de ſingulis videatur? niſi fortè mutus vel ſurdus natura ſit. Atq; ita quicunq; rectè aliquid opinantur, μετὰ λόγου opinari videntur. Ac nunquã recta opinio ſine ſcientia erit. THE. Vera hęc ſunt. SOC. Ne igitur facilè condemnemus eum, qui ſcientiam qnod nunc diximus affirmauit, quaſi nihil dicat. Fortè.n. non id volebat, ſed interrogatus quid vnum quodq;, reſpõdere per elementa interroganti poſsit. THE. Quale id inquis, ò Socrates? SOCR. Quemadmodum Heſiodus de curru dicit: Ceutum ligna currus, quæ quidem ego dicere haud poſſem, neq; tu etiam vt opinor. ſed ſatis nobis erit, ſi interroganti quid eſt currus, reſpondere poterimus, rotæ, axis, tabulæ, ſemicirculi, iugum. THE. Omnino quidem. SOCR. Ille autem fortè nos exiſtimaret tanquã interrogatos de tuo nomine, reſpondẽteſq; per ſyllabam ridendos eſſe, rectè quidem opinantes dicenteſq; quod dicimus, putantes aũt grammaticos eſſe, & grammaticè habere ac dicere Theæteti nominis rationem: hoc aũt non eſſe ſecundum ſcientiam loqui, antequam per elementa cùm opinione vera vnũquodq; quis determinet, quemadmodum ſuprà dictum eſt. THE. Dictum ꝓculdubiò. SOC. Sic vtiq; & de curru nos rectã opinionem habere. Eum verò qui centum illa percurrere poteſt, ipſius currus eſſentiã accipiens, rõnem quoq; vnà cùm vera opinione comprehendiſſe: loco opinantis, artificioſum & ſcientiæ compotẽ circa currus eſſentiam euaſiſſe, per elementa totũ determinantem. THE. Nónne benè tibi videtur, ò Socrates? SOC. Si tibi, ò amice, videtur ac approbas hunc per elementa circa vnũquodq; diſcurſum rationem eſſe, aut enm qui per ſyllabas aut maius quiddã ſit, eſſe rationis expertem, volo mihi dicas, quo diligentius conſideremus. THE. Approbo, & maximè quidem. SOC. Num ita, vt exiſtimes quemlibet cuiuſuis ſcientem eſſe, qñ vnum idemq; nunc vnius eiuſdemq;, nunc alterius eſſe, ei videatur? Vel qñ vnius & eiuſdem nunc hoc, nunc illud eſſe opinatur? THE. Non per Iouẽ. SOC. Num memoria excidit, in diſcendis literis quòd tibi & alijs acciderunt bæc ſæpe? THE. Solitóſne dicis eiuſdẽ ſyllabæ nunc hanc, nunc illam literã opinari? Eandémue literam aliàs in ſyllabam propriam, aliàs in alienam referre? SOC. Hæc inquam. THE. Nec oblitus ſum, nec eos qui ſic affecti ſunt, ſcire arbitror. SOC. Quid verò? Si quis eo in tempore Theętetum ſcribens th, & e, ſcribendũ putet, ſcribatq;, & rurſus Theodorum ſcribere volens th, & e, ſcribendum putet & ſcribat, nunquid ſcire illũ dicemus primam veſtri nominis ſyllabam? THE. Paulò antè inter nos conuenit, eum qui ſic inſtitutus eſt, nondum ſcire. SOC. Quid prohibet hoc idem aliquẽ circa ſecundam, tertiamq;, & quartã ſyllabam pati? THE. Nihil omnino. SOC. Nûquid tunc diſcurſum per elementum habens Theætetum rectà cùm opinione ſcribet, qñ ordine ſuo ſcribet? THE. Abſq; dubio. SOC. Nónne adhuc inſcius, ſed rectè opinatus, vt diximus? THE. Certè. SOC. Et rationem habẽs cùm opinione rectà? nam diſcurſum per elementum habens, ſcripſit, quam rõnem eſſe conſentimus. THE. Verùm. SOC. Eſt igitur, ò amice, quædã cùm rõne opinio recta, quam ſcientiã appellare nondum decet. THE. Apparet. SOC. Somnium quoddam, vt videtur, nacti ſumus, dum veriſsimã ſcientię rõnem habere conſideremus. THE. Aut nõdũ vituperare debemus, fortè.n. quiſpiã nõ ita λόγον definiat, ſed reliquã è tribus ſpẽm eligat è quibus vnã quãdã electurũ diximus illũ, qui ſcientiã eſſe opinionẽ rectã cũ rõne aſſeuerabat. SOC. Opportunè admonuiſti. Adhuc.n. ſpẽs vna reſtat: prima quidẽ erat idolũ cogitationis in voce, ſecunda verò in totũ per elemẽta proceſſus. THE. Tertiã aũt qd dicis. SOC. Quod & plurimi faterẽtur, poſſe videlicet quãdã veluti notam afferre, qua ab alijs oĩbus id de quo agitur, differat. Tbe. Quã mihi, cuius ue definitionẽ talẽ aſsignare potes? Soc. Vt ecce de ſole, ſi velis, approbabis arbitror, ꝙ luce ꝑcellit oĩbus quæ circa terrã in cœlo voluũtur. The. Oĩno. Soc. Accipe cuius gratia hoc eſt dictũ, eſt aũt quod mõ referebamus. Si differẽtiã cuiuſq; accipias qua ab alijs eſt diſtinctũ, definitionẽ vt quidã tradunt, acceperis: quandiu verò cõe aliquod attigeris, illorũ definitionẽ quorũ cõitas eſt, habebis. The. Intelligo, ac rectè hmõdi quiddam rõnem vocari exiſtimo. Soc. Qui aũt cũ recta opinione differentiã qua quodq; à quocunq, ſeiungitur accipit. idipſum deinde ſciet, quod prius opinabatur. The. Conſentaneũ eſt Soc. Nunc demũ, ò Theætete, cùm primum ad hãc quaſi quandã adumbrationẽ proprius acceſſerim, nihil oĩno me in bis intelligere animaduerto. Quouſq; verò eminus proſpiciebã, dici mihi aliquid videbatur. The. Quamobrem? Soc. Dicã ſi potero. Rectam equidẽ de te opinionẽ babẽs, ſi tuã præterea definitionẽ accipio, te cognoſco: alioqui dũtaxat opinor. The. Ita eſt. Soc. Definitio aũt differentiæ tuę interpretatio erat. Tbe. Erat certè. Soc. Quando igitur opinabar ſolum, nihil eorum quibus es diſtinctus ab alijs, cogitatione percipiebã. The. Nihil vt videtur. SOC. Cómunia ergo quædam attendebã, è quibus nihil tu magis quã alius quiuis habes. The. Neceſſariò ſequitur. Soc. Dic age ꝑ Iouẽ, quo pacto tũc potius te quàm aliũ quẽlibet opinabar? Pone vtiq; ita me cogitantem. Theętetum eſſe illũ, qui & bomo eſt. & nares, & os, & oculos habet, ſimiliterq; reliqua mẽbra. Nunc cogitatio iſta efficit, vt Theætetum potius quã Theodorum animaduertã, vel viliſsimorũ hoĩũ extremũ quempiã? The. Quinã? Soc. Si verò non ſolũ habentẽ nares, & oculos cogitẽ, ſed & ſimũ naſum, & prominentes oculos, nihilo magis iterũ te quã me ipſum, & alios quicunq; tales ſunt, opinabor. The. Aequè ſanè. Soc. At verò non prius Theætetũ, vt arbitror, opinabor, ꝙ figurã hanc ſimam, ab alijs quaſcunq; vidi ſimis, figuris, per aliquod monumẽtũ illius propriũ impreſſam mihi diſtinguam, aliaq; ſimiliter, è quibus tu conſiſtis. quæ quidẽ me cras etiã ſi in te incidero, admonebit, & rectè de te opinari faciet. The. Vera loqueris. Soc. Ergo circa differẽtiam propriã, recta de vnoquoq; verſatur opinio. Tbe. Apparet. Soc. Quid deinde igitur erit, ſi vna cũ recta opinione definitionẽ quoq; aſſumamus? Ridiculũ.n. ꝑceptũ eſt, ſiqua ab alijs differat quicꝗ opinari iubet. THE. Quõ? Soc. Quibus de quatenus ab alijs differant, rectè opinamur, de iiſdẽ quatenus ab alijs differant, rectè opinionẽ aſſumere iubet. Atq; ita oratio tua erit aut ſcuticæ aut piſtilli, aut cuiuſuis circũuolutioni, ſimilis, ad hoc autẽ præceptũ nihil prorſus dicit. Cæci nanq; præceptũ rectius vocetur. Quoniã iubere vt quæ habemus accipiamus, ad ea quæ opinamur, diſcẽda, cæci hominis mandatũ eſſe videtur. THE. Dic age quid modo quærebas? Soc. Si dum rationem, ò puer, accipere præcipit, noſſe pręcipit, non autem differẽtiam opinari, dulcis ſanè res eſſet ratio, & omnium quæ ad ſcientiam pertinent pulcherrima. noſſe.n. accipere ſcientiam eſt. The. Eſt profecto. Soc. Interrogatus itaq; quid ſcientia ſit, reſpondet eam eſſe opinionem rectam cùm ſcientia differentiæ. Rationis enim aſſumptio ſecundũ illum

Græcis λόγος rationẽ orationẽ, definitionem ſignificat vnde ſuit Græca hic voce utendũ.

Eſt quædã opinio recta cũ ratione, quæ nõ eſt ſcientia.

Tres ſpẽs rationis.

Quædã ſe de ſomnione.

Differẽtia inter cognoſcere & opinari.

hoc eſſet. THE. Videtur. SOC. Oīno fatuū eſt ſcientiā nobis quęrentibus opinionē rectam cū ſcientia dicere, ſiue differētiæ, ſiue cuiuſcūq; alterius ſciētia ſit. Neq; ſenſus igitur, ò Theætete, neq; opinio vera, neq; cum opinione vera aſſumpta ratio ſcientia eſt. THE. Non, vt videt. SOC. Nunquid [illegible] in nobis alius circa ſcientiam, ò amice, reſtat? an omnia iam peperimus? THE. Per Iouē plura quàm in me haberem, educente te protuli. SOC. Nonne cuncta nobis hęc ars obſtetricia, vana, educatione que indigna nata fuiſſe oſtendit? THE. Oīno quidem. SOC. Si igitur aliorū deinceps plenū fœcundūq; te fieri cōtendes, prægnansq; euades, melioribus plenus eris ꝑ ꝑſentē diſcuſsionē. q. ſi fortè vacuus ſterilisq; manes, minus certè moleſtus familiaribus eris & moderatior & mitior, nequaq̄ quæ neſcis ſcire te putās. Tm̄ quidē ars mea nec aliud ꝑterea quicquā pōt: nec ea noui quæ alii multi, quicūq; magni atq; mirādi viri & ſunt, & fuerunt. Hāc verò obſtetriciā facultatē ego ac mater mea à deo ſortiti [illegible]mus illa quidè circa fæminas, ego aūt circa adoleſcētes ingenuos atq; honeſtos. Sed nunc iā eundū mihi eſt in regis porticū: nam Melitus in iudicium me vocauit. Cras Summo mane, ò Theodore huc redibimus.

IO PLATONIS; VEL DE FVRORE POETICO.

Marſilij Ficino Argumentum.

PLATO noſter, optimè Laurenti furorē in Phædro, mentis alienationem definit. Alienationis autem duo genera tradit. Vnam ab humanis morbis. Alteram à deo prouenientem. Inſaniam illā, hanc diuinum furorem nuncupat. Inſania, infra hominis ſpēm homo deijcitur: & ex homine beſtium quodāmodo redditur. Diuino furore ſupra hominis naturam erigitur, & in Deū trāſit. Eſt aūt furor diuinus, illuſtratio rationalis animæ, per quam Deus animam à ſuperis delapſam ad infera, ab inferis ad ſupera retrahit. Lapſus animæ ab ipſo vno rerum oīm principio ad corpora, per quatuor gradus efficitur, per mentem, rationem, opinionem, atque naturā. Nam cū in oī rerū ordine ſex gradus exiſtant, quorum ſummū tenet ipſum vnum: infimum corpus: media verò ſint quatuor quæ prædiximus neceſſe eſt quicquid à primo ad vltimū labitur, quatuor per media cadere. Ipſum vnū rerū oium terminus, & menſura, infinitatis & multitudinis expers: Mens multitudo quidem, ſed ſtabilis & æterna. Rō, multitudo mobilis, ſed finita. Opinio, multitudo mobilis infinita, ſed ſubſtantia punctiſque vnita. Natura ſimiliter infinita q; per corporis puncta diffunditur. Corpus autē infinita multitudo ſubiecta motui, & ſubſtantia punctis momētiſq; diuiſa. Hæc oia reſpicit animā noſtra, per hæc deſcēdit, per hæc & aſcendit. Vt. n. ab ipſo vno quod oium principiū eſt producitur, vnitatē quandā ſortita eſt, quæ oēm eſſentiam eius, vires, actioneſq; vnit: à qua, & ad quā, ita cætera quæ in aīa ſunt, ſe habent, ſicut à centro, & ad centrū circuli lineæ. Vnit verò mō animę partes inuicē, & ad totam animā, ſed animam totam ad ipſum vnū, rerū omniū cām. Vt aūt à mēte diuina dependet, rerū oium ideas per mentē actu ſtabili contemplatur. Vt ſeipſam reſpicit, rōnes rerū vniuerſales cogitat, & à principijs ad concluſiones rōe diſcurrit. Vt corpus reſpicit, particulares rerum mobiliū formas opinione concipit, eaſq; percurrit. Vt materiā attingit, natura velut inſtrumento vtitur, quo venit materiam, mouet, & format, vnde generationes, augmenta, eorūq; contraria proficiſcuntur. Cernis igitur quod ab vno quod ſuper æternitatem, in æternam multitudinem labitur, ab æternitate in tempus, à tempore in locū atque materiā. Quare ſicut per quatuor deſcendit gradus, per quatuor aſcendat neceſſe eſt. Furor aūt diuinus eſt qui ad ſuperna conuertit, vt in eius definitione cōſtitit. Quatuor ergo ſpecies diuini furoris exiſtunt: primus quidē poeticus furor, alter myſterialis: tertius vaticinium: quartus amatorius affectus. Eſt autem poeſis à Muſis, myſteriū à Dionyſio, vaticinium ab Apolline, amor à Venere. Redire quippe ad vnum animus nequit, niſi & ipſe vnū efficiatur: Multa verò effectus, eſt lapſus in corpus, in operationes varias diſtributus, reſpiciensq; ad ſingula. Ex quo partes eius ſuperiores penè obdormiunt, inferiores alijs dominantur. illæ torpore hæ perturbatione afficiuntur, totus vero animus diſcordia & incongruitate repletur. Poetico ergo furore inprimis opus eſt, qui per muſicos tonos quę torpent ſuſcitet. per harmonicam ſuauitatem quæ turbantur, mulceat: per diuerſorū denique conſonantiam diſſonantem pellat diſcordiam, variaſque partes animi temperet. neque ſatis hoc eſt. Multitudo. n. adhuc in animo reſtat. Accedit ergo myſteriū quod expiationibus ſacriſq; & omni deorum cultu omnium partium intentionem, in mentem qua deus colitur, dirigit. Vnde cum ſingulę animi partes ad vnam mentem redactæ ſint, iam totum quoddam vnum ex pluribus factus eſt animus. Tertio verò adhuc opus eſt furore, qui mentē ad vnitatem ipſam animæ caput reducat. Hoc Apollo per vaticinium efficit. Nam cū anima ſupra mentem in vnitatem ſurgit, futura præſagit. Demum cum anima vnū facta eſt, vnū inquam quod in ipſa eſſentia animæ ineſt, reſtat vt illico in vnum quod eſt ſuper eſſentiā, conuertatur. Hoc cœleſtis ipſa Venus per amorem, hoc eſt, diuinæ pulchritudinis deſiderium, boniq; ardorem explet. Primus itaq; furor inconcinna & diſſonantia temperat. ſecundus temperata, vnum totum ex partibus efficit. tertius vnum totum ſupra partes. quartus in vnum quod ſuper eſſentiam & totum eſt, ducit. Primus bonum equum. i. rationem opinionemq; à malo equo, i. à phantaſia confuſa & natura, diſtinguit. Secundus malum equum bono, bonum aurigæ. i. menti ſubiicit. Tertius aurigam in caput ſuum. i. in vnitatem mentis apicem dirigit. Poſtremus caput aurigæ, in caput rerum omnium vertit. vbi auriga beatus eſt, & ad præſepe. i. diuinam pulchritudinem ſiſtens æquos. obijcit illis ambroſiam, & ſuper ipſam nectar potandum. i. viſionē pulchritudinis, & ex viſione lætitiam. Hæc quatuor furorū opera ſunt, de quibus generatim in Phædro Plato diſputat, proprie verò de furore poſtremo. i. amore, in Sympoſio: de primo, hoc eſt furore poetico, in præſenti dialogo qui Io inſcribitur; quem in Phœdro ita definit, Poeticus furor eſt occupatio quædam à Muſis, quæ ſortita lenem & inſuperabilem animam, exuſcitat eam atque exagitat per cantilenas aliaſq; poeſin, ad genus hominum inſtruendum. Occupatio ſignificat raptum animæ & conuerſionē in Muſarum numina. Lenem dicit quaſi agilem à Muſiſque formabilem. niſi. n. præparata ſit, non occupatur. Inſuperabilem, quia poſtquam rapta eſt, ſuperat omnia, & à nulla rerum inferiorum inquinari, vel ſuperari poteſt. Exuſcitat è ſomno corporis ad vigiliam mentis, ex ignorantiæ tenebris ad lucem, ex morte ad vitam, ex obliuione lethæa ad diuinorum reminiſcentiam reuocat, exagitat, ſtimulat, & inflammat ad ea quæ contēplatur & præſagit carminibus exprimenda. Poſt definitionem addit, eum qui ſine furore Muſarum poeticas adſſores accedit, inanem eſſe ipſum atq; eius poeſim. quaſi tanti ſit poeſis, vt abſq; ſummo Dei fauore, cōparari nequeat. Eadē in Ione hoc tradit & vnde ſit hic furor, & per quot deſcendat gradus edocet. Inquit autem in libro quarto de legibus Plato, Deum, fortunam, & artem, humana omnia gubernare. Quo fit vt poeſis vel Dei donum ſit, vel fortunæ ſors, vel artis opus. Quid iſtorum potiſsimum verum ſit, Socrates cum Ione rhapſodo perquirit. Rhapſodus autem hoc in libro ſignificat, recitatorem interpretemque & cantorem carminum. Interpretabatur Io Homeri carmina, & coram populo, ad lyram canebat, atque ita erat affectus, vt alium poetam nullum præter Homerum exponeret, etiam ſi eadem qua Homerus facilitate referret. Homeri autem omnia celeriter explicabat. Vnde ſic argumentatus eſt. Aut caſu profert Io quæ ſcribit Homerus, aut arte, aut afflatu diuino. Non caſu, quia non omnia ſed pauca quædam, & abſque continuatione ordineque interpretaretur. Non arte, quia quiſquis artem integram habet quicquid eidem arti ſubiectum eſt, iudicat. Eidem vero ſtudio poetico ſubiecta Heſiodi aliorumq; poemata, cui Homeri præſertim quæ de eiſdem tractat, quæ tamen Io non percipit, cum Homerum perfectè exponat. Ergo non arte iudicat. Reſtat vt inſpiratione diuina Ex quo patet quod interpres poetę Io, & alij multi qui ſimiliter affecti ſunt, diuino inſtinctu alienam poeſim interpretantur. Quòd ſi ad percipiendam poeſim iam traditam humanum ingenium nō ſufficit multò minus ad inuentionem ſufficiet. Quare nec Homerus, nec alius quiuis reuera poeta abſque cœleſti afflatu poeſim cōſecuti ſunt. Quod & alio modo Socrates hic oſtendit. Primo ſic Omnes artes & ſcientias poetæ tradunt, ſed omnes didiciſſe humano ſtudio impoſſibile eſt, cum vnicam ex parte percipere ſit difficillimum. Non igitur arte humana ſed diuina quadam infuſione proferunt. Cuius rei argumentum eſt, quod plerique vates poſtquam furoris remiſſus eſt impetus, quę ſcripſerunt, nō ſtatim intelligunt, cum tamen rectè de ſingulis artibus in furore tractauerint, quòd ſinguli illarum opifices legendo dijudicant. Præterea ſæpe videmus rudem hominem, & inepium ſubito in poetam bonum euadere, & aliquid magnificum diuinumq; cantare. Magna vero in momento aſſequi non humani ingenij eſt, ſed diuinitus inſpirati. Qua in re perſpicuè Deus oſtendit, nutu ſuo intelligentiā hanc infundi, Vtq; ita eſſe demonſtret, ſæpe ineptos quoſdam potius quā vrbanos, inſanos potius quàm prudentes rapit, ne ſi acutis prudentibuſq; viris ad hæc vteretur, humana ſubtilitate & induſtria fieri hæc exiſtimarentur. Cum ergo non ſit à fortuna, nec ab arte poeſis, à Deo & à Muſis tribuitur Cum Deum dicit, Apollinem ſignificat: cum Muſas, ſpherarū mundi animas. Iupiter quidem

Quid rhapſodus.

dem mens dei eſt, ab hac appollo, mens animę mūdi, & anima totius mūdi, octoq; ſphærarum cœleſtiū animę: quę nouem animæ nouē Muſæ vocantur, quia dum cœlos harmonice mouent, muſicā pariunt melodiam: quæ in nouem diſtributa ſonos octo .ſ. ſphærarum tonos, & vnum omnium concentum, nouem Sirenes Deo eanentes producit. Quamobrem ab Ioue, Apollo, & Muſę, ab Apolline, id eſt, mente animæ mūdi, chorus Muſarum ducitur, quia mēs illa ſicut ab Ioue illuſtratur, ſic & animas mundi ſphærarumq; illuſtrat. Gradus autem quibus furor ille deſcendit, hi ſunt. Iupiter rapit Apollinem. Appollo illuminat Muſas. Muſæ ſuſcitant & exagitant lenes & inſuperabiles, varū animas. Vates inſpirati interpretes ſuos inſpirant. Interpretes auditores mouent. ab alijs verò Muſis alię animæ rapiuntur, quia & alijs ſpheris ſideribusq; aliæ attributæ ſunt animæ, vt in Timæo traditur. Calliope Muſa vox eſt ex omnibus reſultans ſpherarumq; vocibus. Vrania, cœli ſtelliferi, per dignitatem ſic dicta. Polymnia Saturni, propter memoriā rerum antiquarum quā Saturnus exhibet, & ſiccam frigidamq; complexionem. Terpſichore, Iupiter, ſalutifer.n. choro hominum. Clio Martis, propter gloriæ cupiditatem. Melpomene ſolis, quia totius mundi temperatio eſt. Erato Veneris, propter amorem. Euterpe Mercurij, proter honeſtam in grauibus rebus delectationem. Talia lunæ propter viriditatem eius humore rebus exhibitam. Apollo item ſolis eſt anima, lyra eius ſolis corpus, nerui quatuor, motus eius quatuor, annuus, menſtruus, diurnus, obliquus, quatuor voces, neates hypates, doriones, gemini quatuor ſunt ſignorum triplicitates, ex quibus quatuor qualitates temporum producuntur. Orpheum quidem afflauit Calliope, Muſeum Vrania, Homerū Clio, Polymnia Pindarū, Erato, Sapphon, Melpomene Thamyrā Terpſichore Heſiodum, Thalia Maronem, Naſonem Euterpe. Linū rapuit idē qui & te iā nunc exagitat Phœbus optimè Laurenti, Phębus inquam qui auo tuo Coſmo vaticinium dedit, parenti aūt Petro arcum atq; medelas tibi deniq; lyram, & carmina.

SOCRATES, IO.

IONEM ſaluare iubeo. Vnde nunc ad nos aduenisti? Nunquid ex Epheſo patria venis? IO. Nullo pacto ò Socrates, ſed ex Epidauro ab Aſclepijs. SOC. Nunquid & rhapſodorum, id eſt, eorum, qui poetarum carmina recitāt, certamen Epidaurij Deo inſtituerunt? IO. Non in his ſolùm, ſed in alio quoq; genere muſicæ. SOC. Quid igitur, non tu nobis iſtic decertaſti? quomodo, certaſti ne? IO. Prima, ó Socrates, certaminum præmia retulimus. SOC. Probè inquis. Age vt in Palladis celebratione victoriam cōſequamur. SO. Fient hęc quidem ſi Deus voluerit. SOC. Etenim, ò Io, artem veſtram ſemper plurimi feci quòd & arti veſtræ conueniat vt ornetis corpus, & quàm pulcherrimi ſemper appareatis, tum quòd oporteat in plurimis atque bonis poetis, in Homero præcipuè poetarū oīum optimo diuiniſſimoque aſsiduè verſari, neq; carmina illius ſolùm, verumetiā ſenſa perdiſcere. Nunquam enim aliquis in rhapſodum euaderet, niſi ea quę à poeta dicta ſunt intellexerit. Nam poetæ mentem interpretari rhapſodū apud auditores oportet: quod quidē fieri nequit, ſi quis poetæ ſententiam ignorarit. Hæc verò omnia an non videntur? SO. Vera dicis, ò Socrates: atq; ego quidē in hoc plurimū elaboraui. præclariſsima ſanè præ cæteris de Homero me explicaturum profiteor, vt neq; Metrodorus Lampſacenus, neq; Steſimbrotus Thaſius, neq; Glaucon, neq; aliquis vnquam veterum tot tāq; pręclara Homeri ſenſa quot ego, exponere queat. Soc. Rectè, ò Io Conſtat.n. ꝙ nulla inuidia prohibebis quin hæc mihi aperias. IO. Et audi tu ſanè dignū eſt quam vehemēter Homerū exornarim. Vnde æquū eſſe cenſeo vt ab illis qui Homeri ſtudioſi ſunt, corona aurea coroner. Soc. Otiū profectò te audiēdi, quandoq; nanciſcar: nunc autē ad hoc vnū mihi reſpōde, vtrū circa Homerū ſolùm, an etiam circa Heſiodū & Archilochū id poſsis. IO. Circa Homerū ſolū. ſatis enim mihi eſſe videtur. Soc, Suntne aliqua de quibus Homerus & Heſiodus eadem referant? IO. Ac multa quidem eſſe arbitror. Soc. Vtrum melius ea quæ dicit Homerus, an quæ dicet Heſiodus explicares? IO. Atq; de vtriſq;, ò Socrates, in illis rebus in quibus eadem referunt. Soc. Quid autē in his de quibus non eadē dicunt? vt puta de vaticinio Homerus atq; Heſiodus verba faciunt. SO. Et maximè quidē Soc. Et in quo poetæ iſti cōſentiunt, aut diſcrepant, quando de vaticinio loquuntur, vtrum ipſe melius quàm peritus vates aliquis explicares? IO. Vates melius. Soc. Si aūt vates eſſes, non illa tantum in quibus conueniunt, verū etiam in quibus diſſentiunt, exponere poſſes? IO. Patet Soc, Quid porrò? num circa Homerum vehemens facundusq; es? circa Heſiodum alioſq; poetas minimè? An Homerus de aliis rebus agit quàm de iis quæ & alij poetæ tractant? Nōne multa quę ad bellum, & quæ ad conſuetudines bonorum inuicem, malorumq;, priuatorum atq; opificum attinent, enarrauit? Et de dijs quemadmodum ſecum inuicem, & cùm hominibus verſantur, deq; afflictionibus cœleſtibus? itē & de his quæ apud inferos ſunt, tum deorum & heroum generationes cecinit? Nonne circa hæc omnis Homeri poeſis verſatur? SO, Vera, ò Socrates, loqueris. Soc. Nōne eadem cæteri poetæ decantant? SO. Eadem certè, ſed non ita cæteri vt Homerus? Soc. An forte deterius? Io. Multo deterius. Soc. Melius ergo Homerus? IO. Melius certè. Soc. O SO. lepidum caput, cum multi de numero verba faciunt, & eorum aliquis rectè dicit nonne poteſt quiſpiam ea in re benè dicentem noſſe? IO. Poteſt Soc. Nunquid ille ipſe, qui malè dicentem noſcit, an alius? IO. Ipſe idem. Soc. An non hic eſt qui arithmethica arte eſt pręditus? IO. Profecto, Soc. Cum multi decibis, quales ſalubres ſint, loquuntur, & aliquis rectè ea de re loquitur vtrum alius quidam bene dicentē, quod rectè, alius malè dicentē ꝙ male dicat animaduertet? an vnus & idē? IO. Idem proculdubiò. Soc. Quis hic? quod illi nomen? IO. Medicus, Soc. Nonne ſummatim dicimus, cùm plures eadē de re loquuntur, quòd vnus atque idē tam illū qui malè, quàm illum qui bene loquitur internoſcet: & niſi eum qui in eadem re aberrat, cognouerit, nunquam eum qui recte ſentit agnoſcet? IO. Profecto. Soc. An nō ipſe idem in vtriſque peritus eſt? IO. Prorſus. Soc. Homerum atq; alios poetas, è quorū numero eſt Heſiodus & Archilochus, eadem referre aſſeris? nō tamen eodem modò, ſed melius Homerū? IO. Et vera loquor. Soc. Si illum qui bene dicit cognoſcis, eos qui malè dicunt, ꝙ errent intelligis. SO. Conuenit. Soc. Si ergo dicamus, ò vir optimè, Ionē circa Homerum alioſq; poetas ſimiliter peritū eſſe atq; vehementē, nequaquā errabimus: quandoquidē ipſe iudicē eundē idoneum eſſe circa illos qui eadē in re verſantur, confitetur, poetas vero pene oēs eadē eſſingere IO. Quamobrem igitur, ò Socrates, cùm de alio poeta quiſpiam diſſerit, neq; mētem adhibeo, neq; quicquam exiſtimatione dignum dicere poſſum, ſed oſcito protinus atq; torpeo. poſtquā vero Homeri quis mentionē fecerit, confeſtim excitor atq; mentē adhibeo, ſucceditq; quicquid inſtituo. Soc. Nequaquā arduū eſt, ò amice, huius cauſam coniectare. Conſtat.n. quòd neq; arte, neq; ſcientia de Homero ſcitè loqueris. Nam ſi arte, de alijs oībus poetis ſimiliter loqui valeres, poeſis. n. totum eſt. nonne? IO. Eſt certè Soc. Nonne poſtquā aliquis aliā quāuis artē integrā comparauit, æquè de oībus quæ ſub arte ſunt iudicat? Eadem quippe de omnibus artibus conſiderādi rō eſt. Vis tibi referam qua rōne id dicā. IO. Opto, per Iouē Socrates. Nam quoties vos ſapientes illos audiui miro quodā gaudio ſtatim afficior. Soc, Velim ò Io, vera diceres, Verū ſapientes vos rhapſodi & mimi eſtis & illi quorum vos poemata decantatis. ego aūt nihil pręter veritatem loquor, quēadmodū decet pinguis mineruæ hoīem. Nā id de quo paulò ante percōtabar, intuere quàm leue ſit & facilè cognitu: adeò: vt quiuis quod narrabam, percipere poſsit, eandem per cætera eſſe cōſiderationem, ſiquis artē ſibi integram compararit. Exēpli cauſa, nunquid pingendi ars totum quiddam eſt? Io. Eſt Soc. Nonne pictores multi, partim boni, partim mali & ſunt & fuerunt? Io. Certè. SOCR. Vidiſti ne aliquem

Quæ ſint explicata in omni Homeri poeſi.

qui & ea, quę rectè & quæ non rectè Polygnotus Aglaophontis filius pinxit, ſufficienter oſtēdere potuit: quæ verò pictores alij non potuit: & ſi quis aliorum pictorum opus oſtenderit, obdormiat, neq; facultas illi ad dicendū aliquid conijciendumq; ſuppetat: cùm verò de Polygnoto, vel de vno quouis pictore ſit iudicandum, expergiſcatur, & mentē adhibeat, & facultatē dicēdi habeat? Io. Nō per Iouē, Soc. Quid in ſabris ſtatuarijs? vidiſti quēquā qui ea quæ Dedalus Metionius, aut Epius Panopei filius, aut Theodorus Samius, vel alius quiſpiam ſtatuarū faber benè eſt machinatus, exponere valeat, in aliorum vero ſculptorum operibus torpeat, atq; obmuteſcat? So. Per Iouē nunquam virum talē reperi. Soc. Atqui nec in tibiarū flatu vt arbitror, nec in pulſu citbaræ, nec in illo ad citharā cātu, neq; in rhapſodia virū intuitus es, qui Olimpi opera, vel Thamiræ, vel Orphei, aut Ithacēſis Phemii rhapſodi exprimere poſsit, in operibus verò Ionis Epheſii deficiat, neq; percipere cōſerreq; poſsit, quæ benè, & quæ contra modulatur. Io. Quid in hoc tibi contradicā non habeo, ſed tamē mihi ipſi cōſcius ſum, me præ cæteris hoībus pulcherrima de Homero referre, neq; deeſſe mihi dicēdi copiā: alios verò oēs hac in re me laudare, in cæteris verò nequaquā. Tu verò quidnā hoc ſit vide. So. Video, ò Io, & quod mihi id eſſe videtur, tibi aperire incipiā Vt benè de Homero loquaris ars tibi nō præſtat. vt modò dicebā, ſed diuina vis eſt quæ te mouet, ſicut in lapide quē Magnetē Euripides nominauit, nōnulli Heracliū vocant. Qui lapis non ſolū ferreos anulos trahit, ſed vim etiam anulis ipſis infundit, qua hoc idē efficere poſſint, ac perinde vt lapis, alios anulos trahere. Vnde lōga plerunq; cōcatenatio ferri, & anulorū inuicē pendet, & oībus his ex illo lapide vis attrahitur. Ita ipſa Muſa poetas diuino inſtinctu concitat. poetæ conciti alios furore corripiūt. Quare ex his omnibus ſeries ipſa cōnexitur.

Videt hoc ăpere, vt endat, nec ipſum Homerū ex arte ſcripſiſſe, ſed diuina quadā ingenij vi fretum.

Oēs itaq; carminū poetæ inſignes, nō arte ſed diuino afflatu, mēte capti oīa iſta præclara poemata canūt: & vt Corybantes non ſana mente ſaltant, ita neq; cantilenarū modulatores egregij ſana mente hos tantus effingūt: ſed vbi in harmoniā, & rhythmum inſurgunt, & rapti bacchantur, quemadmodum bacchantes fœminæ, mente non ſana, mel, & lac ex fluminibus hauriunt, ſana autem mente haurire nequeunt. idq; tum efficit illorum animus qui cāntus effingunt, quod ipſi narrant. Aiunt enim nobis poetæ, quod è ſontibus quibus mel ſcaturit, haurientes, & à Muſarum viridariis collibusq; decerpentes carmina ad nos afferant, quēadmodū mel ex floribus apes, & inſtar apum volare ſe dicunt. Qua in re vera loquuntur. Res. n. leuis, volatilis, atq; ſacra poeta eſt, neq; canere prius poteſt quàm deo plenus, & extra ſe poſitus, & à mente alienatus ſit. Nam quandiu mente quis valet, neque fingere carmina, neque dare oracula quiſquam pōt. Non arte igitur aliqua hęc pręclara canunt, quę tu de Homero refers, ſed ſorte diuina id quiſq; rectè efficere poteſt, ad quod Muſa quēpiam incitauit. Hic Dithyrābos, ille laudes alicuius, hic Hyporchemata choreasq;, alius carmina, alius itē iambos canit. Ad cætera verò illorum quiſque rudis, & ineptus eſt. Non enim arte, ſed diuina vi vt hæc dicunt. Nam ſi de vno quoquā horum per artē rectè loqui ſcirent, de cæteris quoq; oībus idē poſſent. Ob hāc verò cauſam deus illis mentē ſurripiens, ipſis tāquā minſtris vtitur oraculorumq; nūcijs, & diuinis vatibus, vt nos qui audimus percipiamus nō eos eſſe, qui tam digna referunt, cùm ſuæ mētes compotes minimè ſint, ſed hæc deū loqui, & per hos nobis hæc inclamare. Huic aūt rei euidentiſsimo argumento eſſe pōt Tynicus Chalcidenſis, qui antea poema nullum memoria dignū cōpoſuerat: hymnum aūt in Apollinem quem oēs cantāt, oīū ferme canōlenarum pulcherrimum, Muſarum inſpiratione inueniſſe ſe dicit. In hoc maximè deus oſtēdiſſe videtur nobis dubitādum non eſſe, quin præclara hæc poemata, diuina deorumq; potius quàm humana hoīumq; ſint opera. Poetæ aūt nihil aliud ſint, quàm deorū interpretes, dum ſunt furore correpti, à quocūq; tandē numine quis corripiatur. Quod quidē deus oſtendere volens, de induſtria per ineptiſsimum poetā, pulcherrimā cecinit melodiā. An nō vera tibi referre videor? Io. Mihi certè. Atq; aīum meū his ſermonibus Socrates demulces, & afficis. Ac diuina quadā ſorte à dijs poetæ inſignes hęc nobis interpretari videntur,. Soc. Nonne vos rhapſodi poetarū ſcripta interpretamini? Io. Vera narras. Soc. An non interpretum interpretes eſtis? Io. Sumus. Soc. Animaduerte quod velim, & hoc mihi reſponde, ò Io, neq; id de quo te interrogabo, mihi occultaueris. Cum apte carmina refers, & ſtupore perculſos reddis ſpectantes, ſiuedum Vlyſſem ſuper pauimentū ſuo limine ſaltantē cātas, & procis palàm ſe oſtēdentē, atq; ſagittas ante pedes effundentē, ſiue Achillem impetū in Hectora facientem, ſeu dum miſerabile quiddam & quærulum circa andromachē, vel Hecubā, vel Priamū profers, vtrū tunc mētis es cōpos? An à mente alienatus? & rebus geſtis quas referes afflatus, aīus intereſſe illis ſe cogitat, ſiue in Ithaca, ſiue apud Troiam ſint geſta, ſeu quocunq; alio te carmina rapiant? So. Proſpicua mihi coniectura, ò Socrates, attuliſti, neq; id occultaturus tibi recenſebo. Quoōes. n. miſerabile quicquam dico, lachrymis implentur oculi. Cum aliquid terribile, aut vehęmēs, arrectę propter terrorē comæ eriguntur, cor, ſalit. Soc. Nunquid mentis cōpotē eū virū tunc eſſe aſſerimus, qui in ſacrificijs, & celebrationibus pulchra veſte aureiſq; coronis ornatus ploret, cum nihl borū amiſerit? aut nimis trepidet, is. qui inter viginti milia hoīum ſibi amicorum ſit cōſtitutus, nemine eū vel exuente, vel iniuria afficiente. Io. Non per Iouem, ò Socrates, ſi vera fateri velimus. Soc. Nōne ſpectantium multitudinem ijſdem his rebus afficitis? Io. Sanè plurimum: atq; aſpicio ſemper supernè ab ipſo ſuggeſto, & flentes, & toruum tuentes, atque his quæ narrantur, ſtupefactos. Et oportet me valde mentē ijs adhibere. Nam ſi lacrymas excutiam, ipſe argentum ſuſcipiens, ridebo. ſin autē riſum illis moueam, ipſe argentum amittens, flebo. Soc. Videsne ſpectatorē eſſe anulorū extremum, illorum inquam quos ſub magnete lapide vim inuicem ſuſcipere referebam? Medius autē es tu recitator & mimus: primus autē eſt ipſe poeta: deus vero per omnes iſtos hoīum aīum quocunque vult, trahit, dum inuicem vim ſuſpendit, & traiicit: ex quo velut ex illo lapide ſeries longa dependet, qua è latere gradatim nectuntur hi qui in choro ſaltant, & præceptores atq; diſcipuli, huiusue catenæ à Muſa anuli ſuſpenduntur, poetarum autē hic ex alia, ille rurſus ex alia muſa ſuſpenditur. Vocamus autem id nos mente capi, quod quidē illi proximum eſt. Nam ab his vtiq; primis anulis qui poetæ ſunt: alijs rurſus ab alijs corripiuntur, diuiniq; fiunt: nonnulli ab Orpheo, à Muſæo alii: nec pauci ab Homero occupantur, atque tenētur, quorū ò Io vnus es, qui ab Homero furore correptus es. Et ſi quis ſcripta alterius poetæ cecinerit, obdormiſcis, atque tibi dicendi deeſt facultas. ſi quis vero huius poetæ decantauerit melodiā, confeſtim excitaris, aīus ſalit, & dicendi facultas ſufficit non enim arte neque ſcientia ſed de diuina quadā ſorte, & mentis occupatione, ea quæ de Homero dicis, recenſes. Et quēadmodum Corybātes illā duntaxat melodiam acutè ſentiunt, quæ illius dei eſt, à quo rapiuntur, ad eumq; cōcentū decētibus verbis & figuris abundāt, alios vero cotēnunt: ita & tu, ò Io, ſi quis Homeri mentionē fecerit, es in dicendo facūdus, in aliis verò tibi copia deeſt. Eius itaq; quod quærebas quāobrē circa Homerū copioſus es, circa alios deficis, hæc eſt cā, quoniā non arte, ſed diuina ſorte vehemēs es Homeri laudator, Io. Rectè dicis, ò Socrates; admirarer tamen ſi tam acutè diſſereres, vt mihi prorſus perſuaderes me cū lymphatus, atque furens ſum Homerū laudibus celebrare neq;. n. furēs vt arbitror tibi viderer ſi me de Homero verba facientē audires. Soc. Atqui audire

Poetæ, Deorū interpretes.

λέγεις videtur legẽdum eſſe, quanquam, & Marſilius & Aldi exemplar λέγω habuerint.

dire volo, neq; tamẽ prius quã mihi reſponderis ex ijs q
bus de Homerus dicit, quæ potiſsimũ benè dicat, non.n.
oĩbus. Io. Optimè noſti, ò Socrates, ꝙ de oĩbus. soc.
Non tamen ea benè tractas, quæ tu quidem ignoras. Ho
merus aũt ſcribit. Io. Quænã iſta ſunt, quæ Homerus q
dẽ narrat, ego aũt neſcio? soc. Noone ſæpenumero mul
ta de artibus explicat? Velut de aurigaria diſciplina, ſi me
minero, illius carmina tibi recitabo. Io. At ego referam
meminiſti enim. soc. Dic mihi quæ mãdat Neſtor An-
tilocho filio cũ illum monet vt io equeſtri curſu, gratia
Patrocli inſtituto, caute flectat equos. Io.

Declina ad læuam paulùm, dextrumque iugalem
Vrge plagis minitãs manibus quoq; lora remitte.
Cumque metam attigeris, flectatur læuus in arcum,
Donec ad extremum cycli perueneris axis
Vltimus, ac medium vita nec tangito ſaxum.

soc. Sufficiunt hæc, ò Io. Rectè ne an contra in his car
mininibus Homerus loquatur, vtrũ melius medicus, an
auriga perciperet? Io. Auriga proculdubio. Soc. Vtrum
arte hoc iudicium fiat, an alio quopiã? Io. Nõ alio certè q̃
arte. soc. Nonne cuiq; arti facultas à deo tribuitur. certi
cuiuſdã opis iudicãdi? neq;. n. ea quæ gubernatoria arte
cognoſcimus medicina quoq; percipiemus. Io. Nõ cer-
tè. soc. Neq; ẽt quæ medicina perſpicimus, architectu
ra aĩaduertemus. Io. Nõ ſanè. Soc. An nõ ſimiliter io oĩ-
bus artibus quæ vna quadã arte cõprehẽdimus, alia mini
mè cõprehẽdemus? Sed hoc prius mihi reſponde, Aliã &
aliã artẽ eſſe aſſeris? Io. Aſſero. soc. Nunqd eadẽ tu qua
ego coniectura artes diſcernis? Nã ipſe quidẽ cũ hæc alia
rũ, illa aliarũ rerũ ſciẽtia eſt. hãc aliã, illã aliã artẽ voco. Tu
verò? Io. Et ego. soc. Si.n. eiſdẽ de rebus ſciẽtia eſſet, cur
hãc aliã, & illã aliã vocaremus? qñquidẽ eadẽ ab vtriſque
cognoſcerẽtur. Quẽadmodũ ã me percipitur quinq; eſſe
hos digitos, & tu ſicuti ego hoc idẽ animaduertis. Vode
ſi te rogarẽ, vtrũ eadẽ arte arithmetica, an alia hæc eadẽ
cognoſcamus, reſponderes vtiq; ꝙ eadẽ. Io. Certè. soc.
Dic quod paulò antè interrogauerã, vtrũ ſecundũ oẽs ar
tes videatur tibi dicẽdum, ꝙ eadẽ arte eadẽ cognoſci ne
ceſſariũ ſit, alia verò arte nõ eadẽ, ſed alia quædã quãdo-
quidẽ ars alia ipſa eſt. Io. Ita mihi videtur, Socrates, soc.
Siquis artẽ aliquã eſſecutus nõ fuerit dicta vel facta huius
arte benè diſcernere nequaquã poterit Io. Vera narras.
soc. Ea carmina quæ tu retuliſti, ſiue benè ſiue malè ab
Homero canãtur, vtrũ tu melius, an auriga perciperet?
Io. Auriga Soc. Recitator.n. es, non auriga. Io. Nempè.
soc. Recitatoria verò facultas ab aurigaria alia eſt. Io. Vi
delicet. Soc. Quòd ſi alia ars eſt, aliarũ quoque rerum
ſcientia eſt. Io. Aliarum profectò. Soc. Quid vero cùm
Homerus illud affert, quòd Hecamede Neſtoris pellex
ſaucio Machaoni medelæ potionem porrigit, cui vinum
Pramnium infundit, inſuper atterit caſeũ caprinũ ęneo
quodã inſtrumẽto, farinã quoq; caſeo miſcit, & ad hęc ce
pe obſonij loco apponit? Rectè ne an contra hæc ab Ho
mero dicantur, vtrũ medicinę artis an recitatoriæ iudiciũ
eſt? Io. Medicinæ. soc. Quid eùm Homerus dicit,

In mare ſe merſit retis Thaumantias inſtar,
Quod trahit ad fundum plumbi ſubtexta grauedo
Muniti cornu ſortem dans piſcibus atram.

hæc quid ſibi velint, & vtrum rectè an contrà dicantur
nonne ars piſcatorũ melius quam recitatorũ animaduer
tet? Io. Conſtat quòd ars piſcatorum id iudicat. soc. Si
præterea me ita rogares, poſtquam, ò Socrates, in Ho-
meri carminibus inueniſti quæ cuique iſtarum quæ di-
ctæ ſunt artium iudicanda ſunt, age iã mihi reperias quæ
nam à vate vaticinioq; iudicari conueniat, rectéue an cõ
tra ab Homero ſint dicta: aduerte quàm facilè ac vere ti
bi reſpondeam. Sepenumerò in Odyſſea ſcribit, pręſer
tim ea quæ Melampodorum vates Theoclymenus ad-
uerſus procos fatur.

O miſeri, quid nunc heu vobis imminet atri,

Dum mollem noctu capitis per membra ſoporem,
Cuncta fremunt luctu, reſonat plangoribus æther.
Sciſſaque triſte madent lacrymis manantibus ora.
Veſtibulum plenum eſt ſimulacris, omnis & aula.
Sub tenebris erebus riget, extinctoque per orbem.
Lumine velatur triſti caligine cælum.

Sæpenumero etiã in Iliade, vt in murorum expugnatio-
ne, quę ad vatem pertinent tangit. Ibi.n. ſic loquit.

Certabunt Danai Troiæ perrumpere muros,
Altiuolans Iouis pendebat deſuper ales
Vnguibus incuruis rubrum complexa draconem.
Pellebatq; acies in læuam, tum ferus ille
Reſpirans, & adhuc transfixo pectore luctans,
Ore petens aquilam perſtrinxit guttur.
Illa dolens anguem dimiſit in agmina lapſum,
Sauciaq; in ventos pennis ſublata refugit.

Hæc æquidẽ dicam, & alia huiuſmodi à vate conſideran
da iudicandaq; eſſe. Io. Et vera quidẽ, ò Socrates. soc.
Et tu ò Io, vera narras. Age quemadmodum ego tibi ex
Odyſſea, & Iliade excerpſi quæ ad vatem, quæ ad medi
cum, quę ad piſcatorem pertinere videntur, ſic & tu q
maiorem in Homeri ſcriptis peritiã habes, eligas, & ad-
ducas in medium, quæ ſunt recitatoris propria, quæ præ
ter alios homines ipſi conſiderare iudicareque conuenit.
Io. Omnia, ò Socrates, aſſero. Soc. Non omnia tu ſu-
pra dicebas, ò Io. Num ita obliuioſus es? Atqui non de-
cet recitatorẽ hoĩem obliuioſum eſſe. Io. Quidnã? soc.
Non memoria tenes artem recitandi aliam ab aurigaria
te dixiſſe? Io. Teneo. Soc. Nonne cum alia ſit, alia cogni
turã es confeſſus? Io. Profecto. Soc. Non igitur omnia p
cipiet ſecundum ſermonem tuum ars recitandi neq; ipſe
etiam recitator. Io. Imò omnia præter talia quædã. soc.
Cum præter talia quædam dicis, præter ea quę aliarum
artiũ ſunt fermè ſignificas. Sed quænã cognoſcet, poſtq̃
nõ omnia noſcit? Io. Quæ decens eſt vt vir loquatur,
mulier, ſeruus, liber, ſubiectus, princeps, hæc omnia no-
ſcet. Soc. Quod decens eſt vt princeps in mari, nauicu
la tempeſtate oppreſſa afferat, recitator ne magis quàm
gubernator cognoſcet? Io. Non, ſed gubernator melius
hoc percipiet. Soc. Sed ea quæ decens eſt, vt princeps
in morbo loquatur, recitator melius quàm medicus in-
telliget? Io. Neq; hęc. Soc. Sed ea quæ ſeruo conueniũt
dicis. Io. Certè soc. Scilicet. quæ decens eſt, vt dicat ſer
uus bubulcus, dum de furentibus & efferatis bobus con
fabulatur, recitator ipſe non bubulcus agnoſcet? Io. Ne
quaquam. soc. Nunquid ea quæ decẽs eſt, vt mulier de
lanificio textori referat? Io. Non Soc. Ea quæ decẽs eſt,
vt vir dux exercitus dicat, dum milites hortatur, cogno-
ſcet. Io. Talia profecto ſunt, quæ recitator agnoſcit. Soc.
Nunquid ars recitatoria eadem eſt, quæ & imperatoris
exercitus? Io. Intelligerem equidem. ſi opus eſſet, quæ
imperatorem loqui decet. Soc. Forte & Imperator es
Ion. Nam ſi equeſtri & citharœdica ſimul diſciplina pol
leres, illos qui bene, & qui malè equitant, cognoſceres. Et
ſi te interrogarẽ, ò Io, vtrum arte equeſtri an arte citha-
rœdi illos qui benè equitant cognoſcis quid mihi reſpon
deres? Io. Arte equeſtri, Soc. Quòd ſi eos qui benè pul
ſant citharam, cognoſceres. cõfitereris illos non equeſtri
ſed citharœdica diſciplina cognoſcere? Io. Proculdu-
bio. Soc. Cũ verò quæ ad imperatorẽ ſpectãt intelligas,
vtrũ imperatoria, an recitatoria iſta calles? Io. Nihil mihi
referre vr̃. Soc. Quõ nihil referre dicis? Imperatoriã, &
recitatoriã artẽ vnamne, an duas ponis? Io. Vna mihi vr̃.
Soc. Quicunq; igitur bonus eſt recitator, ẽt bonus impe
rator erit? Io. Et maximè quidẽ, ò Socrates. Soc. Num
& qui exercitus imperator eſt optimus, idẽ recitator eſt
bonus? Io. Nequaquã. Soc. Illud tamẽ admittis, quòd
quiſquis recitator bonus eſt, bonus eſt imperator Io. Val
de. Soc. Nonne Græcorũ optimus es recitator. Io. Pla
nè. ò Socrates soc. Nunquid Grecorũ optimus es impe-

tator? Io. Certè, ò Socrates. Hæc.n. in Homeri ſcriptis didici. Soc. Cur igitur per deos, cum ſis optimus Græcorũ oĩum dux exercitus, optimusq; recitator, paſsim carmina modularis, militas aũt nuſquã? nunquid tibi videtur recitator aurea corona decoratus plurimum vſui eſſe Græcis, imperator, autem nullo pacto? Io. Noſtra, ò Socrates, ciuitas, veſtræ ſubeſt, à vobisq; gubernatur, & idcirco imperatore non indiget. Veſtra autem & Lacedæmoniorum reſp. me nunquã exercitus ducẽ eligeret. Idoneos.n. duces vos eſſe putatis. Soc. O optimè Io, Appollodorum Cyzicenum non cognoſcis? Io. Quem Appollodorum? Soc. Illũ ſcilicet, quẽ ſępe Athenienſes, quamuis hoſpes eſſet, imperatorẽ delegerunt, & Phanoſtenẽ Andrium, & Heraclidẽ Clazomenium. Quos hæc ciuitas. licet peregrinos, quia viri præſtantes habentur, præfectura, & alijs magiſtratibus ornat. Ionẽ verò Epheſium imperatorem non decernet, neq; honore afficiet, ſi virtute præſtare viſus fuerit? Quid verò nonne vos Epheſij priſca origine Athenienſes eſtis, Epheſusq; nulla ciuitate eſt inferior? Sed tu, ò Io, ſi quidem vera prędicas, et ſcientia arteq; potes Homerum laudare, iniuria me, afficis: quippe qui profeſſus multa & pulchra Homeri ſcire, teque oſtenſurum mihi pollicitus, me nunc decipis, ac per multum abeſt, vt oſtẽdas. ſi quidem nec quæ ſint iſta quorum peritus es, nec qua ſis facultate inſtructus aperire vis, me diu iam obſecrante: cæterùm tanquam Proteus varius variè mutaris ſurſum deorſum in omnia te vertens, adeò vt poſtremo me ſubterfugiens imperator euaſeris, ne mihi oſtendas, quo pacto tibi circa Homeri ſapientiam facundia competat. Si.n. arte tibi hoc ineſt, quemadmodum nunc dixi, pollicitusque exponere decipis, certè iniurius es. Sin autem cares arte, & forte quadam diuina ab Homero raptus, cùm nihil intelligas, multa & pulchra circa poetam hũc dicis, vt ego de te iudicabam, non facis iniuriã. Elige vtrum mauis, iniuſtus, homo, an diuinus potius appellari. Io. Longè differt, ò Socrates, & multò pulchrius eſt iudicari diuinũ. Soc. Hoc itaq; quod pulchrius eſt, tibi à nobis tribuitur, ò Io. te.ſ. diuinũ potius quàm artificioſum Homeri laudatorẽ eſſe.

Præfatio Procli in Platonis Sophiſtã, à Marſilio Ficino tranſlata.

Proprietates ſublunaris opificis.

SOPHISTAM Plato vocat non hominem quẽdam ſolùm, ſed etiam amorem, Plutonem Iouẽ & artem ſophiſticam præclariſſimam dicit. Ex quibus intelligimus quòd nobilius ſubiectum q̃ appareat hic dialogus reſpicit. Eſt.n. intentio ſecundum magnum Iamblichum de ſublunari opifice tractare. Nam eſt idolorum fictor, purificator animarum, à contrarijs, rationibus ſemper ſeparans, tranſmutator, & iuuenũ diuitum mercenarius venator. Dum animas ſuſcipit plenas rationibus à ſuperis venientes, mercedem ab illis accipit, ipſam animalium fabricam, quæ fit ſecundum mortaliũ rationem. Hic ei quod non eſt incumbit, quia quæ ſunt in materia gignit. Et quod reuera falſum eſt, diligit. i. materiam. Simul aũt in id quod verũ reuera eſt, reſpicit. Eſt & multiceps, quoniam ſibi eſſentias vitasq; multas vẽdicauit, per quas varietatem generationis ipſe diſponit. Idẽ quoq; magus eſt generatione, dum animas naturalibus rationibus mulcet, & allicit, adeò vt ægre à generatione amoueantur. Quinetiam & amor magus, & natura maga à nõnullis dicitur, propter reciprocos attractus atq; illecebras, quæ ſecundum naturam procedunt. Nunc igitur omniſariam ſophiſtam declarare vult. Etenim philoſophus ſophiſta eſt, quippe cum cœleſtem opificem, & generationis opificem imitetur. Et diſtinctiua facultas progreſſum rerum ab vno imitatur, & generationis opifex cœleſtem opificem. quare ſophiſta eſt: Atqui & ipſe homo ſophiſta, quia magna imitatur, Sophiſta dicitur. Et idcirco ſophiſtam multiplicem appellauit. Eleates hoſpes repræſentat patrem opificum, ſuper cœleſtem & abſolutum: Auditores autem opificis intelligentias. Ille quidem Iouis, hic naturæ angelicæ tanquam interpretator ac geometricus. Et quoniam opificium ab imperfecto incipiens in perfectum deſinit, hoſpes ille primum cùm Theodoro, deinde per conuerſionem cùm proprio Socrate verſatur.

Amor magus & natura maga

PLATONIS SOPHISTA, vel de eo quod eſt, vel de Ente.

Marſilij Ficino Argumentum.

POST Theætetum de ſcientia, legẽdus eſt Sophiſta de ipſo ente. quod ſcientiæ eſt obiectum: Dum verò hic de ente diſſeritur, circa quod verſatur philoſophus, tractatur interim de non ente, ad quod ſophiſta declinat. Apud Pythagoram & Platonẽ ſophus, id eſt ſapiens, ſolus eſt Deus, Philoſophus aũt verus imitator dei. Sophiſta ambitioſus & fallax philoſophi ęmulator. Sex plato Sophiſtæ definitiones adducit. Quoniam vero definitio haberi abſq; diuiſione non poteſt per quam ab ipſa re definienda quę ipſius non ſint ſeparentur genusq́ue ipſius per differentias diuidatur, ex quibus tandem ſimul & genere componantur ſpecies atque definiantur, idcirco Plato Sophiſtam definiturus exactiſſimas primum partitiones excogitat, admonens neminem, omnino lateotem rei cuiusque naturam diſcernere poſſe, niſi eam penitus ab aliena qualitate ſecreuerit. Proinde entis atque non entis deſcriptiones pro viribus effert, atque ens, quemadmodum & in Parmenide, ſubijcit vni: Entis quinque numerat genera, eſſentiam, idem, & alterum, ſtatumq́ue & motum. Docet veram quidem eſſentiam rebus in corporeis conuenire: imaginariam vero corporeis. Eos præterea qui incorporea negant, admodum deteſtatur: eos inſuper qui vel omnia moueri ſolum, vel ſolum manere putant. Item de ſcientia atque de opinione & oratione vera vel falſa, de verbo & nomine diſputat, quatenus ad entis ipſius diſputationem pertinere videtur. Denum poſtquam de ſophiſta ſimul ac philoſopho diſputauit, diuina quadam librum cõcludit ſententia, videlicet res naturales, opera eſſe dei. Siquidem omnia naturæ opera à diuina quadam ſapientia mundo infuſa probauerat proficiſci. Res autem vmbratiles, & fallaces, ait demonicas eſſe præſtigias. Ibidem & ſophiſtam nobis occultum eſſe inquit tanquam non ens. i. falſi tenebris inuolutum: & philoſophum pariter occultum eſſe, quamuis alia ratione, quia videlicet entis ipſius id eſt, diuinę veritatis ſplendore vndiq́ue circumfuſus vulgarium intuitum animorum prorſus exuperet.

Apud Pythagorã, & Platonẽ ſophus eſt ſolus deus. Quis philoſophus.

Res naturales opera Dei.

Theodorus, Socrates, Hoſpes, Eleates, qui fortè Meliſſus eſt, Theætetus.

VENIMVS ò Socrates, & ipſi pulchrè, quemadmodum heri inter nos conuenit, & hoſpitem hunc nobiſcum ducimus Eleatem, Parmenidem atque Zenonem alterũ virũ apprime ſapientiæ ſtudioſum. Soc. Forte, ò Theodore. dũ virũ hoſpitẽ tecum duce credis, deum quendã ducis. Inquit.n. Homerus cum deos alios, tum maximè hoſpitalem deum inter homines qui iuſti pudoris participes ſunt, verſari, & hominum contumelias iniuriasq; inſpicere, Te forſitan & hic è ſuperis vnus huc ſecutus eſt, vt nos qui à diſputandi rationibus aberramus, examinet atq; corripiat: atq; ipſe redargutionis eſt deus. THE. Haud mos hic, ò Socrates, huius hoſpitis. Sed modeſtior eſt, q̃ hi qui contentionibus ſtudent. Mihiq; nullus hominũ deus, ſed diuinus aliquis eſſe videtur. Omnes equidem philoſophos, diuinos apello. Soc. Et rectè quidem amice. Genus autem philoſophorum haud multo facilius vt ita dixerim, quàm deorum diſcernitur. Omnes .n. quicunque non ficte ſed vere philoſophantur, propter aliorum inſcitiam omniformes apparent dum vrbes circumeunt, & velut ab excelſa quadam ſpecula inferiorũ vitã perſpectant. Atque hi à quibuſdam nullius ęſtimantur, à nonnullis ſummopere honorantur. Et interdũ quidem ciuiles apparent aliàs ſophiſtæ, nonnũquam aliquorum opinione inſani prorſus habentur. Quapropter pcõtari hunc hoſpitẽ cupio, ſi mõ gratũ illi futurũ ſit, q̃d de his rebus familiares eius Eleates ſentiant, quidue eſſe dicant, & quo nominẽt. THE. Quænã iſta? Soc. Sophiſtam

Occaſio dialogi.

Inter hoſpitem verſari Deum

inquam ciuilē philoſophiā. THE. Quid veró potiſsimū, & quale circa hæc dubitāti tibi ſciſcitari libet. Soc. Hoc, vtrū vnum hæc omnia, an duo eſſe velint. An quemadmodū nomina tria, tria quoq; genera diſtinguētes, ſingula nomina generibus ſingulis adſcripſerint. THE. At nihil vt arbitror, prohibebit, quo minus hæc vobis exponat. Tu vero quid ais, hoſpes? Hos. Quod & tu, nihil ſanè prohibet, neq; dictu difficilè eſt, quòd tria eſſe putauerint. Singulatim verò diſtinguere, & quid vnūquodq; ſit definire, neq; paruum opus eſt, neq; facile. THE. In eandē fortè qōnem, o Socrates, incidiſti, in quam & nos antequā huc accederemus. hic aūt quæ tibi nunc, eadem tunc nobis reſpondit, audiſſe ſe quidē, & recordari. SOC. In eo igitur quod primū rogauimus, gratificari, nobis debes, ò hoſpes, Verùm nobis id in primis declara. Vtrum per te ipſe perpetua oratione quod inferre velles, exponere conſueueris, an potius interrogando quemadmodū ſolebat Parmenides: quē ego adoleſcens audiui quondā ita diſputantē admodu ſenem, rationesq; pulcherrimas afferentē. Hos. Si facilè quis & apte reſpondeat, facilius eſt cū alio interrogando diſſerere: ſin cōtra, per ſeipſum quiſq; facilius diſputat. Soc. Licet igitur quemcunq; vis ex his eligere. Oēs.n. libentiſsimè obſequētur. Ego verò tibi cōſulo, vt iuuenem quēpiā eligas, vel hunc Theætetum, vel alium quicunque tibi aptior videatur. Hos. Pudet me ò Socrates, quū nunc primùm vobiſcū loquar, non viciſsim verbū verbo reddere, ſed prolixum ſermonē inceptare, ſiue ſolus ipſe per me, ſiue cū alio reſpondente, demōſtrationis gratia diſputaro. Quod.n. nō quæſitū eſt, nemo leuiter explicari poſſe cōfidat. Longa nanque diſputatione indiget. Cōtra verò, ſi tibi & iſtis præſertim quū tā modeſte rogaueris, non obtēperē, agreſte quiddā, & ab hoſpitis māſuetudine alienū mihi fore videtur. Quippe cū diſputationis comitē Theætetū hunc ex his quæ & ego dicebā, & tu modò iuſsiſti, ſim habiturus. THE. Ita certè, ò hoſpes, quēadmodum inquit Socrates, cūctis gratificaberis. Hos. Nihil aduerſus hæc vlterius Theætete, dicendū. Tecū deinceps agendū mihi, quòd ſi fortè ſermonis prolixitas tibi faſtidioſa cōtinget, & labore grauaberis, nō me obſecro ſed hoſce tuos familiares, qui in cauſa ſunt, accuſato. THE. Nihil moleſtū fore arbitror, nam ſi fortè me defatigari contigerit, hunc Socratē adhibebimus, Socrati quidē noīe ſimilē, mihi exercitationis ſociū, & æqualem, cui mecum laborioſa multa peragere non eſt inſuetum. Hos. Probè loqueris, & de his quidē procedēte ſermone tecū ipſe deliberabis.

Parmenides diſputabat interrogando.

Cōiter verò mecū tibi nunc conſiderandum, incipiendūq; vt mihi videtur, ab ipſo Sophiſta, & quid ſit in primis definiēdū. In præſentia porrò tu ſimul ac ego huius cōmune ſolū nomē habemus: rē verò ipſam quæ noīe deſignatur, aliter fortè vterq; noſtrū cogitat. Præſtat aūt in ſingulis rē ipſam cum rōnibus q̄ nomē ſolum abſq; rōne perſpicere. Quod profectò nūc inquirimus Sophiſtę genus, haud facilè definiri pōt. Vetus eſt oīumq; cōis ſententia, ſiquis ea quę magna ſunt, rectè trāſigere velit, in paruis qbuſdā prius illa, facilioribusq;, q̄ in maximis cōſiderare debere. Equidē Sophiſtę genus arbitratus difficile poſſe cōprehendi, nobis ò Theætete, cōſulo, vt ante in alio quodā faciliori progreſsū illius præmeditemur, Niſi tu fortè cōmodiorē viā oſtendas. THE. Nullā habeo cōmodiorē. Hos. Viſne exiguum qddā atq; exile, quod nihilominus ad maiorū intelligētiā conferat? qualis homo piſcator eſt. Leue.n. qddā eſt, & exile, THE. Certè. Hos. Viā tñ & rōnē ad id de quo agimus. aptā habere vr̄. THE. Optimè ita res ſe haberet. Hos. Age hinc exordiamur. Dic vtrū ipſum tanq̄ artiſicioſum an artis exptē, alterius verò potētiæ cuiuſdā participē ponere debeamus? THE. Nullo modo artis expertem. Hos. Artium fermè oīum ſpēs duæ ſunt. THE. Quæ? Hos. Agricultura, & cuiuſlibet mortalis corporis cura, & facultas oīū quæ circa cōpoſitum quodlibet fictumùe verſatur, quæ

Cognitio rei in rationibus quam nominibus ſola præ eſſe. Vetus ſententia circa magna cognoſcenda.

Tranſlatio facienda ad faciliora, in cognoſcatur quod quæritur.

Artium omnium diuiſio.

cōiter ſupellectilia dicuntur, & quæ hæc imitatur, vniuerſa inquā facultas hmōdi uno quodā cōi nomine nuncupari libet. THE. Quonam pacto? & quo nomine? Hos. Quoties quod antea non erat, in eſſe quis deinde perducit, quod agit, facere: quod agitur, fieri dicimus. THE. Rectè. Hos. Cūcta quæ paulò antè retulimus, ad hoc vim habent. THE. Habent certè. Hos. Sūmatim itaq; illā effectricem facultatē denominemus. THE. Eſto. Hos. Diſciplinæ verò, & cognitionis ſpecies vniuerſa, & quæſtus certaminiſq; ac venandi peritia, ac acquirendi ſummatim vocanda videtur: quippe cum nihil ex his quicquam fabricet: quę verò ſunt, & fuerunt, cōparet, partim ſermonibus actionibuſq; capiens, partim capiētibus non concedens. THE. Decet. Hos. Cum omnes artes, aut in acquirendo, āut in efficiendo verſentur, quo in genere peritiam piſcandi ponemus? THE. In eo videlicet quod acquirit. Hos. Nonne eius quod acquirit, duæ ſunt ſpecies? Vna inter volentes commutatio, dono, emptione, mercede. Altera mancipatio, vel opere vel ſermone facta. THE. Ex his quæ dicta ſunt, ſic eſſe conſtat. Hos. Mancipatio verò duplex THE. Qua rōne? Hos. Vna quidem patens quæ certando capit Altera latens, quæ venando THE. Ita eſt. Hos. Venatoriam quoq; bifariam diuidere decet. THE. Quomodo bifariam? Hos. Aut enim rem expertem aīa, aut animatam venatur. THE. Quidni? Siquidē ambo hæc ſunt. Hos. Sunt profectò. Et oportet quod ad animum pertinet, nomine carens dimittere, etiam quaſdam natatoriæ facultatis partes, & alia huiuſmodi exigua prętermittere. Animatorum vero capturā animalium venationem vocare. THE. Sic eſto. Hos. Venationis huiuſmodi, merito duo ſunt ſpecies. Vna quidē greſsibilium, animaliū venatio, varijs ſpeciebus nominibusq; diſtincta Altera verò agilium, quæ fluētium venatio nominatur. THE. Omnino. Hos. Agilium verò quædam pennis per aerem, quædam per aquā vagantur. THE. Certè. Hos. Volantium venatio, aucupium nominatur. THE. Proculdubio. HOS. Aquatilium verò ferè ſummatim piſcatio. THE. Omnino. HOS. Piſcationem autē nonne in duo maxima membra diuidimus? THE. Quenam iſta? HOS. Aut enim retinaculis, aut percuſsione piſcamur. THE. Quonam pacto vtrunque diſtinguis? HOS. Quicquid coercendi gratia cohibet aliquid comprehendendo retinaculum nominatur. THE. Prorſus. HOS. Naſſam, retia. laqueos, verriculum, ceteraq; huiuſmodi, nunquid aliter quàm retinacula vocabis? THE. Haud aliter. Hos. Hic igitur & alius ſimilis venādi modus qui cohibēdo perficitur, piſcationis ſpecies quędam eſt. THE. Eſt. HOS. Extat ſpecies altera quæ hamis & fuſcinis captat. Hanc percutientē piſcationem cōiter appellare decet, niſi tu fortè quid pulchrius afferas. THE. Non eſt mihi curæ nomē hoc, porrò ſufficit. HOS. Alij quidem nocte hoc efficiunt ad ignis lumen, quapropter ignilera piſcatio nuncupatur. THE. Prorſus. HOS. Alij dīe in extremo virgæ cuiuſdā ſerētes vncū tridentibus vſi. Vnde cōtorta & vnca oīs hæc piſcatio nominatur. THE. Conſtat. HOS. Qui piſcando percutit retorto quodā inſtrumēto & fuſcinā à ſuperiori parte ad inferiorem demittit, tridētea & fuſcinali piſcatione vti dicitur. THE. Ferūt Hos. Reſtat ſpecies altera. THE. Quænā? HOS. Percuſsio quædā hamo facta, cōtra ac ſuperior, neque in qualibet piſcium parte, ſed in capite & ore duntaxat, ab inferiori parte ad ſuperiorem uirgis & calamis retrahens. huius quid potiſſimum, ò Theętete, nomen eſſe dicemus? THE. Videmur quod ſupra propoſuimus exquirendum, nunc iam perfeciſſe. HOS. Nunc igitur piſcationis non modo nomen ego hac tu communi ſentētia inſtituimus, verumetiam rōnem ipſius operis ſufficienter accipimus. Vniuerſæ porrò artis dimidiū in diuiſione fuit, quę in acquirēdo verſatur, ac huius dimidiū quę capit et huius turſus dimidiū quæ mācipat; huius uenatoria: venatorię aīaliū præda: huius agilis aīalis captura, agilis vniuerſaliter piſca

Videtur pro κατ' ἴνα, κατ' ἴνα legēdum in exēplari Græci.

toria: piſcatoriæ, percutiẽs atq; tundens piſcatio: percutientis, quæ vnco piſcatio fit: huius deniq; percuſsio quę ſurſum verſus ab inferiori parte cõficitur retrahẽdo & inde nomen ſortita, retrahẽs & hamatoria piſcatio dicitur. THE. Abunde hoc oſtẽſum eſt HOS. Atqui ſecũdũ hoc exemplũ, qd eſt ſophiſta inuenire ſtatuimus. THE. Prorſus. Hos. Illudq; imprimis quęſitũ eſt vtrũ ipm qui hamo piſcatur, rudem penitus, an artis alicuius participẽ ponere debeamus. THE. Ita eſt. Hos. Et nunc quidẽ ſophiſt, rudem ne an callidum appellabimus? THE. Nullo modò rudem. Intelligo equidem non oportere illũ q ita vocatur, inertem eſſe, ſed arte quadã inſtructũ. Hos. Qua igitur arte? nunquid hactenus cognationem iſtorũ mutuam ignorabimus? THE. Quorum? Hos. Hamatoris atq; ſophiſtæ. THE. Quemadmodũ? Hos. Venatores quidam eſſe mihi ambo videntur. THE. Quã prædã hic alter inſequitur? de altero nãq; diximus. Hos. Prædam vniuerſalẽ bifariam partiti ſumus: in natantẽ, atq; grẹſsibilẽ. THE. Profectò. Hos. Et venationẽ quæ natãtia aquatiliaq; pſequit, proſecuti ſumus: eã verò quæ gręſsibilia, ꝑtermiſimus, & quod multiplex eſſet, adiũximus. THE. Proculdubio. Hos. Hactenus hamator & ſophiſta ab arte venatoria æquè proficiſcuntur. THE. Vidẽtur ſanè. Hos. Ab animaliũ venatione quidã in mare deſcẽdit, fluminaq; & lacus & in his aĩalia ipſa venatur. THE. Quidni? Hos. Quidã aũt in terras & fluuios velut in prata quædã, iuuẽtute & diuitij abundãtia, in his animalia capturus. THE. Quo pacto? Hos. Venationis quæ terra fit, duæ maximè partes ſunt. THE. Qualis vtraq;? Hos. Vna domeſticorũ, agreſtium altera. THE. An eſt vlla domeſticorum venatio? HOS. Pone quæ dicam, vt lubet, aut. n. eſt homo domeſticũ animal, aut nullum animal eſt domeſticum, vel aliud quoddã manſuetũ homo aũt aĩal ferũ: ſiue manſuetus homo quidẽ, ſed hominis venatio nulla. Ex his quod magis tibi conſonat, in præſentia determina. THE. Arbitror equidẽ hoſpes, & nos manſuetum eſſe animal, & hominum eſſe venationam. HOS. Duplicem igitur & domeſticorũ venationẽ ſtatuimus THE. Qua rõne HOS. Prædatoriam, & quæ redigit in ſeruitutem, tyrannidẽ inſuper, & militarẽ captiuitatem, cuncta hæc violentam cõiter venationẽ aſſerimus. THE. Optimè. HOS. Quę vero iudicando fit, vel concionando, vel conciliando, ſummatim perſuaſionis artificiũ nũcupamus. THE. Rectè. HOS. Huius duo ſunt genera. THE. Quænã? HOS. Publicũ & priuatũ. THE. Extat ſpecies vtraq;. Hos. Priuatæ rurſus perſuaſionis venatio, aut mercede fit, aut muneribus. The. Haud intelligo. Hos. Amatorum venationẽ nunquã cõſideraſſe videris. The. Qua in re? Hos. Quòd illi quos cœperũt munera inſup exhibẽt. The. Vera narras. Hos. Hæc itaq; artis amatoriæ ſpẽs eſto. THE. Eſto Hos. Sed ea quæ mercede fit, aut verſat ad gratiã, voluptatiſq; illecebras parat, vt inde alimẽta pro mercede dũtaxat accipiat quã adulationẽ vocamus, artẽ voluptatũ machinatricẽ. The. Certè. Hos. Aut virtutis oſtendẽdæ gratia conuerſari ſe profitetur, & pro mercede pecunias exigit, idq; genus alio nomine nuncupãdũ vr̃. The. Quidni? Hos. Quonã? exprimere tenta. The. Conſtat planè. Sophiſtã nanque iam reperiſſe videmur & hoc nomen huic maximè cõgruere arbitror. Hos. Vt ex hac diſputatione colligitur conſtat, ò Theætete. ſophiſticam facultatem appellandam eſſe artem quę in conciliando cõparãdoq; verſatur animaliũq; greſsibilium & terrenorũ domeſticorumq; venatio eſt, hoĩum videlicet priuata captura ob nũmorũ mercedẽ, & iuuenũ diuitum atq; nobilium opinione virtutis diſciplinæq; irretitio. Thę. prorſus ita dicẽdũ. Hos. Præterea hoc modo cõſideremus. nõ. n. vilis cuiuſdã artis, quod nũc quæritur, ſed pulchræ admodũ particeps eſt. Etenim ex ijs quæ ſupra diximus, per imaginẽ quandam coniectare licet, non huius generis. quod diximus, ſed alterius eſſe. The. Cuius igitur? Hos. Artis profe-

Prima definitio Sophiſtæ.

cto quæ in acquirendo verſatur, duæ ſpecies relatę ſunt venatio & cõmercium. The. Certè. Hos. Comertij vero duæ ſunt ſpẽs. vna in largitione, altera in emptione venditioneq;. conſiſtit, The. Sic eſt profectò. Hos. Eã rurſus quæ ad emendum vendendumq; pertinet, bifariã diuidimus. The. quo pacto? Hos. Qui opera ſua venalia facit, propriorũ venditor nominatur, qui aliena vendit, cõmutator. The. Omnino. Hos. Cõmutatio verò aut inter eiuſdem vrbis ciues conficitur, quam cauponariam vocamus: aut inter ciues & peregrinos emendo & vẽdendo res ex vrbe alia in aliam permutatur, quã mercaturam dicimus. The. Quidni? Hos. Mercatura præterea duplex, altera ad victũ corporis ſpectat, altera ad animi diſciplinam, cõmutatq; nummis eruditionẽ. The. Quemadmodum dicis? Hos. Quod ad animum attinet forſitan ignoramus. Nam quod ad corpus, agnoſcimus. The. Nempe. Hos. Eũ profectò qui muſicã alibi quidẽ diſcendo, emit, alibi docendo vendit, literaturãq; ſimiliter, & præſtigia, cæteraſq; animi diſciplinas tam ſerias quàm iocoſas, mercatorem nihilominus quàm corporis alimẽta vendentẽ dicimus. The. Vera narras. Hos. Nonne illum ſimiliter appellabis, qui diſciplinas nũmis empturus cõmutaturuſq; vrbes varias circuit. Th. Similiter certe. Hos. Huiuſmodi mercaturæ pars, quędã demonſtratiua vocatur, pars altera ridicula, nihilominus quum ſit diſciplinarũ venditio, conſimili quodã vẽditionis cognomento vocãda. The. Prorſus. Hos. Alio verò nomine nũcupandus qui facultates alias vẽdit, alio qui præcepta virtutũ. The. Nihil prohibet. Hos. Eum ſanè qui alias facultates venundat, artiũ venditorẽ nominare decet, ſed eũ hoĩem qui mores mercede tradit quo nomine nuncupabis? Nunquid aliter quis rectè cognominare hunc põt, quàm quod nunc quærimus, ſophiſtam? The. Haud aliter profectò. Hos. Iã igitur cõcludamus hunc in modũ colligẽtes, quòd ſecũda inquiſitione ſophiſta nobis apparuit acquiſitor huiuſmodi, ſ. cõmutator, emptor, & vẽditor, mercator videlicet qui animi diſciplinas venundat ad ſermones inſtitutaq; virtutũ præcipua pertinentes. The. Valde. Hos. Tertio rurſus te ſimiliter ſophiſtam vocaturũ hunc arbitror, qui eadem in vrbe permanens, partim emit, partim ipſe excogitat diſciplinas, cõparandi victus gratia venditurus. The. Nihil obſtat. Hos. Sophiſtam igitur appellabis eum qui in acquirendo verſatur, cõmutat. ſ. & emit, venditq; cauponando, ſiue ſua inuenta, ſiue aliena circa virtutis ſtudia vendat. The. Neceſſe eſt, rationi ſi quidem aſſentiri decet. Hos. Videamus iterũ vtrum quod in præſentia quærimus genus, cuiuſdã talis ſimile ſit. The. Cuiuſnã? Hos. Eius artis quæ ad acquirendum pertinet, pars quædã certandi facultas erat. The. Erat certè. Hos. Haud igitur ab re erit, biſariam illã diuidere. The. Quas in partes diuides? Hos. Vna qdẽ pugnat, repugnat altera. The. Verũ. Hos. Pugna vtiq; corporis, ad corpus violẽtia cõgrue nuncupantur. The. Congrue. Hos. quæ aũt verbis aduerſus verba cõmittitur, contentio. The. Certè. Hos. Ambiguitatis duæ ſunt ſpecies. The. Quæ? Hos. Quando oratione perpetua publicè de iuſtis iniuſtis ue certatur, iudicialis cõtrouerſia nominatur. The. Ita eſt. Hos. Cũ vero priuatim minutis quibuſdã argumentatiunculis interrogando reſpondendoq; contenditur, contradictionẽ appellare ſolemus. The. Sic vtiq; Hos. Contradictio porro quæ in cõmercis? vtcũque contingit, & abſque arte fit vt ſpecies quædã ſeorſum ponenda eſt: ſic. n. rõ ab alijs illam diſcernit. proprium verò cognomentũ, nec ab antiquis accepit, neq; nũc à nobis accipiet, neq; enim decet. The. Proculdubio. Hos. In varia nanq; ꝗ minima ſcinditur: quæ autem arte procedit, & de iuſtis iniuſtis ue, & de alijs generatim ambigit, litigium appellari ſolet. THe. Planè. Hos. Litigium duplex, alterum patrimonium diſsipat, alterum pecunias cumulat. The. Omnino. HOS. Quod itaque vtrique tribuendum ſit cogno-

Diſciplinarum mercaturæ.

Secũda definitio ſophiſtæ.

Tertia definitio ſophiſtæ.

cognomētum, inuenire conemur. THE. Oportet. HOS. Quicunq; cōtentionis huiuſmodi ſtudio delectatus, res ſuas negligit, verba aūt audientibus iucunda componit, & quæſtiunculas ſemper aucupat, non aliter, vt mea fert opinio, quàm nugator & garulus eſt vocandus. THE. Sic vtiq;. HOS. At verò qui ex priuatis litigijs pecunijs cumulandis incumbit, quo vocandus ſit, tu nunc vice tua fretus enarra. THE. Quiſquis abſque errore reſpondere voluerit, ſophiſtam hunc mirabilē quem quærimus, appellabit, quarto ſe nobis iam offerentē. HOS. Ratio itaq; nūc oſtendit ſophiſtā nihil eſſe aliud q̄ genus illud quæſtuariū, artificioſè litigando, aduerſando, pugnādo, lucrū do acquirere ſolitū. THEO. Sic eſt oīno. HOS. Cernis verùm eſſe quod dicit, variū hoc aīal eſſe, vtq; prouerbio fertur. Non altera manu duntaxat apprehēdendū. THE. An igitur vtraque vti oportet. HOS. Opus eſt, & pro viribus ſic agendum. eiuſmodi verò ipſius veſtigium iam percurrimus. Dic age, habemúſne vlla quæ vocamus ſeruilia nomina? THE. Multa. Sed quę nam è multis interrogas? HOS. Talia quædam vt cum dicimus excolare, diſtribuere, excoquere, ſecernere. THE. Quidni? HOS. Carminari præterea, deducere, pectere, aliaq; permulta huiuſmodi in artibus reperimus, an non? THE. Quid ab his potiſsimum oſtenſurus, exempla hæc inducis, & per oīa ſciſcitaris? HOS. Ad diſcernendum quodammodo pertinent quæcunq; retulimus. THE. Profectò. HOS. Mea quidem ſnīa, cum circa hæc vna ars in cunctis verſetur, vno quoq; nomine nūcupabimus. THE. Quonā? HOS. Diſcretiuā dicamus. THE. Eſto. HOS. Vide rurſus, num ſpecies huius geminas inuenire poſsimus. THE. Subitā, vt mihi videtur, cōſiderationem imponis. HOS. Enimuero in his quæ dictæ ſunt diſcretionibus, partim deterius à meliori ſecernebamus, partim à ſimili ſimile. Sic enim fermè dictū tunc eſſe videtur. huius quidē propriū nomen non habeo, illius aūt quæ melius quod eſt, relinquit, quod verò deterius abijcit, habeo. THE. Quid iſtud referas? HOS. Oīs hmōi diſcretio, vt ipſe conijcio, cōiter purgatio nominatur. THE. Conſtat. HOS. Nonne geminam purgationis ſpeciem eſſe quiſq; dignoſceret? THE. Ita fortè, ſi quis aliquandiu cogitet, ego enim in præſentia ignoro. HOS. Verum tamen ſpecies multas corporaliū purgationū nomine vno cōplecti decet. THE. Quas inquis, quóue nomine? HOS. Purgatio animati corporis intrinſecus operans per gymnaſticam, & medicinam, & quæ extrinſecus balneis quod dictu vtile eſt, mundat, itē quæ inanimata corpora fullonum miniſterio abſtergendo colorat, & oīa quæ ordinādi corporis curam gerunt, ſigillatim varia viliaq; nomina ſortiunt. THE. Profectò. HOS. Omnino quidem, ò Theętete. Ratiocinandi verò progreſſus nihil magis alterum altero minúſue curat, ſi purgatio ſpongijs fomentationibuſque adhibita minus mundat, pharmacū verò magis purificat atque iuuat. Nā vt artiū oīum intelligentiam conſequatur, quodcunque cognatum eſt, vel non cognatū inueſtigādo æque ſingulas artes honorat, aliaq; alijs ſecūdum ſimilitudinem nihilo magis ridicula cenſet. Qui etiā nihilo honeſtius putat, ſi militari diſciplina, q̄ ſi alia quauis viliſsima opera venatorium opus exerceatur. Et nunc quidem vt quærebas, quonam nomine cunctas facultates quæcunque corpus, aut animatum, aut inanimatum purgare ſtudent, pęnitus comprehendemus. Nihil vtiq; quo ad præſentē pertinet diſputationē referet, quodcunque nomē inuentum decētius videat, dummodo à purgationibus animæ ſit diſtinctū, quęcunque purgant corpus, includēs. Mentis porrò purgationem ab alijs omnibus ſecernere nunc intēdit, ſi quorſum vergit, inſpicimus. THE. Animaduerti equidem, & admitto duas ſpecies purgationis eſſe, animæq; purgationē à purgatione corporis eſſe diuerſam. HOS. Egregiè loqueris, & in hoc inſuper mihi obſequere: quódue dicturus ſum, rurſus bifariam diuidere tenta. THE. Vtcunq; dixeris, tecū partiri conabor. HOS. Prauitatem in anima aliud q̄ virtutem dicimus. THE. Aliud certè. HOS. Enimuerò purgationē nihil aliud eſſe diximus, q̄ quod prauum eſt, eijcere, reliquum verò ſeruare. THE. Diximus proculdubio. HOS. Si quam igitur circa animā prauitatis ablationē reperiemus, meritò purgationē appellare debebimus. THE. Maximè. HOS. Prauitatis in aīa ſpēs duę ponuntur. THE. Quęnā? HOS. Vna morbi corporalis inſtar, turpitudinis altera. THE. Haud intelligo. HOS. Morbū forſitan, & ſeditionē non idem vacas. THE. Etiā quid ad hæc reſpondeam, neſcio. HOS. Num aliud ſeditionem putas, q̄ naturalis cognationis corruptelā, diſcordia quadā prouenientē? THE. Nihil aliud. HOS. Turpitudinem verò nū aliud quàm deformitatē ex diſſonantia eorum quæ natura cognata ſunt, reſultantem? THE. Iſthuc ipſum. HOS. Quid porrò, nōne videmus in eis quorū deprauatus eſt animus, opiniones à cupidinibus, iram à voluptatibus, rōnem à doloribus diſſentire? THE. Et maximè quidē. HOS. Veruntamen cuncta hæc natura cognata ſunt. THE. Patet. HOS. Seditionē igitur ac morbum animæ prauitatem vocare decet. THE. Rectè. HOS. Si qua viderimus, quæ certo quodā fine propoſito, dum ad illud peruenire nituntur, ſingulis in motibus pręuaricentur, atq; aberrent, vtrū cōſonantia quadam mutua conuenientiaq; cōmuni, an contrarijs cauſis errare dicemus? THE. Conſtat q̄ diſſonantia atq; intēperie. HOS. Atqui ſcimus nullum animum ſpōte aliquid ignorare. THE. Planè. HOS. Ignorantia quidem eſt dementia quædam animæ, quæ dum ad veritatem nititur, intelligentia ipſa pręuaricatur. THE. Oīnò. HOS. Animā igitur ignorantem, inconcinnā atque deformem vocare decet. THE. Videtur. HOS. Sunt ergo duo hæc malorum in anima genera. Vnum cōmuniter improbitas nominatur, qui animæ proculdubio morbus eſt. THE. Ita eſt. HOS. Alterum ignorantiam quidem nuncupant, prauitatem verò animæ hanc eſſe confiteri nolūt. THE. Omnino cōcedendū eſt, de quo modò dicente te ambigebā, duo in aīa genera prauitatis exiſtere: & timiditatē quidē intemperātiámque, & iniuſtitiam, cæteráque huiuſmodi cuncta morbum exiſtimare debemus: plurimam verò & variam ignorātiam, turpitudinem. HOS. Nónne circa corpus, his duobus malis, duæ quoque artes ſunt repertæ? THE. Quænam? HOS. Aduerſus deformitatem gymnaſtica, aduerſus morbum medicinæ peritia. THE. Apparet. HOS. Nónne & aduerſus petulantiam, iniuſtitiam, timiditatem, ex omni genere artium conueniens maximè caſtigatio & animaduerſio eſt iudicialis cēſura? THE. Hoc vtiq; quantum nominū opinio fert cōſentaneum. HOS. Sed aduerſus ignorantiā vniuerſam, quod aliud præter doctrinam remediū inuenitur? THE. Nullum. HOS. Doctrinam verò vtrum vnam duntaxat ac ſimplicē, an plura gnā illius eſſe dicendum? Imò duo genera eius ſumma eſſe animaduerte. THE. Animaduerto equidem. HOS. Hac via quam primū id inuenturi mihi videmur. THE. Qua? HOS. Si ignorātiam geminam eſſe cōſideremus. ea ſiquidem duplex duplicem docendi rationem exigit, vt harum ſingulæ ſingulis illarum reddātur. THE. Nunquid iam tibi cōſtat quod nunc quæritur? HOS. Magnam quandam & oneroſam ignorantiæ partem video, cunctis alijs eius partibus præponderantem. THE. Quam? HOS. Hanc, cum quis illa quæ neſcit, ſcire ſe putat. ab hac nimirum omnes quæcunque nos fallunt opiniones, proficiſcūtur. THE. Ita eſt. HOS. Atque huic ſoli ignorantiæ parti, inſcitię nomen cōuenire exiſtimo. THE. Prorſus. HOS. Doctrinæ itaq; partem qua ab hac ignorātia liberamur, quomodo appellandā cenſes? THE. Reor equidem partem aliam doctrinas artiū nominari, hanc vero diſciplinam. HOS. Sic fermè inter oēs Græcos vocatur. Nobis autem hoc præterea conſiderādum, vtrum indiuiduum ſit totum hoc, an diuiſionem aliquā habeat cognomine dignam. THE. Conſiderandū profectò. HOS. Videtur itaq; mihi & hoc diuiſionē ſuſcipere.

THE.

Quarta definitio ſophiſtæ.

Prouerbium.

Alterū ad cognatū alterū ad ſimile, vtrunq; diſcretionē quam iam ſignificas.

Ignorātia quid. Qualis ſit ignara anima.

THE. Qua ratione? HOS. Eius vtiq; facultatis quæ ſermone docet, pars quędã aſperior, quędam lenior eſſe videtur. THE. Qualem vtranq; dicimus? HOS. Vnã quidẽ veterem ac patriam, qua aduerſus filios maximè vtebãtur, & nunc etiam plerique vtuntur, quotieſcũque delinquunt, partim grauiter obiurgantes, partim mitius admonentes. Vniuerſum hoc admonitionẽ poſſumus nũcupare. THE. Ita eſt. HOS. Id profectò nonnulli ſecum rurſus ratiocinando ſibiipſis conceſſerunt, oẽm inſcitiã inuoluntariam eſſe putandam, nullumq; diſcere illa, quæ ſcire credit, affectaturum, multoq; labore admonitoria diſciplina vix quicquã proficere poſſe. THE. Rectè putant. HOS. Quinetiam alia quadam via ad opinionẽ huiuſmodi eruendã pergunt? THE. Quanam? HOS. Exquirunt, ſciſcitanturq; in his rebus, quæ quis optimè intelligere, & exprimere arbitratur, cũ nihil veri dicat. Deinde errantiũ opiniones facilè diſcutiũt, easq; rationibus colligentes, in vnum inuicem conducunt: atque illas oſtendunt ſibiipſis de ijſdem, & ad eadem, & ſecundũ eadem eſſe cõtrarias. Illi vero hoc inſpicientes ſecum ipſi indignantur, & erga alios mites euadunt: atq; hoc pacto magnas durasq; opiniones deponunt. Quæ quidẽ liberatio auditu liberationum omnium iucundiſsima eſt, & reuera firmiſsima. Enimuerò, ò dilecte puer, qui hos purgare aggrediunt, haud ſecus quàm medici corpora curandos exiſtimant. Medici nanq; tradunt ſalubribus epulis non prius nutriri corpus quàm impedimenta pellãtur. Similiter iſti non prius egregias doctrinas conferre aĩæ cenſent, quàm redargutus is qui errat, erubeſcat, repulſiſque doctrinæ impedimentis, falſis videlicet opinionibus, purus euadat, nec alia præter illa quæ noſcit, noſſe ſe putet. THE. Optima modeſtiſsimaq; omniũ facultas hæc eſt. His de cauſis, ò Theætete, dicendũ, ſummã præcipuãq; purgationem eſſe redargutionem: eũmue qui nõ redargutus eſt, etiam ſi rex magnus ſit, quãdoquidem in maximis eſt impurus, rudem turpemq; eſſe ſecundum illa q̃bus puriſsimus pulcherrimusq; eſſe debet, quiſquis eſt felix reuera futurus. THE. Sic eſt omnino. HOS. Quóſnã hoĩes arte hac vti dicemus? Vereor enim ſophiſtas dicere. THE. Quamobrẽ? HOS. Ne illos plus quàm deceat, honoremus. THE. Veruntamen quæ modo dicta ſunt, tali cuidã ſimilia eſſe videtur. HOS. Atqui etiam cani lupus maximè ferus manſuetiſsimo. Eum verò qui à deceptione tutus videri debet, à ſimilitudine ſummopere cauere oportet. lubricũ porrò & occultũ hoc genus. Sed eſto, neque .n. de exiguis terminis diſceptatur, qñ diligẽter hoc vitare ſtudent. THE. cõſentaneũ. HOS. Eſto igitur diſcretiuæ artis ſpẽs purgatoria, purgatoriæ aũt pars quę mundat animã, ſeligatur: huius docendi facultas: doctrinę, diſciplina educatioq;: diſciplinę educationiſq; redargutio illa quæ verſatur circa temerariã ſapientię opinionem, vt præſens oratio monſtrat, nihil aliud q̃ nobilis genere ſophiſtarũ facultas eſſe dicatur. THE. Dicatur planè. Ambigo tamẽ quid potiſsimum è multis quę ſeſe nobis offerunt, ſophiſtã eſſe reuera affirmare cõueniat. HOS. Et meritò ipſe dubitas, quandoquidẽ ipſum quoq; ſophiſtã ambigere veriſimile eſt oĩno quãnam via rõnes noſtras effugiat. Scite nanq; prouerbio dicitur, oẽs effugere difficile eſſe. Nunc igitur inſtandũ maximè. THE. Pręclarè loqueris. HOS. Primũ quidem hunc veluti curſum ſiſtentes paulũlum reſpiremus, & inter nos ratiocinemur ſimul interquieſcentes. Age reſumamus q̃ varias præ ſe formas ſophiſta iam tulerit. Prima inueſtigatione apparuit iuuenum ac diuitum mercenarius eſſe venator. THE. Ita. HOS. Secũda mercator quidã circa animi doctrinas. THE. Oĩno. HOS. Tertia circa hæc eadẽ caupo. THE. Et hoc. Quarta circa doctrinas ſuorum venditor inuentorũ. HOS. Optimè in memoriã reuocaſti. Quintã verò ego ipſe reducã. Certator quidã circa ſermones, & artificioſus nimiũ litigator. THE. Sic vtiq; cõſtitit. HOS. Forma ſexta ambigua quidẽ, ponenda tñ, & in pręſentia quodãmodo concedenda: purgator quidam animę viſus eſt opiniones extirpans oẽs quæ doctrinis impedimẽto ſunt. THE. Sic eſt prorſus. HOS. Nunqd aduertis quoties aliquis multorũ peritus videtur, vnius verò cuiusdã artis nomine nuncupaĩ, hanc viſionẽ nõ eſſe ſanam? Imò cõſtat eum qui circa artẽ aliquam ſic afficitur, non poſſe illud ipſum inſpicere, ad quod doctrinæ omnes hmõi tẽdunt. Quocirca multis pro vno nominibus eum qui varijs ſciẽtijs videĩ imbutus, appellat. THE. Ita quodãmodo natura inſtitutũ id eſſe apparet. HOS. Ne igitur & nobis idem pp ſocordiam in hac indagatione cõtingat, repetamus in primis vnum aliquid eorũ quæ de ſophiſta ſunt dicta. Vnũ quippe ex illis præcipue ſophiſtæ nomẽ ſignificaſſe mihi videtur. THE. Quid illud? HOS. Cõtradictorem illũ eſſe diximus. THE. Diximus certè. HOS. Nónne & alios vt idẽ efficiãt, edocere? THE. Hoc quoq;. HOS. Videamus nunc circa quid maximè contradictores efficere alios ſophiſtę ſe pręedicant. Conſideratio verò noſtra hinc ſumat exordiũ. Nũ in rebus diuinis quæcunque vulgus latent contradicendi facultatẽ præſtant? THE. Certè hoc de illis dicitur. HOS. Quid autẽ de his quæ oculis conſpiciuntur, cœlo ac terra, & hiſce rebus quæ his continẽtur? THE. Quid maximè? HOS. Etenim in priuatis colloquijs quoties de gñatione eſſentiaq; generatim aliquid dicitur, videmus illos ad contradicendũ vehementes eſſe, & alios ſui ſimiles reddere poſſe. THE. Omnino quidem. HOS. Quid verò circa leges ac rempub. nonne in his quoque contentioſos hoĩes ſe efficere profitenĩ? THE. Nemo, vt ita dixerim, cũ illis diſſereret, niſi hoc pollicerẽtur. HOS. Quæ verò aduerſus ſingularũ artiũ profeſſores contentionis ſtudio afferri debeanr, paſsim ſcripta circunſerũtur. THE. Quæ Protagoras de palæſtra cæteriſque artibus ſcripſit, dicere mihi videris. HOS. Et de multis quidẽ alijs, ò beate. Verũ ars ipſa cõtradicendi, nõne ſummatim facultas eſt, quæ oĩa in controuerſiam deducere poteſt? THE. Nihil fermè prætermittere videĩ. HOS. Tu verò per deos, ò puer, fieri hoc poſſe putas? Forte enim vos iuuenes acutius hoc inſpicitis. Senes verò nos obtuſius. THE. Quid iſtud & quale? Neq; .n. quod nũc quæris intelligo. HOS. Quærebã verũ hoĩum quiſpiam ſcire oĩa poſsit? THE. Beatũ profecto hoſpes noſtrum genus eſſet. HOS. Quonã pacto ignorãs quiſpiam aduerſus intelligentem contradicendo, validũ quicquam inferre poterit? THE. Nullo. HOS. Quid ergò in illa ſophiſtarum facultate mirabile videretur? THE. Circa quid maximè? HOS. Quónam tandem pacto iuuenibus poſsint perſuadere, ſe vnos omniũ in rebus ſingulis eſſe ſapientiſsimos? conſtat enim ꝙ niſi rectè contradicerent, aut niſi illis rectè cõtradicere viderentur, ac tales cum viderentur, niſi aduerſando exiſtimarenĩ eſſe ſapientiores, vacui occupationibus eſſent, & nemo quod tu dicebas, oblata pecunia ab iſtis erudire cuperet. THE. Nemo pœnitus. HOS. Nunc verò cupiunt. THE. Ac vehementer. HOS. Videntur arbitror illa in quibus aduerſantur, optimè ſcire. THE. Quidni? HOS. Repugnãt autem in omnibus. Nónne? THE. Abſq; dubio. HOS. In omnibus itaq; ſapientes diſcipulis eſſe videnĩ. THE. Cur non. HOS. Neque tamen ſunt. Impoſsibile quippe id eſſe cõſtitit. THE. Impoſsibile ſanè. HOS. Opinatricem igitur circa omnia potius quàm veram ſcientiã habere Sophiſta nobis apparuit. THE. Prorſus. Hac quę modò dixiſti, rectè admodum dicta videnĩ. HOS. Ponamus ergo exẽplum aliquod iſtorum perſpicuum. THE. Quale? HOS. Hoc. ſed attende diligenter atq; apte rñde. THE. Quale inquam? HOS. Perinde eſt ac ſi quis aſſereret, nec dicere, nec contradicere ſe, ſed ſcire facere, ac efficere poſſe, vt arte vna cuncta ſcianĩ. THE. Quomodo cũcta dicebas? HOS. Principium ſermonis huius ſtatim ignoras? Quid enim hæc dictio, cuncta, ſignificet, non intelligis. THE. Nõ certè. HOS. Dico in numero oĩum eſſe me ac te, & alia quoq; animalia arboresq;. THE. Quomodo inquis?

HOS.

Similitudo cauenda.

Prouerbium.

Sex formę & definitiones ſophiſtæ.

In quibus cõtradicendo ſunt ſophiſtæ.

Ars cõtradicẽdi oĩa in controuerſiã deducere poteſt.

Nemo oĩa ſcire poſſe.

Hos. Siquis me ac te cæteraq; viuẽtia omnia ſe facturũ promittat. Ths. Quem faciendi modũ dicis? Non enim dicis agricultorem quenquam: nam animalium factorẽ aiebas. Hos. Aio, & terræ præterea, & maris, cœlique, ac deorum aliorumq; omnium: & cũ ſingula breui finxerit, vnũquodque exiguo precio vendet. Ths. Iocũ quẽdam narras. Hos. Quid verò? nónne & ille iocari dicendus eſt, qui oĩa ſe noſſe prædicat, aliumq; dicere oĩa exigua quadam mercede breuique tẽpore profitetur? Ths. Proſus. Hos. Iocandi verò ſpeciem habes vllam magis artificioſam iucũdamq; quàm imitationem? Ths. Nullam. amplam ſanè ſpeciem dixiſti in vno omnia cõprehendentem atque multiplicẽ. Hos. An non intelligimus eum qui arte vna cuncta facturum ſe pollicetur, pingendi arte fingentem eiuſdẽ nominis rerũ ſimulacra, dementes ẽt pueros poſſe decipere, dũ picta eminus ſpectanda proponit, quaſi quodcunque velit, efficere poſsit? Ths. Quid prohibet? Hos. Nonne & aliã circa ſermones talẽ artem eſſe putamus, qua ſeductores quaſi præſtigijs quibuſdam vtentes, adoleſcentulos procul à veritate rerum adhuc exiſtentes decipere valeant, imagines quaſdã veriſimiles loco verarum rerum auribus inculcando, adeò vt vera eloqui, omniumq; hominũ eſſe in omnibus ſapientiſsimi videantur? Ths. Nihil prohibet aliã quandã eiuſmodi eſſe artẽ. Hos. Neceſſe eſt multos, ò Theętete, eorũ qui hæc audierunt, cùm adoleuerint, ac res ipſas cominus conſiderauerint, & veris iam animis res manifeſtè attrectare coactos, priſtinas opiniões abijcere, atq; ita cõmutare, vt exigua videantur quæ magna, difficilia quæ facilia, & ſingula paſsim ſermonibus cõcepta phantaſmata, actionũ progreſsibus in contraria verti cogant. Ths. Ita mihi videtur, prout meę huius ætatis iudicium eſt. Arbitror enim me adhuc ex eorum numero eſſe qui à verò procul abſunt. Hos. At verò nos præſentes tibi opem ferre conabimur. Et nunc quidẽ conemur quàm proximè abſq; doctrinis intelligẽtiã adhibere. De ſophiſta in primis mihi dicas. Verũ inter nos cõſtet pręſtigiatorem quendam hunc eſſe, verarumq; rerum imitatorẽ: an adhuc ſuſpicamur ne fortè verã illarum rerum ſciam habeat, de quibus contradicere alijs poſſe videtur. Ths. Quis vlterius ſuſpicetur hoſpes? Iã ex his quę dicta ſunt, patet enim ex illorum numero eſſe, qui vna quadã diſciplina pollent. Hos. Præſtigiator itaq; & imitator quidã eſt dicendus. Ths. Proculdubio. Hos. Deinceps cauendum eſt, ne prædam hanc dimittamus, fermè nanq; ſophiſtam veluti verriculo quodam irretitum ratiocinando cõprehendimus. Quapropter hoc ſaltẽ minimè ſubterfugiet. Ths. Quid iſtud? Hos. Quod videlicet vnus quiddam eſt ex his qui impoſturis & præſtigijs fallunt. Ths. Idem quoq; mihi videtur. Hos. Viſum eſt igitur quamprimùm artem imaginariam, ſimulacrorum videlicet effectricem, diuidere oportere: cumque illã ingreſsi fuerimus, ſi quidẽ adhuc nos ſophiſta expectet, capere illum ſicut regio eſt ſermone mãdatum, & illi tradendo prædam oſtendere. Sin autẽ ſubintrans artis imitãdi particulas deliteſcat, inſequẽdũ eſſe, & partẽ qua ſeſe occulit, diuidendã aperiendamq; quoſq; omnino comprehẽdatur. Nã nec iſtæ, nec aliud vllũ genus eũ ſugiet qui per omnia ſigiliatim methodo diſquirere põt. Ths. Rectè mones, atq; ita agendũ. Hos. Secundum ſuperiorem diuidẽdi rõnem duas nunc imitationis ſpecies cernere mihi videor. Ideam verò quã quærimus, vtra in ſpecie ponã ambigo. Tu verò? Ths. Vaſce prius ſpecies duas diſtingue, atque declara. Hos. Vnam quidem aſsimilandi artem video, cuius opus eſt, ſecundum exemplaris commenſurationes quo ad longitudinem, latitudinem, profunditatẽ, conuenientesq; colores æmulam imaginẽ fabricare. Ths. Quid verò, non omnes qui aliquid imitãtur, id pro viribus agunt? Hos. Nequaquam. hi præſertim qui magnum aliquod opus aut fingunt, aut pingunt. Si.n. veram pulchrorũ cõmenſurationẽ ſimulacris præberent, minora q̃ decet ſuperiora membra, maiora verò quæ infra ſunt, apparerent. propterea ꝙ illa eminus, hæc cominus à nobis conſpiciãtur. Ths. Omnino. Hos. Ergò artifices, veritate dimiſſa, non eas quę reuera ſunt, ſed quę videntur pulchrę cõmenſurationes, ſimulacris ipſis accõmodant. Ths. Prorſus. Hos. Nónne igiť ſpẽs altera aſsimilatrix cum videať, vocari non debet? Ths. Certè. Hos. Partẽ igitur alterã, aſsimilatricẽ, vt ſuprà diximus, appellabimus. Ths. Sic prorſus. Hos. Quid porrò quod apparet quidem pulchro ſimile, cũ non ſit pulchrum, & ſi qs pęnitus inſpicere queat, nec ſimile, cui ſimile videť: quo illud noĩe nuncupabimus? an non quia apparet quidẽ, neq; tñ eſt ſimile, phantaſma dicendũ? Ths. Profectò. Hos. An non plurima & in picturis pars hæc, & in vniuerſo imitationis genere eſt? Ths. Nepè. Hos. Artẽ verò illã qua phantaſma fingitur non imago, phantaſticã meritò noĩandã putamus. Ths. Conſentaneũ eſt. Hos. Has equidẽ duas imaginariæ facultatis ſpecies ſuprà ponebã. Vnam quæ ſimilitudines efficit. Alterã quæ phantaſmata. Ths. Rectè. Hos. Atq; id quod ambigebã, vtra in ſpecie ſit ſophiſta ponẽdus, nequẽ dũ ſatis video. Reuera mirandus vir iſte, cognituq; difficilis: quandoquidẽ & nunc q̃ ſcitè tergiuerſatus, in obſcuræ ſpeciei latebras receſsit. Ths. Videtur. Hos. Nunquid igitur hoc intelligens, mihi nunc aſſentiris? an impetus quidam ꝑꝑ hunc ſermonem ita te conſuetũ induxit, vt repentè confiteris? Ths. Quorſum hæc? Hos. In arduam profectò conſiderationẽ incidimus. Semper.n. tam in præterito quàm in præſenti tꝑe maximè dubiũ eſt quod diciť: Apparere quidẽ hoc atq; videri, eſſe verò nequaquam: & aliquẽ loqui quædam, non tñ vera. Mirandum quippe, Theętete, ſi is ſibi non contradixerit, qui aſſeriť quod reuera & dicere & opinari falſa cõtingit. Ths. Cur? Hos. Quia talis locutio, id quod nõ eſt, eſſe admittit. Falſum nanq; haud aliter quod eſt fieret. Magnus aũt Parmenides, ò puer, dũ pueri adhuc eſſemus, ſtatim ab initio aſsidueq; id deteſtatus eſt. Sic.n. carminibus paſsim iocatur. Nunquam, inquit, & nullo modò ſnnt illa quæ non ſunt. Sed tu hoc tramite quærens mentẽ cohibe. Ab illo itaq; teſtimoniũ perhibetur, ſermoq; huiuſmodi ſi mediocriter diſcutiať, rem patefaciet. Age hoc in primis, ſi tibi placet, inſpiciamus. Ths. Mea quidẽ nihil intereſt, ipſe videris, & quà præſtare putas, eà & tu pergas, & me ducas. Hos. Ha prorſus agendũ, & mihi rñde, nũ pronũciare quod nullo modò eſt, audeamus. Ths. Quidni? Hos. Si quidẽ nullius contentionis aut ioci gratia quærendũ de his vel rñdendũ ſit, imò audientiũ quempiã oporteat ſeriò nobis nomen hoc, non ens, declarare quò referendũ ſit, cogniturum eum putamus quò ſe vertat, quidue & quomodo interroganti demonſtret? Ths. Rem arduam ſciſcitaris, vniq; mihi, vt ita dicam, prorſus ignotam. Hos. Hoc ſaltem conſtat, ꝙ id nomen non ens, nulli eorum quę ſunt, attribuẽdum. Ths. Qũo.n. id fieret? Hos. Cum verò ad ens, vt ita dixerim, referri non poſsit, neq; ẽt ad aliqd referẽdũ. Ths. Quonã pacto? Hos. Id quoq; nobis patet, quod dictio hæc aliquid circa ens aliquod vbiq; pronũciať, atque impoſsibile eſt ipſum aliquid ſolùm & quaſi nudatũ ab oĩbus his quæ ſunt ſeorſum enunciare. Ths. Impoſsibile certè. Hos. Num ita conſiderans confiteris, neceſſariũ eſſe eum qui aliquid dicit, vnũ aliquid dicere? Ths. Ita. Hos. Vnius porrò ſignũ, ipſum aliquid eſſe dices, duorum & pluriũ aliqua? Ths. Dicã planè. Hos. Eũ verò qui non aliquid dicit, neceſſe eſt neq; vnum quid, i. nihil dicere? Ths. Neceſſarinm eſt omnino. Hos. Neq; id concedendũ, hoĩem talem dicere quidem aliquid, ſed nõ vnum quid, i. nihil dicere. Ths. Atqui neq; loqui dicendus eſt ille qui conatur non ens proferre. Sermo igiť finem dubitandi haberet. Hos. Nondum magnum hoc dicas. Extat.n. adhuc ò beate circa hæc dubitationũ maxima atq; prima, quę circa ipſius principiũ accidit. Ths. Quo pacto id dicas, declara, amabo, neq; te pigeat. Hos.

Et ſan è

Margin notes (left column): Imitatoria oĩa facit. — In ſermonibus eſſe ar tẽ ſimilem pictoribus. — Septima deffinitio ſophiſtæ.

Margin notes (right column): Vid̃ Vitru uium de ra tione cõ ſumnarũ. — Vid̃ Q̃gſt. li.11.c.10. — Mirãda ꝑ bitatio de ente. — Sñia Parmenidis de eo quod non eſt. — Aliquid eſt ſignum vnius. — Dubitatio maxima et prima de non ente.

Ei ſanè quod eſt, aliquid alterũ eorũ quę ſunt, cõtingere poteſt. THE. Nihil prohibet. HOS. Ei verò quod nõ eſt, aliquídne ex his quæ ſunt, adeſſe vnquã poſſe dicemus? THE. Nequaquã. HOS. Vniuerſum numerorũ genus in ordine eorum quæ ſunt, ponimus? THE. Certè, ſi modò aliud quicquã in eo ponẽdũ. HOS. Quare nec numerorũ multitudinẽ, neq; vnũ nõ enti adhibeamus. THE. Haud rectè adhiberemus, vt rõ nobis oñdit. HOS. Quo pacto igiť vel ore proferret qſquã, vel cogitatione cõprehẽderet ea quę non ſunt, vel nõ ens ſeorſum à numero? THE. Dic qua. HOS. Quoties nõ entia dicimus, nõne numeri multitudinẽ tẽtamus apponere? THE. Vtiq;. HOS. Quoties aũt non ens, vnũ? THE. Manifeſtũ id quidem. HOS. Enimuerò neq; iuſtũ, neq; rectũ eſſe diximus, vt qs non enti ens adiũgere audeat. THE. Vera loqueris. HOS. Animaduertíſne ꝙ neq; proferri, neq; rectè dici, neq; cogitari nõ ens ſcd̃m ſeipm̃ põt, ſed incogitabile ineffabileq́; & irrationale exiſtit? THE. Pęnitus. HOS. Nunquid paulò antè mẽtitus ſum, cùm dixi maximam circa illud dubitationem me illaturum? THE. Aliam igiť iſta maiorẽ adducere poſſumus? HOS. Quid verò ò mirifice adoleſcẽs? an nõ ex his quæ dicta ſunt, vides, ꝙ non ens tantis eum qui ipſum redarguit, offundit tenebris, vt cùm primùm redargutionẽ aggrediť, ſibimet aduerſari cogatur? THE. Dic clarius. HOS. Haud opus eſt clarius aliquid mea quidẽ ſñia conſiderare. Equidẽ cùm ſuppoſuiſſem non ens, nec vnius nec multorũ eſſe particeps, tñ & paulò antè & nunc etiam vnum ipſum protuli, dum hoc ipſum nõ ens pronunciarẽ. percipiſne? THE. Percipio. HOS. Quinetiã ſuprà inexplicabile ipſum & ineffabile, & irrationale eſſe dixi. tenes? THE. Planè. HOS. An non dum ipſum eſſe ei applicare conarer: contraria ſuperioribus proferebam? THE. Videris. HOS. Nónne cùm hoc illi attribui, quaſi de vno locutus ſum? THE. Abſque dubio. HOS. Imò & irrationale dum dicerem, inexplicabiléque & ineffabile ſingulariter pronũciarem, perinde ac ſi vnum eſſet, verba de hoc faciebam. THE. Quídni? HOS. Diximus ſanè, ſi modò quis rectè loqui voluerit, neq; vt vnum, neq; vt multa determinare ipſum debere, neq; oĩno ipſum vocare. Nam quadã in ſpecie, appellatione hmõi poneref. THE. Prorſus. HOS. De me igitur quid deinde dicat aliquis? Etenim & ſuprà, & nunc me in hac pugna aduerſus non ens ſuccubuiſſe comperiet: itaq; ex me de non ente loquente, nõ eſt cur firmum rectumq́; aliquid expectes. Sed de te iam, ſi placet, videamus. THE. Quid ais? HOS. Age, conare benè & generosè, es.n. iuuenis, & omni mẽtis conatu rectum aliquid de non ente proferre, illi nec eſſentiam, nec vnũ, neq; numeri multitudinẽ adhibens. THE. Quàm temerarius eſſem, ſi eandem qua tu ſuccubuiſti, pugnã aggrederer. HOS. Ergò ſi vis, te ac me prætermittamus, & donec in aliquẽ q poſsit, incidamus, interim dicamus ſophiſtam præ cæteris verſutè admodũ obſcuris ſeſe in latebris occuluiſſe. THE. Et maximè quidem. HOS. Veruntamen ſi phantaſtica quadã arte pollere ſophiſtam aſſeruerimus: facilè ex iſto vſu dicendi aduerſus nos occaſionẽ nactus, in contrariũ ſermones vertet. Nã dum ipſum ſimulacrorum autorẽ vocabimus, qd maximè ſimulacrum dicamus, interrogabit. Cogitandũ protinus Theætete, quid ita percontãti ſophiſtæ, reſpõdeamus. THE. Dicemus videlicet ſimulacra eſſe illa quæ in aquis & ſpeculis offeruntur, picta quoque & typis expreſſa, & huius generis alia. HOS. Videris, Theætete, ſophiſtam conſpexiſſe nunquã. THE. Cur? HOS. Videbiť tibi hallucinari, aut oculis carere prorſus. THE. Qua ratione? HOS. Ridebit te qui per figuras ſpeculaq́; reſponderis, perinde ac ſi tu videns cùm vidẽte loquaris? ſimulabitq; nec aquas, nec ſpecula, nec eorũ quicquã quæ videnť, ſed nec viſum ipſum ſe noſſe, atq; de hoc tm̃ ſciſcitabiť. THE. De quonã? HOS. De eo inquã, quod his oĩbus quæ dixiſti, cõe eſt, & quod quaſi vnũ in multis ſit, vno noĩe ſimulacrũ appellaſti. Strenuè itaq; certa, neq; ignaue cedas viro, ſed generosè reſponde. THE. Quid aliud, ò Hoſpes, ſimulacrum eſſe dicamus, quàm quod ad veriſimilitudinẽ accedit quodãmodò, cùm ſit ipſum aliud? HOS. Cùm aliud tale dicis, vtrum verum, an aliud quiddam intelligi vis? THE. Verum nullo modo, ſed ſimile. HOS. Nunquid verum verè ens vocas? THE. Idipſum. HOS. Nõ verum aũt veri contrariũ? THE. Quid prohibet? HOS. Si ergò id qđ ſimile vocas, verum eſſe negas, ens quoq; exiſtere negas. eſt tñ. THE. Quo pacto? HOS. Eſſe quidẽ, ſed nõ verè eſſe fateris. THE. Certè non verũ ens, ſed imaginẽ verã. HOS. Ergò non verè eſt ens id qđ verè eſſe imaginẽ dicimus, & nõ verè ens eſt verè. THE. Videtur nõ ens cùm ente miris modis implicitũ. HOS. Cur nõ mirũ videatur? cernis ꝙ argutè multiceps iſte ſophiſta nunc rurſus tergiuerſando nos inuitos non ens quodãmodo eſſe fateri coegerit? THE. Quis nõ viderit? HOS. Qua igiť rõne eius artem definiemus, ita vt nobis cõſtemus? THE. Quid maximè veritus ita loq̃ris? HOS. Quia enim ſophiſtã circa phãtaſmata deceptorẽ quendã aſſerimus, eáq; artẽ decipiendi aſtutiã nominamus, vtrùmne etiam noſtrã falſa opinari captiũculis eius irretitã, an aliud quiddã dicemus? THE. Nõ aliud certè. HOS. Falſa opinio eſt, eorũ quæ ſunt opinari cõtraria? THE. Cõtraria. HOS. Ais igiť falſam opinionẽ, quę nõ ſunt, opinari? THE. Aio. HOS. Vtrũ non eſſe quę non ſunt, putat? an quodámodò eſſe, quæ nullo modò ſunt? THE. Si quis inquã quoquo modò opinãdo mentiť, neceſſe eſt, vt quæ non ſunt, eſſe quodámodò iudicet. HOS. Nónne ẽt quæ oĩno ſunt, nullo modò eſſe putabit? THE. Id quoque. HOS. Et hoc falſum ſit? THE. Et hoc. HOS. Quinẽt ſermo mendax eadẽ rõne cenſebiť, qui videlicet quæ non ſunt, eſſe, & cõtrà, quæ ſunt, non eſſe pronũciat? THE. Haud aliter mẽdax effici põt. HOS. Fermè nõ aliter. Non tñ hęc ſophiſta fatebiť. Quo.n. pacto mentis cõpos hæc admiſerit, ſiquidẽ cõſentaneũ eſt ſuperiora illa, nec dici, nec proferri neque deſcribi, neque cogitari poſſe certum eſſe? Intelligimus quid dicas Theætete? THE. Quídni intelligamus? obijciet.n. nobis ſermonẽ noſtrum ſibimet repugnare, cùm nunc non ens in opinione & locutione ponamus. Vnde ſæpe cogi nos dicet non enti ens admouere. quod tñ fieri non poſſe ſuprà cõuenimus. HOS. Rectè in memoriã reuocaſti. Sed cõſultandum iam quid de ſophiſta agere nos oporteat. Nã ſi eum in arte præſtigiatorũ mẽdaciumq́; ponentes, definire conemur, obiectiones permultæ dubiæq́; naſcunť. THE. Patet. HOS. Exiguã hactenus illorum particulã cùm innumeræ, vt ita dixerim, ſint, proſecuti ſumus. THE. Si hęc ita ſe habent, impoſsibile eſt ſophiſtã comprehendere. HOS. Quid ergò? num ab inueſtigatione ꝓꝑ mollitiem deſiſtemus? THE. Nullo modò deſiſtendum arbitror, ſi qua ex parte hunc virum capere valeamus. HOS. Veniam itaq; dabis, &, vt modò dicebas, boni conſules, ſi vel leuiter in quęſtione tam ardua profecerimus. THE. Dabo, & libẽter quidem. HOS. Hoc abs te potiſsimum peto. THE. Quídnam? HOS. Ne me quaſi patricidam quendã fieri cenſeas. THE. Quorſum hæc? HOS. Nam neceſſe erit patris Parmenidis ſermonẽ propulſantibus examinare, cogereq́; non ens eſſe quodámodò, & ens rurſus quoquo modo nõ eſſe. THE. Videtur hoc ſanè in ſermonibus contendendum. HOS. Qui enim non videatur? niſi enim iſta redarguanť concedantúrue, nemo poterit de falſis ſermonibus loqui, vel opinione, vel ſimulacris, aut imaginibus, aut imitationibus phantaſmatibúsue, aut de his artibus quæ circa hæc verſantur, quin riſum audientibus moueat, dum ſibimet contraria proferre cogetur. THE. Vera loqueris. HOS. Propter hæc aduerſus paternum ſermonem inſtare audendum, vel dimittendum omnino, ſi qua pigritia ſeu verecundia detinemur. THE. At nihil prohibebit quominus id faciamus. HOS. Tertium præterea quiddam, & ipſum exiguum quidem, abs te poſtulo. THE. Dic ſodes. HOS. Dixi paulò antè me circa talium redargutionẽ

cùm

Nõ ens incogitabile & ineffabile.

Cõtra Parmenidem diſputanť.

cùm ſemper, tum in præſentia nimis defatigari. The. Dixiſti ſanè. HOS. Vereórne pp illa quæ à me dicta ſunt, furioſus tibi videar, ſtatim me ſurſum deorſúm ue permutans. Nam tui gratia confutationẽ illius ſermonis aggrediemur, ſi forte confutemus. The. Hac ergò de cauſa forti animo ad pugnam accingere. Neque enim me iudice, deliquiſſe diceris, ſi eum ſuſceperis confutandum. HOS. Vndénam commodius diſputationem hanc diſcrimine plenam exordiemur? Hoc vtique calle, ò puer eũdum neceſſariò puto. The. Quónam? HOS. Vt quæ faciliora videntur, primũ diſcutiamus, ne rerum difficultate deterriti, ab inceptis protinus deſiſtamus, ſed vt facilè cõi conſenſu diſſerendo pergamus, quaſi leuiter ac benè de his iudicare poſsimus. The. Planius quod ſentis exprime. HOS. Facili diſputatione videt̃ hæc Parmenides proſecutus, & quiſquis alius vnquam quot & qualia ſint entia, determinare eſt auſus. The. Quo pacto? HOS. Fabulã

Opiniões ponentium numerum entium.

nobis tanquam pueris vnuſquiſq; narraſſe videtur. Vnus quidem, ꝙ tria ſunt quæ exiſtunt, quódue illorum quædam inuicem quandoq; pugnant, interdum verò conciliata in vnum cocunt, pariuntq́;, & progenitis porrigunt alimenta. Alter verò duo poſuit, humidum & ſiccũ, vel calidũ & frigidum, eaq́; coniugauit inuicẽ, atq; expediuit. Eleatica verò apud nos doctrina à Xenophane, imò & ab antiquioribus originẽ ducens, oĩa quæ eſſe dicunt̃, vt vnũ ponit, fabuloſeq; diſſerit. Iades aũt & Siculæ muſæ quędam his poſteriores, ambo hæc inuicem implicare tutius cẽſuerunt, ita vt ens & multa & vnũ ſit, diſcordia verò & concordia teneatur. Diſsidens.n. ſemper cõgreditur, vt muſæ vehementiores canunt. Remiſsiores verò muſæ ſemper hæc ita ſoluunt ſuſpenduntq;. Et vniuerſum hoc viciſsim tum vnum & amicum ſibi propter Venerẽ eſſe, tum multa & ſibiipſis diſsidens per diſcordiam. Durum eſt aũt aduerſus tam inclytos antiquosq́; viros me, verà ſiue falſa dixerint, ferre ſñiam. Tm̃ hoc ſine inuidia aſſerere poſſumus. The. Quid? Hos. Quòd nos multos nimium contẽpſerunt. Nam ſuũ quiſq; opus exequitur, nulla noſtri cura adhibita, vtrum aſſequamur, nécne. The. Quo pacto inquis? Hos. Quoties illorum aliquis ait, quod eſt, vel fuit, vel fit, multa aut vnũ, aut duo, & calidum frigido mixtum, diſcretiones quaſdam concretionesq́; inducens, quid per deos Theætete ex his ſignificari conijcis? Ego quidem dum erã iunior, ſi quando id ipſum non ens de quo nunc ambigimus, proferret̃, exactè me intelligere confidebam. Nunc vides quò de hoc dubitantes redacti ſumus. The. Video equidẽ. Hos. Fortè verò & circa ens idẽ nihilóminus noſter aĩus patit̃. Hoc.n. intelligere nos quoties proferret̃, affirmabamus, illud verò minimè; cùm ſimiliter, vt puto, vtrunq; intelligamus. The. Fortè. Hos. Idem quoque de cæteris quæ ſuprà narrauimus, dictũ ſit. The. Nempè. Hos. De multis quidem poſteà, ſi videbitur, conſiderabimus: de maximo verò præcipuoq́; & primo nunc iam cogitãdum. The. Quod ais? an de ente primum quærendum cenſes, quid maximè ſignificare velint qui illud enunciãt? Hos. Planè intellexiſti Theætete. Aio equidem ita nos diſputare debere, ac ſi adeſſent illi, atq; ita interrogare. O vos quicunq; calidum & frigidum, aut aliqua duo talia cũcta eſſe aſſeueratis, qd hoc in ambobus exiſtere vultis, quoties ambo atq; vtrũque eſſe dicitis? hoc ipſum eſſe, quid à nobis intelligi debet, cùm vos profertis? Vtrum tertiũ quiddam præter illa duo? Quod ſi ita eſt, tria genera iam ſecundum vos, nõ duo tm̃ ponenda videntur. Sin autem alterũ è duobus ipſum ens vocatis, haud ſimiliter vtraq; eſſe dicetis. Vtrunque.n. vnum eſſet, non duo. The. Vera loqueris. Hos. Nunqd ambo ens vocare vultis? The. Forſitan. Hos. At, ò amici, dicemus, hoc quoque modo duo hæc vnum affirmaretis. The. Rectè infers. Hos. Poſtquã igitur nos in hoc defecimus, vos ſaltem nobis rem aliquando declarate, quid hoc noĩe ens ſignificare vultis, cùm id pronunciatis: conſtat.n. vos iandiu rem nouiſſe, nos aũt hactenus ſcire putauimus, nunc hæſitamus. quãobrem hoc nos in primis docete, ne dum quæ traditis, diſcere opinamur, nos opinio fallat. Si hæc exigamus, tã ab ijs quàm ab alijs qui pluſquã vnum ipſum omne ponunt, nunqd errabimus? The. Minimè oĩum. Hos. Quid ad eos qui omne vnum eſſe tradunt, nónne quęrendum pro viribus quid ens ipſum dicant? The. Cur non? Hos. Ad hæc ergò reſpõdeant, vnum dicitis eſſe ſolùm? dicimus reſpondebunt. an nõ? The. Ita. Hos. Ens aliquid vocatis? The. Certè. Hos. Nunquid idem quod vnũ, noĩbus ad idem duobus vtẽtes? an aliud? The. Quid ad hæc hoſpes ij reſpondebunt? Hos. Patet, ò Theætete, illum qui hoc ſuppoſuit, non facilè ad iſtas, aliasq́; obiectiones huiuſmodi reſponſurum. The. Qua rõne? Hos. Duo quidẽ noĩa confiteri, cùm vnum dũtaxat ponatur, abſurdũ eſt. The. Quídni? Hos. Quinetiam iſthuc oĩno recipere abſurdum eſt, ſi quis nomen eſſe dicat, cuius nulla ſit ratio. The. Quo pacto? Hos. Qui ponit nomen à re diuerſum, duo quædam inducit. The. Patet. Hos. Prætereà ſi idem cùm re nomẽ eſſe concedit, cogetur vel nullius eſſe nomen: vel ſi eſt alicuius, noĩs nomẽ eſſe fateri, alterius verò nequaquã. The. Sic eſt. Hos. Et vnũ vnius ens ſolùm: & hoc noĩs ipſum vnũ ens. The. Neceſſe eſt. Hos. Quid porrò? totum ab ente vno diuerſum, an idẽ dicent? The. Cur non dixerint? dicunt.n. Hos. Si ergò totũ eſt, quemadmodũ, inquit Parmenides, æqualis vndiq; ſphęrę molti perſimile à medio ad circunferentiã pęnitus æquè diſtans, eo nanq; neque maius quicquã neq; potentius eſt, neceſſarium eſt ob talẽ circunferentiã ipſum ens mediũ extremã ue habere, & idcircò partibus quoq; conſtare. The. Sic oportet. Hos. Atqui nihil prohibet ipſum diuiſum in partibus oĩbus paſsionem vnius admittere, atque hoc modò & omne ens & totum vnum exiſtere. The. Nihil pęnitus. Hos. Quod aũt hæc patitur, an non impoſsibile eſt idipſum vnum eſſe? The. Quare? Hos. Quia quod ſcd̃m verã rõnem impartibile eſt, id oĩno reuera vnũ eſt ponendum. The. Oportet ſanè. HOS. Quod verò tale eſt, vt ex pluribus partibus cõſtruatur, cùm vniuerſa rõne minimè cõſonabit. The. Intelligo. HOS. Vtrum totũ ipſum vnius recipiens paſsionem, ita & vnum & totũ erit? vel omnino non dicimus ipſum vnum totum exiſtere? The. Optionem ambiguam propoſuiſti. HOS. Vera narras. cumq́; ens vnũ eſſe admittat, cur non ens & vnũ idem apparet, & plura omnia quàm vnum erunt? The. Certè. HOS. Quòd ſi ens ſit non totum, ex eo ꝙ illius ſuſceperit paſsionẽ, ſit aũt ipſum totum, indigum ens ſuiipſius efficitur. The. Maximè. HOS. Enimuerò ſecũdum hunc ſermonem cùm ſeipſo priuetur, non ens erit ens ipſum. The. Sequitur. HOS. Atque ita rurſus omnia plura quàm vnum exiſtent, cùm tam ens quàm totum propriam naturã ſeorſum ab altero ſit ſortitum. The. Profectò. HOS. Et ſi omnino non ſit totum, eadem hæc enti proueniunt: ac præter id quod contingit non eſſe, contingit etiam neque factum fuiſſe ens vnquã. The. Quid? HOS. Quicquid factũ eſt, ſemper factum eſt totũ. Quãobrem neq; eſſentiam, neq; generatiorem tãquam exiſtentem appellare debet, qui vnum vel totum in ordine eorũ quæ ſunt, non ponit. The. Omnino ſic eſſe videtur. HOS. Præterea quod totum non eſt, quantum eſſe nullo modò poteſt. Nam quatenus quãtum eſt, eatenus eſt & totũ. The. Prorſus. HOS. Innumeræ quoque præter has dubitationes aduerſus eum inſurgunt, quiſquis ens, aut vnum ſolùm, aut duo quædam ponit. The. Teſtant̃ hoc, quæ modò monſtrauimus. Nam aduerſus hæc dicta alia ſemper ex alia grauiorq́; dubitatio exoritur. HOS. Sermones quidẽ illorũ qui de ente & nõ ente exactè diſſerunt, nondum retulimus. Veruntamen ſatis hæc ſint. Eos aũt qui ſecus dicunt, rurſus in mediũ adducamus, vt ex omnibus planè intelligamus nihilo facilius ens, quàm non ens quid ſit definiri poſſe. The. Certè & hi adeundi videntur. HOS. Videtur vtiq; inter eos quaſi gigantũ pugna quædam

Sẽper qđ factum eſt, totum factum eſt.

quædam eſſe, propter eam controuerſiam qua inuicem
de eſſentia certant. THE. Quo pacto? HOS. Quidam il-
lorũ de cœlo & inuiſibili regione omnia ipſis certè ma-
nibus in terrã trahunt, ſaxa & quercus apprehendentes.

Poſitio eorum qui id ſolum eſſe dicunt quod tangitur.

Nam cum talia hæc oĩa tangant, ſolùm id eſſe affirmant
quod quoquo modo percipitur, atq; tangitur, idemq; cor-
pus & eſſentiã tradunt. Quicquid verò abſq; corpore di-
citur eſſe, contẽnunt, nihil aliud audire volentes. THE. No-
ui equidẽ quos viros dixeris. Tales.n. multos reperi. HOS.

Poſitio eorum qui dicunt id ſolũ eſſe quod intelligitur.

Horum aũt aduerſarij cautè admodum atq; piè supernè
ex inuiſibili ſede pro inuiſibili eſſentia pugnãt, atq; intel
ligibiles quaſdã & incorporeas ſpẽs cogunt & veras exi-
ſtere. Illorũ verò corpora, eámue quã nominãt veritatẽ,
in minima rationibus partiuntur, generationemq; pro eſ-
ſentia fluentẽ denominãt. Vnde ingens & inextricabilis
pugna inter vtroſque de his ſemper extitit. THE. Vera
narras. HOS. Ab vtriſque itaq; rationẽ eſſentiæ quã po-
nunt, ſigillatim iam exigamus. THE. Quomodò exige-
mus? HOS. Ab ijs qui in ſpeciebus eſſentiam locant, fa-
cilius. mitiores.n. ſunt. ab illis aũt qui ad corpora vi ſin-
gula trahũt, durius. fortè verò & impoſsibile. Verũ ſic de
illis agendũ videtur. THE. Quo pacto? HOS. Præſtaret illos
re ipſa meliores, ſi fieri poſſet, efficere. Sin aũt id fieri ne-
quit, danda opera eſt vt ſermone ſaltem efficiamus ſup-
ponentes eos modeſtius atq; rectius q̃ nunc reſpõſuros.
Quod.n. à potioribus conceditur, firmius atq; potius eſt
quàm quod à deterioribus eſt conceſſum. Nos aũt non
id curamus, ſed quærimus veritatem. THE. Probè. HOS.
Iube eos meliores factos tibi protinus reſpondere, & quod
aiũt interpretare. THE. Fiet. HOS. Vtrum quod mortale
animal nominant, eſſe aliquid aſſerunt? THE. Quidni aſ-
ſerant? HOS. Nónne hoc aĩatum corpus appellant? THE.
Valde. HOS. Dum hoc ſerunt, animam eſſe aliquid vo-
lunt? THE. Ita. HOS. Aĩam vnã iuſtam, iniuſtam alterã,
vnã ſapientem, inſipientẽ alterã arbitrantur? THE. Vtique.
HOS. An non iuſtitiæ aliorumq; talium habitu præſen-
tiaq; talem animã fieri, contrariorũ verò cõtrariã? THE.
Hęc quoq; fatentur. HOS. Quod alicui adeſſe & abeſſe põt,
eſſe aliquid dabunt? THE. Dãt certè. HOS. Cum ergò ſit
aliqd iuſtitia, & ſapientia, & virtus quælibet, nécnon vir-
tutis cuiuſque cõtrarium, & anima præterea cui hæc ac-
cidunt, vtrum videri tangiq; poſſe iſtorũ ſingula, an non
opinantur? THE. Fermè nullum ex his videri. HOS. Nũ-
quid horum aliquod habere corpus exiſtimant? THE.
Haud ſimpliciter ad hęc reſpondent, ſed animã quidem
corpus aliquod habere, ſapientiã verò & cætera de qui-
bus percontabaris, aut nihil eſſe, aut corpus aſſerere, nõ-
dum audent. HOS. Proculdubiò Theætete meliores viri
iam euaſerunt: nam quicunq; illorũ Spartæ, atq; indige-
næ ſunt, horũ neutrum aſſerere vererentur, imò quod pu-
gno premi nequit, omnino nihil eſſe cõtenderent. THE.
Fermè quod ſentiunt enarraſti. HOS. Ab illis iterũ per-
quiramus. Nam ſi quid vel exiguum quidẽ incorporeũ
eſſe cõcedunt, ſufficit. Quòd incorporeis ſimulatq; cor-
poreis rebus eſt inſitum, cuius ratione eſſe vtraq; dicũt,
hoc ab illis exprimi quærimus. THE. Deeſſet fortè illis
reſponſio, ſi quid eis tale contingeret. HOS. Vide vtrum
proponẽtibus nobis, ens tale quiddã exiſtere, admiſſuri
ſint. THE. Quídnam? declara. Fortè.n. intelligimus. HOS.
Dico quidẽ quicquid potentiã quãcunque nactũ eſt, vel
ad agendum, vel patiendum ab alio, quamuis minimum
quid à viliſsimo quodã, & ſi ſolùm ſemel, quodlibet tale

Prima definitio entis.

reuera eſſe. Et hac ens definitione deſcribo, nihil aliud
quàm potentiam eſſe. THE. At verò poſtquam in præ-
ſentia ipſi hoc melius nihil hñt, hoc & accipiunt. HOS.
Probè forſitan deinceps nobis aliquãdo & illis aliter di-
cendum videbitur. Atq; id nunc erga illos admiſſum ra-
tumq; maneat. THE. Manet. HOS. Ad ſpecierũ amicos
iam deſcendamus. tu autem nobis illorum ſenſum inter-
pretare. THE. Fiet. HOS. Aliud eſſentiam, aliud genera-
tionem dicitis, alterum ab altero ſecernẽtes? THE. Abſq;
controuerſia. HOS. Et corpore quidem nos per ſenſum
cùm generatione cõicare, anima verò per rationẽ cùm
vera eſſentia: quam ſemper ſecundum eadem, & eodem
modo ſeſe habere, generationem verò aliàs aliter appa-
rere aſſeueratis? THE. Aſſeueramus. HOS. Communionẽ
hanc, ò viri omniũ optimi, quid in ambobus eſſe dicitis?
num id quod nos paulò antè inducebamus? THE. Quid
iſtud? HOS. Paſsionẽ vel actionem ex potentia quadam,
ab ijs quæ inuicem congrediuntur prouenientẽ. Forſitã
illorum ad hæc reſponſionẽ, ò Theętete, haud ſatis per-
cipis, ac me diuturna cùm illis conſuetudo ad percipien-
dũ iuuat. THE. Quid ergò reſpondent? HOS. Non dant
nobis quod ſuprà aduerſus hoĩes terra genitos, de eſſen-
tia dictum. THE. Quid illud? HOS. Sufficientẽ entiũ de-
finitionẽ hanc poſui. videlicet quã alicui agendi vel patiẽ-
di vis aliqua vel minima adeſt. THE. Hanc ipſam. HOS.

Animam cognoſcere, eſſentiã cognoſci.

Ad hæc aiunt, ꝙ generatio potentiæ agendi vel patiẽdi
eſt particeps, eſſentiæ verò nulla huiuſmodi potentia conue-
nit. THE. An nõ id quod dicũt, aliquid eſt? HOS. Ad hoc
à nobis obijciendũ, quod clarius ab illis audire cupimus,
vtrum aſſentiantur animã cognoſcere, eſſentiã verò co-
gnoſci. THE. Affirmant profectò. HOS. Cognoſcere vel
cognoſci actionẽ vocatis vel paſsionẽ, vel vtrunque, vel
neutrũ iſtorum in altero participare vultis? Patet quòd in al-
tero neutrũ. Alioqui contraria illorũ quæ ſuprà cõceſſe-
rat, nunc admitterent. THE. Intelligo. HOS. Siquidẽ co-
gnoſcere, agere aliquid eſſet, cognoſci verò pati, quo co-
gnoſcitur pateretur. Et idcircò eſſentiã hac ratione pati
ex ipſa cognitione cõtingeret, dum cognoſcitur, & qua-
tenus cognoſcitur, eatenus pati, & quatenus patitur, eate-

Oĩa moueri.

nus & moueri. Quod circa rem ſtabilẽ fieri nõ poſſe di-
cimus. THE. Rectè. HOS. Quid verò? dic per Iouẽ, re-

Ab eo quod verè eſt nõ põt abeſſe vita & anima & motus.

uera motum, vitam, animã, ſapientiã, nũquid ab eo quod
omnino ac verè eſt, abeſſe prorſus exiſtimandum, neq;
viuere ipſum, neq; ſapere, neq; venerandam ſanctamq;
mentem habere, ſed immobile conſiſtere? THE. Abſur-
dum nimis id hoſpes, ſi concedatur. HOS. Nunquid mẽ-
tẽ quidẽ habere, vitam verò minimè? THE. Qui iſthuc?
HOS. An hæc vtraq; ineſſe illi dicemus, non tñ ab eo in
aĩa contineri? THE. At quonam modo alio contineret?
HOS. Vtrũ mentem, vitã, aĩam habere dicendũ: immo-
bile tamen cùm oĩno ſit aĩatum, conſiſtere? THE. Hæc
oĩa mihi ratione carere videntur. HOS. Motum igitur & mo-
tionem tãquam exiſtentia adeſſe fatendum. THE. Quid
obſtat? HOS. Ex hoc, ò Theętete, ſequitur, mentem nul-
li rerũ immobilium, vſquã, nulloq; modo, adeſſe. THE.
Sequitur planè. HOS. Veruntamen ſi ferri agitariq; cũ-
cta conſentiemus, hoc ſermone ipſum idem ex genere
rerum exiſtentium auferemus. THE. Qua ratione? HOS.
Videtur tibi abſq; ſtatu eſſe vnquam poſſe quod dicitur,
ſecundũm eadem, eodem modo, & circa idẽ? THE. Nequa-
quã. HOS. Cernis vſquam ſine his mentem, vel fuiſſe, vel
eſſe? THE. Minimè. HOS. Aduerſus eum omni rationũ
conatu pugnãdum, qui ſcientia, prudentia, menteq; ſub-
latis, quicquam aliud aſſeueret. THE. Et vehemẽter qui-
dem. HOS. Neceſſe eſt eum qui philoſophatur, atq; iſta
in primis honorat, propterea neq; ſermonem illorũ ad-
mittere quicunq; vnã ſpeciẽ rerum vel plures inducen-
tes, totũ ſtare ſolùm ſerũt, neq; illos audire, qui ens mo-
ueri duntaxat affirmãt: verùm ſecundũm puerorum opinio-
nem comprehenſis omnibus quotcunque vel ſtant, vel

Secunda definitio entis.

mouentur, ambo ſimul ens & omne vocare. THE. Vera
loqueris. HOS. An non vt decet ens ſermone iam com-
prehẽdiſſe videmur? THE. Prorſus. HOS. Papę, ò Theę-
tete, quanta nunc in ambiguitate verſamur? nihil enim
aliud nunc præter difficultatem conſiderandi noſſe mi-
hi videmur. THE. Quorſum hæc? HOS. Vidéſne, ò bea-
te, ꝙ dum illud penitus ignoramus, dicere tamen de illo
nos aliquid arbitramur? THE. Et ego arbitror, ſed vbi fe-
fellerimus nos, haud plane intelligo. HOS. Animaduerte
obſecro diligentius, num in præſentia nos his conceſsis
meritò

meritò quis perinde interrogare poſſet, vt & ipſi ſuprà interrogauimus eos qui omne calidũ & frigidũ eſſe volebant. ThE. Quemadmodum? memora mihi ſi placet. Hos. Conabor equidem eodẽ modò abs te niſi quærere, quo ab illis, vt aliquid proficiſcamus. Thε. Optimè. Hos. Motum & ſtatum nónne inuicem contraria maximè nuncupas? Ths. Cur non? Hos. Enimuerò eſſe illa ſilr ais, & ambo pariter, & vtrunq;? Thε. Aio equidem Hos. Quando eſſe vtrunq; & ambo concedis, tunc moueri prædicas? Thε. Nullo pacto. Hos. An ſtare fortè ſignificas, cùm eſſe vtrũq; dicis & ambo? Thε. Neq; hoc. Hos. Ergò tertiũ quiddã ipm ens cogitas: & tanquã ſub illo motus & ſtatus contineantur, comprehendis vtraq;, atq; eorum in eſſentia cõionem reſpiciens ſic eſſe ambo denominas. Thε. Videmur reuera tertiũ quiddã ipſum ens vaticinari, quando motũ & ſtatũ eſſe dicimus. Hos. Hac de cauſa ipm ens ambo iſta motus & ſtatus nõ eſt, ſed præter hæc aliud. Thε. Apparet. Hos. Ens itaq; ſuaptè natura neq; ſtat pęnitus, neq; mouetur. Thε. Sic ſermè dicendum. Hos. Quonam cogitatio conuertenda vt aĩus de ente ratum aliquid & manifeſtum habeat? Thε. Ignoro. Hos. Haud facilè vſquam arbitror. Si quid enim non mouetur, cur non ſtat ſaltem? vel quod non ſtat, cur non moueatur? Ens verò nobis extrà hæc vtraque eſſe apparuit. fierĩne id põt? Thε. Minimè oĩum. Hos. Hoc vtique recordari in præſentia debemus. Thε. Quale id? Hos. Quòd de non ente noĩe interrogati cuinam conueniret, declarare nequimus. Recordarisne? Thε. Quidni recordarer? Hos. Nunquid circa ens modo facundiores ſumus? Thε. Mihi quidem hoſpes ſi modo dici põt, magis deficere nunc videmur. Hos. Hoc ergò hic ponatur ambiguũ. poſtquã verò tam ens q̃ non ens ex æquo nobis obſcurũ eſt viſum, ſpes reſtat deinceps, ſi alterum clarius vel obſcurius videbitur, & alterũ ſimiliter viſum iri: & ſi alterũ ignotũ pęnitus, alterum quoq; ſimiliter forę. Sermonem igitur quantum poſſumus decẽtiſsimè circa vtrunq; pariter perſequamur. Thε. Scitè. Hos. Dicamus planè quo pacto multis noĩbus idem hoc appellamus. Thε. Exemplum ad hoc inducas. Hos. Hominem vnũ vocantes, cognomentis multis denominamus, dum colores illi, figuras, magnitudines attribuimus, virtuteſque & vitia. in quibus omnibus alijsq; permultis non hoĩem tm̃ eſſe ipſum dicimus, ſed & bonum & alia multa, atq; in alijs ſimiliter agimus. Quodlibet enim vnũ ponentes, multa deinde multiſque noĩbus appellamus. Thε. Vera narras. Hos. Vnde iuuenibus, vt arbitror, & tardo ingenio ſenibus aduerſandi occaſionem debimus. Nam continuè quiſque obijcere poteſt, ꝙ impoſsibile ſit multa, vnum, & vnum multa eſſe. Quapropter exultant, dum hoĩem bonum dici non ſinunt, ſed bonum quidem: bonum hoĩem verò, hoĩem vocari volunt. Incidiſti ſæpenumerò, vt arbitror, Theętete, in homines, qui argutijs eiuſcemodi ſtudent, plerunque etiam ſeniores, qui propter inopiam ſapientię hæc admirantur, & tanquam magnificum quiddam inuenerint, ſe temere iactant. Thε. Et maxime quidem. Hos. Vt igitur cunctos quicunq; de eſſentia vnquam aliquid locuti ſunt, ſermo comprehendat, quæ deinceds interrogãdo ſubijciemus, tam aduerſus hos, quàm aduerſus alios, quos ſuprà retulimus, dicta intelligantur. Thε. Quænã iſta? Hos. Vtrũ neque eſſentiam cũ motu ſtatu ue iungemus, neq; aliud quicquam cùm alio quoquam, ſed quaſi inuicem res cõicare nequeãt noſtris ſermonibus eas pęnitus ſecernemus? An in idem omnia cogemus, tanquam miſceri ſingula poſſint? An partim licebit quidẽ, partim minimè? Quid ex his potiſsimũ Theætete, electuros illos putamus? Thε. Neſcio quid pro illis reſpondeam. Cur nõ ſigillatim reſpõdendo, quid ex vnoquoq; ſequitur exquiſiuiſti? Hos. Rectè admones. Ponamus ergo ſi vis dicere illos nihil cuiquam vllo pacto poſſe quicquã cõicare. Nónne motus igitur & ſtatus nullo modo eſſentia participabunt?

Tertia definitio entis.

Thε. Nullo modo certè. Hos. Num erit illorũ aliquod cùm neutrũ ſit, eſſentiæ particeps? Thε. Non erit. Hos. Statim hac çonſenſione omnia, vt videtur, peruerſa ſunt, tum illorum dogmata qui moueri omnia, tum illorũ qui ſtare vt vnum volunt: ac etiam illorum qui ſecundũ ſpecies ea quæ ſunt, eodem modo, & ſecundum eadem eſſe ſemper exiſtimant. omnes enim eſſe adiungunt, partim vere moueri, partim verè ſtare dicẽtes. Thε. Sic eſt omnino. Hos. Quinetiam quicunq; interdum componunt omnia, interdum diuidunt, ſiue in vnũ & ex vno in infinita, ſiue in terminata elementa diuidant, & ex his componunt: ſilr quidẽ ſi interdum id fieri ponãt, ſilr ſi ſemper: in his inquam oĩbus nihil veri dicunt, quãdoquidem rerum eſt nulla commixtio. Thε. Rectè. Hos. Pręterea & ipſi quã abſurdiſsimè ſermonem tranſigeremus ſi nihil permitteremus alterius paſsionis cõionę, alterũ appellari. Thε. Quõ? Hos. Ipſo eſſe circa ſingula quodãmodo vti coguntur, & ipſo ſeorſum, & altero, & ſecundum ſeipſum, & innumeris alijs: quibus cùm abſtinere nequeant quin ſermonibus ſuis interſerant, nullis aliorum redargutionibus indigent, ſed, vt fertur, domi hoſtem & aduerſarium habeant intrinſecus reclamantẽ, inſtar Euryclis abſurdi, eumq; ſecũ circũferunt. Thε. Verum eſt quod dicis ac ſimile. Hos. Quid verò, ſi oĩa vim mutuę cõionis habere dicamus? hoc profectò & ipſe refellere poſſum. Thε. Qua rõne? Hos. Quoniam & motus ipſe omnino quieſceret, & ſtatus agitaretur, ſi inuicem commiſcerentur. Hoc aũt ſumma quadã neceſsitate impoſſe eſt, motum ſtare, ſtatúmue moueri. Thε. Cur nõ? Hos. Tertium itaq; ſolùm reſtat. Thε. Sanè. Hos. Etenim vnum aliquod iſtorum neceſſarium eſt, vel omnia, vel nulla, vel alia commiſceri, alia minimè. Thε. Neceſſariũ prorſus. Hos. Duo quidem reperiri non poſſunt. Thε. Non certè. Hos. Sequitur vt quicunque rectè reſpõdere vult, reliquũ è tribus ponere debeat. Thε. Maximè. Hos. Quandoquidẽ alia coire volunt, alia minimè, fermè idẽ rebus alijs quod de literis euenit. Nam quædã ex literis inuicẽ copulantur, quædam minimè. Thε. Patet. Hos. Vocalium quippe literarũ ſeries per alias oẽs tanquam vinculum quoddã protenditur, ſine quo nullæ inuicẽ literę vinciri poſſunt. Thε. Et maxime quidẽ. Hos. An intelligit vnuſquiſque quæ literæ quibus congruant? vel arte opus eſt, vt rectè id fiat? Thε. Arte. Hos. Qua? Thε. Grammatica. Hos. Nõne idem circa grauium & acutorum ſonos? Qui enim voces inuicem cõſonas, diſſonáſue arte dignoſcit, muſicus: qui verò ignorat, muſicę expers. Thε. Ita eſt. Hos. Et in alijs artibus, artiumq; defectibus eiuſcemodi alia reperiemus. Thε. Manifeſtũ id quidem. Hos. Cùm verò & genera rerum eodẽ pacto mutuam communionem habere dixerimus, nónne ſcientia quadam ſermones peragere debet, quiſquis rectè qualia genera qualibus congruant, aut diſſonent, ſit oſtenſurus, quinetiam per omnia cogniturus ſi iſta conueniant adeò vt commiſceri poſsint, & in diuiſionibus rurſus, ſi per oĩa altera diuiſionis eſt cauſa? Thε. Scientia prorſus opus eſt, ac fermè omnium maxima. Hos. Quã igitur hanc appellabimus Theætete? Nunquid inſcij in liberalium hominum ſcientiam incidimus? Cumq; quęreremus ſophiſtam, prius inueniſſe videmur philoſophum. Thε. Qui iſthuc? Hos. Per genera diuidere, & neque eandem ſpeciem alteram putare, neque alteram rurſus eandem eſſe, nónne dialecticę officium eſſe dicemus? Thε. Dicemus profectò. Hos. Quicunq; hoc agere poteſt, vnam ideã per multa, vnoquoq; ſeorſum poſito, paſsim porrectam acutè perſentit, & multas quę diuerſę inter ſe ſunt extrinſecus ſub vna comprehenſas, & vnam rurſus per tota illa, quæ multa ſunt, in vno copulatam, & multas ſeorſum vndique diſtinctas. Hoc autem eſt ſcire, per genus diſcernere quà ſingula communicare viciſsim poſſunt, & quà non poſſunt. Thε. Omnino. Hos. At verò dialecticum opus haud alteri dabis, vt arbitror,

Eurycles poeta.

arbitror, ꝙ purè legitimeque philoſophanti. Thr. Quo pacto alteri dari poſſet? Hos. Philoſophum quidem tali quodam in loco & nunc, & in poſterum, ſi quæremus, inueniemus, quanquam & hic nō facilè conſpici poteſt. Sed alia ratione ſophiſta, alia philoſophus intuitum refugit oculorum. Thr. Qua? Hos. Sophiſtam pono, quia in non entis tenebras aufugit, & diuturna conſuetudine tenebris illis offunditur, idcircò ſumma difficultate diſcernitur. Thr. Sic eſt. Hos. Philoſophus aūt entis ipſius ideæ ratiocinatione ſemper inhærens, ob regionis illius ſplendorem haud facilè cernitur. Nam vulgarium aīarum oculi diuinitatis radios ſuſtinere non poſſunt. Thr. Conſentaneum eſt iſta ſic non minus quàm illa ſeſe habere. Hos. De hoc aliàs clarius, ſi pro volūtate licebit, tractabimus. Sophiſta verò nō prius eſt dimittendus, quàm ſufficienter à nobis ſit cognitus. Thr. Egregiè. Hos. Poſtquam ergò inter nos conuenit ex generibus quædam viciſſim congredi, quædam pœnitus diſsidere, & alia quidē cùm paucis, alia cùm multis, nonnulla quoq; per oīa omnibus cohærere, ſequamur deinceps rōnem ſermonis huius in hunc modum conſiderantes. Non de omnibus ſpeciebus inquam, ne multitudine cōfundamur, verùm quaſdam ex maximis eligentes, primùm quidē quales queq; ſint, deinde quā iam mutuā cōionē habeant, vt ens atque non ens, ſi nō poſſumus perſpicua pænitus notione cōprehendere, ſaltem congrua de his diſputādi ratione nō careamus, quoad inueſtigationis huius conditio patitur. Quòd ſi non ens velut imaginando eſſe, reuera non ens dicemus, inſontes forſitan euademus. Thr. Decet ſanè. Hos. Maxima verò oīum gīa quæ modo referebamus ens ipſum & ſtatus, & motus. Thr. Valde. Hos. Duo hæc inuicem miſceri non poſſe, eſt dictum. Thr. Certè. Hos. Ens verò vtriſq; miſceri: ambo.n. quodam modo ſunt. Thr. Nihil obſtat. Hos. Sequitur vt tria ſint hęc. Thr. Sequitur. Hos. An nō horū quodlibet à duobus reliquis alterū eſt, ſibi idem? Thr. Eſt. Hos. Quid ita nunc idē & alterū diximus? Nunquid vt duo quædam genera alia ꝙ tria ſuperiora, illis aūt neceſſariò ſemper adnexa? atq; ita de quinq; generibus cogitandū? An idem hoc & alterū illorum quiddam enunciauimus, quod tamen nos latuit? Thr. Forſitan. Hos. At verò motus ſtatusq; neq; alterū eſt, neq; idem. Thr. Quam ob cauſam? Hos. Quod cōiter motum ſtatúmue vocamus, hoc neutrū illorum eſſe pōt. Thr. Cur? Hos. Quia & motus ſtaret, & ſtatus itidē moueretur. Circa.n. ambo alterum vtrumuis illorū effectum, cogeret alterum in naturæ ſuæ tranſire contrariū, vtpotè contrarij particeps. Thr. Prorſus. Hos. Ambo tñ eodē alteróue participant. Thr. Nempè. Hos. Ne ergò dicamus, aut motū eſſe idem vel alterū, aut ſtatū ſiīr. Thr. Non certè. Hos. Sed nunquid ens & idem vnum eſſe inuicem cogitandum? Thr. Fortè. Hos. At ſi ens & idem nihilo inter ſe differunt, quoties motum & ſtatum ambo eſſe dicemus, ambo ſiīr iſta idē denoīabimus. hoc aūt impoſſe. Non pōt igitur idem & ens vnū eſſe. Thr. Sic fermè dicendum. Hos. Quartam ergò ſpēm præter tres ſuperiores, ipſum idem ponamus. Thr. Ponamus. Hos. Nunquid ipſum alterum quinto loco ponendum? vel hoc & ens nomina duo vnum quiddam ſignificare putandum? Thr. Fortè. Hos. Arbitror tñ conceſſurum te, ꝙ eorum quæ ſunt, quædam ipſa ſecundū ſeipſa ſunt, quædā ad alia referuntur. Thr. Quidni? Hos. Alterum aūt ſemper ad alterū. nónne? Thr. Semper. Hos. Nō tñ ita, niſi alterum, & ens inter ſe longè differrent. Sed ſi alterū ſpeciebus vtriſq; participaret, vt ens, eſſet, vtiq; aliquid eorum, quæ altera ſunt, alterū vtiq; nō ad alterum: nunc aūt quicquid reuera alterū eſt, ex neceſſitate ſequitur vt ſecundum id quod eſt, alterum ſit. Thr. Sic eſt, vt dicis. Hos. Quintam ergò alterius ipſius naturā in ſpeciebus, quibus adiunximus, ponere decet. Thr. Profectò. Hos. Dicendum quoque per omnia hæc illam diſcurrere. eſſe enim ex alijs vnumquodque alterum, non per ſuiipſius naturam, ſed quia alterius ideæ ſit particeps. Thr. Reuera. Hos. Sic autem de quinque ſigillatim repetendo dicamus. Thr. Qui? Hos. Principio, ꝙ motus omnino alterum quiddam eſt, quàm ſtatus. Itáne, an aliter aſſerendum? Thr. Ita prorſus. Hos. Non ergo ſtatus eſt. Thr. Nullo pacto. Hos. Eſt autem, ex eo ꝙ entis eſt particeps. Thr. Eſt. Hos. Rurſus motus alterum eſt, quàm ipſum idem. Thr. Fermè. Hos. Non ergò ipſum idem eſt. Thr. Non certè. Hos. Attamen idem quodammodo eſt propter participationem. Omnia enim ipſo eodem participant. Thr. Summopere. Hos. Concedendum igitur ſine controuerſia motum, & idem eſſe pariter & non idem. neque enim ſimili ratione vtrunque pronūciamus: ſed idem, quia ipſius eiuſdem particeps, ſibimet idem eſt. Non idem verò, quia ipſum quoque alterum recipit, quo ab ipſo eodē ſeiungitur, neque illud eſt, ſed aliud quiddam. Quamobrem rectè non idem dicitur. Thr. Rectè nimirum. Hos. Quinetiam ſi quo modo ſtatum ipſe motus admitteret, motum ſtabilem nominare nequaquam eſſet abſurdū. Thr. Rectè, ſi quidem conceſſerimus è generibus quędam inuicem cōicare velle, quædam minimè. Hos. At verò ad huius prius demonſtrationem, quàm præſentium refellēdo peruenimus, ꝙ videlicet ſic natura ſe res habeat. Thr. Cur non? Hos. Dicamus iterum motum alterum eſſe, quàm ipſum alterum, quēadmodum aliud, quàm idem, & ſtatus erat. Thr. Neceſſe eſt. Hos. Eſt ergo, & alterum hac ratione quodammodo & non alterum. Thr. Verum. Hos. Quid verò deinceps? Num alterum ipſum, quàm tria dicemus, non tamen à quarto diuerſum, cum quinque illa eſſe cōfeſſi fuerimus, è quibus vnum conſiderandum propoſuimus? Thr. At quò? Neque enim minorem illorū numerum, ꝙ ſuprà conſtiterit, inducere poſſumus. Hos. Ergò nihil veriti aſſeueremus motum aliud eſſe, quàm ens. Thr. Aſſeueremus protinus. Hos. Quare motus reuera non ens exiſtit, & ens, quādoquidem entis eſt particeps. Thr. Manifeſtum id quidem. Hos. Sequitur itaque non ens in motu, & in alijs generibus oībus eſſe. Nam in ſingulis alterius ipſius natura, dum alterum vnumquodque, quàm ipſum ens efficit, non ens efficit ſingula: atq; ideo cuncta ſimiliter non entia hac de cauſa prædicabimus, & quia ente participant, eſſe iterū dicemus, entiaq; vocabimus. Thr. Apparet. Hos. Ergò circa ſpeciē quamlibet ens quidē multiplex eſt, non ens aūt multitudine infinitū. Thr. Videtur. Hos. An non ipſum quoq; ens aliud, quàm vnūquodq; aliorum eſt dicendum? Thr. Neceſſe eſt. Hos. Ens itaque quot numero alia ſunt, totidem non eſt ipſum: nam cum illa ipſum nō ſit, vnum quidem ipſum eſt: alia verò quæ infinita ſunt numero, non eſt. Thr. Ita penè dicendum. Hos. Haud ſanè turbare nos hæc debent. ſiquidē natura generum mutuam communionem habet. Siquis autem minus hæc accipit, ſciendū poſitis ſuperioribus, concedi hæc inſuper oportere. Thr. Aequè dicis. Hos. Videamus & hoc. Thr. Quídnam? Hos. Quoties non ens dicimus, vt videmur, nequaquam entis contrarium dicimus ſed alterum quiddam ſolum. Thr. Quo modo? Hos. Ceu cum non magnum dicimus, non magis paruum, ꝙ æquale eò vocabulo ſignificamus. Thr. Sic eſt. Hos. Nō ergò contrarium, quando negatio dicitur, ſignificari fatebimur: tñ verò duntaxat aſſeuerabimus, ꝙ nō, & neque, aliquid ex aliorum numero ſignificant, quādo nomina antecedunt, imò quoties antecedunt res ipſas, circa quas nomina negationes ſequentia pronunciantur. Thr. Sic eſt omnino. Hos. Hoc præterea ſi tibi videtur meditemur. Thr. Quid iſtud? Hos. Ipſius alterius natura eodem modo, quo & ſcientia, cōciſa videtur. Thr. Dic age quo pacto? Hos. Vna quidem eſt & illa, pars aūt illius in aliquo reſidens, ſigillatimq; determinata, cognomentū proprium eſt ſortita: quocirca multæ artes ſcientiæque eſſe dicuntur. Thr. Prorſus. Hos. Nónne & partes

Quomodo lateat philoſophus & ſophiſta.

Oculi vulgarium animarum radios diuinitatis ſuſtinere non poſſunt.

Quòd ens & idē non ſint vnum.

Non ens in quibus ſit.

Quòd negatio contrarium non ſignificat. Non.

Meditatio ipſius alterius.

partes naturæ ipſius alterius, quæ vna eſt, idem quod & partes ſcientię patiuntur? THE. Forſitan. Verū qua rōne, declara. HOS. Eſt pulchro pars aliqua ipſius alterius oppoſita? THE. Eſt. HOS. Hāncne omni cognomēto carere dicemus? an potius cognominari? THE. Cognominari. HOS. Quod enim non pulchrū vbiq; pronūciamus, hoc non ab alio quoquam alterū eſt, quàm à pulchri natura. Age itaq; ad hoc reſponde. THE. Ad quid reſpondeam? HOS. Cùm aliquid in parte quadam entium determinatum ſit, rurſusq; alicui entium opponatur, cōtingatq; ita non pulchrum dici, ſequitur non pulchrum eſſe aliquid, quandoquidē eſt illud cui opponit. THE. Rectè admodum. HOS. Nunquid ex hoc ſermone pulchrū magis in numero entiū, nō pulchrum minus ponendū? THE. Nihilò magis. HOS. Sic ergo tam non magnum, q̃ magnū eſſe dicendū. THE. Similiter. HOS. Quinetiam non iuſtum ex æquo ac iuſtum eſſe aſſeuerandū. THE. Abſque dubio. HOS. Eademq; erit de cęteris ratio, poſtquā alterius ipſius natura, è genere entiū eſſe apparuit. Ea verò exiſtēte, neceſſe eſt, & partes eius nihilominus exiſtere. THE. Quid prohibet? HOS. Oppoſitio ipſa quæ eſt inter partē naturæ ipſius alterius, partémue entis, nihilominus ſi dictu fas eſt, quàm ens ipſum eſſentia eſt: neque contrariū illius, ſed alterum quiddā dūtaxat ſignificat. THE. Perſpicuè. HOS. Quam igit ipſam appellabimus? THE. Conſtat vtique ꝙ non ens id quod à nobis ſophiſtę gratia quæſitum hoc ipſum eſt. HOS. An vt dicebas nihilo minus, q̃ cęterorum quicquā eſſentiam habet? oportetq; audacter iam dicere, ꝙ non ens firmiter naturam ſuam habet, quēadmodū magnum erat magnū, pulchrumq; erat pulchrum, ac etiam non magnum, & nō pulchrum? Eodemq; pacto non ens, ſecundum idem erat, & eſt nō ens ſpecies vna multis alijs entibus adnumerata. Nunquid vlterius circa hoc Theętete ambigimus? THE. Nequaquam. HOS. Aduertisne quàm longè à Parmenidis mente diuertimus? THE. Cur nam? HOS. Illius limites transgreſsi ſumus, dum vlterius quàm ſtatuerit conſiderauimus & oſtendimus. THE. Quo pacto? HOS. Quoniam, inquit ille, nunquam, & nullo modo ſunt nō entia. Sed tu quærens ab hoc progreſſu cohibe mentem. Hæc ille. Nos aūt non ſolùm, non entia eſſe oſtendimus, ſed quæ ſit non entis ſpecies demonſtrauimus. Cum enim oſtenderemus alterius ipſius naturam eſſe, perq; omnia entia diuiſām atque diſperſam inuicem, tunc partē eius oppoſitam ei quod cuiuſque ens eſt, eſſe ipſum re vera non ens aſſeruimus. THE. Vera prorſus, ò Hoſpes, dixiſſe mihi videmur. HOS. Nemo itaq; dicat, ꝙ poſtquam non ens entis contrarium oſtendimus, eſſe ipſum dicere audeamus. Nos enim iandiu vale ei diximus qui roget, quod contrarium eſt alicuius reuera ſit nécne, & ratione quadam ſubſiſtat nécne, aut ratione careat. Quod autem nunc diximus eſſe non ens, vel reprobare debet, qui minus credit, vel ſi reprobare non valet, eouſque credere, quouſq; contradicere nequit, quod videlicet genera inuicem ſint commixta, ensq; & alterum per ſe inuicem perq; alia oīa penetrando, ſeſe mutuo capiant, dum alterum ente participat. Eſt.n. ob participationem hmōi, nō tamen eſt illud ipſum quo participat, ſed aliud quidam. Cum verò aliud ſit, quàm ipſum ens, neceſſario ſequit, vt nō ens eſſe dicatur. Ens quoque ex eo quod eſt ipſius alterius particeps, alterum quiddā ab alijs generibus eſt dicendum. Cumq; alterum ſit, quàm reliqua cuncta, nec vnum aliquid ex illis, neq; cuncta exiſtit, ſed ipſum quod eſt duntaxat. qua propter ens abſque dubio in plurimis plurima non eſt. Et alia quoque ſimiliter, tam vniuerſa, quàm ſingula multifariam quidem ſunt, & multifariam non ſunt. THE. Vera narras. HOS. Siquis contrarijs hiſce conuerſionibus fidem non præſtat, cogitare debet, vt meliora, q̃ hæc inducat. aut ſiquis quaſi arduum quiddā inuenerit, gaudet nunc huc, nunc illuc ſermones trahēs, is ſciat haud ſanè multo ſtudio digna ſe excogitauiſſe,

Probat ꝙ nō ens ſit.

Quod non ens firmiter hēt naturā ſuam.

Carmina Parmenidis.

Qui poſtioni non credit reprobare debet, qui re pbare non valet, credere debet.

quemadmodum ſermones hi teſtantur. Hoc.n. neque egregū aliquid, neq; inuentu difficile eſt, ſed illud arduū atq; præclarum. THE. Quídnam? HOS. Quod & ſuprà dictum eſt, vt his tanquam leuibus omiſsis, ea quæ eadē planè ſunt redarguere vnaquaque in re poſsit: ſiue quod alterum eſt, idem, ſiue quod idem, alterum, atq; id eadē vtrunq; ratione, eſſe cōuincens. Nam quod idem eſt, alterum, aut quod alterum, idem ēt quo quomodo eſſe, & quod magnum eſt, paruum, & quod ſimile, diſsimile etiā ſit, oſtendere: & contraria hoc pacto conuectere, haud vera redargutio eſt, ſed vix leuiter rem attingēs, rudisq; & nuper nata. THE. Omnino quidem. HOS. Nam omne ab omni ſecernere, ò adoleſcens optime & inconcinnū eſt, & hominis muſicæ philoſophiæq; prorſus expertis. THE. Quamobrē? HOS. Omnis pœnitus oratio deletur, ſi vnumquodque ab omnibus ſegregatur. Nam propter mutuam ſpecierum copulā oratio cōſtitit. THE. Sic eſt. HOS. Aduerte obſecro, quàm opportune nunc aduerſus iſtos purgantes coegimus eos, vt alterum alteri commiſceri permitterēt. THE. Ad quid maximè? HOS. Ad hoc vt oratio vnum aliquid è generibus ſit. hoc enim ſi priuaremur, philoſophia vt plurimum careremus. Oportet præterea in præſentia cōmuni conſenſu quid oratio ſit, definire. ꝙ ſi pœnitus è medio tolleretur, nulla de re loqui poſſemus. Tolleretur autem ſi conceſſum eſſet nullam eſſe rerum commixtionem. THE. Rectè id quidē. Verum qua de cauſa, nunc oratio definienda ſit, non intelligo. HOS. At fortè hoc modo percipies. THE. Quo? HOS. Non ens conſtitit vnū quoddā reliquorum generū exiſtens, per omnia quæ ſunt, diffuſum. THE. Conſtitit. HOS. Conſiderandū ergò deinceps, vtrum opinioni atq; orationi immiſceatur. THE. Cur? HOS. Quoniam ſi nullo modo his immiſcetur, vera eſſe oīa neceſſe eſt. ſi autem miſcetur, falſa opinio, orationq; falſa exoriuntur. Dicere.n. & opinari nō entia, hoc ipſum falſum eſt, orationi & cogitationi cōtingens. THE. Sic eſt. HOS. Cùm verò ſit falſitas, deceptio ſequitur. THE. Statim. HOS. Orta deceptione, neceſſe eſt ſimulacris & imaginibus phātaſiaq; cuncta repleri. THE. Nihil repugnat. HOS. Sophiſtam verò dicebamus hunc in locū confugiſſe, dum falſum nullo modo eſſe diceret, quia nō ens nemo cogitet, vel pronūciet, cū non ens nulla ex parte ſit eſſentię particeps. THE. Sic eſt dictū. HOS. Nunc aūt hoc entis particeps nobis apparuit: qua propter haud vltrà hac quidē parte pugnabit. Fortè verò dicet, quaſdam è ſpeciebus, cū nō ente participare, quaſdam minimè, orationem, & opinionem ex illorum numero eſſe, quæ non participēt: & idcircò facultatem illā phātaſticā ſimulacrorum magiſtram, in qua illum locauimus, nuſquam eſſe contēdet, poſtquā opinio orationq; cum non entè nullo modo participāt: falſumq; nihil eſſe dicet, cum nulla cōmunio talis reperiatur. Quamobrem, quid oratio ſit opinioq; & phantaſia, primo inueſtigandum, vt his declaratis, eorū cum non ente communionē cōſpiciamus: qua inſpectā, falſum eſſe aliquid oſtendamus: cūq; hoc oſtenderimus, in eo Sophiſtā, ſi quidem reus eſt, vinciamus, aut etiam illum abſoluentes, alio quodam in genere deinde quęramus. THE. Verum oīno videt hoſpes, quod ab initio de Sophiſta prædiximus, quod videlicet præhenſu difficile genus hoc prorſus ſit. Multis.n. obijcibus circūſeptus videt, neq; ad eum peruenire quis poteſt, niſi prius obſtaculum quod obiecit ille, ſubmouerit. Et nunc quidem vix tādem obiectionem illā euaſimus, qua non ens nullo modo eſſe intulerat. Continuò ſiquidem aliud eſt obiectum. Vnde oportet, & orationem, & opinionem falſas eſſe poſſe oſtendere, ac forſitan poſt hoc aliud, aliúdque poſt illud, nulluſq; terminus inuenieت. HOS. Forti animo perſequi Theętete debet, quiſquis progredi, vel aliquādo in eo quod cœpit, poteſt. Quō.n. qui in iſtis heſitet, in alijs audeat vnq̃? Nam qui in illis, aut nihil efficit, aut retro repellitur, nunq̃, vt prouerbio fert, expugnabit vrbē.

A nō ente falſitas, à falſitate deceptio &c.

Vis phantaſtica ſimulacrorū magiſtra.

Prouerbium.

Nunc verò poſtquam quod dicebas tranſactum nobis eſt,& ingens propugnaculum captū,reliqua poſthac minora,leuioraq; ſuperſunt. THE. Præclarè loqueris. HOS. Orationem itaq; primo opinionémue capiamus,vt clarius oſtendamus, vtrum non ens hæc attingat, an verò omnino ſint ambo,falſumque neutrum. THE. Optimè. HOS. Age quēadmodū circa ſpecies, & literas diximus, ſimiliter circa nomina rurſus excogitemus. Videt enim quod nunc quæritur ita ſeſe habere. THE. Quid potiſsimum de nominibus vis intelligi. HOS. Vtrū omnia inuicem congruant, aut nullum, aut quædam conſonent, alia diſſonent. THE. Patet ꝙ quædam congruunt,quædā minimè. HOS. Fortè tale quiddam ais,quod quæ conſequenter dicta aliquid exprimunt,inuicē congruunt:quæ verò continuata nihil ſignificant, non cōueniunt. THE. Quomodo?quídue dicebas? HOS. Quod intelligere te,& fateri putaui. Duo nanque ſunt genera declarationū earum,quæ circa eſſentiam voce fiunt. THE. Quo pacto? HOS. Vnum quidem nominum genus, verborum alterū.

Quæ voces ſint cō gruentes, quæ non.

THE. Dic vtrunq;. HOS. Declarationem qua actiones ſignificantur, verbū dicimus. THE. Sanè. HOS. Signum autem vocis agentibus ipſis impoſitum, nomen. THE. Prorſus. HOS. Ex ſolis nominibus ordine prolatis oratio nunquam efficitur, neq; rurſus ex verbis abſq; nominibus pronūciatis. THE. Hæc nō didici. HOS. Cōſtat vtiq; quod alio intēdens animum paulò antè aſſentiebare. nā hoc ipſum eſt, quod dicere volebam, ꝙ iſta ſi ſolum ita continuata pronūciantur,orationem non faciunt. THE. Quomodo? HOS. Vt vadit,currit, dormit, & alia verba quæcunq; actiones ſignificant:quę ſi quis ſubiungat oīa, nihilo magis orationem facit. THE. Sic eſt. HOS. Rurſusq; cū dicitur,leo,ceruus,equus,cæteraq; nomina,quę ipſos agentes ſignificant, nondū hac continuatione oratio vlla conficitur. Nam quę proferunt,haud antè actionem,vel actionis impedimentum,aut eſſentiā, ſiue exiſtentis rei,ſeu non exiſtētis oſtendunt, quàm verba nominibus miſceantur. Tunc verò primū conueniunt,ſtatimq; fit oratio,& prima horum complexio,prima oratio eſt, etiamſi ſit breuiſsima. THE. Qui iſthuc inquis. HOS. Quando quis dicit,homo diſcit,orationē hanc eſſe ais primam atq; breuiſsimā? THE. Equidem. HOS. Tunc ſanè declarat aliquid de his, quæ ſunt vel fiunt, aut fuerunt iam, aut erunt. Neque nominat tantū,ſed & definit aliquid,verba nominibus copulans. Ideoque non modo nominare, verū etiam loqui ipſum dicimus, taliq; contextui nominū orationis nomē indidimus. THE. Rectè. HOS. Enimuerò quemadmodū res aliquæ cōſonant inuicem,vt ſuprà diximus,aliquæ diſſonāt,ita & ſigna vocum, quædam nequaquam conueniunt, quædam congruentia orationē conficiunt. THE. Prorſus. HOS. Accipe & hoc breue. THE. Quale iſtud. HOS. Orationē neceſſe eſt quoties fit,alicuius eſſe orationem:nullius enim eſſe orationem impoſsibile eſt? THE. Ita videtur. HOS. Nónne & qualem quandam eſſe ipſam oportet? THE. Oportet ſanè. HOS. Animaduertamus obſecro diligenter. THE. Decet. HOS. Afferam orationem tibi,rem cū actione per nomen verbumq; coniungens:cuius autem oratio ſit,tu dicas. THE. Efficiā,vt potero. HOS. Theætetus ſedet,num oratio iſta prolixa? THE. Nō,ſed mediocris. HOS. Tuū eſt nūc dicere,de quo & cuius oratio eſt. THE. De me videlicet,atq; mea. HOS. Hæc etiā? THE. Quæ nā? HOS. Theætetus hic quicū ego nunc diſputo, volat. THE. Nemo de hac quoq; aliter diceret,niſi ꝙ de me meaq; eſt. HOS. Diximus qualem quandā eſſe orationē quamlibet oporteret. THE. Diximus. HOS. Vnam verā,alteram falſam. Vera oratio ea quæ ſunt, vt ſunt,de te prædicat. THE. Certè. HOS. Falſa aūt,alia q̄ quæ ſunt. THE. Profectò. HOS. Quæ non ſunt ergò,quaſi ſint aſſerit. THE. Sic fermè. HOS. Et quæ reuera ſunt,alia de te dicit. Multa ſiquidē entia circa vnumquodq; eſſe prędiximus,multa quoq; non entia. THE. Omnino. HOS. Primum quidem neceſſe eſt orationem illam, quā ſecundo loco de te protuli, ſcđm orationis definitionem, vnam quandam ex breuiſsimis eſſe. THE. Sic.n.inter nos conuenit. HOS. Deinde exprime,nū alicuius ſit. THE. Alicuius. HOS. Si tua nō eſt,alterius multominus. THE. Patet. HOS. Si nullius eſt,neq; oratio prorſus eſt. Nā oſtenſum eſt,fieri nō poſſe,vt quæ oratio eſt,nullius orō ſit. THE. Scitè. HOS. Ergo quoties de te altera ita prædicantur,ac ſi eadem eſſent,& quæ non ſunt,perinde ac ſi ſint,hmōi quędam ex verbis ac nominibus compoſitio proculdubio fit oratio falſa. THE. Vera admodum loqueris. HOS. Quid aūt de cogitatione,opinione,& phātaſia dicemus? nonne iam conſtat ꝙ hæc oīa genera,tum vera,tum falſa in animis noſtris efficiunt? THE. Qua rōne? HOS. Sic intelliges facile,ſi prius quid vnūquodq; iſtorū ſit, quóue inter ſe ſingula differant,acceperis. THE. Exhibe mō. HOS. Nónne cogitatio & oratio idem?niſi quod cogitatio dicit illa ipſa ſine ſtrepitu vocis interior collocutio, qua ſeſe animus noſter alloquitur. THE. Pœnitus. HOS. Sed per os effluxus prolationis ab illa oratio nūcupatur.

Quid cogitatio, nam eadē oro.

Oratio.

THE. Verum. HOS. Quinetiā in oratione hoc animaduertimus. THE. Quid? HOS. Affirmationem inquam,& negationē. THE. Nempè. HOS. Quando igit hoc in aīa per cogitationē ſilētio fit.potéſtne alio,q̄ opinionis noīe nuncupari? THE. Nequaquam. HOS. Quid verò?cū non per ipſam, ſed per ſenſum rurſus talis paſsio accidit, poteſtne aliter,quàm phantaſia cognominari? THE. Nō aliter.

Opinio.

Phātaſia.

HOS. Poſtquam oratio partim vera,partim falſa eſſe apparuit, cogitatio verò interior ipſius animæ collocutio,opinio verò cogitationis concluſio, in qua opinionis ſenſusq; commixtio reperitur,neceſſarium eſſe videtur, vt cogitationes opinionesque partim veræ,partim falſæ ſint:quippe cū ſint orationi cognatæ. THE. Nihil repugnat. HOS. Aduertíſne nos faciliùs,q̄ putabamus,orationem & cogitationem falſas interdū eſſe inueniſſe? Metuebamus ſanè ne opus irritū & inexplicabile iſta quærentes aggrederemur. THE. Aduerte. HOS. Ergò ne reliqua metuamus: verùm poſtquā pateſacta ſunt iſta, ſuperiores illas ſcđm ſpecies diuiſiones in memoriam reuocemus. THE. Quales? HOS. Imaginariam artē in duas diuiſimus,aſsimilatricem.ſ.& phantaſticā. THE. Sic egimus. HOS. Vtra verò in arte ſophiſtā collocaremus,ambigebamus. THE. Profectò. HOS. Poſt hanc ambiguitatem repente profundior emerſit caligo, cum ſermo ille cunctis dubius inferretur,ꝙ neq; imago,neque ſimulacrum,neq; phātaſma omnino vſquā eſt, quia nullo modo, vſquam, vnquā falſum extet. THE. Vera narras. HOS. Nunc autē poſtquam apparuit quidem oratio, apparuit & opinio falſa, poſsibile eſt ſimulacra quædam rerū verarum æmula eſſe,& ab hac diſpoſitione artem decipiēdi manare. THE. Poſsibile certè. HOS. Quinetiam ꝙ in his Sophiſta verſatur,eſt cōceſſum. THE. eſt. HOS. Adnitamur iterum biſariam genus propoſitum partientes ſemper ad dexteram progredi diuiſi partem, & quæ cū Sophiſta quoquo modo cōicant,circunſpicere, vt communibus omnibus amputatis propriam eius ſedē atque effigiem & nos intueamur, & his qui ad huiuſmodi diſciplinæ progreſſum natura accedunt, quàm proximè oſtendamus. THE. Probè. HOS. Nónne ab initio artem efficiendi vnam, acquirendi alteram partientes induximus? THE. Certè. HOS. Diuiſa poſtmodum acquirendi arte ſub ea Sophiſtā locauimus in venatione,certamine, mercatura,& huiuſcemodi ſpeciebus. THE. Sic prorſus eſt actū. HOS. Nunc verò poſtquam efficiendi quoque ars Sophiſtam complexa eſt, conſtat in primis artē hanc eſſe biſariā diuidendam. Imitatio quippe effectio quędā eſt,ſimulacrorum.ſ.non verarum rerum,quemadmodū ſuprà diximus. Nónne? THE. Proculdubio. HOS. Effectricis igitur facultatis duæ primum ſint partes. THE. Quæ? HOS. Diuina & humana. THE. Nondum intelligo. HOS. Si modo quæ ſuprà dicta ſunt, recordamur,

effectricem

effectricem facultatem dicimus Vim quandã, quę cauſa eſt, vt ſint poſtea, quæ antè non fuerant. Tʜᴇ. Recordamur. Hos. Animalia cuncta mortalia, plantaq́; quæcũque inanimata in terra conſiſtunt, ſiue liquefieri poſsint, ſiue nó poſsint, nunquid alio quodam opifice fabricata, quàm Deo, facta eſſe, cum prius non fuiſſent, dicimus? an multorum doctrinam ſermonesq́; ſectabimur? Tʜᴇ. Quorum? Hos. Dicentium, iſta natura ipſa gigni à cauſa quadam fortuita, ſine mente hæc agente: vel cum ratione potius ſcĩaq́; diuina, quæ ab ipſo Deo ſit orta. Tʜᴇ. Ego fortè ꝓꝑ ætatẽ, tum hoc, tum aliud opinor. In pręſentia verò ad te reſpiciens, putanſq́; exiſtimare te, per Deum hæc oĩa gigni, idem ipſe quoque exiſtimo. Hos. Rectè admodum Theætete. Ac ſi te putaremus in poſterum aliter opinaturum, nunc ratione ſimul cum neceſſaria quadam perſuaſione, vt nobis crederes efficeremus. Quoniam verò eius ingenij eſſe te noui, vt etiam ſine noſtra demonſtratione vltro ad illa ſis profecturus, ad quæ nunc trahi te dicis, dimittam. Nã ſuperuacua diſputatio talis eſſet. Ponam verò illa, quæ natura gigni dicuntur, arte diuina fieri: quæ autem ex his ab hominibus componuntur, humana: atq; hac ratione duo effectricis facultatis genera, humanum videlicet, & diuinum. Tʜᴇ. Præclare. Hos. Cum verò duę ſint artes, vtranq; biſariã diuide. Tʜᴇ. Qui? Hos. Quemadmodum ars effectrix vniuerſa per latitudinem eſt diuiſa, ita nunc per longitudinem diuidatur, atq; ita quatuor illius partes efficiuntur, duæ quo ad nos humanæ, duæ iterũ quo ad deos diuinę. Tʜᴇ. Profectò. Hos. Ex his quidem rurſus aliter nunc diuiſis, vtriuſq; partitionis pars vna eſt effectrix, reliquæ autẽ imaginariæ nominantur. vnde rurſus efficiendi facultas in duo diuiditur. Tʜᴇ. Dicas iterum quemadmodum vtraque. Hos. Homines vtiq; & aĩalia cætera, eaue ex quibus iſta gignuntur, ignis & aqua, horumq́; germana, Dei opera eſſe cognoſcimus. Tʜᴇ. Nempè. Hos. Poſt hæc horum ſimulacra ſequuntur dęmonum quadã machinatione producta. Tʜᴇ. Quali? Hos. Phantaſmata. n. quæ dormientibus occurrunt, quæq́; in die per ſe abſq; arte vidẽtur, vmbra quidem cum tenebræ igni miſcent: duplex autem, quando lumen proprium & extraneum circa perſpicua leuiaq́; in vnũ concurrens, ſenſumq́; cõtrarium ſolitæ viſionis præbens, ſpeciem efficit. Tʜᴇ. Duo ergò ſunt iſta diuinæ effectionis opera, res videlicet ſingulæ, ſingulaſq́; res ſequentia ſimulacra. Hos. Ars autem humana, nónne per architecturam domum fabricat, per picturam verò domus imaginẽ, veluti quoddam humanum inſomnium vigilantibus factum? Tʜᴇ. Nulli dubiũ. Hos. In alijs quoq; ſiĩr per duo partiendo, gemina opera effectricis noſtræ actionis inueniemus. Ipſam quippe rem principali facultate, imaginem verò æmulatrice illa facientes. Tʜᴇ. Planè iã intelligo, ac duas biſariam pono effectricis ſpecies facultatis. Primo ſiquidem in diuinam portior, & humanã, deinde & in rerum ipſarum & in imaginum effectricẽ. Hos. Reminiſcamur obſecro duo dixiſſe nos imaginariæ facultatis genera eſſe oportere, aſsimilatorium. ſ. & phantaſticum, ſi modò aliquid reuera falſum vnum aliquid eorum, quæ ſunt, ſit futurum. Tʜᴇ. Dictũ certè. Hos. Nónne cõſtitit? ideoq́; nunc ipſi duas ſine cõtrouerſia ſpecies adnumerabimus? Tʜᴇ. Sanè. Hos. Phantaſticum itaque rurſus in duo ſecandum. Tʜᴇ. Quomodo? Hos. Vnum per inſtrumenta factum, alterum illius, qui ſeſe inſtrumentum phantaſma efficientis exhibet. Tʜᴇ. Qui iſthuc ais? Hos. Quoties aliquis figuram tuam vſurpans, corpus ſuum tuo reddit perſimile, ſeu vocem voci, imitatio iſta phantaſtice nuncupatur. Tʜᴇ. Vtique. Hos. Imitatorium hoc appellãtes ita diſtribuamus, & reliquũ omne quaſi iam quietis cupidi prætermittamus, concedamuſq́; alteri, vt in vnum colligat, & conueniens ipſi tribuat cognomẽtum. Tʜᴇ. Diſtribuatur vt vis, & hoc dimittatur. Hos. Hoc pręterea duplum, ò Theætete, exiſtimandum. Quam verò ob cauſam, animaduerte. Tʜᴇ. Dic. Hos. Eorum qui imitantur, aliqui cognoſcentes quod imitantur, hoc agunt, aliqui aũt ignorantes. An maiorem aliquam diſcrepantiã diuiſionemq́;, quàm ignorãtiæ cognitioniſq́; ponemus? Tʜᴇ. Nullam. Hos. Nónne ea quomodo dicebamus, cognoſcẽtium imitatio erat? figuram quippe tuam imitatur ille, qui te cognoſcit. Tʜᴇ. Ille ipſe. Hos. Quid autem de iuſtitiæ virtutiſq́; vniuerſæ figura dicendum? an non multi dum ignorant, noſſe autem hanc opinantur, quod illis videtur id ipſum imitantes, tam verbis, quàm operibus annituntur, vt ineſſe ipſis appareat? Tʜᴇ. Atq; admodum multi. Hosᴘ. Nunquid ita illos ſpes fallit, vt ſicut iuſti non ſunt, ita nec etiam videantur? an contra? Tʜᴇ. Contra. Hos. Imitatorem hunc diuerſum ab illo ſuperiori dicemus, ignorantem à cognoſcẽte? Tʜᴇ. Dicemus planè. Hos. Vnde igitur nomen vtriuſque propriũ deducetur? an videlicet difficile eſt, quia cauſa quædam vetus diuiſionis generum ſpecies, ſuperioribus noſtris ignota fuerit, adeo vt nemo partiri cõtenderit, iõq́; nominum inopes eſſe neceſſe eſt? Et ſi dictu audacius videri poteſt, declarationis tamẽ diſcretioniſq́; gratia, imitationem illam opinionis comitem, opinabilem imitationem: illam verò quæ ſcientiæ, hiſtoricam quandam ſciẽtemq́; imitationem vocemus: Tʜᴇ. Eſto. Hos. Harum quidem appellationum altera duntaxat vtendum. Nam ſophiſtam, & ſi in genere imitantium, non tamen in genere ſcientium poſuimus. Tʜᴇ. Sic eſt. Hos. Hunc itaq; opinioſum imitatorem tãquam ferrum examinemus, ſit ne ſolidus, ſimplexq́ue, an contra geminum, duplexq́; in ſe quiddã habens. Tʜᴇ. Examinemus. Hosᴘ. Certè admodum multiplex. Nam ſophiſta alius fatuus & ineptus eſt, quæ opinatur ſcire ſe putans. Alterius verò fama, propter variam in ſermonibus reuolutionem, certè ſuſpicionem plurimam metumq́ue habet, ne fortè ignoret illa, quæ coram alijs ſcire ſe ſimulat. Tʜᴇ. Omnino ex vtriſque generibus eſt, vt narraſti. Hos. Nonne igitur vnum quidem ſimplicem, alterum ironicum imitatorem ponemus? Tʜᴇ. Conſentaneum eſt. Hos. Huius iterum genus vnum an duo dicimus? Tʜᴇ. Tu videris. Hos. Cogito equidem, ac duo cogitanti mihi ſe offerũt. Vnus quidem publicè prolixa oratione apud populum ironia vtens: alter priuatim minutis quibuſdam captiunculis cogens eum qui cùm ipſo diſputat, ſibimet in ſermonibus contradicere. Tʜᴇ. Rectè admodũ loqueris. Hos. Quomodo ſuperiorem illũ denominabimus? ciuilémne, an popularem? Tʜᴇ. Popularem. Hos. Alterum verò Sophon, ideſt ſapientem, an Sophiſticũ? Tʜᴇ. Sapientem quidem vocare illum non licet, quandoquidem ignorantem ipſum poſuimus: Quoniã verò ſapiẽtem imitatur, cognomẽtum quoddã illius ſimile ſortiet. Ac demum intelligo, hunc ipſum prorſus, & reuera Sophiſtam appellari decere. Hos. An non vt ſupra, ita nũc nomen eius colligabimus à fine iterum ad principiũ oĩa complexi? Tʜᴇ. Omnino. Hos. Is demum Sophiſtam verè definiet, qui generationem eius, & ſtirpem eſſe iſtã aſſeuerabit. Sophiſta inquam eſt, qui in ſermonibus diſputantem cogit contradicere ſibiipſi. qui & ironici pars eſt, ab imitatore opinioſo veniens, phantaſtici item generis, ab imaginaria facultate profluens, non diuinæ, ſed humanæ effectionis determinata progenies, ex eorũq́ue numero qui verbis, quaſi quibuſdam pręſtigijs, mirũ in modum accipiunt auditores. Tʜᴇ. Ita prorſus dicendũ.

Vn[illegible] Sophiſta.

Vltima ſophiſtæ definitio.

MARSILII FICINI APOLOGVS,

In Librum Platonis, de Regno,

Ad Federicum Vrbini Ducem ſemper inuictum.

IVPITER Optimus Maximus, cum optaret tale in terris quandoque Regnum proſpicere, quale in cœlo ſemper apud ſe cõſpicit, iamdiu per ipſam diuini Regis ideam, regium quendam diuinumq́ue animum demiſit in terras.

Conuocatiſque cœlicolis imperauit, vt omnes futuro huic regi ſuffragarentur, quem ſuperi quidem, & à fide regia Fideregum, & ab orbis imperio Orbinatem Ducem iam nominarent, homines verò mutatis literis Federicum Vrbinatem Ducem eſſent appellaturi. Aſſenſere omnia Ioui præter Iunonem numina. Sola enim Iuno craſsinis actis ambitioſa regina cœleſte terris regnū hactenus inuidet. Verùm Pallas Mercuriuſq; fauētibus alijs, & teſte Veritate, coronā ſceptrumq; regium iam pridem viro eidem, cui & Iupiter, libētiſsimè contulerunt. Cùm verò academia paſſim Palladem, Mercuriumq; colat atque ſectetur, ipſa quoque regnum orbiſq; totius monarchiam, qualem diuinus Plato deſcribit, Federico Vrbinati duci, tum ex Iouis ſententia, tum ea teſtimonio Veritatis optimè meritò feliciſſimè tribuit.

PLATONIS CIVILIS, VEL DE REGNO.

MARSILII FICINI ARGVMENTVM.

CVM DEVS atque natura hominē agendo producant, eum certè producunt, vt agat, agat inquam gratia diuinorum. Quemadmodum verò alius finis eſt cuius gratia natura efficit pollicem, alius cuius gratia manum ſiue pedē, aliuſq; rurſum ad quem totum efficit hominē: ſic alius finis eſt ad quem hominem dirigit ſingularem, alius quoque ad quem familiam, itemq; alius ad quem ciuitatem atque regnum. Ac denique finis ille exiſtimandus eſt optimus, cuius gratia Deus totum genus humanum procreauit. Nemo verò exiſtimet, cùm proprij cuiuſque cœtus certus ſit finis, nullum eſſe totius: cumq; humanæ vitæ partibus inſit ordo, in vniuerſo tamē vitæ genere eſſe confuſionem: denique cùm partes ob finis vnius intentionem inter ſe habeant vnionem, totum ipſum eſſe diſperſum. Quamobrem neceſſe eſt certum eſſe humani generis finem, eumq; in actione quadam circa perfectiora cōſiſtere, per quam & ſuperiora pro viribus imitetur, & diligēter inferiora gubernet: ſcientia quidem naturalia perſcrutetur, prudentia verò diſponat humana, pietate autem diuina colat atque veneretur. Eiuſmodi ergò finis vitā exigit geminam, & in actione & in contemplatione ſimiliter conſtitutam, eo tamen pacto, vt actio contemplationis tanquā diuinioris gratia ſit inſtituta. Cæterum abſoluta vtriuſque vitæ perfectio, tot tantiſq; & tam varijs adminiculis indiget, vt neque à paucis quibuſdam, neque etiam à multis hominibus, ſed ab vniuerſo ſimul hominum genere duntaxat poſſit expleri. Fieri verò non poteſt, vt tam diuerſæ gētes per media tam diuerſa ad vnum omnium cōemq; finem perducantur, niſi ab vno per vnā quandā legem cunctos in vnum pariter conducente. Quemadmodū neq; fabri miniſtriq; genere ſimul atque ingenio longè inter ſe diſcrepantes, materias admodum varias ad formam vnam ædificij conferentes, in vnū vnquam cōmode congregabunt & conſtruent opportune, niſi ab vna quadam architecti ſtrua lege regantur. Quapropter non iniuria Plato cùm regē quæreret mundi monarchā, principio architectū produxit in medium, ſcientiamq; in tria tandem diſtinxit genera. Quorum primum in cognoſcendo, ſecundū in agendo, tertium in faciendo verſatur. In primo arithmeticam geometramq;, in ſecūdo architectum, in tertio fabrū miniſtrumq; collocauit, probās architecti facultatem inter ſpeculationem ſolā ſolumq; miniſteriū mediam eſſe ponendam, magis tamē ſpeculationis quàm miniſterij eſſe participem, neq; iudicare ſolum geometrarum more, verùm etiā facientibus imperare, opificioq; ſemper adeſſe. Qualem fermè vult regem eſſe debere, qui videlicet & contemplantium more vera diiudicet, & iura non aliena quidem, ſed ſua mandet agenda. Proinde Plato ex actiſsima vſus diuiſione, quæ definitioni ſcientiæq; admodum neceſſaria eſt, Regē Homerico more nominat generis humani paſtorem atque curatorem. Quem totius humani generis vnius quaſi ouilis vnum eſſe paſtorem debere deſignat, vbi Deum inquit quondam humani generis fuiſſe paſtorem, ſub quo & regnum illud Saturni aureū extitiſſe. Gubernatorem quoque regem humanæ vitæ quaſi nauis iudicat appellandum. Significat autē in vnum eſſe imperium oīum conferendum, vt humana gubernatio diuinæ quàm ſimillima ſit. ſiquidē & Deus vnus mundi totius eſt rector. Quod quidem his quoque breuiter rationibus confirmat. Principio ſi tres mūdi partes, Aſiā, Africam, Europam, regibus diſtributas tribus ſubegeris, facilè admodum continget vt vel vnus duobus, vel duo vni quandoque inferant bellum, aut ſaltem de finibus, aut alia quapiam de re diſceptare cogantur. Itaque vel inter eos ad vnum trium erit litis iudicium deferēdum, vel ad quartum quendam præter tres iudicem conſtitutum. Quacunque tandem id ratione fiat, neceſſe erit iudicem, ſi modò ſententiæ ſit illius acquieſcendum, imperium in eos inter quos iudicatur, habere. alioquin nullius momenti erit iudiciū, fruſtraq; iudicabitur, quod videri poſsit regibus, vel magis, vel ſaltem æque potentibus diſſoluendum. Vnum igitur oportet eſſe regem omnium iudicem, omnibus proculdubio venerādum. Præterea virtutū exemplar ſubiectis oportet eſſe regem. Maximè verò talis erit, ſi vnus fuerit ante omnes, in quē oculos cuncti conijciāt. Qui ſi orbem totum poſſederit nec regnum vlterius affectabit, nec alijs inuidebit. Quæ duo ſcilicet cupiditas & inuidia, ſolent rapinas & bella potiſſimùm procreare. Et cum ſua cuique chariſſima ſint, maximè diliget omnes tanquam ſuos, pariterq; omnes diliget nationes, pariterq; curabit. Optabit pacē ſummopere, cupiet tranquillitatem, bonorumq; omnium copiam, qualis vtique monarchiæ vmbra quædam apparuit imperante Octauiano. Subditi verò & iuſtiſſimè viuent, cùm iniuſtis nullus vſquam pateat fugæ aditus ſub monarcha: & quamuis in minima peccandi licentia, tamen in ſumma libertate viuent, non tyrannis, paucisue potentibus, vel inſanientia populi ſubiecti furoribus, ſed à ſapiente & iuſto pioq; rege ſic ad commune bonum perducti, tāquam nautæ à prudētia iuſti gubernatoris ad portum. Qua quidem in re & qui ſequuntur obtemperando regi ſibiipſi conſulent, & rex ipſe non tā ſibimet quàm cunctis qui ſuæ curæ à Deo commiſſi ſunt, viuet. Recta enim gubernatio quemadmodū in libris De republica diſputatur, gubernatorem quidem eorum, qui gubernantur gratia, non gubernatos gratia gubernatoris inſtituit. Comparat præterea regem medico, monens vt medicorū more & opportune, & ſi opus fuerit importune, & volentibus, & quandoque nolentibus imponat leges, remediaq; afferat ſalutaria. Eiuſmodi verò gubernatorē atque curatorem ſæpius ciuilem vocat virum, quam regem, ſignificās adeo humanum ac ſi fieri poſſit mitem eſſe debere, vt inter ciues videatur eſſe conciuis, prudētia, iuſtitia, cura potius, quam alio quouis exceſſu ſuperior. Quòd ſiquis longiſſimo quodā interuallo prudentia & iuſtitia manifeſtè cunctos exuperet, hunc etiam ſi priuatus vixerit, eſſe regem omnium à Deo creatum abſque controuerſia iudicat. Sin autem inter aliquos, quantum ad hæc ſpectat, parum admodum interſit, illis quodammodo redactis ad vnū autoritatem regiam tribuendam: multis verò nequaquam. Quippe cum multi nequeant tanta autoritate digni alicubi reperiri. Tradi verò autoritatem regiam, vt ex alijs eius libris cōiectare licet, vult à ſenioribus atque probatiſsimis, quorum ſenatus, deinde ſit collega regis quaſi quædam reſpublica optimatum. Rex autem vna cùm ſenatu leges condat: quas non liceat, vel cuiquam priuato tranſgredi, vel vulgo mutare: liceat tamē regi ſenatuiq; ſimul pro temporum opportunitate quatenus expedit, diligenti cùm æquitate & rebus ipſis accommodare atque temporibus, & ſi oportuerit permutare. Regem ipſum in epiſtolis ſacrum haberi cenſet, ſacerdotemq; Aegyptiorum more conſtitui, ſacrorum myſteriorūq; antiſtitem: & vtpote ſacrum, nequando contaminetur, non permittit iudicijs, vbi de cæde, exilio, carcere agitur, intereſſe. Proinde in hoc ipſo libro eiuſmodi regiam dignitatem gubernationum omnium optimam eſſe probat, vt diximus: peſſimam verò tyrannidem, quæ neque lege, neque mēte legitima imperat, ſed impetu potius atque libidine. Secundo loco laudat optimates, pariterq; vituperat potentiam paucorū. Tertio loco multorum laudat gubernationem, ſcilicet popularem, ſi lege gubernent: ſimiliterq; vituperat, ſi non lege. Poſt hæc autem quid regium ſit officium diſputat, videlicet vt quotcunque hominum generi neceſſaria ſint prouideat, præſertimq; ad bene beateq; viuendum. Iudicetque prudenter quot artes & quales ad hoc ipſum conferant, ſiue in pace, ſiue in bello, ſeu in dicendo, ſeu agendo, vel publicè, vel priuatim, habeatque vna cum ſenatu ſummum in omnes imperium. Præcipuè verò animos omnium decentiſsima quadam fortitudinis temperantiæq; mixtione componat, muſicos imitatus, qui acuta grauibus rite miſcentes, concentus ſuauiſſimos modulantur. Demonſtrat enim, & id quidem diuinè, non eſſe tutum animos, vel fortitudinem verſus, quaſi in acutum ſupra modum intendere, vel temperantiam verſus, quaſi in graue nimis remittere. Illinc enim efferatos, hinc effœminatos tandem euadere. Et illi quidem ciues, & patriam velut hoſtes inuadunt: hi verò neque ſe, neque patriam tuentur ab hoſtibus. Quamobrem optimum cenſet ex concinna virtutis vtriuſque copula, ingeniorum conſonantiam vbique conflari. Sed hactenus de libri ordine ſatis ſit dictum. Quæ verò de ſphærarum motu, prouidentiaque, & fato diſputat, In Theologia noſtra ſatis expoſuimus. In his certè nos allegoricè docet, non habere nos verum legitimumque regem, niſi, vel in ipſo cœlo, vel in terris eum quem velut paſtorem cœli, rea nobis ipſe præfecerit, paſtorem inquam non nomine ſolùm, ſed vitæ ſimilitudine ipſum cœli regem pro viribus referentem. Commemorat & duo regna, Iouis ſcilicet & Saturni, regnumque Saturni regno Iouis, tanquam felicius antepoit. Siquidem ſub

Ioue

Ioue actio vitaq; humana, ſub Saturno autem contemplatio diuinorum ſignificatur. Saturnus enim Græco nomine Cronos, vt Plato in Cratylo docet, puritatem integritatemq; mẽtis inuiolabilem comprehendit. Quod autem ait, Saturno regnante beatos homines viuere, oſtendit diuina quadam viri mente regnãte, quo actiones gratia contemplationis inſtituat, humanum genus fore beatum. Ego autem finem mox argumento faciam, ſi breuem prius allegoriam myſterij huius adduxero. Ait enim præſentem mundi circuitum ab oriente ad occidentem eſſe Iouium atque fatalem: verùm fore quãdoque alterum huic oppoſitum ſub Saturno ab occidente viciſsim ad orientẽ. In quo ſponte naſcentur homines atque à ſenio procedent in iuuentutem, alimentaq; illis vltro æterno ſub vere ad votum ſuppeditabuntur. Iouem vt arbitror animam mundi vocat, cuius lege fatali manifeſtus hic manifeſti mundi ordo diſponitur. Præterea vitam animorum in corporibus elementalibus, Iouiam eſſe vult ſenſibus actioniq; debitam. Saturnum verò ſupremum inter angelos intellectum, cuius radijs illuſtrentur inter angelos animæ accendãturq;, & ad intellectualem vitam continuè pro viribus erigantur: quæ quoties ad vitam eiuſmodi conuertuntur, eatenus ſub regno Saturni dicuntur viuere, quatenus intelligentia viuunt. Proinde in ea vita ideo ſponte dicuntur regenerari, quia electione propria in melius reformantur. Rurſus in dies reiuueneſcere, id eſt in dies, ſi modò ibi dies dinumerantur, magis magisq; floreſcere. Hoc illud apoſtoli Pauli, Homo interior renouatur in dies. Denique illis alimenta ſponte affatim ſub perpetuo verẽ ſuppeditari, quia non per ſenſus operoſamq; diſciplinã, ſed per mẽtẽ intimũ, ſummaq; cũ vitæ tranquillitate atq; voluptate miris veritatis ipſius ſpectaculis perfruũtur.

Socrates, Theodorus, Hoſpes, Socrates minor.

INGENTEM profectò tibi, ò Theodore, gratiam debeo, ꝙ Theætetum & hoſpitem hunc Eleatem notos mihi feceris. THEOD. Triplam fortè mihi debebis, ò Socrates, poſtquam ciuilem tibi hominẽ & philoſophum confecerint. SOC. Eſto. Sed itáne illud, ò chare Theodore, ex te audiuiſſe dicemus homine & ratiocinio, & in geometricis potentiſſimo? THEOD. Quid iſthuc, ò Socrates? SOC. Quòd videlicet horum virorum vnumquenque eiuſdẽ eſſe precij poſuerimus, qui tamẽ honore longius inter ſe diſtãt, q̃ vt explicari illa artis veſtræ analogia poſsit. THEOD. Benè, ò Socrates, atque inſtè per Deum noſtrum Ammonem loqueris, ac promptè admodũ errorem in cõputando meũ mihi nunc obieciſti, ac ego te pro his rurſus accedo. Te verò, nunc Hoſpes, ne pigeat nobis gratificari, & ſeu ciuilẽ hoĩem prius ſiue philoſophum, electum deſcribere. HOS. Sic agendũ vt iubes Theodore, poſtquam ſemel aggreſsi ſumus, neque prius, q̃ ad calcẽ peruenerimus, deſiſtendum. Verùm de Theæteto hoc quid facere decet? THEOD. Qua de re? HOS. Nunquid requieſcere illũ iam ſinemus? eiusq; loco Socratem iſtiũ exercitationũ, & ſtudiorum ſocium accipiemus? Quid conſulis? THEOD. Vt Socratem aſſumas. Nam cum iuuenes vtriq; ſint, oẽm laborem facilius per intermiſsionem ferent. SOC. Atqui vtriq; Hoſpes cognati quodãmodo mihi eſſe videntur. Theætetum quidẽ vos figura vultus mihi conſimilẽ iudicatis. Socrati quoq; huic cum idem, & mihi nomen ſit, cognationem quandam nobis mutuam præbet. Decet autem vt qui cognati ſumus, rẽ eam alacriter oratione teſtemur. Cùm Theęteto quidẽ heri diſputando conueni, & hodie hoſpiti huic reſpondentem audiui. Cùm Socrate verò neutrum adhuc actũ eſt. Oportet autem & hunc examinare. Mihi ſanè aliàs, tibi nunc reſpõdeat. HOS. Sic agemus, ò Socrates. Audis Socrates? SOC. MIN. Audio. HOS. Aſſentiris illi? SOC. Aſſentior. HOS. Quantum igitur ad te attinet, nihil prohibet quo minus ediſſeramus. Multoq; minus impedimento diſputationi huic eſſe me decet. Quinimo poſt ipſum Sophiſtam neceſſarium eſſe videtur, vt ciuilẽ virum inueſtigemus. Reſponde itaq; vtrum hunc in eorũ qui ſcientes dicuntur, numerũ referre deceat. SOC. Decet. HOS. Ergò ſcientias partiri debemus, quemadmodum in Sophiſta quærendo fecimus. SOC. Fortè. HOSP. Non tamen eadẽ partiendi ratio. SOC. Non. HOSP. Sed alia. SOC. Alia. HOSP. Diuerticulum itaque ciuilis ſcientię vbinam reperiemus? inuenire quippe oportet, & ab alijs omnibus ſegregatæ, ideam ei vnam imprimere, & cæteras item deflexiones alia quadam ſpecie vna inſignire: & ſcientias omnes duabus ſpeciebus contentas eſſe nobis perſuadere debemus. SOC. Tua iam intereſt Hoſpes ita agere: mea verò nequaquam. HOSP. Imò etiam tua, quando declaratum id fuerit. SOC. Scitè loqueris. HOS. Arithmetica porrò, & aliæ nonnullę huius perſimiles ab actione liberæ ſunt, cognitionem verò tantũ exhibent. SOC. Ita certè dicendũ. HOS. Quæ verò ad architecturam, & manuũ miniſteriũ pertinent, ſcĩam innatã actionibus ſortiuntur: corporaq; ab illis effecta, quæ antè non erant, perficiũt. SOC. Patet. HOS. Ita cunctas ſcĩas diuide. Agentem vnam, alterã cognoſcentem ſolùmodo noĩa. SOC. Sint ergò ſcientiæ ſpecies duæ, cũ vna ſit ſcĩa tota. HOS. Vtrum ciuilem, regem, dominũ, patremfamilias, eundẽ eſſe volumus? An totidẽ artes in his quot & noĩa ponimus? Imò hàc ſequere me. SOC. Quà? HOS. Hàc inquam. Si quis priuatus publico medico ſufficienter conſulere poteſt, nónne neceſſe eſt eiuſdem artis huic noĩe nũcupari, quo & ille cui cõſuluit? SOC. Certè. HOS. Quid porrò? Si q̃s priuatus regẽ ciuitatis admonere & inſtruere põt, nónne ſcientiam illam habere dicetur, qua pollere qui regit, debebat? SOC. Dicetur. HOS. Atqui viri regis ſcientia regia diſciplina eſt. SOC. Eſt. HOS. Quiſquis ea præditus eſt, ſeu publico ſungatur munere, ſiue priuatus viuat, oĩno ſecundum hanc peritiã regius meritò nuncupabitur. SOC. Meritò. HOS. Enimuerò paterfamilias, & dominus idẽ. SOC. Idẽ ſanè. HOS. Nunquid refert amplane, an anguſta ſit vrbs ad imperium? SOC. Nihil. HOS. Igitur vna, quod paulò antè inquirebamus, horum oĩum ſcientia eſt: hanc ſeu regiã quis, ſiue ciuilẽ, ſeu familiarẽ noĩet diſciplinã, nihil intereſſe putemus. SOC. Nihil. HOS. Hoc vtique nemini dubiũ, quin oĩs rex parũ quid manibus ac reliquis membris ad regni ſalutẽ poſsit, intelligẽtia verò, & animi robore plurimùm. SOC. Conſtat. HOS. Vis ergò regẽ dicamus ſpeculatrici ſcĩẽtiæ propinquiorem, q̃ actiuæ, aut manuũ miniſterio? SOC. Volo equidẽ. HOS. Ciuilem ergò ſcientiã, & ciuilem hoĩem, regiã atq; regium, vt vnum idemq; ſingula cõponemus. SOC. Planè. HOS. Atqui ordine ad ſequentia pergemus, maximè ſi ſpeculatricẽ ſcientiã diſtinguemus. SOC. Prorſus. HOS. Attende obſecro, num refugium aliquod in hac proſpiciamus. SOC. Dicas, quale? HOS. Tale inquã. Extat aliqua computandi facultas. SOC. Extat. HOS. Ea, vt arbitror, ex illarum numero eſt, quæ in ſpeculando verſantur. SOC. Ex illarum numero certè. HOS. Cognoſcet profectò cõputandi facultas differentiam numerorum. Num aliud huic opus attribuamus, quàm diſcernere iudicareq; cognita? SOC. Quid? HOS. Etenim architectus nullus manuum miniſterio vtitur, ſed vtentibus pręſidet. SOC. Ita eſt. HOS. Dum iudicium adhibet, non miniſterum. SOC. Id quoq; verum. HOS. Iure igitur ſpeculandi ſcĩẽtię particeps eſt dicendus. SOC. Et maximè quidẽ. HOS. Hoc, vt arbitror, ad iudicem pertinet, non ad finem quòd ſe attinet venire, & mox diſcedere, quemadmodũ computator ille, ſed incumbere, operarijsq; ſingulis operã accõmodam mandare, quouſq; quod eſt imperatũ abſoluerint. SOC. Probè. HOS. Nónne ſpeculatrices oẽs hæ ſunt, & quotcunq; ſcientiam computandi ſequuntur? iudicio aũt & imperio gña hæc inter ſe duo differunt? SOC. Apparet. HOS. Quocirca ſi vniuerſam contemplationem in duo diſtribuamus, partemq; vnã iudicio, imperio alteram aſsignemus, rectè forſitan diſtribuiſſe putabimus. SOC. Rectè nimirum, vt mea fert opinio. HOS. Qui cõmuniter tractant aliquid, ſatisfactum ſibi inuicem arbitrantur, ſi quando conſenſerint. SOC. Quidni? HOS.

Mathematicæ ab actione liberæ cognitionem ſolã habẽtes.

Sciẽtię ſpecies duæ.

Idẽ, ciuilis rex, dominus, paterfamilias.

Homo regius.

Quouſque igitur in hoc concordes ſumus, aliorũ opiniones prætermittendæ. Soc. Pœnitus. Hos. Dic age qua in arte harum, regiũ hominẽ ponere decet. Nunquid in iudiciaria, tanquam ſpectatorem quendam? An in imperatoria potius quaſi dominũ? Soc. In hac ipſa potius. Hos. Videndum prætereà ſiquã imperatoria diſtinctionẽ admittit. Mihiq; ita videtur. Quo differt caupo ab illo qui propriũ opus vẽdit, eo rex à pręcone. Soc. Quo pacto? Hos. Caupones aliorũ opera prius vendita ſuſcipientes ipſi rurſus vendunt. Soc. Verum. Hos. Haud ſecus pręco ſententiã alterius mandatã ſibi, alijs ipſe mandat. Soc. Sic eſt. Hos. An miſcebimus facultatem regiam imperatoriæ, præceptoriæ, vaticinio atque præconio alijsque permultis eiuſdem generis artibus, quæ omnes imperitant? An vis potius ſecundũ ſuperiorẽ comparationem nomen quoque per comparationẽ aliquã machinemur quandoquidẽ genus eorum qui ſua ipſi præcipiunt, fermè nomine caret: atq; ita hæc partiamur, vt regium genus in eorũ numero qui ſua mandant ponamus, omiſsis alijs omnibus, quibus alius quiuis nomẽ vt lubet, imponat? Principis quippe gratia non ſubditi ſermo nobis eſt inſtitutus. Soc. Nempè. Hos. Poſtquam igitur ſatis hoc ab illis eſt diſtinctum, & ab alieno ad propriũ redactum, rurſus eſt diuidendũ, ſiquam modò partitionẽ quæ nos admittat, in ipſo comperimus. Soc. Valdè. Hos. Atqui inueniri poſſe videt. Me igitur ſequere diuidendo. Soc. Quò ſequar? Hos. Quicunq; præſident imperando, idcircò vt aliquid fiat, imperãt. Soc. Proculdubio. Hos. Etenim genita oĩa bifariam partiri, haud multum difficile. Soc. Qua ratione? Hos. Partim aĩata ſunt, partim inanimata. Soc. Conſtat. Hos. Si in mẽbra hæc ſecare ſpeculatricis facultatis partẽ imperatoriam volumus, ſecemus. Soc. In quæ? Hos. Pars eius in generatione inaĩatorum ponatur, pars in generatione aĩatorum. Atque ita totũ in duo ſecabitur. Soc. Reuera. Hos. Partẽ vnam mittamus, alteram reſumentes, eamq; vniuerſam in duo iterum diuidamus. Soc. Vtrã illarum reſumendam cenſes. Hos. Eam quæ circa aĩalia imperat. Neque.n. regia maieſtas non aĩatis inſtar architecturæ præſidet, ſed generoſius animantibus, eiusq; poteſtas circa iſta verſat. Soc. Optimè. Hos. Circa generationẽ nutritionemq; aĩalium cura duplex inuenitur. Animalis cuiuſdã vnius hæc. Gregis totius illa. Soc. Rectè. Hos. Ciuilis autem nõ priuatim vniciq; curam gerit, quemadmodũ qui bouem agitat, vel miniſter, qui ſternit equũ, ſed illius vicẽ gerit, qui equos, aut boues paſcit. Soc. Verum eſſe videtur, quod nunc eſt dictũ. Hos. Vtrum ex aĩalium nutritione illam, quæ gregatim ea nutrit, gregis nutritionẽ, an cõem nutritionẽ vocamus? Soc. Vtrunq; vſurpari loquendo cõtingit. Hos. Egregiè, Socrates, reſpondiſti: ac ſi verborũ curioſitatẽ vitabis, euades in ſenectute admodũ ſapientior. Itaq; in præſentia, vt iubes, agendum. Sed nunquid vides quo pacto quis gregis nutritionẽ geminam oſtendens, efficiat vt quod in vtraq; ad id quod nunc propoſitũ eſt, inueſtigabitur, in altera deinde perquiratur? Soc. Annitar equidem, & iam mihi videtur, vnam communem hominum, alteram brutorum eſſe cuſtodiam. Hos. Promptè oĩno ac fortiter diſcreuiſti. Cauendũ pro viribus tamen, ne poſthàc nobis id accidat. Soc. Quid cauẽdũ mones? Hos. Ne vnã exiguam particulam aduerſus amplas plurimasq; ſecernamus, neq; illam abſque ſpecie capiamus, ſed pars illa ſimul ſpeciem habeat. Pulcherrimum nanq; eſt, quod quęritur ab alijs ſtatim diſcernere, modò rectè id fiat, quemadmodũ ipſe paulò antè de diuidendo iudicans, diuidere properaſti, ſermonem vidẽs altero membro ad homines declinantem. Cæterũ haud ſatis amice tutum eſt ad extremum nimiſq; tenuiter oĩa proſequi. Præſtat aũt per media progredi partiendo. ſic enim facilius meliusq; ideas inuenimus. Hoc aũt ad illa, quæ perquiruntur, totũ refert. Soc. Qua ratione id ais Hoſpes? Hos. Conandum ob ingenij tui beneuolentiã,

Euitanda eſt curioſitas verborum.

vt clarius explicetur. In præſentia quidẽ hoc quod propoſitum eſt, declarare ita vt nihil deſit impoſsibile eſt. ſed repetendum altius paulò perſpicuitatis gratia fuerit. Soc. Quid igitur in hac noſtra partitione culpas? Hos. Tale quiddam: ſi quis humanũ genus in duo ſecare contendens, perindè partiatur, ac multi noſtrum partiuntur. hi ſanè Græcorum genus tanquam vnũ à cæteris oĩbus ſeparant. Cunctos.n. alios hoĩes innumerabiles, & nulla inter ſe vitę ſermoniſq; cõmunione deuinctos, barbarico nomine ſignant, & ob hãc vnam appellationẽ genus quoque vnum vniuerſum hoc arbitrantur. Simile eſſet prætereà, ſi quis numerum in duo diuidere volens, decẽ millia ſeorſum ab alijs caperet, vt ſpeciem vnã: reliquos inſuper vno quodam impoſito illis nomine, vt vnũ genus poneret. Rectius aũt & per ſpecies magis ac per duo membra diuiſio fieret, ſi quis numerum quidẽ per par, & impar, hominúmue genus per marẽ fœminamq; diuideret: Lydos aũt & Phrygas, aut alios quoſdam, tunc à cũctis alijs ſegregaret, cũm & ſpes, & facultas ſibi deeſſet generis inueniendi ſimul ac partis, vtrunque eorũ, quæ ſint diſſecta. Soc. Scitè loqueris Hoſpes. At illud qua ratione planius intelligi poſſet, oſtende, non idẽ, ſed aliud eſſe partẽ atq; genus. Hos. O virorũ optime Socrates, haud leue quid poſtulas. Longius modò, q̃ decet ab inſtituto digreſsi ſumus. Tu verò vlterius etiã peruagari iubes. Nunc porrò, vt decens eſt, illuc vnde diſceſsit, reflectat oratio. Ad hæc aliàs otiũ nacti, quaſi per quædam veſtigia diuertemus. Veruntamen diligenter hoc cauebis, ò Socrates, ne putes certum quiddam de hoc ex me audiuiſſe. Soc. Quo de? Hos. Inter ſe partem ſpeciemq; differre. Soc. Cur nam? Hos. Quicquid eſt alicuius ſpecies, eiuſdẽ pars quoq; ſit neceſſe eſt, cuius ſpecies eſſe dicit. Partẽ verò eſſe ſpeciẽ, vel ſpeciei partem, non eſt neceſſarium. hoc modo me potius, q̃ illo dicere ſemper, ò Socrates, aſſerere. Soc. Fiet vt iubes. Hos. Poſt hæc aũt mihi dicas. Soc. Quid? Hos. Hoc inquam, vnde huc digreſsi ſumus. Reor equidẽ eã ob cãm huc uſq; nos aberraſſe, q tu interrogatus, quæ in membra gregis nutritio diuideretur, admodum promptè reſpõdiſti, duo quædam eſſe animantium genera, alterum quidem hominum, alterum verò brutorum ſimul omnium vnum. Soc. Verum eſt. Hos. Tũc ſanè mihi viſus es parte quadam ablata, reſiduum omne genus vnum animalium ob id putauiſſe ponendum, q vno quodam communi nomine appellare poteras omnia, dũ bruta vocabas. Soc. Sic eſt actum. Hos. Hoc, ò fortiſsimè Socrates, perindè videtur eſſe, ac ſi quod aliud animal, vt grus, aut aliud tale, prudẽtiæ particeps, eodem quo tu pacto grues rationales vocet, ſibi ex eo placens, atq; hoc quidẽ genus vnũ ponat, cætera verò cuncta ſimul cũm hoĩbus cõplectẽs, genus alterũ bruta vocet. Conemur itaque nos ab oĩbus huiuſcemodi erroribus declinare. Soc. Qua via? Hos. Non animaliũ genus vniuerſum diuidentes, quo minus in his delinquamus. Soc. Neque.n. oportet. Hos. Atqui ita ſupra deliquimus. Soc. Qui? Hos. Partem illam cõtemplatricis ſcientiæ, quæ ad imperandum ſpectat, eius generis eſſe cõſtitit, quod animalia curat, animalia videlicet gregabilia. Nónne? Soc. Ita certè. Hos. Quare tunc quoq; omne aĩalium genus in ferum, & manſuetum eſt diſtinctum. Quæ.n. ſic natura inſtituta ſunt, vt manſueſcere poſsint, domeſtica appellata ſunt, cætera verò ſylueſtria. Soc. Egregiè. Hos. Scientia verò illa quã quærimus, in domeſticis eſt, & erat, & circa genus aĩalium ſociabile quærenda videtur. Soc. Sanè. Hos. Ergò ne ad cuncta ſimul reſpiciendo, vti tunc, diuidamus, neque in partiendo nimiũ properemus, vt repentè ciuilẽ ſcientiã cõprehendamus. Nã nimia feſtinatio fecit, vt illud quod prouerbio fertur, nunc nobis cõtingeret. Soc. Quidnã? Hos. Vt cũ nimis in diuiſione properauerimus, tardius abſoluamus. Soc. Et meritò quidẽ Hoſpes id egit. Hos. De his quidẽ ita. Rurſus autẽ ab initio cõem nutritionẽ

Quæ differentia inter partem & speciẽ.

Prouerbium.

animalium

Circa Nilũ piſces mãſuefieri.

aĩalium diuidamus. ſortè nanq; quod tu vehemẽter affectas, ſermo ipſe gradatim ad finẽ ſuum deductus, clarius demonſtrabit. Reñde ad hoc. Soc. Ad quid reſpondeã? Hos. Hoc forſitã è multis audiſti, neq;.n. arbitror interfuiſſe te his, qui circa Nilũ piſces ipſos manſuefaciũt, aut circa regios lacus. Sed quod circa fontes fit, fortaſsis ipſe vidiſti. Soc. Et hęc ipſe vidi, & illa ex multis audiui. Hos. Quinetiam quod quidã greges anſerũ, & gruũ paſcant, & ſi nunquam in agris Theſſalicis es verſatus, audiſti tñ, & credis. Soc. Proculdubio. Hos. Hæc abs te ideo ſciſcitatus ſum, qa aĩalium illa quæ gregatim fit cuſtodia, partim aquaticorum, partim terrenorũ eſſe videtur. Soc. Eſt profectò. Hos. Cõſentis, gregis cuſtodiã ſic eẽ bifariam diſtinguẽdã, vt partim humida, partim ſicca aĩalia nutriat? Soc. Conſentio equidem. Hos. Vtram verò iſtarũ regia reſpiciat diligentia, nullus quæret. nã nemini dubiũ. Soc. Nemini. Hos. Vnuſquiſq;.n. pręcipuè aridorum nutritinnẽ diſtinguet. Soc. Quæ in mẽbra? Hos. In volantiũ gradientiũmue cuſtodiam. Soc. Sic veritas habet. Hos. Quòd ciuilis facultas circa illa, quæ gradiũtur, duntaxat verſetur, vel ſtolidiſsimus quiſq;, vt ita dixerim, aĩaduerteret. Soc. Abſq; cõtrouerſia. Hos. Greſſibilis prætereà generis alimoniam, paris inſtar numeri in duo quædam partiri debemus. Soc. Patet. Hos. Illuc porrò quò ſermo noſter tẽdit, gemini calles ducere nos poſſe videntur. Alter quidem breui quodã tramite, dum anguſtam particulã ab ampla ſecernit. Alter verò lõgiori ambitu, dum præceptum illud ſeruat antea dictũ, vt per media diuiſio fiat, licet vtrũ volumus, ingredi. Soc. An per vtrũque proficiſci non licet? Hos. Non ſimul, ò mirifice adoleſcens. ſed ſeorſim licet. Soc. Vtrunque ergò ſeorſim cupiã. Hos. Facilè id quidem, cùm exiguum ſit quod reſtat. Sanè in principio medióue itinere durũ hoc nobis præceptum fuiſſet. Nunc aũt poſtquam ita videt, longiorem prius viam ingrediamur. Nam cùm non ita pridem aggreſsi rem ſimus, iter longum leuius peragemus. Diſtinctionem itaque hanc vide. Soc. Dic modò. Hos. Qua gradientium, manſuetorumq; & gregatilium genus in partes duas ſecundũ naturam diuiſum eſt. Soc. Quas? Hos. Cornibus munitũ, & cornibus carens. Soc. Apparet. Hos. Curam gradientium diuidens, vtriſque partis conditionem ſermone deſcribe. Nam ſi nominare ipſas volueris, rem nimis circũplicabis. Soc. Quemadmodum ergò dicendum cenſes? Hos. Ita. Cùm gradiẽtium cura bifariam diſtincta ſit, hoc in cornifera gregis parte eſt, illud in mutilata. Soc. Sic iſta ſint dicta, nã ſatis oſtenſa ſunt. Hos. Conſtat itaq; regem, gregis cuiuſdam cornibus carentis paſtorem eſſe. Soc. Conſtat ſanè. Hos. Hanc itaq; diſcerpentes, quod ab ipſo agitur, exhibere conemur. Soc. Omnino. Hos. Vtrum placet ipſam ſolidi pedũ differentia fiſsiliumq; diuidere? an potius generatione propria hac, illa communi? Intelligis.n. Soc. Quid? Hos. Quod equorum, & aſinorum genus inter ſe promiſcuè generat. Soc. Nempè. Hos. Reliqua verò domeſtica, & ſocialis generis aĩalia, ſine aliena cõmixtione, propria tantum ex ſpecie procreãt. Soc. Perſpicuum cuiq;. Hos. Ciuilis itaq; diſciplina nũquid promiſcuæ generationis animalia, an ſimplicis curat? Soc. Immixtæ ac ſimplicis proculdubio. Hos. Hanc vtique animantum naturam quemadmodum in ſuperioribus hucuſq; ſeruauimus, gemina per membra ſecare debemus. Soc. Decet. Hos. Enimuerò totum hoc animalis genus domeſtici gregaliſq;, quod cicur vocant, generibus duobus exceptis, iam diſcreuimus. Genus porrò canũ inter gregabilia pecora numerare non decet. Soc. Nõ certè. ſed quo pacto hæc duo diuidemus? Hos. Hoc inquã, quo te ac Theætetũ diſtribuere decet, quandoquidẽ in geometria verſati eſtis: Diametro ſcilicet, & diametri rurſus diametro. Soc. Quid iſthuc ais? Hos. Nunquid aliter generis humani cõditio ad progreſſum natura inſtituta eſt, q̃ diametrus potentia bipes? Soc. Haud aliter.

Generatio promiſcua & ſimplex

Hos. Reliqui ſanè conditio generis rurſus ſcđm potentiam noſtræ potentiæ eſt diametrus, quippe cũ his duobus ſit pedibus conſtituta. Soc. Nihil obſtat quo minus ſit hmõi. Ac penè iã quod oſtendere vis, intelligo. Hos. Cernimus quid inſuper riſu dignum, ò Socrates, nobis in ſuperiori diuiſione contigerit? Soc. Quidnam? Hos. Genus hoĩum commixtum, vnaq; cùm genere generoſiſsimo oĩum atq; facilimo currens. Soc. Cerno, & quidẽ clarè, q̃ ſit abſurdũ. Hos. An non conueniens eſt, quę tardiſsima ſunt, nnuiſsimũ peruenire? Soc. Conſentaneũ. Hos. Iſtud aũt nequaquã aduertimus, ꝙ magis ridiculus rex apparet, vna cũ grege hoĩum diſcurrens, curſumq́ue cùm illo peragens, optimè oĩum ad vitæ facilitatẽ exercitato? Soc. Oĩno quidem. Hos. Nunc illud liquidò patet, ò Socrates, ꝙ in ſophiſtæ inquiſitione eſt dictũ. Soc. Quid iſtud? Hos. Quod in hmõi diſputandi rõne methodica non magis venuſtũ, quàm inuenuſtũ curat, nec pluris breuiorẽ, quàm longiorẽ viam facit, ſolùm aũt qđ eſt veriſsimũ tranſigit. Soc. Videtur. Hos. Poſt hoc ne me præuenias, de via ad regis definitionẽ conſtituendã breuiori percontans, vltrò ingredior. Soc. Oĩno. Hos. Dico igitur oportuiſſe ſuprà, greſsibile animal in bipes, & quadrupes diſtribuere: cumq; hõ tunc ſolo cùm volatili ſupereſſet, rurſus genus ipſum bipes in nudum implumeque, & pẽnigerum diuidere: hac diſtinctione peracta, arteq; hoĩum nutrice, & conſeruatrice monſtrata, ciuilem iam & regiũ virum ipſi inſtar aurigæ præficere, eiq; ciuitatis habenas gubernaculaq; tribuere, quaſi ſciẽtia hæc illius ſit propria. Soc. Optimè tu quidem, & tãquam debitum mihi hãc orationem perſoluiſti, digreſſione ipſa fœnoris loco adiecta, ac pœnitus adimpleta. Hos. Age itaque à principio ad finẽ ſermonẽ de ciuilis artis noĩe colligamus. Soc. Prorſus. Hos. Scientiæ illius quę in contẽplando verſat, pars vna imperãdi peritia eſt, huic ſubiecta eſt facultas illa, quæ per ſe ſuaq́; ſpõtè imperat: huic mẽbrũ haud ſanè exiguũ aĩalium nutricatio: huic itẽ, gregis alimonia, huic aĩalium, deniq; gradientiũ alimonia: huic rurſus ſpecies illa, quæ aĩalia cornibus carẽtia paſcit. Eius partẽ, vt minimũ triplicẽ complecti neceſſe eſt, ſi quis vno noĩe comprehẽdere velit, immixtè generis paſcendi ſcĩam vocans. Cuius portio ex bipedũ grege hoĩes duntaxat paſcens, illa ipſa quam quærimus, imperatoria facultas eſt, quam regiam, & ciuilem pariter noĩamus. Soc. Prorſus. Hos. Probè igiť putas, ò Socrates, à nobis, quemadmodum iam dixiſti, actum eſt? Soc. Qua de re? Hos. Quod propoſuimus, ſufficientérne abſolutũ ſit? An in quæſtione hoc maximè prætermiſſum quod deſcripſimus quodãmodò, nondum tñ pœnitus definiuimus? Soc. Quamobrẽ iſtud ais? Hos. Cnnabor quod ſentio, planius explicare. Soc. Dic iam. Hos. Cùm multas paſtorũ facultates eſſe conſtiterit, vna quædam illarum vniuſq; cuſtodia gregis, ciuilis ipſa diſciplina viſa eſt. Soc. Profectò. Hos. Hanc neq; equorum, neq; aliorum ẽt brutorum, ſed hoĩum tm̃ in commune eſſe nutritionem oſtendimus. Soc. Id quoque. Hos. Paſtorum itaq; oĩum, & regum differentiam propriam videamus. Soc. Quam? Hos. Si quis fortè alterius artis nomen habens, gregis humani in commune nutritionem ſibi vendicet, quid dicendum? Soc. Qua ratinne inquis? Hos. Si mercatores inquam, agricultores, & coqui, gymnaſtici inſuper ac medici, aduerſus paſtures quos politicos appellauimus, ſurgerent, aſſererentq́; ſe eſſe paſtores illos hoĩum: quippe qui victum non plebi ſolũ, verumetiam regibus magiſtratibuſq; ſuppeditent. Soc. An non vera dicerent? Hos. Fortè. & hoc vtiq; conſideremus. ſcimus enim ꝙ cùm bubulco de his nemo certat: ipſe enim ſine controuerſia armẽti paſtor eſt, qui boues curat, ipſe medicus, ipſe pronubus, partus obſtetrix & nutrix. Prætereà nemo melius iocis, & muſica armentum, quantum natura horum capax eſt, oblectat, trahit & mulcet, ſiue organis, ſiue ore ſolo gregis ſui muſicam tractans.

Eademq́; eſt de cæteris paſtoribus ratio. Nónne? Soc. Maximè. Hos. Quo pacto igitur ſermo ille de rege rectus integerq́; videtur, quando paſtorem illum, & nutritorem humani gregis ponimus, ſolum ipſum ab alijs ſecernentes, cùm alij multi de hoc ipſo contendant? Soc. Nullo modò. Hos. An non meritò paulò antè dubitauimus, quando ſuſpicati ſumus, ne figurā quandam regis duntaxat induceremus, nondum tñ ciuilem ipſum perfectè definiremus, niſi prius illos, qui cùm eo ſeſe implicant, & paſtores eſſe non minus, q̃ ille profitetur, comprehendamus: & ab illis regem ſecernentes, purum illū ſeorſim oſtendamus. Soc. Rectè nimirum. Hos. Hoc igitur nobis, ò Socrates agendum eſt, niſi velimus in fine ſermonis infamiam reportare. Soc. Atqui iſtud nequaquam expedit. Hos. Rurſus ab alio principio, alia quadā via incedendum. Soc. Qua? Hos. Iocū quendam interſerere his oportet, magnaq́; parte prolixæ fabulæ vti, & quod reſtat, vt ſuprà fecimus, exequi, partē ſemper partis ſubdiuidendo, atq; ita ad ſummum quod eſt quæſitum, deducere. Soc. Oportet ſanè. Hos. Sed iam fabellam, quod pueri ſolent, accipe arrectis auribus, neq;.n. à puerilibus annis procul abis. Soc. Dic, amabo. Hos. Erat olim, & adhuc erit multa vetuſtarum rerū memoria, & inter cætera memorabile prodigium, quod circa Atrei Thyeſtisq́; litem refertur. Audiſti nanque ac meminiſti quod tunc accidiſſe tradunt. Soc. Nunquid aureæ agnæ oſtentum dicis? Hos. Nequaquā, ſed de ortus ſolis occaſusq́;, & aliarum ſtellarū mutatione. Vnde.n. nunc exoriuntur, tunc occidebant, & contrà exoriebantur. Tunc verò Deus teſtimonium præbens Atreo, in hanc cœlū figuram mutauit. Soc. Fertur & hoc. Hos. Quinetiam è multis de Saturni regno audiuimus. Soc. Ex multis certè. Hos. Quid verò? nóne & priſcos illos è terra procreari, haud verò ex ſe inuicē? Soc. Hoc quoq; in antiquis rebus cōmemoraſ. Hos. Cūcta hæc ab eodem malo proficiſcuntur, & alia præter hæc permulta his longè mirabiliora: verùm magnitudine tpis partim deſierunt, partim abſq; ordine ſparſim feruntur: malum verò illud qđ horum oīum cauſa eſt, nemo vtique dixit. Nunc aūt dicendum eſt, nam ad regem oſtendendum conferet. Soc. Præclarè loqueris. Referas ergò, neq; aliquid prętermittas. Hos. Audi iam. Vniuerſum hoc aliàs Deus ipſe regit, agitat atq; rotat: aliàs verò dimittit, cùm mundi circuitus cōpetentia ſibi curricula tpis expleuerunt. Mundus verò vltro ac libero tū motu contrà reflectitur. Nā & viuit, & ſapientiā ab eo, qui ab initio cōſtruxit illū, eſt ſortitus. Circuitus aūt neceſſariò ipſi hanc ob cām innatus eſt. Soc. Quam ob cām inquis? Hos. Idē eſſe ſemper, & ſcđm eadē, & eodem ſe modo habere, ſolis oīum diuiniſsimis cōuenit: corpis aūt natura huius ordinis nō eſt compos. Cæterùm id omne quod cœlū mundumq́; vocamus, multa quidē, & felicia munera à genitore ſuſcepit, corporis tñ particeps, expers omnino mutationis cuiuſlibet eſſe non pōt: attamen quoad pōt, in eodem, & ſcđm eadē, & vno motu moueſ: quapropter circuitum eſt adeptum, in quo minima agitationis ſuæ fit permutatio. Seipſum aūt conuertere ſemper, fermè nihil pōt, præter id quod curſum agitatis omnibus præſtat. Mouere autem id aliàs aliter, rurſusq́; contrario modo, nefas eſt. Ex his omnibus dicendum eſt, mundum neque ſeipſum conuertere ſemper, neque totum ſemper gemino contrarióque circuitu ab ipſo Deo reflecti, neque rurſus duos deos contrarijs ſentōtijs ipſum vertere. Solùm verò quod nuper diximus, reſtat, aliàs ab alia quadā diuina vi duci, vitamq́; rurſus extrinſecus venientē, & immortalitatē ab opifice ſuo præparatam ſuſcipere: aliàs autem quando dimiſſus recurrit, per ſeipſum currere: quo tpe poteſtate facta, retrogradum multa reuolutionum millia peragere, quia & maximus eſt, & vndiq; pœnitus æquilibris, & minimo quodam cardine reuolutus. Soc. Veriſimilia valde iſta videntur. Hos. Ex his quæ dicta ſunt,

Fabula de terrigenis hoibus.

Cur circuitus cœlo. Cōditio diuinorum.

Corporis particeps nō eſt mutatiōis expers.

malum iam illud conijcientes cōſideremus, q omnium eſſe diximus mirabilium cauſam. Eſt autem huiuſmodi quoddam. Soc. Quale? Hos. Quod totius mundi machinatū ita vt nunc, tum cōtrà reuoluitur. Soc. Quo pacto? Hos. Mutationē hanc exiſtimare oportet oīum cœleſtium alternationum maximā extremamq́; eſſe. Soc. Videtur. Hos. Quamobrem conſentaneū eſt tunc maximas circa nos intra mundum habitantes, mutationes fieri. Soc. Veriſimile id quoq;. Hos. Neq; verò nos latet, quàm ęgrè, & difficilè toleret animantiū natura magnas, multas, & omnigenas mutationes. Soc. Conſtat. Hos. Ergò animalia multa tūc intereunt, hoīesq́; ſuperſunt perpauci, hi verò multis nouisque, & mirabilibus paſsionibus tunc afficiuntur. Id autem contingit oīum maximum, ſequiturq́; cōtinuò reuolutionem illam, qua cœlum contrà quàm nunc, reflectitur. Soc. Quidnam? Hos. Principio in quacunq; ętatè quoduis animal eſt cōſtitutum, in eadē progredi ceſſat, neq; fit ſenius mortaliū quicquam, ſed in figuram trāſit contrariam, iunioremq́; & molliorē habitum induit, ſeniorumq; cani capilli nigreſcunt: & quibus genæ barbatæ prius erant, iam barba depoſita in priorem ſpeciem reſtituūtur. Pubeſcentium quoq; corpora pilis poſitis molleſcunt, ſenſimq; ſingulis diebus, & noctibus decreſcentia in puelli naturā redeūt, atq; in his tam animę, quàm corpora habitum ſubeunt puerorum, demum tabeſcentia deficiunt, & intereunt. Cadauera pręterea illorum, qui cœleſtis mutatione vertiginis ſubitò corruerunt, idē patiuntur, & ſimili ratione clàm ac breui putreſcūt. Soc. Quæ tūc erat hoſpes animalium generatio? quóue modo ex ſe inuicem generabātur. Hos. Cnnſtat, ò Socrates, q illis temporibus nihil genus hoc ex ſeſe propagabat. Quod aūt dicitur, quandoque genus ortum ex terra fuiſſe, hoc ea tēpeſtate fuit ex terra rurſus conuerſum. Tradiderunt hæc nobis primi illi progenitores noſtri, qui ſtatim poſt primā reuolutionem orti ſunt, hi ſanè horū teſtes ſermonū præconesq́; fuerunt, quibus minimè vulgò, tūc habetur fides, cùm tamē admodū conueniat habere. Quod vero hinc ſeqnitur, aīaduertendum arbitror. Huic.n. quod dicitur, ſenes in naturam regredi puerorū, hoc cōſonū eſt, q ex mortuis, ſed terra conditis, illi iterū tum reſtituti, reuiuiſcentesq́; quidam ſequūtur rationē illam cęli, ſiue ſeculi, generatione in cōtrarium reuoluta, ac terrigenas hac ratione neceſſariò editos, ſic nomine & ſermone vocari, quotcunque Deus ipſorum in aliam ſortē non tranſtulit exornauitq́; Soc. Hoc profectò e ſuperioribus ſequiſ. Verùm vita, quam ſub Saturni regno eſſe dicis, vtrū ſub illis cœli conuerſionibus, an ſub his extitit? Mutationem quippe ſolis reliquarumq́; ſtellarum in vtriſque volutionibus contingere certum eſt. Hos. Optime ſermonem aſſecutus es. Quod aūt quęrebas ſpontè omnia hominibus naſci, præſenti cōuerſioni minimè competit, ſed ſuperiori potius competebat. Tunc ſanè totius circuitus Princeps curatorque primum Deus extitit, vt nunc per varias mūdi plagas ſingulæ ipſius partes, à dijs Principibus diſtributæ ſunt. Animalium quoq; genera gregatim diſtincta, dæmones quidam tāquam diuini paſtores ſortiti ſunt, quorū quiſque ad munus ſuum obeundum ſufficiens cùm eſſet, ſinguli ſingulis, ſic vt ille voluit, præficiebantur, quibus præerat ipſe. Quamobrem nihil erat agreſte, omniſq́; rapacitas, & vorago procul aberat, aberat bellum pęnitus atq; ſeditio: cætera inſuper, quę cōditionem illorum temporū ſequebantur, innumerabilia ſunt. Quòd verò deuictus facilitate, & libertate vitę fertur, ob id eſt dictum, q Deus eos paſcebat, ipſe illorum paſtor & cuſtos: quemadmodum hoīes nunc, quorum natura diuinior, brutorū paſtores ſunt. Deo itaq; cuſtodiente ciuitatum conſtitutiones nullæ erant, neq; mariū fœminarumq́; ad filios procreādos coniugia. Omnes.n. ex terra reuiuiſcebāt, rerum præteritarum immemores. Aberāt aūt eiuſcemodi oīa. Fructus verò illis, & poma, et

Hoīum vita ſub Saturno.

Deſultoria mundi adminiſtratio.

ſruges,abundè arbores, & ſertile ſolum ſponte ſua abſq; agriculturæ opera ſuggerebant. Nudi quinetiã, & expediti,& errabundi,vt plurimùm paſcebantur. Nam tẽperies illis innoxia, mollia quoque paſsim parata cubilia, quamplurimis ex terra herbis repululãtibus. Vitã, ò Socrates,hominum ſub Saturno viuentium audis: hanc,verò,quam Iouis eſſe tradunt,præſens ipſe ſentis: vtra vero ſit ſelicior, iudicarene vis, ac potes? Soc. Minimè omnium. Hos. Viſne igitur ego quodammodo tibi dijudicem? Soc. Et maximè quidem Hos. Si Saturni quondã alumni in tanto ocio, & libertate vitæ potentiaq; non ſolum inter ſe, ſed etiã cũ beſtijs colloquendi,hiſce omnibus ad philoſophiam vtebantur, inter ſe, & cum beſtijs viuentes,ſciſcitanteſq; ab omni natura, quæcunq; propriã ſentiendi vim aliquam differentẽ ab alijs habet, ad prudentiam acquirendã,facilè iudicari poteſt illos lõgo quodam interuallo nos ad beatè viuendum exuperaſſe. Sin autem epulis affatim,& poculis ſaturati inter ſe, & cũ beſtijs tales, fabulas conferebant, quales de illis nunc referuntur, hoc quoq; ita, vt mea fert opinio, facilè admodum iudicaretur. Sed hæc omittamus, donec aliquis horum idoneus appareat nuncius,qui nobis referat, vtrum homines illi ſcientijs, & confabulationibus operam dederint: cuius aût gratia fabulam hanc ingreſsi ſumus, id iam dicendum,vt ſequentia cum antecedentibus coniũgamus. Cum oĩum illorum tẽpus eſſet expletum, mutationẽq; circuitus fore iã oporteret,terreno genere omni conſumpto: quippe cùm quælibet anima generationes omnes impleſſet,quotq; mandata erant cuiq; totidẽ vnaquæq; in terram ſemina proieciſſet: tunc vniuerſi gubernator Deus quaſi gubernaculorũ dimiſsis habenis in ſuiipſius redijt ſpeculum: Mundum verò deinceps fatum reuoluit iterum, & cupiditas innata. Omnes quinetiam dij ſummi dæmonis collegæ ſingulis præpoſiti regionibus,quod contigerat aduertentes,mũdi partes deſtituerunt. Mundus deinde cõtraria principij finiſq; ſeſe agitatione reflectens terremotu ingenti interiora concutiens animalia rurſus cuiuſq; generis, vt plurimum perdidit: At verò certis temporũ exactis curriculis concuſsio perturbatioq; ceſſauit, & mundus à turbulento fragore deſiſtens, ſolita ſuiipſius progreſsione cucurrit & in ordine debito conſtitutus autoritatẽ adminiſtrationemq;, & ſuiipſius, & eorum,quæ in ſe ſunt, ſuſcepit, autoris patriſq; ſui gubernationem pro viribus memor imitatus. Principio igitur perfectius executus eſt, ſed ab ea demũ imitatione lõgius degenerauit, Cuius quidẽ defectus cauſa eſt natura corporea priſcæ naturæ fomes. Nã quondã valde deforme erat,& ordinis exprs,antequã pręſenti ornatu, decoraretur. Ab eo ſanè,qui ipſum conſtruxit,bona omnia poſsidet: à priori autem deformitate incommoda, & iniuſta omnia,quæ intrà cœlum naſcuntur, & mundus ipſe ſuſtinet, & viuentibus inſerit. Dum igitur animalia ſua vna cum gubernatore nutrit, mala quidem parua,bona verò ingentia parit: cum autem ſeiungitur, in proximo diſceſſus tempore perpulchrè omnia ducit: verum procedente tempore obliuione iam occupatur: quapropter prioris deformitatis vitium vehementius dominatur. Demum longo exacto tempore defloreſcit, ac bona exigua procreans, malorum vero naturam his plurimam miſcens,periculum ſubit,ne & ipſe, & quæ in ſe ſunt,omnia diſſoluantur. Quambrem Deus ille quondã huius ordinis autor,cernens mundum tanto in diſcrimine poſitum, miſeretur. ac ne tumultu adeo turbulento fluctuet diſſoluaturq;& in locum diſsimilitudinis infinitum mergatur,iterũ adſtat, & præſidet,reſumptiſq; protinus gubernaculis, ægrotantia omnia diſſolutaque antiqua ſui agitatione conuertit,ornat & corrigit,mortiſque

Poſt Saturnum.

ſeruat illum, & ſenectutis ignarum. Hic ergo cunctorũ dictus eſt finis. Sufficit aũt hoc ad regis ipſius oſtenſionem, ſi mõ ſupra dicta teneatur. Conuerſio.n.iterũ mũdo ad præſentis genituræ progreſſum, ætas rurſus vltra progredi deſtitit, & noua his contraria,quæ erant tunc, reddidit. Animalia porrò morti ob ipſam tenuitatẽ proxima aucta ſunt: quæ verò nuper ex terra cana ſurrexerant,iterum in terrã morientia reciderunt. Cætera item omnia tranſmutata ſunt,mundi totius ſequentia paſsionem. Generationis quippe,& conceptionis,& alimenti imitatio vniuerſum ipſum neceſſario ſequebatur. Neq; enim dabatur amplius in terra,per cãs mutuò opitulãtes, aĩal fieri. Nã quemadmodũ inſtitutũ fuit,vt mundus motionis ſuæ dominus eſſet,ita ſimili quodã ductu ſactũ, vt partes mundi per ſeipſas,quoad fieri põt,generent, & naſcantur,& nutriant. Iã verò ad id peruenimus, ad quod oĩs noſtra reſpexit oratio. De reliquis.n.animãtibus multa & magna referri poſſent,ex quibus quæq;, & quas ob cauſas tranſmutata fuerunt. Quæ verò circa homines cõtigerunt,breuiora ſunt, & magis ad rem attinent. Cũ homines paſtoris præſidiſq; ipſorũ dæmonis eſſent prouidentia deſtituti & aĩalia multa, quæ ſuaptè natura immania fuerant, efferata iterum eſſent, inermes ipſi imbecilleſq; & cuſtodia derelicti, ab illis paſsim dilaniabãtur. Accedebat inertia,& imperitia ſuperiorũ temporum. laborum.n. curarũq; neſcij vixerãt. Tellus haud vltra victum ſponte ſupeditabat,parandi verò induſtria nondum inuẽta, quia nulla neceſsitas illos ante coegerat. His de cauſis in ſummum diſcrimen atq; penuriã illorum redactę res ſunt. Quapropter munera illa,quę olim à dijs tributa hominibus memorantur,neceſſaria quadã diſciplina eruditioneq; tributa fuerunt. A Prometheo quidẽ ignis: artes autẽ à Vulcano illiuſq; conſorte: ſemina quoq; & terræ cultus ab alijs: oĩa ſummatim vitæ hominũ adminicula, deorum opera tunc comparata,cũ hoĩes deorum prouidentia deſeruiſſet,oporteretq; ipſos iã propagationis, & alimoniæ ſuę curã habere,mundi totius inſtar, quẽ imitantes omne per tempus ſequenteſq;, aliter aliterq; naſcimur atq; degimus. Sed fabula iam finẽ habeat. Ea vero conducet nobis ad dignoſcendum, quantum ſupra in regis ciuiliſq; definitione errauerimus. Soc. Qua in re, & quantũ erraſſe nos dicis? Hos. Partim minus, partim generoſius,magiſque & plus quàm tunc erratum. Soc. Quo pacto? Hos. Quod.n.dum quæreretur rex, ciuiliſq; vir ex pręſenti circuitu generationeque, paſtorem ex contraria conuerſione adduximus, & pro mortali gręgis humani paſtore Deũ cõmemorauimus,longius trãſgreſsi ſumus: ꝙ verò ciuitatis vniuerſæ principẽ illum oſtendimus, quo aũt mõ princeps eſſet, non declarauimus, verum quidẽ diximus, non tamen ad integrũ perſpicueq; deſcripſimus. Quocirca minus in hoc quam in illo deliquiſſe videmur. Soc; Vera loqueris. Hos. Exiſtimare ergo debemus,tunc demũ nos ciuilem virum ſatis expoſuiſſe,cum gubernandę ciuitatis modũ ad ſufficientiam diſcreuesimus. Soc. Pręclarè. Hos. Ob hanc vtiq; cauſam eam fabulam inceptauimus,vt non ſolum oſtenderentur quicunq; aduerſus regem gregis humani illam in cõmune nutritionem ſibi vẽdicant, verùm vt illũ clarius intueremur,quem ſolùm ſic appellare decet,cum ſicut paſtòr boum ouiumq;:humani generis paſcendi curam gerat. Soc. Rectè. Hos. Reor equidem, ò Socrates,paſtoris illius diuini figuram maiorem eſſe, quàm vt regi competat, Ciuiles autẽ hos viros ſubiectis ſimiles eſſe magis,ſiue naturam,ſiue educationem,ſiue diſciplinas intueamur. Soc. Omnino quidẽ. Hos. Neq; vero perſcrutandum eſt,vtrum magis minus ue fuerint, vel vtrũ ita ſint, an aliter nati. Soc. Quidni enim? Hos. Sic porro iterũ reſumamus. Artẽ ſuoptè imperio præcipientem & circa animalia non priuatim ſed publicè prouidentem ſupra ſtatim gregis nutritionẽ vocauimus. Recordaris? Soc. Recordor. Hos. In hoc vero eſt erratum. Nam ciuilem virum neq; comprehendimus adhuc, neq; denominauimus, ſed eius nos adhuc nomen fugit Soc: Quo pacto? Hos. Greges ſingulos paſcere alijs omnibus paſtoribus conuenit· Ciuili autem viro competens nomen

Neceſſitas fecit induſtriã parandi victus.

A Prometheo ignis datus, a Vulcano artes.

non

non dedimus, cùm deceret cōe cunctis aliquid adhiberi. SOC. Vera narras, ſi mō licebat. Hos. Imò verò licebat curationem cōiter attribuere, abſq; nutritionis, aut alterius negocij diſtinctione: & aliam quandam appellationē inſerre cōem, ſiue gregis ductionem, ſiue curationem, ſiue diligentiam appellantes, atq; ita ciuilem vnà cùm alijs complecti, poſtquā ſic oportere ratio dictauerat. SOC. Optimè. Verū quonā pacto poſtea diſtinguendum erat? Hos. Quēadmodū gregis nutritionē diuiſimus ſecundū greſsibiliū, & volatiliū ſpēm, immixtorumq; & mutilatorū, ita gregis & ductionē ſecundū eadē illa partiri licebat, atq; ita & Saturni regnū ac præſens fuiſſet ſermone cōprehenſum. Soc. Videtur. Sed quid tum? Hos. Si ita inpoſitū facultati illi nomē fuiſſet, vt gregis ductionē vocauiſſemus eā quā gregis nutritionē vocauimus, conſtat ꝙ nemo aduerſum nos contendiſſet, quaſi curatio omnino nō eſſet: quēadmodū & hoc non abſurdè contendatur, ꝙ ars in nobis nulla ſit nutritiua appellatione digna: & ſi qua ſit, multis alijs prius magiſque quā regiæ id nomē cōpetere. SOC. Rectè. Hos. Nulla verò ars alia de hoc contendit, quaſi ſit totius humanæ communionis curatio maior mitiorq; quàm regia. SOC. Rectè loqueris. Hos. Poſt hæc nunquid aduertimus Socrates, quàm grauiter circa finem deliquimus? SOC. Vbi delictum dicis? Hos. In hoc inquā ꝙ & ſi artē quampiā bipedis gregis nutricē eſſe putauimus, nō tamē ilicò regiam illā atq; ciuilē tanquā abſolutā apellare debuimus. SOC. Cur nō? Hos. Primo quidē oportebat quod dicebamus, nomen ad curā magis, quàm ad nutritionē accommodare: poſtea curā diuidere. Nā diuiſiones inſuper nō paruas ſuſcepit. Soc. Quas? Hos. In diuinum paſtorem, & humanū curatorem Soc. Scitè. Hos. Curationem itē humanam in duo. Soc. Quæ? Hos. In eā quæ inuitis, & eam quæ volentibus imperat. Soc. Quid ergo? Hos. In hoc ſanè peccātes ineptius, quàm decebat regem tyrannūq; in idē conduximus, cùm & ipſi inter ſe diſsimilimi ſint, & gubernandi modus longè diuerſus. Soc. Vera refers. Hos. Nunc igitur iterū emendantes, vt ſuprà dicebam, humanam curationem biſariā partiamur, in violentā, & voluntariā. Soc. Abſq; dubio Hos. Violentam quidem tyrannicā, voluntariā aūt volentiūq; bipedum gregis ductionē ciuilem artē denoīemus: atq; eū qui facultate hac eſt præditus, virū reuera ciuilē regemq; dicamus. Soc. Videntur iā hoſpes ciuilium demonſtrationes nobis ita demum penitus abſolutæ. Hos. Benè nobiſcum eſſet ò Socrates, actum. Oportet autē non tibi ſolum id, ſed mihi quoq; tecū vnà videri. Et nunc quidem rex mihi nondū perfectam videtur habere formam: ſed quemadmodum ſtatuarij interdū non ſatis tempeſtiuè feſtinantes, quum plura & maiora, quàm oporteat emblemata adhibent, ſerius perficiūt opus: ſic & nos, vt quāprimùm atq; inſuper magnificè prioris explicationis circa regē errata oſtēderemus putantes magna illius exempla ponenda, ingentem fabulę molem exaggerauimus, maioriq; ꝙ oportebat illius parte vti coacti ſumus. quapropter prolixiorem diſputationem induximus, & fabulæ finē haud penitus impoſuimus. Ac ſermo nobis reuera tanquā aīal exteriorem quidem circumferentiā abſolutam habere videtur, ſed pigmentorū colorūq; mixtione perſpicua nondū decora, Decet aūt verbis orationeq; magis, ꝙ pictura, aut opificio manuario vnumquodq; aīal deſcribere, exhiberiq; his, q aſſequi ratione poſsint: cæteris cælo & penicillo exhibeātur. Soc. De hoc quidē ſatis. Quā vero ob cauſam nondū ſufficienter dictū eſſe ais, oſtende. Hos. Arduū eſt, ò beate, abſq; exēplis res magnas lucidè oſtendere. Videtur. n. vnuſquiſq; noſtrū tanquā per ſomniū noſſe oīa, reuera aūt rurſus omnia ignorare. Soc. Quo pacto? Hos. Abſurdū admodū, ò Socrates, affectū animæ circa ſcientiam nūc mouimus. Nempe in magnis arduiſq; incepimus, quod in minimis, & facilibus erat per ordinē inchoandū. Soc. Quorſum hæc? Hos. Exemplo rurſus exemplū, ò felix, indiget. Soc. Qua ratione? Dicas, nihil mei, cā veritus. Hos. Dicendū poſtquam ipſe es audire paratus. Nouimus quid agant pueri, cū primū literas diſcūt? Soc. Quidnam. Hos. Quod vnāquanq; literarū in breuiſsimis facilimiſq; ſyllabis ſufficiēter perſentiſcunt, veraq; de illis eloqui poſſunt. Soc. Quidni? Hos. Eadē hæc in alijs ambigentes opinione ſermoneq; falluntur. Soc. Prorſus. Hos. An non itaq; facillime atq; optimè ad ignota perduci poſsūt? Soc. Quo pacto? Hos. Reducere illos primū ad ea oportet, in qbus hæc eadem rectè opinati fuerant, eiſq; offerre quæ nondū noſcunt, & ea inuicem comparando, oſtendere eandem ſimilitudinem atq; naturam in vtriſq; cōplexionibus eſſe, donec cū ignotis omnibus quę vera opinione cōcepta ſunt, cōparata monſtrentur: demonſtrata vero, & illorū exempla facta demū efficiant, vt ex omnibus cuiuſlibet ſyllabæ elemētis: id quod diuerſum eſt, ab alijs diuerſum nūcupent: quod vero idem eſt, idem ſemper ſecūdum eadem cū ſeipſo. Soc. Sic omnino. Hos. Nonne ſatis hoc comprehendimus? quod videlicet tunc exempli generatio eſt, cū quod idē eſt in alterutro ſeiūcto, recta opinione conceptū, & vtriq; accōmodatū, vnam amborū cōmuniter opinionem parit? Soc. Videtur. Hos. Quid mirū, ſi idem natura patiens anima noſtra circa rerū omniū elementa, nūc veritate ipſa circa vnumquodq; in quibuſdam conſtituitur, nūc aūt circa omnia rurſus in alijs fluctuat: cūq; in quibuſdam copulationibus rectè quodam modo opinatur, tranſlata in magnas, ac difficiles rerū ſyllabas, hæc eadem rurſus ignorat. Soc. Nihil vtiq; mirum videri debet. Hos. Nam qua ratione quis, ò amice, poſſet ab opinione falſa incipiens, ad aliquā veritatis vel minimā partem perueniendo ſapientiam adipiſci? Soc. Nulla ferme. Hos. Si hæc ita natura ſe habent, nequaquam ego ac tu aberraremus, ſi primo totius exempli naturam introſpicere conemur in paruo quodā alio ſeorſim exēplo: deinde maximū illud aggreſsi regis exemplū, illud ipſum alicūde à minoribus traducentes, per exemplum rurſus conaremur rerū ciuiliū curationem artem dignoſcere, & ipſam pro ſomnio veritatem conſequi. Soc. Rectè admodū. Hos. Rurſus ſuperior oratio repetenda, qua inferebatur, poſtquā per multi cum regio genere de ciuitatis gubernatione contendūt, ſibiq; illam vſurpant, oportere eos oēs ab illo ſeiūgere, ipſumq; ſolū relinquere. atq; ad hoc exemplo quodā opus eſſe diximus. Soc. Valde. Hos. Quodnam potiſsimū exemplum exiguum quidē, & eandem ciuilem continens facultatē, adducens aliquis ſufficienter quod inueſtigatur, inueniet? Vis ne ꝑ Iouē o Socrates, niſi id quid aliud in promptu habemus texendi artem eligamus? non vniuerſam quidem ſufficiet enim vt arbitror, lanificiū. Fortè nanq; pars hęc electa quod cupimus indicabit. Soc. Quidni? Hos. Cur nō vt ſuperius vnū quodq; in partiū partes diuidebamus, ita modo circa texendi artem fecimus, & quàm breuiſsimè licet oīa tranſigentes, quod ad propoſitū conducit elegimus? Soc. Quo inquis? Hos. Ipſam enarrationē reſponſi loco dabo. Soc. Prȩclare loqueris. HOS. Eorum quæ facimus, quęq; poſsidemus, alia gratia aliquid agendi, alia, ne quid incōmodi patiamur, velut propugnacula parantur. Propugnaculorū aūt alia remedia ſunt tam diuina quàm humana, alia vero obſtacula. Obſtaculorum alia militaris armatura, alia circūuallatio. Circūuallationū verò alia velamina, alia aduerſus æſtū frigusq; munitionis. Munitionū alia tegmenta & retinacula, alia operimēta. Operimētorū quædā ſuffulciūt, quędā amiciunt. Eorū quæ amiciūt alia ſimplicia, alia verò duplicia atque cōpoſita. Cōpoſitorū alia ꝑforata, alia ſine perforatione cōnexa. Horū verò quædā neruea ſunt ex his quæ terra naſcuntur, quędam pilea. Pilea vero partim aqua & terra conglutinata, partim ſibimet inuicem ſunt connexa. His profecto propugnaculis fulcimentiſq; quæ ex eiſdē colligatis confecta ſunt nomen veſtis impoſuimus. Artem vero

Peccatum cōſtringens et qui deſiit per diuiſionem.

Vis exempli ad docendum quanta.

Definitionis ars per exemplū, quæ collectio quædam eſt, & vis laudata ab Ariſtotele.

Generatio exempli.

Magna diuerſitas eorum quæ facimus.

vero quæ maximè circa veſtes verſatur, ab ipſa veſtium effectione veſtificā appellemus, quemadmodū diſciplinam ciuitatis procuratricem ab ipſa ciuitate ciuilem denominauimus: dicamusq́; textoriā facultatem, quatenus maxima ex parte veſtes contexit, nulla alia re niſi nomine differre ab iſta quam veſtificā nominauimus, quemadmodum ſupra regiam diximus à ciuili. SOC. Recte admodum. HOS. Poſt hæc ita cogitemus quód vtiq; veſtium textricem artem forſitan ſufficienter dictam aliquis exiſtimet: animaduertere verò non poſsit, ꝙ cum ab his quæ proprius cooperantur, nondum diſtincta eſſed, à multis alijs ſibi cognatis diſcreta fuit. SOC. Quibus cognatis? dicas obſecro. HOS. Videris mentem ſupra dictis haud ſatis adhibuiſſe. Quare iterū, vt, videtur, à fine ad principium redeundum. Si.n. propinquitatē intelligis, hanc vtiq; ab ipſa diſcreuimus, dum ſtragulorum compoſitione ab amictu & ſuffulcimento ſepararemus. SOC. Intelligo, HOS. Quinetiam artificium omne quod lino et chordis virgultisq́; vtitur, ac ſummatim his quę terra naſcuntur, quæ paulò antè neruea vocauimus, iam ſeiunximus. Imò et pileorum compoſitionem, eamue quæ ꝑ ſnrandn & ſuendo operatur, quæ vt plurimum ad coriariam pertinet facultatem. SOC. Omnino quidem. HOS. Seiunximus præterea operimentorum ſimplicium opificium, quod pellibus vtitur. Item tegmontorum retinaculorumq́: machinamenta quotcunque in ædificando fiunt: & in alijs artibus quibuſcunque ad aquarum retentionem repulſionēq́;, quæcunque circa plicationes & violentas actiones opera, quibus aliquid cohibetur, efficiunt ſepesq́; & maceriā opponunt, & cumulos quoſdā obijciunt, quæq́; operiunt aliquid. Item vlauarum cancellorumq́; aſſixiones, quæ ad clauorum artificium attinent. Quinetiam armaturā ſegregauimus, quæ portio eſt amplæ facultatis quæ illius propugnacula & obſtacula obijcit. Præterea coquinariam, quæ remedia præbere ſe vitæ hominū profitetur, ab initio ſeparauimus. Reliquimus autē artē quandā, quæ viſa eſt illa eſſe quam quærimus, effectricem .ſ. fulcimentòrum aduerſus frigora laneorū, textoriamq́; cognominatā. SOC. Videtur. HOS. Cæterū nondū, ò puer, perſecte his dictis rē expediuimus. Nā is qui primus veſtium artificium tractat, contraquàm textor agere videtur. SOC. Quamobrem? HOS. Textor nāque quodāmodo cōplicat & connectit. SOC. Certè. HOS. Ille vero quæ ſimul inſerta & implicita ſunt diſſoluit. SOC. Quid iſtud? HOS. Opus eius qui carminat & diſcernit, Nunquid n. carminatoriā, & diſcretoriam operā eandē cū textoria vocemus? carminatorēq́; & diſcretorem eundē cū textore dicemus? SOC, Nullo modo. HOSP. Siquis aūt diligentiā quæ ſtamina & ſubtegmina præparat, textoriā vocet, procul, & ab opinione hominū, & à veritate iſta appellatione diſcedet. SOC. Planè. HOS. Fullonū præterea ſutorūque operā vtrū nihil conducere ad veſtimentorum confectionē dicimus? An has oēs textorias appellamus? SOC. Neutrū dicendū videtur. HOS. Veruntamen oēs hæ de veſtium curatione cū textoris arte contendent, ac plurimū quidē illi huius operis dabunt, multū quoq; ſibi eiuſdem operis vendicabunt. SOC. Sic eſt omnino. HOS. preter has exiſtimare inſuper oportet artes inſtrumentorū quibus textor vtitur, effectrices, partē ſibi in efficienda tela vſurpaturas. SOC. Probè. HOS. Vtrum textorię facultatis rō quā vt partē elegimus, ſufficienter diſtincta erit, ſi ipſam aliarum omnium facultatū quæ circa laneā veſtē verſantur, maximā pulcherrimā que dixerimus? Aut ita verū quidē dicetur, perſectè autē & maniſeſtè nequaquā, priuſquā ab iſta reliquas ſecreuerimus? Soc. Ita certè. HOS. An non ita deinceps agendū eſt, vt conſequenti ordine nobis ſermo procedat? Soc, Nihil prohibet. HOS. In primis artes gemina circa omnia quæ fiunt, conſideremus. SOC. Quæ? HOS. Vnā quidem generationis, vt ita loquar, concauſam, alterā vero cauſam ipſam, SOC. Quō? HOS. Quæcunq; rem ipſam non fabricant ſed fabricantibus organa ſubminiſtrant., quibus abſentibus inſtitutum opus nequaquā perficeretur, eas cōcauſas, vt ita dixerim nominamus: eas autem ipſa, quæ principaliter faciūt. cās appellamus. SOC. Cōſentaneū id quidē. HOS. Poſt hæc artes quæ coli, fuſumq; radiū, pectinēq; efficiūt, & alia circa veſtiū operā inſtrumēta præparant, oēs concauſas nuncupemus, illas aūt quę veſtimenta curāt, & efficiunt, cās. SOC. Rectè. HOS. Ex cauſis vero partē eā quæ lauat atq; quæ medetur, & alias huius generis, quæ curā adhibent, cū multa ornandi diligentia ſit, generatim colligere decet, & fullonū artē cognominare. SOC. Probè. HOS. Eā aūt partē quæ carminat, diſcernit, & filat, & oēs circa veſtiū affectionē, ars vna comprehendit, quæ cōiter lanificiū nominatur. SOC. Quidni? HOS. Lanificij porrò partitiones duæ, & vtræq; duarū artiū ſimul partes ſunt. SOC. Quo pacto? HOS. Facultas illa quæ carminat, & quæ pectine quodam vtitur, ac omnino quæcunque ſunt coniuncta, diſiungit, pars lanificij dicitur. Cuius maximè partes duæ ſunt, diſcretoria vna altera, cōcretoria. SOC. Sic eſt oīno. HOS. In ea quæ diſcernit, carminaria, & aliæ quas mō diximus, facultates inſunt. Nā quæ lanas & ſtamina diuidit, vel pectine quodā vel manibus, aliter atq; aliter nomina cuncta quę mō diximus, eſt ſortita. Soc, Ita prorſus. HOS. Rurſus cōcretoriæ partē ſimul & lanificij in ipſa contentam ſumamus quęcunq; aūt ibidem diſcretoriæ inerant, tranſeamus, lanificiū omne biſariā partientes, & concretoriā partē & diſcretoriā. Soc. Partiamur. HOS. Partē itaq; concretoriā ſimul & lanificiū, ò Socrates, diuidere decet, ſi mō ꝓpoſitā nobis texendi artē ſufficienter cōprehendere volumus. Soc. Oportet ſanè. Hos. Oportet abſq; dubio. Ideoq́; dicamus partē eius vnā in voluendo flectendoq́; alterā in cōplicādo verſari. Soc. Nunqd hæc teneo? Videris .n. mihi ſtaminis operā in torquēdo ponere. HOS. Nō huius tm̄, ſed & ſubtegminis. An ſine retortione generationē huius eſſe reperimus? Soc. Nequaquā, Hos. Deſcribe horū vtrunq; forte nanq; deſcriptio talis opportuna videbitur. Soc. Qualis? Hos. Ecce opus carminatoris cū in lōgū latūq; protrahitur, deductionem vocamus. Soc. Certè. Hos. Cū hoc factis penſis fuſo retortū eſt, ſolidūq; effectum filū, ſtamen appellant: artem aūt ipſam quę hoc dirigit et protrahit, ſtaminariam. Soc. Rectè. Hos. Quæcunque verò contortionē mollē accipiunt, & ſtaminis implicatione ad reflexionis attractum moderatam mollitiem nanciſcuntur, ea vtique filo deducta ſubtegmina, artem autem ipſam ſubtegminariam. Soc. Probè. Hos. Atqui pars illa textoriæ quam propoſuimus, iā cuiuis patet. Nam pars concretoriæ facultatis in lanificio qn̄ recta protractione ſubtegminis atque ſtaminis implicationē contextumq́; efficit, totū quidē ipſum implicitū & contextum veſtē laneā, artem verò hmōi textoriā nuncupamus. Soc. Recte admodū. Hos. At cur nō ſtatim reſpondimus textoriā artē eſſe, quę ſubtegmen & ſtamē implicat, ſed ꝑ lōgas ambages fruſtra vagati ſumus? Soc. Nihil mihi quidē, ò hoſpes, eorū quæ dicta ſunt fruſtra dictum vr̄. Hos. Nihil mirū. ſed forſitan videbitur, ò beate, ſi frequēter in hunc morbū in poſterū incidas. Nam quid mirū? Audi ſermonē qui de huiuſcemodi omnibus ſemper eſt, in medium afferendus. Soc. Dic mō. Hos. Exceſſus in primis defectusq́; naturā inſpiciamus, vt ſecundum rationem moderata laudemus, vituperemusq́; ſingulis, quæcunq; modū ſermonis non ſeruant, dum in in talibus quibuſdam diſputationibus aut prolixius, quā decet, aut breuius loquimur. Soc, Oportet. ſanè. Hos. De his vtiq; iure habēda rō eſt. Soc. De quibus. Hos. De prolixitate inquam & breuitate, deq; omni exceſſu atque defectu. nā dimetiendi facultas ad hæc omnia pertinet. Soc. Profecto Hos. Eam itaque biſariam diſtinguamus. Conducit .n. ad id quod intendimus. Soc. Dicas quo mō diſtinguendū. Hos. Sic. Pars vna ſecundum mutuā magnitudinis paruitatisq́; communionem, altera ſecundum

Ars cauſa, & concauſa.

Maius duppliciter dicitur, reſpectu minoris, & reſpectu mediocris. Quo boni a malis differant.

dũ neceſſariã generationis eſſentiã. SOC. Qui iſthuc ais? HOS. An non ſecundũ naturã tibi videtur, quod maius eſt, nullo alio quàm minori maius eſſe dicendũ? quòdue minus, ſoli maiori minus? SOC. Mihi verò. HOSP. Quid vero? Quod excedit mediocritatẽ, & quod exceditur ſeu dicendo ſiue agendo, nonne eſſe dicemus id quo boni hoĩes à malis differunt? SOC. Apparet. HOS. Ergo eſſentias geminas, iudiciaq; magni & parui ponere decet: nec vt paulò ante dicebamus, inuicem ſolũ iſta referri debent, imo vt nunc dictum eſt, potius inuicẽ partim, partim ad mediocritatem, cõparanda videntur. Huius autẽ rationẽ nunquid intelligere volumus? SOC. Quidni velimus? HOS. Si quis enim maioris naturã ad minus duntaxat referat, ad mediocre non referetur? quid ais? SOC. Id ipſum. HOS. An non artes ipſas earumque opera omnia hac ratione ſecernimus? eamue quã quærimus ciuilem, & textoriam facultatem è medio tollemus? hæ ſiquidem omnes quod mediocri mains eſt, aut minus, nõ quaſi non ſit, ſed vt difficile quiddam in actionibus vitãt atq; ita mediocritatem ſeruantes bona omnia pulchraque efficiunt. SOCR. Abſque dubio. HOS. Nonne ſi ciuilem peritiam ſuſtulerimus, manca nobis, & dubia erit regiæ ſcientiæ veſtigatio? SOC. Valde. HOS. Vtrum quẽadmodum in diſputatione de ſophiſta, non ens eſſe euicimus poſtquam in eo nos deſtituebat oratio: ita nunc plus ipſum, & minus euincere debemus cõmenſurabilia eſſe non inuicem ſolum, ſed ad mediocris quoq; generationẽ? Neque enim ciuilis diſciplinæ quiſpiam, neq; alterius humanæ facultatis, niſi hoc admittit, poteſt eſſe peritus. SOC. Hoc igitur ſummopere nunc eſt agendum? HOS. Maius hoc opus, ô Socrates, eſt quàm illud, etſi quàm prolixum illud quoque fuerit recordamur verùm tale quiddam merito de ipſis ſupponendum. SOC. Quale? HOS. Quod eo quod nunc eſt dictum opus ſit, ſiquidem docere velimus abſolutum & ſyncerũ natura quid ſit: quod autem ad præſentia pertinere, egregiè ſufficienterq; monſtrauerimus, conferre mihi videtur ſermo hic magnopere, quòd videlicet exiſtimandum eſt, omnes ſimiliter artes ſecundum maius ſimul, & minus, cõmenſurari non inuicem tantum, ſed etiam ad mediocris ipſius generationẽ. cum enim hoc eſt, illa ſunt: & cum ſunt illa hæc ſunt, alterutroque horum ſublato, vtrunq; tollitur. SOC. Hoc quidem rectè. verum quid deinceps? HOS. Diſtinguere decet artem dimetiendi bifariam, quemadmodũ ſupra diximus, vnamque illius partem ponere artes omnes quæcunque numerum, longitudinem, latitudinem, profunditatem, & velocitatem ad contrariũ metiuntur, alteram vero artes illas quæ ad mediocre moderatumq; reſpiciunt, decenſq; & opportunum atq; debitũ & ſummatim ad omnia, quæ, vitatis extremis, in mediũ conſugerunt. SOC. Ampla quidem vtraq; portio eſt, & altera longè ab altera diſcrepat. HOS. Quod ſæpenumero ferunt, ô Socrates, ornati viri illi, qui magnum aliquid ac ſapiens loqui ſe putant, dum prędicant dimetiendi facultatem, circa omnia quæ fiunt verſari, nunc dictũ eſt, Quicquid enim artificioſum eſt, menſuræ quodã modo particeps eſſe apparuit. quoniam verò quidam conſiderare nequaquam per ſingula genera diuiſione eundo ſolent, hæc tam longe inter ſe differentia, ſtatim conſerunt in vnum ſimilia iudicantes. Sed & contrarium huius faciunt, quæ diuerſa ſunt, per partes minimè diſtinguunt; cum oporteat, vbi quis primo multorum percipit communionem, non prius deſiſtere. quam differentias omnes in ea quæ ſpeciebus clauduntur, inſpexerit, atq; iterum quoties diſsimilitudines plurimas in multitudine ſentit & ægre ſentit, non prius ab hac aſpectus moleſtia deſiſtere poſſe, quàm cuncta quæ cognata ſunt, intra cognationem vnam proprietatemq; concludens vnius generis eſſentia veſtiat. De his igitur, deq; exceſsibus atq; defectibus hæc dicta ſufficiant; id autem duntaxat ſeruãdum, duo hic videlicet menſuræ genera adinuenta fuiſſe

Quod artificioſum eſt id menſuræ particeps.

Quomodo diuidendũ.

& quæ ea ſint mẽte, tenendum. SOC. Tenebimus. HOS. Poſt hunc ſermonem, alium aſſumamus, de his quę modo quærebantur, deq; omni huiuſcemodi ſermonũ tractatione. SOC. Quid iſtud? HOS. Si quis forte nos percontetur de puerorum circa literas exercitatione, quando interrogantur quibus ex literis nomen aliquod conſtet vtrum putemus tunc eos interrogari vnius duntaxat nominis illius declarandi gratia, an potius vt in omni grãmatica eruditiores euadant. quid reſpondebimus? SOC. Vt in omni grãmatica. HOS. Quid porrò ciuilis viri indagatio ipſiuſne gratia magis propoſita nobis eſt quàm vt in omni diſputatione acutiores efficiamur? SOC. Patet id quoq;, quòd omnium gratia. HOS. Nemo vtique mentis cõpos textoriæ facultatis rõnem ipſius duntaxat gratia venari contenderet. Verum plurimos later, vt arbitror, rerum quarundam cognitu facilium ſenſibiles nõ nullas imagines eſſe, quas declarare nequaquã arduũ eſt, quoties ipſorum aliquis vult alicui rõnem de aliquo perquirenti, non cũ ipſis rebus, ſed abſque ratione expedite demonſtrare. Rerum autẽ maximarum precioſiſsimarumq; nulla eſt imago quæ manifeſtè ad hominum ſenſum captumque effecta ſit: qua oſtenſa qui animum ſciſcitantis expellere velit, ſenſui cuidam accõmodans penitus expleat. Quapropter cogitandum eſt, vt res cuiuſlibet rationem reddere & recipere valeamus. Incorporea nanque cum maxima & pulcherrima ſint, rõne ſola alio vero nullo perſpicue declarantur. Horum porro gratia modo nobis dicta ſunt omnia. Cuiuſlibet autem rei conſideratio in minoribus facilior quã in maioribus extat. SOC. Præclare loqueris HOS. Quorum denique cauſã dicta de his omnia ſunt, recordemur. SOC. Quorum? HOS. Eius precipue moleſtiæ cauſa, qua circa textoriæ facultatis prolixam orationem affecti ſumus, necnon circa totius mundi reuolutionem: atque ſophiſtæ ſermonẽ de non entis eſſentia putauimus ſanè prolixiorẽ fuiſſe, q̃ deceret diſputationem. Atq; in his omnibus noſmetipſos deterruimus, metuentes ne fortè in ſuperuacuis diutius verſaremur. Ergo ne deinceps iterum tale nobis aliquid accidat horum gratia, hęc omnia à nobis dicta puta. SOC. Fiet dic age, quę reſtant. HOS. Dico igitur oportere, & me & te eorum quæ diximus ſemper memores eſſe, quotieſcunque vel breuitas vel prolixitas ſermonis vituperatur, ita vt non ipſas inter ſe prolixitates conferamus, ſed ad facultatis demitiendi partem, quam ſupra diximus, ad decori normam eſſe reſcrendam. SOC. Scite. HOS. Sed nec ad hanc omnia referenda videntur. neque enim prolixitate quæ nulli congruit, ad voluptatem egebimus, niſi obiter. Nec quod quæritur, vt facilimè celerrimèque inueniamus, primo, ſed loco ſecundo contẽdere decet: maximè vero omnium primumque illum honorare progreſſum, quo ſecundum ſpecies diſtinguere valeamus, diſputationemq; longã haud moleſtè ferre, ſed affectare potius, ſi quo modo ad inuentionem nobis confert, ſimiliter & breuẽ. Decet item eum qui longiores ſermones vituperat, circuituſq; diſputationũ huiuſmodi non admittit, haud ita leuiter temereque damnare prolixitatem: ſed oſtendere prius diſputatione breuiore & promptiores ad diſſerendum, & ad inueniendum ſagaciores nos ſi ſequamur reddi: alias autem & alio tendentes increpationes, laudeſue, nec curare penitus, nec audire. Ac de his ſatis, ſi tibi quoque videtur: ad ciuilem facultatem iterum redeamus, textoris exemplum quod ſupra poſuimus cõſerentes. SOC. Egregiè locutus, es atq; ita vt iubes efficiamus. HOS. Nonne iam rex à multis paſtorum officijs, imo ab omnibus armentorũ cuſtodibus eſt diſtinctus? Reſtant vrbanæ facultates concauſarum pariter, & cauſarum, quas primum à ſeinuicem ſeparare debemus. SOC. Rectè. HOS. Has partiri bifariam difficile eſt, cuius difficultatis cauſa ſequenti ſermone patebit. SOC. Sic proiſus agendũ. HOS. Per membra itaq; ipſas inſtar victimę diſcrepamus, poſtquã in gemina ſecare

Hic nõ eſt verũ illud nihil eſt in intellectu, q̃d prius non ſit in ſenſu.

Quis progreſſus melior.

Quod longa diſputatio nõ leuiter eſt dãnanda.

Oportet ſemper in proximũ numerum diuidere.

care nó valemus. Oportet.n.in proximum ſemper nu-
merum diſtribuere. Soc. Quo pacto? Experiamur iam.
Hos. Queẽadmodũ in ſuperioribus omnes quæ inſtru-
menta texturæ parabant, veluti cócauſas poſuimus. Soc.
Nempe Hos. Idem quoq; in præſentia, & multo magis
agendũ. quęcunque.n. magnũ aliquod, aut paruũ in vrbe
fabricant inſtrumentũ, tanquã concauſæ ponendæ ſunt.
Nam ſine his ciuitas conſtare non poteſt, neq; ciuilis di-
ſciplina conſiſtere. Nullum tñ horũ regiæ artis opus eſſe
ponemus. Soc. Nullum prorſus. Hos. Atqui difficile
quiddam aggredimur, genus hoc ab alijs diſtinguentes.
Qui enim dicit vnius cuiuſdam eorum, quæ ſunt inſtru-
mentum eſſe, vt veriſimile quiddam loqui videtur. ita
alterum tamen eorum quæ poſsidentur in ciuitare, hoc
eſt dicendum. Soc. Quidnam? Hos. Quod hanc vim nó
habet. neq; enim cauſæ ſic conglutinãtur generationi vt
inſtrumenaum ſed ad eius quod genitum eſt ſalutem.
Soc. Quale iſtud? Hos. Quod ſiccis, & humidis igne ca
leſactis & frigidis varium genus effectum, quod vna ap-
latione vas nominamus, quamuis ſpecies plurima ſit hoc
aũt ſcientiæ illius quam perquirimus non eſt opus. Soc.
non certe. Hos. Tertia poſſeſsionum ſpecies multifor-
mis apparet terreſtris atque aquatica, multiuaga & non
errãs, precioſa, & vilis, vno ſignificata nomine: quia vni-
uerſum hoc ſemper alicui ſedes efficitur, ſeſsionis gratia
Soc: Quid hoc? Hos. Vehiculum nũcupamus haud ſa-
nè multum peritia ciuilis opus, imó architecturę figula-
riæq; & ærariæ facultatis magis. Soc. Intelligo equidem
Hos. Nunquid quartum præter iſta dicendũ, in quo plu-
rima ex ijs quæ ſupra retulimus, continentur? veſtimen
ta, arma multa, muri, terreniq; & lapidei ambitus, aliaq;
permnlta. Cumq; hæc omnia muniendi obijciendique
gratia fiant, rectè munimenta obſtaculaque communi-
ter appellari poſſunt, multoque magis archithectorum
textorumque quàm ciuilis ſunt opera. Soc. Sic eſt om-
nino. Hos. Num quinto loco ornandi, pingendi, canendi
artes locabimus? & quęcunq; his vtuntur, & ab his fiũt
imitationes quędam oblectationis gratia duntaxat exco
gitatæ, quæ merito vno quodam nomine comprehen-
duntur. Soc. Quo? Hos. Vniuerſum hoc iocoſum quid-
dam denominatur. Soc. Abſque dubio. Hos. Vnum hoc
nomẽ omnibus his conueniet, neq;.n. illorũ quicquã ſtu-
dij ſed ioci gratia ſemper efficitur. Soc. Hoc quoque ſer
me intelligo. Hos. Facultatem verò illam quæ his oĩbus
præparat corpora, ex quibus & in quibus conficiuntur ar
tiũ quas mó narrauimus opera, nonne ſextam ponemus
ſpeciem variam & ex multis artibus dependentẽ? Soc.
Quã dicis? Hos. Eã quæ aurũ & argentũ cæteraque me-
talla terræ eruta viſceribus præparat. Itẽ quę ſyluas inci
dit, quæ tondet, quæ ex his conſtruit aliquid quæ plicat,
atq; contexit, ſeu quæ cortices arborũ, ſiue quę aĩalium
pelles circuncidit, & polit, & quæcunque artes circa hu
iuſmodi quędã verſantur: rurſus illę à quibus ſuber, liber
codex, vinculaq; parantur, vt fiant cõpoſita ſpecies ex
generibus non compoſitis: vniuerſum hoc appellamus
primogenitã boĩbus poſſeſsionẽ, & ſimplicẽ, quod re-
gię artis nequaquã eſt opus. Soc. Optimè. Hos. Septi-
mũ tenet locũ nutrimenti poſſeſſio, & quæcunque com
mixta corpori, partibus ſuis partes corporis alere poſ-
ſint, atq; curare, quod totum alimentũ dici debet, niſi
quod ſorte pulchrius reperiamus. Agriculturæ aũt, vena
tioni gymnaſticæ medicinæ coquinaria vniuerſum hoc
rectius quàm ciuili tribuitur. Soc; Rectius ſane. Hos. Fer
mè omnia quæ poſsidentur præter domeſticorũ anima-
liũ ſpẽs, in his ſeptem arbitror ſunt numerata, Sic aũt co-
gita. Par erat primogenitã illã quam vocamus ſpẽm pri-
mũ inducere, inſtrumentũ deinde, vas, vehiculũ, muni-
mentũ oblectamentũ, nutrimentum: prætermittimus
aũt, ſi quid nó magnũ latuit, quod alicui iſtorum accó-
modari poſsit, qualis eſt nummorũ forma, ſigillorumq;
& oĩs characteris. Genus.n, hæc in illis non admodũ co-
gnatũ habẽt, ſed partim in ornatũ, partim in inſtrumen-
ta, violẽtius forſitã, attamẽ penitus tracta quodãmó cõ-
gruũt. poſſeſsionẽ vero animaliũ domeſticorũ, ſeruis ex
ceptis, gregis nutritio primo diſtincta, cõprehẽdiſſe vide
tur. Soc. Et maximè quidẽ. Hos. Reſtat ſeruorũ miniſtro
rũq; oĩum genus, vbi præſentio eos palã reclamaturos eſ
ſe, qui de hac parte ſic cũ rege contendunt, quẽadmodũ
cũ textore qui carminant filãtq;, quiq; alia de qbus dixi-
mus, faciũt. Cæteri, vero oẽs tanq̃ concauſæ dicti, vnà cũ
nũc memoratis operibus à regia ciuiliq; actione ſeiuncti
ſunt atq; diſcreti. Soc. Apparuit. Hos. Cõſideremus reli
quos q̃ proximè accedẽtes, vt certius cognoſcamus. Soc.
Oportet oĩno. Hos. Maximos porro miniſtros quantũ
hinc intueri licet. cõtrariã eius quã ſuſpicati ſumus exer-
citationẽ paſsionẽq; habẽr reperiemus. Soc. Quos? Hos.
Empta mãcipia & ſimili quodã mó in ſeruitutẽ coactos
hoĩes. Quos ſine cõtrouerſia ſeruos cognominare poſ-
ſumus, lõgiſsimè à regia dignitate diſtãtes. Soc. Quidni?
Hos. Quid dicemus de liberis, quicunq; ſpõte quæ ſu-
pra diximus miniſteria obeũt, agriculturæ & aliarũ artiũ
opera trãſportãt, mutuiſq; cõmutant cómercijs, ſiue de
ſoro in ſorũ in vrbe eadẽ, ſeu de vrbe terra mariq; trãſſe
rentes in vrbẽ partim cũ rebus alijs nũmos, partim ſimi-
le quiddã ſimili cõmutantes, quos nũmularios, mercato-
res nauticos, vectores, caupones denominauimus? Nun-
quid illi ciuilẽ ſibi peritiã vendicabunt? Soc. Forte mer-
catorũ artem. Hos. Non tñ illi quos vtpotè mercenarios
cernimus paſsim oĩbus ad ſeruiendũ expoſitos, regiam
vſurpare dignitatẽ reperientur. Soc. Eſt vt dicis. Hos.
Quid verò de his qui talia quædã nobis vbique ſuppedi-
tãt? Soc. Quos dicis, & quarũ rerũ ſuppeditatores? Hos.
Genus p̃conũ inq̃, & eorũ q ſapienter circa publicas litę
ras ſubminiſtrant, nonnulloſq; alios ſolertes rerũ ad prin
cipum miniſteriũ pertinentiũ elaboratores. Quid de his
dicendũ. Soc. Quod & ipſe dicebas, miniſtros eſſe, non
principes ciuitatũ. Hos. Non vanũ eſt igitur, vt arbitror,
quod in ſuperioribus dixi, inuenturos non hac rõe ple-
roſq; de ciuili curatione vehementer concertantes, quã-
uis abſurdũ alicui videri poſsit, eos in miniſtrorũ nume-
ro quærere. Soc. Valde quidem. Hos. Accedamus præ-
terea proprius ad eos qui nondum examinati ſunt: hi ve
ro ſunt qui circa vaticiniũ habent ſcientię alicuius mini-
ſtræ particulam. Interpretes.n. diuinorũ ad homines hi
cenſentur. Soc. Certè Hos. Quinetiam ſacerdotũ genus
vt lege habetur intelligit docetq; quo pacto donaria dijs
& ſacra ſint offerenda. Item qua rõne vouendũ ſit, quid-
ue boni ſit à dijs petendum. Hæc aũt ambo miniſtrato-
riæ artis partes ſunt. Soc. Videtur. Hos. Iam igitur veſti
gium quoddã eius quod inquirimus attingere videmur
nam illa ſacerdotũ & vatũ rõ, magnanimitate, intelligen
tiaque & claritate abundat, propter eorum quæ tractant
magnificentiam Quapropter apud Aegyptios non licet
regẽ abſq; ſacerdotio imparare. Quinimo ſi ex alio ge-
nere quiſpiã vi regnũ vſurpet, cogitur poſt regni aſſum-
ptionẽ ſacris initiari, vt rex denique ſit, & ſacerdos. Præ (Quòd reges deceat ſacerdotiũ maximũ.)
terea in plurimis Græcorum ciuitatibus apud vos, præ-
ſertim, reperies præcipua ſacra à magiſtratibus ſummis
inſtitui. nam & apud vos fertur, creato regi patria & ſo-
lẽnia maxima, & puriſsima aliorũ oium eſſe tributa. Soc.
Et maximè quidẽ Hos. Hos itaque forte creatos reges,
ſacerdoteſq; & eorũ miniſtros, necnon aliã quandã fre-
quentem turbam conſiderare debemus, quę paulò antè
remotis ſuperioribus in lucem venit. Soc. Quos inquis?
Hos. Miror quoſdam inquã. Soc. Quamobrem? Hos.
Iam.n. cogitanti mihi multiforme horum genus appa-
ret. Multi nanque virorum leonũ ſimiles fiunt, centauro
rumque, aliorumq; huiuſmodi, plurimi etiam ſatyrorum
imbecilliumque & multiformiũ beſtiarum: citoq; tranſ-
mutant alternantque innicem formas & vim. Enimuero
nunc primũ eiuſmodi viros, ò Socrates, animaduertiſſe
mihi videor. Soc. Dic obſecro videris.n. mirum quid-
dam

conducit, cõiter inſtituet, ac hmõi leges & ſcriptis, & nõ ſcriptis, ſed patrijs moribus inducet. SOC. Recte. HOS. Rectè admodũ. Etenim quo pacto quis poſsit per oẽm vitã ad ſingulos circũſpicere, ſeduluſq; aſsidere cuiq;, & cuiuſq; cõmoditatis cõſulere? Nã ſi quis diſciplina regia præditus, hoc efficere poſſet, nunquã impedimenta iſta quæ leges appellantur, ſibi præſcriberet. Soc. Ita prorſus ex his quæ dicta ſunt videtur. HOS. Imò magis, ò Socrates, ex his quæ dicentur. Soc, Quibus. HOS. Hiſce inquam. ſi medicus quidam aut gymnaſticus imminente longa peregrinatione, procul ab ijs quos curat abſuturum diu ſe putet, diffidatq; illorũ memoriæ, nũ agendorum monumenta quædã illis conſcribere cogitabit, nec ne? SOC. Cogitabit vtiq; HOS. Quid ſi præter opinionẽ ocyus quàm putauerat reuertatur, verebiturne alia illis præcipere preter ea quæ quondam ſcripſerat, ſi qua potiora ægrotantibus adhiberi poſsint ob temporum mutationes, ventis aut alio quopiam preter ſpem, & conſuetudinem incidentibus? perſeuerabitne inquam in priori propoſito, neq; primas inſtitutiones tranſgredi quenquã patietur, nec ipſe mandare alia, nec ab ægrotante alia præter ſolita obſeruari, quaſi ea & medicinæ artis propria ſint, & ſaluberrima: quæ vero aliter fiant, præter artem ſint, & noxia? An potius quicquid eiuſmodi circa ſcientiam artemq; veram accidit, per oĩa riſum plurimũ autoribus iſtis concitabit? SOC. Et maximè quidẽ. HOS. Ei vero qui iuſta, & iniuſta, honeſta & turpia, bona & mala, ſiue ſcriptis legibus ſiue non ſcriptis moribus hominum gregibus quicunque in ciuitate ad legum ſcriptarũ normam viuunt, tulit induxitq; non licebit alia quædam præter ea quæ ſcripta ſunt, agere neq; ſi ipſe idem qui ante conſcripſit, redeat, neq; ſi quis alius eius ſimilis veniat an non potius dubitatio talis non minus quàm illa ſuperior, reuera ridicula videretur? SOCR. Nihil prohibet. HOS. Noſti ergo quod hac de re vulgo dicatur. Soc. In p̃ſentia non memini. HOS. Atqui pulchra dicunt. aiunt.n. ſiquis leges quaſdã prioribus meliores inuenerit, & eas ciuibus perſuaſerit, eũ oportet leges ferre: ſi non perſuaſerit, non oportere. Nunquid recte. Soc. Forſitan. Hos. Sin autem quiſpiam nõ perſuaſione, ſed vi quod rectius eſt, induxerit, quod erit potiſsimum ei violentiæ nomẽ? reſponde. imo nondum ad iſta, ſed, ad ſuperiora prius. SOC. Quæ inquis? Hos. Si quis arte medica verè præditus non perſuadeat, ſed cogat eum quem curat puerum vel virum vel mulierẽ præter ſcripta, quod melius agere quodnã erit ei volentiæ nomen? Nõne aliud quoduis potius quàm artis trãſgreſsio, hoc eſt illatio morbi? & quiduis aliud potius coacto homini, quàm tranſgreſsionem artis ac morbum cõtigiſſe dicendum? SOC. Vera loqueris. Hos. Quid aũt contra ciuilem artem erat delictũ? Nõne quod turpe dr̃, quod malũ, & quod iniuſtũ? Soc. Iſthuc ipſum. Hos. Age, cũ aliqui coguntur præter patrias leges moreſq; facere quæ iuſtiora, meliora, honeſtioraque ſunt, nonne ridiculoſiſsimus omnium erit quiſquis vim eam vituperabit, dicetq;, illos à curatoribus qui coegerũt turpia, mala, iniuſta fuiſſe perpeſſos? Soc, Vera penitus loqueris. Hos. Nunquid ſi diues eſt qui cogit, iuſtę coactiones ſunt: ſi pauper autẽ iniuſtæ? An potius ſiue perſuaſerit, ſiue non perſuaſerit. ſiue pauper ſit, ſeu diues, & ſecundum ſcripta, vel præter ſcripta, modo vtilia inducat, dicendũ eſt hãc verã eſſe rectæ gubernationis ciuilis definitionem?

Regiũ officium

Qua rõne vir ſapiens bonuſq; gubernabit, ſemper ita ad ſubditorum ſalutem reſpiciens, vt ad nautarum nauiſq; ſalutem reſpicit gubernator. Nam vt ille non ſcriptis, ſed arte quaſi lege quadã nautas ſeruat, ita, & vir ille vere ciuilis, & apud eos qui ita dominari poſſunt, recte eſt rerum ciuilium adminiſtratio, vim artis legibus potiorem adhibens. Ac ſummatim quicquid prudentes principes agant, nunquam delinquunt, quandiu vnũ hoc potiſsimũ ſeruant, vt mente & arte quod iuſtiſsimum eſt ciuibus inducentes, tueri eos valeant, melioreſq; ex deterioribus quoad fieri põt, efficere. Soc. His quæ mõ dicta ſunt, repugnare non licet. HOS. Neq; illis inſuper. SOC. Quibus dicebas? Hos. Quód nulla vnquã multitudo põt ea diſciplina præcellere, qua ſecundũ mẽtem ciuitas regatur.

Quòd multitudo non poteſt regere.

Sed recta illa ciuitatis adminiſtratio, vel apud vnũ, vel apud paucíſsimos certè eſt quærenda.

Perfecta adminiſtratio apud vnum vel paucos.

Cęteræ vero tanquam imitationes quædam ponendæ videntur, vt paulò ſupra dictum eſt, hunc nunc quidẽ in meliorem partẽ, nunc in deteriorẽ imitantes. Soc. Quõ iſtud dicebas? neq;.n. quod de imitando paulò ante dixiſti, ſatis tũ intellexi. HOS. Haud malè fecerit, ſi quis hoc illato ſermone deſiſtet, prius quam errorẽ, qui circa hoc nunc eſt cõmiſſus, oſtenderit. Soc. Quem errorem inquis? Hos. Tale quid iam quęrere neceſſe eſt, quod quãquam neq; conſuetũ, neq; cognitu facile eſt, ipſum tñ cõprehendere annitamur. Cũ ſola hæc quã memorauimus, recta ciuilis gubernatio ſit, nõne cæteras huius inſtitutis vtentes, ſeruari, neceſſe eſt, dum agunt quod mõ laudabamus, quamuis rectiſsimũ id non ſit? Soc. Quid illud? HOS. Quod nemo quicquã præter leges cõmittere audear, & quiſquis audet, morte multetur, extremiſq; omnibus ſupplicijs affligatur. id aũt eſt, ſecundo loco rectiſſimũ atq; honeſtiſsimũ: primo nanq; in loco ponendũ quod nunc eſt dictũ. Quo autẽ mõ eueniat quod modo ſecundũ eſſe diximus, declaremus. Viſne? Soc. Et maximè quidẽ. Hos. Veniamus iterũ ad imagines, quibus regios principẽs ſemper cõparare neceſſe eſt. Soc. Quas imagines, inquis? Hos. Generoſum inquã nauis gubernatorẽ, multiſq;, vt ille dicebat, alijs æquiparandum medicũ, conſideremus iam imaginẽ eius rei aliquam fingentes. Soc. Qualem? HOS. Talem quandã, vt ſi oẽs grauia nos quædã ab illis pati nobis perſuadeamus, vtputa qui quos noſtrũ ſeruare vtriq; velint, ſeruent: quos contra perdere perdant, dũ ſecãt, vrunt, & ex hoc inſtituto ſuo quaſi quoddã tributũ mercedẽ referunt:

An leges immutabiles ſeruãdę.

cumque multa cogant expendere ægrotantẽ, ipſi pro ægrotante exponunt nihil, reliquis aũt rebus & ipſi & ipſorum familiares vtũtur: demũ acceptis pecunijs, vel à cognatis, vel ab inimicis ægrotantis, mori eum cogunt. Gubernatores quoq; alia quædã huius generis permulta patrare dicuntur, vt puta qui hoĩes ſæpe ex cõpoſito in receſsibus ſolos deſtituant, quũ quippiã in pelago labefactarint, in mare illos eijciant, inq; multis alijs lædant. Perſuadeamus itaque nobis, nos his caubs laceſsitos conſulere, quo pacto autoritatẽ artibus illis auferamus, ne libere, vlterius, aut ſeruis aut liberis hoĩbus dominentur: & ob hoc cœtu facto nos concurrere, & vel oẽm populum, vel diuites tantum conuocare, vbi etiã rudium hoĩum, & aliorũ artificum de nauigio morbiſq; conſilium audiatur:

Hac lege & in præſens, & in poſterũ artes omnes euerti queant.

quonam pacto medelis inſtrumentiſque ſuis medicos apud ægrotos vti oporteat: itẽm nauibus, & earum inſtrumentis nauigando, periculaq; procellarum, & fluctuum euitando, & piratarum inſidias euadendo, ac etiam ſi mari longis nauibus aduerſus ſimiles ſit pugnandum, qua ratione vti his deceat. Fingamus inquam, quæbiſce de rebus vel medicorum gubernatorumque, vel rudium hominum turbę conſultanti videntur, in publicis quibuſdam tabulis columniſq; inſcribi, & mores quoſdã rituſq; non ſcriptos, ſed patrios hiſce de rebus conſtitui, ſic vt reliquum tempus omne ad horum normam nauigandum ſit atque medendum. Soc. Vehementer abſurda finxiſti. Hos. Prærerea quotannis populí principes cõſtitui, ſiue ex diuitibus, ſiue ex omni populo ſorte delectos, qui iuxtà ſcriptas illas inſtitutiones & naues gubernent, & ægrotantibus medeantur. SOC. Hec ſuperioribus quoq; duriora videntur. HOS. Videamus præterea quod hinc ſequitur. Cum annuumagiſtratus cuiuſq; tempus exactũ fuerit, neceſſe erit iudicio, aut ex delectis diuitibus, aut ex vniuerſo populo ſorte conſtituto, iſtic ſiſtere viros illos magiſtratibus functos, eoſque corrigere: ita vt liceat volenti cuilibet litem eis intendere, quod ali

ter

ter ꝗ leges iubeant, & patria cõſuetudo doceat, aut naues gubernauerit, aut ægros curauerint: & qui aliter feciſſe deprrhendentur, lata ſententia, vel ſupplicio, vel alio quodã incõmodo à iudicibus afficiantur. SOC. Nõne quicunq; magiſtratum inter huiuſmodi hoĩes ſponte ſuſcipit merito quoduis ſuppliciũ damnum ue patietur. HOS. Ferre inſuper oportebit; ſiquis præter ſcriptas cõſtitutiones nauigandi rõnem aliquã nouã inſerat, aut ſanitatis tuendæ verã illã & legibus traditã rõnem, ad ventos & calores, & frigora transferrens perſcrutetur, & circa hæc ex ingenio, ſuo philoſophetur, doceatq; primo quidẽ hunc neq; gubernatorẽ eſſe, neq; medicũ nominandũ, ſed curioſum quendã delirumq; ſophiſtã. deinde à quolibet in iudiciũ trahi poſſe, vt puta qui iuniores alios corripiat, ſuadeatq; vt gubernatioria & medicina cõtra legũ inſtituta pro ſuo cuiuſq; arbitratu tractaretur, eodẽ pacto naues morbiq; curentur: ac ſi pręter leges iuuenibus aut ſenibus perſuadere quicquã reperiatur, extremis ſupplicijs affici. neq; enim oportere quicquã legibus ſapiẽtius eſſe. neq;.n. quenquã aut medicinæ ſanitatisq; naturã, aut gubernandi, nauigãdiq; optimã rõnem ignorarẽ, ſcripta moresq; patrios perdiſcere volentẽ. Si hæc ita cõtingãt circa ſcientias quas narrauimus, aliasq; permultas, vt ſecundũ præſcripta potius ꝗ ſecũdũ artem agatur. qd dicemus ò Socrates? Vtputa ſi idẽ circa rem militarem, oẽmq; venationẽ, circa picturã quoq;, & vniuerſam imitationem, circa architecturam, & oẽm inſtrumentorum ſuppellectiliũq; effectionẽ, circa agriculturã & oẽm plãtandi curã, equorumq; & armentorũ oĩum cuſtodiam, circa vaticiniumq;, & varium miniſtrorum obſequiũ, circa talorũ ludũ, arithmeticã nudam, vel eã quæ circa planũ, aut profundũ aut velocitatẽ tarditatẽq; eſt, conſtituatur. SOC. Certũ eſt, ſi ita ſe res habeant, artes oẽs funditus ſubuerti, neq; deinceps vnquã renaſci ob hanc ipſam legẽ quæ rerũ nouarũ indagationem vetat. Vnde vita quæ nunc difficilis eſt, tunc prorſus etiã intoleranda fieret. HOS. Quid ad hoc? Si ſecundũ pręſcriptas leges fieri ſingula cogeremus, legibusq; ipſis præficeremus virũ quendã, vel conſenſu populi deſignatũ, vel ſorte creatũ, qui ſpretis legibus aut lucri cã, aut propriæ libidinis gratia, alia quædã præter hęc quæ ſunt inſtituta, imperitus rerũ agere tẽtet, nonne hoc priori malo deterius? SOC. Maximè. HOS. Etenim quiſquis cum imperitus ſit, præter leges illas, quę ex lõgo rerũ vſu ab his qui gratioſẽ populo cõſultantes vt eas acciperet, perſuaſerunt, latæ ſunt, cõmittere audet, ſcelus cũmittit ſuperiori peccato longe deterius: ac multo magis ꝗ ſcriptæ leges, officia vitæ confundit atq; peruertit. SOC. Magnopere. HOS. Quapropter legibus conſtitutis, altera iã (quemadmodũ dr̃) nauigatio eſt, vt nemo quicquam vnquã præter illas facere permittatur, ſiue ſinguli, ſiue populus hoc conetur.

Si quiſquã iners præponeretur legib. quid mali ſique retur.

SOC. Scite. HOS. Nonne imitamẽta quædã veritatis, ſingulis hęc erunt, quæ ab intelligentibus pro virili conſtituta fuerunt? SOC. Nihil obſtat. HOS. Atqui ſi recordamur, ciuilẽ reuera hoĩem atq; peritũ ſupra diximus multa ſępe ex arte facturũ præter inſtituta quæ antea ſcripſerat, quoties potiora quędã ijs quę abſentibus reliquit, inueniſſe putauerit, SOC. Diximus proculdio. HOS. Nõne ſi vel ſinguli, vel populus ipſe, cui leges præſcriptæ ſunt, præterquã qđ illius legibus traditũ aliud quiddã tanquã melius aggreditur, idẽ pro viribus quod verus ille ciuilis vir agit? SOC. Summopere. HOS. Si qui igitur imperiti id agerent, imitari quidẽ verũ ipſum anniterentur, peruerſe tñ imitarentur. Siqui aũt periti idẽ contendant, haud amplius imitatio iã hoc, ſed illud ipſum veriſsimum erit. Soc. Omnino. HOS. Enimuerò id iã ante inter nos conuenit, artẽ nullã, multis cõpetere. SOC. Conuenit certè. HOS. Ergo ſi ars, quędã regia facultas eſt, turba diuitũ & populus oĩs ſcientiam hanc ciuilẽ nunquam nanciſcitur. SOC. Nunquã HOS. Oportet itaq; reſpub. eiuſcemodi ſi quando verã illam gubernationẽ vnius viri arte imperantis pro viribus imitaturæ ſunt, nunquã quicquam præter ſcriptas leges moresq; patrios facere. SOC. Egregie locutus es. HOS. Eandem illam cum diuites imitantnir, eã remp. optimatũ gubernationẽ vocamus: quando vero leges pro nihilo habent, paucorũ potentiã. SOC. Apparet, HOS. Quinetiam quoties vnus ſecundum leges dominatur ſcientem illum imitatus, regem vocamus, non diſtinguentes noĩe illum, qui ſcientia ſolis imperat, ab eo qui opinione ſecundũ leges ſolus etiã dominatur? SOC. Ita videtur. HOS. Nonne igitur ſi vnus vera illa ſcientia præditus imperat, idẽ nomen, hoc eſt regium, habet, nec alio cognomento appellatur? Nam ex quinque nominibus gubernationũ ciuiliũ, quas narrauimus, vnũ ſolũ hoc erat. SOC. Videtur. HOS. Quid porro? quoties neq; ex lege, neque ex more quiſpiam dominatur, ſimulatq; ſcire ſe, & præter leges rectius hoc ita fieri oportere, ineſt, aũt libido & ignorantia quędã quæ ad imitationẽ eiuſmodi inducit, an non vir talis tyrannus eſt appellandus? SOC. Et maximè quidẽ. HOS. Hac ratione rex extitit, vt diximus, & tyrannus, paucorũ potentia, optimatum gubernatio, necnon popularis adminiſtratio, cum ægrẽ ferrent homines vnius imperiũ, diffiderentq; virum talem reperiri aliquando poſſe tanto imperio dignum, qui & poſsit & velit virtute & ſcientia imperans, ſancte & iuſte ſuũ cuiq; ius tribuere, timerentq; præterea ne fortè vir vnus licentiã nactus, quẽlibet pro libidine læderet, & opprimeret atq; necaret. quoniam ſi talis, quidam qualẽ figurauimus nobis occurreret amaretur profecto eius adminiſtratio, quæ ſola oĩum rectiſsima eſt, conducitq; ad bene beateq; viuendum. Soc. Sane. HOS. Nunc autẽ poſtquã non naſcitur rex talis in ciuitatibus, qualis inter, apum examina ſtatim à principio tam corporis, quam animi habitu, cæteros antecellens, neceſſe eſt cœtu cõnſultantium facto inſtituta conſcribere, veſtigiaq; veriſsimæ reipub. illius percurrere, SOC. Sic apparet. HOS. Et miramur ò Socrates, quod in gubernationibus huiuſcemodi mala quę fieri videmus, eueniant, venturaq; ſint, eo iacto ſundamento, quod non ſcientia, ſed ſcriptis quibuſdam inſtitutionibus moribuſq; nititur tantũ in rebus agendis, quo ſi alia quædam gubernatio vel ciuitas vtatur, certũ eſt oĩa funditus euerſurã. Aut illud fortaſſe mirũ magis videri debet, quã robuſta res natura ciuitas ſit: nã cum ciuitates nonnullæ ſic iam diu inſectæ, permanẽt nihilominus, neq; corruũt: multæ tamen nauium inſtar ſubmerſæ perierunt, pereunt, atq; peribunt, ob gubernatorũ nautarumq; improbitatẽ, qui in rebus maximis extrema quadã ignorantia detinentur,. quoniã cũ rerũ ciuiliũ prorſus ignari ſint, in iis tamen plurimũ ſibi ſapere videntur. Soc. Vera loqueris. Hos. Cũ igitur oẽs nõ rectę reſpu. ſint ad cõueniendũ difficiles, videndũ quæ læuiſsima quæ ue oĩum oneroſiſsima ſit: quæ res etſi minus ad id, de quo nunc agimus, pertinere videtur: tamen in vniuerſum fortaſſe oẽs oĩa huius gratia facimus. HOS. Ita prorſus agendũ. Hos. E tribus vnã atq; eandem facilimã ſimul, & difficilimã ferunt. Soc. Qui iſthuc ais? Hos. Non aliter quam ſupra, tres ſcilicet eſſe ciuiles gubernationes, vnius, paucorum, atq; multorum primum ſermone confuſo. Soc. Erant & ſupra. HOS. Singulis autem in duas diuiſis, ſex efficiamus, rectamq; ipſam velut ſapientiam ab alijs ſecernamus. SOC. Quo pacto? HOS. Vnius principatum in regnum, & tyrannidem diſtribuimus. Dominationẽ verò quæ non multis cõpetit, in ſpeciem vnam que laudanda eſt, optimatũ ſcilicet gubernationẽ alteram quæ vituperanda, paucorum potentiam. At multorum adminiſtrationem tunc ſimplicem poſuimus, popularẽ gubernationem denoĩantes nũc vero & hanc duplicem eſſe dicamus. SOC. Qua igitur ratione dĩ uidemus? HOS. Non alia quam reliqua, & ſi nomen huius ſit geminũ. Verũ tam huic ꝗ alij cõe hoc eſt, vt leges vel ſeruent, vel tranſgrediãtur. SOC. Eſt vtiq; HOS. Tũc ſanè rectã gubernationẽ quęrentibus, partitio hęc nihil condu-

Leges eſſe verit. ıtis imitationes.

Qui rex' ſit gubernando.

Ciuitas ſuapte natura robuſta.

Sepiẽ gubernationes, & earum oĩum pulchra inter ſe comparatio.

conducebat, vt ſupra monſtrabamus. Poſtquam vero illam ſegregauimus, cæteras vero neceſſarias duximus, in his iam legum vel cuſtodia vel tranſgreſsio ſingulas bifariam partiuntur. Soc. Ex eo qui nunc eſt dictus, ſermone ita videtur. Hos. Vnius igitur dominatio bonis coniuncta conſtitutionibus, quas leges vocauimus, ſex illarũ omnium optima eſt: legum expers dura eſt, & ſubiectis omnium oneroſiſsima. Soc. Apparet. Hos. Gubernationem vero in qua non multi imperitant, mediam cenſere debemus, quemadmodũ quod paucũ eſt, inter vnũ multa ue medium obtinet: cæterùm multorum adminiſtrationem per omnia debilem, vt pote quæ ad alias comparata, nihil magnificũ ſiue bonum, ſiue malum efficere poſsit, propterea quòd magiſtratus ad exigua redacti ſunt, in multosq; diuiſi. Quapropter legitimarum omnium Rerumpub. hæc deterrima eſt, iniquarum optima. Ac ſi oẽs intemperatę ſint in populari præſtet viuere: ſi temperatæ oẽs, minimè omnium in iſta viuendum. In prima vero vitam agere potiſsimum eſt atque optimum, excepta ſeptima. Illam nanq; ab omnibus alijs gubernationibus, non aliter quàm ab hominibus Deum ſecernere decet. Soc Videntur hæc ita fieri atq, contingere, & vt inquis, agendum. Hos. Nonne igitur oẽs harum Rerump. eo ſolo qui ſapientis illius eſt, excepto, adminiſtratores ſegregare decet, vtpote qui non reuera ciuiles, ſed ſeditioſi viri ſint, laruarumq; ingentium præſides, imó laruæ ipſę, ſimię maximæ, maximiq; præſtigiatores, ſophiſtarumque ſophiſtæ? Soc. Cognomentum hoc ijs qui ciuiles dicuntur, competere iure videtur. Hos. Iam tandem ab arte ciuili Centaurorum illã Satyrorumq; choreã vix tandẽ ſeparauimus. quam ſupra cernere nos dicebamus, & à ciuili ſeparandam arbitrabamur. Soc. Videtur. Hos. Durius præterea quiddã his reſtat, quod eo difficilius à regę diſcernitur, quo illi eſt natura coniunctius, ideoque idem nobis quod aurum effodientibus contigiſſe videtur. Soc. Quemadmodum? Hos. Terram & lapides, aliaq; permulta ab illo primum artifices ſeparant; ſuperſunt autẽ poſt hæc cognatiora quædam auro precioſioraq; commixta, igni ſolo auro ſecernenda, æs, argentum, quandoq; etiam adamas: quæ vix tandem facto ad ignem examine explorantur, aurumq; purum putum videre nos ſinunt. Soc. Ita de ijs fertur. Hos. Eadem ratione & nos videmur à ciuili nunc ſcientia vehementer aliena & longinqua admodum ſeparaſſe, proxima vero & honoranda reliquiſſe.

Oratoriæ facultatis? maieſtas.

Quorũ numero eſt, præfectura exercitus, iudicialis prætura, oratoria dignitas cum regia autoritate communicãs dum quod iuſtum eſt perſuadet, & cum illa publicas res gubernatque ſi quis modo quod facilè ſegreget, nudum iam ac ſolum illum quem quærimus, ciuilem nobis oſtẽdet. Soc. Haud dubium eſt hoc omni ſtudio conandum. Hos. Experientię quidem cauſa ipſius patefiet, per muſicam vero patefaciamus. Ac dic mihi. Soc. Quid vis dicam? Hos. An eſt diſciplina nobis aliqua muſicę, artiumue quæ manuum miniſterio peraguntur? Soc. Eſt. Hos. Quid igitur, num & hic ſcientiam eſſe aliquam dicemus quæ doceat quę artium diſcenda ſit, quæ minus? Soc. Eſſe planè dicemus, Hos. Nonne hanc ab alijs eſſe diuerſam? Soc. Et hoc. Hos. Deinde nullamne earum, aut alteram alteri dominari, aut huic illas, aut illis hãc omnibus velut antiſtitem præeſſe dicemus? Soc. Eam quæ de ſingulis artibus quænam diſcendæ ſunt, & quæ minus, dijudicat, Hos. Et docenti igitur, & diſcenti imperare illam aſſeris? Soc. Prorſus. Hos. Et eam quæ iudicat, perſuadendum ne ſit an non, illi quæ perſuadere poteſt? Soc. Quidni? Hos. Perſuaſionẽ illam quæ ad turbã fit per cõfabulationẽ quandã exhortationemq; potius quã doctrinã, cui potiſsimum ſcientię tribuemus. Soc. Conſtat oratoriæ tribuendã eſſe. Hos. Cuius artis officiũ dicimus, iudicare vtrũ vi an perſuaſione vti, & in quibus & contra quos vti deceat? Soc. Eius quæ perſuadendi dicendiq; peritiæ dominatur. Hos. Eſt aũt, vt arbitror, ea nulla pręter quam ciuilis hoĩs facultas. Soc. Præclare. Hos. Sic igitur protinus oratoria à ciuili facultate diſtincta videſ, vt ſpẽs quædã alia ciuili iſti ſubiecta. Soc. Certè. Hos. Quid inſuper de hac facultate cogitandũ? Soc. Qua? Hos. Qua pugnamus aduerſus eos quibus bellũ indiximus. Nũ artificioſam hãc, an artis expertẽ, eſſe dicemus? Soc. Quis vero arte carere dicat, ea oĩa quæ militaris diſciplinæ ſunt? Hos. Facultatẽ vero illã quæ conſultando prudenter deliberare poteſt quibus cum bellũ gerendum ſit, vel pax ineũda, nunquid ab ea diuerſam, an eandẽ cũ illa putabimus? Soc. Diuerſam, ſiquidẽ ſuperioribus ſtamus. Hos. Nonne ſi ſuperiorũ rõnem ſequimur, hanc quæ de bello conſultat, illi quæ bellũ gerit, dominari dicemus? Soc. Idipſum. Hos. Quam verò facultatem verè præter regiam illam ciuilium rerum diſciplinam potentiſsimæ totius rei militaris arti præeſſe dicemus? Soc. Nullam prorſus aliam. Hos. Scientiam igitur eorũ qui exercitus ducunt, quia obedit & ſeruit alteri, haudquaquã ipſam ciuilem facultatẽ ponemus eſſe. Soc. Haud ſanè decet. Hos. Age iam prętorum qui iuſtè ſingula iudicant, munus cogitemus. Soc. Cogitemus. Hos. Nunquid longius patet, quàm vt circa contractus omnigenos quid iuſtum, quid non conſideret, & ad normam legum quas rex ipſe cõdidit, reſpiciẽs, de ſingulis iudicet, propria virtute ſemper adhibita, per quam neq; muneribus, nec minis, nec miſericordia, nec odio, nec amore legibus trãſgreſsis, mutuas accuſationes, diſſoluat? Soc. Non aliud certe quam nũc, abs te dictũ, iudicis eſt officiũ. Hos. Conſtat itaq; vim iudicum non eſſe regiam illam maieſtatẽ, ſed legũ cuſtodẽ regisque miniſtram. Soc. Apparet. Hos. Quiſquis artes quas memorauimus, cunctas, conſiderauerit, cogitare debet earũ nullã eſſe ciuilem quã quęrimus diſciplinã: quippe cũ regiæ maieſtatis officiũ ſit, non vt ipſa quidẽ agat, ſed vt agere volentibus imperet, cognoſcatq; imperium & vim eorũ quæ in ciuitate ſunt maxima, tum quid decorum, quid opportunũ ſit, quid contra: cæteras vero facultates iuſſa capeſſere, & mandata tranſigere. Soc. Optimè. Hos. Quamobrem artes illæ quas modo narrauimus, cum neq; ſuijpſarũ, neq; inuicẽ dominę ſint, ſed ſingulæ, proprijs quibuſdam incumbant operibus, merito munijs proprijs propria ſortitę ſunt noĩa quoq; Soc. Apparet.

Scientiam rei militaris ſubiectam eſſe ciuili.

Quomodo oratoria à ciuili diſtinguat.

Quòd iudicaria eſt regis pediſequa.

Hos. Eã verò quæ cunctis his præſidet, legumq; & oĩum quæ in ciuitate ſunt, curã habet, oĩaque contexit, merito cõi appellatione cõprehendentes, ciuilem ſcientiã nuncupamus: Soc. Oĩno Hos. Nunquid in præſentia ſecundũ textorię facultatis exẽplum percurrere hanc decet poſtquam oĩa quę in ciuitate ſunt genera, pateſecimus? Soc. Maximè. Hos. Declarandũ deinceps, vt videtur, quæ ſit concinnatio regia, & qua rõne complicet texatq; qualẽq; texturam nobis efficiat. Soc. Sic eſt. Hos. Res quidẽ demonſtratu difficilis: ſed quoniam neceſſaria viſa eſt, pro viribus declaranda videtur. Soc. Oĩno declarandũ. Hos. Quod.n. virtutis pars à ſpecie virtutis differat, facilè poteſt, aduerſus etiam contentioſos hoĩes multorũ opinione probari. Soc. Haud intelligo. Hos. Sic forte intelliges. Fortitudinẽ arbitrari te puto partẽ aliquã virtutis eſſe. Soc. Penitus. Hos. Temperantiã aũt a fortitudine eſſe diuerſam, eſſe tamẽ eiuſdẽ partẽ cuius eſt fortitudo. Soc. Ita. Hos. Mirum quiddam de his ſtatuere audendũ eſt, Soc. Quidnam? Hos. Quòd duo hæc quodãmodo multis in rebus ſibi inuicem plurimum aduerſantur. Soc. Qua rõne id ais? Hos. Inauditũ hoc. ſiquidẽ partes virtutis oẽs mutua inuicem amicitia vinciri dicuntur. Soc. Vtique. Hos. Conſideremus itaque diligẽter. vtrum hoc ita ſimplex ſit, an differentiam horum maximam in cognatis quodãmodo habeat. Soc. Nempè. ſed dicas vbi conſiderandum, Hos. In omnibus quæcunq; pulchra vocamus & ad duas inter ſe contrarias ſpecies ea referimus. Soc. Dic apertius, Hos. Velocitatem vel corporum, vel animorũ, vel vocum, ſiue horum ipſorum, ſeu etiam ſimulacrorum quæcunq; vel muſica vel pictura exprimit

Quæ ciuilis ſcientia.

Qualis ſit textura regia.

imitando: horum tu quicquam vnquam vel ipſe laudaſti,
vel laudantem alium audiuiſti? Soc. Quid igitur? Hos.
Recordaris qūo illa in vnoquoq; iſtorū laudantur? Soc.
Minimè. HOS. Vtinam igitur poſſem hæc ita, vt mihi vi
detur, explicare verbis. Soc. Quid prohibet? HOS. Faci
le hoc, vt video, tibi videtur. quare ipſum in generibus
ſub contrarijs conſideremus. Hæc fiunt, quoties mira-
mur rerū multarum velocitatē, vehementiam, accumen
ſiue cogitatione, ſiue corpore, ſiue etiam voce, vna quadā
fortitudinis appellatione ſolemus vti laudando. Soc. Quo
pacto? Hos. Acutum dicimus & forte, velox, & forte. ve
hemens & forte? haſq; naturas cōi fortitudinis nomine
laudare ſolemus. Soc. Profectò. Hos. Nonne etiam cum
quid ſenſim leuiterq; fit, eā rem in multis actionibus ſæ-
pe laudamus? Soc. Valde. HOS. Nonne contra hic, quā
illic laudibus vtentes dicimus? Soc. Quomodo? HOS.
Quieta hæc, ſæpe dicimus, & temperata, & hæc circa co
gitationem amamus, circa actiones tarda & mollia, circa
voces lenia atqne grauia, & oēm rhythmiticum nume-
roſumq; motum, omnemq; muſam opportuna tarditate
vtentem: hiſq; omnibus moderationis nomen, non for-
titudinis adhibemus, Soc. Vera loqueris. HOS. At quo-
ties opportunitatem iſta non ſeruant, contra mutatis no
minibus vituperamus. Soc. Qui? HOS. Cum acutiora
fiunt velocioraq;, & aſperiora ſiue duriora quàm oppor
tunitas exigit, dicimus contumelioſa, petulantia furioſa:
cū vero grauiora tardioraq; & molliora fiunt. timida ine-
ptaq; dicimus. & ignaua; ac propemodum & hęc & tem
perantiæ fortitudiniſq; naturam contrarias eſſe, velut ho
ſtiles formas, & inter ſe ſeditionē agitantes inueniemus,
nec vnquam in actionibus quas circa hæ verſantur, com-
miſceri, neq; eos inſuper quorum in animis hæc inſunt,
inter ſe conſentire, ſed diſcrepare potius, ſi modo diligē-
ter inueſtigemus. Soc. Vbinam inquis? HOS. In ijs inquā
omnibus quæ retulimus, quin & in alijs conſentaneum
eſt permultis: nam cum vtrique pro naturæ ſuæ affinita-
te partim res vt proprias ſuaſq; laudent, partim vt alienas
& extraneas reprobent. in multis eos ſibi vehemēter ad-
uerſari contingit. Soc. Videntur. HOS. Altercatio hæc
ſpecierum talium quibuſdam ludus quidam eſt, in maxi-
mis autē rebus morbus fit omnium ciuitati grauiſsimus.
Soc. Qualibus in rebus inquis? HOS. In omni, vt conſen
taneum, eſt, conſtitutione viuendi. Nam qui cæteris mo
deſtia præſtant, vitæ tranquillitati ſtudent, ſua ſemper
priuatim agentes, pacis auidi concordiæq; tam erga exte
ros, quàm erga conciues. Atque huius amoris exceſſu fit
Quæ male oriūtur ex intemperantia. vt dum ſuis priuatim incumbunt operibus, clam & ipſi
imbelles eneruatiq; reddantur, & iuniores ſuo exemplo
emolliant & effœminēt. Vnde inuadentibus quibuſlibet
expoſiti ſunt, ac breui ipſi natiq; & patria oīs paulatim
amiſſa libertate ſuccumbunt. Soc. Durum valde morbū
grauemque narraſti. HOS. Qui vero ad fortitudinē ma-
gis quam oporteat declinantes, bellicoſam vitam vehe-
menter affectant, hi ſæpe patriam ſuam ad bellum inci-
tant, & hortantur, vnde gentes plurimas. & potentes vrbi
ſuę inſenſas reddunt. Quapropter vel funditus ciuitates
ſuas euertunt, vel imprudenter in hoſtium redigunt ſer-
uitutem. Soc. Sic quoq; accidit. HOS. Ergo quis neget
in his hæc vtraq; ſibi inuicem plurimum aduerſari?. Soc.
Nemo vtiq;. HOS. An non quod ab initio quærebamus,
nunc inuenimus? quod videlicet partes virtutis quædam
non paruæ natura, & ipſæ ſecum pugnant, & qui habent
diſcrepare inter ſe plurimū faciunt? Soc. Apparet. HOS.
Hoc itidem videamus. Soc. Quidnam? HOS. Num ſciē-
tia aliqua ſit ex his quarum actio in componendo verſa-
tur, quæ opus aliquod ſuum vel viliſsimum ēt ſponte ex
Oīs ſcīētia abijcit mala, vtilia captat. malis ſimul & bonis conſtruat? An potius omnis ſcientia
praua ſemper pro viribus vitat, apta vero & vtilia captat?
ex his aūt partim ſimilibus, partim diſsimilibus omni-
bus in vnū collatis, vnam quādam vim ideamq; conflat?
Soc. Iſtud potius. HOS, Nunq̄ igitur vera ſecundū naturā
ciuilium rerum peritia ex malis bonisue hoībus ciuitatē
vllam ſponte cōſtituet: ſed diſciplina & periclitatione ali
qua vnūquenq; explorabit, factoq; examine, idē illud po
ſtea munus his qu & docere alios & ipſi obſequi poſſunt,
cōmittet, quibus ipſa ſic ſedulò præſidebit mādabitq;, vt
textoria ars carminatoribus, cæteriſq; lanificij pręparato
ribus præſidet, talia præcipiens ſingulis, qualia ad texturā
ſuam conducere arbitratur. Soc. Ita prorſus. HOS. Ea-
dem ratione regia maieſtas mihi videtur omnibus iuxta Officia quædā regiæ maieſtatis.
legum inſtituta cæteras imbuentibus educantibuſq; præ
ſidens, id duntaxat vt exerceant doceantq; permittere,
quod ad ipſius rationem attinens mores decoros inducat
eos autem qui fortitudinis, temperantiæue, aut cæterarū
virtutum vim aſſequi non poſſunt, ſed prauitate naturæ
ad impietatem, petulantiam, iniuſtitiamq;, trahuntur, è
cœtu ciuium eijcit, exilioque morte & extremo oppro-
brio dānat. Soc. Ita quodammodo traditur. HOS. Igna-
ros aūt puſillanimeſq; homūculos ſeruili miniſterio ſub-
iugat. Soc. Scite admodū. HOS. Cæteros autē quorū in-
genia ad generoſum habitū per diſciplinā euehi poſſunt,
arteq; inter ſe contēperari patiuntur, ſeruat atq; tuetur.
Ex his vero quæ ad fortitudinē magis vergunt, ſtaminis
vice propter ſolidos mores eſſe cenſet: quę aūt ad mode
ſtiam, molli teneræq; materiæ ſimiles, imaginem habere
ſubtegminis crocei coloris. Ea denique quæ in contrariū
diuerſumq; natura tendunt, hoc modo vincire inuicem,
& contexere nititur. Soc. Quo? HOS. Primo quidē iu-
ta cognationis rationem partem animæ ſempiternam di
uino vinculo nectit: poſt diuinam aūt, illam quæ anima-
lis naturę eſt humanis. Soc. Quomodo iſtud? HOS. Quo
ties in animis vera ſtabiliſq; de pulchro, iuſto, bono, ho-
rumue contrarijs rebus opinio fit, diuinam illam in gene
re dęmonico, id eſt, ſcito feliciq; fieri aſſeuero. Soc. De-
cet ſanè. HOS. Scimusne oportere ciuilem virum ac bo-
num latorem legum, ſolum regia muſa poſſe hoc illis in-
ſerere, qui rectæ diſciplinę vt decet participes ſunt quos-
ue modo commemorauimus? Soc. Conſentaneū id quo
que. HOS. Qui vero id facere ò Socrates nequit, nomini
bus quæ iam quærebamus appellari non debet. Soc. Nō
certe. HOS. An non fortis animus ſi veritatis huiuſcemo
di ſit particeps manſueſcit, atq; ita maximè iuſte inter
alios viuere & agere cupit? ſin autem omnino ſit expers,
ad ferinam naturam delabitur? Soc. Proculdubio. HOSP.
Atqui & modeſtus natura animus opinionibus illis imbu
tus, reuera temperans moderatusque adeo vt reipublicæ
vtilis ſit, efficitur. Vacuus autem turpē ſtoliditatis igna-
uiæq; reportat infamiam. Soc. Valde. HOS. Nonne dicē-
dum eſt complicationem vinculumq; huiuſmodi, & ma
lis ipſis inter ſe, & bonis erga malos, ſtabile nunquam eſ-
ſe? neq; ſcientiam vllam hoc ad eiuſmodi homines vin-
ciendos de induſtria vti? Soc. Prorſus. HOS. Illis autem
quos generoſis moribus natura donauit, & ad naturę nor
mam educauit conſuetudo, ſolis id vinculum per leges
inditur: eſtq; in his ars illa ciuilis velut remedium. & hac
ratione illa ipſa, quam ſupra diximus, partium vertutis na
tura contrariarū pugnantiumque conciliatio diuina quæ
dam fit. Soc. Vera hæc ſunt. Hos. Vbi diuinum hoc vin-
culum conſtat, facile eſt & inuenire, & inuenta perfice-
re vincula humana. Soc. Qua ratione? & quæ potiſsi-
mum? HOS. Affinitatum liberorumque neceſsitudines,
quæq; in elocationibus nuptijsq; fiunt: plurimi enim cir
ca hæc non rectè ad procreandum liberos copulantur.
Soc. Quamobrē? Hos. Diuitias. n. potentiamq; in his re-
bus quàm cupidè perſequantur, quid attinet diligentius.
oratione percēſere? Soc. Nihil. Hos. De illis autem qui-
bus genus curæ eſt, loqui præſtat, ſi quid fortè pręter mo
dū agant. Soc. Aequū eſt. Hos. Agūt aūt nulla quidem
ratione recta. pręſentem voluptatem ſecuti, & ex eo qꝫ
ſimilibus tantū delectantur, diſsimilibus vero minimè,
difficultatis plurimum excitant. Soc. Quo pacto? Hos.
Modeſti ſiqdē bies ſimiles ſui; mores quęrunt, & quo ad
poſſunt

poſſunt ex huiuſmõi & ipſi ducunt, & elocant ſuas talibus. Eodem pacto fortè illud genus, ſimiles ſibi adſciſcit, cum oporteret cõtra oĩno ab vtroq; genere fieri. Soc. Quo? & quã ob cauſam? HOS. Quoniã fortis naturæ hæc eſt conditio, vt ſi per multas ſucceſsiones expers temperantiæ permaneat, principio fiat robuſtior, tandẽ vero in furorẽ verſa deficiat. Soc. Conuenit. HOS. Rurſus aĩa pudore abundãs, audacia vero fortitudinis vndiq; carens, ſi per multas ſimiliter generationes tranſeat, ſegnior fit quàm decet, ac demũ extremo quodã torpore mergitur. Soc. Id quoq; ita contingere conſtat. HOS. His vt diximus ligamẽtis vincire vtraq; hoĩum genera facile poſſumus, ſi, vt diximus, opinionẽ de bonis & pulchris vtraq; habeant eandẽ. Hoc aũt vnum & integrũ regiæ texturæ opus eſt, vt nunquã moderatos mores ſeorſim à fortibus eſſe permittat, ſed vtraq; ingenia inuicem per opinionis eiuſdem conſenſionẽ, per honores vituperationesq;, per alterna coniugia contexẽs, telam ex his lenem optimeq; cohærentem efficiat, hisq; cõiter ſemper ciuiles magiſtratus muneraq; cõmittat. Soc. Quo pacto? HOS. Vbi vnius ſufficiet gubernatio, hoĩem pditum moribus vtriſque præficiet. Vbi pluribus opus erit, vtriuſq; generis partes aliquas cõmiſcebit. Temperatorũ.n. principum mores cauti admodũ & iuſti, & ſalutares: acri prõptitudine, & vehementia quadam ad agendum idonea indigent. Soc. Ita de his quoq; videtur. HOS. Fortitudo aũt in cautione, & iuſtitia illis cedit, in rebus agendis plurimum antecellit. Neq; vero poſſunt in ciuitate oĩa bene agi priuatim & publicè, niſi ambo hæc adſint. Soc. Non certè. HOS. Finem igitur ciuilis actionis recta plicatione contextũ tunc extare dicamus, quando fortiũ, & temperantium ingenia concordia amicitiaq; concilians, cõem illorum efficit vitam: qui ſanè contextus præclariſsimus omnium eſt & optimus. aliósque inſuper omnes in ciuitate tam ſeruos quàm liberos protegens, & complectẽs, hac textura ſerieque comprehendit: atque ita dominatur, & præſidet ciuitati, vt nihil prætermittat eorũ, quæ, quoad fieri poteſt, beatã efficiunt ciuitatẽ. Soc. Profecto nobis hoſpes regium ipſum ciuilemq; virum egregiè definiſti.

Fortis naturæ conditio.

PLATONIS PROTAGORAS, VEL SOPHISTÆ.

Marſilij Ficini Argumentum.

EXTAT apud Græcos veriſſimum de Platone dictum, Phœbum videlicet duos præcipuè filios genuiſſe, Aeſculapium, & Platonem. Aeſculapium quidem qui corporibus, Platonem vero, qui animis mederetur. Socratem quoque Socratici omnes purgandorum gratia animorum à deo miſſum fuiſſe teſtantur. Morbus autem animorũ in falſis opinionibus maliſq; moribus videtur conſiſtere. Tantũ verò malum ingenuis animis haud tam facilè ab alijs, quam a ſophiſtis ſolet inferri. Profecto philoſophi ſunt qui veritatem ſtudioſè quærunt veritatis duntaxat ipſius amore. Sophiſtæ vero, opinionẽ affectant, ſimiliter opinionis amore. Hi enim quaſi diſciplinarum mercatores & caupones, vndique opiniones abſque delectu varias congregant, tum ad excogitandũ, tum ad dicendum vtcunque libuerit pertinentes, quas deinde quaſi venales diuitibus vendant adoleſcentibus, diuitiarum & inanis gloriæ gratia. Itaque nihil vnquam habent penſi, verum vera, vel bona an contra, aut ipſi diſcant, aut alios doceant, ſed & confundunt, & paſſim errores effundunt quotidie plurimos, nulla prorſus rectæ elationis habita ratione, modo & diuitias cumulent. & vulgarem gloriam conſequantur. Quamobrem neceſſe eſt adoleſcentes atque viros, qui ſophiſtas ob ſapientiæ opinionem, & eloquentiæ fucum plurimi faciunt, quotidie ab illis falſarum opinionum peſſimorumq; morum venena combibere. Siquidem mali mores, & falſas ſequuntur opiniones, & facilè ab auaris ambitioſiſq; præceptoribus, qui nihilominus plurimi eæſtimantur, in diſcipulos transfunduntur. Plato igitur animorum miſertus tam prone, iam grauiter peſtilicantium, frequentiſsime ſub Socratis ſui perſona maleficos, veneficosq; ſophiſtas pro viribus deteſtatur, quo videlicet homines diſcendi cupidi cautè fallaces deuitent Sirenum cantus, & noxia pocula Circes. Neque tamen inuectiuis eos manifeſtis effulminat, ne vel ipſe perturbatione vlla odioq; in illos videatur adductus, vel ipſi ipſorumq; ſectatores, venenoſa in eum impudentiſsimæ linguæ tela retorqueant. Ergo partim ironia, partim riſu, ſæpe ioco, & ludo, ſepius honeſta quadã redargutione immeritã ſophiſtis autoritatẽ conatur adimere. Id quidem in Sophiſta acutiſsimè perficit. Idẽ in Gorgia elegantiſſimè, Facere admodum & vrbane in Hippia. Scitè & argute in Euthydemo. Artificioſè etiã in Protagora, ſæpeq; ſimiliter. Vbiq; vero Sophiſtas omnia profitentes inducit iactabundos & glorioſos, temerarios inſuper & auaros. In principio quidem diſputationis ſatis aptos, paulatim verò ineptiores, poſtremò oĩum ineptiſſimos. qui nulla de re præcipuè grauiori, vel quid ſit vel quanta, vel qualis, intelligant: cumq; profiteantur omnia, nihil eos omnino ſcire conuincit. Hactenus in omnes Platonis dialogos in quibus Sophiſtarum cõmemoratio ſit, præfatos eſſe ſufficiat. Pergamus iam ad Protagorã. Socrates à Diotima fatidica artem amatoriam didicit, per quã ſciebat per corporũ pulchritudinẽ quaſi per veſtigia quædam ſagaciter venari, tum animi, tum mentis angelicæ, deiq; pulchritudinem, eandemq; artem vbique docebat. De hac eius arte Plato, & ſæpe alibi, & in Sympoſio ac Phædro præcipuè pertractauit. Eandem in principio huius libri ſignificauit. Idcirco ſubiunxit eũ non minus amare virũ quã adoleſcentẽ. Ac paulo poſt ſeniores quoque amare ardentius, mõ ſapientiores appareant. Poſt hæc Socrates dum Hippocratẽ adoleſcentem diſciplinarum auidiſsimum artificioſiſſimè monet ne temere cuiuſlibet ſe diſciplinæ committat, nõ ſolum illum, ſed & nos commonefacit, vt curã animi longè magis quàm corporis habeamus, caueamusq; diligenter ne diſciplinis ipſum noxijs imbuamus Eas.n. magis obeſſe animo, quàm corpori noſtro venenum. Mox quaſi pictor Sophiſtarum faſtum, vanitatemq; ante oculos ponit. Demõſtrat quoq; quantũ iuuentus credula eorum tum põpam admiretur, tum lenocinijs capiatur Deinde ad ea deſcendit quæ maximi ad vitam momenti ſunt, & quibus ſophiſtæ plurimum gloriantur, quærens de virtute quidem omni præcipuè vero de præcipua, id eſt ciuili, per quam & propria cuiuſq; & familiaris, & publica res ad ſummum bonum recta ratione diſponitur: quam veluti præ cæteris neceſſariam Plato in omnibus pene quærit dialogis: intereaq; oſtendit hanc nullo mõ à Sophiſtis eſſe petendam. ſed quodammodo à philoſophia, qui cum verum intelligant colantq; bonũ, nimirũ recto ad ipſum tramite deo duce producere poſſunt. Sed redeamus nunc ad Sophiſtam, quem non poſſe virtutẽ eiuſmodi, vel exẽplo tradere, vel diſputatione docere, ex hoc planè perſpicimus, quod & ipſe virtutis eſt expers, & rectum diſputandi ordinem non obſeruat. Cum.n. interrogetur Protagoras hic à Socrate, vtrum virtus doceri poſſit necne, vt potè qui veræ differendi artis ſit ignarus, recipit ſtatim ſe oſtenſurum virtutem poſſe doceri, anteqnã quid ipſa ſit quot ue in partes diuidatur, aperiat. Socrates autem tentãdi Sophiſtæ gratia argumentatur eam doceri non poſſe, his penè verbis. Quando publicè de aliquo eius artis opificio cõſultatur, quæ à certis præceptoribus doceri poteſt, nullus admittitur ad conſiliũ, præter illos qui artem eiuſmodi ab ipſis præceptoribus didicerũt, ipſiqne exercuerunt. Quando vero de publicis rebus quæ ad virtutem ciuilem ſpectant deliberatur, omnes fermè ſimiliter admittuntur neque ab vllo quæritur vtrum, & à quo & quando peritiam ciuilẽ acceperit, quaſi omnes intelligant eam certis in ſcholis diſci non poſſe. Præterea ſi ab altero alteri traderetur, præcipuè viri in ea clariſſimi rem hanc iam precioſam ſæpe ſuis hæreditario quodam iure relinquerent. Ad hæc Protagoras longis probat ambagibus doceri poſſe virtutẽ. In quibus notanda quædam priſcorum refert myſteria. Decet enim quamuis Sophiſta ſit, nonnulla etiam legiſſe bona, & cum prolixe loquatur apud Platonem, vtilia quædam adducere. Tradunt theologi veteres, ſub terra quondam animalia latuiſſe, id eſt in prima mundi materia rerum ſemina præfuiſſe. Præterea Iouem, id eſt deum mundi opificem per ſequentes deos, hoc eſt per ſtellas, animalia ea elementis compoſuiſſe. Deos autẽ miniſterio dæmonum animalia inſtrumentis adminiculiſq; ad vitã neceſſarijs armauiſſe, ea videlicet ratione, vt Prometheus, qui dæmonum ſublimium ordinem ſignificat, armaret homines. Epimetheus aũt qui inferiorum dæmonum refert exercitum, bruta fulciret. neq; id quidẽ iniuria, ſiquidẽ altiores dæmones, naturæ incorporeæ atque rationali, humiliores autem corporeæ irrationalique potius fauent Quantum verò Epimetheus inferiorq; natura in his quæ ad corpus pertinent fauit brutis, tantum Prometheus prouidẽtiaq; ſuperior in ijs quæ ad animum ſpectant hominibus conſuluiſſe videtur. Cum enim artis tribuit rationem, artificioſum omniũ quæ natura beſtijs dederat, exhibuit fabrum. Accepit autem artem ipſam vna cum igne ab officina Mineruæ, atque Vulcani, Mineruæ quidẽ in arte ingeniũ, Vulcanus autem efficaciam continet, ignis, denique inſtrumentum. Gemina vero hæc numina, Minerua Vulcanusq;, primo quidem in ipſis artium ideis excogitantur. Deinde in Mercurij Martiſq; virtutibus. Poſtremò in dæmonibus gubernatoribus artium. Ab his igitur omnibus Prometheus rationalis ani

mę gubernator in hominē traiecit artis induſtriā. Quoniam verò diuinum id extitit donum, ſtatim ob ipſam cum ſuperis cognationem homo veneratus eſt deum antequam vel loqueretur, vel artes aliquas exerceret: quippe cùm diuinum munus ob mirificā eius potentiam prius erigat in diuina quàm porrigat per humana, Prometheum vero ob id munus dolore affectum, ſignificat dæmonicum ipſum curatorem noſtrum, in quo & affectus eſſe poſſunt, miſericordia quadam erga nos affici, conſiderantem nos ob ipſum rationis munus ab eo vel datum, vel potius excitatum, tanto miſerabiliorē vitā in terris quam beſtias agere, quanto magis ſollicitam atq; inexplicabilem. Quod quidem Pythagoras animaduertens, Epimetheum quantū ad hoc ipſum ſpectat. Prometheo antepoſuit. Id autem illi quodāmodo ſimile videtur eſſe. Pœnitet me feciſſe hominē. Proinde memento hominē hic quemadmodū & apud Moyſeo ex terra, & poſtremo creatum. Itē more quaſi Moſaico mundum initium habuiſſe. Sed de his alias. Per eundē Prometheum in Philebo dicitur datam eſſe nobis à dijs differendi artē vna cum igne. Ars.n. differendi, vbi vniuerſalia in particularia diuidit, proceſſum rerum à ſuperioribus repræſentat, vbi particularia viciſſim in vniuerſalia ritè reſoluit, conuerſionem rerum ad ſuperiora deſignat: vbi definit & ubi demonſtrat, exiſtentiam rerum oſtendit, ibi quidem in ſeipſis, hic autem ab alijs dependentium. Ideo differendi facultas diuinum eſt donum, cùm diuinum vniuerſi ordinem referat. Cum igne vero data dicitur, quia ignis ſimiliter diuidit, reſoluit, definit atque demonſtrat. Itē quia rationalis facultas ignis inſtar illuminat intellectum, accendit voluntatem, & vtrunque eleuat ad ſublimia. Quod autem traditur Prometheum ciuilem virtutem ſaluti hominum penitus neceſſariam largiri nō potuiſſe, propterea quòd virtus eiuſmodi penes Iouem ſit, quò Prometheo non licet aſcendere ea ratione intelligendum eſt, quia ciuilis virtutis officium eſt non ſolum rebus humanis, ſed etiam artibus imperare, ſingulaſq; cum ſingulis ordinare, cunctas deniq; in communē omnium formā dirigere. Idem verò officium Iouis ipſius eſt in vniuerſo, quod in hominum genere apparet ſcientiæ ciuilis officiū. Quamobrem non iniuria ad Iouem ipſum ſpectat hanc nobis ex alto largiri. Vniuerſalis.n. virtus ad vniuerſalem Iouis pertinet prouidentiam. Prouidentia vero dæmonum particularis eſt, & anguſta, ideoq; in Iouis arcem nequit aſcendere: cum anguſtior humiliorq; prouidentia, ampliſſimam eminentiſſimamq; æquare non valeat. Iupiter igitur per Mercurium, id eſt per angelum diuinæ voluntatis interpretem ciuilis ſcientiæ leges, id eſt voluntatis ſuæ decreta ad humanæ ſocietatis generiſq; ſalutem ſpectantia mentibus noſtris inſcribit: inſcribit inquam, & ab initio quod Timæus aperte docet, & quotidie per angelos diuinam nobis voluntatem interpretantes. Vnde intimus in nobis præſidet index inextinguibilis rationis lumen, rectum veri falſiq; & boni maliq; examen, inuiolabilis conſcientiæ ſtimulus. Per hanc deus infuſam omnibus legem omnes ita ferme ad commune dirigit bonum, vt omnes flammas leuitate erigit ad ſuperna. Ab hac vtique ingenita lege lex deinde ſcripta ducit originem. Quod quidem in ipſo libri legum exordio Plato aperuit dicens, non ab homine, ſed ab ipſo deo leges initium habuiſſe. Sed vt ad præſentem dialogum redeamus, ſubiungit Iouem per Mercurium condidiſſe legem qua iubeantur omnes ciuilitatis eſſe participes: quippe cum hæc ſola ſit vinculum ciuitatis, ipſamq; ciuitatem iuſtitia & pudore conſtantē ait ad omnes cœlitus demiſiſſe, ea videlicet pacto, vt quicunque poſthac virtutis huius omnino expers deprehenſus fuerit, tanquam ciuitatis peſtis vltimo afficiatur ſupplicio. Quem verò primo appellauit pudorem, deinde temperantiam nominauit, Eſt enim pudor ingenitus temperantiæ fundamentum. Temperantia quidem in ciuibus proprios cuiuſque moderatur affectus, geſtuſq; componit. Iuſtitia vero actus cuiuſque conducentes ad alios dirigit.: Memento, vero ciuilitatem in perſona priuata his fere duobus eſſe contentā ſed in publica ex Platonis mente his adhibendam eſſe prudentiam Atque id quidem pene ſatis in pace fuerit, in bello autem fortitudinem adhibeto, atque ita ciuilitatis erit abſoluta deſcriptio. Poſt hæc autem confirmat Protagoras à communi hominum ſententia virtutis huius participes omnes eſſe debere, propterea quod ſi quis iniuſtitiam ſuam palam fateatur, vulgo inſanus habebitur, quaſi oēs exiſtimēt tam neceſſariā cōmunē ciuitati iuſtitiā, vt ēt ſi quis non habeat ſaltem habere eam debeat ſimulare. Cum vero oſtēderit hactenus ciuilem virtutē eſſe omnibus maximè omnium neceſſariam eiuſque affectum quendam ſiue fomitem ſemenque ab initio diuinitus nobis infuſum, demonſtrare deinceps aggreditur, virtutem ciuilem, imò & alias (omnes enim illa complectitur) neque natura neque caſu abſolutū firmumq; habitum ſortiri poſſe, ſed doctrina duntaxat & conſuetudine eius habitum comparari Ad id vero primo rationem affert, oſtendentem homines non ſolere aliquem ob ea quę vel natura, vel caſu fiunt probare vnquam, vel improbare: actiones autem virtutis aut vitij laudare ſemper aut vituperare. Deinde pueritiæ adoleſcentiæque educationem ſub domeſticis, grammaticis, muſicis, gymnaſticis, legibus, ordine quodam longo diſponit, oſtendens totam vitæ inſtitutionem ad id omnino contendere, vt declinentur vitia, virtutes poſſideantur: quaſi neque vitia neque virtutes, vel fortuna, vel fato, ſed arbitrio, & exercitatione proueniant. Interea priſcorum perſtringit ſententiam de vitijs puniendis conſideratione dignam, videlicet neminem quia deliquerit, ſed ne vel ipſe vlterius, vel alius eius exemplo delinquat, puniendum eſſe: reſpondetque ad illa quæ obiecerat Socrates. Nos autem ex omnibus quæ hactenus diſputata ſunt, auream illam priſcorum ſententiam tenebimus alta mente repoſtam. Primoquidem deum ipſum vitæ ſalutique noſtræ omnibus vndique modis prouidere atque conſulere. Deinde ciuilem virtutem donum eſſe diuinum, ne quis fortè confidat ſe abſque diuina gratia rempub. rectè feliciterque gubernaturum. Id enim in legibus, & alibi Plato confirmans ait: quemadmodum beſtiæ multæ ab vna niſi ſub humano paſtore rectè duci non poſſunt, ita neque homines multi feliciter ab vno quodam rege, niſi & vnus regatur à deo. Ideoque regendi facultatem non aliunde quàm à deo haberi, in Theage, & Menone probat. Protagoras vero ſophiſta quid velit, ipſe viderit. Denique quam neceſſaria ſit inuiolata iuſtitia miſſa cœlitus meminerimus, ſi aures aſſidue noſtras priſcorum voces illæ circumſonent: Mortales quondam miſeri antequam ciuilitas cœlitus mitteretur, neque ſegregati viuere poterant, quin paſſim laniarentur à feris neque iterum congregati, quin à ſe inuicem lacerarentur. Itaque ſalutem nobis quam cunctæ ſimul artes præſtare non potuerunt, ſola tandem iuſtitia præſtitit. Poſt hæc Socrates ne Sophiſta propter nonnulla quæ ab alijs accepta narrauerat bona, admirationi ſit audientibus, ironica quadam & vrbana & artificioſa redarguendi ratione reddit illum præſentibus deridendum, Interrogat enim poſt quam de virtute iam magnificè fuerat elocutus, vtrum vna ſit tantum virtus, an plures. Præterea ſi plures, vtrum ſint partes vnius, necne. Rurſus ſi partes, nunquid ſimiles ſibi inuicem atque toti, an vtrinq; diſſimiles. Ad hæc Protagoras neque rectè ſcit reſpondere, neque definire aut partiri virtutes, neque diſtinguere qua ratione ſimiles ſint, & qua diſſimiles, neq; quod in diſputando turpiſſimum eſt euitare quin ad id facilè deducatur, vt ſæpe ſibijpſi repugnet. Tandem vero cum ob ignorantiam reſpondendi inciperet Protagoras tergiuerſari, ideoq; Socrates, abiturum ſe ſimularet, ab auditoribus Sophiſta ad differendum eſt reuocatus: In qua quidem altercatione Prodici primum Sophiſtæ ſuperſtitioſa circa vocabula curioſitas demonſtratur, deinde Hippiæ quoque Sophiſtæ oſtentatio in concionando tumidior. Poſtremo Protagoras reuocatus ad diſputandum, importune nimium, & inepte in carmina poeſimque digreditur, interrogans Socratem de quadam Simonidis poetæ ſententia. quam & ipſe minime intelligere à Socrate mox conuincitur, mentem Simonidis exponente quaſi dixerit, virum bonū fieri quidem eſſe difficile, perſeuerare autem impoſſibile. Hic audies priſcorum ſapientiam verbis quam pauciſſimis fuiſſe contentam: atque poſſe breuibus multa cōplecti, viri abſolute docti opus eſſe. Item neminem mala turpiaque ſponte committere, ſed ignorantia. Denique vbi dialectico more differitur poetica reſpuenda. His actis iterum Sophiſta tergiuerſatur, atque vix à præſentibus, reuocatur. Tunc Socrates ad priorem de virtute diſputationem regreditur, vtrum multæ ſint virtutis vnius partes & qua inuicem ratione ſe habeant. Protagoras autem iterum labitur, affirmans alias inter ſe virtutes eſſe ſimilimas, quod in ſuperioribus non admiſerat item fortitudinem ab alijs longiſſimè ſeparans, conſentienſque homines abſq; prudentia cæteriſq; virtutibus fortis eſſe poſſe. Qua in re ſibimet, repugnare deinde compellitur, confiteriq; nō ſolum fortitudinem, ſed neq; etiam virtutes vllas abſque prudentia poſſe conſiſtere. Tum vero de bono, & malo multa tractantur. Siquidem prudentia eſt ſcientia eligendi boni, maliq́ue vitandi. Ambigitur autem vtrum bonum malumq; idem ſit penitus quod & voluptas atq; dolor. Neq; affirmatur id quidem omnino, neque manifeſte omnino negatur. De hoc enim in Gorgia, Philéboq; & alibi omnino vero probatur prudentiam ipſam in qua & finis vitæ cognitio & viarum ad hunc conferentium conſiſtit, electio, moralium virtutum eſſe principem atq; ducem: idq; vſque adeo aſſeritur, vt virtutes quaſi ſcientiæ.i. prudentiæ quædam videantur eſſe, vitia verò inſcitiæ,ſ. imprudentiæ quædam. Additur deinde peccata omnia ab ignorantia proficiſci, neque vllum aliquando electurum mala, niſi deceptum imagine boni, neque fugiturum bona, niſi imagine quadā mali perterritū. Siquis vero dixerit hominē bona diſcernentē ac que mala ab illis tamen diuerti ad hęc contra conuerti, propterea quod a voluptate vel affectu ſenſuū alio ſuperetur, Socrates id negabit, aſſerēs idipſum quod ab affectu ſuperari dicitur, nihil eſſe aliud quam inſcitiam, ſcientiam vero omnium quæ in nobis, & circa nos ſunt, potentiſſimū eſſe, neq; ab vlla re vnquam ſuperari poſſe Deniq; concludit ſcientiam plurimū imò totum ad virtutem beatitudinemq; conferre, ignorantiam verò pariter, ad contraria. Iteruūq; Protagoram corripit, quod & ſibimet contradixerit, & ordine vſus

præpo

præpoſtero fuerit. Siquidem antequam quid ſit virtus definiat, partiri eam aggreditur, & verũ doceri valeat diſputat. Simulat quinetiam Socrates ſe quoque in repugnantiam eſſe deductum, ea eo duntaxat quod Sophiſtam ſecutus fuerit aberrantem, admonetq́ue vt Promethei prouidentiam potius quàm Epimethei properantiã in omni vita pro viribus imitemur.

Familiaris, Socrates, Hippocrates, Protagoras, Alcibiades, Callias, Critias, Prodicus, Hippias.

Debebat abſq; perſonis perpetua narratione cõſtare res.

Occaſio Dialogi.

VNDENAM, ò Socrates, prodis? An videlicet à venatione illa redis ad quam honeſta Alcibiadis indoles prouocare te ſolet? Nam nuper contemplanti mihi viſus eſt pulcher vir, iam vir inquam, qui poſsit. ſ. inter nos ipſos cẽſeri, vt puta cui per genas plurima lanugo iam ſerpit. SOC. Eſto quid tũ? An non probas Homerum. qui, gratiſsima eſt, inquit, primæ lanuginis ætas? Eá vero nunc Alcibiades agit. FAM. Imo vero. At in pręſentia vnde? nunquid ab illo prodis? & quo erga te nunc affectus eſt adoleſcens, SOC. Bene quidẽ, hodie præſertim mihi viſus eſt: nam mihi ſæpe hodie in dicendo ſuccurrit, & ab illo nunc venio. Ac mirabile tibi quiddã referam. præſentem illũ minimé intuebar, & alio intendens ad eũ vix aduertebã. FAM. Quidnam tanti fuit. vt te ab illo diuerteret? neq;.n. formoſior vllus è noſtris ciuibus adeſſe poterat? SOC. Imo aderat quidam admodũ pulchrior. FAM. Quid ais? ciuis ne? an peregrinus? SOC. Peregrinus. FAM. Cuias. SOC. Abderites. FAM. Nunquid adeo inſigni forma præditus tibi viſus eſt peregrinus ille, vt Cliniæ filio eum præſtare putaueris? SOC. Quid prohibet, ò beate, quo minus quod ſapientius eſt, ſit & pulchrius. FAM. An forte à ſapientis cuiuſdam colloquijs venis? SOC. Sapientiſsimi profecto omnium noſtræ ætatis, ſi modo ſapientiſsimus tibi aliorum oĩum Protagoras eſſe videtur, FAM. En quid ais? nunquid huc acceſsit Protagoras? SOC. Nudiuſtertius. FAM. An modo cum illo fuiſti? SOC. Modò, & multa locutus ſum, audiui etiã multa. FAM. Non tu illa nobis referes? niſi quid prohibet. Sedere hic licet. Tibi quidẽ puer iſte cedet. SOC. Referam equidẽ & gratiã inſuper ſi audieris, habebo. FAM. Et nos tibi, ſi dicas. SOC. Audite igitur. Superiori nocte ante lucis exortũ Hippocrates Apollodori filius frater Phaſonis oſtium meũ baculo vehemẽter pulſauit: & cũ oſtiũ aliquis aperuiſſet, repẽte ingreſſus eſt clamitans. Dormis, o Socrates, an vigilas? Ego autem cognita eius voce, Hippocrates hic eſt inquam. O Hippocrates nunquid noui? Nihil, inquit, niſi gratũ nunciaturus aduenio. Optime, inquã. ſed quid iſtud? quæ te huc cauſa appulit? Protagoras venit. & prope me diuertit. Tum ego, ille iampridẽ venit. tu vero modo audiſti? Veſperi profecto, inquit ille: ſcabellumq́; in tenebris manu cõtractans ad pedes meos ſubſedit, adiecitq́; heſterno veſperi ſero admodũ ex Oenoe reuerſus. puer enim me Satyrus fugerat: cumq; perſequi me illum ſignificare tibi vellẽ, alio quodam interueniente oblitus ſum, At cũ veniſſem, cęnatiq́; eſſemus, & ſomno nos dare vellemus tunc primũ nunciat frater veniſſe Protagorã, Illico ad te properare tentaui, ſed intẽpeſta nox detinuit. Somno autem experrectus laboreq; leuatus, mox ad te huc aduentaui. Ego vero viri magnanimitatẽ ſtuporemq́; animaduertẽs, Quid hoc ad te, inquam? Num aliqua te iniuria Protagoras afficit? Tũ ille ſubridens, ſanè inquit, propterea quòd ſolus ſit ſapiẽs, me verò non efficiat ſapiẽtem. SOC. Imó certè & te ſapientẽ reddet, ſi mercede illi oblata perſuaſeris. HIP. O Iuppiter atq; cęteri dij, neq; meis neq; amicorũ rebus parcerem, modo id me cõſecuturũ cõfiderẽ: atq; idcirco te nunc adeo, vt apud eũ pro me intercedas. Ego. n. & iunior ſum, & Protagorã nunquam nec vidi nec audiui. puer.n. tunc eram cũ huc primù acceſsit. Virũ quidẽ hunc oẽs, ò Socrates laudant, & in dicẽdo ſapientiſsimũ ferunt. Sed cur nõ properamus ad eũ, vt domi illũ cõueniamus? Diuertit ſanè, vt audiui apud, Calliã Hipponici filiũ. Eamus iam. SOC. Nondum ó bone vir, inquã, illuc eundum. Nam valde adhuc profunda nox. Sed eamus ad aulã, vbi deambulabimus quoad aurora luceſcat, poſtea Protagorã ipſum adibimus neq;.n. ſũmo mane domo exit Protagoras. Quapropter cõfide, domi nanq; illum cõperiemus. His dictis ſurreximus, et in aulã profecti ſumus: ac volẽs ipſe fiducię eius periculũ facere, intuitus ſum diligẽter, atq; ita interrogaui, Dic age, ò Hippocrates, ad Protagorã nunc accedis mercedẽ pro te illi daturus? ad qualem hoĩem vadis? & ipſe qualis ex eo vir euaſurus? Quemadmodũ ſi ad Hippocratẽ tibi cognominẽ Coum illum Aeſculapij ſtirpe natũ proficiſci velles, pro te mercedem erogaturus, & aliquis quęreret, Dic mihi, ò Hippocrates, mercedem Hippocrati dabis? Qualinam homini, & cuius rõne? quid reſponderes? HIP. Vt medico. Soc. Qualis & ipſe futurus, id eſt cuius gratia? HIP. Vt medicus euaſurus. Soc. Sin autẽ aut Polycletum Argiuũ, aut Phidiam Athenienſem adires mercede pro te oblata, & aliquis percontaretur qualibus hominibus, & qua rõne Polycleto, & Phidiæ argentum offers? quid an hæc. HIP. Tanquam ſculptoribus. Soc. Tu vero qualis homo futurus? HIP. Sculptor videlicet. Soc. Attende obſecro: ad Protagorã nunc ego ac tu proficiſcimur, & argentum tui gratia dare tibi parati ſumus ſi modo pecuniæ noſtræ ſufficient. & ſi impetrare licet: ſin minus, amicorũ inſuper pecunias erogabimus. Si quis ergo nos ad hæc adeo properantes, interroget. Dicite mihi quæſo, ò Socrates, & Hippocrates, qualinam homini & qua ratione Protagoræ pecunias tribuere cogitatis, quid illi reſponderemus? Quodnam potiſsimũ Protagoræ cognomentũ audiuimus: Phidiã quidẽ ſculptorẽ nominant, Homerũ verò poetã, Protagorã aũt? HIP. Sophiſtam ò Socrates, virum hunc appellant. SOCR. Ergo tanquã ad ſophiſtã mercede cõducendũ pergimus? HIP. Maximè. Soc. Si quiſpiã te interroget qua mente, & qualis euaſurus ipſe protagorã adeas, quid ad illũ. Hic Hippocrates erubuit. iã.n. aurora pauliſper illuxerat. quo vultus eius patere habitus poterat. reſpondit deinde: Vt ſupradicta concludunt profecto tanquã ſophiſta & ipſe futurus. Soc. An non pudet inter Græcos Sophiſtę cognomẽti? HIP. Vehementer, ò Socrates, ſi quod ſentio proferendum eſt. Soc. Sed.n. vide, ò Hippoctates, ne ſorte alio tendat tuũ hoc Protagoricæ artis ſtudium, quàm vt ſophiſta efficiaris. Quemadmodũ grammatici ludũ citharędiq́; atq; gymnaſtici non artis ipſius exercendæ gratia frequentaſti, ſed quædã, potius auiditate diſcendi, vt priuatũ ac liberũ hominũ decet. HIP. Talis omnino ſtudii mei apud Protagorã rõ futura videtur. Soc. Sciſne quid nunc facturus ſis? an te fugit? HIP. Qua de re. Soc. Animi tui curã viro, vt ais, ſophiſtę cõmiſſurus. Quid aũt ſophiſta ſit ſi ſcias, ſummopere admirabor. Quod ſi ignoras, neſcis quale ſit iſtud, bonum ne, an malum, cui operã impendere ſtudes. HIP. Scire equidẽ arbitror. Soc. Dic ergo, quid ſophiſtam eſſe cenſes? HIP. Arbitror eſſe hũc vt nomen ſignificat, qui rationes ad ſapientiã pertinentes intelligit. Soc Idem quoq; de pictoribus ac fabris licet dicere, eos eſſe videlicet qui rationes ad ſapientiã pertinentes intelligunt. Verum ſi quis de pictoribus peteret ad quarũ rerũ ſapientiam, reſponderemus vtiq; ad efficiẽdarum imaginũ ſapientiam, ſimiliterq́; de cæteris. Et ſi eodẽ modo de ſophiſta interrogaremur, qualẽ eius ſapientiam reſponderemus? quod eius officium, HIP. Sapientiam profecto qua homines ad dicendũ facundi redduntur. Soc. Vere ſic forſitan diceremus, non tamẽ ſufficienter, Reſponſio enim illa interrogationem aliã exigit, quibusnam de rebus dicendi peritos ſophiſta hoĩes reddat. Cithariſta nempe iiſdem dicendis aptius facit,

in quibus & eruditos,in pulſanda videlicet cithara. nõne
HIP. Certè. Soc. At verò ſophiſta quã dicendi facultatẽ
præſtat? quibus de rebus? patet ꝙ de his quę intelligit,
HIP. Veriſimile id quidẽ Soc. Quid ergo iſtud eſt,quod
& ipſe Sophiſta intelligit,& alios docet? HIP. Ignoro
Hercle. Soc. An non vides quãto diſcrimini aĩum tuum
ſubdas? nunquid ſi corpus tuum eidẽ diſcrimini ſuppoſi
turus eſſes,quo vel in melius verti,vel in deterius poſſet,
nõ prius alicui tantũ de te periculũ facturo cõmitteres,
quàm diligenter conſideraſſes,cõmitendumne ſit an nõ:
amicos quinetiã, & propinquos diu de hoc ipſo conſu-
luiſſes?Cum veró aĩum tuũ pluris facias quã corpus, &
ex eius vel morbo vel integritate tua, omnia contingat
vel male,vel bene habere: cõmittẽdus ſit an nõ huic ho
ſpiti aĩus,neminẽ nec propinquorũ, nec amicorũ con-
ſuluiſti, Sed cũ hoſterno veſperi aduentum illius audiue
ris, ad eũ ſummo mane properas, nullo de hoc conſilio
habito,credere te ipſum illi debeas necne. Imo & tuas
oẽs & amicorũ pecunias erogare paratus es,quaſi iã co-
gnoueris omnino eſſe Protagoræ adhærẽdum: quẽ neq;
vidiſti vnquam,vt ais,neq; es allocutus. Sophiſtã vocas il
lũ,& quid ſophiſta ſit neſcis,cui teipſum es dediturus.
HIP. Vera loqui videris,ò Socrates. Soc. Nonne ſophi-
ſta eſt,ò Hippocrates mercator quidã, & caupo victua
liũ quorundam quibus aĩus alitur? HIP. Talis mihi ſanè
videtur: verũ quibus alitur aĩus? Soc. Diſciplinis. ſed ca-
uendũ eſt, ò amice,ne dũ laudat ſophiſta quæ vẽdit, nos
decipiat,vt faciũt qui corporis epulas vendunt, mercato
res quidã, & caupones,Laudant illi quidẽ ſua oĩa, neque
intelligunt vtrũ ſalubria ſint an noxia corpori quæ ven-
dunt, idq; ignorant & illi qui emunt,niſi forte illorũ ali
quis medicus ſit,aut gymnaſticus.Haud ſecus illi qui di-
ſciplinas varias per vrbes venales circũferunt, & caupo-
nantes eas emptoribus vẽdunt,laudant oẽs. Ac fortaſsis
eorũ nonnulli ignorant ſępe quid vtile aĩo ſit,quidue inu
tile ex his quæ vendunt: ſimiliter quoq; qui ab illis emũt
niſi illorũ aliquis ſit animi medicus.Si ergo intelligis ipſe
quid ex his proſit,quidue obſit tutò emer diſciplinas, &
à Protagora et ab alio quouis potes. Alioquin caue,ò bea
te adoleſcens,ne in ſumum iacturæ diſcrimen quæ tibi,
charisſima ſunt,deducas. Nam longè grauius periculum
eſt in diſciplinis quàm in cibis emẽdis. Etenim qui eſcu
lẽta emit & poculenta, põt antequã his veſcatur, in aliis,
quibuſdam vaſculis illa domum deferre, ibiq; depoſita
diligenter examinare, & aduocato aliquo iſtarum rerũ
perito,quid edendum bibendumue ſit, quid non, quan-
tumq; & quãdo,deliberare.quamobrem haud graue eſt
in emendo periculũ. Diſciplinas aũt non licet alio in va-
ſc trãsferre,ſed neceſſe eſt,vt qui emit eas animo capiat,
& relicto precio habeat,intra ſe ferens,vel inquinatus iã,
vel ad meliora prouectus. Hæc itaq; cũ ſenioribus diſcu
tiamus: iuniores nanque nos ſumus quàm exigat tantæ
rei iudiciũ. In præſentia tñ pergamus quo cœpimus, vi-
rumq; hunc audiamus: quo audito cum alijs cõmunica-
bimus. Neq;.n.Protagoras ibi ſolus adeſt,ſed etiam Eliẽ
ſis Hippias, & Prodicus,vt arbitror,Chius,alijq́; permul
ti viri, & admodum ſapientes. Placuerunt hæc nobis,
atque perreximus.Et ingreſsi veſtibulum ſermonẽ quen
dam in quem inter eundum ſortè incideramus,tractaui-
mus,Qui ne imperſectus relinqueretur, in veſtibulo col
loquẽtes eo progreſsi ſumus,dum diſputando nobis con
ueniret.Audiuit nos Eunuchus quidam ianitor,ſed pro-
pter ſophiſtarũ iſtic frequentiam venientibus iraſceba-
tur.pulſauimus, aperuit, cum nos vidiſſet. Hui,ſophiſtæ
etiam hi ſunt,inquit,haud ocium illi ſimulq́; vtriſq; ma-
nibus nixus oſtium clauſit. Pulſauimus iterum, ſed ille
clauſis foribus,non auditis,inquit,ocium illi non eſſe? O
bone vir, inquam,neque ad Calliam venimus, neq; ſo-
phiſtæ ſumus: ſed conſide, Protagora indigemus, vide
re illum cupimus. Hoc nunciato vix tandem fores patę
fecit. Ingreſsi,Protagoram offendimus in veſtibulo por-

Lõge grauius periculũ in diſciplinis quam cibis, emendis.

ticus deambulantem. Sequebantur eum multi, hinc qui
dem Callias Hipponici filius, & germanus eius ex ma-
tre Paralus Pericle natus, & Charmides Glauconis: in-
de verò alter Periclis filius Xanthippus, & Philippides
Philomeli, & Ancimirus Mendeus, qui inter omnes
Protagoræ auditores inſignior habebatur, diſcebatque
ea mente facultatem illam, vt & ipſe ſophiſta futurus ea
dem quandoq; profiteretur. A tergo præterea ſequeban
tur alij auſcultantes Protagoram,quorum plurimi pere-
grini eſſe videbantur,quos ex ſingulis vrbibus per quas
circum vagatur ille congregat,mulcens eos voce tanquã
Orpheus quidam, & alliciens. Illi verò vocem paſsim
deliniti ſequuntur. Aderant & noſtrates quidã in eo cho
ro. Hunc ego chorum cùm contemplarer, ordo me il-
lius mirifice oblectabat. Diligenti ſiquidem cautione ſin
guli obſeruabant,ne paſſu Protagoram anteirent. Sed cũ
retro pedem verteret,pediſſequi auditores apte nimiũ,
& in circulum vtrinq; diuiſi,ita cedebant,vt poſteri ſem
per eſſent. Hunc poſt vidi,vt verbis Homeri loquar,Hip
piam Elienſem in aduerſo porticus veſtibulo in throno
ſedentem. Circa quẽ per ſubſellia nõnulli ſedebant, Ery
ximachus Acumeni filius, Phædruſque Myrrhinuſius,
Andron Androtione genitus,alijq́; nonnulli partim ci-
ues, partim etiam peregrini: qui de rebus naturæ ſubli-
mibus,aſtrorumq́; progreſsibus interrogare Hippiam vi
debantur: ille autem in throno ſedens dubitationes ſingu
lis enodabat. Vidi præterea Tantalũ. Aderat porro &
Prodicus Chius,qui in tabernaculum quoddam ſeceſſe-
rat quo pro penu iam antea Hipponicus vti cõſueuerat:
ſed vt omnis confluentium hoſpitum turba excipere-
tur,angulum illũ quoq; extractis obſonijs Callias hoſpi-
tibus habitandum dederat. Prodicus igitur villoſis ſtra-
mentis,& quidẽ multis,vt videbatur, inuolutus, iſtic ad-
huc recumbebat. Sedibus autem proximis aliqui cõſide
bant,Pauſanias Ceramenſis, & penes eum adoleſcentu-
lus quidam optimo ingenio,& generoſa indole præditus
nomine vt audiui Agathon,neque mirum videri debet,
ſi Pauſaniæ ſit chariſsimus.erat ibidẽ & Adimantus vter
q;,tũ Cepi dis,tum Leucolophi filius, alijq́ue permulti.
Quæ inter ſe diſceptarẽt haud ſatis percipere foris potui
quanquam vehementer audire Prodicũ affectabã.Sapiẽ-
tiſsimus. n. diuinuſque vir mihi eſſe videtur, ſed ſonitus
quidã ex vocis ipſius grauitate ſub fornice cõtinue reuo-
lutus. verba ſingula confundebat. Eueſtigio poſt ingreſ-
ſum noſtrũ intrauit Alcibiades, vt ais ipſe,pulcher, & ego
credo, & Critias Callæſcri filius. Nos aũt cũ ingreſsi de
quibuſdam vna diſſeruiſſemus, eaq́; eſſemus ſpectacula
contemplati,acceſsimus ad Protagoram. Deinde, ò Pro
tagora certa de cauſa ad te ego & Hipocrates huc veni-
mus! PROT. Nunquid ſeorſum ab alijs mecum loqui
vultis? an corã omnibus? Soc. Nobis quidem perinde eſt
ſed cum audiueris quam ob cauſam venimus,ipſe vide-
ris. PROT. Quid ergo illud eſt,cuius gratia huc acceſsi-
ſti? Soc. Hippocrates hic noſtras eſt Apollodori filius
nobili atq; felici genere ortus. Ipſe vero cum æqualibus
ſuis de virtute contendit,æmulatione concitus,cupitque
in republica vir illuſtris euadere,atq; huius rei compotẽ
fore ſe ſperat familiaritete tua. Vide vtrum de hoc ſolos
tecum,an coràm alijs conſultare nos doceat. PROT. Vi-
deris,ò Socrates,rectè ſaluti meæ conſulere. prudenti nã
q; cautione indiget peregrinus is qui amplas vrbes per
luſtrãs claris vbiq; iuuenibus pſuadet vt relicta aliorũ oĩũ
tã ſuorũ, quàm alienigenarum, tam ſenum quàm iuue-
num conſuetudine,ſibi ſoli adhæreant, tanquam ipſius
familiaritate præſtantiores alijs omnibus euaſuri. inui-
dia aduerſum eum inſurgant neceſſe eſt, multiq; male-
uoli huic inſidientur. Ego vero artem ſophiſticam anti-
quam eſſe arbitror,priſcos autem viros in ea peritos in-
uidiam hanc offenſionemq; veritos aliarũ artium ſpecie
diſsimulaſſe,partim quidem poematis ſpecie,vt Home-
rus fecit & Heſiodus, & Simonides, partim vero ſub ſa-

Defenſio artis ſophiſticæ.

erorũ oraculorumq; appellatione,vt Orpheus, & Mu-
ſeus, eorumq, etiã ſectatores. Audiui præterea nonnul-
los eã artem appellaſſe gymnaſticã,quod Iccus Tarenti-
nus ſeciſſe videtur, & qui adhuc ſupereſt ſophiſta nullo
inſerior Selybrianus Herodicus,qui priſca origine genus
à Megarenſibus ducit. Pythocles quin etiam Chius ſo-
phiſta doctiſsimus. alijq; permulti ſub muſicæ artis ve-

Apparentes rationes.

lamine ſophiſticã facultatẽ occuluerunt. Hi oẽs ſicut di-
ctũ eſt,& ob deuitandã inuidiã vehementer nomen diſ-
ſimularunt, & ſub artiũ aliarum prætextu ſophiſticam
artem occuluerũt.Ego aũt ab his oĩbus in hoc diſſentio
neq; conducere verſutias iſtas exiſtimo. Neque.n. voti
cõpotes eos fieri arbitror. Nam viri in ciuitate prẹſtan-
tes diſsimulationes eiuſmodi oẽs intelligunt. Vulgus aũt
quodãmodo nõ aduertit,ſed ea laudat quẹ ipſi prẹdicãt.
Subterſugiendi verò ſtudiũ iſtud cũ nõ aſſequitur quod
molitur, & inertem indicat fugientem, & aduertentes
homines reddit infenſiores.Exiſtimãt.n. præter cætera
hunc verſutum ſeductoremq; eſſe: ego igitur contrariã
quandam viam ſum ingreſſus.Confiteor me eſſe ſophi-
ſtam,aliosq; docere, & hac ingenua confeſsione tutius
quam diſsimulatione illa vitari inuidiã cenſeo. Alijs præ
terea rationibus mihi proſpexi, vt nihil mali adiuuante
deo ob ſophiſticẹ profeſsionẽ ſim paſſus,licet multos an
nos facultatem hanc exercuerim.Sum equidem grandis
natu,& cuiuſq; veſtrũ ætate pater eſſe poſſem. Quam-
obrem gratiſsimum mihi erit, ſi de ijs mecũ, audienti-
bus omnibus qui intus ſunt,verba facere velitis.Hic ego
eum ſuſpicatus oſtentare autoritatem ſuam apud Pro-
dicum & Hippiam velle, ꝙ eius ſapientiæ auiditate in-
flammati ad eum audiendum profecti eſſemus, cur non
inquam Prodicũ atq; Hippiam,& eos qui hos comitan-
tur,huc aduocamus,vt & ipſi nos audiant?. PROT. Ad-
uocemus. Vultis igitur.Callias inquit,ſedes hic paremus,
vt diſſeratis ſedentes? Conſenſimus oẽs, & audiendi aui
ditate admodum feſtinantes, ſcamna vnuſquiſq; appre-
hendimus,& iuxta Hippiam cõfeſtim apparauimus, Ibi
enim plurima erant ſubſellia. Ibi Callias & Alcibiades ve
niunt, Prodicumq; & qui cum eo iſtic erant ſecum addu
centes,Poſtquam igitur conſedere omnes,Repete, ò So
crates,inquit Protagoras,his præſentibus quæ paulò an-
te pro adoleſcente hoc obſecrabas.Eodem igitur,inquã,
exordio quo ſupra vtamur. Hippocrates hic adherere ti
bi vehementer exoptat:verũ quidnam ſit ex hac conſue
tudine tua reportaturus,libẽter audiret. Hæc noſtra erat
oratio. PROT. Petis quid mecum lucraturus ſis adole-
ſcens? nunquam accedes ad me,quin ab eas doctior, ſin
gulisq; diebus amplius ampliusq; proficies. Soc. Haud
mirum hoc,ò Protagora,ſic enim conuenit: quãdoqui-
dem & tu tam grandis natu, tamq; ſapiens ſi quæ neſcis
ab aliquo diſceres,præſtantior abires. At vero non id dũ
taxat exquirimus.Sed perinde ac ſi Hippocrates hic mu
tata ſententia verſari cum adoleſcente hoc, nuper huc
pròfecto Zeuxippo cuperet Herachti filio, eumq; eodẽ
quo nunc te pacto aggreſſus,eadem ex illo quæ ex te au
diret,videlicet pulchre apud ſe quotidie profecturũ eſſe
Zeuxippũ roget, qua potiſsimum in re profecturus ſit,
reſpondeat, vtiq; in arte pingendi?& Orthagoram The
banũ ſi conueniat,audiatq; ex illo doctiorem ſe eius con
ſuetudine euaſurũ, qua in re doctiorem roget, in tibiarũ
ſono Orthagoras reſpondeat:eodem mõ& tu adoleſcẽ-
ti huic mihiq; pro illi petenti reſponde. Ais.n. Hippocra
tem,ſiquidẽ Protagoræ adhærebit,in dies doctiorẽ fore:
qua tandem in re?declara. Tũ Protagoras.Scite interro-
gas tu quidẽ,ò Socrates;& ego his qui probe intetrogãt,

Quæ promittit ſophiſta docere.

gaudeo reſpondere.Hipocrates quidem ſi mecum ver-
ſetur, in eum errorem non incidet, in quem proculdu-
bio incidiſſet cũ ſophiſtis alijs conuerſatus. Alij ſiquidẽ
iuuenibus obſunt.Inuitos nãq; ad eas artes retrahũt quas
& fugerant,arithmeticen,aſtronomiam,geometriã,mu-
ſicam docentes. Et Hippiã ſimul aſpiciẽs addidit. Quiſ-
quis autẽ ad me venerit, ſolũ id diſcet cuius gratia venit:
diſciplina verò hmõi eſt prudens in re familiari & repu-
blica conſultatio,qua quis & domum rectè gubernat, &
ciuitatis negocia optimè & dicendo tranſigit,& agendo.
Soc. An intelligo quod vis protagora? ciuilem namq; ar-
tem dicere mihi videris,pollicerique quomodo in viros
bonos ciues euadant. PROT. Hoc ipſum eſt,ò Socrates,
quod paſsim prædico. Soc. O quàm præclarũ nactus es
artificiũ,ſi modo es nactus. Nihil ſanè aliud erga te quã
quod ſentio proferendũ. Id equidẽ, ò Protagora doceri
non poſſe putaram. Tibi tamen autumanti non præſta-
re fidem non poſſum. Quã verò ob cauſam neq; doceri
neq; ab hominibus inuicem tradi cenſeam,æquũ eſt,ar-
bitror,vt dicam. Equidem quod & cæteri Græci teſtan
tur, Athenienſes viros ſapientes appello. Video igitur
quando concione congregata aliquid de ædificando deli

Tentando oſtenditur, ꝙ virtus doceri non poſsit.

berare vult ciuitas,ædificatorũ conſilium expeti: & cũ
de nauium ſabrica,fabros nauium accerſiri. Idem quoq;
ſaciunt in cẹteris omnibus quæcunq; doceri &diſci poſ-
ſe exiſtimant. Quòd ſiquis alius de artis illius opere con
ſultare pergit,quem eius artis expertem eſſe putant, cla-
riſsimus alijs in rebus ſit licet ditiſsimusq;, & nobiliſsi-
mus, nihilo tamen magis admittunt,ſed exibilant, explo
duntq;,quoad vel ipſe tumultu deterritus à dicendo deſi
ſtat, vel iubẽtibus magiſtratibus ſtipatore ipſum aut ex-
trudant protinus,aut trãsfigant. Id itaq; in oĩbus ad per-
ceptionem artium pertinentibus obſeruare conſueue-
runt.At cũ de publica ciuitatis adminiſtratione conſultã
dũ eſt, conſulit architectus æque ac ſaber ẹrarius, ẹque
etiam cerdo,mercator,nauta,diues,pauper,ignobilis, no
bilis,neq; horũ quiſquam quenquam explodit, vt in ſu-
perioribus cõtingebat,quaſi quod nuſquam diſcatur, nul
loq; prẹceptore percipiatur, conſultare audeat. Conſtat
porrò quod doceri poſſe non putant. Neq; publicè ſolũ
hoc,ſed & priuatim conſpicitur.Etenim qui ciuili ſapiẽ-
tia pollent,virtutem hanc in alium transfundere neque-
unt. Siquidem Pericles horum adoleſcentum pater, in
his rebus quæ ſub magiſtro diſcuntur,diligenter eos eru
diuit: in his autem in quibus ipſe ſapit, neq; ipſe erudit,
neq; alteri cuiquam committit erudiendos, ſed paſsim
quaſi paſcentes ſine cuſtode pererrant,ſi forte caſu quo-
dã in hanc virtutẽ incidant. Idẽ quoq; Pericles cũ eſſet
Cliniæ tutor,fratis Alcibiadis huius minoris natu,illique
metueret ab Alcibiade,ne fortè cõſuetudine eius inqui-
naretur,ſegregauit eos,& Cliniã pud Ariphronẽ educa-
uit:ſed nondũ ſex inde menſibus exactis eũ illi reddidit,
cũ ingenio illius diffideret.Multos præterea cõmemora
re poſſem,qui cũ in repub.excellentes viri eſſent, nullũ
tñ aut propinquorum,aut alienorũ vnquã docuetunt.
Equidẽ,ò Protagora,dũ hæc animaduerto,virtutẽ doce-
ri poſſe diffido. Contra verò dũ te audio hæc aſſerentẽ,
ſententiã mutare cogor,& quæ dicis haudquaquã arbi-
tror contẽnenda, exiſtimans te vſu multarũ rerum do-
ctrinaq; & inuentione ſapientem eſſe.Ergo ſi potes cla-
rius oſtendere nobis,quod virtus doctrina aliqua compa
retur,oſtende obſecro, nec inuideas. PROT.Haud inũi-
deo,o Socrates.Sed vtrũ vobis tanquã ſenior iunioribus
fabulã referam?an pro ſequar diſputando? Tunc ſanè au
dientiũ plurimi, vt cũque mallet,dicere conceſſerunt.
PROT. Gratiorem vobis ſore fabulã arbitror.Olim quã
doq; dij ſoli erant,nulla vero mortalium genera, ſed cũ

Hac fabula ſtitur demonſtrare, virtutẽ doceri.

tp̃s generationis fatale veniſſet, ipſa dij in terræ uiſceri-
bus ex igni terraq; finxerunt,interuenientibus ijs quẹ igni
terraq; miſcentur.Cũ vero educere illa in lucem vellent,
Prometheo Epimetheoq; mandauerũt,vt ſuas cuiq; vi-
res diſtribuerent.Promethcũ itaq; rogauit Epimetheus,
vt diſtributionis illius munus ſibi cõcederet, diſtribuẽti
ſpectatorẽ ſe præberet.Cõſenſit.Prometheus.diſtribuit
ille quibuſdã igitur robur abſq; celeritate dedit, quibuſ-
dã imbecillioribus velocitatem donauit, armauit non-
nulla, inermibus aũt aliud quoddam ad ſalutem machi-

namentum excogitauit. Quæ enim exiguo copore clauſerat, partim per aerem pennis attolli, partim per terrã ſubrepere iuſsit. Quæ vero in molem amplam auxerat, ea ipſa mole ad ſalutem ſuam muniuit. Similiterq́; in cæteris exæquans partitus eſt, ſingula, adeo vt nullum genus penitus obſcuraretur. Poſtquam ita inſtruxit, vt ne mutua populatione perirẽt, excogitare iam cœpit ſuffragia qua ratione quàm facilime ſub diuo agere vitam poſſent. Itaque illa vel pilis confertiſsimis ſetisque vel duriſſimis pellibus veſtiuit, quibus facile tum hyemis, tum æſtus intemperiem tolerarent, & naturalia illis ſtramenta iiſdem ex rebus cubiliaq́; parauit, pedibusq́; ſoleas addidit, vngulas, ſetas, callum, pelles itidem quam duriſsimas. Deinde alimẽta alijs alia ſuppeditauit: quibuſdam ex terra herbas, nonnullis ex arboribus poma baccasq́; radices alijs. Nec defuerunt quibus daret è mutuo laniatu victum. Cæterum voracibus animalibus genus quodammodo ſterile: cæteris autem quæ illorum ferocitati obnoxia ſunt, fœcundum dedit, vt hoc modo genus conſeruaretur. Cum vero non eſſet admodum ſapiens Epimetheus, dotes omnes inſcius effudit in bruta: neq; aduertit nihil ex tanta ſibi elargitione ſuperfore, quo genus noſtrum deinde donaret. Reſtabat ergo hominũ genus immune & vacuum, itaque quo ſe verteret dubitabat.

Dubitanti Prometheus adſtitit partitionis illius ſpectator, viditq́; cætera animalia ſuis quæq; fulta muneribus bonisq́; referta, hominem autem nudum, inermem, calceorum, ſtramentorumq́ue indigum. Iam verò imminebat fatalis ipſe dies, qui in lucem terra exire cogebat. Cũque aliam ſalutis humanæ viam conſultans Prometheus non inueniret, ſurripuit Vulcani Mineruæq́; artificioſam pariter cum igne ſapientiam. Neque enim fieri poterat, vt eam ſine igne nanciſceretur quis, vel etiam vteretur. Eam itaque ſic hominum generi Prometheus intulit, atq; ita ſapientiam quæ victum ſuppeditat conſecuti ſumus. Deerat hominibus adhuc ſapientia ciuilis. Erat illa quidem apud Iouem, cuius arcem aſcẽdere Prometheo nondũ licebat. horribilis Iouis arcem circunſtantes cuſtodes Prometheum deterrebant. Cæterum cõmunem Vulcani Mineruęq́; officinam, in qua artes excolebãtur, clam ingreſſus furatus eſt igneam Vulcani artem, aliãque Mineruę, atq; homini tradidit, qua viuendi facultas obuenit. Prometheus autem, vt fertur, propter Epimetheum furti pœnas dedit. Quoniam vero ſolus ex omnibus animantibus homo diuinæ ſortis particeps effectus eſt, principio ſolus ob hanc cognationem deos eſſe putauit, arasq́; illis ſtatuasq́; dicauit. Deinde vocem in verba articulatim arte diſtinxit, ædes conſtruxit, veſtes calceosq́; confecit, ſtramenta elaborauit, ex terra alimenta collegit. Ita homines ab initio conſtituit ſparſim vagabantur habitabantq́;, nam vrbes nondum conſtruxerant. Ergò à feris cum imbeciolliores eſſent, paſsim laniabantur. Artium enim facultas ad victum comparandum ſufficiens erat, ad pugnam vorò contra beſtias truculẽtas minimè. Ciuilis nanque peritiæ, cuius pars quædam eſt res militaris, expertes erant. Vt igitur ſe aduerſus eam peſtem munirent, ſtructis vrbibus congretati ſunt. Congregati autem inuicem iniuriabantur, quippe qui ciuili arte carerẽt quare diſperſi iterum à feris lacerabantur. Verum Iupiter humanæ ſaluti conſulens, Mercurium miſit pudorẽ & iuſtitiam hominum cœtibus illaturum, vt duo hæc ciuitates ornarent deuincirentq́; & mutua beneuolentia ciues conciliarent. Interrogauit ergo mercurius, qua conditione pudorem & iuſtitiam hominibus traderet. Nũ inquit, ita vt artes diſtribui debent: illæ ſiquidẽ ita diſtributæ ſunt, vt vnus in arte medicinæ peritus pro rudibus multis ſufficiat cæteræq́; ſimiliter nunquid ita pudorem & iuſtitiam hominibus dabo? an omnibus inſeram? Omnibus, reſpondit Iupiter: omnes ſiquidem horum participes eſſe debent, neq; enim ciuitates vllę conſtarent, ſi pauci quidã vt artium aliarum ſic horum participes eſſent. Legẽ præterea meo noĩe condas qua quiſquis oĩno vel iuſtitiæ vel pudoris eſt expers, tanquam ciuitatis peſtis quædam vltimo ſupplicio afficiatur. Hac de cauſa, ò Socrates, tam alij oẽs quàm Athenienſes quotieſcunq; de architectura vel alio quodam opificio habendus ſermo eſt, paucos ad conſilium adhibent, cæteros aũt artiũ imperitos excludũt, vt & tu ais, & ego approbo. Quoties aũt de ciuili adminiſtratione conſiliũ initur, quæ virtus temperantia & iuſtitia conſtat, iure vnumquenq; admittunt. quippe cũ oporteat omnes huius veritatis eſſe participes, aut ciuitates nullas conſtare. Hæc, ò Socrates eius de quo dubitabatur eſt cã. Sed ne te decipi ſuſpiceris, hãc inſuper accipe coniecturã, quòd ſcilicet oẽs mortales mortalem omnem virtutis huius ciuilis participem eſſe putent, temperantiæ. ſ. & iuſtitiæ. Nam in cæteris facultatibus, vt tu ais, ſi quis ſe iactet, puta ꝙ tibicen optimus ſit, cum tamen in eo ipſe ſit rudis, audientes hunc aut rident, aut ei indignantur. Propinqui vero vt inſanũ admonent, & increpant. Contra vero in ciuili virtute cõtingit. nam licet ſciant aliqui quempiam iniuſtũ eſſe, tamen ſi ille hoc coram neſcientibus fateatur, inſanire eũ exiſtimant, neq; patefaciendam cenſent, iniquitatẽ, imò ſemper ſiue ea præditus ſit, ſiue non, iuſtitiam oſtentandam: eũ vero qui nõ ſimulat iuſtitiam, delirare, tànquam oporteat vnumquenq́; aut ciuilis virtutis participẽ eſſe, aut ex boĩum cœtu vitaq́; exterminari. Ex his ſufficienter oſtenſum puto, ꝙ merito quemlibet de re ciuili conſultorẽ admittunt, quia virtuti huius cõpotem quemlibet eſſe cenſet. Quod aũt virtutẽ neq; innaſci, neq; ſorte contigere putent, ſed doctrina & ſtudio comparari, deinceps tibi conabor oſtendere. Nemo ob ea mala quæ vel natura vel caſu fieri putat cuiquã ſuccenſet. Sed nec obiurgat, nec edocet, nec punit eos qui hiſce malis premũtur, ne tales ſint, ſed oẽs potius miſeramur, ceu deformes, paruos, valetudinarios homines. Nam quis adeo demens, vt hęc corripiat? Intelligunt ſane, vt arbitror, oẽs hæc mala eorumq́; cõtraria natura hominibus fortunaq́ue prouenire. Contra verò cum mala quædam cuiquã vel ſtudio vel conſuetudine & doctrina parta exiſtimãt, tunc indignantur, increpant, atq; puniunt. Quorum de numero iniquitas eſt, & impietas, ac ſummatim quicqd ciuili virtuti repugnat. Quæ idcirco quiſq; paſsim damnat, corripitq́;, quòd ex induſtria diſciplinaq; tam prauitas quam ciuilis illa virtus proficiſcatur. Si enim punitionis intentionem cõſiderare volueris Socrates ex eo quoque intelliges quod homines virtutem ſtudio comparari putant. Nemo enim præteriti gratia punit & ea mente iniuſtos affligit pœnis, quia iniuriati ſunt, niſi quis tanquam brutum abſq; ratione percutiat. Verum qui ratione punire aggreditur, non præteriti ſceleris cauſa punit, neque enim aſſequi poteſt, vt quod eſt factum ſit infectum: ſed futurum reſpicit, ne iterum aut ipſe, aut alius quilibet exemplo eius adductus delinquat. Quiſquis autem hoc propoſito cenſuraq́; eiuſmodi animaduertit in errata, doctrina virtutem exiſtimat poſſe comparari. Nã abſterrendi cauſa plectit. Hac mente opinioneq; ad plectendum accedunt tam publice quam priuatim, quicunque in peccantes animaduertunt. Condemnant autẽ puniuntq́; cum cęteri omnes, eos quos iudicãt peccatores: tum maximè ciues tui Athenięſes. Quamobrem Athenienſes quoq; ex hac ratione in eorum numero eſſe cõſtat, qui doceri virtutem putant. Ex his aperte, vt arbitror, monſtratum eſt, ò Socrates, non iniuria ciues tuos in ciuili adminiſtratione conſilium ærarij fabri coriarijq́; non reſpuere, atq; eos doctrina & ſtudio, per exercitationem acquiri poſſe, virtutẽ, exiſtimare. Reſtat dubitatio illa quam de viris virtute claris mouebas, quam ob cãm filios illi ſuos in oĩbus quæ pręceptore conſequi licet, erudiũt: quod verò ad æternã virtutẽ ſpectat, nihilo cæteris meliores reddunt. Ad hoc rõnẽ ò Socrates nõ fabulã afferam. Sic.n. cogita, vtrũ eſt vnũ aliquid, aut non

cuius,

cuius neceſſe ſit ciues oẽs eſſe participes, ſi modo conſtare ciuitas debeat. Ita.n.hæc tua ambiguitas ſoluiẽ, aliter verò minimè. Si vnũ hoc extat, neq; eſt architectorum, neq; ærariorũ artificũ, neq; figulorũ opificium, ſed iuſtitia, tẽperantia, ſanctitas, &, vt paucis comprehendã, viri propria virtus: ſi hoc eſt inquã, cuius participes eſſe oportet oẽs, & cum hoc diſcere & agere quodcũq; placeat aliud, abſque hoc nequaquã, expertẽ verò huius doceri, corripiq; & puerum, & virũ, & mulierẽ, quoad correptione melior efficiaẽ, ſi quis aũt hanc ſpreuerit diſciplinam, eum tanquã inſanabilem ciuitatibus pelli vel interfici: ſi ita eſt inquam, vt diximus, viriq; præſtantes in repub. ciues, in cæteris quidẽ erudiunt filios, in hoc vero nequaquã, aduerte q̃ mirabiliter in eo excellẽtes euadãt. qđ.n. doceri poſſe tam priuatim q̃ publice opinanẽ, oñdimus. Cum verò & doctrina & cura acquiri boc poſsit, alia filios docent, in quibus non eſt aduerſus neſcientes mortis pœna propoſita: in quibus aũt mors & exiliũ, aut pecuniarũ ablatio, aut domorũ ſubuerſio prẽmit ignaros rudéſq; filios, in his non omni diligentia patres erudiunt, & vbi minæ hmõi vrgent, doctrina curaq; leuior adhibetur? Exiſtimare decet, ò Socrates, à teneris annis vſq; ad vitẽ finẽ erudiri eos atq; moneri. Nam cũ primũ puer quæ dicunẽ intelligit, nutrix, mater, pẽdagogus, pater, ad hoc omni cura ſtudioq; contendunt, vt in ſingulis tum verbis, tum operibus optimus puer euadat. Sigillatim.n. mõſtrant quid iuſtum, quid iniuſtum, quid honeſtum, quid turpe, quid ſanctũ, quídue prophanũ ſit, quæ agenda, quæ non. Quibus ſi obtemperat puer, bene ſecũ agi putant: ſin renititur, tũ veluti contortũ obliquumq; lignum minis plagiſq; dirigunt. Poſthæc ludimagiſtris pueros curandos tradunt, morumq; bonorũ diligẽtiam multo magis q̃ literarũ citharæ uè doctrinã à magiſtris expoſcunt, prẽceptores aũt ſuſceptos curant & excolũt. Et literas vbi tm̃ didicerunt, ad ſcriptaq; conuertuntur, poetarũ in primis excellentiũ opera illis legenda ediſcẽdaq; proponunt, quibus monumenta quam plurima inſeruntur, priſcorumq; virorum virtute præſtantiũ geſta laudantur, vt puer ẽmulatione accenſus prẽclara maiorũ facinora imitetur. Cithariſtẽ quoq; tum alijs quibuſdam hmõi, tum præſertim temperantiæ ſtudẽt cauentq; nequid perperã adoleſcentes agant. Atq; vbi pulſare iã citharã didicerunt, rurſus poetarũ aliorum modulatione præſtantium cantilenas docent, quas ad citharam canãt, rhytmoſq; & harmonias puerorũ animis conciliare conantur, vt mitiores modeſtioreſq; & concinniores effecti, & ad agẽdũ vtiles ſint, & ad dicẽdum. Omnis.n. hominis vita numeroſa quadam indiget conſonantia. Poſt hæc ad gymnaſiorum magiſtros parentes filios mittũt, vt firmum aptumque adepti corporis habitum, optime mẽti ſuggerant miniſterium, ne fragilitate corporũ impediti, à militaribus ciuilibuſq; actionibus tanquã laborioſis abſterreantur. Hæc nempe obſeruant maximè ij qui maxime poſſunt: poſſunt aũt maxime opulentiſsimi viri, eorumq; filij, qui primi diſciplinarũ ſcholas ingreſſi, nouiſsimi exeunt. Scholis aũt egreſsi, à magiſtratibus leges inraq; diſcere, eorumq; exemplo viuere coguntur: nequid ipſi proprio ingenio freti temere agant: ſed quẽadmodum literarũ magiſtri pueris adhuc ſcribẽdi ignaris, calamo exemplar quoddã præſcribunt, ad cuius characteres ſcribendi artificium imitãdo perdiſcunt: ita ciuitas leges prẽſcribens priſcorũ hoĩum in legibus ferendis prudentiſsimorũ inuenta, ad earum normam imperare cogit quemlibet & parere. Eos autem qui præuaricantur, punit: punitioq; huiuſmodi & apud vos, & apud alios multos, propterea ꝙ tanquam pẽna iudicialis dirigat tranſgreſſorẽ, iudicium correctioq; vocatur. cum igiẽ talis tantaq; ſit virtutis tam priuatim q̃ publice cura, an dubitas adhuc, ò Socrates, mirariſque ſi virtus doceri queat? Neq; verò mirari hoc quiſque debet, imò multò magis ſi doceri nõ poſsit. Quærebas præterea quam ob cauſam bonorum patrum filij mali reperiunẽ. Hoc iterũ docere te pergo. neque hoc mirum videri debet, ſi verẽ ſunt quẽ dixi, videlicet virtutis curam non ad vnũ aliquduntaxat, ſed ad omnes ſpectare oportere, ſi modo conſiſtere ciuitas debeat. Si autẽ ita eſt, vt loquor, imò certcũm ita ſit, elige atque conſidera quamuis aliarũ facultatum & doctrinarum: vtputa ſi non poſſet conſiſtere ciuitas, niſi tibicines omnes eſſemus, qualiſcunq; eſſe quilibet poſſet, nónne hoc quilibet priuatim publice vnũquenque doceret, huiúſque ignarum ſine inuidiæ liuora corriperet? quemadmodum nunc quæ iuſta, & legitimſunt, quilibet ſine inuidia prẽdicat, neque hæc vt alia celat. prodeſt.n. omnibus cõis iuſtitia virtúſque. Atque idcirco omnes omnibus quæ iuſta & legitima ſunt, libentiſsimè monſtrant. Si ergò in tibiarum flatibus eadẽ animi flagrantia charitatéque inuicem nos erudiremus, nũ optimorum tibicinum filij magis q̃ deteriorũ in his ſonis periti euaderent? nequaquam, vt arbitror, ſed quicũque natura ad tibias inflãdas ingenioſus eſſet, magis proficeret, tardus autem minus: ac ſæpenumero periti tibicinis rudis euaderet filius: ſæpe etiam inepti filius, aptus. Veruntamen oẽs ſufficientes eſſent tibicines, ſi cum his conferrentur qui rudes ſunt, nihilq; rerum earũ intelligunt. Similiter eum exiſtima Socrates, qui iniuſtiſsimus tibi videtur inter homines ſub lege viuentes, iuſtum ſore, iuriſq; autorem ſi quãdo cum illis hominibus conferatur, quibus nec diſciplina ſit, nec iudicia, neque leges, neque neceſsitas vlla in vita quæ virtutẽ collere iubeat, efferatiq; ſint, vt illi quos anno præterito in Lenæo poeta Pherecrates erudiuit: ac ſi fortè in eos hoĩes incideres, qui ex eorum cœtu ſint humani generis hoſtes, bene tecũ agi putares, ſi Eurybatum offenderes & Phrynõdam, deploraresq; fortunã tuam, deſiderans noſtrorum hominum prauitatem. Nunc autem delicatior videris, ò Socrates. quum.n. omnes pro viribus virtutis præceptores ſint, nullus tamen tibi talis apparet. Quinetiã ſi quæreres quis præceptor nos Græcè loqui docuerit, nullus vtique appareret. Item ſi peteres quis docuerit mechanicorum artificum filios miniſteriũ illud, quod patres eorum conſorteſq; alij eiuſdem artis exercent, quódue filij imitantur, haud facile, ò Socrates, prẽceptor illorum reperiretur: innumerabilium verò aliorum, perfacile. Ita de virtute dicendum, ac cæteris talibus. Verùm ſatis nos habere putandũ, ſi quis paulò commodius quàm cæteri iuuenes ad virtutem prouehat. Ex quibus vnum me eſſe profiteor, ſubtiliuſq; cæteris omnibus rationẽ qua boni honeſtiq; fiant, cognoſcere, atq; ita rẽ ipſam perficere, vt dignum eſt ea mercede quam exigo, imò etiam mercede maiori, quod ipſi quoq; diſcipuli iudicãt. Exactionis aũt meæ hẽc eſt conditio: poſtquam aliquis à me didicit, ſi vult ille quidem, retribuit quantum exigo argẽtum. Sin minus, ingreſſus templum, iureiurãdo præſtito æſtimat quanta mercede digna ſibi mea documenta videantur, tãtamq; exponit. Quod igitur virtus doceri diſciq; poſsit, ò Socrates, hac fabula tibi ſit & rõne probatum. Quod & Athenienſes ipſi teſtantur. Oſtendimus item nihil mirum videri debere, ſi bonorum patrũ mali ſint filij, malorúmue boni, quandoquidẽ & Polycleti filij, Parali & Xanthippi huius æquales, ſi cùm patre comparentur, interuallo quodam longiſsimo ſuperantur. ſiẽ etiã aliorũ artificũ filij. Nequẽdũ adoleſcentes hi reprobandi ſunt. ſpem quippe aliquã præbent, iuuenes ſunt.n. Cùm hæc oſtendiſſet Protagoras, loquendi finem fecit. At ego diu pòſt, vtpotè ſuperiori oratiõe delinitus, in os Protagoræ inhiabam ſequentium verborum deſiderio inflãmatus. Verùm poſtquã deſtitiſſe prorſus animaduerti, me ipſe recepi, & ad Hippocratem cõuerſus: ò fili Apollodori inquam, quàm ingẽtes tibi debeo gratias, ꝙ me huc hodie adduxiſti. Nã plurimi facio hæc à Protagora audiuiſſe. Antea enim haud humanam curam eſſe rebar, qua viri boni efficiuntur: nunc autẽ eam eſſe perſuaſus

ſuaſus ſum.Sed paulùm quiddam reſtat Iterum declarãdũ,quod videlicet Protagoras facile demonſtrabit,poſtquam multa hæc edocuit . Etenim ſi quis de ijſdẽ rebus cùm aliquo forenſium oratorum agat,forte tales ſermones audiet,quales Periclis eſſe ſolent , cæterorumq; eloquentium hominũ. ſi autem de aliquo redinterrogando inſtet vrgeatq;, librorum inſtar, neq; quid reſpondeant, neq; quid interrogent,ipſi habẽt.Si quis verò de aliquo, paucis obiter ab ipſis dicto roget,velut ęs percuſſum alte reſonant,lõgeq; vociferant,niſi eorum dicta protinus excipias. Atq; ita rhetores breue quiddã interrogati,prolixã producunt orationẽ.Verùm Protagoras hic copioſè,& ornatè loqui poteſt , quod ſuperior teſtatur oratio. poteſt etiã cùm rogatur, ſummatim ac breuiter reſpondere:& interrogans ipſe, conſiſtere & excipere reſponſionem,quod quidem de paucis dicere licet. In præſentia igitur,ò Protagora , parum quiddã deſidero , quod ſi declaraueris,putabo mihi in omnibus ſatisfactũ.Virtutẽ ais doctrinæ ſtudio comparabilẽ,& ego ſicui vnquã,tibi maxime credo . Quod verò te dicente ſum admiratus, aperias obſecro . Dicebas.n. Iouem iuſtitiam & pudorẽ hominibus infudiſſe.Deinde procedente ſermone, ſæpe iuſtitiam noĩaſti,temperantiam,ſanctitatem, perinde ac ſi iſta oĩa ſub vna quadã virtute contineant, vnumq; aliquid ipſa virtus exiſtat.Hæc mihi liquidò explanari volim,vtrum.ſ.vnum quiddam ſit virtus , cuius partes ſint iuſtitia,temperantia,ſanctitas : an hæc inquam , oĩa quæ nunc retuli noĩa vnius eiuſdemq; rei ſint,hoc eſt, inquã, quod inſuper requiro.Prot.At facilis eſt ò Socrates,ad iſta reſpõſio,ꝙ virtutis ipſius quæ ſummatim vnum eſt, partes ſunt quæ interrogas omnia. Soc. Vtrum quemadmodum vultus vnius partes ſunt os,nares,oculi,aures? An ſicuti auri partes nihilo differũt à toto , præterquam magnitudine quadam & paruitate? Prot.Ita ſe habere mihi vident,ò Socrates,virtutis partes ad totã, vt vultus partes oẽs ad totum. Soc.Vtrum alij hoĩes aliam virtutis partem accipiũt? an neceſſe eſt,eum qui vnam habet, oẽs habere ? Prot. Nullo modo,quoniam multi fortes quidem ſunt,ſed iniuſti:& alij iuſti quidem ſunt, ſapientes minimè.Soc.Nunquid ſapientia & fortitudo partes virtutis ſunt?Prot.Oĩno quidẽ,& præſtantiſsima pars omnium eſt ſapientia. soc.Eſt ne hoc quidem aliud,illud verò aliud?Prot.Eſt.soc.Nunquid & potentiam vtrunq; propriam habet? quemadmodum è vultus partibus oculus non eſt auribus ſimilis , neq; illorũ potentia eadem,neq; alia quælibet pars alterius, aut potentia , aut alio quoquam ſimilis eſt. Itáne virtutis partes ſe habent, vt neq; alia aliarũ ſit ſimilis,neq; eadem, neque potentia eadem?An fortè ita eſſe conſtat?ſiquidem naturæ virtutum exẽplar quod induximus,congruit. Prot.Sic certè eſt ò Socrates.soc.Non eſt igitur pars virtutis alia talis qualis ſciẽtia,neq; qualis iuſtitia,vel fortitudo, vel tẽperantia, vel ſanctitas. Prot. Non certè. soc. Age in cõe conſideremus,qualẽnam quiddam iſtorum quoduis exiſtit:primùm quidem ſic : Iuſtitia res quædam eſt, an nulla?Mihi quidem res quædam eſſe videtur.Tibi verò? Prot.Et mihi.soc.Quid verò?ſiquis à me & te ſciſcitetur,ò Protagora atq; Socrates, dicite quæſo,nũ res iſta quam modo iuſtitiam nominabatis , eo ipſo quo eſt iuſtitia,eſt & iuſta, an iniuſta ? Ego quidem iuſtam eſſe dicam.tu verò mecum ſentis?an nõ? Prot.Tecum planè, soc.Ego igitur interroganti reſpõderem talem eſſe iuſtitiã,quale & iuſtum.tu verò? Prot.Ego quoq;. soc. Si quæreret iterum, nũquid & ſanctitatem aliquam eſſe dicamus,conſentiremus vtique,vt opinor.Prot.Conſentiremus.soc.An non & hanc rẽ aliquam eſſe dicitis, ſi roget ille,nónne & hoc aſſentiremur? Prot. Et hoc. Soc.Num rei iſtius naturam talem putatis vt ſancta ſit, an vt prophana?Interrogationẽ hanc ægre ferrẽ,ad eũq; conuerſus obijcerem,Bona verba quęſo.Nunquã porrò ſanctum aliquid eſſet , niſi & ſancta ipſa ſanctitas eſſet.

Reperit q. dam dicta protagorę vt conuincat ipſum.

quid & tu?an non ſimiliter reſpõderes?Prot.Similiter. Soc.His ſi adijceret,an quæ ſuprà dixiſtis,rectè accepi? Videbamini.n.paulò antè aſſerere , ita ſe inuicem partes virtutis habere,vt non ſit alia pars qualis eſt alia . Inferrẽ equidem ad hęc,ꝙ alia rectè acceperit:ꝙ verò me in eo conſenſiſſe putarit,non rectè.Nam Protagoras iſte hæc reſpondit:ego autem quęſiui.Ergò ſi dicat,ò Protagora, verè loquit Socrates, ipſe es qui ais , virtutis partem aliã non eſſe talem qualis eſt alia:tuus hic ſermo eſt.Quid illi tu reſpõdebis?Prot.Neceſſe eſt,ò Socrates,aſſentiri. Soc. His conceſsis,quid illi potiſsimum reſpõdebimus, ſi vltrà ſic obiecerit ? Non ergò talis eſt ſanctitas , vt res iuſta ſit:neque iuſtitia talis,vt ſancta: ſed illa talis, vt non iuſta,hęc vt ſancta.iniuſta itaq; illa,hęc prophana.Quid ad hæc, inquam ? Equidem mea ſententia iuſtitiam eſſe ſanctam,& ſanctitatem iuſtam eſſe dicam . Arbitror.n. te permiſſurũ, vt pro te illud ipſum reſpondeam , ꝙ videlicet aut idem ſit iuſtitia quod ſanctitas,aut inuicem ꝗ ſimilima vt maximè omnium talis iuſtitia qualis ſanctitas,& qualis ſanctitas,talis iuſtitia ſit. Vide nũ me ita reſpondere prohibeas,an conſentias.Prot.Haud ita ſimpliciter iſtud mihi videtur, ò Socrates, vt concedi poſsit ſanctitatem iuſtam, ſanctámue iuſtitiã eſſe . Verũ differentia quædam ineſſe apparet . ſed quid tandẽ id refert? Si vis eſto nobis ſanctitas iuſta,ſanctaq; iuſtitia.Soc.Mihi verò nõ . Nec opus habeo vt iſtud,ſi vis,& ſi tibi placet,redarguatur. Sed vt me & te dicatur volo . Dico aũt & me & te,exiſtimans tum demũ rectè ſermonẽ diſcuti,ſi tantum hoc,ſi, ex eo tollitur. Prot. Enimuerò ſimile quiddẽ habet iuſtitia ſanctitati. Nã quodlibet cuilibet quiddam ſimile habet , præter illa quæ oĩno inter ſe cõtraria ſunt,vt albũ nigrum,molle durum. Atqui & illa quæ ſuprà diximus aliam aliamq; inter ſe vim habere, nec tale eſſe alterũ quale alterũ eſt, ceu vultus ipſius partes,quiddã ſimile inter ſe habent , eſtq; quodãmodo tale alterum quale alterũ . Atq; hac rõne licet hæc refellas, ſi placet, ꝙ cuncta inuicẽ ſimilia ſint:non tñ quæcunq; ſimile quiddã habent, ſimilia vocanda ſunt, neq; ẽt quæcunq; diſsimile quiddam,inuicem diſsimilia,ſi exiguum quiddã ſimile vel diſsimile habẽt. Soc. Admiror equidẽ ò Protagora,ſi ita iuſtũ ſanctumq; inuicẽ ſunt, vt parum quiddam ſimile inter ſe habeant. Prot. Haud ita oĩno.neque tñ ita prorſus,vt ipſe arbitrari videris. Soc. Poſtquam hæc tibi moleſta ſunt,dimittamus:aliud verò quiddã ex his quæ dicebas,cõſideremus. Inſaniã aliquid vocas?eiuſq; contrariã ſapientiã eſſe dicis?Prot.Equidem.Soc.Num cùm rectè frugaliterq; hoĩes viuunt,ita agentes,temperanter agere putas, an cùm contrà agunt? Prot. Temperanter agere videntur mihi,cùm frugaliter recteq; agunt.Soc.Nónne temperantia temperanter agunt?Prot.Neceſſe eſt.Soc.Nónne quicunq; nõ rectè agunt,inſana agunt:& qui ita agunt,non temperãter agunt? Prot. Ita videtur. Soc. Ergò inſane agere, contrarium eius eſt,quod temperatè agere dicit.Prot. Eſt vtique. Soc. Nónne igitur quæ inſane fiunt, inſania fiunt?quæ temperatè,tẽperantia?Prot.Profectò.Soc. Nóne quicquid robore fit,fit robuſte?& debilitate quicquid fit,debiliter?Prot.Apparet.Soc.Et quicquid velocitate,velociter:quicquid aũt tarditate,tarde? Prot. Et hoc. Soc. Et quod eodem modo fit omnino,ab eodẽ efficitur : quod verò contrario modo efficitur à contrario?Prot.Aſſentior.Soc.Dic obſecro,eſtne pulchrũ aliquid?Prot.Eſt profectò.Soc.Huic cõtrarium aliud quicquam eſt,quàm turpe? Prot. Nihil aliud.Soc.Eſt & aliquid bonum? Prot. Et bonum. Soc.Ei nunquid aliud contrarium niſi malum ? Prot. Non aliud.Soc. Eſt ne aliquid in voce acutum? Prot. Sanè. Soc. Num aliud illi contrariũ quàm graue?Prot.Hoc ipſum. Soc. An non vnicuiq; contrariorũ non multa , ſed vnum eſt contrarium? Prot. Vnum duntaxat.Soc.Reſumamus. iam quę hactenus à nobis cõceſſa fuerunt.Conceſsimus planè,

Interrogationes per coniugata, & contraria, vt probet vnum vni eſſe cõtrarium.

planè, vni vnum ſolùm eſſe contrarium. PROT. Nempè. SOC. Item quod contrario modo fit, à contrarijs effici. PROT. Hoc quoq;. SOC. Admiſimus præterea cõtrario modo fieri quod inſane fit, & quod temperatè. PROT. Etiam. SOC. Rurſus quod tẽperatè agitur, à temperantia prouenire: quod inſane, ab inſania. PROT. Cõuenit. SOC. An non, ſi contrario fit mõ, fit à cõtrario? PROT. Vtiq;. SOC. Fit aũt hoc quidem à temperantia, illud autem ab inſania. PROT. Certè. SOC. Contrario mõ? PROT. Contrario. SOC. Nónne igitur à contrarijs? PROT. Et à contrarijs. SOC. Inſania itaq; tẽperantiæ cõtraria eſt? PROT. Apparet. SOC. Recordamur ſuprà nos conceſsiſſe ſapiẽtiæ inſaniam eſſe contrariam? PROT. Certè. SOC. Quin & vni vnum ſolùm eſſe cõtrarium? PROT. Et hoc. SOC. Vtram igitur orationum harum reijciemus Protagora? eámne qua dicitur vnum vni ſolùm eſſe cõtrarium? An quæ volebat ſapientiã à temperãtia differre? cùm vtraq; pars virtutis eſſet? ac ẽt præter id quod diuerſę hę vtręq; ſunt, diſsimiles quoque eſſe tam ipſas ꝗ earum vim: ſic quemadmodum illas in vultu partes? Vtrum iſtorum refutabimus? vtraque ſanè haud ſatis aptè dicitur. neque. n. conueniunt inter ſeſe. Nam qua ratione conſonarent, ſi quidem neceſſarium ſit vni vnum duntaxat contrarium eſſe, pluribus verò nequaquam: inſaniæ aũt quum vnum ſit, ſapientia & temperantia contrariæ videantur? Iráne an aliter, ò Protagora? PROT. Eſto tandẽ. quid tũ? SOC. An non hac ratione vnum erit ſapientia temperantiaq;? & ſuprà conſtitit idem quodammodo eſſe iuſtitiam & ſanctitatem? Age Protagora, ne pigeat, ſed pergamus ad reliqua. Videtur tibi vir iniuſtus, iniuſtè agendo temperanter ſapere? PROT. Ego quidẽ confiteri hoc, ò Socrates, non auderẽ, plurimi autem hominum aſſerunt. SOC. Vtrum ergò ad illos, an ad te verba dirigã? PROT. Si placet, ad hunc primo vulgi ſermonẽ ediſſeras. SOC. Nihil mea refert, modo ipſe reſpondeas, hæc tibi videantur, an minus. Nam ipſum ſermonem in primis ego diſcutio, Iſtud autem quod & me interrogante, & te reſpondente fit, ſic accidit fortè. Hic Protagoras efferebatur primũ ſermonis difficultatẽ cauſando, poſteà verò reſpondere conceſsit. Age, inquã, ab initio mihi reſponda. Videntur aliqui tibi iniuſtè agẽdo, ſapere tẽperanter? PROT. Eſto. SOC. Tẽperãter verò ſapere, benè ſapere vocas? PROT. Voco. SOC. Benè autem ſapere, benè conſulere in eo, in quo cæteri iniuriam exercent? PROT. Eſto. SOC. Vtrum ſi benè faciũt quod iniuriant, an ſi malè? PROT. Si benè. SOC. Dicíſne bona quædam eſſe? PROT. Dico. SOC. Nũ ea bona ſunt, quę vtilia ſunt hominibus? PROT. Imò per Iouem, bona quædam voco, etiam ſi hominibus vtilia non ſint. SOC. Cùm autem videretur mihi Protagoras ſubiraſci, & ad reſponſionem inuitus deſcendere, mitius eum ſubmiſsiusq; rogaui. Nunquid ais Protagora, quæ nulli hominum vtilia ſunt? an quæ nullo modo vtilia? Et

Vagatur ſophiſta.

talia quædam bona appellas? PROT. Nequaquam. Sed ego multa noui hominibus inutilia, cibos, & potiones, & pharmaca, aliaq; permulta: alia verò vtilia. Quædam autem quæ hominibus perinde ſunt, equis afferunt magnũ momentum. Et nonnulla bobus, nonnulla canibus: quædam verò nullis horum, ſed arboribus potius. Et eorum quæ arboribus, quædam ita ſe habent, vt ſæpe radicibus proſint, germinibus obſint. Quemadmodum ſterquilinium radicibus vtile, ramuſculis caulibusq; eſt noxium admodum. Oleum quoq; arboribus omnibus herbisq; maximè prodeſt: pilis autem animalium omnium, humanis exceptis, nocet plurimum. Nam & pilis hominũ & toti corpori confert. Atq; ita varia quædam & multiformis res bonum exiſtit. Vnde & oleũ externis noſtri corporis partibus optimum, interioribus peſsimũ. Quapropter medici ægrotantibus olei vſum vetant, nec vti permittunt, niſi quàm parciſsimè ad obſoniorum quorundam male olentium offenſionem reijciendam. Cum hæc dixiſſet Protagoras, præſentes frequenti applauſu acclamantes, illius dicta comprobauerũt. At ego, ò Protagora inquã, ſum equidẽ nimis obliuioſus, ac ſiquis orationem in longũ protrahat, de quo verba fiunt, protinus obliuiſcor. Sanè ſi ſurdaſter ſim, & mecum ſermonem inires, exiſtimares altius mihi quàm cæteris inclamandum. ſic in præſentia cum obliuioſum hominẽ alloquaris, conciſioribus mecum reſponſionibus agas, ſi mõ vis vt te conſequar. PROT. Quam exigis breuitatem? num breuioribus ꝗ oporteat verbis agi tecũ iubes? SOC. Minimè oĩum. PROT. An fortè quot opus eſt verbis? SOC. Tot vtiq;. PROT. Nũquid ego orationi modum imponam? an tu potius debitum terminum ſtatues, quem nõ liceat tranſgredi, eumque loquendo ſim obſeruaturus? SOC. Audiui equidem poſſe te copioſe, quoties libitum eſt, loqui, vt nunquam tibi deſit oratio, nec non res eaſdẽ paucioribus ꝗ quiſquã mortaliũ verbis perſtringere: & eam ipſam vim cæteros, vt audio, docere potes, Si ergò mecum diſputaturus es, breui illa & conciſa ratione dicendi vtere quæſo. PROT. O Socrates, multis cũ hominibus olim dicendo certaui. Quòd ſi qđ tu mones egiſſem, ſi, inquã, ad normam mihi ab auditore præſcriptam verba feciſſem, nihilo quoquam melior eſſem, nec Protagoræ nomen tota Græcia reſonaret. Ego aũt quũ cognouiſſem ſuperiorem reſpondẽdi modum illi minimè placuiſſe, eumq; ſponte quidẽ deinceps ita minimè reſponſurũ haudquaquam expedire mihi cẽſui, vt illis diſputationibus intereſſem, atque idcirco ò Protagora, inquã, haut moror diſputationẽ, niſi ex ſñia tua nobis ꝓcedit. Etenim ſi ita diſſerere vis, vt ego aſſequi poſsim, adſtabo equidẽ, nam tu quidem, vt de te fertur, & ipſe profiteris, æquæ eadem potes & ſummatim perſtringere, & ampliſsime ediſſerere: es. n. ſapiens ego aũt ad prolixam orationem ineptus ſum: atq; vtinã eius compos eſſem. verùm tua intererat nobis aliquantulũ indulgere, quãdo quidẽ æque es ad vtrunq; paratus, vt diſputatio peragaẽ poſtquam verò non vis, & me vſq; adeo negocia vrgẽt, vt nequeã tecum hic diu commorari, quamuis iſta libẽter audiſſem, abeo iam quò res ipſa me vocat. His dictis, ſurrexi protinus abiturus. Sed Callias dextera quidẽ me præhendens ſiniſtra pallium, dixit, Haud te dimittemus Socrates: nam ſi exieris nũc, vix erit deinceps vt ita colloquamur. Mane obſecro. nullius me oratio perinde vt tua illa cũ Protagora oblectabit. Quare & mihi & omnibus his obſequere. At ego iã ſurrexerã exiturus. & ad Calliam inquã: O Hipponici fili, tuã ſemper philoſophiã admiratus ſum, nunc laudo inſuper atq; amo. Quocirca gratificari tibi vehementer optarim, ſi poſsibilia poſcas. Quod verò nunc petis, perinde eſt ac ſi orares, vt Criſonẽ Imeræũ curſorem iuuenemq; æquis paſsibus ſequerer, vel aliquẽ eorũ qui longiſsimum interuallum excurrere ſolent, aut diurnum curſum peragere. obijcerem. n. multo magis me ipſam optare, ꝗ te, qui hoſce curſores curſu æquare queam, ſed nequeo. Quòd ſi me & hunc quaſi alterũ Criſonẽ ſpectare pariter concurrentes vis, ipſum ora, vt æquis me paſsibus comiteẽ. Nã ego quidẽ celeriter currere neqneo, hic aũt tarde põt. Ergò ſi optas audire me & Protagorã diſputantes, eũ obſecra, vt quẽadmodum à principio fecit, ita nunc paucis verbis & ad propoſitã quęſtionẽ rñdeat. Alioquin quis erit diſputandi modus? Putabã ſanè aliud eſſe inuicem diſſerẽdo colloqui, aliud concionari. Sed vide, ò Socrates, inquit Callias, ęqua petere Protagoras videẽ, dum cenſet licere ſibi ſuo arbitratu diſſerere, tibi itẽ tuo. Hic Alcibiades, haud rectè loqueris, inquit, ò Callia. Socrates. n. hic concionãdi impotentẽ ſe eſſe fateẽ, & in hoc Protagoræ cedit. Si aũt & in diſputando, accipiendisq; & reddendis rationibus cedat alicui, ſummopere mirabor. Si ergò Protagoras confitetur Socrate ſe eſſe diſputando inferiorẽ, ſat iã Socrates habet. ſin aũt hoc quoq; ſibi vendicat, cũ interrogante Socrate congrediaẽ, & viciſsim rñdendo haud longas per ambages circũuageẽ, neq; concionãdo occaſionem

Criſo Imeræus curſor.

ſionẽ intercipiat diſputandi,neq; rõnem reddere Socrati reſpuat,dum profuſius loquitur,quoad plurimi audiẽtium id de quo agit̃,obliuiſcant̃.equidem pro Socrate fideiubeo,eum quę dicent̃ obliuioni minimè mandaturũ, licet iocet̃ nobiſcũ, obliuioſum eſſe ſe dicens. Mihi ſanè videt̃ Socrates æquiora admodũ poſtulare. Decet enim vnũquenq; ſnĩam ſuã exprimere. Poſt Alcibiadẽ,vt arbitror,inquit Critias, ò Prodice atq; Hippia, Callias quidẽ Protagoræ vehementer ſuffragari videt̃. Alcibiades aũt contentioſus nimis eſt & pertinax,quocunq; ſe verterit. Nos aũt alteri magis q̃ alteri fauere nõ decet, vel Socrati,vel Protagoræ, ſed cõiter vtrunq; rogare, ne poſtquã cœperint,media in diſputatione deſiſtant. Cùm hæc illę dixiſſet,probè, Prodicus inquit loqueris ò Critia: decet enim eos qui diſputationibus his interſunt cões quidem eſſe vtrorũq; auditores,æquos autem minimè. Neq; verò idem hoc eſt & illud. cõiter quippe audire vtrunque decet,non aũt æque vtrique tribuere. Sapientiori quidẽ plus,imperitiori verò minus. Equidem ò Protagora atq; Socrates, arbitror vos inuicẽ nonnihil debere cõcedere, & de his quæ dicentur, ambigere quidẽ ſimul, cõcedere verò nequaquam. Ambigunt porrò propter beneuolẽtiã cum amicis,cõtendunt aũt aduerſarij & hoſtes. Atq; ita q̃ optimè diſputatio noſtra procederet. Vos ſiquidẽ ita diſputantes, maximè à nobis audiẽtibus probaremini, non laudaremini inquam. Probant vtique auditores mentis iudicio abſq; deceptione: laudant verbis,plerunque falsò præter ſententiam aliquid extollentes. nos itẽ auditores ita maximè gaudio,nõ voluptate afficeremur. Gaudio afficitur ille, qui diſcendo & contemplando ipſã intelligentia delectatur: voluptate perfunditur, qui dum comedit,vel alio quodã oblectamẽto potitur, ipſo ſenſu corporis delectatur. Cùm hæc dixiſſet Prodicus, præſentium plurimi conſenſerunt. Deinde Hippias ille ſapiens ſic exorſus eſt. Arbitror ò viri præſentes,vos omnes cognatos, propinquoſq; & conciues inuicẽ eſſe natura,non lege. Simile namq; ſimili natura cognatum. Lex autem tyrannus hoĩum multa præter naturam cogit. Turpe itaq; eſſet, ſi nos qui rerum naturam callemus, ſapientiſſimiq; Græcorum omnium ſumus, poſtquam de hoc ipſo diſputaturi hanc in vrbẽ conuenimus totius Græcæ ſapientiæ arcem,hiſq; in ædibus vrbis totius ampliſſimis ſumptuoſiſſimiſq; congregati ſumus, nihil tãta hac amplitudine dignum oſtenderemus, ſed vilium homunculorum more altercantes, inuicem diſſentiremus. Vos equidem, ò Socrates & Protagora, hortor et obteſtor, vt ſubeſſe nobis velut ſub arbitris velitis, qui vos ad mediũ ſint perducturi. Neq; tu exactam dialogi formam, ò Socrates, & illam tuam breuem nimis breuiloquẽtiam requires,ſiquidem eſt Protagoræ moleſtũ: ſed laxa pauliſper obſecro frena,quo ſermones magnificẽtiores ſplẽdidioreſq; ſint. Et te inſuper Protagora quęſo, ne tentis oĩbus rudentibus, veliſq; plenis in altũ ſermonum mare protinus delebare, vnde nuſquã tellus cõſpiciatur, ſed annitamini vt mediocritatem pro viribus vterq; ſeruetis. Igitur faciatis quod volo, obtẽperetiſq́; caduceatorẽ præfectumq́; certamini & iudicem eligetis quendam, qui verbis vtriuſq; ſtatuat modum. Placuerunt hæc præſentibus,oẽſq́; laudarũt. Me verò hoc idẽ hortatus eſt Callias, rogaruntq́; eligere arbitrũ. At ego, non decet inquam,iudicem huic diſputationi præficere. Nam ſi nobis imperitior erit iudex, iniuſtũ erit vt deterior aliquis potioribus preſit. Si ſimilis, rurſus haud rectè aget̃. Similis.n.nobis ſimilia facier. Quapropter ſuperuacuus erit. Preſtantiorẽ verò nobis quenquã eligere impoſſe reuera eſt, vt arbitror, quippe cùm Protagora hoc ſapientior alius eligi nequear, ꝙ ſi quem elegeritis nihilo doctiorẽ,aſſeretis tñ,dedecori Protagoræ hoc erit,quod ei tanquam inſcio & ignobili iudicẽ delegiſtis. Mea verò nihil intereſt. Cæterùm vt quemadmodũ vultis, diſputare pergamus,ita mihi videtur agendum. Si nõ vult reſpondere Protagoras,interroger ſaltem,ego aũt reſpondebo, eiq́; conabor oſtendere quo pacto reſpõdere quis alteri,meo quidem iudicio,debeat. Ac vbi ego ad quãlibet eius interrogationẽ ei reſpondebo,ille mihi viciſſim officium idẽ promittat. Et ſi fortè parũ alacris eſſe ad diſputandũ videat̃, ego ſimul & vos hoĩem oremus, quẽadmodũ vos me nunc oratis, ne cœtum diſſoluat. Neq; verò opus eſt vt vnũ iudicẽ proponatis. Vos.n. vnà oẽs iudicabitis. Cõſenſerunt oẽs ſic eſſe agendũ. Protagoras aũt inuitus ad hæc deſcendere videbatur. Tandem concedere coactus eſt interrogaturũ ſe, & poſtquã ſatis interrogauerit,breuiter reſponſurum. itaq; in hunc modũ interrogare cœpit. Arbitror ò Socrates, præcipuam doctrinę partẽ in hoc conſiſtere,vt carmina quis quãplurima habeat in promptu. Eſt aũt hoc vt poetarũ dicta intelligere poſſit,quæ rectè.ſ.habeant,quę minus: ſciatque diſcernere,& cùm interroget̃,rõnem dare. Et nunc quidem interroger aliquis de eo ipſo quod vtriq; iam inueſtigamus,virtute.ſ. Sed hoc intererit,ꝙ ad carmina diſputatio eſt trãſlata. Dicit.n.Simonides ad Scopam Creontis Theſſalici filiũ,difficile eſſe virum verè bonum fieri, manibus pedibuſq́; & mẽte non ad amuſſim quadratis. Tenéſne memoria carmina,aut vis vt vniuerſa exponã? Soc. Nihil opus eſt. Teneo nanq; & diligens mihi horũ carminum cura fuit. Prot. Benè loqueris. vtrum benè rectèq́; dixiſſe tibi videtur Simonides,an non? Soc. Imò optimè. Prot. Videtúrne rectè loqui Poeta,ſi ipſe ſibimet contradixerit? Soc. Minimè. Prot. Attende itaque diligentius. Soc. Satis ò bone vir,attendimus. Prot. In eiſdem carminibus poſtea dicit, Pittaci ſapiẽtis licet viri ſnĩam abſonam ſibi videri,qua inquit, Difficile eſt bonũ manere. Cernis eundem Simonidẽ hæc & ſuperiora dixiſſe? Soc. Equidẽ. Prot. Nũquid eadẽ hæc & illa ſunt? Soc. Eadẽ,inquam,vt mihi videt̃. Et ſimul metuens ne quid vltrà adijceret,interrogaui,an non ipſi quoq; videretur. Rogas, inquit, vtrũ conſtare ſibimet illũ putẽ,qui hæc vtraq; dixit? & primo quidẽ propoſuit bonũ virum fieri verè difficile eſſe, paulò aũt poſt tanquam ſuiipſius oblitus,Pittacum eadẽ cùm illo dicentẽ, difficile.ſ.eſſe virũ bonum manere, carpit, eius dicta reſpuẽs,qui eadem dixerat? Enimuerò cùm opinionis eiuſdẽ ac ſuæ autorẽ Pittacum accuſat, ſeipſum dãnat. Quapropter aut prius aut poſterius non rectè dicit. His dictis acclamarunt auditores plurimi, & Protagoram collaudarunt. Ego autẽ primùm tanquam à pugili robuſto percuſſus oculis vertigine caligantibus vacillaui. Nã & eius vox, & aliorum clamor me prorſus obruerant. Deinde verò, vt apud te verum ingenuè fatear,quo ſpatium ad Poetæ mentẽ inueſtigandã capterẽ,ad Prodicum conuerſus inquã, Conciuis tuus ò Prodice Simonides extitit. Ergò tua intereſt illi opem ferre. Videor equidẽ ſic aduocare te, quemadmodũ apud Homerũ Scamãder ab Achille obſeſſus Simoentẽ aduocauit. O dulcis frater, viri huius vnà ambo vim comprimamus. Haud ſecus ego te nunc accerſo,ne Protagoras Simonidẽ noſtrũ expugnet. Equidẽ vt Simonidi ſuccurrat̃,illa concinnitate tua opus eſt,qua velle diſtinguis & cupere,& quæ multa atq; pręclara paulò antè dicebas. Et nunc quidẽ vide nũ tibi idem quod mihi videat̃, neque.n.repugnare ſibi in dicẽdo Simonidẽ puto. Sed tuã ò Prodice,ſnĩam prior expone: idémne tibi fieri & eſſe videt̃,an aliud? Aliud,inquit Prodicus. Nónne in primis,inquã,Simonides hoc dicit,ꝙ virũ verè bonũ fieri difficile ſit? Vera narras,inquit Prodicus. Pittacum aũt improbat,non vt Protagoras cenſet,idem ſed diuerſum dicentem. Non.n.dixit Pittacus difficile eſſe virum fieri bonum, vt Simonides,ſed bonum perſeuerare. Eſt autẽ non idem ò Protagora,ſicut exiſtimat Prodicus ille,eſſe & fieri. Si aũt non idem eſt eſſe quod & fieri, haud quaquam ſibiipſi Simonides contraria ponit. Ac dicere fortaſſis Prodico huic & multis alijs illud Heſiodi licet, effici bonum difficile quidem eſſe,qui antè virtutẽ ſudorẽ

à dijs

Differẽtia inter cões & æquos auditores.

Inter probar̃.& laudare.

Inter gaudere & voluptatẽ capere.

Iliad. φ.

In opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι.

à dijs poſitum inquit. Verùm vbi ad ſummum verticem peruentum ſit, facilem eſſe, quę comparatu difficilis fuit. Prodicus igitur cùm hęc audiſſet, me laudauit. Protagoras aũt, iſta, ò Socrates, emẽdatio inquit, plus habet vitij ꝙ̃ quod emendas. Malè igitur, inquam ego, ò Protagora, mecũ actũ eſt, vt videt̃, ſumq́; ridiculus medicus: quippe qui dũ curare contendo, morbũ exaugeo. PROT. Atqui ſic tñ res habet. SOC. Qua ratione? PROT. Nimis enim inſcius Poeta ille fuiſſet, ſi adeò virtutẽ parui feciſſet, vt facilem eſſe eius poſſeſsionẽ exiſtimaſſet, cùm ſit oĩum difficilima, id quod oĩbus videtur. SOC. Opportunè per Iouem noſtris iſte Prodicus ſermonibus interuenit. Videtur.n. ò Protagora, diuina illa Prodici ſapientia vetuſta eſſe quędã, iandudum originem vel trahens à Simonide, vel ab antiquioribus: tu aũt quum multarum rerũ aliarũ peritus ſis, huius tñ imperitus appares. Ego verò eã expertus ſum, cũ fuerim Prodici huius diſcipulus. Atqui in præſentia haud ſatis animaduertere mihi videris, ipſum quod difficile dicit̃, forſitan Simonidẽ non ita vſurpaſſe, quemadmodum abs te nunc vſurpatur, verùm tanquam malũ & graue quiddã intelligendũ eſſe crebrò me Prodicus admonet. Nam quoties vel alium, vel teipſum laudant ita dico: Protagoras ſapiens vir eſt & diues, i. vehemens grauiſque: corripit me continuò, rogatq́; num me pudeat, qui quod bonũ eſt, graue vocem: cum quod graue eſt, ſit malùm. Nemo enim ita, diuitias graues, grauẽ pacem, ſanitatem grauem dicit, ſed grauẽ morbum, graue bellum, grauem paupertatẽ, quaſi graue, i. oneroſum malum ſit. Fortaſsis igitur & Chij & Simonides ipſe, cũ difficile dicũt, vel malũ inſinuant, vel aliud quiddã quod abs te minus intelligat̃. Ergò à Prodico ſciſcitemur. Decet enim de Simonidis ſcriptis hunc maximè percõtari. Quidnã ò Prodice Simonides ipſo difficilis nomine intelligi voluit? PROT. Malũ profectò. SOC. Ob hoc, vt arbitror, Prodice, Pittacũ reprehendit, dicentem, difficile eſſe bonũ manere: ac ſi dixiſſet, malũ eſſe manere bonũ. PROD. Et quid aliud putas ò Socrates, ſibi voluiſſe Simonidem, quàm reprehendere Pittacũ, ꝙ nomina rectè diſcernere neſciret, vtpotè qui Lesbius erat, & inter Barbaros educatus? SOC. Audis ò Protagora, quæ Prodicus hic dicit? Quid ad hęc? PROT. Permultum abeſt vt ita ſit Prodice. Certe equidẽ ſcio Simonidem difficilis nominę id quod & alij ſolent, voluiſſe, non malum, ſed quod nõ facile, quodq́; multis cum laboribus cõparetur ſignificare. SOC. Ego itẽ hoc voluiſſe Simonidem arbitror, ò Protagora, idemq́; Prodicũ intelligere, ſed ludere, tentareq́; te vtrum ſermoni tuo valeas ſuffragari. quod enim Simonides difficile non malum intelligi velit, argumento ſunt quę ſequuntur: ſubiungit enim ꝙ ſolus Deus hoc munere frui dignus ſit. Neque verò ſi vellet, malum eſſe bonũ, paulò pòſt adiungeret, ſolũ Deum huius compotẽ eſſe, Deoq́; ſoli munus id attribueret. Diſſolutũ planè hominẽ, nec vllo modo Chium Prodicus diceret fuiſſe Simonidẽ. Cæterũ quid tandem ſenſiſſe in his carminibus Simonidẽ ducam, dicam, ſiquidem de me periculũ facere vis, quemadmodũ circa poetica habeam. Sinautẽ Lubeat, te audiam. Protagoras cum hæc audiſſet, vt Lubet, inquit, ò Socrates. verùm Prodicus & Hippias, alijq́; omnes agere iuſſerunt. Conabor inquã, quid de his carminibus ſentiam, vobis exponere. Antiquiſsimum apud Gręcos, & plurimũ ſapientię ſtudium in Creta & Lacedæmone extat, & ſophiſtę plures ibi quàm alibi vſquam reperiuntur: diſsimulant autem & imperitos ſe eſſe fingunt, ne cæteros Græcos ſuperare ſapientia deprehendantur: prorſus quemadmodum Protagoras de ſophiſtis ſuprà dicebat, ſed vt videantur re militari potius & fortitudine cæteros anteire: veriti ne ſi quod ſunt, pateſiat, cæteri omnes idem ſtudium proſequantur. Ergò celant, decipiũtque eos qui cęteris in vrbibus mores Lacedęmoniorũ imitantur. Sunt.n. qui ꝙ aures præcidant, & ꝙ loris inuoluuntur, ꝙ exercitationibus, gaudent, ꝙ breuibus veſtibus vtuntur, ſimiles Spartanis eſſe videri volũt: perinde ac ſi huiuſcemodi rebus Lacedæmonij cæteros Gręcos ſuperent. Lacedęmonij vero quoties cũ ſophiſtis ſuis liberius colloqui volunt, externos ægre ferũt, & clanculum cõgregati, excluſis peregrinis oĩbus, cum ſophiſtis philoſophantur. Prohibent quinetiam & ipſi & Cretenſes, ne adoleſcentes gentis ſuæ vrbes alias adeant, ne quę apud eos docent̃, alibi fortè dediſcant. Reperiunt̃ in his ciuitatibus non viri tm̃ doctrina egregij, verumẽt mulieres. Quod aũt vera loquar, & Lacedæmonij optimè ad philoſophiã, ſermoneſq́; ſint educati, hinc maximè animaduertere licet. Si quis enim cùm viliſsimo etiã Lacedæmoniorum colloquatur, rudem plerunq; in verbis apparere primo comperiet. Mox vbicunq; rei ipſius opportunitas exigit, inſtar vehementis iaculatoris verbũ breue contortumq́;, ſed magni cuiuſdã momenti eiaculatur, vt qui cùm eo loquit̃, nihil à puero differre exiſtimetur. Quod aũt Lacedæmoniorum virtus, in ſapientię magis ꝙ̃ exercitationis ſtudio conſiſtat, intelligunt nonnulli noſtrę ętatis homines, & olim multi idem animaduerterunt, cũ viderent verba eiuſmodi enunciare poſſe, viri eſſe abſolute docti. Horũ è numero fuit Thales Mileſius, & Mitylenęus Pittacus, Bias Prieneus, noſter Solo, Cleobulus Lindius, Myſo Chenęus, ſeptimus horum dictus eſt Lacedæmonius Chilo. hi oẽs æmuli ſtudioſiq́; Lacedæmoniæ ſapientiæ fuerunt. [Sapientes Græciæ.] [Sapientia Lacedæmonia.] Eam talẽ fuiſſe cõperimus: verba breuia, memoratu vnicuique digna. Hi facto concilio ex cõi conſenſu, has Delphici Apollinis tẽplo primitias ſapientiæ dedicarunt, quæ tẽplo inſcriptæ, ab oĩbus celebrantur: Cognoſce teipſum: Nihil nimis. Hæc ob eam cauſam refero, vt pateat eam priſcę philoſophiæ fuiſſe figurã, Laconicã.ſ. quandã, vt ita dixerim, breuiloquentiã. Atqui & Pittaci propriũ hoc dictũ circunferebat̃ à ſapientibus celebratũ, Bonũ manere, difficile eſſe. Simonides itaq; cũ ſapientię gloriã cuperet, cognouit ſi prouerbiũ hoc tãquam inſignẽ quendã athletã refelleret conuinceretque, fore vt ipſe illuſtris ab oĩbus haberet̃. Quãobrẽ carmina illa cõpoſuit, eius cuius gloriæ inſidiatus eſt, verba, vt arbitror, turbaturus. Sed diſcutiamus hæc vnà oẽs, & videamus vtrũ vera loquar. Primum quidẽ carmina illa priora inſanum hoĩem indicarent, ſi dicere volens, virũ effici bonũ, eſſe difficile: mox hanc particulam quidem iniециſſet. ea.n. nulla rõne videt̃ iniecta: niſi dicamus aduerſus Pittaci verba certantẽ Simonidem loqui: & cùm ille dixiſſet, difficile eſſe bonum manere, Simonidẽ ad hæc obijcere, Non ita eſt ò Pittace, imò bonũ quidem virũ effici difficile eſt, verè nõ reuera bonum. Non.n. idcircò dicit reuera, quia ſint aliqui verè boni, alij aũt boni quidẽ, ſed nõ verè. Abſonũ nanque videret̃, neq; Simotide dignũ, ſed in dictione, verè, ſuperiectionẽ eſſe in carmine dicemus, quã Pittaci verbis ſubiecit, quaſi ponamus Pittacum ipſum ſic dicere, O viri, difficile eſt bonũ manere, Simonides autẽ ſubijciat, O Pittace, vera minimè loqueris. Non.n. eſſe, ſed fieri virũ bonum, manibus pedibúsque, & mente adamuſſim quadratũ, eſt difficile verè. ita videt̃ non abſq; rõne hæc particula quidem iniecta: & ipſum, verè, haud ab re poſtremò locatũ. Atqui & quæ ſequuntur, oĩa huic atteſtantur, quod ſit hunc in modum dictum. Multa inſuper ſunt in his carminibus, quę quàm pulchrè ſcripta ſint, ſigillatim oñdere poſſemus. Scitè nanq; & accuratè compoſita ſunt, ſed prolixior foret oratio. Quare ſummatim poetæ huius formam conſiliumq́; exponendũ. Intendit aũt prorſus in oĩbus his verſibus Pittaci dictũ refellere. Ait.n. paulò pòſt fermè in hũc modũ, quod effici virum bonũ difficile verè: eſt tñ tempus quoddã vbi poſsibile eſt. Factum verò bonum eo in habitu perſeuerare, eſſeq́; bonum, vt tu quidem Pittace cõtendis, impoſſe eſt, neq; humanũ, ſed ſolus hoc Deus munere fungit̃. hoĩem verò ita bonum manere, ne rurſus labatur, impoſſe eſt, quẽ ſors inopina abripiat. Quẽnnã potiſsimum inopinatus

caſus

caſus in nauis gubernatione ſubmergit? nō rudē hoīem:
nam ſemper ille ſuccumbit: & quemadmodum iacentē
nullus deijcit, ſed ſtantem quandoq; deijcit aliquis, iace-
req́; cogit, iacētem verò nequaquam: ita ſolertē & ſaga-
cem hoīem nonnunquā inopinatus caſus circumuenit.
Enimuerò qui nihil penſi vnquā habet, minimè. Et gu-
bernatori quandoq́; ingens tempeſtatis impetus impro-
uiſus ſupeuenit, & agricolæ intemperies anni, & medi-
co quoq; ſimilia, adeò vt tunc improuidi fuiſſe videanť.
Pōt.n. bonus aliquis malus fieri: quod alius quoq; poeta
teſtatur, dicens, Vir bonus, nunc prauus, nunc bonus eſt.
Vt aūt malus efficiatur malus, fieri non pōt. Eſſe.n. ſem-
per neceſſe eſt. Quamobrem quoties caſus inopinatus
prouidum hoīem ſapiētemq́; & bonū inuadit, malus ef-
ficiť. Tu verò dicis, ò Pittace, difficile eſſe bonū manere.
Res aūt ita ſe habet, vt fieri bonum poſsibile ſit, difficile
tñ: perdurare aūt bonū, penitus impoſſe. Quilibet.n. be-
nè agens, bonus: malè cōtrà, malus. Quę nam circa lite-
ras bona res eſt? quæ ue actio virum in illis bonū efficit?
Conſtat ꝙ earum perceptio. Quæ item actio bona bo-
num efficit medicum? Morborū curádorum peritia vi-
delicet. Qui benè curat, bonus medicus: cōtrà, qui malè,
malus. qui ergò malus medicus nonnunquam efficitur?
Ille certè, cui primo hoc ineſt, vt medicus ſit, deinde vt
bonus medicus. Hic.n. malus quandoque medicus effici
poteſt. Nos aūt medicinæ artis ignari, nunquā malè agē-
do aut medici, aut fabri efficeremur, aut aliud tale. Quiſ-
quis aūt non ſit medicus, malè officio ſuo functus, neq;
etiam malus eſt medicus. Ita & bonus vir fieri pōt ali-
quando malus, vel propter tempus, vel laborē, vel mor-
bum, vel alium caſum. Hæc quippe ſola praua actio eſt,
ſcientia priuari. Malus aūt vir nunquā malus fieret, eſt.n.
ſemper. Ac ſi malus fieri debet, oportet bonum fuiſſe
prius. Ad hoc itaq; carmina illa tendunt, vt affirmēt, im-
poſſe eſſe virū bonum ſemper perſeuerare, fieri aūt bo-
num, eundemq́; rurſus & malū, poſsibile, plerunq; verò
optimos eſſe illos quos diligunt dij. Hęc itaq; oīa aduer-
ſus Pittacū ſunt dicta, quod & ſequentia clarius declarāt.
Hac de cauſa, inquit, nunquā ego quod fieri nequit, fru-
ſtra quærens, ſine reprehenſione perpetuò victurū bo-
nū, quicunq; fructibus terræ veſcuntur, quenquā ſperē.
Deinde vobis quæ comperta mihi ſunt, prædico, & cæ-
tera quæ ſequuntur. Adeò vehementer totoq́; carmine
Pittaci dictū inſeſtat. Vnumquenq; verò laudo amoque,
ſpōtè qui turpè nil patrat. Neceſsitati verò neq; dij qui-
dem ipſi pugnant. Id aūt eſt ad hoc idem dictum. Neq;
enim vſqueadeò rerum inſcius erat Simonides, vt illum
laudare ſe diceret, qui turpe nihil ſpōtè committit, quaſi
ſint aliqui qui ſpontè malè agant. Arbitror equidē ſapiē-
tem nullū putare, quēquam hoīum eſſe qui vltrò aber-
ret, malaq́; & turpia ſpontè cōmittat. Sciunt etenim ſa-
pientes oēs, ꝙ qui mala turpiaq́; cōmittunt, præter vo-
luntatē peccāt. Atqui & Simonides nequaquam laudare
ſe dicit illum, qui nō ſpontè ſcelera patrat, imò de ſeipſo
ſpontè illud intelligi volebat. putabat.n. præclarum bo-
numq́; virū ſæpe ſeipſum impulſurum, vt amicus lauda-
torq́; alicuius fieret, amaretq́; & laudaret. vt quibus mo-
roſi & iniqui ſæpe parentes cōtingant, aut patria, aut tale
aliquid: improbi hoīes ſi ſunt, vltrò ſponteq́; in parentū
patriæq́; errata inuehi ſolent, & ea paſsim oībus diuul-
gare, nequis eos ꝙ parentes & patriam negligant, carpe-
re poſsit: quare vituperant parentes patriamq́;, & pręter
neceſsitatem odijs & inimicitijs vltrò exagitant. Probi
verò qui ſunt viri, patria flagitia occultant potius, & ad
laudandum eos ſeſe cogunt: & ſi qua in re iniuria affecti
iure parētibus & patriæ indignari poſſent, conſolanť ſe-
ipſos, & ſe ſuis cōciliant, ſeq́; ad amorē laudemq́; maio-
rum vel inuitos adigunt. Sæpe ēt Simonidem ipſum ar-
bitror, non ex animi ſui ſnīa, ſed inuitum ad tyrannum
quendam, aut alium talem laudandum & tollendum ac-
ceſsiſſe. Hæc igitur ad Pittacū dicit. Ego quidē, ò Pitta-
ce, non ob id carpo ꝙ natura detrahere gaudeā, cui ſatiſ-
facit & ille quiſquis malus non eſt, nimiúmue ignauus.
Sciens quidē iuuabit ciuitatē iuſtam vir ſanus. Neque tñ
ipſe detraham: neque.n. detractione gaudeo. Stultorum
nanque eſt infinita gens, vt ſi quis eos vituperare pergat,
neceſſariò defatigetur. Honeſta porrò ſunt oīa, quibus
turpia non ſunt miſta. Haud hoc dicit perindè ac ſi dice-
ret, oīa alba quibus nigra nulla miſcētur: ridiculū nempè
id ſit: ſed quaſi dicat, mediocria ſe toleraturum, neque eā
vituperaturum. Non quęro, inquit, hoīem irreprehenſi-
bilem pęnitus mortalium quenquā. Deinde vobis quod
mihi compertum eſt, núcio, quod videlicet huius cauſa
neminem laudaturus ſum. Verùm mihi ſufficit quiſquis
medium tenet, neq; turpe quid agit. Sic ego oēs diligo,
ſic laudo. Hic vtiq; Mitylenæorum lingua eſt vſus tan-
quā aduerſus Pittacum, ſic dicens, Omnes ſic laudo, ſic
diligo libens. hic oportet vocem libens, à ſequētibus di-
ſtinguere, cum qui dicit, quiſquis turpe nil patrat. Nam
ſunt quos ego non libens laudo & diligo. Quòd ſi tu mī
Pittace, vel mediocriter cōſentanea, veraq; dixiſſes, nū-
quā te reprehendiſſem. Nunc verò cùm & maximè &
in maximis falſa proferas, quę vera multis apparēt, te re-
prehendere cogor. Hæc mihi ò Prodice atq; Protagora,
in iſtis Simonidis carminibus ipſius ſnīa fuiſſe videtur.
Tum Hippias: Benè, inquit, ò Socrates, carmina hæc ex-
poſuiſſe videris. Eſt & mihi ratio illis accōmodata, quā
uobis, ſi vultis, oſtendā. Imò verò, inquit Alcibiades, ſed
poſteà: prius aūt peragere decet, quæ inter Socratem &
Protagorā conuenerūt. Et ſi Protagoras interrogare vl-
terius vult, reſpondere Socrates debet. Si autem reſpō-
dere vult Protagoras interrogare Socrates. Atqui cōce-
do, inquam, Protagoræ quodcunque horum ipſi gratius
futurū eſt. quod ſi placet, verſus prætermittamus, ea ve-
rò quæ abs te primo quærebam Protagora, libenter te-
cum abſoluam. Videtur.n. mihi diſputatio de rebus poe- Diſputatio de rebus poeticis qualis ſit.
ticis perſimilis eſſe conuiuijs imperitorū plebeiorumq́;
hominum. Qui cum propter inſcitiā nequeant inuicem
propria voce ſuiſq́; ſermonibus ipſi colloqui, mercede
exhibita, tibicinas introducūt, & aliena voce, hoc eſt ti-
biarum flatu, conuiuium tranſigunt. Vbi aūt boni præ-
clariq́; & eruditi viri conueniunt, neque tibicinas ibi, ne-
que ſaltatrices, neq; cātatrices vllas videas, ſed voce pro-
pria remotis ijs nugis iociſq́; conuiuium celebrare, & al-
ternis interrogationibus reſponſionibusq́; modeſte diſ-
ſerere, ēt ſi vinum abūde bibāt. Eodem modo ad diſpu-
tationes huiuſcemodi ſi viri cōueniunt tales, quales eſſe
nos plurimi prædicant, haud quaquam aliena voce poe-
tarumq́; verbis opus eſt, quos percontari, de his quę ſcri-
bunt, non datur: & qui eorū teſtimonia in medium affe-
runt, alij hoc, alij aliud poetā dicunt ſentire, neq; tñ con-
uincere rem poſſunt, de qua diſſerūt, aut expedire. Tales
ergo confabulationes viri ſapientes mittunt, ipſiq́; inter
ſe colloquuntur, viciſsimq́; ingenij periculū faciunt. Di-
ſputatores aūt hmōi, vt arbitror, ego & tu nunc imitari Qui veri diſputatores.
debemus, & poetis poſthabitis noſtris rōnibus rē ipſam
diſcutere, facereq́; tam ingenij noſtri, quàm veritatis pe-
riculum. Quòd ſi deinde interrogare lubet, rñdere tibi
paratus ſum: ſin aliter vis, te mihi præbe, & adiuua ad ea,
quæ intermiſimus conficienda. Cum hæc aliaq́; hmōi
intuliſſem, Protagoras, quid potiſsimum ageret, haud ſa-
tis declarabat. Hic Alcibiades ad Calliam conuerſus.
O Callia, inquit, videtúr ne tibi nūc rectè Protagoras fa-
cere, quum declarare nolit, vtrum rñdere velit, nécne?
Mihi quidē non videtur. Sed iam vel diſputet, vel diſpu-
tare nolle ſe dicat, vt hæc de eo ſciamus. Socrates aūt cū
alio quouis diſſerat, vel alius quicūq; vult, cū alio quopiā.
Hic Protagoras, vt viſus eſt mihi, verecūdia motus pro-
pter Alcibiadis orationem Calliæq́;, & aliorum præſen-
tium preces, vix tandem ad diſſerendum deſcendit, iuſ-
ſitque Socratem ipſum interrogare, ſe rñdere pollicitus.
O Protagora, inquā, ne me tecū ob aliud diſſerere putes,
quàm

quàm quia quæ paſsim dubito,diſcuſſa velim. Arbitror enim haud ab re illud ab Homero dictum ſuiſſe. Si duo ſimul coeât,alter altero magis intellexerit.Expeditiores nanq; ſumus cuncti ad quodlibet opus, verbum, & ſenſum inueſtigandũ.Solus aũt ſi quis quippiã cogitet,mox paſsim circuniens quicum cõicet, & à quo confirmetur tantiſper dum inueniat. Quamobrẽ ipſe nunc tecũ libẽtius,q̃ cũ alio quouis diſputo, exiſtimans te optimè omniũ diiudicaturum,& de alijs omnibus,quę ad probi viri iudicium ſpectãt,& de his maximè, quæ ipſe quærebã, videlicet de virtute.nam quem melius, q̃ te id facturum ſperem? Nempe pleriq; alij probi quidem ipſi ſunt, ſed alios tales efficere nequeunt. Tu autẽ non modò virtute præditum eſſe te ducis, verumetiam cæteros hoïes eadẽ te ornaturum polliceris.Atq; adeò tuo ingenio confidis, vt quam cæteri oẽs diſsimulent artem,tu eam ſolus profiteare,teq; palàm,per omnem Græciam,quaſi publico quodam præconio ſophiſtã nominans, declares doctrinæ morumq; magiſtrum, & primus mercedem artificij iſtius expoſcas. Quid igitur obſtat,quin ipſe præ cæteris ad harum rerum diſputationem ſis adhibendus interrogandusq;,& quin ſint tecum oïa communicanda? Nihil pœnitus obſtat. Atqui & ipſe nunc illa de quibus primo interrogaui, cupio rurſus partim abs te mihi in mentem reduci,partim cõi iudicio diſcuti.Erat autem talis,vt arbitror,quæſtio:vtrum ſapientia,temperantia, fortitudo, iuſtitia,ſanctitas,quinque nomina eiuſdẽ rei ſint,an vnicuiq; horum nominum.propria quędam eſſentia ſubſit, & res quædam vim propriam habens, adeò vt nõ ſit alterum quale eſt alterum. Dixiſti tunc nequaquam vnius rei eſſe hæc nomina, ſed ſingula nomina rebus ſingulis adhiberi.Quinetiã partes oẽs has eſſe virtutis,haud ſanè perinde,vt auri partes inter ſe totiusq; conſimiles, ſed vt vultus partes inuicẽ totiusq; diſsimiles propria diſcretas ui.& hæc ſi nunc denuo ita, vt ſuprà confirmas, dic. Sin aliter modò ſentis, oïa lucide diſtingue. Equidem nihil imputabo,ſi aliter nunc dicas. Neque enim miror,ſi illa tunc Socratis tentandi gratia dixiſti. PROT.Hæc omnia partes virtutis eſſe dico.ex quibus quatuor ſatis inuicem conſimiles ſunt. Fortitudo autem longè ab alijs differt. Quod aũt verè loquar,hunc in modum cognoſces. Reperies nonnullos hoïes iniuſtiſsimos, prophaniſsimos, intemperantiſsimos,imperitiſsimos, qui tñ cæteris fortitudine pręſtant.SOC.Attende,amabo,conſiderandum eſt quod dicis.Vtrũ fortes, audẽtes vocas, an alios quoſdam?PROT.Imò etiam ad ea præcipites,à quibus plurimi deterrentur. SOC.Age itaq;.virtutem honeſtũ quiddam & pulchrum aſſeris, eamq; vt pulchrũ aliquid doces? PROT.Pulcherrimũ equidẽ,niſi ſortè inſanio.SOC. Vtrum huius quiddã turpe eſt, quiddam pulchrum? an pulchrũ totum? PROT.Totum quàm maximè eſſe poteſt pulchrũ.SOC.Scíſne qui audacter in puteos ſe mergant? PROT. Imò verò.Vrinatores enim.SOC.Vtrũ ob id quod ſciunt,an ob aliud? PROT. Quod ſciunt. SOC. Quínã hoïum ex equis fortiſsimè pugnare audẽt? equitéſne,an equeſtris induſtrię rudes?PROT.Equites.SOC. Quínã peltis audacter pugnant?Peltatíne,an alij?PROT. Iſti quidem,& in cæteris omnibus,ſi iſtud quæris,audaciores ſunt,qui ſciunt,quàm qui neſciunt: ijdemq; hoïes poſtquam didicerunt, audent quicque vehementius, q̃ cum ignorabant.SOC.Vidiſtíne vnquam aliquos horum ignaros omnium, ſed eos eſſe ad hæc omnia tamen audentes?PROT.Vidi equidem & audaces maximè. SOC. Nunquid audaces iſti fortes ſunt? PROT. Turpe quiddã eſſet fortitudo. quandoquidem audaces iſti furioſi ſunt. SOC.An non dicis fortes audaces ipſos eſſe?PROT.Dixi equidem,& dico. SOC. Nonne iſti qui ſic audent, fortes quidem minimè,ſed furentes apparent? Et ſuprà rurſus ſapientiſsimi illi audentiſsimi nobis apparuerunt, & quia audentiſsimi,ideo & fortiſsimi, atque ita ſecundum hãc rationem ſapientia ipſa fortitudo eſſet? PROT.Haud ſatis recordaris,ò Socrates,quę dixi ſuprà,tibiq; reſpondi. Equidem interrogatus abs te, vtrum ſortes viri audẽtes ſint,nécne, conſenſi. Vtrum verò & audentes ſortes eſſent,non quæſiuiſti.Quod ſi tunc interrogaſſes,reſpondiſſem,vtiq; non omnes: quod verò ſortes audentes nõ ſint,à me conceſſum nunquam monſtraſſes, neq; enim rectè conceſsiſſem. Proinde ſcientes homines,oſtendis ignorantibus,& ſeipſis,& cæteris audaciores eſſe, & idcircò idem eſſe ſapientiã, & ſortitudinẽ arbitraris. Qua ratione progreſſus, robur quoque ſapientiam eſſe arbitrari queas.Nam ſi à me ſimiliter in hunc modũ quęſiſſes,vtrũ robuſti hoïes potentes ſint, aſſeruiſſem vtique. Deinde vtrum palæſtræ periti ad certandum potentiores ſint, q̃ imperiti, & ipſi poſtquam didicerunt ſe ipſis dum ignorabant,iterum admiſiſſem. Hæc me confitẽte licuiſſet tibi eodẽ pacto conijcere, per conceſsionẽ meã ſapientiam robur eſſe.Ego autem nuſquam in præſentia potentes hoïes robuſtos eſſe confiteor.Robuſtos tñ potẽtes eſſe autumo. Et idem eſſe robur,& potentiã arbitror. Nam & à ſcïa,& ab inſania,& ab ira poteſt potẽtia prouenire. robur autem à natura dũtaxat,& debita corporum nutritione venit. Similiter & in illis neqnaquam idem eſſe cenſendum,fortitudinem & audaciam. Quapropter contingit, ſortes quidem audentes eſſe, at verò non omnes audentes ſortes ſunt, Audacia enim ab arte hoïbus,ab ira,ab inſania datur, quẽadmodum de potentia diximus: ſortitudo autẽ à natura,debitaq; educatione prouenit animorũ. SOC. Dicíſne,ò Protagora,alios homines bene, male alios viuere. PROT. Dico equidem. SOC. Nunquid bene viuere homo tibi videtur, ſi cum moleſtia doloreq; viuat.PROT.Minimè.SOC.Sinautem vſq; ad vitæ finem iucundè quis vixerit,bene vixiſſe dicendus? PROT.Certè. SOC.Ergo iucundè viuere bonũ, moleſtè malum. PROT. Si modò honeſtis delectetur. SOC.Nunquid ipſe Protagora,quemadmodũ alij multi, iucunda quędam mala vocas,triſtitia verò bona.PROT. Voco.SOC.Vtrum quatenus iucunda ſunt, eatenus non ſunt bona, & non ſi quid ab illis prouenit aliud, rurſusq; triſtitia eodem modo?PROT.Sic.SOC.Non ex eo ꝙ triſtia mala?PROT.Ignoro Socrates,vtrũ ita ſimpliciter,vt interrogas,reſpondere me deceat, iucunda omnia bona eſſe,triſtia mala. Sed tutius mihi fore videtur non ſolum ad pręſentem quęſtinnem,verumetiam ad omnem vitę meæ rationem, vt reſpondeam eſſe iucunda quædã non bona,& triſtia quædam non mala: eſſe rurſus & neutra, quæ neq; bona ſint,neq; mala. SOC. Num iucũda vocas ea,quæ vel voluptatis participia ſunt, vel efficiunt voluptatem. PROT. Prorſus.SOC.Quæro igitur hoc,vtrum ex eo ꝙ iucunda ſunt,non bona ſint. Vtrũ videlicet ipſa voluptas ſit non bonum. PROT. Quemadmodum ipſe vbique dicis,ò Socrates, hoc inquam, conſideremus: & ſi ad rem conducere ea cõſideratio videatur, idemq; iucundũ,& bonnm appareat,concedamus: ſin minus,tum ad diſceptandũ pergamus.SOC.Vtrum igitur ipſe diſputationis dux eſſe vis? an me præire iubes? PROT.Aequũ eſt te eſſe ducem. Tu nanque cœpiſti. SOC. Hoc modò forſitã quod quærimus,patefiet:quemadmodum ſi quis ad hominis vel ſanitatem, vel alium corporis habitum, opúsue cõſideranda, vultus eius,& manus extremas cõtemplatus dicat,age iam,pectus mihi dorſumq; nuda,vt clarius inſpiciam. Sic ego nũc quidem,idem illud ad hãc diſputationẽ requiro. Nam cũ tuam erga bonũ voluptatemque ſnĩam,è verbis tuis cognorim, tale aliquid mihi expedit dicere. Age Protagora,& in hoc tuã mentẽ aperias,quid de ſciẽtia ſentis? nunquid idem tibi quod alijs, an aliud placet? Nam de ſcientia plurimi ſanè ſic iudicãt, vt neque robuſtũ quiddam ſit, nec ducat,nec etiam dominet. Neque.n.de ipſa velut de duce principéue ſuſpicant. Sed cum perſæpe non deſit homini ſcïa,non ipſam tñ, ſed aliud quiddam, vt vel iram, vel voluptatem, vel dolorem,vel amorem, vel formidinem dominari putãt.

Atq;

Atque de ſcientia ſic cogitant, quaſi de mancipio quodã ab oĩbus alijs vndiq; tracto. Nunquid & tu idem ſentis? an potius præclarũ quiddam ſciam, & in hoĩe Principẽ arbitraris, ita vt ſi quis bona maláue diſcernat, nunquam ab alia re induci queat, vt aliud quàm quod ſcĩa iuſſerit, ſuſcipiat agendũ: ſed prudentiã vnam ſatis eſſe idoneam, quæ homini ſit preſto? PROT. Videtur mihi quod dicis, ò Socrates. Nam ſi cuipiam hoĩum turpe eſt negare ſapiẽtiam ſcientiamq́; oĩum rerum humanarum eſſe potentiſſimam, mihi certè turpiſſimum. SOC. Præclare nimiũ vereq́; loqueris. ſed enim noſti multos mihi, & tibi non credere? Aiunt porrò pleroſq; boni conſcios, cum bona agere liceat, agere bona nolle, ſed alia. Et quoſcũq; rogaui quæ nam huius rei cauſa ſit, reſpondent, vel voluptate, vel dolore, vel aliquo alio eorũ, quæ ſuprà retulimus, ſuperatos, hęc agere. PROT. Alia quoq; multa ſunt, ò Socrates, in quibus homines errãt. SOC. Age itaq; conare mecum hominibus perſuadere, docereq́; quódnã hoc malũ ſit, quo ſe aiunt voluptatibus ſuperari, & hanc ob cauſam, quæ cognoſcunt bona, nõ facere. Fortaſsis. n. ſi dixerimus, erratis, ò hoĩes, falliminiq́;, rogabũt. Si quidẽ, ò Protagora, & Socrates, hoc voluptatis malũ eſt, cui ſuccũbitur, quodnã eſt aliud? quod dicitis vos? exponite. PROT. Quid verò nos ad multorum opinionem attendere decet, qui vtcunq; contingit, loquuntur? SOC. Conducturum nobis hoc arbitror, ad inueniendum, qũo ad cęteras virtutis partes fortitudo ſe habeat. quare, ſi ſuperiori pacto ſtandũ cenſes, vt videlicet ego præeam, quà maximè inueniri poſſe quod quęrimus, arbitror, ſequere. Sin minus hoc, & dimitti mauis mitto. PROT. Probè loqueris, perge igitur, vt cępeſti. SOC. Ego ſi rurſus à nobis ſciſcitarentur, quid iſtud vos eſſe dicitis, ꝙ nos vinci à voluptatibus dicebamus? Sic reſpondeam. Audite igĩ, ego & Protagoras vobis iſtud declarare conabimur. Nũquid. n. aliud hic fieri dicetis, quàm quod ſępe contingit, vt homines ciborum poculorumq́ue, & venereorũ voluptate pellecti victiq́; aſciſcant ea ſibi, etiam ſi mala eſſe cognoſcant? Aſſentirentur illi. At nos ita. Mala verò illa cur dicitis? Verũ quia voluptatem hanc præſentem præbent, & ſuauitate deliniunt? An quia in poſterũ morbos, inopiam, & alia multa generis huius adducunt? An etiam quanquam nihil tale in poſterũ inferunt tãtum quia delectant, mala ſunt, ꝙ homo gaudere diſcat? putamúſne eos, ò Protagora, aliter reſponſuros, nempe, quàm ꝙ nõ propter præſentem voluptatem mala ſunt, ſed propter morbos, & alia quæ ſequuntur? PROT. Sic vulgus arbitror reſponſurum. SOC. Nónne dum morbos adducũt, dolores inferunt? dum egeſtatem, dolorẽ? Aſſentiretur, vt arbitror. PROT. Imò certè. SOC. Hæc ergo, ò viri, nõ ob aliud, vt ego, & Protagoras arbitramur, mala vobis apparent, quàm ꝙ in dolores deſinunt, cæteriſq́; voluptatibus priuant. Confiterentur. PROT. Proculdubiò. SOC. Si contrà rurſus interrogaremus, ò viri, triſtia eſſe bona fatemini, nónne eiuſmodi quædam dicitis? exercitationes corporum, labores militiæ, medicorũ curationes, quæ vel ſecãdo fiunt, vel vrendo, vel pharmacis, vel inedia, bona dicitis, ſed moleſta? Conſentirent. PROT. Et hoc. SOC. Vtrum hæc ex eo bona vocatis, ꝙ præſentibus doloribus cruciatibuſq́; conficiunt? An ob id potius, ꝙ in poſterũ ex his ſanitas, & bona corporis habitudo, patriæ ſalus, potentiæ diuitiæq́; ſequuntur? Ob id ipſum dicerẽt, vt exiſtimo. PROT. Ego quoq; id iudico. SOC. An ob aliud hæc bona ſunt, quàm ꝙ in voluptates deſinunt, & moleſtias pellunt? Alium ne finem aſsignare poteſtis, ad quem reſpicientes hæc bona vocetis, quàm voluptates atq; dolores? Non poſſumus, vt arbitror, reſponderent. PROT. Sic equidem puto. SOC. An non voluptatem, vt bonum ſequimini, dolorem, vt malum fugitis? Concederent. PROT. Profectò. SOC. Ergo id malũ exiſtimatis, dolorem ſcilicet, bonum voluptatem, quandoquidem & ipſam oblectationem, tũc ſanè malam dicitis eſſe, quando maioribus voluptatibus priuat, quàm afficiat: vel quando vehementiores dolores infert illis, quas præbet voluptatibus. Quoniã ſi ob aliud ipſam delectationẽ malã appellaretis, vtputa finẽ alium reſpicientes, poſſetis nobis quoq; monſtrare. Sed nequaquã poteritis. PROT. Neq; mihi poſſe videntur. SOC. Sic quoq; dolorem ipſum, tũc duntaxat bonũ dicitis, quum maiores fugat dolores, quàm infert, aut voluptates moleſtijs vehementiores inducit. quandoquidẽ ſi ad alium finem reſpicientes, dolorem bonũ iudicaretis, eũ poſſetis vbiq; oſtẽdere, ſed non poteritis. PROT. Vera narras, ò Socrates. SOC. Si me quoq; viciſsim rogetis, ò viri, quamobrẽ vbiq; multa de hoc loquar, ignoſcite mihi, protinus reſponderem. Primo nanque haud facile demonſtrari hoc poteſt, quid ſit quod dicitis, à voluptate ſuperari. Deinde quia demonſtrationes in hoc oẽs ſunt. Et nunc etiam ſi quid vrget, quod exponere velitis, licet ſiquo modo habetis aliud quod bonũ dicatis, quàm voluptatẽ, & qđ malum, q̃ dolorem. An ſufficit vobis vitã iucunde abſq; triſtitia ducere? Quòd ſi ſufficit, neque dicere poteſtis aliud bonum, vel malum. quod non ad hæc tendat, audite quod ſequitur. Aio equidem his ita ſe habentibus, ridiculũ eſſe veſtrum illum ſermonem, quo dicitis, ꝙ homo mala, mala eſſe ſciens, nihilominus agat mala, cũ poſſit non agere, voluptatibus. ſ. tractus, victuſq́;. Item cum dicitis hominem boni conſcium agere bene nolle præſenti voluptate deuictum. Ridicula inquã hæc eſſe patebit, niſi multis vti nominibus volemus, iucũdo, triſti, bono ac malo. Poſtquam. n. duo hæc in vniuerſum eſſe cõſtat, duobus tñ nominibus vocemus. primum quidem boni ac mali, poſtea iucundi ac triſtis. His poſitis ita dicamus, Eſt hõ qui mala eſſe mala nouit, illaq́; facit nihilominus. Si quis aũt quærat quamobrem, quia victus eſt, reſpondemus. A quo? inquiet ille. nobis autẽ non licebit vlterius à voluptate victum dicere. Aliud. n. nomen voluptatis loco ſuſcepit, bonum. Ideo reſpõdebimus, bono victũ. Ibi ſi ille, qui nos interrogat contumelioſus fortè vir ſit, ridebit certè, dicetq́; abſurdum eſſe dictũ. Si facit enim quis mala, eſſe mala ſciens, cũ non oporteat facere, victus bonis, bona hęc dignã ne ſunt, vt mala vincant, an indigna? Indigna dicemus, neq; enim erraſſet ille, quem dicimus voluptatibus ſuperatũ. Ad hæc ille, Quamobrẽ bona ea indigna ſunt, vt mala vincant, vel mala, vt bona? nũquid ob aliud, quàm quia hæc maiora ſunt, illa minora? vel plura hęc, illa pauciora? Nõ habebimus certe cauſam aliam. Addet ille, Conſtat igitur, ꝙ ſuperari eſt, loco minorum bonorũ maiora mala ſuſcipere. Hæc ita ſe habeant. Mutemus nomina, accipiamuſq́; in eadem re iucundũ ac triſtè. Hoc pacto. Hominem agere prius diximus mala, dicamus nunc triſtia, cũ ſciat eſſe triſtia voluptatius ſuperatũ, talibus. ſ. vt victoria ſint indignæ. Quę verò alia ineſt ad dolorẽ indignitas voluptati, q̃ exceſſus inter ſe atq; defectus? hoc eſt, cum inter ſe maiores minoréſue fiunt, plures item, & pauciores, vehemẽtioreſq́;, & remiſsiores. Si quis aũt dixerit: At multum differt, ò Socrates, voluptas præſens à futura voluptate atq; moleſtia: dicã equidem, num alio quopiã, q̃ voluptate atque moleſtia? haud ſanè alio poteſt. Sed perinde eſt ac ſi vir quiſpiam ponderandi gnarus collectis hinc voluptarijs, iſtinc triſtibus, tam quæ propè, q̃ quæ procul ſunt trutina exquirat, dicatque vtra plura ſint. Si enim voluptaria, cũ voluptarijs libres, maiora ſemper, & plura ſunt eligẽda: ſin autem triſtibus triſtia cõpares, pauciora, minoraq́; ſin iucunda cum triſtibus, & triſtia quidem à voluptarijs ſuperẽtur, ſiue propinqua à remotis, ſiue remota à propinquis, ratio illa eſt eligenda in qua hæc inſunt: ꝙ ſi iucunda à triſtibus ſuperentur, minimè. an aliter ſe res habet, ò viri? ſcio equidem nihil afferre eos aliud poſſe. PROT. Idem & ipſe arbitror. SOC. Poſtquam verò ita ſe id habet, illos hũc in modũ interrogabo. Apparẽt oculis veſtris eędẽ moles cominus maiores, minores eminus?

Affirmabunt

Affirmabunt puto. Et craſſa,& multa ſimiliter?& ęquales voces propè quidem maiores, longè verò minores? Conſentient. Si in hoc bene agere,& felicitas noſtra cóſiſteret,hoc eſt in magnis molibus fabricandis,accipiendiſque,paruis autem reijciendis,quæ nam nobis potiſsima vitæ ſalus eſſet? num ars dimetiendi? aut optice potius, quanta res appareat oſtendens? Imò hæc nos deciperet,& errore cõfundens ſæpe cogeret eadem aliàs aliter iudicare, atque adſciſcere, & in magnorum paruorumq; electionibus ſæpius conſilium mutare. Dimetiẽdi verò facultas apparens hoc abrogaret refelleretque, veritatemque aperiens aĩo quietem daret veritate nixo, atque ita vitam ſeruaret. Conſentirent ne homines ad hæc, an non, menſoria ſcilicet arte nos ſeruari? PROT. Hac ipſa. SOC. Quid porrò? ſi in ipſa paris imparis ue electione ſalus vitæ conſiſteret, quãdo quod plus eſt,rectè eligi oporteret,& quando quod minus, vel ipſum ad ſeipſum, vel aliud fortè ad aliud, ſiue propè, ſeu procul ſit,quid potiſsimum noſtram vitã ſeruaret? nonne ſcientia? Et metiendi quidem,quum exceſſus atque defectus ea ars ſit. Cum verò paris & imparis habenda ratio ſit, non alia quàm numerandi ſcientia. Concederent homines hæc, an non? PROT. Abſque controuerſia. SOC. Poſtquam verò ſalutem vitæ certum eſt in recta voluptatis dolorisq; electione conſiſtere,id eſt pluris & paucioris, maioris & minoris, propinquioris & remotioris delectu, nonne dimetiendi facultas primo exceſſus, defectusque, æqualitatis item mutuæ conſideratrix eſt? PROT. Neceſſe. SOC. Quoniam verò metiendi facultas eſt,neceſſe eſt, vt ars, & ſcientia ſit. PROT. Admittent. SOC. Quæ verò potiſsimum hæc ſcientia ſit,aliàs conſiderabimus. Sufficit.n.nunc ſcientiam eſſe, quod ad eam reſponſionem ſpectat, quam ego & Protagoras veſtræ eramus quæſtioni daturi. Hæc autem, ſi recordamini, erat quæſtio. Nos quidem conſenſimus, nihil ſciẽtia potentius eſſe: imò ſemper vbicunq; adeſt,voluptati,cunctisq; cęteris dominari. At vos obieciſtis voluptatẽ,ſępe etiam ſcienti dominari. Quod cùm vobis nequaquã daremus,ſtatim ita rogaſtis: Si hoc, ò Protagora,& Socrates, non eſt à voluptatibus ſuperari, ſed aliud quiddam, declarate quid ſit. Hic ſi illico reſpondiſſemus inſcitiam eſſe,protinus nos riſiſſetis. Nunc autem ſi nos deridetis, etiã vos ipſos deridebitis. Ipſi enim vos paulò antè confeſsi eſtis,defectu ſcientiæ aberrare illos,qui in voluptatem, & dolorẽ electione delinquunt. ea verò bona ſunt, & mala. Neque defectu ſcientiæ tantum dixiſtis, ſed addidiſtis etiam,defectu ſcilicet ſcientiæ mentiendi. Actio autem errans, & quam ſcientia non regit, vt & vos non latet, ab inſcitia prouenit. quapropter quod dici ſolet,à

A voluptatibus ſuperari extrema inſcitia eſt.

voluptatibus ſuperari extrema inſcitia eſt. Cuius velut morbi Protagoras hic, & Prodicus, & Hippias medicos ſe profitentur. Vos autem quia aliud quiddam eſſe hoc quàm inſcitiam putatis, neque vos ipſos, neq; filios veſtros hiſce ſophiſtis rerum illarum doctoribus curandos datis,quaſi virtus doceri non poſsit: at cum pecunijs inuigilatis nimium,nec mercedẽ his præceptoribus offertis,priuatium publiceq; delinquitis. Hęc planè vulgo reſpondiſſemus. Nunc aũt vos etiam,ò Prodice atq; Hippia,vna cùm Protagora hoc percõtor, communis.n.hic ſermo vobis eſto,verá ne vobis loqui videar,an falſa? Vere admodum dicta eſſe,viſum eſt omnibus. Conceditis igiť,inquam, quod iucundum eſt, eſſe bonum: quod triſte,malum. Diſtinctionem verò illam nominum,quàm Prodicus hic inijcere ſolet, reijcio, eiuſq; reqro iudiciũ. Siue enim voluptarium,ſiue delectabile,ſiue lętum,ſiue quomodocunque tandè nomines, optime Prodice, hoc mihi nunc quod volo reſpondeas. Subridens Prodicus aſſenſus eſt,& alij pariter conſenſerunt. Tum ego, Quid ad hoc,ò viri,actiones oẽs,quę ad iucundè & ſine moleſtia viuendum pertinent,nõne honeſtæ & vtiles? honeſtumq; opus,bonum & vtile? Annuerunt. Si ergò iucundum,inquam,bonum eſt,nemo vel ſciens, vel exiſtimãs alia meliora eſſe his quæ fecit,poteſtq;, deinde hæc agit, cum meliora poſsit. Quod verò dicitur ab affectionibus ſuperari,nihil eſt aliud,quàm inſcitia: & quod affectibus dominari nihil quàm ſapientia. Placuit omnibus. Quid verò inſcitiam,nónne tale quiddam dicitis, quando quis falſa opinione decipitur circa res plurimi faciendas? Hoc quoque dederunt. Nemo verò libens ad mala deſcendit vel ad illa quæ mala exiſtimat. Neque hoc vt videtur naturæ hominis ineſt,vt ad ea quæ cenſet mala, bonorum loco declinare velit. Et cum è duobus malis alterum eligere cogitur,nemo quod peius eligit,dum licet quod eſt minus malum eligere. Hæc oĩa cunctis nobis rata habẽda viſa ſunt. Quid,inquam timorem ac terrorem vocatis? Nũquid quod ego erga te dico Prodice? Expectationem porrò quandã mali,ſiue timorem, ſiue terrorẽ ipſi vocatis,ego dico. Viſum eſt Protagorę,atque Hippię timorem ac terrorem hoc eſſe: Prodico autẽ timorẽ quidem eſſe hoc, terrorem verò minimè. Nihil id refert,inquam,ò Prodice,ſed iſtud, num vera ſint ſuperius dicta. Quíſnam igitur mortalium ad illa proficiſci volet, quæ metuit, dum licebit ad ea quæ minimè timet? An fieri nequit, ſecundum ea quæ iam conceſsimus? nam quæ quis metuit, conſtitit ꝙ mala eſſe putat, quodque nullus ſponte ad illa deſcendat,capiát ue quæ mala credat. Hæc quoq; omnibus placuerunt. His ita poſitis,ò Prodice,inquam,& Hippia,quæ primum reſpõdit Protagoras iam nunc defendat. imò verò non quę primum omnino. Dixit, enim, è quinq; virtutis partibus nullam eſſe alteram alteri ſimilem,ſed vim vnamquanque priuatam habere. Neque hoc vrgeo nunc, ſed quod ſequitur. Sic enim in ſequentibus,inquit,quatuor virtutis partes ſatis inuicem propinquas eſſe, vnam verò illarum, fortitudinem ſcilicet,à reliquis lõgè differre. Quod inde conijci poſſe dicibat, ꝙ pleriq; inuenirentur fortiſsimi viri, qui tamen prophaniſsimi,iniuſtiſsimi,intemperatiſsimi, & inſipiẽtiſsimi eſſent, ex quo patere volebat fortitudinẽ ab omnibus alijs virtutis partibus plurimum differre. Cuius ego reſponſum ſtatim vehemẽter ſum admiratus, multoq; etiam magis poſtquã vobiſcum hæc tractaui. Quare ab illo ſciſcitatus ſum, vtrum fortes audaces vocaret. Ille verò præcipites inſuper addidit. Recordaris, Protagora, hæc te reſpondiſſe? PROT. Recordor. SOC. Dic obſecro nobis ad quid pręcipites hoĩes fortes nuncupas? An ad ea, quæ timidi aggrediuntur? PROT. Non. SOC. Ergo ad alia? PROT. Nempe. SOC. Vtrum timidi audenda aggrediunrur? metuenda fortes? PROT. Ita fertur, ò Socrates. SOC. Vera narras. Verùm non hoc requiro, imò verò tu ad quid præcipites fortes appellas? num ad mala,cùm eſſe mala faciunt,pernicioſaque an ad ea potius quæ talia non ſunt? PROT. Impoſsibile hoc eſſe abs te ſuperioribus rationibus eſt oſtenſum. SOC. Et in hoc quoque vere loqueris. Quamobrem ſi hoc rectè eſt demonſtratum,ea quę mala pernicioſaq; iudicat, aggreditur nemo, quandoquidem conſtitit inſcitiam eſſe quod dicirur ab affectibus ſuperari. PROT. Planè. SOC. Enimuerò ea vnuſquiſque aggreditur, quæ audent, tam timidi,quàm fortes. Atque hac ratione eadem & timidi,& fortes aggrediuntur. PROT. Imò contraria omnino ſunt, ò Socrates,ea ad quæ fortes & timidi contendunt. Nam ad bellum quidem ire hi volunt, illi verò nolunt. SOC. Ire honeſtúm ne, an turpe? PROT. Honeſtum. SOC. Nónne ſi honeſtum, etiam bonum eſſe ſuprà conſenſimus? Omnes enim actiones honeſtas & pulchras,etiam bonas eſſe conuenit. PROT. Vera loqueris,& mihi quidem ſemper ita videtur. SOC. Probe. Verùm quos nã dicis in prælium ire nolle, cùm iter id pulchrũ bonumq; ſit? PROT. Timidos. SOC. Nónne ſi pulchrum & bonum, etiam eſt iucundum? PROT. Conceſſum eſt. SOC. Nunquid ſcientes, timidi ad id quod pulchrum, melius, & iucundius eſt, proficiſci nolunt?

Inſcitia.

PROT. At verò ſi hoc admittimus, quod ſuperius conueniebat, peruertemus. SOC. Quid porrò? Vir fortis, nónne ad id quod pulchrum, melius, iucundiusque eſt, tendit? PROT. Neceſſe eſt confiteri. SOC. Omnino igitur fortes viri, neque turpiter metuunt, ſi quando metuunt, neque turpiter audent. PROT. Ita eſt. SOC. Si non turpiter, honeſtè & pulchre. PROT. Certè. SOC. Sin honeſtè, etiam bene. PROT. Vtique. SOC. Nónne & timidi & feroces & furioſi contra, turpiter audent, & metuunt turpiter? PROT. Et iſtud. SOC. Aliam verò ob cauſam turpiter & male audent, niſi ob ignorantiam & inſcitiam? PROT. Ob hanc ipſam. SOC. Quid hoc, quo ipſi timidi ſunt, timiditatém ne, an fortitudinem vocas? PROT. Timiditatem. SOC. Timidi autem non, ne propter metuendorum inſcitiam apparuerunt? PROT. Sanè. SOC. Propter hãc ergò inſcitiã timidi ſunt. PROT. Nempe. SOC. Illud aũt quo timidi ſunt, timiditatẽ eſſe aſſeruiſti. PROT. Aſſerui. SOC. Non ne igitur metuendorum & non metuẽdorum inſcitia, timiditas erit? PROT. Erit. SOC. Enimuerò contraria eſt fortitudo timiditati. PROT. Abſq; dubio. SOC. An non ſapiẽtia metuendorum & non metuendorum eorundem inſcitiæ contrariæ eſt? PROT. Prorſus. SOC. Horum verò inſcitia timiditas. PROT. Et maximè quidem. SOC. Sapientia igitur metuendorum & non metuendorum, fortitudo eſt, eorundem inſcitiæ contraria exiſtens. Haud vlterius annuit Protagoras, ſed ſiluit. Tum ego: Quid taces Protagora? cur non aut annuis, aut renuis? Ipſe rem confice, inquit. Concludam protinus, inquam, ſi vnum hoc duntaxat interrogauero: vtrum tibi nunc etiam, vt & ſuprà, inſipientiſsimi quidam eſſe videantur, qui tamen fortiſſimi ſint. Contendere pertinaciter, inquit, videris, ò Socrates, vt ipſe reſpõdeam: ergò morem tibi geram. Impoſsibile dico videri, ex hiſce quæ ſuprà ſunt conceſſa. Non ob aliam cauſam, inquam, de his omnibus te percontor, quàm ꝙ noſſe cupiam, qualia ſint, quæ ad virtutem pertinent, quid ue ipſa ſit virtus. Scio equidem hoc declarato ſtatim notũ fore & illud quo de ego & tu tot iam verba conſumpſimus: dum ego quidem virtutem doceri poſſe negarem, tu verò poſſe aſſeuerares. Atqui arbitror noſtræ diſputationis exitũ, ſi hominis inſtar vti voce poſſet, deriſurum nos, & hoc pacto reprehenſurũ. Quàm inepti eſtis, ò Socrates, atque Psotagora. Tu quidẽ ab initio dicebas, ò Socrates, doceri non poſſe virtutem, nunc repugnare tibi ipſi contendis? dum oſtendere vis omnia hæc, iuſtitiam, ſ. temperantiam, fortitudinem, eſſe ſcientiam. Qua ratione maximè virtutem doceri poſſe conſtat. Si.n. aliud quiddam eſſet ſcientia, quàm virtus, quod Protagoras primum aſſerebat, planè doceri non poſſet. Nunc aũt ſi ſcientia eſſe videatur, quod tu, ò Socrates inſerre conaris, mirum ſit, ſi per doctrinã virtus comparari non poſſet. Protagoras autem primo quidem doceri virtutem voluit: nunc contra adniti videtur, vt quoduis aliud potius quàm ſcientia virtus appareat: quo pacto minimè omniũ doceretur. Equidem, ò Protagora, videns hæc oĩa ſurſum deorſumq; grauiter perturbari, vt in lucẽ veniant, vehementer incũbo. Vellem autem his inter nos decurſis, quid virtus ſit, oſtenderemus, itemq; doceri poſsit nécne monſtraremus: nec ſæpius nos Epimetheus ille ſic in diſputatione fallat, quẽadmodum diſtribuẽdo neglexit, vt tu narrabas. Prometheus enim ea in fabula mihi magis quàm Epimetheus placet, cuius exemplo vtens & vniuerſæ vitæ meæ proſpiciens, hæc omnia tracto. Ac ſi tu velis, id quod ab initio dixi, libentiſsimè de his rebus tecum deliberarẽ. Tũ Protagoras, ſtudiũ hoc tuum, inquit, ò Socrates, ſermoniſq; curſum laudo. Etenim cũ cętera, niſi me fallit opinio, à me abſint vitia, inuidia certè oĩum maximè abeſt. Et de te quidem apud multos ſæpe iam dixi, quod omnium, quos conuenerim maximè te mirer, æqualiũ certè prorſus. Addo quinetiam nil mirũ mihi fore, ſi ſapiẽtiæ ſtudio clarus euadas. Ac de his aliàs quandocunque voles ediſſeremus: Nunc iam hora eſt, vt me ad alia cõferam. Ita, inquam, agendum eſt, ſi tibi videtur, quandoquidẽ & ipſe iampridem aliò abire cogebar, vt dixi: veruntamen vt Calliæ honeſto adoleſcenti morem gererem, perſtiti. His dictis atque auditis abiuimus.

PLATONIS

EVTHIDEMVS, VEL LITIGIOSVS.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLATO inſignis charitate vir in Euthydemo, quemadmodum & ſæpe alibi, ſtudet animos ad ſeria natos à vanis ſophiſtarum nugis auertere, oſtendens eos vel vbi de rebus grauiſſimis agitur ludere, ſpemq́ue audientium vbique deludere. Hos autem & alibi aliter, & hic ita deſcribit, curioſos & vanos in verborum altercatione certatores, promptos ad quoduis dictum, ſeu verum, ſiue falſum ſit, refellendum. Primo quidem oſtendit, quàm auarum ſit ingenium ſophiſtarum, cum Euthydemus Dionyſodorusque frater ſophiſtæ, artem militarem, qua gloriantur, parati ſint mercede docere, quam nullus vnquam vendidit. Deinde quàm ambitioſum. Quippe cum iudicialem peritiam vna cùm militari, & vtranque vna cum ſophiſtica, quæ longiſſimè inter ſe diſcrepant, ſimul profiteantur. Tertio quàm vanum. nempe iam ſenes à rebus ad verba, à veritatis ſtudio ad mendacia ſeſe conferunt. Quarto quàm contemnendum. Breui enim & ad ſummum biennio quilibet cauillatoriam hanc aſſequitur facultatem. Quinto quàm periculoſum. Nam cui mirum videri debet ſimplices adoleſcentes fucatis ſophiſtarum argutijs facile irretiri, falſisq́ue inde opinionibus pernicioſisq́ue moribus imbui, quando quidem & Socrates ipſe ſenex ſapientiſſimusq́ue fingitur eadem eſca illaqueatus, admirabundusq́ue ad ſophiſtarum gymnaſia properare? Adde quòd & Socraticus ille dæmon qui à nullo decipi poſſe videtur, à ſophiſticis horum nebulonum præſtigijs fingitur eſſe deceptus. Interea Socrates etiam in ſenectute ſcholas puerorum, & ludos muſicæ, verborumq́ue rudimenta frequentans, nos admonet, primo quidem nequid ad diſciplinarum perfectionem vel minimum contemnamus. Deinde ne, vt ſæpe accidit, ſub ruſtico quodam verecundiæ rubore à diſciplinæ ſtudijs arceamur. Tertio vt Solonis more tandiu diſcendum nobis eſſe cenſeamus, quandiu viuendum. Proinde quod ſophiſtæ Socraticam aduerſus eos ironiam nunquam animaduertunt, imò verò nihil tam magnificum in eorum laudes adducitur, quin facillimè credant palamq́ue recipiant, duo nobis declarat præcipuè, alterum quidem, nihil vanius his nebulonibus reperiri poſſe, alterum verò, eos qui ad alios fallendos impenſius ſtudent, nimirum ſua ipſorum fallacia facilimè falli. Præterea quòd præſtigiatores eiuſmodi virtutem quam pollicentur, neque præſtant vnquam, neque ad ipſam alicubi exhortantur, ſed ad cõſuetas verborum cauillationes vbique refugiunt, easq́ue quaſi res ſerias ſtudijs alijs, quaſi ludis proculdubio anteponunt, tria potiſſimum nobis ſignificat. Primum, eos qui virtute ipſi ornati non ſunt, eam nunquã vel ratione, vel exemplo poſſe docere. Secundum, homines verborum nimium curioſos, res bonas nunquam vel conſequi, vel afferrẽ. Tertium, eos qui facillimè plurima pollicentur, minimè omnium promiſſa ſeruare. Accedit ad hæc ꝙ Socrates ſophiſtas ad docendam virtutem allicit diſcipulorum diuitum plurimorumq́ue turba tanquam ambitioſos nimium & auaros. Sed ibi ſub perſona Critonis admonemur, ne temere cuilibet curandum animum committamus. Quod verò Socrates ſophiſtas dum virtutem promittunt, interim quaſi deos obſecrat, aperte declarat ab ipſo deo virtutem eſſe petendam, homineſq́ue virtute præditos, quaſi diuinos habendos eſſe. Item quòd illos ob virtutis ſtudium regibus beatiores exiſtimat, planè ſignificat virum virtute præditum, primo quidem ſuiipſius, deinde & regum eſſe regem. Docet præterea Socrates in Clinia curando quanta cum charitate quantam curandæ iuuentuti adhibere diligentiam debeamus. Mox verò ſub inſolentiſſimorum ſophiſtarum pollicitationibus parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus. Sed & notanda eſt ibi hyperbolica quædam ad vanos homines deridendos Socratis ironia. Deinde incomparabilis vanitas nebulonum pro rebus verba, & illa quidem ineptiſſima vbique præſtantium, cumq́ue exhortationem ad ſapientiam promiſerint, ad pueriles ineptias relabentium. Tum Socrates vniuerſum

ſophiſtarum

ſophiſtarum gymnaſium ait ludum eſſe verborum, eoſque rerum naturam omnino latere, atque artificioſas illorum telas, ſola verborum expoſitione ſignificationiſque diſtinctione poſſe diſſolui. Obſecrat deinde facetiſſima quadã ironia ſophiſtas, vt poſt ludos ad ſeria veniãt: proponitq; formulam quãdam, ad cuius exemplar exhortationẽ ad philoſophiam ab illis exoptet. In eiuſmodi formula felicitatem primo quidem cõi notione deſcribit, bene viuere. Deinde hinc ipſum bene viuere vel in ipſa rerum ad votum conſecutione, vel in recto rerum ipſarum vſu probat conſiſtere. Atque vtrinque per inductiones concludit: ſapientiam, cùm ſola & conſequatur res ad votum, & vtatur rectè, ſolam beatos efficere. Ibique talis in inductionibus ordo conſpicitur, vt ſi per ſingulas vitæ partes ſapientia tum ad votum conſequitur, tum rectè vtitur, conſequentem in vniuerſa vita finem vitæ communem, ſummumque bonum ſapientia eadem afferat in conſecutione proſpera rectéque vſu conſiſtens. Inter argumentandum verò præclara fulget ſententia ſectæ Stoicæ fundamentum, externa videlicet & corporea eſſe in differentia potius & communia, quàm aut bona, aut mala dicenda. Propriè verò bonam eſſe ſapientiam, malam verò inſipientiam. Siquidem per illam bona omnia, per hanc omnia mala nobis euadunt. Ideoque ſapientiam ſolam beatos facere poſſe. Quòd verò in ſcientia poteſtas ad felicitatem tota conſiſtat, tria ipſa felicitatis nomina à priſcis Græcorum autoribus inſtituta declarant, ſcilicet Eudæmonia, Eutychia, Eupragia. Primum ſignificat cognitionem boni, ſecundum conſecutionem, tertium verò vſum: quæ omnia ſcientia nobis perficit. Quã boni ſcientiam Plato & hic & alibi dicit quodammodo omnem eſſe virtutem. Sapientiam quidem eſſe abſoluti diuiniqùe boni ſcientiam. Prudentiam verò, ſcientiam bonorum malorumque propriè ad hominem pertinentium. Iuſtitiam quoque ſcientiam bonorum malorumque pro meritis diſtribuendorum. Fortitudinem autem ſcientiam circa bona & mala audendi atque metuendi. Temperantiam denique ſcientiam circa bona malaque ſimiliter aſciſcendi atque fugiendi. Meminiſſe præ cæteris hic oportet, Platonem & hic & ſæpe alibi innuere ſapientiam non tam humano ſtudio comparari, quàm purgatis mentibus diuinitus infundi ſolere. Quippe cùm animus huic coniunctus corpori, ad res penitus à corpore ſeparatas reddatur ineptus, & quaſi noctua ſub nimio diuinorum ſplendore caliget. Quapropter Socratica ad ſapientiam adhortatio non tam ad ſpeculationem pertinet, quàm ad mores. Quibus tandem purgatus animus ſapientiam à Deo & ſcientiam prudentiamque conſequitur. Per hæc Socrates dum à ſophiſtis exhortationem ad philoſophiam, quæ eſt ſapiẽtię ſtudium, expoſcere ſimulat, ipſe interim aptiſſima quadam diſſimulatione ad philoſophandum mirabiliter adhortatur. Veruntamẽ nondum ſophiſtæ exhortationem vel pro ſeipſis, vel pro alijs ſalutem accipiunt, ſed per ſolitas iterum ineptias reuoluuntur. Vbi apparet quàm pertinax, vel in vitijs, vel in nugis ſemper ſit ingenium, vel inique natum, vel perperam educatum. Inter hæc aduerte diligentiſſimè diuinam Platonis ſententiam, qua iubemur virtutis ſapientiæque conſequendæ gratia perpeti non ſolùm incommoda, iacturas, labores, & ſeruitutem: verumetiam ſi ſperemus ea ipſa diſſolutione noſtri meliores denique euaſuros, permittere nos illi qui hoc ipſum promiſerit, excoriandos liquefaciendoſque ac penitus diſſoluendos. Vbi apparet quantum animi bonum rebus præſtet corporeis, & quantum probandi ſint veteres illi fortiſſimi martyres Chriſtianorum. Huic illud ſimile. Qui animam amat ſuam in hoc mundo, perdet eam: qui verò hic eam perdiderit, eandem in æterna vita recipiet. Proinde Socrates ſophiſtarum captiunculas confutans, demonſtrat contra ſophiſtas facillimè poſſe ſophiſmata retorqueri, præſertim quia cogit eos & ſibimet repugnare, & abſurdiſſima confiteri. His actis rurſus ſimilem ſuperiori formulam ſimulando, declarat nihil boni auditores à ſophiſtis accipere, ſophiſtaſque ipſos veluti perditiſſimos ad bonam frugem reuocari non poſſe. Quoniam verò tria hæc nomina inter diſputandum, ſapientiam, ſcientiam, prudentiam, ſæpe reperit, animaduertendum eſt, vbi obſeruantius loquitur ſapientiam definire diuinorum cognitionem, ſcientiam naturalium, prudentiam humanorum. Vbi verò minus obſeruanter, ſcientiæ nomine ad tria hæc ſignificanda vti ſolere. Sed vbi liberius, ſingulis patitur pro omnibus vti. Præterea duo adducit artium genera, earum ſcilicet quæ efficiant opera, & earum quæ factis vtantur. Et quoniam ars quæ vtitur alterius artis opere, tum finem illi fabricandi præſcribit, tum exemplar adhibet operis abſoluendi, non iniuria vtentem artem facienti dignitate præponimus. Attende hic Platonem tam parui facere facientem artem, tam magni facere vtentem, vt apertiſſime velit, ſi quis vel materias omnes in aurum pro arbitrio poſſit conuertere, imò & immortalitatem ipſam inter homines comparare, nihil ſibi vel tantam auri molem vel immortalitatem niſi vti ſciuerit profuturam. Attende iterum communem hic oratoriæ artis abuſum ſophiſticæ ſimilem prorſus vituperari, tanquã faſcinatoriam maleficæ ſpeciem, vbique ad inficiendos perturbationibus animos veneficè cõtendentem. Simili quadam ratione communem poeſis abuſum alibi deteſtatur. Sed quia hic in artibus numerandis nominat dialecticam, ne quorundam more dixerim dialecticen, nam dialectica mihi Latinius ſonat, meminiſſe oportet logicam apud Platonem ſignificare artem regulas nominum, orationum, argumentationumque diſponentem: dialecticam verò ſagacem philoſophantis indaginem, regulis his vtentem ad rationes rerum inueſtigandas, diuinarum præſertim, à quibus rerum quoque ſequentium ſummæ rationes accipiuntur, ideoque dialecticam plerunque apud Platonem theologiam nobis ſignificare. Nominat ibidem artem regiam atque ciuilem, ſcilicet prudentiam humani generis feliciter gubernandi. Quæ quidem ſiue in perſona priuata ſiue publica ſit, vel vna, vel multis, æquè ab ipſo tam ciuilis, quàm regia nuncupatur. Huic profectò tanquam reginæ omnes ſubijcit facultates, quæ in agendo faciendoque verſantur, quibus ipſa dat leges, ac tanquam inſtrumentis vtitur & ancillis. Subijcit ſimiliter theologiæ ſcientias omnes, quæ verſantur in ſpeculando, ad quam hæ ita ſe habeant, quemadmodum priuatæ artes ad regiam. Quamobrem Socrates dum in ipſa formula ſuperiori formulæ rurſus continuata facultatem quęrit ad felicitatem potiſſimum conducentem, meritò dimiſsis alijs ad regiam theologiamque confugit, præſertim cum felicitas in optimo rerum vſu conſiſtat: hæ verò rectiſſimum, tum ſpeculandi, tum agendi & faciendi vſum afferre omnibus per omnia ſtudeant. Idem tradidit in Philebo, idem in vltimo Legum, idem in libris de Republica, vbi ad generis humani felicitatem futurum gubernatorem in theologia primùm, deinde in ciuili inſtituit diſciplina, aſſerens diuinam ipſam boni ideam, vix tandem à ſolo legitimo theologo percipi. ac niſi percepta fuerit, non poſſe quicquam vel priuatim, vel publice recte agi feliciterque diſponi. Quamuis autem ita ſit, Socrates tamen hic inter adoleſcentes atque ſophiſtas myſteria hæc reuelanda non cenſet. Mos enim Socraticus adoleſcentes exhortatur ſolum, ſophiſtas ſolum confutat, viros denique legitimos docet. Hic ergo ſub ironia atque diſſimulatione eiuſmodi tangit myſteria, ſeque ſimulat hæſitare, & quaſi inter ſophiſtas vertiginoſos pati vertiginem. Fortè verò ambigere propterea ſimulat verum theologia ciuiliſque præſtet felicitatem, quia neque theologiæ, neque ciuilis diſciplinæ abſolutam perfectionem humana quadam via, ſed diuina potius inſpiratione haberi poſſe ſæpe confirmat. Quapropter non iniuria humanis diffiſus viribus, felicitatem in diuinam refert munificentiam, in quam & theologiæ ſapientiam, & ciuilis prudentiam proculdubio retulit. Eo denique pacto hæc omnia nobis accipienda ſunt, vt humana quidem officia mentes ad felicitatem præparent, præcipuè ſub theologica ciuiliſque diſciplina rectiſſime gubernata: Dei verò ipſius clementiſſima bonitas, ſummum hominis bonum per hæc quaſi media ad ipſum conuerſis denique largiatur. Statueram hic ſatis honeſtum argumento, imò verò commentario finem imponere, verum detinet me adhuc neceſſaria quæſtio, ad quid conducat frequens Socratis ironia, quæ quidem ſemper Socratis bona diſſimulat, ſæpe verò bona ſimulat ſuperborum: & quantum ſemper Socrati derogat, tantum ſæpe ſuperbis arrogat: atque, id quidem iocis facetijſque frequentibus efficit, & ſæpius vltra fidem, vt in ſe quidem deprimendo auditores reddat modeſtiores, in ſuperbis verò ſupra fidei modum extollendis, ſuperbiam reddat omnibus deridendam. Profectò qui preter modum laudantur à Socrate, ſi non omnino perditi ſunt, rubore confuſi ſeipſos emendant, ſin verò iam perditiſſimi, non ipſi iam, ſed præſentes exceptionis eius exemplo tam ridiculam ſuperbiæ vanitatem cautiſſimè vitant. Eſt autem Socratica ironia, res admodum artificioſa, vrbana, faceta, venuſta. Totius veritati adſtipulatur, odiumque declinat, dum & profeſſionem apte diſſimulat, & prius ſibi derogat manifeſte, quàm vel clàm derogare alieri deprehendatur, & quod maximum eſt in vitijs corrigendis, fugit maledici notam. Per hanc vtique prope huius dialogi finem ſophiſticæ cauillationis vituperationem in tria colligit capita. Primum quod probatiſſimi quique nugas eiuſmodi aſpernantur. Secundum quòd ſophiſmata ſeipſa confundunt. Tertium quòd vel pueri hæc tanquam leuiſſima biduo aſſequuntur. Mox à ſophiſta deſcendit ad rhetorem. Vterque enim eiuſdem virtutem falsò profitetur, vt ſcribitur in Gorgia, & ſophiſta quidem philoſophi ſpeculationem, rhetor autem moralem philoſophi diſciplinam ſimulat procul à vero. Oſtendit autem rhetores atque oratores dum ſe & philoſophos & ciuiles ſimul profitentur, eſſe ad vtrunque prorſus inutiles. Concludit poſtremò dialogum gemina optimaque ſententia. Altera quidem, curandum magis eſſe vt boni ſint filij, quàm vt ſint, atque vt illos relinquas bonos, potius quàm illis relinquas bona. Altera verò, omnino eſſe philoſophandum, quandoquidem philoſophia ipſa res eſt diuina, neque vel ob falſos eius profeſſores, vel ob mendaces calumniatores dimittendã eſſe poſſeſſionem adeò precioſam.

Crito, Socrates, Euthydemus, Dionyſodorus, Clinias, Cteſippus.

QVISNAM ille erat, ò Socrates, quicũ heri in Lycæo diſputabas? Equidem turba frequens circunſtabat. Quare licet propius accederẽ audiendi cupidus, nihil tamẽ apertè percipere poteram. Cùm verò in pedes erectus inſpicerem, mihi viſus eſt hoſpes quidam eſſe, quicum diſſerebas. Quis ille? Soc. De quo interrogas Crito? Non.n. vnus tantum, ſed duo aderãt. Crh. Tertius ad dexteram tuam ſedebat is, cuius nomen audire percupio. Medius autem adoleſcẽtulus ille Axiochi filius, qui mihi viſus eſt ſatis admodũ profeciſſe. Critobuli quidẽ noſtri ferme æqualis eſt. Verùm ille aridiori quodam corporis habitu, hic grandioris ſpeciem præ ſe ferre videtur, honeſta ſane indole atque egregia. Soc. Euthydemus is eſt quem quæris, ò Crito, Qui verò ad ſiniſtrã ſedebat, Dionyſodorus eius frater, qui ipſe quoq; diſputabat. Cri. Neutrũ cognoſco, ò Socrates. Soc. Noui ſunt, vt videntur, ſophiſtæ. Cri. Quænam horum patria eſt? quæ ſapientia? Soc. Chij ſunt, vt arbitror, patria: ad Thurios aũt migrarunt. Illinc autem fugiẽtes multos iam annos iſtis in locis verſantur. De ſapientia verò illorum quod tu rogas, ò Crito, plane ſapiẽtiſsimi ſunt. & hactenus ignorabam equidem perfectos athletas eſſe. Sunt enim ad omne certandi genus inſtructi, non quemadmodũ Acarnani fratres athletæ. Illi nãque corpore tantum valent, hi verò corpore primũ maximè valent, & eo genere pugnæ quo omnia ſuperantur. Armorum enim periti ſunt maximè, & armorum peritos reddere, ſiquis mercedẽ det, etiam cæteros poſſunt. Deinde iudicialẽ pugnam & ipſi tractare expedireque, & vnumquenque inſtruere poſſunt, tum ſcribẽdis, tum perorandis cauſis. Et hactenus quidem harum duntaxat periti erat, nũc autem perfectè athleticæ facultati finem impoſuerunt. Quòd enim deerat certandi genus, nuper ſic aſſecuti ſunt, vt nemo illis valeat reluctari, adeò dicẽdo valent, promptiq; ſunt ad quoduis dictum ſeu verum ſeu falſum, refellendũ. Qua propter, ò Crito, his me viris tradere cogito. pollicentur enim quemuis alium breui ſe eorundem compotem reddituros. Cri. An non te grãdior ætas abſterret, ò Socrates? Soc. Minimè Crito. Eſt enim quod me ſoletur, ac diffidere non ſinat. Nam & hi iam ſenes, vt ita dixerim, huic ſe facultati quam ego nũc affecto, contentioſæ videlicet dediderunt. Anno enim ſuperiori, aut certe ab hinc tertio nõdum callebant. Vnũ verò hoc tantum vereor, ne his dedecori ſim, quemadmodum Conno Metrobij filio citharistæ, qui me etiam nunc fidibus docet. Pueri igitur condiſcipuli me quotidie rident, & Connum ipſum ſenum magiſtrum nũcupant. Ne ergò boc idem aliquis hoſpitibus his obijciat, & illi ea re deterriti, me reijciant, alios quoſdam præterea, ò Crito, natu grandes, vt mecum illuc diſcendi gratia proficiſcantur, ſum exhortatus: & hic item quoſdam perſuadere conabor. Quin igitur & tu venis, filios tecũ ducens? Porrò vbi ſperabunt etiam filiorum tuorũ concurſum, his quaſi illecebris adducti libẽtius nos erudiẽdos accipiẽt. Cri. Nihil prohibet Socrates, ſi tibi videt. Verùm prius quæ illorũ ſapientia ſit, narra, vt quid percepturi ſimus cognoſcam. Soc. Fruſtra expectas, dum non poſſe dicam, quaſi non auſcultarim ſatis: imò & auſcultaui diligenter & memini, tibiq; à principio cuncta referre conabor. Equidem diuina quadã ſorte in gymnaſio ſolus vbi me vidiſti, ſedebam, iamq; inde diſcedere cogitabam, cùm ſurgẽti ſolitum illud dæmonis ſignũ ſubitò obſiſtit. Reſtiti itaque, ac paulò pòſt ingreſsi ſunt, Euthydemus Dionyſodorusque, & cùm his alij multi, qui illorum mihi diſcipuli videbantur. Ingreſsi autem in ipſo adoperto curſu deambulabant. Vix iterum tertioq; ſpatium exegerant, cùm aduentauit Clinias ille, quem profeciſſe dicis, & verè loqueris. Eum ſequebantur amici & alij præterea multi, tum adoleſcens quidam Cteſippus Pæaneus, ingenio bonus quidem & pulcher, ſed ipſa iuuenta laſciuior. Intuitus me ab ingreſſu Clinias ſedentem ſolum, obuiam venit, & ad dexteram conſedit, vt & ipſe aiebas. Eum Dionyſodorus Euthydemusque conſpicati, primum quidem conſiſtentes inuicem diſſerebant, hinc atque illinc in nos oculis conuerſis. Ego.n. illos diligentiſsime obſeruabam. Deinde propius accedentes conſederunt; Euthydemus quidem iuxtà ipſum adoleſcentem: Dionyſodorus autem iuxta me ad ſiniſtram, alij vt cuique erat locus. His igitur congratulatus ſum, vtpote quos diu non vidiſſem. Poſt hæc ad Cliniam conuerſus: Iſti, inquam, ò Clinia, viri, Euthydemus Dionyſodorusq; non paruis ſunt in rebus, ſed maximis ſapientes. Sciunt quæ ad rem militarem pertinẽt, omnia quæcũque noſſe ſtrenuum Imperatorem decet, aciei ordinumque, & exercitus inſtructiones. Tum etiã quo ſe pacto quiſpiam in iudicio ab iniuria vẽdicet, docere poſſunt. Illi verò ita me locutum contempſerunt, ſeque inuicem inſpicientes vterque riſerunt Ac Euthydemus quidem, haud amplius hæc ſeriò, inquit, ò Socrates, tractamus, ſed obiter. Ego verò miratus, præclara, inquam, ſtudia veſtra eſſe oportet, ſi remiſsiones ſunt tantæ. Dicite obſecro, quod hoc veſtrum tam egregium opus eſt? Evt. Virtutem, ò Socrates, nobis perſuademus facilime atq; optime omnium doceri à nobis poſſe. Soc. Pròh Iupiter, quàm preciosãm rem pollicemini. Qua ſorte potiſsimum lucrum iſtud ad vos peruenit? Equidem ita de vobis, vt dixi, hactenus cogitabam, nẽpe viris in re militari præſtantibus, idque de vobis prædicabam. Memini enim cùm huc primum veniſtis, hoc ſolummodò fuiſſe profeſſos. quòd ſi nunc reuera ſcientiam hanc adepti eſtis, eſtote propitij, profectò vos perinde ac deos aduoco, obſecrãs vt hanc mihi vocẽ ignoſcatis. Verùm videte, ò Euthydeme, Dionyſodoreque, vtrum vera loquamini. Neque enim mirum videri debet, ſi quis rei iſtius quam pollicemini magnitudinem æſtimans, difficile credat. Evt. Scito ſic eſſe, ò Socrates, prorſus. Soc. Beatiores igit̃ ob rei huius poſſeſsionem vos æſtimo, quàm ob regnum ſuum regem illum magnum. Verùm dicite quæſo, vtrum exhibere hãc ſapientiam veſtram cogitetis, an aliter apud vos ſit decretum. Evt. Ad hoc ipſum, ò Socrates, venimus demonſtraturi ſcilicet, atq; docturi, ſi quis addiſcere velit. Soc. Atqui quòd velint oẽs quicunque carent, ipſe vobis ceu ſponſor fidem obſtringo. Ego quidem primo, deinde ẽt Clinias hic, præterea Cteſippus ipſe, alijque quos hic vides: Cliniæ amicos oſtendens, qui nos tum circunſtabãt. Cteſippus aũt fortè à Clinia procul ſedebat: cumq; Euthydemus inter diſputãdum ſeſe inclinaſſet, Clinia medio inter nos ſedente, & Cteſippũ aſpectu Cliniæ excluderet, ſurrexit Cteſippus, primusq; è regione noſtri ſtetit, vt & videret amicũ & diſputantes audiret: mox cæteri hunc ſecuti tam Cliniæ amici, q̃ Euthydemi & Dionyſodori comites, protinus nobis adſtiterunt. Hos ego oẽs digito ſignans, Euthydemo pollicitus ſum ipſius diſcipulos fore. Cteſippus igitur vehementer eſt aſſenſus, nécnon & alij, hortatu vt ſapientiæ vim oſtendere vellẽt. Tum ego, ò Euthydeme Dionyſodoreque, his, inquã, modis oĩbus erit gratificandũ, & vel mei gratia demonſtrandum. Ac plurima quidem ſunt, quæ oſtẽdere opus prolixum ſit: id aũt mihi dicite, vtrum hoĩem duntaxat iã perſuaſum quod diſcere à vobis oporteat, bonũ efficere virũ poteſtis? an eum nondum ẽt perſuaſum, & qui nullo pacto doceri virtutem poſſe, aut vos eius rei magiſtros eſſe putet? Nunquid artis eiuſdem opus eſt, homini ſic affecto perſuadere, ꝙ & doceri virtus poſsit, & ꝙ ipſi qui hoc optime poſsint ſitis: num, inquam, ſic eſt? Eiuſdẽ, inquit Dionyſodorus, artis opus eſt, ò Socrates.

Quòd ætas grãdior nõ debeat abſterrere à diſciplina.

Vos

Vos itaq; præ cæteris, inquam, omnibus ad philoſophiæ virtutisq; curam hortari hoïes q̃ optimè poteſtis? Sic arbitramur, inquit, ò Socrates. Cætera pòſt oſtendetis, inquã: iſthuc verò nunc. quæſo.n. huic adoleſcentulo perſuadete, quòd philoſophię virtutisq; ſtudio totis ſit viribus incumbendũ, mihiq; & his oĩbus morẽ gerite. Porrò adoleſcentulus hic adeò mihi & his oĩbus curę eſt, vt eũ q̃ optimum virum euadere ſummoperè oẽs cupiamus.

Maior & minor Alcibiades.

Eſt aũt Axiochi ex Alcibiade maiore nati filius: minoris autem Alcibiadis qui nunc eſt, patruelis. Nomẽ eſt Clinias. Cui, quia in tenera ætate eſt, ſic, vt decet, timemus ne quis fortè nos pręueniens aliò eius animum deflectat atq; inquinet. Quare vos peroppurtunè veniſtis. Et niſi quid prohibet, de puero periculũ facite, & cùm eo nobis præſentibus diſſerite. hæc fermè cùm dixiſſem, Euthydemus fortiter nimiũ confidẽterque, nihil, inquit, ò Socrates prohibet, modò velit adoleſcens nobis reſpõdere. Haud inſueta, inquã, illi res eſt. frequenter.n. hi cõueniẽtes inter ſe diſputãt, interrogantq; multa. quocirca conſentaneum eſt reſpondere poſſe. Quę verò ſequuntur, ò Crito, vtinam recenſere pro dignitate poſſem. Neq; verò exigua res putanda eſt, inæſtimabilem illam ſapientiã enarrare poſſe. Quare mihi nunc, poetarum more, Muſas Memoriamq; inuocãdas eſſe prius video. Euthydemus aũt hunc, vt arbitror, in modũ eſt exorſus. Vtri ſunt ò Clinia, hoĩes qui aliquid diſcunt? ſapientésne, an ignorantes? Puer aũt propter quæſtionis illius põdus erubuit, & hæſitans oculos in me conuertit. Ego verò perturbationem illius animaduertens, Bono animo eſto, inquam, Clinia, & quæ tibi videnť, fortiter reſponde. Arbitror.n. cõmodum hinc maximè aſſequere. Hæc loquenti Dionyſodorus in aurem inſuſurrans, ac ridens: Prædico tibi Socrates, inquit, quicquid puer reſponderit, confutatum iri. Interim reſponderat Clinias: vnde mihi puerum admonere non licebat. Reſponderat autem, ſapientes eſſe qui diſcũt. Ad quẽ Euthydemus: Vocas pręceptores aliquos, an non? Aſſenſus eſt. An non præceptores, diſcentium præceptores ſunt? quemadmodum citharista atq; grãmaticus & tui & cæterorum puerorum præceptores fuere, vos aũt diſcipuli. Conſenſit. Cùm diſcebatis, nondũ ſciebatis hæc eadem quæ diſcebatis? Nondum. Nunquid eratis ſapientes, quãdo hæc ignorabatis? Nequaquã. Si non ſapientes, ignorantes igitur. Omnino. Vos ergò dum ſciebatis quæ ignorabatis, ignorantes diſcebatis. Annuit adoleſcens. Ex hoc ſequiť, vt ignorantes diſcant, ò Clinia, non ſapientes, vt ipſe putabas. Cùm hæc ille dixiſſet, quemadmodum chorus innuente magiſtro, ſummo plauſu conclamarunt riſeruntque illi Euthydemi & Dionyſodori ſectatores. Ac prius q̃ reſpiraret puer, bene præclareq; ſermonẽ excipiens Dionyſodorus, Quid porrò, ò Clinia, inquit? Cùm aliqua grammaticus recitauit, quí nam pueri perdiſcunt? ſapientésne, an ignorãtes? Sapiẽtes, inquit Clinias. Ergò ſapientes diſcunt, nõ ignorantes. Quare non rectè Euthydemo paulò antè reſpõdiſti. Hic altius exclamarunt riſeruntq; illorũ adſtipulatores, Euthydemi Dionyſodoriq; ſapientiam admirati. Nos aũt quaſi ſtupidi conticuimus. Cùm ergò ſtupidos nos redditos eſſe videret Euthydemus, quo in maiorẽ inſuper ſui admirationem traheremur, nondum dimiſit puerum, ſed vlterius interrogauit, atq; illorum more qui in choro vehementer ſunt exercitati, duplicẽ mouit eadem in re quæſtionem: Vtrum igitur, inquiens, diſcentes quæ ſciunt, diſcunt, an quæ neſciũt? Tunc Dionyſodorus iterum mihi in aures ſuſurrans, Tale, inquit, ò Socrates eſt & hoc, quale quod ſuprà fuit illatum. Próh Iupiter, inquam, præclarum etiã ſuperius nobis viſum eſt. Ita ſemper, ait, ineuitabiles quæſtiones proponimus. Ideoq; videmini, inquam, apud diſcipulos veſtros autoritatem habere nõ mediocrem. Interim Clinias Euthydemo reſpondit, eos qui diſcunt, quę ignorant perdiſcere. Statim ille vt ſuprà interrogauit. Scis ne ipſe literas? Scio. Nónne oẽs? Et omnes. Quando aliquis recitat, non ne literas recitat? Cõceſsit. Ergò illa quę ſcis recitat. quãdoquidem ipſe omnes ſcis literas. Admiſit & hoc. Nõne diſcis quæ quis recenſet? Aſſenſus eſt. An verò ignorans literas, diſcis? Minimè. Imò ſciens diſco. Nónne igiť quę ſcis, diſcis? ſi quidẽ oẽs ſcis literas. Annuit. Nõ rectè itaq; reſpondiſti. Vix autem dixerat hæc Euthydemus, cùm Dionyſodorus orationẽ velut pilam excipiens, ſic adoleſcentẽ petebat. Decipit te Euthydemus, ò Clinia. Dic mihi. An non diſcere, ſcientiam illius accipere eſt, quod quis diſcit? Admiſit Clinias. Scire autẽ nũquid aliud eſt, q̃ ſciẽtiam ipſam iam habere? Conceſsit. Neſcire igitur, eſt nondũ habere ſcientiam? Dedit & hoc. Vtri rẽ aliquam capiunt? qui habent, an qui non habent? Qui non habẽt. An non confeſſus es, neſcientes homines ex illorum numero eſſe, qui non habent? Annuit. Diſcẽtes igitur ex illorum numero ſunt, qui capiunt, non ex eorum qui habent. Probauit. Ergò qui neſciunt, ò Clinia, diſcunt, non qui ſciunt. Poſt hæc verò, tertio iam velut luctam petẽs. Euthydemus adoleſcentulũ adoriebatur. Ego verò ſuccumbentem miſeratus, vt paulùm recrearẽ, ne fortè expaueſceret nimis, hunc in modũ conſolari cœpi. Ne mireris, ò Clinia, ſi inſueti ſermones iſti tibi ſunt: neſcis.n. fortaſſe hoſpites iſti quid ſibi velint. Idem profectò faciunt, quod in myſterijs Corybantes ſolent, cùm quem initiaturi ſunt, in ſolio collocant, applaudũt, choreas iuxta ducũt. Intelligere te arbitror, ſi quidẽ initiatus es. Ludunt ſimiliter iſti nunc, & circa te choreas ducunt ac ſaltãt, quaſi quẽ expiant nũc, mox ſacris ſint initiaturi. Itaque impræſentiarum primas quaſdam ſacrorũ ſophiſticorũ ceremonias celebrari puta. Principio.n. quẽadmodũ Prodicus iubet, propria tenere noĩum ſignificata decet: quod & hoſpites tibi iſti oſtẽdunt. Neque.n. diſcere ſciebas quo homines vocant: cùm de his loquuntur. Diſcere.n. vocant, & cùm quis, quam rem antea non tenebat, aſſequitur iam: & cùm ſcientiam eius nactus, eadem ſcientia illã ipſam rem, vel cùm fit, vel cùm dicitur conſiderat: quod rectius intelligere, q̃ diſcere, voces, quanquam non rarò diſcere vocetur, id verò te latuit, quemadmodum iſti oſtenderunt, idem videlicet nomen contrarijs rebus ab hoĩbus attribui, ſcienti quidẽ, & neſciẽti. Simile aũt huius eſt & illud quod in ſecunda quæſtione propoſuerunt, interrogantes vtra diſcant hoĩes; an quæ ſciunt, an quę neſciunt. Hęc omnia ludi quidam in diſciplinis ſunt, ac ludere tecum iſtos aio. Ludum autẽ hac de cauſa voco, quia & ſi quis huius generis multa, aut omnia etiam norit, rerum tamẽ naturas nihilò magis intelliget, ludere tamẽ ex illa nominum diuerſitate hoĩes poterit, quaſi appoſita tibia proſternens, eorum more qui ſedere volentibus furtim ſubſellia ſubtrahũt, & effuſius rident, cùm vident, qui cecidit, iacere ſupinũ. Hæc igiť, & tu pro ludis accipe. Deinceps autẽ ſeria tibi hi tractabunt, ac ego quæ promiſerunt ab illis expoſcam: nempe quo pacto ad ſapientiam impelli quiſpiam poſsit. Nunc autẽ mihi videntur putaſſe prius tecum eſſe iocandum. Satis ergò hactenus, ò Euthydeme Dionyſodoreq;, vobis luſum ſit. Oſtendite iam quod ſequitur. Reſtat.n. ad virtutis ſapientiæq; ſtudium hunc adoleſcentulum quonam pacto inducatis. Et dicam principio quid mihi videatur, & quid ego potiſsimũ cupiã audire. Quod ſi imperite, & ridicule ſecero, ne obſecro rideatis. Facit vos audiendi cupiditas, vt ineptias meas non dubitem apud vos proferre. Continebitis igitur riſum vos & diſcipuli. Tu aũt mihi Axiochi fili reſponde, vtrum omnes bene agere, hoc eſt, bene viuere cupiamus. An fortè quæſtio hæc, vt metuebã, ex eorũ numero eſt, quæ ridicula ſunt. Dementis eſt.n. arbitror, talia ſciſcitari. Quis.n. eſt omnium, qui bene viuere nõ cupiat? Nemo, inquit. Age, inquam poſtquam bene viuere volumus, quo pacto aſſequi licet? Nunquid ſi bona multa nobis ſint? an ineptus eſt, quiſquis hoc neget? Sic.n. conſtat eſſe. Cõſtat, inquit,

Bona verò ex omni rerũ genere quæ nam ſunt?inquam. An fortè,neq; id arduum eſt inuentu,nec elegãti homini dubitandũ? Quis eſt.n.qui neget bonum eſſe,diuitem eſſe? Nónne? Maximè,inqnit.An non & ſanum eſſe,inquam,& pulchrum, cæteriſq; corporis dotibus prẹditũ? Certè, inquit. Quinetiam nobilitas,inquam,potentia,& in ſua cuique ciuitate honores ſunt boni? Et iſta, inquis. Quæ prætereà bona,inquam.reſtant?Si dixerimus temperantiã,iuſtitiam,fortitudinẽ, eſſe bona, nunquid rectè dicemus?Dubitet.n.fortè quiſpiã.Tu verò quid ais? Bona profectò,inquit,dicẽda. Sapientiam verò, inquã, quo in gñe locabimus?Bonorúm ne? an aliter? In bonorũ,inquit, genere. Vide,inquã, ne quid bonorum rõne aliqua dignum prætermittamus.Mihi,inquit,nullum ſane prẹtermiſiſſe videmur. Hic ego cogitans paululũ,videmur,

Definitio quædam felicitatis. τῆς εὐτυχίας.

inquã, ò Clinia, bonorum oĩum maximũ poſt poſuiſſe. Quid hoc?inquit ille.Felicitatem,inquam,quam oẽs etiã imperitiſsimi hoĩes ſummum bonũ vocãt. Vera loqueris,inquit.Et ego rurſus mutata ſnĩa,riſum fermè,inquã, ò Clinia, hoſpitibus mouiſſemus. Quamobrem, inquit. Q m̃ cùm felicitatem antea poſuerimus,inquam,iterum iam eadem de re loquebamur.Qui iſtud?inquit.Ridiculum porrò quod antè poſitũ eſt,ponere rurſus, biſq; eadẽ recenſere. Qua rõne id ais?Sapiẽtia,inquam,ipſa felicitas eſt, quod quidem, vel puer quiuis intelligat. Quod ille, cùm ob puerilẽ ruditatẽ admiratus eſſet, & ego admirationem aĩaduerterem, hunc in modũ interrogaui: Nónne, ò Clinia, noſti, q̃ periti tibicines optimè oĩum quod tibiarum vſum attinet,conſequũtur? Aſſenſus eſt. Et eruditi, inquã, grãmatici quod literas, tũ ſcribendas, tum legendas attinet?Prorſus inquit. Sapiẽtes quoq; gubernatores optatum nauigationis portũ prẹ cẹteris aſſequunt?Ita eſt. Néc non belli dux ſapiens,quod ad militiã ſpectat,tutius expedit,& cùm illo tutius, q̃ cùm ignorãte militabis? Abſq; dubio, inquit. Et ſapiens medicus ad optatã corporis valetudinẽ, inquã, melius q̃ inſipiens te perducet,tuq; teipſum libentius illi cõmittes? Certè,inquit.An ideo quod putes felicius tibi cùm ſapiente,q̃ cũ

Sapientia felices nos efficit.

ſtultò ſucceſſurum? Conſenſit. Sapiẽtia igitur oĩbus humanis in rebus, inquã, felices nos efficit. Neque.n.aberrat vnquam,nec fallitur ſapientia, ſed rectè opus peragit aſſequiturque,alioquin ne ſapiẽtia quidem ſit.Conuenimus tandẽ neſcio quo modò vt diceremus,ſapiẽtia prẹſente felicitate nihil eſſe opus. His verò cõceſsis rurſum percontatus ſum,quid de his,quæ ſuprà conceſſa fuerãt, ſentiremus. Confeſsi.n.ſumus,inquã,ſi multa nobis bona ſint, bene beateq; nos viuere. Admiſit. Nũ beate,inquã, propter præſentia bona viuimus, ſi nihil proſint,an ſi proſunt?Si proſunt,inquit.An verò cõferunt quicquã, ſi habemus illa duntaxat,non vtimur aũt? Veluti ſi epulas multas poculaq; habeamus, non veſcamur aũt, nunquid iuuant? Nihil, inquit. Prætereà artificibus expoſita ſint præparataq; ſingula ad opus perficiendũ, non vtanẽ aũt,num propter ipſam ſupellectilis, & inſtrumenti copiã bene agant? Ceu ſi fabro parata ſint inſtrumenta oĩa, materies item,nihil fabricetur aũt, nunquid, inquã, poſſeſsione iuuabitur?Nullo pacto, inquit.Quid verò?ſi quis diuitias,& bona quæ diximus oĩa nactus,nequaquã vtaẽ, nunquid erit,inquam,ipſa bonorum poſſeſsione beatus? Minimè,ò Socrates,inquit.Oportet itaq; illum,qui beatus futurus eſt,inquam, nõ ſolùm bona hmõi poſsidere, ſed vti. Nihil.n.ſola poſſeſsio iuuat. Rectè, inquit. Num poſſeſsio vſuſq; bonorum,ò Clinia,inquam,ad beate viuendum ſufficit? Mihi quidem videtur,inquit. Vtrũ ita dicis,ſi modò quis rectè vtaẽ,an ẽt ſi non rectè? Si rectè, inquit.Probè,inquam.Plus eſt.n.puto,inquam,cùm quis re quapiã abutitur,q̃ cùm oĩno non attingit. Illud ſiquidem malum eſt,hoc nec bonum,nec malũ.Nõne ita dicendum? Probauit. Nunquid in effectione, inquã,& vſu lignorum aliud præter fabrilẽ ſcientiam,vt rectè vti ſingulis queas,efficit?Non aliud,inquit.Quinetiã circa vaſa conficienda.rectum vſum ſcientia præſtat?Annuit. Nõne,& circa vſum bonorum,quẹ ſuprà retulimus,diuitiarũ,ſanitatis, & formæ ipſa ſcientia dux erat, his rectè vti docens,opuſq; dirigens?Prorſus,inquit. Non igitur ſucceſſum ſolùm, ſed & opus bonũ, vt videẽ, in omni poſſeſsione actioneq; hoĩbus ſcientia præbet. Aſſenſus eſt. An vlla eſt obſecro, poſſeſsionum oĩum vtilis prudentiã ſapientiamq; citra. Aut vter horũ maiorẽ vtilitatem reportat, qui mente captus eſt, cùm rebus abundet, cùm multa faciat?An qui pauca facit,pauca poſsidet,ſed mentis compos?Hoc ita cogita. Nónne qui pauciora agit,rarius errat? Minus errans, minus agit male? Minus male agens,minus eſt miſer?Oĩno,inquit. Quo aũt pacto,inquam,pauciora facit aliquis? Nunquid ſi pauper eſt,an ſi diues? Si pauper,inquit.Vtrum ſi debilis, an ſi robuſtus? Si debilis, inquit. Vtrum ſi honoratus, an ſi abiectus? Si abiectus,inquit.Vtrũ ſi fortis & temperãs,an ſi timidus? Si timidus.Nónne & piger minus efficit,q̃ promptus ad agendũ?Admiſit.Et tardus,q̃ velox?hebes viſu audituq; quàm vtroq; acutus? Oĩa hæc inter nos cõuenerunt.Ibi verò hunc in modum cõcluſi.Nulla ex his,ò Clinia,quẹ bona nuncupabamus,ſeipſis bona eſſe videntur.Imò ſic dicendum conſtat,ſi illis inſcitia prẹſit,eo deteriora eſſe, q̃ illorũ contraria,quo vberius improbo duci adminicula ſcelerum ſuppeditare poſſunt.Sin aũt prudentia & ſapientia his prẹſideat,tũ deniq; meliora.Ipſa verò ſuaptè quidem natura nulla,nec bona quidem, nec mala exiſtimatione ſunt digna. Videẽ,inquit,ita eſſe,vt dicis, Quid aliud ex his ſequitur,inquam,q̃ nihil cæterorũ,vel bonũ eſſe,vel malũ. E duobus aũt,iſtis, ſapiẽtiam quidem bonũ,inſipientiã verò malũ eſſe?Probauit. Nã quod eſt reliquum conſideremus. Poſtquam beati eſſe affectamus oẽs, beati aũt efficimur, vt apparuit, ex eo q̃ rebus vtimur,& rectè vtimur:rectitudinẽ verò vſus,& conſecutionis proſperitatem ſcĩa præbet,cæteris omnibus prætermiſsis omni ſtudio niti quiſque debet, vt q̃ ſapiẽtiſsimus fiat.nõne?Certè,inquit.Exiſtimare prætereà quiſq; debet à parentibus,à tutoribus,& amicis,cæteriſq;, illis maximè qui amãt,ſeu hoſpites ſint, ſeu ciues hoc expetendum potius,q̃ ingentes opes,exorandoſq; omnes, vt ſapientiam impartiant.Neq; turpe eſt,neque indignum, Clinia,ſapientiæ gratia cuilibet ſeruire,& honeſtis obſequijs vnumquenque demereri. Idém ne tu ſentis? Idem omnino,inquit. Probè enim loqui videris. Si modò, inquam, doceri ſapiẽtia poteſt,nec ſorte hominibus venit. Hoc enim inſuper eſt veſtigandum: nequedum id inter nos conſtat.Tum ille: Doceri mihi quidem, ò Socrates, poſſe videtur. Hac ego reſponſione delectatus,bellè,inquam, optime virorum, ac maximo me beneficio affeciſti, longa diſputatione liberans, doceri ſapientia poſſit néc ne.Nunc verò poſtquam tibi doctrina comparari poſſe videtur, ſolaq; hæc ex omnibus beatum, & felicem hominem reddit, quid aliud, q̃ philoſophãdum dicas?Nunquid hoc ages?Maximè,inquit,ò Socrates,quãtum id fieri poteſt. Hæc cùm libenter audiſſem,exemplar,inquam,ò Dionyſodore, & Euthydeme, exhortationis,quam volo,tale, rudibus prolixiſq; fortaſſe verbis vix tandem à me collectum habetis. Vter autem veſtrũ vult,idem hoc artificioſè contexens nobis oſtendat: aut ſi hoc non lubet,ſaltem quod orationi meæ deeſt,vos in adoleſcentis gratiam perſequamini. nempè omnem ne ſcĩam, an vnã quandã potius parare neceſſe ſit ei,qui vir eſſe bonus beatuſq; velit:tum quæ hæc ſcientia ſit. nam, vt principio dixi,vehementer hunc adoleſcentulum ſapientem bonumq; euadere deſideramus. Hæc vbi dixi, ò Crito, iam ad ſequentia intentus eram, obſeruãs quale dicẽdi exordium facerent,quã ue potiſsimum rõne Cliniam ad ſapientiæ,& virtutis ſtudium exhortarenẽ. Hic qui natu grandior eſt,Dionyſodorus,prior cẹpit: ac nos quidem omnes oculis in eum conuerſi eramus, mirificã quandam orationẽ protinus audituri: quod ẽt contingit.

Mirum

Mirum nanq; ſermonem, ò Crito, incepit, dignũ qui abs te audiatur, q̃ bellè .ſ. prouocet ad virtutẽ. Dic mihi, ait, ò Socrates, voſq; alij, quicunque adoleſcentem iſtum fieri ſapientem vultis, vtrum iocamini, an id ſeriò agitis. Hic intelligens, ꝙ putaſſent luſum eſſe ſibi, iuſsis cùm adoleſcentes diſputare, atque idcircò luſiſſe, & ipſos hactenus, neque ſeria tractauiſſe: maximè, inquam, deſideramus. Tunc ita Dionyſodnrus, vide, ò Socrates, ne quæ nunc aſſeris aliquãdo neges. Scio, inquam, haud me negaturũ. Quid igitur dicitis? inquit: ſapientem fieri vultis? Volumus, inquam. Quidni? Vtrũ, inquit, ſapiens nunc eſt Clinias, an non? Nondum ait, inquam. Eſt enim minimè iactabundus. Vos aũt, inquit, ſapientẽ fieri vultis, ignorantem verò eſſe nequaquam? Admiſimus. Ergò quod non eſt, inquit, hoc fieri cupitis: quod verò nũc eſt, haud amplius eſſe. Quod quũ audiſſem, turbatus ſum: & ille me turbatum animaduertens, Quoniam, inquit, vultis quod nunc eſt, non amplius eſſe: vultis vt videtur hunc, inquit, interire. Belli verò amici amatoreſque ſunt, qui amatos omni cura ſtudẽt perdere? Hęc audiens Cteſippus, amati gratia iniquè tulit: indignatuſque, Hoſpes, inquit, Turie, ni dictu ruſticũ ſit, palàm obijciam, ꝙ iſta docens, mendacium mihi illiſq; nefarium indignumq; impingas, Cupere nos .ſ. illum interire. Hic Euthydemus ad Cteſippum conuerſus, Videtur, inquit, tibi fieri poſſe, vt aliquis mentiatur? Per Iouem, inquit, niſi fortè inſanio. Qui verò mentitur, inquit, rem ipſam qua de ſermo eſt dicit, an non dicit? Dicit, inquit. Si rẽ ipſam dicit, haud aliud quicquã dicit præter id quod dicit. Quónam pacto, Cteſippus inquit, poſſet? Nunquid vna quædam res eſt, inquit, quã dicit, ab alijs diuerſa? Prorſus, inquit Cteſippus. Nónne qui illã dicit, id quod eſt profert? Ita. Enimuerò quinque quod eſt, quæ ne ſunt dicit, vera dicit. Quamobrem Dionyſodorus, ſi quæ ſunt dicit, vera prædicat, neque quicquam aduerſus te mentitur. Ita, inquit Cteſippus. Verùm qui hæc loquit̃, ò Euthydeme, non ea quæ ſunt dicit. Ad quem Euthydemus. Non exiſtentia non ſunt? Non, ait. Nuſquam verò, quæ non ſunt, exiſtentia ſunt? Nuſquam. Fieri ne poteſt, vt aliquis circa ea, quę nõ ſunt quicquam agat, vt illa faciat aliquis exiſtentia nuſquam? Nequaquã mihi videtur, Cteſippus ait. Quum rhetores ad populum concionantur, nihil ne agũt? Agunt aliquid. Si agunt, ergò & faciunt. Sequit̃, Ergò ipſum dicere, agere eſt, & facere. Conſenſit. Nullus igit̃ non exiſtentia dicit. faceret nanq; aliquid: tu verò, inquit, confeſſus es impoſſe eſſe, vt aliquis non exiſtẽtia faciat. Qua propter ſecũdum orationem tuam falſa nullus loquitur. Imò verò ſi loquitur Dionyſodorus, vera & exiſtẽtia loquitur. Sic Euthydeme eſt, Cteſippus inquit. Nam exiſtẽtia quidẽ dicit, non tamen ita vt ſe habent dicit. Qui verò iſthuc ais Cteſippe? Dionyſodorus inquit. Súnt ne, qui res ipſas, vt habent ſe dicant? Sunt certè, rñdit ille, viri boni præclari atq; veridici. Quid porrò? inquit ille, bona nõne bene ſe habent? mala contrà, malè? Probauit. Bonos autẽ & præclaros viros, inquit, fateris res ipſas ſic, vt habẽt, eloqui? Confiteor, inquit. Ergò boni viri, ò Cteſippe, male mala dicunt, ſiquidem vt ſunt, enunciant. Maximè profectò, inquit, & de malis hoĩbus male. Quorum de numero ne ſis, cauendum eſt tibi, ſi mihi credis, ne boni viri male de te loquantur. Hic Euthydemus. Nunquid, inquit, & magnos magne, & calidos calide? Summopere, inquit Cteſippus. Et de frigidis frigide loquũtur, aiuntq; diſſerere frigide. Ibi Dionyſodorus, conuitiare Cteſippe, inquit, conuitiare. Non per Iouem Dionyſodore, inquit: nam te diligo, imò & amice moneo, & perſuadere contendo, ne adeò in nos innehare, vt me dicas cupere eos perditos, quos habeo chariſsimos. Ego verò, vt accẽſos intellexi, cùm Cteſippo iocatus: decet, inquã, Cteſippe, vt mihi videtur, ab his hoſpitibus, quæ dant accipere, ſi modò impertire quicquã velint, & nõ de nominibus altercari. Nã ſi ita perdere ſciunt hoĩes, vt è malis, & imprudentibus probos prudenteſque faciant, ſeu ipſi perditionis eius inuentores ſunt, ſeu ab alio didicerũt, vt pro malo hoĩe reſtituere poſsint bonum. patet autẽ eos ſcire: dixerunt enim artem nuper ſibi comparatam, qua bonos ex malis homines faciant. Si hoc, inquam, ſciunt, permittamus vtique, vt ſic adoleſcentulũ perdant, modò ſapientem efficiant, imò etiam noſipſos illis ita curãdos tradamus. Quòd ſi vos iuuenes reformidatis oẽs, in me certè velut Care quodam, artem ſuam periclitentur. Ieuius ſeni diſcrimẽ eſt. Me igit̃ Dionyſodoro huic, quaſi Medeæ Colchidi, dedo, vt diſſoluat, & ſi velit elixet, vel aliud quodcunq; exemplum in me edat, modò virũ efficiat bonũ. Cteſippus quoque, ego item, ò Socrates, inquit, hoſpitum volũtati meipſum cõmitto: & ſi me magis etiam, q̃ nunc excoriare velint, excorient, modò pellis mihi mea non in vtrem, vt Marſyæ, ſed in virtutem vertatur. Ac Dionyſodorus quidem hic ipſi me ſuccenſere putat. ego verò minimè ſuccẽſeo, ſed oppugno, quę in me dixit non rectè. Tu verò Dionyſodore, ꝙ reclamo, ne conuitium putes. Aliud eſt .n. contradicere, aliud cõuitiari. Hic Dionyſodorus. Quæſo, inquit, num ita de contradicendo loqueris, vt cõtradicere, omnino aliquid eſſe putes? Maximè quidem, inquit Cteſippus. An verò tu non putas? Atqui nunquã, inquit Dionyſodorus, oſtẽdes, vbi alterum alteri audiueris contradicentẽ. Vera loqueris, inquit. Sed nunc audiamus ecquid Cteſippum tibi Dionyſodore contradicentem oſtendã. Hoc igitur, inquit, nobis promittis? Prorſus, inquit. Súnt ne, inquit, vnaquaq; de re ſermones rationeſq;? Sunt, inquit. Nũ vt eſt vnaquæq; res, an vt non eſt? Vt eſt, inquit. Si recordaris, inquit, Cteſippe, paulò antè monſtrauimus neminẽ, quod non eſt dicere. Quod .n. non eſt, nullũ poſſe dicere cõſtat. Quid tũ? inquit Cteſippus. An prohibet, quo minus ego & tu contradicamus? Tum ille, vtrũ, inquit, cõtradiceremus, ſi eiuſdem vtrique rei rationẽ cogitemus? An non idem potius loqueremur? Conſenſit. An ſi neuter, inquit, quod res eſt dicat, contradicimus? an potius rẽ omnino nõ tenemus? Id quoq; admiſit. Nũ, inquit, cùm ego quod res eſt dico, tu verò aliud dicis, tunc demum contradicimus? an potius, cùm ego quod res eſt, tu quod oĩno res non eſt, dicis? Eritque, vt nõ dicens contradicat dicenti? Ad hæc Cteſippus obmutuit. Ego aũt miratus, quæ dicebãtur: Qua, inquam, ratione iſtud Dionyſodore ais? Equidẽ, cùm ſermonẽ hmõi ſæpenumerò è multis audiuerim, ſemper admirari ſoleo. hunc ſiquidẽ Protagoræ ſectatores, & his antiquiores, frequenter vſurpare conſueuerunt. Mihi verò ſemper mirabilis viſus eſt, taliſque, qui & alios, & ſeipſum peruertat. Reor aũt veritatem ipſius me nunc abs te potiſsimũ auditurũ. num .n. iſtud vult, vt falſa dicere impoſſe ſit, oporteatq; illum qui loquitur, aut vera loqui, aut omnino non loqui? Aſſeruit. Vtrum falſa, inquam, loqui quidem impoſſe eſt, opinari verò falſa poſsibile? Ne opinari quidẽ, inquit. Ergò nulla eſt, inquam, falſa opinio. Nulla prorſus. Neq; inſcitia, inquã, neq; hoĩes inſcij: quid enim non inſcitia ſit, ſi quidẽ falli rebus poſsibile eſt? Omnino, inquint. Iſtud autẽ non eſt, inquã. Non certè, reſpondit ille. Cõfabulandi ne gratia, ò Dionyſodore, hæc inducis, inquã, vt mirũ aliquid inſeras? An reuera, nullus tibi hoĩum inſcius eſſe videtur? Tu verò, inquit, refelle. An refelli quicquam poteſt, inquam, ſi, vt tu dicis, mentiri nemo poteſt, inquit Euthydemus: nec illud Dionyſodorus iuſsit, vt refelleres. quo enim pacto quis quod non eſt, iubeat? Ego verò Euthydeme, inquã, ſcita hæc atq; præclara haud admodũ ſanè diſco, ſed obiter attingo. Erit igit̃ oneroſum fortaſſe qđ rogabo, ſed ignoſce obſecro. Vide amabo, ſi neq; mẽtiri quiſquam põt, neq; opinari falſa, neq; inſcius eſſe, nemo etiam dum agit, aberrare quicquam põt. Neque enim ab eo quod agat, aberret. Nunquid ita dicitis? Ita planè, inquit. Hæc eſt, inquam, grauis illa quęſtio. Si .n. non erramus vnquam, neq; agendo, neq; loquendo, neq; ẽt cogi-

tando, quidnam vos hnc docturi veniſtis? an non ſuprà prædicabatis, vos præ cęteris oĩbus, optimè poſſe virtutẽ tradere vnicuiq; volenti? Vſqueadeò, ò Socrates, Cronus ille es, inquit Dionyſodorus, vt quæ à principio diximus, reminiſcaris nũc: & ſi quid ſuperiori anno dixerim, nũc quoq; ſis recordaturus: his aũt, quæ in præſentia dicta ſunt, quid ſis reſponſurus, habes nihil. Quia difficilia ſunt, inquã, haud iniuria. Sunt.n. à ſapientibus profecta. Equidẽ, & ei quod poſtremò dixiſti, rñdere difficilimũ eſt. Cùm.n. dicis non habere me quod reſpõdeam Dionyſodore, quid potiſsimũ inferre vis? an videlicet ꝙ non habeam quo eam orationẽ conuincam? Dic.n. quid aliud verbũ iſtud ſibi vult, quod non habeam, quod orationibus iſtis per me reſpõdeatur. Num tu aliud dicis, inquit, q̃ difficile eſſe reſpondere? Nempè reſponde. An prius, q̃ tu reſpondeas, inquã, Dionyſodore? Quid, non reſpõdes? ait. An par eſt? inquam. Par, inquit. Qua rõne? inquã. an fortè quia ad nos diſſerturus, aduenis, noſtiq; quando reſpondendum ſit, quando non ſit, ideoq; nunc reſpondes nihil, ꝙ reſpondere non decet? Ad hæc ille, Nugatis, inquit, ò Socrates, atq; reſpondere negligis. Sed, ò bone vir, obſequere, & reſponde ei quem ipſe ſapientem eſſe fateris. Parendũ eſt, inquam, ſic.n. decet, imperitanti. Interroga igitur. Vtrum, inquit, aĩam habent, quæcunque intelligunt aliquid? an & aĩa carent? Habent, inquã. Noſti ne, inquit, verbum vllum aliquod aĩam habens? Nullũ ego profectò, inquam. Cur itaq; nuper interrogabas, verbum quid ſibi vellet? Non ob aliud, inquã, niſi ob ignauiã meam, quæ errare coegit. Fortaſſe verò non erraui, ſed rectè locutus ſum, cùm verbis cogitationem tribuo. Tu verò vtrũ erraſſe me dicis, nécne? Si.n. non erraui, neque tu nũc redargues, ſis licet ſapiẽs, nec habes quod opponas. Sin aũt erraui, ne ſic quidẽ rectè tu loquere, quando dicis errare poſſe neminem. Atq; hæc quidẽ non aduerſus illa, quę anno ſuperiori dicebas, nunc adduco. Sed videt mihi, ò Dionyſodore Euthydemeq;, ſermo hic eodem reuolui: & nũc ẽt vt & quondam ſolebat fieri, cùm deijciat, cadere. Quod quidẽ vt ne ipſi accidat, ab illa arte veſtra, licet circà actiorẽ ſermonũ diligentiã admirabili, nondũ videtur eſſe prouiſum. Hic Cteſippus, mira dicitis, inquit, ò viri Thurij, ſiue Chij, ſeu quodcunq; aliud agnomẽ vẽdicare iubet: quibus delirare perinde eſt. Ego aũt veritus ne ad contumelias deueniretur, Cteſippum rurſus ſic mitigaui: Eadẽ tibi, inquã, ò Cteſippe, nunc dico, quæ Cliniæ quoq; dicebã. Neſcis.n. q̃ mirabilis ſit horũ hoſpitũ ſapientia. Nolunt aũt nobis illã oñdere prorſus, ſed Protei Aegyptij illius ſophiſtæ more præſtigijs quibuſdam ſallunt. Menelaũ igitur imitemur, neq; mittamus antè q̃ aperiant, quid animi gerãt. Pulcherrimũ.n. quiddam exhibebũt puto, ſi verè proferãt. Qua propter exhortemur, atq; votis ſupplices exoremus, vt exhibeãt. Sed exponẽdum rurſus videtur, qualem ſtudiorum formam ab illis requiram. Conabor hinc, vbi ſuprà deſtitimus, continuare ſermonem, ſi quo pacto eos prouocẽ, vt mei miſerti, qui tam grauiter occupor, rẽ deinde ſeriò tractent. Tu verò Clinia mihi dic, vbi nam orationem abruperimus. nam, vt ego arbitror, hic hęſimus, vbi philoſophandũ eſſe confitebamur. nónne? Profectò, inquit. Philoſophia verò ſcientiæ acquiſitio eſt? inquam. Certè, inquit. Quam itaque potiſsimũ adipiſci ſcĩam decet? inquam. nónne, vt ſummatim dicam, illam quę nobis prodeſt? Illam ipſam, inquit. An ea ſcĩa maximè nobis prodeſſet, ſi ſciremus quibus in terris aurum multum effoditur? Vtique, inquit. Atqui dudum id cõfutauimus, quia nihilò magis prodeſſet ſcientia iſta, ẽt ſi abſq; labore tellus effodiatur, aurum eruatur, vel ẽt ſi in aurũ oĩa vertãtur, dũ vti auro neſcimus, non recordaris? Recordor, inquit, ac maximè quidẽ. Neque vlla vllius rei ſcientia, ſiue nummularia, ſiue medicina, ſiue quæcunq; alia vtilis eſt, inquam, ſi facere tantũ docet, vti aũt non decet. Nónne? Ita prorſus, inquit. Adeò, inquã, vt ſiqua ſcĩa immortales nos efficeret, vti verò immortalitate non doceat, inutilis ſit prorſus, ſi qua ſuperiotibus fides eſt. Ita nobis hęc oĩa videbantur. Hac igitur, inquã, ſciẽtia ingenue puer opus eſt, in qua operis, & effectio, & vſus conueniant. Apparet, inquit. Permultũ igitur inter lyrarũ fabros intereſt, & ſcientiã pulſandæ lyræ aſſecutos. Alia.n. ars, quæ facit, alia quæ vtitur his rebus. Nam ars quæ fabricat lyrã, & quæ lyram pulſat, longè inter ſe differũt. an non? Sic eſt, inquit. Neq; rurſus, inquã, tibiarũ effectrice opus eſt. Ea ſiquidẽ ab illa quæ vtitur, differt. Sanè, inquit. Nũ fortè, inquam, componendæ orationis quærenda facultas, vt beatus euadas? Non arbitror, inquit, Quæ nam te ratio mouet? inquã. Noui equidem, inquit, quoſdam orationũ autores, qui orationibus hiſce quas cõdiderunt, vti perindè ſciunt, ac lyris fabri lyrarum, qui in aliorum vſum lyras conſtruxerunt, quas & qui illis vtuntur, facere neſciunt. Conſtat ſimiliter, & circa orationes aliam eſſe artem quæ condit, aliam quæ conditis vtitur. Euidentiſsimo argumento oſtendiſſe videris, inquam, artẽ illorum, qui cõponunt orationes ad beatitudinem nequaquã ſufficere. quanquã ſperabam hoc in genere ſcientiam, quã iam diu quætimus, inuenturos. Etenim iſti orationũ autores Clinia quoties appellaui, ſuprà mortales cæteros ſapientes videntur, ipſaq; eorũ ars diuina pœnitus atq; excelſa. Neq; mirũ. Eſt.n. incantatoriæ illius pars quædam illa haud multò inferior. Incãtandi porrò facultas, viperarũ, aranearũ, ſcorpionum, cęterarumq; ferarum, atque morborũ mitigatio eſt. Oratoria verò iudicum, concionatorũ, aliarumq; turbarũ oblectamentũ quoddã & delinitio. An verò tu aliter ſentis? Non aliter, inquit: ſed ita prorſus vt ais. Quò ergò nos vertemus? inquam, & quã ad artẽ? Ambigo, inquit. At ego inueniſſe arbitror, inquã. Quam? Imperatoria ea potiſsimũ videtur, quæ beatum adipiſcentem facit. Mihi verò non videtur, inquit. Quãobrem? inquam, Quia venatoria quędam hoĩum ars, inquit, eſſe videtur. Quid tum? inquã. Quia nemo, inquit, venator venationis opus vlterius porrigit, quàm ad veſtigandum capiendumq;: poſtquã comprehenderũt, vti nequeunt. ſed & qui canibus venantur, & qui piſcantur, prædam coquis exhibent. Geometræ, itẽ aſtronomi, logiſtæ, venatores quidã ſunt. neque.n. figuras deſcriptioneſq; faciunt ipſi, ſed cùm ſint, adinueniunt. Cùm itaq; vti illis ipſi neſciant, venentur aũt ſolùm, quicunq; illorũ mente capti nõ ſunt, ſua inuenta dialecticis præbent, vt illi his vtantur. Eia pulcherrime, & ſapientiſsime Clinia, inquam, ſic eſt? Ita prorſus, inquit. Atq; eadẽ ratione duces exercitus, poſtquã, vel vrbem, vel exercitum occuparunt, viris ciuilibus prædam, & ſpolia tradunt. Nã ipſi his quæ comprehenderunt, vti neſciunt, quemadmodũ aucupes, qui poſtquã cœperunt coturnices, nutritoribus tribuunt. Si itaq; ea arte indiges, quæ vel faciẽdo, vel venando quæſitis vti ſciar, beatoſq; efficit poſsidentes, aliã quærere, quàm militarẽ oportet. CRIT. Quid ais, ò Socrates? Nunquid adoleſcentulus ille talia dixit? SOC. Non putas Crito? CRIT. Non per Iouẽ. nam reor illũ, ſi talia dixit, neq; Euthydemi, neque alterius cuiuſlibet hominis diſciplina vlterius indigere. SOC. Fortè verò Cteſippus hęc dixit, ego verò non memini. CRIT. Quis Cteſippus? SOC. Saltẽ hoc memini, neq; Euthydemũ attuliſſe hęc, neq; Dionyſodorum. Sed ò beate Crito, ſuſpicor præſtantiorem quempiam virum præſentẽ hæc dixiſſe. Nam hęc me audiuiſſe non dubito. CRIT. Per Iouẽ, ò Socrates, excellentior aliquis iſta protuliſſe videtur. Verum poſt hæc quam tandẽ artem ſcrutati eſtis? Inueniſtis ne quam quęrebatis? an non? SOC. Quęris an inuenerimus. Ridiculum quiddam accidit. Etenim puerorũ more, qui galeritas ſiue alaudas inſequuntur, vehementi quodã affectu ſingulas ſcĩas perſequebamur, ac ſemper quãcunq; capere nos è veſtigio putabamus, fallebat nos, repenteq; ſubter ſugiebat. Quid enim multas enumerẽ? Regiam artem aggreſsi ſumus, contemplati, eſſet néc ne

quę

quæ beatos ſaciat. Sed velut in Labyrinthum delapſi, dũ prope finẽ eſſe iam ſperabamus, retrogreſsi ad principiũ rurſus reuertebamur, eodẽ modo affecti. quo principio diſputationis eramus. CRIT. Quo pacto hoc accidit? SOC. Dicam. Viſa nobis regia facultas eſt eadem eſſe cũ ciuili. CRIT, Quinam. SOC. Cum res militaris ac facultates omnes reliquę, operum ſuorum imperiũ ciuili arti ſubmittere viderentur, vtpote quę ſola vti ſciat, nihil nobis impedimento fore putauimus, quo minus hęc eſſet quam quærebamus, cauſa recte rempublicam adminiſtrandi, & ſecundũ illud Aeſchyli, ſola ciuitatis præſidens, & gubernacula totius tenens, omnibus dominãs, omnia vtilia reddens. CRET. An non rectè viſum vobis eſt Socrates? Soc. Ipſe iudicabis Crito, ſi audias quæ deinceps contigerunt. Rurſus enim hunc in modum quærebamus. Age, ars illa regia omnibus pręſidens, opus aliquod efficit, an non? Oĩno aliquod, cõſenſimus omnes. Nonne.n. & tu hæc Crito concederes? CRIT. Abſq; dubio. SOC. Quod ergo illius opus eſſe diceres? Vt ſi te rogem, Medicina dum dominatur omnibus quorum domina eſt, quodnam opus exhibet? an non ſanitatem protinus reſponderes? CRIT. Vtiq; SOC. Agricultura item veſtra, dum omnibus quorum eſt domina dominatur, quod opus facit? Alimentum e terra porrigit, inquies? CRIT. Equidem. SOC. Regia igitur facultas, cum omnibus quorũ eſt domina dominetur, quod opus explet? Forte non eſt in promptu. CRIT. Non Hercle, ò Socrates. SOC. Neque nobis, ó Crito, ſed hoc ſaltem noſti, ſi hæc ea eſt quàm exoptamus, vtilẽ eſſe oportere. CRIT. Summopere. SOC. Nonne igitur boni aliquid afferre nobis eam neceſſe eſt? CRIT. Eſt omnino. SOC. Bonum autem nihil eſſe aliud quàm ſcientiã quandam, ego & Clinias conſenſimus. CRIT. Ita certé dicebas. SOC. Opera vero ciuilis quidem gubernationis, cum multa alia hæc eſſe vel maximè vnuſquiſq; fateatur, diuites facere ciues liberos, & concordes. Hæc autem omnia neq; bona, neque mala apparuerunt. Oportet autem eam vt conſtitit, ſapientes efficere, ſcientiamq́; tribuere, ſi modo ea futura ſit quæ proſit, & beatos efficiat. CRIT. Vera narras. Sic enim tunc inter vos conſtitit, vt ipſe recẽſuiſti. SOC. Nnnquid regia diſciplina ſapientes homines bonosq́ue facit? CRIT. Quid prohibet Socrates. SOC. Num & omnes, & in omnibus bonos, omnemq́; ſcientiam ipſa præbet? coriariam, fabrilem, & reliquas vniuerſas? CRIT. Haud equidem arbitror, ò Socrates. Soc. At quam ſciẽtiam? & qua in re iuuabimus? Operum quidem illorum quæ neq; bona ſunt, neq; mala, opificẽ ipſam eſſe haud oportet. Scientiam vero aliam præbere nullã quàm ipſã ſeipſam decet. Dicamus igitur quænam hæc ſit, & à quo iuuemur. Vis ne eam dicamus, ò Crito, qua bonos facere cæteros poſſumus. CRIT. Volo equidem. Soc. Boni quò conducent? quòue vtiles erunt? an dicemus quòd alios facient bonos? & illi ipſi alios item? quo autem boni ſint, nuſquam apparent, poſtquam illa quæ ciuilis artis opera dicuntur, reiecimus: planeq;, quod prouerbio dicitur, Iouis Corinthus accidit, atq; vt ſupra dixeram, æquo interuallo, imò etiam longiori quàm antea ab eius artis inuentione diſtamus, quæ præſtare nobis beatitudinem valeat. CRIT. Per Iouem, ò Socrates, in ambiguitatem plurimam incidiſſe videmini. Soc. Ego quidem, ò Crito, cum in hãc dubitationem merſus eſſem, quàm alta potui voce protinus exclamaui hoſpites illos tanquã Caſtorem & Pollucem Iouis filios ſuppliciter obſecrãs, vt nos me, ſ. & adoleſcentulum ipſum è turbulenta fluctuatione ſermonum eriperẽt, iociſq́; omiſsis, ſeria diſputandi ratione nobis oſtenderent quæ potiſsimum ſcientia ſit, quam adepti quod vitę ſupereſt, feliciter tranſigamus. CRIT. Nunquid monſtrare vobis Euthydemus voluit? Soc. Quidni? Magnificè nimium, o amice, hunc in modum affari cœpit. Vtrum te, ò Socrates, hanc quam iãpridem quæritis ſcientiam, doceam, inquit? an habere

[Prouerbium.]

ipſam te oſtendã? O beate vir, inquam, nunquid hoc potes? Valde, inquit. Oſtende igitur, inquam, me habere facilius enim mihi iſtud, quã denuo hac in ætate diſcere. Dic age, inquit, ſcis ne quicquam? Scio equidem multa, inquã, ſed parua, Sufficit, inquit, putaſne aliquid eorum quæ ſunt, idipſum quod eſt, non eſſe? Nullo pacto, inquam, An non ſcire te aliquid aſſeris? inquit. Profecto. An non es ſciens, ſi modo ſcis? Sum quidem, ſed illius ipſius quod ſcio. Nihil refert, inquit. Non neceſſe eſt ſcire te oĩa ſi qua eorum quæ ſunt ſcis. Nòn per Iouem, inquam. quandoquidẽ & alia multa minime ſcio. Siquid neſcis, inquit, es neſcius? Illius ipſius, inquã ò amice, quod neſcio. Nihilominus neſcius es, inquit, q̃ paulò ante ſciũ te eſſe prædicabas. Atq; ita fit, vt ille ipſe ſis qui & es, et rurſus non ſis, ſimul & ſecundũ eadẽ. Eſto, inquã, Euthydeme. Nã vt prouerbio fertur, Belle oĩa dicis qua igitur rõne, ſcientiã illam quã quærimus, habeo? quia videlicet impoſsibile eſt, eſſe idẽ atq; non eſſe. Vnde ſi vnũ q̃dã ſcio, cuncta ſcio. neq;.n. eſſe poſſum ſcius ſimul & neſcius. quod ſi oĩa ſcio, illã quoq; ſcientiam habeo. An nõ ita loqueris? & hoc eſt illud ſapiens? Ipſe te tedarguis, inquit Socrates. Quid vero Euthydeme tibi, inquã, nõne idẽ contingit? nã mihi quidẽ non multum moleſtũ eſt, quod & tecũ vna & cũ Dionyſodoro hoc lepido capite patiar. Dic mihi nõne & vos quædã ſcitis, quædã neſcitis? Minimè quidẽ, ò Socrates, Dionyſodorus inq̃t. Quid dicitis, inquã, an nihil ſcitis? Imò ſcimus. inquit. Oĩa itaq; ſcitis, ſi aliquid ſcitis. Oĩa certè, & tu quoq; ſcis oĩa, ſi vnũ aliquid ſcis. Pro Iupiter, inquã, mirabile dictu, & ingens hoc bonũ. Num et cæteri oẽs ſciunt oĩa? vel nihil? Nõ.n. dicendũ videtur, ſcire eos aliqua, neſcire alia, atq; ita ſciẽtes eſſe ſimul & neſciẽtes. Quid ergo dicemus? Oẽs, inquit, planè ſcire oĩa, ſi quid vnum, ſciunt. Dij boni, inquã, nunc demum Dionyſodore ſerio loqui mihi videmini, & vix tandẽ vt ſerio ageretis, nunc impetraui. Ipſi reuera ſcitis oĩa? & fabrilem videlicet artẽ & coriariam? Omnia prorſus inquit. Nunquid & neruis ſuere ſcitis? Certè, inquit, & calceos quidẽ. An inquã, & ſtellarum numerũ, & arenæ? Et iſta inquit. Putas nos iſta concedere, inquã? Hic Cteſippus reſpondens, Coniecturã, inquit, ó Dionyſodore, nobis aliquã talem adducite, qua vos vera loqui conijciamus. Qualẽ? inquit, Scis, inquit, quot dẽtes Euthydemus hẽt? atq; Euthydemus quot tu habeas cognoſcit? Non tibi ſat eſt, inquit, q̃ oĩa ſcimus, audiſſe? Minime, inquit, ſed vnũ hoc tantũ nobis oſtendite, q̃ vera loquamini? Nam ſi dixeritis quot dẽtes habet vterq;, nobiſq́; poſtea numerantibus, vera dixiſſe deprehendemini, cętera quoq; vobis credimus. Illi vero cũ mordere Cteſippũ exiſtimarent, reſpondere aliud noluerunt, niſi q̃ ſcirent, omnia, de ſingulis à Cteſippo interrogati. Cteſippus ſiquidẽ aperte de vnaquaq; re vel minimis quibuſq; etiã turpiſsimis ſciſcitatus eſt, nũ ſcirent, q̃ fidem illis non haberet. Illi aũt forti aĩo pariter contra reſponderunt, ſe omnia intelligere, inſtar aprorũ qui contra ictum nituntur? Quamobrẽ ipſe quoq; ò Crito, coactus ſum, deniq; Euthydemũ interrogare, an etiã ſaltare Dionyſodorus ſciret. Ille verò conſenſit. Non tamen, inquã, ſuper enſes humĩ inclinato capite tranſilire & ſuper rotã volui, tã grandis natu. Eo ne ſapientiæ promouit? Nihil eſt, inquit, quod neſciat. Tũ ego. Num oĩa nunc duntaxat cognoſcitis? an & ſemper? Et ſemper. Num à tenera ætate ſtatimq; nati oĩa cognouiſtis? Oĩa reſponderũt ſimul vterq; Nobis vtiq; res incredibilis viſa eſt. Tunc Euthydemus, non credis, ò Socrates? Excepto hoc inquã, quod veriſimile eſt vos ſapientes eſſe. At ſi mihi voles reſpondere, inquit, oſtendã te quoq; hæc mirabilia confitentẽ. Gratiſsimũ ſit, ſi huius me conuincas: ſi.n. cũ eſſem ſapiens, neſciui hactenus, tuq́; oſtendes & ſcire me oĩa, & ſciuiſſe ſemper, quod maius in vita lucrũ nanciſci, poſſem? Reſponde iã, inquit. Tanquã reſpõſurum, inquã, interroga. Nunquid alicuius ſcius, inquit, es, ò

[Prouerbium.]

es, ò Socrates, an nullius? Alicuius inquã. An eodem ſcis quo ſcius es, an alio quopiã? Quo ſcius ſum. Arbitror.n. te animã dicere. Hãc ne intelligis? Nonne te pudet, inquit, ò Socrates, dum interrogaris viciſsim interrogare? At quid faciam inquã? Faciã equidem vtcunq; iuſſeris, cũ quod quæris, ignorẽ. Iubes aũt vt reſpondeam quidẽ, nõ interrogẽ. Cogitas ne quoquo modo, inquit, id quod quæro? Equidẽ, inquã. Ad iſtud ergo reſponde quod cogitas. Quid, inquã, ſi tu alia mẽte interroges, alia ego reſpondeam, cũ aliud quam tu conceperim, ſatis ne tibi factum putabis, ſi nihil ad rem ipſam reſpondero? Mihi quidem ſat erit, inquit, tibi non, vt arbitror. Tum ego, per Iouem non prius reſpondebo, quàm audiam. Non reſpondes, inquit, ad ea ſemper quæ mente cõcipis: quia nugaris Socrates, & rudior es admodũ quàm oportet.

Agnoui tunc illum mihi iam ſubiratum, quod verba quibus me irretire ſtudebat, diſtinguerem. Venit mihi præterea in mentem Conni, qui ipſe quoq; ſæpe mihi indignatur, quoties ei non cedo: deinde me ſpernit velut rudem. Poſtquã igitur cogitaui horũ doctrinę me tradere, arbitratus ſum obſequi oportere, nequis eorum me vt ineptum & indocilem reſpuat. Quocirca & illi inquam, ſi tibi ita Euthydeme videtur agendum, ita agatur. Tu nanq; me multo melius diſputandi rationẽ intelligis, cũ artẽ hãc teneas, ego vero ſim rudis. Ideoq; interroga iterũ ab initio. Reſponde rurſus, inquit. Vtrum ſcis aliquo quæ ſcis, an nullo? Anima inquã. Hic ait ille, plus quam rogatus ſit, reſpondet. Non interrogo quo ſcias, ſed vtrũ ſcias aliquo, nec ne. Ego ad hæc plus q̃ decebat propter imperitiam meam reſpondi. Sed ignoſce mihi obſecro. Reſpõdebo iam nunc ſimpliciter, ꝙ ſcio aliquo ſemper quęcunq; ſcio. Vtrũ, ait, hoc eodem ſemper, an tum hoc tum alio? Semper inquam quando ſcio, hoc ſcio. Hic ille Nondum præuaricari deſinis? Ne forte, inquã id quod ſemper dicitur, nos falleret, ita reſpondi. Non nos, inquit dicas, ſed te. Sed reſponde, vtrum ſemper hoc ſcias. Semper inquam, poſtquam ipſum. Quando oportet ſubtrahere. Nonne ſemper hoc ſcis? ſemper autem ſciens vtrũ aliqua hoc ſcias, quo ſcis aliqua alio vel hoc ipſo omnia? Hoc inquam cuncta quæcunq; ſcio. Hic rurſus trãſgrederis Socrates. Excipiatur inquam quod dictũ eſt, quæcunq; ſcio. Vt excipias, inquit, nihil poſtulo, imo reſponde, poſſes ne omnia ſcire, niſi ſcires, oĩa? Monſtrũ eſſet hoc inquã. Adijce nunc iam ait, quicquid lubet: Cuncta nanq; ſcire fateris. Sic videor inquã, poſtquã nullius momenti eſt quod dicitur, quęcunq; ſcio oĩa aũt ſcio. Nonne & ſemper cõfeſſus es ſcire hoc quo ſcis? ſiue quando ſcis, ſeu quomodocunq; placet. Semper enim ſcire es cõfeſſus, ac oĩa ſimul. Conſtat ergo quod puer ſciebas, & quando genitus es, & quando natus, imò & antequam naſcereris, & ante cœli terręq; ortũ ſciſti omnia, ſi mõ ſemper ſcis. Ac per Iouẽ ſemper ſcies, & oĩa, ſi voluero. At voles, inquam honorande nimium Euthydeme, ſiquidem omnino vera dicis. Sed poſſe te non multum confido, niſi idem tecum velit frater iſte tuus Dionyſodorus. ſic enim forte valebis. Dicite porro. Cętera quo modo vobis non concedã, neſcio, tam mirabili atq; noua ſapientia præditi eſtis, quo minus ego omnia ſciam, quandoquidem vos aſſeritis. Talia quædam qua ratione ſcire me dicã Euthydeme? quod videlicet boni viri iniuſti ſint. Dic.n. mihi, ſcio ne iſtud, an neſcio? Scis vtique, inquit. Quid inquam? Quòd viri boni iniuſti non ſunt. Iampridem ſciebam hoc, inquam. Verũ non iſtud quæro, ſed quod iniuſti ſunt viri boni. quando didici? Nuſquam Dionyſodorus ait. Non ergo inquã, hoc ſcio. Tũc Euthydemus ad Dionyſodorum conuerſus ait. Sermonem deſtruis, apparebitq; iſte ſi neſciat, ſciens ſimul & neſciens. Dionyſodorus quidem erubit, ſed ego Tu vero quid ais Euthydeme? non videtur tibi frater tuus vera loqui, quum nouerit omnia? Frater ego ſum Euthydemi, Dionyſodorus ait. Mitte iſthęc inquã, ò bone vir dũ me Euthydemus doceat, ꝙ ſciã viros bonos iniuſtos eſſe, neq; hanc mihi doctrinã inuideas. Fugis ò Socrates, ait Dionyſodorus, neq; vis reſpondere nõ iniuria, inquã fugio: nam cũ alterutro veſtrum ſim imbecillior, cur nõ duos fugiã? Hercule quidẽ multo ſum imbecillior, qui pugnare ſimul non valuit aduerſus hydram ſophiſticã cui propter ſapientiam pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabant, ac etiam aduerſus Cancrum ſophiſtã quendam ex mari aduentantem & nuper vt arbitror aduectum naui: à quo cum Hercules ad ſiniſtrã angeretur, verbisq; acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxiliũ implorauit, qui ſummopere illi ſuccurrit, meus autem Iolaus Patrocles ſi venerit longe aliter faciet. Reſponde ergo, inquit Dionyſodorus, poſtquam ipſe hæc prædicas, vtrũ Iolaus Herculis magis nepos quàm tuus fuerit. Opæræpretium fore arbitror, vt tibi reſpondeam Dionyſodore. Neq;.n. deſineres ſciſcitari, & propter inuidiã quandam interturbare, ne Euthydemus ſapiens illud me doceat. Reſponde igitur inquit. Reſpondeo, inquã Iolaum, Herculis nepotem fuiſſe: meum aũt, vt videtur, nequaquã. Neq;.n. pater ipſi Patrocles fuit frater meus, ſed aliquis nomine proximus Iphicles Herculis frater. Patrocles autem inquit. tuus? Nimirum inquam? ſed ex matre eadem, non patre. Frater ergo tibi eſt, inquit, & non frater. Non eodem ex patre inquam, vir optime. Illius.n. pater Chæredemus, Sophroniſcus autẽ meus. Pater autem, inquit erat Sophroniſcus atq; Chęredemus? Omnino, ille meus, hic ſuus. Nonne. Chæredemus alius quàm pater erat, Alius.ſ. quam pater meus. Nũquid pater erat. cum alius quàm pater eſſet? An tu idem es quod lapis? Verebar inquam ne idẽ te aſſerente viderer. Mihi vero non videor. Nonne igitur alius es quàm lapis? Alius certe. Quod ſi alius es quàm lapis? non es lapis. Et ſi alius quàm aurum, non es aurũ, Sic eſt inquam. An non eadem rõne Chæredemus quum alius ſit quam pater, pater non erit? Videtur inquam, non eſſe pater. Ad hæc Euthydemus adiecit: haud pater eſt Chæredemus: rurſusq; & Sophroniſcus cum alius ſit quam pater, non eſt pater. Quapropter ſine patre es, ò Socrates. Sermonem vero ſuſcipiens Cteſippus intulit, Pater autem veſter cum eadem ſibi contigerint, alius eſt, quã pater meus. Longe abeſt. Euthydemus ait. Num idẽ? Idem ſanè Non conſentirẽ. Sed vtrum meus Euthydeme pater eſt duntaxat an & cæterorum hoĩum? Et cæterorũ inſuper Nunquid putas eundem hominẽ patrem exiſtentem nõ eſſe patrem? Putaram equidẽ Cteſippus inquit. An & aurũ inquit aurum exiſtens, non eſſe aurũ, & hominẽ exiſtentem, hominem non eſſe? Tum Cteſippus, non vt fertur, Euthydeme, lino linũ connectis. Rem grauẽ dicis, ſi pater tuus, pater eſt oĩum. Eſt tamen. Vtrũ hominum duntaxat, an equorũ etiã cæterorumq; animalium omnium? Omnium prorſus. An & mater tua, mater omniũ? Et mater. Ergo tua mater echinorũ marinorum mater eſt. Et tua, inquit. Et tu rurſus frater es gobiorum, catulorum & porcellorum. Et tu, inquit. Quinetiam tibi pater eſt canis. Et tibi inſuper. Hic Dionyſodorus, Si mihi reſpondere Cteſippe volueris, faciam vt iſta concedas. Dic age, eſt tibi canis? Et moleſtus admodum canis, Cteſippus ait. Habet catulos? Tales habet multos. An non illorũ pater eſt canis? Prorſus. Signa nanq; vidi ex quibus illorũ patrem eſſe cõijcio. Nonne tuus eſt canis? Eſt. Nonne igitur pater exiſtens. tuus eſt? Quare tuus pater ſit canis, tuq; catulorũ frater. Sed nequid Cteſippus puer obijceret, repẽte adiecit Dioniſodorus. Paulũ quid vltra reſponde. Canẽ hunc verberas? Arridẽs Cteſippus ait, verbero, te aũt nequeo. An nõ igitur tuũ patrẽ verberas? Longe, reſpondit, iuſtius eſſet vt patrem veſtrũ verberarẽ, qui diſciplinam quandã adeptus, adeo ſapientes filios genuit. Sed nunquid, o Euthydeme, multa bona ex veſtra ſapientia veſter & catulorũ pater eſt conſecutus? Neq; ille bonis multis indiget, ò Cteſippe, neq; tu. Neq;

Hercules aduerſus hydram ſophiſticã, & cancrũ ſophiſtã.

Prouerbium.

tu etiam

tu etiã Euthydeme, neq; alius quiſquam hominũ, inquit
Dic etenim Cteſippe mihi, vtrum bonum eſſe cenſeas
vel ægrotanti pharmacũ bibere quando indiget, an nõ?
vel homini pugnaturo bonũ eſſe vt armatus prodeat, an
inermis? Arbitror equidẽ inquit. nempe expecto aliqd
abs te egregiũ. Ipſe videbis optimè. inquit. Verũ reſpon
de, poſtq̃ confeſſus es bonũ eſſe quãdo res poſtulat, phar
machũ bibere, nunquid hoc bonum q̃ plurimum opor-
tet bibere? optimumq́; erit ſi qs terat, & infundat pocu
lo hellebori tantũ, quantum curru aliquo vehitur. Pror-
ſus ita Cteſippus ait ſi tantus ſit q bibiturus eſt, quãta eſt
ſtatua Delphica. Nõne ſimiliter & in bello. inquit: ſi bo
nũ eſt armis fulciri, plurima arma habenda ſunt. iaculo-
rũq́; & clypeorum circumferenda eſt ſarcina? quando-
quidẽ id bonũ eſt. Et maximè quidẽ, Cteſippus ait. Tu
vero nõ putas Euthydeme, ſed vnũ duntaxat iaculũ eſſe
ferendũ? Equidem inquit. Ita Geryonẽ. inquit: Briareũ-
que armares? ego aũt putaui robuſtiorẽ te eſſe, ſociumq́;
ſimiliter iſtũ, vt pote viros armigeros. Euthydemus q-
dẽ tacuit. Dionyſodorus aũt aduerſus ea quæ primũ Cte
ſippus reſpõderat, intulit: Bonũ tibi eſſe videtur aurũ ha
bere? Valde qdem. reſpondit Cteſippus. An nõ & habe
rẽ pecunias ſemper atq; vbiq;? Maximè inquit. Nõne bo
nũ eſſe aurũ confiteris? Confeſſi iam ſumus. Sẽper ipſũ
habere, & vbiq; oportet, & in ſeipſo q̃ maximè? Beatiſ-
ſimus is eſſet, qui tria auri talẽta in vẽtre haberet talentũ
vnum ſub capitis oſſe, ſtaterẽ aũt, id eſt nummũ quendã.
et põdus auri vtriſq; in oculis? Ferunt, inquit Cteſippus,
ò Euthydeme, apud Schytas eos feliciſſimos optimoſq;
viros eſſe, q in ſui capitis oſſibus aurũ multum continent
quẽadmodum tu paulò antè canẽ dicebas patrẽ. Quodq;
magis eſt mirũ, ſuis ex capitibus deauratis bibunt. & hęc
introſpiciunt. verticẽ frontemq́; ſuam manibus attollen
tes. Ad hæc Euthydemus, Vtrum Cteſippe vident &
Scythæ, & cæteri hoĩes quæ poſſunt videre, vel quę non
poſſunt? Quæ poſſunt planè. Nonne & tu? Et ego ſimi
liter. Viden noſtras veſtes? Video. Poſſunt igitur hæ vide
re. Mirifice, Cteſippus ait. Quid porrò? inquit. Nihil.
Ipſe vero non putas has videre? vſqueadeò iucundus es
vir? Videris mihi Euthydeme quodãmodo extra ſom-
nũ obdormiſſe, poſſeq́; te puto dicentẽ nihil dicere. Et
tu hoc facere videris. Nunquid imdoſſibile eſt Dionyſo
dorus ait, tacentẽ dicere? Impoſſibile, Cteſippus inquit.
Dicentẽ verò tacere? Poſſibile multo minus. Quãdo igi
tur lapidẽ dicis, nõne tacentẽ dicis? Et quando lignum &
ferrũ ſimiliter? Haud ſilere tibi ferrea cõcedã, Cteſippus
ait. nã ſi quis pulſet, ſonare illa quidẽ. & reboare dicuntur
Quare q̃ nihil dicas propter ſapientiã, hic non ſatis aĩad-
uertiſti. Sed quod reſtat, oſtendite, poſſibile videlicet eſ
ſe, dicentẽ tacere. Certè mihi viſus eſt tunc vehementer
Cteſippus propter amicũ contendere. Quando ſiles, in-
quit Euthydemus, nonne omnia ſiles? Equidẽ. Nonne &
rẽ quãlibet dicentem ſiles? ſiquidẽ illa quæ dicunt, in nu-
mero oĩum computantur. Quid verò? interrogauit Cte-
ſippus, non ſilent oĩa? Non, ait Euthydemus, An loquũ
tur oĩa vir optime? Imo certe, quæ loquuntur. Nõ iſtud
quærebã, inquit, ſed vtrum oĩa ſileant vel loquãtur. Tũc
ſubripiens ſermonem. Dionyſodorus ait. Neutra & vtra
q́;. Certe. n. ſcio te quid huic reſponſioni obijcias, igno-
raturũ. Statim Cteſippus, vt ſolet effuſus in riſum clama
uit, ò Euthydeme, tuus frater iã non amplius vtrinq; ora
tionẽ transferet, ſe prodidit & victus eſt, Clinias quoq;
admodũ delectatus arriſit: quare Cteſippus geſtiens lon
gius quã in decuplum lætitia crẹuit. Viſus autẽ mihi eſt
Cteſippus hęc ipſa illis ſeductione quadam per aſtutiam
extorſiſſe. neq;. n. ſapiẽtia talis apud alios eſt noſtri tem-
poris homines. Poſt hæc ego, Quid. inquam, rides, o Cli
nia in rebus tam ſerijs, tamq́; pulchris? Sed ad me conuer
ſus Dionyſodorus. Tu vero aliquando rem pulchram ui
diſti Socrates? Multas equidem Dionyſodore. Nunquid
alias quàm ipſum pulchrum? an eaſdem? Ego vero paſ-
ſim hæſitaui, inquam, nec iniuria me id perpeſſum fuiſſe
ſum arbitratus, quippe qui tacere diutius non potuerim.
Simul autem reſpondi alias eſſe quãm ipſum pulchrum.
pulchritudinem tñ ſingulis quandam adeſſe. Si tibi adſit
bos, inquit. nunquid ipſe bos eris? & quia ego tibi nunc
adſum, Dionyſodorus es? Bona inquam verba quæſo.
Sed ille. Quo pacto alterum adeſt alteri, cum alterum ſit
& alterum? Nunquid tu. inquam de hoc dubitas? Nem-
pe iam illorum imitari ſapientiam contendebam, vtpote
cupiditate illius accẽſus. Cur non dubitem, inquit & ego
& cæteri omnes de eo quod nequaquam exiſtit? Quid
ais Dionyſodore? nonne pulchrum, pulchrum eſt. turpe
ue. turpe? Si mihi videatur inquit. Nonne videtur? Pror-
ſus? inquit. Nonne & idem, idem eſt inquam & alterum
ſimiliter alterum? non tamen quòd eſt alterum idem?
At ego nec puerum quidẽ ſuſpicari hoc arbitrabar, quin
quod alterum eſt, ſit alterum. Verum, ò Dionyſodore,
ſponte id omiſiſti. Videmini autem mihi tanquã artifi-
ces quibus conuenit peragere ſingula diſputandi rationẽ
decore tranſigere atq; tradere. Noſtin' inquit, quid ſin-
gulis opificibus peragere conueniat? Principio quidem
ſcis quem deceat ære cudere? Fabrum, inquam, ærariũ.
Quem vero luto fingere? Figulũ. Quem rurſus iugulare
atq; excoriare, & in fruſta inciſas carnes aſſare, vel elixa-
ſe? Coquũ. Nõne quisquis conuenientia facit, recte facit
Maximè inquam. Conuenit autem, vt ais, coquum, in-
quit concidere & excoriare. Conceſſiſti hæc nec ne? con
ceſſi, inquam, ſed ignoſce precor. Conſtat igitur, inquit,
ſi quis iugulans, & incidens coquum elixet aſſet ue, con-
uenientia facere. Quinetiam ſiquis fabrum ærariũ ære
cudat, & figulum fingat, decentia ſimiliter operabitur.
O Neptune inquam, iam ſapientiæ illi veſtræ collopho-
nem impoſuiſti. Nunquid iſta mihi quandoq; ſic aderit,
vt propria, fiat? Cognoſceres ne, inquit ipſam ò Socra-
tes, propriã iam effectam? ſi ipſe velis, inquã, ego quidẽ.
Quid porro, inquit tua putas cognoſcere? Equidem, in-
quam niſi forte tu aliud diſſeris. Abs te nanq; oportet in
cipere. in hunc autem Euthydemum deſinere. An non
tua illa eſſe putas, inquit quorum es dominus, tibiq́; vti
arbitratu tuo licet, vt boues & oues? hæcne tua exiſtimas
quæ vendere potes atq; largiri & cui vis deorũ vouere
quæ vero non potes, non tua? Ego vero arbitratus præ-
claram aliquam inde quæſtionem exorituram & audien
di auiditate protinus inflammatus, prorſus ita ẽſt inquã.
talia nempe quædam mea ſunt. Nunquid animalia, in-
quit nominas illa quæ animã habent? Illa ipſa inquã. Fa-
teris igitur ex animalibus illa duntaxat eſſe tua circa quæ
potes, hęc omnia facere, quę modo dicebam? Fateor in-
quam. Hic ille ironice admodũ ſeipſum continuit, quaſi
magnum quiddam contemplaturus, deinde ait, Dic age
mihi, ò Socrates. Eſt ne tibi Iupiter patrius? Atqui ego
ſuſpicatus eo rediturũ eſſe ſermonẽ quo deuenit, & per
ambiguum quoddam diuerticulum ſecedens, rete quo
velut implicitus iã eram, effugi, reſpondique. Non eſt, ò
Dionyſodore. Miſer, inquit, hõ es, neque Athenienſis,
cui neq; dij patrij ſunt, neq; ſacra, neq; aliud quicquam
præclarum atq; magnificũ. Mitte, inquã, iſta Dionyſo-
dore, ne malè omineris, neq; acriter erudias. Sunt. n. mi
hi & aræ, & ſacra domeſtica patriaq́; & alia quęcunq́ue
id genus Athenienſibus adſunt. Cæteris, inquit, Atheniẽ
ſibus eſt patrius Iupiter? Non eſt, inquã, apud Ionas ta-
lis cognatio, neq; apud eos qui hac ex vrbe manarunt, ne
q; apud nos, ſed Apollo patrius propter Ionis geniturã.
Iupiter aũt nobis patrius non vocatur, protector vrbis
tamen & curator tribus eſt dictus, & tribus curatrix Mi
nerua. Sat eſt, inquit Dionyſodorus. Eſt. n. tibi, vt vide
tur, Apollo Iupiter & Minerua. Omnino an non tui iſti
erunt dij? progenitores videlicet. atq; domini? Nõne tui?
An non tuos eſſe confeſſus es? Confeſſus ſum inquam.
quid tum? Nõne aĩalia iſti dij ſunt inquit? Cõceſſiſti por
ro quæcunq́; animam habent, animalia eſſe: iſti vero dij
non

non habent animam? Habent vtiq; inquam. Sunt igitur aĩalia? Sunt certè. Ex animalibus autem illa tua eſſe dicebas, quorũ apud te eſſet poteſtas, vt pro arbitrio venderes, largireris, diſsq; dicares. Recuſare Euthydeme non poſſum, quin iſta cõceſſerim. Statim ille ſic intulit, poſtq̃ tuum eſſe Iouem, tuoſq; eſſe & alios fateris deos, licétne tibi vendere illos atq; largiri, & pro libidine tua vt aĩalia cætera quæ tua ſunt, tractare? Ego igitur Crito tanquam ſermone percuſſus, obmutui. Cteſippus aũt ſuccurrere mihi conatus ait, Papæ, prò Hercules, præclatum ſermonem. Ad quem Dionyſodorus, vtrum Hercules papæus eſt, an papæus Hercules? Tunc Cteſippus ait. Prò Neptune, fortes duroſq; ſermones. Deſiſto iã, inexpugnabiles viri ſunt. Hic profectò amice Crito, nullus præſentium cõtinere vltra ſe potuit, quin illorũ orationem laudibus ſummis extolleret: & hoſpites illi Dionyſodorus Euthydemuſq; riſu, ſtrepitu & lętitia exultantes geſtienteſq; fermè reſoluti ſunt. In ſuperioribus nanq; dum ſingula proferebãtur ſoli eorũ ſectatores protinus applaudebãt: Hic aũt penè ipſę quoq; Licæi colũnæ conclamare, plaudere, geſtireq; videbãtur. Ego quidem ſic affectus fui vt aſſererem, nullos vnquam homines pari ſapientia me vidiſſe. Atqui & illorũ ſapientiæ penitus mancipatus laudare illos & celebrare ſummopere cœpi. O viri, inquam, ob miras dotes naturæ beati: quippe qui rem tantã tam facilè, tamq; breui tẽpori abſoluiſtis. Multa quidẽ & alia ſunt in veſtris ſermonibus Euthydeme Dionyſodoreq; præclara, in quibus id præcipue magnificum eſt, quod nulla vobis cura eſt, aut vulgi, aut etiam illuſtrium hominum, ſed ſimilium duntaxat. Equidem certo ſcio paucos eſſe qui id genus ſermonum diligant, & eos quidẽ vobis ſimiles, cæteri autem ſic illos ignorant ſpernúntque, vt erubeſcant vehementius, ſi cęteros illis conuincãt, quàm ſi ipſi ab alijs conuincantur. Hoc præterea populare, & manſuetũ veſtri ſermones habent: ꝙ quum dicitis rem nullam bonam eſſe vel malã, neq; albam, neq; aliud quicquã talium, neq; oĩno aliquid ab alijs aliud: reuera quemadmodum gloriamini, hominum ora planè obſtruitis. Quia vero non aliorum tantũ ora, ſed veſtra inſuper, gratioſa res eſt: & ſermonis odium offenſionemq; audientium deuitatis. Maximũ verò hoc eſt, ꝙ hæc vſqueadeò vobis artificioſè ſunt adinuenta atque inſtituta, vt breui cuilibet tradere valeatis. Cognoui equidẽ, & Cteſippo mentem adhibeo, conſideroq; q̃ ſubito imitari vos cœperit. Huius rei myſterium quàm ocyſſime docere poſſe præclarum eſt, neq; tñ operæpretium fore videtur, vt coràm multis hominibus diſſeratis: imò verò, ſi mihi credideritis, cauebitis prorſus ne in multorũ cœtu loquamini: ne fortè quamprimum iſta percipiẽtes, gratias nequaquam habeant. Iſta igitur inter vos tñ inuicem communicate, neq; alius quiſquam ea niſi argento expoſito audiat. Idem quoq; ſi ſapitis, veſtris diſcipulis cõſuletis, ne vnquam cum alijs q̃ ſecum atq; vobiſcum de his loquantur. Quòd.n. rarum Eutydeme, id honorãdum. Aqua.n. viliſſimo precio emitur, cum res ſit natura præcioſiſſima, vt ait Pindarus. Sed agite, inquam, Cliniã hunc meq; ſuſcipite. Cũ hæc, ò Crito, & alia quædã breuia diſſeruiſſemus, abiuimus. Delibera igitur qui mecum vnà ad hos viros accedas. Nam pollicentur oẽs ſe docturos, quicunque argentum dare parati ſint, neq; ingenium vllum vel ætatem excipiunt. Quod verò tibi maximè audire expedit, aiunt nihil cumulandæ pecuniæ ſtudium prohibere quo minus quiuis ſapientiã illorum facilè percipere poſſit. CRIT. Equidem, ò Socrates, audiendi cupidus ſum, & libentiſſimè diſcerem. Videor tñ & ipſe eorum vnus eſſe qui Euthidemi ſimiles non ſunt, ſed illorum potius quos tu paulò antè dicebas, qui captiũculis huiuſmodi redargui malũt ab alijs, quàm alios redarguere. Enimuero ridiculus eſſem, ſi ad monere te pergerem. Nihil tñ prohibet quæ ex ijs qui cœtu ſoluto à vobis diſceſſerunt, audiui, tibi nunc referre, Deambulanti mihi obuius factus eorũ quiſpiam qui in iudicialibus cauſis excellere plurimum æſtimantur ò Crito, inquit, nihil ex iſtis ſapiẽtibus audiuiſti? Nihil per Iouem, inquã. Audire.n. me affectantem frequens turba tumultuſq; prohibuit. Res, tñ, inquit, auditu digna. Cur, inquam? Vt audiſſes eos hoĩes diſputantes, qui in hoc ſermonum genere cæteris pręſtãt. Ad hunc ego. Quid tibi viſum eſt inquam? Quid aliud, inquit ille, q̃ quæ ſemper ex ijs hominibus audiuntur, dũ nugantur, ac de rebus nullius momẽti indigno quodam ſtudio inuicem altercantur? nominatim hac oratione eſt vſus. Tunc ego. Veruntamẽ gratioſa res eſt philoſophia. Quid gratioſa, inquit, ò vir beate? An fortè nullius precij? Atqui ſi paulò antè interfuiſſes, erubuiſſes, vt arbitror, amici tui gratia, qui vſqueadeò ineptus erat, vt ſeipſum tradere hoĩbus cuperet, quibus nihil penſi eſt quid loquantur, ſed ſingula captãt, obijciuntq; vocabula, cum tñ illi vt ſuprà dicebam, cęteros tales noſtræ ætatis viros excellant. Profectò, ò Crito & ſtudium hoc viliſſimũ eſt, & qui in eo verſantur, ridiculi. Mihi quidem, ò Socrates, haud rectè rem ipſam improbare viſus eſt ille vel quiſquis alius improbet. Quòd aũt in cœtu multorum cum talibus viris diſputare quis ſtudeat, meritò vituperaſſe ille mihi videtur. SOC. O Crito, admiratione digni ſunt hi viri. Verùm nondũ quod dicturus ſum, noui. Quorũ ex numero erat qui tibi obuius philoſophiam vituperabat? Vtrum orator quiſpiam ex his qui in iudiciali concertatione valẽt? an ex ijs qui tales edunt cõſcribuntq; orationes, quibus oratores in iudicio certant? CRIT. Minimè quidẽ orator, neq; arbitror illũ in iudicio vnquam oraſſe ſed rem ipſam iudicialẽ optimè intelligere ferunt, & elegantes orationes cõponere. SOC. Teneo iã. Atqui & ipſe idem modò dicturus erã. Nempè hi ſunt, ò Crito, quos Prodicus inter philoſophũ, ciuilemq; virum cõfines ſtatuit. Putant hi quidẽ ſe eſſe oĩum ſapientiſſimos, & videri præterea tales apud q̃ plurimos: ſolos aũt philoſophos impedimento ſibi eſſe, quo minus ab oĩbus æque ꝓbentur. Cenſent itaq; ſi cõem aduerſus philoſophos opinionem hanc diuulgent, ꝙ nullius preci, ſint, ſine cõtrouerſia ſapientię gloriam ſe apud oẽs ſummam reportaturos. Eſſe nanq; ſe reuera ſapiẽtiſſimos, ſed in priuatis ſermonibus, quũ Euthydemi ſectatores aduerſantur, impediri. Quòd verò ſapientes ſint, ex eo conſentaneũ videri volunt, ꝙ ſatis habeant philoſophię, ſatis etiã ciuilis peritię, & quantum oportet ſint vtriuſq; participes, & extra turbulentos ciuiliũ negociorum tumultus poſiti ſapientiæ fructibus iucundè fruãtur. CRIT. Nũquid dicere aliquid ò Socrates, tibi viri iſti videntur? SOC. Nequaquã. CRIT. Verum tñ horum hominum ſermo habet aliquid veriſimile. SOC. Habet, vt dicis, ò Crito, veri ſimilitudinẽ potius quam veritatẽ. Neq; facilè illis perſuaderi põt, quòd & hoĩes & cætera omnia quæcunq; duorum quorũdam media ſunt, & vtrorũq; participant, ita ſe habeãt, vt quæ ex malo & bono ſint, hoc quidẽ meliora, illo deteriora fiant: quæ verò ex duobus bonis non ad idem cõducentibus, vtriſq; deteriora ad opus illud peragendũ, ad quod ſpectant vtraque illa quibus fit compoſitio. Quæ aũt ex duobus malis ſint cõſtituta, non ad idem tendẽtibus, hęc ſola meliora ſunt vtriſq; illis, quorũ participant. Si ergò philoſophia bona eſt, & ciuilis actio bona, ſed ad aliud atque aliud vtraq; cõferens, & hi vtrorumq; horũ participes, vtrorũq; in medio ſunt conſtituti, nihil concludunt: nam vtriſq; deteriores ſunt. Sin autẽ vnum quidẽ horũ bonum, malum verò alterum, hoc quidem meliores, illo deteriores. Quòd ſi vtrunq; malũ, ita demum vera dicerent, aliter verò nequaquam. Neq; verò confeſſuros illos arbitror mala eſſe vtraq;, neq; vnum quidẽ bonum, malum verò alterũ. Sed profectò vtrorumq; hi participes vtriſq; ineptiores ſunt ad illud, ad quod philoſophia & ciuilis actio pertinet, & cum tertium locum teneant, primum vſurpare non dubitant. Ignoſcendum quidẽ illorum deſiderio, neq; indignandum, tales tñ eſſe cenſendi,

quales

quales & ſunt. Nam Vnumquenq; diligere debemus, qui modo prudentiæ particeps aliquid dicit, & viriliter peragit. CRIT. Equidem, ò Socrates, vt ſæpe tecũ loquor, ambigo qua ratione filios meos educem. Minor quidem natu tenerior eſt adhuc quàm exigat diſciplina: Critobolus autẽ adultus eſt iam, & aliquo indiget, quo dirigatur. Quoties tecum loquor, ita prorſus aſficior, ut exiſtimẽ inſaniam eſſe filiorum gratia per cætera occupatũ eſſe, vt circa coniugium, nempè qui ex matre generoſiſsima naſcantur, deinde vt amplũ illis patrimonium relinqueretur, illorum autẽ educationem negligere. Verùm cùm ad eos reſpicio qui erudire homines profitentur, abſterreor, mihiq; conſideranti vnuſquiſque illorum longè ab ea re quã prædicat, alienus eſſe uidetur. Et vt verum tibi fatear, non habeo quo pacto filiũ meum ad philoſophiã exorter & prouocem. Soc. ò amice Crito, an ignoras in quouis ſtudio viles & nullius precij homines permultos eſſe? probos verò paucos, eoſq; maximo in precio habendos eſſe? Nonne tibi Videtur pulchrũ quiddam eſſe gymnaſtica, mercatura, rhetorica, res militaris? CRIT. Mihi certè. SOC. Nonne vides in unaquaq; harũ artium multos ad opus unumquodque ineptos & deridendos? CRET. Ita eſt, ac vera nimium loqueris. SOC. Ergo hac de cã ſtudiá ne fugies oĩa, & illa filio diſſuadebis? CRIT. Haud decet, ò Socrates. Soc. Caue ergo ne quod dedecet, agas, ò Crito. Mitte curã hanc, vtrum boni ſint homines philoſophiæ ſtudioſi, vel mali: rẽ uerò ipſam diligenter examina. Si inquirenti res praua uidebitur, nõ ſolum filios, ſed oẽs homines abſterreto. Sin autem tibi talis, qualis & mihi appareat, ſequere eam viriliter & exerce, atque ad idem ſtudium filios cohortare.

In quouis ſtudio viles, per multos, probos vero paucos eſſe.

HIPPIAS MINOR, VEL DE MENDACIO.

Marſilij Ficini Argumentum.

MIrifica Socratis Platoniſq; noſtri bonitas cùm diligentiſsime multis vbiq; modis prouideat ne iuuentus credula ſubdolis ſophiſtarum aucupijs capiatur, captaque perdatur, non iniuria Hippiam Eleenſem ſophiſtarũ inſolentiſsimũ atq; fallaciſsimũ duobus dialogis agitat, Maiore videlicet, atq; Minore. In maiore quidem demonſtrat Hippiam rerum profeſſorem pulcherrimarũ omnino quid ipſa pulchritudo ſit ignorare. In minore verò eundem ſe iactantem q̃ ante alios mendacem à verace diſcernat, oſtẽdit in vtriuſq; definitione prorſus errare, vt pateat Hippiam, vt omniũ arrogantiſsimus eſt, ita & ignorantiſsimũ eſſe, atq; ineptiſsimũ apparere. Mitto nunc q̃ eum, vt mos eſt ſophiſtarũ, iactabundũ & temerarium auarumq; depingit: & cũ promittat omnia, in oĩbus dantẽ verba, nihil vel præſtantem, cumq; maximis glorietur, vel in minimis claudicantem. Sed vt ad mendacis veracisq; definitionẽ redeamus, mendax rite deſcribẽdus erat, qui maximẽ velit, vtcunq; poſsit ſciatq;, mẽtiri. Verax autem cõtrà, qui maximè velit vtcunq; poſsit & ſciat, vera loqui. At Hippias ineruditiſsimus artium magiſter omnium, confuſiſsimuſq; veracis mendaciſq; diſcretor, ordine definiit oppoſito, dicitq; mẽdacem qui maximè poſsit ſciatq; mẽtiri quotieſcunq; voluerit: Veracem verò, qui quandocunq; voluerit queat & ſciat vera loqui. Vnde cogitur primũ fateri mendaces eſſe potentes, ſcientes, prudentes, ſapientes. Deinde & bonos ad illa ad quę potentes ſunt atq; ſapientes. Tertio per artes ſingulas deducẽdo cõpellitur in qualibet tamq; quam arte fateri eundem eſſe veracẽ atq; mendacem, quod negauerat ab initio. Siquidẽ in qualibet ille qui optimè callet, idem maximè poteſt & ſcit pro arbitrio vera loqui pariter atq; mentiri. Quarto ad concedendũ inducitur veracẽ nihilo meliorẽ eſſe mendace, quandoquidẽ quam ſufficiens bonuſq; eſt verax ad loquendũ vera, tam ſufficiens bonuſq; appareat mendax ad mentiendũ. Poſt hæc Socrates ſophiſtã in ambiguitatẽ adducit, uter delinquat grauius, num qui mentitur uolens, an qui nolens. Id uerò ſophiſta neſcit ſoluere, neque Socrates quidẽ ſoluere uult ſophiſtæ. Eſt autẽ ita ſoluendũ. In his quidem quæ ad intelligentiã pertinent minus errare qui mentiuntur ſponte: in his aũt quæ ad mores ſpectãt, errare magis. Eũ uerò qui nolens dicit mendacium, cõtrà ſe habere. Deinde ambigitur utri magis errent, nũ qui dedita opera, an qui infirmitate uel ignorãtia peccãt. probaturq; lõgis inductionis ambagibus, in his quæ ad naturã & artem, illarumq; inſtrumenta pertinent, grauius eſſe uitiũ uel impotentia uel ignoratione cõmiſſum, quàm malitia perpetratũ. Si quidẽ naturæ bonum in ipſa potẽtia, bonũ uerò artis in hac ipſa, atq; inſuper in cognitione cõſiſtit. Malũ igitur in oppoſitis. Ex his aũt extra propoſitũ Socrates Hippiã ad mores transfert, concludens idem in genere morum, quod & in naturæ artiſq; genere. Quod quidẽ etſi intelligit Socrates fieri nõ debere, ſtudet tamen declarare ſophiſtã id nequaquam animaduertere. Profectò in his quæ ad uoluntatẽ moreſq; pertinent, grauius delinquitur malitia, id eſt quadam uoluntate peccandi, quàm ſi uel per impotentiã uel per ignorantiã delinquatur. Poſtremò Socrates iuſtitiam eſſe dicit uel potentiam uel ſcientiam uel utrunq;. Addere ſciebat ſed nolebat tertium, ſcilicet uel uoluntatẽ. Iuſtitia enim maximè in uoluntate cõſiſtit. Id uerò declarare noluit latere ſophiſtam. Sed iam argumentum ſuperioribus præceptis his concludamus. Docendum ſine inuidia. Abſq; rubore diſcendum. Gratiæ ſemper habendæ docenti. Aliena inuenta ſibi non uſurpanda.

EVDICVS, SOCRATES, HIPPIAS.

TV VERO quidnam taces Socrates, cum tam multa Hippias hic oſtenderit? Cur non aut comprobas dictorũ aliquid, aut redarguis ſi quid minus rectè dictũ tibi uidetur? præſertim cũ & ipſi inferiores diſceſſerimus, qui nobis non mediocre philoſophię ſtudium uendicamus? SOC. Sunt Eudice nõ nulla ex his quæ circa Homerũ dicebat Hippias, de quibus percontari cupio. Audiui equidẽ ex Apemãto patre tuo, Iliadẽ apud Homerũ eo p̃clarius poema eſſe Odyſſea, quo Achilles Vlyſſe p̃ſtantior. In Achillẽ namq; poema unum, in Vlyſſem alterũ aiebat eſſe cõpoſitum. De hoc ergo ſciſcitari ab Hippia, ſi modò ei placet, affecto, vtrũ illorum hoĩum præſtantiorẽ aſſerat, poſt quam alia multa ac uaria de Homero, cæteriſq; poetis ſunt nobis oſtẽſa. EVD. Nulla prorſus inuidia prohibebit, quin Hippias interroganti reſpondeat. Reſpondebis nécne Hippia, ſi quid Socrates quærat? HIP. Haud rectè agerẽ Eudice, ſi nunc Socratis interrogationẽ reſpuerem, qui ſolitus ſim ſemper ex Elide patria ad Olympica feſta, quò Greci ad cõmunem celebritatem vndiq; confluunt, me conferre, ipſumq; me ibi apud templũ præbere cuiq; declarantẽ quodcunque demonſtrari quis cupiat, & ad interrogationes ſingulas reſpondentẽ. SOC. ò q̃ felix tibi ſors contigit Hippia, ſi adeo cõfiſus animi ſapientia qualibet Olympiade ad ſacrũ aduentas. Mirarer profectò ſi quis circa corporis exercitationẽ athleta illuc certaturus accederet tam corporis uiribus q̃ tu mentis ſubtilitate confiſus. HIP. Meritò ſic affectus ſum Socrates: nã ex eo tempore quo cœpi in Olympicis exerceri, neminem reperi adhuc me aliqua in re ſuperiorẽ. SOC. Præclarũ hercle quod ais Hippia, atque hęc gloria tua & patriæ & parentibus erit quoddã ſapientiæ monimentũ. Verum quidnam de Achille & Vlyſſe iudicas? Vtrum horũ præſtantiorẽ, & qua in re putas? Porrò dum multi intus eſſemus, tuq; diſſereres, quædã me verba ſubterfugerunt: piguit tñ perquirere, tum quod turba erat plurima, tum ẽt ne orationi tuæ impedimento forẽ. Nunc verò poſtquã pauciores ſumus, & Eudicus hic quęrere iubet, liquidius nobis oſtende quod de his uiris dicebas, quóue pacto dijudicabas. HIP. Volo equidẽ Socrates apertius q̃ tunc in p̃ſentia referre, quæ de his & de alijs ſentio. Homerum aſſero oĩum qui Troiam obſederunt, optimum virum finxiſſe Achillem, ſapientiſſimum Neſtorem, apprime uerſutũ multiformemq; Vliſſem. SOC. Papæ ò Hippia. An mihi in hoc gratificaberis? ne me videlicet rideas, ſi ad percipiendum tardior fuero, ac ſæpius requiſiuero? Dignare mihi obſecro, libenter ac facilè reſpondere. HIP. Turpe quidem eſſet ò Socrates, cùm alios eadem doceam, & pro ijs pecunias exigam, ſi tibi quęrenti nõ indulgerẽ, nec læto animo reſponderem. SOC. Præclarè admodũ loqueris. Equidem cùm optimum Virũ Achillem fictũ fuiſſe dicebas, ſapientiſſimum Neſtorẽ, Viſus mihi ſum quod diceres intelligere. Cũ Verò Vlyſſem

ſem verſutum & multiformem, vt uerum fatear, quid ſignificare velles, non intellexi. Atque mihi dicas: fortè enim hinc magis percipiã: nunquid & Achilles ab Homero multiformis verſutusque inductus fuerit, nécne. HIP. Minime ò Socrates, ſed ſimplex omnino. Quoniã in ſupplicationibus ipſis cùm eos diſceptantes inducit, ita aduerſus Vyſſem loquentem facit Achillem,

O multum generoſe doli fabricator Vlyſſes,
Conuenit intrepide me ueſtra refellere dicta,
Vt fieri debere puto, fallacibus ipſum
Ne me figmentis hinc obtundatis & illinc.
Is magis eſt quoniam quàm nigri ianua Ditis
Infenſus nobis, aliud qui pectore claudit,
Inde palàm profert aliud quodcunque videtur.
Aſt ego nunc dicam, credo uelut eſſe futurum.

His ĩ carminibus morẽ vtriusq; declarat, Achillẽ eſſe veracẽ atq; ſimplicẽ, Vlyſſem verſutũ atq; mendacẽ. Hæc ſiquidem apud eum Achylles aduerſus Vlyſſem inſert. SOC. Videor iã quod ais, ò Hippia, intelligere. Verſutũ n. mendacẽ vocas, ut apparer. HIP. Maximè quidẽ ò Socrates. Talẽ nẽpè Vlyſſem ſæpe & in Illiade, & in Odyſſea fingit Homerus. SOC. Ergo exiſtimauit Homerus aliũ quidẽ eſſe veracem virũ alium verò mendacẽ, neq; vtrunq; eundẽ eſſe. HIP. Quid ꝓhibet Socrates? SOC. An idẽ & ipſe cenſes Hippia? HIP. Maximè oĩum. Nimis.n. errarẽ, ſi aliter ipſe ſentirem. SOC. Homerũ quidem mittamus, cùm ab eo ſciſcitari non liceat, quæ eius fuerit in cõdendis bis carminibus ſentẽtia. Poſtquã verò tu cauſam ſuſcipis, tibiq; ea videntur quæ dicere Homerũ aſſeris, pro Homero ſimul ac teipſo reſponde. HIP. Fiet. Interroga paucis quod lubet. SOC. Mẽdaces ne vocas illos q facere aliquid nequeãt, vt inualidos deſeſſosue an eos qui facere aliquid poſsint? HIP. Potentes & maximè quidẽ, cùm in alijs multis, tum etiã in decipiendis hoĩbus. SOC. Potentes itaq; ſunt ſecundũ ſermonẽ tuũ, atq; verſuti, nónne? HIP. Certè. SOCR. Verſuti verò ſunt & ſubdoli ſtoliditate quadã & imprudentia? an aſtutia potius atq; prudentia? HIP. Aſtutia maximè oĩum atque prudentia. SOC. Prudentes ergo ſunt, vt videtur. HIP. Valde ꝑ Iouem. SOC. Prudentes verò cùm ſint, num ignorantes ſunt? HIP. Imò ſcientes maximè. Nã ob hoc alios ſeducunt. SOC. Cũ ergo ſcientes ſint harũ rerũ quas ſciunt, vtrũ inſipiẽtes ſunt, an potius ſapiẽtes? HIP. Sapiẽtes, videlicet in his ipſis ad decipiendũ. SOC. Siſte obſecro, repetamus dicta, vt qd dicas, inſpiciamus. Mẽdaces eſſe ais, potẽtes prudenteſq;, ſcientes itẽ & ſapiẽtes circa illa de qbus mẽdaces? HIP. Aio. SOC. Alios autẽ veraces eſſe, alios cõtrà mendaces, atq; hos inter ſe longè cõtrarios? HIP. Aio & iſta. SOC. Ex hoc ergo ſequitur, vt mẽdaces ex potentũ ſapiẽtiumq; numero ſint. HIP. Maximè. SOC. Cùm verò dicis potẽtes & ſapientes eſſe mẽdaces ipſos ad eadẽ, vtrũ dicis potẽtes eſſe ad mentiendũ ſi velint, vel impotentes ad ea quæ mentiuntur? HIP. Potẽtes equidẽ. SOC. Vt ergo ſummatim dicamus, mendaces ſunt q ad mentiendũ potentes ſapienteſque ſunt. HIP. Planè. SOC. Ergo q vir mẽtiri nequit, neq; ſcit quicquã, nõ erit mẽdax. HIP. Sic eſt. SOC. Potẽs aũt eſt qui facit qđ vult, & quando vult. haud morbo vel qbuſdam talibus impeditũ, inquã, verũ quemadmodũ tu meum nomen, quotieſcunq; vis, ſcribere potes, ita nunc interrogo. An non hominẽ ſic affectũ, potentẽ vocas? HIP. Sanè. SOC Dic ò Hippia, nónne eſt numerãdi cõputandiq; peritus? HIP. Maximè oĩum. SOC. Siquis ergo te percontetur ter ſeptingenta quantũ cõpleant numerũ, nónne, modò velis, oĩum q̃ ocyſsimè atq; maximè vera de is reſpõdebis? HIP. Prorſus. SOC. Nunquid ex eo ꝙ circa iſta potẽtiſsimus & ſapiẽtiſsimus es? HIP. Nempe. SOC. Vtrũ ſapientiſsimus es ac potentiſsimus dũtaxat? an ẽt circa eadẽ optimus, circa quæ ſapientia & potẽtia præſtas, hoc eſt in numeris cõputandis? HIP. Et optimus inſuper Socrates. SOC. Vera itaq; de his præceteris maximè dicere poſſes, an non? HIP. Reor equidẽ. SOC. An & falſa circa eadẽ? Age nũc Hippia, vt & ſuprà generoſè magnificeq; reſpõde. Si qs q̃rat ter ſeptingenta quot ſunt, tunc magis de his mẽt ere, ſemperq; ſecudũ eadẽ falſa de his pronũciabis, mẽtiri, & nunquã vera proferre vo'ens? an q numerorũ ignarus eſt, poterit magis mentiri q̃ tu, etiã ſi mentiri voles? an cõtrà potius ignorans ſæpe dũ volet falſa proferre, vera fortè præter ſententiã proferet, quia rẽ ipſam ignoret: tu verò quum ſapiens ſis, ſemper dũ mentiri voles, ſimiliter mentieris? HIP. Eſt ut dicis. SOC. Mendax itaq; vtrũ circa alia mẽdax eſt, nõ tamẽ circa numeros, neq; de numero mentietur? HIP. Imò & circa numeros. SOC. Ponamus igitur hoc Hippia, circa cõputationem ac numerũ aliquẽ eſſe mendacẽ. HIP. Certè. SOC. Quis hic erit? neceſſe eſt vt mẽtiri poſsit, vt ipſe dicebas, ſi mẽdax futurus eſt. Nempè abs te dictũ eſt, ſi recordaris, eũ qui mentiri nequeat, nõ eſſe mendacẽ. HIP. Recordor equidẽ, atq; ita dictũ. SOC. Nónne paulò antè cõſtitit te eſſe ad mentiendum in cõputandis numeris potentiſsimũ? HIP. Ita dictum fuit & iſtud. SOC. Num & q̃ maximè es ad vera proferenda de numeris ijſdẽ potens? HIP. Valde. SOC. Idẽ ergo poteſt maximè in cõputando vera loqui, atq; mentiri: is autẽ eſt qui bonus eſt in numeris, videlicet cõputator. HIPP. Sic omnino. SOC. Quis igitur alius Hippia in cõputando ſit mẽdax, niſi qui ad idẽ bonus? Hic enim potens, hic & verax. HIP. Apparet. SOC. Cernis eundem veracem eſſe in his atq; mendacẽ, & nihilò meliorẽ mendace ipſo veracẽ eſſe. ijdẽ nanq; ſunt, neq; valde contrarij, vt tu nuper exiſtimabas. HIPP. Haud certè nũc in his apparer. SOC. Víſne in alijs quoque conſideremus? HIP. Vt iubet. SOC. Nónne es & geometriæ peritus? HIP. Sum. SOC. An non idẽ in geometria contingit? Porrò idẽ falſa q̃ maximè de figuris pronunciare poteſt, qui & vera. Eſt autem is geometra. HIP. Profectò. SOC. An alius ad hæc ꝑter hũc bonus? HIP. Non alius. SOC. Nónne bonus ac ſapiens geometra vtraq; poteſt? Et ſi quis alius in figuris mẽdax, is maximè qui in ijſdem eſt bonus: hic ſi quidẽ potens, malus aũt ad mentiendum impotens. neq; vnquã ſit mendax qui eſt impotens mentiendi, vt eſt conceſſum. HIP. Sunt hęc vera. SOC. Tertiũ inſuper inſpiciamus aſtronomũ, quã ipſe artem magis etiã q̃ ſuperiores, ſoles Hippia profiteri, ſícne? HIP. Sic certè. SOC. An non eadẽ in Aſtronomia contingũt? HIP. Conſentaneum eſt ò Socrates. SOC. Quare & in aſtronomia ſi quis alius mendax, is erit maximè, qui bonus aſtronomus. HIP. Is nanq; mentiri ſummoperè poteſt. neq;.n. qui impotens eſt, is.n. inſcius eſt. SOC. Idem ergo & in aſtronomia verax erit & mendax. HIP. Videtur. SOC. Age Hippia, paſsim ita per omnes ſcientias cogita, num ita ſit, an aliter. nam ante alios omnes plurimis artibus es ornatus. Quemadmodum ego te quãdoq; iactantem audiui, quòd ſapientia multa exoptandaq; præ cæteris abundares, & in foro inter menſas diſputãdo deambulantem, quum diceres te quondam Olympicum adijſſe certamen, corporis ornatu ſpectandum, & omnia corporis ornamenta proprijs manibus cõfeciſſe. Primo quidem anulum quem habebas, hinc.n. cœpiſti, tuũ fuiſſe opus, quaſi eſſes ſculpendi peritus. quinetiam ſigillum quoddam, tuum opus, & ſtrigilem. & vaſculum vnguentarium ſimiliter opus tuum, calceos quinetiam tuis conſutos manibus, veſtem & interulam abs te contextam. Quódue admodũ mirabile Viſum eſt, & ſingularis ſapiẽtiæ indicium, cingulum dicebas oſtendiſſe te opus tuum Perſicis precioſiſq; ſimile. Item tua quædam poemata, carmina, tragœdias, dithrãbos, & orationes plurimas, variaſq; ſtylo pedeſtri cõpoſitas: prętereà te illa quæ in ſuperioribus cõmemorabã ante alios omnes tenere, & in rhythmis harmonijſq; & ſtudio literarũ ac in cæteris generis huius permultis, ſi rectè recordor, excellere. At

Refertur Hippias ſibi feciſſe anulũ, veſtes, &c.

verò

verò prætermiſſerã tuæ memoriæ artificiũ, quo pollere
te mirũ in modũ exiſtimas fortè verò & alia multa ſum
oblitus. Verũ qđ dixi, & in tuas (quæ multæ nimis ſunt)
& in aliorũ artes reſpiciens, dic age, ſi repereris vnquam
ex his quæ inter nos conceſſa fuerunt, à mendace veracẽ
eſſe diuerſum, neq; eundẽ exiſtere. In qualibet aũt ſapiẽ
tia calliditate ue, vel quomodocunq; appellare iuuat, quę
re. Sed nunquã ò amice, inuenies: neq;.n. eſt uſquã: quod
ſi eſt alicubi, dicas. HIP. Haud in p̃ſentia inuenio Socra
tes. Soc. Neq; inuenies poſthac, vt arbitror. Si aũt vera lo
quor, recordare Hippia, quid ex ſuperioribus ſequitur.
HIP. Nõ ſatis aduerto quod loqueris Socrates. SOC. Ni
hil opus eſt in pręſentia memorię artificio: patet.n. quod
non putas oportere, ſed ego tibi in memoriã reducã. Re
cordaris dixiſſe te Achillem virũ fuiſſe veridicum, Vlyſ-
ſem verò mendacem atq; verſutũ. HIP. Vtique.. SOC.
Nunc autẽ ſentis eundem apparuiſſe veracem eſſe atq;
mendacem. Ideoq; ſi mẽdax erat Vlyſſes, erat & verax.
Itẽ ſi veridicus Achilles, erat & mendax: neq; differentes
hi viri inuicẽ neq; contrarij, imò ſimiles extiterũt. HIP.
Semper tu quidẽ Socrates captiunculas tales contexis,
& occupans quod in ſermone moleſtiſsimũ eſt, ad hoc
inſtas, & minima quæq; cõtractas, neq; aduerſus totam
rem ipſam de qua eſt ſermo, contendis. Nanque ſi velis,
nunc pluribus argumentis ſufficientiq; ratione oſtendã
tibi Homerũ, Vlyſſe meliorem Achillẽ veracemq; fin-
xiſſe: Vlyſſem verò ſubdolũ, & in pluribus mẽtientem,
atq; Achille deteriorẽ. At ſi tibi placet, viciſsim reſpon-
de, cumq; mea orationem tuam compara, qua oſtendas
alterum meliorẽ eſſe: atq; ita præſentes hi magis intelli-
gent, vter noſtrũ rectius locutus fuerit. SOC. Haud iſtud
dubito, vel cõtendo Hippia, quo minus me ſapientior ui
dearis. cedo equidẽ tibi. Verùm conſueui ſemper cũ ali-
quis de re aliqua diſputat, diligenter attẽdere, præſertim
quando qui loquitur, ſapiens eſſe mihi videtur. Tunc ſa-
nè diſcendi auidus, quæ dicit obſeruo, exquiro, cõnecto
ac repeto, vt clarius dicta percipiam. Sin autẽ dicentem
ipſum parui facio, neq; requiro ab eo quicquã, neq; quid
dicat attendo. Atq; hac ipſa coniectura comprehendes,
quos æſtimẽ ſapientes. Cernes enim me verba illorũ ac-
curatiſsimè auſcultantẽ, ſciſcitantemq; ab illis, vt aliquid
diſcendo in vita proficiã. Et nunc quidẽ quum dicta tua
animaduerterem, quibus illorum carminum teſtimonio
Achillem oſtendis aduerſus Vlyſſem, vt iactabundũ di-
cere, mirũ quiddam mihi viſum eſt, ſi vera dixeris. Quo
niam Vlyſſes ipſe verſutus, mendacij nullius redargui
poteſt: Achilles autem verſutus & varius ſecundum ſer-
monem tuum eſſe videtur. mentitur enim. Nam cùm
ea pronunciaſſet carmina, quæ tu nunc recenſuiſti,

Is magis eſt quoniam quàm nigri ianua Ditis.
Infenſus nobis, aliud qui pectore claudit,
Inde palàm profert aliud quodcunque videtur.

Paulo pòſt addit,

Non mihi uerſutus poſt hac ſuadebit Vlyſſes,
Iliad. *Non Agamemnon, Troianis inſiſtere terris.*
Sed cras ipſe Ioui reliquisq; ubi ſacra pararo
Cælicolis, curuo collectas littore naues
In mare deducam prima quas luce uidebis
Nare per Heleſpontiacum mare piſcibus aptum.
In quibus aſpicies, cupias modo uiſere, fortes
Edoctosq; uiros remis incumbere. nam ſi
Neptunus uentis implebit uela ſecundis,
Tertia frugiferis Phthia lux ſiſtet in oris.

Item ſuprà aduerſus Agamemnonem iurgans ait,

Nauibus ecce domum nigris, quia præſtat, abibo
In patriam Phthiam: neque enim mens optat ut hic te
Diuitijs repleam ualidis inglorius armis.

Hæc ſatus, tum coràm omni exercitu, tum ad eius ami-
cos, nuſquam apparet, vel ſe ad opus accingere, vel na-
ues trahere, vt domum reuerſurus, imò parum admodũ
curare, vt reuera ſint quæ loquitur. Equidem Hippia ab
initio te rogaui, quum ambigerẽ vter horũ apud Poetã
præſtãtior habeatur, putaremq; vtrunq; virũ optimũ eſ
ſe, & difficile cognitu vter horũ excellat magis menda-
cio, & veritate, aliaq; virtute. Ambo enim in hoc q̃ pro
ximi ſunt. HIP. Haud rectè diſcernis ò Socrates. Nã quę
mentitur Achilles, nõ ex inſidijs, ſed inuitus ꝓpter exer
citus caſum mentiri videtur, coactus reſtare atq; ſuccur-
rere: Vlyſſes aũt ſpontè ac dolo. SOC. Decipis me cha-
riſsime Hippia, ipſeq; imitaris Vlyſſem. HIP. Minimè
oĩum Socrates. quidnã dicis? & qua rõne? SOC. Quoniã
Achillẽ eis nõ ex inſidijs mẽtiri, qui vſq; adeo ſeductor
erat, atque inſidiator præter ipſam iactantiã, ſicut fingit
Homerus, vt tãto eſſet Vlyſſe callidior, vt ipſi vanitatem
abſconderet ſuã, dũ corã eo contraria ſibijpſi loqui aude
ret, Vlyſſemq; falleret. Quocirca aduerſus eũ nihil infer
re videtur Vlyſſes, vt potè q mẽdaciũ nõ aduertit. HIP.
Quæ nã iſta dicis ò Socrates? SOC. Neſcis ꝙ ad Vliſſem
inquit prima luce ſe diſceſſurum: ad Aiacem verò non
ita ſed aliter? HIP. Vbínam? SOCR. His in carminibus.

Diri nulla prius belli me cura tenebit,
Hectora quàm priami natum ueniſſe ſub armis
Myrmidonum naues tentoria longa petentem
Audiero, premat Argiuos qui marte ſubactos,
Quiq; rates ignem poſthac iaculetur in ipſas.
Hectora nanque meas naues aut caſtra furentem
Haud reor auſurum dubio contingere bello. Iliad.

An cẽſes Hippia vſqueadeò obliuioſum fuiſſe Thetidis
filiũ à Chirone ſapientiſsimo eruditũ, vt quum antea in
vanos iſtos iactatores vehemẽtiſsima oratione inuectus
eſſet, ipſe confeſtim Vlyſſi quidẽ quaſi ſui ipſius oblitus
dixerit nauigaturũ ſe, Aiaci verò cõmoraturũ: potius q̈
inſidiatus, cùm Vlyſſem cognoſceret ſeniorẽ, commen
titijsq; machinamẽtis & dolis ſe lõgè potentiorẽ? HIP.
Haud dolo dixiſſe iſta mihi videtur Achilles, imò ipſa
ſimplicitate aliter perſuaſus, aliter cũ Aiace q̈ cùm Vlyſ
ſe fuiſſe locutus. Vlyſſes aũt, ſeu uera, ſiue falſa loquatur,
ſemper inſidias tẽdit. SOCR. Melior ergo, vt videtur, eſt
Vlyſſes Achille. HIP. Minimè ò Socrates. Soc. An non
ſuprà viſi ſunt q ſpontè mẽdaciũ dicunt, meliores eſſe q̈
qui non ſpontè? HIP. Quónam pacto Socrates qui ſciẽ
tes volenteſq; iniuriantur, ſeducunt, lædunt, meliores eſ-
ſe poſſunt quàm qui hæc præter ſententiam faciunt? quã
doquidem multum ignoſcitur illi qui per ignorantiam
iniuriam infert, mendacium loquitur, vel aliud quicquã
committit mali: legeſq; in eos ſeuerius animaduertunt,
qui uolentes mala faciunt, mentiunturq;, quàm qui nolẽ
tes. Soc. Vides Hippia vera me loqui, quum dico accura
tum eſſe me ad ſapiẽtũ virorũ interrogationes: quumq;
in cæteris valde deficiam, hoc tantum habeo boni. Quæ
enim natura ipſa rerum ſit, neſcio. quod hinc maximè Argumentum inſcitiæ eſt a ſapientibus diſſentire.
coniectare licet, quia quoties cùm aliquo veſtrũ loquor,
qui opinione excellitis ſapientiæ, teſteſq; doctrinæ Græ
cos omnes habetis, ſcire nihil appareo. Nunquam enim
idẽ mihi, vt ita dixerim, ac vobis videtur. Quod autem
euidentius eſt inſitiæ argumentum, quàm ſi quis à ſapiẽ Docentis atq; diſcẽtis officium.
tibus viris diſſentiat? Mirificum tamen hoc habeo bo-
num, quod me ſeruat, quoniam ſine rubore verecundiæ
ad diſcendum me præparo. Rogo autẽ ac ſciſcitor gra-
tiamq; ingentẽ habeo reſpondenti, nec vlli vnquam in-
gratus extiti, neq; apud auditores vnquam vendicaui mi
hi aliorũ inuenta, ſed docentem laudibus ſemper extol-
lo, illiq; apud omnes quæ ſua ſunt, tribuo. Atqui & nunc
quę dicis ipſe, nequaquam admitto, imò longè diſſentio,
& hoc mea culpa contingere certè ſcio: quippe qui talẽ
eſſe me fatear qualis ſim, ne me extollam. Mihi qui-
dem Hippia omnino cõtrà ac tibi videtur. Opinor ſiqui
dem eos qui ſpontè lædunt homines, iniuriantur, men-
tiuntur, decipiunt, delinquunt, meliores eſſe his qui non
ſpontè. Nonnunquam verò contrà iudico, & circa hæc

oberro, vt potè qui rem ipſam ignotẽ. Ecce nunc animi morbus me quidam inuaſit, videnturq́; mihi qui propoſito circa aliquid peccant, meliores eſſe, q̃ qui præter ſententiam errant. Huius autem mali ſuperiores ſermones cauſam duco, quibus fit, vt in præſentia exiſtimẽ eos qui non ſponte peccant, deteriores eſſe his qui ſpontè. Ergo tu mihi ignoſces, nec vlla inuidia te detineat, quin animũ meũ cures. Multò mihi maius beneficiũ conferes, ſi inſcitia liberaueris animũ quàm ſi ægritudine corpus. Si hoc velis multis verbis efficere, prędico tibi hunc in modũ te minimè curaturum. neq; enim aſſequar. Sin autem ita vt ſuprà, reſpõdere volueris, admodũ mihi proderis: ſpero autem tibi hoc haud noxium fore. Meritò verò te nunc inuocabo Apemanti fili. Nam ipſe me induxiſti, vt cùm Hippia diſputarẽ. Quare ſi nunc Hippias reſpondere noluerit, pro me ipſe intercedito. EVD. Nil opus eſt meis ad Hippiã præcibus Socrates. Neq; .n. id propoſuit vt coactus videlicet reſponderet: imò ſe libenter oĩbus reſponſurũ eſt pollicitus. Nónne hæc ſunt Hippia quæ dicebas? HIP. Dicebã equidem. Verúm Socrates hic ò Eudice ſemper dicẽtes interturbat, & quaſi præſtigiator quidã eſſe videtur. SOC. O vir optime Hippia, haud ſpõtè hæc facio. eſſem vtiq; ſapiens ſecundum ſermonẽ tuũ atq; aſtutus. Verùm præter ſententiã ago, quamobrem ignoſce mihi. Ais .n. non ſpontè peccanti ignoſcendum eſſe. EVD. Haud aliter facias Hippia ſed noſtri gratia, & propter ea quæ ſuprà tibi dicta ſunt, reſponde ad ea quæ interrogat Socrates. HIP. Reſpondebo equidẽ, cùm tu roges. Pete ergo quod lubet. SOCR. Vehementer cupio Hippia, quod modò dictũ eſt, conſiderare, vtri meliores ſint, an qui ſpontè volenteſq́; peccant, an qui contrà. Spero aũt hunc in modũ rectiſsimè poſſe cõſiderari. Reſpõde iam. Vocáſne curſorem aliquem bonum? HIP. Equidem. SOC. Et malum? HIP. Ita. SOC. Nónne bonus qui benè currit, malus qui malè? HIP. Certè. SOC. An non qui tardè currit, malè currit? qui autem velociter, benè? HIP. Proculdubiò. SOC. In ipſo itaq; curſu celeritas quidem bonũ tarditas aũt malum. HIP. Quid tum? SOC. Vter ergo curſor eſt melior? Vtrum qui ſpontè currit tardè, an qui ſecus? HIP. Qui vltro. SOC. Nónne currere eſt aliquid facere? HIP. Facere vtiq;. SOC. Facere autem aliquid operari? HIP. Profectò. SOC. Ergo qui malè currit, malum hoc, & turpe operatur in curſu. HIP. Malum. Quídni? SOC. Malè autem currit, qui tardè currit. HIPP. Sanè. SOC. Nonne igitur curſor bonus de induſtria malum hoc, & turpe operatur, malus præter propoſitum? HIP. Videtur. SOCR. In curſu igitur deterior eſt qui pręter voluntatem agit mala, quàm qui volens. HIP. In curſu planè. SOC. Quid autem in paleſtra? vter luctator eſt melior? nũ qui dedita opera cadit? an qui inuitus? HIP. Qui dedita opera. SOC. Ita videtur Peius. autẽ ac turpius in paleſtra cadere, an deijcere? HIPP. Cadere. SOCR. Et in palęſtra igitur qui ſtudio mala agit, & turpia, melior luctator eſt, quàm qui imbecillitate atq; inertia. HIP. Videtur. SOC. Quídnã in omni reliquo corporis vſu? nõne qui corpore robuſtior atq; aptior eſt, facere pro arbitro vtraque poteſt, tam quæ robuſti hominis ſunt, quàm quę debilis, & pulchra & turpia? Quapropter qui habitu corporis præſtat, quoties malè ſecundum corpus facit, volens efficit, imbecillis aũt inuitus. HIP. Videtur quoq; idẽ circa robur contingere. SOC. Quid verò de ipſius figurę concinnitate dicendũ? nónne formoſioris melioriſq́; corporis eſt, impenſa opera turpes figuras confingere, deformis autem contrà? quid tibi videtur? HIP. Quod & tibi. SOC. Figuræ itaq; inconcinnitas voluntaria ad virtutem corporis attinet, contraria verò ad vitium. HIP. Apparet. SOCR. De voce verò quid ais? Vtram meliorem aſſeris? ex animi ne voluntate diſſonã, an ex inertia? HIP. Ex animi voluntate. SOCR. Alteram verò peiorem. HIP. Abſq; dubio. SOC. Vtrũ bona optas habere an mala? HIP. Bona. SOC. Vtrum eligeres pedes habere qui dedita opera claudicarent, an qui inuiti? HIP. Eos planè q̃ de induſtria. SOC. Claudicatio pedũ nónne vitium eſt atq; deformitas? HIP. Eſt. SOC. Hebetudo aũt nónne vitium eſt oculorũ? HIP. Vitiũ. SOC. Vtros igitur potius oculos eliges, eóſne quibus ſpontè quis confusè videat vel perversè inſpiciat, an contrà quibus nolens malè aliquis videat? HIP. Eos quibus volẽs. SOC. Ex his verò quæ tua ſunt, potiora cẽſes illa quæ malè agunt ſpontè, q̃ quæ inuita? HIP. Eiuſmodi quædam videlicet. SOCR. An non & reliqua oĩa, aures, nares, os, omneſq́; ſenſus ratio vna cõprehendit, quæ docet ſenſus præter propoſitũ peccantes, eligendos eſſe nunquã, vt potè qui praui ſint: eos aũt qui ex inſtituto tanquã bonos. potius eligendos? HIP. Mihi quidẽ videtur. SOCR. Quorũ verò inſtrumentorũ melior vſus? Vtrum quibus volens aliquis errat, an quibus nolens? Ceu gubernaculũ, vtrũ melius illud quo de induſtria quiſpiam malè gubernet, an quo inuitus? HIP. Quo de induſtria. SOC. Nónne arcus ſimiliter, & lyra, & tibię, ac cætera oĩa? HIP. Vera loqueris. SOC. Vtra equi aĩa ad poſſidendũ melior, ea ne qua ſpontè quis malè equitet, an qua inuitus? HIP. Qua ſpontè. SOC. Eſt itaq; melior. HIP. Eſt. SOC. Meliori igitur equi aĩa mala huius aĩæ opera volens quis faciet, contraria verò contrà. HIP. Omnino. SOC. Nónne eadem de aĩa canis cæterorumq́; aĩaliũ ratio? HIP. Eadem. SOC. Vtrius aũt ſagittatoris aĩam tanquam meliorẽ eligeres? Illiús ne qui volens aberrat à ſigno, an illius qui nolens? HIP. Illius qui vltro. SOC. An non hæc ad ſagittandi artẽ melior? HIP. Melior. SOC. Quare aĩa quæ aberrat inſcia, deterior eſt ea quæ ſciens aberrat. HIP. In ſagittandi videlicet facultate. SOCR. Quid verò in ſtudio medicinæ: nónne quæ medendo dedita opera mala quædam corporibus infert, quo ad medicinæ artẽ pertinet, peritior eſt quàm illa quæ per ignorantiam peccat? HIP. Planè. SOCR. Ergo hæc in medicinæ arte eſt melior. HIP. Melior. SOC. Vtra verò ad citharã pulſandam vel inflandas tibias, & alia vniuſcuiuſq; artis, vel ſciẽtiæ opera eſt inſtructior, nónne ad hæc & melior? & ſi quando præter artem malè quid facit, de induſtria facit: quæ verò deterior, præter ſententiam? HIP. Apparet. SOC. Seruorum autem animas eligemus potius quæ ſcientes circa miniſterium peccant, quàm quæ ignorantes, quaſi ad hæc opera meliores? HIP. Sanè. SOCR. Animam vero noſtrã, nónne quàm optimam exoptamus habere? HIP. Nẽpè. SOC. An non melior erit, ſi ſpontè mala facit atq; delinquit, quàm ſi neſcia? HIP. Graue id eſſet ò Socrates, ſi qui ſpontè iniuriantur, meliores eſſent his qui non ſpontè. SOC. Ex his tñ quæ ſuprà dicta ſunt, ſequi videtur. HIP. Mihi verò nequaquã. SOC. Putarã Hippia idẽ tibi quoq; videri. Reſponde igitur iterũ. Iuſtitia nõne vel potentia quædã eſt, vel ſcientia, vel vtrunq;? An nõ neceſſe eſt aliquid horũ eſſe iuſtitiã? HIP. Neceſſe. SOC. Si potentia quædã animæ iuſtitia eſt, potentior anima, iuſtior erit? Melior enim ò vir optime hæc talis nobis apparuit. HIP. Apparuit certè. SOC. Quid verò ſi ſcientia iuſtitia ſit? Nõne quę ſapientior anima, illa iuſtior, quę inſipientior cõtrà iniuſtior? HIP. Ita eſt. SOC. Quid ſi vtrunq;? An nõ quæ ambo hæc habet, ſcientiam ſcilicet & potentiam, iuſtior erit? quę non habet, iniuſtior? Nõne ita rẽ ſe habere neceſſariũ eſt? HIP. Apparet. SOC. Quæ verò potentior, & ſapientior eſt, ea melior apparuit eſſe, & ad vtraque tam pulchra quàm turpia circa quamlibet actionẽ peragenda paratior? HIP. Certè. SOC. Quoties itaque turpia facit, volens facit propter artem atq; potentiam. Hæc aũt, vel ambo, vel alterum, ad iuſtitiam pertinent. HIP. Videtur. SOC. Enimuerò iniuriari, mala facere eſt: non iniuriari, bona. HIP. Sic eſt. SOCR. Nónne ergo potẽtior ac melior aĩa, quoties iniuſtè aget, ſpontè aget? Praua aũt cõtrà? HIP. Apparet. SOC. Nõne vir bonus, qui animã habet bonam? Malus contrà qui malam? HIP. Abſq; dubio. SOC. Quamobrẽ boni viri eſt, ſpõtè iniuriari,

Vtri meliores qui ſponte volendo peccãt, an qui contra.

tè iniuriari, mali autem non ſpontè. ſi quidem bonus vir animam bonam habet. HIP. Habet quidem. SOCR. Si quis eſt igitur hominũ qui ſpontè aberret, turpiaque, & iniuſta committat, haud alius eſt ò Hippia quàm vir bonus. HIPP. Concedere tibi iſta non poſſum ò Socrates. SOCR. Neque ego ipſe mihi Hippia, veruntamen ex ſuperiori ſermone neceſſe eſt in præſentia nobis ita videri. At verò, vt ſuprà dicebam, circa hæc ſemper rurſum deorſum ue reuoluor, nec in eadem perſiſto ſententia, neque mirum eſt me, meiq́; ſimiles, rudesq́; homines ad contraria circumuagari, ſi & ſapientes vos oberretis. Id autem nobis graue malum, ſi neque etiam ad vos profecti errare ceſſemus.

CHARMIDES, VEL DE TEMPERANTIA.

Marſily Ficini Argumentum.

STudium Socratis in hoc dialogo eſt, omnes quidem ad temperantiam cohortari. Tres verò præcipuè, ſcilicet adoleſcentes, & nobiles, atq; pulchros. Adoleſcentes quidem propterea, quòd circa morbis adhibenda eſt medicina. Principijs obſta, ſero medicina paratur. Cùm mala per longas inualuere moras. Nobiles quoque, tum vt oſtendat veram in virtute nobilitatem eſſe ponendam, tum quia nobiles plerunque cæteris exemplo ſunt, & quotidie ad rempublicam admittuntur, grauiſſimo, ſi mali ſint, humani generis detrimento. Formoſos denique: nam hi potiſſimum flagitioſorum conſuetudine deprauantur: quo fit, vt magis egeant medicina. Præterea formoſi ſtudere debent, vt quemadmodum natura corpori breuem tradidit pulchritudinẽ, ſic ipſi viciſſim Deo naturæ autori, ſempiternam animi reſtituant pulchritudinem. Neque verò permittendum eſt, vt cùm exteriora noſtra multis ſua pulchritudine placeant, interiora interim ſua deformitate diſpliceant. Etſi omnia in hoc dialogo mirificam habeant allegoriam, amatoria maximè, non aliter quàm cantica Salomonis, mutaui tamen nonnihil, nonnihil etiam prætermiſi. Quæ enim conſonabant caſtigatiſſimis auribus Atticorum, rudioribus fortè auribus minimè conſonarent. Ideoq́; Ariſtarchus quidam Homericus, imò verò Platonicus, quæ minus conſonant, diceret nõ Platonis eſſe, ſed Chroni. Tria verò in ipſo exordio notanda ſunt in primis, quæ amorẽ ab hac forma corporis ad incorpoream transferunt pulchritudinem. Primũ, quòd inquit Socrates ſe inter pulchrum hunc, & pulchrum illum, nihil diſcernere, ſed pulchros ſibi cunctos æquè placere: quaſi dicat, non in vnius corporis forma ſiſtendum eſſe pedem, ſed ad ipſam cõmunem ſpeciei totius pulchritudinem aſcendendũ. Quæ cùm vna ſit in multis, ideam pulchritudinis vnam refert ſuper multa. Quemadmodũ igitur ab indiuiduo ad ſpeciem, & à ſpecie ad idam cogitando tranſcendimus, ita & ab amore formæ huius, ad amorem cõmunis formæ primo, deinde ad formæ idealis amorẽ pergere admonemur. His addidit Socrates corporis pulchritudinem non propter ſe amandam, ſed tanquam diuinæ pulchritudinis imaginem nobis exiſtimandam. Iubet poſtremò nudare animũ, corporisq́; forma poſthabita, decorem animi, tum naturalem inſpicere, tum ſtudio comparandum diligẽtius adhibere. Et interea corripit Chærephontem qui neſcio quid de nudando quaſi in palæſtra corpore dixerat. Neque iniuria exhortationem ad tẽperantiam à pulchritudine corporis exorditur. Hæc enim temperantia quædam eſt linearum, atq; colorum. Sed ab hac proximè tranſit ad corporis ſanitatem, quæ etiam eſt temperantia quædam, humorum ſcilicet atq; membrorũ. Tertio ab hac ad animi ipſius ornatum, qui & in affectu temperantia eſt, ipſa motionum ſcilicet moderatio, & in cognitione quædam ſimiliter eſt temperantia, in quadã intelligentiæ tùm rebus quæ intelliguntur concinna congruitate cõſiſtens, vt non immerito Pythagoras temperantiam virtutum omniũ eſſe dixerit ſaluberrimam, tam publicè quàm priuatim humanæ ſocietatis cõſeruatricẽ: præſertim cùm & iuſtitia temperantia quædam ſit, ideſt conueniens in cõmutando diſtribuendoq́; moderatio. Profectoq́; quamuis tẽperantia propriè circa cohibendas vehemẽtes libidines voluptatesq́; verſetur, tamen ſimilitudine quadam transfertur & ad cupiditates omnes amputandas, & ad actum quemlibet moderandũ, vt etiam officium fortitudinis in audaciæ timorisq́; moderatione verſetur, ſimiliter iuſtitia in præmiorũ pœnarumq́; modo, liberalitatis quoque in erogandi modo, deniq; totius vitæ ſalus, vt nequid nimis. Hinc Pythagoricum illud, Menſura omniũ optima. Sed memento illos in Phædone negari temperatos eſſe, qui corporeæ voluptatis gratia à voluptatibus abſtinent. Iubet.n. actiones mortales ad purgandam mentem referri, conſequendæ ſapientiæ diuinæq́; ſimilitudinis gratia. Tanta verò eſt excellẽtia temperantiæ, vt & eam omnes in operibus ſuis obſeruent artifices elegantes, & ipſius virtute non ſolùm corpus ſub luna quodlibet, verumetiam cœlum ipſum vniuerſumq́; ſeruetur. Quod in Gorgia ſapientũ teſtimonio confirmatur. Huic illud ſimile, Diſponit Deus cuncta ſuauiter. Item in numero, pondere, mẽſura, cuncta diſponit. ſed iam ad dialogum reuertamur. Socrates dum ea ſententia magorũ vetat curari corpus antequam curetur animus, manifeſtè eos improbat, qui minima curantes, maxima negligunt, veluti qui equis & canibus ægrotantibus remedia quæritant, in ſui verò corporis & animi morbis medicos minimè conſulunt. Minima quæq; ſupellectilia ritè cõponunt, ipſi interim & animo & corpore incompoſiti. Intemperato animo cithara temperant. Quotidie aliena curiosè tractant, propria deſerunt. Omnia verè præter animum ipſum nobis ſunt aliena. Ideo corporis medicinam folium appellauit, rem leuem, fragilem, & omnino mutabilem, ac penitus contemnendam. Significat etiam multa nobis incommoda tum corporis, tum fortunæ ob intemperantiam frequenter accidere, atque contrà complurima bona per temperantiam prouenire. Item animo perfectè compoſito, quæcunque accidunt, tam & prudenter diſponi, & æquè tollerari, vt nihil tandem euadat in malum. Incompoſito verò animo nihil bene, vel in corpore, vel extra poſſe componi. Exponit autem in Cratylo nomen temperantiæ Græcum Sophroſynen, quaſi ſalutem quandam conſeruationemq́ue prudentiæ. Putat enim animo verorum lumina omnium innata fuiſſe, ideoq́ue ſi in ſeipſum prorſus inſpiciat, vera in ſe omnia conſpecturum. At verò quo minus inſpiciat, in cauſa eſt immoderatus ad corpus corporeaque affectus, quo fit, vt temperantia opus ſit in primis: per quam expulſa perturbationum caligine mens facta ſerenior, diuini ſolis lumine abondè circunfundatur, vnde ſapientiam primo recuperet, deinde prudentiam adipiſcatur. Quoniam igitur temperantiam ſapientia prudentiaque comitatur, ideò Plato ſæpe alibi, & in hoc dialogo ſub ipſo temperantiæ nomine ſapientiam quoque vult, & prudentiam continert. Monet autem Socrates Charmidem, vt reſpiciat in ſeipſum de temperantia verba facturus. nam hæc ipſa in ſeipſum conuerſio, eſt huius virtutis officium, & quiſquis in ſeipſum penitus conuerſus fuerit, tum per ipſam temperantiæ ideam innatam menti, humanam intelligit temperantiam, tum moderationem ipſam agnoſcens, qua Deus animæ partes ab initio inuicem temperauit, cognoſcet qua ratione ſit affectus animi temperandus. Accedit ad hæc, quòd in hoc præcepto ſignificat neminem niſi temperatum de temperantia loqui ad perſuadendum vel debere vel poſſe. Præterea traditur in Timæo, ex conſonanti quadam animæ tam ad ſeipſam quàm ad corpus modulatione, nobis proſpera cuncta contingere. Quinetiam Pythagorei, quos Romanus in hoc ſequitur Cenſorinus, ſi animus prudenter motiones ſingulas, tum ſui, tum corporis moderetur, perpetuam vtriuſque ſanitatem, & diuturnam vitam corpori pollicentur. Quòd quidem pleriſque ſapientibus ſanctiſque viris prouenisſe comperium & Cenſorinus, & nos habemus. Ad eandem quoque cauſam aut ſimilem diuturnas priſcorum vitas nonnulli referrent. Sed additur his aliquid mirabilius. Magos carminibus ſuis immortalitatem corporibus polliceri. Magicem Zoroaſtri Plato in Alcibiade, nihil aliud quam diuinum cultum eſſe dicit. hic inſuper addidit, non magicis tantum carminibus, verumetiam philoſophis rationibus & temperati animũ, & corpus vel ſemper, vel diu ſaltẽ procul à morte ſeruari. Profectò oratio illa quæ temperantiam audientibus omnino ſit perſuaſora, atque inſuper effectora, duo potiſſimum exigit, & vim à deo infuſam, & rationes à philoſophis comparatas. Atque orationem è duobus his compoſitam Plato incantationem nominat magicam. Qua Phœbus primo, deinde Pythagorici morbos ab animo & corpore mirabiliter expellebant. Neque verò falſum putari debet, corpus ſub anima penitus temperata immortale effici poſſe, & ſub intemperata in morbos, & mala labi. Id enim moſaicum de primi parentis ſtatu atque lapſu myſterium continet. Atque Auicenna ſecutus Platonicos & Hippocratem, probat animum ex ipſa ſui natura adeo materiam omnem exuperare, vt cùm primum in ſeipſum fuerit reſtitutus, poſſit elementa mundi mira quadam virtute mouere, atque habere in corpora quæuis imperium, quo ſit, vt multò magis poſſit in proprium. Quod quidem & ab initio Adam poterat experiri, & quidam putant Enoch & Eliam, & nonnulli ſuſpicantur euangeliſtam adhuc ratione quadam ſimili viuere. Sed de his omnibus in Theologia noſtra latiſſimè diſputamus. Denique, vt ſummatim dicam, mira in hoc virtus temperantiæ declaratur, quòd animum infeliciter in deteriora prolapſum, feliciter ſibiipſi reſtituit. Declaratur & mira poteſtas animi, à quo omnia tam bona, quàm mala in corpus defluant, & quo volente corpus ſeruari valeat incorruptum. Quod

quidem Moſaicis myſterijs ferè vndique cõſonat. Poſt hæc ſæpius quid ſit temperantia quæritur, quod quidẽ neq; Charmides neq; Critias vnquam abſoluit. Ille enim non temperantiã propriè, ſed quæ comitantur eam, adducit in medium: hic autem quæ ad prudentiam magis pertinent & id quidem ſemper ineptè, videlicet ne declaretur non eſſe cuiuſlibet de virtute tam præclara diſſerere. Interea nota priſcos ſacerdotes conſueuiſſe in ſacris tertiam libationis pateram Ioui ſeruatori præcipuè conſecrare, vt declararent principia, media, fines omnium vt in Legibus Plato refert, ſub Iouis prouidentia diſponi atque ſeruari. Sed ad Critiæ ineptias redeamus, dicentis eſſe ſcientiam quandam quæ tam ſe quàm ſcientias omnes ſciat, res verò ipſas quarum ſunt ſciẽtię, neſciat. Quòd quidem ideo eſt abſurdum, quia veritas ipſa ratioq́ue ſcientiæ in ipſo eorum quæ ſciuntur quaſi quodam contactu congruentiaq; conſiſtit. Præterea neque perfectè ſciri poteſt ſcientia, niſi quæ ſciẽtia ſit diſcernatur: Id verò niſi rei cuius ſit habeatur, haberi non poteſt. Item confitetur Critia poſſe aliquem quæ nullo modo cognoſcit, interim cognoſcere ſe non noſſe. Id autẽ Socrates, idcirco non recipit, quoniam quæ nullo modò ſciuntur, non poſſunt interim quodammodò ſciri. Quiſquis enim animaduertit ſe aliquid ignorare, eoipſo agnoſcit & ſe carere. Si ita iudicat, ergo iam notionem ipſius quandam in ſeipſo deſcripſit, per quam iudicet & ſe carere, & quo præcipuè careat. Quo fit, vt quicunque rem aliquam ſe ignorare cognoſcit, interea rem ipſam non prorſus ignoret, imò generali quadam adumbratione deſcribat, generali inquam propterea, quod in ſpeciali rerum diſtinctione ſcientia perfecta conſiſtit, quam in omnibus diſputationibus ſuis Plato perquirit. Vbi verò Socratem inducit agnoſcentem ſe nihil ſcire, indicat eum, etſi nõ ſpeciales, generales tamen rerum deſcriptiones habere, alioquin ignorantiam ſuam non poſſet agnoſcere: ideoq; dum ſciebat nihil, ſciebat quodammodò cuncta. Quoniam verò Critias ſermonem de temperantia traduxerat ad prudentiam, & id quidem licentia quadam Platonica, Socrates prudentiam aſſerit, id eſt, boni maliq; ſcientiam, autoritatem ſummam ad beatitudinem obtinere, tum quia & bonum finem, & bona ad ipſum media ipſa demonſtrat, tum quia omnes tam res quàm artes quatenus ab ipſa reguntur, nobis conducunt ad bonum, contrà verò nequaquam. Poſtremò docet Socrates nihil difficilius vel definiri vel comparari quàm temperantiam. Difficultas verò diffinitionis inde procedit, quòd vix à cæteris virtutibus quarum ipſa conſonantia quædam eſt, diſcerni poteſt. Adde quod tanto difficilius intelligitur, verbiſq; exprimitur, quanto difficilius intrinſecus poſſidetur. Profectò cùm ex ipſo corporis commercio maximè ad voluptatem intemperantiamq; procliues ſimus, in eaq; ab infantia nutriamur, difficilime temperantiam adipiſcimur. Præterea primi ſenſus affectus videntur nonnihil interdum vel ad fortitudinem per iram audaciamq; conferre, vel ad prudentiam per timorem, vel ad patientiam per dolorem, vel ad iuſtitiam liberalitatemq; per amorem temperantiæ verò ſemper impetus omnis opponitur. cùm enim in ſumma quadam tranquillitate ſolùm collocari poſſit, à quouis effectu vndique impeditur. Auget quoque difficultatem, quòd ſicut in corpore conſonantem omnino humorum membrorumq́ue temperiem, ſic in animo harmonicam ſuorum omnium temperantiam reperire omnium eſt difficilimum. Quamobrem non iniuria Socrates tam in epilogo quàm in exordio, ad temperantiam cœleſti harmoniæ perſimilem conſequendam opus eſſe ait cœleſti virtute atque diuina, tum animo, tum rationibus & verbis infuſa. Vbique verò admonet contendendum eſſe potius, vt ſub legitimis inſtitutis temperati efficiamur, quàm vt ſub dialecticis rationibus de temperantia diſputemus: quandoquidem ſumma quadam difficultate cognoſcitur, & cognita ſine vſu non modò nihil prodeſt, ſed & obeſt quàm plurimum, atque id quod maius eſt, niſi re ipſa poſſideatur, perfectè cognoſci non poteſt. Impuro enim rem omnium puriſſimam non licet attingere.

Socrates, Chærepho, Critias Charmides.

PRIDIE cùm veſperi Potidęa ab exercitu redijſſem, protinus ſolita exercitia vt puta quibus diu abfuiſſem, magna cũ voluptate repetiui, ac Taurei palęſtram, quæ ex oppoſito regij templi eſt, ſum ingreſſus. Vbi multos comperi partim ignotos mihi partim notos, & eos quidẽ plurimos. Qui cùm me ex inſperato vidiſſent procul, ſubitò cõgratulati ſunt aliũ de alius occurrentes. Chærepho præcipuè, velut inſanus eſſet, è medio ſtatim proſiliẽs accurrit, ac manu me præhendens, ò Socrates; inquit quo pacto prælio ſuperſtes euaſiſti? Nam paulò antè q̃ abiremus, apud Potidæã pugna cõmiſſa eſt, quã hi nuper iſthic audierãt. At illi ego reſpondens, Ita, inquã, vt cernis euaſi. Nunciatũ eſt, inquit, pugnã acerrimam fuiſſe, atq; in ea plurimos nobis notos hoĩes occubuiſſe. Vera, inquã, vobis nũciata fuerunt. An tu, inquit, ꝓlio interfuiſti? Interſui. Sede hic, nobiſq; enarra, nondũ.n.ſatis oĩa intelleximus. His dictis, ſedere me propè Critiã Callæſcri filiũ iuſsit. Sedens itaq; Critiæ & alijs cõgratulatus ſum primo, deinde quæ in belli expeditione cõtigerant, quod quiſq; requirebat (alius.n.aliud requirebat magis) recẽſui. Vbi verò hiſce de rebus abundè locuti eſſemus, rurſus ego illos interrogaui quæ nã eſſet his tẽporibus philoſophiæ cõditio, & qui adoleſcentes, vel ſapiẽtia, vel indole, vel vtriſq; clari. Tũc Critias ad fores reſpiciens, videnſq; adoleſcentes quoſdã ingrediẽtes & inuicẽ altercantes, & poſt eos turbã aliã, quod de honeſtis, inquit, ò Socrates, percontabaris, videre mox cogniturus. Nã qui nũc ingrediuntur pręcurſores ſunt amatoreſq; cuiuſdã qui oĩum huius temporis honeſtiſsimus & ſpecioſiſsimus iudicatur, ac videtur & ipſe iamiam ingreſſurus. Quiſnã iſte? & cuius filius, inquã? Noſſi, inquit, fortaſsis & tu. Sed cúm hinc abijſti, nondum adoleuerat. Charmidem noueras filium Glauconis patrui noſtri, patruelẽ meum? Noui equidẽ, neq; puer tunc contẽnendus erat. Nũc verò adultũ eſſe illũ iam arbitror. Statim intelliges, ait, quãtus & qualis euaſerit. Dũ hæc ille dicit, Charmides ingreditur. Ad me quidẽ, ò amice, quod attinet, nihil perpendo. Profectò.n. perindè ſum erga honeſta indole claros, vt alba amuſis in albo lapidè. Fermè.n.oẽs ætatis eius hoĩnes mihi pulchri vidẽtur. *Prouerbium.* Præcipuè vero tunc ille & corporis proceritate & egregia indole mirandus apparebat. Cæteri aũt oẽs capti eius amore videbantur: vſq; adeò illius ingreſſu obſtupuerunt turbatiq; ſunt. Multi pręterea poſt illũ amatores ſequebantur. Et quod ad viros attinet, nil mirũ & pueros ẽt aĩaduerti, quorum nemo, ne minimus quidẽ alium quenquam intuebatur, ſed illũ vnũ cuncti tanquam imaginẽ quandam contemplabantur. Hic ad me cõuerſus Chærepho, qualis tibi, ò Socrates, adoleſens videtur? an non ſpecioſo vultu? Mirificè, inquã, Atqui, inquit, ſi nudare ſe vellet, vultũ præ illa quę intus latet forma, deformẽ diceres. Eadẽ hęc Chęrephonti cæteri etiam conſenſerunt. Inſuperabilẽ hercle, inquã, virũ narratis, ſi paululùm inſuper quiddam huic adeſſet. Quid illud? inquit Critias. Si optimo, inquã, animi habitu natura decorus eſſet, qualẽ eſſe, ò Critia, cõſentaneum eſt ueſtra è ſtirpe prognatũ. Imò certè quo ingenium ſpectatur, & pulcherrimus eſt & optimus. Quid igitur non nudamus, inquã, aĩum prius, interioremq; formam potius contemplamur? Nã cùm tantus iam ſit, diſſerere gaudebit puto. Certè, inquit Critias. Nã & ſapientiæ ſtudioſus eſt, & vt ſibi cæteriſq; videtur, Valde poeticus. Longa, inquã, ſerie nobilitatẽ hanc Solonis ex genere trahitis. Verùm cur mihi iam adoleſcentẽ non monſtras, huc accerſens? Neq;.n. dedecet ẽt ſi eſſet minor natu, cum eo diſſerere, te patruele eius ſimul & tutore præſente. Probè, inquit. Vocandus eſt iam. Atq; his dictis ad eum qui ponè ſequebatur conuerſus, Voca, inquit, Charmidẽ. ſed heus, dices illi, me velle medico ſe cuidã cõmittere ob valetudinẽ qua de conqueſtus eſt nuper. Ad me verò Critias, nuper, inquit, Charmides cùm mane ſurgeret, caput dolere quęrebatur. Quid prohibet igitur ſimulare remediũ aliquod cõtra capitis grauedinẽ te habere? Nihil prohibet, inquam, modò veniat. At veniet. Quod & factũ eſt: venit. riſumq; ingentẽ oĩbus concitauit: vnuſquiſq; enim noſtrum vnà ſedentium, locũ cedere Charmidi volens quo ſederet, proximũ dedita opera impulit. Quo factum eſt vt eorum qui vtrinq: ſedebant nouiſsimi, alterum ſurgere cogeremus, alterum humi poſtratũ deijceremus. Ille verò accedẽs, me inter Critiamq; cõſedit. Ego verò, percõtãte illo vtrũ capitis medelã ſcirem,

vix

vix tandem me ſcire reſpondi. Quænam iſta? inquit. Folium quoddam, inquam. At inſuper addenda eſt incantatio quædam. quam ſi quis adhibeat, folioq; vtatur, ſanitas reſtituitur. Abſq; incantatione verò folium nil confert. Ad hæc ille. Exſcribam equidem hanc te dictante incantationem. Vtrū ſi mihi perſuaſeris inquam? an & ſi non perſuaſeris? Ille ſubridens ait, ſi tibi perſuaſero Socrates. Hem nomen, inquam, planè tu meum tenes. Teneo, inquit, equidē niſi iniurius ſum. Frequens enim de te inter æquales meos ſermo habetur. Memini quinetiā cū puer adhuc eſſem, te cū Critia hoc verſari ſolitū. Rectè tu quidem. Audentius. n. incantationis tibi modum oſtendam. Paulò verò antè neſciebam quo pacto vim illius tibi monſtrarē. Eſt aūt talis, ò Charmides, vt caput ſolū curare nequeat: quemadmodū ſæpè ex peritis medicis audiuiſti, qui quoties aliquis dolore oculorū affectus eos cōſulit, aiunt non poſſe oculis mederi, niſi prius capiti medeātur, neq; caput abſq; totius corporis medicina poſſe curari. hac de cā regulis quibuſdā toti conferentibus vtūtur, & à toto ad partē tranſeunt reſtituendā. an non audiſti ita dicere illos, & ita eſſe? Prorſus inquit. Recte ne loqui tibi videtur, inquā? ſermonemq; hunc approbas? Maximè omnium, inquit. Enimuerò cum probari ſibi hæc audirem, Talis eſt, inquam, ò Charmides, incantationis quoq; huius potentia. Quam didici ibidem in exercitu à quodam medicorū Thracum Zamolxidis ſectatorum, qui & immortalitatē afferre dicuntur. Adiecit præterea Thracius ille medicus, etiā Græcorum medicos quæ ſuprà narrata ſunt prædicare. Cæterum Zamolxis ait, rex noſter ac deus tradit: quemadmodum oculos ſine capite curare nō decet, neq; ſine reliquo corpore caput: ita neq; ſine anima corpus. Eaq; cā eſt, cur medicos Græcos morbi corporū multi lateant, quia totū ipſum ignorāt, quod in primis curare oportet: quo malè affecto impoſsibile eſt partē aliquā bene valere. Omnia nanq; vel bona, vel mala ab anima in corpus, & hominē totū manant, indeq; ſimiliter vt ex capite in oculos effluunt. Illam igitur primùm, & maximè curari iubet, ſi modò caput & vniuerſum corpus bene valere debeat. Animæ verò medelas eſſe docet incantationes quaſdā. Eas preclaris rationibus contineri, quibus animæ tēperantia tribuatur, qua inſerta atq; præſente, facilè eſſe ſanitatē capiti totiq; corpori tradere. Ille igitur cū medelā incātationesq; doceret, iuſſit vt nullis precibus motus alicui cōtra capitis dolorem remedium adhiberet, niſi prius animam incantationibus ipſis purgandam cōmiſiſſet. Hunc ſanè noſtrorū temporū errorem dicebat eſſe, qꝫ pleriq; abſq; temperantiæ ſanitatiſq; ſtudio, medici eſſe cōtendunt. Me itaq; mirū in modū præmonuit, mandauitq; cauerē ne quis vnquā diues ſeu nobilis, ſiue pulcher, mihi vt aliter faciā, perſuadeat. Illi hoc ego iureiurando interpoſito me obſtrinxi: quamobrē neceſſe eſt pareā. Tibi quoq; obſequar. Nam ſi voles ſecundū hoſpitis præcepta, animam tuā prius incantationibus oībus Thracis illius ſubijcere, medicinam capiti admouebo. Sin minus, non potero, ò amice Charmides, tibi prodeſſe. Cum igitur hæc audiſſet Critias, lucro, inquit, erit grauedo hæc capitis adoleſcenti, ſi huius cauſa ſanitatem mentis lucrabitur. Aſſero aūt tibi Charmidem hunc æqualibus omnibus non ſpecie tantū præcellere, verū etiam eo ipſo præſtare cæteris, cuius ipſe incantationē habere dicebas. An non tēperantiæ ſuprà dixiſti? Huius ipſius, inquam. Scio igitur omnium ſuæ ætatis adoleſcentū hunc videri temperatiſsimū, & in ceteris omnibus pro ætatis incremento, nullo inferiorē eſſe. Cōſentaneum eſt, ò Charmides, inquā, in his quæ dixit Critias, te cæteros antecellere. Neq;. n. referre quiſquam poſſet, vt arbitror, duarū apud Athenienſes familiarū coniugiū, quo veriſimilius ſit pulchrā honeſtamq; prolem naſci. quàm maiorū tuorū coniugio. Nam paterum genus huic Critiæ Dropidi, ab Anacreōte Soloneq; alijsq; poetis permultis eſt illuſtratū, decore, virtute, & alia felicitate præcellens. Eadē quoq; aſt materni generis gloria. Nemo. n. Pyrilampo auunculo tuo aut pulchrior, aut maior oīum qui continentē habitāt viſus eſt vnquā, quoties ille vel ad regem magnū vel ad aliū incontinenti habitantiū legatus accederet. Ac ſummatim vniuerſa hæc domus nulla in te eſt inferor alia quacunq;. Quare probabile eſt te tali ſtirpe creatū primas partes in omnibus obtinere. Quantū igitur ad eam ſpeciē quę cernitur oculis attinet, ò dulcis Glauconis filij, videris mihi nihil à ſuperioribus tuis degeneraſſe. qꝫ ſi & ad temperantiā, & ad alia, vt Critias hic teſtatur, natura es inſtitutus, beatum te, ò chare Charmides, mater peperit. Ergo ſic ſe res habet. Si ineſt tibi, vt ait Critias, tēperantia, & ſufficienter es temperās; neq; Zamolxidis, neq; Abaridis Hiperborei incantationibus indiges, ſed iam tibi medela aſt capitis admouēda. Sin autē deeſt temperantia tibi, incantatio medelam antecedere debet. Reſponde itaq; ipſe mihi, vtrū aſſentiaris Critiæ, & aſſeras tēperentię te ſatis habere, an deeſſe aliquid recognoſcas. Tunc ergo ipſius Charmidis genæ rubore ſuffuſæ gratiorem ſpeciem oſtenderunt. Nam pudor eā ætatem decet. Deinde admodū generosè reſpondit: Haudquaquā facilè eſt quæ in pręſentia quęſita ſunt, vel admittere, vel renuere. Si enim me temperantē eſſe negauero, primo quidē turpe videbitur quod ipſe mihi derogē: deinde Critiæ huius aliorumq; multorū quibus tēperans eſſe videor, tanquam falſam ſententiā coarguā. Sin autē affirmauero, odioſa videbitur hæc de meipſo iactantia. Quapropter quorſum me vertam, neſcio. Probè loqui videris Charmides, inquā: itaq; cōmuniter inueſtigandum puto, vtrū quod quæro poſsideas nec ne, ne vel tu aliter quàm velis loqui cogaris, vel ego temere mederi feſtinem. Si ergo gratū tibi futurum eſt, cupio vnà tecū inueſtigare: ſin minus, dimittendū arbitror. Imò certè gratiſsimum, inquit, omnium. Quamobrē vt ipſe præſtare putas, ita perquire. Hunc in modū, inquam, cōmodior indagatio futura videtur. Conſtat profectò ſi ineſt tēperantia tibi, habere te aliquid, quod de hoc opineris. Neceſſe eſt. n. inhærentē ipſam tibi, ſi modò inhæret, aliquē ſui ſenſum præbere, ex quo aliqua circa ipſam inſurgat opinio, qua quid, & quale temperantia ſit coniectes, nónne putas? Puto equidē. Nónne hoc cenſes? videlicet poſtquā ſcis loqui Græcè, dicere vtiq; poſsis quid nā id tibi videtur? Fortaſsis, inquit. Vt ergo conijciamus vtrū tibi inſit nec ne tēperātia, dic age, quid nā ex ſentētia tua temperantiā eſſe dicis? Piguit eū primo, neq; libens ad reſpondendū venit, demum ita reſpondit. Temperantiā eſſe duco, decenter agere ſingula, & quiete per viā incidere, quiete & loqui, ac ſummatim quiete oīa facere, & vt breui cōplectar quod quæris, quietudo quędā eſſe mihi videtur. Rectè, inquā. Ferunt ſanè quietos hoīes temperatos eſſe: ſed videamus an vera loquantur. Dic igitur nunquid pulchrū aliquid tēperantia ſit. Eſt, inquit, prorſus. Vtrū in illa grāmatici facultate pulchrius eſt eaſdem literas cito ſcribere, an quiete? Cito. Legere aūt celeriter ne an tarde? Celeriter. Quinetiā pulſare citharā velociter, & promptè certare pulchrius eſt, inquā, quàm quiete ac tarde? Eſt, inquit. Quid verò in pugnorū brachiorumq; ludis nōne celeritas ipſa laudatur? vtiq;. Currere aūt atq; ſaltare, & cęteri corporis actus, nonne ſi propere & promptè fiunt, ad pulchrum ſpectant? ſi ignaue remiſſeq;, ad turpe? Apparet, inquit. Patet ergo quantū ad corpus attinet, nō quod tardū, ſed qđ velox maximè eſſe pulcherrimū. Nōne, inquā? Oīno, inquit. Tēperantiam verò pulchrum quid eſſe cōſtitit? Conſtitit. Nō ergo circa corpus quietudo, imò celeritas ad temperantiam pertinebit, ſi modo pulchrum quid eſt temperantia. Videtur, inquit. Docilitas verò nónne pulchrior quàm hebetudo? Pulchrior certè. Eſt autē docilitas, inquam, cito perdiſcere, hebetudo verò ſero atq; lente. Profectò, inquit. Docere alium q̃ ocyſsime nonne pulchrius q̃ tarde? Proculdubiò. Reminiſci item, & meminiſſe ſero atq; lēte, pulchrius ne

Præcepta quæ medicina.

Pudor adoleſcētes decet.

Solertia celeritas quædam animi.

an facilè atque promptè? Promptè, inquit. Solertia verò nóne celeritas quædam animi eſt, inquam, potius quàm tarditas? Eſt, inquit. Atqui & intelligere quæ dicuntur in grammatici citharistæq; ludis, & cæteris omnibus non quàm tardiſsime, ſed quá ocyſime, pulcherrimú eſt. Et hoc, inquit. Quinetiam in ipſis indagationibus & conſultationibus animi non q quiete, ſero, & vix quæſitú inuenit eſt laudandus, vt arbitror, ſed qui breui potius atq; facilimè. Vera hęc ſunt, inquit. Ex his colligitur, inquam, ò Charmides, tam in ijs quę ad corpus, quàm in ijs quę ad animú ſpectant, uelocia promptaq; tardis & quietis pulcheriora videri. Sic apparet, inquit. Nó igitur quietudo quædam, inquam, temperantia erit, neq; vita quieta temperans vt hac róne conijcitur, quandoquidem quod téperatum eſt, & pulchrum eſſe debet. E duobus.n. alterum eſt. aut nunquam, aut raro admodum nobis in vita quietæ actiones pulchriores quàm veloces & vehementes apparuerunt. quòd ſi non pauciores quietæ actiones quàm veloces & vehementes pulchritudine præſtare reperirentur, neq; hac etiam róne conficeretur temperantiá eſſe quietè agere potius quàm vehementer atq; celeriter, neque in ipſo inceſſu, neq; in ſermone, neq; in alio quopiam: neq; vita quieta q̃ inquieta decentior eſſet & téperantior: quippe cum in ſuperiori ſermone ſuppoſitú ſit, pulchrú eſſe aliquid temperantiam: pulchra verò nó minus ipſa velocia quàm quieta eſſe conſtiterint. Rectè, inquit, dixiſſe mihi videris, ò Socrates. Rurſus igitur, ò Charmides, inquam, attentius teipſum cótuere, & cogita qualem te temperantia præſens efficiat, qualíſue ſit ipſa, dú te talem efficit. hæc aút animaduertens oĩa, bene viriliterq; reſponde quid eſſe tibi videtur. Ille protinus ſeipſum colligens, diligentiusq; contemplatus. Videtur, inquit, téperantia mihi verecundú quendá ruborem inducere, verecundumq; hoĩem facere, pudoremq; eſſe téperantiá arbitror. Quid ais, inquá? an non pulchrú aliquid paulò antè temperantiá eſſe dicebas? Dicebam equidé, inquit. Nonne boni hoĩes, inquam, ipſi temperati ſunt? Sunt, inquit. An bonú putas, inquam, quod non bonos efficit? Nequaquam, inquit. Nó ſolú itaque pulchrum, ſed & bonú eſt inquam. Mihi quidem uidetur, inquit. Non credis, inquá, rectè Homerú loqui, dicenté, pudorem viro egeno bonum uon eſſe? Credo equidem, inquit. Eſt ergo, vt apparet, inquam, pudor non bonú, ac bonú. Apparet, inquit. Temperantia verò bonú duntaxat. ſiquidé bonos facit eos quibus adeſt, malos verò nequaquá. Ita mihi, vt loqueris, eſſe videtur, inquit. Ergo temperantia pudor nó erit. quandoquidem téperantia bonú eſt duntaxat, pudor aút nihilò magis bonum eſt, quàm malum. Rectè quidem mihi, inquit, dici hoc videtur, ò Socrates. Verú attende obſecro, quale tibi videtur quod rurſus adducá. Modo.n. recordatus ſum quod mihi traditum eſt à quodá dicente temperantiam eſſe, vt ſua quiſq; agat, conſidera an rectè loqui vedeatur tibi qui hęc dicit. O fœde, ex hoc Critia illud audiſti, vel alio quopiá ſapientum? Videtur ſanè, inquit Critias, ex alio, nam ex me nunqá audiuit. Quidná refert, inquit Socrates, ex quo audiuerim? Nihil, inquam, profecto. neq;.n. id cóſiderandú eſt, quis dixerit; ſed vtrú verè dicatur, nècne. Probè nunc loqueris, inquit. Rectè per Iouem, inquam. Mirabor tamen, ſi qúo hoc ſe habeat, inuenerimus. nam eſt ænigmatis cuiuſdam perſimile. Quamobré, inquit? Quia nó arbitror ita ſenſiſſe illú vt verba ſonant, inquam, temperantiá ſcilicet eſſe, vt ſua quilibet agat. Nihil ne putas grammaticú agere, quádo ſcribit vel legit? Puto equidé aliquid agere, inquit. Videtur ne tibi grammaticus nomen ſuú tantum ſcribere ac legere? vel ét vos pueros erudire? Neque.n. minus inimicorum tunc nomina quàm veſtra amicorumq; ſcribebatis. Certè non minus, inquit. An cú ageretis hoc, inquam, curioſiores eratis quàm decet, & à téperantiæ lege diſcedebatis? Minimè, inquit. At verò nó veſtra agebatis tantú, ſi ſcribere ac legere, agere aliquid eſt. Eſt vtiq;, inquit. Præterea mederi, ò amice, ædificare, texere, & cuiuſlibet artis opus explere, agere aliquid eſt, an nihil? Aliquid prorſus, inquit. An videretur, inquam, tibi benè illa ciuitas inſtituta, in qua leges iuberent, vt veſtem quiſq; ſuam texat, lauetq;, calceoſq; cóficiat ſuos, & eſtrigilem, & vaſcula olearia, vel vnguétaria, & ſuppellectilia quæq;? aliena quidé attingat nunquá, propria verò ipſemet peragat? Nequaquam, inquit. Veruntamen ſi tépera te diſpoſita eſt ciuitas, bene inſtituta eſt, inquá. Quidni, inquit? Ergo temperantia nú erit talia quædam agere, & hunc in modú agere ſua? Non, vt apparet, inquit. Quare per ænigmata loquebatur, inquá, vt ſuprà dixi, is qui prædicabat, agere ſua temperantiam eſſe. Neq; enim vſque adeo fatuus fuiſſe putádus eſt, vt idem eius fuerit ſenſus, qui & verború ſonus. Nú fatuus quiſpiam, ò Charmides hoc tibi tradidit? Minimè, inquit, oĩum. Imò quidá meo iudicio ſapientiſsimus. Oĩno igitur ſnĩam ſuam obſcuris verbis inuoluit, inquá, vt arduú cognitu ſit, quid eſt agere ſua. Fortaſsis, inqnit. Potes ne aperire nobis, agere ſua quid ſit, inquá? Ignoro equidé, inquit. Fortè ét qui hæc dixit, quid ſibi vellet, uon ſatis intelligebat. Dú ita loqueretur, ſubriſit Charmides, Critiamq; aſpexit. Critias aút licet antè ad diſſerédum aduerſus Charmidé alioſq; cupiditate gloriæ inſtigatus, ſe hactenus continuerat, ſed ulterius ad hæc ſe continere non potuit: viſumq; eſt mihi verú eſſe quod fueram ſuſpicatus, illam ſcilicet de temperátia ſuperiorem ſententiá à Critia Charmidé accepiſſe. Quare Charmides nolens ipſe reſponſum tutari, & húc in Critiá laborem reijcere cupiens, irritauit eú, & quaſi redargutú oſtendit. quod ille minimè tolerauit, imò aduerſus cum haud ſecus indignatus fuiſſe videtur ac poeta aduerſus hiſtrioné inepte ſua poemata recéſenté. Ideoq; illú intuitus: Itáne putas, inquit, ò Charmides, ſi tu nequaquá intelligis quis eius fuerit ſenſus, qui agere ſua temperantiá eſſe aſſeruit, neq; ipſum ét intelligere? O uir optime, inquá, nihil mirú eſt húc adoloſcentulú nó intelligere. Te verò decés eſt hæc cognoſcere, & propter ætaté, & propter ſtudiú. Si ergo affirmas & ipſe téperantiá eſſe quod hic dixit, ſermonemq; húc ſuſcipis, libentius tecú, vtrú id verú ſit, nécne, indagabo. Affirmo equidé, inquit, & ſuſcipio. Rectè facis, inquá. Sed dic obſecro, Vtrú quæ paulò antè quærebam, admittis? artifices videlicet oés aliquid facere. Equidem, inquit. Videtur, inquá, tibi ſua tantú, an aliena inſuper facere? Aliena quoq;, inquit. Téperanter agunt itaq; qui non ſua tantú faciunt, inquá? Quid prohibet, inquit? Quod ad me, inquá, ſpectat nihil. Sed vide ne quid apud eú prohibeat, qui cú ſuppoſuerit temperantiá eſſe agere ſua, deinde tamé ait nihil obſtare quin & illi qui aliena agút, téperati ſint. Conceſsi equidé, inquit, eos qui aliena agút, temperatos eſſe. An & eos qui faciunt eſt conceſſum? Dic mihi, inquam Critia, non idé vocas agere, atq; facere? Non certè, inquit, neq; idem operari atq; facere. Nam id ab Heſiodo didici, qui ait, Opus nullum turpe eſſe. An cenſes ipſum, ſi talia quædam opera nominaſſet, operariq; & agere, qualia tu ſuprà narrabas, fuiſſe dicturum opus nullú cuiquam turpe, ſeu coria incidenti, ſeu cauponi condimenta obſoniaq: vendenti, ſiue in taberna ſedéti? Haud ita cenſendum, ò Socrates. Imò verò ille, meo quidé iudicio, effectioné aliud q̃ actionem & operationem exiſtimauit, & effectionem quidé interdum opprobrio eſſe, quando quid præter honeſtú facimus opus aút nullum vnquam dedecori nobis contingere. Quæ enim honeſtè & utiliter fiunt, opera nuncupauit, operationeſq; & actiones, effectiones quaſdam hmői. Exiſtimandum prçterea illú ſola hæc propria eſſe cenſere: noxia verò oĩa, penitus aliena. Quamobrem arbitrari oportet & Heſiodú, & alium vnumquenque ſanę mentis virú, hoĩé ita ſua agenté, téperatú vocare. Cùm primú, ò Critia, loqui cœpiſti, inquá, percepi te propria & ſua cuiuſq; bona dicere, bonorúq; effectones, actiones denominare. Etenim pſæpe Prodicú audiui hunc, in

modum

modũ nomina diſtinguentem. Concedo equidẽ tibi pro arbitrio nominibus vti, modò id declares, quid nomine quoque ſignificare velis. Nunc igitur iterum à principio clarius definito, vtrum bonorum actionem, vel effectionem, vel quomodocunq; velis aliter nominare, temperãtiam eſſe dicas. Hoc ipſum, inquit. Non ergo temperanter agit, inquam, qui mala, ſed qui bona potius agit. Tibi verò, ò bone uir, nonne id videtur, inquit? Mitte iſtud in præſentia, inquã: nondũ quod mihi videtur, verũ quod ipſe dicis conſideramus. Enimuerò nunquam temperate illũ agere dicerem, inquit, qui non bona, ſed mala agat. Nam actionem ipſam bonorũ, temperantiam eſſe manifeſte definio. Fortè nihil prohibet, inquam, quin verè loquaris: hoc tamen admiror, ſi hoĩes temperate agentes ignorare putas quòd temperate agant. Nequaquã puto, inquit. An non paulò antè abs te dictũ eſt, inquam, quòd nihil artifices prohibet aliena etiam facientes, temperanter viuere? dictũ profectò, inquit, ſed quid tũ poſtea? Nihil aliud, inquam. Verum dic vtrũ medicus tibi aliquis uideatur, dum ſanum efficit aliquẽ, vtilia ſibi, & illi quem curat, efficere? Mihi quidem, inquit. Nõne agit decentia inquam, quiſquis hæc agit? Certè, inquit. Qui verò agit decentia, inquam, nõne, & temperate? Et temperate, inquit. Nunquid medicum neceſſe eſt intelligere, quando curat vtiliter, & quãdo non? & unumquenque artificem quando conducturum ſibi eſt opus ipſum quod efficit, & quando non conducturum? Fortè non, inquit. Quandoq; igitur, inquam ego, cum medicus utiliter operatus eſt vel contrà, ſeipſum non cognoſcit vt operatus eſt, ſi tamen vtiliter operatus eſt, vt ipſe fatebaris, & temperate. an non ita dicebas? Equidem, inquit. Nónne igitur, inquã, vt apparet, interdũ vtiliter operatus agit quidem tẽperate, & temperatus eſt, ipſe verò ignorat ꝙ temperate agat, ſitq; temperans? Fieri hoc, inquit, non poteſt, ò Socrates. Verũ ſiquid eſt in ſuperioribus dictũ vnde hoc ſequatur, illud libentius retractabo: neq; me pudebit fateri aliquid aliud non rectè dixiſſe, potius quàm cõſentire, vt qui ſeipſum ignorat, ſit temperatus. Fermè nanque hoc ipſum temperantiã eſſe arbitror, ſeipſum cognoſcere, illiq; aſſentior qui præceptũ hoc templo Apollinis ipſius inſcripſit. Atqui videtur hæc inſcriptio tanquã Dei ſalutatio quædam ad hoĩes qui templum ingrediuntur, eius loco quæ gaudere iubet: quaſi non probè dicatur, gaude, neq; iubere hoc inuicem deceat, ſed temperate potius viuere; Ita homines templum ingredientes ſingulari ſententia Deus alloquitur, aliterq; ꝙ homines nos ſalutat, vt ſenſit ille, meo iudicio, qui inſcripſit. Et ingredienti nihil præcipit aliud ꝙ viuere temperate. Verum obſcuris hoc præceptum verbis tanquam vates interſerit. Quippe cognoſce teipſum, idem eſt, quod temperate viue, vt literę teſtantur, egoq; interpretor. Fortè verò aliud eſſe putabit quiſpiã: quod quidẽ contigiſſe illis qui ſequentia appoſuerunt, exiſtimo, hoc eſt, Nihil nimis, & Sponſioni nõ deeſſe iacturã. Nam illi quidem Cognoſce teipſum, conſiliũ quoddã eſſe putarunt, non Dei ipſius ad eos qui ingrediuntur, admonitionẽ. Deinde & vt ipſi nihilo deteriora conſulerent, reliqua inſuper adiecerunt. Ergo hæc oĩa, Socrates, à me dicta ſunt, hoc eſt quia ſuperiora oĩa abſq; controuerſia tibi concedã. Fortè nanq; rectius de illis aliquid ipſe dixiſti, forſitan & aliquid ego. nihil verò ex his quæ diximus, manifeſtum. deinceps autem rationem huius tibi reddere volo, ſi non conceſſeris temperãtiam eſſe ſeipſum cognoſcere. Sic mecum agis, inquã, ò Critia, quaſi ego quę interrogo, noſſe affirmem: offersq; mihi te, ſi voluero, conceſſuru. hoc aũt nõ ita. Quæro.n. tecũ ſemper de eo quod in mediũ eſt adductũ, idcirco quia illud ignoro. Videbo porrò. Vtrũ concedã, nécne. Conſiſte modò quoad iſta conſiderẽ. Conſidera, inquit. Ecce cõſidero, inquam. Si tẽperantia cognoſcere aliquid eſt, cõſtat eã ſcientiam aliquã & alicuius eſſe. Nõne? Eſt vtiq;, ſui ipſius videlicet. Nonne & medicina eſt ſcientia

Χαίρειν.

Cõſtatio quarũ definitionis.

ſani? Prorſus, inquit. Si ergo tu quęreres, medicina quum ſit ſani ſcientia, quid nobis confert? quidue efficit? reſponderem utiq; prodeſſe quammaximè ſanitatẽ porrò pulchrum opus nobis perficit. Accipis hoc? Accipio, inquit. Ac ſi rogares iterũ, architectura cùm ſit edificandi ſcientia, quodnam opus molliatur, domos vtiq; reſponderẽ, & eadem de cæteris artibus ratione reſponſum darem. Poſtquam igitur temperantiam ſui ipſius ſcientiam eſſe dicis, tua intereſt reſpondere, ſi quis hunc in modum requirat: ò Critia temperantia quæ ſui ipſius ſcientia eſt, quódnam pulchrum opus nobis efficit, æſtimationeq; dignum? dicas, amabò. Non rectè, inquit, interrogas Socrates, neq; enim aliarum ſcientiarum hæc eſt ſimilis, neque aliarum aliæ: tu verò perinde ac ſi ſimiles eſſent, interrogas. Nam dic obſecro. Computatricis geometricæ ſcientię quod nam tale opus eſt quale domus architecturæ, & teſtoriæ veſtis opus eſt, aliaq; permulta eiuſcemodi, quæ multis artibus quiſque tribuere poſſet? Potes ne mihi tu harum eiuſmodi aliquod opus oſtendere? At nõ poteris. Vera dicis, inquam. hoc tamẽ monſtrare tibi poſſum, cuius ſcientia ſit harum ſcientiarum quælibet, quod aliud eſt quàm ſcientia quæque. Quemadmedum computandi peritia paris & imparis multitudinis ſciẽtia eſt, quo pacto ad ſe, & inuicem habeant, an non? Profectò, inquit. Nónne aliud eſt, inquam, par & impar quàm ipſa computandi ſcientia? Eſt, inquit. Quinetiam põderandi facultas grauioris leuiorisq; ponderis libratio eſt. Graue autem ipſum & leue aliud quiddam eſt. quàm ars ipſa librandi. Aſſentiris? Aſſentior, inquit. Dic itaq;, temperantia cuius potiſsimum ſcientia eſt, quòd ſit aliud quàm temperantia ipſa? Hoc profectò, inquit, quod modo quæris, illud ipſum eſt, quo tẽperantia ab alijs omnibus ſcientijs differt. Tu verò ſimilitudinem aliquam huius ad alias exigis. Sed aliter ſe res habet. Nempe cæterę oẽs alterius cuiuſdam ſcientiæ ſunt, ſui ipſarum minimè. Sola hæc & aliarum ſcientiarum, & ſui ipſius ſcientia eſt. Permultum abeſt vt hæc ignores: verũ arbitror te quod paulò antè negabas efficere: nam me refellere tentas, & illud de quo ſermo eſt, prætermittis. Quid agis, inquam? An putas ſi te redarguero, alterius gratia me id facturũ, quàm cuius gratia meipſum examinarem, ſi quid dicã, metuens ne dum ſcire puto quod neſcio, tota me ignorantia fallat? Et nunc quidem id ſummopere me facere aſſero, diſſerere videlicet & examinare ſermonem mei ipſius gratia primum, fortè etiam meorum familiarium cauſa. An non commune bonum eſſe hoc omnibus hominibus arbitraris, vt rei cuiuſq; conditio omnibus innoteſcat? Maximè quidẽ, ò Socrates. Audacter itaq;, ò beate, vt tua fert opinio, ad interrogata reſpondens, ne cures Critiáſne ſit, an Socrates qui redarguitur, ſed ad ipſum ſermonem attende, quónam redargutus euadat. Sic faciam, inquit, nam probè loqui videris. De temperantia quod dicis, age, inquam, repete. Aio equidem, inquit, ex oĩbus alijs ſcientijs hanc ſolam & ſui ipſius & reliquarũ ſcientiarum eſſe ſcientiã. Nonne & inſcitiæ ſcientia eſt? ſiquidem & ſcientiæ. Omnino. Solus itaq; tẽperans, inquã, ſeipſum noſcet, examinareq; poterit quid norit, ꝗd ignoret: iudicare inſuper ax alijs hominibus, quod quiſq; nouit, & noſſe putat, ſi quidẽ nouit, quidue ignorat ipſe & noſſe putat: aliorũ aũt nullus hoc poterit. Atq; hoc eſt eſſe tẽperatũ & tẽperantia, ſeipſumq; cognoſcere, intelligere ſcilicet quę nouit, quę ue nõ nouit. Sunt ne hęc quę dicis? Sunt, inquit. Tertiũ igitur, inquã, vt dicitur, Seruatori velut à principio cõſideremus. Principio vtrũ fieri hoc poſsit nécne, vt quæ quiſq; nouit, & quæ nõ nouit, noſſe itẽ & nõ noſſe cognoſcat. Deinde ſi id fieri poſsit, quęnã intelligentibus ſit futura utilitas. Quęrendũ, inquit. Animaduerte, inquã, Critia, nũ in his certi quicquã habeas; ego.n. nihil: & qua in re dubito, ſi voles, aperiã. Imò volo, inquit. Sequẽtur hæc, ſi ſtabit quod ipſe mó dicebas: Vna quædam videlicet ſcientia, quę nullius alterius ꝙ ſui

Prouerbium.

ipſius, aliarumq́; ſcientiarũ ſciẽtia ſit:atq; inſcitiæ rurſus ſcientia eadem. Prorſus,inquit. Vide inquam,amice, quã abſurdus noſter hic ſermo ſit. Enimuero ſi hoc idem in alijs quibuſdam conſideraueris, vt arbitror, impoſsibile tibi videbitur. Qua rõne,inquit? & ubi? Hic planè cogita vtrũ videatur tibi uiſus quidam eſſe, qui non ſit earũ rerum viſus,quarum cæteræ uiſiones: ſui ipſius aũt & cæterarum uiſionum,& item non viſionis ſit viſio: neq; colorem uideat vllum cùm viſio ſit, ſeipſam verò dũtaxat & alias uiſiones inſpiciat. Videtur ne viſio tibi vlla talis eſſe? Nulla inquit. Num & vim,inquã, aliquam audiendi reperire poſſe confidis. quæ vocem audiat nullã,ſeipſam verò & auditus alios,& nõ auditus percipiat? Neq; iſtud poſsibile,inquit. In ſumma,ſenſus omnes percurre, conſideraq́; vtrum ſenſus inueniri aliquis poſsit qui ſeipſum, cæterosq́; ſenſus percipiat,nihil tamen eorũ ſentiat quæ ſenſus alij ſentiunt. Impoſsibile & hoc exiſtimo,inquit. An fortè cupiditatẽ aliquam eſſe ſenſus,quę uoluptatem affectet nullam, ſui ipſius autem & reliquarum libidinũ ſit cupiditas? Nequaquam, inquit. Neq; uoluntatem,inquam,vt arbitror, quæ bonum nullum exoptet, ſeipſam verò & cæteras uolũtates expetat. Minimè,inquit. Amorem quinetiam aliquem talem eſſe dices, vt pulchri nullius ſit amor, imò ſui ipſius, cæterorumq́; amorũ ſit ardor? Non equidẽ. Timorem ne aliquem excogitaſti vnquam, qui ſeipſum & metus alios expaueſcat, terribile verò & periculoſum nihil exhorreat? Nũquam prorſus, inquit. Opinionem præterea talem vt opinionum aliarũ & ſui ipſius opinio ſit, nihil autem eorũ quæ opiniones aliæ ſuſpicantur,opinetur ipſa? Nullo modo. Veruntamẽ ſcientiam quandam eiuſmodi eſſe diximus,quę dogmatis nullius ſcientia eſt, ſui ipſius autem & aliarum ſcientiarum ſcientia. Diximus certè, inquit. An non mirum,inquam,quiddam,ſi eſt? nondum porrò eſſe negandũ, ſed vtrum ſit cõſiderandum. Scite loqueris,inquit. Dic iam. Eſt ne ſcientia hæc alicuius ſcientia? habetq́; vim quandã huiuſmodi,qua alicuius ſit? Prorſus,inquit. Itẽ maius ne dicimus eam vim habere,qua aliquo maius ſit? Habet nimirum, inquit. Nõne minori aliquo maius ſi maius erit? Neceſſariũ eſt, inquit. Si maius quippiam reperiremus, quod maioribus alijs & ſeipſo maius exiſteret, neq; tamen maius eſſet aliquo eorũ quibus cætera ſunt maiora oĩno ſibi hoc conueniret: vt ſicut maius ſeipſo, ita ſit & minus? Neceſſariũ eſt,ò Socrates. Quinetiam ſi duplum ſit,inquam, aliquid ad alia dupla,& ad ſe ipſum,certè ad ſeipſum dimidiũ erit duplũ,& ad alia dimidia duplũ. Nẽpè quicquid duplũ eſt, nõ alterius eſt q̃ dimidij duplum. Verũ eſt,inquit. Præterea quod ſeipſo plus eſt, nónne & paucius? & quod grauius,item leuius? quod uè ſenius etiã iunius? & in cæteris oĩbus eodẽ modò, quicquid ſui ipſius potentiã ad ſeipſum habet,nõne & illã habebit eſſentiã, ad quã eſt eius potantia? Dico autẽ tale aliquid. Auditum nullius alterius dicimus eſſe quàm vocis auditum? Profecto,inquit. An nõ ſi ſeipſum audiet, inquam,vocẽ ſe habentem audiet? Neq;.n.aliter poſſet audire. Neceſſariò ſequitur,inquit. Viſus quoque,ò vir optime, inquam,ſi ſeipſum videbit, neceſſe erit eum aliquem colorem habere. Nam abſq; colore viſus cernere nihil poteſt. Nihil poteſt,inquit. Vides,inquã, ò Critia,ea quæ narrauimus, partim impoſsibilia eſſe, partim incredibilia, quòd uim ſuã habeant ad ſeipſa. ꝙ.n.magnitudo & multitudo ac cætera huius generis uim ſuam habeãt ad ſeipſa, penitus impoſsibile nõne? Sic eſt oĩno, inquit. Quod verò uiſus & auditus,inquã ſeipſos percipiant, motus ſe moueat,& ſe caliditas calefaciat, & cætera talia à quibuſdã non creditur,nonnullis fore credendũ videtur. Magno quodam viro opus eſt,ò amice, qui ſatis per omnia id diſtinguat. vtrum nihil omnino vim ſuã ad ſeipſum habere valeat præter ſcientiã, ſed ad aliud: an queant alia,alia nequeãt: & ſi aliqua ſint quæ ad ſeipſa uim habeãt, vtrum eorum in numero hæc ſcientia ſit, quam temperantiã nominamus. Equidem ſufficere me ad hac diſcernenda, nequaquam confido. Quocirca neque aſſerere poſſum, vtrum fieri poſsit, vt ſcientiæ ſcientia ſit. Quod & ſi detur,non prius tamem aſſentiar eſſe huiuſmodi temperantiam, q̃ inueſtigauero vtrum proſit quicquam nobis temperantia talis exiſtens,vel nil proſit. Temperantiam enim conferens quiddã ac bonum eſſe uaticinor. Tu igitur Callæſchri fili,quandoquidem temperantiam ponis ſcientię inſcitiæq́; ſcientiã, oſtende primũ poſsibile hoc eſſe quod ſupra dicebã: poſtea pręter id quod poſsibile, eſſe & conferens: atq; ita mihi circa temperantię ipſius definitionẽ forſitan ſatisfeceris. Critias verò cum hæc audiret,meq; dubitantẽ uideret, eorũ more qui oſcitantes intuiti oſcitant,ipſi quidẽ uiſus eſt hæſitante me,ſimiliter hæſitare. Sed vtpotè glorioſus,præſentes veritus eſt,neq; cõfiteri voluit, ſe ad ea diſcernenda quæ obtulerã,non ſufficere, neq; aperte quicquã protulit, ſuamq́; ambiguitatẽ occuluit. At ego vt diſputatio noſtra procederet: Si tibi,inquã videtur,ò Critia, dabimus nunc, ſcientiæ ſcientiam eſſe poſſe. Vtrum verò poſsit nécne,alias indagabimus. Verũ tamen ſi quàm maximè id poſsibile ſit, quid magis poſsibile eſt cognoſcere quæ nouit aliquis, & quæ non nouit? hoc vtiq; eſſe diximus ſeipſum cognoſcere,temperatumq́; eſſe. Nónne? Maximè,inquit ac ſequitur quodam modo Socrates. Nam ſi quis eam habet ſcientiam quæ ſeipſam cognoſcit, talis & ipſe ſit, quale eſt id quod habet: quemadmodum cum velocitatẽ habet quis, velox; & quando pulchritudinẽ, pulcher: & quãdo cognitionẽ, cognoſcẽs, Quare cũ cognitionem ipſam ſui ipſius quis habet, ſeipſum tunc cognoſcens efficitur. Haudquaquã id ambigo,inquam, quin ſi quis in ſeipſo hẽt aliquid ſeſe cognoſcẽs,ipſe quoq; ſe nouerit. Sed quænam neceſsitas cogit hominem ſic affectum, quæ nouit quæ ue non nouit cognoſcere? Hæc videlicet,inquit, quia idẽ eſt hoc & illud. Fortè ſic eſt, inquã, ſed ego ſemper ſimilis eſſe videor,neq; rurſus intelligo quomodo idem ſit,quæ nouit cognoſcere,& cognoſcere quæ nõ nouit. Qui iſthuc ais, inquit? Ita,inquã. ſcientia ipſa ſciẽtia exiſtens,nunquid vltra diſcernere poterit, quàm ꝙ ex his hoc quidẽ ſcientia eſt,illud inſcitia? Nõ vltra,ſed eatenus,inquit. Idẽ eſt igitur,inquam, ſcientia & inſcitia ſani, atq; item ſcientia & inſcitia iuſti? Nullo pacto, inquit. At verò hoc quidem medicina,hoc autem ciuilis peritia inquã,hoc nihil aliud quàm ſcientia. Quidni,inquit? Niſi quis nouerit ſanũ inſuper ac iuſtum,ſed ſolam ſcientiam,vtpotè huius ſolius ſcientiam habens,quod quidem ſcit, quódue ſcientiam quandam habet,agnoſcet tam circa ſeipſum,quàm circa alios. nónne? Quòd verò cognoſcat hac ſciẽtia, quánam rõne intelliget? cognoſcit enim ſanum & ſalubre medicina,non temperantia, harmonicum muſcica non temperantia,ędificium architectura,non temperantia & ſimiliter oĩa. nónne. Apparet, inquit. Temperantia verò,inquã ſi ſcientiarũ ſcientia eſt duntaxat,quo modo intelliget quod ſanum ſalubreq́; cognoſcit, vel quod ędificiũ? Nullo inquit. Non ergo intelliget quid cognoſcat, hoc ignorans. ſed quia cognoſcat tantũ. Videtur, inquit. Non igitur temperatum eſſe erit hoc, neq; tẽperantia,intelligere quę nouit,quæ ue non nouit,ſed vt videtur,quia nouit,& quia non nouit ſolũ. Apparet,inquit. Neq; poterit etiam hic alium examinare alicuius ſcientiam profitentem,vtrum ſciat quod pollicetur, an neſciat. Imò hoc ſolum,vt videtur inquam, agnoſcet, quòd ſcientiam quandam habet: cuius autem rei ſcientiam, temperantia non oſtendet. Non videtur,inquit. Neq; igitur ſimulantẽ medicum à vero diſcernet: neq; alium quempiam ſcientẽ à neſciẽte. Sic autẽ conſideremus. ſi tẽperatus,aut alius quiuis dijudicaturus eſt verum & falſum medicum, an non ſic faciet? De medendi quidem arte cum illo nihil differet. Nihil enim aliud ut dicebamus, intelligit medicus q̃ ſanum atq; ægrotum, ſalubreq́; & noxium, an non ita? Ita prorſus, inquit. De ſcientia porrò nihil nouit, inquã,

hoc enim

hoc enim ſoli tribuimus tēperantię. Sic eſt, inquit. Neq; de medicina igitur medicus quicquam nouit inquā, quādoqnidem medicina ſcientia quædam eſt. Vera loqueris inquit. Quod quidem ſcientiam aliquam habet, temperatus agnoſcet, ſed alius quiſpiā medici peritiam conſiderabit, quæ nā, quorúmue ſit. Quod quidē tunc patet, cū ſcitur quarū ſit rerum ſcientia. An nō ſciētia quæquæ determinata eſt, haud hoc tantū quod ſcientia eſt, ſed quæ ſciētia, & quę ſcientia ſit, cognoſcitur, his cognitis, quorū ſcientia eſt? Sic prorſus inquit. Medicinæ, inquam, ſcientia ab alijs ſcientijs eo diſtincta eſt, ꝙ ſalubris eſt inſalubriſq; peritia? Nempè inquit. An non in his conſiderare debet, inquā, quiſquis medicinā cōſideraturus accedit, in quibus videlicet ipſa verſatur? Neq; e im in extraneis, in quibus nō eſt, quęrenda videtur. Non certò, inquit. In ſalubribus itaq; eorumq; contrarijs medicū cōſiderabit inquantū medicū, quicunq; rectè hunc perſcrutabitur. Videtur, inquit. Nònne in his ita vel dictis vel factis animaduertet, quæ verè dicantur, & quæ rectè agantur? Neceſſariū, inquit, eſt. An poterit vllus abſq; medicinæ peritia hæc conijcere? Nullus, inquit. Neq; alius, vt videtur, præter medicum, neq; temperans igitur. Nam præter id quòd temperans, eſſet & medicus. Vera hæc ſunt. Oīno igitur temperantia, ſi ſcientiæ inſcitię ue ſcientia eſt, neq; diſcernere medicū poterit medendi peritum, itemq; medicinæ peritiā ſimulantem, vel ſeſe habere putantem, neq; alium quenquam eorum qui aliquid ſciunt, prętérquam hoīem artis eiuſdem profeſſorem, quēadmodum artifices alij. Sic apparet. Quænā nobis vlterius ò Critia, à temperantia cū talis ſit, eſt prouentura vtilitas? Si enim quod in principio ſuppoſuimus, cognoſceret temperans quæ nouit quæ ue non nouit, illa quidē ꝙ noſcit, hæc verò quòd ignorat, & alium ſic affectū dijudicare poſſet, emolumentum ingens temperantia præditi reportaremus: quippe ſine errore vitā ageremus, & uos quicunq; temperantiæ participes, & cæteri oēs quicunque noſtro imperio regerentur. Neq; enim nos quę ignoramus, agere aggrederemur, ſed ſcientes homines præſcrutati illis vtiq; cederemus: neq; alijs noſtrę gubernationi ſubiectis agere concederemus aliud qnicquam, niſi quod aggreſſi rectè forent acturi. id eſt aūt, cuius haberent ſcientiam. Atq; ita per temperantiam & domus inſtituta rectè gubernaretur, & diſpoſita ciuitas optimè regeref, & aliud vnumquodque cui tēperantia ipſa præeſſet. nam errore ſublato, rectitudineq; ducente in ſingulis actionibus neceſſe eſt, ita viros inſtructos honeſtè atq; bene agere, bene aūt agentes beatos eſſe. An non ſic, ò Critia, de tēperantia dicebamus, dicentes qnantū bonum ſit noſſe quæ nouit aliquis, & quæ non nouit? Ita prorſus, inquit. Nunc aūt vides nullam ſcientiam talem eſſe nobis apparuiſſe. Video equidem. Nunquid bonū hoc cōtinet eam quam nunc inuenimus, temperantiam eſſe ſcilicet & ſcientiam & inſcitiam ſcire: quòd quicquid diſcendū tentabit, qui hac armatus eſt, facilius perdiſcet, clarioraq; oīa illi ſe offerent, vt pote circa oīa quæ diſcēda ſunt, ſcientiā ipſam proſpicienti, alioſq; melius in his rebus examinabit quæ ipſe diſcet. Qui aūt abſq; hoc examinabunt, imbecillius & ineptius facient. An eiuſmodi quædam ſunt, ò amice, quæ nobis tēperantia confert? Nos aūt maius quiddā ex cogitamus, idq, maius quàm ſit, eſſe requirimus? Fortè ſic eſt, inquit. Forſitan, inquā ego, fortaſsis etiam nonnihil conferens indagauimus. Quod quidem inde coniecto, quia abſurda quædam ſequi videntur circa temperātiam, ſi ipſa ſit talis. Videamus ergo ſi placet, concedentes fieri poſſe, vt conſtet ſcientiam ſciri: quodq; in principio poſuimus, temperantiā videlicet eſſe, cognoſcere quæ nouít aliquis, vel nō nouit: ea re ne illam priuemus, ſed demus potius. hiſq; conceſsis, diligentius etiā inueſtigemus, vtrū in præſentia nos iuuet, ſi talis exiſtat. quæ. n. dicebamus modò, ꝙ ingens quoddam nobis eſſet tēperantia bonū, ſi talis eſſet, regens diſputationē aliquā, domumq; & ciuitatē, haud rectè, ò Critia, conceſsiſſe videmur. Quamobrē, inquit? Quoniam facilè nimium aſſeruimus bonū ingens fore hominibus, ſi noſtrum ſinguli quæ quidem cognoſcunt, egerint: quæ verò ignorāt, ſciētibus alijs quibuſdam dimiſerint. Nōne rectè hęc aſſerta ſunt? Non, vt mihi videtur. Abſurda reuera loqueris Socrates. Per canem ita in præſentia mihi videtur, & nuper aduertens, inquam, abſurda quædam occurrere, meq; timere ne minus rectè conſideraremus. Reuera enim ſi talis eſt temperantia, haud ſanè video quid nobis afferat boni. Qua ratione, inquit? dicas, vt & nos quid ſentias, cognoſcamus. Nugaturum quidem me arbitror. Neceſſe tamen quod occurrit, conſiderare: neq; fruſtra ac temere præterire, ſi quis ipſius quoquo modo habet curā. Scitè loqueris, inquit. Audi iam meum ſomnium, ſiue per cornu, ſeu per ebur emerſerit. Si. n. nobis quàm maximè dominaretur tēperātia talis exiſtens, qualē mō deſcribimus vtiq; ſecundū ſcientias ageret, neq; aliquis gubernatorē eſſe ſe iactans, cū minimè ſit, nos falleret: neq; medicus neq; dux exercitus neq; alius ullus ſcientiæ falſus profeſſor nos effugeret. His hūc in modū diſpoſitis, aliud quiddam nobis contingeret: nam melius quàm nunc corporibus valeremus, & in maritimis militaribuſq; periculis tutiores euaderemus. Vaſa item & inſtrumenta, ueſtes, calceos, vniuerſam denique ſupellectilem ex arte magis commodiuſq; inſtitutam poſsideremus, ex eo quòd veris artificibus vteremur. Concedamus quoque, ſi vis, vaticinium futuri ſcientiam eſſe, & tēperantiam illi præſidentem vanos oſtentatores vitare, veros autem vates ad futurorum prædictionem eligere. Ita pro ſectò genus hominum inſtitutū, quod ſcite ageret viueretq;, aſſentior. Nam cuſtos vitæ hominum, tēperantia nunquam ſubrepere inſcitiam, & viribus vti ſuis permitteret. quod autē ſecundum ſcientiam agentes bene ageremus, eſſemuſq; beati, nondū percipere poſſum, ò amice Critia. Haud facilè alium bene agendi finem perfectionemq; reperies, inquit, ſi actionē ſecundū ſcientiam ſpreueris. Paulo diligentius inquā, explica ſecundum quam ſcientiā. Num ſecundum ſcientiā coriariam? Non per Iouem, inquit. An fortè ærariam fabricam? Neq; iſtam, inquit. Num ſecūdum lanificiū artificiumq; lignorum, aut quiddam hmōi? Neq; iſtud, inquit. Haud vlterius itaq; eo in ſermone ſtādum videtur, quo aſſerebatur beatū eſſe illū qui ſecundū ſcientiā viueret. nam hi ſecundū ſcientiā viuentes, beatè viuere abs te minimè affirmātur. At fortè è multis inſciēter viuentibus, vnū quendā certa ex ſcientia ſcienter viuentem, beatū determinas. Ac forſitan dicis, quem ego paulò antè dicebā, vatem futurorū oīum pręſciū. Huncne, an aliū inquis? Et hunc & aliū, inquit. Quem inquam? Nunquid eum hominem qui non futura ſolum, verum etiam præterita præſentiaq; cognoſcat, nihilq; ignoret? Fingamus eiuſmodi aliquē: hoc tu neminem alium magis è ſcientia viuere dicas, vt arbitror. Neminem prorſus inquit. Hoc item addatur, quædam ſcientiarum potiſsimum beatū facit. num ſimiliter cunctæ? Non ſimiliter, inquit. Verū qualis maximè illa qua quis nouit præſens, præteritum atq; futurum? Nunquid ea qua talis luderet? Quid talos memoras, inquit? An fortè qua computare? Nequaquam. Num qua ſalubria? Hæc quidem magis. Illa verò quam dico maximè, qua quid norim? Qua bonū ac malum. ò improbe, iandudum me clàm circulo quodam reflectis retrahiſq; ad id, vt beatum viuere non ſit ſecundum vniuerſas ſcientias viuere, imò ſecundum unā quandam boni maliue ſcientiam. Porrò ſi velis, ò Critia, ex alijs ſcientijs hanc excipere, minus & ipſa medicina ſanos efficiet? & coriaria calceos minus ſuppeditabit? minuſq; textoria veſtes? gubernatoria maritima pericula, militaris belli diſcrimina declinabit, ſeruabitq; minus? Nihil minus inquit. At verò, ò amice Critia, inquam, ſublata hac ipſa ſcientia boni ſcilicet atq; mali, nihil horum bene vtiliter ue agetur. Vera loqueris, inquit. Haud

hæc, vt uidetur, temperantia eſt, ſed ea cuius opus eſt nobis prodeſſe. Non.n. ſcientiarũ & inſcitiarum ſciẽtia eſt, ſed boni mali ue cognitio. Quocirca ſi vtilis nobis eſt tẽperantia, ad aliud quiddã confert. An non prodeſt & hęc inquit? Nẽpe ſi ſcientiarum ſcientia eſt temperantia, cæteriſq; ſcientijs præſidet, huic quoq; ſcientiæ bonũ malumue diſcernenti ſimiliter imperãs nobis proderit. Nũquid bonã corporis valetudinem præſtabit, inquam, hęc potius ꝙ̃ medicina? cæteraq; artiũ aliarũ opera hæc efficiet, artifices aũt ſinguli à proprijs ceſſabũt operibus? An non iampridẽ inter nos conſtitit temperantiã eſſe ſcientiæ inſcitiæ ue ſcientiã, nec ullius alterius facultatẽ? an nõ ita? Ita prorſus apparet, inquit. Nõ ergo erit opifex ſanitatis, inquã. Nõ inquit. Alterius.n. artis opus eſt ſanitas. Alterius certè. Neq; utilitatis igitur, ò amice. Nã alteri hoc opus arti paulò antè tribuimus. nõne? maximè. Quo pacto itaq; utilis nobis tẽperantia erit, quũ utilitatis nullius ſit artifex? Nullo modò videtur, ò Socrates. Vides ne Critia, me ſuprà non iniuria timuiſſe, meq; ipſum culpaſſe, ꝙ nihil magnum & utile de temperantia ſaperem? nunquam.n. quod omnium habetur pulcherrimum, hoc nobis apparuiſſet inutile, ſi quo pacto ad rectè inquirendũ ipſe vtilis eſſem. Nunc autem paſsim ſuccumbimus, neq; inuenire valemus ad quid potiſsimũ ſignificandum temperantiæ nomen inſtituit ipſe nominũ autor, quanquam multa conceſsimus à ratione tamen penitus abhorrentia. Porrò ſcientiæ ſcientiam eſſe conuenimus, reluctante ratione idq; protinus refellente. Quinetiam hac ipſa ſcientia reliquarũ ſcientiarum opera noſci conceſsimus, rõne ſimiliter repugnante: vt vir temperans talis eſſet, vt quæ nouit, ſciat ſeipſum noſſe, & quæ non nouit, ignorare rurſus intelligat. Hoc utiq; magnificè nimiũ libereq; conceſsimus, haud aduertentes impoſsibile eſſe, vt quæ nullo modo quis noſcit, noſcat quodammodò. In hoc aũt nos conſenſimus, videlicet aliquem ignorantem aliqua, ꝙ non cognoſcat ipſa cognoſcere: etſi nihil eſt ut mea fert opinio, quod hoc videatur abſurdius. Veruntámen ita nos ineptos potius quàm duros pertineaceſque hæc indagatio nacta, nihilò magis veritatẽ inuenire poteſt: ſed vſq; adeò ſeipſam irriſit, vt quod iandiu nos cõmuni cõſenſu cõfinximus, & temperantiã eſſe poſuimus hoc tandem inutilè quiddam inſolenter & contumelioſè nimium apparuerit. Tua quidem id cauſa potius quã mea, ò Charmides, ægrè fero, ſi tu tam egregia indole ac temperantia animi præditus, nihil tanta virtute iuueris, nihilq; ipſa in vita tibi proſit. Moleſtius quoq; fero incãtationis gratia, quam à Thrace illo didici, ſi in re nullius pretij percipienda tantum ſtudium poſui. Hæc itaq; ſic ſe habere haud ſatis credo. imò ignauum eſſe me inueſtigatorẽ arbitror, quippe qui temperantiam magnũ quoddam bonũ exiſtimẽ: quod ſi habes, te beatum eſſe. Verũ cogita vtrum poſsideas, & incantatione non egeas. Nam ſi habeas, tibi equidẽ cõſulam, vt me delirum putes, & inueſtigandæ veritatis impotem, te verò quo es temperantior, eo beatiorem. Et Charmides, Neſcio per Iouem, inquit, ò Socrates vtrum habeam nécne. Nam quo pacto illud intelligã, quod vos, vt ais ipſe, quid ſit inuenire nondum poteſtis? Equidem tibi non multum credo Socrates. Imò indigere incantatione me arbitror, & quantũ ad me attinet, nihil obſtat quo minus quotidie mihi incantationibus medearis, quo ad ipſe ſatis habere me putes. Eſto, inquit Critias: verũ, ò Charmides, ſi ſic egeris, argumento iſtud mihi erit, quòd temperatus ſis, quia incantationibus Socratis te ſubijcias, nec ab eius latere vnquam diſcedas. Pariturum me & paſsim, inquit ille, ſectaturum exiſtimato. Nempè grauiter peccarẽ, niſi tibi tutori meo parerem, & quod iubes exequerer. Iubeo equidem, inquit Critias. Efficiam id ſedulo, inquit, hodieq; incipiã. Quidnam hi, inquam, deliberant? Nihil amplius, Charmides inquit. Nempè decretum eſt. Vim ne inferes inquã: neq; mihi vllum viciſsim conſultandi relinques arbitrum. Vim prorſus inquit illaturũ putato quandoquidẽ hic præcipit. Ad hæc tu quoq; quid acturus ſis conſulta. Nullus inquã reſtat conſultandi locus. nã tibi agere aliquid affectãti cogentiq; nemo reſiſtere poterit. Neq; tu ergo inquit repugna. Haud equidẽ aduerſabor inquam.

LACHES PLATONIS, VEL DE FORTITVDINE.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLato ſæpenumerò magiſtratus optimos legibus anteponit quòd leges abſque illis omnino videantur inutiles: eas enim ſeruabit nullus Magiſtratus autem optimi ipſi ſint leges. Sed ait magiſtratus non poſſe optimos fieri, niſi ciues viri ſint optimi: neque viros fore tales, niſi adoleſcentes quoque puerique ſint tales. Quapropter in omnibus penè dialogis parentes in primis ad rectè educandos filios adhortatur, ſciens non poſſe genus humanum abſque gubernatoribus optimis vel honeſtè viuere, vel feliciter gubernari. Præterea nunquam fore bonos in repub. principes, niſi viri ſint probatiſſimi, ſtatim videlicet à tenera ætate diligenter exculti. Cum autem pueritia plerũque ſub domeſticorum prouidentia ſatis fermè regatur, adoleſcentia verò licentiam nacta ſolutiorem paſſim abſque frænis oberret, meritò Plato noſter plurimum de adoleſcentibus corrigendis fręnandiſque pertractat, grauiterque cõqueritur eam ætatem, quæ cùm mollitie laſciuiaq; petulantiam ſuperbiamque coniungit, ideoque in ſummo diſcrimine poſita eſt, tum à domeſticis parum obſeruari, tum à legibus, magiſtratibuſque infeliciter negligi, præſertim cùm adoleſcentes tam ſe inuicem coinquinent, quàm à grandioribus paſſim inficiantur. Itaque in legibus & Repub. magiſtratum inter cæteros proprium adoleſcentiæ præficit. Qui tanquam, vt ita loquar, epiſcopus exploratores quotidie tam noctu, quàm die per totam mittat vrbem, ſingulos ſingulorum adoleſcentum mores, uerba, geſtus obſeruaturos, ſingulaque eorum tum facta, tum dicta ad magiſtratum uelut ad paſtorem patremque fideliter delaturos. Nec tamen neceſſaria adoleſcentiæ diligentia ſoli ex omnibus Platoni fuit curæ. qua quidem in re nec Ariſtoteles ipſe Platonem potuit nõ ſummoperè comprobare Sed ad dialogum veniamus. Lyſimachus & Meleſias de filijs cogitant educandis, de ſuis conqueſti parentibus, quòd publica curioſius pertractantes, domeſtica filioſq; neglexerint, cùm tamen prima reip. cura in curanda iuuentute conſiſtat, & quamuis iam ſenes, tamen vt rectius ea de re deliberent. Niciam Lachetemque etiam ſenes quibus & filij ſunt, ad conſultandum ſimiliter conuocant, ac ne quid minus proſpectum ſit, Socratem conſilio adhibent, non modò ſocium, ſed & iudicem, Socratem inquam nihil aliud in omni eius vita tractantem, quàm tũ de omni ætate, tum maximè de adoleſcentia ritè curanda. Tu verò conſiderabis interea miras Socraticæ vitæ laudes, item veras eſſe laudes quæ à viro laude digno proficiſcuntur. At verò quoniam in alijs ciuitatibus inſtitutio legum ad manſuetudinem magis declinat quàm ad audaciam, in alijs verò contrà, Plato vtrunque arbitratus periculoſum, & manſuetudinem audaciæ, & viciſſim audaciam manſuetudini iubet in Politico pariter commiſceri. Si quis vero Charmidem Lacheti coniunxerit, exhortationemque tum ibi ad temperantiam, tum hic ad fortitudinem inuicem copulauerit, adoleſcentum animos ritè contemperabit. Mitto quòd in hac præſentis dialogi ad fortitudinem exhortatione tam Nicias, quàm Laches militarem fortitudinem ultrà, quam deceat, admirantur, & Nicias præterea armorum ludos, quaſi ad militiam præludia ſummoperè neceſſaria, laudibus ſuprà modum extollit. Sed hunc non iniuria Laches emendat. Poſt hæc ſententia transfertur ad Socratem. Vbi animaduerte nullam conſonantiam delectare magis, quàm quæ in ſapiente fit ea ipſa animi ſermoniſque concordia. Atque contrà nullam diſſonantiam magis offendere, quàm vbi lingua menſque diſſonant. Deinde hominem perditum, etiam ſi bellè loquatur, audiendum non eſſe. Neque licere de moribus loqui niſi morato. Præterea Socratem ſemper conſueuiſſe de quacunque re diſputaretur, diſputationis ſocium eò perducere, vt totius vitæ ſuæ redderet rationem, quaſi aliena fruſtrà cognoſcas, niſi teipſum noris. Addit necesse in primis eſſe ſeipſum alicui examinanti ſubijcere, cui ſæpe rationes anteactæ vitæ reddantur. Quod quidem confeſſionem annuam à Chriſtianis inſtitutam valdè confirmat. Additur & tandiu diſcendum, quandiu uiuendum. Socrates autem omnium cautiſſimus iudicium ſibi iniunctum ait traducendum in Seniores. Sed interea obſecratus à cunctis rem ipſam aggreditur, ante omnia quidem diligentiam in filijs educandis probans, & improbans negligentiam. Adiungit non poſſe fieri

vt quis

vt quis ad fortitudinem aliquem adhortetur, niſi ſciat quid ipſa fortitudo ſit, exprimere. Mox interrogatus Laches quid fortitudo ſit, confidentius reſpondet, eſſe virtutem per quam quis non deſerens ordinem, expugnat hoſtem. Quòd quidem ideo confutatur, quia poteſt aliquis Scytharum more non minus fugiendo quàm permanendo hoſtem vincere, atque æquè fortis eſſe. Ideoque Homerus eum appellat fortem qui opportunè audere ſcit atque timere. Paulò poſt ad quamlibet materiam fortitudinis victoria trahitur, quaſi fortem virum deceat non modò formidines, verumetiam dolores, libidines, voluptates ea ſuperare. Hinc quæritur cõis ad hæc omnia fortitudinis definitio. Ad hæc reſpondet Laches, hanc eſſe quandam animi tolerantiam. At quoniam minus ſufficienter eſt definitũ, Socrates addere cogit, tolerantiam ipſam oportere honeſtã eſſe atq; conferentẽ. eiuſmodi verò non erit, niſi prudenter id fiat. Ideoq; compellit Lachetẽ dicere, fortitudinem propriè tolerantiã prudentem eſſe. Siquidem fortitudo pulchrum quiddã eſt atq; bonũ. Deinde quæritur quæ nam tolerantia, & ad quid prudens, i. circa quam materiã, quodue officiũ. Labitur autẽ Laches qñ gñatim interrogatur, vtrũ vbi audacia maior eſt, ibidẽ fortitudo ſit maior, idq; cõcedit. rurſuſq; admittit neceſſariò audaciã in eo eſſe maiorẽ, qui abſque rei ipſius peritia, cognoſcens tñ periculum, rẽ ipſam aggreditur, q̃ in eo qui peritia incedit inſtructus. Cautius n. tutiusque is agit. Laches denique recipit, vbi plus audaciæ minus ue peritiæ prudentiæq; eſt, fortitudinẽ eſſe maiorẽ. In qua quidẽ conceſſione & ſibi ipſi repugnat, & admittit falſum. Nã fortitudo quidem pulchrum quiddã eſt & conferens, audacia verò imprudens eſt, turpis & noxia. Inter hæc nota tritam Socratis Platoniſque ſententiã, Ad illa quiſque bonus eſt, ad quæ eſt ſapiens, ad illa malus, ad quæ ignorans. Profectò quẽadmodũ errores omnes, tum manus in apprehendendo, tum pedis in gradiendo ab ipſo videndi defectu procedunt, ſic errata hominũ omnia tũ in eligendo, tum in agendo ex defectu intelligentiæ proficiſci Socrates arbitratur. Nam vbi dux ipſe cæcus eſt vel cæcutiens, omnia labuntur in præceps. Poſt Lachetẽ definit Nicias fortitudinẽ, metuendarũ rerũ & non metuendarũ ſcientiam, qua videlicet ratione & quatenus metuenda inuadendaq; ſunt. Vocat vtique fortitudinẽ habitũ quendã cùm prudentia circa metuenda & inuadẽda conſtantẽ. Audaciã verò ſine prudentia temerariã vocat ferocitatẽ. Socrates contra Niciã ſic argumentatur, Quorumcunque aliqua ſcientia eſt, non alia præteritorũ eſt vt facta ſunt, alia præſentiũ vt fiunt, alia futurorũ vt optime fieri poſſunt, ſed eiuſdẽ ſcientiæ eſt hæc oĩa intelligere. Si ergò fortitudo ſcientia eſt audendi & metuendi circa bona atque mala, videlicet vt futura ſunt, nimirũ eſt etiam ſcientia eorundẽ vt præſentia ſunt, atque præterita, omnium ergò ſimpliciter. Eſt igitur vniuerſa virtus. Nos autem fortitudinẽ ab initio tanquam virtutis partem aliquã quærebamus.. Obiectio hæc non tã refellendi, q̃ tentandi Niciæ gratia facta eſt. At Nicias definitionem ſuam neſciuit defendere. Socrates autẽ inter ſeniores propter modeſtiam doctorem agere nolens, ſimulat ſe definitionẽ ſimiliter ignorare, hortatuſque eos vt vna ſecũ virtutũ præceptores ſibi anxiè perquirant, q̃ facultatẽ erudiendæ iuuentutis profiteantur, oſtendens in omni ætate moralẽ diſciplinã eſſe magnoperè neceſſariã, ac ſine rubore verecundiæ ſemper eſſe diſcendum. Definitiones verò quas vel hic de fortitudine, vel in Charmide de tẽperantia quærit, non hic, aut ibi, vbi exhortari & admonere duntaxat conſiliũ eſt, ſed in Republica & Legibus abſoluntur. Sed vt de fortitudine ſimul & tẽperantia quaſi germania ſummatim dicã, Plato in Phædro, Sympoſioque vitã hanc noſtrã itineri cuidã cõparat. In quo quidẽ dirigendo ratio referat aurigã, affectus verò partim ſuperiores, partim inferiores, geminos referant equos, album videlicet atque nigrum. Atque vt quantum ad propoſitã pertinet quæſtionem, commodius diſtinguamus. Diuinam inquit, prouidentiam ſtatuiſſe nos à turpibus reuocare, ad honeſta continuò prouocare. Ideoque pudorẽ magnanimitatẽque nobis ingenuiſſe, vt auriga noſter pudore quodã quaſi freno, affectus noſtros velut equos à turpibus licet ſuauibus cohiberet, magnanimitatis verò calcaribus ad honeſta quamuis ardua ſtimularet. Siquidem malus quidã dæmon ad turpia lenocinijs allicit voluptatis, ab honeſtis amaritudine doloris abſterreret. Quamobrẽ & temperantia pudoris vſa freno, efficit vt à turpibus inuita voluptate ſemper abſtineamus, & fortitudo magnanimitatis freta calcaribus, dat operã vt ad honeſta viriliter contendamus, ſpreta difficultatis dolorisq; formidine. Et quanto difficilius eſt dolores ſuperare, q̃ à voluptatibus abſtinere, tanto fortaſſis alicui videri poſſet fortitudinem temperantiæ anteponendam. Denique temperantia quidem facit ne ex homine præcipitemur in bruta, fortitudo verò præter id, vt etiam quodammodò transferamur in deum omnia ſuperantem. Ob hanc præcipuè virtutem omnis antiquitas Herculem in deorum retulit numerum, Herculem, inquam, dum terræ victor cœleſtes ſcanderet gradus, ita clamantem. Ite nunc fortes vbi celſa magni Ducit exempli via, cur inertes Terga nudatis? ſuperata tellus Sidera donat.

Lyſimachus, Meleſias, Nicias, Laches, Filij Niciæ & Lachetis, Socrates.

VIRVM ſpectaſtis armis dimicantem, ò Nicia atque Laches: quam verò ob cauſam ſpectare hunc nobiſcum vna ego & Meleſias hic vos iuſsimus, hic quidem minimè declarauimus. Nũc autem aperiemus: nam liberè vobiſcum loquendũ exiſtimamus. Sunt enim nonnulli qui hæc derident: ac ſi quis eis conſultat, ſententiam ſuam non exprimũt: ſed illud quo de cõſultatur, ſimul & conſultantis mẽtem tenere ſe putantes, alia præter ea quæ ſentiunt, proferunt. Cùm autem vos arbitremur & ad intelligendum ſufficere, & quæ cognoſcitis ſimpliciter explicare, ſocios ad eorum quæ referemus deliberationẽ aſciuimus. Eſt autem quo de altius ſum exorſus, eiuſmodi. Hi nobis filij ſunt, hic quidem huius filius, auito nomine Thucydides nuncupatus: meus itẽ alter, aui ſimiliter nomen ſeruans: nam Ariſtidem nominamus. Videturq; nobis quàm diligentiſsima horum cura ſuſcipienda, neque agendum putamus quòd multi ſolent, qui filios ſuos cum primum adoleuerint pro ſua ſinunt libidine viuere, imò verò tũc ſtudium diligẽtius adhibendum. Cùm itaque eſſe vobis filios videamus, iudicauimus vos præ cæteris cogitaſſe, qua ratione educandi ſint vt optimi fiant. quod ſi non multum animaduertiſtis, in præſentia admonemus vos id negligere non debere, exhortamurq; vt vos nobiſcũ de filiorum educatione deliberetis. Quam verò ob cauſam nobis hæc videantur, ò Nicia atque Laches, audire decet, quamuis paulò prolixiora ſint, quæ ſequuntur. Diſcumbimus enim vnà eodemq; conuiuio ego & Meleſias hic, atque hi nobiſcum adoleſcentuli. Vnde quemadmodum in principio ſermonis ſignificaui, liberè vobiſcum audacterque loqui licet. Sanè vterque noſtrum multa poteſt patris ſui præclara tum pace, tum bello geſta narrare, quibus illi vel reip. ſuę, vel ſocijs profuerunt, à nobis verò geſta referre nulla poſſumus. Quare & horum nos pudet, eaq; damnamus, & patrum negligentiã ſæpe culpamus, qꝫ nos poſtquam adoleuimus, in mollicie quadam & delicijs viuere permiſerunt, rebus aliorũ interim intenti. Eademq; adoleſcentibus his oſtendentes, edicimus, ſi ſeipſos neglexerint, noſtraque præcepta contempſerint, ignobiles eos futuros: ſin autem curauerint, fortè dignos auitis nominibus euaſuros. Ipſi verò parituros ſe nobis reſpondent. Nobis autem de hoc inuicẽ conſultantibus qua diſciplina vel conſuetudine potiſsimum optimi fieri poſſunt, expoſuit quiſpiam operæpretium eſſe vt armis dimicare perdiſcant, laudauitq; iſtum quem vos modò certantem ſpectaſtis, & contueri iuſsit. Optimum itaque fore putauimus, vt & nos ad hoc ſpectaculum veniremus, & vos vna cõuocaremus, tum ad ſpectandum, tum etiam ſi vultis de adoleſcẽtulorum educatione communi conſilio deliberandũ. Hæc ſunt quæ conferre vobiſcum cupiebamus. Veſtra nunc intereſt, tam de hac re diſcenda ſit néc ne conſulere, q̃ de alijs ſiquam diſciplinam vel ſtudium adoleſcẽtis laude dignum habetis: tum de cõſilio quid facturi ſitis, prędicere. NIC. Sententiam profectò veſtram ò Lyſimache & Meleſia probo, & vobiſcum vna inueſtigare paratus ſum, ſimiliterq; affectum hunc Lachetem exiſtimo. LAC. Rectè putas ò Nicia: profectò enim quod paulò antè referebat Lyſimachus de ſuo & Meleſię patre, quàm aptiſsimè dictum videtur aduerſus illos, & nos, & omnes quicunque ciuilia tractant: nã, quod quærebatur Lyſimachus, illi tam filios quàm cætera domeſtica negligũt. In his itaque probe Lyſimache loqueris.

Occaſio dialogi a fortitudine.

quòd

quòd autem nos ad conſultandum de adoleſcentum inſtitutione accerſis, Socratem autem iſtum non inuitas, admiror: primo quidem cõciuem, deinde in eo crebrò, quod vel diſciplinam, vel ſtudium iuuenũ liberale, quale tu requiris habet, occupatum. LYS. Quid ais Laches? Socrates hic talia vnquam curauit? LAC. Et maximè quidem Lyſimache. NIC. Ego quoque huius rei non deterior quàm Laches teſtis eſſe poſſum. Nuper enim hoſpitem ad me deduxit erudiendi filij gratia Agathoclis diſcipulum Damonem, muſicæ præceptorem, vrbanum quidem virum præ cæteris, atque peritum non in muſica ſolùm, ſed etiam in cæteris facultatibus, quibus certè dignus ſit vt eius diſciplinæ conſuetudinique adoleſcentes eiuſmodi committantur. LYS. Haud amplius ò Socrates, Niciaque, & Laches ego atque æquales mei, iuniores cognoſcimus, vtpote qui nos domi ob ętatem plurimùm continemus. Verùm ſi quid boni ò Sophroniſci fili conciui huic tuo conſulere potes, conſule. Decet enim nam paternus nobis es amicus. Semper.n. ego ac pater tuus familiares amicique fuimus, ac ille vita prius deceſsit, quàm vlla inter nos ſimultas exoriretur. Mihi quoque quodammodò aures adhuc Socratis nomen circũſonat, quod hi pueri domi altercãtes inuicem frequenter vſurpant, celebrantq; ſummoperè. quos ego nondum percontatus ſum vtrùm Socratem Sophroniſci filium dicant, an alium. Sed ò pueri dicite mihi, hic ne Socrates ille, quem adeò frequenter commemorare ſoletis? PVE. Iſte proculdubio. LYS. Bene quidem per Iunonem ò Socrates, quòd patrem tuum imitando attollis virorum optimum, & quòd nobis propria tua erunt, tibiq; noſtra. LAC. Ne virum hunc dimittas Lyſimache: nam ego alibi ipſum quoque animaduerti, non erga patrem tantùm, verumetiam erga patriam mirum in modũ officioſum. porrò in ipſa apud Delum fuga, mecum vna pedem retulit. Idque ratum habeas velim, ꝙ ſi cæteri ſimpliciter ſe geſsiſſent, haud tantã perpeſſa fuiſſet ciuitas noſtra ruinam. LYS. Optima hæc laus eſt ò Socrates, quæ tibi nunc à viris fide dignis tribuitur, qui in ijſdem laudandi & ipſi ſunt, in quibus te laudant. Scito igitur me tua exiſtimatione lætari, tibiq; ſumma beneuolentia eſſe deuinctum exiſtimato. Oportet ergò te primum ad nos accedere, domeſticosq; vt decet cenſere. Quare poſthàc, poſtquam nos inuicem agnouimus, ne aliter facias, imò beneuolẽtia quadam domeſtica cõplectaris & nos & hos iuniores, vt mutua inter nos amicitia vtrinq; ſeruetur. hæc ſane & tu facies, & nos deinceps iterum in memoriam reuocabimus. Ad id autem quod inquirere cœpimus, quid dicitis? Num conducere putatis adoleſcẽtibus vt armis pugnare perdiſcant? SOC. Conabor equidem ò Lyſimache ſi quid potero de his conſulere, & quæ poſtulas omnia facere: verùm par eſſe mihi videtur, vt cùm & iunior his, & ad hæc imperitior ipſe ſim, audiam primo quid ipſi ſentiant, diſcamque, ac ſi quid præter illorum ſententias habuero, tunc demum tibi hisq; aperiam. Ac cur non ipſe prior ò Nicia loqueris? NIC. Nihil prohibet Socrates. Videtur mihi peritia hæc paſsim prodeſſe iuuenibus, neque in his immorandum, quibus iuuenes ocium nacti ſeſe dare conſueuerũt, ſed eam facultatem comparare præſtat, per quam habitus corporis robuſtus acquiritur. Nulla enim alia exercitatione inferior hæc eſt, aut minus laborioſa. Decet prætereà liberum hominẽ maximè exercitatio talis & equeſtris peritia. Nam in eo certamine cuius nos athletę ſumus, & in his quorum nobis eſt certamẽ propoſitum, hi ſoli decertant, qui in eiuſmodi belli inſtrumentis ſe exercẽt. Conferet quinetiam peritia hæc in ipſa pugna, quoties in acie ordineq; certandum. Maximè uerò tunc proderit, cùm acies diſſoluentur, & ſingulari certamine oportet vel inſequi repugnantem, vel inuadẽtem repellere. Nunquam ſane qui hac facultate inſtructus eſt, vni ſuccumbet, forte verò nec etiam pluribus, imò hac paſſim exuperabit. Prætereà alterius cuiuſdam pręclarę diſciplinæ facultas hæc deſiderium affert. quilibet enim cũ didicerit armis pugnare, diſciplinam circa ordinandas acies, quæ ſtatim ſequitur, affectabit: hæc autem aſſecutus, & circa hæc cupiditate glorię inflammatus, ad exercitus præfecturam ſe conferet, ac ſummatim ad omnia quę circa hęc verſantur inſtituta, ſtudiaq; pręclara & cognitu vſuque digna, ſeſe prima illa ducente conuertet.

Pueros diſcere debere armorũ diſciplinã.

Adijciemus item quiddam non contemnendum, quod vnumquenque in prælio audentiorem fortioremq; mirum in modum hæc facultas redderet. Neque illud inſuper reticẽdum, quamuis leuius videri poſsit, ꝙ & aptiorem ibi virum efficies, vbi maximè aptum promptumq; conſpici oportet. Ibidem certè ob ipſam dexteritatem hoſtibus terribilior apparebit. Mihi itaq; ò Lyſimache & operæprecium eſſe videtur, vt hæc adoleſcentes percipiant: & quam ob cauſam ita putem, expoſui. Veruntamen libenter audirem, ſi quid præter hæc Laches velit afferre. LAC. Abſurdus profectò ſermo exiſtimaretur ò Nicia, ſi quis aliquam diſciplinam diceret minimè cõparandam. Præſtare enim vidteur ſcire omnia. Enimuerò facultas hęc circa arma, ſi diſciplina quędam eſt vt ferunt qui eam docent, & talis prætereà qualẽ Nicias prædicat, diſcenda eſt. Sinautem diſciplina non eſt, ſed nos decipiunt qui hanc pollicentur, vel diſciplina eſt quidẽ, ſed haud multi pręcij, quid hanc diſcere neceſſe eſt? Hęc vt dicam ex eo fit, ꝙ vt reor ſi alicuius hæc eſſet precij, nũquam Lacedæmonios latuiſſet, quibus nihil aliud curæ eſt in omni vita, q̃ ita ſe in omnibus cõparare, vt bello cæteros omnes exuperent. Quæ res ſi forte illos latet, non tamen latuiſſet huius rei magiſtros, ꝙ & Spartani armis ſummoperè ſtudeant, & ꝙ qui propter artem in precio ſit, & apud illos, & apud alios pecunias facile cumularet, ſic quemadmodum tragœdiarum poeta apud nos honoratus. Nempe qui tragœdijs confidit ſuis, haud foris Atticam oberrat, per vrbes alias oſtentans, ſed ſtatim huc aduentat, & ſua non ab re ijs viris oſtendit. Eos verò qui in armorũ exercitatione verſantur, video Lacedæmonem putare quaſi quoddam inacceſsibile templum, neque ſummo etiam pede aſcendere vnquam audere. Imò circũ oberrant, & apud alios ſe potius iactãt, præcipuè inter illos, qui & ipſi ſe alijs multis in re militari inferiores eſſe confiterentur. Prætereà non paucis ò Lyſimache generis huius hominibus interfui dimicantibus, & quales ſint noui. Quanquam apud ſeſe vnicuiq; rẽ coniectare licet. Quaſi enim dedita opera nullus vnquam in bello illuſtris euaſit eorũ qui his ludis incubuerunt. quamuis in cæteris omnibus ij proficiant maximè, qui ſe frequenter exercent, ſoli tamen hi præter cæteros ad hoc voti impotes ſunt, vſqueadeò infortunati videntur. Etenim Steſileum hunc, quem vos mecum tanta in turba ſeſe oſtentantem contemplati eſtis, & mira nimiũ profitentem, alibi quandoque inſpexi certius reuera ſeipſum haud ſpontè intuentibus demonſtrantem. Naui enim in qua vehebatur, onerariam quandam aggrediente, falce cuſpidata pugnabat, maxima quidem, maximus & ipſe. Reliqua quidem viri huius geſta haud digna auditu ſunt, hoc tamen non eſt ſilentio prætereundũ, quid contigerit ex tã miro viri huius machinamento qui telo falcem addidit. eo ſiquidem dimicante falx ſe nauis fulcimentis implicuit. Trahebat autem Steſileus vt explicaret, neque poterat: nauis autem tranſibat, intereà nauẽ curſu comitabatur haſtam tenens: cùm verò nauis nauẽ iam tranſiret, & is haſtam tenens attraheretur, ad extremum teli manu deuenit. Riſus ergò ac ſtrepitus oneraria in naui concitus ob Steſilei habitum. & ob id inſuper quia lapide iuxta pedes eius in tabulatum iacto, quidam coegit vt haſtam dimitteret. Tunc ſane & illi qui trireme vehebantur haud vlterius riſum continere potuerũt, cùm cuſpidatam illam falcem naui ſuſpenſam intuerentur. Forte alicuius hæc precij ſunt, vt Nicias aſſerit, verũ-

Deprimit rationibus armorũ diſciplina.

Steſileus gladiator.

tamen ea quibus interſuit, talia ſuere. Quamobrem vt iam à principio dixi, ſiue diſciplina hæc eſt, parum prodeſt: ſiue non eſt, ſed ſimulant qui hanc profitẽtur, haud res ſtudio digna videtur. Ita ſane arbitror, ſi quis timidus ſacultatem hanc ſequatur, audaciorem ob hanc effectum, clariorem fore quàm ſuerit. Sinautem ſortis quiſpiam eam ſectetur, obſeruatum ab omnibus ſi parum quid aberret, magnas calũnias ſubiturum. inuidioſa nanque ſcientiæ huius profeſsio. quocirca niſi virtute mirũ in modum cæteris præſtet, qui hanc ſibi ſcientiam vendicat, vitare non poterit quin ridiculus habeatur. Eiuſmodi videtur mihi Lyſimache huius diſciplinæ ſtudiũ. Oportet autem vt ab initio dicebam, ſummopere hunc Socratem obſecrare, vt circa propoſitam quæſtionem pro ſua ipſe ſententia conſulat. Lys. Rogo equidem Socrates: Nam arbitri cuiuſdam ſententiam cõſultatio hęc deſiderat: ſi enim hi inuicem conueniſſent, minus eiuſmodi conſultatione eſſet opus nũc: poſtquam verò Laches, vt cernis, & Nicias diſsidenr, præſtat audire nunc cuius ipſe ſententiæ potius ſuffrageris. Soc. Quid verò Lyſimache? hiſce tu adhærebis, ſi plures noſtrum laudabunt? Lys. Quid nam aliud quis agat ò Socrates? Soc. Nunquid & tu Meleſia ſimiliter ſaceres? Ac ſi de exercitatione filij conſultares, num pluribus noſtrum fidẽ pręſtares, an potius illi qui ſub perito exercitandi magiſtro didiciſſet, ſeq; exercuiſſet? Mel. Illi meritò Socrates. Soc. Ipſi itaque maiorem fidem adhiberes vni, quàm nobis quatuor. Mel. Forſitan. Soc. Scientia enim non multitudine iudicare quod rectè eſt iudicãdum oportet. Mel. Proculdubio. Soc. Nonne id in primis conſiderãdum eſt, ſi quis inter nos peritus ea in re ſit qua de nunc deliberamus, an non? & ſi quis talis inueniatur, ei credendum ſententia cęterorum poſtpoſita? Si nullus, alius quidam nobis inueſtigandus? An exigua quadam de re nũc vos periclitari cenſetis tu & Lyſimachus, potius quàm de veſtrarum poſſeſsionum omnium præcioſiſsima? Filijs nanque bene male ue inſtitutis vniuerſa domus paterna eodẽ modò gubernabitur, quo & filij affecti ſunt.

Quales filij talis domus gubernatio.

Mel. Vera loqueris. Soc. Diligenter igitur huic rei inuigilandum. Mel. Valdè. Soc. Quo nam igitur pacto quod modo dicebam cõſiderauiſſemus, ſi inuenire propoſitum fuiſſet quis noſtrum ſit certando maximè artificioſus? Nónne eum perſcrutati eſſemus qui; & didicit & exercuit? quique videlicet idonei huius rei præceptores extiterunt? Mel. Ita equidem arbitror. Soc. An nõ prius etiam quid illud ſit, cuius præceptores indagaremus? Mel. Qui iſthuc ais? Soc. Sic clarius forte percipies: non videtur inter nos principio conſtitiſſe quid illud ſit de quo quærimus, quis noſtrũ in eo maximè pręſtet, & huius gratia præceptores habuerit, quis nõ. Nic. Nónne quęrebamus ò Socrates vtrum oporteat diſcere adoleſcentes armis dimicare, néc ne? Soc. Ita prorſus ò Nicia. ſed cùm de oculorum medela quęrit aliquis adhibenda ne ſit an non, tunc de medela putas an de oculis conſultari? Nic. De oculis. Soc. Et quando quæritur, vtrum frenum equo adhibendũ néc ne & quando, tunc non de ſęrno, ſed equo potius conſultatur? Nic. Verum

Pulchra regula in cognoſcẽdis rebus de quibus agitur

Soc. Vt autem paucis comprehendam, quoties quis aliquid alicuius gratia quærit, de illo ipſo conſultatio eſt, cuius gratia aliud quæritur nõ de eo quod quæritur alterius gratia. Nic. Neceſſe eſt. Soc. Oportet itaque conſultorem examinare, vtrum ad eam rem curandam peritus ſit, cuius gratia in præſentia deliberamus. Nic. Omnino. Soc. An non dictum eſt de diſciplina perquiri adoleſcentum animi gratia? Nic. Dictum. Soc. Ergò num quis noſtrum curandorum animorum arte polleat, valeatq; eos ſufficienter excolere, & præceptores eruditos habuerit, inquirendum eſt? Nic. Nunquám ne vidiſti ò Socrates quoſdam ſine præceptoribus in re quadã peritiores quàm præceptoribus adhibitis euaſiſſe? Soc. Vidi equidem Laches, quibus ipſe tamen non crederes, ſi ſe optimos artifices prædicarent, niſi opus aliquod artis illorum rectè conſtructũ & vnum & plura monſtrauerint. Nic. Verum eſt quod dicis. Soc. Nos itaque decet ò Laches & Nicia poſtquam Lyſimachus atq; Meleſias ad conſultandum de filijs conuocarunt, cupientes optimos illorum animos effici, ſi præceptores nos habuiſſe fatemur, eos oſtẽdere qui & ipſi primùm optimi fuerint, & multorum adoleſcẽtum animos erudiuerint, poſteà nos quoque docerint. Vel ſi quis noſtrum pręceptorẽ habuiſſe neget, opera ſua monſtrare debet, in mediumq; afferre qui nam Athenienſium, vel hoſpitum, aut ſerui, aut liberi, diligentia ipſorum abſque controuerſia boni euaſerint. Sinautem neutrum oſtendere poſſumus, vt alios conſultores adeant, iubere debemus, neq; in amicorũ filijs deprauandis id ſubire periculi, quo apud adoleſcentum domeſticos accuſationem maximam mereamur. Equidem ò Lyſimache atque Meleſia de ipſo in primis aſſero, nullum hac de re mihi magiſtrum extitiſſe, quanquam à tenera ætate ſemper rem hanc affectaui. Veruntamen Sophiſtis mercedem ſoluere nõ valeo, qui ſoli polliciti ſunt bonũ & clarum efficere. Ipſe verò proprio ingenio artem hanc inuenire etiam nunc minimè poſſum: quam ſi Nicias hic vel Laches inuenit vel didicit, haud equidem admirabor. Etenim pecunijs magis abundant, vt ab alijs diſcere queant: & ſeniores ſunt, vt iam inuenire potuerint. Videntur autẽ mihi ad erudiendum ſufficere. neque enim tam intrepidè de ſtudijs iuueni commodis aut incommodis ſtatuiſſent, niſi putaſſent ſatis ſibi nota. Ac cętera equidem his credo. ꝙ verò diſſentiãt admiratus ſum. Atqui quemadmodum nuper Laches iubebat, ne me dimitteres, ſed percontareris, ita nunc ego viciſsim te rogo iubeoq; Lyſimache, ne Lachetem Niciamq; dimittas, ſed ab his ſciſciteris, dicens eis Socratem dixiſſe, rẽ ſe nec intelligere, neque diiudicare poſſe vter veſtrum vera loquatur: quippe cùm nec inuentor harum rerum ipſe fuerit, neque ab alio docente didicerit. Tu autem Laches ac Nicia dicite vtique nobis, quem circa iuuenum educationem doctiſsimum conueneritis, & vtrum diſcentes ab aliquo ſciatis hęc, an ipſi potius inuentores ſitis. Quod ſi didiciſtis, quis vtriuſque magiſter? qui ne alij artis eiuſdem profeſſores? Vt ſi minus vobis ad hæc à reipublicæ negocijs ſupereſt ocij, eos adeamns, perſuademuſque vel muneribus, vel gratia, vel vtriſque, vt & noſtrum & veſtrorum filiorum curam ſuſcipiant, ne improbi facti maioribus ſuis dedecori ſint. Sinantẽ ipſi vos hoc inueniſtis, adducite in medium, ſi quos forte alios diligentia veſtra ex prauis bonos claroſq; homines reddideritis. Enimuerò ſi nũc primum docere incipitis, animaduertendum eſt non Carẽ quendam mercede conductum, ſed & veſtros & amicorum filios in diſcrimẽ vos ducere: & profectò, vt habet prouerbium, In dolio figulariã experiri. Dicite itaq;, quid ex his adeſſe & cõpetere vobis aſſeritis negatis ue? Hæc tu ab his ſciſcitare Lyſimache, neque eos dimittas prius quàm reſpondeant. Lys. Probe loqui Socrates ò viri & mihi videtur. Si ergò uobis gratum futurum eſt ò Nicia atque Laches, interrogantibus reſpondere, ipſi videritis: mihi certe & huic Meleſię gratum, ſi velitis omnia quæ interrogat Socrates, ratione percurrere. Etenim ſtatim à principio dixi idcircò ad conſultandum vos adhibitos eſſe, ꝙ cogitata vobis hæc iam, vt decens eſt, arbitraremnr: pręſertim cùm filios habeatis vt nos ea ferme in ætate iam conſtitutos, in qua de erudiendo ſit cogitandum. Si ergò nihil prohibet, dicite obſecro, vnaq; cùm Socrate hoc conſiderate, & reddentes, & accipientes inuicem rationem. Rectè nãque & hoc hic dicebat, de maxima quadam rerum omnium noſtrarum in præſentia nos deliberare. Videte itaque vtrum ſic agendum exiſtimetis. Nic. Videris certe mihi Lyſimache Socratem ex parte tantum cognoſcere, neque cum eo vnquã conſuetudinem habuiſſe, niſi forte dum eſſet puer, pa-

trem

trem ſecutus aliquando vel in templo, vel alio populari conuentu tibi adhæſerit. Virum aût hunc ſactum nondum, vt apparet, es allocutus. LYS. Cur ò Nicia? NIC. Ignorare videris, ꝙ quicunque ſermone quaſi genere propinquat Socrati, illique diſputans hæret, licet de alio quoquam cęperit diſputare, cogitur tandẽ Socratis verbis adductus ſuæ vitæ reddere rationem, quæ ſit pręſentis, quæ anteactæ ipſius vitæ conditio. Et poſtquam in hæc incidit, non prius eum dimittit Socrates, quam cúcta hęc ſufficienter examinauerit. Ego autem hoc familiariter vſus ſum, ac neceſſarium eſſe cognoſco huius ex verbis hæc perpeti, ac quod nunc mihi hoc ſubeundum ſit nõ ignoro. Delectat me admodum huius ò Lyſimache conſuetudo. Neque enim obſſe puto vt in memoriam reducatur, ſi quid nõ recte vel ſecerimus vel ſaciamus. Imò verò neceſſe eſt eum qui hæc nõ refugit, cautiorem in poſterum fieri, exiſtimantem ſecundum illud Solonis tandiu diſcendum, quandiu viuitur, neque ſperandum à ſenectute mentem nobis datum iri. Mihi itaque nec inſuetum eſt, nec iniucundũ à Socrate hoc examinari. Atqui iampridem id ſciëbam, ſermonem nobis non de pueris præſente Socrate, ſed de nobis ipſis futurum. Quamobrem nihil prohibet, quo minus cùm Socrate vtcunque vult ipſe, diſſeram. Verùm cõſidera quo pacto Laches erga hæc affectus ſit. LAC. Simpliciter equidem Nicia erga ſermones afficior, imò verò ſi vis dupliciter. Porrò verborum ſtudioſus videri cuiquam poſſem, & aliquando contra. Nam quoties de virtute vel de ſapientia quadam aliquem audio diſputantem reuera virum dignumq́; ſermonibus ipſis, mira quadã afficior voluptate, contemplans dicentem ſimul ac dicta quàm congrua inter ſe & conſona ſint. Atque hic profectò vir muſicus eſſe mihi videtur, harmoniam ſuauiſsimã modulatus, non lyram, neque iocularia quædam inſtrumẽta, ſed vitam reuera cõtemperans concordia verborum & operum, concinentem ſecundum Doricam videlicet melodiam, non Ionicam, aut Phrygiam, aut Lydiã, ſed eam certe quæ ſola Græca eſt harmonia. Talis itaq; vir mirificè ſuis me verbis delectat, facitq́; vt verborũ auditor eſſe videar: tanta attentione dicta illius accipio. Quiſquis autem agit contra, meas offendit aures, & quo loqui videtur ornatius, eo magis facit vt videar à ſermonibus abhorrere. Socratis quidem verba nõdum expertus ſum, opera certe quandoque mihi compertum eſt, hunc præclaris ſermonibus, omniq́; libertate loquendi dignum eſſe. Si ergò & hoc habet, cùm eo planè cõſentio, atque libẽtiſsime ab eiuſmodi viro examinabor, neque moleſtium mihi erit ab eo aliquid diſcere. Atqui & Soloni (iſthuc modò adijci patiatur) concedo, nempe, à bonis viris duntaxat multa ſeneſcens diſcere volo. Hoc igitur ſit mihi conceſſum, ipſum præceptorem bonum eſſe, ne forte dum inuitus diſco, indocilis eſſe videar. neque mihi curæ eſt, vtrum ſit præceptor iunior, vel nondum opinione hominum clarus, vel aliud tale quid habeat. Tibi igitur pręḋico Socrates, vt me quomodocunque vis & doceas, & redarguas, & diſcas quod ipſe nouerim. Sic certe erga te affectus ſum ex eo die, quo mecum ſubijſti diſcrimen, tuæq́; virtutis ſeciſti periculum, ſpecimen tale præbens, quale exhibere debet quiſquis iuſte periculum eſt facturus. Dicas ergò quod lubet, nihil ætatem noſtram veritus. SOC. Ergo incuſare vos nõ poterimus, quaſi minus ad confidendũ inueſtigãdumq́; paratos. LYS. Sed nos certe ò Socrates. Vnum enim ego te noſtrum reputo. Cogita pro me adoleſcentum gratia, quod ab ijs quærere nos oporteat, cumq́; his diſſerendo conſulta: nam mihi quidem multa memoria propter ſenium exciderunt, ex his quæ perquirere ſtatueram: Nec eorum ſane quæ audiam, ſi qui alij ſermones interuenerint, meminero ſatis. Quapropter vos inuicem quę pręposuimus, percurrite, ego verò audiam, & cùm audiuero, vna cùm hoc Meleſia quicquid ſtatueritis, peragam.

SOC. O Nicia atque Laches, Lyſimacho Meleſiæq́; parendum. Quæ igitur ſuprà inueſtigare contendimus, videlicet qui nam præceptores nobis diſciplinæ talis extiterint, vel quos alios ipſi nos meliores fecerimus, forte nihil obeſſet inter nos ipſos examinare. Verùm eiuſmodi quædam conſideratio eodem recidet, imò perinde erit, vt à principio. Nam ſi de aliquo quocunque tandem cõpertum nobis ſit, ꝙ id præſens alicui melius efficiat cui ſit præſens, tum ſi hoc illi admouere poſſemus, etiam illud ipſum quo de conſilium caperetur, quo quis pacto q̈ facilime ſibi acquireret, intelligeremus. Forte non intelligitis, verùm ſic facilius comprehenderis. Si ſciremus ꝙ viſus oculis præſens meliores illos facit quibus adeſt, rurſusq́; poſſemus oculis ipſum adhibere, patet ꝙ etiã quid ipſe viſus ſit, cognoſcemus. de quo aliquando conſultandum nobis eſſet, qua ratione quam facilime & commodiſsime ipſum quis cõparet. Si enim idipſum nobis ignotum eſſet quid viſus, quid auditus ſit, nunquam idonei conſultores medicinæ circa oculos aurés ue eſſemus, inueſtigãtes quomodo optime quis viſum auditumq́; recuperet. LAC. Vera narras ò Socrates. SOC. Nónne hi nos in præſentia, ò Laches, elegerunt conſultatores qua ratione virtus animis filiorum ſuorum adhibita, eos meliores efficiat? LAC. Profectò. SOC. Nónne igitur conſtare id oportet, videlicet quid ipſa virtus ſit, intelligere? Si enim quid virtus ſit, pęnitus ignoremus, quo pacto cõſulere cuiquam poterimus, viamq́; optimam & facilimã ad virtutẽ oſtendere? LAC. Nullo modò ò Socrates. SOC. Fatemúr ne Laches, quid virtus ſit intelligere? LAC. Fatemur certe. SOC. Si intelligimus, certe quid ſit etiã exprimere poſſumus. LAC. Nihil prohibet. SOC. Haud tamẽ quid vniuerſa ſit virtus, ſtatim vir optime, perquiramus. Maius namque id opus. Sed de parte primũ aliqua videamus, vtrum ſatis nobis pateat, atque hunc in modũ facilior nobis erit inueſtigatio. LAC. Vtcunque placet, agamus. SOC. Quam itaque potiſsimum virtutis partẽ eliciemus? an videlicet eam ad quã ipſa armorum diſciplina ſpectare videtur? Videtur autem multis ad fortitudinem, nónne? LAC. Et maximè quidem. SOC. Primum ergò quid ſortitudo ſit, ò Laches, aperire conemur: deinde inueſtigabimus quo pacto ab adoleſcentibus, quo ad exercitatione & doctrina fieri poteſt, comparetur. Quapropter annitere quid fortitudo ſit, nobis exponere. LAC. Haud dictu difficile iſtud ò Socrates. Certò ſcitò illum eſſe ſortem, qui ordinem ſeruans in oppugnandis hoſtibus inſtat, nec refugit. SOC. Bene loqueris Laches. Sed ego forſitan cùm verbis obſcurioribus te rogarẽ, cauſam dedi vt aliud reſponderis, q̈ quod inter rogans ipſe ſenſerim. LAC. Qua rõne id ais Socrates. SOC. Explicabo ſi potero. Fortis vtique is eſt quem dicis ipſe, quicunq; ordinem non deſerẽs aduerſus hoſtes pugnat. LAC. Hunc ipſum dico. SOC. Atqui & ego. Sed nunquid & ille qui non permanẽs, ſed fugiens pugnat? LAC. Qũo fugiens? SOC. Quemadmodũ Scythæ dicuntur non minus fugiendo q̈ inſequendo pugnare. Vnde & Homerus equos Aeneæ laudans ait, celerrime hinc & illinc perſequi atq; fugere: Aeneamq́; ipſum ſimiliter ab ipſa metuendi ſcientia quandoq; laudauit, dixitq́; illum eſſe metuendi fugiendiq́; peritum. LAC. Et recte quidem ò Socrates: nã de curribus loquebatur, tu verò de Scytharũ equitibus loqueris. equites ſane illorum ſic dimicant: armaturæ aût Grææ periti, quemadmodum ipſe dicebã. SOC. Præter Lacedæmonios fortaſſe ò Laches. Nempe Lacedæmonios aiunt in Plateis, cùm in ſcutiſeros incidiſſent, non ſuſtinuiſſe primum illorum impetum, neq; perſtitiſſe, ſed fugiſſe potius. Poſtquam verò Perſarum ſolutæ ſunt acies, ſe equitum more conuertiſſe, atque ea pugna victores euaſiſſe. LAC. Vera narras. SOC. Meritò ergò dicebã, ex eo quod ego non pro re interrogaſſem, factum eſſe, vt tu quoque non recte reſponderis. Interrogare. n. volebam, nõ ſolùm de ijs qui circa leuẽ armaturam

Commendatio Socratis.

Solonis præceptum

Hucuſque dialogi occaſio.

Fortitudinis definitio falſa.

Cõfutatio.

Enumeratio fit vt ſimpliciter de fortitudine quæratur.

turam fortes ſunt, ſed etiam de equitibus, deq; omnibus
ſimpliciter in quouis belli genere fortibus, neq; in terra
duntaxat, ſed in maritimis tempeſtatibus, imò etiam de
ijs quicunque aduerſus morbos vel inopiā vel ciuilia ne-
gocia fortes ſunt. Neque de his tantum qui aduerſus do-
lores metúsue conſtantes ſunt, ſed de illis etiam qui con-
tra voluptates concupiſcentiasq; pugnare fortiter poſ-
ſunt, ſiue perſiſtentes, ſiue ét tergiuerſantes. Sunt nanq;
& in hiſce rebus, ò Laches, fortes nonnulli. LAC. Et ma-
ximè quidem ò Socrates. SOC. Nónne omnes hi fortes
ſunt? Veruntamen partim circa voluptates, partim circa
voluptates, partim circa dolores, partim circa cupidita-
tes, partim circa timores fortitudinē poſsident: & qui ti-
midi ſunt, circa eadem, vt arbitror, timidi. LAC. Sic eſt
omnino. SOC. Quid ſit vtrunq; horum, interrogabam.
Rurſus itaq; pro viribus exprime quid ipſa fortitudo ſit,
quæ in his omnibus eadem reperitur. Nōdum intelligis?
LAC. Non ſatis. SOC. Dico aūt perindè ac ſi interrogaſ-
ſem, quid eſt ipſa velocitas, quæ currendo citharámque
pulſando, & loquendo, & diſcendo, cæteriſq; per multis
in rebus nobis adeſt: quā quidē, vt dictu dignū eſt, vel in
manuū, vel pedū, vel oris vociſq;, vel intelligentię moti-
tibus poſsidemus. Nónne & tu ſilr dicis? LAC. Prorſus.

Definitio velocitatis.

SOC. Ergò ſi quis me percōtaretur, ò Socrates, quid eſſe
dicis iſtud quo in oībus velocitatē noīas? reſponderē vti-
que vim breui in tēpore multa peragentē, tam circa vo-
cem, q̃ curſum, ac cætera oīa mihi videri. LAC. Rectè.
SOC. Conare igitur & tu Laches, fortitudinē ſilr defini-
re, quę nā ipſa potentia ſit in voluptate, doloreq; & om-
nibus quibus conuenire modò dicebamus, eadem forti-

Fortitudinis definitio mala.

tudo per ſingula noīata. LAC. Videtur mihi fortitudo to-
lerantia quædam animi eſſe, ſi quod per oīa fortitudini
conuenit, dicendum. SOC. Dicendum profectò, ſi nobis
ipſi ad interrogata reſpōdeamus. Arbitror aūt non quā-
libet tolerantiam fortitudinē te putare. Quod hinc ſane
conijcio. Hoc fermè cognoſco Laches, te pulchrū quid-
dam fortitudinē eſſe putare. LAC. Imò certè pulcherri-
mū. SOC. Nónne ea tolerantia quā prudentia comitatur,
& pulchra eſt & bona? LAC. Omnino. SOC. Ea verò quā
imprudentia, nónne contra dānoſa ac noxia? LAC. Nē-
pè. SOC. Pulchrū ne ipſe vocabis quod tale ſit, dānoſum
ac noxium? LAC. Nefas iſtud ò Socrates. SOC. Non ergò
tolerantiam eiuſcemodi fortitudinē nuncupabis, quādo-
quidē haud pulchra eſt, quum tñ fortitudo ipſa ſit pul-
chra. LAC. Vera loqueris. SOC. Prudens itaq; tolerantia
ſecundum orationem tuam eſt fortitudo. LAC. Videtur.

Cōfutatio.

SOC. Videmus ergò quæ nam tolerātia, & qua in re pru-
dens, ſit fortitudo. nunquid ad omnia tum magna, tum
parua? veluti ſi quis toleret, dū prudenter argentū erogat,
cognoſcens ex hoc ſumptu ſe lucraturū, hunc ne fortem
dices? LAC. Nunquā. SOC. An verò ſi quis medicus, cùm
filius eius, vel alius quiuis pulmonis anguſtia grauatus, po
tū dari cibumq; petit, toleret, neq; flectatur? LAC. Neq;
tolerantiam hanc fortitudinē appellabo. SOC. At verò in
bello tolerantem virum, promptumq; ad pugnam, qui
prudenter ſingulis circunſpectis pręuideat, & auxilia af-
futura, & aduerſus pauciores, debilioreſq; ſibi pugnan-
dum, tum loco cōmodiore vteretur, virum ne, inquā, ta-
li cum prouidentia & apparatu tolerantē, fortiorē dices
eo, qui in contrario quodam exercitu conſtat ac tolerat?
LAC. Imò verò hūc qui in contrario Socrates. SOC. Im-
prudentior tñ eſt huius, q̃ illius alterius tolerantia. LAC.
Vera loqueris. SOC. Ergò & hominem equeſtri ſcientia
pręditum, & in equeſtri certamine tolerantē, minus for-
tē dices eo, qui expers huius ſcientiæ tolerat? LAC. Mihi
quidē ita videtur. SOC. Atqui & illū præterea qui ſciens
funda iacere, arcumq; intendere, vel aliud quoduis tole-
ret, minus fortē. LAC. Omnino. SOC. Item quicunq; ſine
arte natandi in puteū deſcendentes, eo in opere tolerare
ac perſiſtere audēt, vel in alio quouis opere ſine arte, eos
tu fortiores dices ijs qui ſunt illarū artium eruditi? LAC.

t

Quid aliud quis dixerit Socrates? SOC. Nihil, ſi modo ita
quis putet. LAC. Puto equidem. SOC. Attamen impru-
dentius hi pericula ſubeunt tolerantq;, q̃ illi qui arte hæc
aggrediuntur. LAC. Videntur. SOC. Nónne ſupra turpis
ac noxia nobis audacia tolerantiaq; imprudens apparuit?
LAC. Maximè. SOC. Conſtabat aūt fortitudinē pulchrū
aliquid eſſe. LAC. Conſtabat planè. SOC. Nunc rurſus
conceſsimus turpē illam imprudentemq; tolerantiā for-
titudinem eſſe. LAC. Sic apparuit. SOC. Rectè ne loqui ti
bi videmur? LAC. Mihi verò minimè per Iouē, ò Socra-
tes. SOC. Non ergò ſecundū Doricam harmoniā, vt ver-
bis tuis vtar, ego ac tu modò concinimus: Nā opera no-
bis verbis non conſonāt. Re quidē ipſa dicet aliquis for-
titudinis nos eſſe participes, verbis aūt minimè, vt arbi-
tror, ſi nos in præſentia audiuerit diſputantes. LAC. Ve-
riſsima narras. SOC. Videtúr ne tibi pulchrū eſſe, vt ſic
affecti ſimus? LAC. Nequaquā. SOC. Vis ne ſermoni quē
induximus, hoc ſaltē credamus, pareamuſq;? LAC. Quid
nam, & cui potiſsimū? SOC. Sermoni inquā, tolerare iu-
bēti. Si ergò tibi placet, & nos in hac ipſa quæſtione cō-
ſtemus toleremuſque, ne ipſa nos fortitudo derideat, ꝙ
minus fortiter ipſam inueſtigemus, ſi ſæpenumero tole-
rantia ipſa conſtantiaq; fortitudo eſt. LAC. Ego quidē, ò
Socrates, ſum ad perſeuerandū paratus, quamuis inſueti
mihi ſermones ſint: ſed quidam me aduerſus ſuperiora
contendendi inſtigat ardor, ac nimium ægre fero, ſi vſ-
queadeò ineptus ſum ad ea quæ ſentio proferenda. Nē-
pè mihi videor quid fortitudo ſit, intelligere. Neſcio tñ
quo pacto paulò antè me ſubterfugerit, vt quid ipſa ſit
verbis cōplecti nequiuerim. SOC. Nonne bonū venato-
rē decet, amice, explorando diſcurrere, & ſagaciter inſe-
qui, neq; ignaue deſiſtere. LAC. Decet profectò. SOC.
Vis itaq; Niciam iſtum ad venationem hanc inuitemus,
ſiquo pacto is nobis ſit ſagacior? LAC. Quid ni velim?
SOC. Age Nicia amicis tuis ſermonum fluctu nutanti-
bus ſubueni, vacillantibuſq; ſiquam vim habes, accurre.
Cernis quantum noſtra deficiant ac dubia ſint. Tu ergò
explicans quid eſſe fortitudinem putes, ambiguitatē ſol-
ue, tuamq; ſententiam rōne confirma. NIC. Videmini, ò
Socrates, mihi iandiu non rectè fortitudinem definiſſe.
Eius porrò ſententiæ, quam rectè abs te inductam quā-
doque audiui, nullā facitis mentionem. SOC. Cuius nam
ſententiæ Nicia? NIC. Sæpenumero ex te audiui, quem-
libet ad ea idoneū eſſe, in quibus ſapit: inidoneū, in qui-
bus eſt indoctus. SOC. Vera per Iouem refers, ò Nicia.

Frequens fore Socratis ſententia de omni virtute & bonitate.

NIC. Nonne igitur ſi fortis vir bonus eſt, eſt & ſapiens?
SOC. Audis Laches? LAC. Audio equidem, ſed quid di-
cat, non ſatis intelligo. SOC. At ego mihi intelligere vi-
deor. Opinor.n. hunc ſapientiam quandam, fortitudinē
dicere. LAC. Quā ſapientiam Socrates? SOC. Nonne ab
hoc iſtud quæris? LAC. Certè. SOC. Age Nicia, huic de-
clara, qualis ſapientia ſecundū orationē tuam ſit fortitu-
do, neque.n. tibicinaria. NIC. Non. SOC. Neq; etiā citha-
riſtria. NIC. Haud equidē. SOC. At verò quæ nā tandē,
& cuius rei ſcientia? LAC. Rectè admodum interrogas
illū, ò Socrates: ideoq; exponat quā ſapiētiam eſſe dicat.
NIC. Scientiā metuendarū rerum, & non metuendarū,
tā in bello, q̃ in cæteris oībus. LAC. Quàm abſurde hic,
ò Socrates, loquitur. SOC. Quamobrē ita dicis Laches?
LAC. Quia diuerſa eſt à fortitudine ſapientia. SOC. Non
dicit Nicias. LAC. Non hercle, & idcirco delirat. SOC.
Quin doceamus illū, omiſsis cōuitijs. NIC. At cupit La-
ches is, ò Socrates, me tanquam nihil dicentē redargui,
poſtquā ei haud ita pridē hoc ipm accidit. LAC. Abſque
dubiò Nicia, idq; conabor oſtendere. nihil.n. dicis. Nōne
in morbis medici metuenda cognoſcunt? an videnē tibi
fortes iſta cognoſcere? vel tu medicos fortes vocas? NIC.
Minimè. LAC. Neq; agricultores, vt arbitror, licet hi in
agris colendis, quæ ſint metuenda, cognoſcant. quinetiā
artifices alij, quæ audere decet, & quæ metuere ſuis in ar
tibus ſciunt, qui nihilo magis fortes ſunt. SOC. Quid tibi
dicere

dicere Laches videtur, ò Nicia? Aliquid certè dicit, nõ tñ verũ. Soc. Quare? Nic. Quĩ medicos arbitratur vlterius quicquã noſſe circa ęgrotos pręterq̃ quod ęgrũ noxiũq́; vel quod ſanũ & ſalubre. Ipſi verò hoc duntaxat intelligunt, vtrũ verò extimeſcendum, malumq́; alicui ſit eſſe ſanum potius, q̃ ęgrotare, cenſes hoc, ò Laches, medicos intelligere? An nõ putas pręſtare nõ nullis ex morbo nõ cõualeſcere, q̃ cõualeſcere? Dic enim tu ne aſſeris oĩbus præſtare vti viuant, nec multis conducere mortẽ? Lac. Hoc equidẽ potius. Nic. Quibus mori præſtat eadem metuenda, malaq́; exiſtimas, quæ & illis quibus viuere? Lac. Nequaquã. Nic. Harũ verò rerũ iudiciũ medico tribuis? vel alteri cuidã artifici pręterq̃ metuenda & nõ metuẽda intelligẽti, quẽ ego fortẽ voco? Soc. Aduertis ne Laches, quid iſte loquatur? Lac. Aduerto equidẽ ꝙ vates fortes nũcupat. Nã quis alius norit q̃bus mori pręſtet, q̃ viuere? Atqui, ò Nicia, vtrũ fateris vatẽ eſſe te, vel neq; vatẽ, neq; fortẽ? Nic. Nũquid vatis officiũ putas, quatenus cedendum, quatenus audendũ ſit, dignoſcere? Lac. Puto equidẽ: nã cuius ſit præterea? Nic. Eius planè quẽ ipſe dico, multo magis vir optime. Quippe ad vatẽ ſpectat ſolũ futurorũ portẽta ſignaq́; prænoſcere, ſiue mors cuiquã immineat, ſiue morbus, ſeu iactura rerum, vel victoria, vel clades in bello, aut alio quouis certamine. Quid aũt ex his cuique, aut pati, aut non pati præſtet, cur vates potius, q̃ quiuis alius iudicabit? Lac. Neſcio q̃d iſte ſibi velit Socrates. neque.n. vatẽ, neq; medicũ, neq; aliũ quempiam declarat, quẽ fortem eſſe dicat, niſi fortè Deum quendã eſſe ipſum dixerit. Mihi quidem videtur Nicias ingenuè fateri nolle, ſe nihil dicere, ſurſum verò deorſumq́; fertur, & ignorantiã ſuam abſcondit. Enimuerò, & nos paulò antè, ego ſcilicet ac tu Socrates tergiuerſari ſimiliter poteramus, ſi diſsimulare voluiſſes, adeò vt non videremur nobis ipſis contraria loqui. Si igitur in iudicio nobis eſſet perorandũ, deceret quodãmodo hoc efficere. Nunc aũt quid opus eſt in hoc cœtu fruſtra ſe verbis ornare? Soc. Nihil, vt mihi videtur, Laches. Sed videamus, ne fortè Nicias aliquid ſe dicere putet, neque verborũ gratia hæc dicat. Quare ab ipſo planius ſciſcitemur, quid ſentiat: ac ſi quid veri afferre videtur, aſſentiemur, ſin minus, docebimus. Lac. Ipſe, ſi vis, interroga Socrates. Ego.n. ſatis percontatus ſum. Soc. Nihil prohibet, Cõis.n. & mihi & tibi erit interrogatio. Lac. Oĩno quidẽ. Soc. Dic mihi, ò Nicia, imò dic nobis: nã & mihi & Lacheti quæſtio hæc eſt cõis: fortitudinem eſſe dicis metuendorũ & non metuẽdorum ſciam? Nic. Equidẽ. Soc. Hoc autẽ dignoſcere non cuiuslibet viri opus eſſe, poſtquã neque medicus, neq; vates hoc ſciet, neq; fortis eſt, niſi hãc ipſam ſciam ſit adeptus? An non ita dicebas? Nic. Ita prorſus. Soc. Quare, vt prouerbio dicitur, Nõ ſus hoc quiuis norit, neq; fortis erit. Nic. Non certè, vt mihi videt̃. Soc. Conſtat vtiq; Nicia, ꝙ neq; Crõmyoniam ſuem fortem fuiſſe credis. Neque iocãdi gratia hęc dico, verum arbitror eum qui ita loquitur, nullius bruti admittere fortitudinẽ, neq; concedere brutum aliquod adeò ſapiẽs eſſe, vt quæ perpauci hoĩes propter difficultatem cognoſcunt, ea leo, vel leopardus, vel aper aliquis nouerit: ſed neceſſe eſt illũ qui ita, vt tu fortitudinẽ definierit, dicere leonẽ, ceruũ, taurũ ac ſimiam, ad fortitudinẽ æque oĩa natura eſſe inſtituta. Lac. Per deos rectè loqueris Socrates, idq́; nobis, ò Nicia, reuera declara: vtrũ ſapientiores nobis has feras eſſe dicas, quas oẽs fortes eſſe fatemur: vel contra oĩum opinionẽ, fortes eſſe negare audeas. Nic. Equidẽ Laches, neq; bruta fortia voco, neque aliud quicquã ob inſcitiam terribiliũ nihil formidãs, intrepidumq́; & futuũ. An pueros oẽs fortes vocare me putas, qui ob inſcitiã nihil metuunt? Arbitror equidẽ intrepidum non idem eſſe ac forte. Nam fortitudinem & prouidentiã in paucis admodũ reperiri exiſtimo: ferocitatem verò & audaciam metu carentem, omni abſque prouidentia, in multis & viris, & mulieribus, puerisque,

Prouerbium. Vide Plutar. in Theſeo.

& feris. Quæ igitur & tu & alij multi fortia noĩatis, ego ferocia nũcupo: fortia verò quæ prudenter diſcernunt, quę audacia & quę metu ſint digna. Lac. Vides, ò Socrates, q̃ belle hic vir, vt putat ipſe, ſe verbis ornat. Eos autẽ fortitudinis munere priuare contendit, quos alij oẽs fortes eſſe conſentiunt. Soc. Ego verò nequaquã, ò Laches, ſed bono aĩo eſto. Aio.n. te, & Lamachũ ſapientes eſſe, ſi fortes eſtis, & alios inſuper multos Athenienſium. Lac. Nihil aduerſus hæc inferam, ẽt ſi quid valeã, ne me reuera calũniatorẽ quendam maledicũ eſſe dicas. Soc. Ne dicas, ò Laches: haud.n. aduertiſſe videris hunc à Damone amico noſtro eiuſmodi ſapientiã accepiſſe. Damon autẽ Prodici eſt admodũ ſtudioſus. Prodicus verò prę ſophiſtis cæteris mirus in explicanda diſtinguendaq́; nominũ vi fertur. Lac. Profectò his ſtudijs ſe extollere Socrates magis ſophiſtã decet, q̃ virum publicis muneribus fungentẽ. Soc. Decet eum Laches, qui res maximas gerit, maximam quoque habere prudentiam: inquirendũ verò nunc cenſeo ad quid potiſsimum ſignificandum Nicias fortitudinis nomen inſtituit. Lac. Tu ipſe perquire hæc Socrates. Soc. Efficiam vir optime: ne tñ putes ex cõi te diſputatione excludi, ẽt tu mẽtem adhibe, & nobiſcum dicenda conſidera. Lac. Eſto ita, ſi ita agendum videtur. Soc. Imò certè videtur. Tu aũt Nicia, dic nobis rurſus ab initio. Scis.n. principio ſermonis fortitudinem nos veluti quandam virtutis partẽ conſiderauiſſe? Nic. Equidem. Soc. Nõnne & tu quod ſuprà eſt inductũ, vt partem aliquam reſpondiſti, tanquam ſint & partes aliæ, cunctæ aũt virtutis nomine nuncupẽtur? Nic. Quidni? Soc. An tu eaſdem quas ego partes nominas? Nam ego quidem præter fortitudinẽ, temperantiã, iuſtitiamque, & talia quędã nomino. nũ tu quoque? Nic. Ego quoque. Soc. Attende iam. hæc.n. admittimus. De his autẽ quæ metu digna terribiliaq́; ſunt, & de his quæ audacia digna ſunt, deinceps conſideremus, ne fortè tu alia eſſe putes, alia quoque nos putemus. Quæ.n. nos dicimus, exponemus. Tu verò ſi diſſentis, doce. Arbitramur terribilia eſſe, quæ metum incutiunt: audenda, quæ metum nullum obijciunt. Metũ verò inferunt non præterita mala, non præſentia, ſed quæ expectãtur. Metũ ſiquidẽ futuri mali expectationẽ vocamus. An nõ & tu idẽ ſentis, ò Laches? Lac. Et maximè quidẽ Socrates. Soc. Audis, ò Nicia, terribilia metuendaq́; futura mala nos dicere: audẽda, futura bona, vel certè non mala. Tu ne ita de his, an aliter ſentis? Nic. Ita certè. Soc. Horũ ſciam fortitudinẽ vocas? Nic. Prorſus. Soc. Videamus præterea vtrum & in hoc tertio nobiſcũ ſentias. Nic. Quid iſtud? Soc. Dicã equidẽ. Mihi ſanè atq; huic videtur, quorũcunq; ſcĩa aliqua eſt, non aliã ſciam eſſe præteritorũ vt facta ſunt, aliã præſentiũ, vt fiunt, aliã futurorũ, vt optime fieri poſsint, ſed eiuſdẽ ſcĩæ opus eſſe hæc oĩa noſſe. Quemadmodũ circa ſanum, & ſalubre per omne tempus non alia ſcĩa, vna medicina excepta, proſpici quę fiunt, quę facta ſunt, quæ fient, quo pacto fiant. & circa illa quę terra naſcunt̃, agricultura ſe ſilr̃ habet, Quinetiam in bello vos ipſi teſtes eritis, rẽ militarẽ ſubtiliter, & alia oĩa & futura proſpicere. neq; enim ſubijci illã vaticinio vultis, ſed pręeſſe potius, vtpotè acutius quæ in bello fiunt, quæ ue futura ſunt præuidentem. Atqui & lex ita ſtatuit, non vatẽ præfecto exercitus dominari, ſed præfectum exercitus vati pręeſſe. Aſſeremus hęc ò Laches? Lac. Aſſeremus. Soc. An tu nobis conſentis, ò Nicia, ad eandem ſciam pertinere, eadem vt præterita, vt præſentia, vt futura ſunt cognoſcere? Nic. Equidẽ: nam ita mihi videt̃, ò Socrates. Soc. Nõne vir optime, fortitudo ſcientia eſt metuẽdorum contrariumque, vt ipſe prædicas? Nic. Eſt vtique. Soc. Conſtituit autẽ ea quæ metuimus, futura mala, quæ verò audemus, futura bona eſſe. Nic. Planè. Soc. Eadẽ verò ſcĩa eſt earundẽ rerum præteritarum, præſentiũq́; & futurarum. Nic. Vera hæc ſunt. Soc. Non ſolum igit̃ metuendorum, contrariorumque fortitudo ſcientia eſt, neque

neque.n.ſutura dũtaxat bona mala ue intelligit, verumẽt præſentia præteritaque, & oĩa ſimpl͞r, vt aliæ ſcĩæ proſpicit. Nic. Ita videtur. Soc. Partẽ itaq; tertiã fortitudinis nobis Nicia reſpondiſti, quanquã nos quid vniuerſa fortitudo ſit, interrogauimus. Enimuerò vt videt̃ in pręſentia ſecundum orationẽ tuam nõ modo metuendorũ contrariorumq́; fortitudo ſcientia eſt, ſed bonorũ oĩum atq; malorum, oĩumq́; ſimpl͞r quomodolibet ſeſe habẽtium. Sic ne modo, an aliter iudicas Nicia? Nic. Ita mihi videtur, ò Socrates. Soc. Putas, ò beate vir, huic aliquam deeſſet virtutẽ, qui norit bona omnia prorſus, vt affecta ſunt, fiuntq́; & fient, mala ue ſimil͞r? Eumq́; virum indigere temperantia, & iuſtitia putas ſanctitate ue, cui ſoli cõpetit, vt tã diuina, q̃ humana bona, & mala prudẽter intelligat, deuitet hæc, apprehendat illa, quiq; rectè cum omnibus viuere norit? Nic. Vera loqui videris, ò Socrates. Soc. Quod ergo abs te inductum eſt. Nicia, non pars virtutis, ſed vniuerſa virtus eſt. Nic. Apparet. Soc. Veruntamẽ fortitudinẽ diximus partem aliquam eſſe virtutis. Nic. Diximus planè. Soc. Quod verò nunc dicitur, nõ apparet. Nic. Non. Soc. Non ergò inuenimus Nicia, qd ipſa ſit fortitudo. Nic. Non videmur. Lac. At qui rebar, ò amice Nicia, inuenturũ, poſtquam me Socrati rñdentẽ deſpiciebas. Ideoq́; ſperabam te ex Damonis ſapientia hęc nobis declaraturũ. Nic. Belle facis, ò Laches, qui fortiter contemnis, quod rudis diſputationis huius ſis: ſolũ verò id curas, vtrũ ego quoq; talis videar, neque quicquã intereſſe cenſes, modo rerũ illarum nihil vterq; intelligamus, quas ſcire quiſq; debet, qui eſſe aliqs vult. Videris ergo reuera humanũ quiddã pati, ꝙ non in teipſum, ſed in alios reſpicias. Ego autẽ arbitror à me de his rebus eſſe tolerabil͞r dictũ. Si quid verò minus eſt, poſthac cũ Damone ipſo corrigã, quẽ tu quum nunquã videris, exiſtimas deridendũ: hæc porrò cũ alijs, vbi ſolide aſſecutus fuero, ẽt te citra inuidiã docebo. Nam hac maximè indigere diſciplina videris. Lac. Sapiens quidẽ es, ò Nicia, veruntñ Lyſimacho huic, & Meleſię conſulo, vt ſtudium meũ ac tuũ circa filiorũ eruditionẽ non exigãt, ſed Socratem hunc, quẽadmodum principio dixi, ne negligãt. Ego quoq; ſi mihi adulti eſſent filij, idẽ feciſſem. Nic. Enimuerò & ipſe cenſeo, ſi mõ velit Socrates curã adoleſcentum ſuſcipere, aliũ neminẽ eſſe quærendum. Nempe Niceratum huic libẽtiſsimè cõmendarẽ, ſi ipſe acciperet. Verũ quoties de hoc verba ei facio, alios quoſdam oſtendit, ipſe recuſat. Experire ergò Lyſimache, nũ Socrates tibi magis obtẽperet. Lys. Par eſt, ò Nicia: quãdoquidẽ & ipſe multa viciſsim in eum conferre paratus ſim, quæ alijs nõ multis ſanè facerem. Quid ais, ò Socrates? Morem nẽ geres, curabiſque, vt optimi adoleſcentes euadãt? Soc. Durũ certè id eſſet Liſimache, ſi quis eiuſmodi curã renueret. Quapropter ſi ego in ſuperiori diſputatiõe ſapiẽs apparuiſſem, ſi aũt inſcij, meritò ad opus hoc ipſe pręcipue vocãdus eſſem. Cũ verò in eadẽ dubitatione hæreamus, quis noſtrũ potius eligat? Mihi quidẽ nullus præcipue eligẽdus eſſe videt̃. Cæterum cũ ita hęc ſe habeant, videte num rectè nobis conſulã. Oportere, ò viri, exiſtimo, (nã nihil horũ efferri volo) in cõe oẽs inuicẽ quærere, primũ quidẽ nobis ipſi optimũ præceptorẽ, egemus enim: deinde adoleſcẽtibus, neq; pecunijs, neq; vllis alijs rebus parcẽtes. Ita verò viuere, vt nũc viuimus, & filios ita curare, nõ conſulo. Si quis aũt nos irriſerit, ꝙ tam grãdes natu præceptoris ludum ingredi ſtatuamus. Homeri illud obijciendũ. Ait.n. viro egeno verecundiã nihil conducere. Quamobrem ſpretis omnibus detractorum verbis, cõem noſtri adoleſcentumq́; curam ſuſcipiamus. Lys. Placent mihi quę dicis Socrates, ſtatuoq́; quo ſenior ſum, eo ſtudioſius vna cu adoleſcentibus diſcere. Sed heus tu. Cras prima luce demum venito, ac ne negligito, vt de his rebus conſilium ineamus. Nam hodiernus iam ſoluẽdus eſt cœtus. Soc. Efficiam quod iubes Lyſimache: & ſi Deus voluerit, cras ad te veniam.

Homeri dictum, Viro egeno verecundiã nõ conferre.

CLITIPHO PLATONIS, VEL EXHORTATORIVS.

DIMIDIATI DIALOGI

Perſonæ, Socrates, Clitipho.

Occaſio dialogi huius, rñcari intinta tẽporis.

NVPER mihi retulit quidam, Clitiphonẽ Ariſtonymi filium loquentem cũ Lyſia, Socratis quidem conſuetudinem vituperare, Thraſymachi verò laudare magnopere ſolitũ. Clit. Quiſquis ille, ò Socrates, fuerit, haud rectè narrauit, quæ de te cum Lyſia ſum locutus. Nam in quibuſdã laudaui te, in quibuſdã minimè. Poſtquã verò ſuccenſes mihi, quãquã diſsimulas, quaſi nihil id cures, libentiſsimè ego ipſe tibi illa referam, præſertim cũ ſoli ſimus, ne adeò te deſpici putes. Forte.n. nunc non rectè audiſti, quocirca infenſior mihi redditus es, q̃ deceat. At ſi ipſe mihi veniã dederis, animaduerteriſque, libentiſsimè rem tibi narrabo. Soc. At turpe nimium eſſet, ſi te prodeſſe mihi volentem nõ tolerẽ. Conſtat.n. vbi intellexero quà malus, quà bonus ſim, deteriora declinaturam eſſe pro viribus, meliora proſecuturũ. Clit. Audi igitur. Equidẽ tecum verſatus, ſæpenumero Socrates vehementer obſtupui, dum te loquentẽ audirem, mihiq́; viſus es pręclariſsimè oĩum dicere, quoties obiurgãs homines veluti è machina tragica Deus ſubito exclamares. Quo nã ruitis homines? Neſcitis quò feramini, neque opportunum quicquã agitis, qui omni ſtudio pecunijs cumulãdis incũbitis: filios aũt quibus eas relicturi eſtis, negligitis, neq; vt illis iuſtè vti ſciant, eos iuſtitiæ præceptoribus commendatis, qui doceant inſticiam, ſi doceri põt, & ſi exercitatione ac conſuetudine comparanda eſt, diligenter exerceãt. Neq; vos etiam ipſos curaſtis vnquã. Sed cum videatis literas, muſicam & gymnaſticã vos filioſq; veſtros ad ſufficiẽtiã conſecutos, quã virtutis diſciplinam perfectã exiſtimatis, deinde nihilominus circa pecunias prauos ẽe, cur non præſentẽ educationẽ contemnitis? cur non quæritis aliquos, qui vos ab hac inmuſica diſſonãtia liberẽt? Et.n. propter hoc delictũ ſecordiamq́;, magis q̃ propter pedis ad lyrã diſſonã motionẽ, & frater aduerſus fratrẽ, & ciuitas aduerſus alias ciuitates immoderata & diſcordi ſeditione ſuborta feruntur, & cõmiſſo prælio extrema patiuntur & inferunt. Vos aũt dicitis, non propter ruditatẽ inſcitiamq́;, ſed ſponte iniuſtos eſſe eos, qui ſunt iniuſti. Rurſuſque aſſerere non dubitatis, iniuſtitiã turpẽ eſſe rẽ, Deoq́; aduerſam. Quã igitur ob cauſam hoc tñ malum quis eligit? Rñdetis, hoĩem ſuperatũ voluptatibus id ſubire. Nõne ſuperari præter voluntatẽ eſt, qñ quidẽ ex volũtate eſt ſuperare? Quapropter iniuſtè agere, præter voluntatẽ eſſe vbiq; ratio dictat. Diligentiorẽ itaq; curam, quã ſolet adhibere, & viros oẽs priuatim & publicè ciuitates decet. Quoties iſta Socrates audio te dicentẽ, mirũ in modum delector ac laudo, idemq́; facio, cũ ea quę ſequunt̃ auſculto. Addis.n. eos quicũq; corpus quidẽ exercent, aĩum verò negligũt: qđ natura ſubiectũ eſt colore, ſpernere verò quod imperat. Itẽ vnicuiq; vſum eius rei qua vti ſcit, cõferre. Illi verò qui oculis, auribus, toto corpore neſcit vti, præſtare, neq; videre, neq; audire, neq; aliter vti corpore, q̃ vti. Simil͞r & in artibus. Quicũque.n. lyra propria vti neſcit, patet vt ipſe ais, ꝙ neque alterius lyra ſcit vti: & qui aliena neſcit vti, neſcit & ſua. Eademq́; eſt de cæteris inſtrumentis & poſſeſsionibus ratio. Atq; eò tandem pręclare tibi ſermo procedit, vt inferas, qui neſcit anima vti, præſtare huic vt ocium agat anima, neque viuat, quàm vt viuat, & ſui iuris in agendo ipſe ſit.

Prouerbium.

Quem

Qnem ſi qua neceſsitas cogit uiuere, melius huic eſſe, ut ſeruus uitã ducat q̃ liber. Eſt aũt hoc, tanquã nauis ita cogitationis gubernacula committere alteri cuiquã, qui gubernatoriã humanæ uitæ adeptus ſit diſciplinã, quã ſæpe tu Socrates ciuilem uocas peritiã, eandemq́; iudiciaria & iuſtitiam. His ergo ſermonibus alijsq́; eiuſmodi multis atq; præclaris, uirtutẽ aſſerẽtibus poſſe doceri, ſuiq́; ipſius in primis ſuſcipere curam iubentibus, nũquam fermè aduerſatus ſum, neq; ut arbitror in poſterũ aduerſabor. Perutiles enim ipſos exiſtimo, plurimumq́; ad exhortationẽ ualere, & ad homines quaſi dormientes excitãdos conducere. Adhibui itaq́; mentẽ, ut qui eſſem reliqua auditurus: percõtatus sũ nõ te primũ, ò Socrates, ſed æquales tuos, uel cõtubernales, uel ſocios, uel quomodocũque aliter affectos tibi oporter dicere: horũ, inquã, eos antè alios, q primi apud te habẽtur interrogaui, quis poſt hæc ſermo potiſsimũ ſequeretur, ac more tuo, quodãmodo ita præfatus quæſtionẽ expoſui. O uiri optimi, quo pacto inquã, Socraticas ad uirtutẽ hortationes accipere deinde debemus? An quaſi ſolũ hoc extet, prodire verò ad opus rẽq́; perficere minimè? Atqui noſtrũ & hoc per oẽm uitã erit officiũ, eos q nõdũ ſatis incitati ſunt, prouocare, atq́; ita ſẽper inuicẽ exhortari? An potius & Socratẽ, & nos ipſos, cũ non negemus hoc ipm agẽdũ eſſe, ſic inquirere decet, quid poſthac? unde iuſtitiæ ſtudiũ incipiemus? Siquis nos ad curãdum corpus hortans, tanquã pueros qui nequaquã aduertũt curã eius gymnaſticã atq; medicinã eſſe, obiurget ꝙ de tritico, & bordeo, & uitibus ſemper cogitemus, deq́; oĩbus, quæ corporis gratia quærimus, artem uerò & induſtriam, qua bonus corporis habitus fiat, nullam inquiramus, cum tamẽ ſit aliqua, fortè illum rogaremus quas artes circa cultum corporis eſſe dicat, atq; ille vt arbitror reſponderet medicinã atq́; gymnaſticã: Eodẽ pacto nunc quã artem circa aĩæ virtutẽ verſari cenſeamus, reſpõdeat quiſquis peritiſsimus horũ ſibi videtur. Reſpõdet ergò ad hæc, artẽ hãc quam ex Socrate audiuiſti, nullã aliã, niſi iuſtitiam eſſe ſcias. Tunc ego, non ſolũ, inquam, mihi nomẽ adducas, ſed vlterius ſic exponas. Medicina porrò ars quædã dicitur, ab hac duo fiunt: nã & medici ex medicis efficiũtur, et ſanitas reparatur. Alterũ horũ haud amplius ars aliqua eſt: artis aũt docẽtis preceptæq́; opus, quã dicimus ſanitatẽ. Ab architectura ſimiliter duo fiũt, ędificiũ videlicet & architectura, illud quidem opus, hæc autem doctrina. Iuſtitię quinetiã eſto iuſtos alios facere, quemadmodum ſuperiores artifices: ſed opus alterum quod nobis vir iuſtus efficere poteſt, quid eſſe dicemus? declara. Reſpondit quidã, conferens: alius, decens: alius, cõducibile: alius, vtile. At ego reſpondens obieci in ſingulis artibus eadẽ hæc noĩa eſſe: cumq́; rectè quid fit, vtilia, conducibilia, & alia huius generis illic fieri diciq́;. Illud verò artis cuiuſq; propriũ, ad quod hæc reſpiciũt. Quemadmodũ in arte fabrili quod bene, pulchre, decẽter ſe habere dicit, illuc tendit, vt ex lignea materia apte ſupellectilia fiant, quæ quidem ars minimè ſunt, ſed artis opus. Dicatur ſilr, & iuſtitiæ ipſius opus. Hic quidam ex tui familiaribus Socrates reſpondit, & belliſsimè quidẽ loqui viſus eſt. Opus iuſtitię proprium, inquit, quod nullius vlterius facultatis, eſt amicitiã in ciuitatibus parere. Ille rurſus interrogatus, amicitiam eſſe bonum quoddã aſſeruit, malum vero nunquam. Cũ verò interrogaret de puerorũ brutorumq́; beneuolentijs, quas amicitias cõiter appellamus, amicitias eſſe eas negauit, quippe cũ ſæpius obſint, q̃ proſint: dixitq́; illas falſo amicitias nuncupari: veram aũt amicitiam eſſe procul dubio cõſenſionem. Cum aũt quæreretur, vtrum aſſenſionem illam vocaret opinionis, an ſcientiæ concurſum: opinionẽ quidem contempſit, quia conſus opinionum multi inter hoĩes ac noxij ſunt, amicitiã verò bonã oĩno opusq́; iuſtitiæ eſſe conceſſerat. Quare idem dixit eſſe conſenſionẽ & ſciensiam, non opinionem. Cũ verò huc loquendo delati eſſemus, ambigui auditores aduerſus illum protinus inclamarunt, ꝙ eodem ſermo reuolueret: quoniam & medicina ſit conſenſio quædam & artes reliquæ, & circa quid verſantur declarare queant. At verò tua hæc iuſtitia, vel conſenſio, quò tendit ignorat, quodue opus ſit, latet. Eadẽ abs te tandẽ quæſiui Socrates. Tu verò ſtatim iuſtitiæ opus eſſe dixiſti, prodeſſe amicis, inimicos lędere. Deinde verò viſus tibi eſt vir iuſtus nunq̃ lædere quenquã, ſed prodeſſe in oĩbus vnicuique. Hæc non ſemel tm̃, ò Socrates, aut bis tentata ſunt: ſed cũ diu ſupplex vos ſequutus fuerim, deniq; defeſſus ſum, exiſtimans te ad inflãmandos hoĩes, vt ſtudiũ virtutis capeſſant, cæteris eſſe vehementiorẽ. E duobus verò alserutrũ neceſſe eſt. aut. n. eatenus tm̃ vales, vltra verò nihil, ꝙ quidem in quauis arte contingere poteſt: ceu in arte gubernatoria fieri poteſt, vt qui gubernare neſcit, excogitauerit aliquas eius artis laudes, quibus ad eam hoĩes prouocet, quaſi digniſsima ſit, & in cæteris artibus eodẽ modo. Idem fortaſſe tibi quis tribuet, quaſi nihilo magis iuſtitiam ipſam cognoſcas, & ſi præclare eam laudas. Ego autem non ſic exiſtimo. E duobus enim alterum, inquã: aut neſcire te arbitror, aut nolle mecum communicare. Quamobrem ad Thraſymachum vt opinor, me conferam, & aliò quocunque potero ſperaueroq́; à dubitationibus liberari. Neq; verò aliò me cõferrem, ſi velles ipſe exhortationibus iſtis quãdoq; facere finem. Porrò quẽadmodum ſi me iam ſatis ad curam corporis, quæ gymnaſtice eſt incitaſſes, poſt exhortationẽ huiuſmodi aperires mihi qualis mei corporis eſſet affectio, & quali curatione indigeret, ita in præſentia facito: pone Clitiphonem tibi concedere ridiculum eſſe, vt in alijs rebus quis ſtudium ponat, animam verò cuius gratia in cæteris laboratur, negligat: & alia quæcunque poſt hæc ſequuntur & dicta modo ſunt, retuliſſe me puta. Obſecro te Socrates ne aliter facias, ne quemadmodum nunc, ita & poſthac coràm Lyſia cæteriſq́; homininibus, partim quidẽ laudare te, partim verò vituperare neceſſe ſis. Ei nanq; qui nondum ad virtutẽ ſit prouocatus, conferre te plurimum aſſeram: Perſuaſo autem contrà, impedimento eſſe te propemodum, quo minus ad virtutis finem perueniens, beatus efficiatur.

CAETERA DESVNT.

CRATYLVS PLATONIS, *vel de recta nominum ratione.*

Marſilij Ficini Argumentum.

SAPIENTIA Platonica ſemper quidem ſuſpicit excelſa, nec vnquã humilia deſpicit, quanquam verorum ſcientia nominum non eſt humilis, imò excelſa, præcipuè diuinorum. Hanc ſapientes Hebræi tanti fecerunt, vt eã non modo ſcientijs omnibus, verumetiam legi ſcriptæ prætulerint, affirmantes ipſam à deo patriarchis & Moyſi fuiſſe tributam, Moyſi, inquam, eã non literis, ſed ſanctorum mentibus inſcripturo. Mentibus, inquam, ſuccedentium prophetarũ, deinceps diuinorum nominum ſapientiã in mentes eorũ qui ſuccederent longa quadã ſerie propagantiũ. Horũ ergò virtute nominum maiores ſuos opera miranda feciſſe. Prætereà nonnulla ex his nominibus ſcriptis ſuis inſeruiſſe, ſed pleraque vel ſparſa, vel inuoluta, quæ ſi quis cognoſcat, & colligat, & perfectè eadẽq́; mentis puritate, qua & cui ſunt tributa, pronunciet, mirabilia ſimiliter effecturum, præſertim in primo dei nomine, ꝙ cum quatuor duntaxat, & his quidẽ vocalibus literis mirabiliter componatur, nimirum à nullo niſi diuinitus inſpirato rectè pronunciari poteſt. Vnde fateri coguntur IESVM, quẽ ipſi Nazareuum vocant, fuiſſe diuinum. Quippe cum eũ nominis huius Tetragrãmatõ intelligentia vera, & pronunciatione perfecta feciſſe miracula fateantur. Verùm de his in libro De religione à nobis ſatis eſt dictum. Origenes quoque cũ diuinorũ nominum orationumq́; virtutẽ mirificã conſideraſſet, in libris cõtra Celſum, inquit, in quibuſdã ſacris nominibus

mirandam

mirandam latere virtutem, ideóque hęc ipſa non eſſe ex Hebræa lingua in aliam transferenda, ſed in ſuis ipſis characteribus conſeruanda. Fortè enim quemadmodum in corpore certa ratione compoſito vita permanet, quæ vel aliter compoſito, vel permutato non permanet, ſic vitalem quandam putant diuinis nominibus certo diuinitus modo compoſitis, ineſſe virtutem. Et quemadmodum ab initio docuit Mercurius Triſmegiſtus, ac diu poſtea Plotinus & Iamblicus, ſtatuis quibuſdam ordine certo compoſitis dæmones quodammodo includuntur. Verbis autem ad cęleſtem quandam ſimilitudinem temperatis diuinę quædam dotes diſtribuūtur, & id quidem prouidente deo, vt quoties res ipſa poſtulat, ſite poſſemus diuinum auxilium inuocare. Quod quidem ab ipſo Phœbo atque Pythagora obſeruatum fuiſſe tradunt, quos ferunt diuinis quibuſdam duntaxat verbis tam animi quam corporis morbos mirifice curauiſſe. Qua quidē in re cōpertum habemus totam Zoroaſtris ſapientiam conſtitiſſe, quam Plato in Alcibiade diuinam appellat, & in Charmide morborum animi corporis curatricem. Mitto quòd omnes gentes atque linguæ præcipuum dei nomen quatuor ſolum pronunciant literis. De hoc enim latius tractatur à nobis in commentarijs in Philebum, vbi probatur non potuiſſe in hoc vno gentes omnes niſi diuinitus conuenire. Hinc Aegyptij quem nos deum, Theut nominant. Perſę, Syre. Magi, Orſi. vnde Oromaſis. Hebræi illud quatuor vocalium ineffabile nomen vtcunque poſſunt exprimunt per Adonai. Gręci, Theos. Arabes, Alla. Machomet, Abdi. nos accepimus ab angelo IESVM. Sed cur voluit deus quatuor vbique literis inuocari? Forſitan quia & ipſe per quatuor gradus cuncta diſponit. eſſentia, eſſe, virtute, actione componens. Item cœleſtia triplicitatibus ſignorum quatuor, ignea, aerea, aquea, terrea, & quæ ſub cœlo ſunt, quatuor ſimiliter elementis. Nemo verò mirabitur tantam in veris nominibus vim latere, ſi modo conſiderauerimus ipſam rei vim naturalem, quando verè cognoſcimus, peruenire ab obiectis ad ſenſus, ab his ad imaginationem, ab hac quodammodo & ad mentem. Deinde à mente concipi quidem primum, deinde per vocem exprimi quaſi partum. Atque in hac ipſa voce ſuis quibuſdam articulis cōſtituta vim ipſam rei ſub ſignificationis forma quaſi vitā latere, vitā, inquam, ab ipſa mente per ſemina rerum conceptam primo, deinde per voces editam, poſtremo per ſcripta ſeruatam. Quòd ſi cæterorum nomina vim rerum quodammodo ſeruant, ideóque per illa quaſi rerum imagines ipſæ res agnoſcuntur, multò magis diuina nomina ab ipſo deo tradita vim ſuā perpetuo ſeruant. Nec immeritò. Nomen enim verum, vt Platoni placet, nihil aliud eſt quàm rei ipſius vis quędam mente primum, vt dixi, concepta, voce deinde expreſſa, literis demum ſignificata. Rei autē diuinæ neceſſe eſt virtutem eſſe diuinam. Quamobrem dei nomina cum illis diuina vis inſit, Plato & hic & in Philebo venari iubet, atque vt ſignificat in legibus, multo etiam magis quàm delubra ſtatuasq́ diuinas. Expreſſior enim imago dei in artificio mentis, pręſertim afflatæ diuinitus, quàm in manuum operibus reſeruatur. Nomina verò dei prima atque ſynceriſſima apud mentes ſupernas cœleſteſque eſſe indicat, à quibus expreſſius deus, vt ita dixerim, ipſe concipitur. Secunda verò in dęmonibus purioribus. Tertia in animis hominum, eaque per priſcos viros deo afflatos quaſi dei tubas fuiſſe prolata. Dei itaque nomina nobis per antiquos ſanctoſque tradita, tanquam imagines radijq́ dei ipſius eſſe videntur, per ſuperiora numina, perque ſanctiores hominum animos penetrantes. Quiſquis autem ſolem, vt par eſt, admiratur, meritò veneratur & ſolis lumen. ita & deum colere oportet in primis, ſimulque dei radios, vires, imagines in ſacrorum nominum ſignificatione latentes. Audiamus ergò Socratem in Philebo ita clamantem. Reuerentia mihi ſemper erga deorum nomina, nō humana quędam formido eſt, ſed maximum quenque timorem exuperat. Audiamus eundem rurſus in Phędro ſed expiantem, quòd in Amorem dei nomen forte diſputando deliquerit. Audiamus platonem in vndecimo Legum, eos qui deorum nomina mendacio & periurijs inquinauerint, ſacrilegos omnino cenſentem, iubentemq́ illos à quolibet impune cædi, eum verò qui præſens non punierit, tanquam proditorem legum rigide condemnantem. Neque verò nos turbet quòd plures ſæpe nominet deos. Vnicum enim per ſeipſum in Parmenide, atque Timęo probat eſſe deum, cęteros vero angelicos, cœleſteſque dei miniſtros cùm deos nominat, non tam deos quàm diuinos intelligit. Poſtquam verò in Parmenide ad vnum deum omnia comparauit, nomina quoque illius ſpernenda non cenſuit, in quibus cum mira dei munera lateant, non iniuria diuinus ille theologus Dionyſius Areopagita omnia theologiæ myſteria in diuinis nominibus exquiſiuit. At cur ſilentio prætermittimus ſplendorem illum veritatis Apoſtolum Paulum dicentem, Sermonem dei eſſe viuum atque efficacem, vehementius omni gladio ancipiti penetrantem? Item illud eiuſdem, Donauit deus illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, infernorum? Sed iam ad dialogum redeamus. Hermogenes Parmenidis diſcipulus & ſectator, atq́ Cratylus ſectator Heracliti, de rectitudine nominum diſſidentes, dum ille quidem nomina ſolum arbitrio, hic verò naturali quadam ratione habere vim putat, denique Socratis ſe iudicio ſubigunt. Principio quàm bellè tres hic Platonis cōueniunt præceptores. Hic enim à Socrate moralia, à Cratylo phyſica, ab Hermogene potiſſimum metaphyſica, pręter illa quæ ipſe inuenit, dicitur accepiſſe. Cratylus quidem ſectator eſt Heracliti, cęterorumq́ue priſcorum, qui multis ante Heraclitum ſeculis philoſophati ſunt, putaueruntq́ nihil vſquam ſtabile, ſed omnia in perpetuo motu verſari. vnde & nomina rebus ab ipſo motu plurimum poſuerunt. Hermogenes vero Parmenidis Pythagoreorūq́ cultor, contra putantium omnia permanere. Eiuſmodi controuerſiam inter Hermogenem & Cratylum Socrates & Plato ita componunt, vt Heracliti quidem ſententia in Phyſicis, Parmenidis verò in metaphyſicis ſit probanda, ſiquis autem vel ſtatum rerum ad naturalia, vel motū transferat in diuina, ſit penitus improbandus. Sed his omiſſis, quantum ad nomina pertinet, Socrates in Cratyli ſententiam magis declinare videtur, tam hoc pacto confirmans. Orationum alia vera eſt, alia falſa, & orationis veræ partes veræ ſunt, orationis falſæ, partes quoque ſunt falſæ. Partes autem orationis ſunt nomina, quo fit vt nominum alia vera ſint, alia falſa. Oratio quidem vera eſt quæ res ipſas vt ſunt ita dicit, falſa verò, quæ contra. Quapropter & nomina vera ſunt illa quę res ita vt ſunt potius, quàm vt placet arbitrio, proferunt. Quoniam verò Protagoras putat qualia cuique videntur quæque, talia eſſe, adeo vt res nullę eſſentiam habeant propriam, ſed humana opinio omnium ſit menſura, ideo Socrates contra Protagoram infert, alios quidem homines eſſe optimos ſcilicet Prudentiſſimos, alios verò peſſimos, ſcilicet à prudentia remotiſſimos. At ſi, vt putat Protagoras, vnicuique vera illa ſint quę quilibet opinatur, nullum certè erit inter prudentem imprudentemq́ue diſcrimen. Sed Protagoras ſubtiliſſime in libro de ſcientia confutatur, oportuit tamen & hic breuiter confutari, vt facilius Hermogenis opinio de nominibus illius quodammodo ſimilis refelli poſſet. Profecto Hermogenes haudquaquam Protagorę de rebus diſſerēti credit, ſed dum nomina rerum veritatem ex hominum arbitrio habere fatetur, clam in Protagoricam de rebus declinat ſententiam. Latenter quoque in opinionem Euthydemi, dicentis omnia omnibus ſimiliter ſemper adeſſe. qui ab eo breuiter reprobatur, quòd non alij quidem boni eſſent, alij vero mali, ſi ęque omnibus adeſſet & virtus & vitium. Tu verò inter hęc nota tritiſſimam Platonis noſtri ſententiam, totam virtutis vim in ipſa prudentia, totam vitij in imprudentia collocari. Poſtquam confutata eſt Protagorę & Euthydemi ſententia, concluditur res ipſas non pro opinione noſtra ſed pro ipſa natura ſua in ipſo ordine rerum tales, aut tales exiſtere. Quòd ſi naturaliter ſeſe habent eſſentię, naturales quoq́ ſunt actiones atque paſſiones. Itaque ſi diuidere vel comburere rem quampiam ſtudeamus, non tam arbitrio noſtro quàm pro natura rei id faciemus, vt eo modo & inſtrumento quo diuidi poſſit aptius, diuidamus, ſimiliterq́ue comburamus. At dicere & nominare actio quędam eſſe videtur, ideoq́ue propriam debet habere naturam. vt non ita ſicut placet nobis, ſed vt rei modus exigit nominemus. Eſt enim nomen inſtrumentum quoddam, quo rem nominatam ab alijs diſcernimus atque diuidimus. Eiuſmodi verò inſtrumentum, vt patet in cęteris, ad proprium id officium non caſu, non pro libidine, ſed arte accommodari ita debet, vt ea ſit forma diſpoſitum per ipſam artis ideam, quę velut ad finem ad diſcernendum aptiſſime diuidendumq́ue conducat. inſtrumentum verò huiuſmodi. i. nomen, tum ad res diſcernendas, tum ad docendos audientes accommodatum, non cuiuſlibet eſt fabricare, ſed artificis cuiuſdam nominum conditoris, qui omnium eſt rariſſimus. Hic autem ea ratione nomina fabricat, qua artifex vſurus nominibus exigit atq́ inſtruit. Talem verò eſſe plato vult dialecticū. At ille qui fabricat, ad ipſam rei ideam mentem conceptā, in qua vera conſiſtit ratio nominis, cōpetit nomen, certa quadam ſignificatione prędıtum. Atque hæc ipſa idealis ratio ſignificatioq́ verum eſt nomen, manetq́ idem circa rem eandē in quacunq́ literarum materia fiat, apud quaſcunq́ gentes, modo quid res ipſa ſit doceat diſcernendo. Conclude nomina, ſi modo vero futura ſint, rectéq́ ponenda, cōſtitui debere à ſapiente nominum conditore, atq́ id quidem dialectico admonente, vt ea forma conſtentur qua rerū proprietates pro viribus imitentur & explicent. Poſt hęc diligēter inquirens, à quibus diſcenda ſit nominum rectitudo, id eſt propria qua cōſtituta ſint ratio, ſophiſtas deſidet. tradocitq́ nos potius ad poetas non quoſlibet, ſed diuinos, quaſi qui vera rerum nomina à dijs acceperint, apud quos vera ſunt nomina. Inter hęc oſtendit Homeri poeſim allegoricam eſſe, etiam vbi hiſtoriā narrare videtur, quemadmodū in nominibus allegorice fictis apparet. Refert autē multa apud Homerū heroū nomina certa allegorię ratione cōpoſita. deinde ad deorum aſcendit nomina, quorum rationes ab auguſtioribus theologis accepit. Prima quidē nominū poſitione Cęlius ſignat animā ſphęrę ſtelliferæ, Saturnus ſequētis ſphęrę

Nomen Dei apud populos diuerſos.

animam, Iupiter verò tertiæ. Secunda verò poſitione Cœlius ſignificat deum, Saturnus angelicam mentem, Iupiter mundi animam atque cœleſtem. Tertia Cœlius dei ipſius ſignificat fœcunditatem, Saturnus eius intelligentiam, Iupiter beneficam voluntatem omnibus prouidentem. Quarta Cœlius in quolibet numine aſpectum ad ſuperiora deſignat, Saturnus reſpectum ad ſemetipſum, Iupiter proſpectum inferioribus prouidentē. Prolixior fore cogar, ſi ſingulos hic deos theologicè interpretari voluero. atq; id quidem latius in libro De amore, & Theologia tractauimus. Quoniam verò de diuinis tractare nō eſt eius qui ſemper dicat ſe nihil ſcire, conuenienter Socrates vbi de diuinis altius agit, dicit eam ſapientiam nuper vnde neſciat, illuxiſſe, ſignificans inſpiratione opus eſſe ad veram diuinorum perceptionem. Quod & in Timæo, Conuiuioque & Phædro confirmat. probat idem & in epiſtolis. Quòd autem diuinorum contemplationem ab Euthyphrone accepiſſe ſe dicit, ironicū eſt, deridetq; illum & ſimiles diuini iuris profeſſores ambitioſos. Quo fit vt non immerito, quæ ab illo ſe fingit audiuiſſe, aſſerat fore paulò pòſt dimittenda, admonens contendendū non eſſe doctrinis ambitioſorum, præſertim vbi iudicant de diuinis, de quibus etiā probatiſſimus homo, nunquam vt homo loqui poſsit: ſed aliquando potius vt tuba dei. Huic illud quodammodo ſimile, quòd Plutarchus ait, legē extare apud Græcos, per quam iuberetur libros ſceleſtorum hominum etiam bonos e medio tolli, vt autorum memoria deleretur. Significat præterea antiquos conſueuiſſe eum qui inter ſacra corripiebatur à dæmone, ne diutius ab eo fatigaretur, paulò pòſt quibuſdam precibus ſacrificijſq; à dæmone ſoluere. Docet etiam non eſſe longum tempus in nominibus conterendum. Proinde reprehendit illos qui ſolas mundi ſphæras ſtellaſq; putent eſſe diuinas: quippe cùm ab his tanquam aſpectu noſtro natura propinquioribus atque mobilibus ad altiora numina ob maiorem excellentiam ſenſibus noſtris ignota ſtabiliaq; ſit aſcendendum. Narrat præterea deorum nomina non caſu, ſed partim humana ratione, partim inſpiratione diuina inuenta fuiſſe. Nomina verò heroica & humana ſæpe vel ex maiorū cognomētis, vel ex voto fuiſſe poſita, ideoq; certam nominum rationē in diuinis nominibus potius quàm in alijs eſſe quærendam. Deſcendit poſt hæc ad dæmones, aſſeritque Heſiodi priſcorumque ſententia probatiſsimorū virorū animas in aereos dæmones aſcendere, qui & rerum ſapientia polleant, & generi humano prouideant. Tu verò hic animaduerte, omnem bonum eſſe ſapientem, atque viciſsim bonum quidem ideo ſapientem euadere, quia purgatā ſerenamq; boni hominis mentem deus ſapientiæ ſuæ lumine implet. Sapientē quoq; idcirco bonum eſſe, quia neq; aberrat à fine, neq; in his quæ ad finem conferunt, fallitur eligendis. Animaduerte heroes ſemidioſq; eoſdem exiſtimari, atque ex mutuo inter deū hominemq; amore naſci. Hinc illud. Sed ex deo nati ſunt. Qua in re oſtenditur inter genus humanum diuinumq; cognatio. Attende mox officium hominis eſſe non ſentire, ſed ea quæ ſenſit conſiderare. Deinde ſtatum in animæ in corpore eſſe, non contineri, ſed naturā corporis continere. Corpus tamen apud Orpheum carcerem animæ dici atque ſepulchrum, vtpotè quæ in corpore tanquam mortua iudicetur. Memento & Anaxagorā putauiſſe mūdi machinæ vnam ante alias eſſe animam, vnam quoq; præeſſe mentem. Hinc illud, Spiritus intus alit, totamq; infuſa per artus Mens agitat molem. Deinde conſidera piam Platonis modeſtiam dicētis: Quicunq; ſapita, agnoſcit ſe deos deorumq; inter ſe nomina ignorare. Addit orandum eſſe deum, vt nobis nomē ſui proprium patefaciat: exiſtimandum quoq; eſſe nomina quæ nos deo tribuimus, non ipſam dei naturam, ſed notionē affectionemq; circa deum noſtram ſignificare. Idcirco obſecrādum eſſe deum, ne ipſi in eo nominando diſpliceamus. Idem in Philebo, & Parmenide, & Phædro, atq; Timæo. Interpretatur deinde deorum nomina, narrans primo illorum opinionem qui fluere omnia putauerunt, quam denique improbabit. Sed in his tu vera momento deam Veſtam ſignificare eſſentiam formarum ſeparatarum, diuinorumque ſtabile fundamentum, ideoq; Veſtæ ante alios deos ſacrificare priſcos conſueuiſſe. Item nomina quæ in diuinis ſtatum ſignificāt, ad illorum referri ſubſtātiam: quæ vero motum, ad actionem: impropriè quidem ad actionem intellectualem, propriè vero ad animalem. Rurſus nomina deorū maſculina ſignificare in diuinis actum efficientem, fœminina vero potentiā capientem. Præterea quod cœlum ſuo motu generet tempus conſumens, continueq; conſumat, imago quædam eſt referens deum Cœlium, & Rheam, atque Saturnum filios deuorantem. In his autem Cœlius eſt eſſentia ipſa diuina, Rhea eiuſdem vita: Saturnus mens eiuſdem. Saturni filij idea ſunt rerum, intelligētia diuina intra ſe genitæ, quæ ſicut producuntur à mente, ita & reducuntur in mentē, ex in ſe, vt ita dixerim, abſorbentem. Multitudo verò deorum circa diuerſas mundi partes diſtributorum, & in ipſis earundem partiū continetur ideis, & in angelicis mentibus ideas multifariam contemplantibus, & in animabus ſphæras mundi ſtellaſq; regētibus. Animaduerte præ cæteris Platonem hic ſignificare præcipue prouidentiam diuinam

Nomina maris & fœminæ quid ſignificent in diuinis.

ad ſeparatas animas pertinentem, quæ puras animas bonorū ſuorum perpetuis illecebris adeo rapit & detinet, vt nolint ad nos vltra reuerti. Quod quidem infinitis Plotini Procliq̄ue animarum periodis non conſentit. Probat animas penes plutonem ideo vinculo quodam arctiſsimo & inſolubili detineri, quoniam amatorio teneantur affectu. Vbi confirmatur Platonicum illud in Conuiuio, Legibuſq;, & ſæpe alibi, amatorium voluntariumq̄ue nodum cæteris omnibus eſſe potentius. neque id quidem iniuria: nempè qui trahit quempiam per appetitum, tum potentius trahit, tum retinet firmius, quàm qui per vim aliam conatur attrahere. quia non ab extrinſeco tantum rapit, ſed ab intrinſeco. Præterea quod ita raptum eſt, non modo non contendit ſolui, verumetiam innititur ligatori, eodemq̄uem vinculo ſeſe arctius implicat. Mitto quòd raptor alius tanquam ſuperior alienuſque occurrit. Amatorius verò raptor, tanquam æqualem domeſticumq̄ue, & palàm & clàm ſe nobis inſinuat. Hinc Boethius probat ex mente Plotini, deum ad ſeipſum omnia potentiſsimè ſimul & ſuauiſsimè rapere, ſui videlicet amore boni, quaſi eſca trahentem. Quod etiam platonicus confirmat Philo. Deus à principio ad finem omnia potenter attingit, ſuauiterq̄ue diſponit. Id verò totum ex quarto Legum acceptum eſſe alias oſtēdemus. De Phœbo autem qui apud Orpheum lumen vitale ſignificat, multa atque præclara ſunt in Orphico Appollinis hymno: in ſenatu De repub. & in oratione Platonici Iuliani: & in opuſculo noſtro de lumine. Hic verò breuiter exponitur nomen Apollo. Quod triplicem ſignificat ſolem, diuinum, angelicum, & cœleſtem. In primo quidem, lumen eſt ſuperius intellectu. In ſecundo intellectuale lumen ſuper viſum. In tertio viſibile lumen. Secundus appellatur à Platonicis primi filius. Tertius imago dicitur veriuſq;. Sed, vt ſumatim dicam, Appollo ſignificat primo diuinæ angelicæq; ſubſtantiæ ſimplicitatem. Secundo vim per quàm deus & angelus lauant animas, ab inferioribuſq; purgant affectibus. Tertio beneficium quo à deterioribus ſoluūt, melioribuſq; coniungunt. Quarto virtutem vt ita dixerim ſagittariā, qua per omnia procul ſua munera iaculātur, & aculeis ſuis iniuſtos affligunt. Quinto efficaciam omnia temperātem, muſicisq; modulis conuertentem. In his apparet Appolinis vaticinium, vbi ſimplex dicitur, & purgando lauans atque ſoluens. Ibidem apparet & medicina, item & ſagitandi canendiq; peritia, vbi vires ſuas potenter extendit per omnia, & ſuauiter eiſdem cuncta contemperat inuicem, & ad ſeipſum feliciter contemperando conuertit. Similes quoque dotes atq; affectus videntur in ſolo & ad ſolē tertio atq; cœleſti. Inter hæc Socrates ait ſe in exponendis deorum nominibus iocari, videlicet cognoſcens ſe diuinam ſubſtātiam his nominibus non attingere, ſed vel affectus illorum narrare, vel affectus noſtros circa illa pro viribus explicare. Addit & deos interdum iocari ac ludere: Iocamur quidem nos circa diuina, iocantur & dij circa noſtra, quatenus videlicet noſtra hæc & illis collata quā minima ſunt, & illi hæc nullo labore, ſed inæſtimabili facilitate gubernant. Mitto in præſentia Platonicum illud, Homo iocus eſt luduſq; deorum. Id enim vbi res exiget exponemus. Poſt hæc tertio iam apprime religioſus homo dicit ſe vereri de dijs vlterius diſputare. Nempe & in ipſo diſputationis initio timendum eſt, ne fortè de deo loquamur ſine deo: & in media diſputatione rurſus, ne temere metiamur immenſos: & circa finem curſus, ne vlterius ſermonem de numinibus producamus, quàm eorundem voluntas nobis aſpiret. Mox nota totam Mercurij vim verſari circa ſermonem, vt intelligentiæ vim ad Saturnum potius intelligas pertinere. Item quod addit. Pana Mercurij filium biformem, videlicet ob geminum ſermonem. verum ſcilicet atq; falſum: nota vbi. Pan vt homo pingitur. ſermonem verùm ſignificare: vbi verò brutum, falſum: vt hoc admonitus verearis falſa loqui, ne falſa loquendo ſis falſus homo, verumque brutum. Proinde vbi deridet antiquorum multos, quòd dum ipſi paterentur vertiginem, putabant omnia verti, admonet ne pro natura præſertim temporali, metiamur æterna. Item vbi dicit temperantiam eſſe ſalutem conſeruationemq̄ue prudentiæ, oſtendit animam corporis perturbationibus ebriam non poſſe rerum ipſarum preſertim incorporalium percipere veritatem. Mox vbi boni nomen interpretatur, oſtendit tria ad ipſum bonum pertinere, ſcilicet vt admirandum ſit, vt amandum vt ſuaue, Admirandum eſt, quando nos excitat diuertit ab alijs, ad ſe cōuertit. Amandum, cùm accedimus ad ipſum atq; hæremus. Suaue, cùm eo implemur. Paulò pòſt exponēs iuſtitiæ nomen, docet diuinum iudicium omnia penetrare. Quod & cecinit Orpheus. Deinde ſignificat iuſtitiam eſſe apud Anaxagoricos diuinam mentem omnium ordinatricem. Quod quidem Socrates, nec affirmare audet, neque negare. Non negat quidem, quoniam ad deum iuſtitia pertinet. Non affirmat, quoniam accommodatius diceretur iuſtitiam eſſe diuinam volūtatem, ſingula pro meritis vel naturæ, vel voluntatis diſtribuentem. Aduerte rationem boni ad naturā quādam pertinere ſeſe per omnia diffundentem. Rationem verò pulchri ad ſapiētiam ordinemq; manantē ab ipſa, & ad ſe reliqua prouocantem. Denique vim amatoris ad influxum

fluxum

fluxum quendam ſpectare ab oculis per oculos penetrãtem. Poſt hæc multa de nominibus affert, quæ per ſuperiora ſatis intelliguntur. Tangit opinionem de nominum origine triplicem, vel quod à dijs quondam accepta fuerint, vel quòd à barbaris, vel quòd à longitudine temporis adeo à prima origine permutata, vt primæ nominum poſitiones minime diſcernantur. Mox deridet illos qui ſequentium ſcientiam profitentur, cùm antecedentia neſciant. Tu verò in ſequentibus auream animaduerte ſententiam, Grauiſſimam omnium deceptionem eſſe illam, qua homo ſeipſum decipit. In ea enim deceptor à decepto abeſt nunquam. Quoniam verò Cratylus ad ſectam Euthydemi declinat, quæ putat nullum dicere falſa, quia quiſquis dicit, quod eſt dicat, itaq; dicat & verum: Socrates id hoc pacto redarguit. Sæpe dicimus adeſſe alicui quædam quæ procul abſunt, atque viciſſim abeſſe quæ adſunt. quod nihil aliud eſt quàm falſa dicere. Similiterque conuenienter poſſumus nominare exprimentes per nomen literarumque ſonos quodammodo naturam actionemq; rei vel paſſionem, atque contrà incõgruè nominare. Poſt hæc vbi de numeris & qualitatibus mentionem facit, dicit in ordine numerorum ſemper vnitate vel addita vel ſubtracta numeri ſpeciem permutari, quod in qualitate non accidat. Id autem hac ratione arbitror euenire, quia tota numeri ratio in vnitate eiuſq; replicatione conſiſtit. In qualitate verò cũ præter vnitatem eiuſq; replicationem, alia quædam ſit natura, meritò vno gradu addito vel ſubtracto, aut etiam pluribus, qualitatis ſpecies non mutatur. Similiter in imagine. eatenus enim imago eſt, quatenus repræſentat: poteſt autem magis minuſúe referre. Idem fermè nominibus accidit. Nam quædam rerum ipſarũ ſunt imagines. Præterea cum nominis finis ſit rem ipſam referre, præſtat ipſum ſimilitudine quadam rei, quàm hominum conuentione referre. Rurſum cùm nomen conſtet ex literis, rem apte non poteſt exprimere, niſi ex ſyllabis literiſq; propriè ipſam exprimẽtibus componatur. Et quoniam operoſa res eſt literas, ſyllabas, nomina rebus ſingulis prorſus accommodare, imò etiam fieri nequit in numeris, idcirco miſcenda eſt conſuetudo naturæ, vt quatenus fieri poteſt, natura rerum autoritatem habeat nominum. Vbi verò vel nullo modo vel difficilimè per naturæ proprietatem id fieri poteſt, fiat per conſuetudinem conuentionemq; humanam, ſiue ſolam, ſiue naturæ cõiunctam. Animaduerte poſt hæc maximam diligentiam principijs adhibendam, in eiſq; conſtituendis plurimum diſputandum. Rurſus fallaciſſima quadam ad ſcientiam ire via, quiſquis vt monet Cratylus, per nominũ proprietates rerum proprietates aucupatur. quandoquidem autor nominum non talia nomina quales ipſæ res ſunt, inſtituit, ſed quales ipſe putauit, qui decipi potuit. Adde quòd nomina eadem alij aliter poſſunt interpretari, & ad oppoſita ſignificanda pari probabilitate traducere. Profectò multa ſunt nomina ita poſita quaſi res fluant, multa quoque ita quaſi maneant. Eſt igitur fallaciſſimũ, per nomina res iudicare. Paulò pòſt conſidera primùm qui res nominauit, cognouiſſe prius eas quàm nominaret: Item priſcam opinionem, quæ aſſerit diuinam quãdam virtutem ab initio homines inſtruxiſſe, rerumq; nomina docuiſſe. Quod ijs quæ in Protagora & Politico dicuntur, eſt conſentaneum. Fieri enim non poteſt, vt humanum genus, vel ab initio mundi, vel poſt ingentes illuuiones aliter quàm diuinitus ſit inſtructum. Quod autem Socrates dicit circa ideas ſe ſomniare, declarat tum de hoc ipſo Socratem & vulgo, & à comicis ſolitum irrideri, tum idearum cognitionem per ſeparationem mentis haberi ſomnij vaticinio ſimilẽ. Mox probat ideas eſſe, quia ſuper imperfectas formas oporteat eſſe perfectas. Item immutabiles ideas eſſe, ſi quidem ſpeciales rerum rationes atque definitiones ſemper eodem modo ſe habeant. Addit, ſi ſtatus à rebus omnis auferatur, ſequi vt res nulla verè ſit aut hoc aliquid, aut tale aliquid, neq; cognoſcatur, cùm quolibet momento deceptura ſit iudicantem, neceſſario mentientẽ. Subdit neq; fore cognitionem, ipſam videlicet ſpecialem cognitionis ideam, quæ ſemper eodem modo ſe habet. Concludit rerum ſcientiam nõ à nominibus, ſed ab ideis eſſe quærendam, quarum notiones inſitæ nobis primæ veraq; ſunt nomina rerum. Denique iuuenes admonet, ne de rebus grauibus facilè ſentẽtiam ferant, imò diſcant diu, expectentq; ætatem maturiorem antequam iudicent.

Hermogenes, Cratylus, Socrates.

VIS IGITVR ſermonem noſtrũ & cum hoc Socrate conferamus? CRAT. Volo equidẽ, ſi tibi videtur. HER. Cratylus hic ò Socrates, rebus ſingulis ait natura ineſſe rectam nominis rationem. neque id eſſe nomen, quod quidam ex cõſtitutione vocant, dum vocis ſuæ particulam quãdam pronunciant, ſed rectã rationem aliquam nominũ & Græcis & Barbaris eandem omnibus innatã. Percontor itaq; ipſum, nũ reuera Cratylus ſit eius nomen. Ipſe fatetur. Socrati verò quod nomẽ, inquam? Socrates ait. Nònne cæteris omnibus, inquam, id eſt nomen, quo quenque vocamus? Ille non tibi tamẽ ait Hermogenes nomẽ eſt, neq; etiam ſi omnes homines te ita vocarint. Dumq; obſecro, vt ſciſcitanti mihi quidnã dicat aperiat, nihil prorſus declarat, ſed me ludens ſimulat ſeſe aliquid verſare animo, quaſi nõnihil hac de re intelligat, ſi quod vellet exprimere, cogeret me idipſum fateri, eademq; dicere quæ ipſe dicit. Quamobrem libenter ex te audirem, ſiqua ratione Cratyli vaticinium potes conijcere. libẽtius tñ ſententiã tuam de nominũ rectitudine, ſi quidẽ tibi placet, audirem. SOC. O Hipponici fili Hermogenes, veteri prouerbio fertur, Pulchra eſſe cognitu difficilia. Atqui illa nominũ notitia haud parua res eſt. Equidẽ ſi ex Prodico illam quinquaginta drachmarũ demonſtrationem iam olim audiſſem, in cuius traditione etiã hæc inerant, vt ipſe teſtatur, nihil prohiberet quin tu ſtatim nominũ rectitudinẽ intelligeres. eam porrò nunquam audiui, ſed illã drachmæ vnius dũtaxat. Quare quid in his verũ ſit, neſcio, inueſtigare autẽ tecũ ſimul & cùm Cratylo paratus ſum. Quod autẽ dicit tibi non eſſe reuera nomen Hermogenes, quod à lucro dicitur, mordet te puto, quaſi pecuniarũ auidus ſis, & impos voti. Verum, vt modò dicebã, difficilia hæc cognitu ſunt. Oportet autem rationes vtrinq; in medium adducẽdo, perquirere, vtrum ita ſit, vt dicis ipſe, an potius, vt Cratylus ait. HER. Enimuerò, ò Socrates, licet frequenter cùm hoc cęteriſq; permultis iam diſputauerim, nondũ tamen perſuaderi mihi poteſt aliam eſſe nominis rectitudinem, quàm cõuentionem ipſam cõſenſionemq;. Mihi quidem videtur quodcunq; nomen quis cuiq; imponit, id eſſe rectum. Ac ſi rurſus cõmutat, aliudq; imponit, nihilominus quàm primum quod illi ſuccedit nomen rectum exiſtere, quẽadmodum ſeruis nomina cõmutare ſolemus: nulli quippe rei natura nomẽ ineſſe, ſed lege & vſu illorum qui ſic vocare conſuerunt. Quod quidẽ ſi aliter ſe habet, paratus ſum nõ à Cratylo tñ, verũetiam à quouis alio diſcere atq; audire. SOC. Fortè aliquid dicis Hermogenes. Conſideremus itaque. quodcunq; imponit quis cuiq; nomen vocatq;, id illi nomen eſſe aſſeris? HER. Mihi ſanè ita videtur. SOC. Et ſiue priuatus vocet ſiue ciuitas? HER. Aſſero. SOC. Quid verò ſi ipſe rẽ aliquam vocem, veluti ſi quem nunc hominẽ vocamus ego equũ nominẽ, quemúe equũ, hominem? publicè quidẽ erit eidẽ homo nomen, priuatim equus, & priuatim rurſus homo, publicè equus. Ita loqueris? HER. Ita videtur. SOC. Dic iterũ num aliquid nũcupes vera loqui, aliquid loqui falſa. HER. Equidem. SOC. Nónne illa quidem vera erit oratio, hæc autem oratio falſa? HER. Ita prorſus. SOC. Illa verò oratio quæ exiſtentia dicit, vt exiſtunt, vera eſt: quę vt non exiſtunt, falſa? HER. Certè. SOC. Eſt autem hoc, oratione, ea quæ ſunt, & quę non ſunt, dicere? HER. Idipſum. SOC. Oratio quæ vera eſt, vtrum tota quidem eſt vera, partes non veræ? HER. Imò & partes veræ. SOC. Vtrum partes magnæ verę, exiguæ verò particulæ falſæ, an veræ ſunt omnes? HER. Omnes arbitror. SOC. Habes orationis partem aliquam minorẽ nomine? HER. Nequaquam, hæc.n. pars minima. SOC. Et nomẽ quidẽ hoc pars orationis veræ HER. Proculdubio. SOC. Pars vtiq; vera, vt ais ipſe. HER. Vera. SOC. Pars autẽ falſa. HER. Aio. SOC. Licet ergò nomen verũ, & nomẽ falſum dicere, ſiquidem & orationẽ. HER. Quid prohibet? SOC. Quod quiſq; cuiq; nomẽ eſſe ait, id & cuiq; nomẽ eſt? HER. Idipſum. SOC. An etiam quotcunq; quis nomina cuiq; tribuit, totidem erunt? ac etiam quandocunq; tribuit? HER. Haud equidem habeo Socrates aliquã præter hanc nominis rectitudinẽ, vt videlicet liceat mihi quidẽ alio rẽ vocare quod ipſe impoſui nomine, tibi aũt alio quod tu impoſuiſti. Ita equidẽ in ciuitatibus video eorundẽ propria quędã haberi nomina & Grę cis ad alios Græcos, & Gręcis ad Barbaros. SOC. Ani-

maduertamus Hermogenes, vtrũ res ipſæ ita ſe habere tibi videantur, vt propria rerũ apud vnũquenq; eſſentia ſit, quemadmodum Protagoras tradidit? rerũ omniũ dicens hominem eſſe menſuram, ita vt qualia mihi quæq; videntur, talia & mihi ſint: itẽ qualia tibi, & tibi talia. An potius quædam eſſe putes, quę eſſentiæ ſuæ quandã habeant firmitatem.

Sententia Protagoræ circa eſſentiam rerum.

HER. Quandoq;, ò Socrates, dubitans ad hæc deductus ſum, quę tradit Protagoras. Ita tamen eſſe haud ſatis mihi perſuadeo. SOC. Nunquid & ad hoc aliquando es deductus, vt tibi nequaquam videretur aliquem eſſe hominem omnino malum? HER. Non per Iouem. imò ſępenumerò ita ſum affectus, vt exiſtimarẽ homines nonnullos omnino malos eſſe, & quidem plurimos. SOC. Prorſus autem boni nulli adhuc tibi viſi ſunt? HER. Admodũ pauci. SOC. Viſi ergò ſunt aliqui? HER. Aliqui. SOC. Qua ratione hoc iudicas? hácne? omnino quidem bonos eſſe, omnino prudentes. prorſus vero prauos, imprudentes omnino? HER. Mihi ſanè ita videtur. SOC. Si Protagoras vera dixit, eſtque hæc ipſa veritas, vt qualia quęque cuiq; vidẽtur, talia ſint, fieri ne poteſt, vt alij homines prudentes ſint, imprudentes alij? HER. Nequaquam. SOC. Atqui hæc, vt arbitror, tibi omnino videntur, cũ videlicet prudentia quædã & imprudẽtia ſit, Protagorã haud omnino vera loqui poſſe. Neq;.n. alter altero reuera prudentior erit, ſi quæ cuiq; vidẽtur cuiq; vera erũt. HER. Ita eſt.

Sententia Euthydemi, omnia oĩbus eſſe ſimiliter, ac ſemper.

At neq; Euthydemo aſſentiris, vt arbitror, dicẽti omnia oĩbus eſſe ſimiliter ac ſemper. Neque.n. alij boni, alij mali eſſent, ſi ſemper & ęquè oĩbus & virtus ineſſet & prauitas. HER. Vera loqueris. Soc. ergo ſi neq; omnia omnibus inſunt ſemper atq; ſimiliter, neq; cuiq; propriũ vnũquodq;, conſtat res ipſas eſſe quæ eſſentiam quandam firmam in ſe habent, neq; quo ad nos, neq; à nobis per imaginationem ſurſum deorſumq; diſtractæ, ſed ſecundũ ſe ipſas quo ad ipſarũ eſſentiam, vt natura inſtitutę ſunt permanentes. HER. Idem mihi quoq; videtur, ò Socrates, Soc. Vtrum res ipſę ita natura cõſiſtunt, actiones autem illarũ non ita, ſed aliter? an & actiones ipſæ ſimiliter quædam rerũ ſpecies ſunt? HER. Et ipſæ omnino. SOC. Ergo actiones ipſę ſecundum naturã ſuam, non ſecundũ opinionem noſtrã fiunt. Quemadmodum ſi nos rem quempiam diuidere ſtatuamus, vtrũ ſic diuidenda res quæq; eſt vt nos volumus, & quo volumus? an potius ſi vnũquodq; diuidamus ſecundũ naturam qua diuidere & diuidi oportet, itemq; eo quo ſecundũ naturam diuiſio fieri debet, diuidemus vtiq; rectè, & aliquid proficiemus, ac rectè, illud agemus? Si autem præter naturam, aberrabimus, nihilq; proficiemus? HER. Mihi quidẽ ita videtur. SOC. Atq; etiam ſi cõburere aliquid agrediamur, non ſecundũ omnem opinionem comburere oportet, ſed ſecundum opinionem rectam. hæc autem eſt qua ratione naturaliter quodq; comburi debet atque comburere, & quo debet. HERM. Vera hæc ſunt. SOC. Nónne eadem de cæteris ratio? HER. Eadẽ. SOC. An non & dicere vna quædam operationum eſt? HER. Eſt planè. SOC. Vtrũ rectè dicet, qui vt ſibi dicendũ videtur, ita dicit? an potius qui ita dicit, vt ipſa rerũ natura dicere diciq; requirit? & ſi quo natura exigit, eo & dicat, aliquid dicendo proficet: ſin aliter, aberrabit, nihilq; efficiet. HER. Ita equidem vt ais, exiſtimo. SOC. An non dicendi pars quędam eſt nominare? & qui nominãt, loquuntur quodammodo? HER. Omnino. SOC. Et nominare actio quædam eſt? quãdoquidem & dicere actio quædã circa res eſt. HER. Prorſus. SOC. Actiones autem nobis apparuerũt haud ad nos reſpicere, ſed propriam quãdam ſui habere naturam. HER. Eſt ita. SOC. Nominandũ itaq; ea ratione qua rerum ipſarum natura nominare ac nominari poſtulat, & quo poſtulat, non antẽ pro noſtræ volũtatis arbitrio, ſi ſtandũ eſt in his quę dicta ſunt. HER. Sic eſt. SOC. Atq; ita aliquid peragemus, nominabimusq;, aliter vero nequaquã. HER. Apparet. SOC. Quod incidendũ eſt, aliquo incidendũ. HER. Aliquo. SOC. Et quod texendum, aliquo certè texendum,

c

quodue perforandũ, aliquo perforandum. HER. Planè. SOC. Item quod nominandũ, aliquo nominãdum. HER. Sic oportet. SOC. Quid illud, quo aliquid perforare oportet? HER. Terebrum. SOC. Quid quo texere? HER. Radius pectenq;. SOC. Quid quo nominare? HER. Nomẽ. SOC. Benè loqueris, ideoq; inſtrumentũ aliquod nomen eſt. HER. Eſt. SOC. Si quærerem quod inſtrumentum eſt radius pectenq;, reſpõderes quo teximus? HER. Non aliud. SOC. Texentes verò quid facimus? an non ſubtegmen & ſtamina confuſa, radio diſcernimus? HER. Iſthuc ipſum. SOC. Idẽ de terebro ac cæteris reſpõdebis? HER. Idẽ. SOC. Potes & circa nomen ſimiliter declarare, quid facimus dum nomine ipſo quod inſtrumentũ eſt, aliquid nominamus? HER. Nequeo. SOC. Nunquid docemus inuicẽ aliquid, ac res vt ſunt, diſcernimus? HER. Nempè.

Nomen, rerũ ſubſtantias docendi diſcernẽdiq; inſtrumentum.

SOC. Nomen itaq; rerum ſubſtantias docendi diſcernendique inſtrumentum eſt, ſicut pecten & radius ipſe telæ. HER. Sic eſt dicendum. SOC. Radius porrò textorium eſt inſtrumentũ. HER. Quidni? SOC. Textor itaq; radio ac pectine rectè vtetur, rectè, inquam, ſecundum texẽdi rationẽ: ille verò qui docet, nomine vtetur, & rectè, rectè videlicet ſecũdum docendi propriã rationẽ? HER. Certè. SOC. Cuius artificis opere benè vtetur textor, quãdo radio pectineq; vtetur? HER. Fabri lignarij. SOC. Quiſquéne lignarius faber, an potius qui artẽ habet? HER. Qui habet artẽ. SOC. Cuius item opere rectè perforator vtetur? HER. Aerarij fabri. SOC. Num quiſq; eſt faber ærarius? an potius qui habet artem. HER. Qui artẽ. SOC. Age ergò, dic cuius opere ipſe doctor vtatur, quoties nomine vtitur. HER. Neſcio. Soc. Aſsignare & hoc neſcis quis nobis tradit nomina quibus vtimur? HER. Ignoro & hoc. SOC. Nónne lex tibi videtur nobis nomina ſtatuiſſe? HER. Videtur. SOC. Ergo legiſlatoris vtetur opere doctor, quando nomine ipſo vtetur. HER. Opinor. SOC. Conditor legis quilibet tibi æquè videtur, an qui arte eſt præditus? HER. Arte præditus. SOC. Quare nõ cuiuſcũq; viri eſt Hermogenes nomen imponere, verũ cuiuſdam nominũ autoris: hic autẽ etiã vt videtur, nominũ inſtitutor qui rarior omni artifice inter homines reperitur. HER. Apparet. SOC. Animaduerte obſecro, quò reſpiciens nominũ inſtitutor, nomina rebus imponit: imò ſuperiorũ exempla dijudica, quò reſpiciens faber radium pectenq; conficit. nónne ad tale aliquid quod ad texendũ natura ſit aptũ? HER. Prorſus. Soc. Si in ipſo opere radius hic frangatur, vtrũ alium iterũ fabricabit ad fracti iſtius imaginẽ? an potius ad ſpeciem ipſam reſpiciet, ad cuius exemplar radium, qui fractus eſt, fecerat? HER. Ad ipſam, vt arbitror, ſpeciem. SOC. Nónne ſpeciẽ ipſam merito ipſius radij rationem, ipſumq; radium maxime nominabimus? HER. Opinor. SOC. Si quãdo oportet conficiendę veſti tenui, vel craſsiori lineæ ſiue lineæ, ſiue cuiuis alteri radiũ apparare radios ſingulos oportet ſpeciẽ radij ipſius habere: qualis verò cuiq; naturaliter eſt accómodatiſsimus, talem ad opus peragendum, vt natura poſtulat adhibere. HER. Oportet ſanè. Soc. Eadem de cæteris inſtrumentis eſt ratio. Nam quod natura cuiq; congruit, inſtrumentũ adinueniendum eſt, atq; id illi attribuẽdum, ex quo efficit non qualecunq; vult qui fabricat, ſed quale natura ipſa exigit. Terebrum nanq; cuiq; accõmodatum ſcire oportet in ferro perficere. HER. Patet. SOC. Radiũ quinetiam ſingulis competentẽ ligno. HER. Vera hæc ſunt. Soc. Quippe ipſa ratione naturę alius radius telæ alteri competit, & in alijs eodem modo. HER. Sanè. Soc,

Quomodo nominabit qui recte nominabit.

Oportet quoq; vir optime, vt ille nominũ inſtitutor nomen natura rebus ſingulis aptũ in vocibus & ſyllabis exprimat, ad idq; reſpiciẽs quod ipſum nomẽ eſt, ſingula nomina fingat, atq; attribuat, ſi reuera nominum autor eſt futurus. Quòd ſi non ijſdem ſyllabis quiſq; nominũ conditor nomen exprimit, animaduertendum eſt, quòd neq; fabri omnes ærarij eodẽ in ferro id faciunt, quoties eiuſdẽ gratia idem fabricant, inſtrumentum. Verùm quatenus

eandem

eandem ideam attribuunt, licet in alio & alio ferro, eatenus rectè ſe habet inſtrumētum, ſiue hic, ſiue apud Barbaros fabricent. Nónne? HER. Maximè. SOC. Nonne & eodem modò cēſebis, donec inſtitutor nominū qui apud nos eſt, & qui apud Barbaros, nominis ſpeciē cuiq; competentem tribuunt, in quibuſlibet ſyllabis nihilò deteriorem eſſe vnū altero in nominibus imponēdis? HER. Equidem. SOC. Quis cogniturus eſt vtrum conueniens radij ſpecies cuicūq; ligno ſit impreſſa? num faber qui efficit? an textor vſurus? HER. Probabilè eſt, ò Socrates, magis eū qui eſt vſurus, cognoſcere. SOC. Quis lyræ fabricatoris operè vtitur? nónne ille qui fabricantē inſtruere poteſt, & opus rectè ne an contrà factum ſit iudicare? HER. Omnino. SOC. Quis ergò? HER. Cithariſta. SOC. Quis autē opere ſtructoris nauium? HER. Gubernator. SOC. Quis item nominū conditoris operi optimè præſidebit, & expletum dijudicabit & apud Græcos & apud Barbaros? Nonne & qui vtetur? HER. Is certè. SOC. An non is eſt qui interrogare ſcit? HER. Iſte. SOC. Idem quoq; reſpondere. HER. Nempè. SOC. Eum vero qui interrogare ſcit atq; reſpondere, aliū vocas, quam dialecticum? HER. Dialecticum profectò. SOC. Fabri itaq; opus eſt temonem facere gubernatore præcipiente, ſi bonus futurus eſt temo. HER. Apparet. SOC. Nominū quoq; autoris nomen, monente dialectico viro, ſi modò rectè ponenda ſunt nomina. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Apparet ergo Hermogenes haud leue quiddā, vt ipſe cēſes, nominis impoſitionē eſſe, neq; id eſſe imperitorum & quorumuis hominum opus. Nempè Cratylus vera loquitur, cùm nomina dicit natura rebus competere, neque vnum quemuis eſſe nominū autorē, ſed illum dūtaxat, qui ad nomen reſpicit, quod natura cuiq; conuenit, poſteaq; ſpeciē eam literis ſyllabisq; inſerere. HER. Neſcio Socrates, qua ratione his quę dixiſti, ſit repugnandum: fortè verò non facilè eſt dubito ſic perſuaderi. Videor autē mihi hunc in modū tibi potius aſſenſurus, ſi oſtēderis, quam dicas eſſe natura rectā nominis rationē. SOC. Equidem, beate Hermogenes, adhuc nullā dico, fermè nanq; è memoria excidit quod dixeram ſuprà, me videlicet hoc ignorare, verùm vna tecū perquirere. Nunc autē mihi & tibi ſimul inueſtigantibus hoc duntaxat pręter ſuperiora compertum eſt, rectitudinem aliquam natura nomen habere, nec quemlibet poſſe nomen rebus accōmodare. Nónne? HER. Valde. SOC. Conſiderandum reſtat, ſi noſſe deſideras, quę nam ipſius ſit nominis rectitudo. i. ratio recta. HER. Deſidero equidē. SOC. Animaduerte igitur. HER. Qua via inueſtigandum mones? SOC. Rectiſsima eſt, ò amice, cōſideratio, ab his qui ſciunt, hæc perquirere, oblatis pecunijs, & gratijs inſuper actis: hi verò ſophiſtæ ſunt quibus frater tuus Callias multis erogatis pecunijs, ſapiēs euaſiſſe videtur. Poſtquā verò in res paternas ius non habes, reliquū eſt fratrem ſupplex ores, te doceat nominum rectitudinem, quam à Protagora didicit. HER. Quam abſurda hęc eſſet petitio Socrates, ſi cùm illam protagorę veritatem nullo modo recipiam, ea quæ ex veritate illa dicuntur, alicuius pręcij æſtimarem. SOC. At verò ſi tibi hæc non placent, ab Homero cæteriſq; poetis eſt diſcendum. HER. Quid de nominibus, & vbi Homerus, ò Socrates, tradit? SOC. Paſsim multa, maxima verò & pulcherrima ſunt illa, in quibus diſtinguit circa ea quæ nomina homines & quæ dij ipſi inducunt. An nō cenſes ipſum in his magnificum aliquid mirandū de recta ratione nominum tradere? Conſtat. n. deos nominibus illis ad rectitudinem ipſam vti, quæ natura conſiſtunt. An non putas? HER. Certè equidem ſcio, ſi qua dij vocāt, rectè eos admodum nominare. Verùm quæ nam iſta? SOC. An ignoras quod de Troiano flumine, quod ſingulari certamine, cùm Vulcano pugnauit, inquit? Quod Xanthum dij vocant, viri Scamandrum. HER. Scio. SOC. An non cenſes magnificū quiddam cognitu eſſe hoc, qua ratione rectius ſit flumen illud Xanthum, quàm Scamandrum nominare? Item ſi vis animaduerte & iſtud, quod auē eandē dicit Chalcidem quidem à dijs, Cymindin verò ab hominibus nominari. Leuem cognitionem hanc putas, vt ſciatur quanto rectius ſit eandem auem Chalcidem, quàm Cymindin nuncupare, vel Batieam atq; Myrinen, aliaq; permulta & apud hūc poetam, & apud alios talia? Verùm iſtarum rerum inuētio acutius ingenium, quàm noſtrum exigit. Scamandrius autē & Aſtyanax quid ſignificent, humano ingenio, vt mihi videtur, cōprehendi, & facilè percipi poteſt, quā rectitudinē eſſe Homerus velit in his nominibus quibus Hectoris filium nūcupat. Scis ea carmina quibus inſunt, quæ dico? HER. Omnino. SOC. Vtrum iſtorum nominū putas Homerū exiſtimaſſe cōuenire magis puero, Aſtyanactáne, an Scamandriū? HER. Ignoro. SOC. Sic autem conſidera: ſi quis te interrogaret, vtrū putes ſapiētiores rectius nomina rebus imponere, an minus ſapientes: reſponderes vtiq; ſapiētiores. HER. Sic certè. SOC. Vtrum mulieres in vrbibus ſapientiores eſſe tibi videntur an viri, quantū ad genus attinet. HER. Viri. SOC. Neſcis quod inquit Homerus, Hectoris filiū à Troianis, Aſtyanacta, à mulieribus Scamandrium nuncupatum? quandoquidem viri illum Aſtyanacta vocare conſueuerunt. HER. Videtur. SOC. Nōne Homerus Troianos viros ſapientiores, quā mulieres eorū exiſtimauit? HER. Arbitror equidē. SOC. Aſtyanacta igitur rectius, quàm Scamandrium nominatum eſſe cenſuit. HER. Apparet. SOC. Animaduertamus, quā ipſe denominationis huius cauſam aſſert. Solus. n. inquit, ciuitatē ipſis tutatus eſt amplaq; mœnia. Quapropter decet, vt videtur, protectoris filium nominare ἀστυάνακτα. i. regem vrbis, vrbis inquam eius, quā pater ipſius ſeruauit, vt inquit Homerus. HER. Idē mihi quoq; videtur. SOC. Quod autem hoc maximè porrò & ipſe nondū ſatis intelligo, ò Hermogenes. Tu verò percipis? HER. Nō per Iouē. SOC. Atqui & Hectori, ò bone vir, nomē ipſe Homerus impoſuit. HER. Quāobrem? SOC. Quoniam mihi videtur id nomen Hector Aſtyanacti eſſe quam proximū: fermè. n. idem ſignificāt, putantq; Græci vtraq; hæc nomina regia eſſe. Cuiuſcūque. n. quis ἄναξ. i. rex extitit, eiuſdem eſt & ἕκτωρ. i. poſſeſſor. Conſtat. n. dominari illi, poſsidereq; & habere. An fortè nihil tibi dicere videor? neq; fallit opinio, qua Homeri ſcientiā circa nominū rectitudinē, ceu per veſtigia quędam attingere cōfidebā? HER. Nullo modo, vt arbitror. fortè. n. nōnihil attingis. SOC. Decet vt mihi videtur, leonis filium leonē ſimiliter nominare, equi filiū equum. haud certè dico ſiquid tāquam monſtrū ex equo naſcatur, aliud quiddā quàm equus: ſed cuius generis ſecūdum naturam eſt, quod naſcitur, hoc dico. Si. n. bouis ſecundū naturam filius equū gignit, nō vitulus qui naſcitur, ſed pullus equinus eſt nūcupandus. Et ſi equus pręter naturam gignit vitulum, non pullus equinus dicendus eſt hic ſed vitulus. Neq; etiam ſi ex homine alia proles, quàm humana producitur, quod naſcitur homo vocari debet. Idemq; eſt de arboribus, deq; cæteris omnibus iudicādum. Probas hęc? HER. Probo equidē. SOC. Obſerua me nequid defraudē. Eadem quippe ratione, ſi quis ex rege naſcitur, rex eſt nominandus: in alijs verò & alijs ſyllabis idem ſignificari, nihil intereſt, neque refert, ſiue addatur litera aliqua, ſiue etiam ſubtrahatur, donec eſſentia rei ſignificatæ in ipſo nomine dominatur. HER. Quid iſthuc ais? SOC. Nihil mirum nouumúe dico, verùm ita, vt in elementis fieri cernis. ſcis enim quod elementorum nomina dicimus, ipſa verò elementa nequaquam quatuor duntaxat exceptis, dicimus enim ε & υ ψιλὸν, ο μικρὸν & ω μέγα. Cæteris autem tam vocalibus, quàm non vocalibus, alias addentes literas, vt βῆτα, ητα, nomina conſtituimus, atque ita proferimus. Verùm quouſque elementi ipſius vim declaratam inſerimus, conuenit nomen illud vocare ipſum quod nobis ſignificet elementum, vt in βῆτα appparet, vbi additis η, τ, α, nihil obſtitit quin integro nomine natura elementi illius oſtenderetur, cuius nominum autor

Dialecticus nouit rectè impoſita nomina rebus ſint, necne.

Verius nomē ſcriptū, aut ironicum.

voluit: vſq; adeò ſcitè literis nomina dedit. HER. Vera mihi loqui videris. SOC. Nónne eadé de rege ratio erit? Erit vtiq; ex rege rex, ex bono bonus, ex pulchro pulcher, & cæteris omnibus, ſimiliter ex quolibet genere alterum quiddam tale, niſi monſtrum fiat, eademq; dicenda nomina. Variare autem licet per ſyllabas, vt videantur homini rudi, quæ ſunt eadem, eſſe diuerſa. quemadmodum pharmaca medicorũ coloribus & odoribus variata ſæpe, cùm eadem ſint, nobis diuerſa videntur: Medico autem vim pharmacorũ cõſideranti eadem iudicantur, neq; eum additamenta perturbant. Similiter fortè, qui eſt in nominibus eruditus, vim illorũ conſiderat, neq; eius turbatur iudicium, ſiqua litera addita eſt, vel tranſmutata, vel dempta vel in alijs literis ac multis eadem vis nominis reperitur. Vt ea nomina quæ ſupra diximus, Aſtyanax & Hector, literas omnino diuerſas, præter τ ſolum habẽt, idem tamen ſignificãt. Item quod ἀρχέπολις. i. princeps ciuitatis dicitur, quam literarum cõmunionem cum duobus ſuperioribus habet? Idẽ nihilominus infert. Multaq; ſunt alia, quæ nihil aliud, quam regẽ ſignificãt. Multa prætereà ſunt, quę exercitus ducem ſignificant, vt ἄγις. πολέμαρχος, εὐπόλεμος. Alia item quæ medicinæ profeſſorem declarant, vt ἰατροκλῆς, ἀκεσίμβροτος. Aliaq; permulta reperiri poſſunt, ſyllabis & literis diſcordantia, vi autẽ ſignificationis pęnitus cõſonantia Sicne & ipſe putas, an aliter? HER. Si certè. SOC. His profectò, quę ſecundũ naturã fiunt, eadem tribuenda ſunt nomina. HER. Omnino. SOC. Quoties verò præter naturã homines, aliqui fiunt in quadam ſpecie monſtri, velut quũ ex bono pioq; viro impius generatur, qui genitus eſt, non genitoris nomen ſortiri debet, ſed eius in quo ipſe eſt generis: quemadmodũ ſuprà diximus, ſi equus bouis prolem generet, nõ equũ eius filium, ſed bouem denominandum. HER. Sic eſt. SOC. Homini igitur impio ex pio genito, non parentis, ſed generis nomen attribuendum. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Neq; igitur θεόφιλον. i. Dei amicum, neq; μνησίθεον. i. Dei memorẽ, vel talem aliquem huiuſmodi vocare filium talem decet, ſed contraria ſignificantibus nominibus appellare, ſi modo rectè nomina inſtituta eſſe debent. HER. Sic prorſus agendum, ò Socrates. SOC. Profectò Oreſti nomen rectè, ò Hermogenes, videtur impoſitum, ſiue aliqua fors illi nomẽ dedit ſiue poeta quidã, ferinam eius naturã agreſtemq; & montanam nomine eo ſignificans. HER. Sic apparet, Socrates. SOC. Videtur & patri eius ſecundum naturam nomen eſſe. HER. Apparet. SOC. Apparet vtiq; talis eſſe Agamenon, vt ſibi laborandum cẽſeat, tolerandumq;, & in ijs quæ decreuit, per virtutem perſeuerandũ. Argumentum verò tolerantiæ ſuæ apud Troiam tanto cũ exercitu perduratio præbuit. Quòd igitur mirabili perſeuerantia vir hic fuerit, nomen ſignificat Agamẽnon, quaſi ἀγαστὸς κατὰ τὴν ἐπιμονήν. Fortè verò & Atreus rectè eſt nominatus. Nex. n. Chryſippi, & crudelitas aduerſus Thyeſtẽ, noxiũ pernicioſumq; illũ demonſtrant. Vnde cognominatio paruper declinat, & clàm innuit, vt non quibuſlibet naturam huius viri declarent: his autem qui nominum periti ſunt, ſatis Atrei ſignificatio patet. Dicitur. n. ſecũdum ἀτειρὲς, ἄτρεστον, ἀτηρὸν quaſi indomitus, inexorabilis, noxius cõtumelioſusq; fuerit. Videtur & Pelopi nomen haud ab re tributũ. Hominẽ quippe, quæ propè ſunt videntẽ, nomen iſtud congruè ſignificat. HER. Cur illi id conuenit? SOC. Quoniam in Myrtili cæde, vt fertur, prouidere nihil potuit, neq; eminus proſpicere quanta toti generi ex hoc calamitas immineret. Quæ. n. ante pedes erant, & ad præſentia tantũ reſpiciebat, hoc autem eſt propè aſpicire: quod & fecit, cum Hippodamię coniugium omni conatu mire contendit. Vnde Pelopi nomen à πέλας. i. probè, & ὄψιν. quod ad viſionem pertinet. Tantalo quinetiã nomen natura ipſa videtur impoſitum, ſi vera ſunt, quæ circunferuntur. HER. Quænam iſta? SOC. Quod viuenti adhuc illi aduerſa plurima & grauia contigerunt, tandemque patria eius omnis ſubuerſa eſt. Defuncto prætereà ſaxum in caput imminet, ſors certè duriſsima. hæc prorſus cum nomine congruunt, perindè ac ſi quis nominare ταλάντατον id eſt infeliciſsimũ voluiſſet, ſed paulò locutus obſcurius pro Talantato. Tantalũ poſuiſſet. Tale vtiq; nomen fortuna eius aduerſa ipſo rumore gentiũ præbuiſſe videtur. Quinetiam patri eius Ioui rectè nomen eſt inditum, neq; tamen facilè cognitu. Eſt. n. velut oratio quædam Iouis nomen. quod quidem biſariam partientes, partim vna, partim altera parte vtimur. Quidam ζῆνα, quidam δία, vocant. Quæ partes in vnum cõpoſitæ naturam Dei ipſius oſtendunt, quod maximè debet nomẽ efficere poſſe. Nulla. n. nobis cæteriſque omnibus viuendi magis cauſa eſt, quàm princeps, rexq; omnium. Quapropter decens nomen eſt hic Deus ſortitus, per quem vita ſemper viuentibus omnibus ineſt. Sectum autem in duo eſt vnum, vt dicebam, nomen, in δία videlicet atq; ζῆνα. Hunc Saturni filium, cùm quis audiat, fortè inſolentem contumelioſumque putarit. Verùm probabile eſt, magnæ cuiuſdam intelligentiæ prolem Iouem eſſe. Quod. n. κόρος dicitur, non puerũ ſignificat, ſed puritatem mentis ipſius, & ſynceram integritatem. Eſt autem is οὐρανοῦ. i. cœli filius, vt fertur. Quippe aſpectus ad ſupera meritò οὐρανία vocatur, quaſi ὁρῶσα τὰ ἄνω. Vnde affirmant, ò Hermogenes, ij qui de rebus ſublimibus agunt, puram mentem adeſſe, & οὐρανῷ, iure nomen impoſitum. Si autẽ genealogiam deorum ab Heſiodo traditam mente tenerem, & quos horum progenitores inducit, recordarer. haudquaquam ceſſarem oſtendere tibi rectè illis nomina inſcripta fuiſſe, quoad huius ſapientiæ periculũ facerem, ſiquid ipſa proficiat peragatq;, & an deficiat nécne, quæ mihi tam ſubitò ignoro equidem vnde nuper illuxit. HER. Profectò mihi videris, ò Socrates, inſtar eorum qui numine rapiuntur, protinus oracula fundere. SOC. Reor equidẽ, ò Hermogenes, hanc in me ſapiẽtiam ab Euthyphrone Pantij filio emanaſſe. Illi ſiquidem aſtiti à matutino aſsiduus, aureſque porrexi. Patet igitur, eum Deo plenum non modo aures meas beata ſapientia impleuiſſe, verumetiam animum ocupaſſe. Sic vtiq; agendum arbitror, vt hodie quidem vtamur ipſa, & reliqua quę ad nomina pertinent, indagemus. Cras verò, ſi in hoc conſenſerimus, excutiamus eam, expiemusq;, aliquẽ perſcrutati, ſiue ſacerdotẽ, ſeu ſophiſtam qui purgare hęc valeat. HER. Probo hęc maxime Socrates. libentiſsimè nanq; quę de nominibus reſtant, audirem. SOC. Ita prorſus agendũ. Vnde igitur potiſsimũ exordiendum iudicas, poſtquã formulã quandam præſcripſimus, vt pernoſcamus ſi etiam nomina nobis ipſa teſtantur non caſu quodam facta fuiſſe, verùm rectitudinem aliquam cõtinere? Nomina quidem heroum atq; hominum nos forte deciperent. horum nanq; multa, ſecundum cognomenta maiorum poſita ſunt, & ſæpe nequaquam conueniunt, quemadmodum in principio diximus. Multa verò ex voto homines nomina tribunt, vt εὐτυχίδην, σωσίαν, θεόφιλον, aliaq; permulta. Talia itaq; prætermittenda cenſeo. decens enim conſentaneumque maximè reperire nos, quæ in rebus ſempiternis, & naturæ ordine conſtitutis rectè ſunt poſita. Nam circa iſta in condendis nominibus ſtuduiſſe maximè decet. Fortè verò ipſorum nonnulla diuiniore quadam potentia, quam humana ſunt inſtituta. HER. Præclarè mihi loqui videris, ò Socrates. SOC. Nónne par eſt ab ipſis dijs incipere, rationemque inueſtigare qua θεοὶ vocati ſunt? HER. Nempè. SOCR. Equidem ita conijcio. Videntur vtiq; mihi Græcorum priſci deos ſolos putaſſe eos, quos etiam his temporibus Barbarorum plurimi arbitrantur, ſolem, lunam, terram, ſtellas, cœlum. Cum ergo hæc omnia perpetuò, in curſu eſſe conſpicerent, ab hac natura τὸ θεῖν θεοὺς nominaſſe videntur, deinde & alios animaduertentes omnes eodem nomine nuncupaſſe. Habet quod dico veriſimile aliquid, nécne? HER. Habet certè. SOC. Quid poſthac inueſtigandũ? Cõſtat de dæmonibus heroibusq; & hominibus quærendũ eſſe. HER. De dęmonibus primum.

mũ. SOC. Proculdubiò Hermogenes. quid ſibi vult dæmonum nomen? animaduerte num aliquid dicam. HER. dic modo. SOC. Scis ne quos Heſiodus δαίμονας eſſe inquit? HER. Non. SOC. Neq; etiam, quod aureũ genus hominum ait in principio extitiſſe? HER. Hoc equidem noui. SOC. Ait enim ex hoc genere poſt præſentis vitæ fata fieri dæmones ſanctos, terreſtres, optimos, malorum expulſores, & cuſtodes hominũ. HER. Quid tum? SOC. Nempè arbitror vocare illum aureũ genus, non ex auro conſtitutum, ſed bonum atq; præclarũ. quod inde conijcio, genus noſtrũ ferreum eſſe dicit. HER. Vera narras. SOC. An non putas ſi quis nunc ex noſtris bonus ſit, aurei huc generis ab Heſiodo æſtimari? HER. Cõſentaneum eſt. SOC. Boni autem alij quàm prudentes? HER. Prudentes. SOC. Idcirco, vt arbitror eos dæmones præcipuè nuncupat, quia ſapientes δαήμονες erant. Et ex noſtra iſtud priſca lingua nomen exiſtit. Quamobrẽ & is, & cæteri poetę permulti pręclare loquuntur, quicunq; aiunt videlicet, poſtquã bonus aliquis vita functus eſt, maximam dignitatem præmiumq; ſortitur, fitq; dęmon, ſecundum ſapientiæ cognomentũ. Ita & ipſe aſſero δαήμονα. i. ſapientem omnem, eſſe hoĩem, quicunq; ſit bonus, eumq; dæmonicum eſſe. i. felicem, viuentẽ atq; defunctum, recteq; dęmonem nuncupari. HER. Videor mihi, ò Socrates in hoc tecum maximè conſentire. SOC. ἥρως autem quid ſignificat? Id nequaquam inuẽtu difficilè, paulò. n. heroum nomen ab origine diſtat, indicans generationem illorum ἀπὸ τοῦ ἔρωτος manaſſe. HER. Qua ratione id ais? SOC. An ignoras ſemideos heroas eſſe? HER. Quid tum? SOC. Omnes vtiq; heroes, vel ex amore deorũ erga mulieres humanas, vel amore virorum erga deas ſunt geniti. Præterea ſi hoc ſecundũ priſcam Atticorum linguam conſideraueris, magis intelliges. reperies. n. quòd paulisper mutatũ eſt nominis gratia ex ἔρωτος, vnde ſunt heroes geniti: quodue aut hic heroum nomẽ eſt, ductũ, aut ex eo quòd ſapientes, rhetoresq; fuerunt, facundi videlicet, & ad interrogandum diſſerendumq; prõptiſſimi. εἴρειν nanq; dicere eſt. Quare, vt modò dicebamus, Attica voce heroes rhetores quidam, & diſputatores, & amatorij videntur. Vnde rhetorum ſophiſtarumq; genus heroica proles exiſtit. Verum non iſtud quidem difficilè cognitu, imò illud obſcurum, quam ob cauſam hoĩes ἄνθρωποι nominantur. habes ipſe quid aſſeras? HER. Vnde id habeã bonè vir? Quin ſi reperire quoquo modo poſſim, nil contẽdo, ex eo quod te melius faciliusq; quàm me reperturum ſpero. SOC. In Euthyphronis inſpiratione cõfidere mihi videris. HER. Abſq; dubio. SOC. Et meritò quidem confidis. Nam belle nimium mihi nunc videor cogitaſſe, ac periculum eſt, niſi caueam, ne hodie ſapientior, quàm deceat, videar euaſiſſe. Attende ad ea, quæ dicam? Hoc in primis circa nomina animaduertere decet, quòd ſępe literas addimus, ſępe etiam demimus pro arbitrio, dũ nominamus, & acuta

Διίφιλος. ſępenumero trãſmutamus, vt cũ dicimus Διίφιλος, hoc vt pro verbo nomen nobis foret, alterũ ι inde excerpſimus, & pro acuta ſyllaba media, grauẽ pronunciamus. In alijs quibuſdã literas interſerimus, alia verò grauiora proferimus. HER. Vera refers. SOC. Hoc & in ἀνθρώπος contingit, vt mihi quidem videtur. Nam ex verbo nomen conſtitutum eſt vno α excepto. grauiorique fine effecto. HER. Quomodo iſtud ais? SOC. Ita hominis nomen illud ſignificat, quòd cætera quidem animalia quæ vident, non conſiderant, neq; animaduertunt, neq; contẽplantur: homo autem & videt ſimul & cõtemplatur, animaduertitq; quod videt. Hinc merito ſolus ex omnibus animantibus homo ἄνθρωπος eſt nũcupatus, quaſi ἀναθρῶν contemplans, quæ ὄπωπε. i. vidit. Quid poſt hæc quæram? An videlicet quod libenter perciperẽ? HER. Maximè. SOC. Succedere ſtatim ſuperioribus mihi videtur de anima, & corpore cõſideratio. Nam anima & corpus aliquid hominis ſunt. HER. Sine cõtrouerſia. SOC. Conemur hæc quemadmodum ſuperiora diſtinguere. Quærendũ primo de anima putas, vt rectè ψυχὴ nominata fuerit? deinde de corpore? HER. Equidẽ. SOC. vt igitur ſubito ex primam quod primum mihi nunc ſe offert, arbitror illos qui ſic animã vocitarunt, hoc potiſſimũ cogitaſſe, quòd hæc quoties adeſt corpori, cauſa eſt illi viuendi, reſpirãdi, & refrigerãdi vim exhibens: & cùm primum deſierit quod refrigerat, diſſoluitur corpus, & interit. Vnde ψυχὴν nominaſſe videntur, quaſi ἀναψύχον, reſpirando refrigerans. At verò, ſi placet, ſiſte parũper. Videor mihi aliquid inſpicere probabilius apud eos, qui Euthyphronem ſequuntur. nam iſtud quidem aſpernarentur, vt arbitror, & durum quiddã eſſe cenſerẽt. ſed vide an hoc tibi ſit placiturũ. HER. Dic modo. SOC. Quid aliud, quàm anima tibi videtur corpus continere, vehere, & vt viuat & gradiatur efficere? HER. Nil aliud. SOC. An non Anaxagorę credis, rerum naturam omnium mente quadam, & anima exornari ſimul, & contineri? HER. Credo equidem. SOC. Par eſt igitur eam potentiã nominare φυσέχη, quæ φύσιν, naturam ὀχεῖ & ἔχει. i. vehit & continet. politius autẽ ψυχὴ profertur. HER. Sic eſt omnino, videturq; mihi iſtud artificioſius eſſe. SOC. Eſt profectò. Ridiculum aũt quia appareret, ſi ita vt poſitum fuit, nominaretur. Quod verò poſt hoc ſequitur corpus, nonne σῶμα nũcupas? HER. Certè. SOC. Atqui videtur mihi in hoc nomine paulſper ab origine declinari. nempè corpus hoc animæ σῆμα ſepulchrum quidam eſſe tradunt: quaſi ipſa præſenti in tempore ſit ſepulta: atq; etiam quia anima per corpus σημαίνει ſignificat quæcunq; σημαίνῃ ſignificare poteſt. idcirco & σῆμα iure vocari. Videntur mihi pręterea Orphei ſectatores nomẽ hoc ob id potiſſimum poſuiſſe, quòd anima in corpore hoc delictorum det pœnas, & hoc circũſepto valloq; claudatur, velut in carcere quodam, σώζηται ſeruetur. Eſſe itaq; volunt hoc ita, vt nominatur, animæ σῶμα ſeruãdi gratia clauſtrum, quoad debita quæq; expendat, neq; literam aliquam adiciendã putant. HER. De his ſatis dictũ, ò Socrates, arbitror. Verum de nominibus aliquorum deorum poſſumus ne ita, vt de Ioue actũ eſt, conſiderare, ſecundũ quam rectitudinẽ nomina ſint impoſita? SOC. Per Iouẽ nos quidem ſi mẽtem haberemus Hermogenes, pręcipuum rectitudinis modũ arbitraremur, fateri nihil nos de dijs cognoſcere, neq; de ipſis inquã, neq; de ipſorum nominibus quibus ipſi ſe vocant. Conſtat. n. illos quidem veris ſe nominibus nuncupare. Secundũ verò rectæ denominationis modum exiſtimo, vt queadmodũ lex in votis ſtatuit pręcari deos quomodocũq; nominari his placet, ita & nos ipſos vocemus, tanquam nihil aliud cognoſcentes. Rectè nanq;, vt mihi videtur, eſt decretum. Quare, ſi vis, ad hanc inueſtigationem pergamus, primo quidem dijs pręfati, nos nihil de ipſis conſideraturos: neq; enim poſſe confidimus: ſed de hominibus potius, qua potiſſimũ opinione circa deos affecti nomina ipſis inſtituerunt. Hoc. n. à diuina indignatione procul. HER. Modeſtè loqui videris, ò Socrates, atq; ita prorſus agendũ. SOC. Nónne à Veſta ſecundum legẽ incipiendum? HER. Sic vtiq; decet. SOC. Qua ratione ἑστίαν hãc nominatã dicemus? HER. Per Iouẽ haud facilè illud inuentu. SOC. Videntur probè Hermogenes primi nominum autores non hebetes quidam fuiſſe, verũ acuti ſublimũ rerũ inueſtigatores. HER. Quamobrem? SOC. Talium quorundam hominum inuentione nomina apperent impoſita. ac ſi quis peregrina cõſideret nomina, nihilominus quod ſibi vult, vnũquodq; reperiet. quemadmodũ hoc quod nos οὐσίαν, eſſentiã nominamus, quidã ἐσσίαν nuncupant, alij ὠσίαν. Primo quidẽ ſecundũ alterum nomen iſtorũ, haud procul à ratione videtur rerũ eſſentiã ἑστίαν vocari. & quia nos quod eſt eſſentiæ particeps ἐστίαν vocamus, ex hoc rectè ἑστία poſſet denominari. Superiores noſtri quondã ἐσσίαν οὐσίαν vocabãt. Quinetiam ſi quis ſacrorũ ritus animaduerterit, exiſtimabit ſic eos putaſſe qui hęc poſuerũt. Etenim antè deos omnes Veſtę ſacra facere decet eos, qui eſſentiã omniũ Veſtã cognominarũt. Qui item ὠσίαν nominarunt, hi fermè ſecundũ Heracli-

tum cenſuerunt fluere omnia ſemper, nihilque coſiſtere. Cauſam igitur & ipſorum originem ducem ipſum ἰὸν, qd' impellit. quapropter meritò ipſum ἰσίαν impellētem cauſam nominari. De his hactenus ita ſit dictum, velut ab ijs qui nihil intelligunt. Poſt Veſtam autē, de Rhea atque Saturno conſiderare conuenit, quanquā de Saturni nomine in ſuperioribus diximus. Fortè verò nihil dico. HER. Cúrnā, ò Socrates? SOC. O' bone vir, ſapientiæ quoddam examen animaduerti. HER. Quale iſtud? SOC. Ridiculum dictu. habet tamen nōnihil probabile? HER. Quid ais? & quo pacto probabile. SOC. Inſpicere mihi Heraclitū videor, iampridē ſapienter nōnulla de Saturno Rheaq; tradentē, quę & Homerus dixerat. HER. Quid iſtud ais? SOC. Ait. n. Heraclitus fluere omnia, nihilq; manere, rerumq; ipſarū progreſſum amnis fluxui comparās, haud fieri poſſe inquit, vt bis eandē in aquam te mergas. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Aū videtur tibi ille ab Heraclito diſſentire, qui aliorū deorū ꝓgenitoribus inſeruit Rheam atq; Saturnum? Nunquid putas temere illū nomina iſtis impoſuiſſe? Quin & Homerus Oceanū deorū originem inſtituit, & Tethyn genitricem. Idemq; voluit vt arbitror, & Heſiodus, Ait præterea Orpheus, Oceanū primum pulchrifluū coniugium incboaſſe, qui cum Tethy germana ſe ſua cōmiſcuit. Vide quam maximè hæc inuicē conſonant, omniaq; in opinionē Hracliti redeunt. HER. Videris mihi aliquid dicere Socrates Tethyos autem nomē haud ſatis quid ſibi velit, intelligo. SOC. Hoc vtiq; idē fermè ſignificat: quoniam ſontis nomen eſt reconditum'. Nam διαττώμενον & ἠθούμενον. i. ſcaturiens & tranſiliens, fontis imaginē præ ſe ferunt, ex vtriſq; verò hiſce nominibus nomē τηθύς eſt compoſitū. HER. Hoc quidem belliſsimū eſt, ò Socrates. SOC. Quidni? Verum quid deinceps? De Ioue profectò diximus. HER. Sic eſt. SOC. Fratres autē eius dicamus. Neptunū atq; Plutonē, nomenq; aliud quo ipſum vocāt. HER. Prorſus. SOC. Videtur Neptunus ab eo qui primùm nominauit, idcircò ποσειδῶν vocatus fuiſſe, quia euntē ipſum maris natura detinuit, neq; progredi vltrà ꝑmiſit, ſed quaſi vincula pedibus ipſius iniecit. Maris itaq; principē ποσειδῶνα vocauit, quaſi ποσίδεσμον. i. pedū vinculū. ε verò decoris gratia fortè adiectum fuit. Forſitan non hoc ſibi vult, ſed pro σ, λλ primo fuit poſitū, quaſi dicat πολλὰ εἰδὼς. i. multa noſcens Deus. Fortaſsis ab eo quod dicitur σείειν. i. quatere, σείων. i. quatiēs eſt nominatus, cui π & δ fuit adiectū. Plutonē autē quaſi πλοῦτον. i. diuitiarū datorem dicimus, quoniam diuitiæ ex terræ viſceribus eruuntur. ἅδης verò multitudo interpretatur, quaſi ἀειδὴς, triſte tenebroſumue. Aq; hoc nomen horrentes Plutonem vocitat. HER. Tu vero quid ſentis Socrates? Videntur mihi homines circa potentiam dei iſtius multifariā erraiuiſſe, eumq; exhorruiſſe ſemper, cum minimè deceat. Porrò quiſque ex hoc pertimeſcit, ꝙ nemo poſtquā defunctus eſt, huc redit, quodúe anima nudata corpore, illuc abit. Cęterū hæc omnia & regnū & nomen huius dei, eodem tendere mihi videntur. HER. Quo pacto? SOC. Dicā quod ſentio. HER. Dic age. Vtrū horū validius vinculū eſt ad quoduis animal alicubi detinendū, neceſsitas ne, an cupiditas? HER. Longè ò Socrates præſtat cupiditas. SOC. An nō plurimi ἅδην quotidie ſubter fugerent, niſi fortiſsimo vinculo eos qui illuc deſcendunt, vinceret? HER. Videlicet. SOC. Quare cupiditate quadā eos, vt videtur, potius quàm neceſsitate deuincit, ſi modo vinculo nectit fortiſsimo. HER. Apparet. SOC. Nōne rurſus multæ cupiditates ſunt? HER. Multæ. SOC. Ergò vehementiſsima omniū cupiditate nectit eos, ſi modò debet inſolubili nodo connectere. HER. Certè. SOC. Eſt ne vehementior vlla cupiditas, ea qua quiſq; afficitur, dum alicuius conſuetudine meliorem ſe virū ſperat euadere? HER. Nulla mehercle Socrates. SOC. Hac de cauſa dicendum Hermogenes, neminem huc illinc velle reuerti, neq; etiā Syrenes ipſas, imò & eas & cæteros omnes ſuauiſsimis Plutonis orationibus demulceri. eſtq; & vt ratio hæc teſtatur, deus is Sophiſta proculdubiò diſertiſsimus, & ingentia confert his qui penes ipſum habitant beneficia, qui vſque adeo diuitijs affatim abundat, vt tanta nobis bona ſuppeditet, vnde & Pluto eſt nūcupatus. An nō philoſophi tibi videtur officium, quòd nolit hominibus corpora habentibus adhærere, ſed tunc demum admittat eos cū animus illorū eſt corporeis oībus malis, cupidinibuſq; purgatus? Excogitauit nempe hic deus hac rōne ſe animos maximè detēturū, ſi virtutis eos auiditate vinciret. Eos aūt qui ſtupore & īſania corporis ſunt infecti, ne pater quidē Plutonis Saturnus ipſe, ſuis illis vinculis coercere valeret, ſecumq; tenere. HER. Non nihil loqui videris, ò Socrates. SOC. Longè abeſt Hermogenes, vt nomē ἅδης, quaſi ἀειδὴς. i. triſte tenebroſumue ſit dictū, imò ab eo trahitur quod eſt εἰδέναι, id eſt noſſe omnia pulchra. Ex hoc itaq; deus iſte à nominū conditore ἅδης eſt nuncupatus. HER. Quid prætereà dicimus de Cereris nomine, Iunoniſq; Appollinis & Mineruæ, Vulcaniq; & Martis, cæterorumq; deorū? SOC. Ceres quidem δημήτηρ nuncupatr ab ipſa aliorum largitione, quaſi διδοῦσα μήτηρ, hoc eſt exhibēs mater. ἥρα verò. i. Iuno, quaſi ἐρατή, id eſt amabilis, propter amorē quo Iupiter in eam afficitur. Fortè etiam ſublime ſpectans qui hoc nomē inſtituit, aerem ἥρα denominauit, & obſcure locutus eſt, ponens in fine principium. quod quidem patebit tibi, ſi nomen illud frequenter pronunciaueris, φερέφαττα. i. Proſerpinam, & ἀπόλλω nominare nonnulli verentur, propterea quòd illis ignota eſt nominum rectitudo. Enimuero permutantes φερσεφόνη ipſam conſiderant, graueq; id illis apparet. hoc autem deę ipſius ſapientiā indicat. Sapientia vtiq; eſt quæ res fluentes attingit, & aſſequi poteſt. Quāobrem φερέπαφα meritò dea hæc nominaretur, propter ſapientiam, & ἐπαφὴν ideſt contactū, φερομένου. i. eius quod fertur, vel tale aliquid. Quocirca adhæret illis ſapiens ipſe ἅδης, quia ipſa talis eſt. Nunc autem nomen hoc declinant pluris facientes ꝓlationis gratiā quam veritatem. vt φερέφαττα nominent. Idem quoq; circa Appollinis nomen accidit. nam pleriq; id nomen exhorrent, quaſi terribile aliquid præ ſe ferat. An non noſtis? HER. Vera pęnitus loqueris. SOC. Hoc autem, vt arbitror, huius dei potentię maximè conuenit. HER. Qua ratione? SOC. Conabor ſententiā meam exprimere. Nullū profectò nomen aliud vnū quatuor huius dei potentijs reperiri cōuenientius potuiſſet, quod & cōprehenderet omnes, & ipſius quodammodo declararet muſicā, vaticiniū, medicinā, & ſagittandi peritiam. HER. Apperias iam. Mirū quiddā nomē eſſe id ais. SOC. Congrue quidē compoſitū eſt, conſonatq;, vtpotè quod ad deū pertinet muſicū. Principio purgatio purificationeſq; & ſecundū medicinā, & ſecundum vaticinium, item quæ medicorum pharmacis peraguntur, ac vatū incantationes expiationeſque lauacra & aſperſiones vnum hoc intendunt, purū hominem & corpore & anima reddere. HER. Sic omnino. SOC. Nōne deus qui purgat, ipſe erit ἀπολούων & ἀπολύων. i. abluens à malis, ſoluenſq;, quod Apollo ipſe ſignificat? HER. Abſq; dubio. SOC. Quatenus itaq; diluit atq; ſoluit, vt talium medicus ἀπολούων meritò nuncupatur: Secundū verò diuinationem verūq; & ἁπλοῦν. i. ſimplex, quod idē eſt, rectè more Theſſalicorū nominare hunc poſſumus, hi nēpè omnes deum hunc ἄπλων vocāt. Quatenus autē ἀεὶ βάλλων, id eſt ſemper iaculando arcu vehemens eſt, ἀειβάλλων dici poteſt, hoc eſt perpetuus iaculator. Secundum verò muſicam, de hoc eſt cogitandum quemadmodum de eo quod dicitur ἀκόλουθος & ἄκοιτις. i. pediſſequus, comes, & vxor in quibus α vt & in alijs multis, idem quod ſimul ſignificat. Hic quoque α & πόλησις ſignificant verſionem quæ ſimul & vna peragitur, quam conuerſionem dicamus. Ea in cœlis eſt quæ per eos fit quod πόλος vocamus: in cantu verò ἁρμονία, quam dicimus συμφωνίαν. Quia in his, vt tradunt muſicæ & aſtronomiæ periti, harmonia quadam ſimul omnia conuertuntur. Hic autem deus harmonię præſidet

ὁμοπολῶν

ὁμοπολῶν, i. ſimul vertens hæc omnia, & apud deos & apud homines. Quemadmodum igitur ὁμοκέλευθον & ὁμόκοιτιν, i. ſimul euntem & ſimul iacentẽ, vocauimus ἀκόλουθον & ἄκοιτιν in α permutantes ita Apollinem nominauimus eũ qui erat ὁμοπολῶν, altero λ interiecto, quia æquiuocum fuiſſet duro cum nomine. quod & his temporibus ſuſpicati plerique, ex eo quod non rectè vim nominis huius animaduerunt, perinde hoc metuunt, ac ſi perniciem quãdam ſignificaret. Sed reuera nomen hoc omnes huius dei vires complectitur, quemadmodum ſuprà diximus. Significat enim ſimplicem, perpetuum iaculatorem, expiatorem & conuertentẽ. Muſarũ verò & muſicę nomen, ab eo quod dicitur μῶσθαι, i. inquirere, indagationeq́; & ſtudio ſapiẽtię tractũ eſt, λητὼ, i. Latona, à manſuetudine dicitur, quia ſit ἐθελήμων, i. prompta & expoſita & libens ad id quod petit quiſq; exhibendum. Fortè verò, vt peregrini vocant, multi nanque ληθὼ nominant, quod nomen tribuiſſe videntur, quia nõ rigida illi mens, ſed mitis, ideo ληθὼ, quaſi λεῖον ἦθος, i. mos lenis & mitis ab illo cognominatur, ἄρτεμις, i. Diana, ex eo q̃ ἀρτεμὲς, quaſi integra modeſtaque ſit propter virginitatis electionem. Forſitan etiam quaſi ἀρετῆς ἵστορα, i. virtutis conſciam, vocauit nominis inſtitutor. Fortaſsis etiam dicta eſt Artemis, quaſi ἄροτον μισησάσης, i. quaſi illa congreſſum oderit viri cũ muliere. Vel enim propter horum aliquid, vel propter omnia huiuſmodi nomen eſt inſtitutum. HER. Quid verò Διόνυσος & ἀφροδίτη? SOC. Magna petis Hipponici fili. Atqui eſt nominum ratio his dijs impoſitorũ gemina, ſeria videlicet & iocoſa. Seriam quippe ab alijs quęre, iocoſam aũt nihil prohibet recenſere. Iocoſi ſanè & dij ſunt: Dionyſusq́; eſt διδοὺς τὸν οἶνον, i. vini dator, quaſi διδοίνυσος, ioco quodã cognominatus. Vinum aũt merito vocari poteſt οἰόνους, q̃ efficiat, vt bibentes pleriq; mente alienati, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν, i. mentem habere ſe putent. De Venere Heſiodo repugnare nõ decet, ſed concedere propter ipſam ex ἀφροῦ, hoc eſt ex ſpuma, generationem ἀφροδίτην vocari. HER. At vero Mineruam, ò Socrates, Vulcanumq́; & Martem, cũ ſis Athenienſis, ſilentio non præteribis. SOC. Haudquaquam decet. HER. Non certè. SOC. Alterum quidem eius nomen quamobrem ſit impoſitum, haud difficile dictu. HER. Quid? SOC. Palladem eam vocamus. HER. Planè. SOCR. Nomen hoc cenſendum eſt, à ſaltatione in bello ductum fuiſſe, porrò vel ſeſe, vel aliud à terra attollere, ſeu manibus aliquid efferre, dicimus πάλλειν, & πάλλεσθαι, i. vibrare, agitareq; & agitari, & ſaltare, & ſaltationẽ perpeti. HER. Abſq; cõtrouerſia, Palladem hac ratione vocamus, ac merito. HER. Alterum eius nomen quo pacto interpretaris? SOC. ἀθηνᾶν quæris? HER. Id ipſum. SOC. Grauius hoc amice: videntur priſci ἀθηνᾶν exiſtimare, quemadmodum hi qui his temporibus in Homeri interpretationibus ſunt eruditi. Nam iſtorum plurimi Homerum exponunt ἀθηνᾶν, tanquam mentem cogitationemq́; finiſſe. Et qui nomina inuenit, tale aliquid de illa ſenſiſſe videt̃, imò etiam altius eam extollens, vt Dei mentẽ induxit, perinde ac ſi diceret θεονόη, hoc eſt vtens α pro η externo quodã ritu, ι verò & σ detrahens. fortè verò non ita, ſed θεία νοοῦσα, i. vtpotè quæ diuina cognoſcat, præ cęteris omnibus θεονόην, i. diuina cognoſcentem, vocauit. Neq; ab re erit, ſi dixerimus voluiſſe illũ appellare eam ἠθονόην, quaſi ipſa in more intelligentia ſit. Ipſe poſtmodum, vel etiam poſteriores in pulchrius, vt videbatur, aliquid producẽdo, Athenean denominarunt. HER. Quid de Vulcano quẽ ἥφαιστον nominant? SOC. Quid ais? Num generoſum ipſum φάεος ἵστορα, i. luminis præſidem quæris? HER. Hunc quęſiſſe videor. SOC. Hic vt cuiq; patere poteſt, φαῖστος eſt, & η ſibi vendicat. Vnde ἥφαιστος, i. luminis præſes eſt dictus. HER. Apparet: niſi tibi quoq; modo adhuc aliter videatur. SOC. An ne videat̃ aliter de Marte, interroga. HER. Interrogo. SOC. Si placet, ἄρης, i. Mars, dicitur ſecundum ἄῤῥεν, i. maſculum, & ἀνδρεῖον, i. fortè. Quinetiam ſi volueris ob naturam quãdam aſperam, duram atq; inuictam, immutabilemq́;, quod totum ἄῤῥατον appellatur, ἄρης vocatum fuiſſe, hoc quoque Deo penitus bellicoſo conueniet. HER. Prorſus. SOC. Deos iam mittamus per deos obſecro. Nam de his diſſerere vereor. Ad alia verò quęcũq; vis, me prouoca, vt quales Euthyphronis equi ſunt, noueris. HER. Faciam vt petis, ſi vnum de me quęſiuero. me ſiquidem Cratylus Hermogenem eſſe negat. Inueſtigemus itaque quid ἑρμοῦ, i. Mercurij nomen ſignificet, vt ſi quid veri hic loquitur, videamus. SOC. ἑρμῆς, i. Mercurius, ad ſermonẽ pertinere videtur, quatenus ἑρμηνεὺς eſt, hoc eſt interpres & nũcius, furtiuus in loquẽdo ſeductor, ac vehemens concionator. Totũ id circa ſermonem verſatur. profectò quemadmodum in ſuperioribus diximus, εἴρειν ſermonis vſus. Sæpe verò de hoc Homerus ait, ἐμήσατο, i. machinatus eſt. Ex vtriſq; igitur nomen huius dei cõponitur, tum ex eo quod loqui eſt, tum ex eo quod machinari & excogitare dicẽda, perinde ac ſi nominis autor nobis præciperet: Par eſt, ò viri, vt deum illũ qui εἴρειν ἐμήσατο, i. loqui machinatus eſt, εἰρέμην vocetis. Nos autem arbitrati ſic elegantius eloqui, ἑρμῆν vocamus. Quinetiã ἶρις, eo quod εἴρειν, i. loqui, nomẽ habet, propterea q̃ nuncia eſt. HER. Probè mediusfidius Hermogenem eſſe me Cratylus negauiſſe videtur. Ad orationis enim inuentionem habes ſum. SOC. Conſentaneum quoq; amice, πᾶνα biformem filiũ eſſe Mercurij. HER. Qua ratione? SOC. Scis quòd ſermo πᾶν, i. omne ſignificat, circuitq́; & voluit ſemper, eſtq́ue geminus, verus videlicet, ac falſus? HER. Equidem. SOC. An nõ id quod eſt in ſermone verum, leue eſt atq; diuinũ, ſupraq́; in dijs habitans? Contrà quod falſum, infrà in hominum multis aſperum atq; tragicum? Hinc enim fabularum commenta, & falſa quàm plurima circa tragicam vitam reperiuntur. HER. Sic eſt omnino. SOCR. Merito igitur qui eſt πᾶν, i. totum nuncians, & ἀεὶ πολῶν, i. ſemper volutãs, πᾶν αἰπόλος biformis Mercurij filius diceretur, ex ſuperioribus partibus lenis ac delicatus, ex inferioribus aſper atq; hircinus. Eſtq́; Pan vel ipſe ſermo, vel ſermonis frater ſi quidem eſt Mercurij filius. Fratrem verò fratri ſimilem eſſe quid mirum? Cęterũ iam, ò beate, vt & paulo ante rogabam, ſermonem da dijs hunc abrumpamus. HER. Tales quidẽ deos, ſi vis, mittamus, ò Socrates, huiuſmodi verò quædã percurrere quid prohibet? Solem, lunam, ſtellas, terrã, ætherem, aerem, ignem, aquam, ver & annũ? SOC. Multa ſunt ac magna quę poſtulas. Si tamen gratũ tibi futurum eſt, obſequar. HER. Pergratum planè. SOC. Quid primũ poſcis? an vt ipſe narrabas in primis ἥλιον, i. ſolem. HER. Profectò. SOC. Manifeſtius id fore videtur, ſi Dorico nomine quis vtatur. Dorici enim ἅλιον vocant, atq; ita vocatur ſecundum ἁλίζειν, i. ex eo q̃ congregat in vnum homines, cũm exoritur. Item ex eo q̃ circa terram ἀεὶ εἱλεῖ, i. ſemper reuoluitur præterea quia variat circuitu ſuo quæ terra naſcuntur. Variare autẽ & αἰολεῖν, idem eſt. HER. Quid verò de σελήνῃ, i. luna, dicendum? SOC. Nomen hoc videtur Anaxagorã premere. HER. Cur? SOC. Quoniã præ ſe aliquid fert antiquius, quod ille nuper dixit, quod luna à ſole lumẽ haurit. HER. Quo pacto? SOCR. σέλας, idem eſt quod lumen? HER. Idem. SOCR. Lumen hoc perpetuo circa lunam νέον & ἕνον eſt, i. nouum ac vetus, ſi modo Anaxagorici vera loquuntur: nam circunluſtrans eam cõtinuè renouatur. Vetus autem eſt menſis præteriti lumen. HER. Vtique. SOC. Lunam quidem σελαναίαν multi nominãt. HER. Certè. SOC. Quoniam verò lumen nouũ ac vetus ſemper habet, merito vocari deberet σελαενονεοάεια. Nũc autem cõciſo vocabulo σελαναία vocatur. HER. Dithyrambicũ nomen hoc eſt, ò Socrates. Verum μῆνα, i. menſem: & ἄστρα quomodo interpretaris? SOC. Menſis quidem μεὶς rectè ab μειοῦσθαι, i. à minuẽdo, iure nũcuparetur. Aſtra verò ἀστραπῆς, i. coruſcationis cognomentum habet. ἀστραπὴ autem quia τὰς ὦπας ἀναστρέφει, i. viſum ad ſe cõuertit, ἀναστρωπὴ dici deberet: nunc cõcinniori vocabulo ἀστραπὴ nominatur. HER. Vnde nomẽ trahit πῦρ & ὕδωρ, i. ignis & aqua?

& aqua? SOC. Ambigo equidem, videturque aut Muſa me Euthyphronis deſeruiſſe, aut hoc arduum quiddã eſſe. Aduerte obſecro quo confugiã in omnibus quęcunq; dubito. HER. Quonam? SOC. Dicã tibi. ſcis ipſe qua ratione πῦρ nominatur? HER. Non hercle. SOC. Vide quid de hoc ſuſpicer. Reor equidẽ multa nomina Græcos à Barbaris, eos prǽſertim qui ſub Barbaris ſunt, habuiſſe. HER. Quorſum hæc? SOC. Si quis rectã iſtorum impoſitionem ſecundum Gręcã vocem quærat, non ſecundum eam qua eſt nomen inuẽtum, nimirũ ambiget. HER. Veriſimile id quidẽ. SOC. Vide itaq; ne nomen hoc πῦρ barbaricum ſit. neq; enim facilè eſt iſtud Græcæ linguæ accommodare, conſtatq; ita hoc Phrygios nominare parum quid declinantes, & ὕδωρ & κύνας.i.canes, aliaq; permulta. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Ergo diſtrahere iſta nihil oportet, quãdoquidem de ipſis nihil dicere quiſquam poteſt. Quapropter nomina illa ignis & aquę hunc in modũ reijcio, ἀὴρ autẽ ſic eſt dictus Hormogenes, quia quæ circa terram ſunt, αἴρει.i.eleuat vel quia ἀεὶ ῥεῖ, hoc eſt ſemper fluit, vel quia eius fluxu ſpiritus concitatur. Poetę quippe flamina αὔρας nuncupant. Fortè igitur aer, dicitur quaſi πνευματόῤῥουν ἀηῤῥοῦν.i.ſpiritus fluens, vel fluens flamen. αἰθέρα prǽterea ſic exponendum arbitror, quoniam ἀεὶ θεῖ circa ἀέρα ῥέων.i. ſemper currit circa aerẽ fluens, quocirca ἀειθεὴρ dici poteſt. γῆ autem.i.terra, plenius ſenſum exprimit, ſi γαῖα dicatur. γαῖα enim rectè γεννήτειρα.i.genitrix dici poteſt, vt ait Homerus. Nam quod γεγάασι dicitur, genitum in ſe, inquit. Quid reſtat deinceps? HER. Ver & annus, ò Socrates. SOC. ὧραι quidem.i.veris tẽpora priſca & Attica voce dicẽda ſunt, ſi vis quod conueniens eſt, cognoſcere. Horæ nanque vocantur, quia ὁρίζουσι.i.terminant hyemem atq; æſtatem, ventoſq; fructus ex terra naſcentes ἐνιαυτὸς autem & ἔτος.i. annus, idem eſſe videtur. Quod enim in lumen viciſsim educit, quæcunq; naſcuntur, fiuntq; ex terra, ipſumq; in ſeipſo examinat & diſcernit, annus eſt: & vt ſupra Iouis nomen diximus in duo ſectum, ab aliquibus ζῆνα, ab alijs δία vocari, ita & annũ quidam ἐνιαυτὸν vocant, quia in ſeipſo, quidam ἔτος, quia examinat. Integra verò ratio eſt ipſum quod in ipſo examinat. Vnde ex oratione vna nomina duo ſelecta ſunt. quod enim ſimul dicitur, τὸ ἐν αὑτῷ ἐτάζον.i.in ſeipſo examinans, diſtinctum dicitur ἐνιαυτὸς, & ἔτος.i.annus. HER. At verò, ò Socrates, iam longè progrederis. SOC. Longius equidem in philoſophia videor euagari. HER. Quinimò. SOC. Fortè magis concedes. HER. Verum poſt hanc ſpeciem libentiſsimè cõtemplarer, qua ratione rectè nomina iſta præclara virtutum ſint impoſita, vt φρόνησις,i.prudentia, σύνεσις, intelligẽtia, δικαιοσύνη, iuſtitia, ac reliqua huius generis omnia. SOC. Haud contemnendum genus nominum ſuſcitas, ò amice. Veruntamen poſtquam leoninam pellem ſum indutus, haud deterreri decet, imò prǽclara ipſa, vt ais, nomina prudentiæ, intelligentiæ, cogitationis, ſcientiæ, cęterorumq; huiuſmodi cõſiderare. HER. Quin pfectò prius deſiſtere nullo modo debemus. SOC. Aedepol non male mihi de eo conijcere videor, ꝙ modo cõſiderabam, antiquiſsimos videlicet illos nominum autores, vt & ſapientium noſtrorum plurimis accidit, ob frequentem ipſam in rebus perueſtigandis reuolutionẽ, prǽter cęteros in cerebri vertiginem incidiſſe: quo factũ puto, vt res ipſæ proferri & vacillare illis apparerent. opinionis autem huius cauſam, haud interiorem vertiginem, ſed exteriorem ipſarum rerum circuitum arbitrãtur: quas ita natura habere ſe putant, vt nihil in eis firmũ & ſtabile ſit, ſed fluant omnes ferantur q;, & omnifariã agitentur, ſemperq; gignantur & defluant. Quod quidẽ in his nominibus, quæ nunc relata ſunt, conſpicio. HER. Quo pacto Socrates? SOC. Haud aduertiſti ſuperiora nomina rebus quaſi delatis, fluentibus, & iugi generatione tranſlatis impoſita fuiſſe? HER. Non ſatis percepi. SOC. Principio quod primum retulimus, ad aliquid huius generis attinet. HER. Quale iſtud? SOC. φρόνησις.i. prudẽtia eſt, φορᾶς καὶ ῥοῦ νόησις,i.lationis & fluxus animaduerſio. Significare quoq; poteſt, recipere ὄνησιν φορᾶς.i. lationis vtilitatẽ. Tandem circa ipſam agitationem verſatur. Quinetiam ſi vis γνώμη.i. cogitatio ſignificat γονῆς νώμησιν.i. generationis conſiderationem νωμᾶν quippe conſiderare eſt. νόησις aũt.i. intellectio, eſt νέου ἕσις.i. noui deſideriũ. nouas verò res eſſe, ſignificat eas fieri ſemper. atq; hoc deſiderare & aggredi animum, indicat qui nomen illud inuenit νεόεσιν. principio nanq; νόησις nõ dicebat, ſed pro ε duo εε proferẽda erãt, vt νεόεσις, quaſi νέου.i.noui, ἕσις appetitio & aggreſsio. σωφροσύνη.i.temperãtia illius quod modo diximus φρονήσεως.i.prudentiæ, ſalus & conſeruatio eſt. ἐπιστήμη.i.ſcientia, ab eo ꝙ inſtat & ſequitur tractum eſt, quaſi res fluentes ſolers animus perſequatur, inſtetq; & comitetur: at neq; ex more poſterior, neque præcurſione ſit prior. Quare ε interiecto ἑπιστήμην vocare decet. σύνεσις, tanquam ſyllogiſmus.i.ratiocinario quædam eſſe videtur. Cum autem συνιέναι dicitur, idem intelligitur ac ſi diceretur ἐπίστασθαι. Nam oſtendit cum rebus animum congredi. σοφία.i.ſapientia, agitationis eſt tactus. Obſcurius autẽ, & alienius hoc à nobis. Verum animaduertendũ eſt in poetis, quoties volunt aduentantem aliquem & irruentem exprimere, ἐσύθη,i.erupit, proſilijt, dicere. Quin & illuſtri cuidam apud Lacedęmonios viro nomen erat σοῦς.i.præpes. Sic.n. Lacedæmones concitarionis impetunt indicant. Quaſi itaque omnia perſerantur, huius ipſius agitationis, quæ eo ꝙ σοῦς dicitur, ſignificatur, ἐπαφὴ.i.tactum perceptionemq́ue ſophia demonſtrat. ἀγαθὸν.i.bonum cuiuſq; naturæ, ἀγαστὸν.i.mirabile, amabile, delectabile ſignificat. Enimuero poſtquã fluũt omnia, partim celeritas, partim tarditas ineſt? Eſt igitur non omne velox, ſed ipſius aliquid ἀγαστόν. Quod quidem ἀγαστὸν, ipſius ἀγαθοῦ nomine declaratur. δικαιοσύνη.i. iuſtitia, quod δικαίου σύνεσιν,i.iuſti intelligẽtiã importet, facile conijcere poſſumus. Quid autem ipſum δίκαιον ſibi velit, difficile cognitu. Videtur autem hucuſq; à multis quod dictũ eſt conceſſum, reliquum verò dubium. Etenim quicunq; totum mobile arbitrantur, plurimum agitari ipſum exiſtimanr, perq́ue omne aliquid permanare quo ſingula fiant, quodue tenuiſsimũ ſit & velociſsimũ. Neq; enim per omnia diſcurrere poſſe, niſi adeò tenue ſit, vt nihil poſsit obſiſtere penetranti, & adeo velox, vt cęteris quaſi ſtantibus vtatur. Quoniã verò gubernat omnia, διαϊὸν.i. diſcurrens & permanans, merito δίκαιον eſt appellatũ, κ vno politioris prolationis gratia interiecto. Hactenus quod modo diximus, inter plurimos conſtat hoc eſſe iuſtum. Ego aũt Hermogenes, vtpotè diſcendi deſiderio flagrans hæc omnia perſcrutatus ſum, & in arcanis percepi ꝙ hoc ipſum iuſtũ ſit, & cauſa. quo.n. res ipſę fiunt, hoc eſt cauſa: proprieq́ue ita vocari iſtud debere quiſpiã tradidit. Cum verò ab his iam auditis iſtis nihilominus diligenter exquiro quid ipſum iuſtum ſit, ſquãdoquidem ita ſe habet, videor iam vlterius quàm decet exigere, & caueam, vt dicitur, vallũq; ſupergredi. Satis enim ſemper rogaſſe me & audiſſe reſpondent, meq; volentes explere alius aliud afferre conantur, neq; vltra cõſentiunt. *Prouerbium.* Quidam ait iuſtum hoc, ſolem eſſe, Solum quippe ſolem diſcurrendo caleſaciendoq; omnia gubernare. Cum verò hoc alacer cuiquam quaſi præclarum audierim, reſero, ſtatim ille me ridet, quæritq; nunquid exiſtimem poſt ſolis occaſum iuſtũ nihil hominibus ſupereſſe? Percontanti itaq; mihi quid ille ſentirer, ipſum ait ignem iuſtũ exiſtere. neq; id cognitu facile. quare alius, inquit, non ignem ipſum, ſed ipſum potius innatum igni calorem. Alius hęc omnia pro nihilo habet. eſſe.n. iuſtum mentem illam quàm induxit Anaxagoras. Dominã certè illam ſuaptè natura, nec alicui mixtam exornare omnia inquit, per omnia penetrantem. Hic quidem, ò amice, in maiorem ambiguitatem ſum prolapſus, quàm antea dum nihil de iuſtitia ſciſcitabar. Cæterũ, vt redeamus ad id cuius gratia diſputamus, nomẽ illi tale propter hęc, quale diximus, eſt tributum. HER. Videris, ò Socrates, ex aliquo audiſſe hæc, neque ex tua officina ruditer deprompſiſſe.

SOC. Quid alia? HER. Non ita. SOC. Attende igitur, fortè nanque in reliquis te deciperem, quaſi quæ afferam non audierim. Poſt iuſtitiã quid reſtat? ἀνδρείαν.i. fortitudinem nondum peregimus iniuſtitia ſanè obſtaculum eius eſt quod diſcurrit per omnia, ἀνδρεία in pugna verſatur. pugna in rebus, ſi quidem fluunt, nihil aliud quàm fluxus ipſe cõtrarius. Quapropter ſi quis δ ſubtraxerit ex nomine hoc ἀνδρεία, nomen quod reſtat, ἀνρεία opus ipſum declarat. conſtat planè ꝙ non fluxus cuiuſq; contrarius ῥοῦ.i. fluxus, fortitudo eſt, ſed oppoſitus illi qui preter iuſtum ſit fluxit. Neq; enim aliter fortitudo eſſet laudabilis. ἄῤῥεν autem.i. mas, & ἀνὴρ, vir, à ſimili quodam ducunt originem, ſcilicet ab ἄνω ῥοῆς.i. ſurſum fluxu. γυνὴ verò.i. mulier, quaſi γονὴ.i. fœcunda & generatrix. θῆλυ.i. fœmina ἀπὸ τῆς θηλῆς, id eſt papilla dicitur. θηλὴ autem videtur Hermogenes dici, quia τεθηλέναι.i. germinare pullulareque facit, vt irrigans ea quæ irrigantur. HER. Sic apparet, ò Socrates. SOC. θάλλειν.i. vireſcere, adoleſcere, floreſcere, augmentum iuuenum repreſentant, quaſi velox quiddam & ſubitum, quod innuit ille qui nomen conflauit ex θεῖν.i. currere, & ἄλλεσθαι id eſt ſaliare. Animaduertis me velut extra curſum delatum, poſtquam plana ac peruia nactus ſum? Multa quoq; ſuperſunt quæ ad ſeria pertinere videntur. HER. Vera loqueris. SOCR. Quorum vnum eſt, vt videamus quid τέχνη.i. ars importet. HER. Prorſus. SOC. Nonne hoc ἕξιν νοῦ.i. habitum mentis oſtendit, ſi τ demitur, interſeritur autem ο medium inter χ & ν, inter ν & η ἐχονόη? HER. Aride nimium Socrates & inculte. SOC. An ignoras beate vir, nomina vetera diſtracta iam eſſe, atq; cõfuſa à ſermonis tragici ſtudioſis, elegantiæ gratia addentibus & ſubtrahentibus literas, ac partim temporis diuturnitate, partim exornationis ſtudio vndiq; peruertentibus? vt ecce in κατόπτρῳ.i. ſpeculo, quàm abſurdum eſt ε ipſius additamentum? Talia certè, vt arbitror, faciũt qui oris illecebras pluris æſtimant quàm veritatem. Quamobrem cũ multa nominibus ipſis adiecerint, tandem effecerunt, vt nemo iam nominum ſenſum animaduertat. Quemadmodum dum σφίγγα.i. monſtrum quoddam proferunt, cum φίγα pronunciare deberent, ac cætera multa. Profectò ſi daretur cuiq; arbitratu ſuo & demere & addere, magna vtiq; eſſet licentia, & quodlibet nomen cuiq; rei vnuſquiſque tribueret. HER. Vera narras. SOC. Vera planè. ſed enim mediocritatem quandam atq; decorum ſeruare te decet præſidem ſapientem. HER. O vtinam. SOC. Atqui & ipſe, ò Hermogenes, opto. verum ne exacta nimium diſcuſſione, vir felix, exquiras, ne vim meam prorſus exhaurias. Aſcendam quippe ad ſupradictorum apicem, poſtquam poſt artem conſiderauerimus μηχανὴν.i. machinationem excogitationemq; ſolertem. Videtur autem ſignificare idem quod multũ pertingere & aſcendere. Componitur ergo ex his duobus, μῆκος.i. longe & multum, & ἄνειν; id eſt aſcendere, penetrare, pertingere. Sed vt modo dicebam, ad ſummam dictorum perueniendum eſt, quærendumq; quid nomina iſta ſignificẽt, ἀρετὴ.i. virtus, & κακία, id eſt prauitas. Alterum quidem nõdum reperio, alterum patere videtur. Nam ſuperioribus omnibus cõſonat: nempe tanquam eant omnia: κακῶς ἰὸν.i. male vadens: κακία.i. prauitas erit. quare cum anima male ad res ipſas accedet, communiter praua dicetur, propriè verò ac maximè procedendi hæc facultas in δειλίᾳ.i. timiditate patet, quã nondum declarauimus, pretermiſimus enim. Oportebat autem continuo poſt fortitudinem ipſam inferre. Multa inſeparabilia præteriſſe videmur. δειλία ſignificat durũ animæ vinculum. δεσμὸς enim vinculum eſt. λίαν verò forte quiddam durumq; ſignificat. quare timiditas vehemens ac maximum eſt animæ vinculũ: quemadmodũ & ἀπορία, id eſt defectus, inopia, dubium, malũ quiddam eſt, ac ſummatim quodcunq; progreſſus ipſius impedimentum, idq; male progredi videtur oſtẽdere, in ipſa videlicet motione impediri atq; detineri. Quod cum anima ſubit, prauitate plena dicitur. Quod ſi illud prauitatis nomen talibus quibuſdam competit, cõtrarium ἀρετὴ.i. virtus ſignificabit. In primis quidem ſacilem agilemq; progreſſum, deinde ſolutum & expeditum animæ bonæ impetum eſſe oportet. Quamobrem abſq; impedimento obſtaculoque ἀεὶ ῥέον.i. ſemper fluens, iure cognominari poſſet ἀειῤῥείτη. fortè verò & αἱρετὴν vocat quis, quia ſit τῆς ἕξεως αἱρετωτάτης.i. maximè eligendæ. Verum colliſo vocabulo ἀρετὴ denominatur. Forſitan me fingere dices: ego autem aſſero, ſi modo nomen illud prauitatis quod retuli, rectè eſt inductum, rectè quoq; & iſtud virtutis nomẽ induci. HERM. At κακὸν, id eſt malum, per quod in ſuperioribus multa dixiſti, quid ſibi vult? SOC. Extraneum quiddam per Iouem, ac inuentu difficile. Itaq; ad hoc etiam machinamentum illud ſuperius afferam. HER. Quid iſtud? SOC. Barbaricum quiddam & hoc eſſe dicam. HER. Probè loqui videris. SOC. Cæterũ hæc iam ſi placet mittamus, nomina verò iſta καλὸν & αἰσχρὸν.i. pulchrũ & turpe, cõſideremus. Quid αἰσχρὸν innuat, ſatis mihi patere videtur. Nempe cum ſuperioribus cõuenit. videtur qui nomina ſtatuit, paſſim agitationis impedimentum vituperare. vt ecce, ἀεὶ ἴσχοντι τὸν ῥοῦν.i. ſemper impedienti fluxum nomen dedit αἰσχόῤῥουν. Nunc verò collidentes αἰσχρὸν appellãt. HER. Quid καλὸν, id eſt pulchrum? SOC. Hoc cognitu difficilius, quanquã ipſum ita deducitur, vt harmoniæ duntaxat & longitudinis gratia ipſum α ſit productum. HER. Quo pacto? SOC. Nomen hoc cogitationis cognomentum quoddã eſſe videtur. HER. Qui iſtud ais? SOC. Quam tu cauſam appellationis rei cuiuſq; cenſes? an non quod nomina tribuit? HER. Omnino. SOC. Nonne cauſa hęc cogitatio eſt, vel deorum, vel hominum, vel amborũ? HER. Nempe. SOCR. Ergo καλέσαν.i. quod vocat res, & καλὸν idem ac cogitatio ſunt. HER. Apparet. SOC. Quæcunq; mens & cogitatio agunt, laudanda ſunt: quæ non, vituperanda. HER. Prorſus. SOCR. Quod tu edicinæ particeps, medicinę opera efficit: quod ſabrilis artis, fabrilia. Tu verò quid ſentis? HER. Idem. SOC. Pulchrũ itaq; pulchra. HER. Decet. SOC. Eſt autem hoc, vt diximus, cogitatio. HER. Maximè. SOCR. Nomen itaq; hoc καλὸν.i. pulchrum, meritò erit prudentiæ cognomentum, talia quædam agentis, qualia affirmãtes pulchra eſſe diligimus. HER. Sic apparet. SOC. Quid vltra generis huius reſtat inueſtigãdum? HER. Quæ ad bonum & pulchrum ſpectant, conferentia videlicet, vtilia, conducibilia, emolumenta, horumq; contraria. SOCR. Quid συμφέρον.i. cõferens ſit, ex ſuperioribus ipſe inueniet. Nam nominis illius quod ad ſciẽtiam attinet, germanum quiddam apparet. Nihil enim prę ſe fert aliud quàm φορὰν.i. lationem animæ ſimul cum rebus, quæue hinc proueniunt; vocari συμφέροντα & σύμφορα.i. conferentia, ex eo quòd ſimul circunferuntur. HER. Videtur. SOCR. κερδαλέον autem.i. emolumẽtum: ἀπὸ τοῦ κέρδους.i. lucro. κέρδος verò; ſi quis ν pro δ nomini huic inſerat, quod vult exprimit. Nã bonum alio quodam modo nominat. Quod enim omnibus κεράννυται.i. miſcetur diffuſum per omnia, hanc ipſam eius vim ſignificans nomen illud excogitauit δ pro ν apponens, ac κέρδος pronunciauit. HER. Quid autem λυσιτελοῦν, id eſt vtile? SOC. Videtur, ò Hermogenes, non ſicut caupones hoc vtuntur, idcirco λυσιτελοῦν vocari, quia ἀνάλωμα ἀπολύει.i. ſumptus vitat & minuit: verum quia cũ velociſſimum ſit, res ſtare non ſinit, neq; permittit lationem τέλος, id eſt finem progreſſionis accipere atq; ceſſare: ſed ſoluit ſemper ab illa fugatq; ue, ſi quis terminus ſuperueniat, ipſamq; indeſinentem immortalemq; præbet. hac ratione bonum λυσιτελοῦν vocatum arbitror, ipſum enim motionis λύον τὸ τέλος.i. ſoluens terminum, λυσιτελοῦν vocari videtur. ὠφέλιμον verò.i. conducibile peregrinum nomen eſt, quo ſæpenumero Homerus eſt vſus. Eſt autẽ hoc augendi faciendiq; cognomentum. HER. Quid de horum cõtrarijs eſt dicendum? SOC. Quę per negationem iſtorum dicuntur, tractare nequaquam oportet. HER. Quę nam iſta? SOC. ἀσύμφορον, ἀνωφελὲς, ἀλυσιτελὲς, ἀκερδές. HER.

Vera

Vera loqueris. Soc. Sed βλαβερὸν & ζημιῶδες, i. noxium & damnoſum. HER. Certè. Soc. βλαβερὸν quidem βλάπτειν τὸν ῥοῦν eſſe dicit, id eſt quod vult ἅπτειν. i. impedire & coercere. ῥοῦν, i. fluxũ: hoc aũt paſſim vituperat. quodq; vult ἅπτειν τὸν ῥοῦν, rectè βουλαπτεροῦν appellaretur, verum ornatus gratia βλαβερὸν arbitror nominatum. HER. Varia tibi ſuboriuntur, ò Socrates, nomina. atqui mihi videris in præſentia, quaſi Palladiæ legis præludium quoddam præcinuiſſe, dum nomen hoc βουλαπτεροῦν pronunciares. Soc. Non ego in cauſa ſum Hermogenes, ſed qui nomẽ ipſum instituerunt. HER. Vera loqueris. Verum ζημιῶδες quid? Soc. Quid eſſe debeat ζημιῶδες, dicam Hermogenes: & vide quàm verè loquar, quoties dico quòd addẽtes ac dementes literas longè nominũ ſenſum variant, adeo vt ſæpe exiguum quid mutantes, cõtrariam ſignificationem inducãt. quod apparet hoc in nomine δέον. i. opportunũ. venit hoc nuper mihi in mentem de eo quod dicturus ſum cogitanti. Recens eſt ꝓfectò vox nobis pulchra illa, coegitq; contrariũ ſonare nobis δέον & ζημιῶδες, ſenſum ipſum confundens. Vetus autem quid nomen vtrunq; vult, explicat. HER. Qui iſthuc ais? Soc. Dicam equidem. haud præterit maiores noſtros frequenter ι & δ vti ſolitos, nec rarius mulieres, quæ maximè priſcam vocem ſeruãt. Nunc autem pro ι vel ipſum ε vel η adhibent: pro δ verò ζ, quaſi hæc magnificentius quiddam ſonent. HER. Quo pacto? Soc. Vt ecce vetuſtiſsimi viri ἱμέραν diem vocabant, poſteriores aũt partim ἑμέραν, partim ἡμέραν, vocant. HER. Vera hæc ſunt. Soc. Scis igitur vetuſto illo nomine tantum mẽtem eius qui nomen impoſuit declarari. Nam ex eo quod ἱμείρουσιν. i. deſiderãtibus hominibus gratulantibusq; tenebris lumen emicuit, diem ἱμέραν cognominarunt. HER. Apparet. Soc. Nunc autem illa tragicis decãtata quid ſibi velit ἡμέρα, nequaquam intelligas, quanquam arbitrantur nonnulli ἡμέραν dici, quòd ἥμερα. i. manſueta quæq; efficiat. HER. Ita mihi videtur. Soc. Neq; te fugit veteres ζυγὸν. i. iugum, δυογὸν vocauiſſe. HER. Planè. SOCR. Enimuerò ζυγὸν nihil aperit. δυογὸν, δυοῖν ἀγωγὴν. i. duorũ conductionem ligandi ſimul gratia, monſtrat. Idemq; eſt de multis alijs iudicandum. HER. Patet. Soc. Eadem ratione δέον ita pronunciatum contrarium nominum omnium quæ ad bonum ſpectant oſtendit. porrò boni ſpecies exiſtẽs, δέον δεσμὸς. i. vinculũ quoddam & impedimẽtum proceſsionis eſſe videtur, tanquam βλαβεροῦ. i. noxij affine quiddam. HER. Ita maximè apparet, ò Socrates. Soc. Verũ non ſic in nomine veteri, quod veriſimilius eſt rectè inſtitutũ fuiſſe, quàm noſtrũ. Nempe cum ſuperioribus bonis cõſenties, ſi pro ε vetus reſtituas. Neq; enim δέον, ſed διὸν bonum illud ſignificat, quod ſemper nominũ laudat inuentor: Atq; ita ſecũ ipſe non diſsidet, imò ad idem ſpectant, διὸν, quaſi διιὸν, ὠφέλιμον, λυσιτελοῦν, κερδαλέον, ἀγαθὸν, συμφέρον, εὔπορον, id eſt facilè ad progreſſum. vniuerſum hoc diuerſis nominibus innuit aliquid per omnia penetrans, omniaque perornans, idque vbique laudatum? quod verò obſtat & detinet, improbatum. Quinetiam in nomine, hoc ζημιῶδες, ſi veterũ more δ pro ζ poſueris, apparebit tibi nomen iſtud δοῦντι τὸ ἰὸν. i. liganti ſiſtentiq; quod pergit, impoſitum. vnde & δημιῶδες cognominãdum eſt. HER. Quid ἡδονὴ, λύπη, ἐπιθυμία, voluptas ſcilicet dolor, cupiditas, Socrates, & huius generis reliqua? Soc. Haud nimis obſcura mihi videntur Hermogenes, ἡδονὴ. i. voluptas, ſi quidem actionis illius nomẽ eſt, quæ ad ὄνησιν. i. vtilitatem emolumentumque tendit. δ verò adiectum facit, vt pro eo quod eſt ἡονὴ ἡδονὴ, proferatur. λύπη. i. dolor, à διαλύσεως. i. diſſolutione corporis trahi videtur. Nam in huiuſmodi paſsione corpus diſſoluitur. ἀνία. i. triſtitia, quod impedit ἰέναι. i. ire, demõſtrat. ἀλγηδὼν, id eſt cruciatus, peregrinum nomen videtur, ab ἀλγεινοῦ dictum. ὀδύνη. i. dolor & afflictio, ab ἐνδύσεως. i. ingreſsione doloris denominatur. HER. Videtur. Soc. ἀχθηδὼν, id eſt mœror languorque, lationis grauedinem tarditatemq; ſignificat. ἄχθος enim onus eſt. ἰὸν verò pergens. χαρὰ verò id eſt lætitia gaudiumq;, à διαχύσεως, id eſt profuſione, & εὐπορίας. i. facilitate, ῥοῆς. i. motionis animæ, dicitur. τέρψις. i. delectatio ab τερπνοῦ. i. oblectamẽto dicitur. τερπνὸν autem à πνοῆς. i. inſpiratione delectationis in animam. Quare meritò vocaretur ἑρπνοῦν. i. inſpirans. Temporis autem interuallo ad τερπνὸν deuentum eſt. εὐφροσύνη. i. hilaritas & alacritas, quam ob cauſam dicatur, aſsignare nihil opus. Nam cuiq; patet hoc nomẽ trahi ab eo quod dicitur εὖ. i. bene: συμφέρεσθαι. i. vna ſequi, quaſi dicatur anima bene res aſſequi. Vnde εὐφεροσύνην vocari deberet: tamen εὐφροσύνην appellamus. Sed neq; difficile eſt aſsignare quid ἐπιθυμία. i. cupiditas ſibi velit. Nomen quippe hoc vim tendentem in θυμὸν, id animam & iram & furorem oſtendit. θυμὸς autem à θύσεως & ζέσεως. i. flagrantia feruore, & impetu animæ proinde ἵμερος. i. ſuauis & blãda perfuſio, dicitur, ῥῷ. i. fluxu animam vehementer alliciente. ex eo enim quod ἱέμενος ῥεῖ. i. incitatus rerumq; appetens fluit, animam vehemẽter attrahit propter impetum ſiue incitamentum fluxus. ab hac tota vi Himeros eſt nuncupatus. Præterea Pothos vocatur. i. deſiderium, quod ſanè præſentem ſuauitatẽ non reſpicit, quemadmodum ἵμερος, ſed abſentem ardet. Vnde πόθος dicitur quaſi ἄποθος. i. abſentis cõcupiſcentia. Idemque ipſe in id quod gratum eſt animi nixus, præſente eo quod cupitur ἵμερος, abſente πόθος denominatur. ἔρως autẽ, id eſt amor, quia ἐσρεῖ. i. influit extrinſecus, neq; propria eſt habenti ῥοὴ. i. fluxio iſta, ſed infuſa per oculos. Quapropter ab ἐσρεῖν. i. influere, ἔσρος, id eſt influctio, amor ab antiquis noſtris appellabatur. nam ο pro ω vtebantur. nunc aũt ἔρως dicitur, ω pro ο interpoſito. Verum quid deinceps conſiderandum præcipis? HER. δόξα, id eſt opinio, & talia quædam, vnde nomen habent? SOC. δόξα, vel à διώξει. i. perſecutione dicitur, qua pergit & proſequitur anima, conditionem rerũ inueſtigans: vel à τόξου βολῆ, id eſt arcus iactu. videtur autem hinc potius dependere. οἴησις. i. exiſtimatio, huic cõſonat. oſtendit quippe οἶσιν, id eſt ingreſſum animæ in vnumquodq; conſiderandum, οἷον. i. quale ſit: quemadmodum & βουλὴ. i. voluntas, βολὴ, id eſt iactu dicitur: & βούλεσθαι. i. velle, propter ipſum attingẽdi nixum ſignificat etiam ἐφίεσθαι. i. cupere: & βουλεύεσθαι, id eſt cõſulere. Omnia hæc opinionem ſequentia, βολῆς ipſius, id eſt iactus & nixus imagines eſſe videntur: quemadmodum contrariũ, ἀβουλία, id eſt priuatio voluntatis, defectus quidam conſequendi impos apparet, quaſi non contendat, neque etiam quod intendit, vult, cupit, inueſtigat, adipiſcatur. HER. Frequentiora hæc congerere videris, Socrates. Quare finis iam ſit fauente deo. Volo tamen adhuc, ἀναγκαῖον & ἑκούσιον. i. neceſſarium & voluntarium declarari. Nempe ſuperioribus iſta ſuccedunt. SOC. ἑκούσιον equidem eſt εἶκον. i. cedens neque renitens. hoc ſiquidem nomine declaratur εἶκον τῷ ἰόντι. i. cedens eunti, quodue ex volũtate perficitur. ἀναγκαῖον verò, id eſt neceſſarium & obſiſtens, cùm præter voluntatem ſit, circa errorem inſcitiamq; verſabitur. deſcribitur autem ex proceſſu ſecũdum neceſsitatem, quoniam in via aſpera denſa inceſſum prohibent. Vnde ἀναγκαῖον dictũ eſt, quaſi per ἄγκους ἰὸν, id eſt per vallem vadens. Quouſq; verò viget robur, ne deſeramus. Quamobrem interroga amabo, neque deſiſtas. HER. Ecce rogo quæ maxima ſunt & pulcherrima: ἀλήθειαν, id eſt veritatem, & ψεῦδος. i. mendacium, & ὂν, id eſt ens, & quare id quo de hic agimus, ὄνομα, id eſt nomen, dicitur. SOC. Quid vocas μαίεσθαι? HER. Voco equidem inquirere. Soc. Videtur nomen hoc ex ſermone illo conflatum, quo dicitur ὂν, id eſt ens eſſe, cuius nomen inquiſitio eſt. Quod clarius certè comprehendes in eo quod dicimus ὀνομαστὸν, id eſt nominandum. hic enim exprimitur nomen quid ſit, entis videlicet inquiſitio. ἀλήθεια verò ſicut & alia cõponi videtur. Nam diuina entis latio, nomine hoc includitur, ἀλήθεια, quaſi exiſtens θεία ἄλη, id eſt diuina quædam vagatio. ψεῦδος autem contrarium motionis. Rurſus hic vſurpatur agitationis obſtaculum, quodue ſiſtere cogit. Nam à καθεύδειν, id eſt dormio dicitur. ψ verò adiectum ſenſum nominis

minis occulit. ὂν verò & οὐσία, i. ens & eſſentia, cùm ἀλήθεια, id eſt veritate, congruunt: ſi ι apponatur. nam ἰὸν, i. vadens ſignificat. At οὐκ ὂν, i. non ens quidam nominant οὐκ ἰὸν, i. non vadens. HER. Hæc mihi videris, ò Socrates, fortiter admodum diſcuſsiſſe. Verum ſi quis te percontetur quæ ſit recta iſtorum interpretatio, quæ dicũtur ἰὸν, i. vadens: ῥέον id eſt fluens: δοῦν, i. ligans ac detinens, quid illi potiſsimum reſpõdebimus? habeſne. SOC. Habeo equidem. profectò nuper ſuccurrit nobis aliquid, cuius reſponſione quicquam videamur afferre. HER. Quale iſtud? SOC. Vt quod minimè cognoſcimus, barbaricũ eſſe dicamus. fortè enim partim reuera talia ſunt: ſortè verò partim, ac pręſertim nomina prima temporum, confuſione inſcrutabilia. Etenim cùm paſsim vocabula diſtrahantur, nihil mirum eſſet, ſi priſca lingua cùm noſtra collata nihilò à barbarica voce differret. HER. Haud alienum eſt à ratione quod dicis. SOC. Conſentanea quidem affero, non tamen idcircò certamen excuſationem videtur admittere. Sed conemur hęc diſquirere, atq; ita cõſideremus: ſi quis ſemper verba illa per quę nomẽ dicitur, quæreret, rurſusq; illa per quę dicũtur verba, ſciſcitaretur, pergeretq; ita perquirere, nónne qui reſpondet, deſatigari tandẽ & renuere cogeretur? HERM. Mihi ſanè videtur. SOC. Quando itaque qui reſponſum denegat, meritò ceſſabit? An non poſtquam ad nomina illa peruenerit, quę cęterorũ ſunt & ſermonum & nominum elemẽta? Hęc vtiq; ſi elementa ſunt, ex alijs nominibus cõpoſita videri nõ debent. quemadmodum ſupra ἀγαθὸν, i. bonum diximus, ex ἀγαστῷ, id eſt iucundo amabilique, & θοῷ, i. veloci compoſitum. θοὸν rurſus ex alijs conſtare dicemus, illaq; ex alijs. ſed poſtquam ad id peruenerimus quod vltra ex alijs nominibus nõ conſtituitur, merito nos ad elemenrũ perueniſſe dicemus, nec vlterius hoc in alia nomina referendũ. HER. Scitè mihi loqui videris. SOC. An non ea de quibus paulo antè interrogabas nomina elementa ſunt? oportetq; rectam illorum rationem aliter quàm reliquorũ inueſtigare? HER. Probabile id quidem. SOC. Probabile certè Hermogenes. Superiora itaq; omnia in hæc redacta videntur: ac ſi ita ſe res habet, vt mihi videtur, rurſus age hic vna mecũ conſidera, ne ſortè delirem dum rectam primorũ nominum rationem exponere tento. HERM. Dic modo. ego nanq; pro viribus meditabor. SOC. Arbitror equidem in hoc te conſentire, vnam eſſe rectam & primi & vltimi nominis rationem, nullumq; illorum eo quod nomen eſt, ab alio diſcrepare. HERM. Maximè. SOC. Etenim omnium quæ ſupra retulimus nominũ recta ratio in hoc conſtitit, vt qualis quæq; res ſit indicaretur. HER. Proculdubio. SOC. Hoc vtiq; non minus prioribus q̈ poſterioribus cõpetere debet, ſi nomina futura ſunt. HER. Prorſus. SOC. Atqui poſteriora nomina per þriora hoc efficere poterant. HER. Apparet. SOCR. Prima verò quibus alia nõ præcedunt, quo pacto maximè res ipſas nobis oſtẽdent, ſi nomina eſſe debent? Ad hoc mihi reſponde. ſi voce & lingua caruiſſemus, voluiſſemusq; res inuicem declarare, nonne perinde ac nunc muti, manibus capiteq; & cæteris mẽbris ſignificare tentauiſſemus? HER. Haud aliter Socrates. SOC. Ergo ſupernum quippiam ac leue demonſtraturi, cœlum verſus manũ extuliſſemus, ipſam rei naturam imitantes: inferiora verò & grauia deiectione quadã humi innuiſſemus, quinetiam currentem equum vel aliud quicquam animalium iudicaturi, corporum noſtrorum geſtus figuraſque ad illorũ ſimilitudinem quàm proximè quiſque finxiſſet. HER. Neceſſarium quod ais eſſe mihi videtur. SOC. Hunc in modum vt arbitror his corporibus partibus oſtẽſum eſſet, corpore videlicet quod quiſq; monſtrare voluerat imitante. HER. Ita certè. SOC. Poſtquam verò voce, lingua, & ore declarare voluimus, nonne ita demum per hęc oſtenſio fiet, ſi per ea circa quodlibet facta fuerit imitatio? HER. Neceſſarium puto. SOC. Nomen itaq; eſt, vt apparet, imitatio vocis, qua quiſquis aliquid imitatur, per vocem imitatur & nominat. HER. Idem mihi quoq; videtur. SOC. Nondum tamen rectè dictum exiſtimo. HER. Quamobrem. SOC. Quoniam hos ouium & gallorum cæterorumq; animaliũ imitatores fateri cogeremur nominare eadem quę imitantur. HER. Vera loqueris. SOCR. Decere id cenſes? HER. Nequaquam. ſed quæ nam, ò Socrates, imitatio nomen erit? SOC. Non talis imitatio, qualis quę per muſicam fit, quamuis voce fiat, neq; etiam eorundem quorum & muſica imitatio eſt, neq; enim per muſicam imitationem nominare videmur. Dico autẽ ſic. Adeſt rebus vox & figura colorq; plurimis. HER. Omnino. SOC. Videtur mihi ſi quis hæc imitetur, neq; circa imitationes iſtas nominandi facultas conſiſtere. hæ ſiquidem ſunt partim muſica, partim verò pictura. nónne? HER. Planè. SOC. Quid ad hoc? nónne eſſentiam eſſe cuiq; putas, quemadmodũ colori & cæteris quæ ſuprà diximus? an non ineſt colori ac voci eſſentia quædã, & alijs omnibus quęcunq; eſſendi appellatione ſunt dignæ? HER. Mihi quidem videtur. SOC. Si quis cuiuſque eſſentiam imitari literis ſyllabiſq; valeret, nónne quid vnumquodq; ſit declararet? HER. Maximè quidem. SOC. Quem hunc eſſe dices? ſuperiores quidem partim muſicum, partim pictorem cognominabas, hunc verò quomodo vocabas? HER. Videtur hic mihi, ò Socrates, quem iandiu quærimus nominãdi autor. SOC. Si verùm hoc eſt, conſiderandum iam de nominibus illis quę tu exigebas, ῥοῆς, i. fluxu, ἰέναι, i. ire, σχέσεως, i. detentione, vtrum literis ſyllabiſq; ſuis reuera eſſentiam imitantur, nécne. HER. Prorſus. SOC. Age videamus nunquid hæc ſola prima nomina ſint, an ſint & alia præter hæc. HER. Alia equidẽ arbitror. SOCR. Conſentaneum eſt, cęterum quis diſtinguẽdi modus vnde imitari incipit imitator? Nonne quandoquidẽ literis ac ſyllabis eſſentiæ fit imitatio, pręſtat primum elementa diſtinguere? quemadmodum qui rhythmis dant operam, elementorum primo vires diſtinguunt, deinde ſyllabarũ tantum, rhythmos tandem ipſos aggrediuntur, prius nequaquam. HER. Vtiq;. SOC. An non ita & nos primo oportet literas vocales diſtinguere, poſteà reliquas ſecundum ſpecies, mutas & ſemiuocales? Ita enim in his eruditi viri loquuntur. ac rurſus vocales quidem, nõ tamen ſemiuocales, & ipſarum vocalium ſpecies inuicem differentes. Et poſtquã hæc benè omnia diſcreuerimus, rurſus inducere nomina, conſiderareq; ſi ſunt in quæ omnia referuntur, quemadmodum elemẽta, ex quibus cognoſcere licet & ipſa, & ſi in ipſis ſpecies continentur eodem modo ſicut in elementis. His omnibus diligenter cogitatis, ſcire oportet afferre ſecũdum ſimilitudinem vnumquodq;, ſiue vnum vni ſit admonendum, ſeu multa inuicem commiſcenda: ceu pictores ſimilitudinem volentes exprimere, interdũ purpureum duntaxat colorem adhibent, interdum quemuis alium colorem, quandoque multos commiſcent, veluti cùm imaginem viri quàm ſimilimam effingere volunt, vel aliud quiddam huiuſmodi, quatenus imago quæq; certis coloribus indiget. haud ſecus & nos elementa rebus accommodabimus, & vnum vni, quęcunq; egere maximè videatur: συμβολάς, i. coniecta conficiemus, quas ſyllabas vocãt. Quas vbi iunxerimus, ex eiſq; nomina verbaq; cõſtituerimus, rurſus ex nominibus ac verbis magnũ iam quiddam & pulchrũ & integrum cõſtruemus: & quemadmodũ totum ipſum compoſitum pictura animal vocat, ita nos contextũ hunc integrum, orationem vel nominandi peritia, vel rhetorica fabricatam, vel alia quauis quæ id efficiat arte. Imò non nos iſtud agemus. modum nanque loquendo tranſgreſſus ſum. quippe veteres ita conflarunt, ſi ita eſt conſtitutum. Nos autem oportet, ſi modo artificioſè conſideraturi ſumus, ipſa omnia ſic diſtinguentes, ſiue vt conuenit prima nomina & poſteriora ſint poſita, ſiue non, ita excogitare. Aliter autem cõnectere videndum eſt, ò amice Hermogenes, ne fortè ſit error. HER. Fortè per Iouem, Socrates. SOC. Nunquid ipſe cõfidis ita te poſſe diſtinguere?

Ego

Ego enim me poſſe diffido. HER. Multo igitur magis ipſe diffido. SOC. Dimittemus igitur? an vis vtcunque valemus, experiamur, etſi parum quid horum noſſe poſſumus, aggrediamur, ita tamen vt ſuprà, dijs præfati: vtque illis ediximus, nihil nos veri intelligentes opiniones hominum de illis conijcere: ita & nunc pergamus nobiſipſis ſimiliter prædicentes, quod ſi quàm optimè diſtinguenda hæc fuiſſent, vel ab alio quopiam, vel à nobis, ſic certè diſtinguere oportuiſſet. nunc aũt, vt fertur, pro viribus iſta nos tractare decebit. Admittis hæc? vel quid ais? HER. Sic prorſus opinor. SOC. Ridiculum viſum iri, ò Hermogenes, arbitror, quòd res ipſæ imitatione per literas ſyllabasq́; facta manifeſtæ fiant. Neceſſarium tamen: neq; .n. melius hoc habemus quicquã, ad quod reſpicientes de veritate primorum nominum iudicemus: niſi fortè quemadmodum Tragici quoties ambigunt, commentitijs quibuſdã machinamẽtis ad deos confugiunt, ita & nos ocyus rem expediamus, dicẽtes deos prima nomina poſuiſſe, & idcirco rectè inſtituta fuiſſe. nũquid potiſsimus nobis hic ſermo? an ille, quòd ipſa à barbaris quibuſdã accepimus? Nobis quippe antiquiores ſunt barbari, vel quòd ob vetuſtatem ita ea diſcerni nequeũt vt & barbara? Tergiuerſationes hæ ſunt, & belliſsimæ quidem, illorum quicunq; nolint de recta impoſitione primorum nominorum reddere rationem. Etenim quiſquis rectam primorum nominum rationem ignorat, ſequentiũ cognoſcere nequit. hęc porrò ex illis declaranda ſunt, illa antè is ignorat. quin potius neceſſe eſt ſequentium peritiam profitentem, multò prius & abſolutius antecedentia comprehendiſſe, poſſeq́; oſtendere. aliter autem ſcire debet ſe in ſequentibus deliraturum. an aliter ipſe cenſes? HERM. Haud aliter Socrates. SOC. Quæ ego ſenſi de primis nominibus, inſolentia ridiculaq́; admodũ eſſe mihi videntur, eaq́; tecum, ſi velis, communicabo. Si quid verò tu melius inueneris, mecum & ipſe cõmunica. HER. Efficiam. ſed dic iam forti animo. SOC. Principio ipſum ρ velut inſtrumentum omnis motus eſſe videtur. Cur aũt motus κίνησις appelletur, nõ diximus. patet tamẽ quod ἴεσις, i. itio eſſe vult. Non enim η quondam, ſed ε vtebamur. principium autem ab κίειν, i. ire, quod peregrinum nomen eſt, & ἰέναι, i. ire ſignificat. quare ſi priſcum eius nomẽ reperiatur in vocem noſtram tranſlatum rectè ἴεσις appellabitur. Nunc autem ab κίειν nomine peregrino, & ipſius ε commutatione, & ν ipſius interpoſitione κίνησις nũcupatur. Oportebat autem κιείνεσιν vel εἶσιν dicere. στάσις, id eſt ſtatio, negatio ipſius ἰέναι id eſt ire eſſe vult. ſed ornatus cauſa στάσις denominatur. Elementum itaq; ipſum ρ opportunum motus inſtrumentum, vt modo dicebam, viſum eſt nominum autori ad ipſam lationis ſimilitudinem exprimendam: paſsim itaq; ρ ad motus expreſsionem vtitur. In primo quidem ipſo ῥεῖν & ῥοῇ, i. fluere, fluxuq́; per literam ρ lationem imitatur, deinde in τρόμῳ, i. tremore, & τραχεῖ aſpero. item in verbis huiuſmodi, κρούειν percutere, θραύειν vulnerare, ἐρείκειν trahere, θρύπτειν frangere eneruareq́;, κερματίζειν incidere, ῥυμβεῖν vacillare, irritare, & circumuerſare. Hęc omnia vt plurimùm per ρ ad ſimilitudinẽ motionis effingit. Mitto enim quod lingua in hac litera pronunciãda minimè immoratur, quin potius concitatur. Quocirca ad iſtorũ expreſsionem ipſo ρ potiſsimum vſus fuiſſe videtur. Vſus eſt & ι ſcilicet iota, ad tenuia quæq́; per omnia maximè penetrantia. idcirco ἰέναι & ἵεσθαι, i. ire progrediq́; per ι imitatur. Quemadmodum per ψ, σ, ζ, quæ literę vehementioris ſpiritus ſunt, talia quædam nominum autor exprimit, ψυχρὸν frigidũ, ζέον feruens, σείεσθαι concuti, & communiter σεισμὸν cõcuſsionem quaſſationemq́;: quotieſq́; vehemens quippiã & ſpiritu plenum imitari vult nominum inſtitutor, tales vt plurimum literas adhibet. Quinetiam ipſius δ compreſsionem ac τ, & linguæ velut hærentis retractionem, peropportunã exiſtimaſſe videtur ad vinculi & ſtationis potentiam exprimendam. Et quia in λ proferendo maximè lingua prolabitur, idcirco per hoc velut ex ſimilitudine quadam nominauit λεῖα, i. lenia, & ὀλισθάνειν labi, & κολλῶδες liquidum, λιπαρὸν pingue, cæteraq́; huiuſmodi. Quia verò labentẽ linguã γ remoratur, eo interiecto formauit γλισχρὸν lubricum, γλυκὺ dulce, γλοιῶδες viſcoſum, lutulentum. Animaduertens quoq; ipſius ν ſonum imò in gutture detineri, eo nominauit τὸ ἔνδον & τὰ ἐντὸς, i. quod intus eſt, & quę intrinſecus ſunt, vt res per literas reprę ſentaret. Ipſum verò α μεγάλῳ, i. magno tribuit, & ipſum η μήκει, i. longitudini, quoniam magnæ literæ ſunt. in nomine aũt στρογγύλον, i. rotundum, ipſo indigens, ο vt plurimum miſcuit. Eademq́; ratione cætera ſecundum literas ac ſyllabas rebus ſingulis accommodare videtur nominum autor, ſignum nomenq́; conſtituens, ex his deinde ſpecies iam reliquas per ſimilitudinẽ conſtituere. Hæc mihi Hermogenes recta videtur eſſe nominũ ratio, niſi quid aliud Cratylus hic afferat. HER. Etenim, ò Socrates, ſæpe me turbat Cratylus hic, vt à principio dixi, dum eſſe quandam aſſerit rectam nominũ rationem, quæ verò ſit, non explicat, vt diſcernere nequeam vtrum de induſtria, néc ne adeò ſit obſcurus. In præſentia igitur, ò Cratyle, coram Socrate dicas, vtrũ placeant ea tibi quæ Socrates de nominibus prędicat, an præclarius aliquid afferre poſsis: quod ſi potes, adducas in mediũ, vt vel à Socrate diſcas, vel nos ambos erudias. CRAT. Videtur ne tibi Hermogenes facile eſſe tã breui percipere quoduis atq; docere, nedum rem tantam, quæ maximũ quid de maximis æſtimatur? HER. Non mihi per Iouem, quinimò ſcitè locutum Heſiodum arbitror, quod operæpretium ſit paruum paruo addere. Quare ſi quicquam, licet exiguum, perficere vales, ne graueris, ſed & Socratem iſtum iuua, & me inſuper. debes enim. SOC. Equidem, ò Cratyle, nihil eorum quę ſuprà commemoraui, aſſererem. Nempe vtcunque viſum eſt, cùm Hermogene hoc indagaui. quocirca aude ſi quid melius habes, exprimere, tanquam ſim libenter, quod dixeris ſuſcepturus. Neq; enim mirarer ſi quid tu hiſce haberes prę clarius. Videris porrò & ipſe talia quædam cõſideraſſe, & ab alijs didiciſſe. Siquid ergo prę ſtantius dixeris, me inter diſcipulos tuos circa rectã nominum rationem vnũ connumerato. CRAT. Certè mihi, ò Socrates, vt ais, curæ hæc fuerunt, ac fortè diſcipulum te efficerem. Vereor tamen ne cõtra omnino ſe res habeat. Conuenit mihi nunc idẽ erga te dicere, quod aduerſus Aiacem in ſacris Achilles inquit. Generoſe, ait, Aiax Telamonie populorũ princeps, omnia mea ex ſententia protuliſti. Ita tu quoq;, ò Socrates, noſtra ex mente vaticinari videris, ſiue ab Euthyphrone fueris inſpiratus, ſiue Muſa quædã tibi pridem inhærens nunc te protinus concitauerit. SOC. O vir bone Cratyle, ego quoq; ſapientiam meam iampridem admiror, neq; nimis confido. quare examinãdum quid dicam, exiſtimo. Nam à ſeipſo decipi grauiſsimum eſt, nimis .n. periculoſa res eſt, quũ ſeductor abeſt nunquam, ſemperq́; deceptum proximè comitatur. Oportet itaque ſuperiora frequenter animaduertere, & vt poeta ille ait, antè illa retroque conſpicere. Atqui & in præſenti videamus quid à nobis ſit dictum. Rectã diximus nominis rationem, quæ qualis quæq́; res ſit, oſtendit. Nunquid ſufficienter eſſe dictum aſſerimus? CRAT. Ego quidem aſſero. SOCR. Docendi igitur gratia nomina ipſa dñr? CRAT. Prorſus. SOC. An non & artem eſſe hanc dicimus, & ipſius artifices? CRAT. Maximè. SOCR. Quos? CRAT. Quos à principio tu legum & nominũ conditores cognominabas? SOC. Vtrũ hanc artem ſimiliter atq; alias ineſſe hominibus, an aliter arbitramur? Id autem eſt quod volo pictores quidam deteriores ſunt, quidam præſtantiores? CRAT. Sunt. SOC. Nónne præſtantiores opera ſua pulchriora faciunt, figuras videlicet animalium? cęteri contra? Aedificatores quoq; ſimiliter partim pulchriores, partim turpiores domos efficiunt? CRAT. Sic eſt. SOC. Nònne & legum ipſarum autores partim opera ſuã pulchriora, partim turpiora efficiunt? CRAT. Haud amplius iſtud admitto. SOC. Non ergo leges aliæ meliores,

deteriores

deteriores aliæ tibi vidētur. CRAT. Non. SOC. Neq; etiam nomen vt apparet, aliud melius, aliud deterius impoſitum arbitraris. CRAT. Neq; iſtud. SOCR. Ergo omnia nomina rectè poſita ſunt. CRAT. Quæcunque videlicet nomina ſunt. SOC. Quid de huius Hermogenis quod ſuprà dctum eſt, nomine? Vtrum dicēdum non eſſe illi iſtud impoſitum, niſi quod ἑρμοῦ γένους, i. Mercurij generationis illi competat? An impoſitum quidem, nō tamen rectè? CRAT. Neq; impoſitum eſſe, ò Socrates, arbitror, ſed videri. eſſe autem alterius cuiuſdam nomen, cui natura ineſt quæ nomine continetur. SOC. Vtrum neq; mentitur quiſquis Hermogenem eſſe eū dicit? Neq; enim hoc eſt dubitandum, quin eum dicat Hermogenem eſſe, cum non ſit. CRAT. Qua ratione id ais? SOCR. Nunquid ex eo ꝙ non datur dicere falſa, ſermo tuus conſtat, & circa id verſatur? permulti nempè, ò amice Cratyle, & nunc prædicant, & quondam aſſeruerunt. CRAT. Quo pacto, ò Socrates, dū dicit quis quod dicit, quod non eſt dixerit? An non hoc eſt falſa dicere, quæ non ſunt, dicere? SOC. Pręclarior hic ſermo amice, quàm conditio mea & ætas exigat. Attamen mihi dicas, vtrum loqui falſa non poſſe aliquis tibi videtur, fari autem poſſe? CRAT. Neq; fari. SOC. Ac etiam neq; dicere, neq; appellare, ſalutareq;? Quemadmodū ſi quis tibi obuius hoſpitalitatis iure manu te pręhendens dicat, Salue hoſpes Athenienſis, Smicrionis fili Hermogenes ille loqueretur iſta, vel fari diceretur, vel diceret, vel ſalutaret, appellaretque ita, non te quidem, ſed hunc Hermogenem, aut nullū? CRAT. Videtur mihi, ò Socrates, incaſſum hęc iſte vociferare. SOC. Sat habeo, vtrum vera vociferat, qui ita clamat, an falſa? An partim vera, partim falſa? Nam hoc quoque ſufficiet. CRAT. Sonare hunc ego dicam ſeipſum fruſtra mouentem, ceu ſi quis æra pulſet. SOC. Animaduerte Cratyle, vtrum quoquo modo cōueniamus. Nonne aliud nomen, aliud cuius nomen eſt, eſſe dicis? CRAT. Equidē. SOC. Et nomen rei ipſius imitationem quandam eſſe? CRAT. Maximè omnium. SOC. Et picturas alio quodámodo rerum quarundam imitationes? CRAT. Certè. SOC. Age verò, fortè ego quid dicas, non ſatis intelligo, tu autē forſitan rectè loqueris. poſſumus has imitationes vtraſq; & picturas & nomina rebus his quarum imitationes ſunt, attribuere, nécne? CRAT. Poſſumus. SOC. Aduerte hoc in primis, nunquid poſſit aliquis viri imaginem viro, & mulieri mulieris tribuere, & in alijs eodē pacto? CRAT. Sic certè. SOC. Num & contra, viri imaginem mulieri, & mulieris viro? CRAT. Et hoc. SOC. An vtræq; diſtributiones huiuſmodi rectæ ſunt? vel potius altera, quæ cuiq; propriū ſimileq; attribuit? CRAT. Mihi quidem videtur. SOC. Ne igitur ego ac tu cū ſimus amici, in verbis pugnemus, aduerte quod dico. Talem ego diſtributionem in imitationibus vtriſq; tam nominibus quàm picturis rectam voco. & in nominibus non rectam modo, ſed veram. Alteram verò diſsimilis ipſius tributionem illationemq; non rectā, & in noībus præterea falſam. CRAT. At vide, ò Socrates, ne fortè in picturis duntaxat id cōtingere poſſit, vt quis malè diſpertiat, in nominibus autē minimè, ſed neceſſarium ſit rectè ſemper adſcribere. SOC. Quid ais? quo ab illo hoc differt? Nónne fieri pōt vt cuipiam viro quis obuius dicat, hæc tua figura eſt, oſtendatq; illi fortè viri illius figuram, fortè etiā mulieris? Oſtendere, inquam, ſenſibus oculorum offerre. CRAT. Certè. SOC. Nonne iterum vt eidem factus obuiam dicat, nomen id tuū eſt? Imitatio quippe aliqua nomen eſt, quemadmodum & figura. Dico autē ita. Nonne licebit illi dicere, nomen hoc tuū eſt? deinde in aurem idem infundere, fortè eius imitationem dicendo ꝙ vir eſt, fortè vero fœminæ cuiuſdam generis humani imitationem, dicendo ꝙ mulier? Non videtur tibi hoc aliqñ fieri poſſe? CRAT. Concedere tibi volo, ò Socrates, ſic eſto. SOC. Rectè facis amice, ac ſi id ita ſe habet, cōtrouerſia iam tolletur. Porrò ſi in his hmōi quædam partitio fit, alterum verè loqui, alterum loqui falſa vocamus. Si hoc accidit, & poſſumus nō rectè nomina diſtribuere, & quę nō propria ſunt cuiq; reddere, ſimiliter in verbis aberrare licebit. Si autē verba nominaq; ita congerere datur, neceſſe eſt & orōnes ſimiliter. Oratio quippe, vt arbitror, eſt verborū & nominum compoſitio. Quid ad iſta Cratyle? CRAT. Quod & tu. probè nanq; loqui videris. SOC. Quinetiā ſi prima nomina ad literas ipſas quadā imitatione referimus, contingere poteſt in his quemadmodū in picturis, in quibus accidit vt cōgruas omnes figuras coloreſq; adhibeamus. Itemq; vt non omnes, ſed partim ſuperaddamus, partim ſubtrahamus, pluraque & pauciora exhibeamus. Nónne fieri hoc poteſt? CRAT. Proculdubio. SOC. Qui conuenientia omnia tribuit, pulchras literas & imagines reddit. Qui verò addit, vel auſert, literas quidem ac imagines & ipſe facit, ſed malas. CRAT. Nempè. SOC. Qui autem per literas ac ſyllabas rerū eſſentiam imitatur, nónne eadem ratione ſi competentia omnia tribuit, pulchrā imaginem efficit? Id autem nomen exiſtit. ſin autem in paucis deficiat vel excedat, imago quidē efficitur, ſed non pulchra? Quamobrem nomina quædā benè inſtituta erunt, quædam contra. CRAT. Fortè. SOC. Forſitan ergo nominū hic bonus erit artifex, ille malus. CRAT. Profectò. SOC. Nónne huic nomen erat nominum conditor? CRAT. Planè. SOC. Erit itaq; in hoc quemadmodum in cæteris artibus conditor nominū bonus vnus, alius verò non bonus, ſi modo ſuperiora illa inter nos conſtant. CRAT. Vera hęc ſunt. Verum cernis, ò Socrates, quoties has literas α & β & quoduis elementorum nominibus per artem grammaticam attribuimus, ſiquid auferimus, vel addimus, vel etiā permutamus, quod nomen quidem ſcribimus, non tamē rectè, imò verò id nullo modo ſcribimus, quin potius ſtatim aliud quiddam eſt, cùm primum horum aliquid patitur. SOC. Videndum Cratyle, ne fortè minus rectè hoc pacto conſideremus. CRAT. Quo pacto? SOC. Fortaſsis quęcunq; aliquo ex numero conſtare vel non conſtare neceſſe eſt, id quod ais perpetiuntur, quemadmodum decem, aut quiuis alius numerus. Nam quilibet numerus quocunq; addito vel ablato, alius ſtatim efficitur. Fortè verò qualitatis cuiuſlibet & imaginis haud eadem ratio eſt, ſed diuerſa. Neque enim omnia imago habere debet quæcunque illud cuius imago eſt, ſi modo eſt imago futura. Animaduerte nū aliquid dicam. An duo quædā hęc erunt, Cratylus videlicet, & ipſius imago, ſi quis deorum nō modo colorem tuū figuramq; expreſſerit, vt pictores ſolent, ſed interiora quoq; omnia ſimilia tuis effecerit, mollitiem eandem, caloremq;, motū, animam, ſapientiam, & vt breui complectar, talia prorſus effinxerit omnia, qualia tibi inſunt? Vtrum, inquam, alterum iſtorum Cratylus erit, alterum Cratyli ipſius imago? An Cratyli potius gemini? CRAT. Cratyli, ò Socrates, vt arbitror, duo. SOC. Cernis amice aliam imaginis rationem eſſe quærendam, quam illorū quæ paulo antè diximus? neq; cogendū eſſe ſiquid vel additū, vel ablatū fuerit, vt non amplius ſit imago? An non ſentis quantū deeſt imaginibus, vt eadem habeant quę & illa quorū imagines ſunt? CRAT. Equidem. SOC. Ridiculū aliquid Cratyle ex nominibus cōtingeret his quorum nomina ſunt, ſi prorſus illis ſimilia redderētur. Gemina quippe omnia fierent, neutrumq; illorum vtrū eſſet potius dici poſſet, res ne ipſa an nomen. CRAT. Vera loqueris. SOC. Ingenuè itaq; fatearis, ò vir generoſe, noſtrum aliud benè, aliud contra poſitū eſſe: neq; cogas omnes literas continere, adeò vt penitus tale ſit, quale & id cuius eſt nomen: ſed mitte literam quoq; minus cōgruam afferri quandoq;: ſi literā, & nomen ſimiliter in ſermone: ſi in ſermone nomen, ſermonem inſuper nequaquam conuenientem rebus tribui; & rem ipſam nihilominus nominari diciq;, quoad rei ipſius cuius ſermo eſt figura, inſit quemadmodū in elementorum nominibus quæ nuper ego & Hermogenes cōmemorauimus, ſi recordaris. CRAT. Recordor equidem.

SOC.

Soc. Bene herclè igitur quandocunq; hoc inerit, quamuis non omnia conuenientia prorſus adſint, dicetur. benè quidem, cùm omnia: male verò, cùm pauca. Dici itaq;, ò beate, mittamus, ne quemadmodum qui in Aegina noctu circumuagantur, ſero iter peragunt, ita & nos hoc pacto ad res ipſas reuera ſerius quàm deceat, perueniſſe videamur. vel ſaltem aliam quandã exquiras rectam nominis rationem, neq; confitearis declarationem rei literis ac ſyllabis factam, nomen eſſe. Porro ſi ambo hæc dixeris, tibi ipſe conſtare & cõſentire non poteris. Crat. Videris mihi probè loqui, ò Socrates. atq; ita pono. Soc. Poſtquam de his cõſentimus, quod reſtat diſcutiamus. Si bene nomen poſitum eſſe debet, oportere diximus literas ſibi conuenientes ineſſe. Crat. Planè. Soc. Conuenit aũt vt literæ rerum ſimiles inſint. Crat. Omnino. Soc. Quæ igitur rectè ſunt poſita, ita poſita ſunt. Siquid autem nõ rectè poſitum eſt, vt plurimum quidem ex conuenientibus ſimilibusq; literis conſtat, ſi quidẽ imago eſt. habet autem & aliquid nõ conueniens, propter quid non rectũ eſt, neq; rectè nomen eſt inſtitutũ. Sic ne, an aliter dicimus? Crat. Nihil eſt, ò Socrates, vt arbitror, contendendum: neque.n. mihi placet, vt nomen quidem eſſe dicatur, non tñ rectè poſitum. Soc. Vtrum hoc tibi nõ placet, quod nomen rei ipſius declaratio ſit? Crat. Placet. Soc. At verò nomina partim ex primis conſtituta eſſe, partim eſſe prima, non probè dictum putas? Crat. Probè. Soc. Enimuerò prima ſi quorundã declarationes eſſe debent, habes ne modum commodiorem quo id fiat, quàm ſi talia fiant, qualia illa ſunt quæ declarari volumus? An modus iſte potius tibi placet, quem Hermogenes alijq; plurimi tradunt, ꝙ videlicet nomina conuentiones quædam ſint ijs qui ita conſtituerunt, ac res ipſas precognouere, aliquid referentes: rectaque nominis ratio in conuentione cõſiſtat, neq; interſit vtrum quis ita vt nunc ſtatutum eſt decernat, an cõtrà: vt videlicet ο, quod nunc ο paruum vocatur, ο magnum cognominetur, ω verò quod modo ω magnum, ω paruũ dicatur? Vter iſtorũ magis tibi modus placet? Crat. Præſtat omnino, ò Socrates, ſimilitudine referre quod quis oſtendere vult, quàm quouis alio. Soc. Scitè loqueris. Nonne ſi nomen rei ſimile eſt, neceſſe eſt elementa ex quibus prima nomina componuntur, natura ipſa rebus eſſe ſimilia? Sic autẽ dico: an aliquis quãdoq; picturam quam ſupra diximus, rei cuiuſquam ſimilem effinxiſſet, niſi colores ipſi quibus conſtat imago, eſſent natura rei illius ſimiles quam pictoris ſtudiũ imitatur? An nõ impoſsibile? Crat. Impoſsibile planè. Soc. Eadem ratione nomina ipſa nunquam alicuius ſimilia fierent, niſi illa quibus nomina componuntur, ſimilitudinem aliquam haberẽt earum rerum, quarũ nomina imitationes ſunt. Ea verò quibus conſtant nomina, elementa ſunt. Crat. Sanè. Soc. Iam tu ſermonis eius eſto particeps, cuius nuper Hermogenes. An rectè dicere tibi viſi ſumus, quod ipſum ρ lationi, motui, aſperitati congruit? Crat. Rectè mihi quidem. Soc. Ipſum autẽ λ leni & molli, ac cæteris quæ narrauimus? Crat. Profectò. Soc. Scis ne quod idẽ.i. aſperitas ipſa nobis quidẽ σκληρότης vocatur, Eretrienſibus verò σκληρότηρ? Crat. Vtique. Soc. Vtrum ambo hæc ρ & σ, eidem ſimilia videntur, idemq; oſtendunt tam illis per ipſius ρ determinationem, quàm nobis per σ nouiſsimũ, vel alteris noſtrum nihil referunt? Crat. Vtriſq; planè demonſtrãt. Soc. Vtrum quatenus ſimilia ſunt ρ & σ, vel quatenus diſsimilia? Crat. Quatenus ſimilia. Soc. Nunquid penitus ſimilia ſunt, ad lationem æquè ſignificandam? quin & ipſum λ iniectum, cur nõ contrarium aſperitatis ipſius ſignificat? Crat. Fortè non rectè iniectum eſt, ò Socrates, quemadmodum ea quæ tu in ſuperioribus cùm Hermogene hoc tractabas, dum & auferebas & inferebas literas vbi maximè oportebat. Ac rectè mihi facere videbaris. & nunc fortè pro λ, ρ apponendum eſt. Soc. Probè loqueris. Quid verò, nũc vt loquimur, nihil percipimus inuicem quando quis σκληρὸν pronunciat? neq; tu quid nunc ego dicam, intelligis? Crat. Intelligo equidẽ propter conſuetudinem. Soc. O vir lepidiſsime, cùm conſuetudinem dicis, quid aliud præter cõuentionem dicere putas? An aliud conſuetudinem vocas, quàm quod ego cùm id pronuncio, illud cogito, tu quoque quod ipſe cogitem, percipis? Non hoc dicis? Crat. Hoc ipſum. Soc. Si id me pronunciante cognoſcis, per me tibi fit declaratio, ex diſsimili videlicet eius quod ipſe cogitãs profero: quandoquidẽ ipſum λ diſsimile eſt eius quo tu σκληρότητα .i. aſperitatem vocas. Si hoc ita ſe habet, profectò ipſe ad id teipſum aſſuefacis, & ex hac cõuentione rectam tibi nominis rationem proponis, poſtquam tibi idem tam diſsimiles q̃ ſimiles literæ repręſentant propter ipſum cõſuetudinis & conuentionis acceſſum. Sin autem conſuetudo conuentio minimè ſit, haud adhuc rectè dici poterit ſimilitudinem, eſſe declarationem, imò cõſuetudinem dicere oportebat. Siquidẽ ex ſimilitudine & diſsimilitudine conſuetudo declarat. His vtiq; conceſsis, ò Cratyle (nempe ſilentiũ tuũ pro conceſsione ponam) neceſſe eſt conſuetudinẽ aliquid contentionemq; conijcere, conferreq; ad eorum quæ ſentimus & loquimur expreſsionẽ. Nam ſi velis, optimè vir, ad numerorũ conſiderationẽ deſcendere, quo pacto ſperas, adeò propria reperturũ te nomina vt ſingulis numeris ſimile nomen attribuas, ſi non permiſeris conceſsionem tuam, conuentionemq; autoritatem aliquã circa nominũ rationem habere? Mihi quidem & illud placet, vt nomina quoad fieri poteſt, rebus ſimilia ſint. Vereor tñ ne fortè, vt dicebat Hermogenes, tenuis quodãmodo ſit iſtius ſimilitudinis vſurpatio, cogamurq; & onerosa hac re, conuentione videlicet vti, ad rectam nominũ rationem: qm̃ tunc fortè pro viribus optimè diceretur, cùm vel omnino, vel maxima ex parte ſimilibus.i. conuenientibus diceremus, turpiſsimè verò cùm contra. Hoc aũt poſt hęc inſuper mihi dicas: quã nobis vim habent nomina, quidue pulchrũ per hæc effici nobis aſſerimus? Crat. Docere mihi quidem nomina videntur, ò Socrates, idq; ſimpliciter aſſerẽdum, ꝙ quiſquis nomina ſcit, & res itidem ſciat. Soc. Fortè, ò Cratyle, tale quiddam dicis, ꝙ cùm nouerit aliquis quale ſit nomen eſt aũt tale qualis & res exiſtit, rem quoq; ipſam agnoſcet, quandoquidẽ nominis eſt res ſimilis. Ars autem vna eademq; eſt omnium inter ſe ſimilium. Hac ratione inductus dixiſſe videris, ꝙ quiſquis nomina cognoſcit, res quoq; ipſas agnoſcet. Crat. Vera loqueris. Soc. Age, videamus quis modus docendarum rerum iſte ſit, quem ipſe nunc dicis, & vtrũ alius prætereà ſit, hic tamẽ potior habeatur, vel alius præter hunc nullus, vtrum iſtorum potius arbitraris? Crat. Hoc certè, ꝙ nullus videlicet alius ſit, ſed hic ſolus & optimus. Socr. Vtrum verò & res ipſas ita reperiri cenſes, vt quicunq; nomina reperit, ea quoq; quorũ nomina ſunt, inueniat? An quærẽdum potius alium modũ quendam, huncq; diſcendum? Crat. Maximè omnium ſecundũ iſta hunc ipſum & quęrendum & inueniendũ. Soc. Age, ita conſideremus, ò Cratyle: ſiquis dũ res inueſtigat, nomina ipſa ſequitur, rimaturq; quale vnumquodque vult eſſe, vides q̃ maximũ deceptionis periculum ſubit? Crat. Quo pacto? Soc. Quoniam qui principio nomina poſuit, quales eſſe res opinatus eſt, talia quoq; nomina, vt dicebamus, effinxit. Nonne ita? Crat. Ita prorſus. Soc. Si ergo ille nõ rectè ſenſit, & vt ſenſit, inſtituit, nónne & nos ſequẽtes eius veſtigia deceptos iri exiſtimas? Crat. Haud ita eſt, imò neceſſe ſcientem fuiſſe illũ, qui nomina poſuit. Aliter aũt, vt iandudũ dicebam, nomina nequaquã eſſent. Euidentiſsimo autem argumẽto id eſſe tibi poteſt, haud à veritate aberrauiſſe nominũ autorem, ꝙ ſi malè ſenſiſſet, nequaquã ſibi ita omnia conſonarent. An non aduertiſti & ipſe, cùm diceres omnia in idem tendere? Soc. Nihil iſta, ò bone Cratyle, valet defenſio. Quid.n. mirũ eſt, ſi primo deceptus nominum inſtitutor, ſequẽtia rurſus ad primum vi quadã traxit, & ipſi cõſonare coegit? Quemadmodum

Circa principium ſtatuēdū diſſerere multa oportet.

admodum circa figuras interdum exiguo quodam primo ignoto falſoq; exiſtente, reliqua deinceps multa inuicem conſonant. Debet enim quiſq; circa rei cuiuſq; principiū ſtatuendum, diſſerere multa, diligentiſsimeq; cōſiderare, vtrum rectè decernat, nécne. quo quidē ſufficienter examinato, cætera iam principium ſequi debent. Miror tamen, ſi nomina ſibimet congruunt. Conſideremus iterū quæ ſupra retulimus. diximus profectò ita nomina eſſentiam ſignificare, quaſi omnia currant, ferātur & defluant. Itáne ſignificare cenſes? Crat. Ita certè. & rectè quidem. soc. Videamus itaque ex illis aliqua repetentes. Principio nomen hoc ἐπιστήμη .i. ſcientia ambiguū eſt, magiſque ſignificare videtur, quod ἵστησι .i. ſiſtit in rebus animam, quàm quod cū rebus pariter circunfertur: rectiuſq; eſſe videtur, vt principium eius vt nunc ἐπιστήμη dicamus, quàm per ε ipſius eiectionem, & pro ει potius adijciamus. Deinde βέβαιον .i. firmū dicitur, quoniam βάσεως & στάσεως, id eſt firmamenti, & ſtatus potius quàm lationis eſt imitatio. Præterea ἱστορία id fortè ſignificat quod ἵστησι τὸν ῥοῦν .i. ſiſtit fluxum, & ipſum πιστόν, id eſt credendum, ἱστᾶν, id eſt firmare omnino ſignificat. Quinetiam μνήμη .i. memoria, oſtendit prorſus quòd in anima non agitatio eſt, ſed μονή .i. quies, ſtabiliſq; permanſio. Atqui ſi quis nomina ipſa obſeruet ἡ ἁμαρτία & συμφορά, id eſt error & contingentia caſuſque, idem videbuntur inferre, quod σύνεσις & ἐπιστήμη .i. intelligentia atq; ſcientia, & cætera nomina quæ præclaris ſunt rebus impoſita. Item, ἡ ἀμαθία & ἀκολασία .i. inſcitia & intemperantia, proxima his videntur. ἀμαθία quidem importare videtur, ἅμα θεῷ ἰόντος πορεία .i. ſimul cùm deo euntis progreſſum. ἀκολασία verò omnino quandam ipſarum rerum ἀκολουθίαν .i. perſecutionem atque congreſſum. Atq; ita quę rerum turpiſsimarum nomina eſſe putamus, nominum illorū quæ circa pulcherrima ſunt, quàm ſimillima videbuntur. Arbitror & alia multa reperiri poſſe, ſi quis ad hæc incumbat, ex quibus iterum iudicabit nominum autorem nō currentes delataſq; res, imò ſtabiles indicare. Crat. Veruntamen multa, ò Socrates, ſecundū agitationis ſignificationem vides illum cōſtituiſſe. soc. Quid agemus, ò Cratyle? Nunquid ſuffragiorū calculorumq; inſtar nomina ipſa dinumerabimus? atque ad hanc normam de recta ratione nominū iudicabimus, vt ea tandem vera ſint, quibus ſignificationes pluriū nominū ſuffragantur? Crat. Haud decet. Soc. Non certè amice. Sed his iam omiſsis, redeamus illuc vnde digreſsi ſumus. Dixiſti nuper, ſi recordaris, neceſſarium eſſe, illum qui nomina ſtatuit, prænouiſſe ea quibus nomina tribuebat: perſtas adhuc in ſententia, nécne? Crat. Adhuc. soc. Nunquid & illū qui prima nomina poſuit, nouiſſe ais dum poneret? Crat. Nouiſſe. soc. Quibus ex nominibus res vel didicerat, vel inuenerat, quādo necdum prima nomina fuerāt, inſtituta? cùm dictum ſit impoſsibile eſſe res vel inuenire, vel diſcere, niſi qualia nomina ſint, didicerimus, vel ipſi nos inuenerimus? Crat. Videris mihi nonnihil, ò Socrates, dicere. soc. Quo igitur pacto dicemus eos ſcientes nomina poſuiſſe? vel legum & nominum cōditores ante poſitionem cuiuſlibet nominis extitiſſe, eoſq; res antea cognouiſſe, ſiquidem nō aliter quàm ex nominibus diſci res poſsint? Crat. Reor equidem Socrates veriſsimum eum eſſe ſermonem quo dicitur excellentiorem quādam potentiam quàm humanam prima rebus nomina præbuiſſe, quo neceſſarium ſit vt rectè fuerint diſtributa. soc. Nunquid putas cōtraria ſibijpſi poſuiſſe nominū autorem, ſi dæmon aliquis vel Deus extitit? an nihil tibi ſupra dixiſſe videmur? Crat. Fortè nondum alterū iſtorū nomina erant. soc. Vtra igitur erant vir optime? num quæ ad ſtatū vergunt? an quæ ad motū potius? Neque.n. vt modo diximus, multitudine iudicabitur. Crat. Sic decet Socrates. soc. Cùm itaq; diſſentiant contendantque de veritate inuicem nomina, & tam hæc quàm illa vero propinquiora eſſe ſe aſſerant, cuius ad normā dijudicabimus? Quo nos vertemus? Neq; enim ad alia nomina confugiemus, quia præter hæc nulla. Verū alia quædā præter nomina quærenda ſunt, quę nobis oſtendant abſq; nominibus, vtra iſtorum vera ſint, rerum videlicet monſtrantia veritatem. Crat. Ita mihi videtur. soc. Si hæc vera ſunt Cratyle, poſſunt, vt videtur, res ſine nominibus percipi. Crat. Apparet. soc. Per quid potiſsimum aliud ſperas res ipſas percipere? Nónne per quod conſentaneum ac decens eſt? per mutuā illarū communionem, ſcilicet ſiquo modo inuicem cognatę ſunt, & per ſeipſas maximè. Quod.n. aliud eſt ab illis, aliud quiddā non illas ſignificat. Crat. Vera loqui videris. soc. Dic obſecro nónne iam ſæpe cōceſsimus, nomina quę rectè poſita ſunt, ſimilia illorum eſſe quorum ſunt nomina, rerumque imagines eſſe? Crat. Conceſsimus planè. soc. Si ergo licet res per nomina diſcere, ac etiā per ſeipſas, quæ præſtantior erit lucidiorq; perceptio? Num ſi ex imagine cogitetur, & imago ipſa vtrum rectè expreſſa ſit, & veritas cuius hęc eſt imago? An potius ſi ex veritate tā veritas ipſa quàm ipſius imago, nunquid decenter imago ad eam fuerit inſtituta? Crat. Si ex veritate. Soc. Qua ratione res vel per doctrinam vel per inuentionem comprehendendæ ſint, iudicare, maioris quàm meum ac tuum ſit, ingenij opus eſſe videtur. Sufficiat autē nunc inter nos conſtitiſſe quod nō ex nominibus, imò ex ſe ipſis potius diſcendæ quærendæq; ſunt. Crat. Sic apparet ò Socrates. Soc. Animaduertamus & hoc præterea, ne multa hæc nomina in idem tendentia nos decipiant, cum qui illa impoſuerunt, currere omnia ſemper fluereq; putauerint, atq; ea conſideratione poſuerint: videntur nempè mihi ita exiſtimaſſe: quorum tamen opinio ſi talis extitit, falſa habenda eſt. profectò illi velut in quandā delapſi vertiginem, & ipſi vacillant iactanturq;, & nos in eandem rapientes immergunt. Conſidera vir mirifice Cratyle quod ego ſæpenumero ſomnio, vtrum dicēdum eſt eſſe aliquid ipſum pulchrum ac bonum, & vnumquodq; exiſtentium ita, nécne. Crat. Mihi quidem ò Socrates eſſe videtur. Soc. Illud igitur ipſum conſideremus, non ſi vultus quidam aut aliquid talium pulchrū eſt, quippe hæc oīa fluunt: ſed ipſum pulchrum dicimus, nonne ſemper tale quale eſt perſeuerat? Crat. Neceſſe eſt. soc. Nunquid poſſibile eſt ipſum rectè denominare, ſi ſemper ſubterfugit, ac primo quid illud ſit, deinde quale ſit dicere? vel neceſſarium eſt, dum loquimur aliud ipſum ſtatim fieri, iugiterq; diffugere, nec tale amplius eſſe? Crat. Neceſſarium. soc. Quo pacto aliquid illud erit, quod nunquā eodem modo ſe habet? Si enim quandoque eodem modo ſe habet, eo in tempore minimè permutatur: ſin autē ſemper eodem modo ſe habet, idemque exiſtit, quomodo tranſit vel mouetur, cum ideam ſuā non deſerat? Crat. Nullo pacto. Soc. Præterea à nullo cognoſceretur. dum enim cognitura vis ipſum aggrederetur, aliud alienumq; fieret. quare quid ſit aut quale cognoſci non poſſet. nam cognitio nulla ita rem percipit, vt nullo modo ſe habentem percipiat. Crat. Eſt vt ais. Socr. Sed neq; cognitionem ipſam eſſe affirmandum eſt, ò Cratyle, ſi decidunt omnia, nihilque permanet. Si enim cognitio ex eo quod cognitio eſt non decidit, permanebit ſemper, ac ſemper erit cognitio: ſin autem cognitionis ſpecies ipſa diſcedit, ſimul & in aliam cognitionis ſpeciem delabetur, neque cognitio erit, Quòd ſi perpetuo migrat, ſemper non erit cognitio. Atque hac ratione neque quod cogniturum eſt, neque quod cognoſcendum, ſemper erit. Sin autem ſemper eſt quod cognoſcit, eſt quod cognoſcitur, eſt pulchrum, eſt & bonum, eſtque denique exiſtentium vnumquodque quæ in præſentia dicimus, fluxus lationis ſimilia non videntur. Vtrum verò hæc ita ſint, an vt dicebant Heracliti ſectatores, alijque permulti, haud facile diſcerni poteſt. Neque hominis ſanæ mentis eſt ſeipſum animumque ſuum nominibus credere, & autorem nominum ſapientem aſſeuerare, atq; ita de ſeipſo rebuſq; omnibus malè ſentire, vt putet nihil integrum firmumque

exiſtere, ſed omnia velut fictilia fluere atq; concidere, & quemadmodū homines deſtillationibus capitis ægrotantes, ſimiliter quoq; res ipſas affici iudicet, adeò vt deſtillatione & fluxu omnia comprehendantur. Fortè ò Cratyle ita eſt, fortè etiam aliter, forti animo & diligenti ſtudio inueſtiganda res eſt. neq; enim facile aſſentiendum. Iuuenis adhuc es, atque tibi ſufficit ætas. Et ſiquid inueneris indagando, mihi quoque impartiri debes. CRAT. Nauabo operam Socrates. Ac certè ſcito me etiā in præſentia non torpere, imò cogitāti mihi & multa animo reuoluenti multo magis ita vt dicebas ipſe, quàm vt Heraclitus, res ſeſe habere videntur. SOCR. Deinceps amice poſtquam redieris me doceto. Nunc autem vt conſtituiſti, in agrum perge. Atqui & Hermogenes hic te comitabitur. CRAT. Fiet vt mones Socrates. Verum tu quoque iam de his cogita.

GORGIAS PLATONIS, VEL DE RHETORICA.

Marſilij Ficini Argumentum.

CVM duo quædam in animo potiſsima ſint, cognitio & affectus, cognitionem quidem ſophiſtæ ſub veritatis ſpecie ad ſalſa detorquent, affectū verò populares poetæ ſub concitunæ voluptatis eſca in diſſonas perturbationes ſæpe præcipitant. Oratores denique populares tum cognitionem falſis decipiunt coniecturis, tum affectum in motus varios cōcitant. Quapropter cum horum opera mentes hominum, tum falſis opinionibus, tum pernicioſis affectibus ægrotare cogantur, Plato humanorum medicus animorum nos à ſophiſtis quidem omnino, ab oratoribus quoque atq; poetis quodammodo procul abducit. profecto ſophiſtas, & vndiq; & omnes exterminat. poetas autem neq; omnes, ſed illos qui vel turpia de dijs & fingunt, vel perturbatos animos acrius imitantur & referunt. neque vndique ſed ex vrbe, id eſt ea iuuenum ignorantumq; turba, qui in perturbationes admodum ſunt procliues, & allegoricum poetarum non penetrant ſenſum. Quamobrem in libris De republica poetas iubet vel expelli, vel cogi de deo honeſtè loqui, neq; perturbationibus audientes aſſueſacere, ſed & diuinos hymnos canere, & leges patrias magnorumq; geſta virorum grauiter recenſere. Sed vt reuertamur ad oratores, hos quoque non omnes Plato vituperat, ſed eos duntaxat, qui ad id incumbunt aſſiduè, vt quicquid libuerit, quacunque valeant ratione audiētibus perſuadeant abſq; delectu, ſiue malum, id eſt, ſiue bonum, ſeu ſalſa ſit ratio ſeu vera, vel commiſeratio, vel concitatio, vel coniectura. Quale fuerat Lyſiæ Thebani, atq; Tiſiæ, necnon Gorgiæ Leontini propoſitū. Anteponit vero alijs Periclem in Phædro atque Iſocratem, propterea quòd eloquentiam cùm philoſophia coniunxerint. Additq; legitimū oratorem oportere rerum intelligere rationes, morum leges, verborum vires, naturas ingeniorum, verbaq; certa quadam ratione componere ingenijs audientium quoad fieri poteſt accommodata, cōmunis boni perſuadendi gratia, neque tam ad id incombere, vt ea quæ dicit hominibus grata ſint, quàm vt accepta deo. Eum verò qui Tiſiæ Gorgiæque more non veritatem ipſam atque iuſtitiam, ſed coniecturam turbæ duntaxat veriſimilem probabilemq; ſequitur, tanquam hominem ciuitati ante alios noxium deteſtatur, quaſi eloquentia ſine ſapientia ſit enſis acutus in manibus furioſi. Duos autem exagitat ante alios, Lyſiam quidem in Phædro, hic verò Gorgiam. Nam quāto maioris autoritatis erant, tanto periculoſiores erant. Adducitur hic in medium & Polus orator Gorgiæ ſectator, Callicles eorum aſtipulator. Socrates aūt primo per Chærephontem agit familiarem ſuum, & id quidem aduerſus Polum. Deinde ipſe per ſe contra Gorgiam. Quoniam verò hi in aliarum rerum rationibus aſſignandis apud populum mirum in modū gloriari ſolebant, oſtenditur eos, vt ipſis omnis adimatur fides, neſcire ſuæ profeſſionis rationes afferre. Interrogatus enim Polus quæ ſit ars Gorgiæ, cùm debuiſſet eam ſolū per neceſſaria definire, & quæ ſit explicare, per ſuperflua circunſcripſit & qualis, & id quidem affectato nimium ſtylo, quo vti conſueuiſſe, in Phædro, vbi de oratorum ſtylis agitur, confirmatur. Deinde interrogatus ipſe Gorgias quæ ſit ars eius, inepta quadam iactantia reſpondit eſſe rhetoricam. Rogatur deinceps quid ſit rhetorica definire. Meminiſſe verò debemus rem quamlibet in eo quod ipſa eſt, partim quidem cū rebus alijs conuenire, partim verò differre, atque id per quod conuenit nominari genus, per quod diſcrepat, differentiam. hinc fit, vt definitio quæ idipſum quod res eſt comprehendit, per genus eiuſmodi, differentiamque debeat aſſignari. Gorgias ergo vtpote qui artem ſuam neſciat definire, genus ipſius & id quidem ineptè profert. Differentiam verò quam mox in eadem reſponſione vnà cum genere debebat adducere, via tandem poſt multas interrogationes extorquente Socrate in medium afferre compellitur. Principio reſpōdet rhetoricam eſſe artem circa ſermones. Et quoniam aliæ quoque ſunt ſimiles, interrogatur circa quos qualesve ſermones, vt qua in re ab alijs artibus differat, diſcernatur. Reſpondet autem circa ſermones qui dicendi vim præſtant. Iterum id alijs artibus eſt commune. vnde rurſus adiungere cogitur, rhetoricā verſari quàm plurimum circa ſermones, vimq; dicendi. Sed quoniam id quoq; commune cùm multis, vrgetur iterū addere circa ſermones, ſcilicet de rebus maximis. Cum verò & id commune, iam neſcio quid diſtinctius afferre compellitur, id eſt per oratoriā nos conſequi vt nulli ſeruiamus, ſed alijs dominemur, atq; eſſe oratoriam artem perſuaſionis pro arbitrio effectricem. Interea Socrates admonet, vt in diſputando non tam ad perſonā qua cum diſputatur, quàm ad rem ipſam & ſermonem & animum intendamus. Deinde verò quoniā omnis ars aliqua de re perſuadet, quæritur qua de re, & qualis ſit rhetoris perſuaſio. Mox in duo diſtinguitur perſuaſio. In eam ſcilicet quæ ſcientiam, & in eam quæ facit fidem. Concluditurque oratoriam perſuaſionem non ſcientiam afferre, ſed fidem, non circa quælibet propriè, ſed circa iuſta atque iniuſta, non vbique, ſed in turba potiſſimum, ac de rebus quæ præcipuè ad rem publicam pertinent. Additur quinetiam oratorem de rebus inſuper ad artes alias proprie pertinentibus ſuadentius quàm artifices ipſos poſſe loqui, non quidem inter artium ipſarum peritos, ſed imperitos. Inter hæc admonemur ne potentia vnquam arteq; abutamur. Item ne in diſputando vbi ad veritatem percipiendā neceſſaria eſt tranquillitas, perturbemur. Rurſus æquo animo atq; libentiſſimo redargutionē eſſe recipiendam, præſertim in moribus corrigendis. Nihil deterius enim eſſe quàm de moribus ſalſa ſentire. Poſt hæc concedit Gorgias non pertinere ad oratorē ſcire qua ratione res ipſæ ſe habeant, ſed machinationem quandam ſic ad perſuadendū excogitare, vt ipſe quamuis ignorans, tamen apud ignorantes magis intelligere quàm ipſi ſcientes appareat, officiumque eius eſſe, de quolibet in turba ſtrenuè loqui nō docendo, ſed perſuadendo. Concedit quoq; oratorē ſcire id debere & poſſe quod ſit veriſimile, etiā ſi id quod verū eſt neſciat. quod quidē fieri nullo modo poteſt. Niſi enim rem ipſam cognoueris, nunquam quid illius ſimile ſit, agnoſces. Proinde quæritur vtrū ſicut ad oratorem alia ſcire non attinet, ita neq; etiam quid bonum, honeſtum, iuſtum ſit intelligere. Gorgias verò cum aliàs dixerit, oratorem ad hæc atq; illa ſimiliter ſe habere, hic ſibi repugnans, ſcire hæc ſaltem oportere conſenſit. Hinc Socrates argumentatur. Si orator ſcit iuſta, ergo eſt iuſtus, tentans videlicet Gorgiam nunquid vim conſequentiæ teneat. Ille verò admittit ſtatim, cùm propriè in ſcientijs artibusq; ad intelligentiam pertinentibus id ſequatur, ſcit aſtrologica fabrilia, ergo aſtrologus eſt vel faber, in ijs tamen quæ ad voluntatem moresq; pertinent non ſequatur, ſcit iuſta, ergo iuſtus. Opus enim ad iuſtitiam eſt voluntate. Veruntamen ſiquis diuinā quandam de iuſtitia ſcientiam habeat, quod quidem ſpirāte deo haberi quandoq; poſſe Plato vult, rectè ſequetur. Quiſquis enim certiſſimè ſciuerit quantum bonum iuſtitia ſit, quantumve præmiū maneat, atq; cōtra quantum iniuſtitia malum, quantumve huic ſupplicium debeatur: is procul dubio iniuſtitiā fugiens, iuſtitiam complectetur. Quacunque verò ratione ſeſe res habeant, Gorgias ſibimet cogitur cōtradicere. Quippe cùm in ſuperioribus, oratorem iniuſtum eſſe aliquando poſſe conceſſerit, hic verò neget. Poſt hæc Socrates ex arrogantia Poli ſub quadam ironia & iuniores improbat, ſiquando ſeniores corripiant arroganter, & præcipit omnibus vt emendari à quolibet facilè patiantur. Cæterum vt quæ ſequuntur planè intelligantur, aduertendum eſt, oratoriam vel in genere, vel in ſpeciebus, poſſe conſiderari: atque in genere quidem definiri, induſtriam ad perſuadendum in materia ciuili promptiſſimam, tum quadam probationis facultate, tum vel maximè eloquij gratia. Ideoq; inter artem quandam diſſerendi poeticamq; eſſe quodammodo conſtitutam. Hactenus oratoria intellectui quidem bonum eſt, voluntati verò neq; bonum eſt neque malum. Huius autem duæ ſunt ſpecies, philoſophica, & popularis ſiue adulatoria, illa bonum, hæc verò malum. Illius quidem finis eſt, certis rerum, verborum, morum rationibus, audientes ad commune bonū perducere. Quam maximè laudat in Phædro ex philoſophia poeſiq; grauiori compoſitam. Alterius autem finis eſt, per coniecturas turbæ veriſimiles, cōcitationesq; animorum, quodcunq; libuerit impetrare. Hanc inter ſophiſticam vulgaremq; poeſim ponimus ex vtriſque permixtam, quam in hoc dialogo deteſtatur. Diuidit autem artes ipſius hominis propriè curatrices in duo præcipuè genera. Quorum primum curat animum, ſecundū verò corpus. In animo legalem facultatem ait legum conditricem morumq; moderatricem, animum ipſum in habitu quodā naturæ conſentaneo formare atq; ſtabilire: artem verò iudicialem animū, ſiquando hinc

lapſus

lapſus fuerit, reſtituere. In corpore quoque geminas ponit artes, ſimiliter corporis curatrices, gymnaſticã quidem huius exercitandi magiſtrã in bona ipſum habitudine pro viribus confirmantem. Medicinam verò corpori amiſſam ſanitatem reſtituentem. Quapropter qualis eſt legalis in animo, talis in corpore videtur eſſe gymnaſtica. Item qualis iudicialis in animo, talis in corpore medicina. Has omnes appellat artes, quia certa ratione perducant ad bonum. Subdit naturam quandam ſiue peritiam, adulatoriam, ſeruilem, atq; fallacem, quæ falſo has quatuor æmulatur. Per ſophiſticam quidem ſimulat legalem, per oratoriam ſcilicet vulgarem fingit iudicialem, per fucatoriam præ ſe fert gymnaſticam, per coquinatoriam medicum repræſentat. Totum verò hoc adulandi genus negat eſſe artem, quia non ratione certa ad verum bonum, ſed lenocinijs contendit ad gratiam. Sed ne quis exiſtimet Platonem longè omnium eloquentiſſimum legitimam eloquentiam coquinariæ comparare, legat Phædrum, in quo & eam probat, & finem officiumq; & præcepta eius ſubtiliſſime tradit, aſſeritq; ipſam eſſe ſimilem medicinæ. Quoniam verò Polus oratoriã viri extollens, oratores ait ea eo maximam habere potentiam, quòd pro arbitrio valeant aduerſarios carceri mortiq; damnare, vel expoliare bonis, vel vrbe priuare: Socrates duobus potiſſimum argumẽtis probat iniuſtos non eſſe potentes. Primo quidem, quoniam potentia exoptanda eſt vnicuiq; tanquã bonum, conſtat verò licẽtiam quodcunq; libuerit faciendi, iniuſtis hominibus veluti mente captis nõ modo non bonam eſſe, ſed malam, atque tandem pernitioſam. Deinde maxima poteſtas eſſe poſſe idipſum quod velis efficere. Patet autem omnes verum velle bonum. At malos verum bonũ vel agere vel conſequi nunquam. Adde quòd mala mens eo ipſo quòd mala eſt, diſcors in ſeipſa & inſana cenſetur, iamq; ab his quæ afferuntur ſenſibus ſuperata. Quis ergo dixerit mẽtem & languidam & more mancipij ſuis ſeruientem mancipijs, eſſe potentem? Interea humana omnia diſtinguũtur in tria, ſcilicet in bona, malaq; & media. Bonorum primum eſt ſapientia. Secundum, optanda corporis habitudo. Tertium, fortunæ commoditas. Sed hæc duo eatenus iudicantur bona, quatenus commodũ menti exhibent miniſterium. Horum verò oppoſita dicuntur mala, ſed horum media tanquam indifferentia ſunt, quæ non magis ad bonũ declinant quàm ad malum, vt ire, ſedere, atq; ſimilia. Additur neminem velle aut mala, aut media, aut ea quæ agit propriè, imò duntaxat ea quorũ gratiâ mouetur & agit. Non ergo qui iniurias faciunt, ipſas volunt iniurias, ſed bonum cuius gratia faciunt. Bonum verò non conſequuntur, non aſſequuntur ergo quod volunt: Non ergo potentes. Deinceps verò Socrates ex errore Poli cõmuni cũm multis nactus occaſionem ſancta nobis tradit præcepta. Cui peccare grauiter licet, prope miſer eſt, qui peccat grauiter iam eſt miſer, qui peccati non luit pœnas, eſt miſerior. Iniurias pati eligendum eſt potius quàm inferre. Licentia quodcunque libuerit faciendi non eſt potentia, niſi id nobis ſit denique conducturum. Conducet autem iuſte duntaxat vtentibus. Iniuſti etiam ſi totius orbis imperio potiantur, infelices ſunt, imò infeliciſſimi. Quo enim magis peccare licet, & quo minus peccati datur pœna, eo infeliciores habentur. Felicitas in ſapientia iuſtitiaq; conſiſtit, infelicitas in contrarijs. Quoniam verò Polus veritatis iudiciũ quod ad iudicis qualitatem potius quàm ad iudicantium numerũ referri debet, in quorumlibet teſtium multitudine collocat, ideo Socrates optimũ probandi modum eſſe reſpondet, ſi vnicum in cauſa teſtem adduxeris, aduerſarium ſcilicet ratione cõuictum, alioquin coacernatam vndiq; teſtium multitudinem, parui ad veritatem eſſe momenti. Prẽterea quia Polus ait iniuriam quidem facere turpius eſſe, pati verò peius: Socrates id arguit, aſſerens idẽ in rebus humanis moribusq; bonum eſſe atq; pulchrum ſiue honeſtum, idem malum atq; turpe. Deinde idipſum pulchrum vel propter voluptatem, vel vtilitatem, vel vtrunque puta exiſtimari, turpe verò contra. Hinc argumentatur, ſi facere iniuriam turpius eſt quàm pati, non ex eo quidem quòd ſit moleſtius, ex eo igitur quòd ſit damnoſius. ſi ita, ergo deterius iudicatur. Mox adiungit oportere ſeipſum rationi tanquam medico curãdum committere. Affirmat quoq; iuſtam peccatorũ punitionem, ei qui punitur, prodeſſe plurimum. Hæc enim ſi iuſta eſt, ergo pulchra atque honeſta. Si ita, ergo bona: ſi bona, confert animo, videlicet tanquam medicina corpori, multoq; magis. à morbo enim animi liberat, qui grauiſſimus eſt morborum omnium atq; malorum. Inter hæc animaduerte theologorũ ſententiam, nihil magis neceſſarium eſſe vtiliusq; peccatoribus quàm confiteri peccata, affici pœnitentia, pœnas à iudice petere, æquo animo ferre vt purgetur animus, antequã inſanabilis morbus eius euadat. Poſt hæc audies facilimum eſſe nobis affectum illi noſtrum ſignificare qui ſimili laboret affectu. Item Socratem philoſophiæ amore captum illi ſemper obtemperare. Præterea eligendum potius eſſe, vt cętera nobis diſſonent omnia, quàm vt animus intra ſe diſſonet. Proinde vbi Callicles Socratem corrigit quaſi argutiarum nimium ſtudioſum, intellige ſub perſona Socratis Sophiſtas à Platone redargui. Tangit poſtea Callicles Traſymachi multorumq; prophanam opinionem, dicentium mores & leges non naturę ordine, ſed ſola hominũ vel opinione vel fictione conſiſtere. Quod in libris De republica & in ſequentibus confutatur. Quod verò afferre videtur Callicles contra philoſophos, intellige nõ contra legitimos philoſophos eſſe dicta, ſed partim aduerſus ignauiſſimos ſophiſtarum, partim aduerſus eos qui philoſophiæ ſtudio abutuntur: dum vel ita ſolam logicã ſectantur, vt partes ſpeculationis alias deſerant: vel ita ſolam ſpeculationem capeſſunt, vt philoſophica morum pręcepta inſtitutaq; ciuilia negligant. Nonnulla verò in ipſa Calliclis inuectiua falſa dicuntur, quæ in ſequentibus refellentur. Poſt hęc autem præcipitur omnem in animæ noſtræ examine atq; probatione eſſe diligentiam adhibendam, atq; ad id tanquam iudicem vnum eligendum eſſe, in quo ſapientia ſit rei ipſius qua de agitur, & beneuolentia qua libentius cõſulat, & audacia inſuper, per quam quod profuturum putet, non vereatur exprimere. Deinde nos admonet Socrates, cũ rationales natura ſimus, ne irrationali caſu & fortuna viuamus, ſed certum vitæ finem diligentiſsimè pręſcribamus, viaſque ad ipſum eligamus commodiores. Deniq; dum ſępius obſecrat Calliclem, vt ipſum libere audacterq; redarguat, admonet nos nihil inquirere impẽſius oportere quàm animi medicinam. His actis Callicles concedit idem eſſe natura potentius validiusq; & melius, atq; naturalem iuſtitiam velle, eum qui potẽtior eſt habere quæcunq; inferiorum ſunt, eisq; dominari, legemq; illius naturaliter eſſe iuſtam. Ad hęc Socrates ita infert: Si idem eſt potentius, validius, melius, atq; multitudo validior eſt quàm vnus, ergo & potentior atque melior. Multitudinis ergo leges cum potentioris melioriſq; ſint, iuſtę naturaliter erunt. At huius leges ſtatuunt eſſe iuſtum ſeruari inter omnes ęqualitatem, atque eſſe turpius iniuriam inferre quàm pati. Quamobrem non ſolum lege turpius eſt facere iniuriam quàm pati, atq; iuſtum eſt ęquitatem ſeruare, vt in ſuperioribus dixerat Callicles, ſed etiã ipſa natura. Pręterea quia Callicles in ſuperioribus potentiores illos eſſe putauerat, qui aſtutia, audacia, violẽtia, cęteros anteirent: Socrates paulatim hunc emendat, cogitq; fateri potentiorem eſſe, qui prudentior fortiorq; ſit ad rempublicam gubernandam. Significat quoq; inter hęc ſe eadem ſemper eiſdem de rebus adducere, probans videlicet conſtantiam, improbans leuitatem. Iam verò Calliclem conatur vltra prudentiã fortitudinemq; ad temperantiam quoque perducere. At hic quemadmodum ſupra Thraſymachum imitatus circa iuſtitiam potentiamq; errauerat, ita nunc ſequutus Ariſtippum circa temperantiam ſimiliter errat, eam appellans ſtupidã ingenij ſeruilis ignauiam, atq; in fouendis explendiſq; ſenſuum libidinibus virtutem aſſerens felicitatemq; conſiſtere. Socrates autem mox ad demonſtrãdum ſeſe accingit, temperantiam non opinione humana, ſed ordine naturę conſtare. Profecto naturalis ordo requirit, vt inferiores animę partes ſuperioribus pareãt, totusq; animus conſonans vndiq; ſit & ſanus & pulcher, neq; agat fruſtra, ſed finem propoſitum cõſequatur, qualis eſt habitus vitaq; temperati. Contra verò in homine intemperato ratio regina hominis ſeruilis ſeruit cõcupiſcẽtię, diſſonat quoq; & languet, opusq; inexplebile molitur, incomparabiliq; moleſtia volantem ſequitur voluptatem. Id totum Socrates Pythagoreorum pręſertim Philolai & Empedoclis ſentẽtijs explicat, duplici pręcipue via, ſcilicet per fabulam & exemplum, in quibus ipſe conſiderat, animã in hoc corpore omnem quidem eſſe mortuam, intemperantem pręterea inferis deputari, irrito aſſiduoq; labore miſerabiliter agitatã, dum quodam perforato vaſe, id eſt deprauato fallaciq; iudicio continuè machinatur perforatum quoq; vas alterum, id eſt cõcupiſcentiam inexplebilem fluentibus oblectamentis implere. Poſt hęc quia Callicles non ſolum virtutem, ſed etiam felicitatem in aſſidua libidinum expletione cõſtituit, affirmatq; idem eſſe voluptatem atq; ipſum bonum, dolorem quoq; idem atq; malum, ideirco Socrates id pluribus rationibus confutat. Prima, conſtat voluptatem non eſſe ipſum bonum, cùm ſępe & turpiſſima ſit, & turpiſſimis hominibus adſit. Secunda, bonum & malum vtpotè cõtraria in eodem ſimul eſſe non poſſunt. At voluptas & dolor in eodem ſunt ſimul, quando videlicet quis ſitiens bibit. tunc enim ſitiendi moleſtia cũ bibendi voluptate concurrit. Tertia, bonum & malum ſicuti cętera contraria ſolent, nõ ſimul abeunt ab eodem. Voluptas autem dolorq; tunc ab eodem ſimul abeunt, quando quis eodem in tempore dum bibit ceſſat ſimul & ſitire pariter & delectari bibendo. Quarta, vnuſquiſque pręſentia quidem boni fit bonus, mali verò pręſentia fit malus. At neq; præſente voluptate boni fiunt homines diſſoluti neque dolore probi homines mali fiunt. Quinimò cũ ſæpe ęque gaudeant, aut doleant boni atq; mali, & aliquando mali magis gaudeant, & boni magis doleãt, certè ſi voluptas quidem bonum eſſet, dolor verò malum, ſequeretur vt frequenter tam boni quàm mali pariter boni forent aut mali, ac nonnunquã boni magis mali quàm ipſi mali, atq; econuerſo. Inter hęc animaduerte pręceptũ Socratis obſeruandum, ſcilicet non eſſe ad grauiſſima feſtinandum, niſi leuiora prius fueris conſecutus. Aſſeruntur deinde nonnulla ex quibus confirmare quis poſſit voluptatem

non eſſe ipſum per ſe bonum, propterea quòd multę reperiantur voluptates malæ, noxiæ videlicet & animo ſimul & corpori, noſq; à rebus optimis diuertẽtes. quòd ſi voluptas ipſum per ſe bonum eſſet, nulla eſſet mala voluptas. proinde diſtinguuntur iterum facultates, & quæ velut artes ad bonum vtileq; certa ratione procedunt, & quæ tanquam adulationes, nulla veri boni adhibita ratione voluptatem ſolam aucupantur: quarum in numero poeſim & muſicam, cõmunemq; oratoriam collocat. Tu vero inter differendum hanc nota ſentẽtiam. Virtutem corporis ſanitatemq; in ordine quodam & ornatu cõſiſtere, ſimiliterq; in ordine ornatuq; ſuo animi virtutem atq; ſanitatem. Ex quo fit, vt quemadmodum virtus corporis vitiumq; nõ in opinione, ſed in re ipſa vel naturæ conſentanea vel oppoſita reperitur, ſic virtus vitiumq; animi non ad humanam opinionem, ſed ad naturæ legem diiudicetur. Cõcludit tandem, quãtum naturaliter præſtat corpus habere ſanum quàm ægrotum, tantum præſtare ſimiliter temperatum quàm intemperatum animũ poſſidere. Præterea confirmatur in ſequentibus ſententia Pythagorica, omnibus in rebus eſſe optimã temperantiam. Quæ quidem prima omnium adoleſcẽtibus eſt tradenda, per quã præcedens pueritiæ intemperãtia corrigatur, totuſq; animus temperetur, quã vna ſequi cæteras virtutes exiſtimat. Siquidem temperatus erga deum atq; homines agit decentia, pius eſt iuſtuſq; & fortis. Deinde concluditur in ſola virtute felicitatem, in ſola improbitate eſſe miſeriam, omniaque humana ad virtutem velut ad ſignũ certiſsimè referenda. Præterea ſicut ad beatitudinem neceſſaria virtus eſt, ſic & vitiorum caſtigationem punitionemq; neceſſariam eſſe, quaſi morborum animi medicinam. Deniq; intemperatum neq; hominibus, neq; deo, neq; ſibimet amicum eſſe poſſe. Vt autem naturalem temperantiæ excellẽtiam nobis oſtendat, ex Pythagoreorum Orphicorumq; mente ſubiungit, vniuerſum temperantia atq; etiam concordia & iuſtitia, quæ continentur in ipſa temperantia, cõtineri: ideoq;, quod & Pythagoras, inquit, intemperantiam in omnibus tanquam pernicioſiſsimã eſſe totis viribus fugiendam. Quoniam verò ad hæc ſimul atq; iuſtitiam æqualitas præcipuè pertinet, æqualitatem in primis præcipit obſeruari, quã aſſerit in dijs & hominibus valere quàm plurimũ. Aequalitatem, inquam, geometricam, per quam vnicuiq; æqualis ita fit diſtributio, vt pro capacitate meritiſque cuiuſque æqualiter diſtribuatur, æqualiter inquam, id eſt neq; magis neq; minus quàm vel capacitas vel meritum exigere iudicetur. Aequalitas quidem geometrica in quadam congrua portione conſiſtit. Arithmetica verò in numero vtrinq; pari. Neq; verò eadem eſt hæc & illa. Sanè exceſſus ſex ad quatuor, itemq; exceſſus quatuor ad duo, apud arithmeticũ numeros conſiderantem, eſt æqualis: per duo enim vterq; perficitur. Verum apud geometrũ portionis iudicem eſt inæqualis. Nam ſenarius numerus quaternariũ proportione ſeſquialtera ſuperat, in qua maior numerus minorem & ſemel continet totum, & inſuper eius dimidium. Quaternarius verò binarium proportione ſuperat dupla. Huiuſmodi verò æqualitate quæ non numerãtis more tantum ponderis vni tribuit quantũ alteri, ſed metientis ritu, neq; magis neq; minus quàm cuiq; congruat tribuit vnicuiq;, ait cuncta ſeruari. in hac etenim & iuſtitia dei in operibus ſuis, & hominis ad homines continetur. Vtrobiq; enim pro menſura capacitatis & meriti cuiq; diſtribuitur. His dictis aſſerit theologica fundamenta morũ firmiſsimis eſſe rationibus confirmata. Pręcipuè peius eſſe iniuriam facere quàm pati, omnium verò peſsimũ cum iniuriã feceris, nõ dare penas, quibus quaſi medicamentis ab omniũ maximo iniuſtitiæ morbo animus liberetur. Nullum enim detrimentum maius cogitari poſſe quàm quod animo infertur à vitio, adeo vt quemadmodũ homini cum omnino ægroto corpore non expedit viuere, ita neq; cum animo vitijs ægro. Item non multi faciendam eſſe vitam in corpore, ſed virtutem, peiuſq; eſſe ſeipſum flagitioſis hominibus ob morum ſimilitudinem præſtare perſimilem, quàm ab illis interfici. Inter hæc monet ne res vllas quarum ignari ſimus, tractandas aggrediamur, præſertim grauiores, maximè publicas. Omnino verò oratoriam parui facit, ſi nullam poſſit vel priuatim vel publicè ſalutem afferre animo, ſed corpori duntaxat, rebuſq; ad ipſum pertinentibus conſulat. Deridet & eos, qui cùm diu Reip. tenuerint gubernacula, ſemper quidem ciuitatem externis bonis auxerint, animos verò ciuium temperantia & iuſtitia formare neglexerint: quod quidem ſolum ſit legitimi gubernatoris officiũ. Concluditq; non modo nòn prodeſſe, ſed obeſſe plurimum ciuitati gubernatores, qui fortunæ potius quàm animi bonis proſpiciant. Præterea potentiam omnem ſapientiamq; viri in eo conſiſtere, vt animam à peccatis erga deum & homines conſeruet intemeratam. Nam huius quidem vitæ iacturam leuiſsimam eſſe, æternæ verò ſalutis eſſe grauiſsimam. Cæterum vt quæ de futuris vel virtutum præmijs vel vitiorum ſupplicijs Plato affirmat, intelligas, ſcito Saturnũ apud Platonem intelligi ſupernam intelligentiam, in qua ſit vniuerſalis omnium lex atq; prouidentia circa omnium eſſentias & vitas ordineſq; formarũ. Huic autem ſubeſſe ordines tres præcipuos numinũ, in quibus Saturnia prouidentia in tria potiſſimum officia diſtribuitur. Ex his quæ numina ad diſtribuendas eſſentias propriè ſubminiſtrant, communi quodam Iouis nomine nuncupat. Quæ verò ad vitas ſuggerendas conferunt, appellatione Neptuni. Quæ ad formarũ ordines diſponendos, nomine Plutonis appellat. Prometheum verò numinum gradum hic aliquanto inferiorem, qui formalem ordinẽ naturæ duntaxat rationali præſertim in hac vita diſtribuit. Deniq; tres Iouis filios, Aſiæ, Europę, Africę iudices, tria vult intelligi numina ad id maximè miniſtra Iouis atq; Plutonis, vt formalis ordo iuſtitię in ſeparatis à corporibus animis expleatur. His autẽ animaduertere diuinam legem delebiles vitiorum maculas certis temporibus puniendo diluere, indelebiles verò pęnis ſempiternis affligere. Quod quidem tranſmigrationem animarum per corpora ſempiternam improbare videtur. Quod autem dicit quondam errauiſſe iudices in viuentibus iudicandis, duo nobis ſignificat. Primũ quidem non diuinum, ſed humanum circa virtutes & vitia iudicium decipi. Secundum verò, diuinam prouidentiã in ſeipſa pręuidiſſe iudicia fore falſa, ſi à viuentibus in hoc corpore viui iudicarentur. Ideoque non ex quodam tempore, vt verba ſonant, ſed ab ęterno, iudicium poſt hanc vitam fieri ſtatuiſſe. Interea memento animam vitiorum virtutumque affectiones & habitus ſecum ferre. Denique Socratem hæc penitus affirmare, nihilq; aliud expaueſcere, niſi eiuſmodi animę detrimentum, iudiciſq; diuini conſpectum. Propterea cõcludit in nullo certamine nobis acrius quàm in hoc contendendum, vt puriſsimam iudici cuncta inſpicienti animam offerre poſsimus: cęteraque omnia quę homines admirantur, eſſe penitus contemnenda, ſolaq; ex omnibus honoranda, quę ad ſalutem animę conferant ſempiternam.

Callicles, Socrates, Chærepho, Gorgias, Polus.

SIc ad bellum & pugnam cum itur, ò Socrates ferunt eſſe cunctandũ. Soc. Nunquid poſt feſtũ, vt dici ſolet, venimus tardiores? Cal. Equidem poſt feſtum mire iucundum. multa enim & pręclara paulò antè Gorgias nobis expoſuit. Socr. Tarditatis huius cauſa hic Chærepho, ò Callicles, fuit, qui trahere nos morã in foro coegit. Chaer. Nihil id quidem incommodi, ò Socrates, fuerit. remediũ enim adhibeo, cùm mihi amicus ſit Gorgias, qui ſiue nũc, ſiue aliàs mauis, nobis eadem demõſtrabit. Cal. Quid, ò Chærepho? num Socrates audire Gorgiam cupit? Chaer. Ob id ipſum certè aderamus. Cal. Quãdo igitur cumq; vobis ad me libuerit ingredi, licebit, apud me enim diuertit Gorgias, qui aperiet quod cupitis & explicabit. Soc. Bene loqueris Callicles. Sed num vellet in præſentia nobiſcũ differere? Cupio enim ab ipſo percontari, quę nam artis ſuæ vis ſit & potentia, quid ue ipſe profiteatur ac doceat. Cæterarum verò rerum quemadmodũ dicis expoſitionem nobis aliàs afferat. Cal. Haud moleſta erit interrogatio Socrates. nam id quoq; in ſua demonſtratione continebatur. Iuſsit ergo paulò antè omnes qui intus aderant, vt quam quiſq; vellet quæſtionem induceret, ſe ſingulis reſponſurum promittens. Soc. Rem certè præclaram narras. Itaq; Chærepho interroga ipſum. Chaer. Quidnã interrogem? Soc. Quis nam ipſe ſit. Chae. Quónam pacto dicis? Soc. Veluti ſi artifex calceorum foret, reſponderet certè ſe coriariũ eſſe. an quod dico nondum etiã intelligis? Chaer. Intelligo ſanè, & iam rogabo. Dic mihi, ò Gorgia, nũm verè dicit Callicles te profiteri reſponſurum ad omnia, de quibus quilibet ſciſcitetur? Gorg. Verè ait, ò Chærepho. Nempe modo id ipſum prædicabam, atq; adeo nihil noui à me quenquam multis annis percontatum eſſe dico. Chaer. Haud igitur difficulter reſpondes Gorgia. Gor. Licet huius rei Chærepho periculũ facere. Pol. Licet per Iouem, ſed commodius in me, ſi velis, ò Chærepho. nam Gorgias quidem iam in dicendo defeſſus mihi videtur, vt qui multa paulò antè diſſeruit. Chaer. Quid tu Pole? Num accuratius te quàm Gorgiam reſponſurum arbitraris? Pol. Quidnam vter reſpondeat intereſt, dummodo ſatis tibi fiat? Chaer. Nihil, quoniam vis, reſponde.

Occaſio dialogi. Prouerbium Poſt feſtũ venimus tardius.

Ad quamcunque interrogationem ſe reſponſurum profeſſus eſt Gorgias.

reſponde. POL. Interroga. CHAER. Iam interrogo, ſi Gorgias eius artis peritus eſſet, quam frater eius Herodicus callet, quo ipſum nomine rectiſsimè nuncuparemus? Nónne eodem quo illũ? POL. Prorſus. CHAER. Medicum ergo vocantes rectè vocaremus? POL. Ita. CHAER. Si aũt eam artem quã Ariſtopho filius Aglaophontis, aut frater eius, haberet perceptã, quem rectè ipſum appellaremus? POL. Certè pictorem. CHAER. Nunc autem cum artis alicuius peritus ſit Gorgias, quem ipſum rectè vocabimus? POL. O Chęrepho, multę quidem artes inſunt hominibus ex peritia perite adinuentæ. Peritia enim efficit, vt via noſtra per artem incedat, imperitia verò, vt per fortunam temere circunuagetur. Illarũ artium alij alias & alias aliter atq; aliter cõſequuntur, optima verò optimi, quorum ex numero hic eſt Gorgias, arte pulcherrima præditus. SOC. Præclare quidem, ò Gorgia, videtur Polus ad dicendum inſtructus. Veruntamen quod promiſit Chærephonti, non præſtat. GOR. Quid nam potiſsimũ, ò Socrates? SOC. Ad interrogationem quidem non ſatis reſpondiſſe mihi videtur. GOR. At tu rurſus, ſi voles, ipſum rogato. SOC. Quod ſi tu Gorgia reſpondere mihi non dedigneris, à te ipſo libentius quàm à Polo quęrerem. Conſtat enim Polum per ea quę modo reſpondit, rhetoricæ quam vocant, magis quàm differẽdi arti operam dediſſe. POL. Quid ita, ò Socrates? SOC. Quia cùm interrogaſſet Chærepho cuius artis peritus eſſet Gorgias, laudaſti tu quidẽ, ò Pole, eius artem, quaſi quis eam vituperaſſet, quæ verò illa ſit, non expoſuiſti. POL. Nónne pulcherrimam eſſe reſpondi? SOC. Prorſus quidem, ſed nemo qualis ea eſſet, quærebat, ſed quæ nam, & quem oporteret Gorgiam vocari, quemadmodum prius quodammodo à Chærephonte fueras inſtructus, ac pulchrè breuiterq́; illi tu reſpondebas. Nunc ergo eadem ratione dicas, quæ' nam ars, & quem Gorgiam ſimus appellaturi. imò verò tu Gorgia nobis oſtẽde quem nominari te deceat, & cuius artis peritum. GOR. Rhetoricę, ò Socrates. SOCR. Rhetorem ergo te appellare debemus? GOR. Et bonũ quidem, ſi me, quod iacto eſſe, vt ait Homerus, nominare velis. SOC. Volo equidẽ. GOR. Nomina ergo. SOC. An dicemus alios quoq; te facere poſſe? GOR. Hæc equidem nõ apud vos ſolũ, verumetiam apud omnes profiteor. SOC. Sed nunquid velles Gorgia quemadmodum incepimus diſputationem peragere: partim quidem interrogando, partim etiã reſpondendo, prolixitatem illam verborum, qua vti cœperat Polus, in aliud tempus reſeruans? Verum quod mihi promiſeris obſeruato, atque ad interrogata quàm breuiſsime reſpondeto. GOR. Sunt quidem, ò Socrates, quædã longioribus verbis neceſſario exequenda, operam tamen dabo, vt quàm breuiſsimè tibi reſpondeatur. Hoc ipſum nanq; ex his eſt quæ profiteor, neminem compẽdioſius me rem eandem explicare poſſe. SOC. Hac mihi Gorgias opus eſt breuitate, hancq́; mihi cõmonſtres oro: copiam verò aliud in tempus differto. GOR. Faciam equidẽ vt neminem dicas vnquam te audiuiſſe me breuiorem. SOC. Age iam, rhetoricæ artis te habere ſcientiam dicis, alioſq́; poſſe rhetores facere: ipſa verò rhetorica circa aliquid verſatur, veluti textoria circa veſtiũ confectionem. Nonne? GOR. Ita. SOC. Nónne & muſica circa melodię perfectionẽ? GOR. Sanè. SOC. Per Iouem, ò Gorgia, reſponſiones hæ tuæ mirifice me oblectant, quãdo eas quàm breuiſsimis abſoluis. GOR. Spero me tibi in hoc voto ſatisfacturum tuo. SOC. Rectè ais. Sed & de rhetorica ſimiliter reſponde: quorum' nam ſcientia ſit. GOR. Sermonum. SOC. Qualium, ò Gorgia, ſermonum? Num eorum qui oſtendunt qua victus ratione ægrotãtes cõualeſcere poſſint. GOR. Non. SOC. Non igitur circa ſermones omnes verſatur rhetorica. GOR. Nequaquam. SOC. Veruntamen circa eos qui dicendi facultatẽ præſtant. GOR. Procnldubio. SOC. Nunquid rhetorica in quibus dicendi, in eiſdem & intelligendi vim prębet? GOR. Quidni?

Peritiam ars imperitiam fortuna ſequitur.

Muſica circa melodiæ perfectionẽ verſatur.

Prima definitio rheto.

SOC. Nonne medicina de qua modo dicebamus, efficit vt ægrotãtium curationem & intelligere, & differere etiã de ea queamus? GOR. Neceſſe eſt. SOC. Et medicina igitur, vt apparet, circa ſermones verſatur. GOR. Sic eſt. SOC. Eos videlicet qui ad morbos pertinent. GOR. Maximè. SOC. Nónne & gymnaſtica circa ſermones eſt de bona malaúe corporũ habitudine? GOR. Certè. SOC. Atqui & alię artes, ò Gorgia, eadem ratione ſe hñt. Quęlibet enim earũ verſatur circa ſermones eos qui ea de re habentur in qua ipſa occupari ſolet. GORG. Apparet. SOC. Cur ergo artes alias non appellas rhetoricas, cũ circa ſermones ſint? ſi quidem hanc ipſam quæ ſit circa ſermones rhetoricam conſtituis. GOR. Quia cęterarũ quidem artiũ ſciẽtia omnis, ò Socrates, circa manuaria opera actionesq; huiuſmodi, vt ita dixerim, verſatur. Rhetoricę verò nullũ eſt opus eiuſmodi, ſed omnis actio eius atq; poteſtas in dicẽdo conſiſtit. Vnde rhetoricam eſſe artem circa ſermones arbitror, idque rectè dicere me affirmo. SOC. Intelligo quam velis eam dicere, forſè verò clarius comprehendam. Sed reſponde: ſunt nobis artes, an non? GOR. Sunt. SOC. Ex omnium numero artiũ alias eſſe arbitror, quæ in opere plurimum verſantur, verbis autem parum admodũ indigent: alias verò quæ nullis, ſed etiam per ſilentium perfici poſſunt: quemadmodũ ars pingendi, & ſtatuaria, & aliæ multæ. Ex taliũ numero negare videris eſſe rhetoricam. GOR. Rectè admodũ, Socrates, accipis. SOC. Aliæ pręterea artes ſunt quę verbis totum peragunt: opere verò aut nullo, vt ita dicã, aut certè perexiguo opus habent. Qualis eſt arithmetica, computatoria, geometria, & teſſerarũ talorumq́; ludus, & aliæ multæ artes: quarum quædã verba actionibus formè adęquant: plurimæ ijs etiam ſuperant, atque omnino omnis earum actio ac vis in eiuſmodi verbis conſiſtit. Talem aliquã videris mihi rhetoricã dicere. GOR. Et verè videor. SOC. Attamen harum nullam arbitror te rhetoricã appellare, quãuis dixeris artem in dicendo vim habentem eſſe rhetoricam. Nam ſi quis cauillari vellet, ſic argumẽtationem ſuſciperet. Ergo arithmeticam rhetoricã nuncupas? Non opinor tamen te vel arithmeticam vel geometriam rhetoricam dicere. GOR. Verè putas Socrates, & rectè quę dico capis. SOC. Age, nunc & tu reſponſionem quã petebam perfice: cum rhetorica ſit ex earũ numero artium, quæ vt plurimũ verbis vtuntur, ſint verò & aliæ tales, conare nobis exprimere, quæ' nam ars & circa quid in dicendo vim præcipuam habeat rhetorica. Veluti ſi quis in artibus quas ſuprà cõmemorabã, me interroget, quæ' nam illarũ diceretur arithmetica: reſponderem vtiq; veluti tu modo aiebas, eam eſſe earum ex artium numero, quę verbis plurimum aſſequũtur. Ac ſi rurſus percontaretur, circa quid verſatur, dicerem circa paris impariſq́; cognitionem, quot vtraq; ſint. Quinetiam ſi requirat iterum, computatoriam verò artem quam appellem, reſpondebo hãc quoq; inter eas artes cõnumerari, quæ totũ verbis abſoluunt negotiũ. Rurſus ſi roget circa quid verſetur, reſpondebo eorũ more qui decreta cõſcribunt in populo: videlicet cõputatoriam per cætera quidem ab arithmetica nihil differre. Nempe circa idẽ vtraq;, par ſcilicet atq; impar verſatur: ſed in hoc diſsimiles, qm̃ computatoria conſideret par & impar, quam & ad ſe & inuicem quantitatis conficiant ſummã. Præterea ſi quis me dicente aſtronomiam in earũ artium genere collocari quæ totũ verbis abſoluunt, rurſus percõtaretur circa quid potiſsimũ tendant aſtronomię verba: ſubijcerem circa aſtrorũ motũ ſoliſq́; & lunę, qua inuicẽ ratione illorũ ſe habeant curſus. GOR. Rectè profectò, ò Socrates reſponderes. SOC. Age iam & tu, ò Gorgia. Profectò rherorica ex illis eſt artibus quę verbo tractant omnia & perficiunt. Nónne? GOR. Profectò. SOC. Dic ergo quid ex omnibus id ſit potiſsimũ, de quo hi ſermones habentur, quibus vtitur rhetorica? GORG. Maxima & optima rerum humanarum negotia. SOC. Atqui & hoc quoq; ambiguum eſt Gorgia, nec vllo

modo clarum. Arbitror equidem te cantilenam illam quę circum in conuiuijs canitur audiuiſſe, in qua cantores ita connumerant: Optimā rem eſſe omnium proſperam eſſe valetudinem, Secūdo egregiam formam, Tertio diuitias, vt ipſius poetæ verbis vtar, nulla fraude quæſitas. Gor. Audiui ſanè. ſed quorſum hæc? Soc. Quoniam ſubito tibi rerum quæ in ea cantilena laudantur artifices occurrerent, medicus videlicet & pædotriues, & nummator, primusq; ſtatim diceret medicus. Decipit te Gorgias, ô Socrates. Non enim ars eius ad maximum hominum bonū ſpectat, ſed mea. Vbi ſi ego ab eo quis nam ſit ipſe perquiram, diceret fortè eſſe ſe medicum. Quid ais ergo? An tuę artis opus maximum eſt bonum? Quid ni? reſponderet, cum opus eiuſmodi ſanitas ſit, nihil verò ſanitate ſit præſtantius. Poſt hæc forſitan pædotriues vehementer admiretur num plus ineſſe boni in tua quàm in ipſius arte comprobare poſsis. quem ſi ego rogarem: & tu qui es? quod tuum eſt opus? Pędotriues ſum diceret: eſt aūt meæ profeſsionis córpora hominum formoſa robuſtaq; reddere. Deinde verò nummator cæteros, vt puto, cōtemnens, ſic obijciat, Animaduerte Socrates, an diuitijs excellētius vllum eſſe bonū exiſtimes, vel apud Gorgiam vel apud aliū quemlibet. eum ego in hunc modū rogarem, Túne ergo tanti boni es autor? Eſſe verò ſe affirmaret. Quiſnam es ergo? nummator ſum. quid verò? putáſne ſummum hominibus bonū eſſe diuitias? Quídni putem? inquiet. Ego verò ita ſubijciam, Hic tamen Gorgias contendit artem ſuam maioris boni cauſam eſſe quàm tuam. Conſtat itaq; eum poſt hęc interrogaturum, Quídnam iſtud eſt bonū? demonſtret ipſum Gorgias. Quamobrē age mi Gorgia; finge te & ab illis, & à me ſic eſſe interrogatū, atq; reſponde: quidnam eſt iſtud quod ipſe maximū hominibus bonum eſſe cenſes, teq; autorem eius eſſe profiteris? Gor. Quod eſt, ô Socrates, maximū reuera bonum, & cauſa vt & ipſi liberi ſimus, & cæteris in noſtra paſsim Repub. dominemur. Soc. Quid ergo iſtud eſſe dicis? Gor. Poſſe verbis perſuadere, & in iudicio iudicibus, & in conſilio conſulentibus, & in concione concionantibus, atq; in alia qualibet cōgregatione ciuili. Iam verò ob huiuſmodi facultatē ſeruiet tibi medicus, ſeruiet pædotriues: quinetiā ipſe nūmator, non ſibi, ſed alteri, id eſt tibi dicendi & vulgum perſuadendi arte prædito, diuitias ſuas cumulauiſſe comperietur. Soc. Nunc mihi videris quam artem iudicas eſſe rhetoricam proximè oſtendiſſe. Ac ſi rectè te capio, artem perſuaſionis effectricē ais eſſe rhetoricā, eiusq; omnem diligentiam & ſummam in hoc finiri? An quicquam amplius habes, quod de artis iſtius facultate referre poſsis, quàm vt perſuaſionem audientium animis afferat? Gor. Nihil aliud habeo Socrates, ſed abundè mihi definijſſe videris. Hæc enim eius eſt ſumma. Soc. Audi, ô Gorgia: certum habeto, ſi quis alius cū alio diſputet, volens id ipſum noſſe de quo diſſeritur, me quoque vt mihimet perſuadeo, eſſe talem. Iudico autem merito te quoq; ita affectum. Gor. Quorſum hæc? Soc. Dicā nunc: haud equidē ſatis apertè cognoſco quæ nam ſit quibusue de rebus illa quā dicis à rhetorica proficiſci perſuaſio. Et quamuis ſuſpicer quam & de quibus ipſe dicere conſtitueris, nihilominus abs te requiram, quā dicas perſuaſionē & quibus de rebus à rhetorica fieri. ſed & cauſam huius rei quæ ſit quamuis iam ipſe ſuſpicer, nihilominus tamen à te petam, potius quàm ipſe exprimam: profectò non tui cauſa, ſed ſermonis ipſius, quo ita procedat, vt maximè nobis id de quo agitur, explicet. Attende itaq; num iuſtè rurſus interrogare te videar. veluti ſi percōtatus eſſem, quiſnam pictorum ſit Zeuſis: tuq; reſpondiſſes animalia pingens: nónne iuſtè peterem, qualia potiſsimum animalia, & quo pacto pingat? Gor. Iuſtè admodū. Soc. Num propterea quia & alij ſunt pictores, alia ſimiliter animalia multa pingentes? Gor. Ob hoc ipſum. Soc. Quòd ſi alius nullus pręter Zeuſim pingeret, rectè vndiq; reſpondiſſes. Gor. Quídni? Soc. Age, iam & rhetorica dicas vtrum ſola hæc videatur perſuadere, an aliæ quoque artes. Eiuſmodi verò quidpiam dico: quiſquis aliquid docet, vtrum quod docet idem etiam perſuadeat nécne? Gor. Perſuadet profectò. Soc. Rurſus aūt in eiſdē artibus quas paulo antè cōmemorabamus, ita cōſideremus. Arithmetica nónne quæcunq; ad numerū pertinent, docet: arithmeticusq; ſimiliter? Gor. Proculdubio. Soc. Nónne & perſuadet? Gor. Certè. Soc. Ergo & arithmetica perſuaſionem efficit. Gor. Apparet. Soc. Proinde ſiquis interrogauerit quā perſuaſionem, & circa quid efficiat, reſpondebimus, præceptoriam videlicet circa par & impar, quot vtraque ſint. Poterimus ſimiliter cæteras quoq; artes quas modo referebamus, oſtendere perſuaſionis effectrices eſſe, & cuius & circa quid maximè, nónne? Gor. Ita. Soc. Quamobrem non ſola rhetorica perſuaſionis eſt artifex. Gor. Vera narras. Soc. Cùm ergo non ſola id faciat, ſed & artes aliæ, haud iniuria, quod de pictore, ſi deinceps de rhetorica quoq; percōtaremur: qualis perſuaſionis, & circa quid effectrix ſit rhetorica, percontaremur, nóne iuſta tibi videtur interrogatio? Gor. Mihi quidem. Soc. Reſponde igitur, ô Gorgia, quandoquidem tibi videtur. Gor. Huius equidem, ô Socrates, magiſtram dico rhetoricam, quę in iudicijs cœtibusq; alijs vt paulò antè dicebam, atq; de iuſtis & iniuſtis, adducitur. Soc. Atqui & ipſe perſuaſionem hanc te dicere ſuſpicabar. ſed ne admireris, ſi deinceps tale aliquid te rurſus interrogauerim. ꝙ quamuis videatur eſſe perſpicuum, tamen repetam. nam vt dixi, non tui cauſa id requiro. ſed vt diſputatio ſuo quodā ordine peragatur: ne aſſueſcamus ſubintelligendo ea inuicem quę forent diſcutienda præripere. Gor. Et rectè quidem facere mihi videris. Soc. Age verò & hoc cōſideremus. num vocas aliquid diſcere? Gor. Voco. Soc. Quid rurſus? aliquid credere? Gor. Et hoc. Soc. An igitur diſcere idem quod credere eſſe putas, idemq; diſciplinam atq; credulitatem, an aliud? Gor. Aliud equidem eſſe arbitror. Soc. Rectè quidem putas. Hinc verò cognoſces, ſi quis enim percontetur, eſt ne credulitas quædam falſa & quædam vera, vt arbitror, conſentires. Gor. Certè. Soc. Quid verò? ſcientia eſt vera & falſa? Gor. Nequaquā. Soc. Conſtat igitur non eſſe idem. Gor. Conſtat. Soc. Veruntamen, & illis qui didicerunt, & illis qui crediderunt, iam eſt perſuaſum. Gor. Sic eſt. Soc. Víſne ergo duas perſuaſionis ſpecies eſſe ponamus, quarū altera quidem abſq; ſcientia præſtat fidem, altera verò ſcientiā? Gor. Prórſus. Soc. Vtram verò perſuaſionem affert rhetorica in iudicijs alijsq; cœtibus de iuſtis iniuſtisúe rebus? Num ex qua homines abſq; ſciētia credant, an ex qua ſciant? Gor. Perſpicuū eſt ex qua audientes ad fidem adducātur. Soc. Itaque, vt videtur, rhetorica perſuaſionis eius eſt artifex quæ credulitatem potius quàm doctrinam circa iuſtū vel iniuſtum præſtat. Gor. Certè. Soc. Orator ergo nō docet in iudicijs alijsque turbis iuſta, & iniuſta, ſed fidem duntaxat inducit. Neq; enim poſſet turbam tantā res tam grandes tam breui tempore edocere. Gor. Non certè. Soc. Age, iam quid de rhetorica dicendum ſit, videamus. Ego enim nondū ſatis quid dicturus ſim intelligere poſſum. quando enim publicè de medicorum electione tractabitur, aut de nauium aliarumúe rerū opificibus eligendis, tunc ſortè cōſultare ad oratorem non pertinebit. Patet.n. in huiuſmodi electionibus peritiſsimum quemq; eius artis eligendum eſſe. neq; rurſus cùm de conſtruendis muris, vel portuum diſpoſitione, vel nauium apparatu conſultabitur, oratoris officium erit conſulere, ſed architecti. Quinetiam neq; cùm de eligendo imperatore, aut de exercitu aduerſus hoſtes inſtruendo, aut de occupandis locis deliberabitur: ſed ad duces exercitus cōſultatio pertinebit, ad oratores verò nequaquam. Quid ad hæc dicis Gorgia? Nempè cùm & rhetor eſſe profitearis, & alios poſſe rhetores facere, præſtat nimirum ea quæ tuæ artis ſunt à teipſo ſciſcitari atque accipere. Et me quidem

nunc

Optimum bene valere. Secundum formoſum eſſe. Tertiū habere diuitias nulla fraude quęſitas.

Altera definitio Rhetorices mala.

Tranſlatio diſputationis.

Perſuaſio duplex. Concluditur Rhetorica ſuadere ſolū nō docere.

nunc rem tuam agere putato. Fortè enim inter eos qui intus ſunt, adeſt aliquis qui diſcipulus tuus eſſe cupiat: quales ego quoſdam & quidem frequentes ſentio: quos hęc à te quærere fortè deterret pudor. A me ergo rogatus ab illis quoq; húc in modum interrogari exiſtimato. Quid nam reportabimus, ſi in tuã nos tradiderimus diſciplinam? quibus de rebus Reip. cõſulere poterimus? nunquid de iuſto ſolùm & iniuſto? an præterea de his quæ modo Socrates adducebat? Da operam ergo Gorgia, vt his reſpondeas. GOR. Conabor equidem omnem tibi rhetoricæ facultatem planius explicare, ipſe enim perbellè ad id nos deduxiſti. Scis vtiq; hæc naualia & męnia Athenarum portusq́; diſpoſitionẽ partim Themiſtoclis, partim Periclis, non opificũ conſilio eſſe conſtructa. SOC. Feruntur hęc ò Gorgia de Themiſtocle. Periclem verò ipſe audiui de muro medio conſtruendo ciuitati perſuadentem. GOR. Pręterea quoties de electionibus quas tu modo referebas, deliberatur, vides oratores ipſos conſulere, eorumq́; in his rebus præferri ſentẽtias. SOC. Hæc equidem admirans iandudum à te de rhetoricę poteſtate perquiro. Nam hęc cogitanti mihi diuina quędam poteſtatis eius magnitudo videtur. GOR. O ſi cuncta eius artis perſpecta eſſent tibi Socrates, cernas profectò hanc omnes, vt ſummatim dicam, ſub ſe vires ac facultates cõplecti, cuius quidem rei magnum tibi afferam argumẽtum. Sæpe iam cùm fratre meo alijsq́; medicis ad aliquẽ ægrotãtium ingreſſus, cùm ille vel pharmacũ nollet bibere, vel ſecãdum vrendumúe ſe medico nõ permitteret, neq; perſuaderi poſſet à medico: ego perſuaſi non alia quàm rhetoricæ facultate. Quo magis aſſero, ſiquã vrbem rhetor acceſſerit atq; medicus, certeturq́; inter eos verbis in concione vel in alio quouis cœtu, vter ſit pro medico eligẽdus, rhetórne an medicus, fore vt medicus quidem nuſquã appareat: eligatur autem ſi modo velit, dicendi peritus. Eademq́; ratione ſi aduerſus alium quemuis artificem rhetor decertet, obtinebit vt ipſe potius quàm alius quicunq; tandem ſit eligatur. Nihil enim eſt de quo non maiori cũ perſuaſione rhetor, quàm quiſquam artificũ vulgo loquatur. Potentia ergo artis huius tanta eſt atq; talis: decet tamen ita rhetorica vti, quemadmodum & omni alia facultate certandi. Neque.n. is qui pugnis lacertisúe & armis ita pugnare didicerit, vt amicis & inimicis ſuperior poſsit euadere, ob hoc aduerſus omnes æquè certare debet, vt amicos etiã percutiat, pungat, occidat: nec etiam per Iouem ſi quis palæſtra exercitatus pugil corporis robur acquirat, deinde parẽtes aut aliquem alium domeſticorum & amicorum pulſet: propterea pędotriuas & eos qui armis pugnare docent, odio habere, & ex vrbibus expellere decet. Illi enim hæc tradiderunt, vt hæc vbi didiciſſent, contra hoſtes & eos qui inferrent iniuriam vterentur, auertẽtes videlicet, nõ inferentes. Nonnulli verò hęc peruertunt ac robore arteq́; abutuntur: ſed non propterea qui docuerunt improbi ſunt iudicãdi, neq; ars culpãda malaq́; habenda, ſed meo quidem iudicio qui ſiniſtrè vtuntur: eadem quoq; de rhetorica ratio eſt. Poteſt enim aduerſus omnes & qualibet de re orator dicere: adeò vt apud multitudinem facilè admodum de re qualibet perſuadẽdo fiat ſuperior. At verò ſi quiſpiam adeptus rhetoricam, deinde iniuſtè parta facultate vtatur, nõ eum qui docuit, odiſſe atq; vrbe expellere decet: vt qui ad iuſtum vſum tradiderit, hic verò in partem cõtrariã ſit vſus. Quapropter eum qui abutitur, odiſſe, in exilium mittere & interimere etiã par eſt: præceptorem verò nequaquã.

Mos Socratis in diſputatione.

SOC. Arbitror te Gorgia multis diſputationibus interfuiſſe, idq́; in eis iam compertum habere, eos videlicet qui inter ſe diſputant, haud facilè poſſe, cùm diſcrepare cęperint, ſic abire, vt rem ipſam definientes ſe inuicem ſolùm doceant atq; diſcant: ſed ſi de aliquo cõtendant, neq; concedant alter alteri, vt vel verè vel perſpicuè loquantur, excandeſcunt, & per inuidiam dictũ putant, certantes ſimul, non autem quod erat propoſitum perquirẽtes. Nonnunquam verò tandem adeò turpiter diſcedunt cùm iurgijs mutuisq́; maledictis, vt etiam pœniteat pigeatq́ue auſcultantes, quòd eiuſmodi homines audiẽdos putauerint. Sed quorſum hæc? dices. quoniam nõ mihi videris ſatis nunc conſentanea & conſona dicere his quæ prius de rhetorica protuleras. Vereor tñ arguere, ne me arbitreris non tam rei declarandæ, quàm tui gratia decertare. Quòd ſi ex eorum numero es, è quorũ ſum ego, libenter abs te quæ inſtitui perquiram. ſin minus, dimittam. Verùm ſi quorum ego ex numero ſim quæras, reſpondebo ex ijs qui libenter redargui patiuntur, ſi quid falſum ineptum ue dicãt, libenter etiam redarguunt, ſi quid ab alio minus verè dicatur, quibusq́; non minus reprehendi quàm reprehendere gratum eſt. Tanto.n. maius id eſſe bonũ exiſtimo, quanto maius bonum eſt maximo quodam liberari malo, quàm alios liberaſſe. Nihil enim tam pernicioſum hominibus arbitror, quàm opinionem falſam, in his videlicet rebus de quibus præſens à nobis ſermo eſt inſtitutus. Itaque ſi & te eſſe talem affirmas, age diſputemus: ſin verò dimittendũ cenſes, dimittamus iam, cętumq́; ſoluamus.

Mali maximum hominib. opinio falſa.

GOR. Dico profectò ò Socrates me quoq; eiuſmodi eſſe, qualẽ modo deſcribebas: ſed fortè aliorũ qui adſunt, ratio eſt habenda. Iamdudum enim antequã vos accederetis, his multa narraui. Et nunc fortè ſi diſputare pergamus, mora longior protrahetur. Quamobrem cauendũ eſt, ne hos dum aliud facere quidpiam inſtituunt, detineamus. CHAER. Clamorem Gorgia & Socrates diſſertationi huic intereſſe cupientium auditis. mihi certè nullum negotium tanti ſit, vt diſputationi huic à vobis inſtitutę quid aliud anteponam. CAL. Per Iouem ò Chęrepho ego quoq; cùm multis diſputationibus interfuerim, neſcio an vnquã æquè ac nunc fuerim delectatus: ideoq́; etiam ſi diem totam diſputando cõtriuerint, erit mihi pergratum. SOC. Atqui ò Callicles quantũ ad me attinet, nihil, modo velit Gorgias, obſtabit. GOR. Turpe quidem ò Socrates deinceps mihi fuerit, ſi diſputationem detrectem: pręſertim cũ ab initio iuſſerim omnes de quo quiſq; vellet interrogare. Itaq; ſi placet præſentibus, diſputa, & quicquid libuerit percontare. SOC. Audi iam ò Gorgia quæ in tuis verbis admirer. Fortè.n. cum tu rectè dicas, ego ſecus accipio. ais rhetorẽ poſſe te, ſiquis à te diſcere velit, efficere. GOR. Aio equidem. SOC. Non vt de omnibus in turba probabiliter dicere valeat docendo, ſed ſuadendo. GOR. Ita prorſus. SOC. Addebas pręterea rhetoricũ de ſanitate plus quàm medicum perſuadere. GOR. Dixi profectò, ſed in turba. SOC. Idem eſt itaq; in turba, quod inter ignorãtes? Nunquam.n. apud eos qui ſciunt, magis quàm medicus de ſanitate perſuaderet. GOR. Vera narras. SOC. Nónne ergo ſi plus quàm medicus perſuadendo valebit, ſcientia etiam præditũ perſuaſione ſuperabit? GOR. Omnino. SOC. Ipſe tñ non medicus. GOR. Non. SOC. Ac ſi non medicus, ergo & inſcius eorũ quæ intelligit medicus. GOR. Proculdubio. SOC. Quare imperitus ſciente apud neſcientes facilius perſuadebit, qñ rhetor medicum ſuadendo excellit. itáne ſequitur? GOR. In his certè ita ſequitur. SOC. Nónne in cæteris quoq; artibus rhetor atque rhetorica ſe habet ſimiliter: vt ad rhetoris facultatem nihil attineat cuiuſmodi res ſit noſſe, ſed artem quandam ſic ad perſuadendũ excogitare, vt apud imperitos magis ſcire quàm ipſi rerum ſingularum artifices appareat? GOR. Nónne magna eſt hęc facultas? eos videlicet qui alias nunquam artes attigerint, ſed hanc ſolam, nihil tamen alijs cognitione eſſe inferiores. SOCR. Vtrum orator ob hanc vnam facultatem cæteros excellat vel ſuperetur ipſe, paulò poſt inquiremus, ſi quid conducere diſputationi videbitur. Nunc autem hoc prius cõſideremus, an in iuſto & iniuſto, honeſto & turpi, bono & malo, ita comparatus ſit orator, quemadmodum in ſalubribus atque alijs quæ ad alias artes attinent cæteri: vt ſcilicet vtrum bonum ne an malum ſit quippiam ignoret, pulchrumq́ue vel turpe, aut iuſtum vel iniuſtum: perſuaſionem verò quandam ita de rebus huiuſmodi machinetur, vt ignorans ipſe inter im-

peritos ſcire magis quàm ſcientes videatur: an fortè neceſſe eſt hæc eum noſſe, oportetq́ue hac facultate iam parta ad te proficiſci qui ſit futurus orator. Quòd ſi huiuſmodi rerum ſcientiam non afferat ſecum, tu quidem præceptor rhetoricæ talia non docebis: non.n. tui, id eſt officij hæc vt doceas: efficies autem vt vulgo rerũ eſſe eiuſmodi videatur peritus, cum neſciat: appareatq́ue bonus cũ ſit minimè. An omnino rhetoricam docere nõ poteris, niſi prius horũ veritatem fuerit conſecutus? aut quo ſe modo hæc habent Gorgia? præcor per Iouem vt quemadmodũ paulò antè cœpiſti, rhetoricæ nobis tandem poteſtatẽ aperias. GOR. At enim ſi fortè quis ignoret, eum à me percepturum ea arbitror. SOC. Subſiſte, rectè.n. dicis: ſi quẽ tu rhetorẽ feceris, oportet eũ iuſta iniuſtaq; ſcire, vel antequam ad te accedat, aut poſtea à te perdiſcere. GOR. Omnino. SOC. Quid verò? qui ea quæ ad fabricã ſpectant didicerit, nónne faber eſt? GOR. Eſt. SOC. Et qui muſicam, muſicus? GOR. Ita. SOC. Et qui ea quę ad medicinam pertinent, medicus? Atq; in cęteris eodem pacto: quiſquis didicerit aliquid, talis euadit, qualẽ cuiuſq; ſcientia reddit? GOR. Omnino. SOC. Nónne igitur per hãc rõnem iuſtus erit quicunq; iuſta didicerit? GOR. Maximè. SOC. Iuſtus autem iuſta facit. GOR. Ita eſt. SOC. An non ergo neceſſe eſt rhetorẽ eſſe iuſtum? iuſtũ verò velle iuſta agere? GOR. Apparet. SOC. Nunquã ergo volet iuſtus iniuriam facere. GOR. Nunquã. SOC. Rhetoricum quidem neceſſe eſt ex pręcedẽti ratione iuſtum eſſe. GOR. Neceſſe. SOC. Reminiſcere te paulò antè dixiſſe, nõ oportere pędotriuas criminari atq; expellere: ſi quis pugil certamine pugilatorio malè vtatur, inferatq; iniuriam: atq; eodẽ pacto, ſi quis orator iniuſtè vtatur rhetorica, nõ illum qui docuerit eſſe accuſandũ & expellendũ, ſed iniuſta agentem, neq; rhetorica rectè vtentem. Dictáne hæc ſunt, an non? GOR. Dicta. SOCR. Nunc aũt ipſe orator nunquã videtur facturus iniuriam. GOR. Nunquam. SOC. Atqui in ſuperioribus dictum eſt, circa ſermones verſari rhetoricam, nõ de pari quidem & impari, ſed de iuſto atq; iniuſto. GOR. Certè. SOC. Ego igitur cùm tu hęc diceres, rhetoricam nunquam eſſe rem iniuſtam, exiſtimaui, quę ſemper de iuſtitia verba faceret. Poſtquam verò paulò poſt diceres, ſi orator iniuſtè rhetorica vteretur: ſtatim admiratus, atque ratus non eſſe cõſentanea inter ſe quę abs te dicebãtur, hunc protuli ſermonem: vt ſi redargui nõ inutile fore putares, veluti ego puto, operæ pretium foret vt diſſereremus: ſin minus, dimitteremus. Deinde verò re proplus penſiculata, vt te nõ latet, in confeſſo fuit, fieri nõ poſſe vt rhetor rhetorica vtatur iniuſtè, velitq; iniuriã inſerre. Ad hæc autem ſatis qua ratione ſe habeant diſcernẽda, per canem Gorgia nõ parua opus fuerit diligentia. POL. Etiam ne aũt ſic de rhetorica ſtatuis, vt nunc ais, an aliter? an magis putas Gorgiã pudore quodam adductũ conceſsiſſe tibi rhetorem iuſta, honeſta, & bona etiam noſſe: tum ſi quis eatum rerũ imperitus ad ipſum accedat, eum ſe eſſe docturum? Ex qua forſitan conceſsione deinde contrarium aliquid in diſputando ſecutũ eſt. Hoc tu quidem nimium ſtudioſe captas ò Socrates, dum interrogãdo ad huiuſmodi reſponſa perducis. Nam quem arbitraris negaturum fuiſſe tibi iuſta ſe ſcire, alioſq; eſſe docturum? Verùm magna ruſticitas eſt ad hæc interrogando deducere. SOC. Ob hanc ipſam cauſam pulcherrime mi Pole amicos nobis & filios comparamus: vt ſi quãdo in ſenectute peccemus, iuniores vos præſentes vitam noſtrã & verbis & operibus corrigatis. Et nunc ſi quid me & Gorgiam in diſputãdo fefellit, ipſe præſens emẽda. Sic enim debes, atq; ego lubens tibi permitto, vt ſi quid eorum quæ conceſſa ſunt, non rectè conceſſa putes, id tuo arbitratu permutes, dummodo mihi ad vnum deuites. POL. Quid hoc ò Socrates. SOC. Prolixitatem ſermonis illam quam ab ipſo diſputationis initio inceptabas. POL. Quid ita? nonne mihi quantũ voluero loqui licebit? SOC. Graui nimiũ iniuria afficereris ò Pole, ſi profectus Athenas vbi totius Græciæ maxima eſt loquendi libertas, ſolus ipſe hoc in loco poteſtatem loquendi pro arbitrio non haberes. At è diuerſo, videlicet ſi te prolixè loquente, neq; volente ad interrogata reſpondere, non liceret abire mihi, teq́ue audire nolle: nónne ego quoq; grauia paterer, ſi nõ abire mihi, tuæq; orationi auſcultare nolle permittatur poteſtas? Verùm ſi qua tibi diſputationis huius eſt cura, eamq́; corrigere voles quemadmodum modo dicebam, retractans quod tibi retractandum videtur, rogansq́; viciſsim atque reſpondens, vt ego Gorgiasq́ue fecimus, redargue me, ac te redargui patiare. An autem te quoq; ſcire, quæ & Gorgias ſe ſcire profitetur, aſſirmas? POL. Dico equidem. SOC. Et iubes vt de quo quiſq; velit, à te quærat, tanquã ab homine qui reſpondere ſciat? POL. Certè. SOC. Nunc ergo alterutrum tuo arbitratu facias, vel quære, vel reſponde. POL. Faciam equidem, atq; mihi reſponde ò Socrates: quando Gorgias circa rhetoricã tibi non ſatisfacit, tu ipſam quam eſſe dicis? SOC. Interrogáſne quam artem eſſe putem? POL. Idipſum. SOC. Nullam ò Pole, vt vera tibi loquar. POL. Quid igitur tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Res quam tu dicis feciſſe artem in eo libro quem nuper legi. POL. Quidnam dicis? SOC. Peritiam quandam. POL. Peritia ergo tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Mihi quidem, niſi tu aliud dixeris. POL. Cuius videtur rei peritia? SOC. Gratiam quandã voluptatemq́ue pariendi. POL. Nonne igitur pulchrũ quiddam exiſtimas eſſe rhetoricã, cùm apud homines cõparare gratiã poſsit? SOC. Quid, ò Pole? audiniſti iam quid illã eſſe dicam, quid deinceps interrogas vtrum pulchrã eſſe putem? POL. Nónne te audiui dicentem eſſe peritiam quandam? SOC. Víſne igitur, quandoquidem gratiã magni facis, paulum quid mihi gratificari? POL. Volo. SOC. Interroga me nunc, quã artem eſſe coquinariam putem? POL. Ecce interrogo: quę nam ars coquinaria eſt? SOC. Nulla. POL. At quid? SOC. Peritiam quandam eſſe dico. POL. Quæ nam peritia eſt? SOC. Gratiam voluptatemq; pariendi. POL. Idem ne eſt coquinaria atq; rhetorica? SOC. Nullo pacto, ſed eiuſdẽ ſtudij particula. POL. Cuius ſtudij? SOC. Vereor vt ſit durius veritatẽ dicere Gorgiæ cauſa, ne fortè me ſuũ vituperare ſtudium arbitretur. Ego.n. vtrũ hęc rhetorica ſit quã Gorgias exercet, neſcio: nam ex hac diſputatione nihil nobis patefactũ eſt, quid tandem ipſe putes. Sed quod ego appello rhetoricam, rei cuiuſdã particula eſt nequaquã honeſtæ. GOR. Cuiuſnã Socrates? dic age, nihil mea cauſa veritus. SOC. Videtur mihi ſtudium eſſe quoddam, nõ artificioſum quidem, ſed ſagacis animi aptiq; natura atq; potẽtis ad humanã conſuetudinem ſibi conciliandam. Appello aũt ſummã caputq́; eius adulationem. Huius aũt ſtudij multa videntur mihi eſſe membra. Vnum quidem coquinaria, quæ quáuis eſſe ars videatur, meo tñ iudicio nulla eſt, ſed peritia quædam vſu cõperta. Eiuſdem prætereà particulã rhetoricã quoq; eſſe dico, & fucatoriam, quæ mangonica dicitur, & ſophiſticam. Has vtiq; particulas quatuor, ad res quatuor pertinere. Si ergo Polus quærere vult, quærat. Nondũ enim audiuit qualem adulationis particulam rhetoricã eſſe dicam: nec animaduertit ad id me nondum reſpondiſſe. Itaque interrogat vtrum pulchram exiſtimem, nécne. Ego verò vtrum pulchrum aliquid vel turpe rhetoricam eſſe rear, nõ prius reſpondebo, quàm quid ipſa ſit, aperuerim. Non enim aliter reſpondere decet Pole. Quod ſi audire voles, percontare qualem adulationis particulam rhetoricã eſſe dicã. POL. Quæro iam abs te, qualis particula? SOC. An me reſpondente perdiſces? Eſt, vt opinor, rhetorica particulæ ciuilis ſimulacrum. POL. Quid ergo? pulchrum ne, an turpe quiddam ais eſſe? SOC. Turpe: ſiquidem mala eſſe turpia dico, quandoquidem tibi, tanquã eorum quę iam dico nõ ignaro, me reſpondere oportet. GOR. Per Iouem nõ ſatis quę dicis, intelligo. SOC. Nec iniuria quidẽ Gorgia, nondum enim ſatis expreſsi. Polus autem iſte iuuenis eſt.

GOR.

Rhetorica ars nulla eſt.

Rhetorica eſt peritia gratiã quã dam voluptatemq; pariendi.

Studium quoddam inartificioſum de ſcribitur. Coquinaria rhetorica fucatoria, ſophiſtica particulæ ſunt artificioſi ſtudij, cuius caput ſumma eſt adulatio. Rhetorica particulæ ciuilis ſimul. crũ.

GOR. At hunc mitte, mihi veró reſponde quod dicas rhetoricam ciuilis particulæ ſimulacrum eſſe. SOC. Conabor exprimere quid mihi videatur eſſe rhetorica. Sin veró aliter ſe habeat negocium, Polus iſte redarguat. Corpus appellas aliquid atq; animam? GOR. Quidni? SOC. Horum veró nonne putas aliquam vtriuſq; bonam habitudinem? GOR. Puto equidé. SOC. Prætereà habitudinem aliquam apparere bonam, cùm minimè ſit? Dico autem nónihil eiuſmodi: multi corpus bené affectum habere videntur: quorum malam valetudinem habitudinemq; haud facilè quiſquam pręter medicum, gymnaſijq; magiſtrum depræhendat. GRO. Vera narras. SOC. Tale quiddam & in corpore & in anima eſſe dico, quod quidem facit vt & corpus & anima rectè valere videantur, cùm nó bené ſe habeant. GOR. Ita eſt. SOC. Age veró, ſi potero clarius quod dixi explicabo. Cùm res duæ ſint, artes eſſe geminas arbitror: & artem quidem ad animam pertinentem, ciuilem nuncupo: eam veró quæ ad corpus, nomine vno nominare non poſſum: ſed huius artis vnius quæ curat corpus, duas pono particulas: alteram quidem gymnaſticam, alterá medicinam. In ciuili veró nomotheticam, ſcilicet conditricem legum pono correſpondentem gymnaſticæ: & iuſtitiam, ſ. iudiciariam, medicinam quodammodò referentem. Communicant veró inuicem, vtpotè quæ circa idem ſunt, medicina atque gymnaſtica, rurſusq; iudiciaria atq; legalis. Veruntamen inter ſe etiam differunt. Cùm veró hæ quatuor ſint, ſemperq́; quod optimum curent, hæ quidem corpus, illæ animam, facultas adulatoria id ſentiens, non cognoſcens, quidem, ſed coniectans, ſe quadrifariá diuidit, ſingulaſq́; ſubit particulas, ſimulans id ſe eſſe quod ſubijt: & optimi quidem nullam haber curam, ſed ſemper eo quod dulciſſimum eſt, quaſi hamo incautam illaqueat mentem, & vſqueadeò decipit, vt plurimi apud eam æſtimāda videatur. Medicinam quidem coquinaria ſubiens, ſimulat optimos ſe cibos corpori adhibere. Quamobrem ſi vel inter pueros, vel viros admodum pueriles contendere oporteret coquum atq; medicum, vter eorum de bonis malisúe cibis plus intelligat medicus quidem fame periret. Id ergo adulationē voco, ac turpe, ó Pole, quiddam exiſtimo: Id enim aduerſus te dico. Proptereaq; abſque vlla optimi ratione voluptatem aucupatur. Neq; artem eam eſſe dico, ſed peritiam quandam, quoniam nullam eorum quæ affert qualia ſint natura habet rationē, quo fit vt nullius rei cauſam poſsit afferre, quare artem non appello, quæ careat ratione. de quibus tamen ſi ambigis, rationem me tibi polliceor redditurum. Itaq; medicinam, vt dixi, coquinaria adulatio ſubit, Gymnaſticam veró ſimiliter fucatoria, res noxia, fallax, ingeneroſa, illiberalis, figuris, coloribus, lineamentis, ſenſu quodam ita decipiens, vt propter extrinſecum fucum propriam veramq́; formam quæ fit per gymnaſticam, negligamus. Cæterú ne ſim prolixior, moré geometrico dicam. ſic enim fortè iā aſſequeris. Profectò, quod ſucatrix ad gymnaſticam, id ad medicinam eſt coquinaria: imó veró ſic, Quòd ſucatrix ad gymnaſticam, hoc ſophiſtica ad legalem, rurſusq́ue quod coquinaria, ad medicinam, id rhetorica eſt ad iudiciariam. Veruntamen, vt dicebam, ita natura diſtinguuntur, ac etiam tanquam propinquæ miſcentur inuicem in eodem & circa eadem, ſophiſtę videlicet & rhetores, nec vtilitatem reſpiciunt aliquam, quam vel pro ſeipſis, vel pro alijs ſequantur vnquam. Nam ſi animus corpori non præeſſet, ſed ipſum ſibi, neque ab eo perſpiceretur, diſcerneretutq́; coquinaria & medicina, ſed corpus ipſum gratia voluptateq; ſua hęc perpenderet, illud Anaxagoræ prorſus accideret, amice Pole. horum. n. habes peritiam: omnia videlicet in eodem indiſcreta commiſcerentur, & quę ad medicinam pertinent & ſalutem, & quæ ad coquinariam attinét. Audiuiſti iam quid ego rhetoricam eſſe dicam: rem videlicet coquinariæ reſpondenté, talemq́; in anima qualis illa eſt in corpore. Fortaſsis abſurdè feci qui tibi prolixitatem prohibens, ſermonem ipſe longum extenderim: vbi tamé venia dignus ſum: quia ſi breuitis eſſem locutus, minimè percepiſſes, neq; reſponſio tibi mea ſatisfeciſſet: ſed expoſitione rurſus indiguiſſes. Si ergò nec ego te reſpondente aſſequi valeo, tu quoq; extende ſermonem. Si valeo, permitte me reſponſione tua vel mea (ſic. n. ęquum eſt) pro arbitrio vti. Et nūc quidem ſi quo pacto reſponſione hac oportunè vti potes, vtere. POL. Quid igitur ais? adulatio ne tibi videtur eſſe retorica? SOC. Equidem adulationis particulam eſſe dixi. Non meminiſti Pole, quum ſis huius ætatis? quid fortè poſthàc facies? POL. An boni rhetores videntur tibi quemadmodum adulatores in ciuitate contemni? SOC. Interrogationem hanc facis? an orationem aliquam exordiris? POL. Iterrogo equidem. SOC. Nulla exiſtimatione mihi digni videntur. POL. Quomodo nulla? nónne plurimum in ciuitatibus poſſunt? SOC. Minimè, ſi potentiam bonum aliquid eſſe dicis ei qui poteſt. POL. Dico certè. SOC. Oratores ergò minimum omnium in reſp. poſſe mihi videntur. POL. Quid ais? Nonne quemadmodum tyranni occiduntquem volunt, & expoliant patrimonio, pelluntq́ue ex vrbe? SOC. Per canem in ſingulis quæ dicis, ambigo, vtrum ſententiam explices tuam, an quæras meam. POL. Quæro equidem tuam. SOC. Eſto amice: deinde duo ſimul à me quæris. POL. Quonam pacto duo? SOC. Nonne dicebas modo oratores occidere tyrannorū more quoſcunq́; velint, & fortunæ bonis expoliare, atq; etiā in exilium eijcere? POL. Equidem. SOC. Dico itaq; tibi has duas interrogationes eſſe, reſpondeoq́; ad vtraſq;. Altero equidem tam rhetores quàm tyrrānos minimam in ciuitatibus obtinere potentiam: quemadmodū paulò antè dicebam. Nihil. n. vt ita dixerim, facere ex his quæ volunt, facere tamen quod ſibi opinantibus optimum videatur. POL. Nónne hęc magna potentia? SOC. Certè, vt ait Polus. POL. An ego non dico? Dico equidem certè. SOC. Per Iouem non dicis, quandoquidem magnam potentiam dixiſti ei qui poteſt, eſſe bonum. POL. Id quidem dico. SOC. Bonumne igitur eſſe ais, ſi quis ea fecerit quę ſibi optima videatur mēte capto, atq; id magnam dicis eſſe potentiē? POL. Non certè. SOC. Nonne igitur oſtendendum tibi eſt, oratores habere mentem, atq; rhetoricam non adulationem quidem eſſe ſed artem, quo me conuincas? alioquin niſi id oſtendens me arguas, oratores & tyrānni facientes quicquid faciendum ſibi videtur in ciuitate, nullum propterea bonum cōſequentur. Siquidem potentiam habere, vt ipſe ais, eſt bonum: Facere veró quicquid videatur abſq; mente, ipſemet confiteris eſſe malum. Nónne ita? POL. Ita certè. SOC. Quonam igitur pacto oratores vel tyrāni magna in rep. poſſunt: niſi Socrates conuictus à Polo, illos quæ volunt facere, fateatur? POL. En vir. SOC. Nego eos facere quæ volunt: tu veró me redargue. POL. An non paulò antè cōfitebaris, quæ ſibi bona videntur, eos facere? SOC. Et nunc rurſus confiteor. POL. An non ergò faciunt quæ volunt? SOC. Non, vt arbitror. POL. Faciunt tamen quæ ſibi videntur? SOC. concedo. POL. Moleſta, ó Socrates, & incredibilia dicis. SOC. Ne me accuſes, pulchre Pole, vt appellem te ſecundū te. Verū ſiquid habes quod inquiras, errorem meū redargue: ſin minus, ipſe reſpōde. POL. Sed reſpondere malo vt quid dicas, intelligam. SOC. Vtrum ergo tibi videntur homines id velle quod vbiq; agunt? an potius illud cuius gratia agunt? veluti qui pharmaca à medicis accepta bibant, vtrum tibi id videntur ipſum velle quod faciunt, videlicet pharmacū bibere, & aſpiritatē eius perferre: an ſanitatem potius cuius gratia bibunt? POL. Manifeſtū eſt eos fieri ſanos velle cuius gratia potionem ſumunt. SOC. Nónne & qui nauigant, aut aliud negocium lucri cauſa obeunt, non id volunt quod faciunt? quis enim nauigare, ſubire pericula, moleſtias habere velit? ſed illud volunt, vt arbitror, cuius gratia nauigant. diuitias. ſ. harum. n. gratia nauigant. POL. Maximè. SOC. An

Qued caret ratione nō eſt ars. Ars omnis cum ratione. Adulationes ſubeūt artes. Coquinaria Fucatoria. Sophiſtica. Rhetorica. Medicina. Gymnaſtica. Legalis. Iudiciaria.

non

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit, nō id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit.

non in omnibus quoq; ſimiliter, quiſquis aliquid alicuius agit gratia, nō id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit? Pol. Ita videtur. soc. An eſt ex omnibus aliquid, quod non aut bonum ſit, aut malum, aut horū mediū, neq; bonum. ſ. neq; malum? Pol. Nihil omnino. soc. Nōne bonum quidem dicis ſapientiam, ſanitatē, diuitias, aliaque generis eiuſdem? Mala verò horū contraria? Pol. Equidem. soc. Quæ verò neq; bona ſunt, neque mala, talia quædā dicis, quæ quandoq; boni, quandoq; mali participia ſunt, quandoq; neutri: veluti ſedere, ire, currere, nauigare. Rurſus veluti lapides, ligna, cæteraq; ſimilia. Nónne talia quædā eſſe dicis, quę neq; bona appelles, neque mala? Pol. Talia certè. soc. Vtrum igitur media hęc bonorum agunt gratia, quoties agunt? an bona gratia mediorū? Pol. Media bonorum gratia. soc. Ergò ſequentes bonum, vadimus, præſtare id exiſtimantes: & viciſsim quieſcimus, quandocunq; quieſcimus, ob idipſum bonū. Nonne ita? Pol. Ita prorſus. soc. Pręterea ſi quos occidimus, eiuſdē gratia occidimus: ſimiliterq; expellimus, atq; rapimus, putantes præſtare vt talia à nobis fiant. Pol. Proculdubio. soc. Quamobrē boni gratia hæc faciunt omnia quæcunq; faciūt. Pol. Aſſentior. soc. An non inter nos cōuenit, nō quæ alicuius gratia agimus velle, ſed illud cuius hęc gratia agimus? Pol. Maximè. soc. Itaq; non iugulare ſimpliciter omninoq; volumus, neq; expellere, neq; pecunias rapere: verùm ſi cōducant hæc, facere volumus, ſi noceāt, nolumus. Bona. n. volumus, vt ipſe ais. Quæ verò, neq; bona, neq; mala ſunt, non propriè volumus, neq; mala. Videor ne tibi Pole, vera loqui? an non? Quid non reſpondes? Pol. Vera. soc. Quamobrem ſi in his cōſentimus, ſi quis quempiam interfecerit, vel vrbe eiecerit, vel priuauerit patrimonio, ſiue tyrānus ille ſit, ſiue orator, putans id melius ſibi fore, cum tamen ſit peius, is vtiq; faciet quæ ſibi vidētur, nónne? Pol. Certè. soc. Nunquid etiā quæ vult, ſiquidē hæc ſint mala? quid nō reſpondes? Pol. Non videtur mihi quæ vult facere. soc. Quanam igitur ratione vir talis magnā habet in rep. poteſtatem? ſi quidem magna poteſtas bonū quiddam eſt, vt ipſe etiam confiteris. Pol. Nullo pacto. soc. Vera ergo dicebam, fieri poſſe vt ſit qui in ciuitate quę ſibi videntur, efficiat, neq; tamen magnam potentiam habeat, neq; quæ velit, agat. Pol. Quaſi verò tu non optes licētiam habere faciendi quicquid tibi videatur in ciuitate potius quàm nō habere, neq; affectes talis eſſe quales nonnullos vides, vel interficientes, vel expoliantes, vel conijcientes in vincula quoſcunq; & quandocunq; ſibi videtur. soc. Iuſténe dicis, an iniuſtè? Pol. Quomodocunq; id fiat, nōne vtrunq; optandū? soc. Bona verba quæſo, ò Pole. Pol. Quid ita? Soc. Quoniam non decet vel vitā minimè optabilē exoptare, vel miſerā, imò potius miſereri. Pol. Quid verò? Itáne ſe habere eos de quibus loquor, exiſtimas? Soc. Quídni? Pol. Quicunq; igitur perimit quemcūq; opinatur iuſtè necandū, inſelix tibi miſerabiliſq; videtur? soc. Non mihi quidē, neq; tñ conditio eius optanda. Pol. An non paulò antè miſerū dicebas eſſe? soc. Amice, dicebam equidem, ſed iniuſtè occidentem, eundemq; inſuper miſerabilem. Eius verò qui iuſtè interficit, conditionē non eſſe optandam. Pol. An non qui iniuſtè occiditur, miſerabilis eſt atq; infelix? soc. Minus quā vel interſector, vel is qui iuſtè necatur. Pol. Quid ita, ò Socrates? soc. Quoniam inferre iniuriam, malorum omniū maximū eſt. Pol. Quónam pacto id maximum? Nónne peius eſt iniuriam pati? soc. Minimè. Pol. Ipſe igitur, maléſne pati iniuriam quā inferre? soc. Equidem neutrum vellem. At ſi neceſſe foret, aut facere iniuriā, aut pati, accipere iniuriam, quàm inferre malim. Pol. Non ergò tyrannidem eligeres. soc. Non, ſi tyrannidē ſimiliter atq; ego definis. Pol. Ego verò id eſſe dico tyrānidinem, quod paulò antè videlicet licentiam in ciuitate habere quicquid videatur perpetrādi, ſiue interficere quēpiam, ſiue expellere libeat, cæteraq; omnia pro libidine facere. soc. Sed, ò beate, quæ dicā accipe. Si. n. ego in foro ac frequēti hominū multitudine aſſumpto ſub ala pugione, apud te gloriarer me potentiā tyrānidemq; mirabilē nuper eſſe nactum: nam ſiue aliquis iſtorum hominum quos cernis, mihi videatur occidēdus, ſubitò perimetur, ſiue alicuius frangendū caput, repētè frangetur ſiue diſcindenda veſtis, ſubitò diſcindetur, tm̄ ego in hac ciuitate poſſum: proinde tibi minus id credenti oſtenderem pugionem, fortè eo conſpecto, tu ſic obijceres: At iſto, ò Socrates, modo omnes magnā haberent potentiam, ſi quidem & quaslibet domos incendere, & Athenienſium naualia, & triremes, cunctaq; nauigia, ac ſummatim tam publica quàm priuata quiuis poſſet. Verùm hæc non eſt magna poteſtas, quicquid tibi qūocunq; videatur facere, an tibi videtur? Pol. Certè nō hoc pacto potentiā approbo. soc. Potéſne, dicere quàm ob cauſam eiuſmodi non approbes poteſtatē? Pol. Poſſum quidē. soc. Cur ergò? dic iam. Pol. Quoniam neceſſe eſt eum qui iſta perpetrauerit, pœnā luere. soc. Pœnam verò dare, nónne malum? Pol. Omnino. soc. Nónne igitur, ò vir mirabilis, magnā rurſus potentiā iudicas, ſi modo qui agit quæcunq; ſibi videntur, aſſequitur vt vtiliter agat, atq; ita bonū conſequitur, idq; eſt magna poſſe? Contra verò, malum. i. paruaq; potentia? Verùm id quoq; conſideremus, dicimúſne aliàs præſtare ea facere quæ modo dicebamus, videlicet interficere, expellere, ſpoliare, alias autē minimè. Pol. Sic omnino. soc. Hoc iam mihi, vt videtur, tibiq; conuenit. Vtrū igitur & quo pacto dicis ipſe melius eſſe hæc facere? dic age, quem terminū ſtatuas. Pol. Tu verò, ò Socrates, id definias. soc. Ego igitur ſi à me audire mauis, dicā, videlicet cū quis hæc iuſtè facit, melius eſſe: quando verò iniuſtè, peius. Pol. Quaſi verò arduū ſit te refellere, cùm id puer etiam quiuis poſsit. Soc. Magnā illi puero habebo gratiam, tibi quoq; non minorē, ſi me refutando ab errore ejuſmodi liberaueris. Te igitur oro, ne tibi moleſtum ſit beneficium hoc in amicū conferre, ſed iam refelle. Pol. Atqui, ò Socrates, nihil opus eſt antiquis exēplis ad te confutandum. Siquidem recentibus atq; adeò externis manifeſtè pleroſq; iniuſtos, eſſe felices cōprobari poſsit. Soc. Quæ'nam iſta? Pol. Archelaū Perdiccæ filiū Macedoniæ imperare vides? soc. Et ſi non video, ſaltem audio. Pol. Felix ne igitur tibi an infelix videtur? soc. Neſcio equidē Pole. nunquā. n. illi ſum conuerſatus. Pol. Quid autē? ſi eius conſuetudinem habuiſſes, iam cognoſceres? Aliunde verò felicitatē eius non deprehendis. soc. Non per Iouē. Pol. Conſtat igitur, ò Socrates, ſimiliter te dicturum ignorare vtrū magnus Perſarū rex ſit felix. soc. Et vera quidē dicam, ignoro. n. quo pacto, vel eruditione, vel iuſtitia ſit inſtructus. Pol. Nunquid in hoc tota beatitudo conſiſtit? Soc. Certè meo iudicio. Aſſero. n. honeſtū bonumq; virū & mulierē eſſe felicem: iniuſtum verò & turpē, eſſe miſerū. Pol. Miſer ergò iuxta tuū ſermonē eſt Archelaus. soc. Nimirū, ſi iniuſtus. Pol. At verò quónam pacto negari id poteſt? Is. n. ex ancilla Alcetæ Perdiccæ fratris natus eſt: ideoq; Macedonię regnū quod nunc poſsidet, ad eum minimè pertinebat: ſed ipſo iure Alcetæ ſeruus erat: eoq; ſi iuſta agere voluiſſet, ipſi Alcetę ſeruiſſet: atq; eo pacto ex ratione tua eſſet felix. Nunc verò quàm mirabiliter ad miſeriam tandē redactus eſt, poſtquā maximas intulit iniurias. Is. n. primo hūc ipſum dominum patruumq; ſuum Alcetā accerſitū ad ſe quaſi regnū quod Perdiccas abſtulerat, redditurus, conuiuio vinoq; grauatum, ipſumq; & filiū eius Alexandrū patruelem æqualemq; ſuum coniectos in plauſtrū, nocteq; aſportatos trucidauit atq; deleuit. Nec tñ his perpetratis, ſuā agnouit miſeriā, nec id feciſſe pœnituit: ſed paulò pòſt fratrē ſuum, legitimū Perdiccę filium, puerū annorum ſeptem ad quem pertinebat regnū, noluit (vt felix viueret) iuſtè alere, atq; ipſi regnum tradere: ſed in puteū pręcipitem dedit, atq; ſuffocauit. Cleopatrę verò eius matri nunciauit puerum dū perſequeretur anſerem, cecidiſſe in puteum,

Negatiua diſiunctiua ponitur, vt quæratur de aliquo quod ſemel non ſit in diſiunctiua.

Inferre iniuriam maximū malorum.

Iuſtus vir & bonus felix.

Iniuſtus turpis & miſer.

Archelaus ex ancilla Alcetæ ortus eſt.

teum, mortemq́; obijſſe. His ergò tã magnis iniuriis perpetratis, Macedonũ omniũ miſerrimus eſt, an potius feliciſsimus? Nũ eſt vllus Athenienſium, vt à te exordiamur Socrates, qui malit alius quiſquam Macedonũ eſſe quàm Archelaus? Soc. Et ab ipſo diſputationis exordio, Pole, te tanquam benè inſtructũ ad orãdum laudaui, artem verò differendi dixi te negligiſſe. At nunc, hæc ne illa ratio eſt, per quã quiuis etiã puer, vt ipſe dicebas, me refellat? Atq; ego abs te, vt ipſe iudicas? hac in præſentia ratione conuictus ſum, qui dixerim iniuriantem beatum eſſe nõ poſſe?

Iniuriantẽ beatũ eſſe nõ poſſe.

Vnde verò hæc bone vir? atqui nihil tibi horũ quæ tu dicis aſſentior. Pol. Neq;.n. aſſentiri libet, quanquã tibi vera videantur. soc. O beate, oratorũ more conuincere me contendis, quemadmodũ in iudicio fieri ſolet, vbi alij alios tum conuincere ſe opinantur, cùm pro ſua cauſa multos celebresq́; adducant teſtes: aduerſarius verò, aut nullum, aut vnum, aliquem producat, cùm eiuſmodi probatio nullius ad veritatẽ ſit momẽti. Sępe.n. ob falſorũ teſtiũ multitudinem, atq; eorũ etiã qui alicuius rei & præcij eſſe videntur, quis iniuſtè opprimitur: atqui in præſentia ſi de his quæ dicis, velis contra me teſtes producere, omnes ſermè & Athenienſes & peregrini tecũ ſentiẽt: me verò afferre falſa tibi atteſtabuntur: ſiue Niciam accerſas Nicerati filium fratresq́; eius ſecum, quorum ſunt in Dioniſio tripodes ordine quodam diſpoſiti, ſiue Ariſtocratẽ Scellij filium, cuius in Pythio munus extat pulcherrimum, ſeu totam Periclis domum, ſeu aliam quamlibet Athenienſium familiam velis in teſtimoniũ aduocare. At ego vnus tibi non aſſentior: non.n. me rationibus cogis, ſed falſis teſtibus cõtrà me productis, ex ipſa veritatis ſubſtãtia deijcere me moliris. Ego verò niſi te ipſum teſtẽ vnum adduxero, mihi aſſentientem, nihil exiſtimatione dignum in his quę tractamus, perfeciſſe me arbitror.

Locus a teſtibus & rõnibus.

Nihil etiã te profecturum puto, niſi ego vnus ſolusq́; tibi conſentiã, tuq́; dimiſſa aliorum teſtiũ multitudine, idipſum efficias. Eſt igitur, vt dixi, vnus iſte arguendi modus, quemadmodum tu alijq; multi putatis, eſt & alter quem ego puto. Eos igitur inuicem comparantes, vtrum & quo pacto inter ſe diſcrepent, diligenter conſideremus. Non.n. de rebus paruis inſtituta nobis eſt diſputatio: ſed de his quas & ſcire pulcherrimũ eſt, & neſcire turpiſsimum. Caput.n. & ſumma eorum quæ perquirimus eſt, vel cognoſcere, vel ignorare quis beatus ſit, quis miſer. Principio quidẽ in ijs quæ perquirimus, tu fieri poſſe exiſtimas, vt qui iniuriam facit, iniuſtusq́; eſt, ſit beatus, ſiquidem Archelaum eſſe quidem iniuſtum confiteris, ſed beatum. nunquid ita te opinari exiſtimare debemus? Pol. Omnino. soc. Ego verò id fieri non poſſe dico. Vnum igitur hoc eſt de quo ambigimus. Eſto igitur, iniuſtus autẽ erit ne felix, ſi pęnas iniuſtitiæ dederit? Pol. Minimè quidẽ, imò miſerrimus. soc. At verò ſi iniuſtus pœnas effugerit, vt ipſe ais, beatus erit. Pol. Aio equidẽ. soc. Secundũ vero ſententiam meam ò Pole, qui iniuriatur iniuſtusq́; eſt, omnino eſt antè alios miſer: miſerior autẽ ſi iniuriarũ pęnas nunquam luat, minus verò miſer, ſi luat, ſuppliciumq́; iuſtum dijs hominibusq́; reportet. Pol. Quam abſurda dicere audes. soc. Dabo equidẽ operã amice, vt ipſe quoq; mecum ſentias. amicum.n. eſſe te mihi puto. nunc ergò ea de quibus diſſentimus, eiuſmodi ſunt. attẽde verò & tu. Dixi equidem in ſuperioribus iniuriã inferre, peius eſſe quàm pati. Pol. Ita dixiſti. soc. Tu verò contrà, pati peius eſſe quàm facere. Pol. Proculdubiò. soc. Præterea eos qui iniuriã faciũt, ego miſeros appellabam, atq; à te redargutus ſum.

Peius eſſe iniuriã inferre q̃ pati.

Pol. Ita per Iouẽ. soc. Tuo quidem iudicio. Pol. Ac fortè vero. soc. Tu verò iniuriantes tunc felices eſſe dicebas, cũ pœnas minimè darent. Pol. Et maximè quidem. soc. Ego verò iſtos eſſe dico miſerrimos, eos autẽ qui puniãtur, miſeros eſſe. Viſne id quoq; refellere? Pol. At iſtud difficilius altero ad redarguendũ. soc. Haud difficile iſtud, imò impoſsibile iudicare debes. quod.n. verũ eſt refelli nunquam poteſt. Pol. Quid ais? Si quis tyrannidẽ per iniuriam moliri deprehẽſus fuerit, captusq́; torqueatur, excarnificeturq́;, eiq; inurantur oculi, alijsque multis, varijs, grauibus pœnis efficiatur, videat prætereà liberos & vxorem pati eadẽ, & tandem in crucẽ agatur, aut pice adhibita comburatur, an hæc qui patietur felix erit? vel potius ſi euadat, tyrannidẽq́; aſſecutus arbitratu viuat ſuo, adeò vt vitæ ſuæ ſtatus exoptãdus, felix à ciuibus & peregrinis exiſtimetur? Hæcne dicis confutari non poſſe? Soc. Perterrefacis me nunc rurſus generoſe Pole, non autem refellis, paulò verò antè atteſtabaris. Veruntamen redige mihi parumper in memoriam, an iniuſta capeſſere tyrannidem dixeris? Pol. Equidẽ. Soc. Neuter eorum felicior vnquam erit neq; qui tyrãnidem iniuſtè adeptus fuerit, neq; qui deprehenſus pœnas dederit. Nẽpè è duobus miſeris neuter altero felicior eſt dicendus, miſerior tamen qui potitus tyrannide ſuppliciũ deuitauerit. Quid rides? alia rurſus hęc refellẽdi ſpecies eſt cum quis aliquid dicat deridere, non autẽ arguere. Pol. At nõ putas refelli, ò Socrates, cũ talia dicas, qualia nullus vnquã mortalium diceret? Quære ab iſtorum aliquo. soc. O Pole, equidem nõ ſum ex his qui in rep. verſantur. Et ſuperiori anno cum tribus mea prærogatiuã haberet, ac fortè oporteret me cõputare ſuffragia, & ad conſiliũ referre, cõcitaui riſum, quia facere id neſciui? Noli ergo iubere, vt ad conſiliũ præſentium referã.

In ſenatu riſum cõmouit Socrates, q̃ referre cõputum ſuffragiorum neſciret.

Cæterùm niſi meliorẽ arguendi viam habes, quemadmodũ modo dicebam, viciſsim mihi concede, atq; experire qualẽ ego redargutionẽ eſſe arbitror oportere. Eorum.n. quę dico, vnum producere teſtẽ ſcio, illum ipſum qui cùm mihi ſermo eſt inſtitutus, multitudinẽ autem miſſam facio, & vnius ſententiã rogo, multitudini verò ne verbũ quidem facio. Vide igitur vtrum mihi viciſſim arguendi locũ velis concedere, tuq́; ad quæſitum reſpondere. Arbitror equidem & me & te & alios homines exiſtimare, peius eſſe facere iniuriã quàm accipere, ac pęnas effugere quàm ſubire. Pol. Ego autẽ neq; me, neq; alium prorſus vllum. quando quidem tu ſolus iniuriã perpeti malles quàm inferri. soc. Imò verò & tu & cæteri omnes. Pol. Permultũ abeſt, imò nec ego, nec tu, nec alius quiſquã. soc. Viſne reſpondere? Pol. Volo equidem. cupio.n. quid tandẽ dicturus ſis, intelligere. Soc. Reſpõde itaq; mihi, vt intelligas, tanquã ſi à principio interrogem. Vtrũ putas deterius eſſe? facerẽne iniuriã, an perpeti? Pol. Perpeti. soc. Vtrũ verò turpius? reſponde quæſo. Pol. Iniuriam facere. soc. Nõnne & peius, ſi turpius? Pol. Minimè. Soc. Intelligo iam. Nempè non putas, vt videtur, idem eſſe pulchrũ atq; bonum, idemq́; turpe atq; malũ.

Proponitur diſputandum verũ deterius ſit facere iniuriam, an pati.

Pol. Non certè. soc. Quid autẽ pulchra omnia. ſ. corpora, colores, figuras voces, ſtudia, nunquid ipſe ad nihil reſpiciẽs, appellas pulchra, an ad aliquid? Vt ecce primo quidẽ corpora pulchra, nõnne aut propter vtilitatem dicis eſſe pulchra, atq; ad id pulchra cuius vſui ſeruiunt, aut propter aliquã voluptatẽ, videlicet quòd delectẽt aſpicientes? An habes pręterea quicquã aliud quod de corporis pulcritudine dici poſsit? Pol. Nihil aliud. soc. Nõnne & alia ſimiliter omnia ſiue figuras, ſiue colores, vel propter aliquam voluptatẽ, vel vtilitatem, aut vtraq; pulchra appellas? Pol. Ita prorſus. soc. Et voces prætereà, & quæ ad muſicã pertinent. cuncta ſimiliter? Pol. Ita. soc. Quinetiã ſtatuta legum & ſtudia non ob aliam cauſam pulchra ſunt, quàm quòd aut conferunt, aut delectant, aut vtrunq; efficiunt. Pol. Ob aliã certè nullam. soc. Deniq; de diſciplinarũ pulchritudine idẽ exiſtimamus? Pol. Idem prorſus. & pulchrè quidẽ nũc definis, ò Socrates, pulchrũ delectatione & conferente bono definiens. soc. Nõnne turpe contrario. ſ. dolore, ac malo id eſt, detrimento definiendum? Pol. Neceſſe eſt. Soc. Quoties igitur è duobus pulchris alterum pulchrius eſt, vel altero illorum, aut ambobus excedens pulchrius eſt, ſcilicet aut delectatione, aut vtilitate, aut ambobus. Pol. Prorſus. soc. Rurſus quando duorum turpium alterum turpius eſt, vel dolore, vel detrimento excedens eſt turpius.

Pulchra ſunt quæcunq; aut vtilitatẽ, aut voluptatẽ, aut vtrunque afferunt.

pius. An non neceſſe eſt? POL. Ita. SOC. Age, itaq; quomodo paulò antè de inferenda accipiendaq́; iniuria dicebatur? an nō dicebas pati iniuriā eſſe deterius, facere verò turpius? POL. Dicebam equidē. SOC. Si ergo facere turpius eſt quàm pati: aut moleſtū quidem eſt, ac moleſtia ſuperans turpius eſt, aut detrimento, aut vtriſque, nónne id etiam neceſſariū? POL. Quidni? SOC. Primo quidē conſideremus an moleſtia ſuperet: doleā:q; magis qui inferūt, quàm qui patiuntur iniuriam. POL. Nullo pacto. SOC. Quare non excedit dolore. POL. Non apparet. Soc. Si non dolore, nec etiā ambobus. POL. Non videtur. SOC. Ergò altero. POL. Altero. SOC. Malo igitur atq; detrimento. POL. Apparet. SOC. Quamobrem iniuriam facere excedens detrimento deterius erit, quàm pati. POL. Manifeſtum eſt. SOC. Nónne & à multis hominibus, & abs te ſuprà cōcedebatur turpius eſſe inferre iniuriā quàm accipere? POL. Ita. SOC. Nūc etiā apparuit eſſe deterius? POL. Apparuit. SOC. Eligáſne tu magis id quod deterius turpeq́; eſt quàm id quod minus? Ne pigeat reſpondere Pole: nihil.n. obſuerit: ſed te rationi tanquam medico cōmittas ingenue: atq; reſpondendo aut concede quæ dico, aut nega. POL. Nunquā, ò Socrates, iſtud eligerem. SOC. Alium verò quenquam id recepturū putas? POL. Mihi quidē per hanc rationē non videtur. SOC. Quamobrem vera dicebām: neq; me, neq; te, neq; alium quenquā recepturum facere iniuriam magis quàm pati, vtpote quod ſit deterius. POL. Apparet. SOC. Vides ergò Pole, facta argumentorū comparatione, ea inter ſe maximè diſcrepare. Nam tibi quidē alij pręter me omnes aſſentiuntur, mihi verò ſolus ipſe ſufficis aſſentiendo atq; teſtificando, cuius ſolius ſuffragiū ſententiamq́; rogaui, cęteros verò dimitto. Atq; id quidē ſic habeto. Poſthæc autem quod ſecundo loco inter nos dubitabatur, iam cōſideremus: vtrū iniuriantem pęnas dare maximū ſit malorum, vt ipſe putabas: an maius non dare, quæ mea erat ſententia. Conſideremus autē hoc pacto. Dare pœnas iniuriarū, atq; iuſtè puniri, num idem apellas? POL. Idē. SOC. An potes negare iuſta omnia quatenus iuſta ſunt, eſſe pulchra? Et vide vt reſpondeas prouide. POL. Mihi quidē æquè ac tibi videtur. SOC. Id quoq; animaduerte, an ſiquis agat quippiam, neceſſe ſit eſſe aliquid patiens ab ipſo agente. POL. Videtur. SOC. An ergò & hoc pati oportet, quod agens agit: & tale inſuper quale agit ipſum? Ceu ſi quis pulſet, neceſſe eſt aliquid inde pulſari? POL. Neceſſe. SOC. Atq; ſi vehementer, aut velociter pulſet, ſimiliter pulſari pulſatū? POL. Similiter. SOC. Talis ergo paſsio ineſt pulſato, qualem efficit pulſans? POL. Omnino. SOC. Et ſi quid cōburat quis, oportet aliquid inde cōburi? POL. Oportet. SOC. At ſi vehementer exurat, & vt ita dixerim, acerbo cū dolore, ſimiliter & vri quod vritur, quemadmodū vrit vrens? POL. Prorſus. SOC. Similiter ſi quis ſecat? Secatur.n. aliquid. POL. Ita. SOC. Ac ſi lata vel profunda, doloroſa ſit ſectio, tali neceſſe eſt quod ſecatur ſectione ſecari, quali ſector ipſe ſecat? POL. videtur. SOC. Conſidera verò ſummatim. an quod modo dicebā, in cunctis confiteare: videlicet quale aliquid agens agit, tale quiddā pati patiēs. POL. Confiteor. SOC. His ergo conceſsis reſponde, num pęnas dare, ſit pati aliquid, aut agere. POL. Pati. SOC. Nónne & à quodam agente? POL. Conſtat, ab ipſo videlicet puniente. SOC. Qui autē rectè punit, nónne iuſtè punit? POL. Iuſtè. Soc. Iuſta faciens, necne? POL. Iuſta. Soc. Ergò qui punitur, dū iniuſtitiæ dat pęnas, iuſta patitur. POL. Apparet. SOC. Iuſta verò dictū eſt eſſe pulchra. POL. Prorſus. SOC. Horū igitur alter quidem pulchra facit: alter verò ſcilicet punitus, pulchra patitur. POL. Sic eſt. SOC. Quòd ſi pulchra, etiā bona. Nam vel iucunda illa ſunt, vel vtilia. POL. Neceſſe eſt. SOC. Bona ergò patitur quiſquis iuſtè punitur. POL. Videtur. SOC. Id ergò ſibi prodeſt. POL. Confert. SOC. An non, vt quo pacto iudicio explicem, meliorem reportat animum, ſi quidem iuſtè punitur? POL. Conſentaneum eſt. SOC.

Vtrum ſit maximum malorū inferenti iniurias pœnas dare, an nō dare.

Quale aliquid agens agit, tale quiddā patitur patiens.

Ergò qui luit pœnas, à prauitate animæ liberatur. POL. Certè. SOC. Itaq; maximo liberatur malo. Eodē autem pacto conſidera: in pecuniarū collectione aliudne hominis malū videas quàm paupertatem? POL. Hanc ipſam. SOC. In corpore autē malū dices imbecillitatē, morbū deformitatē, cæteraq; eiuſmodi? POL. Equidē. SOC. Nōne & in anima malū aliquod eſſe cenſes? POL. Quídni? SOC. Id verò nónne vocas iniuſtitiam, inſcitiā, timiditatem, & alia generis eiuſdē. POL. Maximè. Soc. Cum igitur hæc tria ſint, pecunia, corpus, anima: tria horū eſſe dixiſti mala: paupertatē, morbū, iniuſtitiam. POL. Certè. SOC. Horum verò malorum quodnam turpiſsimū? Nónne iniuſtitia? &, vt ſummatim dicam, animæ vitium? POL. Maximè. SOC. Quod ſi vitiū animi turpiſsimū eſt: ergò & peſſimum. POL. Qua ratione hoc ais, ò Socrates? SOC. Hac vtiq;. ſemper quod turpiſsimū eſt, vel quia dolorem, vel quia detrimentū infert maximū, vel quia facit vtraq;, turpiſsimū eſt: quemadmodū ex ijs quæ in ſuperioribus cōceſſa ſunt, apparet. POL. Sanè. SOC. Turpiſsimū verò eſſe iniuſtitiā & omne animi vitium, nónne nobis concedebatur? POL. Certè. Soc. Quare aut quia moleſtiſſimū eſt, & moleſtia ſuperans, iccirco horū turpiſsimum eſt: aut quia detrimentū affert, aut propter vtrunq;. POL. Sic oportet. SOC. Nunquid moleſtius eſt iniuſtū eſſe, intemperatum, ignauum, imperitū, quàm paupertate morboq; premi? POL. Non certè quantū ex his conijcitur. SOC. Quoniam igitur incrędibili quadam mirabiliq́; magnitudine detrimenti atq; mali vitium animæ cętera ſuperet mala, icciro omnium eſt turpiſsimū: quādoquidem non dolore excedit, vt ipſe ais. POL. Sic apparet. SOC. Iā verò quod maximo excedit damno, maximū omnium eſt malorum. POL. Ita eſt. Soc. Quāobrem iniuſtitia, intēperantia, ceteraq́; improbitas animæ, malum eſt omniū maximū. POL. Videtur. Soc. Quænā ars à paupertate nos liberat? Nōne quæſtuaria? POL. Hæc ipſa. SOC. Quæ verò à morbo? an non medicina? POL. Hæc ſanè. SOC. At quænam à prauitate & iniuſtitia? Sin minus id tibi ſuccurrit, ita conſidera: quónā, & ad quos potiſsimum ducimus morbis corporeis laborantes? POL. Ad medicos Socrates. SOC. Quò autē iniuriantes atq; diſſolutos? POL. Ad iudices. SOC. Vt videlicet puniantur. POL. Aſſentior. SOC. Nónne qui rectè puniunt, iuſtitia quadam freti puniūt? POL. Proculdubio. SOC. Quęſtuaria ergò pellit paupertatē: Medicina verò abigit morbos: Iudiciaria deniq; intēperantiam & iniuſtitiā amouet. POL. Sic apparet. SOC. Quid ergo horum eſt pulcherimū? POL. Quorū dicis? SOC. Quæſtuariæ, medicinæ, iudiciariæ. POL. Multo inter has excellit iudiciaria Socrates. SOC. Ergo vel voluptatē affert plurimā, vel vtilitatē, vel vtrunque, ſiquidem pulcherrima eſt. POL. Sic habet. SOC. An ergo curari à medico delectabile eſt? & inter manus medici oblectantur, dū curantur infirmi? POL. Non apparet. SOC. Conducit tamen, nonne? POL. Confert. SOC. Quoniā videlicet magno liberantur malo. Quapropter vtile eſt tolerare dolorem, vt ſanus euadas. POL. Proculdubio. SOC. An ergò felicíſsimus quantū ad corpus attinet, is fuerit qui per medicinā curatus, conualeſcat: vel potius qui à principio nō ægrotauerit? POL. Certè qui non ægrotarit. SOC. Nempè non in hoc conſiſtere videtur felicitas, vt liberemur à malis: ſed vt ab ipſo initio ſimus incolumes. POL. Ita eſt. Soc. Cæterū ſi duo male vel corpore vel animo affecti ſint, vter horū miſerior, nū qui curatus liberatur à malo, an qui minimè? POL. Qui non curatur. SOC, Nónne in iudicio puniri, à maximo quodam malo.i. à prauitate liberatio erat? POL. Erat certè. SOC. Quippè cū pœna iuſta moderetur, iuſtioreſq́; efficiat tanquam medicina quædā improbitatis. POL. Ita eſt. SOC. Feliciſsimus ergò qui non habet animi uitiū, quandoquidem id maximū apparuit eſſe malū. POL. Abſq; dubio. SOC. Deinde autē qui à malo eiuſmodi liberatur. POL. Apparet. SOC. Hic verò eſt qui correptus perterritusq́ue pœnas

pęnas dederit. Pol. Is. Soc. Peſsimè ergò viuit iniuſtus eſt, nec ab iniuſtitia ſoluitur. Pol. Apparet. Soc. Nõne hic eſt qui maximis perpetratis iniurijs, maximaq; vſus violẽtia, effecerit vt neque corripiatur, neq; puniatur, neq; perſoluat pœnas: queadmodũ effeciſſe dicis Archelaum, aliosq; tyrannos & oratores atq; potentes? Pol. Apparet. Soc. Fermè.n. eiuſmodi homines, vir optime, perinde faciũt, ac ſi quis morbo correptus grauiſsimo, det operam, ne vitiorum quæ in corpore ſunt, ſub medico pęnas reportet, neq; curetur, puerorũ more vſtionem atq; ſectionem, tanquã rem moleſtã, formidans. Nónne & tibi quoq; ita videtur? Pol. Mihi quidẽ. Soc. Quoniam videlicet quãti ſit ſanitas corporisq; virtus ignorãt. Videntur autẽ per ea quæ modo cõceſsimus, tale quiddã facere, ò Pole, illi qui iudicium fugiunt, ad dolorẽ quidẽ eius aſpicere, ad vtilitatẽ verò cæci eſſe, atq; ignorare quanto miſerius ſit animo eſſe nõ ſano, ſed fracto, iniuſto, impio, quã ægrum corpus circũferre. itaq; dant operam ne iudicium ſubeant, ne ue maximo ſoluantur malo. Eaq; de cauſa pecunias cumulãt, cõparant amicos, eloquẽtię ſtudent. At.n. ſi vera inter nos ſumus confeſsis, ſentis quæ ex hac diſputatione tandẽ ſequantur? Ea ne vis vt ſingula ordine colligamus? Pol. Vt libet. Soc. Nõne cõſtitit maximũ eſſe malũ iniuſtitiã atq; iniuriã? Pol. Videtur. Soc. Præter eà mali huius ſolutionẽ eſſe pœnas luere? Pol. Apparuit. Soc. Eas verò effugre mali perſeuerantiam? Pol. Certè. Soc. Igitur inter mala magnitudine ſecundũ obtinet locũ inferre iniuriã. Efficere autẽ ne iniuriarũ ſubeatur pœna, omniũ natura maximũ eſt, primumq; malorũ. Pol. Videtur. Soc. Hoc eſt igitur, ò amice, de quo ambigebamus. Tu quidẽ Archelaũ eſſe felicem affirmabas, qui cum maximas perpetrarit iniurias, nullas tamẽ pendit pœnas. Ego autẽ ſentiebã diuerſum: videlicet ſiue Archelaus, ſiue alius quiſquã mortaliũ iniuriarum ſuplicia non ferat, eum vel præcipuè eſſe miſerum: ac ſemper eum qui intulit eo qui ſuſtinet iniuriam, eſſe miſeriorem, denique illum qui non luat pœnas, illo qui luat. An non hæc erant quæ à me dicebantur? Pol. Hæc ipſa. Soc. Nónne demonſtratum eſt verè hæc dicta fuiſſe? Pol. Apparet. Soc. Age igitur Pole, ſi vera hæc eſſe conſtat, quidnam opus eſt rhetorica? Nempè ex ſuperioribus ſequitur oportere diligentiſsimè obſeruare noſipſos, primũ quidẽ, ne cui iniuriam inferamus, tanquam ſatis mali ob hoc ipſum habituros. nónne ita habet? Pol. Ita certè. Soc. Deinde verò ſiue per nos, ſiue per aliũ quempiam nobis charũ inferatur iniuria ſponte noſtra iudici nos puniendos, tãquam medico feſtinanter offerre: ne antiquatus iniuriæ morbus ſic inficiat animũ, vt inſanabilẽ reddat. Quónam alio pacto dicemus, ò Pole, ſi maneant priora illa inter nos conceſſa? Nónne hæc ita illis neceſſarijs cõſonant, nec ſecus habere poſſunt? Pol. Quid igitur porrò dicere poſſumus? Soc. Ad defendendũ igitur aut excuſandũ iniuſtitiã noſtrã, vel parentũ, vel amicorũ, aut filiorũ, aut patriæ iniuriãtis nihil vtilitatis nobis confert rhetorica. Niſi quis iudicet contrà oportere rhetorica vti, ad accuſandũ videlicet: primo quidem noſipſos, deinde domeſticos familiareſq; & alios: ſiquis eorũ qui nobis chari ſunt, iniurias perpetrauerit: ne lateant eorũ crimina, ſed producantur, vnde pœnas illi perſoluant, ſaniq; euadant. Præterea ad compellendum ſeipſum & alios ne torpeant, neue expaueſcant. ſed forti animo & quaſi cõniuentibus oculis iudici tanquã medico ſecandos vrendoſq; ſe tradant, bonũ ipſum honeſtumq; ſequẽtes dolore contẽpto. Itaq; ſi verberibus digna cõmiſerint, verberandos ſeſe tradant: ſi vinculis, vinciẽdos: ſi mulcta, mulctãdos: ſi exilio, expellẽdos: ſi nece, necãdos. Qua quidem in re vnuſquiſq; ſui ipſius ſit ſuorumq; accuſator: atq; ad hoc oratoria facultate vtatur, vt pateſactis iniurijs à maximo iniuſtitiæ malo ſoluantur. Ita ne Pole, an aliter dicimus? Pol. Abſurda quidem iſta, Socrates, mihi videntur. Veruntamen tibi fortè ſuperioribus conſonant. Soc. Nunquid aut ſuperiora illa conuelli, aut hæc ſequentia cõcedi neceſſe eſt? Pol. Ita ſe res habet. Soc. Contra verò reputando, ſi alicubi male facere oportet ſiue inimico, ſiue alij cuipiam: id duntaxat cauendum eſt, ne ipſe ab aduerſario iniuriã patiatur: ac ſi alijs iniuriã fecerit inimicus, omni ſtudio prouidendũ eſt & verbis & operibus ne luat pœnas, neue trahatur ad iudicẽ: verũ ad eum ſi rapiatur, fortè annitendum vt inimicus euadat, nec ſumatur de ipſo ſuppliciũ. Imò ſi aurum multũ abſtulerit, id vt ne reſtituat, ſed poſsidẽs ipſe in ſe, atq; ſuos iniuſtè impieque profundat: ſin morte digna commiſerit, ne moriatur vnquam, ſi fieri poteſt, ſed immortalis ſit malus. Sin autẽ minus id fieri poteſt, ſaltem vt in ea prauitate plurimũ temporis viuat. At hæc & huiuſmodi mihi videtur, Pole, conferre rhetorica. Illi verò qui non ſit illaturus iniuriã, haud magno eſſe emolumento videtur, ſi modò vllũ in ea eſt vel cõmodũ, vel vtilitas, Nã in his quę ſuperius dicta ſunt nihil eiuſmodi proſus apparebat. Cal. Dic mihi Chęrephon, ſerio ne hęc loquitur Socrates, an iocatur? Chaer. Mihi quidẽ videtur Callicles mirũ in modum loqui ſerio. haud tñ importunũ fuerit ab ipſo requirere. Cal. Cupio per deos ſcire Socrates, vtrũ te nunc ſerio loqui an iocari exiſtimare debeamus. Nã ſi ſeria hęc ſunt & vera quæ dicis: peruerſa procuIdubio nobis eſt vita, atq; omnia contra quàm decet, agimus. Soc. O Callicles, niſi nobis ineſſet affectus, & ſi alij quidẽ alius, tamen in pleriſq; communis, ſed aliquis è nobis propriam quandam ſingularemq; præter cæteros hos haberet affectionem: haudquaquã facile foret, quod in ſe quiſq; ſentiret, alijs explicare. Quorſum hęc? Nẽpè animaduerto idem quoq; nobis accidere: cumq; duo ſimus, duo quędam amare. Nam ego Alcibiadem & Cliniã, ac philoſophiam amo: tu verò populum Athenienſem & Pyrilampum. Sentio itaq; ſi in concione tibi quamuis prudenti populus contradixerit, te conſueuiſſe mutare ſententiam, atq; ea dicere quæ illi placere intelligas: nec vllo modo poſſe voluntati eius obſiſtere. Quamobrem ſi quis illa quæ tu gratia populi dicis, admiratus, abſurda eſſe obiecerit, reſpondebis forſitan, modo vera fateri velis, niſi is quem tu amas, populus mutet ſententiam, nec vnquam te mutaturum. Idem tibi fortè contingat erga priuatum quendã, ſi quem vehementer ames. Arbitrare igitur talia à me quędã te audire, nec talia me dicere admireris, ſed da operam vt philoſophia quam amo hæc velle deſiſtat. Dicit.n. illa, ò dulcis amice, ſemper quæ à me audis. Etſi familiariũ quidam aliàs mihi loquitur aliter philoſophia tamen ſemper eadem. Dicit autẽ quæ tu nunc admiraris modo.n. præſens audiſti. Aut ergò illam, quod nuper dicebam, redargue: atq; oſtende iniuriam facere, nec dare pœnas, non extremum eſſe malorum. Aut ſi hoc ſtare ſinis, prædico tibi, ò Callicles, per canem Aegyptiorum deũ, nunquam te Callicli, conſenſurum, ſed in omni vita repugnaturum. At qui ego, ò vir optime, præſtare iudicio, vt lyra mihi diſcordet & diſſonet, chorusq; quem ducã, ac multi præterea homines cõtradicãt, quàm vt ego vnus mihimet diſſonẽ atq; repugnẽ. Cal. O Socrates, videtur hæc tua iuuenilis quędam in diſputando iactantia, ac reuera vulgaris quidam appares concionator. & nũc quidem in his quoq; concionatorẽ agis: quum idem Polo euenerit. quod eueniſſe Gorgiæ: paulò antè erga te accuſabat. Nam Gorgiam, quodam in loco à te interrogatum, ſi pergeret ad ipſum aliquis rhetoricam percepturus, ſed iuris ignarus, an illum doceret: rubore adductum, inquit Polus, affirmauiſſe illum ſe eſſe docturũ: idq; ob ipſos hominũ mores, qui grauiter ferrent, ſiquis talia non concederet. Ob huiuſmodi deinde conceſsionẽ coactum eſſe Gorgiam, ſibimet contradicere, tibiq; id mitifice gratũ eſſe. Quare te quidẽ iuſtè tunc me iudicio irriſit ꝙ huiuſmodi ineptias ſequereris. Nunc verò rurſus Polo eadem cõtigerunt: quem in hoc minimè probo, quòd tibi conceſſerit, iniuriã turpius eſſe facere quã pati: ob eam enim conceſsionẽ impeditus à te, quę cogitauerat, explicare nõ potuit. Tu verò reuera, ò Socrates, in ſcrupulos concionaleſq;

Vult hic Socrates, vt amicos iniuriæ accuſemus, atque iudici delegamus.

cionaleſq; difficultates audientes adducis, dũ veritatẽ ſequi te profiteris. Affers vtiq; in mediũ quæ natura quidẽ pulchra non ſunt, ſed lege. Plærunq; verò accidit vt contraria ſint inter ſe lex atq; natura. ſi quis igitur rubore ſuffuſus, non audeat quæ ſint exprimere, cõtraria ſibimet fateri cõpellitur. Tu verò id aſtutius animaduertẽs, inſidiaris in verbis. Si quis.n. ſecundum legem loquatur, tu deinceps ſecundũ naturam interrogas. Si verò ſecundũ naturam ille, ipſe ſecundũ legem: quemadmodum de inferenda, vel ſuſtinenda iniuria modo feciſti. Cũ.n. Pulus, ſecundum legem inferre turpius eſſe diceret, ipſe legẽ es perſecutus. Natura.n. quicquid peius eſt, idem & turpius, quale eſt iniuriam pati, lege vero inferrre. Non.n. viri eſt iniurias pati, ſed mãcipij cuiuſdam, cui mortuũ eſſe quàm viuere pręſtet: quod quidẽ cõtumelijs iniuriſq; affectũ, neq; ſibi, neq; ſuis poteſt opitulari. Verum, vt ego arbitror, qui leges cõdunt, imbecilliores ſunt pleriq;. Itaq; vtilitati conſulẽtes ſuæ, leges conſtituũt. pręterea laudes vituperationeſq; diſponunt, metu potentiorum aducti, ne qua in re excedere eos poſsint. Itaq; aiunt turpe iniuſtũq; eſſe alijs plus habere, idq; definiũt iniuriã facere: plus videlicet quã alij vt habeas, quęrere. Satis.n. ſibi factum putant, ſi quum inferiores ſint, ęquam habeant portionem. Ob hãc igitur rationem lege quidem id iniuſtũ turpeq; dicitur, quærere vt plus quàm cęteri poſsideas: atq; hanc vulgo iniutiã nominant. Natura verò ipſa, veluti puto, demonſtrat æquum eſſe, vt præſtantiores potentioreſq; omnia cæteris habeãt ſuperiura. Oſtendit verò multis hæc modis, tum in cęteris animantibus, tum in cunctis ciuitatibus atq; gentibus apud quas iuſtum eſſe cenſetur, vt potentior infirmiori dominetur, pluſq; poſsideat. Nam quo iure Xerxes aduerſus Græcos duxit exercitum, vel pater eius cõtra Scythas, aut innumerabiles alij quos referre quis poſſet? Sed hi, vt arbitror, iuxta naturã iuris ipſius, ac per Iouem ipſius naturæ lege hæc agunt: non tamen fortaſſe iuxta leges has à nobis conditas, per quas præſtãtiſsimæ ac validiſsimę indolis adoleſcentes ab incunabilis tanquã leones vincientes, quaſi quibuſdam magicis carminibus faſcinamus: ſeruilemq; in modum ſubijcimus, dicentes æquitatẽ eſſe ſeruandam: idq; pulchrum iuſtumq; eſſe. At ſiquis præſtantis naturæ vir inſurgat, ac literas, faſcinationes, incantationeſq; huiuſmodi veſtras peſſundãs atq; diſcindẽs, legeſq; omnes quæ deſciſcunt à natura, ſubuertens, cęteris dominetur, in eo iam naturæ ipſius ius effulgeret, Videtur autem mihi Pindarus hæc eadem in quodam cantu oſtendere: vbi legem ait omnium eſſe reginam mortaliũ atque immortaliũ: eamq; ius agere violenter præpotenti manu. Idq; cõiectare ſe dicit ex rebus geſtis ab Hercule, qui, etſi carmẽ ipſum haud ſatis memoriter teneo, memini tamen ipſum dicere, Herculem neq; emptos, neq; donatos Geryonis boues abegiſſe, vtpote naturali ipſo iure dictante, & boues & cætera omnia quæ ab hominibus poſsidẽtur, illius qui pręſtantior ſit atq; valentior, eſſe debere. Veritas igitur ita ſe habet. idq; planè cognoſcas, ſi ad maiora te iã dimiſſa philoſaphandi cura cõuerteris: Nam philoſophia quidẽ, ò Socrates, gratioſa res eſt, & venuſta, ſi quis illam moderate in adoleſcentiaq; attingat. Sin autem ſupra modum tẽpus in ea cõtriuerit, hominũ eſt coruptela. Opi. Callicis de philoſophis. Quamlibet.n. quis bono à nutura ſit ingenio præditus, tamen ſi diutius per ætatem iam prouectam philoſophetur, neceſſariò omnium terũ imperitus euadet, quarũ omnino clarum, bonum, excellentem virum habere peritiam oportet. nam & legum ciuilium, & verborum quibus in conſuetudine cœtuq; hominum tam publicè quàm priuatim vti decet, voluptatũ pręterea cupiditatumq; humanarum & vt breuiter comprehendam, morũ prorſus fiunt ignari. Quocirca quoties ad aliquam rem gerendã, vel publicam vel priuatam ſeſe conferant, habẽtur ridiculi, quemadmodũ & ciuiles viri, ſi in veſtras exercitatione diſputationeſq; diſcẽdant. Euenit.n. illud Euripidis, qua in re clarus quiſq; eſt, ad eam properat: & diei partem illi plurimã impartit, vt ipſe ſe ſuperet. Vbi vero inferior ſit, inde fugit, illudque vituperat: aliud verò laudat, quadam ſui ipſius beneuolentia exiſtimans ſeipſum ita laudare. Verùm præſtare arbitror amborum participem fieri, philoſophiæ quidẽ quatenus diſciplinæ gratia deceat. nec turpe quidem eſt adoleſcenti philoſophari. ſed cum grandior natu philoſuphiæ adhuc incumbit, res eſt, Socrates, valde ridicula. Equidem ſimiliter affectus ſum erga illos qui philoſophiæ dant operam, atq; illos qui balbutiunt ac ludunt. Quoties.n. aſpicio puellum cui decorum adhuc eſt loqui ita balbutientem ludentemq;, delector: feſtiuumq; & liberale mihi videtur, puerilemq; decere ætatem. Quoties verò puellum audio verba expeditius exprimentẽ, moleſtum quiddam mihi oboritur, aureſq; offendit meas: atq; ſeruile quippiam præ ſe ferre videtur. Cæterum quum virum quis vel audit balbutientem, vel videt ludentẽ, ridiculum id quidem, à viro que alienum, ac dignum plagis apparet. Idem igitur erga philoſophantes mihi euenit. In adoleſcente enim philoſophiam dum cerno, valde delector, decenſq; iudico, atque ingenuum eſſe hominẽ hũc exiſtimo: eum verò qui non philoſophetur, illiberalem, nec vnquam præclarũ aliquid ac generoſum de ſeipſo præſtiturũ. Sed quando grandiorem natu philoſophantem animadnerto, nequedum ſtudia eiuſmodi deſerentẽ, verberibus iam hunc virum, Socrates, indigere cenſeo. Quippę quòd, quemadmodum modo dicebam, huic accidat homini, vt etiam ſi ingenuę indolis ſit, tamen ſeruilis euadat. fugit enim medram ciuitatem, forenſeſq; conſuetudines, in quibus poeta inquit viros fieri præſtantiſsimos: abſcõditq; ſeſe cum tribus vel quatuor pueris, & in angulis ſuſurrando vitam ducit, nihil vnquam liberale aut magnificum prolaturus. Erga te autem Socrates bene amice affectus ſum. Itaque idem mihi erga te quod & Zetho erga Amphionem apud Euripidem, cuius modo mentionem feci, accidit. talia enim nunc mihi quędam aduerſus te dicere venit in mentem: qualia aduerſus fratrem ille dicit. Profectò ea Socrates negligis, quę curæ eſſe tibi conueniebat, atq; adeò generoſæ mentis præſtantiam ſpecie quadam puerili conformas, vtpotè qui nec in iudicijs cõſultationibuſq; ſi vſus poſcat verba rectè facere, neq; conueniens quicquã probabileq; eligere, nec alijs promptè conſulere poſsis. Quare amice Socrates, ne mihi ſuccẽſeas. Beneuolentia.n. erga te mea ad hæc proferenda nunc me adducit. Nónne turpe ducis ſic comparatum te eſſe, quemadmodum arbitror, & te & alios omnes qui philoſophiã diutius perſequuntur? Nempe ſi te nunc quis, aut alium è cœtu veſtro quẽpiam comprehendat, inq; cacerem trahat, atq; te iniuriam quamuis nullam inferas, inferre tamen accuſet: certè quid ageres: non haberes: ſed vacillares oſcitareſque, defenſionis tuæ prorſus ignarus. proinde adductus in iudiciũ, vel ab ignauo abiectoq; accuſatore, vltimo ſupplicio, ſi modò illi placeret, afficereris. Iam verò, quomodo id ad ſapientiã ſpectat, ò Socrates: ſi qua ars ingenuæ mentis nacta virũ, reddit deteriorem: adeò vt nec ipſe ſibi opẽ ferre valeat: nec ex grauiſsimis periculis, ſe, aut aliũ quenquam ſeruare, ſed inimicorum raptorumq; exponat iniurijs in glorium in ciuitate degentem? Iam verò eiuſmodi virũ, etſi dictu ſit agreſtius, licet ſuper genã impune pulſare. Quamobtem bone vir me audi, ac iam in vanis verſari argutijs deſine: decora rerum gerendarum exerce officia, atq; ea ex quibus ſapere videaris: iſta verò arguta, ſiue deliramenta appellari oportet, ſiue nugas, vnde vacuę habitandę tibi domus ſunt, alijs relinque. denique imitare non eos qui hęc exigua captãt, ſed eos quibus victus & gloria & alia bona adſunt quàm plurima. Soc. Si aurea mihi, ò Callicles, anima foret, nonne arbitraris me libenter reperturũ aliquem ex his lapidibus, per quos probari aurũ ſolet optimum, ad quem animam admouens mecum, ſi ab ipſo quaſi rectè educata approbaretur, certo ſcirem me ſatis habere, nec probatione vlterius alia indigere? Cal. Quorſum hæc, ò Socrates? Soc. Dicam equidẽ. Nempè arbitror, cum te

nactus

Tria debet habere probaturus animũ alicuius, ſcientiam, beneuolẽtiam, audaciã.

nactus fuerim, me iam precioſum hunc lapidem eſſe nactum. CAL. Quam ob cauſam? SOC. Quoniam certo ſcio ea quæ tu mecũ ſenſeris, in his quę meus animus opinatur, ſure proculdubiò vera. Cenſeo nanq; in eo qui alicuius probaturus ſit animam, vtrum illa quidẽ rectè inſtituta ſit néene, tria potiſsimũ requiri, quę in te ſunt omnia. ſcientiã primo: deinde opinionẽ, prudẽtis.ſ.atq; beneuoli: tertio audaciam. Nam multos equidẽ reperio qui me propterea recto examine probare non poſſunt, quòd ſapientes non ſunt, quemadmodum tu eſſe videris. Alij verò ſapientes quidem ſunt, ſed veritatem mihi dicere nolũt, ex eo quòd mei curam non gerunt, vt tu geris. Peregrini verò iſti, Gorgias, & Polus, ſapientes quidem ſunt, meq; diligunt, verũ deeſt eis audacia, vereturq; vltra quàm oporteat. Quod quidem cuinam dubium eſſe poſsit? Quippe cum eo vſq; proceſſerint verecundia, vt vtriq; ob ipſam verecundiam in præſentia multorum hominum auſi fuerint ſibijpſis de rebus maximis contradicere. Quibus omnibus quum alij careant, ipſe habes. Principio es abundè liberaliter inſtitutus: quod multi, ſi opus ſit, confirmarent Athenienſes, mihiq; beneuolus. quod qua coniectura intelligam, tibi dicam, Noui equidem Callicles quatuor vos in ſapientiæ ſtudio ſocios: te.ſ.& Thyſandrum Aphidnęum, & Andronẽ Androtionis, Nauſicydemq; Cholargeum: atq; cum aliquando inter vos agitaretur, quouſque ſapientiæ ſtudendum foret, eiuſmodi apud vos viciſſe ſententiam audiui: non eſſe ad exactam philoſophiæ diligentiam contendendũ, ſed cauendũ ne vltra quàm deceat, ſapientes facti clàm voſipſos deprauaretis. Quum igitur audio idẽ te mihi dare conſiliũ, quod amiciſsimis tuis, abunde magnum argumentũ eſt veri amoris erga me tui. Poſtremò ꝙ non deſit audacia, nec te pudor impediat, & tu ipſe affirmas, & oratio quã paulò antè hic habuiſti, teſtatur. Cum hæc igitur ita ſe habeant, ſi quid tu mihi in diſputando conceſſeris, ſatis iam nobis probatum erit: neq; oportebit ad examen aliud id referre: alioquin tu nũquam id mihi conceſsiſſes, vel ſapientiæ defectu, vel verecundia adductus, vel decipiendi cauſa. Amicus.n.mihi es, vt ipſe ais. Reuera igitur mea tuaq; cõfeſsio finem iam veritatis habebit. Harum verò conſideratio rerum in quibus me ipſe corripuiſti omniũ Callicles pulcherrima eſt: qualem eſſe virũ deceat: quidq; & quouſq; tam in iuuẽtute quàm in ſenectute exercere conueniat. Ego verò ſiquid in vita mea minus rectè ago, certum habeto me non ſponte mea ſed inſcitia potius aberrare. quamobrem tu, quemadmodum admonere cœpiſti, perge quæſo, planeque mihi demõſtra quidnam ſit iſtud, & qua via conſequi valeã, quod mihi quærendum arbitraris. Quòd ſi me conſentientem tibi nunc habebis, poſtea verò quæ aſſenſus fuerim, minus pręſtare deprehendas, ſocordem omnino ignauumq; me putato, neq; vlterius in me admonendo quaſi omnino perdito operã perdas. Reſume verò mihi ab initio, quẽadmodum tu & Pindarus dicebatis: iuſtum id eſſe natura, potentiorem per vim auferre ea quæ imbecilliorũ ſunt, & dominari meliorem deteriori, plusq; habere eum qui pręſtãtior ſit, quàm qui abiectior. Nũquid aliud dicis eſſe iuſtum? an rectè memini? CAL. Hæc & tũc dicebam & nunc dico, SOC. Vtrum verò meliorem vocas eundem atq; potẽtiorem? Neq;.n.tunc planè quid diceres intelligere potui. num validiores appellas potẽtiores: oportetq; validioribus infirmiores obtemperare? Quemadmodum tunc videris demonſtrauiſſe, cũ diceres magnas ciuitates aduerſus paruas naturali iure inſurgere, propterea quòd potentiores atq; validiores eſſent, quaſi idem ſit potẽtius validiusq; & melius. An fieri poteſt vt aliquis melior quidem ſit, inferior tamen atq; imbecillior: Similiterq; vt potentior ſit, deterior tamen? Vel eadem melioris atq; potentioris eſt difinitio? Hoc ipſum mihi apertius explica, idem ne an aliud ſit potẽtius, & melius, atq; valẽtius. CAL. Equidem manifeſtè tibi aſſero idem eſſe. SOC. Nónne multitudo ipſa natura vno potentior eſt? quæ quidem leges conſtituit ſuper vnũ, quemadmodũ nuper ipſe dicebas. CAL. Quidni? SOC. Multitudinis ergo leges potentiorum ſunt. CAL. Omnino. SOC. Nónne igitur & meliorum? Qui.n. potẽtiores ſunt, vt ipſe ais, multo ſunt meliores. CAL. Sic certè. SOC. Nonne horum inſtitutiones natura ſunt rectę, cũ potentiores ſint? CAL. Sic affirmo. SOC. Nónne multitudo ſtatuit, quemadmodũ nuper ipſe dicebas, iuſtum eſſe ſeruari inter omnes ęqualitatem: atq; eſſe turpius iniuriam inferre quàm pati? Eſt'ne ita an aliter? Ac vide ne hic tu quoq; ob verecundiã capiaris. Conſtituit multitudo iſta néene: videlicet iuſtum eſſe ſeruari æquitatem, nõ autem alium aliu plus habere atq; turpius eſſe facere iniuriã quàm accipere? Nulla te Callicles inuidia quæſo quo minus ad hæc reſpondeas detineat: vt ſi mecũ ſentias, abs te confirmer tanquã viro ad iudicãdum abunde ſufficiẽte. CAL. Sic vtiq; ſtatuit multitudo. SOC. Non ergo lege ſola, & turpius eſt facere iniuriam quàm pati, & iuſtum eſt æquitatem ſeruare: ſed etiã ipſa natura. Quapropter videris in ſuperioribus nõ vere dixiſſe, neq; me rectè accuſauiſſe: cũ contrarias inter ſe eſſe legem atq; naturam aſſirmares, meq; hæc animaduertentem ſolere in verbis inſidiari: atq; ſi quis ſecundum naturam loquatur, ad legẽ: ſi quis verò ſecundũ legem, ad naturã deducere. CAL. Hic vir nunquã deſinet in nugis verſari. Dic mihi Socrates, nónne te pudet, tam grandẽ natu, venari nomina? Atq; ſi quis verbo excidat, tanquã id tibi lucro veniat, impenſe captare? Putas me aliud dicere potentiores eſſe quàm meliores? Nónne dudum dico idem eſſe melius atq; potentius? An putas me dicere, ſi ſex ſeruurum hominumq; vndiq; viliſsimorũ in vnũ confluat, hos pręterquam fortaſſe corporis viribus eſſe potentiores: & quę hi ſtatuant eſſe iura? SOC. Age dũ, ò ſapientiſsime Callicles itáne dicis? CAL. Et maximè quidẽ. SOC. At ego beate vir iandudũ coniecto tale aliquid te potentias appellare atq; interrogo cupiẽs quid velis aperte cognoſcere. Nónne.n. duos meliores eſſe vno iudicas? neque ſeruos tuos te meliores, quia videlicet robuſtiores ſint? Verum rurſus à principio dicas quos tandẽ velis eſſe meliores, quãdo non validiores: & vide precor, ò vir mirifice, vt mitius me doceas, ne à ſcholis tuis aufugiã. CAL. Iroce loqueris. SOC. Non per Zethũ Callicles, quo tu fretus multa vſus aduerſus me nunc es ironia, Verũ dic age, quóſnã meliores appellas? CAL. Præſtantiores equidem. SOC. Vides ergo, te nomina duntaxat dicere: oſtendere verò nihil? non aperis meliores potentioresque, vtrum prudentiores an alios quoſdam eſſe dicas. CAL. Per Iouem hos dico, & maximè quidem. SOC. Sæpe igitur vnus prudẽs compluribus imprudentibus iuxta ſermonem tuum potentior eſt: atq; hunc par eſt dominari, cæteros verò ſubeſſe, plusq; habere eũ his quibus imperat. Hoc.n. dicere mihi velle videris (neq; verba aucupor) ſiquidem vnus ſit multis potẽtior. CAL. At hæc ipſa ſunt quæ dico. Hoc.n. arbitror ius eſſe natura: eum videlicet qui melior prudentiorq; ſit, imperare; atq; plus inferioribus poſsidere. SOC. Siſte parumper. quid tandem ſentias, ſi hoc in loco, vt nũc congregati eſſemus multi: ſorentq; nobis communia eſculenta, & poculenta complurima: nos verò ex varis hominum generibus eſſemus conflati, partim quidem validi, partim verò imbecilles: vnus autem noſtrum omnium circa hæc prudentiſsimus fortaſſe medicus: ac foret hic, vt conſentaneũ eſt, alijs quidẽ robuſtior, alijs quidem verò debilior: nõne hic prudentior, præterea melior, quantum ad hæc pertinet, & potentior erit. CAL. Omnino. SOC. Vtũ verò horum eſculẽtorum propterea plus illum quàm nos, quia ſit melior, capere decet? An potius ob eius præſtantiam omnia diſtribuere debet, neq; in diſtribuendo pro ſe plus retinere, alioquin mulctandus ſit, ſed alijs plus, alijs minus habere, ac ſi omniũ debiliſsimus ſit, minimũ ſibi quamuis optimo tribuendum eſt Callicles? nónne ita bonum eſt dicendum? CAL. De eſculentis, & poculẽtis, & medicis atq; huiuſmodi nugis verba facis, ego verò non de his loquor.

Sententia Calliclis & amicorum, Non eſſe ad exactã philoſophiæ diligentiam cõtendendum.

Quarum rerum conſideratio pulcherrima.

quor. SOC. Vtrum igitur prudentiotem eſſe meliorem dicis, nécne? Reſpóde. CAL. Equidẽ. SOC. At non oportet, vt melior plus accipiat? CAL. Non de cibis atq; potionibus. SOC. Intelligo. forte. n. de veſtibus. atq; oportet eum qui ſit in cõficiendis veſtibus peritiſsimus, magnam habere tunicam, ac multis precioſisq; ornatũ incedere veſtibus. CAL. Quas tu veſtes mihi narras? SOC. At forſitan in calceis oportet eum plus accipere qui in eis prudentior ſit, & melior: ac forſitan ipſe coriarius maximos pluresq; habere debet calceos, multosq; ſuis pedibus circumferre. CAL. De quibus calceis nunc deliras? SOC. Quod ſi non talia, ſaltem eiuſmodi quędam dicis, ceu virum in colendis agris prudentẽ, honeſtumq; & bonũ, debere plus reportare ſeminis, plurimoque in ſuis agris vti. CAL. Quàm ſemper eadẽ dicis, ò Socrates? SOC. Non ſolum eadem Callicles, ſed eiſdem quoq; de rebus. CAL. Per deos ſemper tu cerdones, coriarios, fullones, coquos, medicos habes in ore, quaſi de his inſtituta nobis diſputatio fuerit. SOC. Nóne ergò ipſe dices aliquãdo quibus in rebus potẽtior atq; prudẽtior iuſtè poſsidere plus debeat? Vel neq; me permittes dicere, neq; ipſe dices? CAL. At egó id tandiu dico: primo quidẽ qui potentiores ſint. non enim cerdones dico, neq; coquos, ſed eos, qui in adminiſtranda republica ſint prudentes: neq; prudentes: ſolũ verumetiam fortes, qui ad ea quę excogitauerũt perficienda aptiſsimi ſint, neq; animi mollitie vlla ſuccumbant. SOC. Aduertís ne Callicles non de eiſdẽ me abs te, atq; viciſsim te à me accuſari? Tu quidem me accuſas quaſi ſemper eadem repetam, ego verò te contra tanquam de rebus eiſdem nunquam eadem afferentem. ſi quidem aliàs meliores atq; potentiores eſſe definis validiores, alias autẽ prudentiores. Nunc præterea aliud quiddã affers. Fortiores. n. nunc quidam abs te potẽtiores melioresq; nominantur. Verum age tandem explica, quos potiſsimum & ad quid meliores potentioresq; appellas. CAL. Iam dixi, prudentes videlicet in rebus publicis atq; fortes. Hos. n. decet ciuitatibus imperare: idq; iuſtum eſt, vt plus alijs habeant dominãtes videlicet ſubiectis. SOC. Quid verò? ſibi ne ipſis vlla ratione dominari, ſiue parere decet? CAL. Quemadmodum dicis? SOC. Dico num ſibi quiſq; debeat imperare: an nihil opus ſit, vt ſibi quidẽ imperet, ſed alijs duntaxat. CAL. Quomodo ſibimet imperare dicis? SOC. Nihil obſcurum dico, ſed quemadmodum dicũt multi, temperatum, & ſui ipſius compotem, voluptatibus ſuis cupiditatibusq; imperantẽ. CAL. Quàm feſtiuus es, Socrates? ſtupidos homines nominas temperatos. SOC. Quid ais nemo eſt quin norit me id minimè dicere. CAL. Imò valde quidem, ò Socrates. nam quomodo beatus eſſe poteſt qui alicui ſeruiat? Cetęrum hoc eſt natura iuſtum atq; pulchrum, quod tibi nũc audacter dico, oportere illũ qui rectè vitã acturus ſit, permittere cupiditates ſuas ſummopere augeri, nec eas vllo modo cobibere: atque his quàm maximis quicquid petunt ſubminiſtrare ob fortitudinem atq; prudentiam: & quemlibet earum affectũ prorſus explere. Quod quidẽ quia multi conſequi nequeunt, eos vituperant qui id aſſequuntur, ob verecundiam ſuam impotentiam abſcondentes: feruntq; intemperantiam eſſe turpem, quemadmodum in ſuperioribus ipſe dicebam. Præterea in ſeruilem habitum deducunt melioris naturæ homines, ipſiq; cum libidines ſuas explere nequeant, temperantiam atq; iuſtitiam probant propter ignauiam. Verum ſi his à principio contigiſſet, vt vel regum eſſent filij, vel ipſis natura ſufficeret ad imperium, aut tyrannidem, aut poteſtatem aliquam ſibi comparandam, profectò turpius peiusq; eſſet, vt huiuſmodi tẽperantia vterentur: qui cum liceret ipſis frui bonis, nec impedirentur ab vllo, ipſi ſibi dominam præfecerint multitudinis legem ſermonemq;, & vituperationem. Quo. n. modo non miſeri ſint? Siquidem propter quandam iuſtitię, temperãtięq; honeſtatem nihil plus amicis quam inimicis tribuerent, etiam dum in ciuitate ſua dominarentur. Cæterum, ò Socrates, veritas ipſa quam te ſequi affirmas, ita ſe habet: luxuria, intemperantia, libertas, modo facultas ſuppetat, virtus eſt, atq; felicitas. Cætera verò iſthæc ſpecioſa præter naturam adinuenta, hominum deliramenta ſunt, & nugæ pęnitus contẽnendæ. SOC. Non ingeneroſe, ò Callicles, audacia vſus in diſputando procedis. Sanè aperte nũc ea dicta ſunt abs te, quæ alij cogitant quidem, dicere temen nolunt: quamobrẽ te vt nullo modo deſiſtas obſecro, vt reuera certiores efficiamur, qua ſit ratione viuendũ. Dic ergò mihi, cupiditates ais non eſſe coercẽdas: ſiquis optet eſſe talis, qualem oportet eſſe, imò permitendum illas ſummopere augeri, atq; earum explerionem aliũde comparandam, idq; ais eſſe virtutem? CAL. Aio equidem. SOC. Si ita eſſet, non rectè dicerentur beati, qui nullius indigeãt. Alioquin lapides & mortui feliciſsimi forent. Veruntamen & illa quã tu dicis, grauis eſt vita. Neq; admirarer ſi ea de re verum Euripidis dictum, Quis nouit vtrum viuere quidem mori ſit, mori autem viuere? Et nunc fortè reuera mortui ſumus. Audiui iam equidem à ſapiente quodam nos nunc mortuos eſſe, corpusq; noſtrum ſepulchrum eſſe nobis, partem illam animæ in qua cupiditates ſunt, perinde ſe habere ac ſi perſuadendo viciſsimque diſſuadendo, ſurſum deorſumq; agitetur. Itaq; elegans quidam vir Siculus fortaſſe vel Italus in his cõfabulatus, hanc animi partem propter ſuaſionem credulitatemq; lubricam alludẽs nomini, dolium appellauit, Dementes verò prophanos atq; dãnatos. Horum autẽ hãc animi partẽ quę libidinibus agitatur, tanquam futilem ob incontinentiam inexplebilem perforatũ eſſe doliũ, inquit. Quamobrem hic vir contrarium tibi oſtendit: eorũ qui apud obſcuros ſunt inferos, eos eſſe miſerrimos, qui tãquam omnino prophani damnati ſunt atq; aquã in vas perforatũ alio etiã perforato vaſe inferre coguntur. Eſſe autẽ hoc aliud vas, ſiue cribellum, vt dicebat is qui me docuit, dementiũ animũ. quem ideo perforato vaſi aſsimilauit, quod propter inuidam affectionem obliuionemq; nequeat infuſum aliquid continere. Videbuntur hæc alicui quodãmodo mira: demonſtrant tamen quod volo, ſiqua ratione valeam, perſuadere tibi, vt pro inexplebili & incontinenti vitam moderatam præſentibusq; ſemper contentam rebus eligas. Sed vtrum per hęc tibi aliquid perſuadeo? vt mutata ſentẽtia beatiores qui tẽperate viuant quàm qui intemperate putes? an nihil etiam proficio? Atq; licet multa ſimili ratione confabuler, nihilò magis es ſententiã mutaturus? CAL. Hoc, ò Socrates, verius ſubiunxiſti. SOC. Agedum tibi ſimilitudinẽ aliquam ex eodem gymnaſio adducam. Attende vtrum perinde de vtriuſq; vita, tẽperati. ſ. atq; intẽperati ſtatuas, ac de duobus quibus qui multa haberẽt vaſa: & alter quidem integra atque plena partim vini, partim mellis, partim lactis, aliaq; ſimiliter aliorum: ſint verò ſinguli hi liquores rari quidẽ, & inuentu difficiles, multisq; & grauibus laboribus comparati. Is ergo cui plena ſunt vaſa, nihil ſuperinfundere omnino curet, ſed quantum ad hæc attinet, quietem agat. Alteri verò liquores ſint quemadmodum alteri, qui comparari quidẽ, ſed tamen cum difficultate poſsint: vaſa verò perforata atq; fracta, ac die nocteq; cõtinuè illa implere cogatur, aut extremis moleſtijs agitetur. Quare cũ talis ſit vtriuſq; vita, temperatine an intẽperati beatiorem eſſe ais? An perſuadeo tibi his verbis, vt vitã hominis moderati meliorem eſſe immodorati concedas? vel nondum perſuadeo? CAL. Nequaquam, ò Socrates. Nam illi cui plena ſunt omnia, nulla amplius eſt voluptas, ſed quemadmodum modo dicebam, quaſi lapis viuit, poſtquã ſemel impleuerit, neq; voluptatem ſentit amplius neque moleſtiam. Dulcedo autem vitæ in multa continuaq; infuſione conſiſtit. SOC. An non neceſſe eſt ſi multum influat, multũ viciſsim effluere? lataq; effluxui patere foramina? CAL. Prorſus. SOC. Charadrij auis. i. voraginis cuiſdam tu rurſus vitam dicis: non autem mortui aut lapidis: atque mihi reſponde, nũ tale aliquid dicas velut eſurire atq; eſurientem comedere. CAL. Dico equidem. SOC. Et ſitire ſitien-

Euripides de vita & morte.

ſitientemq́; bibere. CAL. Dico equidẽ: atq; reliquis ſimiliter cupiditatibus affectum eſſe, explereq́; eas poſſe cum voluptate, beatam eſſe vitã affirmo. SOC. Euge virorum optime, perge vt cœpiſti: nec te pudeat. Oportet autẽ, vt videtur, me quoq; pudore non detineri. ac primũ mihi dicas vtrum ſcabioſum qui ſeſe fricet, idq; continue facere queat, beatè viuere putandũ ſit. CAL. Quàm ineptus es, ò Socrates, ac reuera vulgaris cõcionator. Soc. Profectò ò Callicles Polum quidem & Gorgiam conterrui, & erubeſcere compuli. Tu verò caue ne terrearis, neq; pudore impediare. Fortis nanq; es, ſed duntaxat reſponde. CAL. Dico vtiq; fricantẽ quoq; voluptuosè viuere. SOC. Nõ ne ſi voluputosè, etiã beatè? CAL. Proculdubio. Soc. Verũ ſi caput dũtaxat fricet, vel amplius aliquid, à te quæro. Vide quid reſpondeas Callicles, ſi quis te deinceps quæ conſequũtur interroget: atq; his quaſi capitalibus cõceſsis cinędorum iſtorũ vita nequaquam grauis, turpis, infelix dicenda erit: an ipſe audebis eos beatos dicere, ſi ad votũ his quæ cupiunt, potiantur? CAL. An non te pudet ò Socrates ad iſta ſermonem deducere? Soc. Ego ne ò generoſe vir deduco? an ille potius qui adeò impudenter aſſerit eos qui oblectantur, quocunq; modò oblectẽtur, eſſe beatos: neq; diſtinguit quæ voluptatũ bonæ ſint, & quę malę? Verum nunc ſaltẽ dic, vtrum idem eſſe aſſeras voluptatẽ atq; bonũ: an eſſe aliquid voluptariũ quod non ſit bonũ. CAL. Vt mihi proculdubio ratus ſit ſermo, ſi aliud eſſe dixero, idẽ eſſe dico. SOC. Peruertis Callicles illa quæ prius dicta ſunt: nec amplius idoneus es ad illa quæ perſcrutamur inueſtiganda, ſiquidẽ aliter quàm tibi videtur es reſponſurus. CAL. Enimuero tu quoq; Socrates. SOC. Atqui neq; ego rectè facio, ſi id facio: neq; tu. Sed ò beate vide ne hoc ſit bonum omnino gaudere: alioquin quæ nunc ſubducta ſunt, multa & turpia atq; alia inſuper quamplurima euenire vidẽtur, ſi hoc ita ſe habeat, CAL. Vt tu quidẽ putas ò Socrates. Soc. Tu autẽ reuera hæc affirmas? CAL. Affirmo equidẽ. SOC. Vis ergò quaſi te ſeriò loquente, diſputationẽ aggrediamur? CAL. Volo certè. SOC. Age iam cum huiuſmodi ſentẽtiæ ſis, diſtinctè ad hæc mihi reſponde. Vocas ne aliquid ſcientiã? CAL. Voco. Soc. Non ne fortitudinem quandam paulò antè cum ſciẽtia eſſe dicebas? CAL. Dicebam ſanè. Soc. Nunquid aliud fortitudinem, quàm ſcientiam, quaſi duo hæc ſint, dicebas eſſe? CAL. Maximè. Soc. Voluptatem verò atq; ſcientiam, idem ne an aliud eſſe? CAL. Aliud ſapientiſsime vir dicebam. SOC. Num & fortitudinem à voluptate differre? CAL. Quid ni? SOC. Age itaq;, vt hæc meminerimus. Callicles quidem Acharneus voluptatẽ bonumq́; idẽ eſſe dixit: ſed ſciẽtiam, & fortitudinem tum inter ſe, tum à bono differre. Socrates autem Alopecetes iſta non concedit. CAL. An non concedit? SOC. Arbitror autẽ neq; Calliclẽ tal a conceſſurum, vbi ſeipſum rectè conſiderauerit. Dic mihi felices, & infelices non ne contrario modo affici putas? CAL. Puto equidem. Soc. An non ſi contraria hęc eorumq; affectiones inuicem ſunt, neceſſe eſt ea ita ſe habere, quemadmodum ſanitas atq; morbus? non.n. aliquis ſanus ſimul eſt atq; ægrotat, neq; ſimul ceſſat ſanitas atq; morbus. CAL. Quo pacto dicis? SOC. Aſſumpto toto ſi vis corpore ita conſidera, ægrotant ne alicuius oculi eo morbo, qui ophthalmia nominatur? CAL. Eſto. SOC. Nunquid ſimul ſani ſunt? CAL. Non. SOC. Quando verò eo morbo quis liberatur, nũquid tũc ſanitas oculorum ceſſat? & tãdem morbus ſimul ſanitaſq; diſcedunt? CAL. Minime. Soc. Mirum nanq;, vt arbitror, abſurdumq́; id foret. CAL. Nimium quidem. SOC. Sed, vt puto, viciſſim capit, & amittit vtrunq;. CAL. Aſſentior. SOC. Robur quoq; imbecilitatemq́; ſimiliter. CAL. Certè ſimiliter. SOC. Velocitatem rurſus: & tarditatẽ. CAL. Cerè SOC. Non ne & bona felicitatemq́;, & horum contraria mala videlicet atq; miſeriam, per vices accipit vtraq;, per vices amittit? CAL. Omnino. SOC. Siqua ergò reperiamus à quibus aliquis liberatur ſimul & habet: nimirum hæc non ita ſe habent, vt alterũ quidem eorum bonũ ſit, alterũ verò malum, hæc ne cõfitemur? Quid reſponſurus ſis, conſidera diligenter. CAL. Fateor proculdubio. SOC. Age vtiq; ad illa quę prius conceſsimus reuertamur. Eſurire voluptarium dixiſti eſſe an moleſtum? De fame ipſa interrogo. CAL. Moleſtum equidem: attamen fameſcentem comedere, voluptariũ. SOC. Ego quoq; intelligo. at verò fames ipſa moleſta eſt, an non? CAL. Moleſta. SOC. Non ne & ſitis? CAL. Vehementer. SOC. Vtrum ergo amplius à me quæri vis? an confiteris indigẽtiam omnem atq; cupiditatẽ doloris eſſe participẽ? CAL. Cõfiteor, ne vltra quęras. SOC. Eſto. Sitientẽ verò bibere voluptarium eſſe dicis? CAL. Dico. Soc. Ex hoc ergò quod ais ſitientem quidẽ eſſe doloroſum eſt. CAL. Eſt. Soc. Bibere verò expletio eſt indigentiæ atq; voluptas. CAL. Ita. Soc. Nũquid ergò qua ratione bibit, gaudere dicis? CAL. Maximè. SOC. Quatenus verò ſitit, dolere? CAL. Certe. Soc. Sentis igitur quid ſequatur? videlicet fateri te dolentem gaudere ſimul, quando ſitientẽ dicis bibere? An non ſimul id euenit eodẽ in loco atq; tẽpore? ſiue animam, ſiue corpus reſpicias Nihil.n. refert, vt arbitror. Ita ne eſt an aliter? CAL. Ita. Soc. Veruntamen felicẽ eſſe ſimul & infelicem, impoſsibile eſſe dixiſti. CAL. Equidẽ. SOC. At verò dolentẽ gaudere poſſe cõfeſſus es. CAL. Apparet. SOC. Quapropter gaudere non idem eſt atq; eſſe felicem: neq; dolere idem quod infelicẽ eſſe. Ideoq; aliud voluptas eſt quàm bonũ. CAL. Neſcio quod cõmenteris. SOC. Imò ſcis, ſed fateri nõ libet, at perge quęſo reſpondẽdo, vltro.n. deliras, vt quàm ſapiens ſis agnoſcas, qui me caſtigas. Non ne vnuſquiſq; noſtrũ ſitire deſinit, atq; ſimul gaudere propter potũ? CAL. Neſcio quid dicas. GOR. Nequaquam ita ò Callicles. Imò reſponde noſtri gratia, vt diſputatio concludatur. CAL. At.n. ſemper talis eſt Socrates. Exigua.n. & nullius momẽti perquirit atq; redarguit. GOR. Quid tua refert? Non.n. hoc tuũ officiũ eſt, ſed permitte vt arguas arbitratu ſuo. CAL. Quære igitur Socrates de anguſtis ac vilibus iſtis quãdo id Gorgiæ placet. Soc. Sicci ne beatus es, vt magna conſecutus myſteria ſis prius quàm parua? Ego verò id fas eſſe non iudicabã. Sed iam reſumens vbi reliquiſti reſponde. An non ſimul deſinit quis ſitire atq; gaudere? CAL. Concedo. Soc. Non ne & fameſcere aliaſq; cupiditates habere ſimul atq; voluptates deſinit? CAL. Ita eſt. Soc. An nõ ergo dolores, & voluptates ſimul animi? CAL. Ita. SOC. Veruntamẽ à bonis, & à malis nõ ſimul ceſſat: vt tu modo fatebaris. Nunc verò non cõfiteris. CAL. Equidẽ. Sed quid tum? SOC. Nempè non eadẽ ſunt ò amice bona, & voluptuaria: neq; mala eadem atq; moleſta. Ab his.n. quis ſimul ceſſat: ab illis verò nequaquã, vtpote alijs. Qua nam igitur ratione voluptaria eadẽ ſint atq; bona? vel moleſta eadẽ atq; mala? Iam verò ſi vis, hoc rurſus pacto cõſidera. Arbitror.n. nec per hunc modum tibi conſentiri. Attende igitur: bonos viros non ne bonorum præſentia bonos vocas? quẽadmodum pulchros eos quibus pulchritudo adſit appellas. CAL. Equidẽ. SOC. Quid verò? bonos viros appellas demẽtes, & timidos? non certè paulò ante, imò fortes prudenteſq; dicebas. Non ne hos ipſos nuncupas bonos? CAL. Omnino equidem. SOC. Dementẽ autẽ puerum vidiſti vnquam voluptate perfundi? CAL. Vidi. Soc. Virũ autem dementẽ vidiſti aliquando affici voluptate? CAL. Opinor me vidiſſe. Sed quorſum hæc? Soc. Nihil refert: ſed reſponde. CAL. Vidi. SOC. Quid verò? ſane mẽtis virum dolentẽ vidiſti atq; gaudentem? CAL. Certè. Soc. Vtri verò magis gaudent atq; dolent: prudentes ne, an imprudentes? CAL. Haud multũ differre arbitror. SOC. Satis eſt iſtud. In bello autẽ vidiſti ne vnquam virum timidum? CAL. Quid ni? SOC. Quid verò cum recederent hoſtes: vtri videbantur tibi magis gaudere: timidi ne, an fortes? CAL. Vtriq; mihi magis gaudere, vel ſaltem propè. Soc. Nihil refert. gaudent igitur & timidi. CAL. Magnopere. SOCR. Et dementes, vt apparet. CALL.

Et iſti. soc. Cum verò hoſtes aduentant, ſoli ne dolent timidi, an etiam fortes? CAL. Vtriq;. soc. Num ſimiliter? CAL. Fortè magis timidi. Soc. Abeũtibus autem nónne magis gaudẽt? CAL. Fortè. Soc. Non igitur dolent atq; gaudent imprudentes atq; prudentes, timidiq́; & fortes ſimiliter, vt ipſe ais: magis tamen timidi quàm fortes? CAL. Aio equidem. soc. Veruntamen prudentes quidem, & fortes boni ſunt: timidi verò atq; imprudentes mali. CAL. Ita eſt. soc. Quamobrẽ æquè gaudent atq; dolent, & boni, & mali. CAL. Aſſentior. Soc. An ergò æquè boni maliq́; ſunt hi qui boni ſunt, & qui mali? an potius boni dũtaxat qui boni ſunt, mali verò qui mali? CAL. Per Iouẽ neſcio quid inuoluas. soc. An ignoras dixiſſe te bonorũ præſentia eſſe bonos: malos verò malorũ? Bona autẽ voluptates eſſe: mala verò dolores? CAL. Equidem. soc. Nónne igitur his qui oblectantur adſunt bona, videlicet voluptates? ſi quidem oblectantur. CAL. Quid prohibet? Soc. Nũ præſentibus bonis boni ſunt qui delectantur? CAL. Sunt. soc. Et dolẽtibus adſunt mala. ſ. ipſi dolores? CAL. Adſunt. soc. Malorũ verò copia malos eſſe dicis qui mali ſnnt. nõne adhuc dicis? CAL. Equidẽ. soc. Boni ergò ſunt qui gaudent: mali verò qui dolent. CAL. Maximè. soc. Et qui magis, nimirum magis: qui ue minus, & hi minus: & qui pariter, ęquè. CAL. Ita. soc. Nunquid ais ita gaudere atq; dolere prudentes vt imprudentes rurſusq́; timidos atq; fortes? an magis etiã timidos? CAL. Aio. soc. Reputa igitur vnà mecũ quid nobis ex his quæ cõceſſa ſunt eueniat. Bis. n. atq; ter pulchrum eſſe fuerunt ea quæ pulchra ſunt dicere atq; cõſiderare. Bonũ quidem eſſe prudentẽ fortemq́; diximus, nec ne? CAL. Diximus Soc. Malũ verò imprudentem & timidũ? CAL. Prorſus. soc. Bonũ autem rurſus eũ qui gaudeat? CAL. Ita. SOC. Malũ verò eũ qui doleat? CAL. Neceſſe eſt. Soc. Dolere verò atq; lætari bonũ malumq́; ſimiliter: fortè etiã magis malũ? CAL. Certè. soc. Similiter ergò quis bonus fit & malus bono, vel potius ipſe malus fit bonus. an non hæc, & ſuperiora illa ſequũtur, ſiquis voluptaria eadem eſſe dixerit atq; bona? An non neceſſario hæc ſequuntur Callicles? CAL. Iandudum te auſculto Socrates, tibiq́; concedo, obſeruãs: ſiquis vel ioco aliquid tibi dederit, id puerorum more libentius te arripere: quaſi verò exiſtimare debeas, vel me vel aliũ quenquam non arbitrari alias voluptates eſſe meliores: alias verò deteriores. Soc. Vhi vhi ò Callicles quàm aſtutus es? me quaſi puerum ludis, quãdoq; in hunc modũ rem habere aſſerens, quandoq; aliter, me decipis. atqui non arbitrabar ab initio vltro deceptum iri abs te, cum ſis amicus. Nunc autẽ nimiũ me fefelliſti: atq;, vt videtur, quemadmodũ vetus habet prouerbiũ, neceſſariò adducor vt præſenti ſorte pro viribus benè vtar: & quod tu das accipiam. Eſt autẽ, ni fallor, quod nunc affers eiuſmodi: voluptatũ alias quidẽ bonas eſſe, alias verò malas. nunquid? CAL. Proculdubiò. soc. Bonæ verò non ne quæ vtiles? Malæ autem quæ noxiæ? CAL. Ita certè. soc. Vtiles autẽ quæ boni aliquid afferunt: Noxiæ verò quæ mali nonnihil? CAL. Aſſentior. Soc. Num igitur tales dicis, velut in corpore quas modo dicebamus, edendi bibendiq́; voluptates? Nunquid. n. ex his illæ quæ valetudinem præſtant corpori, aut robur, aut aliam quandã corporis virtutem, bonæ ſunt: quæ contrariæ, malæ? CAL. Prorſus. soc. Et dolores eodem pacto alij boni ſunt, alij mali? CAL. Nihil prohibet. soc. Bonas quidẽ voluptates, & dolores bonos eligere oportet, & proſequi. CAL. Prorſus. Soc. Contrà verò nequaquam. CAL. Manifeſtum eſt. soc. Nempe bonorum gratia agenda eſſe omnia ego & Polus conſenſimus, an meminiſti? & tibi ſimiliter videtur, hic eſſe finis omniũ actionum: ipſum ſcilicet bonum, eiusq́; gratia cætera omnia facienda, non autem ipſum gratia reliquorum? An tertius in hanc ſententiam nobis accedis. CAL. Equidem. soc: Quamobrem bonorum gratia oportet & alia, & voluptates ſequi: non autem bona gratia voluptatum. CAL. Prorſus. Soc. An ergò cuiuſq; viri eſt eligere quænam ex rebus quę delectant bonæ ſunt, quę ue malæ? An potius artificioſi viri opus eſt vtrunq;? CAL. Artificioſi. soc. Recordemur ergò illorum quæ ad Polum Gorgiamq́; dixi. Nam ſi meminiſti, eſſe facultates quaſdam præparatrices dicebam: alias quidem vſque ad voluptatem duntaxat, quid melius deterius ue ſit ignorantes, alia verò quid bonum malumúe ſit cognoſcentes. Ponebam prætereà earum quæ circa voluptates verſantur, coquinariam circa corpus peritiam, ſed non artem: earum verò quæ ad bonum intendunt, medendi artem. Et per Iouem amicabilem precor ò Callicles, ne aduerſus me ioceris: neq; quicquid tibi occurrit reſpondeas, neq; etiã rurſus hæc à me veluti iocum accipias. Vides. n. ea de re nobis eſſe ſermonem, qua nihil magis noſſe vir ſanæ mentis contendat: quemadmodum videlicet ſit viuendum: vtrum quemadmodum tu hortaris, illa agendo quę viri dicis eſſe officia: verſantem in populo atq; orantem: rem præterea publicam gubernantem ceu vos in pręſentia gubernatis: an potius vita ſit hęc philoſophica capeſſenda, & qua in re hæc vita differt ab illa. Fortè verò operæprecium eſt, quemadmodum incœperam paulo antè diſtinguere: atq; deinde cũ nobis de diſtinctione conuenerit, ſi hæc duplex vita eſt, cõſiderare quid interſit, & qua potius viuendũ. Sed fortaſsis nondũ quid dicam intelligis. CAL. Nondum certè. Soc. At planius dicam. poſtquam cõfeſsi vterque ſumus, eſſe quidem aliquid bonum, eſſe quoq; aliquid voluptarium. ſed aliud voluptarium eſſe, quàm bonum: atque vtriuſque horum ſtudium, & præparationem quandam eſſe ad ea comparanda: alteram videlicet venationem boni, alteram voluptatis: hoc ipſum primo antequam vlturius procedam, aſſentiris mihi nécne? CAL. Aſſentior. soc. Age & illa quæ ad hos dicebam mihi aſſentire, ſi modò vera tũc loqui tibi ſum viſus. Conſtanter. n. affirmabam, non videri mihi coquinariam eſſe artem, ſed peritiam quandã. Medicinam verò eſſe artem, propterea quod medicinę facultas illius quod curat naturã, & cauſam eorum quę agit expendit: ac horum cuiuſq; reddere rationem poteſt. Altera verò voluptatis facultas ad ipſam voluptatem circa quam totũ eius verſatur ſtudiũ, omnino abſq; arte procedit, neque voluptatis ipſius naturã conſiderans neq; cauſam: temeraria prorſus, vt ita dixerim, neq; penſi habẽs quicquã, ſed vſu quodã atq; experientia & memoria eius quod accidere conſueuerit ſolum freta, voluptates ſtudioſè parat. Hæc ergò primũ perpẽde, num ſufficiẽter tibi dicta videãtur. Nunquid pręterea eſſe putes tales quaſdã circa animam facultates, alias quidẽ artificioſas, videlicet eius quod ſit animę optimũ curã gerentes: alias verò id negligentes, dum ſolũ cogitant quẽmadmodũ & de corpore diximus, quo pacto oblectare animũ queant. Quę quidẽ vtrũ melior an deterior ſit voluptas, minimè cogitant: neq; aliud quicquã curant, quàm vt oblectent. ſiue melius id ſit, ſiue deterius. Mihi quidẽ videntur eſſe tales aliquæ facultates, vniuerſumq́; id miniſterium adulationem eſſe duco, tam circa animã q̃ circa corpus: & omnino circa aliud quodlibet cuius voluptatẽ quis affectat, nulla prorſus melioris deterioris ue adhibita rõne. Tu verò vtrũ in eandẽ nobiſcũ ſententiã conuenis, an diſſentis? CAL. Minimè quidem, imò cõſentio, vt tibi quandoq; diſputatio concludatur, & huic Gorgię gratificet. soc. Nunquid hoc circa vnã quidem eſt animã? Circa verò duas, vel plures non eſt? CAL. Non ita, ſed & circa duas, & circa multas. Soc. Nonne & multis in vnum conuenientibus, gratificari quis poteſt abſq; vlla eius quod eſt optimum ratione? CAL. Sic arbitror. Soc. Potes ne dicere quæ ſtudia ſint quæ hoc efficiant? Imò ſi vis me quærente, eam quidem quæ talis tibi videtur, concede eſſe talem. Quæ verò non talis, nega. Principio tibicinarum conſideremus, an non tibi hæc videtur eſſe talis, vt aliud nihil quàm aures delectare curet? CAL. Mihi quidẽ. Soc. Nũ & alię omnes eiuſmodi qualis cithariſtica qua in certaminibus vtũtur? CAL. Certè. Soc.

Bis atque ter pulchrum eſſe f[illegible]runt ea quæ pulchra ſunt dicere.

Prouerbium.

Quare medicina ſit ars.

Vide quæ ſint in ipſa p[illegible]ma.

Soc. Qnid doctrina chori dithyramborumq́ue poeſis, nónne eiuſmodi tibi eſſe videtur? An putas Cineſiā Meletis filium, vt tale aliquid dicat, vnde audientes meliores reddantur ſpectare? Vel potius vnde theatrali turbæ placere poſsit? Cal. Manifeſtum quidem hoc eſt, ò Socrates, de Cineſia. Soc. Pater verò eius Meles, an ad id quod optimū eſſet, proſpicere videbatur, cum ad citharam caneret? Vel ipſe profectò ne ad vnluptatē quidem? nam mn leſtus audentibus erat. Verum conſidera, nónne citharœdica facultas omnis, dithyramborumq́; poeſis oblectādi gratia tibi videtur inuenta? Cal. Mihi quidē. Soc. Quid autē præclara hæc tragœdia atq; admiranda poeſis molitur? Nunquid ſtudium eius conatusq́; ad audentium voluptatem ſolum tendit? vel ſi quid voluptarium quidem atq; gratum ſit, ſed tamē malum, id cauebit ne vnquam dicat? Contrà verò, ſiquid moleſtū, attamen vtile fuerit, id & dicet, & canet, oblectentur nec ne audientes? Sed quid nam tragœdorū poeſis elaborare maximè tibi videtur? Cal. Conſtat eam ad voluptatem gratiamq́; ſpectantium potius declinare. Soc. Hoc ipſum paulò antè adulationem eſſe diximus. Cal. Planè. soc. Age vtiq́;, ſi quis auferat ex tota poeſi concentum, & rhythmum, atq; menſuram aliud ne quicquam præter ſermones quoſdam ſupererit? Cal. Idipſum. soc. Profectò ad turbam populumq́ue hi ſermones habentur. Cal. Proculdubiò. Soc. Popularis ergò oratio quædam eſt poeſis. Cal. Apparet. Soc. Nonne rhetorica quoq; popularis eſt oratio? An non rhetorica in theatris vti poetæ tibi vidētur? Cal. Mihi quidem. Soc. Nunc ergò inuenimus rhetoricam quandam ad populum talem, qualis eſt puerorū ſimul, & mulierum virorumq́;, & ſeruorū atq; liberorū. Quam quidem haud valde probamus: quippe cum adulatoriam eam eſſe confeſsi ſumus. Cal. Sic eſt profectò. Soc. Agedum quid de ea dicimus rhetorica, qua ad Athenienſem aliarumq́ue ciuitatū populos ex viris liberis conflatos vtuntur? Qualis ea eſt? Vtrum tibi videntur oratores ad id ſemper quod optimū ſit, verba dirigere: id duntaxat ſpectantes, qua oratione ciues quàm optimi ex eorum orationibus euadant? an potius hi quoq; gratiam auditorum aucupantur boni duntaxat pnprij gratia, publico interim neglecto cōmodo? Nam perinde atq; pueros, populū tractāt, intenti duntaxat ad gratiam: nihil verò curantes, vtrum ob hoc meliores, aut deteriores reddātur. Cal. Haud ſimplex, id eſt quod interrogas. Sunt .n. qui in orando vtilitati ciuiū conſulunt: ſunt & alij tales, quales ipſe narras. soc. Satis eſt. Si .n. & hoc eſt duplex, alterum quidem eius membrum adulatio erit, turpisq́; concionatio: alterū verò pulchrum, ſtudere videlicet, vt animi ciuium quàm optimi fiant, ſemper pro audientium vtilitate certando, ſiue placeant, ſiue diſpliceant quæ dicuntur. Verum tu certè oratoriam eiuſmodi vidiſti nunquā. Quòd ſi inter oratores talem quempiam habes, cur non & eum mihi oſtendiſti? Cal. Per Iouem ex oratoribus qui nunc ſunt, talem habeo nullum. soc. Num autem inter veteres aliquem indicare potes, per quem Athenienſes facti aliquādo ſint meliores, poſtquam ille orare cęperit, cū praui anteà fuerint? Ego .n. quis ſit talis, ignoro. cal. Quid verò Themiſtoclem non audis virum bonum fuiſſe? & Cimonē, & Milciadem, atq; Periclem hunc nuper vita functū? quem ipſe quoq; nrantem audiſti. soc. Si quidem eſt, ò Callicles, vera virtus, quam in ſuperioribus ipſe dicebas, cupiditates videlicet ſuas, aliorumq́; explere. At ſi id aliter habet, atq; veluti poſtea in diſputando fateri compulſi ſumus, cupiditates illas quæ meliorem efficiunt virum, exequi oportet, alias verò minimè, atq; huius rei cum ars quædam extet, artificem ne eius aliquē demōſtrare mihi potes? Cal. Non habeo equidem quid dicam. Soc. At verò ſi ritè quæſiueris, inuenies. Videamus iam ſic planè cōſiderantes, num aliquis horum talis extiterit. Dic age. bonus vir atq; ad id quod optimum ſit, verba faciens, non temere dicet, ſed ad aliquid certè proſpiciet, quemadmodum & alij omnes artifices, quorum ſuum quiſq; opus obſeruat, nec caſu quod ad vſum opus conſerat, eligit, ſed quemadmodū ad propoſitum ſibi exemplar opus ſpeciem aliquam conſequatur. Veluti ſi intueri placet pictores, & Architectos, & fabros nauiū, alioſq́; omnes artifices: quiuis eorum in ordinem quendā ſingula vbiq; diſponit, cogitq́; alia alijs conuenire atq; congruere, donec totum cōſtituatur quodam ordine exornatū. Id ergò oēs agunt artifices, atq; hi quos in ſuperioribus dicebamus pædotribæ & medici ſimiliter faciunt circa corpus? Ornant .n. ipſum atq; componunt. Cōfitemur id ita ſe habere nec ne? Cal. Sit ita. soc. Domus igitur ornatum & ordinem aſſecuta, bona erit: ſi minus, mala. Cal. aſſentio. Soc. Et nauigiū eodem pacto. Cal. Eodem. soc. Atqui & corpora nnſtra ſimiliter. Cal. Similiter. soc. Quid verò animus, ſi ordinis fuerit expers, nū bonus erit? an potius ſi ordinis ornamētiq́; cōpos? Cal. Neceſſariū eſt ex ſuperioribus hoc quoq; fateri. Soc. Quod ergò nomen eſt ei quod in corpore ex ordine ornatuq́; efficitur? Cal. Sanitatē, & vires fortaſſe dicis. soc. Dico equidē quod verò nnmen ei quod in animo ex ordine fit atq; nrnatu, conare inuenire atq; exprimere, huius quemadmodū & illius? Cal. Cur nō ipſe dicis? Soc. Si ita tibi placet, dicam: tu verò ſi vera loqui videbor, cōcedito: ſin minus, reprobato: nec vlln modo condonato. Mihi quidē videtur ordinationi corporis nomen eſſe ſanū, ex quo in ipſo fit ſanitas, aliaq́; corporis virtus. Ita ne eſt, an aliter? Cal. Ita. soc. Animi verò nrnationi atq; ornatui, legitimū lexq́; eſſe nomen, vnde legitimi fiunt homines atq; decori. Hæc verò ſunt iuſtitia atq; tēperantia. Aſſenuris, nec ne? Cal. Eſto. Soc. An non igitur ad hæc artificioſus ille rhetnr bonus reſpiciens, verba ſua hominū animis adhibebit: actionesq́; omnes, & quicquid vel cōcedet aliquādo, vel negabit, ad id ſemper intendet, vt ciuiū aīs iuſtitia quidem inſit, iniuſtitia verò abſit. rurſus adſit temperantia, intemperantia verò eijciatur, cæteræq́; virtutes colātur, prauitas expellatur? Concedis, nec ne? Cal. Concedo equidē. soc. Quidnā confert ò Callicles, corpori ægrotāti maleq́; affecto, cibos multos ſuauiſsimosq́; præbere, aut potum, aut aliud quippiam quod non ſit profuturum? hoc eſt plus vel minus vel cōtrarium quàm iuſta dictat ratio. Sunt hæc, vel non? Cal. Sint. soc. Non .n. prodeſſe arbitror homini, in afflicto corpore viuere. Sic enim neceſſe eſt viuere malè. nonne ita eſt? Cal. Ita. Soc. Nōne cupiditatibus ſatisfacere, veluti eſurientem comedere quantum vult, vel ſitientē bibere quatenus placet, ſanum quidē hominē medici plerunq; permittunt: ægrotantem verò nunquam, vt ita dixerim, appetitus ſuos implere permitiūt? Concedis hoc & ipſe? Cal. Concedn. soc. Ad animū quod attinet, an non eadē eſt ratio? Quatenus .n. prauus ſit & demens, atq; intēperans iniuſtusq́; & impius, coercēdus nimirū eſt à cupiditatibus, neq; permittendus alia facere quàm illa ex quibus euadat melior. Cōſentis necne? Cal. Conſentio. soc. Ita .n. ipſi animo expedit. Cal. Prorſus. soc. Nōne coercere, eſt ab his quæ cupit, continere? Cal. Eſt. soc. Continentia igitur melior eſt animo quàm incōtinentia quēadmodum ipſe modo ſtatuebas. Cal. Neſcio quid dicas Socrates. itaq; aliū quemuis interroga. Soc. Hic nō ſuſtinet, vt ipſi quod vtile ſit, afferatur, atq; eam de qua nūc ſermo habetur, continentiā conſequatur. Cal. Nulla omnino tunrū mihi verbornm cura eſt, ò Socrates, atq; hactenus Gorgiæ gratia tibi reſpondi. soc. En quid ergò agemus? nunquid ſermonē medium abrumpemus? Cal. Ipſe videris. soc. At nefas eſſe aiunt, mancas dimittere fabulas, imò cnlophonē imponendū eſſe, ne abſq; capite oberrēt. Reſponde ergò ad reliqua, vt ſermo hic noſter caput ſortiatur. Cal. Quàm violētius es ò Socrates? Profectò ſi mihi creditis, hanc diſputationē iam dimittes, vel cū alio diſputabis. Soc. Quis nam vult alius, ne imperfectū relinquamus ſermonē? Cal. An nō ipſe ſermonem potes percurrere, vel enarrando, vel tibimet reſpondendo? soc.

Poeſis ſine cōcentu & numeris, non aliud eſt, q̃ ſermo popularis.

Aſſéditur rhetoricæ adulatio.

Sanum in ordinatione corporis.

Legitimū & lex in ordinatione animi, quæ iuſtitia & tēperantia eſt.

Prouerbiū, nefas eſt mācas dimittere fabulas.

Ne mihi Epicharmi illud accidat,quæ prius narrabāt duo nunc ad illa vnus ſufficiam.Veruntamē videtur ſic omnino neceſſariū eſſe.Si tamē id faciemus, puto equidē oportere,nos omnes certatim ad id contendere, vt quid in his quæ dicimus,verū,quidúe falſum ſit cognoſcatur.Commune.n.eſt hoc in omnibus bonum,vt hic vnicuiq; conſtet:proſequor igitur ego ipſe ſermonē, quo pacto ſe habere videtur. Quòd ſicui veſtrū fortè,mihi ipſi quæ vera non ſint,videbor cōcedere:veſtrū erit obijcere atq; redarguere.neq;.n.tanquam ſciens dico illa,ſed verū vobiſcum cōmuniter indagans. Quapropter ſiquid rectè dicere videbitur qui me reprehenderit,ego primus aſſentiar. Hæc tamen ea mēte dico, ſi modo ſermonem perficiendū eſſe putatis.Sin minus, omittamus iam atq; abeamus. Gor. At.n.nōdum mihi abeundū videtur, imò diſputationem à te eſſe perficiendam.Puto autē cæteris quoq; idē videri, & ipſe percupio reliqua ex te ipſo audire. Soc. Atqui ò Gorgia,libenter adhuc cum Callicle diſputarē,donec pro Zethi Amphionis dictum illi redderem. Sed quando tu Callicles diſputationem recuſas perficere mecum, ſaltem auſculta atq; argue,ſiquid minus rectè dicere tibi videbor quòd ſi me conuiceris, haud infeſtus ero tibi, quēadmodū mihi tu, ſed pro maximo beneficio id adſcribā. Cal. Dic tu ipſe bone vir,& quod inſtituiſti,abſolue. Soc. Audi me igitur diſputationē ab initio repetentem. An idem eſt voluptas atq; bonum?certè non idem,vt ego & Callicles conſeſsi ſumus.An voluptatē boni gratia, vel bonum gratia voluptatis ſequi debemus? voluptatem certè gratia boni. Eſt autem voluptas qua præſente gaudemus. Bonum verò quo præſente boni ſumus. Prorſus. Boni vero ſumus,& nos & quæcunq; alia ob pręſentem virtutem quandam.Sic.n.ò Callicles neceſſarium eſſe mihi videtur. At virtus cuiuſq; ſiue inſtrumenti,ſiue corporis, ſiue animę,nó temere vtiq; adeſt,ſed ordine rectitudineq; & arte quæ horū cuiq; tradita ſit. Nunquid hæc ita ſe habent? Mihi quidem ſic ſe habere videntur. Quamobrem ordine ordinatū ornatumq; eſſe eſt cuiuſq; virtus. Nempè ſic ego faterer. Itaq; ornatus quidam proprius vnicuiq; inſitus,quodlibet efficit bonum mihi quidē ſic apparet.Quapropter anima quæ proprium habet ornatum, melior eſt illa quæ ornatus eſt expers.Neceſſe eſt.Iā verò quæ habet ornatum, ornata eſt atque modeſta. Quidni? Talis verò eſt & temperans.Neceſſe eſt omnino.Quæ verò temperans, eſt & bona. Equidem ò amice Callicles, quo pacto aliter dicā,non inuenio.Tu verò ſiquid habes aliud, doce. Cal. Dic tu bone vir. Soc. Dico igitur, ſi tēperatus animus bonus eſt conſequi vt qui contrà atq; tēperatus affectus eſt,ſit malus. Eſt verò talis intēperatus animus & incontinens.Sic eſt omnino. Tēperatus autem agit decētia erga Deos atq; homines. Non.n.temperatus eſſet,niſi decotum ſeruaret.Neceſſe eſt ſic eſſe. Proinde qui decentia inter homines agit,iuſtè agit: & agēs ſimiliter erga Deos, agit piè.Eum verò qui iuſta piaq; agit, neceſſe eſt eſſe iuſtū atq; pium. Sic veritas habet. Præterea fortē hunc eſſe neceſſe eſt.Non.n.temperati viri eſt,vel proſequi, vel fugere aliter quàm decet.imò oportet & res ſingulas,& homines ipſos & voluptates atq; moleſtias tum fugere, tum proſequi, tum etiam tolerare vbi ſit opus. Quamobrem omnino neceſſariū eſt temperatū virū, cum, vt diximus, iuſtus & fortis ſit & pius,eſſe perfectè bonum, Bonū verò benè honeſteq; agere quicquid agat. Eum autem qui benè agit,felicē eſſe atq; beatum. Improbū verò ac malè agentem eſſe miſerū.Talis autem eſt qui aliter eſt affectus quàm tēperatus:videlicet qui intemperatus eſt,quem ipſe laudabas. Ego igitur hæc ita ſtatuo, & eſſe vera ſentio. Quamobrē ſi ita ſe res habet, quicunq; optat beatus fore, temperantiam ſequi exercereq; debet, intēperantiam verò fugere quantū cuiuſq; noſtrum pedes valent,atq; ita ſeſe comparare,vt non indigeat caſtigatione atq; pęna: ſi verò indigeat vel ipſe vel alius quiuis familiarium,ſiue priuatus,ſiue ciuitas,adhibita pœna coercendus eſt, ſi modo futurus ſit beatus. Hoc mihi videtur eſſe ſignum ad quod proſpicientes dirigere vitam debemus,omnia tam publica quàm priuata ad hoc referētes,vt iuſtitia & temperantia illi adſit qui futurus ſit felix: non autem cupiditatibus omnia permittenda ſunt: quas explere conari,inexplebile malū eſt,latroniſq; more vitam agere.Neq;.n.cuiquam hominum is qui eiuſmodi eſt,charus vnquam erit, neque Deo:quippe cui ſocietas cum alijs nulla eſſe poſsit.Cui verò non ſit ſocietas,ei nec amicitia etiam vnquā conſtabit. Tradunt autē ſapientes,cælum & terram, Deoſq; & homines ſocietate quadā & amicitia, modeſtoq; ornatu, & temperantia & iuſtitia contineri: atq; id vniuerſum præterea mundum ornatumq; appellant,non immunditiam, neq; intemperantiam.Quæ tu quamuis ſapiens, mihi videris animaduertiſſe nunquam. Nam te latuit geometricam æqualitatem in Deis atq; hominibus valere quàm plurimū.At verò tu in rebus omnibus prærogatiuā exercendam putas:Geometriam nanq; contemnis. Age itaq; vel refellendus eſt ſermo ille noſter, quaſi nō iuſtitiæ temperantiæq; poſſeſsione beati fiant quicunq; beati,prauitatis verò miſeri:vel ſi verus eſt, cōſiderandum eſt quid ſequatur. Nempè priora illa conſequētur omnia, in quibus à me an ſerio loquerer, inquirebas. Ego vero accuſandū eſſe & ſeipſum & filiū & amicū, ſiquid iniuſtè fuerit perpetratum, atq; ad id vtendum eſſe rhetorica, aſſerebam. Et quæ tu Polum verecundia adductum putabas conceſſiſſe,vera vtiq; erant:videlicet iniuriam facere,quāto turpius eſt quàm ſuſtinere,tanto ſic etiam deterius:atq; eum qui rectus futurus ſit orator,oportere iuſtum eſſe, & quę iuſta ſunt,ſcire. Quod quidem rurſus Gorgiam ob verecundiam conceſsiſſe Polus ait. Cum verò hæc ita ſe habeant,conſideremus quæ ſunt illa in quibus me ipſe vituperas:nū rectè dicatur, nécne, me videlicet non poſſe vel mihi,vel amicis atq; domeſticis opem ferre,neq; ex maximis periclis liberare,at eſſe me in poteſtate libidineq; cuiuſq;,quemadmodū abiectiſsimi quiq; ſolent, ſiue pulſare velit quis,vt tu iactabundus dicebas,ſuper genam, ſiue pecunias rapere, ſiue vrbe expellere, ſiue vltrò ſupplicio afficere.Ita verò comparatū eſſe, rem turpiſsimam omnium eſſe dicebas. Mea verò ſententia iam ſæpius dicta, atq; rurſus nihilò prohibente dicenda,contrà ſe habet:videlicet non eſſe turpiſsimū iniuſtè genam percuti, vel corpus marſupiumúe cædi, ſed percutere iniuſtè atq; cædere mihi,meiſq; turpius atq; deterius.Item furari, & in ſeruitutē adducere,muroſq; ſuffodere,atq; ſummatim quamlibet iniuriam facere,eſſe ei qui facit deterius ſimul & turpius quàm accipere.Hæc ſuperius à nobis cōceſſa, vt ego aſſero,continentur atq; vinciuntur,& ſi dictu ruſticius eſt ferreis adamantiniſq; rationibus, quibus, vt ita ſentiam, adducor.Quas niſi tu aut aliquis te robuſtior diſſoluat,fieri non poteſt vt aliter quàm vt nunc ipſe dico, rectè dicatur. Nam mihi quidem ſemper idē permanet ſermo, me videlicet hæc neſcire quo pacto ſe habeant,attamen nullum eorum qui cum hactenus locutus ſum, quemadmodum modo vobiſcum, potuiſſe vnquā aliter dicendo non ridiculum apparere. Quamobrem hæc iterum ſtatuo ita ſe habere. Quod ſi ita ſe habeant, atq; iniuria maximum qui eam facit eſt malorum,illud inſuper maius eſt indicandum,videlicet ipſum qui fecerit,nunquā dare penas,quod tādem auxilium erit illud, quod quiſquis cum ſibimet aſferre non poſsit, reuera ſit contemnendus? Nónne hoc quidem maximū à nobis amoueat detrimentum?Profectò neceſſe eſt hoc eſſe turpiſsimum, non poſſe auxilium eiuſmodi præſtare ſibijpſi,amiciſq; ac propinquis. Secundum verò auxilium aduerſus malum ſecundum, tertium contrà tertium,cæteraq; ſimiliter,prout cuiuſq; mali magnitudo ſe habet. ita vt pulchrum eſt opem afferre poſſe, & turpe non poſſe. Nunquid aliter quam ſic ſe res habet Callicles? Cal. Certè non aliter. Soc. Cum igitur hæc duo ſint, facere iniuriam ac pati, maius vtique malum eſſe dicimus inferre,minus autem pati. Quod nam igitur

auxilium

auxilium ſibi comparans aliquis, vtrunq; potiſsimum con
ſequeretur, vt neq; inferat iniuriam, neq; accipiat? vtrum
potentiam an voluntatem? Sic autẽ dico, vtrũ ſi nolit pati,
iniuriam non patietur? an ſi potentiam ſibi comparauerit,
ita duntaxat nõ patietur. Conſtat certè ſi potentiã. Quid
autẽ in inferendo? vtrum ſiquis iniuriari nolit, ſatis erit re-
medij? Neq;.n.iniuriam inferet. An ad hoc inſuper poten
tia quædam & ars eſt comparanda, quam, niſi quis didi-
cerit atq; exercuerit, iniuriã faciet? Cur non mihi ad id ſal
tem reſpõdes Callicles? vtrũ ego atq; Polus tibi videmur
rectè ſuperioribus coacti rationibus fuiſſe nécne? quando
confeſsi ſumus, neminem volentẽ iniuriam facere, ſed in-
uitos hanc inſerre quicunq; inſerãt. CAL. Eſto tibi id ita
Socrates, vt diſputationẽ hanc concludas. SOC. Ad hoc
itaq; potentia quædam & ars cõparanda videtur, ne cui
faciamus iniuriam? CAL. Omnino quidem. SOC. Quæ
nam igitur ars eſt ad facultatem comparãdam, per quam
vel nullam quis, vel minimã iniuriam patiatur? Conſidera
vtrum tibi idem videatur quod & mihi. Mihi quidem ita
videtur, vel oportere principatũ in rep. obtinere, vel vſur-
pare tyrannidem, vel cum præſenti gubernatione habere
cõmercium. CAL. Vides ò Socrates, quàm paratus ſim,
ſiquid rectè dixeris comprobare. Profectò id mihi rectè
nimium abs te dictũ fuiſſe videtur. SOC. Conſidera prę-
terea hoc, ſi rectè dicere tibi videor. Amicus mihi videtur
quiſq; eſſe cuique maximè, quemadmodum antiqui ſa-
pienteſque tradunt, vt maximè ſimilis eſt. nõnne & tibi?
CAL. Mihi quidẽ. SOC. Nonne vbi tyrannus ferus ru-
diſq; dominatur, ſiquis ea in vrbe multò melior ſit, tyran
nus hunc formidat, atq; huic nunquã tota mente amicus
eſſe poterit. CAL. Sic accidit. SOC. Neq; ſi multò ſit de-
terior? contemnet.n. eum tyrannus, neq; vnquã tanquam
erga amicũ afficietur. CAL. Vera narras. SOC. Solus er-
gò amicus huic eſſe poterit apud eũ exiſtimatione dignus
qui cũ moribus ſimilis ſit, eademq; laudet atq; vituperet.
ſubeſſe velit domino & parere. Hic nimirum magnam in
ea ciuitate habebit potentiam: hunc iniuria impune nul-
lus afficiet. nõne ita ſe res habet? CAL. Ita. SOC. Siquis
ergò in hac vrbe ex ipſa iuuentute cogitet, qua potiſsimũ
ratione magnam cõparare potentiã valeat: adeò vt nullus
iniuriã ſibi queat inferre: hæc ipſa, vt videtur illi via eſt: ſta
tim ab adoleſcentia ſeipſum aſſuefacere, vt eiſdẽ gaudeat
atq; doleat, quibus & dominus: atq; ita ſe cõparare vt illi
ſit quàm maximè ſimilis. nonne ita? CAL. Ita. SOC. Hic
ergò, vt præſens ſermo ſignificat, aſſequetur, vt iniuria in-
ferri ſibi non poſsit, magnamq; habeat in ciuitate poten-
tiam. CAL. Prorſus. SOC. Nũquid etiã aſſequetur vt in-
iuriam inferat nemini? an potius multũ abeſt? ſiquidẽ iniu-
ſto principi ſimilis erit, magneq; autoritatis apud eum.
Verũ puto eiuſmodi vitæ ſtatum huic ad id accõmoda-
tiſsimum eſſe, vt quàm maximè facere iniurias poſsit, pę-
naſq; iniuriarũ penitus deuitare. nõne ita? CAL. Appa-
ret. SOC. An nõ hic malo occupabitur maximo, cũ flagi-
tioſus ſit, animũq; infectũ habeat ob imitationẽ domini ſi
milemq; potentiã? CAL. Neſcio quõ ſermonẽ, ò Socra-
tes, ſurſum deorſumq; vertas. An neſcis eum qui ſic imi-
tatur, poſſe eum qui non imitatur, occidere, modo velit,
patrimonioq; expoliare? SOC. Scio equidẽm ò bone Cal
licles, niſi ſurdus ſim: cum non ſolũ abs te, verumetiam à
Polo nuper, & à cæteris fermè omnibus in ciuitate idẽ ſre
quẽter audiuerim. at ipſe me audi. profectò interficiet, mo
do velit: ſed malus honeſtum atq; bonũ. CAL. At hoc ip
ſum grauiter eſt ferendum. SOC. Non certè viro mente
ac ratione prædito, vt & tuus ſermo ſignificat. An putas
in hoc ipſo multũ ab homine laborandũ, vt quã diutiſsi-
mè viuat, eaſq; artes meditetur, quæ nos ſeruare ſemper à
periculis poſsint, qualis rhetorica eſt, ad quã tu me capeſ-
ſendã exhortaris: eò quòd in iudicijs nos ſępe ſeruet. CAL.
Per Iouẽ tibi rectè conſulo. SOC. Quid verò vir optime?
nãdi peritia preclara tibi videtur? CAL. Non per Iouem.
SOC. Attamẽ ſeruat hæc homines ab interitu, quoties il-
luc inciderint, vbi eiuſmodi arte ſit opus. Quòd ſi hæc ti-
bi videtur exigua, ego maiorem hac adducam, guberna-
toriam. ſ. quæ non ſolum vitam, verumetiam corpora &
pecunias ab extremis ſeruat periculis, nõ ſecus quàm rhe
torica. atq; hæc tamen humilis eſt atq; modeſta, non ia-
ctabunda, neq; ampuloſa, quaſi mirabile aliquid cõſecuta.
Sed cũ eadem efficiat quę rhetorica, ſi ab Aegina hucuſq;
nos ſeruet, duos duntaxat exigit nũmos. Si verò ex Aegy-
pto, vel Ponto ſalua reduxerit quæ modo dicebam, nos &
filios vxoreſq; & diuitias, duas drachmas expoſtulat: atq;
ipſe hac arte præditus, qui ve hæc perfecerit, deſcendens,
in litoreq; ſecus mare nauemq; deambulans, nequaquam
ſe effert, neq; inflatur. Animaduertit.n. vt arbitror, incer
tum eſſe vtrũ profuerit vel obfuerit illis quos ſeruauit, ne
fluctibus mergerentur: intelligens ſe nihilò, vel corpore,
vel animo meliores reduxiſſe illos quàm acceperit ab ini-
tio nauẽ ingredientes. Cogitat ergo ſiquis magnis inſana-
bilibuſq; morbis corporis preſſus in mari non pereat, hũc
ideo miſerũ eſſe, quia non perijt, nec vllam ab ipſo ſuſce-
piſſe vtilitatẽ. Si quis autẽ animo, qui corpore precioſior
eſt, multos inſanabileſq; habet morbos: nunquid huic vi-
uendũ eſt? eiq; vtilitatẽ afferret, ſiue ex mari, ſiue ex iudi-
cio, ſiue aliunde quis ipſum ſeruet? Sed profectò nouit, fla
gitioſo homini vt viuat nõ expedire. Neceſſe eſt.n. vt ma
lè viuat. Quamobrem nulla extat lex per quam guberna-
tor quamuis nos ſeruet, gloriari poſsit, atq; in honore ha-
beri Cęterũ ipſe machinarũ faber, qui nedũ gubernatore
ſed etiã exercitus duce, vel quouis alio non minus inter-
dũ ſeruare poteſt, eò quòd ciuitatibus interdũ totis ſalutẽ
præſtet, nunquid cauſidico ęquiparãdus eſſe videtur? Qui
ſi vellet hic quemadmodũ vos rem ſuam extullere, nimi-
rum vos verbis obrueret, exhortans omnes vt fabri ma-
chinarum efficiantur: quaſi nullius momenti ſint cætera.
Non.n. ſibi deeſſet materia. Veruntamen hunc ipſe artẽq;
eius nihilo minus contemneres, ac velut per cõtumeliam
machinariũ vocitares, nec eius filio collocare in matrimo
nium filiã tuã velles, neq; etiã filiã tu eius ducere. Quam-
uis ex quibuſdam rationibus facultatẽ tuam laudas, quó-
nam pacto vel machinariũ, vel alios, quos paulò antè com
memoraui, iuſtè poteris aſpernari? Dicturum te arbitror,
meliorẽ eſſe te, atq; ex melioribus ortũ. Ipſum verò quod
melius dicitur, ſi non eſt id quod ego dico: ſed hoc ipſum
virtus eſt, ſeruare ſeipſum qualiſcunq; ſit, atq; ſua: certè ri-
dicula tibi vituperatio eſt aduerſus machinariũ, vel medi-
cum, alias ve artes, quotcunq; ſalutis gratia ſunt inuentæ.
Cęterũ ò beate, vide ne aliud ſit generoſum atq; bonum,
quàm ſeruare atq; ſeruari. Neq;.n. viuere hic quantum-
cũq; tẽpus, optandũ eſt viro qui verè ſit vir: neq; vita hęc
amanda eſt, ſed hæc Deo cura relinquenda: mulieribuſq;
Mulierũ dictũ, neminem vitare poſſe fatum.
adhibenda fides, quæ dicũt neminem vitare poſſe fatum:
id in primis cõſideret quiſq;, qua ratione hoc ipſo tẽpore
quo vita fungitur, quàm optimè viuat. Nonne id fiat ſi ci-
uibus quibus cũ viuit, perſimilẽ ſe pręſtet? & nũquid opor
teat te nũc ſimilimũ euadere Atheniẽſium populo, ſi ami
cus huic ſis futurus, magnæq; inter illũ autoritatis? Conſi-
dera igitur vtrũ id tibi mihiq; expediat, nécne: Neúe id
nobis ò beate vir eueniat, quod Theſſalicis mulieribus de
ducentibus lunã euenire tradũt, cũ amiciſsimis optio no-
bis ſit huius potẽtię. Si autẽ ipſe putas quempiã hominum
artem quandam eiuſmodi traditurũ, per quam in ciuitate
hac potẽs efficiaris, quãuis gubernationi publicæ ſis diſsi-
milis, ſiue melior, ſiue deterior, haudquaquã rectè, vt mihi
videtur, ò Callicles, cogitas. Non enim imitatorem, ve-
rum ipſa natura perſimilem eſſe ijs oportet, ſi magnum ali
quid ad beneuolentiam Atherienſis populi cõparandam
ſis conſecuturus, ac per Iouem inſuper Pyrilampi. Quiſ-
quis te his efficiet ſimilem, is faciet quẽadmodum cupis,
vt ciuilis ſis, atq; rethoricus. Nempè omnes ijs verbis quę
ſuis moribus cõſentanea ſunt, delectantur, diuerſiſq; tur-
bantur. Niſi tu fortè, ò lepidum caput, aliud afferas. Di-
cemúſne aliquid ad hęc Callicles? CAL. Neſcio quo-

modo benè dicere mihi videris, ò Socrates. Euenit mihi tamen, quod multis accidere alijs cõſueuit: nam haud magnam tibi habeo fidẽ. SOC. Amor populi, ò Callicles, tuo inſitus animo, reſtitit mihi: verũ ſi ſæpius meliusq́; hæc eadem cõſiderauerimus, tibi fortè probalia videbũtur. Recordare igitur duas à nobis narratas eſſe præparationes tã ad corpus quàm ad animũ permittẽtes. Quarũ altera quidem tẽdat ad voluptatẽ, altera verò ad id quod melius eſt non gratificans, ſed repugnans. Nónne hæc in ſuperioribus definiuimus? CAL. Prorſus. SOC. Et quę declinat ad voluptatem, ſeruilis: neq; quicq; aliud quàm adulatio eſt. nónne ita? CAL. Eſto, ſi quidem ita placet. SOC. Altera verò ſtudet, vt quàm optimũ fiat, ſiue anima ſit, ſiue corpus id quod curamus. CAL. Omnino. SOC. igitur ſic reipublicæ ciuiumq́; capeſſenda nobis eſt cura, vt ciues ipſos bonos efficiamus. Alioquin quemadmodum ſuperius meminimus, nihil prodeſt beneficium aliud conferre, niſi honeſta & bona ſit mens eorum qui accepturi ſunt, vel pecunias multas, vel imperium, vel aliam quamlibet poteſtatem. Ponimus ſic eſſe, nécne? CAL. Prorſus, ſi tibi placet. SOC. Si ergo nos inuicem, ò Callicles, cohortaremur, publice ciuilia pertractantes ad murorum, vel naualium, vel templorum ingentia ædificia: nũquid neceſſe conſiderare noſipſos atq; diſpicere: primũ quidem an eius artis peritiã habeamus, necne: & à quo didicerimus? an ita oporteret id fieri aut minus? CAL. Prorſus. SOC. Secundo verò, ſiquando priuatim nobis vel amicis, aliquod conſtruximus ædificium, id ne pulchrũ ſit vel turpe. Quod ſi inuenerimus magiſtros nobis bonos præſtãtesq́; fuiſſe, multaq́; ædificia atq; præclara, tum vnà cum magiſtris, tum à nobis ipſis ædificata, tunc demum rationi conſentaneum eſſet ad publica nos cõferre. At ſi neq; magiſtrũ noſtrum poſsimus oſtendere: ædificia quoq; aut nulla, aut non benè conſtructa: ſtultum certè foret, opera aggredi publica, noſq́; ad ipſa inuicem cohortari. Fatemur rectè hęc dici, nécne? CAL. Prorſus. SOC. Nónne ſimiliter & in cæteris omnibus. atq; ſi in ciuilium rerum tractatione inuicem cohortemur, quaſi idonei ſimus medici, examinare nos mutuo hũc in modũ conueniet? Age per deos, ipſe Socrates, quónã pacto affectũ ad ſanitatẽ corpus habet, vel quíſnã alius Socratis opera euaſit à morbo ſiue liber, ſiue ſeruus? Me quoq; de te eadẽ ratione iudicare deceret: atq; niſi aliquẽ per nos vel peregrinorũ, vel ciuium, ſiue virum ſiue mulierẽ ſanatũ eſſe cõperiamus per Iouem valde ridiculũ foret, eo amẽtiæ prouehi, vt nullis priuatim tẽtatis

Prouerbium.

nulliſq́; perfectis rebus, necdũ arte exercitata, figulariam, vt dici ſolet, in ipſo vaſe diſcere aggrediamur, & ipſi ad remp. accedentes, & ad eã alios prouocantes. Nóne id conari ſtulti hominis eſſe putares? CAL. Nimirũ. SOC. At ò virorũ optime, cum nuper adminiſtrare remp. cęperis, ac me inſuper exhorteris, quódue id nõ faciam, reprehendas: nonne ita inter nos conſiderare debemus? Agedũ Callicles, quẽ nã ſuorũ ciuiũ reddidit meliorem? Eſt ne quiſquã, qui cũ antea improbus & iniuſtus & incõtinens atq; imprudens eſſet, tandẽ verò Calliclis opera honeſtus bonuſq́; euaſerit, ſiue peregrinus, ſiue ciuis, ſiue ſeruus, ſiue liber? Dic ſi quis id abs te exigat, quĩdnam ſis reſponſurus? quẽ adduces aliquando factũ tua cõſuetudine meliorem? An exponere piget ſi aliquod einſmodi eſt, opus priuatim à te confectum prius, quàm ad remp. te conferres? CAL. Contentioſus es Socrates. SOC. At non cõtentionis cauſa id requiro, ſed reuera cupiditate diſcendi quemadmodũ adminiſtrãdi nobis publica cenſeas: an alia curãda ſunt remp. adeuntibus, quàm vt optimi ciues efficiãtur: an non ſæpius iã confeſsi ſumus id eſſe ciuili homini faciendum? Nũ confeſsi ſumus? Reſponde quæſo. profectò confeſsi ſumus, vt ego pro te reſpondeam. Si igitur ad id in ſua ciuitate re virũ bonũ incumbere decet, nunc in memoriam reuocans mihi dicas velim, nunquid illi quos in ſuperioribus cõmemoraſti, adhuc tibi viri boni fuiſſe videãtur, Pericles, Cimon, Milciades, Themiſtocles. CAL. Mihi quidem. SOC. Nõne ſi viri fuere boni, vnuſquiſq; illorũ ciues ex deterioribus reddidit meliores? Nõnne ita? CAL. Ita. Soc. ſi ita eſt: ergo quãdo Pericles primo orare cępit ad populũ deteriores erant Athenienſes, quàm cũ poſtremã ad eos habuit orationẽ. CAL. Forſitã. SOC. Nõ licet, vir optimè, dicere forſitan. Nã ex his quę conceſsimus neceſſario ſequitur: ſi quidẽ bonus ille ciuis fuit. CAL. Quid tũ? Soc. Nihil, verùm ad hæc id mihi dicas: nunquid dicãtur Athenienſes Periclis opera meliores eſſe redditi, aut omnino cõtrà ab illo corrupti. Sanè Periclẽ audio Athenienſes feciſſe pigros, timidos, loquaces, auaros: primumq́; mercenaria ſtipendia induxiſſe. CAL. Ab his qui fractas habẽt aures hęc audis, ò Socrates. Soc. At hæc nõ amplius audio, ſed apertiſsimè ſcimus vterq;: videlicet Periclẽ ab initio magno in precio fuiſſe habitũ, neq; turpẽ ſententiã aduerſus eum vllã tuliſſe Athenienſes, dum praui erant: poſtquam verò honeſti & boni ab ipſo facti ſunt, in extremo eius vitæ furti ipſum cõdemnauiſſe: parũq́; abfuiſſe quin vltimo ſupplicio quaſi malũ virũ afficerẽt. CAL. Quid tũ? malus ne propterea Pericles vir extitit? Soc. Talis quidẽ aſinorũ curator & equorũ atq; boum malus videtur: ſi cũ eos acceperit, neq; calcitroſos, neq; cornupetẽtes, neq; mordaces: effecerit vt hęc ob feritatẽ habeãt vitia. An nõ tibi videtur ille cuiuſlibet animalis malus eſſe curator, qui cũ acceperit manſuetũ, magis ferũ reddiderit quàm accepit? Videtur tibi nécne? CAL. Concedo equidem vt tibi gratum faciam. Soc. In hoc præterea gratificare mihi, reſpondens vtrum homo vnũ ſit animaliũ necne. CAL. Quid rogas? SOC. Nónne hominum curã Pericles habebat? CAL. Habebat. SOC. Quid ergò? an non oportebat ipſos quẽadmodũ modo cõſenſimus, iuſtiores ex iniuſtioribus ab illo fuiſſe factos? ſiquidẽ ille qui curabat eos in rebus ciuilibus peritus erat. CAL. Prorſus. Soc. Nõne iuſti mãſueti ſunt, vt ait Homerus? tu verò quid ais? nõne ſimiliter. CAL. Aio. SOC. Veruntamen feros magis ipſos reddidit quàm acceperat: idq́; aduerſus ſeipſum, quod quidẽ minimè voluiſſet. CAL. Víſne tibi aſſentiar? SOC. Si videor tibi vera loqui. CAL. Sint iſta. SOC. Proinde ſi magis feros, ergò iniuſtiores atq; deteriores. CAL. Eſto. SOC. Quamobrem non bonus ad remp. adminiſtrãdam ciuis Pericles erat, vt ratio hæc oſtendit. CAL. Non, vt ipſe ais. SOC. Per Iouẽ neq; vt tu inquis, per ea quę confiteris. Rurſus autẽ mihi de Cimone dicas: nonne relegauerunt eũ illi quos ipſe curauerat, vt vocẽ eius decennio non audirent? Præterea aduerſus Themiſtoclẽ idem fecerunt, atq; exilio inſuper damnauere. Milciadẽ verò qui in Marathone pugnauit, in carceris barathrum detrudere decreuerunt, ac niſi obſtitiſſet magiſtratus, proculdubio incidiſſet. At verò ſi boni, vt tu ais, hi fuiſſent viri, talia nũquam perpeſsi fuiſſent. Etenim aurigę boni, non ab initio quidẽ non excidũt: poſtquã verò equos curauerint, eiuſq́; artis fuerint peritiores, tum excidunt. id. n. neq; in aurigaria, neq; in alio quouis opere accidere ſolet. an tibi videtur? CAL. Minimè. Soc. Vera igitur erant quæ a nobis in ſuperioribus dicebantur, nullum videlicet in hac ciuitate nos virum ſcire extitiſſe, qui in rep. bonus ciuis eſſet habendus. Tu verò cõfeſſus es nullũ, ex his qui nunc ſunt, eſſe talẽ: ex his autẽ qui præceſſerunt, extitiſſe non nullos, atq; inter eos quidẽ hos viros præ cæteris elegiſti. Hi verò non aliter ſe habere hac in re quã qui nũc ſunt apparuerũt. Quapropter ſi hi oratores fuerũt, neq; vera rhetorica vſi ſunt, alioquin nũquã cecidiſſent, neq; adulatoria. CAL. Multũ tñ abeſt, ò Socrates, vt quiſquam eorum qui nunc ſunt talia geſſerit, qualia iſtorum quiuis geſsit. Soc. O' beate, nec ego, quantum ad ciuitatis adminiſtrationẽ pertinet iſtos vitupero, imò veró hac in re mihi videntur diligentiores quàm hi noſtri fuiſſe, aptioreſq́; ad illa conficienda, quę ciuitas cupiebat. Verum in eo quod caſtigare ciuium cupiditates oporteat, neque illis obſecundare, & perſuadendo & cogẽdo ad hoc ipſum perducere vnde meliores reddantur ciues: nihil, vt ita loquar, inter hos atq; illos intereſt.

tereſt.quod quidem ſolum eſt bonis ciuis officium.Attamen tibi cõfiteor illos his aptiores fuiſſe ad naues,naualia męnia,aliaq́; eiuſmodi multa reip.cõparanda.in rem ergò ridiculam diſputando reuoluti ſumus: ſiquidem in omni hac diſputatione in idem aſsiduè circunferimur, quid dicamus ignari.Ego.n.te ſæpius cõceſsiſſe arbitror,atq; cognouiſſe geminam hanc eſſe facultatem circa corpus & circa animam curatricem.Et alterã quidẽ miniſtram, per quam quę corpus cupiat,comparentur: veluti ſi fameſcat, cibi: ſi ſitiat,potus: ſi frigeat, veſtes,ſtramẽta,calcei, cæteraq́; quæ ad vſum corporis exiguntur.Et profectò dedita opera eaſdem per imagines tibi loquor, vt facilius intelligas,horum eſſe paratorum,vel cauponem, vel mercatorem aut opificem alicuius iſtorũ: videlicet piſtorem, aut coquum,aut textorẽ,aut calceorũ ſutorem,inſectoremq́; coriorum,nec mirũ eſt eum qui talis ſit: videri corporis curatorẽ, tam ſibi quàm alijs imperitis,eſſe præterea artem quandam gymnaſticã atq; medicinam, in quibus curatio corporis reuera conſiſtit.Quam decet huiuſmodi artibus imperare,earumq́; operibus vti, propterea quòd ſciẽtiam habeat boni atq; mali,quantũ ad corporis pertinet alimenta atq; valetudinẽ: quod quidẽ ab his alijs omnibus ignoratur.Quam ob cauſam dicendum eſt,has quidem ſeruiles miniſtraſq́; & illiberales eſſe circa corporis cultũ: gymnaſticam verò & medicinam his merito dominari. Hęc igitur eadem eſſe etiam circa animũ videris mihi interdum cognoſcere: mihiq́; concedis tanquam quid dicam intelligas. Verum paulò pòſt adducis in mediũ viros pręclaros & bonos in hac ciuitate quondam fuiſſe: atque me quærente quínam iſti fuerint, videris ſimilimos proferre homines circa rempub. ac ſi me percontante quínam fuerint aut ſint boni circa gymnaſticam corporum curatores: reſponderes mox idq́; ſerio, Thearion piſtor, & Mithecus qui de Siculorum arte coquinaria ſcripſit,& Sarambus caupo: quaſi hi mirabiles corporum cultores extiterint,quorum hic ſuaues panes, ille epulas, ille vinum præparabat.Fortaſſe igitur indigne ferres, ſi gymnaſticam te non intelligere dicerem. Nam miniſtros in mediũ affers, cupiditatumq́; aſſertores, qui quid honeſtũ bonumúe ſit in his,nequaquam dijudicant,ſed vtcunq; contingit,corpora hominum inplent,eaq́; ſaginant.Hi laudantur ab ipſis, cùm tamen ob nimium impletionem carnes illas veteres abſumpſerint.Atq; poſtea cùm ingruunt morbi,qui ita nutriti ſunt,eos quidem,qui deinceps conſuluerunt, ob ignorantiam accuſant: eos verò qui ad libidinem nutriuere,nequaquam.Cum,inquam, repletio talis tanquam immoderata tandem inſert morbum, tunc præſentes conſultores criminantur & improbant, atque iniuria inſuper ſi queant afficiunt, priores verò illos qui cauſam morbi dedere,laudibus efferũt.Et tu nũc,ò Callicles,ſimilimũ quiddam facis, dũ eos laudas qui hos nutriuere, atq; his rebus quarum cupido inceſſerat,impleuere, quos aiũt magnam effeciſſe ciuitatem. quòd autem tumens & intus malè ſana iam ſit ob antiquos illos,non ſentiunt.Abſq;.n.temperantia & iuſtitia.portibus,naualibus,męnibus,tributis,vectigalibus,& huiuſmodi nugis ciuitatẽ hanc impleuerunt. Quando igitur morbus erumpit, tunc illi qui in præſentia gubernant remp.improbãtur. Themiſtocles verò ipſe & Cimo & Pericles qui malorum cauſa fuere, laudantur. Quamobrẽ tu forſitã niſi caueas capieris & amicus meus Alcibiades,quãdo præter illa quæ acquiſita erant, vetera quoq; fuerint amiſſa, quamuis malorũ cauſa vos non ſitis,ſed vnà cũ cæteris cauſa. Atqui ego rem ſtultã & nunc cerno, & de antiquis illis audio. Sentio.n.quando ciuitas aliquem ex his qui in repub. verſantur iniuſtitiæ damnare aggreditur, grauiter eos ferre atq; diſcruciari animo, quaſi iniqua patiantur qui beneficia in rempub.multa contulerint.Nempe aiũt iniuſte ſe ab illa damnari.Quod omnino falſum eſt. Nunquam.n.reipub. gubernator iniuſtè damnatur ab ea cui præeſt ciuitate. Videtur autem idem euenire his qui in repub.verſantur,atq; ſophiſtis.Sophiſtę enim quãuis in cæteris ſapientes, in hoc tamen vno abſurde ſe gerunt,quod cùm ſe docere virtutes affirment, ſępe tamẽ diſcipulos velut ingratos accuſant atq; iniuſtos, qui cum bona ab eis reportarint, mercedem tamen nullã aut gratiam referant. Quo quidẽ ſermone nihil à ratione eſt alienus,quòd videlicet viri boni iuſtiq́; facti,& ab iniuſtitia præceptoris opera remoti,atq; iuſtitia præditi,iniurias ea ipſa iniuſtitia quam nõ habent pręceptoribus inferant. an non videtur tibi,ò amice, id abſurdum? Reuera concionari me coegiſti, dũ reſpondere recuſas. CAL. Tu verò per teipſum dicere non potes, niſi quis tibi reſpondeat? SOC. Videor equidem, & nunc frequentes iam extendo ſermones,dum ipſe mihi non reſpondere dignaris. Sed,ò bone vir,per Iouem amicabilẽ mihi dicas, an non præter rationẽ tibi videtur, vt is qui dicat ſe bonũ aliquem reddidiſſe, de eodem conqueratur, quaſi qui bonus ab ipſo factus eſt, ſit & malus? CAL. Mihi quidem videtur? SOC. Nõne audis illos qui docere virtutẽ profitentur,talia conqueri? CAL. Equidem, ſed quídnam de hominibus nullius precij dicere potes? SOC. Quid verò de illis diceres qui reip.pręeſſe ſe aiunt, atq; vt illa quàm optima ſit diligenter excogitare: rurſusq; ipſam accuſant prout accidit, tanquã peſsimã? putáſne hos ab illis differre? Idẽ profectò eſt ſophiſta ac rhetor, vel propinquũ aliquid atque ſimile: quemadmodũ ad Polũ dicebam. Tu autẽ propter ignorantiã præclarũ quiddã putas eſſe rhetoricã,ſophiſticã verò contemnis. Sed reuera pulchrior eſt ſophiſtica q̃ rhetorica: quo & pulchrior eſt,conditrix legũ quàm iudicaria & gymnaſtica quàm medicina.Solis autẽ cõcionatoribus & ſophiſtis minimè arbitror concedendũ, vt de eo quod ipſi docent,quaſi ſibi ſit malum,conquerantur. Alioquin in eadem ipſa accuſatione ſeipſos pariter criminẽtur,quaſi nihil eis profecerint quibus vtilitatem attuliſſe ſe dicunt. nóne ita ſe res habet? CAL. Ita prorſus. SOC. Et contuliſſe beneficiũ abſq; mercede, vt conſentaneũ eſt, ſolis iſtis conueniebat,ſi quidẽ vera dicerent. Nã alia quidẽ beneficia cũ quis acceperit, veluti per gymnaſij magiſtrũ celer factus,fortè vtiq; gratiã nõ referret,niſi caueretur, vt mercedẽ ſolueret quàm primũ celer ſatis euaſerit. Non.n. traditate, vt arbitror,homines,ſed.iniuſtitia iniuriã faciũt. Nõne? CAL. Ita. SOC. Siquis igitur hoc ipſum auferat.ſ. iniuſtitiam,diſcrimen iam iniuria deuitauerit. Verũ per id ſolum in tuto collocari beneficiũ poteſt,ſi quis eos quibus confert,bonos reuera poſsit efficere. Nõne? CAL. Conſentio. SOC. Proptera vt videtur in alijs cõtractibus turpe nõ eſt ſibi cauere veluti pro ędificijs cęteriſq́; artificijs. CAL. Apparet. SOC. Pro hac autẽ facultate.ſ. vt bonus quis fiat, optimeq́; familiã ſuã gubernet atq; remp. turpe exiſtimatur nihil prius velle docere,quàm de pecunia caueatur. Nónne? CAL. Certè. SOC. Conſtat.n.hanc eſſe cauſam: quia ſolũ hoc ex alijs beneficijs eũ qui acceperit facit referendæ gratiæ cupidũ. Quapropter præclarũ videtur eſſe argumentũ,ſi is qui officiũ eiuſmodi præſtiterit viciſsim ipſe recipiat,cõtrà verò nequaquã. Nũ hęc ita ſe habẽt. CAL. Ita. SOC. Ad vtrã igitur me cohortaris ciuitatis curã? age mihi definias.ad eam ne per quam Athenienſibus repugnẽ,contendamq́; vt q̃ optimi fiant tanquã medicus,an ad eã per quam tanquã miniſter voluptatis illorũ gratię ſtudeã.Et mihi vera dic,ò Callicles,decet.n.te quẽadmodum incepiſti audacter proſequi,mihi libere exprimẽdo quæ ſentis.Et nũc ergò benè generoſeq́; reſponde. CAL. Ad miniſteriũ profectò te exhortor. SOC. Ad adulationẽ ergò me, ò vir,generoſiſsimè prouocas. CAL. Si mauis,ò Socrates, Myſijó vocari,vocaberis vtiq́;, niſi mihi credideris. SOC. Ne obijcias mihi nũc quod iam ſępius obieciſti,videlicet interficiet,te ò Socrates,quicũq; voluerit,ne ego iterũ ita reſpondeã,at malus bonũ.neq; iterũ dicas,auferet tibi,ò Socrates, quilibet ſiquid habes, ne ego quoq; reſpondeã,at verò qui auferet,neſciet illis tanquã ſibi vtilibus vti, ſed quẽadmodũ iniuſte à me abſtulerit,ſic ipſe vtetur iniuſte ꝙ ſi iniuſte, ergò & turpiter denique ſi

rat educatus, præterea ob peccãdi licentiã & petulantiam mollemq́; laſciuiam & in actionibus ſingulis intemperantiam, incompoſitum penitus atq; turpem. Animum igitur contemplatus ſic affectum, ſtatim ignominioſè extra cuſtodiã illuc tranſmittit, vbi meritas ſubire pœnas oportet. Conuenit autem omnem qui ab aliquo rectè punitur, vel ipſum fieri meliorem vtilitatemq́; percipere, vel cæteris exempla dare, vt alij pęnas eius conſpicientes meliores ob timorem efficiantur. Qui verò apud deos & homines ita dant pęnas, vt vtilitatem inde aliquam referant, hi ſunt qui peccata ſanabilia commiſerunt, quibus dolor cruciatusq; prodeſt & apud homines & apud inferos. Nõ enim aliter quis poteſt ab iniuſtitia liberari. Qui aũt extrema iniuſtitia deuinẽtur, ac propter eiuſmodi delicta ſunt inſanabiles, ex his exempla ſumuntur, ipſiq́; nullam amplius vtilitatem inde reportant, vtpotè qui ſanari non poſsint, ſed proſunt duntaxat alijs per exemplũ, qui eos intuentur propter flagitia maximis acerbiſsimisq; & terribiliſsimis pęnis omni tempore cruciatos, tanquam exemplum monimentumq́; & ſpectaculũ apud inferos in carcere prębentes iniuſtis omnibus qui ad ea loca deſcendunt. Quorum vnum dico fore Archelaum, ſi vera narrat Polus, & alium quicunq; tyrannus talis extiterit. Arbitror autem in eorũ numero qui ſolum exempla tradunt, plurimos eſſe tyrannos, reges, potentes, ciuitatũ gubernatores. Quippe cum hi ob ipſam peccãdi licẽtiam grauiſsima prophaniſsimaq; peccata committant. Atteſtatur autem nobis Homerus, qui reges & potentes inducit apud inferos omni tempore cruciatos, ceu Tantalum, Siſyphum, & Tityum. Therſitem verò, & ſi quis alius priuatim fuit malus, nullus vnquã velut inſanabilem magnis fecit pęnis torqueri, quippe cũ licentiam, vt arbitror, non habuerit. quamobrem felicior erat illis, quibus licentia ſceleris perpetrandi dabatur. Profectò Callicles, ex his qui potentiam licentiamq; habent, ſunt qui nimium praui fuerunt. Nihil tamen prohibet inter hos etiam bonos quoſdam eſſe viros: & certè qui talis fuerit, mirifice eſt colendus. Nempe arduum eſt, ò Callicles, ingentiq́; laude dignum, vt quis in magna peccandi licentia conſtitutus iuſtã tranſigat vitam: paucisq́; tales reperiuntur. Fuere tamen & hic & alibi, atque vt arbitror, erunt nonnulli præclari boniq́ue viri, hac videlicet virtute præditi, per quam ea quorũ ſibi conceſſa eſt autoritas, iuſta tractarent, vnus autem Græcorũ omnium probatiſsimus Ariſtides Lyſimachi filius extitit. Plures autem, ò vir optime, potentum improbi ſunt. Quamobrem vt dicebã quando Rhadamanthus aliquem eiuſmodi deprehendit, nihil aliud in ipſo nouit, neq; quiſnam ſit, neq; ex quibus ortus, ſed vtrum ſit malus: cumq́; id compererit, dimittit in Tartarum, obſignans vtrum ſanabilis vel inſanabilis videatur. Ille verò illuc tranſmiſſus meritas ſubit pęnas. Interdum verò alium intuitus animum vel priuati, vel alicuius alterius qui pie atq; integre vixerit, quod quidem philoſophis potiſsimum contingere arbitror, rem ſuam agentibus neq; multis ſe negotijs implicãtibus: applaudit huic, tranſmittit ad inſulas beatorum. Hæc eadem Aeacus efficit. Vterq; verò ipſorũ virgam tenet, dum iudicat. Minos autem cõſiderans ſedet ſolus, aureum habens ſceptrũ, quemadmodum de hoc apud Homerum inquit Vlyſſes, videlicet illum vidiſſe ſceptrum aureum tenentem, iuraq́; mortuis dantem. Ego igitur, ò Callicles, ab huiuſmodi ſermonibus flector, & iam conſidero qua ratione iudici ſaniſsimum animum oſtendere poſsim. Quamobrem omnes populi ſpernens honores, veritatemq́; conſiderans, conabor reuera, quàm maximè potero bonus viuere atque mori. Cohortor autem & cęteros omnes quantũ poſſum. Te quoq; ad huiuſmodi vitã reuoco atq; certamen, quod equidem aſſero præ alijs certaminibus in hac vita eſſe homini ſubeundum. Quapropter & te obiurgo qui non poteris tibijpſi opem ferre, quando de te iudicabitur, inſtabitq́; ſententia quam modo dicebam. Sed cùm perueneris ad iudicem Aeginæ filiũ, illeq; te apprehenſum ducet, oſcitabis, vacillabisq́; illic non minus quàm ego hic apud iudices veſtros. Ibi forſitan percutiet te aliquis turpiter ſuper genam, & contumelia iniuriaq; prorſus afficiet. Hæc forſitan anilis quædã fabula tibi videtur, & quæ dicta ſunt contemnis, ſed profectò nihil mirabile foret hæc ſpernere, ſiquo pacto perquirẽtes meliora his & veriora inuenire poſſemus. Nunc verò vides, cum tres viri ſitis omniũ qui nunc ſunt Græcorum ſapientiſsimi, tu ſcilicet & Polus, & Gorgias non poſſe vos tamen oſtendere alia eſſe ratione viuendum, quàm ea quæ illuc quoq; conducere videatur. Imò verò in tot ſermonibus, cum cęteri redarguti fuerint, ſolus hic remanet firmus, ſcilicet cauendũ eſſe iniuriam facere magis quàm pati, idq́; viro præ cæteris omnibus meditandum, nõ vt bonus quidem videatur, ſed vt reuera ſit bonus publicè atq; priuatim. Si quis autem malus quodam modo fuerit, eſſe puniendum. Idq́ue ſecundo loco bonum eſſe, poſt id quod eſt eſſe iuſtũ, videlicet fieri caſtigatione bonũ, pœnasq; iniuſtitiæ luere, omnem pręterea adulationem circa ſeipſum & alios, ſiue paucos, ſiue multos fugiendam eſſe: Rhetorica deniq; omniq́ue alio actionis genere pro iuſtitia duntaxat vtendum. Quas ob res mihi credens, ſequere me illuc, quo cùm perueneris, & viuens & mortuus beatus eris, quemadmodũ tuus quoq; ſermo ſignificat. Atq; permitte vt aliquis te cõtemnat vt ſtultum, iniurijsq́; ſi libet afficiat, neúe cures, ſi ignominioſe percutiaris. Nihil enim graue patieris, ſi reuera honeſtus bonusq́; ſis, virtutemq́; exerceas. Poſtquam verò ſic vna exercitati fuerimus, tunc ſi tibi operępretium eſſe videbitur, ad publica iam nos negotia conferemus, aut ad quodcunq; nobis deliberantibus tum, quando melius deliberare poterimus, viſum fuerit. Turpe enim eſt cùm tales ſimus, quales nunc eſſe videmur, iactare ſe verbis quaſi aliquid ſimus, quibus nunquã de rebus eiſdem & quidem maximis eadem iudicantur, intantum proceſsimus ruditatis. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem ſequamur, oſtendẽtem nobis hunc optimũ eſſe viuendi modũ, vt iuſtitiam cæterasq́; virtutes per totam vitã exerceamus. Huic igitur obtemperemus, aliosq́; ad hanc adhortemur. Non autẽ pareamus illi, qua tu confiſus ad eandem me exhortaris. Nullius enim eſt pretij.

COMMENTARIVM Marſilij Ficini Florentini,

In Conuiuium Platonis, de Amore. Cap. I.

PLATO Philoſophorum pater annos vnum & octoginta ætatis natus, ſeptimo Nouẽbris die, quo ortus fuerat, diſcumbens in conuiuio remotis dapibus expirauit. Hoc autem conuiuium, quo & natalitia, & anniuerſaria Platonis pariter continentur, priſci omnes Platonici, vſque ad Plotini & Porphyrij tempora, quotãnis inſtaurabant. Poſt verò Porphyrium mille ac ducentos annos, ſolennes hæ dapes prætermiſſæ fuerunt. Tandem noſtris temporibus vir clariſsimus Laurentius Medices Platonicũ conuiuium innouaturus, Franciſcum Bandinum Architriclinum conſtituit. Cùm igitur ſeptimum Nouembris diem colere Bandinus inſtituiſſet, regio apparatu in agro Caregio nouem Platonicos accepit conuiuas: Antonium Allium epiſcopum Feſolanum, Ficinum Medicum, Chriſtophorum Landinum poetam, Bernardum Nutum rhetorem, Thomam Bencium, Ioannem Caualcantem familiarem noſtrum, quem propter virtutem animi, & egregiam indolẽ Heroem conuiuæ nuncupauerunt: Marſupinos duos, Chriſtophorum Carolumq́; Caroli poetæ filios. Me denique nonum Bandinus eſſe voluit, vt Marſilio Ficino ſuperioribus addito muſarum numerus impleretur. Remotis dapibus Bernardus Nutius Platonis accipit librũ, qui Conuiuium de Amore inſcribitur: legitq́ue omnes Sympoſij huius orationes, quibus lectis reliquos conuiuas orauit, vt ſinguli ſingulas orationes exponerent. Aſſenſere omnes: iactisq́; ſortibus, prima illa Phædri oratio, Ioãni Caualcanti obtigit exponenda. Pauſaniæ oratio, Antonio Theologo, Eryximachi Medici, Ficino Medico. Poetæ Ariſtophanis, Chriſtophoro Poetæ. Agathonis adoleſcẽtis, Carolo Marſupino. Thomæ

Bencio

Bencio data eſt Socratis diſputatio. Alcibiadia verò Chriſtophoro Marſupino. Sortem huiuſmodi probauere omnes. Verùm epiſcopus ac medicus, alter ad animorum, alter ad corporum curam abire coacti, partes in dicendo ſuas Ioanni Caualcanti reliquerunt. Cæteri ad hunc conuerſi ſunt, paratique ad audiendum conticuere. Tunc heros ille in hunc modum eſt exorſus.

Qua regula laudandus ſit Amor. Quæ ſit eius dignitas & magnitudo. Cap. 2.

GRatiſsima mihi optimi cõuiuæ ſors iſta hodie obtigit, qua effectum eſt, vt perſonam Phædri Myrrhinuſij gererem. Phædri illius, inquam, cuius familiaritatem tanti fecit Lyſias Thebanus ſummus orator vt oratione lucubrationibus multis cõpoſita, eum ſibi conciliare contenderit: cuius indolem Socrates vſqueadeo admiratus eſt, vt eius ſplendore quandoque iuxta Ilyſſum fluuium concitus altiusq́; ſublatus myſteria diuina cecinerit: qui antea non ſolum cœleſtium, ſed inferiorum quoq; omnium ſe inſcium prædicauerat. Cuius ingenio adeo delectatus eſt Plato, vt primitias ſtudiorum ſuorum Phædro dicauerit. Ad hunc epigrammata, ad hunc elegiæ Platonis, ad hunc primus eius de pulchritudine liber, qui Phędrus inſcribitur. Cũ igitur huius Phædri me ſimilem, non ego quidem, non enim tantum mihi arrogo, ſed ſortis caſus primo, & veſter deinde applauſus iudicauerit, his felicibus auſpicijs eius in primis orationẽ libenter interpretabor. Deinde Antonij & Ficini partes pro ingenij viribus exequar. Tria in omni re viri optimi philoſophus quiſq; Platonis imitator conſiderat, quæ antecedunt, quæ comitantur, & quæ ſequuntur. Hæc ſi bona ſint, rem ipſam laudat: ſin mala, vituperat. Ea igitur perfecta laudatio eſt, quæ præcedentem rei recenſet originem, præſentem formam narrat, ſequentes oſtendit euentus. Ab antecedentibus res quæque laudatur, vt nobilis, à præſentibus, vt magna, à ſequentibus, vt vtilis. Quare ex tribus illis tria hæc in laudibus concluduntur: Nobilitas, magnitudo, atq; vtilitas. Ideo Phædrus noſter in primis præſentem Amoris excellentiã contemplatus, Magnum deum vocauit, adiunxit, Dijs hominibusq́; mirandum. Nec iniuria. Nam ea proprie quæ magna ſunt admiramur. Magnus ille quidem, cuius imperio homines & dij, vt aiunt, omnes ſubijciuntur. Nam tam dij apud veteres quàm homines amant, quòd Orpheus Heſiodusq́; ſignificant, dicẽtes mortalium & immortalium mentes amore domari. Admirandus præterea dicitur, quoniam illud quiſq; amat, cuius pulchritudinem admiratur. Dij quidem, ſiue vt noſtri dicunt, Angeli, diuinã pulchritudinem: Homines corporum ſpecies admirantur, & amant. Atq; hæc quidem laus Amoris eſt, à præſenti excellentia quæ ipſum comitatur deducta. Laudat deinde ab antecedentibus Phædrus, cùm deorum omnium eſſe aſſerit antiquiſsimum. In quo nobilitas amoris effulget, cum priſca eius origo narratur. Laudabit & tertio à ſequentibus, vbi mirifica eius ab euentu apparebit vtilitas. Sed de priſca & nobili eius

Quæ proba laudatio.

origine primum, deinde de futura vtilitate tractabimus. Orpheus in Argonautica, cum de rerum principijs coram Chirone heroibusq́; cantaret, Mercurij Triſmegiſti theologiam ſecutus, Chaos ante mundum poſuit, & ante Saturnum, Iouem, cæterosq́; deos. Amorem in ipſius Chaos ſinu locauit, laudauitq́; his verbis.

Orpheus de rerum principio.

Origo amoris ex Chaos. Cap. 3.

ANtiquiſſimum, ſeipſo perfectum, conſultiſſimumq́; Amorem, Heſiodus in Theogonia, & in libro De natura Parmenides Pythagoricus, Acuſileusq́; poeta, cũ Orpheo & Mercurio conſenſerunt. Plato in Timæo Chaos deſcribit ſimiliter, & in eo locat amorem. Atque idem in conuiuio Phædrus recenſuit. Chaos Platonici informem mundum vocant: Mundum verò formatũ Chaos. Tres apud eos mundi ſunt, tria itidem Chaos erunt. Primum omnium eſt deus vniuerſorum autor, quod ipſum bonũ dicimus. Hic mentem primo creat angelicam, deinde mundi huius animam, vt Plato vult: Poſtremò mundi corpus. Summum illum deum, non mundum dicimus, quia mundus ornamentũ ſignificat ex multis compoſitũ, ille verò penitus ſimplex eſſe debet, ſed mundorum omniũ principium atq; finem ipſum aſſerimus. Mens angelica primus mundus eſt à deo factus. Secundus vniuerſi corporis anima. Tertius tota hæc quã cernimus machina. In ijs itaq; mundis tribus, tria & chaos conſiderantur. Principio deus mentis illius creat ſubſtantiam, quam etiam eſſentiam nominamus. Hæc in primo illo creationis ſuæ momẽto informis eſt, & obſcura. Quoniã verò à deo nata eſt, ad deum ſui principium ingenito quodam appetitu cõuertitur. Conuerſa in deum, ipſius radio illuſtratur. Radij illius fulgore ille ſuus appetitus accẽditur. Accenſus appetitus deo totus inhæret, inhærendo formatur. Nam deus qui poteſt omnia, in mente ſibi inhærente creandarum rerũ naturas effingit. In ea igitur ſpiritali quodãmodo pinguntur, vt ita loquar, omnia quę in corporibus iſtis ſentimus. Illis cęlorum elementorumq́; globi, ſydera, vaporum naturę, lapidum, metallorum, plãtarum, animalium formæ gignuntur. Huiuſmodi rerum omnium ſpecies dei fomento quodã in ſuperna illa mente conceptas, Ideas eſſe non dubitamus, & formam illam ideamq́; cœlorum, ſæpe deum Cœlum vocamus. Formam planetæ primi Saturnum deum: Secundi Iouem, atq; in ſequentibus planetis eodem pacto. Ignis quoq; huius ideam illam, Vulcanum deum, Aeris Iouem atq; Iunonem, Aquæ Neptunum, Terræ Plutonem. Quare dij oẽs certis inferioris mundi partibus aſſignati, Ideæ illarũ partiũ ſunt in ſuperna illa mente collectæ. Sed eam idearum conceptionem à formãte deo perfectã præceſſit illa mentis ad deum appropinquatio. Hanc præceſſit appetitus incendium, hoc infuſio radij, hanc prima illa appetitus conuerſio, hanc informis mẽtis eſſentia. Porrò eſſentiam iſtam nondum formatam chaos eſſe volumus. Primam ipſius in deum conuerſionem, amoris ortum, radij infuſionem, amoris pabulum, incendium ſequens, amoris dicimus incrementum, appropinquationem, amoris impetum, formationem, amoris perfectionem. Formarum omnium, idearumque complexionem, Mundum Latinè, Græcè κόσμον, id eſt ornamentum vocamus. Huius ornamenti gratia pulchritudo eſt. Ad quã amor ille ſtatim natus trahit mentem, atq; perducit mentem ante deformem, ad mentem eandem deinde formoſam. Ideo amoris conditio eſt, vt ad pulchritudinem rapiat, ac deformẽ formoſo coniungat. Quis igitur dubitabit, quin amor ſtatim chaos ſequatur, præcedatq́; mundum, & deos omnes, qui mundi partibus diſtributi ſunt? Cũ mentis ille appetitus antè ſui formationem ſit, & in mente formata dij munduſq́; naſcantur. Merito igitur antiquiſſimum hũc Orpheus nominauit. Præterea ſeipſo perfectum, quaſi dicat ſeipſum perficientem. Quoniam primus ille mẽtis inſtinctus ſuapte natura à deo perfectionem ſuam haurire videtur, atq; eam menti, quæ inde formatur, & dijs qui inde gignuntur, præbere. Conſultiſſimum inſuper nominauit, nec iniuria. Nam omnis ſapientia cuius proprium eſt conſilium, ideo menti data eſt, quia amore in deum conuerſa, ipſius fulgore refulſit. Eodemque modo mens ad deum, quo ad lumen ſolis dirigitur oculus. Hic enim aſpicit primo, videt deinde ſolis lumen, tertio in ſolis lumine rerum colores figuraſq́; comprehendit. Quare oculus obſcurus primo, & chaos inſtar informis, lumen amat dũ aſpicit, irradiatur aſpiciendo, radium accipiendo rerum coloribus figuriſque formatur. Quemadmodum verò in deum mens illa ſtatim nata & informis amore conuertitur & formatur, ſic mundi anima in mentem, deumq́; illinc genita ſe reflectit. Et cùm primo informis ſit, & chaos amore in mẽtem directa, accepit ab ea formis ſit mundus, non aliter & mundi huius materia, cùm principio ſine formarum ornamento informe chaos iaceret, illico amore ſibi ingenito, in animam ſe direxit, ſeq́; illi obedientem præbuit, atque hoc amore conciliante, ab anima formarum omnium quæ in mundo videntur nacta ornamentũ, mundus ex chaos effecta eſt. Tres igitur mundi, tria & chaos. In omnibus denique amor chaos comitatur, præcedit mundum, torpentia ſuſcitat, obſcura illuminat, viuificat mortuas, format informia, perficit imperfecta. Quibus laudibus nullæ fermè maiores aut dici, aut excogitari poſſunt.

De vtilitate amoris. Cap. 4.

SEd de origine eius, & nobilitate hactenus. De vtilitate iam arbitror diſſerendum. Singula quidem amoris beneficia generi humano collata referre ſuperuacuũ eſt, præſertim cùm ſummatim cõprehendi omnia poſſint. Omnia enim in eo conſiſtunt, vt vitatis malis bona ſequamur. Mala hominis & turpia eadẽ ſunt, Bona itidem eadem atq; honeſta. Profectò nihil aliud leges & doctrinæ omnes contendunt, quàm ita homines inſtruere, vt declinent à turpibus, agant honeſta. Hoc autem ipſum, quod innumerabiles penè leges & artes vix tandem longo tempore aſſequuntur. Amor ipſe vnus breui tẽpore perficit. Nam à turpibus pudor abſterret, ad honeſta excellẽdi ſtudiũ prouocat. Duo hæc nihil aliud facilius, ac citius quàm amor hominibus exhibet. Cùm amorem dicimus, pulchritudinis deſideriũ intelligite. Hæc enim apud omnes philoſophos amoris definitio eſt. Pulchritudo verò gratia quędam eſt, quæ vt plurimum in concinnitate plurium maximè naſcitur. Ea triplex eſt, ſiquidem ex plurium virtutum concinnitate in animis gratia eſt. Ex plurium colorum linearumque concordia, in corporibus gratia naſcitur. Gratia item in ſonis maxima ex vocũ plurium conſonantia. Triplex igitur pulchritudo, animorum, corporum atque vocum. Animorum mente cognoſcitur, Corporum oculis, Vocum auribus ſolis percipitur. Cùm ergo mens, viſus, auditus, ſint quibus ſolis frui pulchritudine poſſumus, Amor verò ſit fruendæ pulchritudinis deſiderium, Amor ſemper mente, Oculis, Auribus eſt cõtentus. Quid olfactu? quid guſtu? quid tactu opus eſt? Odores, Sapores, Calorẽ, Frigus, Mollitiem & duritiem horumq́; ſimilia ſenſus iſti percipiunt. Iſtorum nullum humana pulchritudo eſt, cũ formæ ſimplices ſint, humani autem corporis pulchritudo membrorum requirat diuerſorũ concordiam. Amor tanquam eius finem fruitionem reſpicit pulchritudinis, iſta ad mentem, viſum, auditum pertinet ſolum. Amor ergo in tribus ijs terminatur,

minatur. Appetitio verò, quæ reliquos ſequitur ſenſus, non amor ſed libido rabieſq; vocatur. Præterea ſi amor erga hominem pulchritudinem ipſam deſiderat, humani autem corporis pulchritudo in quadam concinnitate conſiſtit, concinnitas temperantia eſt, ſola quæ temperata, modeſta, decora ſunt, exigit amor. Volupta-
In quibus libido non amor.
tes itaq; guſtus & tactus, quæ vſq; adeo vehementes, furioſæq; ſunt, vt mentem è ſuo ſtatu dimoueant, hominemq; perturbent, amor non modo non cupit, ſed abominatur & fugit, vtpote quæ propter intemperantiam pulchritudini ſunt contrariæ. Rabies venerea ad intemperantiam trahit, ideoq; ad inconcinnitatem, quare ad deformitatem ſimiliter videtur allicere, Amor autem ad pulchritudinē. Deformitas & pulchritudo cōtraria ſunt. Motus igitur huiuſmodi, qui ad ea rapiunt, inter ſe videntur eſſe contrarij. Quapropter libido, coitus, & amor non modo non ijdem motus, ſed & cōtrarij eſſe monſtrantur. Teſtantur hoc & theologi veteres, qui amoris nomen deo tribuerūt. Quod etiam poſteriores theologi ſummopere confirmarunt. Nullum verò deo congruum nomen cùm rebus turpibus eſt commune. Ideo ſanæ mentis quiſq; cauere debet, ne amorem, diuinum nomen, ad inſanas perturbationes temere transferat. Erubeſcat Dicæarchus, & ſi quis alius Platonicam maieſtatem quòd amori nimium indulſerit, carpere nō veretur. Nam decoris, honeſtis, diuinis affectibus, nec nimium, nec ſatis vnquam poſſumus indulgere. Hinc efficitur, vt omnis amor honeſtus ſit, & omnis amator iuſtus. Pulcher enim eſt omnis atq; decorus, & decorum propriè diligit. Turbulētus autem ardor, quo ad laſciuiam rapimur, cùm ad deformitatem trahat, amori cōtrarius iudicatur. Vt igitur ad amoris vtilitatē aliquando redeamus, pudor qui à turpibus nō abſterret, & ſtudium quod ardentes efficit ad honeſta, ab
Vtilitas amoris.
amore facilè, citoq; proficiſcuntur. Primo quoniam amor, qui pulchra petit, decora ſemper appetit atque magnifica, & qui odit deformia, neceſſario turpia obſcœnaque fugit. Deinde ſi duo aliquē ſe mutuo diligunt, alterutrum ſe obſeruant & placere ſibi inuicem cupiunt. Prout alter ab altero obſeruatur, vtpote qui teſte nunquā careant, à turpibus abſtinent. Prout ſibi inuicem placere conātur, magnifica ſemper ardenti ſtudio aggrediuntur, ne cōtemptui amato ſint, ſed amoris viciſſitudine digni putentur. Sed hanc rationem copioſiſſime explicat Phædrus, vbi exempla ponit amorum tria. Vnum amoris, fœminæ ad maſculum, vbi de Alceſte Admeti vxore loquitur, quæ pro marito mori voluit. Alterum amoris maſculi ad fœminam, vt Orphei ad Eurydicen. Tertium amoris maſculi ad maſculum, vt Patrocli ad Achillem, vbi oſtendit nihil fortiores homines reddere, quàm amorem. Allegoriam verò, vel Alceſtis, vel Orphei, in præſentia perſcrutari non eſt conſilium. Vehementius enim illa vim amoris & imperium exprimūt, ſi tanquam hiſtoria geſta narrentur, quàm ſi per allegoriā dicta putentur. Ergo amorem eſſe Deum magnum atque mirandum, nobilem præterea & maximè vtilem, ſine controuerſia fateamur, atque ita amori indulgeamus, vt fine ſuo, qui pulchritudo ipſa eſt, cōſequenti ſimus. At nos ea parte fruimur, qua cognoſcimus, cognoſcimus mente, viſuq; & auditu. His itaq; fruimur, cæteris ſenſibus non pulchritudine, quā deſiderat amor, ſed quouis alio potius quo corpus indiget, vtimur. Igitur his tribus venabimur pulchritudinem, & per eam quæ in vocibus corporibuſque elucet, tanquam per veſtigia quædam, animi decorem inueſtigabimus. Illam laudabimus quidem, iſtum probabimus, ac ſemper id obſeruare conabimur, vt tātus amor ſit, quanta fuerit pulchritudo. Et vbi corpus quidem pulchrum, animus minimè, tanquam vmbratilem & fluxam imaginem pulchritudinis via & leuiter diligamus. Vbi ſolus animus pulcher, ſtabilem hunc decorem animi ardenter amemus. Vbi verò vtraque pulchritudo concurrit, vehementius admiremur, atque ita ex Platonica familia reuera nos eſſe teſtabimur, ea quippe nihil nouit niſi feſtum, lętum, cœleſte, ſupernum. Sed hæc iam de Phædri oratione ſufficiant. Ad Pauſaniam veniamus.

ORATIO SECVNDA.

Deus bonitas, Pulchritudo, iuſtitia, principium, medium, finis. *Cap. 1.*

TRINITATEM Pythagorici philoſophi rerum omnium menſuram eſſe voluerunt, ob eam arbitror rationē, quod deus ternario numero res gubernat, atq; etiam res ipſæ ternario numero terminantur. Hinc Maronis illud, Numero deus impari gaudet. Nempe ſummus ille autor, primo ſingula creat, ſecundo rapit, tertio perficit. Singula quoque in primis ab illo perenni fonte effluunt, dum naſcuntur: deinde in eundem refluunt, dum ſuam illam originem repetunt. poſtremò perficiuntur, poſtquam in ſuum principium redierunt. Hoc vaticinatus Orpheus, Iouem principium, medium, & finem vniuerſi vocauit. Principium vt producit: Medium vt producta retrahit ad ſeipſum: Finem prout redeuntia perficit. Hinc regem illum vniuerſorum, Bonum, Pulchrum, Iuſtum, quod ſæpe apud Platonem dicitur, poſſimus nuncupare. Bonum, inquam, vbi creat, vbi allicit, pulchrum, vbi pro cuiuſq; merito perficit, iuſtum. Pulchritudo igitur, cuius allicere proprium eſt, inter bonitatem iuſtitiamque locatur: à bonitate quidem effluit, profluit ad iuſtitiam.

Quo pacto diuina pulchritudo, amorem parit. *Cap. 2.*

DIuina verò hæc ſpecies in omnibus amorem, hoc eſt ſui deſiderium, procreauit. Quoniam ſi Deus ad ſe rapit mundū mundusq́ue rapitur, vnus quidem continuus attractus eſt à deo incipiens, tranſiens in mundum, in Deum denique deſinens, qui quaſi circulo quodam in idem vnde manauit iterum remeat. Circulus itaq; vnus & idem à Deo in mundū, à mundo in Deum, tribus nominibus nuncupatur. Prout in Deo incipit & allicit, pulchritudo, prout in mundum tranſiens ipſum rapit, amor, prout in autorem remeans ipſi ſuum opus coniungit, voluptas. Amor igitur in voluptatē à pulchritudine deſinit. Id ſibi voluit Hierothei & Dionyſij Areopagitæ hymnus ille præclarus, vbi ſic hi theologi cecinerunt, Amor circulus eſt bonus à bono in bonum perpetuo reuolutus. Neceſſario enim bonus eſt amor, cùm à bono natus reuertatur in bonum. Idem enim deus eſt, cuius ſpeciem deſiderant omnia, in cuius poſſeſſione omnia requieſcunt. Inde igitur deſiderium noſtrum accenditur, ibi amantium ardor quieſcit, nec extinguitur, ſed impletur. Nec iniuria ſoli Deum comparat Dionyſius, quia quemadmodū ſol illuminat corpus & calefacit, ita Deus animis veritatis claritatem præbet, & charitatis ardorem. Hanc vtiq; comparationem ex Platonis libro De republica ſexto hoc quo dicam modo colligimus, Sed profectò corpora viſibilia, & oculos videntes procreat, oculis vt videant lucidum infundit ſpiritum, corpora vt videantur coloribus pingit. Neque tamen proprius oculis radius, proprijve corporibus colores ad viſionem perficiendā ſufficiunt, niſi lumen ipſum vnum ſupra multa, à quo multa & propria lumina oculis & corporibus diſtributa ſunt, adueniat, illuſtret, excitet atq; roboret. Eodem modo primus ille actus omnium, qui deus dicitur, ſpeciem, actumq́ue rebus ſingulis producendo largitur eſt. Qui ſanè actus cùm in re creata & in ſubiecto patiente ſuſceptus fuerit, debilis eſt, & ad operis executionem impotens. Sed diuini ſolis perpetua & inuiſibilis lux vna ſemper omnibus adſtat, fouet, viuificat, excitat, cōplet & roborat. De quo diuinè Orpheus, Cuncta fouens atq; ipſe ferens ſuper omnia ſeſe. Vt eſt actus omnium roboratq́ue, bonum dicitur. Vt viuificat, lenit, mulcet & excitat, pulchrum. Vt in obiectis quæ noſcenda ſunt tres illas cognoſcentes animæ vires, Mentem, Viſum, Auditum allicit, pulchritudo. Vt in cognoſcente potētia eam applicat cognito, veritas. Denique vt bonum, procreat, regit, & complet: Vt pulchrum, illuminat, gratiamq́ue infundit.

Pulchritudo eſt ſplendor diuinæ bonitatis, & deus eſt centrum quatuor circulorum. *Cap. 3.*

NEque ab re theologi veteres, Bonitatem in centro, pulchritudinem in circuitu poſuerunt. Bonitatem inquam in centro vno, in circulis autem quatuor, Pulchritudinem. Centrum vnū omnium Deus eſt. Circuli quatuor circa id aſſiduè reuoluti, Mens, Anima, Natura, Materia. Mens ſtabilis circulus. Anima per ſe mobilis. Natura mobilis in alio, nō ab alio. Materia ab alio & in alio mobilis. Cæterū cur Deum quidem centrum, quatuor illa cur circulos appellemus exponam. Centrum circuli punctum eſt, vnum, indiuiſibile, ſtabile. Inde lineæ multæ diuiduæ, mobiles ad earū ſimilem circunferentiam deducuntur. quæ ſanè circunferentia diuiſibilis circa centrum quaſi cardinem voluitur, atq; ea eſt centri natura, vt licet vnum indiuiduū, immobile ſit, in multis tamen, imò in omnibus lineis diuiduis & mobilibus, vbique reperiatur. Vbiq; enim eſt in linea punctum. Quoniam verò à diſſimili ſuo attingi nihil poteſt, lineę à circunferentia ad centrū vſq; deductæ, medium huiuſmodi punctū ſingulæ ſuo quodam puncto vno ſimplici & immobili coguntur attingere. Quis negat Deum centrum omnium merito nominari, cùm omnibus inſit vnus penitus, ſimplex, atq; immobilis, cuncta verò ab ipſo producta, multa, compoſita, & mobilia ſint, atq; vt ab eo manant, ita in eum inſtar linearum & circunferētiæ refluant? Ita, mens, anima, natura, materia procedentes à deo in eundem redire nituntur, ſeq; vndiq; pro viribus in illum circunferūt. Atq; vt centrum punctum vbiq; in lineis & in toto circulo reperitur, perq́ue punctum ſuum ſingulæ lineę medium circuli tangunt punctum, ita deus omnium centrum, qui vnitas ſimpliciſſima eſt, actusque puriſſimus, ſeſe inſerit vniuerſis, nō ob id ſolùm, quia cunctis eſt præſens, verùm etiā quia omnibus à ſe creatis partem aliquam, vel potentiam internam, ſimpliciſſimam præſtantiſſimam indidit: quę rerum vnitas nominatur,

tur, à qua & ad quam tanquam à centro & ad centrũ ſuum rei cuiuſq; partes & potẽtię reliquę pendent. Ad hoc planè ſuum centrum, ad hanc propriam vnitatem ſe colligant creata prius oportet, quàm ſuo hæreant creatori: vt per proprium centrũ, quod iam ſæpe repetimus, centro omniũ hæreant. In apicem ſuum caputq; mens angeli ante cõſurgit, quàm aſcendat in deum. Anima quoq; & reliqua eodem pacto. Atque illorum inuiſibilium circulorum, mentis ſcilicet, animæ, naturæ, viſibilis mundi circulus eſt imago. Corpora enim animarum mentiumque vmbrę & veſtigia ſunt. Vmbra verò & veſtigium figura eius, cuius vmbra eſt, & veſtigium refert. Quapropter quatuor illa, non iniuria circuli quatuor appellantur. Sed mens immobilis orbis propterea, quòd tam operatio eius quàm ſubſtantia ſemper eadem permanet, & ſimiliter operatur, intelligit ſemper eodem modo, vultque ſimiliter. Mobilis autem quandoque mens ea eo ſolùm dici poteſt, quòd quemadmodũ cætera omnia à deo procedens in eundem ſe vertit. Anima mundi, & alia quæuis, circulus mobilis. Hæc enim ſua natura diſcurrendo cognoſcit, & temporum curriculis operatur. Diſcurſio autem ab alio in aliud, & operatio temporalis, motus proculdubio nominatur. Si qua verò in animæ cognitione ſtabilitas eſt, mentis cõſtat potius quàm animæ beneficio. Naturæ etiã mobilis eſt circuitus. Cum animam dicimus, priſcorum more theologorum vim in ratione & ſenſu poſitam intelligimus, cùm naturam, vim animæ in generando locatam. Vim illam in nobis hominem propriè vocauerunt, iſtam hominis idolum & ſimulacrum. Hæc ſanè generandi facultas iden mobilis dicitur, quia temporis ſpatijs ſuũ opus exequitur. Verum in hoc ab illa animæ proprietate diſcrepat, quod anima per ſe, & in ſe mouetur. Per ſe, inquam, quia principiũ motus exiſtit. In ſe etiam, quia in ipſa animæ ſubſtantia rationis & ſenſus remanet operatio. Ex ijs opus nullũ neceſſario reſultat in corpore. Generandi verò vis illa quam vocamus naturam, per ſe quidem mouetur, cùm animæ per ſe motæ vis quædam ſit. Moueri autem in alio dicitur, quia in mole corporis omnis eius operatio terminatur. Corpus enim nutrit, augetque & generat. Materia verò & corporis moles, orbis eſt ab alio, & in alio mobilis. Ab alio quidem, quoniã ab anima neceſſario agitatur. In alio autem, quia in loci ſpatio motus corporis agitatur. Iam igitur quam ob cauſam bonitatem in centro, in circulo pulchritudinum, theologi collocent, apertè intelligere poſſumus. Bonitas ſiquidem rerũ omnium vnus ipſe eſt deus, per quem cuncta ſunt bona. Pulchritudo autem dei radius, quatuor illis inſitus circulis circa deũ quodammodo reuolutis. huiuſmodi radius omnes rerum omnium ſpecies in quatuor illis effingit, ſpecies illas in mente ideas, in anima rationes, in natura ſemina, in materia formas appellare ſolemus. Idcirco quatuor in circulis, quatuor ſplendores eſſe videntur. Idearum ſplendor in primo, rationum in ſecundo, in tertio ſeminum, formarum in vltimo.

Quomodo Plato de rebus diuinis exponatur. *Cap. 4.*

HOc myſteriũ in epiſtola ad Dionyſium regem Plato ſignificauit, cùm deum affirmauit pulchrorũ omnium cauſam, quaſi totius pulchritudinis principium & originem. Circa omnium, inquit, regem cuncta ſunt, ipſius gratia omnia, Ipſe cauſa eſt pulchrorum omnium: Secunda circa ſecundum. Tertia circa tertium. Humanus autem animus affectat qualia illa ſint intelligere, aſpiciens in ea quæ ſibi cognata ſunt, quorum nihil ſufficienter ſe habet. Circa verò ipſum regem & ea quæ dixi, nihil eſt tale, quod autem poſt hoc eſt, animus dicit. Circa regem, non intra regem, ſed extra ſignificat. In Deo enim nulla eſt compoſitio. Quid verò dictio illa Circa ſignificat, exponit Plato, cũ addit: Eius gratia omnia, ipſe cauſa eſt pulchrorũ omnium. Quaſi dicat, ideo circa regem omnia ſunt, quia ad illum tanquam ad finem pro natura ſua omnia reuoluntur, quemadmodum ab illo tanquam principio producta ſunt omnia. Pulchrorum omnium, id eſt, totius pulchritudinis, quæ ſupradictis in circulis emicat. Formæ enim corporum per ſemina, hęc per rationes, hæ per ideas reducuntur in deum, & ijſdem à deo gradibus producuntur. Propriè verò cũ dicit Cuncta, ideas intelligit, nam in his reliqua includũtur. Secunda circa ſecũdum: Tertia circa tertium. Tres mundi principes poſuit Zoroaſtes, trium ordinum dominos: Oromaſin, mithrin, arimanin. Hos Plato, deum, mentem, animam nuncupat. Tres autem ordines in diuinis poſuit ſpeciebus, ideas, rationes & ſemina. Prima igitur, id eſt, ideæ, circa primum, id eſt, circa deum, quoniam à deo menti tributæ ſunt, & in eundem mentem cui ſunt datæ reducunt. Secunda circa ſecundum, id eſt, rationes circa mentem, quandoquidem per mentem in animam tranſeunt, & in mentem animam dirigunt. Tertia circa tertium, id eſt ſemina rerum circa animam: nam per animam tranſeunt in naturam, in illam ſcilicet generandi potentiam, rurſusque naturam animæ copulant. Eodem ordine à natura in materiam formæ deſcendunt. Sed eas Plato in ordine poſito non connumerat, quia de diuinis à Dionyſio interrogatus tres ordines ad incorporales ſpecies pertinentes tanquam diuinos induxit: Formas autem corporum prætermiſit. Noluit autem deum regem primum vocare, ſed omnium regem, ne ſi primũ diceret, eum vna cùm ſequentibus ducibus in aliqua numeri ſpecie, conditioniſque paritate collocare forſitan videretur. Neq; dixit prima circa illum, ſed cuncta, ne crederemus eum ordinis alicuius potius quàm cunctorũ gubernatorem. Humanus animus affectat qualia illa ſint intelligere. Scitè poſt illos tres diuinæ pulchritudinis ſplendores tribus in circulis emicantes amorem animi ad illos adiecit. Illinc enim animi ardor accenditur. Quippe par eſt vt diuinus diuina deſideret, aſpiciens in ea, quæ ſibi cognata ſunt. Quoniam humana cognitio à ſenſibus oritur, per ea quæ in corporibus præſtantiora videmus, diuina iudicare ſæpenumero conſueuimus, per corporalium rerum vires, dei potentiam, per ordinem, ſapientiam, per vtilitatem, dei bonitatem inueſtigamus. Vocat autem formas corporum animæ cognatas, quaſi proximè natas. Sequenti enim gradu poſt animam formæ corporum diſponuntur. Quorum nihil ſufficienter ſe habet. Formæ huiuſmodi neq; ſufficienter ſunt, neq; ſufficienter nobis diuina oſtendunt. Veræ nanq; res, ideæ, rationes, & ſemina ſunt. Corporum verò formæ, vmbrę rerum potius, quàm veræ res eſſe videntur. Quemadmodum verò corporis vmbra exactam atq; diſtinctam corporis figuram non indicat, ita corpora diuinorum naturã propriam non demonſtrant. Circa ipſum regem & ea quæ dixi, nihil eſt tale. Quo enim pacto mortalia immortalibus, & falſa veris ſimilia ſint? quod autẽ poſt hoc eſt, animus dicit, id eſt, animus dum diuina per mortalia iudicat, falsò de diuinis loquitur, neq; diuina pronũciat, ſed mortalia.

Pulchritudo diuina per omnia ſplendet, & amatur in omnibus. *Cap. 5.*

CAeterum vt paucis multa comprehendamus, bonum quidem ipſa ſupereminens dei exiſtentia dicitur. Pulchritudo actus quidam ſiue radius inde per omnia penetrãs: Primo in angelicam mentem: Secundo in animã totius & reliquos animos: Tertio in naturam, Quarto in materiam corporum. Mentem idearum ordine decorat, animam rationum ſerie complet, naturam fulcit ſeminibus, Materiam formis exornat. Quemadmodum verò ſolis radius vnus corpora quatuor, ignem, aerem, aquã, terramq; illuſtrat, ſic vnus dei radius mentem, animam, naturam, materiamq; illuminat. Atq; in his quatuor elementis quicunque lumen inſpicit, ſolis ipſius aſpicit radium, perq; ipſum ad supernã ſolis lucem intuendã cõuertitur. Ita quiſquis decorem in quatuor iſtis, mente, anima, natura, corpore cõtemplatur, amatq; dei fulgorem in his, perq; fulgorem hmõi Deum ipſum intuetur & amat.

Paſſiones amantium. *Cap. 6.*

HInc efficitur vt corporis nullius aſpectu vel tactu amatoria impetus extinguatur. Non enim corpus hoc aut illud deſiderat, ſed superni luminis ſplendorem per corpora refulgentem admiratur, affectat, & ſtupet. Quapropter quid cupiant, aut quærant amantes ignorant. Deum nanq; ipſum ignorant, cuius ſapor occultus odorem quendam ſui dulciſſimũ operibus ſuis inſeruit; Quo quidem ardore quotidie excitamur. Odorem quidem ſentimus; Saporẽ proculdubio ignoramus. Cùm igitur odore manifeſto illecti ſaporem latenter deſideremus, merito quid cupiamus, patiamurq; neſcimus. Hinc etiã ſemper accidit, vt amantes amati aſpectũ timeant quodammodo atq; venerentur. Quod etiam fortes, dicam equidem, & ſi vereor ne quis veſtrum hæc audiens erubeſcat, & ſapientes inquam viri, coram inferiore quouis amato pati conſueuerunt. Nempe non humanũ eſt quod eos terret, quod frangit, quod occupat. Humana enim vis in fortioribus ſapientioribusque ſemper eſt excellentior. Sed diuinitatis fulgor ille in formoſis emicans quaſi dei ſimulacrum amantes obſtupeſcere, contremiſcere, & venerari compellit. Eadem ratione propter amati præſentiam amator diuitias & honores contemnit, & pro nihilo habet. Par.n.eſt, vt diuina humanis anteponantur. Illud quoque euenire ſæpenumero ſolet, vt ſe in amati perſonam quiſque transferre cupiat. Nec immerito. Deus nanque pro homine fieri cupit, atque conatur. Quis autem pro Deo hominem non commutet? Fit etiam vt amore illaqueati viciſſim ſuſpirent & gaudeant. Suſpirant quòd ſeipſos amittunt, quòd perdunt, quòd pereunt. Gaudent quòd in melius quiddam ſe transferunt. Calent quoque viciſſim & frigent, inſtar eorum, quos tertiana febris inuadit. Merito frigent, quia calore proprio deſeruntur, nec non & calent, cum superni radij fulgoribus accendantur. Frigiditatem timiditas, caliditatem audacia ſequitur. Ideo timidi quoque viciſſim & audaces apparent. Hebetiſſimi pręterea quique acutiores amando redduntur. Quis enim cœleſti radio aſpirante, non acutiſſimè videat? Verum de amore ipſo, & pulchritudine, eiuſq; origine, amantium affectibus iſta ſufficiant.

De duobus

De duobus amoris generibus, ac de duplici Venere. Cap. 7.

DEinceps de duobus Amorum generibus breuiter diſputandum. Cupidinem Veneris comitem eſſe apud Platonem Pauſanias aſſerit. Totidemque eſſe Cupidines quot ſint & Veneres, neceſſarium arbitratur. Veneres autem duas commemorat, quas itidem gemini Cupidines comitentur. Venerem alteram quidem cœleſtem ponit, alteram verò vulgarem. Cęleſtem illam Cœlo ſine matre natam: Vulgarem ex Ioue & Dione genitam. Cœlum Platonici ſummum deum ideo vocant, quia ſicut cęlum iſtud ſublime corpus omnia corpora regit & continet, ſic ſummus ille deus omnes ſpiritus ſupereminet. Mentem verò plurimis nominibus nuncupant. Saturnum enim modo, modo Iouem, modo Venerem vocant. Eſt nanque mens illa, viuit, intelligit. Eſſentiam ſuam Saturnum, Vitam Iouem, Intelligentiam Venerem appellare conſueuerunt. Animam præterea mundi, Saturnum ſimiliter & Iouem vocamus & Venerem. Prout ſuperna intelligit, Saturnum. Prout cœleſtia mouet, Iouem. Vt inferiora generat, Venerem. Venus prima, quæ in mente eſt, Cœlo nata ſine matre dicitur, quoniam mater apud Phyſicos materia eſt. Mens autem illa à materiæ corporalis conſortio eſt aliena. Secunda Venus, quæ in mundi anima ponitur, ex Ioue & Dione genita. Ex Ioue, id eſt, ex ea virtute ipſius animæ, quæ cœleſtia mouet. Ea ſiquidem iſtam creauit potentiam, quæ inferiora hęc generat. Matrem quoque iſti ideo tribuunt, quia materiæ mundi infuſa cùm materia commercium habere putatur. Denique vt ſummatim dicam, duplex eſt Venus. Vna ſanè eſt intelligentia illa quam in mente angelica poſuimus. Altera vis generandi animæ mundi tributa. Vtraque ſui ſimilem comitem habet amorem. Illa enim amore ingenito ad intelligendā dei pulchritudinem rapitur. Hæc item amore ſuo ad eandem pulchritudinem in corporibus procreandam. Illa diuinitatis fulgorem in ſe primum complectitur, deinde hunc in Venerem ſecundam traducit. Hęc fulgoris illius ſcintillas in materiam mundi transfundit. Scintillarū huiuſmodi præſentia ſingula mundi corpora, pro captu naturę, ſpecioſa videntur. Horum ſpeciem corporum humanus animus per oculos percipit. Qui rurſus vires geminas poſſidet. Quippe intelligendi vim habet. Habet & generandi potentiam. Hæ geminæ vires duæ in nobis ſunt Veneres, quas & gemini comitantur amores. Cùm primum humani corporis ſpecies oculis noſtris offertur, mens noſtra quæ prima in nobis Venus eſt, eam tanquā diuini decoris imaginē, veneratur & diligit, perque hanc ad illum ſæpenumero incitatur. Vis autem generandi, ſecunda Venus, formam generare huic ſimilem concupiſcit. Vtrobique igitur amor eſt. Ibi contemplandæ, hic generandæ pulchritudinis deſiderium. Amor vterque honeſtus atque probandus. Vterque enim diuinam imaginem ſequitur. Quid igitur in amore Pauſanias improbat? Dicam equidem. Siquis generationis auidior contemplationem deſerat, aut generationem præter modum cùm fœminis, vel cōtra naturæ ordinem cùm maſculis proſequatur, aut formam corporis pulchritudini animi præferat, is vtique dignitate amoris abutitur. Hunc amoris abuſum vituperat Pauſanias. Quo qui rectè vtitur, corporis quidem formam laudat, ſed per illam, excellentiorem animi mentiſque & dei ſpeciem cogitat, eamque vehementius admiratur, & amat. Generationis autem & congreſſus officio eatenus vtitur, quatenus naturalis ordo legeſque ciuiles à prudentibus ſtatutæ præſcribunt. De his diffuſius Pauſanias.

Exhortatio ad amorem. De amore ſimplici ac de mutuo. Cap. 8.

VOs autem amici hortor & obſecro, vt amorem rem profectò diuinam totis viribus complectamini, neque vos illud deterreat quod de amante quodam Platonem dixiſſe ferunt. Ille, inquit, amator animus eſt proprio in corpore mortuus, in alieno corpore viuens. Neque vos etiam turbet quod de amara miſeraque amantium ſorte cecinit Orpheus. Hęc enim quomodo accipienda ſunt, & qua via his ſuccurrendum, quæſo deinde ſi placet, diligenter attendite. Amorem Plato rem amaram vocat, nec iniuria, quia moritur quiſquis amat. Hunc & Orpheus γλυκύπικρον, id eſt, dulce amarum nominat. Quippe cùm amor mors voluntaria ſit. Vt mors eſt, amara res eſt. Vt voluntaria, dulcis. Moritur autē quiſquis amat. Eius enim cogitatio, ſui oblita ſemper in amato ſe verſat. Si de ſe non cogitat, in ſe certè non cogitat. Ideo nec in ſeipſo ſic affectus animus operatur, cùm pręcipua operatio animi ipſa cogitatio ſit. Qui non in ſe operatur, nec in ſeipſo eſt. Aequa enim inter ſeſe hęc duo, eſſe, & operatio ſunt, nec eſſe ſine operatione eſt, nec operatio eſſe ipſum excedit, nec operatur quiſquā vbi non eſt, & vbicunque eſt operatur. Non ergo in ſe amantis eſt animus, quia in ſeipſo non agit. Si in ſeipſo nō eſt, nec viuit etiam in ſeipſo, qui non viuit, mortuus eſt. Quare in ſe mortuus eſt quicunque amat. Num viuit, ſaltem in alio? Profectò. Amoris illæ duæ ſunt ſpecies, amor vnus ſimplex, mutuus alter. Simplex amor vbi amatus nō amat amantem. Ibi omnino mortuus eſt amator, nam nec viuit in ſe, vt ſatis iam demōſtrauimus, nec in amato etiā cùm ab eo reijciatur. Vbi ergo viuit? nunquid in aere, vel aqua, vel igne, vel terra, aut aliqui bruti corpore? Nequaquam Animus enim humanus, nō in alio viuit corpore quàm humano. An fortè in alio quodam corpore hominis non amati vitā ducet? Nec iſtud quidem. Nam ſi in eo non viuit vbi viuere vehementiſſime concupiſcit, quonam pacto viuet in alio? Nuſquā ergo viuit qui amat alium ab alio non amatus. Propterea omnino mortuus eſt non amatus amator: Nec reuiuiſcet vnquam niſi indignatio ſuſcitet. Vbi verò amatus in amore reſpōdet, in eo ſaltem vitam agit amator. Hic certè mira res fit, quoties duo aliqui mutua ſe beneuolentia complectuntur, hic in illo, ille in hoc viuit. Viciſſim huiuſmodi homines ſe commutant, & ſeipſum vterque vtrique tribuit, vt accipiant alterum. Quomodo ſeipſos tribuant dum ſui obliuiſcūtur, video. At quomodo accipiant alterum, nō intelligo. Nam qui ſeipſum nō habet, multo minus alium poſſidet. Imò verò habet ſeipſum vterque, & habet alterum. Hic quidem ſe habet, ſed in illo. Ille quoque ſe poſſidet, ſed in hoc. Equidem dum te amo me amantem, in te de me cogitante me reperio, & me à meipſo negligentia mea perditum in te conſeruante recupero. Idem in me tu facis. Mirum rurſus & hoc apparet. Nam ego poſtquam meipſum amiſi, ſi per te me redimo, per te me habeo, ſi per te habeo, te prius ac magis habeo quàm me ipſum, tibi propinquior, quàm mihi ſum, Quippe cùm mihi non aliter quàm per te medium inhæreſcam. In hoc vtique vis Cupidinis à Martis diſcrepat violentia. Nempè imperium ſic, amorque differunt. Imperator per ſe alios poſſidet, amator per alium ſe complectitur, & vterque amantium longior à ſeipſo, fit propinquior alteri, ac in ſe mortuus, in alio reuiuiſcit. Vna verò duntaxat in amore mutuo mors eſt, reuiuiſcētia duplex. Moritur enim qui amat, in ſeipſo ſemel cùm ſe negligit. Reuiuiſcit in amato ſtatim cùm amatus eum ardenti cogitatione complectitur. Reuiuiſcit iterū, cùm in amato ſe denique recognoſcit, & amatum ſe eſſe non dubitat. O felicem mortem, quā duæ vitæ ſequuntur. O mirum commercium, quo quis ſeipſum tradit pro alio, nec habet, nec habere ſe deſinit. O inæſtimabile lucrum, quando duo ita vnum fiunt, vt quiſque duorum pro vno ſolo, duo fiat, & tanquā geminatus qui vnam habuerat vitā vna interueniente morte duas iam habeat. Nam qui ſemel mortuus bis reuiuiſcit, pro vna vita geminam, pro ſe vno, ſe duos eſt conſecutus. Iuſtiſſima certè eſt in mutuo amore vindicta. Homicida morte plectendus. Quis enim homicidam eſſe neget qui amatur, cùm animam ab amante ſeiungat? Quis iterum mori ſimiliter eundem neget, cùm ſimiliter amet amantem? Debita nimium hęc reſtitutio eſt, quando hic illi, & ille huic reddit animam quam accepit. Vterque amando ſuam tradit. & redamando per ſuam reſtituit alienam. Quapropter iure ipſo amare debet quiſquis amatur. Qui verò non amat amantem, homicidij reus eſt habendus. Imò verò fur, homicida, ſacrilegus. Pecunia à corpore poſſidetur, corpus ab animo. Qui ergo animum arripuerit, à quo tam corpus quam pecuniæ poſſidentur, animum ſimul corpuſque & pecunias arripit, à quo tam corpus quàm pecunia poſſidentur. Quo fit vt tanquam fur, homicida, ſacrilegus, triplici morti ſit obnoxius, ac velut infamis penitus atque prophanus impune à quolibet interfici poſſit, niſi ipſemet ſponte ſua legem illā impleat, amet videlicet amatorē. Vbi cùm ſemel moriente, ſemel ipſe ſimiliter moritur, cum bis reuiuiſcente bis itidem reuiuiſcit. Superioribus rationibus oſtenſum eſt, amatum viciſſim amatorem amare debere, non ſolum verò debere, ſed cogi, ſic oſtenditur. Amorem procreat ſimilitudo. Similitudo natura quædam eſt in pluribus eadem. Nam ſi ego tibi ſimilis ſum, tu quoque mihi es neceſſario ſimilis. Eadem ergo ſimilitudo, quæ me vt te amem compellit, te quoque amare me cogit. Præterea amator ſe ſibi aufert, deditque amato. Hunc ergo amatus tanquam rem ſuam curat, chariſſima enim ſua cuique ſunt. Accedit quòd amans amati figuram ſuo ſculpit in animo. Fit itaque amantis animus ſpeculum, in quo amati relucet imago. Idcirco amatus cùm in amante ſe recognoſcat, amare illum compellitur. Viciſſitudinem amoris inter illos pręcipuam eſſe aſtrologi arbitrantur, in quorum geneſi luminum, id eſt, ſolis & lunæ commutatio fuerit. Videlicet ſi me naſcente ſol in ariete, luna in libra. Te naſcente ſol in libra, luna in ariete. Aut quibus ſignum idem ſimileue, idemque planeta, ſimiliſue aſcenderit, aut benigni planetæ ſimiliter angulum orientis aſpexerint, aut Venus in eadem natiuitatis domo, eodemque gradu fuerit conſtituta. Addunt Platonici, quorum vitam dæmon idem, aut certè ſimilis ducat. Phyſici verò moraleſque, Complexionis, Nutritionis, Eruditionis, Conſuetudinis, Conſilij ſimilitudinem ſimilis affectus cauſam eſſe volunt. Denique vbi cauſæ plures concurrunt, ibi viciſſitudo vehementior reperitur. Vbi omnes, illic Pythiæ & Damonis, Pyladis & Oreſtis, reſurgunt affectus.

Quid

Quid quærant amantes. *Cap. 9.*

CAeterum quid iſti quærunt cùm ſe mutuo diligunt? Pulchritudinem quærunt. Amor enim fruendæ pulchritudinis deſiderium eſt. Pulchritudo autem ſplendor quidam eſt humanum ad ſe rapiens animum. Nempè corporis pulchritudo nihil aliud eſt, quàm ſplendor ipſe in colorum lineatumq́; decore. Animi quoq; pulchritudo fulgor in doctrinæ & morum concinnitate. Lucem illam corporis, non aures, non olfactus, non guſtus, non tactus, ſed oculos percipit. Si oculus ſolus agnoſcit, ſolus fruitur. Solus igitur oculus corporis pulchritudine fruitur. Cùm verò amor nihil aliud ſit, niſi fruendæ pulchritudinis deſideriũ, hæc autem ſolis oculis comprehẽdatur, ſolo aſpectu amator corporis eſt contentus. Tangendi verò cupido, non amoris pars eſt, nec amantis affectus, ſed petulantiæ ſpecies, & ſeruilis hominis perturbatio. Lucem præterea illam & pulchritudinem animi ſola mente comprehendimus. Quare ſolo mentis intuitu contentus eſt, qui animi pulchritudinem expetit. Pulchritudo denique inter amantes pro pulchritudine commutatur. Iunioris amati pulchritudine vir oculis fruitur. Viri pulchritudinem iunior mente conſequitur, & qui ſolo corpore formoſus eſt, hac cõſuetudine fit & animo ſpecioſus: qui ſolo animo eſt decorus, corporis oculos explet corporis pulchritudine. Mirifica planè commutatio eſt, vtriq; honeſta, vtilis & iucunda. Honeſta, ſiquidem par in vtroque, æque enim honeſtum eſt & diſcere, & docere. Iucunditas in ſeniore maior, qui aſpectu & intelligentia delectatur. In iuniore verò maior vtilitas quo enim præſtantior eſt animus corpore, eo pretioſior eſt pulchritudinis animi, quàm corporis conſecutio. Pauſaniæ hactenus, nunc Eryximachi orationem interpretemur.

ORATIO TERTIA.

Amor in omnibus ad omnia, creator omnium, magiſter omnium. *Cap. 1.*

TRIA nobis deinceps ex noſtri Eryximachi mente tractanda videntur. Primum q̃ amor omnibus inſitus per cũcta porrigitur. Alterum quòd omnium quæ ſecũdum naturam ſunt operum, effector eſt atq; ſeruator. Tertium quòd artium ſingularum eſt magiſter & dominus. Tres profectò rerum gradus in natura conſiderantur, Superiora, Inferiora, Aequalia. Quæ ſupra ſunt, inferiorum ſunt cauſæ. Quæ infra, ſuperiorum opera. Quæ æqualia, eadem inter ſe natura ſunt prædita. Cauſæ verò opera ſua tanquã ſui partes & imagines diligunt. Opera quinetiam cauſæ tanquam ſui conſeruatrices expetũt. Quæ autem in eo ordine locata ſunt, ad ſeſe inuicem quaſi vnius & eiuſdẽ ſimilia membra mutua charitate afficiuntur. Ideo deus angelos, & angeli cùm deo ſimul animas, anima cũ illis vna corpora beneuolẽtia quadam regunt atq; gubernant. In quo ſuperiorum ad inferiora dilectio planè conſpicitur. Rurſus corpora animis ſuis & iunguntur auidiſſimè, & ab eis moleſtiſſimè ſeiunguntur. Animi noſtri cœleſtium beatitudinem cupiunt, cœleſtes superni numinis maieſtatem feliciter venerantur. atq; hic inferiorum ad ſuperna eſt amoris affectus. Item omnes ignis partes libenter inuicem cohæreſcunt. Terræ rurſus, aquæ, & aeris partes inuicem, & in qualibet animalium ſpecie, eiuſdem ſpeciei animalia ſeſe mutua conſuetudine ſemper adſciſcunt. Vbi amor ad æqualia ſimiliaq́; conſpicitur. Cui nam igitur dubium erit, quia amor omnibus ad omnia ſit ingenitus? Atq; id eſt quod Dionyſius Areopagita in libro De diuinis nominibus ex Hierothei mente ijs verbis ſignificauit. Amorem ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritualem, ſiue animalem, ſiue naturalem dixerimus, inſitiuam quãdam intelligimus commiſcẽtemq́; virtutem, quæ ſuperiora quidem ad inferiorum prouidentiã mouet, æqualia rurſus ad ſocialem ſui inuicem communionem conciliat, ac poſtremo inferiora quæq; admonet, vt ad potiora ſublimioraque conuertantur. Hęc ille.

Amor eſt autor omnium & ſeruator. *Cap. 2.*

SEcundum verò illud noſtræ orationis membrũ, quo amor effector omnium & ſeruator eſt dictus, ita probatur. Cupiditas perfectionis, propriæ propagandæ amor quidam eſt. Abſoluta perfectio, in ſumma dei eſt potentia. Eam diuina intelligentia contemplatur, atq; inde voluntas eadem cupit extra ſe propagare, ex quo propagandi amore creata ab eo ſunt omnia. Idcirco Dionyſius noſter, Diuinus, inquit, amor non permiſit regem omnium ſine germine in ſeipſo manere. Idem propagationis inſtinctus omnibus ab illo primo autore eſt inditus. Per hunc ſancti illos ſpiritus cœlos mouent, & ſequẽtibus omnibus ſua munera largiuntur. Per hunc ſydera lumen ſuũ in elemẽta diffundunt. Per hunc ignis ſui caloris communione aerem mouet, aer aquam, aqua terram, ac verſa vice terra ad ſe trahit aquam, hęc aerem, ille ignem. Herbæ quoque ac arbores cupidæ ſui ſeminis propagandi ſui ſimilia gignunt. Animalia quoq; bruta & homines eiuſdem cupiditatis illecebris ad procreãdam ſobolem rapiuntur. Quòd ſi amor omnia facit, ſeruat etiam omnia. Eiuſdem enim ſemper eſt affectionis & conſeruationis officium. Nempe ſimilia ſimilibus conſeruantur. Amor autem ſimile ad ſimile trahit. Terræ partes ſingulæ amore mutuo copulante, ad partes alias terræ ſui ſimiles ſeſe conferunt. Tota etiam terra ad ſimile ſibi mundi centrum illius auiditate deſcendit. Aquę partes ad ſeſe inuicem ſimiliter & ad locum ſibi conuenientem cùm tota aquæ corpore perferuntur. Idem partes aeris ignisq́; faciunt, ac etiam duo hæc elementa ad ſupernam regionem ſibi congruã & ſimilem regionis illius amore trahuntur. Cęlum etiã, vt Plato in libro De regno inquit, innato mouetur amore. Anima enim cęli tota ſimul eſt in quibuſlibet cęli punctis. Cęlum ergo animę fruendę cupidũ ideo currit, vt per omnes ſui partes vbique tota anima perfruatur. Aduolat autem rapidiſſime, vt quoad fieri poteſt, totum ſit ſimul vbique, vbicunq; tota ſimul eſt anima. Pręterea ſphęræ maioris cõcaua ſuperficies minoris ſphęrę locus eſt naturalis. Et quia quælibet huius ſphæræ particula æque cùm qualibet illius particula conuenit, quęlibet omnes appetit particulas illius attingere. Si quieſcat, ſingulæ tangent ſingulas, nõ quælibet cunctas. Currendo ferme aſſequitur quod aſſequi quieſcendo nõ poſſet. Currit autem velociſſimè, vt quælibet pars eodem penè tempore pro viribus cunctas attingat. Quinetiã vnitate partium ſuarũ cuncta ſeruãtur, diſperſione partium pereunt. Vnitatem verò partium mutuus earundem efficit amor. Quod in humoribus noſtrorum corporum & mundi elemẽtis intueri licet, quorum concordia, vt ait Empedocles Pythagoreus, & mundus & corpus noſtrum conſtat, diſcordia diſſipatur. Concordiam verò illis pacis atq; amoris præſtat viciſſitudo. Hinc Orpheus μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις. i. Solus horũ oĩum tu regis habenas.

Quòd ſit magiſter artium & gubernator. *Cap. 3.*

REſtat poſt hæc vt quo pacto magiſter artium omniũ & gubernator ſit, exponamus. Magiſtrũ quidem artium eſſe intelligemus, ſi modo cõſiderabimus neminem vnquam artem aliquã aut inuenire, aut diſcere poſſe, niſi inueſtigationis oblectatio, & inueniendi deſiderium ineſſet, & qui docet, diſcipulos diligat, ac diſcipuli eam doctrinã auidiſſimè ſitiant. Gubernator præterea merito nominatur. Artis enim opera diligenter exequitur, atq; exactè conſummat, quicunq; & artificia ipſa & perſonas quibus illa ſiunt, maximè diligit. Accedit quòd artifices in artibus ſingulis nihil aliud quàm amorẽ inquirunt & curant. Eas in præſentia nos artes breuiter percurremus, quas Eryximachus apud Platonem cõmemorat. Quid enim aliud Medicina conſiderat, quàm quomodo humores quatuor corporis amici inuicẽ ſiant, atq; permaneant? quos cibos ac potus, cæteroſq́ue viuendi, aut medendi vſus amet natura atque requirat? Duos illos hic quoque amores, Cœleſtem & vulgarem, quos Pauſanias ſuprà diſtinxerat, per ſimilitudinem quandã Eryximachus adinuenit. Temperata enim affectio corporis moderatum, atq; ad res moderatas, conuenienteſq́; habet amorem. Intemperata contrarium, & ad cõtraria conuinctum. Illi quidem indulgendum, huic nunquam obtemperandũ, in gymnaſtica etiam exercitatione inueſtigandum, qui corporis habitus, quos exercẽdi modos, quos geſtus amet & poſtulet. In agricultura, quod ſolum, quæ ſemina, qualem'ue culturam exigat, quis'ue colendi modus à ſingulis arboribus diligatur. Idem in muſica obſeruatur, cuius artifices, qui numeri, quos numeros aut magis, aut minus diligant, inueſtigant. Ij inter vnum ac duo, atq; vnum & ſeptem minimum amorem inueniunt. Inter vnum verò, tria, quatuor, quinque, ſex, amorem vehemẽtiorem reperiunt. Inter vnum & octo vehementiſſimum. Ij voces acutas, & graues natura diuerſas certis interuallis & modulis ſibi inuicem magis amicas faciunt. Ex quo harmonię compoſitio & ſuauitas naſcitur. Tardiores etiã motus & velociores ita inuicem temperant, vt amici potiſſimum ſiant, & rhythmum concinnitatemq́; exhibeant. Muſicæ quoq; melodiæ genera duo traduntur. Eſt enim graue quoddã & conſtans: eſt & aliud molle atq; laſciuum. Illud vtẽtibus vtile, hoc noxium & libris De republica & legibus Plato indicat. Illi in cõuiuio Vraniam muſam, huic Polymniam præfecit. Alij primũ illud genus, alij ſecundum amant. Illorum amori obtemperandum, adhibendiq́; ſoni ſunt, quos expetunt: horum appetitui obſiſtendum. Illorum nanq; amor cœleſtis eſt, horum verò vulgaris. Ineſt ſyderibus & elementis quatuor amicitia quædam, quã aſtronomia conſiderat. In his duo illi quodãmodo amores reperiuntur. Eſt enim his moderatus amor, quando inuicem mutuis viribus temperatiſſimè conſonant. Eſt & amor immoderatus, quando vnum aliquid illorũ ſeipſum amat nimium, alia quodammodo derelinquit. Ex illo aeris grata temperies, aquæ tranquillitas, terrarum fertilitas, animalium ſanitas, ex hoc contraria proficiſcuntur. Vatum poſtremo, Sacerdotumq́; facultas in hoc potiſſimum verſari videtur, vt quæ hoĩum officia deo amica ſint, qua ratione homines deo amici ſiant,

fiant, nos docet atque amoris, charitatisq́; modus ad deum, ad patriam, ad parẽtes, ad alios tam ad viuos, quàm ad defunctos ſic adhibendus. Idem in cæteris artibus coniectari licet, atque ſummatim cõcludere amorem in omnibus ad omnia eſſe omnium autorem, ſeruatoremq́; exiſtere, & artium vniuerſarum dominũ & magiſtrũ. Hunc merito diuus Orpheus appellauit Solertem, bigenium, omnium claues habẽtem. Quomodo enim geminæ naturæ ſit, à Pauſania primum, deinde ab Eryximacho audiuiſtis. Qua etiam ratio ne claues mundi tenere dicatur ab Orpheo, ex ſuperioribus ſatis comprehendere poſſumus, quippe ſicut oſtẽdimus deſiderium hoc profectionis propriæ propagandæ cunctis ingenitũ, latentem, implicatam cuiuſque fœcunditatem explicat dum ſemina in germen pullulare compellit, & vires cuiuſq; eius educit ſinu, fœtusq́; concipit, & quaſi clauibus quibuſdam conceptus aperiendo producit in lucem, quamobrem omnes mũdi partes, quia vnius artificis opera ſunt, eiuſdem machinæ membra inter ſe in eſſendo & viuendo ſimilia, mutua quadã charitate ſibi inuicẽ vinciuntur, vt merito dici poſſit amor modus perpetuus, & copula mundi, partiumq́; & eius immobile ſuſtentaculũ, ac firmum totius machinæ fundamẽtum.

Nullum mundi membrum odit aliud membrum. Cap. 4.

QVod ſi ita eſt, nulla operis huius membra inimica eſſe inter ſe vllo pacto poſſunt. Non enim ignis aquam, aquæ odio fugit, ſed ſuijpſius amore, ne ab aquæ frigore extinguatur. Neq; ignem aqua odio ignis extinguit, ſed quodam amplificandi proprij frigoris appetitu trahitur ad aquam ſibi ſimilem ex ignis corpore procreandam. Nam cùm omnis appetitio naturalis ad bonum nullaq́ue ad malum tendat, aquæ propoſitum eſt, non ignem extinguere, quod eſt malum, ſed aquã ſui ſimilem, quod bonum eſt, generare. Quod ſi abſq; ignis interitu explere poſſet, ignẽ vtiq; non conſumeret. Eadem de cæteris quæ contraria & inimica videntur, ratio aſſignatur. Porrò agnus lupi vitam, figuramq́; non odit, ſed ſui perniciem quæ à lupo inſertur, exhorret, neque lupus agni odio, ſed amore ſui eum lacerat atq; deuorat. Neque homo hominem, ſed vitia hominis horret, neq; potentioribus, aut acutioribus dotes ſuas illorum odio, ſed noſtri beneuolentia inuidemus, metuẽtes ne illis penitus ſuccumbamus. Quapropter nihil obſtat quin amor in omnibus ſit, perq́; omnia penetret. Hunc igitur tantum deum, quia vbiq; eſt, omnium inſidet penetralibus, tanquã potentem dominum cuius imperium effugere nõ valemus, tanquam ſapientiſſimum iudicem quem cogitationes noſtræ latere nõ poſſunt, proculdubio metuamus: hunc quia creator eſt omnium atq; ſeruator, tanquam patrem veneremur, tanquam tutorem, præſidiumq́; colamus: hunc, quia artes ſingulas edocet, tanquam præceptorem ſequamur, quo autore ſumus & viuimus quo ſeruatore perpetui permanemus, quo præſide & iudice gubernamur, quo præceptore ad benè beateque viuendum inſtruimur, & formamur.

ORATIO QVARTA.

Narratur textus Platonis de antiqua hominum natura. Cap. 1.

HIs dictis familiaribus noſter verbis finem impoſuit. Eum Chriſtophorus Landinus vir doctrina excellens, quem potiſſimũ cognouimus noſtris temporibus Orphicum Platonicumq́; poetam, ſecutus eſt in hunc modum, obſcuram & implicatam Ariſtophanis ſentẽtiam explicaturus. Quanquã Ioannes Caualcantes ſua nos diligentia longis diſputationũ ambagibus liberauit: Ariſtophanis tamen ſententia verbis obſcuriſſimis inuoluta enodationem adhuc aliquam lucemq́; requirit. Eſt, inquit Ariſtophanes, amor præ cæteris dijs ſummopere generi humano beneficus, curator & tutor hominum, atq; medicus. Oportet primum qualis hominum quondã fuerit natura, quæue illius paſſiones animaduertere. Neque enim qualis nunc eſt, olim erat, ſed longè diuerſa. Principio tria hominum erant genera, non ſolũ quæ nunc duo, mas & fœmina, verumetiam tertiũ quoddam aderat ex vtriſq; compoſitum. Præterea integra erat cuiuſq; hominis ſpecies, atq; rotunda, dorſum & latera circulo habens, manus quatuor, & paria manibus crura. Vultus item duos tereti ceruice connexos & omnino conſimiles. Maſculinum genus ſole genitũ erat: Fœmininum terra: Luna promiſcuum. Vnde elato erant animo robuſtoq́; corpore, quare cùm dijs pugnare tentabant, & in cœlum aſcendere. Ideo Iupiter ſingulos in longum ſecuit, duosq́; fecit ex vno, inſtar eorum qui oua in longum capillo ſecant, atq; iterum ſi faſtu in deos inſanire videantur, minatus eſt eos rurſus ſe ſimiliter partiturum. Poſtquam natura hominum ita diuiſa fuit, quiſque ſui dimidium cupiebat. Igitur concurrebant, iactisq́; circum brachija ſeſe inuicem complectebantur, redigi in priorem habitũ affectantes. propterea; fame & torpore defeciſſent, niſi deus congreſſui modum impoſuiſſet. Hinc vtique mutuus hominibus innatus eſt amor priſcæ naturæ conciliator, annitens vnum ex duobus efficere, hominumq́ue naturæ mederi. Eſt enim quiſque noſtrum dimidium hominis vtpote ſectus, quemadmodum piſciculi qui pſettæ & autaiæ vocantur, ſciſſi ex vno duo efficiuntur. quærit autem ſui quiſque dimidium. Quoties itaque dimidium ſuum alicui, cuiuſcunque ſexus auidus ſit, occurrit, vehementiſſimè concitatur, ardenti inhęret amore, neque momentum quidem ab illo patitur ſeiungi. Totius itaq; reficiendi cupido, nixus amoris nomen accepit. Qui nos præſenti in tempore ſummopere iuuat, dum in ſui dimidium olim amiciſſimum quenq; conducit, & in poſterum ſpem ſummam inijcit nobis deum piè colentibus in veterem figurã reſtituendo, medendoque ſe nos beatiſſimos effecturum.

Exponitur opinio Platonis de antiqua hominis figura. Cap. 2.

HAec Ariſtophanes & alia narrat permulta, mõſtris portentisq́; ſimilia, ſub quibus quaſi velaminibus quibuſdam diuina myſteria latere putandum. Mos enim erat veterũ theologorum ſacra ipſorum puraq; arcana ne à prophanis & impuris polluerentur figurarum vmbraculis tegere. Nos autem quæ in figuris ſuperiorũ, & alijs deſcribuntur, ſingula exactè ad ſenſum pertinere nõ arbitramur. Nam Aurelius Auguſtinus, non omnia, inquit, quæ in figuris finguntur ſignificare aliquid putãda ſunt. Multa enim propter illa quæ ſignificant ordinis & connexionis gratia ſunt adiuncta. Solo vomere terra pſcinditur. Sed vt hoc fieri poſſit, cætera quoq; huic aratri membra iunguntur. Quæ igitur nobis exponenda proponitur hæc eſt ſumma. Homines quondã tres ſexus habebant, Maſculinum, Fœmininum, Promiſcuum, Solis, Terræ, Lunæq́; filios. erant & integri. Sed propter ſuperbiam cùm deo æquare ſe vellent, ſciſſi in duo ſunt, iterum ſi ſuperbiant, bifariam diſcindendi. Sectione facta, dimidium amore ad dimidiũ trahitur, vt integritatis reſtitutio fiat, qua completa beatũ genus hominum eſt futurum. Summa verò noſtræ interpretationis erit huiuſmodi. Homines, id eſt, hominum animæ quondã, id eſt, quando à deo creantur, integræ ſunt, duobus ſunt exornatæ luminibus, ingenito & infuſo, vt ingenito æqualia & inferiora, infuſo ſuperiora conſpicerent. Deo æquare ſe voluerunt, ad vnicum lumen ingenitum ſe reflexerunt. Hic diuiſę ſunt. Splendorem infuſum amiſerunt, quando ad ſolum ingenitũ ſunt conuerſę, ſtatimq́; in corpora cecidere. Superbiores factę iterum diuidentur, id eſt ſi naturali nimium confidant ingenio, lumen illud ingenitũ & naturale, quod reſtitit, quodammodo extinguerint. Tres ſexus habebant, Mares ſole, Fœminæ terra, Promiſcuæ Luna genitæ. Dei fulgorem aliæ ſecundum fortitudinem, quę maſcula eſt, alię ſecundũ temperantiam, quę fœmina, alię ſecundum iuſtitiam, quę promiſcua, ſuſceperunt. Hę tres in nobis virtutes aliarum trium quas deus habet, ſunt filię. Sed in deo tres illę, Sol, Luna, Terra: in nobis Mas, Fęmina, Promiſcuum nuncupantur. Sectione facta dimidium amore ad dimidium trahitur. Animę iam diuiſę & immerſę corporibus, cùm primum ad annos adoleſcentię venerint, naturali & ingenito lumine, quod ſeruarunt, ceu ſui quodam dimidio excitantur ad infuſum illud diuinumq́ue lumen, olim ipſarum dimidium, quòd cadentes amiſere, ſtudio veritatis recipiendum. Quo recepto iam integrę erunt, & dei viſione beatę. Hoc igitur erit interpretationis noſtrę compendium.

Homo eſt ipſa anima, & anima eſt immortalis. Cap. 3.

COrpus cùm ex materia conſtet & quantitate, & ad materiã ſuſcipere, ad quãtitatem diuidi ſolum extendiq́; pertineat, atq; ita ſuſceptio & diuiſio paſſiones ſint: conſequens eſt, vt ſuapte natura paſſioni tantum ſit & corruptioni ſubiectum. Siqua verò actio corpori competere videatur, non in quantum corpus eſt agit, ſed in quantum illi vis quędam quodammodo incorporea & qualitas ineſt, vt in ignis mole caliditas, in aquę materia frigus, in corpore noſtro complexio. Ex quibus certè qualitatibus operationes corporum proficiſcuntur. Non enim quia longus, aut latus, aut profundus eſt ignis, ſed quia calidus, calefacit. Neq; qui extenſior ignis, calefacit magis, imò propter diſperſionem minus, ſed qui calidior. Cum igitur virium, & qualitatum beneficio operationes proueniãt, ac vires ipſę & qualitates ex materia & quantitate non conſtent, licet in materia quantitateq́; ſint, ſequitur vt pati ad corpus, agere ad aliquid incorporale pertineat. Vires vtiq; hę inſtrumenta quidem ſunt operãdi. Ipſę verò per ſe nequaquã ſufficiunt ad operandum, quia nõ ſufficiunt ad exiſtendum. Quod enim in alio iacet, ſeque ipſum ſuſtentare non poteſt, ab alio certè dependet. Quo fit, vt qualitates, quia à corpore neceſſario ſuſtinentur, ab aliqua ſuperiori ſubſtantia, quę neq; corpus ſit, neq; in corpore iaceat, fiant atq; regantur. Huiuſmodi anima eſt, quę corporibus præſens & inſidens ipſa ſe ſuſtinet & qualitatem viresq́; complexionis corporibus tribuit, per quę tanquã inſtrumenta in corpore,

pore, & per corpus varias operationes exercet. Hinc generare, nutrire, augere, currere, ſtare, ſedere, loqui, artis opera fabricare, ſentire, intelligere, homo aſſeritur. Omnia verò hæc anima ipſa facit, ideoq; anima erit homo. Si generare, augere, nutrire hominem dicimus, anima tanquam pater & artifex corporis, ipſum gignit, auget, atq; nutrit. Si ſtare, ſedere, loqui, anima corporis membra ſuſtinet, flectit & vibrat. Si fabricare, currere, anima manus porrigit, & pro arbitrio torquet, pedes agitat. Si ſentire, anima per ſenſuum inſtrumenta, quaſi feneſtras, & foramina exteriora corpora percipit. Si intelligere, anima per ſeipſam ſine aliquo corporis inſtrumento veritatem aſſequitur. Omnia igitur quæcunq; homo facere dicitur, animus ipſe facit, corpus patitur. Quapropter homo ſolus eſt animus, corpus autem hominis opus & inſtrumentum. En maximè, quòd animus operationem eius potiſſimam, intelligentiam ſcilicet, ſine vllo corporis inſtrumento exercet, cum res per illam incorporales intelligat, per corpus verò ſola corporalia cognoſcantur. Itaq; ſi animus per ſe agit quicquã, per ſe certè eſt, & viuit. Viuit autem ſine corpore quod ſine corpore operatur. Si per ſe eſt, eſſe ſibi quiddam proprium conuenit corpori, non commune. propterea poteſt proprium ſibi ſeorſum à corporis mole ſortiri, hominis cognomentum. Quod ſanè nomen quia de vnoquoq; noſtrum per omnem vitam dicitur, quiſq; enim in omni ætate vocatur homo, ideo aliquid ſignificare videtur quod ſtabile permanet. Corpus iugiter fluit, creſcendo, decreſcendo, reſolutione continua, liquefactione, calore viciſſim, & frigore permutatum. Anima ſemper eadem permanet, quod liquido nobis oſtendit veritatis inquiſitio, bonique voluntas ſemper eadem, & firma memoriæ conſeruatio. Quis ergo vſque adeo demens erit, vt hominis appellationem in nobis ſimiliſſimam corpori fluenti ſemper & vndique permutato, potius, quàm animo ſtabiliſſimo tribuat? Ex his perſpicuum eſſe poteſt, cum homines Ariſtophanes nominauit, more Platonico animas noſtras ſignificaſſe.

Quod anima eſt duobus ornata luminibus, & quare in corpus deſcendit creatio animæ cum duobus luminibus. Cap. 4.

Porrò anima ſtatim ex deo nata naturali quodam inſtinctu in deum parentem ſuum conuertitur, quemadmodũ ignis in terra ſuperiorum vi genitus confeſtim natiuę impetu ad ſuperiora dirigitur, conuerſa in eum eius radijs illuſtratur. Sed primus hic fulgor in animæ ſubſtãtia per ſe prius informi receptus, fit obſcurior, atq; ad illius tractus capacitatem proprius ipſi & naturalis euadit. ideoq; per eum vtpote ſibi æqualem, ſeipſam & quæ infra ſe ſunt, id eſt, corpora omnia anima videt quidem: Deum verò & alia ſuperiora non videt. Sed enim per primam hanc ſcintillam deo facta ꝓpinquior aliud iterũ clarius accipit lumen, quo etiam ſuperna cognoſcat. Lumen igitur habet geminum: Naturale alterum, ſiue ingenitum: Diuinum alterũ & infuſum, quibus vna coniunctis ceu duabus alis per ſublimem peruolare valeat regionem. Ac ſi diuino illo ſemper vteretur, ſemper diuinis hæreret: Terra rationalibus eſſet animalibus vacua. Cæterũ diuina prouidentia decretum eſt, vt anima ſuiipſius ſit domina, poſſitque tum vtroq; ſimul lumine vti, tum altero. Hinc fit vt natura duce ad propriũ ſui lumen conuerſa prætermiſſo diuino ſeipſam viresque ſuas quæ ad fabricam corporis ſpectãt, animaduertat, cupiatq; vires huiuſmodi in fabricandis corporibus exequi. Hac vt aiunt, cupiditate grauata, deſcendit in corpus, vbi generandi, mouẽdi & ſentiendi vires exercet, ſuaque præſentia terram infimam mundi ſedem exornat, quæ ideo ratione carere non debuit, nequa pars mundi eſſet rationalium viuentium præſentia deſtituta, quemadmodum & illius autor ad cuius ſimilitudinem mundus factus eſt, totus eſt ratio. Cecidit autem animus noſter in corpus, cùm prætermiſſo diuino, ſolo ſuo vſus eſt lumine, ac ſeipſo cœpit eſſe contentus. Solus deus cui deeſt nihil, ſupra quem nihil, ſeipſo contentus permanet, ſibi ſufficiens. quapropter deo ſe parem fecit tunc animus, cum ſe ſolo voluit eſſe contentus, quaſi non minus quam deus ſibi ipſe ſufficeret.

Quot vijs anima ad deum redit. Cap. 5.

Hanc planè ſuperbiã cauſam fuiſſe Ariſtophanes ait, vt animus qui natus eſt integer, ſecaretur, id eſt, ex geminis luminibus altero poſthac vteretur, alterũ verò negligeret. Hinc in corporis barathrum ceu lethæum flumen immerſus, ſuiq́ue met ad tempus oblitus, ſenſibus & libidine, quaſi ſatellitibus & tyranno raptatur. Verùm adulto corpore, purgatis ſenſuum inſtrumentis conferente doctrina pabulũ, reſipiſcit, vbi naturalis emicat fulgor, naturaliumq; rerum ordinem indagat, qua inueſtigatione architectum ingenij huius machinæ aliquem eſſe perſentit, eum & videre cupit & poſſidere, ille ſolo diuino ſplendore conſpicitur. Ideo mens propriæ lucis indagine ad diuinam lucem recuperandã vehementiſſimè inſtigatur. Inſtigatio verò, appetitioq; huiuſmodi verus eſt amor, quo duce dimidiũ hominis alterũ, alterũ eiuſdem dimidium cõcupiſcit, quia naturale lumen, quod animi dimidium eſt, lumen illud diuinum quod alterũ eiuſdem dimidium dicitur; olim neglectũ accendere rurſus in animo nititur, atq; id eſt, quod in Epiſtola ad Dionyſium inquit Plato, Humanus animus affectat qualia diuina ſint intelligere, aſpiciẽs in ea, quæ ſibi cognata ſunt. Verum cùm Deus lucem ſuam infudit in animum, ad id potiſſimum eam accõmodauit, vt homines ad beatitudinem, quæ in ipſius poſſeſſione cõſiſtit, perduceret. Ad hãc quatuor virtutibus perducimur, Prudentia, Fortitudine, Iuſtitia, Temperantia. Prudentia primo beatitudinem nobis oſtendit. Tres illæ virtutes reliquæ, quaſi viæ tres ad beatitudinem ducunt. Scintillam itaque ſuam in varijs animis deus ad finem huiuſmodi variè temperat, ita vt prudentia duce, alij per fortitudinis, alij per iuſtitiæ, alij per temperantiæ officia ſuũ repetant autorem. Nempe alij huius muneris gratia, pro dei cultu, pro honeſto, pro patria pericula mortemq; fortè animo ſubeunt. Alij ſic vitam iuſte inſtituunt, vt nec iniuriam cuiquam inferant, neq; inferri pro viribus ſinant. Alij vigilia, inedia, labore libidines domant. Hi tribus quidem procedunt callibus, ſed ad eundẽ beatitudinis finem prudentia hunc illis monſtrante peruenire conantur. proinde tres hæ virtutes in dei quoq; ipſius prudentia continentur. Harum deſiderio accenſi hominum animi per earum officia ad eas cupiũt peruenire, illis hærere, perpetuoq; potiri. Fortitudinem hominum maſculam robur & audaciam nuncupamus. Temperantiam fœminam propter remiſſum quendam & frigidiorem deſiderij habitum, mitemq; ingenium. Iuſtitiam promiſcuam, fęminam quidem prout innocentia ſua iniuriam infert nemini, maſculam verò prout alijs inferri non ſinit, & ſeueriori cenſura in homines iniquos animaduertit. Quia verò maris dare, fœminæ ſuſcipere proprium eſt, iccirco ſolem qui lumen à nullo accipiens exhibet omnibus, marem vocamus: Lunam quæ accipiens à ſole dat elementis, à dando & accipiendo promiſcuam: Terram cùm accipiat quidem ab omnibus, tribuat nulli, fœminam nuncupamus. Quamobrem, Sol, Luna, Terra, Fortitudo, Iuſtitia, Temperantia merito maris, promiſcui, feminæ ſignantur cognomine: atque, vt excellentiorem deo appellationem exhibeamus has virtutes in illo, Solem, Lunam, Terram: in nobis maſculinum ſexum dicimus, promiſcuum, fœmininum. Quibus autem lux illa diuina à dei ſole cum fortitudinis affectu in ſui ortu fuit infuſa, his maſculam dicimus lucem fuiſſe conceſſam. Quibus à dei luna cum affectu iuſtitiæ, promiſcuam. Quibus à dei terra cum affectu temperantię, fœminam. Lucem illam infuſam, atq; diuinam ſtatim ad naturalem reflexi neglexımus. Altera ergo poſthabita ſeruauimus alteram, vbi dimidiũ noſtri tenemus, dimidiũ prætermiſimus. Certo verò ætatis tempore à naturali lumine ducti diuinum affectamus quidem omnes, ſed diuerſo modo diuerſi ad eius adeptionem procedimus. per fortitudinem, qui à dei fortitudine illud olim cũ affectu fortitudinis acceperunt, per iuſtitiam alij, temperantiam'ue ſimiliter. Deniq; ſuum illud dimidium quiſq; vt acceperat quærit. Et alij per maſculam quidem dei lucem amiſſam olim, iam recuperatam, dei volũt maſcula fortitudine perfrui, alij per promiſcuam lucem ſimiliter virtute promiſcua, alij per fœminã eodem pacto. Minus profecto tamen hi conſequuntur, qui poſtquã adulta ętate ſcintilla in ipſis naturalis eluxit, eam non eſſe ad diuina iudicanda ſufficientem exiſtimant, ne ſcintillę naturalis iudicio, aut animarum aut corporũ affectibus diuinę tribuant maieſtati, putentq; illam non eſſe corporibus animiſ'ue præſtantiorem. In quo ſanè pleriq; erraſſe traduntur, qui in diuinorum inueſtigatione ingenio naturali confiſi, aut deum non eſſe dixerunt, vt Diagoras, aut dubitauerũt, vt Protagoras, aut corpus iudicauerũt, vt Epicurei, Stoici, Cyrenaici, alijq; permulti, aut animam quandam, vt Marcus Varro, Marcus Manilius, alijq; nonnulli. Hi tanquam impij nõ modo diuinum lumen olim neglectum non recuperauerunt, ſed & naturale propter eius abuſum deprauauere, quod deprauatũ eſt fractũ non iniuria ſciſſumq; putatur. Ideo illorum animi, qui tanquam ſuperbi & faſtu tumidi ſuis confidunt viribus, ſecãtur, vt ait Ariſtophanes, iterum: cum etiã naturale lumen, quod illis erat reliquũ, opinionibus falſis obſcurant, & moribus iniquis extinguunt. Itaq; naturali lumine rectè vtuntur, quicunq; mancum illud, & mutilatum eſſe recognoſcẽtes ad naturalia iudicãda ſatisfacere quodammodo arbitrantur: ad ea verò quæ ſupra naturam ſunt, ſublimiori lumine opus eſſe putantes exactiſſima quadam animi purgatione ita ſe præparant, vt diuina lux iterum illis effulgeat, cuius radijs rectè de deo ſentiens, & in priſtinã illam integritatem reſtituentur.

Amor animas reducit in cœlum, Beatitudinis diſtribuit gradus, gaudium largitur æternum. Cap. 6.

Hunc vos conuiuæ præſtantiſſimi deum, quem prę cęteris dijs generi humano beneficum eſſe Ariſtophanes ait, omni ſacrificiorum genere vobis propitium facite, hunc pijs precibus inuocare, hunc toto corde expetiſſe. Hic animos ſua beneficentia primum ad cœleſtem ducit menſam, ambroſia & nectare

abundantem:

abundantem; deinde ſingulos ſingulis accommodat ſedibus; poſtremo ſuauiter detinet in ęternum. Nulli.n.cœlum reperunt, niſi qui cœlorum regi placuerunt, placent illi, qui eum ſummopere diligunt. Cognoſcere quidem illum vere, omnino præſenti in tempore impoſſibile eſt. Vere autem amare quoquomodo cognitum, & poſſibile eſt, & facile. Qui deum cognoſcunt, nondum illi placent, niſi cognitum diligant, qui cognoſcunt diligunt, nõ quia cognoſcunt, ſed quia qui diligunt amantur, a deo. Nos.n. non eos qui nouerint, ſed qui nos amauerint, charitate cõplectimur. Multos namque qui nos cognoſcunt, hoſtes habemus. Quod ergo nos cœlo reſtituit, non dei cognitio eſt, ſed amor. Diſcumbentiũ pręterea ordo in menſa cœleſti diuerſos ſequitur gradus amantium. Nam qui deum excellẽtius dilexerunt, dapibus excellentioribus ibi veſcuntur. Nempe qui per opera fortitudinis dei fortitudinẽ coluerunt, ea ipſa fruuntur. Qui iuſtitiã vero, iuſtitia; temperantia ſimiliter, qui temperantiam, atq; ita varijs diuinæ mentis ideis & rationibus varij animi pro vario amoris raptu fruuntur. Toto autem Deo fruuntur omnes, quia totus in ſingulis eſt ideis. Sed eum totum præſtantius poſſident, qui eum in præſtantiori idea conſpiciunt. Quiſque verò ea dei virtute potitur, quam dilexit. Ideo liuor, vt Plato inquit in Phædro, abeſt à diuino choro. Cum enim omnium iucundiſſimum ſit, re amata potiri, quilibet in ea potiundo quod amat contentus plenuſq; viuit. Quippe ſi amatores duo deſideratum ſuarum compotes fiant, vterque in amata ſui poſſeſſione quieſcit, neque curam quidem vllam habebit, ni alter pulchriori patiatur amato. Quapropter amoris beneficio factum eſt, vt in diuerſis felicitatis gradibus portione ſua quilibet ſine vlla inuidia ſit contentus. Fit etiam vt ſine vlla ſatietate animi ijdem veſcantur dapibus in ęternum. Vt enim oblectentur conuiuę, non epulæ, non vina ſufficiunt, niſi famas, ſitirque ad veſcendum alliciant, ac tandiu oblectatio quandiu & auiditas permanet. Auiditatem vero quis amorem quendam eſſe negauerit? Aeternus igitur amor quo ſemper in deum afficitur animus, efficit vt deo ſemper tanquam nouo ſpectaculo gaudeat. Amorem hunc eadem dei bonitas ſemper accendit in animo, quæ & beatum facit amantem. Tria igitur, vt breui complectar, amoris beneficia collaudabimus, quòd nos olim diuiſos in integrum reſtituendo, reducit in cœlũ, quod ſuis quenq; collocat ſedibus, facitq; omnes in illa diſtributione quietos, quod oĩ expulſo faſtidio ſuo quodam ardore oblectamentum quaſi nouum iugiter accendit in animo, redditque illum blanda & dulci fruitione beatum

ORATIO QVINTA.

Amor eſt beatiſſimus, quia pulcher eſt, & bonus. *Cap. I.*

CArolus Marſupinus, muſarũ dulcis alumnus, Landinum poetam ſecutus, Agathonis orationẽ ſic aggreditur, Amorẽ deum noſter Agatho beatiſſimũ, quia pulcherrimus ſit & optimus, arbitratur. Quę ad hoc vt ſit pulcherrimus, quę itẽ vt optimus, exiguntur, diligenter enumerat; in quibus enumerandis amorem ipſum effingit. Poſtremo poſtquam qualis eſt enarrauit, beneficia ab eo generi humano tributa cõnumerat. atq; hæc diſputationis illius eſt ſumma. Noſtra intereſt in primis inquirere, quam ob cauſam vt beatum oſtenderet, pulchrũ valde eſſe dixit & bonum, quodue ſit inter bonitatem, pulchritudinemque diſcrimen. Beatum in Philebo Plato vult eſſe, cui nihil deeſt, idque eſſe illud quòd ſit ab omni parte perfectum. Eſt autẽ perfectio interior quædam, eſt & exterior. Interiorem, bonitatem. exteriorem, pulchritudinem dicimus. Propterea quòd bonum penitus eſt & pulchrum id tanquam ab omni parte perfectum, beatiſſimum nuncupamus. Hanc vtique differentiã omnibus in rebus animaduertimus. Nempe in lapillis, vt phyſici volunt, temperatiſſima quatuor elementorum permixtio quædam interior, nitorem parit exteriorem. Herba præterea & arbores innata radicibus medullisque fœcunditas, florum & foliorum gratiſſima veſtit varietate. In animalibus autem ſalubris humorum complexio iucundam lineamentorum & colorum ſpeciem procreat. Virtus etiam animi decorem quendam pręſe ferre videtur in verbis, geſtibus, operibus, honeſtiſſimum. Cœlos quoque ſublimis eorum ſubſtantia clariſſimo lumine circũfundit. In his omnibus interna perfectio producit externam. Illam bonitatem, hanc pulchritudinem poſſumus appellare. Quocirca bonitatis florem quendam eſſe pulchritudinem volumus; cuius floris illecebris, quaſi eſca quadam latens interius bonitas allicit intuentes. Quoniam vero noſtræ mentis cognitio à ſenſibus ducit originem bonitatem ipſam in rerum penetralibus inſitam nec intelligeremus vnquam, neq; appeteremus, niſi ad eam ſpeciei exterioris indicijs manifeſtis proueheremur. Qua in re mirabilis admodum formę huius, comitiſq; ipſius apparet vtilitas. Per hęc ſatis oſtenſum arbitror, tantum inter bonitatem & ſpeciem, quantum inter ſemen & floſculum intereſſe, atq; vt flores arborum ſeminibus orti ſemina ipſi quoq; producunt, ita ſpeciem hanc bonitatis, florẽ vt ex bono pullulat. ſic & ad bonũ amantes perducere; quod quidem noſter hic heros abunde in ſuperioribus demonſtrauit.

Quomodo pingitur amor, & quibus animæ partibus pulchritudo cognoſcitur & generatur amor. Cap. 2.

POſt hęc diffuſius enumerat Agatho quot ad eius dei formoſam ſpeciem requiruntur. Iuuenis inquit eſt, tener. agilis, concinnus, & nitidus. Nobis autem primo quærendũ quid hęc ad pulchritudinem conferant. Deinde cùm deo huic attribuũtur, quo pacto intelligi debeant. Rationem homines habent & ſenſum. Ratio per ſeipſam rationes rerum omnium incorporeas comprehendit. Senſus per quinque ſui corporis inſtrumenta corporum imagines & qualitates attingit: Colores per oculos, per aures voces. Odores per nares, per linguam ſapores, per neruos qualitates ſimplices elementorum, calorem videlicet, frigusq; & reliqua. Propterea ſex ad cognitionem pertinentes, quantum ad propoſitam attinet quęſtionem, vires animi numerantur: Ratio Viſus, Auditus, Olfactus, Guſtus, & Tactus. Ratio numini ſummo, Viſus igni, Aeri auditus, vaporum odori Olfactus, aquę Guſtus, Tactus terrę tribuitur. Ratio ſiquidem cœleſtia indagat, nec propriam in membro corporis aliquo ſedem habet: quemadmodum neque certam habet ſedem in vlla mundi parte diuinitas. Viſus in ſublimi parte corporis velut ignis in ſuperna mundi regione locatur, & lumẽ natura ſua percipit, quod ignis eſt proprium. Auditus viſum non aliter quam purus aer ignem ſecutus voces haurit; quę & in aere fracto gignuntur, & per aeris interuallum aures illabuntur. Olfactus caliginoſo aeri, vaporibus ex aere & aqua mixtis omnino aſſignatur, quia inter aures & lingua, quaſi aerem & aquam, poſitus, vapores eos apprehendit facile, & diligit maxime, qui ex aeris & aquę mixtione proueniũt, quales ſunt herbarum, florum, pomorum odores, naribus ſuauiſsimi. Quis dubitet guſtum aquę liquoribus comparare, qui olfactui tãquam aere craſsiori ſuccedit, & iugi ſaliuæ liquore perfuſus, potu vehementiſſime delectatur, humidiſque ſaporibus? Quis item ambigat terræ tactum aſcribere; cum per omnes terreni corporis partes fiat, in neruis qui terreni maxime ſunt; expleatur; faciliime tãgat quæ ſoliditatem habent & pondus, quod terra corporibus tribuit? Hinc etiam accidit vt tactus, guſtus, olfactus, ſolùm proximè ipſis appoſita ſentiant, & patiantur admodum ſentiendo? licet olfactus remotiora, quàm guſtus & tactus apprehendere videatur. Auditus autem remotiora cognoſcit, neq; ita offenditur. Quo etiam longius proſpicit viſus; & momento facit quod aures tempore, prius enim corruſcatio cernitur, quàm tonitrus audiatur. Ratio remotiſſima capit, neque enim quæ in mundo ſunt ſolùm, & quæ præſentia, vt ſenſus, ſed etiam quę ſupra cœlum & quæ fuerunt aut futura ſunt, percipit. Ex his patere cuiq; poteſt, ſex illarum animæ virium, tres ad corpus & materiam potius, Tactum ſcilicet & Guſtum, & Odoratum, tres autem alias, Rationem videlicet & Viſum & Auditum ad ſpiritum pertinere. Ideo tres illæ ad corpus potius declinantes corpori magis quam animo congruunt. & ea quę ab illis percipiuntur, cùm corpus ſibi congruum moueant, via ad animam vſque perueniunt, minimeque illi tanquam minima ſimilia placent. Tres vero ſuperiores à materia remotiſſimæ, animæ multo magis conueniunt, ea que eas capiunt, quæ corpus quidem parum admodum, animum verò vehementiſſime moueant. Quippe, Odores, Sapores, Calor, atque ſimilia, corpori aut nocent plurimum, aut proſunt, paulum quid ad animi aut admirationem, aut iudicium conferunt, ac modica ab illo deſiderantur. Ratio incorporeæ veritatis, colores, figuræque & voces, corpus aut nihil, aut vix & minimum mouent, Animi vero aciem ad indagandum potiſſimum acuunt, atque eius ad ſe deſiderium rapiunt. Animi cibus eſt veritas. Ad eam inueniendam oculi, ad diſcendam aures magnopere conferunt. Igitur quæ ad rationem, viſum, auditum pertinent, gratia ſui pluſ affectat, quaſi propriũ alimentum. Quę vero ſenſus tres alios mouent, corpori vel nutriendo. vel fouendo, vel generando magis neceſſaria ſunt. Ea itaque animus, non ſui, ſed alterius, id eſt, corporis cauſa quærit. Amare autem ea dicimus, quæ propter noſmetipſos deſideramus. quæ autem propter aliud quiddam cupimus, minime. Merito igitur amorem ad ſcientias, figuras, & voces duntaxat volumus pertinere, atque iccircò gratia illa ſolum, quæ in tribus his reperitur, animi virtute, figura voce, quia maxime animum prouocat, ἀπὸ τοῦ καλεῖν; quod voco ſignificat, πρόκλησις, id eſt prouocatio nuncupatur, κάλλος vero Grece pulchritudinem Latinè ſignificat. Gratus quidem nobis eſt mos verus & optimus animi, gratia corporis ſpecioſi figure grata vocum cõcinnitas, cumque tria hęc animus vt poté ſibi cognata, & quodammodo

dammodo incorporea pluris admodum quàm tria reliqua faciat conſentaneum eſt, ut auidius aſciſcat, ardentius complectatur, uehementius admiretur. atque hæc ipſa, ſeu uirtutis, ſeu figuræ, ſiue uocum gratia, quæ animum per rationem uel uiſum uel auditum ad ſe uocat, & rapit, pulchritudo rectiſſime dicitur. Atq; hæ tres illę gratiæ ſunt de quibus ſic Orpheus, ἀγλαΐη τε, θάλεια καὶ εὐφροσύνη πολύολβε. Splendor, uiriditas, lętitiaque, uberrima. Splendorem quidem uocat gratiam illam & pulchritudinem animi, quæ in ueritatis & uirtutis claritate conſiſtit. Viriditatem uero, figuræ, colorisq; ſuauitatem. hæc enim ſummopere in iuuētutis uiriditate floreſcit. Lætitiam denique ſincerum illud & ſalubre & perpetuum, quod in muſica ſentimus, oblectamentum.

Pulchritudo eſt aliquid incorporeum. Cap. 3.

CVm hæc ita ſe habeant, neceſſarium eſt pulchritudinem eſſe aliquid uirtuti, figuræ, uocibusque commune. Non enim quodlibet iſtorum trium pulchrū ſimiliter uocaremus, niſi una his tribus ineſſet pulchritudinis definitio. Quo fit ut ipſa pulchritudinis ratio corpus eſſe non poſſit, quoniam uirtutibus animi quæ incorporea ſunt, pulchritudo ſi eſſet corporea, minime conueniret. Atqui tantum abeſt ut corpus ſit pulchritudo, ut non modo quæ uirtutibus animi, ſed etiam quæ corporibus, & uocibus ineſt, nequeat eſſe corporea. Quamuis enim corpora quædam ſpecioſa dicamus non tamē ſunt ea ipſa ſui materia ſpecioſa. Siquidem corpus hominis unum atque idem hodie formoſum, cras autem caſu aliquo fœdante deforme, quaſi aliud ſit eſſe corpus, aliud eſſe formoſum. Neq; etiam ſunt ea ipſa quantitate formoſa; quandoquidem grandia nonnulla atque item breuia quædā formoſa uidentur ac ſæpe magna deformia, parua formoſa; & cōtra parua turpia, magna gratiſſima. Nonnunquam etiam accidit vt ſimilis ſit in magnis quibuſdam, & paruis corporibus pulchritudo. Si itaque ſtante ſæpenumero eadem quantitate caſu quodam pulchritudo mutatur, & mutata aliquando quantitate permanet pulchritudo ac ſimilis in magnis paruisque uidetur, certe duo hęc pulchritudo, & quantitas debent eſſe omnino diuerſa. Quinetiam ſi corporis cuiuſque formoſitas in ea ipſa ſui corporis craſſitudine quodammodo corporea eſſet, non tamen vt corporalis eſſet, intuenti placeret. Placet animo perſonæ alicuius ſpecies non prout in exteriori iacet materia, ſed prout eius imago per viſum ab animo capitur vel concipitur. Imago illa in viſu & animo cum iſti ſint incorporei, corpus eſſe non poteſt. Quo enim pacto cœlum, vt ita loquar totum parua oculi pupilla caperetur, ſi modo corporali reciperet? Nullo profecto. Sed enim ſpiritus in puncto omnem corporis amplitudinem ſpiritali modo & incorporea imagine ſuſcipit. placet vtique animo ea duntaxat ſpecies quæ ab illo ſuſcipitur. Hæc autem licet exterioris corporis ſimulacrum, ſit in eo, tamen eſt incorporea. Ergo ſpecies incorporea placet. Quod placet, id cuiq; gratum; quod gratum, hoc denique pulchrum quo efficitur vt amor ad incorporeum aliquid referatur, atq; ipſa pulchritudo ſpiritale quoddam potius rei ſimulacrum ſit, quàm corporea ſpecies. Sunt autem nonnulli qui certā membrorum omnium poſitionem, ſiue, vt eorum verbis vtamur, commenſurationem & proportionem cum quadam colorū ſuauitate, eſſe pulchritudinem opinētur. Quorum nos opinionem propterea non admittimus, quia cùm huiuſmodi partium diſpoſitio in ſolis ſit rebus compoſitis, nulla eſſent ſimplicia ſpecioſa. Nunc autem puros colores, lumina, vocem vnam, fulgorem auri & argenti candorem, ſciētiam, animā, quæ omnia ſimplicia ſunt, pulchra vocamus; noſq; iſta mirifice tanquam reuera ſint pulchra delectant. Accedit ad hæc quod proportio illa cuncta includit corporis compoſita membra, neque eſt in ſingulis, ſed in cunctis. Singula itaque membra per ſe pulchra non erunt. Ex ſingulis autem particulis totius compoſiti proportio naſcitur. Vnde nō nihil ſequitur abſordiſſimum: vt quæ ſuapte natura ſpecioſa non ſunt, pulchritudinem pariant. Sæpenumero etiam accidit, vt manente eadem membrorum proportione, atque menſura, corpus æque vt ante non placeat. Eadem porro hodie, quæ anno ſuperiori corporis veſtri figura, gratia vero non eadem. Nihil tardius quam figura, nihil citius ſeneſcit quàm gratia. Ex quo liquido conſtat, non idem eſſe pulchritudinem & figuram. Sæpe quoq; videmus rectiorem in vno quodam quam in alio diſpoſitionem partium menſuramq; membrorum; alius tamen neſcimus qua de cauſa, nobis formoſior iudicatus amatur ardentius. quo ſatis admoneri videmur, vt aliud quiddam formoſitatem, quàm diſpoſitionem partium cenſeamus. Eadem nos ratione admonet ne ſuauitatem ſuſpicemur eſſe colorum ſuauitatem. Plerunq; enim color in ſeniore clarior, in iuniore gratia maior. Et in æqualibus fit nōnunquam, vt qui colore ſuperat alterum, gratia tamen ab illo & pulchritudine ſuperetur. Neque tamen audeat quiſpiam mixtionem quandam ex figura coloribusq; pulchritudinem aſſirmare. Sic enim neque ſcientiæ, neque voces quæ colore & figura carent, neq; colores & lumina quæ certam nullam figuram habent amore digna iudicarentur. Præterea cuiuſque cupiditas, eo habito quod volebat, expletur. Nempe fames & ſitis, cibo potuq; ſedantur, amor nullo impletur aſpectu corporis vel amplexu. Nullam igitur naturam corporis ardet, pulchritudinem certe ſectatur. Quo fit, vt ea corporeum aliquid eſſe non poſſit. Ex omnibus his colligitur, eos qui amore accenſi pulchritudinem ſitiunt, ſi modo velint, liquore hoc hauſto ardentiſſimam ſitim extinguere, alibi quam in materiæ flumio, aut quantitatis aut figuræ, aut colorum quorumlibet riuulis, dulciſſimum pulchritudinis huius humorem, quo ſitis eorum accenditur, quærere oportere. Quo vos tandem miſeri vertetis amantes? Quis veſtri cordis flammas extinguet acerrimas? Quis tantum ſedabit incendium? Hoc opus hic labor. Dicam protinus. Sed attendite.

Pulchritudo eſt ſplendor diuini vultus. Cap. 4.

DIuina poteſtas omnia ſupereminens ſtatim a ſe natis angelis, atque animis ſuum illum radium in quo fœcunda vis ineſt omnium creandorum, tanquam filiis clementer infundit. Hic in eis vtpote ſibi propinquioribus totius mundi diſpoſitionem, & ordinem multo pingit exactius, quam in mundi materia. Quamobrem hæc mundi pictura quam cernimus vniuerſa, in angelis & animis lucet expreſſior. In illis enim ſphærę cuiuſque figura, ſolis, lunæ, & ſyderum reliquorum, elementorum quoque, lapidum, arborum animalium ſingulorum. Picturæ huiuſmodi in angelis exemplaria, & ideæ: in animis rationes, & notiones, in orbis materia, formæ atq; imagines à Platonicis nominantur, claræ quidem in orbe clariores in animo, in angeli mente clariſſimæ. Vnus igitur dei vultus tribus deinceps per ordinem poſitis lucet in ſpeculis, Angelo, Animo, Corpore mundi, In illo tanquam propinquiore clariſſime, in hoc remotiore obſcurius, in hoc remotiſſimo, ſi ad cætera compares, obſcuriſſime. Proinde ſancta mens angeli nullo impedita corporis miniſterio in ſeipſam reflectitur, vbi dei vultum illum ſinu ſuo inſculptum intro ſpicit, inſpectum illico admiratur, auidiſſime illi ſemper inhæret. Vultus illius diuini gratiam, pulchritudinem dicimus. Auiditatem angeli, dei vultui penitus inhærentem, vocamus amorem. O vtinam nobis idem contingeret. Sed enim animus noſter ea conditione genitus, vt terreno corpore circundetur, ad officium generandi declinat. Qua inclinatione grauatus theſaurum penetralibus ſuis abſconditum negligit. Deinde terreno corpore inuolutus diutiſſime ſeruit corporis vſui, ad hoc opus ſenſum quidem ſemper, rationem quoque diutius quam decet, accommodat. Hinc efficitur vt diuini vultus illius candorem in ſe perpetuo enitentem non prius animaduertat, quàm adulto iam corpore, & ratione expergefacta dei vultum in dei machina refulgentem, & oculis manifeſtum cogitatione conſideret. Qua quidem conſideratione prouehitur ad eum qui intus emicat, intuendum. Quoniam vero parentis vultus gratus eſt filijs, neceſſe eſt animis dei patris vultū eſſe gratiſſimum. Vultus huius vt idem ſæpius repetam, nitor, & gratia, ſiue in angelo, ſiue in animo, ſiue in mundi materia, pulchritudo vniuerſalis eſt appellanda, impetusque ad illam vniuerſalis dicendus eſt amor. Vbique incorpoream eſſe hanc pulchritudinem non ambigimus. In angelo enim & in animo eam corpus aliquod non eſſe nemini dubium. In corporibus etiam eam eſſe incorporalem, & ſupra monſtrauimus, & ad præſens ex eo potiſſimum intelligimus, quòd oculus nil aliud, niſi ſolis aſpicit lumen. Figuræ namque, & colores corporum nunquam niſi lumine illuſtrata perſpiciuntur, neque ipſa cum materia ſua ad oculos veniunt, Neceſſarium tamen eſſe videtur in ea in oculis eſſe, vt ab oculis videantur. Vnum itaque ſolis lumen corporum omnium ab eo illuſtratorum coloribus figuriſque depictum ſeſe oculis offert. Sic affectum lumen oculi ſuo quodam radio adiuuante percipiunt, perceptum ipſum, & quæ in eo ſunt omnia vident. Quare totus hic mundi qui conſpicitur ordo, non eo modo quo in materia corporum, ſed quo in luce oculis infuſa eſt, cernitur. In ea luce cùm à materia ſecretus ſit, neceſſario eſt corporis expers. Quod ex hoc etiam euidenter apparet, quòd lumen ipſum corpus eſſe non poteſt, cum momento ab oriente in occidentem totum ferme impleat orbem, aeris & aquæ corpus ſine vlla offenſione vndique penetret: ſordibusque immixtum nuſquam inficiatur. Hæc verò corporum naturæ nullo modo conueniunt. Corpus ſiquidem non momento mouetur, ſed tempore, neque alterum abſque ſui, vel alterius, aut vtriuſque offenſione penetrat alterum, ac duo inuicem corpora mixta mutua ſe contagione inficiunt. Quod in aquæ & in vini, ignis, & terræ confuſione conſpicimus. Cum igitur ſolis lumen incorporeum ſit, quicquid ſuſcipit, naturæ ſuæ ſuſcipit modo. Propterea colores, & figuras corporum modo ſuſcipit ſpiritali, eodemque pacto ipſum ab oculis ſuſceptum inſpicitur. Quo factum eſt vt totus hic mundi decor, qui tertius eſt dei vultus, per incorpoream ſolis lucem incorporeum ſeſe oculis offerat.

Quomodo

Quomodo naſcitur amor & odium, quodue pulchritudo eſt incorporea. Cap. 5.

EX his omnibus ſequitur, vt omnia diuini vultus gratia, quæ vniuerſalis dicitur pulchritudo: non in angelo ſolum, & animo incorporea ſit, ſed in aſpectu etiam oculorum. Neq; faciem hanc ſimul totam ſolummodò, verumetiam partes eius admiratione commoti diligimus. Vbi particularis amor ad particularem pulchritudinem naſcitur. Sic & ad hominem aliquem ordinis mundani membrum afficimur: præſertim cùm in illo perſpicue diuini decoris ſcintilla refulget. Affectus huiuſmodi duabus ex cauſis naſcitur, tum quia paterni vultus nobis placet imago, tum etiam quia hominis aptè compoſiti ſpecies, & figura, cum ea humani generis ratione, quam animus noſter ab omnium autore ſuſcipit, & retinet, aptiſſime congruit. Vnde hominis exterioris imago per ſenſus accepta, tranſiensque in animum, ſi hominis figuræ quam poſſidet animus, diſſonat, e veſtigio diſplicet, & odio tanquam deformis habetur. Si conſonat, illico placet, & tanquam formoſa diligitur. Quo fit, vt nonnulli nobis obuij continuo placeant, vel diſpliceant; noſque affectus huiuſmodi cauſam neſciamus. Quippe cum animus corporis miniſterio impeditus intimas illas ſui formas nequaquam reſpiciat. Verùm naturali, & occulta quadam incongruitate, vel congruitate fit, vt forma rei exterior imagine ſua eiuſdem rei formam in animo pictam pulſans diſſonet aut conſonet, atque occulta hac offenſione vel blanditie motus animus, rem ipſam aut oderit, aut amet. Integram ſanè creandi hominis configurationem vis illa diuina, in angelo animoque ingenuit, in mundi vero materia, vtpotè ab illo opifice remotiſsima, hominis conſtitutio ab integra illa ſui figura degenerat. In materia tamen melius affecta ſimilior; in alia diſſimilior prouenit. Quæ ſimilior prouenit, vt dei vi, angelique ideæ, ſic animi rationi quadrat & congruit. Animus hanc probat congruitatem, In ipſa profecto congruitate pulchritudo in ex probatione, amoris conſiſtit affectus. Quoniam vero idea, & ratio ſunt a materia corporis aliena, hominis conſtitutio illum non ex materia, vel quantitate, ſed ex aliquo potius incorporeo ſimilis iudicatur. Vt ſimilis, illis congruit, vt congruit, pulchra eſt. Iccirco diuerſa ſunt corpus, & pulchritudo. Quòd ſi quis quæſierit, quonam pacto corporis forma, animæ mentiſque formæ, & ratione ſimilis eſſe queat, is oro conſideret ædificium architecti. Principio architectus ædificij rationem, & quaſi ideam animo concipit. Deinde qualem excogitauit domum, talem pro viribus fabricat. Quis negat domum corpus exiſtere, eamque ideæ artificis incorporeæ, ad cuius ſimilitudinem effecta eſt, eſſe perſimilem? Porrò propter incorporalem ordinem quendam potius, quàm propter materiam eſt architecto ſimilis iudicanda. Age igitur materiam ſubtrahe, ſi potes, potes autem cogitatione ſubtrahere, ordinem verò relinque, nil tibi reſtabit corporis, nihil materiæ. Imò vero idem erit penitus, qui ab opifice prouenit ordo, & qui remanet in opifice. Idem in quouis hominis corpore facias. Reperies illius formam animi rationi quadrantem, ſimplicem eſſe, materiæque carentem.

Quot requiruntur vt res pulchra ſit, & quòd pulchritudo eſt ſpiritale donum. Cap. 6.

QVid tandem eſt corporis pulchritudo? Actus viuacitas, et gratia quædam ideæ ſuæ influxu in ipſo refulgẽs. Fulgor huiuſmodi in materiã non prius quàm aptiſſimè ſit præparata, deſcendit, His verò tribus, ordine, modo, ſpecie, conſtat viuentis corporis præparatio. Ordo partiũ interualla, Modus, quantitatem. Species, lineamenta, coloremq; ſignificat. In primis.n. oportet vt membra quæque corporis naturalem ſitum habeant, ſuo aures loco ſint, oculiq; & nares, & cætera, ac paribus interuallis oculi naſo ſint, proximi, paribus item aures vtræq; diſtent ab oculis. Neq; hæc interuallorum ad ordinem pertinens parilitas ſufficit, niſi partium modus accedat, qui mediocrem debita totius corporis proportione ſeruata, membris ſingulis tribuat magnitudinem, vt naſi tres in longũ diſpoſiti, vultus vnius impleant longitudinem, aurium vtrarumq; ſemicirculi vna coniuncti, oris aperti circulum faciãt. Idem quoq; coniunctio ſuperciliorum efficiat. Longitudo naſi longitudinem labij compleat, aurisq; ſimiliter. Gemini oculorum orbes vnum æquent oris hiatum. Capita octo proceritatem corporis comprehendant. Eandem quoq; monſtret brachiorum in latus extenſio, crurumq; ſimiliter atq; pedum. Neceſſariam præterea ſpeciem ducimus, vt linearum attractus artificioſi, rugæq;, & oculorum ſplendor, ordinem illum modumq; partium decorent. Atqui tria hæc licet in materia ſint, pars vlla corporis eſſe non poſſunt. Ordo membrorum, membrum quidẽ eſt nullum. Ordo enim membris omnibus ineſt; nullum vero membrum, in membris omnibus repetitur. Accedit quod ordo nihil eſt aliud quàm decens partium interuallum. Interuallum vero quid aliud dicemus quàm diſtantiam partium? Diſtantia denique aut nihil eſt, & vacuum prorſus inane, vt tractus aliquis linearũ. Lineas autem quæ latitudine profunditateq; carent, quæ corpori neceſſaria ſunt, quis corpora dixerit? Modus item non quantitas, ſed terminus quãtitatis. Termini vero ſuperficies ſunt lineæque & puncta, quæ cum profunditatis craſſitudine careant, corpora non putantur. Speciem quoque in luminum, vmbrarum, linearum iucunda concordia, non in materia collocamus. Ex his omnibus patet pulchritudinem vſqueadeo eſſe a mole corporis alienam, vt nunquam ipſi materiæ ſe communicet, niſi tribus illis incorporalibus præparationibus, quas narrauimus, ſit affecta. Harum vero fundamentum eſt elementorum quatuor temperata complexio: vt corpus noſtrum cœlo, cuius eſt comparata ſubſtantia, ſit ſimillimum, neq; aliquo humorum exceſſu ab animi formatione deſciſcat Sic enim & cœleſtis fulgor facile lucebit in corpore cœlo perſimili, & forma hominis illa perfecta, quam habet animus in pacatam obedientemque materiam, reſultabit expreſſior. Ad pulchritudinem præterea ſuam accipiendam, voces ferme ſimiliter diſponuntur. Ordo nanque illarum eſt à graui voce ad octauam aſcenſus, atque inde deſcenſus, Modus, debita per tertias, quartas, & quintas, & ſextas voces, tonos item & ſemitonos, progreſſio, Species canora claræ vocis intenſio. His vtique tribus ceu quibuſdam elementis corpora ex membris multis compoſita, & arbores, & animalia, ac vocum plurium congregatio ad ſuſcipiendam pulchritudinem diſponuntur. Corpora vero ſimpliciora, vt elementa quatuor, lapides & metalla, itemq; voces ſingulæ, interiori quadam naturæ ſuæ temperie, fœcunditate & claritate, ad eandem ſufficienter aptantur. Animus autem eo potiſſimum ad illam eſt natura ſua accommodatus, quòd & ſpiritus eſt, & quaſi ſpeculum deo proximum. In quo quemadmodum in ſuperioribus diximus, diuini vultus elucet imago. Igitur quemadmodum auro, vt appareat ſpecioſum, nihil prorſus addẽdum, ſed terrę ſordes ſi quæ inhæſerint, ſecernendæ, ita nullis adiunctionibus indiget animus, vt formoſus appareat, ſed deponenda corporis cura, & ſolicitudo tam anxia, cupiditatis & timoris perturbatio depellenda, confeſtim naturalis animi ſpecies emicabit. Cęterum ne longius digrediatur oratio, ex ſupradictis breuiter concludamus, pulchritudinem eſſe gratiam quandam viuacem & ſpiritalem de radio illuſtrante angelo primum infuſam, inde & animis hominum, corporumque figuris, & vocibus, quę per rationem, viſum, auditum, animos noſtros mouet atque delectat, delectando rapit, rapiendo ardenti inflammat amore.

De amoris pictura. Cap. 7.

AGatho vero poeta veterum poetarum more deum iſtum humana veſtit imagine, pingitq; ipſum hominum inſtar formoſum iuuenem tenerum, flexibilem ſiue agilẽ, aptè compoſitum atque nitidum. Quorſum hæc? præparationes hæ quidem ſunt ad formoſam indolem potius quàm formoſitas. Nã ex quinque his partibus tres primæ complexionem corporis tẽperatam, quod primum eſt fundamentum, ſignificant: duæ reliquæ ordinem, modum, & ſpeciem indicant. Phyſici temperatæ corporationis indicium teneræ carnis lenem & firmam æqualitatem demonſtrauere. Vbi calor excedit nimium, aridum & hirſutum, corpus, vbi frigus, rigidum, vbi ſiccitas, durum & aſperum, vbi humiditas, fluxum, lapſum, inæquale. contortum. Aequalis igitur, & firma corporis teneritudo, affectionem eius indicat in quatuor humoribus moderatam, Hanc ob cauſam Agatho mollem, delicatum & tenerum appellauit. Cur iuuenem; Quia non ſolũ naturæ, ſed ætatis etiam beneficio temperies hæc habetur. Temporis enim diuturnitate partibus humorũ ſubtilioribus reſolutis partes reſtant admodum craſſiores, igneq; & aere exhalato, aquæ & terræ regnat exceſſus. At cur agilem & flexibilem? Vt aptum ad motus omnes promptumque intelligas. ne forte putes cum mollem diceret, aquæ mollitiem, muliebrem, languidam, & ineptam dicere voluiſſe. Ea ſiquidem eſt moderatæ complexioni contraria. Poſt hæc adiecit, Apte compoſitum, id eſt ordine & modo partium honeſtiſſime figuratum. Adiecit & nitidum, id eſt ſuaui colorũ ſpecie refulgentem. Præparationibus his prępoſitis, quod reliquum erat reticuit Agatho. Noſtrum eſt enim poſt hæc aduẽtum gratiæ ſubintelligere. Hæ quinq; partes in hominis figura ita vt diximus, in amoris autem potentia aliter intelligendę videntur, eius, enim vim & qualitatem oſtendunt. Iuuenis ideo dicitur quia iuuenes vt plurimum amore irretiuntur, eiusq; inſidijs irretiti ætatem appetunt iuuenilem. Mollis, quia mitia ingenia facilius capiuntur, & qui capti ſunt licet ante feroces manſueti redduntur. Agilis, & flexibilis, quia & influit clam, & ſimiliter effluit. Concinnus atq; compoſitus, quoniam formoſa & ordinata deſiderat, fugitque contraria. Nitidus, quoniam in florida & nitente ætate hominis aſpirat ingenio, & florida cõcupiſcit. Hæc quũ copioſiſſime exequitur Agatho, breuiter perſtrinxiſſe ſufficiat.

De Amoris Virtute. *Cap.* 8.

EA etiam quæ de quatuor virtutibus ab Agathone dicuntur ad amoris bonitatem ſignificandam, ſic accipienda ſunt, vt iuſtus ideo affirmetur, quia vbi integer ac verus eſt amor, ibi & beneuolentię viciſſitudo, quæ nullà admittit contumeliam vel iniuriam. Huius charitatis tanta vis eſt, vt ea ſola humanum genus tranquilla poſſit in pace ſeruare, quod neq; prudētia, neq; fortitudo, neq; vis armorū, legum, & eloquentiæ ſine beneuolentia poteſt efficere. Vocat prętereà Temperatū, quia turpes domat cupiditates. Amor.n. cùm pulchritudinem quærat, quæ in ordine quodam, tēperantiaq; conſiſtit, viles & immoderatas concupiſcentias aſpernatur: à turpibus geſtibus ſemper abhorret, quod à principio ſatis ab heroe audiuiſtis, atq; vbi huius regnat affectus, oēs cupiditates alia contēnuntur. Subiunxit, fortiſſimū. Quid.n. audacia fortius? Quis item audentius q̄ amator pro amato pugnat? Dijs alijs.i. planetis alijs, Mars fortitudine pręſtat, quia fortiores homines efficit. Venus hunc domat. Quando.n. Mars in angulis cœli, vel ſecunda natiuitatis domo, vel octaua cōſtitutus naſcenti mala portēdit, Venus ſępe coniunctione ſua, vel oppoſitione vel receptione, aut aſpectu ſextili, aut trino, Martis, vt ita dicamus, cōpeſcit malignitatem. Rurſus quando Mars in ortu hominis dominatur, magnitudinē animi iracundiamq; largitur. Si proximè Venus acceſſerit, virtutē illam magni animi à Marte datam non impedit, ſed vitium iracundiæ reprimit: Vbi clementiorem facere Martem & domare videtur. Mars autem Venerem nunquam domat. Illa ſiquidem ſi dna fuerit, amoris præſtat affectum. Si Mars proximè duxerit, ſuo calore Veneris impetū reddit ardentiorem: ita vt ſi naſcente aliquo Mars in Veneris domo, Libra, vel Tauro fuerit, propter Martis præſentiam qui tunc natus eſt, acerrimis vratur amoribus. Mars iterū ſequitur Venerem, Venus Martem non ſequitur, quoniam audacia amoris pediſſequa eſt, non amor audacię. Non.n. ex eo q̄ audaces ſunt, amore homines illaqueantur, ſed ex eo plerunq; q̄ amore ſaucij ſunt, audaciſſimi fiunt, ad quęque pericula propter amatum intrepidè ſubeunda. Denique fortitudinis eius omnibus excellētis euidentiſſimum illud eſt argumentum, q̄ amori omnia parent, ille nulli. Nempè cœleſtes amant, & animalia, & corpora omnia. Fortes item & ſapientes. Diuites viri regesq; maximi colla ſubdūt amoris imperio, Amor autem nullis iſtorum ſubijcitur. Neq;.n. diuitum munera amorem emunt, neq; potentum minæ violentięque, vt amemus, vel deſiſtamus amare, nos cogere poſſunt. Amor.n. liber eſt, ac ſua ſpōte in libera oritur voluntate, quam neq; deus etiam coget, qui ab initio liberam fore decreuit. Quo fit, vt amor, qui vim omnibus infert, omniū effugiat violentiam. Huius tanta libertas eſt, vt cæterę animi affectiones vel artes operationesq; præmiū aliquod, vt plurimùm, à ſe diuerſum exoptent. Amor ſeipſo tanquā ſuiipſius pręmio ſit contentus quaſi non ſit præmiū aliud pręter amorem quod amore ſit dignū. Nam qui amat, amorem amat pręcipuè. Id.n. vult ab amato potiſſimum, vt viciſſim amet amantem. Eſt etiam ſapientiſſimus. Qua ratione amor rerum omniū creator ſit atq; ſeruator, & artium ſingularum magiſter & dominus, ſatis in Eryximachi oratione arbitror diſputatum. In quibus ſapientia amoris oſtenditur. Ex omnibus his concludunt amorem idcircò & beatiſſimū eſſe, quia pulcherrimus ſit, & optimus. Eſſe verò pulcherrimū ex eo conſtat, quia pulcherrimis tanquam ſui ſimilibus delectatur. Optimū propterea, q̄ optimos facit amantes. Optimū verò eſſe illum neceſſe eſt, qui alios optimos efficit.

De Donis Amoris. *Cap.* 9.

QVid amor ſit ex noſtra illa diſcurſione apparuit. Qualis ſit, ex verbis ſuperioribus Agathonis. Quę munera largiatur, facile ex dictis diſcitur. Eſt.n. amor alter ſimplex mutuus alter. Simplex ille quemcunq; comprehenderit, prudentem reddit ad prouidendum, acutum ad differendū, facundum ad eloquendum, ad res gerendas magnanimum, ad iocos facetum, ad ludos promptum ad ſeria quæque fortiſſimum. Mutuus periculis pulſis ſecuritatem, ſubmota diſſenſione concordiā, vitata miſeria pręſtat fœlicitatē. Vbi.n. mutua charitas, ibi nullæ inſidiæ, ibi cōmunia omnia, ibi lites & furta, homicida ceſſant, & pręlia. Tranquillitatem huiuſmodi non animalibus ſolū, ſed cœlis etiam, elementiſq; ab amore mutuo tribui, & hic tangit Agatho, & ſupra in Eryximachi oratione diffuſius eſt oſtenſum. In oratione huius clarè dicitur amor cantu ſuo mentes deorum hominumq; mulcere. Quod planè intelliget quiſquis meminerit in ſuperioribus demōſtratum fuiſſe, amorem in omnibus eſſe, atq; ad omnia porrigi.

Amor cæteris dijs & antiquior eſt & iunior. *Cap.* 10.

SEd antequam finem faciam optimi viri, tres pro ingenij viribus quæſtiones, quę in Agathonis diſputatione ſuboriuntur, abſoluam. Primo.n. quęritur cur Phędrus ſeniorem Saturno & Ioue amorem, Agatho verò dixerit iuniorem. Secundo quid apud Platonem regnū neceſſitatis ſignificat. Quid amoris imperium. Tertio qui Dij quas artes regnante amore repererint. Pater omniū deus mētes illas ſui miniſtras, quę Saturnū, Iouem, cęterosq; planetas mouent, amore quodā ſui ſeminis propagandi, & benignitate prouidētiæ genuit. Mentes iterū eueſtigio natę parentem ſuū recognitum diligunt. Amorem illum quo creantur cœleſtes, ſeniorem illis, eum verò quo creatori ſuo afficiuntur, dicimus iuniorem. Pręterea Saturni planetę, & aliorū ideas angelica mens à patre ſuo nō prius accepit q̄ ad eius faciem amore ingenito flecteretur. Ea rurſus poſtquam illas accepit, flagrantius parentis munus amauit. Sic ergò angeli illius in Deum dilectio, partim antiquior eſt ideis, quæ dij dicūtur, partim etiā iunior. Igitur amor principium eſt & finis, Deorum primus atq; nouiſſimus.

Amor ante neceſſitatem regnat. *Cap.* 11.

VErùm vt quæſtio ſecunda ſoluatur, hic ante neceſſitatem ideo regnare dicendus: qm̄ diuinus amor omnibus ex ſenatis dedit originem: in quo nulla neceſſitatis violentia ponitur. Nā cùm nihil ſupra ſe habeat, non coactus, ſed ſponte quodlibet operatur. Mens aūt quæ illū ſequitur, ſtatē te illo neceſſario pullulat. Ille igitur amore producit hæc neceſſitate producitur. Ibi amoris, hic neceſsitatis incipiet dominatio. Hæc licet à ſumma dei bonitate naſcatur, ideoq; ſit bona, tn̄ qui extra deum proceſſit, neceſſario ab infinita parentis perfectione degenerat. Nunquā enim effectus totam ſuſcipit cāæ bonitatem. In hac vtiq; neceſſaria effectus tū proceſſione, tum etiam degeneratione, neceſſitatis, conſiſteret imperium. Sed.n. mens eueſtigio genita ſuum, vt diximus, diligit autorē. vbi regnum reſurgit amoris. Nam & illa amore in deum erigitur, & deus amore eam ad ſe conuerſam illuminat. Verùm hic rurſus neceſsitatis potentia ſurrepit. Quippe cum lumen illud à deo deſcendens non tanta claritate recipiatur à mēte natura ſua obſcura, quanta à deo tribuitur. Cogitur.n. pro naturæ ſuę capacitate recipere. Iō violentia naturæ ſuſcipiētis fit lumen obſcurius. Huic neceſſitati amoris ſuccedit iterum principatus. Illa ſiquidem primo hoc dei fulgore accenſa, ardētius in eū reflectitur & hac re quaſi ſcintilla luminis inſtigata totā expetit luminis plenitudinē, Hinc & deus prouidentiæ ſuæ benignitate vltra primū illud naturale lumen diuinum quoq; largitur, atq; ita ſibi inuicē alternè ſuccedit amore neceſſitatiſq; potētia. Quæ quidem ſucceſſio, in diuinis naturæ origine fit. in alijs tp̄is interuallis: ita tn̄, vt amor primus ſit omniū atq; nouiſſimus. De aīo quoq; & cæteris quæ à deo fiunt, quo ad duo hæc imperia ſimiliter iudicandum. Icirco ſi abſolutè loquamur, antiquius eſt amoris quam neceſſitatis imperium, cùm in deo illius, huius in rebus creatis poteſtas incipiat. Si de rebus à deo creatis intelligamus, neceſſitatis tyrannis regnum antecedit amoris, cùm res ipſæ prius neceſsitate procedant atq; degenerent procedendo, quàm ad patrem ſuum amore ſe vertant. Duo hęc imperia, duobus hymnis cecinit Orpheus. Neceſſitatis imperiū ita in noctis hymno, *δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει*.i. Grauis neceſſitas omnibus dominatur. Amoris autem regnū, ita in Veneris hymno, *καὶ κρατέεις τρισσῶν μοιρῶν, γεννᾷς δὲ τὰ πάντα, ὅσσα τ' ἐν οὐρανῷ ἐστὶ καὶ ἐν γαίῃ πολυκάρπῳ*. Tribus fatis imperas, & generas omnia, quę in cœlo ſunt, & quæ in terra, & quæ in mari. Diuinè Orpheus duo regna poſuit, & ea inuicem comparauit, prępoſuitq; amorem neceſſitati, cùm dixit illum tribus fatis, in quibus conſiſtit neceſſitas, imperare.

Quo pacto regnante neceſſitate Saturnus caſtrauit Cœliū. Iupiter vero ligauit Saturnum. *Cap.* 12.

QVo autē pacto dominante neceſsitate ſequentes dij parētes ſuos aut caſtrare aut ligare hic ab Agathone dicātur ex dictis facile intelligimus. Non.n. hæc ità accipiēda ſunt vt mens angeli deum ipſum, ſed munus ſibi à deo tributum in ſeipſa diuidat & diſcerpat. Satis paulo antè monſtrauimus munera dei in recipiente ſpiritu neceſſario à ſumma dei perfectione decidere. Quo fit vt fecunditas illa naturæ in deo quidem integra, ſed in angelo comminuta, & quodammodo mutilata, merito caſtrata fuiſſe dicatur. Quod quidem regnante Neceſſitate contingere dicitur, quia neque dantis, neque accipientis voluntate, ſed ea neceſſitate qua affectus cauſæ ſuæ ęquari non poteſt, neceſſario accidit. Sic enim Saturnus, id eſt angelus Cœlium, id eſt ſummum deum caſtrare videtur, Iupiter quoq; id eſt anima mundi ligare Saturnum, id eſt vim ab angelo acceptā in ſeipſo naturæ ſuæ defectu anguſtioribus limitibus coarctare. Amplior.n. eſt illius quàm huius potentia. Ideo potentia, quæ in illo expedita propter amplitudinem, & ſoluta, in hoc propter anguſtiam ligata iam & coarctata cenſetur. Omitto quod aſtrologi opinantur, planetę Saturni malignitatem Iouis coniunctione, vel receptione, vel oppoſitione. aut aſpectu ſextili aut trino ſæpiſſimè coerceri. Sed de his hactenus ad quæſtionem tertiam deſcendamus.

Qui Dij, quas artes hominibus largiuntur. Cap. 14.

ARtes à dijs propter amorẽ humano generi traditas Agathon arbitratur. Regnandi ab Ioue. Sagittandi, diuinandi, medendi artem ab Apolline. Fabricam ærariam à Vulcano. Texendi artificium à Minerua, à Muſis denique muſicã. Duodecim Zodiaci ſignis numina præſunt duodecim. Arieti Pallas, Tauro Venus, Apollo Geminis, Cancro Mercurius, Leoni Iupiter, Virgini Ceres, Libræ Vulcanus, Scorpio Mars, Diana Sagittario, Veſta Capricorno, Aquario Iuno, Piſcibus verò Neptunus. Ab his artes omnes generi noſtro traduntur. Signa illa in corpus, Numina quæ illis præſunt in animam vires ſuas ad ſingulas artes infundũt. Ita Iupiter per Leonem hominem ad gubernationem deorum & hominũ, id eſt ad res tam diuinas quàm humanas præclarè gerẽdas reddit aptiſſimũ. Apollo per Geminos vaticinium, medicinam, & arcus induſtriam exhibet. Pallas per Arietem texendi peritiam. Vulcanus per Libram ærariam fabricam, & artes reliquas alij. Quia verò prouidentiæ benignitate ſua nobis munera magnificè largiuntur, amore inſtigante dicimus elargiri. Præterea velociſſima illa & ordinatiſſima cœlorum conuerſione muſicam quandam conſonantiam arbitramur, atque octo circulorum motibus tonos octo, ex cunctis autem nonum quendã produci concentum. Nouem itaque cœlorum ſonos, à muſica concordia muſas nouem cognominamus. Huius muſicæ ratione noſter olim donatus eſt animus. Cui enim eſt origo cœleſtis, meritò cœleſtis innata dicitur harmonia. Quam deinde varijs inſtrumentis & cantibus imitatur. Idque munus ſimiliter diuinæ prouidentiæ nobis eſt amore conceſſum. Hunc ergo nos viri clariſſimi Deum, quia pulcherrimus eſt, amemus, quia optimus, imitemur, quia beatiſſimus veneremur, vt ſua nobis clementia & largitate concedat pulchritudinis, bonitatis, beatitudinis ſuæ poſſeſſionem.

ORATIO SEXTA.

Introductio ad diſputatione de amore. Cap. 1.

HActenus Carolus Marſupinus. Thomas autẽ Bencius Socratis diligens imitator ad Socraticorũ verborum commentationem libenti animo, & hilari vultu ſe contulit. Socrates inquit noſter Græcorũ omnium ſapientiſſimus oraculo Apollinis iudicatus amandi artẽ præ cæteris profiteri ſolebat, quaſi ob artis huius peritiam potiſſimum & Socrates & alius quiuis eſſet ſapientiſſimus iudicandus. Artem huiuſmodi non ab Anaxagora, Damone, Archelao phyſicis, non à Prodico Chio, & Aſpaſia rhetoricæ profeſſoribus, non à Conno muſico, à quibus multa didicerat, ſed à Diotima fatidica muliere diuino afflata ſpiritu ſe accepiſſe dicebat. Mea quidem ſententia, vt oſtenderet, ſola diuinitatis inſpiratione, quid vera pulchritudo ſit, quid legitimus amor, qua ratione amandum, homines intelligere poſſe. Tanta eſt amatoriæ facultatis potentia, tanta ſublimitas. Ergo procul ab his cœleſtibus epulis abeſte, procul inquam abeſte profani, qui terrenis obruti ſordibus & Baccho Priapoque prorſus emancipati, amorẽ cœleſte munus, in terram porcorum ritu cœnumque proſternitis. Vos autem conuiuæ caſtiſſimi, & alij omnes Dianæ & Palladi conſecrati, qui animi puriſſimi libertate perpetuoque mẽtis gaudio exultatis, adeſte feliciter, diuinaque myſteria Socrati à Diotima reuelata diligenter audite. Sed antequam Diotimã audiatis ſoluenda eſt controuerſia quædã, inter eos qui de amore in ſuperioribus tractauerũt, & eos qui tractaturi ſunt, orta. Superiores namque amorẽ pulchrũ, bonum, beatum, Deum vocauerunt, Socrates & Diotima negãt, atque illum inter pulchrum & turpe, bonum & malum, beatum & miſerum, Deum & hominem medium collocant. Nos vtranque ſententiam, licet alia ratione, veram exiſtimamus.

Amor eſt medius inter pulchritudinem & turpitudinem, atque inter Deum & hominem. Cap. 2.

FErro magnes lapis ſuam quandam inſerit qualitatem, qua ferrum magneti factum perſimile ad hunc lapidem inclinatur. Inclinatio huiuſmodi prout à lapide orta vergit in lapidem, lapidea certè inclinatio dicitur, prout in ferro eſt, & ferrea eſt pariter, & lapidea. Eſt enim in ferri materia non pura illa quidem, ſed per qualitatem lapidis iam formata. Ideo vtriuſque retinet proprietatem. Ignis etiam, vt loquamur apertius, qualitate ſua, id eſt calore linum accendit. Linum caloris qualitate ſuſpenſum ad ſupernam ignis euolat regionem. Volatum huiuſmodi prout ab igne excitus vergit ad ignẽ, igneum planè cognominamus, prout in lino eſt non merum quidem, ſed iam ignitum, ab vtriuſque tàm lini quàm ignis natura, lineum æquè ac igneum dicimus. Figura hominis ſæpenumero propter bonitatem interiorem feliciter à Deo conceſſam, aſpectu pulcherrimum ſplendoris ſui radium per oculos intuentium transfundit in animam. Hac vtique ſcintilla tanquam hamo quodam tractus animus properat ad trahentem. Hunc nos tractum qui & amor eſt, quoniam à pulchro bono felici dependens in idem reflectitur, pulchrum, bonum, beatum, Deum Agathonis cæterorumque ſuperiorum ſententia nominare non dubitamus. Quoniam verò in animo eſt per radij illius pulchri præſentiam iam accenſo, affectũ inter pulchrum & non pulchrum medium cogimur nominare. Quandoquidem animus, qui nullã adhuc pulchræ rei ſuſcipit imaginem, rem illam tanquam incognitam nondũ amat, & qui totam poſſidet pulchritudinem, amoris ſtimulis nõ vexatur. Quis enim quæ habet affectat? Reſtat, vt tunc ardenti flagret amore, quando ſpecioſum aliquod rei pulchræ ſimulacrum nactus, ea prægustatione ad plenam poſſeſſionem pulchritudinis inſtigatur. Cùm igitur amantis animus rem ipſam pulchrã partim habeat quidem, partim verò non habeat, non iniuria partim pulcher eſt, partim non pulcher. Atque ita amorem ex huiuſmodi mixtione medium quendam affectum eſſe volumus inter pulchrum & nõ pulchrum, vtriuſque participem. Ob hanc vtique rationem Diotima vt ad eam iam veniamus, amorẽ dæmonem appellauit, quia ſicut dæmones inter cœleſtia & terrena ſunt medij, ſic amor inter informitatem & formam medium obtinet. Mediam hanc eius regionem inter informem formoſamque naturam Ioannes in prima & ſecunda eius oratione ſatis aperuit.

De Sphærarum animis & dæmonibus. Cap. 3.

SEd quomodo mediam plagam cœlum inter & terram dæmones habitẽt, ex verbis Diotimæ in conuiuio, Socratis in Phædro atque in Philebo, Athenienſis hoſpitis in legibus & Epinomi, ita cognoſcite. Vniuerſam huius mundi machinam anima quadam regi, atque moueri Plato exiſtimat. Siquidem mundi corpus totum quoddam corpus eſt, ex totis quatuor elementis compoſitum, cuius particulæ ſunt omnium animãtium corpora. Nam animalis cuiuſque corpuſculum mundani corporis particula eſt. Neque ex toto ignis, aeris, aquæ, terræ elemento, ſed horum elementorum partibus quibuſdam componitur. Quanto igitur totum parte perfectius eſt, tanto mundi corpus perfectius eſt ſingulorum animantium corpore. Abſurdum eſſet imperfectũ quidem corpus habere animam, perfectũ verò neque habere animam, neque viuere. Quis. n. adeo mente captus eſt, vt partẽ viuere dicat, totum neget? Viuit igitur totum mundi corpus, cùm animalium corpora, quæ partes illius ſunt, viuant. Vnam eſſe oportet totius animam, ſicut & vna eſt materia, vna conſtructio. Cùm ergo duodecim ſint mundi ſphæræ, vt Platoni placet, octo cœli, & elementa ſub cœlo quatuor, atque duodecim hæ ſphæræ diſcretæ inuicem ſint, ſpecie, motibus, & proprietate diuerſæ, duodecim neceſſe eſt illis adeſſe animas, ſpecie & virtute diuerſas. Vna igitur erit vniuerſæ primæ materiæ anima. Duodecim circulorum, animæ duodecim. Quis terram, aut aquam neget viuere, quæ vitam animalibus ex ſe genitis tribuunt? Quòd ſi licet hæ mundi viuunt, viuentiumque ſunt plenæ, cur nõ aer, & ignis excellẽtiores mundi partes viuant, viuentiaque in ſe ſimiliter habeant, cœlique ſimiliter? Sed animalia illa cœleſtia, quæ ſydera ſunt, & terrena, aquatiliaque videmus quidem, ignea verò & aerea non videmus. Quippe cùm neque purum ignis, aut aeris elementum perſpiciamus. Hoc autem intereſt: quod in terra duo ſunt animantium genera, bruta & rationalia, ſimiliterque in aqua, cum aqua corpore terræ præſtantior, non minus quàm terra compos eſſe debeat rationis. Globi verò decem ſuperiores propter eorum ſublimitatem ſolis ſunt rationalibus exornati. Animam mundi, i. materiæ primæ, & duodecim ſphærarum, & ſyderum animas deos Platonici nominant, tanquam angelicæ mentis ſummique dei pediſſequas. Aialia quæ ignis ætherei ſub lunis locati, aut puri aeris, aut nebuloſi aeris aquæ proximi regionẽ habitant, dæmones. Quæ terram incolunt rationalia, homines. Dij etiã immortales, & impatibiles ſunt: homines patibiles, atque mortales ſunt. Dæmones immortales ſunt quidem, ſed patibiles. Neque paſſiones dæmonibus corporis, ſed animi affectus quoſdam attribuunt, quibus bonos homines amant quodammodo, malos oderunt ſeque ipſos proprius & ardentius rebus inferioribus præcipuè humanis gubernandis immiſcent. ij omnes ex hoc officio boni videntur. Eſſe verò alios quoſdam malos dæmones Platonici nonnulli, & Chriſtiani theologi voluerunt. Sed de malis dæmonibus nulla ad præſens nobis eſt diſputatio. Bonos autem noſtri cuſtodes proprio nomine angelos inferioris mũdi gubernatores, Dionyſius Areopagita, quod à Platonis mẽte minimè diſcrepat, vocare ſolet. Quinetiam quos deos & ſphærarum, ſyderumque animos Plato nuncupat, angelos dei miniſtros Dionyſij more poſſumus appellare, quod etiam à Platone ob eam cauſam non diſſentit: quia huiuſmodi animos, vt in decimo legum apparet, ſphærarum clauſtris haud quaquã perinde illigat, vt corporibus animas terrenorum. Sed tanta virtute à Deo ſummo donatos affirmat, vt

Dei viſione gaudere ſimul valeant, & ſine vllo labore, aut ſolicitudine globos mundi pro patris ſui voluntate regere & mouere, hiſq; mouẽdis inferiora facilè gubernare. Quare inter Platonem & Dionyſium verborum potius eſt, quàm ſententiæ diſcrepatio.

De ſeptem Donis quæ à Deo hominibus per medios Spiritus tribuuntur. Cap. 4.

REbum omnium ideis, quas diuina mens continet, ſequentes dij, deorum muneribus dæmones ſubſeruire dicuntur. A ſummo nanque ad imum omnia per media tranſeunt, ita vt ideæ illæ diuinæ mẽtis cõceptiones, per deos, dæmones, ſua hominibus munera largiantur. Horum ſunt præcipua ſeptem. Cõtemplationis acumen. Gubernandi poteſtas. Animoſitas. Claritas ſenſuum. Amoris ardor. Interpretandi ſubtilitas. Fœcunditas generandi. Horũ vim deus primo in ſe continet. Deinde ſeptem dijs, qui planetas ſeptem mouent, angelique à nobis vocantur, horum potẽtiam tribuit, ita vt ſinguli ſingula præ cæteris capiant. Illi ſeptem dæmonum ordinibus eis ſubſeruientibus ſingulis præcipuè ſingula exhibent. Iſti tradunt hominibus. Profectò deus hæc animis ſtatim à ſe natis infundit. hi ex orbe lacteo per cancrum labẽtes in corpus, cœleſti quodam lucidoq; corpore inuoluuntur, quo circundati terrenis corporibus includũtur. Ordo enim naturę requirit, vt puriſſimus animus in corpus hoc impuriſſimũ, non prius quàm medium quoddam & purum tegmen accepit decidere valeat. Quod cùm animo craſſius ſit, hoc autẽ corpore purius & ſubtilius, commodiſſima à Platonicis iudicatur animæ cùm terreno corpore copula. Hinc itaque fit, vt planetarum animæ noſtris animis, corpora verò corporibus noſtris ſeptem illorum munerũ vires à deo datas ſtatim ab initio, atq; aſſiduè confirment & roborent. Eidem officio præſunt naturæ dæmonum totidem, inter cœleſtes & homines mediæ. Contemplationis donum Saturnus per Saturnios dæmones roborat. Gubernãdi & imperandi potentiam Iupiter Iouialium dæmonum miniſterio. Magnitudinem animi Mars per dæmones Martiales. Senſuum, opinioniſq; claritatem, vnde vaticinium ſequitur, Sol dæmonum ſolarium adiumento. Amorem per Venereos Venus inſpirat. Pronunciandi & interpretandi ſolertiam Mercurialibus intercedentibus Mercurius adiuuat. Luna poſtremò lunaribus dæmonibus cõerentibus fouet generationis officium. Horum facultatem licet hominibus cunctis impertiant, illis tamen præcipuè, in quorum conceptione & ortu ex cœli diſpoſitione poſſunt plurimùm. Quæ quidẽ licet infuſa diuinitus honeſta ſint, poſſunt tamẽ in nobis quandoq; propter abuſum videri deformia, quod eſt in gubernationis, animoſitatis, amoris generationis vſu perſpicuũ. Amoris inſtinctũ ne longius digrediamur, à deo ſummo, & à Venere, quæ dea dicitur, & à dæmonibus Venereis habuimus. Qm̃ à deo deſcendit, deus: qm̃ à dæmonibus cõfirmatur, dæmõ eſt appellandus. Quapropter iure apud Agathonẽ deus, apud Diotimã dæmõ eſt dictus. Dæmon, inquã, Venereus.

De ordine dæmonum venereorum, & quomodo iaculantur amorem. Cap. 5.

DAæmon autem Venereus, triplex eſt amor. Primus in Venere cœleſti à Platonicis ponitur. In ipſa ſcilicet angelicæ mentis intelligentia. Secundus, in vulgari Venere, In ea videlicet potentia, quam habet mundi anima generandi. Qui duo propterea dæmones appellantur, quia inter informitatem & formam ſunt medij, vt ſupra tetigimus, & paulò pòſt latius explicabimus. Tertius ordo dæmonum planetam Veneris comitantium. Horum quoque ſcilicet dæmonum Venereorum, triplicem ordinem ponimus. Alij puriſſimi aeris, alij craſſioris & nebuloſi aeris, elemento ſunt aſſignati, omneſque à Græco vocabulo ἔρως, quod amorem ſignificat, Heroes. id eſt amatorij nominantur. Primi in eos homines amoris aculeos iaculantur, in quibus bilis, humor cholericus & igneus dominatur. Secundi in eos in quibus ſanguis, humor aereus. Tertij verò in eos in quibus pituita, & atra bilis, aqueus, & terreus imperat humor. Cupidinis autem ſagittis cùm omnes homines, tum quattuor maximè illorum vulnerantur. Nam animas Iouis, Phœbi, Martis, Iunonis, id eſt Veneris pediſſequas vulnerari potiſſimũ Plato in Phædro ſignificauit, eaſq́; ab ipſis generationis primordijs ad amorem pronas, eoſque ſummoperè homines amare ſolere, qui ſub iiſdem ſunt orti ſyderibus. Hinc Iouiales Iouialibus, Martialibus Martiales, atque alijs ſimiliter alij vehementer afficiuntur.

Quomodo capiamur amore. Cap. 6.

QVod de vno dicã exemplo, de tribus alijs intelligite. Quicunq; animus ſub Iouis imperio in terrenum corpus delabitur, certam quandam in ipſo deſcenſu ſibi concipit hominis fabricandi figuram Iouis aſtro cõuenientem. Hanc in æthereo ſui corpore tanquam optimè affecto exprimit exactiſſimam. Si nactus in terris ſemen fuerit, ſimiliter temperatum, in eo quoq; tertiam figuram pingit primæ ſecundæq; ſimilimam. Sin contrà non ita perſimilem. Sæpenumerò accidit, vt duo quidem animi licet diuerſis temporum interuallis, Ioue tamen regnante deſcenderint, alterq; illorum ſemen in terra nactus idoneum corpus ſecundum priores ideas illas rectiſſimè figurauerit, alter verò propter materiæ ineptitudinem, idem opus inchoauerit quidẽ, ſed non tãta ad ſui exemplar fuerit ſimilitudine executus. Corpus illud iſto formoſius. Ambo ſibi propter quandã naturæ ſimilitudinem mutuo placent. Sed placet magis, qui inter eos formoſior iudicatur. Quo fit vt non formoſiſſimos quoſq;, ſed ſuos, id eſt ſimiliter natos etiã ſi minus quam alij multi formoſi ſint, quilibet maximè diligant. Proinde qui, vt diximus, eodem ſub aſtro ſunt orti, ita ſe habent, vt pulchrioris eorum ſimulacrum, per oculos in alterius animum manans, conſimili cuidã ſimulacro, tam in corpore æthereo, quàm in animi penetralibus ab ipſa generatione formato quadret, & vndiq; conſonet. Ita pulſatus animus obuium illud ſimulacrum tanquam ſuum aliquid recognoſcit. Quod quidem ſi tale eſt pro viribus quale & ipſe iam olim intra ſe poſſidet, & ſuo in corpore vellet effingere, minimè potuit, illud ſuo interiori protinus admouet, & ſi quid illi deeſt ad perfectam corporis Iouialis effigiem, inſtaurat reformando, ipſum deinde reformatum ſimulacrum tãquam opus proprium diligit. Hinc accidit, vt amantes ita decipiãtur, vt formoſiorẽ quàm ſit, exiſtiment. Nam procedente tempore amatum non in mera eius imagine per ſenſus accepta perſpiciunt ſed in ſimulacro iam ab anima ad ideæ ſuæ ſimilitudinẽ reformato quod ipſo corpore pulchrius eſt, intuentur. Deſiderant inſuper corpus illud vnde primo manauit ſimulacrum intueri quotidie. Quamuis.n. animus abſente corpore illius apud ſe conſeruet imaginem, idq́; ſibi fermè ſit ſatis, ſpiritus tamen animæ inſtrumẽtum oculuſq; non ſeruant. Tria profectò in nobis eſſe videntur, Anima Spiritus, atq; corpus. Anima & corpus natura longè inter ſe diuerſa ſpiritu medio copulantur, qui vapor quidam eſt tenuiſſimus & & perlucidus, per cordis calorẽ ex ſubtiliſſima parte ſanguinis genitus. Inde per omnia membra diffuſus animæ vires accipit & trãſfundit in corpus, Accipit iterum per organa ſenſuum, corporũ externorum imagines, quæ in anima propterea figi nõ poſſunt, quia incorporea ſubſtantia, quæ corporibus præſtantior eſt, formari ab illis per imaginum ſuſceptionem non poteſt. Sed.n. anima vtique ſpiritui præſens imagines corporum in eo tanquam in ſpeculo relucentes facile inſpicit, perq; illas corpora iudicat, atq; hæc cognitio ſenſus à platonicis dicitur dũ eas inſpicit, ſimiles illis imagines multò etiã puriores ſua vi concipit in ſeipſa. huiuſmodi conceptionẽ imaginationẽ, phantaſiamq́; vocamus, hic cõceptę memoriter ſeruãtur imagines. Per has animi acies ſæpenumerò incitatur ad vniuerſales rerũ ideas, quas in ſe cõtinet intuendas. Ideoq; vnum quendã hominem & ſenſu cernit & imaginatione cõcipit. Intellectu rationem, definitionemq; hominibus omnibus cõmunem per innatã illi humanitatis ideam cõmuniter contẽplatur, & quæ fuerint contemplata conſeruat. Animo igitur formoſi hominis ſimulacrum conceptũ ſemel apud ſe reformatumq; memoriter conſeruanti ſatis eſſet amatũ quandoq; vidiſſe. Oculo tamen & ſpiritui, quę veluti ſpecula prężente corpore imagines capiunt, abſente dimittũt, perpetua formoſi corporis præſentia opus eſt, vt eius illuſtratione continuè luceſcant, foueantur & oblectentur. Igitur & iſti propter indigentiã ſuam præſentiam corporis exigunt, & animus iis, vt plurimùm, obſecutus eandem cogitur affectare.

De amoris ortu. Cap. 7.

SEd iam ad Diotimam redeamus. Hæc igitur cùm amorem in dæmonũ numerum obeat quas enarrauimus cauſas retuliſſet, eius huoc in modum originẽ Socrati demonſtrauit. In veneris natalibus diſcumbentibus dijs Conſilij filius Porus potu nectaris ebrius, cùm Penia in Iouis horto ſe miſcuit, ea ex congreſſu natus eſt amor. In veneris natalibus i. quando mens angeli, & mũdi anima, quas Veneres ea ratione, quã aliàs diximus, nominauimus ex ſumma Dei maieſtate oriebãtur, Dij diſcumbebant, i. Cœlius & Saturnus & Iupiter bonis proprijs veſcebantur. Nã cùm in angelo intelligentia, & in mundi anima vis generandi, quas proprie Veneres geminas appellamus, prodibãt in lucem, iam erat ſummus ille Deus quẽ vocant cœlũ, Eſſentia præterea, & vita in angelo, quos Saturnũ vocamus & Iouem, atq; etiam in mundi anima inerat ſupernorũ cognitio, & cœleſtiũ corporum agitatio, quos itẽrum Saturnũ Iouemq́ue vocamus. Porus & Penia, affluentiam & egeſtatem ſignificant. Porus Conſilij filius. i. ſummi Dei ſcintilla. Deus nempe conſiliũ, & conſilij fons appellatur, quia veritas omnium eſt & bonitas. Cuius ſplendore omne conſiliũ verum efficitur. Ad cuius bonitatẽ omne tendit conſiliũ Iouis ortum, angelicæ vitæ fœcunditatẽ intelligit, in quã cùm deſcendit Porus, i. ille dei ſcilicet radius, Peniæ, id eſt, priori huius indigẽtię mixtus creat amorem. Principio angelus per Deum eſt & viuit, quo ad hæc duo eſſentiam & vitã Saturnus & Iupiter nominatur. Habet inſuper intelligendi potentiam, quam eſſe Venerem arbitramur. Potentia

huiuſmodi

huiuſmodi ſua natura informis eſt & obſcura, niſi à deo illuminetur, quemadmodũ oculi vis antè ſolis aduentum. hanc obſcuritatem Peniam ſcilicet quaſi inopiam & luminis defectum eſſe putamus. Cæterùm vis ea intelligendi naturali quodam inſtinctu ad ſuum reflexa parentem, diuinum ab eo radiũ, qui Porus eſt & affluentia, ſuſcipit. In quo veluti ſemine quodã, rationes rerum omnium includũtur. Huius radij flammis naturalis ille inſtinctus accenditur, hoc incendium hic ardor ex obſcuritate priori, & accedente ſcintilla exoriens, amor eſt ex inopia natus & affluentia, in horto Iouis, id eſt ſub vmbra vitæ progenitus. Quippe cùm poſt vitæ vigorem ſtatim ardor ad intelligendum exoriatur. Sed cur ebrium nectare Porum inducunt? quia ratione diuinæ viuacitatis exuberat. Cur partim diues, partim egenus eſt amor? Quia neque quod perfectè poſſidemus, neq; quo caremus omnino, ardere ſolemus. Cùm enim id quærat quiſque, quo caret, qui totam rem poſſidet, quid vltra perquirat? Quinetiam cùm incognita nemo deſideret, neceſſe eſt vt aliquo modo cognitũ nobis antè fuerit quod amemus, neque cognitum ſolùm, multa enim nota nobis odiſſe ſolemus, ſed vt tanquam bonũ nobis & iucundum fuerit iudicatum. Neque id ad flagitantem beneuolentiam ſatis eſſe videtur, niſi facilè conſequi poſſe quod iucundũ fore cenſuimus iudicemus. Quiſquis igitur aliquid amat, illud quidem re ipſa nondum integerrimè poſſidet. Animi tamen cogitatione idipſum cognoſcit, iucundum iudicat, conſequi poſſe confidit. Hæc ipſa cognitio, iudicatio, ſpes, quaſi præſens aliqua abſentis boni anticipatio eſt. Non enim arderet, niſi idipſum placeret, neque placeret, niſi eſſet quodammodò præguſtatum. Ergò cùm amantes partim quod optant habeãt quidem, partim verò non habeant, haud ab re ex indigentia quadam, & affluentia mixtus eſt amor. Hac vtique ratione Venus illa ſuperna per primam ipſius diuini radij guſtationem accẽſa amore fertur ad integram totius luminis plenitudinem, hoc nixu parenti efficacius hærens pleniſſimo ſtatim illius fulgore corruſcat, rerumq; rationes illæ confuſæ, quæ in radio, quem Porum dicimus, antè fuerant implicatæ, explicantur, iam impotentia illa Veneris inhærente, & clarius diſtinctæ luceſcunt. Quemadmodum verò ſe habet ad deum angelus, ita ad angelum deumq; anima mundi. Ea enim ad ſuperos ſe flectẽs ab illis ſimiliter & radium accipit, & accenditur, gignitq; amorem affluentiæ inopiæq; participem. Hinc formis rerum omnium exornata ad earum exemplar cœlos mouet, perq; potentiam generandi ſimiles illis formas in elementorum materia generat. Venerẽ hic geminam rurſus aſpicimus. Alteram ſanè vim animę, huius ad ſuperna cognoſcenda. Alterã verò vim eiuſdem inferiorũ procreatricem. Illi quidem non eſt animæ propria, ſed contemplationis angelicæ imitatio, hæc autem naturę animæ propria. Ideo quoties vnam in anima Venerem ponimus, vim eius peculiarem, Venerem eius propriã intelligimus. Quoties duas, alteram communem cùm angelo, alterã ipſius animæ propriam. Sint igitur duę in anima Veneres, prima cœleſtis, ſecunda verò vulgaris. Amorem habeant ambæ, Cœleſtis ad diuinam pulchritudinem cogitandam, Vulgaris ad eandem in mundi materia generandam. Qualem enim videt illa decorem, talẽ vult hæc pro viribus mundi machinæ tradere. Imò verò vtraque fertur ad pulchritudinẽ generandam, ſed ſuo vtraq; modo. Cœleſtis Venus intelligentia ſua effingere in ſeipſa exactiſſimam ſuperiorum pulchritudinem nititur, Vulgaris diuinorum ſeminum vbertate conceptam apud ſe diuinitus pulchritudinem in mundi materia parere. Amorem illum quãdoq; deum idcircò vocamus, quoniam ad diuina dirigitur, Vt plurimùm demonem, quoniam inter inopiam copiamq; eſt medius. Amorem alterum ſemper dęmonem, quoniam effectum aliquem ad corpus habere videtur, & ad inferiorem mundi plagam eſſe procliuior. Quod quidem à deo alienum eſt, dęmonum naturæ conueniens.

In Omnibus Animis Duo Sunt amores, in noſtris verò quinque. Cap. 8.

GEminæ autem Veneres hæ geminiq; amores nõ ſolùm in anima mundi, verumetiam in ſphærarum, ſiderum, demonum, hominumq; animis inſunt. Cumq; animæ omnes ad primam illã competenti naturalis ordinis ſerie referantur, neceſſe eſt amores quoq; omniũ ad illius amorem ita referri, vt aliquo modò ab illo dependeant. Propterea hos quidem ſimpliciter dæmones, illum verò magnum dæmonẽ appellare Diotima conſueuit. Qui per vniuerſum mundũ omnibus imminens torpere corda non ſinit, ſed paſſim ſuſcitat ad amandum. In nobis autem nõ duo tantum, ſed quinq; amores reperiũtur. Duo quidem extremi dæmones medij tres, non dęmones ſolùm modò, ſed affectus. Profectò in hominis mente ęternus eſt amor ad diuinam pulchritudinem peruidendam, cuius gratia, philoſophię ſtudia, & iuſtitię, pietatiſq; officia ſequimur. Eſt etiam in generandi potentia occultus quidam ſtimulus ad ſobolẽ procreãdam, iſq; amor perpetuus eſt, quo aſſiduè incitamur, vt ſupernę pulchritudinis illius ſimilitudinẽ in procreatæ prolis effigie effingamus. Hi duo amores in nobis perpetui, duo ſũt dęmones illi, quos Plato noſtris animis ſemper adeſſe vaticinatur, quorum alter ad ſuperna erigat, alter deprimat ad inferna, alter calodæmon. i. bonus dæmon ſit, alter cacodęmon, id eſt malus ſit dæmon. Reuera vtriq; ſunt boni, quoniam tã ſobolis procreatio, quàm indagatio veritatis neceſſaria, & honeſta cenſetur. Verùm ſecundus ideo dictus eſt malus, quia propter abvſum noſtrum ſæpe nos turbat, & animum à præcipuo eius bono, quod in veritatis ſpeculatione conſiſtit, auertit maximè, & ad myſteria viliora detorquet. Horũ medium amores in nobis tres obtinent, qui cùm non ſint in animo æque vt illi firmiſſimi, ſed incipiant, creſcant, decreſcãt & deſinant, rectius motus atq; affectus quàm dæmones vocabuntur. Horum vnus æquis interuallis ab vtriſq; diſtat extremis. Reliqui duo in partem alterutram inclinãtur. Porrò corporis alicuius figura propter materiæ præparationẽ talis eſt maximè, qualẽ in eius idea diuina mens cõtinet tunc oculis obuia, perq; oculus in ſpiritum penetrans, animo eueſtigio placet, cùm illis conſonet rationibus, quas veluti rei ipſius exẽplaria tum noſtra mens, tum generandi potentia olim diuinitus accepta conſeruat. Hinc triplex, vt diximus, ſubrepit amor, aut. n. ad contemplatiuam, aut actiuam, aut voluptuoſam vitã prompti, & procliues genitì educatiue ſumus. Si ad contemplatiuam, ſtatim à formæ corporalis aſpectu ad ſpiritualis atq; diuinę conſiderationem erigimur. Si ad voluptuoſam, ſubitò à viſu ad concupiſcentiã tangendi deſcendimus. Si ad actiuam, atq; moralem, in ſola illa vidẽdi atq; conuerſandi oblectatione perſeueramus. Illi tã ingenioſi ſunt vt altiſſimè proueharitur, iſti tam hebetes vt deprimantur ad infima, hi tanquam medij in media remanent regione. Amor itaque omnis incipit ab aſpectu. Sed contẽplatiui hominis amor ab aſpectu aſcendit in mentem. Voluptuoſi ab aſpectu deſcendit in tactũ. Actiui remanet in aſpectu. Illius amor ad ſupremum dæmonem magis quàm ad infimũ ſe conuertit, iſtius ad infimum potius q̃ ad ſupremũ deflectitur, huius ab vtroq; interuallis diſtat æqualibus. Tres iſti amores, tria nomina ſortiunt. Contẽplatiui hominis amor diuinus. Actiui, humanus. Voluptuoſi ferinus cognominatur.

Quæ Paſſiones Amantibus inſunt, propter amoris matrem. Cap. 9.

AMorem eſſe dæmonẽ ex copia & inopia genitum, & quinque in ſpecies diuidi, hactenus declarauimus, quales antẽ in amantibus affectus ex huiuſmodi amoris natura naſcãtur, deinceps ex Diotimæ verbis tractabimus. Quoniã igitur amor in natalibus Veneris progenitus eſt, Venerem ſectatur & colit, ac pulchri deſiderio capitur, cũ Venus ipſa pulcherrima ſit. Quia inopiæ filius eſt, aridus eſt & macilẽtus & ſqualidus, nudis pedibus humilis, ſine domicilio, ſine ſtramẽtis & tegmine vllo ad fores in via ſub diuo dormiens, ac deniq; ſemper egenus. Quia copiæ filius eſt, pulchris ac bonis inſidiatur. Virilis eſt, audax, feroxque, vehemens callidus, ſagàxque venator, noua ſemper machinamẽta contexens prudentiæ ſtudioſus, facundus, per omnem vitã philoſophans, incantator, faſcinatorque potens, veneficus, atque ſophiſta. Neq; immortalis omnino ſecundum naturam, neque mortalis. Sed interdum eadem die pullulat atque viuit, quoties exuberat, interdum deficit atque iterum reuiuiſcit ob patris naturam, quod verò acquiſitum eſt ſubterfugit, quocirca neq; mẽdicus eſt amor vnquam neque etiam opulentus. Quinetiam in medio ſapientiæ & inſcitiæ cõſtituitur. Hæc Diotima. Nos ea quàm breuiſſime poterimus, explanabimus. Hæc licet omnibus inſint amorum generibus, in tribus tamen medijs tanquam nobis manifeſtioribus clariora videntur. In Veneris natalibus genitus Venerem ſequitur, id eſt cùm ſupernis illis ſpiritibus, quos vocauimus Veneres, genitus, hominũ animos ad ſuperna reducit, ac pulchri deſiderio capitur, cùm Venus ipſa pulcherrima ſit, id eſt animas accendit ſummæ diuinæq; pulchritudinis deſiderio, cũ ipſe ſit in illis ſpiritibus, ortus, qui Deo proximi dei decore ſummoperẽ illuſtrantur, atque ad eoſdem nos radios erigunt. Præterea cùm vita omniũ animantiũ, atq; arborũ & terræ fertilitas in humore & calore conſiſtat ad demõſtrandam amoris inopiam, vtrũq; deeſſe illi tam humorem quàm colorem Diotima innuit, cùm aridum, & macilentum dixit, & ſqualidum. Quis enim ignoret arida & ſicca eſſe illa, quę deſerit humor? Quis item palliorem dicat & ſqualorem aliunde quàm ſanguinei caloris defectu venire? Quinetiam diuturno amore pallidi & macilenti mortales efficiuntur. Quippe ad duo ſimul opera vis naturæ ferme non ſufficit. Animi amantis intentio in aſſidua amatis cogitatione tota ſe verſat. Illuc & naturalis complexionis via omnis intenta eſt. Ideo neque cibus in ſtomacho perfectè coquitur. Quo fit vt maior pars in ſuperfluas reliquias emittatur, minor & ea quidem cruda trahatur ad iecur. Illic etiam eadem ratione male concoquitur. Ideo ſanguis paucus crudusque inde per venas diffunditur, quare membra omnia inopia cruditateque alimenti extenuantur & pallent. Præterea quocunque

animi aſſidua fertur intentio, illuc & ſpiritus qui animæ ſiue currus, ſiue inſtrumenta ſunt, aduolant. Spiritus in corde ex ſubtiliſsima ſanguinis parte creantur. In amati imaginem phantaſiæ infixam, ipſumq; amatum amantis animus rapitur. Eòdem trahuntur & ſpiritus. Illuc euolantes aſſiduè reſoluuntur. Quapropter frequẽtiſſimo puri ſanguinis fomite opus eſt ad conſumptos ſpiritus recreãdos: vbi ſubtiliores quæq; & lucidiores partes ſanguinis quotidie in reficiendis ſpiritibus exhalantur: propterea puro & claro ſanguine reſoluto, maculoſus, craſſus, aridus reſtat & ater. Hinc exiccatur corpus & ſqualet: hinc & melancholici amãtes euadũt. Ex ſicco enim, craſſo, atróq; ſanguine melancholia, id eſt atra bilis efficitur: quia ſuis caput vaporibus oplet, cerebrũ ſiccat, animam triſtis horrendiſq; imaginibus diu noctùque ſolicitare non ceſſat: quod Lucretio philoſopho epicureo propter amorem legimus accidiſſe. Qui amore primum, inſania deinde vexatus, ſibi tandẽ ipſi manus iniecit. Hæc illis accidere conſueuerunt, qui amore abuſi, quod contemplationis eſt, ad amplexus concupiſcentiam tranſtulerunt. videndi enim deſideria facilius quàm & videndi & attrectãdi cupidinem tolleramus. Quæ cùm medici veteres obſeruaſſent, amorem eſſe dixerunt paſſionẽ morbo melancholico proximam, eamq; Raſis medicus coitu, ieiunio, ebrietate, deambulatione curari præcepit. Neq; ſolùm tales amor homines reddit, verũetiam quicunque natura ſunt tales, ad amorẽ procliuiores exiſtunt. Tales autem ſunt ij, in quibus bilis, quam choleram vocant, vel atra bilis, quam melancholiam, cæteris humoribus præualet. Bilis calida & ſicca eſt. Atra bilis ſicca & frigida. Illa ignis, hæc terræ locum in animantium corpore tenet. Aridi ergò melancholici & ſicci ad terræ ſimilitudinem, Squalidi & pallentes cholerici ad ſimilitudinem ignis intelliguntur. Cholerici propter ignei humoris impetũ in amorem præcipites perferuntur, melancholici ob terrei humoris pigritiam tardius amant. Verùm propter humoris ipſius ſtabilitatem, poſtquam illaqueati ſunt, diutiſſimè perſeuerant. Meritò igitur aridus & ſqualens fingitur amor, cũ homines qui tales ſunt, præ cæteris amori ſoleant indulgere. Quod ex eo potiſſimũ fieri arbitramur, quia cholerici bilis incendio exuruntur. Melancholici atræ bilis corroduntur aſperitate, quod Ariſtoteles in ſeptimo libro de moribus affirmauit. Moleſtus itaq; humor ſemper angit vtroſq;, cogitque ſolamen aliquod maximũ atq; continuum, contrà continuam humorũ moleſtiam quærere. Huiuſmodi ſunt muſicæ, amoriſq; deliniæ. Nullis enim alijs oblectamentis tã aſſiduè operam impendere poſſumus, quàm muſicæ vocumq; delinimentis pulchritudiniſq; illecebris. Reliqui enim ſenſus citò replẽtur. Viſus autem aut auditus diutius vocalis & pictura paſcuntur inani. Neque ſolùm horum ſenſuum firmiores ſunt voluptates, verumetiam humanæ complexioni cognatiores. Quid enim humani corporis ſpiritibus conuenientius eſt, quàm voces hominum & figuræ? eorum præſertim qui non modò naturæ ſimilitudine, ſed etiam pulchritudinis gratia placent. Quamobrem cholerici & melancholici homines tanquam vnicum remedium & ſolamen moleſtiſſimæ ipſorum complexionis, cantus & formæ oblectamenta ſectantur. Ideóq; ſunt ad Veneris illecebras proniores. Et Socrates, quem Ariſtoteles melancholicum iudicauit, ad amandi artem vt ipſemet profitebatur, erat omnium propenſiſſimus. Idémq; de Sappho melancholica, vt ipſa teſtatur, poſſum iudicare. Necnõ & Maro noſter, quem cholericũ fuiſſe eius effigies indicat, quamuis pudicus, fuit tamen procliuior ad amandum. Nudis pedibus. Talẽ propterea Diotima pinxit amorem, quoniam amator adeò in rebus amatorijs occupatus eſt, vt in cæteris vitæ officijs tam priuatis quam publicis non cautus quidem incedat vt decet, ſed abſque vlla diſcriminum prouidẽtia temerarius quocunque feratur. Ideo in ſuis progreſſibus frequentia incurrit pericula, non aliter quàm qui pedes ſuos corio non ſuffulciunt, vnde crebris ſentibus & calculis offendũtur. Humilis. Græcum Platonis vocabulum humi & per infima volans ſignificat. Vidit. n. ſæpenumerò propter amoris abuſum ſine ſenſu viuere amantes, & leuibus curis magna perire bona, hi ſanè amatis ſeipſos vſqueadeò dedunt, vt in eos penitus tranſire nitantur, eóſque tam verbis quàm geſtibus in ſeipſis effingant. Frequẽtiſſima verò puerorum & puellarum imitatione, quis non effœminaretur? quis non puer, fœminàue exarſerit? Sine domicilio. Humanæ cogitationis domiciliũ anima ipſa eſt, Animæ domicilium ſpiritus. Domiciliũ ſpiritus huius eſt corpus. Tres habitatores ſunt, Tria ſunt domicilia. Quiſque horum naturali admiſſo exulat domicilio. Nã cogitatio omnis non ad animi ſui diſciplinam & tranquillitatẽ, ſed ad dilecti hominis ſe vertit obſequia, & anima corporis ſui deſerit miniſteriũ, in amati corpus nititur tranſilire. Spiritus animæ currus, dũ alio properat animus, alio quoq; euolat exhalando. Propterea itaq; domo exit cogitatio, exit anima, exit & ſpiritus. Primum exitum inſania & inquietudo, Secundum debilitas mortiſque formido, Tertium trepidatio, pauor & ſuſpirium comitatur. Quocirca proprijs laribus, naturali ſede, optata quiete, priuatus eſt amor. Sine ſtramentis & tegmine vllo. Vbi enim quieſcat, & quo tegatur, non habet. Cùm enim res quæque ſuam originem repetant, amoris igniculus à formoſi corporis obiectu in appetitu amantis accenſus, in corpus idẽ reuolare conatur. Quo quidem impetu, & appetitum & appetẽtem ſecum euehit euolando. O crudelem amantium ſortem. O vitam omni morte miſeriorẽ, niſi forſitan veſter animus hac amoris violentia proprio ex corpore captus negligat inſuper amati figuram, atque in diuini ſplendoris æde, vbi tandem quieſcet, vbi explebitur, ſe recipiat. Quis item neget amorem ſine tegmine nudùmq; vagari? Quis enim celet amorem, quem tortuus, taurinus, affixus prodit intuitus? quem interceptus ſermo declarat? rubor, pallórque vultus, crebra ſuſpiria, iactatio membrorum, perpetua querimonia, importunæ laudationes, ſubita indignatio, iactantia, procacitas, petulantia, vana ſuſpitio, & viliſſima indicant miniſteria? Sicut in ſole & igne calorẽ lux radij comitatur, ſic internũ amoris incendium externa ſequuntur indicia. Ad fores dormit. Fores animi oculi & aures eſſe vidẽtur, hinc enim multa in animum inuehuntur, & animi affectus & mores clariſſimè per oculos emicant. In figuris ſpectandis & vocibus audiendis amantes, vt plurimùm immorantur. Raròillorum mens in ſeipſam ſe colligit. Sæpius per oculos, aureſque vagatur. Idcircò ad fores dicuntur procumbere. Dicuntur & in via iacere. Nam corporis ſpecies, via quædam eſſe debet, per quam ad ſpeciem incipiamus altiorem aſcendere. Qui autem turpibus libidinibus ſe proſternunt, aut etiam in aſpectu vltrà quàm decet verſantur, in via ipſa reſtare vidẽtur, ad eius terminum minimè proficiſci. Sub diuo. Merito. Vita enim in re penitus occupati, nihil in rebus agendis conſiderant. Itaque caſu vitam agentes, omnibus fortunæ periculis, tanquam qui nudi ſub diuo vitam ducunt, omnibus tempeſtatibus ſunt expoſiti. Propter matris naturam ſemper egenus. Sanè cùm prima origo amoris ab indigentia fuerit, & quod naturale eſt penitus extirpari non poſſit, ſemper egenus, ſemper ſitibũdus eſt amor. Quandiu enim deeſt ad conſequendum aliquid, flagrat æſtu amoris. Cùm totum vndique poſſidetur, ceſſante indigentia potius deſinit ardor quàm ſine egeſtate perduret.

Quæ Dotes Amantium propter amoris patrem. Cap. 10.

HAec inopiam amoris matrem ſequuntur, copiam verò patrẽ eius contraria. Quæ verò contraria ſint intellectis ſuperioribus, quiuis agnoſcet. Suprà deſcriptus eſt ſimplex, incautus, vilis, inermis, horum hic contraria inducũtur. Callidus. n. dicitur, venator ſagax, machinator, inſidiator, prudẽtiæ ſtudioſus, philoſophus, virilis & audax, vehemens, facundus, magus, atque ſophiſta. Idem amor, qui in cæteris negotijs incurioſum & inertem facit amantem, in rebus amatorijs aſtutum reddit & callidũ, qui miris modis amati gratiam aucupetur, ſeu dolis implicet, ſeu capiet obſequijs, ſiue eloquio mulceat, ſiue cantu deliniat. Idem furor, qui obſequio blandum fecerat, idem inquam furor arma miniſtrat, Indignantibus aduerſus amatum ferocitatem, pro eo pugnantibus ſecuritatẽ roburq; inuictum. Amor vt diximus ab aſpectu ducit originem. Aſpectus inter mentem & tactum eſt medius. hinc ſemper amantis diſtrahitur animus & ſurſum viciſſim deorſumq; iactatur. Interdum amplexus cupido ſuboritur, interdũ verò pudicum cœleſtis pulchritudinis deſiderium, & modò illa, modò hoc peruincit & ducit. In his qui honeſtiſſimè educati ſunt, & ingenij pollent acumine, hoc, in alijs, illa ſæpius ſuperat. Quicunq; in feces corporis ſe proſternunt, meritò aridi, nudi, humiles, inermes & inertes eſſe cenſentur. Aridi, quia ſemper eſuriunt, implẽtur nunquam. Nudi, quia tanquã temerarij omnibus ſubiecti periculis, tanquã imprudentiſſimi & inculti infames habentur. Humiles, quia nihil altum, nihil magnificum cogitant. Inermes, quia flagitioſæ ſuccumbunt cupiditati. Inertes, quoniam adeò habetes ſunt, vt quò amor eos trahat, ignorent, & in via reſtent, ad terminum non perueniant. Contrarij verò contra videntur affecti, nam ſolidis animi bonis veſcentes implentur magis & tranquillius diligunt, pudorem ſeruant, vmbratilem corporis ſpeciem negligunt atque altius eleuantur, ac velut armis muniti, inanes à ſe libidines fugant, & ſenſus rationi ſubijciunt. Hi tanquam ſolertiſſimi omnium & prudentiſſimi ita philoſophantur, vt per corporum figuras quaſi quædam veſtigia, ſiue odores prouidentiſſimè gradiantur: ex his ſacrum animi numinumq; decorem ſagaciter inueſtigent, atque ita prudenter venando, quod cupiunt feliciter aſſequãtur. Tantum profectò munus amoris à patre ipſius copia proficiſcitur, quoniã pulchritudinis radius, qui & copia eſt & pater amoris, hanc habet vim, vt illuc vnde venerat reflectatur, ſecumq; trahat amantem. Deſcendit autem à Deo primum, inque angelum & animam quaſi vitreas materias tranſiens, & ab anima in corpus eius ſuſceptioni paratum facilè demanans, ab eo ipſo iunioris hominis corpore, præſertim per oculos animi feneſtras lucidiſſimas emicat, aduolat per aerem protinus & ſenioris oculos penetrans tranſfigit animam, appetitum accendit, ſauciam animam, appetitumq; accenſum in medelam eius & refrigerium ducit, dum eòdem

dem rapit ſecum vnde ipſe deſcenderat, gradatim quidem in corpus amati primum, in animam ſecundo, tertio in angelum, poſtremò in Deum, primam ſplendoris huius originem. Hæc vtilis venatio, hoc felix amantium aucupium. Hanc vtiq; venationem apud Platonem in Protagora Socrati noſtro familiaris quidam eius attribuit. Vndènam inquit, o Socrates? Arbitror equidem à venatione illa redire te, ad quam honeſta Alcibiadis indoles prouocare te ſolet. Præterea Sophiſtam amorẽ vocat & magum. Sophiſtam Plato in Sophiſtæ dialogo ambitioſum & ſubdolum definit diſputatorem, qui captiuncularum verſutijs falſum pro verò nobis oſtendit, cogitq; eos qui ſecum diſputãt ſibimet in ſermonibus contradicere. Hoc tam amantes, quàm amati quandoq; perpetiuntur. Si quidem amantes amoris nebulis occæcati falſa ſæpe pro veris accipiunt dum dilectos ſuos formoſiores, acutiores, meliores quàm ſint arbitrantur. Sibimetipſi propter amoris violentiam contradicunt. Aliud.n. ratio conſulit, aliud concupiſcentia ſequitur. Conſilia ſua ad amati imperium mutant: ſibijpſi vt morem gerant alijs aduerſantur. Sæpe etiam formoſi amatorum aſtutia irretiuntur, & faciles fiunt qui antea fuerant pertinaces. Sed cur magum putamus amorẽ? quia tota vis magicæ in amore cõſiſtit. Magicæ opus eſt, attractio rei vnius ab alia ex quadã cognatione naturæ. Mũdi autem huius partes, ceu animalis vnius mẽbra, omnes ab vno autore pendentes, vnius naturæ cõmunione inuicem copulantur. Inde ſicut in nobis cerebrum, pulmones, cor, iecur, & reliqua mẽbra à ſe inuicem trahunt aliquid, ſeq; mutuo iuuant, & vno illorũ aliquo patiente compatiuntur, ita ingentis huius animalis membra, id eſt, omnia mundi corpora connexa ſimiliter mutuant inuicem naturas & mutuantur, ex cõmuni cognatione communis innaſcitur amor, ex amore cõmunis attractio. Hæc autem vera magica eſt. Sic ab orbis lunæ concauitate propter naturæ congruitatem ſurſum trahitur ignis: ab ignis concauitate aer, à mundi centro terra ad infima trahitur, à loco etiã ſuo rapitur aqua. Hinc & magnes ferrum, & electrum paleas, ignem ſulphur, ſol flores multos ad ſe vertit & folia, luna aquas, Mars vẽtos ciere ſolet: & herbæ variæ varia quoque ad ſe inuitant animantium genera. In rebus etiã humanis trahit ſua quenque voluptas. Magicæ igitur opera, naturæ opera ſunt. Ars verò miniſtra. Ars enim vbi naturali cognationi deeſt aliquid, per vapores, numeros, figuras, qualitates opportunis ſupplet temporibus, quemadmodum in agricultura natura ſegetes parit, ars præparat. Hanc artem veteres dæmonibus attribuerunt, quia intelligunt qualis ſit rerũ naturalium ſocietas, quid cuiq; congruat, quomodo cõcordia rerum, ſicubi deſit, inſtauretur. His nonnulli vel naturæ ſimilitudine quadã amici, vt Zoroaſter, & Socrates, vel cultu dilecti, vt Appollonius Tyaneus, & Porphyrius fuiſſe traduntur. Ideò vel vigilantibus ſigna voces atq; portenta, vel dormientibus oracula, & ſimulacra à dæmonibus contigiſſe narrantur. Qui amicitia dæmonum magi euaſiſſe videntur, quemadmodum dæmones magi ſunt rerum ipſarum amicitiã cognoſcentes, & natura omnis ex amore mutuo maga cognominatur. Quinetiam formoſus quiſq; teneris nos faſcinat oculis. Viri eos eloquentiæ viribus & carminum modulis, quaſi quibuſdã incantationibus deliniunt, ſibiq; conciliant, cultu præterea & muneribus non aliter quàm veneficijs placant & capiunt. Quapropter nemini dubiũ eſt, quin amor ſit magus, cùm & tota vis magicæ in amore conſiſtat, & amoris opus faſcinationibus, incantationibus, veneficijs expleatur. Neq; mortalis eſt omnino, neque etiam immortalis. Non mortalis, quoniam duo amores in nobis, duo illi quos dicimus dæmones, inſunt perpetui. Nõ immortalis, quoniã tres horũ medij mutantur quotidie, creſcunt atq; decreſcunt. Præterea in hominum appetitu à vitæ primordijs inextinguibilis innatus eſt feruor, qui animum quieſcere non permittit, ac ſemper impellit, vt ad certũ aliquid ſtudioſè ſe applicet. Diuerſa hominũ ingenia ſunt, nec voto viuitur vno. Vnde cõtinuus ille concupiſcẽtiæ feruor, qui naturalis eſt amor, alios ad ſtudia literarum, ad muſicam alios vel figuras, alios ad honeſtatem morum ſeu vitam religioſam, alios ad honores, nõnullos ad pecunias cumulandas, pleroſque ad ventris luxuriam, alios impellit ad alia, necnõ eundem hominem in diuerſis ætatibus ad diuerſa. Idem itaq; feruor & immortalis dicitur & mortalis. Immortalis, quia nũquam extinguitur, mutatq; materiam potius quàm euaneſcat. Mortalis, quia nõ ad idem ſemper incumbit, ſed aut ex naturæ mutatione, aut ex diuturna rei eiuſdẽ frequentatione orta ſatietate noua requirit oblectamenta, & qui in re vna fermè defecit, in alia quodammodò reuiuiſcit. Dicitur etiam ob eam cauſam immortalis, ꝙ dilecta ſemel figura ſemper amatur, quandiu enim eadem in eodẽ homine permanet, in eo ipſo diligitur, cùm verò ab eo deſtuxerit, non amplius eadem in illo figura eſt, quam prius amabas. Nouam hanc non ardes quidem, quia nec ardebas antè, priorem verò illam amare nõ deſinis: hoc tamen intereſt, ꝙ illam prius proſpiciebas in alio, iam verò in teipſo inſpicis ſolùm, eandẽmq; memoria ſemper infixam aſper & amas, & quoties animi oculis occurrit, toties te vrit amãtem. Ideo quoties illum nobis olim clariſſimum habemus obuiũ, toties commouemur, vel ſaliunt, trepidãt ue præcordia, vel liqueſcit iecur, vel tremunt oculi, variósq; trahit vultus aduerſo illo colores. Eius.n. præſentia latentẽ mente figuram animi ſuggerit oculis, ac velut ſopitos ſub cineribus flando ſuſcitat ignes. Hac de cauſa amor dicitur immortalis. Sed hic etiam inde immortalis habetur, quia licet maneant ſemper infixi pectore vultus, non tamen æquè ſe mentis oculis offerunt, quocirca feruere viciſſim beneuolentia atq; referuere videtur. Accedit ad hæc ꝙ & ſerius & humanus amor ſine indignatione eſſe nunquam poteſt. Quis illi nõ indignetur, qui ipſi abſtulerit animum? Vt.n. præ cæteris grata libertas, ita ſeruitus oneroſa. Itaq; formoſos odis ſimul & amas, odis tanquam fures & homicidas, tãquam ſpecula cœleſti fulgore micantia, mirari cogeris, & amare. Quid agas miſer? Quò te verſas, neſcis heu perdite neſcis. Cùm tui hoc homicida eſſe nolles, nolles etiã ſine beato ſpectaculo viuere. Cùm hoc eſſe non potes, qui te perdit, qui enecat, ſine hoc non poteſt viuere, qui tam miris illecebris te tibi ſurripit, qui totũ te ſibi vendicat. Hunc fugere cupis, qui ſuis te flammis adurit: huic etiã cupis hærere, vt ipſi te poſſidẽti proximus tibi quoq; cohæreas. Teipſum miſer extrà te quæris, hæresq; raptori, vt captum quandoq; te redimas. Amare quidẽ nolles inſanè, quia emori nolles, nolles etiam non amare, quippe qui cœleſtium ſimulacro iudicas ſeruiendum. Quapropter hac alteratione fit, vt ſingulis (vt ita dicam) momentis areſcat amor & reuireſcat. Ponitur etiam à Diotima inter ſapientiam & ignorantiam medius. Porrò amor, quæ pulchra ſunt ſequitur. Omniũ pulcherrima ſapientia eſt. Appetit igitur ſapientiam. Qui ſapientiam appetit, eam omnino non poſſidet. Quis enim præſentia quærat? Neque etiam caret omnino. In eo.n. vno ſaltem eſt ſapiens quòd ſuam inſcitiam recognoſcit, qui verò ignorare ſe neſcit, tam res ipſas, quàm ſuam ignorat inſcitiam, neq; ſcientiã expetit, cuius eſſe ſe neſcit expertẽ. Amor igitur ſapientiæ, quia partim ſapientia priuatus eſt, partim eſt ſapiens, inter ſapientiam ignorantiámq; locatur. Hæc inquit Diotima, eſt amoris cõditio ipſius autẽ pulchri.i. ſupremæ pulchritudinis natura eſt, vt delicatũ ſit, perfectũ atq; beatũ. Delicatum, inquantũ ſua quadã ſuauitate ad ſe allicit omnium appetitum, Perfectũ, inquantũ quæ illexit accidentia illuſtrat radijs ſuis & perficit, Beatum, inquantũ illuſtrata bonis implet æternis.

Qua Vtilitas Amoris ex eius definitiones. *Cap.* 11.

POſtquam verò quæ ſit amoris origo, & qualis ipſe ſit, Diotima enarrauit, iam quorſum tendat, & ad quid cõducat hominibus, aperit. Omnes quidem bona habere cupimus, nec habere ſolùm, ſed ſemper habere. Singula verò mortaliũ bona mutantur atq; deficiunt, ac citò cuncta vaneſcerent, niſi abeuntium loco noua quotidie fierent. Vt ergò bona ſemper nobis quoquo modo perdurent, pereuntia cupimus recreare. Generando recreatio fit. Hinc innatus eſt omnibus generationis inſtinctus. Generatio autẽ cùm mortalia diuinis continuatione ſimilia reddat, munus eſt profectò diuinum; Diuinis vtpotẽ pulchris, deformia contraria ſunt, formoſa ſimilia & amica. Iccircò generatio diuinum opus in eo quod pulchrũ eſt perfectè & facilè conſummatur, in cõtrario contrà. Quapropter generationis ille conatus formoſa poſcit, contraria refugit. Quid hominum amor ſit poſtulantis? ad quid conducat? Cupido generationis in pulchro ob ſeruandam vitam mortalibus in rebus perpetuam: hic hominum in terra viuẽtium amor eſt, hic noſtri finis amoris. Homo verò eo ipſo in tẽpore quo animalium vnumquodq; viuere dicitur, idemq; eſſe, vt à pueritia ad ſenectutẽ, quamuis idem dicatur, nunquam tamen in ſe eadem cõtinet, ſed nouũ ſemper efficitur, vt Plato inquit, & vetera exuit ſecundum pilos, carnem, oſſa & ſanguinẽ, & corpus penitus vniuerſum. Neq; in corpore ſolùm, ſed etiam in anima id contingit. Mores, conſuetudines, opiniones, cupidines, voluptates, dolores, atq; timores iugiter permutantur, nec aliquid ex iſtis idẽ & ſimile perſeuerat: priora quidem abolẽtur, noua ſuccedunt atq; adoleſcunt. Quinetiã quod mirabilius eſt, ſcientiæ quoq; non ſolùm aliæ euaneſcunt, aliæ ſurgunt, neq; ſemper ſecundũ ſcientias ijdem ſumus, veruntamen vna quæque ſcientiarũ fermè idem patitur. Meditatio enim & reminiſcentia, quaſi prætereuntis ſcientiæ reſumptio eſt. Obliuio namq; ſcientiæ exitus eſſe videtur. Meditatio verò nouã ſemper memoriã abeuntia loco reſtituẽs, ſcientiam ſeruat, vt eſſe eadem videatur. Hoc vtiq; pacto quæcunq; in animo vel corpore mutabilia ſunt, ſeruantur, non quia ſemper omnino eadẽ ſint, hoc enim diuinorum eſt proprium, ſed quoniam quod tabeſcit & abit & nouum & ſimile ſibi relinquit. Hoc certè remedio mortalia immortalibus redduntur ſimilia. Eſt igitur in vtraq; animæ parte, tũ ea quæ ad cognitionem ſpectat, tum ea qua regitur corpus, amor generationis innatus ad vitam perpetuò conſeruandã. Amor qui in hac parte eſt ad corpus regendũ accommodata, ſtatim ab initio nos impellit ad cibum potumq; ſumendum, vt his alimẽtis generẽtur humores, quibus quod a corpore iugiter defluit, reſummat. Quæ generatione nutritur corpus & creſcit. Adulto corpore ſemen ipſum

ipſum laceſſit, & procreãdæ ſobolis libidinẽ prouocat, vt quod in ſeipſo ſemper manere non poteſt, reſeruatum in prole ſibi perſimili maneat ſempiternũ. Amor etiam generationis parti animæ cognoſcenti tributus, efficit vt anima veritatem, alimoniam propriã concupiſcat, per quã ſuo modo nutriatur & creſcat, ac ſi quid per obliuionem animo excidit, aut torpet propter deſidiam & incuriã, recordationis & meditationis ſtudio quaſi regenerat, reuocatq; in mẽtem quod per obliuionem perierat, vel torpuerat per ignauiam. Adultũ verò iam animum flagrantiſſima docendi atq; ſcribendi ſtimulat cupiditate, vt ſcientia vel in ſcriptis, vel in diſcipulorũ animis generata, præceptoris intelligentia, & veritas inter homines æterna permaneat. Atq; ita amoris beneficio cuiuſq; hominis tã corpus, quàm anima in rebus humanis poſt mortem ſemper ſupereſſe poſſe videatur. Amor vterque pulchra ſectatur. Nempè qui corpus regit atque gubernat, corpus propriũ ex epulis, quàm delicatiſſimis, iucundiſſimis & pulcherrimis alere concupiſcit, & prolem formoſam cùm ſpecioſa fœmina generare, & qui ad animum pertinet, eum ornatiſſimis grauiſſimisq; diſciplinis ſtudet imbuere, ac ſcientiam ſuę ſimillimam ſcribendo ornato pulchróq; in ſtylo edere, & docẽdo in animo quodã pulcherrimo generare, puro inquam animo, acuto & optimo. Animum quidẽ ipſum non cernimus, ideo neq; eius inſpicimus pulchritudinem. Corpus autẽ vmbram animi, imaginémq; videmus, itaq; ex eius imagine ſuſpicãtes in corpore formoſo ſpecioſum eſſe animũ coniectamus. Quamobrẽ formoſos homines libentius erudimus.

De Duobus Amoribus & quòd anima naſcitur prædita veritate. Cap. 12.

DE amoris definitione ſatis iam diximus, nunc autem quę apud Platonẽ ſit ea animi corporiſue fœcũditate de amore diſtinctio, declaremus. Omnium, inquit, hominũ prægnans & grauidum corpus eſt, prægnãs & animus. Corpori ſemina ſuorum omnium ab initio ſunt inſerta. Hinc ſtatutis curriculis temporum dẽtes erumpunt, prodeunt pili, barba profunditur, procreationis ſemina defluunt. Si fœcundũ corpus eſt, grauidũq; ſeminibus, multò magis animus præſtantior corpore vberrimus eſt, atq; ſuorũ omniũ ab initio ſemina poſſidet. Igitur morũ, artiũ, diſciplinarũ rationes iandiu ſortitus eſt animus, ſuosq; fœtus inde, ſi rectè colatur, ſtatutis temporibus promit in lucẽ. Quod autem rationes ſuorum omnium ingenitas habeat, ex appetitu eius, inquiſitione, inuentione, iudicio, cõparatione cognoſcimus. Quis neget animũ ſtatim à tenera ætate, vera, bona, honeſta, vtilia exoptare? optat autem nullus incognita. Ergò inſunt iſtorum aliquę etiam antequã appetat, in animo notiones, per quas tãquam formas rationeſue ipſorum, ea iudicat appetẽda. Idem ab inquiſitione & inuentione probatur, ſi in turba hominum quærat Socrates Alcibiadem, ſitq; illum aliquando reperturus, neceſſe eſt Socratis mẽti aliquam Alcibiadis ineſſe figuram, vt ſciat quem hominem quærat prę cæteris, ac repertum in cœtu multorum, Alcibiadẽ ab alijs diſcernere valeat. Ita neque indagaret ea quattuor animus, neque aliquando inueniret, niſi haberet illorum, id eſt Veritatis, Bonitatis, Honeſtatis, Vtilitatis, aliquam notionem, per quam illa quæreret inuenturus, vt quoties reperit quę inueſtigauerat, recognoſcat, atq; ab eorum diſcernat contrarijs. Neque ſolùm ab appetitu, indagatione, inuentione, ſed etiam à iudicio id probamus. Quicunque enim aliquẽ ſibi amicum iudicat, vel inimicum, quid amicitia, quidue maleuolentia ſit, non ignorat. Quo nam igitur pacto multa vera vel falſa, bona vel mala, vt ſolemus, quotidie iudicaremus, & rectè iudicaremus, niſi eſſet nobis veritas quodãmodò bonitasq; præcognita? Quomodo rurſus ſtructuræ, muſicę, picturæ & artium cæterarum opera, nécnon inuenta philoſophorum, multi etiã in his artibus non verſati probarent ſępiſſimo rectè & reprobarent, niſi illarum rerum forma quædam eſſet, & ratio illis à natura tributa? Comparatio quoque idem nobis oſtendit. Quicũque enim mel vino comparans alterum altero pronũciat dulcius, quid dulcis ſit ſapor, agnoſcit, & qui Speuſippum & Xenocratem conferens ad Platonem, Xenocratem cenſet Platonis ſimiliorem, quàm Speuſippum, Platonis figuram proculdubiò nouit. Eodem modo cùm è multis bonis aliud aliq melius rectè æſtimemus, & maiori minoriue bonitatis participatione aliud alio melius deteriusùe appareat, neceſſe eſt bonitatẽ non ignorare. Præterea cùm è multis diuerſis philoſophorum aut etiam aliorum opinionibus, quæ veri ſit ſimilior & probabilior, ſæpe optimè iudicemus, oportet non deeſſe nobis aliquem veritatis intuitum, vt quæ ſint illius ſimiliora non neſciamus. Quapropter nonnulli in adoleſcentia, aliqui etiam ſine præceptore, plerique ex pauciſſimis doctrinę rudimentis à præceptoribus demonſtratis doctiſſimi euaſiſſe traduntur, quod nunquam niſi multum, vt diximus, iuuante natura, fieri potuiſſet. Hoc abundè Socrates Phædoni, Thæeteto, Menoni, poetis demõſtrauit, docuitq; poſſe pueros rectè in ſingulis artibus reſpondere, ſi quis prudenter eos interroget, quippe cùm à natura ſint artium diſciplinarumq́ue omnium rationibus præditi.

In Anima Eſt Veritatis Lumen. Cap. 13

QVo autem modo huiuſmodi ſint in animo rationes, apud Platonẽ videtur ambiguum. Si quis eos libros ſequatur, quos iunior ſcripſit Plato, Phędrum, Menonem & Phædonẽ, putabit forſitan ita fermè illas eſſe in animi ſubſtantia pictas, tãquam in pariete figuras, quod in ſuperioribus ſępe & à me & à vobis eſt tactũ, ſic.n.ibi videtur innuere. In ſexto autẽ de Republica libro, diuinus ille vir totam rem aperit, dicitq; lumẽ eſſe mentis ad intelligenda omnia, eundem ipſum Deum, à quo facta ſunt omnia. Solem nanq; & Deum ita inuicem comparat, vt quẽadmodum ſe habet ſol ad oculos, ita ad mẽtes ſe Deus habeat. Sol oculos generat, vimq́; illis præſtat vidẽdi. Quæ fruſtà eſſet, & ſempiternis obruta tenebris, niſi ſolis lumẽ adeſſet corporum pictum coloribus & figuris, in quo oculus corporum colores videt atq; figuras. Neq; aliud quicquam niſi lumen, oculus intuetur. Videtur tamen varia intueri, quia lumen ipſi infuſum varijs externorũ corporum formulis eſt ornatum. Hoc quidem lumen in corporibus reflexum, oculus percipit, ipſam verò in fonte ſuo lucem minimè ſuſtinet. Eodem pacto Deus animam procreat, eiq́; mentem, vim ad intelligendum largitur, quę vacua eſſet atq; obſcura, niſi Dei ſibi lumen adeſſet, in quo rerum omnium inſpiciat rationes. Vnde per Dei lumẽ intelligit, atq; ipſum diuinũ duntaxat lumen agnoſcit. Diuerſa tamẽ videtur agnoſcere, quia ſub diuerſis rerum ideis & rationibus ipſum intelligit. Quãdo quis oculis videns hominẽ in phantaſia hominis imaginem fabricat, diutiusq́; in ea iudicanda reuoluitur, mentis ſuę aciem tollit ad hominis rationem in diuino lumine exiſtentem ſuſpiciendam, inde ſcintilla in mẽte protinus emicat, ac reuera natura ipſa hominis intelligitur, atque de cæteris omnibus eodem pacto. Itaq; per Dei lumen omnia intelligimus, ipſum verò purũ lumen eiusq; fontem hac in vita videre non poſſumus. In hoc planè tota animæ cõſiſtit fœcũditas, quod in eius penetralibus lux illa Dei fulget æterna rerũ omniũ rationibus, ideisq; pleniſſima, ad quã anima quoties vult, vitę puritate, & ſũma ſtudij intẽtione cõuertitur, conuerſa ſcintillis emicat idearũ.

Vnde Amor Erga Maſculos, Vnde erga fœminas. Cap. 14.

ITa prægnans hominum corpus, vt Plato vult, prægnans & animus, & ambo amoris incitamẽtis ſtimulantur ad partum. Cęterùm alij vel propter naturam, vel propter educationem ad animi fœtus ſunt quàm corporis aptiores, alij & quidem plurimi, contrà. Illi cœleſtem ſequuntur amorem, hi vulgarem. Illi natura iccircò mares, & illos quidẽ iam penè adultos potius quàm fœminas, aut pueros amant, quoniã in eis magis admodum viget mentis acumen, quod ad diſciplinã, quam illi generaturi ſunt, propter excellentiorem ſui pulchritudinem eſt aptiſſimum. Alij contrà, propter congreſſus venerei voluptatem, & corporalis generationis effectum. Quoniam verò genitalis illa vis animi vtporè cognitionis expers ſexuũ nullũ habet diſcrimen, natura tamẽ ſua toties incitatur ad generãdũ, quoties formoſum corpus aliquod iudicamus, contingit plerunq;, vt qui cùm maſculis conſeruantur, quo genitalis partis ſtimulos ſedent, illis ſe miſceant, Hi præſertim in quorũ geneſi Venus in ſigno maſculino & cùm Saturno fuerit, vel in Saturni finibus, vel Saturno oppoſita. Oportebat autẽ animaduertere genitalis partis illius incitamenta, non irritũ hoc iactu ęopus, ſed ferendi & procreandi officiũ affectare, atq; à maſculis ad fœminas eã traducere. Huiuſmodi quodã errore nefariũ ſcelus illud exortũ putamus, quod in legibus ſuis Plato tanquã homicidij ſpeciẽ acerrimè deteſtatur. Quippe nõ minus homicida cẽſendus eſt, qui hominẽ præripit naſciturũ, quàm qui natũ tollit è medio. Audacior quidẽ qui pręſentẽ abrumpit vitam, crudelior autẽ, qui lucem inuidet naſcituro, & nondũ natos ſuos filios enecat.

Supra Corpus Eſt Anima, Super Animam angelus, ſuper angelum Deus. Cap. 15.

VErùm de gemina vbertate animę, geminisq́; amoribus hactenus. Deinceps quibus gradibus Diotima Socratẽ ab infimis ad ſuperna euehit, diſſeramus, à corpore in animã, ab anima in angelũ, ab angelo reducit in Deum. Hos quattuor rerũ gradus in natura eſſe debere ita licet argumentari. Omne corpus ab alio quodam mouetur, mouere autem ſeipſum natura ſua non poteſt, quum nec agere per ſe quicquam valeat. Sed propter animę pręſentiam ſeipſo moueri videtur, & propter animã viuere. Et pręſente quidem anima ſeipſum mouet quodammodò abſente verò, ab alio duntaxat mouetur, vtporè quòd hãc ex ſeipſo naturã non habeat, ſed anima propriè vim ſeipſam mouendi poſſideat. Nam cuicunq; adeſt, vim ad ſeipſum mouendum impertit, quod autem ipſa ſui præſentia impertit alijs, hoc ipſa multò prius magisq́; debet habere. Eſt igitur anima ſuprà corpora, vtporè quæ ſeipſam ſecundum eſſentiam ſuam mouere queat, atque iccircò ſuper illa debeat eſſe, quæ non ex ſeipſis, ſed aliorum præſentia vt ſe

moueant

moueant aſſequuntur. Cùm dicimus ſeipſa moueri animam, non tranſitiue, vt ita dixerim, quemadmodum à Platone accipi voluit Ariſtoteles, ſed abſolutè verbum illud proferimus, vt cùm ſtare per ſe Deum, lucere ſolē per ſe, calere ignem aſſeueramus. Non.n. pars animæ mouet, pars agitatur: ſed tota ea ſe, id eſt ſua natura mouetur: hoc eſt, ab alio in aliud rõne diſcurrit, ac nutritionis, augmēti, generationis opera per interualla temporũ tranſigit. Temporalis iſta diſcurſio ex ſeipſa cõpetit animæ: quia quòd ſuper eam eſt, non alijs momētis alia, ſed vno æternitatis puncto ſimul intelligit omnia. Quapropter rectè primus à Platone motus, & primũ tēporis interuallum in anima ponitur: vnde & motus & tēpus in corpora tranſeunt. Qm̃ verò antè motum ſtatũ eſſe neceſſariũ eſt, cùm ſtatus ſit ratione perfectior, ſupra motionem animæ mobilē oportet ſtabilem aliquã intelligentiam reperiri, quæ ſecundũ ſe totam intelligētia ſit, & actu ſemper intelligētia. Anima.n. non ſe tota, neq; ſemper, ſed ex quadã ſui parte, & quandoq; intelligit, neq; certam habet, ſed ambiguam intelligēdi virtutē. Vt ergo quod perfectius eſt, illud quod eſt imperfectius antecedat, ſuprà mentē animæ, quę mobilis eſt, quæ pars, quæ intermiſſa, quę dubia, ponenda eſt angeli mens ſtabilis tota, cõtinua, atq; certiſsima, vt quemadmodũ corpori ab alio agitato, anima per ſe mota præcedit, ita animæ per ſe agitatæ mens ſtabilis per ſe præcedat. Et quemadmodũ corpus per animã habet vt ſeſe moueat: atq; ideo non omnia corpora, ſed animata ſpõte ſua moueri videntur: ita anima per mentē habet quod ſemper intelligat. Si.n. ſuaptè natura animæ intellectus ineſſet, omnibus etiã beſtiarum cõpeteret animabus, quemadmodũ ſuiipſius agitandi poteſtas. Nõ igitur animæ intellectus per ſe, primoq; cõpetit, quare eam antecedat oportet, quod per ſe primoq; mētis eſt cõpos, huiuſmodi angelus eſt, animis excellētior. Sed enim angeli mentē, rerũ illud principiũ, ſummumq; bonũ, quod in Parmenide Plato ipſum vnum vocat, neceſſario ſupereminet. Quippe ſuper omnem rei cõpoſitæ multitudinem vnũ ipſum ſimplex debet eſſe natura, ab vno enim numerus, & à ſimplicibus cõpoſitio tota conſtat or. Mens autē illa licet immobilis ſit, nõ tamen vnũ ipſum purum ſimplex exiſtit. Intelligit enim ſeipſam, vbi diuerſa inter ſeſe quoquomodo videntur hæc tria, quod intelligit, quod intelligitur, intellectio. Alia.n. ipſius ratio eſt, prout intelligit, prout intelligitur alia, alia item prout intellectio eſt. Habet præterea cognoſcēdi potentiã ante cognitionis actũ per ſe prorſus informē, cognoſcendo formatur, quę intelligendo veritatis lumen cupit & capit: quo videtur antequam intelligeret caruiſſe. Habet quoq; in ſe idearum omniũ multitudinē. Cernis quanta ſit, quàm varia in angelo multitudo atq; cõpoſitio. Itaq; ipſi purũ vnum & ſimplex præponere cogimur. Ipſi aũt vni Deo nihil poſſumus anteponere, quia verum vnum omnis multitudinis, omnis cõpoſitionis eſt expers. Quòd ſi ſupra ſe quicquam haberet, ab illo vtique fieret, quare ab eo dependens in hoc ipſo ab eodem degeneraret, et à cauſa omnis ſolet effectus. Ideoq; non vnum iam eſſet & ſimplex, ſed ſaltem ex duobus compoſitũ, ſcilicet ex cauſæ ſuæ munere, proptione defectu. Ipſum itaq; vnũ, vt Plato vult, & Dionyſius Areopagita cõfirmat, omnia ſupereminet, excellētiſsimumq; Dei nomen, vnũ ipſum ab vtroq; cenſetur. Huius ſublimitatē ratio quoq; illa nobis oſtendit, quod eminentiſsimæ cauſæ donum eſſe debet ampliſsimũ, vt virtutiſq; ſuæ præſtantia ſe ad cuncta protendeτ. Vnius munus per vniuerſa ſe propagat. Nã non mens ſolùm vna eſt, & anima quælibet vna, corpus quodlibet vnũ, ſed etiã informis ipſa materies, rerumq; priuatio vna quodãmodo dicitur. Nam vnũ ſilentium dicimus, vnã obſcuritatē. Mortem vnã. Mentis tamen & animæ munera ad eã vſq; non extenduntur. Mens.n. ſpeciē artificioſam ordinemq; largitur. Anima vitã pręſtat & motũ, informis verò & prima mundi materia, rerũq; priuatio ſpeciei & vitę eſt expers. Ita ipſum vnũ mentē & animã antecedit, cùm munus eius latius diffundatur. Eadē rõne mens animã videtur excedere, quia vita, munus animæ, non oĩbus datur corporibus. Oĩbus tamen his ſpeciē ordinemq; mēs tribuit.

Quæ comparatio inter Deum, Angelum, animam, corpus. Cap. 16.

ERgo à corpore in animã, ab hac in angelũ, ab hoc in Deum aſcendimus. Deus ſuper æternitatē eſt. Angelus in æternitate eſt totus. Sanè tam eius operatio quàm eſſentia, ſtabilia permanet. Status autē æternitatis eſt proprius. Anima partim in æternitate eſt, partim in tēpore. Eius.n. ſubſtantia eadem ſemper abſq; vlla incrementi aut detrimenti mutatione perdurat. Operatio autem, vt paulo ante monſtrauimus, per tēporis interualla diſcurrit. Corpus tēpori omnino ſubijcitur. Nam & ſubſtantia eius mutatur, & operatio eius omnis tēporis ſpatium exigit. Igitur ipſum vnũ, ſupra ſtatum motumue exiſtit; Angelus, in ſtatu, Anima, in ſtatu pariter atq; motu; Corpus ſolo in motu locatur. Vnum rurſus ſuper numerũ, motum locumq; manet; Angelus in numero ſuper motũ & locũ ponitur; Anima in numero motuq;, ſed ſuper locũ; Corpus numero, motui, loco ſubijcitur. Siquidem ipſum vnum, neq; numerũ vllum, aut cõpoſitionē partiũ habet, neq; vllo pacto ab eo quod eſt, mutatur, neq; loco clauditur vllo. Angelus numerũ quidem habet partium vel formarũ, ſed à motu locoq; eſt liber. Anima partiũ habet & affectuũ multitudinem, & ratiocinationis progreſsione, perturbationumq; varietate mutatur, ſed à loci limitibus eſt exēpta. Corpus aũt his omnibus eſt obnoxium.

Quæ comparatio inter pulchritudines, Dei, Angeli, animæ corporis. Cap. 17.

EAdem vero inter quatuor hęc, & eorũ formas eſt cõparatio. Nempe corporis forma in multarũ partium compoſitione cõſiſtit, loco aſtringitur, tēpore labitur. Species animi tēporis quidē viciſsitudines patitur, & partiũ continet multitudinem, ſed à loci terminis eſt abſoluta. Angeli verò ſpecies, numerum habet ſolũ, à duobus alijs immunis exiſtit. Dei autē, nihil iſtorũ perpetitur. Corporis vtiq; formã vides. Vis ne animi quoq; ſpeciem intueri? Detrahe corporali formæ ipſius naturæ pondus, limitesq; locorum, relinque cætera, animi iam ſpeciem habes. Vis & angeli? Deme obſecro nõ loci ſpacia ſolũ, ſed temporis quoq; progreſſum, cõpoſitionem multiplicem retine, eam protinus nanciſceris. Cupis etiã Dei pulchritudinē cernere? Auferas inſuper multiplicem illam formarũ compoſitionē: ſimplicem prorſus relinque formã, confeſtim Dei ſpeciē fueris conſecutus. Verùm quid mihi tandem ſubtractis illis reliquũ ſupererit? An tu eſſe aliud q̃ lucem, pulchritudinem ducis? Porrò corporũ omniũ pulchritudo lumen iſtud eſt ſolis quod vides, tribus illis infectũ: formarum multitudine, (nam multis id aſpicis figuris coloribuſq; depictũ) loci ſpacio, temporali mutatione. Tolle ſedē eius in materia, vt præter locũ reliqua duo retineat: huiuſmodi prorſus eſt animi pulchritudo. Tolle hinc tēporis, ſi lubet, mutationē, mitte reliquũ, lumē reſtat ſine loco, ſine motu clariſſimũ, ſed oĩbus inſculptũ omniũ rõnibus. Id angelus eſt, id angeli pulchritudo. Tolle poſtremò diuerſarũ illum numerum ideatũ, vnam ſimplicē ac merã relinque lucē, inſtar lucis eius, quę in globo ſolis ipſo permanet, per aerem nõ diſpergitur; iam Dei pulchritudinem quodãmodo cõprehendis, quę tantũ ſaltem formas reliquas antecellit, quãtũ lux illa ſolis in ſeipſa mera, vna, inuiolata, ſplendorē ſolis per nubiloſum aera diſiectũ, diuiſum, infectũ, obſcuratũ, exuperat. Fons itaq; totius pulchritudinis Deus eſt. Fons itaq; totius amoris eſt Deus. Lumen præterea ſolis in aqua vmbra quædã eſt ad clarius eiuſdē lumen in aere. Splendor in aere, vmbra ſimiliter ad eiuſdem in igne fulgorem. Fulgor in igne, vmbra ad lucē ſolis eodē ipſo in ſole fulgentē. Eadem eſt inter quatuor illas, corporis, animi, angeli, Dei, pulchritudines cõparatio. Deus nunquã ita decipitur, vt ſuæ ſpeciei vmbrã in angelo amet quidē, propriã ſui ac verã negligat pulchritudinē. Neq; angelus vſqueadeo capitur aĩæ ſpē quę ipſius eſt vmbra, vt ſui vmbra detentus figurã propriam deſerat. Aĩa tñ noſtra, quod ſummopere dolendum eſt, hæc.n. eſt totius noſtræ infelicitatis origo, anima, inquã ſola ita corporalis formę blãditijs delinitur, vt propriam poſthabeat ſpeciē, corporis vero formã, quæ ſuæ vmbra eſt, ſuiipſius oblita ſectetur. Hinc crudeliſsimũ illud apud Orpheum Narciſſi fatũ. Hinc hominũ miſerãda calamitas. Narciſſus quidē adoleſcens.ſ. temerarij & inperiti hominis animus, ſui vultũ non aſpicit, propriã ſui ſubſtantiã, & virtutē nequaquã animaduertit, ſed eius vmbrã in aqua proſequitur, & amplecti conatur.ſ. pulchritudinē in fragili corpore, & inſtar aquę fluenti, quæ ipſius animi vmbra eſt, admiratur. Suam quidē figuram deſerit, vmbrã nunquã aſſequitur, qm̃ animus corpus ſectando ſe negligit, & vſu corporis nõ impletur. Non.n. ipſum reuera appetit corpus, ſed ſuiipſius ſpeciem, à corporali forma, quæ ſpeciei ſuæ imago eſt, illectus, quemadmodũ Narciſſus, affectat, cumq; id minime aduertat, dum aliud quidē cupit, aliud ſequitur, deſideriũ ſuum explere nõ poteſt. Ideo in lacrymas reſolutus conſumitur.ſ. animus ita extra ſe poſitus & delapſus in corpus, pernicioſis perturbationibus cruciatur, corporiſq; infectus ſordibus quaſi moritur, cùm iam corpus eſſe potius q̃ aĩus videatur. Quam vtiq; mortē vt Socrates deuitaret, Diotima ipſum à corpore ad aĩum, ab hoc in angelũ, ab eo reduxit in Deũ.

Quomodo anima à corporis pulchritudine ad Dei pulchritudinem eleuetur. Cap. 18.

AGite conuiuę chariſsimi, Diotimã fingite ita Socratē alloquẽtem. Nullũ corpus, ò Socrates, vndique pulchrũ. Nam aut in hac parte formoſum, illa deforme, aut hodie formoſum, alias minime, aut ab alio pulchrum, ab alio turpe cenſetur. Ergo corporis pulchritudo turpitudinis contagione coinquinata, pura, vera, & prima pulchritudo eſſe non poteſt. Quin etiã pulchritudinē turpē eſſe nemo aliquando ſuſpicatur, quemadmodũ neq; ſapientiã eſſe inſipientē. Corporũ verò diſpoſitionē quãdoq; ſpecioſam, quãdoq; turpē putamus, eodemq; tēpore de illa alij aliter ſentiunt. Non igitur prima & vera eſt in corporibus pulchritudo.

Adde

Adde ꝙ multa corpora, vno pulchritudinis vocantur cognomine. Vna igitur eſt in corporibus multis pulchritudinis natura cõmunis, per quã ſimiliter pulchra denominantur. Vnã vero naturam huiuſmodi, ſicut in alio eſt. ſ. in materia, ſic ab alio depẽdere putato. Quod. n. in ſeipſo ſuſtentari non poteſt, multo minus à ſeipſo pendere. Nunquid à materia dependebit? minime. Nihil. n. deforme & imperfectũ ſeipſum ornare poteſt atq; perficere. Quod autẽ vnũ eſt, ab vno debet oriri. Quapropter vna multorũ corporũ pulchritudo ab vno aliquo incorporali pendet artifice. Artifex vnus omniũ Deus eſt, qui per angelos atq; animas pulchram quotidie reddit oẽm mundi materiã. Propterea verã illam pulchritudinis rõnem in Deo eiuſq; miniſtris potius q̃ in mundi corpore reperiri putandũ. Ad eam rurſus his gradibus facile, vt arbitror, aſcẽdes, ò Socrates. Si oculos tibi lynceos natura dediſſet, mi Socrates, vt aſpectu quælibet occurrẽtia penetrares: formoſiſſimũ illud extrinſecus Alcibiadis tui corpus tibi turpiſſimũ videretur. Quantũ eſt quod amas amice? Superficies duntaxat, imò color te rapit; imò quædã reflexio luminũ, & vmbra leuiſſima. Seu te vana imaginatio decipit: ita quod ſomnias potius q̃ quod videas, amas. Cæterũ ne tibi videar penitus aduerſari, ſit ſanè Alcibiades iſte formoſus. At. n. quota parte formoſus? oĩbus profectò mẽbris præterquam naſo ſimo, & elatioribus q̃ deceat ſupercilijs. Hæc tñ in Phædro ſpecioſa ſunt. Sed crurũ in eo craſſitudo non placet. Decora hæc apud Charmidẽ, niſi gracile te collum offenderet. Ita ſi hoĩes ſingulos obſeruabis, nullũ ex omni parte laudabis. Quicquid vbique rectũ eſt, colliges: figuram apud te integrã ex obſeruatione oĩum fabricabis: vt abſoluta humani generis pulchritudo, quæ in multis reperitur ſparſa corporibus, in aĩo tuo ſit vnius imaginis cogitatione collecta. Cuiuſq; hoĩs figuram parui pendes ò Socrates, ſi ad illam cõtuleris. Iſtam vero nõ tam corporũ, q̃ animi tui beneficio poſſides. Itaq; iſtã potius quã tuus animus fabricauit & animũ ipſum eius artificem, q̃ exteriorem illã mancam, diſperſamq; amato. Quid aũt in animo amare te iubeo? animi pulchritudinẽ. Lux aũt in pulchritudo corporũ, lux eſt & animi pulchritudo, lux animi veritas: quam ſolam amicus tuus Plato in votis ſuis à Deo poſtulare videtur. Da mihi, inquit, Deus vt meus animus pulcher efficiatur, & quæ ad corpus attinent, animi pulchritudinẽ non impediant, ſolũ ſapiẽtem diuitẽ putem. In his Plato declarat pulchritudinem aĩæ in veritate ſapientiaq; conſiſtere: eam à Deo hoĩbus tribui. Veritas vna eſt, & eadem nobis à Deo tributa, in varijs eius effectibus variarũ virtutũ cognomenta ſortitur, prout diuina demõſtrat ſapiẽtia, quã à Deo præ cæteris Plato popoſcit; prout naturalia, ſciẽtia, vt humana, prudẽtia, vt æquos facit, iuſtitia, vt inuictos, fortitudo, vt tranquillos, dicitur tẽperantia. Ex his duo virtutum genera numerantur. Morales, inquã virtutes, & intellectiuæ illis præſtantiores. Intellectiuæ ſunt. Sapiẽtia, Scientia, Prudẽtia. Morales, Iuſtitia, Fortitudo, & Tẽperantia. Morales propter operationes earũ ciuiliaq; officia notiores ſunt. Intellectiuæ propter reconditã veritatem occultiores. Præterea qui honeſtis moribus educatur, vtpotè purior alijs facile ad intellectiuas virtutes erigitur. Ideo pulchritudinẽ animi quæ cõſiſtit in moribus, primã conſiderare te iubeo, vt intelligas vnã eſſe morũ omniũ rationẽ: per quã ſimiliter honeſti vocãtur. Vnã ſ. vitæ puriſſimæ veritatẽ, quæ Iuſtitiæ. Fortitudinis. Tẽperantiæ actionibus, ad verã nos perducit felicitatẽ. Vnam igitur hanc veritatẽ morum, lucemq; animi ſpecioſiſſimã primam diligito. Scito quinetiã ſupra mores ad ſapientiæ, ſciẽtiæ, prudẽtiæ lucidiſſimã veritatem te protinus aſcenſurũ, ſi conſiderabis hæc aĩo optimis moribus educato concedi, atq; in eis normã moralis vitæ rectiſſimã contineri. Quamuis autem varias Sapiẽtiæ, Sciẽtiæ, Prudentiæq; doctrinas cõtueris, in cunctis tñ vnicam eſſe veritatis lucẽ exiſtimato, per quam oẽs pulchrę ſimiliter appellantur. Eam tibi vtpote ſupremã animi pulchritudinem ſummopere amare præcipio. Sed. n. vna hæc in doctrinis plurimis veritas, primo omniũ veritas ideo eſſe inquit, qm̃ in alio eſt, quũ ſit in multis diſtributa doctrinis. Quicquid aũt iacet in alio, ab alio certe dependet. Neq; tñ veritas vna à doctrinarũ multitudine naſcitur. Quod. n. vnũ eſt, ab vno debet oriri. Quare oportet vnã quandã eſſe ſuper aĩam hoĩs ſapientiã, quæ nõ per diuerſas ſit diuiſa doctrinas, ſed vna ſapientia ſit, à cuius vnica veritate veritas hominũ multiplex oriatur. Illã ò Socrates, vnitã vnicæ ſapientiæ lucẽ, angeli pulchritudinẽ eſſe memẽto, quæ tibi ſuper animi ſpeciem ſit colenda. Ea vt in ſuperioribus demõſtrauimus, corporum ſpeciẽ antecellit; quia neq; loco aſtringitur, neq; ſm̃ materiæ partes diuiditur, neq; corrumpitur. Antecellit & animi ſpeciem, quia æterna eſt penitus, nec tẽporali diſcurſione mouetur. Qm̃ verò angeli lux in idearũ complurium ſerie micat, at ſupra multitudinẽ omnẽ vnitas ſit oportet, quæ eſt numeri totius origo; neceſſe eſt eam ab vno rerũ omniũ principio, ꝙ ipſum vnũ vocamus, effluere. Ipſius itaq; vnius lux penitus ſimpliciſſima infinita pulchritudo eſt; quia nec materiæ ſordibus inquinatur, vt corporis ſpecies neq; vt animi forma tẽporali progreſſione mutatur, neq; vt angeli ſpecies multitudine diſſipatur. Omnis aũt qualitas ab extraneo additamento ſecreta, dicitur apud Phyſicos infinita. Si in ſeipſo ſit calor, frigore & humore nõ impeditus, materiæ põdere nõ grauatus, calor dicitur infinitus, quia vis eius libera eſt, neq; vllis additionis limitibus coarctatur. Similiter lumen ab omni corpore liberũ infinitum; nam ſine modo ac termino lucet, quod omnino lucet ſua, quando ab illo minimẽ terminatur. Itaq; Dei lux & pulchritudo, quæ mera eſt, prorſus ab alijs oĩbus abſoluta, abſq; dubio infinita dicitur pulchritudo. Infinita vero pulchritudo immenſum quoq; requirit amorem. Quapropter te obſecro Socrates, vt certo quodammodo & termino cætera diligas. Deum vero amore diligas infinito, neq; vllus diuino modus adſit amori.

Quomodo Deus Amandus. Cap. 21.

HAec Diotima Socrati. Nos aũt viri clariſſimi non ſolũ ſine modo Deum, vt iubere Diotima fingitur, ſed Deum ſolũ amabimus. Ita. n. mens ad Deum, vt ſolẽ acies oculorum. Oculus aũt non modo lumen præ cæteris, ſed ſolũ appetit lumen. Si corpora, ſi animos, ſi angelos diligemus, nõ hæc quidẽ, ſed Deũ in his amabimus. In corporibus quidẽ Dei vmbrã, in animis Dei ſimilitudinẽ, in angelis eiuſdem imaginẽ. Ita Deum ad præſens in omnibus diligemus, vt in Deo tandẽ omnia diligamus. Nam ita viuentes eo proficiſcemur, vt & Deũ & in Deo omnia videamus, amemuſq; & ipſum, & quæ in ipſo ſunt omnia. Et quiſquis hoc in tẽpore ſeſe Deo charitate deuouerit, ſe deniq; recuperabit in Deo. Nempe ad ſuã, per quã creatus eſt, redibit ideam, ibi rurſus, ſi quid ipſi defuerit, reformabitur; ideę ſuæ perpetuo cohærebit. Verus autẽ homo & idea hominis, idem. Ideo quiſq; noſtrum in terris à Deo ſeparatus, nõ verus eſt homo, cũ à ſui idea ſit formaq; diſiunctus, ad eã nos diuinus amor, pietaſq; perducet, cùm hic diſcerpti ſimus & mutilati. Ideæ tũc noſtræ amãdo coniuncti, integri hoĩes euademus, vt Deũ primo in rebus coluiſſe videamur, quo res deinde in deo colamus, reſq; in deo ideo venerari, vt nos ipſos præ cæteris amplectamur, & amãdo Deũ nos ipſos videamur amauiſſe.

ORATIO SEPTIMA.

Concluſio ſupradictorum, & opinio Guidonis Caualcantis philoſophi. Cap. 1.

POſtremo Chriſtophorus Marſupinus vir humaniſſimus, Alcibiadis perſonam geſturus, his ad me verbis conuertitur. Gratulor equidẽ Marſilij Ioannis tui familiæ plurimũ, quæ inter multos & doctrina & rebus geſtis clariſſimos equites Guidonẽ philoſophũ peperit de Rep. bene meritũ, & aculeis dialecticæ cunctis ſuo ſeculo præcellentẽ, qui hunc amorem Socraticũ tam moribus, q̃ carminibus imitatus, breuiter quæcunq; à vobis ſunt dicta, perſtrinxit. Phædrus n. amoris originẽ tetigit ex chaos viſceribus emanantẽ. Pauſanias iam ortũ amorem geminũ diuiſit in ſpeciẽ, cœleſtem. ſ. & vulgarem. Eryximachus eius aperuit amplitudinẽ, dum cunctis in rebus eum ſic ineſſe mõſtraret in partes geminas diſtributũ. Ariſtophanes quid agat in ſingulis tam ampliſſimi Dei pręſentia, declarauit, oſtẽdens per hunc fractos homines reſarciri. Agatho quanta ſit eius virtus, potentiaq; tractauit, cũ ab eo ſolo beatos fieri hoĩes diſputaret. Socrates tandẽ à Diotima edoctus, ſummatim quid ſit amor, & qualis, & vnde ortus, quot habeat partes, quorſum tendat, & quantũ valeat, explicauit. Guido Caualcantes philoſophus, oĩa hęc artificioſiſſime videtur carminibus ſuis inſeruiſſe. Quemadmodũ ſolis radio ſpeculũ modo quodam percuſſum ſplẽdet iterũ, & proximè ſibi appoſitã lanam reflexione illa ſplendoris inflãmat, ita ille partem animæ, quã obſcuram phantaſiam vocant, atq; memoriã ceu ſpeculũ, pulchritudinis ipſius ſolius locum habẽtis ſimulacro tanquã radio quodã per oculos hauſto cenſet ita pulſari, vt ipſa ſibi ex illo alterum effingat ſimulacrũ, quaſi ſimulacri primi ſplendorẽ, quo appetendi vis non aliter q̃ lana accendatur & amet. Addit amorẽ hunc in appetitu ſenſus accẽſum à forma corporis per oculos inſpecta creari, ſed eã ipſam formã nõ eo modo, quo in corporis materia eſt, in phantaſiam imprimi, ſed ſine materia, ita tñ vt certi cuiuſdã hoĩs ſignato in loco & tẽpore poſiti ſit imago. Rurſus imaginis hmõi ſpeciem aliquã ſtatim in mente lucere, quę nõ amplius vnius cuiuſdã humani corporis vt erat in phantaſia, videatur eſſe ſimilitudo, ſed totius æque generis humani ratio cõmunis & definitio. Itaq; ſicut ex phantaſię imagine à corpore ſumpta, in appetitu ſenſu corpori dedito amor ad ſenſum procliuis exoritur ita ex hac mẽtis ſpecie rõneq; cõmuni, tanquã à corpore remotiſſima, amor alius in voluntate naſcitur à cõmercio corporis alieniſſimus. Illũ in voluptate, hunc in contẽplatione locauit. Illũ circa particularẽ corporis vnius formã reuolui putat, hunc circa vniuerſalẽ totius humani generis pulchritudinẽ. Hos vtroſq; amores ſibijpſis in hoĩe repugnare, & illũ deorſum ad ferinam & voluptuoſam depellere, hunc ſurſum ad angelicã vitam contẽplatiuamq; attollere, hunc abſq;

pertur-

perturbatione vult eſſe, & in paucis reperiri, illum multis paſſionibus anxium, ac plurimos occupare. Iō iſtum paucis verbis abſolui. in alterius paſſionibus enarrandis prolixior; Qm̄ verò eadem apertiſſime, & quæ & vos in ſuperioribus narraniſtis, hic explicat, ea in præſentia recenſere opus eſſe non cenſui. Verū cognouiſſe ſufficiat philoſophum hunc aliquā chaos informitatem, qualem ſupra vos poſuiſtis, in amoris procreatione miſcuiſſe, dū diceret obſcurā phantaſiam illuminari, atq; ex illius obſcuritatis & huius luminis mixtione, amorē originē ducere. Amorē præterea geminum illum cœleſtem atque vulgarem quis in eius verbis nō videat? Originē quinetiam illius primam in diuinorū, ſecundam in corporum collocat pulchritudine. Solem nanque Dei lucem, radium, corporum formam intelligit. Finem poſtremo ſuum vult eiuſdem principiis reſpondere, dum alios vſque ad formam corporis, alios vſq; ad Dei ſpeciem amoris prouehit inſtigatio.

Socrates fuit verus amator, & cupidini ſimilis. Cap. 2.

DE amore hactenus. Ad Alcibiadē & Socratem veniamus Poſtq̄ cōuiuæ ſatis amantiū deum laudauerant, reliquum erat vt dei huius cultores legitimi laudarentur. Maximè oīum legitime amaſſe Socrates ab oībus perhibetur. Is cum per oēm vitam palàm ſine vlla prorſus diſſimulatione in caſtris Cupidinis militaſſet, à nullis vnquam notatus eſt quaſi minus honeſte quenquam dilexeret. Huic vitæ ſeueritas & alienorū ſcelerum correptio frequens, multos & magnos viros, vt ſolet veritas, infenſos reddiderat. Anytū, Melitum, Lyconē pręſertim ciues in republica potentiſſimos. Thraſymachum, Polum, & Calliam oratores. Ariſtophanem præterea comicū acerrimū habuit inſectatorē, Sed neque ciues illi in acuſatione, qua Socratem in iudiciū traxere, inhoneſtos amores inſcripſerunt, neq; oratores eius hoſtes tale quicquā Socrati obiecere, neq; Ariſtophanes Comicus, licet alia multa & abſurda in Dionyſiis colligat in Socratē maledicta. An cenſetis eū ſi tam fœda ſe labe coinquinaſſet. imò niſi fuiſſet ab huius criminis ſuſpicione remotiſſimus, venenoſas talium detractorū linguas euaſurū fuiſſe? Nunquid optimi viri illud in ſuperioribus animaduertiſtis, q̄ dū Plato ipſum fingit Amorē. Socratis oēm pingit effigiē, ac numinis illius figurā ea Socratis perſona deſcribit, quaſi verus amor, ac Socrates ſimillimi ſint, atq; iō ille præ cæteris verus ſit legitimusq; amator? Agite iā Amoris picturā in aīmum reuocate. Videbitis in ea Socratem figuratum. Socratis perſonam ante oculos ponite. Macilentum, aridū, ſqualidumq; videbitis hoiem ſ. natura melancholicū vt fertur, atq; hirſutū. Extenuatum inedia. Incuria ſordidū. Nudū præterea, id eſt ſimplici & veteri opertū palliolo. Sine calceis incedentē. Ita ſemper ſolitū incedere Socratē apud Platonē Phędrus oſtendit. Humilē perq; infima volantē. Humi ſemper Socratis defixus erat aſpectus, vt ait Phędo. Loca inſuper vilia frequētabat, aut. n. in Simonis coriarii, aut in ſculptorū officinis obſeruabatur. Ruſticis & incōptis vtebatur vocabulis, quod illi obiicit Callicles in Gorgia. Adeo præterea mitis. vt multis laceſſitus iniuriis, ſæpe etiā pulſatus, ne cōmotus quidē aīo fuiſſe tradatur. Sine domicilio. Interrogatus Socrates cuias eſſet, Mundanus inquit. Ibi, n. patria, vbi bonū. Sed neq; huic proprii lares, neq; mollis lectus, neq; delicatus victus, neque ſpecioſa ſupellex. Ad fores in via ſub diuo dormiens. Hæc apertū pectus & cor patens oībus in Socrate noſtro ſignificant Præterea q̄ & viſu delectabatur atq; auditu, quæ fores animi ſunt: q̄ etiam ſecurus & intrepidus incedebat. iacebatq; etiā ſi oportuiſſet palliu obuolutus vbiq;. Semper egenus. Quis neſciat Socratē ſculptoris & obſtetricis fuiſſe filiū? & vſq; ad ſenectutē in ſculpendis lapidibus manu propria victū quæſiiſſe, nec habuiſſe vnquā vnde ſe ſatis & filios aleret? Hic inopiā ſuæ mentis paſſim confitebatur, interrogans oēs, nihil ſcire ſe prædicās. Virilis erat. n. conſtantis animi inuictæq; ſententię, qui etiam Archelaū Macedonē, & Scopā Cranoniū, Euriloch̄umq; Lariſſeum aſpernatus eſt alto aīo: cum ab eis miſſas pecunias non acceperit: neq; ipſe ad eos voluit proficiſci, Audax, feroxq;. Quanta enim fuerit in rebus bellicis fortitudo Alcibiades in conuiuio explicat copioſiſſime, cui Socrates cum in Poridea vieiſſet victoriā ſponte dī conceſſiſſe. Vehemēs erat quippe vt rectè Zopyrus Phyſionomus iudicauerat, concitatiſſimus. Sæpe vero inter loquendū agente id orationis vehementia iactare digitos ſolebat, & crines vellere. Facundus, Huic rōnes in vtranque partē fermè pares dum diſſereret, ſuppetebant. Hic licet incōptis verbis vteretur, vt in conuiuio Alcibiades ait, magis tū quā Themiſtocles & Pericles, omneſq; cæteri oratores audientiū aīos cōmouebat. Pulchris & bonis inſidiatur. Inſidiatū ſibi ſemper fuiſſe Socratē Alcibiades inquit. eorū quippe qui honeſta indole pręditi videbantur amore captus, eoſdē rōnibus ſuis ad Philoſophię ſtudia Socrates capiebat. Callidus ſagaxq; Venator, Socratē venari ſolitum ex corporis forma diuinam ſpēm, in ſuperioribus ſatis eſt dictum, & in Protagora Plato teſtatur. Machinator. Multis modis, vt indicant Platonis dialogi, ſophiſtas confutabat, adoleſcentes exhortabatur, modeſtos viros erudiebat. Prudētiæ ſtudioſus. Fuit. n. tanta prudentia, & in præſagiendo tam perſpicax: vt quiſquis contra eius conſilium quicquam auderet, perderetur, qđ in Theage à Platone narratur. Per oēm vitā philoſophans. Hic in ſua illa apud iudices defenſione iudicibus edixit, ſi ea cōditione eum morte abſoluerent, vt nunquam poſtea philoſopharetur, ſe mori malle quàm philoſophari deſinere. Incantator, faſcinator, veneficus, atq; ſophiſta. Nā Alcibiades ait ſe magis Socraticis verbis q̄ Marſiæ Olympiq; excellentium muſicorum melodia mulceri Demonem verò illi fuiſſe familiarē, & acuſatores ſui & amici teſtantur. Sophiſtā quoq; Socratem Ariſtophanes comicus appellauit. atq; etiā ſui accuſatores. Quippe cui ęqua eſſet hortandi & dehortandi facultas. Inter ſapientiā & inſcitiam medius. Cùm oēs hoīes ignorantes ſint, inquit Socrates, hoc ego tm̄ a cæteris differo, q̄ meā ignorantiā non ignoro: cum alii prorſus ignorent. Ita erit inter ſapientiā & ignorantiam medius, quia licet res ipſas ne ſciret, ſuam tn̄ ignorantiam cognoſcebat. Quas ob res Socratem amori ſimillimum ideoq; veriſsimū amatorem poſt amorē ipſum laudandū Alcibiades iudicauit, vt in eius laude intelligamus oēs qui ſimiliter amāt eſſe laudatos, Quæ Socratis laudes ſint hic audiſtis, & in Platonis verbis Alcibiadis ore patent clariſſime: quo ēt pacto amabat Socrates, cognoſcere pōt qui Diotimæ doctrinæ meminerit. Ita enim amauit Socrates, vt ſupra Diotima docuit.

De amore ferino, quod inſaniæ ſpecies eſt. Cap. 3.

VErū interroget forte quiſpiā. Quid hoīum generi Socraticus amor iſte conducat. cur tantis ſit laudibus celebrandus, quid obſit contrarius, Dicā equidē altius aliquāto exorſus. Plato noſter furorem in Phædro mentis alienationē definit. Alienationis aūt duo genera tradit. Alterā ab humanis morbis alterā à Deo prouenire exiſtimat. Inſaniam illam, hanc diuinum furorem nuncupat. Inſaniæ morbo infra hominis ſpeciem homo deiicitur, & ex homine brutum quodāmodo redditur. Inſaniæ duo ſunt genera. Vnum cerebri, alterū cordis vitio naſcitur, Cerebrū ſæpe aduſta bili, ſępe ſanguine aduſto, nonnunquam atra bili nimiū occupatum, hinc dementes homines qñq; redduntur. Qui aduſta bili vexantur: vel à nemine laceſſiti vehementiſſime iraſcuntur, alte vociferātur, in obuios irruūt, ſeipſos & alios cædunt. Qui ſanguine aduſto laborant, effuſos nimiū in riſus prorumpunt, præter oīū conſuetudinē ſe iactant, mirabilia de ſe pollicentur, cantu geſtiunt, exultantq; tripudio. Qui bili premuntur atra mœrent perpetuo, ipſi ſibi ſomnia fingunt, quæ vel pręſentia expaueſcant vel futura formidēt. Atq; hæ quidem tres inſaniæ ſpēs cerebri ſūt deſctn. Quando. n. humores illi retinentur in corde, anguſtiam & ſolicitudinem pariunt, non dementiam, tunc verò amentiam, quādo caput oppreſſerint. ideo cerebri vitio dicuntur contingere. Cordis autē morbo eam proprie inſaniam fieri arbitramur, qua affliguntur hi qui perdite amāt. His falſo ſacratiſſimum nomen amoris tribuitur. Verum ne forte nimis contra multos ſapere videamur. diſpoſitionis gratia nos etiam nomine ad illos vtamur.

Amor vulgaris eſt faſcinatio quædam. Cap. 4.

VOs autem aurīū, ac mentis intentionē dicendis accōmodate. Sanguis in adoleſcentia ſubtilis eſt, clarus, calidus atque dulcis. Procedente. n. ætate ſubtilioribus partibus reſolutis ſit craſſior. propterea fit & obſcurior. Nempe quod tenue rarumque eſt, purū eſt atq; perlucidū, contrarium vero contrà. Cur calidus atq; dulcis? quia vita, & viuendi initium, ipſa. ſ. generatio in calore, & humore conſiſtit, ac ſemen prima viuentium genitura calidum eſt & humidum: natura talis in pueritia & adoleſcētia viget. In ſequentibus ætatibus paulatim in contrarias qualitates ſiccitatem & frigiditatem neceſſario permutatur. Iō ſanguis in adoleſcente ſubtilis eſt, clarus, calidus atq; dulcis, quia ſubtilis, clarus: quia recens, calidus atq; humidus, quia calidus & humidus eſt, iō dulcis eſſe videtur. Dulcedo. n. fit. in calidi & humidi mixtione. Quorſum hæc? nempe vt intelligatis ſpiritus in hac ætate ſubtiles & claros, eſſe calidos atq; dulces. Hi n. cùm à cordis calore ex puriori ſanguine generētur, tales in nobis ſunt ſemper, qualis eſt & ſanguinis humor. Quemadmodū verò ſpirituū vapor hmōi creatur ex ſanguine, ita & ipſe ſimiles ſibi radios per oculos quaſi vitreas feneſtras emittit. Atq; etiā ſicut cor mundi ſol ſuo circuitu lumen, perq; lumen virtutes ſuas ad inferiora demittit, ſic corporis noſtri cor, motu ſuo quodā perpetuo proximū ſibi ſanguinē agitans ex eo ſpiritus in totū corpus perq; illos luminū ſcintillas, per mēbra diffundit quidē ſingula, per oculos aūt maximè. Ad altiſſimas quippe corporis partes ſpiritus maximè cùm ſit leuiſſimus euolat, eiuſq; lumen per oculos cùm ipſi perſpicui ſint atq; oīum partiū nitidiſſimi, vberius emicat. Ineſſe vero oculis & cerebro lumen aliquod licet exiguū aīalia multa quæ noctu vident, teſtimonio eſſe poſſunt, quorū in tenebris coruſcāt oculi. ac etiam ſi quis certo quodam mō oculi angulū digito preſſerit, cōtorſeritq;, circulum quendā videtur intra ſe lucidū intueri. Fertur & diuus Auguſtus oculos adeo claros & nitidos habuiſſe,

buiſſe, vt cũ acrius quenquã intueretur, cogeret eum quaſi ad ſolis fulgorẽ vultũ ſubmittere. Tiberius quoq; prægrandibus fuiſſe oculis traditur, & qui quod mirũ eſſet, noctu etiam & in tenebris viderent, ſed ad breue, & cũ primo é ſomno paruiſſent. deinde rurſus hebeſcebant. Quod aũt radius emiſſus ab oculis vaporẽ ſecum ſpiritualem trahat, & vaporis ſanguinem, ea eo perſpicimus, ꝙ lippi & rubẽtes oculi ſpectantis proximè oculos radij ſui emiſſione cogunt morbo ſimili laborare. Vbi apparet & radiũ vſq; ad obuium illũ protendi, & cùm radio vnà vaporẽ corrupti ſanguinis emanare; cuius cõtagione oculus ſpectantis inficitur. Scribit Ariſtoteles mulieres, quũ ſanguis menſtruus defluit, intuitu ſuo ſpeculũ ſanguineis guttis ſępe fœdare. Quod ea eo fieri arbitror, quia ſpũs qui vapor ſanguinis eſt, ſanguis quidam tenuiſſimus videtur eſſe, adeo vt aſpectum effugiat oculorũ, ſed in ſpeculi ſuperficie factus craſſior, clare perſpicitur. Hic ſi in rariorem materiã aliquam ceu pannũ, aut linũ incidat, ideo nõ videtur, quia in ſuperficie rei illius nõ reſtat, ſed penetrat. Si in denſam quidẽ, ſed aſperam, ſicut ſaxa, lateres, & ſimilia, corporis illius inæqualitate diſſipatur & frangitur. Speculũ autẽ propter duritiẽ ſiſtit in ſuperficiẽ ſpũm; propter æqualitatẽ, lenitatemq; ſeruat infractũ; propter nitorem, ſpũs ipſius radiũ iuuat & auget; propter frigiditatem rariſſimã illius nebulã cogit in guttulas. Eadẽ fermè ratione quoties hiantibus faucibus obuiæ anhelamus in vitrũ, eius faciem tenuiſſimo quodã ſaliuæ rore conſpergimus. ſi quidem halitus à ſaliua euolans, in ea materia cõpreſſus relabitur in ſaliuam. Ergò quid mirũ ſi patefactus oculus & intentus in aliquẽ, radiorũ ſuorũ aculeos in adſtantis oculos iaculatur? atq; etiã cùm aculeis iſtis, qui ſpirituũ vehicula ſunt, ſanguineũ vaporem illũ, quem ſpũm nuncupamus, intendit? Hinc virulẽtus aculeus tranſuerberat oculos; cumq; à corde percutientis mittatur, hominis perculſi præcordia, quaſi regionem propriã reperit; cor vulnerat; inq; eius duriore dorſo hebeſcit, rediitq; in ſanguinem. Peregrinus hic ſanguis à ſaucij hoĩs natura quodãmodo alienus, ſanguinẽ eius propriũ inficit; infectus ſanguis ægrotat. Hinc duplex ſequitur faſcinatio. Aſpectus fœtidi ſenis, & mulieris menſtrua patientis, puerũ faſcinat. Aſpectus adoleſcentis faſcinat ſeniorem. Quũ verò ſenioris humor frigidus eſt atq; tardiſſimus via dorſum cordis attingit in puero, & ineptus ad tranſitũ, cor niſi propter infantiã ſit molliſſimũ, parũ admodũ commouet. Hæc ideo leuis faſcinatio eſt; illa verò grauiſſima, per quã iunior transfigit præcordia ſenioris. Hinc illud eſt amici optimi; de quo Platonicus Apuleius conqueritur. Cauſa, inquit, oĩa & origo præſentis huius doloris, etiam medela ipſa, & ſalus vnica mihi tute ipſe es. Iſti.n. tui oculi per meos oculos ad intima delapſi præcordia, acerrimũ meis medullis cõmouent incendiũ. Ergò miſerere tua cauſa pereuntis. Ponite obſecro ante oculos Phædrũ Myrrhinuſium, & Thebanũ illum eius amore captũ Lyſiam oratorem. Lyſias in Phędri vultum inhiat; Phædrus in oculos Lyſiæ ſcintillas ſuorũ defigit oculorum, cumq; ſcintillis vnà trãſmittit & ſpũm. Radius Phędri radio Lyſiæ facile copulatur; ſpiritui quoq; facilè iungitur ſpũs. Vapor huiuſmodi à Phędri corde genitus Lyſię ſtatim petit præcordia; quorũ hebetudine fit cõpactior, & in priorem Phędri relabitur ſanguinẽ; ita vt Phędri ſanguis, quod mirum eſt, iam in corde ſit Lyſiæ. Hinc ad clamorem confeſtim prorumpit vterque; Lyſias ad Phędrum, Cor meum Phędre, chariſſima viſcera. Phędrus ad Lyſiam; O ſpiritus meus, ò meus ſanguis Lyſia. Sequitur Phędrus Lyſiam, quia cor ſuũ poſcit humorem. Sectatur Phędrum Lyſias, quia ſanguineus humor vas proprium poſtulat, ſuã exigit ſedem. Verũ Lyſias Phędrum ſectatur ardentius. Facilius enim cor ſine minima humoris ſui particula, ꝙ humor ipſe ſine corde proprio viuit. Riuus fonte magis quàm fons riuulo indiget. Igitur vt ferrum qualitate magnetis accepta, ad lapidem hunc trahitur quidem, lapidem verò non attrahit, ita Lyſias Phędrum magis quàm Phędrus Lyſiam ſequitur.

Quam facilè Amore irretiamur. Cap. 5.

AN poteſt dixerit quiſpiam, tenuis radius, leuiſſimus ſpiritus, pauculus ſanguis Phœdri, tam cito, tam vehementer tam pernicioſe totum Lyſiam inquinare? Hoc vtiq; mirum non videbitur, ſi cæteros morbos, qui contagione naſcuntur, conſiderabitis, ſi pruritum, ſi ſcabiem, ſi lepram, pleureſim, phthiſim, dyſenteriam, lippitudinem, epidimiam. Amatoria vero contagio facile fit, & grauiſſima omnium peſtis euadit. Quippe ſpiritualis vapor ille ſanguiſq; ab adoleſcẽte ſeniore protſus iniectus quattuor habet, vt ſupra diximus, qualitates. Clarus eſt, ſubtilis, calidus atq; dulcis. Quia clarus, oculorum & ſpirituum claritati in ſeniore maxime conſonat, blãditur, & allicit quo fit vt auide ab illis hauriatur. Quia ſubtilis, celerrime conuolat in præcordia: inde facillime per uenas & arterias in corpus pmanat vniuerſum. Quia calidus vehementer agit & mouet, & fortius ſenioris ſanguinem inficit. eumque in ſuam conuertit naturam. quod Lucretius ita tetigit.

Hinc ita primum veneris dulcedinis in cor
Stillauit gutta, & ſucceſſit frigida cura.

Prętetea quia dulcis, fouet viſcera quodãmodo, paſcit atq; oblectat. hinc fit vt totus viri ſanguis in iuuenilis ſanguinis naturam mutatus, iunioris illius appetat corpus, quo ſuas venas inhabitet & recentis ſanguinis humor, venas quoque recentes & teneras illabatur. Fit etiã vt voluptate ſimul & dolore æger hic tãgatur. Voluptate propter vaporis illius, & ſanguinis claritatem atque dulcedinem. Illa ſiquidem allicit, oblectat. Dolore propter eius ſubtilitatem atque calorem. Illa quippe viſcera diuidit & diſcerpit, hic homini quod ſuum eſt aufert, & in alterius mutat naturã. per quam ſanè mutationem eum in ſe quieſcere non permittit, ſed ad cũ ſp.i quo infectus eſt, trahit. Hoc ita Lucretius innuit.

Idq; petit corpus mens unde eſt ſaucia amore.
Nanque omnes plerunque cadunt in uulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis unde icimur ictu.
Et ſi comminus eſt hoſtem ruber occupat humor.

In his carminibus Lucretius non aliter vult ſanguinem hominis oculorum radio vulnerati in vulnerantem prolabi, quàm hominis gladio cæſi ſanguis prolabitur in cędentem. Huius, vt ita dicam, miraculi ſi rationem requiritis afferam. Vulnerat Hector Patroclum, ac perimit. Patroclus Hectorem inſpicit vulnerantem. Vnde eius cogitatio iudicat vlciſcendum. confeſtim ad vindictam bilis accenditur, ab ea ſanguis inflãmatur, & ad vulnus eueſtigio properat, tum vt partem illam corporis foueat, tum etiam ad vindictam, eodem concurrunt & ſpiritus; ij quia leues ſunt, ad Hectorem vſque volantes in eum migrant, eius calore ſeruantur ad tempus puta ad horas ſeptem, eo ipſo in tempore ſi Hector cadaueris vulnera cominus intẽtus inſpiciat. vulnus cruorem verſus Hectorem eijcit; poteſt enim cruor verſus hoſtem quodammodo effluere, tum quia nondum calor omnis extinctus eſt nondum agitatio quieuit interior, tum quia pauloantè in eum conuerſus fuerat, tum denique quia ſanguis ſpiritus repetit ſuos, atque etiam ſpiritus ſuum attrahant ſanguinem. Simili quodam pacto hominis amore ſaucij ſanguinem feſtinare in ferientem & Lucretius innuit, & nos ſummopere comprobamus.

De miro quodam effectu vulgaris amoris. Cap. 6.

DIcam ne viri caſtiſsimi, quod ſequitur, an potius prætermittam? Dicam certe poſtquam res ipſa poſtulat, etſi dictum videtur abſurdum. At quis turpia non turpiter dixerit? Tanta permutatio ſenioris hominis vigens ad iunioris ſimilitudinem facit, vt hic totum ſuum corpus in illum transferre & totum illius in ſe transfundere ſtudeat, vt vel recens humor vaſa recentia, vel vaſa teneriorem conſequantur humorem. Hinc multa inter ſe turpiſſime facere compelluntur. Cum enim genitale ſemen a toto corpore defluat, ſolo huius iactu, vel tractu totum corpus tradere ſe poſſe confidunt, & totum accipere. Id in ſeipſo philoſophus Epicureus ille præſenſit Lucretius amantium omnium infeliciſſimus.

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictus,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur
Seu mulier toto iactans de corpore amorem,
Vnde feritur, eo tendit geſtitque coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.
Affigunt auide corpus iunguntque ſaliuas
Oris & inſpirant preſſantes dentibus ora
Nequicquam; quoniam nil inde abradere poſſunt,
Nec penetrare & abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum velle & certare videntur.
Vſque adeo cupide Veneris compagibus hærent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liqueſcunt.

Hęc Lucretius Epicureus. Quòd etiam totum in ſe capere amatum amantes cupiant, Artemiſia Mauſoli regis Cariæ vxor oſtẽdit quæ ſupra affectionis humanæ fidẽ virũ ſuũ amauiſſe dicitur, eiuſq; defuncti corpus redigiſſe i puluerẽ, & aquæ inditũ ebibiſſe.

Vulgaris amor eſt ſanguinis perturbatio. Cap. 7.

ESſe vero hanc in ſanguine paſſionem, illud argumento eſt quòd æſtus huiuſmodi alterna requie caret. Continua uero febris à phyſicis in ſanguine ponitur, quæ autem horas ſex queti relinquit, in pituita, quę diem unum, in bili, quę duos, in atrę bilis humore. In ſanguine igitur illam merito collocamus In ſanguine uidelicet melancholico, ut in oratione Socratis audiuiſtis. hunc ſanguinem contagionis ſemper afflixio comitatur.

Quomodo amantes fiunt amati ſimiles. Cap. 8.

IDeo nemo neſtrum miretur ſi quem amantem audiuerit amati ſui ſimilitudinem aliquam uel figuram ſuo in corpore contraxiſſe. Prægnantes ſæpe mulieres uinum quod auidiſſime cupiunt, uehementer excogitant, uehemens cogitatio, ſpiritus mouet interiores, atq; in his excogitatæ rei pingit imaginem. Iſti ſanguinẽ mouent ſimiliter. & in molliſſima fœtus materia, uini imagi-

gincm

ginem exprimunt. Amator autem ardentius quàm prægnantes, ſuas cupit delicias, vehementius quoq; & firmius cogitat. Quid mirū ſi vſq; adeò hærentes & infixi pectore vultus ab ipſa cogitatione purgantur in ſpiritu; à ſpiritu ſtatim in ſanguine infigãtur: præſertim cū in Lyſiæ venis iam molliſſimus ſanguis Phædri ſit genitus, vt facilime poſſit Phædri vultus in ſuipſius ſanguine relucere? Quoniam verò mēbra corporis ſingula, vt quotidie areſcunt, ita ſumpto alimoniæ rore quotidie reuiuiſcūt: ſequitur vt in dies corpus cuiuſq; hors, quod ſenſim exaruit, paulatim reficiatur. Reficiuntur autē mēbra à ſanguine ex venarū riuulis emanante. Ergo miraberis ſi certa ſimilitudine pictus ſanguis eadem mēbris impreſſerit, vt Lyſias tandem Phædro in nōnullis vel coloribus vel lineamentis, aut affectibus, aut geſtibus euaſiſſe ſimilis videatur.

A quibus præcipue irretiamur. *Cap. 9.*

QVæret forſitan aliquis; à quibus præcipue & quo pacto illaqueentur, & quomodo ſoluantur amantes. Fœminæ profectò viros facilè capiunt: facilius autē illæ, quæ maſculam quandam indolem præ ſe ferunt, & tanto facilius maſculi, quanto ſimiliores ſunt viris, quàm fœminæ, & ſanguinem ſpiritumq; habent lucidiorē, calidiorem, ſubtiliorem: qua in re amatoria conſiſtit illaqueatio. Ex maribus autem illi viros, ſeu meliores velociſſime faſcinant, qui ſanguinei ſunt potiſſimum, & quadam ex parte cholerici, oculos amplos habent, glaucos atq; nitentes; præcipue verò ſi caſti viuant, neque per coitum claro humorum ſucco exhauſto ſerenos vultus fœdauerint. Hæc enim ad ipſas ſagittas proprie emittendas quæ cor vulnerant, vt ſupra tetigimus, requiruntur. Irretiuntur præterea citò quibus naſcentibus Venus fuerit in Leone, vel Luna Venerem vehemēter aſpexerit, & qui eadem complexione ſunt præditi. Phlegmatici in quibus dominatur pituita, nunquam: Melancholici, in quibus atra bilis, vix quidem capiuntur, ſed capti, nunquam poſtea liberantur. Quando ſanguineus deuincit ſanguineum, leue iugum eſt, ſuaue vinculū. ſimilis nanq; complexio mutuum creat amorem. Huius præterea humoris ſuauitas ſpem & fiduciam præſtat amanti. Quando cholericus cholericum, intolerabilior ſeruitus. Viciſſitudinem quidem nonnullā beneuolentiæ in his facit complexionis ſimilitudo, ſed igneus ille bilis humor crebra illos iracundia turbat. Quando ſanguineus cholericum, aut contra, propter ſuauis ſimul & acris humoris cōmixtionem alternatio quędam prouenit iracundiæ & gratiæ, voluptatis atque doloris. Cum ſanguineus melancholicum ligat, nodus perpetuus non miſerrimus. Sanguinis quippe dulcedo melancholiæ amaritudinem temperat. Cum verò cholericus illaqueat melancholicum, peſtis omnium perniciosiſſima. Acutiſſimus adoleſcentis humor ſenioris viſcera paſſim illabitur. Eſt mollis, flamma medullas. Vritur infelix amator. Cholera ad iracundiam cædesq; prouocat. Melancholia ad mœrorem & perpetuam querimoniam. Iis ſæpe idem qui Phyllidi, Didoni, Lucretio, amoris eſt exitus. Phlegmaticus autem ſeu melancholicus adoleſcens propter ſanguinis & ſpirituum craſſitudinem capit neminem.

Modus illaqueationis. *Cap. 10.*

QVo autem pacto faſcinentur amantes, ſatis ſupra dixiſſe videmur, ſi modo illud addamus, mortales tunc ſummopere faſcinari, quando frequentiſſimo intuitu aciem viſus ad aciem dirigentes, lumina iungunt luminibus, & longū miſeri combibunt amorem. Huius profectò morbi, vt Molon placet, cauſa omnis & origo eſt oculus. Ideo ſi quis nitore polleat oculorum, licet minus reliquis membris cōpoſitus ſit, ſępius intuentes ea ratione qua diximus, inſanire compellit. Qui contra diſpoſitus eſt, ad moderatam quandā beneuolentiam inuitat potius quam ardorem. Reliquorum præter oculos membrorū concinnitas non cauſæ vim ad ægrotationem huiuſmodi, ſed occaſionis impulſum videtur habere. Talis quippe compoſitio eminus proſpicientem, vt propius accedat, hortator; deinde cernentem cominus in ipſa ſui conſideratione diutiſſime detinet; immorantem verò ſolus ipſe, ferit intuitus. Ad moderatum autem amorem illum diuinitatis participem, de quo in hoc conuiuio vt plurimum diſputatur, non oculus ſolus, vt cauſa, ſed partium cunctarum concordia iucunditaſque concurrit.

Curatio Amoris. *Cap. 11.*

HActenus quomodo & à quibus irretiamur, tractauimus; reſtat vt quomodo ſoluamur, paucis doceamus. Solutio verò durò duplex, altera quidem naturę, altera diligentiæ. Naturalis eſt, quæ certis tēporis interuallis perficitur. Quæ non ad hunc ſolum, ſed ad omnes attinet morbos. ſiquidem in cute pruritus eatenus permanet, quatenus tabida ſanguinis fex in venis, aut ſalſedo pituitæ viget in membris. Defecato ſanguine & pituita demollita pruritus deſinit, & fœdæ cutis maculæ abolentur. Euacuationis tamen matura diligentia confert plurimū. Repentina euacuatio, vel vnctio periculoſiſſima iudicatur. Inquietudo quoque amantium tandiu neceſſario perſeuerat, quando infectio illa ſanguinis per faſcinationē iniecta viſceribus permanens graui cor premit cura. Vulnus alit venis, cæcis membra flammis adurit. à corde ſiquidem in venas, à venis in membra fit tranſitus. hac denique expurgata amantium, imò verò amentium ceſſat inquietudo. Id longum in omnibus requirit tēporis ſpatium, in melancholicis verò longiſſimum: præſertim ſi Saturni influxu fuerint irretiti. adde & amariſſimum, ſi Saturno retrogrado, vel Marti coniuncto, vel Soli oppoſito mancipati ſint. Aegrotant & illi diutiſſimè, in quorum natiuitate. Venus in domo Saturni fuerit, vel Saturnum Lunamque vehementer aſpexerit. Addenda eſt naturali huic purgationi diligentiſſimæ artis induſtria. Cauendum in primis ne immatura euellere, vel amputare tentemus; neque ſummo cū periculo diſcindamus, quæ tutius diſſuere poſſumus. conſuetudinis intermiſſio facienda. Summopere verò cauendum ne lumina oculorum luminibus coniungantur. Si quid in amati animo vel corpore vitij eſt, diligenter animo reuoluendum. Plurimis varijs, grauibus negotijs animus applicandus; ſæpe minuendus ſanguis eſt, vino vtendū claro, nonnunquā etiam ebriare, vt veteri ſanguine vacuato, nouus ſanguis accedat, nouus & ſpiritus. Exercitatione ſæpe ad ſudorē vſq; vti præſtat, per quam corporis meatus ad expurgationem faciēdam aperiantur. Ea inſuper omnia quæ Phyſici ad cordis præſidium adhibent & cerebri alimentum proſunt quàm plurimū. Sepe etiam coeundum Lucretius præcipit.

> Sed fugitare decet ſimulacra, & pabula amoris.
> Abſterrere ſibi atque aliò conuertere mentem,
> Et iacere humorem conſectum in corpora quæque,
> Nec retinere ſemen conuerſum vnius amore.

Quam noxius vulgaris Amor. *Cap. 12.*

SEd ne diutius de inſania loquentes inſaniamus, ſic breuibus concludamus. Inſaniæ ſpecies quædā eſt anxia illa ſolicitudo, qua vulgares amātes diu noctéq; vexantur, qui amore durante bilis incendio primū, deinde atra bilis aduſtione afflicti, in furias, ignemque ruunt, & quaſi cęci quò præcipitentur ignorant. Quàm pernicioſus adulterinus hic amor tam amatis quàm amantibus ſit, Lyſias Thebanus & Socrates apud Platonē in Phædro demonſtrant. Hoc itaq; furore homo in beſtiæ naturā deuoluitur.

Quam vtilis diuinus Amor, & de quatuor eius ſpeciebus. *Cap. 13.*

DIuino autem furore ſuper hominis naturam erigitur, & in Deum tranſit. Eſt autē furor diuinus illuſtratio rationalis animæ; per quam Deus animā à ſuperis delapſam ad infera, ab inferis ad ſupera retrahit. Lapſus animæ ab ipſo vno rerum omniū principio ad corpora, per quatuor gradus efficitur, per mentem, rationem, opinionem atque naturam. Nam cum in omni rerum ordine ſex gradus exiſtant, quorum ſummum tenet ipſum vnum, infimum corpus, media verò ſunt quatuor quæ prædiximus, neceſſe eſt quicquid à primo ad vltimum labitur, quatuor per media cadere. Ipſum vnum rerum omnium terminus & menſura, confuſionis & multitudinis expers. Mens angelica multitudo quidem idearum, ſed ſtabilis & æterna. Ratio animæ multitudo notionum argumentationumq; mobilis, ſed ordinata. Opinio autem inordinata, & mobilis imaginum multitudo, ſed ſubſtantia punctiſq; vnita; cum anima ipſa in qua eſt opinio, vna ſubſtantia ſit nullum occupans locum. Natura, id eſt, nutriendi vis ab anima, & animalis cōplexio ſimiliter, niſi quod per corporis puncta diffunditur. Corpus autem indeterminata partium & accidentium multitudo ſubiecta motui, & ſubſtantia punctis momentiſque diuiſa. Hæc omnia reſpicit anima noſtra, per hæc & deſcendit, per hæc & aſcendit. Vt enim ab ipſo vno quod omnium principium eſt, producitur, vnitatem quandam ſortita eſt, quæ omnem eſſentiam eius vires operationeſq; vnit, à qua & ad quam ita cętera, quę in anima ſunt, ſe habent, ſicut à centro & ad centrum circuli lineæ. Vnit verò non modò animę partes inuicem & ad totam animam, ſed animam totam ad ipſum vnum rerum omnium cauſam. Vt autem diuinæ mentis radio claret, rerum omnium ideas per mentem actu ſtabili contemplatur. Vt ſeipſam reſpicit, rationes rerum vniuerſales cogitat, & à principijs ad concluſiones ratiocinatione diſcurrit. Vt corpora reſpicit, particulares rerum mobilium formas atque imagines per ſenſus acceptas opinione volutat. Vt materiam attingit natura velut inſtrumento vtitur, quo vnit materiam, mouet & format. Vnde generationes, augmenta, & eorum con-

traria

traria proficiſcuntur. Cernitis igitur ab vno quòd ſuper æternitatem in æternam multitudinem labitur, ab æternitate in tẽpus, à tempore in locum atq; materiam. labitur inquam, quãdo ab ea puritate, qua nata eſt, longius corpus amplectendo diſcedit.

Quibus gradibus Diuini furores animam extollunt. *Cap.* 14.

QVapropter ſicut per quatuor deſcendit gradus, per quatuor aſcendat neceſſe eſt. Furor autem diuinus eſt, qui ad ſupera tollit, vt in eius definitione cõſtitit. Quattuor ergo diuini furoris ſunt ſpecies. Primus quidem poeticus furor. Alter myſterialis. Tertius vaticinium. Amatorius affectus eſt quartus. Eſt autem poeſis à muſis, Myſterium à Dionyſio, Vaticinium ab Apolline, Amor à Venere. Redire quippe ad vnum animus nequit, niſi ipſe vnum efficiatur. Multa verò effectus eſt, quia eſt lapſus in corpus in operationes varias diſtributus, & ad corporalium rerum multitudinem reſpicit infinitam. Ex quo partes eius ſuperiores penè obdormiunt, inferiores alijs dominantur. Illæ torpore, hæ perturbatione afficiuntur. Totus autem animus diſcordia & inconcinnitate repletur. Poetico ergò furore primum opus eſt, qui per muſicos tonos, quæ torpent ſuſcitet, per harmonicam ſuauitatem quæ turbantur mulceat, per diuerſorum denique conſonantiam, diſſonantem pellat diſcordiam, & varias partes animi temperet. Neque ſatis hoc eſt. Multitudo enim adhuc & diuerſitas reſtat in animo. Accedit ergo myſterium ad Dionyſium pertinens, quod expiationibus, ſacriſque, & omni cultu diuino partium omnium intentionem in mentem, qua Deus colitur dirigit. Vnde cum ſingulæ animi partes ad vnam mẽtem redactæ ſint, iam totum quoddam vnum ex pluribus factus eſt animus. Tertio verò ad hoc opus eſt furore, qui mentem ad vnitatem ipſam animæ caput reducat. hoc Apollo per vaticinium efficit. Nam cum anima ſupra mentem in vnitatem ſurgit, futura præſagit. Demum cum anima facta eſt vnum, vnum inquam quod in ipſa natura & eſſentia animæ eſt, reſtat vt illico in vnum quod eſt ſuper eſſentiam, id eſt Deum, ſe reuocet. Hoc cœleſtis illa Venus per amorem, id eſt, diuinæ pulchritudinis deſiderium, boniq; ardorem explet. Primus itaque furor inconcinna & diſſonantia temperat. Secundus temperata vnum totum ex partibus efficit. Tertius vnum totum ſupra partes. Quartus in vnum quod ſuper eſſentiam, & ſuper totum eſt ducit. Plato in Phædro, mentem diuinis deditam, in anima hominis aurigam vocat, Vnitatem animæ, aurigæ caput, Rationem, opinionemq; per naturalia diſcurrentem, equum bonum, Phantaſiam confuſam, appetitumq; ſenſuum, malum equum, Animæ totius naturam, currum, quia motus ſuus tanquam orbicularis à ſe incipiens in ſe denique redit, dum ſuijpſius naturam animaduertit. Vbi conſideratio eius ab anima profecta in eandem reuertitur. Alas animo tribuit, per quas in ſublime feratur, quarum alteram putamus indagationem illam eſſe, qua mens aſſidue ad veritatem annititur, Alteram boni deſiderium, quo noſtra voluntas ſemper afficitur. Hæ partes animæ ſuum amittunt ordinem, quãdo perturbante corpore confunduntur. Primus itaque furor bonum equum, id eſt rationem opinionemque, à malo equo, id eſt, à phantaſia confuſa & ſenſuum appetitu diſtinguit. Secundus malum equum bono, bonum aurigæ, id eſt, menti ſubijcit. Tertius aurigam in caput ſuum, id eſt, in vnitatem mentis apicem dirigit. Poſtremus caput aurigæ in caput rerum omnium vertit. Vbi auriga beatus eſt, & ad præſepe, id eſt, ad diuinam pulchritudinem ſiſtens equos, id eſt, accommodans omnes ſibi ſubiectæ animæ partes, obijcit illis ambroſiam, & ſuper ipſam nectar potandum, id eſt, viſionẽ pulchritudinis, & ex viſione letitiam. Hæc quatuor furorum opera ſunt. De quibus generatim in Phædro diſputat, propriè verò de poetico furore in Ione, de amatorio in Conuiuio. Omnibus his furoribus occupatũ fuiſſe Orpheum libri eius teſtimonio eſſe poſſunt. Amatorio maximè Sappho, Anacreontem & Socratem fuiſſe correptos accepimus.

Omnibus his furoribus Amor præſtantior eſt. *Cap.* 15.

OMnium potentiſsimus & præſtantiſsimus eſt amatorius. Potentiſsimus inquam, propterea quòd omnes alij ipſo neceſſario indigent, neque enim poeſim, neque myſteria, neque vaticinium ſine ingenti ſtudio, flagranti pietate, & ſedulo diuinitatis cultu conſequimur. Studium verò, pietatem, cultum quid aliud dicimus quàm amorem? Igitur omnes amoris potentia conſtant. Eſt etiam præſtantiſſimus, quoniam ad hunc tanquam ad finem alij referuntur. Hic autem proximè Deo, qui nos copulat. Hos vtique furores quatuor, totidem adulterini affectus falſo imitari videntur. Poeticum quidem muſica iſta vulgaris, quæ auribus duntaxat blanditur. Myſterialem, vana multorum hominum ſuperſtitio. Fatidicum, fallax peritiæ humanæ coniectio. Amatorium, libidinis impetus. Verus enim amor nihil eſt aliud quam nixus quidam ad diuinam pulchritudinem euolandi ab aſpectu corporalis pulchritudinis excitatus. Adulterinus autem, ab aſpectu in tactum præcipitatio.

Quam vtilis Amor Socraticus. *Cap.* 16.

QVæritis quid amor Socraticus conferat? Primo quidem ipſi Socrati plurimum ad alas illas recuperandas, quibus in patriam reuolet. Deinde ciuitati ſuæ magnopere ad honeſte feliciterque viuendum. Ciuitatem profectò non lapides ſed homines faciunt. Homines verò à tenera ætate quemadmodum arbores à tenerioribus curandi ſunt, & ad frugem optimam dirigendi. Puerorum curam parentes habent & pædagogi. Adoleſcentes autem limites parentum & pædagogorum non prius tranſgrediuntur, quàm iniqua vulgi conſuetudinis deprauentur. Superiorem quippe viuendi normam domi imbibitam ſequerentur, niſi ab ea improborum hominum, eorum præſertim qui illis blandiuntur, vſu, conſuetudineque deflecterentur. Quid ergo Socrates faciet? Num permittet vt flagitioſorum contagione adoleſcentia, quæ futuræ reipublicæ ſeminarium eſt, corrumpatur? At vbi patriæ charitas? Succurret itaque patriæ Socrates, filiosq; illius, ſuos autem fratres hac pernicie liberabit. Leges fortaſſe conſcribet, quibus laſciuos viros ab adoleſcentum conſuetudine ſegregabit. Sed non omnes Lycurgi, aut Solones eſſe poſſumus. Paucis legum condendarum datur autoritas, pauciſſimi legibus latis obtemperant. Quid ergò? vim inferet, & manu iniecta ſeniores à iuuentute depellet? At ſolus Hercules cum monſtris dicitur decertaſſe, cæteris periculoſiſſima eſt huiuſmodi violentia. Forſitan ſceleſtos homines monebit, corripiet, obiurgabit. Cæterum perturbatus animus monentis verba contemnit, & quod deterius eſt, ſæuit in monitorem. Qua de cauſa ab alio pugno, ab alio calce, dum id tentaret, percuſſus eſt Socrates. Vnica reſtat iuuentuti via ſalutis; Socratis conſuetudo. Huic ergò Græcorum ille ſapientiſſimus charitate deuinctus ſeſe miſcet vbique, & magna incedit adoleſcentum comitante caterua. Ita verus amator, vtpote paſtor, agnorum gregem à falſorum amantium, ceu luporum voragine, ac peſte tutatur. Quoniam verò pares cum paribus facilime congregantur, parem ſe facit iunioribus puritate vitæ, verborum ſimplicitate, ludis, iocis, atque facetijs. Seque ex ſene puerum facit, in primis vt pueros quandoque reddat domeſtica & iucunda familiaritate ſeniles. Ad voluptatem prona iuuentus ſola voluptate tenetur, rigidos effugit præceptores. hinc noſtræ adoleſcentiæ tutor ad patriæ ſuæ ſalutem rerum ſuarum adminiſtratione neglecta iuniorũ ſuſcipit curam, eosq; primum iucundæ conſuetudinis captat ſuauitate. Ita illaqueatos, monet deinde ſeuerius. Poſtremo cenſura rigidiori caſtigat. Hoc pacto Phædonẽ adoleſcentulum lupanari publico proſtitutum ab ea calamitate redemit, fecitque philoſophum. Platonem poeſi deditum coegit tragœdias igni tradere, & ſtudia precioſiora capeſſere Xenophontem à vulgari luxu ad ſapientum traduxit ſobrietatem. Aeſchinem & Ariſtippum ex pauperibus diuites, Phædrum ex oratore philoſophum. Alcibiadem ex ignorante doctiſſimum reddidit. Charmidem grauem fecit & verecundum. Theagem iuſtum, fortemque in republica ciuem. Euthidemum ac Menonem à Sophiſtarum captiunculis ad veram tranſtulit ſapientiam. Quo factum eſt, vt non tam iucunda quàm vtilis fuerit Socratis conſuetudo, ac multò ardentius ab adoleſcentibus, vt Alcibiades ait, dilectus fuerit Socrates, quàm dilexerit.

Quomodo agendæ ſunt gratiæ ſpiritui ſancto, qui nos ad hanc diſputationem illuminauit atq; accendit. *Cap.* 17.

IAm igitur Conuiuæ optimi quid amor ſit, quis verus amator, quæ ve amantis vtilitas ex veſtra primũ, ex mea deinde diſputatione feliciter comperiſſe videmur. Huius autem inuentionis feliciſſimæ cauſam & magiſtrum eundem ipſum amorem, qui & compertus eſt, fuiſſe proculdubiò exiſtimate. Amore nanque, vt ita dixerim, inueniendi amoris accenſi, amorem quæſiuimus & inuenimus, vt eidem inquiſitionis & inuentionis pariter habenda ſit gratia. O miram numinis huius magnificentiam. O incomparabilem amoris benignitatem. Cætera ſiquidem numina vix tandem poſtquam diu quæſieris, ſe parumper oſtendunt. Amor etiam quæſituris occurrit. Quapropter huic multò magis quàm cæteris homines ſe debere fatẽtur. Sunt autem qui diuinam potentiam ſæpe audeant execrari, ſcelerũm noſtrorum fulminatricem. Nonnulli etiam ſapientiam oderunt noſtrorum omnium exploratricem flagitiorum. Amorem verò diuinorum bonorum omnium largitorem non amare non poſſumus. Nos autem amorem hunc adeò nobis propitium ex mẽte colemus, vt veneremur, Sapientiam & potentiam admiremur, vt amore duce totum, vt ita loquar, deum habeamus propitium, ac totum amoris flagrantia diligentes, toto etiam deo amore perpetuò perfruamur.

PLATO.

PLATONIS
CONVIVIVM, VEL DE AMORE.

Apollodorus, Familiares Apollodori, Glauco, Ariſtodemus, Socrates, Agatho, Phædrus, Pauſanias, Eryximachus, Ariſtophanes, Diotima, Alcibiades.

VIDEOR mihi in his quę petitis, ſatis pręmeditatus eſſe: Heri.n.cũ domo ex Phalero in vrbem redirem, quidem mihi notus à tergo me aſpiciens, eminus vocauit, & inter vocãdum iocatus: O Phalere inquit Apollodore, non expectas? Ego aũt expectaui. Tum ille: Quærebã te modo audire cupiẽs qui de amore ſermones habiti ſunt in ea cęna, ad quam Agatho, Socrates, Alcibiades, nonnulliq; alij conuenerunt. Retulit quidem mihi & alius quidam, qui à Phęnice Philippi filio audiuerat, addiditq; te ſcire. Verùm nihil certi ea de re afferre poterat. Quare tu mihi referas. Tua enim intereſt ſermones amici tui narrare. Id aũt primum dicas. Ipſe affuiſti cùm diſputarẽt, an non? Reuera, inquã, certè nihil retuliſſe tibi ille videtur, ſi quidem conueniſſe illos adeò nuper exiſtimas, vt ego potuerim intereſſe. Exiſtimabam equidem, inquit ille. Vnde nam iſtud? inquam ego. Neſcis, ò Glauco multis iam annis huc Agathonem nõ acceſsiſſe? Ex eo verò tempore quo cùm Socrate verſari aſsidue cœpi, eiusq; tum dicta tum facta diligentius obſeruare, nondum tres anni fluxere. Antea verò quocunq; cõtingebat oberrans, exiſtimansq; aliquid agere, omniũ miſerrimus eram perinde ac tu nunc, qui quodlibet aliud agẽdum cenſes potius quàm philoſophandum. Ne mordeas, inquit ille, ſed quo tempore conuiuium celebratum ſit, enarra. Ad hęc inquam, Dum pueri adhuc eſſemus, in primo tragœdiæ certamine victoriam reportauit Agatho. Sequenti aũt die poſt palmam, ſacraq; victoriæ gratia celebrata, parato conuiuio diſputatio inſtituta fuit. Longũ, inquit, certè id tempus eſt. Sed quis tibi narrauit? Nunquid ipſe Socrates? Non per Iouem inquã. imò idem qui & Phęnici Ariſtodemus quidã Cydatheneus, qui exiguo corpore erat, & nudis ſemper pedibus ibat. Interfuit enim diſputationi: quippe qui maximè omnium qui tunc erant, Socratem, vt mihi videtur, amaret. Quinetiam Socratem ipſum de nonnullis quæ ille retulerat, percontatus ſum, qui in his cùm illo cõſentiebat. Cur ergo, inquit, mihi nõ refers? Apta quidem via eſt quæ ducit in vrbem, & ad audiendum pariter, & ad dicendum. Sic itaq; inter eundum de illis verba fecimus. Quapropter quemadmodũ à principio dixi, in his rebus ſatis præmeditatus ſum. Quòd ſi iterum vobis recenſeri hęc vultis, iterũ recenſebo. Nam quoties vel ipſe de philoſophia ſermonẽ habeo, vel dicentes alios audio, præter id quod prodeſſe mihi id putem, mirificè lætor. Quoties autem ſermones alios audio, veſtros præſertim, qui cumulãdis pecunijs ſtudetis ſemper, & ipſe angor, & veſtri miſereor, ꝙ efficere aliquid exiſtimetis, cum nihil efficiatis. Fortè etiã vos me infelicem putatis, quos & ipſe de me vera putare arbitror. Ego aũt vos non puto quidem, ſed certè ſcio. FAM. Semper Apollodore æquè tibi ipſi & alijs detrahis, ac videris proculdubio te quidem in primis, deinde alios omnes præter vnũ Socratem infelices putare. Vnde verò inſani cognomen tibi exortũ ſit, neſcio. Semper enim loquẽdo te & alios improbas, Socratem vnum probas. APOL. O dilectiſsime vir, ex eo inſanire & delirare me conſtat, ꝙ ita de me ac vobis exiſtimem. FAM. De his in præſentia contendere Apollodore nequaquã decet: ſed præcibus noſtris obſequere, & qui ſermones illi fuerint, nobis expone. APOL. Tales vtiq; tibi illi fuerũt. Imò verò à principio eodem ordine quo Ariſtodemus retulit, vobis ipſe nunc recenſere conabor. Inquit.n. Socratem ſe offendiſſe & lotũ & calceis pedes ornatum, quę ille raro faciebat: interrogaſſe verò quonam ita ornatus iret. & reſpondiſſe Socratem, Agathonis in domum cœnatum. heſternam verò cœnam vitaſſe, ꝙ turbæ propter Agathonis palmã concurſum veritus eſſet, promiſiſſe aũt ſequenti die ſe affuturum. Ea verò de cauſa ſe ornaſſe, vt pulcher ad pulchrũ iret. Quæſiſſe inſuper, quonam pacto tu Ariſtodeme ad cęnam proficiſceris nõ vocatus? Vt tu iuſſeris dicebam, inquit. Sequere igitur, inquit me, vt prouerbium perdamus, illud in hunc modum mutantes, ꝙ ad bonorum cœnas boni etiam non inuitati proficiſcuntur. Homerus quidem videtur nõ modo non obſeruare, ſed & violare prouerbiũ. Nam cùm Agamemnonem in re militari ſtrenuum virũ finxiſſet, Menelaum verò mollem, conuiuiũ celebrante poſt ſacrificium Agamemnone, Menelaũ inducit vltro ad menſam Agamemnonis venientem. Vbi deteriorẽ ad pręſtantioris viri menſam nõ accerſitum venire fecit. Hæc audiens fortè & ipſe, ò Socrates dicebam, inquit, non talis, qualem tu inquis, ſed quemadmodum induxit Homerus, vilis homunculus ad ſapientis viri conuiuiũ, vltro venire videbor. Cùm ergo me ducas, vide quam aduẽtus mei rationem aſsignes. Ego.n. me ſpontè venire non confitebor, ſed abs te inuitatum dicam. In ipſo itinere, inquit, quid dicturi ſimus, duo cùm ſimus, fortaſſe conſultabimus. ſed eamus iam. Talia quędam inter ſe cùm diſputaſſent, iuiſſe dicebat: & Socratem cogitabundũ lento nimis paſſu gradientẽ, relictumq; cùm expectaſſet, tandem iuſsiſſe, vt præiret. Cum verò ædibus Agathonis appropinquaret, apertam ianuam inueniſſe & contigiſſe ridiculũ quiddam: in ipſo.n. limine famulum quendam occurriſſe, & eo vbi accumbebant alij, introduxiſſe, quos iam cœnaturos reperit. Seque vt vidit Agatho, O Ariſtodeme dicere, opportune veniſti vt nobiſcum cœnes. Si verò aliud quicquã vis, in aliud tempus differas. Equidem heri te quęrens inuitaturus te nuſquam vidi. Sed cur Socratẽ ad nos nõ ducis? Et ego, inquit, conuerſus nuſquã Socratem vidi, reſpondiq; Agathoni: Equidem cùm illo veni ab eo vocatus huc ad cœnam. Rectè, inquit, feciſti. ſed vbi nam Socrates? Poſt me modo incedebat. Quare ipſe quoq; admiror, & vbi ſit, neſcio. Quęres Socratem puer dixiſſe Agathonem, & ad nos introduces. Tu autem Ariſtodeme iuxta Eryximachũ accumbe. Heus tu dato huic manibus aquã, vt iam ſedeat. Tunc ingreſſum puerũ quendam nunciaſſe dicebat Ariſtodemus, Socratem ipſum in veſtibulum proximũ ſeceſsiſſe, & accerſitum ingredi nolle. Abſurdũ quiddam narras inquit. Voca iterum, neq; dimittas quouſque venerit. Non ſic, ò Agatho, reſpondiſſe dicebat Ariſtodemus, ſed mittite illũ. mos enim Socratis iſte. Nõnunquam deſiſtens, vbicunq; accidit cõſiſtere ſolet. Veniet autem cito, vt arbitror. Ne turbetis ipſum, ſed ſuo arbitratu venire permittite. Ita ſi tibi videtur, dixiſſe Agathonem, agendum eſt. Cæterum vos, ò pueri, alijs epulas afferte, & quodcunq; lubet apponite. Vobis ſiquidem nullus præſidet. Id quidem nunquã feci. Quapropter exiſtimãtes nunc me vna cùm alijs conuiuio à vobis exceptum, curate omnia diligẽter, vt veſtrã operam comprobemus. Poſt hæc addebat Ariſtodemus cœnare eos cępiſſe, & Socratem Agathonis iuſſu ſæpe vocatum nõ prius intraſſe quàm aliquantũ ſe more ſuo exercuiſſet, mediaq; in cœna veniſſe. Ad quem, Agathonem qui vltimus ſedebat & ſolus, Huc ad me Socrates dixiſſe, vt te tangens ſapienti illa ſentẽtia fruar quam in veſtibulis excogitaſti. Conſtat enim inueniſſe illam te atq; habere. Neque enim prius deſtitiſſes. Sediſſe itaq; Socratem, dixiſſeque: Bene ſe res noſtræ haberent Agatho, ſi ſapientia talis eſſet, vt in vacuum hominem expleniore ipſo contactu profflueret, quemadmodum aqua ex pleno calice in vacuum per lanam influens. Si enim ſapientia ita ſe ha-

bet, permulti facio quòd apud te ſedeo. Repleri quippe abs te vberrima & pręclara ſapientia puto. Mea ſiquidem tenuis eſt & ambigua inſomnij cuiuſdam inſtar, tua verò luculenta admodum atq; præpollens, vtpotè quæ in adoleſcentia tua heri in cõſpectu plus quàm triginta miliũ Græcorum, tam clarè emicuit & effulſit. Cõtumelioſus, inquit Agatho, es, ò Socrates. Atqui hæc poſtea de ſapientia ego ac tu dijudicabimus Dionyſio iudice. nunc autem cœna. Poſt hæc, inquit Ariſtodemus, Socrate ſimul & alijs diſcumbentibus, libare inuicem & deguſtare vina ſacrificantium ritu, deumq; cantare cœpiſſe, & alia quędam, vt mos eſt, ſacientes ad potum ſe cõuertiſſe: Vnde Pauſaniam ita locutum: Videndum eſt, ò viri, quo pacto leuius ſuauiusq; bibamus. Nam vt de me in primis verum ſatear, grauatũ adhuc heſterno mero me ſentio, & intermiſsione quadã indigeo. Opinor quoq; & plurimos veſtrum ſimiliter affectos eſſe. heri.n. adfuiſtis. Conſiderate itaq; quomodo leuius ſalubriusq; bibamus. Et mox Ariſtophanem reſpondiſſe. Scitè loqueris Pauſania, potui moderationem quandam adhibendã eſſe. Ego quoq; ex his ſum qui heri ingurgitarũt. Cum hæc audiſſet Eryximachus Acumeni filius, Probe dicitis, inquit. Atq; hoc inſuper à vobis audire deſidero, quãtum bibendo valeat Agatho. Minimè quidem, Agathonem dixiſſe. Confert id ſanè nobis, mihi inquã & Ariſtodemo & Phædro, atq; his alijs, q vos qui ad bibendum valetis plurimũ, nunc tanquã bibendo deſeſsi prohibeatis. Nos.n. ſemper imbecilles excepto Socrate, qui ad vtrunq; idoneus eſt. Quocirca quodcunq; agamus perinde erit. Hic Eryximachũ dixiſſe, Poſtquã præſentium nullus ingurgitare mihi velle videtur, fortè ſi vera de ebrietate dixero, minus ero moleſtus. Id ſiquidem ex medicinæ peritia apud me conſtat, graue quiddam eſſe hoĩbus ebrietatem. Nec.n. ſpontè ſuperuacue bibere vnquam vellem, nec alteri cõſulerem, pręſertim ſi quis heſternum merum adhuc oleat. Huic Phędrũ Myrrhinuſium dixiſſe Ariſtodemus inquit: Equidem ſemper tibi fidem habui, in medicina præſertim. Nunc ſimiliter, modo cæteri quoq; conſentiant. Hęc cùm audiſſent omnes, conceſsiſſe inquit, nõ ad ebrietatem in præſenti cõuiuio, ſed ad voluptatem eſſe bibendũ. Tum Eryximachus. Poſtquam viſum eſt in cuiuſq; arbitrio fore quantũ bibat, neminé verò ſupra quàm velit cogi, quod reſtat exponam. Tibicinam quę modo ingreſſa eſt, abigendã puto, ſibijpſi tibia perſonantem, vel ſi velit, mulieribus quæ ſunt intus. Nos aũt cõſabulari inuicem debere hodie iudico. Qui verò eſſe ſermones noſtri debeant, ſi vultis aperiam. Ad hæc omnes explicare iuſſerunt. Eryximachus deinde, Mei, inquit, ſermonis exordiũ ſecundũ Euripidis Melanippem erit. Neq; enim mea fabula eſt quam incœpturus ſum, ſed Phædri. Phædrus hic mecũ ſæpe conqueritur, abſurdum quiddã aſſerens, quod cũ in cęteros deos cantilenas & hymnos poetę finxerint, in amorem tñ tantum talemúe deum nullus vnquã ex tot poetis laudem aliquã ſcripſerit. Atqui ſi vis, inquit, ò Eryximache quęrere, inuenies profectò Sophiſtas diſertos ſoluta oratione Herculem aliosq; laudaſſe, quemadmodum peritiſsimus Prodicus. quanquã hoc minus alicui mirum videri debet. Sed & ego legi quandoq; ſapientis viri librũ, in quo Sal ad victus vtilitatem miris laudibus extollebat: aliaq; huius generis multa reperire licet, laudibus celebrata. In his itaq; ſtudiosè verſari, Amorem verò tãtum deſi à nullo adhuc in hunc vſq; diem pro dignitate laudari, ſed vbiq; contemni, cui nõ grauiſsimum videatur? Mihi quidem oratio hæc Phędri vera videtur. Quare & huic munus id cõſerre gratificariq; cupio, & deum hunc honorari à nobis decens eſſe cenſeo. Quod ſi & vobis videtur, congrua diſputatio inter nos orietur. Laudandũ quippe amorem ab vnoquoq; noſtrũ pro viribus arbitror, ad dexterã alterum, alios deinceps alijs ſuccedendo. Incipiat autem Phędrus, cũ & primus ſedeat, & huius ſit ſermonis inuentor. Tum Socrates, Nullus tibi, ò Eryximache, inquit, repugnaret. Ergo enim qui iſthuc renuerẽ, cùm nihil pręter amatoria ſcire profitear? Nec etiam Agatho & Pauſanias aduerſabũtur, & Ariſtophanes multo minus, cuius omne ſtudium circa Dionyſium Veneremq; verſatur, nec alius vllus eorum quos nunc intueor. Quanquã non æqua ſors nobis obtigit, qui extremi diſcumbimus. Nam ſi priores ſcite abundeque depinxerint, ſat nobis erit. Verùm Phædrus felicibus auſpitijs iam exordiatur, Amoremq; honoret. His omnes quę Socrates dixerat, aſſenſere, ſimiliterq; iuſſerunt. Singula verò ſingulorum dicta, nec Ariſtodemus memoria tenebat, nec ego quæ ille recenſuit, ſingula teneo. Eorum igitur orationem vobis nunc referam, qui memoratu digna dixerunt. Principio dixerunt Phædrum hunc in modum exorſum fuiſſe.

PHAEDRI COLLAVDATIO IN AMOREM.

MAGNVS deus eſt amor, & apud deos hominesq; mirãdus, cùm propter alia multa, tũ maximè propter eius originem. Cum enim ex antiquiſsimorũ deorum numero ſit, honore dignus apparet. Id aũt ex eo conſtat, quòd parentes Amoris à nullo vel poeta, vel alio quouis traduntur. Sed Heſiodus principio Chaos extitiſſe his verbis aſſerit. Terra ampla ſtabiliſq; ſemper omnium ſedes atque amor: poſt Chaos: videlicet aſſerens duo hęc extitiſſe, Terrã atq; Amorem. Parmenides autem de generatione illius inquit. Ante deos omnes primum generauit Amorem. Acuſileus quoq; cùm Heſiodo ſentire videtur. Atq; ita paſsim Amorem ex antiquiſsimis eſſe cõceditur. Cùm verò talis ſit, maximorũ bonorũ nobis eſt cauſa. Nam quid melius accidere poſsit adoleſcẽti, quàm optimus amator: aut amatori quàm amatus optimus, non inuenio. Duo quidem ſunt quæ à pueritia per omnem vitã ducere illũ debent qui ſit præclarè victurus. In rebus turpibus verecundia, honeſtis ſtudium. hæc autẽ nobis, neq; genus, neq; diuitiæ, neque honores præſtare citius ac melius, quã amor poſſunt. Neq; abſq; his duobus, aut ciuitas vnquam, aut priuatus præclarũ aliquid & magnificũ perficere poterit. Aſſero equidem amatorem, ſi turpe aliquid agere vel pati ab aliquo per ignauiã, nec repugnare & vlciſci deprehendatur, ſeu à patre, ſiue ab amicis, ſiue ab alio quouis homine, haud tam vehemẽter angi, quàm ſi fortè ab amato deprehenderetur. Similiter adoleſcentem tunc maximè erubeſcere cernimus, cũ amator eum turpe quid cõmittentẽ offendit. Si quo pacto fieri ciuitas vel exercitus poſſet partim ex his qui amãt, partim ex his qui amantur, ſupra quàm dici poſsit, fortiter agerẽt adminiſtrarẽtq; ſingula, dum per verecũdiam à turpibus abſtinerent, & ad honeſta quaſi quadam æmulatione contenderent: talesq; homines vel pauci numero, vniuerſos, vt ita dixerim, homines prælio ſuperarent. Amator ſanè vel deſerere ordinem vel arma abijcere coràm amato, vehemẽtius quàm coram cũctis alijs hominibus erubeſceret. Imò obire ſępenumero mallet, quàm dilectũ derelinquere, & in periculis non ſuccurrere. Nec quiſquã adeò ignauus eſt, quem amor nõ inflammet, & ad virtutem diuinũ reddat, vt viro fortiſsimo par euadat. Etenim qđ Homerus inquit, vim furoremq; à deo quibuſdam heroum inſpiratũ, hoc amor amantibus dedit. Quin etiam pro alio mori amantes ſoli eligunt, nõ viri tantũ, ſed etiam mulieres. Cuius ſermonis teſtimoniũ Græcis Alceſte Pelię filia manifeſtũ exhibuit, quæ ſola elegit pro viro ſuo perire, cum tñ & pater & mater illi adeſſent: quos illa propter amorẽ, charitate adeò ſuperauit, vt eos extraneos & noĩe duntaxat filio ſuo coniunctos eſſe mõſtraret. Quod quidem facinus tam præclarũ non tantũ ab hominibus, verumetiã à dijs eſt iudicatũ, vt cũ è multis qui multa & egregia geſſerãt, dij reuiuiſcendi munus paucis admodum & præſtantiſsimis attribuiſſent, hanc ab inferis cõtinuò ſuſcitarint, tam egregio facinore delectati. Tanti ſtudiũ, virtutemq; circa amorem dij æſtimant. Orpheũ verò Oeagri filiũ voti impotem ex inferis emiſerunt. Neque.n. fœminam cuius gratia deſcenderat, reſtituere,

Alceſte pro viro amãs periju.

Orpheus acitus cap piue.

reſtituere, ſed illius phantaſma monſtrarunt, cùm non auderet, vt Alceſte, amoris gratia mori, ſed vtpotè citharœdus, mollitie quadã abſterreretur. & machinamenta quędam excogitaret, quibus viuens ad inferna deſcenderet. Cuius delicti pęnas eum pendere decreuerunt, iuſſeruntq́; à fœminis lacerari. Achillem autem Thetidis filium honorarunt, & in beatorum inſulas miſerunt, quia cùm accepiſſet à matre, ſi Hectorem occidiſſet, ſtatim ſibi moriendum fore: ſin minus, in patriam ſe rediturũ, & ſenem deniq; moriturũ: audacter elegit pro Patroclo amatore ſuo pugnare, eiusq́; mortem vlciſci, nec pro illo mori ſolùm, ſed & perempto illo interfici. Quod quidem magnoperè probantes dij, inſigni eũ gloria decorarunt, quia tanti amatorem ſuum feciſſet. Aeſchylus planè delirat, cùm Patroclum ab Achille dicit amatum, qui non Patroclo tantũ, verumetiã cunctis heroibus forma præſtabat, eratq́; adhuc imberbis, multoq́; natu minor, vt inquit Homerus. Reuera virtutem hanc in amorẽ dij plurimi faciunt. Vehementius autem admirantur, delectãturq́;, ac maiora beneficia conferunt, quando amatus amatorem tutatur & diligit, quàm cùm amator amatum. Diuinior.n. eſt amator amato, cùm diuino furore ſit raptus. Quamobrem Achillem magis quàm Alceſtem honorarunt: illum quippe in beatorum inſulas tranſmiſerunt. Ex his omnibus amorẽ aſſero deorum omnium antiquiſsimum, atq; ſummopere venerandum, & maximè omnium ad virtutem & beatitudinem conſequẽdam hominibus tam viuentibus quàm defunctis conducere. Talem fuiſſe ſermonem Phædri narrauit. Poſt Phædrũ verò alios quoſdam fuiſſe locutos, ſed è memoria excidiſſe. Eos igitur prætermittens, hanc quã modo referam orationem, Pauſaniæ retulit.

PAVSANIAE COLLAVDATIO.

VIDETVR mihi Phædre haud ſatis rectè ſermo ille nobis eſſe propoſitus, quo amorẽ ſimpliciter laudare iubemur. Nam ſi vnus eſſet amor, probè dictũ fuiſſet: Cùm verò non vnus ſit duntaxat, ſatius eum prius qui ſit laudãdus, exprimere, hoc itaq; emendare conabor. Primo enim quem amorẽ laudare deceat explicabo, deinde pro dei iſtius dignitate extollere nitar. Neminẽ profectò latet, abſq; amore Venerem nunquam eſſe. Quare ſi vna eſſet Venus, vnus & amor. Quoniã verò duæ ſunt

Geminus Amor. Gemina Venus.

Veneres, geminũ quoq; amorem eſſe neceſſe eſt. Geminam autem deam hanc eſſe quis neget? Nónne vna quędam antiquior eſt & ſine matre Venus, cęlo natã, quã cęleſtem Venerẽ nuncupamus? Altera verò iunior è Ioue & Dione progenita, quam vulgarem communemq́; vocamus? Neceſſarium itaq; amorem Veneris illius comitem, cœleſtem vocari, huius verò vulgarem. Laudare quidem deos omnes decet: ſed vtriuſq; amoris opera diſtinguenda: Actionis cuiuſlibet hæc eſt cõditio, vt ſuaptè natura, neq; honeſta ſit, neq; turpis, vt ea quæ nunc nos agimus, bibere canere, diſputare. Nullum ex his ſeipſo turpe vel honeſtum. Sed agendi modus actioni certũ tribuit cognomentum. Quod enim benè rectèq́; agitur, honeſtũ: quod non rectè, turpe reſultat. Eadem ratione non quilibet amor & quiuis amandi modus, honeſtus eſt & laudandus. Imò ille ſolus, qui honeſtè amare nos hortatur. Etenim vulgaris cõmuniſq́; Veneris amor, reuera eſt & ipſe vulgaris, & quodcunq; contingit, peragit. Atq; is eſt, quo praui abiectiq́; homines amant. Amant porrò fœminas non minus quàm maſculos, & corpora magis quàm animos, & ſine mente homines potius quàm prudentes. Ad explendum ſanè deſiderium inhiant: honeſtè verò nécne expleant, omnino non curant. Quo fit, vt quodcunq; fors illis offert, exequantur, & bonum ſimiliter atq; malũ. Affectus enim huiuſmodi à Venere illa iuniore, & vtriuſque ſexus in generationione participe profluit. Amor aũt qui cœleſtẽ ſequitur Venerem, quæ non fœminæ, ſed maſculi tantũ ſexus in generatione eſt particeps, ipſe quoq; genus reſpicit maſculum. Deinde quoniam antiquioris Veneris pudicæque eſt comes, & ipſe petulantiæ omnis eſt expers. Quocirca quicunq; amore hoc inſpirati ſunt, genus maſculũ natura robuſtius & generoſius, & mentis magis particeps diligunt. Et qui amore hoc ſyncere perfecteq́; ſunt rapti, ex hoc perſpicuè dignoſcuntur, quòd pueros nõ amant, ſed adoleſcentes, cùm mente valere iam cęperint. Huiuſmodi verò genus exercendę menti propinquius eſt, ad eamque exercẽdam familiaritas inter illos initur. Parati enim ſunt arbitror qui ſic amare incipiunt, per omnem vitam ſimul & cõmuniter viuere, neq; amatum decipere, neq; ab vno in alterum amandũ abire. neq; enim pueros adhuc mentis expertes amãt, quos deinde exoletos irrideant & relinquant. Oportet aũt legibus inſtitutum eſſe ne quis pueros amet, ne in re ambigua fruſtra tantũ ſtudium poneretur. Incertum.n. eſt quo aut corpus, aut anima puerorũ tam ſecundũ virtutem quàm ſecundũ vitium poſtremo euadat. Probi quidem viri legem hãc ſibijpſis ſpontè proponunt. Oportet quoq; eidem legi vulgares illos amatores adhibita neceſsitate ſubijcere, quemadmodũ illos ipſos pro viribus amare mulieres liberas prohibemus. Nam hi ſunt qui occaſionem cõuitijs & quorundã ſententiæ præbuerunt, qui amatoribus obſequi turpe dicunt: qui quidem de vulgaribus amatoribus iſta loquuntur, quia importunitatem iniuſtitiamq́; illorũ agnoſcunt & improbant. Nihil autem quod modeſtè & legitime fit, vituperare decet. Lex vtiq; de amore in ciuitatibus alijs inſtituta, intellectu facilis eſt, quoniam ſimpliciter traditur. Apud nos autem & Lacedęmonios varia extat. In Elide nanq; & apud Bęotios, & vbi dicendi arte homines carent, ſimpliciter lege ſtatutũ eſt, morem amantibus eſſe gerendum: nec apud eos quiſquã aut iuuenis aut ſenex, turpe id pręedicant. Quod quidem ea de cauſa ab illis arbitror eſſe factũ, ne in perſuadendis adoleſcentibus elaborandum illis eſſet, vtpotè qui ad orandum inepti ſunt. In Ionia verò & apud alios multos qui Barbaris ſubiecti ſunt, oĩno turpe hoc lege cenſetur. Nam inter Barbaros quidem propter tyrãnides turpe iſtud habetur, & ſapientiæ præterea atq; gymnaſticæ ſtudium. Neq;.n. tyrãnis conducunt ea ſtudia, quę ſubditorũ mentes acutas generoſaſq́; reddunt, quęue amicitias inter eos indiſſolubiles, ſocietateſq́; frequentes pariunt: quę cũ ab alijs, tum vel maximè ab amore gigni conſueuerunt. Hoc aũt ipſo euentu tyrãni noſtri didicerũt. Nam Ariſtogitonis amor & Harmodij amicitia cõfirmata, illorũ tyrannidem diſsipauit. Atq; ita vbicunq; Amoris indulgẽtia funditus ſublata eſt, prauitate illorum qui leges cõdiderunt, eſt vetita, principũ quidem iniquitate & violentia, ſubditorũ ignauia. Vbi verò penitus permiſſa eſt, propter eorũ qui ſic ſtatuerunt ſecordiã & ſegnitiem eſt permiſſa. Hic verò multo rectius eſt inſtitutũ: ſed vt dicebam, nõ facile cognitu. Cõcedi planè videtur, ſi quis animaduertat, quod dicitur, præclarius eſſe palàm amare quàm clanculũ, eoſq́; præcipuè qui generoſi & optimi ſunt, etiam ſi minus formoſi quàm alij videãtur. Fauet quoq; amatori quamplurimũ communis oĩum cohortatio, quaſi nihil turpe aggrediatur. Nam cõmuniter ſi quis amatũ capiat, pulchrũ quiddã videtur: ſi non capiat, turpe. Et lex ad amatũ ſibi conciliandũ amatori mira quędã machinamenta cõcedit, laudamq́; permittit: quæ ſiquis aliquãdo cuiuſuis gratia tentare auderet, maximas apud philoſophos vituperationes incurreret. Siquis enim accipiẽdę ab aliquo pecunię, vel magiſtratus potentiæ gratia, aggrediatur illa quæ erga amatos amantes, paſſim occurrat, ſupplex oret, obteſtetur, ad fores noctu iaceat, & ſedula quadam obſeruãtia ſeruiat, & in omnibus obſequatur, quæ ſeruus aliquis agere nec vellet, nec etiã cogeretur, ab inimicis pariter & amicis obiurgabitur. Illi adulationes ſeruileſque aſſentationes vituperabunt. Isti corripient, eoſq́; ſeruitutis amici ſui pudebit. Amator aũt dum iſta facit, gratiam adipiſcitur, & quaſi præclarum aliquid agat, à lege abſque vlla infamiæ nota facere iſta permittitur. Quodúe permaximum eſt, vulgo fertur, quòd ſolis amatorijs periurijs dij dant veniam. Venereum quippe

Solis amatoris periurijs Dij dãt veniã.

Venereũ iuſiurandum.

iuſiurandum nihil valere aiunt. Itaq; tam dij quàm homines omnem amanti licentiã præſtiterunt, vt lex noſtra teſtatur. Si ad iſta quę dicta ſunt, reſpiciamus, præclariſsimũ quiddã in hac ciuitate exiſtimari videbitur amur, quodúe amanti amatus indulgeat. Si rurſus ea quæ dicam, animaduertamus, turpiſsimum hoc apud nos haberi putabimos. Nam parentes pedagogis filios commendant, qui amatus cum amantibus loqui prohibeant. Socij quoq; & ęquales quoties tale quid vident, vituperant, eosq; dum talia carpunt, ſenes non reprehendunt, neq; eos quaſi errent, corripiunt. Quapropter ita hoc habere ſe arbitror, vt ipſum ſecundũ ſe, ſicut principio dictum eſt, neq; honeſtũ ſit, neq; turpe. Neq;.n. ſimplex eſt, ſed rectè factum honeſtũ, contra, turpè. Turpe quidẽ eſt, prauo ac turpiter obſequi. Honeſtum verò bono, atq; honeſtè. Prauus aũt eſt amator ille vulgaris, qui corpus magis quàm animũ amat. Neq; ſtabilis eſt, cùm rem ſequatur minimè ſtabilem. Nam cùm primũ corporis ſpecies quã cupierat, defloreſcit, abit, nihil eorũ quę promiſerat, ſeruans. Bonorũ verò morum amator, per oẽm vitam in amicitia perſeuerat, vtpotè qui rem ſtabilem ſectabatur. Iſtos vtiq; noſtra lex diligenter examinare præcipit, & his morem gerere, illos fugere. Et hos quidem ſequi iubet, illos fugere, dijudicans & examinans quæ quis amet, & quę in quouis amentur. Atque ob hanc cauſam primũ facilè, citoq; capi, turpe cẽſetur, vt tempus intercedat, quod ad examinandos mores exigitur. deinde aut pecuniarũ copia, aut magiſtratuum potentia capi, abſurdum, ſiue timore quodã potius quàm voluntate irretiatur, ſiue acceptis pecunijs, ciuilibusq; muneribus acquiſitis non contemnat. Nihil.n. ex ijs ſolidũ firmumq; eſſe videtur, præter id quod ab ijs amicitia generoſa oriri nequit. Vna itaq; ſecundum legem noſtram via reſtat, qua amati amãtibus iure gratificari poſsint. Etenim quemadmodũ apud nos de amantibus lex illa relata eſt, qua dicitur, nullũ voluntarium amatoris in amatũ obſequium, adulatorium & infame putandũ: ſic & alia quędam ſecundũ legem voluntaria ſeruitus reſtat, quæ infamiam nullã ſubit. Hęc autem eſt quæ circa virtutem verſatur. Nam noſtris legibus eſt inſtitutũ, ſiquis velit aliquem colere, putans per illũ vel ſapientia quadã, vel in alia quauis parte virtutis proficere, hanc rurſus voluntariã ſeruitutem neq; dedecori ſeruienti fore, neq; adulationem vocari debere. Oportet aũt has leges in idem conducere, illã ſcilicet de amatoribus, & hanc de philoſophia, aliaq; virtute conſcriptã, ſi vlla rõne cõtingere debet, vt deceat amatos amatoribus obſequi. Quoties.n. in idem concurrunt amator atq; amatus, vtriq; legem habentes, hic quidẽ obſecuturis amatis iuſtè in omnibus miniſtrare ſeruireq; paratus, ille rurſus ſcientię morumq; pręceptori ſuo iuſtè in ſingulis pariturus: & hic quidem ad ſapientiã, aliasq; virtutes conferre potens: ille autem eruditione & ſapientia indigens, tunc ſanè in vnũ his legibus concurrentibus duntaxat euenit, vt honeſtum ſit amatos amatoribus morem gerere: aliàs aũt nullo modo. In hoc vtiq; falli, turpe nõ eſt. In alijs aũt omnibus, obſequium huiuſcemodi turpe cenſetur, ſiue obſequẽtem fallat opinio, ſiue nõ fallat. Si quis.n. amatori tanquam diuiti diuitiarum cauſa gratificatus, fallitur, neq; voti cõpos efficitur, quũ pauper ſit amator, nihilominus vituperatur. Videtur enim hic ſeruilem animi ſui habitũ oſtendiſſe, ꝙ pecuniarum gratia in ſingulis rebus cuiuis ſeruiret: quod quidem minimè eſt honeſtũ. Eadem ratione ſiquis tanquam bono gratificatus, ipſe hac conſuetudine ſperans euadere melior, fallitur, cũ ille prauus eſſe deprehendatur, honeſta quædam deceptio eſt. Nam videtur affectũ ſuum demonſtraſſe paratum ad omnia miniſteria virtutis cõſequendæ gratia toleranda. Quod ſanè præclariſsimũ iudicatur. hac itaq; ratione virtutis auiditate gratificari, atq; ſeruire ſemper honeſtum. Hic aũt eſt ipſius cœleſtis dei amor, cęleſtis & ipſe: qui tam priuatim, quàm publicè precioſus eſt, & amantem pariter atq; amatũ virtutis curam ſtudiumq; ſuſcipere cogit. Cęteri verò amores Veneris vulgaris ſunt comites. Hęc in pręſentia, ò Phędre, velut ex tempore de Amore vobiſcum confero. Cum Pauſanias pauſam, id eſt finẽ dicendi feciſſet: ſic.n. alludere vocabulo ſapientes me docent: oportere inquit Ariſtodemus Ariſtophanẽ dicere. verũ ſingultu vel propter repletionẽ, vel propter aliam cauſam contingente, impeditũ fuiſſe. Quocirca ad Eryximachum medicũ continuò poſt ipſum ſedentem, ita locutum: O Eryximache tua nunc intereſt, aut ſingultũ reprimere, aut pro me loqui donec ceſſet. Ad ea Eryximachum reſpõdiſſe: Vtrunq; efficiam. Equidem vicem tuã ſumens, pro te dicam, tu verò pro me, poſtquam ſingultus abierit. Interim dum ipſe loquor, ſi vis aliquandiu ſpiritũ cohibere, ſingultus ceſſabit. Si minus id placet, ſaltẽ aqua multa intus allue fauces. Et ſi fortè vehemens eſt, nares cõmodè ſtimula vt ſternutatio irritetur. Nam ſi id ſemel, aut bis feceris, etiam ſi frequentiſsimus ſit, tolletur. Antequam finem dicendi feceris, inquit Ariſtophanes, quæ iubes, efficiam. Eryximachum igitur ita locutum.

Carpitur & deridetur Ariſtophanes.

ERYXIMACHI COLLAVDATIO.

NECESSARIVM inquit mihi videtur, poſtquã Pauſanias rectè exorſus, finẽ impoſuit minus ſufficientem, quod deeſt à me nũc impleri. Diſtinctionem quidem illam qua in duo diſtributus eſt Amor, approbo. Verum noſtra hac medicinæ arte cõperiſſe mihi videor, nõ ſolùm animis hominũ erga pulchros Amorem ineſſe: verumetiam ad alia multa, atq; in alijs tum corporibus animalium omniũ, tum his quę ex terra naſcuntur: ac deniq; in omnibus, vt ita dixerim, quæ in rerũ natura conſiſtunt. Magnũ quoq; atq; mirabilem hũc deum per omnia tam humana, quàm diuina latiſsimè ſe porrigere. A medicinę peritia primo exemplũ capiam, vt artem meam venerer. Corporũ ſanè natura Amorem hunc geminum cõtinet. Quod.n. in corporibus noſtris benè valet, & quod malè, aliud atq; diſsimile eſſe conſtat. Quod verò diſsimile eſt, diſsimile cupit & amat. Alius ergo qui in ſano corpore Amor, alius qui in ægroto. Et, vt paulò ante Pauſanias aſſerebat, temperatis hominibus gratificandũ eſſe, intemperatis verò nequaquã: ita & in ipſis corporibus bonis quidem ſaniſq; obſequendum eſt, in quo maximè ratio medicinæ conſiſtit: malis autem ægrotiſq; minimè, ſi modo artificióſus quis vult medicus eſſe. Eſt aũt, vt ſummatim dicã, medicina ſciẽtia qua amatorij affectus corporis quo ad repletionẽ euacuationemúe noſcuntur. Et quiſquis pulchrum & deformem in his amorem diſcernit, is medicus peritiſsimus ſit. Quiúe ita permutare hęc poteſt, vt pro altero amore naſcat alter: aut quibus abeſt Amor, adeſſe aũt oportet, immittere valeat, & inſitũ extirpare: eruditus ſit artifex. Poſſe autem oportet, quę in corpore inimica maximè ſunt, cõciliare, & amorem illis inſerere mutuũ. Inimica verò maximè ſunt, quæ cõtraria maximè, frigidum calido, amarũ dulci, humido ſiccum, cæteraq; huiuſmodi. Cum Amorem his mutuum cõcordiamq; inſerere ſciret noſter ille progenitor Aeſculapius, vt hi poetæ teſtantur, quibus & ipſe credo, artem noſtrã compoſuit. Medicina itaq; omnis ea rõne qua loquor, ob hoc deo gubernatur. Similiter quoq; agricultura atq; gymnaſtica. Quod autẽ eadẽ ſit & de muſica ratio, perſpicuũ eſſe cuiuis poteſt, qui vel pauliſper aduerterit. Quod Heraclitus forſitan ſentit, verbis tamen parũ explicat. Vnum quidem, inquit, ſecum ipſo diſcrepans conuenire, vt harmonia, arcus & lyrę. Atqui abſurdum dictum eſt, harmoniam diſcrepare, atq; ex diſcrepantibus quandiu diſſonant eſſe. Sed hoc fortè ſignificare volebat, quòd ex his quæ prius diſcrepabant, graui ſcilicet & acuto, deinde per artem muſicam conſonantibus, harmonia conficitur. Nunquam enim ex graui & acuto dum diſcrepant, harmonia conflatur. Harmonia namque concentus eſt. Concentus verò concordia quædam. Concordia autem ex diſcrepantibus donec diſcrepant, fieri nunquam poteſt. Quod verò diſcrepat, neque eſt concors, cõcinere nequit, quemadmodum rhythmus

Medicina.

ex veloci

ex veloci & tardo antea diſcrepantibus, poſteà verò concinentibus cõſtituitur. Et quemadmodũ humoribus medicina concordiam, ita vocibus muſica cõſonantiam tribuens, Amorem conſenſumq́; mutuum gignit. Atqui eſt muſica ſcientia circa harmoniam & rhythmum, affectus amatorios vireſq́ue dijudicans. Sanè in ipſa harmonię & rhythmi cõpoſitione vis amatoria facilè percipi poteſt: verũ geminus Amor nondũ hic diſtinguitur, ſed tunc demum, cùm ad alios rhythmo & harmonia eſt vtendum: vel fingendo, quã melodiæ factionem vocant, vel vtendo rectè his quæ facta ſunt, melodijs & metris, quã diſciplinam nominant. Vbi difficilis obſeruatio eſt, & perito eſt opus artifice. Huc iam ſuperior ille ſermo reuertitur, q̃ videlicet modeſtis hominibus, & his qui nondũ ſatis modeſti ſunt, vt fiant, gratificandũ, horumq́; ſeruãdus eſt amor. Atq; hic eſt decorus ipſe & cęleſtis Vraniæ muſæ Amor. Polymniæ verò muſæ, vulgaris. Cui ſumma cautione indulgendũ eſt, vt voluptatem quidẽ homines hauriant, incontinentiam verò deuitent. Sicut in arte noſtra arduum eſt, cupiditatibus quæ ad ſuaues coquorũ epulas nos alliciunt, rectè vti adeò vt abſq; bonæ valetudinis detrimẽto ſuauiter his veſcamur. Quamobrẽ & in muſica, & in medicina, & in alijs omnibus, tã humanis q̃ diuinis, vtrunque amorem qui omnibus ineſt, pro viribus obſeruare debemus. Quinetiam anni temporũ conſtitutio vtriſq; his plena eſt. Nam quoties illa quæ modo dicebã, calida & frigida, ſicca & humida, congruũ inter ſe ſortiuntur amorem, & harmoniam, temperiemq́; opportunã ſuſcipiunt, ſalubrem & fertilem annũ hominibus, animãtibus omnibus, atq; plantis afferunt, neq; quicquam lædunt. Contra verò cùm petulans & cõtumelioſus amor in anni temporibus præualet, iniuria multa corrumpit. Peſtes ſiquidem ex his oriri conſueuerunt, alijq́; morbi permulti & varijs brutis ac plantis innaſci. Quoniam pruina, glacies, grando, ſegetumq́ue rubigines, & putredines ex immoderato & excedente qualitatũ amore proueniunt: horumq́; & cęli motus, & anni temporũ ſcientia, aſtronomia vocata eſt. Prętereà ſacrificia omnia, & illa quibus vaticiniũ præeſt, communiones videlicet deorũ hominumq; inuicem, circa nihil aliud verſantur quàm amoris curationẽ atq; cuſtodiã, omnis enim impietas tũc accidit, q̃n quis modeſto amori haud indulget, nec illũ honorans in omnibus veneratur, ſed circa amorem alterũ peruagatur, nec officio congruè erga parẽtes viuos & defunctos, & erga deos vtitur. Hos amores diſcernere atq; curare vaticinij propoſitũ eſt. Et *Vaticiniũ.* inſuper vaticiniũ amicitiæ inter deos & homines opiſex, ex eo q̃ intelligit qui potiſsimũ ex humanis amoribus fas aut nefas attingit. Atq; ita multam & amplam, imò verò omnem vim ſummatim quidẽ omnis continet amor: ſed qui circa bona cũ temperãtia & iuſtitia tã erga nos quàm erga deos verſatur, vim ſummam habet, omnemq́; nobis beatitudinem exhibet. Nam & nos inuicem cõmuni vita conciliat, & dijs humana natura præſtãtioribus amicos efficit. Fortè & ipſe multa quæ ad laudandũ Amorẽ pertinent, prætermitto. neq; ſponte tamen. Quod aũt deeſt, tuum eſt Ariſtophanes adimplere. Vel ſi aliter hũc deum honorare vis, honora, quum ſingultus ipſe ceſſauerit. Iam ſedatus eſt, dixiſſe Ariſtophanem, non tñ prius quàm ſternutamento repreſſus. Quo fit vt admirer, ſi congrua corporis affectio huiuſcemodi ſtrepitu & titillatione indiget, qualis eſt ſternutatio. Hęc enim mox expulit. Vide, ò bone Ariſtophanes, quid agas, reſpondiſſe Eriximachũ. Riſum cõtra te moues, dum alios irrides, cùm iam dicturus ſis, & obſeruatorẽ me fieri cogis ſermonis tui, ſiquid fortè ridendũ protuleris, cui loqui ſecurè licuiſſet. Probè loqueris Eryximache, Ariſtophanem dixiſſe. Sint iſta mihi nõ *Iterum taxatur Ariſtophanes.* dicta, ne nobis inſidieris obſecro. neque.n. veror ne quid quod riſum moueat, in medium afferam. hoc enim muſę noſtræ lucrum propriumq́; eſſet. ſed ne deridenda proferam, timeo. Emiſſo, reſpondiſſe Eryximachum, in nos iaculo Ariſtophanes aufugere ſperas. At mentem dicendis adhibe, tanquam rationem dictorum omnium redditurus: fortè verò, ſi videbitur, te dimittam.

ARISTOPHANIS LAVDATIO.

ALITER de Amore quàm tu & Pauſanias loqui cogito. Mihi planè videntur hoĩes Amoris vim omnino hactenus ignoraſſe. Nam ſi eam noſſent, delubra illi inſignia, aras & hoſtias dedicarent: quorũ nihil his temporibus agitur, cùm erga illũ maximè omniũ obſeruare hęc deceat. Eſt.n. prę cęteris dijs ſummoperè generi humano beneficus, curator & tutor hominũ, atq; medicus, quibus ſanatis, ſummã genus noſtrũ felicitatem nanciſceretur. Conabor itaq; vim illius vobis exponere. Vos autem quæ à me hodie percipitis, alios deinde docebitis. Oportet in primis qualis hominum quondã natura fuerit, quęue illius paſsiones, animaduertere. Neq;.n. qualis nunc eſt, olim erat, ſed longè diuerſa. Principio tria hominum erant genera, nõ ſolùm quę nunc duo, mas & fęmina, verumetiam tertium quoddã aderat, ex vtriſq; compoſitũ. Cuius ſolùm nobis reſtat nomen, ipſum perijt. Androgynum quippe tunc erat & ſpecie & nomine, ex maris & fœminę ſexu cõmixtum. Ipſum profectò defecit, nomen ſolùm infame relictũ. Prętere tota cuiuſq; hominis ſpecies erat rotunda, dorſum & latera circum habens, manus quatuor, totidemq́; crura, vultus item duos tereti ceruice connexos, & omnino cõſimiles. Caput vtriſq; vultibus contra verſis, vnum. Aures quatuor, genitalia duo, & alia ſingula, vt ex his quiſq; conuenienter excogitare poteſt. Incedebat tunc & rectus, vt nũc, in vtram vellet partem: & quoties celerius ire cõtenderet, inſtar eorũ qui prono capite crura ſurſum circunferentes circularẽ choream exercent, tunc octo membris innixus celeri circulo ferebatur. Ob hanc verò cauſam tria genera & talia erant, quia maſculum Sole genitũ erat: Fœmina, Terra: promiſcuũ deniq;, Luna. Vtriuſque.n. luna eſt particeps. Sphęrica verò erant & figura, & motu, quia parentum ſimilia. Vnde & robuſto corpore, & elato animo erãt. Quare cùm dijs pugnare tentabant, & in cęlum aſcendere, quemadmodũ de Ephialto & Oto ſcribit Homerus. Iupiter igitur vnaq́ue dij cæteri quid agendũ eſſet, conſultauerunt. Qua in re nõ parua inerat ambiguitas. Nam neque fulminare homines illos vt gigantes placebat. extincto.n. hominum genere, humanus deorum cultus veneratioq́; periret. neq; in tãta inſolentia perſeuerare illos permittendũ cenſebant. Tandem ſententiã Iupiter ſuã explicuit. Inueni, inquit, qua ratione fieri poſsit, vt & ſint hoĩes, & modeſtiores ſint. Idq́; erit ſi imbecilliores fiant. Vnumquenq; nunc duas in partes diuidam. Ex quo & debiliores erunt, & nobis etiã magis id conducit. Numero ſiquidẽ plures erunt qui nos colent. Recti duobus cruribus ibunt. Quòd ſi rurſus impiè inſurgere videantur, iterum in duo ſecabo, vt vnico crure nixi, vtpotè claudi, ſaltare cogantur. Hæc fatus bifariã partitus eſt ſingulos, inſtar eorũ qui oua diuidunt, vt ſale condiant, vel qui capillo oua ſecant. Mandauitq́; Apollini, vt partitione ſtatim facta, cuiuſque vultum ceruiciſq́; dimidium in eam partẽ qua ſectus eſt, verteret, vt ſciſionem ſuam cõſiderans modeſtior fieret, reliquis autem mederi iuſsit. Ille continuo vultũ vertit, & contrahens vndiq; cutem in eum qui nunc venter vocatur, tanquam contracta marſupia & os vnũ faciens, medio in vẽtre ligauit. Quem quidem nexum vmbilicum vocant. Et alias quidem rugas maxima ex parte læuigauit, pectoraq́; articulatim diſtinxit, organo quodam tali vtens, quali coriarij cum corij rugas ſuper pedis formulam poliunt: nonnullas verò circa medium ventrem vmbilicumq́; reliquit, vt quaſi cicatrices quædam paſsionem nobis veterem ſemper repreſentarent. Poſtquam natura hominum ita diuiſa fuit, cum quiſque dimidium ſui agnitum cuperet, inter ſe concurrebant, circumiactiſque brachijs ſe inuicem complectebantur, cõflari in vnũ affectantes. Vnde fame, & torpore deficiebant, eo quòd nunquam ſeiungebãtur. Et cum dimi-

dium vnum moriebatur, reſtabatq́; alterũ, quod ſupererat rurſus aliud aſciſcebat, ſimiliterq́; congrediebatur, ſine ſolius cuiuſdã totiusq́; fœminæ dimidium eſſet, quam fœmininam nũc vocamus, ſeu viri. Atq; ita genus hominũ deperibat. Quocirca miſeratus Iupiter, remediũ aliud excogitauit, permutauit genitalia, & quę prius retro erant, ad anteriores partes tranſtulit. Antea ſiquidem cũ ad nates hæc haberent, nõ inuicem, ſed in terrã ſpargentes ſemina cicadarum inſtar cõcipiebant, atq; generabant. Cum verò ad anteriora trãſpoſuiſſet, per hæc generationẽ in ſe inuicem fecit expleri: per maſculũ quidem in fęmina, hac de cauſa, vt ſi in amplexu vir fęminæ cõmiſceretur, genita prole ſpeciem hominũ propagarent. Sin autem maſculo maſculus, ſatietate ab amplexu amouerentur, & ad res gerendas conuerſi victũ curarent. Hinc vtiq; ex illo tempore mutuus hominibus innatus eſt amor, priſcæ naturæ conciliator, annitens vnũ ex duobus efficere, hominumq́; naturæ mederi. Eſt igitur quiſq; noſtrum, dimidium hominis, vtpotè ſectus, quemadmodum piſciculi qui Pſettæ vocãtur, ſciſsi ex vno duo efficiuntur. Quærit aũt ſui quiſq; dimidium: quamobrem quicunque ex viris promiſcui generis portio ſunt, quod olim Androgynũ vocabatur, mulieroſi ſunt adulteriaq́;, vt plurimũ, ex his patrantur. Ex hoc ſanè genere męchi ducunt originem. Rurſus quæcunq; mulieres virorũ cupidæ mœchæq́; ſunt, hac ſtirpe naſcuntur. Quæ verò mulieres mulieris pars exiſtunt, haud multũ viros deſiderant, ſed fœminas magis affectant, atq; hinc fęminæ quæ fœminas cupiunt naſcuntur. At verò qui maris portio ſunt, mares ſequuntur. Ac dũ pueri ſunt, vtpotè qui maris particula ſunt, viros diligunt, virorumq́; familiaritate aſsidua cõgreſſuq́; gaudent: hiq́; ſunt puerorũ adoleſcentulorumq́; omniũ generoſiſsimi, quippe qui natura præ cęteris omnibus ſunt viriles. Hos quidam impudicos falſo appellant. Neq; enim impudentia vlla, ſed generoſitate, & fortitudine quadam maſcula virilique natura, hoc agunt: nam ſimili ſuo cõgratulantur. Huius euidens argumentũ eſt, ꝙ cum adoleuerint, ſoli ad ciuilem adminiſtrationem conuerſi, viri præſtantes euadunt, & in ætate virili conſtituti, ipſos adoleſcẽtes diligunt, matrimonium verò filiorumq́; generationem natura ſpernunt, niſi lege cogantur. Cælebs porrò vita his placet. Omnino igitur vir talis mares diligit, amicorũq́; ſtudioſus efficitur, cognato ſemper congratulatus. Quoties itaq; dimidiũ ſuum alicui cuiuſcunq; ſexus auidus ſit, occurrit, vehementiſsime concitantur, & obſtupeſcunt, amicitiaq́; & familiaritate & amore ardent, neq; momentũ quidem, vt ita dixerim, ſeiungi à ſe inuicem patiuntur. Atq; hi ſunt, qui per omnẽ vitam amare pergunt, neq; quid potiſsimũ à ſe viciſsim expetãt, exprimere poſſunt. Neq;.n. venereus coitus id eſſe videtur, cuius gratia alter alterius cõſuetudine tantopere delectatur. Aliud quiddã eſt profectò, quod animus vtriuſque cupit, nec exprimere valet, ſed vaticinat potius conijcitq́;, & affectum inſitum veſtigijs ſignat obſcuris. Atqui ſi vnà iacentibus illis ſuperne Vulcanus cũ ſuis inſtrumentis adſtans interrogaret, quid eſt, ò hoĩes, quod à vobis viciſsim exigitis? & ambigentibus illis iterũ percontaretur: Nunquid hoc exoptatis, in vnum idemq́; maximè congredi, adeo vt neq; die neq; nocte inuicẽ ſeparemini? Si hoc affectatis, colliquefaciam vos confundamq́; in idem, vt ex duobus vnum efficiamini, & tam in hac vita, quàm apud inferos vnũ ſemper perſeueretis. Videte an hoc ſit quod ardetis, ſatisq́; futurũ ſit vobis, ſi huius compotes efficiamini. Si ita, inquam, Vulcanus quæreret, conſtat ꝙ nemo renueret, aut aliud ꝗ hoc expetere videretur. Reuera enim quod olim cupierat, audiſſe ſe quiſq; putaret, cõgreſſu videlicet cõmixtioneq́; cùm amato vnũ ex duobus confici. Huius cauſa eſt, quia priſca hominũ natura hęc erat, integriq́; eramus. Totius itaq; reficiendi cupido nixuſq́;, amoris nomen accepit. Olim quidem, vt ſupra narrabam, vnũ quiſque noſtrũ erat. Deinde propter iniuſtitiã à Deo ſciſsi fuimus, quemadmodũ à Lacedęmonijs Arcades. Verendũ eſt præterea, ne ſi minus modeſti quàm deceat in deos ſimus, iterum diuidamur, talesq; efficiamur, quales qui in columnis figurãtur, nates ſecti euadamus ſimiles tenuiſsimorũ quorundam animaliũ quæ Liſpę vocantur. Sed horum gratia vnũquenq; decet ſumma pietate deos colere, & alios ad hoc exhortari, vt hæc vitemus, adipiſcamur illa, quemadmodũ nos dux noſter amor & imperator admonet, cui nullus repugnare audeat. Repugnat autẽ huic, quia aduerſatur dijs. Nam ſi Deo reconciliati eum propitium habuerimus, ſinguli dimidium ſuũ exoptatũ reperiemus & conſequemur. Quod quidẽ pauci his temporibus agunt. Neq; ſermonẽ hunc meum Eryximachus iſte corripiat, quaſi pauſaniam Agathonemq́; dicã, fortè enim & iſti ex his ſunt, & natura ambo mares exiſtũt. Aſſero equidem de omnibus viris ac fœminis, ita demũ genus noſtrũ fore beatum, ſiquãdo amoris impetum expleamus, & ſuis quiſq; delitijs potiatur, in antiquã naturam penitus reſtitutus. Si hoc feliciſsimũ quiddam eſt, ſequitur vt ex ijs quæ nunc nobis tributa ſunt, quod huic proximum eſt, id ſit & optimũ: hoc eſt, vt quilibet eos qui natura ipſi cordi ſunt, nanciſcatur. Cuius vtiq; cauſam Deum laudantes, amorẽ iure laudare debemus, qui in præſenti tempore nos ſummopere iuuat, dum in ſuũ igniculũ quenq; conducit, & in poſterum ſpem ſummã porrigit nobis deos pie colẽtibus, in veterem figurã reſtituendo medendoq́; ſe nos beatiſsimos effecturũ. Hic meus eſt Eryximache de amore ſermo, à tuo diuerſus: quem, vt ſupra oraui, ne carpas, vt audiamus quid quiſq; reliquorum afferat: imò quid vterq;. Nam Agatho duntaxat & Socrates reſtant. Morem tibi geram, dicere Eryximachum. Nam mihi oratio tua placet, Et niſi cognouiſſem Socratem, & Agathonẽ in amatorijs eſſe facundos, dubitaſſem ne verba illis deficerent, eo ꝙ multa variaq́; ſunt dicta. Verum adhuc illis cõfido. Strenue & ipſe certaſti. ò Eryximache, Socrates inquit dicebat. Verum ſi in eo gradu conſtitutus eſſes, in quo nunc ego ſum, imò in quo ero cũ Agatho quoq; ſcite dixerit, perinde vt ego nũc maximè formidares, & anguſtijs vndiq́; premereris. Incantionibus circumuenire me vis, ò Socrates, Agathonem reſpondiſſe, vt in cõſpectu veſtro paueſcam, ꝙ magna apud vos tanquã in theatro de me expectatio ſit, quaſi elegantiſsime ſim dicturus. Nimis, ò Agathon, obliuioſus eſſem, dixiſſe Socratẽ, ſi te nunc corã paucis trepidaturũ putarem, quẽ heri tam fortiter, tamq; generoſe aſcẽdiſſe pulpitium tragicũ vna cùm hiſtrionibus viderim, & ſine vllo terroris motu coràm tanta ſpectantium multitudine, carminũ periculũ feciſſe. Ne me adeo, dicere Agathonem, theatri ſtudioſum eiusq́; fauori deditum putes, vt ignorem prudẽti viro paucorum ſapientum magis, quàm multorũ inſipientium iudiciũ eſſe verendũ. *Prudẽti viro paucorũ ſapientũ magis quã multorũ inſipientiũ iudiciũ eſſe verendum.* Inique iudicarem Agatho, Socratẽ dicere, ſi quid in te ruſticum exiſtimarem. Noui equidem, ꝙ ſi quos offenderes tuo iudicio ſapientes, magis eos ꝗ vulgus curares. Sed vide ne ipſi tales minimè ſimus. Interfuimus ibi & ipſi, vulgarium numero cõputati. Sin autem alijs occurreres ſapientibus, nequid in eorũ conſpectu inepte faceres, formidares. Nunquid aliter dicas? Non. Vera.n. refers, dicere Agathonem. Vulgus aũt non metueres, dicere Socratẽ, ſiquid ineptum cõmittere te putares. Hic Phædrũ, ò amice Agathon, ſubieciſſe, ſi Socrati reſpondere pergis, nihil curabit quomodocunq; cætera hic agãtur, modo habeat quicum diſputet, pulchro præſertim. Equidem libenter Socratem audio diſputãtem. Veruntamen curandũ mihi eſt, vt amor à ſingulis ordine certo laudetur. Laudate igitur & vos Deum primo, poſtea arbitratu veſtro inuicẽ diſputabitis.

SECVNDA ORATIO.

PRAECLARE loqueris Phædre Agathonem dixiſſe, neq; me quicquam dicere prohibet. Cum Socrate quidem ſępe alias diſputare licebit. Ego vero nunc primum quatenus dicendum ſit, moſtrabo, poſtea dicam. Videntur mihi qui hactenus locuti ſunt, nõ ipſum Deum laudaſſe,

Recta ratio laudandi.

laudaſſe, ſed beneficia quæ feliciter ab illo conferuntur, hominibus narrauiſſe. Qualis verò ipſe ſit qui horum bonorum cauſa eſt, nullus adhuc expreſsit. Recta autem laudandi ratio ſola in omnibus illa eſt, qua illius de quo agitur natura prius oſtẽditur, poſtea quorum cauſa eſt declaratur. Sic & in præſentia qualis ipſe ſit amor primũ oſtendere decet, deinde munera illius exponere. Aſſero equidem cum dij omnes beati ſint, amorẽ, ſi modo fas eſt & tolerabile dictu, eſſe omnium beatiſsimum, quippe cùm pulcherimus omnium optimusq́; exiſtat. Quòd verò pulcherrimus ſit, ex eo primũ patet, quòd deorum omnium maximè iuuenis eſt. cuius ipſe euidens argumentum prębet, cum ſenectutem fugiat, velocẽ videlicet, quæ citius quàm oportet aduentat, eamq́; amor natura odit, fugitq́;: iuuenibus verò ſe miſcet. Scite quidem veteri prouerbio fertur ſimile ſimili ſemper hærere. Et cũ multa Phædro concedo, in hoc vno minimè aſſentior, quòd amor Saturno & Iapeto ſit antiquior. Imo præ cæteris dijs iuuenem eſſe aio, ſemperq́; iuuenẽ: priſca verò deorum geſta, quæ Hæſiodus Parmenideſque deſcribunt, neceſsitati potius quàm amori attribuenda, ſi modo illi vera narrarũt. Neq; enim caſtrari inuicem, & vinciri, aliaq́; violenta permulta dijs olim contigiſſent, ſi amor illis tunc adfuiſſet: ſed beneuolentia, & pax ſumma regnaſſet, quemadmodũ nunc ex quo imperare dijs amor incepit. Ergò iuuenis eſt & tener præterea, mollisq́;. Opus autẽ eſt tali quodam poeta, qualis Homerus extitit, ad tenerã amoris mollitiẽ demonſtrandã. Homerus quidem Aten .i. calamitatem deam inquit eſſe, & mollẽ. Vtq; illius pedes teneros eſſe oſtẽderet, ait nunquã pauimenta calcare, ſed per capita hominũ incedere: perſpicua ſanè coniectura quod tenera ſit, vſus fuiſſe videtur, quia per dura non graditur, ſed mollia tangit. Eodem nobis vtendũ eſt argumento, quòd tener ſit Amor oſtendere cupientibus. Neq; .n. per terram, & ſaxa vadit, quæ aſpera ſunt, ſed molliſsimis omnium rebus ſe infigit atq; permanet. In animis quippe deorũ & hominum ſedem ſuam locat. neq; tñ in quibuſlibet animis: nam ſi durum animi offenderit habitũ, aufugit: ſin autem mitẽ mollemq́;, inhabitat. Cum itaq; molliſsimarum rerũ molliſſimas ſemper partes pedibus totoq́; tangat, tenerrimum eſſe amorẽ neceſſe eſt. Quapropter & iuuenis eſt, & tener præ cæteris amor. Quinetiam aquæ inſtar liquidus eſt, & lubricus. Non .n. vndiq; per omnem animam circunfluere poſſet, & clàm influre, & effluere clàm, ſi durus ac rigidus eſſet. Aptæ verò, cõpoſitæ, flexibiliſq; formę, argumento eſſe formoſitas poteſt, hoc eſt figuræ cõcinnitas, qua amor omniũ maximè proculdubio decoratus eſt. Inter deformitatẽ porrò & amorẽ eſt pugna perpetua. Coloris quoq; decorem aſsidua inter flores habitatio huius dei ſignificat. In eo ſiquidem quod floribus caret aut defloruit, ſiue corpus, ſiue animus, ſeu quoduis aliud ſit, Amor ipſe non inſidet. Vbicunq; verò floridus, & odorifer eſt locus, gratiſſimè cõquieſcit. De huius dei pulchritudine permulta inſuper afferri poſſent, ſed iſta ſufficiunt. Deinceps de virtute amoris eſt dicendum. Quod in primis maximi faciendum eſt, Amor nec iniuriam infert deo, vel homini, nec à deo, vel homine iniuriam patitur. Non .n. ipſe qui patitur ſi quid patitur. Nam violentia non tangit amorem. Neq; vi facit, ſi quid faciat. Quiſque enim ſponte amori in ſingulis paret. Quæcunq; verò volens quiſpiam cum volente vltro contrahit, iuſta habentur, vt regiæ ciuitatis leges ſtatuunt. Nec iuſtitiæ ſolũ verumetiam ſummæ eſt temperantiæ particeps. Siquidem inter omnes conuenit, temperantiam eſſe, libidinibus & voluptatibus dominari, nullamq́; voluptatem eſſe amore potentiorem. Quòd ſi voluptates omnes amore imbecilliores ſunt, ab illo vtiq; ſuperantur, ille verò dominatur, amor itaq; quoniam libidinibus, & voluptatibus domitatur, mirum in modum eſt temperans. Quod ad fortitudinem præterea neq; Mars qui equidem Amori reſiſtit. Neq; .n. Mars amorem, ſed amor Veneris, vt fertur, Martem detinet. potẽtius autem eſt quod detinet quàm quod detinetur. Qui verò cęterorum fortiſsimo dominatur, omniũ abſq; dubio fortiſsimus iudicandus eſt. De iuſtitia igitur, tẽperantiaq́;, & fortitudine huius dei ſatis eſt dictum. De ſapientia deinceps dicendum reſtat, quod quidem pro viribus eſt exequendum. Principio, vt & ipſe artem meam, perinde ac ſuam Eryximachus, honorẽ, hic deus poeta eſt adeo ſapiens, vt alios quoq; potas poſsit efficere. Quilibet enim licet antea rudis, poeta euadit, cum primum amor afflauerit. Ex quo perſpicuè coniectare licet amorem peritum eſſe poetam, omneſq́; ſummatim muſicos poeſis numeros continere. Nam quæ nec habet aliquis neq; noſcit, alteri dare, vel monſtrare non poteſt. Quòd vtiq; per amoris ſapientiam animalia cuncta gignãtur atq; naſcantur, quis dubitet? Artiũ pręterea facultatẽ, nõ ne ab hoc deo tradi videmus? eumq; hominẽ cuius hic eſt præceptor, quauis in arte pręcellere, clarumq́; euadere? contrà verò eum qui ab amore non tangitur, in obſcuro iacere? Sagitandi nãq;, medendi, & diuinãdi peritiam appetitu atq; amore duce inuenit Apollo, qui eſt Amoris diſcipulus. Muſicam ſimiliter Muſæ. Fabricam Vulcanus ęrariã. Texendi artificium Minerua: Iupiter deorum hominumq́; gubernationem. Quocirca res deorum amore interueniẽte diſpoſitę ſunt, amore, inquam, pulchritudinis: deformitatẽ quippe nõ ſequitur amor. Antea verò, vt ſuprà dicebã, permulta atque atrocia inter deos propter neceſsitatis regnum, vt dicitur, contigerunt. Poſtquam verò deus hic ex pulcbrorũ deſiderio natus eſt, bona omnia tam ad deos quàm ad homines prouenire. Ita mihi videtur, ò Phędre, amor ipſe primum pulcherrimus, optimusq́; eſſe, deinde talia quędam cęteris quoq; largiri. Succurrit mihi in pręſentia metricũ quiddam atq; cõcinnum. Hic deus eſt qui pacem largitur hominibus, qui mari tranquillitatẽ, qui ventis requiẽ, cubile viuentibus omniumq́; ſecurũ. Hic ruſticitatẽ à nobis amouet, hic nos familiaritate conciliat, cœtus huiuſmodi omnes congregans. In ſolennibus feſtisq́; diebus, in choris in ſacrificijs, dux nobis & pręſidens. Manſuetudinem quidem porrigens, exterminans feritatem, beneuolentię largitor, maleuolẽtię omnis expulſor, propitius beneficus ſpectandus ſapientibus, dijs placidus, exoptandus expertibus, participantibus poſsidendus atq; tenendus, Delitiarum, mollium illecebrarum, gratiarum dulcis perfuſionis & deſiderij pater. Bonorum ſtudioſus, malorum ſpretor: in labore, in timore, in deſiderio, in ſermone gubernator, perfectus adiutor, ſeruatorq́; pręcipuus. Cunctorum deorum atq; hominum decus, & dux pulcherrimus atq; optimus. Quem profecto ſectari debet, pręclarisq́; hymnis venerari vir quiſq; cãtilenę illius particeps, quã amor ipſe concinit, mentem deorum hominumq́; permulcens. Hęc igitur oratio mea Phędre deo voueatur, partim iocis, partim ſerijs rebus pro ingenij mei facultate referta. Dũ hęc Agato dixiſſet, quemadmodum retulit Ariſtodemus conuiuę omnes ſummo quodam applauſu orationem ipſam comprobauerũt: vtpotè quę ſicut & Agathone & deo dignũ erat, habita videretur. Quapropter Socrates, ad Eryximachum cõuerſus, inquit, An non meritò, ò Acumeni fili Eryximache, ſupra timuiſſe nunc videor, quod reuera contigit vaticinatus, quòd Agathon elegãtiſsimè loqueretur. vnde mihi verba defore putabam? Vnum quidem, Eryximachum reſpondiſſe, rectè vaticinatũ te puto, ſcitè locuturum Agathonem: tibi verò defuturã facũdiam, minimè. Qui non, dixiſſe Socratẽ, & ipſe, ò beate, & alius quiuis à dicendo abſterreatur, cui poſt tam luculentam copioſamq́; orationem ſit loquendum? Et cętera quidem quãuis apte compoſita, non adeo miranda videntur: elegantiam verò nominum atq; verborum qua in orationis calce eſt vſus, ſi quis animaduerterit, protinus obſtupeſcet. Quandoquidẽ & ipſe cum intelligerem non poſſe me eloquentia propè accedere, parũ abfuit quin verecundia motus hinc aliò, ſi quò licuiſſet, abirẽ. Etenim Gorgię me ſermo admonuit, quòd illud mihi Homericum contigiſſet.

Oẽs voluptates ab amore ſuperari.

Quæ quis non habet nec noſcit, alterĩ dare uel mõſtrare nõ põt.

Extimui nempe ne finem verbis imponens Agatho, Gorgiæ facundi caput è ſermone ſuo in meum tranſmittens, mutum me ſactum, lapidem pro homine redderet. Tunc demum temere promiſiſſe me agnoui, amorem vobiſcū pro virili mea collaudaturum, & ineptè amatoria profeſſum fuiſſe, quum omnino neſcirem qua quidq; ſit ratione laudandum. Putabam equidem ob ruditatem meam, de quocunq; quod laudatur à nobis vera oportere referri, & hoc quidem adeſſe atq; licere, ex his aūt pulcherrima ſeligentes quàm decētiſsime aſcribere nos debere. Quocirca ingenti quadā ſpe elatus ſum, quaſi rectè dicturus, quandoquidem veram laudandi rationem, vt videbatur, haberem. Tandem verò haud cōgruus laudationis hic modus apparuit. Oportere nanque videtur, maxima quæque, & preclariſsima rei quam laudamus, aſcribere, ſiue reuera illi adſint, ſiue non adſint. Nihil enim referre falſa ne an vera ſint, cum propoſitum ſit non quomodo amor ipſe laudetur, imò vt quiſq; amorem laudare quàm maximè videatur. Quapropter vniuerſa amori tribuitis, talemq; eū eſſe, & taliū tantorumq; cauſam affirmatis, vt quàm pulcherrimus optimusq; appareat, ignorantibus videlicet. Nunquam enim intelligentibus laus huiuſmodi recta, & pura iudicaretur. Equidem laudationis huius modum penitus ignorabam. Neſciens itaq; vobiſcum conueni me quoq; inter alios collaudaturum. Lingua ergo pollicita eſt, mens verò nequaquam. Abſit igitur à me iſta laudatio. Neq; .n. ſic illum extollere poſſem. Veruntamen ſi vultis, ritu meo vera loqui cupio, & ad meipſum reſpicere potius, quam cùm orationibus veſtris certare, ne riſum moueam. Vide itaq; Phædre vtrum vobis placeat orationem huiuſmodi nunc audire quæ de amore vera duntaxat enarret, verborum nominumq; vtcunque accidit compoſitione procedens. Phædrum igitur, Mihi ſanè & alijs placet, dicere, vt tuo arbitratu loquaris. Concede mihi ò Phædre dicere Socratem, vt pauca quædam Agathonem rogem, vt ab illo confirmatus loquar. Concedo equidem, Phædrum reſpondiſſe: Interrogo modo, Socratem.

Reprehēditur collaudatio, in qua vt cūcta & maxima referantur, falſa plerunq; ſunt.

SOCRATIS ORATIO.

INDE Phædrum ſic exorſum dicebat. Optima, ò amice Agatho, orationis tuę fundamenta iecisse videris, cū diceres primo quid amor ſit oſtēdendum, poſtea illius opera numeranda. Hoc equidem principiū valde probo. Age, itaq; poſtquam de amore cętera ornate atq; magnifice es elocutus, hoc inſuper circa illius naturam mihi declara, vtrum talis ſit amor, vt alicuius amor ſit, an nullius. Haud peto vtrū matris alicuius patris ue ſit, Ridicula nāq; interrogatio eſſet, vtrū amor patris matriſue ſit amor. Verum ſi interrogaſſem, nūquid pater alicuius pater eſſet, an non, reſpondiſſes vtiq;, ſi modo congruè loqui voluiſſes, patrem filij aut filiæ patrem eſſe. An non? Prorſus, Agathonem dixiſſe. Nónne & matrem alicuius eſſe matrem? Et illud conſenſiſſe. Reſponde præterea, Socratē dixiſſe, pauca quędā, vt quod ſentio magis intelligas. Frater nunquid ipſum quod eſt, alicuius eſt frater? Eſſe diceres. Nonne fratris aut ſororis? Horum profectò. Conare ſimiliter de amore nobis oſtendere, num amor alicuius ſit amor. Alicuius certè. Hoc itaq; memoriter ſerua, cuius ſit recordatus. Atq; ad hoc reſponde, vtrum amor, illud ipſum cuius eſt amor, appetat, nécne. Et maximè quidem. Nunquid hoc ipſum apud ſe habet, & tamen quod habet appetit atque amat? An potius non habet quod & amat, & appetit? Veriſimile eſt non habere. Aduerte pręterea vtrū pro eo quod veriſimile eſt, neceſſariū ſit ita quicquid appetit, id quo eget appetere: & ſi non eget, nec cupere. Mihi quidem mirum in modū hoc placet, vt neceſſarium ſit. Tibi verò quid videtur Agatho, dixiſſe Socratem? Quod & tibi, reſpondiſſe Agathonem. Bene loqueris. An vellet magnus quiſpiā magnus eſſe, & robuſtus aliquis, eſſe robuſtus? Ex his quæ ſupra conceſsimus fieri nō poſſe mihi videtur. Neq; enim indigus eſſet eorum quæ in ſeipſo iam contineret. Vera dicis. Etenim ſi ille qui robuſtus eſt, vult eſſe robuſtus, & qui velox, eſſe velox, & ſanus denique ſanus, fortè quiſpiam crederet, & hos, & alios quoſlibet, ea quæ habēt appetere. Ne igitur hic decipiamur. Hęc ſi diligēter animaduertas Agatho, neceſſariū eſſe videbis quæcunq; præſenti in tempore hi habent, eadem in tempore eodem habere, ſeu velint, ſiue nolint, hoc ipſum verò quisnam cuperet? Cum verò quis addit: at ego ſanus dū ſum, volo equidē ſanus eſſe, & diues dū ſum, eſſe diues: atq; idcirco, quę habeo cupio: huic protinus reſpōdemus. O bone vir, ipſe diuitias, ſanitatem, roburq; adeptus, vis hæc & in futuro tempore poſsidere: qm̄ in pręſenti velis noliſue habes. Vides ergo cum dicis, quę mihi adſunt cupio, nunquid aliud quàm hoc inſeras, quæ mihi nunc adſunt, & in futuro adeſſe exopto. Cenſes hūc hominem Agatho hoc an aliud reſponſurū? Nihil aliud, dicere Agathonē. Amor profectò huiuſmodi, illud reſpicit quod nōdum in promptu eſt nec habetur, adeſſe videlicet & ſeruari illa in tempore quod ſequatur. Sic eſt omnino. Et hic igitur, & alius quicunq; appetit, quod nondū expoſitum paratū eſt, appetit, quodue nō adeſt, nec habet, & quod ipſe nō eſt, quoue indiget. Talia quædam ſunt illa, quorum eſt appetitus, & amor. Talia proculdubio. Age dixiſſe Socratē, quæ ſupra dicta ſunt repetamus. Primo quidem amor, aliquorum dictus eſt amor, deinde illorum potiſsimū quibus indiget. Certè reſpondiſſe. Recordare præterea, quorū eſſe amorem aſſeruiſti. Ego tibi in memoriā ſi vis reducam. Equidem ita dixiſſe te arbitror: A dijs omnia propter pulchrorum amorē fuiſſe diſpoſita. Turpiū quippe amorem omnino nullum eſſe. An non ita dicebas? Ita profectò. Probabiliter quidē loqueris, ò amice. Et ſi ita eſt, amor certè pulchritudinis amor eſt, turpitudinis verò minimè: Conſentio. Nonne conceſſum eſt, id quo eget nec habet, amare? Conceſſum planè. Ergo pulchritudine indiget amor, eamq; non habet. Neceſſarium. Quid verò? Num pulchrum vocas quod pulchritudinis indigū eſt, nec eam habet? Nequaquam. Nunquid vlterius, ſi hæc ita ſe habent, amorem pulchrum aſſeris? Nihil eorum quæ ſupra dixi, intellexiſſe videor. Rectè dixiſti. Sed reſponde dixiſſe parumper vlterius, nūquid ipſa bona pulchra eſſe vīr? Mihi verò. Si igiť amor pulchris caret, bona verò pulchra ſunt, bonis quoq; caret. Repugnare tibi, ò Socrates, nullo mō poſſem. Eſto igiť, vt tu ais. Veritati quidē dicere nunquā, ò dilecte Agatho, aduerſari poſſes, Socrati vero facilimè.

VErum Agathonem iam dimittam, vobiſq;, ò conuiuæ, referā ſermonem de Amore, quem olim accepi à fatidica muliere Diotima, quę & harū rerum perita erat, & alia multa ſapiēter intelligebat, & Athenienſibus olim ſacris, decēnio ante peſtem peractis morbi dilationem dedit. Illa me in amatoria facultate inſtruxit. Quę igitur illa dixit, conabor vobis ex meipſo ſecundū ea quæ inter me & Agathonem conuenerunt, exprimere. Oportet aūt primo, ò Agatho, vt & tu expoſuiſti, quid & quale ſit amor oſtēdere, deinde opera illius ęnumerare. Pręſtat, vt mihi videtur, eodem ordine vobis nunc referre quo hoſpes illa me examinans pertractauit. Fermè enim eadem ego illi quę mihi Agatho, prędixeram. Magnum eſſe deū amorem, & ad pulchra reſpicere. Eiſdemq; rationibus me redarguit, quibus hūc ipſe, quòd neq; pulcher eſſet amor, vt dicebam, neq; bonus. Ad quam ego tunc, Quid ais, ò Diotima, inquam. Turpis ne igitur ac malus eſt amor? Et illa: dic meliora quæſo. an putas neceſſarium eſſe, vt quicquid pulchrum nō eſt, ſit turpe? Maximè. Et quod non ſapiens, ignorans? An non aduertiſti, eſſe quoddam ſapientię & ignorantiæ medium? Quid iſtud? Rectè opinari, hoc eſt veri abſq; certa ratione participem eſſe. hoc ſiquidem neq; ſcientia eſt: nam ſine ratione ſcientia nunquam. Neque ignorantia rurſus. Quod enim veri compos eſt, ignorantia non vocatur. huiuſmodi quiddam eſt opinio recta, inter ſapientiam, & ignorantiam medium.

Diotima fatidica.

Inter ſapiētiā & ignorantiā media eſt recta opinio.

Qualis ſit opinio recta.

Vera, dicebam ego, narras. Ne cogas igitur, inquit, quod

Amor eſt medius,inter turpe & pulchrum.

quod pulchrum non eſt,eſſe turpe,quodúe non bonũ,eſſe
malum. Eadem ratione quamuis amorem, neq; pulchrũ
neq; bonum eſſe concedas, non tamen putare debes tur-
pem neceſſario eſſe,vel malum,ſed inter iſta medium. At
verò in hoc omnes cõſentiunt,magnum eſſe deum amo-
rem. Ignorãtes ne dicis,inquit,omnes? an ſcientes? Cun-
ctos,inquam. Quónam pacto ridicule magnũ eſſe deum
hi confiterentur, qui nec deum quidem eſſe volunt? Qui
nam iſti,inquam ego? Vnus quidem tu es, inquit,ego alte
ra. Quónã pacto dixiſſe me hoc aſſeris? Facilè tibi oſten-
dam. Dic age. Nonne deos omnes pulchros ac beatos aſ-
firmas? Nunquid auderes deorũ quempiam nõ pulchrum
beatumúe dicere? Non per Iouem. Beatos autem nonne
illos vocas, qui bona pulchraq; poſsident? Illos duntaxat.
Atqui amorem in ſuperioribus admiſiſti propter pulchro
rum bonorumque inopiam,hæc ipſa quorum indigus eſt,
appetere. Admiſi equidem. Quónam igitur modo deus
eſt,inquit, qui pulchrorum bonorumq; eſt expers? Nullo
pacto vt videtur,inquam. Vides ne quod & ipſe amorem
deum eſſe non putas? Quid ergo inquam: Num mortalis
eſt amor? Minimè. Quid igitur? Superiorum inſtar,mor

Natura dæmonum. Munia & officia dæmonum.

talis immortalisúe medium. Quid inquam eſt, ò Dioti-
ma? Magnus,ò Socrates,dæmon. Etenim omnis natura
dæmonum inter mortales deosúe eſt media. Quam vim
habet? Interpretatur, inquit, & traijcit humana ad deos,
diuina ad homines: horum quidem preces,& ſacrificia,il-
lorum præcepta ſacrosq; ſolennes, inſtitutiones, & ordi-
nem. In vtroq; medio conſtituta totum complet,vt vni-
uerſum ſecum ipſo tali vinculo connectatur. Per hanc va

Diuinatio & magica cõcluditur per dæmones.

ticinium omne procedit,ſacerdotumq; diligentia circa ſa
crificia expiationesq;, & incantiones,& diuinationẽ om-
nem, atq; magicam. Deus quidem homini nõ miſcetur,
ſed per id medium commercium omne atq; colloquium
inter deos hominesq; conficitur, & vigilantibus nobis,&
dormientibus. Quicunq; harum rerũ peritus eſt, δαιμόνιος,
id eſt felix vir, & ſapiens nuncupatur: qui verò alias artes
& facultates quæ manibus explentur, callent, mercenarij
nominãtur. Enimuero hi dæmones multi atq; varij ſunt.

Amor vnus ex dæmonibus.

Ex his vnus eſt amor. Qui nam parentes,inquam, amo-
ris? Quamuis dictu prolixum ſit,inquit,exponam tamen.
Quando nata eſt Venus, parato conuiuio diſcubuerunt
dij cæteri, & μήτιδος, i. cõſilij filius, πόρος, i. affluentię deus,
Cum cęnati eſſent, πενία, i. paupertas mendicatura cibum,
vtpotè epulis illic abundantibus venit, & circa fores ob-
uerſabatur. Porus quidem nectare ebrius, vinum nanque
nondum erat, Iouis hortum ingreſſus eſt,& ſomno graua
tus dormiebat. Penia verò inopia compulſa quo pacto fi-
lium quaſi quibuſdam inſidijs ex Poro conciperet, exco-
gitauit. Quare iuxta illum accubuit, Amoremq; cõcepit.
Vnde natus eſt Amor ſectator cultorq; Veneris, propte-
rea q in veneris natalibus eſt progenitus. Quinetiam na-
tura pulchri deſiderio capitur, quũ Venus ipſa;ſit pulchra.
Quoniam verò Pori ac Peniæ Amor eſt filius, ſortem hu
iuſmodi nactus eſt. Principio aridus eſt, & ſqualidus, nu-
dis pedibus,ſemper humi volans,ſine domicilio,ſine ſtra-
mẽtis,& tegmine vllo, ad fores in via ſub diuo dormiens,
naturamq; matris ſeruans,ſemper egenus. Secundũ verò
patris ſtirpem, pulchris ac bonis inſidiatur, virilis,audax,
& vehemẽs ſagaxq; venator, noua ſemper machinamen
ta contexens, prudentiæ ſtudioſus, facundus, per omnem
vitam philoſophans,incantator,faſcinatorq; potens, vene
ficus atq; ſophiſta. Neq; immortalis omnino ſecundũ na
turam,neq; mortalis: ſed interdũ eodem die pullulat atq;
viuit,quoties exuberat: interdũ deficit: atq; iterum reui-
uiſcit ob patris naturam. Quod verò acquiritur,continuè
ſubterfluit. Quocirca neq; mendicus eſt amor vnquam,
neq; etiam opulentus. Quinetiam inter ſapientiã & inſci-
tiam cõſtituitur. Sic.n.res ſe habet. Nullus deorũ philoſo-
phatur, aut ſapiens fieri cupit. Eſt enim. Nec alius quiuis
ſapiens philoſophatur. Neq; omnino ignorãtes philoſo-
phantur,neque ſapientes fieri cupiunt. hoc.n.habet igno-
rantia peſsimum, quando qui nec pulcher bonus eſt, neq;
ſapiens,ſufficiẽter hæc habere ſe cenſet. Nunquam igitur
expetit illa quorũ ſe indigum non aduertit. Qui ergo po
tiſsimũ,inquam, Diotima philoſophantur, ſi neq; ſapien-
tes neq; ignorãtes id agunt? Hoc profectò vel puer intel-
liget,inquit,q hi videlicet qui inter iſtos ſunt medij,è qui
bus eſt amor. Sapientia nempè pulcherrimum quiddã eſt,
amor autem circa pulchrum verſatur. Ex quo neceſſario
ſequitur Amorem eſſe philoſophum: cumq; philoſophus
ſit, medium ignorãtis ſapientisq; tenere. Horum in cauſa
eius genitura conſiſtit. Nam ex patre ſapiente & opulento
eſt genitus, matre verò minimè ſapiẽte, & certè paupere.
Natura itaq; dæmonis, ò amice Socrates, iſta. Nec mirũ
eſt talem te amorem finxiſſe ex ea opinione, quã de natu
ra eius habebas. Nam,vt ex tuis dictis conijcio,nõ aman-
tem,ſed amatũ amorem eſſe putabas,& idcirco pulcherri
mum tibi amorẽ eſſe viſum exiſtimo. Amabile quidem
ipſum reuera pulchrum eſt,delicatum, perfectũ & certiſsi
mum. Amans aũt aliam talem ideam habet, qualem in ſu
perioribus figuraui. Eſto,inquam, vt ais, hoſpes, præclare
enim loqueris. Cum verò talis ſit amor,ad quid conducit
hominibus? Hoc deinceps, ò Socrates, docere conabor.
Talis quidem eſt,& ita genitus amor. Eſt autem pulchro
rum, vt ipſe inquis. Verum ſi quis ita quærat, cuius gratia
amor pulchrorum eſt, ò Socrates, atq; Diotima? Imò ſic
clarius. Qui pulchra amat, quid ab his potiſsimũ expetit?
Quid reſpõdebimus? Adeſſe videlicet ſibi. At hęc reſpon
ſio quęſtionem huiuſmodi vltra requirit. Quid erit illi cui
pulchra aderunt? Nihil in promptu quod reſpondeam ha
beo. Siquis verò inquit, mutatis vocabulis, & bono pro
pulchro vtens,percontetur. Qui amat bona,quid expetit?
Adeſſe ſibi,inquam. Quid huic erit,cui bona aderunt? Fa
cilior ad iſta reſponſio,inquã. Felix enim erit. Poſſeſsione
ſanè bonorũ beati ſunt quicunq; beati, neq; requirere vl-
terius opus eſt,ad quid ſelix eſſe velit, qui felicitatẽ optat,
ſed finem iam reſpõſio habere videtur. Vera loqueris,in-
quam. Nunquid hanc voluntatẽ amoremq; cunctis cen-
ſes hominibus eſſe cõmunem? omnesque velle bona ſibi
ſemper adeſſe? Communem planè. Cur ergo nõ omnes,
ò Socrates, amare dicimus, ſiquidem omnes & eadem &
ſemper amant? ſed quoſdã amare,alios minimè? Admi-
ror & ipſe. Sed ne mireris. Nam ſpeciem quandã aman-
tium ſeligentes, Amorẽ denominamus,totius nomen at-
tribuentes. In alijs aũt,nominibus alijs vtimur. Exemplo,
inquam,quodã declara. Vt ecce. Scis vtiq; ſacere,amplum
quiddã eſſe. facere ſiquidem generatim dicitur cauſa qua
vnumquodq; ex nõ eſſe ad eſſe procedit. Quapropter om
nes cuiuſq; artis actiones,effixiones ſunt, & artifices om-
nes poetę,id eſt factores. Vera narras,inquã. Vides tamen
q non vocãtur poetę,ſed alia nomina ſortiuntur. ex om-
ni verò ſactione,vna ſelecta particula, quæ.ſ.circa muſicã
carminaq; verſatur, totius nomine nuncupatur. Poeſis.n.
id eſt effictio, hæc ſola vocata eſt: quiúe hanc effictionis
particulam habent,poetæ. Vera hæc ſunt, inquam. Idem
quoq; circa amorem accidit. Nam ſummatim quidẽ om
nis bonorũ felicitatisque appetitio,maximus & inſidiator
amor eſt cuiq;. Verum qui ad bonũ ſtudio pecuniarũ vel
gymnaſticæ vel ſapientiæ proficiſcuntur, nec amare nec
amatores cognominantur. Qui verò ſecundũ certam ſpe
ciem ad id cõtendunt,totius nomen ſubeunt, amorẽ vide
licet,& amare,& amatores, Rectè loqui videris. Nõnulli
ferunt,eos qui dimidium ſui perquirunt, amare. Ego, au-
tem,neq; dimidij, neq; totius amorem aſſero, niſi aliquo
pacto ſit bonũ: quando quidem & manus & pedes, ſi vi-
deãtur mala, vel à ſeipſis homines abſcindere volunt. Nõ
enim ſuum quiſque diligit: niſi fortè quiſpiam quod bo-
num eſt, ſuum ac proprium cuiuſq; vocet, quod verò ma
lum, potius alienum. Quippe cum nihil aliud præter bo-
num homines ament. Nonne ſic & tibi videntur? Sic vti-
que. Simpliciter ergo dicendum eſt,homines bonũ ama-
re? Proculdubio. An non addendum quod adeſſe ſibi
bonum

bonum cupiunt? Addendum. Nec adeſſe ſolum, ſed & ſemper adeſſe? Et ſemper. Eſt igitur ſummatim amor appetitio qua bonum ſibi ſemper eſſe quis cupit. Vera nimium loqueris. Poſtquam huiuſmodi quidã ſemper vniuerſalis eſt amor, potes ne dicere quæ potiſsimum appetendi conditio, quiúe proſequendi modus, & in quali vel actione vel ſtudio, Amor propriè nominetur? Si id oſtendere potuiſſem, nunquam ſapiẽtiam tuã ædmiratus eſſem Diotima, neq; diſcendi gratia ad te veniſſem. At ego dicam. Eſt, inquam, hoc partus in pulchro, tam ſecundum animam, quàm ſecundum corpus. Vaticinio opus eſt ad id quod ais intelligendum. hoc.n.nullo modò percipio. Dicam equidem planius. Omniũ, ò Socrates, hominum prægnans, & grauidum corpus eſt. prægnans & anima. Et cum primum ad certam ętatem peruenerimus, parere noſtra natura cupit: parere verò in turpi nequit, in pulchro poteſt. Viri ſanè mulieriſq; congreſſu fœtus partuſq; prouenit. Eſt autẽ opus hoc diuinum, & in animali ipſo mortali, immortale hoc eſt, conceptio, ſcilicet & generatio. Hæc in eo quod ſine proportione & diſſonum eſt, expleri nequeunt. Diſſonum autẽ eſt quod turpe, ab omni quod eſt diuinum: pulchrum verò diuino conſonum. Parca igitur & Lucina generationi pulchritudo ipſa eſt. Quocirca quoties pulchro quod grauidum eſt adhæret, lętitia geſtit, hilaritate & voluptate diffunditur, pariterque & generat. Contrà verò cũ turpi propinquat triſtitia quadam & dolore cõtrahitur, abſterreturq; & cohibetur, nec gignit, ſed fętũ retinens angitur. Quapropter quod concepit, & iam luxuriat, adultumq; ad generationẽ anhelat, circa pulchrũ vt plurimũ obuerſatur, quòd inde acri anxietate leuatur. Eſt enim amor non pulchri Socrates, vt tu putas. At cuius, inquam. Generationis partuſq; in pulchro. Reuera? Reuera, inquam. Cur generationis? Quia amor ſempiternũ quiddam eſt & immortale, quẽadmodũ in ipſo mortali generatio: immortalitatẽ autẽ vnà cũ bono appetere neceſſe eſt ex illis quæ ſupra conceſsimus, quandoquidem amor eſt appetitio, qua bonum ſibi quiſq; ſemper adeſſe deſiderat.

Amor eſt immortalitatis deſiderium.

Ex his concluditur Amorem immortalitatis quoq; deſiderium eſſe. Hæc omnia mihi Diotima tradidit, cũ de amatorijs ſermonem habuit. nec non ſic interrogauit. Quam huius amoris cupiditatiſq; cauſam, ò Socrates, arbitraris? An non vides quàm grauiter afficiuntur animantes omnes, & quæ gradiuntur, & quę volant, cum ad generationem toto impetu proferũtur, & amoris ardore inſaniunt? Primo quidẽ generationis cauſa quàm vehementer congredi concupiſcunt. Deinde quantum circa natorum alimenta laborant. Horumq; cauſa imbecilla etiam animalia aduerſus robuſtiſsima prelia poſcunt, & pro illis occũbere parata ſunt, ac fame deficere, modo filios nutriant, & aliud quodlibet audacter aggrediũtur. Homines quidem fortè putaret quiſpiam rationis diſcurſu hæc agere, brutis autẽ quę nam amoris tam ardentis cauſa eſt? Aſsignare hanc potes? Minimè, inquam. Credis ne inquam, inquit, in amatorijs peritus fore, dum hęc ignoras? Ob hanc cauſam ad te, ò Diotima, vt ſupra dixi, confugio, quia præceptores me indigere cognoſco. horũ itaq; præcor, & aliorum quæcunq; ad amorẽ attinẽt, cauſam afferas. Si credis illis naturæ amorẽ eſſe cuius ſępe iam diximus, ne mireris. Ex hoc.n. ſimiliter vt ex ſuperioribus, natura mortalis, ſemper & immortalis eſſe pro viribus nititur: hoc autem

Aſsidua mutatio in corpore & anima.

generatione duntaxat aſſequitur, quoniam ſemper alterum iuuenem veteris loco ſubſtituit. Enimuerò eo ipſo in tempore, quo animalium vnumquodq; viuere dicitur, idemq; eſſe, vt à pueritia ad ſenectutem, quamuis idem dicatur, nunquam tamen in ſeipſo eadem continet, ſed nouum ſemper efficitur, & vetera exuit, ſecundum pilos, carnem, oſſa, ac ſanguinẽ, & vniuerſum corpus. Neq; in corpore ſolum, verumetiam in anima id contingit. Mores, conſuetudines, opiniones cupidines, voluptates, dolores atq; timores, continue permutantur. neq; quicquã ex iſtis idem, & ſimile perſeuerant, ſed priora quidem abolentur, noua verò ſuccedunt. Quinetiam quod mirabilius eſt, ſcientię quoq; non ſolũ alię euaneſcunt, alię ſurgunt, neq; ſemper ſecundum ſcientias ijdem ſumus, verumetiã vna quæuis ſcientiarum idem patitur. Quod.n. dicitur meditari, quaſi exierit, ſciẽtia dicitur. Obliuio nanq; ſcientiæ exitus eſt. Meditatio verò nouam memoriam ſemper abeuntis loco reſtituens, ſcientiam ſeruat, vt eſſe eadem videatur. Hoc vtiq; pacto omne mortale ſeruatur, nõ quia ſemper omnino idem ſit vt diuinũ, ſed quia quod tabeſcit, & abit, nouum & ſimile ſibi relinquit. Hoc remedio Socrates, quod mortale eſt ſiue corpus, ſeu quodlibet aliud, particeps immortalitatis euadit, quod verò diuinũ & immortale, alia ratione. Quamobrem mirari non debes, ſi omnia germen ſuum natura chariſsimum habeant. Nam immortalitatis gratia nixus huiuſmodi atq; amor cuilibet ineſt. Cum hęc audiſſem, admiratione cõmotus, inquã, Sicci ne Diotima ſapiẽs reuera de ijs iudicandum? Tum illa, vt perfecti ſophiſtę ſolent, Certo ſcito, inquit, ò Socrates. Et enim ſi gloriæ ſtudium quod hominibus ineſt, conſiderare volueris admiraberis ruditatẽ tuam, quòd ea quę dixi, non ſatis comprehenderis. Cernes equidem quàm vehemẽter exoptent, notos ſeſe omnibus exhibere, & in futurũ immortalem gloriam, cõſequi. Nam huius gratia magis quàm filiorũ pericula ſubeunt, pecunias erogant, laboreſq; nullos reſpuunt, ac deniq; ſeſe morti exponunt. An cenſes Alceſten pro Admeto mori voluiſſe, aut Achillem in vltione Patrocli occumbere, aut veſtrũ Codrum pro filiorum regno perire, niſi immortalẽ virtutis memoriam, qualis apud nos extat cõſecuturus ſe præſagiſſent? Longè abeſt, inquam, imò pro immortali virtute & honeſta opinione cuncta hæc, vt arbitror agunt: & quo meliores homines ſunt, eo magis ad iſta contendunt. Nã immortalitatem amant. Quicunq; igitur corpore fœcundi ſunt, ad fęminas ſe magis conuertunt, atq; ita amant, & filiorum generatione immortalitatem, memoriam, fęlicitatem, per omne tempus aſſequi ſperant. Sunt & qui animam grauidam atq; fœcundã magis quàm corpus habeant. hi ſanè concipiunt ea quæ animæ & concepiſſe & cõcipere conuenit. ſed quid nam conuenit? Prudẽtiam videlicet, aliaſq; virtutes, quarum rerum poetę omnes genitores ſunt nec nõ artifices illi qui inuentores dicuntur. Maxima verò, & omnium præſtantiſsima prudentia eſt qua ciuilia & domeſtica gubernantur, cuius nomen eſt temperantia atque iuſtitia. Quiſquis ergo virtutũ huiuſmodi natura plenus & grauidus eſt, ideoq; diuinus, ętate debita imminente pare re iã generareq; affectat, & idcirco paſsim vagatur, quæritq; pulchrum, in quo generet. in turpi nanq; minimè generaret. Quapropter corporibus ſpecioſis magis quàm deformibus gratulatur, vtpotè prægnans. Quod ſi animam præterea pulchram generoſam docilemq; reperiat vtraq; pulchritudine concurrente, mirifice delectatur, & coram homine illo confeſtim de virtute loquendo facundia pollet, qualis eſſe debeat vir bonus ediſſerens, quodúe ſit eius officium, atq; hac doctrina imbuere illum ſtudet. Adhærens quippe pulchro, eoq; familiariter vtens, quæ quondam conceparat, parit & gignit, illius tam in abſentia quam præſentia memor: quodúe inde naſcitur, cum illo communiter nutrit atq; educat. Vnde auguſtiorem communionem, firmioremq; amicitiam viciſsim contrahunt quàm mortalium filiorũ parentes, vtpotè qui in filijs immortalibus magis pulchrioribuſq; vnà communicãt. Etenim huiuſmodi filios quilibet potius quàm humanos eligeret, præſertim qui Homerum Heſiodumque conſideret, & poetas alios æmuletur, dum cernit quales filios reliquerunt: qui cum immortales ſint, immortalẽ quoq; gloriam memoriamq; parentibus præbuerunt: qualeſq; Lycurgus Lacedæmonijs reliquit filios, Lacedęmoniæ ac totius penè Græciæ ſeruatores. Honoratur & apud vos propter generationem legum ipſe Solo, alijq; permulti alibi apud Græcos & Barbaros, qui multa atq; præclara opera demonſtrarunt, virtutem omnem progenerantes. Qui-

bus

bus ſacra ac templa multa, ob huiuſmodi ſæpe natos dica
ta ſunt, ob humanos verò adhuc alicui nunquam. In his
vtiq; amatorijs ò Socrates, ipſe forſitan induſtria tua ini-
tiareris. Vtrum verò vlterius procedas, ac perfecta de-
mũ amatoria, quæ ũe ſublime ſpectant, quorũ gratia hæc
ſunt animaduertas: Vtrum, inquã, pergere valeas, néc ne,
ignoro. Dicã tñ omniq; ſtudio tibi opitulabor. Tu verò
ꝓ viribus ſequi me nitere, Oportet eñ qui ad hoc recto ſit
tramite progreſſurus, ſtatim ab adoleſcentia pulchra cor-
pora contẽplati: & primũ quidẽ ſi modo rectè ducatur,
vnũ corpus amare, ibiq; rationes pulchras producere, co-
gitare deinde pulchritudiem quæ corpori cuilibet ineſt,
alterius corporis eſſe germanã. Et ſi ſequi decet quod in
ſpecie pulchrum, abſurdũ eſt credere eam quæ omnibus
corporibus ineſt, non vnã eãdemq; pulchritudinẽ eſſe. Et
qui hoc aduertit, omniũ ſimpliciter pulchrorũ corporum
amator euadere debet, amoris autẽ erga vnũ vehementiã
hac ratione remittere, atq; vnius ſpeciẽ parui facere. Poſt
hæc pulchritudinẽ quæ animis ineſt, illa quæ in corpore
præſtantiorem exiſtimet, adeo vt ſiquis animi ingenui ſit,
quamuis forma corporis alijs quibuſdã cedat, ſufficere tñ
arbitretur, & amet, curetq;, & rationes hmõdi pariat, quæ
ratq; ſermones omnes qui reddere meliores adoleſcentes
poſsint: vt hinc ad pulchritudinẽ quæ in officijs ac legi-
bus reperitur, inſpiciendã ducatur, intelligatq; illam om-
nem ſibijpſi vniformẽ cognatamq; exiſtere, vt eam quæ
circa corpus eſt pulchritudinẽ parui faciat. Poſt officia le-
geſq;, ad ſcientias tranſeat, vt ſcientiarũ pulchritudinem
contempletur: dumq; id quod ampla exuberat pulchritu-
dine, contuetur, haud amplius tanquam mancipiũ vnius
pueli ſpeciem admiretur: neq; vnius hominis vel officij
pulchritudine ſit contentus. Nã quiſquis in hoc delinquit,
exilis & abiectus eſt ſeruus. Verùm in ꝓfundũ pulchritu-
dinis ſe pelagus mergat, vbi ipſo intuitu multas præclaras
atq; magnificas rationes intelligẽtiaſq; in philoſophia abũ
dè pariat, donec ibi confirmatus & roboratus, ſcientiam
iam vnã talem intueatur, quæ pulchri talis exiſtit. Aciem
verò nunc mentis pro viribus adhibe. Quicunq; huc uſq;
per amatoria gradatim deducitur, recto ordine pulchra
intuitus, ad finẽ iam amatorij affectus perueniens, ſubitò
quandam natura mirabilem inſpiciet pulchritudinẽ. Hoc
illud cuius gratia labores omnes pręcedentes ſubiuimus,
Principio quidem ſemper eſt, neç fit, nec interit, neq; cre-
ſcit vnquã, neq; decreſcit: pręterea non hac ex parte pul-
chrum, ex illa turpe, vel tum pulchrũ, tum minimè neq;
ad hoc quidem pulchrũ, turpe verò ad illud. Vel hic pul-
chrum, ibi turpe, vt quibuſdam pulchrum ſit, quibuſdã ve
rò nequaquã. Neq; rurſus imagnatione quadã ipſum pul-
chrum ita fingetur, quaſi vultus pulcher, vel pulchræ ma-
nus, aut aliud quiddam cuius corpus eſt particeps. Neq; vt
oratio quędam, vel ratio, aut ſciẽtia quędam. Neq; in alio
iacere putabitur velut in animali, vel terra, vel cœlo, aut
alio quopiam, ſed idipſum per ſeipſum cũ ſemetipſo vni-
forme ſemper exiſtens. Cętera verò omnia quę pulchra
ſunt, illius participatione pulchra, ea. ſ. condicione, vt na-
ſcentibus & intereuntibus alijs, nihil ſubtrahatur illi, aut
addatur, neq; paſſionẽ vllam incurrat. Quãdo vero ab his
aliquis legitime amando aſcendens, illud ipſum pulchrum
ſuſpicere incipit, ferme iam finem atingit. Hoc eſt profe-
ctò ad amatoria rectè pergere, vel ab alio duci, quando vi
delicet quis ab his pulchris gratia pulchri illius aſcendere
incipit, quaſi quibuſdã gradibus vtẽs, atq; ab vno primum
in duo trãſiens, & à duobus in omnia quę pulchra ſunt cor
pora, ab his in omnia officia pulchra, à pulchris officijs ad
doctrinas pulchras conuerſus, à doctrinis deniq; multis in
illam doctrinam perueniens, quæ nõ alterius eſt quàm il-
lius ipſius pulchri doctrina: atq; ita demũ quid ipſum pul-
chrum ſit, contẽplatur. In hoc vtiq; vitæ ſtatu, ò Socrates,
ſi vſquã alibi, homini videlicet ipſum pulchrũ ſpectanti vi
uendum. Quod ſi quando videris, ſuprà quam dici poſsit
pręciolius auro, ornatiſq; veſtibus & pulchris pueris ado
leſcentibuſq; cenſebis. Quos nunc & tu & alij multi, dum
ſpectatis, nimiũ obſtupeſcitis, & ſi fieri poſſet, eligeretis in
ter illos ſemper cibo potuq; neglecto verſari. Quam fe-
lix illud ſpectaculum fore putamus, ſicui contigerit, vt ip-
ſum pulchrũ intueatur, ſyncerũ, integrũ, purũ, ſimplex, nõ
humanis carnibus, coloribus, non alijs mortalibus nugis
cõtaminatum, ſed ipſum ſecundũ ſe pulchrũ diuinum in-
ſpiciat. Num vitam hmõi parui facias? hominis videlicet
ipſius qui illuc ſuſpicit, qui tã pręclarum ſpectaculum con-
tuetur, qui illi cohęret. Non ne cogitas quod ſibi ſolũ cer-
nẽs ille eo oculo pulchrũ quo percipi poteſt, nõ imagines
virtutis vlterius ſed virtutes ipſas pariet? quippe cũ nõ ſi-
mulacbrum, ſed rẽ ipſam attingat. Cumq; virtutẽ veram
pariat, atq; alat, Deo amicus efficietur, & ſi quis alius ho-
minũ, is maximè immortalis exiſtet. Hęc Socratem refe-
rebat, ò Phędre, alijq; conuiuę, Ariſtodemus dixiſſe ſibi
relata à Diotima. Cui fidem adhibeo, atq; alijs perſuade-
re ſtudeo, hominũ naturam haud facilè poſſe ad beatę im
mortalitatis poſſeſsionẽ quicquã legitimo amore cõducibi
lius inuenire. Quamobrẽ honorandũ amorem ab omni-
bus hominibus cenſeo. Equidẽ amatoria colo, meq; ſum
mopere in his exerceo, alioſq; exhortor. Et nũc quidẽ ac
ſemper pro ingenij facultate amoris vim & fortitudinẽ
laudo. Hunc ò Phædre ſermonẽ, ſi vis quaſi laudationem
quãdam amoris exiſtima: ſin autẽ aliter appellare placet, ap
pella. Cũ hęc dixiſſet, vt retulit Ariſtodemus, reliqui om-
nes probarunt, Ariſtophanes ſolus repugnare tẽtauit, quia
mentionem ſermonis illius ſuprà fecerat. Sed repente ve
ſtibuli oſtium percuſſum ſonitũ dedit, & clamor debac-
chantium iuuenum tibicinęq; auditus. Tum Agathonem
Videte dicere miniſtri qui nam homines aduentarint, &
ſi quis familiaris noſter interſit, ad nos accerſite. Si nullus,
nos haud amplius bibere, ſed iam quieſcere nunciate. At
paulò pòſt vocẽ Alcibiadis audierunt, ebrietate inſultan-
tis, altiuſq; in veſtibulo clamãtis. Qui vbi eſſet, Agathonẽ
ſtagitaſſe, ad ſeq; duci iuſsiſſe. Eum igitur tibicina alijque
contubernales ducebant, & ad fores veſtibuli ſiſtebãt, co
rona quadam ex hedera violiſq; cõſerta redimitũ, vittiſq;
multis caput circundatũ, clamantemq;, Saluete vos iubeo
viri, ebrium valdè hominẽ compotatorem ſuſcipite. Vel
abeamus, Agathonẽ ſolùm coronantes, cuius gratia veni-
mus. Heri equidem intereſſe nequiui, hodie veni vittas fe
rens, vt à meo capite ſapientiſsimi pulcherrimiq; caput, ſi
ita dicam, reuincirem. An me velut ebrium deridebitis?
ego verò, rideatis licet, vera tamen loqui me ſcio. Reſpon
dete clare nunquid ad hęc ingredi permittatis? cõpotetis,
an non? Hic acclamaſſe omnes, iuſsiſſeq; ingredi, atq; ac-
cumbere, Accerſiuit & Agatho. cõtubernales igitur addu
cebant. ille vittas tollẽs & Agathonis caput circundaturus,
Socratẽ licet in conſpectu eſſet, non vidit. Propè Agatho-
nem igitur aſſedit, inter hunc & Socratẽ medius. Ei nanq;
Socrates ceſſerat. Cum ſediſſet, Agathoni congratulatus
eſt, coronauitq;. Agatho, ſuſcipite, inquit, Alcibiadẽ, pue-
ri vt ſic velut tertius accũbat. prorſus dixiſſe Alchibiadẽ,
& quis tertius cõuiua eſſet, interrogaſſe. conuerſumq; So
cratẽ vidiſſe, cumq; reſilijſſet, Pro Hercules dixiſſe; quid
hoc eſt? hic etiam inſidiatus mihi, ò Socrates, conſediſti?
Sic ſemper ſoles, vbi minimè omnium expectatẽ, proti-
nus mihi occurrere. & nunc cur huc veniſti? Cur hic po-
tius quàm apud Ariſtophanem ſedes? aut ſi quis alius ridi-
culus hic eſt, vderiq; vult? Sed callidè excogitaſti, qui iux-
tà conuiuarũ pulcherrimũ hic ſederes. Socratem autẽ ad
Agathonem conuerſum Vide, dicere, Agatho ſi quo pa-
cto mihi ſuccurrere potes. Amor quippe huius hominis,
haud leue quiddam mihi extitit. Ex eo nanq; tẽpore quo
hunc amare cœpi, numquã mihi licet aut aſpicere pulchrũ
aliquem aut alloqui, quin iſte zelotypus. i. amatoria ſuſpi-
tione captus, & inuidens mira quędam tentet, conuicie-
turq;, imò vix ſe continet quin manus inferat. Vide igitur
ne in pręſentia tale quid agat, ſed nos concilia: vel ſi vim
inferre conetur, opitulare. Nam huius furor & amatorius
impetu

impetus me maximè terret. Ad hęc Alcibiades, Inter me ac te conciliatio nulla cadit, ſed borũ cauſa alias vlciſcar: nunc autẽ Agatho mihi aliquas ex his vittis impartias, vt & huius mirabile hoc caput exornẽ, ne mihi ſuccenſeat quòd te coronauerim, non ipſum qui omnes homines ſermonibus ſuperat, non heri tm̃ vt tu, ſed ſemper. Acceptis itaq; vittis, coronauit Socratem, ac ſedit. ſedens autem inquit, Nimiũ mihi ſobrij conuiuæ videmini, neq; permittendum vobis id cenſeo. bibendũ eſt.n. Nam inter nos id cõuenit. Ergò bibendi principẽ donec ſatis biberitis, me vobis propono. ferri iube Agatho ſi quod adeſt amplũ poculũ. ſed nihil opus eſt, imò feras huc puer vas illud, quod plures quàm octo pateras capere videtur. Cum vas impleuiſſet, prior ipſe bibit, Socrati deinde infundi iuſsit, & inquit, Aduerſus Socratem, ò conuiuæ, dolo hoc nihil promoueo. Quantumcunq; quis iuſſerit, ebibet, nec ebrium vnquã videbitis. Socrates, cum infudiſſet puer, bibit. Tum Eryximachus, quid agimus Alcibiades? Ita nec loquimur quicquam ſuper calicem, neq; canimus, ſed quaſi ſitientes ingurgitamus? Ad quem Alcibiades, Salue optime Eryximache, optimo & frugi admodũ patre nate. Et tu ſalue, Eryximachus ſubiunxit. verũ quid nobis agendũ? Quod inquit Alcibiades tu præceperis. Tibi quidem parendum eſt. Vir medicus multis alijs æquabitur vnus. Impera ergò quodcunq; lubet. Audi iam, inquit Eryximachus. Antequam ingredereris, viſum fuit ab vnoquoq; præſentium facto in dexteram circuitu deinceps Amorẽ pro ingenij facultate laudandũ. Nos quidẽ ſinguli diximus, tu quoque cũ nõ dixeris, biberis autẽ, iure dicere debes: & cũ dixeris, tunc demũ Socrati quicquid volueris, imperabis. Socrates quoq; illi qui ad dexterã ſuccedit ſimiliter, cæteriq; deinceps. Præclarè loqueris, inquit, Eryximache. Sed nõ æqua ratio videri debet, vt ebrius cũ ſobriorũ oratione verba ſua cõferat. Sed ò beate vir, perſuaſit ne tibi Socrates quicquã ex his quę paulò antè narrauit? Vel ſcis cõtrà eſſe omnino? Hic.n. ſi eo præſente quẽquam laudauero, vel Deũ, vel hominẽ alium quàm hunc ipſum, manus non continebit. Bona verba quæſo, dixiſſe Socratem. Nihil ad hęc dicas, reſpondiſſe Alcibiadem: per Neptunum.n. neminem alium te preſente laudarim. Sic agendũ, inquit Eryximachus, videtur, & ſi vis Socratem lauda. Quid ais? inquit Alcibiades, Oportere videtur Eryximache, hunc virum aggrediar, & coram vobis vlciſcar. Quid cogitas, dixiſſe Socratem, de ridiculis quibuſdam me laudabis? An quid ages? Vera loquar, inquit Alcibiades, permittis ne? Vera quidem, dixiſſe Socratem, loqui permitto, ac etiã iubeo. Parebo, inquit Alcibiades, quàm libentiſsimè, modò id aſſequi poſsim. Verũ tu obſerua, & ſiquid minus verũ refero, interpella vt lubet, mendaciumq; redargue. Nunquã enim ſpontè mẽtiar. Neq; mireris, ſi aliud aliũdè vtcunq; redit in memoriã, reuoco. Nam haud facile eſt homini ſic affecto miros tuos mores facundè, certoq; ordine numerare. Socratẽ ò viri conuiuæ, per imagines laudare conabor. Iſte igitur fortè ſuſpicabitur, ne ad ridicula ſermonẽ conuertã. Sumetur autem imago veri non ridiculi gratia.

ALCIBIADES COLLAVDANS SOCRATEM.

SOCRATEM aſſero perſimilem Silenis iſtis, qui ſedentes inter alias imagines à ſculptoribus figurantur, ita vt fiſtulas tibiasúe teneant. Qui ſi biſabriam diuidantur reperiuntur intus imaginem habere Deorũ. Satyro quoq; Marſyæ ſimilẽ eſſe dico. Et quòd aſpectu quidem his es perſimilis, ne tu quidem, ò Socrates, negabis. Quòd verò in alijs quoq; ſimilitudinẽ eorũ habes, deinceps iam audi. procax & contumelioſus es, an non? ſi non fateris, equidem teſtes adducam. An non tibicen? Et tibicen quidẽ Marſya longè præſtantior. Ille.n. inſtrumentis quibuſdam homines demulcebat oris potentia, & nũc etiam ſiquis modulatione illius vtitur. Nã illa quę Olympus modulatus eſt, Marſyam qui docuit modulatũ dico. Eius igitur harmonia ſeu vir quidã benè, ſeu fęmina malè vtatur, ſola animos attrahit, & quia diuina eſt, oſtendit quinam dijs myſterijsq; indigeant. Tu autem in hoc dũtaxat differs ab illo, quòd ſine vllo inſtrumento nobis quidem verbis hoc idem efficias. Nos certe quoties aliũ audimus alterius verba referentẽ, etſi nimium boni oratoris, tamen nullius, vt ita dixerim, illa facimus. At cũ te quis audit, aut tua verba quouis alio referẽte, quamuis ineptus ille ſit qui refert, & ſiue vir ſeu fœmina, ſiue adoleſcentulus audiat, obſtupeſcimus quidem, ac mente corripimur. Equidem niſi ſuſpicarer, ne forte nimis ebrius videar, iureiurando interpoſito affirmarem, qualia mihi alias ab huius verbis contigerunt, contingantq; etiam nunc quoties hunc audio. Multò magis quàm hi qui Corybantum more deferuntur, cor in me concitatur ad huius verba, lachrymasq; effundo, videoq; multis alijs hoc idem cõtingere. Et cum Periclẽ audiebam, cęterosq; oratores bonos, videbantur illi quidem mihi præclarè dicere, ſed nihil tale mihi contingebat, neq; concitabatur animus, neque ſeipſum quaſi ſeruiliter viuentem cõdemnabat. Sed ab hoc Marſya noſtro ſæpe ita inflector, vt exiſtimẽ nullo modo in hoc ſtatu vitæ mihi eſſe viuendũ. Hæc ò Socrates, ne negaueris. Quinetiã certò ſcio, ſi in præſentia aures illi præſtare velim, minimè tolerarem, ſed eadem illa mihi euenirẽt. Cogit.n. me fateri, quòd cum ipſe ego in multis deficiam, tamen meipſum negligo, remq; populi Atheniẽſium curo. Vi ergò quaſi aduerſus Sirenas obturãs aures, hunc fugio ac vito, ne apud eum ſedens conſeneſcam. Patior autem erga hunc ſolum quod nemo exiſtimaret, vt cuiuſquam pudore ac verecundia detinerer. Atqui hunc ſolũ vereor. Conſcius.n. mihi ſum, defendere me non poſſe, quin ſint agenda quæ iubet: ſed cum ab eo diſcedo, populari ambitione me ſuperari. Fugio igitur hunc atq; vito, & quoties ipſum intueor, verecundia me quia promiſſa non ſeruauerim, capit, vt ſæpe cupiam hunc è vita decedere: Rurſus verò ſi acciderit, ſcio me longè id iniquius toleraturum. Itaq; quo me vertam, aut quemadmodũ hoc vtar, neſcio. Et à modulationibus quidem Satyri huius talia mihiq; & multis alij contigerunt. Cætera verò audite, vt ſimilis ſit his, quibus ego ſimilem eſſe dicebam, & vim quàm mirabilem habeat, inmeamini. Scitote neminem veſtrum Socratem cognoſcere. Sed ego vobis oſtendam, quandoquidem dicere iã incepi. Cernitis quàm vehemẽter Socrates erga pulchros afficitur? ſemperq; inter eos verſatur & obſtupeſcit? ignorat omnia, nihil nouit. figura profectò hęc Silenis eſt perſimilis. Scitote igitur eum hac habitus forma exteritus amiciri, tanquam ſculptum quendam Silenum. Intus verò ſi aperiatur, mira, ò viri conuiuæ, caſtimonia & integritas ineſt. Neq;.n. pulchritudinem corporis cuiuſdam quicquam æſtimat, neq; diuitias, neq; honores, neq; cætera quæ vulgus admiratur, ſed ea cuncta ſupra quàm exiſtimari queat, longè ſpernit, ac pro nihilo ducit. Quocirca nullius nos eſſe apud eum vobis aſſero: fingit tamen ironicus aliter, ac iocari palã de his rebus nunquam ceſſat. Serio autem agentis atq; intus aperti, neſcio vtrum quiſquam veſtrum diuinas quæ intus latent imagines vnquam inſpexerit. Ego certè quandoq; eas conſpexi, atque mihi viſæ ſunt vſqueadeo diuinæ, & aureę, & formoſæ, & mirabiles, vt nullo modo fas exiſtimẽ aliter quàm Socrates præcipit, agere. Ego iam aliquando ò viri conuiuæ, Socratem arbitratus mea ſpecie reuera admodum delectari, occaſionem hanc mirificam felicemq; ad id quo affectabam, me nactum eſſe putaui. Gratificari quippe Sacrati conſtitui, vt quæcunq; ille nouerat, mecum communicaret. Nam magnum aliquid & mirificũ formoſitatẽ meam exſtimabam, eaq; plurimum fidebam. Cumq; antea nunquam ſine comite cum eo loqui conſueuiſſem: quandoq; dimiſſo comite, ſolus cũ eo reſtiti. Vera vobis omnia aperienda ſunt. Attendite obſecro. Si mentior Socrates, ipſe redargue. Reſtiti equidem ò viri conuiuæ, ſolus cum ſolo ſperãs eadem hunc mihi dicturum, quæ amatores amatis

cùm

cum ſoli ſunt, loqui ſolent. Qua ſpe valde lętabar, horũ ve
rò nihil actũ eſt, ſed vt ſolitus erat, cũ ad veſperã vſq; diſ-
ſeruiſſet, abijt. Poſt hæc ad palæſtrã hunc citaui exercuiq;
quaſi in hac aliquid perfecturus. ſoli itaq; ſępe nos ſimul
gymnaſtica exercuimus. Quid multis opus eſt verbis? Ni
hil mihi ſucceſsit. Poſtquam verò hac nequaquam ſucceſ-
ſeſſarat, durioribus machinamentis virũ hunc aggredi ſta
tui, nec ab inceptis deſiſtere. Audite quàm vehementer
huic inſidiatus ſum. Cœnatũ accerſiui tanquam amator
amatis inſidiatus. Is non facilè nec primo paruit, tandem
verò obſecutus eſt. Venit ergò: ſed ſumpto cibo cõfeſtim
abiturus ſurrexit. Tunc ego pudore detẽtus, abire permiſi.
Sed alias vehementiores inſidias tendens, poſt cœnam ad
multã noctem ſermonẽ protraxi: cumq; vellet diſcedere,
obijciens intẽpeſtam noctem, manere coegi. Quieuit igi
tur in proximo lecto, ſuper quẽ ſedens cęnauerat, nec alius
præter nos vllus ibi ea nocte dormiuit. Quæ hactenus di-
cta ſunt, ſine rubore vbiq; proferri poſſunt. Quæ verò ſe-
quuntur, nõ prius audietis quàm prouerbiũ illud recenſue *Prouerbium.*
rim, Vinũ & cum pueritia, & ſine pueritia eſt veridicum.
Quinenam iniuſtũ videtur, vt is qui Socratẽ laudat, ſuper
bum & inuictum facinus illius ſilentio prætereat. Præte-
rea non aliter affectus ſum quàm ille quẽ vipera mordet.
Illũ quippe ferũt qualis ſit eius paſsio aperire nolle, niſi his
qui ſimiliter ægrotant, quaſi hi ſoli, vtpotè mali nõ ignari,
ignoſcãt, ſiquis cruciatu cõpulſus, & loqui & agere cuncta
non dubitet. Ego igitur præ cæteris adſtrictus vehemen-
tiori philoſophiæ morſu, qui omniũ eſt acerrimus, & ſiue
cor, ſiue animũ, ſiue quõcunq; id appellandũ ſit, ſaucius cu
piditate in philoſophia ſermonũ, qui acrius quàm vipera
mordent, & occupant ſiquando attigerint iuuenilem ani-
mũ qui nõ penitus ignauus ſit, compelluntq́; ad quicquid
tandẽ ſit faciẽdum atq; dicendũ, nihil intentatũ relinque-
re ſtatui, quo Socratem ad explendã hãc ſitim mihi quàm
coniunctiſsimũ facerẽ. Non dicerẽ ea quæ dicturus ſum,
niſi apud eos conuiuas loquerer, quos ſemper quaſi veſa-
no quodam philoſophiæ furore correptos bacchanteſq́;
proſpexi, Phædros, Agathones, Eryximachos, Pauſanias,
Ariſtodemos, Ariſtophanes, Socratem deniq; ipſum, &
cæteros, hæc.n. mihi niſi ſaucijs, eodemq́; modo affectis
narranda non eſſent. Quare vos audientes, mihi veniã da
bitis pro his quæ tunc à me facta & nunc dicta fuerint. Fa
muli autem, & ſiquis alius adſit prophanus & agreſtis, au-
res obſtruant. Extincto lychno, famuliſq́; abſentibus, vi-
ſum mihi ò viri conuiuæ, haud amplius diſsimulandũ dif-
ferendũq́; ſed ingenuè quod ſentirẽ aperiẽdũ. Tetigi itaq;
illũ dicens, Socrates dormis? Nondũ, inquit. Scis oẽ quid
hactenus mihi viſum fuerit? inquã. Qua de rẽ, & quid ro-
gas? inquit Tu mihi ſolus amator me dignus extitiſſe vide
ris, inquam verecundior tñ in amore fuiſſe. Equidẽ cum
ita ſe res habeat. egoq́; talis ſim, ſtultũ eſſe ducerẽ, niſi in
hoc quoque tibi gratificarer, & in cęteris omnibus, ſiue
meis rebus. ſiue amicis indigeas. Mihi quidem nihil eſt an
tiquius, quàm vt optimus vir euadam. Ad hoc nemo me
magis quàm tu iuuare poteſt. Ego autẽ tanto viro nõ ob-
ſecutus, vehementius ſapientium increpationes vererer,
quàm obſecutus inſipiẽtium verba. quæ cum audiſſet, ſo-
lita ironia diſsimulans, ita reſpondit. O amice Alcibiades,
videris reuera non ignauus viliſq́; eſſe, ſi vera ſunt quæ de
me refers, & ineſt mihi vis quædã per quam ipſe melior
effici poſsis, & miram in me pulchritudinem cõſpicis, tua
forma longè præſtãtiorem. Si iſta cognoſcens, commu-
nicare mecũ exoptas, & pulchritudinẽ pulchritudine cõ-
mutare, tanquã fœnerator multò plus quàm ego reportã
re cõtendis. Nam pro opinione veritatem pulchrorũ lu-
crari conaris, & aurum pro orichalco recipere. Sed ò bea-
te, diligentius animaduerte, ne te mea cõditio lateat, cum
nullius ſim pręcij. Tunc ſanè mentis oculus acute incipit
cernere, cùm primũ corporis oculus defloreſcit. Tu verò
ab hac ætate es procul. Mea quidem talia ſunt, qualia dixi,
inquam. Neq;.n. in ore vnũ, in corde aliud habeo. Tu au-
tem ita delibera, vt & tibi & mihi melius fore cẽſes. Pro-
bè, inquit, loqueris: ergò poſthàc inuicẽ conſultantes age-
mus, quod vtriſq; tã in his, quàm in cęteris omnibus maxi
mè conducturũ putabimus. Cum hæc audiſſem, & obie-
ciſſem, quaſi iaculo quodam ſaucium exiſtimaui. ſurgẽſq́;
ne verbum quidem vlterius loqui permiſi: & hunc ami-
ctum quem videtis, circundans; erat.n. hyems, ſubſtrato
huius pallio veteri recubui: & hiſce brachijs felicem hunc
ſapientemq́; virum penituſq́; mirandum amplexus, no-
ctem ſic totam quieui. Hæc ſcio non negabis ò Socrates
Is tñ formam qua ego maximè fidebam, ſpreuit omnino
quaſi ridiculã, ſuperbeq́; contẽpſit. Deos omnes Deaſque
teſtor ò Iudices, eſtis.n. Socraticę ſuperbiæ iudices, me nõ
aliter ſurrexiſſe, ac ſi cum patre, vel fratre natu maiore ia-
cuiſſem. Quam mihi mentẽ poſt hæc fuiſſe putatis, cum
me quidẽ contemptũ exiſtimarẽ, eius autem ingeniũ, tem
perantiam & fortitudinẽ admirarer, virũ talẽ nactus qua-
lem me prudentia & tolerantia reperturũ eſſe nullum cre-
dideram? Quapropter qua ratione illi ſuccenſerẽ, ab eoq́;
diſcederẽ, haud inueniebam, neq; rurſus quibus illecebris
ipſum mihi cõciliarem. Noueram equidẽ difficilius hunc
pecunijs, quàm Aiacem ferro dominari poſſe, & id quo
facilius irretiri illum ſperaueram, me fefellit. Ambiguus
itaq;, & huic viro magis quàm alius quiſquam alteri man-
cipatus, circumuagabar. Hæc omnia tunc à me facta ſunt.
Procedente poſt hæc tẽpore militia illi ſimul mihiq; ob-
uenit aduerſus Potidæam, fuimusq; Socrates & ego in eo
exercitu cõtubernales. Primum quidem laborum patien-
tia non me ſolũ, ſed alios omnes longè ſuperabat: & ſi quo
in loco, vt accidere ſolet in bello, cõmeatus deficeret, nulli
pares huic reperiebãtur ad famem ſitimq́; perferendam.
Rurſus verò in abundantia rerum & comeſſatione men-
ſaq; militari, ſolus hic frui poſſe videbatur. Et quamuis bi
bere nollet, tñ ſi cogebatur, omnes protinus bibẽdo lon-
gè vincebat: & quod mirabile eſt, ebrium quiſquam eum
nunquã conſpexit. Sed hoc mihi adhuc in poſterũ redar-
gui poſſe videtur. Aduerſus autẽ hyemes & frigora, quæ
illis in locis aſperrima ſunt, mirabilia faciebat. Quandoq;
enim gelu maximo intolerabiliq; facto, ita vt nulli exire
de tabernaculis audirent, & ſiqui exibant, non niſi ſuffarci
nati admodum, pedeſq́; & crura pellibus pãniſq́; laneis di
ligenter circonuoluti; Socrates per hoc ipſum tempus ita
exibat cũ cæteris militibus, vt nihil ad eam veſtem adiun
geret, quam primo ferre ſolitus erat. Nudis verò pedibus
per glaciem facilius incedebat, quàm cum calceis alij. Mi
lites verò hæc intuentes, ſe contemni ab eo ſuſpicabãtur.
Et in his quidem talis erat Socrates. Quid aũt fecerit tole
rantiſsimus vir in eodem exercitu, operę precium eſt au-
dire. Nam cùm aliquando cogitatio quædam incidiſſet,
ſtetit cogitans eodem veſtigio à matutino tẽpore: cumq;
explicare id quod cogitabat non daretur, perſtabat cogi-
tans, nec dimittebat. & iam meridies erat, militeſq́; id ſen-
ſerant, ac mirabantur, alterq́; narrabat alteri Socratem ab
aurora ſtetiſſe cogitantem. Demũ verò ab Ionia quidam
milites, cum nox iam immineret, cœnati prius, erat.n. tũc
æſtas, circa eum ſtrata poſuerunt, iacueruntq́; ſub diuo il-
lum obſeruantes, an per noctem quoq; perſeueraret. So-
crates verò ſteuit vſq; ad aurorã ſequentem, ac ſolis exor-
tum. Poſteà verò abijt, cum iam ſolem naſcentem ſaluta-
uiſſet. In prælijs quoq; qualis fuerit, non eſt ſilentio præ-
tereundum. Nam cum ea pugna fuit ex qua me quaſi opti
mum pugnatorẽ duces exercitus donauerunt, nemo alius
me ſeruauit quàm Socrates. Videns.n. me grauiter vulne-
ratum nequaquam deſeruit, ſed antè me proſiliens, meip-
ſum atq; arma mea protexit, ab hoſtibuſq́; ſeruauit. Atq;
ego tunc iſta prędicans conatus ſum, vt non mihi, ſed So-
crati huic, à quo ſeruatus eram, dona illa traderẽtur. Neq;
iſta cõfutaueris, neq; veluti falſa negaueris Socrates. Tunc
ſanè duces ad meam reſpicientes dignitatem, donare me
maluerunt, te in primis ò Socrates obſecrante, vt mihi
non tibi honor exhiberetur. Illud quoq; dignum eſt me-
moratu,

moratu, quemadmodum fuga noſtrorum apud Delium facta, ſe Socrates geſsit. Nam interfui quoq; huic prælio, & quidem ex equo pugnans, cum Socrates ipſe pedes eſſet. Profligatis igitur noſtris, ac ſuga iam omnium ſacta, Socrates vna & Laches pedem referebāt. Atq; ego cum in hos caſu incidiſſem, bono animo eſſe iuſsi, meq; nunquam deſerturum eos dixi. Hic igitur eo melius aſpicere potui Socratem quàm apud Potidæam, quo ipſe confiſus equo, minus formidabam. Primum igitur intueri licebat, quāta cautione ac præſenti animo Lachē ſuperaret. Deinde mihi viſus eſt ò Ariſtophanes, quod & ipſe ais, ibi non aliter quàm hic incedere, ſuperbus & oculis quiete omnia circumluſtrans, cauteq; examinans ſingula. Hoſtes ſiquidem ciuesq; viciſsim reſpiciebat, oculis & aſpectu præſerens, oſtendésq; vel remotioribus, ſi quis eū inuadat, non eſſe id impune facturum, Itaq; tute abibat & ipſe & alter. fermè.n. qui ita incedunt, nemo eos inuadit, ſed eos qui effuſa ſuga deferuntur. In multis quidem alijs mirifice laudari Socrates poteſt, ſed talia ſunt, vt cæteri quoq; ſorſan nonnulli eādem laudem mereantur: verum illa præcipua in hoc, per quę nemini aliorum hominum, neq; antiquorum, neque nouorum eſſę ſimilis reperitur. Nam qualis Achilles fuit, talē coniectet ſorſan aliquis fuiſſe Braſidam, & alios quoſdam: & qualis Pericles, tales Antenorem atq; Neſtorē. Sunt alij quoq; qui hoc modo conferri inuicem poſſunt. Sed qualis Socrates ēſt, qualisq; eius mira dicendi ratio, nemo propè ad eius ſimilitudinem accedit, neq; veterum, neq; eorum qui nunc ſunt, niſi vt ego nūc dixi, atq; aſsimulaui. Quippe nulli hominum, ſed Silenis & Satiris ſimilis ipſe eſt, eiusq; ſermones. Nam & hoc à me prætermiſſum erat prius, ſermones eius perſimiles eſſe imaginibus Silenorum ab artificibus factis, deinde apertis. Siquis enim huius ſermones audiat, vidētur prima, vt fertur, facie nimium eſſe abſurdi. Nomina quippe & verba exteriori aſpectu Satyri cuiuſdam contumelioſi habitum prę ſe fuerūt. Aſinos enim ſabrosq; ærarios, & ſutores calceorum, coriariosq; ſemper habet in ore: eademq; ſemper dicere de eiſdem videtur, vt omnes ſere qui minus experti peritiùe ſint, verba illius irrideant. Verum ſi intùs aſpiciat quis eius ſermones, primò quidem reperiet ſenſuum profunditatem habere ſolos aliorum omnium, & inſuper diuiniſsimos eſſe, ac plurimas virtutū ſpecioſiſsimas imagines cōtinere, atq; ad plurima ſe extendere: imò omnia pręcepta cōprehendere, quibus inſtrui debet is, qui ſit honeſtè beneq; victurus. Hæc ſunt, ò viri conuiuę, in quibus Socratem laudo, ac etiam de quibus conqueror. Audiſtis enim interim quas mihi iniurias intulit. Nec aduerſus me ſolum ita ſu geſsit, verum etiam aduerſus Charmidem filium Glauconis, & aduerſus Euthydemum Dioclenatum, alioſque permultos eadem fecit, quos ipſe ſub ſpecie amatoris ſefellit: nā pro amatore amatus euaſit. Quamobrem te quoq; Agatho admoneo vt huius ſimulationes diſsimulationesq; caueas, & ex his quæ ego ſum paſſus, hunc cognoſcens, rem tuam cures, neq; ſecūdum prouerbium, infantium inſtar accepto incommodo ſapias. Cum hæc Alcibiades dixiſſet, eius audacia & loquendi libertate riſum omnibus concitatum eſſe Ariſtodemus narrabat, quoniam viſus eſt & amore Socratis eſſe captus. Sobrius mihi videris, ò Alcibiades, Socratē dixiſſe. Alioquin nunquam ita artificioſè longo verborum circuitu facto occultè id ſtuduiſſes, cuius gratia cętera omnia dixeras: quod in orationis calce, vt præter propoſitum proferre videreris, tandem appoſuiſti, quaſi non omnia idcirco dixeris, vt me ab Agathone deſiungeres. Arbitraris me neminem præter te vnum amare debere, Agathonem verò à nullo alio quàm abs te amari. Verum non latuit nos quid ſibi vellet tuum illud Satyricum Silenicumq; figmētum. Sed ò amice Agatho, danda opera eſt, vt nec iſti ſua machinamenta proficiant, nec vllius calumniæ inter me ac te iactæ diſsidium faciāt. Vera ò Socrates, Agathonem reſpondiſſe, loqui videris. Nam vt nos ſeiungeret, inter te ac me ſe medium interpoſuit. Sed nihil hoc illi proderit: hinc enim ſurgens, propè te ſedebo. Sic agendum profectò, dixiſſe Socratem. hic infra me ſede. Pro Iupiter exclamaſſe Alcibiadem. Qualia perpeti me vir cogit? In omnibus ſuperare me vult. Medium ſaltem hic Agathonem ſedere permitte. Nequaquam decet, reſpondiſſe Socratem. Tu enim me laudaſti. Oportet autem me nunc ad dexteram hunc ſedentem laudare. Si ergò poſt te maneat Agatho, haud me rurſus laudabit, prius quàm à me laudetur. Sed dimitte vir felix. neq; huic meas laudes inuideas. Equidem laudare illum vehementer deſidero. Hui hui Alcibiades, Agathonem ibi dixiſſe. Quid hic moror? Hinc iam diſcedo vt me Socrates laudet. Mos is Socratis eſt, Alcibiadem reſpondiſſe, vti eo pręſente nemini liceat alteri formoſos ſibi conciliare. Vide nunc obſecro quàm facilè & quàm probabili ratione hunc ad ſe traxerit. Surrexit ergo Agatho, vt apud Socratem requieſceret. Tunc ſubito debacchantes multi patētes ſores nacti, nam paulò antè quis contra exierat, ingreſsi ſunt, & circa illos conſederunt. Quorum ſtrepitu turbata ſunt omnia, nec vllus poſt hęc modus in bibēdo ſeruatus. Eryximachum, ac Phædrum, aliosq; nonnullos abijſſe, Ariſtodemus recenſuit, ſeq; diu dormiſſe, nam longę tunc noctes erāt, & circa auroram gallis iam cantantibus ſurrexiſſe. Somno excitum inueniſſe, quòd alij quidem partim dormiebant, partim diſceſſerant. Agatho verò, & Ariſtophanes, atque Socrates ſoli adhuc vigilabāt, bibebantq; ampla quadam phiala ſacto in dexteram circuitu ſibi inuicem ſuccedentes. Socrates autem aſsiduè diſſerebat. Neque aliorum ſe recordari Ariſtodemus, inquit, neque enim ab initio adfuiſſe, & ſomno fuiſſe grauatum. Summam verò diſputationis illius extitiſſe, quòd Socrates illos fateri cogebat, eiuſdem viri officium eſſe tragœdiam, comœdiamque componere, eumque qui arte tragicus eſt, eſſe quoq; comicum. Cum hæc illi coacti potius quam perſuaſi conceſsiſſent, ſe ſomno dediſſe Ariſtophanem primo, Agathonem deinde exorta iam luce. Socratem verò dormientibus illis in Lyceum, ipſo vt conſueuerat comitante, fuiſſe profectum, & lotum ſolito ſe more diem totum exercuiſſe, ac demum ad veſperam domi requieuiſſe.

PHÆDRVS, VEL DE PVLCHRO.

Marſily Ficini Argumentum.

PLATO noſter poeticæ muſæ, quam à tenera ætate, imò ab Apollinea genitura ſectatus eſt furore grauidus, primū peperit liberum totum penè poeticum, & candidiſſimum candidiſſimus, & de pulchritudine ſimul atque Amore vir pulcherrimus, omniumq; amore digniſſimus, vt meritò cæteros quoque liberos deinceps ediderit venuſtatis & gratiæ plenos à venerea Muſa exordium felix auſpicatus, ſalusq; omnium venuſtatem vbique cum dignitate commixerit. Quoniam verò plurima huius libri myſteria in Theologia & libro de Amore expoſuimus, argumentum eius breuiſsimè perſtringemus. Sympoſium de Amore quidem præcipuè tractat, conſequenter verò de pulchritudine. At Phædrus gratia Pulchritudinis diſputat de Amore. Neque ab re omnino inſerta eſt oratio Lyſię, atque oratoria diſputatio. Pulchritudo enim & ad mentem, & ad viſum, auditumque pertinet. Quo fit, vt vbi de animorum hominumque pulchritudine agitur, itemque de pulchritudine corporis, meritò de orationis pulchritudine diſputetur. Statim verò in ipſo exordio Socrates inter iocandum ſeria nimium tradit præcepta, Omnia ob ſapientiæ ſtudium penitus contemnenda, Potiſsimum ſapientiæ ſtudium conſiderare ſeipſum. Inter hæc artificioſiſſima loci deſcriptio allegoricè ſignificat Academiam: Platanus, Platonem: Caſtum arbuſtum, amoris Platonici & Socratici caſtitatem: Fons, in communicanda ſapientia largitatem: ornamenta cætera oratorios poeticosque flores quibus Academia Platonis abundat. Reprehenditur iure Lyſias quòd qualis ſit amoris affectus inquirat, neque prius amorem ipſum definierit neque diſtinxerit. Conſidera inter hæc amoris Socratici pudicitiam, nonnulla enim minus honeſta pronunciaturus

nunciaturus obuoluto capite exorditur. Mox inuocat Muſas vt rem minus honeſtã ipſæ ſuo ſaltẽ ſplendore elocutionis honeſtent. Sed antequam turpem vituperet amatorem, ne in eodem ſit quo Lyſias crimine, turpem amorem definit eſſe cupiditatem quãdam ſiue libidinem à ratione rebellem, quæ ſuperet opinionem ad recta tendentem, & ad formæ rapiat voluptatem. Sed dum ad definiendum pergit, duos nobis tribuit duces, vnum quidem appetitum voluptatis ingenitum, alterum verò legitimam quãdam opinionem acquiſitam paulatim per diſciplinam, & ad honeſta ducentem. Verum hos nobis intrinſecos duces, extrinſeci duo mouent, Dæmon quidam aereus opinionem, aqueus verò libidinem. Poſtquam verò definiuit, multis rationibus adoleſcentem à turpibus amatoribus ſegregat. Tum verò interea mirabile nota myſterium, Moſaico myſterio ſimile. Malorum plurimis in ipſo ſtatim principio, dæmon aliquis immiſcuit voluptatem. Quoniam verò non tam philoſophicam quàm poeticam agit perſonam, ſubdit ſe correptum à dæmone, quòd Amorem Dei nomen vituperauerit, Idq; facit, vt diſtincturus Amorem, poeticus potius quam dialectico more diſtinguat. In his animaduertes grauiſſimũ peccatum eſſe in Dei nomen delinquere. Rurſus in animo eſſe præſagium. Deinde poeticia quibuſdam ambagibus artem à furore ſecernit. Furorem in diuinum diuidit & humanum. Diuinum in quatuor, ſcilicet in vaticinium, miſterium, poeſim, atq; amorem. Prouidentiam religionemq; confirmat. Sapientiam diuino furore infuſam humanæ ſapientiæ longiſſimè anteponit. Antequam peragat animarum tractatum particularium, animam in medium communes adducit, ſcilicet mundi animam, quam nominat Iouem, atque ſub ea duodecim animas ſphærarũ duodecim mundanarum, quibus ſubdit totidem ordines dæmonum, totidemq; particularium animarum. Singulis verò currus accomodat, id eſt cęleſtia corpora atque ſempiterna. De rationalibus animabus diſputat, diuinis atque humanis, de circuitu vtrarumque, & qua ratione hominum animæ tam in cęlo animarum cœleſtium contemplationem comitentur, quàm ſuper cœlum angelicum ſequantur intuitũ. Quid verò in anima Currus vehiculũ, alæ, auriga, equi, Fatum, caſuſque in corpus, quid iterum Iupiter in cœlo magnus, cæteriq; Dij ſequentes, in Theologia exponimus. Satis verò tibi fuerit in præſentia intelligere, geminas alas eſſe geminum inſtinctum menti ingenitum, ad ſuperna animum eleuantem: in intellectu quidem, inſtinctũ ad diuinũ verum, in voluntate verò inſtinctum ad diuinũ bonum pro viribus conuenienté. Quando vero hi quidem remittuntur, inclinatio autem vegetalis naturæ intenditur ad corpora gubernanda, animas fractis iam alis in elementa deſcendere Pythagorici putant. Poſt hæc cadentem de cœlo animam in nouem diſtribuit gradus. In his omnibus & poetica licentia vtitur, & Pythagorica potius quàm propria narrat. Inter hæc animaduerte ſimilem animarum deſcribi caſum à Pythagoricis, atq; dæmonum à prophetis. Numerum quoque nouenarium, tam choris angelicis quàm lapſis inde demonibus cõuenire. Mitto nunc quòd ſimilem quendam caſum Pherecydes Syrius narrat dæmonibus accidiſſe. Additque Ophionem, id eſt ſerpentem dæmonicum fuiſſe caput exercitus rebellantis à mente diuina. Huic & ſimile, quod in myſterijs diuinis continetur, Iouem, ſcilicet inferiores dæmones ad inferos deturbaſſe. Sed ad dialogum redeamus. Denique virum purgata mente deo deditum, omnibus inde bonis impleri, ſolumque ſapientem eſſe, quamuis quaſi extrà ſe poſitus, vulgò derideatur velut inſanus. Poſt hæc deſcendit ad diuinum legitimi amoris furorem, quem accendi putat in animo, quando pulchram aſpiciens corporis formam, diuinæ pulchritudinis, quam quondam contemplatus fuerat, facile recordatur, illiuſque recuperandæ deſiderio inflammatur, & furit. Sed cõtrarium huic deſcribit furorem quaſi ferinum, à forma corporis non ad diuinum intuitum aſcendentem, ſed ad venereum congreſſum turpiter deſcendenté. Deſcribit rurſus humanum quendam furorem inter diuinum atque ferinum in eius accenſum animo qui admiratione formæ corporeæ occupatus, neque obliuioni diuinam tradit omnino, neque penitus recordatur. Quo fit, vt neque intemperatus ſit omnino, neque etiam temperatus, ſed modo quaſi incontinens, modo continens videatur. Quærens poſteà cauſas ob quas alij alios, aut magis minuſue ament, confugit ad ſidera, quorum ab initio ſunt comites animæ, Tot enim animarum ordines humanarum in Timæo diſponit, quot in cęlo ſunt ſtellæ. Hinc reuertitur iterum ad vires animæ diuidendas: & rationem quidem aurigam vocat, geminos verò appetitus equos geminos appetitum rationalem equum bonum, appetitum irrationalem equum malum. ſed in hoc genere appetitum vergentem ad iracundiam, minus malum: declinantem verò ad concupiſcentiam, magis malum. Deinde paſſiones amantium tam continentium quàm incontinentium, mutuumque amorem quaſi poeta depingit. Quo fit, vt non aliter his allegoricè indulgendum ſit, quàm canticis Salomonis. His actis, cum de pulchritudine quę ad mentem, & quę ad viſum pertinet, tractauiſſet, iam ad examinandam orationem Lyſię pergit, atque oratoris officium demonſtrandum, vt pateat qualis orationis pulchritudo ſit, quæ pertinet ad auditum. Pulchritudinem orationis in ordine collocat videlicet vt caput habeat à fine differens, habeat & media, capiti & fini & inuicem neceſſario copulata. Huiuſmodi orationem in primis ab oratore præcipit obſeruari. Probat autem neminem oratorem verùm eſſe poſſe, niſi rerum præſertim humanarum, animorumque ſcientiam habeat. Quo autem orator id aſſequi poſſit præcipit vt à dialectico facultatem diſcat diuidendi atque componendi, quem eſſe vult pręcipuũ veritatis indagandæ inueniendæq; inſtrumẽtum & in Philebo dei nuncupat donum, propterea quòd ſicut in mũdo perpetuum dei officium eſt diuidere atq; cõponere, ita & dialectici eſt in arte. Ideoque conſumatum dialecticum, id eſt metaphyſicum indicat tanquam deum eſſe colendum. comparat poſthæc inuicem oratores, vituperatque eos, qui veriſimile verò anteponentes, populum fallunt atque ſeipſos, ſtulteque confidunt quod veri potiſſimum ſimile ſit etiam abſque veri ipſius notitia poſſe cognoſcere. Mox optima quædam nota præcepta. Tria primum oratori neceſſaria ſunt, Ingenium, Doctrina, Exercitatio. Philoſophia opus eſt ad ipſam maximè cuiuſque artis profectionem. Ab exercitatione dialectica, rerumque contemplatione ſublimum, tandem mentis ſublimitas viſq; ad agẽdum efficax comparatur. Quæ quidem duo in artium maximarum perfectione magnopere neceſſaria ſunt. Deinde comparat oratorem non legitimum coquis, adulatoribuſque, quemadmodum in Gorgia: legitimum verò medico. Proinde regulã tradit qua tam animi quàm corporis, imò rei cuiuſque natura ſit cognoſcenda, ſtatimque redit ad oratoris officium. Subdit ob ipſum ſcribendi officium literas in Aegypto à dęmone quodam Teuthe vna cum cęteris diſciplinis inuentas fuiſſe. Deridet pręterea ſcribendi ſtudium, in eo videlicet qui per literas indubitatam poſteris confidat patefacere veritatem. Atque Pythagoreorum more probat contemplationem traditionemq; veritatis in animos, potius quàm in libros. Quod in epiſtolis quoq; confirmat. Deniq; ſolum oratorem laudat, qui ingenio ſit ſtudioq; philoſophus. Concludit verò dialogũ oratione, votisq; pulchritudinem animi à deo petentibus. In qua conſidera Socratem cęteris omnino ſpretis ſola pulchritudine animi, id eſt ſapientia eſſe contentum, veruntamen indicare, hanc ipſam non tam humano ſtudio, quàm diuino munere comparari.

SOCRATES, ET PHAEDRVS.

O AMICE Phædræ, quonam & vnde? PHAED. A Lyſia, ò Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulãdi gratia, extra vrbem. Plurimum enim tempus cum eo ſedens à matutino ad hanc vſq; horam illic conſtiti. à tuo autem meoque ſodali Acumeno perſuaſus deambulando exerceor. quod quidẽ exercitationis genus facilius ſalubriuſq; ille quàm currendi certamen exiſtimat. SOC. Probè ille quidem, ò amice, monet. At enim Lyſias erat, vt videtur, in vrbe. PHAED. Erat. Nam apud Epicratem diuertit in hanc Olympio proximã Morychi domũ. SOC. Quid rei agebatur illic? An videlicet orationis epulo Lyſias vos accepit? PHAED. Scies, modo tibi ocium ſit obambulanti vna mecum audire. SOC. Quid vero? non ne putas me iuxta Pindarum, negotio etiam anteferre, tuam & Lyſiæ collocutionem audire? PHAED. Perge igitur. SOCR. Dicas modò. PHAED. Atqui diſputatio illa, ò Socrates tuis, auribus congrua. Sermo nanque fuit qui habitus eſt, neſcio quomodo, amatorius: ſcripſerat enim Lyſias ſollicitatum ex pulchris illis quendam, ſed non ab amatore, in eoq; ipſo ſeſe oſtentauit, quod probet non amanti magis, quàm amanti gratificandum eſſe. SOC. O generoſum virum. Vtinam ſcriberet inopi potius, quàm opulento, & ſeni quàm iuueni, & in cæteris omnibus ita affecto, vt ego & noſtrum complurimi ſumus, eſſe gratificandum. Siquidem vrbana & publice vtilis foret oratio. Me tamen cupido tanta cœpit audiendi, vt ſi Megaras vſq; deambulando proficiſcare, atq; Herodici more vbi ad murum acceſſeris, protinus inde recedas, non te relinquam. PHAED. Quid ais optime Socrates? An putas quæ Lyſias multo tempore per otium compoſuit diſſertiſſimus omnium qui nunc ſunt ſcribendi, ea me rudem ita vt illo dignum eſt commemoraturum? permultum certè abſum. atqui mallem equidem id mihi, quam multũ auri adeſſe. SOC. O Phædre, ſi ego Phædrum ignoro, mei quoque oblitus ſum.

ſum. ſed horum ſanè neutrũ eſt. Id enim certè ſcio, quòd non ſemel tantum ille Lyſiæ ſermonem audiuit, ſed iuſſit ſępius recenſeri. Lyſias autem parebat libens. Nec verò Phędro in ſatis fuit, verum ſumpto dẽmum libro, quæ maximè cupiebat, conſiderauit. Quod cum feciſſet illic à matutino vſq; ſedendo fatigatus, deambulatum abſceſsit, per Canem, vt equidem reor, memoriæ mandans, niſi fortè prolixior erat oratio. Tẽdebat autem modo extra muros, vt ea ipſa meditaretur. Obuians verò homini ſermonum amore inſano, eo conſpecto lætatus eſt, quia congaudentem coexultantemq; foret habiturus, ac pergere vna iuſsit, Deinde verò ab homine ipſo ſermonum auido rogatus dicere, ſimulabat grauari, quaſi non cuperet referre: tandem verò, & ſi nemo ſponte audire vellet, erat ad audiendum illata ui coacturus. Te ergo Phædre rogarim, quod etiam non rogatus facturus es, mihi nunc vt facias. PHED. Satius eſt igitur vtcunq; poſſum dicere. Videris enim non prius me dimiſſurus, quàm pro viribus dixero. SOC. Vere nimium tibi videor. PHED. Sic igitur faciam. Sed .n. verba quidem ipſa, ò Socrates, non edidici. ſententias autem penè omnium, quibus amantem oſtendit à non amante differre, teneo equidem, easq; breuiter referre tibi per ordinem pergo. SOC. Oſtende amabo, prius quid in ſiniſtra habes ſub pallio. Suſpicor enim te librum ipſum habere. Id ſi ſic eſt, ita cogita, me quidẽ te magni facere, attamen pręſente Lyſia, me tibi auditorem præbere non eſt conſiliũ. ſed age oſtende. PHAED: Deſiſtas. Magna de ſpe me deieciſti, ò Socrates, quam in te habui, nempè ingenium vnà tecũ exercitaturus. Sed vbi vis ſedentes legamus? SOC. Huc circa Ilyſſum fluuium diuertamus, poſtea vbi videbitur, ſedentes requieſcemus. PHAED. Peropportune decalciatus ſum: nam tu quidem ſemper. Facile igitur erit nobis per aquulam ipſam vadere, & non iniucundum præſertim hac anni hora atq; diei. SOC. Perge igitur, & ſimul cõſpice vbi ſedeamus. PHAE. Vides illam altiſsimam Platanum? SOC. Video. PHAED. Ibi & vmbra, & ventus modicus, & mollis herba, vbicunq; ſedere, vel etiã recumbere velimus. SOC. Perge igitur. PHAED. Dic mihi, ò Socrates. Non ne hic olim fertur Boreas ab Ilyſſo Orithyam rapuiſſe? SOC. Fertur quidem. PHAED. An non hic grata, pura & nitida apparet aquula, puellarumq; apta ludis? SOC. Nequaquam ſed paulò inſerius ad duo vel tria ſtadia, vbi Dianę tẽplum offendimus, atq; ibidem ara quædam eſt Boreę. PHAE. Non adeo noui. Sed dic per Iouem Socrates, tu ne hanc fabulam putas veram fuiſſe? SOC. Iam ſi non putarem, vt ſapientes, abſurdus non eſſem: deinde rem commentans ventum Boreæ dicerẽ proximis è petris, cum Pharmacia ludentem Orithyam deieciſſe, atq; ita mortuam, raptam hinc à Borea fingi, vel ex Areopago. Eſt enim & alia fama non ex hoc loco, ſed ex illo raptam fuiſſe. Ego autem, ò Phædre, iucunda quidem hęc exiſtimo, ſed curioſi nimium atq; anxij, nec porrò fortunati viri, non ob aliam cauſam, quàm quòd ei neceſſe ſit Centaurorum & Chimerę formam interpretari. Atq; etiam confluit turba Gorgonum & Pegaſorum, aliarumq; monſtroſarum multitudo formarum: Itaq; ſi quis hæc non ita vt narrantur, eſſe credat, ſed ad conuenientem ſenſum ſingula velit traducere, ruſtica quadam ſapientia fretus, ocio nimium indigebit. Mihi verò ad hæc ociũ non eſt ob eam, o amice, cauſam, quia nondum queo ſecundum Delphicum præceptum meipſum cognoſcere. Ridiculum igitur puto cum mea ipſe ignorem, aliena perſcrutari velle. Quare his dimiſsis, atq; exiſtimationi quam de his paulò antè narrabam, fide adhibita, non ipſa quidem, ſed meipſum conſidero, vtrum ego ſim beſtia aliqua Typhone multiplicior, ardentiorq;, & furioſior. ſiue placatius quoddam & ſimplicius animal diuinæ cuiuſdam mitisq; ſortis natura particeps. At, ò amice, non ne hæc ad quam inter loquẽdum peruenimus, ea erat arbor ad quam nos ducebas? PHAE. Hęc certè ipſa. SOC. Per Iunonem pręclara diuerſo Nam

Ridiculum eſt, quum quis ſua ignoret aliena ſcrutari.

Platanus iſta patulis admodum ramis & procera & altitudo viticis illius, opacitasq; pulchra nimium & amœna, ac præcipuum nunc habet floreſcendi tempus, vt omnis circum locus ſuauitate compleatur odoris. Fons quoque nitidiſsimus ſub Platano fluit aquæ nimium frigidę, vt ex tactu pedis coniectare licet: quem nymphis & Acheloo ſacrum eſſe à puppis & imaginibus iſtis coniecto. An non aduertis præterea quàm iucunda & dulcis hic aura ſpiret? Aeſtiuum inſuper quiddam & canorum cicadarum ſubreſonat choro. Sed omnium ſcitiſsimum eſt, herbam ipſam aſpicere, vt in prato ſuauiter accliui recumbentis caput ſit molliter ſuſcipere apta. Itaque tu perquam optimẽ me quaſi hoſpitẽ deduxiſti, ò amice Phędre. PHAED. O admirabilis vir, abſurdiſsimus quidam videris: & profectò quod ais, hoſpiti cuidam deducto, non incolæ ſimilis es: ita neq; fines noſtros tranſiſſe vnquam, neq; extra mœnia ipſa egreſſus appares. SOC. Ignoſce mihi optime Phędre. Nam diſcẽdi cupidus ſum, agri verò & arbores nihil docere me poſſunt, ſed homines qui in vrbe verſantur. Tu autem videris mihi exeundi incitamentum inueniſſe. vt .n. fameſcentibus animalibus frondes. aut fructus porrigentes ea ducunt, ita tu mihi librum porrigẽs, per totam Atticam & aliò quò velis, perduceres. Iam igitur cũ huc peruenerimus, recumbere mihi placet. Tu autem in qua potiſsimũ figura videbitur cõmodiſsimè poſſe legere, ea aſſumpta leges. PHAED. Audi igitur. Mearũ quidem rerum ſtatus ſic ſe habet, & id maximè nobis, vt audiſti, conducturum puto. Arbitror autem me non minus ob id abs te ſi quid petiero conſequi debere, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cum primum libidinẽ expleuerunt, collati beneficij pęnitet: eo verò qui amore irretiti non ſunt, non eſt cur pœnitere conueniat vnquam. non enim coacti, ſed ſponte cũ optimè de ſuis rebus conſultauiſſent, pro rerum ſuarum facultate beneficia contulere. Præterea amatores mente quandoque reuoluerunt, quàm negligenter res ſuas propter amorem adminiſtrauerint, & quæ ſuo damno contulerint beneficia, quosúe labores ſubierint, ideoq; dignam amatis gratiam retuliſſe exiſtimant. Sed hi qui amore decepti non ſunt, neq; rei domeſticę negligentiam, neq; labores pręteritos, neque propinquorum diſcordias ſe incurriſſe amici cauſa conqueruntur. Quamobrem tantis malis ſublatis, nihil aliud reſtat, niſi vt prompti ſint ad omnia quæ grata illis fore exiſtiment, peragẽda. Aiunt pleriq;, amatores idcirco pluris facere oportere, ꝙ maxima erga amatos charitate deuincti ſint, ſemperq; parati, tũ dictis, tũ factis amatis obſequi, etiamſi ex hoc cæteros omnes offenderint. Quorũ ſententiam veram non eſſe hinc facilè cõiectamus, quòd tranſlata ab alijs in alios beneuolẽtia, poſteriores amatos prioribus anteponunt: ac ſi recentiores iuſſerint, ſuperiores hoſtiliter inſequuntur. Atqui qua nam ratione decet tale quid illi cõcedere, qui ea calamitate affectus eſt, quam nunquam expertus quiſquam conceſſerit? Enimuero & ipſi inſanire potius quam ſapere confitentur, & noſſe pręterea inſaniam ſuam, ſed continere ſe minimè poſſe. At verò qui ſapiunt, quo nam pacto eorũ qui ſic affecti ſunt, conſilia voluntatesq; probabunt? Præterea ſi ex amantibus optimum eligere velis, ex paucis tibi optio dabitur: ſin autem ex alijs commodiſsimum tibi ſodalem quæſiueris, ex multis ſanè licebit eligere. Maior verò ſpes eſt, hominem amicitia tua dignũ inter multos quàm inter paucos repertum iri. Si igitur ex legum conſtitutione publicam vereris infamiam, meminiſſe oportet, amatores qui ita ſe amandos cenſent, vt ipſi alios amant, ſolere palam, quòd nõ fruſtra inuigilauerint, gloriari. Eos verò qui non amant, quoniam continere ſe poſſunt, ſolere quod optimum eſt, potius quàm rumorem multitudinis quærere. Adde quòd vulgus cum ſentiat amatores amatos ſequi aſsidue, atque hoc operępretium putare, ſuſpicatur ne turpis eos cupiditas ceperit, aut fortè iam capiat. Non amanſium verò familiaritatẽ improbare non audet: Scit enim

Quod inter hoies, non inter arbores viuendum.

Oratio Lyſiæ contra amatores.

neceſſarium

neceſſarium eſſe homines inuicem, vel amicitiæ, vel commoditatis alicuius cauſa ſæpe verſari: Proinde ſi te metus inuaſerit putantem difficile fore vt maneat amicitia, imò ſimultate orta accidere cõmunem vtriſq; iacturam: te verò concedente ea quæ multi facis, maximè læſum iri: non iniuria amatores valde timebis. multa.n. illos offendunt, atq; omnia in ſui detrimentum accidere arbitrãtur. Quapropter amatos verſari inter alios prohibent, metuẽtes ne diuites eos opibus ſuperent, aut docti viri intelligãtia pręſtent: atq; omnino ſiqui egregiũ aliquid in ſe habere videantur ab ijs amatos procul arcere conantur. Ita vt ab ijs abſtineant perſuadẽtes, amicis omnibus priuant. Tu verò ſi rerum tuarũ ratione habita melius quàm illi deliberaueris, ab eis diſſenties atq; abibis. Qui autẽ amore tui capti non ſunt, ſed propter virtutẽ, quæ oportet efficiunt, aliorum tibi familiaritatem minimè inuidebunt: ſed potius oderint eos qui tibi hærere noluerint, arbitrantes ab illis quidẽ te deſpici, à familiaribus verò iuuari. quamobrem multo maior ſpes eſt amicitias ex hoc cõmercio, quã inimicitias prouenire. Accedit ad hæc quòd amantium plurimi prius corpus cupiunt quàm aut mores, aut alia quęuis ad amatũ pertinentia nouerint. Quo efficitur, vt dubium ſit an extincta cupiditate in amicitia perſeuerent. Non amantibus autem, qui cum prius etiam amici eſſent, non agebant oblectamenti gratia omnia, conſentaneum eſt non adeo ardentem conflari beneuolentiam, ſed ipſorum officia monimenta futurorum accipi. Quinetiam melior euades, ſi mihi credideris, quàm ſi amatori præbueris aures. Nam amantes præter modum dicta & facta tua laudibus efferunt, partim quia verentur, ne te offendant, partim quia propter cupiditatis ardorem in iudicando falluntur. Talia.n. quędam amor deſignat. infortunatos quidem ea etiam quæ alijs moleſtiam nullam præbent, triſtitia putare compellit: fortunatos autem & voti ſui cõpotes, quæ lætitia digna non ſunt, cogit tanquam iucunda laudare. Quapropter miſerari eos magis oportet, quàm diligere. Quod ſi mihi credideris, primo quidem non ob præſentem voluptatem, ſed ob futuram vtilitatẽ adero tibi, non amori mancipatus, ſed mihi imperans: neq; ob minimas cauſas, aliquando graues inimicitias ſuſcitabo, imò verò ob maximas vix tandam commotus, inuoluntarijs erratis ignoſcam, voluntaria emendare & deuitare conabor. Hæc ſunt duraturę amicitiæ argumenta. Si autem tibi videtur non poſſe firmam, niſi amore, amicitiam naſci, animaduertere debes, ꝙ hac ratione, neq; filios multi faceremus, neq; parentes, neq; filios eos haberemus amicos, qui non ex amoris huius ardore, ſed alijs quibuſlibet ſtudijs facti eſſent amici. Ad hæc ſi egenis gratificandum eſt maximè, conuenit omnino nõ meliores homines, ſed pauperrimos iuuare. maximis enim liberati malis gratias ingentes habebunt. In proprijs quoq; & priuatis ſumptibus non conuocandi amici erunt, ſed eſurientes & ſupplices. hi.n. beneficium maximi facient, te ſectabuntur, ad fores operientur, applaudent, gratias ingentes agent, vota pro te fundent. Cæterum decet forſitan non egenis maximè indulgere, ſed his potius qui referre gratiam poſſunt: neq; amantibus ſolum, ſed beneficio dignis: neq; his qui forma tua delectantur, ſed qui tibi etiam ſeni profuturi ſint: nec illis qui voti ſui compotes facti, palàm ſeſe iactabunt, ſed qui verecundi tacebunt: neq; illis qui breue ad tempus te collent, ſed qui per omnem vitam ſimiliter diligẽt neq; illis qui extincto cupiditatis ardore, inimicitiarum occaſiones inquirent, ſed qui forma deflorescente, virtutem ſuam conſtantiamq́; oſtendent: tu igitur quæ dixi, memento, atq; id cogita, quòd amantes ab amicis increpantur quaſi turpe quiddam ſit amor. At eos qui non amant nullus familiarium ob id vituperat, quòd hoc pacto male ſibijpſi conſulant. Forſitan me rogabis, nũquid omnibus nõ amantibus obtemperare te moneã. Ego autẽ puto neq; ipſum quidẽ amatorem iuſſurum eſſe te erga omnes amantes hanc eandem mentem habere. Neq;.n. accipienti id pari gratia dignum, neq; tibi cæteros latere volenti ſimiliter facile. Oportet autem iacturam quidem ex hoc nullam, vtilitatem verò ad vtroſq; aliquam prouenire, Ego iam dicta ſufficere arbitror: ſi quid autem tibi addendum videtur, interroga. Quid tibi videtur, ò Socrates? Non ne mirifice oratio hęc & cæteris rebus & verbis compoſita eſt? Mirum in modum, ò amice, ita vt obſtupuerim. atq; ita ò Phædre, propter te affectus ſum, dum te reſpicerem, quia mihi videbare in legenda oratione geſtire. Putans ergò te talia magis quàm me cognoſcere, tibi obſecutus vnà tecum, ò diuinum caput, ipſe quoq; bacchatus ſum. PHAE. Sicci ne tibi videtur iocandum? SOC. Ego tibi iocari videor? An non ſerio loqui? PHAE. Nullo modo, ò Socrates, ſed verum dic per eum qui amicis præeſt, Iouem, putas quenquam Gręcorum hac ipſa de re plura atq; maiora dicere poſſe? SOC. Quid verò? laudandum ſcriptorem eo ſolum cenſemus, quia ea dixerit, quæ oportuerit? ac non eo ſolum, quia dilucide & rotunde, & eleganter ſingula verba poſuerit? Si.n. vis, tui gratia concedendum eſt. nam me quidem ob ignauiam meam & imperitiam latuit. Eloquentię enim dicentis ſolum intendi, ad id verò nec Lyſiam quidẽ ipſum ſufficere ſe exiſtimare putabã. Profecto mihi viſus eſt ò Phædre, niſi tu aliud dicas, bis & ter eadem repetiſſe, quaſi deeſſet illi copia eadem de re multa dicendi, vel quaſi nulla ſibi de hoc cura eſſet. Ac mihi viſus eſt ſeſe oſtẽtare, quòd poſſet eandem rem aliter & aliter dicendo vtroq; modo luculente dixiſſe. PHAE. Nihil ais, ò Socrates, hoc.n. maximè oratio habuit. Nam quæ erãt in re de quibus commode dici poſſet, eorum nihil prætermiſſum eſt, vt præter illa quæ ab hoc dicta ſunt, nemo eadẽ de re plura, aut probabiliora dicere poſsit. SOC. Id ego non iam amplius confiteri poſſum. priſci enim ſapiẽteſq; viri & mulieres qui de his dixerunt ſcripſeruntq́;, redarguent me, ſi tui gratia conceſſero. PH. Qui nam iſti? & vbi tu meliora audiſti? Soc. In præſentia quidem nõ ſatis memini. Sed profecto alicubi audiui, vel Sapphus pulchræ, vel ſapientis Anacreontis, vel ſcriptorum aliorum. Vnde verò hoc ipſe coniecto? quia plenum ò beate, mihi ſentio pectus aliorũ, & nõ deteriorum, quæ dici poſſunt, quòd verò ex meipſo nihil tale cognouerim intelligo, meæ inſcitiæ conſcius. Reſtat igitur me inſtar vaſis hæc ex aliorum ſontibus hauſiſſe, ſed iterum ob ruditatem meã, & quomodo, & à quibus perceperim, oblitum eſſe. PHAE. Optimè, ò generoſe, dixiſti. A quibus acceperis, & quomodo, neq; etiam ſi iuſſero, dicas. At illud dicas, quod profiteris, rurſus habere te plura & præſtãtiora his, quę à Lyſia ſcripta ſunt. quod ſi feceris ab iſtis abſtinens, auream tibi promitto in Delphis ſtatuã æquilibrem, quòd nouem illi principes ſolent, non meã ſolum ſed tuam etiam ponere. Soc. Amiciſsimus es, & reuera aureus, ò Phædre, ſi me dicere putas Lyſiã omnino aberrauiſſe, ac poſſe prẹter hęc omnia meliora alia dici. Hoc.n. ne deterrimo quidẽ ſcripotri arbitror euenire. Principio quantũ attinet ad id de quo ſermo habetur, putáſne aliquẽ probare volentẽ non amanti magis quàm amanti gratificandum eſſe, niſi probauerit non amantem prudentẽ eſſe, amantẽ verò inſanum, & illum quidem laudauerit, hũc vituperauerit, quę ſanè neceſſaria ſunt, alia deinde quę dicat habiturũ? Sed exiſtimo hæc talia ſinenda, & ſcriptoribus concedenda eſſe, nec inuetionẽ horum, ſed diſpoſitionem eſſe laudandã. at illorum quę non ſunt neceſſaria, & difficulter reperiuntur, non diſpoſitionẽ. ſolum, ſed inuentionem etiam laudandam puto. PHAE. Concedo quod ais: tollerabiliter enim dixiſſe videris. faciã igitur & hoc ipſe modo. Amantem enim quàm non amantem magis ęgrotare. prẹſupponere tibi permittam. In alijs autem ſi plura & præſtantiora, quàm Lyſias dixeris, iuxta Cypſelidas in Olympia aureus ſtabis. SOC. Serio id accipis, ò Phędre, quod virum mihi dilectiſsimũ reprehendi. Ego verò tecum iocabar. Ac me putas reuera hoc aggreſſurum eſſe, vt aliud quiddam prẹter illius ſapientiam ornatius dicam.

PHAED. Hac de re, ò amice, in eaſdem anſas perueniſti. dicendũ tibi omnino eſt, vtcunque poteris. Ac, vt ne moleſtam illam rem comœdorũ ſæpius inuicem reſpondere compellamur, caue, neue illud me dicere cogas. Si ego, ò Socrates, Socratem ignoro, mei quoq; ipſius oblitus ſum. Et cupiebat quidem, ſed ſimulabat grauari. Demum ita cogita, non eſſe nos prius abituros hinc, quàm tu dixeris, quæ habere aiebas in pectore meliora. Sumus enim ſoli, & quidem in ſolitudine. ego autẽ iunior & robuſtior. Ex his omnibus intellige quid dicã, nec velis coactus potius, quàm ſponte loqui. SOC. At enim, ò beate Phædre, ridiculus ero, ſi ipſe rudis, cum optimo illos ſcriptore contendero, ac de rebus eiſdem ex tempore diſputauero. PHAE. Scis, vt ſe res habet? Miſſa iſthęc facias mecum. Fermè.n. inueni, per quæ te compellam. SOC. Ne dicas obſecro. PHAE. Ne dicã? Imo verò iam dico. Ad iuſiurandũ me vertam. Iuro.n.tibi per aliquem Deum, vel ſi vis, per hanc platanũ, niſi tu dicas in eius conſpectu, me nunquam poſt hac cuiuſquam orationem tibi oſtenſurum eſſe, vel nunciaturum. SOC. Papę, ò inuenuſte, quàm pulchre reperiſti, qua arte virum orationis auidum, ad quiduis agendum compelleres? PHAE. Quid ergò cum talis ſit, tergiuerſaris? SOC. Minime amplius, quando quidem tu ita iuraſti. Qui.n. quirem ab his epulis abeſſe? PHAE. Dic igitur. SOC. Scis quid Agam? PHAED. Qua de re dicis? SOC. Obuolutus dicam, vt celerius trãſcurram ſermonem, nec ad te reſpiciens, ob pudorem impediar. PHAE. Dicas modo. cætera vt vis, ſic facito. SOC. Iam agite, ò Muſæ dulces, ſiue propter cantus ſpeciem, ſiue propter muſicum genus illud ſuauium & ſtridularũ cognomen habetis, meum adiuuate ſermonem, quem me dicere optimus iſte compellit, vt eius ſodalis, qui primo huic ſapiẽs videbatur, nũc magis etiam videatur. Erat puer quidam, imò verò adoleſcentulus egregia indole præditus: huic autẽ erant amatores complurimi: quorum vnus vir ſanè verſutus cum nihilo, quam cæteri, minus eũ amaret, perſuaſit puero ſe nõ amare. Cumq; flagitaret aliquãdo ipſum illud ipſum, non amanti potius, quàm amanti gratificandum eſſe perſuaſit; atq; ita inquit. In omnibus, ò puer, vnicum principium ijs qui bene conſulere volunt, eſt intelligere quid illud ſit de quo conſulatur vel omnino aberrare neceſſe, pleroſq; verò latet quòd neſciant rei ſubſtantiã. Tanquã igitur ſcientes, in diſpoſitionis principio non declarant. procedentes verò quod par eſt, cõſequitur, vt nec ſibi, nec alijs cõſentanea loquantur. Tibi igitur & mihi ne accidat quod in alijs dãnamus, poſtquã nobis diſcrepatio eſt, vtrum cũ amante potius, quàm nõ amante, amicitia ſit ineunda, quid amor ipſe ſit, & quam vim habeat, definitione ex conſenſu poſita cognoſcamus: atq; ad id reſpicientes referenteſq; conſideremus, emolumentũ ne, an detrimentũ afferat. Quòd igitur cupiditas quædam ſit amor, omnibus manifeſtum: quòd verò & qui nõ amant, pulchra ſeu bona cupiũt, non ignoramus. Vt igitur quo amans à non amãte diſcernitur, intelligamus, ſcire oportet duas in vnoquoq; noſtrũ ideas eſſe dominantes atq; ducentes, quas ſequimur quocunq; ducunt. Altera quidem eſt innata nobis voluptatum cupiditas. Altera verò acquiſita opinio optimi affectatrix. Hæ autem in nobis quandoque conſentiunt, quandoq; in ſeditione & diſcordia ſunt: & modo hæc, modo altera peruincit. Quando igitur opinio ad id quod optimum eſt, ratione ducit ac ſuperat, hęc ipſa viuendi poteſtas temperantia nominatur. Quando verò cupiditas abſq; ratione ad voluptates trahit, nobiſq; imperat imperiũ hoc libido vocatur. Libido autem cum multiformis ſit, multarumq; partium, multas vtiq; appellationes habet, & harũ formarum quæ maximè in aliquo exuberat, ſua illũ appellatione nominatum reddit, nec vllum ſuis decorum aut dignũ tribuit cognomentum. Circa cibos.n. ſuperatrix rationis, & aliarum cupiditatũ cupiditas, ingluuies appellatur: & eum qui hanc habet, hac ipſa appellatione nuncupatum reddit. Rurſus quæ circa ebrietatem tyrannidẽ exercet, ac eum quem poſsidet, hac ducit, patet quod habebit cognomen. atque alia horum germana, & germanarum cupiditatum nomina vbi aliqua maximè dominãtur, quomodo ponenda ſint, manifeſtum eſt, Cuius autem gratia ſuperiora omnia diximus, ferè iam patet: ſiue tamen dicatur, ſiue non, magis quàm ſi petermiſſum ſit, patebit. Nam cupiditas abſq; ratione quæ ſuperat opinionẽ ad recta tendẽtem, rapitq; ad voluptatẽ formę, & à cognatis cupiditatibus circa corporis formã vehementer corroborata peruincit & ſuperat, ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ῥώμης .i. robore & vehementia, ἔρως i. amor appellata eſt Num tibi ò amice Phædre, quemadmodum mihi, videor diuinum quiddam paſſus fuiſſe? PH. Profecto quidem, ò Socrates, præter ſolitũ profluẽs quædã amplitudo te cœpit. SOC. Silẽtio igitur me audi. Nam reuera diuinus hic videtur locus. Quare ſi ſępius nymphis procedente ſermone corripior, ne mireris. Ea certè quę modo canebam, à dithyrambis non multum diſtant. PH. Veriſsima narras. SOC. Horũ equidẽ tu cauſa es. ſed audi cætera, ne abeat id quod ſuperuenit. At verò Deo curę erunt, nos diſputando ad puerum reuertamur. Age igitur, ò optime, quid ſit id de quo conſulitur dictũ & definitum eſt. Reſpiciẽtes ergò ad hoc quod reliquum eſt, videamus quid emolumenti, vel damni ab amante, & non amante, ei qui obſequitur, ſit merito prouenturum. Hominem libidini mancipatum, & voluptatibus ſeruientem neceſſe eſt amatũ ſuum pro viribus ſibi quàm iucũdiſsimum reddere, Aegrotanti verò quicquid non repugnat, iucũdum: quod vero melius, aut æquale, moleſtũ. Quare neq; pręſtantiorem, neq; parem amator amatum ſponte vnquam patietur eſſe. Inferiorem autem indigentioremq; quoad poterit, ſemper efficiet. Deterior ignorans ſapiente, forti timidus, ineptius ad dicendum rhetorico, hebes acuto. Hæc & plura inſuper animi mala cum natura inſunt vel fiunt amato, gaudet amator, atq; alia inſuper inferre conatur. Alioquin voluptate priuatur. Inuideat ergò neceſſe eſt amator amato, atq; cum ab omni conſuetudine ſtudioq; vnde vir excellens euadere poſsit, amouens, vehementer officiat. Maximè tamen ex priuatione illius obeſt, quod prudentiſsimũ efficit. Prudentiſsimum verò diuina facit philoſophia, à qua amator procul abducere amatũ compellitur, metuens ne ab eo, ſi fiat ſapientior, contemnatur. Deniq; omnia efficit, quibus ille omniũ ignarus euadat, admireturq; amantem. Qualis cum fuerit, amatori quidẽ iucundiſsimus erit, ſibi autẽ ipſi perniciofiſsimus. Atq; ita in his quæ ad intelligẽtiam pertinent, noxia eſt cum amatore conſuetudo. Poſthac videndũ quo pacto is qui bono dulce anteponere cogitur, corpus illius quẽ amat, ſi commiſſum ſibi fuerit, ſit curaturus. Optabit profecto corpus non ſolidũ, ſed molle & delicatum, nõ ſub ſole, ſed vmbra nutritũ, quod procul à periculis & laboribus ſiccisq; ſudoribus, muliebri & delicato victu fuerit educatũ, coloribus alienis extraneiſq; ornamentis ex propriorũ defectu ornatum, cęteriſq; horum ſimilibus conſuetum. Quæ omnia cum prolixius recẽſere indignũ ſit, ſummatim in præſentia concludemus, vt reliqua proſequamur. Talẽ ſanè corporis habitum in pręlijs & quauis alia ingenti neceſsitate, hoſtes quidẽ audacter inuadunt, amici autem ipſiq; amatores huic maximè metuunt. Sed hoc iam tanquam manifeſtum dimittendum eſt. Deinceps verò dicẽdum quid nobis emolumenti, vel damni in rebus externis amantis familiaritas & cuſtodia præbeat. Atqui hoc omnibus amatori præſertim eſt manifeſtum, quòd amiciſsima chariſsimaq; & diuiniſsima poſſeſsione orbũ fieri amatum deſiderat. Parentibus.n. neceſſarijs, amicis priuari eũ exoptat, exiſtimans eos dulciſsimæ ipſius cum amato conſuetudini impedimẽto fore. Puerũ præterea vel auri, vel cuiuſuis poſſeſsionis ditiſsimum, neq; facile capi poſſe putat: neq; ſi captus fuerit, detineri. Quãobrem neceſſe eſt amatorẽ, tãquam inuidũ amati proſperitate dolere, aduerſitate gaudere. Quinetiã ſine vxore, ſine filijs, ſine domo, diu exoptat viuere adoleſcentẽ, cupiens plurimum tempus propria

dulcedine

dulcedine perfrui. Sunt alia quoque mala, ſed horum plurimis in ipſo ſtatim principio dæmon aliquis voluptatem immiſcuit, veluti adulatori grauiſsimę beſtię maximæq; calamitati inſeruit natura oblectamentũ aliquod inconcinnũ. Vituperabit quoq; ſcortũ aliquis, vtpotè noxiũ, & alia huiuſmodi animalia atq; ſtudia, quę nos ad pręſens delectare conſueuerunt. Amans verò præter q̃ quòd noxius, eſt etiam ſua cõſuetudine omniũ moleſtiſsimus. Pares.n. cum paribus veteri prouerbio iucundiſsimè cõgregantur. Nam ęqualitas tẽporis, cum ad ęquales voluptates propter ſimilitudinẽ trahat, amicitiam parit. Veruntamen his etiã nimiam ſatietatẽ affert. proinde neceſsitas omnibus in rebus cuiq; grauis eſt. quę quidem ſimul cũ diſsimilitudine in amãte ad amatũ eſt maximè. Iuniori.n. ſenior adhęrens, neq; die vlla, neq; nocte ab eo ſponte recedit, ſed neceſsitate & furore rapitur. qui illum quidẽ voluptatum illecebris trahit videntem, audientẽ, tangantẽ, & omnino amatũ ſenſu quolibet attingentẽ, ita vt ingenti cum voluptate illi aſsidue obſequatur. Amatum verò qua voluptate, quoue ſolatio æquale tempus adeo detinebit, vt extrema moleſtia nõ vexetur? cum faciẽ ſenilẽ deformẽq; aſpiciat, cæteraq; ſimiliter, quæ non factu ſolũ, verũetiam auditu moleſta ſunt, neceſsitate quadam ad ipſum captandum ſemper propoſita, dũ ſedulis paſsim inſidijs obſeruatur, auditq; importunas immoderatasq; tum laudes, tum vituperationes quibus amãs ipſum proſequitur: quę in ſobrietate quidẽ intolerabiles ſunt, in ebrietate verò nõ intolerabiles ſolum, verumetiam ob nimiã aperte loquendi licentiã turpiſsimę. Præterea dũ amat, pernicioſus & importunus eſt. Cũ verò amare deſierit, in poſterũ infidus aduerſus illũ, quẽ multis iuramẽtis, precibus atq; promiſſis vix tandem induxerat, vt pręmiorum ſpe infeſtã eius conſuetudinem ſuſtineret. Demũ cum rependere deceat, principẽ alium in ſe ac pręſidem accipit, mentem temperantiamq; pro amore atq; inſania, factusq; iam alius amatum fallit. Tunc amatus eorum quæ dicta quondam & facta ſunt memor, beneficiorũ gratiam exigit, putans cum eodem verba ſe facere. Sed alter ob verecũdiam, neq; audet mutatũ eſſe ſe confiteri, neq; inuenit qua ratione prioris illius principatus inſani iuramenta & promiſſa perſoluat, mentis iam & tẽperantię cõpos effectus, ne ſi eadem quæ & antea fecerit, ſimilis idemq; ac fuerat antè, rurſus euadat. Hinc efficitur, vt qui antè amauerat, iam aufugiat, mutatusq; abeat, quaſi teſta in aduerſum cadente: alter verò perſequi cogatur, grauiter ferẽs, ad imprecationesq; conuerſus. Qui ſane ab initio deceptus eſt, cum ignorauerit non decuiſſe, amanti neceſſario amenti gratificari, imò homini multo magis ab amore libero mentemq; habẽti. Alioquin neceſſarium fore, ſeipſum committere homini infido, moroſo, inuido, moleſto, pernicioſo ad rerum poſſeſsionem, pernicioſo ad corporis habitum, lõgè verò ad animi diſciplinam pernicioſiſsimo, qua nihil apud deos & homines reuera aut eſt, aut erit vnquã venerabilius. Hęc, ò puer, cõſideranda ſunt, atq; illud inſuper animaduertendum, amatoris amicitiam non beneuolentia vlla, ſed auiditate quadam expletionis quaſi fame conſtare.

Vt lupus ipſe agnum, puerum ſic ardet amator.

Hoc illud eſt quod prædixeram, ò Phædre. Nec dicẽtem me vlterius audies, ſed iam finẽ habeat ſermo, quanquam putabam dimidium diſputationis tranſactum eſſe, ac reſtare tantundem de non amante dicendum, quòd illi potius indulgere deceat, ad idq; quot illi bona inſunt enumeranda. PHED. Cur ergo deſiſtis, ò Socrates? SOC. Animaduertiſti Phædre, carmina me iam non dithyrambos amplius canere, quamuis in vituperando mea verſetur oratio? quòd ſi laudare alterum pergam, quid facturũ me putas? An non ſentis à nymphis, tum opera tua, tum diuina prouidentia me afflari? Quare ſummatim dico, tot bona ineſſe alteri, quot mala in altero numerauimus. Sed quid multis opus eſt verbis? De vtriſq;.n. ſufficienter dictum: Atq; ita quod decet, fabula patietur. Ego iam tranſmiſſo flumine abeo, prius quam ad maius aliquid abs te compellar. PHED. Nondum, ò Socrates, prius quàm ęſtus abſcedat. An non vides, vt iã planè meridies ſit, in qua hora intenſus eſt calor? ſed interim morãtes, ac de his quæ diximus, colloquentes, cũ primũ refrixerit, tũc abeamus. SOC. Diuinus es circa ſermones, ò Phędre, ac vere mirabilis: Arbitror equidẽ orationũ quæ his tẽporibus habitę ſunt, neminẽ pluribus autorẽ cauſamq; fuiſſe, quàm te, ſiue vltro dicendo, ſi quoquo modo alios compellendo. Simmiam Thebanũ excipio. Alios verò longè antecellis Et nunc videris in cauſa fuiſſe, vt aliqua à me oratio habeatur. PH. Non tu bellum ſanè denuncias, ſed quonã modo, & quæ oratio? SOC. Cum flumen tranſiturus eſſem, dęmoniũ & ſolitũ mihi fieri ſignũ factum eſt: quod ſanè quoties accidit, quod facturus eram, agere prohibet. hinc vocẽ audire viſus ſum, quę abire me vetat, antequã expiauerim, quaſi aliquid deliquerim erga Deum. Sum igitur vates quidem, ad nequaquam bonus, ſed quemadmodũ, qui male ſciunt literas, quantũ ad meipſum ſufficiens. Clare itaq; iam intelligo delictũ meum. Siquidem, ò amice, præſagij quiddam etiam eſt in animo. Me.n. commouit, & antea dum loquebar. vnde quodam modo verebar, ne cum fortè ſecundũ Ibycũ apud deos deliquerim, apud homines gloriã cõſequar. Nunc ſentio in quo deliquerim. PH. Quid eſt? SOC. Grauẽ, ò Phędere, grauẽ, inquam, ſermonem & tu attuliſti & me dicere cõpuliſti. PH. Quo nã pacto? SOC. Stultũ & quodãmodo impiũ: quo quis grauior eſſe poteſt? PH. Nullus, ſi tu vera narras. SOC. Quid.n. Amorẽ? non ne Veneris filiũ, & Deum aliquẽ putas? PH. Dicitur quidem. SOC. Non tñ à Lyſia, neq; ex ſermone tuo, qui per os meũ abs te, quaſi quadã incãtatione deductus, prolatus eſt. Si aũt eſt, vt certè eſt, Deus aut diuinum quiddã amor, malũ vtiq; non eſſe. At ſermones de illo, quaſi malũ eſſet, habiti ſunt. In hoc ergò aduerſus Amorẽ deliquimus. At qui valde ineptę diſputationes hæ noſtræ videntur, quamuis vrbanę: quę cum nihil ſyncerum verumq; cõtineant, gloriantur tamen tanquã plurimũ valeant, ſi homunculis nonnullis deceptis approbentur. Mihi igitur, ò amice, expiari neceſſe eſt. Eſt autẽ his qui cõfabulando peccant, expiatio quædam vetus, quam Homerus non nouit, ſed Steſichorus. Oculis.n. priuatus ob Helenę vituperationẽ, non ignorauit cæcitatis cauſam, vt Homerus, ſed vtpotè muſicus eam agnouit. Itaque ſtatim illa fecit carmina,

Non verus ſermo ille fuit nec nauibus altis
Exiſti fueris fugiens, nec adiſti Pergama Troia.

Atque ita ædito poemate, quam παλινῳδίαν, recantationem, vocant, confeſtim viſum recuperauit amiſſum. Ego autem in hoc ero vtriſq; ſapientior, quòd antequã accidat mihi quicquam mali ob amoris vituperationem, conabor illi palinodiã reddere, & quidem aperto capite, non vt ſupra, ob verecundiã velato. PHAED. His verò, ò Socrates, nihil mihi gratius efficere poſſes. SOC. Etenim meminiſti, o Phædre, quàm impudenter ex libro lectum eſt, & à meipſo quoq; de amatore dictũ. Quod ſi generoſus aliquis vir & modeſtus, qui ſimilimẽ ſibi alium amet amaueritúe, nos audeat cũ dicimus amantes ob minimas ſępe cauſas maximas inimicitias ſuſcitare, & inuidos amatis pernicioſosq; eſſe homines, audire ſe arbitrabitur in nauibus educatos, qui liberalem aliquem amorẽ nunquã inſpexerint, neq; vllo modo nobis concedet, quę in amoris vituperationem adducimus. PH. Fortè per Iouẽ, ò Socrates. SOC. Hunc ego hominẽ veritus, & Amorem ipſum metuens, cupio veluti potabili oratione ſalſum illum auribusq; noſtris noxiũ ſermonẽ diluere. Conſulo quinetiam Lyſiæ, vt quamprimum ſcribat amanti potius quàm non amanti ex ſimilibus indulgendum. PHAE. Ita futurum certo ſcito. Nam poſtquã tu amatorẽ laudaueris, neceſſe erit Lyſiã vt eadem ſcribat à me cõpelli. SOC. Iſthuc equidem credo, quãdiu tu, qui nunc es, fueris. PHAE. Dic age forti animo. SOC. Eia vbi mihi puer ille adeſt, ad quẽ ſuperiorẽ ſermonem habui, vt hũc etiã audiat? ne ſi minus,

quàm audiuerit, temere nõ amanti obtemperet. PH. Is tibi proximus ſemper adhęret, quoad cupis. SOC. Sic ergo, ô egregie puer cogita, priorẽ ſermonem Phædri Pytoclę geniti Myrrhinuſij fuiſſe: ſequentẽ verò Steſichori Euphemi filij, viri amabilis fore. huius hoc erit exordiũ. Non verus ſermo ille eſt, qui præſente amatore nõ amanti magis iubet gratificari, quia amans furit, non amans verò ſanus eſt. Si .n. ſimpliciter verũ eſſet, furorem eſſe malũ, rectè à nobis dictũ fuiſſet. Nunc autẽ maxima bonorũ nobis fiunt per furorẽ diuino quodam munere conceſſum.

Maxima bona fiunt per furorẽ diuinitus cõceſſum.

Nam & quæ Delphis futura prædicit vates, & quæ in Dodona ſacerdotes, furentes quidẽ multa ac magna cõmoda priuatim & publice Gręcis hominibus attulerũt: ſanæ verò dum ſunt, exigua, aut nulla. Quod ſi referamus Sibyllam, & alios quicunq; diuino vſi ſunt vaticinio, quam multa præcedentes in futurum profuerint, prolixũ nimis extenderemus ſermonẽ, & rem manifeſtã omnibus proferremus, Illud tamen dignũ eſt teſtificari, quòd veteres qui nomina rebus impoſuerunt, non turpe quiddã, neq; ignominioſum putauerunt furorẽ. Non .n. præclariſsimæ arti qua futurũ diſcernitur, hoc nomẽ annectentes, eã μανικήν. i. furorẽ nominaſſent, ſed tãquam bonũ quiddam ſit furor, quando diuina ſorte prouenit honeſtæ arti nomen hmõi indiderunt. At nunc iuniores iſti interiecta τ litera, imperite nimiũ, μαντικήν dixerũt. Sanè inueſtigationes futuri ſanorum hominũ per aues & alia oſtenta, vtpotè à coniectura humanæ intelligẽtię procedentes, mentẽ hiſtoriáq; auguralẽ cognominarũt. Quã deinde poſteriores ò paruũ in magnũ vertẽtes, honeſtiori vocabulo exornãt. Quãto igitur perfectius pręſtantiusq; vaticiniũ augulari cõiectione, & nomẽ nomine, opusq; opere, tanto teſtificãtur antiqui furorẽ ex Deo profectum, quàm humanã prudẽtiam præclarius eſſe.

οἰονοιστι-κήν. οἰωνιστικήν.

Atqui aduerſus morbos & labores maximos ob antiqua delicta quandoque diuina indignatione mortalibus imminentes gentibus quibuſdã alicũde furor adueniens, ac prædicens quibus opus erat, remedia adinuenit, confugiens ad vota cultusq; deorũ: vnde expiationes propitiationesq; conſecutus, incolumẽ reddidit poſsidentem & in pręſens tẽpus & in futurũ, abſolutionẽ pręſentiũ malorũ rectè furenti occupatoq; adeptus. Tertia verò à Muſis occupatio, & furor ſuſcipiens teneram intactamq; animam, ſuſcitat illam atq; afflat. Vnde per cãtus aliamq; poeſim infinita antiquorũ geſta exornãs, poſteros inſtruit. Qui autẽ abſq; furore Muſarũ poeticas ad fores accedit, confidens arte quadã poetam ſe bonũ euaſurũ, inanis ipſe quidem atque eius poeſis prę illa quæ ex furore procedit: qua quidẽ hęc quę ex prudentia fit, euaneſcit. Tot equidẽ, ac etiam plura diuini furoris præclara opera referre poſſum. Quare hoc ipſum ne formidemus, neúe vlla nos ratio abſterreat, oſtendẽs prudentẽ & ſanum potius, quàm concitatũ amicum eſſe diligendũ. At ille inſuper oſtendat ſi poteſt, ac victoriã reportet, non pro vtilitate amantis, & amati amorẽ à dijs eſſe cõceſſum. Nobis verò nunc oſtendendum eſt contrà, pro felicitate maxima huiuſmodi furorem à dijs hominibus eſſe datum. Demõſtratio autem erit cõtentioſis quidẽ incredibilis, ſapientibus verò cõtra. Oportet autẽ nos, prius de natura animæ diuinę & humanę, affectus & opera intuentes, vera nouiſſe. Hoc verò demonſtrationis huius principiũ ſit.

De animæ immortalitate.

Animę omnis immortalis. quod .n. ſemper mouetur, immortale eſt. quod verò aliud mouet, ab alioq; mouetur, cum terminum habeat motus, terminum habet & vitæ. Solũ ergo quod ſeipſum mouet, quia nunquam ſe deſerit, nunquã ceſſat moueri. Imò verò & alijs quæcunq; mouentur, id fons & principium eſt mouendi. Principiũ autẽ ſine ortu eſt. Ex principio .n. neceſſe eſt quicquid generatur oriri, ipſum autẽ ex nullo. Nã ſi principiũ oriretur ex aliquo, ex principio vtiq; non oriretur. Cum verò ſit abſq; ortu, & abſq; interitu ſit, neceſſe eſt. Nam ſi principiũ interiret, neq; ipſum ex alio neq; ex ipſo aliud naſceretur. Siquidem ex principio omnia oriãtur oportet. Sic ergo principium motus eſt, quod ſeipſum mouet. Hoc autem neq; mori, neq; naſci poteſt. Alioquin omne cęlum omniſq; generatio concidat deſinatq; neceſſe eſt, neq; rurſus vnquam conſtare poſsit, vnde hæc motũ nacta oriantur. Cũ igitur appareat immortale eſſe quod ſeipſum mouet, animę ſubſtantiã & rationẽ hanc ipſam qui dixerit, nõ erubeſcet. Omne .n. corpus cui motus extrinſecus incidit, inanime eſt. Cui verò intus ex ſeipſo id ineſt, animatum, tanquam hęc animæ natura ſit. quod ſi ita eſt, vt non ſit aliud quicquã quod ſeipſum moueat præter animã, neceſſario ingenita & immortalis eſt anima. De immortalitate animæ ſatis eſt dictũ.

De idea animæ.

De idea verò ipſius in hunc modum eſt dicendũ. Quale id omnino ſit, diuinæ pęnitus prolixæq; narrationis foret: ſimilitudinẽ verò eius quãdam deſcribere, humanæ & breuioris. hoc igitur modo dicamus, Similis eſto cognatę potentię ſubalati currus & aurigę. Deorũ equi & aurigę omnes boni ſunt atq; ex bonis, aliorũ verò permixti. Principio quidem noſtri princeps bigas habenis moderatur: deinde equorũ alter bonus & pulcher, & ex talibus, alter contrarius & ex cõtrarijs. Quo fit vt dura & difficilis neceſſario ſit vectura noſtra. Qua verò ratione mortale & immortale animal appellatum eſt conandum eſt dicere.

Quo pacto ſit animal.

Omnis anima totius inanimati curã habet, totumq; percurrit cęlum, aliàs videlicet alias ſortita ſpecies. Perfecta quidẽ dũ eſt alata ſublimis incedit, ac totum gubernat mundũ. Cui verò alæ defluxerint, fertur quoad ſolidũ aliquid appræhenderit, vbi habitaculũ ſortita, corpusúe terrenum ſuſcipit, ſeſe mouere apparẽs propter illius potẽtiam: animalq; totũ vocatur, anima ſimul corpusq; cõpactũ, & mortale aĩal cognominatur. Immortale ex autẽ nulla rõne diſcurſu percepta, ſed quę fingitur: quippe cum neq; viderimus neq; ſatis intellexerimus deũ, immortale quoddã aĩal habẽs quidẽ animã, habens etiã corpus naturaliter omne tẽpus coniuncta. Sed hæc iam vti Deo placet, ita ſe habeant & dicantur: per quã verò cauſam alę abijciãtur, decidãtq; ab anima, nunc dicamus. Eſt autem talis quędam naturalis alarum vis eſt, graue in ſublime attollere, vbi deorũ inhabitat genus. Omnium verò, quæ ſunt circa corpus, maximè particeps diuini eſt animus. Diuinũ autẽ pulchrum, ſapiens, bonum, & quicquid tale dici poteſt. His vtiq; alitur maximè, augeturq; ipſa alatio animi: turpi autem & malo contrarijsq; huiuſmodi deficit atq; interit. Magnus vtiq; dux in cęlo Iupiter citãs alatũ currũ primus incedit, exornans cũcta, prouideq; diſponens. Hũc ſequitur deorũ dęmonumq; exercitus per vndecim partes ordinatus. Permanet autem Veſta in deorũ æde ſola. Aliorum verò deorũ quicũq; in duodecim numero cenſetur, ſuæ quiſq; functioni præeſt, vt quiſq; eſt ordinatus. Permulta igitur beataq; ſpectacula diſcurſusq; intra cœlũ exiſtunt, quibus deorũ genus beatorũ intẽdit ſuum quiſq; officiũ peragẽs. Sequitur autẽ ſemper volens & potens. Liuor .n. à diuino choro procul abeſt. Cum vero ad conuiuiũ ac dapes vadunt, in ſummũ cœli faſtigiũ ſublimes eunt. Deorum quidem vehicula apta habenis, æqualiterq; librata facilè gradiũtur, aliorum verò ęgre. Grauatur .n. prauitatis particeps equus, ad terram vergens atque trahens, cuicunq; aurigarum equus nõ bonus nutritus fuerit. Vbi iam labor & certamen extremũ animæ proponitur. Quæ .n. immortales vocantur, cùm ad ſummũ peruenerint, extra progreſſę in cœli dorſo conſiſtunt. Ibi conſtitutas circunferentia ipſa circunfert, atq; illę intuentur, quæ ſunt extra cęlũ.

Vide vt Plato ponit aliquã extra cœlum.

Locum verò ſupercœleſtem, neq; quiſquam noſtrorum laudauit adhuc poetarum, neq; vnquam pro dignitate laudabit. habet ſe verò in hunc modum. Audendũ eſt .n. verum dicere, præſertim de veritate loquenti. Sine colore, ſine figura, ſine tactu, ſine eſſentia verè exiſtens, animę gubernatore ſolo intellectu contemplante vtitur, circa quã veræ ſcientię genus hunc habet locum.

Intellectus animæ gubernator.

Vtpotè igitur Dei cogitatio intellectu & ſciẽtia immaculata ſe vertẽs, cogitatio quoq; omnis animæ quæcunque conuenientem ſibi conditionem ſuſceptura eſt, intuita per tempus id quod eſt cõtenta

veritatis

veritatis contẽplatione nutritur & gaudet, donec circulo in idem circũſerentia referat. In hoc autẽ circuitu conſpicit ipſam iuſtitiam, cõſpicit temperantiã, conſpicit ſcientiam, nõ qua adſit generatio, nec qua alia alicubi ſit in alio quales videlicet ſunt eorum, quæ nos entia nunc appellamus: ſed illam quæ in eo quod eſt ens verè, ſcientia eſt: & alia eodem modo, quæ verè ſunt ſpeculata atq; his enutrita, ſubiens rurſus intra cœlum, domũ reuertitur. Cum autẽ redierit, auriga ad præſepe ſiſtens equos, obijcit illis ambroſiam, & poſt ipſam nectar potandũ. atq; hæc deorum eſt vita. Cæterarũ vero animarum, alia optime Deũ ſecuta, ſimiliſq; affecta, extulit in ſupercœleſtem locum aurigæ caput, & cùm ipſa circunferentia ſimul delata eſt, ſed perturbata ab equis, & vix ea quæ verè ſunt, intuita. Alia vero modo caput extulit, modo ſubmiſit, at ob violentiã equorum, partim vidit quidem, partim verò non vidit. Aliæ autẽ animæ affectantes quidem omnes ſuperiorem locum ſequuntur: cùm verò nequeant, ſubmerſæ circunferuntur, calcantes ſeſe inuicem atque incumbentes, alia aliam præire cõtendens. Tumultus igitur & certamen & ſudor fit extremus. Vbi quidem aurigarũ vitio multę claudicant, multæ multas pennas cõfringunt, omnes verò magno implicatæ labore, expertes eius quod verè eſt intuendi, diſcedunt: poſt diſceſſum verò alimento vtuntur opinabili. Cuius quidem gratia multus ineſt conatus, veritatis cãpus vbi nam ſit, intuẽdi. Nam ex huiuſmodi prato optima vis animæ conuenientẽ accipit alimoniã, & alarũ natura qua anima eleuatur, hoc alitur. Regulaq; Adraſtiæ deę. i. ineuitabilis numinis, hęc eſt: vt quęcũq; anima Deũ comitata aliquid verorũ inſpexerit, ea vſq; ad circuitũ aliũ ſit indẽnis: & ſi ſemper hoc facere queat, ſit ſemper illęſa. Si verò impotens aſſequendi nõ inſpexerit, & caſu aliquo viſa repletaq; obliuione & prauitate grauetur, grauata autem pennas confregerit, in terramq; reciderit, tunc prohibet lex hanc in prima generatione in aliquã brutalẽ ire naturam: ſed iubet eam, quę plurima viderit, in geniturã viri philoſophi, aut pulchritudinis cupidi, aut muſici, atq; amatorij: eam verò, quæ ſecundo loco, in regem legitimũ, aut bellicoſum virum & imperatoriũ deſcendere. Tertio in gubernatorẽ reip. aut rei familiaris diſpenſatorẽ vel quęſtuarium. Quarto in laborioſum gymnaſticum, aut circa medelam curamq; corporis verſaturũ. Quinto in eos qui vates futuri ſunt, & circa myſteria quædã. Sexto in poetã, vel aliũ quẽuis eorũ, qui aptè in imitatione verſantur. Septimo in artificẽ vel agricolam. Octauo in ſophiſtã & popularẽ. Nono in tyrannicũ. In his autẽ omnibus quicunq; iuſtè vitã egerit, ſortem poſtea nãciſcitur meliorẽ: qui verò iniuſtè, deteriorẽ. In idem.n. vnde profecta eſt cuiuſq; anima, annis decẽ millibus non reuertitur. Nam alas antẽ hoc ſpatium nõ recupera, præter illius animã, qui philoſophatus eſt ſine dolo, vel vnà cum ſapientię ſtudio pulchritudinem amauit. Hę quidẽ tertio ambitu mille annorum ſi ter hanc ipſa tu deinceps elegerint vitam, ſic recuperatis alis, poſt tria millia annorum euolant abeuntes. Aliæ verò animæ primæ vitæ finem conſecutæ, iudicantur. Iudicatę autẽ aliæ ſub terra in iudicij locum euntes, meritas illic pœnas ſuſtinent. Aliæ in cœli quendam locũ per iudiciũ eleuatæ, ita degunt, vt dignũ eſt ea vita, qua in hominis figura vixerunt. Milleſimo anno ambæ redeuntes ſortem, & electionẽ ſecundæ vitæ ſuſcipiunt, deligit vnaquæq; eam vitam quam velit. Hic & in beſtiæ vitam humana anima tranſit, & ex beſtia rurſus in hominẽ, ſi modo anima quandoq; prius fuerit hominis. Nam quæ nunquã veritatẽ inſpexerit, in hanc figuram venire non poterit: Oportet verò hominẽ intelligere ſecundum ſpeciem, ex multis procedentẽ ſenſibus in vnum ratiocinatione conceptũ. Hoc autẽ eſt recordatio illorum, quę olim vidit anima noſtra cum Deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id quod verè eſt ſurſum reflexa. Qua propter ſola philoſophi cogitatio meritò recuperat alas. Nam illis ſemper quantum fieri poteſt, memoria inhæret, quibus

τὸ ὄν.

Nouẽ animarũ conditiones.

Ad idẽ reuertitur anima poſt decem millia annorum.

Humanæ animæ transmutatio.

Deus inhærens diuinus eſt. Talibus autem cõmentationibus, qui rectè vtitur, perfectiſq; myſterijs ſemper imbuitur, perfectus reuera ſolus euadit. Ab humanis autem ſtudijs ſegregatus, diuinoq; inhærẽs, carpitur à multitudine, quaſi extra ſe poſitus, ſed ipſe Deo plenus multitudinẽ latet. Tendit igitur huc totus ſermo, qui eſt circa quartum furorẽ, quo quando quis viſa hic pulchritudine aliqua verę illius reminiſcens, alas recipit, receptiſq; euolare nititur. Cum verò id facere nequeat, tanquã auis ſuperna ſuſpiciẽs, & inferiora contẽnens, crimẽ reportat, quaſi furore correptus. Hęc itaq; diuina alienatio omniũ alienationum optima, atq; ex optimis ſit, & habenti, & participanti: & qui hoc tenetur furore, cùm amet pulchra, amator vocatur. Vt.n. dictum eſt, omnis anima hominis ea quæ verè ſunt, intuita eſt, alioquin in hoc animal non veniſſet. Recordari verò ex his quæ hic ſunt illorum, non facilè eſt omnibus, nec quot ex illis breue tempus illuc inſpexerunt, neq; quot huc deſcendentes infortunatæ fuerunt, ita quibuſdam conſuetudinibus deprauatę, ſacrorũ quæ aliquando inſpexerant, obliuionẽ ſuſceperint. Quamobrẽ paucæ reſtant, quibus ſatis memoriæ ſuperſit. Hæ verò quando hic ſimilitudinem aliquam eorum, quæ illic inſpexerant, intuentur, obſtupeſcunt, & quaſi extra ſe ponuntur: quæ tamen ſit hæc affectio ignorant, quia non ſatis omnino perſentiunt. Iuſtitiæ quidem & temperantiæ, & aliorum quęcunq; in animis precioſa ſunt ſplẽdorem nullum in his imaginibus cernimus, ſed per obſcura quædam inſtrumẽta vix & perpauci in eorũ imagines accedẽtes eius quod repræſentatur, genus aſpiciunt. At pulchritudinem tunc licebat videre clariſsimã, quando cum beato illo choro felicem viſionem cõtemplationemq; ſicuti cum Ioue quidem nos, alij verò cum alio quodam deorũ, viderunt, & initiati ſunt ſacris, quę fas eſt dicere ſacrorum omnium beatiſsima: quę operamur integri quidẽ nos & malorum expertes, quot in poſterũ manebant, integra quoq; & ſimplicia immobiliaq;, & beata ſpectacula initiati inſpectãtes pura in luce puri & immaculati, ſolutiq; ab hoc quod nũc circunferentes, corpus vocamus, in modũ oſtreæ huic alligati. Hæc autẽ memorię ſunt accepta ferenda, propter quam deſiderio illorũ quę quondã vidimus, nunc ſermonem extendimus. Pulchritudo autẽ, quemadmodũ diximus, & cum illis progrediens effulgebat tunc, & huc profecti percepimus eam per ſenſum noſtrorũ perſpicaciſsimum clariſsimè refulgentẽ. Viſus.n. nobis peracutiſsimus eſt ſenſuum omniũ, qui per corpus fiunt, quo ſapiẽtia non cernitur. Ardentes.n. excitaret amores, ſiquod tale ipſius ſimulacrũ manifeſtũ oculis proueniret. Eadem eſt de cæteris quę ſunt amabilia, ratio. At verò pulchritudo ſola hanc habuit ſortẽ, vt maximè omniũ & perſpicua ſit, & amabilis. Qui ergò non eſt myſterijs nuper initiatus, aut potius eſt deprauatus, haud celeriter hinc illuc ad ipſam pulchritudinẽ excitatur, ſimilitudinẽ hic quandã, quę ab illa denominatur aſpiciens. Quapropter non veneratur dũ aſpicit, ſed quadrupedis ritu deditus voluptati aggredi & concũbere nititur: petulanterq; congrediens, nec timet, nec erubeſcit voluptatẽ preter naturã ſectari. Sed qui nuper expiatus eſt ſacris, quiue aliquando eſt plurima contemplatus, quando vultũ diuina forma decorũ videt, aptè ipſam pulchritudinẽ imitatũ, vel aliquã corporis ſpeciem, primo quidẽ horret, metusq; vetus aliquis in eum reuoluitur: deinde inſpiciẽs tanquam deũ colit: ac niſi vereretur vehementis inſaniæ crimen, ſacra amatis non aliter quam dei ſtatuæ faceret. Intuentẽ verò ipſum velut ex horrore, permutatio, ſudor & ardor inſolitus occupat. Quando.n. pulchritudinis influxũ per oculos accipit calefit, quo pennarũ natura irrigatur: poſtquam verò incaluit, liqueſcunt quę ad pullulandum ſpectant, queq; diu pre duritie cõpacta, exitum germinis cohibebant. Vbi autem influxerit alimonia, pennarum germina iam ab ipſis radicibus tumeſcentia impetu quodã per animę ſpeciem totam nituntur erumpere. tota.n. erat olim pennis ſuffulta. Feruet itaque

Pulchritudo ſola maxime omnium amabilis.

tunc omnis & proſilit: atq; vt infantes quũ dẽtes emittũt, prurita & dolore gingiuarũ vexãtur: ita & pennas emittẽtis anima feruet, & titillatione, moleſtiaq; afficitur. Itaq; cum pueri ſpeciem intuetur, cupidinemq́; inde effluẽtem imbibẽs irrigatur caleſcitq́;, dolere iam deſinit, atq; lætatur. Cum verò procul abſuerit, exaruerintq́; meatus qua parte ſcaturire nititur ala, aridi & conſtricti, pennarũ germen cohibent. hoc intus vnà cum cupidineo illo influxu occluſum tumeſcentiumque more reſiliens, ipſum ſibimet ſuos meatus vndiq; obſtruit pũgitq́;. Tota igitur anima vndiq; ſaucia ſtimulo concitatur & angitur, rurſuſque memor pulchritudinis delectatur. Ex vtriſq; vero permixtis paſsionis huiuſmodi vehementia & nouitate vexatur & anxia furit, atq; inſanit. Sic affecta, præ furore neq; nocte dormire poteſt, neq; die vſquã conſiſtere, ſed paſsim diſcurrit deſiderio pulchri videndi perculſa. Videns autẽ & influxũ illum cupidineũ hauriens, abſtruſa prius & concluſa, iam aperit & reſoluit. Cum verò iam reſpirauerit, ſtimulis anguſtijsq́; liberatur. Hac vtiq; ſuauiſsima voluptate in præſenti vſqueadeò delinitur, vt nunquam ab eius illecebris ſponte diſcedat, neq; quenquã pluris facit, quàm amatũ, ſed parentes, fratres, amicosq; ões obliuioni tradit, ac diſsipatio per incuriã patrimonio minimè cõmouetur patrias quoq; conſuetudines & dignitates quibus gloriari ſolebat, penitus aſpernatur: & ſeruire, & iacere parata vbicunq; permittitur, modo igniculo ſuo inhæreat. Non n. colit ſolummodo & veneratur formoſum, ſed medicum etiam hunc grauiſsimorum morborũ ſibi ſolum inuenit. Hunc vtiq; affectum ingenue adoleſcens, ad quem meus eſt ſermo, homines ἔρωτα, i. amorem, appellant. Quo autem modo dij nominãt, ſi audieris, meritò propter iuuentutem ridebis. Tradũt Homerici quidam, vt arbitror, ex reconditis carminibus, in amorem carmina duo, quorum alterum valde petulans, neq; ſatis concinnum. Sic autem aiunt. Hunc quidem mortales ἔρωτα, i. amorem vocant volatilem: Immortales autẽ alatum, propter volandi neceſsitatẽ. His partim licet credere, partim nõ licet. Atqui cauſa affectioq́; amantiũ hæc ipſa eſt. Quotcunq; igitur ex Iouis pediſſequis capti fuerint, grauius conſtantiusq; alati illius onus ferre poſſunt. Qui verò Martẽ coluerũt, cumq́; illo circumuagati ſunt, amore illaqueati, ſiquam ab amato ſibi inferri iniuriam putant, in cædẽ facilè prouolant, pręcipitesq́; tum ad ſeipſos, tũ ad amatos necandos feruntur. Atq; ita ſecundũ quẽq; deorũ cum quo quilibet chorum egit eundem honorat, imitaturq; ſemper inuita pro viribus quoad permanet incorruptus, & hoc pacto primã hic vitæ generationem ducit, talemq́; ſeipſum ad amatos & alios exhibet. Amorem ergò pulchrorũ ex ſuo quiſq; deligit more, & tanquam Deus ſibi ille ſit, quaſi ſtatuam fabricat & exornat, vtpotè honoraturus, atq; ſacrificaturus. Iouis itaq; cultores eum ſibi amandũ quærunt, cuius Iouialis ſit animus. Quare cõſiderant vtrũ ad philoſophiam & imperium natura ſit aptus: & quando illũ amant inuentum, omni opere contendunt quo ille talis euadat. Ac niſi prius quod exoptant, ingreſsi fuerint, ſtudio ſuo, tunc contendunt admodum, diſcuntq́; vndecunq; aliquid poſſunt atq; ipſi etiam ad hoc opus progrediuntur. Inueſtigantes ex ſeipſis dei ſui naturam, voti tandẽ cõpotes fiunt, ex eo ꝙ ſumma quadã attentione mentis aciem in Deũ erigere cõpellantur: deinde cum per memoriam illum attingant, diuinitate afflantur, atq; ex eo mores & ſtudia, quatenus homini licet dei participem fieri, capiunt. Quoniam verò horum omniũ cauſas referunt in amatum, dilectione ardentius accenduntur. Ac ſi ab Ioue hauriant, bacchantium ſacerdotũ more, in amati animũ transfundentes, proprio Deo quoad poſſunt ſimilimum reddunt. Quicunq; verò Iunonem ſecuti ſunt, regiũ quærũt, quo inuento ſimiliter affecti eadem erga illum omnia faciunt. Apollinis pręterea reliquorũ'ue cultores deorũ ſinguli deos ſingulos imitantes, eodem modo affectũ natura adoleſcentẽ quęrunt, eoq; comparato & ipſi imitantes, & adoleſcentibus perſuadentes moderãtesq́; in numinis ipſius ſtudiũ & ideam pro viribus agunt. Non inuidia, non illiberali maleuolentia in adoleſcentes ſuos vtuntur, ſed omni ſtudio illos ad perfectam tum ſui, tũ Dei quem colunt ſimilitudinẽ formare conantur. Cura igitur finiſq́; vere amantiũ, ſi modo quod cupiunt, fuerint aſſecuti, talis eſt profectò, qualẽ deſcripſimus: & inſignis admodũ felixq; ab amico propter amorẽ furente, dilecto ſuo, ſi captus fuerit, prouenit. Comprehenditur autẽ quiſquis capitur, hoc pacto. Quamlibet animã ab initio huius fabulę trifariã diuiſimus. atq; equorum equidem formas geminas, duas quaſdã ſpecies poſuimus: aurigã verò ſpeciem tertiam: eademq́; nobis in pręſentia maneant. Equorũ autẽ alter bonus, alter non. Quæ autem aut boni equi virtus, aut mali prauitas ſit, nondum planè diximus, nunc verò dicendum. Bonus excellentiori habitu eſt, ſpecie rectus, mẽbris expreſſus, ardua ceruice, naribus modice aquilinis, nitido colore, nigris oculis, honoris cupidus, temperantiæ pudoriſq́; particeps, ac veræ opinionis amicus, nullis ſtimulis indigens, ſed cohortatione ſola rationeq́; regitur. Alter intortus & multiplex temereq́; delatus, ſuſuſq́; & confuſe cõpoſitus, rigenti & dura ceruice, atq; demiſſo collo, ſimo vultu, fuſco colore, oculis cæſijs ſanguineq; ſuffuſis, moroſus & contumax, hirſutis auribus atq; ſurdis, vix flagello ſtimuliſq́; obtemperans. Quando igitur auriga amatoriũ aſpiciens vultũ, totamq; ſenſu inflammans animã titillationis & deſiderij ſtimulis concitatur, tum qui aurigę obediens eſt equorum, vt conſueuit, pudore cohibitus ſeipſum continet ne proſiliat in amatũ: Alter neq; ſtimulis neq; verberibus coerceri poteſt, ſed exultat, ac violẽtia delatus coniunctũ ſibi equum, aurigamq́; perturbat, rapitq́; ad Veneris voluptatẽ. At illi ab initio aduerſantur, indignati quòd ad grauia & iniqua trahãtur. Tandẽ cum malũ id minimè ceſſet, compulſi ſoruntur, ceduntq́; iam, & conſentiunt quod iuſsi ſunt facere. hinc hærent igniculo, aſpectumq́; ipſius coruſcum inſpiciunt. Quem intuitus auriga, pulchritudinis ipſius naturam memoria repetit, rurſusq; illam cum temperãtia cernit, in caſto fundamento firmiter collocatam. Videns autem metuit, ac præ reuerẽtia recidit reſupinus: vbi ſimulq́; cogitur vſqueadeò habenas retrahere, vt equi ambo femoribus, aut natibus humi reſideant, ſed alter quidẽ ſponte, quia minimè reluctatur, procax autẽ equus alter prorſus inuitus. Longius verò diſcedentes, alter quidem propter verecundiam admirationemq; ſudore totã animam madefacit, alter verò à dolore liberatus, quem & frenum & caſus incuſſerat, vix tandem reſpirat, atque reſipiſcens indignatione motus aurigam equumq́; coniunctum increpat, quòd timiditate atq; ignauia conſtituum ordinem deſeruerint. Rurſusq́; nolentes accedere, cogens, vix tandem conceſsit illis differri in poſterum exorantibus. Accedente autẽ ſtatuto tẽpore, cuius eſſe immemores, illi quidem ſimulant, hic verò illis commemorat, vrgens hinniensq́; & trahens, compellit iterum iiſdem verbis amatos affari. Poſtquam verò propè acceſſerunt, inflexus extenſa cauda, frenũ mordet, & impudentiſsimè rapit. Sed auriga multò magis eadẽ paſſus, & quaſi à carcere ſtatim humi decũbens, habenas longe vehemẽtius trahit, & dentes equi flagitioſi reperimit, atq; impurã linguam, maxillasq́; cruentans, crura nateſq; humi defigit, ac pœnas dare cõpellit. Quod cum ſæpe iam prauus equus ille perpeſſus eſt, laſciuire deſtitit, manſuefactus iã aurigę obtemperat prouidentiæ: atq; etiã cum videt pulchrũ, formidine contremiſcit, adeo vt quãdoq; cõtingat amatoris animã iam cum reuerẽtia quadã & metu adoleſcentũ veſtigia ſequi. Vtpotè igitur omni cultu, tanquã Deo ęqualis adoleſcens obſeruatus ab amatore, haud quidem ſimulante, ſed reuera ſic affecto, præſertim cum & ipſe honoratus natura colentis ſit amicus, in idem poſtremò cum amatore conſpirat: ac etiam ſi antea à familiaribus ſuis condiſcipuliſque, & alijs per calumniam deceptus fuerit, dicentibus turpè eſſe amanti hærere, ideoque amantem reiecerit,

tandem

tandem verò procedente tépore ætas, & naturæ debitus
ordo eum in conſuetudiné amantis inducunt. Nunquá.n.
fato decretum eſt, vel malum amicum malo, vel bonum
bono non amicú eſſe. Ergò cum adoleſcens colloquio &
conſuetudine receperit amatoré, tunc amátis illius bene-
uolétia iam facta propinquior, amatú ipſum admirari cô-
pellit, animaduertenté neceſſariorú amicorumq́; omniú
aliorú beneuolentiá, ſi cum amico diuinitus afflato con-
feratur, nullius fore momenti: ac ſi ſenior ille diu ſic per-
gat, hæreatq; & in gymnaſijs cæteriſue ſimilibus tangat,
tunc iam fluxus liquoriſq; illius fons, quem ἵμερον .i. cupi-
dineum influxum Iupiter Ganymedis amore captus vo-
cauit, qui in amátem vberrimus influxit, partim in ipſum
infuſus eſt, partim foris effluit cum exuberauit. ac veluti
aer & Echo à leuibus ſolidiſq́; repulſa corporibus eodem
vnde venerunt, iterum reflectuntur: ita pulchritudinis ille
fluxus rurſus in pulchrum per oculos refluens, quà pene-
trare in animam conſueuit, adeò pennarum meatus irri-
gat, vt & poſsint iam & incipiant pullulare, atq; ita amati
animum mutuo implet amore. Amat igitur, quid verò
amet ambigit, affectumq; ſuum nec nouit, nec eloqui po-
teſt: ſed perinde ac ſi lippi alicuius aſpectu oculos ſimiliter
ſit infectus, præſentis morbi aſsignare cauſam neſcit, nec
animaduertit, quòd ſeipſum in amatore tanquam in ſpe-
culo reſpicit. Itaq; præſente illo, dolere vt ille ſimiliter de-
ſinit, abſente vero deſiderat vicíſsim deſideratus, mutuú
amorem tanquá amoris ſimulacrum poſsidens, nec amo
rem ipſum, ſed amicitiá & vocat, & putat. Cupit ergò fer-
mè vt ille, quamuis moderatius, videre atq; aſsidua con-
ſuetudine perfrui, & vt par eſt, poſthàc protinus hęc facit.
In ipſa igitur conſuetudine amatoris quidem intemperás
equus aurigam côpellans, breuem efflagitat pro multis la
boribus voluptaté: adoleſcentis auté equus eidem quid di
cat, ignorat, ſed percitus anxiuſq́; amantem mutua proſe-
quitur beneuolentia, amantiſsimo ſuo congratulatus, atq;
in ipſa familiaritate paratus eſt pro viribus amatoris deſi-
derio obtéperare. Coniugatus auté equus ſimul & auriga
cú pudore, & ratione his in rebus huic aduerſantur. Qua-
re ſi ſecundú rectam vitæ inſtitutioné & philoſophiæ ſtu
dia meliores cogitationis partes obtineant, beatam atque
concordé præſentem vitá agunt, ſui ipſorum domini atq;
modeſti ea parte ſubiecta cui animæ vitiú ineſt, ea contrà
liberata ad quam probitas pertinet. In huius auté vitę fine
recuperatis alis præpetes euolant, cum triú certaminum
verè Olympicorum vnum peruicerint. Quo quidé nul-
lum pręſtantius bonú, aut humana téperantia, aut diuinus
furor hominibus afferre poteſt. Quod ſi impudentiorem
quandá vitam, philoſophiæ experté, alioquin ambitioſam
ſecuti ſint, forte in ebrietate, aut alia quauis deſidioſa licé-
tia, intemperati illorum equi incautas animas inuadunt,
eaſq́; in idé illud oblectaméti genus conducentes, ſectari
compellunt, quod vulgo beatiſsimú iudicatur, inq́; eius de
ſiderij expletione iam deinde verſantur. Hac tamen idcir
co raro vtuntur, quia nó omnis in hoc conſentit animi co
gitatio. Amici ergò & iſti, licet minus, quàm illi ſuperio-
res, tum feruente amore, tum reſtincto degunt, fidé ſibi
inuicé firmiſsimá & dediſſe & accepiſſe putantes. nefas.n.
eſſe ducunt, fidem frangere & inimicos quandoq; ex ami
cis euadere. Demum cum naturæ conceſſerint, ſic affecti
abeunt, vt alati quidem nondú ſint, ſed pennas emittere
quodámodo cœperint. Quamobré pręmiú amatorij fu-
roris non paruú reportant. Nam in tenebras locumq́; ſub
terram deſcendere illos, qui iam iter ſub cœlis agere cępe
rant, lex prohibet: ſed claram vitam agentes beatos fieri
iubet, dum vnà pergunt, & ſimul alas emittunt atque hæc
amoris gratia fiunt. Tot igitur ac talia, ò puer, tamq; diui-
na, amatoris tibi amicitia conferet. Eius auté qui nó amat
familiaritas téperantiæ mortali coniuncta, mortalibuſque
& exilibus miniſterijs dedita, illiberalitaté illá, quæ vulgo
virtus habetur, in ſodalis ſui animo generabit, efficietque
vt nouem annorú millia ſuper terram, & ſub terram de-
mens pererret. Hanc tibi, ò dilecte Amor, quàm pulcher
rimè optimeq́; valuimus poeticis tum verbis, tum figu-
ris impulſu Phędri palinodiam cecinimus. Quare & antè
dictis ignoſcens, & hæc grata à nobis accipiés, benignus
propitiuſq; mihi adſiſtes: amatoriam artem abs te côceſ-
ſam, neq; auferas indignatione aliqua, neq; etiá minuas.
Quinetiá da, vt magis quàm núc apud honeſtos in pretio
ſim. Tum ſi quid numine tuo indignú à Phædro, & à me
dictum ſit, Lyſiam diſputationis huius autoré accuſans,
ab huiuſmodi ſermonibus deſiſtere facias, & ad philoſo-
phiam quemadmodú frater eius Polemarchus verſus eſt,
ita illum conuerte, vt & hic eius amator Phędrus, haud
amplius vt nunc modò huc, modo illuc ſe transferat. ſed in
amoris ſimul & ſapientiæ ſtudio prorſus vitam agat. PH.
Hęc ego quoq; ſi pręſtat ita fieri, ò Socrates, Deum oro.
Tuum verò ſermoné iampridem admiror, quod longè
ſuperioré antecellat: vt iam verear, ne Lyſias mihi humi-
lis videatur ſi ſe cum alio côferre ſtudeat. Atqui eum nu-
per ciuis quiſpiam, ò vir mirifice, hoc ipſo nomine vitupe
rauit, tota accuſatione quédam orationú compoſitorem
vocans. fortè igitur, vel ob ambitioné, à ſcribendo dein-
ceps abſtinebit. SOC. Ridicula hęc, ò adoleſcens, ſenten-
tia eſt, & ab amici méte longè aberras, ſi eum vſqueadeò
meticuloſum putas. fortè verò obtrectatorem eius exiſti-
mas rectè dixiſſe quę dixit. PH. Ita profectò viſum eſt,
ò Socrates: neq; te fugit potétes in rep. præſtanteſq; viros
vereri orationes côponere, ſuaſq; ſcripta relinquere, ne ſo-
phiſtę fuiſſe poſteris videantur. Soc. Prouerbium illud, Prouerbium.
dulcis cubitus, ò Phędre, te latuit, à longo cubito, qui pro-
pè Nilum eſt, ductú fuiſſe. neq; id ſolú, ſed illud quoq; te
fugit, quòd excellentes prudentia ciues in conſcribendis
poſteritatiq; relinquédis orationibus ſummopere ſtudent
qui vſqueadeò laudatores ſuorú operú diligunt, vt primos
eos adſcribát, qui ſcripta vbiq; laudent. PH. Quo id ais?
Non.n. intelligo. Soc. Neſcis quod in exordio libri à ciuili
viro côpoſiti, primus eſt laudator adſcriptus? PH. Quo
pacto? SOC. Probatú eſt, inquit, ſcriptú ſenatui, aut popu-
lo, aut vtriſq; & ille qui dixit ſeipſum, ambitioſè nominás,
extollenſq́; ſentétię autoré. deinde etiá dicit poſt hæc, ſuá
oſtentans laudatoribus ſapiétiam. Idq́; ſępe poſtquá proli
xam orationé habuerit. An aliud quicquá tibi iſtud vide-
tur, quàm ſcripta oratio? PH. Nó aliud certè. SOC. Quod
ſi approbetur, geſtiens ex theatro diſcedit, tanquá poeta:
ſin autem reprobatur excludaturq́; à ſcribenda ſententia,
neq; dignus cuius ſentétia mandetur literis habeatur, mę-
ret ipſe, eiuſq́; amici. PH. Et maximè quidè. SOC. In hoc
planè demonſtrant ſe minime aſpernari ſtudiú huiuſmo-
di, ſed multi facere. PH. Summopere. Soc. Quid verò
ſi orator quiſpiam, aut rex eam nactus ſit facultatem, vt
quemadmodum Lycurgus, aut Solo, aut Darius immor-
talis in ciuitate ſcriptor haberi poſsit, an non & ipſe ęqua-
lem ſe Deo, adhuc viuentem exiſtimat? & poſteri moni-
menta eius conſiderantes, de illo ſimiliter iudicant? PH.
Vehementer. SOC. An igitur cenſes talium quempiam,
vel quantumcunq; maleuolum Lyſiæ ſtudium eius hoc
ſcribendi vituperaturum? PH. Ex his quæ tu dicis id con
ſentaneum non videtur: ná ſuum quoq; ſtudium, vt vide-
tur, vituperaret. SOC. Ergò ex hoc perſpicuum eſſe cuiq;
poteſt, non ob hoc ipſum quod ſcribat, quéquam eſſe vi-
tuperandum. PHAE. Quid enim? SOC. At illud eſt, vt ar
bitror, turpe, turpiter ac malè & loqui, & ſcribere. PHAE.
Manifeſtum id quidem. SOC. Quæ nam igitur & benè,
& non bene ſcribendi ratio eſt? Nunquid opus eſt nobis
ò Phędre de his, à Lyſia vel ab alio ſciſcitari, qui vel quan
doque ſcripſerit aliquid, vel ſit ſcripturus, ſeu ciuile publi-
cum opus, ſiue priuatum, aut carmine, vt poeta, aut tan-
quam priuatus oratione ſoluta? PHAE. Rogas an opus
ſit Cuius enim gratia, vt ita dicá, viuat quiſpiam, niſi hu-
iuſmodi voluptatum? Non.n. illarum gratia, quas dolor
neceſſario antecedit, alioquin voluptas minime prouenit:
quod omnes penè voluptates corporis habét. Quare ſer-

uiles non iniuria ſunt appellatæ. SOC. Ocio vtiq; abundamus, ac etiã mihi videntur velut in actu ſuper caput noſtrum cicadæ canentes, & inuicem diſputantes nos contueri. Si ergò nos viderent, quemadmodum, & alios multos in meridie nõ diſputantes quidem, ſed dormitãtes, ab ipſis ob mentis deſidiam delinitos, meritò deriderent exiſtimantes mancipia quædã ad eas illuc diuertiſſe, inq; ipſo receſſu tanquam pecudes ſub vmbra ſecus fontem meridiano ſomno teneri. Sin autem viderint diſſerentes nos, minimeq; ab illarum, quaſi Sirenum illecebris captos quo minus portũ verſus enauigaremus, fortè nobis libentiſsimè præmiũ illud tribuerent, quod deorũ conceſsione traducere ad homines poſſunt. PHAED. Quidnã muneris iſtud eſt quod poſsident? Nunquam.n.audiſſe videor. Soc. Non tamen decet Muſarum ſtudioſum virum rerum huiuſmodi ignarum eſſe. Fertur autem hos olim homines ante Muſas fuiſſe. Natis deinde Muſis cantuq; mõſtrato, illorũ nonnullos voluptate cãtus vſqueadeò delinitos fuiſſe, vt canentes cibũ potumq; negligerent, imprudenterq; perirent: ex quibus deinceps cicadarum genus ſit natum, munus hoc à Muſis nactum, vt alimonia nõ indigeat, ſed abſq; cibo potuq; quandiu vixerit cantet, poſtea verò ad Muſas proficiſcatur, quam quis hominum Muſam hic colat, renunciaturum. Ergò Terpſichoræ nunciantes, qui præcipuè illam in choris cœtibusq; celebrauerint, eam ipſis propitiam reddunt. Erato autem eos qui rebus amatorijs honorauerint, atq; alijs eodem modo pro ſua cuiq; venerationis ſpecie. Calliopæ autem antiquiſsimæ, eamq; ſequenti Vraniæ, eos qui in philoſophia viuunt coluntq; ipſarum muſicam, referunt: quæ præ cæteris Muſis circa cęlũ, atq; ſermones tam diuinos, quàm humanos verſantur, vocem pulcherrimè modulantes. Itaq; multis de cauſis dicendũ eſt aliquid, neq; meridie dormitandũ. PHAE. Dicendũ certè. SOC. Igitur quod modo ſtatueramus, iam diſſerendum eſt. qua videlicet ratione quis rectè, aut non rectè & loquatur & ſcribat. PHAE. Proculdubio. SOC. An nõ neceſſe eſt eum qui rectè dicturus ſit veram in ea re de qua loquatur, intelligentiam habere? PHAE. Audiui equidem ò Socrates amice, nõ eſſe futuro oratori neceſſarium, quæ reuera iuſta ſunt diſcere, ſed quæ iudicantium multitudini videantur: neq; reuera bona, aut honeſta, ſed quę ſic appareant. ex his.n. potius quàm ex veritate poſſe perſuadere. SOC. Nunquam, ò Phædre, ſapientum contemnenda ſunt dicta, imò diligenter quid ſibi velint conſideranda. Itaq; quod modò dicebas, prætereundum eſſe non arbitror. PHAED. Probè loqueris. SOC. Sic igitur iſtud conſideremus. PHAE. Quo pacto? Soc. Hoc plane. Si tibi ſuaderẽ, hoſtes te equo expugnaturũ, vtriq; verò equum ignoraremus, ſed ego id tantum de te ſcirẽ, quòd Phædrus equũ putat eſſe illud animal, quod ex omnibus domeſticis auriculas maximas habet. PHAE. Ridiculum id quidẽ eſſet, ò Socrates. SOC. Nondũ iſtud, ſed quandò obnixè tibi perſuadere conarer oratione in aſini laudes cõpoſita equum illũ vocans, affirmansq; pręſtãtiſsimum animal eſſe, vtile domi & foris, ad bellum prõptiſsimum, ad ſarcinas ferendas aptum, & ad multa alia commodiſsimum. PHAE. Valde id abſurdũ. SOC. Non ne præſtat ridiculũ amicũ eſſe, quàm grauem & inimicum? PHAE. Videtur. Soc. Quando igitur orator boni maliq; ignarus ciuitati ſimiliiter affectæ ſuadeat, non oratione quidem in vmbræ aſini laudẽ, tanquam equus illa ſit, compoſita, ſed de malo tãquam bonum id ſit, differens, vulgiq; opiniones aucupatus, mala facere pro bonis inducat, qualem putas oratorẽ hmói ſegetem quam ſeuit meſſurũ? PHAED. Haud ſanè bonã. SOC. Nũ, ò bone vir, ruſticius quàm deceat dicendi artẽ vituperauimus? Illa verò forſitã dixerit: Quid, ò viri mirabiles, deliratis? Ego.n. neminem veritatis ignarũ dicere & orare cõpello: ſed ſiquis conſilio meo vſus, percepta veritate me capiet. Hoc ſanè affirmo eſſe maximũ, quod abſq; me etiã ſi quis res nouerit, nihilò magis perſuadendi vim tenebit. An non iure hæc dixerit?

Præſtat ridiculũ amicũ eſſe quã grauem & inimicum.

PHAE. Fateor equidẽ, ſi modo ſequentes rationes artem eſſe illã teſtentur. Audire nanq; mihi videor rationes non nullas, quæ aſſerunt, mentiri eam, neq; artem eſſe, ſed aliquem ſine arte vſum. Verã autẽ dicendi artem abſq; veritate, inquit Laco, neq; eſſe aliquam. neq; vnquã fore. Has rationes, ò Socrates, ſed huc eas adducens, quid dicant, & quõ diſcute. SOC. Adeſte animalia generoſa, ac Phędro honeſto adoleſcenti perſuadete, niſi ſufficienter philoſophetur, eum nunquam aliqua de re ſufficienter eſſe dicturum. Reſpondeat Phædrus Socrati interroganti. An non rhetorica omnino ars erit alliciens animam per ſermones non in iudicijs modo cæteriſq; publicis cœtibus, verumetiam in priuatis cõgreſsibus eadem de magnis quibusq; rebus & paruis? Nihil.n. honorabilius in magnis, quàm in exiguis ex recta artis ratione ſe gerere. Nũquid tu hæc audiſti? PHAE. Non ita proſus per Iouem. Verum circa iudicia pręcipue ars iſta dicitur, ſcribiturq;, nec nõ circa conciones, vltra verò eam porrigi nõ audiui. SOC. Nunquid artem dicẽdi qua Neſtor & Vlyſſes apud Ilium vſi ſunt, audiſti? eam verò qua Palamedes, audiſti nunquam? PH. Et per Iouem Neſtoris orationes audiui: niſi fortè Gorgiam, Neſtorem fingis eſſe, aut Thraſymachũ Theodorumq; Vlyſſem. SOC. Forſitan, ſed hos mittamus. Tu verò reſponde. Quid in iudicijs aduerſarij faciunt? Non ne cõtradicunt? An quid aliud dicemus? PHAE. Hoc ipſum. Soc. Non de iuſto atq; iniuſto? PHAE. Ita. SOC. Non ne qui arte id agit, efficiet, vt idẽ eiſdẽ tum iuſtum, tum iniuſtum appareat? PH. Quid prohibet? SOC. Et in cõcione, vt eadẽ ciuitati modò bona, modo cõtraria videãtur? PH. Certè. SOC. Enimuero Eleatem Palamedem artificio ſuo efficere ſolitum accepimus, vt eadem audientibus ſimilia & diſsimilia, vnũ & multa, manentia & fluentia viderentur. PH. Maximè. SOC. Facultas ergo contradictoria, non in iudicijs ſolum & cõcionibus, verumetiam in omnibus, vt apparet, quæ dicuntur, quandoquidem vna quædam ars eſt, verſatur: qua quis poterit omnia omnibus, & quæ poſſunt, & quibus poſſunt, ſimilia fingere, & alio ſimilia iſta occulente in lucẽ educere. PH. Quo nam pacto id ais? Soc. Hoc equidem. Num deceptio in his quæ multum, an quæ parũ differunt, accidit? PH. In his quę parũ. SOC. Atqui ſi paulatim trãſieris, latebis magis dum ad contrarium venias, quàm ſi ſubitò tranſilieris? PH. Quid ni? Soc. Oportet igitur eum quicunq; decepturus ſit alium ipſe minime decipiendus, ſimilitudine & diſsimilitudinẽ rerum exquiſitè dignoſcere. PH. Neceſſariũ eſt. SOC. Nunquid igitur ſingulorum veritatis inſcius poterit eius quod ignorat ſimilitudinem in vniuerſis paruã aut magnã dijudicare? PH. Impoſsibile id quidem. Soc. Ergo illos qui præter rerũ naturam opinantur falſiq; ſunt, cõſtet propter ſimilitudines aliquas ſic eſſe affectos. PH. Sic accidit. SOC. Num igitur poterit quiſquã ſi rem quamcunq; ignorauerit, artificioſè aliquem ſenſimq; à verò in contrarium per ſimilitudines aliquas ſigillatim traducere? aut errorem hunc in ſeipſo vitare? PH. Nunquam. Soc. Quambrem, ò amicè, quicũq; veritatẽ ignorat, & opinionibus ducitur dicendi quoq; facultatẽ, vt videtur, inertẽ exhibet atq; ridiculã. PH. Ita videtur. SOC. An vis in oratione Lyſiæ, quam in manibus habes, & in noſtra diſputatione videre, vbi artificioſè, & vbi ſine arte agitur? PH. Maximè omnium. Nude.n. in pręſentia loquimur, cum exemplis perſpicuis careamus. Soc. At enim fortuna quadam rationes dictæ ſunt, vt videtur, exẽplo monſtrantes, compotẽ veritatis virũ dum verbis iocatur, trahere auditores. Atq; ego ò Phædre, locales deos huius rei cauſas arbitro. Forte etiã Muſarum interpretes ſuper capita noſtra cantores munus hoc nobis inſpirauerunt. Ego.n. dicendi artem habeo nullã. PH. Eſto vt ais. Solum quod dicis oſtende. SOC. Age itaq;, procemium orationis Lyſię lege. PH. Mearũ quidem rerũ ſtatus ſic, vt intellexiſti, ſe habet: itaq; cum ita ſit quemadmodũ nobis conducere putem, audiſti. Arbitror equidem me non minus ob id abs te ſiquid petiero conſecuturum,

Ars rectè dicendi nõ abſq; veritate.

Circa quæ verſetur recta ratio dicendi.

Deceptio in his quæ parũ differunt.

Decepturus alium quid noſſe debeat.

Concluditur oratorẽ ſine veritate eſſe deridendũ.

ſecuturum, q; amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primū amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Deſine: In quo iſte delinquat, & quid ſine arte faciat, dicendum. Nónne? PHAED. Profectò. SOC. An non cōſtat cuiq;, quod in alijs, dum loquimur, idem ſentimus omnes, in alijs verò non idem? PHAED. Quamuis quod ais intelligere videor, planius tamen vt dicas cupio. SOC. Quando quis ferri nomen, vel argenti pronunciat, idem oēs protinus intelligimus. PHAED. Prorſus. SOC. Quid cum iuſti, vel boni nomen? nónne alius alio fertur? Atque cùm alijs, & nobiſcum ipſi ambigimus? PHAED. Magnopere. SOC. In alijs ergo cōſentimus, in alijs diſſentimus. PHAED. Sic eſt. SOC. Vbi nam facilius falli poſſumus? & in quibus horū rhetorica plurimum valet? PHAED. Patet, in quibus ambigimus. SOC. Oportet igitur eum qui rhetoricam ſit aſſecuturus, primū hæc ordine diſcreuiſſe, & quæ vtriuſq; ſpeciei figuræ ſint percepiſſe, & vbi maximè falli ambiguitate multitudo poteſt, vbi non poteſt. PHAED. Præclaram quandā, ò Socrates, agnoſceret ſpeciē, qui cogitatione id caperet. SOC. Deinde oportere arbitror, eum nihil latere, cum ad ſingula venerit, ſed acutè perſentire, id de quo dicturus ſit, vtrius ſit generis. PHAED. Cur non? SOC. Quid porrò amorem? vtrum ambigui generis, an alterius eſſe dicemus? PHAED. Ambigui prorſus. SOC. An putas eū tibi illa de ſe dicere conceſſurum, quæ ſuprà dicebas? quod videlicet amato ſimul atq; amanti pernicioſus eſt, ac rurſus quod omnium maximum eſt bonorū? PHAED. Scitè loqueris. SOC. Sed id quoq; dicas, ego. n. propter diuinā illā occupationem non admodum memini, num amorem in diſputationis principio definierim. PHAED. Per Iouem mirificè. SOC. O quāto ſolertiores Acheloi nymphas, & Pana Mercurij filium Lyſia Cephali filio ad orationes cōponendas eſſe demonſtras. An verò nihil dico? ſed Lyſias quoq; in amatorij ſermonis exordio coegit nos intelligere Amorē, certum aliquid eſſe quod ipſe volebat, atq; ad id ſequētia referens orationem oēm peregit? Vis ne principiū rurſus legamus? PHAED. Vt lubet, quāuis ibi quod quæris, minimè ſit. SOC. Lege, vt illū ipſum audiam. PHED. Mearum quidem rerū ſtatus, ſicut intellexiſti, ſe habet: atq; cùm ita ſit, quemadmodū nobis conducere putem, audiſti. Arbitror equidē non minus ob id abs te ſiquid potiero cōſecuturum, q; amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primū amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Permultū abeſſe videtur, vt quod quærimus, faciat. ſiquidem non à principio, ſed à fine modo quodam eūuerſo & reſupino ſermonē tranſigere nititur, incipitq; ab illis, quæ amator extincto amore adoleſcentibus obijcit. An fortè nihil dixi, ò Phædre mi lepidū caput? PHAED. Finis eſt profectò, ò Socrates, de quo ſermonē habet. SOC. Quid alia? nónne ſparſim diiecta omnia vīr? An cenſes quod ſecundo loco poſitū eſt, neceſsitate quadam ita eſſe ſubiunctum? aut aliquid aliud ab illo dictorū? Nam mihi quidē vtpote omnium ignaro, videtur nō ingeneroſe quicquid incidit à ſcriptore dictū fuiſſe. Tu verò neceſsitatem ſcribendi aliquam habes, per quā ille ſic ea inuicem deinceps diſpoſuit? PHAED. Optimus es, ò Socrates, ſiquidē me putas ſcripta adeò ſubtiliter poſſe dijudicare. SOC. Sed hoc arbitror te dicturū, oportere orationem oēm tanquā animal quoddā conſtitui, vt ſuum quoddā habeat corpus, quod neq; ſine capite ſit, neque pedibus careat, ſed habeat media atq; extrema ſibi inuicē & toti cōuenientia. PHAE. Quidni? SOC. Conſidera quæſo, vtrū amici tui oratio ſic ſe an aliter habeat. Reperies eam nihilò ab eo epigrāmate diſcrepare, quod Midæ Phrygio inſcriptum nōnulli fuiſſe tradunt. PHAED. Quid illud, & quale? SOC. Audi.

Aenea virgo, Midæ regis ſum impoſita ſepulchro,
Dumq; fluunt fontes, arbos dum celſa vireſcit.
Aeternum durans lugubre inſiſto monumentum,
Atque Midam viatori narro hic eſſe ſepultum,

Quòd verò nihil intereſt quamlibet eius partem vt primam, vel vt vltimam ponere, vt arbitror, tu ipſe vides. PHAED. Orationem noſtrā mordes, ò Socrates. SOC. Hanc ergo, ne nobis ſuccenſeas, dimittamus, quamuis in ea multa reperiri poſſe exempla videātur, quibus inſpectis vtilitas nobis ex hoc prouentura ſit, ne talia imitemur. Verum ad orationes alias deſcendamus: habebant illæ quidē nonnihil, vt arbitror, quod à viris dicēdi ſtudioſis ſit obſeruandū. PHAED. Quid illud? SOC. Erant vtiq; contrariæ. altera ſiquidem amanti, altera non amanti inhærendum aſſeuerabat. PHAED. At ſtrenuè quidem. SOCR. Quod verius eſt, vt reſponſurum putaram, videlicet ac furioſe quidem. Cæterùm quod quærebā id ipſum eſt. Furorem quendam Amorem vocauimus. an nō? PHAED. Certè. SOC. Furoris autem duas ſpecies ponimus. Alteram ab humanis morbis. Alteram ex alienatione diuina, qua extrà conſuetam vitæ conſtitutionem quis rapitur. PHAED. Omnino. SOC. Diuinæ aūt partes quatuor, vt etiam dij præſunt quatuor. Et vaticinij quidem inſpirationem Apollini, myſteria Dionyſio, poeticā Muſis, amatorium furorem Veneri & Amori omnium optimū tribuimus. Ac neſcio quo modo, dum amoris affectū per imagines quaſdam effingeremus, veritatem fortè aliquam attigimus, fortè etiā alio tranſgreſsi ſumus. Ideoq; miſcentes orationem non penitus improbabilem, fabuloſum quendam hymnum compoſuimus, & quaſi ludentes meum ac tuum, ò Phædre, dominū Amorem pulchrorū præſidem puerorum, modeſte laudauimus. PHAED. Hæc mihi auditu nō iniucunda. SOC. Hoc itaq; inde accipiamus, quo pacto à vituperatione ad laudes diſputatio pertranſiuit. PHAED. Quónam modo id ais? SOC. Mihi quidem videmur cætera reuera luſiſſe. At ſiquis duarum ſpecierum in quas modo fortuna incidimus, vim arte comprehenderit, opus nō ingratum fuerit conſecutus. PHAED. Quas ſpecies dicis? SOC. Vt in vnam ideam cōſpiciens paſsim diſperſa cōducat: quo ſingula definiens, manifeſtum reddat ſemper id de quo agitur. Quemadmodum nos in præſentia quid Amor ſit definiuimus, ſiue benè ſiue malè id factū ſit. Certè hinc diſputatio noſtra claritatem in ſe habuit, conſtantemq; ſibijpſi concordiam. PHAED. Alteram verò ſpeciem quam dicis, ò Socrates? SOC. Vt rurſus ſecundum ſpecies articulatim pro rerū natura incidat, neq; imperiti coqui ritu vlla membra confringat, ſed perinde faciat, vt ſuperiores ſermones fecerunt, qui cōcitationem mentis vnam cōmunem ſpeciē acceperunt. Quemadmodum verò in vno corpore membra gemina eodem nomine nuncupātur, dextrum vnum, ſiniſtrū alterum, ſic & concitationis ſpeciem in nobis natura vnam ſermones illi exiſtimauerunt. Et prior ille quidem partem ſiniſtram diuidens, ac rurſus hanc partiens non prius deſtitit, quàm ibi ſiniſtrū quendam reperiret amorem, inuentumque, vt par eſt, improbaret. Sequens alter in dexteram furoris partem nos duxit, vbi Amorem nomine priori ſimilem, ſed diuinū inueniens & amplificans laudauit tanquam bonorum nobis cauſam maximorū. PHAED. Veriſsima loqueris. SOC. Huiuſmodi ego diuiſiones collectioneſq;, ò Phædre, amo, quo & intelligendi, & loquēdi ſim compos. Ac ſi quem alium vnū & multa pro rerū natura perſpicere poſſe arbitror, eius ego veſtigia velut numinis cuiuſdam ſequor. Atq; eos qui id facere poſſunt, rectè ne an contra cognominem, deus ipſe nouit. Voco aūt hactenus dialecticos. Nunc verò dic obſecro, quo nomine tua Lyſiæq; ſentētia nuncupari oporteat. An hęc dicendi ars eſt, qua Thraſymachus, alijq; vſi, ſapientes & ipſi in dicendo fuerunt, cæteroſq; reddiderunt tales, quicunq; illis tanquā regibus offerre munera volunt? PHAED. Regij quidem illi viri, non tñ earum rerum periti, de quibus interrogas. Sed hanc ſpeciem rectè ſane dialecticā appellare videris, rhetorica verò adhuc nos fugit. SOC. Quomodo iſtud ais? Pulchrum ne aliquid erit, quod ab ijs alienum, arte tñ percipiatur? Haudquaquā ſpernendum id tibi mihiq; eſt,

Furoris ſpecies.

Diuini furores quatuor.

Qui diuidere põt pro rerū natura, is dialecticus eſt, id eſt metaphyſicus.

ſed

ſed dicendũ quid ſit reliquũ in rhetorica. PHAED. Permulta, ò Socrates, in libris de arte dicendi compoſitis tradita. SOC. Opportune cõmemoraſti. Proœmium arbitror primã orationis partem eſſe vocandã. Talia quædam egregia illa ornaméta artis appellas? PHAE. Sane. SOC. Sequitur ſecũdo loco narratio, teſtimoniorumq; aſſertio. Tertio cõiecturæ. Quarto veriſimilia. Probationẽ quoq; & approbationem, vt arbitror, optimus orationum faber Byzantius vir induxit. PHAED. Eximium dicis Theodorum? SOC. Equidem. Hic etiam inuenit quo pacto in cuſatione & defenſione fieri, & geminari redargutio poſſit. Egregium virũ autem Euenum Parium cur in mediũ non adducimus? qui ſubdeclarationes primus inuenit, collaudationes præterea. nec deſunt qui dicãt vituperationes huiuſmodi quaſdam carminibus memoriæ gratia illũ inſerere. Vir enim ſapiens eſt. Lyſiam verò Gorgiamq; valere ſinemus, qui veriſimilia veris antepoſuerunt, ac vi orationis efficiũt, vt parua eſſe magna, & magna viciſſim parua, vetera item noua, & nouiſsima vetera videantur. Breuitatem quoq; loquendi conſciam, rurſusq; infinitam verborum prolixitatem adinuenerũt. Quæ cum olim ex me audiret Prodicus, riſit, ſeq; ſolum inueniſſe aſſeruit, quibus verbis ars illa indigeat. Egere autẽ neq; paucis neq; multis, ſed mediocribus. PHAED. Sapientiſsime reſpondiſti Prodice. SOC. Hippiam verò nequaquam cõmemoramus. Arbitror.n. cum ipſo Elienſem quoq; hoſpitem conſentire. PHAED. Cur non? SOC. Quid porrò de muſica Poli cõcinnitate dicemus? Qui geminationem verborum, inſignes ſententias, comparationes, ſimilitudineſque inuexit, nominumq; vſum ad orationis ſplendorẽ, prout à Licymnione didicit. PHAED. Protagoræ autem ſcripta nonne talia quædam erant, ò Socrates? SOC. Recta ſanè ac propria, ò puer, Protagoræ elocutio, & multa in ſtylo præclara. In cõmiſerationibus autem à ſenectute & paupertate cõmouendis Chalcedonius orator excelluit, in ira ſtem concitanda & ſedanda potens, quaſi incantatione, vt inquit, mulceret, in cõficiendis ſoluendiſq; calumnijs vnde opus fuerit, ſummus. De fine aũt orationis omnes conuenire vidẽtur, ſed hunc alij repetitionem, alij aliter nominant. PHAED. Finem dicis ſummatim ſupradicta omnia in orationis calce in memoriã auditoribus reuocare. SOC. Hæc inquã, & ſiquid tu aliud habes quod de hac arte dicas. PHAED. Exigua quidẽ habeo, neq; memoratu digna. SOC. Mittamus exigua, ſed hęc in lucẽ potius educamus, vt quam, & quando artis vim habeant videre poſſimus. PHAED. Et maximam quidem, ò Socrates, in hominum cœtibus poteſtatem habent. SOC. Habent profectò. Sed, ò beate, tu etiam vide, vtrũ tibi horum veſtis, quemadmodum mihi, rara diſſutaq; videatur. PHAED. Oſtende modo. SOC. Dic age. Si quis amico tuo Eryximacho, vel patri eius Acumeno dicat in hũc modũ: Ego quidem illa ſcio corpori admouere, quibus & caleſcat pro arbitrio meo, & frigeat, vomitũ quoq; rurſusq; deiectionem, & expurgationes alias prouocare, cæteraq; huiuſmodi multa teneo, quibus cognitis, & medicum me eſſe profiteor, & alium quemlibet medicũ me facere poſſe: quid illos reſponſuros exiſtimas? PHAED. Quid nam aliud q̃ percontaturos, nunquid etiam ſciat quibus, quando, quouſq; ſingula horum ſint adhibenda? SOC. Ergo ſi dicat nullo modo ſe id intelligere, ſed oportere eum qui ab ipſo didicerit, talia quædam facere poſſe, quid reſpondebunt? PHAED. Certè huiuſmodi hominẽ inſanire, qui cùm ex aliquo medicorum libro audiuerit quandoq; aliquid, & in medelas nonnullas inciderit, neq; quicquã artis intelligat, medicum euaſiſſe ſe putat. SOC. Quid verò ſi ad Sophoclem, & Euripidem diceret quis, ſcire ſe parua de re prolixam orationem habere, & cõtra de magna breuiſsimam & quoties velit miſericordiam monere, atq; eius contrarium, horrorem, & minas incutere, cæteraq; ſimilia, atq; his docendis tragicam poeſim ſe docere putaret? PHAE. Et hi, ò Socrates, vt opinor, illum riderent, qui tragœdiam aliud quicquam putaret eſſe, quàm horũ compoſitionem, & partibus inuicem, & toti conuenientem. SOC. Non tamen ruſtice, vt arbitror, increparent, ſed facerent perinde ac muſicus aliquis offendens hominem, credẽtem ſe muſicum eſſe ex eo q̃ ſciat quo pacto fides tum grauiſsimæ reddantur, tum acutiſsimæ. hic.n. non acerbe quidem diceret, ò miſer inſanis: ſed vtpotẽ muſicus, ſic mitius admoneret, O vir optime, neceſſe eſt omnino hęc illum tenere qui futurus ſit muſicus. Nihil aũt probibet eum, qui ſic affectus eſt vt tu, de harmonia nihil penitus intelligere. nempe quæ ante harmoniam neceſſaria ſunt agnoſcis, harmoniã prorſus ignoras? PHAED. Rectiſsimè. SOC. Sic & Sophocles illum ſibi obuium, quæ tragœdiam antecedunt potius quàm tragœdiam habere diceret: & Acumenus medicus medicinæ pręcedentia, non medicinam. PHAED. Ita prorſus. SOC. Quid verò? ſi mellifluus Adraſtus, aut Pericles audirẽt, quę mũc ipſi referebamus ęgregia verborũ artificia, breuiloquia, ſimilitudines, & reliqua illa quæ in lucẽ producta cõſideranda iudicabamus, nunquid cenſemus illos quẽadmodũ nos præ ruſticitate aſperrime illis ſuccenſuros qui talia ſcripſerint docuerintq;, tanquam rhetoricam facultatem? An potius vtpotè nobis ſapientiores, nos ita increpaturos? O Phędre atq; Socrates, non ſuccenſendum eſt, ſed ignoſcendum, ſiqui diſſerendi ignari definire quid rethorica ſit non poſsint: atq; ita affecti, dum artem antecedentia poſsident rudimenta, rhetoricã inueniſſe ſe iactẽt, & ea docentes oratoriã artem abſolutam tradere profiteantur. Singula verò iſtorũ ad perſuaſionem diſponere, totamq; orationem cõtexere, quaſi in his pręceptore opus nõ ſit, oportere diſcipulos ſuos propria induſtria comparare. PHAED. Talis profectò, ò Socrates, ars illa videtur eſſe, quam iſti tanquam rhetoricam docent, & ſcribunt. Hęc mihi videris vera dixiſſe. Verùm oratoris perſuaſoriſq; veri artem quónam pacto, & vnde nobis vendicare poterimus? SOC. Conſentaneum eſt, ò Phædre, fortè etiam neceſſarium, quemadmodum in cæteris, ita & in hoc certamine peragendo perfectum eſſe. Quippe ſi tibi natura vt ſis orator tribuerit, accedente doctrina & exercitatione excellens eris orator. Si quid verò tibi horum defuerit, mancus eris. Quãta verò ars huiuſmodi ſit, non ea via quam Gorgias, & Thraſymachus ſecuti ſunt, ſed alia potius conſtare videtur. PHAED. Quanam maximè? SOC. Videtur, ò vir optime, non inmeritò Pericles oratorũ omniũ perfectiſsimus extitiſſe. PHAE. Cur? SOC. Magnæ quælibet artes exercitatione dialectica, contemplationeq; ſublimium in natura rerũ indigent. Ipſa.n. mentis ſublimitas, & vis efficax in quauis re perficienda, hinc quodammodo proficiſci videntur: quod Pericles ad ingenij acumen adiunxit. Anaxagoræ nanq; huiuſmodi rerũ indagatoris familiaritate fretus, contemplationi ſe tradidit, mentiſq; & dementię naturam illã comprehendit, de qua Anaxagoras diffuſe diſſeruit. vnde ad dicendi artem quod ipſi cõducere videbatur, traduxit. PH. Quomodo id ais? SOC. Medendi artis atq; dicendi eadem fermè ratio eſt. PHAED. Quónam pacto? SOC. In vtriſq; partiri naturã oportet, corporis quidem in vna, in altera animę: ſi modo non exercitatione ſolum & vſu, verumetiã arte corpori medicinas, & alimenta ita ſis prębiturus, vt & ſanũ & robuſtum efficias: animæ aũt per rationes legitimaſq; inſtitutiones perſuaſionem affatim virtutemq; adhibiturus. PHAED. Ita veriſimile eſt, ò Socrates. SOC. Animæ verò naturam abſq; totius natura ſufficienter cognoſci poſſe exiſtimas? PHAED. Si Hippocrati Aeſculapij ſucceſſori credendum eſt, neq; etiam corporis naturã ſine doctrina huiuſmodi comprehendi poſſe putabimus. SOC. Scite loquitur, ò amice. Oportet autem præter Hippocratem cõſiderare vtrũ diſputationis nobis ratio cõſonet. PHAE. Aſſentior. SOC. De naturę igitur perſcrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicat, attende. An non ita cuiuſq; natura cogitanda eſt? Primo quidẽ vtrũ ſimplex illud ſit, an multiplex, de quo & ipſi habere artem,

Margin notes:

λογοδαίδαλος.

De vi dicendi & tẽpore.

Quando excellens orator.

Magnæ artes exercitatione dialectica, & cõtemplatione indigent. Pericles Anaxagoræ auditor.

Verũ oportet præter auctoris ſententiam & rationem quærere. De naturę ratione.

artem, & alijs dare poſſe deſideramus. deinde ſi eſt ſimplex, inueſtigandum: quam, & ad quid agendo: rurſusq; quam, & à quo patiendo natura vim habeat. Quod ſi ſpecies habet multas, his dinumeratis in ſingulis ſimiliter ac in vno naturalis & agendi & patiendi vis inquirẽda. PH. Sic apparet, ò Socrates. SOC. Sine his verò progreſsio tanquã cæci iter eſſe videtur. Non tamen cæco vel ſurdo, qui arte tractat aliquid, eſt comparãdus. Sed patet ꝙ quiſquis arte alicui ſermones accommodat, naturam ſubſtantię illius exquiſitè monſtrabit cui ſermones adhibet, id autem eſt anima. PHAED. Abſque dubio. SOC. Nonne ad id ſtudium illius omne cõtendit, vt huic penitus perſuadeat? PHAED. Prorſus? SOC. Conſtat igitur ꝙ Thraſymachus & quicunq; alius tradendæ incumbit rhetoricæ, primo quidem ſumma diligentia deſcribere declarareq; debebit, vtrum anima naturaliter vnum, & quiddam ſimile ſit, an ſecundũ formam corporis multiplex. hoc enim eſſe dicimus naturam oſtendere. PHAED. Omnino. SOC. Secundo quid facere cuique, quidúe à quoque pati queat, oſtendere. PHAED. Certè. SOC. Tertio diſtinctis ſermonum animæq; generibus atq; affectibus cauſas omnes percurrere, ſingula ſingulis accommodãs, docensq; qualis anima, qualibus ſermonibus, quamúe ob cauſam neceſſario hęc quidem mouetur, illa verò nequaquam. PHAED. Præclariſsimum, vt videtur, hoc eſſet. SOC. Neq; igitur hoc, ò amice, neq; aliud quicquam, ſi aliter tractetur, artificiosè vnquam tractabitur. Noſtri verò in hac arte ſcriptores, quos ipſe audiſti, callidi ſunt, & animæ naturã pulcherrime cognoſcentes nos celant. Nos verò prius quàm hoc modo loquantur, & ſcribant, nunquã ex arte eos ſcribere confitebimur. PHAED. Quem dicis modũ? SOC. Verba quidem ipſa nõ facilè dixerim. Quo autem modo ſcribere oporteat, ſi arte ſcripturi ſimus, quo ad fieri poteſt exponam. PHAED. Dic obſecro. SOC. Poſtquam dicendi facultas quædã animi tractio & oblectatio eſt, futurũ oratorem neceſſe eſt quot ſpecies animus habet cognoſcere. hę verò tot talesq; ſunt, vnde tales alij, alij tales efficiuntur. His ita diſtinctis ſermonum quoq; tot talesq; ſunt ſpecies. Tales igitur animi, talibus quibuſdam ſermonibus certa quadam de cauſa ad talia quædã facile perſuadentur: aliter verò affecti aliquam ob cauſam, minimè. Oportet itaq; eum qui hæc ſatis perſpexerit, poſtea in ipſis negotijs animaduerſa deprehenſaq; momẽto poſſe ſignare, & ſenſu conſequi: alioquin nõdum quicquam plus quàm verba ſibi quõdam à doctoribus tradita habet. At cum ſufficienter poteſt dicere, quis quibus ſermonibus capiatur, pręſentemq; hominem acute perſentit eo ingenio pręditũ eſſe, de quo antea fuerit diſputatum, ſicque ipſum eſſe talibus ſermonibus ad talia cõpellendum: is ita inſtructus tunc demum perfectè artem hanc erit conſecutus, cũ ad ſuperiora hæc adiunxerit, vt opportunitatem loquendi tacendiq; calleat, & vſum abuſumúe breuiloquij, cõmiſerationis, vehementiæ acrioris, amplificationisq;, cæterarumq; partium orationis à præceptoribus traditarũ rectè cognoſcat, antea verò nequaquam. Eum verò qui horũ quocunq; caruerit dicendo, aut docẽdo, aut ſcribendo, dixeritq; ex arte verba ſe facere, qui nõ perſuadetur, exuperat. Cæterũ ſcriptor ita forſitan nos compellabit. O Phędre atq; Socrates, ita ne prorſus an aliter dicendi artem capeſſendam eſſe cenſetis? PHAED. Impoſsibile eſt, ò Socrates, aliter, quamuis nõ paruum id opus appareat. SOC. Vera loqueris, atq; horum cauſa oportet omnibus ſurſum deorſumq; ſermonibus reuolutis perquirere nunquid via ad illã vlla facilior breuiorq; occurrat, ne temere per longam & aſperã pererremus, cùm liceat per breuem & planam incedere. Quare ſi quam opem afferre potes per ea, quæ à Lyſia, vel aliquo alio accepiſti, reuoca in memoriã, & expone. PHAED. Experiundi cauſa poſſem quidem, non tamen ad præſens. SOC. Vis ne ego tibi & ſermonem recenſeam quem aliquando de huiuſmodi rebus audiui? PHAED. Quidni? SOC. Igitur quod vulgo dici ſolet, dicendum eſt, etiam ſi lupus ſit eius quod dicimus auctor. PHAED. Ac tu ita facias. SOC. Aiunt itaq; nihil opus eſſe hæc adeo tollere. neq; ab alto nimisq; procul diſputationem repetere. Quippe ſicut diſputationis principio diximus, oratorem futurum non oportere veritatem noſſe de iuſtis, & bonis, ſiue rebus, ſiue hominibus, natura, vel educatione talibus. Nam in iudicijs nulli prorſus horũ veritatem vnquam, ſed perſuaſionem, curæ eſſe ſolere. Id autem eſſe veriſimile, ad quod mẽtem intendere debeat, qui ſit arte dicturus. Neq; facta dicenda eſſe aliquãdo, niſi probabile ſit facta fuiſſe, ſed tam in accuſatione quàm defenſione ſemper veriſimilia inducenda: & omnino dicentem, veriſimile quidem perſequi, verum autem negligere. hoc enim ſi in omni oratione ſeruetur, perfectam artem oratoriam exhiberi. PHAED. Ea narraſti, ò Socrates, quæ dicunt qui artem rhetoricã profitentur. Memini enim id nos in ſuperioribus breuiter attigiſſe. Videtur autem hoc magnum quiddam eſſe his qui in hac arte verſantur. Sed & Tiſiam ipſum grauiter peſſundediſti. SOCR. Dicat ergo id quoq; nobis Tiſias, nunquid aliud probabile, & veriſimile nuncupet, quàm quod vulgo videtur. PH. Quid nam aliud? SOC. Hoc præterea ſcitũ, & artificioſum inueniſſe & ſcripſiſſe videtur, ꝙ ſi quis imbecillis & audax cùm robuſtũ quendam timidumq; verberibus cęſum ſpoliauerit, in iudicium deducatur, neutrum horũ verum confiteri oportet: ſed timidum quidem dicere non à ſolo audace illo eſſe ſe cæſum: audacem verò hoc refellere, ſolos fuiſſe monſtrantem, atq; ad tale quiddam confugere. Quónam pacto imbecillis cum ſim, robuſtum hunc inuaſiſſem? Ille autem timiditatem ſuã non dicet, ſed falſum aliquid excogitans forte aduerſarium arguet. Atq; in alijs etiam talia quædam ſunt quæ arte dicuntur. An non ſic eſt, ò Phædre? PHAED. Ita prorſus. SOC. O quàm callide abſtruſam artẽ adinueniſſe videtur Tiſias, vel quicunq; alius fuerit, vel quocunq; alio cognomine delectetur. Sed nunquid hoc, ò amice, dicemus, an non? PHAE. Quid iſtud? SOC. O Tiſia iampridem antequam accederes affirmabamus probabile iſtud, & veriſimile vulgo nõ aliter quàm per veritatis ſimilitudinem fieri. Similitudines autem veri ab eo qui veritatem nouit, aptiſsimè vbique reperiri poſſe aſſerebamus. Quapropter ſi aliud quicquã de hac arte dixeris, auſcultabimus quidẽ: ſin minus, his quæ paulò ante diximus, fidem pręſtabimus, ꝙ videlicet niſi auditorum quis ingenia nouerit diſtinxeritq;, atque res ipſas in ſpecies ſuas diſcreuerit, rurſusq; ſingula idea vna comprehenderit, nunquam dicẽdi artem quoad homini licet, adipiſcetur. Hoc aũt ſine longo ſtudio aſſequetur nunquam. In quo nõ ideo inſudabit vir prudens, vt dicere & agere ad hoĩes poſsit, ſed vt ea potius & loqui & facere quæ dijs grata ſint valeat. Viri.n. nobis ſapientiores, ò Tiſia, virum mentis compotem aiunt non id meditari debere, vt conſeruis ſuis, niſi prout contingerit, obſequatur, ſed vt dominis bonis atq; ex bonis obtemperet. Quamobrẽ ſi longior ſit circuitus, ne mireris. Non enim vt ipſe putas, ſed magnarum rerum gratia circumeundũ. Erunt autem, vt ratio dictat, ſi quis voluerit, hæc pulcherrime ex illis effecta. PHAED. Per pulchre admodũ dici hoc videtur, ò Socrates, modo aliquis aſſequi poſsit. SOC. At præclarum eſt, ad præclara ſemper anniti, & quicquid contigerit tolerare. PHAED. Valde. SOC. De arte hactenus, & inſcitia orationis ſit dictũ. PHAED. Satis profectò. SOC. Reliquũ eſt vt ſcribendo quid deceat, quid dedeceat dicamus. PHAED. Planè. SOC. Scis ne quo pacto maximè de ſermonibus dicẽdo vel agendo deo placere potes? PHAED. Minimè. Tu verò. SOC. Audiui equidem nonnulla à veteribus tradita: verum autem ipſi intelligunt. Id verò ſi nos inueniremus, nunquid humanarum deinceps nobis opinationum cura nulla futura ſit? PHAED. Ridicula ſanè interrogatio, ſed quę audiſſe dicis recenſe. SOC. Audiui equidem circa Naucratim Aegypti priſcorum quẽdam fuiſſe deorũ, cui dicata ſit auis quã

Quo modo arte dicendum.

Prouerbium.

De ſcribendi decore.

Ibim

Ibim vocant, dæmoni aũt ipſi nomen Theuth. hunc primum omniũ numerũ, & numeri computationẽ inueniſſe, geometriamq́;, & aſtronomiam, talorũ rurſus alearumq́; ludos, & literas. Erat tunc totius Aegypti rex Thamus, & in eminentiſsima ampliſsimaq́; ciuitate, quas Græci Aegyptias Thebas appellant, deumq́; ipſum Ammonẽ vocant. Ad hũc Theuth profectus, artes demonſtrauit ſuas, dixitq́; eas diſtribui deinceps Aegyptijs cæteris oportere. Verum ille quæ cuiuſq; vtilitas foret, interrogauit: & ipſo referẽte, quod bene dictum videbatur, probabat quidem: quod contra, vituperabat. vbi multa de qualibet arte in vtranq; partem Thamus fertur Theuthi oſtendiſſe, quorum ſingula ſi enarrare pergamus, prolixior erit oratio. Cũ verò ad literas deſcẽdiſſent, Diſciplina hæc, inqt Theuth, ò rex, ſapientiores & memoria promptiore Aegyptios faciet. Memoriæ nanq; & ſapientiæ remediũ, id eſt inuentum. At ille, O artificioſiſsimè Theuth, inquit, alius quidem ad artis opera fabricãda idoneus eſt, alius ad iudicandum promptior quid emolumẽti damniúe ſint vtentibus allatura. Atqui & tu literarũ pater propter beneuolentiam contrarium quàm efficere valeant affirmaſti. Nam illarũ vſus propter recordationis negligentiã obliuionem in animo diſcentium pariet: quippe qui externis literarũ confiſi monimentis, res ipſas intus animo nõ reuoluent. Quamobrem non memorię, ſed monitionis remedium inueniſti. Sapientiæ quoq; opinionem potius quàm veritatẽ diſcipulis tradis. Nam cum multa abſq; pręceptoris doctrina perlegerint, multarũ rerũ periti vulgo cũm ignari ſint, videbuntur. Conſuetudine quoq; moleſtiores erunt, vtpote qui nõ ſapientia ipſa ſint præditi, ſed opinione ſapientiæ ſubornati. PHAED. Facile tu, ò Socrates. Aegyptios, & alios cuiuſuis gentis ſermones facis. SOC. At, ò amice, qui in Iouis Dodonę templo verſantur, ex quercu ſermones primos fatidicos erupiſſe aſſerũt. Priſcis itaq; illis, vtpote qui non ita vt vos recentiores, ſapientes erant, ſatis erat ob eorum inſcitiam petras & quercus audire, modo vera promerent. Tu forſitan intereſſe cenſes, quis nam cuiasúe ſit, qui dixerit. Non enim id ſolùm cõſideras, verane an falſa dicantur. PHAED. Recte admodũ increpuiſti, ac mihi videtur ita in literis euenire, vt Thebanus ait. SOC. Igitur quicunq; ſe putat ſic artem aut mandare literis, aut mandatam ſuſcipere, vt certum quiddã & firmum ex literis ſit futurum, admodum ineptus eſt, ac reuera Ammonis vaticiniũ prorſus ignorat, cũm plus aliquid in ſcriptis eſſe credat, præter id quod ſcienti res ipſas quæ in literis ſignificantur, cõmemorant. PHAED. Rectiſsime. SOC. Graue id habet, ò Phædre, ſcriptura, & picturæ reuera perſimile. Picturę nanq; opera tanquam viuentia extant: ſiquid verò rogaueris, verecunde admodum ſilent. Non aliter ſermones putabis fortaſſe quaſi aliquid ipſos intelligentes dicere. Verũ ſi ſciendi auidus ab ijs dictorum aliquid ſciſcitaberis, idem in his ſemper, & vnum ſignificatur: omniſq́; ſermo cũ ſemel ſcriptus eſt, paſsim reuoluitur æque apud intelligẽtes, atq; alios, inter quos minime decet, neſcitq́; dicere quibus oportet, & quibus non oportet. Iniuria verò immerito contumeliaq́; affectus patris ſemper eget pręſidio. Ipſe enim neq; aduerſario repugnare, neq; opem ferre ſibi ipſi poteſt. PHAE. Hęc quoq; rectè abs te dicta videntur. SOC. Quid porrò? Aliũ videmus ſermonem huius fratrem, quemadmodum legitimus ſit, & quanto melior atq; potẽtior quam is naſcatur? PHAED. Quem iſtum? & quomodo fieri dicis? SOCR. Eum, inquam, qui in animo diſcentis cum ſcientia ſcribitur, quia ſibi ipſi auxiliari poteſt, intelligitq́; apud quos loquendum ſit, apud quos tacendum. PHAED. Scientis ſermonem dicis viuentem, & animatum, cuius oratio ſcripta ſimulacrũ quoddã non iniuria nuncupabitur. SOC. Omnino. ſed hoc quoq; mihi dicas. Mentis compos agricola nunquid chariſsima ſibi ſemina, quorũ fructus expectat, ęſtate in Adonidis hortis ſummo ſtudio & diligentia ſparget, vt octo diebus ſpecioſos inde flores aſpiciat? An potius ſi quando id egerit, feſti cuiuſdam diei ludiq́; gratia faciet? At vbi ſerio agens agriculturę ſtudiũ adhibuerit, ſeret quidem vbi conuenit, & ſatis ſe conſecutũ putabit, ſi octo menſiũ interuallo ſatio ſua ad fruges peruenerit? PHAE. Ita prorſus, ò Socrates, illa quidem ioco, vt ais hæc autem ſerio faciet. SOC. Hominem verò iuſtorum, honeſtorũ, bonorumq́; ſcientiam poſsidẽtem agricola imperitiorem ad ſemina ſua ſpargenda putabimus? PHAED. Minimè omniũ. SOC. Non igitur in aqua nigra ſtudioſè ipſa calamo cum ſermonibus ſeminabit, cũ ſuccurrere illis periclitantibus nequeat, nequeat & ex ipſis veritatẽ ſufficienter oſtendere. PHAED. Certè id non eſt conſentaneum. SOC. Non ſane. Cęterum hortos quidem literarum, vt ludi cauſa, vt videtur, ſeret atq; deſcribet, & poſtquã ſcripſerit tanquam monimenta theſauroſq́; ad ſenectutis futuræ obliuionem, tam ſibi, quàm cæteris veſtigiorum eorundem ſectatoribus, lætabitur vtique natos iam tenellos ſuos fructus inſpiciens, cęteriſq́; hominibus ludos alios ſequentibus, & conuiuia horumq́; ſimilia celebrãtibus, ipſe interim his omiſsis in ſermonum oblectamentis vitã ducet. PHAED. Præclariſsimũ præ aliorum viliſsimo narras, ò Socrates, eius ludum, qui poteſt in ſermonibus ludere, ac de iuſtitia, & alijs quæ tu dicis, cõfabulari. SOC. Eſt ita profectò, amice Phædre. ſed multo mea ſentẽtia in his pręclarius ſtudium, quando quis arte dialectica vtens animam nactus idoneam ſermones cum ſcientia plantat, & ſeminat, qui & ſibi ipſis, & ſatori ſuo afferre opem poſſunt fructuſúe producũt, & ſemina reddunt. Vnde alij in moribus alijs nati id ſemper munus immortale ſeruare poſſunt, atq; eum qui hæc habet, beatiſsimũ quoad homini licet, efficiunt. PHAED. Multo id quoq; præclarius. SOCR. Nunc iam illa, ò Phædre, his conceſsis diſcernere poſſumus. PHAED. Quę nam? SOC. Ea videlicet quorum cognoſcendorum gratia hucuſq́; deſcendimus, vt vituperationẽ Lyſię diſcuteremus in ſcribendi arte, ſermoneſq́; ipſos, qui vel arte, vel ſine arte ſcribuntur: artificioſum quidem, & artis expers, ſatis iam declaraſſe videmur. PHAE. Sic apparet. SOC. Meminiſſe rurſus oportet non prius poſſe aliquem dicendi artem ad ſummum callere ad perſuadendũ atq; docẽdum, vt ratio ſuperior nobis oſtendit, quàm veritatem earum rerũ quis dicit aut ſcribit cognouerit, vniuerſamq́; rem definire, & definitione poſita rurſus ſecundum ſpecies vſq; ad indiuidua diuidere nouerit, atq; hac ratione animã contemplatus & quid cuiq; ingenio congruum eſt aucupatus, ita maxime diſponat exornetq́; ſermonem, varię quidem animæ varios, & harmonia multiplices, ſimplici verò ſimplices ſermones accommodans. PHAED. Sic prorſus apparuit. SOC. Quid autem de illa quæſtione dicemus quã ſuprà tetigimus? honeſtum ne an turpe ſit orationes componere, & quomodo ſtudiũ hoc iure vituperari queat, quomodo nequeat? Num ſuperiora nobis hoc ſatis declarauerunt? PHAED. Quæ nam illa? SOC. Quippe, ſiue Lyſias, ſiue alius quiſpiã ſcripſit quandoq;, aut ſcribit, ſcribetq́; priuatim quicquam, vel publice ciuiles quaſdã conſtitutiones, ita vt ſuis in ſcriptis magnam quãdam ſtabilitatem & certitudinem putet ineſſe, turpe id eſſe ſcriptori, ſiue dicatur à quoquã, ſiue non dicatur, putandũ eſt. Siquidem ignorare quid verum ſit, quid falſum, de iuſtis & iniuſtis, de bonis & malis, etiam ſi vulgus vniuerſum laudauerit, fieri nunquam poteſt quin ſit reuera turpiſsimum. PHAED. Turpiſsimũ. SOC. Contra qui in oratione quacunq; de re ſcripta ludũ iocumq́; neceſſarium putat, orationemq́; nullam aut ſolutam, aut aſtrictã numeris magno componendi ſtudio dignam eſſe ducit, inſtar eorum qui ſine dijudicatione & doctrina perſuadendi tantum gratia carmina recitare cõſueuerunt: ſed reuera ſermonum illorum optimos commonendi peritos cauſa compoſitos fuiſſe: in ſermonibus autem his, qui docendi diſcendiq́; cauſa dicuntur, ac verè in animo de iuſtis, honeſtis, & bonis ſcribũtur, duntaxat perſpicuitatem perfectionemq́; in eſſe, eoſq; ſolos ſtudio di-

gnos

gnos exiſtimat: iudicatq́; ſermones huiuſmodi filios ſuos legitimos eſſe vocandos, eum ante omnia qui ipſi ineſt, ſi modo ſit inuentus, deinde quicunq; ex hoc fœtu filij, fratresq́ue, vel in ipſius, vel in alijs aliorũ mentibus, ſic vt decet, nati ſunt, reliquos autem omnes poſtponit: hic vir, inquam, talis, ò Phædre, videtur eſſe, quales eſſe nos exoptaremus. PHAED. Equidem vt dicis, cupio prorſus, & voto precor. SOC. Sed hæc iam ſatis à nobis de arte dicendi, quaſi ludentibus dicta ſint. Quare Lyſiæ dicas, nos ad nymphæ fontem Muſarumq́; cœtum profectos, ſermones quoſdam audiſſe, qui dicere iuſſerunt Lyſię, cæterisq́; orationum ſcriptoribus, Homero præterea, & ſiquis alius nudam poeſim, vel cantu exornatã compoſuit, Soloni poſtremo, & omnibus qui ciuiles inſtitutiones literis mandauerunt: quòd ſi veritatis conſcij talia compoſuerunt, poſſuntq́ue ſua in diſcuſsionem tracta defendere, ac dicendo efficere, vt præ verbis ſcripta vileſcant, non vtique ab his quæ calamo luſerunt, ſed ab illis potius quæ ſerio excogitarunt, cognominandi videntur. PHAED. Quæ nam cognomina, & quo pacto accommodas? SOC. Sapientis cognomen, ò Phedre, magnum ſolique Deo conuenire videtur. Philoſophi verò, aut ſimilis alicuius cognomine eiuſmodi viros quales modo deſcripſimus, conuenientius modeſtiusq́; nuncuparemus. PHAED. Certè non dedecet. SOC. Eum igitur qui nulla habet in ſe præſtantiora ijs quæ conſcripſit, & ſurſum deorſumq́; retorquens, diuturna emendatione addendo, vel ſubtrahẽdo compoſuit, iure poetam vel orationum legumúe ſcriptorem cognominabis? PHAED. Quidni? SOC. Hoc itaque amico referas tuo. PHAED. Tu verò quid facies? neque enim amicus tuus prætermittendus. SOC. Quis iſte? PHAE. Iſocratem probum, inquam. Quid illi nunciabis? ò Socrates. Quem eſſe dicemus? SOC. Iuuenis adhuc Iſocrates eſt, o Phædre. Quid autem de illo pręſagiam, non præteribo. PHAED. Quidnam? SOC. Videtur mihi pręſtãtiori ingenio eſſe, quàm Lyſiam ſua ſcripta demonſtrent. Præterea moribus generoſioribus præditus. Quãobrem nihil mirum putarim, ſi creſcentibus annis in arte dicendi cui nunc incumbit, magis quàm viri pueris, omnibus qui eloquentię vnquam ſe tradiderunt, excallat, atq; his etiam ſtudijs non cõtentus, ad maiora diuiniore quodam inſtinctu feratur. Ineſt enim, ò amice, ex ipſa natura philoſophia quædam illius ingenio. Hæc ergo ab ijs dijs accepta, Iſocrati mihi dilectiſsimo nuncio. Tu illa Lyſię tibi chariſsimo. PHAE. Ita fiet. Sed abeamus hinc cùm æſtus nonnihil iam efferbuerit. SOC. Vota prius his facienda ſunt quàm abeamus. PHAED. Quidni? SOC. O amice Pan, & alij omnes, qui locũ hunc colitis dij, date mihi vt pulcher intus efficiar: & quæcunque extrinſecus habeo, intrinſecis ſint amica. Diuitem autem ſapientem ſolum exiſtimem. Tantum verò mihi ſit auri, quantum nec ferre, neç ducere queat alius, niſi vir temperans. Nunquid aliud orandum cenſes? ò Phędre, mihi enim ſatis eſt precatum. PHAED. Mihi quoq; eadem opta. Amicorum enim communia omnia. SOC. Abeamus.

APOLOGIA
SOCRATIS.

Marſilij Ficini Argumentum.

ANTIQVI gentium Theologi in treis diuiſi ſunt ſectas. Alij quidem dæmonibus ſolum ſacrificabant, diffidentes, vt arbitror, vota hominum ad cęleſtia peruenire. Alij verò cœleſtia quoq; colebant, putãtes illa non viuere ſolum atq; intelligere, ſed etiam radijs ſuis circunſpicere cuncta atque audire, ideoq́ue tam ſacrificiorum ritus ab eis proſpici, quàm ſupplicum laudes precesq́; exaudiri: veruntamen animorum in corporibus his viuentium vota, ad deos illos, qui nullum cùm corporibus commercium habeant, peruenire non poſſe. Alij deniq; hos ipſos deos in primis venerabãtur, iudicantes à ſummis rerum cauſis effectus omnes etiam humanos tam cognitione, quàm virtute perfectiſſime contineri. Deos verò vocabant tum viſibiles, id eſt cœleſtes, tum inuiſibiles, id eſt, ſuper cœleſtes, quos noſtri vocant angelos, & ipſi deos, quaſi proximos ſummi Dei contemplatores atque miniſtros. Pręterea triplicem hi prouidentiam eſſe putant. Vniuerſalem quidem in Deo, per quã omnibus omnia proſpiciat atq; præbeat. Minus verò in dijs vniuerſalem, per quam omnibus quidem conſulant, non omnia tamen munera, ſed quædam omnibus exhibentes. Particularem deniq; in dęmonibus, qua videlicet quędam quibuſdam iam largiantur. Et dęmones quidem in totidem diſtribuunt ordines, quot in cœlo ſunt ſtellæ, vt alij Saturnij ſint, alij Iouiales, alijq́; ſimiliter. Cunctos autẽ ordines & in igne collocãt, ſed ignea ratione, & in aere puro, ſed ratione aerea, & in aere craſſo, ratione videlicet aquea. Hos aqueos arbitrãtur alios, alijs ſpeciebus viuentium pręſidere, ſenſualiq́; & vegetali vbiq; naturę fauere. Quos Plato inquit, ſtatim ab initio malorum plurimis voluptatem immiſcuiſſe. Aereos autẽ dęmones rationali potius fauere potentię, eamq́; à vegetali ſenſualique natura quodammodo ſegregare. Igneos tandem diſcurſum rationis ad ſublimiora contemplanda conuertere. Atq; hoc pacto voluptuoſę vitę dęmones aqueos, actiuę aereos, cõtemplatiuæ igneos dominari. Cùm verò deos immortales atq; impatibiles arbitrẽtur, homines verò mortales atq; patibiles, dęmones omnes quidẽ affectu patibiles, ſuperiores verò medioſq́; etiã immortales, infimos verò longæuos. Pręterea in omnibus affectus erga corporea collocant: ſed in primis ſecundum quendam tranquillę prouidentię morem: in ſecundis humanos quidem, ſed moderatos, in tertijs ad perturbationes noſtras iam declinantes. Item dæmones alios naturales ab initio conſtitutos, alios peregrinos, ſcilicet hominum animos in aerea tranſlatos corpora, hominesq́; ea qua antea conſueuerant ratione curantes. Præterea alios dæmones plagis terrę maioribus, alios anguſtioribus vrbibusq́; præeſſe. Quoſdam etiã homines ſingulos gubernare, quos animæ labentes in corpus fuerint pro vitæ electione ſortitę, deinceps electæ vitæ duces & exploratores & iudices. Proinde animas hoĩm alias Saturniorum dęmonum, alias Iouialium, alias aliorũ tum ſiderum, tum dæmonũ naturis accõmodari. Corporũ quoq; noſtrorũ cõplexiones ſimili quadã ratione diſtingui. Animalia item & plantas, metallaq́; & lapides ad ſiderum ſimiliter dæmonumq́; varietatem inter ſe natura diſcerni, vt alia inter hæc ſolaria ſint, alia verò lunaria, cæteraq́ue ſimiliter. In his quæ diximus, Platonici omnem ſacrificiorum, oraculorum, diuinationum vim cõſiſtere arbitrantur. Profectò & ipſe Plato antiquiores theologos imitatus, & Platonici omnes oraculorum hiſtoriam vbique tanquam veram accipiunt, rationibusq́; confirmant. Mitto quantam his in Phędro adhibeat fidem, quantam & in Timęo, in Phædro quidem humanam ſapientiam pręilla quæ ab oraculis furoribusq́; diuinis habetur nihili pendens: in Timæo autem dicens eatenus à philoſopho de rebus diuinis affirmandũ eſſe, quatenus diuinis oraculis confirmetur. Mitto quàm plurima apud Platonem ſimilia. certè in Apologia initium Socratis ſui defenſionem ab oraculis vaticinijſq́; auſpicatur: imò verò, quod maximum eſt, totam Socratis & ſapiẽtiſſimi & iuſtiſſimi vitam aſſerit tum ad Apollinis oraculum, tum ad ſui cuiuſdam dæmonis vaticinium inſtitutã. Si quæras qualis Socratis dæmon fuerit, reſpondebitur igneus, quoniam ad cõtemplationẽ ſublimium erigebat. Item Saturnius, quoniam intentionem mẽtis quotidie mirum in modum abſtrahebat à corpore. Attributus quoq; ab initio, non acquiſitus. Nam ſibi à puero dicit aſpirauiſſe. Non prouocabat vnquam, quia non Martius, ſed ſępe ab actionibus reuocabat, quia Saturnius. Item non adhibebat calcaria viro ſatis per ſe ad honeſta propenſo, ſed cohibebat freno, vbi in eligendis ad finem vijs ob coniecturarum fallaciam poſſe decipi videretur. Aſpirabat menti, oſtenta oculis, voces auribus ſuggerebat. Sed quibus oculis atq; auribus? viſui videlicet atq; auditui, qui per omne eduntur corpus æthereum ſub manifeſto hoc corpore latens. Poterat autem Socrates per æthereos ſentire ſenſus, ab elementalibus ſenſibus ſe facilè ſeuocans. Oſtenſa cernebat per eoſdem ſenſus & ſomnians pariter atque vigilans. Similiter Auicenna probat prophetas angelorum & ſpecies cernere, & voces audire. At cur Socrates paucíq; ſimiles dæmonem ſuum animaduerterunt? Quoniam pauci vel genitura, vel diſciplina dęmonici ſunt plures humani, pleriq́ue ferini. Cur item alias dęmonem, alias Deum vocat? Quia ſublimis dæmon Socratem, quaſi Dei interpres nunciusq́; afflabat. Sed nunquid ipſum Socratis intellectum poſſumus dęmonẽ nuncupare? Poſſumus certè. Nam Timęus inquit, Deum nobis ſupremã animi partem tanquam dęmonem tribuiſſe. Rurſus in Sympoſio ipſe mentis amor ad diuinã pulchritudinem contemplandam, dæmon cognominatur. Verum prętet hęc neceſſe eſt ſuperiorem nobis ſubſtantiã dæmonis pręſidere, propterea quòd vt in Sympoſio Legibusq́; probatur, humanum genus vtpote à diuinis maxime diſtans, media quadam natura indiget, qualis eſt dęmonica, quaſi conciliatrice. Neq; iniuria diuina prouidentia

prouidentia, vt in Politico Protagoraq́; probatur, dęmones nobis præfecit propinquiores quaſi paſtores, ſiue vt in Critia dicit, gubernatores. Homo ſiquidem in hac ignorantiæ caligine conſtitutus, innumeriſq́; fortunæ vel malis agitatus, vel diſtractus illecebris, ad conſtitutum ſibi à Deo finem abſq; perpetuo Dei auxilio peruenire non poteſt. Hinc probat Deum nos dæmonibus purioribus, quaſi rectoribus commendaſſe, qui vaticinijs, augurijs, ſomnis, oraculis, vocibus, ſacrificijs, inſpirationibus adiuuarent. Horũ verò ex numero eſſe vult familiarem Socratis dæmonem à mente Socratica differentem. Hæc enim Socratẽ ſæpe prouocat, ille verò prouocat nunquam. Item hæc tibi loquatur, aut ſcribat, docere nõ poteſt. Ille verò, vt in Theage probatur, multos etiam ſilendo docebat. Præterea ꝙ & voce & ſignis. Socratem corrigat, ſignificat dæmonem hunc aliquid eſſe præter mentem. At ſi minus ſibi placet & familiarem hominis ducem dæmonem appellare, ſaltem, vt placeat noſtris, bonum angelum appellato. Poſt hæc Apologia nos cogit nonnihil de oraculis ſtatuiſque tractare. Principio ſi quæras quam ob cauſam dæmones ſolita illa quondã miracula noſtris ſeculis non efficiant: reſpondebitur, Chriſtũ & dæmones malos ſuo illo imperio priuauiſſe, & hominibus tum omnem dæmonum cultum, tum artem dæmonicã ſuſtuliſſe. Si rurſus interroges, qua ratione vel in ſtatuas, vel in homines dæmonum trahantur influxus, diligenter attende. Trahitur quotidie aliquid naturale per artem: ceu quoties lignũ quod propter denſiſſimã craſſitudinem accendi à tenui quadã flamma non poterat, vel oleo illinitur, vel inficiunt ſulphure rapiuntq́; in fomite flammam. Trahitur & quotidie diuinum aliquid per naturam, quando fœtus tenet in aluo certo affectus figuratusq́; modo ſic per naturam à Deo humanã haurit animam, vt per magicã ſtatua à mundo accipit dęmonem. Vnde Aegyptij naturam quoq; magam appellauerũt, vim ipſam magicam in attractu quodam ſimilium per ſimilia, vel cõuenientium ſaltem per conuenientia collocantes. Emittis quotidie vocem, emittis & tui vultus imaginẽ. At nõ vbiq; vox in te tua & imago remittitur. Paries duntaxat ita diſpoſitus, ſic oppoſitus vocem per echo reflectit, & ſpeculare corpus tuã tibi reddit imaginem. Eſto igitur ſpecularis & ille paries, ſubito totus, vt ita dixerim, eris in illo. Ibi.n. videberis, audieris, intelligeris, fermè vt in ſtatua dæmon. Si Triſmegiſtum cõſulueris, diſces ea proprijs mundi materijs certo cuidam dæmoni cõgruentibus cõpoſitam rite ſtatuam confeſtim per dæmonem congruum animari. vel per dæmonem, inquit, vel per angelum intellige, vel per impuriorem, vel per puriorem ſpiritum afflari ſolere. Audies quoq; Mercuriũ hunc veteres pleroſq; damnantem, ꝙ diffidentes, vel eſſe numina ſuper cœlum, vel terrenorum vota ad cęleſtia ſuperioraq́; peruenire, fabricauere ſtatuas habitacula dæmonum, quos quaſi familiares colerent deos. Putabat ſanè, quamuis interdum in delubra dæmones ſalutares aduocarentur, ſæpe tamen deſcendere noxios. Audiſti paucis tractum dæmonum in corpora ſtatuarum. Audi quoq; paucis raptum in corpora hominum. Quando vel per atram bilem vel aliquid ſimile, aut vitium totus in imaginationem cõuertitur animus, facilè fit inferiorum dæmonum domicilium, quorum pręſentia & inſaniat, & animo ſimul vexetur, & corpore. Quando per philoſophicam purgationem transfertur totus in rationem, euadit ædes dæmonum mediorum, à quibus humanarum rerum ſæpius, quandoq; etiam naturalium miras accipiat rationes. Quando per pietatem erigitur totus in mentem, ſublimium dæmonum fit ſpiraculum, ſeu potius angelorum, quibus vtiq; ducibus mirum in modũ arcana penetret diuinorum. Optas video intelligere, quibus potiſſimum oraculis, ſiue per ſtatuas, ſiue per homines editis, Plato confidat. Scito his duntaxat, quæ certa ratione compertum ſit nõ per fallaces dæmones, ſed per veridicos, ſiue per angelos potius promiſiſſe. Nam & ab ipſis Aegyptiorum myſterijs acceperat. Iouem impuriores dæmones ad inferos deturbaſſe, qui & homines ſimiliter pro viribus ad ima detorqueant: & à Pherecyde Syro, multos ab Ioue dæmones rebellaſſe, quorum exercitus Ophioneus duxerit ſerpentinus. Ab his ergo maleficis cauendum eſſe diligentiſſime indicabat. Socrates autem proprijs rationibus atq; ſingulis adductus, & oraculo cuidam, & ſuo cuidam dæmoni ſe committebat pro arbitrio perdũcendum. Denq; vtcunq; ſit, ita ſuam ad hæc inſtituit vitã, vt æterna ſemper temporalibus anteponeret: iniuſtitiam magis timeret, quàm mortem, pro veritate, pro pietate, pro charitate, non dubitaret labores, penuriã, contumelias, iniurias, verbera, mortemq́; ſubire. Huic apud homines veritas falſas calumnias peperit, charitas odium, pietas accuſationem impiam atq; mortem. Sed hæc omnia parui, imò nihili pendit, ſperans apud diuinũ iudicẽ pro bonis bona mereri. Ergo hac ſpe & fiducia fretus, & libenter acceſſit ad iudices, neq; excuſauit ſe, ſed iudices accuſauit, atq; tanquam vates, quod euenire ait his, qui ſunt propè mortẽ, pęnitentiam illis pęnamq́; prædixit poſt falſum iudicium ſecuturã, & ipſe interim mira mentis lætitia & vultus alacritate ad iudicem migrauit æternũ. Statueram hic ſatis honeſtum argumento, ſeu potius commentariolo finem imponere. Sed duo parumper me dubia remorantur:

Primum Socraticũ illud & hic, & ſępe alibi repetitum: Hoc equidem vnum ſcio, ꝙ nihil ſcio. Multa tamen & hic & alibi affirmat quaſi ſciens. Sed hoc illi ſimile eſt, Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax. Ait itaq; Socrates, Ego abſtractus à corpore, raptus à dæmone, illuſtratus à Deo, ſcio equidẽ in diuino lumine hoc vnum, videlicet quod alioquin coniunctus corpori nihil in lumine naturali ſcio. Neſcio, inquam, in naturali lumine res ipſas per ipſum affirmationis modũ. Eiuſmodi enim ſcientia, Dei propria eſt, qui & naturas ipſas, & naturarum cauſas comprehendit, quũ ipſemet fecerit. Scit tamen multa per quendam negationis modum. Veluti ꝙ Deus non ſit corpus, potius quàm quid ſit. Item ꝙ anima non ſit mortalis, magis quam quid ſit. Rurſus ꝙ bonum abſolutũ non hoc eſt, aut illud bonum, potius quàm quid ſit. Atq; hoc pacto Socrates & ſcit, & docet multa. Hoc illud inſuper quod dæmon eum reuocat, non prouocat, id eſt ad negandũ illuminat eum potius quàm affirmandum. Nonnunquã verò affirmat quædam, & illa quidem magna, tanquam videlicet non à dæmone tantũ raptus, ſed Deo iam plenus. Affirmat quoq; vbi ſanctorum adducit veterum teſtimonia, vel animas hominum à mortuis reſurgentiũ citat in teſtimonium. Sequitur altera dubitatio, quam ob cauſam Socrates, cùm nunquam ſoleat dubitare, quin animus ſit immortalis, in fine tamen Apologiæ hac vtitur disiunctione, Aut nullus poſt mortem ſupereſt ſenſus, aut ſupereſt aliquis. Reſponde primo quidem, nõ de omni ſenſu, id eſt de omni cognitione, ſed de noſtrarum rerum ſenſu, vel noſtro ſimili dubitare. Quod quidem ſignificatur, per illa quæ in parte diſiunctionis altera deinde ſubduntur, vbi idem quod & in Repu. dicit, ſeparatas videlicet animas eodem pacto ſeſe illic, quo & hic ſolebant agnoſcere. Vbi conſidera dictũ contra illos qui dicunt animas de corporibus in corpora transmigrare. Deinde etiam quoq; ita reſponde. Socratem hac in præſentia diſiunctione non vti, quia de illo cenſeat dubitandũ, quod vbiq; tum per ſcientiam negatiuam, tum per diuinam inſpirationem approbationemq́; conſtantiſſime tenet, ſed aduerſariorum ſuorũ perſonas in præſenti reſpicere, qui eum obeſſe illi omnino ſtuderent, inferebãt ei mortem tanquam proculdubio malam. Socrates ergo contra infert, nullo modo eſſe malam, ſiue ſic, ſiue aliter ſe noſtræ res habeant. Vbi illud quod de mortalitate apparet ambiguũ, propter illos eſt adiunctum, qui tanquam tyranni Epicureo more deridere Socratẽ potuiſſent, quaſi facilè poſſet decipi, ſi ex eo ſolo affirmauiſſet mortem nõ eſſe malam, ꝙ poſt hanc vitam alia ſuperſint bona. Quæ quidem æterna bona, & ſi conſtabant Socrati, illis tamen nullo modo conſtabant, neq; in anguſta illa temporis breuitate poterant demonſtrari, quæ in Phædone & ſæpe alibi demonſtrantur. Tu verò nota certã Socratis noſtri fiduciam, amicis propè finem Apologiæ dicentis, Bene de morte ſperare debetis. Nihil enim mali bono viro vel viuenti, vel defuncto poteſt accidere. Res enim hominis quodammodo Deo ſimilis à Deo non negliguntur. Quod autem extrema ad iudices voce clamauit, Ego quidem hinc abeo moriturus, vos verò victuri, vtri verò noſtrũ in melius eant, ſoli Deo eſt certum. intellige non dubitare illum, quod paulò ante affirmabat, ſed dicere ſoli Deo certum eſſe per ſeipſum affirmationisq́; rationem, poſſe & homini certum fieri per ipſum Deum negationisq́; rationem. Adde ꝙ affirmare non audet ſe tam purgato tunc animo emigrare, vt præſentem migrationem affirmet omnino animum ſuum ſtatim cœleſti patriæ redditurum.

QVA vos ratione, ò viri Athenienſes, affecerint accuſatores mei, neſcio equidẽ: me certe ſic affecerũt, vt mei ipſius penè oblitus fuerim, tanta perſuaſione dicere viſi ſunt: quamuis nihil, vt ita loquar, veri ad vos detulerũt. Sed ex multis quæ falſo aſſeuerabant, id ſum potiſsimũ admiratus, quod vobis cauendum eſſe monuerunt, ne à me quaſi eloquente deciperemini. Quod.n. aſſerere id minimè erubuerint, cuius ego mox redargutionẽ opere ipſo facturus eram, quandoquidem in pręſentia vobis appareo longè ab eloquentia alienus, hoc, inquam, mihi ſuper omnia viſum eſt impudẽtiſſimum, niſi fortè eloquentem iſti vocant vera dicentem. Si enim ita dicant, profiterer equidem me, quãuis non eorum more, rhetorem eſſe. Quippe cùm hi, vt equidẽ dico, veri nihil dixerint, à me verò vos vera omnia audituri ſitis. Neq; verò per Iouem, ò viri Athenienſes, fucatam à me orationem, quemadmodum ab iſtis, verborum nominumq́; elegantia, neq; aliter exornatam, ſed ex improuiſo vt coaceruatam audietis. Confido enim me iuſta dicturũ, neq; quiſquam veſtrum ſperet me aliter eſſe dicturũ, alioquin neq; ætatem hanc, ò viri, deceret, adoleſcentulorum more verbis ſtudioſe formatis huc ad vos ingredi. Quinimò

imò vehemēter, ò viri Athenienſes, id oro, & obſecro, vt ſi ijſdem me verbis in reſpondendo vtētem audietis, quibus & in foro apud argētariorum menſas, vbi pleriq; veſtrum me nōnunquã audierunt, & alibi, vti ſoleo, ne admiremini, ne ve grauiter id feratis. ſic.n. res ſe habet. venio equidē nunc primũ in iudicium, plures quàm ſeptuaginta annos natus. ex quo fit vt in hac iudiciali cauſa reuera ſim peregrinus. Et ꝓfecto quemadmodũ ſi peregrinus Athenas veniſſem, ignoſceretis vtique mihi peregrina voce & forma loquenn, pro educationis meę conſuetudine: ita & in præſentia vos precor, neq; id quidē iniuria, vt loquendi formã minimè attendatis, quæ prout contingit, tum melior, tum deterior eſſe poteſt, ſed idipſum cōſideretis, huc mentem adhibeatis, iuſta ne, an iniuſta dicam. Hoc enim iudicis officium eſt. rhetoris autem officium, vera loqui. Iuſtum eſt autem, ò viri Athenienſes, me primo quidē ad accuſationem primam falſo confictam, & ad primos accuſatores reſpondere: deinde ad nouiſsimã atq; nouiſsimos. Me quidem multi iam multis annis falſo apud vos accuſarunt, quos equidem magis formido, quàm Anyti adſtipulatores, quanquam & hi ſunt In perſuadendo potētes. Sed illi potentiores, ò viri, qui pleroſq; veſtrũ à pueritiã occuparunt, accuſantes me procul à veritate, atq; vobis perſuadentes: eſſe videlicet Socratem quendam ſapientem, eorum quæ ſuper aerem, quæq; ſub terra fiunt, perſcrutatorem: qui ſoleat cauſam deteriorem, diſſerendo meliorem efficere. hi profecto, ò viri Athenienſes, qui hunc de me rumorē diuulgauerunt, mei accuſatores potentiſsimi ſunt. Qui enim hæc audiunt, opinantur harum rerum perſecutores non credere deos eſſe. Profectò accuſatores huiuſmodi & permulti ſunt, & longo iam tēpore me accuſant, & in ea ætate vobis ſuaſerũt, in qua pleriq; veſtrum pueri aut certè adoleſcētuli perfacile credidiſtis, deſerta in cauſa, nemine me defendēte. Atq; id quod à defenſionis ratione omnium alieniſsimum eſt, neq; nomina quidem illorum ſcire licet, atq; proferre, præter quàm ſiquis illorũ comœdus ſit. Quotcunq; verò per inuidiam & calumniam hæc vobis rurſus perſuaſerunt, quiue ipſi perſuaſi perſuaſerunt alijs, hi omnes infiniti omnino ſunt, nec eorũ quenquam in iudicinm traducere, nec redarguere licet, ſed neceſſe eſt aduerſus iſtos tanquam in nocte pugnare defendendo, atq; refellendo nemine reſpondente. Exeſtimate ergo & vos, quemadmodum dicebam, accuſarores meos duplices extitiſſe, & qui nuper accuſarunt, & qui iandiu, quales modo deſcribebam. Atq; iudicate me quidã oportere prius reſpōdere illis, quos & ipſi prius, multoq; magis audiuiſtis. Sed iam reſpondendũ mihi eſt, ò viri Athenienſes, illis criminibus, conãdumq; in hoc tam breui tempore opinionem iſtam eximere, quã vos per calumnias decepti, longo iam tempore contra me concepiſtis. Opto autem ita demũ aduerſarios refellere, atq; obtinere, ſi modo id vobis & mihi melius ſit futurum. Quanquam difficile id fore arbitror. Neq; admodum quale id ſit, me latet. Verum, vt Deo placet, ita ſuccedat. Nos aũt legi parere oportet, ac defenſionē pro nobis afferre. Repetamus igitur ab initio quę ſit accuſatio: ex qua aduerſus me nata eſt illa calumnia, qua confiſus Melitus mihi diem dixit. Quid ergo aiunt accuſatores mei? tanquam.n. ſi in iudicio adeſſent, eorum recitetur accuſatio, in qua contra me iurant, quę & viciſsim à me exigit iuramentũ. Socrates iniuſtè agit, atq; nimiũ curioſe perquirit quæ ſub terra & quæ in cęlo ſunt, inferioremque cauſam reddit ſuperiorem. Prætereà alios eadem docet. Talis vtiq; eſt accuſatio. Nempe talia quędam & vos vidiſtis in Ariſtophanis comędia: Socrates.n. illic perſona circunfertur, affirmans ſe per aerem peruagari: & complures eiuſmodi nugas. Quarum ego rerũ neq; multum, neq; parum quicquam ſcio. Neq; hęc dico, quaſi harum rerum ſcientiam parui faciam, ſiquis in huiuſmodi rebus ſit ſapiens, quo minus tãti criminis reus à Melito accuſer: ſed quia reuera, ò viri Athenienſes, horũ nihil ſcio. Teſtes autem huius pleroſq; veſtrũ adduco. Oro vos docere & exponere inuicem velitis, quot me colloquentem aliquando audiuiſtis. audiuiſtis aũt pleriq; veſtrũ. Recenſete igitur inuicem, nunquis veſtrum aliquando ijs de rebus quicquam, ſiue multum, ſiue parũ audiuerit, diſputantem: atq; ex hoc deniq; cognoſcetis eiuſmodi eſſe cętera, quæ multi de me circunferunt. At.n. horum nihil eſt verum. Quinetiam à quopiam audiueritis me homines docere, atq; inde pecunias cumulare. neq; id quidem verum eſt. Atqui pręclarum id mihi videtur, ſi quis docere homines poſsit, quemadmodũ Gorgias Leontinus, & Prodicus Chius, & Hippias Eleus. Quorũ vnuſquiſq; eam facultatem habet, per quam ad ſingulas profecti ciuitates, adoleſcentibus quibus liceret in patria ſuorum ſe ciuium diſciplinæ gratuito commendare, perſuadent vt ſe aliorũ diſciplina relicta ſectentur, ac data pecunia, gratiã inſuper habeant. Eſt & alius quidam vir hic ſapiens Parius, cuius ego ad nos aduentu ſum admodum delectatus. contigit enim vt in eum aliquando virum inciderem, qui plus pecuniarũ in Sophiſtas expendit quàm cæteri omnes, Calliam, inquam, Hipponici filium. Hunc ergo ita interrogaui. Duos enim habet filios. O Callia, inquam, ſi filij tui pulli equini aut taurini eſſent, haberemus aliquē quem illis mercede adhibita præficeremus, qui eos pulchros & in ſuo vtrunq; genere excellētem efficeret. eſſet verò talis aut equeſtriũ aliquis, aut agricolarũ. Nunc verò cum filij tui ſint homines, quem nam cogitas illis præficere? Et quis nam huius humanæ ciuiliſq; virtutis ſcientiam habet? Arbitror id te cum filios habeas, cogitauiſſe. Eſt ne, inquam, talis aliquis, an non? Eſt profectò, inquit, ille. Quis inquã eſt? & vnde? & quãta mercede docet? Euenus, inquit, eſt, ò Socrates, Parius, merces verò quinq; minæ. Atq; ego Euenum felicem iudicaui, ſi reuera hanc habet artem, atq; adeò diligenter docet. Nam & ipſe quoq; ſi talia ſcirem, admodũ gloriarer, & magni me facerē. Sed certè, ò viri Athenienſes, hæc equidē neſcio. Requirat igitur forſan aliquis, quid nam, ò Socrates, tuũ eſt opus? Et vnde aduerſus te exortę ſunt hæ calumniæ? niſi.n. aliquid præter aliorũ conſuetudinem ageres, nunquã tantus de te rumor cōcitatus eſſet. Nam vnde de te ſermo tam freqnens, niſi egiſſes aliquid à cæteris alienum? Dic ergo nobis quid tandem id ſit, ne nos de te temere aliquid iudicemus. Iuſta ſanè hæc mihi videtur interrogatio: atque ego vobis conabor oſtendere quid nam id ſit, quod mihi & nomen hoc, & calumniam pepererit. Sed audite iam, & ſi vereor ne fortè quibuſdã veſtrum iocari videar. Veruntamen exiſtimate me vobis vera omnino dicturũ. Equidem, ò viri Athenienſes, non ob aliud certè quàm ob ſapientiam quandã eiuſmodi nomen nactus ſum. Sed ob quam ſapiētiam? Forte ob eam quæ humana ſapiētia eſt. Nam hac reuera ſapiens eſſe videor. illi verò quos paulò ante cōmemorabam, maiorem forte quandam humana ſapientiã habent. vel quid dicam, nō habeo: neq; enim ego ea præditus ſum. Quòd ſi quis me hãc poſsidere dicat, mentitur, & in meam calumniam hæc dicit. Sed ne vobis moleſtum ſit, ò viri Athenienſes, ſi quid vobis magnũ dicere videar. neq; enim ex me duntaxat dicam, ſed teſtem vobis afferã fide dignũ. Profectò ſi qua mihi eſt ſapientia, qualis ea ſit, teſtem adhibebo vobis Delphicũ deum: Chęrephontem certe nouiſtis. Ille familiaris mihi erat ab iuuentute, & Athenienſi pupulo amicus, ac vna vobiſcũ fugit, & ſimul in vrbem reuerſus. Nouiſtis planè qualis erat Chærepho, quàm vehemēs quamcunq; ad rem ſe conuertiſſet. Hic ergo quandoque profectus in Delphos vaticiniũ id experiri auſus eſt. Ne grauiter feratis, ò viri, quod in præſentia ſum dicturus. Interrogauit vtiq; an eſſet vllus me ſapiētior. Reſpondit Pythia, ſapientiorem eſſe neminem. De his quidem ipſius hic frater vobis teſtificabitur: nam ipſe Chęrephon vita functus eſt. Conſiderate vero quorũ gratia hæc dicam. Debeo.n. vobis aperire vnde hæc aduerſum me calumnia ſit exorta. Profecto cum hæc audiſſem, ita mecum ipſe reputaui. Quid nam Deus ait? aut quid hoc ſibi voluit? Ego enim

mihi conſcius ſum, neq; in magnis, neq; in paruis eſſe me ſapientem. Quid igitur ſibi vult, cùm me aſſerit ſapientiſſimum? Deum quidem mentiri nõ eſt credendum. neq; enim id fas eſt Deo. Atq; ita diu ambiguus ſcrutabar quid oraculum innuiſſet. Ac vix tandem poſt longas ambages viam eiuſmodi inueni. Aggreſſus.n. quendã ex his qui ſapientes vidẽtur, ſperans, ſi vſquam, in hoc vaticiniũ coargui poſſe, oraculoq́; oſtendi, nõ me quidem quem præfecerat, ſed illũ eſſe ſapientia præferendũ. Dum ergo illum examinarem: huius verò nomen promere nõ eſt neceſſarium, erat aũt quidam ex his qui in rep. verſantur: illũ, inquam, dum examinarem, vnaq́; diſſererem, ò viri Athenienſes, hunc in modũ affectus ſum: viſus mihi eſt vir ille videri quidem ſapiens tum alijs, tum vel maximè ſibi ipſi, eſſe verò nequaquam. deinde conatus ſum illi oſtendere, putare quidẽ eum eſſe ſe ſapientẽ, ſed minime eſſe. Quapropter & ille inſenſus mihi redditus eſt, & multi qui aderant, grauiter id tulerunt. Itaq; ad meipſum reuerſus, ita mecum ipſe reputaui, Ego profectò ſum hoc homine ſapientior. Apparet.n. neuter noſtrum pulchrũ bonumq́; aliquid noſſe. Sed hoc intereſt, ꝙ hic quidem cũ ſciat nihil, ſcire putat aliquid: ego vero quẽadmodũ neſcio, ita neſcire me puto. Videor ergo in hac tãtula re hoc hoĩe ſapientior eſſe, ꝙ quæ ignoro, neq; ſcire me arbitror. Poſt hæc alium audiui, ex his qui illo inſuper ſapientiores habentur, in eoq́; conſiderãdo omnino ſimiliter iudicaui, atq; illum aliosque multos mihi reddidi inſenſos. Proinde ſimiliter deinceps proceſsi ad alios, non ignorans quantũ aduerſus me odium concitarem, ideoq́; non abſq; dolore quodam timoreq́; procedebam. Veruntamen neceſſariũ mihi viſum eſt oraculũ diuinũ omnibus anteferre, paſsimq́; progredi perſcrutaturũ quid ſibi velit oraculum, huiusq́; gratia omnes quotcunq; aliquid ſcire videntur, adire. Et per Canem, ò viri Athenienſes, oportet.n. vobis vera fateri, tale aliquid mihi cõtigit hæc ex diuino oraculo perquirẽti, vt qui opinione hominũ maximè probabantur, eos quaſi omniũ imprudentiſsimos inuenirem: qui verò inferiores habebantur, eos quantũ ad prudentiã ſpectat, probabilius ſe habere. Operępretium eſt referre vobis errores laboresq́ue meos, quos equidem propterea ſuſtinui, dum à me oraculũ adeò probaretur, vt redargui iam deinde nõ poſſet. Poſt ciuiles homines ad poetas me contuli, tragœdiarum & dithyramborũ aliorumq́; carminũ autores, quaſi hic perſpicuè admodũ deprehẽſurus, eſſe me his rudiorẽ. Acceptis itaq; eorũ libris, in quibus elaborauiſſe maxime videbantur, ſciſcitatus ſum eorũ ſenſa, vt nonnihil ab ipſis perdiſcerem. Erubeſco, ò viri, verum hic vobis aperire. dicendum eſt tamen. Alij pene omnes præſentes, vt ita dixerim, melius de rebus his loquerẽtur, de quibus ipſi poemata cõſcripſerunt. Deprehendi igitur breui id in poetis, eos videlicet non ſapientia facere quæ faciunt, ſed natura quadam ex diuina animi cõcitatione, quemadmodum & hi qui diuino ſurore afflati vaticinantur. Nam & hi multa quidem dicunt atq; præclara: ſed eorum quę dicunt, nihil intelligunt. Tali quodã pacto poetæ affecti fuiſſe mihi vidẽtur, & ſimul animaduerti eos in alijs quoq; propter poeſim omnium ſe ſapientiſsimos iudicare, in quibus nõ ſunt ſapientes. Abij ergo, & hinc eadem omnino ſentẽtia qua & à ciuilibus viris abieram. Tandem verò me ad artifices contuli, vtpote bene mihi conſcius quàm nihil iſtic, vt ita dicam, ſcirem. hos autem nouerã multa, & pulchra ſcire, neq; in hoc equidẽ deceptus ſum. Sciebant enim quę ipſe neſciebam, & hac in parte me ſapientiores erãt. Sed, ò viri Athenienſes, in endem errore quo & poetas, peritos artifices deprehendi. Nam ob hoc ipſum ꝙ ſua ritè perficiebant, vnuſquiſq; eorum ſe in cęteris quoq; vel maximis ſapientiſsimũ eſſe putabat. Atqui hic error illam quoq, quę ipſis inerat, ſapientiam offuſcabat. Quamobrem ſi meipſum oraculi loco interrogarem, verũ eligam, ita ne me habere vt habeo, videlicet neq; ſcientem quę illi ſciunt, neq; meam inſcitiam ignorãtem, an vtraq; habentem quæ illi habent, planè mihi ipſi ſimul atque oraculo reſponderem, præſtare ita vt habeo me habere. Ob hanc vtiq; inquiſitionem meam, ò viri Athenienſes, inimicitiæ multæ difficilimæ, atq; grauiſsimæ aduerſus me coortæ ſunt, ex quibus multæ ſunt calumnię cõſecutę. Nomen verò ſapientis mihi propterea exortum eſt, ꝙ præſentes plurimũ illa me putant ſcire, in quibus alios refello. Videtur aũt, ò viri Athenienſes, reuera ſolus deus ſapiens eſſe, atq; in hoc oraculo id ſibi velle, humanam videlicet ſapiẽtiam parui, imò nihili pendendam eſſe. Quod verò Socratem nominat ſapientem, ob id facere, quo nomine meo tanquã exemplo quodam vtens, quaſi ſic dicat: Is, ò viri, ſapiẽtiſsimus eſt: qui quemadmodũ Socrates, nouit reuera ſapiẽtiam ſuam eſſe nihili pendendam. Hæc igitur ego ſic affectus, & nũc perquirere paſsim deo obſecutus, & perſcrutari non deſino, cõueniens quemcunq; aut ciuium, aut peregrinorum eſſe exiſtimo ſapientem. Ac ſi quãdo mihi ille talis non videatur, tunc ipſe deo ſuffragatus, illum ſapientem non eſſe demonſtro. Atq; ob occupationes eiuſmodi nullum mihi ſermè relinquitur otium vel ad publicum aliquid agendũ, vel priuatũ, ſed in extrema paupertate ob Dei cultũ ſum conſtitutus. Pręterea adoleſcẽtes maximè opulenti, quiúe à negotijs vacant, me vltro ſequentes delectãtur, cum refelli à nobis homines ſpectant. Quinetiam ipſi nonnunquam me imitati, alios deinde confutare cõtendunt. Qua quidem in re plurimã reperiunt turbam hominũ aliquid ſe ſcire putantium, cùm aut nihil ſciant, aut perparum, qui verò ab his cõuincuntur, non tam illis quàm mihi redduntur inſenſi, clamantq́; eſſe Socratem quendam ſceleſtiſsimum, iuuentutisq́; corruptorem. At ſi quis ab eis ſciſcitetur, quidnam vel agẽdo, vel docendo corrũpat, nihil quidem aſsignare poſſunt imò prorſus ignorant. Sed ne deeſſe illis materia videatur, ad iſta confugiunt quæ cõmuni voce facile philoſophãtibus obijci ſolent, eos ſcilicet neq; ſublimia ſuper terrã, neq; profunda ſub terra, neque Deos eſſe putare, rationemq́; inferiorẽ quaſi ſuperiorem oſtendere. vera enim vt puto, fateri nolunt, ſe ſcilicet indignatos, propterea ꝙ conuicti fuerint, ſimulare ſe illa ſcire quę neſciunt. Vtpote igitur ambitioſi & vehemẽtes, & multi, ac velut ex compoſito, atq; obnoxiæ diligentisq́; perſuaſionis ſtudio me criminẽtes, veſtras aures impleuerunt, & iandiu, & nuper calumnijs in me ſedulo confictis. Ex his autem Melitus, & Anytus, & Lycon contra me ſurrexerunt: Melitus quidẽ ob poetas mihi infeſtus, Anytus verò ob artifices atq; reip. gubernatores, Lycon deniq; gratia rhetorum. Quamobrem quemadmodum ab initio dicebam, admirarer equidem, ſi opinionem iſtã tantis conceptam calumnijs, tam inueteratã, nunc in tam breui tempore amouere à vobis poſſem. Hæc equidẽ, ò viri Athenienſes, vera vobis loquor, neq; celo, neq; ſubtraho aut magnũ quicquam, aut paruum, quamuis ſermè norim in his dicendis me eiſdem fore moleſtũ. Quod quidem argumentũ vobis eſt, me vera loqui, atq; hanc eſſe calumniam contra me exortam, eiusq́; cauſas eiuſmodi eſſe. Et ſiue in pręſentia, ſiue in poſterũ hęc inquiretis, ita eſſe inuenietis. Ad illa igitur quæ primi accuſatores detulerunt, hęc mihi ſufficiens apud vos ſit defenſio. Ad Melitum verò bonũ, & vt ipſe ait, patriæ amatorẽ, reliquosq́; accuſatores deinceps reſpondere pergam. Ac rurſus tanquã alij quidam accuſatores ſint, accuſationem iuramento calumniæ vitãdæ gratiæ præſtito ſuſceptam in medium adducamus. Habet verò in hunc ſerme modum. Socrates iniuſtè agit, iuuentutem deprauans, ac Deos quos ciuitas putat, ipſe nõ putans, ſed alia quędã noua dæmonia. Accuſatio quidem eſt eiuſmodi. huius aũt accuſationis vnamquanq; partem diſcutiamus. Iuuenes deprauare me obijcit, atq; in hoc iniuriam facere: ego verò, ò viri Athenienſes, contra iniuriari Melitũ dico, propterea ꝙ ſerio ludit, tam facile homines in iudiciũ trahens, ſimulansque ſerijs ſe rebus incumbere, earumq́; rerũ habere curam, quæ ipſi nunquam curę fuerunt. Hoc aũt ita eſſe conabor & vobis oſtendere. Heus

Melite,

Melite reſponde mihi, nunquid ipſe maxime cures, vt quàm optimi adoleſcentes euadant. Curo equidem. Age ergo his nunc dicas, quiſnã iuuenes meliores efficiat. Conſtat enim ſcire te, cum tibi id curę ſit. Me certè corruptorem eorum, vt ais, iam deprehendiſti, accuſaſti his, in iudicium traxiſti. ergo age, & eum qui efficit meliores dic his, quiſnam ſit, oſtende. quid nam, ò Melite, taces? Vides ne nihil te habere quod dicas? Atqui nónne turpe id tibi videtur eſſe, ac ſufficiens argumentum eius quod ipſe dico, te hęc nunquam curaſſe? Verum dic iam bone vir. Quis nam eos efficit bonos? Leges. At verò non iſtud interrogo, ò vir optime, ſed quis homo qui & primũ ipſum norit, leges ſcilicet quibus illi meliores fiant. Hi, ò Socrates, iudices. Quid verò, ò Melite ais? iſti ne erudire iuuenes poſſunt, bonoſque reddere? Et maximè quidem. Vtrum omnes? An alij quidem poſſunt, alij vero nequaquam?

Omnes. Benè per Iunonem loqueris, & magnam eorum qui proſint iuuenibus copiam. Verũ quid nam hi qui audiunt? Faciunt ne & ipſi meliores, an non? Ipſi quoq;. Quid verò ſenatores? Et ſenatores. Sed enim ò Melite, cauendũ eſt ne concionatores fortè adoleſcẽtes corrumpant. An verò & hi omnes ſimiliter faciunt meliores? Hi quoque. Omnes igitur, vt videtur, Athenienſes honeſtos bonosq; reddunt præter vnum me. Ego.n. corrumpo ſolus? Ita ne ais? Ita certè, & quidem vehementer. Magna tu quidẽ me damnas infelicitate. Proinde mihi reſponde, an & de equis idem putes, omnes ſcilicet hoĩes equos bonos efficere, vnum verò duntaxat eſſe qui eos corrumpat. An oĩno contra vnum eſſe, vel certè perpaucos equitandi peritos reddere meliores equos: quam plurimos autẽ eſſe, qui ſi inter equos verſentur, illiſq; vtãtur, deprauant? Non ne ita ſe res habet, ò Melite, & de equis, & de cæteris omnibus animãtibus? Penitus ita, ſiue tu & Anytus non confiteamini, ſiue cõfiteamini. Etenim permagnam iuuenes nacti eſſent felicitatẽ, ſi vnus duntaxat eos poſſet peruertere, cæteri verò omnes prodeſſent. Cæterum, ò Melite, ſatis demonſtras te nullam iuuentutis curam habuiſſe vnquam, ac planè declaras incuriam tuam, teq; nunquã meditatum fuiſſe ea de quibus me accuſas. Præterea obſecro te per Iouem, ò Melite, reſponde nobis, vtrum melius verſari poſſumus inter bonos ciues, an inter malos. Reſpõde amabo. Nihil.n. difficile te rogo, nónne mali ſemper mali aliquid agunt his quibus cõuerſantur? boni autem bonũ? Proculdubio. Eſt ne vllus qui detrimentum ſuſcipere potius quàm emolumentum velit ab his quibus familiariter vtitur? Reſponde, ò bone vir. Lex enim reſpondere te iubet. eſt ne quiſquam qui damnum pati velit? Nullus. Age ergo, tu me huc in iudicium vocas quaſi iuuentutis deprauatorem. an dicis me id volentem facere, vel nolentem? Equidem volentẽ dico. Nunquid tu, ò Melite, longè minor natu vſqueadeo me grãdiori ſapientior es, vt planè cognoſcas tu quidẽ malos obeſſe familiaribus, bonos verò prodeſſe? Ego aũt in tantã inſaniam prolapſus ſim, vt neq; id cognoſcam, ſiquem ex familiaribus peiorẽ reddidero, periclitaturum me ne quid ab eo mali perpetiar, atq; hoc tantũ mihi ipſi malum, vt ais, volens inferam? Hæc equidem tibi, ò Melite, non credo. Arbitror quoq; neminem tibi alium cõceſſurum. Sed aut non deprauo adoleſcentes, vel ſi deprauo, inuitus facio. Quapropter tu in vtroq; mentiris. At ſi inuitus corrumpo, nõ huc in iudicium inuoluntaria delicta lex trahi iubet, ſed priuatim doceri atq; caſtigari. Conſtat.n. ſi didicero, non amplius me id facturum, quod per ignorantiam faciebam. Tu autẽ familiariter me emendare noluiſti, ſed in iudicium rapis: quo eos trahi lex iubet, qui pęna indigent potius quàm diſciplina. Iam verò ex his manifeſtũ eſt, ò viri Athenienſes, quod modò dicebam, nullam huic Melito aut magnam, aut paruam erudiendæ iuuentutis curam fuiſſe. Nunc age, dic qua ratione me aſſeras, ò Melite, peruertere iuuentutem. An videlicet quemadmodũ in accuſatione ſcripſiſti, quia doceam non putare Deos quos ciuitas putat, ſed alia quædam noua dæmonia? An non in his docẽdis affirmas iuuenes me corrumpere? Omnino quidem ac vehemẽter hęc aſſero.

Per Deos ipſos, ò Melite, de quibus nunc nobis eſt ſermo, apertius & mihi & his enarra. Nam ego quidẽ nondum planè intelligo, vtrũ dicas docere me iuuenes vt putent aliquos quidẽ Deos eſſe. quod ſi ita eſt, ego Deos eſſe puto, neq; oĩno ſum abſq; Deo, neque in hoc iniuſtè ago, quamuis nõ eos quos habet ciuitas, ſed alios eſſe doceam. Vtrum, inquam, hoc eſt in quo me criminaris, ꝙ videlicet Deos alios introducam? An me ais oĩno negare Deos, rurſusq; vt negent alios quoq; docere? Aſſero equidẽ te omnino negare Deos. O admirabilis Melite, cur nam iſta dicis? Neq; ſolem igitur, neq; lunã eſſe Deos credo vt homines alij. Per Iouem ita ò iudices. Nam ſolem quidẽ lapidem eſſe dicit, lunã verò terram. Anaxagorã tu quidem, ò amice Melite, accuſandũ cenſes, atq; ita hos parui facis, exiſtimãs eos literarum ignaros eſſe, quaſi neſciant libros Anaxagorę Clazomenij eiuſmodi opinionibus eſſe plenos. Iuuenes ais hæc à me diſcere, quæ liceret interdũ etiã ſi multa ſint, vnius drachmæ precio emere ex orcheſtra? Socratemq; deridere, ſi ſua eſſe fingeret, præſertim quum iam abſurda ſint? Sed per Deum, ò Melite, putas ne reuera nullũ me Deum exiſtimare? Nullũ per Iouem. Incredibile eſt, ò Melite, quod dicis: & quidẽ vt mihi videtur, etiam tibijpſi. Mihi.n. ò viri Athenienſes, nimis cõtumelioſus ac petulans iſte vir, ipſamq; accuſationẽ contumelia quadam & petulantia & iuuenili temeritate proculdubio conſcripſiſſe apparet. Videtur.n. ceu ęnigma quoddã componere, tentãs an Socrates ſapiens deprehẽdat ipſum quaſi ludentem, ſibiq; ipſi cõtraria proponẽtem, vel Socrates vna cùm auditoribus ipſis decipiatur. Hic nanq; repugnare ſibimet in ipſis accuſationis verbis mihi videtur, ceu ſi dixerit, Contra leges agit Socrates Deos non putans, ſed Deos putans. Quæ quidem iocantis nugæ eſſe videntur. Animaduertite, ò viri, quo pacto Melitus mihi videt̃ hæc dicere. Tu reſpõde nobis, ò Melite. Sed vos quod ab initio oraui, ne ęgrè feratis ſi pro more meo verba facio. Eſt ne quiſquam, ò Melite, qui humana quidem eſſe putet, homines verò nequaquã? Reſpondeat mihi, ò viri, neq; modo in his, modo in illis perturbet. eſt ne aliquis qui equos nõ putet eſſe, ſed equeſtria? vel tibicines quidem nõ eſſe, ſed tibicinũ officia? Non eſt quiſquam, ò virorũ optime. Ego.n. pro te & tibi & his alijs reſpondeo. ſiquidem ipſe non vis reſpõdere. Sed ad hoc ſaltem quod magis ad rem pertinet, reſponde. An eſt quiſquam qui dæmonum quidem opera opinetur eſſe, dæmones aũt minimè? Nullus. Quàm tarde & vix reſpõdiſti ab his coactus? Nónne igitur dæmonũ opera confiteris me & putare & docere ſiue noua, ſiue antiqua ſint? omnino.n. vt confiteris dæmonia ego aſſero, atq; hęc quidem in reſponſione iurabo. Quòd ſi dæmonia puto, neceſſarium eſt oĩno putare me dæmones quoq; eſſe. an non ita ſe res habet? Ita certè. Pono.n. te confitentem, quandoquidem reſpondere non vis. Dęmones aũt, nónne aut Deos arbitramur eſſe, aut Deorum filios? Fateris ne hoc, an negas? Prorſus. Nónne ſi dæmones eſſe arbitror, vt ipſe cõcedis, dæmoneſq; Dij quidam ſunt, id euenit quod modo dicebam? ænigma proponere, & quaſi nugari dicendo me Deos nõ exiſtimãtem, Deos tamen rurſus exiſtimare, quandoquidẽ dæmones eſſe duco? Rurſus ſi dæmones Deorum filij ſint, ſpurij videlicet quidam, aut ex nymphis, aut ex alijs quibuſdã, vt fertur, quiſnam hoĩum filios quidem Deorum eſſe putet, Deos verò neget? Perinde.n. id abſurdum foret, ac ſi quis equorum quidem filios vel aſinorũ multos eſſe putet, equos autem & aſinos eſſe nõ putet. Sed, ò Melite, videris proculdubio accuſationem iſtã idcirco ita inſtituiſſe, vel vt ingenij noſtri periculum faceres, vel quia in quo reuera me criminareris, nihil haberes. Tu verò quãnam rõne perſuaderes alicui vel minimũ quidẽ mentis habẽti, nõ eſſe eiuſdẽ viri dęmonia ſimul & diuina putare, ac rurſus eiuſdẽ neq; dęmones, neq; Deos, neq; heroas? Nulla certa rõne fieri

poſſe aliter oſtendi poteſt. Cæterũ, ò viri Athenienſes, ꝗ quidem ego nõ deliquerim, quemadmodũ Melitus accuſat, haud magna mihi purgatione opus eſſe videtur, ſed ea quæ dicta ſunt, ſufficere iudico. Quod autem ab initio dixi, maleuolentiã plurimam eſſe cõtra me apud plurimos cõcitatam, id profectò veriſsimũ eſt, & hoc me perimet, ſi quidem perimar, non Melitus, neq; Anytus, ſed multorum calumnia & inuidia. Quæ quidem alios quoq; multos viros bonos peremit hactenus, & vt arbitror, perimet. Nihil enim graue vel mirum, ſi in me obeſſe non deſinat. Forſitan verò ita me quiſpiam interrogabit. Núnne te pudet, Socrates, tale quiddã exercere, ex quo continuo in periculum venias moriẽdi? Equidem huic obiectioni iuſtam hanc reſponſionẽ dabo. Haud rectè, ò vir, loqueris, ſi putas magnam aut vitæ aut mortis habẽdam eſſe rationem homini cuius vel parua quædã vtilitas ſit: ac non illud potius duntaxat conſiderandum, quoties aliquid agit, vtrum iuſta agat, an iniuſta, aut boni viri opera ſiue mala. Alioquin ex hac ratione tua ſpernendi fuiſſent ſemidei omnes quotcunq; apud Troiam occubuerunt, & alij, & in primis ipſe Thetidis filius: qui vſqueadeò mortis cõtempſit periculum, ne turpem ſubiret infamiam, vt cùm ſibi Dea mater properanti ad Hectorem occidendum prædixiſſet, his fermè, vt arbitror, verbis: O fili, ſi pro vindicta Patrocli amici tui ab Hectore interfecti, Hectorẽ interfeceris, ipſe peribis. inquit enim, Subito poſt Hectorẽ infelix tibi ſors imminet. Cùm inquam ab ea hæc accepiſſet, vſqueadeo diſcrimen mortemq; contempſit, vt multò magis timuerit turpem vitam amicorũ multis iniurijs quàm mortem: ſtatimq; reſponderit, mori ſe malle pro iuſta amici vindicta, quàm moras trahentem apud naues ridiculũ contemptumq; viuere. Hunc ergo periculi mortiſque curam habuiſſe, quis nam dixerit? & profectò ita res ſe habet, ò viri Athenienſes. Quo quiſq; in loco vel ſeipſum conſtituit, arbitratus id optimũ eſſe, vel à ſuperiore iubetur conſiſtere, in eo, vt mihi videtur, permanere oportet, periculumq; ſubire, neq; mortem, neq; aliud quicquã magis quàm turpitudinem formidantem. Equidẽ ò viri Athenienſes, grauiter aberrarem, ſi cùm illis paruerim præfectis, quos ipſi mihi prępoſuiſtis & in Potidęa, & in Amphipoli, & in Delio: tunc enim vbi illi me conſiſtere iuſſerunt, ibi cõſtiti vt quiſquã alter, mortiſq; diſcrimen ſubiui: vbi Deus me poſuit, permanereq; voluit, vt opinatus ſum atq; exiſtimaui, videlicet philoſophantem me viuere, ac meipſum alioſq; ſcrutari, ibi ob mortis alteriuſue rei metũ ordinem deſererem. Pergraue, inquam, id eſſet delictũ, & tunc reuera me iuſtè quis in iudicium traheret, quaſi Deos nõ putantem, videlicet oraculo non parentem, atq; mortem timentem, putantemq; me ſapientem eſſe, quũ ſapiens minimè ſim. Nam mortẽ timere, ò viri, nihil eſt aliud quàm ſapientem videri eum qui nõ ſit ſapiens. Quippe cùm id ſit ſcire videri qui neſciat. Nemo.n. ſcit vtrũ mors ſummũ bonorũ oĩum contingat homini. metuũt autem perinde ac ſi eam ſcirent maximũ eſſe malorum. Cui verò dubium eſſe debet, quin hęc ipſa inſcitia ſit maxime vituperanda, per quã aliquis ſe putat ſcire quæ neſcit? Ego aũt ò viri, in hoc forſan à multis hominibus differo: ac ſi qua in re ſapientiorẽ mę aliquo eſſe dicerem, in hac vtique dicerem, quod cùm haud ſufficiẽter quę ſunt apud inferos norim, ſimiliter me non noſſe cognoſco. Iniurias aũt inferre, ſuperioriq; non obedire vel Deo vel homini, malũ turpeq; eſſe ſcio. Hęc igitur quæ neſcio, vtrũ bona ſint, nunquam magis timebo, atq; fugiã, quàm illa quæ mala eſſe cognoſco. Quamobrem ſi me nunc abſoluatis nõ credẽtes Anyto, qui dixit aut me in iudiciũ ab initio vocandum nõ eſſe, aut vocatum neceſſario eſſe damnandum. Nam ſi à vobis abſoluerer, fore vt filij veſtri Socratis ſecuti veſtigia, omnes oĩno corrũperentur. ſi inquam, ad hæc vos ita dicatis: ò Socrates, Anyto non credimus, teq; ſententijs noſtris abſoluimus, hac tñ conditione, vt nunquã poſthac in hac inquiſitione philoſophiaq; verſeris: ac ſi id facere deprehendare, mortem obeas. Si igitur, vt dicebam, his cõditionibus dimittere me velitis, reſpondebo vtiq; vobis: ò viri Athenienſes, diligo vos equidem atq; amo, Deo tñ parere malo quàm vobis. Et quandiu ſpirabo, vireſq; ſuppetent, philoſophari non deſinam, exhortans & docens quemcunq; nactus fuero, ſicut ſoleo hũc in modũ. Quid tu ò vir optime, cum ciuis ſis Athenienſis, ciuitatis ampliſsimæ ac ſapientia & potentia pręſtantiſsimæ, nõ erubeſcis in eo omnem operã ponere, quo tibi pecuniarũ & gloriæ & honoris quàm plurimum ſit? vt aũt prudẽtia & veritas, & optimus animi habitus in te ſit, neq; cogitas, neq; curas? Ac ſi quis veſtrum mecum cõtenderit, id ſe curare aſſeuerans, haud ſtatim dimittam illũ, neq; recedam, ſed ſciſcitabor, examinabo, redarguam. Quod ſi mihi nõ videatur poſsidere, virtutem attamen profiteri, obiurgabo ꝙ ea quæ plurimi pretij ſunt, nihili pendat, viliſsima verò pluri faciat. Hoc equidem officiũ præſtabo iuniori & ſeniori quemcunq; nactus fuero, rurſusq; peregrino & ciui, magis autẽ ciuibus, quanto mihi genere propinquiores eſtis. Hoc.n. Deus ipſe iubet. Reor aũt quod & vos latere nun debet, nullum adhuc bonum vobis in hac vrbe mains contigiſſe quàm hoc meum miniſteriũ, quod Deo parens exhibeo. Nihil.n. aliud agens circumeo, quàm ſuadens iunioribus, ſenioribuſq; veſtrum, neq; corporũ, neq; pecuniarũ, neq; aliarum omnino rerũ curam prius vehementiuſq; quàm animi habendam eſſe, vt quàm optimus ſit, docens nõ ex pecunijs virtutẽ, ſed ex virtute pecunias, aliaq; bona omnia & priuatim & publice hominibus prouenire. Si igitur hæc docẽs peruerto iuuenes, eſſent certè pernicioſa. At ſi quis dicat me alia quàm hæc docere, nihil dicit. Horũ gratia, ò uiri Athenienſes, profiteor equidẽ ſiue credatis Anyto, ſiue nõ credatis, ſiue dimiſeritis me, ſiue nõ dimiſeritis, profiteor me nihil aliud eſſe facturũ, nec ſi mihi ſit plu ries moriendũ. Ne conturbemini ò uiri Athenienſes. Sed quemadmodũ ab initio rogaui, me æquo animo audiatis. erit.n. uobis, ut arbitror, utile, ſi quę nunc dicturus ſum, audietis. Equidem uobis nõ nulla dicturus ſum, quæ audientes forſitan ad clamorẽ in pręſentia prouocemini, ego uerò ſilentium à uobis expoſco. Scitote ſi me occideritis talem qualem uobis modo dicebam, nõ me læſuros eſſe, uos magis quàm uos ipſos. Me quidẽ neq; Melitus, neq; Anytus unquã lædet. Neq;.n. poſſet. Siquidem nefas eſt, ut arbitror, meliorem uirũ à deteriore lædi. Interficere tñ poteſt uel pellere, uel contumelia quadã afficere, atq; hęc iſte quidem & alius aliquis ingentia putet eſſe mala: ego uerò non puto, ſed multo peius eſſe illa facere quæ nunc iſte facit, aggrediens iniuſtè uirũ occidere. Quamobrem, ò viri Athenienſes, non tam mihi nunc opus eſt defenſionẽ pro me ipſo meditari, ut aliquis exiſtimaret, ꝗ uobis ne quid me condẽnantes cõtra id munus quod Deus uobis tribuit delinquatis. Si.n. me interfeceritis, haud aliũ talem reperietis, verè quidem, & ſi fortè dictũ ridiculum eſt, ciuitati veſtræ à Deo adhibitũ, velut equo cuidã magno & generoſo, ſed ipſa mole pigriori, atq; à tabano aliquo excitari indigenti: qualem videtur me Deus ciuitati addidiſſe, qui ſingulos exuſcitans & monens & obiurgans, non ceſſo diem totam vbiq; uobis aſsiſtere. Talem uerò alterũ non facile nanciſcemini ò uiri Athenĩeſes. Ergo ſi mihi credideritis, me ueſtris ſentẽtijs abſoluetis. At uerò ſi fortè dormitantiũ more grauiter ferentes uos exuſcitari, me, ut uult Anytus, temere occideritis, reliquũ omne tempus dormietis, niſi forſan Deus uobis proſpiciens alium quendã miſerit. Me uerò eſſe talẽ, ut à Deo ciuitati tributus fuiſſe uidear, hinc poteſtis aĩaduertere. Non humanum certè id eſſe, uidetur, ꝙ ego mea quidẽ omnia oĩno neglexerim, atq; in hac rei familiaris negligẽtia tot annos iam perſeuerem, ueſtro ſemper intentus bono, dum ſingulos adeò tanquã pater, aut frater natu maior, ſuadens curam uirtutis habere. Quod ſi quã pro officio meo mercedẽ reciperẽ, humanã quandã id rõnem haberet. Nunc uerò quod & vos planè videtis, accuſatores iſti mei quanquã impudentiſsimè alia

contra

contra me omnia coacervarunt, hoc vnũ tamen ſolita illa impudentia nequaquam auſi ſunt pertentare, teſteſq; adhibere qui probẽt me vnquam pro his mercedem vllam exegiſſe aut petiſſe. Huius autem rei ſufficiẽtem vobis, vt arbitror, teſtem affero, paupertatẽ meam. Sed forſan abſurdũ alicui videri poteſt, me priuatim hæc conſulere ſingulis anxiè nimis circumeuntem, publice verò in concionibus auſum non fuiſſe hoc idem ciuitati cõſulere. Huius autem cauſa eſt de qua ſæpe me paſsim dicentem audiuiſtis, diuinum videlicet quiddam atq; dęmonicum in voce quadã mihi adeſſe. Quod quidem Melitus in accuſatione deriſit. ſed mihi quidẽ ab ipſa pueritia hoc adeſt, vox ſcilicet quædã, quę quoties fit, me prohibet agere quod acturus eram, prouocat verò nunquam. hoc inquam eſt quod mihi repugnat, quo minus me ad publica cõferam. & rectè admodũ mihi aduerſari videtur. Conſtat enim ò viri Athenienſes, ſi quondã negotia publica aggreſſus fuiſſem, iandiu mihi fuiſſe pereundum: itaq; nullam vel vobis, vel mihi attuliſſem vtilitatem. Ne mihi ſuccẽſeatis, oro, vera dicẽti. Nemo enim diu ſaluus eſſe poteſt, ſi aut veſtro, aut alteri cuiquam populo legitimè aduerſetur, quo multa iniuſta atq; iniqua quę fieri ſolent in ciuitate, prohibeat. Sed neceſſe eſt eũ qui reuera pro iuſtitia pugnat, ſi modo breui ſaluus futurus ſit, priuatim degere, neq; remp. attingere. Horum equidẽ magna vobis afferam argumenta, non verba quidẽ, ſed, quod vos multi facitis, facta. Audite iam quę mihi cõtigerint, vt planius perſpiciatis, nulli me quicquam contra iuſtitiã ob mortis metum conceſſurũ fuiſſe, atq; non concedentem, ſimul fuiſſe periturum. Referam vobis equidem moleſtia quædã atq; iudicialia, vera tamẽ. Ego enim ò viri Atheniẽſes, nullo adhuc publico functus ſum munere, niſi quòd ad conſilium ſum electus. Contigit autem tribũ meam Antiocheam eo tẽpore præſidere quo vos decem illos exercitus duces, quia nauali pugna interemptos non ſuſtuliſſent, damnare ſimul omnes properaſtis, iniuſte quidem, vt cunctis poſtea vobis notum fuit. Tunc ego ſolus ex omnibus præfectis me vobis oppoſui, nequid ageretis pręter leges, meiſq; ſuffragijs reſtiti. Quo in tempore cum oratores multi parati eſſent deferre meũ nomen, atq; in iudiciũ trahere, voſq; ipſi ingẽti idẽ clamore iuberetis, exiſtimaui oportere me magis pro lege atque iuſtitia ſubire periculum, quàm vobiſcũ ſentire, non ſentientibus iuſta ob metum carceris aut mortis. Et hęc quidem facta ſunt ciuitate adhuc ſub libertate populi conſtituta: Poſtquam verò ad paucorũ potentiam deuentũ eſt, rurſus triginta illi qui rempu. occuparunt, vocãtes me vna cùm alijs quatuor in Tholum, iuſſerunt Leontam Salaminium ex Salamine adducere quo ille necaretur, qualia videlicet multa illi, & alijs multis eo tempore mandabãt, vt complures criminibus ſuis inuoluerent. Tunc ego nõ verbis quidem, ſed re ipſa rurſus oſtẽdi, nihil omnino, quãuis dictu ruſticius videatur, curare mortẽ: illud verò omnino curare, nequid iniuſtum neúe impium facerem. Me verò poteſtas illa terribilis nequaquam ita conterruit, vt iniuſtè aliquid facerẽ. Sed vbi Tholo egreſsi ſumus, reliqui quatuor in Salaminã aduentantes, captũ Leontam duxerunt, ego verò domum abiui: ac forſan propterea me illi interfeciſſent, niſi breui eorũ poteſtas diſſoluta fuiſſet. Atq; horum teſtes vobis erũt permulti. An ergo putatis tot annos me viuere potuiſſe, ſi publica tractauiſſem, boniq; viri officio fungens, iuſtitiæ ſuffragatus eſſem, atque, vt oportet, vnum id officium omnibus prętuliſſem? Permultũ abeſt, ò viri Athenienſes. neq; enim alius quiſquam hominũ, ita ſe gerens, diu ſaluus eſſe potuiſſet. At ego per omnem vitam ſicubi publica tractaui negotia, talem me præſtiti, & priuatim idem ipſe nemini vnquã præter id quod iuſtũ eſt concedens, vel alijs, vel horum alicui quos ij qui me criminantur, meos affirmant eſſe diſcipulos. Ego autem nullius vnquam præceptor fui. Sed ſiquis dicentẽ me ac tractantem audire deſiderauit, ſiue iunior, ſiue ſenior, nulli vnquã id negaui. Neq; verò is ego ſum, qui pecunijs acceptis diſputem, non acceptis verò taceam, ſed pariter diuiti atque pauperi interrogandũ me prębeo, ac etiam ſiquis reſpondendo audire velit quæ dico. Et ſi quis horum probus fiat vel non, haud iuſte crimẽ ſubirem: quippe cùm nulli vnquam doctrinam vel tradiderim vllam vel promiſerim. Quòd ſiquis dixerit priuatim à me quicquam vel didiciſſe, vel audiſſe, quod nec alijs omnibus cõmune fecerim, non verum dicit. Sed quam ob cauſam quidam mea conſuetudine oblectentur, ò viri Athenienſes, audite. Omnino verũ eſt quod vobis ſupra dicebam, delectari homines cùm redargutioni eorũ adſunt, qui ſe, cùm non ſint, exiſtimant ſapientes. Eſt enim res nõ iniucunda: mihi verò, vt dixi, à Deo iniuncta & per vaticinia, & per ſomnia, & per omnem modum, per quem aliqua alia ſors diuina homini quicquam mandarit agendum. Hæc, ò viri Athenienſes, & vera ſunt, & facile arguenda. Enimuerò ſi ego iuuenum alios quidem nunc corrumpo, alios verò iandiu corrupi, conſentaneum eſſet vt nunc illorũ aliqui ſeniores facti, quoniã intelligerent me ſibi adoleſcentibus malè conſuluiſſe, contra me inſurgerent, ac pœnas depoſcerent. At ſi ipſi nollent, ſaltẽ neceſſarios illorũ aliquos, patres & fratres, & alios cognatos, ſiquid mali à me eorum neceſſarij paſsi fuiſſent, commemorare nunc, & pœnas exigere. Sed adſunt hic quos cerno illorum permulti. Primum quidem Crito iſtè ęqualis meus atq; cõtribulis Critobuli huius pater. Deinde Lyſanias Sphettius Aeſchini huius pater. Prętereà Antipho Cephiſieus pater Epigenis. Adſunt & alij, quorũ fratres familiariter me vſi ſunt, Nicoſtratus Zotidi filius, Theodoti frater. Et Theodotus quidem defunctus eſt, vt fratrem præcari nõ poſsit. Et Paralus hic filius Demodoci, cuius Theages frater erat. Adimãtus quoq; filius Ariſtonis, cuius frater eſt iſte Plato. Deniq; Aeantodorus, cuius Apollodorus hic eſt frater. Alios permultos referre poſſum, quorũ vnum aliquem præſertim in eius oratione oportuit à Melito teſtem produci. At verò ſi tunc oblitus eſt, nũc ſaltem producat, ego permittam. afferat, inquam, ſi quid tale habet, in mediũ. Sed contra omnino ſe res habet, ò viri Athenienſes. Omnes enim vt videtis, conuenerunt libenter ad opem mihi ferẽdam, qui corrupiſſe eorũ neceſſarios detrimentumq; attuliſſe, à Melito Anytoque accuſor. Quòd ſi ipſi qui deprauati ſunt, mihi opitularentur, nihil mirum eſſet: at propinqui eorum ſeniores à me nunquã deprauati, qua tandem ratione mihi ſuffragantur, niſi recta quadam & iuſta? quippe cùm & Melitum mentiri, & me vera loqui cognoſcant. Quæ igitur pro defenſione mea, ò viri Athenienſes, habeo, fermè hæc ſunt, & alia fortè ſimilia. Sed forſan veſtrum aliquis ad ſe moreſq; ſolitos ſe recipiens, grauiter ferat, ꝙ cùm leuioribus etiam in cauſis reus multis cùm lachrymis ſoleat deprecari, atq; ſupplicare, ac filios in iudicium producere, vt cõmiſerationem cõmoueant, & alios domeſticorũ amicorumq; permultos: ego nihil horum faciam, quamuis in extremo, vt videtur, diſcrimine conſtitutus. His ergo offenſus aliquis contra me pertinacius irritetur, atq; ipſa in ira ſententiam contra me ferat. Si quis ergo inter vos eius mentis eſt, ego tamen nõ cenſeo obſecrandũ, ſed hac ratione potius ęquè me hũc allocuturum. Sunt & mihi, ò vir optime, cognati quidam. Neq; .n. vt inquit Homerus, ex quercu vel petra, ſed ex hominibus natus ſum. Itaq; & cognatos habeo, ò viri Atheniẽſes, & filios tres, quorum vnus iam adoleſcit, duo autem ſunt paruuli. Nullum tamen eorum huc adducam, ſupplicaturus eo pacto à vobis abſolui. Cur nam igitur nihil horum faciam? Non pertinacia vlla, neque contemptu viri Athenienſes: vtrum verò audacter me habeam erga mortem, an non, alia ratio eſt. Ad exiſtimationem tamen & mei & veſtri & ciuitatis totius non arbitror pertinere, vt hæc faciam hac ætate, & hoc nomine quod nactus ſum, ſiue id verum ſit, ſiue falſum. Attamen iam opinione hominũ perſuaſum eſt Socratem, inter multos pręcipuo quodam excellere. Si ergo hi qui inter vos ſapientia, uel fortitudine, uel quauis alia uirtute

præſtare exiſtimātur, tales erunt, quales ſæpe quoſdā cum de illis iudicaretur vidi, turpe nimium erit: Qui cū eſſe alicuius pretij exiſtimarētur, attamen in iudicio mirū in modum cōmiſerationi ſtudebant, quaſi graue aliquid paſſuri, ſi ex hac vita deceſſerint, perinde ac immortales eſſent futuri, ſi vos illos non occidatis. Atqui hi mihi videntur ciuitati dedecus afferre, propterea ꝙ exiſtimare peregrinorū aliquis poteſt, eos qui inter Athenienſes virtute præſtant, in magiſtratibus cæteriſq; honoribus ſuperiores habētur, nihil à mulieribus differre. Hæc autē, ò viri Athenienſes, nec vos qui alicuius autoritatis eſſe videmini, facere decet neq; etiā ſi nos facere velimus, permittere: ſed hoc ipſum oſtendere, vos eum multo magis dānaturos eſſe, qui commiſerationes eiuſmodi introducens, ridiculam reddiderit ciuitatem, quàm illum qui quietus iudiciū expectauerit. Proinde, ò viri Athenienſes, accedit ad ea quæ de ciuitatis exiſtimatione dicta ſunt, ꝙ nec iuſtū mihi videtur eſſe iudicem precari, neq; precando abſolui, ſed docere atq; ſuadere. Non.n.ad hoc ſedet iudex, vt per gratiam concedat, ſed vt iudicet ſecundū leges. Atq; id iureiurando promiſit, non per gratiam cuicunq; libuerit condonare, ſed iudicare ſecundò leges. Non igitur licet vel nobis aſſuefacere vos deierare, vel vobis aſſuefieri. Neutri.n.noſtrum religionem ſeruarent. Nolite ergo, ò viri Athenienſes, exigere talia me apud vos agere, quæ neq; honeſta, neque iuſta, neq; ſancta eſſe puto: & id quidē omnino, præſertim verò per Iouem, cùm impietatis erga deū à Melito hoc accuſer. Profectò ſi pergerem perſuadere vobis, precādoq; flectere cū iuraueritis, docerem vtiq; vos nō putare deos eſſe, ac reuera dum pro me defenſionē paro, meipſum interim accuſarem quaſi deos nequaquā exiſtimantem. Sed multū abeſt vt ita ſe res habeat. exiſtimo nanq; eſſe deos, ò viri Athenienſes, magis quàm quiſquam meorū accuſatorum, ac vobis deoq; permitto de me iudicare, vt & mihi & vobis ſit cōducturum. Quod verò non grauiter feram, ò viri Athenienſes, me à vobis eſſe damnatū, & alia multa faciunt, & illud in primis, ꝙ non præter ſpem id accidit, verùm multo magis admiror vtrorumq; numerum calculorum. Siquidem nō putabam tam pauco calculorū numero ab abſolutione abeſſe. Nunc autem, vt videtur, ſi tres ſolū calculi aliter cecidiſſent, euadebam. Melitū certè nunc euaſiſſe videor, neq; euaſiſſe ſolum, ſed vnicuiq; conſtat, niſi ſurrexiſſent Anytus & Lyco me accuſantes, mille drachmas illū fuiſſe penſurum, qm̄ partem quintam calculorum non accepiſſet. Capitis igitur vir iſte reum me facit, eſto. ſed ego, ò viri Athenienſes, cuius me reum exiſtimem? An non videlicet eo quo dignus ſum? Quid ergo? Quidnam dignū eſt pati me aut pendere, ob id ꝙ quæ didici, non ſiluerim, ſed neglexerim quæcunque multi facit vulgus, quæſtum, rem familiarem, præfecturas, cōciones, cæteroſq; magiſtratus: pręterea vitauerim coniurationes atque ſeditiones quæ in republica contigerunt, arbitratus meipſum reuera ad æquiora officia eſſe natū, quàm vt ab his ſalutem meā pendere exiſtimarem? Ad hæc, inquam, me non contuli, quibus occupatus, neq; vobis, neq; mihi ipſi profuturus eram. ſed vni huic officio duntaxat incubui, vt priuatim vnumquenq; veſtrū ſalutans, maximam, vt equidem exiſtimo, afferrem vtilitatem, ſuadens videlicet vnicuique nihil ex rebus ſuis prius quàm ſeipſum eſſe curandū, vt quàm optimus prudentiſſimuſq; euadat: nec res ciuitatis curandas eſſe prius quàm ciuitatem ipſam, & aliarum item rerum curam eadem ratione eſſe habēdam. Quid igitur cum ſim talis, à vobis reportare dignus ſum? Bonū certè, ò viri Athenienſes, ſi modo pro dignitate reuera exiſtimetis, ac tale quidem bonū, quale mihi conueniat. Quid igitur conuenit viro egeno beneficoq;, cui vacare à cęteris occupationibus expediat, quo vos ad virtutem cohortari queat? Nullum certe eſt aliud præmium, ò viri Athenienſes, quod magis virū talem deceat, quàm in Prytaneo publico ſumptu nutriri, & multo quidē magis quàm ſiquis veſtrū equo aut bigis, aut quadrigis Olympia vicerit. Nam ille quidē fecit, vt felices videamini, ego verò vt ſitis. Præterea ille nutritione non indiget, ego indigeo. Itaque ſi pro dignitate ac iuſtitia æſtimari oportet, ego me hoc dignum exiſtimo, alimonia ſcilicet publice in Prytaneo mihi exhibēda. Fortè verò hęc vobis dicēs, ita proteruus videor, vt in ſuperioribus viſus ſum, vbi cōmiſerationes, ſupplicationeſq; deteſtabar. id autē haud tale eſt, ſed eiuſmodi potius, ò viri Athenienſes. Perſuaſum eſt enim mihi, vt nemini ſponte iniuriam faciam. quod quidem idcirco vobis nō perſuadeo, quia breue tēpus habuimus colloquendi. Verum ſi lex talis apud vos eſſet qualis apud cæteros, vt vbi mors pœna ſit, in eo iudicio nō diem vnam, ſed plures diſceptetur, vobis, vt arbitror, perſuaſiſſem. Nunc verò haud facilè fuit in tam breui tempore calumnias magnas diluere. Cum igitur mihi perſuaſum ſit, nemini faciendā eſſe iniuriā, permultū abeſt ut mihi ipſi ſim facturus. Quid ergo? nūquid veritus ne id ſubeā quo Melitus me dignum cēſet, quod equidem aio neſcire me vtrum bonū ſit, an malū, vt hoc deuitem, eligam eorū aliquid quæ planè mala eſſe ſcio, atq; hoc me dignū eſſe cenſebo? Vtrū ergo vincula? Ecquid oportet me in carcere vitam agere, ſemper vndecemuiris ſeruientem, vtrū pecunias ſoluere, atq; donec ſolutę ſint, in vinculis permanere? At verò id tantundem eſt atq; quod ſupra dicebam, cum mihi deſit vnde pecunias perſoluā. An forte exiliū. Fortè enim hoc dignus eſſe cenſebor: nimia tn̄, ò viri Athenienſes, me cupiditas vitę teneret, ſi adeo imprudens eſſem, vt ſi vos ciues mei conſuetudinē meam ſermoneſq; perferre non potuiſtis, ſed vſqueadeo grauis inuidioſaque vobis fuit mea cōſuetudo atq; oratio, vt mox liberare vos ab illa iā decreueritis, alios tn̄ facile me putē toleraturos. Permultū abeſt, ò viri Athenienſes. Pręclara ſcilicet mihi vita foret in hac ætate exulanti, & aliā ex alia ciuitatem permutanti, & in cōtinua repulſa viuenti. Equidem vt planè intelligo, quocunq; proficiſcar, audituri me ſicut & hic ſequentur adoleſcētes: ac ſi eos repellam, ipſi viciſſim ſenioribus id perſuadentes me repellent. Si non repellam, eorū patres & cognati ob hos ipſos me expellēt. Forſitan verò dicet aliquis: nōne potes, ò Socrates, in exilio ſilentium & quietem agere? At hoc oīum eſt difficillimū aliquibus veſtrū perſuadere. Siue.n.reſpondero, id eſſe nō parere deo, ꝓptereaq; me nō poſſe quieſcere, nō credetis mihi quaſi per ironiam loquenti: ſiue dixero me ab hoc officio nolle vacare, quia id homini maximū contingit bonum, diebus videlicet ſingulis de virtute verba facere, atque de alijs de quibus me quotidie loquētem vos auditis, atq; ita me ipſum alioſq; ſcrutari, vitamq; inconſideratā reſpuendā eſſe cenſere, hæc etiā multo minus mihi credetis. Hęc verò, ò viri Athenienſes, ita vt dico, ſe habēt, ſed haud facile perſuaderi poſſunt. Et ſimul nunquā malo dignari me cōſueui. Quod ſi mihi forent pecuniæ, iudiciū pecunijs licerer quantūcunq; ſoluere poſſem, neq; obeſſet mihi illas amittere. Nunc verò nō adſunt, niſi fortè quantū valeo ſoluere, tanti æſtimari velitis. Poſſum verò fermè argenti minam. Tanti ergo iudiciū liceor. Plato aūt hic, ò viri Athenienſes, & Crito, & Critobulus, & Apollodorus iubēt me triginta minis liceri. Ipſi verò tantū vobis promittere parati ſunt, liceor ergo tanti. Promiſſores verò argēti huius hi vobis erūt ſufficientes. Non multi tēporis gratia, ò viri Athenienſes, criminandi materiā prębuiſtis volentibus ciuitatem vituperare, quia ſcilicet Socratē occideritis, virū ſapientem. Dicent.n.illi, licet nō ſim, me ſapientē, qui vos vituperare volent. Si ergo breue tempus expectauiſſetis, abſq; veſtra opera me contingebat mori. Videte ætatem meam q̃ procul iam ſit à vita, morti verò ꝓpinqua. Neq; verò hæc aduerſus vos oēs dico, ſed aduerſus eos tm̄ qui me morte dānarunt. Dico etiā hęc ad hos ipſos. Forſan putatis me viri Athenieſes, in iudicio cōcidiſſe taliū verborū inopia, qbus vtiq; perſuaſiſſem vobis, ſi oīa faciēda dicendaq; putauiſſem, quibus à vobis abſoluerer. Lōgè verò ſe res aliter habet: Certè ob paupertatē dānatus ſum, nō ver-

borum

borum quidem,ſed audacię atq; impudentię, & quia talia apud vos dicere nolui, qualia vobis auditu gratiſsima cōtigiſſent,audiētibus videlicet me deflentē atq; lamentantē, & alia facitēem multa atq; dicentem, vt dixi, me indigna, qualia frequenter ab alijs audire conſueuiſtis. Sed neq; ab initio cēſui decere ob periculū diuitandū illiberale aliquid facere,neq; nūc me pęnitet hac defenſionis ratione vſum fuiſſe. Malo equidem tali quadam defenſione fretus,mortem obire,quàm contraria ſuperuiuere. Neque.n.in iudicio, neque in bello vel mihi vel alteri, oīa quibus vitemus mortem,ſunt facienda. Nam in prælijs ſępe cōſtat interitum vitari, ſiquis abiectis armis ſupplex ad inſequentes ſe conuertat. Alia quoq; in ſingulis periculis machinamenta ſunt,quibus interitū quis effugiat,ſiquem nō pudeat facere quælibet atq; dicere. Sed conſiderate,ò viri Athenienſes,haud id quidē difficile eſſe,mortem effugere,ſed multo difficilius prauitatē. Velocius.n.illa currit quàm mors. Atqui ego nunc vtpote ob ſenectutē tardior à tardiori captus ſum,accuſatores autem mei vtpote vehementes atq; veloces ab ea quę velocior eſt prauitate. Et nunc quidem ego abeo damnatus à vobis, mortem ſubiturus: iſti verò à veritate ipſa dānati, prauitati iniuſtitiæq; obnoxij. Atq; ego quidem pœnæ acquieſco, & iſti. Hæc igitur fortè ſic oportebat ſe habere, arbitrorq; ea habere ſe mediocriter. Poſt hæc aūt vobis qui me condemnaſtis,cupio diuinare. Nam illuc mihi iam peruentū eſt,vbi ſolēt homines diuinare,qn̄ videlicet ſunt propè mortem. Prædico.n.equidē vobis,ò viri Athenienſes, ſi me interfeceritis, ſupplicium vobis ſtatim poſt mortem meam eſſe venturū, ac per Iouem multo durius eo quo me affeceritis. Nunc.n. id egiſtis,putātes liberare vos,quo minus rationem vitæ veſtræ redarguenti cuiquam reddere cōpellamini. Id verò cōtra omnino vobis accidet. Nam plures futuros arbitror, qui vos redarguant,quos ego cōpeſcebam,& ſi vos id nō ſentiebatis: tantoq; illi infeſtiores erunt, quanto & iuniores, ideoq; vos grauius id feretis. Profectò ſi putatis per interfectionem hoīm à vituperatione vos abſoluere, nimium aberratis. Non.n. eſt hæc liberatio vel valida ſatis, vel honeſta. Sed illa tam facilima quàm optima eſt, non diſturbare quidē alios, ſed ſeipſum cōparare vt quàm optimus euadat. Hęc ergo vobis qui me cōdemnaſtis, vaticinatus, finem facio. Vobis aūt qui me abſoluiſtis,libenter de huiuſmodi re quæ contigit, verba facerem, quandiu magiſtratus negotio deſtinentur, necdū eo vado vbi me oportet mori. Sed,ò viri,aſsiſtite mihi id tempus. Nihil.n.prohibet,inuicem dum licet confabulari. Nempe vobis tanquam amicis demonſtrare volo quod mihi modo accidit, quídnam menti ſignificet. Mihi quidem, ò iudices,vos.n. iudices rectè appellare poſſum, mirabile quiddā contigit. Vox enim illa dęmonis vaticinatrix, mihi ſemper in ſuperiore tempore frequenter oīno offerre ſe cōſueuit,& in rebus quidē leuiſsimis ſe opponens, ſi quid minus rectè facturus fuiſſem. Nunc aūt ea mihi quę videtis, acciderunt, quæ ꝓfectò putaret aliquis atq; exiſtimaret extrema eſſe malorum. Sed mihi neq; domo exeunti, mane dei ſignū aduerſatū eſt, neq; dum in iudiciū veniebam, neq; in aliqua ſermonis parte dum verba faciebam,quāuis aliàs frequenter dum loquerer in medio ſermonis curſu cōſueuerit cohibere. Nunc aūt in hac re nuſquā vel agenti, vel loquenti eſt aduerſatū. Quam verò huius rei cauſam eſſe putem, vobis aperiam. Apparet.n. mihi quod contigit bonum eſſe. Nec rectè vllo modo iudicatur à nobis,quicūq; mortem opinamur eſſe malam. Cuius quidem rei magna apud me hęc eſt coniectura,ꝙ ſignum mihi vt conſueuit, repugnauiſſet,niſi bonum quid acturus fuiſſem. Cogitare autem hoc pacto poſſumus: ſpem multā eſſe id eſſe bonū. Duorum.n.alterum mors eſt. Nam aut tanquā nihil omnino ſit, ſenſum nullū vllius rei retinet is qui deceſsit è vita: aut quemadmodū dicitur, permutatio quędā & tranſmigratio animę ab hoc in alium locū. Siue ergo nullus remanet ſenſus, ſed tanquā ſomnus quidam eſt, in quo quis ſomnium cernit nullum, admirabile lucrū erit in morte. Reor equidem,ſiquem oporteat ad eam noctē, quam tanta tranſigit quiete, vt ne inſomnium quidem vllum videret,alias noctes dieſque vitæ totius conferre,atque dicere quot ipſe noctes atq; dies in vita melius dulciusq; peregerit: reor,inquam,nedum priuatū aliquem,ſed nec magnū quidem regem,aliquas numerare poſſe. Si ergo tale quiddam eſt mors,lucrū eſſe quidem dico. Etenim nihil plus hoc pacto totū tempus quàm mox vna eſſe videtur. Sin autem mors eſt tanquā tranſmigratio quędam hinc in aliū locum,ac vera ſunt quę dicuntur, videlicet in alio ſcorſum à nobis loco omnes defunctos eſſe, quídnā melius quàm hoc eſſe poteſt,ò iudices? Siquis.n.illuc profectus liber ab ijs qui ſe profitentur iudices eſſe, veros repererit iudices qui iudicare illic perhibentur, Minoem, Rhadamāthum, Aeacum, Triptolemū,alioſq; quotcunq; ſemidei iuſte vixerunt, nunquid eiuſmodi tranſmigratio parui pendenda cenſebitur? Rurſus Orpheum Muſæumq; conuenire, & Heſiodum, & Homerū,quàm multo aliquis noſtrū redimeret? equidē ſi hæc vera ſunt,ſępius mori velim. Quippe cū mihi in primis mirificè grata ſit futura habitatio illa atq; conſuetudo,quandoquidem vna cùm Palamede futurus ſum, & Aiace Telamonis filio, & alijs antiquorū quicunq; falſo damnati iudicio deceſſerunt è vita: apud quos meos caſus cùm illorum caſibus conferre vtrinq;, vt arbitror,nō iniucundum foret. Illud præterea maximum,illic degere ſcrutantem ſingulos atq; examinantem quemadmodū hic feci, quis nam illorum ſapiens ſit, & quis cùm non ſit,ſe tamen exiſtimet ſapientem eſſe. Proinde quanti faciendū,ò iudices, perſcrutari ducem qui tātum ad Troiam duxit exercitum? vel Vlyſſem,vel Siſyphum,alioſq; quàm plurimos quos referre quis poteſt viroſq; & mulieres,quibus cum loqui atq; examinando verſari,inæſtimabilis prorſus felicitas eſſet? Siquidem huius cauſa qui illic degunt haud amplius moriuntur,ſuntq; illi nobis & in rebus alijs beatiores,& in eo inſuper,ꝙ reliquum iam tempus permanent immortales, ſi quidē vera ſunt quę dicuntur. Vos quoq;, ò iudices,bene de morte ſperare debetis, idq; vnum cogitare verum eſſe, viro videlicet bono nihil mali accidere poſſe,neq; viuenti, neq; defuncto, neq; res illius à dijs negligi. Neq; verò mea nunc caſu aliquo acciderūt,ſed mihi id cōſtat, mori iam & à laboribus liberari, mihi melius extitiſſe. atq; hanc ob cauſam diuinū illud ſignum mihi nō obſtitit. Equidem haud admodū his indignor qui accuſarūt me vel cōdemnarunt, quāuis non hac mente accuſauerint me atq; damnauerint, ſed quia detrimentū mihi inferre ſperabāt. Ob hoc vtiq; illis eſt ſuccenſendum. Sed iam ad eoſdē illos reuerſus, ſic eos alloquor. Tantum tamen vos precor,ò viri, vt meos quoq; filios cū adoleuerint, ſi ipſi ſimiliter atq; ego vobis moleſti ſint, pęnis ſimiliter afficiatis, præſertim ſi videantur vobis vel pecuniarum, vel alterius cuiuſquā rei maiorem quàm virtutis curam habere: atq; ſi videri velint putent ve ſe alicuius eſſe pretij,cùm nullius ſint,illos obiurgetis,quemadmodū ego vos, ꝙ non illis incumbant quibus eſt incumbēdum, ac exiſtiment cum nullius pretij ſint,ſe aliquid eſſe. Quod ſi hæc feceritis, iuſta à vobis paſſus fuero egoque & filij. Sed iam hora eſt hinc abire,me quidem vt moriar,vos autem vt vitam agatis. Vtri verò noſtrum in melius eant, omnibus prætérquam deo eſt incertum.

Immortalitas animorum.

CRITO, VEL DE EO QVOD AGENDVM.

Marſilij Ficini Argumentum.

QVEMADMODVM Apologiæ,ita Critonis quoq; tam ordinata,tam plana diſpoſitio eſt, vt argumēto nō egeat. Aduerte tamen in primis Socratem,ſicut in Apologia vigilans vaticinatus eſt,ſic in Critone dormientem vaticinari,vt cognoſcas ſapienti pioq; viro deū & vigilanti & dormienti

ſemper adeſſe. Ea omnibus autẽ collige euangelicæ doctrinę confirmationem. Approbationem martyrum. Exemplar iuſtitiæ. Incomparabilem fortitudinem. Contemptum mortalium. Deſiderium æternorum. Religionis denique fundamentum. Quid memorem, vulgi opinionem contemnendam eſſe, ſapientis duntaxat ſententiam, imò veritatem ipſam eſſe colendam? Quid rurſus, nõ viuere quidem, ſed bene viuere captandum? Item inimicis male faciendũ eſſe nunquam, neq; iniurias vlciſcendum? Rurſus & periculum mortis, interitumq́; ſubeundum potius quàm peccandum? Quid referam, obſeruãtiam legum ſingularem? & inæſtimabilem patriæ charitatem? Quam & parẽtibus & vitæ proculdubio anteponit, ob hanc, vt ipſe inquit, rationem, quò in alteram profectus vitam, valeat æterno iudici æquã anteactæ vitæ reddere rationem: neq; leges quæ illic imperant humanarum legum ſorores expauescere cõpellatur. Concludit deniq; rationes iuſtitię fauentis mentis ſuæ auribus vſq; adeò inſonare, vt alia audire nõ poſſit, fruſtraq́ue conaturum, quicunque pergat diſſuadere. Addit ea ſolùm via eſſe pergendum, qua deus, id eſt, ratio diuinitus infuſa, perducit.

SOCRATES, CRITO.

CVR hac hora veniſti, ò Crito? An nõ valde adbuc eſt ante lucem? CR. Valde quidem. SOC. Quãdo verò maxime? CR. Profunda aurora. SOC. Admiror quemadmodũ ipſe cuſtos carceris tibi obtemperare voluerit. CR. Familiaris iam mihi eſt, ò Socrates, ob crebrũ huc aduentũ meum. Pręterea beneficij à me nõnihil accipit. SOC. Veniſti ne, modo? an iam eſt dudum? CR. Satis dudũ. SOC. Proinde cur non ſtatim me excitaſti, ſed ſilentio aſſediſti? CR. Nunquam per Iouem, ò Socrates, excitaſſem. Neq; enim ipſe vellem in tãto dolore euigilare. Sed te iandudũ, admiror, ſentiens quam ſuauiter dormias. Et conſulto nõ excitaui te, vt quàm placidiſsime degeres. Equidẽ & per omnem vitã ob huiuſmodi morem beatũ te iudicaui, maxime verò in pręſenti calamitate, quòd eam tam facilè ac placide feras. SOC. Perabſurdum eſſet, ò Crito, ſiquis tam grandis natu imminentem mortem moleſtè ferat. CR. Sed & alij, ò Socrates, æque ſenes ſimilibus calamitatibus opprimuntur, quos tñ ætas ab afflictione quam ſors præſens affert ſecum, non liberat. SOC. Ita eſt. Sed cur nam adeò mane veniſti? CR. Nunciũ, ò Socrates, ferens acerbum: nõ tibi quidem, vt mihi apparet, ſed mihi potius & familiaribus tuis omnibus & acerbum & grauem. Quod equidẽ inter grauiſsima, vt arbitror, numerauerim. SOC. Quidnam hoc? Nunquid nauis ex Delo iam redijt? qua reducta mihi eſt moriendum. CR. Nondũ redijt quidẽ, ſed reditura videtur hodie, quemadmodũ nunciant nonnulli è Sunio venientes, qui ibi eam reliquerũt. Conſtat ergo ex his nuntijs, hodie eſſe venturam, ideoq́ue neceſſariũ fore te cras, ò Socrates, è vita decedere. SOC. Bona, ò Crito, fortuna. Si ita dijs placet, ita eſto. non tamen exiſtimo illam hodie redituram. CRI. Vnde nam? SOC. Dicam equidem, ſiquidẽ poſtridie quàm nauis redierit, mihi eſt obeundum. CRI. Sic vtiq; aiunt hi, penes quos rei huius poteſtas eſt. SOC. Itaq; non hac die venturam puto, ſed altera. Coniecturã verò ex ſomnio quodam accipio, quod paulo ante hac ipſa nocte mihi viſum eſt, opportuneq́; videris ſomnũ mihi non perturbaſſe. CR. Sed quale id ſomnium erat? SOC. Videbatur mihi mulier quędam adueniens pulchra & aſpectu grata, veſtes habens candidas, vocare me, atq; dicere, O Socrates, tertia hinc die Phthiam peruenies latiglebam. CR. Quàm mirũ id inſomnium, Socrates. SOC. Manifeſtũ tamen, vt mihi videtur. CR. Manifeſtum certè. Sed, ò beate Socrates, etiã nunc crede mihi, ac ſaluus eſſe velis. Mihi enim ſi tu obieris, non vna tantum calamitas imminet: ſed præter id quod te orbatus fuero tali neceſſario, qualem alterum nunquam reperiam, videbor vtiq; multis qui neutrum noſtrum ſatis nouerint, cum potuiſſem te ſeruare, ſi minus pecunijs peperciſſem, te penitus neglexiſſe. Atqui quæ nã maior poteſt eſſe infamia, q̃ videri pluris feciſſe pecunias quàm amicos? Non enim poterit perſuaderi cõpluribus te hinc abire noluiſſe, nobis quo id ageres omni ſtudio contendentibus. SOC. Quid verò à nobis, ò beate Crito, tanti vulgi opinio ęſtimatur? Probatiſsimi enim viri, quorũ magis habenda ratio eſt, hæc ita geſta eſſe vt geſta ſunt, arbitrabuntur. CR. Attamen vides, ò Socrates, cõpelli nos opinionem quoq; vulgi curare. Præſentia enim hæc declarant poſſe vulgus non minima malorum, imò ferè maxima, ſi quis in populo calumnijs agitetur, inferre. SOC. Vtinã, ò Crito, poſſet vulgus maxima inferre mala, vt viciſsim maxima poſſet bona. & bene quidem ſe res haberet. neutrũ verò poteſt, quippe cùm neq; prudentem, neq; imprudentẽ efficere valeat. Faciunt verò quodlibet, vtcunque contingit. CR. Hæc quidẽ ita ſe habeant. Ad id verò Socrates mihi reſponde, num fortè mei cæterorumq́; neceſſariorũ tuorum reſpectus te retinet, ne ſi hinc euaſeris, calumniatores nos poſtea vexent, quaſi te hinc furati fuerimus, cogamurq́ue vel totum patrimonium, vel permultas pecunias amittere, vel præter hæc aliud quippiam pati. Si quid tale times, curam eiuſmodi pone. Iuſtum nanq; eſt, nos tuę ſalutis gratia non hoc ſolum, verumetiam ſi oportuerit maius aliud ſubire periculum. Verum mihi obtempera, neq; aliter facias. SOC. Et hæc equidem & alia multa, ò Crito, conſidero. CRIT. Ne igitur hæc vereare. Neq; enim multum eſt argẽtum quod poſtulant hi qui ſeruare te atq; hinc educere pollicẽtur. Vides præterea quàm tenues ſint calumniatores tui, vt non magna ad eos placandos largitione ſit opus. Tibi verò pecuniæ adſunt meæ ad hoc, vt opinor, ſufficientes. Proinde ſi quo mei reſpectu adductus non putas meas pecunias erogandas, adſunt hoſpites hi parati ſoluere. quorum vnus etiam huc attulit ſufficientem pecuniam ad hoc ipſum paratam Simmias Thebanus. Ad hoc ipſum promptus eſt & Cebes, alijq́ue permulti. Quamobrem, vt modo dicebam, nihil tale metuas, quo minus ſerues teipſum. Sed neq; etiam illud quod in iudicio dixiſti, te remoretur, ſi hac vrbe exires, quo teipſum verteres te minimè habiturum. Alijs enim multis in locis quocunque profectus fueris, te homines colent: ac ſi velis in Theſſaliam te conferre, reperies illic hoſpites meos, qui te libentes libẽtiſsime complectentur, tutumq́; pręſidio ſuo adeò reddent, vt nemo in Theſſalia tibi iniuriam ſit facturus. Accedit ad hæc, ò Socrates, quòd rem minime iuſtam aggredi videris, ſi cùm ſaluus eſſe poſsis, teipſum perdas, taliaque contra te facere ſtudeas, qualia inimici ipſi tui contenderent, contenderuntq́ue te perdere properantes. Proinde filios quoque tuos perdere mihi videris: quos cùm liceat tibi educare atque erudire, deſeris omnino, & quantum in te eſt, eorum mores fortunæ committis. Accident verò eis veriſimiliter, qualia euenire orphanis conſueuerunt. Profectò oportebat non genuiſſe filios: aut in eis educandis erudiendisq́ue laborem non recuſare. Tu verò mihi videris quæ elegiſſet vir ſegnis ac piger, nunc elegiſſe: decebat autem cõtra viri boni fortisq́ue eligere, præſertim te per omnem vitam virtutis ſtudium profitentem. Itaq; non poſſum tua noſtraq́; vice familiarium tuorum non erubeſcere, veritus ne tota hæc res tua ignauia quadam noſtra ſit tractata fuiſſe videatur. Et primum quidem ille tunc in iudicium ingreſſus cùm liceret non ingredi, deinde concertatio ipſa iudicij ſimiliter acta, & extremus hic finis, tanquam ridiculum quiddam per ignauiam ſegnitiemq́; noſtram effugiſſe nos videbitur, quòd nec nos te ſeruauerimus, neq; tu ipſe te, cum id fieri abſque magna difficultate potuerit, ſi vel parum in nobis vſus induſtriæq́ue fuiſſet. Hæc igitur, ò Socrates, conſidera, ne præterquam quòd mala ſunt, etiã dedecori tibi nobisq́ue ſint, ſed tibi conſule. Imò verò non iam amplius cõſulendi tempus, ſed conſultũ iam eſſe oportuit. Vnicum verò conſilium eſt, videlicet venienti hac nocte cuncta hæc facta eſſe oportere. Sin autem vltra tardamus, nihil omnino fieri vlterius poterit. Quamobrem omnino mihi adhibe fidem, ò Socrates, nec vllo modo aliter facias. SOCR. O amice Crito ſtudium hoc tuum

permulti

permulti faciendum eſſet, ſi qua ratione recta ſuſceptum eſſet. Sin minus, quanto vehemētius eſt, tanto moleſtius. Conſiderandum eſt igitur, agenda ne hæc nobis ſint, an non. Nam ego is ſum non modo nunc, ſed & ſemper, qui meorum nulli paream præterquā rationi quę ratiocinanti mihi optima videatur. Rationes itaq; illas quibus ſuperioribus temporibus vſum ſum, nec nunc quidem, poſtquam in hanc fortunam incidi, reijcere poſſum, ſed ſimiles mihi fermè apparent, eaſdemq́; in præſentia quas & prius veneror atque profiteor, adeò vt niſi nunc meliores afferre poſsimus, planè ſcire debeas me tibi non conceſſurū, non ſi etiam plura quàm nunc multitudinis potentia cōminata nos tanquā pueros laruali terribiliq́; facie perterrere conetur, pœnam, & damna, catenas, cædes obijciens. CRI. Quónam igitur ratione paululum conſiderabimus? SOC. Hac vtique, ſi id quod tu de opinionibus paulò ante dicebas, reſumamus, vtrū ſemper rectè ſe habeat nec ne, oportere ſcilicet quarundam opinionū rationem habere, quarundam verò minime. An fortè prius quàm in periculum mortis inciderē, rectè id dicebatur: nunc verò conſtat fruſtrà diſputationis gratia ita dictū fuiſſe, cū reuera ioco cuidam nugiſq́; eſſet addictū? Cupio equidem, ò Crito, vna tecum conſiderare, nunquid ſermo ille prior alienus appareat mihi nunc in hac fortuna conſtituto, an prorſus idem qui & prius: atq; vtrū dimittendus ſit à nobis vel ipſi obtemperandū. Conſidera igitur an nō ſufficienter tibi dici videtur, non oportere omnes opiniones hominum ſequi, ſed alias quidem ſequi, alias verò negligere, neque omniū quidem, ſed duntaxat quorundam. Quid ergo dicis? hæc non rectè dicuntur? CR. Rectè. SOC. An nō bonas honorare decet, malas verò cōtemnere? CRIT. Ita decet. SOC. Bonæ aūt nónne prudentum? Malę cōtra ſunt imprudētum? CR. Quidni? SOC. Age verò quónā modo rurſus talia dicebantur. Qui in gymnaſijs ſe exercet, vtrū cuiuſlibet hominis laudi vel vituperationi mentem adhibebit, an illius tantum qui medicus ſit aut gymnaſij magiſter? CR. Huius ſolius. SOC. An non timere decet vituperationes, & optare laudes illius vnius potius quàm multorum? CR. Proculdubio. SOC. Hac itaq; ratione illi agendum eſt exercendumq́; & edendum atq; bibēdum, qua illi vnico videatur qui præſideat intelligatque, potius quàm vt videtur vulgo. CR. Vera hæc ſunt. SOC. Quid verò ſi illi vni non pareat, opinionemq́; eius & commendationes nihili pendat, honoret verò multorum ignorantumq́; commendationes, nunquid à malo tutus erit? CR. Minimè. SOC. Quid aūt eſt id malum, & quónam tendit, & in quam nō obedientis partem? CR. In corpus videlicet, hoc enim corrūpitur. SOC. Rectè dicis. Nónne & de alijs, ò Crito, eadem ratio eſt? Ne omnia percurramus, de iuſtis inquā iniuſtiſq́;, de turpibus & honeſtis, boniſq́; & malis, de quibus in præſentia nobis cōſultatio eſt, vtrum multorū opinionem ſequi vererìq; debeamus, an vnius potius qui intelligat, quē decet & venerari & timere magis quàm cunctos alios. Cui niſi obtemperauimus, lædemur & corrumpemur in eo quod iuſto quidē melius fieri, iniuſto autem corrumpi ſoleat. An nihil id eſt? CR. Id quidē, ò Socrates, arbitror. SOC. Age verò, ſi id quod à ſalubri quidē fit melius, ab inſalubri verò corrumpitur, corruperimus imperitorū potius quàm peritorū ſecuti iudicia, an nobis eo deſtructo viuendum erit? Eſt autem id corpus. nónne? CR. Corpus. SOC. Nunquid ergo viuendū nobis cùm deprauato corpore atq; deſtructo? CR. Nullo modo. SOC. An fortè cum illo viuendū eſt nobis corrupto, quod iniuſto quidē læditur, iuſto verò iuuatur? Nunquid vilius illud, quàm corpus exiſtimamus, quicquid illud eſt è noſtris, circa quod iuſtitia iniuſtitiaq́; verſatur? CR. Nullo modo. SOC. Sed pretioſius? CRIT. Valde. SOC. Non igitur, ò vir optime, admodū nobis curādum eſt, quid de nobis multi loquantur, ſed quid dicat is vnus qui intelligit iuſta & iniuſta, atq; ipſa veritas. Quamobrē primo quidem nō rectè adduxiſti, opinionem vulgarem de rebus iuſtis & honeſtis & bonis harumq́; cōtrarijs eſſe alicuius exiſtimandam. At verò dicet aliquis, poſſe vulgus nos interficere. CR. Nimirum dici id poteſt, ò Socrates. SOC. Vera loqueris. Sed ò mirabilis, hęc ratio quam percurrimus ſuperiori ſimilis eſſe videtur, atq; hāc rurſus conſidera, vtrum nobis maneat nec ne, videlicet, non multi faciendū eſſe viuere, ſed bene viuere. CR. Manet quidem. SOC. Sed hoc quoq; manet ne? bene & honeſte & iuſtè viuere idem eſſe? CR. Conſtat. SOC. Igitur ex his quæ confeſsi ſumus, hoc cōſiderandum, vtrum iuſtum ſit conari me hinc exire Athenienſibus non dimittentibus, vel iniuſtū: ac ſi appareat iuſtū eſſe, tentemus: ſi minus, omittamus. Quas verò tu affers conſiderationes de pecuniarū ſumptu, de vulgari opinione, de filijs educandis: cauendū eſt, ò Crito, ne excogitationes reuera horū multorū ſint, qui facilè interficiunt, atq; eorum qui ſimiliter inquam, ſi poſſent, reuiuiſcerent, & id quidem abſque mente. Nobis verò quandoquidem ſic exigit ratio, nihil aliud attendendum eſt quàm quod modo dicebamus, vtrū agemus iuſta pecunias largiendo, gratiamque habendo his qui me hinc educant: vtrum inquam in hoc agamus iuſta nos quidem educti, illi verò educētes, an potius vtrinq; in his omnibus agēdis agamus iniuſte: atq; ſi appareat nos iniqua aggredi, ne excogitandū quidem id eſt, ſed manſuete ſubire decet & mortem & quoduis aliud ſupplicium prius quàm quicquam agamus inique. CR. Rectè loqui videris Socrates. Conſidera tamen quid agamus. SOC. Conſideremus, ò bone vir, vna. Ac ſi qua in parte me dicentem redarguere poteris, redargue. ego enim aſſentiar. Sin minus: deſine quæſo, ò vir beate, iam toties eadem verba repetere, oportere ſcilicet me hinc Athenienſibus inuitis abire. Equidē multi facio perſuaſo te hæc agere, non aūt inuito. Attende itaq; nunquid conſiderationis initium tibi ſufficienter dictum ſit, conareq́; quod rogatus ſis ita reſpondere, vt maxime cenſeas reſpondendum. CR. Conabor equidem. SOC. Dicimus ſanè nullo modo ſpontè eſſe iniuriādum. An fortè quodā pacto iniuria facienda eſt, aliter verò nequaquam? vel potius iniuriari nullo modo vel bonum eſt, vel honeſtum, quemadmodum in ſuperiori tempore ſępe confeſsi ſumus? Quòd quidem & nuper eſt confirmatū. An fortè oēs illæ ſuperiores conuentiones noſtræ in paucis his diebus prorſus euanuerūt, ac iandiu nos tam grandes natu homines, ò Crito, tamq́; ſtudioſe inuicem diſſerentes latuit nihil à pueris nos differre? An potius ſic prorſus res ſe habet, vt iandiu dicebamus, ſiue affirmet id multitudo, ſiue neget, & ſiue grauiora præſentibus, ſiue leuiora ſubire cogamur? Attamen iniuriā facere, omnino malum turpeq́; eſſe fatemur illi ipſi qui facit, an non? CRIT. Fatemur certè. SOC. Quamobrem nullo modo iniuriandum eſt. CR. Nullo modo quidem. SOC. Neq; ſi iniuriam paſſus fueris, vlciſcēdum, vt vulgus putat. ſi quidem nullo modo iniuriandum. CR. Ita videtur. SOC. Quid verò? mala alicui facere decet ò Crito, an non? CR. Non certe, ò Socrates. SOC. Quid autē qui mala patitur, num mala viciſsim referre illi debet qui intulit, vt vulgo videtur? Iuſtum ne id eſſet an iniuſtum? CR. Iniuſtum. SOC. Nempe mala inferre hominibus non diſcrepat ab iniuria. CR. Vere loqueris. SOC. Neq; igitur vlciſci decet, neq; maleſacere cuiquā hominum, quodcunq; ab alijs ipſe paſſus fueris. Et vide, ò Crito, nequid dum hæc cōcedis, pręter ſentētiam tuam nobis aſſentiare. Perpaucis enim, ſcio quid loquar, ſic vel apparet vel apparebit. At verò quibus ſic apparet, & quibus aliter, his non eſt communis deliberatio, ſed neceſſe eſt eos cùm vltro citroq́; conſilia ſua reſpiciunt, inuicē ſe deſpicere. Animaduerte igitur & tu diligēter, vtrum tibi mihiq; communis ſit hæc opinio, mecumq́; ſentias, atq; vtrùm ab hoc principio exorſi deliberemus, quaſi nunquam rectum ſit vel iniuriari, vel vlciſci iniuriam, vel malum referre in eum qui intulit. An hic diſcedis à nobis in hoc principio non conſentiens? Mihi quidem & iandiu, nunc ita videtur. Quod ſi tibi apparet

Num vlciſci liceat.

aliter, dic & doce. Sin autem in ſuperioribus permanes, iam quid ſequatur audi. CR. Conſentio equidem & permaneo, dic igitur. SOC. Dico ergò deinceps, imò potius interrogo, vtrum quæ quis confiteatur alicui iuſta eſſe, facere debeat, an fallere? CR. Facere. SOC. Ex his iam ita conſidera. ſi nos hinc abeamus præter ciuitatis conſenſum, vtrũ male aliquibus faciemus, & his quidem quibus minime decet, vel non: & vtrũ in his permanebimus quę iniuſta eſſe conuenimus, vel contra. CR. Nequeo equidem, ò Socrates, ad hæc reſpondere. Neq; enim intelligo. SOC. Verum ita cõſidera, perinde ac ſi volentibus nobis hinc ſiue aufugere, ſiue quomodocunq; hoc vocandũ eſt, veniant leges, ciuitatiſq; huius reſpublica, & inſtantes nobis ſic inquiant: Dic nobis, ò Socrates, quídnam cogitas facere? An nõ intelligis hac re quam aggrederis, te nobis legibus, totiq; patriæ quantum in te eſt interitum machinari? An putas ciuitatem vllam amplius ſtare poſſe, ac nõ ſubuerti in qua iudicia publica nullam vim habeant, ſed à priuatis hominibus cõtemnantur atq; frangantur? Quid ergo dicemus ad hæc ò Crito, aliaq; huiuſmodi? Permulta enim in hanc ſententiam afferre quis poteſt, præſertim orator pro lege ita ſoluta declamans, quæ quidem ſententias publico iudicio latas iubet ratas eſſe. An reſpondebimus illis ciuitatem non rectè iudicãdo nobis iniuriam intuliſſe? Ita ne, an aliter? CRIT. Ita per Iouem, ò Socrates. SOC. At enim leges ipſæ ſic reſponderent. O Socrates nónne nobis tecum id cõuenit, ſtandum tibi eſſe iudicijs, quæ ciuitas tulerit? Quod ſi leges ita loquentes admiraremur, fortè dicerent: Noli Socrates quæ modo diximus admirari. imò reſponde, cũ tibi & interrogare & reſpondere ſit cõſuetum. Dic age quídnam nobis ciuitatiq; ſuccenſeas, quo diſſoluere nos contendas. Principio nóne te genuimus? Atq; per nos pater tuus matrẽ accepit tuam, & produxit te? Dic ergo, an has inter nos leges quæ ſunt circa coniugia improbes, atq; his aliqua in parte quaſi minus rectis ſuccenſeas. Nihil ſuccẽſeo dicerem. Sed an his legibus quæ educationi eruditioniq; natorum prouident, in qua ipſe quoque eruditus es? an non rectè diſpoſuerunt hæ leges ad hoc officium conditæ, cùm iuberent patrem tuũ in muſica te & gymnaſtica erudire? Rectè diſpoſuiſſe concederem. Age ergo, poſtquã per nos genitus es educatuſq; ac eruditus, primo quidẽ, num potes negare te noſtrum eſſe & natum & ſeruũ, ipſumq; te & progenitores? Deinde cũ id ita ſe habeat, an putas ius ex ęquo tibi atque nobis eſſe, & quę nos tibi facere aggrediamur, eadem viciſsim in nos abs te referri iuſtũ eſſe iudicas? An cùm nec ad patrem, nec ad dominũ ſi eum habeas, tibi ius ex æquo ſit, vt quæ ab illis patiare in eos referre poſsis, neq; ſi iurgio hi te laceſſant, cõtra iurgare, neq; ſi te verberẽt, viciſſim verberare, neq; alia eiuſmodi in eos tẽtare liceat: contra patriam verò ac leges tibi licebit? Adeo vt ſi nos iudicantes id eſſe iuſtũ, interficere te velimus, tu viciſsim nos leges & patriam pro viribus coneris occidere, dicaſque te in his agendis iuſta facere, qui virtutis curã reuera habere profitẽris. An ſic es ſapiens vt te latuerit & patri & matri & progenitoribus omnibus patriam eſſe anteponendam? atq; eſſe venerabiliús quiddam ſanctiuſq;? & in ſuperiori ſorte, tum apud deos, tum apud homines mentis compotes eſſe patriam collocandã, colereq; eam oportere magis, eiq; obedire, ac rigidius ſe gerẽti mitius aſſentiri quàm patri, & ſiquid iubeat vel diſſuadere illi quantũ liceat, vel facere, & patiẽtiſsime ſuſtinere quicquid iuſſerit patiendũ? Ac ſiue mãdauerit verberari te, ſiue in vincula conijci, ſiue in prælium miſerit ad vulnera excipienda morteḿque ſubeundam, obediendũ eſt omnino. Ius enim ita dictat, & neq; tergiuerſandum, neq; fugiendum, neq; ordinem deſerendum. ſed & in bello, & in iudicio, & prorſus vbiq; ea ſunt quę reſpublica patriaq; iuſſerit, facienda: aut certè verbis quatenus iuſtum eſt, vti licet ad perſuadendum illi, eamq; placandam. Vi autem vti nefas eſt, vel contra matrem, vel contra patrem, maxime verò omniũ contra patriam. Quid nam ad hęc dicemus Crito, vera ne loqui leges, an contra? CRIT. Mihi quidem videntur. SOC. Proinde leges fortè dicent. animaduerte, ò Socrates, vtrũ verè dicamus te iniuſta contra nos aggredi. Nos quidem quæ te & alios ciues genuimus, educauimus, nutriuimus, participes bonorũ omnium quę in noſtra erant poteſtate effecimus: tamen permiſimus cuilibet Athenienſium cognitis iam ciuitatis moribus legibuſque & reipublicæ gubernandæ forma, ſi cui non placeamus, licere acceptis ſuis quocunq; placuerit hinc abire. Nec vlla ex nobis legibus impedit aut denegat, ſiue quis veſtrum cui nos ciuitaſque minimè placeamus, in coloniam aliquam hinc velit diſcedere, ſiue habitationem alio transferre cupiat, quo minus id pro arbitrio facere valeat, ſecumq; ſua perferre. At verò quicunq; ex vobis, poſtquam cognouerit quemadmodum nos iudicia diſponimus, & in cæteris omnibus regimus ciuitatem, permanſerit tamen, hũc iam aſſeueramus opere ipſo conueniſſe nobiſcũ quæcunq; iuſſerimus ſe facturũ. Atq; eum qui non paruerit, tripliciter iniuriari cenſemus, & quòd genitricibus nobis non obtemperat, & quòd nutricibus non obſequitur, & quòd pactus nobis obedire, neq; obedit, neque perſuadere nobis ſtuder, ſi quid minus rectè facere videamur. Cumq; pręcepta noſtra libere proponamus, neq; mandemus rigide, ſed permittamus alterũ è duobus, aut verbis perſuaderi nobis, aut mandata explere, tu horum neutrum facis. His ergo criminibus te, ò Socrates, obnoxium iudicamus fore, ſi quæ cogitas feceris, nec minimè Athenienſium te, ſed maxime omnium. Ac ſi cauſam requiram ob quã præ cæteris ſim obnoxius, fortè iuſte me remorderent, dicentes me maxime omniũ Athenienſium ciuitatis legibus conſenſiſſe. ſic enim inſerrent, Magna nobis, ò Socrates, horũ ſunt argumenta, tibi nos ciuitatemq; placuiſſe. Nunquam enim maximè omnium Athenienſium continuas in ea moras traxiſſes, niſi tibi mirificè placuiſſet. Itaque nec ſpectaculi gratia, vrbe vnquam egreſſus es, niſi ſemel in Iſthmum, nec alio vſquam niſi in militia, neque aliam feciſti peregrinationem vnquam, quemadmodum cęteri ſolent, neq; alterius ciuitatis te cepit cupiditas, aliarumúe legum: ſed nos tibi noſtraq; ciuitas ſatisfecimus, vſq; adeò vehementer probaſti nos, noſtriſq; moribus victurum te conſenſiſti, tum in cęteris rebus, tum quia in ea filios procreaſti, vtpote quę tibi placuerit. Quinetiam licebat tibi in ipſo iudicio exilium poſtulare ſi voluiſſes, atque quod nunc inuita ciuitate aggrederis, tunc ea volente poteras facere. Tu verò verbis tũc te extuliſti, quaſi nõ grauiter ferres ſi mori te oporteret. Quinimò mortem ipſam, vt dicebas, potius quàm exilium elegiſti. Nunc verò nec verba illa tua erubeſcis, neque nos leges vereris, ſed nobis interitum machinaris. Facis autem quod deterrimus faceret ſeruus, fugam arripere tentans contra pactiones cõuentioneſque, in quibus conueniſti nobiſcũ noſtris te præbens inſtitutionibus gubernandum. Primum reſponde nobis, num idipſum verè dicamus, conſenſiſſe non verbis, ſed re ipſa moribus noſtris gubernari debere. An non vera hæc ſunt? Quid ad hæc dicemus Crito, an non confitebimur? CRIT. Neceſſe eſt, ò Socrates. SOC. Nónne igitur, leges inquient, conuenta nobiſcum & pacta tranſgrederis, quæ neq; coactus es nobiſcum inire, neq; deceptus, neq; ad breue tempus deliberare ad hæc eligenda es compulſus, ſed annos ſeptuaginta deliberare licuit? Quo in tempore licuit & abire niſi tibi placuiſſemus, conuentioneſque iuſtæ tibi viſæ fuiſſent. Tu verò nec Lacedæmonem, neq; Cretã nobis anteposuiſti, quas ipſe vrbes aſsiduè prędicas rectè gubernari: neq; aliam vllam, vel Græcarum ciuitatum, vel Barbarorũ. Imò ex hac rarius peregrinatus es quàm claudi & cæci manciq; alij ſoleant. Vſq; adeò Athenienſis tibi præ cæteris ciuitas placuit, atq; nos, videlicet leges. Cui enim placere poteſt ciuitas, cuius nõ placeant leges? Nunc verò non permanes in his, in quibus iamdiu nobis tibiq́ue conuenit. Permanebis certè, ſi nobis credideris, ne egrediens

vrbe

vrbe deridendus euadas. Conſidera rurſus ſi hæc tranſgreſſus fueris, & ea quæ iniquè cogitas, perpetraueris, ad quid tandem id vel tibi, vel neceſſarijs tuis cõducet. cuiq; enim cõſtat in periculo neceſſarios tuos fore, ne ipſi quoque in exilium expellantur priuenturq́; ciuitate, & patrimonio ſuo expolientur. Tu autem ſiquá in ciuitatem finitimam te contuleris, vel Thebas, vel Megaras, vtræq;.n. gubernantur rectè, hoſtis primum reipublicæ illius accedes, & omnes quibus curę eſt patria, deſpicient abominabunturq́; te corruptorẽ legum exiſtimantes. Ideoq́; confirmabis eorum qui te damnarunt opinionẽ, vt rectè contrà te tuliſſe ſententiã videantur. Quiſquis.n. corruptor eſt legum, is potiſsimùm & iuuenum imperitorumq́; hominũ videbitur eſſe corruptor. Quid ergò, ciuitates ne quæ rectè gubernãtur, & modeſtiſsimos quoſq; homines deuitabis? Atqui ſi id feceris vita ne dignus eris? an fortè impudenter te his admiſcebis, nec erubeſces de eiſdem apud eos diſſerere, de quibus apud nos conſueuiſti? virtutẽ videlicet & iuſtitiã, legesq́;, & inſtituta legũ plurimi eſſe exiſtimanda? neq; putas abſurdum, & ab his diſſonans apparere Socratis factum? Proculdubio putandum eſt. Fortè verò ciuitates has declinans in Theſſaliã ad Critonis hoſpites abibis. Illic.n. abſq; ordine & tẽperantia viuitur. Ac forſan libẽter illi te audient, narrãtem quemadmodum è carcere ridicule fugeris, vt faſcem quendam tibi ſuperimponens, aut corio tegens, vel alijs quibuſdã te inuoluens, quemadmodum ſolent qui fugam ſurripiunt, & in alienã figuram te tranſmutãs illinc aufugeris. Quemadmodum verò vir ſenex paruo admodum tẽpore, vt veriſimile eſt victurus, auſus fueris ob viuendi cupiditatem in tam ſordida inopia viuere, maximas tranſgreſſus leges, nullus ne dixerit? Forte ſi neminem offenderis. Alioquin multa, ò Socrates, atq; indigna te audies. Viues autem obnoxius cunctis hominibus atq; deſeruiens. Quid verò facies in Theſſalia? Conuiuia ne frequentabis? vtpotè qui in Theſſaliam, quaſi ad cœnam aliquam aduentaueris. Diſputationes verò illę de iuſtitia, cęteriſque virtutibus vbi nam vlterius nobis erunt? Enimuerò filiorum gratia viuere cupis, vt nutrias eos atq; erudias. An ergo in Theſſaliam eos perduces, vt illic nutrias eos, atq; erudias, hoſpites eos efficiens, vt hoc inſuper commodi abs te reportent? An id quidem non facies, hic verò relicti melius te viuo alentur, atq; erudientur à neceſſarijs tuis te abſente? Vtrum verò ſi in Theſſaliam abibis, tui id curabunt, ſin autem in alteram tranſibis vitam, non curabunt? Profecto ſiquid opus eſt in his qui aiunt ſe tuos neceſſarios eſſe, credendum eſt curaturos. Cæterum, ò Socrates, fidem nobis adhibens nutricibus tuis, neq; filios tuos, neq; vitam, neq; aliud quicquam pluris facias quàm iuſtitiam, vt cum in vitam alteram tranſmigraueris, valeas illic præſidibus horum omnium reddere rationem. Nempe ſi leges tranſgreſſus hæc feceris, neq; melius, neq; iuſtius, neq; ſanctius id vel tibi continget, vel tuis, neq; illuc tibi profecto cõducet. Quin potius iniuriam paſſus abito, ſi abieris, non à nobis quidem legibus, ſed ab hominibus. Verum ſi adeò turpiter aufugeris, etiam verſa vice iniurias malaq́ue referens, conuentiones nobiſcum initas & promiſſa tranſgreſſus, atq; lædens eos quos minimè oportebat, teipſum ſcilicet, & amicos & patriam, noſq́; leges: nos vtiq; & viuenti tibi infenſę hic erimus, & in altera vita leges, quæ illic ſunt noſtræ ſorores, haudquaquam te benigne recipient, ſcientes te nos pro viribus diſperdere conatum fuiſſe. Quamobrem, ne Crito aliter tibi quàm nos perſuadeat, caueto. Hæc equidem, ò dulcis amice Crito, audire videor, quemadmodum Corybantes tibias audire ſe putant. Atq; in me ſermonum eiuſmodi ſonitus adeò reboat, vt alia audire non poſsim. Vides quæ in præſentia mihi apparent, quibus ſiquid contradicere aggrediaris, fruſtra conabere. Veruntamen ſiquid te profecturũ confidis, dicas. CRI. Ego verò quod dicam, ò Socrates, nihil habeo. SOC. Deſine ergò Crito, & pergamus hàc, quandoquidẽ hàc nos Deus ipſe ducit.

Qualis ſit corruptor legum.

PHÆDO, VEL DE Animi immortalitate, vel de anima.

Marſilij Ficini Argumentum.

NOSTER de religione liber rem ſatis per ſe notã probat, Chriſti vitam eſſe virtutis totius ideam. Octauus autem Epiſtolarum noſtrarum liber, Socratis vitam, vitæ Chriſtianę imaginem quandam, aut ſaltem vmbram eſſe demonſtrat: & teſtamentum quidem Vetus per Platonem cõfirmat, nouum verò per Socratem. Quod autem ad Socraticam hanc ſpectat ſimilitudinem, ſiquis dubitat, Xenophontem atq; Platonem legat & cęteros qui dicta ſimul actaque Socratis conſcripſerunt, præcipuè Platonis Gorgiam, & apologiam, Critonem atq; Phædonem. Huius ergo Phædonis deinceps argumentum paſſu, imò ſaltu celeri percurremus. Eius enim myſteria ſatis in theologia expoſuiſſe videmur. Vnum hoc in primis admonebimus, ne quis admiretur Socratem inter argumentationes ad immortalitatem animæ pertinentes, prætermiſiſſe hic illam, qua ſola cõdit in Phędro, Animam ſcilicet eſſe principium motionis, vnde ſequatur eam per ſe perpetuoq́; moueri, ſemperq́; viuere. Id enim ideo factum eſt à Socrate, quoniam eiuſmodi ratio non ſolum noſtris, ſed cœleſtibus etiam, atque dæmonicis animis eſt communis. In Phædone verò rationes nobis magis propriæ requiruntur. Sed iam ad diſpoſitionem dialogi breuiſſimam veniamus. Principio obſeruandum eſt, quàm mirificè Socrates conſoletur amicos, qui eo pręcipuè die quo venenum bibiturus erat, in carcere, quaſi conſolaturi eum ſalutauerunt. Deinde quàm religioſe obſeruet vel ſomniorum præcepta, quaſi quædam oracula: & quam in eo apprime cautus ſit, ne minimum quid circa diuina mandata delinquat. Tertio memorię mandandum eſt homines ſub aſſidua Dei eſſe cuſtodia, neque licere niſi quando Deus voluerit, hinc emigrare. Quarto aduertendum eſt diligenter quid ſibi velit, vbi ait ſperare quidem ſe in obitu ad bonos viros, deoſque alios bonos iturum: ſed magis affirmare ad bonos deos quàm ad bonos viros iturum. Primo quidem quòd dicit deos alios atq; valde bonos, intelligit præter ſphęrarum animas eſſe mentes angelicas ſphæris ſublimiores. In quarum familiaritatem animas quoque noſtras quandoq; admitti poſſe ſperat: neque tamen audet aſſerere, propterea quòd pleriſq; ſapientibus videbatur ſatis fore animæ factum, ſi ad cõſortium animarum cœleſtium quandoque recipiatur. Imò verò dubitatio propriè ſuper eam partem cadit, quæ bonos appellat viros. Non enim audet deinde hominum animos affirmare eadẽ ratione bonos, qua deos dixerat bonos. Poſt hęc ſeipſum ſimul amicoſq́; ſub perſona philoſophantis conſolaturus ait, Cum totum philoſophãtis ſtudium ſit quædam à corpore ſeparatio, per eamq́; perficiatur quotidie, nĩ mirum ſeparationẽ à corpore quæ fit per mortem, non modò non timere debet, ſed optima cum ſpe lętitiaq; expectare. Mox duobus modis oſtendit philoſophum à corpore animum ſeparare. Primo quidem à perturbationibus per moralis diſciplinæ purgationem, deinde à ſenſibus atque ipſa imaginatione per contemplationis ipſius intentionem. Medici ſapientes duplici vtuntur purgatione. Prima quidem leniendo. Secunda vero ſoluendo, ſcientes neq; ſatis eſſe linire, neq; tutum ſoluere antequam lenias. Similiter apud philoſophos moralis antecedit purgatio, quaſi leniens. non enim interiores imaginationis morbos, id eſt, deceptiones extirpat. Sequitur purgatio ſpeculatrix imaginationis quandoq; pro viribus diſcutiens nebulas. Ante verò moralem purgationẽ aggredi ſpeculationis officium non eſt tutum, nequis vitiorum morbis infectus ipſo ſpeculationis acumine abutatur ad iniuſtitiam impietatemq́; defendẽdam. Ex his concludit philoſophũ mentis aciẽ quatenus à corporeis ſegregat, eatenus incorporeis rationibus ideiſq́; contingere. Sed quum multa quæ à corpore animo inferuntur incõmoda numeraſſet, ſubiunxit extremũ maximumq́; malorũ eſſe fallaciã illam, qua imaginatio mentẽ ad incorporea ſe eleuantem, interim ad imagines quaſdã corporũ ſępiſſimè diſtrahit, cogitq́; ipſam modo quodã corporea cogitare. Poſt hæc & ex eo quod animus ipſam ſeparatã ſi rerum veritatẽ quam naturaliter appetit, corpori cõiunctus aſſequi nequit, per diſiunctionẽ infert, aut nũquam aſſequi, aut poſt mortem. Nunquã verò aſſequi non eſt cõſentaneum: quippe quũ ab omni mẽte perpetuo appetatur. Proinde improbat illos qui tẽperãtiam eſſe putant abſtinere à minoribus corporis voluptatibus, vt maiores deinde voluptates corporis conſequãtur: Rurſus qui fortitudinem definiunt, ſuperare timores quoſdam eorum timorum gratia qui nos iam ſuperauerint. Vult enim omne moralis virtutis officium in quadam animi purgatione verſari ſapientiæ gratia. Alioquin nullam eſſe virtutem. Imò verò humanam quoq;

quoq; ſapientiam nominat purificationem quandã, perinde quaſi exiſtimet nihil aliud ſapientiæ noſtræ meditatione nos conſequi, quàm puritatem quandam, quam mox illuminatio diuina ſequatur, quæ propriè ſapientia ſit. Significat præterea non tam habitũ aliquem noſtris laboribus acquiſitum, quàm purificationẽ ipſam nos Deo coniungere. His actis immortalitatem animæ perturbaturus ait, ex vno contrariorum genere in alterum progreſſionem fieri, atq; viciſſim regreſſionem. Ideoq; ſicut ex viuentibus fiunt mortui, ſic ex mortuis viuentes quandoque reſurgere. Vbi videtur mortuorum reſurrectionem vaticinari, quam & in Politico comprobat. Præterea per longas ambages innuere, ſicut & ſubſtantia cœli, & elementorum materia infinitè de diſpoſitione alia viciſſim pertranſit in aliam: ſic & animam rationalem, quæ principium motus & vitæ generationisq; eſt, poſſe infinitè coniungi corpori viciſſimq; ſeparari. Siquidem & multæ natura ſubſtantiæ diuturna viciſſitudine qualitates mutant, & vbiq; virtute animæ ſit circuitus ſempiternus. In ſequentibus tandem ingenti quadam fiducia reſurrectionem, quam innuerat, aſſerit. Aggreditur deinde rationem de reminiſcentia, idem quod & paulò antè probantem, animam & antè corpus viuere, & poſt corpus. Tu verò eiuſmodi rationes eſſe intellige Pythagoricas. Atque ex illis quod ad veritatem magis conducat, eligito. Ait ergò, ſi diſciplina reminiſcentia eſt vixerunt animæ ante corpus. Reminiſcentiam verò eſſe, duobus præcipuè probat modis. Primo quia rectè interroganti, ſæpe vera de his quæ nunquam didicimus, reſpondemus. Deinde quoniam ea notitia eorum quæ ſentiũtur, ſubita quadam abſtractione notitiam aſcendimus idearum, ceu cognoſcendo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionem. Vbi cognoſcimus deficere hæc ab illis atq; anniti ſimilia fieri, rurſus quantũ accedant, & quæ magis, quę ve minus. Cumq; id per omnẽ agamus vitam neceſſe eſt ideam ipſam antè ortum nos habuiſſe. Non enim perfectæ rei notitiam ſubito ea imperfectis accepimus. Oſtendit autem duobus modis ideas eſſe. Primo, Quodlibet ſubiectum quod appellatur æquale, poteſt etiam dum per ſubſtãtiam manet idem inæquale & fieri & videri. Aequalitas autem nequit vnquam inęqualitas vel fieri vel videri. Præterea æqualia hæc velut imperfecta inæqualitatem participãt, æqualitas verò ipſa nequaquam. In ſequentibus nota quãta aſſeueratione affirmet ideas, addatq; idearum eſſentiam eſſe noſtram. Atq; cum animus noſter ſingula referat ad ideas, ipſum oſtendere ſe vnà cum idearum eſſentia ſempiternum eſſe, atq; eam agnoſcere tanquam ſuam. Nota inſuper nulla in re magis elaborandum eſſe, quàm vt per immortalitatis demonſtrationem mortis metum, quaſi morbum grauiſsimum, expellamus. Confeſtim aliam aggreditur rationem à proportione intellectus ad intelligibile ductam. Intelligibile verò ipſum, ideam ipſam incorpoream ſempiternamq; appellat. Cumq; intellectus cum ipſa velut obiectio proprio congruat, concludit hunc incorporeum ſempiternumq; eſſe, præcipue quum dominetur corpori, mortalibusq; repugnet. Proportionem verò mẽtis cum idea confirmat ex eo, quòd quoties non impeditur, ad eam ſeſe confert eiusq; cõmercio gaudet, atque perficitur. Quòd autem poſtquam dixit animam eſſe omnino indiſſolubilem, ſubiũxit, vel rei omnino indiſſolubili propinquam, hoc additum intellige, quoniam in Timæo probatur, Deum ſolum omnino indiſſolubilem eſſe: cætera verò ſi comparentur ad Deum, diſſolubilia quodammodo iudicari quia quodammodo & compoſita: quanuis illa quę optimè compoſita ſunt, id eſt, ſeorſum ab elementali materia, non diſſoluantur vnquam. Animæ igitur tam noſtræ, quàm diuinæ indiſſolubili Deo propinquæ ſunt, ipſæ quodammodo ſolubiles, ſed diſſoluendæ nuquam. Præterea vocat id omnino indiſſolubile, in quo neq; eſſentiæ, neq; actionis partes vllæ ſparguntur. Anima igitur etſi ſecundum eſſentiæ partes non ſpargitur, tamen per actionis partes diffunditur. Tempore enim & mobiliter agit. Proinde ſubdit purã animam poſt obitum ad pura & æterna redire, impuram verò terrenisq; infectam ad ſimilia retrahi terrena, ſępeq; videri. Profectò affectio erga corpora in anima remanens, non per ſe propriè facit vt anima videatur, quum affectio non ſit viſibilis, efficit tamen vt anima nõnihil viſibile ſecum trahat, id eſt inuolucrum quoddam vel aereum, vel ex ſpiritibus vaporibusq; corporis ſui conflatum, vt vult Proclus, vel nuper ex circunfuſo aere congregatum. Certè hic Plato ſignificat quod vult Proclus, ſcilicet inter corpus æthereum, quod & immateriale eſt & ſimplex & ſempiternum, atque corpus terrenum, quod eſt materiale, compoſitumq;, & ad breue perdurans, eſſe corpus aereum, materiale quidem, ſed quodammodo ſimplex & longioris æui, in quo animæ diutius habitent etiam poſt diceſſum, quòd hoc diſſoluto, corpus iterum compoſitum induantur, videlicet ſi purgatæ non ſint, ſi verò purgatæ, cum ſolo æthereo cœlum petant. Quod animarum tranſitus narrat in beſtias, Pythagoricorũ eſt. Idq; intellige, videlicet animas noſtras nõ tam viuificare corpora beſtiarum, quàm purgatorij gratia per brutam imaginationem ſuam quodammodo brutorum imaginationi miſceri, quemadmodum impuros aiunt dæmones inſanorum imaginationi ſæpe permixtos. Sic vtique excepto Plotino pleriique exponunt Platonicorum. quod quidem patet ex eo, quòd non dicit animam fieri beſtiam, ſed induere, ſubire, tranſire. Concludit ſolos in Deum recipi, qui per veram philoſophiam purgati deceſſerint. Audi præter hæc vinculum animæ, cum corpore nihil eſſe aliud quàm amorem, ſcilicet naturaliter prouidentem. Item quoties anima per inſtrumẽtum agit circa formas in ſubiecto iacentes, nihil ſyncere, cognoſcere, ſed ſolũ quando per ſeipſum conuertitur ad formas in ſeipſis ſimpliciter exiſtentes. Diſce hic quoque animam ex eo quòd rebus corporeis oblectatur & paſcitur, eas dere corporalem, atque hinc vſque adeo falli, vt ſola corporea iudicet eſſe vera, quum omnino ſit contra, fallaciam eiuſmodi malorum omnium eſſe grauiſsimum. Accedit quòd anima iam facta corpora poſt obitum quoque ab incorporeis ſeorſum circa corporea labitur. Conclude animum ſuæ puritati penitus reſtitutum, nullo modò ſuæ immortalitati deficere. Cygni fabula Pythagorica eſt, atque allegorica. Pythagorica quidem, vbi dicit cygni animam ſuperuiuere. Allegoricè verò intelligitur cygnum in numero ſolarium animalium contineri, & Socratem ſolarem eſſe, tum quia Phœbi oraculo approbatus eſt, tum quia mentibus hominũ medebatur. Adde vaticinium eſſe quadruplex, diuinũ, dæmonicum humanũ, naturale. Idq; vltimũ in beſtijs fieri quodã inſtinctu naturæ. Intellige etiã cygnos innocentes ſine philoſophia hoĩes, qui quum mortem ſæpe minimè timeãt, ſignificant philoſophos abſolutos timere eam nullo pacto debere. Animaduerte deinde difficillimum eſſe in hac vita ſubſtantiã animę intelligere, quoniam videlicet ſub corporea eam ſpecie inuenimus. Ideoque tutiſſimam rationem ad animam comprehendendam eſſe, tum moralem purgationem tum metaphyſicam abſtractionem. Vbi verò minus id ſufficiat, opus eſſe diuino quodam verbo, id eſt, reuelationibus diuinius factis atque miraculis. Nos verò hic diuini verbi myſterium à Platone ſignificatum conſiderare debemus. Tradit deinde duo in diſputando pręcepta. Primum, ne rationibus vllis abſq; longa examinatione credamus. Poſtquam verò rationi cuidam ſufficienti examine crediderimus, ne facile inde ob quaslibet obiectiones ſimilitudinesq; amoueamur. Secundum, ne aut propriam, aut alienam in diſputando perſonam, ſed rationem duntaxat veritati conſonam cogitemus. Sequuntur dubia contra animam, ne fortè conſonantia quędam ſit humorum, atq; vel prius, corpore, vel vna cum ipſo, vel inde ad tempus aliquod diſſoluatur. Quædam quidẽ dubia Socrates ita ſoluit. Si diſciplina reminiſcẽtia eſt, ideoq; antè corpus vixit anima nequit anima eſſe corporis conſonãtia. quippe quum conſonantia partes ex quarum concurſu fit, non antecedat, ſed conſequatur. Si eadem eſt conſonantiæ ratio, atq; animæ, ſicut altera anima non magis anima eſt, quàm altera, ita neq; conſonantior erit. temperans igitur anima nihilo plus cõſonabit quàm intemperans. Si conſonantia neceſſario ea ſequitur, ab eisq; ducitur ex quibus ipſa conflatur, non poteſt anima corporis conſonantia eſſe, quod quotidie ducit, cui ſæpe repugnat. Cęterũ antequam dubitationes abſoluat, rationesq; immortalitatis omnino perficiat, longo diſcurſu damnat illos qui rerum cauſis aſſignandis ad materias quaſdam & inſtrumenta confugiunt, aſſerens totam hiſtoriam naturalem inſufficienter per eadem naturalia confirmari, quippe quũ hæc omnia omniumq; motus à diuinis cauſis efficientibus finalibus idealibusq; omnino dependeant. Optat in primis finalem cuiuſq; rei cauſam atq; vniuerſi, id eſt bonum cuiusq;, & vniuerſi bonũ cuius quidẽ boni poteſtatẽ cauſam eſſe dicit efficientem. Qm̃ verò ipſam boni amplitudinem comprehẽdere nequit, ſecundo eligit loco ideales diuinæ intelligentię rationes, ad quarũ ſimilitudines in mũdi materiã expreſſa ſunt omnia. Inter hæc nota Moſaici myſterij confirmationẽ, ſicut & in Timæo. Vidit Deus ſingula eſſe bona, etiam cuncta valde bona. Ita omnia ipſo bono connecti. Rurſus animum corporea intuentem, interim ad incorporeum intuitũ obcęcari. Neq; poſſe veritatem rerũ haberi, niſi ad ideas confugiamus. Pręterea formulas ideãrũ ineſſe mentibus noſtris, ad quarũ congruitate val cõtra ſingula vera eſſe, vel cõtrà cenſentur. Socratem nunquã certam idearũ contemplationẽ intermittere cõſueuiſſe, ſolasq; affirmare ſolere. Certã rerũ cauſam in ideis eſſe ſitam, immortalitatẽ quoq; animę ab ideis potiſſimũ demõſtrari. Proceſſum inter ideas à minus cõmuni per medias ad cõmuniſsimam fieri. Atque deſcenſum ab ideis ad effectum exrũ. Demum rationem diſponit imortalitatis ex eo q̃ rationalis anima corpori præſtat vitã, non vt accidentalis forma inhærens corpori, ſed vt ſubſtãtialis in ſeipſa permanens, ex ſe formaliter viuẽs quaſi quędam vitæ corporalis idea, atq; per ſe efficienter corpus viuificans. Ideoq; concludit animam non poſſe ſuſcipere mortem, cũ mors vitæ oppoſita ſit, anima verò & vitam propriam habeat & maneat in ſeipſa, adeò vt neq; per ſe propriè, neque per ſubiectum aliud mortem ſuſcipere valeat. Poſt hęc ex eo quòd anima ſit immortalis, cohortatur omnes ad moralem ſpeculatiuamque diſciplinam, vt animus & per voluntatem & per intellectum purgatus atq; perfectus, his quaſi duabus alis in cœleſtem patriam reuolet.

nolet. Confirmat interim eſſe animam immortalem, quia neque virtus tandem obeſſe, neq; vitium prodeſſe debeat. obeſſet autem laborioſa virtutis via bonis, atq; contra prodeſſet voluptuoſa malis vita, niſi foret animus immortalis. Ac ne quis fortaſſe neget poſſe poſt hanc vitam vel vitium obeſſe, vel prodeſſe virtutem, ſubiungit animam affectiones & habitus tam voluntatis quàm intelligentiæ comparatos, ſiue bonos, ſiue malos ſecum ferre, ſubito vel læſuros, vel profuturos. Dæmonem nanque ducem omnes ad diuinum iudicem vitæ repente perducere in locum communi iudicio deputatum, in aerem ſcilicet minus puros, & in ætherem puriores, ibiq; iudicatos ab alio rurſus dæmone per triuium ad ſua, id eſt ſibi ſimilia ſingulos trahi. Per triuium, inquam, quia alij mittuntur in cœlum, alij in tartarum, alij verò in medias regiones. Ducit autem eos dæmon, in bonis quidem intelligentiam mouens, in malis autem imaginationem affectumq; perturbãs. Quòd autem dicit iniquos abſque duce errare, abſq; benefico intellige duce. Adde quod neque quò trahantur, agnoſcunt, & violentia rapiuntur. Cæterum antequam animarum diſtribuat ſortes, orbem terræ deſcribit, dicens eſſe quaſdam terræ plagas, atque illas quidem ampliſſimas, & vſqueadeo altas, vt ventis & imbribus non pulſentur, Vbi tẽperatiſſimus aer ſit, ſub quo precioſſima quæque naſcuntur, homines acutiſſimi ſenſibus, vitaq; longæui. Sunt qui velint & homines & alia illic naſcentia quàm plurimum ex æthere aereq; componi, quam minimum verò ex craſſioribus elementis: vt hominũ corpora quaſi aerea ſint, fructibusq; maximè aeris nutriantur. Quod ne quis tanquam impoſſibile, neget, Olimpiodorus Ariſtotelis adducit hiſtoriam, in qua Ariſtoteles vidiſſe ſe inquit hominem qui ſolo aere nutriebatur & ſole. Quod autem terræ ſublimis faciẽ in duodecim diuidit plagas, inde prouenit, quia duodecim congruit zodiaci ſignis, duodecim ſphærarum regitur animabus, & duodecima eſt mundi ſphæra, atq; veluti totius fundamentum dodecaedram illam ſibi vſurpat figuram, quam Timæus attribuit mundo. Sed de hac ipſa figura, deq; alijs terræ proprijs quæſtionibus, in Timæo dicemus. Tu verò terræ huiuſmodi habitationem terreſtri Moyſi paradiſo ſimilem eſſe memẽto. Proinde flumina ſub terra deſcribit, quibus animę nutriuntur. Quę quiſquis ſecundũ noſtri corporis humores animiq; perturbationes in hac vita nos affligentes exponit, nonnihil adducit ſimile vero, veruntamen veritatem integram non aſſequitur. Plato enim & hic & in Republica ſignificat pręmia virtutum & ſupplicia vitiorum ad alteram vitam potiſſimum pertinere. Acheron igitur ſub terra flumen locus eſt purgatorius, atque ad curam pertinet & mœrorem. reſpondet quoque aeri, partiq́ue mundi meridianę. Phlegeton igni reſpondet atq; orienti, vimq; puniendi continet per calorem, & iræ cupiditatisq; feruorem punit. Styx Cocytusq; reſpõdet terrę atque occaſui, odiumq; per luctum fletumq; puniunt. Differunt verò hæc inter ſe ſolum, quòd Styx exoriens appellatur. Cocytus verò progrediens. Tartarum infimum tenere vult inferni locum, in quo ſceleſtiſſimi non medicinę, ſed exẽpli gratia affligantur, quemadmodum hic & in Republica legitur & Gorgia. Addũt quidam ad hæc flumina Oceanum quoq; quodammodo pertinere, aquę ſeptentrioniq́ue reſpondentem, in quo diſtinguendi definiendiq; virtus intelligatur. Tu verò quod de fluminibus dicitur, potiſſimum de dęmonibus numinibusq; intellige, flagitioſos tali quodam ordine punientibus. Profectò peccata facilè ſanabilia ſunt, quæ nondum in habitum ſunt conuerſa. Difficilè verò ſanantur quę iam habitũ genuerunt: veruntamen vnà cum quadam rationis repugnatia committuntur, & commitentes afficiunt pęnitentia. Inſanabilia verò ſunt omnino, quorum habitus & repugnantiam & pœnitentiã procul fugat. Prima purgantur in Acheronte. Secunda, ſi ad prima vergant, puniuntur in Phlegetonte: ſi ad tertia, in Styge, atq; Cocyto. Tertia affliguntur in Tartaro, ex quo, vt Plato inquit, nunquam egrediuntur. Quo verò pacto alij aliter id exponant, in pręſentia libentius prætermitto. Affligi verò poſſunt animę non tantum per imaginationem infeliciter à dęmonibus agitatam, ſed per aerea quędam corpora quę vehiculi & cymbę nomine deſignantur. Pręmia verò ſic Plato diſtinguit. Animę quę iuſte & ſanctè ſine philoſophia vixerunt ſublimia terræ, qualia ſupra deſcripſimus, aſcendentes, in tenuiſſimis ſpiritalibusq; ibi corporibus habitant. Quę verò ciuiliter propterea philoſophatę ſunt, cum ſplẽdidis cœleſtibusq; corporibus cœlũ colũt. Sed quę per exactã philoſophiã perfectè purgatę ſunt, in locum ſupercœleſtem euolant, vbi abſque corporibus omnino, vt Plato hic inquit, totum per tempus viuunt. Qua verò id ratione exponãt nonnulli, conſultò non recenſebo. Porphirius certè atq; Iamblichus tradunt animas Deo perfectiſſimè reſtitutas nunquam cadere. Quod quidem congruè reſpondet appoſitis, quę ex tartaro nunquam emergere iudicantur. Quod quidem ſi ita ſit, circuitus iam infiniti tollentur. Temporales verò circuitus adhiberi purgationis cuiuſdam gratia videbuntur. Socrates tandem gallum Aeſculapio ſacrum ſe debere fatetur, redditq́ue diligentiſſimè iubet. Priſci Aeſculapio medico Phœbi filio gallum ſacrificabant diei ſoliſque nuncium, id eſt, diuinę beneficentię morborum omnium curatrici, quæ diuinę prouidentię filia nominatur, diem, id eſt, vitę lumen debere ſe fatebantur. Eiuſmodi medicum in ſuperioribus perquirere iuſſerat morborum animi curatorem. Et quaſi iam omni dubitationis metusq; morbo liberati ſint, gratiam victimamq; Deo referri iubet. Pręterea oracula priſcorum tradunt, animas remeantes in cœlum, pæana, id eſt, triumphalem cantilenam canere Phœbo. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canens, cœleſtem patriam repetat.

Echecrates, Phædo, Apollodorus Socrates, Cebes, Simmias, Crito, Miniſter vndecimuirorum.

IPSE NE, ò Phædo, affuiſti qua die Socrates venenũ bibit in carcere? an ab alio audiuiſti? PHAED. Equidẽ, ò Echecrates, affui. ECHEC. Quæ nam ſunt ea quæ vir ille antequam moreretur, locutus eſt? Et quomodo è vita diſceſsit? Libenter enim audirem. Nam neq; quiſquã Phliaſiorum ciuium frequenter proficiſcitur nunc Athenas, neq; iamdiu hoſpes aliquis inde ad nos acceſsit, qui certum aliquid ea de re nunciare nobis poſſet, niſi illum potato veneno è vita migraſſe. De cęteris verò nihil quod referrent, habebant. PHAED. Nec ergò quæ ad iudicium pertinebant, quo pacto tractata fuerint, audiuiſtis? ECHE. Audiuimus. hæc.n. nobis quidam retulit. Et admirati profectò ſumus, quòd iã peracto iudicio, diu poſtea obijſſe videatur. Quid nam in cauſa fuit, ò Phędo? PHAED. Sorte quadam id Socrati, ò Echecrates, accidit. nam pridie quàm iudicaretur, ornari contigit puppim nauis eius, quã mittunt Athenienſes in Delum. ECHEC. Id verò quid nam ſibi vult? PHED. Hæc eſt illa nauis, vt aiunt Athenienſes, in qua Theſeus olim bis ſeptem illos ſecum tulit in Cretam, ſeruauitq; illos, & ille ſeruatus eſt. Vouerat autem, vt fertur, Appollini, ſi ſeruarentur, quotannis in Delum ſpectaculũ quoddam mittere. Quod quidem nunc etiam ac ſemper ex illo tempore ſingulis ad Deum mittunt annis. Cum igitur ſpectaculi principium agitur, ex lege interim luſtrant vrbem, neminemq́ue eo tempore publice necant, donec Delum perueniat nauis, rurſusq́ue Athenas reuertatur ex Delo. Id verò nonnunquam longo peragitur tempore, quando eos occupant venti. Initium verò ſpectaculi eſt, poſtquã Apollinis ſacerdos nauis illius coronauerit puppim. Id verò, vt modo dicebam, pridie quàm iudicaretur, factum erat. Quamobrem longum tempus Socrates fuit in carcere iudicium inter atq; mortem. ECHEC. Circa verò mortem ipſam, ò Phædo, quę nam ſunt ab eo dicta, quæ facta, quiúe familiarium aderant? An fortè magiſtratus adeſſe non permittebant? atque ita orbatus deceſsit amicis? PHAE. Permittebant quidem. Ideoq́ue aderant aliqui, & quidem multi. ECHEC. Hæc igitur omnia para te quàm planiſsimè nobis referre, niſi quid negocij te impediat. PHAED. Ocioſus equidem ſum, atq; enarrare vobis conabor. Quippe cũ meminiſſe Socratis ſiue ipſe loquar, ſiue loquentes alios audiam, mihi ſemper omnium ſit dulciſsimum. ECHEC. Similiter, ò Phædo, hos qui te audituri ſunt, affectos habebis. Sed iam pro viribus diligentiſsime refer omnia. PHAED. At qui mira quadam ratione, ò Echecrates, illic præſens affectus eram. Neque enim miſericordia me habebat, vt familiariſsimi viri morti præſentem. Sanè beatus vir ille mihi, ò Echecrates videbatur, tum animi illius habitum, tum orationem conſiderãti: adeo intrepide generoſeq; migrabat è vita, vt videretur mihi illum in vitam alteram, non abſq; diuina ſorte migrare, ſed illic quoq; beatũ fore, ſi quis vnquam alter. Quobrem neq; admodum commouebar, vt conſentaneũ videretur hominem rei pręſentem lugubri commoueri: neque rurſus efficiebar lætitia, quemadmodum

ſolebamus

ſolebamus alias, quum in philoſophia verſabamur. Nam ſermones quidem eiuſmodi erant, ſed reuera affectus quidam mirus aque inſolita voluptatis dolorisque permixtio me inuaſerat, conſiderantem paulò pòſt moriendũ fore. Et quicunque aderamus, fermè ſimiliter eramus affecti, alias quidẽ ridentes, alias verò lacrymantes. Vnus autem præ cæteris Appollodorus: noſti enim virum, eiusq; morem. ECHEC. Quid ni? PHAED. Ille igitur ita prorſus erat affectus atq; ego ipſe alijq; omnes diſtractũ ſimiliter per turbatione animum habebamus. ECHEC. Sed quinam forte aderant, ò Phędo? PHAED. Ciues quidem & indigenę aderãt, ipſe Appollodorus, & Critobulus, paterque eius Crito: rurſus Hermogenes, Epigenes, Aeſchines Antiſthenes. Aderat & Cteſippus Pæaneus, & Menexenus, atq; alij quidã indigenæ. Plato autẽ, vt arbitror, ęgrotabat. ECHEC. Sed num aliqui aderãt peregrini? PHAE. Aderant & peregrini, Simmias Thebanus, & Cebes, & Phædondes: Megarenſes verò Euclides, & Terpſion. ECHEC. Ariſtippus autem & Cleonbrotus nunquid aderant? PHRE. Non. In Aegina.n. dicebãtur eſſe. ECHE. Aderant ne inſuper alij? PHAE. Hos ferme quos narraui, interfuiſſe exiſtimo. ECHEC. Dic vero quales fuerũt ſermones? PHAED. Conabor equidem à principio tibi omnia enarrare. Solebamus quotidie diebus ſuperioribus ad Socratem proficiſci ego atque alij, conuenientes mane in illa curia in qua & iudicium factum fuerat. Carceri.n. erat proxima. Colloquẽtes igitur inter nos operiebamur ſemper illic quoad carcer aperiretur. aperiebatur.n. haud admodum mane. Eo autẽ aperto, ingrediebamur ad Socratem, & ad plurimũ diem cum ipſo cõfabulabamur. Tunc ergò prius ſolito cõuenimus. Pridie nanq; eius diei quum è carcere egreſsi eſſemus, veſpere nauẽ ex Delo audiuimus rediјſſe. Itaq; ediximus inuicem ſummo mane nobis fore ad locum ſolitum redeundum. Cum verò reuerſi eſſemus, exiens nobis obuius ianitor qui nos ſolebat admittere, expectare iuſsit, nec prius ingredi quàm ab ipſo accerſiremur. Soluũt.n. inquit, vndecimuiri Socratem, illiq; denunciant hodie mortem eſſe obeundam. Neq; deinde admodum commoratus redijt ad nos, iuſsitq; intrare. Itaq; introeuntes Socratem quidem inuenimus compedibus paulò antè ſolutum: Xanthippen verò, noſti mulierem, iuxta ſedentem, puerumq; eius manibus tenẽtem. Quæ nos quum vidiſſet, eiulare cœpit, & qualia mulieres ſolent exclamare: ò Socrates, inquit, nũquam amplius affabuntur te tui familiares, neque tu illos. At Socrates Critonẽ intuitus, ò Crito, inquit, deducat quis hanc domum. Et illam quidem reduxerunt quidam Critonis domeſtici, vociferantem atq; plangentem. Socrates autem ſedens in lectica, contraxit ad ſe crus, manuq; perfricuit, atq; inter fricandum ſic inquit: Quàm mira videtur, ò viri, hæc res eſſe, quàm nominant homines voluptatem, quamq; miro naturaliter ſe habet modo ad dolorem ipſum, qui eius contrarius eſſe videtur. Quippe cum ſimul homini adeſſe nolint. Attamen ſi quis proſequitur capitq; alterum, ſemper fermè alterũ quoq; accipere cogitur, quaſi ex eodem vertice ſint ambo connexa. Arbitror equidem Aeſopum ſi hæc animaduertiſſet, fabulam fuiſſe facturum: videlicet Deum ipſum cum ipſa inter ſe pugnantia vellet conciliare, neq; id facere poſſet, in vnum ſaltem eorum apices coniunxiſſe, proptereaque cuicunq; adeſt alterum, eidem mox alterum quoq; adeſſe. quod quidem mihi accidit in præſentia. Siquidem modo crus propter vincula afficiebatur dolore, ſed huic ſuccedere voluptas iam videtur. Ad hæc Cebes, Per Iouem, inquit, ò Socrates, oportune id mihi in memoriam reuocaſti. Cum.n. poemata compoſueris, ſermones intendens Aeſopi ſcripto in Apollinẽ proęmio, tum alij multi me interrogauerunt, tum Euenus paulò antè, quo nam conſilio poſtquam in carcerem deueniſti, ea feceris, quæ prius feceras nunquam. Si igitur tibi curę eſt vt habeam quid reſpondeam Eueno, quãdo iterum ex me quęſierit, quod certo ſcio facturũ, dic quęſo, quid

ei ſit reſpondendum. Vera, inquit, ò Cebes, reſponde, me id feciſſe, non vt vel ipſi gratificarer, vel cum ipſius carminibus decertarem: ſciebam.n. facile id non eſſe: verum vt ſomnia quædã experirer me ſimul expians, num forte hæc ſit ea muſica quam ſæpius iam exercere me iubent. Nam frequenter ſuperiori tempore inſomnium idem, licet alia atq; alia forma ſeſe mihi offerens, eadẽ ſemper ita pręcepit Fac, ò Socrates, muſicam, atq; exerce. Ego igitur quod in ſuperiori tempore faciebã, hoc mihi præceptum arbitrabar: & quemadmodum currentes adhortari ſolemus, ſic quod ipſe antea faciebã, ad idem me inſomnium cohortari putabam, quaſi philoſophia maxima muſica foret. Poſtquam vero facto iam de me iudicio, mori me interim Dei feſtiuitas inhiberet, cenſui oportere, ſi fortè inſomnium toties iubeat popularem hanc muſicam exercere, non negligere eius præceptũ. Tutius.n. fore arbitratus ſum, antequã è vita migrarẽ, expiare animum, atq; vt monet inſomniũ, poemata facere. Quamobrem primo equidẽ cecini Deũ ipſum, cuius tunc ſacra celebrabantur: atq; poſt Deũ iudicans oportere eum qui poeta futurus ſit non ſermones, ſed fabulas facere, me verò non eſſe fabulatorem, nõnullas ex fabulis Aeſopi quas ſciebã, magisq; in promptu habebam, vt in quãq; prius incidi, modulatus ſum. Hæc igitur, ò Cebes, refer Eueno, & valere iube. Atq; conſule, vt ſi probè ſapit, me ſequatur. migro.n. hinc hodie. Sic.n. Athenienſes iubent: Tunc Simmias, Quale id eſt, inquit, ò Socrates, quod Eueno mandas? Sæpe equidem cum illo fui, & quantũ de illo ſentio, nullo penè modo libens ille tibi parebit. Quid verò inquit? non philoſophus eſt Euenus? Mihi quidem videtur, inquit, Simmias. Volet igitur & Euenus, & omnis quicũq; huius rei dignè eſt particeps. Non tamen fortè ſibi vim inſeret. Non.n. fas eſſe aiunt. Et ſimul hæc dicens, crura è lectica demiſit in terram. Atq; ita ſedens, deinceps reliqua diſputauit. Quæſiuit igitur ab eo Cebes, quo nam id modo ais, ò Socrates? fas quidẽ nõ eſſe ſeipſum violare, philoſophum tñ optare morientem ſequi? Quid, ò Cebes, inquit, non ne tu Simmiasq; talia quædã audiuiſtis à Philolao, quo familiariter vtebamini? Manifeſti quidẽ, inquit Cebes, nihil, ò Socrates. Atqui ego quoq; de his rebus, inquit Socrates, ex auditu loquor. Quę igitur fortè ipſe audiui, referre vobis nulla inuidia prohibebit. Etenim forte maximè decet illo migraturum conſiderare atq; effingere qualis fore putanda ſit hæc ipſa migratio. quid.n. aliud vſq; ad ſolis occaſum quis faciat? Quam ob cauſam, inquit Cebes, ò Socrates, nefas eſſe aiunt ſibimet manus inferre Iam.n. quod modo quærebas, egò à Philolao audiui, quum apud nos verſaretur, & ab alijs inſuper nõnullis, nõ decere id facere: apertum tamen hac de re quicquã nihil ab aliquo vnquam audiui. Sed attentione opus eſt, inquit. Nam & ſi audiueris, mirum tñ fortè videri poſsit, ſi hoc ſolum ex alijs omnibus ſimplex ſit, nec accidat vnquam homini quemadmodum cætera, quãdo & quibuſdam melius mori quam viuere. Itaq; mirum tibi forte videbitur, ſi his quibus præſtat mori, non liceat ſibimet prodeſſe, ſed alium oporteat expectare qui proſit. Tunc Cebes ſubridens, Pro Iupiter, inquit, Thebanorum more. Atqui videri quidem, inquit Socrates, poteſt id ſic abſurdum. Fortaſſe etiam quandam habet rationem Profecto ſermo ille qui de his arcanis habetur, in quadã cuſtodia eſſe homines, neq; decere quenquam ex hac ſeipſum ſoluere, neq; aufugere, magnus quidem mihi videtur, neq; cognitu facilis. Veruntamẽ id mihi, ò Cebes, rectè apparet dictum, Deos quidem curam habere noſtri, nos vero homines vnam quandam ex poſſeſsionibus eſſe Deorũ. An non ita tibi videtur? Mihi quidem, inquit Cebes. Non ne igitur, inquit, & tu ſi quod ex mancipijs tuis ſeipſum perimeret, quum tu nullo modo id permiſiſſes, iraſcereris vtiq; illi? Et ſi poteſtatẽ haberes pœna quadam afficeres? Omnino, inquit. Forte igitur hac ratione haud præter rationem eſt, non prius decere ſeipſum interficere quàm Deus neceſsitatem aliquam impoſuerit,

ſuerit, qualem nobis impoſuit in præſentia. Cōſentaneum id quidem apparet, inquit Cebes. Quod verò dicebas modo, philoſophos perfacilè velle mori, abſurdum, ò Socrates, videtur eſſe, ſi quidem quod nunc diximus, rationem habet, Deum videlicet noſtrum eſſe curatorem: Nos verò in rebus eius poſitos eſſe. Nullam.n.id rationem habet, prudentiſsimos videlicet homines nō ęgre ferre ab ea cura ſe amoueri, quam ſibi præſtant Dij optimi omnium rerum gubernatores. Nunquam.n.putaret vir prudens ipſum ſe melius eſſe curaturum, ſi liber euaſerit: ſed demens aliquis forſitan id putaret, fugiendum ſcilicet eſſe à domino, neq; cogitaret non eſſe id quod bonum eſt fugiēdum, ſed in eo maximè permanendum. Ideoq; abſque ratione fugeret. Qui verò mentem habet, ſemper apud eum qui ſit melior eſſe cupit. Atq; ita, ò Socrates, contrã omnino conueniens eſſe videtur, quàm quod paulò antè dicebatur, Sapientes quidem decere grauiter mortem ferre, inſipientes verò libenter. Socrates igitur cum hæc audiſſet, delectari viſus eſt argutia Cebetis. Conuerſusque ad nos, Semper, inquit, hic Cebes rationes quaſdã perſcrutatur: neq; admodum facile quod quiuis dixerit, vult admittere. Tunc Simmias, Mihi quoq;, inquit, nonnihil videtur Cebes dicere. Quo.n.conſilio ſapientes viri eos qui meliores reuera quàm ipſi ſint, fugiāt, illisq; carere facilè patiantur? Atqui mihi videtur Cebes ſermonē in te intendere, quòd tam facilè & nos relinquas & Deos, vt tu ipſe fateris, principes bonos. Iuſta dicitis, inquit Socrates. arbitror.n. vos dicere meipſum tanquam in iudicio oportere purgare. Et maximè quidem, inquit Simmias. Age ergo, inquit. Conabor nunc apud vos accuratius quàm nuper apud Athenienſium iudices fecerim, me defendere. Equidem, ò Simmia atq; Cebes, niſi me migraturum putarem, primum quidem ad Deos alios ſapientes & bonos, deinde ad homines defunctos his qui hic ſunt meliores, iniuſta agerē, non moleſte ferens mortem. Nunc certū habetote, ſperare me ad viros bonos iturum, ſed huc quidem haud omnino aſſeuerarem. Quod verò ad deos dominos valde bonos iturus ſim, certum habetote, ſiquid aliud eiuſmodi, & hoc vtiq; me affirmaturū. Proptereà haud ſimiliter mortem moleſtè fero: ſed bono aīo ſum, ſperoq; ſupereſſe aliquid his qui defuncti ſunt, atq; vt iam diu dicitur, multò melius bonis fore quàm malis. Quid nam, ò Socrates, cogitas, inquit Simmias? Nunquid ipſe cum iſthac ſententia hinc abire? An nos quoq; participes eius relinquere? Nempe commune nobis quoque id bonū arbitror eſſe debere. Prętereà ita demum te apud nos purgaueris, ſi quæ dicis, nobis etiam perſuaſeris, Dabo equidem operam, inquit. Sed Critonem prius auſcultemus. Videtur.n.mihi iandudum oonnihil ſignificare velle. Quid nam putas aliud, ò Socrates, inquit Crito, quàm quod iandudum mihi dicit is qui tibi venenū eſt daturus? iubet.n.te moneri vt quàm parciſsimè loquaris, dicens eos qui diſputant, nimium incaleſcere, nihil verò tale bibituris venenū cōuenire. Alioquin eos qui id fecerint, cogi interdum bis, quandoq; ter venenum bibere. Mitte ipſum, inquit. Tantum id quod officij eius paret, tanquam bis, & ſi oportuerit ter præbiturus. Et antea quidem, inquit Crito, fermè id reſponſurum ſciebam. Sed ille me iandudū ſtimulat, Mitte ipſum, inquit. Ego verò, ò iudices, rationem vobis iam reddere volo, ob quam mihi videatur vir qui per omnem vitam incubuerit philoſophię, meritò magna cum fiducia imminentē expectare mortē, atq; bona ſpe eſſe, ſe ibi poſtquā hinc migrauerit, maxima bona reportaturum. Quemadmodum igitur id ita ſe habeat, ò Simmia atq; Cebes, conabor equidem aperire. Quicunque philoſophiam rectè aliquando attigerunt, nimirū videntur latuiſſe cæteros homines, quòd nihil aliud ipſi commētarentur quàm mori, atq; eſſe ſe mortuos. Quòd ſi id verum eſt, perabſurdum foret, ſi cum nihil pręter hoc aliud per omnem vitam ſtuduerint, hoc ipſo adueniente quod iandiu agitabant exercebantq;, grauiter ferrent. Hinc Simmias arridēs, per Iouē, inquit, ò Socrates, mihi quidem haud multum ridere cupienti riſum expreſsiſti. Nam multos arbitror fore qui ſi id audierint, aptiſsimè in philoſophus dictum putent, noſtrosq; homines conſenſuros & valde quidem, philoſophos reuera mori, nec tñ ignorare quàm digni ſint morte. Fortè id rectè, ò Simmia, inquit, dicerent, præterquam quod non ignorare addunt. Latuit ſanè eos, qua ratione veri philoſophi & mori ſtudeant, & morte ſint digni. Sed iam relinquamus illos, nobisq; ipſis loquamur. Putamus ne aliquid eſſe mortem? Aliquid certè, inquit Simmias. Nunquid aliud, inquit, quàm animæ à corpore ſolutionem? Eſſeq; id mortuū eſſe, ſ. ſolutū ab anima corpus per ſe ſeorſum eſſe? Seorſum quoq; à corpore animã ſolutam ipſam per ſeipſam exiſtere? Nunquid mors præter hoc aliud eſt? Nihil aliud, inquit Simmias. Conſidera, inquit, bone vir, num tibi idem quoq; & mihi videatur. In his.n. vos arbitror planius quæ perquirimus, inuenturos. Videtur ne tibi philoſophi officium eſſe ſectari eas quæ appellantur voluptates, quales ſunt epularum, atque poculorum? Minimè quidem, ò Socrates, inquit. Sed nūquid venereorū? Nullo modo, inquit. Quid reliquum corporis cultum, an multi facere philoſophus tibi videtur? Vt habere veſtes egregias calceosq; & alia quę circa corpus ſunt ornamenta, vtrum multi facere tibi videtur, an nihil pendere, niſi quatenus magna cogat neceſsitas illis vti? Mihi quidem videtur verus philoſophus hęc omnia flocci pēdere, inquit Simmias. An non tibi videtur, inquit, eiuſmodi ſtudiū haud ad corpus quidem declinare, ſed quantum fieri poteſt ab illo diſcedere, atq; ad animum ſe conuertere. Mihi quidem, inquit Simmias. Non ne igitur in eiuſmodi rebus primum manifeſtè apparet philoſophus præter cæteros homines animū quam maximè poteſt à cōmercio corporis ſegregare? Apparet, inquit. Putant verò pleriq;, ò Simmia, eum hominem cui nihil talium dulce ſit, neque illis fruatur, reuera viuere exiſtimandum non eſſe, ſed penè mortum, cum voluptates corporis non percipiat. Veriſsima narras, inquit. Quid autem circa ſapientiæ ipſius acquiſitionem? inquit Socrates. Vtrum impedimento eſt corpus, ſiquis ipſum ſocium ad inueſtigandū aſſumpſerit, nec ne? Quale vtiq; tale aliquid dico. Habent ne viſus & auditus veritatē in hominibus aliquam? An talia quædã ipſi quoq; poetę ſemper canunt, nihil nos audire, nihil videre ſyncerum? Atqui ſi ij corporis ſenſus ſynceri certiq; non ſunt, neque etiam alij: quippe cum cæteri omnes his quodammodo deteriores ſint. An nō tibi videntur? Prorſus, inquit. Quando igitur animo veritatem attingit? inquit. Quando.n. aliquid cum corpore tentat inueſtigare, proculdubio decipitur à corpore. Verè loqueris, inquit. An nō ſicubi propriè in ipſa ratiocinatione fit ſibi aliquid eorum quæ verè ſunt manifeſtū? Ita eſt, inquit. Ratiocinatur autem tunc optimè, quando horū nihil eum perturbat, neq; auditus, neq; viſus, neq; dolor, neq; voluptas: ſed quàm maximè ſeipſum io ſe recipiens, deſerit corpus, neq; quicquam quoad fieri poteſt cum illo communicans, neq; attingens, ipſum quod verè eſt, affectat. Eſt ita, inquit. Non ne, inquit Simmias, & in hoc philoſophi animus maximè cōtemnit corpus, ab eoq; aufugit, quæritq; ſecundum ſeipſum viuere? Apparet, inquit. Quid verò hæc, ò Simmia? inquit. Dicimus ne iuſtum ipſum eſſe aliquid, an nihil? Aliquid per Iouem, inquit. Rurſus ipſum pulchrū ipſumq; bonū aliquid eſſe? Quid ni? Num aliquando horum aliquid oculis percepiſti? Nunquā. An alio quodam ſenſu corporis attigiſti? Loquor autem de omnibus, veluti de ipſa magnitudine, de ſanitate, de robore ipſo, ac ſummatim de cæterorū omnium eſſentia, id eſt, quod vnumquodq; ſit, nunquid per corpus quod in his veriſsimū eſt, perſpicitur? An ita ſe res habet? Quicūq; noſtrū maximè & ſynceriſsimè cogitare mente ſe comparat ipſum quod aggreditur cogitandum, hic proximè ad cognitionem ipſius accedit? Prorſus. Non ne igitur ille puriſsimè faceret, quicunq; ipſa mentis excogitatione quàm maximè ſe ad vnūquodq; conferret, neq; viſum

Corpus impedimẽto eſſe philoſophãti.

Quod ſenſus non capiat quicquam ſyncere.

viſum in excogitando adhibens, neq; ſenſum prorſus vllum ratiocinationi coniungens: ſed ipſa ſecundum ſeipſam mentis excogitatione ſyncera vtens, ipſum per ſe quodlibet ſyncerum exiſtens ſtuderet venari, ab oculis, ab auribus,& vt ſummatim dicā,à toto corpore liber, vtpote perturbante animū, neq; permittente veritatem, ſapientiamq; aſſequi, ſiquando in cōmunionem recipiatur? An non hic erit, ò Simmia, ſi quis vnquā alius ipſius quod verè eſt cópos? Mirifice verò loqueris, ò Socrates, inquit Simmias. Nō ne igitur, inquit, ex his omnibus neceſſario ſequitur, opinionem eiuſmodi legitimis philoſophis vſqueadeo conſtare debere, vt ad ſe inuicem ita loquantur? Neceſſaria iam ratione concluditur nos quadā rationis ipſius via ad id conſiderando perduci, videlicet donec corpus habemus, animusq; noſter tanto malo erit admixtus, nunquam nos id quod deſideramus, verum ad votū conſecuturos. Impedimenta.n.penè innumerabilia corpus præbet, propter neceſſariam eius alimoniā. Præterea morbi nobis hinc incidentes, inueſtigationem veritatis impediunt: amoribus: cupiditatibus, timoribus, multiplicibusq; imaginibus, multis deniq; nugis nos implet, vt veriſsimè dicatur nihil penſi vnquam ac veri nobis afferre. Nam ad bella, ad ſeditiones, ad pugnas nihil aliud quā corpus, multiplex eiusq; cupiditas impellit. Omnia.n.pecuniarū gratia fiunt. Pecunias autem quærere cogimur, corporis gratia, vſui eius inſeruientes. atq; ita fit vt propter hæc omnia à philoſophię ſtudijs abſtrahamur. Extremum verò omnium eſt, quòd ſiquid ab ipſo otij nobis contingat, nosq; ad conſiderandū aliquid conferamus inueſtigantibus nobis rurſus vbiq; ſeſe oponens, tum vulm quodam perturbat animum, & quaſi percutiēs reddit attonitum, adeo vt hoc obſtaculo impediti, verum perſpicere nequeamus. Cęterū nobis reuera demonſtratū eſt, ſi quando optamus pure aliquid intelligere, recedere à corpore oportere, atq; ipſo animo res ipſas cōſiderare. Atq; tunc, vt apparet, cōpotes euademus eius quod affectamus, cuiusúe amatores profitemur nos eſſe, ſ. ſapientiæ, cum videlicet mortui fuerimus, quemadmodū ſignificat ratio: dum autē viuemus nequaquam. Nempe ſi nihil cum corpore pure diſcerni poteſt, è duobus alterum: aut nullo modo poſſumus ſcientiam conſequi, aut poſt mortem. Tunc.n.animus ipſe per ſeipſum erit ſeorſum à corpore, prius verò nequaquam. Atq; dum viuimus, ita vt videtur, proximè ad ſcientiā accedemus, ſi quàm minimū cum corpore cōmercium habuerimus, neq; quicquā cum illo cōmunicauerimus, niſi quantū ſumma cogat neceſsitas: neq; huius natura replebimur, ſed ab eius contagione cauebimus, quoad deus ipſe nos ſoluat: atq; ita puri, & à corporis inſania liberati, vt conſentaneum eſt, cū talibus erimus, cognoſcemusq; per nos ipſos ſyncerū quodlibet, id eſt, forſitan ipſum verum, nam impuro quidem purum attingere nefas eſt. Talia equidem, ò Simmia, iudico neceſſariū eſſe omnes diſcendi cupidos loqui inuicē, atq; opinari. An non tibi videtur? Et maximè quidē, inquit Simmias, omnium, ò Socrates. Si hęc igitur, inquit vera ſunt, ò amice, magna ſpes eſt eunti illuc quò nunc ego proficiſcor, ſicubi & ibi ſufficienter eius rei ſe compotē fieri, cuius gratia tantū nos negocium in ſuperiori vita ſuſcepimus. Hāc ergo migrationē in pręſentia mihi iniunctā, bona ſpe ſuſcipio, ſimiliterque quiuis alius, qui modò putauit præparatam ſibi mentē tanquam purificatam. Ita prorſus, inquit Simmias. Purificatio verò, inquit, nō ne in hoc conſiſtit quod iandudum dicebamus, videlicet vt quàm maximè poſſumus, ſeiungamus à corpore animum? hoc eſt & in præſenti tempore, & in futuro à corpore tāquam à vinculis reſolutum. Maximè quidem, inquit. Nō ne igitur hæc mors appellatur ſolutio animę, ſeparatio à corpore? Prorſus. Soluere verò ipſum quēadmodum confitemur, omni tēpore maximè ac ſoli ſtudent qui rectè philoſophantur. Atq; hæc ipſa philoſophorum meditatio eſt, animum à corpore ſoluere, atque ſeparare. Non ne ita? videtur, inquit Simmias. Quāobrem vt in principio dicebam, ridiculum foret, ſi vir qui ſe in vita ſic cōparauit, vt quàm proximè ad mortē accederet, ea deinde adueniente, perturbaretur. Non ne ridiculū? Quid ni, inquit Simmias. Reuera igitur, inquit, rectè philoſophantes mortem commentantur, atq; ab ea minimè omnium perterrētur. Ita verò conſidera. Cum.n.corpus quidem vbiq; aſpernentur, animū verò ipſum cupiāt ſecundum ſeipſum habere, nō ne ſumma eſſet abſurditas, ſi tūc quando id euenit, expaueſcant, moleſteq; ferant, neq; libenter illuc proficiſcantur, quò quū peruenerint, ſpes eſt eo quidem quod amabant in vita, potiri, amabant autē ſapientiam, eo autē cuius commercium moleſtè ferebant, liberari? An verò amatis & mulieribus & filijs defunctis, multi iam ſponte voluerūt ad inferos proficiſci, ſperantes eos ibi viſere, cū eisq; verſari quos amauerunt, Sapientiæ autē verus amator vehementer in hanc ipſam ſpem adductus, nō aliter eā pro dignitate vlla ſe cōparaturum, quàm ſi moriatur, iminentē mortem ægre feret, ac non libenter hinc illuc emigrabit? Arbitrari quidem, ò amice, oportet, ſi verè philoſophus ſit, magnopere apud ipſum hanc opinionē valere, vt non alibi puram ſapientiam poſſe aſſequi ſperet, quàm in futura poſt mortē vita. Si autē hoc ita ſe habet, non ne quemadmodū modo dicebam, præter rationem foret omnino, ſi mortē vir eiuſmodi formidaret? Per Iouem, inquit Simmias, contra rationem. Sufficiens ergò coniectura erit, inquit, ſi quem videris moleſtè mortē ferre, eum non eſſe philoſophū, ſed φιλοσώματον, quendam.i. corporis amatorem, atq; eundē fermè φιλοχρήματον, & φιλότιμον.i. pecuniarū honorumq; cupidū, ac talē, vt alterum horū affecter, aut vtrunque. Omnino ita eſt vt ais, inquit Simmias. Proinde quæ, ò Simmia, fortitudo nominatur, an non viris eiuſmodi maximè conuenit? Maximè. Non ne & tēperantia, cuius pleriq; aiunt officium eſſe, nequaquā proſternere ſe libidinibus, ſed parui pendere illas, modeſtiamque ſeruare, his duntaxat cōuenit, qui corpus deſpiciunt maximè, atq; in philoſophia viuunt? Neceſſe eſt. Si.n.conſiderare velis fortitudinem tēperantiamq; aliorū tibi perabſurda videbitur. Qua nam, ò Socrates, ratione? Scis vtiq; cæteros omnes mortē vnum ex maximis malis exiſtimare. Et maximè quidē. Non ne igitur maiorū metu malorum, quicunq; inter eos fortes ſunt, ſuſtinent mortem, quando ſuſtinent? Hoc pacto. Metuendo igitur, atq; metu fortes ita ſunt omnes præter philoſophos, etſi abſurdū eſt metu vel timiditate aliquem eſſe fortem. Nimium certè, inquit Simmias. Quid autem? qui inter eos moderati dicuntur, inquit, non ne ſimili quodam pacto affecti ſunt, intēperantia videlicet quadā temperati? quanquā impoſsibile id eſſe dicimus, veruntamen illis euenit affectio quædā huic ſimilis, in iſthac eorū fatua tēperantia. Timentes.n.ne alijs careant voluptatibus, easq; appetentes, à cęteris abſtinent, ab alijs ſuperati: etſi vocāt intemperatiam à voluptatibus ſuperari. veruntamē accidit eis, vt ſuperati à voluptatibus, alias ſuperent voluptates. Iam vero id illi ſimile eſt quod modo dicebatur, ſ. quodāmodo per intemperantiam fieri tēperatos. Simile quidē, inquit Simmias: Animaduertendum eſt, ò beate Simmia, inquit, ne hæc haudquaquā recta ſit ad virtutē via, voluptates videlicet voluptatibus, dolores doloribus, & metū metu, & maius minori tanquā nūmos cōmutare, ſed, ille duntaxat rectus ſit nummus, cuius gratia hæc omnia oporteat cōmutari, atq; venundari, ſ. ſapientia, prudentia, pro qua, & cum qua omnia empta ac vendita reuera ſit & fortitudo, & temperantia, & iuſtitia, ac ſummatim vera virtus, cum ſapientia, ſiue prudentia, & accedentibus, & recedentibus voluptatibus, & timoribus, cæterisq; generis eiuſdē. Sin autem à ſapientia ſegregata inuicē cōmutatur, adumbratio quædam ſit eiuſmodi virtus ac reuera ſeruilis, nihil ſani veriq; poſſidens, virtutis autē veritas in horū omnium purificatione reuera cōſiſtat, & tēprantia, & iuſtita, & fortitudo, & ſapientia ipſa ſit purificatio quædā. Quamobrē hi qui myſteria nobis cōſtituerunt, minimè cōtemnendi videntur,

ſed

ſed reuera iandudum oculte nos admonere, quicunq; non expiatus neq; initiatus migrabit ad inferos, eum iacere in luto: quicunq; verò purgatus atq; initiatus illuc acceſſerit cum dijs habitare. Sunt.n. quemadmodum dicunt, thyrſigeri quidem multi, Bacchi verò pauci. Hi verò, vt equidẽ opinor, non alij ſunt quàm qui rectè philoſophati ſunt. quorũ quidem in numero eſſe me neq; inferiorem quidem omni ſtudio pro viribus conatus ſum. An verò rectè contenderim, aliquidúe profecerim, quũ illuc peruenerimus, certo ſciemus, ſi Deus voluerit, paulò pòſt, vt mihi videtur. Hæc igitur mea excuſatio eſt, ò Simmia, & ò Cebes, quam videlicet ob cauſam cũ vos eosq; qui hic ſunt, dominos relinquam, meritò non ægre feram neq; perturber. ſpero.n. me & illic non minus quàm hic bonos dominos amicosq; inuenturũ. Multi verò id minimè credunt. Si igitur defenſio mea vobis magis quàm Athenienſibus iudicibus perſuaſit, bene ſe res habet. Cum hæc Socrates dixiſſet, ſuſcipiens ſermonẽ Cebes, ſic inquit. Cætera quidem, ò Socrates, rectè dicta videntur, quantum verò ad ipſam animam ſpectat, valde ambigunt homines, ne anima à corpore ſeparata nuſquam ſit vlterius, ſed ea ipſa die qua homo mortem obierit, intereat, ſtatimq; ſeiuncta à corpore diſſoluatur, atq; exhalans quaſi ventus, aut fumus diſsipetur atq; euaneſcat, neq; vſquã vlterius omnino ſit aliquid. Profectò ſi eſſet alicubi collecta in ſemetipſam, & ab his malis quę tu modo narrabas liberata, multa nimirũ bonaq; ſpes eſſet, ò Socrates, vera quæ dicebas fore. Cæterum ad id fortaſſe perſuaſione fideq; non parua opus eſt vt credatur ſupereſſe animam poſt interitũ hominis, atq; aliquam vim intelligentiamq; habere. Vera ò Cebes, loqueris, inquit Socrates. Verum quid agẽdum cẽſes? an fortè de his ipſis confabulandũ, vtrum ita fore, an aliter probabile ſit? Libenter equidem, inquit Cebes, audirẽ de his rebus quid ſentias. Neminẽ arbitror, inquit, hæc audientem, ne ſi comœdus quidem ſit, eſſe dicturum nugari nũc me, ac de quibus minimè oporteat verba facere. Si ergo placet oporteté; conſiderare, id hoc pacto conſideremus, vtrum videlicet apud inferos ſint mortuorũ animæ nec ne. Vetus quidem hic extat ſermo, cuius memores ſumus, abire quidem illuc animas defunctorũ, rurſusq; huc reuerti fieriq; ex mortuis. Atqui ſi hoc verũ eſt, vt ex mortuis iterũ viuentes fiant, eſſent animæ illic noſtræ. Neq;.n. rurſus fierent, ſi alicubi non eſſent. Atq; hæc ſufficiens coniectura eſt, ita eſſe, ſi reuera conſtet haud aliunde viuentes fieri quàm ex mortuis. At verò niſi id ſit, alia opus erit ratione. Omnino, inquit Cebes. Neq; verò id in hominibus ſolum, inquit, ſi planius intelligere vis, cõſideres, ſed in animalibus omnibus, & plãtis, atq; vt ſummatim dicã in omnibus quę gignuntur. in his, inquã, omnibus conſideremus nunquid omnia ſic fiant, neq; aliunde quàm ex contrarijs contraria, quibuſcunq; tale aliquid contingit: quemadmodum pulchrum turpi quodẽmodu contrarium eſt, & iuſtum iniuſto, aliaq; eiuſmodi quamplurima videmus. Ergò vtrum neceſſarium ſit, cuicunq; aliquid eſt cõtrarium, nullo modo aliunde id quàm ex ſuo contrario fieri? Veluti quando quid maius efficitur, neceſſe eſt ex eo quod antè fuerat minus, poſtea maius euadere. Ita eſt, inquit Cebes, Non ne & ſi minus aliquid fiat, ex eo quod ante maius, poſtea fiet minus? Sic omnino, inquit Cebes. Quinetiam ex robuſtiori debilius, ex tardiori velocius? prorſus. Quid verò? Si quid euadat deterius, non ne ex meliori? Et ſi iuſtius ex iniuſtiori? Quid ni? In omnibus igitur ſatis id exploratũ habemus, omnia ita fieri, contraria videlicet ex cõtrarijs. Prorſus, inquit Cebes. Quid rurſus, inquit? Eſt ne mediũ aliquid inter cõtraria duo? Duæ videlicet inter illa generationes, ſiue progreſsiones ab altero quidẽ in alterũ, atq; in alterũ vicisſim ab altero? Sanè inter maius atq; minus mediũ obtinet incremẽtũ, & decremẽtũ, dicimusq; id quidẽ creſcere, illud verò decreſcere. Ita inquit Cebes. Non ne ſimiliter diſcerni vicisſim, atq; cõfundi, frigeſcere, & incaleſcere, omniaq; eodem pacto? Et ſi nomina nobis deſunt

Proponitur diſceptãdum an anima hominis ſit poſt obitũ.

alicubi, vbiq; tñ ita neceſſe eſt fieri, videlicet omnia ex cõtrarijs inuicẽ, generationẽq; eſſe vtriuſq; vicisſim in alterũ? Omnino quidẽ, inquit. Quid verò? ei quod eſt viuere, eſt ne aliquid contrariũ? Quemadmodũ ei quod vigilare eſt dormire cõtrariũ? Sic eſt omnino, inquit Cebes. Quid nam? Mori. An non ex ſe inuicem hæc fiunt? ſiquidẽ contraria ſunt. Cumq; duo ſint, duæ quoq; inter hæc generationes mutuę, ſiue progreſsiones? Nihil prohibet. Alterã quidem coniugationem eorum, quæ modo dicebam, ego tibi dicam, tam ipſam, quàm generationes eorũ. Tu verò mihi aperies alterã. Dico autẽ illud quidẽ dormire, illud autẽ euigilare, atq; ex ſomno vigiliã fieri, & ex vigilia ſomnum: horumq; generationes hanc quidẽ conniuere, illam verò expergiſci. Satisfeci tibi nec ne? Satis feciſti certè, inquit Cebes. Dic tu mihi quoq; ſimiliter de vita atq; morte. An nõ contrariũ viuere dicis eſſe atq; mori? Equidem? Et ex ſe inuicem fieri? Ita. Ergò ex viuente quid nam fiet? Mortuum. Quid autem ex mortuo? Neceſſe eſt confiteri viuens. Igitur ex mortuis, ò Cebes, viuentia fiunt atq; viuentes. Apparet. Sunt igitur apud inferos animæ noſtræ. Videtur. Nonne ergo & generationũ quæ circa hæc ſunt, altera quidẽ manifeſta eſt? Mori.n. manifeſtu eſt, non ne? Ita prorſus. Quid nam igitur facimus? Non reddemus vicisſim generationẽ huic contrariã, ſed hac in re duntaxat mancam dicemus naturã eſſe? An verò neceſſe eſt reddere ei quod mori eſt contrariã quandã generationem? Omnino. Quam vero iſtã? Reuiuiſcere? Nonne igitur ſi reuiuiſcentia eſt, progræſsio quædã hæc eſt ex mortuis ad viuentes? Eſt vtiq;. Conuenit ergò nobis hac inſuper ratione, viuentes ex mortuis fieri nihilominus quàm mortuos ex viuentibus. Quod cum ita ſit, ſufficientẽ coniecturam hinc haberi, animas mortuorũ neceſſario alicubi eſſe, vnde iterũ reuertantur. Videtur mihi, ò Socrates, hoc ex his quę cõceſſa ſunt, neceſſario ſequi. Animaduerte ergo, inquit, ò Cebes, haud ab re nos hæc, vt arbitror, conceſsiſſe. Niſi.n. continuè altera vicisſim alteris redderentur, quaſi quodam circulo remeantia, ſed directa quædam progreſsio foret, duntaxat ex altero in eius oppoſitum, neq; rurſus reflecterentur in alterũ, facerentq; regreſſum, omnia tandem, mihi crede, eãdem ſubirent figuram atq; paſsionem, fieriq; ceſſarent. Quo nã id pacto dicis, inquit Cebes? Haudquaquã intellectu difficile eſt, inquit, quod loquor. Perinde.n. ac ſi in ſomnum caderetur quidem, ab eo vero in vigiliam nunquam reſurgeretur, minimè te latet omnia tandem eo deuentura, vt Endymion ridicula quędam fabula videatur, neq; appareat vſquam, cum cætera quoq; vniuerſa ſomno ſimiliter oprimantur. Proinde ſi confunderentur quidẽ omnia, nunquam vero diſcernerẽtur, Anaxagoræ illud repente contingeret, vniuerſa videlicet eſſe ſimul. Eadem ratione, ò amice Cebes, ſi quæcunq; vitam acceperint, moriantur, mortua verò cũ fuerint, mortua relinquantur, neq; iterum reuiuiſcant, an non neceſſariũ eſt omnino, cuncta demum interijſſe, nihilq; viuere? Nam ſi ex alijs quidem viuentia fierent, poſtea verò perirent, quid obſtaret quo minus in interitum cuncta conſumerentur? Nihil prorſus, Socrates, inquit Cebes, ſed mihi omnino vera loqui videris. Eſt certè, ò Cebes, inquit, maximẽ omniũ ita, vt mihi videtur: neq; nos hæc ipſa, quaſi decepti confeſsi ſumus ſed reuera reuiuiſcentia eſt, atq; ex mortuis viuentes fiunt, mortuorumq; ſuperſunt animæ, Atq; bonis quidem melius eſt, malis verò peius. Atqui & ſecundũ illud, ò Socrates, inquit Cebes, quod frequenter vſurpare ſoles, ſi modo verum eſt, diſciplinã videlicet noſtram nihil eſſe aliud quàm reminiſcentiã: & ſecundũ hoc inquã, neceſſe eſt nos in ſuperiori quodã tempore, ea quorum nunc reminiſcimur, didiciſſe. Id verò fieri non poſſet niſi prius anima noſtra fuiſſet alicubi quàm in hanc humanam ſpeciem deueniret. Quamobrem & hęc ratione immortale quiddam anima videtur eſſe. At quales huius rei demonſtrationes, inquit Simmias, habes, ò Cebes? Commemora nobis eas. Nõ enim ſatis in præſentia memini.

Oſtẽditur noſtra ſciẽtia eſſe reminiſcẽtia

mini. Vna quidem ratio eſt pulcherrima, inquit Cebes, quod interrogati hões ſi quis eos rectè interroget, ipſi oïa quemadmodum ſunt, reſpondent. Atqui nunquã id facere poſſent, niſi ineſſet ipſis ſcientia rectaq; ratio. Deinde ſiquis eos ad geometricas figuras deſcriptionesq;, vel ſimile aliquid conuerterit, ibi maniſeſte comperiet, ita id ſe habere. Si hæc, ò Simmia, ratio, inquit Socrates, tibi nõ ſatisfacit, atẽde, an ſic tibi cõſideranti idem quod nobis videatur. Diffidis.n. eam quã diſciplinã vocant, reminiſcentiam eſſe poſſe. Haud æquidẽ diffido, inquit Simmias. Veruntamen id expedit mihi diſcere de quo ſermo eſt, ſ. reminiſci. Ac fermè ex his quæ Cebes cœpit dicere, iam recordor, & credo. Nihilo minus tñ & à te, ò Socrates, qua ratione id modo probare ipſe aggrediebaris, perlibẽter audirem. Hac equidẽ ratione, inquit Socrates, cõfitemur ſanè quodammodo, ſiquis alicuius reminiſcatur, oportere ipſum prius aliquando id ſciuiſſe. Prorſus, inquit Simmia. Nunquid ergo & hoc confitemur, inquit, quoties ſcientia hoc

Quid reminiſcentia. Quo pacto fiat reminiſcentia?

modo prouenit, reminiſcentiam eam eſſe? Dico autẽ hoc pacto. Siquis aliud quiddam viderit, vel audiuerit, vel alio perceperit ſenſu, neq; ſolũ idipſum cognoſcat, verũ etiam cognoſcat aliud quiddam, cuius non vna eademq;, ſed alia ſcientia ſit, non ne merito dicemus hunc eius rei reminiſci, in cuius peruenerit notionẽ? Quo nam pacto id dicis, inquit Simmias? Hoc, inquit Socrates. Alia quodãmodo hominis ſciẽtia eſt, alia lyræ. Quid ni, inquit Simmias? An ignoras hoc amãtibus euenire, cũ lyrã, aut veſtẽ, aut quid aliud ex his aſpiciãt, quibus vti eorũ amatæ conſueuerunt. Nam & agnoſcunt lyram, & ſimul mente formã recolunt puellæ cuius erat lyra. Hoc verò reminiſci. Ceu ſiquis cũ Simmiã viderit ſæpe, Cebetis recordetur, & cætera eiuſdem generis infinita. Infinita per Iouem, inquit Simmias. An non igitur, inquit, tale quiddã recordatio quædam eſt? Maximè vero ſi id nobis in illis cõtingat rebus, quas longitudine tẽporis, & negligentia obliuioni iam tradiderimus? Ita certè, inquit Simmias. Quid verò, inquit Socrates? Contingit ne, vt qui equum pictũ viderit pictamq; lyram, reminiſcatur hominis? Atq; cum pictum aſpexerit Simmiã, veniat illi in mentem, & Cebes? Sic vtiq;, inquit. Non ne euenit etiã, vt qui Simmiã inſpexerit pictũ, ipſius quoq; Simmię recordetur? Euenit certè. An non ſecundũ hæc omnia contingit, tum à ſimilibus, tum à diſsimilibus reminiſcentiã prouenire? Contingit. Verũ quoties à ſimilibus quiſpiam reminiſcitur, an non neceſſe eſt id inſuper intelligere, vtrũ deficiat hoc ſecundũ ſimilitudinẽ nec ne, ab illo cuius repetita memoria eſt? Neceſſe eſt. Attende ſanè, nũquid hęc ita ſe habeant. dicimus aliquid eſſe ęquale? Nõ dico lignũ ligno, neq; lapidẽ lapidi, neq; aliud eiuſmodi quicquam, ſed præter hęc omnia aliud quiddã ęquale, ipſum dicimus ne aliquid eſſe, an nihil? Dicimus per Iouẽ, & quidẽ mirifice. An ſcimus & ipſum quod eſt æquale? Omnino quidẽ. Vnde nam ſcientiam eius accepimus? An non ex his quę modo dicimus, videlicet cõſpicati vel ligna, vel ſaxa, vel alia quædam æqualia ex his illud excogitauimus, quod aliud eſt, quàm hęc? An nõ aliud quiddam apparet? Conſidera verò & hoc pacto. Non ne ſaxa, vel ligna æqualia dum eadem ſunt, alias æqualia, alias inæqualia nobis apparent? Penitus. Quid autẽ ipſa æqualia? poſſunt inæqualia tibi videri? vel æqualitas inæqualitas? Nunquã, ò Socrates. Quamobrem non idẽ ſunt hęc ęqualia atq; ipſum æquale. Nullo modo idẽ mihi apparent, ò Socrates. Veruntamẽ ab his ęqualibus quę alia ſunt quàm ipſum illud ęquale, ipſius ſimul excogitaſti ſcientiam, atq; percepiſti. Veriſsima loqueris. An non ſiue ſimile ipſum ſit, ſiue diſsimile? Omnino. Nihil ſane refert. quatenus.n. aliud cõſpicatus, ex hac ipſa perſpectiõe aliud intellexeris, ſiue ſimile, ſiue diſsimile, neceſſe eſt hinc reminiſcentiam prouenire. Et maximè quidẽ. Quid verò ad id? An ſic nos habemus circa quæ ſunt in his, quæ modo dicebamus æqualia, lignis, ſaxiſq; & alijs? Videntur ne ita æqualia hęc eſſe, vt ipſum quod eſt æquale? An deeſſe potius aliquid quo minus talia ſint quale eſt æquale ipſum, an nihil? Permultum certè deeſt. Non ne confitemur quando quis aliquid intuẽs, aïaduertat appetere quidem hoc quod in pręſentia videt, eſſe tale quale quiddam aliud ex his quę ſunt, verum deficere, neq; poſſe tale eſſe æquale, quale ſit illud, ſed deterius eſſe, neceſſe eſſe eum qui animaduertit, antè cognouiſſe illud, cui dicit hoc quodam modo ſimile fieri, ſed ad plenã ſimilitudinẽ non accedere? Neceſſe eſt. Quid ergò? tale ne aliquid contingit & nobis nec ne? circa hæc æqualia ipſumq; ęquale? Quàm plurimum. Neceſſe eſt ergo nos æqualis ipſius ſciẽtiam ante illud tempus habuiſſe in quo primũ vidẽtes æqualia, agnouimus conari quidem hęc omnia talia euadere quale eſt ipſum, attamen à perfectione ipſius abeſſe. Ita eſt. Atqui & hoc confitemur, nos neq; aliunde id agnouiſſe, neq; agnoſcere poſſe, quàm ex viſu, vel tactu, vel alio quodã ſenſu. ſimiliter.n. de his omnibus iudico. Similiter, ò Socrates ad id ſe habent de quo agitur, oſtendendũ. Atqui à ſenſibus quidem intellexiſſe oportet, omnia quæ ſubiecta ſunt ſenſibus, illud quod eſt æquale appetere, quamuis ipſum nõ aſſequantur. an aliter dicimus? Haud aliter. Antè.n. quàm inciperemus videre, aut audire, aliſq; vti ſenſibus, oportuit nos æqualijs ipſius ſcientiã poſſediſſe, videlicet quid ipſum ſit, ſi modo æqualia hæc quæ ſenſibus ſubiacent, ad ipſum adeò relaturi ſimus, vt iudicemus anniti quidẽ hęc omnia talia quale ipſum eſt euadere, veruntamẽ deteriora relinqui. Neceſſario inquit Simmias, ex ſuperioribus id, ò Socrates, ſequitur. An non ſtatim, inquit, nati vidimus, & audimus, alioſque ſenſus exercuimus? Omnino. Oportuit autem, vt diximus, antè hæc ipſius æqualis ſcientiam habuiſſe. Oportuit. Quamobrem, vt videtur, neceſſe eſt antequam naſceremur, eam comprehendiſſe. Sic apparet. Non ne ſi eam ſurtiti antè natiuitatem ipſam iam habentes nati ſumus, ſciuimus & antè ortũ, atq; ſtatim nati nõ ſolũ ipſum ęquale maiuſq; & minus, verumetiam eiuſdẽ generis omnia? Non.n. de æquali magis nunc nobis eſt ſermo, quam de ipſo pulchro, de ipſo bono, de ipſo iuſto atq; ſancto, & vt dicò de omnibus quibus propriè hoc ipſum quod eſt aſsignamus, & interrogationibus interrogantes, & reſpõſionibus reſpondentes, vt neceſſarium ſit nos antequam naſceremur, horũ omniũ ſcientiã habuiſſe. Eſt ita. Ac ſi acceptis ſciẽtijs, nõ ſemper obliuiſceremur, oporteret & cum ipſis naſci, ſemper etiam per omnẽ vitam ſcire. Nam ſcire id eſt, acceptam alicuius rei ſcientiã retinere, nec amiſiſſe. An non obliuionem ſcientiæ iacturam eſſe dicimus? Ita prorſus, ò Socrates. Sin autẽ acceptã ante ortũ ſcientiam, nati amiſimus: deinde verò freti ſenſibus circa ipſas ſcientias, illas quas antè habueramus, recipimus: nõ ne id quod diſcere appellamus, eſſet ſcientiã propriã recuperare, atq; id reminiſci nominantes, rectè nominaremus? Rectè. Fieri.n. id poſſe apparuit. Videlicet, vt cum quis aliquid ſenſerit, vel videndo, vel audiendo, vel aliter ſentiendo, aliud quiddam ex hoc agnoſcat cuius erat oblitus, cui quidem hoc quodammodo propinquabat, ſiue ſimile id ſit, ſiue diſsimile. Ita quod iam pridẽ dico, è duobus alterũ. aut.n. ſcientes nati ſumus, ſcimuſq; per omnẽ vitam omnes, aut quos deinde dicimus diſcere, duntaxat reminiſcũtur, atq; diſciplina reminiſcẽtia eſt. Sic omnino ſe res habet, ò Socrates. Vtrum igitur eligis, ò Simmia? vel cum ſcientia nos eſſe natos, vel reminiſci poſtea quorũ prius ſcientiam acceperimus? Ambigo vtrũ in præſentia Socrates eligam. Quid verò? potes ne eligere quid de hoc videatur tibi? Vir ſciens poteſt ne eorum quæ ſcit reddere rationẽ, an contra? Neceſſe eſt, ò Socrates, poſſe. An verò tibi videntur omnes rõnem de his quæ modo tractabamus, afferre poſſe? Optarem equidẽ. ſed multo magis vereor ne cras nullus hic homo ſit, qui pro dignitate id ſciat efficere. Nõ igitur, ò Simmia, putas omnes hoc intelligere? Nullo modo. Reminiſcuntur ergo quæ aliquando didicerant. Neceſſe eſt. Quando verò acceperunt animæ noſtræ ſcientiam? Non.n. poſtquam homines nati ſumus. Non certe. Ergò

prius

prius. Ita. Erant igitur Simmia animæ etiã prius quàm in humanã ſpeciẽ deuenirent, ſeorſum à corpore, intelligentiamq́; habebant. Niſi fortè, ò Socrates, dũ naſceremur, ipſas ſciẽtias acceperimus. Nam id etiã tempus reliquũ eſt. Eſto, ſic ò amice. Sed quo nã alio tempore eas amiſimus? Non.n.habentes iã eas naſcimur, vt modo confitebamur. An in eodem perdidimus, quo & accepimus? an aliud tempus efferre potes? Nullo, ò Socrates, modo, ſed nihil me dicere minimè aduertebã. An ergo ſic nobis ſe res habet, ò Simmia? Si quidẽ ſunt ea quæ quotidie prædicamus, pulchrum, ſ. quiddã atq; bonum, & omnis eiuſmodi eſſentia, ad quã oĩa ſenſibus percepta referimus, quæ & quæ prius erant noſtra, & tanquã noſtrã quærentes inuenimus, atq; ad ipſius exẽplar referimus, neceſſe eſt ita, vt & ipſa ſunt noſtrã quoq; animã prius etiam quàm naſceremur, extitiſſe. At ſi hæc non ſunt, fruſtra vtiq; ratio hęc tractata eſſet. An non ita ſe habet, atq; par neceſſitas eſt, & ipſa eſſe, & animas noſtras antequã naſceremur, & niſi ipſa ſunt, neq; hęc vtiq; ſunt? Mirifice, ò Socrates, eadẽ mihi videtur eſſe neceſſitas, atq; pulcherrima huc ratio nos perducit, vt ſimiliter tam animã noſtrã, quàm eſſentiã ipſam quã modo dicebas, ante quã naſceremur extitiſſe cõfiteamur. Nihil.n.tam certũ habeo, quàm eſſe eiuſmodi omnia & quidem maximè, ſ. pulchrum ipſum, & bonum, aliaq́; omnia quæ tu modo dicebas. Et quantũ ad me attinet, ſatis demonſtratum. Quid verò videtur Cebeti? Oportet.n. illi quoq; perſuadere. Satis & illi arbitror perſuaſum, inquit Simmias, quãuis omniũ repugnãtiſſimus ſit, & ad credendum tardiſſimus. Opinor tamẽ ſufficienter illi probatum, ante ortum noſtrũ animã extitiſſe. An verò poſt interitũ noſtrũ etiã futura ſit, nec mihi quidẽ ipſi, ò Socrates, ſatis adhuc videtur oſtenſum. Sed nunc etiã reſtat multorũ dubitatio illa quã in medium Cebes adduxerat, ne videlicet homine moriẽte, ſimul, anima diſſipetur, atq; ita eſſe deſinat. quid.n. prohibet fieri quidẽ illam, & aliunde cõſtitui atq; eſſe prius, etiam quàm in corpus hominis laberetur: poſtquam verò ab eo diſceſſerit, tunc illam inſuper interire? Rectè loqueris Simmia, inquit Cebes. Videtur enim quaſi dimidiũ eius quod oportet probatũ, antè videlicet quàm naſceremur, noſtrã animã extitiſſe: oportere autem id quoq; oſtẽdere, poſtquam mortui fuerimus, nõ minus fore quàm eſſet antequã naſceremur, ſi modo finẽ ſuum demonſtratio ſit habitura. Demonſtratum quidem eſt, inquit Socrates, iſtud, ò Simmia, & ò Cebes, etiam nũc, ſi modo velitis, & id quod modo probatũ eſt, & illud quod ante cõceſſeramus, videlicet omne viuens ex mortuo fieri, in vnum connectere: Si.n. eſt anima prius: & quum in hanc venit vitam, fitq́; homo, neceſſe eſt non aliũde eam quàm ex mortuis proficiſci: cur non neceſſariũ ſit, vt etiã poſt mortẽ corporis maneat, quũ oporteat ipſam ad hanc vitã reuerti? Demõſtratũ igitur & nunc eſt quod dicitur. Veruntamen videmini tu atq; Simmias cupere idem rurſus diligẽtius pertractari: ac forſitan puerorũ more formidatis, ne re vera corpore egredientẽ ventus diſſoluat, atq; diſpergat, pręſertim, ſi ventis vehemẽtius flantibus exeat. Ad hęc Cebes ſubridens, tanquã nobis id formidantibus, inquit, ò Socrates, cõtra perſuadere conare, imò vero non tanquã formidantibus nobis, ſed fortè eſt inter nos puer aliquis talia metuens: huic ergo annitamur perſuadere, ne mortẽ ceu laruas pertimeſcat. Oportet certè, inquit, huic mederi carminibus quotidie, quoad ſanus efficiatur. Sed vbinam, inquit Cebes, medicum eiuſmodi nanciſcemur, ò Socrates, quũ tu deceſſeris? Ampla eſt, inquit, ò Cebes, Græcia, in qua ſunt viri præſtantes, quàm plurimæ ſunt barbaræ nationes, per hos omnes eiuſmodi medicũ debetis perquirere, neq; pecunijs parcentes, neq; laboribus. Nihil eſt.n. pro quo cõmodius omnia quis expendat. Perſcrutandum quoq; eſt etiam inter vos ipſos. fortè.n. non facilè inuenietis, qui melius quàm vos id queat efficere. Fiet quidem, inquit Cebes, ſed redeamus iam, ſi tibi placet, vnde digreſſi ſumus. Mihi quidẽ placet, inquit. Quid enim prohibet? Rectè reſpondes, inquit Cebes. An non tale aliquid, inquit, à nobis ipſis ſciſcitari debemus? Cuinam & quali conueniat ea paſſio, per quam diſſolui poſſit. Et cui qualiq́; ſit metuendum, ne id patiatur. Et ſecundum quam qualemq́; eius partẽ, deinde cõſiderare cuiuſmodi anima ſit: demũ ex his animæ noſtræ gratia vel cõfidere, vel timere. Vera loqueris, inquit. Non ne igitur ei quod cõponitur, iamq́; cõpoſitum eſt, natura id pati conuenit, vt quatenus eſt cõpoſitum, diſſoluatur? Siquid verò non ſit cõpoſitum, huic ſoli potiſſimum nulla accidit diſſolutio? Mihi quidẽ ſic apparet, inquit Cebes. An non quæ ſemper ſecundũ eadem eodemq́; modo ſe habent, inquit, hæc maximè eſſe conuenit ſimplicia? Quæ vero alias aliter, nec vnquam ſecundũ eadẽ, hæc eſſe cõpoſita? Ita equidem opinor. Redeamus iam ad illa, ad quæ in ſuperiori diſputatione proceſſimus. Ipſa eſſentia cuius interrogando reſpõdendoq; definitionẽ hoc ipſum quod eſt aſſignauimus, vtrũ eodem modo, & ſecundũ eadem ſe ſemper habet? an alias aliter? videlicet & ipſum æquale, ipſum pulchrum, ipſum vnumquodq; quod eſt ens, vtrum mutationem aliquãdo aliquam ipſa recipiunt, an ipſorum vnumquodq; ſemper id quod eſt vniforme exiſtens ipſum per ſeipſum, eodem modo, & ſecundũ eadem ſe habet, neq; vnquã, neq; vſquã, nec vllo pacto mutationẽ aliquã ſuſcipit, Neceſſe eſt, ò Socrates, hæc, inquit Cebes, eodẽ modo & ſecundũ eadẽ ſe ſemper habere. Quid aũt dicemus de multis, inquit, quæ ſimiliter pulchra dicuntur, ſcilicet hominibus, equis, veſtibus, vel alijs quibuſcunq; talibus, quę vel pulchra dicuntur, vel æqualia, vel etiam de omnibus, quæ illis ſynonyma ſunt? num hæc ſecundum eadem ſe ſemper habent? An potius omnino cõtra quàm illa, videlicet neq; ipſa ſibimet, neq; inuicem vnquam vt ſimpliciter loquar, vllo pacto ſecundũ eadem eodemq́; modo ſe habent? Hæc, ò Socrates, inquit Cebes, nunquã eodẽ modo ſunt. Et hæc quidẽ tangi, videri, alijsq́; ſenſibus attingi poſſunt. Quæ verò ſemper ſecundũ eadẽ permanent, ſola intelligentiæ ratione percipiuntur, ſuntq́; inuiſibilia quæ talia ſunt, neq; cernũtur vnquam. Vera omnino loqueris, inquit. Vis ergo duas rerum ſpecies ponamus, alteram viſibilium, inuiſibiliũ alteram? Ponamus, inquit. Et inuiſibile quidem modo ſemper eodẽ eſſe, viſibile verò nonnunquã eodem? Hoc quoq; ponamus, inquit. Age iam, aliud ne in nobis eſt, quàm hic quidem corpus, inde verò anima? Nihil aliud, inquit. Vtri nã ſpeciei corpus eſſe ſimilius cognatiusq́; dicimus? Nemini dubiũ, inquit, quin viſibili. Quid verò anima? Viſibile ne aliquid eſt, an contra. Non hominibus, quidem, ò Socrates, inquit. At qui nos de ijs duntaxat, quæ ab hominũ natura videri, vel non videri poſſunt loquebamur. An de ijs quæ ad aliam naturã ſpectant, tractabamus? De ijs duntaxat quæ ad humanã, inquit. Quid ergo de anima dicebamus? Nunquid viſibilẽ eſſe? Non viſibilem. Inuiſibilem ergò? Ita. Anima igitur inuiſibili ſpeciei ſimilior eſt, quàm corpus. Corpus verò viſibili. Neceſſariũ, id eſt omnino. An nõ & hoc euenire in ſuperioribus dicebamus? Vt cum anima ad aliquid conſiderandũ ſociũ ſibi corpus aſſumit, vel per viſum, vel per auditum, vel per aliũ ſenſum: hoc.n. eſt per corpus conſiderare, quia per ſenſus id agitur: tunc quidem à corpore trahatur ad ea quę nũquam eodem modo ſunt, atq; ipſa aberret, perturbeturq́;, quaſi ebria vacillet, vtpotè quæ talia quædam attigerit. Prorſus. At verò quoties ipſe animus per ſeipſum excogitat, illuc ſe confert ad purum, ſempiternũ, immortale, ſemper eodem modo ſe habens: & tanquam ipſius cognatus ſemper inhęret illi, quoties ipſe redierit in ſeipſum, eiq; liceat, ceſſetq́; ab errore: & circa illa ſemper ſecundũ eadem eodem modo ſe habet, vtpote qui talia iam attigerit. Atq; hæc eius affectio ſapientia, ſiue prudentia nominatur. Præclare, inquit, ac verè omnino loqueris, ò Socrates. Viri igitur ſpeciei rurſus tibi videtur, ex his quę & in ſuperioribus & modo dicta ſunt anima eſſe ſimilior atq; cognatior? Arbitror equidẽ, ò Socrates, quemlibet,

Duæ rerũ ſpecies, viſibile, inuiſibile.

inquit, vel indocilē prorſus, & pertinacē ex hac diſcurſione conceſſurū, animā & per totū atq; per omne, ſimiliorem eſſe ei quod ſemper eodē modo eſt, quàm oppoſito. Quid autem corpus? Alteri ſpeciei. Conſidera rurſus hoc

Argumentum ab actionibus.

pacto. Quandiu in eodē ſunt anima atq; corpus, hoc quidē ſeruire atq; ſubeſſe natura iubet, hanc verò præeſſe atq; dominari. Secundū hæc rurſus vtrum tibi videtur ſimile eſſe diuino, vtrum mortali? An non putas diuinū quidem tale eſſe natura, vt præſit & ducat: Mortale verò, vt ſubijciatur ac ſeruiat? Puto equidē. Vtri igitur horū eſt anima ſimilis? Cōſtat, ò Socrates, animā quidem ſimilē eſſe diuino, corpus verò mortali. Animaduerte iam, ò Cebes, num hæc ex omnibus quæ dicta ſunt, conſequatur. Videlicet ipſi diuino, immortali, intelligibili, vniformi, indiſſolubili, ſemper eodem modo, & ſecundum eadē ſeipſum habenti animā eſſe ſimilimā: humano verò, mortali, nec intelligibili, multiformi, diſſolubili nunquam eodem modo ſibimet ſe habenti, ſimillimū eſſe corpus. Poſſumus ne, ò amice Cebes, hæc præter aliud quicquā afferre, quo minus ita ſit? Non poſſumus. Quid ergo? Cum hæc ita ſe habeant, non ne corpori conuenit, vt breui ſoluatur? Animæ verò, vt omnino indiſſolubilis ſit, vel aliquid rei omnino indiſſolubili propinquum? Quid ni? Cernis igitur poſtquā mortuus homo fuerit, quod in eo viſibile eſt corpus, & in loco viſibili poſitum, quod cadauer appellamus, cui conuenit, vt diſſoluatur, concidat, diffluat, nihil horū ſubito pati, ſed multū aliquando tēpus ſupereſſe, ſi quis corpore perbelle affecto deceſſerit. Corpus.n. ſeruatū, & rebus quibuſdam ad durationē curatum, quemadmodū in Agypto faciunt,

Aegyptij diu ſeruāt cadauera medicamentis.

incredibile quoddā tempus fermè integrū manet. Quinetiam ſi putreſcat, tñ nonnullæ corporis partes, oſſa videlicet, neruiq; atq; ſimilia, vt ita dicam, immortalia permanent. An nō? Ita. Anima verò quæ inuiſibile quiddam eſt, in ſimilem quendam aliumq; locū migrans, excellentem, purū, inuiſibilē, nobis ocultū, reuera ad bonū ſapientemq; Deū, quo ſi Deus voluerit, paulò pòſt meo quoq; animo eſt migrādum: anima inquam talis, taliq; natura prædita, nunquid cum primū à corpre liberata fuerit, diſsipabitur atq; interibit, vt multi putāt? Permultū abeſt, ò dilecte Cebes atq; Simmia, imò multo magis ita ſe res habet, ſi quidem pura diſceſſerit corporeū nil ſecum trahens, vtpotè quę ſua cū illo inuita cōmunicauerit, ſed fugerit illud ſemper, ſeq; in ſe collegerit, tanquā ſemper id meditata: quod quidē nihil eſt aliud quàm rectè philoſophari, mortēq; re uera facile commentari. an non hæc eſt meditatio mortis? Eſt omnino. Anima, inquam, ſi ſic affecta diſceſſerit, non ne ad aliquid ſibi ſimile diuinum abit? diuinū, & immortale, & ſapiens? quo cum peruenerit, euadit felix, ab errore, dementia, timoribus, duriſq; amoribus, cęteriſq; humanis liberata malis & quemadmodum de initiatis dici ſolet, re uera reliquum tempus vitam cum dijs agit? Ita ne dicendum eſt, ò Cebes, an aliter. Ita per Iouem, inquit Cebes. Sin autem polluta impuraq; decedat vtpote quæ corpus ſemper amplexa ipſum duntaxat coluerit, & amauerit, eiuſq; voluptatibus & libidinibus quaſi veneficijs quibuſdam delinita fuerit, & vſqueadeo capta, vt nihil aliud putet eſſe verū, niſi quod corporeum ſit, quod tangi, quod videri poſsit, quod ue bibat, & quod edat, & quo in venerijs vtatur: quod verò oculis quidem occultū & inuiſibile ſit, veruntamen intelligibile, & philoſophia comprehendendum, habere odio conſueuerit, tremereq; & fugere, ſic inquam inſtitutam animā putas ne ipſam per ſe ſyncetam euadere? Nullo modo, inquit. Sed inſectam inuolutamq;, vt arbitror, contagione corporea, quam conſuetudo congreſſuſq; cum corpore propter cōtinuam familiaritatem, plurimumq; eius cultum effecit quaſi congenitā? Ita putamus.

Animas grauiorum verſari circa ſepulchra atq; vmbroſas imagines apparere.

Pòderoſum verò, ò amice, id putandū eſt, & graue terrenumq; & viſibile, quod anima eiuſmodi ſecum trahit: ideoq; ab eo grauatur, & ad viſibilē trahitur locū metu inuiſibilis, atq; oculi, & quemadmodum fertur circa monumenta ſepulcraq; verſatur, circa quę iam nonnulla apparuerunt animarum vmbroſa phantaſmata, qualia prę ferunt ſimulacra tales animæ, quæ videlicet non puræ deceſſerunt à corpore, ſed viſibile aliquid trahentes: quo fit vt videri poſsint. Conſentaneū eſt ò Socrates. Conſentaneum tñ ò Cebes, non eſſe has bonorū animas, ſed malorum, quæ circa hæc oberrare coguntur, pœnas dantes vitæ improbè actæ. Itaq; tamdiu circūuagantur, quoad cupiditate naturæ corporeæ comitante rurſus induant corpus. Induūt aūt, vt decēs eſt eiuſmodi mores quales in vita exercuerunt. Quales dicis mores ò Socrates? Eiuſmodi eos quidē qui ventri dediti per inertiam atq; laſciuiam vitam egerunt, neq; quicquā penſi pudoriſq; habuerūt, decens eſt aſinos ſimiliaq; ſubire. An non putas? Conſentanea loqueris. Qui vero iniurias, tyrānides, rapinas, prę cęteris ſecuti ſunt, in luporum, accipitrū, miluorū genera par eſt pertranſire. num alio has migrare dicendū eſt? Ita potiſsimū, inquit Cebes. Similiter & in cæteris, abeunt.n. in genera quęlibet, quibus in vita mores ſimiles cōtraxerūt. Manifeſtū id quidē. Nō ne horū feliciſsimi ſunt, & in optimū proficiſcuntur locū quicunq; popularē ciuilemq; virtutem, quam tēperantiam & iuſtitiā nominant, exercuere abſq; philoſophia quidē atq; mente, ſed ex conſuetudine exercitationeq; acquiſitā? Quo nam pacto hi feliciſsimi ſunt? Quoniā decens eſt hos in tale quoddā genus iterum ciuile miteq; demigrare quodā modo apum, aut veſparū vel formicarū, atq; deinde in idē rurſus genus humanum, modeſtoſq; ex illis homines fieri. Ita decet. In deorum verò genus nulli fas eſt peruenire, præter eos qui diſcendi cupiditate flagrātes, & philoſophati ſunt, & puri penitus deceſſerunt. Horū quidē gratia ò amice Simmia atq; Cebes qui rectè philoſophantur, ab omnibus corporis cupiditatibus abſtinent, atq; ita perſeuerant, nec ſe illis vnquā tradunt, neq; familię iacturam paupertatemq; formidant, quemadmodū multi pecuniarū cupidi, neq; rurſus cōtemptum atq; ignominiā, quemadmodū qui magiſtratus ambiunt & honores, deinde ab his abſtinēt. Neq;.n. deceret, ò Socrates. Non per Iouē. Quamobrem hi qui animum ſuum colunt, neq; corpori fingendo viuūt, ſpretis his omnibus haudquaquam ea gradiuntur via qua ſuperiores illi quos narrauimus, quia videlicet quo proficiſcantur ignorent. Ipſi verò exiſtimantes philoſophiæ eiuſq; ſolutioni repugnandū non eſſe, hanc ea ſequuntur via qua eos ipſa ducit. Quonā pacto ò Socrates? Dicā equidē. Cognoſcūt profectò viri ſciētiæ cupidi, quemadmodū eorū animā ſuſcipit reuera ligatā in corpore, atq; implicitā, ac per ipſum quaſi per carcerē quendā res conſiderare coactam: cumq; per ſeipſam id nō faciat, omni prorſus inſcitia inuolutam: cognoſcunt præterea, quemadmodum philoſophia perſpiciens quàm callide corporeū vinculū aſtringat animā: quippe cū per ipſam fiat cōcupiſcentiam, per quā deuinctus animus adiutor ſit ad ſeipſum deuinciendū: cognoſcunt inquā viri ſciētiæ cupidi, quemadmodū philoſophia eorum animam ita conſtitutā ſuſcipiens, paulatim inſtruit ſoluereq; aggreditur, oſtēdēs quàm fallax oculorū, quàm fallax auriū, cæterorūq; ſenſuum ſit iudiciū, ſuadens ab his diſcedere, quatenus hærere illis ſumma non cogat neceſſitas, ſeq; in ſeipſam reuocare atq; colligere, nec vlli credere præterquā ſibi, quatenus videlicet ipſa per ſeipſam intelligat quodlibet eorū quę ſunt, exiſtēs per ſeipſum. Quod verò ipſa per alia cōſideret exiſtēs in alijs aliud, nihil exiſtimare verū: eſſe vero eiuſmodi quidē ſenſibile atq; viſibile: quod autē ipſa per ſe conſideret, intelligibile atq; inuiſibile. Huic ergo ſolutioni veri philoſophi animus repugnandū non eſſe iudicās, ſic à voluptatibus, cupiditatibus, doloribus, timoribus, pro viribus abſtinet: iudicans quādo quis vehementer delectetur, vel metuat, vel doleat, aut cupiat, haud tantum ab his duntaxat pati malum, quantum quis forſan exiſtimarit, videlicet ſi propter concupiſcētias vel ægrotet quiſpiam, vel pecunias cōſumpſerit, ſed quod malorum omnium maximum, extremum, turpiſsimum eſt, perpeti, neq; tamē illud animaduertere. Quidnā hoc ò

Socrates

Socrates eſt, inquit Cebes. Quòd videlicet omnis anima cogitur delectari, vel dolere circa aliquid vehemẽter, ſimulq́; putare illud circa quod hoc maxime patitur, maniſeſtiſsimũ eſſe atq; veriſsimũ, cum longè ſit ſecus. Hæc aũt maximè ſunt quæ viſibilia ſunt non ne? Omnino. An non in hac paſsione anima quàm maximè ligatur à corpore? Quo nam pacto? Quoniã omnis voluptas atq; dolor quaſi clauum tenens animam corpori affigit, atq; connectit, efficitq́; corpoream adeo, vt iam opinetur ea eſſe vere quæ ſuadeat corpus. nempe ex eo ꝙ eadem opinetur cum corpore, eiſdemq́; oblectetur, cogitur, vt puto, eiuſdẽ moris, eiuſdemq́; alimoniæ fieri: vt nunquã poſsit pura in vitã alterã proficiſci, ſed ſemper plena corporis labe egrediatur. ideoq́; cito cadat rurſus in aliud corpus, & quaſi ſata iterum innaſcatur, atq; propterea à commercio diuinę, puræ, vniformis eſſentiæ aliena prorſus euadat. Veriſsima, inquit Cebes, narras, ò Socrates. Horũ igitur gratia ò Cebes iuſti ſcientiæ ſtudioſi temperantiã, fortitudinemq́; ſequuntur, non autem illorum, quorũ gratia cenſet vulgus. An tu putas? Minimè quidem. Non certè. Sed ita veri philoſophi animus cogitaret, nec vllo modo arbitraretur, cum ipſum philoſophia ſoluiſſet, oportere iterum verũ voluptatibus doloribusq́; ſe dedere, iterumq́; vinciri, atq; irritũ opus facere, quaſi telam Penelopes retexentẽ. Imò verò horũ tranquillitati ſtudẽs, ſequensq; rationẽ, ac ſemper in ea permanens, verũ, & diuinũ, opinionemq́; ſupereminens contẽplatur: à quo nutritus ita viuendũ cenſet quandiu viuat, atq; ſperat ſe vbi deceſſerit in cognatũ atq; tale migrantem ab humanis eximi malis. Ex huiuſmodi quidem educatione non eſt cur metuat, ò Simmia & Cebes, ne cum recedat à corpore, diſtrahatur, & diſſepetur, omnisq́; in ventos vita recedat, & ſuperſit nihil quicquam.

CVm hęc Socrates dixiſſet, longũ factũ eſt ſilentium & ipſe quidẽ Socrates, quę dicta fuerant ſecum, vt videbatur repetebat, idẽq́; pleriq; noſtrũ faciebant. Cebes aũt & Simmias parumper inſuper inuicẽ collocuti ſunt. Hos ergò intuitus Socrates, Quid nã vobiſ, inquit, de his quæ dicta ſunt, videtur? An fortè aliquid inſuper in his deſideratis? Multæ. n. adhuc dubitationes objectionesq́; ſuperſunt, ſi quis ſufficiẽter ea ſit tractaturus. Si igitur aliud quiddã inter vos agitatis, nihil dico. Sin autẽ in his quæ dicta ſunt, hæſitatis, ne vereamini loqui atq; percurrere, ſi qua in parte putatis melius dici poſſe. Quinetiam ſocium me aſſumite, ſi mecum id commodius fieri poſſe exiſtimatis. Verum equidẽ, inquit Simmias, tibi, ò Socrates, fatebor. Iandudũ ambigẽs vterq; noſtrũ impellit alterũ, iubetq́; interrogare propter audiẽdi cupiditatem. Veremur aũt, ne id tibi ob præſentem calamitatẽ rogitando ſimus moleſtiores. Hæc Socrates audiẽs, leniter arriſit, dicẽs, Papæ, ò Simmia, quàm difficile alijs perſuaderẽ hanc me fortunã haudquaquã aduerſam exiſtimare, quando ne vobis quidẽ id perſuadere poſſum. Quippe cũ metuatis ne difficilior mœſtiorq; ſim in præſentia, quàm in ſuperiori fuerim vita. Atq;, vt apparet, deterior cygnis ad diuinandum vobis eſſe videor;. Illi quidẽ qñ ſe breui præſentiũt morituros, tunc magis admodũ dulciusq́; canunt, quàm antea conſueuerint, congratulantes, ꝙ ad Deũ ſint cuius erant famuli, iam migraturi. Homines vero cum ipſi mortẽ expaueſcant, cygnos quoq; falſo criminãtur, ꝙ lugẽtes mortem ob dolorem cantũ emittant. Profectò haud animaduertunt nullam eſſe auẽ quæ cantet, quando eſuriat, aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo. Non ipſa philomela, nec hirundo, ne epops, quas ferunt per quęrimoniam cantare lugentes.

Cygnea cantio Socratis.

At mihi, neq; hæ aues prę dolore videntur canere, neq; cygni. Sed quia Phæbo ſacri ſunt, vt arbitror, diuinatione præditi præſagiunt alterius vitæ bona: ideoq; cantãt alacrius geſtiuntq; ea die, quàm ſuperiori tempore. Equidem & ego arbitror me cygnorum eſſe conſeruum, eidemq́; Deo ſacrũ, neq; deterius vaticinium ab eodẽ domino habere, quàm illos, neq; ignauius è vita decedere. Quapropter licet vobis huius gratia dicere, & interrogare quicquid libet, quoad Athenienſiũ vndecimuiri ſinũt. Præclarè loqueris, inquit Simmias. Itaq; & ego tibi aperiam qua in re dubitem, & rurſus hic Cebes quid nam ex ſuperiori diſputatione minus admittat. Mihi quidẽ, ò Socrates, quemadmodũ fortaſſe tibi quoq; videtur, de his quidẽ rebus maniſeſta veritas in vita præſenti, aut nullo modo, aut ſumma cũ difficultate ĩtelligi poſſe. Quæ porrò de his dicuntur, ea nõ omni modo & explorare, & non prius deſiſtere, quàm examinando omnia, animũ deſpondeas, mollis nimium iudico eſſe viri. oportet. n. circa hæc alterutrũ efficere: aut diſcere, inuenireq́; quemadmodum ſę habeant: aut ſi hæc fieri nequeant, optimã atq; tutiſsimã humanarum rationũ eligere, qua quis tanquam rate vehatur, atq; ita procellas huius vitæ pertranſeat, ſi nequeat firmiori quodã vehiculo, vel diuino aliquo verbo tutius ac minori cum periculo tranare. Atq; ego nunc non verebor interrogare, præſertim cũ ad hoc ipſe nos adhorteris, ne fortè meipſum quandoq; ſim culpaturus, ꝙ nunc quæ mihi videãtur minimè dixerim. Profectò mihi ò Socrates, vna cum hoc Cebete tua dicta reputanti haud ſatis confirmata videntur. Forſitan, inquit Socrates, vere, ò amice, opinaris. Sed dic qua in parte minus ſufficiẽter dicta fuiſſe cenſeas. In hac vtiq; inquit Simmias. Nempe de harmonia & lyra, & fidibus idẽ poſſet quiſpiã dicere, harmoniam videlicet eſſe inuiſibile quiddã, & incorporeum, & perpulchrum atq; diuinum in lyra ritè tẽperata: ipſam verò lyrã fidesq; corpora eſſe, atq; corporea & cõpoſita terreſtriaq́; & mortali cognata. Cum igitur aliquis vel lyram fregerit, vel fides inciderit, ſiue diſruperit, poterit quis eadẽ qua tu ratione probare, neceſſariũ eſſe illã ſupereſſe harmoniã, neq; diſperdi. Nulla. n. machinatio foret lyram quidẽ eſſe adhuc fidibus iam diſruptis, atq; ipſas fides mortalis generis: harmoniã verò, quæ diuini & immortalis cognata erat, prius quàm mortale illud interiſſe. Ille verò diceret adhuc eſſe alicubi harmoniã, atq; prius ligna & fides putrefieri, quàm illa aliquid patiatur. Arbitror equidem, ò Socrates, te animaduertiſſe, nos tale aliquid potiſsimũ eſſe animã cogitare. Eſſe videlicet in corpore noſtro intẽtionem, & cõplexionẽ quandam ex calido, frigido, ſicco, humido, cęteriſq́; talibus, horumq́; temperantiã conſonantiamq́; animam eſſe, reſultantẽ videlicet in corpore poſtquam hęc ipſa bene moderateq́; inuicẽ tẽperata fuerit. Si ergo anima harmonia quædã eſt, quoties horũ natura in corpore propter morbos aliaq́; malę immoderate vel remittitur, vel intenditur, neceſſe eſt animã quidem, quamuis diuiniſsimam, ſubito interire. ſicut ſolent cæteræ conſonantiæ, ſiue quæ in vocibus, ſiue quæ in alijs artificum operibus fiunt: reliquias autẽ corporis cuiuſq; diutius permanere quouſq; vel ardeant, vel putrefiant. Conſidera igitur quid huic rationi ſit reſpondendum, ſiquis cenſeat animam temperamentum quoddam eſſe eorum quę ſunt in corpore, prioremq́; in morte perire. Tunc Socrates quẽadmodũ ſæpe ſolebat, intuens acrius atq; ridens, iuſtè, inquit, tu quidem loqueris Simmia. Si quis ergo veſtrũ me facundior eſt, cur his non reſpondebat? Non. n. ignaue rationem attigiſſe videtur. Iudico tamen antequam Simmiæ reſpondeatur, quid Cebes quoq; damnet, eſſe audiendum, vt tempore interiecto deliberandi hebeamus facultatem. Deinde his auditis, vel his concedendum, ſi conſentanea vero videantur afferre: ſin verò minus, rationem ſuperiorẽ defendendam eſſe atq; retinendã. Quãobrem dic age, ò Cebes, quidnã potiſsimũ te turbet, quo minus aſſentiaris. Dicã, inquit Cebes. Mihi quidẽ videtur eodẽ reuolui, eidẽq; quod in ſuperioribus diximus, crimini obnoxia eſſe. Quòd. n. fuerit anima noſtra prius quàm in humanã deſcenderet ſpeciem haud equidẽ retracto, quin belliſsimè dictũ fuerit: ac niſi dictũ eſſet graue, ſufficiẽter demõſtratũ aſſeuerarẽ. Attñ nobis mortuis ſuperfore, nõ ſic aſſentior. Neq; tñ Simmiæ concedo objicienti non eſſe animã validiorẽ corpore atq; diuturniorẽ. Videtur profectò mihi his omnibus aĩa præſtare quàm plurimum. Hic ergo

ratio ſuperior ad me cõuerſa, ſic inquiet. Quid nam vlterius ambigis? Cũ videas homine defuncto, quod in eo imbecillius fuerat ſupereſſe, cur non concedis oportere etiã quod validius diuturniusq; erat, hoc ipſo in tempore ſupereſſe? Sed aduerte iam quanti momenti ſit, quod ad id reſpondeo. Similitudine mihi quoq; opus eſt, quemadmodum Simmiæ. Profectò mihi perinde hęc dici videntur, ac ſiquis de homine textore ſene defuncto diceret, nondũ interiſſe illum, ſed forte alicubi ſupereſſe: coniecturamq; afferret veſtis, qua ipſe, cũ texuiſſet, vſus fuerit, aſſereretq; eum adhuc eſſe incolumẽ, neq; interijſſe: ac ſi quis id non credat, interrogaretur ab eo, verũ diuturnuius ſit hominis genus, an veſtis qua quotidie quis vtatur. quòd ſi reſpondeat genus humanum diuturnius eſſe, tunc demõſtratum id eſſe putaret, videlicet multo proptera magis ſoſpitem eſſe hominẽ, quandoquidẽ quod in eo erat fragilius, nondum perierit. Hoc autẽ ò Simmia ita ſe habere non arbitror. Sed conſidera tu quoq; quid dicam. Profectò quiuis intelligeret, ineptè illud adduci. Nã hic textor qui multas contriuerit veſtes, multasq; texuerit, multis quidem poſterior obijt, vltima verò prior: neq; propterea magis ſequitur hominẽ eſſe veſte viliorẽ atq; debiliorẽ. Eandem fieri ſimilitudinẽ animę ad corpus poſſe arbitror: ac ſi quis de his duobus eadem illa adducat, cõgruè dicere videretur: videlicet animã quidẽ eſſe diuturniorem, corpus verò debilius, minusq; diuturnum: verum diceret quemlibet animorũ plura cõſumere corpora, pręſertim ſi multos viuant annos. Si.n. fluat corpus, homineq; etiã viuente diſſoluatur, anima verò quod conſumitur, retexat continuè, neceſſarium tñ erit quando perierit anima, tunc vltimam habere veſtem, eaq; ſola priorem perire. Cum verò perierit anima, tunc demum imbecillitatem naturę ſuę corpus oſtendere, cito putreſcens atq; euaneſcens: vt hac ratione nondum confidere valeamus tunc etiã cum diceſſerimus animam noſtram ſuperſore. Nam ſi quis dicenti etiam plura quàm quæ tu dicis, conceſſerit, nec ſolũ antè ortum noſtrũ animã extitiſſe, verumetiã nihil prohibere etiam poſt obitum quorundam noſtrum remanere, ſepiusq; accedere ac decedere fateatur: adeo.n. naturam animę validam eſſe, vt ſepius corpori indita ſe corpusq; ſeruet: his tamen conceſsis, nondum illud tibi daret, non defatigari in multis generationibus animam, ſed tandem aliqua ex pluribus murte diciret omnino deleri. Quinetiam adderet, neminem mortem illã diſſolutionemq; corporis quę animæ quoque interitum inſert, poſſe diſcernere: eſſe.n. impoſsibile vt quiſquam noſtrum id ſentiat. Quod quidem ſi ita ſe habeat, nemo non ſtultè in morte confidit, niſi demonſtrare poſsit animam omnino immortalem atq; indiſſolnbilem eſſe. Alioquin conſentaneũ eſt neceſſarium eſſe, vt qui moriturus eſt, animæ metuat ſuæ, ſemperq; ſit ſolicitus ne in ea quæ proximè imminet, corporis diiunctione prorſus iutereat. Omnes igitur cum hæc audiuiſſemus, conturbati ſumus, vt poſtea inuicẽ aperuimus, quod cum ſuperiori diſputatione nobis fuiſſet magnopere perſuſum, viderentur nos ab eo ſtatu in præſentia deturbaſſe, atq; eo, iam deieciſſe, vt nedum rationibus iam adductis, ſed & dicendis inſuper, fidem vllam adhiberemus, verentes ne vel nos nequaquã boni eſſemus iudices, vel res ipſę fide eſſent indignæ. Echec. Veniam equidem per Iouem do vobis, ò Phædo. Nam mihi quidem modo te audiendi, tale quiddam veniebat in mentem. Cui nam deinde rationi credemus? quippe cum ratio illa Socratis vſque adeo paulò antè probabilis, iam fidem amiſeris. Mirum eſt.n. quantũ apud me contra poſsit ratio illa, ſemperq; potuerit, quæ animam noſtrãm harmoniam quandam eſſe probat: & nunc quidem audiat me ſubito in memoriã reuocauit, quantum mihi quoq; alias perſuaſerit. Quo efficitur vt alia quadam ratione iterum tanquã ab initio prorſus indigeã, quę mihi perſuadeat animã cum corpore non interire. Dic ergo per Iouẽ pecor, quo pacto diſputationem peregerit Socrates, & vtrum ipſe quoque, quemadmodũ de vobis ipſe fateris, grauiter id ferre viſus fuerit, an contra benigne ſuam defenderit rationẽ: præterea vtrum ſatis nec ne eam tutatus fuerit: hæc nubis quàm potes diligentiſsimè refer omnia. Ph. Equidẽ ò Echecrates, ſæpe admiratus Socratem, nunquam maiori cnm voluptate quàm tunc præſens ſum admiratus, meq; affuiſſe ibi mirifice gaudeo. Habuiſſe quidẽ illum quod obiectionibus reſponderet, fortè non eſt mirandum: ſed hæc in eo potiſsimum ſum admiratus, primo quidẽ, quàm iucundè, benigne, amice, adoleſcentium verba recipit: deinde quàm ſagaciter ſenſit nos illorũ rationibus fuiſſe cõmotos: demũ quàm opportunè nobis adhibuit medicinam, & quaſi fugientes atq; victos reuocauit nos, cõuertitq; ad proſequendum atq; conſiderandũ. Ech. Quo nam pacto? Phae. Dicam equidem. Sedebam fortè ad dexterã eius in ſubſelio quodam humili, iuxta lectulum. Ipſe verò Socrates ſedebat longè ſuperior. Attrectans igitur caput meum, comprimensq; crines ſuper ceruicẽ: conſueuerat.n. nonnunquam vbi cõtigiſſet, in meos crines ludere: cras forſitan, inquit, ò Phędo, iſtas pulchras incides comas. Sic arbitror, inquam, ò Socrates. Non certe, ſi mihi aſſenſus fueris, inquit. Quid hoc, inquã ego. Imò hodie & ego meas, & tu tuas, ſi nobis ratio intereat, neque eam ipſi ſuſcitare poſsimus. Atqui ſi ego tu eſſem, ac me fugeret ratio, more Arguorum iurarem, non prius comam nutriturum, quàm viciſſem Simmiã, Cebetemq; expugnauiſſem. At verò, inquam ego, contra duos ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe. *Ne Hercules quidẽ contra duos.* At tu me Iolaũ, dum lux eſt, aduoca, inquit. Aduoco equidem inquã, ſed nõ tanquã Hercules Iolaum imò tanquã Iolaus Herculẽ. Nihil refert, inquit. In primis verò cauendũ ne id nobis accidat. Quid nam inquã? Ne rationũ, inquit, oſores euadamus, quemadmodũ nonnulli hominũ oſores fiunt. Nullum.n. maius quàm hoc malum nobis poſſet accedere, videlicet ſi rationes odio habuerimus. Fit autẽ eodem pacto odium & aduerſus rationes & aduerſus homines. Odium quidem contra homines tunc maximè ſubit, quãdo alicui nimium credimus abſq; arte, putamusq; ipſum omnino verum & ſyncerum fidumq; virum eſſe, deinde verò mox prauum infidumq; deprehendimus, rurſusq; alium eodem pacto. Itaq; quãdo quis ſæpius offenſus ita decipitur, præſertim ab ijs quos pręcipuè familiariſsimos amiciſsimosq; exiſtimabat, odit tandem plurimũ vniuerſos, putatq; nihil omnino apud quenquam eſſe ſyncerum. An te latuit id ita accidere conſueuiſſe? Animaduerti equidem, inquam. An non turpiter, inquit. & abſq; humanarum rerum arte hic aggreditur hominibus vti? ſi.n. ex arte vti ſtuderet, cogitaret vtiq; rem ipſam ita ſe, vt habet, habere, videlicet homines vehementer bonos aut malos perpaucos eſſe, medios verò plurimos. Quo id pacto, inquam, dicis? Quemadmodũ videlicet in rebus cõtingit valde aut paruis, aut magnis, inquit. An tu arbitraris quicquam eſſe rarius, quàm valde magnũ aut valde paruũ reperire hominem vel canem, vel quoduis aliud? Atq; rurſus celerrimũ, & tardiſsimũ, pulcherrimum, turpiſsimũ, albiſsimũ, nigerrimum? An ignoras in his omnibus extremorum ſumma, rara quidem & pauca eſſe, media verò frequentia atq; multa? Sic arbitror, inquam. Non ne igitur arbitraris, inquit, ſi improbitatis proponeretur certamen, admodũ paucos in hoc genere ſummos inueniri? Conſentaneum eſt, inquam. Cõſentaneum quidem inquit, verum nõ hoc pacto ſimiles rationes ſunt atq; homines, ſed te nunc ducentem proſecutus ſum: imò verò in hoc ſimilitudo conſiſtit, quando videlicet quis abſq; rationum arte, crediderit rationem aliquam eſſe veram, ſed paulò pòſt appareat falſa: quę quidem aliquando talis eſt, aliquando minime, & rurſus altera ſimiliter atq; altera. Præcipuè verò illis id euenit, qui plurimũ rationes contradictorias agitant. hos enim ſcis putare tandem ſe ſapientiſsimos euaſiſſe, ſolosq; animaduertiſſe, neq; in rebus, neq; in rationibus eſſe ſanũ aliquid aut firmũ, ſed omnia reuera tãquam in Euripo ſurſum deorſumq; iactari,

nullumq;

nullumq́; tẽpus in aliquo permanere. Verè nimiũ loque-
ris,inquã. Non ne,inquit, ægritudo hæc. Phædo miſerabi
lis eſſet,ſi cum ratio aliqua vera firmaq; ſit, cõprehendiq́;
valeat, poſtea tñ auditis huiuſcemodi rationibus,quæ mo
do afferre vera, modo falſa videtur,aliquis hinc in ambi-
guitatẽ deductus,nõ ſeipſum, neq; eius inertiã ob id accu
ſet, ſed tandẽ velut æger libenter culpam omnẽ à ſeipſo,
in ipſas transferat rationes, & in reliqua vita eas odio ha-
beat,atq; vituperet, rerũ iam ipſarũ veritate ſciẽtiaq; pri-
uatus. Per Iouem miſerabilis,inquã, ægritudo. In primis
igitur,inquit,diligenter id caueamus, ne perſuademus no
bis nihil in rationibus eſſe ſanũ, ſed multò magis oondũ
eſſe nos ſanos. Itaq; totis viribus,vt ſani efficiamur,eſt an
nitendũ:tibi qnidẽ & alijs totius reliquæ vitæ gratia, mihi
verò gratia mortis,qui in periculo ſum,ne in hoc ipſo tẽ-
pore,non vt philoſophũ me gerã,ſed vt cõtentioſum atq;
pertinacẽ, quod quidam homines à diſciplina alieniſsimi
facere ſolent. Illi.n.vbi aliqua de re ambigitur, non vt res
ipſa de qua agitur,ſe habeat,curant, ſed vt quæ poſuerunt
ipſi præſentibus videantur vera obnixè cõtendunt. Atq;
ego mihi videor in hoc duntaxat in præſentia ab illis dif-
ferre, ꝙ non, vt præſentibus probẽ ea quæ dico, annitar,
niſi quatenus fortè cõtigerit, ſed vt mihi ipſi vera quàm
maximè videãtur. Sic.n.cogito dulcis amice,& vide quao
to cum lucro ſit ratio mea. Si fortè vera ſnnt quę dico,ope
ræprecium eſt ita credere:ſin autẽ nihil ſupereſt poſt mor
tem, attamen hoc ipſum tẽpus ante obitum præſentibus
minus ero moleſtus,minusq́; deplorabo. Hæc autẽ igno-
rantia minimè perſeuerabit mecũ, malũ id quidem eſſet,
ſed paulò pòſt delebitur. Sic equidẽ,ò Simmia & Cebes,
paratus reuertor ad diſputandum. Vos tamen, ſi mihi aſ-
ſentiamini,nõ Socrati cedite, ſed veritati. Si.n.vera vobis
loqui videor, concedite:ſin minus, omnino contradicite,
diligenter cauentes ne ego dum annitor, meipſum ſimul
voſq́; decipiã,& velut apes aculeo in vobis relicto, abeã.
Sed iam accedendũ eſt. Primum quidem redigite in me-
moriam mihi quæ dicebatis,ſi minus meminiſſe vobis vi
debor. Simmias quidem, vt arbitror,diffidit ac metuit,ne
anima, quãuis diuinior pulchriorq́; corpore, prius tñ pro
harmonię natura intereat. Cebes autẽ mihi viſus eſt con-
cedere diuturniorẽ eſſe animã corpore,ſed is addidit ſcire
poſſe neminẽ, ne cum multa ſępius conſumpſerit corpo-
ra,tandem quandoq; poſtremum relinquens corpus, ipſa
quoq; pereat,atq; mors eiuſmodi tantum ſit interitus ani
mæ, corpus verò diſſolui continue conſueuerit. An noo
hęc ſunt, ò Simmia & Cebes, quæ nos oportet conſide-
rare? Confitebãtur ambo. Sed nunquid omnia quæ dicta
in ſuperioribus fuerant,negatis? An quædam negatis qui-
dem,ſed conceditis alia? Quædam inquiunt,quædã non.
Quid igitur, inquit, de eo quod diſciplinam diximus re-
miniſcentiam eſſe,atq; ſi ita res habeat,neceſſario conſe-
qui, alicubi fuiſſe animã prius quàm corpore clauderetur?
Mihi quidem,inquit Cebes, illud dum diceres, mirifice
placuit,atq; nũc ſi qua vnquã in alia, in hac maximè ſen-
tentia permaneo. Similiter ego quoq;, inquit Simmias,af-
fectus ſum,vehemẽterq́; admirarer, ſi mihi vnquam hac
de re aliter videretur. At verò neceſſe eſt, inquit, hoſpes
Thebane,aliter tibi videri, ſi in hac opinione permãſeris
harmoniam videlicet eſſe compoſitum quoddam, ani-
mam vero harmoniã quãdam ex his, quæ per corpus in-
tenſa ſunt,conſtitutã. Nunquam.n.admittes cõſonantiam
compoſitam prius eſſe, quàm illa ex quibus cõponi con-
ſonantiam oportebat. Nunquid admittes? Nullo,inquit,ò
Socrates,modo. Animaduertis igitur, inquit cogi te id cõ
fiteri, quando dicis animum quidem eſſe prius quàm in
humanam ſpeciem corpusq́; deueniret,atq; eſſe corporis
conſonantiam, videlicet ex his quæ nondũ ſunt eam con
ſtitui. Neq;.n.talis tibi eſt conſonantia,cui tu ſimile eſſe di
cis. Imò verò prius eſt ipſa lyra,& fides, & ſoni adhuc in-
concinni: tandem vero ex omnibus componitur conſo-
nantia omnium poſtrema,primaq; diſperditur. Hic itaq;

Prouerbium. Velut apes relicto aculeo abis,

ſermo quo nã pacto tuo illi concinet? Nullo modo,inquit
Simmias. At verò ſicubi, inquit, verba concinnitatẽ ſer-
uare debent,præcipuè decet eſſe cõcinna,vbi de concen-
tu tractatur. Decet nimirum,inquit Simmias. Hic igitur
ſermo tibi diſſonat,inquit. Sed vide vtrum ex his duobus
eligas,diſciplinam ne reminiſcentiam eſſe, an potius ani-
mum eſſe concentum? Primum quidem potius eligo, in-
quit. Id nanq; alterum abſq; demõſtratione admiſi ex ve
riſimili quadam conuenientia, quemadmodum videtur
& multis. Ego autem ea verba, quæ per id quod cõuenit,
demonſtrationes faciunt, ſemper inania iudicani: ac niſi
qnis caueat,valde decipunt,& in geometria, & in cæteris
omnibus. Ratio verò de reminiſcentia atq; diſciplina,fun
damento innititur fide digno. Dictum eſt.n.animam no
ſtram ita eſſe alicubi, prius etiam quàm laberetur in cor-
pus, vt illa ipſius eſſentia habeat eius quod verè eſt cogno
mentum. Ego verò hanc vt mihimet perſuadeo,ſufficien
ter recteq́; admiſi,proptereaq́; neq; mihi, neq; alijs ani-
mam appellantibus harmoniã aſſentiri poſſum. Quid ve-
rò Simmia? Videtur ne tibi,vel cõſunantiæ, vel alteri cui-
quam compoſitioni congruere,vt aliter ſe habeat, quàm
illa ex quibus conflatur? Nullo modo. Neq; etiam vt aliud
quicquã,vt arbitror,patiatur,aut agat,quàm illa vel agant,
vel patiantur. Aſſentior,inquit. Non igitur conuenit con-
ſonantiam ea ducere ex quibus compoſita eſt, ſed ſequi.
Opinor ita. Quare permultum abeſt, vt harmonia in con
trarium moueatur,aut ſonet, aut quicquam aliud edat par
tibus ſuis aduerſum, Permultum proculdubio. Quid verò
conſonantia? non ne eatenus pro natura ſua conſonantia?
eſt,quatenus temperatur? Haud ſatis intelligo. Non ne ſi
magis plusq́; contemperetũr,ſi modo id admittit, magis
plusq́; conſonantia eſt? Sin verò minus atq; perpaucum,
minus perpaucumq́; ſimiliter? Omnino. Nunquid de ani
ma id dici poteſt? Vt vel in minima quadã re alia anima
hoc ipſum quod eſt anima, vel magis,vel plus, aut contra
ſit quàm alia? Minimè. Dic age per Iouẽ precor, num ani-
mam dicimus aliam quidẽ habere mentem, virtutemq́;
atq; eſſe bonam: aliam verò dementiam & prauitatem?
malamq́; eſſe,hæc ne inquã,vere dicuntur? Vere quidem.
Eorũ ergo qui animã eſſe aſſerunt harmoniã, quis quid
nam dicet eſſe in animabus? hæc ſcilicet, vitium & virtu-
tem? an aliam quandam conſonantiam atq; diſſonãtiam?
& bonam quidem eſſe conſonantẽ: & cũ ipſa cõſonantia
ſit,alteram in ſe cõſonantiam poſsidere: malam verò diſ-
ſonantem & ipſam eſſe,nec aliam in ſe habere? Quid re-
ſpondeam,non habeo. Conſtat tamen eum, qui animam
eſſe conſonantiam poſuiſſet,talia quędã reſponſurum. At
verò iam conceſſum eſt nihilo magis aut minus aliã alia
animã eſſe. Eiuſmodi verò conceſsio eſt,neq; magis,neq;
plus,neq; minus,neq; ſub paucioribus gradibus aliam alia
conſonantiã eſſe. Non ne? Prorſus. Eã verò quæ neq; ma-
gis,neq; minus conſonantia eſt,nimirũ neq; magis neque
minus eſſe contemperatam. Eſt ita? Eſt. Quæ verò neq;
magis,neq; minus temperata eſt, poteſt ne pluribus pau-
cioribusúe gradibus particeps cõſonantię eſſe? An potius
æquè? Aequè potius. Quapropter anima,ſiquidem neque
magis,neq; minus alia, quàm alia ſecundũ animæ naturã
anima eſt,conſequenter,neq; magis,neq; minus eſt tem-
perata. Eſt vt dicis. Cum verò ſic affecta ſit, nihilò magis
conſonantię eſt,vel diſſonantiæ particeps. Nihilò magis.
Preterea cum ita cõparata ſit, num plus aliquid prauitatis,
vel virtutis alia,quàm alia poſsidet? ſiquidem prauitas qui-
dem diſſonantia eſt, virtus verò conſonantia. Certè plus
nihil. Quinimò ſecundũ rectam, Simmia,rationem nulla
vſquam anima prauitate erit affecta, ſi fuerit conſonatia.
Quandoquidem conſonantia vera,ſecundũ id quod con-
ſonantia eſt,nunquã ſit diſſonantię particeps. Nunquam
certè. Neq; igitur anima, quę omnino ſit anima, praui-
tate inficietur. Quo enim modo, per ea quæ dicta ſunt id
fieri poſſet? Hac igitur ratione omnes animalium om-
nium animę bonę ſimiliter erunt,ſi ſecundũ animę ipſius

naturam ſimiliter animæ ſint. Mihi quidem Socrates ita videtur. Nunquid rectè ſic tibi dici videtur, atq; hæc ſequi, ſi vera eſſet illa poſitio, animā conſonantiā eſſe? Nullo modo. Quid verò? ex omnibus, quę in homine ſunt, aliud ne præter animam aſſeris dominari, præcipuè prudētem? Nihil aliud. Vtrum corporis perturbationibus indulgentem, an potius repugnantem? Dico autem tale quiddam: veluti ſi ſub æſtu ſitis angat, interea tamen aduerſatur animus, retrahitq; in contrarium ne bibat: ſimiliterq; ſi pręmat fames, ne edat: in alijsq; qnàm plurimis videmus corporis affectibus repugnantē. Non ne? Et quidē maximè. Non ne in ſuperioribus cōfeſſi ſumus, animā ſi cōſonantia fuerit, nunquā diſſonaturā his quibus intenditur, vel remittitur, vel euibratur, vel quodcunq; aliud patiantur illa, ex quibus ipſa conflatur: ſed ſecuturā, illa, nunquā verò ducturam? Confeſſi ſumus. Quid verò nunc? nnn ne contra omnio videtur agere, qnatenus ea dncit omnia, ex quibus dixerit aliquis ipſam cōſtitui? atq; fermè omnibus per omnem vitam repugnat, multiſq; dnminatur modis, interdum rigidius quodam cum ſupplicio puniens per gymnaſticam, atq; medicinam, interdum vero mitius caſtigans comminando, aut monendo adnerſus cupiditates, & iras, atq; timores, tanquam altera quædam res contra alteram loquens, quemadmodum Homerus tradidit in Odyſſea:

Tum pectus pulſans, cor ſic affatur Vlyſſes:
Hoc quoq; cor perfer, nanq; & grauiora tuliſti.

An putas Homerū hæc dixiſſe tanquam harmania quædam ſit, ac talis vt corporis paſſionibus ſubijciatur, non autem ducat atq; dominetur? an potius quaſi quiddam lōgè diuinius quàm harmonia ſit animus? Diuinius, per Iouem, mihi videtur ſignificauiſſe. Nō ergo vir optime, rectè harmoniam eſſe animā diceremus. Sic.n. vt apparet, neq; Homero diuino poetæ, neq; nobis ipſis cōſentiremus. Sic eſt. Age harmoniā Thebanā ſatis, vt videt, iam placauimus. Rationē verò Cadmeā, ò Cebes, quo nam pacto, & qua ratinne placabimus? Tu mihi, ò Socrates, viam, inquit Cebes, inuenturus videris. Nempè rationem hanc adnerſus harmoniam mirificè præter opinionem noſtram excogitaſti. Cum.n. audirem Simmiam dubitantem, valde admirabar ſiquis rationibus eius reſiſtere poſſet. Itaq; ſummæ mihi ſuit admirationi, ipſum nec primum quidem potuiſſe rationis tuæ impetū ſuſtinere. Quapropter non admirarer, ſi Cadmeus quoq; ſermo idem pateretur. Parcius iſta, bone vir, nequa inuidia nobis ſequentia interturbet. Sed hæc quidē Deo curæ erunt, nos autem, vt ait Homerus, cōminus congreſſi, periculum ſaciamus an ſnrtè quid dicas. Summa verò eorū quæ perquiris, eſt eiuſmodi: demonſtrandū eſſe iudicas animam noſtrā indiſſolubilē immortalemq; eſſe, ne vir philoſophus in morte ſecurus, magnaq; cum fiducia ſperās, in alia vita longe beatiorem ob philoſophiæ ſtudiū ſe futurū, inſipiens ſit, ſtulteq; cōfidat. Oſtendere autē validum quiddam eſſe animam, atq; diuinis perſimile, priuſq; etiam quàm nos extitiſſe, nihil impedimento eſſe ais, quo minus hæc omnia nnn immortalitatem quidem ſignificent, ſed duntaxat animam corpore dinturniorē eſſe, multaq; ante nos ſecula fuiſſe, nouiſſeq; & egiſſe permulta, nihilo tamen magis ob hoc immortalem eſſe exiſtimandam. imò hunc ipſum in humanū corpus ingreſſum, quaſi morbū quendam interitus eius initium eſſe: adeò vt & in hac vita ſit miſera, & in corporis morte depereat. Nihil autē differre cenſes, ſiue ſemel tantum, ſiue ſępius labatur in corpus, vt quiuis noſtrum pertimeſcat. Meritò nanq; timendum eſſe, niſi ſtultus ſit, ei qui neq; ſciat, neq; aſſignare queat imortalitatis animæ rationē. Talia quædā ſunt quæ dicis, ò Cebes, egoq; ea conſultò ſępius repeto, ne quid nos fugat. ſiue addere his quicquam velis, ſiue demere. Nihil equidē in pręſentia habeo, inquit Cebes, quod aut minuam, aut adiungam, atq; hęc ſunt quę dico. Socrates, cum aliquantum ſe recepiſſet, ad ſe cōuerſus, haud leue quiddam requiris, inquit, ò Cebes, ſed cuius gratia oporteat generatinnis corruptioniſq; cauſam pertractare. Ego igitur, ſi vis, ea tibi quę mihi euenerunt, enarrabo. Deinde ſi quid eorum quę dixero ad quęſtionis tuę veritatem aperiendam condncere putabis, vtere. Volo equidem, inquit. Audi igitur iam narrantē. Equidem, ò Cebes, cum eſſem iuuenis, mira quadā eius ſapientię cupiditate flagrabam, quam naturę vocant hiſtoriam. Pręclariſsimum.n. eſſe cenſebā, cauſas intelligere, per quas ſingula fiant atq; intereant, & qua ſint ratione: ſępiuſq; me ſurſum deorſumq; iactaui, talia quędam primn conſiderans, nunquid poſtquam calidū & frigidū putrefactionem aliquam acceperunt, quemadmodum nonnulli dixerunt, tunc animalia conualeſcant. Pręterea vtrum ſanguis ſit quo ſapimus, vel aer, vel ignis: aut nihil horū ſit, ſed cerebrum, quod prębeat ſenſus audiendi, viuendi, olſaciendi, ex his autē memoria & opinio fiat, ex memoria verò & opinione quietē accipiante, per hęc ſciētia oriatur. Proinde horū corruptiones conſiderans, atq; eas quę circa cęlum terramq; paſsiones cōtingunt, tandem adeò mihi ad hęc conſideranda viſus ſum hebes, vt nihil magis. Coniecturā verò ad id afferā tibi ſufficientem. Nempè ob eiuſmndi conſideratinnem vſqneadeò ſum occœcatus, vt ea etiam quæ prius manifeſtè ſciebam, vt mihi alijsq; videbatur, dediſcerē, & alia videlicet multa, quę antea me ſcire putabā, & qua ratione homo creſcat. Id nanq; opinabar ante eſſe cuilibet manifeſtū, hominē videlicet per cibum potumq; augeri. Quādo.n. per hęc carnes carnibus, oſſaq; oſsibus addūtur, eodemq; modo in alijs quando ſua cuiq; adbibentur, tunc ſanè molem primo paruam deinde magnam euadere, atq; ita paruū hominem effici magnum. Sic ego tunc opinabar, non ne ſatis bellè tibi videor? Mihi quidem, inquit Cebes. Animaduerte hęc inſuper. Arbitrabar.n. ſatis rectè mihi videri quoties hominem, vel equum magnum paruo propinquum, alterum altero iudicaram capite ipſo eſſe maiorem. Atq; multo etiā euidentius decem plura apparebant mihi quàm octo, propterea quòd denarius duo pręter octonarium contineret. Preterea bicubitum cubitali maius, quoniā dimidio ſuperaret. Nūc verò, inquit Cebes de his quid iudicas? Procul equidem per Iouem abeſſe mihi videor, vt alicuius horum cauſam intelligere potem, qui nōdum mihi ipſi perſuadere poſſum, vt quando quis vni addat vnum, tunc vel illud vnum cui vnum adiunctū eſt, fiat duo: vel & adiūctum, & illud cui adiunctum eſt, propter alterius ad alterum adiunctionē euadat duo. Admiror equidem, ſi cum vtrunq; horum ſeparatū erat, vtrunq; vnum erat, neq; erāt tunc duo poſtquam inuicē cohęſerunt, hęc ipſa cauſa fuerit, vt duo fierent, congreſsio videlicet per quam propius iam poſita ſunt. Neq; etiam ſi quis vnum diuidat, adhuc poſſum perſuaderi hanc ipſam diuiſionē cauſam eſſe, vt duo euadant. Cōtraria.n. tūc atq; ſuperius cauſa fit, qua duo fiāt. Tūc.n. quia coniungebantur propius inuicē, alterumq; admouebatur alteri: nunc verò qm̄ remouetur alterum ab altero, atq; ſeparatur Neq; propter quid vnum fiat, adhuc ſcire me arbitror, neq; vt ſummatim dicam, aliud quicquam quare fiat aut pereat, aut ſit, per hanc ipſam viā me noſſe profiteor: ſed alium quendam ipſe modū fruſtra miſceo, hunc verò nullo modo admitto. Verum cum audiſſem aliquando ex libro, vt ille aiebat Anaxagorę legentē quendam hanc Anaxagorę ipſius ſentētiam, videlicet mētem oīa exornare, umniumq; cauſam eſſe: hoc vtiq; cauſę genere magnopere ſum delectatus, exiſtimans quodāmodo conſentaneū mentē eſſe omnijū cauſam, putabāq; ſi id ita eſſet, vt mens oīa exornaret, ſingula per hāc ita eſſe diſpoſita, vt optimè diſponi potuerant. Propterea ſi quis vellet cauſam inuenire, qua ſingula fiant, atq; pereāt, aut ſint: hoc ipſum eſſe inueniendū, qua videlicet rōne optimū ſit vnicuiq;, aut eſſe, aut quoduis aliud pati, vel agere. Atque hoc pacto nihil aliud conſiderandū homini, vel de ſeipſo vel de alijs, niſi quod potiſsimū ſit & optimū. Neceſſe vero eſt eū, qui id norit, illud quoq; quòd eſt deterius, cognouiſſe. Quippe cum eadem horū ſcientia ſit. Hę vtiq; me-

cura

cum ipſe reputans,gaudebã,inueniſſe ratus Anaxagoram magiſtrũ, qui me id quod tantopere cupiebã, cauſas rerũ doceret,primũq; mihi diceret, vtrũ plana ſit terra, vel rotunda. Et cum hæc dixiſſet,ſubiungeret mihi cauſam atq; neceſsitatẽ afferẽs videlicet id ipſum quod melius eſt, meliusq; fuiſſe eã eſſe talẽ. Proinde ſi terrã diceret in mundo mediã eſſe, mox exponeret melius extitiſſe, vt media eſſet. Quod ſi ille hęc oſtenderet,ita me cõparabam, quaſi nullã amplius cauſarũ ſpeciẽ poſiturus. Prætereà de ſole & luna cęterisq; ſtellis,earumq; inter ſe velocitate cõuerſionibusq;,& de hmõi omnibus me ſimiliter quæſiturũ auditurumq; cõparaueram, ꝙ videlicet & qua ratione hæc melius ſit ſingula vel facere, vel pati,quodcunq; agant,vel patiantur. Neq;.n.putabã cum ab initio dixiſſet,mẽte omnia exornari,ipſum aliã poſteà cauſam rebus aſsignaturũ, præterquã ꝙ optimũ ſit eas ita ſe vt habent,habere. Itaq; arbitrabar eum in reddẽdis ſingulorũ,tum cunctorũ communiter cauſis, ſingulis quidem aſsignare quod vnicuiq; optimũ,cunctis verò cõmune bonũ. Neq; verò ſpes ipſe meas parui faciebã, ſed ſummo quodã ſtudio acceptos libros, q̃ velociſsimè poteram lectitaui, vt ocyſsimè quid optimũ,quidúe eius cõtrariũ eſſet, cognoſcerẽ. Hac igitur mirabili ſpe ductus cum legere pergo, video hominẽ mente quidẽ nullo modo vtentẽ,nec cauſam vllã ad ipſum rerum ornatũ referentem,ſed aereas naturas, & æthereas aqueasq;,& talia multa incredibilia pro rerũ cauſis aſsignantem. Qua quidẽ in re ille mihi perinde viſus eſt agere,ac ſi quis diceret Socratẽ quæcunq; facit, mente facere. deinde volens ſingulorũ quæ facio cauſas explicare,dicat primum quidem nunc me hic propterea ſedere, q̃m corpus meũ ex oſsibus neruisq; componitur:& oſſa quidẽ ſolida ſunt, & iuncturarum interualla inuicẽ habet: nerui autem ſic inſtituti,vt & extendi & contrahi valeant, cõplectantur oſſa cum carnibus atq; cute,quæ res illa continet. Elatis igitur oſsibus in ſuis coniunctionibus, nerui qui & intendũt & remittunt cõmodè,faciunt vt flectendi cuiuſq; membri habeã facultatẽ, atq; hanc ob cauſam hic inflexus ſedeã. Ac rurſus diſputationis meæ, alias quaſdã eiuſmodi cauſas aſsignaret,voces & aerem,& auditũ aliaq; generis eiuſdẽ quàm plurima, cauſas veriſsimas negligens: videlicet quoniam Atheniẽſibus melius viſum fuerit: me condemnare, ideoq; mihi etiam melius ſit viſum hic ſedere, iuſtiusq; iudicarim expectantem dare pœnas quas illi iubeant. Profecto per Canem iãdiu,vt arbitror,hi nerui,atq; hæc oſſa apud Megarenſes, aut Boetios eſſent ipſius quod optimum eſt,optione delata, niſi iuſtius honeſtiusq; cenſuiſſem pœnas ciuitati pendere quaſcunq; à me exigat,quàm ſubterfugere atq; exulẽ viuere. Verùm talia quædam cauſas appellare, à ratione eſt remotiſsimum. Si quis aũt dixerit abſq; oſsibus & neruis atq; ſimilibus non poſſe me,quæ mihi faciẽda videantur implere, verè vtiq; dicet. Attamen aſſerere propter hæc me facere quęcunq; facio,dum ipſa mẽte ago, non autem eius quo optimum ſit optione, multa magnaque ſermonis negligentia eſſet. Nam qui ſic eſt affectus, nequit diſcernere aliã quidẽ eſſe veram rei alicuius cauſam, aliud verò illud ſine quo ipſa cauſa eſſe non poteſt cauſa. Quod quidem multi mihi videntur, quaſi in tenebris attrectantes alieno appellare nomine,dum cauſam nuncupant. Quapropter nonnulli vertiginẽ circumponẽtes terræ, ſub cęlo eam ſtabilẽ faciunt. Alij verò tanquã latũ piſtoris alueum aere velut baſe ſuffulciunt. Potentiã verò ipſam, qua nunc ita diſpoſita ſit vt optimè diſponi poterat,neque perquirunt, neq; dęmoniacam quandã habere vim putant, ſed Atlantẽ quendã robuſtiorẽ & immortaliorẽ, magisq; omnia continentem inueniſſe ſe opinantur. Ipſum autẽ bonũ atq; decens connectere atq; continere reuera nihil exiſtimant. Ego igitur libẽtiſsimè cuiuſuis eſſem diſcipulus, vt quemadmodum ſe habeat hæc ipſa cauſa diſcerem. Poſtquam verò hac priuatus ſum,neq; ipſe inuenire,neq; ab alio diſcere potui,ſecundam nauigationem ad cauſam inueſtigandã molitus ſum. Vis ne,ò Cebes, hanc tibi à me demonſtrari? Mirificè cupio,inquit Cebes. Cenſui tandẽ cum in rebus conſiderandis iã defeſſus eſſem,cauendũ fore,ne mihi idẽ accideret, ꝙ accidere illis ſolet, qui in ſolẽ deficientẽ figunt intuitum. orbantur.n.nonnunquam viſu,niſi in aqua, vel in eiuſmodi aliquo imaginẽ eius aſpiciant. Tale quiddam ego reputaui, timuiq; ne animus mihi prorſus occæcaretur, ſi oculis res aſpicerẽ, ſenſuq; quolibet attingere illas aggrederer. Quapropter operæprecium fore cenſui,vt ad rationes confugerẽ,atq; in illis rerũ veritatẽ cõſiderarem. Fortè verò noſtra hæc ſimilitudo nõ omni ex parte congruit. Non.n.prorſus aſſentior eũ qui res in rationibus cõtẽplatur,in imaginibus aſpicere potius quàm qui in operibus intuetur. Verũtamen hac via iter direxi meũ, ſupponensq; rationẽ ſemper quã eſſe iudico validiſsimã quæcunq; huic conſonare videantur, pono equidẽ tanquam vera,idq; ago & circa rerũ cauſas, & circa reliqua omnia quæ verò diſſonant, vera eſſe nego. Volo equidẽ quæ dico,tibi apertius explanare. Puto.n.te nondum intelligere. Per Iouẽ haud multũ,inquit Cebes. Verum nouum nihil adduco, ſed quæ & ſępe alias in ſuperiori diſputatione dicere nunquam deſtiti. Pergo iam igitur demonſtrare tibi cauſæ ſpeciem quam continuè pertractaui,ac redeo ad illa iam ſæpius decantata,ab eisq; exordior,ſupponens aliquid eſſe ipſum per ſe pulchrũ,& bonũ,& magnum,& cętera omnia. Quæ quidem ſi tu mihi dederis,eaq; eſſe conceſſeris,ſpero tibi ex his ipſam cauſam demonſtrare,itẽq; inuenire eſſe animã immortalem. At verò quaſi iam tibi conceſſerim,nihil tibi opus eſt præludio, quo minus iam concludas. Conſidera iam quę ſequũtur deinceps, vtrum in his mihi conſentias. Arbitror.n.ſiquid eſt aliud pulchrũ præter ipſum pulchrum, non ob aliud quippiam eſſe pulchrum quàm quia pulchri ipſius eſt particeps. Atq; omnia dico ſimiliter. Nunquid ob hanc cauſam recipis? Recipio equidem, inquit. Ergo nondum vltra percipio, neque poſſum cęteras iſtas præclaras cauſas cognoſcere. Si quis autem mihi dixerit quare pulchrum ſit quodliber, videlicet quia vel colorem habeat floridum, vel figuram vel aliud quoduis talium, cætera equidem valere ſino: in cęteris.n.omnibus ſoleo perturbari: id verò vnum ſimpliciter atq; proculdubio,(& forte iam ineptè penes me teneo, nihil aliud eſſe quod aliquid faciat pulchrum, quàm ipſius pulchri,ſiue præſentiã,ſiue communionẽ, ſiue qualicunq; ratione,& quocunq; modo id proueniat. Neq;.n. id adhuc affirmarem:ſed pulchro pulchra omnia eſſe pulchra,id mihi videtur tutiſsimum,tam mihi, quàm alijs reſpondere: atq; huic fundamento innixus, puto nunquam cadere,ſed & me & quemuis alium tuto reſpondere poſſe quæcunq; pulchra ſunt,ipſo pulchro fieri pulchra. Non ne & ipſe conſentis? Conſentio equidẽ, inquit Cebes. Ergo & quę magna ſunt, ipſa magnitudine eſſe magna: & quæ maiora ſunt,ſimiliter eſſe maiora: & quę minora,paruitate eſſe minora. Ita eſt. Igitur neque tu quidem aſſentieris, ſi quis aliquem dixerit alio quodam capite eſſe maiorem:atq; eum qui minor eſt,eodem capite eſſe minorem: ſed teſtificaberis te quidem nihil aliud eſſe dicturum, quàm omne maius alio non alia re vlla quàm magnitudine eſſe maius,atq; ob hoc maius, ob ipſam ſcilicet magnitudinem: minus autem,nullo ſimiliter alio,quàm paruitate,& propter hoc eſſe minus,propter ipſam videlicet paruitatem: metuens,vt puto,ne ſi quem dixeris capite maiorem eſſe, vel minorem,quiſpiam tibi ſic obijciat: primũ quidem eadem re & maius fore maius,& minus fore minus: deinde quòd capite, quæ res parua eſt, maiorẽ affirmes eſſe maiorem. Hoc autem dicet monſtro eſſe perſimile,vt paulo aliquo magnum quiddã eſſe dicas. Non ne hęc metueres? Tunc Cebes ſubridens, equidem inquit. Non ne ſimiliter quoq; metueres dicere, inquit, decem plura,quàm octo eſſe duobus,atq; ob hanc cauſam ſuperare, potius quàm multitudine, atq; propter multitudinem? Ac ſimiliter bicubitũ cubitali maius eſſe dimidio potius

quàm magitudine? Id.n.ſimiliter eſt metuēdum. Omnino. Quid verò ſi vni addatur vnum, additamentum ipſum eſſe canſam, vt duo fiant, vel ſi diuidatur, diuiſionem ipſam duorū eſſe cauſam, dicere non formidares? Altiuſq́; exclamares, neſcire quonam alio pacto quicquā fiat, niſi participatione qnadam eſſentiæ vnicuiq; propriæ, cuius ſit particeps? atq; in his nullā aliam habere te cauſam cur duo fiant pręter duitatis ipſius participationē: ſed oportere huius participia fore, quæcunq; futura ſunt duo: & ſimiliter vnitatis quodcunq; futurum ſit vnum? Has verò diuiſiones adiunctionesq́;, & cæteras eiuſmodi argutias valere ſineres, relinqueresq́; ſapientioribus te per eas pro arbiirio reſponſuris: tu verò tuam, quemadmodum dici ſolet,
Prouerbium. Tuā vmbram metuis. metuens vmbram & imperitiam, atq; innixus tutiſſimæ illi poſitioni, ſic vtiq; reſpōderes? At verò ſi quis eandem poſitionem complexus inſtaret, valere ſineres, neq; prius reſpondere, quàm quæ inde manant, conſideraſſes, vtrū conſonent inuicē, aut diſſonent? Vbi verò illius ipſius rationē oporteret afferre, eodē modò afferres, atq; aliam rurſus poſitionē adduceres, quę ſuperiorū optima videretur, quoad ad aliquid ſufficiens peruenires? Nunquā verò ſimul confunderes cōtentioſorum more, vbi & de principio, & de his quæ à principio deducuntur, diſputas, ſi modo velles eorū aliquid quę verè ſunt, inuenire? Nā illis fortaſſe nullus hac de re ſermo eſt, nulla cura. Poſſunt.n. præ ſapiētia & ſimul omnia cōmiſcere, & tñ ſibimet placere. Tu verò ſi ex philoſophorū numero es, quæ dico, vt arbitror, facies. Veriſſima loqueris, inquit Simmias & Cebes. ECH. Per Iouē, ò Phædo, meritò admodū conſenſerunt mirificè.n. ille mihi videtur rem ipſam vel hebetiſſimo cuiq; explanaſſe. PH. Sic prorſus, ò Echecrates, præſentibus omnibus ſimiliter viſum fuit. ECH. Quid mirū? cū nobis quoq; qui non interfuimus, nunc ſimiliter audientibus videatur. Verū quæ nā poſt hæc dicta fuerunt? PH. Vt equidē arbitror, poſtquā hæc illi Socrati conceſſerunt, cōſenſeruntq́; ſpeciē quālibet aliquid eſſe, & quæ harum participia ſunt ipſarū denominationem habere, deinceps hunc in modum interrogauit. Si hęc ita ſe habent, non ne quando Simmiam dicis Socrate quidē maiorē eſſe, Phædone verò minorē, tunc affirmas in Simmia vtrunq; eſſe, & magnitudinē ſimul & paruitatē? Equidē. Attamen Simmiā confiteris excedere Socratē, non ita reuera vt verba ſonant. Non.n. ita natura inſtitutū eſſe exiſtimas Simmiā, vt ea ratione ſuperet qua eſt Simmias, ſed magnitudine quā habet: neq; rurſus Socratē eo ꝙ Socrates eſt, excedi ſed quia paruitatē prę magnitudine illius habeat. Vera loqueris. Similiter nec à Phædone ſuperari, eo ꝙ Phædo ſit Phędo, ſed quia Phędo prę Sīmia paruitate magnitudinē habet. Ita eſt. Sic itaq; Simmias denominationē parui habet & magni: ſiquidē in amborum medio poſitus, alterius quidē paruitatē magnitudine ſuperat, alterius verò magnitudini paruitate cedit. Et ſimul ſubridens, inquit: Videor equidē affectatius deſcripſiſſe: veruntamē eſt vt dico. Sic apparet. Dico aūt, propterea, quia cupio videri tibi quod & mihi videtur. Opinor.n. non ſolū magnitudinē ipſam nunquā velle magnā ſimul paruāq́; eſſe, verumetiā neq; hanc quæ in nobis eſt magnitudinē vnquā recipere paruitatē, neq; ſuperari velle ſed è duobus alterū accidere: vel fugere, ſeq́; ſubtrahere quando aduentat contraria paruitas: vel cum aduenerit, interire: nolle antē expectare, atq; in paruitate recipiēda aliud eſſe ꝗ̄ erat. Quemadmodum ego cū ſuſceperim ſuſtinuerimq́; paruitatē, quādiu is ipſe ſum qui ſum, ſic ipſemet ſum paruus. Illud autem magnū quod ipſum eſt, nunquam ſuſtinuit eſſe paruum: ſimiliter paruū quod eſt in nobis, nunquā vult magnū aut fieri, aut eſſe. neq; aliud quicquā contrariorū, quamdiu eſt id quod erat, patitur ſimul contrariū fieri aut eſſe, ſed aut abit, aut perit cū aduentat contrariū. Ita prorſus exiſtimo, inquit Cebes. Tunc quidā eorū qni aderant, hæc audiens, quis autem ille fuerit, non ſatis memini. Dij boni, inquit, non ne in ſuperioribus contrariū eorū quę dicūtur, nobis eſt conceſſum, videlicet ex minori maius fieri, atq; ex maiori minus, eſſeq́; procul dubio generationē contrariorū ex contrarijs? Nunc aūt videmini fieri id nō poſſe dicere. Cū verò Socrates admouens caput, auſcultaſſet, viriliter, inquit, id recordatus es: non tñ intelligis differentiā inter id quod modo dictū eſt, atq; illud ſuperius. Tunc.n. dicebatur ex contraria re rē contrariā fieri, nunc verò contrariū ipſum ſibimet contrariū fieri nunquā: neq; quod in nobis neq; quod in natura contrariū eſt. Tunc quidē, ò amice, de his quæ habent contraria dicebamus, hęc illorum cognomine appellantes. At nnnc de illis ipſis loquimur, quæ his inſunt, quorumúe pręſentia cognomen habent ea quæ nominantur. Illa verò ipſa dicimus nunquā velle mutuā inter ſe generationē ſuſcipere. Et ſimul Cebetem intuitus, inquit: Num te quoq; Cebes aliquid eorū quę nunc obiecta ſunt, perturbauit? Haud equidē, inquit Cebes, ita ſum affectus, at tibi affirmo non multum me turbari. Id ergò ſimpliciter, inquit, confeſſi ſumus, contrariū nunquā ſibimet fore contrariū. Omnino. Aduerte pręterea nunquid & in hoc mecū ſentias. Vocas ne aliquid calorē aq; frigus? Voco equidē. Num tanquā niuē atq; ignem? Non per Iouem. An aliud quiddā calorem eſſe quàm ignem, & aliud frigus quàm niuem? Ita. Sed hoc quoq; tibi videri puto, niuē quamdiu nix eſt, nunquam ſuſcepturam eſſe calorē, quemadmodum in ſuperioribus dicebamus ac eſſe niuē vt erat prius ſimulq́; calidam: ſed aduentante calore, aut ſubterfugere, aut interire. Penitus. Similiter & ignem ſubintrante frigore, aut ſubterfluere, aut extingui, nec vnquam poſſe & ſuſpicere frigus, & ſimul eſſe ignē ſicut prius erat, & frigidū. Vera narras. Sunt igitur quędā eiuſmodi, vt nō ſolū ſpeciē ipſam nomine ſuo dignentur per omne tempus, ſed & aliud quiddā, quod quidē nō eſt primū illud, habet verò quandiu eſt, illius formā. In hoc rurſus tibi quod volo, fortè manifeſtius erit. Impar.n. ſemper oportet nomē id quod nunc dicimus poſſidere. Non ne? Oportet ſanè. Nū id ſolū ex oībus? hoc.n. quæro: an & aliud quiddam quod quidem eſt non idipſum impar attamē hoc oportet vna cum ſuo noīe, hoc inſuper noīe alio ſemper appellari, propterea quòd ita natura ſit inſtitutū, vt nunquā ab impari deſeratur? Dico aūt hoc effectū eſſe ceu ternariū, aliaq; permulta. Conſidera verò de ternario. An non tibi videtur hunc & ſui ipſius noīe ſemper nuncupandū eſſe, & ſimul noīe imparis? Quod quidē impar nō idē eſt quod eſt ternarius. Veruntamen ita natura cōparatus eſt & ternarius, & quinarius, & omnis medietas numeri, vt quāuis nō idē ſit quod impar, ſemper tñ eorū quiuis ſit impar. Præterea duo & quatuor, oīſq́; alter numeri ordo, quāuis idem quod par nō ſit, ſimul tñ quilibet illorū par ſemper exiſtit. Cōcedis nec ne? Quid ni? Contēplare ergo quid velim. eſt autē eiuſmodi: videntur quidem non ſolū ipſa inter ſe contraria ſeſe inuicē non recipere, verumetiā quæcunq; talia ſunt vt licet contraria inter ſe non ſint, ſemper tñ cōtraria poſſideant, nunquā recipere ſpeciē illā quæ ipſi ſpeciei quā in ſe habent, cōtraria ſit, ſed hac aduiniente, aut perire protinus, aut abire. An nō dicimus tria & deficere, & aliud quoduis pati prius, quàm ſubſtinere vt quatenus tria ſunt paria fiant? Ita prorſus Non tamen contraria eſt duitas trinitati. Non certè. Non ſolum ergò ſpecies ipſę contrarię nunquā inuicē ſe recipiunt, ſed etiam alia quędam contrariorū ingreſſum mutuū nō ſuſcipiūt. Veriſſima narras. Vis ne igitur hęc, ſi poſſumus, qualia ſint, definiamus? Volo equidē. An nō Cebes hæc erunt quæ quodcunq; occupant, tale reddunt, vt non ſolū ſui ipſius ideā retinere cogatur, ſed etiam cōtrario illi ſit opus? Quo nā pacto dicis? Quemadmodū paulò antè dicebamus. Scis.n. quę trium continentur idea, oportere non ſolum tria, ſed etiam imparia eſſe. Certè. Ad hoc tale vtiq; dicebamus ideam contrariam formę illi quę id perficit, nunquā accedere. Nunquam. Perfecit autem imparis ideam. Hęc ipſa. Contraria verò huic paris idea. Ita eſt. Ergo ternario numero idea paris ſe nunquam inſinuabit. Nunquam. Quapropter

ternarius

ternarius numerus paris eſt expers. Expers. Trinitas ergo eſt neceſſario impar. Eſt. Quod ergo definiendũ aſſumpſeram, qualia videlicet ſint, quæ etſi alicubi nõ ſunt cõtraria, ipſum tamen cõtrarium non admittunt, perindeq́ſe habet vt trinitas: quæ cùm pari non ſit contraria, nihilo tamen magis ipſum accipit, propterea ꝙ ſemper eius cõtrarium affert. Similiterq́ue binarius ad impar, & ignis ſe habet ad frigidum, aliaq; quàm plurima. At vide iam nũ ita definiendum putes, vt non modo cõtrarium non admittat contrariũ, verumetiam illud quod aliquid afferat contrariũ illi ad quod ipſum accedat, ipſum videlicet quod affert, nunquam contrariam eius quæ affertur recipiat formam. Rurſus autem recordare: neq; enim inutile ſæpius admonere. Neq; quinq; paris ſpeciem admittẽt, neq; decem imparis, quod eſt duplũ. Hoc quidem ipſum alij contrarium, ſpeciem tamen imparis accipiet nunquam. Neq; etiam numerus ſeſquialter, neq; alia huiuſmodi quæ dimidium habent, formam totius ſuſcipiunt, ſimiliterq́; numerus qui partem habet tertiam, atq; eiuſdem generis alia, ſi modo aſſequeris iſta, atq; conſentis. Omnino equidẽ conſentio atq; aſſequor. Rurſus tanquam à principio mihi dicas. Nec tamen per id quod nunc interrogo, ſed per aliud quiddam mihi reſpondeas me imitatus. Dico autem pręter tutam reſponſionem illã à principio poſitam, iuxta tutam quoq; reſpõſionem, aliã per ea quæ modo dicta ſunt, adinnentam. Nempe ſi me interroges, ò Socrates, quidnã in corpore ſi ſit, caleſcet corpus, non tutam reſponſionem illam rudemq; tibi dabo, videlicet ſi caliditas: ſed exquiſitiorem ex præſentibus verbis, vt ſi inſit ignis. Similiter ſi me interroges, quid ſi in corpore ſit ęgrotabit, nõ reſpondebo ſi ægrotatio, ſed ſi febris. Rurſus ſi perconteris, quid ſi inſit numero fuarit impar, nõ dicam ſi imparitas, imò ſi vnitas, atq; in cęteris eodem pacto. Sed vide an dum quid velim planè cognoueris. Planiſsimè. Reſpõde igitur: quidnam ſi in corpore ſit erit viuum? Si anima. Nónne id ſemper ita ſe habet? Semper. Anima igitur quicquid occupat, ſemper ad illud vitam affert? Affert proculdubio.

An eſt aliquid vitæ contrarium nec ne? Eſt vtique. Quid iſtud? Mors. Anima verò cõtrarium eius quod ipſa ſemper adducit, ſubibit nunquam, quemadmodũ ex ſuperioribus eſt cõceſſum. Sic eſt omnino. Quid verò? Quod paris ideam non accipit, quonam modo paulo ante nominabamus? Impar omnino. Quod verò non accipit iuſtitiam, quodúe non capit muſicam? Iniuſtũ dicimus & immuſicũ. Age iam, quod non ſubit mortem, quomodo appellabamus? Immortale. Et anima quidem mortem non ſuſcipit. Nequaquam. Eſt igitur anima immortalis. Immortalis quidem. Age vtique, hoc ne iam demonſtratum dicemus? An aliter tibi videtur? Et ſufficientiſsimè quidem, ò Socrates. quid ergo Cebes? Si neceſſe foret quod omnino eſt impar, & interitus neſciũ fore, nónne tria interitus neſcia forent? Quídni? Pręterea ſi quod incaleſcere neſcit, neceſſe foret interitus neſcium eſſe, quando quis ad niuem calidũ admoueret, nix quidẽ incolumis illiquefactaq; ſubterfugeret: neque.n. vel periret, vel permanens calorem admitteret. Vera narras. Simili, vt arbitror, rõne, ſi quod frigeſcere neſcium etiã interitus neſcium eſſet, qñ in ignem aduentat frigus, non extingueretur & euaneſceret ignis, ſed abiret incolumis. Ita neceſſe foret. Eodẽ pacto de immortali quoque neceſſe eſt dicamus. Si.n. quod eſt immortale, interire nequit, impoſsibile eſt animã imminente morte perire. Nam mortem quidem qnemadmodũ ex ſuperioribus conſtat, non recipiet, neq; interierit: quemadmodũ ternarius nunquã, vt diximus, par erit, neq; rurſus impar erit par, neq; ignis frigidus, neq; caliditas quæ ineſt igni, frigiditas vnquam erit. Cæterum dicet quiſpiam, quídnam probibet, quo minus ipſum impar, par quidem non fiat adueniente pari, quemadmodũ inter nos connenit, attamen eo diſſoluto, par pro ipſo ſuccedat? Ita dicenti repugnare nõ valeremus, quin ſit deſtructũ. Quippe cum non idem ſit impar atq; indiſſolubile. Alioquin ſi nobis id cõſtitiſſet, facilè obtineremus, inuadẽte pari, impar ternariumq́; ſaluũ diſcedere, ſimiliterq́; de igne & calido cæterisq́; aſſereremus. Nonne ita? Prorſus. Iam verò de immortali, ſi nobis id conſtat qnod eſt immortale eſſe etiam interitus neſcium, cõſequens eſt animam præter id quod eſt immortalis interitus qnoq; neſciã eſſe. Sin verò minus id concedatur, ratione alia opus erit. Sed nihil opus eſt, quãtum ad id ſpectat, alia ratione. Siquidem quídnam aliud indiſſolubile poſſet eſſe, ſi immortale ipſum & ſempiternũ diſſolueretur? Deum verò & ipſam vitę ſpeciẽ, & ſiquid aliud eſt immortale, indiſſolubile quoq; eſſe omnes cõfiterentur. Vniuerſi per Iouem homines, & multo magis ipſi, vt arbitror, dij. Cum igitur quod immortale eſt, etiam incorruptibile ſit, quidnam prohibet animã, ſi fuerit immortalis, incorruptibilem quoque fore? Neceſſario ſequitur. Imminente igitur homini morte, quod mortale quidem in eo eſt, interit: quod verò immortale, incorruptum, ſoſpesq́; morti ſe ſubtrahit. Manifeſtum eſt. Itaq; maxime omnium, ò Cebes, anima immortalis incorruptibilisq́; eſt, eruntq́; apud manes animæ noſtræ. Nihil equidem, ò Socrates, aduerſus hæc habeo quo minus rationibus tuis aſſentiar. Verum ſiquid aut hic Simmias, aut alius quiſquã habet quod dicat, operę pretium fuerit nõ ſiluiſſe. Neſcio.n. in quod aliud quis differat tempus, ſiquid de rebus eiuſmodi, vel dicere, vel audire deſideret. Atqui nec ego, inquit Simmias, habeo quicquam quo minus ſuperioribus aſſentiar rationibus. Veruntamen rei ipſius qua de agitur magnitudinem, & humanam imbecillitatem conſiderans, cogor intra me dictis nõdum acquiſcere. Quinimò & hæc benè dicis Simmia, & poſitiones primæ quãuis fide vobis dignæ videantur, diligentius tamen conſiderandæ: atque ſi illas ſufficienter, vt arbitror, ſuſceperitis, hanc ſequemini rationem quantum fieri ab homine poteſt. Quod ſi hoc ipſum fuerit manifeſtum, nihil vlterius perquiretis. Vera loqueris, inquit.

HOC aiunt, ò viri, iuſtum eſt cogitare, ſi anima ſit immortalis, eam non ſolum temporis huius in quo viuere dicimur, verum etiã vniuerſi gratia curatione plurimum iodigere. Nam graue periculũ fore putandũ eſt, ſi quis neglexerit animam. ſi.n. mors totius diſſolutio eſſet, nimirum improbi lncrarentur, cùm & à corpore, & ab eorum prauitate cùm anima liberarẽtur. Nunc autem cùm anima immortalis appareat, nulla ſupereſt malorum declinatio, nulla ſalus, niſi vt optima & prudentiſsima fiat. Nihil.n. aliud cum migrat ad manes anima, ſecũ transfert præter eruditionem atq; educationem. Quæ quidem ſtatim in principio trãſmigrationis illius plurimum vel prodeſſe, vel obeſſe dicuntur. Ferunt.n. quemlibet hinc illuc emigrantem, ab eo dęmone quem viuens ſortitus fuerat, in locum quendã duci, vbi oporteat omnes vna collectos iudicari, ac deinde ad inferos proficiſci eo duce, cui mandatũ erat vt hinc decedẽtes, ad illa traducat. Sortitos verò illic quæ oportebat ſortiri, tempusq́; debitum commoratos, ab alio quodã duce rurſus huc reduci poſt multos temporis longosq́; circuitus. Eſt autem iter non tale quale ait Telephus apud Aeſchylum. Ille ſiquidem ſimplicem, inquit, viam ad inferos ferre. Ego verò, neq; ſimplicẽ, neq; vnam eſſe puto. Alioquin nullis ducibus opus eſſet. Quippe quum vnica via aberrare poſsit nemo. Quinimò multos tramites, multosq́; anfractus habere. Quod quidẽ ex ſacrificijs & ritibus coniectare licet. Animus ergo moderans & prudens ducem ſponte ſequitur, neq; ignorat præſentia. Sed qui cupiditate corporis eſt infectus, quemadmodũ ſupra dixi, per multũ tempus ad ipſum ardẽter afficitur: & circa locũ viſibilem multis reluctatus modis multaq́; perpeſſus, vix tandem ab eo adducitur dæmone, cui eius cura erat iniuncta. Cũ verò ad alia loca vbi alij quoq; animi ſunt peruenerit, quiſquis admodũ immundus eſt, & huiuſmodi obnoxius crimini, qui vel iniuſtis ſe contaminauerit cędibus, vel alia his ſimilia, ſimiliumq́; animorum opera perpetrauerit, hunc quidem animũ omnes fugiunt t

atq;

atque declinant, nec reperitur vllus, qui vel ſocius, vel dux eius fieri velit. Itaq; omni auxilio deſtitutus, eo vſq; pererrat, quoad certa temporum curricula impleantur. Quibus tandem impletis, in habitationem ſibi conuenientem ab ipſa neceſsitate transfertur. Qui verò purã moderatamq; tranſegerit vitam deos ſocios, ducesq; nactus ibi habitat, vbi vnicuiq; cõuenit. Multa verò ſunt, mirabiliaq; terrarum loca, ipſaq; terra neq; talis, neq; tanta eſt qualem aut quantã hi qui de terra loquuntur, exiſtimant, quemadmodum mihi à quodam traditũ eſt. Quánam ratione, inquit Simmias, hęc ais, ò Socrates? Equidem de terrarum orbe multa audiui: non tñ hæc quæ tanquam vera accepiſſe te ais. Libenter igitur ex te audirem. Atqui, ò Simmias nequaquam mihi videtur ars Glauci quæ ea ſint narrare, ſed ꝙ vera ſint probare, artis Glauci facultatem mihi videtur excedere. Præterea ego forſan nõ ſufficerẽ. Quinetiam ſi id ſcirem, hęc tñ vita mea, ò Simmia, longiori huic narrationi nequaquã ſufficeret. Formam tñ orbis terræ eiusq; loca cuiuſmodi eſſe rear, nihil ꝓhibet dicere. Satis id erit, inquit Simmias. Perſuaſum mihi quidẽ eſt, primo ſi terra in cœli medio rotunda, nihil ei opus eſſe, vel aere, vel alia neceſsitate eiuſmodi ad hoc vt nunquam decidat. Sed ad eam ſuſtinendam ſatis id eſſe, quod & cęlũ vndiq; ſibijpſi ſimilimum eſt omnino, & terra vndiq; æquilibris. Res.n. æquilibris in ſimilis alicuius medio poſita, nec magis nec minus poteſt in partem aliquã inclinari. Cumq; ſimiliter ſe habeat, ab inclinatione permanet aliena. Primo igitur mihi eſſe ita eſt perſuaſum. Et rectè quidem, inquit Simmias. Præterea ingentem eſſe terrarum orbem, nosque à Phaſide ad Columnas Herculeas habitare, in parua quadã eius particula, ceu formicas atq; ranas circa paludes, atque mare. eſſe verò & alios in ſimilibus multisq; locis multos habitatores. eſſe.n. paſsim per terram multas variasq; concauitates ſecundũ formas & moles in quas aqua, nebulæ, aerq; confluant. Puram verò ipſam terram in puro iacere cœlo, in quo ſunt aſtra, quem pleriq; eorum qui hæc tractant, ætherem nominant. Et quidem ſubiecta quaſi reſidendo hęc eſſe, ſemperque in hiatus terræ confluere. Nos itaq; in his concauitatibus habitãtes, adeo falli, vt in terræ ſuperficie alta nos habitare credamus. Perinde ac ſi quis in profundo pelagi habitans, putet ſe altiora maris incolere: atq; ſolẽ cæteraq; aſtra per mare proſpiciens, mare ipſum eſſe cœlũ exiſtimet: quippe cùm propter tarditatem imbecillitatemq; nunquã ad ſummũ maris euaſerit, neq; caput vndis extulerit, planeq; aſpexerit quãto hic locus profundo illo purior pulchriorque ſit: quinetiã nec ab illo qui hunc intuitus ſit, acceperit. Hoc igitur idem & nobis accidere, qui in quadã orbis terreni concauitate habitãtes, altam incolere ſuperficiem arbitremur, atq; aerem nominemus cęlum, vtpote qui per ipſum quaſi cœlũ aſtrorũ motus intueamur. Idq; nobis accidere propterea, ꝙ propter imbecillitatem tarditatemq; ad ſupremũ vſq; aerem tranſcendere nequeamus. Quòd ſi quis ad ſummũ euaderet, vel alis fretus eò volaret, hunc prodeũtem inde iam proſpecturum: quemadmodũ piſces emergentes è mari noſtra hæc aſpiciũt. Ac ſi natura ad inſpiciendum ſufficeret, cogniturũ protinus cęlũ illud eſſe verum, veramq; lucem, veram quoq; terram. Siquidẽ quæ à nobis incolitur terra. hiq; lapides, totusq; hic locus exeſa ſunt atq; corrupta, vt ea quæ in mari ſunt à ſalſedine. neq; naſcitur in mari quicquam exiſtimatione dignum: atq;, vt ita dixerim, nihil eſt in ea perfectũ, ſed cauernæ, arena, limus incredibilis, atq; ſordes vbicunq; ſit & terra. Quæ quidẽ ad has noſtras pulchritudines nullo modo ſunt cõferenda. Illius verò loci pulchritudo hãc noſtrã multo magis apparebit excedere. Proinde ſi fabulã quoq; narrare oportet perpulchrã, operępretium Simmia eſt audire quales ſint hæ terrarũ plagæ quæ ſubiacent cœlo. Imò verò, inquit Simmias, libentiſſimè hanc fabulam audiemus. Ferunt igitur, ò amice, inquit, primũ quidem talem videri terræ illius faciẽ, ſi quis ſuperne deſpiciat, quales ſunt hæ pilæ quæ ex corijs duodecim contextextæ ſunt, varijs ſcilicet diſtinctam coloribus. quorum hi noſtri colores quibus pictores vtũtur, ſimilitudinem quandã retinent. Illic verò vniuerſam terrã ex talibus multoq; etiã nitidioribus ac purioribus eſſe, partim quidem purpuream mira pulchritudine præditã, partim verò coloris aurei, partim gypſo & niue cãdidiorem. Præterea ex coloribus alijs ſimiliter exornatam, ac etiam pluribus pulchrioribusq; quàm in noſtram notitiam peruenerũt. Enimuerò has ipſas ipſius concauitates aqua aereq; repletas ſpeciem quandam coloris ſplendidam in primis afferre inter cæterorum colorum varietatem, vt vna quædam ſpecies eius varia ſemper appareat. In huiuſmodi verò terra conuenienti ratione ſimiles naſci arbores, & flores, & fructus. Præterea montes & lapides ibidẽ ſimili ratione habere perfectionẽ atq; perſpicuitatem, coloresq; admodũ pulchriores. Quorũ quidem particulæ quędam ſint lapilli qui apud nos habẽtur in pretio, Sardia, Iaſpides, Smaragdi, cęteriq; eiuſmodi. Illic verò nihil eſſe quod nõ tale ſit, aut etiã pulchrius. Cuius quidem rei cauſa ſit, quoniam lapides illi puri ſint, neq; quemadmodũ noſtri à putredine ſalſugineq; attriti atq; corrupti, quibus in hunc locum confluentibus, lapides & tellus animaliaq; & plantæ inficiuntur, atq; ægrotare coguntur. Terram verò ipſam his omnibus exornari, atq; auro etiã & argento cæterisq; ſimilibus. Præfulgentia quidem hæc ibi naſci & multa & magna, perq; omnem terram, vt eam videre ſpectatorũ felicium ſit ſpectaculum. Proinde ibi eſſe animalia multa, & homines partim regionem mediterraneam incolẽtes, partim circa aerem, quemadmodum nos circa maris littora, partim etiam inſulas quæ haud procul à continenti poſitæ aere circundantur: Sed vt ſummatim dicã, quod nobis aqua eſt & mare ad vſum noſtrum, idem illic eſſe aerem: quod verò nobis aer, id illis ętherem eſſe. Tempora verò apud illos tantã habere tẽperiem, vt illi & ſine morbo continuè & longè diutius quàm noſtri viuant. Itẽ viſu, auditu, prudentia, cæterisq; talibus nobis tantum pręſtare, quantũ & aer aquæ, & æther aeri puritatẽ præſtat. Præterea illic eſſe deorum templa & lucos, in quibus reuera dij familiariter habitent, & reſponſa & diuinationes, deorũq; ſenſus familiaritatesq; eiuſmodi hominibus ad deos eſſe. Solem quoq; & lunam ſtellasque alias quales reuera ſunt, apud eos videri: cęteris in rebus beatitudinem eos his rebus congruam poſsidere. Itaq; vniuerſam terrã ſic natura inſtitutã, & quæ circa eam ſunt, ſimiliter tradunt. eſſe pręterea in ipſa per eius concauitates loca in circulum multa, partim quidem profundiora, atq; ampliora quàm ſit regio à nobis culta, partim verò profundiora quidem, ſed hiatũ anguſtiorem habentia noſtra hac ragione: eſſe & alicubi minus profunda, ſed ampliora quàm noſtra. Hæc autem omnia ſub terra ſibi inuicem obuiare, atq; irrumpere multis vndique modis, tum per anguſtiora, tum per ampliora, diſcurſusq; habere & exitus quibus magna aquarũ copia ex alijs in alia velut in crateres confluat. Item perpetuorum fluminũ ſub terra incredibiles magnitudines aquarũ, tum calidarũ, tum etiam frigidarum, plurimumq; ignem, & ignis ingẽtes amnes: multos quoq; lutulenti humoris, partim quidem purioris, partim verò ſordidioris, ceu torrens luti qui in Sicilia eſt, & iuxta ipſum amnes lutei inde fluentes. Quibus ſingula compleri loca quacunq; eos contingit perfluere. Hæc aiũt omnia ſurſum deorſumq; ferri veluti vaſe penſili quodã ſub terram poſito, atq; ita librato, vt vtrinq; viciſsim inclinet atq; attollat. Eſt aũt id vas penſile ob naturam quandam eiuſmodi. Vnus aliquis ex terræ hiatibus eſt profectò quàm maximus, perq; vniuerſam terram traiectus & patens. de quo Homerus, Longè nimis barathrum ſtat ſub tellure profundũ. Quod & ipſe alibi, & multi poetarum Tartarũ appellarunt. In hoc vtiq; receptaculũ omnia cõfluunt flumina, atq; inde rurſus effluunt. Talia verò ſunt ſingula, per quales labuntur terras. Quod autẽ hinc effluant omnia rurſusq; refluant, hæc eſt cauſa, ꝙ hic humor nec fundamentum habet nec firmamentum.

Ars Glauci.

Nihil dignum naſcitur in mari.

Fabula de terra pura, & quę in ea ſunt.

mentum. Itaq; eleuatur, & ſurſum deorſumq́; redundat.
Idemq́ue facit aer & ſpiritus qui circa ipſum verſatur. Se-
quitur.n.ipſum, & quando ad ſuperiora terræ, & quādo ad
hæc noſtra perlabitur. Et quemadmodū in reſpirantibus
flatus continuè expirat atq; reſpirat, ſic & ibi ſpiritus vna
cùm humore elatus vehemētes quoſdam ventos & incre
dibiles commouet, ſiue influat ſiue effluat. Quapropter
cùm aqua in locum inferiorem delabitur per meatus ter-
ræ iuxta eiuſmodi riuos influit, paſsimq́; per eos exundat,
& implet velut hi qui hauriūt. Cùm verò illinc huc erum
pit, hæc quoq; iterum loca complet. Plena verò cùm ſint,
per riuos terræq́; meatus exuberat. Et cū humores ſinguli
illuc profluxerint, quo quiſq; profluit opportunius, maria,
lacus, flumina, fontes efficiunt. Proinde rurſus hinc rela-
bentes per terram, partim quidem per longiores pluresq́;
anfractus, partim verò per pauciores atq; breuiores rurſus
in Tartarū confluunt: alij certè multo profundius quàm
hauſti fuerint, alij verò paulo, omnes aūt inferius influunt
quàm effluxerint, & alij per cōtrariam partem elabuntur
quàm elapſi fuerint, alij verò per partem eandem. At qui
dam paſsim circunfluentes aut ſemel aut ſæpius, ſpiraſque
circa orbem terrarū inſtar anguium replicantes, quantum
fieri poteſt infra relapſi iterum cōmiſcentur. Licet autem
vtrinq; ad medium vſq; defluere, vltra verò nequaquam.
vlterior.n.prolapſus vtrinque foret aſcenſus. Proinde ſunt
& alia multa & magna variaq́; fluenta, ſed præcipua qua-
tuor. Quorum quidem maximū atq; extimum, terrā cir-
cundans Oceanus appellatur. E contraria verò huius re-
gione fluit Acheron: qui per deſerta alia fluens loca, atq;
per ſubterranea, in paludem defluit Acheruſiam. Quo plè
riq; defunctorum deueniunt animi, ibiq́; per fatalia quæ-
dam temporum curricula cōmorati, partim quidem lon-
giora, partim verò breuiora, rurſus in generationes anima
lium relabuntur. Tertius verò fluuius horum medius duo
rum interfluit. Nec admodū longè progreſſus in locū ca-
dit vaſtum multo igne flagrantem, efficitq́; paludem no-
ſtro mari maiorē, aqua lutoq; feruentem. Hinc verò tur-
bidus lutulentusq́; circunfluit, terraq́; circundata, & alibi,
& ad extrema paludis Acheruſiæ peruenit, nec tamē illius
aquæ miſcetur, ſed ſub terra ſæpius reuolutus abſorptusq́;
defluit infra tartarū. Hunc fluuium Pyriphlegethontem
nominant, cuius riui quidam inde velut euulſi quacunque
terrarū contigerit manant. E contraria vero huius regio-
ne fluuius quartus primū in locum erumpit ferum & aſpe
rum, vt ferunt. colorem verò locus talem habet totus, qua
lis eſt cyaneus: quem Stygium nominant. hic aūt fluuius
prolapſus paludem efficit Stygem. In hunc verò incidens
locum vireſq́; vehemētes in aqua aſſumens ſub terram ſe
condit, circunuolutusq́; aduerſus Pyriphlegethontē labi-
tur, & in Acheruſia palude è cōtraria parte illi fit obuiam.
Nec vlli huius aqua miſcetur, ſed reuolutus in gyrū cōtra
Pyriphlegethontem irrumpit in tartarū. Poetæ vero hūc
appellāt Cocytū. Cùm verò hæc ita natura diſpoſita ſint,
quando in eum locum defuncti peruenerint, quo dæmon
vnumquenq; perducit, primo illic iudicantur, & qui hone
ſte ſancteque, & qui aliter vixerint. Itaq; quicunq; in vita
quodam modo tenuiſſe medium quoddā comperiuntur,
ad Acherontem profecti vehiculis quæ vnicuiq; adſunt,
in paludem perueniunt Acheruſiam, ibiq́ue habitant pur-
ganturq́; pœnas dantes iniuriarum: & cum purificati ſunt
abſoluuntur, rurſusq́; pro merito ſinguli benefactorū præ
mia reportant. Qui verò ob ſcelerum magnitudinem in-
ſanabiles eſſe vidētur, qui videlicet ſacrilegia multa & ma
gna, vel cædes iniquas, vel alia horum ſimilia perpetraue-
rint, hos omnes conueniens ſors mergit in tartarum, vnde
nunquam egrediuntur. Qui autem ſanabilia quidem pec-
cata, ſed ingentia cōmiſerunt, veluti ſiqui contra patrem,
vel matrem irati per vim aliquid fecerint, ſed pœnitentia
ducti eos in cętera vita coluerint, vel qui ſimili quodā pa-
cto fuerint homicidæ, eos in tartarum quidem neceſſe eſt
cadere, ſed ibi per annum commorati à fluctu eijciuntur,
homicidæ quidem per Cocytum, parentum verò violato
res per Pyriphlegethontem. Poſtquam verò ab his delati
fluminibus ad paludem Acheruſiam peruenerūt, clamant
illic vocitantq́; eos quos vel necauerunt vel iniurijs affece
runt, ſuppliciterq́; rogant atq; deprecantur, vt eos permit
tant progredi per paludem, ibiq́; abſolui: ac ſi impetraue-
rint, penetrant illuc finemq́; malorum accipiunt: Sin mi-
nus queant perſuadere, referuntur in tartarū, atq; inde rur
ſus in flumina, neque per hæc mala deferri prius ceſſant,
quàm ab his quos affecerant iniurijs, impetrauerint. Hęc
enim pœna illis à iudicibus eſt impoſita. Qui aūt pie præ
cęteris vixiſſe inueniuntur, hi ſunt qui ex his terrenis locis
tanquam è carcere ſoluti, atq; liberati, ad altiora tranſcen-
dunt, puramq́; ſupra terram habitant regionem. Inter has
autem quicunq; ſatis per philoſophiam purgati ſunt, abſq;
corporibus omnino totum per tempus viuunt, habitatio-
neſq́; his etiā pulchriores nanciſcuntur. Quarū pulchritu-
do, neq; facilis dictu eſt, neq; pręſens tempus ad dicendū
ſufficeret. Sed horum quæ narrata ſunt gratia, ò Simmia,
omni ſtudio eſt adnitendū, vt in hac vita virtutem, & pru
dentiam ſapientiamq́; conſequamur. Præmiū nanq; pul-
chrum eſt, & ſpes eſt ingens. Hæc igitur eo ſe pacto pror
ſus habere, quo ego diſpoſui, nō decet virum ſanæ mentis
aſſerere: eſſe tamen vel hæc vel talia quædā circa animos
noſtros, eorumq́; habitationes, quandoquidē animus ipſe
immortalis apparet, & decere mihi videtur, & dignū qua-
ſi periclitantes iſta exiſtimare. honeſtum.n.periculum eſt,
oportetq́; hæc quaſi carmina quędam magorū ritu men-
tibus noſtris infundere: quamobrē ipſe iam diu protraho
fabulam. Sed horum gratia bonā ſpem de animo ſuo ha-
bere debet, quicunq; voluptatibus ornamentiſq́; corporis
neglectis tanquā alienis, ad diuerſumq́; declinantibus, vo-
luptates quæ in diſcēdo percipiuntur ſtudioſe ſectatus fue
rit, animumq́; non alieno, ſed ſuo decorauerit ornamēto,
temperantia, iuſtitia, fortitudine, libertate, veritate, ſic ex
hac vita migrationem expectans, tanquam cùm ſatum
vocauerit migraturus. Vos quidem, ò Simmia, & Ce-
bes, alijq́ue præſentes, in poſterum quodam in tempore
ſinguli tranſmigrabitis. Me verò nunc, vt tragicus aliquis
diceret, iam vocat fatum. Ac fermè tempus eſt, vt ad la-
uandū diuertam. Præſtat.n.vt puto, poſt lauacrū venenū
bibere ne in lauando cadauere moleſtiā mulieribus præ-
beamus. Cum hęc dixiſſet Socrates, Crito ſic inquit: Dic
age, ò Socrates, quídnam his aut mihi mandas agendum,
vel erga filios tuos vel circa cætera? Quidúe agendo ma-
ximè tibi gratum fecerimus? Nihil equidem, inquit, noui
præcipio, ſed quod ſemper vobis prędico: videlicet ſi ve-
ſtri curam habebitis, & mihi & vobis ipſis grata euadent
quæcunq; feceritis, etiam ſi nunc verbis non concedatis.
At verò ſi vos ipſos neglexeritis, nolentes ſecundū ea quę
nunc ex ſuperiori tempore dicta ſunt, quaſi per veſtigia vi
tam dirigere: nihil prorſus proficietis, etſi multa nobis nūc
diſputantibus concedatis. Iſta quidem, ait Crito, curę no-
bis erunt. Sed quemadmodum ſepeliri te iubes? vtcunq;,
inquit, libet: ſi tamen me apprehendetis, ac niſi ego vos
effugero. Et ſimul ſubridens, & ad nos conuerſus, nō per-
ſuadeo inquit Critoni, me eſſe hunc Socratē qui nunc di-
ſputo, & ſingula dicta diſpono. Sed opinatur me illud eſſe,
quod paulò poſt videbit cadauer. Itaq; interrogat quem-
admodum me ſepeliat. Quod aūt iamdiu plurimis verbis
contendo, poſtquam venenū bibero, haud vlterius apud
vos me eſſe futurum, ſed ad beatorū profecturum felicita
tes, hoc quidem mihi videor fruſtra Critoni dixiſſe, conſo
lās vos ſimul, atq; meipſum. Fideiubete igitur pro me Cri
toni contraria quadā fideiuſsione quàm ipſe iudicibus fi-
deiuſsit. Ille.n.me iudicio ſiſtere, vos autem me nō ſiſtere
cùm obiero fideiubete, ſed abiturū, vt Crito obitū facilius
meum ferat, ne ve meum corpus vel cremari cernens vel
ſepeliri, me deploret quaſi dira patientem. Neq; dicat in
funere proponi Socratem, aut efferri, aut ſub terram cōdi.
Certum id habeto optime Crito, ꝙ maledictum eſt non

ſolùm

ſolùm in hoc ipſo delinquere, verumetiam animis nonnihil officere. At.n. confidere oportet atq; dicere corpus ſepeliri meum, atq; ita ſepeliri, vt tibi placebit, maximeque iuſtum eſſe cenſebis. His dictis ſurrexit intrauitque cubiculum quoddã quaſi lauaturus. Crito aũt ſecutus eſt. Nos verò expectare iuſsit. Expectabamus ergo de his quę dicta erant inter nos colloquentes, rurſusq; conſiderantes. Præterea conquerebamus fortunam noſtram, qui tanquã parente orbati reliquum vitę tempus orphani futuri eſſemus. Cùm Socrates lotus eſſet, delati ſunt ad eũ pueri ſui. Duos.n. filios habebat paruulos, vnũ verò iam grandem. Venerunt & mulieres domeſticæ. Ad eas Socrates, cùm præſente Critone verba feciſſet, & quæ volebat mandauiſſet, mulieres quidem & pueros abire iuſsit, ipſe verò ad nos rediijt, iam circiter ſolis occaſum: permultum.n. temporis ſpatium intus fuerat cõmoratus. Cùm verò ad nos veniſſet lotus, conſedit. Nec multa poſt hæc locutus erat, cum venit vndecimuirorum lictor. Qui illi adſtans ò Socrates, inquit, non arbitror eam in te nouitatẽ me deprehenſurum, quam deprehendere in cæteris ſoleo. Illi.n. indignantur mihi atq; execrantur, quando illis denuncio venenum eſſe bibendum, ita magiſtratibus compellentibus. Te verò cognoui pręſertim in hoc tempore generoſiſsimum, mãſuetiſsimumq;, & optimũ virum omniũ qui vnquam hunc in locum deuenerunt: & nunc equidem certò ſcio te mihi haud infeſtum fore, ſed illis penes quos rei huius cauſam eſſe cognoſcis. Nunc ergo ſcis quem tibi nuncium afferam. Vale atq; annitere, quæ neceſſaria ſunt pro viribus facile ferre, & ſimul his dictis abibat lacrymans. Socrates autem in eum reſpiciens, & tu inquit vale, & nos id faciemus. Simulq; ad nos conuerſus, quàm vrbanus eſt homo hic, inquit. Neq; ſolum in hoc, ſed in ſuperiori etiã tempore me ſalutabat, colloquebaturq; nõnunquã, fuitq; ſemper virorũ optimus. Et nunc quàm ingenuè me deplorat? Sed age, ò Crito, illi pareamus, ac ſi iam tritum eſt venenum, aliquis huc afferat. Si nondum eſt tritum, conterat ille. At reor equidem, inquit Crito, ò Socrates, nondum ſolem reliquiſſe montes nec occidiſſe. Et noui alios poſtquam id ſibi nunciatũ eſt, valde ſero bibere illud conſueuiſſe. largiter cœnatos atq; potos, interdũ verò etiam illorum potitos quorum amore afficiebantur. Quamobrem ne adeò feſtines, adhuc enim ſupereſt tempus. Tunc Socrates, meritò, inquit, ò Crito, illi iſta faciunt. Putant.n. hæc facientes lucrari. Atque ego merito iſta non faciam. Nihil enim me lucraturum ſpero, ſi paulò poſterius venenum bibero, niſi vt mihi ipſi ſim ridiculus, tanquam vitæ cupidus, atq; parcus eius rei ſeruator, cuius nihil iam amplius mihi adeſt. Sed age iam mihi obtempera, nec aliter facias. Crito verò his auditis annuit puero, qui longè non aberat. Ille verò egreſſus, & aliquantulum commoratus, rediijt, eum qui venenum daturus erat, ſecum ducens. attulit aũt in calice id attritũ. Hunc aſpiciens Socrates, Cedo inquit bonè vir, tu enim harum rerũ peritiam habes, quid me facere oportet? Nihil, inquit, aliud quàm poſt potionem deambulare quoad grauari tibi ſentias crura, poſtea verò iacere: atq; ita tu facies. Hæc dicens porrexit calicẽ Socrati. Socrates verò hilariter admodum, ò Echecrates, accepit, nihil omnino commotus, neq; colore, neq; vultu mutato. Sed quemadmodum conſueuerat, taurine illum aſpiciens, quid ais, inquit? licet ne ex hoc poculo nonnihil ſpargendo ſacrificare? Tantum, inquit, ò Socrates, contriuimus, quantũ ſatis fore putauimus. Intelligo, inquit. Sed & licet, & oportet orare deos, vt felix ſit tranſmigratio noſtra. Quod equidem obſecro, atq; vtinã ita ſiat. Et ſimul his dictis admouens, facile admodum alacriterque ebibit. Plęriq; noſtrum eo vſque retinere quodam modo lacrymas potueramus. Ac poſtquam & bibentem vidimus & bibiſſe, vlterius nõ potuimus, ſed me quidem dolor adeo ſuperabat, vt lacrymæ largiter iã mihi profluerent. Quapropter me protegens deplorabam, nõ illum quidem, ſed fortunam meam, qui tali amico orbatus eſſem. Crito autem etiam prius quàm lacrymas nequiret continere, ſurrexerat. Sed Apollodorus nec in ſuperiori quidem tempore vnquam lacrymare ceſſauerat? Tunc verò pręcipuè vociferans, ſeq; ipſum affligtans, neminem reliquit præſentium, cuius vicem non deploraret, pręter vnius Socratis vicem. Ille verò hæc animeduertens. Quid nam, inquit, ò viri mirabiles, agitis? Atqui ego maxime hanc ob cauſam mulieres abegeram, ne talia facerent. Audiueram enim cũ gratulatione & applauſu eſſe ex hac vita migrandum. Quieſcite igitur atq; tolerate. Nos verò hęc audientes erubuimus, deſtitimusq; à lacrymis. Sed ipſe quũ inter deambulandum crura iam grauari ſentiret, iacuit reſupinus: ſic enim qui venenum prębuit, iuſſerat. Qui paulo poſt eum tangens, pedes & crura cõſiderauit. Deinde grauius comprimens pedem eius, quæſiuit an ſentiret. negauit Socrates. Ille rurſus preſsit tibias, paulatimque manu aſcendens, oſtendit nobis frigere eas atque rigere. Et ipſe attigit rurſus, aitq; quum ad cor peruenerit, tunc eſſe deceſſurum. Iam igitur friguerant ei præcordia, cum detegens, erat enim veſte coopertus, dixit, quæ vox illi extrema fuit: O Crito, Aeſculapio gallũ debemus, quem reddite, neq; negligatis. Fiet, inquit. Crito, quod iubes. Sed vide num-quid aliud velis. Hęc interroganti nihil vltra reſpondit. Sed cum paruo tempore interquieuiſſet, commotus eſt. Et miniſter detexit eum, atque ipſe lumina fixit. Quod quum crite cerneret, ora oculosq; compoſuit. Hic finis fuit amici noſtri, ò Echecrates, viri noſtro quidem iudicio, omnium quos experti ſumus optimi, & apprime ſapientiſsimi atque iuſtiſsimi.

MENEXENVS, VEL DE ATTICA ANTIQVITATE, VEL EPITAPHIVS.

Marſilij Ficini Argumentum.

CONSILIVM Platonis in Menexeno eſt, cohortari omnes ad ſummam patriæ charitatem, idemq; facit, quamuis aliter in Critone, & legibus, atq; Republica. Hic verò duobus præcipuè id efficit modis. Primo quidem, dum laudat illos, qui pro ſalute patriæ pericula mortemq; intrepide ſubeunt. Deinde dum ipſe patriæ ſuæ antiquitatẽ virtutesq; laudibus mitis extollit. Tu verò ſtatim ab initio nota, philoſophiam ſcilicet moralem viro rempublicã gubernaturo eſſe ſummopere neceſſariã. Mox præclarum eſſe in bello occumbere, ſcilicet pro ſalute patrię, idq; confirmari ex eo, ꝙ hoc apud omnes gẽtes maximè omnium honoretur. Deinde occaſione ſumpta ex laudibus oratorijs, animaduerte quàm pernicioſa ſit adulatio. Cõmunem ſiquidem oratoriam in Gorgia adulationis ſpeciem eſſe iudicat. In Phædro autem adulatorem appellat beſtiam humano generi peſtilẽtem. Similemq; affirmat impuro dæmoni, incautos animos ſubnoxiæ voluptatis eſca cõtinuè corporis ſordibus inquinanti. Hic præterea præſtigiatoribus veneficisq; adulatorem tam priuatũ quàm publicum iudicat eſſe perſimilem: quippe qui tanquã fure & homicida deterior & iniquior, non pecunias, non ipſam corporis vitam duntaxat nobis auferat, imò verò tanquam ſacrilegus rem ſacram, iudicium ſcilicet rationis ſub boni ſpecie ſurripiat atq; ſubducat. Et vide quàm valde decipiat. Non enim in rebus ſolum occultis, ſed id quod mirum eſt, in manifeſtiſſimis artificioſiſſimè fallit. Cui.n. non euidentiſſima ſit auita paternaq; origo? Item ipſa ſui corporis magnitudo atq; forma? Veruntamen in his quoq; adulatores venefici nos circumueniunt, tanto Circe crudeliores, quanto grauius inferunt detrimentũ. Illa enim ſuis poculis exteriora hominis fertur in beſtias transformaſſe: hi verò lenocinijs ſuis interiora transformant. Proinde deridet Socrates oratores, ꝙ gratiam popularem omnibus machinamentis aucupentur, laudentq; alios ſupra modum, quo ipſi laudentur, remq; adeo leuem graui quodã ſtudio & diuturna præmeditatione pertractent. Aggreditur præterea ꝙ ſtatuerat ab initio, omnes videlicet ad defendendã patriam cohortari, laudando videlicet eos qui pro patria occubuerunt. Hic enim erat mos vetus Athenienſium, publica cõcione illos laudare quotannis, atq; inſuper inferias celebrare. Verùm ne ſupra quàm par eſt oratoriæ tribuat facultati, afferit ſe orationem eiuſmodi ab alio, & quidem à muliere Aſpaſia, accepiſſe: præſertim cùm Socra-

tici

tici ingenij non ſit oratorum more concionari. Quò potiſſimum ordine laudandũ ſit, præſertim in oratione funebri, manifeſtè declarat. Quod autem homines ait ab initio in Attica regione ſolũ atq; ſolos ex terra ſponte progenitos: ex alijs verò regionibus, è terra ſimiliter ſolum bruta, vtcunq; placet, accipito, ſiue tanquam à philoſopho, ſiue potius oratore. Scito tamen Platonicam eſſe ſententiam, poſt vaſtas terræ illuuiones, ex abundanti humore atq; calore ſequenti poſt diluuium, terram adeo fœcundam reddi, vt ex ea non animalia tantum puſilla, qualia nunc, ſed grandia etiam, atq; ipſi inſuper homines vtero naſcantur. Quod quidem & hic & alibi ſæpe cõfirmat. Idq; pleriq; ſenſerunt Aegyptiorum atq; Græcorũ, & Arabes multi, deniq; cõfirmarunt præcipuè Algazeles atq; Auicenna. Qua quidem ſententia Ariſtoteles in quæſtionibus naturalibus vſus ex antiquorum mente inquit: Quemadmodum in paruis temporũ mutationibus parua quædam ex terra pullulant animalia, ita in maioribus quoq; maiora, in maximis deniq; maxima atq; perfectiſſima. Plato autem vbicunq; ex ipſis terræ viſceribus eruit animantes, deos artifices adhibet mundani architecti miniſtros. Deos, inquam, id eſt ideas ſpecialesq; rationes in ipſa mundi vita diuinaq; intelligentia conſiſtentes: per quas & ſtatim poſt diluuia, & quotidie animantium formentur ſpecies, vbicunq; corporeum ſpeciei eiuſdem ſemen abeſſe videretur. Quod quidem fieri oportere ſatis in theologia probauimus. Vbi verò naſcitur homo, non ſolum ſicut cæteris deorũ adhibet manus, ſed etiam quoddam Dei ſummi ſpiraculum expreſſioremq; imaginem. Deinde ſtatim natis deos ipſos ſaltem in primis ſeculis tanquã duces præficit atq; præceptores. Tu verò ex his omnibus quæ Moſaicæ ſapientiæ magis cõſonant, prudenter eligito. Profectò id Moyſi maximè congruit, quod hic, & in Protagora, & in Politico, atq; Critia vult hominem aliquãdo ex terra autore Deo ad Dei ipſius ſimilitudinem fuiſſe progenitũ. Quales autem illuuiones ſint, & quãdo, & quam ob cauſam, docebimus in Timæo. Poſt hæc inſignis pietate vir patriæ ſuæ laudes mirificâ quadam tum claritate, tum arte proſequitur, ab origine prima, ab ipſa reipublicæ forma, à diſciplina quotidiana, à rebus egregiè geſtis, quæ & hinc & aliunde ex alijs ſcriptoribus manifeſtiſſimæ ſunt. Quamobrem argumentũ noſtrum paucis concludamus, eiuſmodi ſententias annotantes. Virtuti omnia parent. Proſperitas primo æmulationẽ parit, deinde inuidiam, demum diſſenſiones & prælia. Omnis poſſeſſio abſq; morali virtute non ſolum inutilis eſt, ſed noxia. Sciẽtia ſeorſum à virtute morali, non ſapientia, ſed calliditas quædam eſt iudicanda. Maiorũ ſplendor in filijs obſcurus euadit, quando per ipſorum ignauiam in poſteros non transfunditur. Non eſt optandum, vt omnia ſuccedant ad votum. Obſeruandum eſt in omnibus prouerbium vetus, Nihil nimis. Qui ita ſe cõparauit vt ex ſeipſo pendeant omnia quæ ad beatitudinem conferunt, vel quàm proximè ad hoc accedit, hic optimè vitam inſtituit. Noli vel lætitia exultare, vel dolore deijci. Parentes iudicare debent ſe genuiſſe filios, non vt immortales, ſed vt boni forent. Lugubres lamentationes domeſticorum moleſtæ ſunt defunctis, ſi quidem illas audiant. Perpetuo quodam ſolenni honore proſequi decet eos, qui pro ſalute patriæ ſtrenuè ſe in bello geſſerunt: eorum filij cura publica educandi, colendi quoq; parentes. Ne res ipſæ nobis iniquæ ſint, æquo ſunt animo perferẽdæ.

SOCRATES, MENEXENVS.

E Foro venis Menexene? An vnde? MEN. E foro, ò Socrates, & à Senatu. SOCR. Quid tu ad ſenatum? An fortè quia diſciplinæ philoſophię q; finem adeptum iam & ſatis perfeciſſe te putas, maiora poſthac aggredi ſtudes, nobisque ſenioribus ipſe adeò iunior imperare, vt familia veſtra ſemper ſicut ſolita eſt, aliquẽ nobis exhibeat cõſultorem? MEN. Si ipſe permittis, ò Socrates, conſuliſq;, operã dabo. ſin cõtra, nequaquam. Nunc verò idcirco ad conſiliũ profectus ſum, quoniam audieram eligẽdum eſſe aliquẽ qui laudibus defunctos ornet. Nam, vt ſcis, inferias facturi ſunt. SOC. Audiui equidem, ſed quem potiſsimum elegerunt? MEN. Nullum. Nam in craſtinum diſtulerunt. Arbitror autem Archinũ vel Dionem electũ iri. SOC. Videtur Menexene apud plurimas gentes pręclarum eſſe in bello occumbere. Etenim qui ſic è vita migrat, funere & ſepulchro magnificẽtiſsimo honoratur. Et ſiue pauper quis ita decedat, laudatione non caret, ſiue etiam vilis quiſpiam & ignauus, rurſus à ſapientibus viris extollitur: qui non temere, ſed multo tempore cõpoſita & conſulta oratione tam egregiè laudant, vt dum & quæ ſunt, & quæ nõ adſunt, de aliquo prædicant, verborũ elegãtia auditoribus animos quaſi præſtigijs veneficijsue quibuſdã ſurripiant atq; ſubducant. Ciuitatem quoq; interim vt lubet, exornant, & eos qui in armis occubuerunt, maiorumque retexunt noſtrorum originem. Nos quoq; ipſos adhuc viuentes extollunt. Quapropter ego quidem Menexene ab illis laudatus, neſcio quomodo generoſum quiddã de me concipio: cumq; illis paſsim aures præbeo, mirifica ſuauitate demulceor, ſtatimq; me maiorem, generoſiorẽ, pulchriorem quàm antea reputo: ac ſæpenumero hoſpites aliqui mecũ hæc audiunt, egoq; apud illos e veſtigio præſtantior quàm antea reddor. nempe & illis idem quod mihi videtur accidere tam erga me, quàm reliquã ciuitatem. Nam ab oratore protinus perſuaſi, mirabiliorem quàm prius ciuitatẽ exiſtimant. Atqui glorioſa hæc venuſtas mihi pluſquam triduum manet. adeò cõcinna oratio canoraq; vox oratoris ore demanans auribus meis infunditur, vt vix tandem quarta poſt die vel quinta mei ipſius reminiſcar, & vbi nam gentium ſim, agnoſcam. Ac tunc demum fuiſſe deceptum animaduerto, cùm me ante putauerim in beatorum inſulis conſtitutum vſqueadeò Rhetores apud nos ingenioſi ſunt. MEN. Semper Rhetores ludis, ò Socrates. Nunc autem vereor, ne illi qui eligetur defutura ſit dicendi facultas. ſubita nanq; obtigit optio. Quamobrẽ cogetur fortè quiſquis dicturus erit, ex improuiſo quodammodo verba facere. SOC. Qui nam, ò bone vir? ſingulis enim iſtorũ ſunt orationes dudum in hoc compoſitæ. Tum nec arduũ eſt de his rebus abſq; meditatione dicere. Si enim oporteret vel in Peloponneſo Athenienſes, vel Peloponneſiacos Athenis orare, facũdo tunc oratore opus eſſet, qui & perſuaderet, & probaretur. Quando aũt apud eoſdẽ ſe quis exercet, quos & laudat, facile eius verba laudantur. MEN. Facile ne iſtud exiſtimas Socrates? SOC. Equidem. MEN. An ſperas eloqui poſſe te, ſi opus fuerit, & Senatus conſulto eligaris? SOC. Quid mirum Menexene, me ad dicẽdum ſufficere, qui magiſtram haudquaquam imperitã in Rhetorica nactus fuerim, quæ & alios multos eloquẽtes reddidit oratores, & vnum Græcorum omnium præſtantiſsimũ filiũ Xantippi Periclem? MEN. Quæ nam iſta? Nunquid Aſpaſiam dicis? SOC. Et hanc dico, & filium Metrobij Connum. Hi nanq; duo præceptores mihi ſunt, Connus quidem Muſicæ, Aſpaſia verò Rhetoricæ. Ita igitur eruditum virum nihil mirum eſt in his eloquentẽ eſſe. Quinimò & ſiquis etiã deterius quàm ego doctus fuerit, muſicam quidem à Lampro, Rhetoricam verò ab Antiphonte Rhannuſio, is tamẽ poterit inter ipſos Athenienſes, Athenienſes laudãdo, ſic eloqui, vt eius ab auditoribus oratio probetur. MEN. Quidnam habes quod in medium afferas, ſi te verba facere oportuerit? SOC. Ex me quidem fortaſſe nihil. Sed heri Aſpaſiam ipſam audiui funebrem de his orationem dictantem. Audiuerat enim quę & ipſe dicebas, Athenienſes aliquem electuros eſſe qui de his orationem haberet. Deinde partim mihi ex improuiſo quæ dicenda forent, partim meo quidem iudicio præmeditata exponens, funebrẽ orationem contexuit, quã dixit Pericles reliquias quaſdã ex illa componens. MEN. Nunquid recordareris quę dicebat Aſpaſia? SOC. Equidem, niſi iniurius ſim. Ab ea nanq; edidici, parumque abfuit quin propter obliuionem plagis illa me cæderet. MEN. Cur non refers? SOC. Vereor ne magiſtra mihi ſubiraſcatur, ſi orõnem illius edidero. MEN. Nullo pacto Socrates. Verum gratificare mihi, ſeu Aſpaſiæ, ſiue cuiuſlibet alterius orationem dicere placet, dicas modo. SOC. Forte me ridebis, ſi ſenex adhuc iocari tibi viſus fuero. MEN. Abſit, ò Socrates. Dic amabo. SOC. Mos tibi gerendus eſt. Fermè nanq; ſi nudatum me ſaltare iuberes, quandoquidem ſoli ſumus, obſequerer. Sed audi iam. Hunc enim in modum, vt arbitror, loqui cępit, ſumens ab ipſis defunctis exordium.

RE quidem ipſa iuſta his apud nos exhibita ſunt, quę iam aſſecuti iter fatale peragũt, iam publicè à ciuitate, quàm priuatim à ſuis magnifico ſumptu, & frequenti

Præclarũ in bello occumbere.

Vt qui in bello ceciderant laudantur ornabantur & funere.

Quòd oratores ſint deceptores.

Oratio funebris.

quenti concurſu dimiſsi. Verbis verò laudationẽ addi lex iubet, ac profectò ita decet. Bene ſiquidẽ rebus geſtis ex ipſa verborum exornatione, ad eos qui geſſerunt apud auditores memoria perennis ſplendorq; prouenit. Ea verò opus eſt oratione, quæ defunctos ſatis laudet, ſuperſtites benignè moneat, filios eorum fratresq; ad virtutis ipſorũ imitationem hortetur: parentes autẽ, & maiores alios ſiqui ſuperſunt, conſoletur. Quæ igitur nobis talis erit oratio? vel vnde potiſsimum pręclaros laudare viros incipiemus, qui viuentes virtute propria ſuos mirifice delectauere, & pro ſalute viuentiũ offerre ſe morti non dubitarunt? Videtur itaq; mihi oportere ſecundum naturam vt boni effecti ſunt, ita eos laudare: boni autem ideo prouenerũt, quia ex bonis traxerunt originem. Quapropter generoſam primo illorum ſtirpem laudemus. Deinde educationem & diſciplinã. Poſtremo narremus, ita ab eis fuiſſe res geſtas, vt maxime decebat eos, qui eſſent ex talibus oriundi, & ita poſtmodum educati. Prima quidem generis horum laus eſt, ꝙ maiorum origo haud peregrina fuit, neq; ſucceſſores hos ita hic reliquit velut inquilinos nouosque homines, ex aduenis genitos: ſed indigenas ac reuera in patria habitantes, viuentesque, & nutritos non à nouerca quidem, vt alij, ſed ab ipſa matre ipſorum regione quã habitarunt: in qua & nunc conduntur vita functi, ipſis videlicet in viſceribus eius quæ peperit eos, & nutrijt & excepit. Par eſt enim matrẽ ipſam ante omnia honorare: nam ita maxime horum genus excolitur. Eſt autem regio hęc non ſolùm nobis, ſed omnibus hominibus celebranda, cũ alijs multis de cauſis, tum ex hoc pręcipue quia Dijs chariſsima eſt. Quod teſtatur Deorum de hac inter ſe cõcertatio. Ea verò quę à Dijs laudata eſt, cur non à cunctis hominibus collaudetur? Altera eius laus erit, ꝙ eo tempore quo tellus omnia animalia omnigena ꝓducebat, feras, & paſcentia omnia, terra duntaxat noſtra ad hęc ſterilis erat, agreſtibusq; animalibus vacua. proprie verò ex omnibus animantibus hominẽ genuit, qui cęteris intelligentia pręſtat, ſolusq; ius ac Deos animaduertit. Quod verò hęc regio & eorũ quos pro concione celebramus & noſtros maiores progenuit, hinc euidẽtiſsime licet cognoſcere: quia omne gignit, alimentũ conueniens genito continet. Quo planè diſcernitur mulier illa quę peperit, ab ea quæ infantem ſimulando ſuppoſuit: nam quę peperit, lacte abundat ad eius quod genitum eſt alimoniam, alia verò nequaquã. Tellus itaq; noſtra materq; perſpicuum argumentũ præbet, ꝙ homines procreauerit. Nam & ſola & prima tunc pabula humana porrexit, tritici hordeique fruges, quibus commodiſsime genus hominum alitur, vtpote quæ verè animal id produxerit. Potius aũt dẽ terra quàm de muliere coniectare id licet. Neq; enim terra mulierẽ conceptu partuq;, ſed terrã mulier imitatur. huiuſmodi verò pabulum ſine inuidia non hominibus ſolum abundè, verumetiam brutis ſubminiſtrauit. Poſt hæc oleum laborũ ſubſidium natis ſuis ſuppeditauit. Nutritis autem adultisq; filijs principes præceptoresq; Deos induxit. Quorũ nunc prętermittenda ſunt nomina. Neq; enim nos latet qui vitam noſtram munierint, tam artium inuentione ad quotidianum victum ſpectantium, quàm traditione peritiaq; armorum ad regionis ipſius cuſtodiam. Ita maiores horum geniti atq; educati Remp. inſtituerunt. qua de, recte habet, ſi paucis dicamus. Res enim pub. hominum educatio eſt, bona quidem bonorum, & contrariorũ verò contraria. Quòd ergo in pręclara Repu. enutriti ſunt noſtri maiores, declarãdum eſt, per quam & illi hi boni viri, ex quibus ſunt qui è vita migrarunt. Eadem nanq; Reſpu. quondam & nunc, optimatum videlicet gubernatio, ſub qua & his temporibus ac fermè ſemper ex eo tẽpore degimus. Eam quidam popularem vocãt, alij aliter, vtcunq; placet. Eſt autem reuera hæc optimatũ cùm quadam autoritate populi gubernatio. Semper enim nobis reges ſunt, aliàs generis ſucceſsione, aliàs electione creati, ſed autoritatis ciuitatis plurimum apud populum, qui ſemper his qui optimi iudicantur magiſtratus impertit. Vbi neq; parentũ debilitate vel paupertate vel ignobilitate quiſquã reijcitur, neq; cõtrarijs de cauſis honoratur vt in alijs ciuitatibus fieri ſolet. Sed hæc eſt ſumma. Quicunq; ſapiens aut bonus habetur, dominatur & imperat. Cauſa nobis gubernationis huiuſmodi, ex æquo generatio eſt. Aliæ ſiquidem ciuitates ſunt ex varijs diſsimilibusq; generibus conſtitutę: quo fit, vt inæquales ſint & gubernationes, tyrannides, paucorumq; potentiæ. In quibus ita homines viuunt, vt ſe inuicem partim dominos, partim ſeruos exiſtiment. Nos autem noſtriq; vna ex matre omnes, fratres inuicem geniti, haud arbitramur inuicem nos dominos & ſeruos eſſe: ſed generationis æqualitas nos inducit, vt & legis quæramus ęqualitatem, neq; rei prorſus vlli niſi opinioni virtutis prudentiæq; cedamus. Quapropter & noſtri & horum parentes, & hi honeſtè creati, & in omni libertate nutriti, multa atq; præclara facinora apud omnes gentes notiſsima priuatim & publicè ediderunt, exiſtimantes libertatis gratia tam aduerſus Gręcos pro Gręcis alijs quàm aduerſus barbaros pro cunctis Græcis eſſe pugnandũ. Enimuerò quo pacto in bello iuuerint Argiuos quondam aduerſus Cadmios, & Heraclidas aduerſus Argiuos, cum Eumolpus & Amazones, ac etiam cùm his ſuperiores regionem inuaderent, nimis anguſtum tempus eſt pro dignitate referre, & poetæ illorum virtutem eleganter Muſica celebrantes in omnes gentes diuulgauerũt. Quare ſi nos eadem nudo ſermone repetere nunc aggrederemur, fortè videremur illis eſſe ſecundi. Hæc igitur ob hanc cauſam arbitror dimittenda, quãdoquidem pro dignitate iam ſatis celebrata videntur. Quæ verò nondum vt rerum dignitas exigit, à poetarũ aliquo decantata ſunt, nec dum tamen ab obliuione quiſquam vindicauit, hæc nobis prædicanda nunc arbitror, vt & nos ea laudemus & adiuuemus, prouocemusq; alios ad eadem odis alijsq; carminibus vt decens eſt exornanda. Eorum autem quæ dico, prima hæc extant. Perſas profectò cum Aſiæ imperarent, & Europæ dominarentur, regionis huius homines primi inhibuerunt, hinc quidem oriundi, noſtri aũt progenitores: quorum meminiſſe, virtutemq; laudare & oportet in primis & decet. Eam nanq; noſſe oportet, ſi quis ſufficiẽter laudaturus ſit res ab illis eo in tempore geſtas, quo Aſia omnis tertio iam regi ſeruierat. Quorum primus Cyrus magnitudine quadã animi ciues ſuos Perſas in libertatẽ redigens, ſimul dominos Medos ſubiecit, totiq; Aſiæ vſq; ad Aegyptũ imperauit. Filius autem eius Aegypto quoq; & Libyæ, quouſq; penetrare dabatur. Tertius Darius, pedeſtri pugna vſque ad Scythas extẽdit imperium. Nauali autem, mari, & inſulis eſt dominatus. Quo factum eſt, vt repugnare illi nullus auderet. Animi quidem hominũ omnes ſeruili quadam formidine abiecti iam erant: adeo multæ, frequentes, & bellicoſę gentes ſub Perſarũ imperio tenebantur. Nos autem Eretrienſesque accuſans Darius quaſi Sardibus inſidiaremur, & hanc belli occaſionem nactus, quingenta hominũ milia claſsibus miſit, naues verò trecẽtas, hisq; Datim pręfecit, atq; illi mandauit, vt captiuos ad eum Eretrienſesq; & Athenienſes duceret, ſi caput illi ſuum charũ eſſet. Ille nauibus aduectus Eretriam, vbi viri nõ pauci erant, ac prętereà in rebus bellicis inter Græcos eorum temporũ illuſtriſsimos numerabantur, triduo eos captiuos fecit, ac omnem regionem ſic explorauit, vt ne vlli eſſet effugiendi locus: hoc ſcilicet modo. Nempe ad fines Eretriæ profecti milites eius, & à mari in mare ſeſe extendentes, diſcurrentesq; iunctis inuicem manibus vniuerſam regionem protinus percurrerunt, vt regi referre poſſent, neminẽ ſe ſubterfugiſſe. Eodem conſilio ex Eretria Marathonem deſcenderunt, vtpote quod illis ad id aptiſsimũ erat, vt Athenienſes vna cùm Eretrienſibus quaſi ſub eodem iugo ducerent captiuos. His autem partim quidẽ ita peractis, partim verò tentatis, nullus Græcorum præter Lacedæmonios Eretriẽſibus Atheniẽſibusue ſuccurrit. Et ij ſequenti poſt pugnam die venerunt. Cæteri autẽ omnes perterriti

ſunt,

Attica tellus holem primo produxit.

ſunt, ac bene ſecum agi putantes ſi periculum præſens euaderent, quieuerunt. Ex hoc intueri licet quanta illorũ virtus fuerit, qui in Marathone barbarorum impetum ſuſtinuerunt, eorumque ſuperbiam domuerunt. Primi ſanè de barbaris triumpharunt, & exemplo reliquis oſtenderunt, Perſarũ vim haud inexpugnabilem eſſe, imò verò & multitudinem omnem, & diuitiarum copiam virtuti parere. Eos equidem viros non modo noſtrorũ corporũ genitores, ſed & libertatis tum noſtrę, tum omniũ qui in huiuſmodi habitant continenti, autores arbitror extitiſſe. His nanq; exemplis prouocati poſteriores Græci in ſequentibus bellis pericula omnia pro ſalute ſua ſubire nõ dubitarunt, diſcipuli profectò illorum qui in Marathone Perſas profligauere. Primam itaq; palmam oratione illis tribuere decet, ſecũdam verò ijs qui circa Salaminam Artemiſiumq; hoſtes prędio nauali vicerunt. Multa nempe ab his viris geſta narrare poſſemus, quanta pericula terra mariq; imminentia ſuſtinuerint ſuperauerintq;, quod aũt præ cęteris egregium puto, nunc referam. Nam quod reſtabat poſt bellum Marathonicũ, perſecerunt. Siquidem qui in Marathone certarunt, hoc tantum Græcis demonſtrauerunt, ꝙ terreſtri pugna pauci quidem Græci multorũ impetum barbarorũ frangere poſſent. Maritima verò victoria adhuc incerta, exiſtimabãturq; Perſæ in maritimis prælijs, & multitudine & diuitijs arteq; & robore inexpugnabiles eſſe. Hoc itaq; in his qui tũc nauibus pugnauere, laude dignũ eſt, quòd metum Græcis inſitum penitus depulerunt, feceruntq; ne amplius nauium virorumq; numerũ pertimeſcerent. Vtriſq; his factum eſt, tam in Marathone terra pugnãtibus, quàm mari poſtea circa Salaminam, vt reliqui Gręci & docerẽtur & prouocarẽtur, ab illis quidem tetra, ab his autẽ mari, ad prælia contra barbaros intrepide committenda. Tertium aſſero quod in Plateis geſtum eſt, & numero & virtute, ſalutis Græcæ cauſam extitiſſe. Cõmune verò id iam Lacedæmonijs, & Athenienſibus facinus. Igitur omnes hi Græci in ſummis à nobis, & à poſteris laudabuntur. Poſt hęc multæ inſuper Græcorum vrbes adhuc ſub barbaris erant. Rex autem minabatur Græcos ſe iterũ inuaſurum. Decet profecto illos commemorare, qui ſuperiorũ operibus ſalutis extremam manum impoſuerunt, cùm omnẽ ex mari barbariem depuliſſent. hi verò fuerunt qui circa Eurymedontẽ claſſe pugnarunt, & in Cyprũ militaturi ſe contulerunt: itemq; in Aegyptum nauigauere, plurimasq; alias terrarũ oras peragrarunt. Horũ meminiſſe oportet, his gratia eſt habenda, ꝙ regem perterritum coegerunt de ſalute ſua cogirare potius quàm ad Græcorũ perniciẽ inſidias tendere. Atq; id bellum per omnes vrbes diffuſum fuit, dum Græci ſeipſos omneſq; linguæ eiuſdem homines aduerſus barbaros tutarentur. Pace verò demũ confecta, honorataq; ciuitate, contigit ei quod ſolet ab hominibus in eos quibus proſpere res ſuccedunt oriri, primo quidẽ æmulatio, ab æmulatione deinde inuidia, quæ hanc ciuitatẽ inuitam in bellũ cùm Græcis gerendũ traxit. Poſt hęc inito bello in Tanagra congreſsi ſunt, pro libertate Bœotiorũ aduerſus Lacedęmonios cõcertantes. Cumq; incertus pugnę eſſet euentus, quod poſtea ſecutũ eſt, rem ipſam aperuit. Pleriq; ſanè aufugerunt, deſtituẽtes Bœotios, quibus auxilium allaturi conuenerant. Noſtri autem die tertia in Enophitis potiti victoria, eos qui iniuſtè fugerãt, iuſte reduxerunt. hi vtiq; primi poſt bellũ Perſicũ Græcis gratia libertatis auxiliati contra Græcos, viri quidem pręclari, & libertatis autores his quibus opem tulerant, his in monumentis honorati à ciuitate priores ſunt poſiti. His verò peractis, cùm increbreſceret bellũ, Græciq; omnes ſumptis armis regionem deuaſtarent, vrbiq; non dignã gratiam redderent, eos noſtri nauali prælio ſuperarunt, & eorum duces Lacedęmonios comprehenderunt: quos quamuis iugulare liceret, dimiſerunt, pacemq; firmarunt, exiſtimantes aduerſus eiuſdem generis homines ad victoriam vſq; pugnandũ, neq; ob propriam ciuitatis indignationem Græcorũ communionem penitus diſſoluendam, ſed aduerſus barbaros ad necem vſq; certandũ. Hos itaq; laudare viros decet, qui hoc bello peracto hic iacent, quoniã oſtenderunt inanem eſſe illorũ ſuſpicionem, ſiqui Athenienſium virtuti diffiſi opinentur in primo contra barbaros bello alios quoſdam præſtantiores Athenienſibus extitiſſe. Hi.n. omnis cùm Græcia ſeditionibus agitaretur, ipſiq; viros cæteris Græcis præſtantiores bello ſuperatos cõprehendiſſent, declarauerũt eos ſeorſum ſe vincere, quibus cùm communiter barbaros expugnauerant. Tertium poſt pacem hanc bellum improuiſum & graue exortum eſt, in quo cùm multi forteſq; viri occubuiſſent, hic conduntur. Quorum multi circa Siciliã plurimis ſunt potiti victorijs pro ſalute Leontinorum, quibus iureiurãdo adſtricti opem ferebant, quo fœdere ad ea loca nauigauerant. Cùm verò diuturna eſſet nauigatio, ac interim rerum diſcrimine penuriaq; ciuitas premeretur, neque illis poſſet ſuccurrere, negatis ſubſidijs res eorum haud proſperè ſucceſſerunt. Quorũ hoſtes belloq; aduerſarij maiorem temperantię virtutiſque laudem quàm amici aliorum habent. Multi præterea nauali bello per Helleſpontũ die vna omnes aduerſariorum naues ceperunt, plurimaſq; alias deuicerunt. Bellum verò idcirco inſperatum durumq; vocaui, quia nullus exiſtimaſſet reliquos omnes Græcos contra ciuitatem tam acerrimo ſtudio contentionis accendi, vt regem illũ barbarum infenſiſsimum quem vna nobiſcũ expulerãt, rurſus per legatos ad bellum Græcis inferendum irritare non dubitarent, & vniuerſus tum Græcos, tum barbaros ad hanc vrbẽ obſidendam colligere. Vbi præcipuè potentia, virtuſq; ciuitatis huius effulſit. Nam cùm exiſtimarẽt eam iam ſuccubuiſſe, naueſq; obſeſſæ circa Mitylenen eſſent, ipſi auxiliũ laturi ſexaginta naues ingreſsi, viri quidem ſine cõtrouerſia fortes, hoſtem profligarunt, liberarũt amicos. cùm indigno caſu circumuenti, nõ autem mari interfecti eſſent, hic iacent. Quorum ſemper cùm laude meminiſſe decet. Nam illorum virtute nõ modo tunc ex nauali certamine, ſed reliquo etiam prælio victoriam reportamus. Etenim propter illos tantã eſt noſtra ciuitas gloriam conſecuta, vt nunquã expugnari poſſe nec ab omnibus quidem hoĩbus crederetur. Quod certè haud ꝓcul à veritate abeſt. Neq; enim aliorũ inſidijs viribuſq;, ſed ꝓpria diſſenſione deuicti ſumus. Nẽpe nũc etiã ab exteris ſumus inuicti. Sed ipſi nos expugnauimus, nobis ipſis ſuccubuimus. Poſt hęc tẽpora pacatis omnibus, cumq; alijs pace cõfecta, inteſtina nobis ſeditio coorta eſt, in qua ſe ita geſſerũt, vt ſi quidem omnino ſatis decretũ eſſet homines ſeditionibus agitari, nemo videatur aliter ægrotare patriã optaturus. Nam ex Piræo & vrbe quàm benigne atq; domeſticè pręter cæterorum Græcorũ opinionem ciues inuicem conflixerunt? bellumq; aduerſus eos qui Eleuſine erant cõcitum, quàm moderate tranſegerũt atq; ſedarunt? Horũ profectò omnium alia nulla eſt cauſa præter verã ipſam cognationem, quæ amicitiam firmam atq; cognatã non ſermone, ſed re his hominibus indidit. Oportet aũt eos etiam qui hoc in bello mutuis vulneribus conciderunt, memoria colere, & vtcunq; poſſumus, inter ſe eos cõciliare votis ſacrificijſq; pro illis qui ſuperauere peractis, quandoquidẽ & nos conciliati ſumus. Neq;.n. improbitate inimicitijſq;, ſed infelicitate quadã manus inuicem cõſeruerunt. Horum verò teſtes ſumus ipſi ſuperſtites. Nam cũ illis genere coniuncti ſimus, mutuo damus veniam, & recipimus, ſiquid vel in alium intulimus, vel perpeſsi ſumus ab alio. Deinde cũ in ſumma rerum tranquillitate quieſceret ciuitas, barbaris quidem ignoſcebat, quod infeſtati ab illa ſatis fortiter repugnauerunt. Græcis aũt indignabatur, quia pro acceptis beneficijs iniuriam quandoq; retulerant, dum ſocietatem cùm barbaris inirent, naueſq; quibus fuerant ſeruati, diriperent, diſsiparentq; muros quibus nos mœnia eorum ne corruerent, quãdoq; defendiſſemus. Inſtituit itaq; ciuitas vltra haud tueri Gręcos ſiquando vel à Græcis, vel à barbaris opprimerẽtur. Cũ verò nos in hac eſſemus ſentẽtia

conſtitui,

conſtituti,putarentq; Lacedęmonij nos libertatis tutores iacere,opus verò ſuum fore poſthac, vt alios ſubiugarent, ſic egerunt. Quid multis opus eſt verbis? Neq; enim vetera,neq; multis retro ſeculis geſta dicerem quę ſequũtur. Neq; nos latet, perterritos Græcorum primos Argiuos, Bœotios, Corinthios auxiliũ ciuitatis huius implorauiſſe. Quodq; omnium diuiniſsimũ eſt, rex ipſe tanta eſt indigentia preſſus, vt nõ aliunde quàm ex hac ciuitate, quam omni ſtudio diruere conatus fuerat, salutẽ ſuã tutari poſſe confideret. Enim verò ſi quis hanc ciuitatẽ incuſare iure voluerit,hoc duntaxat obijcere poterit, miſericordia nimis ſemper afficiatur, diligentiusq; ſubleuat ſuccumbentem. Ea ſiquidem tempeſtate tolerare nõ potuit, quodúe inſtituerat vltra ſeruare. Decreuerat ſanè nullis vnquã eorum à quibus iniuriam accepiſſet,ſuccumbentibus opem ferre. Mutauit tamen propoſitum, & auxilium præſtitit. Vnde Græcos liberauit à ſeruitute, ita vt liberi vixerint, donec ipſi ſe inuicem ſubiugarunt. Regi verò ſuccurrere auſa eſt minimè. verebatur.n.triumphos ex Marathone, Salamina,Plateis antea reportatos. Sed quum fineret exules,& voluntarios adiutores illi fauere, ſine cõtrouerſia eũ quoq; ſeruauit. Structis aũt muris,ſabricatiſque nauibus, belloq; ſuſcepto quãdo coacta eſt bellũ gerere,pro Pariorum ſalute cõtra Lacedæmonios dimicauit. Metuens verò ciuitatem rex, poſtquã Lacedæmonios viderat nauale bellũ tenuere,& idcirco deficere volens, poſtulauit Græcos qui in continenti erant, quos prius ipſi Lacedæmonij exhibuerãt, ſi propugnandũ foret nobiſcũ cæteriſq; belli ſocijs,arbitratus hoc ſibi negatũ iri,quo deficiẽdi à nobis occaſionem nãciſceretur. Vbi à propugnatoribus ſocijſq; alijs eſt deceptus. Nanq; exhibere illi voluerunt,cõnenerũtq; iureiurãdo adhibito Corinthij,Argiui, Bœotij,cęterique belli ſocij,ſi daret pecunias,vt eos illi qui in continenti erãt Græcos traderent. Soli verò neq; tradere, neq; iurare tunc auſi ſumus, vſqueadeo mos ciuitatis huius generoſus,liber,cõſtans,integer,& natura barbaris eſt infenſus,propterea homines hi abſq; vlla barbarorum commixtione puri integriq; ſunt Græci. Neq; enim miſcẽtur nobiſcum Pelopes, aut Cadmij, aut Aegyptij, Danaiúe, alijq; permulti, natura quidem barbari, lege ſolummodo Gręci,ſed ipſi Gręci duntaxat nulla prorſus infecti barbarorum cõfuſione perſeueramus. Quæ quidẽ puritas odiũ huic ciuitati aduerſus genus alienum ingenuit. Soli rurſus puriq; ex hoc perſeuerauimus, opus profanum perpetrare noluimus, Græcoſq; barbarorum manibus tradere. Ad hæc igitur deſcendẽtes, ex quibus primo ſuperati fuimus, fauente Deo, felicius quàm tunc bellum poſuimus. Nam retinentes naues, muros, noſtraſq; colonias, à bello liberati ſumus: adeo libenter & hoſtes ipſi deſtiterũt. Viros tñ fortes hoc quoque in bello amiſimus, partim apud Corinthũ regionis aſperitate, & anguſtia interceptos, partim proditione apud Lecheũ profligatos. Inſignes quoq; viri, qui & regem liberauere, & ex mari Lacedæmonios expulerunt. Quos ego equidem in memoriã vobis reduco. Vos autem viros hmõi collaudare celebrareq; decet. Atq; opera quidem hęc virorũ hic iacentiũ, cęterorumq; omniũ quicunq; pro patria obierunt, quæ relata ſunt,multa ſunt,atq; præclara: ſed quæ reſtant,plura admodũ pręſtantioraq; ſunt. Atqui dies multi vix noctesq; ſufficerẽt, ſiquis omnia cõplecti voluerit. His ergo memoria repetitis, vnumquenq; virũ oportet natos horũ aſsiduè exhortari, vt tanquã in bello maiorũ ſuorum ordinem ſeruent, neq; per ignauiam aufugiant. Equidem,ò virorũ præſtantium filij, vos ipſe & in præſentia exhortor, & in poſterũ quemcunq; veſtrum nactus fuero, admonebo ſemper,& cohortabor, vt quàm optimi euadere contendatis. Nunc quoq; par eſt vobis referre quę nobis patres veſtri finxerunt,mandaruntque poſteris pręducare ſiquid paterentur, cùm foret periclitandũ. Recenſebo igitur vobis in pręſentia quæ ex illis ipſis audiui,quęúe ipſi nunc vobis,ſi facultas daretur,libẽter præciperent,coniecturam equidem ex illis quæ quondã dicebãt, facio. Exiſtimate verò nũc quæ referam illos ipſos audire loquentes. hunc aũt in modum exorſi ſunt. Quòd ex præclaris parẽtibus orti eſtis, ò filij, pręſentia vobis teſtãtur: profectò cùm nobis liceret turpiter viuere,honeſtè emori maluimus,quàm vos cæteroſq; poſteros infamiæ cuiquam ſubijcere,ac parẽtibus noſtris maioribuſq; dedecori eſſe, putãtes homini ſuos dedecoranti nõ eſſe viuendũ,ei nanq; neq; in vita, neq; poſt mortem amicũ aliquem eſſe,vel hominũ,vel deorum. Oportet igitur vos verborũ noſtrorum memores, ſiquid aliud exercetis,cùm virtute exercere,ſciẽtes abſq; virtute exercitationes & poſſeſsiones omnes turpes malaſq; eſſe. Diuitiæ nanq; ſplendorem afferunt nullum eas cùm ignauia poſsidenti. neque.n.ſibi hic, ſed alteri parat poſsideſq; diuitias. Neq; forma corporis atque robur timido ac prauo cùm inſunt,decorem pręſtant. Eum nanq; dedecent,notiorem efficiunt, ignauiam patefaciunt. Præterea ſcientia quęuis remota iuſtitia aliaq; virtute nõ ſapientia,ſed calliditas eſſe videtur. Quorum cauſa & primo, & poſtremo, atq; per omnia omni ſtudio diligentiaq; contendite, vt & nos,& maiores noſtros virtutis gloria ſuperetis. Alioquin ſcitote,ſi vobis virtute præſtemus, victoriam hanc nobis dedecus allaturam,ſin ſuperemur à vobis, felicitatem. Ita verò maxime nos quidem ſuperabimur, vos aũt ſuperabitis, ſi ea ratione vitã inſtituetis, vt maiorũ gloria nõ abutamini,neq; eam vt ita dixerimus,expendatis erogetiſq;, ſcientes viro aliquid eſſe ſe exiſtimanti nihil turpius poſſe accidere,quàm ſeipſum honorandũ non propriam ob virtutem, ſed propter gloriam ſuperiorũ præbere. Gloria.n. parentum natis præclarus eſt magnificuſq; theſaurus. Vti verò pecuniarũ honorumq; theſauro,& hunc ad poſteros non transfundere, propriæ poſſeſsionis gloriæq; defectu, turpe,& à viri generoſitate penitus alienum. Si igitur hęc exercueritis, vitæ demũ ſatis exactis chari ad nos filij charos parẽtes proficiſcemini. Sin autem neglexeritis hæc,& improbi euaſeritis,nemo vos libens excipiet. Natis quidẽ noſtris hæc ſint dicta: patres autẽ noſtros,ac matres ſicuti noſtrũ ſuperſunt atq; conſolatione indigent,cõſolari oportet,quia deceat facilè quęcunq; acciderint ferre,neq; cùm illis vna deplorandus eſt caſus. lamentationibus enim aliorum non indigebunt: ſatis enim ſors triſtitiæ illis inferet. Mederi profectò lenireq; oportet, & in primis illud commemorare, maxima eorum quę exoptare ſolent, exaudientes dij iam tribuerunt. Neq;.n. immortales ſibi filios dari,ſed bonos & illuſtres optabãt. Cuius quidẽ voti compotes effecti ſunt, quod maximũ exiſtimãdum eſt bonũ. omnia verò mortali viro ad votũ in vita ſuccedere, haud facile eſt. Atqui ſi fortẽ forti animo tolerabunt,videbuntur reuera fortium filiorũ parentes ipſiq; fortes eſſe. Sin autem dolori ſuccumbẽt, ſuſpitionem hominibus inferent, ne forte aut parentes noſtri minimè ſint, aut qui nos laudibus efferunt, mentiantur. At horũ neutrum euenire oportet, imò verò laudatores noſtros re ipſa præcipuè illos eſſe,oſtendẽtes ſe reuera parẽtes viros eſſe virorũ. Enimuerò vetus illud prouerbiũ, Nihil nimis, ſcite dictũ videtur. Nam qui ita ſe cõparauit,vt ex ipſo pendeant omnia quæ ad beatitudinem ei conferunt,aut quàm proximè ad hoc accedat,nec ex alijs pẽdeat hominibus, qui ſi vel bene vel male agant, hic ſua quoq; mutare cogatur: is optimè vitã inſtituit,temperãs,fortis, prudens is eſt: hic ſiue pecunias nanciſcatur ac filios,ſiue amittat, prouerbio ſemper parebit. Nunquam.n.nimis aut lętitia exultabit,aut dolore deijcietur,propterea ipſi pareat. Tales eſſe & noſtros debere iudicamus, & volumus. Atqui & in præſentia nos ipſos tales penitus exhibemus, haud certè perturbatos, vel nimio metu perterritos, ſi nunc vita decedere nos oporteat. Oramus quoq; patres noſtros ac matres, vt ſimiliter affecti vitã futurã agant,ſcientes non lamentationibus eiulationibuſq; maxime nobis gratificabunt: verũ ſiquis eſt his qui defuncti ſunt,ſenſus viuẽtiũ,ita maxime nobis moleſti futuri ſunt, ſi ſeipſos perdiderint, & iniquè ſortẽ tulerint:

rint: ſinautẽ moderatè ac leuiter, nobis ſummopere obſequētur: noſtra porrò cum iam finē habebunt, qui hominibus eſt pulcherrimus. Quamobrē collaudanda ſunt potius q̃ deflēda. Profectò ſi vxores noſtras filioſq; tuebuntur, & nutrient, & his incumbent, ita maximè caſus obliuioni mādabunt, pulchriùs ue & rectius nobiſq; gratius vitam agent. Hęc igitur noſtro nomine noſtris predicare ſufficiet. Ciuitati verò mandamus, vt parentū noſtrorum filiorumq; curam habeat, & hos quidem honeſtè erudiat, illorū verò ſenium digne foueat. Cognouimus certè vos, etiam ſi hæc minimè præceperimus, optime curaturos. Hæc igitur, ô filij defunctorum atq; parētes, vt moneremus illi mādarunt: ego verò quantū poſſum, diligentiſsimè moneo, eorumq; nomine obſecro, iuniores quidem, vt præclaras ſuorum res imitentur: ſeniores aūt, vt de ſe optime ſperent. Nempè ſenectutem veſtram priuatim publiceq; alemus: & quęcunq; ex illorum progenie nacti fuerimus, ſumma beneuolentia cōplectemur. Ciuitatis verò prouidentiā ipſi minimè ignoratis, quę ſtatutis legibus, parentes & filios eorum qui in bello interiere, tutatur, & ante alios ciues ſummo magiſtratui talium cōmittit curam, ne vlla prorſus iniuria parentes horum afficiantur: Filios autem educat ipſa, ſtudetq; vt illis ignota ſit orbitas. Nam ipſa parētis gerit vicem & dum pueri ſunt, & cùm ad maturam ætatem venerunt, ad officia ſua trāſmittit, omni armatura fulcit, & ornat, patris ſtudia oſtendit, & memorat, dum paternæ virtutis tribuit inſtrumenta. Ac ſimul auſpicij gratia iubet tūc primum domum paternam ingredi filium quaſi imperatorium, & armis cùm robore fultum. Eos prætereà qui deceſſerunt è vita, honorat, ceremonias quotannis lege decretas cōmuniter cunctis inſtaurans, quæ priuatim vnicuique propriè peragi ſolent. Gymnica item certamina equeſtriaq; inſtituit, muſicoſq; ludos varios adhibet. Ac profectò quod ad defunctos ſpectat, hæredis & filij ſubit conditionem: quo ad filios, patris: quo ad parentes cæteroſq; huiuſmodi, curatoris, omni diligentia ſemper omnibus prouidēs. Quarum rerum animaduerſione quæ acciderunt, æquo animo ferre debetis. Nā hoc pacto & mortuis, & viuentibus eritis gratiores, faciléq; curabitis, & facilè curabimini. Nunc verò vos, ac cæteri omnes qui communiter ſecūdum legem eos qui naturæ ceſſerunt, iam lugubribus expiationibus proſecuti eſtis, abite. Hic eſt, ô Menexene, Aſpaſiæ Mileſiæ ſermo. MEN. Per Iouem, ô Socrates, beatam dicis Aſpaſiam, ſi cùm mulier ſit, tales poteſt orationes cōponere. SOC. At ſi minus credis, ſequere me, dicētem ipſam audies. MEN. Sępenumero cū Aſpaſia fui, Socrates, & qualis ſit, noui. SOC. Cur igitur eam non veneraris? Cur non habes propter hanc orationem illi gratiam? MEN. Ingētem equidē habeo gratiā mulieri huic, ſeu viro, quiſquis tibi orationem hanc tradidit. Ac pre cæteris multis narrāti gratiam habeo. SOC. Benè quidem. Sed ne me prodas, vt deinceps multas eius præclaraſq; de ciuilibus rebus orationes tibi recenſeam. MEN. Bono animo es. Nō prodam. Referas modò. SOC. Fiet vt poſtulas.

REIPV. PLATONIS, VEL DE IVSTO.

DIALOGVS I.

Marſilij Ficini Argumentum.

QVANTO oculus præſtat manibus, caput pedibus, ratio ſenſibus, anima corpori, finis omnibus quæ diriguntur ad finem, ſtatus motui, æternitas tempori, tanto contemplatiua vita actiuæ præſtare videtur. Contemplatio enim actionis & principium eſt & finis, ducitq; illam pro arbitrio atque ſiſtit, tubens denique inferiores motus, externamq; deſinere actionem, vt intrinſeca ſtabiliſq; actio liberior tandem poſſideatur. Sic vtique ab ipſa contemplatione Dei cœleſtes naturaleſq; motus, & actiones omnes tanquam à principio ducuntur, & reducuntur, veluti ad finē. Quamobrē Plato noſter eo ſaltem cæteris ciuitatū legumq; conditoribus eſt excellentior, quo cæteri quidem velut humanā ad actionē magis ciuitatē inſtituerunt, ipſe verò quaſi diuinam actionē ciuitatis oēm tam publicam q̃ priuatam potiſſimū perducit ad contemplandū, ciuitatemq; conſtituit ſuſpicius antequā orbis dominam, neq; iam multis timendam, q̃ cunctis gētibus venerandā, cœleſtē quaſi Hieruſalem pro viribus in terris exoriſſam, in qua ſublatis propriæ poſſeſſionū gratia contentionibus cōia ſint pro ipſo iure naturæ omnibus oia, rōis ſit copia, firma concordia, cunctorum vna voluntas, ideoq; ad contemplandū ſemper expedita tranquillitas. Componit aūt integrā abſolutæ Reipublicæ formā denario librorū numero numerorū oium integerrimo, numeros tū intra ſe numeratos continente, tū ex ſe innumeros replicante. Atque, vt ſæpe his in libris præcipuè in ſecundo declarat, totā diſputationē de iuſtitia à nobis inſcribi mauult, q̃ de Republica: docēs, vt arbitror, rem oēm actionemq; & publicā & priuatā, non ad copiam, non ad potentiam, non ad victoriam eſſe, ſed ad ipſam iuſtitiam penitus referendā. Quæ quidem iuſtitia omni ſublata perturbatione, expulſiſq; contentionū impedimentis ciues tandē reddit expeditiſſimos ad verū inueſtigandum, deumq; colendū. Eiuſmodi verò cōtemplationē atq; cultum Plato noſter indicat præcipuum reipublicæ finē: vt quod neq; vnus, ſi ſolus vixerit, neq; plures ſi ſimul habitauerint, ſine lege efficere poſſunt, multi ſaltem ciues cōi lege in vnum ciuitatis cœtum congregati perficiant. Præterea docet nos Timæus, & Critias ante ingentem terrarum inundationem Athenas alias extitiſſe, & quod Græcos, & apud Aegyptios, ſimilibus inter ſe legibus gubernatas, quas dea Pallas condidit, educauit, & docuit, eamq; illis tradidit reipublicæ formam quā in his libris Plato conſcribit. In libris verò de Legibus rempublicam ex gubernatione Cretenſi, ea Lacedæmonia, & Attica noua componit, ipſamq; compoſitionē à Deo inchoat legum oium autore. Verū vt ad præſentia redeamus, hanc quoque rempublicā felicibus auſpicijs exorditur ab ipſis diuinę ſapientiæ ſacris, à ſeniorum conſuetudine atque conſilio, à religioſa iuſtitia atque ſanctitate. Ex eo. n. quod & vota Deo, & ſua cuiq; reddēda dixerat, incipit iam de priuata quadam iuſtitia diſputare, per quam ad publicā opportune ſuo loco tranſibit. Tu verò memento in his à Platone ſignificari, abſq; diuina humanaq; iuſtitia, ſeniorumq; conſilio, ac ſapientiæ diuinæ fauore, non poſſe ciuitatem vel ab initio cōſtitui proſpere, vel conſtitutā feliciter gubernari. Deinceps argumētum primi libri perſtringens, ex plurimis grauibuſq; præceptis neceſſaria quædam excerpam. Moderata iuuentus facilem efficit ſenectutē, immoderata difficilē. Qui corporis obſequitur libidinibus, proculdubiò inſanis ſeruit tyrannis. Animus in ſenectute ſedatis perturbationibus quas ſecū affert iuuētus, ſegregatus à corpore, diuina propius & apertius inſpicit. Innocētia ſola optimā in poſterū ſpem aio præbet, vnicū vitæ ſolamē. Vir ſanæ mētis ad id in primis pecunias eſſe vtiles iudicabit, vt quicquid vel Deo vouerit, vel homini promiſerit, alterq; debuerit, impleat, neq; ob paupertatē adducatē aut mentiri cuiquā, aut vlla in re defraudare. Pecuniæ nāq; referēdæ ſunt ad iuſtitiā, iuſtitia verò ad vitæ vlterius præmiū. Sed antequā diſputationē de iuſtitia proſequamur, conſiderandū moneo ſingula ſub allegoria quadā à Platone diſponi. Primo quidem Cephalus ſenex. i. caput, præbet diſputationi caput. Deinde Polemarchus, quod & nomē ſignificat, princeps. i. primus moderate pugnā aggrediē. Deniq; Thraſymachus, i. pugnator ferox agit aſperius. Socrates aūt, i. ſeruator potēs vbiq; ab errore oēs, & iniuſtitia ſeruat. Sed allegoriā cōmentarijs relinquentes ad definitionē iuſtitiæ iā pergamus. Simonidē, Pittacū, Biantē, dixiſſe ferunt iuſtitiā eſſe, vera fateri, ac debitū vnicuiq; reddere. Quod quidē ita nōnulli interpretantur: Simplr verùm cuilibet aperte, & quod acceperis, reſtituere. Id autē ideo Socrates improbat, qm̄ inſano neq; oē verū patefaciēdū eſt, neq; arma reddēda ſunt quæ ſanus dū erat apud te depoſuerat. Alij ſic exponūt: Dare vnicuiq; qđ ſibi conuēnit, ceu amicis emolumentū, inimicis verò dānum, prodeſſe quidē bonis, malos aūt lædere. Id verū improbat, propterea q̄ neminē vnquā lædere deceat. Quicûque. n. aliquid lædit, idipſum ad opus ſuū propriāq; virtutē deterius efficit, & ineptius, vt qui canē lædit, ad propriā canis virtutē reddit ineptū. Iuſtitia verò hoīs virtus eſt. Quiſquis ergò lędit hoiem, ad iuſtitiā facit deteriorē. At iuſtitiam nūquam minuit, ſicut neq; muſica opus muſicæ deſtruit. Quamobrē non eſt iuſtū aliquē lædere. Inter hæc Thraſymachus, quod & alij multi aliàs, obijcit Socrati, q̄ reſpondere nunquā velit, ſemper aūt interrogare. Te verò latere non debet multis de cauſis Socratem quærere ſolitum ſemper potius q̃ docere. Prima, vt arrogantes admoneret in omni ætate diſcendum eſſe potius q̃ docendū. Secunda, vt ſignificaret veritatem mētibus per opportunam inquiſitionē ſegregatis à corpore atque erroribus, ſtatim infundi diuinitus. Quod & Auicenna magnopere cóprobat. Tertia, vt oſtenderet rerum formas eſſe ais noſtris ingenitas, per quas ipſa rerū veritas

animis per interrogationem ad eas conuerſis quandoque ſubtntilet. Quarta, quu declararet humanam ſciẽtiam in negatione, quadam falſi potius q̃ in veri affirmatione cõſiſtere. Adducitur deinde definitio iuſtitię à Thraſymacho, qualis & à Callicle in Gorgia, iuſtũ eſſe quod eſt potentioribus vtile. Semper enim potentiores dominari, atq; ad vtilitatem ſuã ferre leges, ac ſubditos gubernare. Tunc vere ſubditos iuſte agere, cum illis parent legibus, quæ ſunt ad vtilitatem gubernantium conſtitutæ. Socrates hunc ad contradictionem trahit. Quoniam poſſit princeps per ignorantiam mandare quæ ſibimet ſint detrimento futura. Quę ſi obſeruet priuatus, tum iuſtus erit, quia dominanti pareat: tum iniuſtus, quoniam agat contra dominantis vtilitatem. Addit artem quamlibet abſolutam, ideoque minimè indigam, in tractandis materijs, & hominibus, non ſuæ, ſed rerum ſibi commendatarum vtilitati conſulere, quaſi pupillis tutor, medicus ægris, nautis gobernator: ſimiliterque magiſtratum legitimum ſubditorum vtilitati proſpicere. Siqua verò ars ceu medicina mercedem exigit, non quatenus medicina eſt, cuius finis eſt morbi curatio, quęſtum facit, ſed quatenus cùm mercenaria quadam & quęſtuaria commiſcetur. Artem ergò ciuilem omnium perfectiſſimam, ideoque minimè indigentem atque ſeruilem conſtat multo minus vtilitatis gratia gubernare. Mitto quæ Thraſymachus temere, & cum quadam ſuimet repugnantia adducit contra iuſtitiam. Tu verò nota non decere quenquam petere principatum, & magiſtratus ambire. Item, ſi quando bonorum virorum exiſtet ciuitas, non aliter pugnaturos gratia non imperandi, quàm nunc certent imperandi cupiditate. Tria verò nunc aduerte. Primum, malos non eſſe admittendos ad magiſtratum. Secundũ, ciues non malos, qui libẽter graue onus gubernandi ſuſcipiant inuitãdos, impoſito quodam præmio ſtipendij atque honoris. Tertium, probos homines qui neque auaritia, neque ambitione mouentur, eo duntaxat diſcrimine metuq; prouocari ad remp. oportere, ne videlicet ipſi deteriorũ iniuſtæ gubernationi ſubijciantur. Plato diuinus intelligit, ſi quis vnquam alius, officium gubernandę patrię, ſi iuſtum ſit, voluntariũ eſſe debere. Sed probatiſſimi ciuis exemplo vult iniquam illorum arrogantiam improbare, qui qualibet via ſemper ambiunt magiſtratus, dignitatesq; aucupantur. Qua verò ratione dignitatibus ipſi digni fiant, omnino non curant. Vult ergo id officium voluntarium eſſe ſimul atque neceſſariũ, vt vir probatiſſimus libentiſſimè patriæ ſuæ ſuſcipiat gubernacula, ſed tunc ſolum id faciat, quãdo neceſſitas poſtulat, interea verò contemplationem præferat actioni: verùm rebus quandoque vrgentibus actionem circa publicum bonum ad tempus cõtemplationi propriæ anteponat. Id totum ex epiſtola Platonis ad Archytam Tarẽtinum comprehendi planiſſimè poteſt. Confutatur deinceps tyrannicũ Thraſymachi dictũ, iuſtitia quidem in genere inſipientiæ malique, iniuſtitiã verò in genere ſapientiæ boniq; collocans. quod quidẽ iden falſum eſſe monſtratur, quia quælibet ars, ſapientia quædam eſt, atque circa quæ ſapiens eſt, circa eadem eſt & bona. Vir autem in quauis arte doctus non plus alio docto in actione artificioſa quærit, imò pariter actionem exequi atque ſimiliter. Et quamuis doctum adæquare tantum velit, indoctum tamẽ vult ſuperare. At indoctus temere nonnunquam plus ſibi aſſumere tentat quàm doctus ſimul atq; indoctus. Illi ſimilimus eſt vir iuſtus, nihil plus habere cupiẽs alio iuſto, ſed aliquid tamen ideſt virtutis plus iniuſto. Iniuſtus autem indocto ſimilis tam iuſto quàm iniuſto plus habere contendit. Conclude contra Traſymachum, iuſtitiam quidem ad ſapientiæ boniq; genus, iniuſtitiam verò ad genus inſipientiæ malique referẽdum. Adde iniuſtitiam eſſe infirmitatis omnium cauſam. Nam in quolibet cœtu odium & diſcordiam pariẽs, infirmiſſimum primo cœtum reddit, deinde diſſoluit. Eatenus verò conſiſtere cœtus poteſt, quatenus nonnihil diſtributionis iuſte ſeruatur. Per iuſtitiam ergo conſiſtit, per iniuſtitiam verò diſſoluitur. Per illam & ſibi inuicem, & alijs eſt amicus, per hanc vndique inimicus. Quòd autem in qualibet cõgregatione, idem & in quolibet animo iuſtitia & iniuſtitia facit, vt iuſtus quidem ſecum ipſe conſentiat, amicusq; ſibi ſit, & hominibus, atque ſuperis. Illi enim iuſtiſſimi ſunt, vt nõ mirum ſit iuſtum illis ſimilem etiam amicum eſſe. Iniuſtus autem in his omnibus omnino contra ſe habet. Præterea res quælibet proprium quoddam habet opus. Requirit quoque virtutem propriam, quandam ſcilicet facultatem per quam aptiſſimè proprium perficiat opus, ſine qua id efficere nequit. Cum igitur anima proprium quoddã habet, ceu conſulere atque gubernare, multoq; prius & viuere, propriam quoque virtutem exigit, per quam hæc cõmodiſſimè peragat, qua ſublata laborat. Virtus aũt aiæ iuſtitia eſt, iniuſtitia verò vitium. Quapropter per iuſtitiam perfectè conſulit, & gubernat, viuitq; feliciter. Sublata verò iuſtitia, contra. His dictis primus liber cum quadã correctione cõcluditur. Nempe cùm prius dicendum eſſet quid iuſtitia ſit quàm qualis, factum eſt hactenus econuerſo, dum Socrates partim diſputantes ſequeretur, partim per notiora principia diſputans, audientium tum ingenio indulgeret, tum facultati conſuleret.

SOCRATES, GLAVCO, Polemarchus, Thraſymachus, Adimantus, Cephalus.

DEſcenderã heri in Pireũ vna cũ Glaucone Ariſtonis filio, vt & Deã precarer, & celebritatẽ ſpectarẽ, quo nã modo acturi eſſent, quæ tunc primũ agebant. Pulchra igitur mihi patria põpa viſa eſt: ſed nihilominus, vt videbatur, decens fuit ea quã Thraces mittebãt. Cũ verò & preces egiſſemus, & ſpectaculo interfuiſſemus, in vrbem regrediebamur. Aſpexerat autẽ procul nos redeũtes domũ Polemarchus Cephali filius, ſeruulũq; currentẽ mittẽdo, expectare iuſsit. A tergo igitur veſte me apprehendẽs ſeruus, Iubet vos, inquit, Polemarchus manere. Egoq; ad eũ cõuerſus, vbi nam ipſe eſſet, interrogaui. At te ponè ſequitur, inquit. Verũ expectate. Expectabimus rñdit Glauco. Ac paulò pòſt Polemarchus venit, vnaq; Adimãtus Glauconis frater, & Niceratus Niciæ filius, & alij cõplures, qui à põpa venire videbanẽ. Igitur Polemarchus, videmini, inquit, ò Socrates, tanquã abituri ad vrbẽ contendere. Non male, inquã, coniectas. Vides ne, inquit, quot ſumus? Quíd ni? Aut ergò his fortiores eſſe vos oportet, aut manere. Vnũ hoc concedetis, inquã, vos videlicet permiſſuros abire nos, ſi perſuaſerimus dimittẽdos eſſe. Nũquid perſuaderetis, inqt, non audituris. Nequaquã, inquit Glauco. Perinde itaq; tanquã audituri non ſimus, inquit, deliberate. Tunc Adimãtus, Neſcitis, inquit, veſperi facibus curſuq; equorum ludendũ in honorem Deæ? Equorũ curſu inquã? Nouũ hoc certè, faces ne geſtantes, & viciſsim illas ſibi tradẽt, equisq; certabũt? An ita dicis? Ita prorſus, inqt Polemarchus. quare aut potentiores ſitis neceſſe eſt, aut hic maneatis. Nocturna præterea ſacra peragent digna certè ſpectatu. Surgemus.n. poſt cęnã, eaq; ſacra ſpectabimus, aderimusq; illic inter multos familiares, & cõfabulabimur. Sed manete, nec aliter facite. Atq; Glauco, videẽ, inquit, manendũ eſſe. Verũ ſi videẽ, inquã, ſic facere oportet. Profecti igiẽ ſumus domũ Polemarchi, ibiq; reperimus & Euthydemũ & Lyſiam Polemarchi fratres, Traſymachũ Calcedonium, Charmetidem Pœaneũ, & Clitophõtem Ariſtonymi filiũ. Erat & intus pater Polemarchi Cephalus, valde quidẽ ſenex, vt mihi videbaẽ, diu nanq; eũ non viderã. Sedebat aũt coronatus in quodã ceruicali, & ſede. In aula.n. ſacrificauerat. Cõſedimus igiẽ iuxta eũ pleriq; ſedibus in orbẽ diſpoſitis. Quã primũ itaq; me conſpicatus eſt Cephalus, ſalutauit, dixitq;: O Socrates, raro admodũ ad nos accedis, in Piræum deſcendens. Oporteret aũt. Nam ſi ego adhuc valerẽ, vt in vrbẽ venire poſſem, minimè opus eſſet vt tu huc ad nos ſed nos ad te tenderemus. Nunc aũt te huc crebro aduẽtare decet. profectò quãto magis me corporis voluptates deficiũt, tanto cupiditas cõfabulandi, & voluptas quã ex ea re capio, augetur. Hoc igiẽ age, & vna cũ iſtis iuuenibus huc ad nos veni tanquã ad amicos apprime familiares. Atqui inquã ego, ò Cephale valde quidẽ delector ſenilibus ſermonibus. Videtur.n. mihi audire ab his oportere, qui viã aliquã iam perſecerint, quę & nobis fortaſſe peragẽda erit, q̃ aſpra, & difficilis, vel q̃ facilis ſit, & peruia. Atq; ex te libenter audirẽ, quíd nã de hac re ſentias, cũ huc ætatis perueneris, quod in limine ſenectutis eſſe poetę aiunt, Vtrũ difficultatẽ vitæ, vel qũo ipſum enuncies. Ego tibi per Iouẽ, inquit, dicã, o Socrates, quod mihi videtur. Sæpe cõuenimus plerique fermè ęquales, antiquum illud ſeruantes prouerbiũ. Plurimi ergo noſtrum in eo cœtu lamẽtantur, voluptatum quibus in iuuentute frui licuit, deſiderio affecti, & rem veneream & cõuiuia cæteraq; generis eiuſdem recordati, grauiterque ferunt, tanquã maximis priuati rebus, & tunc quidẽ ſe bene vixiſſe

Seniles ſermones libenter audiendi.

De ſeneƈtutis commodis, & incommodis.

xiſſe affirmant, nunc aũt ne viuere quidem. Nonnulli ẽt domeſticorum conuitia contumeliaſq; deplorant, & in hoc ſeneƈtutem maximè accuſant tanquã maximorum ſibi cauſam malorum. Mihi autẽ hmôi hoĩes haud iure ſeneƈtutem vt horum cauſam culpare videntur. Nam ſi hæc cã eſſet, & ego eandẽ eſſem paſſus propter ſeneƈtutẽ, & reliqui oẽs qui ad id ætatis deuenerunt, verùm ego etiam multos non ita affeƈtos inueni, & cùm Sophocle nõnunquam fui poeta, qui cùm à quodam quo nã paƈto in venereis ſe haberet, interrogaretur, & an poſſet mulieribus admiſceri, reƈtè reſpondit: Bona verba quæſo, ò amice, libẽtiſſimè hæc tanquam furioſum agreſtemq́; dominum aufugi. Perbelle igitur & tunc illi reſpondiſſe mihi viſus eſt, & nunc non minus. Oĩno.n. ab hmôi rebus in ſeneƈtute multa pax ineſt & libertas. Quando.n. deferbuerunt iam ceſſaueruntq́; libidines, oĩno hoc Sophocleum accidit, nam à multis dominis, & his inſanientibus liberamur. Sed & horum, ò Socrates, & eorum quę aduerſus familiares dicuntur, vna quædam cauſa eſt, non ſeneƈtus, ſed mores hoĩum. nã ſi modeſti & faciles ſint, haud nimis ſeneƈtus his laborioſa contingit. Sin contra, & ſeneƈtus, & iuuentus, ò Socrates, his difficilis. Tũ ego mirifice his quæ dicebat deleƈtatus, pluraque audire cupiens, ita eũ ad reliqua prouocaui. Exiſtimo profeƈtò, ò Cephale, multos, quũ ita dicas, minimè hæc admittere: verũ putare facilè ſeneƈtutẽ ferre te propter diuitias potius q̃ propter mores. diuitibus.n. multa ſolatia adeſſe dicunt. Vera, inquit, dicis. Non.n. admittũt, & dicũt quidem aliquid, non tñ quantum dici poſſet. Verum illud Themiſtoclis pulchre ſe hẽt, qui Seriphio cuidã ſibi per contumeliam obijcienti, ꝙ nõ per ſeipſum, ſed eius patriam tantã eſſet gloriam cõſecutus, ita reſpondit. Equidem ſi ipſe Seriphius eſſem, in eadem gloria viuerẽ, tu verò ſi Athenienſis, minimè. Idem quoq; aduerſus eos, qui quũ non ſint diuites, grauiter ſeneƈtutem ferunt, dici põt, quod neq; vir ipſe modeſtus iniquè ſeneƈtutẽ ferret cum paupertate, neq; immoderatus cum diuitijs facilè. Vtrũ, aũt inquã ego, ex his quæ habes plura tibi à maioribus reliƈta ſunt q̃ acquiſiuiſti, an contra? Nonnihil acquiſiui, inq̃t, ò Socrates: medius.n. in pecunia extiti inter patrem & auũ. Auus nempe meus Cephalus tantundem ferè quãtum nunc mihi eſt accipiens ſuprà id multũ accumulauit. Lyſanias autẽ pater minores ẽt eas opes q̃ nunc ſint, effecit. Ego aũt ſat habeo, ſi nõ minores iſtis relinquo, ſed aliquãtulo maiores q̃ accepi. Hæc ego ideo interrogaui inquam, qm̃ mihi videbaris nõ multum diuitias admirari, quod quidẽ plurimum ij faciunt, qui ſibi eas non peperere. Qui autẽ illas parauerunt, duplo magis q̃ alij amant. Quemadmodum.n. & poetæ poemata ſua, & filios patres diligũt, eodem modo qui acquiſiuere pecunias, illis ſtudent tanquam operi ſuo, non ad vſum neceſſitatemq́; vt alij. Ex quo difficilis eorum eſt familiaritas, cum nihil aliud pręter diuitias laudare velint. Vera, inquit, narras. Et valde quidem, inquam ego. Sed hoc ẽt mihi declara. Quid boni maximè ex diuitiarum poſſeſſione te exiſtimas conſecutum? Quod, inquit, non multis fortè perſuaderem, ſi dixerim. Certo ſcias, ò Socrates, ꝙ poſtquã eò deuenit aliquis, vt breui iam moriturum ſe opinetur, incidit in eum timor, & cura quædam eorũ quæ in ſuperiori vita neglexit. Etenim fabulę quę de inferis dicuntur, quemadmodũ eos qui iniuſtè egerũt pœnas illic dare oporteat, irriſæ hactenus mouent tunc animũ, ne fortè veræ ſint ſuſpicantẽ. Atq; ipſe ſiue propter ſeneƈtutis debilitatem, ſeu quod alteri vitæ propinquior illa acutius inſpicit, ſolecitudinis & timoris plenus redit, atq; reputat examinatq́;, ſiquem iniuria aliqua affecerit. Qui ergo inuenerit multas eius in vita iniq̃tates, ex ipſo ſomno tanquam pueri frequenter excitus extimeſcit, & peſſima in ſpe viuit. Qui aũt nullius iniuriæ ſibi conſcius eſt, huic iucũda ſpes ſemper adeſt optima ſeneƈtutis nutrix, quemadmodũ Pindarus ait. Scite nãq; ille, ò Socrates, illud cecinit. Quicunq; videlicet iuſtè ſanƈteq; vitam exigit, dulcis eũ ſpes comitaẽ cor nutriẽs, ſeneƈtutemq́; fouẽs, quæ maximè hominum volubilem gubernat animum. Bene igitur & apprime mirandum dicit. Ad hæc ego exiſtimo pecuniæ poſſeſſionẽ plurimi faciendã eſſe, nõ cuiuis homini, ſed modeſto & ęquo. plurimum ad id confert pecuniarũ poſſeſſio, vt quis illuc intrepidus proficiſcatur, cum neq; inuitum quempiã circũuenerit, neq; mentitus fuerit, neq; debeat vel votas Deo viƈtimas, vel pecunias homini. Habet præterea & vtilitates alias, ac ſanè permultas. Sed ſi vnũ vni conferatur, ò Socrates, non minimum ego ponerem ad hoc homini mentẽ habenti, imò plurimum conferre pecunias. Egregiè loqueris, inquã, ò Cephale. Hoc aũt ipſum, iuſtitiam.ſ. vtrũ ita ſimpliciter veritatẽ dicimus eſſe, & reddere quod quis acceperit? vel hæc eadẽ facere, aliàs iuſtum, aliàs iniuſtum eſt? Quod hinc apparet. Vnuſquiſque.n. diceret, ſiquis ab amico ſanæ mẽtis arma acceperit, idem verò inſanus repetat, nõ oportere ea reddi, neq; iuſtum eſſe eũ qui reddat, vel rurſus homini ſic affeƈto vera oĩa dicat. Reƈtè, inquit, loqueris. Non ergò hæc eſt iuſtitiæ definitio, vera dicere, & depoſita reddere. Reƈtè nimiũ dicis, ò Socrates, ſermonẽ ſubijciens Polemarchus inquit, ſi quid credere decet Simonidi. Hic Cephalus, Sermonẽ vobis trado, inquit. Nã ſacra me curare oportet. Nunquid Polemarchus, inquã, tibi hæres eſt? Et ille quidem arridẽs, eſt profeƈtò, inquit, & ſimul ad ſacrificandũ diſceſſit. Dic, inquã, igitur ſermonis hæres, quid reƈtè dici de iuſtitia à Simonide aſſeris? Quod, inquit, iuſtũ eſſe dicit debitum vnicuiq; reddi. Atq; hæc dicens reƈtè loqui videẽ. Atqui non facilè, inquã, eſt fidẽ Simonidi abnegare. Sapiẽs.n. & diuinus vir. Verũ quod dicit, tu fortaſſe intelligis, ò Polemarche. ego aũt ignoro. Manifeſtum.n. eſt, non eum dicere quod paulò antè dicebamus, ſ. depoſitum alicui non ſano repoſcenti reddere. Atqui debitũ quodãmodo eſt hoc, qđ depoſitũ eſt. Nonne? Certè, inquit. Reddẽdum aũt, neq; tñ tunc, quando aliquis non ſanus repetat. Vera dicit, inquit ille. Aliud igitur q̃ hoc dicit Simonides, quãdo iuſtum eſſe aſſerit, debitum reddere. Aliud per Iouẽ. Amicis.n. putat amicos benè facere debere, non aũt malè. Intelligo equidem quod minimè debita redderet ille, qui ei à quo depoſitum accepiſſet, aurũ redderet, ſiquidem retributio, & receptio noxia foret, amici aũt eſſent inuicem, qui recipit & qui reddit. Nõne ſic dicere affirmas Simonides? Sic prorſus. Quid aũt inimicis reddendũ eſt qđ debitũ? Oĩno quod illis debeẽ. Debeẽ aũt inimico, vt arbitror, ab inimico quod cõuenit, malũ videlicet aliquid. Ergo poeticis velaminibus ſignificauit Simonides quid iuſtum ſit. Iudicabat.n. vt apparet, iuſtum eſſe, tribuere quod cuiq; conuenit. Hoc autem debitum appellauit. Verum quid putas ipſum diƈturum, ſiquis eũ roget? ò Simonides, quæ nam facultas, & quibus, & quid tribuens debitũ & conueniens, medicina vocatur? Quid nobis reſponſurum exiſtimas? Nempe quæ corporibus medicamenta, cibos, potiones. Atq; eodem paƈto ſi idẽ percontetur, quæ ars & quibus & quid præſtans debitũ & cõueniens, coquinaria nominatur, quid illi potiſſimũ reſpondebit? Quæ ſuauia obſonijs condimenta. Age itaque quæ ars & quibus & quid tribuens. Iuſtitia nũcupabit? Si antè diƈta ſequi oportet, ea eſt iuſtitia quę amicis vtilitates, inimicis detrimẽta reddit. Ergò benè amicos, male inimicos afficere iuſtitiam dicit. Ita mihi videtur? Quis maximè põt morbo laborantes amicos bene afficere? Inimicos aũt contra, & ad bonam valetudinem, & ad malam? Medicus. Qui autem nauigantes ad maris periculum? Gubernator. Iuſtus verò in qua aƈtione, & ad quod opus maximè poteſt amicis prodeſſe, inimicis nocere? Impugnando & propugnando, vt mihi quidem videtur. Non ægrotantibus, ò amice Polemarche, medicus eſt inutilis. Verũ dicis. Non nauigãtibus, gubernator. Certè. Nũ igitur non pugnãtibus iuſtus inutilis erit?

Sophoclis perbellum reſponſum.

Partarum quam poſſeſſarũ diuitiarũ amor maior.

Spes nutrix optima ſeneƈtutis.

Modeſtis hominibus plurimi faciẽdã eſſe pecuniam.

Iuſti definitio ex Simonide.

Haud hoc admitto equidem. Vtilis igitur & in pace, iuſtitia. Vtilis. Agricultura quoq; in pace vtilis. nõne? Et hæc. Ad fructuum perceptionem. Sanè.

Et coriaria. Vtiq;. Ad ſtructurá veint calceorũ. Planè. Quid aũt de iuſtitia? Ad quẽ vſum aut quæſtũ eã in pace vtilẽ dices? Ad cõmercia Socrates. Cõmercia verò dicis cõicationes, vel aliud qd? Illud ipſum. Nũ igiť iuſtus bonus & vtilis erit in digerẽdis talis cõicator? An ille qui talo ludit? Ille profectò. Atqui in laterũ lapidũm ue ſtructura melior & vtilior ſocius ipſo architecto iuſtus erit? Minimè. Sed in qua cõione iuſtus melior erit q̃ citbariſta cõicator, quẽadmodũ citbariſta iuſto in pulſandis chordis vtilior? In argento, vt mihi videtur. Non tñ, ò Polemarche, ad vtendũ argento, qñ oporteret equos vendi argento vel emi. Tunc ſanè mango vtilior eſſet. An non? Apparet. Et qñ nauigiũ, faber nauis, ſiue nauta? Videtur. Ad quẽ igitur cõem vſum auri vel argenti iuſtus alijs eſt vtilior? Qñ id deponere volumus, & ſaluũ eſſe, ò Socrates, cupimus. Nũquid dicis, qñ nihil oportet ipſo vti, ſed cõdere? Prorſus. Quando igitur inutile eſt argentũ, tunc vtilis in ipſo iuſtitia. Apparet. Et qñ ſalcẽ oportet cuſtodiri, iuſtitia vtilis eſt & priuatim & publicè: quando aũt vti, vinearũ cultura? Patet. Dices pręthereà cùm clypeũ & lyram opus eſt cuſtodire, non aũt in vſum promere, vtilẽ eſſe iuſtitiã? Quando autẽ vti his volumus, tunc diſciplinã armorum & muſicã eſſe vtilem? Neceſſe eſt. Atq; de alijs oĩbus ſilr eſt dicendum: Iuſtiriam. ſ. in vſu rerum inutilẽ eſſe, quãdo verò non vtimur, eſſe vtilẽ? Apparet. Non multo igitur ſtudio, ò amice, digna eſt iuſtitia, ſi tñ ſit ad inutilia vtilis. Verùm hoc conſideremus. Nõnne qui aptiſsimus ad percutiendum eſt in pugna ſiue pugili, ſeu quauis alia, idem quoq; & ad cadẽdum? Prorſus quidẽ. Nũ igitur & morbũ quicunq; vitare & occultare poterit, idẽ & inſerre valebit? Mihi quidem videtur. Atqui exercitus ipſius idem optimus eſt cuſtos, qui hoſtiũ & conſilia & alias actiones furatur. Sic eſt profectò. Cuiuſcũque ergò quis aptus eſt cuſtos, eiuſdẽ & fur eſt aptus. Apparet. Ergò ſi maximè ſeruare argentũ poterit iuſtus poterit & furari. Ita ratio iudicat. Fur itaq; aliquis eſſe iuſtus ipſe apparet, viderisq́ue ab Homero didiciſſe. Ille. n. Autolycũ maternũ Vlyſsis auũ admiratur, eumq́; affirmat prę cęteris & ſurto & iureiurando valuiſſe. Videtur igitur iuſtitia & ſecundũ te & ſecundum Homerũ atq; Simonidẽ ſuratoria quędã facultas eſſe ad emolumẽtum quidẽ amicorum, detrimentum inimicorum. Nõnne ita dicebas? Minimè per Iouem. ſed nondũ noui quid dixerim. Hoc. n. mihi adhuc videtur, prodeſſe amicis iuſtitiã, inimicis obeſſe. Amicos aũt dicis tu eſſe, vtrum eos qui vnicuiq; boni vtilesq́; videtur, vel qui ſunt, & ſi non videantur? & inimicos eodẽ modo? Decens eſt amare quidẽ quos bonos & vtiles quis putet, odiſſe aũt quos malos & inutiles arbitretur. Nõnne in hoc aberrant homines? vt videantur multi ſibi boni & vtiles eſſe, quũ mali ſint & inutiles? multi autem contra? Aberrant certè. Iſtis igitur boni quidem inimici, mali autem amici.

Valdè quidẽ. Attamen iuſtũ tunc iſtis; malos quidem iuuare, bonos autẽ lædere. Apparet. Atqui boni quidem iuſti ſunt, talesq́; vt nihil perpetrent iniuſtè. Vera loqueris. Secundum verò ſermonẽ tuum eos qui nulla iniuria afficiant, iuſtum eſt lædere. Minimè, ò Socrates, praua. n. hæc oratio. Iuſtũ ergò eos qui iniurientur lædere, iuſtos verò iuuare. Probabilior hæc oratio q̃ ſuperior. Continget ergò multis eorũ qui in iudicandis amicis errarunt, iuſtũ eſſe vt amicos lædant: mali. n. quandoq; amici adſunt: atq; itẽ vt inimicis proſint, cũ quandoq; ſint boni. Atq; ita contraria dicemus eorũ quę proferri à Simonide dicebamus. Ita prorſus accidet. Sed retractemus. Videmur. n. non rectè amicũ inimicumq́; poſuiſſe. Quid hac in põne dãnas Polemarche? Quòd diximus amicũ eſſe eũ qui bonus & vtilis. Qũo id in præſentia corrigemus?

Amicũ dicemus eũ qui bonus vtilisq́; & videatur, & ſit. Eũ verò qui videatur quidẽ, ſed non ſit, videri quoq; amicũ, non tñ amicum eſſe. Atq; eadẽ ratio de inimico erit. Amicus igitur, vt videtur, hac rõne bonus erit: Inimicus aũt malus. Prorſus. Iubes nos addere iuſto aliquid ad ea quæ dicebamus? Dicebamus porrò iuſtũ eſſe amico prodeſſe, inimico nocere. Nunc aũt vis dicamus iuſtũ eſſe, vt amicũ qui bonus eſt, iuuemus: inimicũ qui malus eſt, cõtra lędamus? Perpulchrè mihi quidẽ hoc pacto dici videtur. Eſt igitur viri iuſti aliquem hominũ lædere.

Decet ſane prauos & inimicos lędere. Detrimẽto affecti equi, meliores ne an deteriores ſiunt? Deteriores. Nũ ad canum virtutẽ, an ad equorum potius? Ad equorum.

Nõne & canes læſi deteriores ad canũ non ad equorũ virtutẽ efficiunť? Neceſſariò quidẽ. Hoĩes itaq;, ò amice, detrimẽto affectos, nõne peiores ad virtutẽ hoĩum iudicabimus? Oĩno. Atq; iuſtitia nõne humana virtus eſt? Eſt planè. Neceſſe itaq; erit læſos hoĩes iniuſtiores fieri. Videť. Poſſunt ne igiť, inquã ego, muſici ipſa muſica aliquos amuſos reddere? Nequaquã. Nũquid & equites equeſtri, ab equeſtri peritia alienos? Non licet. An iuſti viri iuſtitia ipſa iniuſtos? Et ad ſummã, virtute ipſa boni malos facere poſſunt? Nõ certè. Nõ. n. caloris exiſtimo opus eſſe frigidũ aliquod reddere, ſed contrarij. Sic eſt. Neq; ſiccatis humidũ, ſed cõtrarij. Valde quidẽ. Neq; igitur boni lædere eſt, ſed eius contrarij. Videtur. Iuſtus autem bonus.

Oĩno. Nõ igitur iuſti opus eſt, ò Polemarche, nocere vel amico vel alteri cuiquã, ſed cõtrarij eius iniuſti. Veriſsima loqui videris, ò Socrates. Siquis ergò iuſtum eſſe duxerit debita cuiq; tribui, deberi aũt intellexerit inimicis à iuſto dãna, amicis vtilitatem, haud quaquã ſapiens iudicandus. Neq. n. vera hæc. Cõſtitit nanq; nullo modò iuſtum eſſe, quẽquã lædere. Fateor equidẽ. Pugnabimus itaq; vna ego ac tu, ſiquis hoc aſſerat vel Simonidem, vel Biãtem dixiſſe, vel Pittacũ, vel aliquẽ aliũ ſapientũ beatorumq́; virorũ. Equidem pugnare tecum vna aduerſus eum paratus ſum. Sed noſti cuius mihi eſſe hæc ſnĩa videatur, qua iuſtũ aſſeritur prodeſſe amicis, inimicis obeſſe? Cuius nam? Periandri eſſe exiſtimo, vel Perdiccæ, vel Xerxis, vel Iſmeniæ Thebani, aut alterius cuiuſdã opulẽti viri, maxĩa ſe poſſe putãtis. Vera nimiũ loqueris. Poſtquã hoc minimè apparet aut iuſtitia eſſe, aut iuſtũ, quod aliud hoc eſſe quis dixerit? Thraſymachus autem ſępius diſputãtibus nobis contradicere cõcupiuerat, ſed à præſentibus qui nos audire deſiderabãt, prohibitus acquieuerat. Poſtquam verò finẽ dicendi fecimus, atq; ego hæc dixi, non vlterius ſe continuit, verùm ſeipſum colligens tanquã fera quædã in nos impetum fecit, quaſi nos protinus diſcerpturus. Itaq; ambo, ego atque Polemarchus, exterriti ſumus. Ille verò exclamauit, quæ vos nugæ hactenus, ò Socrates, occuparunt? Quid ue inuicẽ inſanitis, vobis ipſis ſuccumbẽtes? Quòd ſi reuera noſſe cupis iuſtũ quid ſit, me interroga ſolùm, ne ue vincere concupiſce reprehendendo, poſtquã tibi reſponſum fuerit, aĩaduertens facilius eſſe interrogare q̃ reſpõdere. Sed tu ipſe reſponde quid eſſe iuſtum exiſtimes: neq; mihi dicas qđ decens ſit, neq; quod vtile, neq; proficuum, neq; conducibile, neque conſerens: verùm planè & perſpicuè mihi ediſſere quid nã dicas. Neque. n. admittã, ſi hmõi nugas induxeris. Hæc ego audiens, exterritus ſum, & ipm intuitus, metuebã: atq; vt arbitror, niſi prior eum aſpexiſſem q̃ ipſe me, mutus penitus euaſiſſem. Nunc quando oratione ipſa exaſperari cœpit, reſpexi ad eũ prior quo circa reſpõdere illi potui, ſubtremiſcensq́; dixi, ò Thraſymache, ne nobis ſęuias. Si. n. in ſermonis inueſtigatione lapſi ſumus egoq́; & hic, pro certo habeto inuitos erraſſe nos. profectò ſi aurum rimaremur, nunquẽ ſpontè ita ſuccũberemus inuicẽ inquirendo vt inuẽtionẽ impediremus. Quare ne exiſtimes, cùm in prę ſentia iuſtitiam perſcrutemur, rẽ auro multò precioſiorẽ, vſqueadeò inuicẽ nos ignaue cõcedere, vt nõ omni ſtudio annitamur, quo ipſam plane cõperiamus. Sed vt puto eã aſſeq nõ valemus.

Iuſti opus nõ eſſe nocere alicui

Quapropter

Quapropter noſtri multò magis vos ſapientes miſereri decet,q̃ vrgere. Tunc ille hæc audiens, valde Sardonice profuſeq; riſit,& ò Hercules,inquit,hæc illa ſolita eſt Socratis ironia. Verũ hæc ego cognoui atq; prædixi, ꝙ tu reſpondere quidem nolles, ſed ironia potius vtereris,& deniq; oĩa faceres potius q̃ interroganti cuiquã reſponderes. Sapiens inquã es,ò Thraſymache,recteq; noſti,ꝙ ſi quem interrogares,quot duodecim ſunt, interrogáſq; prædiceres, ne mihi dicas amice duodecim eſſe bis ſex, neq; ter quatuor, neq; ſexies duo, neq; quater tria,alioquin minimè hmõi nugas admittã, nemo tibi ſic interroganti rñderet. At ſi tibi dixerit,qũo, ò Thraſymache, dicis,ne reſpondeã eorũ quę prædixiſti quicquã? Vtrũ,ò mirabilis vir,neq; ẽt ſi horum aliquid eſt xij.illud rñdeã, ſed alienũ quiddam à vero? Vel quo pacto id ais? Quid tu illi ad hæc? Eſto,inq̃t. Sed q̃ hoc illi ſimile eſt? Nihil prohibet,inquam ego. Quãuis.n.ſimile non ſit, ſi tñ interrogato illi ſimile videaſ,putás ne illum minus ex hoc quod ſibi videbiẽ reſponſurũ,ſiue nos interdicamus,ſiue non? Sic & tu facies,inquit? & aliquid eorum quę interdixerã, reſpondebis? Quid mirũ,inquã ego,ſi inquirẽti mihi ſic videretur? At ſi ego aliã reſponſionem,inquit, de iuſtitia demonſtrauero præter oẽs iſtas,iſtiſq; meliorem, qua te dignum pęna putabis? Qua nam alia,inquã ego,q̃ ea quę conuenit ignoranti? Conuenit autẽ vt à docto diſcat. & ego igiẽ hoc pati me dignũ exiſtimo. Quàm facetus es, inquit:verùm præter hoc qđ dicis,ẽt pecuniã tribues. Cũ videlicet aderit. Imò verò adeſt,inquit Glauco,pecunia. Dic iã Thraſymache,neque.n.deerit argentũ. Quinetiã nos oẽs pro Socrate iſto ſpondemus. Ita prorſus exiſtimo.ſ.vt ſuã Socrates ſeruans conſuetudinẽ,nihil rñdeat, ſed rñdentis orationem accipiens reprehendat. Quo nã pacto inquã vir optime rñdere quis poſſet, primo quidẽ qui neq; ſciat,neq; ſcire ſe prędicet:deinde ſiquid de his exiſtimet, tñ à viro nõ mediocris autoritatis prohibitus ſit quę exiſtimat dicere? Sed te magis æquum eſt dicere. profiteris.n.ſcire, licetq; tibi diſſerere. Gere igitur mihi morẽ, neq; inuideas Glauconẽ iſtũ alioſq; docere. Hæc ego cũ dicerẽ, Glauco cæteriq; hoc idem ipm orabant. Eratq; manifeſtũ Thraſymachũ maxima cupiditate dicendi affici,vt ſe oſtẽtaret. Arbitrabatur.n.habere optima quæ rñderet, verũ ſimulabat inſtare vt ego rñderẽ. Tandẽ verò conceſsit. Hæcq;, inquit,Socratis eſt ſapĩa, ipm quidẽ nolle docere,ſed ab alijs diſcerẽ,nullamq; gratiã inde referre. Quòd ego ab alijs diſcã,verũ,inquã,dicis:ꝙ aũt gratiã nõ referã,procul eſt à vero. Perſoluo.n. quã poſſum,poſſum aũt laudare tm̃. Argentũ verò non habeo. Quanta verò indulgentia iſtud efficiã,ſi quis mihi bene dicere videatur,intelliges mox cũ rñderis. Exiſtimo.n.te bene dicturum. Audi igitur,inquit ille. Affirmo equidẽ iuſtũ nihil aliud eſſe q̃ quod potentiori vtile. Cur nõ laudas? Scio noles. Siquidẽ didicero,inquã, prius quid dicas. Nunc aũt nondũ noui cũ dicis iuſtũ eſſe quod potẽtiori eſt vtile,quid velis inferre Thraſymache. Neq.n. tale quid dicis. Si Polydamas nobis fortior athleta ſit, & ſibi quidẽ conferat bouilla ad corpus, hunc cibũ eſſe & nobis illo debilioribus vtilẽ ſimul & iuſtũ. Moleſtus nimiũ es,inquit,ò Socrates,atq: hac accipis dicta, qua deprauare maximè ſermonẽ poſsis. Haud eſt ita vir optime,inquã. Sed tu planius hoc enarra. An ignoras,inquit, ciuitatũ has quidem à tyrannis,illas verò à populo,nonnullas ab optimatibus gubernari? Noui equidẽ. Nõne in quauis ciuitate id plus põt,quod imperat? Quid ni? Fert aũt leges principatus quiſq; ad ſuã ſemper vtilitatẽ, popularis quidẽ gubernatio populares, tyrannica verò tyrãnicas,in cæteriſq; ſil̃r accidit. Ponentes aũt leges,oſtẽdunt id iuſtũ eſſe his qui ſubiecti ſunt,quod ſibi ſit vtile, atq; hoc tranſgredientem puniunt,tanquam iniuſtum & contra leges agentem. Hoc igitur eſt vir optime,qđ ego dico,in cunctis ciuitatibus idẽ eſſe iuſtũ quod illi principatui conferat. principatus aũt vbiq; vtpote potẽtior dominatur. Quare cõſtat recte colligẽti,vbiq; idẽ hoc eſſe iuſtũ quod potentiori conducat. Nunc demũ,inquã,qd dicas intelligo. Verum autẽ id ne ſit,tentabo perdiſcere. Vtile quidem & tu reſpondiſti iuſtũ eſſe Thraſymache, quanquã mihi ne id reſpõderẽ,interdixeras. Accedit aũt illud vltra vtile, quod dictũ eſt potentiori. Exigua fortiſtã,inquit,hæc additio. Nondum manifeſtum eſt inquã, magna ne ſit an parua. Sed ꝙ hoc inueſtigandũ ſit an vera dicas,perſpicuũ eſt, poſtquã iuſtũ eſſe cõferens quiddã ego confiteor, & tu addis potentiori conferens, ego aũt ignoro,conſiderandũ erit. Cõſidera,inquit. Faciã,inquã,ac mihi dicas, parere dominãtibus iuſtũ eſſe aſſeris?

Equidẽ. Vtrũ qui imperant in ciuitatibus quibuſcũq; ſine errore ſunt ſemper,an errãt quãdoq;? Errare interdũ poſſunt. Nõne igitur cũ leges ferre aggrediũtur,partim recte ferunt,partim verò nõ recte? Sic exiſtimo. Recte aũt ferunt,cũ ſibi vtilia ſtatuunt:nõ recte, cũ contra? Ita ne,an aliter dicis? Ita prorſus. Quæ verò tulerint obſeruãda ſunt ab his qui ſubiacent. Atq; ideſt iuſtũ. Quid ni? Non ſolũ itaq; ſcđm ſermonẽ tuum iuſtũ eſt id agere quod conducat potentiori, ſed contra quoque qđ obſit. Quid ais? Quod & tu,vt quidẽ mihi videor. Verũ diligẽtius inquiramus. Non iam conuenit inter nos,principes nonnunquã ea imperare,quæ ab eorũ vtilitate aberrent: atq; ẽt quæcunq; ipſi imperent,iuſtũ eſſe vt qui ſubiecti ſunt obſeruent? Nõne hęc inter nos cõuenere? Ita vt opinor. Putato igiẽ inutile imperãtibus & potentioribus facere,iuſtũ eſſe,abs te eſſe cõceſſum: q̃n quidẽ imperãtes ea quæ ſibi mala ſunt,ex inſcitia imperant. Tu aũt iuſtũ eſſe,affirmas,hęc facere quę ab illis imperanẽ. Nõne tũc, ò ſapientiſsime Thraſymache contingit iuſtũ eſſe contrariũ facere eius quod tu dicebas? Quod.n.potẽtioribus inutile eſt,ſubiectis quodãmodo imperaẽ. Hic Polemarchus, Per Iouẽ,inquit,manifeſtiſsima hæc ſunt,ò Socrates. Ita prorſus, ſi tu teſtis, inquit Clitopho, acceſſeris. Quid opus,inq̃t,eſt teſtibus? Ipſe.n. Thraſymachus cõfiteẽ Principes nonnunquã quæ ſibi non conducant,imperare:quæ quidẽ perfici ab inferioribus,iuſtũ ſit. Nã facere,inquit Clitopho,quę à principibus imperãtur,iuſtũ eſſe poſuit,ò Polemarche Thraſymachus. Etenim potẽtiori,inquit Polemarchus,vtile,ò Clitopho,iuſtũ eſſe poſuit. Hæc aũt vtraq; ponens,cõfeſſus eſt rurſus q̃nq; potentiores quę ſibi vtilia non ſunt,inferioribus imperare. Ex his aũt conceſsionibus ſequiẽ, vt non magis qđ potẽtiori vtile q̃ qđ inutile,iuſtũ ſit. Ad hæc Clitopho, Potẽtiori,inquit,vtile hoc vocabat Thraſymachus quod ſibi cõferre potentior exiſtimarit,idq; agendũ eſſe ſubiectis, atq;eſſe iuſtũ. Sed Polemarchus, Nõ ſic à Thraſymacho dictũ eſt, inq̃t. Nihil inquã refert,ò Polemarche. Quòd ſi nunc ita dicit Thraſymachus,ſic & nos accipiamus. & tu mihi dic ò Thraſymache, hoc ne eſt qđ iuſtũ dicere volebas potẽtiori vtile,ſ.qđ ipſi vtile videaẽ, ſiue conferat,ſiue nõ conferat? Ita ne? Minimè,inquit. An verò tu me eũ putas,qui aberret,potentiorẽ vocare cùm peccat? Exiſtimabã,inquã,te ſic dicere, q̃n principes nõ eſſe oĩno extra errorẽ, ſed peccare q̃nq; confiteris. Sycophãta profectò es in ſermonibus Socrates. Siqdem circa ęgrotantes aberrantẽ,ſtatim medicũ appellas,quatenus errat. Vel cõputatorẽ cũ in rõne ponẽda peccet, tũ cũ peccat, ſcđm hũc errorẽ. Sed vt exiſtimo,ita loqui cõſueuimus, ꝙ medicus & rõnis ſupputator & grãmaticus errat. Arbitror tñ nullum iſtorũ quatenus eſt id quod appellamus quenquã, peccare. Quare ſcđm exactam rõnem, q̃n & tu ad viuum reſecas, nullus artifex peccat. Quiſquis.n. peccat,deficiente ſcientia peccat,in quo ſane non eſt artifex. Quapropter artifex,vel ſapiẽs, vel princeps nullus peccat tunc cum princeps eſt. Sed quiuis diceret & medicũ peccaſſe, & principem peccaſſe. Huiuſmodi igitur aliquid reſpondiſſe me tibi exiſtimato. Illud verò exacta rõne dicendũ,principem quatenus princeps eſt,nõ peccare: non peccantẽ aũt, quæ optima ſibi ſunt, imperare.

Hoc verò ijs qui ſub imperio eius ſunt, faciendum eſt. Quamobrem vt à principio dicebã iuſtũ eſſe aio, quod potẽtiori conducit, facere. Nũ tibi videor, ò Thraſymache ſycophãtæ inſtar calũniari? Et maximè quidem. Putas.n.me ex cõpoſito, inquam, te ita intterrogare aggreſſum, vt mõ interrogabã? Atqui penitus, inquit, hoc noui. Sed nihil proficies. Neque.n.me tuæ latent inſidiæ: neq; cũ lateant, vim verbis inferre valebis. Minimè hoc aggrederer, ò beate, inquam. Sed neqnid tale rurſus nobis accidat, diſtingue vtrũ principẽ & potentiorẽ dicas ſcd̃m vulgus, an ſcd̃m exactam rõnem, quod & tu paulò antè dixiſti: cuius vtile, cũ potentior ſit, iuſtũ eſt vt à ſubiectis efficiatur. Exactiſsima, inquit, equidem rõne imperantẽ dico. peruerte hæc tuis iſtis, ſi potes, cauillationibus Socrates. Equidẽ nulla in re abs te ſuperor. neq.n.poteris. Putás ne, inquã, adeo me ſurere, vt leonẽ tondere audeã, & Traſymacho inſidias tendere? Certè aggreſſus es, inquit, cum tñ nihil aſſequi poſsis. De his ſatis dictũ fuerit, inquã. Sed mihi dicito. Qui recta rõne eſt medicus, quẽadmodum paulo ſuprà ipſe dicebas, vtrum pecuniarum conquiſitor, an ægrotantiũ eſt curator? Atq; de eo dicas q reuera ſit medicus. Morborũ certè curator. Gubernator aũt, q reuera ſit gubernator, nautarũ princeps eſt, an nauta? Nautarũ princeps. Nihili exiſtimo hoc eſſe faciẽdũ, ꝙ in naui nauiget, nec nautã eſſe vocandum. Non.n. propter nauigationẽ gubernator appellatur, ſed propter artẽ ipſam nautarumq; principatũ. Vera loqueris. Nõne iſtorũ cuiq; aliquid vtile eſt? Eſt prorſus. An non ad hoc tendit ars, vt quod vtile ſit cuiq;, inueſtiget atq; prębeat? Ad hoc ipſum. Nũquid vnicuiq; arti eſt aliquid aliud vtile, q̃ vt ſit q̃ maximè abſoluta? Quomodo iſtud interrogas? Quẽadmodum ſi me rogares, an corpori ſatis ſit eſſe corpus, an cuiuſpiã alterius rei indigeat, reſponderem oĩno indigere. Et propter hoc ars quidẽ medicinæ nunc inuenta eſt, qm̃ corpus debile & infirmum eſt, neq; ſibi ſufficit. Vt ergò huic vtilitatẽ afferat, ipſa ars eſt inuenta. Sed num tibi videor vera dicere? Vera prorſus, inquit. Quid aũt? Ars ipſa medicinæ, vel alia ars, per ſe quidẽ ita debilis ſit, vt aliqua virtute indigeat, quemadmodũ oculi viſu, aurés ue auditu, propter quod in ipſis opus ſit aliqua arte quæ inueſtiget præbeatq́; quę ad hęc eadẽ conferãt? Vtrũ & in ipſa arte ineſt defectus aliquis, & indiget vnaquæq; ars alia arte, quæ ipſi quod vtile conſideret, & illa itẽ alia indiget alia, ita vt in infinitũ procedatur? Vel quęque ſibi ipſa quod cõducat proſpicit? Vel neq; ſeipſa neque alia indiget ad inueſtigandũ quod aduerſus defectũ eius conferat? Neque.n.defectus, neq; error vllus vlli arti ineſt. Neq; decet artẽ vtilitatẽ quęrere, niſi illi rei cuius eſt ars. Ipſa aũt integra & inuiolata ſemper eſt, quatenus quæq; tota & immaculata qualis eſt perſeuerat ipſa. Tu igiť illi rõne ſincera & exacta cõſidera, ſic ne, an aliter ſe res habeat. Sic certè. Ergò nec medicina medicinæ ꝓſpicit, ſed corpori. Ita eſt. Neq; equeſtris equeſtri, ſed equis: neq; alia vlla ars ſibiipſi, non.n.indiga eſt, ſed illi cuius ars eſt. Sic apparet. Atqui, ò Traſymache præſunt artes & dominantur illi, cuius ſunt artes. Hoc ille quamuis ægre, tñ cõceſsit. Nulla ergo ſcĩa inquam vtilitatẽ potentioris inquirit aut præcipit, ſed imbecillioris, & eius cui imperatur ab ea. Neq; hoc ille negabat, ſed parabat ad hæc pugnare. Tũc ego alias his addens, nullus medicus inquã eo ꝙ medicus eſt medico conferre ſtudet, aut in eo aliquid præcipit, ſed ægrotanti. Eſt.n.conceſſum, qui vere quidẽ medicus eſt, eum eſſe dominũ corporũ, non pecuniarũ cumulatorem. Nonne ideſt conceſſum? Conſenſit. Nõne & exactũ gubernatorẽ nauis nautarũ principem eſſe, nõ nautã? Et hoc. Haud igiť gubernator talis ac princeps id inquirit & præcipit, quod ipſi gubernatori conferat, ſed quod nautis qui ab eo reguntur. Hæc quoq; ille ęgre confeſſus eſt. Atq; hic ego? Neq; alius vllus inquã Thraſymache in aliquo principatu, & facultate imperãs, quatenus princeps eſt, quod ſibi conferat, cogitat aut pręcipit, ſed qđ ſubiecto conducat, & quæ dicit, quæq́; facit, cuncta ad illius vtilitatẽ decoremq́; dicit & facit. Cũ huc deuentũ eſſet, oĩbusq́; pateret definitionem iuſti in cõtrariũ decidiſſe. Thraſymachus non rñdit quidẽ vt debuit, ſed dicito, inquit, ò Socrates, eſt tibi nutrix? Quid nã? rñdere inquã decebat magis q̃ talia quærere. Qm̃, inquit, te negligit, & oppletas tibi nares non emũgit, cum tñ indigeas, qui neq; pecudũ, neq; paſtoris cognoſcis officium. Cur iſtud inquam? Quia putas, inquit, opiliones vel bubulcos pecudũ, boũm ue bonũ cõſiderare, paſcereq; & colere, ad aliud reſpicientes q̃ ad dominorum, & ipſorũ vtilitatẽ. Et illos qui in vrbibus vt decet præſunt, aliter ad eos qui ſub illis ſunt, exiſtimas reſpicere, q̃ tanquam paſtor ad oues: & aliud cogitare noctes atq; dies, q̃ vnde vtilitas ad ipſos proueniat. Atque adeò procul abes ab iuſto iuſtitiaque, & iniuſto item & iniuſtitia, vt ignores iuſtitiam iuſtumq́; alienũ eſſe bonũ, ac reuera præſidentis & potentioris emolumentũ, detrimentum verò propriũ obedientis & ſubditi: iuſtitiam verò cõtra ignauis iuſtisq́; hoĩbus dominari, qui autẽ parent, facere quæ imperanti potioriq́; conducunt, illumq́; obſequio beatũ reddere, ſibi aũt ipſi nõ conſulere. Cõſiderare profectò ſic decet, ò ignauiſsime Socrates, iuſtũ virũ oĩno minus iniuſto habere. Primũ quidẽ in mutuis cõmercijs aliquid contrahunt iuſtus vna atq; iniuſtus: in finienda ſocietate ſemper minus reportare iuſtus q̃ iniuſtus reperiť. Cùm verò in rebus publicis aliqua tributa conferẽda ſunt, iuſtus plus confert q̃ ſui æquales, iniuſtus aũt minus. Quãdo aũt aliquid inde accipiendum eſt iuſtus nihil, iniuſtus multa reportat. Præterea ſi qñ magiſtratu quodã vterq; fungiť, ſi nulla alia iuſto iactura cõtingit, hęc ſaltẽ illi non deeſt, vt res domeſticæ deterius per negligentiã diſponanť, ex publico autẽ nihil propterea ꝙ iuſtus ſit, lucreť. Accedit ad hęc ꝙ domeſticos & familiares ſibi inſenſos reddit, cũ illis obſequi nulla in re vltra iuſtũ velit. Iniuſto verò oĩa contra eueniunt. Dico aũt quod & ſupra, vt prę cæteris vbiq; lucreť. Hunc ergo conſidera, ſi vis iudicare quanto magis conferat priuatim ſibi iniuſtũ eſſe q̃ iuſtũ. Facilimè autẽ diſces, ſi ad extremã perueneris iniuſtitiã, quæ iniuſtè agentẽ felicisſimũ efficit: eos contra qui afficiunť iniuria, ac neminẽ iniuſtè lædere volunt, infelicisſimos. Eſt aũt hæc tyrãnis, quæ nõ paulatim, ſed ſimul oĩa aliena vſurpat, & clã, & vi, & ſacra & ſancta, & priuata, & publica. Siquiſ verò in aliqua iſtorũ parte deliquerit, deprehẽſusq́; fuerit, mulctatur, & opprobrio ſubiacet maximo. Etenim ſacrilegi, fures, latrones, ſurreptores, & oĩno per ſingulas quaſdã partes peccãtes, ab hmõi criminibus noĩantur. Sed poſtquã aliquis vltra hmõi rapinas pecuniarũ, ẽt ciues ipſos in ſeruitutẽ ſuã redegit, non iam tã probroſis notať vocabulis, ſed & beatus & felix vocatur, nõ à ciuibus ſuis tm̃, verumẽt ab oĩbus qui eũ audiunt nequitiam oẽm adimpleuiſſe. Non.n. ideo vituperant iniuſtitiã, quicunq; eã vituperant, ꝙ eam facere, ſed ꝙ perpeti metuant. Hoc igiť pacto ò Socrates, iniuſtitia oĩbus ſuis partibus abſoluta, robuſtius quiddã eſt, liberalius, & regalius, q̃ iuſtitia: vtq́; ab initio dicebam, id quod potẽtiori confert, iuſtũ eſt: iniuſtũ verò ſibiipſi vtile eſt, & cõferẽs. Hęc cũ dixiſſet Thraſymachus, abire iã mẽte conceperat, poſtquã quemadmodũ balnei cuſtos ſermonẽ plurimũ maximo cũ impetu auribus noſtris infuderat. Non tñ hoc permiſerunt qui aderãt, verũ coegerũt & permanere, & afferrere eorũ quæ dixerat rõnem. egoq́; in primis vehementer rogabã: O beate Thraſymache quaſi ſermone iacto abire feſtinas prius q̃ abunde vel doceas, vel diſcas, ſit ne hoc vt dicis, an ſecus. An ſorte putas paruam quandã rem te aggreſſum eſſe definire? non autẽ rõnem vitę, quã ſiquis noſtrũ acceperit, q̃ optime viuat? An ego, inquit, putẽ iſtud aliter ſe habere? Videris, inquã, nullã de nobis curã ſuſcipere, neq; cogitare vtrum peius viuamus, an melius, id neſciẽtes quod tu te ſcire affirmas. Sed, ò bone vir, libẽter hoc nobis oñde.

Neque

Neq; enim male locaueris beneficiũ, quod nobis qui tot ſimus, cõtuleris. Dicã equidẽ qđ ſentio. Nequaquã mihi perſuades, iniuſtitiã maius q̃ iuſtitiã lucrum afferre, ẽt ſi oĩs ei licẽtia prębeaſ, vt quęcunq; cupit, efficiat. Eſto iniuſtus aliquis, poſsitq́; iniuriã facere vel furtim, vel vi, nõ tñ mihi perſuades maius eſſe in ipſa iniuſtitia q̃ iuſtitia lucrum. Qua quidem in ſententia non ego tm̃ fortaſſe, ſed alius aliquis noſtrum eſt. Perſuade itaq; nobis beate vir non rectè iuſtitiam pluris quàm iniuſtitiam feciſſe.

Quo, inquit, amplius perſuadebo, ſi his quę modo dicebã, non es perſuaſus? Quid nã vlterius faciã? An in animũ tibi ſermonẽ impingã? Minimè, inquã, per Iouẽ. Sed hoc primũ velim vt dictis maneas: vel ſi quid immutare vis, hoc palã facias, nẽ ue nos decipias. Nunc autem vides Thraſymache vt ſuperiora iterũ reſumamus, quod cũ primo verũ medicũ definiſſes ægrotantiũ curatorẽ, deinde nõ ita ſyncerè paſtorẽ definiẽdũ putaſti, vt quatenus paſtor eſt dũtaxat cuſtodiat. Imò paſceſ ipſum oues quantũ eſt paſtor arbitratus es, nõ ad ouiũ vtilitatẽ, ſed ad voraginẽ potius, nõ tanquã paſtorẽ, ſed cõuiuiã qui veſci debeat, vel pecuniæ ſtudioſum q ſit vẽditurus. Profectò paſtorali arti nihil aliud curæ eſt, q̃ vt id qđ cuſtodit, ſe optimè habeat. Nã ipſi quatenus vera paſtoralis facultas eſt, nihil deeſt quo minus ſufficiẽs ſit & optima. Sic ego putabã neceſſe ẽe nos cõfiteri, vnũquenq; principatũ in eo qđ principatus ſit, nullius alterius bonũ proſpicere, niſi eius qđ ſub illo ſit, & ab eo cureſ, ſiue priuatus ſit ſiue publicus. Tu aũt Principes in ciuitatibus, qui verè Principes ſint, volẽtes ne magiſtratibus fungi putas? Nequaquã inqt, puto, ſed certè ſcio. Quid verò, inquã ego, alios principatus, nõne noſti neminẽ volentẽ accipere, ſed pręmiũ ex his requirere, quaſi nulla ſibi ex imperio tali, ſed ſubiectis potius ſit vtilitas prouẽtura? Dic age, inquam, nonne quaſlibet inter ſe artes diuerſas ex eo dicimus, ꝙ diuerſam inter ſe hñt potentiã? Neq;.n. vir felix pręter opinionẽ rñdeas, vt aliqd ꝑficiamus. Hoc ipſo videlicet alterã. An nõ vtilitatẽ vnaquęq; propriã nobis aliquã prębet, et nõ cõem cũ alia quemadmodũ medicina quidẽ ſanitatẽ, gubernatoria in nauigãdo ſalutẽ, aliæq́; ſiĩr? Prorſus qdẽ. Nõne & pręciũ mercenaria? hęc.n. illius potẽtia. an medicinã tu & gubernatoriã eãdẽ vocas? vel ſi quidẽ velis abſolutius definire atq; diſtinguere quẽadmodũ ſtatuiſti, ẽt ſiquis nauẽ gubernãs ſanus efficiatur, eo ꝙ ſibi nauigatio cõferat, nihilò magis tñ ob hoc gubernatoriã ipſam, medicinã vocabis? Non certè. Neq; ẽt, vt arbitror, mercenariam, ſiquis mercenarius ipſo miniſterio ſanus efficiaſ. Neq; hanc. Quid aũt? Medicinã mercenariã, ſiquis medicans quæſtũ faciat? Minimè. Nonne & vtilitatem cuiuſlibet artis propriam quãdam eſſe conceſsimus? Eſto.

Si quã igiſ vtilitatẽ cõiter nanciſcuntur omnes artifices, patet ꝙ cõi quodam vno eodemq́; vtẽtes, ex eo vtilitatem hmõi nanciſcuntur. Videtur. Dicimus aũt artifices mercedem accipientes, vtilitatem conſequi ex eo ꝙ mercenaria arte vtuntur. Quid tũ? Num igitur à ſua arte cuiq; vtilitas hæc, ſ. præmij acceptio, prouenit. Sed ſi volumus diligenter inquirere, medicina quidem ſanitatem parit, mercenaria quæſtum, & architectura ædificium, quæſtuaria verò hanc ſecuta, mercedẽ, & reliquæ oẽs ſimiliter. Suum porrò quæq; opus perficit, & confert illi ad quod eſt inuenta. Si aũt præmium ipſi nullum detur, num artifex vtilitatem ab arte aliquam accipit? Nullam.

An igitur neq; ẽt prodeſt tũc cum gratis operaſ? Ego quidẽ exiſtimo. Nõne igiſ, ò Thraſymache, ſicut iã manifeſtũ eſt, nulla ars nulluſq́; magiſtratus ſibi quidẽ vtilitatẽ parit, ſed quemadmodũ in ſuperioribus dicebamus, ꝙ ſubiecto confert, paret & imperat, inferioris illius cõmodũ ſemper nõ ſuperioris inſpiciẽs? Ob hæc itaq; ego nuper, ò chare Thraſymache dicebã, neminẽ volentem imperiũ ſuſcipere, & alienorũ malorũ vltrò emendationẽ aggredi, ſed premium quærere. qm̃ qui ex arte rectè acturus ſit, nunquam in ſuũ agit commodũ, ſcđm ipſius artis imperiũ, ſed ad inferioris vtilitatem. Quamobrẽ, vt videſ, præmiũ ponendũ eſt ijs, qui libenter gubernaturi ſint, ſeu argentũ, ſiue honor, ſiue pœna, niſi imperiũ capiãt. Quõ illud ais, ò Socrates? inqt Glauco. Equidẽ duo pręmia noui, mulctã verò quã dicas, & quõ in mercedis parte ponas, nõ noui. Ergò optimũ, inquã, præmiũ ignoras, cuius gratia imperãt optimi viri, quoties admittũt imperiũ? An te latet & ambitioſum eſſe & auarũ probro haberi atq; eſſe? Noui equidẽ, inquit Glauco. Hac ergò decã, neq; pecunia, neq; honore ducti, boni hoĩes imperare volũt. Neq;.n. apertè pecuniã magiſtratus pręmiũ accipiẽtes, mercenarij vocari volũt: neq; clanculũ, fures. Neq; rurſus honoris cã. Non.n. ambitioſi ſunt. Oportet igiſ neceſsitatẽ illis imponi & mulctã, ſi impellendi ſunt vt velint magiſtratũ accipere. Quãobrẽ videſ turpe haberi, vt quis ſpõtè ad imperandũ accedat, neq; expectet neceſsitatẽ. Maxima verò mulctarũ eſt, adminiſtrationi malorũ ſubijci, niſi ipſe acceperit reip. gubernaculũ. Hãc vtiq; pœnã timẽtes, magiſtratus capere probi hoĩes mihi videnſ, ſi qñ capiunt: & tunc ad eos accedunt, non tãquam ad bonũ aliquod, neq; tanquã ex his voluptatẽ aliquã capientes, ſed tanquã ad rem neceſſariã, cũ neq; melioribus, neq; ſimilibus ſe cõmittere valeãt. Quippe ſi bonorũ virorũ extaret ciuitas, in ea, vt arbitror, haud aliter nõ imperãdi gratia pugnareſ, q̃ nũc certeſ imperandi cupiditate: ibiq́; pateret, reuera legitimũ Principẽ non ſuiipſius, ſed eius qui ſub ipſo eſt, cõmoditatem reſpicere. Quare vnuiſquiſq; qui nõ amẽs ſit, potius eliget aliũ ſibi prodeſſe, q̃ dũ alijs ipſe conſulit, ſeſe negotijs implicare. Hoc igiſ ego Thraſymacho nullo pacto concedo, iuſtũ quidem eſſe, potẽtioris vtilitatem. Verùm hoc deinceps conſiderandum, multò autem mihi maius videtur eſſe quod nunc Thraſymachus dicit, cùm iniuſti vitam meliorem vita iuſti eſſe affirmet. Tu itaque, ò Glauco, vtrũ iſtorum tanquam verius eligis? Iuſti, inquit Glauco, vitã potiorem exiſtimo. Audiſti, inquam ego, quot paulò antè iniuſtæ vitæ bona Thraſymachus numerabat?

Audiui equidẽ, inquit. Nõ tñ aſſentior. Vís ne illi mõſtremus ſi quo modò poſſumus, vera eũ minimè dicere? Quid ni velim? inquit ille. Si orationẽ contrariã orationi illius obijciẽtes, quaſi cõparatione quadã propoſita, enumeremus quot inſuper bona qui iuſtus ſit conſequaſ, ac ille rurſus conferat ſua, oportebit vt tertius aliqs enumeret iterũ metiaturq́; bona, quotcũq; vtriq; in vtroq; colligimus. atq; ita iudicibus quibuſdã altercationẽ hãc dirimentibus opus erit. Sin aũt, quẽadmodũ nuper cœpimus, alternis conceſsionibus adductis in mediũ rẽ ipſam diſcutiamus, oratores ipſi nos ſimul & iudices erimus. Sic, inqt, oĩno eſt. Vter tibi modus magis placet? Iſte, inquit, Age igiſ, ò Thraſymache, rñde nobis à principio. Affirmas tu quidẽ extremã iniuſtitiã extrema iuſtitia vtiliorẽ ẽe? Affirmo equidẽ, & rõnem attuli. Quid ad hoc? Nunquid iſtorũ vnũ virtutem, alterũ vitiũ vocas? Quid ni? Nonne iuſtitiã quidem virtutem, iniuſtitiã aũt vitiũ? An iſtud fateri vir lepide mihi cõuenit, q iniuſtitiã prodeſſe dicã, iuſtitiam minimè? Quid ergò? Contrarium. An fortè iuſtitiam vitium appellabis? Non, ſed valdè generoſam ſtultitiam. Iniuſtitiam ergò nequitiã vocas? Ne iſthuc quidem. At bonum conſilium ſagacitatemq́;. Nũ iniuſti viri Thraſymache, prudẽtes ac boni eſſe tibi videnſ? Quicũq; videlicet ciuitates iniuria afficere poſſunt & nationes ſibi ſubijcere. Tu aũt me fortaſſe loqui putas de his, qui loculos clanculũ ſurripuerint. proſunt & hæc quidẽ, ſi lateant, ſed æſtimatione digna nõ ſunt. Imò quę paulò antè dicebã, plurimi facienda. Equidem quod vis intelligo. Sed admodũ miror, ſi in parte virtutis & ſapiẽtiæ iniuſtitiam ponas, in contrarijs verò iuſtitiam. Oĩno ſic pono. Durius hoc iam, ò amice, neq; amplius inuentu facile quod quis dicat. Si.n. conducere quidem iniuſtitiam poſuiſſes, vitium tamẽ vel turpe quoddã eſſe ipſam cõfeſſus eſſes, quemadmodũ alij quidam, aliquid ad hæc

Alia falſa iuſtitiæ definitio.

Cõfutatio eius definitionis.

ſecundum ea quæ exiſtimantur dicere poſſemus. Nunc aũt perſpicuum eſt dicturum eſſe te & pulchrũ & robuſtũ quiddã iniuſtitiam eſſe, cęteraq; illi daturum oĩa, quę nos iuſtitię tribuimus, quandoquidem & in virtute, & in ſapientia ponere eã nõ dubitaſti. Veriſsima profectò vaticinaris. Non tñ deſiſtendum eſt inquirere diſputando, quoad te putem quæ cogitas dicere. Nãq; videris Thraſymache, in præſentia minimè cauillari, ſed quæ tibi vera videntur afferre. Quid tua refert, ſiue id videatur mihi, ſiue non videatur, cùm rõnem meam non confutes? Nihil certè. Sed hæc præteteà mihi reſponde: An iuſtus videatur tibi plus iuſto habere velle. Nullo pacto. Nõ.n. vrbanus eſſet vt nunc & ſimplex. Quid aũt? plus ne iuſta actione? Neq; iuſta ẽt actione. Iniuſto aũt vtrum dignũ putaret plus habere, idq; iuſtũ exiſtimaret, vel cõtrà? Exiſtimaret vtique, dignumq; putaret, ſed nõ poſſet. Atqui ego iſthuc non interrogo, ſed vtrũ iuſto quidẽ plus hẽre neq; dignũ putet, neq; velit iuſtus: iniuſto aũt contrà. Sic eſt profectò. Quid aũt iniuſtus? An æquum cenſet plus habere & iuſto & actione iuſta? Quid nĩ cùm oĩbus plus habere ſe dignũ exiſtimet. Nũ igitur & iniuſto hoĩe iniuſtaq; actione iniuſtus plus habebit, & certabit vt in habẽdo oẽs exuperet? Vera hæc ſunt. Sic itaq; dicimus. Iuſtum quidẽ ſimili nõ plus habere velle, plus aũt diſsimili: Iniuſtum verò vtroq; plus accipere velle. Rectè dixiſti. Atqui prudens & bonus, iniuſtus ipſe eſt: iuſtus autem, neutrum. Rectè & illud.

Ergò prudenti & bono ſimilis eſt iniuſtus, iuſtus autẽ minimè. Quid obſtat, inquit, quominus qui talis talibus quoq; ſimilis ſit: qui verò nõ talis, ſimilis nõ ſit? Ais bellè. Talis igitur eſt vterq; ipſorum, quales hi quibus ſimilis eſt. Et quid aliud? Sit ita ſanè. ſed dicas Thraſymache, vtrum muſicũ aliquem voces, aliquẽ verò non muſicũ. Equidem. Vtrũ iſtorum prudentem, vtrũ imprudẽtem? Muſicũ ſanè prudentẽ, expertẽ muſicæ imprudentem. Nõne in quibus prudentẽ, in eiſdem & bonũ: in quibus imprudentẽ, & malũ? Nempè. Eodemq; pacto de medico dicemus? Eodẽ. Videtur tibi vir optime, cũ muſicus vir lyrã temperat, velle in intẽſione & remiſsione chordarũ, muſicum virum exuperare, vel dignũ putare, vt eo plus aſſequatur. Minimè. Expertẽ verò muſicę ſuperare contendit? Neceſſe eſt. Quid medicus? in cibo aut potu dicẽs ne plus aſſequi, q̃ aut medicus alter, aut res ipſa cupit? Nequaquã. Plus autem q̃ medicinæ artis imperitus? Proculdubiò. Vniuerſas deniq; contemplare ſcientias & inſcitias, ſiquis tibi videtur, qui quidem ſcientiã habeat, plus ſumere velle vel dicendo, vel faciendo, q̃ alter ſciẽs, non aũt eadẽ ad actionem eandem quę & ille qui ipſi ſimilis eſt. Fortè ſic ſe res habeat, neceſſe eſt. Quid aũt indoctus? nõne plus docto ſibi aſſumere vellet, atq; ẽt indocto? Fortaſſe. Sed doctus, nõnne ſapiens? Cõcedo. Sapiens aũt, nonne bonus? Et iſthuc etiã. Bonus ergò & ſapiens non volet plus ſibi q̃ ſui ſimilis vendicare: plus tñ quam diſsimilis & contrarius volet. Videtur. Malus aũt & indoctus tã ſimili q̃ diſsimili ſibi plus arrogabit. Apparet. Nõnne iniuſtus Thraſymache, plus vſurpare cõtendit, q̃ vel ſimilis, vel diſsimilis? An ita dicebas? Dicebam equidem. Iuſtus aũt ſimili quidẽ non plus volet, ſed diſsimili. Fateor. Eſt itaq; ſimilis, iuſtus quidem ſapienti & bono: iniuſtus autẽ & malo & inſcio. Apparet. Atqui cõceſsimus, talem vtrunq; eſſe, qualis ſit is cui ſimilis eſt vterque. Cõceſsimus planè. Iuſtus itaq; nobis bonus eſſe ſapiẽſq; apparuit: iniuſtus aũt indoctus & malus. Hæc oĩa conceſsit Thraſymachus, nõ tñ ea facilitate qua ego nunc refero, ſed vix atq; pertractus plurimo cum ſudore: erat quippe tunc æſtas. Et vidi ego tunc primũ quod nunquam antea videram, erubeſcẽtem Thraſymachũ. Cùm igitur conſtitiſſet iuſtitiã & virtutem eſſe & ſapiẽtiam, iniuſtitiam verò vitium & inſcitiam: Maneat, inquam, hoc ita nobis. Dicebamus aũt validum ac potens quiddã iniuſtitiã eſſe. Nõnne meminiſti Thraſymache? Memini equidem, inquit. Sed mihi quæ nunc dicis, non placent: habeoq; aduerſus ea quæ dicã. quæ ſi adducerẽ, certè noui te eſſe dicturũ me concionari. Quare aut ſine me dicere quę velim: aut ſi tu vis interrogare, interroga. Ego aũt tibi veluti aniculis fabellas narrãtibus, aſſentiar, & annuam, & abnuam. Nullo pacto pręter ſnĩam tuam.

Vt tibi in oĩbus gratificer, poſtquam nõ ſinis loqui, an quid aliud vis? Nihil per Iouem, ſi iſtud feceris. ſed facito: ego aũt interrogabo. Interrogo iam. Hoc interrogo nũc quod & paulò antè, vt ordine ſuo inſequẽti ſermone conſideremus, qũo ſe iuſtitia aduerſus iniuſtitiã habeat. Dictum.n. eſt potentiorẽ atq; robuſtiorẽ eſſe iniuſtitiã q̃ iuſtitiã. Nunc aũt quid noui affers? Si quidem ſapientia & virtus eſt iuſtitia, facilè, vt arbitror, apparebit robuſtius eſſe q̃ iniuſtitia, quandoquidẽ iniuſtitia inſcitia eſt. nec vllus hoc ignoraret. Verum non ita ſimpl̃r agere cupio, ſed hac via conſiderare. Ciuitatẽm ne aliquam affirmares iniuſtã eſſe? & alias ciuitates velle iniuſtè in ſeruitutem redigere, ſeruaſq; ſub ſe multas habere? Cur nõ? Imò verò hoc ſummoperè faciat illa quæ pręſtantiſsima erit, & quæ ad extremam peruenerit iniuſtitiã. Intelligo equidẽ ꝙ tua hæc erat oratio. Sed hoc circa iſtam conſidero, vtrum hæc quæ preſtãtior ſit ciuitas ciuitate, abſq; iuſtitia hanc ſit potẽtiam habitura, vel neceſſe ſit vt habeat cùm iuſtitia. Si quidẽ, vt tu paulò antè dicebas, iuſtitia ipſa ſapientia eſt, neceſſe eſt cum iuſtitia. Sin autem vt ego, ſine iuſtitia. Reſponſionibus tuis, ò Thraſymache, valde delector, quoniam nõ modo annuis, & abnuis, ſed & præclare reſpondes. Vt tibi gratum faciam.

Facis tu quidẽ benè. Sed in hoc quoq; gratificare mihi, & dicito. An cenſes ciuitatẽ aliquã vel exercitum, ſeu latrones, ſiue fures, vel alium quemuis cętũ hoĩum iniuſtè aliquid vna aggredientiũ, perficere poſſe quicquã, ſi iniuria inuicem ſe affecerint? Nequaquam. Quid autẽ ſi ab iniuria abſtinuerint? Nõne magis? Prorſus. Seditiones nanq; Thraſymache, iniuſtitia, inimicitias, contentioneſq; parit: iuſtitia verò, concordiam & amicitiã. Nõne? Eſto, ne à te diſſentiamus. Bene agis vir optime. Sed mihi & hoc dicito. Si hoc iniuſtitiæ opus eſt, vbicunq; inſit odium gignere, nõne inter liberos & ſeruos ſi fuerit, efficiet vt inuicem odia atq; contentiones exerceant? nulloq; pacto poſsint aliquid ex cõi cõcordia facere? Oĩno.

Quid aũt? Si inter duos hæc ſint, nõnne diſſentiẽt inter ſe, inſequenturq; odijs, & inimici erunt & ſibi & iuſtis? Erunt ſanè. Sin aũt in vno inſit, ò mirifice vir, iniuſtitia, nõnne ipſius potentiã diſsipabit? Vel nihil minus habebit? Nihil minus habeat. Nõne talẽ aliquã vim habere videẽ, vt cuicunq; inſit, ſiue ciuitati, ſiue genti, ſiue exercitui, ſiue alteri cuilibet, primo quidẽ impotẽs reddat id cui ineſt aliquid ſecũ agendi, propter diſſenſionem atq; diſcordiam, deinde inimicũ efficiat ipſum & ſibi, & cõtrario cuilibet, atq; iuſto? Nõnne ita? Ita. Atqui & in vno ſi fuerit, hæc eadem faciet oĩa quæ ad naturam ſuam ſequuntur. Primum quidem impotentem agendi eũ reddet, quũ ſecũ ipſe diſſentiat, neq; ſibimet cõſtet. Deinde & ſibi & iuſtis faciet inimicum. An non? Certè. Iuſti aũt, ò amice, ſunt & dei. Sint. Ergò deis inimicus erit, Thraſymache, vir iniuſtus: iuſtus aũt, amicus. Explere Socrates pro libidine, orationis epulo. Non.n. tibi aduerſabor, ne iſtos mihi infenſos reddam. Age itaq;, reliqua conuiuij adhibe, quemadmodum paulò antẽ rñdens. Conſtat profectò, ſapientiores, meliores, potentioreſq; ad agendũ, iuſtos eſſe: iniuſtos autẽ ne inuicem quidem tractare quicquã poſſe. Verum quod dicimus validiſsimè, in cõe ſimul aliquid conficere illos poſſe, qui oĩno iniuſti ſunt: haud oĩno verùm eſt. Non.n. abſtinerent inuicem ab iniuria, ſi prorſus iniuſti eſſent. Sed liquet in ipſis eſſe iuſtitiam quandam quæ ipſos ita afficiat, vt ſe inuicem lędere nolint ſimul atq; alios, per quam agũt quęcunq; agũt. Impulſi aũt ſunt ad iniuſte agendum, iniuſtitia, cum ſemimali eſſent. Nam qui ad ſummum nequitię & iniuſtitiæ per-

tiæ peruenerũt, perficere omnino nihil poſſunt. Hæc qui dem quòd ita ſe habeant, non aũt vt tu ſuprà ponebas, intelligo. Vtrum aũt & melius viuant iuſti quàm iniuſti, & feliciores ſint, quod quidem poſtea conſiderare propoſueramus, conſiderandum eſt. Et, vt mihi quidem videtur, hoc ex his quæ diximus, ſequitur. Sed tamen melius conſiderandum. Non.n. de re quadam vili ſpernendaq́; ſed quo nam modo viuendũ ſit, habetur oratio. Conſidera iam. Ecce conſidero. Dic igitur, opúſne equi tibi aliquid eſſe videtur? Mihi quidem. Num hoc quidem diceres, & equi & alterius cuiuſlibet opus, quod vel ſolo illo, vel maximè quis expleret? Haut intelligo. Attẽde ſic forte intelliges. Aliáne re quàm oculis vides? Minimè. Quid verò? alia ne audire quàm auribus? Nequaquã. Ergo hæc horũ opera rectè diceremus. Rectè. Poſsès ne gladio, & ſcalpello, & multis alijs, vitis Palmites amputare? Quídni? Veruntamen non ita commodè vt falce ad vium hunc fabricata. Eſt vt dicis. Ergo nonne hoc iſtius opus eſſe dicemus? Dicemus profectò. Exiſtimo melius te nunc tenere, quæ paulò ante dicebam, quum interrogarem an id cuiuſque opus eſſet, quod vel ſolo illo, vel melius quàm cæteris efficitur. Intelligo iam. Idq́; mihi cuiuſq; opus eſſe videtur. Nóne & virtus tibi eſſe videtur, cui aliquod opus adſcribitur? Reuertamur igitur ad priora. Oculorũ dicimus eſſe opus aliquod? Certe. Ergo nónne & virtus oculorum eſt? Et virtus. Et aurium opus? Et aurium. Eſt ergo & virtus. Eſt. Nonne de reliquis oĩbus eodem modò dicendum? Eodem. Nunquid oculi opus ſuum pulchre aliquando exercerent, virtutem propriam non habentes, ſed pro virtute vitium? At quõ? Cæcitatẽ nanq; fortaſſe pro viſu dicis. Quæcunque illorum ſit uirtus, nam ad præſens non id quæro, ſed vtrũ propria virtute rectè ſuum opus exerceant, vitio verò nõ rectè. Vera loqueris. Nónne & aures ſua priuatæ virtute malè ſuũ opus exercebunt? Male. Idémne ſentimus de reliquis omnibus? Idem. Age & hæc preterea contemplare. Eſt ne animæ aliquod opus, quod nulla re alia faceres, veluti curare, imperare, conſulere, & alia generis eiuſdem? Nunquid hæc alteri rei q̃ aĩæ iure tribuere poſſemus, dicereműſq; ipſius propria eſſe? Nulli alteri. Quid autẽ ipſum viuere? An non animæ opus eſſe dicemus? Maximè. An non & virtutem quandam animæ eſſe dicimus? Dicimus. Nunquid anima quandoque, ò Thraſymache, propria virtute priuata opera ſua benè explebit? Vel nullo modo poterit? Non poterit. Neceſſe eſt igitur malam animam malè imperare atq; curare, bonã verò hæc oĩa benè facere. Neceſſe. Conceſsimúſne virtutẽ animæ iuſtitiam eſſe, iniuſtitiam vitium? Conceſsimus. Iuſta ergo anima iuſtuſq́; vir benè viuet, iniuſtus aũt malè. Ita ſecũdum rõnem tuã apparet. Qui aũt benè viuit, beatus eſt & felix. Qui malè, contrà. Quidni? Igitur iuſtus felix eſt, iniuſtus miſer. Sint. At miſerum eſſe nõ prodeſt. prodeſt aũt eſſe felicẽ. Proculdubiò. Nunquã igitur ò beate Thaſymache, conducibilior erit iniuſtitia quàm iuſtitia. His epulis craſſatus fueris in Dionyſijs, ò Socrates. Apud te quidem comedi Thraſymache, poſtquã mitior mihi effectus es, difficiliſq; eſſe ceſſaſti. Non tamen abunde veſci contigit, atq; id mea quidẽ cauſa potius quàm tua. Nã quemadmodum epularum auidiores hoĩes incontinentesq; rapiunt ſemper quodcunq; in cõuiuio ſuperfertur, guſtantq; illud antequã prioribus dapibus ſatis veſcãtur: ita & ipſe, vt mihi videor, prius q̃ inuenirẽ quod principio fuit propoſitũ, quid ipſum videlicet iuſtũ ſit, eo pretermiſſo ad conſiderandũ me contuli, vtrum prauitas ſit & inſcitia, ſiue ſapientia virtuſq́;. Ac poſtremo incidente oratione illa quæ aſſerebat, conducibiliorem iniuſtitiam eſſe quàm iuſtitiã, non me continui, quin ab illo ad hoc ſenderem. Quapropter mihi in præſentia ex hac diſputatione contingit, vt nihil norim. Quando enim iuſtũ quid ſit ignoro, nullo pacto ſciam virtuſne ſit an contrà, atq; vtrum qui id poſſidet, beatus ſit vel non beatus.

SECVNDVS DIALOGVS, DE REPVBLICA.

Marſilij Ficini Argumentum.

SECVNDVS Dialogus à trina exorditur diuiſione bonorum. Bonum profectò idem eſt atque expetendum. Expetimus autem aliquid ſui ipſius gratia tantum, vt voluptates & gaudium. Aliquid alterius ſolum gratia, qualia quæcuoque laborioſa ſunt. Aliqoid & gratia ſui, & aliorum quæ inde ſequuntur, ceu cognitionem ad proſperam valetudioem. Iuſtitiam verò dicit, cùm aliorum ea ea ſequentium, tum vel maximè ſui ipſios gratia expetendam. Sed antequam de iuſtitia perfectè quicquam definiatur, Glauco, quæ prætermiſſa ſunt à Thraſymaco, pro iniuſtitiæ patrocinio copioſius elegaotioſque proſequitur, adde & modeſtius. Ait enim non quia ita ſentiat, ſed vt prouocet Socratem ad iuſtitiam acrius defendendam, iniuſtitiam ſe laudaturum. Similia quædam babemus & in Gorgia. Poſt eum Adimaotus, & primum pro iuſtitia verba facit, præmia illi & humana tribuens & diuina. vbi notabis religioſæ quædam myſteria poetarum. Deinde oonnulla pro ioiuſtitia adducit in medium, perſonam videlicet & Socratis, & Thraſymacbi referens, addens etiã ſe non iuſtitiam vituperare velle, ſed quodam modo Socratem irritare. Optat autem laodes audire iuſtitiæ, quæ non ab externis, ſed ab intrinſeca iuſtitiæ natura ducantur, quales afferri ab alijs non conſueuerint. Tu verò animaduerte non temere Platonem multa hic rurſus ad poetas ſacerdoteſq; pertinentia poſuiſſe. oſtendit enim in his ſæpe à poetis, ſæpius à malis ſacerdotibus peccandi licentiam prouenire. Vbi gentium ſuperſtitiones irridet. Præterea haud ab re in his libris omnium ſibi chariſſimis chariſſimas ſibi perſonas inſeruiſſe, Glauconem Adimaotumq; fratres eius patremque Ariſtonem. Rurſus Socratem nihil in omni eius uita propenſius contemplatum, quàm ſecluſis externis affectibus, quid nam ſit, quid ue faciat virtus ipſa, vitiumq; in animo. Quod quidem & ſponte & prouocatus deinceps de iuſticia & iniuſtitia demonſtrabit. Sed ego hic iniuſtè nimium prætermiſi mirum illud iuſtitiæ præmium ex Muſæi mente addoctum, perpetuam inquam ebrietatem. Quod quidem Muſæus accepit ab Orpheo, idipſum per Dionyſij ſacra ſignificante. Hoc illi prophetico ſimile, Inebriabor ab vbertate domus tuæ. Ebrietas ergo ſit duplex. Altera quidem ſob luna, Letheo inducta potu, per quam anima extra ſe poſita, & infra ſe poſita obliuiſcitur diuinorum circa terrena delirans. Altera verò ſuper lunam nectarea proueniens potione, per quam animus extra ſe poſitos, ſupra ſe poſitus morborum mortalium obliuiſcitur, ſuſpicienſque diuina quaſi primo illorum ſplendore caligat, ſiue potius ſaporem guſtans nouo quodam calore è priori habitu permutatur. Mox verò perſpicuè cernit guſtatq; ſalubriter, imò verò nutritur. Profectò idea diuina per quam factus eſt animus, redeunti illabitur animo, ceu guſtui ſapor. Ab eo primum ſoauiter ſiquid alienum eſt diluit. Deinde penitus implet, magiſq; implendo delectat. Tertio redigit in ſeipſam inæſtimabili voluptate perfundens. Vbi aoimus ex aoima primum factus eſt intellectus, ex intellectu denique Deus. Neque vlterius ſicut prius ſapit, neque quæ prius, ſed ſapit aliter atque alia. Et quemadmodum apud nos imaginatio vehemens mouet formatq; corpus, ita & ibi corpus ſubiectum animæ ſenſoſque eius à potentiſſima cogitatiooe mentis mouetur protinus & formatur, adeo vt ineffabili dulcedine mentis mirabiliter & ſenſus dulceſcat & corpus. Sed iam ad iuſticiam reuertamur. Hanc Socrates, tanquam diſputationis ſuæ finem atque obiectum, per ſingula quærens, quia difficile inueniretur io animo, prius quærit in ciuitate, tanquam in ea manifeſtiorem futuram, vt per hanc demum, animi iuſtitiam manifeſtè definiat. Vt autem iuſtitiam in ciuitate conſiderare queat, conſtituit ab ioitio ciuitatem, dicens primo quæ ſit eius origo, ſcilicet indigentia mutua. deinde quæ materia, ſcilicet res arteſque neceſſariæ. poſtremò quæ forma, videlicet regula victus, legitimaq; gubernatio. Et videto qoantum laudet oĩam ſobriam, quantum vituperet delicatam atqoe luxurioſam. Illa quidem ſana atque ſufficiens, hæc autem inſana & indigens plurimorum. Deniq; quum ob haoc naſcatur bellum, opus eſt in eiuſmodi ciuitate militibus. quapropter ad diligentem militaris artis inſtitutionem deſcendens, quot neceſſaria ſint militi ſtrenuo & cuſtodi patriæ, accuratè proſequitur. In omnibus verò memento, neminem ad diuerſa aptiſſimum naſci poſſe. Ideoq; nullum diuerſas artes exercere debere. Præſertim quum ea alterius opere impediatur alterius. Oportere & vnomquemque artem ſuam ſtatim à puero & per omnem vitam continuè exercere. Præterea militem patriæ cuſtodem talem & naſci & educari debere, ut canoro inſtar & erga notos ſit mitis, & aduerſus ignotos feroa, ſemperq; vigil & ſagaa. Proinde aſſerit Socrates principiũ cuiuſlibet operis maximũ quiddam eſſe, in tenera

tenera præſertim ætate facile vtrinque formabili. Idcirco futuros milites à teneris vnguiculis & ſecundū animū primo per muſicam, & ſecūdum corpus deinde per gymnaſticē mẽ format, ſub muſica comprehendẽs fabulas quoq; poeticas. Quas præcipit aſſiduè puerorū auribus adhibere. Sed tales ſolū, quales ad militare ſtudium quaſi præludia quædam & prouocent & erudiant. Similiterq; cæteros his à pueritia fabulis iubet aſſueſieri, quæ ſtudio potiſſimum futuro conducant. Contrarias verò longius arcet. Id verò maximū eſt præceptum. Deteſtatur mox poeticam impietatē turpia de dijs fingentem. Atq; eiuſmodi audiri fabulas prohibet. Subiungit geminas theologiæ figuras. Primam, Deum omnino bonum eſſe bonorumq́ duntaxat cauſam Mali verò nullius cauſam eſſe Deum. Itē ſi quem Deus punit, punire gratia boni. Secundum verò, Deum eſſe penitus immutabilem, ex eo, quòd ſimpliciſſimus, potētiſſimus, optimus, ſapientiſſimus. Quo fit vt neget Deum aliquando quenquam fallere, vel fictis ſimulachris, vel ſignis atque verbis. Neque enim in varias mutatur formas, neque cùm non mutetur, ſimulat permutari. Concludit librum aurea quadam ſententia. Mendaciū maximè omnium & dijs & hominibus eſt odioſum. Quòd ſi mendacium in ſermone odioſum eſt, idq; ſimulachrum eſt mendacij ipſius quod eſt in animo, nimirum mēdacium quod in animo eſt, & dijs & hominibus eſt admodum odioſum. Eiuſmodi verò mendacium eſt ignorantia, per quam circa rerum veritatem ſibimet animus ipſe mentitur. Quoniam verò veritas ad id quod eſſe dicitur, ſpectat, ideoq; falſum ad non eſſe declinat, meritò mendax quatenus in falſum labitur, eatenus in nihilum quoque prolabitur.

HAEC quum dixiſſem, à diſputatione liberatum me eſſe putabam, verum hoc, vt videtur, procœmium modò fuit. Glauco enim & ſemper aliàs vir, certè ad omnia fortiſsimus, & tunc quidem Thraſymachi defatigationē haud probauit, ſed dixit: Vtrum, ò Socrates, nobis perſuaſiſſe videri cupis, an reuera perſuadere, quòd omnino præſtet iuſtum eſſe quàm iniuſtum? Ego quidem, ſi in mea optione eſſet, reuera perſuadere mallem. Non igitur facis, inquit, quod vis. Dic enim mihi, videtur ne tibi huiuſmodi aliquid eſſe bonum, quod quidem eligeremus, haud certè quæ ex eo ſequantur cupientes, ſed ipſum gratia ipſius amantes? quemadmodum gaudere, & voluptates quæcunque ſine nocumento ſunt, & quæ in poſterum nihil præter gaudiū allaturæ ſint eas habenti. Mihi ſanè videtur, inquam, eſſe aliquid tale. Quid aūt eſt ne aliquid, quod & ipſum gratia ipſius, & eorum quæ ab eo fluunt, amemus? Quēadmodum ſapere, videre, valere. hæc enim huiuſmodi propter vtrunq; eligimus. Certè inquam. Tertium autē vides, inquit, genus boni, in quo eſt exerceri, malè valentem curari, medicationemq; & pecuniariam exercere? Hæc vtiq; laborioſa fatemur eſſe, prodeſſe autem nobis. Et ipſa quidem ſui gratia nunquā expeteremus, ſed quæſtus & aliorum quæ ab eis proficiſcuntur gratia. Eſt hoc planè, inquam, genus tertium. Quid tum? In quonā iſtorum, inquit, iuſtitiam ponis? Mea quidem ſententia in pulcherrimo, quod tam propter ſeipſum quàm propter ea quæ efficit ab eo qui beatus ſit futurus, expetitur. Haud ita multis videtur, ſed laborioſi generis eſſe, quod quidem propter præmia & honores & gloriam ſit expetendum, propter ſeipſum autem tanquam difficile fugiēdum. Noui equidem iſthuc multis videri, quocirca iampridem à Thraſymacho quaſi tale quiddam ſit, vituperatur: iniuſtitia verò laudatur. ſed ego hebes ſum, vt videor. Age itaque & me audi, inquit, ſi tibi quoq; hæc videantur. Thraſymachus nempe prius quàm oportet tanquam ſerpens carminibus delinitus abs te fuiſſe videtur. Mihi autem nondum ex ſentētia demonſtratio vtriuſq; euenit. Cupio enim audire quid ſit vtrunq;, & qualē vim habeat ipſum ſecundū ſeipſum exiſtens in animo: præmia verò & quæ ex ipſis proueniunt, mittere. Sic igitur faciam, ſi & tibi placet. Renouabo equidem Thraſymachi orationem, & primum dicam quale quid iuſtitiā eſſe dicant, & vnde exortam fuiſſe velint. Secūdo verò loco, omnes quicunq; iuſtitiā colunt, inuitos quodāmodo eā ſequi, tanquā rem neceſſariā, ſed non bonā. Tertio, meritò id agere. Multo ergo melior iniuſti vita q̃ iuſti, vt tradut. Mihi quidē, ò Socrates, non ita videtur. Ambigo tū plerunq;, quia obtundor quotidie Thraſymachū aliosq; innumeros audiēs. Orationē verò pro ipſa iuſtitia ꝙ melior q̃ iniuſtitia ſit, ex nullo adhuc audiui vt vellē. Cuperē quippe iuſtitiā ipſam ſecundū ſeipſam audire laudatā. maximè verò ex te hoc me arbitror auditurū. Quapropter dicā latius iniuſtā vitā laudans, dicendoq; oſtendam tibi, quo nā maximè modò audire te velim, vituperantē quidē iniuſtitiā, iuſtitiam verò laudantē. Sed vide an hoc tibi placet. Maximè, inquā, oīum: de qua.n.re quis ſanæ mentis libētius & audiat & dicat? Præclare, inquit loqueris. Enim verò quod primum de hoc dicere pollicitus ſum, iā audi quale ſit, & vnde ſit orta iuſtitia: Natura quidē dicunt iniuriā facere bonū eſſe, iniuria aūt affici malū. ſed longè plus mali eſſe in patiendo iniuriā, q̃ in inferendo boni. Quamobrē poſtquā viciſsim iniuriā & intulerint & acceperint, & vtrunq; guſtauerint: qui ne queunt vitare illud, id cōſequi operę preciū fore ducunt, vt ita inuicē cōponantur, vt neq; inferri, neq; accipi poſsit iniuria: hincq́; volūt originē habuiſſe leges conſtitutionesq́; & nominata eſſe præcepta legū legitima atq; iuſta. Hāc itaq; iuſtitiæ originē & ſubſtantiā eſſe volūt quæ media quodāmodo ſit optimū īter & peſsimū. Quādoquidē optimū eſt īferre iniuriā, nec dare pœnas; peſsimū verò pati, nec vlciſci poſſe. Iuſtū ergo horū in medio conſtitutū amari non tanquā bonū, ſed ex imbecillitate iniuriandi tanquā iniuriarū inferendarū obſtaculū. Eū ſanè qui hoc efficere poſsit, vereq; ſit vir, cū alio paciſci nunquam decernereq;, ne vltrò citroq; iniuria inferiatur, alioquin inſaniret. Hæc eſt, ò Socrates, natura iuſtitiæ atq; hmōi & talibus, vt ferunt, progenita. Quod aūt qui iuſtitiam ſeruant, inuiti id agāt, cùm ex imbecillitate iniuriā īferre nequeant, planè perſpiceremus, ſi tale quiddā aīo fingeremus: ſi vtriq; licentiā largiremur quodcunq; liberet agēdi, & iuſto pariter & iniuſto: deinde ponè ſequeremur, explorātes quò rapiat vtrūq; libido: inueniremus profectò iuſtū plus habēdi auiditate cōpulſum ad eadē ſe atq; iniuſtū cōferre. Hoc ſiquidē natura oīs vt bonū expetit: lege aūt ac vi ad ęqualitatē ſeruandā ducitur. Erit aūt licētia quā dico, talis iſtis ſi detur, qualē aliquando ferunt fuiſſe Gygæ Lydi progenitori. fuiſſe.n. ipſum ferunt mercenarium paſtorem eius qui tūc Lydis imperabat. Magna aūt imbriū tempeſtate exorta, motaq; terra, ferunt terrā hiatū feciſſe in ea regione, vbi ille armēta paſcebat. Quæ cū vidiſſet, mirabūdus in hiatū deſcendit, conſpexitq; & alia quæ fabulantur miranda, & æquū æneū concauum, & per feneſtrā cadauer in aluo equi aīaduertit, maius quidem humana forma. hoc nihil habebat aliud præter aureū digito anulū. Quo ſublato abijt, ac paulò pòſt ad paſtoralē peruenit conuentū, in quo legatus de rebus peculij ad regē per ſingulos menſes referendis creandus erat, iuxtaq; alios aſſedit. Acciditq; vt cū fortè gemmā introrſum ad manū verteret anuli, quē à cadauere arripuerat, ſubitò à nullo cōſpiceretur, alijq; de illo tanquā abſente loquerentur. Admiratus ergo, gemmā rurſus extrorſum cōuertit. quo factò, rurſus apparuit. Hoc ille aīaduertēs, diligentius periculū fecit, vtrū hanc annulus vim haberet: atq; ita illi cōpertum fuit, ꝙ verſa ad ſe gēma à nemine videretur: verſa aūt ad alios, conſpicuus fieret. Quod quidē expertus, curauit vt legatus ad regē vnà cùm alijs mitteretur, profectusq́; vxorē eius ſtuprauit, & de rege interficiendo cū ea conſiliū inijt, quo cęſo, regnū aſſumpſit. Si igitur duo tales anuli eſſent: alterumq; iuſtus, iniuſtus alterū poſsideret ac ferret, nullus profectò eſſet, vt videtur, adeò adamātinus, vt in ipſa iuſtitia permaneret, & ab alienis abſtinere vellet, cū liceret illi ex foro intrepidè quodcūq; vellet arripere, ingrediq; alienas domos, & clanculū pro libidine cuiq; congredi, & pro arbitrio quēlibet interficere, & ex carcere ſoluere, & alia, quaſi par deo ſit, inter hoīes pro arbitrio facere. Hæc igitur cùm vterq; faceret, nequaquā alter ab altero in agēdo differret, ſed

ret, ſed ambo eodẽ tenderẽt. Quæ quidẽ maxima apud oẽs eſſe põt coniectura, neminẽ volentẽ, imò inuitũ eſſe iuſtũ, quaſi id ſecundũ ſe, & priuatim non ſit bonũ. Quoniã vbicunq; iniuſtè agere quiſq; ſe poſſe confidit, agit protinus: prodeſſe.n. quiſq; priuatim multò magis exiſtimat iniuſtitiam q̃ iuſtitiã: recteq; ſentit quiſquis ita iudicat, vt ſermonis huius peribent autores. Quòd ſi quis huiuſmodi facultatẽ nactus, velit ab iniuſtitia abſtinere, neq; aliena tangat, infelicisſimus oĩum & ſtolidisſimus apud eos qui hoc aduerterent, putaretur. laudarent tñ illũ palã vicisſim ſe decipientes, quia maximè timẽt ne afficiãtur iniuria. Atq; hæc quidẽ ita ſint dicta. Vitã verò vtriuſq;, iuſti videlicet & iniuſti, ita planè dijudicabimus, ſi iuſtisſimũ virum ſeorſum & iniuſtisſimũ diſtinguemus, aliter verò nequaquã. Sit aũt hæc diſcretio talis, vt nihil auferamus iniuſtitiæ ab iniuſto, neq; quicquã ab iuſto iuſtitiæ, ſed perfectũ vtrunq; in ſuo ſtudio ponamus. Primũ igitur iniuſtus tanquam optimi artifices faciat: videlicet quemadmodũ gubernator ſummus vel medicus, quæ in arte ſua cõfici poſſunt, & quæ non poſſunt, ſentit: & illa quidẽ aggreditur, iſta relinquit: & ſiqua ꝑtereà in re peccauerit, corrigere põt: ita & iniuſtus rectè iniurias aggrediens, lateat ſi maximè iniſtus futurus eſt. Sin aũt depræhenſus fuerit, iners exiſtimãdus eſt. Extrema.n. iniuſtitia eſt, iuſtũ videri eũ qui nõ ſit iuſtus. Danda eſt igitur iniuſtisſimo extrema iniuſtitia, neq; auferenda: ſed permittẽdũ, vt is qui iniuſtè multa patrauit, apud oẽs iuſti habeat opinionem, & ſi qua in re peccarit, corrigere posſit, ſitq́; ad perſuadendum idoneus, ſi quid de ipſo mali facinoris nũciatur, & ad vim, ſi opus fuerit, inferendã, fortitudine & robore, opumq́; & amicorũ copia. Cùm hunc talẽ finxerimus, iuxtà ipſum virũ ponamus iuſtũ, ſimplicẽ hominẽ & ingenuũ, qui ſecundũ Aeſchylũ non videri, ſed eſſe bonus ſtudeat. Remouẽda quippe ab eo iuſtitiæ oĩs opinio, ne iuſtus cuiquã videatur. Si.n. videbitur iuſtus eſſe, aderunt ſibi honores & præmia. Incertũ igitur erit, iuſti ne, an honorum munerumq́; gratia talis ſit. Priuandus itaq; rebus oĩbus præterquã iuſtitia, atq; ita ponẽdus, vt ſuperiori contrariũ ſit: cùm nihil agat iniuſtè, iniuſtisſimus eſſe credatur: vt quaſi quodã examine ad iuſtitiam ſit probatus, ex eo ꝙ nec infamia, nec his rebus quę eam ſequuntur, à propoſito ſuo dimoueatur, ſed vſq; ad mortẽ immobilis perſeneret, dũ per oẽm vitam iniuſtus exiſtimatur, eſt tamẽ iuſtus: vt cũ vtriq; ad extremũ peruenerint, hic quidẽ iuſtitiæ, ille aũt iniuſtitiæ, iudicetur vter eorũ ſit beatior. Papę, quàm vehementer, ò amice Glauco, vtrunq; virũ quaſi ſtatuã quandã in iudicium manifeſtũ inducis. Quàm maximè, inquit poſſum. Cũ ergo talis ſit nihil iã, vt arbitror, difficile narratu eſt, qualis vtrũque vita maneat. Dicendũ igitur. ꝙ ſi aſperius aliquid dicatur, ne exiſtima me Socrates, hæc dicere, ſed eos qui præ iuſtitia iniuſtitiam laudant. Dicent.n. quod ita affectus iuſtus cædetur, torquebitur, & vincula patietur. Eruentur illi oculi, atq; demum oĩa mala perpeſſus ſuſpendetur, atq; cognoſcet, non eſſe, ſed videri iuſtũ concupiſcendũ eſſe. Aeſchyli aũt carmẽ rectius intellligi poterat de iniuſto. Dicẽt profectò iniuſtũ vtpotè veritati conſona ſectantẽ, neq; ad opinionẽ hoĩum viuentẽ, appetere quidẽ nõ videri, ſed eſſe iniuſtũ, profundũ ſanè ſulcũ & frugiferũ, mentẽ habentẽ, ex quo glorioſa germinent cõſilia. Primũ quidẽ magiſtratus capere in ſua ciuitate, cũ iuſtus appareat: deinde quã velit vxorem ducere, & ſuas cui velit elocare: cũ quibuslibet cõgredi cõmunicareq;, atq; ad hæc oĩa vtilitatẽ capere quæſtũ facientẽ, cùm inferre iniuriã minimè vereatur: in certaminibus tũ publicis, tum priuatis ſuperiorẽ euadere, pluſq́; emolumenti q̃ aduerſarios inde excerpere: atq; hinc effici diuitẽ, vnde & proſit amicis, & inimicis obſit: Deos autẽ donarijs & ſacrificijs magnificè colat, & multò melius q̃ iuſtus cõciliare ſibi posſit quẽlibet vel hoĩum, vel deorũ, ex quo cõſentaneũ eſſe volunt, vt deo chareor ſit q̃ iuſtus. Hac ratione aiunt, ò Socrates, & apud deos, & apud hoĩes melius iniuſto vitã inſtitutã eſſe, q̃ iuſto. Hæc cùm dixiſſet Glauco, egoq; ad hæc reſpondere aliquid cogitarẽ, frater eius Adimantus, Nondũ, inquit, ò Socrates, ſatis de hac re dictũ. Quid igitur? inquã. Quia id, inquit, dictũ nõ eſt, quod maximè dici oportuit. Frater, inquã ego, adeſto viro, vt habet prouerbiũ. Quare tu ſi quid hic reliquit, adiuua. quanquã me quę dicta ſunt ab iſto, cõuincere poſſunt, atq; afficere, vt defendere iuſtitiã nequeã. Nihil eſt, inquit. Audi & hæc prætereà. Decet.n. & cõtrarias orationes inducere earũ quas hic attulit, quibus laudatur quidẽ iuſtitia, iniuſtitia contrà vituperatur, vt manifeſtius fiat quod mihi Glauco velle videtur. Præcipiunt ſanè patres filijs, atq; oẽs qui curã aliquorũ habent, oportere iuſtum eſſe, nõ propopter ſeipſam iuſtitiã laudãtes, ſed propter eos q inde ſequuntur honores: vt qui iuſtus habetur, ex ea optione magiſtratus, & connubia, & quæcunq; de eo qui iuſtus habetur, paulò antè dicebat Glauco, aſſequatur. Enimuerò gloriæ illi præmiũ quoddã in primis inducunt. Nã inferentes deorũ beneuolentias, ſumma referre poſſunt à dijs beneficia ſanctis viris collata. Quod generoſus Heſiodus Homeruſq; teſtantur. Ille.n. iuſtis deos hoc concedere perhibet, vt quercus in ramis altioribus glãdes ferã, in medijs apes, & oues lana onerẽtur, multaq; alia generis eiuſdẽ bona. His ſimilia dicit & alter. Quẽadmodũ.n. inquit, probo regi quiq; dei ſimilis ſit, bonũ cõferat nomen, ferat terra nigra triticũ atq; hordeũ, pomis grauẽtur arbores, fœcundæ pecudes facilè pariant, mare piſces ſubminiſtret. Muſæus itẽ atq; eius filius excellẽtiora ẽt bona iuſtis ab ipſis dijs tribui voluerunt. Apud inferos.n. agentes, ipſoſq; in ſanctorũ cõuiuijs collocãtes, coronatos faciũt magna ſemper in voluptate ebrios viuere exiſtimãtes pulcherrimũ virtutis præmiũ æternã ebrietatẽ. Qui aũt longiora his præmia à dijs dari volũt, filios dicunt poſteroſq; iuſti fideliſq; viri genus ſuũ per ſecula propagere. His & hmõi iuſtitiã laudãt: prophanos verò atq; iniuſtos cœno quodã apud inferos obruunt, & aquã cribro ferre cogunt. Viuentes etiã infamia notant. Ac demũ quæcunq; ſupplicia eorũ narrabat Glauco, qui iuſti ſunt, & videntur iniuſti, eadẽ inſuper iniuſtorũ enarrant, alia verò non habent. Laus igitur & vituperatio ſic vtrorunq; ſe habent. Præter hæc cõſidera Socrates, aliã quãdam de iuſtitia iniuſtitiaq; orationis ſpeciẽ & priuatim & à poetis inductã. Omnes.n. vno ore canũt bonũ quid temperantiam & iuſtitiam eſſe, difficilè aũt & laborioſum: Intemperantiam verò & iniuſtitiam, iucundũ quidem & facile comparatu, opinione tantum legeq́; turpe. Vtiliora quinetiã iuſtis iniuſta, vt plurimũ, vulgò dicunt. Et malos quidem diuites potenteſq́; facilè honorant, priuatimq́; ac publicè beatos appellant: eos autem contemnunt qui imbecilles & pauperes ſunt, quamuis concedãt ipſos meliores cæteris eſſe. Horum verò oĩum maximè mirãdi de dijs & virtute ſermones circũferuntur. Deos plurimis bonis hoĩbus infelicẽ vitã dediſſe, malis aũt cõtrà. Vates inſuper & arioli ad ianuas diuitũ accedentes, perſuadent vim habere, à dijs ſacrificijs & carminibus acceptã, purgãdi per celebritates & oblectamenta quædã, ſi quod ſcelus ab his, aut eorũ maioribus patratũ fuerit, & nocendi paruo ẽt ſumptu cuicunq; velint inimicorũ & iuſto pariter & iniuſto: Aſſerũt quippe tum blandimẽtis quibuſdã, tũ vinculis ſe deos inducere, vt ſibi in his hominibus obſequantur. Ad hæc omnia poetarũ afferũt teſtimonia, partim quòd facilè labamur in vitium.

Prouerbium.

Mortales uitium penitus labuntur in omne
Præcipites, quoniam facilis via ducit ad ipſum,
Hoc quia vel nobis iam tum naſcentibus hæret.
Virtutem ante ipſam dij propoſuere laborem,
Difficilesq; vias cunctis adeuntibus illam.

Partim ꝙ deus precibus noſtris muneribuſq; flectatur, Homerũ adducunt teſtem, qui inquit: Exorabiles co.i-

ues tib.lcʒ.q;

uertibileſq́; & dei ſunt, & hos quidem ſacrificijs,votis,libationibus,& hoïes cùm peccauerint, præcantes vertũt.

Sunt faciles ſuperi,precibus flectuntur,& ijdem
Sacrorum nidore pio placantur,& ipſis
Nimirum votis hominum,quæ ſiquis in illos
Errarit, veniam rogitans,concepit in aris.

Libros autem circunſerunt Muſei & Orphei, Lunę & Muſarum filiorũ,ſecundum quos ſacra celebrant,perſuadentes non priuatis ſolùm, verumetiam ciuitatibus ſolutiones & purgationes ſcelerum per ſacrificia cùm ludorũ oblectamentis fieri, & viuentibus & deſunctis: quas quidem Teletas, id eſt, expiationes vocant, quæ nos ab illis quæ illic mala ſunt,liberent: ſacrificijs autem prætermiſsis grauia nos manent. Hæc omnia, ò Socrates, talia ac tanta de virtutis vitijq́; præmijs quo ad deos & homines pertinet,dicimus. Quid putamus acturos hæc audiẽtes animos eorum iuuenum,qui ſolertes ingenio ſunt,& ad omnia dicta commodè celeriterq́; cõuerſi ex ſeipſis deliberare poſſunt, qualis aliquis exiſtens,& quorſum tẽdens quàm optimè vitam agat? Conſentaneum eſt iuuenèm talem Pindari illud animo voluere. Vtrum iuſtitiæ

Pindarus de iuſto & iniuſto.

conſcendam alta mœnia,an obliquas doli vias ingrediar, meq́; ita ſulciens vitam agam? Ea enim quæ dicta ſunt, mihi quidem ſi iuſtus ſim non tamen appareã, nihil prodeſſe dicunt, labores autem & pœnas certas eſſe. Iniuſto verò opinionem iuſtitiæ aſſecuto, vita diuina adeſſe dicitur. Nonne igitur poſtquam exiſtimatio hęc iuſtitiæ, vt ſapientes tradunt, veritatem cogit ac violat,& ad beatitudinem eſt præcipua,ad eam omnino tendendũ eſt? Induere itaq; imaginem oportet iuſtitiæ, & quandam præ ſe ferre virtutis adumbrationem,à tergo verò illã ſapientis Archilochi vulpem aſtutam ac variã trahere. At dixerit fortè quiſpiam, haud facile eſſe vt malus quis ſemper lateat. Nos verò reſpondebimus, nihil magnum eſſe facile. Veruntamen ſi beati eſſe volumus, hac eundum eſt,qua rationum veſtigia ducunt. Etenim vt noſtra improbitas occulta permaneat, coniurationes ſocietateſq́; inibimus. Adſunt quinetiam perſuaſionis magiſtri, qui ſapientiam concionatoriam & iudicialẽ tradunt: ex quibus partim perſuadebimus, partim cogemus, vt dũ nobis plura arrogamus, pœnas minimè perſoluamus. Sed deos quidem neq; latere,neque cogere poſsibile eſt. Verùm ſi non ſunt,vel humana non curant,haud nobis curandum eſt vt eos lateamus. Si autem ſunt & curant humana,nos nõ aliundè id nouimus, vel audimus,quàm ex multorum ſermonibus,& ex poetis genealogiam ipſorũ ſcribentibus. Iidem verò ipſi perhibent poſſe deos precibus,ſacris,& muneribus flecti. Quibus vel vtrunq; credendum eſt,vel neutrũ. Si ita credendum,& iniuſtè agẽdum,atq; ex ipſa rapina dijs ſacrificandum. Iuſti enim ſi ſimus, illæſi à dijs erimus: ſed quæſtus qui per iniuſtitiã comparantur,reſpuemus. Iniuſti autem diuitias parabimus, ſceleribuſq́: patratis,illos precibus flectentes,à pœna liberabimur. Sed enim apud inferos pœnas dabimus eorum quæ hic iniuſte commiſerimus, vel nos, vel nati natorum. At,ò amice, dicere quadam ratione licebit. ſupremæ pro peccatis commiſsis expiationes multũ poſſunt,exorabileſq́; dij ſunt,vt maximæ ciuitates dicũt. Et deorũ filij poetæ, prophetæq́; deorũ, hæc ita ſe habere teſtãtur. Ergo quę ratio vlterius nos inducet,vt præ ſummam iuſtitia iuſtitiã eligamus, quandoquidẽ ſi iniuſtitiã ſub adulterina ſpecie honeſtatis occultauerimus,& apud deos,& apud homines oĩa nobis ad votum ſuccedent,& viuentibus,& defunctis, quemadmodum multorum excellentiumq́; virorũ teſtatur oratio? Ex oĩbus iã dictis, ò Socrates,quis crediderit cum hominẽ iuſtitiam ſeruaturũ,cui ſit aliqua vis aut fortunæ, aut opum, aut corporis, aut generis,ac non potius ſubriſurum, ſi laudari eam audiuerit? Quinimò ſi quis falſa oſtendat quæ diximus,recteq; norit iuſtitiã optimum eſſe, vehementer ignoſcet, neq; iraſcetur iniuſtis,cum intelligat,niſi quis diuina quadam natura iniquitatem oderit, vel doctrina abſtinuerit ab iniuſtitia, neminẽ ſua ſponte eſſe iuſtũ: ſed præ timiditate,vel ſenectute,vel alia quadã imbecillitate vituperare iniuſtitiã,cũ eam exequi nequeat. Quod quidẽ ex eo patet, quoniã vt primũ quis poteſtatẽ adeptus eſt, primus pro viribus agit iniuſtè: horumq́; oĩum alia nulla eſt cauſa,quàm ea vnde hęc omnis oratio mihi & huic,ò Socrates,aduerſum te profecta eſt. Quoniam ex vobis,ò mirifice Socrates,quicunq; laudes iuſtitię profitemini, à priſcis illis heroibus incipientes, de quibus aliqua extat memoria, vſq; ad noſtros homines, nullus vnquã aliter laudauit iuſtitiam,vel iniuſtitiã vituperauit,q̃ ad gloriã muneraq́;, vel pœnas reſpiciens, quæ ab illis proficiſcuntur. Ipſum verò vtrunq; ſuapte natura quid agat in habentis animo latẽs deos & homines,nullus vnquam vel in poematis,vel alio ſermones ad ſufficientiam enarrauit,quòd videlicet iniuſtitia ſit maximum malorum omniũ quotcunq; ſuſtineat aĩus, iuſtitia verò maximum bonum. Si .n. ſic ab oĩbus vobis fuiſſet à principio dictum, & nobis ab ipſa pueritia perſuaſum, non inuicẽ cohiberemur, ne quid in alium ageremus iniuſtè,ſed vnuſquiſq; ſui ipſius cuſtos eſſet,timens ne iniuſtè agẽs,maximo malo adhæreret. Hæc, ò Socrates, hactenus. fortè verò & plura Thraſymachus, aut aliquis alius de iuſtitia & iniuſtitia vtriuſq; cõuertentes vim diceret,& oneroſe admodũ. Vt mihi videtur. Sed ego nihil abs te celari volens, cupiẽſq́; ex te audiri cõtraria, orationem protraho. Ne ergo nobis ſolum oſtẽdito iuſtitiam iniuſtitia præſtantiorẽ eſſe, ſed quo ipſa per ſe afficiens vtraq; aĩum,hæc quidẽ malũ,illa bonũ ſit. Opiniones aũt auferas,vt etiã Glauco iuſſerat. Si.n. non abſtuleris vtrinq; veras,falſas aũt appoſueris: non iuſtũ dicemus laudare te, ſed id,quod iuſtum videatur: neque iniuſtũ vituperare, ſed quod videatur iniuſtum, iubereq́; iniuſtum iuſtitiam occultare, aſſentiente Thraſymacho: Iuſtum quidem alienum bonum,potentiori conferens: Iniuſtum autem ipſum conferens atque vtile,imbecilliori tamẽ inutile. Poſtquam igitur aſſenſus es iuſtitiã his bonis annumerari,quæ & propter illa,quæ ſequuntur,& multo magis ipſa propter ſe ſunt expetenda,videlicet videre, audire, ſapere, bene valere, & quæcunq; alia bona ſuapte natura fœcunda ſunt & precioſa, non opinione conſtant: hoc vtique ipſum lauda in ipſa iuſtitia, quòd per ſe ipſa habentem iuuat, cum iniuſtitia lædat. Opiniones autem & præmia alijs laudanda relinque. Nam ego quidem cæteros, quoties ita iuſtitiam laudarent,vel vituperarẽt iniuſtitiã,ferre poſſem,vt opiniones & prẹmia laudare,vel vituperare viderentur. Te aũt minimè, niſi fortè tu iuſſeris: quoniam omnem vitam nulla in re alia, quàm in hac ſpeculatione conſumpſiſti. Ne igitur nobis ſolum oratione oſtende præſtantiorem iniuſtitia iuſtitiam eſſe,ſed quo nam modo vtraq; ipſarũ ſui participem afficiens, ſiue lateat, ſiue non lateat deos & hoïes,hæc quidem bonũ ſit, illa malũ. Hæc ego cùm audiſſem,quãuis & aliàs ſemper Glauconis & Adimanti ingenium adamaſſem, tunc tñ vehementer admiratus ſum,dixiq́;: Nõ male in vos, ò filij illius viri, principium elegorũ carminũ amator Glauconis inſcripſit, qui cũ in Megarẽſi prælio fortiter pugnauiſſetis: ò filij,inquit. Ariſtonis incliti viri,diuinum genus. Hoc bene dici videtur amici. Diuinè.n. affecti eſtis,ſi non eſtis perſuaſi, iniuſtitiam iuſtitia meliorẽ eſſe, cùm adeo pro ipſa abunde loquamini. Videmini autem mihi perſuaſi non eſſe. Coniecturam capio ex veſtris moribus,quoniam ſecundũ orationẽ ipſam vobis minimè crediderim. Quo aũt magis credo,eo magis quò me vertam ambigo. nam quomodo adiuuem neſcio. Videor quippe non poſſe. Illud autẽ ſignum eſt.quòd ea quibus ego ſuprà aduerſus Thraſymachũ ſufficienter oſtendiſſe putabam,iniuſtitia meliorem eſſe iuſtitiã, non admiſiſtis. Neq; rurſus quomodo nũc ſuccurrã inuenio,veritus ne fortè impiũ ſit,vt qui iuſtitiam

ſtitiam coràm vituperari intelligit, ſubterſugiát: neq; pro eius defenſione verba faciat, quàm diu ſpirare, & loqui cōceditur. Præſtat itaq; pro viribus ſuffragari. Tūc Glauco & cæteri oēs rogarūt, vt omni ope auxiliarer, neq; diſputationē relinquerē, ſed perſcrutarer quid eſſet vtrunque, quæ ue reuera veriuſq; vtilitas. Dixi igitur, vt mea erat opinio, quæſtionē hanc quā aggredimur, nō eſſe cōtēnendā, ſed hoīs acutè cernētis opus, vt mihi videretur: ac poſtquā nos aliter nō valemus, perinde inueſtigandā, eſſe iuſtitiā, ac ſi quis nō acutè cernentibus literas paruas proculq; poſitas legendas mandaſſet: deinde animaduertiſſet aliquis eaſdē literas eſſe alibi in maiori quodā loco maiores atq; inde operæ precium cenſuiſſet, vt eas primo legentes, ita demū minores ſi eædem ſunt, conſiderarent. Ita prorſus. Adimantus inquit. Sed quid tu ſimile in hac de iuſtitia inquiſitione vides, ò Socrates. Dicam, inquam. Dicimus ne iuſtitiā hominis vnius eſſe? Dicimus totius ciuitatis? Planè, inquit ille. Atq; ciuitas nōne maior vno viro. Maior, inquit. Fortaſſe igitur iuſtitia amplior in maiori ineſt, faciliorq; eſt cognitu. Quare ſi vultis, prius quæremus in ciuitatibus, quidnam ſit. Idq; deinde in ſingulis conſiderabimus, maioris ipſius ſimilitudinē in minoris idea contēplantes. Scite, inquit, loqui mihi videris. Si ciuitatem oratione conſtitutam inſpiceremus, iuſtitiā quoque eius & iniuſtitiam videremus. Fortaſsis, inquit ille. Quo facto ſpes erit facilius cognoſcendi quod quærimus. Maximè. Opus eſt igitur iſtud efficere. Nam non parua res, vt arbitror. Conſidera itaq;. Ecce conſideramus, inquit Adimantus. Sed tu ne aliter facito. Fit vtiq;, inquā ego, ciuitas vt exiſtimo: quandoquidem nullus noſtrū ex ſeipſo ſufficiens eſt, ſed multorū indiget. An uerò tu putas aliud extitiſſe ciuitatibus conſtituendis initium? Nullū aliud, inquit ille. Sic itaq; alius aliū aliumq; ſibi & ad uſum aliū adiungentes, cū multis indigeamus, multos in habitationem vnam cōicatores adiutoresq; congregauimus. Quem cœtum, ciuitatem nos appellamus. nōne? Oīno. Impertiunt ergo viciſsim ſua, & aliena viciſsim accipiunt, cōducere ſibi viciſsitudinē hanc exiſtimātes. Ita prorſus. Age iam cōſtituamus oratione noſtra à principio ciuitatē. Faciet aūt ipſam, vt videtur, indigentia noſtra. Quidni? Prima verò & maxima omniū indigentia, eſt præparatio victus, vt & ſimus & viuamus. Certè. Habitationis ſecunda. Tertia veſtitus & hmōi. Eſt vt dicis. Age igitur. Sed quo nam modo ciuitas ad hanc præparationē ſufficiet? An nō unus erit agricola, ædificator alius, alius textor? Nunquid & coriariū ibidem annumerabimus, vel aliquē alium rerū ad corporis vſum pertinentiū curatorē? Maximè. Erit itaq; ipſa ciuitas ſaltē ex quatuor aut quinq; viris. Apparet. Quid igitur? Vnūquenq, iſtorū oportet ſuū opus alijs cōicare? videlicet agricolam vnū viris quatuor victū præparare, & in quadruplo tempus & laborem in agricultura conſumere, atq; alijs cōicare? an potius aliorū cura neglecta quartā ſibi ſoli partem cōparare, præparationē videlicet alimentorū in quarta temporis parte? Reliquarum aūt partium temporis vnam in cōſtruenda domo, aliam in veſtitu, aliam in calceis conficiendis conterere, neq; curioſe alijs rem ſuam cōmunicare, ſed ipſum ſibi ſine alterius auxilio prouidere? Fortè hoc modo, ò Socrates, inquit Adimantus, facilius eſſet quàm illo. Minimè per Iouem, inquā. abſurdū enim. Nā te loquente cōſidero, naſci nos quidē non admodū ſimiles, ſed differentes inuicem, ſingulosq; ad ſingula opera prōptos natura produci. An non tibi videtur? Mihi verò. Quid aūt? agerétne melius aliquis vnus oēs ſimul artes, vel ſinguli ſingulas? Singuli ſingulas. Atqui & hoc manifeſtū eſſe exiſtim, ꝙ ſi nobis in alio quodam negotio occupatis, opportunitas alicuius operis præterit, eiuſdē perit & actio. Patet. Nō.n. quod faciendū eſt, facientis otiū expectare vult, ſed neceſsitas cogit facientē, opus ipſum obſeruata ſemꝑ occaſione proſequi. Neceſſe eſt. Ex his patet ſingula fieri & plura, & melius, & facilius, quando ſinguli ſingula ſecundū naturā occaſione ſeruata ab alijs ceſſantes efficiunt. Sic eſt oīno. Pluribus igitur, ò Adimāte, opus eſt ciuibus ꝙ quatuor, ad ea quæ diximus cōparanda. Nō enim agricola, vt videtur, ſibi aratrū cōficiet, ſi cōmodum operi futurū eſt, neq; ligones & raſtros, neque alia inſtrumenta quibus agricultura indiget. Neque rurſus ædificator. Multis.n. & huic opus eſt. Idemq; de textore & coriario dicendū erit. Idē. Fabri igitur lignarij & ferrarij, alijq; hmōi plures artifices, noſtri in eo oppido conciues facti frequentius ipſum efficiēt. Vera loqueris. Sed nondū ſatis amplū hoc eſſet, niſi ipſis bubulcus & opiliones & paſtores alios adderemus, vt & agricolæ ad arandū boues haberēt, & architecti iumentis ad conuectandū materiē vterentur, textores aūt & coriarij pellibus ac lanis. Haud ſanè parua eſſet ciuitas, quæ oīa hæc haberet. Atqui cōſtituere ciuitatē in eo loco in quo aduectionibus non indigeat, fermè impoſsibile eſt. Impoſsibile certè indigebit igitur & alijs, qui ex alia vrbe importent, quibus hæc indigeat. Indigebit. Vanus aūt eſſet miniſter nihil adducēs earū rerū, quibus indigēt hi, à quibus affert ea quorum ſua ciuitas indiget. Vacuus.n. rediret. Nōne? Videtur. Oportet igitur non ſolū ea cōfici, quæ illi ciuitati ſufficiāt, ſed qualia & quot ijs quibus illa indiget. Oportet ſanè. Pluribus igitur agricolis & alijs artificibus nobis opus eſt in ciuitate. Pluribus certè. Et alijs inſuper miniſtris qui & importēt & exportēt ſingula. Iſti aūt mercatores ſunt. An non? Sunt. Mercatoribus igitur indigebimus. Certè. Et ſi quidē maritima mercatura erit multis ēt opus erit, qui maritimæ mercaturæ periti ſint. Multis planè. Quid aūt in ipſa ciuitate? quō inter ſe impertiē ea quæ ſinguli operantur? Cuius impertionis gratia, cōicationem induximus, ciuitatemq; conſtruximus. Patet ꝙ emendo & vendēdo. Forū itaq; nobis & nūmus in commercijs ex hoc permutationis gratia inſtituetur? Oīno. Nū igitur ferēs in forū agricola aliquid ex his quæ facit, vel aliquis alius artifex, ſi nō in eodē tēpore veniant quo & illi quibus cū eſt hæc permutaturus, ceſſabit ab opere, in foro cōſiſtens? Nullo modo. Sed ſunt qui cum hoc animaduertāt, ſeipſos ad hoc miniſteriū præparent. In ciuitatibus.n. rectè inſtitutis id agūt hoīes quidā imbecilles corpore, & ad aliud opus inutiles, qui illic cōſtituti circa forū partim quidē argēto cōmutant cū his qui aliquid vēdituri ſunt, partim res dāt pro argēto his qui empturi. Hæc ergo neceſsitas nobis cauponū genus in vrbe procreat. An non caupones eos vocamus, qui ſe in foro ad venditionē emptionemq; cōſtituūt? Qui verò ad alienas vrbes migrāt, mercatores? Proculdubio. Sunt & alij præterea, vt arbitror, miniſtri, qui cū huic ſocietati parū animi viribus cōferre poſsint, robur corporis ſufficiēs ad labures habēt. Iſti ergo roboris vſum vendētes, quia ipſum præmiū mercedē appellant mercenari nuncupātur. Nōne ita? Ita prorſus. Cōplementū itaq; ciuitatis & mercenarii ſunt. Videtur. Nunquid, ò Adimāte ita iā à nobis adaucta eſt ciuitas vt ſit perfecta? Fortè. Vbínam in ipſa iuſtitia erit & iniuſtitia, & cui ſimul innata atq; inſita ex his rebus quas tractauimus? Equidē, ò Socrates, neſcio, niſi fortè cōſiſtat in mutuo quodā vſu eorū quæ dixim⁹. Forſitā benedicis: Cōſiderādū tn̄, neq; deſiſtēdū. Et primū quidē intueamur qua ratione victu vtētur, qui ita inſtituti ſunt ciues. An nō cibos parabūt, & vinū, & veſtes, & calceamēta, & domos? Aeſtate quidē vt plurimū, ſine veſte, & ſine calceis erūt: Hyeme aūt veſtibus & calceis ſufficiēter ornati. Nutriētur aūt ex hordeo & frumēto farinā cōficiētes & partim quidē pinſendo, partim cōgerēdo, placētas ægregias panesq; ſuper calamis, aut puris frōdibus imponētes, in lectisq; ex herbis ſmilace atq; myrto factis, diſcūbentes comeſſabūtur ipſi & eorū filij, vini pocula ſumētes coronati, & deos laudātes, iucūdè ſimul viuent, nec ultrà cēſum filios generabūt, cauentes & paupertatē & bellū. Et Glauco reſpondens, Sine obſonio, vt videtur, inquit, cōuiuas feciſti. Verū dicis, inquā. Oblitus

enim

enim hoc eram, quòd quidem habituri eſſent obſoniū, ſal videlicet & oleas & caſeum & porrum. præterea holera quaſi agrorum pulmenta ſuſcipient. Et bellaria ipſis addemus, ficuum, cicerum, & fabarum, & baccas myrti, & phaginas glandes prunis torrebunt, modeſte bibentes. Sicq; quiete & ſalubriter viuentes ad ſenectutē vſq; aliam eiuſmodi vitam poſteris ſuis relinquent. Si ſuibus, ò Socrates ciuitatem, inſtituiſſes, quæ nam alia ipſis cibaria præparaſſes? Quid ergo agendum? ò Glauco. Quod multi ſolent, inquit, ſuper thoris diſcumbendum, niſi miſere velimus viuere, epulisq; ex menſa veſcendum, obſonijsq; & bellarijs quibus his temporibus vtuntur. Eſto Glauco, inquam ego. Intelligo: nō.n. vrbem, vt videtur, conſideramus ſolum qūo fiat, ſed delicatam vrbem. Fortè igitur non male ſe habebit. Hanc.n. intuentes, forſitan deprehendemus vbi nā iuſtitia & iniuſtitia ciuitatibus in naſcantur. Vera vtiq; mihi ciuitas eſſe videtur quā diximus, tanq̄ ſana. verùm ſi vultis, ciuitatē quoq; turgidā cōſideremus. Nihil.n. prohibet. Profectò hæc, vt videtur, quibuſdā nequaquam ſufficient, atq; hic victus non placebit, ſed & thori addentur & menſæ, & alij apparatus, & vaſa, & obſonia, vngentaq; & ſuffitus, ſcorta, aromata, condimenta, oblectamentaq;, & hæc oīa profuſe. Neque ſolum ea quæ ſuprà ritulimus, neceſſaria ponenda ſunt, domus, veſtes, & calcei, ſed addenda rurſus pictura, & varietatis artificia, aurū, & ebur, cæteraq; eiuſdem generis oīa nónne? Oīno, inquit, Nōne igitur maiorem ciuitatē oportet conſtitui? illa.n. ſana non amplius ſufficiens eſt, ſed mole quadam & multitudine replenda eſt, eorū qui non amplius neceſsitatis cauſa in ciuitatibus ſunt: quales ſunt venatores oēs, & mimi, immitatoresq; partim circa figuras atq; colores, partim circa muſicā, poetę ſcilicet, eorumq; miniſtri rhapſodi, recitatoresq; carminum, actores, cantores, ſaltatores, redēptores, & apparatuū inſtrumentorumq; variorū artifices, tū aliarū rerum, tum earum quæ ad muliebrem ornatū pertinent. Quinetiam miniſtris pluribus indigebimus. An nō opus eſſe tibi videtur, pædagogis, nutricibus, educatoribus, tōſoribus, cæterisq; ornandi miniſtris? His pręterea qui obſonia & culinam parent, præterea & ſubulcis egebimus. hæc enim nobis in priori ciuitate nō erant. non.n. erat opus. In hac autem & hac, & alijs eſcis cōpluribus ex animaliū carnibus indigebimus, an nō? Quídni? An nō & medicis indigebimus multo magis: ita viuentes, quàm vt antea dicebamus? Valde quidē. Atqui & regio, quæ tunc eos hoīes ſufficiēter alebat, parua erit. An quo modo dicimus? Eſt vt dicis. Nōne igitur de finitimorū regione nobis aliquid vſurpabimus, vt ſatis agri habeamus ad paſcendū atq; arādū, & finitimi quoq; de noſtra, ſi & alij ad cumulū diuitiarū ſe conferēt infinitū, neceſsitatis terminos excedentes? Longe neceſſe erit, ò Socrates. Pugnabimus ergo? vel quid agemus? Pugnabimus. Atq; nondum dicimus, quid aut mali, aut boni bellū afferat: ſed hoc ſolū, q̄ originem bellorū iuuenimus: ex quibus cū eueniunt, & publice, & priuatim magnæ vrbē calamitates inuadunt. Sic prorſus accidit. Igitur & maiore ciuitate opus eſt ad exercitū maximum cōparandum, qui ob ea quæ dicta ſunt, incurrentibus hoſtibus obuius ſit. Nōne ad pugnandū iſti ſufficiant quos narrauimus? Non, ſiquidē tu atq; nos omnes rectè ſuperiora cōceſsimus, cū vrbē conſtituentes, in hoc conuenimus, impoſsibile eſſe unū plures artes bene exercere. Vera loqueris. Certamen bellicum non artificioſa facultas eſt? Eſt, & maximè quidē. Nunquid igitur de coriaria magis q̄ de bellica eſt curandum? Minime. Prohibuimus aūt ne coriarius opera ſimul aggrederet agricolæ, vel textoris, vel architecti, & in ſua duntaxat arte verſari præcipimus, vt opus ipſius q̄ optimè nobis conficeretur: ſingulisq; alijs ſingula pro cuiuſq; ingenio tribuimus, vt quiſq; id vnū ad quod natura ducit aggrediatur; ocíumq; à cæteris agēs, & temporis opportunitate ſeruata, optimè illud efficiat. An verò parum quid intereſt, vtrū bellica rectè peragātur nec ne. An fortè vſqueadeo facile hoc ſtudiū, vt poſsit quis bellicoſus ſimul vir eſſe & agricola, vel coriarius, vel aliquis alius artifex? luſor aūt talorū vel alearū, nullus quidē idoneus eſſet, ni à pueritia ſtudium illi arti adhibuiſſet, ſeduluſq; incubuiſſet. Et ſcutū quidem accipiens, vel alia quædā militaria arma & inſtrumenta vno die idoneus miles erit in quouis certandi genere, aliorum aūt inſtrumentorum nullum aliquē artificem faciet vel athletam, neq; vtile erit illi qui in eo ſtudio peritus non fuerit, & ſufficienter exercitatus. Precioſa admodum inſtrumenta eſſent. Nōne quāto maius cuſtodiæ opus eſt, tāto maiori otio indigebit, arteq; & exercitatione maiori? Ita exiſtimo. Nōne & natura ad ſtudiū ipſum idonea. Quídni? Noſtrū igitur erit officiū, vt uidetur, quo ad fieri poſsit deligere, quæ & quales naturæ ſint ad vrbē cuſtodiendā idoneæ. Noſtrum planè. Per Iouē, nō humile negotium ſumpſimus: nō tamen eſt formidandū quatenus vires ſuppetunt. Nō certè. Exiſtimas ne differre naturā generoſi canis, & generoſi ádoleſcētis ad cuſtodiā agendā? Quorſum hæc? vtrūq; ipſorū ſagacem oportet eſſe ad ſentiendum, & velocem, deinde ad inſequendū, ac demum robuſtum, cùm aſſecutus fuerit, ad pugnandum capiendumq;. Opus certè eſt oībus iſtis. At qui audax & fortis ſit oportet, ſi quidem bene pugnaturus ſit. Quídni? An verò fortis erit & audax qui iracūdus nō ſit, ſiue equus, ſiue canis, ſeu quóduis aīal? An non animaduertiſti inexpugnabilem inuictamq; eſſe iram? qua præſente aīa oīs intrepida ad omnia eſt & inuicta? Animaduerti. Manifeſtū eſt qualem corpore cuſtodem eſſe oportet. Manifeſtum. Quinetiam qualem & aīa, ſcilicet iracundum. Et hoc Qūo ergo, ò Glauco, aſperi nō erunt aduerſus ſe inuicem ciueſq; alios, cùm tali natura præditi ſint? Haud facile iſtud per Iouem. Veruntamen oportet erga ſuos manſuetos: aduerſus aūt hoſtes, immites eſſe: alioquin haud expectabunt donec ipſos alij perdant, ſed ipſi ſeipſos perdēt. Sic accidet. Quid igitur faciemus? Vbinam manſuetū ſimul & iracundum ingenium reperiemus? Cōtraria nanq; iracundæ naturæ mitis apparet. Verum qui alterutro horum carebit, cuſtos bonus non erit. Hæc autem in unum congredi non poſſe videntur. Atq; ita ſequitur, vt bonus cuſtos inueniri nō poſsit. Videtur vt dicis. Et ego hæſitans, mecumq; ipſe animo ſuperiora reuoluens, meritò, inqnā, dubitamus amice. Nā ab ea quā ſuprà induximus cōparatione digreſsi ſumus. Quo pacto id ais? An nō inuenimus tales quaſdā eſſe naturas, quales minimè putaueramus, habentes hæc ſimul in ſe contraria? Vbínā? In alijs animalibus hoc vtiq; videre licet, & non minimè in eo cuſtode, cùm quo noſtrum cuſtodem comparabimus. Noſti.n. generoſi canis hunc à natura morem eſſe, vt aduerſus familiares & notos mitiſsimus ſit, contrà verò aduerſus ignotos. Noui certè. Qualis debeat eſſe cuſtos.
Ergo neq; impoſsibile eſt, neq; præter naturā quod quærimus. talem videlicet eſſe cuſtodē. Sic apparet. An videtur præterea tibi opus eſſe, vt qui futurus ſit cuſtos, ad ferocitatem illā addat vt natura philoſophus ſit? Quomodo iſtud ais? Non.n. intelligo. Atqui & hoc in canibus intueri licet, quod quidem in beſtia dignum admiratione ſit. Quale iſtud? Quē enim ignotū viderit grauiter fert, & ſi nihil mali ab eo ſit perpeſſus. Noto autem blāditur, quamuis nihil boni ab eo ſuſceperit. An nondum hoc admiratus es? Haud valde hucuſq; animaduerti, quòd autem hoc facit, manifeſtum eſt. At enim videtur hic naturæ ipſius effectus ingenuus, ac verè philoſophus. Qua ratione? Quoniam aſpectum nulla re alia amicum & inimicum diſcernit, quàm quód hunc quidem nouit, illum aūt ignorat. Nonne igitur meritò dicendum erit diſcendi cupidū, atq; ſtudioſum, quòd cognitione & ignorantia diſcernit domeſticum ab extraneo? Erit. Quidni? Porrò diſcendi ſtudioſus & philoſophus, idem. Idem. Cur igitur audacter nō ponamus & in homine, ſiquidē aduerſus familiares & notos mitis futurus eſt, philoſophum ipſum

eſſe

eſſe & diſcendi cupidũ oportere? Ponamus. Philoſophus
igitur & iracundus, & velox, & robuſtus natura erit, qui
ciuitatis cuſtos optimus eſt futurus. Sic eſt omnino. Ta-
lis itaq; cuſtos ſit. At quo pacto nutrientur à vobis, eru-
dienturq́; cuſtodes? Atq; hæc conſideratio nunquid vo-
bis conferet ad id cuius gratia conſideramus oĩa, compe-
riendũ, quomodo ſcilicet in ciuitate iuſtitia inſit & iniu-
ſtitia? Id certè cogitandum eſt, ne fortè vel neceſſaria di-
mittamus, vel ſuperuacua proſequamur. Reor equidem,
inquit Glauconis frater, diſceptationem hanc ſummope
re ad id quod nobis propoſitũ eſt, conducere. Ita & ipſe
per Iouem, ò amice Adimante, exiſtimo. Non igitur de-
ſiſtendum, neq; etiã ſi hæc longiora eſſent. Non certè, in
quit. Age itaq; quemadmodum in fabulis otium agentes
confabulanteſq́;, oratione hos homines inſtruamus. Nẽ
pè ſic decet. Quæ igitur erit diſciplina? Nũ difficilè erit
inuenire meliorem illa quæ hactenus longo tempore eſt
inuenta? eſt autem hæc ad corpus quidẽ pertinens gym-
naſtica, ad animum muſica. Eſt planè. An nõ muſica eru
ditio hæc prius q̃ à gymnaſtica, incipere debet? Certè.
Cum muſicam dicis, ſermones etiam ponis nec ne? Po-
no. Orationis autem ſpecies duę, vera & falſa. Ita eſt. Eru
diendus vtique in vtraq; cuſtos futurus, priusq́; in falſa.
Haud intelligo quid dicas. Neſcis quòd pueris fabulas
prius narrauimus? hæc autem, vt ſimpliciter dicam, falſæ
ſunt, licet quædam etiam veridica iudicentur. prius autẽ
fabulis ad pueros quàm gymnaſijs vtimur. Eſt vt dicis.
Hoc ergo volebam, cùm dicerem attingẽdam eſſe prius
muſicam quàm gymnaſticam. Probè. An neſcis in vna-
quaq; re maximum quid principium eſſe? præſertim iu-
ueni & tenero cuique. Maximè. n. tunc formatur indui-
turq́; figura quam quis vnicuiq; imprimere velit. Omni
no quidem. An adeò facilè permittemus quaslibet fabu-
las à quibuſcunque formatos audire pueros, animiſq́; im
bibere opiniones vt plurimum contrarias illis, quas cum
adoleuerint, habere illos debere exiſtimamus? Nullo mo
do id permittemus. Primum igitur, vt videtur, fabularũ
fictoribus præficiendi ſunt, qui ſiquam bonam fabulam
fecerint, eligant, reliquas aũt abijciant. Quas deniq; ele-
gerimus, per nutrices, & matres pueris narrandas curabi
mus, vt ipſorum animi fabulis multo magis informentur
quàm corpora manibus. Ex his verò quas nunc recen-
ſent, multæ erunt abijciendæ. Quales, inquit? In maiori-
bus, inquam ego, planè minores videbimus. Oportet. n.
eandem figuram eſſe, eandemq́; potentiam & maiorum
pariter & minorũ. An non cenſes? Cenſeo equidẽ. Verũ
quas maiores appelles, nequaquã intelligo. Quas Heſio-
dus & Homerus reliquiq; poetæ ſcripſerũt. hi nãq; hoĩ
bus falſas fabulas effinxere, quæ quotidie circunferũtur.
Quas fabulas dicis? quídue in ipſis damnas? Quod & pri-
mo & maximè damnari oporter, præſertim cum aliquis
nõ benè mentitur. Quid iſtud? Quãdo quis verbis malè
fingit, quales dij & horoes ſint, inſtar pictoris nulla ex
parte ſimilia figurantis ad ea quæ imitari conatur. Atqui
talia meritò vituperantur. Verum qũo dicimus? & quæ
apud eos talia reperimus? Primum quidẽ & maximũ, &
de maximis rebus mendaciũ, quod non probè mentitus
eſt Heſiodus, quãdo geſta illa à Cælio fingit, additq́; quẽ
admodum Saturnus eum puniuit, quæ ue egit Saturnus
recenſet, & quæ à filio perpeſſus eſt. Quæ quidem & ſi
vera eſſent, non tamen putarem tam aperte ad homines
mentis inopes adoleſcenteſq́; proferenda, ſed tacẽda po
tius. Sin autem neceſſitas adeſſet loquẽdi, in arcanis audiẽ
da paucis non porcũ ſacrificantibus, ſed precioſam quan
dam raramq́; victimã, vt q̃ paucisſimos audire cõtingat.
Profectò duri ſunt hi ſermones. Neq; dicendi, ò Adimã
te, in ciuitate noſtra. Neq; dicendũ iuueni audiẽti, quòd
qui iniquiſsima facinora perpetrat, nihil mirum commit
tat: aut qui peccantem patrẽ ſupplicio afficit, nõ multum
præuaricetur, imò faciat quod primi maximiq́; deorum
fecerunt. Nõ per Iouẽ. Nam neq; mihi quidẽ digna hæc

Principiũ in vnaquaque re maximum.

videntur, quę dicantur, Neq; omnino quòd cum dijs dij
bellum gerant, inſidientur, & pugnent. Neq; enim vera:
ſiquidẽ oportet futuros apud nos ciuitatis cuſtodes tur-
pe putare inter ſe inuicem diſsidere. Quare nec vllo pa-
cto narrandũ illis gigantum bellum, præliáue permulta
deorum & hereũ cognatus ſuis proximiſq́; indicta: ſed
ſi quo pacto perſuaſuri ſumus, nullũ vnquam ciuem ciui
aduerſatum eſſe, neq; eſſe boc ſanctũ, talia quædã potius
& pueris ſtatim, & adoleſcẽtibus à ſenioribus aniculiſq́;
narranda ſunt: cogendiq́; poetæ, vt ad bęc fabulas ſuas di
rigant. Vincula autem Iunoni à filio iniecta, & Vulcanũ
cœlo à patre proiectũ, cum ille matri verberatæ ſubueni
re vellet, aut deorũ pugnas quotcunq; Homerus ſcripſit,
minime in ciuitate recipere debemus, ſiue per allegoriã
dicta hæc ſint, ſiue ſine allegoria. non. n. adoleſcens hæc
dignoſcere poteſt, ſed quæ in ea ætate opinionibus acci-
piuntur, altius adhærere, difficiliméque eradicari conſue
uerũ. Quorũ fortè gratia danda oĩno eſt opera, vt hæ fa-
bellæ quas primas audiẽt, optimè inſtitutæ ad virtutem
ſint. Non eſt procul à ratione quod dicis. Verũ ſi quis in
terroget hæ quæ ſint, & cuiuſmodi fabulæ, quídnã dice-
mus ò Adimante, poetæ quidem nos in præſentia neq;
ego, neq; tu ſumus, ſed ciuitatis inſtitutores: hos autẽ noſ
ſe oportet figuras, in quibus fingere poetæ fabulas de-
beant: quas ſi exceſſerint, fabulæ huiuſmodi admittendę
non ſunt. Neq; tantum ad ciuitatis inſtitutores pertinet
fabulas fingere. Rectè loqueris. ſed hoc mihi declara,
quales iſtæ circa theologiã figuræ? Tales quædam, qualis
ipſe Deus eſt, talis ſemper eſt deſcribendus, ſiue carmini
bus deſcribatur, ſiue cãtibus, ſiue ẽt tragœdia. Ita decet.
Nonne bonus & ipſe Deus eſt, & ita dicẽdum? Procul-
dubio. Atqui nullũ bonum noxium eſt. Nullum, vt arbi-
tror. Quod innoxium eſt, nunquid nocet? Nequaquam.
Quod nõ nocet, nunquid malũ facit? Neq; iſtud quidẽ.
Quod aũt nihil mali facit, nullius mali eſt cauſa. Nullius.
Item nóne conducibile bonum eſt? Prorſus. Ergo bene
feliciterq́; agendi cauſa eſt. Eſt. Non igitur omniũ cauſa
bonum eſt, ſed eorum quæ bene ſe habent cauſa: eorum
verò quæ malæ, nequaquam. Sic eſt omnino. Non igitur
Deus, quum bonus ſit, omnium cauſa eſt, vt multi dicũt,
ſed paucorum quidem hominibus in cauſa eſt, multorũ
verò extra cauſam. Multo enim pauciora nobis ſunt bo-
na q̃ mala. Et bonorũ quidem ſolus Deus cauſa eſt dicen
dus. Malorum aũt quamlibet aliam præter Deũ cauſam
quærere decet. Veriſsima loqui mihi videris. Neq; Ho-
meri igitur, neq; alterius poetę accipiendum eſt peccatũ,
ſtultè de dijs dictis, in Iouis limine duo iacere dolia ple
na fortibus, bonis vnum, malis alterũ. Cumq́; ex his Iu-
piter, inuicem cõmixtis impertit alicui, aliàs huic bene,
aliàs male eſt. Cui verò ex altero datur, hunc veſana fa-
mes ſuper terras exagitat. Neq; verò admittendũ eſt Io-
uẽ nobis penuarium eſſe bonorũ atq; malorum. Confu-
ſionem verò iuramentorum induciarumq́; à Pandaro fa
ctam, ſiquis per Iouem & Mineruam factã fuiſſe dixe-
rit, nequaquam laudabimus, neq; deorum controuerſiã
diſſenſionemq́;, & iudicium per Themim atq; Iouem.
Neq; quod dicit Aeſchylus, adoleſcentes audiant Deum
mortalibus cauſam præbere, quando vult funditus do-
mum ſubuertere. Verũ ſi quis iãbica inducat, in quibus
paſsiones Niobes referãtur, vel Pelopidarũ, vel Troiano
rũ, aut aliquid hmõi, vel ſinendũ non eſt eum dicere hęc
dei eſſe opera: vel ſi dei ſunt, educẽda eſt in his ea quam
nũc quærimus ratio, dicẽdumq́; Deũ quidẽ bona iuſtaq́;
egiſſe, atq; eos puniendo iuuiſſe. Quod verò miſeri ſint
qui pęnas pendũt, ſitq́; Deus qui ſic affligit, poetã dicere
nõ eſt permittendũ. Sed ſi diceret malos homines, vtpo-
tè miſeros, pœnis egere, easq; ſoluentes à Deo iuuari, per
mittẽdum. Malorũ autem alicui cauſam eſſe ipſum Deũ
quum bonus ſit, reſellẽdum eſt oĩno, neq; permittendũ
hoc quenquam dicere in ſua ciuitate, ſi bonis inſtitui legi
bus ciuitas debet: neq; inſuper quenquã audire, ſiue ſit il
le iuuor

Deum cauſam eſſe boni, nõ mali.

le iunior, ſiue ſenior, ſiue carminibus hæc inſerantur, ſiue ſoluta oratione narrentur, tanquã quæ neq; dictu ſancta ſint, neq; nobis vtilia, neq; inter ſe conſona. Conſuſfragator tibi ſum hac in lege ferenda. mihi nẽpe hæc placent. Hæc itaq; vna ſit lex atque figura ex his quæ circa deos ferende ſunt, in qua cogatur vnuſquiſq; & dicere, & inducere Deũ non oĩun cauſam, ſed bonorũ. Sufficit. Quid aũt hæc ſecunda? Nũ exiſtimas præſtigiatorẽ eſſe Deũ, & tanquã ex inſidijs aliàs alia ſub ſpecie apparere? & aliàs quidẽ in multas formas ſpeciẽ ſuam mutantem, aliumq́; effectũ, aliàs aũt nos decipientẽ, vanasq́; de ſe nobis imagines offerentẽ? vel ſimplicem potius minimeq; oĩum ſua ex ſpecie diſcendentẽ? Neſcio quid in præſentia de his dicã. Quid aũt hoc? Nõne neceſſe eſt ſi quid à ſpecie ſua diſcedat, vel ipſum à ſe mutari, vel ab alio? Neceſſe. Haudquaquã ab alio quæ optimè ſe habent, mutãtur atq; vertũtur quẽadmodũ corpus à cibis, & poculis, & laboribus, & plantaria oĩa ab æſtu tẽpeſtatibusq; ventorũ, & huiuſmodi paſsionibus: vbi quod integerrimũ eſt, & robuſtiſsimũ, minimè permutatur. Ita certè. Nõne aĩum quoq; fortiſsimũ, & ſapientiſsimũ externa perturbatio minimè permutaret? Sanè. Quinetiã compoſita oĩa vaſa, ædificia, veſtimenta eadẽ rõne benè constructa, ac bene ſe habentia, minimè vel tẽpore, vel paſsionibus alijs immutãtur. Eſt vt dicis. Quicquid igitur benè ſe habet, vel natura, vel arte, vel vtriſq;, minimũ permutationem ab alio ſuſcipit. Videtur. At verò Deus ipſe, & quæ dei ſunt, omni ex parte quàm optimè ſeſe habent. Quidni? Hac igitur rõne minimè formas plures Deus ſuſciperet. Minimè. Nunquid aũt ſe in ſe verteret mutaretq́; Deus? Manifeſtũ hoc eſt, ſi quidẽ mutaretur. Vtrũ igitur in melius, & pulchrius, vel in peius ac turpius? Neceſſe eſt in peius, ſi modo mutatur. Non.n. indignũ pulchritudinis & virtutis eſſe Deũ dicimus. Rectè nimium loqueris. Verũ cũ hęc ita ſe habeãt, credisne tu ſua ſpõte aliquem, ſiue Deũ, ſiue hoĩem, deteriorem ſe facere? Impoſsibile certè iſtud. Impoſsibile igitur Deũ mutare ſe velle. Sed vt videtur, pulcherrimus optimusq́; cũ ſit deorũ quiſq;, quoad fieri poteſt, omnes ſua in forma ſempiterna & ſimplici perſeuerant. Neceſſarium eſſe omnino hoc arbitror. Nullus igitur poetarum nobis ò vir optime, dicat deos hoſpitibus ſimiles varijs in formis vrbes adire. Neq; aliquis de Proteo, & Thetide ſimilia mentiatur. Neq; in tragœdijs, aut alijs poematis inducat Iunonem in ſacerdotis ſpeciẽ permutatã Inachi Argiui fluminis filijs vita donatis munera colligentẽ. cæteraq́; talia nemo audeat fingere. Neq; matres vanis his fabulis pueros terreant, deos quoſdã nocte vagari peregrinis quibuſdã varijs ſub formis perſimiles, ne ſimul & in deos male dicant, & ipſos pueros timidiores reddãt. Nullo modo. At verò nũquid dij ipſi immutabiles ſunt, ſed quibuſdã præſtigijs nos decipientes varias in formas mutari videntur? Forſitã ita. Quid verò, mentiri ne Deus vult, aut verbis, aut re falſam obiectans imaginẽ? Neſcio iſtud. An neſcis quod ipſum reuera mendacium, ſi modo dici id poteſt, oẽs homines dijq́; oderunt? Quid iſtud ais? Sic inquam. Nullus enim ſponte vult ipſo quodã ſui præcipuo pręſtãtiſsimoq́;, & circa res præcipuas præſtãtiſsimasq́; mentiri, ſed ſummopere illud ibi mendaciũ timet. Neq; nunc ẽt intelligo. Putas me magnũ aliquid dicere. Ego aũt dico ꝙ ipſa anima circa res ipſas mentiri, & mentitũ eſſe, & inſcitia falli, atq; in ea habere accepiſſeq́; mendacium, nullus vnquã eligeret. Mendacium quippe habere in aĩo ſummopere oẽs oderũt. Summopere. Atqui rectè quod modo dicebam, hoc reuera mendacium vocaretur, in animo mentientis inſcitia. Quoniam quod eſt in ſermone mendacium, imitatio quædam eſt paſsionis eius quæ eſt in animo, & poſterius procedens ſimulachrum, haud oĩno purũ mendaciũ. Nõnne ita? Ita prorſus. Ipſum itaque reuera mendaciũ non ſolũ dijs, ſed hominibus etiã eſt odioſum. Mihi quidẽ videtur. Quid aũt ipſum in verbis mendacium, quandónam, & cui adeo vtile eſt, vt non ſit odio dignum? Nonne aduerſus hoſtes atque eos qui vocantur amici, quando ob furorem atque aliquam inſcitiam malum aliquod facinus aggrediuntur? Tunc porrrò auertendi gratia tanquam medicina quædam vtile eſt, & in his quas modo dicebamus cõfabulationibus, eò quòd non cognoſcamus in quo antiquarũ rerum conſiſtat veritas, aſsimilantes veritati mendacium. ita.n. maximè id vtile facimus. Sic eſt prorſus. Secundum ergo quid iſtorum, mendacium eſt vtile Deo? An quia non cognoſcat vetera, ſub veritatis imagine mentiatur? Rediculũ iſtud quidem. Poeta igitur mendax in Deo nõ eſt. Non mihi videtur. Nunquid metu hoſtium mẽtietur? Longe abeſt. An propter familiarium dementiam atq; inſaniam? At nullus ſtultorum & inſanorum, Deo amicus eſt. Non igitur eſt cur Deus mentiatur? Non. Ergo omnino ſine mẽdacio eſt deorum dæmonumq́; natura. Omnino. Quare & ſimplex omnino Deus, & verax dictis ac factis, neque mutatur ipſe, neque alios decipit, neque per viſiones, neque per ſermones, neque per ſigna, neq; nobis dormientibus, neq; vigilantibus. Ita quoq; mihi de hoc te dicente videtur. Concedis ergo hanc ſecundam eſſe figuram, in qua oportet de dijs ita dicere, & audire, tanquam qui neq; præſtigiatores ſint, neq; ſe mutent, neq; mendacijs nos, aut dictis, aut factis ſeducant? Concedo, Multa igitur ab Homero dicta laudantes, ſomniũ ab Ioue Agamemnoni miſſum nequaquam laudabimus. Neq; Aeſchylũ, cùm Thetidem inducit dicentem, quòd Appollo filium eius interemit: qui tamen in eius nuptijs diſcumbens cecinerat, bonam Thetidis ſtirpẽ fore longæuã, morbisq́; intactam. Cecinit quippe multa Apollo, inquit, fortunasq́; meas Deo amicas fore prędixit, & lętitia me laudationibus ſuis affecit. Atque ego os Phœbi ſperabam diuinum, veridicum, fatidicumq́; eſſe. Ipſe verò idẽ qui laudabat, in menſa & ipſe diſcumbens, ipſe hæc fatus, ipſe idem mihi filium interfecit. Talia quædam quoties de dijs dicentur, protinus reclamabimus exibilabimusq́;, neque permittemus, vt ludorũ magiſtri ad iuuentutis diſciplinam iſtis vtantur, ſi cuſtodes apud nos pij atque diuini quo ad homini poſsibile eſt, futuri ſunt. Accipio equidem hanc formam, proq́; legibus vbique vtar.

DIALOGVS TERTIVS, de Republica, vel de Iuſto.

Marſilij Ficini Argumentum.

Dialogus tertius cuſtodum educatinoem in ſecũdo inchoatam proſequitur. Atq; ſicut in ſecuodo prohibuit eos audire falſa turpiaque de dijs, ita hic vetat tragica audire de inferis, quæ reddere illos poſſint timidiores. Item & comica, quæ effuſiorem concitant riſum. Tam enim mollis euadit, qui quotidie in lacrymas riſu profuſiore reſoluitur, quàm qui dolore lacrymare compellitur. Quoniam verò non ſolum procul à timiditate cuſtodes arcẽdi ſunt, verum etiam ab intemperantia & auaritia, atq; iniuſtitia, ideo rurſus audiri vetat carmina poetarum, quibus vel deorum, vel heroum magnorumq́; virorum libidines, rapinæ, iniquitatesq́; finguntur. Hęc autem educatio militaris omnibus ferè ciuibus eſt æque cõmunis. Inter hæc quę de mendacio dicit atten de Mendacium ciuitatis calamitas eſt, videlicet quando priuati inter ſe mentiuntur, maximè verò ſi magiſtratibus mẽtiantur. Perinde ac ſi ægroti medico, vel nautæ mentiantur gubernatori. Licet autem gubernatoribus interdũ vti mẽdacio ſalutis publicæ gratia. & priuato quandoq; erga priuatum, ſolum gratia mali cuiuſdam grauiſſimi deuitandi. Licet & confabulari moderate de rebus antiquis, quarum veritas ignoratur, & quaſi per imagines quaſdam res illas quarũ certam formam vix habemus, effingere. Deinde orationem in ſpecies tres diſtinguit. Aut.n. ſimplex narratio eſt, aut imitatio ſimplex, aut ex vtriſq; permixta. Omnẽ verò ſermonem reprobat, qui viliſſima quæq; refert abſq; delectu, & agit hominẽ perturbatũ. Quiſquis.n. diu ſtudioſe aliquid imitatur, in eius tranſit naturam. Quocirca poetam perturbatos animos acrius imitantem, tanquam iuuentuti noxium iubet vel mutato ſtylo conſtantem,

tem habitũ imitari, vel ex vrbe procul abire. Dicit quoq; eum qui plura, vel imitando, vel faciendo pertractat, in ſingulis tandẽ ita deficere, ut in nullo euadat egregius. Pergit verò deinceps ex prima muſica, id eſt poeſi, ad ſequentẽ, eamq; in tres diſtribuit ſpecies. Orationẽ, harmoniã, atq; rhythmum. Principio phthongũ muſici vocẽ vocant harmonicã, id eſt conſonantiæ aptam quæ neq; adeo grauis ſit vt nequeat ab eodẽ cantore grauior fieri, neq; tam acuta, vt edi non poſſit acutior. Harmoniã deinde ex phthõgis cõſtituit, congruã videlicet menſurã in exceſſu atq; defectu grauiũ, vocum, & acutarum, atq; mediarum Sunt hic voces quatuor, grauis atque acuta, & ſurgens in acutam, & declinans ad grauẽ. Item primò proportiones quatuor, dupla inter duo atq; vnum Seſquialtera inter tria atq; duo. Seſquitertia inter quatuor atq; tria. Seſquioctaua inter nouem atq; octo. Proportionem duplã ſequitur conſonantia vocis octauæ: Seſquialterã, quintæ: Seſquitertiam, quartæ: Seſquioctauam deniq; tonus. Sed his alibi diligentius. Accedit tertio loco rhythmus, id eſt ordo quidã motionis, & temporis, vt ex ſecundo Legum percipitur. Poſtquam enim voces harmonica quadã exceſſus defectusq; menſura per intentionẽ remiſſionemq; conciliaſti, opus eſt rhythmo, per quẽ vocum acutarũ, grauium, mediarũ motus et tempora metiaris, & in ſingulis, & inter ſingulas Motus dico blandiores, ſeueriores, & medios. Tẽpora dico, lõgiora, breuiora æqualia, per accẽtus longos breuesq, & medios. In his nota baſem vocabulũ eſſe diuerſum: nã vt res exigit ſignificat, fundamentũ, ſedẽ, põdus, progreſſumq; & terminũ. Præter hæc conſiderandi ſunt noue conſonantiæ, & diſſonantiæ communiſſimæ gradus. Primus in ratione, id eſt opinio cum ipſa rei veritate conſentiens. Cuius contraria eſt opinio falſa à veritate diſſentiens. Secundus in imaginatione. Cuius conſonantia eſt conſecutio rationis. Diſſonantia verò proſecutio externorũ. Tertius in affectu, vel tẽperanter rõnẽ ſequente, vel imaginationẽ intemperanter. Quartus in ſermone decoro, vel indecoro, quatenus vel rectã rõnem, vel imaginationẽ tumultuariã ſequitur. Quintus in cantu. Cuius cõſonantia eſt, decorum imitari ſermonẽ, diſſonantia indecorũ. Sextus in ſono cantum aliter vel aliter imitante Septimus in ſaltu concinno, vel incõcinno ad choreã pertinente, Octauus in quadã membrorũ corporiſq; totius cõpoſitione, tã ſpectaculo grata, quàm exercitio gymnaſtico prõpta. Nonus in artificioſis cuiuſlibet artis operibus, muſica quadã proportione cõpoſitis. Hi nouem gradus Muſas tibi referant nouẽ. Memento verò optimam oium harmoniã eſſe animi temperantiã. Quam & ſequentes cæteræ imitantur, & uiciſſim cũ frequentantur, augent. Quapropter iubet eas dũtaxat conſonantias exerceri, audiri, ſpectari, quæ habitũ mentis conſtantẽ referãt, non ſuperbia elatũ, non iracũdia efferatũ, nõ voluptate mollitum atq; reſolutũ, non fractum dolore, non miſericordia, vel indigentia querulum. Probat ergo concentum grauem atq; conſtantem, improbat aũt extremus, id eſt concitũ atq; mollem: damnat quoque moltiplicẽ, laudat præcæteris ſimplicẽ. Plurimum verò in animum poſſe iudicat harmoniã. Siquidẽ harmoniæ quædam diuina ſit animus, cœleſtiq; harmoniæ aliquãdo, vt Platonice dixerim, aſſuetus. Rurſus harmonia quadã cõſiſtit corpus, conflatur & ſpiritus. Præterea conſonantia vocum aerea aereum ſpiritum motu penetrãs, affectumq; canentis & aium ſecum transferens, audientis affectum mouet affectu, & animũ afficit animo, ſenſimq; mores infundit. In omnibus animaduerte quàm non ciuili ſolum, ſed etiam religioſa admodum obſeruantia Plato ſuam erudiat ciuitatem, ſemper que quod & præcipit in Politico, temperantiam cũm fortitudine miſceat. Deniq; quàm turpem, quàm diſſonantem eſſe cenſeat veneream voluptatem, ideoq; ab amore legitimo procul eam ſegreget, pulchra ſemper & conſona ſolùm deſiderãte. Plurima verò de muſica tractat atq; gymnaſtica. maximi.n. momenti erant omnes.n. his incumbebant, debentq; incumbere. Illa.n. animũ ſpiritumq;, hæc corpus animi gratia mirifice format atq; componit. Addit, nõ ex corpore bono bonũ aium, ſed ex aio bono corpus fieri bonum. Subiungit ſimplicem muſicã animi victumq; ſimplicem corporis ſanitati prodeſſe, multiplicem verò vtrũq; nocere, hominesq; dum ſobrij viuerent, nẽ indiguiſſe medicorũ auxilio phyſicorum. Damnat ſuperſtitioſas corporis obſeruationes circa victũ, atq; medelas. Signumq; præcipuum ciuitatis malè inſtitutæ dicit eſſe, ſi diligenti medicorũ iudicumq; indigent opera. Deſcribit medici iudicisq; officium, & iudicem eligit ingenio bonum prudentem, ſenem, multos homines & bonos & malos expertum, Aſſerit prauitatẽ, quaſi priuationẽ quandam, neq; ſe, neq; virtutẽ cognoſcere. Virtutẽ verò quaſi habitum, per ſe ſolam cognoſcere ſe, per ſe quoq; adducto rerũ vſu de vitijs iudicare. Meminiſſe verò ſemper oportet, Platonem non ſolùm hic, ſed etiam in Legibus, & Politico, & protagora confirmare nihil magis neceſſarium eſſe omni quidẽ viro, præcipue verò ciuili atq; philoſophico, quã copulam ex fortitudine pariter tẽperantiaq; conflatã: vt per illam alta petantur, per hanc non ſpernantur humilia, & vtrinq; nihil vnquam nimis, aut audeas, aut metuas, Per illã cunctas priuatas publicasq; propulſes iniurias, per hãc abſtineas ab iniuria. Per illã ad honeſta voceris, per hanc cohibearis à turpibus. Quo fit, vt gymnaſticam ſimul & muſicam ad duo hæc deniq; referat, vt per illã fortitudo, non tã corporis quàm animi, per hanc temperantia comparetur. Iubet autem ambo inuicem commiſceri. Siquidẽ ſola gymnaſtica parit ferocitatẽ, muſica ſola mollitiẽ, ambo verò fortitudinẽ atq; tẽperantiam. Ex eorũ deniq; numero qui ſic educati ſunt, eligit & cuſtodes id eſt magiſtratus, & defenſores. i. milites. Ad magiſtratũ verò aſſumi vult ſenes, prudentes, fortes, publici amatores boni, atq; in hoc ipſo per experientiam cõprobatos. Probari item præcipit iuuenes in medijs voluptatibus, & doloribus, quo diſcernatur, vtrũ temperati forteſq; ſint, an contrà: atq; verum ſententiam boni publici conſeruandi propter fallacias, aut minas, aut illecebras, ſint aliquãdo facilè mutaturi. Deniq; ingenia hominum metallis ſimilia eſſe dicit, & aptũ quidẽ ad gubernandum auro, aptum verò ad militiam argento, ad opificium verò, & agriculturã ferro, & æri. Iubet ſingula ingenia ad illa quibus apta ſunt conuerti: itaque gubernatorum filios interdum pro ingenio ad viliora: atque viciſſim inferiorum filios ad munera nobiliora ſimiliter. Prohibet quoque milites proprium aliquid poſſidere, ne per auaritiam ex canibus conuertantur in lupos.

Hæc igitur ſunt, vt mihi videtur, quæ de dijs audienda aut non audienda ſint ab ipſa ſtatim pueritia, his qui deos & parentes honoraturi ſunt, cõmunemq; amicitiam non parui facturi. Exiſtimo, inquit Adimantus, nobis ſic rectè videri. Quid aũt his qui fortes futuri ſunt? nónne ea dicẽda, quæ ipſos mortem minimè metuentes reddant? an putas aliquem fortem eſſe vnquã, qui hãc timeat? Minimè per Iouem, inquit. Sed & qui ea quæ de inferis dicuntur credat, & terribilia eſſe exiſtimet, putáſne eum intrepidũ ad mortem futurum, in ipſaq; pugna mortem ſeruituti & captiuitati præpoſiturum? Nequaquam. Oportet itaq; nos, vt videtur, præcepta dare etiam his, qui de his rebus fabulantur, precariq;, ne ita ſimpliciter, quæ apud inferos Homeri carmina.
ſunt vituperent, ſed magis laudent: tanquam neque vera dicant, neque vtilia his qui pugnaces futuri ſunt. Oportet ſanè. Delibimus igitur eiuſmodi omnia, ab hoc verſu ſumentes exordium: Mallem equidem in re ruſtica conſeruo inopi ſeruire, quàm defunctis omnibus imperare. Et illud, Domus profectò mortalibus immortalibusq; horribilis, vaſta, fœtensque videatur, quam etiam dij odio habent. & illud, O miſeri nunquid nam apud inferos anima atque imago? At verò mens adeſt nulla. & illud, Soli ſapiunt: cœteri vmbræ volitant. Item, Anima ſoluta membris ad inferos volat, ſuam deplorans calamitatẽ, cum & fortẽ & tenerã ætatẽ reliquerit Itẽ, Anima ſub terras veluti fumus, eiulans abijt. Item, Quemadmodũ noctuæ vaſto ſub antro vlulantes volant, poſtquam aliquæ de ordine ceciderunt ex petra in qua cohærebant, ſic illæ ſimul ſtridentes ibant. Hæc vtique & cætera talia, bona Homeri & reliquorum poetarũ venia abijciamus, nõ quia poetica non ſint, & apud multos auditu Quæ dicta a poetis de inferis, nõ ſunt audiẽda pueris.
iucunda, ſed quoniã quanto magis poetica ſunt, tãto minus audienda pueris atq; viris quos liberos fore oportet, ſeruitutem magis quàm mortem timentes. Sic eſt oĩno. Nónne inſuper noĩa quæ his impoſita ſunt horrenda terribiliaq; abijcienda ſunt? Cocytos inquã, & Styga, & inferos mortuos, aliaq; eiuſdẽ generis nomina. Terrent vehementer quippe omnes quicunque audiunt, ac fortè ad aliud quippiã conferunt. Nos aũt cuſtodibus noſtris ab hmõi noĩbus valde metuimus, ne ex hoc pauore molliores, quàm decet reddantur. Et merito formidamus. Auferenda ſunt igitur. Auferenda. Forma verò his contraria dicenda, & inducenda eſt. Videlicet. Ergo lamentationes commiſerationesq; magnorum virorũ auferimus. Neceſſe eſt, ſi quidem ſuperiora ſublata ſint. Contẽplare igitur, recténe an contra id faciamus. Dicimus ne moderatum virũ moderato viro amico ſuo orbatũ non malũ quid illi mortẽ exiſtimaturũ? Dicimus quidẽ. Non igitur in morte illius tanquã grauia paſſus lamentabitur. Non. Enimuerò & hoc aſſerimus, hoĩnẽ hmõi ſeipſo ad benè viuendũ contentũ eſſe, minimeq; oĩum alio indigere. Vera narras. Minimè igitur moleſtè feret liberis, aut fratri-

bns,, aut diuitijs reliquisq; hmői priuari. Minimè certè.
Itaq; neq; lamentabitur, ſed moderatiſsmè feret, cum in
aliquã hmői ſortem inciderit. Certè. Meritò igitur cla-
rorum virorũ ploratus è medio telleremus, relinquere-
mus aũt mulieribus, neq; his quidem inter mulieres ali-
quid egregiũ ſapientibus, ac viris inſuper duntaxat mulie
bribus, & ignauis, vt dedignẽtur apud nos illi quos ad re-
gionis cuſtodiã educamus, ſimilia iſtis facere. Probè. Rur
ſus Homerũ, & cęteros poetas orabimus, ne Achillẽ deę
filiũ nunc in latus cubantẽ faciat, nunc ſupinũ, nonnun-
quã ẽt in faciem: aut exurgentẽ errare triſtitia affectũ in
littore maris: aut vtraq; manu arentem puluerẽ capientẽ
in caput fundere: neq; alia eiulantẽ, & lamentantẽ, quot
& qualia ipſe fecit. Neq; Priamũ, qui iuxta deos fuit, ſup
plicantẽ, & luto ſe prouoluentem, ſingulosq; noĩatim cla
mantẽ. Multoq; magis Homerũ eundem orabimus, ne
deos in hunc modũ plãgentes inducat, Hei mihi miſerę,
Hei mihi quàm infeliciter optimũ filiũ peperi. Quòd ſi
quos deos, ſaltẽ non deorũ maximũ vſqueadeò diſsimili
figura imitari audeat, vt eũ ita inducat dicentem, Heu q̃
charũ mihi virum circa vrbem meis oculis profligatum
cerno. Vnde mihi cor mœret. Atq; item, O me miſerũ,
quandoquidẽ dilectiſsimum mihi oĩum Sarpedonẽ fa-
tum cogit à Patroclo Menetiade domari. Si.n. ó amice
Adimãte, ſtudioſè iuuenes hæc audirent, neq; ridicula pu
tarent tanquã præter dignitatem dicta, nunquam cum ſe
hoĩes eſſe ſcirent, aut illa ſe indigna exiſtimarent, aut ſe
continerent, cùm quid illis eiuſcemodi vel dicendũ, vel
faciendũ in mentẽ veniret. Quinimò ſine vllo vel pudo-
re, vel tolerantia, in minimis etiã quibuſq; iacturis in ma
ximos ploratus eiulatusq; erumperẽt. Vera nimiũ loque
ris. Neq; verò id decet, vt ratio nobis paulò ante dicta-
bat: cui niſi quid melius interim nacti fuerimus, creden-
dum eſt. Non decet profectò. Sed neque in riſum nimiũ
profuſos nos eſſe oportet. Nam effuſum riſum vehemẽs
mutatio ſequitur. Ita mihi quoq; videtur. Non igitur ad
mittendũ eſt, quando quis ſummæ autoritatis viros in ri
ſum ſolutos inducit, & moltò minus quãdo deos. Multò
certè minus. Ergo neq; Homerũ audiemus, cum dicit:
Inextinguibilis riſus dijs concitatus eſt, dũ Vulcanũ per
domũ properantem viderent, vtpotè qui claudus eſſet.
Haud.n. admittendũ eſt hoc ſecundũ tuũ ſermonem. Si
meũ vis ſermonẽ hunc ponere, nequaquam admittere
decet. Quinetiã pluris facienda veritas eſt. Si.n. rectè pau
lò antè dicebamus, dijs inutile eſt mendaciũ, hominibus
autem pro medicamento eſt vtile. quare publicis medi-
cis concedendũ, priuatis autẽ hominibus minimè attin-
gendum. Patet. Igitur rempublicã adminiſtrantibus præ
cipuè ſi quibus alijs, mentiri licet, vel hoſtium, vel ciuiũ
cauſa ad communem ciuitatis vtilitatem. Reliquis autẽ
à mendacio abſtinendũ eſt. Sed aduerſus huiuſmodi prin
cipes priuatim mentiri, maius peccatum eſt quàm ægro
tum mentiri erga medicum, vel ſe exercentem erga ludi
magiſtrum circa ſui corporis vitia, vel erga nauis guber-
natorem de naue & nautis minimè vera dicere, quemad
modum vel ſua cuiq;, vel ſociorum ſeſe res habeat. Vera
narras. Si quem ergo deprehenderis alium in ciuitate mẽ
tientem ex eorum genere qui artifices ſunt, vatẽ videli-
cet, vel morborum medicũ, vel lignitarium fabrum, eũ
punito, tanquam rem quandam inferentẽ ex qua ciuita-
tis ipſius veluti nauis ſubmerſio & pernicies ſequitur. Sic
planè agendum: ſiquidem ſermone opera peraguntur.
De vtilitate temperantiæ. Quid præterea? nónne temperantia noſtris adoleſcenti-
bus opus erit? Abſq; dubio. Temperatiæ aũt nónne hæc
talia quo ad ſubditos maxima ſunt, vt videlicet obtempe
rent magiſtratibus: quo ad ipſos autẽ principes, vt ad ve-
nereorũ, epularumq;, & compotationũ vſum continẽtes
ſint? Nihi ſanè videtur. Hæc itaq, talia bene dicta aſſeue-
rabimus, qualia apud Homerum Diomedes ait. Eia age
ſilentio confide, ac meis verbis obtempera. & alia his ſi-
milia. Ibant robur ſpirantes Achiui ſilentio duces timen
tes. Et alia quæcunq; in hanc ſententiam dicuntur. Pro-
bè. Quid autem hæc? Vinolente, canis oculos habẽs, cor
aũt cerui: & cætera quę ſequuntur, nunquid rectè? & alia
huiuſcemodi ipſorum priuatorum in ſuperiores ſuper-
bè dicta, ſiue quis ſoluta in oratione, ſiue poemate inſe-
rat, an rectè dicuntur? Nequaquam. Nõ.n. exiſtimo ad iu
uenum temperantiam hæc, vt audiantur, conferre: nihil
aũt mirum, ſiquo modo delectent. Vel qũo tibi videtur?
Ita. Quid autẽ? videtur ne tibi idoneum eſſe boc iuueni
ad continentiam conſequendã, ſi quãdo audierit virum
ſapientiſsimum apud poetã ita loquentem, Pulcherrimũ
oĩum eſſe mihi videtur, cùm plenæ ſunt menſæ dapibus
carnibusq;, Vinũ aut è cratere hauriens pincerna poculis
infundit atq; circunferet? Vel illud, Miſerrimũ eſſe fame
perire, & ſortem ſubire aduerſam? Siue cùm dicitur, Io-
uem cæteris tum dijs, tum hoĩbus dormientibus omniũ
quę vigilãdo tractauerat coitus cupiditate oblitũ, & uſq;
adeò libidine & amore Iunonis pcuſſum eſſe, vt nec cu
bile ipſum aſcendere ſuſtinuerit, ſed ibidẽ humi cõgredi
ſtatim voluerit, dicens vehementiori ſe cupidine inflam
mari, quàm olim cùm primùm clàm parentibos inuicẽ
congreſsi fuerũt? Siue cùm narratur quemadmodũ Vul-
canus Martẽ at Venerem coeuntes reti comprehendit?
Non per Iouẽ mihi videtur idoneũ. Verũ ſicubi mode-
ſtè, & cõſtanter virorũ excellentium facta vel dicta nar-
rantur, aĩaduertenda & audienda hæc ſunt. Veluti cùm
dicitur, Pectus percutiens increpuit dicens, Perpetere, ò
cor, nã longè aliàs grauiora tuliſti. Omnino ſic eſt agen-
dũ. Neq; etiam muneribus corrumpi ipſos ciues permit
tendũ eſt, neq; auaros eſſe. Nullo pacto. Non ipſis igitur
canendnm. Munera crede mihi placant hoĩesq; deosq;. *De muneribus & corruptelis.*
Neq; laudandus Phenix Achillis præceptor, quaſi pro-
bè locutus fuerit, dum conſuleret ipſi mnnera accipienti
Achiuis auxiliũ ferre: nõ accipiẽti verò ab ira nequaquã
recedere. Neq; rurſus Achillem ipſum dignũ exiſtima-
bimus, conſentiemusq; adeò pecuniæ cupidũ eſſe debe
re, vt ab Agamemnone recipiat munera, atq; vt Hecto-
ris cadauer ſine pretio reddere nolit. Certè talia laudare
non decet, inquit. Vereor equidem, inquam ego, propter
Homerum dicere, nempè non eſſe fas hæc de Achille aſ
ſeruiſſe, alijs ue aſſerentibus credere. Et eundem rurſus
aduerſus Apollinem dixiſſe, Perdidiſti me Apollo deorũ
pernicioſiſsime oĩum, quem certè vlciſcerer, ſi mihi po-
teſtas eſſet. Item ad fluuium Deum quàm peruicaciter
ſe habuerit, etiam pugnare paratus. Rurſus alteri flumini
Sperchio ſacratis comis, Patroclo inquit heroi, mortuo
iam, comã ferendam dabo. Nec credendum eſt hoc illũ
egiſſe. Tractus autẽ Hectoris circa Patrocli ſepulchrũ,
& iugulationes captiuorum ſuprà rogum, cunctaq; hu-
iuſmodi, neq; vera eſſe affirmabimus, neq; ſinemus no-
ſtris perſuaderi, quòd Achilles deæ filius, & Pelei tempe
ratiſsimi viri, & ab Ioue tertij, à Chirone ſapientiſsimo
educatus, tanta perturbatione agitatus ſit, vt duobus con
trarijs morbis animi laborauerit, illiberalitate cum aua-
ritia, atq; item deorum hominumq; contemptu. Rectè
admodum loqueris. Rurſus neque hæc credamus, neque
dici ſinamos, Theſeum Neptuni filium, & Pirithoũ filiũ
Iouis in rapinas adeò maximas irruiſſe, neq; alterius dei
filium ſiue heroem auſum eſſe vnquam tam grauia im-
piaq; patrare, qualia de his quotidie mentiuntur. Verùm
poetas ipſos cogamus, vel negare horum hęc eſſe opera,
vel nõ affirmare filios deorũ eſſe: ambo verò hæc ſimul
nequaquam aſſerere, neq; operam dare, vt noſtris iuueni
bus perſuadeãt, quòd ex dijs mala aliqua oriantur, quód
ue heroes hominibus nihilò meliores ſint. Quoniam, vt
iam dictũ eſt, neq; ſancta hæc ſunt, neq; vera. Oſtendi-
mus.n. ex dijs mala aliqua prouenire non poſſe. Oſtendi
mus planè. Quinetiã audientibus hæc nocent. Oẽs quip
pe prauitati ſuæ ignoſcent, perſuaſi talia quędã facere fe-
ciſſeq; & illos qui proximè ex deorũ genere nati ſunt, de
quibus illud dicĩt: Dijs proximè nati, Ioui ꝓpinqui, quo
rum

rum circa idæū verticē Iouis patrij ara extat in æthere. & nequédum ipſis euanuit ſanguis deorū. Quamobrem fabulæ hmōi recipiēdæ nō ſunt, ne facilé occaſionem ad nequitiam noſtris adoleſcentibus præbeant. Sic prorſus agendū. Quę deinceps reliqua nobis ſpecies eſt ſermonum, differentibus quales cuiq; narrandi, vel nō narrandi ſint? De dijs.n. quemadmodū loqui decet eſt dictum. Itemq́; de ipſis dæmonibus & heroibus, & his quæ ſunt apud inferos. Satis abundè. An eſſet fortaſſe reliquū, vt de hoībus diceremus? Certè. Impoſsibile iſtud in præſentia, ò amice, diſponere. Cur nā? Quoniá exiſtimo nos dicturos, poetas oratoresq́; de hoībus circa ea quæ maximi momenti ſunt malè dicere cū ſcribunt, Iniuſtos quidē multos felices eſſe, iuſtos aūt in felices: cōducereq́; iniuſtè agere ſi clàm. Ipſam vero iuſtitiá alienum bonū, eſſe, iacturá verò propriam: Hæc inquā & cætera hmōi nos vetaturos eſſe ne dicant, contraria verò vt canant & fabulis inſerant, mandaturos eſſe puto. nunquid? Certè noui. Nónne igitur ſi cōfitearis rectè me dicere, dicā te concéſsiſſe, quę iandiu quęrimus? Rectè, inquit, prorſus accepiſti. Nónne & de hoībus, quod talibus oporteat ſermonibus vti, tunc concedemus, cùm qualis iuſtitia ſit inuenerimus, & ꝙ natura ipſa proſit habenti, ſeu videatur eſſe iuſtus, ſiue non videatur? Vera loqueris. De his ergo quæ dicenda ſunt, quæ ue non, ſatis eſt diſputatū: deinceps de dicēdi rōne, vt arbitror, eſt diſſerendū: atq; ita nobis, & qua, & qūo diſcenda ſint compertū erit. Quid dicas, inquit Adimantus, non ſatis intelligo. Oportet tamē id te intelligere, atq; ita fortaſſe clarius hoc intelliges. An non quæcunq; à poetis, vel fictoribus fabularū dicuntur, narrationē eſſe dicimus, vel pręteritorū, vel præſentiū, vel futurorū? Quid.n. aliud? inquit. Num ergo vel ſimplici narratione, vel per imitationem facta, vel etiā vtroque modo narrant? Clarius hoc quoq; exponi requiro. Ridiculus equidem præceptor, & in primis obſcurus videor. Quēadmodū igitur qui dicēdo parum valent, efficere ſolent, ita ego nunc, non vniuerſum ipſum, ſed partē aliquā ſumens, in ea tibi quod volo conabor oſtendere. Et primum mihi dicito, noſtín, Iliados principia, in quibus ait poeta Chryſem Agamēnoni ſupplicaſſe, vt ſibi filiā reſtitueret, Agamēnonē verò turbato aīo denegaſſe. Quod poſtquā non impetrauit, imploratū ipſi contra Achiuos Deū? Equidē. Et illud credo noſti, ꝙ vſq; ad hos verſus, Precatus eſt oēs Achiuos, in primis Atrei filios, gentium duces: ipſe poeta loquitur, neq; tentat aliò mentē noſtrā conuertere tāquam alius, quàm ipſe loquatur. Deinceps verò ita loquitur ac ſi Chryſes ipſe ſit, conaturq́; nō Homerū ſe nobis, ſed ſacerdotē illum ſenē oſtendere. In cæteriſq́; ita ſemper exponit, tū rebus geſtis apud Ilium, tū apud Ithacam, in Odyſſea cantatis. Sic eſt oīno. Nónne igitur narratio eſt, & quando orationes continuas affert, & quādo ea quæ inter ipſas intercedūt? Quidni? Verùm cùm orationē profert tanquā alius quidā ſit, nónne tunc dicemus orationē ſuam ei quàm ſimilimā reddere, quē loquentē introduxerat? Quidni dicamus? An nō alteri ſe ſimilē raddere vel figura, vel voce, eſt eū imitari cui facit ſe ſimilē? Proculdubiò. In hoc igitur, vt videtur, & ipſe, & reliqui poetę per imitationem narrant. Aſſentior. Vbi aūt ſe nō celat poeta, vniuerſa illa poeſis & narratio ſine imitatione eſt. Ne aūt dicas te neq; hoc quidē intelligere quomodo fiat, ego dicam. Si.n. Homerus cùm dixiſſet, Chryſem veniſſe filiā redempturū, & ſupplicaſſe Achiuis precipueq́; regibus, deinceps non tanquam Chryſes, ſed Homerus eſſet locutus, noſti profectò imitationem illā non fuiſſe futurā, ſed ſimplicem narrationem. Sic verò ſe res habuiſſet. Dicā.n. ſine verſu cùm non ſim poeticus. Profectus ſacerdos pręcabatur, vt dij eis darent, qui incolumes ipſi Troiá caperent, ſibiq́; acceptis donis filiá reſtituerent, Deū Apollinem venerantes. Hæc cùm dixiſſet, reliqui ſacerdotis dicta probarunt. Agamemnon verò nimiū perturbatus, ipſum protinus abire iuſsit, ita vt ne rurſus rediret: neq;.n. ipſi dei vel coronam, uel ſceptrū profutura; aſſeruitq́; priuſquā ipſi filiá redderet, fore vt illa ſecū in Argo conſeneſceret. Quamobrē abiret, ſeq; vt ſaluus abire poſſet, nō irritaret. Quæ cū audiſſet ſenex, extimuit, tacitusq́; diſceſsit. Caſtra autē egreſſus, ſupplex Apollinē multa eius agnomina commemorans orauit, ſi quid vnquā aut in ædificādis tēplis, aut hoſtijs litandis illi gratū feciſſet, vt puniret Achiuos, easq́; lachrymas ſagittis vlciſceretur. Hunc in modum, ò amice, ſimplex narratio ſine imitatione procedit. Intelligo iā. Et illud prætereà ſcito, contrariū huic eſſe, cū remotis poetæ verbis, quæ inter orationes intercedere ſolent orationes ipſæ viciſsim cōtinuatę relinquuntur. Id quoq; intelligo. Eſt.n. hmōi tragœdia atq; comœdia. Rectè admodū accepiſti, exiſtimoq́; tibi iam nūc aperire, quod in ſuperioribus percipere nō valebas: poeſim videlicet fabularūq́; figmenta, aut eſſe oīno per imitationē quemadmodum ipſe dicebas in tragœdia atq; comœdia: aut per enunciationē poetæ proferri. quod maximè in dithyrambis inſpicitur: aut per vtraq; cōfici, vt in heroicis alijsq́; multis apparet, ſi modò intelligis. Intelligo iā quod tunc inſerre volebas. Atqui etiam antè hoc memento, ꝙ dicebamus quæ dicenda eſſent iam expoſitum eſſe: quo autem modo dicendum eſſet deinceps exponere oportere. Memini quidē. Hoc igitur erat, quod oportere dicebā inter nos conuenire, vtrū ſinamus poetas imitatione perpetua vti, an partim imitari, partim minimè, & qualia vtraque ſint, an nihil penitus imitari. Auguror equidē conſideraturū te, vtrū recipienda ſit comœdia, & tregœdia in ciuitate, necne. Fortaſſe aūt & his plura. Nondu.n. noui: ſed quò ratio vt ventus feret, eò eundum eſt. Præclarè loqueris. Hoc igitur, ò Adimante conſidera, vtrum imitatores nos habere cuſtodes oporteat, nec ne. Vel hoc ex ſuperioribus pēdeat, ꝙ ſinguli ſingula rectè cōficere poſſunt, plura verò minimè: ꝙ ſi quis plura tractare aggrediatur, in ſingulis ita deficiet, vt in nullo euadat egregius. Sic prorſus accideret. Nónne & de imitatione eadē ratio ꝙ plura aliquis æquè ac vnū benè imitari non poteſt? Non certè. Nunquam igitur ſtudio alicui æſtimatione digno quis ſimul incūbet, & imitabitur multa, erit ue imitator idoneus, quādo neq; duas quidē imitationes, quæ parum differre inter ſe videntur, ijdē hoīes benè ſimul tractare poſſunt, vt comœdiā ſimul & tragœdiam. An non imitationes quaſdā paulo antè iſtas eſſe dicebas? Equidem, ac vera dicis, ꝙ ijdem nequeant. Neq; etiam rhapſodi ideſt cantores heroicorū, ſimul eſſe, & hiſtriones poſſunt. Vera. Sed neq; tragœdis aut cōœdis, tragici aut comici ijdē. Hæc aūt oīa imitationes quædā ſunt, an nō? Imitationes. Quinetiā in minora his videtur, ò Adimante, natura hominis eſſe conciſa, vt nullo modò poſsit benè plura imitari, vel etiam ea facere quorum imitationes ipſæ ſimilitudines quædā ſunt. Eſt vt dicis. Si ergo rōnem ſuperiorē ratá haberi volumus, cuſtodes noſtros à reliquis oībus artificijs alienos patriæ libertatis artifices eſſe oportere, valde quidē ſolertes, neq; aliud quicquā curare quod huc nō tendat, nihil aliud agere eos, vel imitari oportet: vel ſi imitētur, imitari quæ iſtis cōſentanea ſint, ſtatim à pueritia, fortes ſcilicet, tēperatos, ſanctos, liberales, & reliqua eiuſmodi: illiberalia aūt neq; facere neq; imitari poſſe, neque aliud quicquā turpe, ne ex ipſa imitatione tales efficiantur, quale in quod æmulantur. An nō animaduertiſti imitationes ſi à teneris annis incipiát perſeuerētq́;, in mores & naturá abire, tū quantū ſpectat ad corpus, tū ad vocē, tū ad cogitationē ipſam? Et maximè quidē. Non permittimus igitur vllo modo eos quorū habere curá dicimus, quos ue pſtátes viros fore deſideramus, cū viri ſint, mulierē imitari, puellā, vetulámue, vel marito cōuitiantē vel cū dijs cōtendentē, exultá tēq́;, cū ſe felicē eſſe putet, vel quę ęrūnis circūuenta fleat atq; eiulet, doleat, amore accēdatur, dolore partus opprimatur. Nullo modò. Neq; ſeruas, & ſeruos, ea quę ſeruorū ſunt faciētes. Neque hoc

quidē.Neq; viros item prauos,vt videtur, timidos,& cō
traria eorū quæ diximus facientes, conuiciantes;iurgātes,
turpiaq; inuicē obloquētes,ſiue ebrios, ſiue vigiles ſobri
osq; & alia quecunq; hoīes iſti & in verbis ,& in operi-
bus,tū in ſeipſos, tū in alios peccāt. Neq;ēt debēt,vt arbi
tror,ſimiles ſe p imitationē,vel verbis, vel actionibus,in
ſaniētibus reddere . Cognoſcēdi.n.inſani & mali ſunt , tā
viri q̄ mulieres:nihil tn̄ ex eorū dictis & factis,vel agēdū
eſt,vel imitandū. Veriſsima loqueris. Quid aūt,artificeſ-
ne ex ære aliquid fabricātes,vel aliud quippiā molientes,
vel remiges nauiū,vel pcipiētes iſtis,vel aliud aliquid cir-
ca hæc imitari eos decet? Quonā pacto,cū neq; rebus vl
lis hmōi mentē adhibere his liceat. Nūquid equos hinni
entes, vel mugiētes tauros, aut fragorē immurmuratio-
nēq; fluuiorū,aut maris fremitū,vel tonitrus, vel cætera
eiuſdē generis imitabūtur? Atqui prohibitum illis eſt,aut
inſanire,aut inſanietibus ſe ſimiles reddere. Si igitur quæ
dicis intelligo,eſt quædā orationis, & narrationis ſpēs,in
qua vir optimus,eū quid dicturus eſt enarrat:& alia quæ
dā huic diſsimilis, quā ſeruat qui cōtrà ac ille , natus atq;
nutritus eſt. Quales verò hæ ſūt? Videt mihi vir modera
tus quando in narratiōe deuenerit ad aliquā viri boni vel
orationē,vel actionē perinde ac ſi ipſe ille eſſet pronūcia
turus,& ſine vllo rubore,aut dedecore imitationē hmōi
ſuſcepturus: maximè quidē,& vt plurimū imitās virū bo
nū,prudenter & ſine errore agentē: rarius aūt ac minus ,
morbis,vel amore labantē,aut ebrietate, aut caſu quouis
alio. Quādo aūt ad aliquē indignū ſe venerit,nolet,vt ar-
bitror, dedita opera ſimilē ſe deteriori pbere, niſi breui-
ter quidē,& cū boni quicquā peragit: ſed erubeſcet,cum
rudis ſit ad hos imitādos,& ęgreſceret deteriorū formā in
duere,ſpernens imagines huiuſcemodi,niſi forte ioci ob
lectamentiq; cā id fecerit. Nō iniuria. Nōne igitur narra-
tione vtetur tali,qualē paulò antè in verſibus Homeri di
cebā? eritq; oratio ipſius particeps vtriuſq;,imitationis
videlicet,& narrationis alterius? Exigua verò pars imita-
tionis lōga in oratione erit? Dicōne aliquid,an nihil? Di-
cis certè,qualē neceſſe eſt eſſe rhetoris iſtius figurā. Nōn
Scurra. ne igitur qui talis nō erit,quo erit ineptior & indoctior ;
eo plura narrabit,& oīa imitabitur,nihilq; ſe indignū eſ-
ſe exiſtimabit? Quare oīa imitari aggredietur,& in con-
ſpectu quidē multorū, ea præſertim quæ paulò antè cō-
memorabamus, Tonitrus,murmura ventorū,& grandi
nis,axis rotarū,tubarū,tibiarū fiſtularū,& oīum denique
organorū ſonitus : pterea canū,pecudū, & auium voces.
Eritq; huius oratio vniuerſa penè per imitationē , voce,
ac geſtū,vel paulū quid narrationis habebit . Neceſſariū
quoq; illud. Atq; hæ ſunt orationis ſpecies duæ,quas ſu-
prà dicebā. Sunt planè. Nōne ipſarū vna quidē parū quid
mutationis habet? & ſiquis decentē cōſonantiā & rhyth
mū orationi tribuat , fermè ad eandē orationis formam
ſemper dicendū eſt rectè loquēti, atq; in vna inſuper cō
ſonātia? exiguæ nanq; mutationes,eodemq; mō in rhyth
mo fermè conſimili? Oīno ſic ſe res habet. Quid aūt al-
terius ſpecies? nōne cōtrarijs indiget,oībus videlicet cō-
ſonātijs,oībusq; rhythmis,ſi propriè dicēda eſt,cū mul-
tas & varias habeat mutationū formas? Sic eſt oīno. Non
ne & poetæ, & alij oēs qui aliquid dicūt, vel harū vna di
cendi figura vtuntur,vel altera,vel vtriſq; cōmixtis? Ne-
ceſſe eſt. Quid igitur faciemus? Vtrum has oēs in ciuitate
ſuſcipiemus,vel alterā ſimpliciū, vel permixtā? Si in mea
opinione cōſtiterit , ſimplicē decori imitatricē. Atqui, ò
Adimante,mixta quæq; iucūda eſt: multa aūt iucundior
pueris,& pedagogis cōtraria illius quā tu eligis, & pluri-
mæ turbæ. Iucundiſsima prorſus . At fortè , vt arbitror,
reip. noſtræ cōuenire eā non exiſtimabis,quoniā non ſit
duplex vir,neq; multiplex apud nos,quandoquidē ſingu
li ſingula faciūt . Nō cōuenit certè. Nōne igitur ſola in ci
uitate hmōi coriariū inueniemus duntaxat coriariū eſſe,
nō gubernatorē præterea? Et agricoltorē duntaxat agri-
coltorē,nō inſuper iudicē? Militē quoq; militem, nō etiā
nūmularium? cæterosq; eodē modo ? Vera hæc ſunt. Si
quis ergo in noſtrā vrbem venerit,qui animi ſapientia in
oēs poſsit ſeſe vertere formas, & oīa imitari , volueritq;
poemata ſua oſtentare, venerabimur quidē ipſum,vt ſā-
crū,admirabilem & iucundū:dicemus aūt non eſſe eiuſ-
modi hoīem in repu.noſtra,neq; fas eſſe,vt inſit, mitte-
musq; in aliā vrbē , vnguento caput eius perungētes , la-
naq; coronātes. Nos auſteriori minusq; iucundo vtemur
poeta fabularumq; fictore, vtilitatis gratia,qui decori no
bis rōnem exprimat, & quæ dicūtur dicat in his formu-
lis,quas à principio pro legibus tulimus , quando milites
erudire agreſsi ſumus. Ita prorſus,ſi eſſet in nobis,effice-
remus. Videmur iā, ò amice, ſatis de ea muſice parte di-
xiſſe,quæ circa orationes fabulasq; verſatur . Nā & quæ
dicēda ſunt,& quō expoſuimus. Mihi quoq; idē videtur.
Reſtat de cātus & melodię rōne diſſerere. Certè. An nō
oīs iam inueniret quæ nobis de his dicēda ſunt,qualia eſ-
ſe oporteat,ſi quidē antedictis concinere debeamus? Tū
Glauco arridens, Ego,inquit,extra oēs eſſe videor. Non
.n.ſatis in præſentia poſſum coniicere , qualia dicēda ſint.
Opinamur tamen oīno hoc primū nos poſſe dicere, Me
lodiam ex tribus cōſtare,oratione,harmonia, rhythmō.
Hoc equidē poſſum. Nōnne melodiæ pars oratio nihilo
differt ab oratione illa,quæ ſine cantu eſt, quo ad hoc,vt
oporteat in eiſdē formulis exprimi,de quibus paulò an-
tè dicebamus,& eodē mō? Vera loqueris. Atqui harmo
nia,& rhythmus orationē ſequi debēt. Quidni? Quin-
etiā lamentatione luctuq; dicebamus in orationibus nos
minimè indigere. Nō certè. Quænā igitur querulæ har-
moniæ ſunt? Dic mihi. Tu.n.muſicus es. Lydiæ mixtæ,
Lydiæq; acutæ, cæteræq; hmōi. Nōne remouendæ hæ
ſunt? Inutiles.n.ēt mulieribus,bonis ſaltē,nedū viris, Val
de quidē. Præterea vinolētia, mollities,& pigritia cuſto-
des minimè decēt. Minimè. Quænā igitur molles & te-
mulētæ harmoniæ? Ionicæ & Lydiæ quoſcunq; relaxæ
remiſſęq;& reſolutę vocātur. His igitur,ò amice nū quo
quo modo vteris ad militū vtilitatē? Nullo modo. Sed vi
detur iam tibi reliqua eſſe Dorica & Phrygia harmonia.
Haud equidē,inquā,harmonias noui,ſed eā relinque har
moniā,quæ vt decet,imitatur fortiter euntis in plium,&
ad quodlibet negotiū violentū viriliter ſe gerentis,voces
atq; accentus,& periclitātis, ſiue in vulnera,ſiue in mortē
irruentis, ſiue in aliā grauē ſortē incidentis , in oībus iſtis
fortunā conſtanter atq; viriliter propulſantis. Aliamq; ite
rū relinque harmoniā quæ voces imitatur atq; accentus
hoīs in trāquilla & minimè violēta actione verſantis, vel
aliquid alicui perſuadētis , vel ſupplicātis, vel votis Deo,
vel doctrina & admonitione hoī,vel ecōtra hoīs alij ſup
plicāti,aut docēti,aut diſſuadēti facilē ſe pbentis,& qui li
cet voti cōpos ſit factus, nō tamē ſuperbia efferatur,ſed
in his oībus tēperatè & modeſtè ſe gerat,fortemq; vtrā-
que rectè ferat , hasq; duas ſequatur harmonias, violen-
tā,volūtariam,fortunatorū, infortunatorū, tēperantium
ac fortiū:& oīno quecunq; ipſorū accentus pulcherrimè
imitantur,has oēs relinque harmonias . At verò nō alias
eligi iubes,q̄ eas quas ego ſuprà dicebā. Non igitur opus
erit nobis in cantibus & melodijs harmonia quæ multis
cōſtat chordis,oībusq; cōcentibus. Nō,vt mihi videtur.
Ergò Trigonorū,Pactidarū,& quorūcunq; inſtrumēto-
rū,quæ multis conſtāt chordis , & plurimis cōſonantijs,
fabros non nutriemus. Non,vt videmur. Quid aūt? tibia
rū fabros,& tibicines in ciuitate relinques? an non inſtru
menta multarū chordarum , harmoniarumq; omnium,
tibiam imitantur? Patet,inquit ille. Lyra itaque reſtat,&
cithara in ciuitate vtilis, & fiſtula in agris paſtoribus con
moda. Ita ratio nobis oſtendit. Nihil alienū inducimus ò
amice,dū Apollinē ipſum,& Apollinis inſtrumēta, Mar
ſiæ ipſi,& organis,quæ Marſyæ ſunt, præponimus. Nō
per Iouē,vt mihi videtur. Per Canē ipſum ſenſim & clā
culū purgare cœpimus ciuitatē,quam ſuprà nimijs deli-
cijs deditam dicebamus. Ipſi nos videlicet tēperatè agē-
tes.

tes. Age, purgemus & reliqua. Sequitur ad ea quæ de harmonijs dicta ſunt, vt rhythmos ita pſequamur, ne per varios admodũ circũuagemur, neue p quoſlibet motus, ſed q vitę fortis & tẽperatæ rhythmi ſunt, dignoſcamus. Quibus cognitis, pedẽ cãtumq; cogamus orationẽ hmõi viri ſequi, nõ orationẽ ſequi pedẽ, & cãtũ. Qui verò ſint rhythmi tales, tua intereſt declarare, quẽadmodũ harmonias expoſuiſti. Per Iouẽ, quid dicã nõ habeo. Quod.n. tres qdã ſpẽs ſunt, ex qbus motus iſti texũtur atq; plectũtur, quẽadmodũ in vocibus quatuor, vnde oẽs harmonię cõficiũtur, aĩaduerterim, dicere poſsẽ. Quales aũt qualis vitę imitationes ſint aperire nequeo. At de his quidẽ cũ Damone deliberabimus, quinã pedũ motus propriè ſint illiberalitatis, petulãtię, inſanię, ac reliquæ prauitatis, quiue rhythmi cõtrarijs cõgruant. Arbitror aũt audiuiſſe, quãuis nõ ſatis apertè, cũ ipſe motũ quẽdã pedũ bellicoſum noĩaret cõpoſitũ dactylũ heroicumq;, quẽ neſcio quo digerebat, ſupraq; infraq; ęqualẽ & in breuẽ longũq; euadentẽ, vtq; exiſtimo iambũ, & aliũ quendã trochæũ appellabat. Lõgitudines aũt & breuitates adhibuit. Et in aliquibus iſtorũ arbitror eum vituperare vel laudare ductiones pedis, nõ minus q̃ rhythmos ipſos, vel aliqd ex vtriſq; cõmixtũ. Neq;.n. declarare ſatis hæc poſſum. Verũ hęc, vt dicebã, in Damonẽ ipſum reiecta dilataq; ſint. Prolixa quippe oratione ad hæc diſtinguẽda opus eſſet. Nũquid putas? Prolixa per Iouẽ. Hoc aũt ita diſcernere potes, q concinnitas atq; ineptitudo cõgruitatẽ & incongruitatẽ rhythmi ſequunt. Quidni? Atqui cõgruũ quidẽ pulchrã orationẽ ſequitur, & tãquã ſimile imitatur: incõgruũ verò cõtrariã. Quinetiã conſonũ ipſum, & diſſonũ eodẽ modò: quãdoquidẽ rhythmus & harmonia, vt paulò antè dictũ fuit, orationẽ ſequunt, nõ ipſa oratio rhythmũ & harmoniã ſequitur. Certè orationẽ ſequi hæc debẽt. Quid verò loquẽdi modus ipſaq; oratio? nõne aĩ affectionẽ ſequitur? Abſq; dubio. Orationẽ verò cętera quoque ſequũtur? Nẽpè. Sermonis itaq; decor, cõſonãtia, venuſtas, & rhythmi cõgruentia affectionẽ aĩ moderatã ſequũtur, quã εὐήθειαν appellãt. Non eã dico quã ſæpe cum inſcitia qdã ſit, blãda quadã deriſione bonitatẽ noĩamus, hoc noĩe fatuitatem quandã ſignificantes: imò verò eam εὐήθειαν inquã, quæ reuera cogitationẽ ſignificat moribus optimis pditã. Sic eſt oĩno. Nõnne igitur vbiq; hæc iuuenes ſequi debẽt, ſi rẽ ſuã agere volunt? Debẽt equidẽ. Eſt aũt ars pingẽdi vniuerſa horũ plena, & oẽ hmõi artificiũ: plena quoq; texẽdi facultas, & variorũ ingenioſitas operũ, ſtudiumq; ædificandi, oĩs pterea cæterorũ ſuppellectiliũ inſtrumentorumq; effectio: quin & corporũ plantarũq; natura. Porrò in oĩbus iſtis, aut cõdecentia quędã ineſt, aut indecẽtia. Et indecẽtiæ quidẽ & rhythmi incõcinnitas atq; diſſonantia ſermonis turpis & improbi moris ſorores ſunt: contraria verò cõtrarij tẽperati & optimi germana, & imitationes qdã ſunt. Eſt vt dicis. Nunquid poetis ſolis inſiſtendũ cogendumq; vt imaginẽ boni moris in ſuis poematis exprimãt, vel apud nos nõ ſcribant? An præterea cõrãdũ ne artifices alij mali moris ſimulachrũ aliquod nõ benè caſtigatũ opus, illiberale, deforme, & indecẽs, ſiue in figuris aĩaliũ, ſiue in ædificijs, ſiue in quouis alio artificio faciãt? Vel ſi quis hoc pſtare nõ põt, ne quid apud nos agat prohibẽdus eſt, ne in prauitatis imaginibus nobis enutriti cuſtodes tanquã noxio in gramine, & multa quotidie paulatim à multis decerpentes paſcenteſq;, vnũ aliquod maximũ malũ ignari in aĩo cõtrahant? Quamobrẽ illi inquirẽdi ſunt artifices, qui naturali quadã induſtria poſsint tanquã per veſtigia exprimere pulchri ipſius decoriq; naturã, vt tanquã in loco ſalubri habitãtes iuniores vndiq; adiuuẽtur: quãdoquidẽ à pulchris honeſtiſq; operibus ſiue ad oculos, ſiue ad aures eorũ honeſti aliquid peruenit, veluti ſuauis aura quędã à locis ſalubribus afferẽs ſanitatẽ, quæ quidẽ ſtatim afflate à primis annis incipiẽs, ſenſim aĩos hoĩum in ſimilitudinẽ, amicitiã, & concordiã, honeſtæ orationi rõniq; conciliat. Egregiè admodũ iſto pacto nutrirentur. Ob hanc igitur cauſam, inquã ego, ò Glauco, ex ipſa principali ſecundũ muſicã nutritione rhythmus & harmonia interiora animi penetrãt, pulſantq; vehemẽtiſsime aĩum, decorã quandã figurã ſerẽtia, per quã decorus & pulcher efficitur, quiſquis rectè in muſica eruditur: cõtrà verò, ſi contrà quis fuerit educatus. Et quoniã rurſus deficiẽtia, neq; rectè fabricata, aut nõ bene orta acutiſsimè ſentiet, qui illic, quẽadmodũ oportet, nutritus fuerit: meritò ęgre hęc ferẽs, pulchra quidẽ laudabit, eaq; amãs, auideq; arripiẽs, ipſis aletur, ac bonus inde efficietur & pulcher. Turpia verò iure vituperabit, oderitq;, et in ea ætate in qua rõnẽ nondũ ſuſceperit. Aduentantẽ deniq; rõnem, qui ita nutritus erit, libẽter amplectetur, eã ex ipſa propinquitate, familiaritateq; prorſus agnoſcens. Mihi quoq; harũ rerũ gratia in muſica nutriẽdi videtur. Quẽadmodũ tũc profectò literas ſatis rectè callemus, quãdo elementa nos nõ fugiunt, pauca quidẽ in oĩbus quibuſcunq; inſunt, neq; in paruis, neq; in magnis ea ſpreuimus, tanquã nõ oporteret intelligere, ſed vbiq; diſcernere, illa propoſuimus, vt potè qui prius grãmatici futuri nõ ſimus, q̃ nos ita cõparauerimus. Vera loqueris. Imagines pterea literarũ ſicubi vel in aquis, vel in ſpeculis appareant, nõ prius cognoſcemus q̃ ipſas literas nouerimus. Eſt.n. hoc artis & exercitationis eiuſdẽ. Eſt vt dicis oĩno. Quorſum hæc inquã? Nempe eadẽ rõne, neq; muſici prius erimus, vel nos, vel ipſi quos ad vrbis cuſtodiã erudimus, q̃ temperantiæ ſpecies, & fortitudinis, liberalitatis, & magnificentiæ, & quęcunq; harũ ſorores ſunt, ipſiſq; cõtraria cognouerimus, vbicunq; inſint: ita vt & hæc, & ipſorũ imagines quibuſcũq; inſunt, perſentiamus, neq; in paruis, neq; in magnis contempſerimus, ſed eiuſdẽ eſſe putauerimus & artis, & ſtudij. Neceſſe eſt oĩno. Siquo in homine hęc concurrãt, vt in aĩo pulchri mores inſint, & in corporis ſpecie illis ſingula correſpondeant conſentiantq; eandẽ ſuſcipientia rõnẽ, pulcherrimũ hoc erit ei qui inſpicere poſsit ſpectaculũ. Valde quidẽ. Atqui quod maximè pulchrũ & amabile maximè. Prorſus. Tales quoſdã hoĩes maximè vir muſicus adamaret: ſi quid verò abſonũ aduerteret, minimè. Nõ certè ſi defectu animi diſſonaret: ſiquid verò dũtaxat deeſſet corpori, ſufferret qdẽ adeo vt diligere gratulariq; velit. Intelligo equidẽ quia tales quidã vel amanẽ abs te, vel amati iam ſunt, atq; aſſentior. Sed hoc mihi dicas. Eſt ne vllum tẽperantiæ cum ſoluta nimiaq; voluptate cõmercium? Quõnam pacto? Quippe cũ voluptas hmõi non minus, quàm dolor mentẽ e ſuo ſtatu dimoueat. Alijs verò virtutibus? Minimè. Quid aũt? petulentia intemperantiaq; habent cum excedente voluptate cõmunionem? Maximè omniũ. Habẽſne maiorẽ & vehementiorem voluptatẽ, quàm quę circa venerea? Neq; vehementiorẽ vllam habeo. Neq; furioſiorem. Rectus aũt amor ipſa ſui natura temperate & muſice amat pulchrũ atq; decorum. Prorſus. Nihil ergo furioſum vel intemperantiæ propriũ recto amori eſt admouendũ. Non certè. Neq; igitur iungenda illi eſt voluptas ipſa venerea. Neq; in ea cõicare debẽt amatores, cũ legitimè dilectis adoleſcentibs amãteſq; cũ amatis. Per Iouẽ nullo modo, ò Socrates. Sic igitur, vt videẽ, in ciuitate rectè inſtituta legẽ condes, amatorẽ amare, vnà eſſe, & tangere amatũ, ſi perſuaſerit, tanquã filium honeſtorũ cauſa, atq; in oĩbus ſic verſari cum eo quẽ amat, vt nihil vnquã præter honeſtum videatur ab adoleſcẽte requirere. Si cõtrà faciat, ignominiam ſubeat, tanquam qui nihil oĩno ſapiat muſicum, pulchrum ue. Sic prorſus. Nõne tibi videtur finẽ ſuũ iam ſermo de muſica cõſecutus? Quo.n. finiri debet, iã applicuit. Oportet.n. muſicã in amatoria pulchri finiri. Aſſentior equidẽ. Poſt muſicã verò gymnaſtica exercendi ſunt iuuenes. Quidni? Oportet.n. & in hac per oẽm vitã diligenter à pueris educari. Id aũt ita ſe habet quodam modo, vt opinor. Animaduerte & tu. Mihi quidem non videtur bene affectũ corpus, virtute ſua bonum aĩum fa-

cere,ſed cõtrà benè affectus aĩus, virtute ſua corpus quo
ad fieri põt, optimũ reddere. Tibi verò quidnã videtur?
Quod & tibi. Nõne ſi poſtquã mentẽ ſufficiẽter inſtruxe
rimus, trademus ei, vt quæ ad corpus pertinẽt, diligenter
& exacte inquirat & curet, nos aũt quaſi quaſdã formu-
las proponemus, ne lõgiores ſimus, rectè vtiq; faciemus?
Oĩno. Ab ebrietate itaq; ipſis diximus abſtinendũ. Vni-
cuiq;.n. magis cõceditur q̃ cuſtodi, vt ebrietate grauatus
vbi terrarũ ſit, neſciat. Nẽpe ridiculũ eſſet, cuſtode indi-
gere cuſtodẽ. De his aũt quid dicemus? Athletæ.n. hi viri
ſunt & maximi quidẽ certaminis. Nõne? Maximi planè.
Nunquid aliorũ Athletarũ habitudo cuſtodibus cõueni
ens eſſet? Fortaſſe. At verò ſomnolenta hæc eſt, & ad va-
letudinẽ dubia. An nõ vides ꝙ vitã edormiunt? & ſi parũ
quidẽ ab inſtituto victu diſcedũt, grauiter ægrotant exer
citatores hmõi? Video equidẽ. Elegantiore igitur aliqua
exercitatione opus eſt bellicoſis Athletis, quos tanquam
canes inſomnes eſſe oportet, & quàm acutiſsimè videre
atq; audire, & multas mutationes in exercitu aquarũ ci-
borũ, æſtus & frigoris ita perpeti, vt ſe à morbis defen-
dant. Ita mihi videtur. Optima igitur gymnaſtica ſoror
eſſet ſimplicis muſicæ de qua paulò ante tractauimus.
Q̃uo iſtud? Simplex vtiq; & cõueniens gymnaſtica, mili
tum exercitatio. Quo pacto? Ab Homero quidem id di-
ſcere poſſumus. Noſti.n. quẽadmodũ in belli expeditio-
nibus in heroũ mẽſis, neq; piſces ipſis parat quãuis ipſi in
Helleſpõto mari eſſent, neq; elixas carnes, ſed aſſas, quæ
facilius à militibus præparãtur. Vbiq;.n. facilius eſt, vt ita
loquar, ipſo igne vti, q̃ vaſa circũferre. Neq; vnquã vario
rũ cõdimẽtorũ, vt arbitror, Homerus meminit. Sed hoc
& alij ſciũt quicunq; exercẽtur, quod cui corpus robuſtũ
eſſe debet, à cũctis hmõi rebus eſt abſtinẽdũ, Rectè qui
dẽ & ſciũt & abſtinẽt. Syracuſanas itaq;, ò amice, mẽſas
& Siculã, vt videris, admodũ varia non laudas obſonia, ſi
quidem hæc ita tibi rectè ſe habere videtur. Nõ certè, vt
mihi quidẽ videor. Vituperas & Corinthiũ luxũ bladen
tiũ puellarũ in his qui optima corporis habitudine futuri
ſunt. Summopere. Quinetiã Attica bellaria cõdimentaq;
quæ iucunda plurimis & delicata videntur. Neceſſe eſt.
Oẽm.n. vt exiſtimo, hmõi victũ, ſi ſimilẽ eſſe dicemus
melodiæ & cantilenæ quę in oĩ genere harmoniæ, omni
busq; rhythmis verſantur, rectè nimiũ cõparauerimus.
Planè. Ibi quidẽ intẽperantiã varietas parit, hic morbũ:
ſimplicitas aũt ſecundũ muſicã in aĩs temperantiã, ſecun
dũ verò gymnaſticã in corporibus ſanitatẽ. Veriſsima lo
queris. Intẽperantia verò & morbis in ciuitate multipli-
catis, & iudicũ & medicorũ ope plurimũ indigemus. Vn
de iudiciaria & medicina in precio habentur, quando &
liberi multi his ſummopere ſtudeant. Quidni? Igitur ma
læ & turpis diſciplinę in ciuitate nullã maiorẽ potes cõie
cturam capere, q̃ ſummis iudicibus ac medicis indigere,
nõ modo abiectos hoĩes & mechanicos, ſed eos etiã qui
liberali diſciplina ſe educatos eſſe gloriãtur. Nõne turpe
videtur, & malæ educationis magna coniectura, vt coga
tur ob propriæ virtutis inopiã iuſtitia vti externa, ab alijs
videlicet tanquã dñis & iudicibus iuſte operari cõpulſi?
Omniũ profectò turpiſsimũ. An nõ hoc quoq; turpius
eſſe putas? qñ aliquis non modo omne vitæ tẽpus in iudi-
cijs, tũ accuſando, tũ defendẽdo conterit, ſed rudi quadã
elatus iactãtia, in his ipſis negocijs gloriatur, quaſi ſit po
tens ad iniuriã inferendã, ſuisq; verſutijs vſqueadeo tergi
uerſari valeat, vt nullas iniuriarũ ſoluat pœnas, qui ſæpe
minimarũ viliſsimarumq; rerũ cauſa tã anxiũ ſubit nego
tiũ, ignorãs quanto præclarius ac melius eſſet, ita ſe cõpa
rare, vt nullo obſeruatore egeat, etiãſi ſtertat iudex? Cer-
tè hoc illo turpius eſt. Abſurdũ præterea exiſtimandum
eſt, hoĩes medicis egere non ad vulnera ſanãda dũtaxat,
morboſq; curandos intemperie aeris, & pro anni tẽpo-
re aliter atq; aliter incidentes, ſed plurimũ ad diſtillatio-
nes & ſpiritus interioris intumeſcentis impetũ ob moli-
tiẽ atq; deſidiã, & quẽ in victu ſuprà damnauimus, luxũ.

Quibus effectũ eſt, vt hoĩes lacunarũ inſtar aquis ſtatoq;
exuberantiũ, nimis oppleti coegerint peritos Aeſculapij
ſucceſſores morbos quoſdam nouo nomine, diſtillatio-
nes, inflationes appellare. Noua ſanè hæc morborũ, in-
quit, nomina, nimiumq; abſurda. Hæc, vt arbitror. Aeſcu
lapij tempore non erant. Quod hinc planè conijcio, ꝙ
eius filij apud Troiã, poculũ Patrocli iuſſu oblatũ ſaucio
Eurypylo nõ dãnarunt, cũ tamẽ in eo mixta eſſet Pram
nio vino farina, & inſuper attritus caſeus, quæ pituitã au
gent. Profectò abſurdũ id poculũ, minimeq; ita affecto
cõueniens. Nõ. Quia ſi aduertis, inquã, hac noſtra medi-
cinaria facultate morborũ pediſſequa, Aeſculapij ſecta-
tores ante Herodicũ, vt fertur, minimè ſunt vſi. Herodi
cus aũt quũ eſſet exercitandorũ magiſter iuuenũ, eſſetq;
valetudinarius, miſcens gymnaſticam medicinæ, primo
quidẽ ſeipſum, deinde & poſteros multos tædio affecit.
Quonã pacto? Longã quippe ſibi mortẽ præſtitit. Nam
dũ morbũ qui letalis erat, ſubſequeretur, neq; curare, vt
opinor, ſe poterat, & medelæ ſtudio occupatus, omiſsis
reliquis oĩbus, vitã in hac corporis indulgẽtia cõterebat,
male quidẽ affectus ſi paulò à cõſueto victu deſcederet,
ægrè tamen moriens, hac ſapiẽtia ſuſtinuit ſe, ſenexq; è
vita deceſsit. Egregiã palmã ex arte ſua reportauit. Nẽpe
quã decebat reportare illũ, qui ignorabat Aeſculapiũ nõ
ignorantia quidẽ & imperitia medelæ huius poſteris ge-
nus hoc nõ oſtendiſſe: ſed quoniã videbat in ciuitate op-
timè inſtituta, ſuũ cuiq; opus aſsignatũ eſſe, quod perfici
neceſſe ſit, nec vlli ſupereſſe otiũ, vt per oẽm vitã valetu
dinarius in corpore curãdo occupetur. Quod quidẽ, mo
do quodã ridiculo in artificibus animaduertimus, in illis
verò qui opulenti feliceſq; cenſentur, nequaquam. Q̃uo
iſtud. Faber ſi quãdo in morbũ incidit breuem à medico
curationẽ exigit, vel per vomitũ, uel defluxũ ventris, vel
vſtionẽ vel inciſionẽ. Si quis autẽ diuturnã illi victus ob-
ſeruationẽ præcipit, capitiſq; ſuffarcinationes, cæteraq;
hmõi, ſtatim obijcit nõ eſſe ſibi ad ægrotandũ ociũ, neq;
præſtare ſibi ita vitã trahere cõtinuis curationibus incũ-
bẽti, ſuũq; opificiũ negligẽti. Deinde medico hoc dimiſ
ſo, ad cõſuetũ victũ reuertẽs, ſi cõualeſcit, opus ſuũ exe-
quitur: ſin aũt ſuſtinere corpus morbũ nõ põt, vita fun-
ctus negocijs liberatur. Ita profectò medicinis vti artifi-
ci cõuenire videtur. Atq; idcirco opus illi propoſitũ eſſe
dixi, qđ niſi peragat, viuere ipſi nõ pręſtat. Cõſtat. Diues
aũt, vt diximus, opere nullo vrgetur, à quo ſi qñ vi arcea
tur, nõ amplius ſit ei viuendum. Nullo prorſus, vt fertur.
Phocylidẽ fortè nõ audis dicentẽ, oportet virtutẽ exer-
cendã eſſe, dũ viuẽdi facultas iã ſuppetit. Arbitror aũt &
prius. nihil in hoc illi aduerſemur, ſed ipſi nos doceamus
vtrũ id hoc pacto meditari diues debeat: aut ſi minus in
alendis morbis tẽpus terat, non ſit illi viuendũ. Fabrili ſi-
quidẽ arti ac cæteris impedimẽto id eſt. Nã ab opere mẽ
tẽ diuertit. Præceptũ verò Phocylidis nihil impedit. Per
Iouẽ, inquit, fermè oĩum maximè, ſiquidẽ magis q̃ gym
naſtica ſuperuacua iſta curatio corporis vbi producitur,
nos occupat. Etenim rei familiari, & militari, & vrbanis
oĩbus magiſtratibus obeſt plurimũ, quódue deterrimũ
eſt, diſcẽdi ſtudiũ, & oẽm intelligẽdi meditãdiq; diligen
tiã impedit, dũ capitis dolores ſemper & vertigines ſuſpi
catur: ſtudiũq; ſapiẽtię cauſatur, quaſi ex eo iſta naſcãtur.
Quamobrẽ ad virtutis exercitationẽ, probationemq; no
bis oĩno impedimẽto eſt. Efficit.n. vt ſemper ægrotare
putemus, neq; deſinamus vnquã de habitu corporis que
ri. Cõſentaneũ eſt. Hęc cũ videret, arbitror Aeſculapiũ,
hoĩbus natura educationeq; benè valẽtibus, deinde verò
morbo quodã exterius lato & ſubito ęgrotãtibus, eã oſtẽ
diſſe medicinã, qua pharmacis & inciſionibus infirmitas
tolleret, videlicet cõſueto deinde victu ſeruato, ne ciuilia
negocia diſturbaret. Corpora verò penitus interiori cor
ruptione morboſa nequaquã aggreſſum fuiſſe diligẽtia vi
ctus & diuturna obſeruãtia ĩ vita pducere, ita vt & ægrè
viuerẽt hoĩes, & valetudinarios, qđ inde ſequit̃, filios ge-
nerarent.

nerarēt. Neq; verò cēſnit curandū, qui nō poſſet in cōſtituto & ſolito victu ac regula viuere, tanquā neq; illi ipſi neq; ciuitati id cōferret. Ciuilē virū dicis Aeſculapiū extitiſſe. Conſtat planè, filijq́; ipſius talē eum fuiſſe teſtātur. An ignoras illos apud Troiā in rebus bellicis claruiſſe? quāquā & medicinæ ſtudio, quēadmodū ego dicebā, vtebantur. Nō meminiſti ꝙ Menelao Pandari manibus vulnerato, cruorem vulneris abſterſerunt, et vnguētis mitigantibus perunxere: legē verò certā circa cibos ac potus nihilo magis q̃ Eurypylo præſcripſerunt: quaſi pharmaca ad curandos ſufficerēt hoīes, q antè accepta vulnera & firmi corporis habitu & victu moderati fuiſſent, licet ꝓtinus dictū illud poculū ebibiſſent? hoīes aūt & natura & incōtinentia morboſos viuere, neq; ijs ipſis, neq; alijs conſerre putabant, neq; circa illos verſari artē, neq; eſſe curandos, etiā ſi Mida locupletiores eſſent. Scitos admodū viros fuiſſe perhibes Aeſculapi filios Decet ſanè, quāquā nobis tragici & Pindarus parū aſtipulantur. Aeſculapium enim ſerunt Appollinis filiū extitiſſe, atq; auro inductū vt hoīem pecunioſum cū extrema ægritudine ad mortē ſerente opprimeretur, in vitā reſtitueret. Vnde & fulmine percuſſum. Sed nos propter illa quæ ſuprà diximus, illis hęc vtraq; nō cōcedimus. Imò ſi dei filius, fuit, lucri turpis auidū fuiſſe negabimus: ſin turpis auidus lucri, dei fuiſſe filiū reijciemus. Probè quidem illa dicūtur. Sed de hoc quid ais, ò Socrates? An non bonos medicos habere oportet in ciuitate? Eſſent aūt tales maximè, quicunq; fuiſſent cū ſanis plurimis, plurimiſq́; ęgrotantibus cōuerſati. Iudices itē ſimiliter, qui varia hoīum ingenia eſſent experti. Et valde quidē bonos dico. Sed nunquid intelligis quos tales eſſe arbitror? Si dixeris. Tētabo equidē. Tu tamen non ſimilē rē ſermone eodē interrogabas. Qua rōne? Medici quidē ſufficientiſſimi euaderent, ſi ab ineunte ætate vltrà diſcendæ artis ſtudiū inter plurimos corpore malè affectos cōuerſarentur, ipſiq́; oī morborū genere laborarent, naturaq́; imbecilla eſſent. Neq;.n. corpus, vt arbitror, corpore curant. Impoſſibile nanq; eſſet, ipſa quandoq; mala vel fuiſſe, vel eſſe. ſed aīa corpus curat. An nō fieri pōt, vt quæ fuerit ſitq́; mala, bene aliquid curet? Rectè quidē. Iudex aūt, ò amice, ipſo aīo ipſi aīo imperat. Nōne poſſibile eſt à pueritia animū aliquē cum malis animis conuerſatū, & iniuſta quæq; facinora operatū, acute deniq; ex ſeipſo aliorū ſcelera coniectare, quēadmodū ex ipſo corpore morbos. Nū inſontē ipſum imperitumq́; malorū morū, dū eſſet iuuenis, extitiſſe oportet, ſi bonus & honeſtus exiſtens iuſta ſyncere eſt iudicaturus? Quapropter modeſti hoīes, dū iuuenes ſunt, ſtolidi eſſe vidētur, & qui facilè ab iniuſtis decipi poſſint, tanquā qui nō habeant in ſeipſis eadē quæ habent improbi, affectuum exempla malorū. Omnino certè id patiūtur. Verumenimuerò non iuuenem, ſed ſenem eſſe bonum oportet iudicem, qui ſero quale quid iniuſtitia ſit, didicerit: tanquā qui non propriam in animo ſuo eam ſenſerit, ſed alienam in alienis animis longo tēpore nouerit, atq; idcirco cuiuſmodi ſit malū diſcernat, ſcientia potius quā propria experientia iudicās. Generoſiſſimus certè iudex hmōi eſſe videtur. Et bonus preterea, quod ipſe quærebas. Qui enim bonum habet animum bonus eſt. Verſutus aut ille ac mala ſuſpicans, qui multa agit iniuſte ſagaxq́; & ſapiēs habetur, quando cùm ſui ſimilibus verſatur, cautus calliduſq; apparet, cùm ad exempla quæ in eo ſunt, mentem dirigens ſibi ſatis caueat. Quando verò bonis ſenioribuſq; adhæret fatuus, cum vltrà quàm decet, diffidat, ſanumq́; & ſyncerū morem ignoret, quippe qui exempla illius non habeat. Cùm verò frequentius cùm malis quàm cum bonis verſetur, ſępius quoque ſapientior quàm inſipientior ſibi alijſq; videtur. Vera procul dubio loqueris. Nō ergo talē quęrere oportet iudicē tanquā bonū & ſapientē, ſed qualē paulò antè dicebam. Prauitas.n. neq; ſe, neq; virtutē cognoſceret vnquā. Virtus aūt naturæ tēpore addita diſciplina, & ſeipſam ſimul, & prauitatē intelliget. Nō igitur malus, vt mea fert opinio, ſed hic ſapiens euadit. Mihi quoq; ita videtur. Nōne igitur & medicinā qualē diximus, vnà cū hmōi iudiciatia æquitate in ciuitate lege cōſtitues, quæ quidē eos ciues qui natura, tū aīo, tū corpore bene ſe habēt, enutriāt? eorū verò, qui tales nō ſunt, quotcunq; corpore deficiūt, mori ſināt: quotcunq; malo ingenio procreati, inſanabiles ſunt, morte mulctēt? Hoc fortaſſe & ipſis qui talia patiuntur, & ciuitati conducit. Cōſtat quinetiā curaturos iuuenes ne in iudiciariæ vſum indigentiamq́; deſcendant, ſimplici illa vtētes muſica, ex qua naſci diximus tēperantiā. Cur nō? An nō per eadē hæc veſtigia muſicus gymnaſticā ſequēs, ſi volet, aget, aſſequeturq́; vt nihil egeat medicina, niſi neceſſitas cogat? Aſſentior equidē. Exercebit aūt in gymnaſijs corpus, reſpiciēs magis ad animoſitatē naturæ illāq́; excitans, quàm ad robur: neq; quēadmodū Athletæ alij corporei roboris gratia victū inſtituet, laboresq́; adhibebit. Rectè admodū. Qui ergo cōſtituunt, ò Glauco, muſica & gymnaſtica hoīes erudire, non ea cauſa qua multi exiſtimant, ſtudia hæc aggrediuntur, vt hac quidē corpus, illa animum curent. Cur nō? Vidētur enim vtraq; animi gratia plurimū exercere. Quo pacto? An nō vides vt afficiant animum, qui gymnaſticā per oēm vitā exercent, muſicam non attingunt, vel qui contrà faciūt? De quonam dicis? De ruſtica inquā, duritia ferocitateq́; atq; itē de mollitie, & manſuetudine. Noui equidem eos qui ſola vtuntur gymnaſtica, agreſtiores quā oportet euadere. Qui autē duntaxat muſica, molliores quàm eos deceat, effici. Atqui vis ipſa agreſtis ad iracundæ naturę animoſitatem pertinet, quæ ſi rectè nutritur, fortis euadit: ſinautem ſuprà quàm decet, excreſcit, ferox, vt conſentaneum eſt, ac dura. Aſſentior. Quid aūt vim ipſam mitem & manſuetam, nonne philoſophi natura habet, quæ ſi nimium coaleſcit, mollior fit quàm decet: bene autem ſi enutritur, ſuauis atq; modeſta? Eſt vt dicis. Dicebamus autem oportere ipſos cuſtodes vtraſque naturas habere. Oportet ſanè. Nonne cōgruere inuicē & cōcinere oportet? Quid ni? Eiuſq́; animus in quo hæc conſonant, tēperatus eſt & fortis? Omnino. Eius aūt animus in quo diſſonant, timidus & agreſtis. Et maximè quidem. Quicunq; permittit vt muſica aīum ſuū aſsiduè circunſonans occupet & demulceat, perq́; aures veluti per infundibula harmonias infundat, quas ſuprà commemorauimus, ſuaues, blandas, molles, ac flebiles, atq; ætatem ſuam in modulis animū delinientibus cōſumit, is primū quidē, ſiquid iracundū habebat, tāquā ferrū demollit, & vtile ex inutili duroq́; efficit. Quando aūt incūbit diutius, magis demulcet: poſt hoc iā liquefacit aīum & reſoluit, donec deſtillādo exhauriat animoſitatē oēm, exſcindatq́; tāquā neruos ex aīo. ex quo aīum quaſi ſegnē militē efficit. Sic eſt oīo. Ac ſi principio hoīem nacta ſit natura ſine animi robore, cito hoc perficit. Sinautē aīoſum, vires animi frangēs ad irā reddit ꝓcipitē, vt nimis quibuſq; offenſiūculis irritetur, ac facilè iterū efferueſcat. Vnde ex aīoſis iracūdi atque moroſi effecti, ſunt moleſtia & faſtidio pleni. Ita ꝓrſus accidit. Quòd ſi quis gymnaſticæ victui exercitationiq́; ſe dedat, muſica philoſophiaq́; neglectis, primū quidē firmū corporis habitū cōſecutus animi viribus magnitudineq́; repleſ, fortiorq́; q̃ eſſet, euadit. Valde quidē. Deinde ſi in hoc ita ꝑſeueret, vt nihil aliud agat, neq; muſicā prorſus attingat, certè ſi quis erat eius in aīo inſtinctus diſcēdi flagrās cupiditate, imbecillus, ſurdus, ac cæcus efficitur: vtpotè qui neq; doctrinā guſtauerit vllā, neq; indagationē rerū, neq; vllā penitus rōnē, neq; muſicā aliā vnde expergiſci potuerit, coaleſcereq́;, ſenſuſq; ſuos puros accipere. Sic planè. Rationi aduerſus, vt arbitror, vir huiuſmodi, & à muſis redditur alienus, ac nulla alterius perſuaſione rationibus inducta vtitur: ſed vi & aggreſti immanitate tāquā fera quædā ad oīa fert, inq; inſcitia & ruditate ſine rhythmo & gratia & vrbanitate viuit. Oīno ſic ſe res habet. Poſtquam duo hęc ſunt, vt apparet, artes

duas aſſererẽ deum aliquẽ hominibus tribuiſſe, muſicam & gymnaſticam, ad animoſitatẽ, philoſophicámue naturã, nõ ad animũ & corpus, niſi per accidens fuerit, ſed ad illa, vt inuicẽ conſonarent, intenſa videlicet atq; remiſſa quatenus deceat. Sic apparet. Eũ igitur qui pulcherrime gymnaſticã cũ muſica miſcet, moderatiſsimeq́; hæc aĩo adhibet, meritò abſolutiſsimũ muſicũ diceremus, & ſumma harmonia cõpoſitũ, magis q̃ eũ qui chordas vnà contẽperat. Et meritò quidẽ, ò Socrates. Nõne ergo hmõi aliquo p̃ſide ſemper in ciuitate nobis opus erit Glauco, ſi debet ſalua fore reſpublica? Erit certè ſummoperè. Hi ergo diſciplinę educationisq́; modi eſſent. Choreas.n. huius eſſe rectè dicat aliquis, venationesq́; cæteras, & quæ canibus fiũt, gymnica itẽ certamina & equeſtria. Fermè .n. conſtat ſequi hæc iſta debere, neq; inuentu difficilia fore. Fortè nõ ſunt difficilia. Quid nobis præterea diſtinguendũ. Nõne horũ oĩum qui nã imperare debeant, qui parere? Cur nõ? Cõſtat quidẽ ſeniores imperare oportere, iuniores ſubeſſe. Cõſtat profectò. Et hoc liquet, ex his eſſe optimos eligendos. Liquet certè & iſthuc. Agricolarũ optimi nõne hi ſunt, qui maximã agrorũ habẽt colendorũ peritiã? Prorſus. Nunc aũt cũ ex cuſtodibus optimos eligi oporteat, nõne eos qui maximã cuſtodiẽdæ ciuitatis peritiã habẽt? Eos planè. Prudentes ergo ad hoc eſſe eos oportet, potentesq́;, & qui Reip. curã habeant. Et iſta. Curat aũt quiſque maxime id quod maximè diligit. Neceſſe eſt. Atq; ad hoc diligit maximè, cui conferre eadẽ ac ſibi exiſtimat, & ex cuius felicitate ſuã arbitratur felicitatẽ infelicitatem ue pendere. Sic eſt. Eligẽdi igitur ex oĩbus cuſtodibus hi maximè qui nobis conſiderantibus videantur per oẽm vitã ſummo ſtudio ea facere, quæ è republica eſſe ducũt: quæ verò cõtrà, cauere. Cõmodiſsimi certè hi ſunt. Obſeruãdi itaq; ſunt, vt arbitror, in ſingulis ætatibus. Vtrũ præceptũ hoc ſeruẽt, neq; tãquã pręſtigijs quibuſdã decepti, neq; vi vlla cõpulſi, ſuiq́; ipſorũ obliti eijciant eã opinionẽ, qua ea ſola cenſentur agenda, quæ ſunt optima reip. Quã eiectionẽ dicis? Dicã tibi. videtur mihi opinio mente excedere, vel ſpõte, vel inuite. Sponte quidẽ falſa, in eo qui dediſcit falſa, vera diſcit. Inuite aũt, vera quæq; opinio. Quod de volũtario abſceſſu dicis, intelligo: qnod aũt de inuito, diſcere cupio. Nonne putas bonis hoĩes inuite priuari, malis aũt ſpõtè? An non mentiri, verũq́, neſcire malũ eſt, vere aũt iudicare bonũ? Nõne opinari ea quę ſunt, verè putare tibi videtur? Probè loqueris, mihiq́; videẽ hoĩes inuiti vera opinione priuari. An non vel ſurreptione, vel deceptione, vel vi hoc patiũtur? Neq; iſtud intelligo. Tragice porrò loq̃ videor. Surripi.n. opiniones ijs dico, qui ſnĩam mutãt, vel ſenſim tẽpore obliteratã, vel clàm aduerſa rõne ſubtractã. Nunc intelligis? Intelligo equidẽ. Vim aũt illis inferri, quos dolor, cruciatus, aliter ſentire cogũt. Iſtud intelligo equidẽ, ac rectè dicis. Subduci aũt quaſi præſtigijs eos, vt arbitror, tu quoq; diceres, qui priorẽ deponnnt opinionẽ, vel voluptate permulcti, vel metu perterrefacti. Vidẽtur ſanè quæcũq; decipiũt, præſtigijs nos ſeducere. Quod igitur nuper dicebã, quærendũ eſt quinã cõſtanter ſeruent eã, quæ apud ipſos eſt ſententiã, id ſemper agendũ eſſe, quod reipublicæ cõducere arbitrantur. Obſeruandi ſunt igitur ſtatim à pueritia, eaq́; illis opera proponẽda, ex quibus aliquis maximè præceptũ illud obliuiſci, falliq́; poſſit. Atq; is qui ſeruat illud memoriter, neque ſubducitur, eligẽdus: qui cõtrà, abijciendus. an nõ? Certè. Ergo & labores & dolores illis & certamina opponenda, ut hisq́; hæc eadẽ obſeruãda. Scitè. Nõne ſecundũ ſpeciẽ illã tertiã, hoc eſt: quaſi quandã præſtigiorũ hallucinationẽ pugnãdũ eſt, & quemadmodũ qui inſpicere cupiunt, nunquid pulli pauidi ſint, nécne, ad ſtrepitũ illos, & tumultũ ducunt, ſic iuniores in terribilia quędã impellendi, atque itẽ oblectamenta, in hisq; multo magis q̃ igni aurũ examinãdi? vt ita comperiamus, ſi extet aliquis inter eos qui nõ facile irretiatur, ſitq́; cõpoſitus in oĩbus, ſuijpſius cuſtos optimus, & eius quã didicit muſicæ cõſeruator, concinnumq́; & conſonũ ſe in his oĩbus prębeat. Qualis vir eſſet & ſibi & patriæ vtiliſsimus. Atq; is qui ſingulis ætatibus ſemper pueritia, adoleſcentia, matura ætate probatus eſt & immaculatus exiſtit, cuſtos & princeps eſt ciuitatis cõſtituendus. Honores huic tribuendi & viuenti & mortuo ſepulchrorũ & aliorũ monimẽtorũ maxima munera ſortienti. Qui verò talis nõ ſit, abijciendus eſt. Huiuſmodi igitur, ò Glauco, delectus & inſtitutio principũ & cuſtodũ eſſe debere mihi videtur, vt ſummatim potius q̃ exacte ſit dictũ. Idẽ & mihi videtur. Igitur veriſsimè vocabũtur hi quidẽ cuſtodes oĩ ex parte, tã externorũ hoſtiũ quàm internorũ amicorũ, vt iſti nolint, illi nequeant malũ aliquid machinari. Iuuenes aũt quos paulò antè cuſtodes nominabamus, rectè auxiliarij defenſoresq́; inſtitutionũ ipſorũ principũ appellabuntur. Sic & ipſe ſentio. Quis itaq; modus erit quo ex his mendacijs quę aliquãdo decent, quẽadmodũ & nos in ſuperioribus generoſum quiddã mentiẽtes induximus, perſuadeamus prius quidẽ principibus? ſin minus, ſaltẽ reliquis ciuibus? Quale iſtuc ais? Nihil noui equidẽ, ſed Phœniciũ quiddã quod antè quidem apud multos factũ eſt, vt poetæ dixerunt, & perſuaſerunt. noſtris verò temporibus minimè: nec ſcio ſi futurũ vnquam, perſuadere certè eſt arduum. Quàm pigre ad dicendũ videris accedere. Videbor equidẽ tibi poſtquã dixero, haud ab re piger. Dic age, nec timeas. Ecce iã dico, quãquã neſcio qua audacia quibusq́; verbis fretus dicã, atq; aggrediar primũ ipſis principibus & militibus ſuadere, deinceps aũt & reliquis ciuibus, q̃ ea quibus nos ipſos enutriuimus erudiuimusq́; tanquam ſomnia viſi ſunt circa ſeipſos oĩa habere. Erant aũt tunc reuera ſub terra, intus formati & enutriti ipſi, & arma eorũ & ſupellex oĩs. Poſtquã verò oĩno perfecti fuerũt, terra ipſos vt mater eduxit. Et nũc quidẽ tanquam matri ac nutrici, regioni huic in qua ſunt, cõſulere debẽt, atq; ſuccurrere, ſi quis eã inuaſerit, deq́; cęteris ciuibus, tãquã de fratribus terra genitis, cogitare. Nõ ab re iã antè pudebat hoc mẽdaciũ dicere. Rectè admodũ, ſed audi iã reliquũ fabulæ. Eſtis vtiq; oẽs in ciuitate tanquã fratres (ſic enim dicemus apud eos fabulãtes) ſed cũ deus formaret, quicunq; veſtrũ ad imperandũ idonei nati ſunt, aurũ in eorum generatione ipſis admiſcuit, propter quod honoratiſsimi ſunt. Illis aũt qui ad auxiliandũ, argentũ indidit. Ferrũ deniq; atq; æs agricolis & alijs opificibus. Tanquã igitur eiuſdẽ generis oẽs, ſimiles vobis plurimũ generatis. Euenit aũt quandoq;, vt ex aureo naſcatur argenteus, & ex argento ſimiliter aureus: cæteraq́; ita viciſsim. Quapropter ipſis principibus & primo & maximè deus præcepit, vt nullius rei maiorem curã cuſtodiamq́; ſuſcipiãt quàm natorũ vt dignoſcant quid ex quatuor his potiſsimum illorum, aĩs ſit immixtũ: & ſi quis ex ipſis naſcatur æneus aut ferreus, nullo pacto miſereantur, ſed honorẽ illi naturæ conuenientem tribuentes, inter opifices vel agricolas mittant. Rurſusq́; ſi ex illis naſcatur aliquis aureus vel argenteus, honorantes extollãt, partim quidem in cuſtodes, partim auxiliarios: quaſi oraculum ſit, tum remp. perituram, cùm ipſam vel æneus cuſtos vel ferreus gubernabit. Habẽsne quõ huic fabulæ fidem adhibeant? Nullo modo, quo pacto iſti: quo aũt modo iſtorum filij ac reliqui poſteri, habeo. At hoc bene ſe haberet ad maiorem curã ſui & ciuitatis habendã. Fermè quod dicis intelligo. Et hoc quidẽ illuc tendet, quò oraculũ perducet. Nos autem hos terra genitos armantes ducentibus principibus producamus. Profecti aũt explorent vbinam in ciuitate ſit optimũ caſtra ponere, vnde & eos qui intus ſunt, maximè cohibeãt, ſi quis nolit legibus ipſis obtẽperare, & eos qni extrà, repellant, ſi hoſtes tanquã lupus ad ouile perrexerint. Cum verò caſtra poſuerint, & quibus oportet ſacrificauerint, tabernacula ſtruãt. Sic ne? an aliter? Sic certè. Nũ huiuſmodi qualia contra hyemes & calores ſufficiant? Quidni? habitationes.n. dicere mihi videris.

deris. Sic aio, ſed militares nõ opulentas & mercatorias. Quo differre aſſeris hoc ab illo? Conabor equidẽ declarare. Grauiſsimum quippe oĩum, & turpiſsimũ paſtoribus eſſet, ſi ita canes gregis cuſtodes futuros nutrirent, vt ex intẽperantia, aut ex fame, aut ex aliqua alia mala conſuetudine, canes ipſi aggrediãtur pecuaria lædere, & pro canibus ſimiles lupis efficiantur. Graue nimium. Oĩno itaq; nobis cauendũ, nequid tale aduerſus ciues efficiãt, qui defenſores adhibentur, cùm ipſis valentiores ſint, neq; beneuolorum loco ſociorũ, agreſtibus dominis ſe ſimiles præbeãt. Cauendũ ſanè. Nõne maxima eſſet adhibita cautio, ſi reuera pręclare educati ſint? Sunt quidẽ. Hoc quidẽ, o amice Glauco, aſſeuerare non decet, ꝙ aũt nuper dicebamus, nimirũ decet, ꝙ oportet ipſos rectã, ſi qua eſt, conſequi diſciplinam, ſi modò mites futuri ſunt & ſibi inuicem & his quos cuſtodiũt. Et rectè quidem. Ad hanc igitur diſciplinã quiſq; ſanæ mentis diceret, habitationem & reliquã ſuppellectilem ita adhibẽdam, ne ipſos quominus optimi viri eſſent prohiberet, neq; eos ad cæteros ciues lædendos induceret. Et verè quidẽ. Inſpice igitur an tali quadã rõne eos oporteat & viuere & habitare, ſi quidem futuri ſint tales. Primo quidẽ nemo propriũ quicquã poſsideat, niſi quatenus ſumma cogat neceſsitas. Deinde neq; domũ neq; penu habeant, quò non oĩbus pateat aditus. Quæ verò ad victum pertinẽt, tanta ſint apud eos, quãtis indigent militares athletæ tẽperati ac fortes: accipiantque ex inſtituto ab alijs ciuibus mercedis tm̃ cuſtodiæ gratia, vt exacto anno, neq; deſit quicquam, neq; ſuperſit. Conferẽtes aũt ſe ad comeſſationes, perinde atq; in caſtris, cõi veſcantur cõuiuio. Dicendumq; eſt illis, aurum & argentum diuinum à dijs in aĩo eos habere, neq; humano auro indigere, neq; ſanctũ eſſe, illius poſſeſsionem admixtione mortalis auri inquinare. Nẽpè ex vulgi pecunijs multa impia prouenerunt: quod verò ineſt illis aurum, prorſus immaculatũ. Profectò ſolis ipſis ex oĩbus qui ſunt in ciuitate, tãgere aurum aut argentum, aut ſub tecto ſuo recipere, aut circũferre, vel ex ea materie bibere, nefas. Hoc ergo pacto & ſibi & ciuitati ſalutẽ parerent. Si quando verò domũ ſibi aut agrũ aut pecuniã priuatim poſſederint, adminiſtratores familiæ, & agricolę pro cuſtodibus erunt, & vice eorum qui ciuibus auxilio ſint, domini eorũ infenſi efficientur: & ipſi odio habiti, odioq; alios habentes, & inſidias parantes, pariterq; patientes, vitam vniuerſam degent. Vbi multo magis ciues q̃ externos hoſtes timebũt, accedẽtq; iam tunc proximè ad perniciem tam ipſi q̃ reliqua ciuitas. Horum igitur omnium cauſa dicamus cuſtodes ipſos circa domũ & reliqua omnia ita inſtructos eſſe debere. Hæcq; lata ſit lex, an non? Sic eſto.

DIALOGVS QVARTVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

TRADITVR in quarto libro modus poſſeſſionis atq; ciuitatis, vt neq; diuitas oĩmium ciuaa ſiot, neq; paupeɾas. Putat enim, tam ex nimia copia q̃ inopia ſeditiones oriri, ciuitatemq; diſſipari. Iudicat præterea ciuitatem illam non aſſe vnam, ſed plures, in qua alij quidem pauperes ſint, alij vero diuites. atq; vt fieri ſolat, diuites contemnant pauperes; hi verò erga illos, & inuidia afficiantur & odio. Vnde ſenſim deſcendis ad myſterium ſuum, vt omnia videlicet ſiot cõmunia, na alij minus, alij verò plus habeãt, & ioda inuidiæ, mẽdacioi, furta, & hinc luxuria, ſuperbia, pigritiaq; naſcantur. Adde ꝙ poſſaſſio rerũ tam aacedens q̃ deſicians, non ſolum moribus & concordiæ, ſed ingenio & artibus obeſt. Docet non dioitijs, ſad virtute ſeruari ciuitatem, magoaq; gerere. Iram quamlibes ciuitatis partem noo ita diſponendam eſſa vt in ſeipſa q optime habera ſe videatur, ſed vt cũctis conferat, cõmuniq; ciuitatis totius conducat bono. Alioquin neq; ciuitatem ipſam, neque partes vllas poſſe cõſiſtere. Addit præterea ciuitatis augandæ modũ, quatenus ſcilicet ciuitas vna permaneat. At cùm primũ perdi vnitas poſſe videtur, non eſſe vlterius augendam. Præcipit ergò, vt neque exigua, neq; vaſta ſit ciuitas, ſed mediocris æqualiſq; & concors, quo eius vnitas conſeruatur. Quoniã verò meſſam fruſtra ſperat qui negligens fuit in ſeminando, idcirco totum ſtudium circa pueritiam adoleſcentiamq; adhibendum eſſe iudicat, quaſi circa meſſis vrbanæ ſementem, adeo vt etiã verborum, ludorum, geſtumq; ſingulorum ratio diligens circa pueros adoleſcentesq; habeatur. Alioquin ſi negligantur hæc ætas, nõ aliter circa leges quotidianas fruſtra laboratũ iri, quàm ſi quis pharmacis eum quotidie curare contenderit, qui nullum ſeruare velit in victu temperantiæ modum. Inter hæc cõſidera ludos in ſtudia ſenſim, moreſq; conuerti, itam ſicut homini & natura robuſto, & victu prudenti atq; temperato, nullis pęnè vnquam opus eſt medicinis: ita ciuitati & optima ab initio conſtitutæ, & in ea forma perſeueranti, neq; multis ab initio legibus, neq; quotidianis deinceps cõſtitutionibus opus eſſe. Malas verò reſp. in quotidiana quidem per nouas leges curatione verſari, nunquã verò bene valere. Quapropter in hac rep. tãquam optima Plato nullum circa leges adhibuit ſtudium, ſperans prudentes bonoſq; viros leges eſſe viuentes. De legibus verò ſacris quid? Multo certè minus in his cenſuit laborandum. Nam o.n. qua rõne colẽdus ſit deus, intelligit nunquam, niſi prius intelligat deũ. Diuinum verò ſolem niſi ipſo diuino ſole ſe monſtrante, videre non poſſumus. Petẽdas ergò religionis leges ab Apolline .i. diuino lumine, iudicat: petendas inquam, non lingua, ſed purgata mente atque ſerena. Mitto quid hic de hiſtoria tangat oraculorum. Hæc.n. notiſſima ſunt. Allegoricè verò ſignificat Apollinem, .i. diuinum lumẽ: ſedere, .i. firmiter adeſſe: mediæ terræ, .i. vbiq; rerum oĩum penetralibus. In vmbilico conquieſcere, id eſt, in mente à ſenſibus ſegregata, atque inſtar figuræ motioniſq; ſphæricæ in ſe reflexæ. Præterea Apollinem omnibus eſſe patrium, .i. præſentem & familiarem, atq; proprium: patrem quidẽ naſcẽtibus, patriam deniq; reuertentibus. Conſtituta verò repub. deinceps quatuor in ea virtutes agnoſcit. Prudentiam in principibus, .i. rectè cuſtodiendi conſulendiq; ſcientiam. Fortitudinẽ in militibus .i. firmam ſententiam inuictis tam illecebris q̃ minis audendi pro patria in periculis, quatenus leges magiſtratuſq; præcipiunt. Temperantiam in principibus ſimul & militibus, atq; artificibus, id eſt, conſenſionem quandam qua libenter cuncti conueniunt, vt alij quidem imperent, alij pareant: & inter eos qui pareot, alij quidem in bello, alij in opificio pareant: neq; ob voluptates vllas conſenſio talis impediatur, imò cupiditates inferiorum, ſuperiorũ imperio conſilioq; obtemperent. Iuſtitiam quoque in omnibus, per quam ſuum quiſque, id eſt, ad quod & natura & ſtudio eſt aptiſſimus, opus munuſq; na aaaquitur tam publicè quàm priuatim cõia commodi gratia, neque quiſquam ſibi vẽdicat alienum. Quòd aũt temperantiam appellauit Diapaſon harmoniam, intellige Diapaſon conſonantiam reſultantem ex dupla tenſionis, velocitatis, vehementiæ proportione ad id quod duplo remiſſius eſt, tardiuſq; & lenius. Ea qua quidem proportione dupla cõſurgit acutæ, id eſt, octauæ vocis exceſſus ad grauem. nec immeritò. Prima enim proportio dupla inter duo & vnum. In qua quidem proportione binarius numerus dum ſuperare videtur, vnum recreat, & geminat vnum. Binarius deinde dũ mouetur ac reuoluitur in ſeipſum, octo producit numerum ſolidum. Bis enim duo, bis octo efficiunt. Dicitur autem Diapaſon, id eſt, per omnia. Conſonantia enim eiuſmodi, & omnes intra ſe continet, & replicatur in omnibus. Nec ab re Plato inquit, temperantiã, quaſi diapaſon extendi per ſummos ciues infimoſq; & medios. In octaua enim & grauis vox, & acutiſſima eſt. ſunt, & mediæ. Sed vt ad iuſtitiam redeamus, quemadmodũ in diapaſon conſonantia vox octaua cùm graui adeo conſonat, vt quæ vox gemina eſt appareat vna: ſic in benè compoſita ciuitate temperantiæ grauitas cum iuſtitiæ robore tam aptè congruit, vt duæ hæ virtutes vix inuicem diſcernantur. Et vide quàm opportune ea diapaſon conſonantia vocis octauæ Socrates, ſe conferat ad iuſtitiam apud Pythagoricos octonario numero deſignatã. Cùm enim iuſtitia ſit æqualis oĩno pro cuiuſq; meritis diſtributio, ciuitatiſq; ſolidum fundamentum, iuſtè per octonariũ deſcribitur numerum. Hic.n. numerus & ſolidorum primus eſt, primuſq; omniũ in numeros ita ſoluĩ pariter pares, hoc eſt in bis quaternos, vt nihilominus in numero æquè pariter pares diuiſio quoq; ipſa ſoluatur, id eſt in bis binos. rurſuſq; qua æqualitate reſoluitur, eadem quoque contexitur. Nam bis bini, bis octonariũ, vt diximus, conſtituũt æqualitatis iuſtæ ſimulacrum. Quapropter Orpheus vbicunq; diuinam iuſtitiam obteſtari nolabat, per numina octo iurabat, ignẽ, aquam, terram, cœlum, lunam, ſolem, phanetamq; & noctam. In Aegyptia quoq; columna in ſignum iuſtitiæ poſita numina octo notabãtur inſcripta, quemadmodum teſtatur Euander, Saturnus, Rhea, Oſiris, ſpiritus, cœlum, terra, nox, dies. Denique cœleſtis iuſtitiæ ordinẽ ſphæris octo digeſtum eſſe omnis arbitratur antiquitas. Socrates, poſt hæc oſtendit iniuſtitiam eſſe ſubitũ ciuitatis exitium, qñ aliena ſinguli vſurpantes oĩa perturbant atq; confundũt.

Iuſtitiam

Iuſtitiam verò ciuitatis ordinem eſſe atque ſalutem. Proinde ea manifeſtiori hac ciuitatis iuſtitia, ad occultiorem tranſit in animo quaſi latentem. Diuiditq́; trifariam animi vires, in rationem loco principis, & vim iraſcendi vice militum, naturamq́; concupiſcendi opifici ſimilem. Probatq́; vnam in nobis eſſe animam, cuius, & in qua hæ tres ſint vires, non loco inter ſe, ſed proprietate diſtinctæ. Quod quidem & Peripateticos quoſdam latratores refellit, & cuilibet diligenter legenti poteſt fieri manifeſtum. Hanc verò diſtinctionem adducit, vt pateat quomodo inter ſe anima atque ciuitas, & illius & huius iuſtitia ſint perſimiles. Inquit ergò, Cũ nequeat aĩa per eãdem ſui vim circa idem ſimul oppoſita facere, neceſſe eſt eam tres ſaltem vires habere. Quippe cum eodem in tpe per libidinem rapiatur ad voluptatem, & per ratioñe interim reuocetur. Item per libidinem retrahatur à prælio, per iracundiam prouocetur ad pugnam. Ex quibus patet rationem eſſe à libidine differentẽ, & ab eadem differre etiam iraſcendi vigorem. Differre quoque hũc à ratione patet, tum in pueris nondum vtentibus ratione, iracundia tamẽ valde feruentibus, tum in alijs multa per iram præter rationis legem agẽtibus. Propinquiorum verò iraſcendi vigorem rõni ex eo eſſe probat, ꝙ indignatio ſæpe rationi opitulatur contra libidinem. Concludit deinceps iuſtitiam vna cũ temperãtia eſſe legitimam quandam conſenſionem, tum in cuiuſlibet aĩo triũ quas diximus partium, tum in ciuitate trium his partibus conſimiliũ. Conſenſionẽ inquam in gubernando, exequendo, obediendo, atq; in proprijs muneribus peragendis, & alienis non vſurpandis. Nec immeritò hic iuſtitiam tẽperantiæ germanã, nominat harmoniã, ex acutis vocibus & grauibus medijsq́; cõſtantem, vocibus luquã principes & quæſtuarios mediosq́; horũ milites referẽtibus. Deinde vt quæſtioni iandiu adductæ reſpondeat, quærenti quidnam iuſtitia iniuſtitiaq́; in animo pariant, dicit virtutẽ eſſe animi ſanitatem pulchritudinemq́; & robur: vitium verò morbũ, turpitudinẽ, imbecillitatem. Siquidem virtus cunctas animæ partes, vt ſtatuit natura, diſponit & ſeruat. Vitium verò contra, naturæ ordinẽ confundit atque perturbat. Quoniam verò quando deprauata omnino corporis eſt natura, præſtat mori q̃ viuere, etiam ſi externa omnia abunde ſuppeditentur, idcircò concludit illius vitam tanquam miſeram eſſe ab omnibus fugiendam, in quo anima per quã viuimus per vitiũ eſt deprauata. Poſtremo in ipſo libri huius calce aſſerit eiuſmodi aĩam ciuitatemq́, quam deſcripſit, optimã eſſe atq; feliciſſimam. Animam ciuitatemq́; regiã, à regina videlicet hominis ratione diſpoſitam. Addit eiuſmodi gubernationem tum regiã appellari, quando inter multos bonos excellat quidam manifeſte omnium præſtantiſſimus: tum rempub. optimatum, quando plures pariter videantur excellere. Omnino verò eandem eſſe gubernationem exiſtimandam. Admonuit quoq; ſe in ſequenti libro quatuor reliquas, tam animorum, tum rerum publicarum affectiones ordine diſtincturum.

HIc Adimantus reſpondens, quid, ò Socrates, afferes, inquit, ſi quis te dicat non multum hos viros beatos efficere, cùm tamen ipſi ſint quorum reuera eſt ciuitas, nihil aũt ex bonis ciuitatis accipiant, quemadmodũ alij, qui & agros & magnificas domos ſupellectilemque hmõi domibus conuenientem poſsident, ſacraq́; dijs priuata faciunt, hoſpites excipiunt, quæ tu nunc dicebas, aurum & argentum adepti, & quæcunque ad felicitatẽ conferre putantur: iſti verò tãquam auxilij quidã mercede cõducti in vrbe ſedent, nihil agentes aliud q̃ cuſtodiã? Certè, inquam ego, vt qui victum præterea ſolum recipiant, neq; mercedẽ vltra victũ, vt alij ſolent. Quocirca neq; ſi proficiſci priuatim aliò velint, licebit ipſis, neq; quicquã ſcortis largiri, aut ad quæuis alia pecunias erogare, eorũ more qui beati putantur. Quæ tu & alia multa hmõi reprehenſione digna prætermittis. Atqui, inquit Adimãtus, ſint & iſta in accuſatione cõprehenſa. Quæritur igiť, inquam, qua rõne defendamus ſuperiora? Nempe iſtud quæro, inquit. Eandem, inquam, viam illã ingredientes, inueniemus, vt arbitror quę ſint dicenda. Dicemus porrò nihil mirũ fore, ſi ita iſti feliciſsimi ſint. Non tamẽ ad hoc reſpicientes conſtituimus ciuitatẽ, vt vna aliqua nobis gens ſit præcipue felix, ſed vt q̃ maximè ciuitas vniuerſa. Speramus.n. in hmõi ciuitate iuſtitiã maximè inuenire: contra verò in ea quæ peſsimè inſtituta eſſet, iniuſtitiam. Quibus inſpectis, facilè nos quod iandiu quærimus, iudicaturos exiſtimauimus. Nũc ſanè, vt opinamur, beatã fingimus, nõ vt pauci quidem in ea beati ſint, ſed vt ciuitas tota. Deinceps aũt contrariã cõtemplabimur: quemadmodum.n. ſi quis nos figuram hoĩs depingentes vituperet, ꝙ pulcherrimis aĩalis partibus non pulcherrimos etiã colores apponamus: oculi enim pulcherrimũ membrum nõ purpura, ſed nigro colore eſſent depicti: decenter vtiq; reſpondere videamur, nõ oportere adeo nos pulchros oculos pingere, vt ne oculi quidem eſſe videantur, ac neq; cætera membra: ſed cõſiderare debere, ſi ſingulis decorem ſuum attribuentes, totum pulchrum reddamus. Sic neque nunc nos cogas, diceremus, ea cuſtodes felicitate afficere, quæ illos quiduis aliud potius q̃ cuſtodes efficiat. Poſſemus enim & agricolas hortari, vt precioſiſsimo corporis cultu auroq́; ornati animi tantũ gratia colerent terram: & figulos vt à dextra diſcumbẽtes, atq; ad focũ conuiuium celebrãtes, miſſa rota quantum animo lubeat, figulinam exercerent: & alios omnes hoc modo beatos efficere, quo vniuerſa ciuitas felix eſſet. Sed ne nos ita moneas. Porrò ſi tibi parebimus, neq; agricola, agricola erit, neq; figulus, figulus, neq; vllus alius formam habebit eorum ex quibus fit ciuitas. Sed aliorũ quidem ratio leuior. Sutores.n. facti deteriores deprauatiq́;, & ſimulantes id eſſe quod nõ ſunt, ciuitati nihil inferunt graue. Cuſtodes autem legum & ciuitatis ſi non ſint, ſed appareat, vides ne vt omnem ciuitatẽ ſimul perdant? Rurſusq́; cuſtodes ipſi bene eam cõſtituendi, beatamq́; reddendi ſoli opportunitatem habent. Quamobrẽ ſi veros ciuitatis cuſtodes quærimus, minimè eos eligere debemus, qui noceant ciuitati. Qui verò illud dicit, & agricolas non tanquam in ciuitate, ſed tanquam in feſta quadam celebritate diſcumbẽtes felices facit, aliquid certè aliud q̃ bonum cõſiderat ciuitatis. Videndũ igitur vtrum ad hoc reſpicientes cuſtodes conſtituamus, vt q̃ maximè felicitate abundẽt, an potius totius ciuitatis rationem habeamus, vt tota ſit felix, auxiliarios autẽ iſtos atq; cuſtodes cogere & perſuadere deceat illa facere, ex quibus optimus ſit ſui quiſque operis artifex; cæterosq́; omnes ſimiliter. Atq; ita vniuerſa aucta ciuitate, recteq́; inſtituta, ſinendũ vt ſinguli quatenus cuiuſq; natura capax eſt, beatitudinis ſint participes. Probè, inqt ille, mihi loqui videris. An & quod huic eſt proximũ, inquã ego, videbor tibi rectè dicere? Quid maximè? Contemplare nunquid iſta cæteros quoque artifices ita corrumpat, vt praui ſint. Quæ nam iſta? Diuitiæ videlicet & paupertas. Qua ratione? Ita. figulus diues factus videtur ne tibi vlterius curam ſuæ artis habere? Minimè. Pigrior certè negligentiorq́; reddetur. Valde. Quare & deterior figulus.

Et iſtud. Rurſus autem ſi propter inopiam inſtrumentis & reliquis quibus indiget ars, careat, & opera ipſa deteriora faciet, & filios ac cæteros quoſcunq; docebit deteriores artifices reddet. Quid ni? Ex vtriſque igitur tam opulentia quàm paupertate, & praua artificum opera, & praui artifices ipſi fiunt. Sic apparet. Alia ergo quædam inuenimus noſtris cuſtodibus obſeruanda, ne ipſis inſcijs in ciuitatẽ irrepant. Quæ nã iſta? Opulentiam, inquam, & inopiã. Illa ſi quidem delicias, deſidiam, ſeditiones, rerũ nouarum ſtudium parit. Hæc aũt cùm rerum innouatione illiberalitatem, & maleficia gignit. Sic eſt prorſus. Veruntamẽ, ò Socrates, animaduerte quæſo, quo pacto noſtra hæc ciuitas cũ pecunijs careat, bellum gerere poterit. præſertim ſi quando aduerſus amplam opulentamq́; ciuitatẽ arma capere cogetur. Conſtat vtiq; ꝙ aduerſus vnã difficile, ſed aduerſus duas tales, certè facilius. Quo iſtud ais? Quod æquum eſt vtiq; dico. Principio ſi cõmittenda pugna eſt, nõne hi bellicis rebus exercitati, aduerſus diuites pugnabũt? Fateor equidem iſtud. Quid verò Adimante? Vnus pugil optimè ad hoc inſtructus, nonne contra duos huius facultatis ignaros, diuites inſuper ac pingues videtur tibi facilè pugnaturus? Haud fortè ſimul. An fortè neque etiam ſi licuerit ſubterfugiendo eius qui primus inuadit ictus euitare, deinde ſubita conuerſione eum cædere? Quin ſi ſæpius in ſole

Quæ mala ex opulentia & paupertate oriantur.

ſole et æſtu id egerit, plures hmōi homines vir talis ſubiget. Nempe nihil mirum. An non putas diuites pugilū artis plus vſu & notitia conſecutos eſſe quam bellicæ? Equidem. Facile itaque athletæ noſtri, vt conſentaneum eſt, cùm duplis triplisq; ipſorum certabunt. Id quoque admittam. Nam probè loqui videris. Quid ſi miſſa in ciuitatem aliam legatione, vera dixerint: quòd nos quidē auro et argento nō vtimur, neq; nobis fas eſt, vos ergo bellū nobiſcum gerētes, quæ alij poſsidēt, habetote: cenſes vero aliquos his auditis, contra canes duros aptoſq; pugnare malle potius, quàm vnà cū canibus huiuſmodi contra pingues oues ac molles? Haud quaquā mihi videtur. Verū ſi in ciuitate vna cæterorum pecuniȩ cumulentur, caue ne minus pecunioſę periculū inferat. Beatus es, quandoquidem putas decens eſſe aliā quādam appellare ciuitatem, q̄ talem, qualem ipſi conſtituimus. Quid prohibet? Ampliorem appellationē exigunt aliæ. Nam quæq; illarū, ciuitates multæ ſunt, non ciuitas, vt his qui, quod prouerbio dicitur, ciuitates ludunt. Vna quæq; ſanè duæ eſt ſaltem, inuicem diſsidētes. Vna quidem pauperum, diuitum altera. Rurſus in vtraq; iſtarū permultæ: quibus, ſi vt vni intēdas, pęnitus aberrabis: ſin vt multis, tribuens ea quæ aliorū ſunt alijs, tā pecunias q̄ potentias, aut & ipſos præterea, ſocijs auxiliatoribuſque ſemper multis vteris, hoſtibus aūt paucis. Et quatenus ciuitas ita vt nuper ordinata eſt, tēperata exiſtet, maxima erit. Nō opinione, inquam, ſed reuera maximam fore, ēt ſi mille duntaxat propugnatoribus conſtet. Ita.n. magnā ciuitatem vnam haud facilè vel inter Græcos, vel inter Barbaros quandoq; reperies: quæ tñ huiuſcemodi ciuitates multò maiores videātur multis, inuenies. An aliter ſentis? Non aliter per Iouem. An nō hic igitur pulcherrimus erit noſtris principibus augendę ciuitatis terminus, cui cū tanta fuerit, tantā regionē tribuere decet, reliquā aūt dimittere? Quis nam terminus? Arbitror equidem, quouſque ad aucta ciuitas vna permaneat, eo vſq; augēdam eſſe, non vltrà. Præclare. Hoc præterea præceptum cuſtodibus ſeruandū mandabimus, vt nec parua ciuitas, nec magna videatur eſſe, ſed vna atq; ſufficiēs. Atqui leue quid forſan illis præcipiemus. Et iſtud leuius præterea, cuius in ſuperioribus mentionē fecimus, cùm diceremus oportere ſiue quis cuſtos ignauus naſcat, ad alios mittere: ſiue ex alijs probus, ad cuſtodes ipſos trāſferre. In quo planè oñdere volebamus, quod & aliorū ciuium vnumquenq; ad vnū id opus dūtaxat ad quod natura eſt aptus, ducere decet, vt quiſq; vnū aliquod ſuū opus exercens, non multi, ſed vnus exiſtat, atq; ita ciuitas tota vna fiat, nō multę. Eſt hoc ēt illo minus. Haud quaquā, ò bone vir Adimāte, hæc multa ac magna, vt exiſtimaret aliquis, illis præcipimus, ſed leuia oīa exiguaque, ſi vnū, vt dici ſolet, magnū ſeruent, imò verò pro magno, ſufficiēs.

De educatione.

Quid iſtud? Educationē, inquā, & eruditionem. Nam ſi bene educati, viri moderati euaſerint, facilè oīa iſta diſcernent, tū alia quotcunq; nos in pręſentia prętermittimus, tum mulierū virorumq; cōiunctiones, & procreationes filiorum, q̄ videlicet oporteat amicorum oīa hęc

Prouerbium.

ſecundum prouerbium q̄ maximè eſſe cōia. Rectiſsimè profectò ita fieret. Etenim reſpub. ſi ſemel cœperit bene, progredit tanquā circulus ſemper proficiens. Quippe educatio eruditioq; bona ſeruata, ingenia quoq; bona efficit. Rurſusq; bona ingenia educationē hmōi conſecuta, meliora ēt q̄ prius euadūt, tū ad alia, tum ad filios generādos, quemadmodum in cæteris aīalibus. Conſentaneum id quidē. Denique, vt ſummatim dicā, hoc diligēter eſt à ciuitatis tutoribus obſeruandū, ne clā illis ignorantibus corrūpatur. Imò iſtud in primis curent, ne quid præter ordinē à nobis datū circa gymnaſticā & muſicā innouetur, ſed illū q̄ maximè fieri pōt quiſque ſequatur. Et cū dixerit aliquis poeticū illud, hoīes videlicet nouis cantibus admodū delectari, metuere debent iſti cuſtodes, ne ſæpenumerò poetā quis putet non cātilenas nouas, ſed modos canēdi nouos dicere, eoſq; lauder. Oportet aūt neq; laudare quicquā tale, neq; ſuſpicere. Cauendū ſane ſpeciem muſicæ nouā inducere, tanquā in toto naufragiū. Nuſquam.n. muſicæ modi mutant, abſq; maximarū legū ciuiliū mutatione, vt ait Damon, cui & ipſe aſſentior. Me quoq; ſcito, ò Socrates, aſſentiri. Arcē igitur quandā cuſtodię gratia, hi ipſi cuſtodes circa muſicā ſtruere debent. Nempè eiuſmodi præuaricatio clàm ac facilè ſurrepit. Certè ioci cuiuſdā inſtar, atque ita vt nihil lædere videatur. Atqui paulatim nobis familiaris effecta, ſenſim in mores ſerpit & ſtudia: ex his deinde ad cōmercia emergit amplior: demū à cōmercijs in leges reſpublicaſq; erūpit magna, ò Socrates, cùm petulātia atq; laſciuia, quouſq; tandē priuatim ac publicè cuncta peruertat. An hoc ita ſe habet? Ita mihi videtur. Ergò vt à principio diximus, ſtatim à primis annis pueri honeſtis in iocis aſſuefaciendi ſunt. Nā ſi iocis minus decētibus aſſueſcant, nunquam legitimi probiq; viri euadere poterunt. Quid ni? Quando itaq; bene incipientes pueri iocari ac ludere, legitimū per muſicā morem imbibunt, in cōtraria his oīno ac ſuperioribus muſica tēdit, atq; proſequit erigere, ſi quid antea in ciuitate iacebat. Vera loqueris. Quæ igitur exigua vident eſſe ciuitatis inſtituta, vt dixi, hi reperient, quæ ſuperiores oīa perturbabant. Qualia? Hæc videlicet. Quēadmodū tacere debent corā ſenibus iuniores, cedere illis locū atq; aſſurgere, parētes colere; quis tonſuræ modus ſeruandus cuique, quibus veſtibus calceis ue vtendū, & omnino quis corporis ornatus cōueniat, ac cętera generis eiuſdem. An non putas? Equidē. Atqui legibus hæc præſcribere, ineptum, vt arbitror, videretur. Nā neq; id vſquam fit, neq; conſtarēt hæc verbis literiſq; mandata. Qūo enim? Apparet, ò Adimante, quale cuiuſq; fuerit puerilis educationis initium, talia fore ēt quę ſequūtur. An non ſimile ſemper ſimila prouocat? Cur non? Ac tandē dicendū id eſt in vnum aliquod ſummū & potens, ſiue bonū, ſeu malum deſinere. Quid prohibet? Hac equidem rōne nunquam ſtatuere legibus hæc contenderē. Et meritò quidē. Dic per Deos, nunquid negotia ipſa forenſia mutuaq; cōmercia & pacta in mechanicis artibus, itē conuicia & verbera, citationes in iudicia, conſtitutiones iudicū, & ſi qua vel circa forū, vel portus, aut imponenda aut exigenda ſunt vectigalia, vel oīno forenſia quæq; iura, vel vrbana, vel naualia, & reliqua id genus, an hæc, inquā, vel horū quicquam legibus cōſtituere aggrediemur? Haud quaquā decet viris bonis præclariſq; præcipere. Hæc.n. plurimùm qualia & qūo ſtatuenda ſint, facilè ipſi reperient. Nimirū, ò amice, ſi Deus illis legum illarū quas ſuprà poſuimus, ſalutē præſtiterit. Sin minus, ita vitam ducent, vt multa eiuſmodi legibus ſtatuant, corrigantq; ſemper & innouent, putantes ita ſe quod eſt optimū aſſequi. Dicis nēpè iſtos perinde victuros, ac illos qui cū ægrotent, propter intemperantiā inſalubrē victū mutare nolunt. Sic prorſus. Enimuerò ridiculo quodāmodo iſti in morbis perſeuerare videntur; curationibusq; ſuis nihil aliud aſſequuntur, q̄ q̄ plures vehementioreſq; morbos efficiunt, confiduntq; ſemper, ſi quis pharmacis agi conſulat, bene ſe valituros. Omnino tales ſunt ita laborantium morbi,

Inſtitutio puerorū in iocis honeſtis.

Quid verò? nonne hoc in illis gratioſum? q̄ oīum inimiciſsimū eum putent, qui vera monet, dicitq; nō prius pharmaca, vſtiones, inciſiones, incantationes, ea ue quæ extrinſecus admouentur, aut eiuſmodi aliqua profutura, q̄ deſinat quis ebrietati, voragini, veneri, otio indulgere? Haud admodū gratioſum illud. Nā indignari aduerſus eū qui vtilia cōſulit, gratiā habet nullā. Ergò viros hmōi, vt videris, nequaquā probas. Minimè per Iouē. Neq; ēt ſi ciuitas tota id agat quod modò dicebamus, laudabis. An non idē quod iſti façere tibi ciuitates videntur, quæcunq; male inſtitutæ, ciuibus interdicūt ne totum ipſum reip. ſtatum moueāt, alioquin capite damnent quicunq; res innouant? Contra quiſquis præſentem gubernationē

approbat,

approbat, confirmatq́; noluntatesq́; gubernātium aucupatus aſſentitur, ſuffragatur, & explet, hic demum bonus vir, hic in rebus maximis ſapiens, hic honore dignus exiſtimetur? Idem prorſus facere mihi videntur, neq; vllo pacto hmōi reſpub. laudo. Quid aūt? nónne eorum fortitudinem, propenſioremq́; affectum miraris, qui has ciuitates curare cōtendūt? Admiror equidem, his exceptis qui ab ipſis falluntur, putantq́; reuera ciuiles eſſe, quòd vulgò laudentur. Quid ais? An non iſtis ignoſcis? Nunquid exiſtimas eū qui metiendi ſit ignarus, ſiquando cæteri multi tales quadricubitum eſſe eū prædicent, effugere poſſe quin & ipſe de ſe idem exiſtimet? Non iſtud quidē. Ne igitur ægrè feras. Sunt.n. hi quidem oīum modo quodā ridiculo gratioſiſſimi, qui leges ferunt in his quæ diximus, emendantq́; ſemper, confidentes ſe finem aliquem reperturos circa ea quæ inique in cōmercijs committūtur, & circa illa quæ ego paulò antè dicebam, ignorantes quòd reuera tanquā hydræ capita amputant. Certè nihil aliud faciunt. Equidem ſpeciē hāc inſtitutionum circa leges ac reſpub. arbitror verum conditorem legū, neq; in male diſpoſita, neque in bene conſtituta ciuitate curioſè tractare: in illa quidem, qm̄ inutilia ſunt, hmōi inſtituta, neq; mouent quicquā: in hac autē, quia partim quiſq; reperiet, partim ſuaptè natura ex ſuperioribus ſtudijs proficiſcuntur. Quid pręterea reſtat nobis lege pręcipiendum? Nobis quidem nihil. Apollini aūt Delphico maxima, præclariſsima, prima inſtituta. Quæ nam iſta? Templorū conſtitutiones & ſacrificia, cæteriq; deorū & dæmonū atq; heroum cultus, ſepulchra prætereà & funera defunctorū, & quæcunq; ſunt ad eos placādos miniſteria ſubeunda. Talia profectò neq; ipſi ſcimus, & in ordinanda ciuitate nulli credemus alteri, ſi ſapiemus, nulloq; alio vtemur interprete, niſi patrio deo. Hic nempè deus in rebus hmōi cunctis hoībus patrius interpres, in media terra ſuper vmbilicū ſedens, exponit. Scire loqueris, atq; ita agēdum. Conſtituta iam tibi, ò Ariſtonis fili, ſit ciuitas. Deinceps aūt & luce aliunde magna illata, per eam & ipſe circunſpice, & fratrem adnoca tuum, & Polemarchū, & alios inſuper, vt experiamur, ſi quo pacto iuſtitia & iniuſtitia vbi locorū ſint, videre queamus: quoue inter ſe diſcrepent, atq; vtrū horū conſequi debeat is qui beate victurus ſit, ſiue lateat, ſen non lateat deos oēs & hoīes. Nihil, inqt Glauco, agis, ò Socrates. Tu.n. inneſtigare pollicitus es, quaſi impiū futurū ſit, ſi nō pro viribus fueris ſuffragatus iuſtitiæ. Vera admones, inquā ego, & ita certè agendū. Oportet tamen & vos mihi adeſſe.

Sic agemus, inquit. Spero itaq; hac rōne id inuenire. Nēpè arbitror ciuitatē, ſi rectè nobis fuerit cōſtituta, abſolutè bonam exiſtere. Neceſſe eſt. Conſtat vtiq; ꝙ ſapiens eſt, fortis, & temperata, & iuſta. Conſtat. Quocunque horū in ciuitate comperto, reliquū erit quod nondū inuentū. Quid ni, inquit? Si ex alijs quibuſdam quatuor, vnū aliquid in ſubiecto aliquo inquireremns, illudq́; primo pateret, ſatis nobis eſſet factū: ꝙ ſi tria reliqua prius cōperiremus, ex hoc ipſo quæſitū cognoſceremus, quia cōſtaret nihil eſſe aliud ꝙ̄ quod reſtaret. Probè loqueris. An non de iſtis ēt, quandoquidem quatuor ſunt duntaxat, eodem modò quærēdum? Planè. Atqui ex his oībus prima in ciuitate ſapientia præfulgere videtur, aliquid ue mirandum circa ipſam apparet. Quid nam?

Sapiens mihi reuera ciuitas quā deſcripſimus, eſſe viditer. Nā conſulta eſt. Nonne? Eſt profectò. Etenim hæc ipſa in conſilijs perſpicacia, ſcientia quædam eſt. Non enim inſcitia, ſed ſciētia potius homines bene cōſulunt. Perſpicuum id quidem. Multæ verò ac variæ in ciuitate ſcientiæ ſunt. Sunt. Nunquid propter ipſam fabrorum ſcientiam, ſapiens & bene conſulta ciuitas appellanda? Nullo modò propter iſtam, ſed fabrilis. Non ergò ſapiēs appellanda eſt ciuitas, ex eo ꝙ propter fabrilem ſcientiā de operibus ligno conficiendis, qua ratione peragantur, bene conſultet.

Non certè. An non fortè propter ſcīam, quę ęnea epera fingit? vel aliam talē? Certè propter nulla huiuſmodi.

Neq; ēt propter ſcīam conſiliumq́; fructum ex terra producendorū colligēdorumq́; ſapiens noīatur, ac bene cōſulta, ſed agricolaria. Sic opinor. Quid verò? Eſt ne aliqua ſcientia in ciuitate nuper à nobis condita, apud ciues vllos, qua nō de re aliqua in ciuitate priuata deliberatur, ſed de vniuerſa potius ciuitate, qua ratione & ipſa ad ſeipſam & ad alias ciuitates optime ſeſe gerat? Eſt nimirū. Quæ nam hæc, & in quibus? Ipſa.ſ. cuſtodiendi diligentia, & in his principibus quos modò cuſtodes perfectos appellabamus. Propter hanc ergo ſcīam, quo noīe ciuitatem nuncupas? In cōſultando perſpicacē, ac reuera ſapientem. Vtrū plures in ciuitate fabros ærarios, ꝙ̄ veros hoſce cuſtodes eſſe pntas? An cōtra? Multò certè plures ęrarios fabros. An non & reliquorum omnium artificū, qnicunque aliqui eſſe dicuntur, iſti paucifsimi erunt?

Paucifsimi admodū. Ergò ex minima quadam gente ſuiq́; parte, & ex ſcientia quæ in præſidente & principe parte ineſt, tota ſapiens erit ſecundū naturā ciuitas inſtituta: atq; id, vt videtur, natura paucifsimū rariſsimum ue genus, cui connenit eſſe huius ſcientię particeps, quā ſolā ex oībus alij decet ſapientiā appellare. Veriſsima narras. Hoc itaq; vnū ex quatuor, non vides qua ratione innenimus? Et ipſum. Ex qua ſit ciuitatis in parte locatum? Mihi quidem ſufficienter videtur inuentū. At verò neq; inuentu difficile eſt, quid fortitudo ſit, qua ue ciuitatis in parte locetur, propter quam fortis ciuitas nuncupatur. Quo nam pacto? Quis nam ad aliud quicquā reſpiciens ciuitatē vel timidam, vel fortem noīat, ꝙ̄ ad eam partem quæ pro ipſa pugnat ac militat? Certè nullus ad aliud. Neque.n. alij in ipſa vel timidi, vel fortes exiſtētes, autoritatem habent, qua eam vel timidam vel fortē reddant. Non certè. Fortis igitur ex parte ſui aliqua ciuitas erit, ex eo ꝙ in ea vim quandam habeat, quæ ratam in oībus ſeruat opinionem, ꝙ ea duntaxat terribilia ſint, & talia, quæ & qualia legiſlator in eruditione pronunciauit. An non hanc fortitudinē vocas? Non ſatis quod dixiſti, percepi, dicás iterū. Conſeruationem quandam fortitudinē eſſe dico. *Definitio fortitudinis.* Quā cōſeruationem? Opinionis videlicet lege per educationem conceptæ, qua iudicantur quæ terribilia ſint, & qualia. In oībus aūt eam conſeruationē eſſe dixi, hoc eſt, vt rata ſemper & vbiq; ſeruetur, ſiue quis doloribus afficiatur, ſeu voluptatibus, aut cupiditatibus, aut timoribus, nec vllo pacto quis propter hæc ab ea dimoueatur. Cui aūt ſimile eſſe id arbitror, ſi vis, tibi aperiam. Cupio equidem. Neſcis ꝙ fullones, qnoties volunt lanas purpureo colore inficere, primo quidē ex tot coloribus albū eligunt, deinde non mediocri opera pręparant, vt ꝙ̄ maximè florē ſuſcipiant, atq; ita demū colore inſpergūt purpureo. Quod aūt ita eſt tinctū, indelebile permanet, neq; ſola aqua dilui, neq; ēt additis his purgatiōibus, quę ad abſtergēdū pertinēt, aboleri flos ille coloris pōt. Quę antē non ita præparata ſunt, ſcis qualia euadant, ſeu alijs coloribus, ſeu iſtis tingat aliquis, cū minus antea excoluerit? Certè deformia ſunt, coloresq́; eorū facilè diluuntur.

Tale aliquid facere ſtuduiſſe nos pro viribns cogita, quando milites ipſos eligebamus, eosq́; & in muſica & gymnaſtica erudiebamus: atque exiſtima nihil nos aliud excogitaſſe, ꝙ̄ vt nobis ꝙ̄ optime perſuaſi leges ioſtar coloris cuiuſdam imbiberēt: adeò vt eorū opinio de rebus terribilibus, deq́; cæteris oībus immobilis perſeueret, ex eo ꝙ optima natura geniti fuerint, & decenti educatione nutriti, neq; colorationē eorum delere valeāt purgamina iſta ad diluendum vehementiſsima: voluptas ſcilicet omni ſaponis acrimonia, aluminiſque, & calcis ad expurgandū acrior, dolor item, metus atq; cupiditas omni alio purgamine ad abſtergendū potentiora. Hanc vtiq; vim paſsim rectæ legitimæq́; opinionis conſeruatricē circa terribilia eorūq́; contraria, fortitudinē voco equidē atq; aſſero, niſi tu fortè quid aliud dixeris. At ipſe nihil aliud.

Videris

Videris.n.opinionē eandem de eiſdem abſq; diſciplina conceptam, ferinā videlicet & ſeruilem, haud quaquā exiſtimare legitimā, ſed aliud quiddā q̄ fortitudinē nūcupare. Veriſsima loqueris. Admitto igitur hāc fortitudinē eſſe. Intellige inſuper & ciuilem, atq; ita rectè accipies. Deinceps aūt de hac, ſi volueris, aliàs diligētius pertractabimus. In præſentia verò nō illud quidē, ſed iuſtitiā quærebamus. Ad cuius inueſtigationē, ſatis de hac, vt arbitror, dictū. Præclarè loquæris. Duo reſtant præterea in ciuitate conſideranda, temperātia.ſ.& cuius gratia oīa indagamus, iuſtitia. Prorſus. An quoquo modo iuſtitiam iam ipſam reperire potuimus, ne rurſus in inueſtiganda temperantia immoremur? Haud video equidē qua rōne id fieri poſsit, quin neq; vellē prius nobis iuſtitiā innoteſcere, q̄ temperantiā conſiderauerimus. Quare ſi mihi obſequi vis, prius hoc q̄ illud inueſtigato. Volo equidē, ne ſim iniurius. Inquire iam. Ecce perquiro, atq; vt hinc intueri licet, conſonantiæ & harmonię magis q̄ ſuperiora ſimilis eſt. Quo pacto? Ornatus quidā eſt temperātia, & à voluptatibus cupiditatibusq; quibuſdā, vt perhibēt, abſtinentia. Dū verò temperatum hoīem ſeipſo potentiorem, ſuiq; victorem neſcio quo modo eſſe dicunt, & quædā ſimilia, tanquā veſtigia nonnulla temperantię ſignant. An non? Maximè oīum. Nonne quod ſeipſo potentius nuncupatur, ridiculum quodammodo apparet? Quiſquis.n.ſeipſo potentior, ſeipſo quoque imbecillior erit: rurſusq; qui imbecillior & potētior. Idē quippe aliquis in his oībus appellatur. Quid nī? Atqui videtur mihi id velle ſibi hic ſermo, ꝙ in hoīs aīa duo quædam ſunt. Vnum quidem melius, alterū verò deterius. Et quando quod natura melius deteriori dominatur, tunc aliquis ſe ipſo potentior dicitur, atq; hoc ſermone laudatur. Quoties aūt propter improbam nutritionem vel cōſuetudinem aliquam, quod eſt melius, quū minus ipſum ſit, deterioris multitudine ſuperatur, hoc ex opprobrio quodā ſeipſo imbecillius dicitur: & qui ita affectus eſt, intēperās appellatur. Sic apparet. Contemplare hanc nuper à nobis conditā ciuitatem, inueniesq; ipſi alterum horū ineſſe. Potētiorem quippe ipſam ſeipſa iure vocatam fateberis. Nam ſi melius in ea peiori imperat, tēperata dicēda eſt, & ſeipſa melior. Contemplor equidem, ac verā loqueris. Enimuerò plurimas variasq; cupiditates, voluptates, dolores, in his oībus reperire maximè quiſq; poterit, mulieribus & miniſtris, & eorū qui liberi eſſe dicuntur in ipſis plebeis abiectisq; hominibus. Omnino quidē. Simplices aūt & moderatas, quæ cùm mēte & opinione recta, ipſa ratiocinatione ducuntur, in paucis ſanè reperies, & his quidem natis optime & optime educatis. Vera hæc ſunt. An non hæc in ciuitate hac eſſe vides, atq; hic cupiditates vulgi viliumq; perſonas ſuperatas cupiditatibus & temperantia paucorum modeſtorumq; virorum?

Cerno equidem. Si qua igitur ciuitas potentior cupiditatibus & voluptatibus, atq; itē ipſa ſeipſa, hæc maximè talis appellanda eſt. Prorſus. Itaq; nōne iuſta hęc oīa & temperata? Maximè. Atqui ſi in vlla alia ciuitate tam ſubditis q̄ imperantibus opinio, quibus deferre potiſsimum imperium deceat, hęc ineſt, in hac pręcipuè ineſſe oportet: an non ita cenſes? Magnoperè iſtud quidē. Quibus itaq; potiſsimum ciuibus ineſſe temperātiam dices, quoties ſeſe ita habuerint: in principibus ne, an in ſubditis? In ambobus quodammodò. Cernis q̄ aptè vaticinati ſumus paulò antè, harmoniæ cuidam eſſe ſimilem temperantiam? Cur nam? Quia non quemadmodum ſapiētia & fortitudo in partibus quibuſdam iacentes, illa quidem ſapientem, hæc fortem efficit ciuitatem, ita modeſtia quoque: ſed inſtar harmoniæ quæ diapaſon dicitur, per totā ciuitatē diffunditur, efficiēs vt in idē debiliores hoīes fortioresq; & medij, prudentia, potentia, multitudine, pecunijs item, aut alio quodā hmōi conſonēt. quapropter rectiſsimè poſſumus temperantiam hāc appel- Tempe-rantia.
lare concordiā, deterioris videlicet & potioris ſecūdum naturā conſenſionem, quæ doceat, quem vel in ciuitate, vel in vnoquoq; conueniat dominari. Aſſentior equidē. Cū ita ſit, tria iā nobis in ciuitate cōperta ſunt, vt ex his apparet. Reliqua verò ſpēs, propter quā præterea virtutis particeps ciuitas eſſet, quæ nā erit? Conſtat hāc eſſe Inueſtiga-
iuſtitiā. Conſtat planè. Nunquid iā nos oportet, ò Glauco, tanquā venatores hunc ceſpitē circundare, circūſpicientes ne qua ex parte iuſtitia ſubterfugiat, & ab oculis euaneſcēs, ſeſe occulat? Patet.n.hic eſſe. Fige itaq; paſsim intuitum, atq; annitere, ſi quo modo poſsis prior me eā cernere, ipſamq; mihi oſtēdito. Vtinā poſſem. Verū ſatius me vteris, vt tali quodā comite, qui poſsim demonſtrata proſpicere. Sequere igitur, mecum Deū antè præcatus. tio iuſtitię.

Efficiā quod mones. Ducas modò. Inacceſsibilis hic locus atq; vmbroſus eſſe videtur, abdita certè imperſcrutabiliſq; latebra. Veruntn̄ pergendū eſt. Pergēdum planè. Hic ego Glauconem inſpiciens, Hui hui, inquam, mi Glauco, videmur veſtigia quędam eius quod quęrimus, nacti, apparetq; iſtud haud diu nos effugiturum. Fauſtus certè nūcius. Quàm molles hebeteſq; ſumus, ò Glauco.

Quid iſtud? Iampridē nobis ab ipſo principio, vir beate, qđ quærimus, ante pedes voluitur, neq; ipſum inſpeximus, ſed æquè ridendi fuimus, vt illi qui ſæpe qđ in manibus habent, perquirunt. Nos quoq; longè petebamus quod propè nos erat, vel fortè nos latuit. Quo iſtud ais?

Ita. Nempè videmur mihi dicentes iſtud pridē & audientes, haud quaquā aīaduertiſſe id quoquo modo nos dicere. Prolixum ſanè procemium audire cupienti. Attēde ſiquid dico. Nā quod principio paſsim ſtatuimus faciendum, cū ciuitatem condidimus id eſt vt arbitror, vel ſpēs quędam ipſius, iuſtitia. Nam diximus ſæpenumerò, ſi recordaris, vnūquenq; oportere vnū aliquid exercere eorum quę ciuitati conducant, ad quod ipſius natura eſſet aptiſsima. Diximus proculdubiò. Etenim ꝙ ſua agere, neq; in alienis curioſè occupari, iuſtitia eſt, & ex alijs multis audiuimus, & ſæpe ipſi diximus. Diximus planè. Hoc vtiq; videtur amicè cùm ſit, quodammodò iuſtitia Iuſtitia.
eſſe, ſua ſcilicet agere. Scis vnde iſtud coniiciam?

Nequaquā. ſed dicas. Videtur mihi quod reliquū nobis eſt in ciuitate, præter illa quæ conſiderauimus, tēperantiā, fortitudinem, prudentiā, hoc eſſe quod oībus illis vim præbuit, qua & innaſcerentur, & innata perſeuerarent, quatenus ipſum adeſt. Atqui diximus iuſtitiam fore quod reſtaret, ſi tria nobis cōperta eſſent. Neceſſarium id quidem. Veruntamen ſi iudicādum ſit, quid horū potiſsimum cùm ineſt, bonam efficit ciuitatem, ambiguū erit, vtrum conſenſio imperantium & ſubiectorum, an legitimę opinionis ſeruatio in militibus, iudicantis ſecūdum legem quæ terribilia cenſenda ſint, quæ ue non: vel in principibus ipſis prudentia & cuſtodia. An id potius bonam ipſam præ cæteris reddat, cū ineſt pueris, mulieribus, ſeruis, liberis, artificibus, magiſtratibus & priuatis, quod videlicet ſuū quiſq; vnus vnū egerit, minimè per aliena vagatus. Ambiguum certè. Quid nī? Ergò vis ipſa ſua qua quiſque in ciuitate agit, de ipſius ciuitatis virtute ex æquo cū ſapīa eius tēperantiaque & fortitudine certat. Valdè. An nō igitur iuſtitiā pones, quod cum iſtis ex æquo de ciuitatis virtute concertat? Omnino equidem. Conſidera præterea & hac rōne, nunquid tibi ſic videat. An principibus in ciuitate mandabis vt iuſtè ſnīas ferāt? Cur non? An iudicabunt alterius cuiuſquam auidi magis q̄ huius ipſius, vt ſinguli neq; vſurpent aliena, neque ſuis priuentur? Nō alterius certè, ſed iſtius duntaxat. Tanquā id iuſtū ſit? Nempè. Et hac quoq; rōne aſſeritur ſui cuiq; & proprij poſſeſsionē actionemq; eſſe iuſtitiam. Eſt ita. Vide nunquid & tibi idē quod mihi videat. Si faber opa coriarij aggrediatur, vel coriarius fabri, vel inſtrumenta inter ſe cōmutent vel pręmia, aut ſi idem vtraq; exercere contendat, oīaq; talia inuicem permutentur, nunquid cōmutationem hanc exiſtimas magna quadam iactura afficere ciuitatem? Haud certè nimium. Quoties autem

aliquis

aliquis artifex vel alius natura queſtuarius, diuitijs elatus, vel multitudine copiaque, vel robore, aut eiuſmodi alio quopiam, in militaris hoïs ordinem tranſire conatur, vel miles cum ſit indignus, in conſularis nititur & cuſtodis aſcendere dignitatem, & inſtrumenta viciſsim iſti præmiaq; permutant, aut idẽ aliquis hæc oĩa ſimul peragere tentat, tunc arbitror confuſionẽ peruagationemq; eiuſmodi videri tibi ciuitatis totius interitum. Et maximè quidem. Cũ ergò tria in ciuitate ſint genera, horũ cõfuſio, alteriusq; in alterũ cõmutatio extrema ciuitatis calamitas eſt, & maxima corruptela. Penitus. Corruptelam verò ſummã ciuitatis tuæ, nonne iniuſtitiam eſſe dices?

Quid ni? Hoc igitur iniuſtitia eſt. Rurſus aũt ſic dicimus. Quæſtuarij, auxiliarij, conſularis generis actio propria, vnoquoq; ſuũ opus peragente in ciuitate, contra ac confuſio illa ſuperior, & iuſtitia erit, & ciuitatẽ iuſtã efficiet. Haud aliter q̃ ſic ſe habere videtur. Nondum oĩno iſtud debemus aſſerere. Verùm ſi & in cuiuſq; hoïs aĩo ſpecies eadem conſiderantibus nobis iuſtitia eſſe aſſeueretur, tũ demũ conſentiemus. Nã quid aliud dixerimus? alioquin tunc aliud quicquã excogitabimus. Nunc autẽ diſceptationi huic finẽ iam imponamus, ſecundum quã exiſtimauimus, ſi pluriũ habentium iuſtitiam in maiori prius eã contemplaremur, facilè deinde in hoïe vno nos quale hoc ſit inſpecturos. Viſumque nobis eſt maius ipſum, ciuitatẽ exiſtere, atq; ita q̃ optimã potuimus eam condidimus, ſcientes in bona rep. ineſſe iuſtitiam. Quare quod in illa nobis apparuit, referamus ad vnũ: & ſi idem ibi cõſtet, ſatis nobis erit factum. Siquid aũt aliud in vno appareat, rurſus ad ciuitatẽ conuerſi, hęc examinabimus, ac fortè alterna cõparatione diſceptãtes, velut ſcintillas, ex his iuſtitiã excutiemus, eamq; iam cũ clarè micuerit, apud nos ipſos ſtabiliemus. Scitè loqueris, atq; ita agendũ. Nunquid quod idem appellamus tã maius q̃ minus, diſsimile eſt quatenus idẽ, an ſimile? Simile certè. Ergò vir iuſtus à ciuitate iuſta quo ad iuſtitiæ ſpẽm pertinet, nihilò differt, ſed ſimilis erit. Similis. Atqui ciuitas iuſta eſſe tunc viſa eſt, cùm in ipſa tria hoĩum gña pro natura cuiuſq; ſic inſtituta erũt, vt vnuſquiſq; ſuum opus exerceat. Temperata rurſus & fortis & ſapiens, propter alios quoſdã eorũdẽ gñum affectus & habitus. Vera hęc ſunt. Vnũ quoque, ò amice ita cenſebimus, habentẽ eaſdẽ has eius in aĩo ſpẽs, propter affectus eoſdẽ, eadẽ noĩa meritò cũ ciuitate ſortiri. Neceſſe eſt oĩno. In leuẽ ne rurſus amice de aĩa cogitationem incidimus, vtrũ tres in ſe ſpecies has habeat, nec ne? Minimè mihi in leuem diſceptationẽ

Prouerbium. delapſi videmur. Fortè.n. quod dicitur, verum eſt, ò Socrates, pulchra difficilia eſſe. Apparet vtique. Ac certè ſcito, ò Glauco, nos, vt mea fert opinio, nũquã ex diſcurſibus huiuſcemodi, qualibus in præſenti diſputatione vtimur, exactè id cõprehenſuros: longior porrò via eſt, quę ad hoc nos ducit. Fortè tñ ſecundũ ea quę ſuprà dicta & conſiderata ſunt, facilius diſceretur. An non ſat iſtud videri debet? Mihi ſanè in præſentia id ſufficiet. Mihi quoque valdè ſufficiẽs. Ergò ne te pigeat, ſed cõſidera. Profectò nobis neceſſe eſt confiteri, eaſdẽ in nobis ſpẽs atq; mores ineſſe, quas & in ciuitate. Neque.n. aliũdè in ciuitatẽ hæc deuenerũt. Ridiculũ quippe eſſet, ſi quis iracũdam aĩoſitatẽ, exiſtimaret nequaquã ex priuatis hoĩbus in ciuitatibus inuectã eſſe, quorũ idem eſt captus, qui & Thracũ, Scytharũ, ſuperiorũq; gentiũ: aut ſapientię ſtudiũ, non ex tali priuatorũ inſtinctu, qualis natura noſtris hoĩbus eſt tributus: aut quęſtus auiditatẽ, nõ ex ea ſingulorũ hoĩum cupiditate, qua affecti apprime dicunt Phę-

Quæſtio de anima. nicij, Aegyptijq; nonnihil. Et maximè quidẽ. Hoc quidem ita ſe habet, neq; difficile cognitu. Haud certè difficile. Id aũt difficile iam, vtrum vno quodam eodem ſingula hæc agamus, an potius tria quædã habeamus in nobis, quorum ſingulis, ſingula operamur: vno quidẽ diſcimus, traſcimur alio, tertio concupiſcimus voluptates eas quæ ad nutritionem gñationemq; pertinent, cæteraque hmõi: vel tota aĩa vnũquodq; explemus, cùm conciti rẽ aggredimur. Hęc haud facilè pro rei dignitate diſcernerent. Mihi quoq; idẽ videtur. Sic autẽ aggrediamur hęc diſtinguere. Nunquid eadem ſunt inuicem, vel diuerſa?

Quo nam pacto? Conſtat planè idem cõtraria facere ſeu pati ſecundũ idem & ad idẽ ſimul non poſſe. Quamobrem ſi quando reperiemus in ipſis hæc fieri, intelligemus non vnũ idẽ hæc eſſe, ſed plura. Eſto. Animaduerte quod dico. Dic. Stare ſimul atque moueri idẽ ſecundum idẽ nunquid poteſt? Nullo modò. Præterea hæc diligentius confirmemus, nequa procedẽtibus nobis ambiguitas fortè ſuboriatur. Siquis.n. dixerit hoĩem ſtãtem quidem, mouẽtem verò manus & caput, eundẽ ſtare ſimul atque moueri, haud quaquam ita dicendum cẽſebimus, ſed partem quidem eius manere, partẽ verò moueri? An non ita? Ita prorſus. Quòd ſi artificioſius & argutius ille luſerit, aſſerens turbinem trochumq; totum moueri ſimul & ſtare, quãdo in eodem puncto centrũ aculeumq; figens reuoluitur: vel aliud quicquam, dicẽs idem agere, cùm eidem affixum cardini circũfertur: nequaquam aſſentiemur; q᷑ non ſecũdum eadẽ ſui hæc tunc moueant & maneãt. Dicendũ quippe habere ipſa rectũ in ſe atq; rotundum: & ſecũdum rectum quidem ſtare, cùm nulla ex parte declinẽt: ſecundum verò rotundum, circũmoueri. Quoties aũt dum quid reuoluitur, in rectum quoq; deuehitur ſiue ad dexterã ſiue ad ſiniſtrã, vel antè vel retrò, tunc nuſquã permanet. Rectè admodũ. Quare nulla ex his obiectionibus nos perturbabit, perſuadebitque, quod idem quandoq; ſimul ſecundum idem atq; ad idẽ, contraria fit, vel agat, vel patiatur. Me quidem minimè iſta mouebunt. Veruntñ ne in iſtis obiectiunculis enarrandis reijciendiſq; vtpotè falſis, diutius cogamur inſiſtere, ſupponẽtes iam id ita eſſe, vlterius progrediamur, confeſsi inuicem, ſi quãdo aliter q̃ ſic ſe habere hæc appareant, quæcunq; ex his dicuntur, fore ſoluta. Sic nimirum decet. Nonne annuere & renuere, aggredi & declinare, aſciſcere & reijcere, inter ſe contraria pones, ſiue actiones ſeu paſsiones? Nihil enim intereſt.

Contraria. Quid aũt hæc? eſurire, ſitire, & oĩno cupere, velle, eligere, nõne ad eorũ ſpecies referes, quę modò diximus? Veluti ſemper cupientis aĩam nõne vel aggredi dices illud quod appetit, vel aſciſcere quod ſibi adeſſe eligit, vel quatenus vult aliqui ſibi porrigi, annuere, & illud ad ſe trahere, amantis more vt iſthuc fiat affectantẽ. Equidem. Quid verò, nolle, aſpernari, negligere, non cupere, nònne in reijciendi repellendiq; ſpeciem, & in oĩa illis cõtraria referemus? Quid ni? Cùm hęc ita ſe habeãt, ſpeciem aliquã cupiditatum eſſe dicemus, & manifeſtiſſimas omnium aliarum cupiditates, ſitim & famem?

Dicemus vtiq;. Et hanc quidẽ potus, illã cibi? Ita eſt. Nũquid inquantũ ſitis eſt, alicuius prętereà cupiditas eſt alterius q̃ cuius nos dicimus, potus ſcilicet & ſitis? Huius duntaxat ſitis. Nunquid calidæ potionis, vel frigidæ, vel multæ, vel paucæ? Vel in pauco qualis cuiuſdam poculi? Vel potius ſi calor ſitienti ineſt, frigidi appetitum inducit: ſin aũt frigus, calidi? Et ſi propter præſentiam multitudinis, multa ſit ſitis, multi auiditatẽ infert: ſin aũt pauca, pauci? Ipſum verò ſitire nunquã alicuius alterius appetitio eſt, q̃ cuius ſuaptè natura eſt, ipſius videlicet potionis: rurſuſq; eſurire, comeſtionis? Ita certè ipſa cupiditas quæq; ipſius cuiuſq; eſt ſolũ, cuius ipſa natura eſt. Talis aũt vel talis cuiuſdã propter additamenta quędã dicitur. Cauendum eſt aũt, ne quis nos improuidos turbet, inferens neminẽ potũ cupere, ſed potũ bonum, vel cibũ, ſed bonũ cibũ. Nẽpè bona oẽs expetunt. Quare ſi ſitis appetitio eſt, boni eſt, ſiue potionis ſeu cuiuſuis alterius eſt auiditas. Silr̃q; de cæteris. Fortè nonnihil efficere videbitur, qui talia dixerit. Veruntñ quotcũq; eiuſmodi ſunt vt alicuius ſint, talia quædã talis cuiuſdã ſunt, vt arbitror. Ipſa aũt quæque ipſius cuiuſq; duntaxat. Haud intelligo equidem. Non intelligis maius ipſum eiuſmodi eſſe, vt

ſemper

ſemper aliquo maius exiſtat? Planè. Nonne minore? Minore. Multò autem maius, multò minore? an non?

Sic eſt. Et quondã maius, quondã minore, & futurum maius, ſururo minore? Nihil prohibet. Atq; etiã plura ad pauciora, dupla ad dimidia & oĩa talia, itemq; grauiora ad leuiora, & velociora ad tardiora, & calida item ad frigida, oĩaq; horũ ſimilia eodem modò inuicem referunt?

Certè. Nõne & de his quę ad ſcĩas ſpectãt, eadẽ ratio? Scĩa quidẽ ipſa rei ipſius quę ſcitur, ſcĩa eſt, vel cuiuſcunque alterius dicẽda eſt eſſe ſcĩa. At verò ſcĩa quędam, & ſcĩa talis rei, cuiuſdã, & talis eſſe dicitur. Tale verò aliqd dico. Poſtquã ædificandarum ædium ſcĩa extitit, ab alijs ſcientijs diſcreta eſt, adeò vt ædificatoria appellara ſit. Quid ni? Nõne ex eo ꝙ talis ſit, qualis aliarũ nulla? Népè. Ergò quia talis cuiuſdam, ideo talis quædam effecta eſt. Eodemq; modò cæteræ artes omnes atque ſcientiæ.

Et ita. Hoc itaq; inferre me voluiſſe tũc dicito, ſi modò nunc intellexiſti, ꝙ quęcunq; eiuſmodi ſunt, vr alicuius ſint, ipſa quidem ſola ipſorũ ſunt duntaxat, taliũ verò quorundã talia quædã. Neq; verò ideo dico, ꝙ qualium ſunt, ſinr & talia, quia. ſ. & ægrotantiũ & bene valentium ſcĩa, bene vel male valens & ipſa ſit: bonorũ item atque malorũ, bona rurſus ac mala: ſed qm̃ non illius ipſius dũtaxat cuius abſolutè ſcĩa eſt, euaſit ſcĩa, imò talis cuiuſdã, hoc aũt eſt ſalubre & inſalubre, talis quædã ipſa qnoque effecta eſt. Ex quo factum eſt, vt nõ amplius ſcĩa ſimpl'r appelletur, ſed quali quodã addito, medicinaria ſcĩa. Teneo iam, mihiq; hæc ita ſeſe habere vidẽtur. Sitim verò, nonne his annumerabis, quæ id quod ſunt, alicuius exiſtunt? Eſt autẽ ſitis? Annumero equidẽ, & potionis ſitim eſſe dico. An non qualis cuiuſdã poculi, qualis quædã ſitis? Ideoq; ſitis ipſa, neq; multi, neq; pauci, neq; boni, neque mali, neq; vr vno verbo cõplectar qualis cuiuſdã, ſed potionis ipſius ſolũmodò, ſitis ipſa natura eſt? Sic eſt oĩno. Sitientis igitur aĩa quatenus ſitit, non aliud appetit q̃ bibere, idq; affectat, & ad ipſum fertur. Cõſtat. Siquid ergò ipſam quandoq; retrahit ſitientẽ, aliud quiddã erit in ipſa ab ea parte diuerſum quę ſitit, & quaſi beſtia quædã ad bibendum impellit. Neque. n. fieri poſſe dicimus, vt idem aliquid eodem ſui circa idẽ ſimul agat cõtraria. Nõ certè. Quemadmodum abſurdum dictu eſt, eandem ſagittarij manum ſimul arcum intendẽdo protrahere atq; contrahere. Porrò dicendum eſt, alterã eſſe manum quæ protrahit, alteram verò quæ contrahit. Ita prorſus. Fatemur ne eſſe aliquos, qui cùm ſitianr nonnunquã bibere nolint? Multos, ac ſępe. Quid de ijs aliquis dicet? nõne ineſſe in horũ aĩa aliquid, quod ad bibẽdum allicit? aliquid contra quod cohibet? quod quidẽ & aliud eſt, & ei quod allicit, dominatur. Mihi quidem videtur. An non igitur quod prohibet iſta, ex rõne ineſt, quoties operatur? Quę verò cõcitant atq; rrahunt, ex affectibus perturbationibusq; ſunt? Apparet. Meritò igit̃ duo hęc inter ſe diuerſa exiſtimabimus, & illud quidẽ quo rõcinatur aĩus, rõnale ipſius denominabimus. Illud verò quo amat, eſurit, & ſitit, & ad alias libidines pronior labit̃, irrationale, & auidum repletionum quarundã & voluptatũ. Diuerſa profectò, inquit. Meritoq; ita cenſebimus. Hæ itaq; duę iam in aĩa ſpecies, inquam ego, diſtinctæ ſint. Illud aũt quod ad iraſcibilẽ pertinens, quo ne iraſcimur, vtrum tertium quiddam eſt, an alterius horũ cognatũ? Fortè eius quod voluptates cupit, eſt cognatum. Atqui credo hoc equidẽ ex eo quod audiui quondam: ꝙ videlicet cùm Leontius Aglaionis filius ex Piræo ſub boreali muro ad ciuitatem aſcendens ſentiret extrà cadauera propè littus iacentia, ſimul & videre cupiebat, & horrebat tñ, abſterrebaturq; vultumq; tegebat, ſecum ipſe pugnans. cupiditate deniq; ſuperatus, ad cadauera directis & patefactis oculis aduẽtauit, dicens: Ecce iam vobis licet, ò infelices, deſiderium veſtrũ pulchro explere ſpectaculo. Audiui & ipſe. Itaq; ſermo teſtatur, irã ſæpe pugnare aduerſus concupiſcentiam, tanquã hæc inter ſe diuerſa ſint. Id certè ſignificat. Nonne & alibi frequenrer animaduertimus, quando diſtrahunt aliquem præter rõnem cupiditates, obiurgantẽ ipſum ſeſe, & aduerſus id ſui quod trahitur indignantẽ? Et quaſi duobus diſſentientib. adiutricem rõni iram accurrere? Cupiditatibus verò coniunctam, rõnis volũtati contrarium moliri: nec te arbitror vnquam aſſerere, vel in te ipſo, vel in alio tale quiddã depræhendiſſe. Nunquã per Iouẽ. Quid porrò? Quãdo quis iniuriã inferre ſe putat, nonne quo generoſior eſt, eo minus iraſcitur, dũ eſurit & alget, & aliud quoduis tale patitur ab eo quem iure hæc agere cenſet? Et quod iam dixi, ira iſtius in eũ quodammodo non irritatur? Vera loqueris. Quid aũt? quãdo iniuriam ſe pati quis putar, nonne tunc ſatagit & ſęuit, & auxilium præſtat ei quod iuſtum videtur, ſamẽ, frigus, & cętera ralia tolerans? Er ad victoriã contendit, neq; à generoſo opere ceſſat prius q̃ vel rrãſegerir, vel obierit, vel tanquã canis à paſtore, ita deniq; reuocatus ab ea quæ in ipſo eſt rõne miteſcat? Oĩno hæc vis ei ſimilis eſt, cui tu comparas. Etenim in noſtra ciuitate auxiliarios ipſos rãquam canes poſuimus obtemperãtes principibus quaſi quibuſdã paſtoribus ciuitatis. Optime quod dicere volebã intellexiſti. Sed vnũ & hoc inſuper aĩaduertis? Quid iſtud? Quòd in præſentia contra ac ſuprà de iracũdia iudicamus. Tunc ſanè iraſcendi vim ad concupiſcendi naturã referebamus. Nũc verò multũ intereſſe dicimus, ac multò magis irã aſſerimus aĩę partibus inrer ſe diſſidentibus pro rõne arma capeſſere. Ita prorſus. Nunquid & iraſcendi vis eſt à rõne diuerſa, vel quędam ſpẽs rationis, adeò vt non tres in aĩo, ſed duæ ſpecies ſint, rationale & cõcupiſcens? Aut potius quemadmodum in ciuitate apparuerunr tria quędã genera, quę ipſam continent, quęſtuarium, auxiliarium, conſulatus, ita & in aĩa terria quædam vis eſt iracundia, quæ natura ipſa rationis tutat̃ partes, niſi ex improba educatione fuerir deprauata? Neceſſe eſt vt tertia ſit. Nempè etiã ſi alia q̃ ratio apparuerit, quemadmodũ ſuprà viſa eſt, à concupiſcentia differens. Ar verò facilè id quidem patere poteſt. Nam in puerulis quiuis iſtud intelligar, qui ſtatim nati iracũdia pleni ſunt. Rationis añt aliqui nunquam, multi ſero compotes fieri mihi videntur. Per Iouem pręclarè loqueris. Pręterea in beſtijs ita eſſe quiſque, vt ipſe dicis, comperiet. Teſtatur & iſtud Homeri illud quod ſuprà induximus, Pectora caſtigans monitis affat̃ acerbis: Perpetere, ò cor, nã tu longè aliàs grauiora tuliſti. In his porrò Homerus tanquam hæc inter ſe differant, alterũ horum obiurgare alterũ facit, ipſam videlicet rationem de meliori peioriq; conſultantem, irrationalem iracundia impetũ cohibere. Rectè admodũ loqueris. In his itaq; vix tandem conſenſimus, ſatiſq; inter nos conſtitit, eadem in ciuitate, eadem & in cuiuſq; aĩa genera eſſe ac numero paria. Sic certè. Quin & hoc neceſſarium eſt, quemadmodum & quo ſapiens erat ciuitas, ita & eodẽ ſapientem eſſe priuatum? Planè. Item quo fortis eſt priuatus aliquis & q̃uo, eodem & ita fortem eſſe ciuitatẽ, & in cæteris omnibus ad virtutem vtraq; ſil'r ſe habere. Neceſſe eſt. Atqui & iuſtũ, ò Glauco, virũ dicemus eadem rõne, qua dicimus ciuitatẽ. Neceſſariũ id oĩno. At nondum illud obliti ſumus, ꝙ ciuitas ex eo iuſta viſa eſt, quia cùm tria in ea ſint hoĩum genera, ſuum quiſque explet officium. Haud certè mihi obliti videmur. Meminiſſe ergò oportet ꝙ quiſq; noſtrum, cuius ſingulæ animæ partes quod ſuũ eſt agunt, & iuſtus erit & ſua peragens. Meminiſſe prorſus. Nõne rationali potentiæ conuenit imperare, cum ſapiens ſit, geratq; totius animæ prouidẽtiam? Iraſcendi verò naturæ obſequi rationi, perq; illam pugnare? Penitus. Nõne vr ſuprà tractauimus, muſicæ & gymnaſticæ mixtio atq; temperãtia vt concordia iſta ſint, efficit? Vnũ quidem horum intendens augenſq; & nutriens præclaris ſermonibus, & diſciplinis: alterũ verò remittens, ſedans, manſuefaciens per harmoniam atq; rhyrhmum? Maximè. Cumq; ita nutrita hæc fuerint, & quę ſua ſunt, reuera didicerint, &

optime

optime fuerint erudita, ardori concupiſcentię præſidebunt: quæ pars aīæ in quocunq; eſt plurima, neq; vnquā pecuniarū poſſeſsione repletur: cauebuntq; ne corporalium voluptatū expletione adaucta grādior robuſtiorq; euadat, nolitq; ſuo dūtaxat officio fungi, ſed ſubijcere ſibi illa contendat, quibus imperare natura non debet, atq; ita vniuerſam oīum vitam peruertat. Sic prorſus. Quinet ab externis hoſtibus hæc aīam oēm corpusq; cuſtodit, dū illud quidē prouidè cōſulit, hoc aūt propugnat, obtēperat principi, fortitudine quę cōſulta ſunt, peragit. Vera hæc ſunt. Fortē profectò hac ex parte virū quēq; vocamus, quando in ipſo iracundiæ vigor ita inſtitutus eſt, vt in medijs voluptatibus & doloribus, in ſnīa ſua perſiſtat, non aliter eſſe de terribili & nō terribili iudicandū, q̄ ratio ipſa dictauerit. Probè. Sapientem verò breui illa ex parte quę & imperauit in ipſos, & iſta dictauit, habens in ſeipſa ſciētiam qua diſcernit quid potiſsimum ex vſu ſit tam ſingulis q̄ vniuerſo ex his tribus cœtui conſtituto. Certè. Temperantem rurſus aliquem appellamus horū ipſorum amicitia atq; concordia, quando & quod pręſidet, & quod ſubeſt, in ſnīam eandem cōueniunt, rōnem ſcilicet imperare decere, neq; ab illa deſciſcendū eſſe. Tēperantia profectò nihil eſt aliud & priuatim & publicè.

Iuſtus deniq; ex eo atq; ita erit quiſque, ex quo ſæpe iam diximus, & quemadmodū expoſuimus. Neceſſe eſt inquit, prorſus. Quid porrò? inquā. Eſt ne aliquid quod hāc noſtrā vſqueadeò ſnīam interturbet, vt aliud videatur eſſe nobis iuſtitia, q̄ quod in ciuitate cōſtitit? Mihi quidē non videtur. Quinimò, ſiquid adhuc inter nos in cōtrouerſia ſit, ſic iterum ſuperiora pęnitus confirmabimus, abſurda illa huic obijcientes. Qualia? Veluti ſi in hoc deliberare nos oportuerit de ciuitate illa, deq; hoīe eodem cū illa pacto nato atq; nutrito, nūquid vir talis cū depoſitū auri vel argenti acceperit, videatur quandoq; fraudē excogitaturus. cenſes aliquem iudicaturum eiuſcemodi virum fraudem cōmittere potius q̄ ſecus affectos hoīes?

Neminem prorſus. An nō à ſacrilegijs hic, furtis, proditionibus tam priuatim aduerſus ſodales, q̄ publice aduerſus remp. innocens erit? Innocens. Atqui neq; perfidus vel iureiurādo, vel quibuſcunq; commercijs. Nullo pacto. Adulteria quidē, parentū contemptus, impietas in Deos, cuilibet alteri potius q̄ huic conueniunt. Ita prorſus. Nonne horum oīum cauſa hæc eſt, quia quicquid in ipſo eſt, ſuum opus exequitur, ſiue imperando, ſiue exequendo? Nulla certè alia. Quid? quæris aliud eſſe iuſtitiā q̄ hanc ipſam vim, quæ tales viros, & tales efficit ciuitates? Ego quidem minimè. Tādem nobis abſolutū ſomnium illud eſt, quod nos conieciſſe diximus: nempè q̄ mox incipientes cōdere ciuitatē, Deo quodā fauente, in aliquod principiū imaginemq; iuſtitię ingreſsi videmur.

Oīno quidem. Hoc aūt erat, ò Glauco, propter quod confert quoddā iuſtitiæ ſimulacrū. Nēpè debere qui natura coriarius eſt, artem hanc exequi, aliud nihil aggreſſum: qui verò faber, fabricare. Similiterq; in cæteris.

Apparet. Reuera quidē talis iuſtitia eſt, ſed non circa actionē exteriorē, imò circa interiorem ſuarū partium actionē verè ad ipſummet aīum, & ad ſua: dū nihil permittit ex ſuis aliena tentare, neq; ſinit animę genera opa inuicem confundentia per plura vagari: ſed reuera propria rectè digerit, ſuiq; eſt dominus, ſeſe exornat, amicus ſibi ipſe effectus, in ſe tria ipſa contemperans tanquam tres terminos harmoniæ, neates, hypates, & mediæ, hoc eſt, octauę vocis, & grauis, & quintę, ſeu quæuis alia media fuerit. Itaq; hęc oīa nectens, ipſeq; vndiq; vnus effectus ex multis temperans atq; conciliens, ita demū agit ſiquid agit, vel circa pecunias acquirendas, vel corporis cultum, vel etiam circa ciuilia, aut priuata commercia, in his oībus actionem illam iuſtam & pręclarā exiſtimans, quæ habitum hunc peragit atq; ſeruat. Sapientiam verò operationi huic pręſidentem ſcientiam: iniuſtam autem operationem quæ hanc diſſoluit, inſipientiam: denique operationis huius ducē, opinionem. Vera prorſus, ò Socrates, loqueris. Si ergò nos inueniſſe dixerimus iuſtū virum, & ciuitatem iuſtam, quid ue in vtriſque iuſtitia ſit, haud ſorte multum, vt arbitror, mentiri videbimur. Nō per Iouem. Aſſerendū igitur. Proculdubiò. Eſto itaque. Enimuerò deinceps de iniuſtitia conſiderandū videtur. Planè. Seditionem quandam horum trium iniuſtitiam appellare decet, curioſamq; & variam alieni operis vſurpationem, & inſolentem partis cuiuſdam præuaricationem aduerſum totam animam rebellantis, inſurgentisq; ad imperandum regio animi generi, cui ſeruire eam natura iubet. Talia quędam, vt arbitror, atq; horum turbationem erroremq; iniuſtitiā eſſe dicemus & intēperantiam, ignauiam, inſipiētiam, & vniuerſam deniq; prauitatē. Hæc prorſus ita ſe habent. Nonne ſatis iam perſpicuè patet, quid eſt iniuſta facere & iniuriari, ac rurſus qd agere iuſta, quandoquidem iuſtitia & iniuſtitia patent. Quo nam pacto? Quia nihil à ſalubribus & inſalubribus differunt. Nempè vt hæc circa corpus, ſic circa aīum ſe habent & illa. Qua rōne? Salubria quidem ſanitatē inducūt, inſalubria morbū. Planè. Similiter quoq; iuſta agere, iuſtitiam gignit in aīo: iniuſta facere, iniuſtitiam. Neceſſe eſt. Eſt aūt ſanitatem inſerre, ita quæ in corpore ſunt diſponere, vt ſecundum naturæ ipſius ordinem inuicē ſuperentur & ſuperent. Morbum aūt inducere, vſqueadeò corporis partes inficere, vt contra naturæ legem dominentur inter ſe ſubijcianturque. Et iſta. Eadem rōne iuſtitiam præſtare cuiquam, nihil eſt aliud q̄ animi partes in ordinem ſuum digerere, vt ad naturę normam pareāt atq; imperent. Iniuſtitiam verò vt contra naturam exuperent inuicem ac ſuccumbant. Prorſus. Virtus igitur, vt apparet, ſanitas quædam eſt, & pulchritudo, & robuſtus animi vigor. Prauitas cōtra morbus, turpitudo & imbecillitas. Eſt vt dicis. Nonne igitur exercitationes honeſtę ad virtutem acquirendam conducunt, turpes ad prauitatem deducunt? Neceſſe eſt. Reſtat vt videtur, diſcutiendum, nunquid proſit agere iuſta, honeſta colore, eſſe iuſtum, ſiue occultum id cuique ſit, ſiue non: An iniuriari & iniuſtum eſſe, ſi modò nō det pœnas, neque fiat caſtigatione melior. Mihi quidem, ò Socrates, ridicula diſceptatio iſta fore videt. Siquidē corporis natura corrupta, videtur non eſſe viuendum, neq; etiam in ſumma epularum & poculorum omnium affluentia, cunctis diuitijs, & totius orbis imperio. Natura verò eius quo viuimus, polluta atque corrupta, num viuendum erit, ſi quis quodcunque lubet aliud agat quàm hoc vnum, vnde ab improbitate iniquitateque liberetur, iuſtitiam vero & probitatem adipiſcatur, poſtquam talia hæc vtraq; qualia narrauimus, apparuerunt. Ridicula profectò. Verum poſtea quā eò deuenimus, vt quàm certiſsimè fieri poteſt, q̄ hæc ita ſe habent, perſpiciamus, minimè deſiſtēdum. Per Iouem minimè omnium. Age igitur, inquam ego, huc accede, vt videas quot ſpecies improbitas habet, vt mihi videtur. Attende nunc. Nempè hæc digna ſpectatu. Sequor equidem, dicas modo. Atqui tāquam è ſpecula quadam, poſtquā huc rōcinando conſcēdimus, vna mihi ſpecies virtutis occurrit, prauitatis innumeræ. Ex quibus quatuor quidem modi potiſsimū ſeſe offerunt, quorū meminiſſe oportet. Quō iſtud ais? Quot ſanè rerum pub. modi ſunt ſpecies ſuas habentes, totidem eſſe & animæ ipſius apparent. Quot? Quinque rerumpub. quinque rurſus & animæ. Dic quales. Vnum aliquē reipub. modum eſſe hunc aſſero, quem expoſuimus. Duabus verò appellationibus declarari poteſt. Nam ſi inter principes ciuitatis vnus quidam ſit oīum præſtantiſsimus, regnum vocabitur. Sinautem plures, gubernatio appellabitur optimatum. Vera narras. Hanc vnam ideo ſpeciem eſſe dico, quia ſiue plures gubernent, ſiue vnus, nullus qui ita, vt diximus, educatus & eruditus fuerit, quicquam exiſtimatione dignum in reipub. legibus permutabit. Neque enim conſentaneum eſſet, inquit.

De iniuſtitia.

Virtus ſanitas. Prauitas morbus.

Virtutis vna ſpecies, prauitatis innumeræ.

Reſpub. modi quot & quæ.

DIALOGVS QVINTVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

NON ſum neſcius fore nõnullos qui Apologiam à nobis expectent, qua quintum hunc dialogum communionem omnium in ciuitate ponentem, defendamus contra calũnias, tum maledicorum, tum etiam ignorantium. Verum legant Platonem ipſum, precor, legant diligenter, ac ſine inuidia iudicent: Apologiam (ſcio quid loquar) nullam deſiderabunt. Plato igitur Phœbeus humani generis medicus, quum animaduerteret & ſingulos hoies & familias & ciuitates ſemper & vbiq; grauiter ægrotare, neq; vllis hactenus ciuilium medicorum medicamẽtis tot ſecula iam fruſtra curantium, vel liberari morbo, vel ſaltem leuari paulum, atq; minimum conualeſcere, tam prudenter q̃ pie ad legem illam ſe contulit præcipuã apud medicos, qua medicinæ ſancitur autores, ſi quis medicamẽtis talibus, puta frigidis, diu adhibitis minimè conualeſcat, eſſe tandem rite ad calida trãſeundum. Cognoſcens ergò genus humanum per leges diſtribuẽtes propria tot ſeculis nihil proficere, imò verò in deterius quotidie labi, non iniuria ad amicitiæ ſe trãſtulit leges, communia inter amicos omnia fore iubentes, vt diuiſione diuiſioniſq; & miſeriæ ſublata cauſa concordiam, vnionem, felicitatem conſequeremur. Sed altius rurſus exordiamur. Socrates in principio quarti diſciplinam educandæ iuuentutis cunctis legibus anteponens, raptim attigit, videri optimam diſciplinam fore, ſi vxorum, filiorum, rerum cõio fiat. At quoniam res eſt & noua & plurimis & plurimis inaudita, reuocatur ad eam ſtatim in principio quinti declarandam apertius & firmius comprobandam. Iam verò & ſi a Critia & Timæo didiceris diſciplinam ſimilem extitiſſe quondam apud Græcas Aegyptiaſq; Athenas neq; nimium admiraberis tanquam nouam, neq; diffidẽter audies tanquam penitus arduam, neq; inuitus admittes quaſi non bonam. Mitto q̃ multi tradunt apud Boemos Placam vrbẽ aliquando ſimiliter gubernatam. Atqui Diodorus inſulã in Oceano meridiem verſus deſcribit, in qua præter cætera cões ẽt ſint vxores, viriq; philoſophiæ plurimum aſtrologiæq; ſtudioſi. Põponius quoq; Mela teſtis eſt Garamantes in extremis Aphricæ partibus cõia habere in rep. omnia. Similem præterea bonorum fuiſſe cõionẽ inter philoſophos Brachmanas, Gymnoſophiſtas, Eſſeos, Pythagoricos, & deniq; inter ſanctos quondã Chriſtianæ reip. fundatores, compertum habemus. Videmus quoque ſeculis noſtris illos ditas ac religioſos ad virtutem felicitatemq; accedere, inter quos nihil eſt proprium. At enim ſi vxorum te cõio turbat, primo quidẽ permittitur apud Platonem rite ea lege fieri, quod apud adulterinos ſacerdotes in cõe fit ſacrilegio. Deinde Platonem ipſum audito prius quam iudices, altius in ſua cauſa declamantem. in ſequẽtibus nota primo quidem Socraticam prouidentiã, peius eſſe cenſentem in legibus conſtituendis errare, q̃ hoiem interficere. Eiuſmodi nanque error multos per multa ſecula interficit animos ſimul & corpora. Deinde modeſtiam difficilia diffidenter aggredientem, & quaſi inuitam atque compulſam. Tertio pietatem diuinũ auxilium pro ſuo more in rebus grauibus inuocãtem. Ac ne in legibus erret condendis, ab Adraſtia dea petit opem, cuius mẽtionẽ quoque fecit in Phædro. Adraſtia hæc apud priſcos theologos eſt potentiſſima ineuitabilium regina legum, legum inquam tam Saturniarum ad mentes pertinentium, q̃ Iouialium pertinẽtium ad naturas. Adraſtiam dico diuinam prouidẽtiam, quatenus nihil vel oculos eius ſubterfugere, vel manus poteſt effugere. Nec ab re vbi optat firmiſſimas leges condere, quas neque obliuio deleat, neque defraudet aſtutia, neque violentia frangat, & omnino nullus deuitet. Adraſtiam obſecrat ineuitabilia ſancientem, quæ nullus queat effugere. Deinceps paulatim ad communem progreditur diſciplinam, à virorũ videlicet inſtitutione ad inſtitutionem ſimiliter mulierum, mandans omnia priuata publicaque, tum pacis, tum belli ſtudia, mulieribus cum viris communia fieri, ne mancũ ſit genus humanum, eo tamen pacto vt in ſingulis grauiora viris, leuiora mulieribus committantur. Similiter & alibi docet brachia quoque ſic aſſueſacienda, vt ſinguli vtrinque ſint dexteri. quos nominat amphidexteros. oſtendit autem id fore vtile atq; poſſibile, & quo pacto fieri debeat. Deinde aliam adducit communionem, videlicet vxorum atque filiorum. Et ibi aduerte quanta ordinis prouidentia conſtituat Magiſtratus, præſides nuptiarum, & ſacra, & tempora, & ætates, cauens nequid intẽperate fiat, vel inutile ciuitati. Ac poſt generationem q̃ diligenter de natis cogitet nutriendis, ita tamen vt neque vir, neque mulier proprium agnoſcat filium, neque filios proprios genitores, neque alios alij, ſed ſeniores opinari cogantur, nẽ ponè iuniores eſſe filios vel nepotes, iuniores viciſſim ſuſpicari oẽs ſeniores eſſe progenitores, æqualeſq; ſimiliter eſſe fratres. Iuter hæc vbi nutritionem eius ſpernit, qui vel præter legem, vel ex inutili ortus fuerit, vel inutilis, intellige non eſſe perdendum, ſed in loco occultiori, vel in ſuburbijs vilius nutriẽdum, extra exactiſſimam regulã illam qua nutriuntur hi qui aſſumendi ad cuſtodiã indicantur. Illum verò inferiori alendũ regula ad minutiora vrbis vel agri miniſteria ſuo tempore tranſmittẽdum, vel fortè ad vrbes alias transferendum ſtatim natũ. Mox agnoſce cõis charitatis inuentũ, vbi ſic diſponit ſingula, vt ſinguli eadem vel re, vel perſona oculis demonſtrata, æquè indicent, dicantq; hoc eſt meũ. Quumq; ſua cuiq; chariſſima ſint, ſinguli cuncta curabunt, præcipuè quũ ad eiuſmodi curã legibus quoq; magiſtratibuſq; adducantur. Hinc ergò incuria & negligẽtia noſtra, qualis in oibus eſt circa plurima, quaſi à nobis ſint aliena, tollet. Tollet & quotidiana fallacia qua iudiciũ noſtrum in eo colendo quod proprium eſſe cenſemus, ſtultè decipitur. Tollet denique extrema perturbatio, ſolicitudo, miſeria quæ ex inſano propriorum amore nos angit. Mitto quòd adempta diſcordiæ cauſa & communis erit & integra charitas. Proinde attende quàm diligentes, quàm iuſtas, quàm mites ſtatuat belli leges, quæ præmia victores maneant, diuinitas ſcilicet quædam. Transferri enim hos, inquit, in beatos dæmones hominum curatores, & quaſi deos charos rite colendos. Quod verò de puerorum oſculis dicitur, iocoſum quiddam eſt Glauconis, & leuãdi tædij gratia dictum. Adde & triumphale quiddam atq; feſtiuũ. Reſtabat probandum, cõionem hanc fieri poſſe, poſtquã fore optimã fuerat affirmatum. Primo igitur ẽt ſi nequeat fieri, oſtendit ſe non fruſtra hanc in medium adduxiſſe, videlicet tanquam exemplar in formandis ciuitatibus pro viribus imitandum. Deinde demonſtrat tunc demũ poſſe fieri qñ philoſophi gubernabunt, neque prius requiẽ vllam fore malorum. Quamobrẽ ad formandos philoſophos tanquã futuros ciuitatis gubernatores opportunè deſcendit, docẽs quale ſit philoſophi ciuilis ingeniũ, qualis affectus atq; diſciplina. Principio quantũ plebei circa percipienda ſenſibilia hæc inferiora auidi curioſiq; ſunt, tm̃ ingeniũ philoſophi, cũ ad inueniẽdas ideales horũ oium rõnes auidum & propenſum eſt, & ſagax ipſius veri venator. Qm̃ verò verę quidem res ideæ ſunt, naturales autẽ formæ ſunt & imagines idearũ, non iniuria plebeios inquit ſomniare, putantes quæ imagines ſunt, eſſe res veras. Philoſophũ verò ſolũ inter alios vigilare. Et qm̃ inter ens atq; nõ ens medium ponit, memento quoq; gradibus oia cogitari. Et non ens quidem purũ dici quicquid fingitur infra materiam. Ens verò purũ, puram mentem, ideamq; exiſtere. Aiam cœlumq; ens dici ſimul atq; nõ ens, videlicet propter motũ, magis tñ eſſe q̃ non eſſe. Materiã cõtra magis quodãmodo nõ eſſe q̃ eſſe. Sed quæ natura cõpoſita ſunt ſub luna, eſſe pariter atq; non eſſe. Circa ea quæ verè ſunt cognitio ipſa verſatur. Circa ea quę verè non ſunt, ignorantia. Circa ea quæ pariter & ſunt & nõ ſunt, ſe reuoluit opinio. Ignorantiã quidẽ & opinionẽ tum plebeis tribuit, tum Sophiſtis. Cognitionem verò, id eſt ſciẽtiam duntaxat philoſophis. Quod autem ſcientiam opinionemq; potentiam quandam nominat, intellige potentiam non informem, ſed partim naturali forma, partim habitu præditã. Præterea vbi de ideis agit, ad quas philoſophi refertur ſcientia, more ſuo inquit bonum, pulchrum, iuſtum. Ternarius hic numerus, modis tribus exponitur. Primo bonũ ſit Deus, Pulchrũ mens angelica multiformis Iuſtum cœleſtis aia mundana iuſtè diſtribuens. Secundo bonum, forma ipſa actuſq; diuinæ naturæ, Pulchrum eiuſdem intelligentia. Iuſtum voluntas eiuſdem. Tertio bonũ inter ideas eſt exemplar formæ actuſq; cuiuſq; atque naturæ. Pulchrum exemplar ordinis qui ex qualibet forma in ſeipſa reſultat Iuſtum, exẽplar ordinis qui à qualibet forma atque re refertur ad alias. Quãdo verò ipſi bono ſubdit malum, pulchro turpe, iuſto iniuſtum, caue tria hæc oppoſitè colloces in ideis. Pune verò hæc tum ipſa informitate & deformitate materiæ, quam in libro De ſcientia vocat exemplar diuinitatis expers, & in Politico diſſimilitudinis locum, tum etiam in anima iam deprauata, & ad materiam omnino cõuerſa. Denique quod eunuchi ænigma puerile tangit, eſt eiuſmodi Vir non vir, videns non videns, percuſſit non percuſſit, lapide non lapide, auem non auem, ſuper arbore non arbore id eſt eunuchus luſcus percuſſit pumice alam veſpertilionis ſuper Sambuco. Sed id ridebis ſcio. Quod & ridiculi gratia eſt appoſitum.

BONAM equidem ciuitatem huiuſmodi rectamque Rempublicam voco, virumque talem bonum eſſe dico. Ac ſi recta hæc reſpublica eſt, alias prauas appello, vtpotè quæ circa ciuitatis ipſius gubernationem & priuatorum diſciplinam aberrent, quæ quidem in quatuor ſpeciebus prauitatis ſunt. Quæ nam iſtæ? inquit. Tunc ego narrare pergebam, qua ratione mihi ſingulæ ex ſeſe inuicem dependere viderentur.

Verum Polemarchus, paulò enim à me longius aberat q̃ Adimantus, Adimanti poſt tergũ ſedens extendit manũ præhendensq́; ſuperne Adimanti palliũ circa humeros, & eũ pauliſper ad ſe traxit, & os ad aures eius admouit, ſubmiſſa voce ſuſurrans. Ex his aũt quę dixerit, nihil ipſi percepimus, niſi id vnum, quod ait, permittemus ne? aut quid agemus? Cui Adimantus altius reſpõdens. minimè inquit. Ad hæc ego. Quid nam iſtud eſt quod non vultis permittere? Te, inquit ille. Quid adeò? inquã ego. Declinare nempè nobis videris, inquit, ſpeciemq́; totam diſputationis huius non minimã ſubticere, ne nobis exponas, atq; ſurripere: putasque latere nos, quod male dixiſti, de vxoribus quidem & pueris, conſtare ſcilicet omnibus ſicut inter amicos communia eſſe debere. An nõ rectè, ò Adimãte, dixi inquam? Rectè nimirum, inquit, ſed quẽadmodum in alijs, ita in hoc explanare oportet, qua ratio ne ita ſe rectè id habeat, quis cõmunionis ſit modus. Nã multi eſſe poſſunt. Ne igitur id prætermittas, quo minus nobis aperias quem tu potiſsimũ dicas. Profectò nos diu iam expectamus, ſperantes expoſiturum te iam circa filiorum procreationẽ quæ ſit generationis conditio, q̃ circa nutritionem quæ educationis futura ſit ratio, qualisq́; debeat eſſe hæc oĩs quam tu dicis, vxorum liberorumq́; cõio. Plurimũ quippe, imò verò totũ referre iſtud ad rẽpublicam ducimus, recte ne an non agatur. Nunc autem quum rempublicam aliã aggrediaris priuſquam ſufficiẽter tractaueris hęc, viſum id nobis eſt, quod & ipſe audiſti, ne te aliud quicquam aggredi permittamus, antequã hæc omnia quẽadmodũ cætera expoſuiſſes. Me quoq;, inquit, Glauco, vobiſcum ſentire exiſtimate. Equidẽ & Thraſymachus in hoc proculdubio nos conuenire, inquit, omnes, ò Socrates, puta. Quid agitis obſecro, quid me ita reuocatis? q̃ grauem rurſus tanquã à principio diſputationem de Rep. ſuſcitatis? Nẽpè ego quaſi hãc iam peregiſſem, mihi ipſe congratulatus ſum, ſatis eſſe factũ exiſtimans, ſi quis hæc boni conſulat, ſic hæc accipiens quemadmodũ ſunt dicta. Quæ vos nunc exigentes, neſcitis q̃ frequens diſputationum inſtigetis examẽ. Quod ego tunc proſpiciens, libens ceſsi, prætermiſique, ne crebro nos tumultu turbaret. Quid verò, inquit Thraſymachus, cõueniſſe huc hos arbitraris, ò Socrates, vt aurum funderent, potius q̃ vt ſermones audirent? Vt ſermones audirent, inquã, ſed moderatos. Modus verò & terminus horum ſermonũ audiendorum, ò Socrates, inquit Glauco, oĩs vita eſt viris mentem habẽtibus. Sed nos quidem mitte, tu verò ne graueris, ſi tibi videtur, ea quæ perquirimus, declarare, quæ noſtris cuſtodibus circa mulieres & filios ſit futura cõio, quę ue nutriendorum puerorum ratio eo ipſo in tẽpore adhibenda, quod generationẽ inter & diſciplinam labitur, quæ laborioſiſsima certè eſſe videtur. conare nobis hæc aperire. Haud facile, inquam, ò vir beate, explicari hęc poſſunt: plures enim in his q̃ in ſuperioribus inſunt ambiguitates. Primo quidem an fieri hæc poſsint, dubitaretur. Quinetiam ſi poſsint, vtrum optima iſta ſint, & qũo, dubitabitur. Quapropter difficultas hæc me dehortatur, verentem, ò dulcis amice, ne votum quoddam & fictio eſſe mea hęc oratio videatur. Ne pigeat, inquit, obſecro: neque enim auditores habes ingratos, vel incredulos, vel maleuolos. O vir optime, inquam, ego, num vt exhorteris me, hæc affers? Nempè. Contra, inquam, omnino facis. Nam ſi ego perſuadeam mihi noſſe quę dico, pulchre habet adhortatio hæc. Nẽpè tutum eſt & audendum, inter amicos prudẽtesq́; viros vera quæ quis cognoſcit, de maximis præcioſisq́; rebus pronunciare. Cum diffidentia verò & ambiguitate verba facere, quemadmodum ipſe facio, cauendum & fallax. Haud formidandum, inquam, ne riſum audientibus moueam: nam puerile id quidem: ſed ne à vero procul aberrans, & ipſe falſitati ſuccumbam, & amicos mecum traham in ruinam, & in his vna decipiamur, in quibus minimè oĩum errare cõueniat. Adoro itaq; ſupplex. Adraſtiam ob ea quæ dicturus ſum Glauco. Reor enim minus eũ delinquere, qui non ſponte aliquem perimit, q̃ qui circa conſtitutiones de honeſtis & bonis, iuſtisq́; fallit. Hoc autem diſcrimen ſubire præſtat inter inimicos hoĩes, q̃ amicos. Quare melius, ò Glauco, me conſolare. At enim, ò Socrates, inquit Glauco, ſi quo pacto nos ex hac diſputatione errare contigerit, abſoluemus te velut ab homicidio, & inſontem in hac deceptione pronunciabimus. Ergo audacter diſputationẽ ingredere. Porrò innocens eſt, inquam, qui illic abſoluitur, vt leges docẽt. Ergò & qui hic abſoluitur, innocens. Dic igitur, inquit, hanc ob cauſam. Dicere nunc rurſus oportet, inquã, quæ fortè deinceps dicenda erant. Fortè aũt operæpreciũ eſt, poſtea q̃ integrũ virile opus expreſsimus, deinceps quæ ſunt mulierũ referre, pręſertim cũ ad hoc ipſe me cohorteris. Hoĩbus quidẽ natis & eruditis, quẽadmodũ ſuprà narrauimus, vt mea fert opinio, nulla eſt alia recta filiorũ mulierumq́; adeptio atq; vſus, q̃ ea via gradientibus, quã ipſi à principio ingreſsi ſumus. Etenim conati ſumus tãquam gregi cuſtodes, viros fœminæ præficere. Nempè, inquit. Sequamur igitur generationẽ, nutritionemque q̃ ſimilimã adhibentes, conſideremusq́; vtrum ita deceat, necne? Quo nam pacto, inquit. Ita. vtrũ inter canes gregis cuſtodes, fœminas ipſas cenſemus vnà eadem cuſtodire debere quæ & mares, & vnà venari, ac cætera oĩa cõiter facere. An fœminas quidẽ intus quaſi domeſtica aſſeruare, tãnquam ad forẽſia opera impotentes propter ipſum catulorum partũ & nutrimentum: maſculos aũt labores ſubire, omnemq́; armenti curam gerere? Cõiter his, inquit omnia tribuimus: niſi q fœminis vt imbecillioribus, maribus vt robuſtioribus vtimur. Fieri ne põt, vt animali aliquo ad eadem vtaris, niſi eadẽ ratione nutriueris, erudierisque? Nullo modo. Si ergo fœminis ad eadem vtemur ac viris, in eiſdem erudire decet. Certè. Muſica autem & gymnaſtica viros in ſuperioribus erudiuimus. Sanè. Mulieribus igitur artes hę ſimiliter & res bellicæ tribuendæ ſunt, ad eademq́; vti his decet. Conſentaneũ iſtud quidem ex his quæ dicis. Forſitan multa præter conſuetudinem ridicula videbũtur dicta circa ea quæ nunc induximus, ſi agantur vel dicant. Et maximè quidẽ. Quid in his maximè ridiculũ cernis? An quia nudas fœminas conſpecturus ſis in palæſtris cũ viris certãtes, non modo iuuenes, ſed & vetulas, quemadmodũ ſenes viros in gymnaſijs, quando vna exercẽtur, licet iam rugoſi veternoſiq́; ſint? Ita per Iouem. Nam ridẽdum id quidẽ, vt nunc res ſunt, videatur. Nos igitur poſtquã dicere cœpimus, haud quaquã vereri debemus facetorum hoĩum dicacitates, quotcunq; & qualeſcunq; iaciant aduerſut hmõi mutationẽ, quam circa muſicã gymnaſticamq́; indicimus, neq; minus circa armaturã equeſtrẽq́; facultatẽ. Probè loqueris. Ergo poſtquã dicere cępimus, pergamus ad legis ſeueritatẽ, rogantes iſtos ne ſolito more nugentur, ſed ſeria cogitent admonentesq́; haud longum præteriſſe tempus, ex quo Gręcis turpia & ridicula videban̄t, quæ hodie barbarorũ pleriſq; ridenda viden̄t, nudos videlicet ſpectare viros: & quãdo primum exercitationes hmõi aggreſsi fuerunt, in primis quidẽ Cretẽſes, deinde ẽt Lacedęmonij, licebat profectò vrbanis viris qui tũc erant, hæc oĩa carpere. an non putas? Equidẽ.

Verùm poſtquam, vt arbitror, vtẽtibus viſum eſt cõmodius nudato corpore q̃ operto hoĩes exerceri, factũ eſt vt quia optimum id fuerat ratione iudicatum, oculis ridiculum minimè videretur. Ex quo perſpicuũ eſt inanem eſſe eum hoĩem, qui deridendũ quicquã pręterquã quod eſt malum exiſtimat, qui irridere res ipſas aggreditur, aliã quãpiam ſibi proponens deriſionis cauſam, q̃ quod inſipidum atque malũ, aut honeſtũ quicquam & ſtudio dignum exiſtimat, aliò reſpiciẽs q̃ ad bonum. Sic eſt oĩno. An non in hoc primũ conuenire oportet, vtrũ poſsint hæc fieri, necne? Concedere inſuper cuiq; vt pro arbitrio aduerſus hęc ambigat, ſiue ioco, ſiue ſerio, qs ad

dubitare

dubitare voluerit, vtrum in hoīum natura poſſit fęmina cū maſculo in oībus operibus cōicare, vel in nullo, vel in quibuſdam valeat, in alijs verò nequaquā, ipſaq́; res militaris vtro in genere horum ſit? Nonne quiſquis ita rectè exorſus fuerit, vt decens eſt, rectè & peraget? Maximè. Vis ergò vt nos pro aliorū cām, nobis ipſis dubitationibus aduerſemur, ne ſine defenſione, quę ſunt rationis alterius, oppugnentur? Nihil prohibet. Dicā igitur ſub eorum perſona hunc in modum. Nihil opus eſt, ò Socrates atq; Glauco, vt alijs nobis repugnēt. Nam inter nos ſtatim à principio condendæ ciuitatis cōſtitit, oportere ſecundum naturam vnumquenq; vnum quiddā quod ſuū eſſet peragere. Conſtitit. quid ni? Eſt ne igitur, vbi nō lōgè mulier ipſa natura à viro differt? Cur non differat? Ergo nōne opus vtriq; aliud pro natura vtriuſq; eſt tribuēdū? Proculdobiò. Quid reſtat igitur, quo minus aberretis nunc, vobiſq; ipſis contradicatis? quandoquidem aſſeritis viros & mulieres oportere eadē operari, cum tn̄ natura valde inter ſe diſcrepent. Habebis ne, ò mirifice vir, quid ad iſta pro noſtra defenſione reſpōdeas? In pręſentia quidem, inquit, haud ſatis facile, ſed orabo te atq; oro vt quid potiſſimum in noſtri ſermonis defenſionē afferri poſſit, exponas. Hæc quidem, ò Glauco, inquam, cæteraq́; generis eiuſdem permulta iandudum proſpiciens timidus atque inuitus ad hanc legem deſcendebam de mulierum & filiorum adeptione atq; nutricatione.

Profectò, inquit, non leue iſtud apparet. Nō certè. Sed ita res ſe habet. Siue quis in ſtagnū breue prolapſus eſt, ſiue profundū in pelagus, nihilominus, aqua in media natat. Prorſus. An non & nobis quoque natandum, conandumq́; vt diſputationis vndas incolumes euadamus, ſperantes aut delphinum nos aliquem ſuſcepturum ſubleuaturumq́;, aut aliam quandā occultam ſalutis cauſam nobis fore? Ita videtur. Circūſpice obſecro, ſi qua exitū tñāſcamur. Attende itaque. Conuenimus profectò naturā aliā aliud opus tractare debere: Mulieris aūt & viri diuerſam eſſe naturā. Diuerſas naturas in pręſentia iiſdē ſtudere rebus iubemus. In hoc illi nos accuſant. Valde. Quàm generoſa, ò Glauco, contradictorię artis potētia eſt? Cur, inquit? Quia videnē mihi permulti ēt inuiti in eam incidere, arbitrariq; nequaquā litigare, ſed diſſerere, ex eo ꝙ nequeant ſecūdum ſpēs diuidentes, quod illis propoſitū eſt contēplari, imò verò ſecundum ipm nomen contrarietatem propoſiti proſequātur, contēdentes potius inuicē q̃ diſputantes. Contingit equidem multis. ſed nunquid & nobis idem nunc accidit? Et maximè quidē. Videmur ſanè inuiti contradictionē attingere. Qua rōne? Quod natura eadem opera eadē tractare nō debeat, fortiter admodū & contentioſe, ſi verba inſpicias, contēdimus. Conſiderauimus autē nullo pacto quę ſpēs alterius eiuſdem ue naturæ ſit, & quorſum reſpicientes tunc deſcripſerimus, quando diuerſæ naturæ ſtudia diuerſa, eidē verò eadem attribuebamus. Certè nequaquā id cogitauimus. Cęterū licet nobis, vt videtur, à nobiſipſis exquirere, nunquid eadem natura caluorū ſit & comatorū, an contraria potius: ac poſtquā cōceſſerimus eſſe contrariā ſi calui coria incidant calceoſq́; conficiant, haud quaquā ſinere comatos hoīes eadem facere: ſin aūt comati, caluos nequaquā permittere. At riſu dignū id eſſet. An ob aliud ridendū iſtud, q̃ ꝙ tunc non oīno eandem & diuerſam naturā poſuimus, ſed illā dūtaxat diſſimilitudinis & ſimilitudinis ſpēm obſeruauimus, quę ad ipſa eadē ſtudia pertinebat? Quemadmodū medicū & hoīem habētem aīum medicinæ ſtudijs aptū, naturā eandem habere diximus. an non cenſes? Equidē. Medicinæ verò aptū aliā, & aliā virum prōptum ad fabricādum. Oīno. Nonne & genus virorū mulierumq́; genus, ſi in arte aliqua aut ſtudio nihil inter ſe differant, hoc vtriq; aſſignandū eſſe dicemus? ſin aūt hoc ipſo duntaxat diſcrepare inuicē videātur, ꝙ fœmina quidem concipit, vir gignit, nihilo magis admittemus oñtum fuiſſe, ꝙ ad id quo de nūc nos loquimur, à viro fœmina differat, ſed adhuc cēſebimus, tā cuſtodes q̃ mulieres ipſorū eadem apud nos exercere debere? Rectè nimirū. Nōne poſt hęc iobemus eū qui cōtraria dicit, hoc ipm nobis oñdere, ad quā artem, quodue officiū ex ijs quæ inſtituendæ ciuitati conducūt, non eadē ſit, ſed diuerſa viri mulieris ue natura? Sic vtiq; decet. Fortè quod tu paulò antè dicebas, alius quoq; diceret: ſubito quidē quantū ſatis ſit dicere, non facile eſſe: ſin autē cogitet, haud multū difficile. Diceret vtiq;. Vis ergò oremus eū qui hæc nobis opponit, vt aures nobis præſtet, attēdatq́; ſi qua rōne illi oñdere queamus, nullū eſſe ſtudiū ad res ciuitati ſubminiſtrandas, mulieris proprium? Oīno. Age itaq; ad eū dicamus, rñde, nunquid ita dicebas, ad aliquod opus aliquē apto inepto ue à natura ingenio præditū eſſe, ex eo intelligi ꝙ ille facile quicquā percipit, hic difficile: & ille ſi breue quid à quoquā didicerit, ex eo ipſe plurimū inueniat, hic aūt cùm plura didicerit excogitaueritq́; paulò pòſt obliuiſcit: & illi quidē corpis mēbra ſufficienter menti ſubſeruiūt, huic aūt repugnāt? An alia præter hæc ſunt, quibus hoīem ad aliqua natura bene inſtitutum, ab inſtituto male diſtinguis? Nullus alia dicet. Scis ne aliquid ab hoībus exerceri, in quo non oīa eadem virorum genus & excellentius habeat q̃ mulierū genus? an late verbis vagabimur, texendi artificiū commemorantes, placentarumq́; & obſoniorū confectionē, in quibus aliquid mulierū genus eſſe videt, vbi perridiculū ſanè apparet cum vincit? Vera loqueris, quia longè in oībus, vt ita dixerim, genus à gn̄e ſuperat. Mulieres autē multæ moltis viris ad multa præſtantiores. Vniuerſum verò ipſum ſe habet vt dicis. Nullū igit eſt, ò amice, inter eos qui ciuitatē curāt, officiū mulieris propriū quà mulier eſt, aut viri proprium quà vir, ſed æquè diſperſæ in animantibus vtriſq; naturæ: & oīum quidē operum natura cōpos eſt fœmina, oīum & vir eſt compos: in oībus aūt imbecillior fęmina. Sic eſt prorſus. Nū viris oīa præcipiemus, mulieri aūt nihil? At qūo? Eſt vtiq; vt nos aſſeremus, inter mulieres quoq; alia medicinæ apta, alia minimè: alia muſica, alia natura à muſica aliena. Quid ni? Et alia quidem ad exercitationes gymnaſticas & rem militarem prompta, alia verò ad hæc inepta. Sic arbitror. An non & vna quidē ſapientię ſtudioſa eſt, altera ſapientiam ſpernit: & vna elato aīo, altera verò depreſſo? Et hoc aſſero. Eſt ergò & inter fœminas quædā ad cuſtodiendum idonea, quædā minimè. An non naturā quandā hmōi ciuitatē cuſtodientiū virorum elegimus? Eiuſcemodi certè. Mulieris itaque & viri eadem hæc natura ad ciuitatē cuſtodiendam, niſi ꝙ mulieribus vt imbecillioribus, viris vt robuſtioribus eſt vtēdum. Apparet. Mulieres itaq; tales eligendæ ſunt, vt vna cùm viris & colant & cuſtodiant ciuitatem, poſtquam idoneæ ſunt, & natura ipſis cognatæ. Prorſus. Studia verò nōne eadem naturis eiſdē ſunt tribuenda? Eadem. Longò tandem circuitu ad priora illa reuoluti ſumus, conceſſimuſq́; haud eſſe cōtra naturam vt cuſtodū mulieres muſica & gymnaſtica exerceātur. Summopere. Quare neq; impoſſibilia, neq; pro deſiderio cōmentitia, lege ſtatuimus, quandoquidem ſecundū naturam legem tulimus. Imò quæ his tēporibus contra hæc fiunt, multò magis pręter naturā fiunt, vt videtur. Videtur. Nonne diſceptandum nobis erat, vtrum poſſibilia & optima diceremus, necne? Erat. Quòd poſſibilia quidē, conſtitit. Planè. Quòd aūt optima, poſt hæc aſſerendū. Patet. Ad hoc vt mulieres ad cuſtodiam ſufficientes euadant, non alia opus eſt diſciplina q̃ ea qua viros ad idem inſtruimus, præſertim cum eadem reperiat in vtriſque natura. Non alia. Quid porrò de hoc ſentis. Quod petis? Quæro equidem vtrum exiſtimes inter viros alios meliores, deteriores alios eſſe, an ſimiles omnes. Nequaquam ſimiles. In ciuitate igitur quam condimus, nūquid cenſes nobis præſtantiores viros effici cuſtodes, eam quā dedimus diſciplinā adeptos, q̃ coriarios peritia coriaria imbutos? Ridiculam rem quæris, inquit.

Taxatur elēchus ſophiſticus.

Sic legendū videtur quāquam aliter habet exemplar græcum.

Fęmina & vir æquè ad oīa apti ſed fęmina imbecillior.

Intelligo equidem. Quid aũt? nõne & reliquorũ ciuiũ hi optimi? Et reliquorũ. Quin & mulieres tales, erunt optime mulierũ? Valde? Eſt ne aliquid melius ciuitati, ꝗ̃ viros ꝗ̃ optimos, & mulieres optimas effici? Non eſt. Hoc autẽ muſica & gymnaſtica, vt ſuprà narrauimus, perficere poſſunt. Proculdubiò. Itaq; non ſolum poſsibile, ſed & optimum quiddã ciuitati, lege ſtatuimus, Ita eſt. Nudandum igitur corpus erit mulieribus cuſtodũ, quandoquidem pro veſtibus virtutem induent. Cõmunicandumq; in bello & alia omni ciuitatis cuſtodia atq; tutela, neque aliud agendũ. Horum tñ officiorium leuiora quæq; pp generis imbecillitatem mulieribus tribuenda. Qui verò nudas riſerit mulieres, optimi cuiuſdam gratia ita nudatas, inanẽ circa ridiculas nugas carpens ſapientiæ fructũ, neq; quid rideat, neque quid agat, intelligit. Scite nanque iſtud & dicitur & aſſeritur: quod vtile quidẽ, honeſtũ: noxiũ aũt, turpe. Et maximè quidẽ. Hũc itaq; vnum veluti gurgitẽ enataſſe dicamus, de mulierũ lege tractãtes, adeò ne oĩno ſubmergi cõtigerit, dum aſſeueraremus oĩa cõiter exercere debere cuſtodes apud nos tã viros ꝗ̃ mulieres. Imò verò ſibimet oratio noſtra conſonuit, ꝙ videlicet & poſsibilia & vtilia ferret. Profundũ certè pelagus euaſiſti. Haud ingens id eſſe dices, cũ deinceps quod ſequitur, videris. Dic iam vt videam. Hãc quidẽ & priores

Mulieres cõmunes. çęteras, vt puto, hęc quoq; lex ſequit̃. Quæ nam? Mulieres ſcilicet has horum virorum oẽs oĩum eſſe cões, nullamq; priuatim alicui adhęrere, ac rurſus cões filios, neq; patrem filium ſuum noſſe, neq; filium ſuum agnoſcere patrem. Multo certè difficilius iſtud creditur, ꝗ vel poſſibile, vel vtile ſit. Haud quidẽ arbitror dubiũ id cuiquã fore, quin vtile ſit, maximumq; bonũ mulieres eſſe cõmunes, cões & filios, ſi modo fieri poſsit. Verũ arbitror plurimam in eo verſari cõtrouerſiã, nunquid fieri poſsit, necne. De vtriſq; ſanè ſummopere ambiget̃. Dicis vtiq; ſermonũ conſpirationẽ. Ego aũt rebar me iã ab altero liberatũ iri, ſi tibi viſum fuerit vtile eſſe. Nã reliquũ mihi fore, vt perquirerẽ vtrũ poſ̃e ſit an non. At latere nõ potuiſti, dum fugeres. Redde de vtriſq; rõnem. Suſtinenda mihi certè pœna eſt, ſed hoc mihi indulge. Sine. n. paulisper meo me arbitratu reficiã, quemadmodum qui pigri mẽte ſunt, paſcere ſe cogitatione, quoties ſoli proficiſcũtur ſolent. Etenim huiuſcemodi hoĩes, antequã cõpertũ habeant quo pacto fieri poſsit quod petunt, omittentes hanc curam, ne nimio labore grauentur, dum de poſsibili & impoſ̃i deliberent, quaſi id iam ſit quod affectãt, ſibi perſuadent: ac deinceps reliqua digerunt, oblectanturq; dũ cogitant qualia pręſente illo facturi ſint, atq; ita torpentẽ aĩum ẽt languidiorem reddunt. Haud ſecus & ipſe pigreſco, cupioq; in aliud tẽpus diſceptationẽ illam diſferre, poſsibilia ne iſta ſint an nõ. In præſentia verò quaſi poſsibilia ſint admittens, perquirã ſi ipſe permiſeris, qua ratione hæc exiſtentia principes ipſi diſponent, quod ue oĩum vtiliſsimè erunt iſta ſi fiant, tam cuſtodibus ꝗ̃ ciuitati. Hæc conabor equidem prius tecum cõſiderare, illa verò poſterius, ſi conceſſeris. Cõcedo equidẽ, conſidera iam. Arbitror igit̃, ſi modo erunt principes hoc noĩe digni, eodemq; modo horũ miniſtri, hos quidẽ velle exequi quæ mandantur, illos aũt præcipere, partim ipſis parentes legibus, partim imitãtes, quatenus illis nos permiſerimus. Probabile id quidẽ. Tu igitur legis cõditor ipſis, quemadmodũ viros elegiſti, ita & mulieres eligens, præbebis quoad fieri põt conſimiles inter ſe ingenio. Iſti aũt vtpotè ædes & comeſſationes cões habentes, proprium verò nihil talium poſsidentes, vna habitabũt, & inuicem congredientes in gymnaſijs ac reliquo victu, ab innata, vt arbitror, neceſsitate ad mutuam trahentur cõmixtionem. An nõ neceſſaria tibi dicere videor? Haud quaquã neceſſaria, geometrica quadam neceſsitate, ſed amatoria, quæ multo acrior eſt ꝗ̃ illa ad perſuadendum vulgò atq; trahendum. Nimirum vehemẽter, inquam ego. Verum poſt hæc, ò Glauco, ſine ordine denudari inter ſe, vel aliud quicquam facere, neque ſanctum eſt in beatorum hominum ciuitate, neque iudices id permittent. Neque enim iuſtum eſſet. Conſtat vtique ꝙ nuptias deinceps, quoad fieri poteſt, ſacras inſtituemus. Eſſent aũt ſacræ ꝗ̃ vtiliſsimæ. Summopere. Quo nã pacto vtiliſsimę erunt? hoc mihi dicas, ò Glauco. Video equidem tuis in ædibus & venatorios canes, & generoſas aues frequentes. Nunquid ad iſtorum coitum generationemque quandoque animaduertiſti? Quorſum iſtud? Primũ inter hos ipſos licet generoſos, nonne ſunt & fiunt præſtantiſsimi quidam? Sunt. Vtrum ex quibuſcunq; æque fieri generationẽ permittis? An curas potius, vt ex optimis generetur? Ex optimis. Num ex tenerrimis quibuſque, an ſenio cõfectis? an ętatis in flore potius cõſtitutis? Ex his ipſis potius. Ac niſi hunc in modum generatio deducatur, longè deterius fore canum & auium genus exiſtimas? Equidẽ. Putas in equis cæteriſq; animalibus aliter euenire? Abſurdum id eſſet. Papæ, ò dulcis amice, ꝗ̃ perſpicacibus ac ſummis nobis eſt opus principibus, ſiquidem in hominum genere ſil̃r ſe res habet. Habet vtique, quid tum? Quia neceſſe eſt vt medicinis multis vtantur. Quando enim medicinis nullis indigent corpora, ſed victus duntaxat inſtitutionem exigunt, medicum certè debiliorem ſufficere arbitramur. Cùm verò medicinis eſt agendum, ſcimus fortiori quodam medico opus fore. Vera narras. Sed quorſum hæc? Nempè neceſſarium fore videtur, vt frequenti mendacio & deceptione vtantur principes ad ſubditorum vtilitatem. Diximus aũt ſuprà huiuſce modi omnia pharmaci medicinæq; loco neceſſaria eſſe. Et rectè quidem. In nuptijs itaq; & filiorum procreatione videtur rectum hoc fieri, non mediocriter. Quo pacto?

Oportet profectò ſecundũ ea quæ ſuprà cõceſsimus, optimos viros mulieribus optimis vt plurimũ congredi, deterrimos aũt cõtra, deterrimis. Et illorum quidẽ prolem nutrire, horum minimè, ſi armentum excellentiſsimum ſit futurum. Et hæc oĩa dum agãtur, ab oĩbus pręterquam à principibus ignorari, ſi modò armentum cuſtodũ debeat ſeditione carere. Probè admodum. Igitur feſta quædam erunt legibus deſignata, in quibus ſponſos & ſponſas congregabimus, ſacra fient, & hymni à poetis noſtris, celebratis nuptijs conuenientes. Numerum autẽ nuptiarum arbitrio principum cõcedemus, vt ad hoſtes ac morbos cæteraq; huiuſmodi reſpicientes, eundem ꝗ̃ maximè ciuium numerum ſeruent, ne ue populoſa ciuitas nimis ſit quoad fieri põt, neq; vacua. Rectè loqueris. Sortes igitur quædam tali quodã artificio inſtituendę, vt deterior ille in qualibet copulatione fortunam nõ principes culpet. Et maximè quidem. Enimuerò his qui inter iuuenes præſtantiores ſunt in rebus ſiue militaribus, ſiue alijs quibuſdam, munera ac præmia danda ſunt, & talia permulta: quin & vberior mulieribus congrediendi licentia, vt ex hac ſimul occaſione filij plures quàm ex alijs, ex his ſerãtur. Probè. Itaque filios qui ex his oriuntur, ſuſcipient ij qui talibus præſident magiſtratus, ſiue virorum, ſeu fœminarum, ſiue vtrorumque. communes enim viris & mulieribus magiſtratus. Eſt ita. Accipientes vtique præſtantum hominum prolem, ad ouile portabunt, ad nutrices quaſdam ſeorſum in ciuitatis parte aliqua commorantes. Eos verò qui naſcẽtur ex deterioribus, ſiue etiã ex quibuſcunq; alijs, ſed membro aliquo manci, in abditis vt decet locis abſcondent. ſiquidẽ debet cuſtodum genus purũ fore. Nutritionẽ pręterea & hi curabunt. Matres. n. ad ouile cũ lacte exuberabũt, trãſmittent, procurantes ne vlla ſuũ agnoſcere valeat. Ac ſi hæ minus ſufficerint, alias inſuper lacte plenas adhibebunt. Prouidebunt quoq; vt mediocre tempus in lacte ſugẽdo ſeruetur. Vigilias item laboreſque cæteros nutricibus imperabunt. Plurimũ facultatis ad procreandam prolem cuſtodũ mulieribus tribuis. Sic decet. Sed age deinceps, quod maximè intendimus, percurramus. Diximus planè ex robuſtiſsimis oportere filios procreari. Diximus.

De nuptijs & matrimonijs.

An nõ tibi quoq; videtur moderatũ adulti roboris tempus eſſe mulieri quidem annos viginti, viro aũt triginta? Quis horũ modus? Vt videlicet mulier à vigeſimo ętatis anno incipiẽs, vſq; ad quadrageſimũ pariat: vir aũt poſtquam acutiſsimũ ſui curſus vigorẽ tranſierit, annos ſcilicet triginta, inde vſq; ad annos quinq; & quinquaginta procreet. Profectò in ijs ętatibus vigor animi corporiſq; conſiſtit. Si igiť ſenior iſtis, ſiue iunior, gñationem in cõi attigerit, prophanũ & iniquũ ſcelus hoc eſſe cẽſebimus, quaſi fętus is in ciuitate feratur, qui ſi latuerit, orietur nõ ſub ſacrificijs quidẽ & votis, quæ ſingulis in nuptijs peragent ſacerdotes oẽs tam viri q̃ mulieres, & ciuitas vniuerſa, pręcantes vt ex bonis meliores, ex vtilibus vtiliores, naſcantur: imò verò ſub tenebris ex acri quadam incontinentia. Rectè loqueris. Eadem quoq; erit habenda ratio de illo, qui cũ adhuc in generandi ętate fuerit, principeq; non copulante, mulierem in ætate iam adulta cõſtitutam attigerit. Nempè hũc aſſeremus puerum generare, ſpurium, inceſtum, atq; prophanum. Scite admodũ.

Aetas gñationi apta.

Quę affinitas ſeruanda ſit.

Quando igitur iam mulieres & viri ætatem generationi aptam egreſsi fuerint, licere viris dicemus, cuicunq; voluerint, præterquã filię atq; matri, & filiarũ natis matris ue maioribus cõmiſceri: licere & mulieribus cuilibet copulari, præterquã filio atq; patri, ac ſuperioribus & inferioribus eorundem. Cũ verò hęc oĩa mandauerimus, interdicemus partum talem, ſi contigerit, in lucẽ produci. Siquid aũt coegerit, ita exponere pręcipiemus, quaſi eius nulla nutritio ſit. Hæc quoq; probè dicuntur. Patres verò & matres & cęteri cognati quos memorabas, qũo inuicem diſcernentur? Nullo modo, ſed oẽs quicunq; naſcentur decimo mẽſe, vel ſeptimo ex ea die qua quis liberis operam dedit, maſculi ab hoc filij fęminæ filię nominabuntur. Nati aũt eum patrem vocabunt, natorũ ſiľr filios ille nepotes eſſe dicet, iſti autem ſuperiores auos & auias nominabunt: at eos qui illo tp̃e naſcerẽtur, quo patres ipſorum matreſq; inuicem generabant, fratres atq; ſorores. Atq; ita quod modo dicebã, nullo modo ſe mutuo tãgerent. Fratribus aũt & ſororibus lex cohabitationẽ concedet, ſi ſors dederit, & Pythia ſimul per reſponſa firmauerit. Rectè admodum. Talis vtiq; erit, ò Glauco, inter ciuitatis cuſtodes mulierum filiorumq; cõio. q̃ aũt congruat reliquo ciuitatis ordini, ſitq; admodũ optima, oportet deinceps ratione confirmare: aut quid agemus? Hoc oĩno. An non cõuentionis huius hoc eſt principium, vt à nobis ipſis ſciſcitemur, quid maximum bonũ ad ciuitatis cõſtitutionẽ inueniamus, ad qđ reſpiciens legiſlator, leges condere debet, quid ue maximũ malum? Conſideremus deinde, an ea quæ modo narrauimus, ad boni ipſius veſtigationẽ nobis conueniant, à mali aũt veſtigio diſſonent. Maximè oĩum. Habemus ne vllũ perniciosius ciuitati malum, q̃ quod eã diuidit, & ex vna plures facit? vel melius quicquã eo quod ipſam vincit ſimul, & vnã efficit? Nõ habemus. Nonne voluptatis doloriſq; cõio vnit, quando ciues oẽs maximè ex earundem rerũ acceſſu vel deceſſu pariter gaudent ac dolẽt? Et maximè quidem. Horũ verò diuerſitas eã diſſoluit, quando eiſdẽ ciuitatis & eorum qui in ciuitate ſunt caſibus alij vehementer dolent, alij geſtiunt. Quid ni? Ex hoc autem tale quid prouenit, quando non ſimul in ciuitate hæc verba vulgantur, Meũ ſcilicet, & non meũ, ac de alieno eodem modo. Valde. In quacunque igitur ciuitate complurimi ad idem ſecundũ eadem hoc dicũt, Meum & non meũ, ea optime gubernatur. Prorſus. Et quęcunque q̃ optime vt vnus homo affecta ſit. Porrò quoties alicuius noſtrũ percuſſus eſt digitus, tota corporis cõio ad animam pertingẽs, in vnã coordinationem eius quod in ipſa aĩa dominatur ſenſit protinus, totaq; ſimul afflicta parte condoluit. Atque idcirco hoĩem dolere digitũ dicimus. Eademq; eſt de quauis alia parte & paſsione hoĩs ratio: de dolore videlicet, cùm pars aliqua dolet: ac de voluptate, cum aliqua ſui parte reficitur. Eadẽ ratio certè: & quod quæris, ciuitas quæ optime regitur, q̃ proximè ad hoc accedit. Quoties, vt arbitror, ciuiũ cuiquã boni aliquid, vel mali continget, talis vtiq; ciuitas ſuũ eſſe clamabit eũ qui ſic afficitur, atq; ideo tota vel lętabitur vna, vel dolebit. Neceſſe eſt ita in ciuitate optimis legibus gubernata cõtingat. Sed hora iam eſt vt ad ciuitatẽ noſtram redeamus, & quæ nũc inter nos cũſtiterunt, exquiramus vtrũ ciuitati huic conueniant maximè, an alteri potius. Licet prorſus. Sunt & in alijs ciuitatibus principes & populus, & in iſta ſimiliter? Sunt. Atqui oẽs iſti ciues ſe alterutrũ appellabunt? Quid ni? Sed pręter ciuis nomẽ, qũo in alijs ciuitatibus populus principes vocat? In pluribus quidem dominos, in populari aũt gubernatione principes. At noſtrę ciuitatis populus, quomodo vltrà ciuis nomen principes nuncupabit? Seruatores auxiliarioſque. Quo autẽ modò iſti populum? Mercedis tributores & nutritores. Qui verò in alijs præſunt, populum?

Nihil pernicioſius ciuitati q̃ diuiſio, vt nihil melius q̃ vnio.

Quã vim in ciuitate habeãt verba hæc, meũ & nõ meum.

De nominibus ciuiũ ac magiſtratuum.

Seruos. Principes ipſi ſe inuicem? Cõprincipes. Noſtri autem? Cõcuſtodes. Putas eſſe aliquem inter aliarum ciuitatum principes, qui ex collegis alium ſibi propinquũ, alium extraneum vocet? Equidem multos. Propinquum igitur tanquam ſuum & putat & dicit: extraneum verò, vt nõ ſuum. Planè. E noſtris aũt cuſtodibus, eſt ne vllus qui collegarum quempiã extraneũ arbitretur ac vocet? Nullus. Cuicunque. n. quis occurret, vel fratri, vel ſorori, aut patri, aut matri, aut filio, aut filiæ, ſiue horũ natis, ſeu maioribus putabit occurrere. Præclarè loqueris. ſed ad hoc quoq; reſponde. Vtrum ciuibus tuis noĩa duntaxat inuicem propinqua familiaria lege ſtatues? an prætereà propinquitatis officia, vt videlicet ita ſe gerant, vt appellationis ipſius dignitas poſtulat, ſeruentq; erga parentes, quæcunq; lex exhiberi illis præcipit, reuerentiam, curã, obedientiã: alioquin & deos & hoĩes infenſos habeant, vtpotè qui neq; ſancta, neq; iuſta agãt, ſi cõtra fecerint? Alij ne in hac tua ciuitate ſermones q̃ hi, cũctis ex ciuibus, protinus ad aures puerorũ circũſonabunt, & aduerſus parentes quoſcunque illis qui indicauerit, & aduerſus alios gñe proximo? Hi certè ipſi. Abſurdum. n. id eſſet, ſi domeſtica noĩa tm̃ ore, ſine officio proferrentur. In hac igitur ciuitate maximè oĩum, vno aliquo bene, vel male affecto, vno ore clamabunt omnes, Meũ bene ſe habet, vel meũ ſe habet male. Vera loqueris. Cùm hac opinione ac verbis hm̃oĩ ſequi dicebamus, vt & voluptates cõmunes ſint & dolores. Et rectè quidẽ. In eo igitur maximè noſtri ciues inuicem cõicabunt, quod meũ dicent: ex qua cõione ſequetur, vt voluptates & dolores cões habeant. Pęnitus. Horum verò cauſa vna cùm reliqua ciuitatis conſtitutione, eſt ipſa cuſtodum circa mulieres filioſq; cõmunio. Sic eſt omnino. Enimuerò ſummũ hoc ciuitati bonum eſſe confeſsi ſumus, cùm ciuitatem rectè gubernatam ſimilẽ eſſe diceremus corporis, cùm ſingulis partibus ſuis circa voluptatẽ & dolorẽ quoquo modò communicantis. Et meritò quidem conceſsimus. Maximi itaque boni cauſa ciuitati nobis patuit eſſe ipſa inter auxiliarios mulierum filiorumq; communio. Valdè.

Quãdo optime ciuitas habet.

Atqui & ſuperioribus hęc conſonant. Diximus enim neque domos proprias his eſſe debere, neq; agros, neq; poſſeſsionẽ aliquã, ſed ab alijs accipere nutrimẽta mercedem cuſtodiæ, & cõiter omnes conſumere, ſi veri cuſtodes futuri ſunt. Probè. Nõne quod ipſe aio, & quæ ſuprà, & quę nunc inducta ſunt, maximè faciunt, vt veri hi cuſtodes euadant, neque diuidãt ciuitatem, dum meum dicant non idem omnium, ſed aliorum aliud eſſe, & alius in propriam domum trahat quodcunq; ſeorſum ab alijs vſurpare voluerit, alius in ſuam ab alijs diuerſam domũ: & ex proprijs mulieribus ac filijs, diuerſi diuerſis lætentur & doleant: imò verò vt ex vna proprij eiuſdem omnium ſententia, in idẽ tendentes omnes quoad fieri poteſt, ſimilibus voluptatibus, & doloribus iiſdem, ſiquid accidat, afficiantur? Maximè. Quid autem? iudiciorum controuerſię accuſationeſq; mutuę, nonne ceſſabut oẽs,

quādoquidē nec proprium quicquā præter corpus quiſquam habebit,reliqua verò cōia? Vnde ſequitur, ſine ſeditione illos fore, quantū ad eas lites attinet, quæ pecuniarum,vel filiorum,vel propinquorū cauſa oriri ſolent. Neceſſe eſt oīno hęc abeſſe. Quin neq; de vi illata vſquā contendetur. Nempè aſſeremus honeſtū & ęquū eſſe,vt æqualē æqualis ab iniuria arceat, tutādis corporibus neceſsitatē imponentes. Probè. Atqui & hoc rectum lex hæc continet,ꝙ ſiquis alicui iraſcat,iramq; explere contendat,minus ad maiores maiorum ue tranſibit ſeditiones. Sic eſt prorſus. Seniorē quippe lex noſtra conſtituit prçeſſe oībus iunioribus,eosq; corrigere. Perſpicuum id quidem. Conſtat præterea ꝙ iunior in ſeniorē niſi iuſſu principū ſæuiet nunquā, neq; cædere audebit,vt decens eſt,neq; ignominia vlla afficere. Metus nāq; & pudor cuſtodes ſunt ad hæc prohibenda ſufficientes. Pudor quidē non permittet eos quos parētes ſuſpicātur,violare. Metus aūt ab iniuria abſterrebit quēque, timentē ſcilicet ne cęteri oēs,partim vt filij,partim vt fratres,partim vt patres oppreſſo ſuccurrant. Ita prorſus accidit. Omnino igitur ex his legibus ciues inuicem in pace vitam agent.

Metus & pudor cuſtodes ſufficientes.

Sūmoperè. His aūt inter ſe minimè diſsidētibus,haud metuendum eſt ne quando ciuitas alia vel aduerſus hos, vel ipſi inter ſe pugnent,ſeditionesq; moueāt. Nō certè.

Pudet referre,quia minus deceat, minutiſsima quæq; mala à quibus liberi ciues erūt. Adulationes certè aberūt quibus aduerſus diuites, inopes vti ſolent. Solicitudines item indigentiū atq; dolores, quibus in filijs nutriendis, quęrendisq; pecunijs propter neceſſariā domeſticorum ſeruorumq; nutritionē vexantur, dū & fœnoribus dant operā,& negant quæ acceperunt, & quæſtui vndecunq; ſtudent. Seponunt præterea apud mulieres miniſtrosq; permulta quę ad tēpus condant. Nam ꝗ multa,& qualia in ijs hoīes patiunt,ò amice,& ipſa per ſe cuiq; patēt, & illiberalia ſunt,& indigna narratu. Patent planè vel cæco. Porrò ab his oībus liberi erunt, vitamq; agent beatiorē beatiſsima illa eorū vita qui vicerūt Olympia. Qua rōne? Nēpè illi ob exiguā eorum quę hi poſsident partem, beati putantur. Nā & victoria horū præclarior,& perfectior ex publico alimonia:horumq; victoria, ciuitatis totius eſt ſalus. Alimenta præterea & quæcunq; ad victum neceſſaria ipſi eorumq; filij coronationis loco accipiūt. Honores inſuper & pręmia ab ipſa Rep. viuentes cōſequunt, & vita functi digna ſepulchrorū ſuis virtutibus monimēta. Hæc certè admodū egregia ſunt. Meminiſti quod in ſuperioribus neſcio cuius oratio nobis obiecit, tanquā cuſtodes minimè beatos efficeremus? vtpotè qui nihil haberet,cū tñ liceret illis ciuium oīa poſsidere. Ipſi aūt rñdimus,in poſterū nos ſicubi contigerit,conſideraturos: Nā in pręſentia cuſtodes quidem,reuera cuſtodes facere nos, ciuitatem verò quoad poſſemus beatiſsimā: neq; ad vnā quandā eius partē, ſed ad totā reſpicientes, beatitudinē illā exquirere. Memini equidem. Nūc certè auxiliariorū vita, quando longè præclarior ac melior, ꝗ eorū qui Olympia vincunt,apparet,nequaquā coriariorum,aut aliorum artificum, aut agricultorum vitæ ſimilis eſſe videtur. Nō certè,vt & ipſe arbitror. Veruntamē, quod & ſuprà dixi,par eſt vt hic repetam: ꝙ ſi ita cuſtos beatus fieri ſtudeat,vt non ſit cuſtos,neq; ſufficiat ipſi vita adeò moderata & ſtabilis,&,vt nos aſſerimus optima: ſed inſana & puerilis exorta felicitatis, opinio rapiat eū ob ipſam potentiam ad oīa quæ in ciuitate ſunt ſibi vēdicanda: cognoſcet Heſiodum ſapienter illud dixiſſe,dimidium eſſe plus ꝗ totum. Si me conſultore vtetur,hac in vita manebit. Probas igitur communionem,quā mulieribus cum viris tribuimus, quo ad diſciplinam, filiorū ſuſceptionem,cuſtodiam ciuium, vt vnà cū viris in pace gubernent,in bello militent,cuſtodiant vnà, & canū inſtar venētur, omniumq; officiorū oīno quoad fieri poteſt,participes ſint. Ac dum hæc agunt,optima agere illas concedis,neq; contra naturam fœminæ,qua inſtituta eſt vt cùm mare cōicet. Probo equidē. Nonne reſtat deinceps vt id declaremus,vtrū eſſe poſsit hęc in hominib. quemadmodum reliquis aīalibus cōmunio, & quo pacto poſsit. Occupaſti prior qđ ego interrogaturus erant.

De re quidem bellica manifeſtum eſſe arbitror, quo pacto eam tractauit. Quo nam pacto? Militabunt profectò cōiter,tam mares ꝗ fœminæ,ducentq; adultos filios ſecum ad prælium: vt quemadmodum aliorum opificū filij,& hi patrū ſuorum opera cernant,quę ipſi quoq; cū ad maturam ætatē peruenerint,effecturi ſunt: atq; inſuper vt parētibus auxilio ſint,miniſtrentq; oīa quę al bellum ſpectēt,patresq; & matres curent. An non aīaduertiſti ꝙ in artibus accidit, veluti ꝗ diu figulorum filij fingentes patres ſpectant, eisque miniſtrant,antequam ipſi quicquam fingant? Maximè. Nunquid diligentius illi ꝗ cuſtodes filios ſuos erudire debent peritia & inſpectione operum cuiq; conuenientium? Ridiculum id quidem eſſet. Quinetiam omne genus animātium natis præſenſentibus ardentius pugnat. Eſt ita. verùm periculum eſt permaximum,ò Socrates,ne ſi fortè, vt accidit in bello, ſors aduerſa contigerit,filios quoque ſecum perdant, ex quo ciuitas nimis multis orbata hoībus, reſurgere rurſus ad prælium nequeat. Vera loqueris. Sed tu forſan in primis ita ſe comparare quenq; oportere exiſtimas, vt nullum vnquam periculum ſubeat. Nullo modo. Quid? Nōne tunc in diſcrimē veniendū,vbi qui ſe eggregiè geſſerint,preſtantiores euadent? Perſpicuū eſt. Nū parum intereſſe cēſes, indignum ue quod ꝓꝑ periculum ſuſcipiatur,vt ſpectent,vel nō ſpectint res bellicas pueri,qui milites futuri ſunt? Imò verò referre ad id quod ais. Danda igitur opera eſt,vt bellū pueri ſpectent duntaxat, & qua rōne tuti ſint,excogitandum,atq; ita rectè fiet. Nempè. Principio parentes eorum haud quaquam ignari erunt, ſed quoad hoībus cōceſſum eſt, ad diſcernendū perſpicaces quibus in caſtris periculum inſit, quibus non inſit periculum. Veriſimile id quidem. Ad tutiora itaq; ducēt eos, ad alia minimè. Probè. Deinde rectores illis præficient,non ignauiſsimos quoſque,ſed homines & vſu rerum & ætate idoneos duces & pædagogos. Ita decet.

Mulieres & filios adultos militare.

Verū multa dicemus preter opinionem multi hoībus eueniſſe. Et maximè quidē. Horum cauſa,ò amice,ſtatim à teneris annis alæ quædam applicēdæ puerulis,vt ſi quando opus fuerit,volātes protinus aufugiāt. Qūo iſtud ais? Equitare conſueſcant primis ab annis pueri: cumq; hoc didicerint,equis ad ſpectaculū belli ducentur,nō ferocibus quidem, aut nimium bellicoſis, ſed ꝗ velociſsimis,& habenis facilè obſequentibus, atq; ita cōmodiſſimè opus ſuum proſpicient,ſecuriſsimeq; euadēt ſiquid aduerſi contigerit,ſeniores duces ſequētes. Scitè admodum loqui mihi videris. Quid de his quę ad bellum attinent,dicendum? Quæ ſeruanda militibus ad ſe inuicem & aduerſus hoſtes? Nunquid rectè ſentio,nec ne. Quid nam? Arbitror eum qui in acie ordinē deſeruit, vel arma abiecit, vel tale aliquid propter timiditatem cōmiſit, ad opificum ordinem vel agricultorū eſſe tranſmittēdum.

Pueri ducēdi ſunt ad ſpectādas pugnas.

Sic decet. Eum verò qui viuus ab hoſtibus captus fuerit, etiā gratis reddere volentibus,relinquendū,vt pręda quomodocunq; libet,vtantur. Omnino. Qui aūt egregiè ſeſe gerēs excelluerit, primo quidem in ipſa expeditione ab ijs qui vna militant adoleſcentibus ac pueris,ſigillatim à quolibet coronandus,nōne tibi videtur? Mihi verò. Quid? nonne & dexteras iungere illi debebunt? Et hoc. At hoc præterea tibi forſitā nō videt? Quid? vt oſcula à quolibet accipere debeat ac dare. Imò verò maximè oīum. Atqui & legi huic addendū exiſtimo, & quoad in ea expeditione fuerint, nemini renuere liceat, quēcunq; oſculari ipſe deſiderauerit,vt ſi qs alicuius amore captus fuerit vel maris vel fœminę,acrior ſit ad victoriā conſequendam. Præclarè. nam ꝙ nuptiæ ſtrenuis viris facilius paratæ ꝗ alijs, & cooptiones frequentiores erunt, vt ꝗ plurimi ex his naſcātur, iam dictum eſt. Diximus certè.

Etenim

Etenim ſecũdum Homerum eiuſmodi iuuenes iuſtum eſt maximè honorare. Nã ipſe Aiacem bello præcellentẽ, dixit aſsiduis ab humeris honoratum, quaſi hic pubeſcenti homini ac forti conueniens ſit honor, ex quo cũ honore ſimul & robur augeatur. Rectè admodũ. In his ergò Homero parebimus. Etenim nos in ſacris ceteriſq; hmôi viros bonos quo magis excellẽt, eo magis & hymnis, & his quæ modò diximus, honeſtabimus, ſedibus itẽ & carnibus, pleniſq; pateris, vt & honoremus vna viros præſtantes mulieresq; & exerceamus. Belliſsimè loqueris. Eũ verò qui in militia quũ ſe ſtrenuè geſſerit, obijt, primũ aurei generis eſſe dicemus. Maximè oĩum. Deinde Heſiodo fide adhibita, aſſeremus, quicũq; hoc ex gñe decedunt è vita, dęmones effici ſanctos terreſtres, optimos expulſores malorum, cuſtodeſq; mortaliũ. Ita certè credemus. Conſulemus ergò oraculũ, quo pacto beatos diuinoſq; viros cõdere deceat, & quibus inſignibus pręcipuè decorare, atq; ita condemus vt iuſſerit. Proculdubiò. Reliquum itaq; tempus ſepulchra eorum veluti dęmonũ colemus, atq; adorabimus. Eadẽ quoq; ſeruabimus erga illos, qui cũ præcipua probitate pollere in vita iudicati fuerint, ſenio aut alio quodã modo è vita ceſſerunt. Decet ſanè. At quomodo aduerſus hoſtes noſtri ſe milites gerent? Qua in re? In primis quidem de ſeruitute quæro, vtrum iuſtum eſſe cenſeas, vt Græci Græcas vrbes in ſeruitutem redigant: an potius, vt neq; ab alijs fieri iſtud permittant, ac pro viribus obſtent, conſueſcantq; Græcorum generi parcere, cauẽtes ne barbaris ipſi ſeruire cogantur. Omnino & ad oĩa refert Græcis parcere. Ergò noſtri exercitus neminem Græcum facere ſeruũ debet, ſed & Græcis alijs conſulere potius, vt ipſi ab hoc caueant. Prorſus. Nam ita facilius ac ſortius cõtra barbaros inſurgent, & ab ſe inuicem abſtinebũt. Quid autem? ſpoliare mortuos præter arma, poſtquam vicerũt, honeſtum eſt, an non? An occaſionem hoc præbet timidis, ne aduerſus hoſtem aduentẽt, quaſi magnificũ aliquid moliantur, quando inter cadauera volutantur? At enim rapiendi cupiditate multi iam exercitus perierunt.

Maximè: An non illiberale quiddam, cogitationiſq; auaræ, muliebris, ac vilis eſſe videtur cadauer expoliare, hoſtemq; putare mortui corpus, cũ aduerſarius ipſe abierit, eo quo pugnabat relicto? Nũ cenſes eos qui hoc agũt, differre à canibus aduerſus iactos lapides iraſcentibus, eo qui iacit dimiſſo? Nihilò equidẽ differre arbitror. Quare à rapinis hmôi abſtinendum eſt: victoriæ nanq; obſunt. Abſtinendũ pęnitus. Neq; ẽt in templũ arma transferemus, ea Deo ſacraturi, præſertim arma Græcorũ, ſi modò nobis curæ eſt cùm Græcis alijs beneuolentia. Maximè verò formidabimus, ne ſcelus impiũ ſit, talia à proprijs in ſacrũ trãſferre, niſi quid aliud deus dixerit. Rectè admodum. An tui milites, Græcorum quibuſcũ pugnabunt, agros depopulabuntur, ac domos incendent? Libẽter quid tu de hoc ſentis, audirẽ. Mihi quidem nihil tale videtur agendum eſſe, ſed fructus annuos dũtaxat auferẽdos. Vis cauſam dicã? Equidem. Videtur mihi ſicuti noĩa hęc duo ſunt, bellũ ac ſeditio, ita & duo quędã duabus ſubeſſe differentijs. Dico aũt duo hæc, aliud quidem propriũ & cognatum, aliud alienũ atq; extraneum. Inimicitiam quæ inter nos eſt, ſeditionem: quę inter extraneos bellũ vocant. Haud ab re eſt quod ais. Animaduerte nunquid & hoc ad rem dicam. Aio equidem Gręcos oẽs inter ſe propinquos eſſe gñe atq; cognatos, à barbaris aũt diuerſos atq; extraneos. Præclarè loqueris. Quoties igitur Græcia aduerſus barbaros, vel contra Græcos barbari ipſi pugnabũt, bellum gerere aſſeremus, Ac hoſtes eſſe uatura, & has inimicitias bellũ vocabimus. Quãdo verò Græci aduerſus Gręcos inſurgent, dicemus eos natura quidem amicos eſſe, morbo aũt laborare in hoc Gręciã, & ſeditionibus agitari, & ſeditionẽ hãc inimicitias appellabimus. Aſſentior equidẽ. Si in ſeditioſa ciuitate vtriuſq; factionis hoĩes aduerſariorũ agros deturbarent, inflammarentq; domos, vides q̃ pernicioſa futura ſeditio ſit, neutriq; illorum patriæ ſuæ cultores? Quippe ſi eam amarent, nunquam certè auderent nutricem matremq; vaſtare: ſed ſatis eſſe factum putarent, ſi victores aliorũ raparent fructus, exiſtimantes nõ ſemper ſe inuicẽ pugnaturos, ſed qñq; reconciliandos. Mitiorũ profectò hoĩum hæc eſt ſnĩa. Ciuitas hæc quam condimus, nonne Græca? Decet. Ergò & æqui & mites in ea ciues.

Græcos cognatos eſſe. Quid bellum. Quid ſeditio.

Maximè. Quare Græcorũ amici. Nempè oẽm Græciã ſibi coniunctam exiſtimabunt, & ſacra habebunt vt alij, inter ſe cõia. Summoperè. Itaq; contentionem ſibi aduerſus alios Græcos exortam, tanquam cùm ſuis geri putabunt, ſeditionemq; vocabunt, non bellũ. Sic prorſus agent. Ergò tanquã qui reconciliandi quandoq; ſint, altercabuutur. Ita certè. Pia itaq; ſnĩa & temperato aĩo rẽ agent, non ad ſeruitutem aut necẽ reſpicientes, tanquam qui hoſtes minimè ſint. Hoc vtiq; modo. Nõ ergò Græciã, cũ Gręci ſint, deſtruent, neq; domos incendent, neq; putabunt in ſingulis ciuitatibus oẽs ſibi aduerſos eſſe & viros, & mulieres & pueros, ſed paucos admodũ inimicos, eos dũtaxat qui fuerint diſcordiæ cauſa. Quamobrẽ neq; regionem deuaſtabunt eorum quaſi vt plurimùm amicorũ, neq; domos ſubuertent, ſed eatenus decertabunt, quatenus qui diſcordiæ cãm dederunt, inſontibus pœnas ſoluant. Aſſentior equidẽ ita eſſe Gręcis pugnantibus repugnandũ, cõtra barbaros aũt, ita aĩatos eſſe debere, vt nuuc Greci cõtra Græcos affecti ſunt. Ponamus itaq; legem hanc cuſtodibus, vt neq; populentur agros, neq; igne ędes abſumant. Ponamus profectò, & hęc vna cũ ſuperioribus rectè ſe habere, aſſeueremus. Sed mihi quidem videris, ò Socrates, ſiquis te alia quędam narrare permittat, nũquã illius te recordaturũ, ꝙ in ſuperioribus prætermittens, hæc oĩa in mediũ adduxiſti: ꝙ videlicet poſsibile ſit hãc remp. fieri, & quo pacto fieri poſsit. Nã ſi extiterit, ꝙ bona oĩa ciuitati ipſi proueniant, nõ dubito: quin & ea ẽt quæ tu pręteremittis, ꝙ videlicet ciues illi contra hoſtes ſtrenuè pugnabunt, eò ꝙ ſe inuicem nequaquã deſerent, cognoſcẽtes ſe inuicẽ eſſe propinquos, perq; hæc noĩa mutuo ſe vocantes, fratres, patres, filios. Quòd ſi & fœminę militent vna, ſiue eodẽ in ordine, ſiue ſequenti acie, vt & terreantur hoſtes, & cũ neceſsitas poſtulauerit, viris auxiliũ afferatur, certè ſcio inexpugnabiles eos fore: & quot bona eos domi ſequãtur, et ſi dicta oĩa non ſunt, intelligo. Verũ tanquã concedente me hæc oĩa & alia permulta, ſi fiat hæc reſp. proueutura, ne plura de ipſa ſuperinducas, ſed hoc ipſum iam conemur nobis perſuadere, ꝙ poſsibile ſit, & qua rõne poſsibile hãc extare remp. Cætera verò mittamus. Subita quadã incurſione ſermonẽ meũ iterum inuaſiſti, neq; mihi ignoſcis militię laboribus iam deſeſſo, neq; aduertis forſitã ꝙ vix me duobus è fluctibus emergentẽ, nũc in tertiũ retrudis pelagus profundiſsimũ. Quod poſtquã videris audieriſque, dabis certè mihi veniã, cognoſcẽs haud iniuria extimuiſſe me ſermonẽ adeò ab opinione hoĩum abhorrentẽ ingredi. Quo plura in hãc ſnĩam cõgeres, eo minus dimitteris à nobis, quo minus oñdas qua rõne fieri poſsit hęc reſp. Quare dicas iam, nec vltra cuncteris. In primis meminiſſe oportet, ꝙ nos inquirẽtes quale quid iuſtitia & iniuſtitia ſit, huc diſputãdo deuenimus. Oportet ſanè, ſed quorſum hęc? Nẽpè ſi quale quid iuſtitia ſit cõſpexerimus, nũ virũ iuſtũ cẽſebimus, nihilò debere ab illa diſferre, ſed talẽ eſſe oĩno, qualis ipſa iuſtitia eſt? an ſatis eſſe factũ putabimus, ſi quã ꝓxime ad eã acceſſerit, & maximè oĩum illius ſit particeps? Ita planè ſatis habere putabimus. Exemplis igit̃ cã quale quid iuſtitia ſit, quęſiuimus, & qualis vir perfectè iuſtus ſi extet: Iniuſtitia rurſus qualis, & iuſtiſsimus hõ: vt quales ipſi quo ad beatitudinẽ & miſerã eſſe nobis cõtuẽtib. viderent, cogeremur & de nobis ipſi fateri, talẽ noſtrũ quẽq; ſortẽ habiturũ, qſqs è nobis illis ſe pręſtiterit q̃ ſimilimũ. Nõ aũt ob id perſcrutati hęc ſumus, vt mõſtraremus ea fieri poſſe. Vera hęc ſunt.

Cenſes aliquẽ ex hoc minus bonũ fore pictorẽ, ꝙ poſtquam humanę pulchritudinis exẽplar abſolutum ediderit, nihilq; de ſpecie prætermiſerit, nequeat demõſtrare, hoĩem talem reperiri poſſe? Nequaquam. Nonne & nos prẽſtãtiſſimę ciuitatis oratione exẽplar effinximus? Prorſus. An igiť eo minus nos rectè loqui exiſtimas, ſi oñdere non poſſumus, talẽ extare poſſe ciuitatẽ, qualẽ ipſo ſermone depinximus? Minimè. Sic vtiq; ſe veritas habet Quòd ſi & hoc præterea tui cauſa demonſtrãdum, quo modò, & ſecundum quid maximè effici poſsit, rurſus ad hanc oſtenſionẽ hæc ipſa mihi fateare oportet. Quæ nã? Nunquid ſic fieri quicquã poſsit vt dicitur, vel ita natura comparatum eſt, vt actio minus q̃ ſermo veritatẽ attingat, licet alicui non videať? Tu verò vtrũ das iſtud, an nõ? Do equidẽ. Ne me cogas igitur vt qualia verbis hæc figurauimus, talia pęnitus digito indicare debeã. Sed ſi valeamus adinuenire qua rõne q̃ proximè ad hæc accedat Reip. inſtiturio, fatendum eſt comperiſſe nos quẽadmodũ quę tu pręcipis, effici poſſunt. An non ſatis eſſe factũ duces, ſi horũ cõpos efficiaris? Nã ego quidẽ ſat haberẽ.

Ego quoque. Conemur igitur declarare poſthàc, quid iſtud ſit propter quod in ciuitatibus malè agať, quo minus ſic regantur, & vtrum vnius cuiuſdam exigui mutatione ciuitas ad hanc formã inſtituatur, quid ue illud ſit: & nunquid maximè vnius mutatione id fiat, vel ſaltem duorũ, an plurium, ſed q̃ paucisſimorum, & potẽtia minimorum. Sic oĩno. Vno quodã mutato oſtẽdere id poſſumus quod caderet, quod quidem non eſt paruum nec facile, poſsibile tñ. Quid iſtud? Ad id redeo equidẽ, quod ingenti fluctui cõparauimus. Dicetur igitur, quanquam ſuſpicor ne effuſiore peruicaciorum riſu inundante pęnitus obruatur. Conſidera quod dicturus ſum. Dic iam. Niſi philoſophi ciuitatibus dominentur, vel hi qui nunc reges potenteſq; dicuntur, legitimè ſufficienterq; philoſophentur, in idemq; ciuilis potentia & philoſophia cõcurrant, neq; quod nũc fit, à diuerſis duo hæc tractentur ingenijs, non erit ciuitati, vel, vt mea fert opinio, hoĩum gñi requies vlla malorũ, neq; prius hæc reſp. quã verbis expoſuimus, orietur pro viribus, & lumen ſolis aſpiciet. Hoc eſt, quod ego iãdiu dicere vereor, quaſi ſit incredibile dictu. Nã haud facilè perſuadeť, nullã aliã gubernationẽ priuatim vel publicè futuram felicem. Ex hac tua oratione, ò Socrates, exiſtimato laceſsitos plurimos, nec viles quidẽ homũculos, abiectis veſtibus, ſuſceptiſq; vndecunq; contigerit armis, impetũ in te facturos, & magnũ quiddã conaturos. Quibus niſi oratiõe occurris, defendiſq; te, verè plurimis cõuicijs laceratus dabis pęnas. An non tu horũ mihi cã es? Et rectè quidẽ. Verùm haud te prodã, imò certè defendam quibuſcunq; potero. Poſſumus certè beneuolẽtia exhortationibuſq;, ac fortè diligentius, q̃ quiuis alius reſpondebo. Quamobrẽ tanquã hoc defenſore adiutus conare his incredulis demõſtrare, ita eſſe vt dicis. Annitendũ profectò, poſtquã & tu acriter propugnaturus videris. Neceſſariũ mihi videť, ſi eos effugere volumus, declarare illis in primis, quales viros eſſe philoſophos arbitremur, cùm illis exhibemus imperiũ: vt bis patefactis poſsit aliquis opem ferre, oſtendens ꝙ hos quidẽ decet ex ipſa natura, & philoſophiæ ſtudiũ, & reipub. adminiſtrationem attingere: alios autem nequaquam attingere, ſed ducentibus illis obtemperare.

Aut philoſophos regnare, aut reges philoſophari oportere, ſi ciuitas debeat eẽ felix.

Declarandum iam. Age hac me ſequere, ſi quo modò exponere quod ſatis ſit, valeamus. Duc. Nunquid admonendus es? an ſatis ipſe meminiſti, ꝙ qñ aliquem amare aliquid dicimus, videatur oportet, ſi verè id diciť, nõ partim illud diligere, partim minimè, ſed erga totum affici? Admonitione equidẽ egeo. Nam non ſatis teneo. Alium quẽuis potius decebat, ò Glauco, ita loqui. Virũ aũt amori plurimum indulgentem ignorare non decet, ꝙ oẽs in ætatis flore conſtituti, puerorũ amatorẽ quoquo modo ſtimulant atq; concitant, cũ digni cura ac dilectione eſſe videanť. An non ſic erga ſpecioſos adoleſcentes affecti eſtis? Alius quia ſimus, gratioſus à vobis iudicatur laudaturq́;, aquilinũ verò regium appellatis. Alius quia medius iſtorũ eſt, concinnus admodũ vobis eſſe videť. fuſcos viriles vocatis: candidos, deorũ filios. pallidum aũt adoleſcentem quis, niſi amator ipſe blandiens quodammodò, & ſuffuſci appellatione appellauit, in ephebis ſcilicet pallorẽ facilè ferens? Et, vt ſummatim dicam, quaſcunq; captatis occaſiunculas, quo neminem oĩno florentis ætatis adoleſcentẽ reijciatis. Si in me oſtẽdere cupis quo pacto amatores afficianť, diſputatiõis gratia hoc accipio. Quid vini auidos? nonne ſic affectos vides? quodlibet vinum quacunq; capta occaſione vehementer expetere? Valdè.

Quinetiam aĩaduertiſſe te arbitror, ꝙ ambitioſi homines, ſi exercitus totius præfecturam aſſequi nequeũt, ſaltẽ tribuni effici volunt: ac niſi à magnis venerandiſq; hominibus honorentur, honorem ab ignobilibus accipiunt, vtpotè qui honorẽ prorſus affectent. Magnoperè. Fateberis hoc, an non? Num eum quem amare quippiã dicimus, oẽm illam rem ardere dicemus? an partim exoptare rem eam, partim nequaquam fatebimur? Omnẽ.

Quis philoſophus ſit.

Nõne ergò philoſophũ ſapiẽtiæ ſtudioſum eſſe dicemus, non huius quidem auidum, illius nõ, ſed oĩs potius ſapientiæ? Vera loqueris. Eum igitur qui aliquam ſpernit doctrinam, præſertim dum eſt iuuenis, neque dũ ratione delectum habet quid conferat, quid ue non conferat diſcernentem, nequaquã diſcendi cupidũ, vel ſapientię amatorem eſſe aſſeuerabimus: quemadmodũ illũ qui faſtidit epulas, neq; eſurire dicimus, neq; epulas cõcupiſcere, neq; amatorem cibi, ſed cõtemptorẽ vocamus. Et meritò quidem. Hoĩem verò ad quãlibet doctrinã deguſtandam propenſiorem, ad diſcẽdumq; prõptiſsimũ, & inexplebiliter inhiantem, meritò philoſophũ nuncupabimus. Nonne? Nuncupabimus. At verò multi & abſurdi quidem hoĩes tales eſſe comperientur. Nã qui ſpectaculorum auidi ſunt, diſcendi cupidi oẽs eſſe videntur: & ad audiendum curioſos hoĩes, abſurdum eſt philoſophos dicere, qui ad rationẽ dicendi diſſerendiq; haud libenter accedunt: verũ ad oẽs choros protinus audiendos quaſi auribus mercedè conductis, in Bacchanalibus obuerſantur, cantuſq; omnes, ſiue in vrbe, ſiue in ſuburbijs agãtur, audire percupiunt. Nunquid iſtos oẽs ac alios talium quorundam percipiẽdorum cupidos, & artibus viliſsimis incũbentes, philoſophos noĩabimus? Nullo modò, ſed philoſophis ſimiles. Veros aũt philoſophos, quos appellas? Veritatis inſpiciendæ cupidos. Rectè quidem iſtud, ſed q̃uo id dicis? Haud facile iſtud ad alios eloqui. Te aũt hoc mihi daturum arbitror. Quid potiſsimum?

Philoſophi veri.

Poſtquã cõtrarium eſt turpi pulchrum, duo hæc eſſe.

Quid ni? Et poſtquam duo hæc ſunt, ſingula vnum erunt. Et hoc. De iuſto quinetiam & iniuſto, bono & malo, ſpeciebuſq; omnibus ratio eadem. Nã quodlibet iſtorum, vnum ipſum eſt: corporum verò actionum & alterna cõmunione paſsim apparentia, ſingula multa videntur. Scitè loqueris. Hac equidem ratione diſtinguo, ſeorſum quidẽ quos tu modò dicebas, curioſos ad vidẽdum, audiendum, arteſq; tractandas, ſeorſum quoque & illos de quibus eſt ſermo, quos ſolos meritò quis philoſophos appellabit. Q̃uo iſtud ais? Homines oculis & auribus diditi, pulchris vocibus, coloribus, & figuris, & omnibus quæ ex talibus conſtant, admodũ delectanť, ipſius autem pulchri naturam cogitatio eorum non poteſt attingere. Sic eſt. Qui verò ad ipſum pulchrum aſcendere valeant, & ſecundum ſeipſum inſpicere, nonne rari? Rari admodum. Qui res iſtas pulchras exiſtimat, ipſam verò pulchritudinem neq; putat eſſe: neq; ſiquis ducat, ad perceptionẽ, eius attingere poteſt: verè ſapere tibi videtur, an inſomnijs ludi? Conſidera itaque. ſomniare non id eſt, quando ſiue dormiens quis, ſeu vigilans, quod alicui ſimile eſt, non ſimile, ſed ipſum eſſe cenſet cuius eſt ſimile? Somnia videre hunc ego dicerem. Quid verò? qui cõtra affectus eſt, intelligitq; quid ipſum pulchrum, ac diſcernere

φιλήκοοι καὶ φιλοθεάμονες, à philoſophis differunt.

Somniant qui nõ philoſophãť.

ac diſcernere valet & ipſum, & quæ ipſius participant, adeò vt neq; ipſum illa eẽ, neq; illa ipſum putet, vigil ne viuit, an oſcitans? Certè peruigil. Huius igitur cogitationem vt cognoſcentis, cognitionẽ iure vocabimus: huius tanquam opinantis, opinionem. Omnino. Si nobis ſucceſſeat is quem opinari dicimus nõ cognoſcere, negetq; nos vera loqui, qua rõne eum mitigabimus, ſenſimq; & blande perſuadebimus ſanæ mentis eũ non eſſe? Oportet ſanè. Aduerte quid ad eũ dicemus. Si vis, ſanè hunc in modum ab eo ſciſcitabimur, dicẽtes, quòd ſiquid nouit, nulla inuidia: ſed gratũ erit nobis & ipſum ſcire aliquid, & quid ſciat, nouiſſe. Sed mihi id dicas. Quicunq; cognoſcit, cognoſcit ne aliquid aut nihil? At tu mihi eius loco reſponde. Aliquid certè. Vtrũ quod eſt an quod non eſt? Quod eſt. Quo enim modo quod non eſt, cognoſci poſſet? Sufficienter iſtud conſtabit, ſi varia ſub rõne peruestigetur, quòd videlicet oĩno ens, oĩno & cognoſci poteſt: nullo modo ens, nullo modo cognoſci. Sufficientiſſimè. Siquid aũt ita ſe habet, vt & ſit & non ſit, nõne medium erit inter id quod eſt oĩno, & id quod nullo modo eſt? Mediũ. Circa id quod eſt, cognitio ipſa verſaẽ. Ignoratio ex neceſsitate circa id quod non eſt. Circa medium iſtorum, medium quoddã inueſtigandũ, ſcientiã inter & ignorantiam, ſiquid hmõi reperitur. Prorſus. Nũ aliquid eſſe opinionem dicimus? Quidni? Vtrũ eandẽ potentiã cùm ſcientia, an diuerſam? Diuerſam. Ergo circa aliud quidem verſatur opinio, circa aliud aũt ſcientia, vel ſecũdum potentiam eandem, vel ſecundum eandem vtraq; ſuiipſius potentiam. Eſt ita. An non ſcientia quidem circa id quod eſt, ea rõne qua ens eſt cognoſcit? Imò verò neceſſarium eſſe cenſeo, vt prius iſta diſtinguã. Quî? Dicemus vtiq; potentias eſſe genus aliquod eorũ quæ ſunt, quibus & nos poſſumus quæcunque poſſumus, & aliud, quodcunq; aliquid poteſt. Veluti viſum & auditum potentias quaſdã voco, ſi modò quod loquor intelligis. Intelligo equidẽ. Audi quod mihi de his videtur. Nam ego quidẽ ipſius potentiæ neq; colorẽ video aliquẽ, neq; figurã, neq; quicquã taliũ, qualia pluriũ reliquorum, ad quæ reſpiciens, aliqua apud me diſtinguo, hæc alia eſſe, alia illa. In potentia verò ad aliud ſolùm aſpiciò ad quod eſt, quódue agit: & hac rõne, quãlibet ipſarum, potentiã nuncupaui; & illam quidẽ quæ ad idem tendit, idemq; agit, eandem voco: aliam voco illam quæ ad aliud ſpectat, & aliud operaẽ. Tu verò quid in his agis? Quod & tu. Age rurſus ad hæc cõuertere, ò vir optime. Vtrũ ſcientiã potentiam quandam eſſe dicis? an in genus aliud refers? Potentiam, & oĩum profectò validiſsimam. Opinionẽ verò, potentiam ne, an aliud quiddam eſſe dicemus? Potẽtiam certè. Nã quo opinari poſſumus, nõ aliud eſt quàm opinio. At pauló antè confitebaris, non idem eſſe ſcientiam & opinionem. Quo pacto quis mentẽ habens idẽ aſſeret quod falli poteſt, & quod nõ poteſt? Optimè quidem. Conſtat itaq; aliud eſſe apud nos ab opinione ſcientiam. Aliud planè. Vtraq; igitur circa aliud, aliud operari ſuaptè natura poteſt. Neceſſe eſt. Scientia quidem, circa id quod eſt, ipſum ens vt ſe habet cognoſcere. Sanè. Opinio aũt opinari. Et hoc. An idẽ quod & ſcientia noſcit? eritq; idẽ quod opinione percipitur, & quod ſcientia? an potius impoſsibile? Impoſsibile certè ex his quæ conceſſimus. ſiquidem circa aliud alia potentia ipſa ex natura verſatur: potentiæ verò vtræque ſunt, ſcientia ſcilicet & opinio: alia itẽ vtraq;, vt eſt dictũ. Ex his aũt fieri non poteſt, vt idẽ ſit quod ſcientia cõprehenditur, & quod opinione concipitur. Nónne igitur ſi ipſum ens cognitione percipitur, id quod concipitur opinione, aliud quiddam pręter ipſum ens eſt dicendũ? Aliud. Nunquid non ens opinatur? an impoſsibile eſt opinari nõ ens? Sic autẽ cogita. Nõne quiſquis opinatur, ad aliquid opinionẽ dirigit? an poſsibile eſt opinari quidẽ, opinari aũt nihil? Impoſſibile. At vnũ aliquid opinatur, quiſquis opinatur? Procul dubiò. Quod verò non eſt, non vnum aliquid, ſed nihil potius eſt dicendum. Prorſus. Non enti quidem ex neceſsitate ignorantiam tribuimus, enti verò cognitionem. Rectè admodũ. Ergo neq; ens, neq; non ens, opinatur. Sic eſt. Quare nec ignorantia neq; cognitio erit opinio. Non, vt videtur. Nũ extrà hæc eſt ſupergrediens vel cognitionem perſpicuitate, vel obſcuritate ignorantiam? Neutrum iſtorum. An fortè tibi videtur opinio cognitione obſcurior, ignorãtia clarior? Maximè. Inter vtraq; igitur iacet? Certe. Media ergo iſtorum erit opinio? Media. An non ſuprà diximus, ſiquid apparet tale vt ſimul eſſet & non eſſet, illud inter verè ens, & omnino non eſſe ponendum? neq; ſcientiam ad illud, neq: ignorantiam pertinere, ſed quod medium inter ignorantiam rurſus appareat & ſcientiam? Scitè. Nunc aũt apparuit medium iſtorum eſſe, quod opinionem vocamus. Planè. Illud itaque nobis, vt arbitror, reſtat inueniendũ, quod vtriuſque ſit particeps, ipſius eſſe ſcilicet & nõ eſſe, neutrumq; illorũ ſyncere dici debeat: vt ſi nobis pateat, opinabile quiddam meritò nuncupemus, extremis quidem extrema, medijs autem media tribuentes. An non ita? Ita prorſus. His ita ſuppoſitis percontabor eum, qui ipſum pulchrũ, & pulchritudinis ideam vnam eſſe negat, ſemper eodem modo ſecundum eadem ſe habentem: multa verò pulchra eſſe ducit, & pulchris rebus ſpectandis deditus, nullo modo admittit vnum eſſe pulchrum, vnũ iuſtum: ſimiliterq; de cęteris, percontabor inquam hunc in modum, Eſt ne aliquid ex hiſce multis pulchris vir optime, quod non turpe etiam videatur? Itemq; ex iuſtis quod non iniuſtũ: & ſanctis, quod non prophanum? Non, ſed neceſſe eſt pulchra ipſa turpia etiam & quotcunq; alia interrogas, apparere. Quid multa dupla? num minus dimidia, q̈ dupla videntur? Nihilò minus. Et magna inſuper & parua, leuia item & grauia, nunquid magis talia quàm contraria uocabũtur? Non, ſed ſingula ſemper vtraq; participabunt. Vtrum eſt magis quam non eſt vnumquodque multorum, id ipſum quod quis illud eſſe dicit? Simile hoc eſt ijs quę in conuiuijs ad vtranq; partem plerunq; dicũtur, & ęnigmati puerorum circa eunuchũ de veſpertilionis percuſsione, quomodo & in quo illum auẽ arguunt percuſsiſſe. Hæc.n. ambigua ſunt, neq; eſſe, neq; non eſſe ipſorum aliquid, neq; vtraq;, neque neutra firmiter reſpõderi põt. Habéſne qua ratione his vtaris? Vel cõuenientiorem poſitionẽ iſtorũ inducere potes, quàm mediam inter aſſentiam & nõ eſſe? Neq;.n. obſcurior quàm nõ ens apparebit ad hoc vt minus ſit, neq; clarior quàm ens, ad hoc vt ſit magis. Vera loqueris. Inuenimus igitur, vt videtur, q, multa illa quę à multis pulchra, aut alia quoquo modo exiſtimantur, media inter omnino ens & omnino non ens voluuntur. Inuenimus planè. Confeſsi aũt antea fueramus, quòd ſi quid tale apparuerit, non cognitione, ſed opinione percipi dicendũ, & cùm mediũ peruagetur, media comprehendi potentia. Conceſſum fuit. Eos igitur qui pulchra hæc multa conſpiciunt, ipſum verò pulchrũ non vident, neq; eum ſequi poſſunt qui ad id perducat, & multa cõtuentur iuſta, ipſum aũt iuſtũ minimè, & alia ſimiliter, eos opinari cuncta dicemus, cognoſcere aũt nihil eorum quæ opinantur. Neceſſe eſt. Quid eos, qui ipſa quæq; contemplantur, ſemper eodẽ modo ſecundũ eadẽ ſe habentia, nõne cognoſcere potius quàm opinari? Neceſſe eſt & hoc. Nõne amare hos & admirari ita dicemus, in quibus verſatur cognitio: illos aũt, in quibus opinio? An non recordamur quòd voces & colores quoſdã, & talia quædam, diximus hoſce diligere & intueri: ipſum verò pulchrũ quod aliquid ſit non admittere? Recordamur. Quare nõ aberrabimus, ſi iſtos, φιλοδόξους, i. opinionis amicos, potius quàm philoſophos appellauerimus: quanquam acriter ſuccenſebunt nobis, ſi ita dicamus. Non ſi mihi pareant. Nam veritati iraſci nefas eſt. Itaque eos qui ipſum vnumquodque per ſe ens admirantur & diligunt philoſophos, nõ φιλοδόξους, vocabimus. Ita decet, inquit.

Dialogus

De cognitione & cognoſcibili.

Circa aliud ſciens, circa aliud, opinio.

DIALOGVS SEXTVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

CVm leges omnes vel optimæ abſq; probatiſſimis magiſtratibus mortuæ ſint, magiſtratus autẽ optimi vel abſq; legibus ſcriptis ipſi ſint viuæ leges, merito Plato noſter, quemadmodum aliàs expoſuimus, in excellẽti republica non in condendis legibus, ſed in formandis magiſtratibus omni diligentia elaborat: atq; id quidem non ſolum à tenera ætate, verum etiam ab ipſo fœtu ſtudioſe cõtendit, quo ea electis ſeminibus, cõtinuaq; cultura ad optimam frugem perueniat. Quoniã verò hos appellat cuſtodes, cuſtodum autem maximè proprium eſt proſpicere atq; circunſpicere, idcirco ingenium præcipuè philoſophicũ, omnium ſine controuerſia perſpicaciſſimum eligit ad humanum gregẽ cuſtodiẽdũ. Quippe cùm ſoli huius oculo pateat boni ipſius iuſtitiæq; exemplar, ad cuius imaginem benè, iuſtè, beatè pingenda ſit ciuitas. Præterea pertinet ad cuſtodem eſſe veridicum, liberalem, temperatũ, fortem, iuſtũ, magnanimũ, manſuetum. Eadẽ quoque probabit propria eſſe philoſophi, vt deniq; concludatur cuſtodiendi officiũ præ cæteris philoſopho cõmittendum. Quãobrem eiuſmodi eſſe naturam philoſophi, primo probabit; deinde quia generoſa natura abſq; recta cultura, & ſemper inutilis ſit & ſæpiſſimè noxia, tradet excolendi huius ingenij diſciplinam. Interea verò de ſpurio & adulterino tractat philoſopho legitimum philoſophum ſimulante. Itẽ de abuſu quodã philoſophandi. Ruſus de philoſophandi forma ad illum præ cæteris pertinente, qui rempublicã ſit quandoq; recturus. Docet aũt philoſophi maximè proprium eſſe, perpetuum veritatis ipſius circa res æternas amorem. Ideoq; & amorẽ temporalium & mendaciũ à philoſopho maximè oium alienũ. Oſtendit præterea philoſophi mentẽ in ipſa veritatis indagatione ſeiungi à corpore, atq; ex quadam ſui cognatione diuinæ menti coniungi, ac per inſitas ſibi ab initio formulas idearũ, ideas ipſas attingere, ab eisq; ipſo contactu lumen excutere, quo mox facta fœcundior cõcipiat, imò facta validior pariat veritatẽ, id eſt, per ipſas ſuas conceptiones ideis vndiq; cõgruat. Tu verò hic aduerte intelligendi actũ, quemadmodũ & in Sympoſio, generationẽ partumq; vocari. Quod quidem cùm chriſtiana conſentit theologia, oſtenditq; non imaginariã tantẽ, verumetiam naturalẽ quandam ineſſe menti formã atq; veritatem. Proinde ingenium eiuſmodi, & raro admodũ, & in paucis naſci putat, & tunc quidẽ multis tũ conditionibus indigere, tũ obſtaculis impediri. Præcipuè verò deprauari ſermone & opinione vulgi, multoq; magis vulgi eiuſdẽ opera: Rurſus à vulgaribus præceptoribus qui & ipſi vitam orationemq; ſuam vulgò quaſi adulatores accõmodant, ſimilemq; tradunt auditoribus diſciplinã. Et vide quàm congruè Plato vulgus vaſto cõparat bruto. Item ciuitates oẽs nauibus caſu quodam rectis à nautis gubernandi prorſus ignaris, virumq; peritia gubernatoria præditum deridentibus. Nota optima quæq; ſiue naturæ, ſiue fortunæ munera, ſi vel negligenter culta fuerint, in mala: vel malè culta, in peſſima tandem euadere. Præterea quòd interdũ, quamuis admodum rarò, aliquis in ciuitate malè diſpoſita, quales eſſe omnes iudicat, vir magnus probatiſſimusq; appareat, id non arti, non naturæ, ſed diuinitati duntaxat attribui. Vbi verò de Momi reprehẽſionis deo mentionem facit, intellige Momum eſſe diuinam, curã proſpicientem quid reprehẽdi potuiſſet in ſingulis, ſi aliter quàm ſunt facta fuiſſent, ideoq; ita ſingula diſponentẽ vt iure reprehendi non poſſint. Aſſignat proinde cauſas quibus ortæ in philoſophos ſunt calumniæ, quaſi vel mali ſint, vel inutiles reipublicæ. Primò quidẽ multi quotidie ad philoſophiæ ſtudium ineptiſſimi, tam prauo ingenio, quàm paruo iudicio, non parua tamen ambitione vel auaritia philoſophiã inuadũt, ac prẹhenſant, ex eiuſq; cõmertio opiniones procreant adulterinas, atq; deridẽdas, malis pręterea moribus facultatẽ dedecorant philoſophicã. Deinde ſi qui ad id ſtudiũ nati ſunt, vel ſtatim educatione conſuetudineq; improba deprauantur, vel ſi moribus integri perſeuerant, non tamen conuenientibus diſciplinarũ gradibus inſtruuntur vel inſtructi quidem, ad rempublicam non admittuntur, vel ipſi potius publicis ſe fluctibus immergere nolunt, certa timẽtes pericula, deſperantesq; ſe poſſe inter homines paſſim corruptos ſanis cõſilijs ciuitati prodeſſe. Inter hæc animaduerte actiuæ vitę procellas, contemplatiuæ tranquillitatẽ, excelſam philoſophi mentẽ, mortalium contemptum, ſtudium diuinorum, formulam quandam pro ætatis gradibus doctrinarum. Omnino autem ſimili ratione erudit philoſophum atque ciuem. neque id quidem iniuria. Aſſerit enim in Politico & Sophiſta eundem eſſe virum regium & ciuilem atque philoſophum. Oportere verò probat in hoc concurrere duo quædam genera rariſſimè in hominibus concurrentia. Naturam videlicet ingenij acutam, contemplationi aptam, veritatis auiditate flagrantem: vnà cũm natura graui, ad agendum ſtrenua, boni publici prouida. Ingenium eiuſmodi per omnes diſciplinarum gradus perducit, vt patebit in ſeptimo. Iubet quoque exerceri ciuilibus actionibus, atque inter voluptates, dolores, labores, pericula, velut aurum igne diligenter examinari atque probari, prius quàm ciuitatis gubernacula ſibi credantur. In primis autem ipſius boni ſcientiam omniũ præſtantiſſimam huic iudicat neceſſariam, affirmans quemadmodũ res omnes abſque boni poſſeſſione inutiliter poſſidentur, ſic rerum quoque omnium artiumq; cognitionem abſque ipſius boni intelligentia eſſe prorſus inutilem: neque poſſe ciuem vel priuata vel publica ad bonum ritè dirigere, niſi quid bonum ſit, ratione cognouerit. Etſi diuini huius boni ſcientia videri Ariſtotelico poteſt ſuperflua ad rempublicam humanis moribus gubernandam, neceſſaria tamẽ eſt ad hanc ipſam gubernationem, per quã Plato in ſuperioribus inquit, conandũ eſſe, ciues Deo ſimiles amicosq; reddere. Subiũxit præterea gubernatorẽ circa ſingula bona ad bonum ipſum diſponenda & cæcutire, & caſu quodã ferri, niſi primam ipſam boni perſpexerit formam, omnium exemplar cauſamq; bonorũ. Vt aũt animaduertas Ariſtotelem in Ethicis circa ideam boni aduerſus Platonem ludere, leges Platonis verba diligentiſſimè ac planẽ perſpicies ideam boni non eſſe ſpeciem hanc, aut illam, hic aut ibi, ſed ipſam eminentiſſimæ diuinitatis fœcunditatẽ, per omnia ſeſe potenter, ſuauiter, ſalubriter propagantem. Cuius imaginem quãdam in mundo viſibili ſolem vult eſſe viſibilẽ, vires ſuas ſimiliter per oia diffundentem. Verùm antè hunc quẽ videmus ſolem, Plato alterum in mundo cogitat inuiſibili, imaginem dei patris primã, verumq; filium. Ideo filios dixit boni, vt ſuper viſibilem hunc imaginariumq; filium poſſes inuiſibilem & archetypum contemplari. De hoc patre atq; filio in epiſtola ad Hermiam legimus. De hoc Platonicus Philo in libro de cauſis, inquit: Conandum eſt in primis ad ipſum ens. de quo dicitur. Ego ſum qui ſum, aſcendere. Aut ſaltem ad ipſius imaginẽ ſacratiſſimamq; rationem verbumq; primogenitũ. Per eiuſmodi rationẽ atq; verbum fieri omnia ſecundũ Heraclitũ & Platonem, Amelius Platonicus aſſerit, vtiturq; teſtimonio Ioannis euãgeliſtæ. Itẽ in Epinomide teſtatur & Plato. Et quamuis Platonicorũ nõnulli Dei patris filium Deum, per ſubſtantiam à patre, Arianorum more diſtinguãt, præſertim Iulianus in libro De ſole: Iuliani tamen præceptor Iamblichus Aegyptiorum adducit myſteria, in quibus patris & filij diuerſa quidem ratio, ſed eadem videtur eſſe ſubſtantia. Sed audi myſterium. Primus Deus & vnus primi pater eſt dei, quem gignit in ſolitaria ſui ipſius permanens vnitate. Eſt autẽ exemplar filij qui nominatur ſuimet filius, ſui pater atq; vnipater, Deus verè bonus. Ille enim fons eſt idearum, à quo vtique vno, Deus per ſe ſufficiens, ſeipſum explicauit in lucem. Propterea ſufficiens per ſe nominatur ſuiq; pater. Eſt enim hic principium, Deus deorum, vnus ex vno, ſuper eſſentiam omnẽ, principiumq; eſſentiæ. Myſteriũ hoc Iamblichus teſtatur eſſe Mercurij. Quemadmodum verò ipſum bonũ ſit ſuper voluptatem, & mores, & ſapientiã, Plato hic ſignificat breuiter. Super voluptatem quidem, quia ſi voluptas ipſa bonum ipſum eſſet, nulla voluptas mala eſſet & noxia. Item ſuper mores, quoniam multi ſatis circa mores habere ſe putant, ſi mores honeſtos videantur habere. Quod autẽ iudicant verũ eſſe bonum, non opinione quærũt, ſed re ipſa prorſus habere. Præterea ſuper ſcientiam, quia neq; quolibet modo, neq; quælibet ſcire præcipuè optas, ſed bene potius atque bona. Alioquin ſciẽtiam, aut reſpuis, aut negligis. Neq; dicas ipſum bonum eſſe boni ſcientiam, ne per idem ſtulte definias idẽ. Rurſus ſuper intellectum. hic enim aſſiduè bonum quærit. Ipſum verò bonũ, non quærit bonum. Adde & ſuper veritatem. Quod.n. magis iudicas bonũ, magis & eligis. Morbũ verò damnumq; minus verum eligis potius quàm magis verum. Denique ſuper ens. Nam vt benè ſis, eſſe deſideras. Sed & de his, & quemadmodum boni ipſius lumine omnia vera intellectus intelligat, in Theologia latius diſputamus. Sequitur diſtinctio rerum in genera duo, viſibile & inuiſibile, & vtrumque in duo, ſcilicet antecedens atque ſequẽs, ſimilisq; perceptionis humanæ diſtinctio. In quibus Brẽtinum ſequitur, & Archytam: ſed elegantius ſimul & latius explicat.

QVALES philoſophi ſint, inquam ego, & quales qui alieni à philoſophia, ò Glauco, vix tandẽ lõga oratione cõſtitit. Erat fortaſsis, inquit, haud paucioribus facile explicare. Non, vt apparet. Planius verò id, vt arbitror, eluceret, ſi hoc duntaxat ſolũ enarrare oportuiſſet, neque per alia multa peruagari, ſi quis oſtendere velit quo nam, vita iuſta ab iniuſta diſtet. Quid poſthac nobis reſtat agendum? Quid aliud quàm quod deinceps ſequitur? Poſtquam philoſophi ſunt qui

attingere poſſunt id quod ſemper ſecundum eadem eodem modo ſe habet: qui verò id nequeũt, ſemper autem per multa mutabiliaque vagantur, philoſophi non ſunt: quos nam ex his duces eſſe ciuitatis oportet? Quo pacto ad hoc rectè poſſumns reſpondere? Quicunq; cuſtodire leges poſſunt, & ciuitatis officia, his gubernacula ſunt rei publicè cõmittenda. Probè. Ac perſpicuũ eſt, utrum cæcum an acutè cernentẽ eſſe oporteat, cui mandemus aliquid ſeruandũ. Quid ni perſpicuũ? Videntur ne tibi à cæcis differre, qui cognitione in vnaquaq; re eius quod verè eſt, carent: neq; perſpicuũ vllũ habent in animo exemplar: neq; poſſunt tãquã pictores ad exemplar veriſsimũ reſpicientes, referenteſq; ad illud, & ipſum quàm ſynceriſsimè contuentes, ita demũ leges hic ferre de pulchris, iuſtis & bonis, ſi oporteat, & latas leges cuſtodire atque ſeruare? Profectò nõ lõgè differũt. Nũ iſtos potius ad cuſtodiã eligemus, q̃ eos qui vnumquodq; quod verè eſt, cognoſcũt, peritia quoq; aut alia quauis in parte virtutis nihilo inferiores exiſtũt? Abſurdũ eſſet vtiq; alios quoſuis eligi, præcipuè ſi cætera nequaquã deſint. Hoc certè maximo ſuperant. An nõ iſtud iã dicemus? quo nã pacto ijdẽ poterunt illa ſimul & hæc habere? Omnino. Quod ergò in huius diſputationis exordio diximus, naturã ipſorũ perdiſcere in primis oportet: atq; arbitror, ſi de illa inter nos ſatis cõueniat, etiã hoc cõuenire, fieri ſcilicet poſſe, vt ijdẽ hec aſſequantur, neq; alios præter hos ciuitatis duces eſſe debere. Quo nam pacto? Hoc itaq; inter nos primũ conſtet de philoſophorũ ingenijs, q̃ ſemper eam diligunt diſciplinam, qua illis notior fiat natura illa quæ ſemper eſt, neq; generatione & coruptione mutatur. Cõſtet. Quinetiam quòd eam totam affectant, neq; ſponte partem eius vllam ſpernũt, nec paruam, nec magnam, neque honorandam, neque vilem, quemadmodum ſuprà de ambitioſis, & amore captis prædiximus. Rectè. Præterea & hoc animaduerte, nunquid neceſſe ſit naturæ eorum ineſſe, qni tales futuri ſunt, quales narrauimus? Quale iſtud? Vt mendacij omnis natura expertes ſint, neque ſpõte mentiatur vnquã, ſed oẽm oderint falſitatẽ, diligant veritatẽ. Probabile eſt. Nõ ſolum probabile eſt, ò amice, ſed penitus neceſſariũ, eũ qui ex natura ad aliquid amore afficitur quicquid cognatũ & familiare eſt amato, diligere. Scitè. Nũ familiarius aliquid ſapientiæ, q̃ veritas reperitur? Nihil. An ergo poſsibile eſt naturã eandẽ eſſe philoſophicam & mendacem? Nullo modo. Ergo diſcẽdi cupidum neceſſe eſt ſtatim à pueritia veritatem omnem ſummopere affectare. Prorſus. Quem verò ad certum quiddam ardenter rapiunt cupiditates, huic ad alia cupidines remiſsiores ſunt. cúm aliò tanquam riuuli defluant. Nulli dubium. Quicunq; igitur ad diſciplinas, & cętera talia omni deſiderio flagrant, puram ipſius animæ expetunt voluptatẽ, corporis aũt oblectamenta deſpiciunt, niſi quis fictus, ſed verus philoſophus ſit. Sũmopere neceſſarium iſtud, Tẽperatus itaque vir talis erit, neque pecuniæ cupidus. Nam ad quemuis pertinet potius quàm ad hũc cumulãdis pecunijs inhiare, cuius gratia cęteri maxima cùm iactura pecunijs quærendis inſudant. Ita eſt. Pręterea id conſiderandũ, quoties naturã eius, qui philoſophus ſit, & eius qui nõ ſit, diſcernere cupis. Quid nã? Ne fortè latens quędã inſit illiberalitas. Nam aduerſa oĩno eſt puſillanimitas animo vniuerſum ipſum ſemper diuinum atq; humanũ indagaturo. vera loqueris. Nempe cui cogitationis adeſt magnificentia, & totius tẽporis totiusq; ſubſtantię contemplatio, humana vita magnum quid videri nõ põt. Non profectò. Nũ Martẽ hic terribilem exiſtimabit? Minimẽ. Timidæ itaq; illiberaliq; naturæ, philoſophia vera nõ conuenit. Nõ, vt mihi videtur. vir aũt modeſtus, non quæſtui deditus, nõ puſillanimis, non ſuperbus, non timidus: num in commercijs difficilis erit, aut iniuſtus? Nullo modo. Quinctiam quum diſcernere cupies, quis animus philoſophus ſit qui non, ſtatim à teneris annis id obſeruabis, nunquid iuſtus & mitis, an

Propria philoſophorum ingenija.

iniquus atq; agreſtis. Maximè. Neq; hoc, vt arbitror, prętermittes. Quid nam? Vtrum ad percipiendum velox, an tardus. num cẽſes quempiam illud vnquã diligere, quod cum aggreditur, ſumma cùm difficultate agit, & vix tandem parum quid proficit? Nunquam profectò. Quid ſi nihil ſeruet eorum quæ diſcit, obliuiſcaturq; omnium, non ne erit ſcientia vacuus? Vacuus. Cum verò irritus illi labor omnis ſuſcipiatur, an non cogetur tandem ſeipſum & actionem talem odiſſe? Nihil prohibet. Obliuioſum igitur animum legitimorum philoſophorũ ingenijs conuenire nequaquam exiſtimemus, ſed admodum memorem. Ita prorſus. Abſona præterea & inconcinna natura ad intemperiem ſemper trahit. Semper. Veritatem verò an cũ intemperie & immoderatione cõgruere putas, an cum temperie potius? Cùm temperie. Ergo cõpoſitam, & gratam præter cætera cogitationem huic ingenio tribuamus, quod ſuaptè natura propenſum eſſe volumus ad ideam cuiuſq;, quod verè eſt, inſpiciendam. Nempè. An non tibi videmur ſingula percurriſſe, quę neceſſe eſt continuata ſerie ſibi inuicem ſuccedentia aĩo ei competere, quĩ veritatem rerum perfectè ſit conſecuturus? Ita prorſus: Nũ potes quoquo modo ſtudiũ id dãnare, quod nullus ſufficienter exequi põt, niſi natura ſit perſpicax, memor magnificus, gratioſus, amicus, familiariſq; veritatis, iuſtitiæ, fortitudinis, temperantiæ? Ne Momus quidem id carperet. Non ne his ſolis eruditione tandem & ætate prouectis, rempublicam præbebis adminiſtrandã? Ad hæc Adimantus, Nemo, ò Socrates, poſſet, inquit, cõtradicere. At verò ſic afficiuntur, qui audiunt ea paſsim quæ tu narras. Putant enim interrogandi reſpondendiq; imperitia à ratione in ſingulis quæ rogantur, paululum ſe abductos, collectis tandem erroribus, errorem ingentem contrariumq; quiddam ei quod prius aſſeruerant, aſſerere. & quemadmodum qui talis ludere neſciũt, ab his qui in eo ludo periti ſunt, tandem vſqueadeò coercentur & concluduntur, vt quod ferant, nequaquã habeant: ita & ſeipſos putant cogi tandem concludiq;, nec habere quod dicant, verbis veluti calculis circunſcriptos: quãdo quidẽ verũ nihilò hic magis ſit, quàm illic. Aio verò, ad hæc noſtra quidẽ. diceret. n. tibi quiſpiam, his quæ proponuntur, verbis aduerſari non poſſe: re autẽ ipſa compertum babere, quotcunq; philoſophiæ ſtudiũ aggreſsi, ita in eo verſantur, vt nõ eruditionis gratia deguſtatis philoſopiæ præceptis, iuuenes adhuc inde diſcedant, ſed diutius immorentur: eos vt plurimũ abſurdos admodũ euadere, & à rebus hominũ alienos, ne iniquiſsimos dixerimus. ſiqui verò præſtantiores videãtur, tamẽ hoc ſtudio quod ipſe laudas, ita inquinari, vt inutiles euadãt ad rẽpublicã gubernandam. Cenſes, inquam, illos qui hæc aiunt, mentiri? Haud noui equidẽ, ſed quid ipſe ſentias, libenter audirẽ. Audies certè, ſi id roges, quòd vera loqui mihi videntur. Qua rõne igitur rectè id dicitur, quòd non prius erit vlla malorũ requies ciuitatibus, quàm in ipſis philoſophi dominẽtur, quos reip. inutiles eſſe fatemur? Quod petis, reſponſione indiget per imaginẽ quandã inducta. At tu per ſimilitudinẽ loqui, vt arbitror, non conſueuiſti. Eſto, inquã, an mordes, cum me in ſermonem impuleris adeò demõſtratu difficilẽ? Audi ergo ſimilitudinem, vt apertius cognoſcas quàm lubrice ſimilitudinibus vtar. Vſqueadeò durum eſt quod præſtantes in philoſophia viri in gubernãda rep. patiuntur, vt nihil aliud ſit vnum quod hoc patiatur. Quare oportet boc ex multis colligẽdo, comparere, cum his deniq;, & de eis rationem reddere. Veluti quum pictores tragelaphos, & cætera hmõi multiplicia figmẽta depingunt. Finge aĩo quendã nauis, aut claſsis gubernatorem hmõi, magnitudine & robore corporis reliquos nautas excedentẽ, ſurdum verò, & caligantibus oculis, & mẽte gubernationis inſcia: nautas aũt de gubernatione inter ſe certantes, dũ vnuſquiſq; putet ſe imperio dignum, quanquã nec artẽ didicerit vnquã, nec præceptorẽ in ea re vllũ poſsit oſtẽdere, neq; quo tẽpore

pore

pore didicerit, aſsignare queat: negantes quinetiam artem illã doceri poſſe,eumq; qui doceri poſſe contendat, ferro petentes. Ipſos autem cogita circa gubernatorẽ illum confluere,obſecrare,obuixè contendere, qui ipſis gubernacula tradat. Vbi ſi nõ ipſi,ſed alij perſuaſerint,cæteros vel perimere, vel è naui eijcere:ac poſtremũ generoſo illo nauis principe mãdragora, aut mero prius occupato, gubernationem nauis arripere, præſentibus rebus vti, vino & epulis indulgere, ac ita gubernare, vt hmõi hoĩes veriſsimile eſt. Omnes præterea eum laudare, eũ nautam & gubernatorem vocare,eum quæ ad nauem regendam ſpectant callere, quicunq; ad vſurpandũ nauis principatũ, vel perſuaſione, vel ui gubernatore ſubmoto opitulari ipſis poſsit:eũ verò qui id nequeat,tanquam inutilem vituperare: veri aũt gubernatoris officiũ ne cogitare quidem:quòd videlicet ad eum ſpectet rõnem habere anni,& temporum,cœli,ſyderum,& ventorum,& omnium quæ ad artem illam attinent, ſi dux nauis eſt reuera futurus: vt verò gubernet,ſeu volentibus quibuſdã ſiue inuitis, huius ipſius artem nullã putantes accipi poſſe ſimul & gubernatoriam facultatem. Hæc ſi in naui ita habeant, an non verum gubernatorem cẽſes ab illis qui talibus vehuntur nauibus,inanem & curioſum rerũ ſublimium inſpectorem, & naui ipſi inutilem vocitari? Et maximè quidem,inquit Adimantus.Haudquaquã opus eſſe arbitror,inquam ego,vt tibi latius explicem, quẽadmodum ad propoſitæ comparationis imaginẽ ita in ciuitatibus affecti ciues ſunt aduerſus veros philoſophos, vt in huiuſmodi nauibus ad verum gubernatorem nautæ.intelligere enim te exiſtimo. Summoperè. Primum itaque illi qui admiratur philoſopos in ciuitatibus minimè honorari,imaginem hanc expone,& perſuadere conare, multò mirabilius fore ſi honorarentur.Faciã equidem. Adijcias & hoc præterà, vera loqui eos qui dicunt inutiles eſſe vulgò eos, qui philoſophiæ ſtudio pollent. verùm quòd inutiles ſint, non eſſe ipſos in cauſa dicito, ſed eos potius qui his philoſophis non vtuntur. Neque enim naturæ conſentaneum eſt, vt gubernator quaſi indignus nautas oret,quo eius ſe gubernationi committãt, vel ſapientes ad diuitum fores accedant.Sed qui hoc primus iactauit,profectò mentitus eſt.Reuera aũt ita natura comparatum eſt,ſiue diues, ſeu pauper ab aduerſa valetudine teneatur,vt neceſſariò fores medicorũ petat, & oẽs qui ſuperioris gubernatione indigent,domos adeant hoĩum gubernare potentium, non gubernatores,ſi modò alicuius precij ſint,orent,vt ab his gubernentur inferiores.Quin ſi eos qui his tẽporibus Reſpu.adminiſtrãt, cùm eis cõparaueris nautis,quos modò commemorabamus,nõ aberrabis: ac ſi illos qui ab ijs appellãtur vani,& ſuperſtitioſi reconditarũ rerum indagatores,veris gubernatoribus cõparabis,rectè quidem facies. Rectè, inquit, admodum.Ob has igitur cauſas in his quoq; haud facile eſt,vt honeſtũ ſtudiũ ab his probetur,qui contrarijs ſunt moribus aſſueti.Maxima verò & vehementiſsima philoſophiæ calumnia oritur,propter eorum mores qui philoſophiæ ſtudia profitentur. ferunt quippe hi qui philoſophiam criminãtur,vt ipſe ais,plurimos eorum qui ad philoſophiam ſe conferunt,prauos admodum eſſe: ſiqui verò eorum cæteris excellũt,eſſe inutiles:atq; ego hæc tibi conceſsi,non ne? Vtiq;.An non cauſam expoſuimus,ob quã legitimi philoſophi eſſe inutiles videãtur?Certè.Cur autem & plurimi praui ſint, vis ne deinceps aperiamus? quod ue philoſophiæ culpa nulla eſt;pro viribus declaremus?Volo equidem.Pergamus ad hæc,repetentes quod ſuprà induximus, qualem eſſe natura oporteat eum qui honeſtus ſit bonuſq; futurus.Dux aũt eius in primis erat, ſi memoriæ tradidiſti, ueritas, quã ſequi oĩno ac paſsim debet: aut ſi uanus ſit veræ quoque expers philoſophiæ ſit,oportet.Ita prorſus eſt dictũ.Vnũ hoc igitur alienum eſt oĩno ab ijs quæ nunc de ipſo exiſtimantur. Alieniſsimũ.An non decenter hunc in modũ eius cauſam defendemus? dicentes hoĩem ſcientiæ cupidum ita natura inſtitutũ eſſe,vt ad id quod verè eſt,ſemper contendat, neque moras trahat in his ſingulis ac plurimis circa quæ verſatur opinio, ſed vltrò progrediens non antè quieſcat quàm propriã cuiuſq; naturã ea animi vi attigerit, qua id apprehendere conuenit.Conuenit autẽ vi quadam cognata.Qua cùm adheſerit,ſeq; ei quod verè eſt,miſcuerit,atq; inde reuera intelligentiã veritatemq;genuerit,cognoſcet vtiq; verum,vereq; viuet atq; aletur.Ex hoc deniq; partu moleſtia eius omnis ceſſabit, prius verò nequaquam.Probè admodũ iſta dicuntur.An hic vllo modo amabit mendacium? vel oĩno potius oderit? Oderit certè Nẽpe vbi dux veritas eſt, malorũ chorũ ſubſequi, vt arbitror,non dicemus.Quo.n.pacto? Imò verò ſyncerum ſequi iuſtumq; morem. hunc quoq; dicemus ſubſequi temperantiam?Scitè.Quinetiam reliquum naturæ philoſophicæ chorum quid opus eſt à principio recẽſere?Recordaris enim ꝙ cum his congruit, vt dicebamus, fortitudo, magnificentia, acumẽ ingenij,atq; memoria. Cùm verò tu obieciſſes,ꝙ quilibet neceſſariò fateri cogeretur quæ dicebamus,verbiſq; noſtris omiſsis, cõuerſus ad eos de quibus erat ſermo,diceret videri ſe illos partim inutiles,partim oĩ prauitate corruptos: nũc ſanè nos huius calũniæ cauſam perſcrutari cœpimus, & cur multi eorũ mali ſint, atq; hac de cauſa rurſus legitimorũ philoſophorũ naturã repetiuimus, neceſſarioq; hanc definiuimus. Eſt ita. Quærendũ eſt deinceps qua rõne in multis natura philoſophi deprauatur (parũ aũt quiddã nos ſubterfugit.)Nẽpe & hoc aĩaduertendũ, quos videlicet nos malos quidẽ,ſed inutiles vocãt. Deinde ẽt qualia hoſum ingenia ſint,quæ hanc imitãtur naturã,eiuſq; opus vſurpãt,& indignũ ſe ſtudiũ ac ſupra vires aggrediẽtia, delinquũt ſæpe, & opinionẽ philoſophiæ paſsim, quã narrabas,inducũt.At quas deprauationes dicis?Oſtẽdã ſi potero profectò id arbitror nobis quẽlibet conceſſurũ, ingenium tale quale deſcripſimus,& oĩbus hiſce præditũ,quibus perfectus indiget futurus philoſophus, rarò in pauciſq; oriri An non ita exiſtimas? Maximè. Atq; horum etiã paucorum vide quàm multi ſint maximiq;interitus. Qui nam?Nam quod preter cætera auditu mirabile eſt, vnumquodq; eorum quæ in philoſophi ingenio nuper probauimus,habentẽ inquinat aĩum, & plerunq; à philoſophia detorquet:fortitudinem dico, & temperantiã, & cætera quæcunq; narrauimus. Abſurdum hoc quidẽ auditu.præterea quæcunq; bona vulgo dicuntur,deprauant aĩum atq; impediunt,forma,diuitiæ,corporis vires, & genus in ciuitate potens, & cætera generis eiuſdem. Habes.n.quandã eorũ quæ dico,formulam.Habeo equidem, ac libenter exactius quæ dicis, audirẽ. Vniuerſum ipſum rectè comprehendito, ac tibi perſpicuum apparebit: neq; abſurda tibi quæ de his dicta ſunt, videbuntur. Qũo iſtud præcipis? Scimus.n.omne ſemen & plantarũ & aĩalium,quod non fuerit ea quæ cuiq; conuenit nutritione potitum,neq; tempore, neq; loco,quo generoſius ac vehementius, eo pluribus oportunis carere. bono nãque malũ contrariũ magis quàm non bono? Quid ni?eſt igitur,vt arbitror,conſentaneũ,naturam optimam,ſi ſub aduerſa forma nutriatur,deteriorem euadere quàm ignauam.Eſt vtiq;. Hac itaq; rõne dicimus Adimante, aĩos præſtantiſsimo ingenio præditos, ſi malè fuerint educati,peſsimos fieri. An putas infanda ſcelera,& extremam nequitiã ex ignauo potius ingenio quàm generoſo educatione corrupto procedere?Imbecillem verò naturam, ingentium vel bonorum, vel malorum quãdoq; cauſam fore?Nõ certè. Si ipſa igitur natura philoſophi conuenientem nanciſcitur diſciplinã, neceſſe eſt eam ſemper proficiendo ad oẽm peruenire virtutẽ. Sata aũt ſi fuerit,genitaq; peruerſè atq; ita nutrita, ad contraria oĩa rurſus delabitur,niſi forte deorum aliquis eã adiuuerit.An tu quoque putas,quemadmodum multi,verum eſſe quod dicũt quoſdã adoleſcentes à ſophiſtis corrũpi,corruptores verò eorum

Epilogus.

De non veris philoſophis.

gò eorum

rò eorum ſophiſtas quoſdam eſſe priuatos, ac nó eos potius qui ita loquũtur maximos eſſe ſophiſtas credamus, qui doceant, taleſq́; prorſus vnumquenq; & ſenũ & iuuenum,& virorum & mulierum reddant,quales volunt? Quando id potiſsimum?inquit. Quando,inquam frequẽtes multi vel in concionibus, vel iudicijs, vel theatris,vel caſtris,vel alio quodam hoĩum ingenti cœtu,cõfidentes, eorum quæ dicta facta ue ſunt, alia vituperant, alia laudant, ad vtraq; ingenti cùm tumultu acrius efferuntur, dum explodunt, & applaudunt ſummo quodam ſtrepitu & clamore: vnde parietes quoq; & laquearia circum reſonant altius,ſuoq́; ſonitu vehementer exaugent laudãtium ipſorum vituperantiumq́; tumultum: tunc adoleſcentem illum quo animo (quemadmodũ dicitur) hac in turba eſſe cenſes? vel quam priuatam diſciplinam rumoribus hiſce putas obſiſtere,quo minus ab hmői vituperationibus laudationibuſq́; diluta diſperſaq́; eò protinus feratur, quò fluctus hinc deuehit? Vnde eadem quæ & illi, vt honeſta approbabit, eadem quoq; reprobabit,vt turpia. Iiſdem prætereà quibus illi incũbet ſtudijs, eorumq́; euadet perſimilis. Neceſſe id omnino eſt,ò Socrates. Nõdũ tamen vehementiſsimam induximus neceſsitatem. Quam? Quam operibus inferunt,non perſuadentes verbis præceptores ſophiſtæq́; iſti. An non cernis quòd hominem illis non obſequentẽ infamia notant? iactura pecuniarum,mortis ſupplicio damnant? Summoperè. Quẽ igitur alium ſophiſtam putas,aut quos alios priuatos ſermones aduerſari iſtis & reſiſtere poſſe? Nullius certè orationem. Nullius ſanè. Quin & his reniti,ſumma ſtultitia eſt. Neq;.n.fuit vnquam, nec eſt, nec erit mos alius ad virtutem inſtitutus, præter iſtorum diſciplinam. Humanus,inquam, ò amice. Nam diuinum quidem, iuxta

Prouerbium.

prouerbium,excipiamus. Certò.n.id ſcito, quiſquis immaculatus & integer ex hac conſtitutione rerum publicarum euaſerit,talem diuino auxilio euaſiſſe. Haud aliter mihi videtur. Illud prætereà tibi videri debet. Quid nã? Quiſq; eorum qui priuatim accepta mercede hoĩes erudiunt,quos quidẽ ſophiſtas,& æmulos artium appellant, nihil aliud docendum putat,quàm multorum ſententias in quibus cõſentiunt,quoties congregantur,atq; hanc ſapientiam vocat: veluti ſiquis vaſti cuiuſdam aĩalis bruti, robuſti admodum,& ab hoĩe enutriti,iras & cupiditates ſingulas obſeruauerit, qua ue rõne adire hoc deceat,qua attrectare,item quando vel ferocius eſt, vel mitius,& ex quibus cauſis tale fiat. Voces itẽ quas in ſingulis quiſq; ſolet exprimere. Quibus prætereà vocibus aliorũ irritatur id aĩal vel placatur. Poſtquam verò ob diuturnam conſuetudinem percepit ſingula, peritiam hmői,ſapientiam vocet, & tanquam arte quadam collecta ad docendum ſe conferat,reuera ignorans quæ potiſsimum harum opinionum cupiditatumq́;,honeſta vel turpis,bona vel mala,iuſta ſit vel iniuſta. Nominet verò ſingula ad ingentis beſtiæ illius opinionẽ, bona videlicet quibus delectatur ipſa, mala quibus offenditur: nec aliam prorſus vllam de his afferat rõnem, ſed quæ neceſſaria ſunt, iuſta nuncupet & honeſta: quo verò boni ipſius neceſſarij ue natura differat,neq; ipſe perſpexerit vnquam,neq; alijs oſtẽdere poſsit. Siquis,inquam,ita affectus ſit, non ne per Iouẽ abſurdus præceptor eſſe tibi videbitur? Mihi verò. An differre tibi ab boc ille videtur, qui multorũ variorumq́; hoĩum in vnum conuenientium iram & voluptates callere,ſapientiam eſſe,ducit,ſiue in pictura, ſiue in muſica, ſiue in adminiſtrandæ reipu. diſciplina? Patet.n.quòd ſi quis cùm his verſetur,eiſq́; oſtendat, vel poeſis,vel alterius artis opus, vel ad remp.attinens miniſterium, exhibeatq́;vulgò iudicandi operis autoritatẽ,vltrà neceſſaria,

Prouerbium.

Diomedea, vt aiunt, neceſsitate cogetur ea facere quæ iſti probauerint. quod verò bona hæc reuera atq; honeſta ſin an audiſti quandoq; ipſorum aliquẽ rõnem veriſimilẽ aſsignantẽ? Nec audiui quidem vnquam: nec,vt arbitror,audiã. Hæc intuitus oĩa,recordare & illud: Nũ poteſt vulgus, vel alio dicente admittere, vel ex ſe attingere ipſum per ſe pulchrũ, non aũt multa hæc pulchra, & de cæteris eodẽ modò, non quidẽ eſſe ſingula hæc quæ patent multa, ſed ipſam vnã cuiuſq; naturam? Minimè. Philoſophus ergo vulgus eſſe non pŏt. Nõ. Quinetiã neceſſe eſt ab eo philoſophantes vituperari. Neceſſe. Et à quibuſq; populo placere volẽtibus. Patet. Ex his ergo quam rõnem ſeruandi ingenij philoſophici vides, vt ſuo in ſtudio perſeuerans,ad finẽ philoſophandi deueniat? Sic aũt ex his quæ dicta ſunt,cogita. Conceſſum eſt,diſcẽdi acumen,memoriã,fortitudinẽ, magnificentiã ad hoc ingenium pertinere. Planè. Non ne ſtatim apud oẽs talis,in cunctis primus erit, præſertim ſi corpus natura nactus ſi aĩo conforme? Nihil prohibet. Volẽt igitur & domeſtici oẽs & ciues ad ſua negotia peragenda hoc vti cũ adoleuerit. Sic certè. Quare præcibus,ſupplicationibus, honoribus, blandimentis præoccupabunt futurã ipſius virtutẽ atque potentiã: Ita fieri ſolet. Quid hoĩem talẽ arbitraris tunc effecturũ? præſertim ſi ampla in ciuitate natus ſit, & in ea diuitijs inſignis ac genere,honeſta prætereà indole ſit atq;procerus. non ne immenſa ſpe elatũ iri hunc cenſes? putantẽ ſe ad res tã Græcorum quàm Barbarorũ gerendas ſufficere. Vnde & ſeipſum extollere,faſtidioſo habitu laſciuientẽ,inaniq́; faſtu, & inſana inflatũ ſuperbia. Vehementer. Si quis hoĩem ſic affectum amicè moneat dicens, mentẽ ipſum nequaquã habere, egere tamen: ſed à nullo cõparari poſſe,niſi ſe eius adeptioni ſubijciat,an facilè illũ tantis occupatũ malis,præſtare monẽti aures putas? Longè abeſt. Si autẽ bonitate nature,& illato quodã erga rõnem affectu inductus aliquis auſcultet flectaturq́; & ad philoſophiam trahatur, quid eos facturos exiſtimamus, qui putãt monitoris illius vſu & cõſuetudine adoleſcentẽ corrũpi? Non ne & loquendo,& agendo oĩ ſtudio certaturos, vt nec adoleſcens monitis pareat,nec exhortator ille aliquid perſuadeat, eũ tã priuatis inſidijs,quàm publicis accuſationibus inſequentes? Valdè neceſſarium eſt. Reſtabit ergo huic vlla ad philoſophandum facultas? Exigua planè. Vides ne haud ab re nos ſuprà dixiſſe: philoſophicæ naturæ partes, ſi peruerſa adhibita ſit educatio, cauſas eſſe quodãmodo, vt quis ab eo ſtudio auertatur? quinetiã impedimento eſſe ea quæ vulgo bona putãtur,diuitias ſcilicet, & oẽm hmői ſuppellectilẽ? Rectè nimirũ eſt dictum. Hic eſt,ò mirifice vir,interitus & corruptio talis ac tanta naturæ ipſius ad excellens officium optimæ,quæ quidem rara admodum, vt diximus,reperitur. Atq; huius ingenij ſunt hi viri qui nefaria ſcelera patrant,& priuatim,& publice: atq; itẽ qui ſunt & priuatis, & ciuitatibus bonorum ingentiũ authores. Exile verò ingenium nihil vnquã vel priuatim, vel publicè magnũ efficit. Vera nimirũ loqueris. Cũ pleriq; ad philoſopandum natura idonei ab hoc ſtudio detorquẽtur, philoſophiãq; imperfectam & deſolatã deſtituunt, vitã neque decentẽ, neq; veram ducunt: philoſophiam verò tanquã cognatis orbatã, alij quidam ea certè indigni aggredientes,dedecorãt ipſam nimium, eaq; afficiunt infamia,qua notari ipſam à detractoribus illis cõmemorabas, obijcientibus ꝙ eorũ qui philoſophiæ dant operã,nõnulli parui faciendi ſunt,multi verò nequiſsimi. Dicta certè hæc ſunt. Ac meritò dicta. Conſpicientes profectò alij pleriq; homunculi ſedẽ hanc vacuã quidem,præclaris tamen cognomẽtis dignitateq́; illuſtrẽ,inſtar eorũ qui ex carcere ad tẽpla confugiunt, libẽter ex artibus ad philoſophiã proſiliunt, quicunq; præſertim in artiuncula ſua excellunt. nempè philoſophia quanquã ita ſe habet, artibus tamen cæteris dignitate & magnificentia præſtat. Quam affectant pleriq;, natura quidẽ imperfecti, & artibus opificijſq́; ſicuti corpora læſi, ſic & aĩos mechanicis miniſterijs depreſsi atque confracti. an neceſſarium eſt? Maximè. An cenſes eos aſpectu quicquã differre à fabro ærario,diuite paruo caluo que, qui è vinculis exijt, balneiſque ſe lauit, & noua ſe veſte tãquam ſponſum ornauit, & filiam domi-

ni ſui

ni ſui inopia preſsi, nec alium cui daret habentis in matrimonium ſibi coniunxit? Haud lógè differre exiſtimo. Qualem ex his prolem naſci putandum eſt? non ne nothā ſcilicet & abiectā? Neceſſe eſt omnino. Homines aūt diſciplina indignos, quoties ipſi præter dignitatem adhærēt, quales cogitationes opinionesq́; producere dicimus? nōne vt nominare decet, ſophiſmata? nihilq́; legitimum, nihil dignum, nihil prudentiæ vere conueniens? Sic omnino dicendū. Itaq; pauci admodū reſtant homines, Adimante, qui dignè in philoſophia verſentur: hiq; ſunt qui bona indole nati ac benè enutriti, ocium ad philoſophiā, vel exilio deprehenſi nāciſcuntur. vnde philoſophiæ aduerſis occupationibus liberi, natura duce ſuis in ſtudijs perſeuerant: vel quum magnificus quidam animus anguſta in vrbe natus, ſpretis reipublicæ ipſius muneribus, ac multò magis contemptis, reliquarū artium opificijs, pro naturæ dotibus, ad philoſophandū ſe confert. Foret autem & Theagi familiaris noſtri frenum ad cohibendum ſatis validū. Theagi.n. noſtro omnia ita ſunt, vt à philoſophando excludant. Corporis verò debilitas ipſum à rebus ciuilibus prohibet. Dæmonis aūt noſtri ſignum referre nunc non decet. Vel.n. cuidam alteri duntaxat, vel nulli ſuperiorum contingit. Horum verò paucorum qui cunque guſtant quàm dulcis hæc ſit beata poſſeſsio, & inſaniam plurimorū vident: quia videlicet nullus, vt breuiter ita ſimpliciterq́; dicam, rectè quicquam in rebuſpublicis agat, neque ſocius aliqui, & adiutor reperiatur, qui cū defendendæ iuſtitiæ curam ſuſcipiens aliquis, ſoſpes euadat: ſed tanquam homo in beſtias incidens, cum nec vnà iniuſtè agere velit, nec ſolus ipſe omnibus feris poſſit reſiſtere, antè pereat, quàm quicquam vel ciuitatem, vel amicos iuuet: atque ita & ſibi & alijs ſit inutilis. Hęc, inquam, oīa quicunque diligenter animaduertunt, quietem agunt, & ſua duntaxat curant, ac velut in procella, dū & turbo agitatur, & venti perflant, & offunditur puluere cœlum, intra parietes tuti permanent: aliosq́; intuiti nequitia inuolutos, ſatis habituros ſe putant, ſi puri ipſi ab iniuſtitia & iniquis facinoribus vixerint, & exactis vitæ curriculis bona cùm ſpe hilares pijq́; deceſſerint. Haud parua certe is egerit, qui ita vitam tranſiget. Neq; maxima tamen, ſi nactus non fuerit conuenientem ſibi rempublicam. Nempè in ea & ipſe proficiet, emicabitq́; magis, & priuata ſimul publicaq́; ſeruabit. Hactenus quam ob cauſam philoſophia calumniam ſubijt, quod ue iniuſta ea calumnia ſit, ſatis dictū arbitror, niſi aliud ipſe forſan adieceris. Nihil ad hæc ego præterea dicerem. Sed earum quæ nunc extant rerumpub. quam potiſsimū philoſophis conuenire putas? Nullā prorſus, atq; idcirco cō queror, quia nullā video ex his quæ nunc extant rerumpu. inſtituionem ingenio philoſophi dignam. Quamobrem mutari hanc naturā ac verti neceſſe eſt. Vtq; peregrinū ſemen in alienum ſolum iactū debilitatur, ac degenerans ad indigenā vertitur loci ſeminiſq; naturā, ita & hoc genus propria nunc amiſſa virtute, in alienā ſpeciē permutatur. Sin autē optimam rempu. nanciſcatur, ſicut & ipſum eſt optimū tunc demū diuinū quiddā ſe eſſe, reliqua verò humana oīa tam ingenia quàm ſtudia, declarabit. Videris aūt mihi ſtatim quæ nā iſta reſp. ſit, quæſiturus. Haud rectè pręſagiſti. Non.n. hoc abs te deſiderabā, ſed nunquid hæc ipſa ſit quā in condenda ciuitate induximus, an alia? Quo ad alia quidē hęc ipſa. hoc aūt tunc etiā dictum eſt, oportere aliquid ineſſe ſemper in ciuitate, quod rōnem reip. eandem habeat, quā & tu legiſlator habebas, dū leges conderes. Dictū planè. Non ſatis tamen explicatum. Quippe nos oratio veſtra deterruit, obijcēs prolixā hanc & arduā demonſtrationem fore. Nā quod ſequitur, haud dictu facile eſt oīno. Quid iſtud? Qua potiſsimū rōne ciuitas philoſophiā ſuſcipere debeat, adeò vt non perdatur. Nā magna quælibet fallacia eſſe ſolent,

Prouerbium. &, vt vere prouerbio fertur, pręclara difficilia ſunt. Verū tamen quū iſtud inter nos cōſtet, finē iam accipiat demōſtratio. Facultas fortè deerit mihi, voluntas certè nunquam. Tu verò præſens ſtudium meū intelliges. Aduerte, age, & nunc quàm promptè & intrepide ſim dicturus, quod contrà ac nunc fit, ciuitatem oporteat ſtudium hoc attingere. Quo nam pacto? Equidem hoc tempore adoleſcentuli quū ſtatim à teneris annis inter rei familiaris quæſtuariæq; negotia difficilimā huius ſtudij partem aggrediantur, paulo pòſt diſcedunt, & qui ſapientiæ appimæ ſtudioſi fore exiſtimātur. Difficilimā verò partē, inquā, peritiā differendi. Deinde verò ſi ab alijs id agentibus, acciti auditores fieri patiantur, magnū quid cogitāt, exequendumq́; obiter putāt. In ſenectute verò, exceptis paucis, multo magis quàm ſol Heraclitius extinguūtur, quū nunquam iterum accendantur. Quid ergo agendū? Contra oīno. Nam iuuenes ac pueros puerilē diſciplinā philoſophiamq́; tractare conuenit, corporumq́;, quatenus adoleſcant firmenturq́; ad philoſophiæ miniſteriū, curā agere, procedente verò ætate, in qua aīa iam perficitur, exercitationes augere. Cum aūt vires ex vetuſtate defecerint, tūc à ciuilibus militaribusq́; laboribus liberi, tāquam emeriti & immunes ad votum viuant, nulloq́; certo officio ſint aſtricti, quicunq; feliciter victuri ſunt, & poſt migrationem animæ, fortē ſuſcepturi anteactę vitę conuenientem. Promptè admodū reuera loqui mihi videris, ò Socrates. Arbitror aūt plurimos quū hæc audiuerint prōptius quoq; repugnaturos abs te minimè perſuaſus. Et in primis Thraſimachū id acturum exiſtimo. Ne mutuę inter me & Thraſymachum beneuolētia inſidieris. Nā nuper amici effecti ſumus, nec eramus antea inimici, neq; verò, antè deſiſtemus, quàm huic & alijs perſuadeamus, vel ſaltem agamus conferens aliquid ad eam vitā in quam cùm peruenerint hæc dicta reperient. Breue ad tempus dixiſti. Imò verò ad nullum, ſi ad vniuerſum id conferatur. Quòd autē multi his quæ dicta ſunt, fidem non pręſtent, nihil mirum. Nunquam enim quod modo dictum eſt: eueniſſe viderunt ſed talia quædā verba potius de induſtria in ſimilitudinem quandā compoſita, nō caſū vt nunc concurrentia. Virum aūt quoad fieri pōt virtute perfectū, ac ſummopere factis tali quadā in ciuitate potentem, nunquam aut vnum, aut plures intuiti ſunt. An putas? Nullo modo. Neq; vnquam, ò beate ſermonibus aures adhibuerūt honeſtis ac liberis, quibus obnixe, & omni ſtudio noſcendi gratia verum inquiritur. hæc autem plena verſutijs, & ſubornata litigiorū machinamenta nihil aliud appetentia quàm opinionem, inanem gloriam, contentionē, tam in iudicijs quàm priuatis colloquijs, omittuntur. Non certè. Quamobrem cum hæc ipſi præuideremus metueremusq́;, veritate coacti diximus, neq; ciuitatem vllam, neq; rempublicam, neq; virum perfectum fore prius quàm paucis hiſce philoſophis, qui nec mali, nec inutiles ſunt, vt vulgo exiſtimantur, neceſsitas quædam fortè contigerit, vt ſeu velint, ſeu nolint, ciuitatis curā ſuſcipiant, vel à ciuibus exaudiātur, vel ſaltem his qui dominantur, aut eorum filijs, diuina quadam inſpiratione, veræ philoſophiæ verus amor inhæſerit. Quòd autem horum vel alterum, vel vtraq; impoſsibilia ſint, demonſtrari nō poſſe arbitror. Alioquin iure ipſi irrideremur, quaſi res pro animi voto effingentes. An non ita? Ita prorſus. Siquando igitur olim infinito tēpore anteacto, uiri in philoſophia præſtantes neceſsitate impulſi, rempublicā gubernarunt, vel hiſce tēporibus regunt barbarica quadā in regione nobis inaceſsibili, vel in futurum adminiſtrabunt, in hoc certè rerum ſtatu procul dubio aſſeueramus rempublicā ſuprà deſcriptā, fuiſſe, eſſe, ac fore. Quādo ciuitati hæc Muſa præſit, fieri certe id poteſt, neq; nos impoſsibilia fingimus. Difficilia tamen hæc eſſe à nobis quoq; cōceſſa fuerunt. Mihi quoq; ita videtur. Addes forſitan, vulgo id nō videri. Fortè. Ne vſqueadeo vulgus culpes, ò vir beate. Verū quid eos opinaturos exiſtimas, ſi nō cōtentionis ſtudio, ſed amicis monitis, diſſoluta philoſophiæ aduerſa calūnia, oſtēdas quos

potiſsimum

potiſsimum viros appellas philoſophos, & vt nuper diſtinguas, & ingenium ipſorum & ſtudium, ne te ſuſpicentur eos dicere, quos ipſi cogitant: vel ſi ita conceperint, falli eos opinione dixeris, nec ad propoſita reſpondere? an cenſes, inquam, aduerſus mitem virum irritari aliquē? aut hominem ſine inuidia & malignitate, viro non inuido inuidere? Equidem pro te reſpondeo, non in multitudine hominum, ſed in paucis admodum, adeo immitem ineſſe naturam. Idem & ipſe cogito. An & hoc cogitas? Cauſam ob quam multitudo philoſophiā iniquo animo fert, eos eſſe qui cùm inepti ad philoſophiam ſint, eā profeſsi homines, conuiuijs paſsim laceſſunt, & quaſi inimicijs delectentur, ſemper de hominibus obloquuntur, rē agentes philoſophię minime congruam. Omnino. Neq; .n. viro illi, ò Adimante, qui omnem mentis aciem ad ea quę verè ſunt, direxit, ocium ſupereſt, quo negotia hominum inferiora reſpiciat, cumq; illis pugnans, inuidiā ſibi & maleuolentiam conflet. Sed ea quæ ſemper eundē ſeruant ordinem contemplatur, quæ neq; inferunt inuicē, neq; patiuntur iniuriam: omnia verò ornate, & ſecundū rationē diſpoſita ſunt. Atque hęc imitatur, ſeq; his quàm ſimillimum reddit. An putas fieri poſſe, vt illud non imitetur aliquis, cui cùm amore admirabundus adhæret? Nullo modo. Quare quum philoſophus diuino atq; decoro frequenter adhæreat, diuinus ipſe atque decorus, quo ad homini poſsibile eſt, efficitur. Calūnia verò in omnibus multa. Sic eſt oīno. Si ergo neceſsitate aliqua inducatur, vt ea quæ illic intuetur, ad mores hoīum priuatim & publicè transferat, neq; ſe tantū, ſed & alios formet, nūquid inertem temperantiæ, iuſtitiæq;, & vniuerſæ popularis virtutis opificem, fore ipſum exiſtimas? Minimè. Si ſentiat vulgus vera nos de hoc perhibere, an philoſophis ſuccenſebit? nobiſq; nòn credet dicentibus, non aliter ciuitatem fore beatam, ꝙ ſi eam qui diuino vtantur exemplo, pictores forment? Nequaquā ſuccenſebit, ſi ſenſerit. Verum quem pingendi modū dicis? Cùm pictores hi ciuitatem, & mores hominum, quaſi tabulam quandam acceperint, in primis eam purgabunt, quod nequaquam facile eſt. An neſcis hoc præcipuè ab alijs philoſophos diſcrepare, quòd neq; priuatū, neq; ciuitatem tangere, neq; leges condere tentant, antequā vel hæc purgata ſuſceperint, vel ipſi purgauerint? Et rectè quidē. An non deſcribere eos poſt hæc putas reip. formam? Quid ni? Deinde agentes hæc vt arbitror, ad vtraq; frequenter reſpicient, ad illud ſcilicet quod natura iuſtum, honeſtū & temperatum exiſtit, cæteraq; h.mōi, atq; iterum ad humana: & ad ſuperioris illius exemplar humana diſponent, ex hoīum officijs naturam humanam cōtemperantes, ad figuram eius, quod Homerus quoq;, cùm in hoībus ſit, Dei ſpeciem & imaginē ſimilitudinemq; appellauit. Scite. partim ergo delebunt philoſophi, partim etiam colorabunt, quouſq; humanos mores quā maximè fieri poteſt, Deo in amore coniunxerint. Pulcherrima nimirum hæc eſt pictura. An perſuademus illis, quos inuehi in nos dicebas talē eſſe rerūpublicarū pictorem, eū virum quem ſuprà apud eos laudauimus, illiq; indignati ſunt ꝙ huic ciuitatē gubernandā cōmitteremus, nunc verò æquiori aīo hoc audiunt? Et maximè quidē, ſi ſapiunt. Qua nunc in parte nobis aduerſabuntur? Vtrum eorū quæ ſunt, veritatiſq; ipſius amatores non eſſe philoſophos aſſerent? Abſurdū quidē id eſſet. An fortè negabunt naturā philoſophorum quā narrauimus optimi ipſius eſſe familiarem? Neq; hoc quidem. Qoid verò? hanc cōgruis inſtructā officijs, abſolute bonā fore, ac præ cæteris ſapiētiæ proximā, renuēt? Vel eos probabunt magis quos ipſi ſecreuimus? Nequaquā. An ſuccēſebunt adhuc dicentibus nobis, ꝙ niſi philoſophorum genus ciuitatis ſuſcipiat gubernacula, nec ciuitati, nec ciuibus erit requies vlla, finiſq; malorum? nec reſpub. quam oratione deſcribimus, in lucem exorietur? Fortè minus. Vis ne dicamus eos non parum, ſed prorſus mites perſuaſoſq; fuiſſe? ne fortè erubeſcētes aliquid aliud confiteantur. Abſq; dubio. Hoc igitur iſti perſuaſi iam ſint. De hoc aūt quis ambiget, quin regum potentiumq; virorum filij philoſophi naſcituri nō ſint? Nemo. Poſſet aūt quis adijcere, ꝙ etiam ſi tales naſcātur, inquinari eos neceſſe ſit. Quòd enim ſeruari à maculis purū arduum ſit, nos quoq; concedimus. Quis autem illud inſuper addet? in omni tempore ex oībus hominibus ne vnū quidem vnquam integrū immaculatumq; euadere poſſe? Nullus hoc dixerit. At verò vnus natura ſic inſtitutus, ciuitatemq; nactus obedientem, ſufficiens eſt ad hæc oīa perficienda, quę nunc, vt impoſsibilia reprobantur. Sufficiens vniq;. Pono, ſi princeps aliquis leges & officia, quæ narrauimus, mādet, haud impoſsibile eſt ciues his obſequi velle. Non certè. Atqui ſentire & alios eadem, quæ & ipſi ſentimus, nū mirum, aut impoſsibile eſt? Non, vt arbitror. Quòd aūt optima hæc ſint, ſiquidē poſsibilia, ſatis ſupra eſt, vt arbitror, diſputatum. Satis. Quare ex his quæ dicta ſunt, ſequitur, vt optima futura ſint, quæ de legibus ferendis prædiximus, ſi agentur difficilia itē factu, non tamen impoſsibilia. Sequitur planè. Poſtquā vix tandem finem bis impoſuimus, ad reliqua iā pergendū, qua rōne videlicet, quibus ue diſciplinis & ſtudijs inſtructi erunt huius noſtræ reip. ſeruatores, & qua in ætate ſinguli ſingula exercebunt. De his certè iam dicendum. Haudquaquam ſapiētes à me actum eſt, cùm in ſuberioribus reliquerim matrimoniorum difficultatē atq; moleſtiam, filiorumq; procreationem, & conſtitutionem principū. noſcebā.n. quàm inuidioſa res eſſet, factuq; difficilis, vel omnino vera. Nunc aūt nihilo minis tranſigere hæc cogimur: atq; ea quidē quę ad mulieres ac filios pertinent, iam peregimus: quæ verò ad principes, tanquā, à principio rurſus percurrenda videntur. Diximus aūt, ſi memoria tenes, amatores eos ciuitatis eſſe oportere, in voluptatibus doloribuſq; probatos, atq; ex hoc propoſito, neq; laboribus, neq; metu periculorū, neq; mutatione alia dimoueri. Eum verò qui hoc nequeat, abdicare oportet: at illum qui paſsim ſyncerus & incorruptus euadit, tanquā aurum in ignis examine comprobatum gubernandæ ciuitati præficere, muneribuſq; ornare & viuentē & mortuum. Præmia verò talia ſint qualia cōiter dicta ſunt, breuiter hoc percurrente, & quaſi tergiuerſante ſermone: quippe cū res, vt nunc ſunt, mouere timeremus Vera loqueris. Memini equidem. Verebar.n. ò amice, quæ auſus ſum, dicere. Nos verò in pręſentia id aſſerere audeamus, quòd cuſtodes dilgentiſsimi, optimi eſſe debent philoſophi. Ratum id habeatur. Animaduerte quàm pauci tales erunt. Illius ſiquidē naturæ partes quā ineſſe illis oportere diximus, vnà rarò concurrunt, & vt plurimū diſiunctæ naſcuntur. Qno pacto id ais? An ignoras quòd ijdem hoīes, dociles, memores, ingenioſi, acuti non ſunt, ac etiā fortes, atq; magnanimi, vt moderatè, tranquillè, conſtanter viuant? Tales ſiquidē viri acuminis ipſius feruore qnocunq; contigerit, proferuntur, ſtabilitatis oīs & grauitatis expertes. Vera loqueris. Habitus aūt ipſi animorum ſtabiles, & à leuitate penitus alieni, quorum in grauitate maximè confidendum, vtpotè qui in bello intrepidi ſunt, vt in his immobiles ſunt, ita ad diſciplinas tardiores & habetes. Torpent ſiquidem atq; oſcitant, quoties eis eſt contemplationi inuigilandum. Eſt vt dicis. Nos autem in ſuperioribus principem oportere diximus, vtrorūq; optima rōne participem eſſe. Alioquin nō eſſe illi ſupremā diſciplinam exhibendam, neque honores magiſtratuſq; impertiēdos. Rectè. Nōne rarò hoc euenturū exiſtimas? Rarò admodū. Examinare igitur futuri principis oporter ingenium in his quæ ſuprà diximus, laboribus, timoribus, voluptatibus. Addimus prætereà, quod ſuprà dimiſimus, oportere videlicet illud ī diſciplinis plurimis exercere: vt pateat nūquid maximè ipſius doctrinæ percipiēdæ ſit cōpos, an deficiat potius, quēadmodum qui in alijs operibus trepidant, atq; deficiūt. Ita certè inueſtigare decet. verū quā maximā doctrinā vocas? Meminiſti puto

cùm

cùm tres in aīa ſpecies poſuiſſemus, quid iuſtitia eſſet, témperantia, fortitudo, ſapientia, nos definientes, inuicé conueniſſe? Si non recordarer, haud dignus eſſem qui reliqua abs te audirem. An & illud memoria tenes, quod antè hæc dictum fuit? Quid nam? Diximus certè ampliori quodam alio orationis circuitu exactius ea poſſe cognoſci: verùm commodius eſſe, vt demonſtrationes ſuperioribus magis cóſentaneas induceremus. Quod & vos ſufficere reſpódiſtis. Atq; ita tunc ea pingui Minerua, vt mihi viſum eſt, tractata ſunt. Si autē placet vobis, ipſi hoc dicite. At ſatis mediocriterq; dictū & mihi, & alijs eſt viſum. Sed in his rebus, ò amice, modus quancunq; veritatis partem omiſerit, immoderatè fit. nil. n. deficiens vllius eſt menſura, quanquam nonnullis quandoq; videtur ſufficienter ſtatim eſſe tractatum, neq; longiori inquiſitione opus eſſe. Permulus id propter ſocordiam accidit. Vitium hoc à cuſtode ciuitatis & legum eſſe debet alieniſsimum. Conſentaneum. Ergo amplior quidem amici huic agendus circuitus, neq; breuior diſcēdo quàm exercitando impendenda eſt opera: alioquin, vt paulò antè diximus, ad ſummæ penituſq; neceſſariæ doctrinæ finem nunquam perueniet. An hæc maxima non ſunt? Eſtq; aliud inſuper iuſtitia, & cæteris quæ narrauimus excellētius? Nempè præſtantius. Et horū quidem ipſorū nequaquam decet adūbrationem quandam qualē nunc, aſpicere: ſed abſolutam rōnem comprehendere. An non ridiculum. i. in rebus minimis omne ſtudium ponere, & obnixè contendere, quo quàm diligentiſsimè, & ſynceriſsimè peragantur: in maximis autē leuē operam ſatis eſſe putare? Ridiculū prorſus. At. n. putas aliquem quieturē, niſi abs te nunc exquirat, quæ nam diſciplina illa ſit, quā maximam vocas, & circa quid verſetur? Non equidem. Sed & ipſe interroga, quanquā ſæpenumerò te arbitror audiuiſſe. Nunc aūt, vel non aduertis, vel potius interturbare me tuis ſcrupulis cogitas quod ego potius arbitror. Nam ſæpe audiſti boni ideam eſſe maximam diſciplinā. Qua quidem & iuſta, & alia ſi vtantur, vtilia, & conducibilia fiunt. Atq; hoc fermè dicere me velle ſcito, & iſtud præterea, ꝙ ipſam nō ſufficienter agnoſcimus. Sin verò ipſam neſcimus, & ſine ipſa alia quam maximè nouerimus, ſcito nullam ex alijs nobis vtilitatē fore: ſicut neque prodeſſet nobis quicquā, quod ſine bono poſsideremus. An maius quid eſſe putas, ſine poſeſsione boni alia oīa poſsidere, quàm ſine boni ipſius & pulchri intelligentia, cætera intelligere? Nō certè. Pluribus verò bonum voluptas videtur, elegātioribus ſapientia. Proculdubiò. Quin etiam & hoc noſti, ꝙ qui ſapientiam bonum exiſtimāt, ſi interrogentur, quæ nā potiſsimū ſapiētia, declarare nequeunt, ſed coguntur tandem boni ſapientiam dicere. Quā ridicula reſponſio. Cur nō ridicula videatur, ſi cùm nos vituperēt quòd ignoremus bonū, de bono rurſus nobiſcum tanquā intelligentibus illud loquantur? Aiunt. n. bonum eſſe, ſapientiā boni, quaſi nouerimus, quid ipſi dicant cū boni nomen pronunciant. Vera loqueris. Qui verò bonum voluptatē eſſe definiunt, nūquid minus errāt quàm cæteri? Nōne & iſti coguntur fateri voluptates eſſe malas? Valdè. Eadem igitur & bona eſſe, & mala, fateri coguntur, An non? Planè. Non ne conſtat plurimas circa hoc, & maximas ambiguitates conſurgere? Conſtat. Nōne & hoc perſpicuū? quod quæ iuſta, & honeſta vidētur, ét ſi nō ſint, multi eligerent agere, poſsidereq;, & videri hominibus hæc habere: nemo aūt ſatis habere ſe putat ſi quæ bona duntaxat vidētur poſsideat, ſed quæ reuera bona ſint, oēs quærunt, opinionē verò in his quiſq; contēnit? Et maximè quidem. Bonū quidem aīa omnis expetit, eiuſq; gratia agit oīa, augurans eſſe aliquid: dubitat tamen, neq; ſufficienter quid ſit cōprehendere pōt, neque fidei ſtabili inhærere, quali vtitur circa alia: atq; idcircò & in alijs fallitur, cū quid vtile ſit, iudicare pergit. An circa id cū tale ſit ac tantū, ſimiliter cęcos eſſe debere dicemus illos quoq; præſtantiſsimos in ciuitate viros, quibus

Idea præſtantia, & vtilitas in cognoſcendis rebus.

vniuerſa committimus? Minimè oīum. Reor equidem, eum qui neſciat, vt nunc ferè accidit, qua ratione iuſta & honeſta, bona ſunt, haud multi faciendum ſanè cuſtodē ſeipſum exhibere poſſe. Auguror aūt neminē ipſa prius quàm bonum ſufficienter cognoſciturum. Scite auguraris. Perfectè igitur diſpoſita nobis erit Reſp. ſi cuſtos horū peritus eam reget. Ita neceſſe eſt. Verùm tu, ò Socrates, vtrum bonum ipſum dicis eſſe ſcientiam, vel voluptatem, vel aliquid aliud præter hæc? Iamdiu compertum habeo Adimante tibi nō ſatis fore, ſi ſententias aliorū retuliſſem. Haud decere mihi videtur, ò Socrates, opiniones aliorū referre poſſe, ſuam verò nequaquam, hoīem præſertim tādiu in his verſatū. An decere putas, vt de ijs que quis ignorat, quaſi ſciens loquatur? Nullo modo quaſi ſciens, ſed vt quaſi ex opinione proferens quæ ſentit. An neſcis opiniones omnes abſq; ſcientia turpes eſſe, quarū quæ optimæ, cæcæ ſunt? an eos qui abſq; intelligentia verum aliquid opinātur, differre ab illis exiſtimas, qui licet cæci ſint, recto tamen tramite gradiūtur? Nihilò. Vis ergo turpia contemplari cæcaq;, & obliqua, cùm liceat ex alijs perſpicua pulchraq; audire? Age per Iouem Socrates, ne deſiſtas, cū ad calcem ferè perueneris. Sufficiet. n. nobis, ſi quemadmodū de iuſtitia temperantiaq; & alijs tractauiſti, ita quoq; de bono tractaueris. Mihi quoq;, ò amice, valdè ſufficiet. At vereor ne vires deficiant, atque ego ſupra vires auſus, ineptior appaream, riſumq; audientibus moueam. Ceterum, ò viri felices, quid ipſum bonū ſit in præſentia dimittamus. Eſt. n. vt mihi videtur, præſentem ſupra contemplationē. Quis aūt appareat boni ipſius filius, quiſq; ſimilimus ei ſit, ſi vobis placet, dicam: ſin minus, dimittā. Dic age. patrē verò poſteà declarabis. Vellē equidem, vt & ipſe explicare poſſem, & vos percipere, non ſolū boni partus vt nunc, ſed ipſum bonū. Hūc ergo ad præſens partū boni ipſius filiumq; accipite. Cauete tamē, ne inſcius ipſe vos decipiam, vanam reddens de filio rationem. Cauebimus id pro viribus. Dic modò. Dicam equidē, ſi prius repetamus inuicē cōfirmemuſq; quæ ſuprà memorata ſunt, & aliàs ſæpenumerò dicta. Quæ nam? Multa quidē pulchra, & multa bona, & ſingula ſimiliter eſſe dicimus, & oratione diſtinguimus. Dicimus profectò. Atqui & ipſum pulchrū, & ipſum bonum inducimus, ac ſimiliter in oībus, quæ vt plura ponebamus, vnū rurſus ponimus ſecundū ideā vnā cuiuſq; tanquā vna ſit, & quod vnumquodq; eſt, appellamus. Vera hæc ſunt. Et hæc quidem videri dicimus, non aūt intelligi: ideas aūt intelligi, non videri. Sic eſt oīno. Qua potētia è multis quas habemus, quæ patent oculis cernimus? Viſu. Non ne & auditu quæ audiuntur, & alijs ſenſibus omnia que ſentiuntur? Quid ni? Nunquid animaduertiſti quàm perfectā ſenſuū autor vim fabricauit ad id, quod videre, & id quod videri dicimus? Non ſatis. Sic autem cōſidera. Eſt ne auditui, atq; voci alio genere opus ad hoc, vt ille quidē audiat, hæc audiatur? Quo tertio abſente, ille non audiet, iſta non audietur. Nequaquam. Arbitror equidem, neq; alijs multis, ne dicam nulli, tali quodā opus eſſe. An tu talē aliquā vim reperis? Minimè. An non aduertis viſus ipſius & eius quod viſui ſubiacet vim, tali aliquo indigere? Quo pacto? Præſente oculis viſu, ipſiſq; ad ſpectandum directis, præſente item colore, niſi adſit & genus tertium proprie ad hoc natura aptum, neq; viſus videbit quicquā, neq; videri colores poterunt. Quid nam id eſſe dicis? Quod tu lumen vocas. Vera loqueris. Profectò viſibilis ipſius vis, & videntis potētia iugo quodam aliorū oīum coniugantiū maximè honorando iunctæ ſunt, non exigua quadam ſpecie, ſi modò contēnendū nō eſt lumen. Longè abeſt, vt contemnendū ſit. Quē potiſsimū deorū cœleſtium huius cauſam putas, cuius lumen efficit, vt & viſus noſter ꝗ optimè cernat, & oculis obiecta cernantur? Quē tu putas & alij. Nempè de ſole interrogas. Ita verò ad hunc Deum ſe viſus habet. Quō? Viſus ſol non eſt, neq; oculus cui ineſt viſus, ſol eſt. Non certè.

Quæſtio de bono difficillima.

Filius boni hoc eſt ſol.

De medio inter ſenſum & ſenſile.

Lumē medium inter viſum & colorem.

Sol vt intercedat inter viſum, & viſibilia.

certè. Sed ex oĩbus ſenſuũ organis id maximè ſolis particeps. Multũ ſanè. Nõne & vim quam haber, ex ſole infuſam ſeruat? Prorſus. Quinetiam ſol viſus non eſt. Cauſa verò ipſius eſt, ab eo proſpicitur. Sic planè. Nunc me vocare boni filiũ dicito, quem ipſum bonum in hac ſecũ genuit cõparatione conſimilẽ: vt quemadmodũ ipſum in loco intelligibili ad intellectũ, & ea quæ intelliguntur, ſe habet, ſic & iſte in loco viſibili ad viſum ſe habeat, & ad ea quæ videntur. Quo pacto? Latius explica. Oculi porrò, quoties non ad ea vertuntur, quorũ colores diurnus ſulgor illuminat oſtenditq́;, ſed ad illa quæ nocturnis radijs attinguntur, cæcutiunt hallucinanturq́;, & propè cæci eſſe videntur, ac ſi purus in illis viſus nõ inſit. Sic accidit. Quoties verò ad ea quæ ſol illuſtrat, perſpicuè cernũt, iiſdemq́; ipſis in oculis eſſe viſus apparet. Eſt ita. Sic & de aĩo cogita. Quando.n. illi inhæret in quo veritas & ipſum ens emicat, intelligit illud cognoſcitq́;, & intellectũ habere videtur. Sed cũ ad id fertur, quod tenebris eſt permixtũ, quod videlicet generat atq; corrumpitur, eius obtunditur acies, opinioneſq́; verſat varias, ac mentis expers eſſe videtur. Sic apparet. Illud igitur quod veritatẽ illis, quę intelliguntur præbet, & intelligenti vim ad intelligendum porrigit, boni ideam eſſe dicito, ſcientiæ & veritatis, quæ per intellectũ percipitur, cauſam. Cum verò adeò pulchra duo hæc ſint, cognitio ſcilicet ac veritas, ſi bonũ ipſum aliud quàm iſta & pulchrius æſtimabis, rectè putabis. Et quemadmodũ lumen ac viſum ſolis ſpeciẽ quandã habere exiſtimare decet, ſolem verò ipſum eſſe nequaquam: ita cognitionem & veritatẽ, boni ipſius ſpeciem habere quidem aliquam, eſſe verò ipſum, minimè. Auguſtior.n. eſt ipſius boni maieſtas. Decus narras inæſtimabile, ſi ſcientiam quidem & veritatem præbet ipſum, verùm decore hæc ſuperat. Neque enim voluptatem ipſum eſſe dicis. Bona verba quæſo. Atq; ita planius eius imaginem contemplare. Quomodo? Solem quidẽ dices, vt arbitror, ijs quæ videtur non modo videndi præbere potentiam, verumetiam generationem, augmentũ, nutritionẽ, cùm ipſe tamen generatio non ſit. Quo enim pacto? Atque ita dicas bonum ijs quæ cognoſcuntur dare, non modo vt cognoſcantur, ſed eſſe inſuper & eſſentiam elargiri, cum ipſum eſſentia non ſit, ſed ſupra eſſentiam, dignitate ipſam & potentia ſuperans. Aedepol mirabilis hic exceſſus. Huius certè tu cauſa es, qui me compuliſti ad ea quæ mihi de hoc viderentur aperienda. Neque dum etiam deſiſtas, ſed abſolue pręcipuè ſolis comparationem, ſiquid eſt prætermiſſum. Atqui multa prætermittuntur. Ne minimũ quid omittas. Reor equidem multa præterea ſuperſore, veruntamen quotcunq; ad præſens referri poterunt, haud ſponte dimittam. Ita precor. Cogita duo hæc eſſe, & vnum quidem in genere locoq; intelligibili regnare, alterum inuiſibili, ne ſub cœlo, inquiens, videar te circa nomen decipere. Attamen ſpecies duas habes, viſibile ſcilicet & ipſum intelligibile. Habeo equidem. Perinde ac ſi acceperis lineam in duas æquales ſectam portiones, & vtranq; rurſus partem ſimili rõne diuiſeris: ita nũc oblatũ tibi genus vnum viſibile, intelligibile alterum, in duo rurſus ſecundũ claritatem & obſcuritatem vtrunq; diſtingue. In genere quippe viſibili portio vna imagines continebit. Voco autẽ imagines, primum vmbras. Deinde ſimulacra quæ in aquis apparent, & quæ in corporibus dẽſis, lenibus, terſis ac lucidis, & omne quodcunq; tale, ſi tenes. Teneo. Portio verò altera comprehendet ea quorum hæ ſimilitudines quædã ſunt, animalia videlicet quæ apud nos ſunt & plantas, & vniuerſum fabricæ genus. Sic pono. An vis præterea ſecundum verum & non verum dicere genus hoc diſtingui? vt quemadmodum ſe habet quod opinione fingitur ad id quod ſcientia noſcitur, ita ſimulacrũ ad illud cuius eſt ſimile? Valde. Cõſidera iterũ intelligibilis ſectionem. Quo pacto? Vnum quidem ipſius genus eſt quod inquirit animus his vtens velut imaginibus quæ prius diuiſa ſunt, compulſus ex ſuppoſitionibus nõ ad principiũ, ſed ad finem procedere. Alterum verò quod excogitat animus, ex ſuppoſitione procedens ad principiũ non ſuppoſitũ, nec imaginibus vtens quibus ad genus alterũ vti ſolemus, ſed in ipſis ſpeciebus per ipſas progrediens. Haud ſatis quæ dicis intelligo. At.n. facilius per hæc intelliges. Arbitror te nõ latere, quòd qui circa geometriã & arithmeticã & cęteris generis eius verſantur, ſupponunt quidẽ par & impar & figuras ac tres ſpecies angulorũ, & horũ ſimilia in argumentationibus ſingulis, & his poſitis tãquã cuilibet manifeſtis, rõnem de his nullã exigendã putant. Atq; hinc incipientes ad alia iã deſcendunt, & ad illud tandẽ perueniunt quod quærebant. Prorſus id noui. Enimuerò & illud noſti, quòd & ſupradictis ſpeciebus vtuntur, deq; illis verba faciũt: quanquã non ad eas mentẽ dirigunt, ſed ad illa potius quorũ iſta ſimulacra ſunt, ad quadrangulũ ipſum videlicet, ipſumq́; diametrũ, non ad ea quæ ſcribunt. Et in alijs eodẽ modo, ſpeciebus quidẽ hiſce quas deſcribũt figurantq́;, quarum & vmbræ ſunt, & in aquis imagines, tanquam imaginibus quibuſdam vtuntur, affectantes illa conſpicere, quæ non aliter quàm cogitatione percipiuntur. Vera loqueris. Hanc generis intelligibilis ſpeciem ſuprà dicebam, ad cuius inueſtigationem cogi aĩum ſuppoſitionibus vti, ad principium non euntẽ, vtpotè qui ſuprà ſuppoſitiones aſcendere nequeat, vtaturq́; imaginibus his quæ ex inferioribus ſunt ad ſuperiorũ ſimilitudinẽ cõparate, atq; ita opinione cõceptæ diſtinctæq; ſunt, quaſi ad illa perſpicuè cõferant. Intelligo equidẽ dici abs te quod in geometria & alijs eius germanis artibus fieri ſolet. Alterã intelligibilis partẽ ad illud referre me ſcito, quod ipſa ratio per demõſtrãdi facultatẽ attingit, dum ſuppoſitiones nõ pro principijs habet, ſed reuera pro ſuppoſitionibus accipit, tanquã gradibus quibuſdã & adminiculis vtẽs, quouſq; ad illud quod non ſupponitur, ad principium videlicet veniẽs vniuerſi ipſum attingat, & rurſus adhæreat illis quæ principio hærent, atq; ita ad finẽ vſq; perueniat, nullo protſus ſenſibili vtens, ſed ipſis ſpeciebus, per ipſas, atq; ad ipſas progrediens. Intelligo tandem, quanquam minimè ſufficienter, vt cuperem. Videris.n. mihi magnum opus proponere. Moliris quidẽ diſſerere, partẽ illam verè exiſtentis & intelligibilis generis, quã per demonſtrationis ſcientiã ſpeculamur, illa eſſe clariorem quam ex illis ſcientijs, quæ artes appellantur, inueſtigamus. In quibus pro principijs ſuppoſitiones habentur, & qui iſta conſiderant, cogitatione coguntur non ſenſibus intueri. Quoniam verò ad principium non aſcendunt, ſed ex ſuppoſitionibus indagant, intellectum circa hæc habere tibi nequaquã videntur, licet cũ principio intelligibilia ſint. Videris aũt mihi geometricarũ & ſimilium rerũ habitum cogitationẽ potius appellare quàm intellectũ, quaſi cogitatio inter opinionem & intellectũ medium teneat. Sufficienter admodum percepiſti. Atq; ad has quatuor proportiones, quatuor iidem animi affectiones accipe. Intelligentiã quidẽ ad ſupremum ipſum, ad ſecundum cogitationem, ad tertiũ fidem, ad poſtremum verò aſsimulationẽ ſiue imaginationem. Hæc præterea inuicẽ alternæ ratione proportionis ordina, vt ita hæc claritatem participent, quemadmodum illa circa quæ ſunt, veritatem. Intelligo equidẽ, & quod dicis admitto, & ut iubes ita diſpono.

Quomodo bonum genuit filium ſibi conſimilem.

Vt viſus ad ſolem, ita anima & intellectus ad bonum & intellectum.

DIALOGVS SEPTIMVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

SApientes diuino ingenio præditi omne mentis ſtudium à terrenis ad cœleſtia, à mobilibus ad immobilia, ab his quæ ſentiuntur, ad illa quæ ſuperant ſenſum pro viribus conuerterunt. Conſiderantesq́ue mundi machinam & vnam eſſe, &

mirabiliter ordinatā, neque tamen ex ſeipſa poſſe conſiſtere, cùm ea diuerſis componatur atque mutetur, meritò cognouerunt ab alio dependere: ab alio inquā vno, atq; ſapientiſſimo, qui & vnum conficiat opus ex multis, & id vnum vbique ordinet ſapienter, regat præterea & potenter, opus videlicet ingens atque multiplex, motu quidem perpetuo, atque rapidiſſimo, non tamen aberrante reuolutum: ducat quoque benigniſſimè ſingula ad bonum mirifica tum commoditate tum facilitate currentia. Quamobrem communi quadam conceptione Deum eſſe pariter cōſenſerunt, vnum vniuerſi regem potentem & ſapientem atque clementem: quem & terreni reges, rerumq́ue publicarum gubernatores pro viribus debeant imitari. Poſt communem hanc de Deo conceptionem gemina rurſus via ad Deum cœperunt planius atque propriùs proficiſci, per alteram quidem negando, per alteram referendo. Nam illa quid ipſum bonum, id eſt, quid Deus non ſit argumentantes, probauerunt neque eſſe quicquam ex his quæ capiuntur ſenſibus, neque ex his quæ mente comprehenduntur. In hac autem & creaturas ad creatorem, & viciſſim creatorem referentes ad creaturas, excogitarunt qua ratione & creator ſingula faciat atque perficiat, & creaturæ ad ipſum ſeſe vel habeāt, vel imitari, vel conſequi poſſint. Hactenus procedere philoſophantis ingenium Plato noſter & in Parmenide monſtrat, & libro ſuperiore cōfirmat. Quod Dyoniſius quoque Areopagita maximè comprobat. Procedere inquam hucuſque tum radio quodam ab initio menti ſemel infuſo, cum accedente lumine diuinitus mentes aſſiduè colluſtrante. Ac verò quid ipſum in ſe bonum ſit, id eſt diuina ſubſtantia, quemadmodum & in Parmenide, & hic oſtendit, nemo per eiuſmodi vias aſſequi poteſt, ſolùm verò per has illuc denique peruenire, vbi diuinum bonum ob ſolam benignitatem ſuam amatorem ſuum propiùs accedentem & propria luce format, & calore ſouet, & poteſtate transformat mentem, tum demū cognoſcentem Deum cùm ipſa iam facta ſit Deus. Quod quidem in epiſtolis quoque ſignificat. Poſtquam verò deum philoſophus contemplatus fuerit cœleſtia gubernantem, tunc ſolum, & ſolus poterit terrena diuinitus gubernare. Qua quidē in re Plato Minoem laudat ab Ioue prius contemplando petentem leges quam ad homines promulgaret.

Mitto quātum multi laudent Scipionem, quòd Ioue magiſtro ad ſemp. accedebat. Quid de Numa Pompilio dicam, ciuitatem religioſis legibus gubernāte? Nonne & Moſaicæ leges quibus Dei populus diuinè gubernaretur. Deo ipſo docente ad homines peruenerunt? Hinc Ariſtoxenus narrat philoſophorum Indorum myſteria, quibus continetur, abſque diuina regula, & hac quidē à Deo demonſtrata, non poſſe quicquam vel priuatim vel publicè rectè feliciterque vnquam adminiſtrari. Quoniam verò idem Aegyptij compertum habebant, ſolis philoſophis, & his quidem abſolutis atque inſuper ſacris regni gubernacula concedebant. Atque vſque adeo putabant nihil abſque diuino auxilio poſſe feliciter agi, vt omnia publica à ſacris votiſq; auſpicarentur. Nihil rurſus abſque diuina quadam inſpiratione intelligi poſſe adeo aſſerebant, quemadmodum refert Iamblicus, vt omnes apud illos philoſophantium libri Mercurij Dei nomini ſint adſcripti, quaſi non hominum ſint inuenta, ſed Dei. Quòd Timæus quoque ſignificat dicens philoſophiam donum eſſe diuinum. Ciuilem quoque peritiam eſſe diuinum munus in Protagora & Politico docet. Atque vt ad hunc ſeptimum redeamus, non admittit quenquam ad hanc ſuam rempubl. gubernandam, niſi quem conſtiterit diuina quadam tam indole quàm educatione vtrunque donum diuinitus accepiſſe: quem ſolum vbique legitimum ciuem philoſophumq́ue appellat. Sed cur diuino ad id munere opus eſſe dicit? Mitto nunc alias rationes. Quia videlicet cùm difficilimum cuique ſit ſeipſum feliciter gubernare, certè impoſſibile eſt ciuitatem, ex tam multis, diuerſiſque compoſitam, cui & quotidie innumerabiles incertique immineant caſus, beatè vnquam abſque Deo beatitudinis autore componere. Hinc factum eſt vt quælibet ciuitas proprium quoddam numen agnouerit, quaſi patronum. huius verò numinis vicarium & interpretem eſſe Plato vult ciuitatis gubernatorem qui inſtar numinis & diuina contempletur, & humanis inde prouideat. Quamobrem malos homines quaſi diuini muneris omnino expertes à repub. procul expellit. Solos autem accipit bonos. Neque tamen omnes. Nam ignaros theologiæ appellat cæcos atque ſomniantes, vtpote qui rerum imagines pro rebus accipiant: ſtultum verò cenſet ciuitatis cuſtodiam cæcis ſomniantibuſque commendare. At verò theologos, qui nullum adhuc humanarum rerum vſum teneant, non prius ad publicas res gerendas admittit, quàm priuatis leuioribuſq́ue tractandis aſſuefecerit. Concludit interea nulli magiſtratum eſſe dandum, niſi cuius vita ſit melior magiſtratu, ipſumq́ue magiſtratum neque petat neque etiam appetat. Tu verò vbi Plato in erudiendo ciuili philoſopho imaginem proponit ſpeluncæ, & vinculorum, & luminis cuiuſdam, vmbrarumque & aquæ, Speluncam intellige hunc quem videmus mundum, ſi ad mundum inuiſibilem comparetur. Vinculum verò corpus humanum, ſiue potius perturbationem animum corporis alligantem. Vmbras autem res omnes quæ ſenſus mouent. Sunt enim hæ verarum rerum, id eſt idearum vmbræ. Quòd autem dicit animum non abſque offenſione repente tum ab inuiſibili mundo deſcendere ad viſibilem, tum viciſſim aſcendere, duobus more Platonico modis potes accipere, tum in hac vita, quando videlicet abſque medio ab hoc humanorum ſtudio, ad ipſum ſupremum diuinorum ſtudium, atque contra tranſitur, tum inter hanc vitam atque alteram. Quando ſcilicet anima vel impura à corporis tenebris ad diuinum migrat lumen, ſub quo caligat prorſus & cruciatur, vel à diuino lumine in corpus elementale deſcendens diu cæcutit atque turbatur. Memento verò luminis proprium eſſe omnia facere atque demonſtrare, idq́ue eſt triplex, diuinum, intellectuale, viſibile. Diuinum appellari ſolis vtriuſque ſolem. Intellectuale, ſolem angelicum nominari, ſolis mundani ſolem. Viſibile denique lumen, eſſe cœleſtem ſolem eiuſq; fulgorem. Quemadmodum verò fulgor à cœleſti ſole per omnia ſe diffundens, eſt imago actuſq; ſolis, ita & lux quæ ineſt ſoli, imago eſt actuſq; mentis angelicæ. Lumen deinde in angelo diuini luminis actus eſt & imago. Et quemadmodum viſibile lumen in natura perſpicua duntaxat recipitur, ſic inuiſibile in perſpicaci natura. Tres eiuſmodi ſoles Iulianus Platonicus in libro De Sole deſcribens, addit ex Phœnicum theologia, viſibile lumen eſſe diuinæ angelicæq; intelligentiæ actum quendam perennem per ſolarem feneſtram ad oculos emicantem, atque inde per materias paſſim perſpicuas quaſi conuenientes ſibi diffuſum. Cæterum ne diffidas lumen hoc apparens eſſe luminis non apparentis imaginem, ſcito id lumen non eſſe corpus. Corpora enim abſque offenſione inſectioneq; penetrat. Item non fieri propriam compoſiti corporis qualitatem. Alioquin & propriam requireret qualitatem elementorum calidam ſiue frigidam in eo præcedentē, quod ipſum ſit ſuſceptum, & recedente ſole ad tempus in perſpicuo remaneret. Item dimenſioni propriæ non aſtringi. Non.n. tempore peruenit, vel partem nunc illuminat, & poſt partem. Adde quod amplum abſque ſui diſſipatione implet, viciſſimq; in anguſtum ſine vel ſui vel vaſis confractione momento ſe colligit. Neq; propriè corporeū eſt, ſed inter incorporea & corporea medium, & profectò propria cœli qualitas, cuius natura incorporeis eſt quàm proxima. Cōmunicatur quoq; elementis duntaxat perſpicuis, in hac ipſa perſpicuitate cęlo ſimilibus: perſpicuis inquā primo lumen, deinde calor, opacis aūt calor lumē, verò primò nō prius quàm per calorem ad naturā perſpicuā redigantur. Corporibus autē opacis, in quibus natura terrea dominatur, non infunditur. Non quia penetrare nō poſſit, quandoquidem & cryſtallū penetrat opacis multis ſolidius, ſed quia natura terrea à natura cęleſti alieniſſima cęleſtis qualitatis capax eſſe non poteſt. Cōicat tamen opacis calorem vt diximus, nō tam proprium cœlo quàm lumen. Cœlū enim quia lucet, ideo calet. Quòd aūt lumen à cęlo in perſpicua noſtra diffuſum, ſolis imago rurſus debeat appellari, hinc apparet, quòd ipſum eſt imaginum omnium cōis propriaq; origo. Imagines.n. rerum ſub ipſius fulgore reſultant, ipſumq; eſt imago tam potens, vt appareat non ſolū quando à ſpeculari corpore reſilit, ſed etiam quādo à ſole proſilit, quod cæteris imaginibus minimè conuenit, oēs tamen incorporeæ ſunt, ſiquidē per totū momento ſe fundunt eodemq; in puncto abſq; mutua confuſione ſunt multæ. Incorporeum ergo eſt & lumen, cuius id virtute perficitur. Proinde momento ſolis radiū ſecum ferre actū lucis vimq; caloris. Ac per lucē quidē referre diuinę & angelicæ intelligentiæ claritatē. Per calorem verò vtriuſq; voluntatis charitatiſq; affectum. Cū verò ſuperi quemadmodū & artifices, opera per voluntatem potius quàm per intelligentiā agāt, meritò viſibilis hic radius ex inuiſibili illorū radio profluens, per calorem agit ſingula quæ gignuntur, potius quàm per lucem.

Imò verò per lucem agit, ſed rerum imagines ſpirituales, per calorem verò corporeas qualitates. Calorq́ue hic ita dependet à luce, quemadmodum in diuinis per intellectum idealiter repræſentantur omnia, per affectum inde ſurgentem omnia generantur. Nos verò hinc admoniti ſi natura terrea lumen cœleſte non recipit, terrenos à nobis affectus longius expellamus, vt diuino lumine impleamur. Ac ſi vltimum corpus non accipit primi lumen, niſi caleat inde prius ſimileq; reddatur: eia nos quoq; mentium vltimi flagremus prius amore primæ, vt amore purgati factiq; ſimiles luceamus deinde diuinitus, ac pleno iā lumine gaudeamus. Sed reliqua iam huius ſeptimi perſtringamus. Quoniam igitur triplex lumen eſt, vt diximus, viſibile ſcilicet, & intellectuale ſupra viſum, & diuinum ſupra intellectum, ideo Plato in tribus gradibus mentionem hic facit de lumine, ſcilicet in cauerna, in nocte, in die, tria videlicet lumina illa ſignificans. Ter quoque mentionem facit de aqua, in cauerna, in nocte, in die. ſicut enim lumen & facit & demonſtrat omnia, ſic aqua lauat omnia atque repræſentat. per primum quidem ſignificat mores, per ſecundum verò contemplationem. Et vtrunque tribus gradibus peragit. Nempe per moralem ter lauat & purgat, primo quidem amputando ſecundos motus per virtutes ciuiles, deinde eoſdem per virtutes purgatorias extirpando, tertio per virtutes animi iam purgati motus primos abſolutiſſimè moderando, vnde iam ad

exemplares

exemplares quæ in Deo ſunt, virtutes perueniatur, præſertim per contemplationem. Cuius quidem tres ſunt gradus, quos refert aqua ter nominata, quatenus ipſe imagines repræſentando, refert intelligentiam. Diuina ſiquidem in tribus, vt ita dixerim, aquis repræſentari videntur. Primo quidẽ licet confuſius, in rationibus phyſicis: Secundo diſtinctius in mathematicis: Tertio clariſſimè in metaphyſicis penitus abſolutis. Formas quidẽ phyſicas Plato omnino materiales appellat, quia & cũ & propter materia indigent, & abſq; illa cogitari non poſſunt. Mathematicas verò formas nõ adeo materiales, quia & propria nõ egent materia, ſed aut cũ tenuem vt dimenſiones, aut nulla, vt numeri: atq; hæc ſine materia licet excogitare. Diuinas deniq; formas omnino immateriales exiſtimat, ſeſeq; veras, quarũ imagines quidẽ ſint mathematicæ formæ, vmbræ verò res naturales, myſteriũ verò hoc eſt Pythagoricũ. Cũ ergo animaduerteret Thaletem, Democritũ, Anaxagoram, tã negligentes in rebus diuinis fuiſſe, quàm diligẽtes in naturalibus, Pherecydem contrà & Pythagorũ Pythagoreosq; oẽs mathematicorũ principes, pariter ſummos extitiſſe theologos, moribusq; diuinos, meritò partim ratione, partim experientia concluſit curioſum naturalium ſtudiũ animam ſæpiſſime à diuinis auertere. Quã & Salomon propterea occupationẽ peſſimam iudicauit, & miſeros qui nimiũ occuparentur in ea. Eoſdem in Phædone Socrates deteſtatur, eos inquam qui naturaliũ effectuum cauſas, duntaxat ad qualitates quaſdam elementales curſuſue referentes, in eiuſmodi principio & fine quieſcunt, neq; ſummum vniuerſi principium finemq; perquirunt. Quamobrem Septimus hic liber vbi animam ad ſummũ bonũ ſolemq;, id eſt Deum, ideasq; diuinas quaſi ſtellas conuenientibus perducit gradibus, nullã in ipſo aſcenſu naturalis peritiæ efficit mentionẽ. Sed mathematicos quoſdam gradus ad diuina cõmodius perducentes adducit in mediũ: inter quos duo ſunt pura. Arithmetica enim circa puros verſatur numeros, & geometria circa puras dimenſiones. Tres verò gradus ſunt mixti. Nam Muſica numeris addit voces motusq; ad auditum præcipuè pertinentes. Stereometria verò dimenſionibus addit pondera. Aſtronomia numeris dimenſionibusq; cœleſtes ſphæras motusq; metitur. Vtitur aũt Plato naturali peritia in deſcenſu potius quàm aſcenſu, quemadmodũ in Timæo & Philebo atq; Parmenide, & alibi ſæpe docet. In deſcenſu.n. per diuinas naturalium cauſas, naturalia vult principalia demonſtrari. In aſcenſu verò per anxiã naturalium curam, tanquã à diuinis valde remotam, diuertere ab illis animam putat potius quàm conuertere. Omnino aũt & actiones omnes etiam ſi honeſtiſſimæ videantur, nihili pẽdit, niſi ad diuini boni imitationẽ conſecutionemq; conducant: & ſpeculationes ſimiliter omnes vel negligit, niſi ad diuinũ bonum inueniendum conferant, vel etiam deteſtatur, ſi quo pacto nos inde diuertant. Proinde totum philoſophiæ ſtudium eſſe vult à ſenſibilibus cõuertere ad intelligibilia, ad ipſumq; bonum, quod intelligibilium lumen eſt ſupremũ, aſcendere. Atq; quemadmodum ſe habet viſus ad viſibilium ſummũ, id eſt ſolẽ, ſic intellectum ad ſummũ intelligibilium lumen, ſcilicet Deũ ſe habere. Ergo ſicut ſol generat oculũ, & generando vim videndi largitur, & genito actum videndi continuè præſtat: ſic Deus & intellectum creat, creandoq; intelligendi vim præbet, & creato continuè actum intelligendi. Rurſus quemadmodũ circa oculum nihil opus eſt ab arte fieri, niſi purgare ipſum atq; conuertere: ita circa intellectũ duo duntaxat præſtat philoſophia, purgando ſcilicet ipſum tum à perturbationibus, tum à falſis opinionibus, atq; cõuertendo per rationes exhortationesq; à ſenſibilibus formis ad intellectuales nobis inſitas formas, perq; has ad formas intelligibiles .i. ideas. Rurſus per ideas ad diuinã mentã, qua comprehenduntur ideæ, ab hac deniq; ad diuinũ bonum, idearum principium atque lumen. Cùm ergo dicit animam à lucerna ad lunam, à luna ad ſolem attolli, ſignificat à formis naturalibus ad mathematicas, ab his ad diuinas deniq; eleuari, non docendo quidem: diuina enim, vt tradit in epiſtolis, doceri non poſſunt: ſed purgando potius atq; conuertẽdo. Nam his peractis, ſicut ſol qui eſt viſibilium lumen, monſtrat oculo viſibilia, ita ipſum bonum quod intelligibilium lumẽ eſt, intelligenda intellectui patefacit. Sed de his in Theologia noſtra latiſſime. Itaq; nemo mirari debet Platonẽ, doctrinali ſcribendi ordine vti rarius, purgatorio verò atq; exhortatorio, id eſt cõuerſorio ſemper. Poſt hæc nota ea eorum numero quæ ſentiuntur, illa potiſſimum intelligentiã excitare, quæ haud planè per ſenſum à ſuis oppoſitis diſcernuntur, ideoq; intelligentia indigẽt diſcernẽte. Itẽ numeros nõ eſſe corporeos. Siquidẽ nihil aliud numerus eſt quàm vnitas repetita. Vnitas autem non eſt corpus: non.n. in partes diuiditur: quæ ſi fingatur diuidi, nõ ſecatur, ſed potius multiplicatur, multiplicatur inquam in ſeipſam, non in partes vllas: pars enim quælibet toto ſolet eſſe minor. Nulla verò vnitas vel maior, vel minor eſt vnitate. Atqui hæc ipſa vnitas numerusq; ad incorporeã nos eſſentiã erigunt: ſimiliter quoque figuræ quarũ ratio vera in mente reperitur potius quàm in corpore. Similiter aſtronomia ea ordine cœli motoris rationẽ indagere videtur. Eũ Plato aſtronomũ negat ſuperna ſuſpicere, qui ab ipſo cœlo nõ proſpexerit ſuper cœlum, præſertim quia cœleſtia cũ integrũ non impleant ordinẽ, nimirũ à ſuperiore quodã & integro ordine pendent. Deridet & muſicũ niſi à conſonantia vocis ad intellectualẽ ſe recipiat cõſonantiæ rationẽ. Deniq; dialecticam, id eſt metaphyſicam ſiue theologiam omnibus facultatibus anteponit, & ducentem omnes, & ad ſuum officium vtentẽ miniſterio ſingularum. Officium verò eius eſſe, per totã ipſius quod dicitur entis, progredi latitudinem, atque ad ipſum bonum totius entis cauſam ſe conferre, & in ipſo entium ordine quid vnumquodque ſit definire, rationẽ cuiuſque eſſentiæ aſſignando, quid ne quamlibet ſequatur eſſentiã demonſtrare. Cæteras autẽ facultates præ huius nobilitate iudicat eſſe ſeruiles. Aut enim ad opiniones hominum declinant, vel ad generationes compoſitionesq; inferiorum, vel ad cultum eorum quæ gignuntur: aut ſaltẽ & ſi ad incorporea ſeſe pro viribus erigunt, nihilominus circa illa quodammodo ſomniant. Quales eſſe inquit mathematicas diſciplinas. Mox verò duo ſubiungit genera, eſſentiam ſcilicet, atque generationem. Ad illam quidem intelligentiam, ad hanc autẽ opinionem exiſtimat pertinere. Rurſus in intelligentia ſcientiam quidem dicit eſſentiam conſequi ad dialecticum pertinentem, cognitionem verò ſequi eſſentiam, & ad mathematicũ attinere. In opinione ſimiliter fidem imaginationemq; connumerat: & per illam quidem corpora percipi, per hanc verò imagines corporum atque vmbras. Deinde concludit cæteras facultates abſque dialectica eſſe cæcas. Atque eas ſimul & dialecticam inſuper vanas eſſe, niſi ipſam boni ideã perſpicuè nouerint, perq; ipſam in ſingulis ſciant à falſo vera bona diſcernere. Eum verò qui boni ignorauerit rationem, & inſomnijs hic illuſum turbari, & ad inferos deſcendentem illudi magis atque vexari. Subdit eum hominem eſſe claudum qui ad alterutrum, ſiue ad agendum, ſiue ad ſpeculandum ineptus ſit atque imperitus. Quapropter ad gubernandum eligit illos, qui ad vtrunque & apti natura ſint, & diſciplina ſufficienter inſtructi. Interea nota mendacem quaſi mancum & mutilatum à rep. excludẽdum. Mendacem verò nominat, & qui dedita opera mentitur alijs, & qui per ignorantiam mentitur ipſe ſibi. Memẽto & labores animi grauiores eſſe quàm corporis, ideoq; in iuuentute diſcendum, liberaleſq; diſciplinas procul à ſeruitute docendas. Neq; tamen dialecticam adoleſcentibus eſſe tradendam. Quod philebus quoque non docet. Nam vt Phædrus quoque diſtinguit, duo nobis omnium in ſunt duces, innata videlicet cupiditas voluptatũ, & acquiſita quædam per educationẽ opinio, dictans honeſta & iuſta nobis à legibus diffinita in omnibus eſſe ſeruanda. Duo verò hi duces ſæpiſſimè in contraria diſtrahunt. Quoniam verò diſſerendi facultas ſi tradatur adoleſcentibus, opinionem honeſti debilitat, vnde euadunt intemperantes, imò & ſuperbi & impij, vt in Philebo quoque & Legibus legitur, idcirco antè trigeſimum ætatis annum in mathematicis erudiendi ſunt, atque in publicis negotijs per interualla pariter exercendi. Cùm verò ad trigeſimum peruenerint, ad dialecticam admittendi, ita tamen, vt rurſus per interualla reuocentur ad publicas actiones. Tu verò diſſerendi induſtriam à forma quidem ſua Dialecticam nomina, ab exordio Logicam, à fine Metaphyſicã atque Theologiam. Scito & ad eiuſmodi dialecticæ finem quaſi diuinum homines in quinquageſimo ætatis anno vocari, propterea quòd ad diuinorum intuitum purgata mente opus eſt atque ſerena. Interea hæc animaduerte, quod & hic & in Theologia ſæpius vſurpamus, à Platone notari tria quædam, radiũ ſcilicet, lumenq; & lucem. Radium quidem eſſe ſingulis mentibus ſicut & oculis proprium & naturaliter inſitum. Lumen verò cunctis oculis eſſe commune. Lucem denique diuinam præeſſe lumini mentium omnium communi, quemadmodum lux in ſole præeſt lumini oculorum æquè communi. Concludit ciuem poſtquam boni ipſius lucem & per radiũ inde ſibi naturaliter inſitum, & per lumen eiuſdẽ rurſus infuſum fuerit contemplatus, oportere ciuitatem ad boni ipſius exemplar pro viribus gubernare.

POST hæc naturam, inquam, noſtram, quod ad eruditionem & ruditatem attinet, tali quadam imagine contemplare. Finge animo ſubterraneũ ſpecus inſtar domicilium, cuius ingreſſus longiſsimus verſus lumen in antrum totum pateat. In eo homines nutritos à pueritia ceruicem & crura ita deuinctos, vt & immobiles permanere cogãtur, & ad interiora ſolũ proſpicere, capita verò vinculis aſtricta circumagere nequeant. Poſt tergum aũt supernè ac procul ignis fax ſuſpenſa ſit, interq; ignem & vinctos homines via ſuperior paulò, ſecus quam paries ſit conſtructus exiguus, ſicut plerunq; præſtigiatoribus ſepta quædã, ſuper quibus ſua miranda demonſtrant, coram ſpectantibus opponuntur. Eſto inquit. Cogita rurſus hoĩes intra

Specus Platonis.

parietem ferentes vaſa varia, ſuprà parietem eminentia, ſtatuasq; hominum & aliorũ animalium lapideas & ligneas imagines, modisq; varijs fabricatas. Atq; vt cõſentaneum eſt, qui hæc circũferunt, partim ſileant, partim loquantur. Quàm portentoſa hæc figmenta ſunt? At ſimiles iſti nobis ſunt. Nam primũ quidẽ putas iſtos aliud quicquã vel ſuiipſorum, vel proximorum hoĩum videre præter vmbras quæ ab igne in aduerſam ſpeluncæ partẽ cadunt? Nihil aliud, quando nunquam in vita mouere capita potuerunt. Quid aũt eorum quæ circunferuntur, nõne vmbras duntaxat? Nempè. Si ergo inuicem loqui liceret, nõne vmbras rerum nominibus appellandas eſſe putare eos credamus? Neceſſe eſt. Quòd ſi echo ex aduerſa parte carceris reſonaret, quoties prætereũtium aliquis loquetur, putes ne ipſos alium quenquã, quàm tranſeũtiũ vmbras loqui exiſtimaturos? Non per Iouem. Oĩno igitur iſti nihil verum eſſe niſi fabricatarum rerum vmbras arbitrarentur. Ita prorſus neceſſe eſt. Contrà verò nunc aĩaduerte qualis foret eorũ à vinculis ſolutio ignorantiæq; curatio. Nempè ſi quis eorum ſolueretur, cogereturq; repentè ſurgere, collũ vertere, ambulare, lumen ipſum aſpicere, doleret protinus, nec propter ſpolendorẽ intueri poſſet illa, quorũ vmbras antè cernebat. Huic ſi quis nugas hactenus ſpectauiſſe dicat, nunc aũt rebus veris eſſe propinquiorẽ veriusq; inſpicere, ac prætereuntium quenq; monſtrans, quid ſit quæſiuerit, nonne vacillaturũ putas arbitraturumq; veriora eſſe, quæ antè cernebat quàm quæ nunc oſtenduntur? Multum. Et ſi coegerit eum lumen aſpicere, nonne dolore oculorum affectũ iri putas? oculosq; ade ea quæ facilè prius viderat, retorquere, certiora ea exiſtimantem, quàm quæ ſubitò tum offerabantur? Ita nimirũ. Si verò quis eundem per aſpera atq; ardua ſurſum traheret violenter, neq; permitteret quicquam aſpicere antequã ad ſolis lumẽ extraxiſſet, nõne dolere ipſum & ęgreferre dũ raptaretur, exiſtimas? & cũ ad lumen euectus fuerit, oculos ſplẽdore ſuffuſum hęrere, nihilq; ex his poſſe cõſpicere, quæ uera nunc ab hĩbus exiſtimantur? Nihil certè ſubitò. Cõſuetudine igitur primum opus, ſi ſupera inſpecturus ſit. Vmbrasq; primũ facilius intuebitur, poſt hæc in aquis hominum cæterorumq; imagines. Ipſa verò deinde quæ in cœlo ſunt, & ipſum cœlũ nocte facilius contẽplabitur, dum aſtrorũ & lunæ lumẽ ſpectabit, quàm ſi ſolẽ ipſum die ſolisq; fulgorẽ intueatur. Proculdubiò. Atq; ita demũ ſolẽ ipſum ſuſpiciet, neq; iam in aquis & aliena in regione ſimulacra ipſius ſpectabit, ſed ipſum ſecundũ ſeipſum in ſede propria ſpeculabitur, & qualis ſit cognoſcere poterit. Neceſſe eſt. Animaduertet tandẽ ipſum eſſe, qui tẽpora & annos temperat, qui oĩa regit, quæ ſub cœlo ſunt, qui oĩum quæ antè ab ipſis viſa ſunt, modo quodã eſt autor. Certũ eſt huc illũ hiſce gradibus aſcenſurũ. Quid ſi habitationẽ priſtinam memoria repetat, & illorũ hoĩum ſapientiam atq; vincula? an non cenſes eum beatũ ſe loci mutatione exiſtimaturũ, illos aũt miſeraturũ? Et maximè quidem. Preterea ſi qui honores ibi inuicẽ exhibebãtur & laudes, dabanturq; præmia illi qui trãſeuntia quælibet acutè cerneret, recordareturq; maximè, quæ ex illis priora, quæ poſteriora, quæ pariter progredi ſoleant, atq; ex his futura optimè præſagiret, hęc ne deſideraturum putas? beatosq; illos qui apud eos honorantur & dominantur exiſtimaturũ? vel quod ait Homerus malle, in alieno. ſ. rure ſerui alicuius exortis mancipium effici, & quidlibet perpeti potius quàm opinionibus iſtis illudi, & in ea miſeria verſari. Arbitror eũ quæcunq; alia potius quàm vitã eiuſmodi electurũ. His ſi rurſus deſcendat, & ſedẽ quã antea nanciſcatur, non ne cùm repentè à ſole diſceſſerit, tenebris offundetur? Vehementer. At ſi vmbras illas diſcernere oporteat, deq; ipſis diſceptare cùm illis qui perpetuis vinculis præſſi ſunt, proferendaq; ſententia ſit eo ipſo in tempore, quo oculi ipſius hallucinãtur, antequã acies expurgetur, quod quidẽ non breui fiet, an non riſum cõcitabit? eiq; ab oĩbus dedecori dabitur, ꝙ poſtquam ſurſum aſcendit, corruptis reuerſus eſt oculis? diceturq; nunquã ad ſupera contendendum eſſe, & eum qui ſoluere tẽtet, & ſurſum ducere ſi deprehẽdatur, protinus occidendũ? Tota hæc imago, ò amicè Glauco, referenda eſt ad illa, quæ ſuprà dicta ſunt. Carcer quidẽ is ad eam quę cernitur oculis, mundi machinã: fax verò ignis in ſpecu, ad ſolis potentiã: poſtremò ſi aſcenſum ad ſupera eorũq; cõſpectũ, ritè ad eũ qui ad intelligibilem regionem tendit, aſcenſum retuleris, vt ego quidẽ ſpero non aberabis, poſtquam ſniam meã audire deſideras. Deus aũt nouit an vera ſit. Quę igitur mihi apparent, huc tendũt. Nẽpè arbitror in ordine ipſo intelligibili, boni ipſius ideã ſupremã exiſtere, vixq; videri: ſi aũt viſa fuerit, aſſerendũ eam omnibus oĩum rectorum atq; bonorum cauſam eſſe, cùm ipſa in loco viſibili lumen creauerit, & luminis autorẽ: in ipſo verò intelligibili regnet ipſa, veritatemq; & mentẽ protulerit. Quam noſſe neceſſe ſit oẽm quicunque ſana mẽte quicquam vel priuatim, vel publicè eſt acturus. Ita & ipſe cogito vtcunq; poſſum. Age & hoc cõſidera: neque mireris, ꝙ hi qui huc deſcendunt nolint humana tractare, ſed ipſorum mentis acies ſemper ad ſupera dirigatur. Probabile quippe id eſt, ſi quidẽ ſuperiorem imaginẽ ſequitur. Probabile ſanè. Quid aũt hoc? Mirandũ putas, ſiquis à diuinis ſpectaculis ad humana hæc mala prolapſus ineptior ſit ad agendũ, rideaturq;, præſertim ſi antè quàm præſentibus tenebris aſſueſcat, dum adhuc titubat, cogatur vel in iudicijs vel alibi de iuſti vmbris, aut ſtatuis illis quarũ vmbræ hæ ſunt, certare, deq; eorũ qui iuſtitiam ipſam nunquã viderunt perſuaſione iudicijsq; differere? Nullo modo mirandũ. Verum ſi mentem quis habuerit, recordabitur ꝙ duobus modis, & duabus ex cauſis turbari oculi conſueuerunt: & cùm ex lumine ad vmbram deſcendimus, & cùm ex tenebris in lucem prodimus: eodemq; modo affici animum arbitrabitur, quoties turbatum viderit, & ad aliquid cernendum hebetiorẽ. Ideoq; haud temere in riſum prorumpet, ſed diligenter inquiret, vtrũ à lucidiori vita deſcendens, nouis tenebris obruatur: vel ab inſipientia plurima ad fulgidũ ſpectaculũ ſurgens, ſub corruſco nimiũ ſplendore deficiat. Et huius quidẽ affectum probabit, vitamq; eius beatam fore cenſebit: illius miſerebitur: aut ſi fortè ridere volet, haud tam ineptè hunc ridebit, quàm eum qui à lumine ſuperno deciderit. [Conſentaneum. Hæc igitur ſi vera ſunt, ita de his cogitandum eſt, eruditionem non eſſe talẽ qualẽ aliqui prædicant. pollicentur. n. aĩo ſcientiæ prorſus experti ſcientiã ſe tradituros, quaſi oculis cæcis viſum. Profitentur certè. Præſens autem ratio nobis innuit, primum vim quæ eſt in animo cuiuſcunque, deinde inſtrumentum, quo rem diſcere quiſq; poteſt. perinde ac ſi oculum impoſsibile eſſet aliter quàm vnà cũ toto corpore ad clarum obiectum ex obſcuro conuertere: ita tota mente à generatione vſq; ad id quod ens dicitur circumagere oportere, vt quod clariſsimũ eſt poſsit ſpeculando tranſcendere. hoc autem ipſum bonum eſſe dicimus. Nempè. Ad hoc igitur ipſum eruditio competẽs, erit facultas quædam animi dirigendi, vt ipſius oculus quàm facilimè & efficaciſsimè cõuertatur. quę huic oculo aciem viſumq; nõ dabit, ſed eũ potius cùm viſum quidẽ habet, neq; tamen rectè conuerſus ſit, neq; quò decet aſpiciat, cõuertere oĩ machinatione contendet. Ita videtur. Cætera igitur quę virtutes aĩæ nuncupãtur, in hoc videntur virtutibus corporis ſimiles. Nã cũ natura nõ inſint, paulatim cõſuetudine & exercitatione cõparari videntur. Sapientia verò maximè oĩum diuinioris cuiuſdã virtus exiſtit, ꝙ vim quidem ſuam nunquam amittit, ab ipſa verò circunductione vtile & cõferens, ac inutile rurſus noxiumq; euadit. At nõdũ animaduertiſti, quàm acute videt celeriterq; diſcernit illorũ animula, qui licet mali ſint, tamen ſapientes habentur, ea ad quæ conuerſa eſt, tanquã aciem habeat nequaquam hebetẽ, ſed prauitati

ſeruire

Declaratio ſimilitudinis ſpecus.

Qui malus eſt & ſapiens habetur, eo plura peragit mala quo acutius cernit.

ſeruire coacta ſit? Atque idcirco quo acutius inſpicit, eo plura peragit mala. Oīno quidem. Si ab hoc ingenio ſtatim à pueritia amputentur quæ ſunt generationis affinia ceu plumbea pondera, quæ comeſtionibus & hmōi voluptatibus & libidinibus, atq; delicijs inhærentia mentis aciē ad inferiora detorquent, cōfeſtim expeditus eius intuitus, & ea ad quæ vera ſunt conuerſus, ipſe ſcilicet idē & in eiſdem hoībus tam acutè illa diſcernet, quàm hæc quibus in preſentia eſt intētus. Probabile eſt. Quid iſtud? Nōne probabile ac neceſſarium ex prædictis, neq; rudes homines & veritatis ignaros rempub. ſufficienter adminiſtrare, neq; eos qui ſemper in ſtudijs literarum verſati ſunt? Propterea ꝙ illi quidem finem ſibi certū non propoſuerint in vita, ad quē reſpicientes oportet omnia agere quæcunq; agant & priuatim & publicè. Hi autē haud ſponte tractabunt ciuilia, exiſtimantes ſe etiam hac in vita à negotijs humanis ſemotos, in beatorum inſulis habitare. Vera narras. Noſtrum igitur qui cōdidimus ciuitatem, erit officiū, optimas hoīum naturas impellere ad eā quam ſuprà diximus maximā diſciplinam, bonumq́; cognoſcendum, adeo vt & rurſum aſcendant, & poſtquam aſcenderint ac ſatis inſpexerint, ne ipſis quod nunc cōceditur, permittamus. Quid iſtud? Vt in eo videlicet ſtudio permaneant, neq; velint rurſus ad homines iſtos carcere clauſos huc deſcendere, neq; laborū iſtorū honorumq́; ſeu viliores ſeu precioſiores fuerint participes eſſe. An ipſis iniuriā inferemus, cogemusq́; eos deteriorē vitam ſubire, cū frui meliores poſsint? Oblitus es, ò amice, hoc legi curæ non eſſe, vt vnum quoddā genus in ciuitate in primis ſit beatū, ſed vt tota ciuitas. Profectò ad hoc ciues ipſos perſuaſione & impulſione conciliat, facitq́; vt mutuo ſeſe adiuuent, cōmunemq́; pro viribus vtilitatē collāt. Nēpè lex ciuili cœtu hoīes congregat, non vt permittat vnumquenq; quo lubet ferri, ſed vt ipſis ad copulam ciuitatis vtatur. Vera loqueris. Id me fugerat. Conſidera itaq; Glauco, quēadmodū philoſophos qui apud nos reperiūtur, iniuria nulla afficiemus. Sed cum cogemus eos aliorū curā gerere, iure in hunc modū dicemus: ꝙ videlicet quicunq; in alijs ciuitatibus philoſophi reperiuntur, ob hanc cauſam meritò adminiſtrādę Reip. labores refugiunt, quia in qualibet ciuitate ipſi per ſe naſcūtur, Rep. nō curāte. Par aūt eſt vt quod per ſe naſcitur, cū nulli pro alimentis acceptis ſit obnoxiū, nulli exhibeat nutrimenti mercedē. Nos aūt vos tā vobiſmet q̈ reliquis ciuibus tanquā in apum examine duces ac reges creauimus melius perfectiusq́; q̈ cæteri eruditos, aptioresq́; ad vtramq; curā ſuſcipiendā. Deſcendere ergo viciſsim debetis ſinguli in aliorū hoīum cœtum, & ad obſcura inſpicienda aſſuefieri. Nā cū aſſuefacti fueritis, multo acutius illa cernetis quàm qui in eis quotidie obuerſantur, & quælibet ſimulachra quæ & quorū ſint agnoſcetis, vt qui reuera noueritis, quæ honeſta, iuſta, bona ue ſint. Atq; ita nobis vnà ac vobis ciuitas quaſi vigilātibus recteq́; ſentientibus coletur, nō tanquā ſomniantibus, quēadmodū nunc plurimæ habitantur, ab his videlicet, qui de vmbris inter ſe decertant, deq́; principatu tanquā maximo bono contēdunt. Veritas aūt ita ſe habet. Ciuitas profectò in qua ciues ad expetēdos magiſtratus minimè ambitioſi ſunt, optimè & procul à ſeditionibus permanet: cōtrà verò, quę aliter affectos habet ciues. Sic eſt prorſus. An renuēt monitus noſtros alumni, cū hæc audiuerint? nolentq́; viciſſim ſinguli ciuitatis admiſtrationē ſuſcipere, ſed in contēplationis otio diutius cōmorari? Minime. Nā iuſta viris iuſtis præcipiemus. Sed oīno tanquā ad rē neceſſariā ad magiſtratū accedet eorū quiſq;, contrà ac illi qui nūc in ſingulis ciuitatibus dominantur. Nēpe ſic res ſe habet, ò amice. Si vitā inueneris eorū qui magiſtratibus præfuturi ſunt, ipſis magiſtratibus meliorē, tunc primū tibi optimè inſtituta ciuitas elucebit. In ea ſiquidē ſola verè diuites dominabūtur, non auri dico, ſed cuius oportet virum beatū, diuitē eſſe, vitæ probæ atq; prudentis. Si autē inopes, boniſq́; proprijs vacui ad publica aduentauerint, bona illinc rapere cupientes, ciuitas illa felix eſſe nō poterit. Nā vbi de principatu cōtenditur, cùm propriū hoc ſit & inteſtinū bellū, tum eos qui ita pugnant, tū reliquā ciuitatē perdit. Vera narras. Habes aliquos qui ciuiles honores ſpernant, præter viros philoſophos? Non per Iouē. At .n. magiſtratus dandi ſunt hominibus imperij minimè cupidis alioquin ſimultas inter æmulos orietur. Certè. Quos nam igitur alios ad cuſtodiā ciuitatis induces, præter eos qui optimè hæc intelligūt, per quę rite ciuitas colitur, habentq́; & honores alios, & vitā ciuili præſtantiorē? Nullos equidē alios. Vis ergo nunc inquiramus, quo pacto tales in ciuitate viri euadant? & qua ratione eos aliquis in lumen educat? quemadmodū ab inferis ad deos aſcendiſſe aliqui memorantur. Quid ni velim? Hæc, vt videtur, nō erit teſtæ reuolutio, ſed animæ circunductio, à nocturno quodam die ad eius quod verè eſt contemplationē. Quē quidē aſcenſum veram philoſophiam eſſe dicemus. Omnino. An non inueſtigandū eſt, quæ diſciplina potiſsimū hanc habeat facultatē? Quid ni? Quę nā igitur erit, ò Glauco, diſciplina, per quā animus ex his quę fluunt, ad ea quę verè ſunt, reducatur? Nunc interim dum loquor cogito, Nōne .n. eos eſſe belli athletas diximus: ſed neceſſarium dum iuuenes ſunt, tales eſſe? Diximus planè. Oportet ergo hanc præterea ſuperiori adderē diſciplinā quàm quærimus. Quam potiſsimum? Quæ ſcilicet non inutilis ſit bellicoſis hominibis. Oportet ſanè, ſiquidem eſt poſsibile. Gynaſtica porrò & muſica in ſuperioribus à nobis ſunt eruditi. Ita prorſus eſt actum. Gymnaſtica quidem circa id quod augeſcit & deficit, verſari videtur. Nam incrementum corporis & decrementum conſiderat. Apparet. Hæc ergo non erit ea quam quærimus diſciplina. Non. An fortè genus illud muſicæ, quod ſuprà narrauimus? At erat illa quidem, ſi tenes memoria, proportione quadam gymnaſticæ correſpondens, conſuetudine moribusq́; cuſtodes erudiens, præbensq́; ſecundum harmoniam, compoſitionem & concinnitatem quandā potius quàm ſcientiam, & ſecundū rhythmū modulationē numeroſamq́; decentiam. Quinetiam in oratione alia quędam generis eiuſdem continet, tam quo ad fabuloſos ſermones, quàm quo ad veros. Cognitio verò talis cuiuſdā boni, quale tu nunc inueſtigas, in ea nulla prorſus exiſtit. Diligenter admodum me commonuiſti. Nam reuera tale nihil habere comperta eſt. Cæterum, ò beate Glauco, quæ nam talis erit facultas? Etenim artes mechanicæ illiberaleſq́; omnes eſſe quodammodo viſæ ſunt. Quid ni? At verò, quæ nā alia præterea reſtat doctrina à Muſica, & gymnaſtica, artibusq́; diuerſa? Age itaq; ſi nihil ab his ſeorſum accipere poſſumus, aliquid ſaltē ex ijs quæ per omnia diſcurrunt, accipiamus. Quid nam? Cōmune ſcilicet illud quo oēs vtuntur artes, cogitationes, atq; ſcientiæ, quod cuique in primis neceſſario eſt diſcendū. Quale iſtud? Leue hoc & puerile, cognoſcere ſcilicet vnum, duo, tria. quod ſummatim numerum & cōputationem voco. An non ita natura comparatum eſt, vt oīs ars atq; ſcientia cogatur horū particeps fieri? Et maximè quidē. Nonne res bellica etiam? neceſſarū eſt omnino. Ridiculū ducem Palamedes Agamemnonē fuiſſe paſsim in tragœdijs oſtendit. An ignoras quòd ſe profitetur numeri inuentorem, aſſeritq́; apud Troiam belli acies ordinaſſe, naueſq́; & reliqua oīa numeraſſe, quaſi horum numerus antè fuiſſet incognitus, & Agamēnon, vt videtur, neque quot pedes baberet, agnouerit? ſiquidem erat cōputationis ignarus. Qualem itaq; tunc fuiſſe ducem exiſtimas? Abſurdū equidem, ſi vera hæc erant. Neceſſariam ergo numerorū cognitionem militi eſſe dicemus, vt & numerare & cōputare valeat. Maximè oīum, ſi modo ad ordinādas acies oīno rudis eſſe nō debet. Imò verò ſi homo futurus eſt. An tibi in hac diſciplia quod mihi venit in mentem? Quid? Videtur natura ex eorum numero eſſe, quæ ad intelligentiam hoīes eleuāt, qualia nos perquirimus.

Arithmetica & computatoria ſunt neceſſariæ militi.

mus. Cumq́; talis ſit vt oīno mentem ad eſſentiam attollere poſsit, nemo vt decet hac vti cognitione videtur. Qua rōne id ais? Conabor equidem ſententiam tibi meā explicare. Animaduerte obſecro quemadmodum mecū ipſe genera rerum ita diſtinguo, vt quædam ad intelligentiam ducant, qualia nos dicimus, quædā minime: & quæ dicam confirma, vel nega, vt clarius dignoſcamus, an hoc tale ſit, quale vaticinor. Oſtende iam. Ecce oſtendo: ſi modo res quæ ſenſus mouent, vides partim tales eſſe, vt ad conſiderandū intelligentiā minime prouocēt, vtpotè quæ ſufficienter ſunt à ſenſibus iudicatæ, partim tales vt prouocēt, quaſi ſenſus in eis nihil ſyncere dijudicet. Quę procul admodū proſpiciuntur dicis, & quę quodammodo adumbrata ſunt. Haud ſatis quę nam dixerim conieciſti. Quæ nam igitur? Ea porro inquam mentem minimè prouocant, quæcunq; in contrariū ſimul ſenſum nō incidūt. Quæ verò incidunt in contrariū, prouocāt, poſtquā ſenſus nō hoc magis q̈ contrariū monſtrat, ſiue eminus ſeu cominus intueatur. Sic aūt quod dico, magis tibi patebit. hos vtiq; tres eſſe digitos dicimus, pollicē, indicem hac mediū. Plane. Ita me loqui exiſtimato, quaſi ꝓximè videantur. Atq; id in ipſis conſidera. Quid? Digitus quidē eſſe ſimiliter quiſq; eorum apparet, atq; ad hoc nihil intereſt, ſiue medius offeratur, ſiue poſtremus, albus ſeu niger pinguis aut tenuis, & quicquid generis eiuſdem. In oībus ſiquidem huiuſcemodi non cogitur aīus intelligētiam ad diſceptandū prouocare, quid è multis ſit digitis. Neque. n. ſenſus ei ſimul ſignificauit digitum contrariū eſſe quàm digitum. Non certè. Merito igitur quod tale eſt, mentē nec mouebit, nec excitabit. Merito. Ipſorū verò magnitudinē & paruitatē nunquid aſpectus ſatis cernit? nihilq́; ad eum refert, ſiue in medio quædā illorum iaceant, ſiue in extremis? Eodemq́; modo pingue, tenue, vel mollitiem & puritiem tactus ipſe? Atqui & alij ſenſus nunquid non imperfectè talia quædā declarant? Vel ſic agit eorū quiſq;? Nam primum quidem ſenſus qui ad durum attinet, cogitur & ad molle pertingere, aīoq́; ita renunciat, quaſi idē & molle & durum eſſe ſenſerit. Ita certè. An non neceſſarum eſt in rebus huiuſmodi animū dubitare, quid ſignificet duri hic ſenſus, ſi quidem idem molle inſuper aſſerit? Itē ſenſus ipſius grauis & leuis, quid graue & leue, ſi leue graue eſſe, & graue leue ſignificat? Abſurde profectò hæ ad animū interpretationes deueniunt, & conſideratione indigent. Meritò igitur in his rebus primo quidem animus nititur rōnem & intelligentiam prouocans conſiderare, nūquid vnum, aut duo ſint ſingula quę nunciantur. Cur non? Nōne ſi duo apparent, alterum & vnum apparet vtrunq;? Ita. Si ergo vnū vtrunque, ambo autē duo, ſeparata duo intelliget aīus. Nam ſi indiſtincta perceperit, nō duo, ſed vnum intelliget. Rectè. Magnum quidē & parum, aſpectum videre dicimus non diſcretum aliquid, ſed confuſum. an non? Planè. Propter huius autem declarationem, magnum rurſus & paruum intelligentia cogitur intueri, non confuſa, ſed diſtincta potius contra ac ſenſus. Vera loqueris. Hinc ad ſciſcitandum protinus incitamur, quid magnum ſit, quid paruum. Naximè verò. Atq; ita aliud quidem intelligibile, viſibile aliud nuncupauimus. Scitè admodum. Hæc ſunt quæ nuper diſſerere aggreſſus ſum, quòd videlicet quædam animum ad intelligentiam erigunt, quędā minimè, quod ue ea erigunt, quæ in ſenſus vnà cùm ſuis cōtrarijs incidunt: quæ verò non ita, mentem non ſuſcitant. Intelligo iam, atque ita mihi videtur. Quid verò numerus & vnum? Vtro in genere tibi eſſe videntur? Haud intelligo. At ex ſuprà dictis aīaduerte. ſi enim ſufficienter ipſum ſecūdum ſeipſum inſpicitur, aut alio quopiam ſenſu vnū comprehenditur, haudquaquam ad eſſentiam mentem deducit, quemadmodum de digito diximus. ſin autē aliquid ſemper contrarium illi ſimul ſuboritur, adeo vt nihil magis vnum quàm contrariū videatur. iudicis diſcretione iam indiget, cogiturq́; in ea animus dubitare atque perquirere, & mouens in ſeipſo intelligentiam, ſciſcitari quid nam vnū ipſum eſt. Atq; hoc pacto vnius conſideratio ex eorum numero erit, quæ attollunt animum, conuertuntq́; ad eius quod verè eſt, contemplationem. At enim tale nonnihil habet vnius inſpectio. Simul nanque ipſum vt vnum cernimus, & vt multitudinem infinitā. Si vnū id patitur, idem omnis numerus patietur. Abſq; dubiò. Enimuerò computandi, & numerandi ſcientia omnis circa numerum. Maximè. Hęc autem ad veritatem conferre videntur. Mirum in modum. Hæc itaque diſciplina ex earum genere erit quas quærimus, militi quidem cognitu maximè neceſſaria ad acies ordinādas, philoſopho aūt vt è fluctibus generationis emergat, eſſentiamq́; attingat, ſine qua diſciplina computare ratiocinariq́; non poterunt. Eſt ita. Cuſtos aūt noſter & miles eſt & philoſophus. Nempè. Conueniens vtiq; inſtitutio erit, ò Glauco, perſuadere illis qui ciuitatis muneribus functuri ſunt, vt ſe ad computandi ſcientiā conferant, neque rudes adhuc inde diſcedant, ſed perſequātur quoad ipſa mente ad numerorum naturam contemplandā perueniant, non vendendi emendiq́; gratia, tanquā mercatores vel caupones: ſed vt ad bellum inſtructi ſint, facileq́; animū à generatione ad veritatē eſſentiamq́; conuertāt. Præclare loqueris? Atqui his ita de ratiocinandi diſciplina dictis, equidē mecum ipſe cogito quàm numerorum cognitio decora ſit vtiliſq́; nobis paſsim ad id quod volumus, ſiquis eam cognoſcendi, non cauponandi gratia ſequitur. Qua ratione? Hoc ipſum inquam, quod modo diximus, ꝙ videlicet vehementer ſubleuat animum deq́; ipſis numeris diſſerere cogit, nullo modo admittentem ſiquis diſputando pro numeris corpora quę & videntur & attrectantur, induxerit. Noſti. n. quemadmodū qui in his periti ſunt, quoties aliquis ipſum vnum verbis diſcerpere nititur, ſubrident protinus, neq; hoc tolerant: Verū ſi tu ſecas, ipſi multiplicant, cauentes nequando ipſum vnū non vnū appareat, ſed particulæ plurimæ. Vera loqueris. Siquis eos ita percontetur, ò mirifici viri, quibus de numeris diſputatis quibus vnū tale ineſt, quale vos traditis, æquale. ſ. vnumquodq; eſt, & omne penitus omni, neq; minimo quouis diſcrepans, partē tamen nullā continēs in ſeipſo? Quid eos ad hæc, ò Glauco, exiſtimas reſponſuros? Reor equidē reſponſuros illos, de ipſis ſe numeris loqui, qui cogitari dūtaxat poſſunt, aliter aūt attrectari nequaquā. Cernis igitur, ò amice, hanc reuera peritiā huius diſciplinæ nobis neceſſariā eſſe? quādoquidē vt apparet aīum ad hoc inducit, vt ipſa intelligētia vtatur ad veritatē ipſam percipiendā. Vehemēter id efficit. An & hoc aduertiſti, ꝙ hoīes natura arithmetici ad oēs doctrinas, vt ita dixerim, acuti videātur? Quinetiā ſiqui ingenio tardiores huic ſe ſtudio dederint, ſi nullā vtilitatē aliā ſuſceperint, tamē hoc aſſequūtur, vt acutiores q̈ antea ſint. Sic eſt. Sed. n. haud facile multa reperiet, vt exiſtimo, quę maiori cū difficultate quàm iſta diſcantur. Nō profectò. Propter oēs quas adduximus rationes, haudquaquam negligendam hæc ſunt, ſed in his præcipuè erudiendi qui optimis ſunt ingenijs. Aſſentior equidem. Hoc itaq; nobis ita poſitum ſit: poſt hoc quod huic proximū eſt, conſideremus nunquid nobis cōducat. Quid iſtud? nū Geometriam dicis? Hanc ipſam. Quatenus. n. ad bellicā rem confert, eatenus certè nobis cōuenit. Nā ad caſtra ponenda, regionē occupandā, colligendas turmas, vel ēt ſpargēdas, & ad cętera machinamenta, quibus circa acies, vel in obſidio ne, vel itinere vti ſolent, permultū intereſt Geometricus ne aliquis ſit, an non. Ad hæc vtiq; exigua quædam Geometrię Arithmeticæq́; particula ſufficit. Inquirendum eſt aūt, vtrū diuturnius ſtudiū vberiorq́; perceptio conferat ad ideā boni facilè dignoſcendā. cōferunt verò ad hoc omnia, quæ animū illuc conuertunt, vbi eſt eſſentiæ beatiſsimū, quod ipſi eſt penitus cognoſcendū. Rectè. Ergo ſi eſſentiā intueri Geometriæ ſtudiū cogit, conuenit quidem: ſin autem generationē, non conuenit.

Repetit altius rem.

Cōmodā philoſopho arithmeticam primo omnium.

Homines natura arithmetici ad omnes doctrinas ſunt apti.

Geometria ſit vtilis.

Ita diximus. Profectò nobis hoc nó negabunt quicunq; vel paululũ quid Geometriæ guſtarunt, quin hæc ſciētia contrà oīno ſe habeat quàm ad ea loquantur, qui in ipſa verſantur. Quo nã pacto? Quippe ridicule ad modũ & quaſi coacti ſæpe loquuntur. Nã velut operatores quidã operiſq; gratia verba faciunt, dũ & quadrare aiũt, & perducere, atq; addere, cæteraque ſimiliter. Doctrina verò hæc oīs cognitionis gratia quæritur. Sic eſt oīno. An non id quoq; nobis eſt concedendũ. Quid? Quod quæritur cognoſcendi illius gratia quod ſemper eſt, non eius quod & oritur quandoq; & interit.

Quo pacto conducat Geometria ad philoſophandum.

Concedendum planè: nam Geometria eius quod eſt ſemper, cognitio eſt. Attollet igitur, ò generoſe vir, ad veritatem aīum, atq; ita ad philoſophandũ præparabit cogitationem, vt ad ſupera conuertamus, quæ nunc cõtrà quàm decet, ad inferiora deijcimus. Quàm maximè fieri poteſt. Quàm maximè igitur præcipiendũ eſt, vt qui præclariſsimã hanc habitant ciuitatē nullo modò Geometriam ſpernant: nam & quæ præter ipſius propoſitum quodammodo eſſe videntur, haud exigua ſunt. Qualia? Quæ tu circa rem bellicã commemorabas. Scimus quinetiã ad diſciplinas omnes facilius perdiſcendas intereſſe oīno, attigerit ne Geometriã aliquis, an non. Prorſus. Hanc ergo doctrinã ſecundo loco diſcendã iuuenibus. Statuamus. An tertio in loco ponemus Aſtronomiam? Quid cenſes? Ponendam equidē nã mutationes opportunitateſq; temporum præſentire non minus rei militari q̃ agriculturæ nauigationiq; conuenit. Quàm dulcis vir es. Nampè vereri videris, ne multi te putent inutiles diſciplinas inducere. Eſt aũt non leue iſtud, ſed difficile admodũ perſuadere, ꝙ ex huiuſmodi diſciplinis inſtrumentum quoddã cuiuſq; animi expurgatur reuiuiſcitq;, quod ante ex alijs ſtudijs infectum occæcatumq; fuerat, cùm potius id ſeruandũ ſit, quàm oculorũ corporis decē milia. Solo.n.hoc inſpicitur veritas. His ergo qui idem hoc ſentiunt, mirum in modum bene loqui videberis. Qui aũt id nunquam excogitarunt, merito nihil te dicere arbitrabuntur. aliam enim ab ipſis vtilitatem æſtimatione dignã non cernunt. Hic ergo tu videris vtris cũ potiſsimum diſſeras. An fortè cùm neutris, verũ tui gratia maximè verba facis, neq; tñ vlla detineris inuidia, ſi quis aliquam ex his vtilitatē capiat. Hoc potius eligo, mei ſcilicet gratia in primis interrogando & reſpõdendo diſſerere. Age igitur inquã, retrogredere: nã nunc haud rectè quod Geometriæ ſuccedit accepimus. Quare? Quia poſt planum, ſtatim ſolidum illud quod circunfertur accepimus antequã ipſum ſecundũ ſeipſum comprehenderemus. Decet autē ſtatim poſt augmentũ ſecũdum tertium capere: eſt autem hoc circa cuborũ augmētum, atq; id quod profunditatis eſt particeps. Eſt certè. Sed hæc, ò Socrates, nondum reperta videntur.

Vide vt tempore Socratis, non erat mathematicæ pars, quę de corporibus reperta.

Huius duæ ſunt cauſæ, quia videlicet nulla in ciuitate hęc honorantur: & cùm inuentu difficilia ſint, haud ardenter quæruntur, & qui iſta perquirunt, duce indigent, ſine quo minime reperirent. Quem eſſe primo difficile eſt: deinde etiam ſi ſit, dum tamen ita ſe habent vt nunc qui hæc indagant, faſtu elati nequaquam parerent. Sinautem ciuitas tota huic operi præſideat, honorificè deducēs, & iſti obtemperabunt quidē, & hæc ſedulo ſtudioſeq; diſcuſſa, clarius emicabunt. Quippe etiam nunc quanquã & vulgus hæc contemnit & prohibet, & qui hæc perſcrutantur, qua ratione vtilia ſint ignorant, tamen vi gratiæ cuiuſdam valent. Neq; mirũ ſi hęc ita apparuerint. Nempè quod gratum eſt, id præcipuum. ſed mihi apertius quæ nunc dicebas explana. Studiũ quod circa planũ verſatur, Geometriam vocabas. Equidem. Poſt Geometriã continuo Aſtronomiã ponebas. Sed paulò poſt retro retuliſti pedē. Enimuerò quo magis propero, eo peruenio ſerior. Nam cũ mox illi ſuccederet facultas illa quæ de augmēto in profundũ agit, quia ridiculoſa eius habetur inueſtigatio, eã trãſgreſſus poſt Geometriã, Aſtronomiã protinus attigi, quæ in profundi ipſius agitatione conſiſtit. Probè loqueris. Ergo quarto in loco ponamus Aſtronomiã, tanquam adſit ea facultas quæ nunc fuerat prætermiſſa, ſi modo in ciuitate ſuſcipiatur. Sic decet. Atq; eam Aſtronomiæ laudationē, ò Socrates, in qua tu me interpellaſti, quaſi importunius ipſam extollerem, ex tuo progreſſu nunc proſequor. Nã cuiq; patere exiſtimo hanc animi oculos ad ſuperiora dirigere, & hinc illuc ipſum perducere. Forte hoc oībus præterquã mihi perſpicuũ. Quoniã mihi quidem non ita videtur. At quo nam modo? Porro vt nunc eam tractant, qui philoſohiæ ipſam iungunt, ad inferiora deijcere animi oculos mihi videtur. Qua ratione id ais? Nõ ingeneroſè mihi videris tecũ ipſe ſupernorũ intelligentiã definire. Conſtat.n.ꝙ ſiquis laquearia varijs coloribus depicta ſuſpiciēs quicquã perceperit, eũ nõ oculis intueri, ſed intelligere arbitraberis. Ac fortè rectè ſentis, ego aũt inepte. Reor equidē nullã aliã diſciplinã ad ſupernã inſpectionem aīum excitare, niſi eam quæ circa eſſentiã & id quod videri non põt verſatur. Quòd ſi quis ſurſum inhians nunquã cõuerſus deorſum, ſenſibile aliquid percipere ſtudet, diſcere ipſum nequaquã aſſero. ſcientiã.n.adipiſci hũc nego, & eius aīum non ſurſum, ſed deorſum aſpicere cenſeo, etiã ſi reſupinus in terræ littore vel maris æquore iacens, quicquam perceperit. Haud iniuria me corripuiſti. Verũ quæ ratio diſcendæ Aſtronomię pręter eã quã iſti ſequũtur, ſi eius nobis cognitio ſit ad ea quæ dicimus profutura? Hæc vtique. Exiſtimãdũ eſt has quæ in cęlo ſunt varietates, poſtquã in loco viſibili ſunt, ſi ad cæteras eiuſmodi cõparentur, optime integerrimeq; diſpoſitas: ſinautē ad veras, lõgè deficere. Veras inquã varietates & motiones, quibus, ipſa quæ verè eſt velocitas, & ipſa quæ verè eſt tarditas in vero numero, veriſq; figuris oībus & inuicem feruntur, & quæ inſunt ferunt. Quæ quidē oīa rõne & cogitatione cõprehendi poſſunt, viſu verò nequaquã. Quid cēſes? Idem prorſus. Nõne igitur cęleſtiũ varietate vtendũ eſt velut exemplo quodã ad ſupernarum rerum contemplationē: perinde ac ſi quis videat figuras à Dædalo, vel alio artifice vel pictore egregiè cõpoſitas & elaboratas. Nempè ſi eſſet is qui eas videt Geometriæ peritus, artificiũ ipſum laudaret, ridiculũ tamen eſſe cenſeret, ſi quis attentius talia cõſideraret, tanquã in ipſis veritatē æqualium, vel duplorũ, vel alicuius proportionis alterius reperturus. Cur non abſurdũ id videatur? Idem quoq; facturũ putare debemus verũ Aſtronomum, quando motus ſyderum intuebitur: arbitraturum ſcilicet quo ad in operibus hmōi poſsibile eſt, quàm pulcherrime ab ipſo cœli conditore & cœlũ ipſum & quæ in eo ſunt, fabricata: abſurdũ tamen exiſtimaturum, ſi quis noctis ad diem comparationē, horumq; ad menſem, menſiſq; ad annum, & aliorũ aſtrorum inuicem & ad iſta, ſemper ſimiliter fieri cenſeat, neq; vnquam quoquo modo mutare tenorem, cúm & corpus habeant & videantur, quęratq; in his omni ſtudio veritatem. Mihi certè in præſentia te audienti idem videtur. Itaq; propoſitionibus vtemur vt in Geometria, ita & in ipſa Aſtronomia: & quæ in cœlo ſunt, dimittemus, ſi modo ita percepturi ſumus Aſtronomiã, vt quod in nobi ſapientię cõpos natura exiſtit, vtile ex inutili efficiatur. Quanto amplius laborũ imponis aſtronomo, quàm hodie impenditur vulgo? Arbitror aũt & alia nos præcipere eodem modo debere, ſiqua ex nobis tanquam legum conditoribus ſit vtilitas prouentura. At quã nunc ex conuenientibus diſciplinis cõmemorabis? nullam ad præſens habeo, quam cõmemorem, inquit. At tamen non vnam tantum, inquam ego, ſed plures ſpecies motus nobis præbet. Omnes quidem depromere, qui ſapiens eſt, poterit. Quæ verò mihi occurrunt, duæ ſunt.

Muſica.

Quales? Vna quidē Aſtronomiæ conſimilis & æquipollens. Qualis inquã? Quemadmodũ ad Aſtronomiã oculi, ſic ad harmonicũ motũ videntur aures fabricatæ. Vnde & has inuicē eſſe germanas ſcientias, & Pythagorei putant, & nos, ò Glauco, aſſentimur. Vel quidnam agemus

mus inquã ego? Ita prorſus, inquit. Nõne quia grãde hoc opus eſt, eos percontabimur, qun pacto de ipſis loquuntur, & nunquid aliud præter iſta, nos aũt ad hæc oĩa noſtrũ illud ſeruabimus? Quid? Nequando dent operam, vt noſtros alumnos quicquã ex his minus perfectũ doceât, ꝙ non illuc tendat ſemper quò proficiſci omnia debent, quemadmodũ paulò antè de Aſtronomia narrauimus. An ignoras ꝙ circa harmoniam tale aliquid agunt? Nam dum concentus & tonos qui percipiuntur auribus, metiuntur & comparant, irrito labore quemadmodũ Aſtronomi tempus conterunt. Per deos ridiculè admodũ iſti crebrius voces frequentant ingeminantq́;, & aures proprius admouent, velut è viciniore loco vocem ipſam rectius venaturi. Atq; eorũ alij dicunt in medio adhuc ſonitum aliquem ſe audire, minimumq́; eſſe interuallum hoc, quo metiri quis debeat: alij verò ambigunt, quaſi ſonus iam ſimilis audiatur. & vtiq; aures mẽti præponunt. Tu verò, inquam ego, vtiles ne eos muſicos vocas, qui chordas iugiter vexant examinantq́;, & clauiculis tũ intendendo, tum remittendo pulſationes cõtorquent? Sed ne longius ſimilitudo in pulſatione quæ plectro fit, & illa iactãtia peruicaciaq́; chordarũ accuſanda prouehatur imagini huic finem imponã: aioq́; non hos, ſed illos potius, vt de harmonia dicant, rogandos. Nam idem faciũt quod & illi qui in Aſtronomia verſantur. Nempè numeros eos ſectantur qui in concentibus ad aures pertinentibus inſunt. Sed ad inueſtigandum inde non trãſeunt, qui conſonantes numeri ſint, qui non, & quam ob cauſam vtriq; ſint tales. Rem egregiam narras. Adde & vtilẽ ad boni ipſius pulchriq́; indaginem, quæ ſi aliter quæratur, fit prorſus inutilis. Probabile iſtud quidem. Arbitror aũt ſupradictorũ omnium tractationem, ſi mutuam ipſorũ cõmunionem cognitionemq́; attigerit, inueſtigaueritq́; qua ſecum iſta inuicem ratione cohærent, ad ea quæ expetimus cõductura, neq; fruſtrà in his hoĩes, ſed vtiliter admodũ verſaturos: inutiliter aũt, ſi aliter actum fuerit. Atqui & ego ita vaticinor, ſed magnũ eſt quod iubes, ò Socrates. Quid? initium, inquis, an aliud quiddã? An ignoramus hæc oĩa ipſius legis, quam diſcere decet, initiũ eſſe? nondum.n. dialectici de his rebus differere tibi poſſe videntur. Non per Iouem, niſi perpauci quidam omniũ quos vnquam cognouerim. At enim niſi quis, inquam, & accipere poſsit & reddere rõnem, nũquam ſciet quicquam eorum quæ eſſe dicimus cognoſcenda. Nunquam prorſus. Non ne hæc iam lex eſt, ò Glauco, inquam, quæ per differendi artem oſtenditur, quam rurſus intelligibilis cùm ſit, ea vis imitatur aſpectus, quã ſuprà diximus, ad ipſa iam animalia ſeſe conuertere, & ad ſtellas, & ad ipſum deniq; ſolem? Haud ſecus cùm quis ad differendũ

Dialecticã eſſe neceſſariam philoſopho.

ſe conferet abſq; ſenſibus, rõne duntaxat ad ipſum quod eſt, quodlibet nititur: qui ſi non deſtiterit prius, quàm ipſum quod eſt bonum, intelligentia ipſa perceperit, tũc demũ ad finẽ intelligibilis ipſius ita peruenit, vt ille alter ad viſibilis finem aſcendit. Omnino ſic accidit. Non ne dialecticam hanc progreſsionem vocas? Quid prohibet? Atqui quẽadmodum ſolutio illa à vinculis, conuerſioq́; ab vmbris ad ſimulacra ac lumen, & ex antro ad ſolis lumen exitus, ibiq́; animalium & plantarum inſpectio, ſoliſq́; & ſiderũ in aqua propter imbecillitatẽ oculorũ intuitus, ipſum quod in corporibus eſt clariſsimum ad id conuertunt, quod eſt in corporali & viſibili regione omniũ fulgentiſsimũ: Ita omnium ſuptadictarum artiũ ſtudium deducit animum per vmbras nõ ſimulacrorũ, ſed eorũ potius quæ verè ſunt: dijudicareq́; eas facit, ad aliud quoddã lumen tanquam ad ſolem, habetq́; vim quãdam extollendi id quod eſt in aĩo præſtantiſsimum, ad contẽtẽplationem eius quod in ordine rerũ eſt optimũ. Equidem ſic accipio: quanquã mihi talia hęc eſſe videntur, vt neq; facilè admitti poſsint, neq; facilè reijci. Veruntamẽ cùm non in præſentia ſolùm audienda, ſed deinceps ſæpius repetenda ſint, his ita poſitis, vt nunc traditũ eſt, ad ipſam iam legem deueniamus, atq; ita eã percurramus, vt procemium iam tranſegimus. Quare dic amabo, quis potentia differendi modus, & quas in ſpecies diſtribuitur, & quæ viæ ſint: hæ nanq; ſunt, vt videtur, quæ illuc perducunt. quò quiſquis peruenerit, illic demum tanquã in itineris termino requieſcet. Nondum, ò amice Glauco, aſſequi poteris. Profectò quantum in me eſt, nihil tibi deerit ſtudij, quo voti compos efficiaris. Neq; imaginem amplius eius quo de agimus, ſed rem ipſam veram qualis mihi videtur, aſpicies. Vtrum autem reuera talis ſit, nec ne, haudquaquam affirmare decet. Sed illud duntaxat aſſeuerandum, quòd tale aliquid eſt cognoſcendum. nõne? Nihil prohibet. Quinetiam & iſtud, quod ſola diſ-

De ratione diſſerẽdi.

ſerendi facultas, homni in his quæ diximus, erudito id oſtendet. Aliter vero cognoſci penitus impoſsibile. Hoc quoq; aſſeuerandum. Nemo aũt aduerſabitur nobis dicẽtibus, quòd differendi facultas duntaxat conatur ordine certo circa vnumquodq; quid ipſum ſit inuenire. Siquidem cæteræ artes, aut opiniones hoĩum cupiditatesq́; reſpiciunt, vel ad generationes & cõpoſitiones, vel ad culturam eorum quæ generantur & cõponuntur. Reliquæ

Cuius artis ſit diffinire.

verò quas diximus, verarum rerum quoquo modò participes eſſe, Geometria ſcilicet, eiuſq́; comites, circa ipſam eſſentiã quodamodo ſomniant, ſyncerè antẽ quicquã ab illis cerni impoſsibile eſt tantiſperdũ ſuppoſitionibus hærent, eaſq́; ratas & impoſsibiles adeò ſeruant, vt illarum rõnem reddere nequeant. Nã vbi principiũ quidem ponitur id quod eſt ignotũ, finis autem & media ex ignoto tracta, inuicem cnnnectuntur: collectã inde aſſertionem quo nam pacto ſcientiã vocemus? Nullo. Dialectica verò ſola ſublatis ſuppoſitionibus oĩbus, ad ipſum principiũ vt compertum habeat, pergit, ac reuera animi oculũ cęno barbarico obrutum, paulatim ſurſum trahit, ac ducit, tanquã adiutricibus ac miniſtris quibuſdã vtens his artibus quas narrauimus. Eas porrò nos ſæpe ſciẽtias propter conſuetudinẽ nominauimus. Indigent autẽ alio nomine clariore quidem quàm ſit opinio, obſcuriore verò quàm ſcientia. Cogitatinnẽ certè nos in ſuperioribus earum notionem cognominauimus. Neq; tamen eſt de nomine controuerſia inter eos quibus de rebus tantis, quantis nobis ad præſens eſt diſcrepatio. Non certè. nam ſolã exigunt ad rerum habitum interni cõceptus expreſſionem. Placet igitur quemadmodum ſuprà primã partem vocare ſcientiã, ſecundam cogitationem, tertiam fidem, poſtremam imaginationem vel aſsimilationẽ. Et ambo illa ſimul intelligentiam, hæc aũt ambo ſimul opinionem: & opinionem quidẽ circa generationem, intelligentiã verò circa eſſentiam eſſe. Quod autem eſt ad generationẽ eſſentia, id ad opinionem intelligentia. Quodue intelligentia eſt ad opinionem, id & ad fidem ſcientia, & ad imaginem deniq; cogitatio. Cõparationem verò illorũ in quibus iſta verſantur, diuiſionemq́; vtriuſq; geminam, opinabilis ſcilicet intelligibiliſq́;, ò Glauco, omittamus, ne prolixior de his oratio quàm de ſuperioribus habeatur. Equidẽ quantũ mea mens poteſt, reliqua cnnſequi libet. An non dialecticũ vocas eũ qui rõnem cuiuſlibet capit eſſentiæ? Illũ verò qui hanc rõnem non habet, quatenus nec ſibi, nec alteri põt reddere rationẽ, eatenus intelligentiã circa hoc habere negabis? Certè non aliter eſt dicendũ. De bono etiã ſimiliter iudicandũ. Nam quicunq; boni ideã ratione definire nõ poteſt, à cæteris oĩbus eam diſtinguens, & tanquã in prælio per omnia penetrando, cætera cuncta reijcere, non ſecundnm opinionẽ, ſed ſecundum ſubſtantiã arguens & refellens, perq́; hæc omnia ſtabili & inconcuſſa progredi ratione: hunc tu ita affectum, neque bonum ipſum dices cognoſcere, neque aliud quicquam bonũ: verùm ſi quod fortè ſimulachrũ attigerit, opinione potius quàm ſcientia illud attingere, atque hac in vita inſomnijs dormitantem illudi, & antequã expergiſcatur, ad inferos deſcendentẽ, extremo tandẽ occupari ſopore. Per Iouẽ oĩa hęc prorſus aſſeuerabo.

Cæterum

Cæterũ liberos tuos quos nunc oratione inſtruis, ſi quãdo re ipſa erudires, vt arbitror, non permitteres maximatum rerum in ciuitate poteſtatẽ habere, dum linearũ inſtar non poſſent cuiuſq; reddere rationem. Non certè. Legem itaq; feres, qua iubeãtur eam potiſsimum diſciplinam capeſſere, ex qua ad interrogandum & rñdendũ vt ſcientẽ decet, aptiſsimi ſint. Tecum vna illud præcipiam. An ergò videt̃ tibi doctrinis oĩbus dialectica velut apex eſſe præpoſita, nec vlla doctrina vlterius ac eminẽtior reperiri, ſed hic iam doctrinatũ oĩum eſſe finis? Mihi quidem videtur. Reſtat ergò deinceps aperiendũ quibus diſtribuendæ hæ diſciplinæ ſint, & qũo. Videlicet.

Vide præſtantiã ſcię diuinæ.

Recordaris in prima illa optione quales delegerimus principes? Quid ni recorder? Quo ad alia quidẽ naturas illas eligendas exiſtimato. Nam & grauiſsimos hoĩes & fortiſsimos decet eligere, & quoad fieri põt ſpecioſiſsimos, neq; ſolùm quærendi ſunt hoĩes generoſi, atq; terribiles, ſed qui inſuper eas habeant naturę dotes, quas diſciplina hæc exigit. Quas? Acumẽ, inquam, facilitatemq́; ingenij oportere ad doctrinarũ perceptionẽ adeſſe. Magis.n. abſterret aĩum diſciplinatum q̃ gymnaſiorũ corporis, difficultas. Siquidem magis proprius illi labor eſt, qui ſoli competit, q̃ qui corpori etiã eſt cõis. Vera loqueris. Quærendus itaq; vir eſt memoria valens, integerrimus, tolerantiſsimus. Nam quem alium cenſes libenter labores corporis ſubiturum, tamq́; arduum doctrinę meditationisq; ſtudium ad finem vſque proſecuturũ? Neminem prorſus niſi qui optima natura ſit præditus. Ex eo quippe errore, vt ſuprà dicebam, aduerſus philoſophiã oborta eſt infamia, ꝙ nõ pro dignitate ipſam attingunt. Neque enim à ſpurijs, ſed legitimis eſt attrectanda. Quo pacto? Principio ad labores ſuſcipiendos claudus eſſe nõ debet quiſquis eſt philoſophię ſacris initiãdus, vt partim eos adeat, partim recuſet. Contingit autem hoc, quoties aliquis gymnaſijs & venationi & reliquis corporis exercitationibus deditus, diſciplinarum ſtudium refugit, neq; audiendo delectatur, nec inquirendo, ſed oẽm hanc odit curam. Claudus præterea & ille eſt, qui exercitationibus animi delectatus, contemnit alias. Vera narras. An nõ & quo ad veritatẽ ſimiliter mãcum eum ponemus animũ qui voluntarium mendacium odit, & ęgrè fert ipſe ſecũ, & alijs mentientibus indignatur, inuoluntariũ verò mẽdacium facile tolerat: & ſi ignorare aliquid deprehendat̃ haud grauiter perfert, ſed libenter veluti ſuis ignorantiæ ſordibus volutatur? Oĩno quidem. Quinetiam circa tẽperantiam & fortitudinem magnificentiamq́ue, & reliquas virtutis partes non minus obſeruandum eſt, qui nã legitimus ſit, qui ſpurius. Quando enim hęc minus conſiderant, & priuati, & ciuitas, ignari vtuntur mãcis & ſpurijs ad quodcunque iſtorum contigerit, priuati quidem amicis, Reſpublica verò principibus. Sic accidit prorſus. Nobis hæc omnia præcauenda ſunt. Nã ſi homines quo ad corporis ac mentis habitum integerrimos ad tantam doctrinam exercitationemq́; ducemus, atq; erudiemus, & ius ipſum nobis minimè ſuccẽſebit, & ciuitatem Rẽpublicamq́; ſeruabimus. Sin aliter affectos homines ad iſta ducemus, contraria faciemus oĩa, & philoſophiã multò etiam magis dedecorabimus. Turpe quidem id eſſet. Mirum in modum. Cæterùm nonnihil mihi in præſentia riſu dignum contigiſſe videtur.

Quid iſtud? Latuit me nimirum, ꝙ iocabamur, quare acrius egi, q̃ deceret. Quippe inter loquẽdum ad philoſophiam ipſam conuerſus, eam dedecore affectã aſpexi. Quod & grauiter perpeſſus fuiſſe videor, & his qui in culpa ſunt, tanquam indignatus ſeuerius hæc dixiſſe. Nõ per Iouem, vt mihi audienti videtur. Mihi tñ dicenti ſic apparet. Hoc aũt ne nos fugiat, ꝙ in priori electione ſenes elegimus, in hac verò nequaquã licebit. Neq; Soloni credendum eſt, hominem ſeneſcẽtem poſſe in dies plurima diſcere, qui minus id poteſt q̃ currere. Iuuenibus.n. conueniunt multi maximiq; labores. Neceſſe eſt. Illa igit̃ quæ ad arithmeticam, & Geometriã, oẽmq́; doctrinam eã pertinent, quæ dialecticam antecedere debet, pueris tradenda ſunt, atq; is docendi modus accipiẽdus eſt quo minimè coacti ad diſcẽdũ eſſe videantur. Cur iſtud? Q̃m non decet liberũ hoĩem cùm ſeruitute diſciplinã aliquã diſcere. Quippe ingẽtes labores corporis vi ſuſcepti, nihilò deterius corpus efficiunt. Nulla verò aĩæ violẽta diſciplina eſt ſtabilis. Vera loqueris. Ergò non tanquam coactos pueros in diſciplinis, ò vir optime, ſed quaſi ludentes enutrias, vt & magis ad quod quiſque natura ſit aptus, poſsis agnoſcere. Conſentaneum eſt, quod dicis.

Quæ ætates ad diſcendum aptæ.

Quo pacto pueri ſint docẽdi

An non recordaris à nobis, in ſuperioribus dictũ, pueros eſſe equis ſpectandi gratia in caſtra ducẽdos, & ſi tutò id tentari poſsit, propius admonẽdos, vt catulorũ inſtar ſanguinẽ incipiant deguſtare? Recordor equidem.

Quicunque verò ad hos labores, diſciplinas, pericula, prõptiores acrioresq́; apparent, in numerũ aliquẽ ſeligẽdi ſunt. Qua in ætate? Quãdo à neceſſarijs negocijs exercitationibusq́; ſoluti ſunt. In hoc ſiquidẽ tpe ſiue biennium ſit ſeu trienniũ, facere aliud nequeunt. Labor.n. ac ſomnus diſciplinis aduerſi ſunt. Et ſimul hæc examinatio aliarũ nõ minima eſſe videtur, qualis videlicet quiſq; in gymnaſijs ipſis apparebit. Quid ni? Poſt id tẽpus quicunq; ex viginti annis vt cæteris præſtãtiores electi fuerint, maioribus, q̃ cæteri afficiantur honoribus: & quæ diſciplinæ iſtis in pueritia ſparſim oſtenſæ ſunt, vnà his iterum offerãtur, ad ipſam diſciplinarum inter ſe cognationem, & ipſius quod verè eſt naturam cõſpiciendam. Sola hæc cognitio quibuſcunq; traditur, ſtabilis permanet. Atqui & hac experientia cognoſcitur maximè qui ad dialecticam optime à natura eſt inſtitutus, qui non. Nempè quiſquis ad hoc dignoſcendũ eſt perſpicax, dialecticus eſt: qui verò hebes, nequaquã. Teneo equidem. His igitur aĩaduerſis oportebit eos qui apprime tales in ipſis reperiuntur, ſtabiles in diſciplinis, conſtantes in bello, in alijs legitimis officijs perſeuerantes, poſtquam trigeſimum egerint, ex electis prælectos in maioribus honoribus conſtituere, & ipſa differendi facultate diligẽter examinare, quis eorum poteſt ſine oculorum & aliorũ ſenſuum miniſterio ad ipſum quod verè exiſtit cùm veritate trãſcẽdere. In quo maxima, ò amice, opus eſt cautione. Cur nam inquit? Non animaduertis inquam, quãtum nunc malum circa diſſerẽdi peritiã inoleſcat? Quale iſtud? inquit. Iniquitate prorſus abundant, inquam. Summoperè, inquit. Mirum aliquid perpeti ipſos exiſtimas, nec ignoſcis? Qua rõne maxime? Si quis ſuppoſititius puer multis in delicijs à nobili familia nutriatur: inter adulatores complurimos: adultus antera perſentiat, ꝙ ex eis quos parentes exiſtimat natus nõ fuerit, veros tamen genitores nuſquam reperiat: nunquid uaticinari potes qualis huic animi affectus futurus ſit erga adulatores, & erga eos qui ipſum ſuppoſuerunt, tam eo tempore quo nihil de ſuppoſitione ſuſpicabat̃, quàm poſtquam rem ipſam agnouit? An uis præſagium meum audire? Volo equidem. Vaticinor itaq; illum dum ſuppoſitionem penitus ignorabit, magis eos honoraturum quos parentes & propinquos exiſtimat, quàm aſſentatores: minuſq́ue eos ſiquando egeant neglecturum: tardioremq́; fore ad iniuriam ipſis inferendam, uel conuicium dicendum, magisq́; illis in rebus grauibus quàm adulatoribus pariturum. Veriſimile quidem. Sin perſenſerit, hos certè minus honorabit curabitq́: aſſentatores uerò magis q̃ antea colet, illis propenſius obſequetur, ad eorum exemplum uitam inſtituet ſuam, cum illis palam ac libere conuerſabitur. De his uerò quos parentes & propinquos putauerat, niſi alioqui ꝓbo natura ſit ingenio, nihil prorſus curabit. Omnia prorſus vt narras, cõtingerent. Sed quid hæc ſimilitudo ad eos qui diſputationes ſectantur? Audies modo. Sunt nobis à pueritia opiniones de honeſtis iuſtisq́; officijs, ſub quibus tanquã parentibus educati ſumus: his paremus, has præcęteris honoramus. Sũt planè.

Quæ res ſtulta remorentur.

Offerunt

Offerunt ſe nobis & voluptates, quæ ad contraria nos alliciunt: & dum animæ blandiuntur, ad illa detorquent. Non tñ ab his flectuntur, qui vel paulò q̃ cæteri moderatiores ſunt, ſed illa veluti paterna colunt, eisq; obtẽperãt. Sic euenit. Si dialectica vis aggreſſa aliquem ita affectum interroget quid honeſtum ſit, ac reſpondentem id quod ex legiſlatore perceperat, ratio confutet, crebriſq; & varijs redargutionibus eò deducat, vt opinetur illud nõ magis honeſtum eſſe q̃ turpe, deq; iuſto ac bono ſilr̃ arguat, & de cæteris quæ ſummo in honore antè habebat, pari ne illa poſthac honore & obſeruãtia proſecuturum putas? Minori admodum puto. Quãdo igitur neq; iſta quis cenſet domeſtica vt antea vel honoranda, neq; reperit vera, in vitam potius blandam q̃ in aliam, vt cõſentaneum eſt, prolabitur. Veriſimile id quidẽ. Ex iuſto igitur fiet iniquus. Neceſſe eſt. An non merito vt nuper dicebã, affectio eorũ qui ita ſe ad diſſerendũ comparant, talis eſt, vt plurimã exigat veniã? Et miſericordiam inſuper. Vt igitur miſerabilis hic euentus vitetur, triginta annos nati duntaxat, caute admodũ dialecticas argumẽtationes deguſtent. Ita prorſus. An non hæc prudens cautio eſt, vt eas videlicet iuniores hoĩes nõ attingant? Neq; enim te latet, vt arbitror, ꝙ cũ primum adoleſcentuli diſputationis artificiũ guſtãt, eo protinus quaſi ludo quodã ad refellendũ vtuntur, eosq; qui confutant alios, ſtudiosè ſectantes, & ipſi alios quoq; redarguunt, ac diſtrahendis lacerandiſq; proximis catulorũ more aſsiduè delectãtur. Mirũ in modum. Cùm verò plures cõuicerint, & à pluribus ipſi cõuicti fuerint, eò cõſeſtim deueniũt, vt ex priſtinis opinionibus ratã nullam habeant. Atq; ex his & ipſi & oĩs philoſophia apud alios calũniam reportarunt. Vera refers. At vir natu grandior, ab hac inſania diligentius declinabit, ac hoĩem inueſtigandæ veritatis gratia diſſerentem imitabitur potius, q̃ eum qui iocandi cã verſutijs captiũculiſq; incumbit. Quin & ipſe modeſtius ſeſe geret, & diſputãdi ſtudiũ ex infami reddet illuſtrius. Scite. Ad eiuſmodi preterea cautionẽ ſupiora dicta ſunt oĩa: oportere videlicet moderatos & graues eſſe illos, qui ad diſputationis ſtudiũ aſciſcuntur, neq; cõicandum eſſe id ineptis hoĩbus, &, vt nunc fit, oĩbus quoſcũque fors obtulerit. Summopere. Siquis diſputationi diligenter aſsidueq; det operã, nihil ue agat aliud niſi ꝙ viciſsim quãdoq; gymnaſijs corpus exerceat, huic ad perceptionẽ hm̃õi anni duplices ſuperiorũ ſufficient. Nunquid ſex dicis? an quatuor? Quinq; adhibeas. Deinde ad antrum illud erunt iterũ deducendi, cogendiq; eos principatus aſſumere qui ad bellum ſpectãt, & ſiqui ſunt iuuenum principatus, ne vſu rerũ ab alijs ſuperentur. Atq; in his quoq; examinandi ſunt, vtrum conſtãtes permaneant, dum trahũtur vndique, aut nutent. Quot aũt annos iſtis aſcribis? Quindecim. Qui verò ad quinquageſimum annum peruenerint, quicunq; integri inter eos rebusq; geſtis & ſcientijs præcellentes apparent, ad finem iam perducendi ſunt, cogendiq; vt animi radium ad ſupera dirigentes, ipſum quod oĩbus lumen præbet, ſuſpiciant: quumq; ipſum bonũ nouerint, exemplo illius freti ciuitatem, priuatos, ſeq; ipſos per oẽm ſequẽtem vitam, & ſingula viciſsim exornẽt. Ac plurimũ quidem in philoſophia verſentur: cũ verò ad magiſtratus accerſentur, in ciuilibus negocijs inuigilẽt, ſigillatimq; gubernẽt reipub. gratia, ita vt non tanquam bonum aliquid & optandum miniſterium, ſed neceſſarium potius exequi videãtur. Atque ita quũ alios ſilr̃ ipſi inſtruxerint, eos viciſsim reipublicæ cuſtodes relinquent, ipſi verò in beatorũ inſulas tranſmittentur. Monumenta verò illis & ſacra tanquam dæmonibus ſi Pythias oraculo cõfirmauerit, publicè dicabuntur: ſin minus, ſaltem vt beatis atq; diuinis. Mirificos prorſus, ò Socrates, principes quaſi ſculptor figuraſſe videris. Quod de viris dixi, idẽ & de mulieribus intelligendum. Neq; putes, ò Glauco, magis me de viris q̃ de mulieribus fuiſſe locutum, quæcũque videlicet natura aptæ ad hæc officia ſunt. Rectè ſe id habet. ſi quidẽ pariter in oĩbus, vt narrauimus, cùm viris cõicabunt. Nũ cõcedis nos de repub. oĩa non quaſi pro deſiderio effinxiſſe, ſed pro veritate locutos, difficilia quidẽ factu, poſſibilia tñ, ea duntaxat ratione qua diximus? Quando ſcilicet hoĩes reuera philoſophi, vel vnus, vel plures nacti in ciuitate potentiã, præſentes honores deſpiciẽt, illiberaleſq; eos & nullius exiſtimabũt: ipſum aũt quod rectũ eſt, & honores qui ab eo proficiſcuntur, plurimi facient, maximũ verò & ſummopere neceſſariũ quod iuſtũ: & huic miniſtrantes, idq; adaugentes ciuitatẽ ſuam rite diſponent. Quo pacto? Oẽs quicunq; in vrbe decẽ annos impleuerint, in agros tranſmittent: filios aũt ipſorum ſuſcipientes, procul ab his moribus quibus hodie parentes vtunt, moribus legibusq; ſuis educabũt, quales verò ſint, enarrauimus. Atq; ita celerrime atq; facilimè ea ciuitas & reſpublica orietur, quam ſuprà diximus, ſi quando extiterit, beatam fore & genus hoĩum in quo condita fuerit, plurimũ iuuaturam. Maximè quidem. Atq; vt conſtitui poſsit eiuſmodi ciuitas, ſi qñ conſtituatur, ò Socrates, adinueniſſe videris. Nonne ergo abũde, tum de hac ciuitate, tum de hoĩe eius perſimili iam nobis dictum? Cõſtat enim qualem eius ſimilem eſſe debere dicemus. Conſtat planè, & quod quæris, finem mihi iam habere videtur.

DIALOGVS OCTAVVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

SOCRATES perfectam reipublicę formam ſeptem iam dialogis abſoluit, ſeptenario Palladis numero conſecratam. Eamq; tum regiam, tum optimatum appellat gubernationem. Optimatum quidem, quoniã in ea plures virtute præclari publicis funguntur muneribus. Senatumq; conſtituunt. Regiam verò, quoniam & vna omnium ad publicum bonum eſt voluntas, vna mens quaſi regina, & ſiquis inter eos probitate eſt ſingularis, ſingulariter honoratur. Neque tñ huic tãtum tribuitur, vt abſq; Senatu, id eſt, probatorum omnium numero poſſit publica permutare. Reliquum erat poſt optimam & beatam reip. formam in medium inferiores adducere. Has autẽ numerat quatuor. Primam quidem eſſe vult eam, in quam optima mox degenerat, quã nominat ambitioſam, Secundam verò potentiam paucorũ ex ambitioſa naſcentem. Tertiam popularem ab hac procedentẽ. Quartam poſtremò tyrannidẽ ex populari præcipuè pullulantẽ. Quoniam verò rerum publicarum formæ à formis proueniũt animorum, quinque deinceps animorum affectus & habitus, totidemque ciuitatum & ſimiles eſſe ſimiliter nominatos mira quadã arte deſcribit. Summatimq; regium animum optimũ eſſe concludit atq; beatiſſimum, & ſimilem ſimiliter ciuitatem. Tyrannicũ verò peſſimum atq; miſerrimum. Ciuitates quoque à tyrannis oppreſſas, peſſimas ſimiliter atq; miſerrimas. Medios autem animos gubernationeſq; medias modo quodam medio ſe habere concludit. Ex omnibus his apparet q̃ pernicioſa tam in ciuitate quàm in animo ſit iniuſtitia, & vtrobique iuſtitia q̃ ſalutaris. Vbique autẽ permutationis tam animorum q̃ ciuitatum ex alijs formis in alias mirabili explicat diligentia. Præcipuè verò mutationem beatæ reipublicę, &, vt ita dixerim, aureę in ambitioſam ſiue argenteam, ſiue ferream, ab altiori ducit exordio, fingitq; Muſas id tanquam oraculum effundentes, ſiue potius confundentes. Profectò ſi beata reſpub. proprio defectu in deteriorem labi non poteſt, & tñ quandoque labitur, communi quodam defectu & cauſa labitur. Qua quidem in re Ariſtotelicas uidere licet calumnias? Neq; enim debuit Ariſtoteles in quinto Politicorum à Platone ſuo, imò nuſquam ſuo, propriam beatæ reipublicę permutandę exigere cauſam, quũ nulla ſit propria. ſed cõmuni debuit eſſe contentus. Quemadmodum enim homo & validiſſimus & tẽperatiſſimus, ſic & eiuſmodi ciuitas nõ tam propria q̃ communi cauſa morbi laborat, id eſt, fatali quodam ordine, ita per cœleſtes circuitus qui infra lunam ſunt, perpetuo reuoluente, vt quę certis ſphęrarum configurationibus temporumq; curriculis compoſita ſunt, quandoq; diſſoluãtur aduerſis. Quoniam verò eiuſmodi cauſę aſſignatio pręſentis ciuiliſq; facultatis terminos procul excedit, ideo Socrates vaticinio muſarũ vtitur. & profectò ita vtitur, vt & nobis ad hęc interpretanda opus ſit Apollinis vaticinio. Nec immeritò Tullius vbi rem eſſe obſcuriſſimã breuiter vult exprimere, id inquit numero

Platonis

Platonis obſcurius. Neq; miror Theonem Smyrnęum mathematicæ in primis Platonicę profeſſorem eiuſmodi myſterium tanquam inexplicabile aſtute prętermiſiſſe. Quod quidē Iamblichus Chalcideus dũ explicare voluit, implicuiſſe videtur. Quid verò? ſi in eiuſmodi verbis plus difficultatis ſit q̃ ponderis? Quippe quum & ipſe fingat Muſas tragica quadam tumiditate nugantes perterrentesq; animum puerilem atque ſimplicem, ſtuporemq; adducẽtes. Denique qualecunque id ſit opportunius ex commentarijs in Timæum expoſitionem noſtram accipies. Cęterum moralia hęc pręcepta cõſidera. Impoſſibile eſt diuitias honorarī in ciuitate ſimul atque virtutem. Item tradere diuitioribus reipublicę gubernacula perinde eſt ac ſi nauis non peritiori in nauigãdo, ſed locupletiori gubernanda tradatur. Nempè & hęc & illa periclitabitur. Rurſus cuſtos contra omnia vitia tutiſſimus eſt ſcientia. Pręterea contrarij vnius ſummum, alterius eſt principium. itaque extrema libertatis licentia, extremę ſeruitutis eſt principium. Sicut in qualibet qualitate, rerumque & temporum exceſſus omnis vetti protinus in contrarium conſueuit. Idem in epiſtolis ait, moderatam probans antè omnia libertatem.

ESTO inquam, conſtitit equidẽ inter nos, ò Glauco, in ciuitate optime inſtituta cõmunes eſſe debere mulieres & filios. Cõmunem quoq; oẽm eruditionem. Cõia ſiſr oĩa, tum belli, tũ pacis officia. Reges aũt ipſorũ eſſe hoĩes debere in philoſophiæ & rei militaris ſtudio præſtantiſſimos. Conſtitit planè. Quin & hæc conceſſimus, q̃ ſcilicet cũ tales principes iam fuerint cõſtituti, in expeditionem euntes, habitationes militibus quales prædiximus, aſſignabunt, cões ſcilicet oĩbus, in quibus nihil cuiuſquã ſit proprium. Neq; de habitatione ſolum, verũetiam de ſupellectili & poſſeſſionibus ſi recordaris quales debeãt eſſe, conuenimus. Memini equidem, inquit, cẽſuiſſe nos nihil eorum quæ nunc poſſidẽt alij, eſſe ab aliquo poſſidẽdum, ſed tanquã belli athletas atque cuſtodes in mercedem cuſtodiæ annua ab alijs alimenta ſuſcipientes, eos oportere & ſeſe & ciuitatẽ tueri. Probè, inquã. Sed poſtquam hęc abſoluimus, repetamus iam vnde huc digreſſi ſumus, vt per eadem rurſus proficiſcamur. Haud quaquã difficile iſtud. fermè. n. quemadmodũ nunc, quaſi de ciuitate ſatis egiſſes, adiecisti, q̃ talem ciuitatem bonã vocares, qualem deſcripſeras, bonumq; virũ quicunq; illius foret perſimilis: cũ talem poſſes adhuc, vt apparuit, meliorem ciuitatẽ virumq; referre. Dixiſti præterea ſi hæc recta ſit reſpub. cæteras aberrare. Reliquarum verò rerumpublicarũ, vt memini, ſpecies eſſe quatuor, de quibus verba facere oportere, earumq; defectus inſpicere, & hoĩes ipſarum ſimiles declarare: vt eos oẽs intuiti, & quis optimus ſit vir, quis peſſimus declarantes, conſideremus nũquid vir optimus feliciſſimus, peſſimus aũt ſit miſerrimus, an ſe res aliter habeat. Cum verò abs te ipſe quęrerem quas potiſſimum quatuor reſpub. diceres, tũc ſanè Polemarchus & Adimãtus mihi ſermonem interruperunt, vnde tu orationem ſumens huc denique perueniſti. Rectè admodũ meminiſti. Ergo rurſus tanquam luctator eandem anſam præbe, & me idẽ interrogante, conare nunc ea dicere, quæ tũc eras declaraturus. Si quidem potero. Equidem audire percupio, quas nã reſpub. quatuor ſuprà dicebas. Haud difficile iſtud audies. Sunt enim quas dico, illæ quæ & nomina habent, ipſa videlicet quæ à multis laudatur Cretenſis & Laconica. Secunda verò & ſecundo loco laudata ea quę paucorum potẽtia nominatur, plurimis plena malis reſpub. Item quę ab hac differt plurimũ, eamq; ſequitur, gubernatio popularis. Præterea generoſa tyrannis, ab his oĩbus differens, quartus ciuitatis extremusq; morbus. An aliã habes reip. formã, quæ in perſpicua & diſtincta quadã rõne ſit ſita? Nam & minores quidã principatus, & regna venalia, & tales quædã ciuiles potentiæ inter hęc quodãmodo medium obtinent. Quarũ non pauciores inter Barbaros q̃ inter Græcos reperiuntur. Multæ certè, & abſurdę memorantur. Totidem quoq; ſunt hoĩum quodammodo ſpecies atq; mores. An ex quercu fortè exiſtimas, aut ſilice reſp. fieri potius, q̃ ciuiũ moribus, qui quocunq; fluxerint, cætera ſecum rapiunt? Ex moribus proculdubio. Quare ſi gubernationum ſpẽs quinq; ſunt, priuatorum quoq; aĩorum affectus quinq; erunt. Nil obſtat. Virum certè ſimilẽ optimatum gubernationi vidimus, quẽ bonũ, & iuſtũ rectè aſſeruimus. Vidimus. Deteriores deinceps narrare decet, contentioſumq; hoĩem ſecundũ Lacedæmoniorum remp. inſtitutum: præterea paucorum imperij cupidum, & popularem hoĩem, & tyrannicum: vt iniuſtiſſimũ diſcernẽtes, cũ iuſtiſſimo comparemus, perfecteq; dignoſcamus, quõ ſumma meraq; iuſtitia ad ſummam ſe ac merã iniuſtitiã habeat, quo ad hoĩs iuſti, vel iniuſti beatitudinẽ, vel miſeriã pertinet: vt vel Thraſymacho obtemperantes, iniuſtitiam proſequamur: vel præſentibus rõnibus perſuaſi, iuſtitiam. Ita prorſus agẽdum. Nũ ſicuti cœpimus antè in rebuſpub. mores aĩaduertere q̃ in priuati perſonis, quia illic magis pateant: ita & nunc in primis conſiderãda eſt ambitioſa reſpub. cuius nullum habeo nomen præter ambitioſam potentiã, & principatum: poſt eam verò virum talẽ conſiderabimus: deinde paucorum potẽtiam, talemq; virum: poſtea multitudinis gubernationem, & hoĩem popularem: demum tyrannide preſſam ciuitatem conſiderantes, & inde tyrannicum cognoſcentes aĩum, conabimur ea quæ propoſuimus, ſufficienter diiudicare? Rectè in hũc modum inſpectio iudiciumq; procedet. Age itaq; explicare conemur, quo pacto ambitioſum imperiũ ex optimatum gubernatione naſcatur. Quin hoc ſimpliciter verũ eſt, omnem remp. ex eo quod dominatur, mutari, quando in ipſo ſeditio oritur: dum verò ſecũ ipſo conſentit, ẽt ſi valdè exiguum ſit, mutari impoſſibile eſt. Eſt ita.

Quot mores hominum, totidem reſp.

Reſp. ambitioſa.

Ex gubernatione optimatum ambitioſũ imperium quomodo oriatur.

At verò quo nam pacto, ò Glauco, ciuitas hæc noſtra è ſuo ſtatu mouebitur? principes, & defenſores inuicem, & inter ſe diſſidebunt? An vis imitantes Homerũ Muſas oremus, vt nobis explicent, qua rõne ſeditio primum incidat? Dicamusq; ipſas tragicorũ ritu, nobiſcum veluti pueris iocantes nugantesq; ita loqui, vt dũ nugantur, ſeriò agant, magnumq; quiddã loquãtur? Quo nam pacto? Ita fermè. Difficile quidẽ eſt ita conſtitutã ciuitatẽ è ſuo ſtatu moueri. Verùm cùm omne quod genitum eſt, corruptioni ſit obnoxium, talis ẽt cõſtituto ſemper manere non poterit, ſed ſoluetur. Solutio verò hæc eſt: non ſolũ circa plãtas, ſed terrena ẽt aĩalia, fertilitas, & ſterilitas aĩæ, corporumq; contingit, quãdo reuolutiones ſingulis circulorũ coniunxerint ambitus: his quidẽ quæ breuis ſunt ęui, ambitus breuiores, contrarijs verò cõtrarios. Illi verò quos ad ciuitatis gubernationẽ educauiſtis, quãuis ſapientes fuerint, nihilò magis veſtri generis vel fœcundã vel ſterilem generationẽ, rõne vna cum ſenſu aſſequantur, ſed latebit eos opportunitas generandi, & plerunque cũ non opportunũ fuerit, gignendis filijs operam dabũt. Eſt aũt ei quod diuinitus generandum eſt circuitus, quẽ numerus continet perfectus. Humanæ verò geniturę is vtique in quo primo augmentationes ſuperantes, & ſuperatæ tres diſtantiæ, atque quatuor terminos accipientes, ſimilantium & diſſimilantiũ, & creſcentiũ & decreſcentiũ, cuncta correſpondentia, & comparabilia inuicẽ effecerunt, quorũ ſeſquitertia radix quinario coniuncta duas harmonias præbet ter aucta. Vnam quidẽ ęqualem æqualiter, centũ centies. Alterã verò æqualis quidẽ longitudinis, ſed oblongiori, centũ quidẽ numerorũ ex diametris cõparabilibus inuicem quinarij, indigẽtibus vno ex ſingulis, duobus verò qui inuicẽ dici nequeant, centũ verò cuborum trinitatis ipſius. Vniuerſus aũt hic numerus geometricus talem autoritatẽ habens ad potiorem deterioremq; generationem vim habet. Quòd ſi ciuitatis veſtræ cuſtodes ignorauerint, nec opportuno in tpe ſpõſas ſponſis coniunxerint, haud quaquã ingenioſi felices ue pueri inde naſcent. Ac licet maiores ipſi eos cõſtituant principes, qui inter illos præſtantiores fuerint: tamen quia indigni erunt patentum ſucceſſione, in ipſis magi-

Mutatio Rerumpu. quõ fiat.

magiſtratibus ſubiectos negligent, neq; muſicæ curá vt decer habebunt, neq; gymnaſticæ, vnde iuuenes nimis erunt à muſica alieni. Ex his aũt principes conſtituentur neglig̃etiores q̃ decet ad examinandũ gñ͂a illa quæ apud Heſiodum, & quæ apud vos referuntur, aureum ſcilicet genus, argenteũ, & æneũ atq; ferreũ. Q̃m verò mixtum erit argento ferrum, & æs auro, diſsimilitudo & inæqualitas diſcors exorientur. Quæ vbicunque naſcuntur, bellũ ſemper & inimicitias pariunt. Genus aũt hmõi hoĩum vbicunq; adeſt, ſemper ſeditionibus agitatur. Recta admodum rñ͂dere illas dicemus. Neceſſe eſt.n. cùm Muſæ ſint. Quid verò poſthac Muſę dicent? Poſtquã orta ſeditio fuerit, vtraq; gñ͂a ferentur, ferreũ quidem & æneũ ad quęſtũ, agrorumq; & domorũ poſſeſsionẽ, auriq; & argenti copiam. Quod verò ineſt aureũ, & argenteũ, quaſi nõ inopi, ſed opulenta natura, ad virtutẽ ſtatumq; priſtinũ. pugnantia verò inuicẽ & in contraria retrahentia in mediũ tandẽ conuenient, vt diuiſis agris & domibus priuatim quæq; poſsideantur: illi verò qui antè ab eis ſeruabantur tanquã liberi, amici, & nutritores in ſeruitutẽ redigantur, & velut ſubditi atq; ſerui, belli cuſtodieq; ipſorũ curá gerere compellantur. Hinc & mihi certè videtur mutatio hæc accidere. Hæc vtiq; gubernatio inter optimates, & paucorũ potentiam erit media. Erit certè.

Mutabitur quidẽ ita. Cũ verò in id fuerit permutata, quem potiſsimũ gubernationis modũ ſeruabit? Vel conſtat ꝙ partim priorem remp. imitabitur, partim paucorũ potẽtiam, vtpotè quæ in medio locata eſt, partim etiam quiddam ſui propriũ obtinebit? Ita prorſus. priorẽ quidẽ imitabitur in eo ꝙ principes honorabũtur, & milites ab agricultura mechanicisq; artibus & alijs quęſtibus abſtinebunt, & cõia fient conuiuia, gymnaſticiq; ludi, & belli certamina frequẽtabuntur. Profectò. Sui aũt ipſius propria, talia quædá habebit, ꝙ ſapientes metuet ad principatus admittere, quia non ſimplices, neque integerrimos hmõi viros, ſed mixtos poſsideat: & aĩoſiores potius ſimplicioresq; homines ad gubernandũ aſciſcet, qui ad bellum potius q̃ ad pacẽ nati videantur? Dolos quinetiá, & machinamenta belli plurimi faciet, ſemperq; pugnabit? Certè. Atqui pecuniarũ cupidi erunt iſti, quemadmodũ qui in paucorũ potentia vitam agunt, & tenebris obruti aurum & argentũ ruſticius honorabunt, vtpotè qui ęraria propriosq; theſauros habeant, quibus iſta recondant, ac etiam circunſepta domorũ ceu proprios nidos, in quibus multa cũ mulieribus & alijs pro libidine erogabunt. Vera loqueris. Nonne & in rebus proprijs parci magis erũt q̃ deceat? quippe qui magnifaciant pecunias, nec palàm acquirát: in alienis aũt propter libidinem profuſiores, & clanculum voluptatibus indulgebunt, haud ſecus legem paſsim refugientes, ac pueri patris aſpectum, non perſuaſione, ſed vi educati, ex eo ꝙ veram muſicam quę cùm ſermonibus & philoſophia coniuncta eſt, neglexerint, multoq; magis ac prius gymnaſticam q̃ muſicã honorauerint? Remp. ex malo bonoq; mixtã refers. Mixta eſt profectò: præ cęteris autem in ipſa propter aĩoſitatis iracundiæq; imperium, contẽtionis ambitionisq; ſtudia inualeſcunt. Vehementer. An non hęc reſp. ita coaleſcet, taliſq; erit, quantũ licet ſermone reip. figuram non ſumma omnino diligentia deſcribere, quia ſufficiat ex ipſa deſcriptionis ſummula virum iuſtiſsimum iniuſtiſsimũue diſcernere, ſitq; fermè opus inextricabile, ſiquis omnes reſp. oẽſq; mores nullo pęnitus prætermiſſo enarrare aggrediatur. Probè. Quis igitur ſecũdum hanc remp. vir? quomodo efficitur? qualis exiſtit? Reor equidem, inquit Adimantus, ſimilem eſſe Glauconis huius, contentionis gratia. Fortaſsis, inquam ego, in hoc eſt ſimilis. Verùm in his haud natura ſimilis eſſe videtur. In quibus? Contumaciorem ſanè eſſe eum neceſſe eſt, & à muſica quodammodò alieniorem, muſicę tñ cupidũ & audiendi quidẽ ſtudioſum, rhetoricum verò nequaquã. Atqui & aduerſus ſeruos agreſtis erit hmõi vir, haud ſeruos deſpiciens, quemadmodũ vir tolerabiliter eruditus: erga liberos autem erit mitis: erga principes quidem obediens maximè, ſed & principatus & honorum auidior, oportere exiſtimans nõ arte dicendi, vel alia quauis ſimili facultate, ſed rebus bellicis, ſimilibusq; excellere & cæteris præeſſe, cùm ſit & gymnaſticæ & venationis admodũ ſtudioſus. Eſt certè, inquit, mos hic illius reip. Nonne & pecunias iſte in iuuentute contemnet? quo verò ſeneſcet magis, eo magis pecunias diliget, ex eo ꝙ auarę naturæ ſit particeps, neq; ſit integer ad virtutẽ, quia ab optimo cuſtode deficiat? A quo nam? inquit Adimantus. Ratione & operatione inquam muſicę cõmixta, quę ſola cùm adeſt, per oẽm vitam virtutẽ in eo cui pręeſt ſeruat. Preclarè loqueris, inquit. Eſt vtiq; talis adoleſcens ambitioſi imperij cupidus, tali ſimilis ciuitati. Prorſus. Efficitur aũt hic talis in hunc modum interdũ: videlicet cùm iuuenis aliquis filius eſt patris boni in ciuitate nõ bene gubernata habitantis, honores, principatus, & iudicia fugientis, & reliquã huiuſcemodi negociorum curam, libenterq; ſe ſubijcientis, vt labores vitet. Quo nam pacto efficitur? Quando ſcilicet matrẽ audit ægrè ferentem, ꝙ maritus magiſtratibus minimè fungaẽ, & idcircò inter alias mulieres ſeſe contẽptam haberi: tũ indignantem quoties virũ aſpicit pecunijs cumulandis minimè indulgere, neq; pro illis vel priuatim vel in iudicijs & publicè cõtendẽtem ſollicitumque: ſed ad hæc oĩa negligentiorẽ, talemq; vt ſecũ ipſe viuat vt plurimũ, vxorẽ verò nec aſpernetur quidem, neq; admodũ colat: Ex quibus ſæpe filio mater prędicer ignauũ eſſe patrẽ nimisq; remiſſum, & alia, quęcunque de talibus garrire mulieres conſueuerunt. Multa profectò, inquit Adimãtus, talia ſuiq; ſimilia obloqui mulieres ſolẽt. Neq; te latet quod & ſerui, & domeſtici, pręſertim qui maximè videnẽ eſſe beneuoli, talia quædã auribus puerorũ ſæpe inſuſurrant. Et ſi quẽ viderint, vel pecunias patri debentẽ, quem ipſe nequaquã conueniat, vel in alio quodã iniuriantẽ, edicunt puero, ſi qñ vir euadat, hæc oĩa vlciſcatur, virq; magis ſit q̃ pater extiterit. Idem ille filius domo egreſſus alia horũ ſimilia multa audit, videtque; hoĩes ſcilicet qui ſua in ciuitate officia colũt alienorũ minimè curioſi, ſtolidos vocitari, pęnitusq; contẽni: horum verò diſsimiles honorari laudariq;. Cùm hæc adoleſcẽtulus audit, videtq;, rurſusq; patris ſermones audit, & ſtudia videt proximè præter ſtudia cęterorum, ab vtriſq; attractus: à patre quidẽ rõnalis eius vis fouetur & augetur, ab alijs autẽ concupiſcendi & iraſcendi natura. Quapropter cũ non malo ſit ingenio natus, mala tñ cæterorũ conſuetudine vſus, & in medium ab his tractus, mediæ ſe cuidá potentiæ contentioſæ iracundæq; ſubijcit, fitq; vir elato aĩo, gloriæq; cupidior. Naturam huius ſufficienter enarraſſe mihi videris. Habemus itaq; ſecũdam remp. virumq; ſecundum. Habemus profectò. An non poſt hæc Aeſchyli illud dicimus, Alterum hoĩem alteri ciuitati conuenientẽ? Imò verò ſecundũ ſuperiorem illam ſuppoſitionem, alteram ciuitatẽ alteri congruã? Ita prorſus. Quæ verò huiuſcemodi rẽp. ſequitur, paucorũ, vt arbitror, potentia eſt. Quam potiſsimũ reip. inſtitutionem paucorũ vocas potentiam? Eam in qua magiſtratus à cenſus æſtimatione ciuibus tribuunẽ, & in qua diuites dominanẽ, pauperibus verò nulla reip. eſt cõio. Intelligo equidẽ. Nonne dicendũ, quo pacto à gubernatione ambitioſa in hanc tranſgreſsio ſit? Dicendũ certè. Vel cæco id quidẽ perſpicuũ eſt, quo pacto tranſgreſsio fiat. Quonam pacto? Aerariũ illud cuiuſq; auro plenũ, talẽ perdit remp. Ná primum quidẽ nouos ſumptus reperiũt, & ad leges deducunt, quibus neq; ipſi neq; mulieres ipſorum obtẽperant. Conſentaneũ id quidẽ. Deinde alter alterius exẽplo & ęmulatiõe perciti multi tãdẽ tales euadũt. Veriſimile. Hinc effeſius ad pecunias cumulãdas delapſi, quãto id precioſius, æſtimãt, tãto virtutẽ exiſtimant viliorẽ. An nõ ita virtus à diuitijs diſcrepat, quaſi vtraq; in lance ſtateræ ſint poſita, ſemperq; in contrariã partẽ declinẽt?

Ex optimatũ rep. quõ fiat cũ ſu potentũ reſpub.

De diuitijs & virtute.

Ita

Ita prorſus. Quando igitur in ciuitate diuitiæ ac diuites bonorantur, virtus probiq́; viri deſpiciuntur. Cōſtat.

Incēdūturq́; ad ea ſtudia oēs quæ in honore ſunt, eaq́; frequentāt: quæ verò nullo bonore cenſenſ, apud quoſq; iacere ſolēt. Atq; ita ex victoriæ honoriſq; cupidis, quęſtus & pecuniarū auidi tandē efficiuntur. Et diuites quidē viros laudant, & admiranſ, & ad magiſtratus euehunt pauperes verò deſpiciūt. Oīno ſic accidit. An non & lege ſtatuunt principatus fines, dū ſtatuūt vbi maior eſt pecuniarū copia, ibi talē principatū eſſe maiorem: vbi minor, contrà minorē: prohibentq́; aliquem imperare, qui non ad certū aliquē cenſum peruenerit? Hæc autē aut vi armiſq́; efficiunt: aut poſtq̄ metū incuſſerint, talē cōſtituerunt remp. Nōne ita? ita prorſus. Cōſtitutio quidē, vt ita dicā, hæc eſt. Eſt certè. Sed quis nam reip. modus? quiue defectus ſunt, quos babere eā remp. dicebamus? Principio qualis ſit præſcriptus hic in ea terminus, aſpice. Siquis in nauis gubernatione, à cenſus æſtimatione gubernatores eligat, pauperē verò licet gubernandi peritiorē hand quaquā admittat, quid ex hoc ſecuturum cēſes? Vt male nauē ducant. An non eodem pacto in quouis alio principatu? Sic equidem arbitror. Sic ne in oībus præterquā in ciuitate? An & in ciuitate præterea? Multò etiā magis, q̄m hæc grauiſsima eſt, & maxima gubernatio. Vnū quidē hunc & tm̄ paucorū potentia defectum patitur. Apparet. Quid aūt hoc? Nūquid leuius? Quale iſtud? Quod neceſſe eſt nō vnam hanc, ſed duas eſſe reſp. vnā quidem pauperū, diuitum alteram, & hoīes intra mœnia eadem habitantes ſibi inuicē ſemper inſidiari. Certè nō leuius illud. Sed neq; hoc pulchrū eſt, bellū ſcilicet gerere non poſſe: quia cogūtur, ſiue populo vtantur armato, eū formidare magis q̄ hoſtes: ſiue non vtantur, reuera in ipſo prælio paucorū potentiæ ſtudioſi videri: ac ēt pecunias in eū vſum erogare detrectabunt, vtputa hoīes auari: iſthuc inquā an decorum eſt? Non certè. Nunquid rectè fieri illud exiſtimas, quod ſuprà vituperauimus, vt in hmōi ciuitate ijdem boīes in diuerſis ſimul officijs occupentur, terram colant, pecunias cumulent, militent? Nullo modo rectè. Vide vtiq; ſi horum malorū oīum hęc prima id grauiſsimum patitur. Quale id? Vt liceat cuiquā ſua oīa alienare, alteri verò illius oīa poſsidere: atq; ei qui alienauit, babitare in ciuitate, dū nulla ciuitatis pars exiſtat, neq; nūmularius, neq; opifex, neq; eques, neq; armiger, ſed pauper & egenus paſsim cognominatus. Prima hæc certè. Hoc profectò in ciuitatibus, quæ paucorum ſubijciuntur imperio, minimè prohibetur. neque.n. alij opulentioris eſſent q̄ decet, alij prorſus mendici. Rectè loqueris. Hoc autem conſidera, nunquid qn̄ diues hmōi erogabat, conducebat ne magis ciuitati ad ea quæ paulò antè dicebamus: an videbatur quidem è principium numero eſſo, reuera aūt neq; princeps, neq; miniſter erat, ſed propriorū cōmodorumq́; conſumptor. Sic vtiq; viſum eſt. Erat aūt nihil aliud q̄ conſumptor. An vis dicamus, quemadmodū in fauo fucus ortus examinis apum morbus eſt, ita & hoīum huiuſcemodi dominatū, poſtē reip. fore? Prorſus inquit, ò Socrates. Nonne volatiles fucos oēs ſine aculeis deus fecit? hos aūt terreſtres, partim ſine aculeis, partim diris armatos aculeis cernimus. Et ex his qui aculeos non habent, inopes tandem in ſenectute fiunt: aculeis aūt inſtructi ſunt hi qui vocantur malefici. Vera loqueris. Conſtat ergò in ciuitate, vbi mēdicos vides, & fures ineſſe clàm, & latrones & ſacrilegos, & horum omniū ſcelerū autores. Conſtat certè. Nonne in ciuitatibus quę reguntur à paucis, egenos ineſſe vides? Oēs fermè, exceptis principibus. An non igitur arbitramur, maleficos in ea eſſe multos aculeis ipſis armatos, quos diligentia ac vi principatus detinent?

Fucorum duo gña.

Vbi mendici videntur fures eſſe & latrones & omnium ſcelerum autores.

Arbitramur planè. Nōne ob prauam educationem, & diſciplinæ defectū, & iniquam reip. diſpoſitionem, homines ibi tales euadere aſſeremus? Aſſeremus. Talis vtique erit ciuitas paucis ſubiecta principibus, totaq́; præmetur malis, fortè ēt pluribus. Sic fermè. Conſtituta iam nobis ſit ea reſp. quam paucorum potentiam vocant, à cēſus æſtimatione principes eligentē: poſt hæc aūt inueſtigemus quo pacto vir aliquis ſimilis iſtius efficiatur, & poſtquā ſimilis eſt effectus, qualis ſit. Sic prorſus. Nonne hac rōne maximè ex ambitioſo in paucorū imperij cupidū tranſit? Qua? Quando ibi adoleſcens aliquis primo quidem patrem imitaſ ſuū, eiuſq́; veſtigia ſequitur: deinde ipſum aſpicit, vt qui in ciuitatē tanquam in ſcopulū offenderit, ſubitò ex culmine dignitatis prolapſum ſeipm ſuaq́; oīa diſpergētem, ſiue poſt belli expeditionem, ſiue alterius magiſtratus maximi dignitatē, in iudiciū ab inſidiatoribus tractū, à calūniatoribus circūuentum, eiectū, depreſſum, patrimonio ſpoliatū. Cōſentaneū quidē. Ille, ò amice, hæc intuitus atq; perpeſſus, amiſſo patrimonio, propter formidinē, confeſtim ex animi throno ambitionem illam & audaciam deijcit, & humilior propter paupertatē factus ſeſe ad quæſtū cōuertit, & anguſto admodū aīo aride nimiū, & parce viuens, ſeq́; in obeundo negocio vexans pecunias congregat. An non huiuſcemodi hoīem tunc exiſtimas in ea animi ſede auaritiam & lucri cupiditatem locare? eiq́; in aīo regiū locum concedere? ornamētiſq́; regijs exornare, coronis, balteis, fibulis, fimbrijs, enſe Perſico? Equidē. Atq; hic quidem rationalem vim, & aīoſitatis ardorem humi hinc inde depoſitā ſeruire huic cogit, & nihil aliud inquirere, & conſiderare permittit, q̄ vnde ex pauciorib. pecunijs plurimæ congregētur: hanc aūt nihil aliud mirari, & colore q̄ diuitias atq; diuites, neq; dignitatem ex re alia quam ex pecunijs quærere, & ſiquid aliud ad id conferat. Nulla certè alia mutatio eſt vſqueadeò velox & vehemēs ex iuuene ambitioſo in pecuniæ cupidū. Nonne igitur hic paucorum imperij ſtudioſus eſt? Mutatio quidē ipſius ex hoīe ſimilis eſt illius Reip. ex qua paucorum potentia extitit.

Cōſideremus vtiq; nunquid ſimilis ſit. Cōſideremus.

Principio in eo q̄ pecunias multi facit, ſimilis erit.

Quid ni? Quinetiā & in eo q̄ parcior eſt, & ad lucrū auidior, ſolaſq́; neceſſarias cupiditates explet, cęteris verò ſumptibus nequaquā indulget, ſed alias appetitiones tāquam ſuperuacuas cohibet. Magnoperè. Aridior itaq; & ſqualidior viuit, vndiq; ſumma parſimonia rem familiarem augens, coaceruando intentus theſauro, quos quidem boīes vulgus probat. an non hic erit talis Reip. ſimilis? Mihi quidē videſ. Pecuniæ itaq; maximè honoranſ & ab hoc, & ab omni ciuitate. Neq; enim hic, vt arbitror diſciplinæ applicuit animū. Non, vt opinor. Neq; enim cęcū ſibi ducē prępoſuiſſet. Optimè quidē. hoc aūt aīadvuerte. Nōne fucorū naturæ ſimiles cupiditates ob diſciplinę defectum ineſſe dicimus, partim mendicas, partim maleficas, vi quidē ab alia diligētia detentas? Et maximè quidem. Scis ne quò inſpiciens, ipſorū maleficia cernes?

Quo nam? Ad orphanorū tutelas, & ſi quid ipſis tale contingit, quo licentiā plurimā ad iniuriam nāciſcantur.

Vera narras. An nō id conſtat, q̄ in alijs commercijs vir talis, in quibus probus habetur, cū iuſtus eſſe videaſ, æquitate quadam vitæ cęteras cupiditates prauas quę in ipſo ſunt, cobibet: non idcircò obtēperans, quia nō pręſtet, neq; rōne manſueſaciens, ſed neceſsitate ac metu circa reliquā ſubſtantiā cōtremiſcēs? Sūmoperè. Enimuerò ò amice, in multis eorū reperies, quādo aliena oportuerit erogare, fuci perſimiles cupiditates. Maximè. Nō igiſ ſeditione inteſtina is carebit, neq; vnus quidam erit, ſed duplex, habebitq́; in ſe cupiditates vt plurimū cupiditatum dominatrices, meliores ſcilicet deteriorum. Eſt ita.

Quāobrē modeſtior bic alijs multis erit. Conſentiētis tn̄ & compoſitæ mentis vera virtus longè hūc effugiet.

Mihi quidē videſ. Quinēt ad certū erit tardior vir parcus, quoties priuatim in ciuitate de victoria aliqua honeſta, & magnificētia erit certādū, cū pecunias erogare nolit decoris & cōtētionū hmōi gratia, metuēs ꝓdigas libidines ſuſcitare, ꝓuocareq́; ad ꝓpugnādū cōtendēdūq́;.

Cùm

Cùm paucis eorum quæ circa ſe ſunt, optimatũ ritu pugnans, vt plurimum vinci patitur, & diuitias auget. Summoperè. Nunquid vltrà diffidimus, ad ciuitatis eius exẽplum quæ gubernatur à paucis, hominem parcum atque auarum inſtitutum eſſe? Nullo modo.

De populari gubernatione cõſtituenda, & conditione.

Poſt hęc inueſtigandum videtur, quo pacto popularis gubernatio conſtituitur, & quæ ſit eius cõditio, vt eandẽ in tali hoïe conditionem recognoſcentes, eum in iudiciũ deducamus. Ita ſanè inter nobis inceptũ iter peragemus. Nonne hunc in modum ex paucorum potẽtia in popularem gubernationem ciuitas permutatur, ex eo ꝙ ciues optimum eſſe propoſuerunt, vt q̃ ditiſsimi ſint?

Quo pacto? Quia principes in ea propter diuitias dominãtur, prodigalitatem diſſolutorum iuuenũ lege prohibere negligunt, vt emptionibus & fœnoribus eorum vſurpãtes bona, opulentiores ẽt honoratioresq; euadãt.

Maximè omnium. Conſtat itaq; impoſſe eſſe in ciuitate diuitias honorare ſimul, & tẽperantiã poſsidere, ſed neceſſarium eſt ad alterius æſtimationem alterũ ſemper iſtorũ negligi. Cõſtat planè. Dum igitur in paucorũ potentia iuuentutis educationem negligunt, permittuntq; ad libidinẽ viuere, cogunt ſæpenumerò hoïes nõ ingenerosos ad paupertatem redigi. Maximè. Sedent, vt arbitror, iſti in ciuitate aculeis armati, partim alieno ere grauati, partim ignominia afflicti, partim vtriſq; malis oppreſsi, inſidiantes illis quos ſua nouerunt poſſediſſe, atq; alijs, atq; idcircò res nouas quotidie moliuntur.

Eſt ita. Hoïes aũt auari, dum lucro incumbunt, hosq; non animaduertere videntur, & reliquorum inſuper vt quiſq; maximè cedit, maximè argento immiſſo vulnerantes, & patri natos fœnusq; plurimum reportantes, ita fucis egenisq; hoïbus ciuitatem replent. Maximè. Neq; volunt tanti mali incendiũ ita extinguere, vt nõ permittant quenq; res ſuas pro arbitrio agere. Neq; ita rurſus & ſecundum alteram legem talia quædam prohibẽtur. Secundum quam potiſsimum? Secũdum eam quæ poſt illã proximè ſequitur, cogitq; ciues virtutis curam ſuſcipere. Siquis.n.multa ex volũtarijs cõmercijs ſui periculo tractare iubeat, non vſqueadeò impudenter pecunias congregabunt, paucioraq; in ciuitate mala naſcenẽ talia qualia diximus. Sic oĩno. Nunc autẽ his de cauſis principes ſubditos ſic in ciuitate diſponunt: ſeipſos verò, & ſuos, & iuniores, delicatos, & molles, & ſecordes reddũt, nullum aut animi, aut corporis laborẽ tolerantes, voluptatibusq; & doloribus ſuccũbentes. Prorſus. Et ipſi quidem tales euadunt, vt nihil aliud præter queſtũ ęſtiment, neq; maiorẽ virtutis curã habeant q̃ mendici. Sic certè. Ita igitur inſtituti, quoties cõgrediũtur inuicem principes ac ſubditi ſiue in itineribus ſiue in alio quopiam cõi cõmercio, atq; opere, aut circa ſpectacula ad exercitũ, vel nauigantes vnà, vel militantes, vel ẽt in ipſis periculis ſeſe inuicẽ ſpectãtes, nullo modo in his pauperes à diuitibus deſpiciunẽ, ſed frequẽter hõ pauper, macer, cutimq; ſole duratus cũ in acie ad opulentã collatus eſt, in vmbra molliter enutritũ, atq; obeſo corpe oneratũ, eũq; inſpicit anhelãtẽ & anxiũ, nonne cenſebit ignauia cęterorũ viros hmõi diuites fieri? alterq; alteri vbi priuatim conuenere, narrabũt locupletes illos ſuos craſſosq; hoïes precij nullius ẽe?

Noui certè ita eos ſolere. Nõne igiẽ quemadmodum debile & valetudinarium corpus, vel minima mutatione extrinſecus iniecta in morbos incidit, ſæpe ẽt nulla extrinſecus re nocente, ipſum intra ſe diſsidet: ita & ciuitas malis iiſdem affecta parua occaſione, aliundè ſibi, vel his ex optimatum, vel illis ex populari repub. auxilium adiungentibus, ægrotat, & ſecum ipſa diſſentit. Sæpe etiam abſque externorum opera, ſeditionibus agitatur.

Prorſus. Popularis vtiq; gubernatio fit, vt arbitror, qñ pauperes ſuperãtes, diuites partim necant, partim in exilium pellunt, reliquos aũt ęquis reip. honoribus muneribusq; afficiunt, atq; vt plurimum in ea ſorte magiſtratus obtingunt. Hmõi certe eſt popularis ciuitatis cõſtitutio, ſiue armis fiat, ſeu metu diſcedentibus alijs. Quæ nã erit igitur horũ ciuiũ vita? qualis gubernatio? Cõſtat.n.ꝙ vir talis popularis aliquis apparebit. Perſpicuum. An nõ primũ quidẽ liberi erunt oẽs, ciuitasq; libertatis plena, ſummaq; licentia pro libidine oĩa oẽs audebũt? Fertur equidẽ. Vbi aũt licentia, ibi quiſq; arbitratu ſuo vitã inſtituet. Patet. Omniformes in hac ciuitate naſcunẽ hoïes. Valdè. Videtur vtique hæc oĩum eſſe rerumpub. pulcherrima: atq; vt palliũ varijs depictum coloribus ſpecioſiſsimum eſſe videtur, ita ciuitas iſta diuerſis ex moribus varia, pulcherrima prorſus apparet: ac perinde vt pueri & mulieres varietate diſtinctis opificijs & ſpectaculis delectanẽ, ſic multi propter hanc varietatẽ pulcherrimã arbitranẽ. Et maximè quidẽ. Atqui facile eſt, ò beate in hac ciuitate rempub. quærere. Quamobrem? Qm̃ oĩa rerumpub. genera propter licentiam habet ac videtur neceſſariũ illum qui remp. inſtituere cupit, quod modo nos fecimus, popularem ciuitatẽ ingreſſum, eam reip. cõſtitutionem quę magis placeat ſibi, diligere, quaſi rerũp. nũdinas adeuntẽ, atque ita eligentẽ ciuitatis modum ſtatuere. Fortè exẽpla huic nequaquã deerunt. Quid verò? an nõ dulcis hæc prima fronte, atq; diuina videtur vita, vt neq; cogaris in hac ciuitate magiſtratibus fungi, nec ẽt ſi ad id ſufficias, neq; parere ſi nolis, neq; bellũ gerere alijs bellũ gerentibus, neq; pacẽ agere agentibus alijs, niſi id placeat? Vel ẽt ſi qua te lex imperare vetet, & ſnĩas ferre: nihilominus & imperes, & ſnĩas feras in iudicio: modò tibi hoc viſum fuerit? Fortè ſic primũ videtur. Quid aũt mãſuetudo dãnatorum quorundam? nonne decora? an nõdum hac in ciuitate vidiſti hoïes morte vel exilio condẽnatos nihilominus vrbẽ incolere, ac prodire in mediũ, & ſæpe quaſi nemo id videat, aut curet, inſtar heroum quorundã per vrbem incedere? Vidi equidem multos. Indulgẽtia verò ipſius nimia, & ſine vlla obſeruatione negligentia eorum quæ nos dicebamus, rem ipſam honeſtantes, quãdo ciuitatem conſtituebamus, ꝙ videlicet niſi fortè quis excellenti ſit ingenio præditus, nũquam vir præclarus euadet, niſi à prima pueritia ſtatim honeſtis ſeſe exerceat ludis, & eiuſcemodi oĩa frequenter exerceat, tanquã quæ alto aĩo hæc peſſundat oĩa: ea inquã, negligentia nihil penſi habet ex quibus ſtudijs aliquis ſe ad ciuilia conferat, ſed honorat, ſiquis duntaxat ametur à vulgò. Valdè admodũ generoſa. Hæc vtiq; habebit & horum ſimilia, gubernatio popularis, eritque, vt apparet, dulcis reſpub. & ſine duce, ac varia æqualitatem quandam ſimiliter æqualibus inæqualibusque diſtribuens.

Manifeſta admodũ narras. Contẽplare quis nam vir talis priuatim ſit. an fortè primo inueſtigandum eſt, quẽadmodoum in rep. fecimus, quonã pacto talis efficiatur?

Ita prorſus. Nonne ita maximè accidit, vt auari patris & paucorũ potentię cupidi filius aliquis ſub parẽtis moribus nutriatur? Quid ni? Hic vi voluptates ſuas coercet, quæcunq; ad ſumptus alliciunt, non ad lucrum. quę quidem voluptates non neceſſariæ appellantur. Manifeſtũ eſt. Num lubet, ne in ambiguitate verſemur, vt in primis quidem quæ neceſſariæ ſint cupiditates, quę non neceſſariæ, diſcernamus? Lubet equidem. Neceſſariæ quidem illæ meritò vocarentur, quas amouere non poſſumus, & quæ cũ percipiunẽ, nos iuuant, has.n.ambas quærere naturam noſtrã neceſſarium eſt. Nonne? Maximè. Iure igiẽ eas neceſſarias appellabimus. Iure. An non rectè eas neceſſarias eſſe negabimus, quæ remoueri poſſum, ſi quis aſſueſcat à teneris, quæ ue cũ adſunt, nihil afferunt boni, imò plerunq; nocent? Præclarè quidẽ. Accipiamus earũ exẽplar, vt quæ vtraq; ſint, cognoſcamus, & figura quadã eas inſpiciamus. Sic oportet. Cupiditas vtiq; comedẽdi, cibique, & obſonij vſq; ad ſalubritatem, & bonã corporis valetudinẽ, neceſſaria eſt. Arbitror. Certè cibi vſus duplici de cauſa neceſſarius, & quia ſine ipſo vita nõ ſufficit, & quia vtilis. Ita eſt. Aliorum verò condimentorũ, quatenus ad bonã corporis habitudinẽ confert. Prorſus.

Quæ voluptates neceſſariæ, quæ non.

Sin

Sin aũt nihil confert vel horum vel aliorũ appetentia ſuperuacua, tum ẽt coerceri à teneris poteſt, obſtat aũt & corpori & menti ad prudentiam temperãtiamque, meritò non neceſſaria noĩabitur. Meritò. Has igiẽ ſumptuoſas cupiditates, illas verò quæſtui deditas, quia conſerant ad agendum, vocabimus. Quid ni? Idemque de venereis alijsq; dicemus. Idẽ profectò, quẽ ſucũ paulò antè noĩauimus, hunc eſſe dicebamus qui talibus voluptatibus & libidinibus plenus eſt, & cupiditatibus nõ neceſſarijs eſt mancipatus: cũ verò qui neceſſarijs, parcũ, & paucorum potẽtiæ cupidũ. Proculdubio. Rurſus dicimus quemadmodũ ex paucorũ potentiæ cupido popularis efficitur. Videtur aũt mihi hoc pacto, vt plurimùm, fieri. Quo nã? Quando iuuenis, vt modo diximus, nutritus ruditer, & auide nimium, fucorum mel guſtat, adhæretq; ardẽtibus vehementibusq; & callidis animalibus quę poſſunt omniformes & varias voluptates vndique comparare: hinc vtiq; exiſtima eam oriri mutationẽ, qua iſte ex paucorũ potentia quæ in eo eſt, tranſit in popularem. Neceſſariũ eſt. Nunquid quemadmodũ ciuitas mutabatur, dum extrinſecus præſidiũ alterũ partiũ præſtaretur à ſimili ſimile: ita adoleſcentis mutatur ingenium, dum rurſus externarũ cupiditatũ ſpecies cognata & ſimilis, alteri cupiditatum ſpeciei earum quæ in eo ſunt, ſuffragatur? Prorſus quidẽ. Quòd ſi quæ ſuppetiæ ingenio eius paucorũ imperij ſtudioſo, ſiue à patre, ſeu à domeſticis alijs ferãtur, admonentibus, increpantibusq; ſeditio, & reluctatio, & pugna in ipſo ad ſeipſum tũc naſcatur. Quid ni? Et quandoq;, vt arbitror, popularis cõditio paucorũ ſtatui cedit, & nonnullæ cupiditates partim intereunt, partim excidũt, pudore aliquo in animo iuuenili exorto, vnde rurſus excoliẽ. Fit nonnunquã. Rurſus pręter eas quę exciderũt cupiditates, aliæ coaleſcentes cognatæ propter inſcitiam paternæ educationis multæ vehementesq; fiunt. Sic certè fieri conſueuit. Trahunt porrò ad ſe conſuetudines, ac dum clàm ſerpunt, magnũ excreſcunt in numerũ? Quid prohibet. Tandem iuuenilis animi arcẽm occupãt, præſentientes vacuam eſſe doctrinarum, hõneſtorumq; officiorũ, & verarũ inſuper rationũ. Qui ſanè optimi oĩum cuſtodes ſeruatoresq; in hoĩum piorũ mentibus extant. Summoperè. Falſæ verò, & ſuperbæ petulantesq; rõnes & opiniones eorum in locum ſuccedentes, eundem talis hoĩs locum obtinẽt. Maximè. Nonne iterũ ad lotophagos illos accedẽs, manifeſtè iſtic habitat? Ac ſi ab amicis ſubſidiũ aliquod laboranti meliori animi eius parti ſubmittatur, ſuperbæ petulantẽsq; rõnes claudentes regij in eo muri portas, neq; ſubſidium ipſum admittũt, neq; legatos priuatorũ ſenum monitus excipiunt, ſed ipſæ pręlio ſuperant: & pudorem quidem appellantes fatuitatẽ, in exilium turpiter expellunt: temperantiam verò ignauiã vocantes, reprobantesq; eijciunt: modeſtiã quoq; in moribus, & in ſumptibus moderationẽ, tanquam ruſticitatẽ & illiberalitatẽ pœnitus deteſtanẽ & fuganẽ, & ipſæ vnà cũ multis ſutilibusq; cupiditatibus inualeſcunt? Magnoperè. Cũ hęc depulerunt ex eius aĩo quẽ occuparunt & purgarunt, magnis impenſis iam initiato, poſt hęc petulantiam, prodigalitatẽ, impudentiam, ſplendidas ingẽti caterua coronatas deducunt, extollentes applaudẽtesq;: dum petulantiã quidem, ingenuam educationẽ: licentiã verò & libertatem & prodigalitatẽ, magnificentiam: impudentiam fortitudinẽ vocant. An non ita quodammodò iuuenis tranſit ex innutrita neceſſariarũ cupiditatum affectione, in reſolutam licentiam non neceſſarium ſutiliũq; voluptatũ? Planè id cõſtat, inquit ille. Viuit deinceps talis, vt arbitror, nihilò magis neceſſariarum q̃ ſuperuacuarũ voluptatũ gratia erogans pecunias, labores, exercitationes. Verũ ſi ita ſortunatus eſt, vt neq; vltra modum debacchetur, ſed ſenior factus, & ingenti voluptatũ turba adueniente, nõ oẽs, ſed aliquas admittit, excluſis interim cęteris: nec ingreſsis illis totũ ſe dat, ſed ita viuit, vt æqualiter ſingulis impertiat ſe: ei quę ſortè tũ incidit, velut magiſtratui ſummo imperiũ ſui committens dum ea expleatur, & rurſus alteri nulla neglecta, dũ vnamquãq; apud ſe alat. Sic accidit. Hic quidem rõnem verã non accipit, neq; in cuſtodię ſuę arcẽ admittit, ſiquis dixerit voluptates partim eſſe bonarũ honeſtarumq; cupiditatum partim verò malarũ, & illas exercendas eſſe, & honorãdas: has contrà, moderandas & cohibendas. Verũ oĩbus his annuit, affirmatq; ſimiles oẽs eſſe, & pariter honorãdas. Profectò quiſquis ita affectus eſt, id agit. Nõne ita in dies viuit, vt incidentibus præſentibusq; ſemper cupiditatibus obſequaẽ? dũ videlicet aliàs ebrietati modulationibusq; indulget, aliàs aquæ potu contẽtus eſt & inedia: interdũ verò gymnaſticæ ſtudijs ſe exercet, nonnunquã remiſsiori aĩo torpet: quandoq; philoſophiæ attingit ſtudia, ſæpe ẽt ſe ad remp. confert, proditq; in mediũ, quicquid obtulit ſors, & dicens, & faciens, ac ſi q̃nque milites admiraẽ, ad eos fertur; ſin mercatores, ad hos rurſum aduentat, neq; ordine vllo aut neceſsitate vitã ſuam dirigit, ſed iucundam & liberalẽ, & beatam hanc vitã appellans, hanc aſsiduè colit. Scitè vitam popularis hoĩs nullũ delectum viuendi habẽtis narraſti. Arbitror equidẽ plenum hũc diuerſis plurimisq; moribus eſſe, pulchrumq; & varium, quemadmodum ciuitatẽ illã videri, quẽ ſanè multi atq; multæ feliciter viuere arbitrarenẽ, cũ rerump. atque morũ in ſe multa exẽpla cõtineat. Ita eſt nimirũ. Eſto nobis vir talis populari reipub. ſimilis, vtpotè qui popularis meritò noĩetur. Eſto. Reliquũ eſt, vt de pręclara illa rep. viroq; pręclaro dicamus, tyrannide atq; tyranno. Oĩno. Age videamus, ò dulcis amice, quis nam tyrãnidis ipſius ſit modus. Principio ꝙ ex populari oritur, fermè eſt perſpicuũ. Manifeſtũ. Eadem igitur rõne ex populari tyrannis oriẽ, qua ex paucorũ potentia, popularis. Qua? Quòd ſibi ciues in paucorũ potentia tãquam bonũ propoſuerunt, per quod & paucorũ potentia inoleuit, id erat diuitiarum copia. Nonne? Iſthuc ipm. Inexplebilis itaq; diuitiarum ſitis, cæterorumq; officiorum negligẽtia propter ipſum quæſtũ eam perdunt. Verùm id quidem. Qũmẽt eius quod in populari bonum cẽſetur, cupiditas inexplebilis, ipſam quoq; peruertit. Quid in ea potiſsimũ cẽſeri bonũ dicis? Libertatẽ. Nã iſtud in populari ciuitate cenſeri præclariſsimũ audies. Ideoq; in hac ſola habitare par eſt eũ virũ qui natura ſit liber. Certè nomen iſtud libertas, in hac ciuitate frequentius prædicatur. Nonne quod dicturus erã, huius ipſius cupido inſatiabilis, cæterorũq; negligentia hanc mutat remp. cogitq; tyrannide indigere? Quo pacto? Qñ videlicet popularis ciuitas ſitiens libertatẽ, malos pincernas præſidentes nãciſciẽ, & ea profuſius q̃ decet, ſeſe ingurgitãs debacchaẽ, & principes velut rigidiores & tyrãnicos accuſans punit, niſi mites admodũ ſint, plurimumq; licentiæ concedant. Sic prorſus accidit. Atqui & eos qui principibus parẽt, obiurgat tanquam ſeruiles & præcij nullius hoĩes: principes aũt ſubditis pares, & ſubditos pares principibus, priuatim & publicè laudat atq; honorat. an non neceſſe eſt hac in ciuitate ad ſummã libertatẽ hoĩes peruenire? Proculdubio. Atq; hanc inſitã obedientię impatientẽ licentiam, o amice, priuatas irrepere in domos, ſeq; vſq; ad bruta protendere? Quo pacto hoc dicimus? Quale videlicet, ſi pater filio fiat ſimilis, filiosq; metuat, & filius patri ſit par, neque vereaẽ parentes, neq; metuat, vt ſit maximè liber: inquilinus prætereà ciui, & inquilino ciuis æquetur, peregrinusq; ſiſr. Sic accidit. Hæc vtiq; & alia nonnulla minora ſimilia his eueniunt. Nẽpè ea in vrbe pręceptor diſcipulos timet, eisq; blandiẽ, diſcipuli præceptores ſpernũt, & ſiſr pędagogos: atq; vt ſummatim dicã, iuniores ſenioribus ſe ſimiles præſtãt, verbisq; & operibus aduerſantur. Seniores aũt iuniorũ gerũt vicẽ, & tanquã ſcurrę facetijs eos delectãt, ne ſeueri imperioſiq; videanẽ. Maximè. Vulgi aũt libertas extremas, ò amice, tali in ciuitate quãta, qñ quidem empta mancipia nihilominus libera ſunt q̃ emptores: & quãta mulieribus erga viros, virisq; erga mulieres

De tyrannide & tyranno.

lieres æqualitas libertasq́; ſit, fermè dicere obliti ſumus An non ſecundū Aeſchilū dicemus, quod nunc nobis in buccam venit. Sic prorſus, inquā, atq; ego quidē ita dico: profectò beſtiæ quæ ab hoībus nutriuntur, quanto liberiores hac in ciuitate ſint q̃ alibi, nemo niſi expertus crediderit. Nā & catellæ, vt habet prouerbiū, perinde ac heræ ſunt. Et equi, & aſini tanta per vias libertate progredi conſueſcunt, vt in obuiū quenq; impetū faciant, niſi ceſſerit. Cæteraq́; oīa ſumma agunt licentia. Meū certè mihi narras inſomniū. Nā mihi rus proficiſcenti frequēter iſta contingunt. Vides quò tandem oīum ſupradictorū ſumma contendat? Ita ſiquidē hinc delicatus ciuiū aīus reddit, vt ſiquis paulū quid ſeruitutis afferat, ægre ferant, neq; tolerēt. Demū verò leges oēs tā ſcriptas, q̃ nō ſcriptas cōtēnunt, nequis illis pręſit dn̄s. Manifeſtū id quidē.

Prouerbium.

Hæc, ò amice, egregia illa & elegās reſp. eſt, ex qua vt mihi videt, tyrannis naſcitur. Elegans certè. ſed quorſum hæc? Morbus porrò qui in paucorū potentia ſerpens, eā labefactauit, idē & in hac pullulans excreſcēsq́; nimia ex licentia, popularē ciuitatē iugo ſeruitutis ſubigit. Ac ſummatim exceſſus oīs verti pęnitus in contrariū conſueuit, in tpibus, in arboribus, in aīalibus, & in rebuſp. maximè. Haud iniuria. Nimia.n. libertas haud in aliud videtur q̃ nimiā in ſeruitutē conuerti, & priuatim, & publicè. Certè id conſentaneū. Quare non ab re dicebā non ex alia rep. q̃ populari tyrannidē ſurgere: extrema ex libertate, grauiſsimā & acerrimā ſeruitutem. Sic oſtendit ratio. At non hoc, vt arbitror, ipſe quærebas, ſed quinam morbus idem in paucorū potētia populariq́; gubernatione innatus eā in ſeruitutē redigit. Vera narras. Dicebā vtiq; ocioſorū & prodigorū hoīum genus partim fortius & virilius eſſe, partim ignauius: & illud quidē ducere, hoc autē ſequi. quos quidē hoīes fucis in ſuperioribus comparauimus: illos quidē fucis aculeatis, hos aūt aculeis carentibus fucis. Et meritò. Iſti quidē in quacunq; fuerint ciuitate, eā turbant, quemadmodū pituita ac bilis corpus. Quos oportet bonū medicū & legū fundatorē, non minus q̃ ſolertē apum cultorē, eminus præcauere, primū quidem ne oriantur in ciuitate: ac ſi oriunt, vt cum ipſis fauis protinus excidantur. Ita prorſus agendū. Sic igitur accipiamus, vt perſpicacius quod quærimus, cognoſcatur. Quo pacto? Triſariam popularē ciuitatē, vt re ipſa eſt, partiamur. Vnū quidē hoc genus in ea propter licentiā naſcit, nō minus q̃ in paucorū potētia. Eſt ita. Longè aūt acrius in hac q̃ in illa. Qua rōne? Ibi quia contemptui eſt, & priuatū viuit, imbelle propter deſidiam fit. In populari aūt id genus omne exceptis paucis præſidet, & quod in eo acerrimū dicit & agit: aliud aūt iuxta tribunalia inhęrens ſuſurrat, nec tolerat, ſiquis alia dixerit. Quapropter oīa ab hoc gn̄e paucis exceptis in ciuitate hmōi adminiſtrātur. Ex maximè quidem. Aliud igitur tale ſemper ex multitudine excernitur. Quale? Omnibus.n. quæſtum conſectantibus, qui natura elegantiſsimi ſunt, vt plurimū ditiſſimi efficiuntur. Conſentaneum. Hinc vtiq; mellis copia & vberior & facilior fucis exprimitur. Quomodo enim ex his qui pauca poſsident copia mellis exprimeretur? Diuites, vt arbitror, tales fucorū herba vocantur.

Sic fermè. Populus aūt tertium erit genus, quodcunq; ipſi ſua dūtaxat curant, nec alienis ſe implicāt haud multū pecunioſi. Quod quidem genus & plurimum eſt & in populari ciuitate principaliſsimū, quoties congregatur. Eſt certè. at non frequenter id facere vult, niſi particeps mellis efficiatur. Nōne ſemper eſt particeps, quatenus hi qui preſidēt, expoliant diuites, diſpertiuntq́; populo, ſibi verò vt plurimū vſurpant? Profectò ita fit particeps. Coguntur itaque repugnate hi qui ſpoliati ſunt, pro viribus apud populum tum dicendo, tum agendo. Quid ni? Occaſionē itaq; ab alijs acceperunt, cū ipſi nō cuperent, rerū innouandarū, nempè vt inſidiētur populo, & ad paucorū imperium intendant animum. Cur non? Tandem verò poſtquam populū viderunt non ſpontè, ſed per inſcitiam à calumniatoribus ſeductum conari ipſis iniuriā inſerre, tunc ſanè velint nolint, reuera paucorū potentiæ ſtudioſi euadunt, haud vltrò volentesque, ſed q̃ illis hoc malum ingerat fucus ſtimulans ac pungens.

Valdè quidem. Accuſationes igitur, litigia, contentionesq́; mutuæ oriuntur. Et maximè. Ideoq; populus cōſueuit vnum aliquem ſui defenſorē creare, eumq́; nutrire, & vti magnum efficiat, confouere. Conſueuit certè.

Tyrannus ex radice tutoria.

Ex quo patet tyrannū ex radice tutoria pullulare. Certum id quidem. Quę nam origo mutationis ex tutore in tyrannū, an videlicet poſtquam cœpit qui preeſt id agere, quod circa templū Lycæi Iouis in Arcadia fabula refert? Quid nā? Quod quiſquis humana viſcera cū aliarū victimarū inciſa viſceribus fortè guſtarit, lupus fieri cogitur. Nōne fabulam audiuiſti? Equidem. Eodem modo & hic cuius imperio vulgus oīno obtemperat, cognato non abſtinet ſanguine: ſed falſis, vt ſolent, confictis criminibus in iudiciū trahit eos à quibus timet, & iniuſta ſe cęde cruētat viri vitā extīngus, guſtāsq́; lingua impura & prophano ore generis ꝓximi ſanguinē: ac nōnullos pellit, necat alios, ſuaſorē ſe æris alieni decidēdi, agros diſtribuēdi prębēs. Quare neceſſe eſt eiuſmodi hoīem vel ab inimicis interfici, vel tyrānidē, exercere lupūq́; ex hoīe fieri. Neceſſe eſt oīno. Hic quidem aduerſus opulentos hoīes ſeditioſus. Certè. Nonne ab inimicorū vi huic periculū imminet, qui ſi expulſus, inuitis redierit inimicis, tyrannus effectus reuertitur? Conſtat. Ac ſi eum calumnijs publicis expellere nequeunt, vel occidere, violētam illi mortē intentāt, clamq́; inſidiantur. Ita certè fieri cōſueuit. Hinc illa ſolita tyrannis poſtulatio ſequitur. Nēpe oēs qui huc aſcenderūt, cuſtodes aliquos corpori, vt auxiliator populi ſaluus ſit, ſolent à plebe requirere. Maximè. Dat itaq; eos plebs de illo nimis ſollicita, de ſe aūt nimis ſecura. Magnopere. Cùm hæc vir pecunioſus aīaduertit, q̃ ob pecunias plebi hoſtis eſt, tūc certè iuxta oraculum Crœſo datum calculoſum ad Hermū fugit, neq; moratur, neq; timidus dici veret. Haud quaquā ſecundo iterū vereretur. Sanè quiſquis comprehenſus fuerit, vltimo ſupplicio afficitur. Neceſſe. At populi ille defenſor magnus magnifice haud quaquā ſeſe gerit, ſed alios proſternit plurimos, ipſe in curru ciuitatis conſiſtit tyrānus ex tutore effectus. Quid ꝓhibet? An vis enarremus beatitudinem viri huius, & ciuitatis, in qua vir talis innaſcit? Prorſus quidem. Principio quidē oēs ſalutat, arridēs quibuſcunq; obuius fuerit, & nomen tyranni recuſat, pollicetur multa, & priuatim, & publice, ære liberat alieno, agrosq́; diſtribuit populoq́; & familiaribus ſuis, ac denique oībus manſuetus & mitis eſſe ſimulat. Neceſſe eſt. At cū primum externos hoſtes partim ſibi conciliauit, partim extinxit, rebus iam pacatis, ſtatim vt populus duce ſemper indigeat, bellū aliquod nitit excitare. Conſentaneū eſt. In quo illud inſuper efficit, vt qui ſub eo ſunt plurimis exhauſti ſumptibus, ad quotidianū victum cōuerti cogant, minusq; aduerſus tyrannū inſidias meditentur. Patet. Quinēt ſiquos agnouerit liberali eſſe ingenio pręditos, talesq́; vt imperiū eius recuſaturi videant, vt ad eos extinguēdos occaſionē habeat, hoſtibus obijcit. His de cauſis neceſſe eſt tyrannū ſemper noua bella mouere. Neceſſe. Qua de re ciues ſibi infenſos reddit. Summopere. Veriſimile eſt, vt nonnulli eorū qui tyrannidi ſuffragati ſunt, & apud tyrānū plurimū poſſunt, audacter tam inter ſe q̃ cum eo, quę geruntur, improbent, præſertim ſiqui altiori aīo ſint. Veriſimile. Conſentaneū eſt, vt hoſce oēs tyrannus è medio tollat, ſi modo ſit dominaturus, quouſq; neminem relinquat amicorū vel hoſtium qui alicuius momēti ſit. Manifeſtū id quidē. Acute igit inſpicere illū oportet, quis fortis, quis magnanimus, quis prudēs aut diues ſit. Nempè vſqueadeò beatus eſt, vt ſeu velit, ſeu nolit his inimicus futurus ſit, eisq́; inſidietur, quouſq; ciuitatē purgauerit. Egregiam ſanè purgationem narras. Contrariam planè medicorū purgationi.

Lupus ex homine.

Siquidem

Siquidem medici à corpore quod deterrimũ eſt, abſtergunt, quod verò optimũ eſt relinquunt. Cótrà tyrannus efficit. Ille quidẽ ſic facere cogitur, ſi modo ſit dñaturus. Beata nimirũ neceſsitate adſtrictus eſt quæ illi præcipit, vt vel cum plurimis improbis vitã agat, à quibus ét odio habeaẽ, vel oĩno non viuat. Talis profectò eius conditio eſt. Nonne quo inſenſiores habet ciues, dum hęc agit, eo pluribus & fidelioribus ſatellitibus indiget? Quid prohibet? Qui nã igiẽ huic fideles maximè? Vnde illos accerſcet? Vitro aduolabũt vndiq; multi mercede pellecti. Fucos iterũ mihi videris per Canẽ quoſdã dicere, externis & varijs ex gentibus confluentes. Vere tibi videor. Quis aũt ex indigenis? Nõne alqs, ſi voluerit? Quo pacto? Scilicet ſi proprijs ſeruis ſublatis voluerit ciues aliquos liberare & ſatellitibus ſuis aſciſcere. Maximè quidẽ, qm̃ fideliſsimi ſibi hi ſunt. Quàm præclaram narras tyranni poſſeſsionem, ſi quidẽ talibus amicis fidisq; hoĩbus vtiẽ, cũ priores illos perdiderit. Attamen talibus vtitur. Atqui mirantur eum amici tales, conuerſanturq; cũm eo noui ciues, boni aũt viri oderunt ac fugiunt. Quid vetat? Non temere igiẽ tragœdia ſapiens artificiũ eſſe, atq; in ea Euripides excellere videẽ. Quamobrẽ? Quòd & hoc profunda mente cecinit, ſapientes tyrãnos eſſe ſapientũ cõſuetudine, dixitq; hos ſapientes eſſe qui cum his cõuerſantur. Qui etiã tyrannidem tãquam rem diuinã extollit: aliaq; permulta hic, alijq; poetę. Enimuerò poetę tragici vtpotè ſapiẽtes nobis ignoſcẽt puto, & illis qui perinde ac nos rempub. adminiſtrant, ſi eos in noſtrã remp. non admittamus, tyrãnidis ſcilicet laudatores. Ignoſcẽt, vt arbitror, quicunque inter eos viri elegantiores ſunt. Cæteras verò circumeunt ciuitates, turbam congregantes egregijs grandibusq; & probabilibus vocibus quibus precium non deeſt, reſpub. in tyrannidẽ trahunt, & popularẽ ſtatũ. Vehementer. Nonne pro his preciũ capiũt, honoranturq; in primis quidẽ vt veriſimile eſt à tyrannis, deinde ét à populari illa republica? At verò quo altius aſcẽdunt in arduũ rerũpublicarum verticẽ, eo magis eorũ deficit honor, vt qui defeſſus crebriore anhelitu progredi nõ valeat. Ita nimirũ. Sed ne poſtquã huc digreſsi ſumus, lõgius progredimur, dicamus vnde tyrãnus exercitum illũ ſuum præclarũ, variũ, ſemperq; diuerſum alat. Conſtat in primis ꝙ ſiquę ſunt ſacrę opes in ciuitate, eas ſurripiet, conſumetq; quouſq; illa ſufficiẽt quę venduntẽ, dũ leuiora exigit à plebe tributa. Quid ſi opes hæ defecerint? Patet ꝙ ex paternis aletur & ipſe & collegę ipſius contubernaleſq; & ſcorta. Intelligo equidem ꝙ populus qui tyrannum genuit, ipſum amicoſq; eius enutriet. Ita cogitur. Quid verò ſi ſuccenſeat populus, dicatque, haud æquũ eſſe vt adultus filius à patre amplius enutriaẽ, ſed contra à filio pater, neq; ſe ad hoc eum creaſſe, vt adulto iam filio, pater ipſe, ſeruis eius ſeruiens, & ipſum nutriat, & ipſius ſeruos, & alios pręterea omnes vndiq; confluẽtes eius aſtipulatores, verum vt à diuitibus his qui præclari & boni exiſtimantur in ciuitate, hoc pręſide liberetur: atque ita iubeat populus abire illum è ciuitate, eiusq; amicos, perinde ac pater filium domo vnà cùm debacchantiũ turba depellens? Agnoſcet per Iouem tũc demũ populus qualis ipſe, & quali beſtia delectatus, dum eam generaret, atque educaret, tũ quanto ipſo debilior potẽtiorem eijcere tentet. Quid ais? Audebit tyrannus patri vim inferre, & ſi non obtemperet verberare? Imò verò, nam auferet arma. Patricidam ergò dicis eſſe tyrãnum, durumq; ſenectutis educatorem. Atque vt videtur, hæc propriè eſt tyrãnis, vtq; fertur, populus ſeruitutis liberorum hominum fugiens fumum, in flammam ſeruilis dominationis incidit, loco ingẽtis illius & importunæ libertatis, duriſsimam acerbiſsimamq; ſeruorum ſubiens ſeruitutem. Ita nimirum accidit. An non igitur probè à nobis dictum fuerit, ſi ſufficienter pertractatum dicamus, quo pacto tyrannis ex populari gubernatione naſcatur: & nata quum eſt, qualis ſit? Valde quidem ſufficienter.

DIALOGVS NONVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

SOCRATES quàm plurima de regia optimatũ vita tractauit, multa etiam de contraria eius tyrannide diſputat, vt & illam tanquam beatiſſimam comprobemus, & hanc reprobemus quaſi miſerrimam. Quod nõ ſolũ agitur in octauo, ſed nono inſuper agitur de tyrãnide, qua ſcilicet ratione potiſſimum fiat ex populari, qualis quoque ſit, q̃ noxia, q̃ infelix: qua videlicet primam quæ in animo fit tyrannidem, totis viribus deuitemus, viciſſimq; regnum animo intimum complectamur. Per hæc ſtatim ad primum redibit diſputationis vniuerſæ propoſitũ. Quo vtiq; ſtatuit demonſtrare iuſtitiam non opinione duntaxat humana eſſe laudabilem, ſed etiam ipſa ſui natura & honeſta miru in modum, & ſalutari eſſe antè omnia venerandã. Iniuſtitiã quoq; non ob metum vel legum vel infamiæ ſolum vituperandam eſſe, ſed etiam propter ipſum maleficæ naturæ ſuæ venenũ procul effugiendam. Iuſtitiã verò cũ nominat; aliàs legalem cõemq; deſignat iuſtitiam, virtutem ſcilicet vniuerſam ſub legum prouidẽtia inſtitutã: aliàs iuſtitiam magis propriam ſiue diſtributiuam, per quã & in ciuitate pro meritis honores, præmia, pœnę diſtribuuntur, & in aĩa partibus animæ pro dignitate naturæ actiones & munera tribuuntur; ſiue cõmutatiuam, per quam & in ciuitate æquo & legitimo precio res, vel rebus, vel pecunijs cõmutantur, & in animo ita quaſi ſimiliter commutantur officia, vt quãtum ratio inferioribus conſuluit, tantundem vires inferiores pro rationis imperio neceſſaria ſubminiſtrẽt. Inter hæc notat tyrannicum animum ita perturbatum eſſe, vt propriè iudicetur libidine perditus & temulentus, & furioſus atque immanis. Quippe cũm quaſi fera immanibus ipſis libidinibus rapiatur, quarum feritatem cæteri ſolum ſomniãtes interdum experiuntur. Quæ verò hic ad falſitatem & veritatem & vaticinium ſomniorum, pertinent, in theologia abũde tractamus. Conſidera q̃ diligenter mala connumeret omnia, quibus ciuitas oppreſſa tyrãnide premitur, quã vt apte totidem mala ac etiã plura in tyrãni animo numerat, adeò vt nihil miſerabilius poſſit effingi. Mox diſputationẽ totam huc tendẽtem, vt ſapiens iuſtaq; vita vitæ contrariæ præferatur, in tria redigit capita. Primum eſſe vult, quod hactenus eſt tractatum, ex comparatione videlicet inſipientis iniuſtiq; hominis ad ciuitatem quandam nulla ſapientia & iuſtitia gubernatam. Vbi profectò apparet & ciuitatem illam, & hominem æqua ratione peſſimè & infeliciſſimè ſe habere. Secũdum verò caput nunc aggreditur, diſtinctionem illam partium animæ repetens in ratiocinandi & iraſcendi & cõcupiſcendi naturas, quibus tres quoque vitas accõmodat, philoſophicam, ambitioſamq; & cupidam, cupidam inquam pecuniarũ gratia voluptatũ, ideoq; auara etiam nominatur. Tres ſimiliter diſponit partes in ciuitate, magiſtratus, milites, quæſtuarios. Probat deinde vitã virtute præditam magis eligendam eſſe q̃ vitioſam. præterea quòd ſit reuera ſuauior. Nempè cum trium illorum quilibet vitæ ſuæ voluptatem cæteris præferat, ſolus id philoſophus poteſt rectè diiudicare. Opus enim eſt ad iudiciũ experientia, prudentia ratione. Principio quantum ad experientiam pertinet, philoſophus quidem & ſui propriã & aliorum voluptates eſt expertus, quo fit vt facilè quæ ſit præferenda, cognoſcere poſſit. Cæteri verò philoſophantis gaudia nunquã deguſtauere, ideoq; voluptates ſuas eum philoſophantis gaudio comparare non poſſunt. Præterea ſolus philoſophus perfecta pollet prudentia, & aſſignandarum induſtria rationum. quæ quidẽ duo reliqua ſunt ad iudiciũ neceſſaria. Cùm ergo philoſophus ſapientis iuſtæq; vitæ gaudia ambitioſę libidinoſæq; vitę anteponat oblectamentis, iure ex ipſius iudicis veri ſententia vitam virtute rectã vitę vitio diſſolutę anteferre debemus. Tertiũ deniq; caput inde potiſſimũ exorditur, ꝙ in ſola ſapiente iuſtoq; viro voluptas vera reperiri põt. In cæteris aũt voluptatem falſam & vmbratilẽ eſſe cõſtat. Quod quidem ita probatur, voluptates vt plurimũ vehementes, repletiones quędã ſunt indigẽtię. Atq; vbi & quod impletur & quod implet verius perfectiuſq; eſt, impletionis modus purior atq; efficacior, ibi verior eſt voluptas, & perfectior, & ingẽtior. Cũ igitur intellectus veritasq; intelligenda veriorẽ perfectioremq; naturã habeãt, q̃ ſenſus atq; ſenſibile, ac veritas interius penetret intellectum q̃ ſenſibile ſenſum, & ſine mixtione doloris accidat, ſequitur voluptatẽ intelligentię veriorẽ eſſe atq; perfectiorẽ. Inter hęc caſu quodã neſcio quid interſerit mathematicũ, cuius declarationẽ ex cõmentarijs in Timęũ accipies opportunius. Aiẽ deinceps ad illam animę naturę figuram. In qua ſub multiplicis beſtię nomine intellige cõcupiſcendi naturã, ſub figura leonis, iraſcendi vigorẽ, ſub forma hoĩs, rõnem. Et vide q̃ expreſſe depingat ambitioſi, iniuſti, libidinoſi hoĩs vitã, imò miſeram ſeruitutẽ.

Item ibidem accipe formolã, qua poſſis tranſitũ ãiarum in beſtias ita interpretari, vt in beſtiarũ affectus & habitus potius q̃ in corpa migrare dicant. Præterea memento, quemadmodũ in corpe perſpicacia ſenſus, ſanitas, robur, pulchritudo, nõ opinione, ſed natura ſunt bona, eorumq; contraria mala ſint, ſic in aĩa prudentiam, tẽperãtiã, fortitudinẽ, iuſtitiã naturaliter eſſe bona, naturaliter quoque horũ contraria mala. Deniq; accipe totius vitæ formã, per quã ita corporea cuncta diſponas, vt animi tẽperantiæ conſonent. Atq; eatenus eligas ſingula, quatenus conferant ad animi ſanitatem, & contrà quæ hanc impediunt, procul effugias, habites ſemper mẽtis arcem, atq; ab ea nullis aut illecebris, aut minis te præcipitari permittas. Cum verò & teipſum & alios ita formare volueris, ſuſpice perſpicuum reipu. huius exemplar in cœlo, in cœlo inquam id eſt ordine cœleſtium motionum, atque altius in mente diuina, vt inde tandem ad ipſius imaginem, teipſum primo, deinde familiam, tertio ciuitatem, iuſtè feliciterque componas.

De voluptatibus diſtinctius

DEINCEPS conſiderandũ reſtat, inquam ego, qua rõne vir tyrannicus ex populari fiat, qualiſq; ſit, & nunquid vitã ducat miſeram, an beatã. Certè id reliquũ eſt, inquit ille. Scis quid adhuc deſiderem? Quid? Nondũ ſufficienter diſtinxiſſe videmur, quot ſint, & quales cupiditates. Ac niſi id cõſtet, obſcurior erit eius quod quærimus inquiſitio. Opportunũ verò adhuc erit. Prorſus qdẽ. ac vide quid in eis noſſe velim. eſt aũt tale. Earũ voluptatũ cupiditatumq; quæ non neceſſariæ ſunt, vident̃ mihi quędam legibus repugnantes, oĩbus ineſſe quidẽ: legibus aũt & melioribus cupiditatibus pariter cũ ratione caſtigatæ, in quibuſdam hoĩbus vel oĩno obſoleſcere, vel adeo reprimi, vt raræ admodũ exileſq; reddãtur: in alijs aũt vehementiores frequentioreſq; euadere. Quas potiſsimũ iſtas vocas? Quæ in ſomnis ſæpius excitant̃, quoties animi pars illa, quæ rõnis particeps manſuetaq; & illius domina eſt, dormit, ferina aũt & agreſtis, cùm ſit immoderato potu atq; paſtu repleta, exultat, tentatq; excutere ſomnũ, & ſolitis libidinibus indulgere. Tunc quippe nihil eſt quod non audeat, veluti ſoluta & libera omnibus verecundiæ prudentiæq; præceptis: vt aut cũ matre corpus miſcere videatur, aut cũ quouis alio hoĩe vel Deo, ſępe & belua, atq; etiam trucidare aliquem, & impie cruẽtari, & à nulla prorſus voragine abſtinere: nec vt breui cõplectar, ab vlla inſania vel impudentia temperare. Vera nimium loqueris. At cũ quis rectè moderateq; habens, quieti ſe tradiderit, ea parte animi in qua eſt ratio, excitata & recta, ſaturataque bonarum cogitationũ epulis, & ad ſeipſam contẽplando conuerſa: ea verò quæ voluptate alitur, nec inopia preſſa, nec ſatietate affluenti, vt quieſcat maximè, neq; optimam partem illam aut geſtiendo, aut mœrẽdo perturbet, ſed ſinat eam per ſeipſam ſolam ac puram conſiderare, indagare atq; percipere quicquid ignotum hactenus vel præſentiũ, vel præteritorũ, vel futurorum: illa etiam tertia parte animi, in qua irarũ æſtuat ardor, ſedata atq; reſtincta, vſqueadeo vt nulli infenſa quieſcat: atq; ita inquam partibus quidem duabus pacatis, mẽte verò erecta, ſomno ſe comparet: tunc demum mens pura veritatem attingit, neq; inſomniorum viſa nefaria ſeſe obijciũt. Sic prorſus exiſtimo. Quid plura? Id ſummatim voluimus: Vnicuiq; ineſſe ſpeciẽ quandã cupiditatũ diram, agreſtẽ, atq; iniquã, atq; ẽt in his qui inter hoĩes maximè moderati vidẽtur. Quod in ſomnis fit manifeſtum. Num quid igitur dicam, & vtrũ conſentias tu videris. Conſentio equidem. Recordare qualẽ virum eſſe diximus popularem. Erat aũt is, qui ab ineunte ętate ſub parco nutritus eſt patre, qui lucri cupiditati indulſit ſolum, cęteras verò non neceſſarias, ſed ludi ornatuſq; comites ſpreuit. Nonne ita? Ita prorſus. Conuerſatus deinde cùm elatioribus viris pleniſq; libidinibus his quas modo narrauimus, declinare cœpit ad petulantiam oẽm, eorumq; mores, paternæ parſimoniæ odio. Cũ verò ingenio meliore eſſet q̃ corruptores, vtrinq; diſtractus, mediam nactus eſt vtriuſq; moris affectionẽ, moderate vtrunq; ſecutus vt ipſe putat, neq; illiberalẽ neq; diſſolutam uitam agens, ex paucorum potentię cupido mutatus in popularẽ. Erat vtiq; & eſt circa huiuſcemodi virũ hæc opinio. Pone rurſus huius iam natu grandis filiũ, primis ab annis paternis moribus imbutũ. Pono. Ponas iterum eadem huic accidere quæ patri contigerãt, vt ad omne trahatur flagitium, & laſciuientis vitæ licentiã, quam tamen hi qui viuunt, integram nominent libertatem: pater aũt alijq; domeſtici iſtis cupiditatibus quas in medio quodam eſſe diximus ſuffragentur: alij item opẽ ſuggerant. Vbi verò iam ſperauerint vehementes illi incantatores, nutritoreſq; tyrannidis, adoleſcentem ſe nõ aliter continere poſſe, amorem in eo aliquem quibuſdã machinationibus excitent, præſidem tutoremq; otioſorum, & ad libidinem illi ſubminiſtrantium deſideriorũ, alatũ certè, & ingentẽ fucũ. Nunquid aliud amorẽ taliũ eſſe putas? Nihil aliud. Quando verò circa ipſum ſuſurrantes cupiditates aliæ refertæ nidore, vnguẽtis, coronis ac mero, reſolutiſq; conſuetudinũ talium voluptatibus coaugent prorſus aluntq; deſiderium illud, atq; ita fuco aculeum addunt, tunc iam hic animi præſes furit omnino, dementiaq; feruet: atq; ſtipatus inde ſatellitibus, ſtimuloq; percitus, ſiquas intra ſe frugales, & verecundas opiniones cupiditateſque offenderit, protinus extirpat expellitque, quouſque temperantiam omnẽ aĩo eijciat, ſeque noua inſania repleat. Egregie tyrannici viri refers originem. Nonne & olim hanc ob cauſam amor tyrannus eſt dictus? Videtur planè. Et ebrius vir, ò amice, nõne tyrannicũ gerit animum? Sanè. Quinetiam furioſus & extra ſe poſitus, nõ ſolum hominibus, ſed & dijs imperare contendit, ſperatq; ſe id conſecuturum.

Vehementer. Tyrannicus aũt, ò beate, vir reuera fit, quando vel natura vel ſtudijs vel ambobus temulentus, amori obnoxius, furioſus euadit. Prorſus ita ſe res habet. Ita igitur talis vir, vt apparet, efficitur. Viuit aũt quo pacto? Id verò, vt aiũt qui iocant̃, mihi tu dices. Dico equidem. Poſt hęc, vt arbitror, feſtis indulgẽt bacchanalibus, comeſſationibus, ſcortis, cæteriſq; huiuſcemodi oĩbus, hi quorum tyrãnus amor intus animi incolens penetralia, regit omnia. Neceſſe eſt. Itaq; multę profectò dieſq; nocteſq; vehemẽtes cupiditates multorũ indegæ pullulant. Multæ quidẽ. Cito igitur ſiqui prouentus extiterint conſumuntur. Quid ni? Poſt hæc vtiq; fœnora, & patrimonij diſsipatio. Proculdubio. Quando verò deficiunt oĩa, neceſſe eſt cupiditates vociferari atque cõqueri, quæ quidem frequentes ardenteſq; in nido animi deliteſcũt: eos aũt veluti ſtimulis quibuſdam perculſos, libidinibus ſcilicet alijs, præſertimq; amore aliarum oĩum tanquam ſatellitũ duce, iactari efferriq; ad explorandũ ſiquis quicquã poſsideat, quod vel fraude ſurripi, vel vi eripi poſsit. Maximè. Quapropter cogũtur vel vndiq; vſurpare, vel ingentibus ſtimulis & doloribus cruciari. Cogunt̃ planè. Num quemadmodum nouæ cupiditates ipſius adultæ, priſtinas exuperarunt, & quæ illarum erant, vſurpauere, ita & ipſe iuſtum eſſe cenſebit, vt ipſe iunior plus habeat q̃ parentes, & ſi portionem ſuam conſumpſerit, paterna inſuper eroget? Cur non? Quod ſi parentes illi nequaquã permiſerint, principio furari, eoſque decipere aggrediet̃. Omnino. Sin iſtud non poterit, rapiet iam, vimq; parẽtibus inferet. Sic arbitror. Ac ſi pater materque ſenes, ò mirifice vir, reſiſtant repugnentque, nunquid eos verebitur, atq; ita ſe continebit, vt nihil agat tyrannicum? Patri equidem ac matri ſic affecti hoĩs timeo. Per Iouem, ò Adimante, inquam ego, nunquid gratia nuper amatæ cuiuſdam concubinę non neceſſarię, amicam iam olim neceſſariamq; matrem, aut gratia ſpecioſi alicuius nuper amati adoleſcentis nõ neceſſarij, deformem & neceſſariũ ſenem patrem, & amicorũ oĩum antiquiſsimum, tibi vir talis videt̃ verberibus obiecturus, eoſq; illis ſubiecturus, ſi eandem in domũ induxerit? Pes Iouem, oĩno. Quàm beatum eſſe videtur tyrãnicum filium genuiſſe.

Non

Non multum. Quid verò? cùm parentum ſupellectilis nõ ſufficiet, in eoq́; iam erit examen cõfertiſsimũ voluptatum, an non primo parietẽ alicuius perfodiet domus, vel nocte ſerius euntis pallium rapiet? deinde & templũ aliquod expoliabit? atq; in his oĩbus eas quas olim à pueritia de honeſtis & turpibus, quaſi iura quædam quibus iudicabatur, opiniones habuerat, illæ quæ nuper ſeruitutẽ exierunt, tanquam ſatellites ſtipantes amorem, ũnà cũ eo iam ſuperabunt, quæ quondã dormiente illo per inſomnia tm̃ ſoluebantur, cũ adhuc ſub legibus paternisq́; præceptis populari in ſeipſo inſtitutus eſſet conditione: tandem verò amoris tyrannide irretitus, qualis raro erat in ſomnis, talis ſemper erit vigilans? Nã cæde impia nulla abſtinebit, nec ingluuie, nec facinore: ſed tyrannice in ipſo amor omni cũ licentia & tranſgreſsione viuens, vtpotè qui ſolus ſit dominus, ſubiectũ ſibi hoĩem tanquã ciuitatem impudenter ad oĩa rapiet: vnde & ſeipſum & turbam ſuorum ſatellitũ nutriet, partim extrinſecus ingreſſam ex improba quadã cõſuetudine, partim intrinſecus ex eiſdẽ moribus ab ipſo ſolutã & manumiſſam. Nõne hæc talis hoĩs vita? Hęc prorſus. At ſi pauculi tales in ciuitate ſint, reliqua verò multitudo oĩs modeſta, quia iſtic locus non ſit, profecti, tyrannũ aliũ ſtipabunt: acceptaq́; mercede, ſicubi ei bellum eſt, iuuabũt, ſi verò locus ipſis ſit in eadẽ iſtic ciuitate mala multa minuta cõmittẽt. Qualia? Furabunt, parietes perfodiẽt, marſupia incident, expoliabunt prædabunturq́ue, ſacra rapient, captos hoĩes ſeruire cogẽt, nec non calũniabunt quandoq; ſi dicendo valent, periurijsq́; decipient hoĩes, & muneribus corrũpentur iudices. Minuta hæc dicis mala, ſi pauci tales ſint? Hæc quidem ſi ad maiora cõparentur, dicuntur exigua. Atq; hæc oĩa ad tyrannũ cõparata malitia miſeriaq́; ciuitatis haud quaquam, vt prouerbio dici ſolet, ad ſcopum accedunt. Quoties.n. in ciuitate tales multi reperiunt, eosq́; alij ſequuntur multi, ſentiuntq́; ingentem ſuorũ copiam, tyrannũ procreant inſcitia plebis, eũ præ cæteris, qui inter illos ita eſt affectus, vt in aĩo ſuo tyrannũ habeat potẽtiſsimum. Conſentaneum id quidẽ. Tyrãnus quippe is erit potiſsimus. Nõne facile id ſit, ſi ceſſerint oẽs? Sin autem ciuitas tyranno huic obſtiterit, tunc ſanè is quemadmodum in ſuperioribus patrẽ matremq́; ſubegit, ſic rurſus & patriã pro viribus ſubiget, alios inducens iuuenes, hisq́; ſeruire coget olim ſibi charam patriam matriamq́;, vt more Cretenſium loquar, tam educatione q̃ habitu: atque is erit cupiditatis eius hoĩs finis.

Sic prorſus. Nõne iſti tales priuatim fiunt antequã dominentur? Principio cũ his conuerſantur vt plurimum, qui blandiuntur illis, & in oĩbus aſſentantur. Ac ſi qua re indigeant, idem & ipſi agunt, ſubmittunt ſe, & quancunque gerunt perſonam tãquam domeſtici. Voti verò cõpotes cũ facti ſunt, extraneos ſe eſſe declarant. Et maximè quidem. Oẽm ita ætatem agunt. Amici quidẽ nemini vnquam, ſemper aũt dominantes alicui, vel alicui ſeruientes. Libertatẽ verò & amicitiam veram nunquã ingenium tyrannicum guſtat. Maxime. Nõne hmõi hoĩes iure infidos nominabimus? Iure. Quinetiam iniuſtos q̃ maximè fieri poteſt, ſi modo in ſuperioribus rectè inuicem quale quid iuſtitia ſit conceſsimus. Rectè quidem. Concludamus igitur, qui ſit vir peſsimus. Eſt autẽ is qui talis eſt vigilãs, qualem ſuprà figurauimus ſomniantem. Omnino. Talis vtique fit, quiſquis cum natura tyrannicus maximè ſit, vt ſolus dominet aſſequitur. & quo diutius in tyrannide viuit, eo magis eſt talis. Ita neceſſe eſt, inquit Glauco, partibus reſpondendi ſuſceptis.

Quiſquis iniquiſsimus apparet, & miſerrimus apparebit: & qui diutiſsime maximeq́; potitur tyrannide, maximè diutiſsime iniquiſsimus reuera eſt & miſerrimus. Multis aũt multa videbuntur. Ita ſe hæc habere neceſſe eſt. Tyrãnicus vir ciuitati tyrãnide oppreſſæ ſimilimus. Popularis vir populari, cęteriq́; ſilr. Quid ni? Sicut ſe habet ad ciuitatẽ ciuitas virtute & felicitate, ita vir quoque ſe habet ad virum. Nihil prohibet. Qũo ſe habet tyranno ſubiecta ciuitas ad eam quæ regi paret, qualẽ primo deſcripſimus? Cõtrà oĩno. Nam vna quidem optima, altera peſsima. Haud interrogabo quam dicas. Conſtat.n. Verũ de beatitudine atq; miſeria eodem modo an alio iudicas? Neq; verò tyrannicæ ciuitatis ſpeciem admiremur, ad ſolũ tyrannũ reſpicientes, aut ad eos paucos qui cũ eo rerum potiuntur, ſed vt decet oẽm pęnitus ciuitatem ingreſsi, luſtremus ſingula, & ad cuncta conuerſis oculis feramus ſñiam. Probè admones. Conſtat aũt apud quemlibet nullam ciuitatem tyrannide preſſa eſſe miſeriorem: nullamq́; rege gubernata, beatiorem eſſe. Si idẽ circa viros obſeruari iuberem, num rectè præciperẽ? videlicet ſi cenſeam ei iudicium permittendum, qui cogitatione poſsit tyranni mentem irrepere, ac mores pęnitus introſpicere, neque vt pueri ſolent, exteriora intuens obſtupeſcat, dũ tyrannicam illam aſpicit põpam, quam procul illi intuentibus frequẽter oſtentant, ſed perſpicaciter iudicet. Si inquam eũ nobis audiendũ cenſeam, qui diſcernere valeat, quiq; vnà & habitauerit, & domeſticis actionibus interfuerit, tũ qui nouerit quo pacto erga familiares ſingulos ille ſit affectus. Nã in his maximè qualis ſit apparet, oẽm ſcilicet tragicũ exutus apparatũ: rurſusq́; popularibus in periculis. hæc oĩa dignoſcentẽ ſi iubeã declarare quo pacto ſe ad alios tyrãnus habeat, quoad beatitudinẽ miſeriãq́; pertinet, nunquid rectè iuberẽ? Rectè admodũ & iſta iuberes. Vis ne fingamus & nos ex eorum numero eſſe, qui iudicare poſsint, atq; illis adhæſerint, vt aliquẽ habeamus qui ad ea quæ interrogamus rñdeat? Volo equidẽ. Age itaq; ſic conſidera ſimilitudinẽ, memoriam repetẽs & ciuitatis, & viri, atq; ita ſigillatim viciſsimq́; vtriuſq; affectus aĩaduerte. Dic quales. Principio, liberam ciuitatẽ tyrãnicam dices, an ſeruã? Maximè oĩum ſeruam. Attamen in ea dominos ac liberos inſpicis. Planè, ſed exiguum quidẽ illud: vniuerſum verò, vt ita dicam, in ipſa & præſtantiſsimum genus, turpiter ac miſere ſeruum. Si igit̃ ciuitati vir ſimilis, neceſſe eſt in illo eundem eſſe ordinem, multaq; illiberalitate & ſeruitute eius animum opprimi, easq́; animi partes ſeruire, quæ pręſtantiſsimę ſunt: exilem verò partem, ignauiſsimam, demẽtiſsimam dominari. Neceſſarium. Quid porrò? Seruum an liberum hmõi animum appellabis?

Seruum. Atqui ſerua & tyranno ſubdita ciuitas, minimè quæ vult agit. Nimirum. Tyrannicus igitur animus minimè quę vult efficiet, vt ſic de toto aĩo dicam: ſed ſtimulo ſemper percitus violento, perturbatione pęnitentiaq́; redundabit. Quid ni? Tyrannicam ciuitatẽ, diuitem ne, an pauperem eſſe neceſſe eſt? Pauperem. Animum quoque tyrannicum, mendicum ſemper & inexplebilẽ neceſſe eſt eſſe? Eſt vt dicis. Metu verò ſolicitari an non neceſſarium eſt ciuitatem talem, talemq́; virum. Valde.

Lamentationes pręterea, ſuſpiria, fletus, anguſtias cenſes in alia ciuitate frequẽtiores te reperturũ? Nullò pacto. In homine inſuper aĩo talia quædam plura ineſſe putas q̃ in tyrannico iſto, qui cupiditatibus amoribusq́ue inſanit? Quo nam pacto? Profectò ad hęc reſpiciẽs omnia, cæteraque generis eiuſdem, ciuitatem tyrannicam ciuitatum omnium eſſe miſerrimam iudicaſti. An nõ rectè? Summoperè. Verùm de viro rurſus tyrannico quid ais, quoties eadem hęc animaduertis? Longè cũctorum dico hunc eſſe miſerrimum. Hoc non rectè dicis. Quamobrem? Nondum hic eſt, vt arbitror, talis maximè. Quis ergò? Iſte forſitan tibi hoc miſerior eſſe videbitur. Quis inquam? Qui cum natura tyrannicus ſit, vitam non agit priuatam, ſed eſt infelix, & ſorte quadam eo deducitur, vt tyrannide potiatur. Ex his quæ dicta ſunt, vera te loqui coniecto. Ita eſt. Verum talia quædam non opinari oportet, imò verò diligẽtiſsimè ratione tali inueſtigare. De maximo enim quodam nobis diſceptatio eſt, bona ſcilicet vita, ac mala. Scitè. Attendite itaq; ſi quid dicam. Videtur enim mihi ex his de hoc eſſe conſiderandum.

Cur pater familias nihil metuat multitudinẽ ſeruorũ.

Ex qnibus?Ex vnoquoq; ſcilicet prinatorũ,quotcunque ita diuitijs abundant, vt multa habeãt mancipia. Iſti namque id tyrannis habent ſimile, ꝙ multis imperant. Inteteſt autẽ, ꝙ tyrannus pluribus dominatur. Intereſt vtique. Noſti ꝙ hi ſecuri cum familia viuunt, neque famulos metuunt? Nempè. Quid enim metuant? Nihil. Sed nũquid cauſam tenes? Equidem, quoniam videlicet ciuitas vniuerſa ſingulis priuatorum ſuccurrit.

Præclarè loqueris. Quid ſi quis deorum virũ vnũ cui quinquaginta vel plura mancipia ſint, educat è ciuitate vnà cũ vxore ac liberis,conſtituatq́; in ſolitudine, cũ rebus ſuis oĩbus,atq; mancipijs,vbi liberorũ hoĩnm nullus ferre huic auxiliũ poſsit,quali eũ & quãta formidine vexatũ iri exiſtimas,ne fortè mãcipia ipſum & filios & vxorẽ interimãt? Sũma,vt arbitror. An nõ cogeť ſeruis quibuſdã blãdiri,polliceriq́; multa, & manumittere, cũ ſibi nihil opus ſit? Vñ & ad miniſtros ſuos ipſe adulator erit. Cogeť pęnitus vel ita facere,vel perire. Quid ſi alios adhuc deus in ea regione diſpoſuerit proximos illi cõplurimos,qui nequaquã ſuſtineant,vt alter alteri dñetur, ac ſi quẽ deprehẽderint ſibi dñium vendicantẽ,ſupplicijs extremis afficiãt? Dereriorẽ admodũ eius conditionẽ fore cẽſeo,ſi hoſtiũ vallo includať. An non tali quodã carcere clauſus eſt tyrãnus,natura talis exiſtẽs,qualẽ in ſuperioribus explicauimus, multis videlicet diuerſiſq; timoribus & amoribus agitatũ? Cũ verò ingenio ſit apprime cupido,huic ſoli neq; egredi vſquã licet,neq; inſpicere quę liberis hoĩbns lubitũ eſt:ſed intra ædiũ parietes formidoloſus velnti mulier cõmorať,inuidens ciuibus alijs ſiquis extra męnia ſpatiať,& boni quicquã ſpectat. Sic prorſus. An nõ ab huiuſcemodi malis plura inſuper incurrit vir ille,qui male ſeipſum gubernans,quẽ & tu modò miſerrimũ iudicabas tyrannicũ,haud quaquã priuatus viuit,ſed fortunæ vi quadã vt tyrãnidẽ exerceat cogiť:cumq́; ſibi ipſi imperare nõ poſsit,alijs imperare cõtendit? perinde ac ſiquis imbecillo corpe,.& ſuis ſe viribus nõ ſuſtinẽte, cogať vt quietẽ agat ſecũ ipſe nunquã, ſed aduerſus alia corpa certet ac pugnet. Similima inducis,ò Socrates,atque veriſsima. Nõne igitur, ò amice Glauco,miſerabilis oĩno hæc eſt cõditio,duriorq́; vita eſt hoĩs nacti tyrannidẽ,ea vita quã tu ſuprà duriſsimam iudicabas? Valdè. Eſt aũt re ipſa,quãuis alicui nõ videať,verè tyrãnus verè ſeruus,extremæ adulationi ſeruitutiq́; aſtrictus, libidinibus nequiſsimorũ hoĩum adulator:qui appetitus ſuos explet nunquã, ſed plurimis indiget ſemper, atq; inops reuera eſſe apparet,ſiquis penetralia animi ipſius inſpexerit. Pauore quinẽt perpetuò territus,& ſolicitudine anguſtiaq́; vexatus,ſi modo ciuitatis eius ſtatui cui præeſt,ipſe eſt ſimilis. Similis aũt exiſtit. An nõ? Et maximè quidẽ. Pręter hęc viro huic illa ẽt tribuemus quę antea memorauimus ꝙ neceſſe ſit eũ & eſſe prius, & poſteà multò magis cũ tyrannidẽ eſt adeptus,inuidũ,iniuſtũ,expertẽ beneuolẽtiæ,impiũ,oĩſq́; nequitiæ ſentinã ac fomitẽ fieri,ex hiſq́; cunctis eſſe miſerrimũ,atq; alios ẽt qui adhęrent ipſi,ſimiles reddere. Nullus mentis compos hic contradixerit. Age, quẽadmodũ iudex oĩa circunſpiciẽs de ſingulis iudicat,ita tu in præſentia proferas,qui tuo iudicio primus beatitudine,qui ſecundus:cæteroſq́; gradatim qui in numero quinq; ſunt,enarra: Regiũ,honorifici imperij ſtudioſum,paucorũ potẽtiæ cupidum, popularem,atq; tyrannicum. Ac facile iudiciũ iſtud. Nam velnt ſim ingreſſus, iſtos quaſi choros virtute & prauitate, beatitudine, & huic contrario inter ſe comparo atq; iudico. Nũ præconẽ conducemus?an ego hæc potius pronũciabo? Ariſtonis filiũ iudicaſſe, virũ optimũ & iuſtiſsimũ eſſe beatiſsimũ, eumq́; eſſe dixiſſe hoĩem maximè oĩum regiũ, ſeq́; ipſum regentẽ. peſsimũ verò & iniquiſsimum, eſſe miſerrimũ, talemq́; eum eſſe qui maximè tyrannus ſit, ſeq́; ipſum & ciuitatẽ tyrannide pręmat? Ita ſit promulgatũ. Nũquid adijciã, ſiue lateant ſic affecti hoĩes,ſiue nõ lateant hoĩes pariter atque deos? Adijce. Eſto igitur. Etenim vna hęc demonſtratio ſit:ſecundam verò ſi videť, hanc cõuenit intueri. Quæ nã iſta? Poſtquam ſicuti ciuitas tres in ſpecies diuiſa eſt,ita & cuiuſq; aĩa trifariã diuidetur, vt arbitror:atq; hinc demonſtrat.o ſecũda naſceť. Quę nam? Hęc. Cùm tres aĩę partes ſint,tres quoq; voluptates eſſe videnť,ſua cuiuſq; partis propria. Cupiditates quoq; totidẽ principatus. Quo pacto? Partẽ vnam dicimus,qua hõ diſcit. Alteram,qua iraſciť. Tertiam verò propter varietatẽ vno non potuimus proprio ipſius vocabulo noĩare,ſed ex eo,ꝙ in ſe continet maximum vehementiſsimũque,concupiſcibile appellauimus,propter vehemẽtiam earum cupiditatũ quæ ad cibum potumq́; & venerea rapiunt,& ad ea quæ iſta ſequuntur: nec non auarum cognominauimus, quoniam pecunijs maximè huiuſmodi cupiditates explentur. Rectè. Ac ſi voluptatem affectumq́; eius lucri dixerimus eſſe, in vnam maximè ſummam reducemus orationem, vt aliquid nobis certũ ipſi ſignificemus,quoties id ipſum partem hãc aĩæ dicimus. Atq; ſi totum hoc pecuniarum & lucri cupidũ noĩemus, rectè admodum appellabimus. Mihi quidem ita videtur. Quid verò? Iraſcendi natura nõne ad potentiam,victoriã,gloriam,trahit tota? Magnoperè. Si igitur eam contentioſam ambitioſamque appellabimus, nunquid,rectè? Rectiſsimè. At verò partem illam qua diſcimus, conſtat cuiq; oẽm ad veritatẽ inueſtigandam ſemper anniti,pecuniarumq́; & glorię minimam curam habere. Oĩno. Si tertium hoc diſcẽdi cupidum & philoſophum nominabimus, hand ab re erit nomen impoſitũ.

Eſt vt ais. Nonne dicimus in aĩs quorundam vnam illarũ partium dominari,in alijs aliã, quãcunq; contigerit?

Dicimus. Proptereà dicimus tria hoĩum prima genera eſſe,philoſophum,contentioſum,auarũ. Prorſus. Voluptatum quoq; ſpecies tres hiſce ſubiectas,cuiq; ſuam.

Oĩno. Si vnũqnenq; iſtorum ſeorſum interroges,quę vita iſtarum dulciſsima, ſuam quiſq; cæteris anteponet. Auarus quidem lucri ipſius cõparatione,honorũ vel diſciplinarũ oblectamẽta nullius exiſtimabit, niſi quid forſan ad argentum conferant. Vera loqueris. Ambitioſus aũt quæſtus delectationẽ moleſtam putat, rurſuſq́; eam quæ diſcendo percipitur, niſi doctrina inanẽ & vmbratilem hoĩnm pariat gloriam. Ita res ſe habet. Philoſophũ quoq; ponamus cæteras voluptates flocci pendentem, dum eas ad iuge diſcẽdi gandiũ, quo ipſe fruitur inueſtiganda veritate,comparat:cæteras aũt nõ neceſſarias vocantem,quia illas ſecuturus non ſit, niſi neceſsitas cogat. Benè id noſſe oportet. Quando igitur cuiuſq; vitę voluptates ipſaq́; vita in contentionẽ venient,non de hoc qđ eſt honeſtius aut turpius viuere,vel melius, aut deterius, ſed de ſuauiori pacatioriq́; vitæ ſtatu,qua rõne diſcernemus cuius ſit ſnĩa verior? Haud ſatis habeo quid reſpondeam. Sic aũt animaduerte. Qua nã re iudicare oportet, quæcunq; rectè diiudicanda ſunt? Nonne peritia,prudẽtia,rõne? An habet quiſquã alia, quibus melius iudicet? Nullo modo. Attẽde igitur: Cũ tres ſint,quis nam horũ maximè expertus eſt oẽs quas narrauimus voluptates? Vtrum auarus diſcendo qualis ſit veritas, magis tibi videtur expertus diſcendi iucũditatem, ꝙ̃ philoſophus lucri ſan potius cõtrà? Permultũ intereſt. Philoſophũ nãq; neceſſe eſt voluptatẽ alterius à pueritia deguſtaſſe. Auarum aũt haud quaquã neceſſe eſt in veritatis inueſtigatione quãta inſit oblectatio percepiſſe,expertumq́; fuiſſe. Imò verò ſi nitatur,non facile illud aſſequitur. Longè igitur auaro philoſopbus, vtrarumq; voluptatum experientia præſtat. Longè. Ambitioſus verò nunqnid magis ſapiæ ꝙ̃ philoſophus honoris oblectamẽta guſtauit? Honor quidem oẽs eos ſequitur, ſi propoſitum ſibi officiũ exequanť. Etenim diues à multitudine honoratur, & fortis & ſapiẽs. Qua propter oẽs quanta prouenit ex honore voluptas vſu ipſo intelligunt. Quanta verò ſit in veritatis contemplatione ſuauitas, ſolus philoſophus ſentit. Igitur quantũ ad experientiam attinet, optimè philoſophus

Miſerrima res tyrannus tyrannidem nactus.

phus præ cęteris iudicat. Valdè. Quinetiã vnà cùm prudentia ſolus erit expertus. Nihil prohibet. Præterea organũ illud per quod iudicandum eſt, nõ auari aut ambitioſi hoĩs, ſed philoſophi eſt inſtr̃m. Quale illud? Per rationes enim eſſe diximus iudicandum. Diximus.

Rationes aũt præcipuè philoſophi ſunt inſtrumenta. Patet. Si diuitijs lucroq; optimè vnũquodq; iudicaretur, quæ laudaret vel improbaret vir quæſtui deditus, neceſſe eſſet hæc eſſe veriſsima. Pęnitus. Sin aũt honore, victoria, fortitudine, quæ ambitioſus & ad victoriã ardẽtiſsimus iudicaret. Cõſtat. Poſtquã verò experiẽtia, prudẽtia, rõne, neceſſe eſt, quæ philoſophus & rationũ vir ſtudioſus laudat, eſſe veriſsima. Quare cũ tres voluptates ſint, voluptas partis eius quã diſcimus erit vtique ſuauiſsima, eiusq; dulciſsima vita, in quo hæc pars dominatur. Nihil obſtat. Nẽpè Philoſophus apud quẽ verè iudicãdi eſt autoritas, ſuã laudat vitã. Quã verò ſecundã eſſe vitam, aut quã ſecundam voluptatẽ arbiter ille ponat? At conſtat ꝙ bellicoſi ambitioſiq; hoĩs. Propinquior enim illi hæc q̃ auari. Poſtremam igitur lucri cupidi vitam locare videt̃. Quid ni? Duo hæc itaq; ſibi inuicem ita ſuccedunt, bisq; iuſtus iam vicit iniuſtum. Tertium verò Olympicorum ritu, ſeruatori & Olympio Ioui tribuens, contẽplare nullius præterquã prudẽtis voluptatem veram prorſus exiſtere, neq; ſyncerã, ſed vmbratilem atq; inanem, vt ego ex ſapientũ aliquo audiſſe mihi videor: atq; hic erit grauiſsimus iniuſti caſus atq; ruina. Mirũ in modũ. Verùm quo pacto iſtud ais? Ita certè inueniã, te reſpondẽte perquirens. Quære. Dic obſecro, nõne dolori contrariã dicimus voluptatem? Dicimus. Medium quinẽt quoddam ponimus, quod neq; lætari eſt, neq; dolere? Ponimus. Et cùm mediũ ſit, quietẽ vacationemq; animi ab vtroque? Nõne ita hoc dicis? Ita planè. Meminiſti qualia eſſe ſolẽt ægrotantiũ verba, dũ morbo laborant? Qualia dicis? Nihil eſſe dulcius ſanitate, ſed eos latuiſſe aiũt q̃ dulce id ſit, antequã ægrotarent. Recordor equidem. Necnon acerbiſsimis doloribus vexatos hoĩes exclamantes audis, nihil eſſe dulcius q̃ ea afflictione vacare. Audio. Quinetiã alijs permultis hmõi afflictiõibus cruciatos hoĩes audis, dum cruciantur, vociferantes, aſſerentesq; dulciſsimum eſſe nullo dolore affici, pręſentiq; moleſtia eſſe liberum, non aũt dicunt dulciſsimum eſſe lætari. Nempè hęc illis quies tunc fortè gratiſsima. At verò cũ lætari quis deſinit, voluptatis ceſſationem illam moleſtam exiſtimabit?

De medio inter voluptatem & dolorem.

Fortè. Quies igit̃ illa quam paulò antè vtrorũq; mediam eſſe diximus, quãdoq; vtraq; erit, tũ dolor ſcilicet, tũ voluptas. Videtur. Nũ fieri poteſt, vt quod neutrũ eſt, ſit vtraque? Non, vt arbitror. Atqui quando in aĩo voluptas eſt, aut dolor, ambo motus quidam inſunt? Vtique.

Tertiũ verò illud quod neq; dolor eſt, neq; voluptas, nonne quies aliqua & iſtorũ mediũ eſſe nuper apparuit?

Planè. Quo pacto igitur rectè putabimus, non dolere quidem ſuaue, nõ lætari verò acerbum eſſe? Nullo. Iſtud igitur nõ eſt, ſed apparet, ſi ad moleſtum quidem conferas iucundũ, ſi ad iucundum verò, moleſtum: idq; tunc mediũ eſt, & quies. Neq; viſa hmõi veri quicquã de voluptate nobis offerunt, ſed deceptione quadã proueniũt. Sic monſtrat ratio. Vide igitur voluptates quæ dolorem nullũ ſequuntur, ne ſępius id in præſenti diſputatione ita natura comparatũ exiſtimes, vt voluptas quidẽ doloris, dolor verò voluptatis priuatio ſit. Quorũ inquit, & quas voluptates dicis? Multæ quidem & aliæ ſunt, ſed præſertim, ſi animaduertere vis, voluptates quę circa olfactum fiunt: hæ nanq; nullo prius antecedente dolore, repentè ingentes proueniunt: & cùm ceſſant, dolor eas nullus ſequitur. Veriſsima narras. Ne credamus igit̃ doloris ceſſationẽ, purã voluptatem eſſe: neq; dolorẽ, voluptatis abſentiam. Non. At verò earum quæ per corpus ingrediuntur in aĩum, voluptatesq; dicũtur, fermè maximæ quæq; ac plurimæ tales ſunt, vt dolorum liberationes ſint. Sunt profectò. Et quæ circa hæc futura ab expectatione naſcuntur, prægustationes quædam voluptatis, atq; doloris, eodem modò ſe habent. Eodem. Scis quales hæ voluptates ſunt, & cui maximè ſimiles? Cui? Putas aliquid in natura eſſe ſupremum, infimum, medium?

Equidẽ. Cenſes aliquem cùm ab infimo ad medium fertur, aliud arbitrari q̃ ad ſummum aſcendere? & dum ſtat in medio, deflectitq; oculos illuc vnde venerat, alibi eſſe opinari q̃ in ſupremo, cùm id quod reuera eſt, ſummum non cernat? Per Iouẽ, non aliter hoĩem talem opinaturum exiſtimo. Si iterũ deferatur, deorſum ferri opinabitur, ac verè putabit? Quid ni? Nonne hæc illi eam ob cauſam contingunt oĩa, quia nondum expertus eſt quid verè ſupremum ſit, quid medium, quid ue infimũ? Manifeſtũ eſt quidem. Nunquid ergò miraberis, ſi veritatis imperiti hoĩes, tum de multis alijs non rectè ſentiunt, tũ ẽt circa voluptatem & dolorem, horumq; mediũ ſic afficiuntur, vt quoties in dolorẽ incidũt, verè iudicent, doleantq; reuera: quoties verò à dolore ſurgunt in mediũ, & repletionẽ & voluptatem aſſequi arbitrent̃? Et quẽadmodũ qui iuxtà nigrũ, ſolùm aſpiciunt fuſcum, q̃m nõ vident albũ, clariſsimum illud exiſtimant: ita & qui doloris vacuitatẽ cõparant cùm dolore, veram aũt experti non ſunt voluptatem, iudicando decipiantur? Per Iouem non iſtud mirabor equidẽ. Imò verò ſi contrà eueniret, potius mirarer. Sic autem conſidera. Nonne fames ac ſitis & cætera gñis eiuſdem vacuitates quædã ſunt corpis ipſius habitudinis? Quid ni? Ignorantia verò & imprudentia vacuitas quædam eſt habitus animi. Maximè.

Impletur aũt & illud, dum alimenta capit, & hic dum intelligentiam. Quid ni? Quæ nã repletio verior? Vtrum quæ per ea fit quæ magis veriusq; ſunt, an quæ per alia? Quæ per ea quæ magis ſunt. Quæ nam cenſes purioris eſſe ſubſtantiæ? Nunquid cibi, potus, obſonij, alimentorumq; quorũcunq; gñа? An veræ opinionis ſpecies, ſciẽtiæq; & mentis, ſummatimq; vniuerſæ virtutis? In hunc aũt modum iudica. Quod inhæret ſemper ſimili immortaliq; & veritati, ac ẽt tale exiſtit, & in tali quodã fit, magis eſſe tibi videtur: an illud potius quod re nunquã ſimili atq; mortali, necnon eſt tale, & in tali quodã efficitur? Longè præſtat quod ſemper ſimili eſt cognatũ. Eſſentia vtique rei ſemper ſimilis nunquid eſſentiæ magis eſt q̃ ſcientiæ particeps? Non. At veritatis? Neq; hoc. Sin autẽ veritatis minus, nonne & eſſentiæ? Neceſſariũ eſt. Nonne cõiter oĩa circa corporis cultum genera minus veritatem eſſentiamque participant generibus his quæ circa animi cultum verſantur? Minus. Nunquid & corpus ſit minus q̃ aĩus. Et corpus. Nonne quod repletur his rebus quæ magis veriusq; exiſtunt, quod ue magis veriusque exiſtit, magis quoq; repletur, q̃ quod his rebus impletur quæ minus ſunt, ipſumq; eſt minus? Quid prohibet? Si ergò repleri rebus naturæ conſentaneis, eſt iucundum, ipſum vtiq; quod reuera verioribusq; rebus implet̃, naturalius ac verius vera afficit voluptate. Quod autem ea quæ & minus ſunt, & minus vera ſunt, accipit, minus verè firmiter ue repletur, fallaciorisq; & falſioris voluptatis fit particeps. Neceſſe eſt oĩno. Homines igitur prudẽtiæ virtutisq; expertes, & epulis rebusque ſimilibus deditι, deorſum ferũtur, rurſusq; ad medium vſq; perueniunt, & circa hæc per oẽm vitam oberrant: ſuper hæc verò emergunt nunquam, & quod verè ſummum eſt, nequaquam ſuſpiciunt, neq; ad ſupera euehuntur, neq; vera vlla re quandoq; fruuntur, neq; ſtabilẽ puramq; guſtãt voluptatẽ: ſed veluti pecora humum proni ſpectant, ventriq; obedientes paſcendo coeundoq; ætatem cõterunt, proq; his rebus vberius potiũdis calcibus inter ſe & cornibus ferreis, vnguibusque decertant, ſeſe inuicem ob inexplebilem libidinem trucidantes, vtpotè qui neq; veram & firmam ſui partem, neque pabulis veris implent. Oĩno, ò Socrates, vulgi vitam quaſi quodã pandis oraculo. Hos neceſſe eſt voluptates doloribus mixtas proſequi, quæ ſimulacra voluptatis veræ & vmbræ ſunt,

vſqueadeò inuicẽ doloris cõparatione mutua inquinatę, vt & voluptates & dolores ex ea cõparatione vehemẽtiores appareant, amoreſq; ipſarum hmõi voluptates rabidos inſipientibus pariant, inflammentq; ad pugnam. Quemadmodũ Steſichorus Troianos inquit verę ignaros Helenæ de imagine ipſius inuicẽ decertaſſe. Neceſſarium eſt oĩno ita id ſe habere. Quid verò circa iraſcendi naturã? Nõne & alia quædã horum ſimilia contingant neceſſe eſt, qñ quis id ipſum peragit, vel inuidia propter ambitionem, vel violentia propter contentionis cupiditatẽ, vel ira propter morũ difficultatem abſq; ratione ac mente ſequens honoris, victotiæ, irę́q; expletionẽ? Talia neceſſe eſt & hic fieri. Aſſerere igitur audeamus, ꝙ & circa partem quæſtus auidã, & aliã victoriæ ſtudioſam, quęcunq; appetitiones tales ſunt, vt ſciẽtiæ rationiq; obtemperẽt: eaſq; voluptates ſequãtur & capiant, quas ratio ipſa concedit, veriſsimas vtiq; voluptates quoad earũ natura verarũ voluptatũ eſt capax, adipiſcentur, quippe cũ pareant veritati, ac inſuper ſibi proprias voluptates percipiãt: ſiquidem quod cuiq; optimũ, id & maximè propriũ.

Quod cuique optimũ, id maximè proprium.

Propriũ maximè. Quando igitur totus aĩus cũ ea parte in qua eſt philoſophia, procul ab omni ſeditione cõſpitat, tunc euenit vt quæq; pars officio ſuo fungatur, & iuſta ſit, & proprias ſibi voluptates atque optimas, adde quoad fieri põt veriſsimas cõſequatur. Valdè. At verò cùm partiũ reliquarũ aliqua ſuperat, id protinus euenit, vt neq; ipſa ſui propriã reperiat voluptatẽ, & partes alias cogat alienã minimeq; veram voluptatẽ ſequi. Sic accidit. Nonne quæ longiſsimè à philoſophia rationéq; diſtãt, maximè talia quædã efficiunt? Prorſus. Longiſsimè autẽ diſtat à rõne, qđ & à lege & ordine. Videlicet. Longiſsimo aũt interuallo ſeiunctæ eſſe viſæ cupiditates illę amore ardentes atq; tyrannicę. Oĩno. Minimo aũt diſcrepare apparuerunt regię appetitiones & moderatæ. Ita. Tyrãnus igitur à vera & propria voluptate procul admodũ erit: Rex autẽ illi quàm proximus. Neceſſe. Amariſsimã ergo tyrannus vitã aget: Rex verò dulciſſimam. Neceſſe id prorſus. Scis ne quãto viuit triſtior rege tyrãnus? Sciam certe, ſi dixeris.

Iuſtus vir iniuſtũ quantum ſuperet voluptate.

Cùm tres cupiditates ſint, & vna quidem legitima ſit, adulteræ duæ, adulterarum tyrrannus ſuprema ſortitus faſtigia, dum legẽ fugit & rationem, ſeruis quibuſdam & ſatellitibus voluptatibus ſe cõmiſcet, & quàm longiſsimo interuallo à voluptate legitima ſit ſeiunctus, haud facilè aliter, niſi forſan hũc in modũ exprimi poteſt. Quemadmodum? Ab homine paucorũ imperij cupido, tertius apparuit eſſe tyrannus. Medicus nanq; iſtorũ vir popularis erat. Ita eſt. Cum tertio itaq; voluptatis, quod veritatem quidẽ attinet ſimulachro poſt illũ congreditur, ſi vera in ſuperioribus diximus. Sic eſt dicendũ. Quinetiã paucorũ potẽtiæ deditus, tertius à rege eſt, ſi in eodẽ optimatẽ ac regem locamus. Tertius vtiq;. Tripli igitur triplũ, numero quidẽ à vera voluptate tyrãnus diſtat. Apparet. Planum itaq; ſimulachrum ſecũdum longitudinis uumerum tyrannicæ voluptatis eſt. Prorſus. Secundum potentiam verò & tertium augmentum, manifeſtum eſt quãto diſcrepet interuallo. Manifeſtum quidẽ computatori. Siquis cõuerſo ordine quantum voluptatis veritate ſuperat rex tyrannum, quæſiuerit, peracta multiplicatione, inueniet regem vitę dulcedine ſuperare tyrãnum & tyrannũ vitæ amaritudine regem, gradibus vigintinouem & ſeptingẽtis. Mirabile nimiũ interuallum hoc inter iuſti & iniuſti viri vitã quoad voluptatẽ atq; dolorem cumulauiſti. Verus hic certè & cõueniens vitis hominum numerus: ſiquidem ipſis conueniunt dies, noctes, menſeſq; & anni. Conueniunt quidem. Atqui ſi in tantũ voluptate bonus iuſtuſq; vir malum & iniuſtum exuperat, mirum certè eſt, quanto etiã magis ornamento, decore, virtuteq; vitæ exuperabit. Mirũ certè. At.n. poſtquam huc diſputãdo deuenimus, repetamus quę à principio dicta ſunt, ex quibus ad iſta delati ſumus. Dictũ quandoq; fuit, iniuſte agere illi prodeſſe, qui cùm oĩno iniuſtus ſit, iuſtus tamẽ exiſtimatur: an non ita dictũ? Ita. Ad hęc igitur ita in præſentia diſſeramus, poſtquã vnà cõuenimus, quã vim & iuſta & iniuſta habeat operatio. Quo pacto? Imaginem animæ figuremus, vt qui illa dixit, qualia dixerit, recognoſcat. Qualem talẽ aliquam, quales quondã memorãtur fuiſſe naturæ Chimerę ipſius, Scyllę & Cerberi, & aliæ multæ, in quibus feruntur varię in eodẽ formæ congenitæ. Feruntur quidem. Finge itaq; figuram vnam beſtiæ variæ admodum, & capita circũ multa habentis, capita inquã, partim beſtiarum domeſticarũ, partim agreſtiũ, quæ & permutare & producere ex ſe hæc omnia poſsit. Noui pictoris artificiũ narras, tñ cum ad fingẽdum ſermo ꝗ cera facilior ſit, fingatur. Vnam præterea his adiũge ſupernè leonis formam: huic vnã inſuper hoĩs. Et ampliſsimũ quidem primũ ſit, anguſtius verò ſecundũ atq; tertium. Facilia quidẽ iſta, quare & formata ſint. Coniunge igitur hæc tria, vt ad vnum conficiendum inuicẽ cohæreſcant. Iuncta ſunt. Circumpone extrinſecus ipſis hoĩs vnius imaginẽ, vt illi qui nequeat interiora inſpicere, ſed exterius duntaxat cernat operimentũ, vnum aĩal, homo ſcilicet videatur. Circundedi. Dicamus itaq; illi qui aſſerit prodeſſe homini huic iniuſtè agere, iuſtè verò viuere nequaquã prodeſſe, eũ nihil aliud aſſerere, niſi prodeſſe illi vt beſtiã illam multiplicẽ paſcat, & leonẽ, & fortiorẽ illã leonemq; efficiat, hoĩem verò perire fame permittat atq; eneruet, vſque adeo vt propter imbecillitatẽ trahatur quocunq; cætera illa rapiunt, neq; alterũ cum altero manſuefaciat, inuicem ue conciliet, imò ſinat ſingula ſe inuicẽ morſibus lacerare, ac pugnãtia ſe mutuo deuorare. Oĩno hæc diceret, quiſquis laudaret iniuriã. Ergò ſiquis dicat officia iuſta prodeſſe, hęc agẽda dicẽdaq; monebit, ex qbus hõ ille hmõi aĩalis interior, ſummã potentiam conſequaẽ, ferę́q; illius pluribus capitibus redimitæ, tanquã colonus curam habeat, domeſtica quidẽ capita ſouens, irrigans ac nutriens, agreſtia protinus amputãs, dũ leonis naturã ad hoc adiutricẽ accipit, cõiterq; curat oĩa, & inuicem mutua beneuolentia ſibiq; cõciliat. Profectò hęc ait, qui iuſtũ laudat. Omni itaq; rõne qui iuſta laudat, vera loquitur: qui verò iniuſta, mentiẽ. Nã & quo ad voluptatẽ, & quo ad decus, & quo ad emolumentũ, iuſti laudator vera pronunciat. Vituperator aũt neq; veri quicquam affert, neque nouit quod improbat. Nullo modo vt mihi quidẽ videẽ. Mitibus itaq; verbis illi perſuadeamus, neq;.n. ſpontè delinquit: ſic interrogantes: O beate vir, nõne & honeſta vitę inſtituta & turpia, ob talia quædã eſſe dicimus? Honeſta quidẽ, quę partẽ naturę ferinã homini, imò fortaſsis diuino ſubijciunt? turpia verò, quæ agreſti domino mancipãt mãſueta. Conſentiet, necne? Conſentiet, ſi mihi crediderit. Eſt ne aliquis cui proſit ex hac rõne iniuſtè aurũ vſurpare, ſi quidẽ accidit, vt dũ accipit aurũ, præſtantiſsimam ſui partẽ ignobiliſsimæ ſeruire cõpellat? Etenim ſi accipiẽs aurũ, filiũ ſuum, vel filiã mancipiũ efficeret agreſtiũ & improborum hoĩum, haud quaquã accepiſſe prodeſſet, neq; ẽt ſi multũ caperet: ſin aũt partẽ ſui diuiniſsinam, parti prophaniſsimæ ſceleſtiſsimæq; ſeruire cogit, neq; miſericordia tangitur, nõne erit miſer? ac multò cũ grauiori ſui pernicie, auri muneribus eſt corruptus, ꝗ Eriphyle, quæ vt perderet viri ſui vitã monile illud accepit? Valdè quidẽ, vt ego tibi pro illo rñdeam. Nõne & intẽperantiã olim appellatã tali quadam de cã putas, qm̃ in ea, dira illa ingẽſq; & multiplex fera vltra ꝗ deceat vagatur? Patet. Contumacia verò & inſolentia improbaẽ, qñ leoninum & ſerpẽtinum illud genus ita ſuperat, vt præter oẽm modeſtiam inualeſcat? Prorſus. Delicata verò mollities in buius ipſius libera nimiũ relaxatione, quando in ipſo timiditatẽ & ignauiã procreat, reprehenditur? Quid ni? Aſſentatio inſuper illiberalitaſque, cum aliquis hunc ipſum aĩoſitatis vigorem turbulentæ multicique beſtiæ ſubmittit, ac propter quæſtum, eiuſq; inexplebilẽ

cupiditatem deijcit, atq; ita à primis annis aſſuefacit, vt ex leone in ſimiam vertatur. Magnoperè. Mechanicus verò mercenariusq́; affectus cur infamis habetur? Tunc certè hęc in nobis infamia ſunt, quando quis partis optimæ ſpeciem natura ſortitus eſt imbecillam, adeò vt beſtijs quæ in eo ſunt, dominari non poſsit: colere verò tãtum & poſsit & ſtudeat, & earum blãditias ſolum noſſe. Videtur. Nonne vt huiuſmodi vir, à tali quodam duce regatur, à quali & optimus quiſque regitur, ſeruũ ipſum eſſe debere dicimus optimi viri, diuinumq́ue in ſeipſo Imperatorem habentis: neque ad ſubiecti iacturam, parere illum debere ſuperiori cenſemus, quemadmodum de ſubditis omnibus Thraſymachus exiſtimabat, ſed qa præſtat cuique, diuino ſapientique principi ſubijci, maximè quidem ſi talem in ſeipſo principem habeat: ſi nõ habeat, principi huic ſaltem exteriori: vt omnes ſimus, quoad fieri poteſt conſimiles & amici, eidem principi ſubiecti? Rectè nimium. Perſpicuum quidem ex lege ſit, ꝙ tale quiddam ipſius eſt conſilium, cùm omnibus ciuibus æquè proſpiciat: tum illud etiam in pueros imperium idem oſtendit, quo prohibentur ſui iuris eſſe tantiſper, dum & in ipſis quemadmodum in ciuitate Rempublicam conſtituamus, optimamq́ue ipſorum partem colentes, ex optima noſtri parte exterioris huius principis loco ſimilem quẽdam in ipſis cuſtodem ſibiipſi imperantem creemus, ac tunc demum liberos eſſe permittamus. Cõſtat planè. Qua igitur ratione, ò Glauco, prodeſſe alicui aſſeremus iniuſtè vel intemperatè vel turpiter aliquid facere, ex quibus operibus deterior erit, dũ pecunias ampliores, aut aliam quamuis potentiam conſequetur? Nulla. Quo pacto iniurianti prodeſſe dicemus, vt & lateat omnes, & non det pœnas? Nonne qui latet, etiam ſit deterior? hominis autem deprehẽſi caſtigatiq; pars illa ferina ſedatur & mãſueſcit, domeſtica vero pars liberatur. Et animus totus in naturã optimã reſtitutus, eo precioſiorem ſumit habitum, temperantiam & iuſtitiam cum prudentia adipiſcens, quàm corpus cùm robur & formam tum ſanitatem conſequitur, quo anima eſt corpore precioſior. Sic eſt omnino. Quamobrem quicunque mẽtis eſt compos, huc omnem inſtituet vitam. Nempè in primis eas diſciplinas plurimi faciet, quæ talem animum ipſius efficiunt, cæteras autem ſpernet. Manifeſtum. Atqui neque corpus colet & nutriet, vt ferinæ irrationaliq; voluptati indulgeat, neque ad ſanitatẽ id referet, neq; ſtudioſe id quæret, vt robuſtus, vel ſanus ſit, vel formoſus, niſi vnà cum his colat & temperantiã, ita vt corporis harmoniam propter animi conſonantiã moderetur. Ita prorſus, ſi quidem reuera futurus ſit muſicus. Sed neque vulgi æſtimatione commotus, ordinem concordiamq́; in pecunijs poſsidendis, cumulandisq́ue mirabitur, in infinitum ue augebit, infinitis malis obnoxius. Non certè, vt arbitror. Verùm ad interiorem ſui Rẽpub. ſemper reſpiciens cauebit nequid in ea loco ſuo moueat propter vel indignitatem, vel copiam pecuniarum. Atque ita ſemper & in optandis & in erogandis pecunijs, pro viribus aget. Summopere. Quin & honores eodem referet. Nam eos duntaxat guſtabit, ex quibus meliorem euaſurũ ſe ſperat, eos autem & priuatim & publicè fuget, quibus deturbari poſſe, quandoq; præſentem animi ſui ſtatum veretur. Nunquã rem ergo volet publicam adminiſtrare, ſi id curauerit. Imò per canẽ, inquam, ſed in ipſa ſuiipſius ciuitate. Et maximè quidẽ. Non tamen in patria forſan, niſi ſors quædã diuina contigerit. Intelligo equidem, ꝙ ea in ciuitate dicis quam nos condidimus in præſentia, quæ & verbis ſolum, in terris verò nuſquam, vt arbitror, extat. At fortè in cœlo illius extat exemplar, conſpicuum ei qui & intueri voluerit, & ſeipſum ad illud, cum intuitus eſt, inſtituere. Nihil aut refert, ſiue vſpiam ſit, ſiue erit. Quæ enim illius officia ſunt, aget ſolum: quæ alterius ſunt nequaquã. Conſentaneum eſt.

DIALOGVS DECIMVS DE IVSTO.

Marſilij Ficini Argumentum.

HACTENVS Socrates diligentiſſimus humani generis pædagogus ad legalem iuſtitiam, id eſt vniuerſam virtutem per ipſam iuſtitiæ pulchritudinem genus hominũ prouocauit, ab iniuſtitia verò per iniuſtitiæ turpitudinem ſimiliter reuocauit. Deinceps aũt & ad illam per ſempiternũ eius fructum præmiumq́; cohortabitur, & ab hac per ſempiternum detrimentum eius & ſupplicium abſterrebit, atq; id eſt potiſſimum decimi huius officium. Sed antequam præcipuo hoc fungatur officio, procœmio quodã vtitur, in quo diligenter abſoluit quod & in prioribus dialogis attigerat, & in fine non reliquerat, admodũ ſaluti publicæ neceſſarium. Profectò noſter hic morborum medicus humanorũ in ea morbi ſpecie curanda eſt diligẽtior, quam cæteri non ſolũ negligenter curant, ſed ne curant quidem vnquã, imò verò quod deterius eſt, quaſi rem ſaluberrimam diligunt, & omni ſtudio complectuntur: imitationem poeticam, qua ingenioſi poetæ dum perturbatos aĩos acrius exprimũt, interimq́; audientium legentiumq́; aĩs perturbationes ſimiles vehementius & profundius imprimunt. Ac tanto magis oẽs inficiunt, quanto laudant & placẽt. Procœmium verò eiuſmodi finem noni congruè ſequitur, ibi enim aĩa in rõnem diſtribuitur, & in partes inferiores perturbationibus agitatas, quarũ imperium in anima primum, deinde in ciuitate tyrannicũ appellatur. At quoniam poetica imitatio partes eiuſmodi ſuſcitat, fouetq́; & auget, irritans iram, titillans libidinem, ſoluens riſum, effundens lacrymas & querelas, idcirco rõnis quidem regnũ labefactare, perturbationis verò tyrannidẽ videt adducere. Quãobrem Socrates pellem eiuſmodi alioquin iucundam, ſed maxime venenoſam perdit, ne ipſa nos perdat. Ac vide quãta charitate Plato noſter vbique humano gñi conſulat, ea videlicet diſquirens circũſpiciensq́; pericula, quæ alius omnino nullus ſuſpicaretur, adde inſuper eo naturæ educationiq́; propriæ id eſt poeticæ valde repugnans, modò ſtrenuè pro publica ſalute propugnet. Quamobrem nemini mirũ videri debet Platonẽ hic ob veritatis amorẽ vel Homero ſuo non parcere, quandoquidẽ ob iuſtitiæ cultũ, neque genio quidẽ indulget ſuo. Homero aũt præcipuè derogat, vt per ipſum imitatorũ principẽ, cæteros multò magis damnatos exiſtimemus. Et qm̃ dicit ab Homero neq; diuina, neq; humana doceri, intellige laudes in Philebo à Platone tributas Homero, nõ ex Platonis ſententia, ſed ex cõi opinione deductas. Probat aũt imitandi peritiã eſſe, vt narrauimus, valde periculoſam, præterea ſterilem atq; viliſſimã. Siquidem imitatores, neq; res ipſas intelligunt, neq; faciunt, ſed apparentes ſenſibus rerũ formas ſecuti, vulgaresq́; de his opiniones aucupati, & imagines quaſdã referũt, & ſenſibus perturbationibusq́; obſequunt, nulla rõnis habita ratione. Quantũ verò poetas improbat vbi perturbant, tm̃ probat ſi ad virtutem & pietatẽ per honeſtas heroum laudes diuinosq́ue hymnos hortentur. Verùm vt q̃ vilis ſit oĩs imitatio exprimat, artiũ genus in tres diuidit ſpecies, vtentem, fabricantem, imitantẽ. Et vtentem quidẽ lyra id eſt muſicã, ait ſuperare artem lyræ fabricatricem, qm̃ certò ſibi præſcripto fine, formã illi proponit operis fabricandi. Fabricatorẽ verò ſuperare pictorem, lyrã coloribus imitantem. Qualem iudicat & poetam, ſic ad aures rerũ imagines, ſicut pictor ad oculos, referẽtem. Sed inter hæc theologica quædam de ideis myſteria inferuntur, quæ quoniã in theologia latius aperuimus, raptim in præſentia perſtringemus. Aſcende age Platonice contemplator ab ijs formis quas in mũdi materia ſentis, ad naturam formarũ eiuſmodi genitricem. Quam & ſi non ſentis, cogita tñ infuſam mũdi materiæ ceu vitalem ſpiritum & plenũ ſeminum, & per ſemina artificioſè ſingula diſponentem. Naturã hanc in mundo talem eſſe ſcio, qualem in te ſcis eſſe potentiã vegetalẽ. Ergò quemadmodũ in te vegetali naturæ intelligis præeſſe ſentiẽdi virtutẽ, ita & in mũdo naturã ſimilem, ſed cõiſſimam, in fontẽ redige ſentiendi quaſi ſimilem, ſed cõiſſimum. Deinde & in te ſenſum in rõnem, rõnem in intellectum, & in mundo ſimiliter ſentiendi genus in rationalẽ naturã, atque hãc in genus intellectuale reducas. Præterea cũ percipias in te ipſo intellectũ id quod intelligibile eſt appetere quaſi perfectius, ab eoque formari velut potentiore, præpone tũ in mũdo, q̃ in te naturam intelligibilẽ intellectuali naturæ. Intelligibile verò idẽ omnino atq; ipſum ens appella. Huic deniq; quod & intelligibile & ens appellaſti, ipſum præpone bonũ. Nã & vt bene ſis eſſe cupis, & intelligibile gratia ipſius boni deſideras. Poſtquã huc aſcẽderis, percipies vniuerſum ſacro quodã ſeptenario deſignatum, ab infimaq́; materia ſurgens per ſenſibiles qualitates, per naturã, per ſenſum, rõnem, intellectũ, intelligibile, ad ipſum bonum. Præterea ſpiritũ bonũ cuncta ſub ſenario numero, quaſi die ſexto perfeciſſe, & in gradu ſeptimo, velut ſeptimo die id eſt in ſeipſo conquieuiſſe.

Aliorum nanque oium finis eſt ipſum bonum. Boni igitur nullus extra ſe finis, vel poteſt eſſe, vel fingi. Si bonũ quo perficiantur appetunt oia, conclude à bono effici oia. Item ſi intrinſeca propriaq́; virtute omnia facit, intellige ipſum vniuerſum in ſeipſo cõplecti. At qm̃ prima ideoq́; ſimpliciſſima natura eſt, idcirco formas in eo oium, formam ipſius vnam eſſe memẽto, quam Plato boni ipſius vocat ideam, in qua dixit Timæus Deum mundi opificem cũ creaoiſſet mundum requieuiſſe, dicens mundi opificem in circunſpectũ ſuũ ſe recepiſſe. Proinde ipſa idea boni, ideas, id eſt, ſpeciales oium formas, ſpecie dũtaxat inter ſe diſtinctas, in natura intelligibili generat, qua ens vniuerſum modo quodã intelligibili cõprehendit, intelligentia quoque ois mira quadam ſuper intelligentiam rõne. In hanc naturam intelligibilem oẽs ſuſpiciunt intellectus, ab eaq́; ſuſcipiunt ſtabiles formulas idearum. Suſcipiunt & rõnes animæ, vnde & formulas, licet quodammodo mobiles acceperũt. Poſt has rationaliũ formulas animarum, virtutem quoque ſenſualẽ idearũ deſcendunt imagines. Deinceps in vegetalem quoque naturam ſemina, perq́; qualitates deniq́; in materiã. Quãdo igitur Plato inquit, Deum Ideas facere in natura, intellige in natura mũdoq́; intelligibili angelicarum capite mentium. Quod aũt lectum dixit & menſam, exempli gratia dictam ſit, vt per hæc artificia intelligas naturalia id eſt per lectum & menſam, eum qui his vtitur hominẽ. Præterea exemplum in arte prępoſitæ quæſtioni accommodatius videbatur. Fortè verò & formas regulis artiũ neceſſarias ab ideis abeſſe non putat. Neque mirum videri debet hominem artiũ formas habere diuinitus, quum imaginationes artium beſtijs quoq́; non deſint. Ac ſi eiuſmodi formę diuinitus in aĩa fiant, idcircò dicentur fieri in natura, quia naturaliter inſerantur. Quòd ſi quis ad artificia quædam videatur ineptior, dicent eum Platonici vel per varia diſtractum fuiſſe, vel ſe totum ad oppoſita conuertiſſe. Nota Platonis verba dicentis, Deum non intelligere ſolum, ſed & velle, ſignificantisq́; Deum intra ſe intelligendo cõcipere, & extra ſe fabricare volendo. Nota rurſus Deum naturalis vnius ſpeciei vnam tm̃ ſpeciei expreſſiſſe ideam in ipſo intelligibili mundo, puta ſpeciei humanæ idealem humanitatẽ vnam; ſi enim in materia vbi innumerabilis mobiliſq́; varietas eſt, in ſingulis hoĩbus vnio quædam cõis naturæ ſeruatur, multo magis in ſimplici ſtabiliq́; natura, pro vna ſpecie naturali idea vnica ſufficit. Imò verò diuerſa hæc & inſtabilia vnam in ſe naturæ cõionem non aliunde habere poſſunt, q̃ ab ipſa ſublimis vnitate naturæ. Rurſus ſi ponantur humanitates duæ, certè qua ratione vtraq́; humanitas eſt, inter ſe non differunt, imò ſunt vnum. Ergò ſi differant, profectò per additamenta quædã vtriſq́; ſubiuncta, inuicem diſcrepabunt. Itaque neutra erit abſoluta humanitas ipſa, ſed humanitas quædam atq́; talis, & humanum quiddam potius q̃ humanitas. Et vtrunq́; tanquam eiuſdem humanitatis particeps, humanum ſimiliter appellabitur: atq́; præter hæc erit humanitas in ſeipſa prius vna, q̃ à ſubiectis pluribus capiatur. Meritò Deus cùm ſit ſimpliciter cauſa, non eſt dicendus autor quidam hominis, vel equi cuiuſdam, ſed autor hoĩs atq́; equi. Ideo vnam abſolutamq́; pro qualibet rerum ſpecie procreauit ideã. At quando apud nos hic homo generat illum, haud quaquam homo hic hoĩs ſimpliciter dicendus eſt autor, ſed quidã hoĩs cuiuſdam autor. Neque enim ſolus homo cauſa eſt, ſed eſt in cauſa in numero videlicet cauſarum. neque totum facit: non enim materiam primam, aut aĩam. neque ipſi homini dat principiũ: antè hũc enim paſsim erat hõ, & ſine huius opera fit vbiq́; fietq́; homo. Vbi verò Plato dicit Deum ideam vnam progenuiſſe, quia videlicet, vel nolebat plures fore, vel aliqua neceſſitas inerat non fore plures, intellige in Deo ita neceſſitatem cùm voluntate conuerti, iden vt neceſſarium ſit ita eſſe, quia Deus ita vult eſſe. Siquidem in ſumma diuinitatis ſimplicitate non aliud eſt neceſſitas q̃ volũtas. Ergò ſi dixeris, neceſſe eſt Deum ita velle vel facere, conuertã ſic, vult Deus ita neceſſariũ eſſe. Meritò vbi ſumma bonitas cùm ſumma poteſtate cõcurrit, ibidem ſumma libertas cùm ſumma neceſſitate conſpirat. Cõſideranda ſunt inter hæc diuulſa quædam, valde tñ vtilia. Quale illud, Lectio vel doctrina, niſi ad optimam rationem vitæ conducat, eſt inutilis. Qua quidem in re admiranda fuit vita & diſciplina Pythagoræ, ac iure maximæ apud omnes autoritatis, Platonis etiam tempore. Itẽ poemata, ſi harmonica verborum compoſitio adimatur, momenti nullius euadunt. Præterea virtus, aut hominis, aut rei, in facultate quadam conſiſtit ad finem illum præcipuè conferente, cuius gratia & res ipſa facta eſt, & homo natus. Apparet interea quædam inter ſenſum rationemq́; diſtinctio, ꝙ ſenſus plerunque circa magnitudinem & figuram numerumq́; falluntur, & pondus, interim tamẽ ratio per ipſam metiendi & numerandi liberandiq́; facultatẽ iudiciũ ſenſus emendat. Conſtat aũt aiam non poſſe eodem in tpe per eandem ſui potentiam de re modo contrario iudicere. Apparet etiam vires appetẽdi nobis ineſſe diuerſas. Quippe cùm rem eandem ſimul appetamus atq́; reſpuamus. Aduerte non eſſe exigendũ à probo ciue, vt oino nihil doleat, ſed vt naſcentẽ dolorem eiuſmodi rationibus conſoletur. Vbi apparet aliam eſſe animi partẽ quæ velut ægra indiget medicina, aliam quæ tãquam ſana medetur. Hæ verò rationes aduerſus dolorem ſunt præcipuè quatuor. Prima quia incertum eſt, bonum ne id ſit quod accidit, aut malum. Secunda, ꝙ qualecunq́; ſit, certè parui pendendum eſt. Nihil enim inter ſomnia humana magni pendendum. Tertia, ꝙ nihil omnino dolendo proficiamus. Quarta, quia dolor id ſemper, quod ſubito nobis præſidio eſſe poteſt, impediat. Confirmat hęc ex eo, ꝙ & ſuperari turpiſſimum eſt, & ſuperare pulcherrimũ. Qui verò dolore vel alia quauis perturbatione premitur, iam eſt turpiſſimè ſuperatus. Ideo præcipit vt in aduerſis atque perturbantibus maximè medici dũtaxat vtamur officio, qui dolentibus non condolet, ſed medetur. Comparat talorum iactibus quotidianas vitæ ſortes, quas ita vult rationibus emendari, quemadmodum iactus talorum artificio quodam ludi emendari videntur. Sed ſuperiora præcepta ad ea quæ ſequuntur, quaſi quędam pręludia ſint. Maximum quidem omnium id nobis in vita propoſitum ſit certamen, quo ſuperemus vitium, virtutẽq́; conſequamur, cunctaq́; omnino quę inter homines habentur bona, vt ipſi boni ſimus, pro nihilo habeamus. Siquidem proprium iuſtitię pręmium maius eſt, quàm cuncta quę inter homines poſſunt præmia reportari, quippe cùm & ipſe iuſtitię ſplendor ſupra modum hæc omnia ſuperet, & in rebus mobilibus, breuibus, vmbratilibus reperiri nequeat pręmium iuſtitiæ immobili, ſempiternę, veriſſimęq́; conueniens. Ex his concluditur immobilem iuſtitię habitũ propter immobile pręmium exoptari debere. Quod quidẽ poſt pręſentis vitæ curricula laboribus iuſtitię manet. Alioquin iuſtitia ipſa, quę excellentiſſimũ iudicatur bonum, iuſtis hominibus foret mala ob amores iuſtitię continuè laborantibus, ſępeq́; affectis iniuria, neq́; iniuriam vlciſcẽtibus, adde & bona pręſentia ęternorum deſiderio cõtemnentibus, neq́; pręmium apud homines iuſtitię, imò verò pro iuſtitia iniuſtum ſępe ſupplicium reportantibus. Quamobrem ne bonum noceat, & iuſtitia careat præmio, & Deus vel minus prouideat, vel pro meritis non rependat, iudicãdum eſt fore animos immortales. Preſertim, vt tã iniuſti, qui viuentes pœnas iniuſtitię non dederunt, ſaltẽ defuncti perſoluant, q̃ iuſti inter mortales omnino ſpreti, apud ſuperos coronentur. Hinc nobile tradit pręceptum. Animus immortalis non debet pro breui hoc, ſed pro vniuerſo tempore eſſe ſollicitus. Immortalitatẽ animę Plato in Phędro & Phędone, alibiq́; oſtendit. Eiuſmodiq́; ratione eſſe certas demonſtrationes oſtendit in libro de Scientia, dicens verba eorum qui contraria ſentiunt, examinãti ridicula tandem euadere. Item in Gorgia, affirmans myſteria hęc adamantinis rationibus eſſe probata. Pręterea in hoc decimo, vbi poſt argumentationem ſubdit, tum per talem argumentationem, tum per alias multas cogi nos ad id cõfitendũ. Arbitror equidem in Platonis verbis vim quandam latere mirabilem à pauciſſimis intellectam, vt non mirum ſit, ſi per argumentationes Platonicas alij quidem demonſtratum id exiſtiment, alij verò nondũ demonſtratum. Demoſtheni certè auditori Platonis tanta efficacia per viuam vocem perſuaſum fuit, vt dixerit, malle ſe honeſtè mori, q̃ turpiter viuere, poſtquam Platonem atque Xenocratẽ de animorum immortalitate diſſerẽtes audiuerat. Eandem quoque in ſcriptis Platonicis vim percepit Cleombrotus, & apud Cyrenen multi Egeſię auditores, qui ſeſe e corporis carcere ob deſideriũ alterius vitę liberauerũt. Eandem Platonicus percepit Boethius philoſophia reſte concedens hoc ſibi certis rationibus demõſtratum. Eandem Aurelius Auguſtinus perſenſiſſe videtur, vbi ait hac de re ſe nunquam dubitaſſe. Confirmantur hęc ab Auicenna, rationes quaſdam ad hæc demonſtrationes eſſe dicente. Neque ſolum demonſtrari poſſe Plato hic inquit, ſed etiã facile demonſtrari, apud illos, vt arbitror, qui cùm ipſi purgatam ſegregatamq́; à corpore mentem habeant, meritò non diffidunt poſſe quandoque animã ſegregatam à corpore viuere. Quandoquidẽ experiuntur ipſi mẽtem ſuam ſeiunctam à ſenſibus viuere melius q̃ coniunctam. Cõpertum etiam habent aliorum animas immerſas corporibus atq́; iden vitioſas, vitio tamen morboq́; proprio non interimi, & idcirco multo minus alieno, id eſt corporeo morbo poſſe corrumpi. Siquidem & corpus ipſum externo malo non prius perimitur, q̃ intrinſecũ inde inferatur malum, quo proximè perimatur. Cęterũ ne quis animę ſuę diuinitate diffidat, iubet illam à contractis ex amore corporeo ſordibus pęnitus expurgare, purgatamq́; perſpicere, q̃ pura, q̃ ſimplex, q̃ diuinorum auida, tanquam diuinitati cognata, q̃ cito, q̃ bene luminis diuini ſit capax. Quod autem dicit animas in dies non fieri numero plures, intellige nõ ita fieri, vt ex corporibus oriantur & componantur. Quod quidem ſequens ratio manifeſtat, dicens, ſi diuina de corporibus componantur, tandem cùm diuina nonquam reſoluantur in corpora, fore vt nihil reliquum ſit corporum in naturæ. Rurſus aduerte, quod ſubdit animam non eſſe compoſitam, alioquin indiſſolubilem fore non poſſe. Atque intellige eſſentiam ad hoc, vt diſſolui non poſſit, oportere vel nullis compoſitam eſſe, vel ſi ſit compoſita, non tamen ex materijs vllis componi, atque ita rurſus conflari, vt in eius compoſitione multitudo non ſuperet vnitatem, imò verò

vnitas

vnitas per harmonicam vnionem ſuperet multitudinē, ſtatus que motuū. Conclude myſterium, partim ad prouidentiam, partim ad immortalitatem præmium que iuſtitiæ pertinens. Iuſtus quidem Deo euadit ſimilis, iniuſtus verò diſſimilis. Cumq; nō lateat Deum, hunc ſibi eſſe ſimilem, illum verò diſſimilem, rationi conſentaneum eſt, iuſtum Deo charum eſſe atq; amicum, iniuſtum cōtrà. Propterea Deum iuſtos tanquam amicos nullo pacto negligere, ſed illis ſemper ita proſpicere, vt eis ſingula quamuis videantur aduerſa, tandem euadāt proſpera, vel viuentibus, vel defunctis. Verum cur nam hic hiſtorico quodam exemplo potius quàm argumentationū diligentia myſterium immortalitatis aſſeruit? Quoniam ciues ad iuſtitiam non tam verborum artificio, quàm & exēplo & opere ſunt prouocandi. Præterea cur ad id confirmandum producit in medium hominem à mortuis reſurgentem? Quia etſi rationibus immortalitas conſtet, & communis quædā iuſtitiæ executio, tamen locum, formam, diſpoſitionem vel præmij, vel ſupplicij ab illo qui interfuerit, oportet accipere. Quod nobis propè Phædonis finem ſignificatur. Neq; ab re reſurrexiſſe teſtatur Herum Pamphylium, pro ſalute patriæ in prælio mortuum, vt ſignificet eos qui pro publico moriuntur bono, ad verā vitam reſurrecturos, quanquam ex multis vnus reſurreat ad noſtram. Sed nunquid hiſtoria hæc eſt, an fabula? Hiſtoriam eſſe vult Iuſtinus Platonicus, martyrq; Chriſtianus. Quod equidē non refellam. Vbi verò Plato apologum fabulamq; nominat, exponi poterit hiſtoriā dici poſſe fabulam, quoties vltra res geſtas auguſtiorem habet allegoriam: Quam ob cauſam Olympiodorus quoq; ait Platonem hiſtorias & rationes ſæpe fabulas appellaſſe. Et quoniam manes & iuſtitiæ loca figuraſq; aliter in Phædro, aliter in Gorgia, aliter in Phædone, & hic alibiq; diſponit, perſpicuè patet hæc præter loci formam ſenſum quoq; allegoricum continere. Vtitur autem hic circa reſurrectionem duodenario numero, qui ſphærarum mundanarum apud priſcos eſt numerus, putantes octo ſuper quatuor elementa eſſe cęlos: quaſi dicat opus eſſe virtute diuina vniuerſi domina ad mortuum ſuſcitandum, idq; interdum ad hominum doctrinam diuina prouidentia fieri. Sunt & qui dicant annum magnum, quo hominis anima ſuum explet circuitum, per quem in idem redeat, duodecim annorum millibus comprehendi, tribus que annis eiuſmodi annum mundi exæquari magnum, quo mūdi anima per firmamenti motū, ſuum peragit ambitum, triginta ſex annorum millibus peragendū. Circuitum verò animæ noſtræ per duodecim agi annorum millia inde volunt, quia oporteat per omnes diſcurrere ſphæras, choroſq; dæmonū & deorū, qui in Phædro per duodecim ordines digeruntur. Sed quid nam ſibi volunt hiatus in terra duo, totidem que in cœlo? vt intelligas animas alia quidem via ad terrena deſcendere. ſ. habitu quodam corporeo. alia verò à terris aſcendere, ſcilicet habitus illius purgatione. E cœlo ſimiliter labi in elemēta corporis elementalis amore, ac viciſſim reſurgere in cœleſtia amore hoc reſtincto, cęleſti que accenſo. Hinc ait Orpheus, Amorem omnium tam ſupernorum, quàm inferorum claues habere. Iudices animarum in aere & æthere collocat angelos, prouidentiæ diuinæ miniſtros. Poſt ſententiam, iuſti cœlum petunt coram ſe & opera & iudicia præferentes: quia videlicet & ſeipſos nouerunt, tam ſibimet quàm alijs lucent. Iniuſti contrà deſcendunt, ſua ferentes à tergo. Neq; enim cognouere ſeipſos, neque profuere ſibi, ſed cæteris exemplo ſunt potius quàm ſibimet auxilio. Pratū in quo & aſcendentes & deſcendentes ad tēpus animę requieſcunt, media quædam regio eſt inter inferos & cœleſtes, ac diſpoſitio inter bonum habitum atq; malum, & ſtatus beatitudinem inter atque miſeriā, limbo ſimilis in aere deſignatus. Hic aduerte animas quę in ſuperiori vita mutuam notitiam habuerunt, in altera inuicem ſe agnoſcere. Item in eiuſmodi prato diutiſſimè reſidere animas ſecundum Platonicos, eorum qui in infantia deceſſerunt: de quibus Herus quędam memoria parum digna recenſuit. Quia cū in neutram partem declinauerint eligendo, neq; obduxerint habitum, Platonici eas in lumine tātum naturali relinquunt. At verò beatos quidē ſuper naturale lumen, miſeros autem infra id lumen poſitos eſſe putant. Agitur hic pręterea de ſupplicijs purgatorijs. Sed cur nā culpa doloribus abolentur? quia videlicet voluptatibus inoleuit. Non ne & medici morbos plurimum à cōtrarijs curant? Animaduerte Platonem non temere ad delendam culpam numero vti denario, & centenario inſuper, atque millenario. Sanè pro quolibet voluptatis gradu decem adhibet ſupplicij gradus. Primo quidem quęritur quam ob cauſam plures penduntur gradus pœnę quam percepti fuerint voluptatis. Reſpondetur ob lęſę maieſtatis diuinæ crimen ita deberi. Pręterea ſicut beatitudinis gaudia iuſtitię humanæ dolores exuperant, ſic miſeriæ cruciatus iniuſtitiæ voluptates. Denique neque tam facilè delentur notæ, quàm facilè imprimuntur: neque qui peccati habitum confirmauit, ſi vixiſſet vltra delinquere deſiiſſet. Quæritur deinde cur gradus decem. Quid ſi Plato Moſaicum decalogum eſt imitatus? rum que arbitratus ſit eum quodammodo contrà præcepta diuinæ legis decem agere, qui aliquod ex decē omnino neglexerit, iure decies iudicat cruciandum? proinde denarius numerus dicitur vniuerſus. Omnes enim numeros, vel infra ſe implicat, vel per ſe ſuoſque explicat replicādo. Vniuerſus autem numerus opportune animis purgandis accommodatur, vt per hunc ſignificetur vniuerſam corporis labē deponendam eſſe prius quàm ad vniuerſi peruenias principem, penes quem nihil poteſt eſſe corporeum. Quæritur poſt hæc, cur præter gradus pœnarum decem, annos centum affligantur iniuſti.

Reſpondeo quia ſi ad centum vſq; vixiſſent annos, quo termino vita hominum quodammodo deſignatur, continuè peccauiſſent. Attribuitur autem cuilibet decem gradum numerus centenarius, vnde numerus conficitur millenarius. Hinc illud: Centum errant annos. Item & illud: Mille rotam voluere per annos. Præterea centū pro vno accipietis. Nam his plato numeris, non ſolum in ſupplicio, ſed ēt in quibuſdam præmijs vtitur. Profectò ſi denarius in ſe ducatur multiplicando decies decem, ex eo naſcitur centenarius. Deinde ſi reducatur in ſemetipſum, computando decies decem decies, millenarius procreatur. Itaque & denarius vniuerſus eſt numerus, & centenarius millenarius que vniuerſales ſunt numeri. Item ſi ab vno procedas in decem, numerus naſcitur linearis. Si à decem in cētum, ſuperficialis fit numerus. Si à decem in mille fit ſolidus. Vt ergo allegoricè exponamus, iniuſti hominis anima à ſeipſa diſceſſit in corpus, labe que eſt infecta corporea. Hanc vtique labem per denarium, qui vniuerſus eſt numerus, expurgatura eſt vniuerſam. Quod verò denarium oporteat in ſe duci centenarium procreando, ſignificat animam à corpore ad ſe per rationē emergere oportere. Deinde quòd opus ſit denarium in ſeipſum reducere millenarium generando, allegoricè docet animam non ſolum erga ſe verti debere per rationem, ſed per intelligentiam quoque in ſe cōuerti, atque ita in vnitatem reduci propriam, qua denique poſſit Deo frui ſumma omnium vnitate. Linearis autem numerus & ſuperficialis & ſolidus, myſticè docent ad mentem purificandam, nō ſolum extrinſecam operum, verborum, cogitationum ſuperficiem, ſed etiam profundiſſima quæque penetralia diligentiſſimè perquirenda. Poſt limbum & purgatorium deſcendit ad inferos. Sed Platonicos velle ſcito, non ſolum in purgatorio temporales eſſe pœnas, verumetiam in cœleſti quadam regione temporalia gaudia, vt vtrinque par pari reſpondeat. Sic enim diſtinguunt. Aut ſenſus in vita omnino paruit rationi, aut omnino ratio ſenſui, aut ſemper inuicem pugnauerunt: atq; in ea pugna vel ſenſus plurimum vel ratio ſuperabat. Aīæ igitur in quibus ſenſus rationi per habitum cōfirmatum prorſus obtemperauit, ſempiternum præmium conſequuntur. Contrà verò affectæ, ſempiternis ſupplicijs condēnantur. Medię verò, ſi ſuperauit ratio ad tēporalia præmia, ſin verò ſenſus, ad temporalia ſupplicia transferuntur. Quibus verò nullum conſultandi datum eſt tempus, limbus apud Platonicos ſeruatur eligendi locus, hic ſub prati nomine deſignatus. Et ſi prata interdum Platonici cœleſtia præſertim ſuprema nominant, hic tamen prata aeream ſignificant regionem. Quo enim pacto hic per prata ſignificaret ſublime cœlum, cū dicat ad hæc animas è cœlis alias deſcendere, alias è terræ viſceribus ſubitò peruenire? Sint ergo eiuſmodi prata ſublimes quædam aeris plagæ, contiguæ ſublimibus illis terræ plagis quas in Phædone deſcribit in paradiſi terreni formam, felices ſub vere perpetuo habere cultores. Ibidem campos quoque ponunt Elyſios, terrenos inquam. Nam cęleſtes Elyſios cœlum habet octauum. Hinc illud.

Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæq; deorum.

Mitto in præſentia Proclum & Plotinum, qui vbi Plato ſempiternū dicit, exponunt vniuerſum anni ampliſſimi tēpus, quo ſingulorum temporū curricula peraguntur. Porphyriū quadam ex parte in hoc & Iamblichū magis probo, vt hinc intelligatur æterna. Vbi enim Plato inſanabilē dicit aīum, & talem qui purgari poſſit nunquam, ſatis indicat æterna ſupplicia, atq; viciſſim gaudia infinita. Quo verò pacto alij quidā hæc exponant, memoria dignū eſſe nō cenſui. Præterea ſi Platonis verba conſideraueris, agnoſces Euangelicum illud: Ligatis manibus & pedibus, in exteriores tenebras eum mittite. Sed addit hic, ligato capite. Vinculum quidē capitis ſignificat rationis impedimentum, & luminis orbitatē. Nodus verò manuum, actionis profectus que priuationem. Deniq; ligati pedes, non ducunt, non progrediuntur, non perueniunt, ſed vi illata raptantur. Cognoſces quoque ſub igneorum hominum figura vltores dæmones, pœnaſq; corporeas, idem que ex multis percipies coniecturis. Notabis & proprium exterioris vocabulū. Præterea tenebras, vbi clauduntur hiatus. Sub nomine quoq; mugitus, ſtridorem dentium atq; fletum. Poſtquam verò loca & pœnarum diſpoſuit, & gaudiorū per oppoſitā formā ſignificauit, & media tetigit, ad illas iā reuertitur aīas, quæ in prata partim è cœlo poſt præmium tēporale, partim è terra poſt temporale ſupplicium confluxerunt. Quas in elementalē rurſus generationē dicit oportere reuerti, perq; illam eatenus progredi, quoad firmiorem ſtatum, ſiue firmiſſimū quandoq; promereantur. Has, inquit, ſeptem in prato dies cōquieuiſſe. Hunc tu ſeptenariū, ſi per ſeptem planetas interpreteris, item per ſeptem dierum ſeptenarios quibus ante motum

fœtus

fœtus in aluo quieſcit, ac etiam per ſeptem quoſq; dies in quibus gradatim in vtero formæ mutantur, forte nonnihil afferre videberis. Sed quid iſtud ad animas? quæ neq; amplius in planetis ſunt, deſcenderunt enim: & nondum aluo clauduntur, deſcenſuræ enim ſunt in vterum, poſtquam ad tria fata peruenerint: Interea aereo corpore aeream incolunt regionem. Verum eſto, ſi placet. Forte etiam quia interim quodam modo viuunt ſteriles, ſterili quodam numero deputantur: & quoniam ſeptenarius neq; ex aliquo numero gignitur aliquoties repetito, neq; gignit aliquem intra decem, aptiſſime conuenit animabus adhuc vtrinq; à generatione vacantibus. Attribuunt Pythagorici eundem numerum Palladi, quia neq; ex matre genita ſit, neque genuerit. Conuenire volunt & animis à terrena adhuc matre remotis, & vniuerſum ſub Palladis ſapientia contemplantibus. At quum primum ab eiuſmodi vacatione conſurgunt, ſubeunt octonarium, qui & gignitur, & primus eſt inter numeros ſolidus. Ideo cùm anima congruit propemodum ad corpus ſolidum acceſſura. Solidum verò octonarium appellamus, quoniam ex binario per ſeipſum ter repetito, & in ſe redeunte creatur, dimenſionem trinam ſignificante. Nam ex bis duo bis, octo complentur. Adde ſi colis muſicam, vocem ſeptimam eſſe penitus diſſonam, octauam verò omnium maximè conſonantem. Conſonare autem oportet tam corpus animæ, quàm vtrunq; fato, vt cœleſtis anima iocat cum corpore terreno commercium. Cuius quidem conſonantiæ tandem expletis numeris, animæ iam ipſi & terra diſſonet, & conſonet cœlum, ſi modo futura ſit felix. Proinde quòd quatuor dies ad generationis progreſſum, octo diebus Plato ſubiungit, intellige in natura animæ vegetali vim & effectum quendam quodammodo iam regnare ad formandum corpus ex elementis quatuor conſtitutum. Item ſub octaua conſonantia opus eſt quarta quodammodo ad conſonantiam accedente, & quinta vera iam conſonantia. Quinque verò fiunt, ſi ſequentes quatuor vna cum præcedente comutare volueris. Quinetiam videbis hic duodenarium aſſignatum, quo animæ ad exordia generationis accedunt. Duodecim enim ad id opus eſt ſphærarum & diuinorum dæmoniorumq; ordinum adiumento. Vox inſuper & conſonantia duodecima perfectiſſima eſt ex diapaſſon & diapente, ex octaua & quinta reſultans, ſua quadam gratia rebus congruens amatorijs, conueniens quoque nuptijs. Eiuſmodi verò animæ iamiam amore quodam, vt ita dixeris venereo duce, terrenis conciliandæ ſunt nuptijs. Sed cur Plato cùm duodenarium computaturus eſſet, ac poſt ſeptem, reſiduum eſſet ſubiuncturus, non ſubitò dixit quinque? vt videlicet per octo & per quatuor innueret myſteria quæ audiſti: rurſusq; per diei vnius iter additum ad complendum duodenarium, animaduerteres corpus ex quatuor compoſitum elementis nō prius ad animā præparari poſſe, quàm & ipſum in vnam quintam quandam formam quaſi cœlo ſimilem, fuerit temperatum, & anima vnum ex ſe vitalem actum corpori facilè imprimat figurato. Quoniam verò animæ ad compoſita declinantes corpora, fati legibus magna ex parte ſubduntur, & viciſſim fato duce ad illa labuntur, idcirco inquit, has animas in conſpectum fati procedere. Principio igitur naturam ipſam ſub lumine columnari depingit, quod ſit vinculum vniuerſi. Naturam intellige vitalem ſeminariam que virtutem ab ipſa mundi anima infuſam materiæ mundi: Quæ propterea lumen dicitur, quoniam penetrans & vitalis. Item recta nuncupatur columna, quia quaſi per longum totam vbique materiam penetrat, multos que formarum gradus producit deinceps ſpecie & genere differentes. Dicitur etiam per omnem extendi partem, & cœlum vndique alligare, quia tota vbique adeſt & continet, multa que tanquam per latera quædam inter ſe æqualia & ſimilia propagat: ita tamen, vt ex longitudine perueniatur ad latitudinem: quoniam penetrando diffunditur: & quatenus diffunditur, implet, regitq; implendo. Hinc illud: Spiritus intus alit. Varietas verò colorum, ſeminalium virtutum declarat varietatem.

In hac vtique natura, fatalis latet fuſus: ſecundum imaginationem quidem, ipſe ſphærarum axis geminis polis centro que decorus, ſecundum verò rationem quoddam animæ mundanæ ſimulacrum, vegetalis que virtus eius naturæ præſidens, eamq; velut inſtrumentum mouens ad naturalia nō ſolum artificioſè, ſed etiam ineuitabiliter fabricanda, vt non ſolum ordo à natura ſit in mundo, ſed etiam à fato ineuitabilis ordo. Hinc illud in Politico, Mundus à naturali cupiditate fato que ducitur. Sed tanta naturæ cùm fato cognatio eſt, vt via inter ſe à philoſophis diſcernantur.

Vt autem immutabilem fati naturam exprimeret, fuſum eius eſſe dixit ex Adamante. Verticillum autem, id eſt, cœlum ex Adamante mixtis, alijsq; materijs, ſcilicet aſtris non ſolum fixis, ſed & mobilibus atque cōmunibus, multiplicíq; formarum varietate. Euidenter deinde octo depingit ſphæras, quæ à natura quidem agitantur, ſed à fato naturæ præſide immutabiliter agitantur, & inſtrumenta fati eſſe dicuntur. Inculcantur inter hæc multa ad menſuras, profunditates, interualla, motiones, harmonias, formas, virtutes ſphærarum cœleſtium pertinentia, quæ in Timæi commentarijs opportunius explicabimus. Summatim verò ex velociſſimo & ordinatiſſimo cœlorū motu, potentiſſimoq; contactu melodiam ingentem & variam & ſuauiſſimam cogita procreari, grauiores quidē voces ex motibus tardioribus, acutiores autē ex velocioribus, ex medijs verò medias. At quia elementalis auditus ad cœleſtē melodiam caret proportione ſonus eiuſmodi non auditur. Hic nouem Muſas atque Sirenes eſſe cogitamus, octo ſphærarum ſonos, concentumq; ex omnibus harmonicū. Proinde fatalem fuſum, id eſt tractum, inquit inter genua deæ Neceſſitatis verti. Cuius tres ſint filiæ, Lachesis, Clotho, Atropos, quæ vna cū matre cœleſtia voluant. Mitto quid de his ſentiat Proclus, non ſolū ponens Iouem vnum vniuerſalem mūdi totius opificem, ſed tres inſuper ſub eo Ioues particulares opifices. Deinceps pari proportione deā vnā eſſe Neceſſitatem in ordine illo cuſtodiētem omnia, in quo communis Iupiter cuncta compoſuit. Præterea tria fata, id eſt tres deas huius Neceſſitatis filias, quarum aliæ alia ſub matris imperio procul à tranſgreſſione conſeruent. Et neceſſitatem quidē deam omnino collocat ſuper mundum, filias autem partim quidem à mundo remotas, partim etiam declinantes ad mūdum. Mihi verò ſicut & pleriſq; alijs Platonicorum, magis placet, Neceſſitatē eſſe mundi animam. Filias autem tres eſſe tres huius animæ vires ad fatalia pertinentes. Vocat autem Neceſſitatem, non quia vel naturæ, vel rationi inferat violentiam, ſed quia omnia in ſuo quodam ordine ab opifice rerum inſtituto conſeruat, neq; permittit quicquā leges illius adeo tranſgredi, quin mox regrediatur in leges illius. Cęlo voluit genibus, id eſt infima parte ſui, tanta videlicet facilitate, vt expeditiſſime interim contemplationis gaudio perfruatur. Sed hanc ipſam vegetalē eius partem tribus appellat nominibus. Lacheſim quidē, quia rerum ſeminibus grauida eſt, & vitarum ſortibus atq; formis, quas deſcenſuris inſerit animabus. Clotho deinde, quoniam iſtas vitæ ſortes ordine ſuo euoluit in actum viuendi, & explicat in effectum. Poſtremò Atropon, quoniam vitas iam euolutas in actū progreſſu quodam indeclinabili, ad ineuitabilem vſq; terminum conſeruat atq; cuſtodit. Nonnulli primam nominār Veſtam Secundam Mineruam. Tertiam verò Martē ſiue Martiam. Deinde quòd dicit Parcas ad Sirenū motus harmonicos canere, accipe, fatales vitas ad effectum per cœleſtes motiones influxusq; procedere. Sedes Neceſſitatis filiarum que eius oſtendunt fatalis ordinis firmitatē, quaſi oporteat mobilium progreſſionē ab ipſa motoris immobilitate regi atq; ordinari. Sediū verò paria interualla iuſtam, tum inter fata, tum per fata diſtributionē fieri euidenter oſtendunt. Veſtes albæ tum fatorum naturam inuiolatam oſtendunt, tum innocentem. Non enim agit vniuerſo malū, quòd ab optimo vniuerſi duce dependet. Corona deſcribit imperium. Cantare eſt per temporum interualla ex congruitate digerere ſingula, qua diuina mens me mento quidem intuens temporibus digerenda præſcribit. Hinc fit vt Parcæ omnes temporanea canēt. Et cur Lacheſis præterea, Clotho præſentia, Atropos verò futura? Reſpondeat Proclus, in præterito quidem tria tempora cogitari. Nam & præteriſſe iam dicitur, & quandoq; fuiſſe præſens, & antequam præſens eſſet, fuiſſe futurum. In præſenti verò ipſum cogitari præſens, quod prius fuerat & futurum. In futuro denique futurum duntaxat agnoſci. Poſt hæc verò declarat præcipuam eſſe Lacheſim. Secundo dignitatis loco Clotho. Tertio Atropon. Verum cur nam Parcæ globos tractant manibus, mater verò nequaquam? quoniam infimæ illius animæ vires cognatiores globis ſunt quàm animæ ipſius ſubſtantia. Cur item Lacheſis gemina tangit manu? quia in exordio & medium continetur & finis. Cur deinde Clotho ampliorem, & ab extrinſeco tangit ambitum atq; dextra? Atropos autem anguſtiorem ab intrinſeco atque ſiniſtra? Quia euolutio vitæ per media & ab extrinſeca exorditur cauſa, & amplius eſt, contingit quoq; proſperior. Ineuitabilis autem terminus, & ab intrinſeca iam prouenit proprietate concepta, & definit in anguſtum. Adde quòd clam ſurrepit, & vt plurimum contra votū. Quòd autem Parcas inquit, cœlum intermiſſione quadam temporis tangere, ne putes fatales mundanæ animę vires modo regere mundana, modo non regere. Si enim mutabilitas ſit in fato, cuius propria immutabilitas ipſa eſt, nihil fingi poterit nō mutabile. Plato igitur humano quodam more atq; ſermone diuina pingēs officia, innuere vult, fata partim res ipſas tractare, partim verò nequaquam, tum quia mundanę animę virtus in ipſa ſuę integritatis dignitate conſiſtens, actionem ſuam rebus gubernandis accommodat, ac viciſſim dum accommodat, non miſcetur, tum quia temporalem in operibus viciſſitudinem exhibent, & quā intermiſſionem in operatione ſua dicuntur habere, non in ſe quidem, ſed in effectu demonſtrant, tum quia naturalia quidem tractat, ſupernaturalia non attingit.

Quę enim ad rationem puram liberam que vel ad diuinam intelligentiam fato ſuperiorem pertinent, minimè tangit. Talia enim ad ſublimem dei prouidentiam cœleſti fato ſuperiorem miro quodam ordine reducuntur. Similiter in Politico ſcribitur, mundanas alias à fato, alias à prouidentia regi, non quia intermiſſa quadam viciſſitudine temporum fiat eiuſmodi cōmutatio,

ſed

ſed quia quotidie quædã ſub fato fiant, quædã per prouidentiæ leges ſuper fatalem ſeriẽ diſponantur. Accedit ad hæc ꝙ animæ noſtræ aliàs in prouidẽtia ſunt oĩno, aliàs prorſus in fato, aliàs in vtroque ſimul. Quum enim expedita tantùm mente contemplatrice viuunt, in prouidentia ſolum, penitusq; libere viuunt. Quum verò in vegetali parte ad corpus hoc inclinatio inualeſcit, atq; ad imaginationem vſq; talis inclinatio propagatur, ad fatum iam declinantes, pariter à libertate degenerant. At dum compoſito corpori coniunguntur, iam in ipſum corporis ſui fatum ſeſe mergunt, minusq; admodum priſtinæ retinent libertatis. Deniq; poſtquam affectus corporeos in habitum contraxerunt, fato iam funditus obruũtur, omni libertate priuatæ. Quæritur quam ob cauſam hic animæ naturali quodam inſtinctu ad Lacheſim videantur accedere. Profectò in generali natura corporeæ machinæ oĩum ſunt ſemina ſpecierum, certis non ſolũ formis & modis, ſed temporibus quoq; pullulatura. Quinetiã in propria qualibet & cuiuſlibet ſpeciei natura ſimilis quidã eſt ſeminalis ordo, ſed ad ſpeciem propriã pertinens propagandã atq; ſeruandã. Similis & in quolibet ſub ſpecie indiuiduo ſomes procreationisq; ad ſingula modis temporibusq; proprijs producenda. Tres hæ naturæ deinceps ita diſpoſitæ ſunt, vt indiuidualis ſequatur ſpecialem, ſpecialis ſimul & generalem, adeo vt plurimum quod ex vnius natura eſt, pariter fit ex alijs, & particularis natura cum vniuerſa conſentiat. Eadem fermè ratione ſe habet fatũ, id eſt, præfiguratio quædã rerum explicandarũ, tum in ipſa mundi anima, tum in duodecim ſphærarũ & ſiderum animabus, tum etiã in animabus iam quaſi particularibus, quarũ in numero ſunt humanæ. In vegetali ergo virtute animæ noſtræ proprium quoddam ineſt fatum, & inuoluta ſeries futurorũ, conſentiens in forma modoq; & tempore vnà cũm fatis cœleſtium animarũ, animæq; mundanæ. Quemadmodum igitur plantæ cuiuſlibet germen proprijs quibuſdam figuris & ſuo tempore pullulans, ſpontè videtur vnà cũ vniuerſali temporis verni natura ad idem prouocante concurrere ſic & animæ ſuapte natura ſuóque fato opportunè proprias quaſdam tunc promunt vitas, quando ad eaſdem ſimiliter vniuerſale conuocat fatum, ita vt animarum chorus ſuis quibuſdam ſaltandi figuris variorumq; ſimul diuerſitate ſaltantium, fatalem imitetur cantum atque ſonum. Cantum quidem intelligi malim in cœleſtibus animabus, in ſphæria verò ſonum, in nobis denique ſaltum. Tali quodã inſtinctu ad Lacheſim animæ in auſpicijs vitæ perueniũt ad ſortes ſuas per ſortes Lacheſis confirmandas. Confirmantur igitur per prophetam quædam. Propheta hic duo quædam ſignificat, tum vniuerſalem primumque prouidentiæ influum in animam, tum opportunitatem, ſub qua eiuſmodi fit concurſus, vt animæ ad id ferantur, quò & fatum perfert vniuerſale. Quod ergo dicit prophetam deponere in ordinem animas, ſorteſque à Lacheſi in eas transferre: ſignificat hæc omnia confirmari, tum per prouidentiæ diuinæ fauorem, tum per concurſus illius opportunitatem. Neque ab re dictum eſt, Parcas vniuerſum quidem manibus gubernare, ſortes verò animarum è genibus Lacheſis accipi. Nam quum vniuerſi gubernatio præſtantior ſit quàm diſpoſitio animarum, meritò illa quidem manibus, hæc autem genibus perfici iudicãtur. Sedere autem in tribunali, autoritatem exprimit & iudiciũ. Inter ſortes verò uitarum atq; exempla, talis quædam uidetur eſſe diſtinctio: ꝙ ſortes quidẽ ad uires pertinent uegetales, exempla uerò ad imaginationes, ſuperiores quidem uegetali potentia, ſed propinquas. Nempè cum primum in hac potentia talia quædam futuræ uitæ ſemina præ cæteris inualeſcunt, ſimul in imaginationem quoq; uitæ ſimilis, figuræ & machinamenta conſurgunt, affectusq; ferueſcunt: perinde ut apud nos ſanguineam corporis affectionem hilaris imaginatio ſequitur, cholericam iracunda, melancholicam uerò triſtis, ſęcũdam luxurioſa. Hactenus fatalis procedit neceſſitas. At enim ratio imaginatione ſuperior, cuius eſt ratiocinatio, conſilium & electio, ideoq; motus ad utrunque liber, percipiens imaginationis figuras atque affectus, poteſt eiuſmodi uitæ deſcriptionem probare pariter atque reprobare. Quàm ob cauſam dicit uirtutem eſſe à fato liberam, culpamque in uitæ deterioris electione, eligentis eſſe, non fati. Nam & ſi ex fato eſt tam in communi quàm proprio, nouam iam uitam & nunc ut prius eligere: ex conſilio tamen eſt, talem propriè eligere aut talem. Quippe ſi primam uiuendi formam ab imaginatione oculis rationis oblatam, ratio examinando reiecerit, non deerit ſtatim, alia melior, ruſusq; alia. Hinc illa prouidentiæ inſpiratio propheta cognominatur. Præmonſtrat enim rationi quodam iudicij lumine, eam habere liberam conſultandi eligendique facultatem, quidue potiſsimum ex temeraria electione ſequatur. Dicitur & propheta ſortes fundere, exempla uiuendi proponere: non ſolũ quia prouidentiæ diuinæ influxus quodãmodo fatalia ſancit, ſed quia fatales ſortes & exempla fatalia producit in rationis examen atque iudicium.

Quòd autem in præconio nunciat animas eſſe diurnas, exprimit eas & ibi eſſe in perpetuo die, & vitam quam tanti faciunt, vnum eſſe diem atque nocturnum. Addit initium alterius fore circuitus, vt aperiat myſterium animarum à cœlo in terram viciſſimq; remeantium. Appellat humanum genus non mortale ſolum, ſed vt animæ ſua mala præſagiant, addit mortiferum, quaſi dicat corporis vitam eſſe animæ mortem. Pronunciat deinde & ſi ratio à principio in eligenda vita ſit libera, poſtquam tamen elegerit, in hac quidem reijcienda non amplius fore liberam, licet quandoq; libera futura ſit in ea, qualiſcunque ſit, aliter atque aliter componenda vel temperanda. Si quæras quare aliæ hominum animæ vitas alias eligant, reſpondebunt alij ſpeciales quaſdam in animarum naturis differentias eſſe, alij indiuiduales quidem atque proprias, addent que differentias illi multas ex ſuperioris vitæ diuerſitate deductas. Quod & Plotinus valde confirmat, & ſequentibus maximè conſonat. Proinde animæ eligentes vitam, ſimul dæmonem ſortiuntur electæ vitæ ducem. De hoc alibi multa diximus.

Hic ita diſtingue. Deos Platonici alios cogitant extra mundũ mẽtes ſcilicet ſeiũctas à corpore tãquam intellectuales ſphæras, colẽtes deum vnum tanquam ipſarum centrum firmiſſimum, & ſtabiliſſimam vnitatem. Alios mundanos appellant, videlicet vltra diuinum cultum voluendis mundi ſphæris accommodatos. His dæmones ſubdunt, quaſi miniſtros ad ea quæ vel in ſpecie vel in ſphæris vel ex ſphæris fiunt, diſponenda atque componenda. Totidem igitur numerant genera dæmonum, quot in dijs mundanis dæmonũ ducibus vires inueniuntur. At verò in quolibet mundano deo vnitas ipſa ſuprema eſt ſubſtantiæ ſuæ, qua diuinam referat vnitatem. Poſt eam eſt intellectus, ſimul omnia contuens, per quem mentes repræſentet angelicas. Item ratio per formas quadam progreſſione diſcurrens, talium propria animarum. Præterea imaginatio quædam eatenus per particulares congrediens formas, quatenus per vniuerſales ratio ipſa progreditur. Deinceps natura ſequitur vegetalis ſphæræ viuifica ſimul & motrix. Secundum has quinque vires genera quinque dæmonum computantur. Quorum ea numero cœleſtes quidem dæmones deorum mundanorum vnitatem accomodate ſequũtur: ætherei verò dæmones, id eſt, ignei deorum eorundem intelligentiam: aerei dæmones rationem: aquei imaginationem: terreni verò naturam, quam in dijs appellauimus vegetalem. Sub his Orphici, dæmones collocant ſubterraneos mundanorum deorum corpora infimo quodam ordine referentes, ſcelerum que vltores. Quorum hic Plato mentionem feciſſe videtur. Si quæras quales potiſſimum dæmones duces ſint animarum in corpora deſcendentium, reſpondebitur non cœleſtes, non ignei. Hi enim tanquam ſublimiores reducunt animas, non deducunt. Item nec aquei, neque terreni. Hi enim tanquam infimæ generationis artifices, non tam ducunt in fatali itinere animam, quàm in præcipitia fati præcipitant. Aerei ergo reſtant dæmones medij per media duces, qui rationis diuinæ comites humanam rationem in hoc itinere ducunt. Ex horum verò genere dæmonum alij alias ducunt animas, Saturnij quidẽ Saturnias, Martij verò Martias, alijq; ſimiliter alias, accommodati potiſſimum ſinguli ſingulis, tum ex affectione animi propria, tum ex prouidentia fato que communi, maximè verò ſecundum electæ vitæ formam. Hoc deinceps vitæ duce ſubeunt iam animæ tria fata, quæ ſolum antè conſpexerant, videlicet & ita ſtatuente dæmone ordinis totius executor, & iam affectu corporeo gradatim præponderante. Demum poſt tres Parcas ad Parcarum tranſeunt matrẽ: Neceſſitatem ipſam. ſ. cuius iã experiuntur impulſus. Deinde ſub vehemẽti æſtu ire animas, triũ ſignificare poteſt: ſcilicet corporei amoris ardorẽ creſcere, ſimulq; curam & ſollicitudinem augeri. Item per ignis ſphæram è cœlo deſcendere. Præterea caloris naturalis miniſterium ad terrenũ corpus viuificandum. At quoniam nimia terrenorum cura, cœleſtia obliuioni mandantur, atq; per obliuionem ex fertilitate ſterilitas accidit, idcircò mox in Letheum, id eſt obliuioſum deſcendunt cãpum penitus ſterilem. Et quia ob diligentem mortalium curã, negliguntur æterna, vnde & obliuio naſcitur & iactura, & reminiſcentiæ difficultas, inquit animas in campo Letheo ad flumen Ameliætam, id eſt, negligentiæ fundum vſq; deſcendere, ibiq; ſub nocte recumbere. i. ſub diurni luminis priuatione proſterni. Verum quid ſignificas Ameliçæ aquã nullo vnquam vaſe contineri poſſe? Poetica hæc quidẽ metaphora eſt, ſignificans inferiorem materiã, quæ flumen dicitur, fluitare per formas iugiter atq; fluctuare. Itẽ obliuionis vitium, quod eſt retinere nihil, ſed ſtatim effundere. Adde quòd nullum extrinſecum ſuſtentaculum ſeruat aĩam propria negligẽtia pereuntẽ. Quod præterea neceſſe ſit ex obliuionis fluuio bibere, patet, quoniã ita fieri ex natura propria, & cõi fato & prouidentia eſt inſtitutũ. Bibere autem aut plus aquæ aut minus, ea effecta ad corpus prouenit magis minus ue procliue; ideóq; maioris minoris ue obliuionis eſt cauſa, ſiue potius maioris aut minoris ad reminiſcentiã facultatis. Has vtiq; paſſiones quodammodo experitur aĩa in corpore quodam ex aere craſſiori cõpoſito in ſuperiori campo, antequã terreæ matris vtero concludatur. A' cœleſtibus. n. corporibus ad terrena, non ſolũ per elementum, ſed per corpus aereũ fit deſcenſus. Subiungit animas in hoc aereo corpore ad mediã vſq; noctẽ dormire, oſtendens mox ſub terreno corpore non dimidiã iam, ſed integram ignorantiæ noctem fore. Somnus reſtatur

& rationis

& rationis impedimentum & iudicij falſitaté. Poſtremò animas, ioquit, fœtus terreoo inſinuari ſub tonitru quodã atq; terræ motu, duabus vt puto de cauſis: tũ indicans infelicibus auſpicijs hunc carcerẽ ingredi, tum oſtendens tam cœleſtem, quàm terrenum motũ, & quidẽ vehementem, ad diuinam animã tam tetro carcere coercendam concurrere opottere. Proſilire verò ad generationem aïas ſtellarum inſtar, vltra figurã poeticam ſubinſinuat animas ſtellares eſſe quodamodo, & ad ſtellas denique redituras. Qood autem Plato de migratione animarũ in corpora beſtiarum tam ridiculã affert fabellã, ab anicularum fabulis nihilo diſcrepantem, profectò nos admonet, totum allegoricé exponendum, videlicet rationales animas, noo in vitam brutã, ſed brutam, id eſt quodammodo bruto ſimilem viciſſimq; demigrare. Quod quidem omoibus peoé Platonicis excepto Plotino maximé placuit. Idéq; Origenes in libris contra Celſum confirmare videtur. Tu verò oe negligas morale præceptum, electioois rectę peritiam cunctis rebus & artibus pręponendam. Pręterea tam multa de ſphęrarum pulchritudine atq; potentia hic adducta fuiſſe, vt cogitemus iuſtitiam & pręmium in cœlo ingens cõſecututam, & ad optimam viuendi electionem magnopere cooductutam. Verum dices iam magnanimé Laurenti te hic à Marſilio Ficino commentarium accepiſſe potius quàm argumentum. Eſto ſané, operæprecium fuiſſe arbitror atque fore, vt argumentum quidem promiſerim, commentariũ verò pręſtiterim.

EQVIDEM cogitãti mihi, inquam ego, de hac quam nuper verbis condidimus ciuitate, cùm alia permulta rectè admodum ſtatuiſſe videmur, tũ vel maximè, quæ de poeſi ſunt lata. Quę nam iſta? inquit. Ne videlicet vlla poeſis pars, quę in imitatione conſiſtit, recipiatur. Præ cæteris enim nunc eſt perſpicuum, vt mihi videtur, nihil tale à nobis eſſe recipiendum, poſtquam ſingulæ ſeorſum animi diſtinctæ ſunt ſpecies. Quomodo iſtud ais? Vt apud vos dicã quod ſentio (neque enim vos me coràm tragicis imitatoribusq; poetis alijs accuſabitis) corruptela quædam mentis omnia hæc eſſe vidẽtur eorum, qui cùm imitationes iſtas audiunt, medelam illam mentis oon habent, qua potiſsimũ quales hæ fabulæ ſint, diſcernant. Quorſum iſta? Dicendum quidem, & ſi amicitia quædã & reuerentia à pueritia mihi erga Homerum contracta me detinet. Etenim inſignium iſtorum omniũ tragicorum dux & magiſter primus extitiſſe videtur. At veritati virum non cenſeo præponendum. Quare quod inſtitui, dicendum eſt omnino. Audi igitur. Imò verò reſponde. Interroga. Nunquid explicare mihi potes omnino, quid imitatio ſit? Neque.n. ego ſatis quid ſit, intelligo. An igitur ego intelligam? Nihil id mirũ eſſet. Nã ſępe contingit, vt qui hebetiore ſunt acie, nonnulla prius intueãtur, quàm qui acutius cernunt. Eſt vt dicis. Cæterum te præſente, nunquã auderem quòd mihi videtur exprimere. Sed ipſe videris. Vis hinc exordiamur, ſolita illa noſtra ratione conſiderantes? Speciem vnamquáque ponere ſolemus de quibus libet pluribus, quibus idem nomen imponamus. An non iotelligis? Intelligo quidem. Ponamus vtique nunc quoduis è multis. Vt ecce, plures lecti ſunt, atque menſę. Quid ni? Ideæ tamen harum rerum duæ ſunt. Vna lecti, menſæ eſt altera. Ita eſt. Solemus aũt dicere, ſuppellectilis vtriuſque artificem, ſic opus ſuum abſoluere, ſi in ideam illam intueatur, vnum quidem lectos, menſas alterum, quibus ipſi vtimur, cæteraq; ſimiliter. Nullus.n. artifex ideã ipſam fabricat. Quo.n. pacto? Nullo. Vide pręterea nunquid talem aliquem voces artificem? Qualem? Qui facit omnia quotcuoque vouſquiſq; artifex eorum qui manibus operantur. Potentem narras virum, atque mirabilem. Nondum integram eius vim expreſsi. Fortè verò multò magis miraberis, ſi expreſſero. Nempe idẽ iſte artifex, non ſolum oĩa poteſt ſuppellectilia fabricare ſed etiam quæcunq; ex terra naſcuntur efficit, & animalia omnia atq; ſeipſum. Terram quoq;, cœlum, ac deos, & quæcunq; in cœlo ſunt, & ſub terris apud inferos, peragit. Sophiſtam narras mirabilem. Diffidis? Dic obſecro, nunquid nullo modo huiuſmodi artifex eſſe tibi videtur? vel quodã modo iſtorum omnium faber eſſe, quodam modo verò non eſſe? An non aduertis hæc omnia te quodammodo efficere poſſe? Quis nam hic modus? Haud difficile, potes enim paſsim & celeriter omnia facere. Speculum accipe, paſsim que circunferas. Solem protinus facies, & quæ in cœlo ſunt, terram quàm primum, ocyſsime teipſum, & cætera pariter animalia, ſupellectilia, plantas, & quæcunque nuper commemorauimus. Imagines iſtorum quidem, res ipſas minimé. Opportune, inquam ego, nimium reſpondiſti. Talis vtique faber eſt & ipſe pictor. Noo ne? Eſt. At ipſum dices haudquaquam facere vera quæ facit, quanquam & aliquo pacto pictor quoque lectum facit. An non? Facit quidem & iſte, ſed apparentem. Non ne dicebas quòd lecti faber ſpeciem quidem ipſam, quam eſſe dicimus id quod lectus eſt, non facit, ſed lectum aliquem. dicebam equidem. Si id quod eſt oon facit, haud ſanè quod veré eſt facit, ſed tale aliquid quale quod verè eſt, non tamen ipſum quod eſt reuera. Perfectè autem eſſe fabri, aut lectorum, aliorum artificiorum opus ſi quis dixerit, aberrabit? Nõ vt videtur his qui in diſputationibus hiſce verſantur. Nihil mirum igitur, ſi & hoc ad varitatem eſt teoue. Nõ certè. Vis in iſtis quoq; inueſtigemus, qui imitator iſte ſit? Si placet. Noo ne tres hi lecti ſunt. Vnus quidem in natura ipſa exiſtens, quem Deum dicemus, vt arbitror: effeciſſe. Num aliũ quenquã? Nullum. Aliter quem faber conficit. Planè. Tertius verò quẽ pictor. Nonoe? Eſt. Pictor itaq;, lecti faber, & deus, tres ſunt, tribus lectorum ſpeciebus præſidentes. Tres vtiq;. Deus igitur ſiue quia nolebat, ſiue quia aliqua neceſsitas inerat, non plures, ſed vnũ in natura ab ipſo lectum fieri, ita ſolum ipſum vnum fecit lectum, qui ſanè eſt id quod eſt lectus. Duo aũt tales, aut plures, à Deo neq; tũ geniti ſuot, neq; gignentur. Qua rõne? Quia ſi duos faceret ſolos, vnus iterum cuius ambo haberent ſpeciem, appareret: ipſeq; eſſet id quod lectus eſt, nõ aũt duo illi id eſſent. Scite. Hæc cũ intelligeret Deus, velletq; verus eſſe autor veri lecti, non autẽ lecti cuiuſdam autor quidam, vnum duntaxat natura progeouit. Videtur. Vis ergo hunc, huius plantatorem vel tale aliquid appellemus? Par eſt, quandoquidem natura & hoc & alia oĩa fecit. Fabrum verò, nõne lecti opificem? Et hoc. Num & pictorem quoq; factorem huius operis & opificẽ? Nullo modo. At quõ ad lectum habere hunc dices? Aptiſsmè mihi dici poſſe videtur, imitator eius cuius opifices illi dicuntur. Ergo imitatorem vocas eum qui tertium à natura facit? Valde. Talis vtiq; erit & tragicus: ſiquidem eſt imitator, tertius quidam à rege & veritate: ſimiliterq; alij oẽs imitatores. Apparet. De imitatore quidẽ conſenſimus. Sed de pictore mihi dicas velim, vtrũ ipſum vnumquodque quod eſt in natura, imitari cõtendat, vel artificum opera. Artificum opera. Vtrum qualia ſunt? vel qualia nobis apparent? Hoc præterea mihi diſcernas. Qũo id ais? Sic. lectus quidem ſiue ex obliquo, ſeu è regione cernatur, ſeu quouis alio modo, nunquid à ſeipſo differt? vel nihil differt? aliter verò videtur diſpoſitus aliter intuentibus, cæteraq; ſimiliter? Sic apparet quidem, differt autẽ nihil. Animaduerte & iſtud, quid in ſingulis intendit pictoris induſtria? vtrũ vt ſe habẽt res ſingulas imitari? Ao quod apparet potius, vt apparet? Imaginis apparentis vel veritatis potius imitatio? Apparentis imaginis. Procul igitur à vero eſt imitator: atq; vt videtur, propterea oĩa poteſt facere, quia exiguum quiddam cuiuſq; attingit ſimulacrum. Quemadmodũ pictor pinget nobis coriariũ, fabrum, & opifices alios, cũ nihil in artibus his intelligat: veruntamen ſi peritus ſit pictor, expreſſeritq; fabri ipſius imaginem quàm procul oſtẽdat, pueros dementesq; hoïes ita decipiet, vt verus eſſe faber illis appareat. Quid ni? Cæterum ò amice, hoc in huiuſcemodi omnibus cogitandũ. Quoties aliquis nobis de hoc ipſo nũciat, ſe videlicet homini occurriſſe in oĩbus artibus erudito, perfectiſsimeq; pręcęteris intelligenti quæcunq; alius quiuis intelligat: huic prori- Imitator

nus

nus reſpondendũ, quòd fatuus eſt, & in magum quendã
præſtigiatorẽ inciderit, cuius imitationibus ſit deceptus:
idcirco.n. nullum viſum ſapientiſsimum quòd ipſe nequi
uerit ſcientiã ab inſcitia, & imitationem ab ipſa re diſcer-
Tragici carpuntur. nere. Veriſsima loqueris. Nõne poſt hac tragœdiã diſcu-
tere decet, ducemq; ipſius Homerũ? poſtquã à nonnullis
accepimus, tragicos poetas artes intelligere, humanaq;
omnia tam ad virutem quàm ad vitium pertinentia, nec
nõ & diuina: porrò poetam bonũ oportere, ſi rectè quæ
componit, ſit tractaturus, eorum habere ſcientiã, aut ni-
hil poſſe componere. Quare diſcernere debemus, vtrũ
qui eos laudant, imitatoria poetarum induſtria decepti
ſint, eorumq; opera dum aſpiciunt, haud plane perſentiãt
tertio gradu diſtare à veritate, faciliaq; factu eſſe vel ho-
mini veritatis ignaro. Vmbras quippe non res veras fa-
ciunt. An fortè nonnibil dicant, ac reuera poetę boni in-
telligant ea de quibus vulgò benè loqui videntur? Diſcer
nendũ oĩno. Siquis poſsit ambo perficere, & id quod in
imitationem cadit, & eius ſimulachrũ, nunquid eã putas
in ſimulachris fingendis immoraturũ? idq; opus ſibi in
vita tanquam optimũ præpoſiturũ? Minimè. Nempe ſi
veram eorum quæ imitatur, peritiã habeat, multò magis
operibus ipſis quàm eorũ imitationibus, vt reor, incum-
bet: conabiturq; multa & præclara opera ſui monimẽta
poſteritati relinquere, ſatiusq; cẽſebit, vt ipſe ab alijs lau-
detur, q̃ vt ſemper alienorũ operũ ſit laudator. Ita equi-
dem arbitror. neq;.n. æquus honor aut æquũ emolumen
tũ. Cæterũ de alijs quidẽ rationẽ minimè exigamus, Ho
merum aut aliũ quemuis poetarum interrogantes, ſiquis
eorũ medicus reuera fuerit, non ſolũ verborũ ad medicũ
ſpectantium imitator, quos nam vel veterum, vel noſtro
rum bominum ſanos poeta reddiderit, quemadmodum
Aeſculapius, aut quos reliquerit artis medicinæ diſcipu-
los, quemadmodũ ille filios. Sed neq; ab eis de alijs arti-
bus ſciſciremur. mittamus.n. reliqua. At verò de maxi-
mis illis præclariſsimisq; rebus quas tentat Homerus, bel
lis, caſtris, reſpublicis, & boĩum diſciplinis, par eſt ita eũ
interrogare, O' dulcis Homere, ſi non es à veritate ter-
tius, fingis ue virtutis imaginẽ, quem imitatorẽ in ſupe-
rioribus definiuimus, ſed es ſecundus, poetisq; narrare,
quæ ſtudia hoĩes vel meliores, vel deteriores priuatim
publiceq; efficiant, dic obſecro, quæ nam ciuitas per te re
ctius diſpoſita eſt? ſicuti Lacedæmõ per Licurgũ, perq;
alios multos multæ & paruæ ciuitates & amplæ. Cuius
potiſsimũ vrbis boĩes legũ te optimũ prædicant condi-
torẽ, & beneficia in ſe tua cõmemorant? Charondã qui-
dẽ Italia & Sicilia celebrãt. Nos Solonem. Te verò quis
prędicabit, & qualẽ? Nullus, vt arbitror, beneficia eius cõ
memorat. Quin neq; ipſi Homeri aſſertores teſtari boc
audent. Quod precipuè bellũ Homeri tẽporibus ipſo cõ
ſultore vel duce feliciter expeditum cõmemoratur? Nul
lũ. Præterea quæ viri huius tanquã in bis rebus ſapientis
inuenta ad officia vitæ & artis aptiſsima referuntur? vt
Thaletis Mileſij, & Anacharſis Scythæ. Nihil tale. Si mi
nus publicè, at ſaltẽ priuatim, quibus nam Homerus ipſe
dũ viueret, diſciplinæ dux dicitur extitiſſe, qui & eius cõ-
ſuetudine delectati ſint, & poſteris Homericã aliquã rõ-
nem vitæ tradiderint? Quemadmodum & Pythagoras
in boc ſumma cũ autoritate vixit, & poſteri etiã his tẽpo
ribus vitã Pythagoreã celebrantes, inter cęteros illuſtres
habẽtur. Neq; talè quid rurſus de homero narrat. Creo-
philus.n. ò Socrates, forſitã Homeri familiaris, diſciplina
ẽt magis quàm nomine rediculus apparebit, ſi quidẽ ve-
ra ſunt, quæ de Homero narrãtur. Dicitur.n. negligẽtior
in eum fuiſſe, dum ſub hoc ipſe viueret. Dicitur ſanè. At
enim, ò Glauco, ſi reuera poterat Homerus inſtruere ho
mines, ac reddere meliores, vtpote qui in his rebus non
imitationis tantũ eſſet, verũ etiã intelligentiæ cõpos, cur
non multos ſibi vendicauit amicos? cur non viuens ho-
noratus eſt? cur non amatus? Profectò Abderites Prota-
goras, & Prodicus Chius, alijq; permulti puſſunt homi-
nibus ſui temporis ſuadere, priuatim ſingulas adeuntes,
nunquam eos rem familiarem & publicã rectè guberna
turos, niſi ipſi eos erudiant: & ob hanc ſapientiã tam ar-
denter amantur, vt vix ſectatores eorũ ſe contineat quin
capite eos circunferant. Homerũ aũt vel Heſiodũ, illorũ
temporum hoĩes, ſi quidem poetæ illi quicquam iuuare
eos ad virtutẽ potuerunt, nunquid permiſiſſent oberra-
re tamdiu carmina paſsim decantantes? Quin potius ma
gis hos quàm aurũ cõplexi fuiſſent, induxiſſentq; ad do
meſticũ familiaremq; conuictum: quẽ niſi impetraſſent,
ſecuti fuiſſent paſsim, dum quantũ ſatis erat, ijſdem ſtu-
dijs imbuti fuiſſent. Vera prorſus mihi loqui videris, ò
Socrates. Ponamus igitur omnes ab Homero incipien-
tes poeticos homines, virtutis imaginũ imitatores eſſe,
cæterorumq; ſimiliter quæcunq; canũt, veritatem verò
nequaquam attingere. Sed vt paulò antè diximus, pictor
viſibilem coriarij pinget imaginem, quum & ipſe de co-
riaria nihil intelligat, & imago illa coriarius ipſe appareat
illis qui rem ipſam nequaquam intelligunt, ſed à colori-
bus figurisq; ſpectant. Prorſus. Haud ſecus poetam dice-
mus colores quoſdam artium ſingularũ nominibus ver-
bisq; exprimere, quum ipſe borũ nihil intelligat, ſed imi
tetur duntaxat, adeo vt his qui hæc à verbis iudicant, be-
nè dicere videatur, ſiue de coriaria, verſu rhythmoq; &
harmonia, ſiue de re militari, aut de quibuslibet alijs di-
cat. Vſqueadeo natura quadã aures poetica iſta demul-
cent. Arbitror aũt noſſe te qualia videãtur hęc opera poe
tarũ, cùm muſicæ coloribus ſpoliata conſiderantur. Ani
maduertiſti ne vnquã? Animaduerti. Nõnę perinde ſe ha
bent ac facies eorũ, qui propter adoleſcentiã formoſi po
tius ſunt, quàm pulchri: quales aſpectu ſunt poſtquã ip-
ſos flos ipſe deſtituit? Omnino. Age igitur & boc anima
duerte. Imitator, ſimulacri autor, rem ipſam haudqua-
quã intelligit, ſed apparentem rei ipſius imaginẽ. Ita eſt.
Ne imperfectũ id relinquamus, ſed quod ſatis eſt, contẽ
plemur. Dicas. Pictor habenas pinget ac frenũ. Planè. Fa-
ciet autem coriarius, ærariusq; faber. Valde. Nunquid in
telliget pictor, quales eſſe debent habenæ, quale frenũ?
Vel neq; ipſe quidem factor, ſiue ærarius faber, ſiue co-
riarius, ſed ſolus ille, qui his vti ſcit, eques? Vera loqueris.
An non circa oĩa ſic eſſe dicemus? Q ũo? Circa quodcun-
que has eſſe tres artes, vtentẽ, facientem, & imitantem?
Certè. Virtus igitur, pulchritudo, rectitudo cuiuſq; inſtru
menti, animalis, & actionis, non ad aliud refertur quàm
ad vſum, cuius gratia vnumquidq; eſt & factum, & geni
tum. Ita eſt. Neceſſe igitur eũ qui vtitur aliquo, peritiſsi-
mum eſſe, & operis factori ſignificare, qualia bona vel
mala facit in vſu eius quo vtitur. Qemadmodum tibicen
tibiarum fabro oſtendit, quæ tibiæ ad vſum aptiſsimæ
ſint, ordinatq; quales oporteat facere: ille aũt miniſtrum
ſe prębet. Quid ni? Non ne hic intelligens, de aptis & ine
ptis tibijs pronunciat alteri? Ille verò credens efficit? Pla-
nè. Circa idẽ igitur inſtrumentũ, factor quidem rectam
habet fidem de pulchritudine & prauitate, adhærens in-
telligenti, coactusq; ab intelligente audire: vtens autem,
ſcientiã. Prorſus. Imitator autem nũ habebit ſcientiã ex
vſu eorum quæ pingit, vtrum pulchra ſint & recta, vel
contrà? Vel opinionem rectam ex eo quod neceſſario in
telligẽti adhæreat, inſtruaturq; ab eo qualia quęq; pingẽ
da ſint? Neutrũ. Ergo neq; intelliget, neq; rectè opinabi-
tur imitator, circa eorum quę imitatur, pulchritudinem,
contrarium ue? Non videtur. Bellus erit in effectione
imitator quod ſapientiam attinet, in ijs quæ facit? Non
multum. Veruntamen imitabitur, haud intelligens, quo
pacto vnumquodq; vel rectè habeat, vel contrà. Sed vt
apparet, quod credat multis ignarisq; eſſe pulchrũ, hoc
imitabitur. Quid.n. aliud? Hæc ſufficienter nobis aſſer-
ta vidẽtur, imitatores ſcilicet nihil æſtimatione dignum
intelligere de his rebus, quas imitantur: ſed eſſe iocũ quẽ
dã imitationẽ potius quàm rẽ feriã, omnesq; eos qui tra-
gicã poeſim iãbis beroicisq; carminibus tractãt, imitato
res

res vel præ cæteris eſſe. Et maximè quidem. Per Iouem,
inquã ego. Imitatio aũt hæc tertio gradu diſtat à verita-
te. Nõne? Eſt vt dicis. Ad quale igitur eorũ, quæ in homi
ne ſunt, pertinet, quatenus vim habet eiuſmodi? De quo
nam interrogas? De tali quodã. Magnitudo eadẽ eminus
atq; cõminus conſpecta non æqua videtur. Non. Eadem
quoq; obliqua & recta in aqua nobis & extra aquã aſpi-
cientibus, cauaq́; iterũ & prominentia propter viſus cir-
ca colores errorem, videntur. Omniſq; hmõi in anima
noſtra turbatio comperta eſt. Quã quidẽ naturæ noſtræ
debilitatẽ adumbrationis facultas, & pręſtigiorũ ingenio
ſitas, reliquaq́; machinatio agreſta, nihil magicę ſeductio
nis intentatũ relinquunt. Vera loqueris. An non metien-
di, numerandi, librandi diſciplinæ aduerſus hæc oportu-
na ſunt homini adiumẽta, ne id in nobis præualeat quod
apparet maius vel minus, aut grauius, ſed numero, metro
lance deprehẽſum? Quid ni? Atqui hoc rationalis animi
partis eſt officium. Huius ipſius. Hoc autẽ ſæpenumero
mentiente iudicanteq́; maiora eſſe nonnulla vel minora
alijs alia, vel æqualia, contraria ſimul circa eadem hęc no
bis apparent. Sic accidit. An non aliàs diximus fieri non
poſſe, vt eadem vi animæ ſimul & circa eadem contra-
ria opinemur? Ac merito diximus. Vis igitur animę, quæ
præter menſuram opinatur, haud eadem erit atque illa,
quæ cum menſura. Nõ certè. Sed. n. quod menſuræ ratio
cinationiſq; credit computationi, animi pars optima eſt.
Nihil obſtat. Quod ergo repugnat iſti, ignobilis aliqua
noſtri pars erit. Neceſſe. Iſtam confeſſionem exprimere
volens, ſuprà dicebam ꝙ pictura & omnis imitandi fa-
cultas procul veritate poſita ſuũ opus exerceat: rurſuſq́;
cùm aliqua noſtri parte, prudentię, prorſus experte, cõ-
greditur, & amicitiam cõtrahit: ad ſyncerum verumq́;,
nihil. Maximè. Vilis ergo imitãdi facultas vili cuidam ſe
cõmiſcens, vilia procreat. Apparet. Vtrũ talis eſt ea dun-
taxat, quæ ad viſum ſpectat? An ea etiã quæ ad auditum?
quã poeſim vocamus. Probabile eſt hanc inſuper eſſe ta-
lem. Ne igitur ei ſoli credamus quod ex pictura veriſi-
mile nobis apparet, ſed ad eam ipſam cogitationis natu-
ram, cui ſeſe accomodat poetica imitatio, veniamus, vi
deamuſq́; num vile quiddam ſit, an precioſum. Sic opor
tet. Hunc ergo in modum proponamus. Imitatur quidẽ
poeſis homines aut vt aliquid, aut ſpontè agentes, exiſti-
mantesq; ex actionibus, vel bonum ſibi aliquod eſſe vel
malũ, ideoq́; vel dolore affectos, vel voluptate. An aliud
quicquam? Nihil aliud. Nunquid in his omnibus homo
ſecum ipſe cõſentit? Vel potius quemadmodum ſecun-
dum viſum diſsidet, vt narrauimus, deq́; eiſdem contra-
rias in ſeipſo ſimul habet opiniones, ita & in agendo ſe-
cum ipſe diſsidet atq; pugnat? At nunc mihi in mentem
venit, nihil eſſe de hoc nobis in pręſentia diſceptandum.
Nam in ſuperiori diſputatione de his ſatis vnà conueni-
mus, animum videlicet noſtrum confeſſi multis & va-
rijs huiuſcemodi contentionibus ſibi eodẽ tempore ad-
uerſantibus agitari. Probè id quidem. Verùm quod tunc
à nobis eſt prætermiſſum, nunc mihi videtur expedien

De viro probo vt dolorem toleret.

dum. Quale iſtud? Vir probus, menteq́; præditus tali, ſi
filiũ amiſerit aut aliquid aliud ſibi chariſsimũ, facilius q̃
cęteri feret, vt diximus. Planè. Nunc aũt & id conſidere-
mus, vtrum oĩno non dolebit. Vel hoc quidem impoſsi-
bile, dolorem verò quodã modo moderabitur. Hoc cer
tè eſt verius. Hoc mihi de ipſo in præſentia dicas, vtrum
hunc cenſeas dolori magis repugnaturũ, quando à ſimili
bus ſpectatur hoĩbus, vel quando ſolus eſt, aliorũ conſor
tio deſtitutus. Permultũ intereſt, ſi in aliorũ cõſpectu ſit.
Porrò cùm ſolus erit, multa dicet, quæ emittere coram
alijs erubeſceret. Multa faciet, quæ conſpici ab alis nunq̃
vellet. Eſt ita. Quod obſtare iubet, ratio eſt & lex: quod
aũt ad dolores rapit, perturbatio. Vera loqueris. Cùm ho
mo circa idem ſimul contrarijs motibus agitetur, neceſ-
ſario duo quædã illa eſſe dicimus. Proculdubio. Alterum
quidẽ legi obtemperare paratum eſt, vtcunq; iniunxerit.
Quo pacto? Lex vtiq; dictat optimum eſſe in aduerſis,
quàm maximè fieri poteſt, quietem agere, neque con-
queri: quod incertũ ſit, bonum ne id ſit, an malum, quod
accidit, tum ꝙ nihil dolor ad ſequentia conferat, neq; vl-
la humanarũ rerum magni pendenda ſit, eiq; quod ſubi
tò præſidio eſſe poteſt, dolor impedimento ſit. Cui in-
quis? Conſultare inquã circa ea quę acciderunt, in primis
oportet, & tanquam in talorum iactu, prout cecidit, quo
modocunq; ratio melius rẽ habere dicat, negotia diſpo-
nere. Neq; verò ſiquid aduerſi inciderit, proſternere nos
debemus, atq; vt pueri ſolent cùm offendunt in lapidẽ,
procidentes circa id quod læſit, eiulando morã trahere:
ſed aĩum aſſueſacere, vt ad ſanandũ præſto adſit, & quic-
quid ęgrotat, dimiſsis lamentationibus corrigat. Oportu
num hoc quidem eſt aduerſus fortunæ ictus remedium.
Quod ſanè optimũ eſt, rationi huic libenter obtempe-
rat. Conſtat. Quod verò ad perturbationis recordationẽ
luctumq́; rapit, in eiſq́; diutius detinet, irrationale eſt, lan
guidũ, formidoloſum. Ita dicendũ. Quod quęrulum eſt,
imitationem plurimã ac variã ſuſcipit. Prudentem verò
pacatumq́; morem ſemper ſibijpſi ſimilem, neq; facilè
poſſumus imitari: neq; ſi imitemur, facilè percipietur à
turba, præſertim in theatrum varijs ex gentibus cõfluen
te. alieni nanq; affectus ipſis imitatio fit. Sic eſt oĩno. Imi
tatio verò poetæ haud ad hoc intendit, vt huic animi na
turæ ſua ſapientia placeat, ſi vulgo ſit placitura, ſed queru
lum animi morem variumq́; obſeruat, qui imitatione fa
cilè poſsit effingi. Patet. Meritò igitur imitationem poe
ticam reprehendemus, pictoriſq; imitationi eandẽ pror
ſus eſſe dicemus. Primo quidem, ꝙ vtræq;, ſi veritatem
ſpectes, vilia operantur. Deinde etiam ꝙ parti animæ ra
tionis experti ſimiliter ſuffragantur, & optimã deſerũt.
Atq; idcirco iure eã in ciuitate legitimè gubernanda ne-
quaquam recipiemus, quoniam hanc animi partem ſuſci
tat atq; alit: quam dum corroborat, rationis compotem
vim diſperdit. Atq; vt ille qui in ciuitate eos qui plurimũ
poſſunt improbos reddens, proderet ciuitatẽ, probos de
ſtitueret: ita & imitator poeta, peruerſam in aĩum cuiuſ-
que remp. inducit, dum illi animi parti blanditur, quæ ſi-
ne mente eſt, neq; maiora minora ue diſcernit, ſed eadẽ
tum parua, tũ magna exiſtimat, huicq́; ſimulacra fingit,
à veritate vehementer alienus. Lõgè quidem. Nondum
quod maximum ex ea malum proueniat enarrauimus.
Maximũ quidem hoc exiſtimandum eſt detrimentum,
ꝙ probos quoq; viros paucis admodũ exceptis corrum
pere poſsit. Cur non poſsit? ſi quidem id facit. Auſculta
inquã, ac vide. Nõne & optimi quiq; noſtrũ cũ audimus
Homerum, aut alium quẽuis tragicũ, qui heroum aliquẽ
dolore afflictum, vociferantem, & quærulis fortunam
ſuam modulis deflentem, & pectora pugnis percutientẽ
imitetur, delectamur quodãmodo, inhianteſq́; ad illa ſe-
quimur ea, vnaq́; afficimur, ac ſeriò ſtudioſeq; illum, vt
poetam bonũ laudamus, qui adeò nos vehementer mo-
ueat? Animaduerti. Quoties aũt aliquem noſtrum dome
ſticus veruſq́; inuadit mœror, ſcis vt de contrario glorie-
mur: nempè ſi quo pacto quietem agere, & tolerare do-
lorẽ valeamus: quaſi hoc quidẽ viri ſit, mulieris illud qđ
antea laudabamus. Planè. Quàm præclara hæc laus? quin
abſurdum eſt, vt qui talem ſpectat virum qualem eſſe ſe
minimè velet, puderetq́; maximè, non abominetur, ſed
delectetur, laudet. Abſurdũ prorſus. Certè, ſi & hoc mo
do iſtud animaduerteris. Quo modo? Quod videlicet
id quod in proprijs calamitatibus vi cohibetur, prohibe
turq́; in lacrymas fletuſq; erũpere, & naturæ ſuæ lacry-
marum auidæ indulgere, illud ipſum eſt quod poetæ ex-
plent, cui penitus blandiuntur. Tunc certè, & quod na-
tura in nobis eſt optimum, vtpotè nec ratione, nec vſu
ſufficienter inſtructum, quærulum iſtud deſinit cuſtodi-
re, quaſi alienas ſpectet perturbationes, nihilq́; ſibi dede
cori ſit, ſi dum vir alius qui virtute præſtare ſe prædicat,
immoderatius defleat, ipſe eum laudet & miſereatur.

Quin

Quin oblectationem illam lucrari ſe putat, neq; vlla ra-
tione ex contemptu poeſis illa carere ſe vellet. Paucisſa-
tiè animaduertunt, vt arbitror, quod ex alienis in pro-
pria transferre aliquid neceſſe eſt. Nempè ſi in alienis
ærumnis flebile illud ingeniũ nutriueris, vehementiusq;
reddideris, in proprijs haud facilè ſiſtes. Vera nimium lo
queris. Nõne eadem de riſu eſt ratio? Quod enim ipſe ef
fuſiori riſu imitari erubeſcas, id cùm in comœdia vel pri
uata imitatione audis tanquam ridiculũ libentiſsimè au-
ſcultas & imitaris, idemque hic facis quod in imitatione
flebili fieri diximus. Nã ingenium illud tuũ ad riſum pro
nius, quod ipſe in te à riſu veritus ſcurilitatis crimen con
tinebas, hic iam reſoluis in iocos, vehementioremq; ſen
ſim reddis riſus ipſius affectũ, vt & proprijs in geſtibus
in riſus vltrà quàm deceat differri incipias, & ſcurra ridi
culus comœdiæ iocis excitus euadas. Vehemẽter quidẽ.
Idem quoq; de venereis & iracũdia dicimus, deq; oĩbus
animi cupiditatibus affectibusq;, triſtibus & iucundis,
quos in oĩ actione inſequi nos in ſuperioribus diximus,
& talia quædã poeticã imitationẽ in nobis effingere: Nu
trit.n.iſta, dũ ſouet atq; irrigat, quæ potius ariditare exte
nuanda ſint: efficitq; vt hæc dominentur in nobis, quæ
ſubeſſe potius deceat, vt meliores beatioresq; ex deterio
ribus & miſerioribus euadamus. Haud aliter dicere poſ-
ſum. Si quando itaq; Glauco Homeri laudatores offen-
deris, audierisq; dicentes Homerum oẽm Grçciã erudiſ
ſe, proq; rerũ humanarũ gubernatione & diſciplina poe
tã hunc aſciſcendũ, & ad eius inſtituta oẽm vitam inſtru
endam, memento ferendos & amandos eſſe tanquã pro
facultate ſua optimos viros, concedendumq; Homerum
apprime poeticũ eſſe, tragicorumq; præcipũ. Scito autẽ
hymnos in deos & in optimos viros laudationes dunta-
xat ex poeſi in ciuitate admittere oportere. Si aũt volu-
ptuoſam muſam in canticis & carminibus acceptaueris,
voluptas in ciuitate ac dolor, pro lege & pro illo qđ ſem
per optimũ viſum eſt, ratione ſcilicet, dominabuntur. Ve
ra loqueris. Hæc itaq; in eam ſententiã dicta ſint nobis,
ꝙ meritò è ciuitate poeſim, quæ talis ſit, expulimus. Sic
.n.ratio cogebat. Id quoq; adijciamus, ne rigiditatis nos
ruſticitatisq; accuſet, quia vetus quædã extat inter poe-
ſim philoſophiamq; diſſenſio. Cuius certè contentionis
argumentũ dicta hæc eſſe poſſunt, quæ ſubijciam, aliaq;
permulta. Nẽpè, canis illa garrula ad aures dñi latrans. Et,
magnus ille in dementiũ vaniloquijs. Et, turba ſuperſti-
tioſorũ ſapientũ exuperãs. Itẽ, qui minuta & tenuia me
ditantur, paupertate præmuntur. Atq; alia innumerabi-
lia ſimultatis eius veteris ſigna. Veruntamen id dicatur,
quod voluptatis miniſtra poeſis, imitatioq;, ſi quicquam
ad eã rõnem afferre poſsit, vt in ciuitate rectè inſtituta
accipi debeat, libẽter accipiemus, vt eius oblectamentis
fruamur. Ita.n.nobis ipſi cõſcij ſumus. Enimuerò quod
verũ videtur, prodere nefas eſt. Nã & tu, ò amice, nonne
ab ea mulceris? preſertim Homerica. Valdè. An nõ ęquũ
eſt eã prodire in mediũ ſeſe defendentẽ, vel cãtilena, vel
metro quouis alio? Oĩno. Cõcedamus vtiq; ipſius defen
ſoribus quicunq; poetæ quidẽ nõ ſunt, ſed poetarũ ami-
ci, vt abſq; carmine eã defendant, aſſerentes eã non mo-
do iucundã, ſed vtilẽ eſſe ad remp. & hoĩum vitã inſtitu-
endã. Quã quidẽ defenſionẽ ęquo aĩo auſcultabimus. lu-
cro.n.id nobis fore exiſtimamus, ſi non ſuauis tantũ, ve-
rumetiam vtilis nobis appareat. Quid obſtat, quin lucro
id futurum ſit? Alioquin, ò dulcis amicè, quemadmodum
qui quaudoq; aliquid amauerunt, ſi deinde cenſeant amo
rem ſibi illũ inutilem fore, licet ægrè amare deſiſtant, de
ſinunt tamẽ: ita & nos propter ingenitũ nobis talis poe-
ſis amorẽ ex pulchrarum rerumpu. educatione, benigne
quidem expectabimus, vt optima veriſsimaq; appareat.
Quouſq; tamẽ rõnem pro ſeipſa afferre uon poterit, ita
eã audiemus, vt oratione ſuprà à nobis expoſita noſme-
tipſos veluti quadã incãtantione aduerſus pericula immi
nentia muniamus, cauentes ne delicijs amatorijs vulgiq;
amoribus rurſus irretiamur. illud quoq; ſentiemus, non
ita eſſe hmõi poeſi ſtudendum, quaſi vera ſit aut ſeria:
ſed cauendum ab ea audienti cuiq; eſſe, interioriq; animi
ſui reipub. metuendum. Et quæ de poeſi narrauimus, de
ea prorſus exiſtimãda. Conſentio equidẽ. Ingens porrò,
ò amice Glauco, ingens, neq; quantũ videtur, eſt certa-
men bonum efficit aut malũ. Quamobrem neq; pecu-
niarũ gratia, neq; honoris, neq; potentiæ, neq; poetici vl
lius oblectamenti, iuſtitiam cæteraſq; virtutes negligere
decet. Aſſentior ex his rationibus quæ narrauimus. arbi-
tror aũt & quemuis aliũ eadem cõfeſſurum. Atqui ingen
tia virtutis præmia mercedesq; illi propoſitas, nequaquã
narrauimus. Immenſa dicis præmia, ſiqua maiora ſunt
his quæ retulimus. Quid magnũ breui in tẽpore eſſe po-
teſt? Nempè omne hoc tp̃s à pueritia ad ſenactutis extre
mum, exiguum quiddam eſt ad vniuerſum. Imò verò ni hil. Immortalẽ verò rẽ cenſes breui hoc pro tẽpore qui- *Demõſtratio de animi immortalitate.*
dẽ, pro vniuerſo verò nequaquã debere eſſe ſolicitam?
Pro oĩ certè. Sed quorſum hæc? An ignoras immortalẽ
eſſe hoĩs aĩam, & ab interitu liberam? Tũ repente con-
uerſus in me Glauco, admiratusq; intulit. Per Iouẽ igno-
ro equidẽ. Tu verò nunquid oſtendere potes? Certè, niſi
iniurius eſſe velim, puto aũt & te id poſſe, neq; id diffici-
lè. Nihil quidẽ difficile iſtud. Te verò libenter audirẽ, id
quod negas eſſe difficile, declarantem. Audies iam. Dic.
bonũ aliquid vocas? & malũ aliquid? Voco. Nunquid de
his idem tibi quod & mihi videtur? Quid? Malum puto
omne quod diſſoluit atq; corrumpit. Quod verò ſeruat
& iuuat, bonum. Et ego. Bonum ne cuiq; aliquod, & ali-
quod malũ eſſe dicis? Veluti oculis lippitudinem, & toti
corpori morbũ, frugibus cibiſq; æruginẽ, lignis cariẽ &
putredinem, æri ferroq; rubiginẽ, atq; vt dico, fermè in
oĩbus ſecundum naturam proprium cuiq; malũ ac mor-
bum? Equidem. Quoties huiuſmodi quicquam, alicui
accidit, deterius illud efficit, ac deniq; totum diſſoluit &
perdit? Quid ni? Proprium igitur cuiuſq; malum, ſuaq;
prauitas, quodlibet corrumpit. At niſi id corruperit, ni-
hil aliud vnquam corrumpet. Neq;.n.quod bonum eſt,
aliquid deſtruit: neque rurſus id quod nec bonum, nec
malum. Quo.n.pacto? Si quid igitur tale eſt, vt ei ma-
lum aliquod ſit, quod ipſum deterius efficit, diſſoluere ta
men ipſum nõ valet, certè ita naturaliter affectę rei nul-
lus eſſe poteſt interitus. Conſentaneũ eſt. Eſt' ne aliquid
quod aĩam prauam faciat? Et maximè quidem quæ cõ-
memorauimus, iniuſtitia, intemperantia, timiditas, &
inſcitia. An quicquam ex his animam perdit? Atqui ani-
maduerte, ne decipiamur, exiſtimantes iniquum & inſa
num hominem cúm in flagitio deprehenſus eſt, tunc ab
iniuſtitia quæ animę vitium eſt, corrumpi. Dic age. Non
ne corpus proprium eius vitium morbus liquefacit, re-
ſoluit, eoq; deducit, vt non ſit corpus? & quæ paulò antè
diximus omnia proprio malo quatenus inhæret, inqui-
nante, eſſe deſinunt? Non ne? Ita prorſus. Nunquid &
animam eodem pacto iniuſtitia, & reliqua prauitas, cùm
ineſt ſua ipſa præſentia diſsipat & tabefacit, quouſque in
mortem trahens à corpore ſeparet? Nullo modo iſtud.
At verò abſurdum illud eſt, vt alienũ vitium interimat
aliquid, cui proprium vitiũ non præbet interitũ. Præter
rõnem profectò. Attende, inquam ego, ò Glauco. Ex
ipſa ciborum propria pranitate, qua vel vetuſtate corru-
pti, vel putridi, vel quouis alio pacto comparati dicũtur,
corpus perire poſſe non arbitramur. Verũ ſi ciborũ vi-
tium corpori proprium ipſius vitium intulerit, dicemus
per illos corpus ab eius vitio, morbo ſcilicet, perdi. Cor-
pus verò ipſum cùm aliud ſit, ciborum, quorum alia na-
tura eſt, alieno defectu, niſi proprium defectum induxe
rit, diſsipari poſſe nunquã exiſtimabimus. Rectè nimiũ
loqueris. Eadem ratione, niſi corporis detrimentum ipſi
animæ ipſius animæ proprium intulerit detrimentum,
haudquaquã exiſtimare debemus, ex alieno malo abſq;
propria prauitate, animam interire, neque alterius malo
alterum

alterum diſsipatur. Ita ratio monet. Aut igitur hæc redar
guamus, quaſi non rectè dicantur. Aut quoad hæc inte-
gra permanẽt, neq; ex febre aut alio quouis morbo, neq;
iugulatione, neq; ẽt ſiquis corpus in minutiſsima quæq;
diſcerpat, diſsipari aĩam concedamus, prius q̃ oſtenderit
aliquis ꝓpter has corporis paſsiones aĩam ipſam iniquio
rẽ prophanioremq́; fieri. Quatenus aũt alienum malum
adeſt alteri, nec proprium cuiquã malũ adhæret, corrũpi
quicquã poſſe, minimè concedamus. At.n. nemo id un-
quã oſtendet, morientiũ aĩas, propter mortẽ iniuſtiores
effici. Si quis autem obijcere nobis audeat, ꝙ deterior &
iniuſtior fit qui moritur, ne cogatur immortales eſſe aĩas
confiteri, oportere dicemus, ſi vera his dixerit, viro iniu
ſto letiferam iniuſtitiã eſſe, ſicuti morbũ, & ab hoc ipſo
perimente ſua quadã natura, eos qui ſuſcipiant, perimi:
ocyus quidẽ illos qui maximè, ſerius contrà qui minus:
neq; fieri duntaxat, quod nunc fit, vt iniuſti propter iniu
ſtitiam tunc demum moriantur, cùm eos alij pœnis affi-
ciunt. Per Iouem haud grauiſsimum quiddam malũ iniu
ſtitia eſſe videbitur, ſi erit viro iniquo letifera. Malorum
ſiquidem liberatio erit. Arbitror aũt cõtrà eſſe omnino,
vt & alios pro viribus interficiat, & hoĩem ſui participẽ,
viuacem maximè faciat, & apprime peruigilem: vſque-
adeò longe abeſt, vt ea ſit letifera. Scitè loqueris. Quãdo
ſua cuique prauitas ſuum cuiq; malum animam perdere
nequit, nũquam malum ex alterius pernicie atq; ad aliud
inſtitutum vltra id cui proprie accidit, vel animam, vel
aliud quicquã diſſoluet. Nunquam, vt probabile eſt. Cũ
à nullo prorſus malo ſiue proprio, ſiue alieno interima-
tur, patet eam ſemper eſſe, neceſſarium, eſſe. Si ſemper eſ
ſe, & immortalem exiſtere. Neceſſe. Hoc igitur ita ſe ha-
beat. Ac ſi ita ſe habet, animaduertas eaſdem ſemper ani
mas fore. Neq; enim pauciores vnquam erunt, cùm nul
la prorſus intereat. Neq; rurſus plures. Si enim immorta
lium quicquam plus efficiatur, ex mortali efficietur,
eruntq; demũ immortalia omnia. Vera loqueris. At ve-
rò id nequaquam exiſtimamus, ratio nanq; prohibet. Ne
que iterum arbitramur animam veriſsima ſui natura ta-
lem eſſe, vt varia, diſſimilis, atq; differens in ſeipſa ſit.
Quomodo iſtud ais? Haud facile eſt ſempiternum eſſe
quod ex pluribus conſtitutum eſt, neq; optimam com-
poſitionem eſt ſortitum, vt nobis de anima nunc appa-
ruit. Conſentaneum eſt. Animam igitur immortalẽ eſſe
& ratio præſens & aliæ pręterea conuincere poſſunt. Si-
quis verò qualis ipſa reuera ſit, inſpicere cupit, haudqua-
quam intueri eam debet communione corporis maliſq́;
alijs inquinatam, quod ipſi nunc intuemur, ſed qualis cũ
pura fuerit, diligẽter ratione diſcernere. Vbi certè & mul
to pulchrior apparebit, & clarius cùm talis erit, quid iu-
ſtum ſit, quid non, & reliqua quæ ſuprà diximus, iudica-
bit. Nunc quidẽ vera de ipſa, qualis videtur in præſentia,
diximus. Non aliter verò eam ſpectauimus, quàm multi
marinum inſpiciant Glaucum. Illi ſiquidem non facilè
poſſunt Glauci antiquam conſiderare naturam, eo quòd
antiquæ corporis partes partim fractæ, partim contritæ
ſint, & ab vndis penitus diſsipatæ, aliaq́; illi rurſus inhæ-
reant conchylia, alga, lapides, ex quibus multò magis fe-
ræ præ ſe fert imaginem, quàm naturæ prioris vultum.
Ita & animam nos ſemper aſpicimus malis innumeris in
quinatam. Sed enim illuc oculos cõuertere decet, ò Glau
co. Quo nam? Ad ipſius, inquam, philoſophiam, & circa
illam oportet animaduertere, quæ attingit animus, &
quibuſcum conſuetudinem inire affectat & nititur, vtpo
tè qui cognatus ſit diuino, immortali, & ſempiterno.
Qualiſq́; præterea futurus eſt, ſiquando eiuſmodi totus
naturam ſequatur, per hunc affectum nixumq́; eductus
ex pelago quo ad præſens mergitur, nudusq́; emergens
excuſſo ſabulo & oſtreis, quæ ei nunc tanquam ex terra
nutrito, terrena, lapidoſa, & agreſtia plurima inhæreſcũt
propter eam vtiq; alimoniam, quam pleriq; beatam exi
ſtimant. Tunc demum veram naturã ipſius animi con-
templabimur, agnoſcemusq́; vtrum varia ſit, an ſimplex
qualis ue ſit omnis eius conditio. Nunc autem animi hu
mana in vita affectus ac formas ſatis, vt arbitror, declara-
uimus. Prorſus quidem. Non ne cætera quidem in hac
diſputatione expoſuimus? præmia verò ipſius & hono-
res nequaquam attulimus, quemadmodum Homerum
vos & Heſiodum adduxiſſe dicebatis: ſed iuſtitiã ipſam
ipſi animæ optimum præmium eſſe cõperimus, iuſteq́;
agendum eſſe monſtrauimus, ſiue Gygis habeat annu-
lum, ſiue etiam Plutonis galeam? Vera loqueris. Cæterũ
nunc quoq; præter hæc nulla inuidia prohibet, quo mi-
nus iuſtitię & vniuerſæ virtuti ea pręmia tribuamus, quę
ipſa animę tam apud homines quàm apud deos compa-
rat, tam viuenti quàm defuncto. Magnoperè. Nunquid
ergo reſtituitis mihi, quæ in ſermone mutuati eſtis?
Quid maximè? Dedi equidem vobis, iuſtum virum vide
ri iniuſtum, iniuſtumq́; iuſtum. Vos.n. peieratis. licet.n.
fieri non poſſet, vt iſta homines deosq; laterent, tamen
concedi hoc diſputationis gratia placuit, vt iuſtitia ipſa
ad iniuſtitiam ipſam comparata iudicaretur. Non recor-
daris? Quid ni recorder? Poſtquam iudicium peractum
eſt, iam iterum poſtulo, vt exponatis, quam iuſtitia mer-
cedũ à dijs & hoĩbus referat, vt & palmam ab opinione
& manifeſta exiſtimatione reportet, qua cultores ſuos
ipſa quoq; decorat, poſtquam apertè viſa eſt etiam ipſa
ſui præſentia beneficia nobis conferre, neq; eos decipe-
re, qui verè poſsident. Debita poſtulas. Primum quidem
hoc mihi reddetis, ꝙ qualis vterq; eorum ſit, & iuſtus &
iniuſtus, deos non latet. Reddemus. Si deos id non latet,
hic quidem à deo amabitur, ille odio habebitur, id quod
principio confeſsi ſumus. Eſt ita. Deorum aũt amico oĩa
quoad fieri põt à dijs optima tribuuntur, niſi quid mali
ex priori dilicto, ei neceſsitate quadam immineat. Oĩno.
Sic itaq; de iuſto viro exiſtimandũ, ſiue paupertati, ſeu
morbis, ſiue quibuſuis alijs eorũ quæ mala videntur, ob-
noxius ſit, huic demum vel viuenti vel mortuo ad bonũ
aliquod iſta conducere. Neq;.n. à dijs vnquã negligitur,
quicunq; iuſtus euadere virtutiſq́; officijs, quoad homi-
nũ licet, deo ſimilis fieri conabitũ. Decens eſt talẽ virũ ſi-
mili non contemni. De iniuſto aũt cõtrà oĩno eſt ſentiẽ-
dum. Vehementer. Apud deos igitur iuſto viro hæc da-
bitur palma. Sic arbitror. Apud hoĩes aũt non ne ſic eue
nit, ſi vera fateri debemus? Calidi quidẽ hoĩes & iniqui
perinde faciunt ac curſores illi, qui ab inferioribus currũt
benè à ſuperioribus minimè. Nã primo celeriter exiliũt:
tandẽ verò riſum reportant, auribus demiſsis, & ſine co-
rona diſcedentes. Veri autẽ curſores ad finẽ perueniunt,
adeptiq́; præmium coronantur. Viris iuſtis ſimiliter idẽ,
vt plurimum, accidit. Nempè in fine cuiuſq; actionis cõ
ſuetudiniſq́; & vitæ, probantur, muneraq́; ab hominibus
referunt. Magnoperè Suſtinebis ne vt ego de his, quę tu
de iniuſtis, adducã? Dicam equidẽ. Iuſti.n. cum ad matu-
ram ætatẽ peruenerint, ciuitatis muneribus pro arbitrio
funguntur: matrimonia quibus cũ voluerint, & dando &
accipiendo viciſsim ineunt: ac ſummatim quæcunq; de
illis tu, ego nũc de his affirmo: rurſusq́; de iniuſtis hoĩbus
aſſero. Pleriq;.n. ipſorum quamuis ad tempus ſua vitia
celent: tandem in curriculi calce, quales ſint deprehen-
duntur: ridiculi prorſus euadunt: & in ſenio miſeri à pe-
regrinis & ciuibus obiurgantur, verberantur, oĩa patiun
tur quæ tu aſpera eſſe reuera dicebas. torquebuntur.n. &
inurentur. porrò quęcunq; ipſe commemorabas, audire
iterũ ex me putato. Sed vt dicebã, vide an ſis hæc tolle-
raturus. Perferam equidem: dicis enim quæ decent. Hæc
itaq; ſunt præmia, mercedes & munera, quæ iuſto viro
præter ea bona quæ ipſa in ſe iuſtitia continet, à dijs &
hominibus tribuuntur. Egregia valde hæc ſunt & certa.
At.n. hæc & numero & magnitudine nihil ſunt, ſi ad ea
comparentur, quæ vtrunq; defunctum manent. Audien
da verò & iſta ſunt: vt aĩa ſufficienter quæ vtriq; conue-
niunt, comprehendantur. Dicas verò, non quidẽ vt iam
nimis

nimis multa, ſed tanquam libẽtiſsimè audituro. Equidem tibi non Alcyni apologũ, ſed præſtantiſsimi viri Eri Armenij, genere Pamphilij, reſerabo.

Narratio Eri qui reuixit.

Qui cũ occubuiſſet in prælio, ſublatis decimo die cadaueribus cæteris iam corruptis, integer quidem incorrupto corpore repertus fuit: domumq; delatus vt ſepeliretur, duodecima iam ab obitu die, dum pyræ impoſitus eſſet, reuixit: & quæ interim viderat, retulit. Inquit ergo, poſtquam anima fuiſſet à corpore ſeparata, vna cũ pluribus quendam in locũ dæmonum perueniſſe. In quo terræ duos proximos vidit hiatus: duos item alios, è coſpectu ſuperne in cœli regione conſpexit: inter hos verò hiatus iudices ſedere: qui poſtquam animos iudicarũt, iuſtos quidẽ ad dextram ſupra per cœlum aſcendere iubent, in aduerſa ipſorum parte ſigna eorum quę iudicauerint, ſuſpendentes: iniuſtos contra, ad ſiniſtrã infra, omniũ quæ fecerãt in vita, poſt tergum ſigna ferentes. Cum verò ad iudices ipſe quoq; acceſsiſſet, illos aiebat reſpondiſſe: redire eum hominibus nunciũ de his quę illic videat, oportere, iuſsiſſeq; illũ audire & intueri quęcunq; eis in locis fierent, diligenter. Viderat igitur illic per vtranq; cœli terræq; portam animas lata ſententia abeuntes: per alias item duas, ex terra quidem aſcendentes, animas puluere, ſqualore, macieq; confectas: è cœlo autem alias nitidas deſcendentes. Videriq; inquit animas vndiq; venientes tanquam longa peregrinatione fatigatas, libenter in prato quod ibi eſt, tanquã celebri in cõuetu recumbere: ac ſe inuicẽ quæcunq; mutuã notitiã habuerint, ſalutare: eaſq; omnes, tam quæ ex terra quàm quæ è cœlo conueniſſent, ſeſe vltro citroq; de his quæ ſuis in locis viderint percontari, ſibiq; viciſsim ad ſingula reſpondere: has quidem dolentes ac flentes memoria malorum quæ in præterito ſub terris itinere & perpeſſæ ſunt & viderũt. Eſſe autem iter illud mille annorum. Illas verò quæ de cęlo deſcenderant, narrare delicias, pulchritudiniſq; ingentis ſpectacula. Multa quidem illa referre, quæ longo ordine recitabat, prolixæ nimium narrationis, ò Glauco. Summam vero hanc eſſe dixit. Quoſcunq; alijs iniurias intuliſſe cõſtaret, pęnas ſingulatim pro quolibet decies reddidiſſe. i. ſpatio annorũ centũ: quaſi hęc vitę humanę ſit meta, vt animæ decuplam iniuriæ darent pœnam. Itaq; ſi qui cędis multorũ cauſa fuerint, ciuitateſq; & exercitus prodiderint, vel homines in ſeruitutẽ egerint, vel alicuius alterius flagitij & ſceleris cõſcij fuerint, in his omnibus pro quolibet facinore pœnas decuplas pendere. Atq; iterum ſi qui beneficia quædam contulerint, iuſtitiamq; & pietatem coluerint, eadẽ ratione pręmia reportare. De his verò qui ſtatim ac nati ſunt deceſſere, aut breue tẽpus vixere, quædam paruũ digna memoria recenſebat. Erga deos autem & parentes pios vel impios, & homicidas qui cęde manus proprias polluerunt, maioribus & præmijs & pęnis affectos eſſe narrabat. Inquit. n. ſe interfuiſſe, cũ alium interrogaret quiſpiam, vbinam Ardieus magnus eſſet. hic autem in quadam Pamphyliæ ciuitate tyrannus fuerat, annis iam mille ab iſto tempore exactis: qui ſenẽ patrem & maiorem natu fratrem occiderat: aliaq; plura impia ſcelera perpetrauerat. Interrogatumq; illum aiebat reſpondiſſe: Non venit Ardieus, neq; veniet. O dirum ſpectaculum. Dum. n. egreſſuri hiatum peteremus, cætera omnia perpeſsi, illum protinus vidimus alioſq; cum eo, omnes ferme tyrannos, inter quos & priuatos nonnullos, qui magna ſcelera perpetrauerant, quos aſcendere iam ſe propemodum auſos hiatus ille minime permittebant, ſed horride mugiebat, quoties aliquis eorum qui vel inſanabiles eſſent, vel nondum purgati, egredi niteretur. Aderant igitur illic feroces quidam viri aſpectu ignei, qui cum mugitũ ſubitò perpendiſſent, hos ſeorſum rapiebant, Ardieum ſcilicet eiuſq; perſimiles, manibuſq; & pedibus & ceruice deuinctis, poſternebant eos, excarnificabantq;, & ſecus viam quandam ad exteriorem partem raptatos, tribulis lacerabant, prætereuntibus indicantes, quam illi ob cauſam talia paterẽtur, quodúe in Tartarum proijciendi agitarentur. Vbi cum multa variaque eos terrerent, hic pauor vehementiſsime vexabat, cum in aſcẽſu mugitus excitabatur, quo ſilente quiſque libentiſsime aſcendere videbatur. Ac pœnas quidem & ſupplicia huiuſmodi recenſebat, contra verò beneficia eiuſmodi. Cum verò animæ illæ quibus de ſupra diximus, in prato dies ſeptem requieuerint, oportere eas dicebat octauo ſurgẽtes die illinc recedere, & quarto demum die ad locum aliquem peruenire, vnde ſuperne per totum cœlum, atque terram extenſam videatur lumen tanquam columna erectum Iris ſimilimum, clarius tamen ac purius. In id vnius diei itinire veniſſe, vidiſſeque ibi medio in lumine extrema cœleſtium ligaminum à cœlo tenſa. Eſſe. n. lumen illud cœli vinculum: quemadmodum triremium ſuccincturæ. atq; ita circunferentiam omnem eſſe contentam. Ex apicibus verò ſuſpenſum Neceſsitatis deæ penſum: per quod omnes circuitus peragantur. Cuius fuſus quidem & cuſpis ex adamante: verticulum verò ex hoc alijſq; generibus mixtum. Cuius natura huiuſmodi ſit ſecundum figuram quidem, qualis apud nos cernitur. Animaduertendum tamen ex illius ſermone, perinde ſe habere ac ſi vno quodam amplo concauoque verticulo, & per totum ſculpto, aliud minus ſimileque inſertum iaceat: ita congruens, vt plerunque cadi, qui inuicem inſeruntur: atque ita tertium & quartum: & alia quatuor. octo enim illa verticula eſſe, inſertos inuicem circulos, labia ſuperne oſtendentia: dorſum verò vnius verticuli continuum circa fuſum efficientia. Fuſum verò illum per medium octauum, perque totum eſſe traiectum. Primum igitur extimumque verticulum labij circulum habere latiſsimum. Sexti autem ſecundum. Tertium quarti. Quartum octaui. Quintum ſeptimi. Quinti ſextum. Tertij ſeptimum. Octauum verò ſecundi. Primi item atque maximi circulum varium eſſe. Septimi lucidiſsimum. Octaui autem verticuli circulum colorem à ſeptimo irradiante ſuſcipere. Secundi verò ac quinti ſimiles inuicem, illis aliquantulo flauiores. Tertium ſanè colorem candidiſsimum poſsidere. Quartum, ſubrubeum. Secundum verò ſextum albedine ſuperare. Ac fuſum quidem totum volutione ſimili circunferri: cum verò totum voluatur, ſeptẽ interiores circulos motu totius contrario tardius circumuerti. Ex his plane octauum motu rapidiſsimo agitari: ſecundos verò alterum alteri conſequenter: ſeptimum, ſextum & quintum. Talı verò tertium motu ferri, vt quartum circumuoluere videatur. Quartum autem tertium, & quintum ſecundum. Fuſum verò in neceſsitatis genibus circumuerti. Superne præterea cuilibet circulo hærere ſirenem vna cum globo delatam, vocem vnam tonum vnum videlicet emittentem. Vnam tamen harmoniam ex omnibus octo concinere. Alias autem tres Neceſsitatis filias æquali inuicẽ interuallo in throno ſedere: parcas veſtibus albis, capite coronato: Lacheſim, Clotho, Atropon.

Parcæ.

Quę ad ſirenẽ harmoniam canant. Lacheſis quidem præterita. Præſentia Clotho. Atropos verò futura. Et Clotho quidem cum matre ſimul intermiſsione quadam temporis, dextra manu tangentẽ fuſi extimã circumferentiam circumagere. Atropon verò ſiniſtra iterum interiores ſimiliter. Lacheſim deniq; viciſsim vtraq; manu vtrinq; tangere. Illuc animas ergo cum venerint, ſtatim oportere ad Lacheſim accedere: Vbi illico propheta aliquis primum ſingulas diſponit in ordinem: poſtea cum ex genibus Lacheſis ſortes, & vitarũ exempla ſuſceperit, aliquod ſublimè tribunal aſcendẽs ſic fatur. Sic hæc Lacheſis, ò vnidianæ animæ, Neceſsitatis filia dicit: circuitus alterius initiũ, mortalis ac lætiferi generis, non vos dęmon ſortietur, ſed vos dęmonem eligetis. Qui prior ſortem cœperit, prior eligat vitam: cui neceſſario inhærebit. Virtus inuiolabilis ac libera. Quã prout honorabit quis, aut negliget, ita plus aut minus ex ea poſsidebit: Eligentis quidem culpa eſt omnis: deus autem extra culpam. Hæc fatus, ſortes ſuper omnes fundit: ex quibus quilibet eam rapit: quæ ſuper

ipſum ceciderit. Neque licet cuipiam quotus ordine ſit agnoſcere, niſi cum cœperit. Tunc enim duntaxat quotus ſit, ſortitus intelligit. Poſt hæc item exempla vitarum coram ipſis in pauimento diſponit: multo plura quàm quę hic ad præſens apparent. Eſſe verò hominum atque omnium animalium vitas omniformes aſſerebat. Tyrannides enim in illis extare: partim perpetuas, partim ad tempus: quæ medio in ſpacio corruant, in paupertatem delapſæ, exilium, & inopiam. Extare & præclarorum virorum vitas, partim ſpecie, decore, viribus, certaminibusque præſtantium, partim maiorum proſapia & virtute nobilium. Et mulierum vitas eodem modo. Animæ verò ordinem & conditionem non ineſſe, eo quòd neceſſe ſit, vt aliam vitam eligens conditionis alterius efficiatur. Cætera verò inuicem, paritm diuitijs & paupertatibus eſſe commixta, partim morbis & ſanitate, partim iſtorum medium obtinere. Vbi profectò, ò Glauco, omne hominis conſiſtit periculum. Quamobbrem omni ſtudio danda opera eſt, vt quiſque noſtrum omiſsis cæteris diſciplinis, hanc quærat, aſſequaturque pro viribus diſciplinam, per quam & poſsit & ſciat vitam bonam à mala diſcernere, & quoad fieri poteſt, ex ombus eligere meliorem, animaduertens quæ nunc diximus omnia, quid coniuncta inuicem vel diſiuncta ad virtutem vitę conducant. Nec non intelligat quid pulchritudo cum paupertate vel diuitijs iuncta & quali cum habitu animæ, malum operatur vel bonum: quidúe nobilitas ignobilitasúe, vita priuata & imperium: robur & imbecillitas, velox ingenium & tardum, cæteraque huiuſmodi quæ natura circa animã ſunt & quę acquiruntur, inuicem copulata faciunt vt ex his omnibus ſingulorum naturam valeat conſiderare ad animæ naturam reſpiciens, & meliorem vitam à deteriori diſcernere, deteriorem eam appellãs quæ iniuſtiorem animam efficit: potiorem autem, quæ iuſtiorem, reliqua verò contemnat. Vidimus enim & viuenti & mortuo electionem hanc optimam eſſe. Cum hac igitur opinione inſtar adamantis firma atque rata oportet ad inferos proficiſci, nequis illic diuitias malaque huiuſmodi admiretur, neue in tyrannides & alias hiuſmodi actiones incidens, multa & inſanabilia ſcelera perpetret, ipſeque rurſus deteriora perpetiatur. Imò verò ſciat mediam ſemper iſtorum omnium miſſis extremis vitam eligere, & in hac vita & in futura. Ita enim quiſque fit beatiſsimus. Enimuero qui tunc redijt illinc nuncius, oſtendebat hoc pacto prophetam in edicto adiecisse, ſi quis poſtremus etiam accedit, eligat modo prudenter conſtanter viuat, vita occurret expetenda non mala. Primus ne oſcitanter eligat, vltimus ne deſperet. Cum hæc dixiſſet, eum cui primo ſors obuenerat, illico inquit properantem tyrannidem maximam elegiſſę, ac propter inſcitiam auiditatemq́ue haud ſatis ſingula prius examinaſſe, & iccirco ignorauiſſe, quòd in ea vita fato decretum erat, vt filios ſuos voraret, aliaque mala plurima ſuſtineret. Poſtea verò vbi per otium electam vitam conſideraſſet, eiulaſſe, electionem noxiam deplorantem, quòd non cauiſſet quæ propheta prædixerat, neque ſeipſum tanquam malorum cauſam damnantem, ſed fortunam dæmonesq́; & reliqua omnia potius quàm ſeipſum. Fuiſſe verò illum ex his qui de cœlo deſcenderant, qui ſane in ſuperiori vita, in ciuitate aliqua moderata vixerat, virtutemq́ue vſu quodam, abſque philoſophiæ tamen ſtudijs exercuerat. Neque pauciores ex his qui ex alto cadunt, quàm ex alijs, vtpote malorum ignaros decipi eligendo. Eorum verò qui è terra venerunt, plurimos, quia & ipſi calamitatibus laborauerint, & laborantes alios viderint, haud temere vitam eligere. Quam ob cauſam, ac etiam propter ſortis fortunam, bonorum malorumq́; multis animis mutationem cõtingere. Porrò ſiquis ſemper cum in hãc vitam venerit, ſincere philoſophetur, neq; electionis ſors vltima ei cõtingat, cum ex his quæ illinc nunciantur apparet, non hic ſolum felicem fore, ſed & profectionem hinc illuc, regreſsionẽ huc iterum haud ſanè terrenam & aſperam ſubiturum, ſed lenem atque cœleſtem. Hoc quoque conſideratione dignum ſpectaculum eſſe dicebat, quomodo ſingulæ animæ vitas ſingulas eligebant. Miſerabile quippe iſtud, ridiculum, viſuq́ue mirum, electionem ſcilicet ſecundum vitæ prioris conſuetudinem, vt plurimum facientes. Animam enim inquit, quæ olim Orphei fuerat vidiſſe, cygni vitam odio muliebris generis eligentem, nolentem videlicet ex mulieribus à quibus occiſus fuerat, naſci; Thamiris verò philomenæ. Cygnum etiam conſpexiſſe ad humanę vitæ electionem conuerſum, aliaque muſica animalia, vt conſentaneum eſt, ſimiliter. Quandam etiam, cum oblatę ſortes eſſent, leonis elegiſſe vitam, hanc verò Aiacis Telamonij fuiſſe dicebat, deteſtantem homines quoties iudicij illius, vbi pro armis cum Vlyxe contendit, in mentẽ veniſſet. Poſt hunc Agamẽnonis animam propter ærumnas, odio humani generis vitam aquilæ aſciuiſſe. Atalantes autem animã, cui media quædam ſors contigerat, intuitam dixit quàm maximis honoribus vir athleta afficiatur, continere ſe non potuiſſe quin vitam athletę eligeret. Animam deinde Epei Panopeenſis ad artificioſæ mulieris naturam protinus migraſſe. Longe verò inter nouiſſimas ridiculoſi Therſitis animam ſimiam induiſſe. Caſu verò, Vlyſsis animæ ſortem vltimam contigiſſe. Quocirca & ad eligendum vltimam adueniſſe dicebat. Præteritorum autem laborum memoria, ab ambitione ceſſantem, diuque prius quàm eligeret circumeuntem, quæſiſſe priuati hominis minimeque curioſi vitam. Eamque vix tandem alicubi iacentem & ab alijs neglectam reperiſſe, dixiſſeq́ue non aliam ſe vitam electurã fuiſſe, etiam ſi ſortem primam nacta eſſet, quare vitam illam libenter fuiſſe complexam. Ex feris item alijs in homines tranſire animas aſſerebat, & inuicem commutari, iniuſtas quidem in feras agreſtes. iuſtas autem manſuetorum animalium vitam capeſſere, atque omnes hunc in modum confici mixtiones. Cum vitas, omnes animę gradatim, vt ſors dederat, elegiſſent, longo ordine ad Lacheſim acceſsiſſe narrabat. Lacheſim verò cuique dæmonem quem ceperat quæq;, ipſius vitę cuſtodem pręſcripſiſſe, electorũq; operum executorem. hunc in primis ad Clotho animam ducere, & ſub illius manu reuolutioneq; & vertigine fuſi, approbare quã ſortitus fortunam elegerat. Hanc vbi tetigit, mox hinc ad Atropon mentem, quæ immutabilia ſtamina reddat. Illinc poſtea propere Neceſsitatis thronum adire, per quem cum tranſierint omnes, ſub vehementi calore & ęſtu in campum Letheum profiſci, arboribus & omnibus quęcunq; terra naſcuntur, penitus deſtitutum. Recumbere igitur ipſas aduentante nocte iuxta Amelitam flumen dicebat, cuius aquam vas nullum contineat. Atq; ipſius aquę bibere aliquantũ cuiq; neceſſarium. Eos autem qui prudentiam ducem non habent, vltra quàm deceat bibere. Semper verò bibẽtem omnium obliuiſci. Vbi verò ad mediam noctem dormierint, ſubito tonitru & terræ motu excitos repente alium alio ſurſum ad generationem conſurgere ſtellarum inſtar proſiliẽtes. Se verò flumine ex illo potare prohibitum fuiſſe narrabat. Quomodo autem in corpus redierit, ignorare, ſed cum diluculo ſubito circunſpiceret, ſeipſum pyræ impoſitũ animaduertiſſe. Atq; ita, ò Glauco, ſeruata eſt fabula, neque perijt, noſq́; ſeruabit pariter, ſi ipſi parebimus, & Letheũ, id eſt obliuionis fluuium benè tranſibimus, nullaq́; macula animam inficiemus. Quamobrẽ ſi ſermonibus meis obtemperabimus, immortalem fore animam arbitrãtes, talemq́; vt & mala poſsit & bona omnia ſuſtinere, viam ſemper ad ſuperiora ducẽtem ſequemur, iuſtitiamq́; cum prudentia omni ratione colemus, vt & nobis ipſis ſimus, & dijs amici, dum hanc ducimus vitam, & poſtquam virtutis pręmia reportauerimus, tanquam potiti victoria & triumphis, & hic, & in millenario annorum itinere, quo de diximus, feliciter habeamus,

COMPENDIVM
MARSILII FICINI IN TIMÆVM.

De Subiecto Libri. Cap. I.

QVAMADMODVM in Parmenide cuncta diuinorum genera pro viribus cõprehendit, ſic omnia in Timæo cõplectitur naturalia, & vtrobiq; plurimùm Pythagoricus eſt, ſub perſona Pythagorica diſputans. Atq; in Parmenide quidem, Parmenidem & Zenonem Eleates Pythagoricos, qui de diuinis ſcripſerant, imitatur. In Timæo autem, Timæum Locrum, Pythagoricum, qui librum de vniuerſi natura cõpoſuit, ſequitur. Ita tamen, vt his non eloquentiã ſolùm adiungat, ſed myſteria. Quoniam verò diuina quidem naturaliũ principia & exemplaria ſunt: naturalia verò diuinorũ effectus atq; imagines: iccircò & in Parmenide dum de diuinis agit, interim deſcendit ad naturalia, & in Timæo naturã tractans, ſurgit ſæpius in diuina. Neq; iniuria diuinitatem ſimul naturamque copulat. Natura n. diuinitatis eſt inſtrumentum. Atq; ita vel de naturalibus agit diuinè, quemadmodum Ariſtoteles, vel de diuinis naturaliter agit. Interſerit quoq; mathematica tanquam vtrorumq; media, diuinorum ſcilicet atq; naturalium. Quæ videlicet, per numeros quidem diuina, per menſuras verò ſignificent naturalia. Sit ergò huius libri ſubiectum ipſa vniuerſa natura, id eſt, ſeminaria quædam & viuifica virtus toti infuſa mundo, animæ quidem mundanæ ſubdita, materiæ verò præſidẽs, eodemq; ordine ſingula pariens, quo & anima ipſa concepit, tam diuinam ſuſcipiens mentem, quàm appetens bonum.

De ordine libri & partibus eius. Cap. 2.

PAtebit autem naturam vniuerſi ipſumq; vniuerſum non ex ſe quidem conſiſtere, ſed ex ſuperiori diuinaq; cauſa dependere. Patebit inſuper quot in gradus natura diſtribuatur, cœleſtes, elementales, ſimplices, compoſitos, rationales, ratione carentes. Patebit totam ſub luna generationem ad animal rationale quaſi finem dominumque referri. Multa præterea de hoc ipſo animali, tum ad animam, tum ad corpus ſpectantia tractabuntur. Multa quoque de rebus quę à natura infra rationale animal componuntur. Et vt ſummatim dicam, de triplici mundo tractabitur, ſcilicet de diuino cœleſtiq; & humano. Oſtendetur quoque omnium quæ in mundo componuntur, ipſiusque mundi duo quædam præcipua intrinſecus elementa eſſe, ſcilicet materiã atq; formam: tria verò extrinſecus eſſe principia, ſcilicet efficientem mundi cauſam, & exemplarem atque finalem. Et efficientem quidem eſſe diuinam potentiam, & intelligentiam atque voluntatem; Exemplarem verò ideas intelligentia diuina conceptas, Finalem denique bonum.

De introductione, ad Dialogum. Cap. 3

CAeterum, vt ad ipſam diſpoſitionem dialogi veniamus, Plato quinq; continuos diſputationibus deſtinauerat dies. In primo quidem Socrates in Piræo vna cum Polemarcho, Glaucone, Adimanto, Thraſimacho Sophiſta de republica diſputauit. Secundo verò die in vrbe recenſuit eadem Timæo & Critiæ atq; Hermocrati & quarto cuidam abſque nomine peregrino, forſan Timæi comiti. Tertio die horum epilogum faciunt. Quo quaſi exordio mox facto Timæus diſputauit de natura præſentibus tribus Socrate, Critia, Hermocrate. Quartus. n. qui abſq; nomine ſecundæ interfuit narrationi, iam abeſt à tertia, non. n. cuiuslibet eſt, ſecretioribus intereſſe. Quarto autem die orationem habuit Critias. Quintus deniq; nondũ dies illuxit. Commode admodum poſt diuinæ apud homines reipublicę tam diſpoſitionem, tum epilogum ad cœleſtem rempublicam huius exẽplar in Timæo acceſſit ab ipſo deo cõpoſitã, deinde ad mũdi generiſq; humani antiquitatem, & res miras à veteribus ſtrenue geſtas.

Allegoria Hiſtoriæ, quæ narratur in prologo. Cap. 4.

NArrat autẽ inter dialogi huius exordia hiſtoriam de bello quodã inter Athenienſes Atlanticosq; exmiſſo. Hãc itaq; Crantor tẽpore primus Platonis interpres nudam abſq; allegoria hiſtoriam accipit. Quidam vero contra, tanquam ſolam allegoriam. Sed hos redarguunt probatiſſimi quiq; Platonicorũ, affirmãtes quidẽ hiſtoriã, quia Plato dixerit. Sermo futurus eſt valde mirabilis, ſed omnino verus. Sẽſum præterea Platoni nihil vſquam temere molienti allegoricum exiſtimant exhibendum. Bellum illud igitur inter Athenienſes atq; Atlanticos imaginem præ ſe ferre putant oppoſitionum quę in vniuerſo ſunt omnium. Bellum. n. id eſt oppoſitionem apud Heraclitum eſſe omniũ patrem. Amelius quidem oppoſitionem adducit inter firmamentũ, atq; planetas, preſertim qm̃ in Critia dicitur, Atlanticam inſulam in ſeptem circulos fuiſſe diuiſam, Origenes verò oppoſitionem ſuperiorum dæmonum ad inferiores, atq; victoriã, illis potentia, his numero excedentibus. Numenius autẽ diſſenſionẽ excellentium animarum ſequentiũ Palladem, aduerſus alias animas generationẽ ſub Neptuno ſequentes. Porphyrius pugnam inter dæmones deducentes in generationẽ, & animas ad ſupera cõtendentes. Diſtinguunt tripliciter dęmones, alios eſſe diuinos, alios eſſe ſecundum habitudinẽ quandam, quorũ numerum particulares impleãt animæ ſortẽ nactę dęmonicã, alios eſſe malos & noxios animabus. Hos igitur dęmones infimos conflictare cũ animabus in aſcenſu ſemper atq; deſcenſu, præſertim occidentales dęmones. nam eam ab Aegyptijs plagã noxijs accõmodari dæmonibus. Proinde Iamblichus, Syrianus, Proculus, his addunt oppoſitionẽ ipſam in vniuerſis vigentem perpetuo, inter vnum & multitudinem, terminum & infinitatem, idem & alterum, ſtatum & motum, ex quibus ſub primo omnia cõponuntur. Item ens, aut per ſe, aut non per ſe. Rurſus eſſentia vel incorporea, vel corporea. & incorporea quidẽ vel non declinat ad corporea, vel declinat. Corporea vero vel non caduca, vt cœleſtis, vel caduca, vt elementalis. Deniq; in cœlo quidem oppoſiti inter ſe motus, & diuerſæ virtutes. Sub cœlo autem repugnãtes inter ſe qualitates Summatim verò horum omnium diſcrepantia per antiquũ illud bellũ ſignificatur, & vbiq; ſuperiora præſtantioraq; per Athenienſes, alia per occidẽtales ſignificantur. Eiuſmodi verò allegoria diſputationi Timæi non mediocriter conuenit. Confirmatur etiã per ea quæ in Critiam cõmentamur.

Caſus phaethontis. Diluuia, Incendia. Mineruę deſcriptio. Cap. 5.

HIc iterum te admoneo vt memineris nouem annorũ milia ab Eudoxo milia menſium cõputari. Item Phaethontem Solis filium fulminatum exuſſiſſe terram, ſignificare apud quoſdam vaſtam cometam natura ſolarem tandem diſſolutam intollerabiles æſtus concitauiſſe. Fortè etiam incendia quæ narrat Moyſes miſſa diuinitus. Vbi verò ad diluuia peruenis, memento ignem quidem omnium efficaciſſimum eſſe, aquam verò efficaciorem eſſe terra, & patibilem minus aere. Item ignem diuidere potẽter atq; penetrare, aquam vndiq; valde percutere. Ideo per duo hæc elementa vaſtiores calamitates accidere. Adde & finalem cauſam, quia videlicet per exitium factum ab his duobus, ſequitur maius bonum, id eſt, fœcundior regeneratio quam per aeris peſtes terręq; hiatus. Ideo prouidentiam ad ampliſſimum exitium his duobus pręcipue vti. Cui ſic totę cœleſtes inde rectè obtemperant, vt quibus temporum interuallis exitiũ imo reformationem fore Deus inſtituit, iiſdem planetæ omnes ad aſtra vel ignea, vel aquea ſtellis quoque fixis ad idem conducentibus rite cõcurrant. Memineris præterea Neptunũ quidem prouidentiam naturalem, Palladem verò prouidentiam intellectualem ſignificare, atq; hanc ipſam Palladem à Platonicis diſcribi, diuinitatem ſapienter ſimul atq; potenter tum cœleſtia exornãtem, tum quæ ſub cœlo ſunt ędificantem, inter aſtra Arieti præcipue præſidentem, & ęquinoctialis circuli ducem, vbi potiſſimum vigere potãt motricem vniuerſi virtutẽ. Mandabis memoriæ autem epigrãma, quod Proculus in Aegyptiorum hiſtorijs legit Mineruę tẽplum inſcriptum, Ego ſum quę ſunt, quę erunt, & quę fuerunt. Velum meum reuelauit nemo. Quem ego fructum peperi ſol eſt natus.

Præcepta de votis & precibus electiſſima. Cap. 6.

VBi verò Plato ad Deum peruenit ſuppliciter adorandũ: audi Porphyrium diuinas ſupplicationes ita probãtem. Cum Deus nobis prouideat, ac res noſtræ poſſint aliter ſe habere, certè pro rerum noſtrarum vſu vtiliter adoramus, videlicet ſi boni ſimus. ſic enim vtpotè ſimiles facti Deo propius cõiungemur. In qua quidem coniunctione adorationis vis tota conſiſtit. Nempè cum dei filij ſimus; ſed ab eo quaſi in exilio & carcere ſegregati; ſuppliciter adorare docet, quo hinc liberati reuertamur ad patrem. Alioquin ſimiles eorum erimus, qui parentum patrocinio ſunt orbati. Profectò cum vniuerſi partes ſimus, vniuerſo proculdubiò indigemus. Ipſa enim ad totum conuerſio partibus ſalutem præſtat. Siue igitur virtutem ſectaris, adorandus eſt tibi qui totam virtutem continet. Ipſum nanque amare bonum, cauſa erit, & tibi eius quod tibi expedit boni. Siue corporeum

optas bonum, extat in vniuerſo virtus omnia continens corpora. Inde igitur prouenire neceſſe eſt partibus quibuſcunque ſalutem. Compertum verò habemus excellentiſſimos quoſq; apud omnes gentes ſapientia viros diuinis potiſſimum votis incubuiſſe, præcipue Indorum Brachmanas, Perſarum magos, Græcorum theologos. Chaldeos autem, & aliud quiddam adoraſſe. Ipſam enim ſuperorum virtutem appellantes Deum, vno hoc nomine venerati ſunt. Hæc Porphyrius. Poſt hunc diſcipulum eius diuinum Iamblicum audiamus, hac in re in primis à Proculo comprobatum. Omnia ea Deo ita ſunt, vt nuſquam vel minima quæq; deſerantur à Deo. Vbique enim diuina viget vnitas; per quam res quæq; cõſiſtunt: ac perpetuò quodam intimoq; circulo ad Deum ipſum à quo & in quo ſunt mirabiliter reuoluuntur. alioquin in nihilum repente proruerent. Ab vnitate diuina omnia prodeunti prodeuntiaq; vnitatem quandam ipſis impreſſam retinẽt diuinæ vnitatis imaginem; qua reuocantur in illam, & reuocata perficiuntur. Hæc ipſa animas rapit ad vota, quibus vnio cum Deo nobis penitus impleatur. Quòd ſi natura ea Deo manans quaſdam rebus quibuſdam conuenientes cum ſuperis proprietates inſeruit, per quas quodammodo ad ſuperos ſeſe vertant, ceu ad ſolem ſolaria, ad lunam verò lunaria: multò magis animarũ pater rapientes ad ſe vires eis impreſſit. Quæ quidem in primis in diuina quadam vnitate intellectu ſuperiore, necnon in ipſa intellectuali reflexione ſitæ videntur. Ipſam verò noſtrã in Deum reſtitutionem adoratio ſupplex hinc orta abſolutè conſummat; diuinam in nos beneficentiam naturali trahens congruitate, copulans adoratores cum adorato, coaptans ſuperorum intelligentiæ vouentium preces; mouens voluntatem eorum qui bona in ſe omnia cõplectuntur, ad bona nobis ad votum impartienda, diuinæ perſuaſionis effectrix, noſtra omnia in ſuperorum ſtabiliens firmitate. Ad voti verò profectionem quinque præcipua pertinent. Primũ quidem eſt notio quædam eius quod adorandum eſt, & qua ratione colendum. Secundũ verò aſſimulatio quædam vitæ noſtræ ad diuinam vitam, puritate, caſtitate, ſanctimonia, diſciplina, ordine proficiſcens, diuinamq; captans beneuolentiam, & animas diuinæ largitioni ſubijciens. Tertiũ eſt contactus aliquis; per quem eſſentiam diuinam ferme iam attingimus, & in ipſam ſummitate quadam animæ vergimus. Quartum ingreſſio quædam in luminis diuini veſtibulum. Quintum denique vnio, vnitatem animæ propriam diuini vnitati inſinuans penitus & cõnectens; vnamq; iam actionem eandem animæ deiq; conflans; adeò vt nec vltra noſtri iuris, ſed dei ſimus, ſplendore obiuti & circunfuſi diuino. Huius autem adorationis quæ abſque intermiſſione agenda eſt, ſupremus eſt finis, vt videlicet conuerſionem animæ cum ipſa permanſione coniungat, & quicquid à diuina vnitate proceſſit, rurſus idem firmiter reſtituat vnitati, lumenq; noſtrum ſuperno lumine circundat. Sola igitur adoratio rectè aias beatę reddit patriæ. Sola ſanctimonia eſt plena virtus. Solus vir bonus, vt Plato ſcribit in legibus Deũ decenter feliciterq; precatur. Sola cum ſuperis conſuetudo beatos facit. Ab hac flagitioſi omnino ſunt alieni, & tanquã profani à votis & ſacrificijs ſegregandi. Puri verò decenter ad ſupplicandũ accedunt, ducentes videlicet ſecum tres præcipuè comites, fidem, veritatem, & charitatem. quibus ſtipati ſpem bonorum concipiant firmam, atque extra cætera ſeque ipſos poſiti diuinæ ſeipſos luci prorſus immergant. Fruſtra enim Deum quæritat, qui non adhibet ſe ſolum ſoli, immobilemque ſtabili, & ſimplicem ſimpliciſſimo. Quemadmodum enim non poſſumus enti per non ens coniungi: ſic neque vnitati per multitudinem & ſtabilitati per motum, & ſimplicitati per mixtionem, ſed relabimur potius in oppoſitum. Hæc Iamblicus atque Proculus, His addit magnus Theodorus, Siquis naturas rerum diligẽtius explorauerit, inuenturum non animas tantum atq; mentes, ſed quodammodo omnia eaccpi o primo adorare atque vouere.

Mundum habere ſupra ſe tres cauſas, ac dependere à cauſa incorporea. Cap. 7.

POſt hæc autem actis precibus Timæus, quia mundum exiſtimat eſſe factum, ideoq; ab alio factum, triplicem eius cãm perſcrutatur. primo quidem efficientem, id eſt diuinam mentem, ſecundo exemplarem, id eſt idearum ſeriem diuina mente conceptam, tertio finalem id eſt, bonum. Mundum verò eſſe ab alio ex eo indicat, quòd etſi pro natura corporea perfectiſſimus eſt, tamen pro abſoluta natura non eſt omnino perfectus, cum propter materiam patiatur informia vel deformia, propter dimẽſionem ſubeat virtutis defectum diuiſionemq; expectet, ſi diuiſor acceſſerit, propter compoſitionem diſſolutioni ſit obnoxius, ob partium repugnantiam machinetur malum, ob motum indigentiam præ ſe ferat, & priuationem patiatur admixtam, denique ob ipſum ea diuerſa coagmentum vno quodam ſuperiore indigeat connectente, qui perfectiſſime ſit, quoniam ex ſeipſo ſit, quemadmodum mundus quia non eſt perfectiſſime, cognoſcitur ex ſeipſo non eſſe. Omnino autem omnia rerum compoſitarum genera reducuntur ad aliquid quod in eo genere non eſt compoſitum, ſicut dimenſiones ad ſignum, quod ex dimenſionibus non componitur, numeri ad vnitatem, quæ non fit ex numeris, elementa ad id quod ex elementis non miſcetur, ergo & entium vniuerſus ordo ad ens, quod non conſtat ex entibus. Id autem erit ſubſtantia accidentibus nullis admixta. Igitur neque quanta erit, neque qualis, ſed tota impartibiliſq; ſubſtantia. Neque ex eo quòd vnicum & ſimpliciſſimum erit ſolum, minus habebit, quàm quæ præter ſubſtantiam ſubeunt accidentia. Quæ enim in ſequentibus accidentia ſunt, in ſupremo debent eſſe ſubſtantia, & illa quidem optima. Quo vero plura addideris optimo, eo coges longius ab ipſa optimitate diſcedere. Siquidem ex admixtione noua illic reſultat qualitas, atque degenerans. Non ſolum ergo hic mundus, quia omnino compoſitus eſt, ſed etiam ſi quis eſt ſuperior, & tamen aliquo pacto compoſitus, à ſuperiori ſimplicitate dependet. Quæ etiam ſuper æternitatem extat. à qua & in diuinis mentibus integra fit æternitas, & in animalibus rationalibus æternitas mixta tempori, & in mundi ſphæris ſempiternitas temporalis In his autem quæ ſphęrarum motu virtuteq́ue fiunt, quædam portio temporis. Quæ igitur ſuper animam cogitantur, ſemper quidem ſunt, & nunquam fiunt. Ipſa vero & eſt & fit ſemper. Mundus eſt quidem nunquam ſed fit ſemper. Quę in mundo gignuntur, ſunt quoque nunquam ſed aliquando fiunt. Fieri quidem dicimus tempore tranſigi. Quoniam vero perpetuo motu temporeq; peragitur mundus, idem ſemper fieri iudicatur. Quatenus vero fit nondum eſt. itaque dicitur eſſe nunquam. perinde ac ſi in torrente iugiter fiat reſtituaturq́ue imago montis, ſemper quidem in ipſo fieri ducta, nunquam in eſſe conſiſtens. Id vero inter animam & mundum differre Platonici putant, quod cœlum non modo per actionem, ſed etiam per eſſentiam continue fiat. Anima vero per actionem, quidem fiat, per eſſentiam vero ſit potius à Deo, quàm fiat à Deo, & quoniam eſſentia impartibilis eſt habeat vim quandam ſuiipſius quodammodo productricem, per quam edat in ſeipſa vitam propriam atque motum, Cœlum vero vndique pendeat aliunde. Summatim quemadmodũ ab eodem ſcopulo, inter ſtagnum torrentemq́ue ſito, aſſidue in ſtagno quidem eſt, in torrente vero fit imago, & euaneſcens iugiter recreatur, ſic à Deo ſemper pendet vtrunque, ſed aliter atque aliter. Nã ab ipſo anima quidem ſemper eſt mundus vero fit ſemper. Sed ab alio principio rurſus exordiamur.

Ipſum bonum eſt omnium cauſa magis quàm ſequentes cauſæ, nec vllam habet cum cæteris proportionem Cap. 8.

VNiuerſum hoc à ſummo Deo habere omnia, & actionem & virtutem, pariter & eſſentiam Platonici omnes abſque controuerſia confitentur. Id enim à platone ex omnibus eius libris accipiunt. Audiunt & idem in epiſtola confirmantem. Vbi profectò ingenti cum myſterio tertios effectus in cauſam tertiam, ſecundos retulit in ſecundam, cunctos vero in vnam omnium cauſam. Neque dixit primos effectus in primam cauſam reducendos, ne pronunciando duntaxat primos ſuſpicaremur eos ſolos à Deo pendere, ne ue Deum nominando cauſam primam, ſuſpicaremur ipſum & cum cæteris cauſis in quodam genere conuenire, & cum effectibus in quadam dominationis proprietate congruere. Itaque cuncta ab ipſo procedere ſimul oſtendit, & ipſum interea ab omni procedentium communione eſſe penitus abſolutum, Idq́ue ob abſolutam ſimplicitatem nominat ipſum vnum, ob exuberantem vero beneficentiam per quam & tanquam principium producendo efficit omnia, & tanquam finis eadem perficit reducendo, nominat ipſum bonum. Putat autem quęcunque fiunt magis ab ipſo, quam a cæteris cauſis dependere. Siquidem ipſum in quouis opere & prius agit, & diutius, & vehementius quam reliquæ cauſæ: & reliquæ quicquid ſunt, eo faciente ſunt, & quicquid agunt, eo ducente agunt. Vt autem oſtenderet ſingula ab ipſo magis quam ab alijs cauſis emanare, ter replicauit ipſum omnium eſſe principium. Inquit enim Circa omnium regem omnia. Item eius gratia omnia. Rurſus ipſe omnium cauſa, vt intelligeremus & cuncta maxime inde oriri. & Deum eſſe cunctorum effectorem & exemplar & finem. Proinde vnum ipſum, atque bonum eſſe ſuper eſſentiam omnem & intellectum, atque eſſe cauſam vtriuſque in ſexto Reipub. atque in Parmenide & Sophiſta euidenter oſtendit. Conſtat autem idem eſſe vnum atque bonum, ne ſi diuerſa ſint, duo cogantur eſſe principia ſumma. Principium profectò & ſimpliciſſimum eſſe debet & optimum. Nihil autem vel vnitate ſimplicius, vel melius bonitate. Neque etiam vnitas melior bonitate neque bonitas vnitate ſimplicior. Vnum ergo ſunt ambo ſummuſq́ue Deus. Idq́ue totum ſuper eſſentiam eſſe atque mentem ſatis in Theologia & alibi confirmauimus.

De dependentia materiæ ab ipſo bono: & de actione mentis & animæ in materiam, & de mundo intelligibili. Cap. 9.

AB hoc vtique vno bono, ſuper omnem eſſentiam eminente Plato in Parmenide & Sophiſta omnes entium deducit gradus; tum eorum quæ vere ſunt.i. formarum ſeparatarum, tum eorum quæ non vere ſunt.i.formarum materiæ inhærentiũ, tum infimum materiæ gradum. Quæ vſque adeo non vere eſt, vt proximus ei ſit, quod fugitur iam verè non eſſe. Hanc vtiq; materiam in Parmenide ab ipſo bono in vltimo rerum gradu deductam accipit in Timæo quaſi iam genitam, & architecto mundi ad effectum mundani operis ſubditam. Sed nunquid Deus mundi autor idem & materiæ eſt effector? Reſpondebit hic Ammonij & Origenis ſchola, eundem eſſe. Et in Parmenide quidem tractari, quẽadmodum materia eſſe, à Deo accipit: in Timæo vero, qua ratione ab eodem accipit bene eſſe prius autem quodammodo eſſe quàm bene eſſe excogitari. Reſpondebit aliter communis Platonicorum ſchola; non eundem eſſe Deum, qui materiam facit, & qui format proxime. Imò materiã à ſummo quidem bono eſſe ab intellectu vero formari; ab anima poſtremo moueri. Imò vero omnia hæc à primo, ſed eſſe à primo tantum. Formari à primo per intellectum: moueri, & mouendo formari mobiliter, à primo per intellectum ſimul & animam. Perinde ac ſi fingamus figulum quendam, qui manu propria lutum faciat, factum per rotam formet, formando ligneo quodam diſtinguat pectine atq; ſignet: Nemo vtiq; dixerit vas à pectine atq; rota magis fieri quam à figulo, quamuis à figulo per rotam fiat & pectinem. Vniuerſum hoc ſimiliter ab ipſo bono iudicant per intellectum quendam diuinum animãq; vniuerſi procedere. Merito ab ipſo mundũ proxime fieri maximè vnum, ab ipſo bono maxime bonum. At quoniam viſibilis hic mundus ob multiplicem partium diſtantiam, qualitatum repugnantiam, effectuũ diuerſitatem, materialium deformitatem, neque maximè vnus eſt, neq; maximè bonus, ideo ante hunc exiſtimant ab ipſa vnitate bonitateq; diuina mundum alterum proxime emanare, & prout natura patitur quam ſimillimum, non viſibilem quidem, ſed intelligibilem, intellectualemq; exemplaria omnium quæ in hoc gignuntur habentem. Quem quidem diuinum intellectum nominant. non ipſum bonum, ſed optimum, boni filium. Quem ſi vnius cum primo ſubſtantiæ eſſe intelligamus, Platonem Chriſtianæ theologiæ magis conciliabimus. Sed cæteri Platonis interpretes reclamabunt.

Sol, Lux, Lumen, Splendor, Calor, generatio, ſimiliter, vnitas, bonitas, intellectus, anima, natura, corpus mundi, imago mundorum ſuperiorum. Cap. 10.

MAneat ergo Chriſtiana & Moſaica veritas. Ac interim, ſi pluribus placet interpretum, forſan fuerit hæc vel Platonis opinio. vel Pythagoræ, Intelligibilem mundum inter viſibilem atq; ipſum bonum eſſe medium: imaginem quidem boni, exemplar vero corporei mundi, ita e bono pendentem, ſicut lumen extra ſolem à luce intra ſolem. Præterea producentẽ ex ſe proxime mundi animam, ſicut & lumen fundit ex ſe ſplendorem, perq; animam ſingula quotidie generantem, ſicut ſplendor per calorem corporea gignit. Quemadmodum igitur ſex hi gradus ordine diſponuntur. Primo quidem ipſa ſolis ſubſtantia, Deinde lux ſubſtantialis & intima: Tertio lumen inde manans. Quarto ſplendor reſultans ex lumine. Quinto calor ſplendore ſuccenſus, Sexto generatio caloris flagrantia coaleſcens, ita ſex alij digeruntur. Primo quidem vnitas deinde bonitas, neq; tamen re ipſa duo hæc, ſed ratione quodammodo diſtinguantur. eadem namque diuinitas, & quia omnia ſuperemineat, vnitas, & quia per omnia curſus exuberat, bonitas appellatur. Hanc vtiq; exuberandi virtutem Plato in ſexto de Republ. ideam appellat boni. In epiſtolis vero bonorum, boni quidem, id eſt ſuiipſius, bonorum quoq; quæ ab ipſo proficiſcuntur. Tertio in gradu ponatur diuina quædam mens quaſi lumen de luce manens, multiformesq; vt ita loquar, ideas in ſe concipiens duplici quodam ſupernæ lucis ideæque vnius diuinæ fomento; non aliter quàm in lumine multi iam radij ex vno lucis radio deriuantur. Non ſolum verò in hac mente rerum comprehenduntur ideæ quaſi fonte, ſed & ad hanc multi mentium reducuntur exercitus quaſi ducem, ab eadẽ videlicet diuina luce à qua & ipſa æque profilientes. Totum vero id genus mundus ſuperior nominatur: ſed quantum ad mentes ſpectat ſequentes, intellectualis mundus, quantum vero ad ducem intelligibilis. Sed ipſa quoque mens dux mentium, partim quidẽ intellectus, partim intelligibile nominatur. Intellectus quidem qua rationibus rerũ diſcernendis incumbit. Intelligibile vero qua rationes eiuſmodi in ſuis continentur ideis. Idea denique boni non modo ſuper intellectum, ſed etiam ſuper intelligibile regnat. Poſt archetypum hunc mundum quarto gradu ſequatur corporei mundi anima, Mundus iam rationalis ex intellectuali mundo progenitus, quaſi ſplendor ex lumine. Et ſicut ſplendor iam motui permiſcetur, ſic anima immobilium idearum rationes mobili quodã pacto attingit atq; percurrit. Quintus huic ſuccedat gradus, ipſa videlicet natura rerum, mundus iam ſeminarius, ex rationali animę mundo, quaſi calor ſplẽdore reſultans. Sexto tandẽ gradu mũdus hic corporeus collocetur, ex ſeminario ita proxime ductus, ſicut rerum generatio ex calore. At ſi cæteris omiſſis aptius comparare volueris, cogitabis in architecto quodã ſapientiſſimo vim primo bonitatemq; naturalem. Deinde geometricũ contemplatoremq; intellectum, cões rationes menſurarum habentem. Tertio rationem, vt ita dicã, practicam iam per rationes ipſas de artificio conſultantem. Quarto imaginationem figurat iam & modus cõducentes operi fingentem. Quinto affectum. Sexto mouẽdi virtutem. In eiuſmodi vero comparationibus videbis effectus multo magis ab antecedentibus fieri quam ſequentibus.

Singuli ordines ad ſingula capita reducuntur, vniuerſus ordo ad vniuerſale caput, à quo omnia componuntur ex actu & potentia. Cap. 11.

NEque vero latere nos debet propria rerum genera ad capita propria, vniuerſum genus ad vniuerſum caput oportere referri. Cuncta enim mundi corpora ad corpus vnum. Naturæ omnes ad vnam quoq; naturam, Animæ ad animam. Mentes ad mẽtem, ad bonum denique bona. & quia bona, & ideo cuncta. Sic vtique omnia conuerſione quadam naturali bonum appetũt tanquam finem, quoniam ab ipſo bono, cõi quadam proceſſione tanquam principio prouenerunt, atq; adeo cuncta ipſum appetunt, vt materia infima appetat appetitu non infimo. Perpetuo ſiquidem in omnibus generandis ad ipſam boni vergit ſimilitudinem, vt appareat hanc à bono pendere. A bono inquam potius, quàm à mente. Quippe cum mentis actio quæ per formas fit ideales, terminetur ad formas. Actio vero boni, vt potè ampliſſima, vltra formas deſcendat etiam in materiam, efficiatque boni omnis auidam, & capacem, Sed quam nunc voco materiam. Plato in Philebo latiori nomine infinitudinem nuncupat, dicens ipſum bonum proxime infinitudinem ac terminum peperiſſe, ſtatimq; inuicem miſcuiſſe, atq; ex hac mixtione cuncta compoſuiſſe, id eſt ex potentia quadam formabili & accedente forma. Potentiam.n. formabilem quaſi ex ſe nondum diffinitam nec perfectam vocat infinitudinem. Formam vero huic adhibitam nominat terminũ, quod videlicet indefinitam potentiam definiat & in ſpecie iã optata perficiat. Ex his ergo duobus & intelligibilem mundum proxime a Deo volunt eſſe conflatum, & ſenſibilem deinde ab intelligibili ex eiſdem vel ſimilibus conſtitutum. Ita vt intellectus ille proximus mundi viſibilis architectus, materiam acceperit ab ipſo bono quodammodo ſpiritalem, ſed iamiam ſub ſe in dimenſionẽ molis degenerantem informemque & vacuam, ac ſi forſan ex ſe moueatur abſq; ordine mutaturam, ſed per idearum ordinem ab eodem bono ſuſceptum, formauerit eam, redegeritq; in ordinem antequam extra ordinem vagaretur. Præſertim cum animã ipſi rationalẽ in primis infuderit, motionis ordinatiſſimæ dominã. Nõ ſolũ vero materiã per ſe informẽ fore, ſed animã quoq; fore in formẽ, inquit niſi Deus vtrunq; formet. Quod vero eſt in materia corporali ſpecies, id tũ eſt intelligentiaq; in anima qua ſi caruerit, materiam inordinate mouebit. Quo aũt id exprimeret, materiam conſiderauit in formam & animam rationalem, viditque motum inde ſine ordine prouenturum.

Materiam non fuiſſe inordinatam ante mundum tempore. ſed quadam ordinis ratione. Cap. 12.

EX his omnibus colligere poſſumus materiã non eſſe æqualem mundi fabro, non eſſe ante mundum vllo temporis interuallo, licet origine quadam & ordine; non iactari inordinatè ante ordinem, ſed erraturam fuiſſe procul ab ordine, quantũ in ſe eſt, niſi ſtatim deſuper ordinata fuiſſet. At ne quis hunc loquendi modum improbet in Platone fingente materiã ante mundum inordinate iactatam, audiat & Moyſen ante mundi diſtinctionem dicentem terram fuiſſe inanem & incompoſitam, & ſuper faciem abyſſi tenebras extitiſſe. Mitto in præſentia poeticum chaos. Adducere iuuat in medium Philonem Iudæum ſimilibus verbis Moyſis Geneſim exponentem. Si quis cauſam quare vniuerſum hoc creatum ſit velit exquirere, non errabit meo iudicio ſi id exiſtimabit quod quidam ex veteribus protulit, bonum eſſe creatorem ipſum, & genitorem, & autorem vniuerſi, & bonitatis ſuæ gratia nulli ſubſtantiæ inuidiſſe, quæ ſua natura nihil boni haberet, & tamẽ fieri omnia poſſet. Erat enim ſua ipſius natura inordinata, informis, inanimata, omnino varia, incongrua, inconcinna, inconſtans, apta quæ in contrarium mutaretur, & optimarum rerum rationem ſuſciperet, formæ videlicet, animationis ſimilitu

dinis, congruitatis, concinnitatis, omnium denique rerum ideæ melioris. Item in ſecundo eiuſdem libri volumine, Cum, inquit, creator ſubſtantiam inordinatam & natura ſua confuſam in ordinem ex inordinatione, & in diſcretionem ex confuſione traductam formare cœpiſſet, terram atque aquam medio loco firmauit. Hæc Philo. Proinde ſi gradus rerum ſex in ſuperioribus adductos conſideraueris, perſpicies fortè quàm ſimilis ſit Plato Moyſi, ſex diebus mundi Geneſim abſoluenti, quàm ſimilis & Pythagoras, probans ſenarium numerũ Geneſi nuptijsq; prorſus accõmodari. vnde & Gamon appellat; propterea q̃ partes ſuæ inuicem poſitæ ipſum gignant ſimilemq; reddant genitum genitori.

Duplex opinio de origine mundi. Cap. 13.

SI quis interroget nunquid apud Platonem mundus fuerit ſempiternus; Reſpondeo equidem interpretibus Seuero & Attico, & Plutarcho, alijsq; vt Proculus narrat multis, nõ fuiſſe ſemper. Sed interpretantibus Crãtore, Plotino, Porphyrio Iamblico, Procul. & plerisq; alijs, ſemper quidem fuiſſe. & fuiſſe ſemper a Deo, imo fluxiſſe. Deũ n. ſemper eſſe aiunt. Mundũ vero fieri ſemper & fluere. Ac ſi initio temporis, carentem conſideraueris, ingenitum dici mundum, ſin autem perpetuum à Deo eius effluxum, aſſiduè genitum, neq; minus ex Deo penderet, ſi dependeret pẽdeatq; ſemper, q̃ ſi aliquando cœperit depẽdere. vel deſinat. Quemadmodũ lumen nõ minus à ſole ducit originẽ, neq; minus, ſeruit ſoli, ſi ſemper, quam ſi aliquãdo profluxerit, effluatq; à ſole.

Triplex coniectura Platonicæ opinionis de mundo, & quæ ſit certitudo ſententiæ Platonicæ de mundo. Cap. 14.

CAeterũ in rebus Platonicis, vel coniectura incedimus, vel ſciẽtia. Quantũ ad coniecturã ſpectat, ita & ipſe loquitur, & ſui diſputant, vt opinionẽ eius de origine mundi in tria capita, colligere liceat. Aut enim putant materiam aliquando ex nihilo à Deo creatam, ſimulq; formatam tempore. Quamuis in hoc opere quod componitur ex materia, ſecundum quendam productionis ordinẽ materia ipſa prius cogitetur fieri q̃ formari, & eſſe materiã prius quã eſſe formatã, atq; ante opus ex materia factum materia quæri ſoleat ex qua fuerat opus conficiendũ. Aut Deũ materiã non aliquando nouam peperiſſe, ſed ab æterno, ſimiliterq; ornaſſe, quãuis inornata prius quàm ornata fingatur. ſiquidem natura ſua caret ordine, quẽ expectat ab alio. cũq; res quælibet prius cogitetur ſ̃ id quod eſt, quàm ſecundum id quod accipit merito ſeorſum ab ordine poteſt ipſa in ſe ordinis expers excogitari. Aut vt dixi, materiam ſemper à Deo fuiſſe, atq; continue, ſed non continue ordinatam, imò per temporum interualla, ita vt Dei ſit ſtabiliter ordinare, materiæ vero ordinari mobiliter, accipiatq; temporalẽ ordinis ſui temperationem nõ aliter quàm à fabro accipit horologium: peractisq; pro natura ſua certis temporum interuallis amittat ordinem paulatim ac denique totum redeatq; in Chaos, ſed Deus ſubito extremam confuſionem minime tolerans in priorem diſpoſitionem vnico nutu re temperet, idque fiat infinitè viciſſim, nunquam mutato Deo, infinitè reformata materia. Hactenus humana in Platonicis præceſſerit coniectura, Quantum verò habemus ſcientia, affirmamus Platonẽ noſtrum affirmaſſe Mundum non ex ſe exiſtere, ſed ex cauſa, non ex cauſa fortuita, ſed ex certa; nõ ea naturali duntaxat cauſa, ſed intellectuali, nõ ex intellectu per modũ naturæ determinato ſed potius voluntario, non voluntate ex naturali quodã inſtinctu cõpulſa ſed libera. Nihil enim magis liberum quam quod per ſe eſt, & per ſe agit omnino, neque tamen contingente aliqua voluntate. Nihil n. contingens, vbi idem eſt voluntas atq; neceſſitas. Nihil iterum violẽtum, vbi idem eſt viciſſim neceſſitas & voluntas. Vt aũt id aperiret, nõ minus replicauit, in fabricando mundo voluntatis diuinæ quàm intelligentiæ nomẽ. Atq; addidit ipſam voluntatem boni eſſe ſummam cauſam, & certiſſimam cauſarum. Quam ex eo oſtendit liberam eſſe, quod ſæpe ait Deum architecti more conſultaſſe, atq; deliberaſſe de opere conſtruendo. quibus in verbis non ambigentem intelligi Deum vult, ſed libere eligentem. Proinde mundanum opus non ſemel tantum proceſſiſſe inquit à Deo, ſed procedere ſeruariq; aſſiduè. Quinetiam ſuprema mundi numina vna cùm mundo ex ſe ipſis diſſolubilia fore, niſi diuina voluntate regantur. Satis ergo fuerit, & id quidem quàm maximum, talia de affirmante philoſopho affirmaſſe. his enim conceſſis facile poteris Deum dicere quando prouidente & libera efficit voluntate, mundum abſq; nouitate ſui nouũ compoſuiſſe. Ac ſi audieris non aliquando nouum, ſed ab æuo potius edidiſſe, poteris maieſtatẽ ſimul ſuã ſeruare Deo, cuius voluntate, & hac quidem libera, mundus nõ minus eget & pẽdet, ſi eget pẽdetq; ſemper q̃ ſi quandoq; proceſſerit. Quoniã vero Plato ſæpe ait, eatenus de diuinis aſſeuerãdũ, quatenus diuinis oraculis cõprobetur, & nos ſacris literis potius quã cõiecturis noſtris aſſẽtire debemus

Mundus boni gratia procreatus ad diuinæ rationis verbiq; diuini ſimilitudinem. Cap. 15.

MVndum ergo fecit voluntate. i. bonitate ſua, tam voluntarie quàm naturaliter ob immenſam fœcunditatem exuberante. quæ primum quidem ſeipſa gaudet, ob idque deinde ſua hac delectatur imagine, ita tamen, vt non in hac imagine, ſed in ipſo exemplari, atque principio delectationis huius conſtituat finem. Quoniam igitur bonitate fecit mundum, idcircò boni gratia fecit ipſum. non. n vt eſſet, viueret, intelligeret ſimpliciter, procreauit. ſed vt bene eſſet, viueretq; & bonum intelligeret atq; compararet, Id illi Moſaico valde cõſonat. Vidit Deus hoc & illud eſſe bonum, & cuncta valde bona. Et quia pulchritudo ſplendor eſt bonitatis, ideo ſubdit ab optimo Deo mundum eſſe pulcherrimum procreatum, temporalem quidem, ſed ad ęterni exemplaris imaginem. Dicet & ſępe, quot ſpecies ſunt in archetypo. i. principali mundo, id eſt intelligibiles atque imitabiles, totidem rerum formas in hoc mundo diſpoſuiſſe, atque ita ſibi ſimilẽ effeciſſe: vtpote qui intelligat ideas rerum non inter nubes, vt maledici quidam calumniantur, ſed in mundani architecti mente conſiſtere. Vbi vero ait in ipſa vita ideas eſſe, vaticinari videtur euangelicum, illud. Quod factum eſt in ipſo vita erat. Et vbi ait repetitque ſæpe mundum diuina prouidentia conſtitutum, totam confirmat religionem. Quod quidem cum obſeruaſſet, Theophraſtus tanquam in philoſopho mirum, ait Plato ſolus, vel certe maxime omnium, à diuina prouidentia rerum cauſas aſſignauit. Sed, ò Theophraſte, quacunque id mente de Platone dicas, proculdubio confiteberis Platonem ſolum vel omnium maximè prouidentem eſſe atque diuinum.

Cur mundus ſit vnus, & ſphæricus, & moueatur in ſphæram. Cap. 16

OStendit vero deinceps diuinum ipſum mundi exemplar, quod euãgeliſta, ſed diuiniore ſenſu diuinum appellat verbum, eſſe vnicum, quia quod contineat omnia, nihil relinquat extra ſeipſum, ideoq; ſit neceſſario vnicum. Sed de hoc ipſo in Theologia diffuſius. Cum autem mundus hic in cæteris quoad fieri potuit, mundum intellectumque diuinum referat, adeo vt qui formas in hac materia conſpicit, quaſi diuinum vultum contueatur in ſpeculo, certe in ipſa etiam vnitate omnium effectrice atque ſeruatrice repreſentat illum, vt architecti vnius vnum ſit opus. Vnus igitur dei vnius eſt mundus. Profecto ſi poſſet architectus humanus dominari materiæ, poſtquam plura ædificia effecſſet, quorum quodlibet in ſe ſit vnum, cuncta vno quodam tandem circumuallaret: Deus autem poteſt omnino, cum ſit materię dominus. Neq; ſomniare licet mundos plures quaſi pilas, alios extra alios. Sic enim diuinum opus diſſipatum foret, atq; inter mundos ſpatia vacua forent. Probabilius exiſtimabis, ſi quot orbes fingis per vacuum ſparſos, tot excogites ſphæras potius intra ſphæras, vt quælibet ſphæra ſit mundus in mundo, vniuerſumque opus vnum ſit, atq; inuicem ordinatum, nihilq; vel vacuum vel ordinis vnionisq; expers ſeperiatur. Si aũt figura mundi ſphęrica. ſic enim eſt maxime vniformis capax, indiſſipabilis, agilis, atque ita nec aliter poteſt moles in mole, & ſine vacuo collocari & ſine offenſione moueri, id eſt, ſi non quadrata quadratis, aut circulis, ſed orbes orbibus inſerantur. Denique pręcipua mundanæ huius ſphære cauſa eſt, quod & orbicularis eſt diuini mũdi natura, quæ in ſeipſam intelligẽdo & amando reflectitur. Motionis verò ſphæricæ ratio eſt tũ figura ipſa quæ motũ recipit, tum mundanę ipſius aię quæ mouet intima per intellectuales ſpecies reuolutio.

Cur mundus diuidatur, vel in quinque, vel in ſex plagas: & quomodo ei conueniat ſeptenarius, et numerus circularis, & quomodo diſtribuatur ad intelligibilis mundi ſimilitudinem. Cap. 17.

DVamobrẽ mundanæ diuiſioni non iniuria accõmodãtur numeri, in quibus radices primæ ſunt circularium numerorũ. Quinarius videlicet ex imparibus, ex paribus verò ſenarius. Dicimus autem numerum vigintiquinque ex quinario in circuli morẽ multiplicari, quoniã ab eodem quodãmodo redeatur in idem, dum quinquies quinque computantur vigintiquinq; Item ſimili circulo numerum centum vigintiquinq;. Quinquies enim viginti quinq; tot conficiunt. Eadẽ eſt ad triginta ſex, itẽq; ad ducentos ſexdecim, circularis ſenarij ratio, Sexies enim ſex implet ſex atq; triginta. Item ſexies triginta ſex ducentos implet & ſexdecim. Et ſi ſuperiore numeros ratione ortus ſint alios quadratos, alios oblongos nominant, tamen ratione caſus atq; finis nũcupãt circulares. Itaq; per quinarium & ſenarium radices primas circularium numerorum, mundi corpus circulare diuidimus. Primo quidẽ in partes quinq;. ſ. ignem cœleſtem, ignem æthereũ ſub

luna

lunam, aerem, aquã, terram. Quę quidem diuiſio in Epimonide cõprobatur. Deinde diſtribuimus per ſenarium; vbi cœleſtem ignẽ in non erraticum diuidimus et erraticum. Quę partitio a Platone frequentius vſurpatur. Verum ſenſibilis mundi diſtributionem ab ipſa exemplaris ſui diſtributione cõmodius hunc in modũ more Platonico deducemus. Excogitat quidem Deus in mundo penes ipſum intelligibili alteram quidem vim formabilem, alterã formatricem. Illam, vt dixi, infinitudinem, hanc terminum Pythagorici & Platonici nominant. Excogitat & mutuam harum virium mixtionem; intelligitq; tertiam quandam ex hac mixtione formam protinus coaleſcere. Sed & hanc ipſam formam quaſi triplicem animaduertit, habere enim nonnihil infinitudinis, non nihil & termini, nonnihil & proprij. Quo fit, vt poſt binarium numerum, infinitatis ſcilicet atque termini, ternarius e veſtigio ſurgat, addita his tertia forma. Surgat quoque quinarius, eiuſmodi forma tripliciter diſtributa. Senarius deniq; naſcitur, vbi mundi illius munus ad inferiora producenda porrigitur. Naſcitur & ſeptenarius, vbi mundus ille velut imago refertur ad patrem. In quo quidem gradu ſeptimo quaſi die ſeptimo conquieſcat. Si vero reddideris ſingula ſingulis animaduertes corporeum hunc mũdum ab ipſo ſuperni mundi termino ceu formam habere ignem, ab infinitudine vero ceu materiam habere terram. A media vero illius forma humorem ignis terræque conciliatorem, qui & conglutinet terram, natura propria diſſipabilem, & nutriat ignẽ ex ſe facile reſolubilem. & tria quædam in ſeipſo poſſideat; hinc quidem igneum, inde vero terreum, ſed nonnihil in medio proprium purumq; aereum, cum aliunde per ſublime vergat ad ignẽ aliunde per infimum vergat ad terram. Poſt hunc mundi quinarium fit ſenarius, ſi communem cunctorum excogitaueris formã. Fit iterum ſeptenarius, ſi hanc ipſam mundi formam reformaueris exemplari, in quo quidem die ſeptimo conquieſcat.

Quare ſint in mundo partes diſtinctæ & quare contrariæ, & de quatuor elementis. Cap. 18.

NOn ſolum vero diſtinctionem formarum, ſed etiam repugnantiam videmus in mundo. procedit enim à primo, & procedendo degenerat. Proceſſio quidem diſtinctionem facit: degeneratio repugnantiam. Quinimò diuiſionis ipſius origo eſt fœcunditas cauſæ foras exuberantis, ſeſeque propagantis in amplũ. procedente vero per gradus multos diuiſione, in repugnantiam deniq; peruenitur: præſertim quum mundi materia ob imbecillitatem nequeat ita inuicem formas conciliare, vt mundus ille ſuperior in ſeipſo conciliat. Quo factum eſt vt Deus materiam dimenſione protenderit, vt repugnaturas inter ſe formas hoſpitijs diuerſis exciperet. Denique quum & illa dicamus inter ſe contraria, quæ in eodem genere maxime diſtant, & illa diuerſa, quæ inter ſe generibus ſeparantur, ex eo quidem quod contraria ſunt in mundo, apparet genus quodlibet ſpecies habere quamplurimas, ex eo autem quòd diuerſa, cõſtat vniuerſum genera poſſidere permulta. Quoniam vero & ſpecies omnes ad genera, & genera ad vniuerſum, cõemq; eius formam deniq; reducuntur, concluditur ſicut ſuperior mundus vniformis eſt atq; oĩformis, ita hunc oĩformem eſſe atq; vniformẽ. Cõducit aũt contraria elementorum cęlorumq; qualitas & figura, ad nouas formas quotidie generandas; conferente videlicet motione. Siue.n. vnicũ fuerit elementũ, nihil vtiq; generabitur, quod & Hippocrates aſſerit. Siue plura inter ſe ſimilia noui nihil efficietur, quod probat Heraclitus. Oportet tñ hunc mundum perpetua nouarum generatione formarum ęternam ſuperioris oĩformisq; mũdi actionẽ pro viribus imitari. Eſto itaq;, vt poeſis canit Empedoclis, contraria inter ſe elementa. Eſto & inter contraria mediũ, qñ contraria & maxime diſtant, & abſq; medio minime congruunt. At mediũ hoc indiuiſibile eſſe nequit. alioquin per ipſum contraria non diſtabunt. habet ergo dimẽſionẽ. Sed qua parte alterũ tangit nõ tangit alterũ. Et habet inſuper partẽ neceſſario mediam per quam æque diſcrepet ab extremis. Propterea Plato inter contraria ſemper media ſaltem interſerit duo, quemadmodum ex verbis eius euidenter apparet. Interſerit & tertiũ, vbi ait, medium vim habere per quã non ſolũ extremorum, ſed ſuam quoque cuſtodiat vnionem. Sed ponat manifeſte duo, neq;.n. nunc id contendimus, ceu inter ignem & terram, duo quędã, aerem.ſ. atq; aquam. Opus aũt eſſe duobus ſaltem medijs inter cõtraria omnino corpora, oſtendit ex numeris atq; dimenſionibus, quæ naturalia corpora quodammodo antecedunt.

Numeri lineares, plani, ſolidi, & quare inter planos unum ſufficit medium: ſed inter ſolidos non ſatisfacit. Et quomodo mathematicę rationes ad phyſicas referantur. Cap. 19.

TRiplices eſſe numeros apud Pythagoricos alibi declarauimus Lineares, Planos, Solidos. Lineares quidẽ quos ſola metitur vnitas quaſi punctum: vt Binarius Ternarius, Quinarius, Septenarius atq; ſimiles. Planos aũt qui multiplicantur ex numeris quaſi lateribus. Ceu ſenarius ex bis tribus fit ter & duobus. Atque ex planorum numero eos quadrangulos, & æquilateres appellamus, qui ex numeri alicuius in ſeipſum ductu conficiuntur. Ceu quaternarius ex bis duobus, & nouenarius ex ter tribus & ſedecim ex quater quatuor. Inæquilateres autem, qui ex ductu minoris numeri in maiorem, qualis fit ſenarius ex duorum in tria deductione. Dicimus & oblongos: qui ex ductu numeri admodum minoris, in numerum longe maiorem conficiuntur, qualis eſt denarius ex deductione duorũ in quinque reſultans. Siquidem ex bis quinque fit decem. Hunc ſi in decimo de Repub. appellauimus quodammodo linearum, intelligi volebamus oblongum. Præter hos autem, eos ſolidos dicebamus, qui ex deductione atq; reductione numeri alicuius in ſeipſum efficiuntur, inſtar molis ſolidæ in trinam, quaſi producti dimenſionem; vt bis duo bis, octo. Ter tria ter, vigintiſeptem, Quater quatuor, ſexaginta quatuor. Accipe duos planorum primos, qui videlicet à primis linearibus procreantur, vtpote hinc quidem quaternarium à binario, inde vero nouenarium à ternario procreatum; Hos ſanè planos duos, nouenarium ſcilicet atque quaternarium, poteris vnico competenti medio inuicem deuincire. hoc eſt ſenario. Quæ enim proportio eſt nouem ad ſex, eadem ſex erit ad quatuor, vtrobique enim eſt proportio ſeſquialtera. ſiquidem nouem continet ſex, & inſuper alteram eius partem, id eſt ternarium. Similiter ſex comprehendit, quatuor, atque inſuper binarium, alteram, id eſt, dimidiam quaternarij partem. Senarium vero eſſe competens medium inde patet, quod ex vtriſque componitur, Latus enim quaternarij quidem eſt binarius, nouenarij vero ternarius. Ex multiplicatione autem binarij in ternarium fit ſenarius. Similiter ſi acceperis vltra nouem alium quadratum, ſcilicet ſexdecim, medius erit duodecim; qui ex lateribus horum naſcitur. Latus enim nouenarij quidem tria, ſexdecim vero quatuor. At ſi tria ducas in quatuor, duodecim reportabis, qui horum medius pari vtrunque ratione connectit, ſeſquialtera videlicet ratione. Nam ſexdecim comprehendit duodecim, ac tertiam inſuper eius partem. ſimiliter duodecim vltra nouem includit tertiam nouenarij portionem. Certis itaque quod inquit Plato, planos numeros vnico poſſe medio colligari. Accipe præterea numeros ſolidorum primos, eos inquam qui primi ex primis efficiuntur linearibus in ſe ductis atque reductis, hinc quidem octo à binario inde vero vigintiſeptem à ternario procreatum. Hos vtique non poteris vnico inuicem medio copulare, ſed cogeris duo ſaltem accipere media, ſcilicet duodecim, atque decem & octo. Accipies enim duodecim ex bis duo ter; decem vero & octo ex ter tria bis, perq; hos numeros conciliabis extremos ſeſquialtera ratione. Nempe vigintiſeptem numerus, decem & octo complectitur, & alteram rurſus eius partem, id eſt, nouem, ſimiliter decem & octo exuperat duodecim. Item duodecim æqualiter excedit octo. Per hęc perſpicuum eſt. ſolidos numeros pluribus ſemper quibus congrue copulentur, medijs indigere. Quod autem expoſuimus in numeris, idem poſſumus in dimenſionibus tum planis, tum ſolidis demonſtrare, oſtendentes inter plana comparabilia inuicem vnum ſæpe ſufficere medium, inter ſolida vero comparabilia plura vera media eſſe poſcenda. Quod quidem & prolixum nimis foret, & ſatis iam à Iamblico, & Proculo, & Chalcidio eſt oſtenſum. Quoniam vero Plato mathematica hæc non propter ſeipſa quidem, ſed propter naturalia hic accepit, his prætermiſſis conſideremus breuiter quæ potiſſimũ naturæ myſteria per mathematicas imagines ſubintelligat. Principio quod in ſacris literis legitur, Deum omnia in numero, menſura, pondere perfeciſſe, manifeſte tangitur à Platone, numeros, menſuras, ſolida in medium adducente Per ſolida enim comprehendit & pondera, quæ etiam ſignificat vbi poſt dimenſiones commemorat vires inclinationum quaſi ponderum cauſas. Per numeros quidem intelligi vult ipſas rerum naturalium ſpecies formaſque ſubſtantiales, quas etiam Ariſtoteles numeris comparauit. Per menſuras autem certas inſtrumentaleſque figuras, vel magnitudines ſpeciebus certis accommodatas. Per ſolida denique atque vires. ſignificat qualitates, & quę cum molibus penitus protenduntur, & præſtant motionibus actionibuſque momentum. Iudicant autem omnes in vniuerſo, tum rerum ſpecies, tum ſpecierum figuras magnitudineſque tum qualitates, geometrica & inuicem & muſica proportione cõpoſitas; vt qua ratione infimę à medijs, eadem mediæ à ſuperioribus excedantur. Item per numeros deſignat medium arithmeticum, quod numerorum paritate cõſiſtit. Per dimenſiones atq; menſuras medium geometricum, quod in rationis proportionisque identitate locatur. Per pondera & vires, medium muſicum, quod in portionis æqualitate vel ſimilitudine ſitum, velocitatem, tarditatemque motionum, & acumen grauitatemque vocum virtute comprehendit.

Prima diſcußio, quare quaternarius elementorum numerus mundo conueniat. Cap. 20.

SEd de his alibi latius. Iam vero ad partitionem mundanarũ partiũ reuertamur, quo harmonicam ipſarũ compoſitionem conſpicere videamus. In ſuperioribus quidẽ quinariũ & ſenariũ circulari mundi figuræ cõgruere dicebamus. Nunc inſuper quaternarium eiuſdem plenitudini dicimus conuenire. Profecto quaternarius primus implet oẽm differentiã numerorum: primum parem ac primũ imparẽ in ſe complectens. Implet & ſimplicem numerorum progreſſionẽ, qñ terminis quatuor explet denariũ. vno, duobus, tribus quatuor, denariũ perfecte conſumans. Implet proceſſum quoq; dimenſionum, terminis videlicet quatuor aſſequens, ſigno, longitudine, latitudine atque profundo. Implet muſicam cõſonantiam Nempe intra quaternarij limites dupla, tripla, quadrupla, ſeſquialtera, ſeſquiterna, diapaſon, diſdiapaſon, diapente, diateſſaron, coercentur. Implet naturam ad quatuor vſq; terminos procedentem, ſubſtantia, quantitate, qualitate, motu. Implet denique vniuerſum, ſiue quod in natura, ſiue quod ſupra naturam, eſſentia, eſſe, virtute, atque actione. Merito igitur Pythagorici quaternitate plenitudinem mundani, tum corporis, tũ animi deſignabant, eamq; iureiurando teſtabantur naturæ perpetuo fluentis fontem eſſe quadruplicem, Ex hoc nimirum fonte manat quaternarius elementorum numerus. Hinc quadruplicitas in cœlo quadruplex. Hinc ſub cęlo tpa quatuor. Hinc ſub spe, quatuor humores, complexiones, affectus. Hinc ſuper tempus quatuor virtutes ſurgunt. Hinc in æternitate quatuor exempla virtutum

Secunda ad idem probandum diſcuſſio. Cap. 21.

PRæterea niſi vererer partim proxilitatem, partim etiam nouitatem, recenſerem mira quædam Iamblici & Syriani Proculiq; cõmenta gradus quatuor ſuper mundum ſupernum. ſ. vnum, terminum, infinitudinem, mixtionem. Proinde ſupernum mundum. i. primam intelligibilemq; mentem, poſt eam ponentium mẽtem mundumq; partim intelligibilem, partim quoq; intellectualem, poſt hanc intellectualem ſimpliciter mentem atq; mũdum. Quarto verò loco mentem iam mundumq; aĩalem, ſenſibilis mundi ducem Item ſupremam mentem & ſuſpicere quatuor illa, vnum, ſ. terminumq; & infinitatem atq; mixtionem, & habere ſuapte natura quatuor, videlicet hinc quidem vnitatem, inde vero eſſentiam. Rurſus vnitatem eſſentialem, & eſſentiam vniformem, atq; omnes omnino rerum ideas quadruplicis ſimiliter naturæ participes. Item mentẽ ipſam intellectualem totalẽq; mundi opificem in fabricando mundo ſuſpicere in mentem intelligibilem atq; ſupremã velut exẽplar, & in bonũ veluti finẽ. Et qua ratione in mundo intelligibili, quod & ipſum ens ipſumq; viuens nominant. principia & ideas ſuſcipi naturæ quadruplicis, in quatuor ſimiliter plagas digerere mundum. Quarum prima à primo cœlo, poſtque cœlum per ignis ſphæram vſque ad aeris principium protendatur: Secunda inde ad aerem vſque medium. Tertia inde ad terram. Quarta vero ſit terra, atque huiuſmodi partitioni quatuor in qualibet plaga reſpondeant exercitus rationalium habitantium, deorum, ſ. mundanorum, item angelorum, deinde dæmonum, poſtremo particularium animatum. Sed his omiſſis ad inſtitutum noſtrum regrediamur.

Tertia ad idem confirmandum diſcuſſio. Cap. 22

QVatuor apud methaphyſicom ſunt elementa. eſſentia, eſſe, virtus & actio. Quatuor apud mathematicum, ſignũ, linea, planum atq; profundũ. Quatuor apud phyſicũ, ſeminaria naturæ virtus, pullulatio naturalis, & adulta forma atque compoſitum. Redde vero ſingula ſingulis, Eſſentiæ quidem ſignũ atq; ſemen, ipſi vero eſſe lineam, pullulationemq;, virtuti planum atque formam, actioni profundũ atq; compoſitum, & vbiq; extrema velut ſolida duobus conſilia iodijs Manifeſte vero quod in mathematicis ſignum eſt, Plato in phyſicis virtutem ſeminariam indiuiduamq; & ſtabilem eſſe putat. Quod autem in mathematicis lineariter longũ productio, id in phyſicis germinantis formæ pullulationẽ, vt ita loquar, exiſtimat. Itẽ quod ibi planũ, hic proprie formã, vt n. planicies corpus terminat, ita forma materiã. deniq; quod ibi profundũ, hic eſt cõpoſitũ, cõpoſitũ inquã duplex, tũ formale. i. ex pluribus formis cõplexio quædã ſphæræ ſolidæ ſimilis, tũ materiale. i. ex forma atq; materia cubo ſimilior. Quod ergo ait inter duo plana vnũ ſufficere mediũ, intellige inter duas formas medium vnicum ſatisfacere. i. formale. Formæ. n. cũ formis deinceps vbi per extrema ſui ſeſe contingunt, vno quodã formali medio congruunt, vtrinque partim quidem conueniente, partim etiã differente. At vero quod inquit, ſolida ſolidis medio duplici copulari ſignificat inter compoſita naturalia duo diuerſæ naturæ gemina media interponi. Quorum alterum quidem formale ſit alterum vero materiale. In quolibet enim compoſito, hinc principalis forma, inde accommodatum formæ ſubiectum conſideratur. Hinc efficitur, vt inter diuerſa compoſita conſurgat diſcrepantia duplex: altera quidem magis ratione formę, altera vero magis ratione ſubiecti.

Quarta ad idem diſcuſſio, & de viribus proportionibusq; elementorum. Cap. 23.

EAdem hæc alia inſuper ratione corroborantur, ſi à quatrinitatibus mõ deſcriptis, ad quatrinitatẽ ſphæræ deſcendas. in hac vtiq; cõſideratur, & natura medij, cõſideratur & natura circunferentiæ lõgiſſimæ inter ſe diſtantes tã proprietate, q̃ ſitu. Conſideratur inſuper hinc quidem ſpatium, quatenus propria virtus centri porrigitur. inde vero ſpatium, quatenus propria magis circunferentiæ vis protenditur. Hinc quatuor computantur plagæ mundi, & quatuor ſimiliter elementa.

	A ſubſtantia,	A virtute,	Ab actione.
Ignis,	ſubtilis,	acutus,	mobilis.
Aer,	ſubtilis,	obtuſus,	mobilis.
Aqua,	craſſa,	obtuſa,	mobilis.
Terra,	craſſa,	obtuſa,	immobilis
	Alia poſitio earundem.		
Ignis	acutus,	ſubtilis,	mobilis.
Aer,	obtuſus,	ſubtilis,	mobilis.
Aqua,	obtuſa,	craſſa,	mobilis.
Terra,	obtuſa,	craſſa,	immobilis.

Quorum quod in circunferentia ponitur naturã eius ſequens, ampliſſimum eſt, ideoq; oĩum ſubtiliſſimum per ſubſtantiã, per virtutem vero acutiſſimum, penetrationiq; aptiſſimum, per actionẽ denique promptiſſimum eſt admotum. Quod autem ſitum eſt in medio, naturam quoque ſequens medij, anguſtiſſimum eſt, & dẽſiſſimum per ſubſtantiam, per virtutem vero obtuſum, per actionem denique ad motum eſt ineptiſſimum. Media verò duo medio in his modo ſe habent. Proinde ſicut maxime diſtant in ſphæra ambiens atque centrum, ita per ſitum & naturam ignis terraque plurimum diſcrepant. Ille enim ita petit ambitum, vt nunquam naturaliter medium, hæc ita centrum vt nunquam naturaliter ambitum. Aer vero interdum deſcendit, ſi videlicet in ſublimi ignis regione ponatur. Aqua etiam aſcendit, ſi ſub terrã cohibeatur. Quemadmodum vero in igne & terra tria conſiderantur, ſcilicet, ſubſtantia, virtus, actio, ſic & tres potiſſimum proprietates, videlicet in igne quidem per ſubſtantiam craſſitudo, per virtutem acumen, per actionem mobilitas. In terra vero oppoſita, per ſubſtantiam craſſitudo, virtutem obtuſitas, per actionem immobilitas. Dicuntur autem horum naturę apud Platonem ſolidę, quia inſtar dimenſionis trinæ, trinas poſſident qualitates, quòd ſi duntaxat haberent planorum inſtar, vnum ſufficeret medium, quod videlicet in qualitate quidem vna congrueret cum extremis, in altera vero differret. At quoniam tres inuicem oppoſitas habent duobus, vt vinciantur, opus eſt medijs, quorum vtrunque cum proximo quidem, tum extremo, tum medio duplici conueniat qualitate, in vnica diſcrepet, cum remoto vero extremo, in vna quidem congruat, ſed differat in duabus. Sic vtique ignem ſequitur aer, in ſubtilitate & mobilitate igni perſimilis, ſed quadam virtutis obtuſitate diſſimilis, in qua etiam vnica quodammodo cum terra conſentit, cum aqua vero duabus, ſcilicet obtuſitate atque mobilitate. Aqua ſequitur aerem in duabus. ſcilicet obtuſitate atque mobilitate. Aqua ſequitur aerem in duabus his aeri ſimilis, ſed vna ſimilis igni, ſcilicet mobilitate duntaxar, at diſſimilis igni duabus, craſſitudine obtuſitateq; ſimul, diſſimilis terræ mobilitate quadam, ſed craſſitudine obtuſitateque ſimilis. Profecto quòd ignis ad terram analogia quadam, id eſt rationis ſimilitudine atque proportione comparabilis ſit, apparet. Quemadmodum. n. ſe habet ſubtilitas ignis ad terream craſſitudinem, ut ignis acumen ad obtuſitatem terræ, ſic iterum ad immobilitatem terræ mobilitas ignis, Quod etiam cõparabilis ſit, ſed potiori aliqua ratione, ignis ad aerem, aer ad aquam, aqua ad terram, ea conſenſione qualitatum eſt manifeſtum. Videtur autem elementi proximi quidem ad proximum conuenientia ad diſcrepantiam eſſe dupla: ad remotum vero contra, dupla eſſe ad conuenientiam diſcrepantia. Videtur ignis aere duplo ſubtilior, triplo mobilior, quadruplo verò acutior. Item aer aqua acutior duplo, triplo mobilior, quadruplo eſſe ſubtilior. Rurſus aqua quam terra acutior duplo, triplo ſubtilior, quadruplo ad motum eſſe paratior. Procedere vero inter cognata ad quadruplam vſque proportionem duntaxat apud muſicos eſt conceſſum. Lõgiori enim progreſſione aures offenduntur. Quin etiam in his perfectæ rationis muſicæ continentur. In his vtique per treis qualitates quaſi per trinas dimenſiones, & ſolida quædam, ter

quoque

quinque ſolideſque ad ſolida vſque procedimus. Nam per duplam quarto gradu ad octo peruenimus, qui primus eſt ſolidus. Item per triplas quarto ſimiliter gradu ad viginti ſeptẽ, qui ſolidus eſt ſecundus. Rurſus per quadruplas rationes, quarto denique loco ad ſexaginta quatuor, qui tertium inter ſolidus numeros obtinet locum, octo enim a binario ſolide, id eſt, ter accepto, ſiue ducto, viginti ſeptẽ à ternario ducto ter, ſexaginta quatuor à quaternario ſimiliter in ſeipſum ter multiplicatu creatur. Cæterum vt notius ſit quanta apud Platonẽ congruitas mathematicus ineſt ad phyſica, repetenda ſunt duo illa primorum media ſolidorum. Poſuimus.n. inter octo atque vigintiſeptem, competentia media duo, videlicet duodecim atq; decem & octo. Duodecim quidem numerus, tum ex octo, tũ ex vigintiſeptem naſcitur. Latus ſiquidem ex quo multiplicantur octo, binarius eſt. Latus autẽ ex quo vigintiſeptẽ, eſt ternarius. ſed ex binario atq; ternario, ita fit duodenarius, ſi egeris bis duo ter, vbi duodenarius oriens duo ab octonario accipit latera, vnum verò à vigintiſeptem. Item ex binario atq; ternario ita fit decem & octo, ſi egeris ter tria bis, vbi decem & octo numerus naſcens, ab octonario quidem remoto latus accipit vnũ, vbi dicitur bis, ſed à numero vigintiſeptem latera duo, vbi ter tria. Similiter elementa duo inter igneum terramq; media, dum ex extremis contemperantur, interim à proximo quidem naturas reportant geminas, à remoto verò vnicam mutuantur.

Quod totus mundus ex quatuor componitur elementis: & quomodo hæc alia ratione ſunt in cœlo: aliter infra lunam. Cap.24.

EX his quatuor elementis geometrica & muſica inuicem ratione cõiunctis, vniuerſum mundum eſſe compoſitum Pythagorici Platoniciq; omnes exiſtimant, ita tamen, vt concordantia horũ in cœlo nullam vnquam diſſonantiam patiatur, ſub cœlo autem, diſſonãtia quædã alicubi oriri videatur interdum, ſed ſtatim per ſuperiorem concentũ in formam conſonantem mirabiliter redigantur. Eſſe vtiq; elementa hæc ſub luna, nemo negabit. Eſſe verò in cœlo, phyſici nonnulli negabunt. Sed iſti audiant metaphyſicos prius, probãtes elementa per ideas ſuas eſſe in ipſo mundi opifice, eſſe inde in anima mũdi per rationes ſuas, eſſe in natura per ſemina. Ergo & in cœlo per virtutes, & ſub cœlo per formas. Quo.n. pacto à cauſis cœlo ſuperioribus elementorũ naturæ tranſeunt infra cœlũ, & ibi quidẽ protinus nutaturæ, niſi virtutes horũ moderatrices cœlo interim infundantur? Quinimò ſicut agricola quidem non regit architectum, quoniã architecturæ nullas cõtinet rationes, geometra verò has poſſidens, regit illum, ſic & cœlũ niſi elemẽtorum elementaliumq; cõprehendat vires, hæc gubernabit nunquam, gubernat verò complectitur, imò cõplectendo gubernat. Audiant & aſtronomos tam in ſignis quam in planetis naturas deſignantes elementorũ, & effectu probantes. Audiant denique ſacras literas ponentes ſæpe in cœlis aquas, ponẽtes terram quoq; viuentiũ. Quòd ſi duo hæc ibi cœleſtium diſſimiliora ponuntur multo magis ignis & aer cœleſtium ſimiliores ibidẽ à ſacris literis collocantur. Reſpondebunt vt arbitror, aliqui vires illic quidem elementorũ excellentiſſimas per modũ cauſæ ponendas eſſe, in ſphæris autẽ elementorũ ſub luna naturas eorũ ſecundum formã, in compoſitis tandẽ participatione quadam, ſed naturas ipſas elementorũ in cœlo eſſe negabunt. Ad hæc adducẽt Platonici virtutes vbiq; proprias in propria natura fundari. Itaq; ſi ſunt horum virtutes in cœlo, eſſe quoq; naturas. ſed quemadmodum virtutes illic in genere quodam longe his excellentiore conſiſtunt, ita naturas in excellentiore, imò, vt rectius loquar, excellentiſſimo. Et naturam illã ignis eminentiſſimam præbere cœlo ſenſibile lumen, viuificũ calorem, motumq; promptiſſimũ. Naturã terræ largiri ſolidam firmamq; ſtabilitatem. Item & ſtellis denſitudinẽ qua videri poſſint, & lunæ qua radios repellat ſolares. Naturam aeris præſtare perſpicuã qualitatem, quam nominant tranſlucentem. Naturam aquæ afferre delicatiſſimã, & æquabiliſſimam lenitatem. Et quod maximum eſt, ipſis ſphærarũ labijs quibus ſe contingunt, inſerere virtutem illã frigoris & humoris, per quã fiat, vt quãuis ex velociſſimo motu rapidiſſime & vehementiſſime ſe contingant, æſtus tamen illic reſolutioq; non accedat. Has quidem in cœlis aquas Hebræi valde probabunt. Probabunt etiã, vt arbitror, ſi audierint per naturã illic terræ viuentium fieri, vt materiæ alioquin tenuiſſimæ ex tanto motu non diſſipentur. Meminiſſe oportet, tantã eſſe in cœleſti ſubſtantia virtutẽ, tamq; ad conciliandũ efficacem, vt qualitates & motiones quæ apud nos ſunt, inter ſe repugnantes, ibi nõ pugnent. Itẽ vt reliqua illic elementa ſtatim à prima genitura mundi in formã præſtantiſſimi.i. ignis redacta fuerint, quemadmodũ per motum cœleſtẽ elementa quatuor apud nos in quauis genitura ad vnã reducũtur mixti formã. Neq; miraberis in vnum illic elementa conflari, ſi cogitabis etiã infra lunã in vnam molẽ eſſe compacta, & ignem eſſe ſoliditatis terrenæ participẽ, ne ob tenuiſſimã mobiliſſimamq; naturã cõtinuo diſpergatur, terrã quoq; per ſe torpentem, ignis conſortio actionẽ vitamq; nanciſci. Quòd ſi extrema miſcentur, nimirũ & media medijs extremiſq; miſceri. Item ſi tanta eſt infra Lunã vnio, ſuper Lunã eſſe multo maiorẽ: ſed terræ ſoliditatẽ ſiue ſtabilitatẽ illic abſque craſſitudine in vaporea quaſi forma regnare. Rurſus æquabilitatẽ lenitatemq; aquæ procul a lapſu, agilitatem aeris ab effluxu ſeorſum, efficaciam ignis in lumine ſalubriq; calore intelligẽtiæ vitæq; perſimili dominari, ſeorſum ab ea cõbuſtione ad quã efficiendam apud nos cogitur, tũ lumen inter concaua repercuſſum, tũ calor igneus aſpera quadã materia, & mordaci concluſus. qui certe quatenus à terrena craſſitudine ſoluitur, eatenus lucet purius, caletq; ſalubrius. Ergo vnà cũ Heraclito & Empedocle, dicemus ignis ipſius qui in idea eſt, intellectuale lumẽ, in cœlo quidem viſibile lumen ad oculos emicare, ſub cœlo autem in æthere puram ipſius & innoxiam vigere flammã, in terra vero carbonẽ in aſpera materia cõburentem. Dicemus poſtremo cum Orpheo eſſe inſuper apud inferos quatuor elemẽta, Pyriphlegethontem, Acherontẽ, & Oceanum, & Cocytum. Dicemus cũ Platone quemadmodum in Archetypo mundo oĩa ſunt in omnibus, ita in hoc imaginario mundo oĩa in omnibus eſſe, ſed pro natura ſuſcipientium vbiq; ſingula ſuſcipi: vt cœleſtia in elementis elementalia ſint, elementa in cœlo cœleſtia atq; tantam eſſe cœleſtis regionis ſuper alias excellentiam, vt cœleſtis ignis præter elementalem ignem triaq; reliqua elementa dici quintũ valeat elementum. Hinc mundos quinq; appellari poſſe ait, Siquidem oĩa rerum genera in quolibet horũ quinq; ſint pro ſua cuiuſque natura. Concludemus denique concordiam inter Moyſen & Platonem, quem Numenius alterum cognominat Moyſen. Quòd.n. Moyſes ait, In principio fecit Deus cœlum & terram. Plato ait, Deus primo ignem fecit & terram, ignem intelligens præcipue cœlum. Principio enim in ſphæra mundi centrum conſiderauit & ambitum. Reliqua horum gratia interiecit.

Circularis motus omnis ſphæræ ſemper mobili proprius eſt. Item ignis maximè proprium eſt lumen. Cap.25.

SEd neq; nos turbent qui cœlũ idcirco igneum eſſe diffidunt quia cœli quidem motus ſit circularis, ignis vero ſit rectus. Nam etiam cœli portio quælibet, ſi forte poneretur in medio, repente aſcenderet in rectum, breuiori videlicet tramite patriã petitura, & tamen cœli motus proprius eſt circuitus, & terra ſi ſeparetur à centro, deſcendet, & tamen eius proprium eſt quieſcere. Profectò quælibet ſphæra mobilis tã elementalis quã cœleſtis, pro figura ſua naturaliter mouetur in orbem, ſic loco ſuo plenius fruitura. Motus autem rectus vbicunq; eſt, nõ tam naturalis eſt, quàm reditus in naturam. Si cui vero corpori circuitus conuenit, maximè conuenit igni. Cum enim à terra diſtantiſſimus ſit etiam per naturam, ſicut terra eſt ſemper immobilis, ita ille ſemper eſt mobilis. Si ſemper mobilis, ergo in orbem. Quòd enim mouetur in rectum, peracto ſpatio quod finitum eſt, finit & motum. Moueri vero in circulum tam ignem quàm aerem, oſtendit circuitus cometarum. Circuitum quoque aquæ teſtatur influxus perpetuus & effluxus. Manere vero oportuit terram, vt indiuiſibili & ſtabili centro foret ſimilior, eoq; commodius frueretur. Moueri autem ſuperiora, vt varia ſemper promotione varietate producerent. Neque negent aliqui cœlum eſſe calidum, ſed negent potius eſſe vrens. Neque dicant ſolis lumen ſola repercuſſione calefacere, ſed ſola comburere. Nam Lunę radij repercuſſi nihil calefaciunt, cum in ea virtus aquea dominetur. Calefaciunt autem Solis radij ſalubriter pro ignea ſolis viuificaq; natura. Neque obijciant ea tardiori Lunæ motu contingere, ne Lunę radij calefaciant. Nam etſi ponitur eſſe tardior, tamẽ tanto propinquior eſt quàm Sol hominibus, vt debeat ſi non tantum, aliquantum tamen calefacere, ſi repercuſſione duntaxat proueniat calefactio. Neque adducant æſtum eſſe ignis proprium. Siquidem quo minus alienæ miſcetur materiæ, minus vrit. Sed dicant lumen ignis proprium, Quo.n. purius, eo lucidius, licet oculis quibuſdam non manifeſtius, & lucet longius quàm calefaciat, & prius illuminat, & momento, & calorem largitur calefacto poſt ignem ad tempus ſeruante calorem, lumen vero largitur nulli vtpote ſibi proprium. Siquidem abeunte igne, ſimul abit & lumen.

De ſpiritu mundi, id eſt, de intellectu & anima, & intelligentia, & natura. Cap.26.

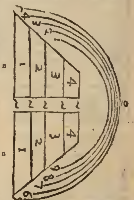
POſtquam vero tractauit quemadmodum Deus corpus conſtruxit mundanum, deinceps quemadmodum mundanam animam temperauit, aggreditur diſputandum. Oſtendit interea ſe ante oculos poſuiſſe prius & informẽ molem quam formatam, & mox formatam quodammodo prius quàm animatam non quia vel informitas ante formationem fuerit, vel formatio

corporalis

corporalis ante animam, ſed vt cognoſceremus tam formabilem naturam formationis corporeæ gratia, quàm corpoream formationem gratia animæ tanquam finis, eſſe diuinitus inſtitutam. Volens itaque Deus opus perfectum facere, viuum & intellectualem effecit mundum, atque vt ex ipſo ſpiritu, & materia mundi commodius animal vnum connecteretur, materiam diſtinxit in quatuor, vt diximus elementa, quaſi animalis huius humores, quia & ſpiritum eius in quatuor voluerat eſſe diſtinctum. Quatuor enim ad mundi ſpiritum pertinent. Primum quidem intellectus, in ſe manens immobilis, ſphæræ motor ſiue rector, ita regendis ſphæris ab autore rerum omnium inſtitutus. Secundum ſphæræ anima, motor mobilis quidem, ſed mobilis per ſeipſum. Tertium intelligentia quædam, huic animæ à Deo, & intellectu ſuperiore diuinitus inſita. Quartum natura, id eſt, ſeminaria vitaliſque virtus, ab anima paſſim infuſa materiæ. Intellectus quidem & anima ſubſtantiæ ſunt, intelligentia vero atque natura ſunt qualitates. Illa quidem animæ, hæc vero materiæ. Horum quatuor imagines ſunt quatuor elemẽta. Ignis enim intellectum refert, Terra naturam, Intelligentiam Aer, Aqua denique animam. Et ſicut igni tria propria ſunt, tria quoque oppoſita terræ, medijſq; media quadam ratione conueniunt, ſic tria intellectui propria eorumq; oppoſita propria ſunt naturæ, medijs quoq; media. Intellectus enim indiuiduus eſt, vniformis, æternus. Natura diuidua, & multiformis, & temporalis. Anima vero inter hæc media per intelligentiã quidem magis intellectus ipſius particeps euadit quàm naturæ. per animalem vero potentiam, cum natura potius quàm cum intellectu conſentit. Quamobrem partim indiuidua dicitur, partim quoque diuidua. Item vniformis ſimiliter & multiformis. Rurſus æterna partim & temporalis. Proinde quatuor vitæ ſecundum quadruplicem mundi ſpiritum numerantur. Saturnia quidem vita in intellectu ſuſpiciente patrem ſuum cœlum, id eſt, deum cœli ſabium. Iouialis autem in intelligentia ad actionem iam mobilem declinante. Venerea in animali virtute iam amante materiã. Dionyſiaca in natura quaſi ebria, id eſt, immerſa materiæ. Præterea ſenſus ſimili ratione quatuor in vniuerſo connumerantur. Primus vtique ſenſus in anima mundi, communis inquam ſenſus, & vnus, id eſt, imaginaria quædam virtus ſic intelligentiam eius comitans, & formas rerum particulares attingens, vt illa vniuerſales, attingens inquam intrinſecus, ideoque nullis indiget inſtrumentis, neque extra procedit vſquam, neque patitur. Secundus vero ſenſus in animabus ſphærarum eſt atque ſtellarum, communis certe impatibiliſque ſimiliter, ſed extra procedens. Tertius in particularibus animabus, vltra vim communem iam per inſtrumenta ſingula diſtribuitus, & extra ſe porrigens, atque à paſſione exoriens, ſed deſinens in iudicium. Quartum denique ſenſum Pythagorici cõcedunt plantis, imò ſenſus ſimulacrum, & id quidem ſtupidum, nullum iam habens iudicium qualitatis, ſed in ſola poſitum paſſione voluptatis cuiuſdam atque doloris. Senſus primus intellectum repræſentat. Secundus intelligentiam. Tertius vim animalem. Quartus denique naturalem. Meminiſſe vero oportet ipſam mũdi materiam, neque aliter ſuſcipere animam quàm per naturam, neque aliter intelligentiam quàm per animã, neque aliter intellectum quàm per intelligentiam. Quemadmodum per terram accipit aquam, per hanc aerem, per hunc & ignem. Cæterum quod deinceps his ſimile ſequitur, animaduerte. Ait.n. Deus, animam in medio poſuit, eamque inde extendit per totum, ac demum per ipſam extrinſeca mundi protexit. Primo quidem ſignificat animam & implere totam mundi molem, alijs ſcilicet virtutibus alias mundi partes moderantem, & ſuprema ſui extra mundum virtute, id eſt, intellectuali prouidentia, mundum exuperare. Quod autem virtus animæ ab ipſo medio porrigatur per vniuerſum, bis per quatuor gradus exponitur. Primò quidem à media terra paſſim virtutem connectendi protendit, à media aqua diffundit vim vitalem, ab aere ſimiliter ſenſualem, ab igne rationalem. Deinde à media mundi ſphæra vim, vt diximus, connectendi, à ſphæra Lunæ generabilium ingenerabiliumq; media vim vitalem, à Sole mundi corde ſenſualem, à Zodiaco medio firmamẽti rationalem. Cum vero duplex ſit ad Deum ordo rerum, alter quo ab eo procedunt, alter quo procedentes conuertuntur ad ipſum. Plato proceſſionis ordinem ſecutus eſt, vbi ait, Deus intellectum in anima, animam locauit in corpore. Conuerſionis quoq; ordinem cogitans, ait, Deus animam in medio poſitam protendit eam inde per totum, & interim aliquid eius eduxit extra mũdum, quo videlicet, dum prouideret mundo, conuerteretur ad Deum.

De cõpoſitione animæ, & quod per quinarium in ea componenda opportune proceditur. Cap. 27.

Q Voniam multa quæ pertinent ad ſphærarum animas, mentes, motiones, compoſitionem animæ, in Theologia plenius expoſuimus, idcirco in illis exponendis hic & fuimus, & erimus breuiores. Nam ad nonnulla magis propria iam properamus. Principio quinarium numerum cõpoſitioni partitioniq; animæ conuenire tribus de cauſis arbitramur. Prima quia ſicut quinarius ex primo pari primoq; impari conſtat, ſic anima ex diuidua indiuiduaq; natura. Scis autem parem numerum appellari diuiduum, imparẽ vero indiuiſibilem, quoniam in partes æquales diuidi nequit. Secunda, quoniã genera etiã quibus à Deo componuntur omnia, per quinque diſtribuuntur. Sunt.n. eſſentia, idẽ, alterum, ſtatus, motus. Animã vero velut omniũ mediam præcipua quadam ratione ex ipſis quinque omniũ generibus compoſitam arbitrãtur. Tertia quia cũ anima ſit mediũ vniuerſi, naturaliter quinariũ ſuſcipit, vniuerſi numeri mediũ. eſt enim quinarius perfectũ denarij mediũ. Nã quũ quinquies tire denariũ diuidamus, mediũ eſt æque diſtans in qualibet diuiſione quinarius. Primò quidem ſi decem in nouẽ diuiſeris atq; vnum, videbis quinarium inter vnum nouemq; eſſe medium pariter vtrinq; diſtans. Si ſecũdo in octo atq; duo partiri decem volueris, rurſus quinariũ æquale inter hęc mediũ reportabis. Si tertio in ſeptẽ atq; tria, vel quarto in ſex & quatuor, tertium

medium verũ accipies inter extrema quinarium. Mediũ vbiq; dicimus Arithmeticum. Quod autẽ quinto decem partitus in quinque atq; quinque, medium quinarium habeas, dictu ſuperuacuum eſt. Quas ob res Plato in diſtributione vniuerſi, tũ corporis, vt ita dixerim animabilis, tũ animæ, quinque potiſſimũ capita adducit in mediũ. Nam vtrobiq; primũ agit de ipſa rei ipſius, vt ita dixerim, ſubſiſtentia atq; fundamento, ſiue corporis inquã, ſiue animæ. Secundo de partiũ vtriuſq; concordia. Tertio de ſpecie ex partiũ cõcordia reſultante. Quartò de virtutibus ſpeciei. Quinto de actionibus quæ à virtutibus oriuntur. Volunt verò Platonici ad eſſentiã animæ tria illa.ſ. ſubſiſtentiam, concordiã, ſpẽm pertinere: post hæc ſequi virtutẽ & actionem. Concordiã inquam.i. congruã contemperantiã, & hanc quinariam.ſ. generum, partium, rationũ, virium, actionũ. Conſtat.n. anima ex illis rerum quinque generibus per quæ & partes eius propriæ aſſignantur. Suſcipit rurſus à Deo rerum omnium rationes. Habet hinc vires multas propriaſque per quas edit & actiones. Vbi vero animã appellat concordiã vel concentum, memineris Platonem in phædone quidẽ negare animã eſſe harmoniam.ſ. partium corporaliũ ex ipſis confectã, in eiſq; iacentẽ. In Timæo autem affirmare aĩam harmoniam eſſe.ſ. partiũ ſuarũ in ſe manentem, & ex ſe corpus contẽperantem. Præterea vbi ait, Compoſuit Deus ex indiuiſibili ſemperq; eodem ſe modo habẽte eſſentia, itemq; ex illa quæ circa corpora ſit diuiſibilis, mediam eſſentiæ ſpeciem .i. animã expone hæc per illa quæ dicit alibi, Fecit Deus mundũ viuentem, animatũ, intellectualem. Vbi.n. dicit viuentẽ, deſignat vitam quandã naturalem per mundi corpora ſparſam, vna cũ corpore mundi extenſam mobiliterq; agentem. Vbi verò ait intellectualẽ, intelligit intellectus angelicos qui propriè regendis ſphæris præfecti, & indiuiſibiles ſunt ſecundũ locum, & immutabiles ſecundũ tempus, oppoſito ſe modo habẽtes, atq; naturalis vita formaq; corporea diuiſibilis atq; mutabilis. Ac vbi ait animatũ, ſignificat ipſam animæ mũdanæ ſubſtantiã, cuius eſſentia quidẽ, & indiuiſibilis eſt, & immutabilis, vt intellectus. Dici tamen poteſt quodãmodò diuiſibilis atq; mobilis, quia fons proprius eſt virium quarundã ad diuiſibilia & mobilia declinantium. Virtus autẽ actioq; partim indiuidua & immobilis, quatenus cõgruit cũ diuinis, & ſtabiliter agit, partim verò & diuiſibilis eſt quodammodo, tũ quia multiplex, tum quia ad corpus multiplex diuiſumq; declinat, & mobilis, quia tẽporaliter operatur. Hanc itaq; animã appellat eſſentiæ ſpeciem tertiã, inter indiuidua æternaq;, ac rurſus diuidua atq; temporalia mediã. Quod autẽ vbi mũdum denominat intellectualem, ſignificare velit intellectus angelicos ex eo probatur, ꝙ mundi corpus per vitã paratur ad intellectum. ergò quemadmodũ ſe habet ad vitam, ſimiliter ad intellectũ. Itaque ſicut non ſolùm habet naturalẽ vitam in materia mundi iacentem, ſed vitã etiam animalem.i. animã in ſe exiſtentem, ita nõ modo habet intellectualẽ qualitatem infuſam animę, verumetiã intellectualẽ ſubſtantiam in ſeipſa manentem. Vbique.n. qualitates certæ ad certas ſubſtantias reducũtur, vt quemadmodum vitalis qualitas ad vitalem ſubſtantiam, ita intellectualis quoq; qualitas

litas ad intellectualem ſubſtantiã referatur. Componit autẽ animam quinque potiſſimũ modis. Primum ſcilicet ea ipſis quinque rerũ generibus. Item ea numeris. Tertio ex concẽtibus numeroſis. Quarto ea initijs figurarum. Quinto ex principijs motionũ, videlicet vt poſſidens metaphyſicorum mathematicorumque rationes ita cũcta cognoſcat, ſcilicet eſſentias, numeros, concentus, figuraſque & motus. Item quatenus anima diuinis cognata eſt, ex rerum generibus quæ primo diuinis inſunt, dicit eſſe compoſitam. Quatenus cognata eſt naturalibus, miſcet eam figuris & motibus. Quatenus autem inter vtraque medium obtinet, numeroſis eam concentibus rationibuſque contemperat. Quinque verò illa, ſcilicet eſſentiam, idem, alterum, ſtatum, motũ, genera rerum nominat, quòd ex illis præter primum omnia componatur. Eſſentia quidem manifeſtè ſignificat rationem rei cuiuſque formalem, innuit quoque eſſe, tanquam actum eſſentię proprium. Idem verò dicitur, quoniam quodlibet, & ſecum in primis, & cùm alijs congruit. Rurſus additur alterum, quia quandam tum infra ſeipſum, cum ad alia differentiam habet. Præterea ſtatus, quippe quum aliquandiu ſuam quandam retineat vnitatem. Denique motus hoc in loco exitum quendam ex potentia in actum, ſiue eſſendo, ſiue quomodolibet intrinſecus extrinſecusùe agendo ſignificat. At ſuper hæc quinque genera ponuntur tria, terminus, infinitudo, mixtio. Super tria hæc, ponitur ipſum vnum. Eſſentia quidem diuinum ipſum vnum ſequitur. Idem verò ſtatuſque, terminum. Sed alterum atque motus, infinitudinem comitatur. Denique ſicut ipſa mundi quatuor elementa per ſummum gradum locauimus in cœleſtibus, per medium ſub luna, per infimum vero ſub terra, ſic genera quinque ſumma quadam ratione ponimus in diuinis, media in anima, infima vero ſub anima. In diuinis enim & vnitas multitudinem, & terminus infinitudinẽ ſuperat, & idem excedit alterum, & ſtatus præualet motioni. In rebus autem inferioribus omnino contrà fit, & quæ ibi ſuperabant, hic viciſſim iam ſuperātur. In anima potiſſimum æqualis euadit ſingulorum ad ſingula temperatio, vt non immeritò hãc pręcipue, tum rerum mediam, tum muſicis rationibus temperatam eſſe velint. Congruunt animæ mathematica. vtraque enim inter diuina & naturalia media iudicãtur. Congruunt muſici numeri animæ plurimum. Mobiles enim ſunt, propterea que animam, quæ eſt principium motionis, ritè ſignificant. Non ſolum vero per numeros, ſed etiam per figuras deſcribitur anima, vt per numeros quidem incorporea cogitetur, per figuras autem cognoſcatur ad corpora naturaliter declinare. Conuenit triangulus animæ. Quia ſicut triangulus ab vno angulo in duos protenditur, ſic anima ab indiuidua diuinaque ſubſtantia profluens, in naturam corporis labitur penitus diuiſibilẽ, ac ſi cùm diuinis cõferatur, diuiſa videtur. Quæ enim illa per vnã & ſtabilem virtutem agunt, atque ſubitò, hæc per plures mutabileſque vires actioneſque peragit, ac temporis interuallis. Si autem conferatur cùm naturalibus, indiuiſa cenſetur. Non enim alibi habet partes alias loco diſiunctas, vt illa, ſed eſt in qualibet totius parte tota, neq; omnia mobiliter temporeq; perſequitur, ſicut illa, ſed nonnihil etiam ſubitò conſequitur, æterneque poſſidet. Licet in hoc inſuper animam cùm triãgulo comparare, quòd triangulus prima figura eſt earum quæ pluribus conſtantes lineis producuntur in rectum. Anima ſimiliter prima omnium in plures diſtribuitur vires, quæ in ipſa intelligentiæ ſubiguntur, ac produci videtur in rectũ, dum à diuinitate labitur in naturam. In quo quidẽ deſcenſu ab intelligentia ſumma in tres prodit vires inferiores, id eſt in diſcurſum quendã rationalem, in ſenſum, in vegetandi virtutem. Quemadmodum & triangulus à ſigno productus in tres deducitur angulos. Dico autem animã ex omnium genere primam, & ex pluribus quodãmodò viribus commiſceri, & in rectum, vt ita dixerim, cadere. Mẽs enim angelica ſuper animã inferioribus intra ſe nullis indiget viribus, ſed tota mens eſt, totaque mens atq; ſufficiens. Item ad inferiora non vergit, ſed in diuinitatem ſolã, vnde eſt, circuli more conuertitur. Ideoq; eius actio circulo comparatur. Vna.n. actio eſt & æqualis, ſicut ea vna & æquali linea circulus, & mira quædam vtriuſque capacitas. Præterea circulus prima eſt & vltima figurarum. Prima quidem, quia vna circum contentus eſt linea. Vltima, quia figuræ ex pluribus lineis conſtitutæ, quo plures ſubeunt facies, eo propinquius paulatim ad circuli formam quaſi finem videntur accedere. Similiter & intellectus omnium primus procreatur à Deo, & intellectualis vultus.i. abſolutus ordo rerum vltimus omniũ in ſpeculo naturæ refulget, ad quem naturales formæ quaſi finem magis gradatim magiſque accedunt. Sed de intellectu alias. Nunc ad animam reuertamur.

Cur anima rei compoſitæ comparatur. cur conſonantiæ muſicæ. Cap. 28.

TRia potiſſimum de anima in præſentia quærimus. Primũ, quamobrem Plato animam fingit rei compoſitæ ſimilem. Secundum, quam ob cauſam rei concordia quadam compoſitæ. Tertium, cur conſonantiæ muſicæ. Principio anima, & ſi indiſſolubiliter compoſita eſt, tamen tanta eſt multiplicitate cõpoſita, vt naturali quadã inclinatione ad ea vergat quæ ſunt omnino cõpoſita. Idcircò compoſitis, quibus cum naturali quadam non dico conſanguinitate, ſed affinitate conſentit, quodammodo ſimilis figuratur. Deinde quia media rerum eſt, meritò & ex omnibus componitur, & concorditer cuncta deuincit: ideoque cuidam vel concordiæ, vel concorditer compoſito comparatur, præſertim quoniam quæ in natura inter ſe pugnant, animus conciliat inuicem, conciliata connectit, connexa conſeruat. Itaq; non iniuria concordia quædam ſubſtantialis, ſiue ſubſtantia maximè concors indiſſolubiliſque anima iudicatur. At cùm illa etiam quæ cæteris ſenſibus apprehenduntur, ſæpiſſimè concorditer compoſita ſint, quærebatur tertio, cur Plato concordię potiſſimum muſicę ſimilem expreſſerit animam. Reſpondetur ad hæc, Muſicam cõſonantiam in elemento fieri omniũ medio, per q; motum, & hunc quidem orbicularem ad aures peruenire, vt non mirum ſit eam animæ conuenire, tum medię rerum, tum motionis principio in circuitum reuolubili. Adde quòd concentus potiſſimum inter illa quæ ſentiuntur quaſi animatus, affectum ſeoſuumque cogitationem animæ, ſiue canentis, ſiue ſonantis perfert in animos audientes, ideoque in primis cùm animo congruit. Præterea quæ ad viſum quidem ſpectant, & ſi pura quodam modo ſunt, tamen abſq; motionis efficacia, & per imaginem ſolam abſque rei natura ſæpius apprehenduntur, ideo parum admodum mouere animos ſolent. Quæ verò ad olfactum, guſtum, tactum, quaſi valde materialia potius inſtrumenta ſenſuum titillant, quàm animi intima penetrent. Concentus autem per aeream naturam in motu poſitum mouet corpus, per purificatum aerem concitat ſpiritum aereum animæ corporiſque nodum: per affectum, afficit ſenſum ſimul & animum, per ſignificationem agit in mentem, denique per ipſum ſubtilis aeris motum penetrat vehementer, per contemplationem lambit ſuauiter, per cõformem qualitatem mira quadam voluptate perfundit: per naturam, tam ſpiritalem quàm materialem, totum ſimul rapit & ſibi vendicat hominem. Et profectò ſi quis tãta Muſarum arte diligentiaque concentus offerret auditui quanta naturæ artis ue cura vel ſapores guſtui, vel mollia tactui offeruntur, proculdubio cognoſceremus Apollinem multò magis animum rapere melodia, quàm vel Bacchus vino guſtum, vel Venus prurītu tactum ſoleat occupare. Accedit ad hæc, quòd vbi Plato mundi fabrum inducit loquentem, tum ſecum ipſo ratiocinando, tum ad reliqua imperando, eloquium ipſum quaſi Apollineum cantum apprime muſicum, originem mundani tam animi quàm corporis eſſe putat, & animam inde natam muſica ſimiliter ratione citharam pulſare cœleſtem. Et profectò quod in cœleſti melodia eſt, tum ex tardiori motu grauis tonus, tum ex motu velociori tonus acutus, idem ſub cœlo eſt grauitas, & leuitas, item frigus & calor, rurſus humor ſiccitaſque elemẽtorum. Idem in generatione rerum, materia eſt & forma. Idem in humanis ingenijs, manſuetudo & magnanimitas, temperantia atq; fortitudo. Et quemadmodum ea graui acutaque voce, ſic ex geminis cunctis quas narrauimus naturis vbique fit vnum. Cum igitur cõſonantia muſica quaſi viua ſit, & rationalis & efficax, item vaporè quàmſimillima, animo quàm gratiſſima, rurſus totum ſibi hominem vendicet, & quod maius eſt, per ipſam factus ſit animus, facta ſint omnia, per ipſam conſeruentur, per ipſam & moueantur, haud ab re Plato noſter animam effectricem, ſeruatricem, motricem omnium naturaliũ muſicis præcipuè numeris rationibuſq; deſcripſit, numeris inquam non mathematicis accidentibus, vt quidam calumniatur, ſed idealibus numerorum metaphyſiciſque rationibus conſtitutam.

Propoſitiones & proportiones ad muſicam Pythagoricam & Platonicam pertinentes. Cap. 29.

PHthongum, id eſt ſonum melodijs aptum vocant, quo & grauiorem & acutiorem facilè quis ædere poſſit, vt neque tam profundus remiſſuſque ſit, vt ſit ſilentio ſimilis, neque tam altus & intentus vt perſtrepat. Grauem ſonum motu remiſſo, & tardo, acutum intentiore & velociore creari putant. Quemadmodum verò remiſſus admodum, & tardiſſimus motus ad quietem quaſi videtur accedere, ſic ſonus grauiſſimus ad ſilentium. Rurſus ſicut vehementiſſimus celerrimuſque motus ad violentiam, ſic ad offenſionẽ ſonitus acutiſſimus. Interualla verò ſonorum appellant certos exceſſus inter eos in acumine grauitateq; mutuos. Compoſitionis autem congruentium ſonorũ ex opportunis proportionibus conſonantium coniunctiones. Coaptationes quoq; fidium in muſicis inſtrumentis, ſiue in vnico tetrachordo, quale & inuenit Mercurius, & Orpheus confirmauit, ſiue in duobus tetrachordis per chordas ſeptem vna coniunctis, qualis Terpander dicitur effeciſſe, ſiue in geminis tetrachordis per chordas octo diſpoſitis atque diſiunctis, quorum Lycaonem Samium fuiſſe aſſerunt autorem, ſiue in tetrachordis quatuor cõiunctis, atque ex fidibus quinde-

quindecim Græcorum tandem omnium approbatione conſtituti bus, in his omnibus tetrachordis gradatim diateſſaron reſonat conſonantia. Iam vero poſt ſonorum, interuallorum, compoſitionum mentionem ad proportiones, ex quibus fiunt conſonantiæ, procedamus. Proportionem æqualitatis nominant, quæ fit inter terminos omnino inter ſe pares & æquales, vt inter vnum hoc, atque vnum illud, & cubitum atq; cubitum. Inæqualitatis autem quæ inter impares vel inæquales, vt inter vnum atque duo, & cubitum atque bicubitum. Et hæc quidem altera maioris inæqualitatis, vt dupla, altera vero minoris, vt ſubdupla. Præterea proportionem inæqualitatis triplicem in præſentia conſiderare debemus. Primam quidem, quam multiplicem nominant, vt duplam, triplam, quadruplam, quæ per maiorem numerum non diuidit minorem, ſed reſumit multiplicatque totum, ſiue bis, ſiue ter: atque ita per modum numeri infinite multiplicabilis infinitè procedit. Secundam verò, quàm ſuper particularem nuncupant, in qua maior numerus præter id quod minorem comprehendit ſemel totum, diuidit ipſum deinde, partemque diuiſam ſuperponit toti, ſed partem quam vocamus aliquotam idest ex qua aliquoties replicata fit totum. Harum prima eſt ſeſquialtera, inter binarium & ternarium. Ternarius enim binarium comprehendens, addit inſuper vnitatem, quæ bis reſumpta binarium efficit. Secunda ſeſquitertia, inter quatuor, atque tria, atque ita in infinitum per modum continui diuiſibilis infinite proceditur. Tertia eſt ſuperpartiens, quæ toti ſuperaddit partem, quæ aliquoties accepta totum proprie creare non valeat. qualis eſt inter quinarium & ternarium. Nam quinarius vltra ternarium adiungit binarium, qui & ſemel ſumptus non implet ternarium, & bis acceptus excedit. Proportio hæc quia totum diuidit in partem reſtitutioni totius ineptam, inepta videtur ad conſonantiam, in qua omnis diuiſio in totum, & multiplicatio in vnum neceſſario reſtituitur. Secunda vero apta cenſetur, quoniam & ſi diuidit, tamen ab ipſa reſtitutionis facilitate non errat, & in ipſa termini eſſe inuicem commenſurabiles iudicantur. Differentia enim inter duo atque tria eſt vnitas hæc verò communis eſt vtriuſque menſura. Accepta enim bis, metitur binarium: ter accepta, ternarium. Sed inter quinarium & ternarium differentia eſt binarius, hic autem non poteſt aliquoties acceptus vel ternarium, vel quinarium vllo pacto metiri. Proportio verò prima concentibus accommodatiſſima eſt. Non enim diuidit, ſed & multiplicando reſtituit, & reſtituendo multiplicat. Neque quærit aliunde menſuram, vt ſuper particularia, ſed minor terminus maiorem metitur, in dupla bis, in tripla ter replicatus. Neque ab integritate, neque à ſimplicitate cadit. Super particularis autem ab integritate quidem labitur, diuidit enim: ſed ſeruat ſimplicitatem. per vnam enim quandam diuidit partem. Super partiens verò non modò amittit integritatem, ſed etiam ſimplicitatem, vbi plures commiſcet partes, in vnum quiddam reſtitutioni totius ineptam. Idcircò hæc à conſonantia diſſonat, duæ verò ſuperiores, conſonant, magis autem multiplex, maximè dupla. Nempe in hac nõ videtur aliud propriè aliud ſuperare, ſed ſuperari quodlibet à ſeipſo. Nam in dupla binarius ſuperat vnum vno, Quaternarius binarium binario, ſimiliterque deinceps. Adde quòd prima eſt inter primos numerorum terminos, vnitatem ſcilicet binariumque, progenita. Progenita inquam ſola, abſque aliarum commercio, quaſi libera, & ab omnibus abſoluta. Tripla verò, dum inter vnum oritur, atque tria, ſociam habet ſeſquitertiam ſimul inter duo triaque naſcentem. Quadrupla quoque videtur ſeſquitertiæ commiſceri. Nam cùm primum quadrupla naſcitur quatuor inter & vnum, oritur ſimul & ſeſquitertia quatuor inter & tria. Item dupla proxime oritur ab ipſa æqualitatis proportione. ab hac tripla & ſeſquialtera. Item à tripla quadrupla & ſeſquitertia naſcitur, aliæque ſimiliter. Quod quidem niſi prolixitatem vererer, perſpicue demonſtrarem. Ad duplam igitur tanquam ad principium atque finem omnes aliæ rediguntur, eamque vel diuidunt, vel multiplicant. Dupla enim prima, integra, ſimplex, abſoluta & æqualiſſima eſt, vt non mirum ſit conſonantiam ex hac ipſa naſcentem eſſe omnium perfectiſſimam, & appellari Diapaſon quia & ipſa per omnia protendatur, & omnes proportiones redigantur ad ipſam. Verum antequam conſonantias proſequar, admonendi ſumus, quem Græci Logon nominant, nos rationem proportionemq; nominare, & quam illi Analogiam, nos rationis comparationem ſiue ſimilitudinem rationis & proportionalitatem rurſus, appellatione verè tam eleganti quam propria. Et proportionem quidem inter duos fieri terminos, & quando ita fit, conducens videlicet ad melodias, definiri mutuam duarum quantitatum inter ſe commenſurabilium habitudinem, vt dupla inter vnum atque duo, & ſeſquialtera inter duo atque tria, ſimileſque deinceps. Proportionalitatem verò definiri mutuam duarum proportionum comparationem. Ceu quando dicimus, quemadmodum ſe habent duo ad quatuor, ita quatuor ſe habent ad octo per rationem videlicet vtrobique duplam. Quæ quidem comparatio quia inter tres fit terminos, continua nominatur. Diſcreta vero eſt quoties inter plures efficitur, ceu quando ita conferimus. Sicut duo ad quatuor, ita octo ad ſexdecim ſeſe habent. Item comparationem eiuſmodi eſſe triplicem, ſcilicet arithmeticam, geometricam & harmonicam. Arithmeticam in numeri paritate conſiſtere. Sic inter tria & ſeptem medius eſt quinarius, numero eodem ſcilicet binario alterum terminũ ſuperãs, ab altero ſuperatus, per proportionem vtrinque bipartientem. Geometricam verò in rationis æqualitate ſitam eſſe, in qua fiunt multiplex atque ſuperparticularis, quando videlicet ita comparamus, ſicut ſe habent tria ad nouem, ita nouem ad ſeptem atque viginti, nam vtrobique tripla. Item quod eſt nouenarius iuxta ſenarium, idem eſt ſenarius iuxta quaternarium. Nam & hic, & ibi eſt proportio ſeſquialtera. Denique proportionem harmonicam in quadam ſimilitudine collocat, per quam tribus terminis in ordinem poſitis, vt ue maximus terminus aſpicit minimum, ſimiliter differentia inter terminos maior minorem reſpicit differẽtiam. Si enim ponas tria, quatuor, ſex, differentia inter ſex & quatuor eſt binarius, differentia inter quatuor, & tria, vnitas. ſicut autem inter ſex & tria dupla ratio eſt, ita inter duo & vnum eſt ratio dupla. Viget hic altera quoque ſimilitudo, ſcilicet portionum, Simili namque extremorum portione medius terminus excedit atque exceditur. Quia ternarius enim ſuperatur à ſenario per tertiam ſenarij partem, ſuperat quoque ternarium tertia ternarij parte. In hac vtique artificium verſatur harmonicum, quod proportiones quidem ſuperpartientes quaſi diſgregatas diſſonasq; deuitat, multiplices autem & ſuperparticulares admittit, componens duplas ex ſeſquialtera atque ſeſquitertia, per harmonicam qualem diximus rationem concordi varietate gaudentem. Amat verò, quemadmodum dicebamus, comparationes multiplices, nec non ſuperparticulares, ea inſuper ratione quòd in his tanta eſt ad idem reſtituẽdum procliuitas, vt quando plures rationis eiuſdem inuicem componuntur, medium in ſe ductum tantundem multiplicet, quantum extrema ſi inuicem perducantur. Pone duo, quatuor, octo, ſicut autem bis octo, ſic & quater quatuor, ſexdecim procreant. Item pone, quatuor, ſex, nouem, ſicut ergo quater nouem, ſic etiam ſexies ſex multiplicant ſex atque triginta. Similiter ſi duo inter extrema media interiecerit, puta inter duo atque ſexdecim poſueris quatuor atque octo. Omnes enim hi deinceps numeri dupla proximum ratione conſpiciunt, Si ergo duo in ſexdecim ducas, tantundem, reportabis, ac ſi quatuor in octo perduxeris. Idem contingit in cæteris tam ſuper particularibus quàm multiplicibus. In ſuperpartientibus autem non fit idem. Diſpone tria, quinque, ſeptem. Sicut à ſeptenario ad quinarium eſt habitudo ſuperbi partiens, ſic à quinario ad ternarium. Vtrobique enim duæ quędam partes toti inſuper apponuntur. Si ducas ternarium in ſeptenarium, non eundem numerum procreabis, ac ſi quinarium in ſeipſum. Primo itaque gradu ſunt multiplices, quoniam præter id quod modò dicebamus, per eas numeri omnes reſpiciunt etiam vnitatem, dum aſpiciunt numeros. Secundo gradu ſuperparticulares, quia etſi vnitatem ipſam non ſpectant, ſemper tamen vnã quandam ſpectant partem ad integrum vnum accommodatam. Tertio ſuperpartientes, quia horum neutrum videntur aſpicere. Quam ob rem hanc odit habitudinem facultas harmonica, tanquam concordię reluctantem. Optat enim, vel ex ipſa æqualitatis proportione vniſonum vniſonumque conficere, vel ex rationali, id eſt, multiplici & ſuperparticulari inæqualitatis proportione, æquiſonum æquiſonumque conflare. Talem verò æquiſonum conflat ex dupla, qualis vniſono, ſit quàm proximus, quia in dupla & minor terminus maiorem metitur, metiendoq; adæquat, & maior vbi minorem ſuperat non alio numero quam ipſemet minore, vt ita dicerim, ſuperare videtur.

Quod in muſicis conſonantijs vnum ex multis efficitur per quod conſonantia definitur. Cap. 30.

Quemadmodũ medici periti ſſimi certos inuicẽ ſuccos certa quadam ratione commiſcent, per quam in vnam non quamq; formã plures atque diuerſæ materiæ coeãt, & vltra vim elementalẽ virtutem quoq; cœlitem mirificè naciſcantur, quod in Mithridatis confectione, & Andromachi Theriaca eſt manifeſtum, ſimiliter artificioſiſſimi Muſici grauiſſimas voces quaſi materias frigidas, voces item acutiſſimas quaſi calidas, rurſus mediocriter graues vt humidas mediocriter, & acutas vt ſiccas tanta ratione contemperant, vt vna quędam forma fiat ex pluribus, quæ vltra vocalem virtutem conſequatur inſuper & cœleſtẽ. Quod quidem ex eo quod Democritus Theophraſtusq; aiunt, & Pythagoras effectu probauit, euidenter apparet. nam certis concentibus morbi quidam tam corporis quàm animi mirabiliter curari dicuntur, vt non mirum ſit veteres ſapientes in idem, id eſt, Appollineum numerum, tam medicinę quam muſicæ originem retuliſſe.

retuliſſe. Vtraque enim medicina eſt. Sed altera quidem ex corpore animam, altera verò ex anima, curat corpus. Accommodatiſſime etiam Apolline melodiæ fonti vaticinium tribuerunt. Sola enim melodia ab omnibus quotcunque diſtrahunt animum retrahens, contrahit, in ſeipſum, in auditum quendam, vt ita loquar, interiorem, quo non voces ſolum, ſed & rationes vocum percipiuntur: ſedatisque perturbationibus cœleſti contemperat harmoniæ, diuinaque cœlitus effundit oracula. Sed ne quis forſan neget ex acuta grauiq; voce tertiam fieri communemque vocalem formam, cogitandum eſt graues voces acutis perfectius commiſceri poſſe, quàm ſuccis ſucci permiſceri dicantur. Primo, quia vocales materiæ ob ſubtilitatem ſuam continuumque motum vniformemque in cunctis corporis aerei qualitatem, facilius conſumatiusque quàm ſucci & craſſi, & ad motum ineptiores, & qualitatibus admodum diſcrepantes, conflantur in vnum. quòd ſi in vnum ergo & ad vnam nouamque formam aptius parantur concipiendam. Deinde quoniam inſtrumentorum vocis naturale, intrinſecum, virtuti vitali, animali rationali quàm proximum, atque obedientiſſimum, facilius perfectiusque arti obtemperat muſicæ, ad vnum ipſum quo ſpectat, conficiendum, quàm extrinſeca medicis inſtrumenta, atque etiam ſi pulſetur cithara digitis, fidelis obſequentur muſici voto fides, quàm medicis herbæ. Ac ſi in herbarum congeſtam molem vltra induſtriam & operam medicorum agit deinde natura, & tempore quidem certo, multo magis in vocalem materiam tractabilem admodum, & formabilem agit natura ſubito, natura inquam vbique viuens viribusque munita cœleſtibus in materiam cœlo ſimiliorem, & quaſi viuam. cui quidem repente nouam, viuam, mirificam adhibet formam, per quam occulta virtute vires ſuas in corpus experiatur & animum. Proinde quemadmodum in corpore ex elementis quatuor naturaliter conſtituto, qualitates elementorum quatuor, vnam, & vt quidam nominant, quintam conficiunt complexionem, videlicet ſubiectam virtuti ſpeciali occultis modis cœlitus prouenturæ, ſic & voces plures rite commixtæ vnum quendam inuicem reſonant reboatum virtutis nouæ atque mirabilis fundamentum. Nam ſi ex ſonante cithara in citharam ſimiliter temperatam reſonat repente nonnihil, & ex chorda vibrata, ſtatim in chordam æqua tantam tranſit vibratio ſimilis, cuinam dubium ſit ex pluribus vocibus vna quadam ratione conflatis, vnam ſubito naſci quaſi formam communem cunctis, per quam plura ſint vnum, ideoque vt vnum percipiantur a ſenſu, & in vnum quendam congrediantur effectum. Conſtat enim idem ex voluptate ſenſus, in quo cum vna forma ſit ex multis oblectatio plena prouenit ex vna ſimiliter forma, quæ congrue conficiatur ex multis. Hinc fit, vt audire diutius vniſonum tædeat, in quo ſine vlla inæqualitate ſatiatur æqualitas. Fit inſuper, vt diſſonus offendat ſonus, in quo in vnum differentia non conſpirant. ideoque multa perſpicue diſcernuntur á ſenſu, & ab ipſo quaſi guſtantur vt multa. Guſtantur inquam, quia ſic fermè aduocant, vt guſtus ad ſaporum afficiunt mixtionem. Hinc propheticum illud; Dulciora melle ori meo eloquia tua domine. Denique ſiue graues ſoni acutos abſorbeant, ſiue acuti graues occupent, non prouenit delectatio, & tamen vnio quædam vbique requiritur. Quum vero vnio vel ex abſorbente, vel ex occupante non placeat, reliquum eſt vt ſola placeat, quæ noua & efficax ex moderata quadã conflatione reſultat. Hinc igitur conſonantia definitur, ſoni grauis & acuti mixtura vniformiter ad aures ſuauiterq; accedens. Eſt autem mixtura hæc ei ſimilis, quæ in ſaporibus guſtui ſatisfacit, in quibus ſapor dulcis nimium atque pinguis, voci remiſſiori admodum grauiorique ſimili iudicatur, ſapor autem acutiſſimus, acutiſſimæ. Sed dulcis ſapor acrimoniȩ mixtus, vocem refert immoderate grauem. Mixtus vero ſalſedini, vel acumini mediocriter acutam repræſentare videtur. Ac tum demum permixtio multiplex implet ſenſum, quum non diſcernitur, vt multiformis, ſed ſeipſam inſinuat vniformem. Tradunt Phyſici ſonum in orbicularem figuram multis gradatim amplificatam circulis ad aures peruenire, non aliter quàm qui in ſtagno ex iactu lapidis ab alto circuli multiplicantur ad littus. Concentum vero ex grauibus acutisque conflatum, velut vnam formam, & hanc rotundam quidem, ſed oualem illabi auribus arbitrantur. In qua quidem, octaua vox quaſi per acutiorem verticem, vocis primæ latitudinem ſibi continuans, ex ſeipſa atque prima vnam iam conflat vocem, atque ſicut oculus oualem rotunditatem tanquam vnam videt figuram, quamuis hinc latam magis, inde minus, ſic auditus vocem ex graui octauaq; reſultantẽ haurit tanquam unam, ab amplo quodã profundo quaſi in acutã ſublimitatẽ oui inſtar gradatim ſeſe ac ſuauiter attollẽtem. Hinc fieri arbitrantur, ut & natura eiuſmodi quaſi figurã audiendi inſtrumento tribuerit, ſimilemq; inſtrumento loquendi, & ars præterea ſimilem quoad fieri potuit muſicis inſtrumentis. Ex certe cõſonantiora ſunt, quȩ ouali figurȩ propinquiora,

Quæ conſonantiæ ex quibus proportionibus oriantur. Cap. 31.

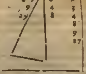
PYthagoram ferunt, quum apud ærarios fabros annotauiſſet ex malleorum ictibus conſonantiam lege ponderum prouenire, collegiſſe numeros, quibus ſibi conſentiens diuerſitas põderum continebatur. deinde tetendiſſe neruos tam varijs ponderibus alligatis quàm varia in malleis fuiſſe didicerat, atq; hinc manifeſta conſideraniſſe, ex neruo qui ſuper alium ſeſquioctaua ratione protendebatur, aduerſus alium diſcerni tonum, id eſt plenũ integrumq; ſonum, qualis erat nouem ad octo proportio. Neque potuiſſe tonum in duo hemitonia inter ſe æqualia diſtribuere, quũ neque nouenarius in partes duas ſecaretur æquales. ſed inueniſſe hemitonium alterum quidem eſſe paulò maius dimidio, alterum verò paulò dimidio minus, quod ille Dieſim, Plato Limma vocauit. Quantum verò deficiat hemitonium minus, ab integro tono & à verò hemitonio, Plato in interuallo horum indicat numerorum, ſcilicet inter ducenta quadraginta tria, atq; ducenta quinquaginta ſex. Quum enim octaua pars minoris illius numeri ſit triginta, & prope ſemis, hic vero maior numerus ſuper minorem illum addat duntaxat tredecim, neque tonum reddit, neque integrum hemitonium. Animaduertit deinde Pythagoras integrã plenamque toni, vt ita dixerim, latitudinem duobus ſonis & vno interuallo conſtare, atque ita prima conſonantiæ adeptus eſt elementa. Quarum prima diapaſon extitit, ex prima videlicet proportione, id eſt, dupla reſultans, vbi ſcilicet chorda hæc ſuper illam ex duplo pondere duplo magis tenta, dum pulſarentur ambæ duplo vehementius citiusq; in ſuam ſeſe recipiens rectitudinẽ, vocem longe acutiorem viciſſim longe grauiori reddebat, adeo tamen amicam, vt quaſi vnitus appareret ſonus ſeipſo hinc anguſtior, inde amplior. Sonum hunc vbi occurrebat acutior, modulãdo metitus eſt in octauo altitudinis gradu à graui, connumerato videlicet graui, eſſe locatum, item octo quidem ſonis & interuallis ſeptem, tonis autem ſex ferme conſtare. Præterea vbi inter fides ratio intentionis remiſſionisq; ſeſquitertia erat inuenit conſonantiam diateſſaron, tonos quidem duos, & hemitonium minus, ſonos autem quatuor & interualla tria comprehendentem. In ſeſquialtera vero reperit diapente, & in hac tonos tres. & hemitonium minus, ſonos vero quinq; & quatuor interualla percepit. Animaduertit deinde diapaſon ex diateſſaron & diapente cõponi, quia ratio dupla quæ gignit diapaſon, vbi medium, ex ſeſquitertia & ſeſquialtera ex quibus illa fiunt, conſtituatur. Prima.n. dupla medium habens duorum eſt ad quatuor compoſita ex ſeſquialtera inter tria atque duo, & ex ſeſquitertia, inter quatuor atq; tria. Sed in habitudine tripla diapaſon diapente conſiderauit, habentem ſonos quidem duodecim, ſed vndecim interualla. Nam diapaſon quidem in dupla diapente vero in ſeſquialtera ſedem habet. At ſeſquialtera duplæ continuata efficit triplam. Sex.n. aduerſus tria dupla eſt. Adde nouem, vnde ad ſex naſcitur ſeſquialtera, ſtatim triplam à nouem habebis ad tria. Neque tamen fit tripla, ſi duplæ adieceris ſeſquitertiam, vtpote ſi illi ſenario adiunxeris octonarium. deeſt.n. ſeſquioctaua, ſcilicet nouem ad octo. Et quoniam ſeſquitertia duplæ addita, fit ſuperpartiens, vt octo ad tria; eſt enim hic habitudo dupla ſuperbipartiẽs per biſſeſquitertiam; ideo Pythagoras prohibuit vltra duplam, id eſt diapaſon repente continuare per ſeſquitertiam diateſſaron, quamuis Ptolemæus alicubi ſubiunctionem hanc admittat. Commode vero adiungitur ſeſquitertia triplæ. Hinc enim fit proportio quadrupla, & per quadruplam conſonantiam diſdiapaſon, habens ſonos quindecim & quatuordecim interualla, puta ſi poſita tripla inter nouem atque tria ſubiunxeris duodenarium qui eſt aduerſus nouenarium ſeſquitertius acquires ſubito quadruplam ex duodecim ad tria naſcentem. Vltra vero quadruplam progredi vetat gratia melodiæ non ſolum quia ex vehementiori motu fractioneque in ſenſum prouenit violentia, ſed etiam quia cum primum vltra primã quadruplam quincupla naſcitur inter quinque atque quatuor, oritur ſimul ſuperbipartiens inter quinque atque tria, quæ diſſonantiam intermiſcet. Sed vt citra quadruplam redeamus, vetat etiam vitandi torporis gratia infra ſeſquitertiam ſæpe deſcendere. Vetat ſeſquitertias ſæpe duas continuare, tum quia alioquin diſplicent, tum quia non implent duplam atque diapaſon. Si diſponas nouẽ duodecim, ſexdecim, ſeſquitertias quidem duas habes, duplam vero nequaquam, deeſt enim ſeſquioctaua, ſcilicet decem & octo, ad ſexdecim, vt dupla à decem & octo naſcatur ad nouem. Neque libenter geminas continuat ſeſquialteras, hæ nanque continuæ duplam ſuperant ſeſquioctaua. Quod quidem ſi quatuor, ſex, nouẽ deſcripſeris, deprehendere poteris. Hic enim duæ ſunt proximȩ ſeſquialteræ à quatuor vſque ad nouem. Nouenarius autem octonarium, qui duplus eſt ad quatuor, ſeſquioctaua ſuperat portione. Ex hoc apparet potentiam ſeſquialteræ vero duplæ dimidio eſſe maiorem. Ex quo etiam patet potentiam ſeſquitertiæ tantundẽ dimidio eſſe minorem, quandoquidem ex ambabus dupla creatur

Supera-

Superatur quidẽ ſeſquitertia à ſeſquialtera per octauam vnicam portionem. Ab octo enim ad ſex habes ſeſquitertiã, ſed à nouem ad ſex habes ſeſquialteram. At verò à nouem ad octo ſeſquioctauam, & hac ipſa ſeſquioctaua parte comprehendis ſeſquitertiam à ſeſquialtera ſuperari. Meminiſſe verò oportet diateſſaron .i. cõparationem ſonorũ quatuor ad quartam altitudinem aſcendentium per ſe quidem auditam non approbari: recipi tamen ex eo libenter, quia facile tono addito fit diapente grauiſſima vocis quintæ concordia. item quia ſi cum diapente connectitur, diapaſon conficit omnium perfectiſſimam. Neq; verò turbare quenquam debet, quod cum dixerimus diateſſaron quidem quatuor, diapente verò quinque ſonos habere, tamen diapaſon ex vtriſq; compoſitam ſonos non plures dicamus habere quàm octo. Nam vbi de compoſitis agimus conſonantijs, ita in quatrichordia inuicem coniugatis fides ipſas diſponimus, ſonoſq; continuamus, vt vltimus primæ conſonantiæ ſonus, ſit primus ſecundæ in ipſa compoſitione ſequentis. Hinc ergò res admonet, vt ad ſeptichordum Terpandri regrediamur, in quo quarta chorda bis pulſatur, vt quodammodo euadat octochordum. Quam quidem coniugationem propterea ſecutus, vt arbitror, eſt Terpander, quia multiplicatio vocum manifeſtè inter ſe diſcrepãtium ad ſonum vſq; ſeptimum augetur. Octauus autem iam mira quadam ſimilitudine redit ad primum; quemadmodum & ratio dupla per quam creatur, reſtituit minorem quem ſuperat numerum, dum eundem excedit eundem. Nonus reuertitur ad ſecundum, & diſſonat vt ſecundus. Decimus ad tertium, & conſonat ſicut tertius. Vndecimus ad quartum. Duodecimus ad quintum. Ad ſextam tertiusdecimus. Sed quartusdecimus redit ad ſeptimum. Denique quintusdecimus ad octauum, & cum octaua ſimul ad primum. Primum verò grauiſſimumq; ſonum Hypaten nominant Sequentem, Parypaten. Tertium, Lichanon Quartum, Meſen. Quintum, Parameſen aut Triten. Sextum, Paraneten. Septimum ſonum verò, Neten. Præterea ſi in qualitate motuſque diuturno comparatio fiat Hypaten cum Saturno, ſequenteſque ſequentibus planetis ordine conferemus. Sin autem in motu diurno eiuſq; celeritate vel tarditate, viciſſim Hypaten cum Luna ſequenteſq; deinceps cum planetis ſuperioribus cõparabimus. Inueniemuſq; graues in cœlo ſonos mixtos acutis, eoſdemq; orbes altero quidem motu acutum ſonum edere, altero verò grauem. Item ex ingentibus globis ingentes, ex diuinis diuinos, ex multiplicibus reuolutionibus pari ratione multiplices. Et quemadmodum vltra ſeptimum ſonum reuolutio fit in idem, ſic ſuper planetarum ſeptem diſtinctos orbes, omnia reuolui in vnum orbem, in ſeipſo eiuſmodi ſeptenarium mirabiliter complectentem. Sed de his aliàs. Redeamus ad cõſonantias, eaſq; iam fine quodam proprio concludamus. Hæ quidem tres apud veteres numerantur. Prima Diatonica, in qua quodlibet quadrichordum per hemitonium minus procedit, & tonum atq; tonum quam tum ſapientes alij, tum Plato vel maximè ante alias comprobabant, tanquam maximè omnium naturalem. quandoquidem ab hemitonio minore quaſi molli materia ritu naturæ procedit ad validiorem toni materiam, formamq; habet ſimplicem, & manſuetam ſimul atque robuſtam. Adde quod potiſſimum conuenit quadrichordo, in quo Diateſſaron ex geminis tonis & hemitonio procreatur. Secunda conſonantia, Chromatica nuncupatur, quæ per hemitonium minus atque hemitonium maius, & triemitonium, diſcurrere conſueuit. ſed hanc vtpotè molliorem philoſophi reprobant. Tertia nominatur Hormonica, progrediẽs per quartam fermè toni partem, rurſuſque per quartam ſimilem atque Ditonum. Hanc quoque non probant ob perceptionis, & vſus ſuperſtitioſam difficultatem. Multa verò quæ in præſentia ad eadem ſpectantia prætermittimus, in octauo Epiſtolarum noſtrarum libro diligentius pertractamus.

De harmonica animæ compoſitione. *Cap. 32.*

DEus Animam mundi procreaturus, eam ex indiuidua atq; diuidua conſtauit eſſentia. Prima hæc apud Platonem diuiſio, in eſſentiã ſcilicet & indiuiſibilem proprietatem atq; diuiſibilem, eſt communiſſima. Nam quod indiuiduum dicit, continet in ſe quod neq; ſecundum locũ ſecatur in partem extra partem, neq; ſecundum tempus à priori diffluit in poſterius. Per primum quidem appellatur idem, per ſecundum ſtatus & ſtabile. Similiter quod diuiduũ nuncupatur, in ſeipſo cõplectitur & quod loco diffunditur, & quod tempore labitur. Per primũ quidem appellatur alterum, per ſecundum motus & mobile, motus inquã in naturalibus. Quapropter ſub illa diuiſione quæ dicebat animã ex eſſentia indiuidua & diuidua glomerari, quinq; rerum genera quodammodo cõtinentur, eſſentia, idem, alterum, ſtatus, motus. Plato verò breuitatis gratia nõ replicat quinq;, ſed tria. Repetit enim eſſentiam, idem, alterũ, quaſi ſufficiant. Nam ad idem quidem ſequitur ſtatus, ad alterũ verò motus. Atq; viciſſim ad ſtatum ſequitur idem, ad motum ſimiliter alterum. Inquit aũt deum ex eſſentia, & eodem, & altero, vnam cõſtauiſſe naturam tam exactã commixtione, vt in eſſentia eius vbiq; idem ineſſet & alterum: atq; viciſſim in ipſo eius eodem ineſſet & alterũ & eſſentia: rurſus in ipſo eius altero & eſſentia lateret & idem. Nam eſſentia per idẽ habet vt & ſecum ipſa alijſq; congruat, per alterũ, & quodammodo in ſe diſtinguitur, & multo magis à cæteris. Idem verò & alterum ambo vt exiſtant ab eſſentia ſortiuntur. Sed idem à ſeipſo conuenientiam poſſidet, ab altero differẽtiam. Ipſum verò alterum à ſe quidem differentiã, ſed ab eodem cõgnitatem ſimul & ordinem. Horum verò congeriem generũ Plato conducere putat animæ ad res omnes tum iudicandas, tum etiam peragendas. Nempe, quoniam ex eſſentia conſtat, quid ſit vnumquodq; debuit, quia ex eodem, cognoſcit quid ſimplex, & ſi compoſitum, qua vnione coniunctum, & quomodo ſecum ipſo alijſq; conſentiat, quia ex altero, quid ſit diuerſitatis in quolibet, & qua cõditione vel in ſe digeratur, vel ſecernatur à cæteris, quoniam ex ſtatu, quale & quo pacto, quoduis ſeipſo permaneat, quia ex motu cõſtat, agnoſcit à quali res quæq;, & quali ratione dependeat, item qualia & quomodo faciat. Præterea per eſſentiam, dat eſſe rebus, per idem, res ſibi cõiungit & alijs, per alterum verò ſeiungit, per ſtatum in natura propria confirmat & ordine, per motũ mouet, & efficit vt moueãtur & agant. Quamobrem non immerito Plato in anima fabricanda, rerum omnium genera certa quadam ratione cõmiſcet. Mixta verò hæc inuicem ait harmonica ratione, nõ arithmetica, alioquin iniuſta foret alterius diſtributio, neq; geometrica tantum proportione, alioquin tanta foret æqualitas in mixtura, vt cùm extrema corporũ diuerſitate proxime conſpirare non poſſet. At harmonica ratio variorum ſimilitudine conſtans, & diſſimilia facit ſimilia, & inæqualia cõmuni quadam æqualitate cõnectit. Eiuſmodi autem eſt animæ, tum ad ſeipſam, tum ad corpora qualitas & officiũ. Siue enim agat ſecum ipſa, tam intelligentiæ, vt ita loquar, identitati quandam miſcet alteritatem, quàm rationis alteritati quandã identitatem. Similiter in imaginatione facit & ſenſu. Siue agat in corpus, in ordine quodam ſtabili quaſi identitate producit motionis alteritatem, quod apparet in cœlo, item ſub cœlo in ipſa generationis alteritate per continuatũ ordinem ſeruat identitatem, & vtrobiq; conſeruat eſſentiam atq; reſtituit. Quamobrem deus animã mundi componens, vtitur harmonica ratione, tum in rerũ generibus inuicem commiſcendis, tum in portionibus ipſis, quas ab eis accipiebat ad animam componendam, tum in animæ viribus ortum eius veſtigio comitãtibus, tum in mundi ſphæris animæ cõgruentibus. Talem verò mixturã animæ conuenire, Plato non ſolum rationibus perſcrutatus eſt, ſed etiam coniecturis acceptis à mundo diligenter auſpicatus. Cum.n. mundi corpus, & ſub anima poſitũ, & eius gratia factum, & ab ea rectum, motum reformatum contemplaretur, naturæ conſentaneum iudicauit, vt à figura mundi velut imagine, formam quandam eius animæ tanquam exemplar coniectaremus. Quibus itaq; proportionibus ſphæras mundi compoſitas, diſpoſitas, agitatas, ſuſpiciebat, eiſdem fermè, id eſt harmonicis rationibus eius animam auguratus eſt eſſe contemperatam, vt quemadmodũ apud muſicos à concentu artificioſæ mentis profluit, & concentus in vocem, ſic ab harmonia cœleſtis animæ in mundũ tranſeat harmonia. Sed Platonem ipſum iam audiamus. Vnam principio accepit portionem ex vniuerſo. Secundam verò primæ partis duplam. Deinde tertiam, quæ ſecundę quidem ſeſquialtera eſſet, primæ verò tripla. Poſtea quartam, ſecundæ duplam. Quintam deinceps, tertiæ triplam. Sextam primæ octuplam. Poſtremo ſeptimã, quæ partibus ſex & viginti primã excederet. Hæc ille. Conſtituamus ergo triãgulũ in cuius apice locata ſit vnitas, à qua iterum vtrinque numeri profluant, hinc pares, inde ſimiliter impares, hac videlicet ratione, vt à parte altera poſt vnitatem primum duo, deinde quatuor, demum octo, altera ex parte ſub vnitate ſimiliter primũ tria, deinde nouẽ, poſtremo ſeptem atq; viginti.

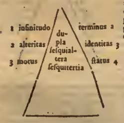
Prima itaq; portio, quam accipit deus ex ipſo generum, vt ita loquar, fermento ad animam effingendam, eſt vnitas. Secunda binarius, primæ duplus. Tertia verò ternarius, cuius ratio tripla eſt primæ, hoc eſt vnitatis, ſeſquialtera verò ſecũdæ, id eſt binarij. Quarta portio quaternarius, duplus ſecũdę, hoc eſt binarij. Quinta nouenarius, cuius tripla ratio tertiæ, id eſt ternarij. Sexta octonarius, cuius octupla ad primam, id eſt, vnitatem proportio. Septima viginti ſeptem, ratio quidem ad nouenariũ tripla, vnitatem verò excedens partibus ſex atq; viginti. In his vtiq; numeris rationes omnes comprehendit harmonicas. Nam in ſeſquioctaua inter nouem & octo proportione, progenuit tonum Muſis nouem obtemperantẽ. in ſeſquialtera inter tria & duo Diapente, gratiã vocis quintæ Veneream. In ſeſquitertia inter quatuor atq;

tria

tria Diateſſaron Mercurialem vocis quartæ naturã, ſeſe conſonantijs accommodantem. In dupla, inter duo & vnum, item inter quatuor & duo, rurſus inter octo & quatuor. Diapaſon, id eſt vniuerſam & abſolutam octauæ vocis peperit melodiam Apollini dedicatam. In tripla inter tria & vnum, item nouem inter & tria, rurſus viginti ſeptem atq; nouem, Diapaſon Diapẽte, id eſt octauæ ſimul & quintę Iouialem compoſuit ſymphoniam. In quadrupla inter quatuor & vnũ, & octo atq; duo, ſymphoniam contexuit Diſdiapaſon, iterũ per ſonos quindecim Apollini concinẽtem. Venuſtatem verò, tum vocis tertiæ, principijs inſeruit Diatiſſaron, tũ vocis ſextæ, finibus ſubnexuit Diapente, vt delicatiori vocis vtriuſq; mollitie, hinc quidem ſecundæ vocis, inde verò ſeptimæ aſperitas leniretur. Ita enim tertia vox, & ſexta ſunt mollitie ſimiles, ſicut ſecũda cadens à prima, item ſeptima degenerans ab octaua, ſunt aſperitate perſimiles. Principio vbi deũ ait accepiſſe portiones ſeptem, myſterium tetigit, tum in muſica, tum etiam in natura. In muſica quidem, quõ ad ſeptimum vſq; gradum omnis vocum progreditur diſcrepantia, poſt quem fit ad eandẽ reuolutio. In natura verò, tum quia multa per ſeptenariũ in naturalibus transfigũtur, qua de re egeri Platonici ſatis multa dixerũt, tum quia ſeptenarius vnitatem habet, vt copulam geminæ trinitatis, atq; ex his geminis & ſeipſa rurſus explicat trinitatem. Eiuſmodi verò eſt vniuerſi ſimilitudo. Quod quidem in tria principio diſtribuitur. Vnde Plato hic ternarium commendauit. Diſtribuitur inquam in æterna & temporalia, horumque media Aeterna ſub trinitatis proprietate poſſident in eſſentia quidem ſimplicitatem, in virtute verò ſtabilitatem, in actione reflexionẽ. Temporalia viciſſim in trina dimenſione compoſitionem habent eſſentiæ. iterum virtutis mobilitatem, actionis deniq; tranſitum. Inter has verò trinitates ęternorum atq; temporalium, anima medium obtinens, gradum efficit ſeptimum. Efficit quoq; nonum, hic etiam à Platone laudatum. Nonũ inquam, quoniam ipſa tres habet vultus. Nam & ad ſeipſam, & ad ſuperiora, inferioraq; conuertitur. Iouat hic antequam reuertar ad ſeptenarium parum per adhuc ternarium vna cùm nouenario cõmendare. Trinitas numerorum prima, principium & medium, finemq; rerum continere videtur, atq; ſola inter numeros ratione quadam indiuidua continere. Siquidem ſingula hæc ſingulis ſignificat vnitatibus. Prætetea ſiue cauſas rerum percurrere libeat, triplicem in cauſis inuenies proprietatem. Sunt enim cauſæ in ſeipſis, efficiunt effectus, & factos reducendo perficiunt. Siue ad effectus deſcendas conſiderandos, deprehendes ſimiliter trinitatem. Nam & effectus ſunt in cauſis, procedunt ab illis, conuertuntur ad illas. Siue ad animam te contuleris, quæ ſublimes cauſas cũ infimis connectit effectibus, aſpicies eam in ſeipſa manentem & declinãtem ad effectus, & ad cauſas aſcendentem. Atqui hæc anima triplici ſeptenario regit mundum, Primo quidem occultis quibuſdã ſeptem viribus planetarũ in firmamento per cauſas dominantium. Secundo ſeptem planetarum formis, in globis ſeptem firmamento ſubiectis. Tertio ſeptem muneribus planetarum, generationem ſub Luna regentibus. Quippe cum ſub Luna, viuificum quidem lumen Soli, calor autem vrens Marti ſubijciatur, in terra ſuperficies varia Mercurio, moles autem tota Saturno. At in medijs regnat humor, & aerius quidem obtemperat Ioui, Aqueus verò Lunę, Mixtus deniq; Veneri. Item agentes cauſæ ſequũtur Solem, Materiæ Lunam: Fœcunditas cauſarum agentium Iouem: Materiarum fœcunditas Venerem: Expeditio ad effectum velox Martem atque Mercurium. Illum quidem propter vehementiam, hunc autẽ ob ipſam dexteritatem multiformemq; virtutem. Conctorum verò continuatio permanens Saturno potiſſimum dedicatur. Cæterum hic per tres ſeptenarios ordo progreditur à ſeptenarijs, qui ſecundum tres animę mundanæ vires diſtribuuntur. In hac enim intelligẽtia eſt circulus ſtabilis. Circulus quidem, quia illuc, vnde eſt, reflectitur. Stabilis, quia ſubito. Sub intelligentia quaſi ſub firmamẽto tres ſunt vires, ſcilicet ratio vniuerſalis, imaginatio, vegetatio. In ratione ſunt tres circuli quodammodo mobiles atq; temporales. Primus ab anima ad cauſam amandam, atq; viciſſim, naturali quodam inſtinctu eam ita ferente. Secundus à rerum cauſis ad effectus conſiderandos, atq; conuerſo. Tertius à formis Ideisq; magis vniuerſalibus ad minus vniuerſales decurſus viciſſimque recurſus. In reliquis duabus animæ viribus omnino ſunt circuli quatuor ſimiliter temporales, in vtraq; bini. Primus ad cauſam ſuam reflexio naturalis. Secundus ab eiſdem formis ad eaſdẽ certa quędam interuallis certis & perpetua reuolutio, per quam & in cœlo configurationum, & ſub cęlo transformationum temporalis & certa reuolutio prouenit. Itaq; circuitus generationis neceſſario cœli circuitũ ſequitur, hic verò circuitum animæ. Reuolutio animæ orbem intelligentiæ comitatur. Motus quidem animæ ſi ab intelligentia penitus deſeratur, ſtatim tam in percipiendo q̃ in agendo, ſolum tranſibit in rectum. Quod antẽ repetat ſemetipſam, ſimileſq; per alia gyros glomeret, ſortitur ab intellectu quod à ſuperiore, qui & manens in ſe, & ſubitò conuerſus in cauſam, largitur intelligentiã animæ, per quam quaſi porrectam manum ſiſtit animam natura propria vagabundam motumq; eius irrequietum, & ad rectam extra ſe lineam naturaliter proniorem, retorquet in orbem medium inter motum rectum atque quietem. Hinc anima in ſemet reditura meat, mentemq; profundam circuit, & ſimili cõuertit imagine cęlum. Sed de his in Theologia diffuſius. Redeamus ad numeros.

Summa numerorum harmonicorum ad compoſitionem Animæ conducentium. Cap. 33.

Vnitas in ſuperiori figura ſignificat ipſam animæ vnitatem, ſimplicitatemq; ſublimem, & propriã diuinæ vnitatis imaginem, & in ipſa manentem. Dualitas proceſſum animæ in proprietatem ſuam vnitate inferiorem, & quadã iam ratione multiplicem. Trinitas regreſſum eius ad vnitatem, tum propriam, tum diuinam. Quatrinitas progreſſionem animæ à ſe in materiam quatuor elementorũ gradibus digerendam. Septenarius virtutem eius per ſeptem planetarum ſphæras elementa recturam. Octonarius vim per octauam ſphæram planetas gubernaturam. Nouenarius munus animæ octo ſphæras in vnam formam conciliaturum. Viginti ſeptem numeri ſumma, plenitudinẽ eius omnia in omnibus collecturã. Nam viginti ſeptem ſumma ſupradictos numeros continet, atq; ex illis deinceps ordine poſitis, vt computanti patet, impletur. Neq; ab re pares in figura, & impares numeri deſcribũtur, quo per pares quidẽ natura animæ diuiſibilis, per impares autem indiuiſibilis cogitetur, & fœminea ſimul virtus, & maſcula. Colliguntur quoq; numeri lineares, & ſuperficiales, & ſolidi, vt cognoſcamus animam penetrare per omnia, & amplificari paſſim penitusq; implere. Deſcendit vtrunq; figuræ latus ad ſolidum vtrinq; numerum. Hinc quidẽ ad octo inter pares, inde verò inter impares ad ſeptem atq; viginti. Vt cogitemus animam vtraq; ſolida, ſcilicet tam cõpoſita quàm ſimplicia prorſus implere. Interualla verò numerorũ dupla & tripla & reliqua quæ prædiximus, quid proprie in anima ſibi velint, & ſi apud Platonicos adhuc eſt ignotum, licet tamen in præſentia forſan hunc in modum, vt ita dicam, vaticinari. Deſcribatur itaq; triangulus iterum, in cuius ſummitate ſit eſſentia. In latere verò vbi numeri impares deſcribantur, deſignetur infinitudo, & deinceps alteritas atq; motus. At in latere vbi diſponebantur pares, ſit terminus, deinde identitas per ordinem ſtatusq; ſequatur. Hic quidem ſeptem ſimiliter habebimus limites,

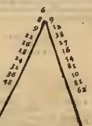
quorũ anima ſub eadẽ ad ſe inuicẽ ratione forſitan particeps fingi poteſt, ſub qua initio deſcripſi limites numerorum inuicem ſe reſpiciunt, vt aiã eiuſmodi proportione tam quinq; rerũ genera, quàm duo generũ elementa, id eſt terminũ infinitudinemq; participet. Si igitur exẽpli gratia comparatio eſſentiæ ad cuncta ſimul cõiuncta, ſeſquioctaua. Forma.n. totius communis vno ſaltem excedit gradu quaſi tono, ꝓprias partiũ qualitates. Sit ſub eſſentia infinitudo, id eſt, formabilis aptitudo. Comitetur hanc terminus, velut ipſius forma. Sitq; termini ad infinitudinem proportio dupla. Superari.n. oportet ab actu potentiam patiendi. Infinitudinem ſequatur alteritas, ſed terminum comitetur identitas. Atq; hæc ipſa identitas alteritatem ſuperet ſeſquialtera ratione. Poſt hæc ſequatur motus alteritatem, ſtatus autem identitatem, ſuperetque ſtatus motum proportione ſeſquitertia. Quod Plato ſignificauit, dicens hæc ab illis vix ſuperari. Quod ſi proportiones hic explicatas cõſideraueris, inuenies inſuper triplas & quadruplas, ſicut ab initio paruit in figura. Nam motũ quidem ad infinitudinẽ, inuenies eſſe triplum, Statum verò ad eãdẽ quadruplum. Cæterum vt excogitare poſſimus harmonicam participandi proportionem in anima, non ſolum ſecũdum quinq; rerum genera & elementa duo, verumetiam ſecundum vires proprias, ſeptem gradibus diſtributas, reddamus iam ſingulas animæ vires, ſingulis vel generibus vel elementis Sunt autem hæ vires, vnitas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectendi, vis generandi. Poſtremas verò has duas vires ſæpe ſub vna vel naturæ vel vegetationis appellatione complectimur. Conferamus igitur hoc pacto, ſcilicet animæ vnitatem, eſſentiæ. Voluntatem infinitudini. Intelligentiã termino: Imaginationẽ alteritati: Rationem identitati: Generandi vim, motui. Connectendi virtutem, ſtatui. Simileſq; ſuperiorum inter has vires, proportiones excogitemus. At ſi æquales in anima proportiones rerũ alibi eſſe diximus, nõ Arithmeticam paritatẽ, ſed æqualitatẽ harmonicã intelligi volebamus.

Per interualla ſphærarum Plato interualla rationum inter animæ partes aucupatur. *Cap. 34.*

QVemadmodum ex imaginis lineamētis ſæpe viuentis formæ lineamēta conijcimus, ſic ex hoc imaginario cœleſtis animæ vultu, quem in ſpeculari materia mundi conſpicimus, veram eius faciem pro viribus coniectamus. Dupla igitur & tripla & cætera interualla in prima numerorum figura deſcripta. Plato inueniri arbitratus in ſphæris, ad animæ partes & vires, vnde in ſphæras translata ſunt, retulit. Putauit enim quantū ſpatij à terra vſq; ad lunam extat, duplum à terra ad ſolem vſq; protendi, quantumq́; ab ipſa vſq; ad ſolem, triplum ab eadem eſſe ad Venerem. Rurſus quantum à terra ad Venerem, quater tantum ab eadem ad Mercurium. Item quantū ad Mercurij ſtellam ab ipſa terra, nouies tantum à terra ad Martem. Et quantum à terra ad Martem, octies tantum à terra ad Iouem. Quantumq́; à terra eſt vſq; ad Iouem, ſepties & vicies tantum à terra vſq; ad Saturni circuitū. Hic inter cætera vides grauiores planetas Iouem atq; Saturnum vtrinq; per ſolidos numeros deſignari. Et ſi alibi ex nonnullorum Pythagoricorum opinione, alias interuallorū menſuras recenſui, Platonicas tamen probabiliores exiſtimo. Per hæc autem forſan intelligi poſſunt quæ in decimo de Repu. de ſphæris obſcurius inuoluuntur. Item per illa quæ de numerorum proportionumq́; vi ante tractauimus, coniectari poſſunt quæ in octauo de Rep. de cęleſti circuitu, & numeris, & proportionibus implicantur.

Quomodo repleantur duplorum triplorumq́; numerorum interualla. *Cap. 35.*

PLato poſtquam primam excogitauit figurā ſeptem limites continentem, in qua duplæ atq; triplæ rationes comprehenduntur, deinceps alterā effingi iubet figuram, adeo maiores numeros complentem, vt vbi duplæ ſeſquitertijs ſeſquialteriſq; replentur, hæ quoq; mediæ ſeſquioctauis ſic impleantur, vt ſeſquitertiarum ſpatia tonum capiant. Deſcribamus ergo figurā primæ ſimilem, ſed ſenariū ponamus in apice, poſt quem longo ſpatio ſubdamus eius duplum, id eſt duodenarium, idq́; ſpatium occupemus octonario ſimul & nouenario. Deinde ſimiliter longo ſpatio viginti quatuor poſt duodecim deſcribamus, & in hoc ipſo ſpatio ſexdecim decemq́; & octo ponamus, eodem ordine inter vigintiquatuor & quadraginta octo, velut media triginta duo & triginta ſex inſerentes. Hactenus duplorum latus abſoluimus. Deinceps vero triplorū ſpatio conſumemus, procul à ſenario ſecernentes decem & octo ſenarij triplum, atq; inter eos nouem & duodecim deſignamus. Similiter inter decem & octo & quinquaginta quatuor eius triplum, viginti ſeptem & triginta ſex collocemus, poſtremo à quinquaginta quatuor ad eius triplum, centum ſexaginta duo, per gemina ſimiliter media, ſcilicet octoginta vnū centumq́; & octo progrediamur.

Vt ergo ad primā figuræ huius duplam habitudinem reuertamur, conſideremus inter ſex & duodecim medietates duas, octo ſcilicet atq; nouem. Et octonarium quidē inter ſex & duodecim ratione harmonica ſe habere. Nam & excedit ſenarium, tertia ſenarij portione, & exceditur à duodenario, proportione ſimiliter duodenarij tertia. Item ad ſenariū ſeſquitertius eſt, ſed duodenarius ad ipſum eſt ſeſquialter. Præterea differentia inter duodecim atq; octo quaternarius eſt. Differentia verò inter octo atq; ſex, binarius. Sic igitur quatuor ad duo, ſicut duodecim ad ſex, duplicem continent rationem. In his verò, quæ diximus, artificium verſatur harmonicū. Comparemus quoq; nouem & ad ſex per ſeſquialterā, & ad duodecim per ſeſquitertiam qualitatem, & ad octo per ſeſquioctauam proprietatē, qua reſonet tonus, intelligemus profectò hac ipſa ſeſquioctaua duos ſeſquitertios colligari, id eſt octo ad ſex, nouemq́; ad duodecim. Neq; deeſt medietas his numeris arithmetica ſiquidem nouenarius ſenarium quidem excedit ternario, & à duodenario pariter ternario ſuperatur. Similiter per rationes eaſdem in duplis ſequentibus procedamus, colligantes duplas quidē per ſeſquitertias & ſeſquialteras, itē ſeſquioctaua proportione ſeſquitertias geminas cōnectentes. Similiter fermè excepto tono per triplas diſcurrere licet. Quoniam verò ſeſquitertiæ rationes non ſolum ex duobus tonis fiunt, verumetiā ex hemitonio, & hoc quidē minore, cui deeſt ad plenum hemitonium particula quædam, idcirco Plato inquit, in ſeſquitertijs portiunculam quandā eſſe relictam. Cæterum quidnā ſibi velit in anima figura hæc per ampliores numeros explicata nondum ſatis videtur à Platonicis explicatum, neq; nos in præſentia explicabimus, niſi forſan dum plura ac ſaltem duo media inter extremos terminos collocat, ſubintelligi velit genera rerum elementaq; in anima, quæ oppoſito ſe inuicem modo reſpiciunt, qualitates duas inter ſe inuicem reddere. Velut ſi vbi terminus tangit infinitudinem, indefinitā reportet termini qualitatem, atq; viciſſim vbi infinitudo tangit terminum, determinatā infinitudinis ſubeat paſſionē, præterea & in termino ſit infinitudo quodammodo terminalis, & viciſſim in ipſa infinitudine terminus indefinite progrediens. Accedit ad hæc quod & inter ipſas animæ vires talia quædā cogitari media poſſunt, & anima ad ſuperius exemplar in mundo inter ea quæ longe diſtant, duo ſaltē media inſerere conſueuit. Tonus aūt plenum ſignificat motū pulſumq́; animæ tam in ſeipſa quàm in cœlo. At hemitoniū remiſſiorem in elementis, & vſqueadeò à primo deficientē, vt perfectionis eius dimidia minorem ſuſcipiat portionē. Totus deniq; ſuperior de harmonia tractatus triplicem cōcordiam ſignificare videtur, ſ. inter animā atq; corpus, & inter aīæ partes inuicē, atq; inter partes corporis inuicem.

Diuiſio animæ, motus & tempus. *Cap. 36.*

QVod verò ait ipſam generum commixtionem in conſummatione animæ fuiſſe cōſumptam, intellige animā à deo proceſſiſſe perfectam, vt ſuā ferme ideam impleuerit. Diuiſio præterea in longum, oſtendit proprium animæ motum naturaliter eſſe rectum, ſcilicet in ſenſum, & vegetandi ſiue mouendi naturam. item ob id ſecat in duo, vt oſtēdat tum in anima duplicem eſſe rectum motum, ſcilicet ad ſentiendum atq; mouendum, tum ab anima in corpore ſimiliter eſſe geminū, ſcilicet vniformem atq; multiformem. Interſecat verò lineas duas ad animā figurandam, deinde eas reflectit in gyrum, indicans naturam animæ ex ſe ad rectum motū procliuiorem, ab ipſo deo per intelligentiæ munus circulari motui prorſus accommodari, geminis inquā circulis, firmamento ſcilicet non erranti, ac poſt firmamentū orbibus peruagantium planetarum. Firmamenti quidem circuitus ipſam identitatis intelligentiæq; naturam proprie refert. Anfractus autem multiplices planetarum, proprie naturam alteritatis inferiorumq; animæ partium repręſentant. Sed ex ipſo interiori animi motu ſimul & tempore, tempus in mundo vna cùm motu conſequatur. Tangit inter hęc pauca quędam atq; cōmunia, quę ad Aſtronomiam pertinēt, ſed hæc facile quiuis vel mediocriter eruditus intelligit, & de his nimis multa Platonici quidam, tum Gręci, tum Latini pertractant. Surgit mox quęſtio de ideis ac de generibus animaliū mundanorū, de quibus in Theologia latiſſime pertractauimus. Pręterea quod de ipſa deorum quocundā dęmonumq́; genealogia recenſet, quidnam habeat veriſimilis, in Theologia ſiſ & alibi declaratur.

Quæ à deo proxime, & quę per media fiant. *Cap. 37.*

HActenus parere cuiq; poteſt, ab intellectu diuino mūdi opifice animos deoſq́; mundanos & dęmones, & omnes mundi ſphæras, ſpecieſq́; ipſas rerum abſq; medijs cauſis proceſſiſſe. Quæ autem de materia prima ſit inter Platonicos ambiguitas, narrauimus ab initio. Mandat ergo poſthac architectus mundi filijs ſuis, id eſt, animabus ſphærarū ſtellarumq́; & dæmonum, vel etiam inferioribus angelis, vt ad imitationem ſui, generationem ſub luna rerū aggrediantur, hominiq; ſubijciant omnia, rationalemq́; eius animā ab ipſo acceptam, corpori caduco concilient per vitam quandam irrationalem, partim ab ipſis, partim ab anima hominis dependētem. Notabis autem in ipſis dei verbis quicquid proxime fit à Deo, ſempiternum eſſe, & quicquid vlla ratione componitur, quatenus compoſitum eſt, eſſe etiam diſſolubile. Sed quatenus per diuinam voluntatem compoſita quędam ita conſtantur, vt in eis vnitas ſuperet multitudinem, indiſſoluta ſeruari. Notabis inſuper, vbi ait deum in ſuo habitu permanere dum mandat, miniſtros autem ſequi, nihil mutabilitatis in Deo eſſe, dum mobilia regit & mouet, in miniſtris autem eius prouidentiam eſſe mutationi cuidam propinquiorem. Deniq; in his omnibus Moſaicum illud, Ego ſum qui ſum, cognoſces mirifice confirmatum.

De homine quoad pertinet ad animam atque corpus. *Cap. 38.*

RAtionalem hominis animam ait à deo ex eiſdem rerū generibus eodem in cratere cōmixtis, atq; mundi animā fuiſſe cōflatam. Crater ſignificat ipſam vitę rationalis ideam. Sed adiungit ex reliquijs ſuperioris cōmixtionis fuiſſe confectam, ſignificās particulares vitas vniuerſali vita inferiores eſſe Tum verò deus animas, id eſt ſingulos ordines animarū, ſingulis ſtellis accommodat. Adhibet & vehicula.i. ętherea corpora. Docet & fatales leges, dum animabus infundit formulas idearum, per quas animę in ſe quandoq; conuerſę, rōnes rerū agnoſcere poſſint. Quod autē de animę deſcenſu fatali atq; circuitu inquit, alibi eſt expoſitum, Poſt hęc miniſtri dei fabricā humani corporis proſequuntur,

occultis

occultis eã vinculis cõnectentes. Per uincula hæc occulta intellige complexionem hominis eſſe adeò tẽperatam cœloq; perſimilẽ, vt vix in ea elementalium qualitatum exceſſus appareat. Subdit deinde circuitus animę in mole corporis impediri. Hic tu ante alia memento animam noſtram ſimili ratione atq; mundi animam contextam fuiſſe ſimilesq; circuitus poſſidere. Circuitum ergo intelligẽtiæ impediri ait, rationis verò circuitũ diſtrahi, duabus præcipuè rationibus: tum quia prius quàm adultum ſit corpus, anima tota in fabrica corporis occupatur: tum quia quæ extrinſecus ſenſus mouent, in teneriori ætate offendunt vehementius, & propter nouitatem rerum animam circa corporea reddunt admirabundã. His ergo de cauſis, diu & intelligentia à diuino vacat officio, & rationalis ipſe diſcurſus circa inferiora diſtractus, quaſi demens, turbatur & fallitur. Sic igitur totus animus peruerſam figuram ſubit, vitamq; ducit laborioſam, dum ratio cedit ſenſibus, perinde ac ſi quis caput pro pedibus humi figat, pedes vero pro capite tollat in altum. Iam verò quæ de membrorũ corporis diſpoſitione adducit in mediũ, ſatis à medicis pertractantur. In quibus id potiſſimum obſeruabis, caput dici non principale ſolũ, ſed etiam totũ in corpore. reliqua. n. ſolum vt capiti ſeruiant, adiuncta fuiſſe. Ex quo colliges hoiem, cõtemplationis gratia eſſe natum. Sequitur de ſenſuum inſtrumentis. Quæ verò in his de viſu dicuntur, à Chalcidio ſatis, & quæ de ſomnijs, alibi ſatis exponuntur à nobis. Conſiderabis mox ſummã de cauſis Platonis noſtri ſententiã res qualitatesq; corporeas quę non ex ſe, imò ab incorporea quadam cauſa mouentur, & diriguntur ad finẽ, non eſſe ſeuera cauſas appellandas, ſed latentis prouidentiæ inſtrumenta. Cauſam verò præcipuã eſſe voluntatẽ prouidentiæ, ad exemplar ſui ſic omnia diſponentis, vt optimè ſe habere iudicat, & decreuit. Itaq; finalẽ cauſam præſcriptam in prouidentia, ſummã Plato aſſerit cauſarum. Tum confirmat iterum hoiem eſſe natum ad cœleſtia cõtemplanda, imò verò ad ipſum cœli motorem pro viribus imitandum. Et quemadmodum dixerat viſum, ſic & auditum contemplationis & diſciplinæ gratia nobis eſſe tributum: item vt per ſenſibilem harmoniam animi quoque motus harmonicè componamus. Cæteros autẽ pręter viſum auditumq; ſenſus quaſi minus conducant ad ſpeculandum, nihili pendit.

Quomodo mundus ex mente & neceſsitate compoſitus ſit. Cap. 39.

POſtquam tractauit de formali mũdi ordine, quẽ ideo vocat intellectũ quoniã eſt intelligentię diuinæ ſimulacrum, tractat iam de materia mundi: quã ideo neceſſitatẽ nominat quia non propter ſeipſam, ſed tanquã formis vltimis neceſſaria, eſt introducta: Itẽ quia mundus ab eius admixtionẽ deforme nonnihil neceſſario patitur. Hinc illud, Mundus eſt ex intellectu & neceſſitate cõpoſitus, id eſt, ex ipſo formarũ ordine atq; materia. Poſſumus quinetiã ſub neceſſitatis nomine intelligere non materiã ſolũ, ſed animã quoq; eius in prima proceſſione ſuæ ſigno vel ut informem materiæ inſtar conſideratam. Vtraq; enim, tam anima, quàm materia, in primo originis ſuæ ſigno informis quidem eſt, ſed facilè eſt formabilis per intelligentiæ munus. vnde & ipſi animæ rationes ſeminaq; formarum naturalium infunduntur, & materiæ qualitates atque formæ. Quod autem ait, ante mundi diſpoſitionem elemẽta quodammodo extitiſſe, intellige quaſdã elementorum vires tum formatrices in anima, tũ formabiles in materia. Item quod inquit, materiam ante mundum abſque ordine fuiſſe iactatam, expone potentiam animæ motricem etiã ante intelligentiæ munera potuiſſe materiã agitare, ſed procul ab ordine. Præterea vbi ait mundum à Deo exornatum fuiſſe perſuaſa prius Neceſſitate, ſic accipe, vt prima illa materię animæq; natura quãuis cogitetur informis, tamẽ præparationẽ a Deo ad formas adeò formabilem ſuſceperit ab initio, vt non potuerit eſſe paratior. Obſeruanda inter hæc eſt illa diſtinctio, qua dicitur vniuerſum, in exordio libri in duo fuiſſe diuiſum, id eſt, exemplar atq; ſimulacrũ nunc vero diſtinguendum eſſe in tria, id eſt, exemplar, & ſimulacrum, & materiã. Hic primo quidem videri poteſt re ipſa idẽ eſſe, ipſum exemplar mundi & efficientem eius cauſam & finalẽ. Deinde totum mundi ordinem non tam ſubſtantiale quiddã eſſe, quàm inuiſibilis mundi ſimulacrum. Præterea quòd materiam & ſuprà ſecernit à mente, & hic à mentis ſecernit ſimulacro, coniectare poſſumus materiam non tam per ideam propriam quàm per ideam formæ a Deo procedere, neq; antecedẽti propoſito, ſed quodãmodo conſequenti, ab intelligentia, vt ita dixerim, adinuentam. Tum verò & materiam eſſe, & quid ſit, & quo pacto ſe habeat, ex perpetua tranſmutatione formarum diligenter oſtendit, ex qua etiam materiales formas eſſe quodammodo falſas argumentatur. Deinde per, eas ad veras idealesq; formas aſcendit, quæ omnia in Theologia planius declarantur. Adducit in medium multa materiæ nomina, ſcilicet ſpeciem inuiſibilem, Sinum informem omnium que capacem formarum. Naturam, Potentiam, Matrem mundi, Nutricem formarum. Subiectum, Receptaculum, Locum. Sed ex hoc loci nomine ridere licet Peripateticum adeo ineptum, ſiue maleuolum potius, vt dementiæ Platonẽ inſimulet, quaſi materiam voluerit locum eſſe propriè mathematicum. Quod quidẽ per cætera materiæ nomina euidentiſſimè confutatur. Deniq; ex eo quod materia propriã ſibi vendicat informitatẽ, argumentare vnitatem ſibi pariter vendicare. Si enim informis, ergo & indiſtincta. Si ita, ergo & vnum. At ex eadem informitate non ſibi vendicat eſſe, ſed per ipſam potius cadit ab eſſe. Cum igitur vnum, atq; ens, non æquè materiæ congruant, eadem inter ſe eſſe nõ poſſunt. Eſt autem vnum ſuperius ente, quoniam latius ſeſe fundit, præſertim cum priuationi inſuper cui non conuenit ens, tamen conueniat vnum. Ex hoc rurſus argumentamur materiam à ſumma tantum principio rerum poſſe produci.

Quomodo phyſica conſtent ex mathematicis ac de elementis & mixtis. Cap. 40

DEinceps Phyſica per mathematica probaturos, in primis mathematicorũ doctrinã laudat tanquã ois eruditionis ingenuæ viã. Longũ Laurenti foret in pręſentia recenſere quot noſtri temporibus mathematicam ingreſſi viã, ad finẽ peruenerint exoptatum. Petrũ Leonem Spoletinum nouimus mathematicarũ maximè beneficio, nõ Ariſtotelicos, tãtum verumetiã Platonicos iam ſenſus penetraſſe. Florentiæ verò Baptiſtam Leonẽ Albertũ ab eiſdem diſciplinis exorſum, opus in architectura pulcherrimũ edidiſſe. Quid dicã de Franciſco Berlinghierio noſtro Nicolai filio? nõne hic mathematicorũ beneficio fretus de Coſmographia verſibus ſcripſit egregie? Neminem verò turbet, quòd Plato Pythagoreorum more ex mathematicis phyſica cõponere videatur. Nõ. n. intelligi vult naturalia corpora ex figuris & numeris tanquã ex elementis & partibus, ſed tanquã ex terminis, quadã reſolutione componi, quod videlicet naturalia in illa quaſi priora, ac veluti terminos reſoluantur. Nõne termini corporũ dimenſiones ſunt atq; figurę? Numeri ẽt termini figurarũ? Præterea ſpecies naturales ſubiecto non ſolũ egẽt, ſed proprio indigent. Figuris aũt ſatisfacit cõe ſubiectum, At numeri, neq; proprio, neq; cõi, neq; vllo prorſus corporeo indigent fundamento. Ex quo patet figuras quidẽ naturalibus ſpeciebus, numeros autẽ figuris eſſe priores. Triplicẽ ergo in rebus ordinẽ Pythagoras Platoq; cogitabant, ſpecierũ, figurarũ, & numerorum. Triplicem ſiſt inter ideas, adeo vt & in rebus & in ideis, ſpecies in figuras, figuræ reſoluãtur in numeros, atq; certę ſpecies figuris certis, certę figurę certis numeris quodã modo congruãt, rerum ordine omnino ſic exigente. Quamobrem vbi aiunt ſpeciẽ ignis ex pyramidali figura, & pyramidem ſolidã ex triangulis quatuor, & hos ex quoternario ternario ue conſtitui, ſignificare volunt proprietatẽ quandam in his cũctis communiter eſſe perſimilẽ, & comparanda hęc inter ſe potius quàm componenda. Hac vtiq; ratione figuram igni pyramidalem tribuit, Aeri figurã facies habentem octo, quam nominat Octaedram. Aquę facies habentẽ viginti, quam Icoſaedrã vocat. Terrę facies ſex habentem, nominat Cubum atq; Talum. Vniuerſo denique duodecim facies poſſidentem. Et pyramidalem quidem figurã ideo conuenire vult igni, quia tenuis & ad inciſionem prę cęteris apta, ex paucioribusq; triangulis conſtituta, ideoq; omnium leuiſſima figurarum. Figuram verò cubicam terrę, quia ſolidiſſima atque ſtabiliſſima ſit. Figuras alias medijs elementis, quoniam ad motum atq; ſtatum inter ignem & terram medio modo ſe habẽt. Dodecaedrã, quę duodecim facies habet, congruere putat mundo ꝓpter ſphęras duodecim, ac ſigna duodecim in Zodiaco. Reſoluit aũt ſolida in plana plana verò in triãgulos, pręcipuè in eos qui rectanguli nominantur. Quorum vnus Scalenus ſit id eſt ſcalaris, latera omnia inęqualia poſſidens. Alter Iſoſceles, id eſt ęquicrurus, duo habens ęqualia latera. Nam triangulum ęquilaterem, in quo neq; rectus angulus, neque linea in perpẽdiculũ ſecta ſit, minus componendis planis aptũ exiſtimat. Conſtruit ex Scalenis pyramidalẽ & octaedram, Icoſaedramq; molẽ, cũ pyramis ex triãgulis quatuor ęquilateribus cõſtituatur, quorũ quilibet in ſex triangulos Scalenos diuiditur. Octaedra figura ex octo ſimilibus, quorũ quiſq; in ſex triãgulos Scalenos ſimiles diſtribuitur. Icoſaedra figura ex viginti ſimilibus, quorũ quilibet ſimpliciter in ſex Scalenos euadit. Iſoſceles aũt triangulus figurę cubicę dicitur elementum. Quatuor. n. Iſoſceles triãguli cõcurrentes quadrãgulũ cõplent. Ex huiuſmodi verò quadrãgulis ſex Cubus efficitur. Deniq; Dodecaedram figurã mũdo, vt dicebam, accõmodauit, quoniã ſiderũ formę duodecim ſuſpiciuntur in zodiaco, quorum quęlibet in partes triginta ſecatur. Similiter in figura dodecaedra intueri licet pentagonos duodecim, ſigulatim in triangulos ęquilateres quinq; diuiſos, ita vt vnuſquiſq; rurſum ex triangulis ſex Scalenis conficiatur, & in ea mole dodecaedra trecenti ſexaginta

ti ſexaginta reperiantur trianguli, quot etiã in Zodiaco portiones exiſtunt. Tractat verò deinceps de motibus paſſionibuſq; elementorũ. Itẽ quo pacto diſtinguantur in partes, & inuicẽ miſceantur, & quos effectus mixtione conficiant. Præterea qualis ſit tum elementorum, tum mixtorum inuicem commutatio. Inter hæc de mixtis imperfectis agitur, & de perfectis, de liquoribus, & lapidibus, & metallis. Sed hæc fermè omnia Pythagorico more ſub obſcuris metaphoris inuoluuntur: apertioribus autem verbis Platonem auditoribus ſuis tradidiſſe putamus, & Ariſtotelem præ cæteris manifeſtius eadẽ literis cõmendaſſe. Horum itaq; omnium à libris Ariſtotelis de generatione atq; Meteoris interpretatio requiratur. Tractat inſuper de paſſionibus quæ ab elementis animalium ſenſibus inferuntur. De paſſionibus inquam, & occultis, & manifeſtis. De voluptatis dolorisq; ſpeciebus. Quæ in Philebo, & noſtro de Voluptate libro perſpicuè declarantur. Agit præterea de ſenſibus ipſis, eorumq; obiectis. Diſtinguit ſapores, odores & voces atq; colores.

Iterum de homine quantum ad animam ſpectat & corpus. Cap. 41.

Conſideratione dignũ eſt, quantũ nos admoneat Plato noſter dandã eſſe operam, vt nos ipſuſ pro viribus cognoſcamus, meminerimuſq; oĩa infrà lunam fuiſſe nobis à deo ſubiecta, nequando ipſi contra dignitatẽ noſtrã inferioribus nos viciſſim ſubijciamus. In ipſo.n. totius diſputatiõis exordio decretũ eſt de vniuerſo tractari vſq; ad ipſam hoĩs genituram. Rurſus in medio diſputationis curſu dijs à patre præcipitur exornare hominẽ, dominũ aĩalium, quẽ ad imaginem & ſimilitudinem ſuã eſſe velit atq; præeſſe. Deinde paucis interiectis reditur ad hoĩem. Demum prope finem reſumitur, quod primo fuerat inſtitutũ, videlicet de vniuerſo vſq; ad genituram hoĩs fuiſſe tractandũ. Atq; in cũctis Moſaico more probatur hoĩem in diuino hoc opificio, & in primis proponi, & poſtremũ fieri quaſi finem. Ergo nunc & omittens alia repetit diuinũ in homine generando mandatũ, & in hoc abſoluendo diuinorũ obſequiũ miniſtrorum, neq; id quidem iniuria. Prædixerat.n. ſolum in terris hoĩem iuſtitiam & ſuperos eſſe culturum, vt maximè rationi ſit conſentaneum, deos genituræ hominis diligẽter excoluiſſe. Sed his omiſſis, quæ ſequuntur expediamus. Iterum de aĩa irrationali tractatur nõ à deo proximè, ſed per ſequentes mobileſq; cauſas conſtituta, quæ rationali ſubiectæ ſit, cœlitus à deo demiſſæ. Irrationalem verò aĩam Platonici nõ tam ſubſtantiale aliquid, quàm accidentale quiddã eſſe putant, quaſi rationalium veſtigium animarum, in quo ſenſus quidem ſint, ſed per diuerſa corporis inſtrumenta diuiſi atq; paſſibiles. Senſum aũt in ipſa animæ rationalis ſubſtantia ponunt cõem, ſimplicem, impatibilem, qui non propriè accipiat illatas à corporibus paſſiones, quẽ admodum ſenſus alter, ſed alterius ſenſus percipiat, ſiue potius iudicet paſſiones. Proinde rationalis aĩæ ſubſtantiã indiuiſam, & in ſe conſiſtentẽ eſſe probant, neq; capiti velut ſuſtentaculo, cõmendatam, ſed quaſi vel inſtrumento ipſius accommodatam, vel cuidã in ſuo genere ſimili comparatam. Irrationalem verò in membris quodammodo reſidere, & partem quidẽ eius audaciæ & iracundiæ compotẽ cordi, partem verò cõcupiſcentiæ deditam, iecori cõmendatam. Verum de hoc ipſo iecore miram Pythagoricorũ notabilem opinionem, videlicet id membrũ ex certa ſoliditate & clara pariter lenitate ſic eſſe contemperatũ, vt ſpeculi modo imagines rerũ accipiat facile admodũ atq; reddat. Profectò quemadmodũ imaginatio vehemens grauidæ mulieris in fœtu teneriſſimo ſæpe exprimit rei deſideratæ notas, ita vehemẽs ſiue mẽtis notio, ſiue ſenſus imaginatio naturã iecoris ſpecularẽ facilimè format. In hoc ipſo ſpeculo dæmones ſuperiq; futurorũ effingunt imagines, quoties pacato prorſus aĩo aliunde illic imagines non pinguntur. Itaq; futurorũ notæ ſpeculo hinc infuſæ in mentem protinus imaginationemq; reſultant, ſed illic ſæpe imaginibus alijs adeo confunduntur, vt futura portendere nequeant. Quando videlicet vel mens prudentiæ officijs occupata circa gubernãda diſtrahitur, vel imaginario ſimilibus negotijs occupatur. Vbi verò orationis imaginationiſq; vacat prudens & continuata & laborioſa diſcurſio, ſæpe imagines futurorũ à ſuperis in ſpeculũ noſtrum proſiliẽtes, inde in iudiciũ manifeſtè reſiliunt. Verũ quidnam portẽdant diſcernere illius eſt officiũ, qui ab antecedẽtibus in conſequentia prudenter ſagaciterq; diſcurrere conſueuit. At verò diſcurſio talis impedit vaticiniũ, vt meritò alij ſint qui præuident, alij qui præuiſſa interpretantur & explicant. Poſt hæc proſequitur materiã latiſſimè à medicis explicatam de humoribus cõplexionibuſq; & mirabili humani corporis artificio. Atqui elegantiam Platonis in hoĩs corpore deſcribendo adeo admiratus eſt Bartholomeus Fontius noſter rhetor egregius vt præclara oratione probauerit, neq; Lactantium, neq; Corneliũ Celſum, neq; Ciceronẽ ipſum in re deſcribenda ad miram Platonis eloquentiã accedere potuiſſe. Inter hæc præceptũ religioſum conſiderabimus, non eſſe de diuinis vlterius affirmandũ quàm diuinũ confirmet oraculũ. Item prouidentiam in homine cõponendo nullam oĩno aliã habuiſſe rationem, niſi vt contemplationi foret aptiſſimus. Rurſus res naturales in effectibus producendis non eſſe propriè cauſas, ſed diuinæ prouidentiæ inſtrumenta. Principalem nanq; cauſam ſingulorũ in ea intelligentia ſitam eſſe, quæ boni rationẽ habens, ſingula futuræ cõmoditatis gratia fabricat. Definit deinceps quid ſanitas corporis ſit, quid morbus. Diſtinguit quoq; morborũ, tum aliorum, tum febrium ſpecies, ſingulorumq; rationis aſſignat. Quales eſſe potiſſimum rationes quas apud Galenũ Platonicum legi, iandiu exiſtimaui, ac nuper à Georgio Cyprio inſigni medico ſum in ſententia cõfirmatus. Hic.n. his diebus cum ad me curandæ matris meæ gratia frequẽter accederet, meq; reperires hæc ipſa legentem, miro quodã ordine Galeni mentẽ cũ Platonica mente coniunxit. Poſt hæc aũt perfectam hoĩs valetudinẽ definit cõem corporis animiq; concordiam. Quam tunc demum poſſideri putat, quando tã corpus quàm aĩa in ſeipſis diſponuntur benè, deinde ſimul optimè componuntur. Optimè inquã, id eſt, æquali quadam menſura, vt neq; robur animi nimis excedat modum corporis, neq; robur corporis ſuperet animi modũ. Sed antequam perfectã hanc definiat ſanitatem, animi morbũ diſtinguit in duos, ſcilicet ignorantiã & inſaniam. Inſaniã verò duplicem eſſe ait. Vnam quidem occultam, quæ in continua pronaq; ad inſaniã affectione conſiſtit, puta habitum quendam ad perturbationem aliquam propẽſiſſimũ. Alteram verò manifeſtam, ſcilicet quã vel aliqua perturbatio ſupra modũ adaucta detegit, vt in gradu ſummo cupiditatis & voluptatis, timoriſq;, & doloris, & iræ, vel vapores humorum incluſi membris inducunt; vt atra bilis ex ſanguinis, vel bilis, vel ſalſæ pituitæ aduſtione proueniens. Interea vbi ait, neminem ſponte eſſe malum, ſed propter naturã conſuetudinemq; deprauatam, intellige naturalem procliuitatẽ non mediocriter per oppoſitam conſuetudinem cohiberi ab initio potuiſſe, ſed procliuitatẽ illam diuturna conſuetudine confirmatã extirpari quidem oĩno non poſſe, exacta nihilominus doctrina exhortationibuſq; ĩmputari. Docet poſt hæc colere corpus ſimul & animũ, perpetuo quodã exercitationis motu. Exercitationis inquã moderatæ, motu inquã proprio, & ad bonũ proprium rite directo, quo vtrunq; exercitatum atq; nutritũ tantum virium conſequatur, vt alteri non ſuccumbat. Optat quidem Plato corpus aĩo cedere, ſed non ita ſuccumbere, vt motus animi ſuſtinere nõ poſſit. Optat corpus validũ atq; firmum, ſed ſub animo longè validiore. Vide quantum exercitationem laudet, attende, quantum temerariũ pharmacorum vituperet vſum. Proinde quemadmodum tã corpus quàm animã proprijs exercere & cõfirmare motibus iuſſerat, ſic tres animæ vires. i. rationalem, animoſam, cupidam, ſuis quamlibet motibus præcipit conſeruare, Veruntamen rationalẽ alimentis frequẽtioribus enutrire, ne cæteris ſuccumbere compellatur. Ait intellectũ homini pro dæmone datum. ſ. intimo. Alterum n. dæmonem habet externũ. Item rectum corporis habitum quaſi cœleſti tributũ. Rurſum eũ qui vires irrationales ſupra modũ nutrit, mortalem euadere, quaſi doceat quõ accipiendũ ſit, vbi ait hominem fieri brutũ, id eſt bruto perſimilem. Addit eũ qui præcipuè alit mentem, ſic immortalẽ fieri, vt immortalitatis nulla pars deſit. Imperfecta. n. immortalitas eſt, quæ motũ agit perpetuũ; perfecta verò, quæ manet. qualis vtiq; eſt in eo qui ſola iam intelligentia viuit, euaditq; ex hoĩe dæmon. Ex quo intelligitur etiam, quando ait hominem effici brutũ, id non propriè, ſed quadam ſimilitudine dici. Præterea ex eo quod ſubdit, fœminas ortas ex maſculis, ſi placet, obſcurè nobis referat Moſaicũ illud, Euam ex viro fuiſſe productam. At verò gradus brutorum oẽs paulatim ex grauiori rationalis animę lapſu multiplicari, intellige animã noſtrã ob quandam liberi motus infinitatẽ poſſe & intra ſe in brutorũ oĩum affectus habituſq; proruere, & extra ſe ſupplicij loco inter ſimilia bruta, vel brutorũ loca diuino quodam transferri iudicio. Item oẽs inferiorũ viuentiũ dotes in hoĩs aĩa tanquam perfectiſſima contineri, atq; brutorum aĩas in ipſo rerum generationiſq; ordine ad noſtram referri, quaſi finẽ. Si hunc in modum progreſſionem animę rationalis in alias, atq; viciſſim in hanc aliarũ regreſſionem acceperis, forſan à Platonico ſenſu non aberrabis. Ipſe. n. hic ſub perſona Pythagorica loquens, fabulã opportune confingit Pythagoricarum ſimilẽ fabularum. Atq; ne hæc quaſi ſub hiſtorica veritate forſan admitteremus, non aliter quàm poetę ſoleant aĩalium traſformationes adducit. Atqui Timęus Locrus in libro de Mundo fabuloſa hęc eſſe fatetur. Hęc igitur ſic accipito, Timæiq; librum eo fine concludito, qui doceat nos, Deum antè aĩa colere, qui bona oĩa ſola benignitate prouidentię procreauit. Decreueram magnanime Laurenti breuiora hic quemadmodũ argumentum decere videbatur, efferre, multaq; amplioribus cõmentarijs, quę in Timęũ iam deſignauimus, reſeruare. Sed Philippus Valor Platonicorum ſtudioſiſſimus, penes quem vniuerſo Platonico operi in agro Maiano extremam manum impoſui, plura me hic coegit effundere, Philippus Valor Valorię virtutis generoſiſſimus hæres. Cui ego plurimum debere me fateor, tum quia Platonica egregiaq; omnia magnopere colit, tum quia ſingulari amore erga te tuoſq; omnes afficitur.

TIMÆVS, PLATONIS.

Socrates, Timæus, Critias, Hermocrates.

VNus, dno, tres. Quartus autem, ò amice Timæe, eorum qui à me heri conuiuio accepti, viciſſim me accipiunt nunc, vbi nam eſt? TIM. Aduerſa aliqua valetudine laborat, ò Socrates. Non enim ſponte ab hoc cętu & diſputatione abſtinuiſſet. SOC. Ergo tuum, ò Timæe & horum erit officiũ, quarti illius abſentis partes implere. TIM. Ita prorſus. Sanè nihil quoad fieri poterit, prætermittemus. Nam cum lante abs te heri accepti fuerimus, haud æquum ſit, ſi non pari alacritate qui hic ſumus viciſſim accipiamus. SOC. Non recordamini quæ vobis & quàm multa tractanda propoſui? TIM. Partim quidẽ recordamur, partim verò tu ſi exciderint, ſuggeres. Imò verò niſi moleſtũ ſit breuiter illa ab exordio repete, quo magis ea nobis cõſtent. SOC. Faciã equidẽ. Summa diſputationis heſternæ erat, Reſp. qualis mihi, & ex qualibus viris optima poſſe fieri videretur. TIM. Nobis certè oĩbus valde probata ſunt, ò Socrates, quæ dixiſti. SOC. Principio agricolas cæteroſq; artifices à militibus ſeparauimus. TIM. Certè. SOC. Cũ verò cuiq; qđ pro naturę inſtinctu pręcipuè ſuũ eſt & ſingula tantũ ſingulis artibus officia tribueremus, illis quoque quos præ cæteris bella gerere oporteret, id vnũ duntaxat, protegẽdæ. ſ. ciuitatis munus iniunximus, & aduerſus externos hoſtes, & aduerſus ciues reip. euerſores: ita vt erga ſubiectos tanquã natura amicos mites ſint, contra hoſtes verò pręlio ferociſſimi. TIM. Ita prorſus. SOC. Duplicẽ ſanè naturam in cuſtodũ animis eſſe debere diximus, & iracundam, & philoſophico ingenio præcipuè accommodatam, vt rectè in ſuos mãſueti ſint, in alienos autem feroces. TIM. Proculdubio. SOC. Quid aũt de educatione dicemus? Non ne gymnicis exercitationibus, & muſica, cęteriſq; decẽtibus diſciplinis, eos à nobis inſtitutos fuiſſe? TIM. Valde q̃dẽ. SOC. Ita educatos hoĩes neq; aurũ, neq; argentũ, neq; aliud quicquã propriũ, aut habere, aut putare ſtatuimus, ſed tanquã adiutores publicoſq; miniſtros ſola mercede cõtentos eſſe, tanta ab his quos tuentur exibita, quanta moderate viuẽtibus ſufficere videatur. Stipendio prætere a publico in cõe vti voluimus & ad cõmunẽ inter ſe victũ impendere, vt cæteris poſthabitis oĩbus ſolius virtutis & cuſtodiæ curam habeant. TIM. Hæc quoq; ita abs te dicta fuerũt. SOC. Naturã prętorea mulierũ nõ aliter q̃ virorũ effingi præcepimus, ſtudiaq; oĩa tam belli q̃ pacis mulieribus cũ viris eſſe cõia. TIM. Id quoq; dictũ. SOC. An tenetis memoria quæ de procreandis liberis diximus? Fortè verò ob rei ipſius nouitatẽ firmiter tenuiſtis. Cõmunes quippe nuptias liberoſq; ſtatuimus, vt nemo natos ſuos diſcernat, ſed oẽs ab oĩbus cõſanguinei exiſtimentur, dũ ęquales fermè natu fratres ſororeſq; viciſſim ſe iudicant, maioribus verò patrũ vel auorũ reuerentiã exibent, erga minores autem tanquã filios & nepotes afficiũtur. TIM. Hæc quoq; memoratu facilia ſunt. SOC. Vt aũt q̃ optimi ab ipſo initio ꝓ viribus gignerẽtur, magiſtratus vtriuſq; ſexus nuptijs præpoſuimus, qui clã ſortibus quibuſdã operã darent, vt praui prauis, boni cõtra bonis mulieribus miſcerẽtur, neque vlla ob hoc diſcordia orireẽ, cũ in congreſſu minus proſpero, quiſq; fortunã potius ſit, quàm conſiliũ principũ culpaturus. TIM. Recordamur. SOC. Præterea ſanximus bonorũ fœtus in patria alẽdos eſſe, aliorũ verò alios aliò clã mittendos. Adultos demũ vtroſq; diligenter cõſiderandos: vt ſi qui inter relegatos bonæ indolis ſint, in patriã reuocentur: ſi qui verò inter domeſticos cõtra videãtur affecti, ſimiliter relegentur. TIM. Ita ſtatutũ eſt.

SOC. Nũ ſatis iam heſternã diſputationẽ quantũ cõpendio licet, narrauimus? an aliquid ẽt à me prætermiſſum, ò amice Timæe, recenſeri deſideras? TIM. Nihil ſanè. hæc .n. fermè ſunt quæ tractabas. SOC. Audite deinceps quo pacto erga hanc quam deſcripſimus remp. ſim affectus. Cõparatione planè vobis aperiã. Quemadmodũ ſi quis aĩalia eximiæ pulchritudinis intuitus ſeu picta, ſeu viua quidẽ ſed torpentia, motus geſtuſq; viuentium certamẽ aliquod eorũ ſpectare deſideret: ſic ego nunc libenter aliquẽ narrantẽ audirem quo pacto ſuprà deſcripta ciuitas cũ finitimis ciuitatibus decertaret, quid ue tanta eius educatione diſciplinaq; dignũ, vel bello vel pace, tam dicẽdo quàm agendo erga ciuitates ſingulas demonſtraret, equidẽ, ò Critia, & Ermocrates, mihi conſcius ſum nõ poſſe me meã vrbem viroſq; pro dignitate laudare. Me quidẽ non poſſe nihil mirũ, ſed de veteribus quoq; & huius ſeculi poetis idẽ exiſtimo: non quo poeticũ genus contemnã, ſed ꝙ euidens vnicuiq; ſit, imitationis ſtudioſos ea facilè & optimè imitari, in quibus fuerint educati: aliena verò longeq; ab eorũ educatione remota, operibus quidẽ difficilè, verbis ẽt difficilius poſſe prout cõuenit æmulari. Sophiſtas vtiq; & dicendi & aliarum fermè præclariſſimarum artium peritos eſſe arbitror: ſed quia multas quotidie ciuitates pererrant, nec proprias ſedes vllas habent, vereor ne coniectura quidẽ aſſequi nequeãt, quàm multa & qualia viri philoſophi atque ciuiles, tam bello quàm pace erga ſingulos verbis & operibus agant. Sola igitur veſtra profeſſio ſupereſt, tum natura, tũ diſciplina philoſophię & rerũ gerendarum ſtudio pollens. Timęus quidẽ hic ex Locris, quæ vrbs in Italia iuſtiſſimè gubernatur, nobilitate & opibus præſtantiſſimus, ſummis magiſtratibus & honoribus functus eſt, & ad ſumma totius philoſophiæ feſtigia, vt opinor, aſcẽdit. Critiã quoq; ſcimus hæc vtraq; conſecutũ. Hermocratis & naturã educationemq; his oĩbus quę diximus tractandis eſſe accõmodatã, cũ multis teſtimonijs moneamur, dubitare non licet. Quapropter rogantibus vobis heri de republica diſputari, libentiſſimè parui, cũ cogitarem, quod deinde inſtituto operi ſuperforet, à nomine cõmodius quàm à vobis, modo velitis, poſſe tractari. Cum .n. ciuitatẽ ad bellũ idoneã conſtitueritis, ſoli oĩum vos quæ eam decent, viciſſim oĩa tribuetis. Cum verò in ſuperioribus, quę mihi iniuncta fuerant perfeciſſem, quæ modo retuli vobis tractanda cõmiſi, vos aũt cõi cõſenſu imperatũ munus mutuo mihi parandi nunc ſermonũ cõuiuij recepiſtis. Ego igitũ adſum ad promiſſas epulas paratiſſimus. HER. Nos quoq; oẽs, ò Socrates, vt pollicitus eſt modo Timęus, qđ iubes pro viribus exequemur, pręſertim cũ nulla excuſandi ſit ratio, quo minus id facere debeamus. Nã præterito die cum diſputatione peracta mox ad hoſpitiũ quo apud Critiã ſuſcepti ſumus, rediremus, & inter eundum primo, & domi rurſus de his rebus verba fecimus. Hic igitur nobis veterẽ narrauit hiſtoriã, quã velim, ò Critia, Socrati modò recenſeas, vt cũ audiuerit, iudicet nũquid ad eã rẽ quã nos exequi iuſſit, conducere videatur. CRI. Faciundũ eſt, ſi ita Timęo quoq; videtur, tertio diſputationis huius participi. TIM. Videtur ſanè. CRI. Audi Socrates miram quidẽ, ſed plenam veritatis hiſtoriam, quã Solo ſeptem ſapientũ ſapientiſſimus recenſebat. Erat .n. domeſticus admodũ amicuſq; Dropidis proaui noſtri, quod in carminibus ſuis ipſemet ſæpe teſtatur. Auo autẽ noſtro Critiæ, vt ipſe nobis ſenex poſtea referebat, quandoque narrauit res geſtas huius vrbis memorabiles, diuturnitate temporis hominumque interitu obliteratas.

Vnũ verò præ cęteris facinus inſigne recenſuit, quod vobis nunc narrandũ cenſeo, vt & tibi morem geramus, & deã cui hodierna pompa dicata eſt, hac narratione quaſi quodam hymnorum cantu, vt par eſt, honoremus. SOC. Rectè loqueris. ſed quid iſtud tandem eſt, quod Critias, non quaſi verbis deſcriptum, ſed quaſi ab hac ciuitate quondam geſtũ ex Solonis narratione vobis aperuit?

ruit? Cri.Referã priſcã mihi puero traditã ab auo hiſto
riã.Cum ageret Critias annos, vt ipſe dicebat, circiter no
naginta, ego vero decẽ, cęlebrareturq; ſolẽnis ille dies, in
quo ad canendũ carmina pueri conuocari ſolent, cõgre-
gati ſumus & nos vnà cũ proximis notisq; pueris, nobis
que à parentibus carminũ canendorũ certamen eſt iniũ
ctũ. Vbi multorũ poetarum carmina non pauca memo-
riter pronunciata ſunt, & Solonis verſus à plurimis pue-
rorũ vtpotè nouitatẽ poematis admirantibus decantati.
tũ contribulis quidã, ſeu ꝙ ita iudicaret, ſiue quòd Critię
blandiri vellet, videri ſibi inquit, cùm in cæteris ſapien-
tiſsimum fuiſſe Solonẽ, tũ in carminibus poetarũ oĩum
generoſiſsimum. His verbis, vt rectè memini, valde læta
tus eſt ſenex. atq; ita ridens, inquit: Si Solo, ò Amynãder
non tantum relaxandi animi gratia, ſed dedita opera ſe-
rioq; ſicut alij poeſim eſſet ſecutus, vel hiſtoriã quam ab
Aegypto reuerſus inſtituerat abſoluiſſet, à qua quidẽ ſe-
ditionibus cæteriſq; ciuitatis fluctibus deturbatus me-
dio in curſu deſtitit, nec Homero, nec Heſiodo, nec alio
quoquã poetarum, vt opinor, inferior extitiſſet. Ad hæc
ille: Qua de re, ò Critia, tractare Solo inſtituit? De maxi-
mis, inquit, rebus ab hac ciuitate quondam geſtis, quarũ
memoria apud nos temporis diuturnitate & interitu ho
minũ extincta eſt. Dic quæſo, inqut, ò Critia, quid illud
opus, & qũo actum, & à quibus habitum tanquam verũ
Solo narrabat. Eſt, inquit, Aegypti regio Delta, cuius è
vertice ſcinduntur fluenta Nili. Eius campi, Saitica præ-
fectura noĩantur. In quibus maxima ciuitas eſt, quã Saim
vocant. vnde Amaſis fuit rex. Vrbis eius fundatrix dea
fuit, quã Aegyptij Neithen, Greci Athenan noĩant. Ipſi
porrò hoĩes Athenienſium amici ſunt, eiſq; genere quo
dam coniunctos eſſe ſe prædicant. Quò Solo profectum
ſe honorificè acceptum fuiſſe referebat. Et cùm de vetu
ſtatis memoria ab illis ſacerdotibus qui in hac re cętero-
rũ peritiſsimi erãt, quæſiſſet, expertũ ſe eſſe dicebat, neq;
ſeipſum neq; alium Gręcorum quenquã cognitionẽ an-
tiquitatis vllã habere. quandoq; verò corã ſacerdotibus,
vt eos ad ſua narranda prouocaret, de antiquiſsimis illis
Athenarum geſtis rebus verba feciſſe, Phoroneo primo
& Niobe, poſtq; innundationẽ mũdi de Pyrrha & Deu
calione, eorumq; poſteritate, & de tẽporibus quibus ſin
gula cõtigerunt. Tunc ex ſacerdotibus quendã grãdem
natu dixiſſe: O' Solo Solo, Græci pueri ſemper eſtis, nec
quiſquam ò Græcia ſenex. Cur iſtud diceret, percontãte
Solone, reſpondiſſe ſacerdotẽ: Quia iuuenis ſemper vo-
bis eſt aĩus, in quo nulla eſt ex vetuſtatis cõmemoratio-
ne, priſca opinio, nulla cana ſcientia. Quod ideo vobis cõ
tingit, quia multa & varia hoĩum exitia fuerunt, eruntq;.
Maxima quidẽ aut ignis conflagratione, aut aquę inunda
tionibus prouenire neceſſe eſt: minora verò alijs quibuſ
libet calamitatibus fieri. Nã quod apud vos fertur, Phaę
tontem quondã Solis filiũ currus aſcẽdiſſe paternos, nec
patris aurigatione ſeruata, exuſsiſſe terrena, ipſumq; flã-
mis cœleſtibus conflagraſſe, quamuis fabuloſum videaẽ,
verum quodammodo eſſe putandũ eſt. Fit.n. longo tem
porum interuallo cœleſtis circuitus permutatio quædã,
quam inflammationis vaſtitas neceſſario ſequitur. Tunc
hi qui edita & arida incolunt loca, magis pereunt, quàm
mari fluuijsq; vicini. Nobis porrò Nilus cũ in pleriſq; re
bus ſalutaris eſt, tum hmõi à nobis arcet exitium. Quan
do verò dij aquarũ colluuione terræ ſordes diluunt, pa-
ſtores ouium, atq; bubulci qui iuga montiũ habitant, pe-
riculũ illud euadunt, veſtræ autem ciuitates in planitie
ſitæ impetu fluminũ ad maria rapiuntur. Sed in hac no
ſtra regione neq; tunc, neq; aliàs unquam aqua in agros
ſupernè deſcendit, contrà verò ſurſum è terrę viſceribus
ſcaturit. Quamobrem antiquiſsimarum rerum apud nos
monimenta ſeruantur. Proinde vbicunq; nec imbrium
tempeſtas nimia, nec incendium ingens contingit, licet
aliàs pauciores, aliàs plures, ſemper tamẽ homines ſunt.
Quæcũq; verò à noſtris, ſiue à veſtris, ſiue alijs nationi-
bus geſta ſunt memoratu digna, modo ad aures noſtro-
rum peruenerint, noſtris in templis deſcripta ſeruantur.
Apud vos quidem, & alias gentes res geſtę nuper, literis
monimentiſq; traduntur, ſed certis temporum curricu-
lis illuuies immiſſa cęlitus oĩa populatur. Ideo qui ſucce-
dunt & literis & muſis orbati ſunt. Quo fit vt quaſi iuue
nes iterum ſitis & rudes, præteritarum rerum omnium
prorſus ignari. Nam & ea ipſa quæ modo ex veſtris hi-
ſtorijs recenſebas, à fabulis puerilibus, ò Solo, parum di-
ſtant. Primo quòd vnius tantum innundationis memine
ritis, cùm multæ præceſſerint. Deinde quòd genus ma-
iorum veſtrorum in regione veſtra clariſsimum & opti-
mũ ignoretis, ex quo tu & Athenienſes cæteri nati eſtis,
exiguo ſemine quondam publicę cladi ſuperſtite. Quod
propterea vos latuit, quia ſuperſtites illi eorumq; poſteri
literarũ vſu multis ſeculis caruerunt. Fuit enim antè exi-
tialem illam terræ illuuionem, ò Solo, Athenienſium ci-
uitas tam belli quàm pacis officijs præſtantiſsima, eiuſq;
opera legeſq; oĩbus quorum memoria ad nos peruenit,
excelluerunt. Tunc admiratũ Solonẽ obnixè ſacerdotes
obſecrauiſſe ait, vt oĩa diligenter priſcorum ciuiũ opera
reuelarent. Atq; illi ſic à ſacerdote quodam fuiſſe reſpon
ſum: Nulla hoc inuidia prohibet Solo. Dicam equidẽ li-
benter tui & ciuitatis veſtræ gratia. Maximè verò gratia
deæ, quæ & veſtram illam, & hanc noſtrã condidit, edu-
cauit, inſtituit, priorem veſtram annis mille, ex terra &
Vulcano accipiens ſemina. poſterioris autem huius no-
ſtræ vrbis res octo annorum milibus geſtæ in ſacris lite-
ris continentur. Illorum ergo ciuium qui in hoc nouem
milium annorum tempore ante nos fuerunt, inſtituta &
præclara facinora, breuiter Solo in pręſentia tibi perſtrin
gam. Deinceps verò cum plus dabitur otij, accepto hi-
ſtoriarum libro latius exponemus. Ac primum leges illo
rum conſidera quo pacto cum his noſtris conueniant.
Multa enim hic ſimilia illis reperies. Principio ꝙ ſacer-
dotes ſeparati ab omni turba vitam agunt. Deinde varia
opificum genera ita inter ſe diſcreta ſunt, vt ſuum quiſq;
agat, promiſcuè verò nullus. Similiter paſtorum, venato-
rum, agricolarum inter ſe diſtincta ſunt opera. Milites
quoq; hic, vt noſti, ab alijs omnibus ſegregati, bellica dũ
taxat tractare legibus iubentur. Armatura ẽt vt clypeo-
rum iaculorumq; vſus, apud vtroſq; perſimilis, his primi
nos in Aſia vſi ſumus, & dea vt illis in locis, ſic vobis pri-
mis hæc tradidit. Prudentiæ quoq; & modeſtiæ magna,
ſicut vides, noſtris legibus ab initio cura fuit, diuinatio-
nis inſuper & medicinæ, & ſanitas nobis per hæc diuini-
tus procurata. Demũ quęcunq; ad hęc attinẽt diſciplinę,
diligenter inſtitutæ à lege reperiuntur. Huiuſmodi inſti-
tutione & ordine priorem veſtram vrbem dea à primor
dijs exornauit, cũ in vrbe condenda eã regionẽ elegiſſet,
quæ ob aeris tẽperiem prudẽtiſsima ingenia procrearet.
Vtpotè.n. bellicoſa & ſapiens dea regionẽ eligendã cen-
ſuit talem, quæ eſſet ſui ſimiles homines editura. His
itaq; legibus, vel etiam honeſtioribus inſtitutionibus for
mati veteres Athenienſes omni virtutum genere prę cæ
teris omnibus excelluerũt, vt decebat eos qui dijs geniti
editiq; eſſent. Multa quidem & mirabilia veſtræ ciuita-
tis opera in monimentis noſtris leguntur, ſed vnum ma-
gnitudine & uirtute præcipuum facinus. Traditur enim
veſtra ciuitas reſtitiſſe olim innumeris hoſtiũ copijs, quę
ex Atlantico mari profectæ propè iam cunctã Europã
Aſiamq; obſederant. Tunc enim erat fretum illud naui-
gabile, habens in ore & quaſi veſtibulo eius inſulam,
quas Herculis Columnas cognominatis: ferturq; inſula
illa Libya ſimul & Aſia maior fuiſſe, per quam ad alias
proximas inſulas patebat aditus, atq; ex inſulis ad omnẽ
continentem è conſpectu iacentẽ vero mari vicinã. Sed
intra os ipſum portus anguſto ſinu fuiſſe traditur. Pela-
gus illud verum mare, terra quoque illa verè erat conti-
nens. In hac Atlantide inſula maxima & admirabilis
potentia extitit regum, qui toti inſulæ illi, multiſq; alijs,
& maximę

& maximæ terræ continentis parti, prætereà & his quæ penes non ſunt, dominabantur. Siquidem tertiæ mundi parti quæ Libya dicitur, vſq; ad Aegyptum imperauerunt, Europæ verò vſq; ad Thyrrenū mare. Horum vis

De veteribus Atheniensibus & Aegyptiacis hiſtorijs.

omnis vna collecta noſtram, ò Solo, veſtramq; rigionē, & quicquid intra columnas Herculis continebatur, inuaſit. Tūc veſtræ ciuitatis virtus in oēs gentes enituit. Quę cùm oēs magnanimitate bellicisq; artibus antecelleret, partim vnà cū alijs Græcis, partim ſola cęteris deſerētibus, extrema diſcrimina ſubijt, hoſtesq; expugnauit, amicis ſeruata vel reddita libertate. Poſt hæc ingēti terræmotu iugiq; diei vnius & noctis illuuione factū eſt, vt terra dehiſcens veſtros illos vnà oēs bellicoſos hoīes abſorberet, & Atlantis inſula ſub vaſto gurgite mergeretur. Quā ob cauſam innauigabile pelagus illud propter abſorptæ inſulæ limum relictum fuit. Hæc, ò Socrates, eorum quę Critias maior à Solone accepta narrabat, ſumma eſt. Sed dū præterito die de repu. ciuibusq; ſuis diſſereres, ſubijt mihi quædā ex recordatione admiratio, cogitanti videlicet diuina quadam ſorte factū eſſe, vt ſimillima quædā haud ab re Solonis hiſtoriæ traderes. ob eā verò cauſam nihil tunc protuli, quoniā ex diuturna negligentia non ſatis reminiſcebar. Satius igitur ipſe cēſui, vt prius quàm referre vobis inciperē, mecū ipſe repeterem. Ideo verò ſtatim imperio tuo conſenſi, quia confidebā vt in rebus huiuſmodi maximè decet, aliquid me quod propoſitæ rei congrueret repperturū. Ita heri, vt iſte ait, poſt diceſſum protinus his prout tunc recordabar, recenſui. A nocturnis deinde vigilijs penè oīa recuperaui. Profectò quæ in pueritia diſcimus, diutius firmiusq;, vt fertur, meminiſſe ſolemus. Atq; haud ſcio, an quæ heri audiui, referre nunc oīa memoriter poſsim: quæ verò puer accepi, mirabor equidem ſi quid eorū memoria mihi exciderit. Ea quippe cum voluptate & ioco audiebam, cùm & ſenex ille libenter me doceret, & ego ab illo ſedulo ſciſcitarer. Quapropter quaſi quædā literarū inuſtæ indelebiliter notæ, ea mihi oīa infixa memoriæ permāſerunt. Atq; his etiā ante ſolis ortum ipſa narraui, vt vnà mecum eſſent ad hāc orationem paratiores. Verū vt ad id quò hæc oīa ſpectant, me conferā, paratus ſum, ò Socrates, nō modo ſummatim, ſed ſigillatim ſicut audiui oīa enarrare. Ciuitatē vtiq; & ciues quos quaſi per fabulā heſterna diſputatione finxiſti, rem veram eſſe ponemus. Ciuitatem quidē illam, Athenienſem hanc vrbē eſſe. Ciues quoq; quos ipſe excogitabas, noſtros illos maiores à ſacerdote narratos fuiſſe cenſebimus. Nempè omnino hæc congruent, neq; ab re fuerit, ſi ciues tuos reuera priſcos illos extitiſſe dixerimus. Quare communiter rem ipſam inter nos partientes conabimur omnes muneri abs te nobis impoſito pro viribus ſatis facere. Sed vide, ò Socrates, nunquid ſermonem hūc probemus, an alium exigamus. SOC. At enim quem, ò Critia, ſermonem magis quàm iſtum probabimus? qui præſentibus deæ ſacris propter propinquitatē quandam mirificè congruit. Maximum vero illud eſt, non fictam à nobis fabulam, ſed veram hiſtoriam recenſeri. Quo nam igitur pacto & vnde, hac ſpreta, diſputationem aliam exordiemur? Certè non licet. Ideo bonis fortunæ auſpicijs oportet iam tam vos diſſerere, quàm me pro heſterna narratione, hodie ſilentio vos audire. CRI. Conſidera, Socrates, an commodè mutuū tibi conuiuium diſpoſuerimus. Viſum nobis eſt, vt Timæus tanquam in Aſtronomia noſtrorum oīum peritiſsimus, maximeq; in rerum natura cognoſcenda verſatus, primus ediſſerat, ita vt à mundi generatione exordiens vſq; ad generis humani naturam deueniat. Atq; ego deinde ſuſcipiens homines à Timæo quidem genitos, à Critia verò vt plurimum inſtitutos, ſecundum Solonis ſermonē legemq; in iudiciū veſtrum adducā, ciuitatisq; iſtius ciues efficiam eos qui priſci illi Athenienſes fuerunt, quos iam extinctos ſacrę Aegyptiorum literę in lucem è tenebris eruerunt, adeo vt de illis deinceps tanquam de veteribus Athenienſibus verba fiant. SOC. Copioſam & ſplendidam diſputationis mēſam apparauiſſe mihi videris. Tua ergo intereſt, ò Timæe, inuocatis ſecundum legem dijs, diſputationem iam exordiri. TIMAE. Probè conſulis Socrates. Nam cùm omnes qui mentis quoquo modo cōpotes ſunt, in operis cuiuſlibet vel magni vel parui principio inuocare deum ſoleant, quanto nos æquius eſt de vniuerſo ſiue genitum ſit, ſiue ingenitum diſputaturos, niſi fortè deſipimus, inuocare diuinam opem? Ergo deos oēs deasq; precamur, in primis quidem, vt ea dicantur à nobis, quæ illis placeant: deinde vt nobis ipſi conſtemus. Quantum ad deos attinet, ſic à nobis oratū ſit. Sed quod ad nos ſpectat, poſcendum eſt, vt & vos facilè aſſequamini, & ego ſecundum mentis propoſitum rem ipſam qua de agitur tranſigam. Principio ita mihi diſtinguendum eſſe videtur, quid ſit quod ſemper eſt carens generatione: quid vero quod gignitur quidem, neque eſt vnquā. Illud intellectu per rationis indaginem percipi poteſt, cùm ſemper ſit idem. Hoc opinione per irrationalem ſenſum attingi, cùm gignatur, & intereat, neque verè vnquam ſit. Quicquid autem gignitur, ex aliqua cauſa neceſſariò gignitur. Sine cauſa verò oriri quicquam impoſſibile eſt. Quando igitur opifex in operis alicuius cōſtructione ad id quod eodem modo ſe habet ſemper aſpicit, & huiuſmodi quodam vſus exemplo ideā vimq; in opus educit, pulchrum fieri tunc opus omne neceſſarium eſt: quando verò ad id quod factum eſt reſpicit, minimè pulchrum. Vniuerſum igitur hoc, Cœlum, ſiue Mundum, ſiue quo alio vocabulo gaudet, cognominemus. De quo primum conſideremus, quod in quæſtione de vniuerſo antè omnia inueſtigari debet: Vtrum ne ſemper fuerit ſine vllo generationis principio, an genitum ſit ab aliquo principio ſumens exordium. Id profectò cernitur, tangiturq; & corpus habet. Omnia verò huiuſmodi ſenſus mouent. Quæ ſenſus mouent, opinione per ſenſum percipiuntur. Hæc verò talia eſſe conſtat, vt gignantur & genita ſint. Quicquid autem gignitur, ab aliqua cauſa neceſſario gigni aſſeruimus. Opificem quidem & patrem mūdi inuenire difficile, & cum iam inueneris prædicare, eloqui vulgo impoſsibile eſt. Rurſus cōſiderandum eſt vtrū mundi faber ſit imitatus exemplar: id ne quod idē ſemper & ſimile eſt, an id quod genitum fuerit. Atqui ſi pulcher eſt hic mundus, & opifex mundi bonus, ſempiternum certè exemplum maluit imitari. Sin ſecus, quod ne dictu quidem fas eſt, generatum exemplar eſt pro æterno ſecutus. Cùm verò & mundus omnium genitorum pulcherrimus ſit, & eius autor cauſarū oīum optimus, dubium nō eſt quin ſempiternū ſit ſecutus exemplum. Sic igitur generatus, ad id eſt effectus, quod ratione & ſapiētia ſola cōprehendi poteſt, & immutabile permanet. Ex quo efficitur, vt neceſſe ſit hunc mundū alicuius ſimulacrū eſſe.

De vi rationum.

Rōnem verò originis naturaliter explicare difficilimum eſt. Ideo de ſimulacro & exemplo ſic diſtinguamus. Rōnes vtiq; cū his rebus quas exprimūt, cognationem quandā habere videntur. Ergo cū de re firma & ſtabili & mente cōprehendenda diſſeritur, ſtabiles ſimiliter immutabilesq; & quàm maximè fieri pōt inexpugnabiles rōnes eſſe oportet. Cùm verò de ipſius rei firmæ ſtabilisq; ſimulacro diſputatur, veriſimiles rōnes ſufficiunt, quæ ita ſe ad ſuperiores habeant rōnes, vt ſimulacrū ad exemplū. Nempe quod eſt ad generationē eſſentia, id ad fidē eſt veritas. Cum ergo, ò Socrates, multa de dijs mundiq; generatione à multis dicta ſint, ne mireris obſecro, ſi rōnes de ijs probatiſsimas exactiſsimasq; afferre nō poſsim. Satis. n. factū putare debebis, ſi non minus probabiles q̄ quiuis alius rōnes attulerim. Aequū eſt meminiſſe, & me qui diſſeram & vos qui iudicabitis, homines eſſe: vt ſi probabilia dicentur, nihil vlterius requiratis. SOCR. Scitè loqueris, ò Timæe. Quare nos, vt iubes, agendum putamus. Exordium quidē hoc orationis mirificè approbauimus. Sed age deinceps diſputationē

perage. TIM. Dicamus igitur quam ob cauſam ille rerũ autor generationem & boc vniuerſum conſtituit. Bonus erat. Bonum autem nulla vnquam aliqua de re inuidia tãgitur. Ergo cum liuor ab eo alieniſsimus eſſet, omnia ſibi quantum fieri poterant ſimilima fieri voluit. Si quis hãc gignendi mundi cauſam præcipuam à prudentibus viris acceperit, rectiſsimè profecto accipiet. Itaq; cum vellet deus bona omnia ſore, nihil verò quoad natura pateretur malum, quicquid erat quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſumpſit, non tranquillum & quietum, ſed temere agitatum & fluitans, idq; ex inordniata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat eſſe præſtantius. Fas autem neq;, erat neq; eſt, quicquam niſi pulcherrimum ſacere eum, qui eſt optimus. Cum igitur excogitaſſet, inuenit nihil eorum, quę ſecundum narurã aſpectui ſubiecta ſunt, ſi expers intelligentiæ ſit, intelligente alio totum toto pulchrius vnquam ſore, intellectũ verò alicui ſine anima dari non poſſe. Hac ratione mentẽ quidem animæ, animã verò corpori dedit, totumq; ita mundum conſtituit, vt pulcherrimũ natura opus optimumq; foret. Quocirca ſicut ratio nobis hæc probabilis perſuadet, dicendum eſt, hunc mundum animal eſſe, idq; intelligens, reuera diuina prouidentia conſtitutũ. Hoc poſito, quod ſequitur videamus, ad cuius animalis ſimilirudinẽ deus mundum conſtituit. Vni cuidam propriæq; animalium ſpeciei ſimilem feciſſe, ne arbitremur. Nam ſi imperfecto animali ſimilis eſſet ſactus, pulcher certè nõ eſſet. Imo verò illius amimalis eum ſimilimum eſſe dicamus, cuius animalia cætera & ſingulatim & generatim partes ſunt. Illud ſiquidem viuentia omnia, quę ſola mẽte perſpiciuntur, in ſeipſo complectirur, quemadmodũ mundus hic nos & cætera quæ cernuntur animalia continet. Volens itaq; deus omniũ quæ intelligi poſſunt pulcherrimo & vndiq; abſoluto mundum bũc ſimilimum reddere, animal vnum ipſum effecit, aſpectui ſubiectũ, animalia cuncta naturæ ſuæ conuenientia intra ſuum limitem continens. Proinde recte ne mundum diximus? an rectius plures innumerabiles ue dici oportuit? Vnum profecto, ſi modo ad vnius ſimilitudinem ſit ſormarus. Quod enim viuentia omnia quæcunq; intelliguntur cõtinet, ſocium alterum habere non poteſt. Alioquin aliud animal, quod hæc duo contineat, eſſe oporteret, cuius duo bęc partes ſint, nec illorum, ſed tertij huius, mundus hic ſimulachrum rectius diceretur. Vt igitur hic mũdus eſſet animali abſoluto ſimilimus, ex eo ꝙ ſolus atq; vnus eſſet, idcircò neque duo neque innumerabiles procreati ſunt, ſed vnus mundus vnigenituſq; factus eſt & erit.

Ordinatũ ſ ordine eſſe præſtare.

Definitio mundi.

De cauſa exemplari.

De vnitate mundi intelligibilis.

Vnus an plures mũdi.

Vbi terra & ignis.

Quoniã verò corporeus, ſpectabiliſq; & tractabilis erat futurus, ac ſine igni videri nihil poteſt, nihilq; ſine ſolido tangi, & ſolidum abſque terra nihil, ideo in operis huius exordio deus ignem primo terramq; creauit. Sed duo ſola abſq; tertio quodam commode cohærere nõ poſſunt, mediumq; aliquod vinculum vtrunq; deſiderant. Vinculorum verò id eſt aptiſsimum atq; pulcherrimum, quod ex ſe & ex ijs quę aſtringit, quàm maximè vnum efficit. Hoc maximè proportio ratioq; alternæ comparationis aſſequitur. Quando enim in tribus numeris aut molibus aut uiribus medium ita ſe habet ad poſtremum, vt primum ad medium, viciſsimq; vt poſtremũ cùm medio, ita medium cum primo congruit, tunc quod mediũ eſt, & primum fit & poſtremum, poſtremum quoq; & primum media fiunt. Ita neceſsitas cogit, vt omnia quæ ſic deuincta fuerint, eadem inter ſe ſint. Eadem verò cum facta ſint, efficitur vtomnia ſint vnum. Quod ſi vniuerſi corpus latitudinem habere debuiſſet, nullam verò profunditatem, vnum ſanè tum ad ſeipſum, tum ad extrema vincienda interiectum medium ſuffeciſſet. Sed cum ſoliditatem mundus requireret, ſolida verò non vno, ſed duobus ſemper medijs copulentur, inter ignem & terrã deus aerem aquamq; locauit, eaq; inter ſe inuicem quoad fieri poterat, comparauit, vt quemadmodum ignis ad aerem, ita aer ad aquam: vt aer ad aquam, ſic aqua ad terram congruè conferatur. Qua ex coniunctione ita conſtitutus eſt mundus, vt aſpici tangiq; poſsit. Propterea ex hmõi rebus numero quatuor, mundi corpus conflatum eſt, ea connexum cõparatione qua dixi. Ex quo ſeipſum amicitia cõcordi complectitur, atq; ita aptè cohæret, vt nequeat diſſolui vllo modo, niſi ab eodem à quo eſt colligarum. Quatuor igitur earum rerũ quamlibet integram mundus accipit. Ex omni quippe igni, aere, aqua, terra, ipſius faber ita ipſum cõpoſuit, vt nullam cuiuſquã iſtorũ partem aut vim extrà relinqueret. Idq; ea ratione fecit, primum quidem, vt totũ hoc animal quàm maximè perfectum ex perſectis partibus eſſet. Deinde vt eſſet vnũ, cum nihil extrà relictum fuerit, ex quo alterum generetur. Poſtremò ne quis ipſum morbus aut ſenectus attingeret. Videbat.n. eam eſſe naturam corporis, vt importuna caloris vel frigoris aliarumq; rerum nimis vehementium acceſsione lædatur, & in morbos ſeniumq; impulſum deficiat. Quam ob cauſam rõnemq; vnum totũ ex omnibus totis & perfectis perſectum, morbi & ſenectutis expertẽ deus mumdum conſtituit. Cui & figurã maximè congruã & decoram dedit. Aĩal quippe hoc, quod intra ſuũ ambitum erat animalia oĩa cõtenturum, eam figuram præcipue requirebat, in qua figuræ oẽs continerentur. Quapropter ſphæricũ fecit, in quo oĩs extremitas partibus à medio radijs attingitur. quæ quidem figura oĩum perfectiſsima ſibiq; ipſi ſimilima iudicatur. Putabat.n. ſimile diſsimili multo pulchrius eſſe. Lenẽ præterea hunc globũ extrinſecus vndiq; expoliuit. Nec immeritò ſumma eũ æqualitate tornauit. Nec.n. oculis indigebat, quia nihil extrà quod cerni poſſet, relictum erat. Nec auribus, cum nihil ſupereſſet foris quod audiretur. nec erant aere circunſuſa externa mundi, vt reſpirationẽ requireret. Nec membris quidem talibus opus erat, per quæ noua alimenta ſuſciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret: nulla deceſsio fieri poterat, nulla acceſsio. Nec.n. erat aut quo aut vnde talia fierẽt. Ipſum.n. ſe cõſumptione & ſenio ſuijpſius alit. Ita nempe diuina arte fabricatus eſt mũdus, vt oĩa in ſeipſo & à ſeipſo patiatur, & agat. Ratus.n. eſt ille autor, mundũ ſi ſibi ipſe ſufficiat, præſtantiorẽ fore, quàm ſi aliorũ adminiculis egeat. Nec ei manus neceſſarias eſſe duxit, quia neq; capiendũ quicquã erat neq; repellendũ. Nec pedibus aut alijs ad progreſſum ſtatum ue membris opus erat. Motum.n. illi cõgruum ſuo corpori tribuit, qui ex ſeptẽ motibus vnus ad mentẽ maximè & intelligentiã pertinet. Ideoq; cum illũ per eadem, & in eodẽ, & in ſeipſo circunduxiſſet, effecit vt circulari cõuerſione moueretur. Sex aũt reliquos motus ſeparauit ab eo, & ab eorũ errore & peruagatione penitus liberauit. Ad hanc igitur conuerſionẽ quæ pedibus nõ egebat, crura pedeſq; nõ dedit. Cũ hæc igitur deus ille qui ſemper eſt, de aliquando fururo deo cogitaret, lenẽ eũ effecit æqualemq;, & à medio ad ſummum vndiq; parem, corpusq;, ex corporibus totis & perfectis totũ atq; perfectum: Animã aũt in eius medio collocauit, perq; totũ tetendit, atq; ea corpus ipſum ẽt extrinſecus circuntexit, mundumq; hunc vnũ & ſolũ ſolitariumq; & circularem volui in circulum ſtatuit, qui propter virtutẽ ſecũ ipſe facile coercere poſsit, nullius alterius indigẽs, ſatiſq; ipſe ſibi notus atq; amicus. Itaq; omnibus his de cauſis mundum opiſex eius beatũ deum effecit: ſed aĩam haud ita, vt modo dicere cœpimus, tum denique cum corpus ei effeciſſet, procreauit. neq; enim qui hæc coniunxit, parere iuniori antiquius permiſiſſet. Sed nos multa vtpotè fortunæ participes inconſideratè & temere loquimur. Ille verò tã generatione quàm virtute priorem antiquioremq; aĩam corpore conſtituit, vtpotè quę obediẽti corpori eſſet imperatura, ex his videlicet, atq; hoc pacto. Ex ea ſubſtantia quæ indiuidua & ſemper eadẽ ſimiliſq; eſt, & ex ea rurſus quæ circa corpora diuidua fit, tertiã ſubſtantię ſpeciẽ cõmiſcuit media, quæ rurſus eſſet naturæ

Mũdus ex tota materia conſtat.

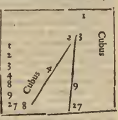
Senium & morbus ab externis cauſis ex quibus vide mundum eſſe externum a defectu cauſæ non a materia.

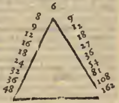
Motus localis ſeptẽ ſpecies.

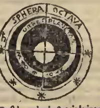
Partes ſubſtantiæ animæ.

ipſius

ipſius eiuſdem, & naturæ ipſius alterus particeps, eãq́ per hæc mediam conſtituit inter indiuiduam ſubſtãtiam, &

eam quæ circa corpus diuiditur. Et cum tria ſumpſiſſet, in vnã ſpeciem omnia temperauit. Vbi naturam eius quod alterum diuerſumq́ue vocamus, cõmixtioni repugnantẽ, cum eo quod idem dicitur vi quadam conciliauit. Poſtquam verò duo illa cum ſuſtantia commiſcuit, & ex tribus vnum fecit, rurſus id totum in ea quæ decuit membra partitus eſt, quorum quodlibet ex tribus, eodẽ, altero, ſubſtantiaq́; cõſtaret. Fuit autem talis illa partitio. Vnam principio accepit ex vniuerſo portionem. Secundam autem primæ partis duplã. Deinde tertiã, quę ſecundæ ſeſquialtera eſſet, primæ tripla. Poſtea quartam, ſecundæ duplam. Quintam deinceps tertię triplã. Sextam primę octuplam. Poſtremo ſeptimam, quæ partibus ſex & viginti primam excederet. Poſt hæc dupla & tripla interualla repleuit. partes rurſus ex toto deſcecans. quas interuallis ita locauit; vt bina eſſent in ſingulis media ſiue vt ita dixerim, medietates: quarũ vna eadẽ parte excedit alterũ extremorũ, eadẽ ab altero ſuperatur. Altera medietas pari numero extremũ vnũ ſuperat, pari ſuperatur ab altero. Cum verò ſeſquialtera interualla, ſeſquitertia & ſeſquioctaua ſumpſiſſet, ex his nexibus in primis ſpatijs, ſeſquioctauo interualo ſeſquitertia oĩa explebat, particula ſingulorũ relicta. Huius aũt particulæ interuallo aſſumpto ea inde habebat numeri ad numerũ in terminis cõparatio, quæ eſt inter ducẽtos quinquaginta ſex, & ducẽtos quadraginta tres. Iã verò cõmixtũ illud vnde iſta, ſecernebat, totũ hmõi partiũ ſectione cõſumptũ erat. Tũc ſeriẽ hanc vniuerſam in longũ ſecuit, & ex vna duas fecit mediãq́; mediæ in ſpeciẽ x, Grææ literę accõmodauit. Deinde in orbẽ intorſit. quo ad ita coirẽt inter ſe capita, vt lineæ ipſæ & ſecũ & ſeinuicẽ eregione interſectionis ipſius coniũgerẽtur: atq; eo motu qui in eodẽ & ſimiliter ſemper reuoluit, vndiq; eſt eas circũplexus: & circulũ alterũ exteriorẽ, interiorẽ alterũ fecit. Exteriorẽ quidem lationẽ eiuſdẽ naturæ, interiorẽ verò alterius nominauit. atq; illã quæ erat ipſius eiuſdẽ naturę cognata, in latus ad dexterã partẽ: eã verò quę alterius, ꝑ diametrũ ad lęuam flexit. Sed principatũ dedit eiuſdẽ ipſius ſimiliſq; agitationi. Eã nanq; ſolã indiuiſam reliquit, interiorẽ verò cũ ſexies diuiſiſſet, ſeptemq́; orbes inæquales dupli & tripli interuallis effeciſſet, ſingula cũ tria ſunt vtriuſq; cõtrarijs inter ſe curſibus orbes peragere iuſsit, & ex ſeptẽ interioribus tres quidẽ pari celeritate, quatuor verò & ad ſe & ad reliquos tres celeritate quidẽ impari, debita tñ rõne cõuerti. Poſtq̃ igitur ſecundũ creatoris illius mentẽ tota aĩæ conſtitutio abſoluta fuit, mox oẽ corporeũ intra ipſam effinxit, mediũq́; mediæ accõmodans apto modulamine copulauit. At illa à medio per oẽ vſq; ad cęli extrema ſe porrigẽs, eiq́; extrinſecus circũfuſa, ſeq́; in ſeipſa cõuertens, ita ſempiternę ſapientiſq; vitę in vniuerſum tp̃s diuinũ dedit exordiũ. Et corpus quidẽ cœli ſpectabile factũ eſt, aĩa verò oculorũ effugit obtuitũ, rõnis & modulaminis cõpos ab autore ſuo oĩum quæ ſemper ſunt & ad intelligentiam pertinent optimo, ipſa quoq; optima oĩum quę genita ſunt effecta. Quoniã igit̃ ex tribus partibus, eodẽ. ſ. & altero, & eſſentia cõflata eſt, rõne proportionis diſtincta atq; cõpacta, nec non in ſeipſam orbe reflectitur, quoties aliquid attingit quod eſſentiã diuiduam habet & quod indiuiduã, in ſeipſam oĩno conuerſa quid ſit vtrunq; diſçernit, & cui quid idẽ ſit, à quo alterũ & diuerſum, ad quid quæq;, & vbi, qũo, & qñ eſſe hmõi aliquid vel pati contingat, tã in ijs quæ gignuntur, q̃ in illis quæ ſemper ſunt eadẽ. Ratio porrò ad ipſum quodidẽ vergens atq; veridica, tã circa alterũ quàm circa idẽ verſata, & ſine ſono ſtrepituq́; oĩ in eo quod ſeipſo mouetur reuoluta, quando ad ſenſibile aliquid ſe conuertit, ſi tunc ẽt alterius diuerſęq́; naturę circulus rectè per oẽm ipſius aĩam rẽ ipſam nũciet, opiniones fideiq́; aſſenſiones firmas veraſq́; producit. Quando rurſus circa rõnale ſe verſat, & ipſius quod idẽ eſt circulus ſe aptè reuoluens rẽ denunciat, intellectus neceſſariò ſcientiaq́; perficitur. Hæc quiſquis in alio q̃ in aĩa fieri dixerit, à vero penitus aberrabit. Cùm igitur hoc à ſe factũ ſempiternorũ deorũ pulchrũ ſimulacrũ moueri & viuere pater ille qui genuit aĩaduerteret, delectatus eſt opere, & hac ductus lętitia opus ſuo multò ẽt magis primo illi exẽplari ſimili reddere cogitauit. Itaq; quẽadmodũ illud ſempiternũ aĩal eſt, ita vniuerſum hoc pro viribus tale facere ſtatuit. Illius quidem aĩalis æterna natura eſt: qđ genito operi congruere oĩno non põt. Idcirco imaginẽ ęui mobilẽ effingere decreuit, ac dũ cœlũ exornaret, fecit æternitatis in vnitate manentis æternã quãdã in numero fluẽtẽ imaginẽ, quã nos tp̃s vocamus. Dies porrò & noctes, & menſes, & annos, qui ante cœlũ non erant, tũc naſcente mũdo naſci iuſsit. quæ oĩa tẽporis partes ſunt. Atqui erat & erit, quę nati tẽporis ſpecies ſunt, nõ rectè æternæ ſubſtantię aſsignamus. Dicimus.n. de illa, eſt, erat, & erit. Sed illi reuera ſolũ eſſe cõpetit. Fuiſſe verò & fore deinceps, ad generationẽ tẽpore procedentẽ referre debemus. Motus.n. quidam duo illa ſunt. Aeterna aũt ſubſtantia cũ eadẽ ſemper & immobilis perſeueret, neq; ſenior ſeipſa fit vnquã neq; iunior, neque fuit hactenus, neq; erit in poſterũ, neq; recipit eorũ quicquã, q̃bus res corporeæ mobileſq́; ex ipſa generationis cõditione ſubijciunt. Nẽpè hæc oĩa tp̃s imitãtis ęuũ, ſeq́; numero reuoluẽtis, ſpecies ſunt. Sæpe ẽt dicimus qđ factũ eſt, eſſe factũ: quod fit, in generationi eſſe: quod fiet eſſe faciendũ: & quod nõ eſt, nõ eſſe. Quorũ nihil rectè & exacta rõne dicimus. Sed exquiſitã de ijs diſcuſsionẽ præſens diſputatio nõ requirit. Tẽpus verò vna cũ cœlo factũ eſt, vt vnà orta, vnà ẽt diſſoluãtur, ſiqua his diſſolutio vnquã contigerit. Et ad exẽplar æternæ naturæ ideo factũ eſt, vt mundus hic illi præſtantiori quoad põt ſimilimus ſit. Ille.n. mundus, huius exẽplar oẽ per æuum eſt. hic verò perpetuo per oẽ tp̃s fuit, fitq; ſolus, & erit. Hac rõne conſilioq́; dei tempus creare volentis, Sol & Luna, & aliæ quinq; ſtellæ quæ vocantur erraticæ, factæ ſunt, quo tẽporis numerus diſtinguatur atq; obſeruetur. Cum verò ſtellarum hmõi corpora ſeptem feciſſet deus, ſeptẽ orbibus qui alterius ipſius diuerſæq́; naturę circuitu voluuntur, adhibuit. Lunam in primo ſupra terrã circuitu poſuit, In ſecũdo Solem. Luciferi deinde globũ, & Mercurij ſacrũ vt dicitur orbẽ circulis affixit, Soli velocitate æqualibus, potẽtia verò illi cõtrarijs. Quo fit vt apprehẽdãt ſe inuicẽ, & à ſe viciſsim apprehẽdantur ſimiliter hæ ſtellæ, Sol, Lucifer, & Mercurius. Cęterarũ ſtellarũ ordines ꝓgreſſuſq́; & rõnes ſiquis oĩno percurrere velit, plus erit opere ipſo, quod operis gratia ſumetur. Hæc.n. fortè à nobis pro dignitate rei aliàs ſi dabitur otiũ tractabũtur. Poſtquã verò ſingula quę ad ſeriẽ temporis pertinębant,

De genitura temporis

bant, cõuenientẽ ſibi progreſſum ſortita ſunt, corporaq;
nexibus cõpacta vitalibus aĩalia euaſerunt, præſcriptũ te
norẽ & inſtitutũ ordinẽ tenuerunt: vt videlicet ſecundũ
alterius diuerſęq; naturę obliquã agitationẽ eiuſdẽ ipſius
agitationi ſubiectã, orbes illi partim ampliorem, partim
anguſtiorẽ circulum peragant: & quæ minorẽ, velocius:
quæ maiorẽ, tardius reuoluantur. Secundum verò ipſam
eiuſdẽ naturæ lationẽ, quę velociſsimè percurrunt com-
prehendentia, à tardioribus comprehendi videntur. Oẽs
quidem eorũ circulos ſuperna illa vertigo varia circuitio
ne reuoluens, propterea ꝙ iſti duobus ſimul contrarijs
motibus agitantur, id quod tardiſsimè ab ipſa quæ velo-
ciſsima eſt recedit, proximũ declarauit. Vt autem eſſet
quædam velocitatis illorum tarditatiſq; menſura certiſ-
ſima, oĩumq; octo motuum prodiret in lucẽ chorea, ac-
cendit lucem clariſsimam deus in ſecundo à terra circu-
lo, quam modo Solem vocamus. Cuius ſplendore cœlũ
omne illuſtraretur, & animantes oẽs quæcunque natura
numeri capaces ſunt, ipſius participes efficerentur, vſum
numerandi diſcentes ab illo eiuſdem ſimiliſq; naturę cir
cuitu. Hinc quoq; noctis dieiq; varietas orta eſt. Propter
hęc etiam vnius ſapientiſsimiq; circuitus reuolutio, Mẽ-
ſis verò prouentus, quando Luna luſtrato circulo ſuo So
lem cõſecuta eſt. Anni, vbi Sol ſuum peragrauit orbem.
Cæterorum autem ſiderum ambitus ignorantes homi-
nes, præter admodum paucos, neq; nomine certo illos
appellant, neq; numeris inter ſe diſtinctis cõmetiuntur.
Itaq;, vt ita dixerim, neſciunt horum peruagationes idip
ſum eſſe quod ritè dicitur tẽpus, multitudine infinita &
varietate mirabili præditas. Eſt tamẽ intellectu facile, ꝙ
perfectus numerus temporis, perfectũ tunc demũ com
pleat annum, cum octo ambitus confectis ſuis curſibus,
quos orbis ille ſemper idẽ ſimiliterq; procedens metitur
ad idem ſe caput retulerint. Has ob cauſas nata ſunt ea
aſtra quæ per cœlum meãtia cõuerſiones habent, vt hoc
omne aĩal quod videmus, eſſet perfectiſsimo animali illi
quod mente perſpicitur, harmonię imitatione ſimilimũ.
Iam verò cætera vſq; ad tẽporis ortũ, ad imaginẽ propo
Genera animaliũ.
ſiti exemplaris effinxerat. Sed quia mundus hic nondum
animalia oĩa inter ſuũ ambitũ continebat, ex ea parte de
ficiebat ad illud exẽplar imaginis huius ſimilitudo. Hoc
igitur quod deerat, superni illius exemplo deus explebat.
Quot igitur & quales mens ideas in eo quod eſt animal
Quatuor ideæ animalium.
inſpicit, totidẽ & tales hoc mundo cõtineri oportere ex
cogitauit. Sunt aũt quatuor. Vna quidẽ deorũ cœleſtium
genus continet. Alia volatile & aeriuagũ. Tertia aquę li-
quoribus accommodatũ. Quarta terrenorũ animantium
genus. Diuini quidẽ aĩalis ſpeciẽ ex igni maxima ex par-
te cõponebat, vt ſplendidiſsimũ eſſet viſuq; pulcherri-
mũ. Cumq; illud vniuerſi figuræ ſimile vellet fore, rotun
dũ fecit, poſuitq; in ipſius optimi ſapientia, atq; illud ſe-
qui iuſsit, circumq; oẽ cœlũ diſtribuit, vt verus illi vbiq;
ex hac varietate ornatus accederet. Dedit ãt diuinis duo
genera motus. Alterũ quo in eodem ſemper & ſimiliter
voluerentur, cùm de eiſdem ſemper ſecũ ipſis eadẽ co-
gitent. Alterũ quo in anteriorẽ partẽ ab eiuſdem ipſius ſi
miliſq; vertigine ducerẽtur. Reliquos aũt quinq; motus
ab his eſſe voluit alienos, vt vnumquodq; illorũ quoad
fieri põt, optimũ eſſet. Qua ex cauſa facta ſunt aſtra illa
erroris expertia, quę diuina aĩalia ſunt, propter eaq; in eo
dem ſemper circuitu perſeuerant. Quę verò vaga ſunt,
& mutabili rõne labuntur, ita deinceps vt ſuprà diximus
Terra antiquiſsima deorũ qui intra cœlum.
ſunt. Terrã aũt altricẽ noſtram circa polũ per vniuerſum
extenſum alligatã, diei noctiſq; effectricẽ & cuſtodem
eſſe voluit, nec non primã antiquiſsimamq; deorũ oĩum
qui intra cœlũ ſunt geniti. Horũ verò deorũ choreas, &
inter ipſos concurſiones, circulorumq; ipſorum reuolu-
tiones varias & acceſſus, quales præterea fiãt coniuncti
ſibi inuicẽ vel oppoſiti, ſiue ante inter ſe, ſiue retrò, quid
ue ex illorũ ſerie nobis proueniat, quibus temporibus &
quo pacto deliteſcant ſinguli, vel emergant, quid ue por
tendant quando orientes hoĩbus harũ rerum peritis ti-
morem incutiunt: Hæc inquã oĩa abſq; diligenti ſimula-
crorum ipſorũ inſpectione explicare velle, inanis eſt la-
bor. Sed de his ſatis: & iam quæ de natura deorum illorũ
qui tales geniti ſunt vt cernantur, dicenda erant, finẽ ha-
beant. Cęterorum verò qui dæmones appellantur, & co
gnoſcere & enuntiare ortũ, maius eſt opus quàm ferre
noſtrũ valeat ingeniũ. Priſcis itaq; viris hac in re creden-
dũ eſt, qui dijs geniti vt ipſi dicebant, parentes ſuos opti
mè nouerãt. Impoſsibile ſanè deorũ filijs fidẽ non habe-
re, licet nec neceſſarijs nec veriſimilibus rõnibus eorũ
oratio cõfirmetur. Verũ quia de domeſticis rebus loqui
ſe affirmabant, nos legẽ ſecuti fidẽ præſtabimus. Sic igi-
tur vt ab his eſt traditũ, horum deorum generatio habea
tur atq; dicatur. Terræ cœliq; filij Oceanus & Tethys
fuiſſe traduntur. Ab ijs Phorcyn, Saturnus, & Rhea geni
ti: & reliqui horũ fratres. Ex Saturno & Rhea Iupiter,
& Iuno, & reliqui, quos eorũ fratres quotidie memorari
audimus, nati dicuntur. Ex his deinceps vt traditur alij.
Poſtquã orti ſunt oẽs, & qui cœlo voluuntur dij noſtris
oculis manifeſti, & qui eatenus nobis cõſpicui fiunt, qua
tenus ipſi volũt, tũ ad eos mũdi genitor ita fatur: Dij deo
rũ quorũ opifex ego & pater ſum, hæc attendite. Quæ à
me facta ſunt, me ita volente indiſſolubilia ſunt. Omne
ſiquidẽ quod vinctũ eſt, ſolui põt. Sed mali eſt, quod pul-
chrè cõpoſitũ eſt, ſeq; habet benè, velle diſſoluere. Qua-
propter quia generati eſtis, immortales quidẽ & indiſſo-
lubiles oĩno nõ eſtis. Nec tamẽ vnquã diſſoluemini, nec
mortis fatũ ſubibitis. Nã voluntas mea maius præſtan-
tiuſq; vobis eſt vinculũ ad vitæ cuſtodiã, q̃ nexus illi, qui
bus eſtis tunc cũ gignebamini, colligati. Sed nunc iã quid
iubeã, cognoſcite. Tria adhuc genera mortaliũ nobis ge
neranda reſtant, abſq; horũ generatione cęlũ imperfe-
ctũ erit. Oĩa.n. animantiũ genera ambitu ſuo nõ cõtine
bit. Cõtineat aũt oportet, ſi eſt mundus oĩno perfectus
futurus. Hęc verò ſi à me fiant ſolo, vitaq; donentur, dijs
adęquabũtur. Quapropter accedite vos ſecundũ naturã
ad aĩalium generationẽ, ita vt vim imitemini meã, qua in
ortu veſtro ſum vſus. Atque eius quidem aĩalis quod in
ipſis tale futurũ eſt vt cũ immortalibus appellatione con
ueniat, diuinũmq; vocetur, principatumq; teneat, & iu-
ſtitiã ſimul ac vos vltrò colat, ego vobis ſemẽ & initium
tradam: vos cætera exequi par eſt, vt immortali naturæ
mortalẽ attexentes, faciatis generetiſq; aĩalia, ſubmini-
ſtranteſq; alimenta augeatis, & conſumpta rurſum reci-
piatis. Hæc ſatus, in eodẽ rurſus cratere, in quo mundi to
tius aĩam permiſcens tẽperauerat, ſuperioris temperatio
nis reliquias miſcendo perfudit, modo quodã eodẽ, non
tamen perfectas ſimiliter, ſed & ſecundo & tertio gradu
à primis deficientes. Deniq; cũ vniuerſum conſtituiſſet,
Cuiq; generi animarum vnum tributum eſſe aſtrum.
aſtris parem numerum diſtribuit animarum, ſingulis ſin
gulas adhibens, eiſq; tanquã vehiculo impoſitis monſtra
uit vniuerſi naturã, ac leges fatales edixit: oſtendens qui-
dem primam omnibus generationem ordine quodam
vnam fore, nequis ab eo minus aliquid ſortiatur. Satis au
tem & quaſi ſparſis animis per ſingula ſingulis conueniẽ
tia temporum inſtrumenta, fore vt animal naſceretur,
quod omniũ animalium maximè eſſet diuino cultui de-
ditum. Eſſe autem naturã hominis geminam: cuius id ge
nus fore pręſtantius, quod viri nomine ſit appellandum.
Cùm verò animæ corporibus neceſsitate quadam inſer
tæ fuerint, & corporibus earum acceſſerit aliquid viciſ-
ſimq; abſceſſerit, primum vtiq; neceſſariò ſenſum vnũ
omnibus intimum, & naturæ coniunctum illic à violen
tis paſsionibus excitari, deinde voluptate & dolore mix
tum amorem, poſt hæc metum & iram, & quæcunque
vel iſta ſequuntur, vel ab iſtis vt contraria diſsident.
Hæc qui ſuperauerint, eos iuſtè victuros, iniuſtè verò
Amor mixtus voluptate & dolore.
qui ab his fuerint ſuperati. Atq; illũ qui rectè curriculum
viuendi à natura datum confecerit, ad illud aſtrum cui
accomodatus fuerit, reuerſum beatam vitam acturum.

Contrà

Contrà verò agentē cogi in ortu ſecūdo ſexu mutato fie
ri mulierem. Et qui ne tum quidem finē peccandi faciet,
quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam ſuis
moribus ſimilē permutari: nec prius à mutationibus la-
boribusq́; ceſſare, q̃ illam ſibi inſitam eiuſdem ipſius ſi-
milisq́; naturæ conuerſionem ſecutus ipſe, eiq́; ſubijciēs
turbulētos multiplicesq́; affectus poſtea ex igni, aqua, ae-
re, & terra contractos, rōne ſedauerit, & ad primū opti-
mumq́; ſui habitū iam redierit. Quæ cū illis ita deſigna-
uiſſet, ne qua pęnes ſe futuræ prauitatis cauſa eſſet, alios
in terram, alios in lunam, alios in alia tēporis inſtrumenta
ſpargens quaſi ſerebat. Póſt hmōi ſementem, quod reli-
quum erat, dijs iunioribus agendum mandauit, vt corpa
mortalia fingerent, quantumq́; eſſet humanæ aīæ quod
reliquum huic deberet accedere, id omne & quæ conſe-
quentia eſſent, adiungerēt, regentq́;, & q̃ optimè & pul-
cherrimè fieri poſſet mortalis animalis naturam guber-
narēt, niſi ipſum ſibimet malorū cauſa eſſet. Atq; is qui-
dem qui hæc cuncta diſpoſuit, rite in ſuo habitu perma-
nebat. Quo quidem permanente, eius filij cum parentis
ordinem cognouiſſent, eum protinus ſequebantur. Itaq;
accepto ab illo mortalis animantis immortali principio,
ſui effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas,
quas rurſus redderent, à mundo mutuabātur: easq́; inter
ſe copulabant, haud ijſdem illis indiſſolubilibus vinculis,
quibus ipſi fuerant colligati, ſed talibus quę propter par-
uitatē cerni non poſſent: crebrisq́; hmōi clauis coniun-
ctis vnū ex oībus corpus efficiebāt, atq; in hoc ipſum tū
influente, tū effluente corpore aīæ diuinæ circuitus illi-
gabant. Itaq; hi circuitus in profundū flumen immerſi,
neq; tenebant neq; tenebantur, ſed vi ferebātur, atq; fe-
rebant. Ex quo factū eſt, vt totū aīal moueretur, ſine or-
dine tñ, & fortuita quadam iactione. Cui quidē ſex per-
uagari motibus contingit vndique per ſex loci differentias
progrediendo, videlicet antè & retro, ad dextrā & læuā,
ſurſum atq; deorſum. Cū verò plurimus inuaderet flu-
xus atq; deflueret: vnde aīal nutriretur, multo ēt maior à
paſsionibus extrinſecus illatis turba ſequebatur, cū cor-
pus aliquod ignis exterioris incurriſſet offenſionē, vel à
terræ ſoliditate, aut aquæ humore, aut aeris flatu læſum
eſſet. Porrò ab ijs oībus, per corpus motus vſq; ad aīam
tranſeunt, qui propterea & initio & nūc ſenſus cognomi
nati ſunt. Hi quidē ab initio cōtiuuè multos & maximos
motus ciēt, riuo iugiter fluēte, atq; his fluctibus vehemē
ter aīæ circuitus quatiunt. Et circuitū quidē illū eiuſdem
ſimilisq́; naturę in ipſo curſu prorſus impediunt: alterius
verò circuitū diſtrahūt, vſqueadeo, vt dupla illa & tripla
vtrinq; diſpoſita interualla tria, medietatesq́; & colliga-
tiones ſeſquitertia, ſeſquialtera, ſeſquioctaua rōne interie-
ctas, quæ diſſolui à nullo niſi ab eo qui cōiunxit poſſunt,
omni reuolutionis genere torqueant, oēsq́; anfractus &
varietates orbiū, quotcunq; contingere queunt, inducāt:
ita vt ambitus ipſi vix ſibi inuicē connexi, ferant quidē,
ſed ſine ratione ferantur, tum cōtrà, tū ex obliquo, tū re
ſupina quadā diſpōne. ceu ſiquis caput pro pedibus hu-
mi figat, pedes verò pro capite tollat in altū. tūc arbitror
tā eius qui ſic affectus eſt, q̃ eorū qui ſpectāt, dextræ par
tes ſiniſtræ, & contrà ſiniſtræ dextræ ſibi inuicē eſſe vi-
dent. Itaq; cùm hoc ipſum extera ue hmōi animi quoq;
ambitus maximè patiunt, ſi tūc extrinſecū aliquid eiuſ-
dē ipſius vel alterius gnīs inciderint, falſo quid idē alicui
ſit, quid ue alterum ab aliquo iudicāt. Ideoq́; mendaces,
tūc dementesq́; ſunt, nec vllus princeps & dux in eis tūc
eſt circuitus. Cumq́; extra poſiti ſenſus pulſauerint aīam
vehementius, totamq́; eā poſſederint, tunc illi ſubiugati
quidē & ſeruientes dominari videntur. Quas ob res ab
initio aīa cū mortalis corporis vinculis includitur, amēs
Cur ſeniores prudētiores. efficitur. At poſtquam nutritionis & augmenti riuus le-
nius minusq́; fluit, animęq́; circuitus tranquilliore motu
iter ſuum peragunt, proceſſuq́; tēporis ſedatiores fiunt,
& in figurā naturæ ſuæ congruam reſtituuntur: tunc ſin-
gulorū circulorū directæ cōuerſiones, eiuſdē & alterius
naturam probè diſcernunt, hoīemq́; ſic inſtitutū prudē-
tem efficiunt. Quòd ſi quis educationi rectęq́; nutritio-
ni diſciplinā quoq; & eruditionē conuenientē adiunxe-
rit, morbo grauiſsimo deuitato ſanus & integer prorſus
euadet: ſin aūt neglexerit, claudū vitæ iter ingreſſus, tan-
quam mancus & oīno inutilis rurſus ad inferos decidit.
Sed hęc quidē póſt ortū contingunt. Nūc verò de prima
hoīs compōne exactius diſſerendū, ac probabili ratione
monſtrandū, qua cā & prouidentia deorū ſingula mem-
bra corporis ad ſingula aīæ officia ſint accōmodata. Prin
cipio dij figurā capitis ad rotunditatem mūdi finxere, in
eoq́; duos illos aīæ diuinos circuitus ſtatuerunt. Eſt aūt Caput mēbrum diuiniſsimum.
caput membrum corporis diuiniſsimum, reliquorumq́;
membrorū princeps: cui totū corpus cōnexū dij ſubeſſe
& parere iuſſerūt. Excogitauerūt. n. motuū oīum quot-
cunq; eſſe queant, compos id fore. Cùm verò inæqualis
& aſpera, ac partim quidē accliuis, partim decliuis terra
ſit, ſi humi caput ſerperet, perq́; terræ ſuperficiem vol-
ueretur, hos anfractus ſine offenſione tranſire nō poſſet.
Quod ſanè malum vt vitaretur, procerum hunc habitū
corporis ad faciliorem progreſſum dij pro vehiculo ca-
piti ſubiecerunt. Corpori præterea quatuor in longum Proceritas
porrecta & flexibilia mēbra annexuerunt, quibus facile
diuina prouidentia moueretur, apprehenderet videlicet
obiecta quæq;, ſtaret, & ſiſteret, perq́; oīa graderet caput
ſupernè ſubſiſtens diuiniſsimi ſacratiſsimiq́; habitaculū.
Hāc igitur ob cauſam nobis crura manusq́; dedere. An-
teriores aūt partes poſterioribus prȩſtantiores & ad im-
perandum aptiores arbitrati, in anteriorē quoq; partem
moueri nos vt plurimū voluerūt. Oportebat porrò an-
teriora diſcreta & diſsimilia eſſe. Quapropter primū glo De oculis multa.
bo capitis faciē adiecere, facieiq́; in iſtā quæ ad minicula
renē oīa aīæ prouidentiæ, aſsignauerunt, decreueruntq́;
naturale hoīs imperiū in hac parte anteriori prioriq́; cō-
ſiſtere. Sed ex oībus faciei partibus primi luciferi oculo-
rum orbes corruſcāt, hac cauſa dati. Ignis certè illius qui
non vrit quidem, ſed illuminādo ſuauiter diem inuehit
mundo, participes oculorum orbes dij fecerunt. Intimū
ſiquidem noſtri corporis ignem huius ignis germanum
ſyncerumq́; per oculos emanare voluerūt, in quibus le-
nis congeſtusq́; vbiq; ignis hmōi ſit, ſed per eorum dū-
taxat ſolidiorem anguſtamq́; medietatem ignis purior
euolet, craſsior verò cohibeatur. Itaq; cùm diurnum lu-
men applicat ſe viſus radio, tunc ea duo inter ſe ſimilia
concurrentia neq; commixta, quò oculorum acies diri-
guntur, ibi in vnius iam domeſtici corpis cohærent ſpe-
ciē, vbicunq; videlicet tam intimi q̃ externi luminis ſit
concurſus. Totū igitur hoc propter ſimilitudinē paſsio-
nem eandē ſortitum, cùm quid aliud tangit, vel ipſum ab
alio tangitur, motum hmōi ad corpus omne perq́; id ad
aīam vſq; diffundēs ſenſum efficit, qui viſus vocatur. At
poſtquam in noctem diſceſſerit cognatus ignis, viſionis
radius euaneſcit. Nam in aerem ſibi diſsimilem erūpens
permutatur atq; extinguitur, cùm nullā habeat cùm pro
ximo aere, vtpotè ignis ſplendore carente, naturæ cōio-
nem. Idcirco videre deſinit, ſomnumq́; inducit. Etenim
ſalubre palpebrarū tegmē dij oculis machinati ſunt, qui-
bus obductis vis illa ignis intimi conniuentia tegminis
coercetur, cōpreſſaq; interiores motus perfundit & mul
cet, quibus relaxatis atq; mollitis quies orit. Si profundus
ob multā quietem motuū nos occupat ſopor, exigua ſe-
quuntur inſomnia. Sin vehemētiores aliqui motus quaſi
vigiliarum reliquiæ relicti ſint, quales quidē & qualibus
ex locis hauſtæ reliquiæ ſunt, talia ſomniorū ſimulacra
naſcuntur, eorumq; nobis expergefactis reſtat memo-
ria. At verò ſimulacrorum quæ vel in ſpeculis oboriunt,
vel in perſpicua leniq́; cernūtur ſuperficie, facilis aſſecu-
tio eſt. Nā ex vtriuſq; ignis tā intimi q̃ extrà poſiti cōio-
ne, eiusq́; rurſus cōcurſu & congruētia, qui paſsim terſo
leniq́; corpi accōmodatus eſt, neceſſario hæc oīa oriunt,
cum

cum ignis oculorũ cum eo igne qui eſt, è cóſpectu effuſus, circa lene nitidumq́; corpus ſeſe confudit. Dextera verò videnť quæ lęua ſunt, quia contrarijs partibus oculorũ inſolito more contrarias partes attingimus. Rñdent aũt dextera dexteris, læuá læuis, quando cómixtum lumen cum eo cui permiſceť, tranſilit. Id cùm ſpeculorum lenitas hinc illincq́; altitudinem aſſumpſit, & ita dexterá oculorum partem in læuam ſpeculi, læuamq́; in dextrá detorſit. Quòd ſi ſpeculum ad vultus longitudinem cõuertatur, vultum reddit reſupinum, cũ ſuperior luminis pars ad inferiora, inferior verò ad ſuperiora vertať. Atq; hæc oĩa ex eorũ gñe ſunt, quæ principales rerũ adiuuant cauſas, quibus vt miniſtris vtitur deus ad optimi, quoad fieri põt, ideam perficiendam. Sed exiſtimant plęriq; nõ adminicula hæc principalium cauſarum, ſed has ipſas eſſe oĩum cauſas, quæ frigoris & caloris, rari & denſi, ceterorumq́; ſimiliũ naturá habeant, rõnem verò mẽtemq́; nequaquam. Mẽtem enim à nulla re alia, niſi ab aĩa poſſideri conuenit. hæc verò aſpectum effugit oculorũ. Sed ignis, aqua, aer, ac terra corpora ſunt, atq; cernunť. Oportet aũt mentis & ſcĩæ amatorem principales ſapiẽtis cãs quærere, atq; eas quæ neceſſario ab alijs quidẽ mouenť, alia verò mouent ſecundas cauſas arbitrari. Quo circa à nobis ſic cenſeo faciendum, vt de vtroq; cauſarum gñe diſſeramus, ſeparatim aũt de his quæ cùm intelligentia effectrices ſunt pulchrarum rerũ atq; bonarũ, de ijs rurſus quæ vacantes prudẽtia quodlibet paſsim ſine ordine faciunt.

Cur oculi dati hominibus.

Ac de ſecũdis quidem cauſis oculorum ad eam vim quam habent conducentibus, ſatis eſſe dictũ puto. Maximũ verò opus cuius gratia vtiliter nobis à Deo donati ſunt, deinceps explicandum cenſeo. Rerum. n. optimarum, vt arbitror cognitionem nobis oculi attulerũt. Nam hæc quę de mundo diſputantur, nunquam inuenta eſſent, ſi neq; ſidera, neq; ſol, neq; cœlum ſuſpici potuiſſent. Cognitio verò diei ac noctis ab oculis orta fecit, vt dinumeratione quadã menſiũ annorumq́; ambitus metiremur, tempus cognoſceremus, vniuerſæ naturę ordinẽ ſcrutaremur. Quibus ex rebus philoſophiam adepti ſumus. Quo bono nihil vnquã maius mortalium gñi datũ eſt deorum munere, neq; dabitur. Hoc igitur maximum oculorum beneficium eſſe dico. Minora alia prætereo. Quibus qui à philoſophia alieni ſunt, orbati ſi querãtur, fruſtra querentur. Nobis verò aſſerendũ eſt ob hãc potiſsimum rõnem deum oculos genuiſſe, vt mentis circuitus qui in cœlo peraguntť intuiti, in vſum redigamus noſtræ mẽtis: cogitationiſq́; noſtrę diſcurſiones illis cognatas, ſed perturbatas quodammodo ad illorum temperiẽ reuocemus. Et cùm illos agnouerimus, & recta ratione ſecundum naturam prẹditi ſingulorum ordinem perceperimus, conuerſiones dei quæ ſine vllo errore aguntur, imitemur, atq; ad earum exemplũ diſcurſiones noſtræ cogitationis vagas & erraticas cõponamus.

De voce & auditu.

Vocẽ quoq; auditumq́; eiuſdẽ rei gratia deos dediſſe nobis exiſtimo. Nam ad hæc ipſa ſermo pertinet, plurimumq́; conducit, omniſq́; muſicę vocis vſus harmonię gratia eſt tributus. Atqui & harmonia, quæ motiones habet aĩæ noſtræ diſcurſionibus congruas atq; cognatas, homini prudenter muſis vtenti non ad voluptatem rõnis expertem, vt nũc videtur, eſt vtilis: ſed à muſis ideo data eſt, vt per eã diſſonantem circuitũ aĩę componamus & ad concentũ ſibi congruum redigamus. Rhythmus quoq; ad hoc videť eſſe tributus, vt habitũ in nobis immoderatum gratiaq́; carentẽ aptiſsimè temperemus. Hactenus opera mẽtis paucis exceptis tractauimus. Oportet aũt de his quoq; quæ neceſsitas inuehit, dicere.

Mundi generatio.

Mundi. n. huius gñatio ex neceſsitatis mentiſq́; coitu mixta eſt. Nã cùm mens neceſsitati dominaretur, propterea ꝙ perſuadendo eam ad optimos vt plurimum rerum euentus induceret, ipſaq́; hac rõne cedens ſapienti perſuaſioni pareret mũdi huius exordia conſtiterunt. Oportet igiť eum qui mundi conſtitutionem verè narraturus erit, erraticę cauſæ ſpeciem naturę ipſius inſtinctu miſcere. Quod ita cómodè fiet, ſi horum ipſorum cõuenienti principio ſumpto, ſic de his quẽadmodũ de ſuperioribus ab ipſa rurſus origine diſſeramus. Naturam ergò & paſsiones ignis, aquæ, aeris, atq; terræ, generationẽ cœli præcedentes cóſideremus. Nullus profectò ad hoc vſq; tẽpus eorum gñationem oñdit, ſed quaſi notũ ſit quid ſit ignis & reliqua, ſic de illis verba facimus eaq́; mundi primordia cõſtituimus, cùm nec ſyllabarum quidem, nedum elemẽtorum vicem tenere apud hoĩes mentis quoquo modo cõpotes debeant. Nos verò in præſenti nihil de principio vniuerſorũ, ſiue principijs, ſiue quomodocunq; aliter id appelletur, dicẽdum putamus. Cui quidẽ diſputationi nihil aliud impedimẽto eſt, niſi ꝙ difficile ſit pręſenti diſputãdi modo quæ de his videntur exprimere. Neq; igitur vos id expectabitis, neque ego mihi perſuadebo rectè me tñ opus aggredi poſſe. Quod aũt ab initio dixi, veriſimilitudinis vim ſeruabimus, ſtudebimus in rõnibus veriſimilibus circa hæc aſsignandis nulli cedere. Atq; ita & ſingula & vniuerſa à principio exponemus. Deum igitur ẽt nũc diſputationis ſeruatorẽ in primis oremus, vt nos ex admirabili & inſolita expoſitione ad veriſimilem doctrinã traducat, atq; ita inſtituti diſputationem exordiamur. Sed hãc de vniuerſo diſputationem ab ampliori diuiſione ꝗ ſuprà ducamus. Tunc. n. duas in ſpẽs facta diuiſio eſt. Nunc tertiũ genus addẽdum. Duo. n. in ſuperioribus ſufficiebãt. Vnũ quidem exemplaris loco, ſemper idem, ſolaq́; intelligẽtia comprehendẽdum. Alterum ſimulacrũ ab hoc exẽplari deductum, generationi oculiſq́; ſubiectum. Cũ verò duo hæc ſufficere putaremus, tertiũ non adiunximus. Nunc aũt cogere nos ratio videtur, vt difficilem & obſcuram ſpeciem declarare conemur. Quam igitur vim, quam ue naturam habere putãdum? Hanc vtiq; gñationis horum oĩum receptaculũ & quaſi nutricẽ eſſe. Quod quamuis verè dicatur, paulò tñ apertius eſt dicendũ. Arduum id quidem, eo maximè, ꝙ ad huius rei demõſtrationem dubitare prius neceſſe eſt & inquirere de igni & reliquis quæ elementa vocantur, quid iſtorum aquã potius ꝗ ignẽ, aut aerem potius ꝗ terram, aut certũ aliquid vnũ magis ꝗ cuncta vocare oporteat. Difficile ſanè certum aliquid & firmũ de iſtis aſſerere. Quo nã igitur pacto, & qua ratione, & quod probabile in hmõi inquiſitione dicemus? Principio id corpus quod modo aquã nominauimus, quando in ſolidam concreſcit materiã, lapis & terra fieri videtur: quãdo verò liqueſcit & diffluit, ſpiritus atq; aer. Itẽ aer exuſtus ignis efficiť. Ignis extinctus & corpulentior factus aerem creat. Rurſus craſsior factus aer, in nebulas nubeſq́; cõcreſcit. His ẽt magis cõpreſsis pluuiæ defluunt. Ex aqua rurſus terra lapideſq́; gignunť. Atq; ita videmus hæc oĩa circuitu quodam ſibi inuicem vires fomentaq́; generationis viciſsim tribuere.

Quòd ignis & alia nõ ſunt vere hoc aliquid ſed tale.

Quę cũ nunquam eadem appareant permanere, quis nã ſine rubore redargutioniſq́; ſuſpicione poterit iſtorum aliquid vnum potius ꝗ aliud certè & firmiter appellare? Nemo certè. Quare tutiſsimus in his hic erit loquendi modus. Hoc quod ſemper aliàs aliter formatum videtur, & plerunq; iuxta ignis effigiem, nõ eſt vtiq; ignis hoc aliquid, ſed tale, id eſt igneum quiddã: nec aqua hoc aliquid, ſed tale quid id eſt aqueum, nec aliud quicquam velut vllam habens ſtabilitatẽ.

Vide vt quę elementa vocanť ne pro nominibus quidem monſtrari poſsint.

Deniq; nec pronominibus quidẽ vllis hæc ſignãda ſunt, quibus in rei cuiuſlibet demõſtratione cũ hoc vel illud dicimus, vti ſolemus. fugiunt enim nec expectant vel eam demonſtrationem, quę hoc & huius & huic deſignat: vel appellationem, quæ de his tanquam de exiſtentibus & ſtabilibus habeatur. Igitur huiuſmodi omnia neque hoc, neque illud, ſed tale potius, aut tale propter ſimilitudinem aliquam appellare debemus. Et ignem quidem vbique tale, ac de cæteris quæ gignũtur eodem pacto. At verò illud in quo fieri ſingula hæc videntur, ac deinde diſſolui ſolum ijs pronominibus quibus hoc vel illud ſignamus, appellandum puto.

Quale

Quale verò quodámodo, calidú ſcilicet vel albú, vel aliquid tale contrariorũ, vel ex contrarijs illud minimè appellãdũ. Sed apertius qđ volumus exponamus. Siquis.n. cunctas figuras ex vna eadéq; auri materia fictas continuè in alias, & alias reformet, deq; vna quadã illarũ præſens aliquis quid ſit quærat, verè admodum & tutiſsime rñdere poſſumus aurũ illud eſſe: triãgulum verò eſſe aut aliam figuram earum quę impreſſæ eo ſunt & continuò permutantur, quaſi reuera ſint nõ licet dicere. Sola quippe illa reſponſione tanquam tutiſsima cõtenti eſſe debemus. Eadẽ de illa natura quæ cũcta recipit corpa, rõ eſt: idẽ ſemper eſſe dicenda eſt. Siquidem ex propria potẽtia recedit nunquã. Suſcipit.n. ſemper oĩa, nec vllam vnquã ijs ſimilem vllo pacto ſibi formã contrahit. Oĩs ſanè natura fictioni ſubiecta eſt, agitataq; ab ingrediẽtibus & figurata quodammodo, aliàs aliter ſe habere videtur. Quę verò ingrediuntur & exeunt, verè ac ſemper exiſtentiũ rerũ ſimulacra ſunt, miro & vix explicabili mõ ab ipſis rebus quæ verè ſunt, figurata, quemadmodum deinceps narrabimus. Tria in præſenti gña ſumenda ſunt. Vnum quod gignitur. Aliud in quo gignitur. Aliud à quo ſimilitudinẽ trahit qđ naſcit̃. Idcirco cõparare hæc ita decet. Quòd recipit, matri, vnde recipit: patri, naturam illorũ mediam, proli, Sed ita intelligẽdum eſt, quod cũ eſſe debeat effigies rerum omni formarum varietate diſtincta, nunquã illud ipſum formationis huius gremiũ bene erit præparatum, niſi informe ſit, & ſuapte natura oĩbus formis quas recepturum eſt, careat. Nã ſi erit alicuius eorũ quæ in ſe recipit ſimile, cùm contrariam eius cuius ſimile eſt naturam aut aliam prorſus ſuſcipiet, nequaquã eius ſimilitudinem & effigiem exprimet, cum præ ſe tulerit ſuã. Quo fit, vt nullam ſibi propriam habeat ſpeciẽ, quod eſt oĩa genera ſuſcepturum. Vt qui vnguẽta ſuauiter redolentia confecturi ſunt, humidã materiam quam certo condire odore volunt, ita pręparant, vt odorẽ nullũ propriũ habeat: & qui materijs mollibus impreſsioniq; cedentibus figuras imprimere aliquas volunt, nullam omnino priorem in eis figurã apparere patiuntur, ſed exactiſsima quadam læuigatione eas poliunt. Ita illud quod in omnibus paſsim æternorum omnium ſimulacris rectè figurandũ eſt, his oĩbus formis natura ſua carere neceſſe eſt. Quamobrẽ vniuerſi, quod & genitũ eſt, & ſenſibus oĩbus manifeſtum, matrem ipſam receptaculumq; neq; terram, neq; aerẽ, neq; ignẽ, neq; aquam eſſe dicamus, neq; rurſus ex his aliquid cõſtitutum, aut aliqua ex quibus proprie hæc ipſa ſubſiſtũt: ſed inuiſibilem potius ſpeciem quãdam & informem ſinum oĩum capacẽ, qui modo quodã ambiguo & vix explicabili diuinę & intelligibilis naturæ ſit particeps. Ipſe quidẽ comprehẽdi per ſe nullò pacto põt: ſed quantum ex ſupradictis naturam eius attingere licet, ſic vtiq; rectè poſſumus dicere? Ignẽ quidem, partẽ eius ignitã videri, humefactã verò partẽ, aquam? Terram quoq; aeremq; ſilr, quatenus ipſorũ ſimulacra ſuſcipit. Sed de his ita diſtinguẽtes rõne conſiderare debemus, ſit ne ignis aliqs ſeorſum à materia ipſe permanens in ſeipſo, & cætera quę ſæpe dicimus per ſe ipſa manere, an hæc ſola ſunt, quæ corporis ſenſu percipimus, & talẽ in ſe cõtinent veritatẽ, nec ullo pacto præter hęc vlla ſunt vſpiã, ſed fruſtra intelligibilem vniuſcuiuſq; ſpẽm aliquam ponere ſolemus, nec aliud hæc ſunt q̃ verba. Quod quidẽ neq; ita vel aliter ſe habere temere & ſine examinatione aſſerendum, neq; ad præſentẽ diſputationem natura ſua prolixã, alia quoq; prolixa, & ad rem minimè pertinens addenda videtur. Ea verò circunſcriptio quæ breuibus magna comprehẽdat, admodum opportuna videbitur. Ita igitur ipſe meam hac de re ſententiam feram. Si intellectus & vera opinio duo genera ſunt, neceſſe eſt huiuſmodi ſpecies eſſe, quæ per ſe ipſæ ſint, & intelligentia potius q̃ ſenſibus comprehendãtur. Sinautem, vt quibuſdam videtur, vera opinio ab intellectu nihilo differt, oĩa quæ corporis ſenſus attingit, certa habẽda ſunt. Sed opinor duo eſſe dicenda, quia ſeorſum ſunt facta, & diſsimilia ſunt. Quippe quorum alterũ doctrina nobis inſinuat, alterum perſuaſio: & illud quidem ſemper cũ ratiõe vera, hoc aũt ſine rõne: illud nulla perſuaſione mutabile, hoc contrà huic mutationi ſubiectũ. Verę quidem opinionis vir, quilibet particeps. Intelligẽtiæ verò dij quidem oẽs, hoĩes verò pauci admodũ participes ſunt. Quæ cũ ita ſe habeãt, fateri oportet eſſe ſpeciem quæ ſemper eadem ſit, ſine ortu atq; interitu, quæ nec in ſe accipiat quicquã aliud aliũde, nec ipſa procedat ad aliud quicquã, ſenſuq; corporis nullo percipiatur. atq; hoc eſt quod ad ſolã intelligentiam pertinet, eiuſq; intẽtionis eſt proprium. Sed eſt aliquid poſt hoc quod cum ipſo non ratione, ſed nomine conuenit, eiuſq; ſimilitudinem gerit, genitum ſenſibus manifeſtũ, quod fertur & ſuſtentatur ab alio ſemper, & in aliquo loco gignitur, rurſusq; inde recedit opinione per ſenſus comprehẽdendũ. Tertium genus locus eſt, qui interit quidem nunquã, ſed oĩbus quę gignunt̃, ſedẽ exhibet. hic ſine tangentis ſenſu tangitur, adulterina quadam rõne vix opinabilis. Deniq; cùm ad hanc aĩo reſpicimus, ſomniamus quodammodo neceſſariumq; putamus, vt quicquid eſt, in aliquo ſit loco poſitũ, regionemq; obtineat aliquam: & quod neq; in terra, neq; in cęlo ſit, minimè eſſe credimus: atq; has oẽs & ſimiles paſsiones à peruigili vereq; exiſtẽte natura ipſi hmõi ſomnijs occupati ſecernere non valemus. Ideoq; nec diſcernere id ẽt poſſumus, ꝙ imagini quidem poſtquam idipſum in quo facta eſt, nõ ipſius eſt, ſed ea ſemper alterius fertur ſimulacrum, non iniuria cõuenit vt in alio quodam ſit, atq; ita quodammodo eſſentiæ fiat particeps, aliter verò eſſe nullo modo poſsit. Ei aũt quod verè eſt, vera hæc & exquiſita ratio ſuffragatur, docens ꝙ dum res ita ſe habet, vt hoc quidẽ aliud ſit, & illud aliud, neutrum in neutro vnquã factũ vnũ ſimul idem & duo fient. Hęc tandem meæ mentis ſummatim ſententia ſit, eſſe, & antè cœli ortũ ratione triplici fuiſſe tria hæc, exiſtẽs, locum, & generationem. Generationis verò nutricem, ignitam & humefactam, terrę item & aeris formas ſuſcipientem, paſsionesq; horum pediſſequas perpetiẽtem, omniformẽ aſpectu videri. Verũ quia nec ſimilibus neq; ad põdus exæquatis viribus referta eſt, nulla ex parte æquilibrem eſſe, ſed inæqualiter vndiq; vergentẽ declinãtemq; ab illis quidem quæ diximus agitari, rurſusq; ipſam cõmotam eadem agitare. Quo pulſu cõcita in diuerſa raptari atq; diſcerni, perinde vt quę in frumẽti purgatione piſtorijs inſtrumẽtis iactata atq; excuſſa diſcerni videmus, atq; aliò ſolida grauiaq;, aliò rara & leuia ferri. Sic illa tunc quatuor gña ab ipſo eorũ receptaculo inſtri illius piſtorij inſtar tumultuante & diſcernente cõmota, diſsimilia quæq; à diſsimilimis longè ſeparabantur, ſimilima verò rurſus coibant: atq; idcirco ẽt ante mũdi exornationẽ ſedibus diuiſa erãt, ſed neq; his ratio inerat, neq; modus. At verò vbi cuncta redigi ad modũ placuit, deus ignẽ primo ac terram aeremq;, & aquam, quæ quidem elementorum præferebant veſtigia, ſed ita erant affecta vt par eſt illa à quibus deus abeſt, diſtinctis figuris, ſpeciebus, & numeris exornauit. Ea verò apud nos ſentẽtia ſemper rata indubiaq; præ cæteris habeatur, ꝙ deus illa eũ talia nõ eſſent, q̃ pulcherrime optimeq; fieri poterat, ordinauit. Nũc iam diſpõnem genituramq; ipſorum ſigillatim demonſtrari cõuenit, nouo quidem & inuſitato demonſtrationis gñe, ſed vobis qui oẽs eruditionis ingenuę vias peragrauiſtis, plano atq; perſpicuo. Principio ꝙ ignis, & terra, aqua, & aer, corpora ſint, nemo vtiq; dubitabit. Omnis aũt corporis ſpecies profunditatem habet. Profunditatẽ verò planis conſtare neceſſariũ eſt. Rectitudo porrò planæ baſis ex triangulis cõſtituit̃, atq; trianguli omnes ex duobus initium habent, habẽtibus vtriſq; rectum angulum vnum, acutos duos. Quorum alter vtrinq; anguli recti partẽ obtinet, ęqualibus diſtincti lateribus, ſed in altero inæqualibus inæqualia diſtribnunt̃.

Igitur

Vide vt materia analogia monſtratur.

Materia nunquã recedit a potentia.

Quæ in materia fiunt, ſunt ſimulacra rerũ verarum.

Vide vt materia eſt informis.

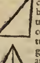
Probat hic vere ideas eſſe.

Hoĩes paucos eſſe intelligentię particeps.

Quòd materia eſt locus.

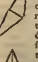
Diſpoſitiones & genituræ elementorum.

Igitur per rõnes probabiles neceſsitati coniunctas incedẽtes, ignis ceterorumq; corporũ hmõi ponamus exordium. Superiora verò his horũ principia deo nota ſunt, atq; ei qui dei ſit amicus. Videamus igiẽ qua potiſsimum rõne quatuor corpora pulcherrima fiant, diſsimilia quidem inter ſe, ſed quæ in ſe inuicẽ diſſoluãtur, & ex ſe inuicem generentur. Si id comprehenderimus, veritatem ipſam de gñatione ignis terræq; & eorum quæ competenti rõne ſeruata horũ media fiunt, tenebimus. Tũc.n. nemini concedimus dicenti alicubi eſſe oculis patentia pulchriora his corpora, quorum quodlibet ſecundũ vnũ ſit genus. Conãdum igitur quatuor corporũ genera pulchritudine præcellentia cõſtituere, atq; ita aſſerere horũ nos naturam ſufficienter comprehẽdiſſe. E duobus quidem triãgulis Iſoſceles id eſt qui cruribus cõſtat æqualibus, vnicã habet naturã: qui verò altera parte eſt oblongior, infinitas. Ergò ſi rectè exordiri volumus, infinitorũ quoque pulcherrimũ præeligere nos oportet. Ac ſi quis pulchriorem à ſe electum ad horũ conſtitutionẽ afferre voluerit, eius non tanquam aduerſarij, ſed tãquam amici ſit ſententia prior. Vnum itaq; reliquis poſthabitis, triangulorum multorum pulcherrimũ ponimus, à quo ęqualiter triangulus ex tertio conſtitit. Ratio verò cur ita ſit, prolixior eſſet. At eum qui diligenti diſcuſsione ita eſſe comperiet, dulce manet victoriæ pręmiũ. Propoſiti ſanè nobis ſint duo è multis trianguli, ex quibus ignis ceterorumq; corpora compoſita ſunt. Horũ vnus Iſoſceles ſit ęqualibus cruribus conſtans triangulus. Alter verò ſit ille qui longius latus ſemper breuiore latere potẽtia triplo maius hẽt. Verũ quod ſecuri nimiũ in ſuperioribus diximus, nunc magis eſt diſtinguendum. Videbãtur quidem nobis, neq; id quidem ſatis rectè, omnia quatuor genera ex ſe inuicẽ generari. Profectò quatuor genera ex triangulis quos elegimus generantur. Tria quidem ex vno, inæqualia habente latera. Quartum verò vnicũ ex triangulo Iſoſcele componitur. Nõ igitur poſſunt omnia ita in ſe inuicem reſolui & commutari, vt ex multis paruis pauca ingentia vel conuerſo efficiantur. Tria certè poſſunt. Cum enim ex vno hæc facta ſint omnia, quando maiora ſoluuntur, multa exigua ex eiſdem conſtituunẽ. paruas congruaſque ſibi figuras adepta. Rurſus quando multa per triangulos diſperguntur amplificata, vnum vnius molis faciunt numerum, magnamque aliam ſpeciem vnam perficiunt. Hæc vtique de mutua ipſorum generatione dicta ſint hactenus. Reliquum eſt, vt qualis quæq; eorum facta ſit ſpecies, & ex quibus cõcurrentibus numeris coaceruata, dicamus. Erit vtiq; prima ſpecies, quę ex paucaſsimis compoſita fuerit, elemẽtũ eius, quod latus oblõgius breuiori latere duplo maius habet.

Cum verò bini hmõi ſecũdum diametrum componatur, terq; id fiat, & diametri latera breuiora in idem quaſi centrũ ducãtur, vnus triangulus æquilater ex triãgulis numero ſex conficitur. Trianguli autẽ æquilateres quatuor compoſiti ſecũdum ternos planos angulos, vnum ſolidum faciunt angulum: qui angulum planorum omnium obtuſiſsimum deinceps ortu ſubſequitur. Atqui triangulis hmõi quatuor natis prima ſolida ſpecies totius circũferentis diſtributiua in partes ęquales ac ſimiles oritur. Secunda verò ex eiſdẽ quidem triangulis, ſed ſecundum æquilateres triangulos octo conſtitutis, vnum faciẽtibus ſolidum angulum ex planis quatuor, factisq; ſex huiuſmodi, corpus ſecundum abſoluitur. At tertiũ ex elementis bis ſexaginta copulatis, & angulis ſolidis duodecim, quorum quilibet quinqne planis triãgulis æquilateribus continetur, habens viginti æquilateres baſes, naſcitur. Iam igitur elementum alterum ſic hactenus iſta genuerit.

Verum iſoſceles triãgulus quarti generauit naturam ſecundum quatuor conſtitutus, & ad centrum rectos cõgregans angulos, vnumq; quadrangulum æqnilaterẽ faciẽs. Sex verò hmõi copulati angulos octo ſolidos, quorum quilibet per tres planos rectos coaptatus eſt, effecerunt. Corporiſq; ita conſtituti figura cubica facta eſt, ſex planos quadrãgulos ęquilateres baſes adepta. Eſt & quinta quædam compoſitio, qua deus ad vniuerſi cõſtitutionem eſt vſus, eaq; deſcripſit & figurauit, quæ cõtemplatus aliquis non abſurde dubitauerit vtrum infinitos eſſe mundos an finitos exiſtimandum ſit. Infinitos quidem dicere illius putabit eſſe proprium, qui nullam rerũ cognitione dignarum peritiam habeat. Sed vtrũ vnus mũdus an quinq; re vera nati ſint inquirere, minus vtiq; putabit abſurdum. Ratio quidem noſtra vnũ ipſum veriſimili probatione aſſerit eſſe natũ. Alius verò quis ad alia reſpiciens aliter opinabitur. Sed hæc dimittenda ſunt. Et iam genera quatuor à nobis paulò antè digeſta, in ignẽ, terram, aquam, aeremq; diſtribuamus. Terræ cubicam ſpeciem aſsignemus. Nam omniũ quatuor maximè immobilis terra eſt, & corporalium omnium cõpacta maximè. Tale verò illud præcipuè factum eſſe neceſſarium eſt, quod firmiſsimas tutiſsimaſq; poſsidet, baſes. In triãgulis porrò à principio poſitis, qui æquilateres ſunt, firmiorem tutioremq; q̃ inęquilateres baſem poſsident. Et quod ex vtroque compoſitũ eſt planũ æquilatere æquilateri quadrãgulum, certè triangulo tam quo ad totum, q̃ quo ad partes ſtabilius neceſſario prouenit. Quamobrem ſi conuenientem probabilemq; ſequi rationem velimus, terræ id tribuamus: Aquæ deinde, quod tribus reliquis eſt immobilius: Igni quod mobiliſsimũ: Aeri mediũ. Et corpus quidem minimũ igni, aquæ maximũ, aeri mediũ: acutiſsimũ quoq; igni, ſecundũ ab hoc aeri, aquæ tertium. Ex his oĩbus quod baſes pauciſsimas habet, velociſsimũ eſſe neceſſariũ eſt. Eſt.n. ad penetrandũ promptiſsimum, quippe cũ prorſus ſit oĩum acutiſsimum. Leuiſsimum quoq;, cùm ex pauciſsimis partibus eiſdẽ cõſtet. Quod ſecundũ eſt, ſecũdo loco habeat hęc oportet. Tertio tertiũ. Igitur ſecundũ rectã probabilemq; rõnẽ pyramidis ſpecies ſolida elementũ ſemenq; ſit ignis. Secundã verò gñatione ſpeciẽ aeri, aquæ tertiã tribuamus. De his oĩbus adeo paruis ita putandum eſt, q̃ ſi ſingula duntaxat ſingulorum generũ capiantur, nullum eorum propter paruitatem cerni à nobis poterit: ſin multa inuicẽ congregenẽ, eorum moles magnitudineſq; cernenẽ. Quinẽt hæc oĩa à deo tanta vbiq; quo ad multitudines, motus, atq; potẽtias proportione exacte abſoluta cõnexaq; ſunt, quantã neceſsitatis natura libẽs & perſuaſa capere poterat. Ex oĩbus ſanè quorum gña ſuprà narrauimus, ita meritò ſe res habere videtur. Terra cùm in ignẽ inciderit, eius acumine diſſoluta ferẽ reſoluta in ignẽ, aut aerem, aut aquam, quouſq; partes ipſius congreſſę iterũ, ſibiq; inuicẽ copulatæ terrã reficiant. Non.n. in aliã vnquã ſpeciẽ trãſmigraret. Aqua pręterea ab igni vel aere diuiſa in partes, vnũ, partibus ſuis recõciliatis, ignis corpus, aeris duo facit: portiones verò aeris ex vna diſſoluta parte duo ignis corpora faciunt. Rurſus quando ignis ab aere vel aqua vel terra aliqua occupatur, & ipſe quidem paucus in multis mouetur, atq; in agitatis pugnat, iactatuſq; diſtrahiẽ, duo corpora ignis in ſpẽm aeris vnã concreſcũt: deinde ſuperato aere atq; diſperſo, ex totis duobus atq; dimidio vna aquę tota ſpecies coaleſcit. Deniq; ſic ea rurſus cõſideremus, quoties ab igne cõprehenſum aliorũ genus aliquod angulorũ laterumq; ipſius acumine ſcindiẽ, tũ demũ diſcerpi deſinit, cũ in ignis naturã tranſierit. Simile.n. idemq; genus quodlibet à ſimili eodẽque minimè patiẽ: quouſq; verò in aliud permutaẽ, imbecilliuſq; cũ potẽtiore luctaẽ, diſſolui nõ deſinit. Rurſus quã do minora à multis maioribus circũuenta ſunt, & pauca lacerata extinguuntur, cum in vincentis ideam conſtitui velint, ceſſant extingui, fitque ex igni aer, ex aere aqua.

Quod

Quod ſi in hæc tráſitus fuerit, & aliorum aliquod genus impugnet, non ceſſant agitata diſſolui prius ꝙ aut oĩno cũ diſſolubilia ſint, depulſa ad cognatũ reſugiant, aut expugnata in vnũ quiddam ex multis ſuperanti ſimile tandẽ euadant, familiariterq́; cũ victore permaneát. Enimuerò per has paſsiones ſedes viciſsim cuncta cõmutant. Generis nanq; cuiuſlibet multitudines per locũ propriũ diſtinguũtur, ob ſedis ipſius agitationẽ. Quæ verò diſsimilia inuicẽ facta ſunt, propter fluctũ cõcuſsionemq́; ad locũ eorũ quibus ſimilia euaſere, feruntur. Corpora igiť immixta ac prima ex cauſis hmõi fabricata ſunt. Quòd aũt in eorum ſpeciebus alia quoq; innata ſunt gñа, cauſa eſt elementi vtriuſq; conſtitutio: quæ non ſolũ ab initio vnum cũ magnitudine triangulũ peperit, ſed ẽt maiora & minora tot quidem numero, quot in ſpeciebus ſunt gña. Quapropter mixta hæc in ſeipſis atq; inuicẽ, infinitá habent varietatem: cuius peritos eſſe eos oportet qui de natura ſunt rõnem probabilem reddituri. Igitur niſi quis quo pacto & cum quibus vnà motus & conſtitutio fiat certè cõprehenderit, multa diſputationi quæ manet à tergo, impedimento futura videnť. De his partim quidem dictum eſt, partim verò reſtat dicendũ. In ipſa leni planaq́; natura motus eſſe nunquam ſolet. Ná agitádum abſq; agitaturo, vel agitaturũ abſq; agitando difficile eſt, imò impoſſe, reperiri. Motus aũt horũ oĩum minimè eſt, hæc verò leuia planaq́; eſſe nunquam poſſunt. Sic itaq; ſtatum quidem in planitie lenitateq́;, motũ verò in contraria ſemper natura ponemus. Inęqualitas porrò naturę huius eſt cauſa, quæ leni planoq́; contraria eſt. Inæqualitatis verò gñationem iam tractauimus. Sed quo ná modo ſingula ſecundũ gña non diuiſa moueri inuicẽm ferriq́; deſinunt, nequaquá expoſuimus. Id ergo deinceps ſic explanabimus. Vniuerſæ naturę circuitus cũ circulari ambitu ſuo gña complexus ſit, & ſecũ ipſo congredi ſtudeat, cõſtringit oĩa, locũq́; vacuũ relinqui nuſquam patitur. Quo circa ignis per oĩa maximè penetrauit, deinde aer, vtpote qui ipſi tenuitate eſt proximus, & alia ſimili ratione deinceps. Quæ.n.ex maximis partibus ſunt cõpoſita, vacuitatem quoq; in ſua cõſtitutione maximam reliquere, minima contra minimá. Coactionis aũt ipſius anguſtitia, parua in magnorum contrudit inania. Quare cũ parua magnis inſinuata ſint, & ipſa quidem parua quę magna ſunt diſcernant, maiora verò minora coerceant, oĩa ſurſum deorſum ue in ſua loco feruntur. Nam quodlibet mutata magnitudine ſedem mutat. Sic vtiq; & has ob cauſas naturæ lenitati cõtrariæ ſemper generatio cõſeruata horũ motum & in præſenti & in futuro perpetuũ exhibet.

Ignis multa genera.

Poſt hęc ſciendũ eſt multa eſſe ignis gña: flámá videlicet: & quod ab ea eſt accenſum, quod vrit quidem, lumẽ verò nullũ oculis affert: quod ue extincta flámma intra illa quæ accenſa fuerant, remanet.

Aeris multa genera.

Sĩr aeris genus aliud puriſsimũ agiliſsimumq́;, quẽ ętherem nuncupant: aliud turbulentiſsimũ, caligine nubibusq́; obſcurũ, aliasq́; ſpecies ſine noĩe eſſe putádum eſt, propter ipſam triangulorũ inæqualitatẽ. Aquæ gña duo ſunt præcipua. Vnum humidũ, alterum fuſile. Humidũ quidẽ, quia generibus aquæ paruis & inæqualibus cõſtat, facile à ſeipſo & ab alio propter inæqualitatis cõditionẽ & figuræ ſpeciẽ moueri ſolet. Quod aũt ex grandioribus æqualibusq́; & lenibus eſt cõpoſitũ, ſtabilius illo. Et graue propter lenem æqualitatẽ cõpactũ eſt, ſed propter ignis penetrantis diſſoluẽtisq́; impetũ ęqualitate amiſſa motus fit particeps factumq́; agile mobileq́;, à proximo aere pulſum extenſumq́; per terrá duo quædá patiť, nam & liqueſcit & in terrá decidit. primũ illud molis purgatio, hoc fluxus cognominať. Rurſus igne hinc euolante, quippe cũ nõ fiat in vacuũ exitus, proximus aer pulſus mobilẽ adhuc molẽ humidam in ignis ſedes impellit, ipſiq́; ipſam cõmiſcet. Moles deniq; cõpulſa, iterũq́; lenẽ æqualitatẽ adepta, cũ ignis inæqualitatis artifex iá abierit, in idẽ ſecũ coaceruat, atq; ignis abſceſſum frigefactionẽ, copulá verò cõgreſſumq́; igni abeunte factũ, cõglutinationẽ gelidáq́; rigiditatẽ vocamus.

Generatio res metallorũ & adamantis.

Ex his verò quas aquas fuſiles appellauimus, quod ex tenuiſsimis leniſsimiſq́; fit dẽſiſsimũ, vniforme, ſplẽdidũ, flauumq́;, preciosiſsima res eſt, aurũ floreſcens per petrá cõpactũ eſt. Auri aũt ramus propter denſitatẽ duriſsimus, & nigro præterea colore ſuffuſus, adamas appellať. Sed quod auro proximas habet partes, pluresq́; vnà ſpecies cõtinet, aut quoq; denſius, & terrenæ partis paucæ tenuisq́; particeps, adeo vt aſperius duriusq́; ſit, verũ ex eo quod interualla intrinſecus hẽt magna, leuius eſt, hoc genus nitentiũ concretarumq́; aquarũ vnũ eſt, atq; æs noĩatur. At qñ terrena pars huic immixta propter vetuſtatem à cæteris partibus eius ſecernitur, ad extremamq́; emiſſa ſuperficiẽ per ſe ipſa aſpectui patet, rubigo iam naſcitur. Cætera generis eiuſdem veriſimilibus rõnibus aſſequi, haud quaquá laborioſum eſt. Quòd ſi quis remittendi ſtudij gratia rõnibus eorũ quæ ſemper ſunt intermiſsis conſiderauerit veriſimiles de gñatione probationes, atq; eiuſmodi cõſideratione ſine pęnitentię acceſsione delecteť, moderatũ in vita prudentemq́; ludũ conſequeť. His vtiq; nunc ita conceſsis, deinceps quæ de eiſdem probabilia videbunť, ita percurrenda videnť. Igni ſępe miſcetur aquę pars tenuis, atque humida fluidaq́;, ſic ideo noĩata, quia lubrica terra circũ fluit; mollis quoq; ob eá cáм, quia eius baſes minus firmæ ſtabilesq́; ꝙ terræ, facile cedunt atq; labunť.

De grandine, glacie, niue, pruina.

Hęc qñ ab igni deſtituta, ab aere quoq; deſeriť, fit lenior, & alienis expreſsis cogitur in ſeipſam: atq; ita cõpacta, ſi ſupra terrá id contigerit, grando fit: ſi in terra, glacies, quæ quidem tunc fiunt, cũ riget cohæreſcitq́; maximè gelu, cum verò minus congelať, ſi ſupra terrá accidit, nix: ſin in terra ex rore craſsior facta, pruina. Verũ quando plurimæ aquæ ſpẽs inuicem cõmiſcentur, vniuerſum aliud genus à terra per arbores ſtillans, liquor humorq́; vocať. Liquores verò ſingulis propter mixtionis diſsimilitudinẽ nacti multa quidẽ alia ſine noĩe faciunt gña, ſed quatuor ignea ſpẽs euidentes & perſpicuæ maximè, ſortitæ ſunt noĩa.

Liquores quatuor.

Quod.n.animam ſimul cum corpe calefacit, vinũ diciť. Quod uerò lene eſt, diſcernitq́; viſum, ideoque aſpectu ſplendidũ, atq; nitens, & pingue nobis apparet, vncta & olearia ſpẽs eſt, pix, gũmi, & oleũ cæteraq́; id genus. At qđ oris anguſtos meatus ad penetralia vſq; naturæ perfundit, hac vi dulcedinẽ adhibens, mel cõiter nuncupať. Deniq; quod carnẽ diſſoluit vritq́; & ſpumeũ eſt ex oĩbus ſecretũ liquoribus, ſuccus vocatur. Terræ verò ſpẽs per aquá emergens hoc modo fit lapis. Cõgelata.n.aqua quando in cõmixtione deficit, in aeris ſpẽm tranſit, hic aer in ſuũ locũ recurrit, vacuum aũt ipſorum nihil, proximũ ergò aerẽ pulſat. Iſte ſi grauis ſit pulſus, circũfuſusq́; terrenę moli, vehemẽter illidit, ſeq́; ipm in eas ſedes vnde nouus aſcẽderat aer, cõducit. Terra deniq; ab aere indiſſolubiliter cũ aqua coacta, lapides concreat, pulchriores quidẽ illos, qui perſpicuè ex ęqualibus planisq́; partibus emicát, deformiores verò qui cõtrà. Vbi verò ignis acumine humor oĩs reſoluitur, corpusq́; illo aridius redditur, ea reſtat ſpẽs, quæ ſolida vocať ſutilisq́; tellus.

De lapide, nitro, sale, vitro, & c. terris.

Quádoque ẽt humore relicto, terraq́; fuſili per ignẽ facta, ac deinde accedente gelu, niger fit lapis. Quando verò idipſum ſimiliter ex commixtione multo priuatur humore, ſed tenuioribus terræ partibus conſtat, ſalſumque eſt, & ſemiglaciale fit, perq́; aquam emergit partim quidem olei terræq́; purgatorium genus, nitrum dicitur, partim verò quotidiano victui commodiſsimum legitimè, ſal deo amicum corpus. At enim communia ex vtriuſque, aqua quidem non ſolubilia, igni verò propter tale aliquid ita conglutinantur. Ipſas terræ moles, ignis & aer non liquefacit. Cum enim duo hæc tenuiſsima ſint, & vacuitatibus terræ minutiora, ita per capaciſsimos eius meatus ſine vlla violentia permanant, vt neque eam diſſoluant, neque liquefaciant. Aquę verò partes quia maiores ſunt, violẽto fluxu liquefaciunt. Terram itaq; male

compactam

compactam ſic ſola aqua vi ſoluit, cōpactam verò duntaxat ignis, nihil.n.præter ignē hanc penetrat. Aquæ rurſus concretionē, violentiſsimā quidem ſolus ignis, debiliorem verò vtraq; & ignis, & aer diffundūt, aer inquam per vacua, ignis ēt per triangulos. Aerem verò vi cōſtrictū, nihil niſi per elementum ſoluit: ſine vi cohærentem ſolus reſoluit ignis. Corpora ex aqua terraq; ita cōpoſita vt aqua terræ inania vi coarctata obſtruat, ſic prorſus ſe hñt, vt aqua exterior influere per ea nō poſsit, ideoq; minimè liqueſaciat, ſed ignis aquæ meatus penetrans, quēadmodum & aqua terræ inania, atq; ita aquā afficiens vt ignis aerem, cōi corpori liquefactionis cauſam præbeat. Hæc verò partim aquæ minus habent q̃ terrę, quemadmodum vtri genus, & lapides illi qui fuſiles appellantur: partim contrà plus aquæ, qualia ſunt oīa quę cōglutinata ſunt, cereaq; euadunt, & vapores emittunt. Hactenus eas ſpēs quæ figuris, cōmutationibusq; inuicē varianť, penè iam demōſtrauimus: quas verò ob cauſas paſsiones earū naſcanť, deinceps demōſtrare conabimur. Principio ſenſum his quę dicta ſunt, adeſſe ſemper oportet. Carnis verò & eorū quæ ad carnem attinēt, gñationem, aīę quoq; quantū mortale eſt, nondū declarauimus. Sunt.n.hæc à paſsionibus quęcunq; cum ſenſu ſunt, minimè ſeparata, & illæ ſine his exponi ſufficienter non poſſunt, ſimul verò expleri fermè nequeunt. Prima igiť alia ponēda ſunt: deniq; quę ſequunť, expedienda. Vt ergò deinceps in diſputando gña paſsiones ipſæ ſequantur, prima nobis extent quæ ad corpus & aīam pertinēt.

Cur ignis calidus, & de caliditate.

In primis qua rōne ignis calidus dicitur, videamus. quod ita demū perſpiciemus, ſi diſcretionē diuiſionemq; ab eo in noſtro corpore factā conſideremus, ꝙ.n.acumē quoddam ea paſsio eſt, fermè eſt oībus manifeſtum. Tenuitatē verò angulorū laterumq; ſubtilitatem, paruitatem particularum, motus velocitatem, quibus oībus vehemens & penetrans eſt, velociterq; quod occurrit, diuidit ſemper & diſsipat, cōſiderare debemus, figurę ipſius gñationem memoria repetentes. ea quippe, non alia natura corpora noſtra diuidens, & in partes exiguas partiens, meritò paſsionē illam quæ legitimè calor noīatur, inducit.

De frigore

Contraria verò huic paſsio licet cuiq; manifeſta, ſua tñ explanatiōe nō careat. humidæ nanq; partes corporum, partibus noſtris humidis grandiores, cū in corpus influunt noſtrum, minores quidē partes extrudunt, ſed in earum ſedes ſeſe inſinuare nō poſſunt, humorē aūt noſtrū coagulāt, atq; ex inęquali & agitato immobilē propter æqualitatē coagulūq; faciūt, inq; anguſtū cogunt. Quod aūt præter naturam coactū eſt, ſecundum naturā renititur, ſeq; reuocat in cōtrariū. In hac reluctatione quaſſationeq; tremor rigorq; cōſiſtit, oīſq; hmōi paſsio, frigus quod ue eam infert, frigidū noīatur.

De duro & molli.

Durū aūt dicimus illud cui caro noſtra cedit, molle quod carni: reſq; ipſas inuicē & duras & molles, eadem ratione vocamus. Cedit autē quicquid paruo nititur. Quod verò ex triangularibus baſibus firmamētiſq; eſt, vtpotè plano vehementer innixum, renitiť maximè atq; reſiſtit: quod ue ſummoperè denſum eſt, contra venientia vehementer repercutit. Graue præterea & leue cū ea natura ſimul quæ ſurſum deorſum ue dicitur, cōmodiſsimè declarabitur.

Surſum & deorſum.

Sed illud dictu abſurdum eſt, eſſe duo quædam natura loca à ſe inuicē longo interuallo diſtincta: & vnum quidem deorſum vocari, ad quem locum ea deferanť oīa, quæcunq; molē quandam corpis hñt: alterum verò ſurſum, ad quē vi oīa moueanť. Cū.n. cœlum omne rotūdum ſit, quæcunq; à medio æquè diſtātia extrema facta ſunt, ſilr eſſe oportet extrema. Medium quoq; ęqualibus lineis ab extremis vndiq; diſtans, è regione æquè oīa reſpicit. Qm̄ igitur ita mūdus diſpoſitus eſt, ſiquis dictorū quicquam ſurſum eſſe dixerit vel deorſum, non iniuria errare videbitur. Medius.n.locus in ipſo, neq; ſurſum, neq; deorſum dici debet, ſed medius. Quod rurſus vndiq; circuit, neq; medium eſt, neq; partem in ſe habet aliam ab alia differentem, quo ad ipſum medium, & oīno quicquid ſit è regione locatum. Ei verò quod ſuijpſius ſimilimum eſt, contraria noīa iure nullus attribuet. Siquid.n.ſolidū ęquilibratūq; in vniuerſi medio ſit, ad nullā extremorū partē propter perfectā ipſorum ſimilitudinē declinabit: at ſiquis circa illud obambulet, ſæpe ſibimet plantis ſtabit oppoſitis, eandemq; illius partē, tum ſurſum, tū deorſum vocabit. Itaq; vniuerſum, quēadmodum paulò antè diximus, cū ſit rotūdū, locū habere ſuperiorē aut inferiorē vir prudens minimè affirmabit. Sed vnde noīa ſunt iſta, & in quibus ex intuiti ex illis ad mundū totum tranſtulimus, hmōi quędam in primis ponentes, inueſtigemus. Siquis in ea mundi regione quam vt plurimū ſortitus eſt ignis, & ad quam vndique fertur, inſideat, vimq; aliquam nanciſcať, per quam ignis partes arripiat libretq;, aut vbi in ſtateræ lancibus collocauit, vt deorſum in diſsimilem detorqueat aerem, conſtat planè minorē ignis portionē maiori facilius coactū iri. Vbi.n.duo ſimul vno robore ſuſpenduntť, minus quidem magis, plus aūt minus inſerenti vim cedit. Et vnum quidem graue deorſumq; ferri diciť, alterū verò ſurſum ac leue. Idē nobis terram habitantibus accidit. Nam terræ innixi, perq; eam gradientes, terrena gña inuicem ſeparamus atq; diſtinguimus, & ſæpe terram in diſsimilē aerem iacimus violenter, præterq; naturam, ſæpe partes vtraſq; cognatæ naturæ participes. Hic portio minor facilius q̃ maior ad diſsimilē locū iacta, prius violentiæ cedit, eamq; leuem cognominauimus, & locū ad quē cōpellimus, ſurſum. Contrariam his affectionē graue quiddam, atq; deorſum. Hæc vtiq; differre inuicem neceſſariū eſt, propterea ꝙ generū multitudines locū alijs contrariū obtinēt. Quod.n.in alio loco leue eſt, leui quod in loco eſt cōtrario: & graue ſilr graui: & ei quod deorſum diciť, id quod deorſum: eiq; quod ſurſum, id quod dicitur ſurſum. oīa.n.hęc tranſuerſa inuicem & contraria ac penitus differentia eſſe fieriq; reperienť. Vnum tñ id de his oībus cogitandum, ꝙ via greſsioq; ſingulorum ad ſimile atq; cognatum ferens, graue facit id quod fertur, locū verò in quem tale quid fertur, deorſum. Quæ aliter ſe habent, aliter efficit.

De leni & aſpero.

Harū igitur paſsionū hmōi quædam dictæ ſint cauſæ. Lenis & aſperæ paſsionis cauſam quilibet intuitus aperire alijs poterit. Durities.n.hāc inęqualitati permixta, illā verò æqualitas exhibet denſitati.

De voluptate & dolore.

Sed earum paſsionum quæ circa totum corpus cōiter accidūt, ea reſtat maxima quæ voluptatis dolorisq; eſt cauſa in his quę diximus. Similiter quæcunq; per corporis partes ſenſibus patent, doloreſq; & voluptates cient. Ita igiť oīs tā ſenſibilis q̃ inſenſibilis paſsionis, cauſas capiamus, in primis memoria repetentes quod de ea natura quę facile mouetur, deq; ea quæ mouetur difficile, ſuprà diſtinximus. hoc.n.pacto ea perſequi debemus oīa quæ comprehendere cupimus. Quando in id quod facile moueri ſolet, aliqua vel breuis incidit paſsio, pars eius quælibet ſequentibus partibus vndiq; paſsionem ipſam transfundit, quouſq; ad prudentiæ ſedem perueniať, vbi per hos quaſi nuncios potentia illius quod paſsionem intulit, noſciť. Quod verò contrà eſt affectū, & immobile quodāmodo permanet, circularem illam transfuſionē non habet, & ipſum quidem patitur ſolum, proxima verò minimè mouet. Qua propter cum partes aliæ alijs paſsionē primam nō impertiant, totumq; aīal hinc minimè agitetur, ſenſus expers id quod patitur extat. Id profectò circa oſſa capilloſq; & reliquas partes quæ terrenæ vt plurimū in nobis ſunt, accidit. Viſus verò & auditus inſtrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis aeriſq; vis maxima ineſt. Quod præterea ad voluptatem attinet & dolorem, ita conſideretur. Paſsio violenter præterq; naturā abundè ſimulq; nobis illata, moleſta fit. Rurſus quę in naturam abundè ſimulq; reuertitur, dulcis: quæ contrà fit, cōtrà. Paſsio verò magna cūm facilitate illata ſentitur quidem maximè, voluptatis autē & doloris minimè particeps, hmōi ſunt, quæ ex aſpectu proueniunt.

Cui quidem

Cui quidē corpus noſtrum cognatum fieri in die ſuprà narrauimus, huic aduſtiones ſectiones ue & quæcunque paſsiones hmōi, dolorem non inferunt, nec ēt quando in ſuam ſpeciem fit reſtitutio, voluptatem. Senſus tñ vehementes clarſsimiq́; ipſi competūt quatenus aliquid patitur, incurritq́; in aliquid & attingit. Violentia ſiquidem huius diſcretioni cōcretioni ue nulla penitus ineſt. Corpora verò ex partibus grandioribus cōſtituta, & vix agē ti cedentia, quando motiones illatas in totū corpus traijciunt, voluptates doloresq́; continēt, quando videlicet è ſuo ſtatu mouentur, dolores, quando redeūt, voluptates. Quæcūq; paulatim abſceſſus euacuationesq́; ſui perpetiunſ, repletiones verò ſimul atq; abundè, cū euacuationis quidem ſenſum habeant nullum, repletionis aūt habeāt, mortalitate ipſins potētiæ dolores nullos, voluptates verò maximas afferunt. Quod ex ſuauium odorum perceptione cognoſcif. At quæ e ſua natura ſimul & abūdè pelluntur, paulatim verò vix in eam reſtituuntur, cōtrà q̃ ſuperiora afficici ſolent. hoc planè in ſecandis vrendisq́; membris apparet. Iam cōes toti corpori paſsiones, easq́; inſerentium cognomen attractauimus. Nunc igif eas quę certis noſtri corporis partibus accedunt, & vnde proueniunt, quibus ue cauſis inſeruntur, pro viribus exponamus. Principio quę ſuprà qñ de humoribus agebamus reliquimus, cū linguæ paſsiones ſint, ſi qūo poſſumus declaremus. Videntur aūt hæc qnemadmodum & alia multa diſcretionibus quibuſdam & concretionibus fieri, ac pręterea lenitate aſperitateq́; magis q̃ cętera vti.

Sapores. Tenduntur à lingua venæ ad cordis ſedem, ſaporū nunciæ, in quas ſi qua ita inciderint vt humidam carnis mollitiem penetrantia terreſtri ſua natura modicè liqueſacta venas ipſas cōtrahant areſaciantq́;, ſapores hmōi pariūt. Videlicet ſi aſperiora ſunt acerbos acresq́;, ſin aſpera minus, auſteros & ponticos. Quæ & illas purgant, & ſiqua linguæ inhęreſcunt, abluunt, ſi vltrà modū id faciant, naturæq́; ipſius nonnihil liqueſaciant, qualis eſt in nitro potentia, amara oīa nominantur. Sin aūt vim nitro temperatiorem habent, leniusq́; abſtergunt, ſalſa ſine amaritudinis aſperitate, magisq́; amica nobis apparent. Quæ aūt applicata oris caliditati, ab eoque mollita & ferueſacta ipſum viciſsim ferueſaciunt, ſuaq́; leuitate ſurſum ad ſenſus capitis eleuantur, ſuoq́; attractu ſingula diuidūt, propter hmōi vires acuta vocanſ. Quandoq; verò hæc eadē ex putredine attenuata anguſtas venas ingrediuntur, coguntq́; partes interiores tam terrenas q̃ quodammodo aereas iactatas inuicem cōmiſceri, permixtasq́; circūlabi alias, & alias ingredi, ingreſſuq́; ſuo penetratas concauas tenſasq; efficere, vbi cōcauus & ampulloſus humor aeri circūſundiſ, isq́; humor aliàs terreus quoquo modo eſt, aliàs putus, fitq́; ex aqua cōcaua vaſculum aeris humidū atq; clarū. Sed quod ex pura naſcitur aqua, perlucet vndiq;, ampullaq́; vocaſ. Quod aūt ex lutulento magis humore ſimul agitato quidē elatoq́; & circūtenſo conficiſ, ebullitio, bulla, fermentumq́; dicitur. harum oīum paſsionum cauſa acida qualitas appellatur. His oībus quę de his dicta ſunt contraria paſsio, à cōtraria cauſa proficiſcitur. Quando verò ingredientium qualitas humida eſt linguę qualitati naturaliter concors & cōſentanea, ac lenit mollitq́; eam, contractamq́; demulcet aſperitatem, & quæ in nobis præter naturam contracta vel ſparſa fuerunt, relaxat vel colligit, ac ſummatim naturalem ſingulis reſtituit habitum, ſuaue hmōi omne amicumq́; eſt oībus, violentarum quoq; paſsionum medicina atq; remediū, dulceq́; vocatur.

De odore. Circa nariū vim ſpecies non ſunt. Semigenia.n. odorum natura. Speciei verò nulli competit odorem vllum habere. Sed noſtræ circa hæc venæ ad terrę & aquę genera anguſtiores ſunt, ad ignis verò aerisq́; genera latiores. Quocirca nemo vnquam iſtorum aliquem ſenſit odorē. Sed in madeſactione quorundam, vel putredine, vel liqueſactione, vel euaporatione gignūtur odores. Cū enim in aerem aqua vel aer in aquam tranſit, in medio iſtorum odores fiunt, omnisq́; odor aut fumus eſt, aut caligo. Sed horum quod ex aere mutatur in aquam, caligo, quod verò ex aqua in aerem, fumus. hinc fit vt aqua odores tenuiores ſint, aere craſsiores. Quod maximè perſpicuum fit, quando certa quadam re naribus occurrēte aliquis in ſeipſum vehementer ſpiritum retrahit. Tūc ſanè nullus ſimul influit odor, ſpiritus aūt ab odore nudus ſolus ſequitur. Duæ igitur hæ in his varietates abſque noīe ſunt, nec ex pluribus, nec ex ſimplicibus ſpeciebus, ſed duo ibi noīa tm̄ manifeſta ſunt, ſuaue ſcilicet & moleſtū. Hoc quidem diſturbat violatq́; oēm eam capacitatē que à ſummo capitis vertice ad vmbilicū protenditur. Illud verò eandē mulcet, & amico quodā ingreſſu naturalem eius ſeruat habitū.

De auditu. Tertia præterea vim ſentiendi, auditū videlicet, ita conſiderare debemus, vt quibus ex cauſis paſsiones eius proueniāt, exponamus. Oīno igiſ vocem ponamus pulſationem quandam ab aere, per aures cerebrumq́; & ſanguinem vſq; ad aīam penetrātem. Natam quoq; ex ea motionem incipientem à capite, & in ſedē iecoris deſinentem, auditum vocemus. Motio quidē velox, acuta prouenit: tarda, grauis. Vna æqualis atq; lenis, contraria verò aſpera. Magna quæ multa, parua quæ pauca. Harum vocum concordiā conſonantiasq́; in ſequentibus declarabimus.

De coloribus. Sequitur quartū ſentiendi genus exponendū, quod varietatem in ſe plurimā cōtinet: & quæ ſub eo ſunt oīa, colores vocantur. Eſt aūt color veluti flāmula quædā fulgorq́; à ſingulis corporibus emanans, partes habēs viſui ad ſentiendum accōmodatas. Cauſas verò ex quibus viſus gignitur, ſuprà tractauimus. Nūc de coloribus potiſsimū hoc pacto probabilia dicenda videnſ. Quæ ab alijs delata partibus in aſpectū cadūt, partim minora, partim maiora, partim viſus ipſius partibus ęqualia ſunt. Aequalia quidē ſentiri non poſſunt, quę diaphana id eſt vtrinq; perſpicua noīantur. Minora verò aut maiora partim diſcernere, partim cōtrahere viſum dicimus, inſtar eorū quæ caliditate vel frigiditate carnē, aut eorum quæ acrimonia vel acumine caliditate ue linguā contrahunt vel diſcernūt. Atq; ea quæ viſum ſic afficiunt alba nigra ue vocamus, quæ quidem paſsiones eorū ſunt quæ modo narrabā, & illorū quidē germana eademq́ue quodammodo, ſed in gñe alio, diuerſa tñ propter has cās eſſe videnſ. Sic vtiq; appellāda ſunt iſta: quod viſum diſgregat, albū: nigrū vero, quod congregat. Motionē profectò acutiorē alteriusq́; gñis ignis, incidentē diſpergentemq́; viſum vſq; ad oculos, orbesq́; ipſos oculorū meatusq́; vi diuerberantē, liqueſacientemq; ignē eſſe dicimus ex oppoſito obuiantē, cuius occurſu lacbryma, corpus ex igni & aqua mixtū, effundiſ. Et vno quidē igne velut è corruſcatione quadā exiliente, altero verò penetrāte, & ab humore extincto, varij creātur ex hmōi mixtione colores: atq; ipſam paſsionē fulgorē corruſcationemq́; vocamus: quod ue id facit, ſplendidū atq; corruſcū. Horū medium ignis genus ad oculorū humorē perueniens, illicq́; ſe miſcens, minimè quidē corruſcū, ſed ex ipſa ignei radij ad humorē admixtione, ſanguineū creante colorē, rubeum noīauimus. Splendidū albumq́; rubeo mixtū flauū procreat. Quo aūt mēſuræ modo ſingula ſingulis miſceanſ, ēt ſiquis nouerit, narrare prudentis non eſt, pręſertim cū neq; neceſſariā, neq; veriſimilē de his rōnem afferre vllo modo poſsit. Rubeū cū albo nigroq́;, purpureū gñat. Paulò obſcurior morcus lutheolusq́; fit color, qñ his inuicē conflatis aduſtisq́; magis eſt adiuncta nigredo. Fuluum, flaui fuſciq́; temperatione producitur. Fuſcū verò albi & nigri confuſione. Pallorē albi flauiq́; copula gñat. Splendidū albo adiunctū plurimaq; obfuſum nigredine cæruleū efficit. Cæruleū cum albo glaucum creat. Fului nigriq́; temperie color viridis naſcitur. Cætera fermè ex his oīa manifeſta fiūt. Siquis enim ſuperiores mixtiones imitatus reliquos colores exequitur, probabilibus rationibus diſputabit. At ſiquis horum diſcuſsionem probationemq́; opere ipſo aggredietur, quid inter humanam; diuinamq́

diuinamq́; naturam interſit,ignorare videbitur. Nempè deus multa in vnũ colligere, rurſusq́; vnũ in multa producere ſufficiẽs eſt.ſcit.n.ſimul ac põt. Homo aũt nullus qui alterutrũ valeat,aut eſt nunc, aut vnquam erit. Hæc ſanè oĩa ita tunc naturaliter affecta ex neceſsitate ille pulcherrimi optimiq́; operis fabricator in his quæ gignebãtur aſſumebat,quando deum ſeipſo ſufficiẽtem, & perfectiſsimum generabat: vtens quidem cauſis ad hęc miniſtris, quod aũt bene ſe habebat, ipſe in ſingulis agens.

Duę cauſarum ſpẽs. Duas.n.cauſarum ſpecies diſtinguere decet. Vnam quidẽ neceſſariam, alterã verò diuinam. Ac diuinam.in oĩbus quærere,vt beatam vitã quo ad naturæ noſtræ poſsibile eſt, adipiſcamur. Neceſſariã quoq́; cauſam illorũ gratia perſcrutari. Cogitare.n.oportet abſque his illa in quibus ſtudium ponimus,non poſſe intelligi,vel comprehendi, vel q̃uocunq́; aliter percipi. Qm̃ verò nobis in pręſentia veluti fabris materia ſubiacet, cauſarum videlicet gñа vicem fermè iam præparatæ materiæ obtinentia, ex quibus eſt ſequens diſputatio contexenda, rurſus ad principium breuiter redeamus,citoq́; illuc regrediamur, vnde hucuſq́; proceſsimus,atque ita demum finem apicemq́; diſputationi,qualẽ ſuperiora exigunt,imponamus. Quẽadmodũ ab initio diximus,cũ hæc ordine carerent, ſingulis deus, & ad ſeſe, & ad alia inuicẽ eatenus modũ rõnemq́; proportionis indidit, quatenus ſuſcipere ſingula poterãt. Tunc profectò nihil erat ordinis,niſi fortè caſu aliquo,particeps: nec quicquã tũc aqua vel ignis vel aliud eorũ quę modo apud nos noĩantur,iure vocandum erat. Verùm hęc primũ oĩa exornauit,deinde ex ijs hoc vniuerſum conſtituit, aĩal vnum, aĩalia in ſe oĩa mortalia & immortalia continens. Et diuinorũ quidẽ ipſe eſt autor, mortalium verò generationẽ natis ſuis tradidit abſoluẽdam. Illi igitur ſuũ imitati parentẽ,principiumq́; aĩę immortale ſuſcipientes, aĩam ipſam mortali corpe clauſerunt,totumq́; corpus aĩę, quaſi vehiculũ ſubdidere, atq́; in eo aliam aĩæ ſpeciem mortalẽ fabricauerunt,quę grauibus neceſſarijsq́; perturbationibus afficeretur.

Perturbationes. Quarũ prima foret voluptas eſca maxima mali, Dolor deinde fuga impedimẽtumq́; bonorum, Audacia præterea metusq́; conſultores amẽtes: accederet & implacabilis iracundia, Spes ẽt blanda conciliatrixq́; cum irrationali ſenſu,amoreq́; oĩum inuaſore. Illi ergò hæc miſcẽtes neceſſariò mortale genus compoſuerunt. Cæterùm ne diuinũ vlla mortalium cõtagione,niſi quantũ ſumma neceſsitas cogeret,pollueretur,ſeorſum ab illo in alia corporis ſede mortale collocauerunt:atq́; à pectore caput, ceruice & collo interiecto ſeparauere. In pectore igitur & thorace mortale genus aĩæ poſuerunt: cũq́; id naturaliter partim melius,partim deterius eſſet,diſpoſuerunt rurſus thoracis capacitatẽ, diſcernentesq́; ſedem tanquam virorũ alteram,alteram fœminarũ.

Diaphragma. Cartilaginem.n.quãdam noĩe diaphragma,quod ẽt phrenas vocant,inter hęc mediam interiecerunt. Partẽ igitur aĩæ fortitudinis iracundiæque participem cõtentioſamq́; capiti propinquiorem facere inter diaphragma ceruicemq́; mediam, vt hæc obediẽs rationi,vnà cum ipſa cupiditatũ genus vi illata coerceat, ſi quando rõnis in arce capitis habitantis iuſſa cupiditas reſpuat.

Cor venarum origo & ſanguinis fons. Cor verò venarum originem fontemq́; ſanguinis per omne corpus impetu quodam manantis in ſtipatorum regione ſuſpendere voluerunt: vt quando iræ vis exardeſcit, ratione nunciante ſiquid extrinſecus iniuſtè fiat,vel intrinſecus aliqua concupiſcentia turbet, tũc celeriter per anguſtos quoſlibet meatus quicquid in corpore ſenſus eſt particeps,iuſſa minaſq́; perſentiat, atque ita obediat obſequaturq́; oĩno, toleretq́; in oĩbus præſtãtiſſimi illius imperium.

Pulmo. Cum verò cognoſcerent cor rerũ terribilium obiectu trepidaturũ, & ira ſępius flagraturũ, idq́; opus omne per ignem fore,ęſtus hmõi temperandi gratia,pulmonum tegmen cordi adhibuerunt,molle primũ atq́; exangue, deinde cauis extrinſecus fiſtulis ſpongiæ inſtar diſtinctum,vt ſpiritu potuq́; hauſto cordis ardorem hmõi reſpiratione & refrigerio tepefaciat. Quã ob cauſam arterias tanquã aquæductus per pulmonum ſubſtantiam deriuarunt,eamq́; cordi, quaſi mollem ſaltum circũdedere: vt quando nimia ſeruet ira, inde ad faciliorẽ obedientiã temperatũ deſerueat, ſedatoq́; tumultu rõni facilius cum ira miniſtrare & obſequi valeat. Poſtremò eam aĩæ partẽ,quę eſculenta & poculenta cupit, & reliqua oĩno quibus corpus indiget cõcupiſcit, mediæ regioni inter diaphragma & vmbilicũ applicauere, vbi quoddã quaſi pręſepe ad totius corporis alimoniam extare volebant,& ibidem illam vim aĩæ.tanquam agreſte aĩal allegauerũt. Hic ſanè illam corpus ſuũ alere neceſſariũ eſt,ſiquidem mortale quandoq́; futurũ eſt genus. Vt ergò ad præſepe ſemper illa paſcatur, habitetq́; procul à conſultore,ideoq́;illum clamore & ſtrepitu ſuo minimè turbet,ſed permittat,præcipuũ noſtri ducem tranquillo in otio cõi oĩum vtilitati conſulere,regionẽ idcircò inferiorẽ ipſi habitandam dij dediſſe videntur. qm̃ verò videbat deus partem illã aĩę talẽ fore,vt rõnem non exaudiret: & ſiquo ſenſu pulſaretur, nullo modo rõnibus obtemperaret, ſed ſimulacris viſiſq́; nocte dieq́; maximè raperetur,idcircò naturam iecoris procreauit, & in eius habitationem diſpoſuit, denſam inquam naturã, lenem, claram,dulcẽ,& amaritudinis non expertẽ: vt cogitationũ ex mente deſcendens potentia in ipſo iecore velut in ſpeculo figuras ſuſcipiente, aſpectuiq́; ſimulacra reddẽte,quandoq́; recepta terreat ipſum, quãdocunq́; cognata amaritudinis parte vſa, minaſq́; intendens, & toti repentè ſuffuſa iecori ſelleos terribileſq́; colores oſtentat, cõtrahens præterea ipſum rugoſum & aſperũ totũ reddat,ac fibras eius bilẽ,eiuſq́; ventriculum, & venas quæ portæ vocanſ,ſic afficiat, vt partim ex habitu recto deflectens atq́; contorquẽs, partim obſtruens & cõcludẽs, dolores detrimentaq́; præbeat. At rurſus quando manſuetudinis ex mẽte inſpiratio cõtraria viſa effingit, amaritudinẽ quidem ſedãs ex eo quod aduerſam ſibi naturã neq́; ciere neq́; attingere velit,dulcedine verò illi ingenita vtens,& oĩa recta,lenia,libera in ipſo dirigerens, tunc ſanè pacatam manſuetamq́; partẽ animę in iecore habitantẽ facit,adeo vt ẽt in ſomno moderatè affecta ſit,vaticinioq́; vtatur,quando rationis prudentięq́; eſt expers. Qui enim nos cõpoſuerũt paterni illius mãdati memores,quo mortale genus pręceperat q̃ optimum pro viribus fieri, ita deteriorem noſtri partẽ inſtituerunt, vt ipſa quoq́; veritatis foret quodã modo particeps. ſiquidẽ in ea expleri vaticiniũ ſtatuerunt. Quòd aũt dementię humanę deus diuinandi vim dederit, illud argumento eſſe nobis poteſt,ꝙ nemo dum ſanæ mentis eſt, diuinum & verum vaticinium vllum aſſequitur,ſed cum vel ſomno prudẽtiæ vis præpedita eſt,vel oppreſſa morbo,vel diuino aliquo raptu è ſuo ſtatu dimota, fieri diuinatio ſolet. Prudentis verò duntaxat officium eſt,quæ à fatidico furenteq́; ingenio dormiendo vel vigilando pronunciata ſunt,intelligere,& quæcũq́; viſa illuxerint, ratiocinatione ita diſcernere,vt qua quidq́; rõne,& cui futurum aliquid,vel præteritum, præſens ue bonum vel malũ portendere videatur,explanet. Illius aũt qui manſit manetq́; adhuc in furore,non eſt officium quæ viderit aut protulerit iudicare. Scitum profectò priſcum id dictũ: Agere ſua,ſeq́;ipſum cognoſcere,ſolius prudẽtię eſt opus. *Prudentia opus.* Hinc lex iubet diuinis vaticinijs iudices præeſſe prophetas, quos Vates quidam noĩant, ignorantes prorſus eos oraculorũ viſorumq́;, quæ obſcuris voluminibus inuoluũtur,interpretes eſſe,non vates. Quare qui vaticinia iudicant, non vates illi quidẽ ſed prophetæ id eſt vaticiniorũ interpretes pronunciatoreſq́; vocãdi. Atq́; iecoris quidẽ *Iecur.* natura ob hanc cauſam talis facta eſt,& in ea ſedequa diximus collocata.diuinationis ſcilicet gratia. Ac etiam viuente vnoquoq́; talium ſigna clariora exprimi ſolẽt: vita verò priuato, cæcitas accidit, nec euidens quicquã fit vaticinij ſignũ. Proximum huic ad ſiniſtram locatũ eſt

huius

huius gratia membrum, vt purũ hoc ſemper clarumq́; reddat, & inſtar ſpeculi nitens atq; perſpicuũ, ad imaginesque exprimendas accommodatũ. Quapropter quãdo propter

De liene.

corporis morbum ſordibus iecur abundat, lienis raritas id purgans, eas combibit, cùm membrũ hoc cõcauum ſit & exangue. Vnde purgamẽtis impletum, excreſcit tumetq́; ſanie. Ac rurſus cùm mundatum corpus eſt, reſtrictum in ſeipſum conſidet. Quid igitur anima mortale, quid diuinũ habeat, & vbi, & quibuſcum, & quare hęc inter ſe diſiuncta ſint, diximus. At ꝙ reuera ita ſit vt diximus, ita demũ aſſeremus, ſi diuinum cõfirmaret oraculũ, quod verò veriſimile ſit ita eſſe, & nunc & deinceps diligentius etiã inueſtigando aſſeuerare non dubitamus, atq; in pręſentia ita ſit nobis aſſertum. Quod autem hęc ſequitur, ſimiliter eſt tractandum. Reliquum eſt enim qua ratione cætera corporis membra digeſta ſunt, enarrare. Itaq; hac potiſsimũ ratione cõſtare hęc decet. Cognoſcebãt illi profecto noſtri generis fabricatores nos ad cibum potumq́; intemperatos fore, ac propter ingluuiem plus quàm modus aut neceſsitas poſtularit, ex his ſumpturos. Igitur ne ſubitus pro-

De inteſtinis atque eorum ſpiris.

pter morbos interitus proueniret, atque ita imperfectum mox genus mortale deſineret, inferiorem ventrem fabricauerunt ad eſculẽtorum poculentorumúe ſuperabundantiam capiẽdam. Eum preterea ſpiris inteſtinorũ circumplicauere, ne ſubito alimẽta nobis aſſumpta deflueren, ac rurſus noui alimenti confeſtim neceſsitas immineret. Ob illam enim inexplebilem perpetuamq́; voraginem genus noſtrũ philoſophiæ muſicæq́; & moderationis omnis expers relictum fuiſſet, illi parti quę in nobis diuiniſsima eſt, minimè obſecutum. Oſsium verò & carnis cęterorumq́; huiuſmodi ita eſt natura compoſita. His nempe omnibus

De oſsibus & carne.

medullæ generatio initium præbuit. Vincula enim vitę illius quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq́; per omne diducta, vinciunt fulciuntque corporis noſtri conſtructionem. Ipſa verò medulla eſt ex alijs generata. Sunt quidem trianguli primi quidam & indeflexi, leneſq́; ad ignis, aeris, aquæ, terræ, exactiſsimam generationem accommodatiſsimi, è quorum generibus ſingulis deus ſecernens ſingulos, & inuicem cõtemperatos permiſcens, totius generationis mortaliũ ſementem ſomitemq́; conſtituit, dum medullæ ex his ſubſtantiã procrearet. Poſtea verò ſerens in ea, animarum genera alligauit. Figuras preterea quotcunq; & qualeſcunque ex ſingulis ſpeciebus adeſſe medullæ oportuit, tot penitus, atque tales ſtatim in prima illa diſtributione diſtinxit. Et illam quidẽ medullæ partem, in quam velut agrum quendam diuinũ ſemen iaciundũ erat, globoſam & vndiq; teretem finxit: atq; encephalum, id eſt cerebrum, idcirco voluit nominari, quia vnoquoq; animali deniq; abſoluto vaſculũ cerebri capax, cephalum, id eſt caput, vocandum erat. Quod autem reliquas mortaleſq́; animæ vires comprehenſurũ erat, rotundis ſimul oblongiſq́; figuris ornauit, totumq́; medullã voluit nominari: atq; ex ijs quaſi quibuſdam ancoris iaciens totius animæ vincula, circa illas iam vniuerſam noſtrũ corpus abſoluit, oſsiumq́ue textura extrinſecus eas fulciuit. Os verò ipſum ita compoſuit, terram atterens puram lenemq́; miſcuit, madefecitq́; medulla. Id poſtea in ignem iecit, deinde in aquam merſit, rurſus in ignem, iterũ & in aquam. Atq; ita ſæpe transferens in vtrunq;, tale reddidit, vt à neutro liquefieri poſſet. Hoc igitur vſus ſphæra oſſea quaſi torno facta cerebrũ circunſepſit. Huc anguſtos reliquit meatus, & circa ceruicis ſimul dorſique medullam ex ipſo rotulas vertigineſq́; effingẽs, quaſi cardines ſubdidit, ita vt à capite per totũ protenderit. Sic vtiq; ſemen omne ſeruauit, dum lapideo ambitu circũuallauit. Articulos inſuper addidit, alterius ipſius natura vſus in ipſis tanquã media quadam exiſtente potentia motus flexioniſq́; gratia.

De neruis.

Arbitratus verò oſsium naturã aridiorem rigidioremq́ue quàm oporteat fore, & cùm ignita euaſerit atq; etiam frigefacta, illiſuram corrupturamq́; citò ſemen internũ, neruorumq́; carniſq́; genus effinxit: vt neruis quidem membra reliqua vincientibus, intenſis remiſsiſq́; circa cardines ipſius, corpus omne ad flexionem tenſionemúe promptum & agile redderet: caro verò tegmen foret aduerſus frigus atq; calorem: & quemadmodum externa corporis fulcimenta ſolent, ad caſus varios munimentũ: præſertim quia talis erat futura, vt molliter leniterq́; corporibus cederet. Cui calidum idcirco humorem indidit, vt æſtate quidem roſcida madidaq́; extrinſecus, toti corpori domeſticum præbeat refrigeriũ, hyeme verò rurſus proprio igni exteriorem glaciem moderate repellat. Hæc cùm fictor ille noſtri corporis cogitaret, mixtione quadam ex aqua, igne & terra contemperata, & acuto illis ſalſoq́; fermento adhibito, ſucci plenam ac mollem carnem conflauit: naturam verò neruorũ ex oſſe & carne non fermentata vnam ex vtriſq; potentia mediam temperauit, flauoq́; infecit colore. Hinc fit vt carne quidẽ tenſior & aridior, oſsibus autem agilior molliorq́; ſit neruorũ ſubſtantia. His deus medullã ſimul & oſſa deuinxit, & hæc omnia carnibus cooperuit. Quæ igitur oſſa animata maxime erant, pauciſsimis carnibus adoperuit: quæ verò minime, contra plurimis atq; craſsiſsimis. Iuncturis inſuper oſsium, pręterquã vbi neceſsitatis ratio aliter poſtulabat, paucas carnes adiecit, ne flexionibus impedimento forent, tardaq́; ad motũ corpora facerẽt, neúe ſua quadam ſolida craſsitudine obtuſioriq́; mole ſenſuũ aciem heberarent, memoriam impedirent, ingenij acumen obtunderent. Quamobrẽ inguinum, tibiarũ, iliorum, brachiorum, lacertorũ oſſa, & cętera omnia quę articulis carent, quęúe intus latẽtia oſſa propter animæ paucitatem in medulla, prudentiæ vacua ſunt, multis ſunt carnibus adoperta. Paucioribus verò quę prudentiam habẽt, niſi fortè carnoſa quædam moles propriè ad ſenſum aliquẽ aptata ſit, qualis eſt lingua. In cęteris eſt, vt diximus. Natura.n. ex neceſsitate genita atque nutrita nullo modo os compactum carnemque multam ſimul & acutũ ſenſum admittit. Maxime nanq; omnium ea capitis cõpoſitio habuiſſet, ſi vna concurrere potuiſſent: genusq́; hominũ pingue, neruoſum, robuſtumq; habens caput, vitam duplam, ac etiã multo diuturniorẽ, validiorem, placidiorem quàm nos poſſediſſet. Cæterùm noſtris illis fabricatoribus de noſtro genere conſultantibus vtrũ diuturnius quidẽ, ſed deterius, an breuioris quidem vitæ, ſed melioris, efficerent, viſum fuit vitã breuem melioremq́ue diuturnæ & deteriori eſſe oĩno anteponẽdam. Itaq; caput oſſe raro texere, ſed carnibus neruiſq́; quia flexiones non erat habiturũ, non fulciuerunt. His omnibus de cauſis caput membris omnibus acutius ad ſentiendũ prudẽtiusq́;, ſed imbecillius eſt conſtitutũ. Neruos aũt ob hanc rationem atq; hoc pacto deus extremę parti capitis circumponens, ſpinę dorſi eos quadam ſimilitudine circumplicauit, ſummasq́ue illis maxillas ſub vultu deuinxit, reliquos per omnia membra diſſeminauit, articulũ connectens articulo. Noſtri pręterea illi exornatores, oris naturã dẽtibus, lingua, labijs, ita vt nunc videmus, neceſſariorũ ſimul & optimorum gratia ornauerunt. Nam ingreſſum quidẽ neceſſariorum, egreſſum verò optimorũ gratia excogitauere. Nempe neceſſariũ eſt quicquid ad alimoniã in corpus admittitur. Verborum aũt effluxio miniſtra prudentię, effluxionum oĩum optima eſt atq; pulcherrima. Caput preterea nudo oſſe relinqui omni alio tegmine deſtitutũ nõ poterat, propter caloris frigoriſq́; exceſſum: neq; rurſus carnium pondere prægrauatũ, ſenſus expers obtuſumq; reddendũ erat. Carne igitur non penitus deſiccata reſiduum quod maius ſupererat ſegregatũ eſt, cutiſq́; ipſa circa cerebri humorẽ ſibi ipſi iuncta & germinans caput circunueſtiuit. Humiditas aũt ſub iuncturas ſcaturiẽs irrigauit, compegitq́; ipſam ad verticem. Iuncturarũ verò ſpecies varia propter circuitionũ alimonięq́; potẽtiam facta eſt: & his quidẽ magis inuicem pugnãtibus plures, minus verò pauciores. Hanc oẽm cutem vndiq; igne pupugit perculſitq́;

De capillis.

deus. Per cutis inde quaſi ſauciæ rimulas humor effluxit: quodúe illic humidũ calidumq́; ſyncerũ erat, abijt: quod

verò ex iiſdem quibus & cutis, erat permixtũ, emanationis impetu extra productum, in longum extenſum eſt, tenuitatem punctationi penetrationique illi ęqualẽ habens. Sed propter tarditatem à ſpiritu circunſtãte retuſum, rurſusq́; ſub cutem reuolutum, radices egit. His vtiq; cauſis capilli in cute ſunt nati, ſecundum pellis corijq́; ſimilitudinem cuti quàm proximi, ſed propter coagulationem à frigidirate factam duriores cute atq; denſiores. Nempe capillus extra cutẽ productus frigore riguit. Hoc pacto conſtipatũ hirſutumq́; caput nobis deus inſtituit, cauſis quidẽ vſus illis quas diximus: tegmen verò ipſum ad cerebri tutelam nõ carnibus ponderoſum, ſed leue eſſe voluit, quod ad frigoris caloriſúe intemperiem repellẽdam ſufficeret, & ſenſus acumen minimè impediret. Ea verò quæ in digitis eſt, nerui, pellis, & oſsis cõplexio, aridior facta, communi quodam vno durioriq; cutis tegmine eſt adoperta. Cuius quidem acceſſoria miniſtraq́; cauſa in ijs quæ diximus conſtitit: principalis aũt cauſa in ea intelligentia quæ id futuræ commoditatis gratia fabricauit. Quòd enim ex viris quandoq; mulieres & cęteræ animantes erant futuræ, noſtri illi opifices nõ ignorabant. quinetiam quòd vnguium vſum beſtiæ quoq; multę ad opera multa erant habituræ, intelligebant. Quapropter homines ſtatim genitos vnguibus armauerunt. Hac vtiq; ratione, & his de cauſis pelle, capillis, vnguibus extrema mẽbra operuere. Quoniam verò partes & membra omnia mortalis animãtis in mutua quadam cognatione genita erant, vitamq; neceſſario igne ac ſpiritu poſsidebant, ne animal ipſum ab his reſolutum exhauſtumq́; cito deficeret, hoc dij conſilio prouidere. Quippe humani generis naturam quandã, cognatam alijs formis ſenſibusq́; miſcẽtes, quaſi animal quoddã aliud plantauerunt. Talia ſunt domeſticæ arbores, plantę, ſemina, quæ conſita nunc cultaq́; ab arte mitia nobis ſunt: quondam verò ſine cultura, agreſtia. Quicquid enim vitę eſt particeps, iure animal nominabitur. Quod antem nũc dicimus, tertiæ animæ ſpeciei eſt particeps, quã inter diaphragma & vmbilicũ locauimus. Cui opinio, ratio, mens nulla penitus ineſt. Senſus verò ſuauis & triſtis vna cùm cupiditatibus conuenit. Omnia ſiquidem continuè patitur. Cùm verò in ſeipſo ad ſemet cõuertatur, externumq́; reſpuat motum, & proprio motu domeſticoq; vtatur, idcirco huic natura non tribuit, vt quicquam penſi habens, ſuorũ aliquid cõſideraret. Quapropter vita quidem fungitur, nec eſt ab animali diuerſum. quia verò illa vi qua quid ſeipſum transfert, orbatum fuit, ſtetit rigens, & fixum radicibus hæſit. Cum hęc omnia ſuperiores illi noſtri ad nutrimentũ nobis inferioribus ſuppeditaſſent, in noſtro corpore quaſi quodam horto meatus veluti aquæductus varios diduxerunt, vt liquoris deriuatione irrigaretur. Principio meatus occultos ſub cõflatione cutis & carnis, duas ſcilicet venas in tergo diuiſerunt, ſecundũ geminam corporis ipſius figuram, ad dexteram & ſiniſtram. Has vtiq; ad ſpinam demiſerunt, mediamq́ue medullam genitalem comprehendere, vt & hæc quàm maxime vigeat pulluletq́ue, & vberior hinc ad alia quaſi decliuis effuſio, irrigationem æquabilem prębeat. Poſt hęc partientes circa caput venas, easq́; inuicem ex oppoſito implicantes, partim à dextris ad ſiniſtra, partim à ſiniſtris ad dextra corporis diſpertierunt, vt capiti ad reliquum corpus vna cùm cute connexio foret, poſtquam neruis quidem non erat circulo quodam ſecundũ verticem comprehenſum atq; diſtinctum: atque etiam vt ſentiendi vis ab vtriſq; partibus per totum corpus vndiq; demanaret. Hinc verò aquæductum hoc ordine deduxerunt: quem planè perſpiciemus, ſi hoc inter nos primũ aſſeuerabimus. Quæcunq; ex minutioribus componuntur maiora detinent: quæ verò ex grãdioribus, minutiora cohibere non pñt. Ignis aũt pręcæteris generibus, minutiſsimis conſtat particulis. Ideoq́; aquã, aerem, terrã, & quæ ex his cõponuntur oĩa, penetrat, tranſilitq́; vſqueadeò, vt nihil ipſum valeat cohibere. Idẽ quoq; de noſtro vtero cogitãdum. Nempe cibos & potus ingeſtos retinent. Spiritum verò & ignem, quia eius compoſitione tenuiores ſunt, demorari non poteſt. His igitur vſus eſt deus ad irrigationem ab vtero in venas perficiendam. Rete enim quoddã ex aere atq; igne inſtar gibboſæ ſagenæ contexuit. Vbi duo ſunt ad ipſum introitum gibbi conuexa: quorum alterum bifariam bino pulſu iterum implicauit, & ab ipſis gibbi conuexis veluti funes per totum corpus vſque ad texturæ illius extrema circuntendit. Interiora igitur ipſius tricæ omnia ex igne cõpoſuit, conuexæ verò & receptaculum ipſum ex aere. Demum hæc aſſumẽs in animali formato hoc pacto diſpoſuit. Conuexa quidẽ in os dimiſit. Cùm verò cõuexum gibboſumq́; ſit duplex, per arterias alterũ in pulmonem vſque traiecit, alterum circa arterias in vterum. Alterum verò partitus vtranq; illius partem ad fiſtulas narium communiter, duxit, ita vt quando alterum ad os non peruenit, ex hoc ipſo omnes illius fluxus meatusq́; repleantur. Alterã verò gibbi retisq́; capacitatẽ circa omnes partes corporis cõcauas eſſe voluit. Idq́; omne alias quidem in conuexa incuruaq́; confluere molliter, quaſi aer illic ſit, effecit: alias aũt conuexa incuruaq́; ipſa refluere: Rete verò quoniam rarũ ſit, corpus penetrare per ipſum, rurſusq́ue emergere. Radios aũt ignis interiores ſucceſsione cõtinua ſubſequi, in vtrãq; partem aere tranſeunte. Idq́; donec mortale conſiſtit animal, fieri nunquam ceſſat. Huiuſmodi agitationem, merito expirationem reſpirationemq́; nominatam eſſe cenſemus. Omne autem hoc opus omniſq́; noſtra hæc paſsio in corpore fit, irrigatione quadã & refrigerio ad vitam & nutrimentum. Quando enim expirante & reſpirante halitu, ignis ſimul interior ſequitur, perq́; vterũ diffuſus poculenta eſculentaq; offendit, liqueſacit protinus ipſa, partitur in minima, per exitus qua progreſsio patet tanquam ex fonte quodã educit: in meatus videlicet venarũ traijcit quæcunq; exhauſit, atq; per corpus quaſi vallem venarum fluenta diducit. Sed videamus iterũ quibus cauſis reſpiratio hunc in modum quem nunc cernimus fuerit inſtituta. Cuius quidẽ rei talis erit conſideratio. Quoniam vacuum nuſquam eſt, quo quicquam eorum quæ perferuntur, ingredi queat, ſpiritus autẽ è nobis euolat, cuiuis conſtat in vacuum quidem hunc ſpiritum euolare, ſed proximum ſibi è ſua ſede depellere, depulſum rurſus illum proximum ſibi ſemper extrudere, ac ſecundum neceſsitatem huiuſmodi quicquid in ſedem illam percutitur atq; impellitur, vnde excluſus eſt halitus, ingreſſum illuc replensque halitum ipſum ſubſequi. Idq́; totũ ſimul reuolutione quadam, qua nuſquam ſit vacuum, fieri. Quamobrem cùm pectus pulmonesq́; ſpiritũ efflauerint, mox aere corpori circunfuſo meatus corporis penetrãte replentur. Ac rurſus euolans à corpore aer & emiſſus anhelitus inſpirationem intro retrahi cogit per oris nariumq́; meatus. Cauſas verò quæ his principiũ dant, huiuſmodi ponimus. Omne vniuerſi huius animal in venis & ſanguine calorem quaſi fontem ignis aliquem poſsidet. Idq́; reti ſagenæ comparauimus, per medium extenſum, totumq́; ex igne contextũ, cùm exteriora omnia ex aere ſint. Calorem ſanè putandũ eſt natura ſua in regionem ſuam extra ad id quod ſibi cognatũ eſt emanare. Cùm verò diſcurſiones duæ ſint, vna per corpus extra, altera rurſus per os ac nares, cùm anhelitus ad alia impetum facit detruditq́ue, alia contra retrahit atq; repercutit. Quod autem retractum eſt, in ignem incurrens caleſcit: quod exhalauit, friget. Dum ergo caliditas permutatur, & quæ alio tranſitu vtuntur, caleſcunt, ac rurſus quod feruet ad naturam ſuam emigrat, & hac emigratione alia in aliud iter repercutit, rurſusq́; hęc idem perpetiuntur aguntq́; ſemper, certè anhelitus hic circulo quodam hinc & illinc iugiter fluctuans expirationem & inſpirationem continet. Quinetiam cauſæ paſsionum quæ ex attractu ampullarũ ex corpore à medicis fiunt, atq; etiam potionis, & eorum inſuper quæ iaciuntur, ſiue emittantur ſublimia, ſeu deferantur humi, hac vtique ratione tractandæ videntur. Voces præterea, quæcunque veloces &

tardæ,

tardæ, acutæ & graues audiri ſolent, alias diſſonæ propter motus eius qui in nobis ab ipſis ſit, diſsimilitudinem, aliàs propter ſimilitudinem conſonæ. Priorum enim velociorumq; ceſſantes motus, iamq; ad ſimile quiddã progreſſos, tardiores ipſæ voces ſuccedentes illis, eosq; mouẽtes, occupant: comprehendentes verò non aliũ quidem motum inijciendo perturbant, ſed tardioris lationis initiũ ſecundum principium velocioris inducunt. Dum verò deſinentis motionis ſimilitudinem ſibi quãdam accommodant, vnum ex acuta & graui concentum contemperant. Vnde inſipientibus voluptatem, ſapientibus gaudium propter diuinæ harmoniæ imitationem in lationibus mortalibus repertam, tribuunt. Eadem ratio eſt de aquarũ fluxibus, de fulminum impetu, de electri mirabili illo attractu, lapidisúe illius qui Heraclitus nominatur. Reuera nullius horum attractio fit: ſed cum nuſquam ſit vacuum, & hęc ſe inuicem pulſent, atq; repulſent, concretaque & diſcreta ſuum locum ſingula poſcant, diligenti harum rerũ inueſtigatori ex his mutuis paſsionibus euẽtus illi mirabiles contingere videbuntur. Atqui reſpiratio, vnde huc digreſsi ſumus, ab his cauſis, & hũc in modũ, vt ſupra diximus, prouenit. Dum videlicet ignis cibos diuidit, eleuaturq; intrinſecus aſſecutus ſpiritum, venas à ventre communi eleuatione huiuſmodi replet, ex eo quòd attrita inde haurit, & ob hanc rationem per totum animalium omnium corpus alimentorũ liquores penitus diffundũtur. Statim verò attrita & à cognatis ſuis ablata partim fructibus, partim ſ ra minibus, quæ deus ad alimoniã corporis noſtri produxit, colores propter mixtionẽ omnino varios habent: ſed plurimus in his rubeus præualet color, cuius natura ex ignis portione & abſterſione in humido facta prouenit. Propterea eius quod in totum corpus permanat, color, talis aſpectu eſt, qualem diximus. Id ſanguinem nominauimus, carnium & vniuerſi corporis pabulum: vnde irrigatio diſtributa paſsim exhauſta cuncta replet. Modus autem impletionis euacuationisúe talis eſt, qualis in vniuerſo cuiuſlibet latio, per quam cognatũ quodlibet ad ſeipſum ſe confert. Quæ enim nobis extrinſecus circũfuſa ſunt, reſoluũt nos aſsiduè, & ſingulas noſtri portiones ad ſpecies ſuas foras emittunt. Sanguinea verò in vobis attrita incluſaq; viſceribus, vt par eſt in quolibet animali fieri ſub cœlo cõſtituto, totius lationem imitari coguntur. Cùm igitur attrita quęlibet in nobis cognatũ poſcant, exhauſta quęlibet implent. Porrò quando abſcedit plus quàm acceſſerit, decreſcit animal: quando contra fit, augetur. Recens igitur animalis cuiuſlibet cõpoſitio cùm nouos velut ex ligneo quodam contextu triangulos habeat, validam quidem eorum ſtructuram poſsidet: moles autem eius tenerior tota coaluit: quippe quæ ex recentiori medulla concreuit nuper, & lacte nutrita eſt. Suſceptos ergo triangulos illos extrinſecus incidentes ex quibus cibi potusq; conflantur, triangulis proprijs antiquiores imbecillioresque, iuniorum vi peruincit & conterit, & grande animal ipſum reddit, dum ex multis ſimilibus alit. At cùm triangulorum ſuorum radicem compagemq́ue relaxat, ex eo ꝙ magnis laboribus longo tẽpore aduerſus multa certando fatigata & domita ſit, tunc ſanè alimenta ſuſcepta in ſimilitudinem ſuam nõ poteſt cõminuendo redigere, ſua verò membra ab ingredientibus facile diſsipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, cùm ſuperatur, detrimẽtumq; iſtud ſenectus appellatur. Finis verò tunc obuenit, quãdo triangulorum illorum ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula, nihil amplius nectunt, ſed defatigatione iam relaxata nexus animæ deſerunt. Anima verò clam ſecundum naturam cùm voluptate protinus euolat. Quicquid enim cõtra naturam fit, moleſtum: quod autem pro rei natura, iucundum. Similiter & mors quàm morbi & vulnera intulerunt, violẽta eſt atq; moleſta: quę verò ſenio paulatim ad finem deducẽte naturaliter ſurrepit, inter omnia mortis genera leuiſsima eſt, & cùm voluptate potius quàm dolore cõtingit. Morbi autem vnde naſcantur, quis dubitet? Nam cùm quatuor illa ſint ex quibus compactum eſt corpus. Terra, Ignis, Aqua, Aer, horum non naturalis exceſſus, defectusq;, & ex loco proprio in alienũ tranſlatio, per quam quod ſibi conueniens eſt, nõ tenent, inteſtinam quandã ſeditionẽ & morbos inferunt. Quando enim pręter naturam vnumquodq; fit aut transfertur, caleſcunt vtiq; quæ ante frigebant, arida madent, graueſcunt leuia, & cætera omnia ſimiliter permutantur. Solummodo verò idem aliquid ſibimet ſecundũ idem, atq; ſimiliter & debita proportione ſeruata accedens vel decedens, permittet ſe idẽ ſibijpſi ſoſpes integrumq́; manere. Quod autem aberrat, ſiue accedendo ſeu decedendo, mutationes varias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Ex ſecundis quoque compoſitionibus ſecũdum naturam conſtitutis ſecunda bonæ vel malæ valetudinis coniectura id quærenti cuique dabitur. Cùm enim medulla ex illis & os & caro & nerui conſtiterint, ſanguis pręterea ex ijſdem quamuis alio modo concreuerit, cæteri quidẽ euentus plurimi quemadmodũ ſuperiora contingunt, maximi verò morbi atq; grauiſsimi hoc pacto naſcuntur. Quando videlicet ordine conuerſo iſta ex ſe inuicem fiunt, proculdubio corrumpuntur. Nempe ſecundum naturam carnes & nerui ex ſanguine generantur: nerui quidem à villis & ligamentis propter cognationem, carnes autem à coagulatione quadam eius quod ſecretum à villis & ligamentis cõcreuit. Quod rurſus à neruis & carnibus emanat glutinoſum & pingue, ſimul quidem carnem, vt plurimũ ad oſsium naturam, ac etiam os ipſum medullam circundans nutriendo exauget. Quod rurſus per oſsiũ craſsitudinem ſtillat puriſsimum genus triangulorum, leniſsimumq́;, & pinguedine abundãtiſsimum, dum defluit ex oſsibus, atq; delabitur, medullã irrigat. Quatenus igitur ſingula hunc in modum fiunt, bona valetudo ſeruatur. Mala verò ſequitur valetudo, quando fit cõtra. Nam quoties eliquata caro tabem rurſus tranſmittit in venas, ſanguis vna cùm ſpiritu multus ac varius in venis, coloribus diuerſis amaritudineq; & acidis ſalſisq́ue infectus ſaporibus, bilem, cruorem, pituitam gignit quàm plurimam. Quæ quidem omnia rurſus ſic genita & corrupta ſanguinẽ ipſum in primis inficiunt, & ipſa nullum nutrimentum adhibẽtia corpori, ferũtur paſsim per venas nullo prorſus naturalis circuitus ordine obſeruato. Inimica ſanè inter ſeſe iſta ſunt, propterea quòd nullum ſui ſibi inuicem præbent vſum. Naturali præterea corporis habitudini ſuoq́ue in ſtatu perſeueranti diſſoluẽdo & liquefaciendo plurimum aduerſantur. Portio nanque carnis vetuſtiſsima cùm liqueſcit, ad digeſtionem concoctionemq́; ineptiſsima, propter veterem exuſtionem nigreſcit: quia verò contabuit, penitusq́ue exeſa eſt, amaritudinem cõtrahit, cæteris omnibus corporis partibus nondũ contaminatis aduerſam: & tum quidem pro amaritudine niger ipſe color acerbitatem & acrimoniam habet, eo iam quod amarum fuerat magis attenuato: tum verò amaritudo rurſus ſanguine tincta colorem habet rubeum, ſed nigro huic admixto ſelleũ. Præterea flauus color cùm amaritudine coit, quando ob ignis flammã noua caro liqueſcit. Et nomen quidem omnibus his commune bilem impoſuit vel medicus aliquis, vel certè eo ingenio præditus quiſpiã quo multa & diſsimilia diſpicere poſſet, ac rurſus genus in multis vnum vno cognomento dignum inſpicere. Quæ verò bilis ſpecies appellantur, pro colorũ varietate rationem ſingulis propriam acceperunt. Cruor pręterea, qui ſanguinis reſiduũ & defluxus eſt, lenis eſt ac mitis: qui verò bilis atræ acrisque, agreſtis, quando propter caliditatem ſalſo ſapori miſcetur, hmõi quiddam acida pituita nuncupatur. Sępe verò tenerioris recentisq́; carnis portio quędã vna cùm aere colliqueſcit, deinde vẽto inflatur incluſo, humiditate protinus circunfuſa: fiuntq́; ex hoc ampullæ, quæ ſigillatim propter paruitatem videri non poſſunt: iunctæ verò ſimul & in grandiorem tumefactę molem, cõſpiciuntur, coloremq; propter ſpumę generationem habent albũ. Omnem hanc tenerioris carnis

eliquationem vna cùm ſpiritu factam, quę ex humiditate vento circunfuſa tumeſcit, albam pituitā appellamus: recentis item pituitæ reſiduum defluxumq́; lacrymas atque ſudorem, & quotcunq; alia in quæ quotidie corpus reſoluitur. Atq; hæc omnia inſtrumenta morborum, quando ſcilicet ſanguis non cibis & potibus ſecundū naturam, ſed ex contrarijs præter naturæ leges excreſcit. Quando igitur caro quęlibet circunciditur, eiusq́; radix permanet, dimidia quædam eſt calamitatis potentia. Facilè enim reſtauratur. Quando verò quod carnes oſsibus alligat, ęgrotat, & ſanguis ex illis ac neruis defluens haud amplius nutrit oſſa, carnē ue reuincit, ſed ex pingui & glutinoſo aſper, ſalſus, ſiccus, & ſqualidus iniquitate victus eſt factus, tunc certè quod omnia iſta perpetit̃, abſciſſum ab oſsibus ſub carne neruisq́; riget. Caro etiam à radicibus decidens nudos relinquit neruos, & ſalſo obductos humore, & in fluēta ſanguinis permanans, morbis quos ſupra diximus numero etiam plures reddit. Graues quidem hæ corporibus paſsiones: quæ verò has præcedunt, admodum grauiores. Quando videlicet os ob carnis craſsitudinem reſpirationem non habet ſufficientem, ideoque putredinis calore vexatum atq; reſtrictum, alimēta non ſuſcipit, rurſusq́; ipſum in illam contra decidit frigefactum. Illa verò in carnem, caro in ſanguinem rurſus delabitur. Vnde acriores ſuperioribus morbi naſcuntur. Extremum verò omnium eſt, quando medullæ natura propter defectū aliquem aut exceſſum ægrotat. hinc enim omnium vehementiſsimi & ad mortem periculoſiſsimi morbi proueniunt. tunc.n. omnis compago corporis neceſſario diſsipatur. Tertiam poſt hæc morborum ſpeciem tripartito diuidimus. Alius enim ſpiritu, alius pituita, alius bile creatur. Nam cùm ſpiritus ipſius cuſtos, & quaſi penuarius pulmo diſtillatione occluſus libera & expedita ſpiracula nobis nō exhibet, & hinc quidem nullus mittitur ſpiritus, illinc verò pluſquam oportet accipitur, tunc quæ reſpiratione & refrigerio carent, marceſcunt. Quod verò accipitur nimium, per venas traductum eas contorquet, liquefacitq́ue corpus, eius in medio diaphragma, medium ſcilicet interpoſitum occupans. hinc morbi admodum moleſti multo cùm ſudore innumerabiles oriuntur. Sæpe etiā intra corpus diſcreta & rarefacta carne innaſcitur ſpiritus: qui cùm foras egredi nequeat, iiſdem quibus & ingreſsi aliunde ſpiritus, doloribus afficit. Sed ingētibus tūc affligit doloribus, quādo neruis proximisq́ue venulis circunfuſus hæc inflat, & ligamenta continuosq́ue neruos à tergo intendit atq; detorquet. Qui ſane morbi ab ipſa intendente & inflante paſſione tenſiones, & à tergo contoriones cognominantur, quorum difficile remedium eſt. Subortę enim febres hos maxime ſoluunt. Alba vero pituita propter ampullarum ſpiritum intus incluſa difficilis: ad exteriorem cutem delapſa, mitior, ſed corpus varijs ſordibus aſpergit, albisq́ue inficit maculis, atq; morbos alios eiuſmodi generat. Atræ verò bili permixta, cùm diuiniſsimos capitis meatus illabitur, diſsipare eos ſolet atque turbare. Si dormientibus id contingat, mitior: ſin vigilantibus, expulſu difficilior. Cùm verò ſacræ naturæ languor hic ſit, haud abs re ſacer morbus eſt appellatus. Proinde pituita acida atque item ſalſa, languorum omnium qui diſtillatione fiunt, origo eſt. quoniam verò plurima luca illabitur, malas gignit valetudines plurimas. Quæcunq; autem partes corporis tumeſcere dicūtur, à bilis incendio, & combuſtione vexantur. quę cùm expirat, extrinſecus varios ęſtu ſuo tumores producit: intrinſecus verò cohibita, vrentes edacesque morbos plurimos procreat. Tunc autem peſsima eſt, quando pus ſanguini mixtū & villorum ligaminumq́ue fila ſuo ex ordine dimouet. quæ ideo in ſanguinem diductæ & ſparſæ ſunt, vt mediocrem tenuitatis & craſsitudinis habitum cōſequatur: neq; propter caliditatē cùm ipſe ſit lubricus, raro ex corpore defluat, neq; ſi craſsior ſit, ad motum fiat ineptior atq; ægrè per venas fluat & refluat. Ad hanc vtique naturæ cōmoditatem, huiuſmodi peropportuna ſunt ligamenta, quæ ſiquis etiam mortuo, & ob frigius rigente ſanguine inuicem conducat, & contrahat, reliquus ſanguis omnis diffunditur. Cùm verò miſſæ fuerint, illico cū præcedente frigore reſtringuntur. Quoniam verò hanc vim villi huiuſmodi in ſanguinem habent, cum bilis natura ſanguis vetus euaſerit, ac rurſus ex carnibus in hunc fuerit reſoluta, calida & humida paulatim primū incidens villorum illorum vi compreſſa reſtringitur. Compreſſa verò extinctaque violenter, procellam intus tremoremq́; ciet. Cæterum quando vberior affluit, calore proprio ligamenta exuperans, præterq́; modū exæſtuans, ſeruat quidem, ac ſi continuè ad finem vſq; idonea victoriæ ſit, penetrat in medullas, aduſtisq́; radicibus inde animæ vincula, quaſi nauis funes reſoluit & amputat, liberamq́ue dimittit. Sed cùm inferior adeſt, corpusq́; liqueſcens ei reſiſtit, ipſa deuincta, aut per totum corpus excidit, aut per venas in ventrem inferiorem ſuperioremúe compulſa tanquā transfuga ex ſeditioſa ciuitate, ſic effugit è corpore, morbosq́ue eos inducit, quos Diarrhœas vocant, & Dyſenterias, id eſt fluxus ventris lubricos, fluxusq́ue mordaces, necnon multas generis eiuſdem alias moleſtias infert. Quando igitur corpus ignis potiſsimum exceſſu languet, continua febre laborat: quando verò aeris, quotidiana diſcreta. Aquæ tertiana, propterea quòd aqua ſegnior eſt, quàm ignis & aer. Terræ demum exceſſu, quartana. Terra ſiquidem omnium tardiſsima, quarto gradu cùm ſit, temporis circuitu quarto feruet, deferuetq́ue: hinc quartanas inuehit febres, quæ vix ſeroq́ue ſanantur. Atque hoc quidem pacto corporis morbi contingunt. Animæ verò morbi propter corporis habitum ita naſcuntur. Morbum animę dementiam eſſe cenſemus. Eius genera duo ponimus. Inſaniam & Imperitiam. Quæcunque igitur paſsio alterutrum iſtorum infert, animi ægritudo eſt nuncupanda. Idcirco voluptates doloresq́; admodum vehementes, morborum animæ omnium grauiſsimi indicandi. Quiſquis enim vel nimia geſtit lætitia, vel nimio dolore deprimitur, dum illam auidius importuniusq́ue aſciſcere, hunc vitare obnixe conatur, neq; cernere, neq; audire rectè quicquam poteſt, ſed rabie furit, & in eo habitu cōſtitutus, minime rationis eſt compos. Qui verò fluido ſtupidoq; circa medullam abundat ſemine, vtq; arbor pluribus quàm cōueniat fructibus grauida nimia vbertate luxuriat, is profecto multis paſsim doloribus, multis item voluptatibus in libidinibus ipſis earumq́ue fœtibus, fructibusque affectus, per omnem fermè vitā ob ingentes voluptates doloresq; inſanit, ac furit: cumq́; huius animus propter corpus æger ſit atq; inſipiens, vulgo tamen non æger, ſed pro voluntate ſua, vt libet affectus falſo putatur. Veritas autem ſic habet. Nempe venereorum intemperantia maxima ex parte propter generis vnius habitum per oſsium raritatem in corpore lubricum madidumq́;, animi infirmitas eſt. Ac fermè omnis voluptatum incontinentia, quæ perinde ac ſi ſponte improbi ſimus vituperari ſolet, non rectè ita vituperatur. Nemo enim ſponte malus, ſed propter prauum quendam corporis habitum rudemq́ue educationem, malus omnis fit malus. Omnibus autem aduerſa inimicaque hæc ſunt, & mala noxiaq́; contingunt. Rurſus dolore afflictus animus ſimiliter propter corpus in prauitatem plurimam incidit. Acris enim & inſelſa pituita, amari item ſalleiq; humores, quando oberrantes per corpus non exhalant, ſed per viſcera reuoluti vaporem ſuum penetralibus animæ ipſius infundunt, languores animæ varios & magis, & minus, tum plures, tum pauciores efficiunt. Perferuntur ſanè ad tres animę ſedes humores vaporesq́ue huiuſmodi, ac pro loci diuerſitate vnuſquiſque varias ſpecies generat, difficultatis, atque moleſtiæ, audaciæ rurſus timiditatisque, obliuionis præterea, atque hebetudinis. Sæpe etiam ad prauum hunc corporaturæ, & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui, ſermonesq́ue & priuati, & publici non parum omnino noxij, nec vllæ doctrinæ ad tantorum malorum remedia à

tenera

Diarrhœa & Dyſenteria. De febribus.

Voluptates & dolores vehementes morbi animæ grauiſſimi.

tenera ætate diſcuntur. Atq; ita quicunque noſtrum praui ſunt, duabus ex cauſis præter voluntatem maximè contingentibus, praui fiunt. huiuſmodi quidem malorum cauſæ ſerentibus potius quàm ſatis, educantibus, quàm educatis attribuendæ. Conandum tamen pro viribus, educationis, ſtudiorum, doctrinarum, diligentia improbitatem reijcere, aſſequi probitatem. Sed horū quidem tractatio alio conſtat diſſerendi modo. Nunc iam cōuerſo quo cultu quibusúe cauſis corporis animiq; ſalutem adipiſcamur, decet exponere. Iuſtius.n.eſt de bonis quàm de malis verba facere. Omne bonum pulchrum: pulchrum verò ſine menſura & moderatione eſſe non poteſt. Ideoque animal quod tale futurū eſt, conuenienti menſura moderatū eſſe oportet. Ex eorum aūt numero, quę commenſurata moderataq; dicūtur, exigua quædam perſentimus & iudicamus. pręcipua verò & maxima ignoramus. Porrò ad bonam & malam valetudinem, ad virtutes & vitia nulla moderatio vel immoderatio maioris momēti, quàm animæ ad ipſum corpus eſſe videtur. Horum nihil cōſideramus, neq; animaduertimus, ꝙ quando robuſtā magnamq́; animam imbecillior inferiorq́ue vehit ſpecies, vel qn̄ contra iſta iunguntur, totum ipſum animal pulchrū eſſe non poteſt. maxima.n.menſura & moderatione caret. Quod autem cōtra affectum eſt, ſpectaculorum omnium ei qui id valeat intueri, pulcherrimum amabiliſsimumq́; apparet. Corpus quidem quod grandioribus vel inæqualibus cruribus, aut quouis alio modū excedente membro ſecum ipſo diſſentit, & deforme eſt, & in ferēdis laboribus contorquetur, vacillat, laſſatur, & cōcidit, innumerabiliumq́; malorum ſibi cauſam præbet. Idem quoq; iudicādum de eo ex anima & corpore cōpoſito, quod animal appellamus. Quando.n.anima corpore admodū potentior eſt, exultat in eo atq; effertur, totū ipſum intrinſecus quatiens languoribus implet. Quando etiā ad diſcendū inueſtigandumq́; collectis in vnū viribus vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Deniq; cum ad docendum diſſerendumq́; priuatim & publicè ambitioſa quadā concertatione cōtendit, inflammat corpus atq; reſoluit. Nonnunquam etiā diſtillationes fluxusq́; cōmouens medicorum plurimos decipit, cogitq́; illos contrarias cauſas iudicare. Rurſus qn̄ corpus grande & pigriori mole ſuperexcedens puſillę exiliq́; cogitationi animi copulatur, cùm geminæ ſint in homine ſecundū naturā cupiditates, vna quidem per corpus alimentorum, altera verò per id quod diuiniſsimum nobis ineſt, prudentię: tunc ſanè potentioris illius pręualentes agitationes quod ſuū eſt adaugent, quod verò animi, hebes, indocile, obliuioſum reddūt, atq; ita infirmitatem maximā videlicet imperitiam generant. Vna demū eſt ad vtrunq; ſalus & conſeruatio, vt neq; animam ſine corpore, neque corpus abſq; anima moueamus, vt in mutua cōtentione exæquatis inuicem viribus inſurgentia bonam totius valetudinē tueantur. Quapropter quicunq; mathematicis doctrinis operam dat, aut cuiuis mentis indagationi vehementius ſtudet, debet etiam motū corporis adhibere, & in gymnaſtica exercitatione verſari. Ac rurſus qui ſumma corpus diligentia firmat & roborat, animę quoq; viciſsim motus adiungere, muſica & omnibus philoſophiæ ſtudijs vſus, ſi modo quis iure bonus ſimul & pulcher ſit appellandus. Similiter quoq; partes curare debemus, totius ſpeciē imitati. Cum.n.corpus ab ingredientibus incendatur intus, frigidumúe fiat, & iterū ab extremis aridum madidumúe reddatur, & quę deinceps hęc ſequuntur perpetiatur, qn̄ quis otium agens corpus motionibus his cōmittit, ſuperatum ab his diſſoluitur. At ſiquis in curādo corpore illam imitetur naturam quam altricem vniuerſi vocauimus, ita vt nunquā torpore permittat, ſed moueat ſemper iugiq́; agitatione internis externiſq́; motibus ſecundū naturam vbiq; reſiſtat, & moderata quadā cōmotione aberrantes paſsiones corporis parteſq́; cognationis ratione ſeruata viciſsim in ordinem redigat & exornet, ſecundū ſermonem illum ſuperiorem quem de vniuerſo habuimus, nequaquā ſinet inimicum inimico admotum prælia in corpore morboſq; ciere, ſed efficiet potius vt amicum adhærens amico ſanitatem corporis tueatur.

Quis optimus motuum.

Omniū verò motuū optimus ille eſt, qui in ſemet ex ſeipſo fit. Nam & mentis, & totius ipſius motioni cognatiſsimus eſt. Qui verò ab alio fit, deterior. Deterrimus autem motus, qn̄ iacens & quietē agens corpus, ab alijs ſecūdum partes mouet. Quapropter purgationū conſtitutionumq́; omnium corporis, quę exercitatione gymnaſtica fit, ſaluberrima eſt. Proxime ad hāc accedit vectio facilis, ſiue naui, ſeu quouis alio vehiculo peragatur. Tertia cōmotionis ſpecies tunc demū cum ſumma cogit neceſsitas, vtilis, aliter verò nullo modo ſanæ mentis homini ſuſcipiēda.

De purgationibus.

Medicorū illa purgatio eſt, quæ pharmacis, id eſt ſolutiuis medelis, fieri ſolet. Morbi.n.niſi periculoſiſsimi ſint pharmacis irritandi non ſunt. Omnis nanq; morborū conſtitutio animalium naturæ quodammodo ſimilis eſt. Sanè animalium compoſitio ab ipſo generationis exordio certis temporum curriculis terminatur: idq́; & genus vniuerſum patitur, & animal vnumquodq; ab ortu fatale viuendi ſpatiū in ſeipſo exceptis neceſſarijs paſsionibus, cōtinet. Etenim trianguli ab ipſo initio ſingulorum vim poſsidētes vſq; ad certum tempus ſufficienter ad vſum vitæ cohærent, vltra id vita nemini prorogatur. Idem quoq; cōſtitutionis modus languoribus conuenit. Quos ſiquis citra fatalem temporis curſum pharmacis amputare contenderit, ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere cōſueuerunt.

Diligētia victus corrigendi morbi.

Quapropter diligentia victus corrigēdi & gubernādi ſunt morbi, prout cuiq; datur otium, neq; difficile infeſtumq́; malum pharmacis inſtigandū. Ac de cōmuni quidem animali & parte illius corporea, qua diligentia regenda & gubernāda ſint, vt ratio viuēdi ſeruetur, ſatis eſt dictum. Ipſum verò quod gubernaturum eſt, multo magis ac prius ita pro viribus inſtruēdum eſt, vt quàm optime atq; pulcherrime ad regendū ſit præparatū. Exacta quidem huius rei diſcuſsio propriam ſibi & integram diſputationē exigeret. Quantū verò fortè ad id quo de agimus attinet, ſi quis per ſuperiorum veſtigia gradiatur, nō abſurde ſic maxime procedendo ad commodū iſtorū finem perueniet. Sępe in ſuperioribus diximus tres eſſe animæ ſpecies in nobis trifariā diſtributas, ſingulaſq́; ſuos motus habere. Ita nūc paucis concludamus, quęcunq; illarū torpet, & à ſuis motibus otium agit, imbecilliſsimam neceſſario reddi: quæ verò agit aſſidue, robuſtiſsimam. Quapropter danda eſt opera, vt ſpecies ſingulæ motus ſuos inter ſe moderatos cōuenienti tenore conſeruent. De præſtantiſsima igitur animæ noſtrę ſpecie ita eſt ſentiendū. Nempe hanc Deus, vt dęmonem noſtrū cuiq; tribuit: hanc in ſumma corporis arce ſedem habere dicimus, atq; ad cęli cognationē à terra nos tollere, tanquā animalia cœleſti potius quàm terreno ſemine nata. Quod quidem rectè admodum dicitur. Vnde.n.primus aīæ datus eſt ortus, inde diuina vis caput radicemque & originem noſtrā pendentē ſuſpendens, totū dirigit corpus. In eo igitur qui cōcupiſcētiæ ambitioſæ & iracundię affectibus explendis incūbit, neceſſe eſt opiniones omnes mortales fieri, atq; eum quàm maxime fieri poteſt mortalem prorſus euadere cùm mortalem naturā pro viribus auxerit. At eum qui totus diſcendæ veritatis cupiditate flagrauerit, atq; oēm eius operā pręcipuè in hoc vnu impenderit, neceſſe eſt oīno ſi quidem veritatē attingat, immortalia & diuina cōprehendere: & quatenus humana natura immortalitatē aſſequi poteſt, eatenus hunc penitus immortalem euadere, nulla videlicet immortalitatis parte dimiſſa. quinetiam cū ſemper diuinū colat, ipſumq́; familiarem dæmonem in ſe habeat ornatiſsimū, pręcipuè beatū fore. Cultura aūt cuiuſq́; omnino vna eſt, proprium cuiq; pabulū motumq́; tribuere. Ei verò quod in nobis diuinū eſt, motus cognati ſunt, vniuerſi ipſius cognationes atque circuitus. Hos itaq; ſecutū vnumquenq; noſtrū oportet diſcurſiones illas noſtras in capite olim à prima generatione corruptas, per ipſam mundanę harmonię reuolutioniſque

intelligentiam ita corrigere, vt intellectæ rei intelligẽtem vim ſecundũ priſtinam naturã ſimilem reddat, per quã ſimilitudinẽ vitæ à Deo optimè nobis propoſitę, & in pręſenti tẽpore, & in futuro finẽ adipiſcamur. Sed iam diſputatio illa de vniuerſo vſq; ad generationẽ hoĩm nobis propoſita finem penè ſuũ adepta videtur. Cæterorũ verò animantiũ generationẽ quatenus duntaxat neceſsitas poſtulat, paucis perſtringemus. Sic.n. modũ in hac diſputatione tenere ſibi quiſq; videbitur. Verũ de his iam ita dicamus. Quicunq; virorũ iniuſti timidiq; vixerũt, quemadmodũ probabilis ratio nobis oſtendit, in generatione ſecunda in fœminas ſunt conuerſi. Quo quidẽ tempore hanc ob cauſam dij coitus amorem machinati ſunt. Igitur in viris vnũ quiddam, in fœminis alterum vitæ & animæ compos ita compoſuerũt. Ipſum potus diſcurſum, quo per pulmones ſub renes in veſicã defluens & ſpiritui mixtus eliſusq; depromitur, dij in fiſtulæ modum in compactam medullã à capite per ceruicem & ſpinã deriuauerunt. quod quidem Sperma, id eſt ſemen, in ſuperioribus nuncupauimus. Hoc autem vtpotè animatum ac reſpirans, qua parte ſpirat, per eandem vitale effluendi deſideriũ gignit, atq; ita generandi amorem nobis inſeruit. Quocirca pudendorum naturę in viris inſita vis, inobediens atq; imperioſa, & quaſi animal nõ exaudiens rationem furioſarum libidinũ violentia ſubijcere ſibi cuncta conatur. Vulua quoq; matrixque in fœminis eadẽ ratione animal auidũ generandi, qñ procul à fętu per ætatis florẽ, aut vltra diutius detinetur, ęgre fert morã ac plurimum indignatur: paſsimq; per corpus oberrans, meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtijs, morbis denique oĩbus premit, quouſq; vtrorunq; cupido amorq; quaſi ex arboribus fętum fructumúe producũt: ipſum deinde decerpunt & in matricem velut agrũ inſpargunt: hinc animalia primum tali, vt nec propter paruitatem videantur, necdũ appareãt formata, concipiunt: mox quæ cõflauerant, explicant, ingentia intus enutriunt, demum educunt in lucem, animaliumq; generationũ perficiunt. Mulieres hunc in modum & fœminæ oẽs ſunt genitæ. Auium autem genus ex noſtro ita eſt apte formatũ, vt pro pilis pennas acciperet. In hoc illi homines tranſeunt, qui ſimplices & innocentes cũ ſint, leues tñ ſunt, & fruſtra in rebus ſublimibus curioſi: quiúe adeo fatui ſunt, vt oculorum iudicio confiſi, hoc altiſsima quęque firmiter demonſtrari poſſe non dubitent. Greſsibilium verò ferarũ genus ex his natum hoĩbus, qui à philoſophia penitus alieni ad cœleſtia nunquam oculos erexerunt, ex eo ꝙ volutionibus illis, quæ in capite peragi ſolent vſi nunquam ſunt, ſed illas animę partes ſecuti quæ in ventre & pectore dominantur. Ex his vtiq; ſtudijs anteriora membra & capita ob ipſam cognitionẽ humi penitus defixerunt: in longũ productũ ac diuerſum corporis verticem tenuere: quãdoquidem ibi propter deſidiam ſingulorũ colliſi ſunt & confracti circuitus, & ideò ꝙ quatuor pedum ac etiã plurium eſt inſtituta figura, vt inſipientioribus deus maiorẽ ex pedibus multis atq; progreſſu occaſionem præſtet, per quã magis etiã deflectantur ad terram. Eos aũt qui horum inſipientiſsimi erant, corpusq; in terrã penitus proſternebant, quaſi nihil vltra pedibus opus foret, in corpora carentia pedibus, & humi ſerpentia permutarunt. Quartum genus aquaticũ eſt, ex illis natum qui ſtolidiſsimi & imperitiſsimi fuerant, quos noſtri illi tranſformatores pura reſpiratione dignos idcirco nõ iudicauerunt, quia propter extremę tranſgreſsionis iniquitatẽ animam impuriſsimã prorſus habebãt. Ideo ex tenui ac pura aeris illa reſpiratione, in aquæ reſpirationẽ profundam turbidamq; merſerũt. Vnde piſcium & oſtrearum ac deniq; aquatilium oĩum orta eſt multitudo: in qua certè mutatione illi ex ſediũ extremarũ habitatione inſcitiæ quoq; extremæ dant pęnas. Hunc in modum & olim & nunc in ſe inuicem animalia migrant, dum mẽtis & dementiæ iactura vel adeptione mutantur. Iam igitur noſtra hęc de vniuerſo diſputatio finem habeat. Mortalia.n. & immortalia viuentia mundus hic ſortitus, atq; inde cõpletus, ita deniq; factus eſt viſibile viſibilia comprehendens animal, intelligibilis dei imago, ſenſibilis, maximus, interminatus, pulcherrimus, perfectiſsimus cęlũ vnũ hoc atq; vnigenitum.

De generatione fœminæ.

De ſpermate.

Generandi cupiditas.

Generatio auium.

Generatio ferarum.

Generatio aquatilium.

CRITIAS, VEL ATLANTICVS.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLATO noſter officioſiſſimus patriæ ſuæ filius laudauit eam in Menexeno ex rebus cõtra orientales, laudat rurſus in Critia ex rebus cõtra occidentales ſtrenue geſtis. Atq; vtrobiq; commendat ex multis, tum dei, tum naturæ artisq; muneribus, ſimulq; commonefacit omnes ne patriæ ſint ingrati, ac dũ virtutem Atticam tam orientem quàm occidẽtem plagam ſuperaſſe commemorat, interea docet & omnia domari virtute, & viros virtute prędıtos, tũ in occidentibus, id eſt rebus aduerſis, tum in orientibus, hoc eſt ſecundis rectè feliciterque ſe gerere. Nec iniuria poſt Timæum de mundi generatione, legi vult Critiam de antiquitate mundi. Videtur autem neq; huic hiſtoriæ finem impoſuiſſe, neque ſequentem hiſtoriam ſub Hermocratis titulo promiſſam compoſuiſſe. Hanc autem non fictam quidem, ſed veram hiſtoriam extitiſſe, conſtat. Primo quidem, quia vbicunq; fingit aliquid, ſolet fabulam nominare. Hic verò tanquam hiſtoriam audet aſſeuerare. Deinde idem omnino aſſerit in Timæo, appellans rem miram quidem, ſed omnino veram. Et à quibus accepta ſit dilígẽter vtrobiq; recenſet, ſcilicet à maioribus ſuis atq; gentilibus. Critias enim hic ab auo Critia, ille verò à Solone patruo ſuo, qui literis quoq; mandauit, Solon ab Aegyptijs ſacerdotibus. Præterea Proclus Marcelli cuiuſdam de rebus Aethiopũ adducit hiſtorias, in quibus hæc maniſeſtiſſime confirmantur Aethiopũ rebus geſtis inſerta. Et ſi Platonicorum nullus hiſtoriam negat, Porphyrius tamen, Proclus, & ante hos Origenes, allegoriam inſuper volunt phyſicam continere. Quos equidem vereor ne ſi conentur ſingula allegorię ad vnguem accommodare, ab ipſo Platone derideãtur, in exordio Phędri curioſas nimiũ in huiuſmodi rebus allegorias ſub perſona Socratis irridente. Verùm ne Anagogicum ſenſum, quo prorſus neglecto nemo ſit Platonicus, omnino negligere videamur, Pallas quidem ſit numen intellectuali vitæ præſidens, Neptunus verò numen fouens generationẽ atq; gubernans. Athenienſes figuræ ſint animarum intellectu ſolo viuentium, numinumq; ſimilium. Atlantici verò figuræ numinum generationi fauẽtium, animarumq; corporibus coniunctarũ ad generationis officium totinaq; ornatũ. Conuenientiſſime verò per occidens, per mare, per inſulas, per varias incolũ paſsiones, ipſa generationis materia mobilitasq; diuerſa ſignificatur. Bellum præterea ſit ſtudioſa contentio, per quã ſuperiora numina, inferiora aſſidue in ſe cõuertunt, & animas quaſi ferro & igni à materia motuq; ſegregant. Proinde quod Neptunus ex muliere filios procreauit, intellige vel ex terra genuiſſe, vel afflatu quodam ex priori viuendi forma in alterã formam regeneraſſe. Quicunq; verò partus, quinq; ſunt formæ corporum, quas in hoc materiæ mari perpetua agitatione componit, ſcilicet lapides, metalla, plantæ, animalia partim ratione carentia, partim prædita ratione. Decem verò filij ſunt, quilibet.n. partu gemini concreantur. Nempe in quouis cõpoſito elemẽtalis coaleſcit virtus, ſimulq; virtus quædam cœleſtis infunditur, quam medici virtutem nominant ſpecialem. Ex geminis autẽ quinq; partubus decem filij computãtur. At quinq; zonæ ſiue ſpiræ arcem Neptuneam circundantes, quinq; ſunt ſphærarum naturæ, cęleſtis, ignea, aerea, aquea, terrea. Partim verò terrenas ait, partim aqueas, vt ſtatum in rebus ſignificaret & motum. Cõmunis verò per omnes meatus, mutuam inter ſe rerum ſignificat genituram. Commemorat & metalla, vt per ſeptem metalla, ſeptem planetarum influxus intelligamus, generationem omnium moderantes. Aurum quidem Soli, Argentũ Lunæ, Plumbum Saturno, Electrũ Ioui, Ferrum & æs Marti, Veneri Orichalcum, Mercurio Stannũ Platonici tribuunt. Menſuræ verò earumq; numeri partim ex hiſtoria, partim ex architecturæ ratione ducantur. Nonnihil enim operis, tum eloquij gratiæ decoriq; attribuendum. Sed de allegoria ferme iam ſatis. Iam verò ſic libri huius myſteria confirmemus. Platonici deos quidem alios, vt eorũ verbis vtar, ſupercęleſtes, alios verò cœleſtes, & alios ſubcœleſtes eſſe putant. Et primos quidem filios dei, ſequentes verò oẽs deorum filios nominant. Rurſus in primis ampliſſimã prouidentiam, in ſecundis minus amplam, in tertijs ad anguſtiora redactam collocant, vtpote qui iam certis terræ plagis rerumq; generibus dominia diſtributione præſint, quemadmodũ & cęleſtes alij, alijs cœli partibus ſtellisq; præponũtur. Hi ergo ſubcœleſtes dij certo quodam ordine, alij gentes alias gubernãdas ab initio ſuſceperunt. Ab initio inquã vel geniti mundi, vel generis humani regeniti. Siquidem poſt

Metalla Planetis dicata.

dem poſt ingentes terreni orbis illuuiones, Plato homines arbitratur eiuſmodi deorũ opera ex ipſa terra veluti matre diuinitus generari. Poſſe enim illos gignere: per Ideam videlicet humanam quaſi ſemen. Poſſe & terram parere, nouo abundanteq; humore perfuſam, & accedente calore fœcundam, ſiue poſt aquarum colluuiones ſequantur tepidi ſoles, ſiue poſt vaſta quędã incendia pluuiæ vberius affluant. Homines verò à dijs è terra progenitos, Heroes nominant, qui à parentibus occulta quadã mẽtis ad mentem perſuaſione recti ab initio multa per ſecula fuerint. Quoniã verò longo temporũ tractu tam diuina virtus ingenijs inſita, quàm terræ fœcunditas minuitur paulatim, vnde & animi diuinitatis omnino expertes, & corpora antiquæ ſęcunditatis vacua prorſus euaderent: Deus iterum terram, vel diluuio, vel incendio, genusq; noſtrũ in antiquam reſtituit dignitatem, cęleſtibus videlicet motionibus ſic à motore contemperatis, vt cœleſte fatũ ſemper cũm prouidentia diuina cõcurrat. Profectò quemadmodum medici de quolibet humano corpore, ita Platonici de toto genere iudicant. Medici.n. aiunt, vitam in naturali quodã humore, & tanto & tali conſiſtere, poſſeq; perpetuo protogari, ſi modo & quantus ille inſtauretur & qualis, non protogari verò, vbi nõ talis refluit, qualis effluxerat, & ſi tantus. Perinde ac ſi quis ex dolio vini pleno impleret quotidie pateram, ſtatimq; dolio, aquæ tantundẽ infunderet. Sic enim continuè æqualis in dolio eſſet humor, ſed non ſimilis, diſſimiliorque quotidie, donec tandem ea mero iam non aqueum vinum tãtum, ſed aqua prorſus euaſerit. Similiter Platonici diuinã ſęcundamq; qualitatem & ingenio à dijs humano, & corpori à cœlo quondam infuſam, paulatim putant in qualitatem humanam verti, humano hoc ſubiecto eam naturaliter ita trahẽte, donec ſenſim ad ferinam vſq; degeneret: ſed degenerationem tantam non poſſe à Deo rerũ ordinatore perpetuo tolerari. Quod autẽ Plato deos diuerſas ſortes fuiſſe nactos, & hic & alibi ſæpe ait, intellige illos vni ſummo ſortes diſtribuenti parere, atq; neceſſario aſſignatam prouinciam gubernare. Sed neceſſitatem in diuinis eſſe penitus voluntariam. Siquidẽ apud eos vna eſt patris ſummi filiorumq; voluntas. Atqui ſicut elementorum partes ea neceſſitate ad loca propria perferuntur, quæ & voluntas futura eſt, ſi modo cognouerit, ſic apud ſuperos ipſa gubernationis aſſignatæ naturaliſq; effectæ neceſſitas idẽ eſt atque voluntas. Præterea quod & hic, & in Timæo & Menexeno Atticam regionem eſſe ingenijs inquit in primis accommodatam, meminiſſe oportet in rationibus hac de re aſſignandis inter ſe Platonicos diſſidere. Panætius enim temperiem acris inter æſtũ atq; gelu cauſam arbitratur, idq; ex ipſis Platonis verbis in quinto Legum, & Epinomide probat. Panætiũ Longinus arguit, quia regio illa ſæpe gelu atq; æſtu pulſetur, aſſignatq; in cauſa qualitatẽ loci cõmixtam ex multis atq; occultam. Quem reprobat Porphyrius, quòd propriam ingenij cauſam eſſe putet corpoream. Origenes in commentarijs in Timæum cœleſtes aſpectus influxuſq; aſſignat, id ipſum ex octauo de Republica afferens, vbi dicitur, cœleſtes quoſdam circuitus eſſe cauſas fertilitatis ac ſterilitatis, tum corporum, tum etiã animarum. At Originem Proclus ibidem ait veram quidem ex parte cauſam aſſignaſſe, ſed nondum integram perfeciſſe. Ipſe verò vna cũm Porphyrio rem altius repetens ait: Intellectũ opificem mundi intellectualem eſſe mundum, ideoq; quaſi multiplicem. Animam verò mundi eſſe animalem rationalemq; mundum magicũ; multiplicem, atque proximè adeſſe vniuerſo mundi ſpatio cõtinuo prorſus atq; immobili, ea materia prima & dimenſione conſtanti. Rurſus in ipſo ſpatio ante omnes quæ generandæ ſunt formas, animã ea rationibus ſuis ideas ſequentibus, alibi alias vires imprimere, quaſi animæ mentis plenæ veſtigia, ac peculiaria quædã receptacula formas alibi alias familiariter ſuſceptura. Tum deos varios varias ſortitos prouincias, eiuſmodi hoſpitia illuſtrare, alia quidem alios, atq; formare. Animas ergo rationales, poſtquã elementalẽ vitam, propriamq; elegerint, ſi ſorte reuolutione cœleſti ad ea loca præ cæteris dirigantur, quæ electæ iam viuendi formæ potiſſimè congruant, vitæ ipſius officium prorurſus implere. Itaq; quando ad Martiam vel Apollineam vergentes vitam, non plagam à Marte, vel Apolline illuſtratã nanciſcantur, perfectæ vel fortitudinis, vel vaticinij opus abſoluere. Quæ verò philoſophicã vitam elegerint, ſi regionem afflatam Pallade, ſapientia magnanimitateq; ſimul excellere. Itaque hic & in Timæo inquit, Atticam regionem tectam à Pallade ſapientiæ atq; militiæ conuenire, & in quinto Legum ait inſpirationem localium deorum atq; dæmonũ circa loca, maximi ad ingenia & mores eſſe momẽti. Requirit verò nonnullam aeris temperantiam, nõ vt cauſam, ſed ne cauſæ ipſius opus impediatur. Quamobrem loci huius diuerſitas non tam efficit diuerſitatem ingenij apud Platonicos, quàm ſuſcipit & declarat. Tria enim eſſe putant ad id potiora elemẽtali loco, ſcilicet tum animæ ipſius affectionẽ ſiue naturalem, ſiue electam, tum inſpirationem numinum propriorum, tum cœleſtes influxus, poſſe verò id impediri, vel elemẽtali mixtione, vel planetarũ noua coniunctione, vel ab ipſis hominibus illata calamitate: & quæ bona deſuper infunduntur, inferiorum obſtaculo reddi non bona. Quare in Legibus diſputauimus. Sed de his iam ſatis. Ex omnibus autem huius libri myſterijs collige vna cũm prouidentia cõcurrere humani arbitrij libertatem. Collige & ſentẽtiam Moſaico myſterio ſimilem, homines quondam quandiu in eis diuina quædam gratia iuſtitiaq; innata vigebat, beatos in quodam, vt aiunt, delitiarum paradiſo vixiſſe. Poſtquam verò per intemperãtiam & ſuperbiam gratia illa euanuit, in ſcelera ſimul & calamitates grauiſſimas incidiſſe. Deum autem aquarum diluuio peccata hominũ diluiſſe. Quod verò huic hiſtoriæ deeſt, poteſt ſummatim ex Timęi proœmio reſarciri. Eſt autem hiſtoria de rebus geſtis ante diluuiũ. Poſt verò diluuiũ narraturus, vt arbitror, erat Hermocrates. Neq; te turbabunt nouem illa annorum milia, ſi Eudoxum audieris dicentem annos illos Aegyptiorũ non ſolares fuiſſe, ſed lunares. Vltima tandem huius libri ſententia docet, Iouem, id eſt Deum architectum mundi è ſua ſede, id eſt ex ſuijpſius intuitu remotiſſima quæq; minimaq; proſpicere, atq; ad eandem ſedem, id eſt diuinam contemplationem deos omnes ſubditos ſibi cõuertere, vnde inſtructi inferiora gubernent. Neque viciſſim duo hæc illos agere, imò vere aſſidue cõtemplando diuina, per illa ſimul temporalia diſpenſare. Hanc ipſam ſedem ideo medium mundi appellat thronum, quia & inde tanquam à centro effluunt omnia, & illuc refluunt, & illinc facilè cuncta circunſpiciuntur atque reuoluuntur.

QVAM grata longũ poſt iter deſeſſo quies, ò Socrates, tam mihi poſt longas diſputationis ambages, dulce ſilentium. Mundũ autem hunc re quidẽ ipſa iamdiu, ſermone verò nuper deum effectũ, obſecro, vt ſi quid rectè dictum eſt ſeruet ipſe nobis atq; cuſtodiat: ſin autem indecens quicquam in ſuperioribus non ſponte protulimus, meritas à nobis exigat pœnas. Debita verò eius qui per ignorantiã negligentiamúe errauit pœna eſt, vt ſciens & diligẽs efficiatur. Quamobrem vt poſthac rectius de eorum generatione loquamur, medicinam nobis à deo medicinarũ omnium perfectiſsimam ſaluberrimamq; dari ſcientiã exoptamus. Actis denique votis ſequentẽ diſputationẽ Critiæ, vt inter nos conuenerat, iam cõcedimus. CRI. Accipio equidem ò Thimæe, & quã tu ſupra veniam petiſti tanquã de rebus magnis diſputaturus, eandem ego nunc peto. Imò verò maiorem quoq; veniam in ijs quæ reſtant tribuendam exiſtimo: quanquã ſcio procacem quodãmodo ruſticamq; petitionem hanc meam videri poſſe. Dicendum tñ. Quòd quidem non rectè abs te ſuperiora dicta ſint, nemo ſanæ mentis obiecerit, ꝙ autem quę reſtant dicẽda, vtpote difficiliora, maiorem exigant indulgentiam, conabor oſtendere: quandoquidẽ facilius apparet, vt qui de dijs diſſerit, ſatisfacere hominibus videatur, quàm qui de mortalibus. Imperitia nanq; & ignoratio audientium magnã copiam ad ea quæ ignota ſunt, effingenda, pręſtare dicẽtibus conſueuit. Quomodo verò ſimus circa deos affecti, nõ ignoramus. Vt aũt quod ſentio planius vobis aperiã, ſic attendite. Quæcunq; à nobis dicũtur, tanquã imitationẽ quandam ſimilitudinisq; expreſsionem exiſtimare debemus. Neq; nos latet quę in pictorũ effectione circa diuina humanaúe corpora vel facilitas vel difficultas ſit, ad hoc vt ſufficienter ea reprę ſentaſſe ſpectantibus videantur. Profectò cũ terram pingunt & montes, flumina, ſyluas, cœlumq; omne, quæúe circa cęlum cõſiſtunt & quæ vagantur, primũ quidem ſatis putamus factũ, ſiquis vel exiguam quandã referre poſsit earum rerũ imaginem, deinde vtpote talium prorſus ignari, ne examinamus quidem pictorũ opera, neq; etiam redarguimus, ſed cõfuſa quadam adumbratione fallaciq; vtimur. Cum verò quis fingere aggreditur noſtrorũ corporũ ſimilitudinem, tunc propter familiarem ipſam rerum noſtrarũ animaduerſionẽ acutius errata perſentimus, ſeueriq; & acres iudices exactoreſq; ſumus aduerſus eum qui nõ ſingula lineamẽta coloreſq; expreſſerit. Idem quoq; in ſermonibus intueri licet. Nam ſatis eſſe putamus, ſi de cęleſtibus diuiniſq; rebus quicquã, vel parũ quod cõueniens eſt afferat. Mortalia verò humanaq; opera exacte nimiũ examinare ſolemus. Quamobrẽ ſi minus pro dignitate ꝗ ſtatim ſunt dicẽda, tractabimus, ignoſcere decet. Neq; enim facilè, imò certe difficile mortalia

ad opinionem imitatione ipſa exprimi poſſe putáda ſunt. Hæc itaq; omnia dixi, ò Socrates, cupiens & vos admonere, & maiorem à vobis veniam ad ea quæ reſtant, expetere. Vos autē ſi iuſta petere videor, vltro hanc veniam largiamini. SOC. Nihil obſtat, ò Critia, quo minus tibi quod poſtulas tribuatur. Quinetiā Hermocrati hoc idem à nobis tertio detur. Conſtat enim hunc paulò poſt cùm dicturus erit, eadem precaturū. Vt igitur aliter exordiatur, neq; eadem cogatur repetere, ſciat veniam ſibi eſſe tributam: & quaſi id conſtet, ad dicendū protinus accingatur. Prędico autem tibi, ò amice Critia, iudicium auditorū. mire.n. poeta qui ante dixit, perſuaſit. Quapropter admodū tibi venia opus erit, ſi ea ſufficienter es cōprehenſurus. HER. Idem mihi, ò Socrates, quod & huic nuncias. Cæterùm ſegnes puſillanimesq; nunquā palmam cōſecuti ſunt Critia. Sermonem igitur aggredi forti animo decet, ac Phœbo Muſiſq; vocatis, antiquos ciues, excellentes viros, ſummis laudibus illuſtrare. CRIT. O amice Hermocrates, quia poſtera tibi dies aſsignata eſt, dicētemq; alium es ſecuturus, ideò confidis. Quale verò id ſit, ipſe forſitan declarabit. Exhortanti itaq; tibi, & ad rem ipſam penitus inflammanti parendū. Ac pręter deos, quos tu memorabas, alios inſuper inuocare decet, præcipueq; Mnemoſynem, id eſt memoriā: in qua dea pręcipua orationis noſtrę momenta ſunt ſita. Nempe ſi ſufficienter meminerimus recenſuerimusq; nunc vobis, quæ quondam à ſacerdotibus tradita, à Solone huc aduecta fuerunt, videbimur theatro huic, vt arbitror, ſatis officio noſtro functi. Hoc itaq; iam agendum, neq; vltra cunctandum. Primum aūt commemoremus ſummam eſſe annorū nouem miliū ex quo bellum extitiſſe traditum eſt inter eos oēs qui vltra, & eos qui circa colūnas Herculis habitabant, quod in præſentia enarraturi ſumus. Horū quidem dux fuit hęc ciuitas, bellumq; omne, vt dicitur, cōfecit. Illorum aūt inſulæ Atlanticę reges, quam inſulam Libya Aſiaq; maiorem fuiſſe quādoq; perhibuimus, poſtea verò cęnū ibi inuium ſubmerſa inſula ex terræ cōcuſsione relictū, quod quidem hinc illuc altum in mare nauigātibus obſtat, ne vltra enauigare liceat. Gentes quidem barbaras, quę tunc erant, Græcasq; generatim orationis ipſius ꝓgreſſus paſsim prout occaſio dabitur, enarrabit: Athenienſium aūt, qui tunc erant, aduerſariorumq; vires in primis reſpublicasq;, & belli ordinē atq; ſucceſſum exponere decet. Horum verò ipſorum, noſtra primū narrabimus. Dij quondam vniuerſæ terræ orbem ſigillatim ſortiti ſunt, in regiones ſingulas diſtribuerū. Neq; partitionem hanc cōtentio fecit. Nam procul à ratione id eſſet: ꝙ dij vel quæ vnicuiq; ipſorum cōueniunt, ignorarent: vel cognoſcentes quæ potius alijs competunt, aliena iura viciſsim vſurpare cōtenderent. Cæterum iudicij iuriſq; ſortibus ſua quiq; ad votum ſuſcipientes, curanteſq; amicorū ſingula, regiones habitādas diſpoſuerunt. Hoſq; veluti greges ipſorū poſſeſsioneſq; & armenta nutriuere, hoc tamen excepto, ꝙ corporibus corpora cogere noluerunt, quemadmodū plagis pecora iumentaq; paſtores ſolent. At verò tanquā docile & obediens animal, quaſi ex puppe nauem agilem dirigentes, perſuaſione pro gubernaculis vtebantur, eaq; animam attingebant, & pro arbitrio ſuo ita ducētes mortale genus omne gubernabant. Et alij quidem dij aliorū locorum gubernationem ſortiti ea inſtituebant: Vulcanus aūt Mineruaq; naturam habētes communem, tum quia eodē ex patre ſunt, tum quia per ſapientiæ ſtudium perq; artium diligentiam ad eadem tendunt, ita cummunem ſortem hanc nacti ſunt regionem, vtpote virtuti prudentiæq; natura propriam atq; cōgruam: procreanteſq; in ea viros indigenas admodū generoſos, eorū mentibus reipu. ordinē inſuderunt. Quorū duntaxat nomina ſuperſunt: opera verò eorū qui ſucceſſerūt interitu, & longo temporum interuallo, è memoria hoīum deleta ſunt. Semper.n.ſuperſtes hominum genus, vt in ſuperioribus diximus, montiuagum atq; rude, cui potentū in regione virorū nomina ſolùm audita. At præter hæc ex rebus geſtis exiguæ quædā notæ fuerunt. Quapropter filijs ſuis poſteri quodam amoris affectu nomina priſcorum impoſuerunt, virtutū legumq; ſuperiorum ignari. nihil enim de his habebant præter famam, & eam non ſatis certā. Cùm verò multa per ſecula rebus ad victum neceſſarijs indigerent, ipſiq; & filij mentem his adhiberent, quorū penuria premebantur, deq; his verba facerent, rerum antiquarum memoriam neglexerunt. Confabulatio.n. priſcarumq; rerum inueſtigatio in ciuitatibus cùm otio ſimul oriri conſueuerunt, cùm neceſſaria vitę parata iam ſunt, prius verò nequaquam. Atq; ita priſcorum nomina ſunt abſq; operibus reſeruata. Dico autem hęc ita coniectans, qm̄ inquit Solon ſacerdotes illos in veteris belli narratione plurima inſeruiſſe nomina poſteris perſimilia, vt Cecropem, Erechteum, Erichthonium, Eriſichthonem, aliaq; ex his quę ſupra Theſeum memorantur. Mulierum quoq; nomina ſimiliter atq; opera eadem, deæq; Palladis figuram & ſtatuam, ita vt belli ſtudia viris tūc eſſent mulieribuſq; communia. Nempe ea tempeſtate armatā deam palam cultā fuiſſe, exemplū daturam omnibus, ꝙ in ſingulis animaliū gregibus, mas, fœminaque ſortis eiuſdem, pro generis cuiuſque virtute ita natura inſtituta ſunt, vt aggredi oīa communiter valeant. Habitabant profecto tunc in hac regione alia genera ciuium, qui in artium operibus & agricultura verſabantur. Milites autem à diuinis viris principio ſegregati ſeorſum viuebant, habētes omnia tum ad alimenta, tum ad educationem cōferentia. Quorum nullus proprium aliquid poſsidebat. Nam cōmunia inter ſe cuncta exiſtimabant. Vltra verò victus ipſius ſufficientiā nihil ab alijs ciuibus exigebant, exercebantq; ea omnia quæ heri de cuſtodibus quos deſcripſimus, expoſita ſunt. Quinetiā verè illud & probabiliter de regione noſtra eſt dictū. Primum quidem illis temporibus fines ſuos hinc quidem ad Iſthmum habuiſſe porrectos: iſtinc verò verſus Epirum ad ſummum Cithęronem atq; Parnethen. Qui fines ipſo deſcenſu ad dexteram Oropiam attingant, ad ſiniſtrā verſus mare, Aſopo excluſo. Virtute verò vniuerſam terrā ab hac exuperatam fuiſſe traditur. Quapropter potuiſſe tunc regionem hanc, vniuerſum accolarū exercitum alere. Argumentum planè virtutis eius euidētiſsimum, quia quod ex ea reliquū eſt, cùm quauis alia hoc ipſo certare poteſt; quòd & fert omnia, & fructus profert optimos, paſcuiſq; abundat animali cuiq; accōmodatis. Tunc verò non modo ſpecioſa hæc omnia, ſed etiam vberrima producebat. Qua nā ratione id probabile? Quibuſue indicijs has eſſe reliquias illius terrę coniectari poteſt? Omnis ab alia continēti in pelagus longa velut promōtoria porrigens iacet. Quā altitudo maris proxima paſsim profunditate circundat. Cùm itaq; multa ingentiaque diluuia annorū nouem milium interuallo præterierint, tot enim ex illo tēpore ad præſens anni fluxere, tellus his tēporibus colluuionibusq; è ſublimioribus locis defluens, ne collem quidem, vt alibi locorum ſolet, accumulauit, dignum ſaltem mentione: & ſemper circum deſidens in profundū occulitur. Quapropter relicta ſunt, quemadmodū in anguſtis inſulis pręſentia hæc, ſi cùm illis conferantur, quaſi corpore per morbū extenuato oſſa deterſa nudataq; terra molli quondā & pingui: ſolumq; tenue corpus atq; aridum manſit. Olim integra terra altiſsimos montiū colles habebat: & agri qui nunc Phellei nominantur, ſolo pingui fertiles erant. Sylua in montium vertice frequens. Cuius nunc etiam coniecturæ quędam apparent. Sunt enim montes nonnulli, qui ſolas nunc apes paſcunt, olim verò nec multo tamen anteacto tempore ingentes inde inciſæ arbores operimentis & contignationibus conficiendis aptiſsimæ, ex quibus ædium ampliſsimarum ſtructuræ adhuc extant. Erant & alię multę arbores domeſticę, mites atq; proceræ. Quinetiam paſcua pecorū vberrima. Præterea regio hęc quotannis, ab Ioue frugiferā pluuiam hauriebat. Neq; vt nunc per decliue præruptumque effuſa ex terra in mare aquam fundebat, ſed hanc abſorptam tenaci quadā concauitate è

ſublimibus

ſublimibus venientem recondens combibensq; in viſcera demittebat. Vnde paſsim iuges fluuiorum ſontiumque riui ſcaturiebant, quorũ etiam nunc in veteribus fontibus ſacra quædam ſigna relicta conſpiciuntur. Quapropter in præſentia de his vera narrãtur. Atq; hæc erat regionis huius cõditio. Excolebatur preterea tunc ab agricultoribus, vt conſentaneũ eſt, & veris & ad eadem hæc intentis, ingenioſis profectò viris & honeſtorum admodũ ſtudioſis. ſolum fertile nactis, aquam copioſiſsimam, temperiẽ aeris ſingulis anni tẽporibus ſaluberimam. Vrbs autem eo tempore ſic inſtituta erat. Primo quidem arcis tunc alia quàm nunc erat diſpoſitio. Nunc.n. vna ſaltem nox pluuioſa, tenue ſolum cum liquefeciſſet, terremotum induxit. & ante illud Deucalionis exitium, tertia prius illuuione fatali. Superiori verò tempore magnitudo eius vſque ad Eridanũ Iliſſumq; protenſa Pnycem intus & Lycabetũ comprehendebat, terminum è regione Pnycis habens. Erat gleboſa omnis, paucis locis exceptis à ſuperiori parte plana. Habitabantur exteriora eius ad læuam ab artificibus agricolisq;, qui proximè agros colebant. Superiora milites ſoli propè Mineruæ Vulcaniq; templum inhabitabant, veluti ædis vnius viridarium vno ambitu circundantes. Loca.n. eius ad Boream verſa colebant, qui communes ædes, atq; cœnacula quibus hyeme vtuntur, parabant: & quęcunq; communi ciuitatis vita cõueniebant, tum has, tum ſacras, ſine auro & argento omnia extreundo. Nulla ſiquidem in re vnquam his vtebantur. Verum medium inter ſuperbiam illiberalitatemq; ſecuti honeſtas habitationes ſtruebant in quibus & ipſi conſeneſcentes & nati natorum eas poſteris ſibi ſimilibus relinquebant. Hortis verò gymnaſijsq; & cœnaculis auſtrũ verſus expolitis vtebantur æſtate. Erat fons vnus, vbi nunc arcis eſt locus. Quo ob terræ motum exhauſto, riuuli circũ exigui relicti ſunt. Tunc autem affatim omnibus liquorem ſuggerebat irriguum, cuius erat æſtate atq; hyeme temperies ſalutaris. Hac illi ratione loca hęc habitabant, ciuium quidem ſuorum cuſtodes, cæterorum verò Græcorum volẽtium duces, obſeruantes in primis vt ſemper idem illorum eſſet numerus, virorum videlicet fœminarumq; iam in re bellica fortium: neq; minor erat vnquam numerus militum quàm viginti milia. Cum igitur tales illi eſſent, ſemperq; ratione huiuſmodi patriam ſuam & vniuerſam Gręciam iuſtè adminiſtrarent, per omnem Europam & Aſiam, tam egregio corporis habitu, quàm innumeris animi dotibus omnium, qui tunc erant, probatiſsimi & clariſsimi habebantur. Deinceps quales aduerſariorum ab initio res fuerint, niſi forte, quæ pueri audiuimus memoria exciderunt, vobiſcum tãquam amicis communicabimus. Sed antequam referam admonendi eſtis, ne miremini ſi plurima barbarorũ nomina Gręce nunc audieritis. Id enim ex eo contigit, quia Solo cum cogitaret illa carminibus ſuis inſerere, vim ipſam eſt nominũ perſcrutatus, inuenitq; primos illos Aegyptios harum rerum ſcriptores in lingam ſuam ea nomina tranſtuliſſe. Quare & ipſe rurſus vniuſcuiuſq; nominis ſenſum accipiens, in vocem noſtram conuertit. Atq; hæc ſcripta apud auum meum erant, & nunc apud me ſunt, cogitata iam olim puero mihi. Si ergo talia nunc audieritis nomina, qualia apud nos ſunt, ne miremini: nã huius rei cauſam intelligitis. Longa verò oratione ſit opus ſi à principio narrem id quod iam antè dixi: de ſortitione deorũ, vt terrã inter ſe vniuerſam diſtribuiſſent, partim in ampliores portiones, partim anguſtiores, templaq; & ſacra ſibi inſtituiſſent. Sane Neptunus inſulam ſortitus Atlanticam filios ex mortali fœmina in quodam inſulæ loco progenuit huiuſmodi. Secus mare plana erat, ſed in media inſula planities erat quę omniũ ſpecioſsima feraciſsimaq; dicitur extitiſſe. Propè planitiẽ rurſus in medio mõs erat breuis, ſtadijs quinquaginta diſtans: hic à quodam eorum qui principio terra nati ſunt, nomine Euenore colebatur. Is ex Leucippe vxore Clitonem vnicam filiam genuerat. Parentibus mortuis & matura iam puella, Neptunus eius deſiderio captus illi ſe miſcuit, circũſepſitq; collem quem habitabat ſpiris aquæ circumfluis terræque zonis alterne, partim amplioribus, partim anguſtioribus. Ex quibus duo quidẽ terræ, tres verò maris fuere circuitus, qui veluti torno deſcripti pari vndiq; interuallo per inſulam mediam diſtabant, inacceſsibilemq; hominibus collem ipſum reddebant. Neq;.n. tunc naues erant, neq; nauigandi peritia. Ipſe verò vtpotè Deus facile mediam inſulam exornauit, humoremq; duplicis aquæ frigidæ & calidæ ex terræ abditis per fontes exteriores erumpere, alimenta item varia & abundantia per terras pullulare iuſsit. Quinq; præterea maſculorũ filiorũ partus geminos progenuit & nutriuit. Atq; omnem Atlanticã inſulam decem in plagas partitus, primo genito maternã habitationẽ & plagam quę circum erat tribuit, maximam profectò ſortem atq; potiſsimam: Regemq; illum ſtatuit reliquorũ, cæteros verò multarum gentium regionumq; principes. Singulis impoſuit nomina. Primogenitũ quidem vocauit Atlantem, totius inſulę regem. Vnde & pelagus cognominatur Atlãticum. Eum verò qui eodem partu ſtatim illum ſecus eſt, patria voce Gadirum, quem Gręce dicimus Eumelum. Qui extremas inſulę partes ad columnas Herculis eſt ſortitus, ſuoq; locum nomine Gadiricum nuncupauit. Secundi partus vnum Ampherem, alterũ Eudemonẽ nominauit. Tertij, primum natum Mneſeum, ſecundum Autochthonem. Quarti autem Elaſippũ priorem, Meſtorem verò poſteriorem. Quinti demum, primum Azaem, Diaprepem verò ſecundum. Hi omnes poſteriq; ipſorum multa ipſa ibi ſecula habitarunt, multis per mare inſulis alijs dominãtes, etiam his quę Aegyptum vſq; Tyrrhenniamq; habitantur, vt prædiximus. In maxima certe generatione vniuerſum Atlantis erat genus, ſemperq; rex antiquior regnum primogenito relinquebat. quod imperiũ multa per ſecula conſeruarunt. Tanta vero illis diuitiarũ copia, quanta nullis antea regum ſuperiorũ fuerat, nec vllis vnquam poſterorũ facile comparabitur. Structa ordinataq; illis erant in ciuitate totoq; regno omnia, quorũ vſus expetitur. Multa quidem ad eos extrinſecus propter imperium accedebãt, permulta quoq; inſula ipſa ad omnẽ vitę vſum pertinentia producebat. Primum quidem omnia quęcunq; ex terræ viſceribus eruuntur, & quæ ſolida permanent, & quæ funduntur, quodue nunc nominatur ſolum, tunc certe plurimum effodiebatur Orichalcũ multis ex inſulę locis inſigne metallũ, tunc apud eos cęterorũ, excepto auro, precioſiſsimum. Et quæcunq; ſylua producit architectis, ferebat abunde. Paſcua quinetiam animantibus tam feris, quàm domeſticis ſuggerebat. Elephantũ pręterea ingens ibi copia. Alebat nempè ſufficienter, quęcunq; per paludes, lacus, & flumina, ſiue montes agroſue paſcuntur: & hoc quoq; vaſtũ animaliũ genus & voraciſsimum. Tum quęcunq; tellus nunc odorifera nutrit, radices, gramina, ligna, liquentes ſuccos, flores ac fructus. Suauem pręterea vitis humorem & ſolidum alimentum, quibus ipſi nutrimur. Illa item quibus pro cibo vtimur & obſonij gratia, quę legumina vocitamus. Nec nõ liquores ex arboribus atq; eſcas ad ſitim famemq; etinguendam. Neq; deerant his vnguenta. Accedebant & deliciarum gratia fructus variarum arborum copioſiſsimi. Aderant quoq; ſatietatis ſolatia bellaria, laborantibus grata. Hęc omnia inſula quę quondam erat, ſacra, ſpecioſa, miranda, vberrima producebat. Atq; hęc colligẽtes ex terra, templa, & regias ędes. portus, naualia, & vniuerſam regionem ſtruebant hoc pacto ſpiras illas maris, quę antiquam circundabant metropolim, diſponentes. Primo quidem conſtructis pontibus tranſitum ad exteriora & ad ſedem regiam prębuere, vbi in dei ipſius maiorumq; ſuorum ſedibus ſtatim ab initio regias ędes ędificarunt. Alterq; ab altero ornata ſuſcipientes continua ſucceſsione ſuperiores in exornando pro viribus ſuperabat, quoad moles magnitudine decoreq; mirandas fabricauerunt. Foueã porro mari ad extimum circulum deduxerunt, quę tria iugera in latitudinem pro-

tendebatur,

tendebatur, centũ pedes in altum, in longum ſtadia quin-
quaginta. Atq; vt ex hoc mari ad circulum illum velut ad
portum applicare naues poſſent, effecerũt patefacto illius
ore, vt naues maximas caperet. Zonas item terræ quibus
ſpiræ maris diſtinguebantur, pontibus ſecuerunt, vt vna
triremi nauigare ex alia in aliã liceret. ſupra vero texerunt
vt traiectus nauigio eſſet. Terrenarum nanq; zonarum la
bra alia, mare ſupereminebant. Maximus plane circuitus
per quem inũdabat mare, latitudine ſtadia cõplebat tria:
proximus huic orbis terræ prorſus æqualis: ſequẽtium ve
rò duorum, aqueus quidem orbis ſtadia duo, terreus au-
tem humido præcedenti rurſus æqualis, ſtadium deniq;
vnum, qui ipſam inſulam in medio poſitam circundabat.
Inſulæ vero in qua regia erat, diametrus, ſtadia quinq;, &
hanc circum orbesq́ue & pontem latum ad pletri menſu-
ram hinc atq; inde muro quodam lapideo clauſerunt, tur-
res portasq́; in ſingulis ſuper pontes ſecundũ maris tran-
ſitus fabricantes. Saxum tum medijs inſulæ ædificijs, tum
ſpiris illis intus foriſque conſtruendis ſub inſula circum-
quaq; eruebatur, atrum, cãdidum, rubrum, quæ latomiæ,
obiter cauitate petræ, naualia duo egrægia præbebãt. Ae-
dificia verò partim ſimplicia, partim è varij coloris lapi-
dibus fecerunt, ipſa varietate voluptatem ſecuti. Eius inſu
per muri, qui exteriorem orbem claudebat, ſuperficiem
omnem ære tenui veſtierunt: eius verò qui interiorẽ, ſtan
no: eius deniq; qui circundabat arcem, orichalco igneo
fulgore corruſco. Regia vero ipſa intra arcem, ita conſtru
cta. In medio ſacrum & inacceſſibile Clitonis Neptuniq;
templum, aureo ambitu circundatũ. Illuc à principio con-
uenientes genuerũt decem regum genus, atq; ibidẽ quo-
tannis ex decem regionibus congregati vnicuiq; illorũ ſa
cra ſolemnia peragebãt. Erat Neptuni templum ſtadium
vnum longum, iugera latum tria, altum verò quantũ lon-
gitudo eius latitudoq; exigere videbantur. figura eius ſpe-
ciesq́; barbarica. Exteriora præter ſuprema faſtigia argen
to omnia exornauerũt. Nam culmina ipſa & apices, auro.
Intus autẽ loquearia tota eburnea, auro, argento, orichal-
co varie cælata conſpiciebantur. Verum parietes, colum-
nas, pauimenta orichalco exornauerunt. Statuas quinetiã
ex auro erexerunt. Deum quidẽ curru inſiſtentem, tenen-
temq́; equorum alatorum habenas, laquearia alta ceruice
tangentẽ. Circa hunc delphinis inſidentes Nereides cen-
tum. Tot.n. eſſe tunc exiſtimabantur. Aderant & ſta-
tua donariaq́; complurima priuatorũ. Extrinſecus exta-
bant imagines aureæ mulierum omnium regiarum, viro-
rumq́; quicunq; ex generibus decem deſcenderant, mul-
taq́; & ingentia ſimulacra donariaq́; alia regum & priua-
torum tum ea ex vrbe, tum ex alijs eorum imperio ſubdi
tis. Aderat itẽ altare magnitudine & artificio quod ad re-
liquum apparatum ſpectabat, decentibus. Eadem ratione
& regia tam amplitudini regni, quàm ornamentis ſacris
conuenientia. Vtebantur autem ſontibus tam calidis,
quàm frigidis, iugi ſcaturigine exuberantibus, quibus in-
erat ad vtrunq; vſum mirifica cum iucũditate ſalubritas.
Porrò circa fontes habitationes conſtructæ erant, & ar-
bores conſitæ, receptacula quoque aquarum circumpo-
ſita, partim quidem ſub diuo potentia, partim verò ſub te
cto calidis lauacris hyberno tempore accomodata, regia
ſeorſumq́; priuata, atq; alia mulieribus, alia item equis, cæ-
terisúe iumentis. Decens planè & conferens vnicuiq; ſer
uabatur. Defluum verò irriguumq́; humorem in Neptu-
ni deduxere lucum, ob fecũditatem ſoli arboribus varijs
& altitudine ſpecieq; mirandis refertum. Atq; inde in ex-
teriorem circuitum per aquæductus iuxta pontes deriua-
uerunt. Vbi templa multa delubraq́; deorũ, viridaria, atq;
gymnaſia, partim hominum, partim equorum, ſeorſum
in vtraq; orbiũ inſula. Sed circa mediam inſulã omnium
maximam præcipuus erat hippodromus. Cuius latitu-
do ſtadium, longitudo per omnem circulum porrige-
batur ad equeſtre certamẽ. Circa hippodromum vtrinq;
erãt ſtipatorum cuſtodumq́; diſpoſitæ domus. Fidis qui-
dem militibus intra ipſum anguſtiorem circuitum arci
quàm proximum, commiſſa cuſtodia: his autẽ qui cęteris
omnibus fide maximè præſtabant, in arce ipſa, circa reges
habitationes conceſſæ. Naualia præterea triremibus, om-
nibusq́; ad eas pertinẽtibus inſtrumẽtis referta, ſingulaq́;
ſufficienter expoſita. Atq; hic erat regiarum ædium appa
ratus. Tranſeunti verò portus qui foris tres erant exterio-
res, apparebat circumquaq; murus à mari incipiens valli
inſtar, & ſtadijs quinquaginta ab ampliſsimo circulo ac
portu vndiq; diſtãs, qui ad os foueę quod verſus mare erat
redibat. Totum verò id colebatur. & reliquũ quidem ſpa
tium multis & frequentibus ædificijs abundabat, ſinus au
tem ipſe portusq́; latiſsimus plenus erat nauib. mercatori-
busq́; vndique confluentibus. Vbi ob frequẽtem turbam
die nocteq́; clamor continuus ac ſtrepitus ingens audie-
batur. Atque ita de vrbis & antiquæ ſedis diſpoſitione, vt
olim traditum eſt, in præſentia iam retulimus. Deinceps
verò commemorare conabimur quæ natura quiúe cultus
reliquæ regionis extiterit. Principio locus oĩs editus ad-
modũ, iuxta mare abruptus. Regio vero circa vrbẽ cam-
peſtris omnis, ambiens quidem vrbem, ambita vero ipſa
montibus à mari ſurgentibus facilis & ęquabilis. illius lon
gitudo tota in alteram partem erat ſtadiorum termille: à
medio verò ſupra, vſque ad mare millium duorum. Situs
autem inſulę ad auſtrũ vergebat, ab excelſioribus locis Bo
reæ expoſitus. Montes eius frequentia, altitudine, pulchri
tudine omnes qui nunc extant, exuperabant. In eis vici cõ
plurimi accolarum, atq; ditiſsimi. Neq; deerant amnes, la
cus, prata, quibus animalia omnia tum fera, tum domeſti-
ca abundè nutriebantur. Sylua item crebra ac varia ſingu
lis operibus materiam affatim ſuppeditabat. atq; ita locus
ille tam natura diſpoſitus, quàm multorum regum dili-
gentia opibusq; longo tempore erat excultus. Quadrata
regio fuit plurimum recta in longum vergẽs, ſed propter
foueam circumerutam recta amiſſa figura. Cuius profun
ditas, longitudo, & amplitudo incredibiles dictu. Im-
poſsibile nanq; videtur tam vaſtum opus, cum alijs colla
tum operibus, manibus hominũ eſſe factum. Dicendum
tamen quod audiuimus. Iugeris vnius erat profunditas, la
titudo omnium ſtadium: cumq́; eſſet per vniuerſum cam
pum acta, longitudo eius ſtadiorum decem milia. hæc ſa-
ne fluenta ex mõtibus demanãtia ſuſcipiebat, perq́; agros
reuoluta ad vrbem hinc atq; illinc perueniens, hac tãdem
erumpebat in mare. Deſuper autẽ ab ipſa latæ pedes cen-
tum foueę, recteq́; exciſę per agrum rurſus in foueã mari
próximã demittebantur: Altera verò ab altera ſtadij cen
tum ſeiungebatur. Deducebant ex ſyluis ligna in vrbẽ; &
alia ſuis quæq; collecta temporibus duplicibus per foueas
nauibus: fouearũ.n. tractus obliquè ſeſe vſq; ad vrbẽ inter
ſecabãt. Geminos ex terra fructus ac fruges annis ſingulis
colligebant: hyeme quidem Iouis beneficio pluuijs tellus
madebat, ęſtate riuis ex aquęductibus irrigabatur. Cir-
ca numerum vero virorum in campeſtri regione ad rem
militarem vtilium hic erat ordo, vt ſuum quæque ducem
pars eligeret pręberetq́;. Partis aũt cuiuſq; magnitudo de
cies decem ſtadia: vniuerſorum vero numerus, milia ſexa
ginta. Sed eorum qui montes & alia loca colebant, infini-
tus: per loca verò & plagas in huiuſmodi ſortes ſecũdum
duces diſtributi erãt cuncti. Igitur inſtitutum erat, vt dux
in bellum inferret ſextam curruum bellicorũ partem, ad
millia curruum decem, equos binos, & equites, rurſusque
bigam abſq; ſella. Vbi eſſet & qui paruo clypeo munitus
deſcẽderet, & qui ambos habens vicisſim regeret equos.
Armigeros itẽ binos, & ſagittarios & funditores vtrinq;
binos: leuis armaturæ milites, iactores lapidum, iaculato-
resq́; tres vtrosq;. Nautas quatuor, ad ducẽtarum milium
nauium complementum. Hac itaq; ratione in regia ciui-
tate erant res bellicæ præparatæ. Reliquarũ vero nouem
vrbium apparatus alibi taliter, & aliter habebat, quarũ re-
rum prolixior narratio ſit. Magiſtratus autem honoresq́;
ſic erant principio inſtituti. Vnuſquiſq; decem regum in
ſua

ſua prouincia, ſuaq; in ciuitate hominibus, tum etiã legibus pleriſq; dominabatur, puniebatq; pro arbitrio vnumquenq;, ac morte damnabat. Imperium profectò & communio inter illos ſecúdum Neptuni mandata dirigebantur, quemadmodum leges illis, & literę nunciabant à maioribus in columna quadam ex orichalco circa medium inſulæ, in tẽplo Neptuni ipſius inſcriptæ. Illi igitur quinto & per vices ſexto quoque anno conueniebant, tam pari quàm impari æquam partem diſtribuentes. Congregati verò de publicis rebus deliberabant: diligentiq; examine iudicantes, ſiqua in re præuaricatus quis eſſet, damnabant. Cum igitur foret iudicium ineundum, tali ſe iuramẽto inuicem aſtringebant. Nam cum eſſent in templo Neptuni ſoluti tauri, ipſi decem ſeorſum ab alijs vouebant deo gratam illi victimam ſe ſine ferro capturos. Vnde lignis & laqueis ſolis venabantur. Et quemcunq; ceperãt taurum, ad columnam tractum, in eius columnæ vertice, vbi ſcriptis erat mandatum, protinus iugulabant. Extabat autem in columna præter leges iuramentum execratioque terribilia his qui non parerent imprecans. Quando itaq; ſacrificijs de more paratis, iam crematuri erant ſingula tauri membra, impleto cratere guttam ſanguinis pro vnoquoq; infundebant. Reliqua dabant igni, luſtrantes columnam. His deniq; actis, phialis aureis haurientes ex cratere & ſuper ignem libantes iureiurãdo interpoſito promittebant, iudicaturus ſe ſecundum inſcriptas columnæ leges, puniturosq; eos qui antea deliquiſſent: Pręterea literarum illarum normam ſponte nunquam ſe tranſgreſſuros. Addebant neq; præter patris ipſius leges, vel imperaturos ſe vnquam, vel imperanti obedituros. Hęc vnuſquiſq; illorum ſibijpſi poſteriſq; præcatus, bibensq; & offerens deo phialam, ad cœnam ſe & neceſſaria conuertebat aduentante nocte: igneq; victimarũ ferme iam extincto, ſinguli ceruleam colore, & quam pulcherrimã indui veſtem, ac penes hoſtias ambuſtas humi ſedentes noctu, totũq; ignem in ſacris accenſum extinguentes, iudicabantur ſimul & iudicabant, ſiquis eorum quempiam tãquam legum tranſgreſſorem accuſauiſſet. Poſtquam verò iudicauerãt, dieſq; illuxerat in aurea tabula ſententias inſculpentes, eas vna cum veſtibus monumenta futura poſteris, ſuſpendebant. Leges autem & aliæ multa circa ſacra, regum proprię ſingulorum, ſed præcipuæ. Ne vnquam ſibi inter ſe bellum inferrent, imò ſuccurerent omnes, ſiquis aliqua in ciuitate genus ipſorum regium extirpare agrederetur. Cumq; in commune quemadmodum ſuperiores, de bello deque cęteris actionibus deliberaſſent, imperij ius Atlantico generi tribuebant. Cędis autem autoritatem aduerſus aliquem cognatorum, regi non concedebant, niſi plures ex decem quàm quinq; in eandem ſentẽtiam conueniſſent. Talem itaq; tantamq; potentiam quæ in illis tunc erat locis deus certo quodã ordine ad hæc rurſus loca deduxit, tali quadam, vt fertur, occaſione. Multa ſanè per ſecula, quoad natura illis diuina perſeuerauit, legibus obediebãt, & erga diuinum genus ipſis cognatũ benigne affecti erãt. Magnificæ nanq; illorũ animis, & verę cogitationes inerant. Vnde & modeſtia vtebantur, prudentiaq; & in his quę aliunde & quę inter ſe incidiſſent. Quo circa ſpernentes præter virtutem omnia, prę̨ſentia parui faciebãt, neq; efferebantur, ſed tanquam onus quoddam exiſtimabant, auri cęterorumq; copiam. Neq; velut ebrij gemino ex alimento facti in aliquo per incontinẽtiam aberrabant: imò verò vtpote ſobrij acutè cernebant hęc omnia communi ex amicitia vna cum virtute in crementum ſuſcipere: horum verò ſtudio & admiratione, diſperdi hęc, & virtutem amicitiamq; deficere. Quoad in eis mẽs talis & natura diuina viguit, creuerunt quę ſupra narrauimus omnia, poſtquam verò diuina ſors in eis longo abuſu crebriſq; mortalium rerum affectibus inquinata euanuit, moſq; humanus pręualuit, tunc primum quia non poſſent ferre pręſentia, dedecori ſuccubuerunt. Nam apud eos qui cernere poterant, turpiter affecti exiſtmabantur, cum pulcherrima ex precioſiſsimis perdidiſſent. Qui autẽ rectã ad beatitudinẽ viam inſpicere non valebãt, ij eos pręclaros beatoſq; putabant maxime, cum maxime iniqua plus habẽdi cupiditate & violentia abundarent. Tunc ſane deus deorum Iupiter qui regit omnia legibus, quiq; poteſt hęc talia cernere, cum de prauari generoſam ſtirpem animaduerteret, hominesq; eos punire vellet, vt adepti temperantiam modeſtiores concinnioresq; euaderent, deos omnes in ſedem eorum honoratiſsimam conuocauit, vnde tanquã ex medio mundi throno, quęcunq; generationi ſubiecta ſunt, conſpiciuntur. Vocatoq; concilio ſic eſt exorſus.

DEEST FINIS DIALOGI.

PLATONIS

DE LEGIBVS,

Vel de legumlatione, ut libri unius,

DIALOGVS PRIMVS.

Marſilij Ficini Argumentum.

SECVLVM apud priſcos pene idem magnanime Laurenti, tria potiſſimum habuit ſapientiæ lumina, Pythagoram, Socratem, & Platonem. Compertum autem habemus ſapientiam quidem Pythagoræ magis in contẽplando, Socratis verò in agendo magis, Platonis deniq; in contemplando pariter atq; agendo conſiſtere. Præterea diſciplinam tam Pythagorę ſpeculatiuam, quàm Socratis moralem, à communi hominum conſuetudine videri remotiorem. Platonis verò doctrinam ſpeculatiuam pariter, & moralem, vbiq; ita diuinum cum humano contemperare, vt & communi hominum conſuetudini facilè poſsit accommodari, & ſimul homines ad diuina æternaq; conuertere. Neq; verò putandum eſt propterea Platonem à Pythagora & Socrate, quos quaſi numina colit, eſſe diuerſum, ſed mixtum potius, atq; vtriuſq; ingenij quaſi quendam, vt ita loquar diuini ad humanum moderatorem, vt quodammodo dici poſsit, in illis quidem ingenium duntaxat diuinum fuiſſe, in Ariſtotele vero & cæteris poſt Platonem philoſophis humanum tantum, ſed in Platone diuinum pariter & humanum. Quorſum hæc? Vt meminerimus præſentẽ legum diſpoſitionem, quoniam ab ipſo Platone non per Pytagoricã perſonam, vel Socraticam, vt ſolet cætera, imò verò per propriam Platonis ipſius perſonam nobis traditur, non iniuria viam quandam inter diuina & humana mediam obtinere, neq; nos per abdita & inuia quædam trahere, neq; tamen ad inferiora deducere. Quamobrem decem illi de Rep. libri Pythagorici magis ſint atq; Socratici: præſentes verò leges magis Platonicæ iudicentur. Illa Reſpublica vouentis fuerit & optantis, diſpoſitio præſens ſit eligentis: vt qui in arduũ illud aſcendere nequeunt, ad hos ſaltem clementiores colles non dedignentur accedere. Conſidera quanta diligentia humanæ ſaluti noſter Plato proſpiciat, qui non ſolum per ardua vult videri hominibus admirandus, verũetiam per decliuia quædam facilis & propitius eſſe omnibus atq; ſalutaris. Hic ergo non coget homines ſi noluerint inter ſe facere cuncta communia, permittet vt fieri ſolet propria ſingulos poſsidere. Neq; tamẽ cautiſſimus auriga noſter omnino laxabit habenas. Nam præter ſummam aliarũ diligentiã legum, prudẽtiſsime ſanciet, ne cui liceat, vltra certum & illum quidem mediocrem terminũ cenſus amplificare, ne alijs quidem copia nimia, alijs obſit inopia, ne ue cogantur, id quod miſerabile, eſſe putat, multi inter patriæ ſuæ vlnas eſſe mendici. Quòd autem perſona hic Platonis ſub ipſo Athenienſis hoſpitis nomine, & id quidem modeſtię gratia lateat, legẽti deinceps ex multis perſpicuè apparebit, ex eo præcipuè, q affirmabit ſe geminas tractauiſſe Reſpub. Conditurus autem leges Gręcis, iure à tribus Græcarũ legum optimis conditoribus leges accipit, Minoe, Lycurgo, Solone, adimens, addens, mutans, inueniensq; atq; ita optimam ex cunctis cõponit formã. Et quamuis ab initio conſtituat ciuitatẽ & regulã gubernandi, tamen legum poſitionem nominat potius quàm Rempub. Quoniam in ea ciuitate in qua poſſeſſiones ſunt propriæ ſingulorũ, propter varias controuerſias, lites, iniurias, multis opus eſt legibus. In quibus conſtituendis admirandum ſimul & clementiſſimum notabis diuini Platonis ingenium. excogitat. n. inſignis benignitate vt ſingulis legibus procmia quædã exhortatoria, quibus humaniſsime ciues adducti, libenter parere velint, ac ſponte velut filij legum illis obtemperent,

perent, quibus alij ſolent quaſi tyrãnis inuiti parere, ac pro viribus vel fraude vel violẽtia earũ imperiũ ſubterfugere. Addit verò poſt multa etiam minas, addit & pœnas propter illos, qui patriam ſuã non matrẽ iudicant, ſed nouercã. Deſcẽdemus iam ad primi Legũ dialogi propriũ argumentum, ſi prius omnes admonuerimus, vt Dialogum Minoem, argumentumq; illius legant, antequã ad has leges accedant. Accedant inquam tanquam & lectionibus eas diligenter obſeruaturi, & actionibus penitus ſeruaturi. Alioquin niſi his obedierint, intelligũt ſe poſt iam exactam iuſtitiæ iniuſtitiæq; notitiã & minori excuſatione & maiori crimine peccaturos. Athenienſis hoſpes.i. Plato, profectus in Cretam propè Cnoſum offendit Megillum Lacedæmonium, & Cliniam Cretenſem, quem vna cum nouẽ alijs Cnoſij acceſſiuerant, vt coloniam inde deducerẽt, vrbem conderent, eiq; leges darent. Hi ergo duo ad ſacrum Iouis antrũ conſulturi de hoc accedebãt, his factus obuius Athenienſis hoſpes, quid nã acturi irent interrogauit. Illi leges excogitaturos eſſe ſe reſpõderunt. Verum cũ multa de legibus interrogati ab hoſpite, quæſtionẽ haud ſatis abſoluerẽt, & hoſpes ille ad leges aptiſſimus videretur, obſecrauerunt eum, vt ad ciuitatem legibus inſtituendã vnà cum ipſis adiutor accederet. Obtemperat ergò hoſpes & ante omnia principiũ à quo & per quod leges ad homines peruenerunt, exponit, deum.ſ. atq; philoſophum. Deinde legum perquirit finem, docens eiuſmodi finem fore tranquillam animorũ ciuilium puritatem, veritatis cõtemplationi quoad fieri poteſt ſufficientem. Tertiò ad ipſam legum formam materiamq; deſcendit. Leges autem à Deo hominibus inſpirari, teſtis eſt omnis antiquitas, teſtes & multi Platonis libri, teſtes & rationes noſtræ in multis dialogorum argumentis adductæ, atq; in Theologia noſtra, vbi de religione agimus, confirmatæ. Profectò ſi natura quæ nihil aliud eſt quàm infimum diuinæ prouidentiæ inſtrumentũ, atq; vbicunq; prouide videtur incedere, nõ ducit ipſam ſeipſam, ſed ab ipſa prouidentia ducitur, fines omnium ordinesq; & in ſeipſa præſcribẽte, & naturæ, prout vult ſcribente, ſi inquam natura talis neq; abũdat ſuperfluis, neq; in rebus deficit neceſſarijs, certè diuina prouidẽtia in rebus neceſſarijs nunquã deficit. Neceſſaria verò eſt hominum generi aliter non potenti viuere congregatio mutua. Neceſſariæ quoq; lex congregationi ſimiliter procul à lege ſubitò perituræ. Neceſſaria ruſum legibus diuina eſt autoritas, ne vel negligentia obſoleſcant, vel fraude & violentia confringantur. Neceſſaria tamen comparãdæ autoritati diuinæ, tum ſãctimonia vitæ, tum potentia ſuper humanas vires omnibus admiranda. Quamobrem prouidentia dei quæ ſingulis elementorum, plantarũ, brutorum, membrorum ſpeciebus & vſibus neceſſaria proſpicit, multò diligentius perfectiſſimæ animalium ſpeciei eolenti diuinitatem, in ſanciendis legibus apprime ſaluti hominum neceſſarijs deeſſe non debet. Adde quòd neq; poteſt princeps vllus vaſtam ciuitatis nauem quolibet momento procellis & periculis innumeris agitatam, abſq; cœleſti flatione ad portum vſque perducere. Ergo deus cum oculis inſpirationibus animorum, tum miraculis manifeſtis, quoties neceſſitas exigit, & reuelat myſteria legũ, & ſancit palã atq; promulgat. Propterea exordium Plato legum adeo iuſtis felicibuſq; inchoat auſpicijs, deũ non abs re ter ſtatim in principio nominans. Tres enim hic diſputant fundatores legum, ſinguliq; diuino indigent patrocinio. Tres quoq; imitantur autores legum, Minoem, & Lycurgum, atq; Solonem. Qui & leges in tria numina retulerunt, Iouem, Apollinem, & Mineruam. Neq; id quidem iniuria. Sol.n. planetarum dominus potentiã, Iupiter clementiam, Minerua ſapientiam continet. Quæ quidem tria totam legis naturam perfectionemq; complectuntur. Quid n. aliud eſſe dicimus legem, præter rationalem quãdam regulam certo quodam ordine ad bonũ ſubditos perducentem? vt autem ratio & regula & ordo iuſſit, neceſſaria omnino ſapientia eſt. Præterea vt perducat ad finem atq; ſeruetur, in primis potentia effluit. denique vt ad bonum, id eſt, ad cuiuſq; cõmodum, & cõmode benigneq; conducat, magnoopere clementia prouidet. Tria itaq; apud priſcos numina diuinam referentia trinitatem, legibus neceſſario conſulunt. Atq; idcirco tres ſimiles dotes in principe ad ferendas leges neceſſariæ iudicantur. At quoniam perfectas inuicem has oportet concurrere ad perfectas leges conſtituendas, id verò humana facultas præſtare non poteſt, nimirum ad legũ exactiſſimam ſanctionẽ diuino eſt opus auxilio. Quod autem nouenariũ annorum numerũ Plato & in Minoe, & hic ſæpe repetit, quaſi neceſſarium ad leges ab ipſo Ioue diſcendas hominibuſq; tradendas, fortè ſignificat nouem angelicarum mentium ordines, per quos velut interpretes ipſa legis ſanciendæ ratio ad homines vſq; tranſfertur. Omnes verò hos ordines legum interpretes ſub vno Mercurij nomine ſignificat in Protagora. Neq; verò te lateat nouenario hoc in angelis numero non Chriſtianos ſolum vti, ſed & Platonicos, præcipuè Proclũ atq; Syrianũ, quod in Theologia ſatis oſtendimus. Quid verò? ſi nouenarius hic ſignificet trinum potentiæ vſum, trinumq; ſapientiæ, triplicem quoq; clementiæ? videlicet vt trium quodlibet tum in lege ipſa ſit, tum in iudicio magiſtratus, tũ in miniſtris & ipſa executione iudicij? Præterea in ipſis rerum actionumque principijs medijsq; & finibus? Tria verò ter repetita nouenarium manifeſtè perficiunt. Sed cur nam in Repub. ab ipſis Mineruæ ſacris, hic verò à ſacris Iouis diſputationis fundatur exordium? An fortè, quoniam diſputatio illa Athenis habetur, & de antiqua Athenarum vrbe Mineruæ dicata tractatur, hic verò in Creta de Cretenſi vrbe ædificanda conſulitur, prope ipſum Iouis templum, deq; legibus Minois Iouis filij in principio verba fiunt? An potius forma illa Reipub. prior caſtior erat atq; ſeuerior, Palladi maximè congrua: hæc verò paulò indulgẽtior, & ſua quadam humanitate Ioui conueniens? Summum & hic & ibi à votis ſacrificijsq; ciuitatis naſcentis felicitatẽ auſpicamur. Mitto deſcriptionem longi huius itineris, & ſacros lucos, & arbores templo dicatas, & alia multa quæ cõmentum deſiderarent potius quàm argumentum. Poſt verò nonnulla quæ allegorice docet res humanas præſertim publicas non poſſe abſq; diuino quodã patrocinio rectè componi, ideoq; ab ipſo deo, qui legum & principium eſt & finis, eſſe legum exordium faciẽdum, incipit iam paulatim de legũ fine perquirere, ſignificans harũ finem eſſe diuinum cultum, quandoquidem eiuſmodi legum diſputatione ad templum Iouis proficiſcuntur. Cum igitur legum hoſ vltimus ſit Iouis illius cultus qui fecit mundum, deditq; & mundo leges & nobis, non immeritò ſtatim negat finem legum eſſe Martis cultũ, interim modeſte Minois & Lycurgi leges emendans, quòd non iam ad virtutẽ ipſam ſimpliciter reſpexerint, quam ad bellicam declinauerint. Profectò leges debẽt illud potiſſimũ in ciuitate habere pro fine, ad quem quaſi ad ſignum omnia dirigant, quod à cunctis ciuibus maximè omnium eſt expetendum. Pugna verò atq; victoria cum laborũ malorumq; plena ſit, non propter ſe quidem optanda eſt, ſed eligenda potius propter pacem, tutamq; vitæ trãquillitatem, quemadmodũ nemo ita exoptat viuere, vt in perpetua contra morbos pugna, victoriaq; verſetur. Concluditur tandem non decere ſtudia pacis ad bellica, ſed contra, bellica potius ad pacis ſtudia officiaq; referre, pacẽ verò ad expeditũ liberumq; veritatis deiq; cultum. In his verò probandis ipſum bonorum genus in multas diſtribuit ſpecies, dicens alia quidem eſſe humana alia verò diuina, & à diuinis humana pẽdere, humanorum autem, quæ longe diuinis inferiora iudicat, primum eſſe ſanitatem, ſecundum formam, tertium vires, quartum diuitias. horum verò bonorum ducem vult eſſe prudentiam, ducem inſuper diuinorum poſt prudentiam ſequi exiſtimat temperantiam, poſt hanc iuſtitiam, poſt iuſtitiam fortitudinem. Profectò & hic ſignificat, & in quarto de Republica explicat, tres animæ partes, rationalem, ſcilicet iraſcibilem, concupiſcibilem, & prudentiam quidem in ſola rationali, fortitudinẽ in ſola iraſcibili eſſe. Tu quoq; pone in ſola concupiſcibili cõtinentiam. Ponit verò in cunctis ſimul partibus temperantiam atq; iuſtitiam & vtranque nominat totius animæ conſonantiam. Sed temperantia quidem in affectibus, iuſtitia verò in actibus conſonantia fit. Et illa fit animæ ſanitas, hæc animæ pulchritudo. At prudentia, oculus: fortitudo verò manus. Si ſubſtantiã animæ puritatemq; contemplationi neceſſariam ſpectas, iuſtitiæ temperantiam antepone, ſi humanam ſpectas conſuetudinẽ, præpone iuſtitiam, Omnino verò prudentiam cũctis quaſi oculum pedibus atq; ducem. At fortitudinem continentiæ antepone. Nam fortitudo & circa difficilius verſatur, doloris.ſ. tolerantiam, & continentiæ officium, quod eſt vincere voluptates, in ſe ipſa complectitur. Vtranq; verò iudicato temperantia iuſtitiaq; inferiorem. Hæc.n. duo integrum animæ totius ordinem magis poſſident duce prudentia conſtitutum. Ex his colligit oportere latorem legum & ipſum referre, & referri iubere, humana quidem ad diuina, diuina verò, id eſt, virtutes ad mentẽ veritati diuinitatiq; deditam. Dum verò de fine legum diſputat, officium quoq; ipſarum conditoris exponit, idq; ſummatim eſſe vult, ſumma cum diligentia totam ciuitatem colere quaſi agrum, vt exquiſitam de eligendis ſerendiſq; ſeminibus habeat rationem. Deinde de opportuna plantæ cuiuſq; cultura. Item de extirpandis ſtatim ab initio noxijs herbis & ſentibus. Denique de omnibus ad maturitatem ſuo ordine perducendis. Tu verò inter hæc aduerte, turpiorem haberi qui voluptatibus cedit, quàm qui ſuccumbit doloribus. Item fortis viri officium eſſe nõ ſolum metus & pericula ſuperare, ſed cupiditates etiam coercere. Præterea neminẽ ſecure iudicari poſſe fortem, niſi diu inter labores & pericula verſatus ſtrenuè fuerit. adde & niſi in ipſa licentia & illecebris voluptatum, in quibus probãtur propriè continentes, ipſe quoq; fuerit comprobatus. Aduerte non eſſe tutum vel hominẽ qui fortis ſit futurus, procul à timoribus, vel eum qui futurus ſit temperatus, ſeorſum ab omnibus voluptatum illecebris educare. Præterea totum conditoris legum ſtudium circa voluptates & dolores oportere verſari, vt duo hæc quaſi bruta freno non careant. Si.n. freno cohibeantur, facile felixq; vitæ iter euadit. Si nullo coerceantur freno, difficile admodum & infelix. Notabis & illud de Athenienſibus dictum, probos Athenienſes eſſe præcipue probos, propterea quòd ſoli ſuapte natura, & diuina quadam ſorte, nullo cogente vel perterrente, ſint probi. In his Plato

ſignificat,

ſignificat, in ciuitate male inſtituta, raros quidē fore ciues bonos, ſed illos fore omnium præſtantiſſimos. Quoniam eum nulla diſciplina tales euaſerint, profectò diuina quadam ſorte & perfecta natura facti ſint tales, quorum etiam tanta ſit excellētia, vt communi contagione non inquinentur. Poſt hæc ſingulare id cuiuſq; artis totiusq; vitæ præceptum conſiderabis. Oportere eos qui præſtātes viri quouis in ſtudio euaſuri ſunt, ſtatim à teneris annis idipſum tam ludendo quàm ſtudendo in ſingulis ad id conducentibus meditari, adeo vt virilium ſtudiorum accōmodatiſſima pueria præludia proponātur, atq; ita ludentium animi in amorem illius potiſſimum adducantur, quòd in virili ætate ſerio ſunt acturi. Intee hæc diſciplina ſic definitur. Diſciplina eſt, ea vitæ ſtatim à pueritia inſtitutio, quæ in amorē virtutis paulatim adducit animum puerilē. Illius inquā virtutis præcipue per quā vir factus imperare ſciat atq; parere. Hominem verò oportere & inſuper poſſe diſciplinam eiuſmodi à teneris annis habere, per illam quæ ſequitur humanæ naturæ deſcriptionē apte confirmat, inquit.n. hominē etſi vnum quiddā ſit, habere tū multa in ſe atq; diuerſa, inter quæ ſint tyranni duo amentes quidē & inter ſe contrarij, animū diſtrahētes, Dolor atq; Voluptas pręterea opiniones futurorū bonorū atq; malorū ex quibus appetitus confidentiaq; ad bona, timor aūt ad mala nobis ſuboritur, perturbationesq; animi ſimiles. Pręter hæc adeſt iudiciū rationis, dictans quid horū melius ſit, quid peius. Iudicium verò eiuſmodi in vno quoq; lex priuata eſt, & in ciuitate lex publica. Quoniam verò animal vnū ex rebus tam diuerſis dicerat eſſe compoſitū, haud ab re ſubiungit, hominē inter animalia miraculum eſſe diuinum. Mercurium imitans, dicentem, miraculum ingens hominem eſſe. Animalium tria ſunt genera. Aut.n. tam ex corpore quàm ex animo immortalia ſunt, aut ea vtroq; mortalia, aut ea animo quidem immortalia, ex corpore verò caduca. In primo quidem genere cœleſtia & ætherea, & aerea ſunt, ſiue dij ſiue dęmones nominentur. In vltimo verò ſunt bruta. Sed in medio homines dæmonesq; aquei atq; terreni. Cum.n. horum quoq; dęmonum corpora ſicut humana ex cōtrarijs componantur, diſſolui quandoq; poſſunt, perturbationesq; aliquas afferunt. Sed cæteris iam omiſſis cur nam homo miraculum? Quia & cum diuinus ſit, mirum eſt eum à mortalibus infici: & cum ſit mortalis, mirum quoque affici ad diuina. Sed cur diuinum miraculum appellatur? Quoniam ita eſt diuina prouidentia inſtitutum: & vt Timæus docet, à deo quidem opifice mundi rationalis animæ ſubſtantiam ipſam accepimus, à dijs autem cæteris naturā quandam vitalem ratione inferiorem, à demonibus deniq; corpora. Quod autem addit, hominem à dijs fuiſſe vel ludo vel ſtudio quodam effectum, ſic intellige, ludo quidem factū eſſe, ſi anima ſemper à cœleſtibus ad terrena atque viciſſim quaſi ludendo tranſmigrans nunquam immutabili apud Deum ſede quieſcat, factum verò ſtudio, ſi modo penes effectores deos, effectorem deum animus quandoq; ſit immutabiliter permanſurus. Vtram verò diſiunctionis huius partem eligere debeamus, affirmare hic Plato non audet. Probabile tamen habet, vt hic alibique ſignificat, hominem ſtudio quodam potius quàm ludo fuiſſe diuinitus cōſtitutum. Si quis autem ambiguum hunc Platonis textum legere ita velit, vt ſignificet vel hominem eſſe à diuinis animalibus conſtitutum, ab alijs intelligat, vel eſſe ex animalibus multis compoſitum, intelligat partes affectusque animæ nominari à Platone poeticæ animalia. Quod quidem apparet in nono de Republica & in principio Phædri. Sed iſta tu videris. Deſcendit poſt hæc ad quædam, quæ & ſi leuiora videntur, ad perfectam tamen diſciplinæ traditionem morumq; probationem neceſſaria ſunt. qualia ſunt ſtudia muſicæ, conſuetudinesq; perſimiles. Muſica vero communiſſima quadam ſignificatione comprehendit proportionis cuiuſlibet ordinem, nō ſolum in ſermone, cantu, ſono, ſaltu, ſed gymnaſtico quoq; ludo gratiaq; conuiuij. Hæc quidem omnia ita in ciuitate compoſita eſſe debent, vt omni perturbationum vitiorumq; incitamento ſublato corpus & ſpiritum animumq; contemperent. Exorditur autem diſputationis opportunitate quadam à conuiuijs, atque vino, dicens primo cauendum eſſe, ne ad innatas nobis perturbationes accedat quoque ebrietas. Hæc enim ſi temere acceſſerit, & rationis officia minuit, & perturbationis impetus auget. Probat tamen conuiuium atque meri vſum, ea videlicet cautione adhibita, quam in libro ſequenti planius explicabit. Hic verò ad id potiſſimū conferre iudicat, vt ex liberiori interdum vſu meri, mores hominum in conuiuijs detegantur, ſolet n. impudentiores audacesq; reddere. Illic ergo prudēs iuuentutis cuſtos deprehenſis iuuenum præſertim vitijs, impudentia, & mederi facilius poterit, & aſſueſacere iuuenes etiam in ebrietate omnium impudentiſſima ſeruare pudorem. Quanti verò ſit pudor, id eſt, dedecoris & infamiæ timor, ex eo conſtat, quòd ob huiuſmodi metum iuuenes, & turpia in primis metuunt, & honeſta quamuis ardua audacter aggrediuntur. Quæ quidem duo reipubli. maxime omnium tam pace quàm bello neceſſaria iudicantur. Ideoque ad hæc ciuium animis infundenda, legum lator diligenti ſtudio debet intendere.

Athenienſis Hoſpes, Clinia Cretenſis, Megillus Lacedemonius.

DEVM né an aliquem hominum, ò hoſpites, condendarū legum cauſam exiſtimatis? CLIN. Deum, ò hoſpes, deū inquā, vt decet aſſerere apud nos quidē Iouē, apud Lacedęmonios, verò, vnde hic eſt, Apollinē dicturos iſtos exiſtimo. Non ne? MEG. Certè. ATH. An Homerum ſecutus ita dicis? Nempe Minoa per nouenniū patris collocutionem petere ſolitū, eius monitis, ciuitatibus veſtris leges quemadmodum ille canit, poſuiſſe. CLIN. Sic noſtri ferunt. Fratrem quoq; eius Radamāthum (audiuiſtis.n. nomen) iuſtiſsimum fuiſſe. Eumq; nos Cretenſes, quia tunc rectè ius vnicuiq; diſtribuerit, hanc laudem conſecutum cenſemus. ATH. Egregia profectò laus, maximeq; filio Iouis digna. Verū quia in huiuſmodi moribus atq; legibus ambo educati eſtis, tu ſcilicet atq; hic, ſpero nobis non iniucundum fore, ſi inter eundum de cōſtituendis ciuitatibus ac legibus diſſeramus. Eſt autem à Gnoſo in antrum templumq; Iouis via, ſatis, vt audiuimus, longa, diuerſoriaque per ipſam ſub altis arboribus, vt in ęſtu conuenit, vmbroſa ſunt. Noſtrę igitur ætati conueniens erit, frequenter in his requieſcere, mutuoq; orationis ſolamine ſine moleſtia iter hoc omne tranſigere. CLIN. Atqui cum progreſsi fuerimus hoſpes cupreſſos offendemus in lucis proceritate ſpecieq; mirabili, prata quoque amœna, in quibus requieſcentes libenter commorabimur. ATH. Rectè nimirum loqueris. CLIN. Prorſus, verum hæc magis affirmabimus, quum viderimus. Sed nūc bonis auibus eamus. ATH. Fiat. Sed dic mihi oro, quamobrem conuiuia publica, gymnaſia, armorumq; artem lex vobis inſtituit? CLI. Arbitror equidem, ò hoſpes, noſtra hæc eſſe facilima cognitu. Naturam.n. regionis huius vniuerſam videtis non eſſe vt Theſſaliæ, planam. Idcirco equis illi magis nos curſibus vtimur. Inæqualitas hæc locorū ad pedeſtrem exercitationem curſumq; eſt aptior. Quapropter armaturam quoq; leuiorem eſſe neceſſe eſt, ne pōdere ſuo curſum impediat. Arcuū ergo ſagittarumq; leuitas maximè cōgruit. Hęc igitur omnia ad bellum nobis accommodata ſunt: ad idq; reſpiciens legiſlator, cuncta, vt mihi videtur, inſtituit. Quippe huius gratia ipſam etiam cōueniendi legem ſanxiſſe videtur, quum omnes videret in militia re ipſa coactos, cuſtodię ſuæ gratia, conuiuia habere communia. In quo ſanè arbitror eum ſtultitię crimine cæteros condemnaſſe, quòd minimè intelligant bellum ciuitatibus omnibus cum omnibus iuge atq; perpetuum eſſe. Nam ſi dum eſt bellum, cuſtodię cauſa conuiuia in vnū celebrare, pręfectosq; aliquos vnà cum ſubiectis ſuis armatos tueri cęteros oportet, idipſum eſt pacis etiam tēpore faciundum. Quam.n. pleriq; pacem nominant, id eſſe nomen ſolummodo exiſtimandum. Re verò ipſa omnibus ciuitatibus aduerſus omnes non indictum bellum natura eſſe. ac reperies ferè, ſi conſideres, Cretenſium legum latorem omnes leges tam priuatim quàm publicè ita nobis conſcripſiſſe, quaſi ad bellum reſpiceret, atq; ita illis parere iuſsiſſe, quaſi cęterarum rerum nulla eſſet vtilitas, non poſſeſsionum, non artium, niſi quis bello ſuperet: cum omnia bona eorum qui victi ſunt, ad victores ilico tranſeant. ATH. Probè, ò hoſpes ad exponendum Cretenſium leges exercitatus mihi videris. Sed id planius dicas. Nam rectè diſpoſitam ciuitatem ita demum dicere viſus es, ſi ſic inſtituta ſit, vt cęteras bello vincere poſsit. Ita ne? CLI. Ita prorſus. hunc etiam arbitror conſenſurum. MEG. Haud aliter Lacedęmoniorum quiſpiam, ò diuine vir, reſponderet. ATH. Vtrum ciuitas ad ciuitatem ita ſe habet, pagus autē ad pagū aliter? CLI. Non aliter. ATH. Similiter ergò ſe habet. CLI. Similiter. ATH. Nunquid & domus ad domum, quę eodem in pago ſunt, & ſinguli viri ad ſingulos

Leges non ppter bellum latas eſſe.

gulos? Cli. Similiter & iſta. Ath. Quid porrò de viro quolibet ad ſeipſum eſt dicendum? Vtrum quemlibet ad ſeipſum quaſi hoſtem ad hoſtem affici dicemus? An aliter? Clin. Athenienſis hoſpes. Non.n.ego te Atticum nominare volo. Videris nanq; deæ ipſius Athenas.i.Palladis cognomento dignior eſſe. Nempe vniuerſam hanc rationem ad principium reductam planam feciſti, quo facilius inueniri queat probè iſthuc iam fuiſſe dictum, hoſtes videlicet omnes omnibus eſſe tam publice quàm priuatim, & ſingulos ſibijpſis. Ath. Quomodo id ais, ò vir mirifice? Cl. Primam, ò hoſpes, & optimã eſſe dico victoriam, vt ſeipſum quis vincat. Turpiſsimũ verò quiddam & peſsimũ, vt à ſeipſo vincatur. Atq; hæc omnia ſingulis aduerſus ſeipſos bellũ eſſe ſignificant. Ath. Orationem igitur illam reſumamus. Nam cum quiſq; noſtrũ, aut ſuperior ſeipſo ſit, aut inferior, dicendum ne eſt eodem ſe modo domũ, pagum, & ciuitatem habere? An aliter? Cl. Sit ne ſuperior aliqua ſeipſa, aliqua inferior, dicis? Ath. Idipſum. Cl. Id quoq; rectè quæſiſti. Non.n. minus ciuitatibus id continget, imò maximè hoc in eis perſpicuũ. Nam vbi meliores multitudinẽ peioreſq; ſuperant, rectè profectò ciuitas illa ſuperior ſeipſa dicetur, & hęc victoria non iniuria laudabitur. Contrà verò, vbi contrariũ fit. Ath. Sed vtrum quod peius eſt, meliore aliquãdo ſuperius & potẽtius ſit, ad præſens prætermittatur. longiore nanq; oratione indiget. Quod autẽ abs te dictũ eſt, ſic intelligo, quòd ciues quandoq; cognati & ciuitatis eiuſdẽ multi & improbi aduerſus iuſtos, paucos illos, conſpirabunt, vimq; inferent vt eos ſubijciant. Ac ſi vicerint, ciuitas illa ſeipſa inferior, prauaq; dicetur: ſin autem victi fuerint, ſuperior atq; proba. Cl. Mirum eſt hoſpes quod dicitur. ſic tamen fateri neceſſe eſt. Ath. Age iã & hoc rurſus conſideremus. Multi ab vno patre matreq; eadem fratres naſci poſſunt: nec mirũ, ſi plures eorũ iniuſti erũt, iuſti vero pauciores. Cl. Nihil mirũ. Ath. Nec me decet arbitror aut vos illhuc captare, domũ, ſ. & cognationem vniuerſam inferiorẽ ſeipſa videri ſi praui ſuperẽt, ſuperiorem ſi vincãtur. Neq;.n. hoc agimus, vt elegãtiã vel ruditatem verborũ obſeruemus, quod multi facere ſolent ſed vt quæ recta ratio ſecundum naturam in legibus ſit, quis error, indagemus. Cl. Vera loqueris hoſpes. Meg. Probè profectò hucuſq; mihi quoq; dictũ videtur. Ath. Hoc prçterea cõſideremus. Vtrum dictis modo fratribus iudex quiſpiã præeſſe poterit? Cl. Proculdubio. Ath. Vter igitur melior erit iudex? Num qui improbos perdet, efficietq; vt probi ſibijpſi imperẽt? An qui probos quidẽ faciet imperare: improbos autem, cum ſponte ſubire imperium perſuaſerit, viuere patietur? Tertium virtute iudicem his addamus, ſiquis talis reperietur, qui diſsidentem cognationẽ ita cõmendatam habeat, vt neminem perdat, ſed reconciliatis leges cõſcribat, quibus inter ſe perpetuo amici futuri ſint. Cli. Longe melior talis iudex legumq; conditor erit. Ath. Atqui contra quàm ad bellum reſpiciens ipſis leges conſcribet. Cli. Vera loqueris. Ath. Quid autem? Qui ad bellum reſpiciens, ciuitatem conſtituit, vtrũ ad externa bella reſpiciet, & ad illa vitam ciuiũ referet: an inteſtina, quę ſeditiones appelantur: quæ minime omnium & eſſe in ciuitate ſua quiuis cupiat: & ſi ſint, quæ ociſsime abolere? Cl. Ad hæc planè. Ath. Vtrũ verò perdita ciuiũ parte pacẽ ex ſeditione conſequi, cum altera pars potita victoria ſit, malit quiſpiã, an potius per reconciliationẽ facta pace amicitiaq; firmata, ad externa bella totius animũ ciuitatis conuerti. Cl. Hoc profectò potius ꝙ illud ciuitati ſuæ accidere quiſq; optabit. Ath. Non ne & legũlator ſimiliter? Ath. An non ipſius optimi gratia leges omnes ferendæ ſunt? Cl. Ipſius nempè. Ath. Atqui optimũ nec bellũ nec ſeditio eſt, omnes.n. deprecantur, nequid horũ ſibi ineundum ſit, ſed pax, mutuaq; beneuolentia. Sed neq; victoria illa qua ciuitas ipſa ſeipſam ſuperat, optimũ quiddã eſt, ſed neceſſariũ potius. putare autem optimũ ciuitatis ſtatũ in pugnando & vincendo conſiſtere, ſimile eſt ac ſi quis optimè cum ægrotante agi putet, dũ curatur, de eo verò ne cogitet quidem, qui nunquã ægrotauerit. Et ſiquis ſimiliter de ciuitatis vel priuati hominis felicitate exiſtimet, nec ciuilis reuera vnquam vir erit, dum extrema ſolum atque in primis bella reſpiciet, nec exquiſitus legum conditor, niſi gratia pacis de bello potius quàm belli gratia de pace leges cõſcribat. Cl. Rectè hæc hoſpes dicta eſſe videntur. Ego verò mirarer, ſiquis forte tam noſtras quam Lacedæmoniorũ leges non belli gratia ſedulo poſitas eſſe contendat. Ath. Fortaſſe ita ſit. Oportet autem non cõtentioſe, ſed quiete rem inquirere, ſtudio quàm maximè tam à vobis quàm ab illis huiuſmodi rebus adhibito. Attendatis igitur oro. Incipiamus à Tyrtæo, natura quidem Athenienſe, Lacedæmoniorũ poſtea ciue, qui præ cæteris hominibus maximè hmôi rebus incubuit. Non ſi opibus ſuperet cũctos, & plurima ſolus poſsideat bona (numerat.n.ferè omnia) vir mihi nomine dignus abibit, Tractãdis quiſquis nõ eſt accomodus armis. Hęc tu quoq; forſitan carmina audiuiſti. Nã hunc obtuſum iam eſſe audiendo arbitror. Meg. Vulgatiſsima hæc apud nos ſunt. Cl. Ad nos quoq; hęc Lacedæmone aduecta peruenerunt. Ath. In cõmune igitur hocmodo hunc poetã interrogemus: O diuine poeta Tyrtæe, ſapiens certè ac bonus nobis eſſe vederis, qui excellẽtibus eos extuliſti laudibus, qui in bello excelluerũt, de quo iam ego & hic & Clinias Gnoſius valde tibi aſſentire videmur. Vtrum aũt eiſdem de viris dicamus, an non planè ſcire vellemus. Quare nobis explana, nũ tu quoq; ſicuti, & nos, duo belli genera arbitreris, an aliter. Ad hęc arbitror non Tyrtæum ſolũ, ſed & quẽuis illo longe deteriorẽ, duo protinus reſponſurũ. Alterũ quod ſeditionem appellamus, omniumq; grauiſsimum eſſe modo conceſsimus. Alterũ verò belli genus, quod omnes ponimus multò mitius illo, quo aduerſus externos & alienigenas vtimur. Cl. Cui dubium? Ath. Dic igitur nobis, quos viros in quo belli genere ita valde laudaſti, & quos vſqueadeo vituperaſti? Videris enim eos laudaſſe, qui externa magno animo bella gerunt. Sic.n.in carminibus dixiſti, Quiſquis non auſit cædem ſpectare cruentam, Et durum corã manibus laceſſere Martẽ, Deſpicio. Hinc nos o Tyrtæe, eos te laudare colligimus, qui in externis bellis gerendis præ cęteris clareãt. Cõcedet iſta Tyrtæus? Cl. Quid ni? Ath. Nos autem, cum hi clari ſint, longè clariores eos exiſtimamus, qui maximo in bello præſtãt. Teſtemq; & nos poetam habemus Theognim Megarẽſem ciuem ex Sicilia, qui ait: Argento fuerit, fuluo æquiparandus & auro Fidus in inſana ſeditione manẽs. Hunc itaq; dicimus in grauiſsimo bello, tanto illo eſſe meliorẽ, quãto ſola fortitudine melior eſt iuſtitia, temperãtia, ſapientia, fortitudini coniuncta. Nemo.n.integer & fidelis ſine omnium virtutum numero in ſeditionibus reperiri poterit. Multi autem etiam mercenarij. quod non negabit Tyrtæus, reperiuntur qui externo in bello intrepide pugnant: quorum plurimi feroces, iniurij, contumelioſi, paucíſsimiſq; exceptis, omniũ amentiſsimi. Quorſum hęc? quidq; ex his declarandum? Quod videlicet omnino tam ille qui leges hic ab Ioue dedit, quàm alius omnis legũlegator, ſi quid modo profuturus eſt, ita leges condet, vt non ad aliud quàm ad ampliſsimam ſemper virtutẽ reſpiciat. Eſt autẽ, vt inquit Theognis, fides illa, quæ maxime in periculis lucet. Quam iuſtitiam perfectã quis nominabit. Ea verò quam ſummopere Tyrtæus laudauit, & ſi pulchra eſt, & à poeta oportune laudata, virtute tñ, qua ex honorabilium genere dicitur, & numero quarto loco rectiſsimè honoranda eſt. Cl. Ergò hoſpes legum noſtrarũ conditorẽ inter vltimos legũ conditores reijcimus? Ath. Non illum, ò vir optime, ſed ipſi nos ipſos, ſi quidẽ putemus, & hic, & apud Lacedæmonios Lycurgũ, & Minoẽ ad bellũ reſpicientes leges condidiſſe. Cli. Quomodo igitur de hoc dicere nos oportebat? Ath. Vt veritas & iuſtitia poſtulat eos dicere, qui de diuina rep. diſſeruerunt: non ad particulam virtutis,

tutis, & præſertim ad deiectiorē, ſed ad vniuerſam ipſos virtutē reſpexiſſe putandū, & per ſingulas earū ſpecies, leges, quęſiſſe, nec eas ſpecies inueſtigaſſe, quas multi modo proponētes, quærunt. Id.n.quiſq; maximè quærere ſolet, quo maxime indiget, alius de hæreditate, alius de iniuria, alius de cæteris hmói multis. Nos aūt tūc de legibus benè quæri putamus cū ita vt nos modò incepimus, quæritur. At tuū equidē ingreſſum ad exponendas leges valdè probo. Quod.n.à virtute feciſti principiū, dicens leges virtutis gratia cōditas, rectè quidē aggreſſus eſſe videris: ꝙ aūt ad particulā virtutis & eā minimā reſpexiſſe cōditorē legū affirmaſti, baud rectè mihi viſus es dicere, atq; idcirco lōgiore poſtea oratione vſus ſum. Q̄uo aūt te nobis diſtinguere voluiſſem ſi, vis, tibi dicā. Cl. Volo equidē. Ath. Hunc in modum dicere oportebat, ò boſpes. Cretenſium leges non temere omnibus Græcis in primis probantur. Rectè.n.poſitæ ſunt, cum vtentes eis beatos efficiāt. Omnia.n. bona his porrigunt Duplicia verò bona ſunt, alia humana, diuina alia: dependentque à diuinis humana. Siqua verò ciuitas maiora ſuſcepit minora quoq; poſsidet: ſin autem illis caret, vtriſq; priuatur.

ORDO BONORVM.

BONA

Diuina	Humana
Prudentia	Sanitas
Temperantia	Forma
Iuſtitia	Vires
Fortitudo.	Diuitiæ

Minorū primū eſt ſanitas, forma ſecundum, tertium vires ad curſum cęteroſq; corporis motus, quartum diuitiæ. quæ cæcæ non ſunt, ſed acutè cernunt, ſi prudentiā ſequuntur. Quæ quidem prudentia diuinorum bonorum dux primus exiſtit. Deinde poſt mentē temperatus animi habitus. Ex bis duobus cū fortitudine mixtis iuſtitia tertio emergit. Fortitudo quartū tenet locū. Quę omnia bumanis illis natura pręponūtur. Quare oportet vt legum quoq; lator & ipſe hunc ordinē ſequatur, & mandet oībus vt ſemper ad bæc ipſa reſpicientes in ſingulis operentur. humana.n.ad diuina, diuina verò ad mentem principem referenda. Curet prætera oportet nuptias inter ciues, & generationes educationeſq; liberorum, maſculorum pariter & feminarū, tam iuuenum quàm ætate prouectorū: & eos qui rectè in hiſce ſe gerunt, vt decet, honoret: cōtra verò dolores, voluptates, & cupiditates in omni cōuerſatione vituperet. Conſiderabit etiā diligenter ad quæ ſtudia queq; raptat amor, rectaq; officia per leges laudabit, vituperabit contraria. Docebit item atq; definiet quid in cuiuſq; affectu honeſtū ſit, quid turpe, circa iram videlicet atq; metū, & alias quæcūq; vel aduerſis in rebus accidunt perturbationes, vel ſecundis delicias, atq; circa omnes deniq; motus, qui ex morbo, bello, paupertate, vel horum contrarijs homines vexāt. Poſt hæc neceſſe eſt vt legiſlator quæſtus impenſaſq; ciuium diligenter obſeruet & q̄uo fiant agnoſcat, cōmercia item in his omnibus ac ſolutiones, quas vel ſpōte vel coactè faciant: quicquid horū inter ſe contraxerint vbi iuſtitia adſit, vbi abſit, animaduertat: & parentibus quidē honores, non parentibus debitas pœnas conſtituat. Demum omnibus ad finem vſq; Reip. pertractatis, animaduertat ſtatuatq; neceſſe eſt, q̄uo monumenta mortuis extrui, quiūe defunctis ſingulis honores impendi debeant. His deniq; declaratis, legiſlator omnibus illis cuſtodes præficiet, alios prudentia, alios vera opinione rē adminiſtrātes: vt mens in vnū hæc omnia colligens eo deducat vt temperantiam & iuſtitiam potius quàm diuitias ambitionem ūe ſequatur. Ita equidem hoſpites voluiſſem, atq; etiam volo à vobis exponi, quo pacto in legibus Iouis, & Apollinis Pytbij, quas Minos & Lycurgus ſcripſerunt, inſint hæc omnia, & quonam ordine poſita pateant illi qui artificio vel vſu quodam legū peritiam habet, nobis verò alijs nullo modo pateant. Cli. Quo pacto igitur hoſpes quæ ſequūtur tractāda ſun? At. Ab initio rurſus, vt ſupra cœpimus, tractāda in primis, ea mihi videntur, quę ad fortitudinē pertinent. deinde aliam atq; aliam virtutis ſpeciem tranſigemus, ſi vobis etiam ita placet. ac primum iam pertractemus, ad eiuſq; exemplar cætera, vt confabulatio leuamen nobis itineris adferat. poſtremo verò cū de vniuerſa virtute tractauerimus. ea quę modo retulimus, illuc reſpicere, ſi deus voluerit, oſtendemus. Cl. Rectè dicis, conareq; primo nobis Iouis hunc laudatorē excutere. Ath. Conabor & te ſimul, & me ipſum. Ad vtrunq;.n.pertinet & me & te hæc oratio. Dicite igitur. Num conuiuia ea quæ in cōe fiunt exercitiaque, ad bellū à legumlatore inuenta fuiſſe diximns? Cl. Vtiq;. Ath. An tertium vel quartū ad idē inuentū fuiſſe dicendum? Forte.n.ita dinumerare oportet, tum in boc virtutis genere, tū in cęterarū virtutū ſiue parte, ſiue q̄uocunq; aliter declarationis dūtaxat gratia noīare deceat. Meg. Tertium verò ipſe dicerē, nec Lacedæmoniorū quiſquā negaret, venationē excogitatam fuiſſe. Quartū autem & quintū inuenire conemur. Quartū itaq; pono apud meos præcipuū, ſ. doloris tolerantiam: quæ res pugnis inter ſe ac rapinis quibuſdam, multis cū vulneribus quotidie adhibetur. Ad hæc occultatio quædam mirabilis, & ad tolerantiam valida, nudis in hyeme pedibus, nudo etiā ſæpe reliquo corpore, ſine miniſtris die nocteq; per omnē regionem errātum enarratur. Præterea in nudorum exercitationibus adoleſcentū mirabilis apud nos tolerantia, cum intenſi caloris vi reſtituendū ſit. Multa hmōi apud nos alia ſunt, quæ non facilè quiſpiam enumeraret. Ath. Probè loqueris hoſpes Lacedæmonie. ſed vtrū ad timores ſolum atq; dolores fortitudini pugna eſt duntaxat? an etiam ad cupiditates voluptateſq;, ac vehementer quaſdam blanditias, quæ eorum etiam qui honeſti videntur, animos flectunt, & quaſi cæreos faciunt? Meg. Aduerſus hæc omnia. Ath. Si rectè dictorū meminimus, hic ciuitatē aliquam ſeipſa inferiorem, & virū aliquē inferiorem ſeipſo eſſe dicebat. Ita ne boſpes Gnoſie? Cl. Ita prorſus. At Vtrū igitur eum qui dolore frangitur, an eum qui voluptate ſuperatur, deteriorem vocare oportet? Cl. Eum arbitror qui ſuperatur à voluptate: omneſq; voluptate illaqueatum hominē, inferiorem ſeipſo magis, & quidē cum opprobrio, q̈ dolore demollitum putant. Ath. An igitur Iouis & Apollinis legumlatores claudā fortitudinem poſuerunt, quæ ad ſiniſtrā quidē aduerſis reſiſtere poſsit: ad dextrā vero, rebus ſecūdis & lætis, blandiētibuſq; ſuccūbat: imò ad vtrunq; ſufficientem. Cl. Ad vtrunq; arbitror. Ath. Exponamus itaq; ſimiliter quæ nā officia veſtris in ciuitatibus ſunt, quæ guſtēt quodāmodo voluptates, non fugiant oīno, quēadmodū nec dolores refugiunt, ſed perinde vt in doloribus fit ducant in medias voluptates, ad eaſq; ſuperādas boīes partim vi impellātur, partim honoribus inuitētur. Vbi nā veſtris in legibus id cōſpicis, quod æque contra voluptates ſicuti contrà dolores, hoīes fortes efficiat? victoreſq; quorū oportet, oſtēdat, nec vllo modo patiatur à ꝓximis cuiq; intra ſe, & grauiſsimis hoſtibus ſuperari? Dicite obſecro, quid apud vos tale? Meg. Non ita facile hoſpes, quēadmodū multas dolori oppoſitas leges, ita etiā voluptati poſſem producere: nec magnas perſpicuaſq; partes aduerſus voluptates habeo, paruas verò forſan reperiā. Cl. Nec ego in Cretenſiū legibus ſimiliter id oſtendere poſſem. Ath. Nec mirū eſt, optimi hoſpites. Verū ſiquis inter nos veri & optimi diligēs inueſtigator nōnihil in patrijs cuiuſq; noſtrū legibus reprehēdat, nō graui quidē, ſed æquo animo viciſsim ferre debemus. Cl. Probe loqueris Atheniēſis hoſpes. Quare tibi parendū cenſeo. Ath. Profectò nō aliter Clinia huius ętatis & cōditionis qua vos eſtis hoīes, facere decet. Cl. Nō certe. Ath. Vtrū rectè nec ne, Laconicā & Cretenſem Remp. quis reprehēdere poſsit, alia quæſtio eſt. Quę verò à multis dicuntur, forſitan ego magis quàm vterq; veſtrū referre poſsim. Vobis quidē rectè nec ne cōſtitutæ ſint leges, Lex optima. vna certè lex eſt optima, quę iubet ne quis iuuenū quęrere audeat, rectè ne an cōtra ſe leges habeant, ſed vno omnium ore, vnaq; voce rectè tanquā à dijs poſitas concedi præcipit, nec vllo modo aliter pati quicquam à iuuenibus cogitari:

cogitari: Senem autem ſiquid excogitarit, principibus & æqualibus, nemine iuuenum audiente, referre. Cl. Rectè loqueris hoſpes. ac licet tunc à mente cõditoris abfueris, tamen tanquã vates ſcitè iſta nunc conieciſſe videris, veraq́; penitus dicere. At. Itaq; nobis ad præſens iuuenes nulli adſunt. ipſi verò propter ſenectutẽ ſine peccato ſoli de his inter nos diſſerere à legiſlatore permittimur. Cl. Eſt vt dicis. Quare ne parcas, ſed liberè leges noſtras reprehende. Neq;.n. turpe eſt diſcere, ſiquid non probè ſe habet in quo delinquit. Nam hinc ſiquis non cũ inuidia, ſed cum beneuolẽtia accipiat, remediũ inuenitur. Ath. Præclarè tu quidem. Ego verò non antè reprehendam quàm pro viribus diligenter cõſideraro, imò dubitando potius verba faciã. Solis.n. vobis Græcorum barbarorumq; omnium quorũ notitiam habemus, legiſlator præcepit à maximis voluptatibus iucũdiſsimiſq; ludis cauere, nec ex his quicquã deguſtare. De doloribus autẽ & timoribus, quod modo diximus, ſic cenſuit, ſiquis à primis annis eos declinare aſſueſcat, fieri vt quoties dolores, metus, atq; labores neceſſarios ſubire oportet, fugiat illos qui in his exercitati ſunt, eiſq; ſeruiat. Hoc ipſum vt ego arbitror, oportuit, eũ de voluptate etiam cogitare, ac iſtud ſecum cogitare: ſi ab ineũte ætate maximarũ ciues voluptatũ expertes erũt, nec docti continere ſe in voluptate, nihilq́; turpe iucunditatis voluptuariæ gratia facere, ita ſuccumbent, quẽadmodum qui timore vincũtur, & modo quodã alio ac turpiore ſeruient quàm illi, qui medijs in voluptatibus ſeſe continere aſſueti ſunt: & qui inter voluptates conuerſantes, oblectamenta ſibi ſuppeditare poſsint, peſsimi forſan homines. Atq; ita animũ partim ſeruũ, partim liberũ habebunt nec omnino fortes ac liberi appellari debebũt. Conſiderate igitur ſiquid ex dictis probe vobis dici videtur. Cl. Videtur quidem. Sic.n. oratio eſt. Sed iuuenum, imò verò amentium penitus eſſet. de tantis rebus ſtatim ac facile aſſentiri. Ath. Quid igitur? num quæ propoſuimus nunc proſequemur, ò Clinia hoſpeſq́; Lacedæmonie: poſt fortitudinem.n. de moderatione dicamus quæ differentia ſit inter has & cæteras Reſp. aut quæ caſu nõ lege gubernari vidẽtur, quemadmodũ nunc de bello? Meg. Non eſt fermè id facile. Cl. Videntur tñ cõmunia conuiuia certaminaq́; gymnaſtica cõmode vtriſq; adinuẽta fuiſſe. At. Videtur ſanè, ò hoſpites, arduũ eſſe in Rebuſp. vt verbis, ita & re ipſa, vndiq; tutũ aliquid certumq́; inducere. Nam quemadmodum in corporibus fieri nõ poteſt, vt aliquod vnum vni corpori ſtudiũ accomodetur, quod non idem alijs prodeſſe, alijs obeſſe videatur: ſic & in ciuitate. Nempè exercitationes eædem comeſſationeſq́; alibi quidem ciuitatibus conferunt, in ſeditionibus autem obſunt omnino. Cuius rei Mileſij, & Bæotij, & Thurij nobis exẽplo ſunt. Atqui hæc ſtudia priſca, videntur veteres & naturales circa venerea voluptates non in hominibus ſolũ ſed in beſtijs peruertiſſe. Qua in re primæ ciuitates veſtræ poſſent accuſari, & aliæ omnes quibus cura gymnaſticarum exercitationum maximè fuit. Ac ſeu ioco ſiue ſerio cogitare oportet, cogitandũ eſt, ꝙ cũ fœmina & maſculus ad generandũ conueniunt, hmõi voluptas ſecundum naturã his tributa videtur. Quod mares aũt maribus aut fœminæ fœminis cõmiſcentur, præter naturam voluptas ea eſt. Et qui primũ tale facinus auſi ſunt, voluptatis incontinentia id fecerunt. Omnes porrò Cretẽſium fabulam de Ganymede vehementer culpamus, ꝙ aduerſus Iouem ficta ſit: vt cũ ab eo leges ipſorum originem habuiſſe credantur, eum deũ imitantes qui leges tradidit, hac etiã voluptate fruãtur. Sed fabula quidẽ valeat: eorũ aũt qui de legibus conſiderant, cogitatio pene omnis de voluptatibus & doloribus tam circa publicos quàm circa priuatos cuiuſq; mores eſſe debet. Duo nanq; hi fontes natura ſcaturiunt: à quibus qui haurit, vnde, quando, quantumq́; oportet felix eſt, priuatus.ſ. & ciuitas omneq́; aĩal: qui aũt inſipienter & præter opportunitatẽ cõtra viuit, infelix. Meg. Rectè iſta dicuntur, ò hoſpes, nec quid aduerſus hæc dici

Duo fontes dolor & voluptas

poſsit, videmus. Videtur autem mihi Lacedæmoniarum legum conditor rectè fugiendas eſſe voluptates iuſsiſſe. Gnoſijs autem legibus Clinia hic, ſi volet, opitulabitur. Nã apud Spartiatas, quæ ad voluptates pertinent, optime omniũ diſpoſita eſſe arbitror. Quo.n. oẽs homines ſummopere in voluptates vehementiſsimas, petulentiamq́ue & inſaniam incidũt, id ab vniuerſa regione lex noſtra exterminauit: nec in agris, nec in vrbibus quas Spartiatæ gubernant, compotationes videbis, ſed nec cõpotationibus cõiuncta, quibus ad omnes voluptates mouemur. Nec vllus eſt, qui cuidã ebrietate laſciuienti obuiam factus, non maximo ipſum ſupplicio ſtatim afficiat, neq; Bacchanalium tempus ipſum liberet. Quemadmodum apud vos in curribus vidi, & apud Tarentinos qui noſtri colori ſunt, omnem in Bacchanalibus ebriam ciuitatẽ Apud nos autẽ nihil tale conſpicitur. Ath. Laudanda hæc omnia ſunt, ò hoſpes Lacedæmonie, vbi continentia quædã eſt: vbi autẽ omnino permittuntur, emolliunt. Cito.n. aliquis noſtra defendens, te reprehendat, ſi mulierũ apud vos licentiam oſtendat. Vna certè in omnibus his & Tarẽtinos & nos, imò vero & vos reſpõſio liberat, quod hæc probè nõ improbè ſe habeant. Quiſque.n. peregrino admiranti ꝙ inſolita videat, reſpondere poterit. Noli mirari, ò hoſpes. hæc apud nos extat lex. Apud vos autem ijſdem de rebus forſan alia lex eſt. Nobis vero in præſentia, ò amãtiſsimi viri, non de hominibus alijs ſermo eſt, ſed de conditorum ipſorum virtute ac vitio. Verum latius de vniuerſa ebrietate dicamus. Non.n. exigua res eſt, neq; ad abiectum aliquẽ iudiciũ eius ſpectat. Non dico vtrũ bibẽdum ſit vinũ nec ne, ſed de ebrietate quærendũ inquam, vtrum ita vtendum ſit, quemadmodũ Scythæ ac Perſæ vtuntur, Carthaginẽſes præterea & Celtiberi & Thraces, quæ omnes gentes bellicoſiſsimæ ſunt, vel quemadmodũ vos, qui vt ais omnino abſtinetis. Scithæ verò ac Thraces mero penitus vtuntur tam viri quàm mulieres, ac mero veſtes perfundunt, præclarum hoc & beatum vitæ genus exiſtimantes. Perſæ verò alijs quoq; delicijs, quas vos ſpernitis, valde vtuntur, quãuis moderatius quàm iſti. Meg. Sed omnes iſtos nos tũ cum arma ceperimus fundimus atq; fugamus. Ath. Noli hæc, ò vir optime, dicere. Permulti nãq; & fugarunt alios, & ab alijs fugati ſunt, de quibus certa quædam eiuſmodi cauſa reddi nõ poteſt, fieriq́; id ſæpius. Quare non certũ, ſed ambiguum argumẽtum ſignumq́; de honeſtis officijs & contrarijs in vita ſumemus, ſi ad victoriam belli fugamq; reſpexerimus, præſertim cum minores ciuitates à maioribus in ſeruitutẽ pugnando redigantur, vt à Syracuſanis Locrenſes, qui optimis inter eas gentes legibus vſi ſunt, & ab Athenienſibus Cei. ſimiliaq́; hmõi multa liceat intueri. Igitur victoria & offenſione belli prætermiſſa, conemur de vnoquoq; officio ſecundũ ſe cõſiderantes, quod in quoq; verũ eſt nobis perſuadere. Dicamus aũt quemadmodũ hoc quidem tale, bonũ eſt: illud aũt tale, non bonum. Sed in primis me audiatis, qũo in hmõi rebus bonum malumq́; conſiderari debet. Meg. Quo pacto id ais? Ath. Quicunq; rem aliquam ſtatim in diſputatione propoſitã vituperant aut laudãt, delinquere mihi vidẽtur, idemq́; facere, ac ſiquis cerealem cibum ab aliquo laudatũ vt bonum, ſtatim vituperet prius quàm eius affectus percipiat, & qua ratione, quibus, cũ quibus, qũo præparatus, & quomodo affectis corporibus offerri debeat. Quod nos modo facere in diſputando videmur. Qui cum primũ ebrietatis facta mentio eſt, ſtatim alij vituperamus, alij verò laudamus, & valde quidem id abſurde. Teſtibus.n. aſſertoribuſq́; vtrinq; vtentes, alij quia plures habemus, aliquid fide dignũ afferre putamus, alij quia vino abſtinentes vincant in pugna. quod tñ ambiguũ nobis eſt. Si ergò hoc modo etiã in alijs procedemus, nihil mea quidem ſententia faciemus. Sed vt mihi quidem videtur conabor, ſi potero, ipſius ebrietatis exemplo, viam nobis ac rationem rectam in hmõi oĩbus aperire, præſertim cũ gentes innumerabiles de eiſdem dubitẽtes, duabus

cum

cum ciuitatibus veſtris contendant. Meg. Audiendum eſt oino ſiqua de his recta conſideratio inuenitur. Ath. Conſideremus itaq; ſic. Siquis caprarum curam, & genus id animantis habendum ac poſsidendum probet, alius vero vituperet, cũ abſq; paſtore eas per ſata paſci damnumq; facere viderit, & omne ideo pecus vel ſine paſtore, vel malis paſtoribus gubernatum conſpexerit: nunquid iuſtam eius vituperationem cenſebimus? Meg. Nullo modo. Ath. Gubernator verò nauis num ſi gubernandi ſolum modo artem habeat, an ſi nauſea exagitetur aut non? aut quo tandem pacto bonus dicetur? Meg. Nihil ad artem nauſea facit. Ath. Quid autem ductor exercitus? Si bellandi probe teneat artem, nunquid ex hoc ſufficiens dux putandus eſt, etiam ſi timidus ſit, & in periculis ebrietate quadam metus ipſius nauſeet? Meg. Quonam modo? Ath. Quid porrò, ſi neq; artem habeat, & ſit timidus? Meg. Ignauum & inutilem narras omnino, neq; virorum, ſed vilium quarundam mulierum principem. Ath. Qui verò laudat aut vituperat ſocietatem aliquam, cuius eſſe dux aliquis poſsit, ſitq; vtilis ſocietas quoties ſuum nacta eſt gubernatorem, ille verò nunquam eam rectè viderit gubernatã, ſed ſemper aut abſq; principibus, aut cum improbis, nunquid rectè vnquam vituperare eam, aut laudare poterit? Meg. Quo pacto id faciet qui nunquam ſocietatem rectè gubernatam proſpexerit? Ath. Age iam attende. Compotatores compotationesq; non ne ſocietatem quandã de multis vnam dicemus? Meg. Summopere. Ath. Hanc verò nunquid vnquam rectè gubernatam aſpexit quiſquam? Sed vobis reſpondere facilimum, nũquam id perſpexiſſe. Neq; .n. id vobis ex patrijs legibus conſuetum. Ego autem multis paſsim interfui, diligẽterq; de omnibus, vt breuiter dicã, quæſiui, nullamq; ferme rectè vniuerſam adminiſtrari aut vidi vnquam aut audiui, ſed particulas quodãmodo paruas, quaſdam & paucas. Multas autẽ vt ſic dixerim, penitus aberrare cognoui. Cl. Qua ratione hæc dicis, ò hoſpes? Apertius enodato. Nos .n. vt aiebas, cum nullam huius rei peritiam habeamus, non illico quid rectè, quid minus in ea fiat, cognoſcere poſſumus. Ath. Conſentaneum id quidẽ. ſed conare me dicente perdiſcere. In omni cõuentu atq; cõmunitate quaruncunq; rerũ gerendarum principem eſſe oportere fateris? Cl. Proculdubio. Ath. Atqui paulò antè dicebamus fortem eſſe pugnãtium principem oportere. Cl. Dicebamus. Athen. Fortis autem vir à timore minus quàm timidus perturbatur. Cl. Eſt ita. Ath. Siquis modus inueniri poſſet vt exercitui ducẽ prorſus intrepidum præficeremus, non ne ad id omni ſtudio niteremur? Cl. Maximè. Ath. Nunc autem non de exercitu, nec imperaturo aduerſus hoſtes in bello, ſed de gubernaturo in pace iucundam amicorũ inter ſe cõſuetudinem dicimus. Cl. Sic eſt. Ath. Ea ſocietas, ſi quidem ebrietas aderit, num tumultu carebit? Cl. Prorſus. Ath. Primum igitur etiam his opus eſt duce. Cl. Maximè omniũ. Ath. Vtrum igitur principem, quia nõ perturbetur, ſi fieri poſſit, diligere oporteat? Cli. Oportet ſanè. Ath. Societatis conciliandæ peritum hunc principem eſſe oportet. eius enim officium eſſe debet, vt & pręſentem amicitiam illis conſeruet, & maiorem inſuper ex eo contubernio fieri procuret. Cl. Vera loqueris. Ath. Non ne igitur ſobrius & ſapiens ebriorũ princeps, haud contra, conſtituendus eſt? Nam & ſi iuuenis & non ſapiens, ſed ebrius erit, ebriorumue princeps, bonæ fortunæ, non conſilio imputabitur, ſi temeritate ſua non euertet omnia. Cl. Optimè ſane. Ath. Siquis ergo compotationes, dum quoad fieri poſſet, rectè in ciuitate diſpoſitæ ſint, accuſaret, rẽ ipſam accuſans, rectè faceret forſan. Sin autẽ propter cumpotationem vnam turbulentam quam vidit, omnẽ compotationem vituperet, pimum quidẽ patet ignorare eum non rectè diſpoſitam eam fuiſſe deinde conſtat omnia eodem modo, etiam ſi ſobrio domino ac principe fiant, improba viſum iri. An nõ animaduertis quòd ebrius nauis aut cuiuſuis rei alterius gubernator euertit omnia, ſine naues, ſiue currus, ſeu exercitus, ſeu quoduis aliud ab eo regatur? Cl. Verè omnino id dixiſti hoſpes. ſed & hoc pro nobis expone. Quid nobis cõpotationes, hæ ſi rectè aguntur, conferent? vt quod modo dicebamus, rectè ductus exercitus victoriam in bello afferret, bonũ profecto, non paruum. Idemq; de cæteris iudicandum. cõpotatione vero rectè gubernata, quid magni vel ciuitati vel priuatis accederet? Ath. Quid autẽ puero vno, vel vno quodam cętu rectè inſtituto, magni ciuitas adipiſcetur? At .n. ita de hoc interrogati reſpõdebimus, paruam ex vnius duntaxat educatione ciuitati vtilitatem accedere. Si autem in vniuerſum de iuuenum benè inſtitutorum eruditione quid potiſsimum cõferat reip. quæras, haud difficile dictu erit. Bene enim eruditi, viri probi euadent. Probi autem facti, tum cætera bene agent, tum etiam hoſtes pugnando vincent. Diſciplina vtiq; victoriam præſtat, victoria nonnunquam negligentiam & ruditatem gignit. Multi enim in victoria elati, alia quoque vitia multa per inſolentiam cõtraxerunt. Et diſciplina quidem nulla vnquam Cadmea fuit. Victorię verò multę huiuſmodi & fuerunt & erunt. Cli. Videris, ò amice, quaſi magnam diſciplinæ partem, communem in vini potu conſuetudinem, ſi rectè fiat, laudare. Ath. Profecto. Cli. Poteris ergò deinceps verum id eſſe oſtendere? Ath. Vera hæc ita eſſe, ò hoſpes approbare, cum multi de eis ambigãt, ſolius dei eſt: tamen ſi quod ſentio dicam, nulla arbitror inuidia obſtabit. de legibus enim & rep. verba obtinere in præſentia ſtatuimus. Cl. Age conemur quod tibi de his ambiguitatibus videtur, perdiſcere. Ath. Ita decet. Oportet autem vt vos ad diſcendum, ego ad docẽdum, orationem omnem conuertamus. Ac primum illud audiatis. Græci omnes ciuitatem noſtram & eloquentiæ ſtudioſam iudicãt & verboſam. Lacedæmonem verò atque Cretam, alteram breuiloquam, alteram intelligentiæ magis quàm verbis ſtudentem. Vereor itaque ne vobis tanquam verboſus parua de re loqui multa videar, dum de ebrietate re quidem parua, nimis longa vtor oratione. Compotationis autem ipſius recta ſecundum naturam conſtitutio nunquam poterit ſine recta muſicæ regula aperte & ſufficienter oratione tractari, nec muſica ſine vniuerſa diſciplina. Quæ omnia profectò multis indigent verbis. Videte igitur quid agendum ſit. An his in præſentia prætermiſsis, ad aliam quandam legum quæſtionem iam tranſeũdum? Meg. Ignoras forſan, Athenienſis hoſpes, familiam noſtrã communem ciuitatis veſtræ hoſpitem eſſe. Et quod omnibus arbitror pueris accidit, vt cum audiunt maiores ſuos ciuitatis alicuius hoſpites fuiſſe, beneuolentia quædam erga illam quaſi alteram patriam confeſtim à teneris vſq; annis eorum illabatur, mihi quoque contigit. Audiebam equidem pueros Lacedæmonios quoties aliquid vel ſuccenſerent Athenīſibus vel laudi darent, ita dicere, veſtra Megille vrbs nobis id mali intulit aut boni. Atq; hæc audiens pugnabam aduerſus eos qui vos vituperabant magna erga vos affectus beneuolentia. Ac mihi quidẽ nunc veſtra vox valde iucunda eſt, quodq; vulgo fertur. Probos Athenienſes, præcipue probos eſſe, vere prorſus mihi dictum videtur. Soli enim ſuapte natura, diuina quadã ſorte, non coacti neque ficti, ſed vere probi ſunt. Quare mea quidem cauſa libere quodcunq; velis enarrato. Clin. Si me quoq; audies hoſpes, quęcunq; in mentem tibi veniant, ſumma fiducia proferes. Fortaſſe nanq; audiſti Epimenidem virum fuiſſe diuinum: qui ex familia noſtra fuit, ac decem annis ante Perſicum bellum dei oraculo monitus ad vos peruenit, & ſacrificia quædam dei oraculo edita fecit, Athenienſibusq; Perſicam formidantibus claſſem prædixit, decennio Perſas nequaquam venturos: ſed & poſtquam venerint, infecta re diſceſſuros, pluraq; perpeſſos mala quàm fecerint. Tunc quidem maiores noſtri veſtros hoſpitali affectus complexi ſunt, & ex illo tempore parẽtes noſtri egoq; vobis beneuoli ſumus. Ath. Parati

Athenienſis bonus valde bonus.

Epimenides.

ergò vos quidem eſtis audire vt videmini. Ego autem ad dicendũ voluntate promptus ſum potius quàm facultate paratus. Conabor tamẽ vt potero. Primum verò quod ad hunc ſermonem, quid diſciplina ſit, quamq́; vim habeat, definiamus. Per hanc.n. eundum eſt diſputationi nobis in præſentia inſtitutæ, quouſque ad deum ipſum perueniat. Cl. Ita certè faciendum eſt, ſi tibi placet. Athe. Dum ego quid diſciplina ſit dico, conſiderate nunquid mea vobis ſententia placeat. Clin. Dicas. Athen. Aſſero equidem eos qui præſtantes viri in aliquo euaſuri ſunt, ab ineunte ſtatim pueritia oportere id ipſum tam ludendo quàm ſtudendo in ſingulis ei negocio conuenitẽtibus meditari. Nempe ſi quis peritus agricola aut ædificator futurus eſt, ludentem oportet à prima ętate vel colere terram, vel pueriles quaſdam domos ędificare: atq; eum qui educat vtrunq;, vtrique inſtumẽta quædam parua, verorum inſtrumentorum imagines, præparare. Ex doctrinis quoque eas perdiſcere debent, quæ ad rem ſuam faciũt. Quippe futurus faber menſurare ac regula vti: Eques futurus equitate ludendo, aut aliquid huiuſmodi facere. In omnibus enim ludendo conari debemus, vt eo voluptates, & cupiditates puerorũ vertamus, quo eos tandem peruenire cupimus. Caput autem diſciplinę rectam educationem dicimus, quæ ludentis animum in amorem præcipuè illius perducit, quod virili ętate perfectè ſit comparata virtute artis eius iam actutus. Sed conſiderate nunc, vt dicebam, ſi quæ dicta ſunt hactenus, vobis probantur. Cli. Quid prohibet? Ath. Neq; tamen indeterminatum relinqui debet, quid potiſsimum diſciplinam eſſe dicamus. Cum enim vituperamus aut laudamus ſingulorum educationes, dicere ſolemus, diſciplina inſtructum hunc eſſe, illum diſciplinæ expertem, quamuis caupouariam & nauigandi artem cæteraq́; huiuſmodi optimè calleat. Quippe non hanc diſciplinam putamus, ſed eam quæ à pueritia deſiderari amariq; virtutem facit: & quidem illam, qua perfectus quiſpiam ciuis effectus, iure imperare ſciat, atq; parere. Hanc educationem hic ſermo ſolam diſciplinam appellandam eſſe docet. Illam verò quæ ad colligendam pecuniam, vel ad corporis robur augendum, vel ad peritiam quandam aliam abſq; mente & iuſtitia conquirendam tendit, mechanicam atq; illiberalem, & diſciplinæ appellatione indignam ducit. Sed nos de verbo quidem non contendamus: hoc autem paulò antè aſſertum inter nos conueniat, quòd qui rectam nacti ſunt diſciplinam, omnes ferme probi euadunt: qui contra, improbi? Quare nulla in re diſciplina negligenda eſt, quæ præclariſsimarum rerũ prima præſtantibus hominibus adeſt. Et ſi quis in re aliqua excidit, poteſtq́; corrigi, ſeipſum emẽdet, idq́; per totam vitam pro viribus faciat. Cli. Recte loqueris, Idcirco quæ dicis concedenda ſunt. Athen. Atqui olim iam conceſsimus, bonos eſſe illos qui ſibimet imperare poſſunt, malos autem qui nequeunt. Cli. Scitè admodum. Athe. Reſumamus igitur idipſum, vt clarius innoteſcat quod dicimus. Ac vos per imaginem id vt liqueat accipiatis, ſi quo modo poſsim rem vobis hanc aperire. Cl. Diciam. Ath. Non ne quemlibet noſtrum vnum putamus? Cl. Vnum. Ath. Habentem videlicet in ſe conſiliarios duos, contrarios atq; amentes, quos voluptatem ac dolorem appellamus. Cl. Et hoc. Ath. Ad hos futurorum opiniones accedunt, quibus commune nomen ſpes eſt: proprie verò quæ ante dolorem ſpes eſt, timor: quæ ante contrarium, confidentia. Ad hæc omnia rationis iudicium, dictãs quid iſtorum melius ſit, quid peius. Hoc ſi commune decretum ciuitatis efficitur, lex nominatur. Cl. Vix ego te ſequor. Dic tamen quæ reſtant, perinde ac ſi ſequerer. Meg. Idem mihi quoque accidit. Ath. Sic autẽ de his cogitemus, vt miraculum quoddam diuinum in animantium genere vnumquenq; noſtrum exiſtimemus, ſiue ioco ſiue ſerio (nõ enim id nouimus) à ſuperis conſtitutum. Illud autem nõ ignoramus, ꝙ hi affectus in nobis quaſi nerui aut funes ingeniti trahunt nos inuicem retrahuntq́; ad contrarias actiones, vbi virtus, & vitium diſcreta verſantur. Ratio.n. tractionem vnam ſequendam ſemper, neq; vnquam relinquendam, ſed hac cæteris omnibus obnitendum eſſe edicit, eamque rationis productionem eſſe auream atq; ſacram, quæ ciuitatis lex cõmunis vocetur. Et cęteras duras ac ferreas eſſe, hanc mollem, ꝙ aurea ſit: & vniformem præterea, cæteras multiformes. Oportere itaq; pulcherrimam nos legis ductionem ſequi ſemper, eiq; fauere. Nam cum rationis iudicium honeſta res ſit, & mitis quidẽ potius quàm violenta, miniſtris ductionem ipſius egere, vt aureum in nobis genus alia genera ſuperet. Et ſic fabula, qua mira res homo eſſe narratur, virtute ſeruabitur: & qua ratione ſuperior quis & inferior quodammodo ſeipſo dicatur, planius cognoſcetur: & ꝙ oporteat vnumq́uenq; vera in ſeipſo de his tractationibus ratione percepta, ad eam ipſam vitam omnem ſuam dirigere: Ciuitatẽ verò, vel à deorum aliquo, vel ab hoc ipſo qui hoc cognouit, ratione accepta eam habere pro lege, ad eiuſq́; normam officia ſua ſecum & cum alijs ciuitatibus inſtituere, atq; ita virtus & vitium clarius nobis diſtincta patebunt: quibus plane perceptis, & diſciplina & reliqua ſtudia magis forſan eluceſcent. Et ille in potationibus receptus nũc mos, quo de vile fortaſſe putabitur, ſi pluribus dicam. Clin. Forte non videbitur prolixa oratione indignum. Ath. Probe loqueris, quare dicamus quid in ea maximè dignum videatur. Cli. Proſequere iam Ath. Si miræ huic rei ebrietatem addamus, qualem ipſam reddemus? Cl. Quid iſtud rogitas? Ath. Nondum dico quid. Sed ſi mira hæc res illi ſe commiſceat, qualis redditur? Verũ appertius etiam quod volo, dicere conabor. Tale quiddam interrogo. An vini vſus voluptates, dolores, iras, amores, vehementius concitet. Cl. Maxime quidem. Ath. Vtrum etiam ſenſus, memoriam, opinionem, intelligentiã ſimiliter vehementiora efficiat. An Prorſus extinguat, ſiquis ebrietate fuerit occupatus. Clin. Omnino certe extinguit. Ath. Ad eum igitur animi habitũ redit, quem puer primis ab annis habebat. Clin. Profectò. Athen. Quare minimè tunc ſuiipſius compos erit. Clin. Minimè. Athen. Erit itaq; peſsimus. Clin. Valde. Ath. Non ſolum igitur ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe etiam temulentus. Cli. Optimè id hoſpes eſt dictum. Ath. Poterit ne ratio nobis aliqua ſuadere hanc rem aliquo pacto guſtandam eſſe? neq; eſſe totis viribus fugiendam? Cli. Poterit forſitan, vt ais, & modo paratum te dicere oſtendebas. Ath. Optime meminiſti. Nempe & nunc paratus ſum, quãdoquidem vtriq; haud grauatim audire promiſiſtis. Cli. Quid ni audiamus, & ſi non ob aliud, tamen quia mirum abſurdumq́; videtur, ſi oportebit quandoque hominem ſponte ſeipſum in omnem prauitatem abijcere? Ath. Animi ne dicis? Cl. Animi. Ath. Nunquid autem mirabimur, ò amice, ſi quis in corporis prauitatem, maciem dico, deformitatem imbecillitatem ſponte deueniat? Clin. Quidni? Athenien. An igitur putamus eos qui vltrò medicorum pharmaca accipiãt, ignorare ſe paulo poſt ita corpus per aliquot dies affectum habituros, vt ſi affectum ſimiliter perpetuò ſint habituri, viuere nolint? An etiam ignoramus eos qui gymnaſia, & labores ſubeunt, imbecilles laſsitudine cõfeſtim fieri? Clin. Hæc omnia nouimus. Athen. Atqui & iſtud, quòd cuncti futuræ vtilitatis gratia ad hæc vltrò tendunt. Clin. Præclare. Athenien. Non ne eodem modo de cæteris rebus exiſtimandum? Clin. Eodem prorſus. Athen. Non aliter quoque de compotatione vini cogitandum eſt, ſi datur hoc in iſtis rectè conſiderari. Clin. Sic certè. Athen. Si vtilitatem aliquam habere perſpicietur nihilo inferiorẽ, quàm quæ in corporali exercitatione ineſt, bene quidem. principio tamen in hoc exercitationem corporis ſuperat, quòd hæc dolorem habeat, illa non habeat. Clin. Rectè id quidem. Sed mirarer equidem, ſiquid tale in eo

poſſemus

Nocumenta a vino.

Temulentus etiam bis puer.

poſſemus percipere. ATHE. Hoc ipſum iam explanare conãdum. Quare mihi dicas. An duas timoris ſpecies inuicem pene contrarias poſſumus cogitare? CL. Quas dicis? ATH. Has inquam. Timemus profectò mala, cum futura expectamus. CL. Timemus. ATH. Metuimus quoq; ſæpenumero exiſtimationem, cum formidamus ne dicendo aut faciendo aliquid minus honeſtũ, mali videamur. Quem quidem timorem nos, imò omnes, vt arbitror, pudorem appellamus. CLI. Cui dubium? ATH. Hos equidem timores duos dicebam, quorum alter contrarius quidẽ eſt doloribns cæteriſq; timoribus, cõtrarius eſt & plurimis ingẽtibuſq; voluptatibus. CL. Rectè admodũ. ATH. Non ne igitur, & legiſlator, & quiuis alius qui prodeſſe hominibus quoquomodo poſsit, hunc timorem maximo honore colat, vocetq; pudorem? confidentiam verò huius contrariã impudentiã nominet, ac maximũ priuatim & publicè malum hominibus arbitretur? CL. Rectè dictum. AT. Is vtiq; timor & in alijs multis ingentibuſq; nos maximè ſeruat, & in bello, ſi vnũ vni cõparetur, hic certe maximè omnium victoriam nobis ſolutemq; largitur. Duo.n.ſunt quæ victoriam pariunt aduerſus hoſtes quidem audacia, aduerſus amicos autem turpia infamiæ timor. CLI. Eſt ita. ATHE. Intrepidum itaq; vnumquemq; noſtrũ, & timidũ fieri oportet. Quamobrem verò ita vtrũq; oporteat, iam diſtinximus. CL. Omnino. ATH. Atqui quoties intrepidum aliquem reddere volumus, in multarum terrorem formidinum lege impulſum, talem efficimus. CLI. Ita videtur. ATH. Quem verò, vt timeat quæ timẽda ſunt, inducere volumus, eum profectò debemus rebus ad impudentiam declinantibus tentare, in pugna contrà voluptates domeſticas, aut anteactæ vitæ inſtitutum exercere, & ad victoriam cohortari, atq; ita vincentẽ vere fortem reddere. Qui verò nec periculũ ſui ſecerit vllum, neq; in his certamimbus exercitatus fuerit, ne mediam quidem ſuarum virium partẽ ad virtutem habebir. Temperatus autem quo erir perſecte niſi voluptatibus atq; cupiditatibus plurimis ad impudẽtiã & iniuriam compellẽtibus ſortiter repugnauerit, ac ratione opereq; & arte tã iocoſis quàm ſerijs in rebus deuicerit? An temperans erit inquam qui nihil hmõi ſit perpeſſus? CLI. Haudquaquam veriſimile eſt. ATH. Sed dic oro, num aliquod ad inducendũ timorem pharmacũ deus quiſpiam hominibus dedit, vt quanto plus ex eo quis bibat, tanto ex qualibet potatione inſeliciorẽ ſe fieri puter, cum omnia tã præſentia quàm futura ſibi metuat, atq; ad omnem formidinem etiam ſi fortiſsimus omniũ ſit, tandem deueniat: cumq; dormierit, & à potione huiuſmodi liberatus fuerit, rurſus ſibi idem quotidie accidat? CLIN. Et quam, ò amice, hniuſmodi potionẽ in hominũ vita fuiſſe vnquã dicemus? ATH. Nullam vtiq;. Tamẽ ſi reperiretur hæc potio, eſſet ne ad fortitudinem cõditori legũ idonea, vt tale quid de ipſa dicere ad latorem legis poſſemus? Age primum dic legũ conditor, ſiue Cretẽſibus, ſiue quibuſcunq; alijs leges conſcribis. Vtrũ velles de ciuibus tuis poſſe fortitudinis, & ignauiæ periculũ facere? CL. Velle ſe profectò quilibet reſponderet. ATH. Deinde vtrum id tuto, neq; magno imminẽte periculo, an contra? CLI. Tuto, ſatq; ſecure quilibet confitebitur. ATHE. Num igitur potione hac vteris ita eos ad terrores compellẽs, & in ipſis perturbationibus arguens monitu tuo ac iuſſu, vt ciues tuos imperterritos facias, alios honorãs, alios autem vituperans, ſi tuis monitis nõ paruerint? Atq; eos qui ſtrenue exercendo ſe geſſerint impunes relinquas: at eos qui cõtrà, pœna afficias? An nullo modo vteris, quamuis nihil habeas quod in ea potione accuſes? CL. Cur non vtatur hoſpes? ATH. Exercitatio quidem, ò amice, præter conſuetas miræ facilitatis eſt, qua vel vnus vel pauci poſſunt aut quotcunq; volueris exerceri. Ac ſiue quis ſolitario in loco ſolus ignominiam ab oculos ponens, ꝙ priuſquam profecerit videri nolit, ita aduerſus formidinem ſe exerceat, potione hac ſola præ multis rebus alijs præparata, probè aliquid profectò efficiet: ſeu quis confidens natura ſe & vſu ſatis inſtructum, non formidet cum multis compotatoribus exercitari, vinumq; in poculo neceſſario exhauriendo perdendoq; oſtendere adeo præualens & exuperans, vt nulla in re magna per impudentiã erret, & propter virtutũ ſtatu non moueatur, ac iuxta vltimam potionem ante ebrietatem diſcedat apprime cauẽs meri in omnes homines violentiam. CL. Certe & hic, hoſpes, ita ſe gerens, moderatus euadet. ATH. Rurſus ad conditorem legum ita dicamus. O legis cõditor, neq; deus tale adhuc hominibus timoris dedit pharmacum, neq; ipſi excogitauimus. Ipſos nanq; veneficos inter cõuiuas non nnmero. Confidere autem valde, & intrepide pręterquam oportet audere in quibuſcunq;, vtrum potio quædam an nulla eſt, quæ facit. CLI. Vinum eſſe dicet. ATH. Porrò contra id facit quàm ea potio de qua modo facta eſt mẽtio. Nam cũ biberit quis, primo alacrior fit quàm prius erat: deinde quo plus biberit, eo maiore & meliore ſpe eſt, & fortius de ſe ſentit. Tandem quaſi ſapiens, ea homo confidentia, libertate, audaciaq; repletur, vt intrepide & dicat, & faciat quicquid placet. CLI. Arbitror equidem omnes id conceſſuros. MEG. Certe omnes. ATH. Recordemur itaq; nunc duo quædam eſſe quę in noſtris animis curãda ſuperius diximus. Alterum vt maximè confidamns, alterum vt maxime formidemus. CL. De pudore dicta hęc exiſtimamus. ATH. Rectè tenetis. Sed quoniam fortitudinem imperterritiq; animi habitum in timoribus addiſcere oportet, conſiderandum nunquid contrarium addiſcere in contrarijs conueniat. CLI. Conſequens, id eſt. ATHE. In ijs igitur quæ perpeſsi confidentes audaceſq; maximè fieri natura ſolemus, cogitãdũ videtur, vt quàm minimè impudentes & audaces ſimus, ſed contra formidoloſi ad dicendum, aut patiẽdum, aut agendũ quicquam turpe. CLI. Ita videtur. ATH. Non ne hæc ita ſunt, in quibus tales ſumus, ira, amor, petulantia, inſcitia, auaritia, ſecordia, & ad hęc illa, diuitiæ, forma, vires, & quæcunq; voluptatis ebrietate quadam homines amantes ſaciunt? Ad horum omnium leue & innocuum periculum faciendum, inducendamq; exercitationem, nullã habemus voluptatem commodiorem ea, quæ potione mores examinat, ſi modo prudens quædam cautio adhibeatur. Videamus enim. Duri & agreſtis animi, vnde iniuriæ nullæ pullulant, vbi experimentum capere tutius ſit, in commercijs ne quæ vel maxime ingeniũ declarare videntur, an Dionyſij ſpectaculis, aut venerea in re animo ſuccumbente, vt mores alicuius in periculum vel filię vel filij, vel vxoris pudicitia expoſita, probes? Equidẽ ſi infinita commemores, nunquã inuenies in quo per iocum, ſine omni prorſus periculo ſpectare ingenia ſic vt in vino licet. Qua de re neq; Cretenſes, neque alios hominum vllos dubitaturos vnquam putamus, quin huiuſmodi morum examinatio conueniens ſit, ac præ cæteris facilis, tuta, breuis. CL. Verum id quidem. ATH. Hoc igitur vtiliſsimum quiddam erit, naturas & habitus animorũ arte illa cognoſcere, qua iſta curanda ſunt. Eſt autem hoc, vt arbitror, ciuilis facultatis officium. An non? CLIN. Sic eſt omnino.

DIALOGVS SECVNDVS
De legibus, uel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLato noſter mirifica in genus hominum charitate, nihil in diſputationibus ſuis intentatum relinquit, quod ad humanam ſalutem quauis ratione conducere videatur. Atq; dum id ſtudioſe contendit, mauult vel prolixi nimium, vel etiam curioſiſſimi crimen ſubire, quàm negligentis. Ergò exquiſitam in ſecundo etiam libro ætatis teneræ proſequitur diſciplinam. Animaduertens enim pueros fermè vt beſtias, quaſi nihil penſi habere ſed & quocunq; voluptas trahit, prorumpere, & vndecunq; retra-

hit dolor, protinus aufugere, nō iniuria prius quàm male vel proſequendi, vel fugiendi procliuitas in habitum inoleſcat, aurigam pueritiæ equis imponit, voluptatis videlicet, & doloris habenas mano tenentem. Quem quidem aurigam nominat diſciplinam, virtutū ſcilicet, quæ primo pueris aduenit, qua voluptas, & amor, dolorq́; & odium per alienam rationem rectè in animos influunt, antequā ratione proprie moueātur: ratione deinde præſente, propriæ inſuper rationi conſentiunt, propter ſuperiorem bonorū morum conſuetudinem. Hanc ipſam conſenſionem, vniuerſam vult eſſe virtutem. Ipſam verò decētem circa voluptates & dolores aſſuetudinem, per quam ab initio vſq; ad extremum vitæ homines oderint, quæ odiſſe oportet, & ament quæ amanda ſunt, quàm diu ſub alterius regitur ratione, nominat diſciplinam. Deinde verò, cum rationi propriæ iam expergefactæ conſentit, nomine virtutis appellat. Eiuſmodi vero vitæ moralis fundamentum maximi eſſe momenti, vel Ariſtoteles ipſe in Ethicis magnopere comprobat. Cum verò inquieta ſit puerorum natura, oblectamentorumque per omnia cupida, & idcirco ſeueram non ſuſcipiat diſciplinā, merito ſub honeſta muſicæ illius communiſſimæ voluptate virtutis veſtigia præferente, iubet pueros educari: imò verò & ſeniores interdum, quibus ad laborioſæ vitæ ſolamen oblectamēta quædam honeſta ſunt adhibenda. Hanc vtique ob cauſam inquit deos laborioſam vitam hominum miſeratus, haud ab re in laborum remiſſionem ſolemnia illis ſacra feſtaq; inſtituiſſe. Muſas quinetiam & Appolinem, & Bacchum ad hęc concelebranda duces adhibuiſſe, qui motum laſciuiam emendarent, & naturam auidam motionis per muſicam motionum rationem moderarentur, honeſteque delectarēt. Hæc autem verba non ſolum muſicæ vſum laudant diuinitus comendatum atq; conceſſum, verumetiam allegorice docent hominem multis de cauſis brutis fore miſeriorem, niſi diuina prouidentia atq; cognatione diuinum cultum religionemq́; ſuſcepit. In qua quidem Muſæ diuinam ſignificant veritatis inuentionem religioſis à Deo conceſſam; Opollo autē inuentionis eius gratam expreſſionem atq; vaticinium. Bacchus deniq;, tum mentis abſtractionem, tum opera religioſorum hominum admiranda. Animaduerte harmonicam rationem nobis præcipue à diuina prouidentia eſſe tributam, per quam omnes inquietæ naturæ motus qui ſuapte natura inconcinni forent, concinnaremus. Sed à Muſis quidem habemus motionis animi conſonantiā, ab Apolline præterea concentū in ſermonis cantusq́; motu, à Baccho deniq; feſtiuā in motu membrorum concinnitatem. Dum verò de hac per muſicam diſciplina, & ad pueros omnino, & ad ſeniores etiā pertinēte, diligentiſſime diſputat, eadem quæ & in Repub. poſuit, repetit inſtituta, per quæ poetis, muſicis, pictoribus, nunquam licentia concedatur quodcunq; voluerint imitādi, ſed honeſta duntaxat & grauia pro ſalute ſpectantiū & audientiū imitēntur. Imitationis autem iudices eſſe vult peritos homines, atq; grauiſſimos, iubetq́; vt per honeſtam imitationem quotidie frequentatā adoleſcentes aſſueſiant in ludis omnibus pariter atq; ſtudijs ſemper rebus eiſdē, quibus & leges ſenioresq́; gaudere atq; dolere. Quam quidem aſſuefactionem totum virtutis fundamentum iudicat continere. Inter hæc nonnulla memoriæ comendato ad præcepta morum plurimum conducentia. Iniuſtus etiam ſi cuncta quæ inter homines habentur bona, poſſideat, eſt infelix: & quandiu ita viuit, præſtare ei dicendum eſt mori quàm viuere. Item quicunq; honeſtum, vtile, iucundū, inuicē loquendo diſcreuerit, non eſt audiendus. Et quamuis honeſta iuſtaq; vita poſſit interdum videri laborioſa, nūquam tamen id pueris eſt dicendum, imò verò iuſtiſſimam vitā fore omnium iucundiſſimam. Quod tandem fore neceſſarium Plato aſſerit, quamuis fortè ijs quibuſcum diſputat, aliter videatur. Idq; tacere iubet. Veritas tamen pulchrum quiddā eſt, & ſtabile. Deſcendit poſt hæc ad vini vſum, quem vult à iuuenibus ante annum ætatis decimum & octauum penitus ignorari. Aliuquin ignem inquit ad ignem tam in animam, quàm in corpus infundi. Poſt hanc ætatem vinum moderate bibi permittit. Poſt quadrageſimum verò annum in conuiuijs inter deorum hymnos concedit vinum liberius bibere quaſi remediū aduerſus duritiam ſenectutis, per quod reiuueneſcere videamur, & mœſtitiæ nos obliuio capiat, ipſaq; affectio animi, ſicuti ferrum in igne, ex duritia in mollitiē deducta flexibilior fiat. Quo effici vult vt ſeniores qui alioquin cantare nollent, facti hilariores in conuiuijs ad iuniorum aures cantare velint, atque vnà eorum animis, vt ita dicerim, incantare. Qua quidem incantatione per melodiam grauiter concinentem iuniorum animi temperentur. In his legendis, notabis gratiam ipſam, in rebus quidem pulchritudinem, in cognitione verò voluptatem cognominari. Notabis nullum animal præter hominem rhythmi & harmoniæ ſenſum habere. Atque rhythmum eſſe ordinem in tēpore atq; motu: Harmoniam verò eſſe ordinem in ipſa vocum per acutum & graue contemperatione. Quod ſæpe harmoniam dicimus concentum Latine proprie dicimus. Quod autem rhythmū, commode numerū dicere poſſumus, modo intelligas numerū in tempore atq; motu. Notabis qua in re vini cōſiſtat vtilitas, & qua cautione ſit bibendum, præſentibus videlicet conuiuio cōditoribus legum ſiue cuſtodibus, ſobrijs quidem & mores bibentiū obſeruantibus corrigentibusq́;, & tunc opportune quando per vinum molliores facti fuerint, reformantibus. Concludit denique, ſi eiuſmodi cautionibus ciues in conuiuijs vtantur mero, tanquam ad ea quæ dicta ſunt vtile concedendum: vſum verò eius ad ſuam cuiuſq; libidinem ciuibus ſuis procul arcendum. Quippe cum ſacras Palladis arces, quæ ante omnia colendæ ſunt, impudentiſſime pulſet.

DEINCEPS autē de his cōſiderandum eſt, vtrum id ſolū bonum habeant, vt perſpiciamus qūo natura habeamus, an magna etiā vtilitas multo ſtudio digna in vini potatione, ſi rectè fiat, inſit. Quid igitur dicimus? Ineſt vtiq;, vt ratio hæc inſinuare videtur. Vbi autē, & qūo, attente obſecro audiamus, ne ex ea re prępediamur. CL. Dic igitur. AT. Repetere itaq; memoria cupio quid rectam eſſe diſciplinā dicamus. Huius.n. vt in præſentia conijcio, eſt in hoc officio quādo recte inſtiturū eſt, ſalus. CLI. Magnū dicis. ATH. Primū profecto puerorū ſenſum eſſe dico voluptatis atq; doloris: atq; hæc duo eſſe in quibus primū virtus & vitium animo innaſcuntur. Sicui autē prudentia, & vera opinio ac ſtabilis vel in ſenectute affuerint, felix eſt. perfectus porrò vir eſt, qui hæc & quæ in his ſunt omnia poſsidet bona. Diſciplinā appello virtutem quæ primo pueris aduenit. Si voluptas, & amor dolorq́; & odium rectè in animos influant antequā ratione moueātur, & ratione deinde pręſente, rationi conſentiant propter ſuperiorem bonorum morum conſuetudinem, hęc ipſa conſenſio vniuerſa quidem virtus eſt. Ipſam verò decentem circa voluptates & dolores aſſuetudinem, per quam ab initio vſq; ad extremum vitæ homines oderint quę odiſſe oportet, & ament quæ amanda ſunt, ſi per ſeipſam ſeorſum ratione conſideratam diſciplinam vocaueris, rectè, vt ego arbitror, appellabis. CL. Etenim quæ antea hoſpes, & quæ nunc de diſciplina diſſeruiſti, probè dicta vidētur. ATH. Bene igitur eſt. Huiuſmodi verò voluptatum atq; dolorū rectam inſtitutionem, quæ diſciplina dicitur, tranſgrediuntur homines in vita, ac ſępe peruertunt. Dij autē genus hominū laboribus natura preſſum miſerati, remiſsiones laborum ipſis ſtatuerunt, ſolēnia videlicet feſta vicisſim in ipſorum deorum honorem inſtituta præbentes. Muſas quinetiam & Apollinem Muſarum ducem & Bacchum concelebratores, deorumq́; conſilio emendatores morū inter ſolennia adhibuere. Conſiderandum igitur vtrum hic ſermo ſecundum naturam nobis ac verus eſt, qui dicit: tenerioris ætatis omnes, vt vno verbo cōplectar, non poſſe nec corpore, nec voce quieſcere, ſed moueri ſemper, & loqui velle, alios exultantes ac geſtientes & veluti cum voluptate ſaltantes ludentesq́;, alios varijs vocibus conclamātes. Ac cætera quidem animalia ordinem ordiniſúe delectum, qui ſanè ordo in motibus inſpicitur, & rhythmus harmoniaq́; vocatur, nequaquam aduertere. Nobis autem ab ijs dijs, quos cōcelebratores datos eſſe nobis diximus, rhythmi, & harmoniæ participem ſenſum eſſe tributum, eoſq́; mouere nos cum voluptate, chorumq; nobis ducere cantibus & ſaltationibus nos inuicem copulantes: quem quidem chorum ἀπὸ τῆς χαρᾶς i. lætitia nominauerint. Primo verò conſiderandū, num cōcedamus, diſciplinā primam per Muſas & Apollinē eſſe. An quomodo? CL. Ita prorſus. ATH. Diſciplinæ igitur expers dicendus eſt, qui nunquam chorea vſus eſt. Diſciplinę verò cōpos contra, qui ſatis id fecit. CL. Sic ponimus. ATH. Chorea verò omnis tripudiū ſimul eſt, & cōcētus. CL. Neceſſe eſt. ATH. Quiſquis ergò bene diſciplina inſtructus eſt, & ſaltare, & cantare bene poteſt. CL. Videtur. ATH. Sed videamus quid eſt quod modo diximus. CLI. Quid iſtud? ATH. Cū bene cātare, & bene ſaltare quempiā dicimus, vtrum etiam bona cantare, & bona ſaltare, addendū ſit, an non? CLIN. Addendum. ATHE. Quid porro? Siquis honeſta, vt ſunt, ita honeſta eſſe arbitratur, & turpia ſimiliter turpia,

Primus ſus puerorum eſt voluptas & dolor.

Omnes teneræ ætatis nō poſſe quieſcere.

Qui rhythmus & harmonia.

Quæ chorea.

turpia,atq; ita his vtitur, melius choream muſicamq́; tenebit quàm ille qui corpore atq; voce quod honeſtū putat, ſufficienter exequi paſsim valet, nec honeſtis tamen gauder, nec odit turpia? an ille qui quáuis voce corporeq́; non poteſt,vt decet,aſſequi, voluptate tamē & dolore aſſequitur,vt bonis quidem gaudeat,praua autē oderit? Cl. Magnum verò diſciplinæ diſcrimen, ò hoſpes, narras, Ath. Si ergo cantus tripudijq́; bonū nos tres non ignoramus, cognoſcimus vtiq; & qui diſciplina rectè potitus eſt,& qui contra.Sin autem hoc ignoramus,neq; liqua diſciplinæ cōſeruatio ſit,& vbi ſit,ſcire vnquam poterimus. Non ne ita? Cl. Ita prorſus. Ath. Deinceps igitur ſicuti canes per veſtigia decētem figuram, melodiam, cantum,& ſaltationem inueſtigemus. Nam ſi iſta nos fugiāt, fruſtra de recta diſciplina ſiue Græca,ſiue barbara diſputabimus Clin. Sic arbitror. Ath. Quam igitur figuram,& melodiam bonam vocare decet? Num Fortis animi,& timidi ſimiles figuræ voceſq́; in eiſdem æquiſq́; laboribus ſunt? Cl. Quomodo ſimiles,quando neque colores? Ath. Scite,ò amice.ſed in Muſica,& figuræ ſunt, & concentus,quum circa rhythmum & harmoniam verſetur. Quare boni rhythmi harmoniæq́; figuram & cantum licet dicere: boni autem coloris non poſſumus rectè dicere, perinde imaginantes, vt magiſtri choreæ ſolent. Ignaui autem & fortis viri figura quædam eſt & cantus: atque hęc rectè in viris fortibus honeſta,in ignauis turpia nominantur.Sed ne in his longior ſim,omnes ſimpliciter virtuti animi,vel corporis, aut virtutis imagini adhęrētes figuræ atque concentus, honeſti: contrarij verò, turpes. Clin. Rectè tu quidem,atq; iſta ſic ſe habere in præſentia iudicamus. Ath. Præterea & hoc cogitandū, vtrum omnes omnibus choreis ſimiliter delectemur, an multum interſit. Clin. Multum omnino. Ath. Quid igitur eſſe dicemus,quod in errorem nos impulit? Vtrum non eadem ſunt honeſta bonaq́; nobis omnibus? An ipſa quidem eadem ſunt,non tamen eadem eſſe vidētur? Neq; verò dicere quiſquam audebit, vitioſam choream virtutis participe meliorem eſſe. Neque fatebitur vnquam aliquis ſe quidem figuris prauis lætari,alios autem contraria quadam muſa. Quanquam plerique prædicant rectam muſicæ rationem in vi quadam conſiſtere, quæ voluptatem animis afferat. Quod neque ferendum eſt, neque dicendum omnino, nefas enim. Hæc autem potius erroris cauſa eſt. Clin. Quænam? Ath. Quoniam in chorea variorum morum,variarumq́; rerum varijs in fortunis moribuſq́; geſtarum imitationes fiunt, quibus illa quæ dicuntur,aut declarātur,aut ſub ſpecie ſaltationis exprimuntur,vel natura, vel conſuetudine, vel vtriſq; probantur, atque animo eorum conueniunt, quos gaudere illis,laudareq́;,& honeſta nuncupare neceſſe eſt. Quibus autem præter naturam vel morem vel conſuetudinem aliquam accidunt,hi neque gaudere ipſis poſſunt, neq; ea laudare,imò turpia appellare neceſſe. At verò quibus hęc natura rectè contingunt, conſuetudine autem contra vel conſuetudine quidem rectè, contra verò natura, iſti laudes voluptatibus contrarias proferunt. Singula enim horum iucunda aſſerunt eſſe: ſed & praua eſſe concedunt. Atq; idcirco coram alijs, quos mentis compotes putent, verentur corpus eo pacto mouere: verentur quoq; ea cantare,honeſtaq́; & ſtudio digna aſſerere. Ipſi verò ſecum ijs omnibus delectantur. Cli. Veriſsima loqueris. At nunquid damnum aliquod infertur illi, qui prauis figuris aut cantibus delectatur: vel vtilitas eis, qui voluptates in contrarijs capiunt? Clin. Veriſimile id quidē. Athen. Vtrum veriſimile tantum, an etiam neceſſarium ſit ita id ſe habere? ſicuti cum quiſpiam cum hominibus improbis conflictatur, neq; mores eorum odit, ſed delectatur his potius & indulget: & tamen ioci loco vituperat, quaſi per ſomnum ipſe in ſe eorū percipiens prauitatem,tunc quippe neceſſe eſt vt ſimilis efficiatur illis, quibus gaudet, etiā ſi laudare vereatur. Qua quidem re quid nam maius aut bonum, aut malum ex omni neceſsitate accedere nobis exiſtimemus? Clin. Nihil puto. Athen. Nunquid arbitramur vbi leges bene conſtitutæ ſunt, aut & in poſterum ita erunt, in diſciplinis iociſq́; muſarum eam poeticis fore licētiam, vt quicquid poetā delectet vel rhythmo,vel cantu,vel verbo poetico,idem & docere ei liceat? & bene iuſtitutorum ciuiū pueros adoleſcenteſq́; in choreis quacunq; contingit, vel ad virtutem, vel ad vitium flectere? Cl. Præter rationem,id eſt. Meg. Certè. Ath. At iſthuc, vt breuiter dicam, vbiq; fere præterquam in Aegypto agere licet. Cli. Quo autem pacto in Aegypto hanc legem ſancitam eſſe dicis? Ath. Mirum hoc quidem auditu eſt.nam id olim,vt mihi videtur,illi cognouerunt,oportet quod nunc nos diximus, in ciuitate iuuenes,bonis figuris & bonis cantibus aſſueſcere. Quæ verò & qualia ſint huiuſmodi,in ſacris ab eis eſt inſtitutum, ac præter illa neq; pictoribus,neq; alijs figurarum, vel quoruncūq; artificiorū ſabris noua vlla licebat inducere, neq; etiam excogitare alia præter patria,neq; hodie licet aut in his,aut in vniuerſa muſica. Itaq; ſi obſerues, inuenies ibi quæ decem annorum milibus retrò depicta, formataúe quomodocunq; fuerunt, quaſi non adeo vetuſta ſint, vt ita dicam, nec pulchriora, neq; turpiora his quæ hodie depinguntur, ſed eadē arte confecta. Cl. Mirabile auditu eſt, quod dicis. Athen. Imò ciuile nimium maximeque legū poſitioni conueniens. Inuenies ibi alia quædā leuia: ſed hoc circa muſicam verū eſt,dignumq́; animaduerſione: ꝙ videlicet poterat de rebus huiuſmodi certa ſtabiliq́; lege caueri, & legumlatorē auſum fuiſſe concentus tales, qui natura rectitudinem exhiberēt inducere. Quod quidem aut dei,aut diuini alicuius viri opus eſt. Quemadmodum & ibi ferunt antiquiſsimos illos apud eos concentus Iſidis eſſe poemata. Quamobrē, vt dicebā, ſiquis quoquo modo illorū poſsit rectitudinē intelligere, ei audendū eſt hęc ad ordinē legemq́; reducere. Nam noua ſemper circa voluptatem & dolorem appetitus ipſius affectio, quę quidem noua ſemper muſica vti ſtudet, haud magnam fortaſſe vim habet, vt eas choreas vetuſtatis incuſatione corrumpat, quæ ſunt ſacris legibus conſtitutæ. Nempe Aegyptiorū choreas nequaquam tanto tempore corrūpere potuiſſe videntur ſed contra omnino. Cl. Ita ſe res habet, vt ex tuis verbis colligitur. Ath. Dicamus igitur confidenter, choream cū ludis & muſica rectè cohęrere. Lętamur quoties feliciter viuere nos opinamur: quotieſq́; lætemur rurſus feliciter viuere ducimus. nonne ita? Cli. Ita prorſus. Ath. Atq; dū lætamur, quieſcere non valemus. Cli. Eſt vt dicis. Ath. Non ne igitur qui iuuenes inter nos ſunt,ad ſaltandum apti ſunt? Nos autem qui ſeniores ſumus in his ſpectandis decenter verſari putamus,dum illorum ludis celebritate gaudemus, quandoquidē nos corporis leuitas deſtituit, cuius deſiderio, certamina his ponimus, qui quàm maximè queant ętatem illam iuuenilem in memoriam nobis reuocare. Cl. Vera narras. Ath. An igitur fruſtra omnino illud à multis de id genus hominibus ſacros ludos peragentibus dictū eſſe putamus, eum ſapientiſsimum & victorię compotem iudicandum eſſe maximè, qui nos lætari atq; gaudere quàm maximè faciat? Nam poſtquā ludere in iſtis permittitur, conueniens eſſe videtur, vt eū qui quàm plurimos, & quàm maximè ad gaudiū prouocet, pręcipue honoremus, & vt modo dicebā victorē eſſe dicamus. Recte ne id ita dicitur? recteq́; fieret, ſi ita fieret? Cl. Fortè. Ath. Sed, ò beate, ne tam pręcipitanter ſententiā feramus, ſed hoc ipſum in partes diſtinguentes hoc modo conſideremus. Siquis certamen aliquando qualecunq; proponat, ſed nec gymnicum, nec muſicū, nec equeſtre adijciat, ſed omnibus ciuibus cōgregatis, voluptatis gratia, certū dūtaxat inſtituat, pręmiaque ei proponat, qui ſpectatores maximè delectet, optimeq́; omniū id feciſſe iudicetur, cū nullus delectādi modus expreſſus ſit, quid nā ex pręconio euenturū putamus? Cli. Quā de re dicis? Ath. Par eſt vt alius ſicut Homerus

Rhapſodiam oſtendat, alius Citharam, Tragœdiam alius, alius verò Comœdiam. Neq; deerit qui miraculo oſtendendo victoriam ſe opinetur conſecuturum. Quum tales & alij generis eiuſdem certatores multi cōfluxerint, poſſumus ne dicere, quis rite victor ſit abiturus? Cl. Abſurdum quid rogas. Quis. n. ſcite id reſpondere poterit, prius quam ipſe iſtic præſens ſingulos certatores audiuerit? At. Vultis ne igitur vt ipſe ad abſurdum iſtud reſpondeā? Cl. Quid ni? Ath. Si pueri admodū parui ſententiā dicant, præſtigiatorem viciſſe cęteros iudicabunt. An non? Cl. Quid obſtat? Ath. Pueri verò maiuſculi comœdum cęteris anteponent. Sed mulieres eruditæ atq; adoleſcentuli, & ferme multitudo tota, Tragœdiam fortaſſe laudabunt. Cl. Fortaſsis ita continget. Ath. Seniores autē nos iucundiſsimè Rhapſodum forſitan audiemus, qui Homericum aliquid, Iliada, vel Odiſſeā, aut aliquid Heſiodicū bene cecinerit, victoremq; omnium prędicabimus. Quis ergo iure victor ſit, non ne declarandum reſtat? Cl. Sanè. Ath. Perſpicuum quidem eſt, vt & mihi videtur, & vos neceſſario conceditis, eum reuera eſſe victorem, qui viciſſe à noſtris æqualibus iudicabitur. Vſus. n. rerū quem ab ætate habemus, omnium quidem ciuilium magnum quiddam vbiq; eſt & optimū. Cl. Proculdubio. Ath. Concedo igitur ipſe hoc multis, voluptate Muſicam iudicandam, non tamen quorumuis hominū voluptate, ſed illam fermè Muſam eſſe dico pulcherrimā, quæ optimos ſatisq; eruditos delectet, præcipue vero, quæ virū virtute & diſciplina pręſtātem. Quapropter virtute egere harum rerū iudices aſſirmamus. Nam & prudentiæ eos & fortitudinis oportet eſſe participes. Prudentię quidem, quia nō debet verus iudex quæ determinanda iudicio ſunt, ab alio diſcere, & quaſi ſtupefactus tam clamore multorū, quàm ignorantia ſua ita ferre ſententiam. Fortudinis autē, quia nec etiā ſi per ſeipſum intelligit, debet propter ignauiam & formidinem ex eodem ore, quo iudicaturus deos inuocauit, ignauiter iniquum iudicium promulgare. Non. n. vt diſcipulus, ſed vt magiſter ſpectatorū, ſicut par eſt, iudex ſedet pro tribunali, ineptis ſpectantium voluptatibus aduerſaturus. Licebat priſca Græcaq; lege, quemadmodum nunc Sicula & Italica: quæ multitudini ſpectatorum rem permittens, & manibus ſublatis victorem declarans, deprauauit quidem poetas ipſos, qui ad iudiciū vulgarium, prauamq; voluptatē componunt omnia, ita vt ipſi ſpectatores poetas, & ſeipſos erudiant. Corrupit & ipſius ſpectaculi voluptates. Nam cum eos oporteat qui interſunt, meliora ſemper moribus ſuis audire, atque ita meliorem conſequi voluptatem, nunc eis ex theatro contrarium accidit. Quid igitur hæc ita dicta ſibi volunt? Animaduertite num hoc ſit quod volunt. Cl. Quid nam? Ath. Ter iam aut quater ad idem reuoluta oratio mihi videtur, diſciplinam educationem eſſe puerorum, quæ ad eam viuendi rationem perducit, quam lex rectam eſſe dictat, & viri æquitate præſtantes ſenioresq; vſu rerum ſicuti rectam vere comprobarunt. Vt igitur puerorum animus legem ita ſequatur, vt non cōtrarijs, ſed ijſdem quibus lex & ſenior, doleat gaudeatq;, prorſus legum conditor ſuadebit: & ſi opus fuerit, coget poeticū hominē honeſtis verbis temperatorū, & fortium, & omnino bonorum hominum geſta deſcribere, tam figuras eorum rhythmis quàm accentus harmonijs vt decet effingentem per eos cantus quas Odas vocamus, quæ reuera ἐπῳδαὶ, id eſt, incantationes circa animos ſunt, de induſtria ad id compoſitę vt hominum animi dolendo gaudendoq; legibus obſequantur. Quia verò teneriores animi ſeria ſtudia nō ſuſcipiunt, ioci & cantus iſta dicātur & ſiant: ideóq; in his efficitur, quod agere ſolent qui homines corpore ægrotantes curant. hi nanq; alimenta conuenientia quidem iucundis condimentis illiniunt, noxia verò amaris inficiunt: vt aſciſcere altera, altera reijcere conſueſcant. Cl. An igitur in alijs ciuitatibus nunc hoſpes ſeruari hæc cēſes? Nam quantum ego ſcio, quæ tu pręcipis, nuſquam niſi apud nos & Lacedæmonios fiunt. Noua. n. ſemper & in ſaltationibus, & in alia muſica excogitantur, non à legibus mutata ſed à voluptatibus quibuſdam vagis, quæ nullo pacto aut eædem ſunt, aut eodem modo permanent: ſed variæ ſemper fiunt contra mores illos Aegyptiorum, quos narraſti. Ath. Probe, ò Clinia. Si autē viſus ſum tibi quæ modo dicis, quaſi vbiq; nunc fiant, ſupra dixiſſe, non mirarer ſi minus clare quę ſentio, expoſuerim. Dixi equidē quæ in muſica fieri vellem, & ea tibi quaſi fiant dicere viſus ſum. Vituperare. n. rem inſanabilē, & errore longè prouectam, nullo modo iucundū, interdū verò neceſſariū eſt. Verum poſtquam in his conſentimus, non ne quæſo apud vos & apud iſtos hęc magis quàm apud alios Græcos fieri aſſeris? Cl. Cur non aſſeramus? Ath. Si & apud cæteros ſimiliter fierēt, non ne melius quàm nunc agerentur? Cl. Multo certe præſtantius, ſi ita diſpoſita eſſent, quemadmodum apud iſtos & apud nos, & vt paulo ante tu præcepiſti. Ath. Age videamus nunquid hæc ſint quæ apud vos in omni diſciplina & muſica prædicantur. Poetas carminibus dicere cogitis, bonum virū quia temperatus iuſtusq; ſit, felicem eſſe atq; beatū, ſiue magnus atq; robuſtus, ſiue paruus ac debilis, ſiue pauper ſit, ſeu diues. Iniuſtum aūt hominem etiam ſi ditior ſit, quàm Cinyras aut Midas, miſerū eſſe, & in mœrore vitam ducere. Itaq; poeta nobis ſi rectè loquatur, inquiet, Nunquam ego de illo mentionē faciam, neq; virum appellabo, qui non omnia quæ bona dicūtur, cum iuſtitia poſsideat atq; diſponat. Is igitur iuſtitia exornatus, comminus pugnare cū hoſtibus delectetur. Iniuſtus aūt ſanguinolentam cędē videre non audeat, neq; currēdo Thracium queat Boream ſuperare, nec ei quicquam eorū quæ bona dicuntur, vnquā affuerit. Quæ. n. vulgo appellantur bona, non recte bona dicūtur. Aiunt nempe optimū eſſe ſanitatem, ei proximū bonum formam, vires tertiū, quartū verò diuitias. Innumerabilia fermè cætera hmōi bona narrantur. Nam & acutè cernere atq; audire, alijsq; ſenſibus integre vti, bona videntur, & ad hæc omnia poſſe tyrānica licentia facere quęcunq; cupias. Sumamq; totius beatudinis eſſe ferūt, ſi cum iſtorum omniū poſſeſsione immortalis ſtatim euadas. Ego autem ac vos vna cōuenimus iuſtis ſanctisq; viris optimam eſſe iuſtorum omniū poſſeſsionem, iniuſtis autem omniū peſsimam, à ſanitate initio ſumpto, Sanū nanq; eſſe, & videre atq; audire, ac omnia facilè ſentire, & omnino viuere vel immortalem, peſsimū eſt, ſi cum horū omniū poſſeſsione ſemper vixeris expers iuſtitię ceterarumq; virtutum. Minus autem malum, ſi quàm breuiſsimo tempore ſic affectus vitā finieris. Hæc vtiq; & ipſi veſtros hortabimini, & cogetis poetas dicere, perq; his cōſentaneos numeros & concētus adoleſcentiam erudire. Num ipſi hoc animaduertitis? Ego. n. aſſero quę vulgo mala dicūtur, iniuſtis bona eſſe, iuſtis autē mala. Quæ verò dicūtur bona, bonis quidē verè bona, malis aūt mala. Cōuenimus ne igitur adhuc, an non? Cl. Partim quidē cōſentire videmur, partim minimè. Ath. Forte vobis nō perſuadeo nō eſſe beatū illū, ſed miſerum qui iniuſtus & contumelioſus eſt, etiā ſi ſanitatē habeat, & diuitias perpetuāq; tyrannidem, inuictas pręterea corporis vires, & animoſitatem, immortalitatemq; poſsideat, nihilq; ex his perpetiatur quæ vulgò mala dicuntur. Cli. Vera loqueris. Ath. Eſto, ſed quid deinde dicendū? Et ſi viribus pollet, formoſusq; eſt & diues, cunctaq; per omnē vitam facit quę concupiſcit, non ne vobis videtur ſi iniuſtus cōtumelioſusq; ſit, ex hoc duntaxat neceſſario turpiter viuere? An turpiter quidem conceditis? Cl. Prorſus. Ath. Quid autem? non ne & male. Cli. Haud ſimiliter iſtud. Ath. Iniucūde verò atq; incōmode non cōceditis ei? Cl. Quo pacto hęc concedemos? Ath. Quō? Si deus quiſpiā, ò amici, conſenſum nobis (vt videtur) animi tribuat: vt nunc quidem, inter nos diſſentimus. Mihi. n. iſta magis neceſſaria videntur eſſe, ò amicè Clinia, quàm Cretam eſſe inſulam: ac ſi Cretenſibus ipſe leges conderem, tam poetas quàm

Quæ debent cantare poetæ.

Iniuſto & ſi cætera omnia cōſtent quæ bona vocantur, infelix, vel ideirco ſit, quia iniuſtus.

cæteros omnes ciues ſic loqui compelleterit, ac pœnam pene omnium maximã intentarẽ, ſiquis ea in regione aſſereret eſſe aliquos quandoq; homines prauos qui iucũde viuant, vel alia eſſe vtilia & conducibilia, alia iuſtiora. Multaq; equidẽ contra ea quæ nũc à Cretenſibus & Lacedæmonijs dici videntur, imò verò à cæteris quoq; hominibus, dicere ciuibus meis perſuaderẽ. Agite igitur per Iouẽ atq; Apollinẽ optimi viri, ſi hos ipſos deos qui leges nobis dederunt, interrogemus: ſit ne iucũdiſsima vita iuſtiſſima, an duæ quædam vitæ ſint, altera iucũdiſsima, iuſtiſſima altera: nobiſq; ita quærentibus ipſi duas eſſe reſpondeant: ab eis forſan iterũ percontabimur, ſi rectè ſciſcitari voluerimus, vtros beatiores oporteat dicere, iuſtiſsimè, an iucundiſsime viuentes: ac ſi iucundiſsime viuentes reſponderint, turpis erit reſponſio. Vellem autem de patribus legumq; latoribus viris potius quàm de dijs tale aliquid eſſe dictum. Quare quæ petij, à patre legiſq; latore me petijſſe exiſtimetis, reſpõſumq; mihi eſſe, beatiſsimum eſſe illum, qui iocundiſsime viuat. Ego autem ita deinde opponam, O pater non ne quàm beatiſsime volebas me viuere? Certè. At nũquam ceſſabas iubere vt quàm iuſtiſsimè viuerem. Quiſquis autem hæc voã concedit ſiue legum lator ſiue pater, & abſurde loquitur, & ſibi ipſi non cõſtat. Quòd ſi iuſtiſsimam vitam, beatiſsimam eſſe reſpõdeat, quæret, vt arbitror, quicunq; id audiet, quid nã ea in vita bonum & pulchrum, tanquã voluptate melius, lex ipſa laudat? Quid. n. à voluptate ſuperatũ iuſto boni adeſſe poteſt? Dic obſecro an laus & glória tam apud homines quàm apud deos bonum quidem eſt atq; honeſtum, iniucũdum autem? Infamia verò contra? Minime dicemus, ò legiſlator. Sed iniuram neq; inferre, neque pati num iucundum quidem ſit, bonum verò atq; honeſtum: cætera autem iucunda quidem, turpia verò & mala. Quo pacto id? Ratio igitur, quæ neq; iucundũ à iuſto, neq; bonũ ſeparat ab honeſto, probabilis eſt: & ſi non ad aliud, attamen ad hoc, vt ſanctè ac iuſte quis viuere velit, multum conducit. Quocirca legiſlatori turpiſsima, & admodum contraria oratio eſt, ſi hæc ita habere ſe neget. Nemo. n. ſponte id aget, cui non plus lætitiæ quàm doloris ineſt. Quòd verò procul aſpicitur, omnibus, vt ita dicam, vel ipſis pueris caliginoſam affert vertiginem. Quare virtigine tenebriſq; ablatis in contrarium legiſlator opiniones ciuium ducet, & tum laudibus, tũ conſuetudine, tum rationibus quodammodo ipſis perſuadebit, tam iuſta quàm iniuſta eſſe obumbrata, atq; iniuſta quidẽ cõtra apparere quàm iuſta. Nempe iniuſto ac prauo iucunda videri, cui iuſta videntur iniucundiſsima. Iuſto autẽ vtraq; cõtra omnino videri. CL. Sic apparet. ATH. Reuera autem vtram ſententiam potiorem exiſtimabimus? melioris ne an deterioris animi? CL. Melioris neceſſariò. ATH. Neceſſe eſt igitur iniuſtam vitam non turpiorem ſolum ac peiorem iuſta ſanctaq; vita eſſe, verum etiã iniucundiorem. CL. Ita certe ex hac ratione, ò amice videtur. AT. Legis itaq; lator ex quo exigua ſit prouẽtura vtilitas, etiam ſi non ita id ſe haberet vt modo diximus, non alienum tamen ſua grauitate putaret ad iuuẽtutis vtilitatem falsò aliquid, ſi modò qui vnquam aliud falsò dicendum ſit, dicere maximè cum nullũ mendacium hac falſitate vtilius excogitare poſsit, quòd videlicet ita trahere audientes valeat, vt non vi, ſed ſponte iuſtitiam veliot ſuſcipere. CL. Pulchrum certe, ò hoſpes, & ſtabile quiddam eſt veritas. Videtur autẽ plerunq; non facile perſuadere. ATH. Eſto. At. n. Sidonij fabula illa & ſi nihil veriſimilitudinis habuit, facilè nihilominus perſuaſit, aliæq; permultæ ſimiliter. CL. Quæ nã? ATH. Quod à dentibus quondam ſatis armati milites nati ſint. Magnum. n. id legiſlatori exemplũ eſt, poſſe animis iuuenum quodcunq; velit perſuadere. Quapropter nihil aliud ſcrutari debet, quàm quibus rebus perſuaſione acceptis maximum bonum conferat ciuitati: ad idq; omni incumbere ſtudio, vt ciuitas vniuerſa de his rebus vnum atque idem quàm maximè ac ſemper in cãtibus, fabulis, & omni ſermone decantent. Equidem ita ſentio. Si vero vos aliter, nulla inuidia ſit contradicere. CL. Neuter noſtrum poſſe vnquã de his dubitare videtur. AT. Proſequar igitur, aſſerens choros omnes qui tres ſunt, teneris adhuc & mollibus puerorum animis, & alia bona quæ diximus, & quæcunq; narrare poſsimus, quaſi incantione quadã inſinuare oportere. Caput autẽ illud ſit, quod vitam eandem optimam & iucundiſsimam iudicari à dijs aſſeruimus, & vera loquemur, & magis illis quibus opus eſt, perſuadebimus, quàm ſi aliter diceremus. CL. Concedenda ſunt quæ dicis. AT. Primus itaq; puerilis muſarum chorus hæc ſtudioſe toti ciuitati dicantaturus ingrediatur. Secundus illorũ chorus qui ad triginta vſq; annos prouecti ſunt. Pæana teſtem veritatis dictorũ inuocet; & iunioribus propitiũ ſuppliciter eſſe precetor. Tertius eorũ ſit chorus qui triginta annos inter & ſexaginta ætate agunt. His aũt ſeniores, quia non amplius de eiſdem moribus fabulas poterunt decantare, dimittendos diuino oraculo cenſemus. CL. Quos nam hoſpes tertio hos chóros dicis? non. n. clare quid de his dicere velis comprehendimus. ATH. Hi profecto ſunt, quorum gratia pleraq; ſuperius ſunt inducta. CL. Nondum intelligimus. Quamobrẽ apertius dicito. ATH. Dictum eſt diſputationis principio, ſi recordamur, ita ardentem iuuenum omniũ naturam eſſe, vt neq; corpore neq; voce quieſcere poſsit, ſed ſine ordine ſemper clamet & ſaltet: atq; ordinis vtrorumq; iſtorũ nullũ aliud animal præter ſolam hominis naturã ſenſum habere. Ordinis aũt qui in motu cõſpicitur, nomen Rhythmus. i. numerus eſſe poteſt: ſed eius qui in voce, acuto & graui ſimul contemperato, Harmonia, id eſt, concentus. Vtrunque verò ſimul Chorea nominabatur. Deos quoq; diximus noſtri miſertos choreę cõcelebratóres ac duces dediſſe nobis Apollinã & Muſas. Tertiumq; ſi recordamus Dionyſiũ numerauimus. CL. Cur non recordari debeamus? ATH. Atqui Apollinis & Muſarum chori dicti iam ſunt. Tertius autẽ qui reliquus eſt Dionyſio neceſſario tribuetur. CL. Quo pacto? clarius expone. Nã primo auditu valde abſurdus Dionyſiacus ſeniorũ chorus eſſe videtur, ſi vltra trigeſimũ annum, & ad quinquageſimũ iam prouecti, & vſq; ad ſexageſimũ eo vtantur. ATH. Vera loqueris. Sed ratione ad hæc opus eſſe arbitror, vt appareat quo pacto opportune id fieri poſsit. CL. Quid ni? AT. Nunquid ſuperiora illa inter nos conſtant? CL. Quæ nam? ATH. Quòd oporteat viros omnes & pueros, liberos & ſeruos, mares & fœminas, & vniuerſam ciuitatem toti ciuitati quotidie quæ diximus varijs modis & carminibus decãtare, vt ex innumerabili hymnorum varietate, inexplebili quodãmodo voluptate concinentes afficiãtur. CL. Nihil obſtat quominus concedatur ita fieri oportere. ATH. Sed quo optima hæc ciuitatis pars, cui propter ætatem atque prudentiam ſumma ineſt ad perſuadendum autoritas, optima canendo maximorũ bonorũ cauſa erit? An id ſtulte ommittemus, in quo optimorum & vtiliſsimorum cantuum vis ineſt præcipua? CL. Haud omittere licet, vt modo apparet. ATH. Quo igitur decenter id fiet? Videte quæſo an ita. CL. Quo pacto. AT. Vnuſquiſq; ſenior circa cantus iam ſatietate affectus, his minime delectatur: & cũ res poſtulat canere, quãto ſenior atq; modeſtior eſt, tanto magis canere veretur. An non ita? CL. Ita prorſus. AT. Sed multo etiã magis in theatro corã multitudine rectus cantare præ pudore non tolerabit. Pręſertim ſi ſeniorũ chori, quemadmodũ qui de victoria contendunt, & ijs quidem quo clarior vox ſit, tenues atq; ieiuni cãtare cogãtur. Sic. n. non ſine moleſtia & pudore cãtabunt, & ad iſta tardiores accedẽt. CL. Neceſſaria narras. AT. Quo igitur pacto paratos eos ad cantũ reddemus? Principio leges ſanciemus, vt pueri vſq; ad duodeuigeſimũ annũ vini vſum prorſus ignorent. Nẽpe eos monebimus nõ oportere ignẽ igni in corpus atq; animã ſuggerere, antequã viri effecti ſubire labores incipiãt. Furioſum nanq; habitũ iuuentutis cauere oportet. Deinde vino moderatur vſq; ad annũ ætatis trigeſimum.

Pueris interdicitur vinum.

Vinum remedium aduerſus ſenectutis duritiam.

geſimū. Ab ebrietate verò & vini repletione iuuenes omnino abſtineant. Sed cum ad quadrageſimū peruenerint, tūc in conuiuijs liberius diſcumbentes, cū alios deos, tum Dionyſium ad ſacra ſenum & ludos inuocent, qui hominibus vinum quaſi remedium aduerſus ſenectutis duritiam eſt largitus, vt reiuueſcere videamur, & mœſtitiæ nos obliuio capiat, ipſaq; affectio animi ſicuti ferrum in igne ex duritie in molliciem deducta flexibilior fiat. Primum quidem ſic affectus quiſque ſumpta fiducia minus verebitur inter aliquos ac ſuos, non tamē multos & alienos canere, & vna quod iam ſæpius repetiuimus, incantare. Cl. Et maximè quidem. Ath. Ad eos igitur inducendos, vt cātibus intereſſe velint, modus hic haud indecēs erit. Cl. Non certe. Ath. Qua autem voce & qua muſa hi viri cātabunt? An ea videlicet quæ ipſis conueniat? Cl. Ea duntaxat. Ath. Quæ nam igitur diuinis viris cōueniens erit. Nonne ea qua chori decantant? Cl. Nos quidem hoſpes & ij non poſſumus aliud canere quàm quod in choro didicimus. In hoc. n. cantu aſſueti ſumus. Ath. Par eſt, Optimum. n. cantum non didiciſtis. quaſi. n. caſtrēſem Remp. habetis potius quàm vrbanam. propterea iuuenes profecto tanquam pullos gregatim paſcentes habetis. Vnde nemo veſtrum arripit ſuum, & ad cohibendam eius ferocitatem, cuidam quaſi equorum magiſtro cōmittit, qui erudiat ipſum leniter tractans & manſuefaciēs, & cætera quę educationi conueniunt peragens, ex quo non modo probus miles efficiatur, ſed ciuitatū quoq; & vrbium idoneus gubernator: quem quidem principio diximus Tyrtæi militibus fore bellicoſiorem, quarto virtutis loco non primo ſemper & vbiq; priuatim & publicè fortitudinis munere colentem. Cl. Neſcio quo modo rurſus, hoſpes, legum latoribus noſtris derogas. Ath. Non ex animo id facio, bone vir, ſi quidem facio. ſed pergamus quo ratio ducit, ſi vultis. Nam ſi muſam habemus chororū & theatri communi muſa præſtantiorem, hanc illis exhibere, conemur, quos diximus illam quidem vereri, & aliā quærere meliorem. Cl. Omnino. Ath. Omnibus igitur quæcunq; gratia quædā ſequitur, ineſſe id oportet, vt vel ea ipſa gratia ſola in his alliciat ſitq; præcipuū, vel rectitudo, vel vtilitas. Exemplo quod dico, exponam. Cibus ac potus & alimentum omne gratiā habet, quam voluptatem dicimus? Rectitudinem verò & vtilitatē, ſi cōfert ad ſanitatē. Cl. Prorſus. Ath. Sic & diſcendo gratia ineſt, quæ voluptas nominatur. Rectitudo etiā atq; vtilitas & bonus habitus atq; pulcher, quæ ab ipſa veritate efficiuntur. Cl. Ita eſt. Ath. Quid porrò in artibus, quibus ſimilia efficiuntur, nōne idipſum inſpicimus? Voluptas profectò ex illis quādoq; prouenit, quā par eſt gratiā nominare. Cl. Certè. Ath. Rectitudinē verò talium, vt in vniuerſum dicam, æqualitas ipſa tanti taliſque efficit potius quàm voluptas. Cl. Præclare. Ath. Voluptate igitur ſola id merito iudicabitur, quod neq; vtilitatem, neq; veritatem, neq; ſimilitudinem, neq; rurſus damnum efficit, ſed ſolū cauſa gratiæ illius fit quæ concomitatur alia, quam voluptatem recte poſſumus nominare, quando videlicet nihil iſtorū ipſam ſequitur. Cl. voluptatem dicis ſolam, quæ minimè noceat? Ath. Nempè. & iocum ac ludum rurſus eam ipſam appello, quando nec nocumēti neq; vtilitatis aliquid affert æſtimatione dignū. Cl. Vera loqueris. Ath. Sequitur ex his quę diximus, nullam imitationem voluptate & opinione non vera iuidicandam eſſe. ſimiliter etiam æqualitatem nullam. Non. n. quia huic videatur, aut quoniā hic gaudeat, idcirco æquale, ipſum æquale eſt, aut commēſurabile ipſum eſt cōmenſurabile, ſed nullo alio quàm veritate ſola. Cl. Sic eſt omnino. Ath. Atqui muſicam omnem imitatricem, & ſimilium effectricem eſſe dicimus. Cl. Cui dubium? Ath. Cum ergò quis ſola voluptate muſicā aſſerit iudicari, minimè audiendus eſt, minimeq; hmōi muſica, ſi alicubi colitur, quærenda eſt, ſed illa quæ per imitationē boni ſimilitudinem poſsidet. Cl. Vera hæc ſunt. At. Qui ergò cantus ſpeciem & muſam quærunt optimā, non eam quę incīda, ſed quæ recta eſt, quærere debent. Rectitudo. n. imitationis in hoc conſiſtit vt dicebamus, ſi tantū & tale fiat quod imitatione exprimitur, quantum & quale in ſeipſo eſt. Cl. Cui dubium? Ath Atqui illud de muſica omnes concederent, omnia videlicet poemata eius imitationem eſſe atq; aſsimilationē. Quod & poetę omnes, & auditores, hiſtrioneſq; concederent. Cl. Magnopere. Ath. Oportet igitur circa vnumquodq; poema & figmentum, vt videtur, quid ſit quod effingitur cognoſcere illum qui in ipſo non ſit erraturus. Nam qui nec nouit quid eſſentia ipſius velit, nec cuius imago ſit, nunquam rectitudinem eius & errorem intelliget. Cl. Nunquam certè. Ath. Qui autem rectitudinem operis non intelligit, num benè an malefactum ſit, cognoſcet? Obſcurius equidem loquor. Fortè nerò planius ita mihi dicetur. Cl. Quo pacto? Ath. Multæ ad aſpectum pertinentes ſimilitudines fiunt. Cl. Certè. Ath. Siquis corporis depicti modum non teneat, cognoſcet ne unquam utrum rectè ſit pictum? Vt puta vtrum articulos corporis & ſingulas particulas habeat, & numerum, & qualitatem, & locationem ſingulorum. prout decet ad ſingula, colores præterea atq; figuras: uel contrà utrum perturbate hæc omnia picta ſint? An cenſes hæc aliquem cogniturum, qui animal quod pingitur minimè nouerit? Cl. Nullo modo. Ath. Sin autem cognoſcat aliquis hominem eſſe id quod pictū, uel quoquo modo formatum eſt, ſuaſq; partes omnes & figuras & colores ab arte accepiſſe, num idem neceſſario ſicubi defectus aliquis pulchritudinis in eo ſit, continuò agnoſcet? Cl. Omnes fermè hoc modo hoſpes quę in animalibus pulchre ſe habent, cognoſceremus. Ath. Rectè loqueris. Nonne igitur in imagine omni ſiue per picturam ſiue per muſicam, ſiue quomodocunq; aliter fiat, tria hęc prudentem iudicem habere oportet? Primum ut cognoſcat quid ſit quod in imitationem cadit: ſecundū ut rectè, tertium ut benè quælibet ſimilitudo uerbis, concentibus, numeris effecta ſit, nouerit? Cl Videtur. Ath. Ne pigeat igitur difficultatem quę in muſica eſt, exponere. Porrò quoniam magis hæc, quàm aliæ ſimilitudines, celebratur, maiore quàm in cæteris opus eſt diligentia. Nam qui in hac aberrat, maximè lęditur, cum ſub eius ſuauitate malos imbibat mores. Difficile autem id cognitu eſt, quoniā poetæ non ita ut Muſæ artem poeticam tenent. Nunquā enim illæ tantum errare poſſent, ut in effingendis virorū uerbis, colorem mulierum cōcentuſq; redderent, Vel in concentibus figuriſq; liberorū, ſeruorum & illiberalium numeros, vel in nummeris figuriſq; liberis, cōcentum vel ſermonem numeris contrarium. Nunquam inſuper ferarum voces atq; hominum, pulſandorumq; inſtrumentorum, & ſtrepitus omnes quaſi vnum aliquid imitarētur, in vnum confunderent: Humani vero poetæ huiuſmodi multa perturbant & ſine ratione cōmiſcent, riſumq; hominus commouent: quos Orpheus delectationis gratiam ſecutos, ait. Omnia enim & cōfuſa cernunt, & ipſi quoq; diſtrahunt poetæ, numerum quidē atq; figuras à cōcentu ſeorſum, orationes nudas abſq; concentu metrice componentes, atq; etiam concentus & numeros abſq; verbis, nudæ citharæ pulſationi & tibiæ ſono accommodantes. Qua in re difficilimū eſt cognoſcere quid numerus & cōcentus qui ſine verbis fit, ſibi velit, & cui imitationi ſimilis ſit earū quæ rōne ſunt dignę. Putare aūt oportet multa ruditate eſſe refertū id oē quodcunq; ſiue velocitatē ſeu tarditatē vocēque ferarū proximè ſequitur, vt aliter tibia, citharaq; vtaris, q̄ ad tripudiū opus ſit atq; cantū. Nudo autē vtroq; vti, abuſus eſt pręſtigiatrici oſtentationi perſimilis, & à Muſis admodū alienus. Sed horū quidē hęc ratio eſt Nos aūt hęc non conſideramus, ꝙ triginta quinquagintaque annos & vltra nati Muſis noſtris vti non debeant, ſed vti quando debeant videamus. Ex iſtis aūt oratio hęc nobis id ſignificare videtur, quod ad quinquageſimū annum prouectos quibuſcūq; canere opus eſt, melius cęteris

Quæ ſpectat ad iudicem prudentem.

chori

chori Muſam tenere oporteat. Neceſſe nanq; eſt, vt acutè cõcentus & numeros ſentiant atq; cognoſcant: Quomodo enim aliter quiſpiam rectitudinem cantus cognoſcet, cui vel conueniat vel nõ conueniat Doricũ, & numerum quem illi poeta adiunxit, vtrũ rectè iunxerit necne? Cl. Nullo certe pacto. Ath. Vulgus autem deridẽdum eſt, cùm ſe putet quod boni concentus numeriq; compos eſt, & quod contra, ſatis cognoſcere. Hi inquam qui ad numeros accinere & ſaltare iam olim coacti ſunt. ꝙ verò ſingula iſtorum ignorent, nõ iſthuc apud ſe ita reputant, ꝙ quilibet cantus ſi omnia ſibi conuenientia cõtinet, rectè ſe habet: ſi non continet, contra. Cl. Sic omnino neceſſe. Ath. Quid porrò? Siquis rationem eius quidúe habeat non intelligit, nunquid quod diximus, quo pacto rectè ſe habeat in aliquo vnquam cognoſcet? Cl. Quo pacto id fieri poſſet. Ath. Hoc itaq; nunc in his inueniſſe videmur, quod cantores eos ſeniores, quos prius quidẽ nolentes ita prouocamus, vt libenter quodammodo canãt, vſq; adeo hæc didiciſſe neceſſe eſt, vt eorũ quilibet tam numerorum progreſſus pondera, quàm ſonos fidium harmonicos conſequatur: vt cõcentus & numerus intelligentes illos eligere poſsint, quos tantis ac talibus decantari oporteat, atq; ita canẽtes & ipſi voluptates innocuas cõfeſtim percipiant, & iuuenes ad probos mores de cantibus perducant, & oblectamentis. Eatenus autem docti, exquiſitiorem quàm vulgus & poetæ ibi diſciplinam habebunt, tertium quidem illud ſiue bona, ſiue mala imitatio ſit, nõ eſt neceſſe vt poeta cognoſcat, cõcentum verò numerumq; neceſſe. Iſti autem omnia tria cognoſcere debent, vt optimum & ſecundum eligere queant. Aliter autem nunquã ſufficienter veluti incantationibus quibuſdã poterunt iuuenum animos ad virtutem allicere. Enimuerò ꝙ ab initio voluimus, vt videlicet Dionyſij choro rectam opem ſermo noſter afferret, pro viribus dictum eſt. Verum conſideremus an hoc ita ſit factnm. Talis vtiq; concentus hominum neceſſario compotatione progrediente turbulentior redditur. Quod à principio ſuppoſuimus, in his quæ fiunt hodie, neceſſario fieri. Cli. Neceſſe. Ath. Vbi certe vnuſquiſq; ſeipſo leuior factus extollitur & exultat, audaciaq; repletur, nec audit proximum, ſed tam ſuiipſius quàm cæterorum omnium ducem ſe ſufficientem exiſtimat. Cl. Abſq; dubio. Ath. An nõ diximus, quoties iſta fiunt, bibentium animos, ſicut in igne ferrum, ita vino feruentes molliores iunioresq; fieri, & idcirco facilius deduci, veluti quando iuuenes erant? ſi quis & poſsit & ſciat erudire eos ac fingere. Fictorẽ verò eundẽ eſſe qui & tunc probus legiſlator dicebatur. Cuius in legibus cõpotationi modus eſt præſcribendus, vt poſsint hæ leges cõfidentem illum audacemq; & impudẽtiorem quàm deceat factum, qui ordinem viciſsim ſilentio, ſermone, compotatione, & muſica ſeruare nõ vult, cohibere, atq; ita inſtruere, vt contra in omnibus facere velit quàm faciat, contra inſurgentem ac turpem confidentiam admouentes timorem optimum cum iuſtitia. quem quidem timorem diuinum, pudorem & verecundiam nominauimus. Cli. Eſt vt ais. Ath. Harum legũ autores atq; cuſtodes à perturbatione & ebrietate remotos eſſe oportet, vinolentorũ duces. Sine quibus contra ebrietatẽ pugnare durius eſt, quàm ſine ducibus ſobrijs cùm hoſtibus dimicare. Siquis autẽ neque obtemperare velit his, neq; ducibus Dionyſij vltra annos ſexaginta natis, ęquale vel etiã maius dedecus ferat, quàm qui ducibus Martis nõ paret. Cl. Rectè. Ath. Nonne ſi talis ebrietas taliſq; ludus adhiberetur, compotatores magnam inde vtilitatem conſecuti, & maiori quàm prius inuicem beneuolentia iuncti, non autem ſicuti nunc inimici diſcederent? cum legitimè inuicem cõuerſati eſſent, & ducentibus ſobrijs temulenti quoq; legibus obtemperaſſent. Cl. Sic certè, ſi talis eſſet ebrietas qualem modo narrabas. Ath. Ne igitur Liberi patris munus ſimpliciter ita vituperemus, quaſi malum ſit, neq; dignum vt in ciuitate recipiatur. Atqui plura etiam in hanc ſentẽtiam referri poſſent, quamuis maximum illud bonum quod largitur Dionyſius, efferre in multos verear, quoniã homines cùm audierint, non rectè accipiant, nec intelligant. Cli. Quid iſtud? Ath. Rumor quidam & fama defluxit ad nos, hunc deum à nouerca Iunone mente olim deturbatũ fuiſſe: atq; idcirco vlciſcẽdi gratia bacchantum choream, omnemq; inſaniam induxiſſe, & vinum ad hoc ipſum tribuiſſe. Ego autem hęc illis permitto dicere, qui tutum talia de dijs dicere arbitrantur. Illud tamen ſcio, quòd nullũ animal tùm tanta ac tali naſcitur intelligentia, quanta, & qualis ei cùm prouectum fuerit, conuenit. Hoc porrò in tempore, quo prudentiam ſuam nondum poſsidet, furit omne, & ſine ordine clamat, & faſtu elatum laſciuienſque ſalit. Recordemur autem ꝙ muſicæ & gymnaſticæ hæc eſſe principia diximus. Cl. Recordamur. Ath. Nónne etiam quod numeri & concentus ſenſus nobis ſolis ſit, ex hoc principio conſtare diximus? Apollinẽ verò & Muſas & Dionyſium duces ad hæc nobis eſſe tributos? Cl. Vtique. Ath. Vinum verò, vt ferunt multi, ad vltionem hominibus datũ eſt, vt inſaniant. Vt aũt ſermo habet noſter, remedium, & medicina in cõtrarium, vt animus quidem pudorem, corpus autem ſanitatem & vires adipiſcatur.

Sicut igne ferrum, ita vino corpora ſenũ molliri.

Cur vinũ datum hominibus.

Clin. Egregiè hoſpes ſuperiorem orationem commemoraſti. Athen. Sed iam media pars eorũ quæ ad choream pertinent, dicta eſt. Reliquam verò, vt videtur, perficiemus ne? an prætermittemus? Cl. Quáſnam dicis partes, & quomodo partiris vtraſq;? Athen. Tota quippe chorea vniuerſa nobis dicta eſt diſciplina, choreæ verò pars vna in voce eſt per numeros & concentus. Cl. Ita eſt. Ath. Altera in corporis motu per numerũ atq; figuram. Sed numerum quidem habet cùm motu vocis communem, figuram verò propriam. In prima autẽ illa parte cantus ipſe vocis eſt motus. Clin. Vera narras. Ath. Sed vocis quidem habitum, qui ad diſciplinam virtutis animi peruenit. neſcio quo modo muſicam nominauimus. Cl. Rectè admodum. Ath. Si autem corporis motus in ludo quem ſaltationem appellauimus, ad corporis vſq; virtutem attingit, artificioſam hanc ad id ipſius deductionem gymnaſticam nominemus. Cl. Rectiſſime. Ath. De muſica quidem, quam mediam choreę partem diximus, ſatis actũ putauimus, atq; ita de ea ſit dictum. Quare de reliqua iam dicamus, vel quid agendum? Cl. O vir optime, qui cum Cretenſibus & Lacedæmonijs diſſeris, quando iam ſatis tractatum de muſica eſt, ſed de gymnaſtica hactenus minime quidnam reſponſurum tibi ad interrogationem huiuſmodi vtrumuis noſtrũ exiſtimas. Ath. Affirmabo equidem te, cùm hęc interrogaueris, aperte iam reſpondiſſe. Intelligo enim ꝙ hęc tua interrogatio reſponſio quædã eſt, vt dixi, ac iuſsio ſimul, vt tranſigantur quæ ad gymnaſticam pertinent. Clin. Optime intellexiſti, & ſic facias. Ath. Faciundum eſt, neq; enim difficile eſt, quæ vobis vtriſque notiſsima ſunt, tranſigere. Nempe huius artis vtriq; multo magis quàm illius periti eſtis. Cl. Vera ferme dicis. Ath. Nónne huius quoq; ludi principiũ eſt? quia vnumquodq; animal natura ſaltare conſueuit. Homo autem, vt tetigimus, cùm numeri ſenſum acceperit, ſaltationẽ peperit. Cantus item numerũ excitat. Quæ ambo inuicem copulata choream & ludum pepererunt. Cli. Ita eſt. Ath. Huius partem alteram iam peregimus, alteram deinceps aggrediemur. Cl. Prorſus. Ath. Sermonem igitur de ebrietatis chorea primùm hac, ſi placet, ſententia concludamus. Cl. Quonam pacto? Ath. Si ciuitas aliqua tanquã re ſeria compotationibus & cùm legum ordine vtatur, exercitationis cuiuſdam ad temperantiã gratia, & alias voluptates non fugiat, ſed eadem ratione vt ipſas ſuperet, exercitetur, hoc vtiq; pacto omnibus his vtendum. Sin verò tanquã ludo vtatur cõpotationibus ciuitas, & liceat cuiq; quando velit & quibuſcum velit combibere, & alia quęq; pro libidine exercere, non eſſem huius ſentẽtiæ, quòd deceat ciuitatem illam, aut hunc virum ebrietati aliquando indulgere.

Tota chorea & choreæ pars.

indulgere. Sed multo magis quàm Cretenſium Lacedæmoniorumq; vſum Carthaginenſium legem probarem, vt nunquam in caſtris quiſquã guſtare vinum audeat, ſed toto illo tempore aqua bibatur, & in ciuitate nunquã vini vſum ſeruo vel ſeruę concederem, Sed nec magiſtratibus toto eo tempore quo magiſtratu funguntur. Gubernatores etiam atq; iudices munus ſuum ſubituros à vino penitus prohiberem. Deliberaturos quoq; de rebus non omnino negligendis. Ac nulli penitus interdiu vinum concederem, niſi exercitationis corporeæ morborumque cauſa hoc potu opus fuerit, neque etiam noctе viro vel mulieri quando liberis operam dare volunt. Plura etiã referri poſſent, in quibus homines legis rectæ mentisque compotes vino abſtinerent. Quapropter ſecundum hanc rationem, nec multis ciuitati vineis opus eſſet. Atqui & reliqua agri cultura, omnisq; viuendi norma ordinem ſuum teneret, ac vini vſus fermè omnium moderatiſsimus & parciſsimus eſſet. Hic itaque ſermoni de vino hoſpites, ſi vobis quoque videtur, colophon impoſitus ſit. CLIN. Probè dictum. Quare & nobis ita videtur.

DIALOGVS TERTIVS DE LEGIBVS, VEL *de legumlatione*.

Marſilij Ficini Argumentum.

QVEMADMODVM medicus ſanitatem corporis, ita legum autor ſpectat animi ſanitatem. Quoniam vero omnibus optabilius eſt valetudinem proſperam retinere ne pereat, quàm recipere pereuntẽ, idcirco præcipuũ vtriuſque tam ciuilis, quàm medici inſtitutum eſt, ſeruare ſiue corporis ſiue animi ſanitatem: ſequens verò vtriuſq; conſilium eſſe videtur optimum, ſiue corpori, ſiue animo habitum, ſiquando amiſſus fuerit, reſtituere. Quamobrem & apud Platonem & apud veritatem ſcriptores illi legum contemnendi cenſentur, qui ſubito qua cenſura ſcelera perpetrata ſint punienda, decernunt: Qua verò ratione homines ita otiantur, nutriantur, erudiantur, vt ſcelera perpetrare nolint, nõ prouident. Nemo igitur admiretur Platonem noſtrum firmiſſimę ſanitatis animi ſtudioſum, tam in libris Legum quàm de Repub. diu per multa quæ videntur leuia, & ad educandos pueros adoleſcentesq; pertinent, accuratius diuerſari. Sic enim decet diligentiſſimum animorum medicum facere. eósque ſtatim natos ita componere, vt vel quaſi vna cùm firma ſanitate geniti videantur, vel ſaltem ætate adoleſcente, ſanitas animi pariter coaleſcat. Hinc itaq; præcedens illa libri Legum primi ſecundiq; diligentia in omni muſicæ ludiq; genere atq; cõuiuijs. Dum enim de autoris legum officio diſputat, præcipuũ eius, id eſt, circa pueros, & adoleſcentes ſtudium, ante omnia iudicat declarandum. Vbi meminiſſe te volo, quanta cautione ad potũ vini iudicauerit accedendũ, vt non liceat quotidie bibere, neq; cuilibet, neq; ad cuiusq; libidinem, ſed in ſolennibus duntaxat conuiuijs, & tunc quidem viris & moderate, raro verò merum, ſub arbitro tamen & iudice. Alioqui memineris & quantum probet, vt nõ liceat in caſtris militibus guſtare vinum, neq; in ciuitate ſeruis, neq; magiſtratibus, neq; gubernatoribus & iudicibus ipſo iudicij tempore, neque viris mox de rebus magnis deliberaturis, poſtremo neq; viro vel mulieri ea hora qua liberis operam dare conſtituunt. Hæc operæpretium fuerit diligenter commemoraſſe. Pergamus iam ad proprium libri tertij argumentum. Cum igitur lex ipſa ciuilitatis, id eſt diſciplinæ ciuilis forma ſit, ciuilitas autem forma ſit ciuitatis, haud ab re de legibus tractaturus multa de ciuitatis ciuilitatisq; initio diſputat. Ambigit autem vtrum genus humanum fuerit ab æterno necne, ſimiliterq; de mundo. Et quod alicubi tempus nominat infinitũ, haud quaquam ſine principio propriè atq; ſibe ſignificat, ſed noſtris potius cõputationibus infinitum, ideoq; dicit ſæpe tempus inæſtimabile potius quàm immenſum. Atqui & in ſexto ſimiliter ambigẽs ſententiam ita diſiungit. Hominum generatio aut nunquam incœpit, aut inæſtimabili ante nos temporis longitudine cœpit. Inæſtimabile verò forſan dicit, ſiquis non ſolum annos ſolares, ſed etiam lunares, & dies & horas numerare cõtenderit. Satis autem Chriſtiano fuerit philoſophum mundi æternitatem non affirmaſſe. Sed quidnam de mille annorum millibus bis Moſaici dicent? Fortè Platonem Aegyptiorũ more breuiuſculos annos computaſſe. At verò & de his, & de mundi illuuionibus opportunius agitur in Timæo. Iam verò ad ipſam materiam legum, id eſt ciuitatẽ ciuilitatemque reuertamur. Quatuor ciuilitatis figuræ præcipue numerantur. Prima quidem, ſtatim poſt generis humani calamitatem in ſuperſtite quodam eius ſemine ſeruato, vel altiſſimorũ montium beneficio, vel diuina potius prouidẽtia. Tunc enim probabile eſt filios nepoteſq; patrisfamilias imperio paruiſſe. Quod quidem imperiũ ſola conſtat lege naturæ. Secunda figura inter familias plures iam inter ſe vel oppido, vel vallo quoddam ſimili congregatas, congregatas inquam tum indigẽtia mutua, tum metu ferarum. Sed ab ipſo cœtus huius exordio veriſimile eſt tot gubernãdi formas, quot & domicilia extitiſſe, opinionibus inter ſe moribusq; longe diuerſas. Ob quam diuerſitatem mutuis ſubortis iniurijs coacti ſunt communes quoſdã arbitros & iudices rectoresq; conſtituere. Vnde tertia iam orta eſt, ciuilis diſciplinæ figura, à præcedente videlicet iniuſtitia ducens originem. Probabile verò eſt eiuſmodi rectores vrbis, communes præſcripſiſſe ciuitati leges, poſtquam honeſtiſſimas quaſq; domiciliorum leges cõſiderauerunt, per easq; rei familiaris diſciplinam ad diſciplinam Reip. tranſtulerunt. Quarta denique figura eſt, in quodam gentiũ regno, vbi plures inter ſe vrbes in eandem voluntatem communemq; legem ita cõueniunt, quemadmodum in vrbem vnã familiæ plures. Prima quidem figura extra vrbem eſt, per leges ſingulas, natura, ratione, voluntate cõſiſtens. Secunda verò iam in vrbe, ſed per ſingulas adhuc domiciliorũ leges, indigẽtia quadam metuq; congregata. Tertia in ciuitate per leges iam communes, occaſione iniuſtitiæ, iuſtitiam colens. Quarta ex pluribus ciuitatibus per eandem voluntatẽ legemq; ſimilem congregatur. Inter hæc admonẽtur poetæ ad canenda diuina: Vbi dicitur poetarum genus diuinum eſſe, agiq; deo. Admonẽtur quoq; autores legum, vt neq; arduas neq; violẽtas ferant leges, ſed leues, quoad fieri poteſt atq; ſuaues. Præterea exemplo quodam hiſtorico, principale proſequitur diſputationis huius conſilium, de præcipua condendarũ legum & optima ratione. Quæ quidem hinc maximè ſumit exordium, ſi autor in his ferendis vniuerſam quidẽ ciuium virtutem ſpectet, maxime verò maximam omnium atq; ducem. Nemo verò dubitat virtutes alias à prudentia tanquam inferiora membra à capite duci. Hanc vtiq; tam neceſſariã nobis eſſe quàm nobilem ex eo confirmat, quòd omnes cõmuni voto id optant in primis, vt humana omnia pro ſui deſiderio ſuccedant atq; gerantur, eumq; cui ad votum cuncta ſuccedunt, beatiſſimum fore omnium arbitrantur. Plato verò cõtra infert, miſerrimum fore illum cuius cupiditatem quotidie ſequantur euentus, niſi tanta ſit prudentia præditus, tantaq; per prudentiam animũ moderatione regat, vt vera diſcernat bona, & quæ ratione ſecreuit neglectis alijs appetat. In his admonet non eſſe optandum vel orandum vt omnia cupiditatem noſtram ſequantur, imò vt cupiditas rationem. Tangit & congruam filij ad patrem, patris ad deum cõparationem. Cupit certe & precatur ſibi puer euenire quàmplurima quaſi bona, quæ pater interea ne accidant deprecatur tanquã mala. Similiter vana & noxia vota hominum cœleſtis pater quotidie deteſtatur. Neq; refugium ad euitanda fallacia vota vllũ nobis eſt, excepta prudentia. Huic ergo per ciuium animos propagandæ legifer in primis incumbet publicæ ſtudens felicitati. Tanta enim prudentiæ perfectio eſt, vt & optanda doceat exoptare atq; comparare, & comparatis ea potiſſimum vti ratione qua proſint. In his autem felicitas ciuitatis tota conſiſtit. Quemadmodũ verò ciuitatem ſeruat prudentia, ita deſtruit imprudentia, quam nominat ignorãtiam. Non ignorantiam inquam vel literarum propriè vel artis cuiuſdam vel externorum quorundam à nobis alienorũ, ſed ignorãtiam boni, vt alibi ſæpe dicit atq; hic ſignificat. Sed addit eam eſſe & priuatim & publicè pernicioſiſſimam ignorantiã, per quam quis neſciat ita ſuũ animum temperare, vt rationis ſuæ tanquã reginæ legibus ſenſus quaſi populus legitime educatus obediat, adeo vt nõ alia proſequatur & fugiat, nec alijs aliterue gaudeat atq; doleat quàm rationis inſtitutа præſcribant. Quicunq; ignorantia eiuſmodi occæcantur, etiam ſi ingenioſiſſimi atq; literatiſſimi ſint, ignorãtes à Platone cenſentur. Qui verò temperati ſunt, prudẽtes ab eo iudicãtur atq; ſcientes, etiam ſi literas neſciant. Prohibet deinde magiſtratũ illi tribui gubernandum qui propter incontinentiam gubernare ſe neſciat. Neq; confidit ciuitatem ſub eo rectè feliciterq; componi, in cuius animo ciuitas quædã eſt incõpoſita ſimul & miſera. Quamuis autem ſeptem numeret deinceps rationes quæ ad dignitatem imperandi conducere apud plurimos iudicantur, ſcilicet, Paternitas, Nobilitas, Dominatio, Potentia, Senectus, Prudentia, Sors, tamen vnicã ipſe præ cæteris eligit, id eſt prudentiam, dicens hanc eſſe propriam dignitatis imperatoriæ rõnem, ſcilicet, vt prudẽtiores vbiq; imperent, imprudentiores obtemperent. Quemadmodum & oculorum officium eſt ducere, pedũ verò miniſterium peragere. Item, ſicut in qualibet arte præſertim nauigatoria & militari & medicina, eius quidem qui plus intelligit, eſt præcipere, eius verò qui minus eas inre cognoſcit, eſt exequi, ita & in arte ciuili, partim vniuſcuiuſq;, partim familiæ, partim ciuitatis gubernatrice, illi apprime omnes parere debeant, qui præ cæteris quod potiſſimũ humanæ ſaluti cõducat intelligit. Lex ergo cõmunem optans prudentiam, prouidebit,

prouidebit, vt præter puerilem eruditionem ad prudentiam conſequendam, munerum quoq; publicorum gradus pro ipſius prudentiæ gradibus vbiq; diſtribuantur. Ac ne imprudenter horum gubernacula committantur, ſanciet ne mera & ingens imperãdi autoritas cõcedatur, ſed omnes quidem ſubijciet legibus, reges autem cùm ſenatu coniunget, ſenatum cùm conſilio populari. Cauebit in primis ne vnquã ſuperba laſciuia cupiens plus poſſe quàm leges, diſſenſionem pariat & ruinam. Studebit vt totũ ciuitatis corpus quoad fieri poteſt liberum ſit, prudens & amicum. Liberum quidem, vt poſſit quilibet patriæ ſuę conſulere, prudens autem vt ſciat, amicum rurſus vt velit. Memineris tria hæc in ea ciuitate facilius conuenire, quę inter vnius ac populi potentiam obtinet medium, vt neq; vnius ſe totam ſubdat imperantis arbitrio vel potentiæ paucorum, neq; quemlibet abſq; delectu recipiat conſultorem, ſed plurimum quidem optimatũ conſtet gubernatione, nõnihil quoq; habeat regij, nonnihil inſuper popularis. Circunſpicies mores fortunasq; principium, quo perſpicias ciuitatum regnorumq; exitium maxime omnium ex delitioſo luxurioſoq; adoleſcentũ, vitarumq; victu procedere. Quippe cũ nemo ex huiuſmodi vita virtute præſtans euadere poſſit, ſed æger neceſſario fiat, fragilis, & inflatus, & cæcus. Mandabit propterea temperantiam ab omnibus maximè coli, ſanciens eos potiſſimum honorari, qui temperatiſſimi omniũ iudicio comprobentur. Neq; patietur fortitudinem ab vllo abſq; temperantia poſſideri, quaſi rem ciuitati valde periculoſam. Quin imò neq; multarum rerum peritiam abſq; iuſtitia tanquam grauiter nocituram. Summatim vero in primo honoris gradu, dotes animi, ſi cùm temperantia mixtæ fuerint, collocabit, his corporis ſubijciet bona, bonis corporis ſimul & animi externa ſeruire mãdabit. Prohibebit quoq; nimiam libertatem, vetabit & nimiam ſeruitutem. Nam nimia quidem ſeruitus amicitiã, id eſt & beneuolentiã populi erga principem, & charitatem erga patriam è medio tollit, adeo tollit vt leui de cauſa vel princeps, vel patria pereat. Libertas verò nimia laſciuiam primo parit, deinde cõtemptum legum, poſt hæc frequentes ſeditiones, & extremã deniq; ſeruitutem. Nemo verò miretur Platonẽ & hic, & ſæpe alibi ludos, ſiue potius ſtudia muſicæ magni facere, quaſi ad permutandos in vtranq; partem mores tam publice quàm priuatim poſſint quàm plurimũ. Nam ea tempeſtate & familiare omnibus & palam frequentiſſimũ erat huiuſmodi ſtudium, quod autem ab omnibus fit atq; continue, nõ minorem fermè in animum vim habet quàm aer in corpus. Pręterea quę apud medicos parũ cautos habentur leuia, apud Platonem obſeruantiſſimũ humani generis medicũ haud contemnenda cenſentur. Deſcendit poſt hęc ad ſuperiorũ epilogum. In quo epilogo poſſet quiſquã clauſulã illã, Si verò quicquã, & quę ſequuntur, ita forſitan legere, an verò quicquã cõtulerimus nec ne? Quis redarguet? Cum inter nos omnia dicta fuerint. Sed iſta tu videris.

Initium ciuilis diſciplinæ.

HAEC quidem ita ſe habeãt. Ciuilis autem diſciplinæ initiũ quodnã fuiſſe dicemus? An nõ hinc facillimè ipſum quis optimeq́ue inſpiciet. CLI. Vnde nam? ATH. Vnde ciuitatũ quoq; incrementum & ad virtutem & ad vitiũ licet inſpicere? CL. Vnde dicis? ATH. Reor equidem à longitudine infinitateq; temporis, rerumq́; in eo mutationibus. CL. Quo pacto id ais? ATH. Age dic, ſi habes, ex quo vrbes ciuileſq; hominũ inſtitutiones cœperunt, quanta temporis præceſſerit multitudo. CL. Nequaquam id facile. ATH. Infinitũ vtiq; hoc & impoſsibile cogitatu. CL. Sic eſt omnino. ATH. Nónne innumeræ in hoc tempore cõditæ ſunt ciuitates, totidemq́; deſtructę, quę omni ciuilis vitæ cõditione paſsim vſæ ſint, factæq́; modo maiores è minoribus, modo minores è maioribus, peiores quoque ex melioribus, & contra, ex peioribus meliores? CL. Neceſſariũ id quidem eſt. ATH. Huius igitur mutationis cauſam excogitemus, ſi poſſumus. Fortaſsis.n. primam vitæ ciuilis cauſam mutationemq́; nobis oſtendet. CL. Probe loqueris. Quare & te oportet quid hac de re ſentias diligẽter exponere: & nos attẽte auſcultare. ATH. Num igitur priſci ſermones veritatem aliquam habere videntur? CL. Quinam? ATH. Multos videlicet hominũ interitus ex diluuijs, morbis, alijsq́; peſtibus olim accidiſſe, ex quibus pauci hoĩes ſuperſtites fuerint. CL. Valde id cuiq; veriſimile. ATH. Age iam de multis vnũ hoc exitiũ quod illuuione factũ eſt perſpiciamus. CL. Quid in hoc cogitare nos iubes? ATH. Nempe eos qui cladem tunc euaſerunt, montanos quoſdam & paſtores fuiſſe, in montium cacuminibus pauca ſemina ad propagandũ genus hominum conſeruata. CL. Patet. ATH. Atqui neceſſe eſt eos & aliarum artium fuiſſe expertes, & auaritiæ contentioniſq́; ſtudia inter ciues, cæteraſq́; aduerſus alios aſtutias ignoraſſe. CL. Conſentaneũ id quidem. ATH. Ponamus etiã campeſtres, & maritimas vrbes ſubito illo tẽpore perijſſe. CL. Ponamus. ATH. Inſtrumẽta igitur oĩa & quęcunque artium ſiue ad diſciplinã ciuilem, ſiue ad facultatem aliam pertinentium, extabant inuenta, concidiſſe illis temporibus aſſeremus. Quomodo enim, ò vir optime, ſi hæc in ſempiternũ ita ſe vt modo habentia permanſiſſent, nouum quicquam alicui eſſet inuentum? CL. Nempe quia innumerabilis quędam multitudo annorum ignorabatur ab illis. Mille autem anni vel duo milia interceſſere ex quo quicquam dicitur, partim Dædalo, partim Orpheo, partim Palamedi inuẽtum. Sicut quæ ad muſicã pertinent, Marſye, & Olympo: quę ad lyram, Amphioni attribuuntur: aliaq́; alijs multa, vt ita dicam, heri & nudiuſtertius adinuẽta. ATH. Vides ne, Clinia, prętermiſſum abs te eſſe amicum, qui verè heri fuit? CL. An Epimenidem dicis? ATH. Hunc equidem. Longe enim hic nouarum rerum excogitatione omnibus apud vos excelluit, ò amice. Quod ſane verbis olim Heſiodus diuinauit, re autem Epimenides ipſe perfecit, vt vos aſſeritis. CLI. Aſſerimus planè. ATH. Ex ea vtiq; deuaſtatione magnã terribilemq́; humanis in rebus deſolationẽ accidiſſe tunc arbitramur. Fertilium agrorũ magnitudinem deſertam, cęteriſq́; animalibus corruptis vix boum caprarumq́; genus & illud quidem rarũ relictum fuiſſe, quibus paſcendis tunc homines vitam agebant. CL. Cui dubium? ATH. Ciuitatis verò & diſciplinæ ciuilis & legum de quibus pręſens à nobis ſermo habetur, nunquid memoriam quidem vllam, vt ita loquar, fuiſſe putamus? CL. Nullam prorſus. ATH. An nõ ex illis ita diſpoſitis nobis hæc omnia prouenerunt, ciuitates, diſciplinæq; ciuiles, artes, leges, & vitiorum atq; virtutis non parua copia? CL. Quo pacto id ais? ATH. Nunquid arbitramur, ò vir mirifice, eos homines cùm multorũ quę inter ciues honeſta habentur vel turpia, ignari eſſent, ſummos vel in virtute, vel in vitio extitiſſe? CL. Probè dixiſti, & quoduis intelligimus. ATH. Tempore igitur progrediente, ac genere hominũ multiplicato, ad eum quem nũc videmus habitũ prouecta omnia ſunt. CL. Rectè admodum. ATH. Neq; tamen ſubito vt veriſimile eſt, ſed paulatim longoque in tempore. CL. Valde ſic decet. ATH. In campos.n. ex cacuminibus montiũ recens formido deſcendere prohibebat. CL. Certè. ATH. Nonne & propter paucitatem illis temporibus mutuo inter ſe aſpectũ congratulabantur, prę ſertim cum neq; terra, neq; mari tranſitus ad alios facilis fuerit, omnibus fermè ad tranſitus inſtrumẽtis deletis vna cùm artibus? quapropter inuicem cõuenire non poterant. Ferrum nanq; & æs & metalla omnia cõfuſa perierãt, vt inueniri & in lucem erui non poſſent: vnde & lignorum fabri non erant. Nam & ſi aliquod inſtrumentũ relictum quandoq; in montibus ſuperfuerit, cito tamen contritum euanuit: nec alia fieri poterant, antequã ars metallica hominibus iterum inueniretur. CL. Quo enim pacto aliter fieri potuiſſet? ATH. Quot autem generationibus poſtea id factũ eſſe putamus? CL. Profectò multis. ATH. Igitur artes quæcunq; ferro vtuntur & ære cæteriſq́; huiuſmodi omnibus, eodem tempore, imò etiam maiore ignorantiæ tenebris obſitæ ignorabantur. CL. Certum id eſt. ATH. Quinetiam neq; ſeditio illo tempore, neque bellum erat. CL. Qua ratione? ATH. Primo ꝙ propter deſolationẽ ardenti ſe inuicem beneuolentia cõplectebantur. Deinde ꝙ cibus bellum non concitabat: Paſcuorum.n. nulla erat inopia, niſi fortè quibuſdã paucis ab initio. Paſcuis aũt plurimum illis temporibus vitã agebant. Lactis item & carnium copia non deerat. Ac venatio facile alimẽta, nec illa quidem mala ſuppeditabat. veſtitus præterea, ſtramentorum, habitaculorum, vaſculorumq́; tam igneorum, quàm non igneorũ copiam habebãt. Artes quippe fingendi atq;

texendi

texendi ferro nõ indigēt, quibus hęc omnia dei nutu conſequimur, vt ſi quãdo homines in talem calamitatem deciderint, propagare genus humanũ poſsint. Hac de cauſa non valde inopes erãt, neq; inopia cõpellebantur ad bella. Diuites etiam fieri minimè poterant, quum neq; aurum, neq; argentũ haberent. in quocunq; verò hominũ cœtu, nec inopia, neq; diuitię ſunt, huic iuſtiſsimi mores aderũt. Neq; enim ibi contumelia, neq; iniuria locum habet. Aemulatio quoq; & inuidia procul abeſt. His igitur de cauſis boni erant, ac maxime propter ſimplicitatem. Quæcunq; enim audiebant honeſta eſſe vel turpia, propter ſimplicitatem credẽtes eſſe vera, monitis obtemperabant. Nec vllus propter ſapientiæ opinionem, vt modo fit, de mendatio ſuſpicabatur, ſed quæ de dijs & hominibus dicebantur vera putantes, quiete ad hęc vitã ſuã inſtituebant. Quamobrem tales erant omnino, quales paulo ante narrauimus. Cl. Ego quidem & hic tibi in his conſentimus. Ath. Diximus porrò generationes multas ita viuentes, tam illis qui ante diluuium fuerunt, quàm hodiernis hominibus minorem peritiam habuiſſe, cùm cęterarum artium, tum bellicarũ quæ terra vel mari hodie exercentur: ludicrorũ quoq; & ſeditionum quæ in ciuitate & verbis & operibus ſedulo cõtendunt ad iniuriam alijs inſerendam: ſimpliciores aũt fuiſſe & fortiores, ac ſimul modeſtiores, & in omnibus iuſtiores. Horum verò cauſam iam diximus. Cl. Recte loqueris. Ath. Dicta igitur ita hæc nobis ſint, & quæ ſequũtur idcirco exponantur omnia, vt intelligamus cur illis, opus legibus fuerit, & quis leges eis cõdiderit. Cl. Probè dixiſti. Ath. An igitur illi nec legumlatoribus indigebant, neq; dum illis temporibus id fieri conſueuerat? Literas enim nõdum habebant illius temporis homines, ſed conſuetudinem & mores maiorũ ſequentes viuebant. Cl. Veriſimile eſt. ſed ciuilis diſciplinæ quis modus fuit? Ath. Hic. Cl. Quis? Ath. Omnes mihi videntur diſciplinam viuendi ciuilem illius temporis imperium appellare, quod etiam nũc multis in locis & apud Gręcos, & apud Barbaros viget, quod quidem id habitatione Cyclopum extitiſſe, ita teſtatur Homerus: Ad conſultandũ nunquã coeunt publice, nec exercẽda iudicia: ſed in altis montibus caua antra inhabitant, ſpretisque publicis priuatim quiq; vxoribus filijsq; dant iura. Cl. Iucundus hic poeta vobis fuiſſe videtur. Atqui & alia nonnulla ipſius vidimus, valde illa quidẽ vrbana, nõ multa tamen. Nos quippe Cretenſes alieno poemate parũ vtimur. Meg. Nos aũt vtimur. Videturq; nobis poetas huiuſmodi ſuperaſſe, quamuis nõ Laconicam, ſed Ionicam vitam potius vbiq; doceat. Bene aũt verbis hic tuis atteſtari videtur, quũ antiquitatem hominũ per fabulas ad ſylueſtrem viuẽdi modum reduxerit. Ath. Atteſtatur nimirum. Quapropter teſtimonio illius inducti credamus gubernationes huiuſmodi aliqñ fieri. Meg. Rectè. Ath. Nónne gubernationes hæ fiunt ex hoĩbus ipſis qui per habitationes ſingulas, ſingulaq; genera propter egeſtatẽ ex vaſtationibus factam diſperſi viuũt? in quibus ſemper antiquior dominatur, ex eo quòd principium ex patre matreq; ſumpſerunt: quos quidem quaſi aues ſecuti gregem vnũ conficiunt, patris voluntate pro lege vtentes & regno, omniũ iuſtiſsime gubernati. Meg. Ita prorſus. Ath. Poſtea verò communiter pluresq; confluẽtes maiores ciuitates cõſtituunt, atq; ad agriculturas primũ in montium radicibus cõuerſi ex ſepibus ambitus quaſi muros vrbium ferarũ cauſa condunt, vnam domum amplam communemq; condentes. Meg. Veriſimile id quidẽ videtur. Ath. Quid autem hoc nónne etiam veriſimile? Meg. Quidnam? Ath. Cum habitationes hę maiores è minoribus primisq; ſunt factæ, adeſſe paruarũ ſingulas, quarum vnaquæq; adducat ſeniorem principem propriosq; mores, ex eo q; ſeorſum vixerint, & idcirco alios ab alijs parẽtibus educatoribusq; mores ſuſceperint, quibus aſſuefacti ſunt ſinguli ad deos colendos, ſeq; ipſos curãdos, modeſtiores quidem à modeſtis, à fortioribus fortiores, & in cæteris omnibus prout ſinguli filios aut nepotes erudierunt, quorũ ritus quaſi leges proprias ad maiorẽ habitationẽ ferunt. Meg. Quid prohibet? Ath. Atqui neceſſe eſt leges ſuas cuiq; in primis placere, aliorum verò leges loco ſecundo. Meg. Ita eſt. Ath. Sed videmur iam in ipſa quaſi legũ incunabula & exordium inſcij ingreſsi. Meg. Vtiq;. Ath. Poſt hęc neceſſe eſt, vt qui conueniunt, aliquos ex ſeipſis communiter eligant, qui omniũ inſtituta nouerint, & quæ maxime ex his probauerint, ad communes quoſdam populi duces quaſi reges deferant. Earum verò legũ quæ comprobatæ fuerint, ipſi latores nominabuntur: conſtituentesq; optimatum gubernationem ex imperijs, aut regnum aliquod, in hac ciuilis diſciplinę mutatione conueniunt. Meg. Ita certe conuenienti ſucceſsione cõtinget. Ath. Tertiam itaq; diſciplinę ciuilis figuram iam dicamus, in qua ſpecies omnes & affectus rerumpublicarũ & ciuitatum reperiuntur. Meg. Quænam iſta eſt? Ath. Ea certe eſt, quam Homerus poſt ſecundã tertio factam ita ſignificauit. Dardaniam verò tunc terram ille ædificauit. Nondum enim ſacra Ilij męnia erecta in campis ſtabant, multarum gentium ciuitas. Sed ad radices montis Idæ fontifluę habitabant. Profecto carmina hæc & ſuperiora illa de Cyclopibus diuinitus & ſecundum naturam ipſam cõſcripta ſunt. Diuinum.n. poetarum genus eſt: dijs agitur, & ſacros concinit hymnos. Vnde vera paſsim cũ muſis atq; gratijs tangere ſolent. Meg. Summopere. Ath. Pręſtantem igitur fabulam proſequamur. Forte enim aliquid ex ea patebit ex iſs quæ volumus. An non ſic oportet. Meg. Sic prorſus. Ath. Conditũ igitur ex altioribus locis in magno pulchroq; campo Ilium accepimus, in colle quodam nõ alto, quò multi deſuper ex Ida fluuij defluebãt. Meg. Sic traditũ eſt. Ath. An non longo poſt diluuium tempore id factum putamus? Meg. Quis non ita putarit? Ath. Magna igitur eos deuaſtationis illius cepiſſe videtur obliuio, quando iuxta multos fluuios, & ab altioribus locis fluentes vrbem condiderunt, ſeq; ipſos collibus exiguis credidere. Vnde perſpicuũ eſt multis ſeculis eos poſt illuuionis vaſtitatẽ fuiſſe. Alię præterea multæ vrbes, iam tunc longius propagato genere hoĩm colebantur. Meg. Quidni? Ath. Quæ ſcilicet & aduerſus Ilion militarũt. Atq; per mare forſan, quaſi iam omnes eo intrepide vterentur. Meg. Apparet. Ath. Decẽnio autem Achiui Troiam oppugnantes euerterunt. Meg. Planè. Ath. In eo igitur decennio quo Troia obſidebatur, multa mala domi obſidẽtibus Achiuis propter ſeditiones iuuenũ acciderunt, qui nec honeſte, nec iuſte in ſua redeuntes milites recepere, ſed ita vt multi morte, multi exilio afficerentur. Qui rurſus expulſi deducti ſunt, Dori pro Achiuis mutato nomine appellati, propter Dorieũ quendam à quo exules congregati & reſtituti fuerunt.

Vnde Dori.

Atq; hæc omnia vos, ò Lacedæmonij, hinc narratis. Meg. Proculdubio. Ath. Cùm ſermo nobis de legibus inſtitutus eſſet, in diſputationem de muſica & ebrietate digreſsi ſumus. Nunc tandem quaſi diuinitus ad idem nobis oratio reuoluta eſt, nobisq; quodammodo anſas præbuit. Ad eam.n. ciuilem diſciplinã delapſa eſt, quã & Lacedęmone, & in Creta rectè quaſi fraternis legibus inſtitutam aſſeritis. Tantum verò ex hac orationis digreſsione lucrati ſumus, vt dum per diſciplinas ciuiles vrbiumque habitationes tranſueheremur, primã & ſecũdam & tertiam ciuitatem perſpexerimus, alteram ab altera in tractu quodã longiſsimo temporis, vt noſtra fert opinio, dependentes. Nunc verò quarta hęc nobis ciuitas venit, aut ſi vultis quartum hoc hominum genus, quod & quandoq; alicubi habitabit, & nunc iam habitat. Ex quibus omnibus ſi intelligere potuerimus, quid benè vel contra in habitatione ſit inſtitutũ, & quęnam leges ipſorũ conſeruant ea quę conſeruãtur, & quæ corrupta corrumpunt, & qualis inſtitutionũ ciuilium cõmutatio beatam, ò Megille & Clinia, efficit ciuitatem, ſatis nobis factum putabimus. Hęc omnia inquam, rurſus tanquam ab initio nobis tractanda ſunt, niſi forte aliquo pacto quæ dicta ſunt, reſpuamus.

ſpuamus. Meg. Siquis nobis hoſpes deus polliceretur: ſi
diſputationem de latione legum rurſus aggrediamur, neq;
pauciora, neque peiora his quæ dicta ſunt, audituros eſſe:
longum ipſe hac de cauſa iter facerem, & breuis mihi hęc
dies videretur, quamuis ab æſtiuali ſolſtitio ad hyemalia,
dies modo vertatur. Ath. Conſideranda igitur iſta vi-
dentur? Meg. Maxime. Ath. Illa deniq; tempora co
gitatione complectamur, in quibus Lacedæmon, Argi,
Meſſeneq;, & eis coniuncta omnia maioribus veſtris Me
gille ſubiecta fuerunt. Tunc.n.illud ipſis, vt dici ſolet in fa
bula, placuit, vt tripartito exercitu diuiſo, vrbes tres habita
rent, Argos, Meſſenen, Lacedæmonem. Meg. Sic fa-
ctum. Ath. Et Argorum quidem rex Temenus factus
eſt, Meſſenes verò Creſphontes, Lacedęmonis aût Eury
ſthenes ſimul atq; Procles. Meg. Sic vtiq;. Ath. Con
iurarunt item omnes eum hoſtem futurũ, qui cuiuſquam
ipſorum regnum deuaſtare aggrederetur. Meg. Planè.
Ath. Dic verò per Iouem, nunquid regnum vel princi-
patus quiſpiam deponâtur, vel depoſiti quandoq; ab alijs
ſint, quàm à ſeipſis? An paulo ante cùm in hunc ſermonẽ
incideremus, id ita eſſe putabamus, nunc autem obliti om
nino ſumus? Meg. Minime. Ath. Nónne idem ma
gis nunc confirmabimus? ab hiſtoria.n. rerũ geſtarum in
quam incidimus, ad hoc affirmandũ admonemur. Qua-
re non circa vanum aliquid orationem reuoluemus, cùm
rem geſtam ac veram dicamus. Facta verò hæc ſunt. Tria
regna, & tres gubernatæ regno ciuitates legibus cõmuni-
ter de imperando parendoq; poſitis iurarunt inuicem. re-
ges quidem ne genere ac tempore progrediente violẽtius
regnarent: populi autem ſi reges iuſiurandum conſerua-
rent, ne vnquã regno deponerent, imò verò defenderent
ſiquis vnquam aggrederetur. Reges quoq; regibus & po
pulis, atq; etiã populi populis & regibus, ſe ad mutuo pro-
pulſandas illatas iniurias iuramẽto obſtrinxerunt. Nónne
ita? Meg. Ita prorſus. Ath. Quod aût in conſtituen-
da diſciplina ciuili maximũ eſt, id ſiue reges, ſiue alij, leges
tulerint, tribus illis ciuitatibus adfuit. Meg. Quid illud?
Ath. Vt duæ ſimul cõtra vnam inſurgerent, quæ poſitas
leges tranſgrederetur. Meg. Manifeſtum id quidem.
Ath. Illud etiam legiſlatoribus multi pręcipiunt, vt leges
huiuſmodi ferant, quales multitudo & populus libenter ſu
ſcipiant, perinde ac ſiquis gymnaſij magiſtris medicisúe
præciperet, vt cũ voluptate corpora curent, eisq; iucundè
medeantur. Meg. Sic omnino. Ath. Pulchre tamen
ſæpenumero habet, ſiquis parua cum moleſtia bonã ha-
bitudinem & ſanitatẽ corporibus reddat. Meg. Quidni?
Ath. Hoc præterea ipſis aderat non paruũ ad ferendarũ
legum facilitatem. Meg. Quidnam? Ath. Non erat
illarum legum latoribus bonorum æqualitatem efficienti
bus maxima illa difficultas, quæ conuenientibus in vnam
legem ciuitatibus multis ſolet accidere, ſi agrorũ quærant
poſſeſsionem turbare, & nouas tabulas introducere, quo-
niam videant non ſatis poſſe abſq; his æqualitatem fieri.
Nam aduerſus eum qui mouere ex his aliquid tentat, om
nes reclamant, ne moueat nõ mouenda. Agros quippe di-
uidenti, & nouas tabulas introducenti apertè omnes ma-
ledicunt, vt quiſque quo ſe vertat ignoret. Doris autẽ hæc
difficultas turbatioq; nõ fuit. Nam agros abunde ſine con
trouerſia poſsidebant, debitaque ipſis æris alieni iam olim
conflata & magna nõ erant. Meg. Vera narras. Ath.
Quónam igitur optimi viri ita male conſtitutio illa & le-
giſlatio ipſis abiuit? Meg. Quo id pacto? Quidúe cul-
pas? Ath. Quòd ex tribus ciuitatum conſtitutionibus,
duæ citò & diſciplinã ciuilem & leges perdiderunt, & ve-
ſtra ciuitas vna relicta eſt. Meg. Haud facile eſt quod in
terrogas. Ath. Atqui opus eſt vt id modo cõſiderantes,
diſſerentesq; de legibus ſenili quodam modeſtoque ioco,
iter hoc, quemadmodum à principio diximus, ſine mole-
ſtia conficiamus. Meg. Proculdubio faciendũ eſt vt di-
cis. Ath. An igitur pulchriorem de legibus conſidera-
tionẽ habere poſſumus, quàm de his legibus quę ciuitates
huiuſmodi exornarunt? aut etiã ciuitates vllas inſtitutio-
nesq; honeſtiores ac maiores his cogitare? Meg. Non
facile quiſpiam his alias anteponat. Ath. Nemo autem
ambiget quin illi ita coniuncti non Peloponneſum tantũ,
verum etiam vniuerſam Græciam, ſi Barbarus quiſpiam
iniuriam intentaret, defendere poſſe crediderint, Troiano
rum exemplo excitus, qui Aſſyriorum potentia freti, quę
à Nino traxit originem, bellũ contra ſeipſos concitarunt.
Erat.n. adhuc principatus illius non contemnenda poten-
tia. Quare quemadmodum nunc regem nos magnũ for-
midamus, ita gentium illarum conſpirantium in vnũ po-
tentiam tunc omnes expaueſcebant. Magnã verò his in-
uidiam ſecunda Troiæ euerſio conflauit. Aſſyriorũ enim
principatus particula quædam, Troiæ potentia fuit. Ad-
uerſus igitur eam potentiã in tres diuiſus ciuitates exerci-
tus à fratribus, Herculis filijs tunc regnãtibus optime atq;
ornatiſsime habere videbať, & multo melius inſtructus,
quàm ille ipſe qui Troiam obſedit. Primum enim Hera-
clidas principes excellentiores quàm Pelopidas habere ſe
arbitrabantur: deinde hunc exercitũ illi qui Troiam pe-
tijt, virtute præſtare. Hos enim viciſſe, illos ab iſtis fuiſſe
ſuperatos, à Doris Achiuos. Nóne ſic illos cogitaſſe, eaq;
de cauſa ſic ſe pręparaſſe credimus? Meg. Oĩno. Ath.
Veriſimile igitur illos firmam quoq; cõſtitutionem hanc
ſuam fore putaſſe, longumq; tempus duraturã, præſertim
quia multa pericula & labores vna ſubierũt, & à fratribus
regibus gubernabantur. Necnon multis vſi fuerant vati-
bus, tum alijs, tum Apolline Delphico. Meg. Veriſimi-
le admodum. Ath. Hęc verò quę maxima fore exiſti-
mabantur, breui tunc, vt videtur, euanuerunt, præter par-
uam, vt modo diximus, partem, quæ veſtram habitat re-
gionem. Hæc nunquam ad hunc vſq; diem bello contra
duas partes ſuſcepto quieuit. Nam ſi facta tunc cõſtitutio
concors manſiſſet, inuicta profecto bello fuiſſet. Meg.
Quidni? Ath. Quomodo igitur & qua ratione diſſolu-
ta eſt? Nónne conſideratione dignum apparet, quænam
fortuna tantam ac talem conſtitutionem euertit? Meg.
Nunquam profectò aliud conſiderans quiſpiam vel leges
vel reſpubl. alias intelligere poterit, quibus pulchræ ma-
gnæq; res ſeruentur, vel contra perdantur, ſi iſta neglexe-
rit. Ath. Feliciter ergo in hanc tam accõmodam conſi
deratione incidiſſe videmur. Meg. Summopere. Ath.
Nunquid ergo noſter nos error omnes latet, & in pręſen-
tia maxime, dum putamus ſingularem quandã perſpexiſſe
rem, & quam mirabiles euentus ſequentur, ſiquis bene illa
vti modo debito non ignorabit? Nos aût modo neq; re-
cte forſan, neq; ſecundam naturam de hoc ipſo ſentimus:
Et alij omnes in omnibus errant, quibus de ſimiliter cogi
tant. Meg. Quid ais? Et qua de re iſtud maxime dicis?
Ath. Ipſe me, ò bone vir, nunc certè riſi. Cùm enim il-
lum exercitum, de quo modo ſermo habitus eſt, conſide-
raſſem, egregius profectò atq; mirandus mihi viſus eſt, &
præclara quędã facinora Græcis deſignaturus, ſiquis tunc
ipſo benè vſus fuiſſet. Meg. An nõ prudenter & tu cun-
cta dixiſti, & nos probè laudauimus? Ath. Fortaſſe. pu-
to tamen omnes qui magnum aliquid & ingenti potentia
præditum viderint, ſtatim ſic affici, vt opinentur, ſi ſciret
qui ipſum poſsidet, tãta re taliq; vti, multis præclariſq; in-
de rebus geſtis felicem fore. Meg. Nonne & hoc rectũ?
vel quomodo dicis? Ath. Conſidera iam quorſum re-
ſpiciens, qui ſic laudat ſingula, recte dicat. Ac primum de
quo dicebamus, quo pacto ſi recte ſciuiſſent exercitũ or-
dinare qui tunc præfuerũt, feliciter vſi occaſione fuiſſent:
nónne ſi tutiorem illo tempore conſtituiſſent, ſemper ſer
uaſſent, ita vt & ipſi liberi eſſent, & alios quos vellẽt, ſub-
iugarent? atq; omnino & ipſi & eorum poſteri tam apud
Græcos quàm apud Barbaros, quicquid cuperent, conſe-
querentur? An nõ omnia huius gratia cupiebant? Meg.
Imò etiã valde. Ath. Quicunq; igitur cùm diuitias in-
gentes perſpexerit, aut honores generis excellentes, aut ali
quid eiuſmodi, eadem ipſa dixerit, ad hoc reſpiciens dicet,
quaſi

quaſi per hoc ipſi futura ſint omnia quæ deſiderat, vel plu
rima atq; potiſsima. MEG. Ita videtur. ATH. Vna cer-
te omnium hoīum communis quædā cupiditas eſt, quam
preſens ſermo ſignificauit. MEG. Quænam? ATH. Vt
ſecundum animi ſui deſiderium omnia, vel ſaltem huma-
na gerantur. MEG. Cui dubium? ATH. Quando om-
nes ſemper hoc volumus, & in pueritia & adulta ætate &
ſenio, ſedulo id proculdubio habere precamur. MEGIL.
Vtiq;. ATH. Amicis etiā hæc præcamur, quę ipſi quoq;
ſibi præcarentur. MEG. Et hoc. ATH. Amicus autem
filius patri, cùm puer ſit, viro. MEG. Profectò. ATH.
Atqui eorum quę puer cōtingere ſibi precatur, multa pa-
ter ne accidant, deprecatur. MEG. An id fieri dicis, quan
do iuuenis eſt & amens filius qui præcatur? ATH. Imò
etiam quando pater ſiue ſenex, ſiue ad modū iuuenis, cùm
nec honeſtorū neq; iuſtorum quicquā cognoſcat, ſic affe-
ctus vt Theſeus erga infelicem Hippolytum, impenſius
imprecatur, filius aūt cognoſcit, putas ne tunc filium cum
patre eadem oraturum? MEG. Intelligo quod dicis. Di-
cere.n.mihi videris, non eſſe precandum conandumq́; vt
voluntatem noſtram cuncta ſequantur, ſed vt prudētiam
noſtram voluntas. Idq́; tam ciuitati quàm ſingulis, preci-
bus petendum, ſtudendumq́; vt mentem habeant. ATH.
Idq́; prorſus inquam. Quin etiam ꝙ ciuilis vir legumq́ue
lator ad hæc ſemper reſpiciens leges ferre debet, & ipſe re
cordatus ſum, & vos nunc recordari volo. Nempe vos in
diſputationis principio dicebatis, probū legumlatorem ad
bellum omnia referre debere. Ego aūt dicebam, ad vnam
ſolummodo virtutem, cùm tamen ſint quatuor, id reſpi-
cere: reſpiciendumq́; nō ad vnam tantū, ſed omnes: ma-
xime verò ad primam, quæ & cęterarū omnium dux eſt.
hæc verò prudentia eſt, & intellectus, & opinio, vna cùm
amore & cupiditate iſta ſequente. Eodem iam oratio no-
ſtra reuertitur. Et ego qui tunc ea dicebam, eadem nunc
etiam dico, ſiue ioco vultis, ſiue ſerio. Aſſero equidem nō
eſſe tutum, voto vti, & voto potiri, ſi mentem nō habeas,
ſed cōtraria eorum euenire quæ petis, ſatius eſſe. Si ſerio
dicta hęc exiſtimare vultis, exiſtimate. Spero.n. nunc vo-
bis perſuadere quod paulo ante propoſuimus: perditionis
regum, totiusque conſtitutionis illius diſſoluendæ cauſam
non timiditatē fuiſſe, nec rei militaris ignorantiā ſeu prin-
cipum ſiue ſubditorum, ſed vniuerſam reliquam prauita-
tem, & pręſertim humanarum rerum maximam igno-
rantiam. Quod hæc tunc ita contigerint, & nunc ſicubi
fiant, aut futura quandoq; ſint, nō aliter eueniant, ſi vultis
conabor, vt ratio deinceps oſtendet, adinuenire, vobiſque
tanquam amicis, pro viribus explanare. CLI. Verbis te
hoſpes laudare moleſtū, re autem valde laudabimus, vltro
quę dicas audiendo, qua in re liberalis verusq́; laudator vel
maxime perſpicuus fit. ATH. Optime tu quidem Clinia.
Quare quod ais efficiamus. CL. Erit ita, ſi deus voluerit.
Tu modo dic. ATH. Cenſemus ergo, per ſequentem di-
ſputationis huius viam deinceps progredientes, maxima
tunc ignorantia potētiam illam fuiſſe perditam, ſimileſq́;
rerum euentus, & nunc eadē ex cauſa proficiſci. Quapro-
ter ſi hoc ita ſe habet, legiſlator conari debet prudentiam,
quoad fieri poteſt, ciuibus dare, ignorātiam quàm maxi-
me auferre. CL. Manifeſtum id quidem. ATH. Quæ-
nam igitur maxima inſcitia iure dicetur? Conſiderate ſi
mihi aſſentimini. Ego enim hanc cenſeo. CL. Quam?
ATH. Quando aliquis quod honeſtū ſibi aut bonum vi-
detur, non amet, ſed oderit: quod aūt malum atq; iniuſtū,
id diligat atq; amplectatur: hanc voluptatis doloriſq́; diſ-
ſenſionem aduerſus eam quæ rationem ſequitur opinio-
nem, extremam eſſe inſcitiam aſſero. quā etiam maximā
dico, quia in multitudine animi eſt. Quod.n. in eo dolori-
bus voluptatibusq́; manciparū eſt, quaſi plebs ciuitatis eſt
atq; multitudo. Quando igitur ſcientiæ, vel opinioni, vel
rationi quæ natura dominantur, aīus aduerſatur, hoc ego
ignorantiam appello: & ciuitatis quidem, quando prínci-
pibus legibusq́; multitudo non paret: & vnius etiam viri,

Non precandum vt voluntatē noſtrā cuncta ſequantur, ſed vt prudentiā noſtrā voluntas.

Quæ maxima inſcitia ciuium.

quando licet bonæ in animo rationes ſint, nihilo tñ magis
ſecundum ipſas agitur, ſed contra omnia peraguntur. Has
equidem ignorātias pernicioſiſsimas eſſe aſſero ciuitatis,
cuiuſlibetq; ciuis, non aūt opificum ignorantias, ſi modo
quod dico hoſpites intelligitis. CLI. Et intelligimus, ò
amice, hæc, & concedimus. ATH. Hoc itaq; ratum ha-
beatur, ꝙ ciuibus qui hoc modo ignorant, nihil ad princi-
patum pertinens committendū ſit: imò verò vt ignoran
tes, improbandi, etiam ſi acutiſsimi & diſertiſsimi ſint, &
quæ ad ornamentum & acumen ingenij ſpectant, cuncta
complexi. Qui verò contra affecti ſunt, ſapientes habēdi
etiā ſi neq; literas, vt dicitur, nouerint, neq; natare ſciant.
Magiſtratus quoq; iſtis quaſi prudentibus committendi.
Quomodo enim ò amici, vel minima prudentiæ ſpecies
ſine conſenſu cōſiſtere poterit. CL. Nullo modo. ATH.
At verò pulcherrimus maximusq́; cōſenſuum omnium,
maxima iure ſapientia eſſe dicetur. Cuius quidē particeps
ſit neceſſe eſt qui ſecūdum rationem viuere debet. Quiſ-
quis aūt expers eſt, & ſuæ domus euerſor, & ciuitatis nun-
quam ſeruator, ſed contra omnino ad hęc ſemper ignarus
eſſe videbitur. Hæc igitur, vt paulo ante diximus, ita ſe ha
beant. CL. Ita prorſus. ATH. Imperantes verò & pa-
rentes nōne in ciuitatibus eſſe debent? CL. Vtiq;. ATH.
Eſto. rationes autem pro dignitate imperandi parendiq́;,
tam in ciuitatibus ſeu magnis ſeu paruis, quàm priuatim
in domibus ſimiliter quales & quot ſunt? Nōne prima di-
gnitatis recta ratio erit, vt pater ac mater, & ſimpliciter
genitores vbiq; natis imperent? CL. Maxime. ATH.
Secunda, vt ignobilibus generoſi? Tertia, vt iunioribus ſe
niores? CL. Et hoc. ATH. Quarta, vt domini ſeruis?
CL. Proculdubio. ATH. Quinta, vt potentiores domi-
nentur, imbecilliores ſeruiāt? CL. Principatū modo dixi
ſti admodū neceſſarium. ATH. Imò verò qui plurimus,
& ſecundum naturam, vt Thebanus Pindarus ait, in om-
nibus animalibus reperitur. Maxima verò dignitas ſexto
collocanda eſt, qua ignorātes quidem ſequi iubentur, pru-
dentes aūt ducere atq; dominari. Quod ego quidem im-
perium, ò ſapientiſsime Pindare, non præter naturam, ſed
ſecūdum naturam legis & ſponte ſuſceptū, non violenter
fieri affirmarem. CL. Probè dictum. ATH. Septimum
principatū ad ſortem aliquam producamus, eum dei gra-
tia & felicitate quadam obtingere aſſerentes: & iuſtiſsimū
eſſe ducamus, vt is quem ſors delegerit, imperet: ille verò
quem repulerit, pareat. CL. Vera narras. ATH. Dice-
mus ergo ioco quodam ad aliquem eorū qui facile feren-
darum legum munus aggrediuntur. An vides, ò legumla-
tor, quot circa imperātes dignitates expendendę? & quo-
modo inter ſe oppoſitę ſint? Profectò nūc fontem aliquē
ſeditionum inuenimus, à quo tibi eſt cauendum. Primum
nobiſcū diligenter conſidera, quidnam & quomodo prę-
ter hæc male agentes iſti apud Argos Meſſenamq́; reges
ſeipſos ſimul & Græcorū potentiam, quæ tunc mira erat,
euerterūt. Nónne quia rectiſsimè dictū ab Heſiodo igno
rarunt, Dimidium nonnunquam plus eſſe quàm totum?
Quando videlicet totū comprehendere noxiū eſt, dimi-
dium verò moderate ſe habet, tunc ſanè moderatum im-
moderato plus eſſe cenſuit, vtpote deteriore melius. CL.
Rectiſsime. ATH. Vtrum regibus hoc pernitioſum eſſe
prius, quàm plebi credamus? CL. Probabile eſt regū ma
xime hunc morbum eſſe, qui ſuperbè propter delicias vi-
uunt. ATH. Perſpicuum igitur hoc primū reges eos ha-
buiſſe, ꝙ plus quàm leges contenderent poſſe voluerunt,
nec in eo cōcorditer permanſerunt, ꝙ verbis & iureiuran
do laudauerant. Verū m diſſenſio, vt vobis videtur, quæ
cùm maxima ignorātia ſit, ſapientia tñ apparet, ea omnia
propter errorem & ruditatem acerbam, euertit. CL. Vi-
detur. ATH. Quid igitur hoc de morbo timentem le-
giſlatorem oportuit cauiſſe? An per deos neque ſapientię
laudem habet nunc huius agnitio, neq; difficile dictu? Si-
quis aūt id tunc præuidiſſet, certe is nobis ſapientior exti-
tiſſet. MEG. Quid illud dicis? ATH. Licet nūc Megille
quod

Prouerbium.

Septem dignitates imperādi.

Quomodo intelligendum, Dimidiū plus eſſe quàm totum.

quod olim à vobis factũ ſit animaduertere, atq; inde rem ipſam cognoſcere, faciliusq́; ita quod tunc fieri potuit, dicere. MEG. Dic planius. ATH. Ita certe apertiſsimum fiet. MEG. Quónam pacto? ATH. Siquis minoribus potẽtiam maiorem neglecta mediocritate, nauibus vela, cibum corporibus, animis principatũ committet, omnia peruertentur. Nam ſupra modum elata laſciuiunt: & alia quidem in morbos incidunt, alia in iniuriam elatioris laſciuiæ filiam. Quid itaq; dicimus? Nónne hoc? quòd nullũ prorſus ingeniũ humanũ ſit, quod ſi & iuuenile, & nemini ſubiectum exiſtat, ita ferre potẽtiam maximam poſsit, vt ne mente amẽtia morbo maximo referta, in proximorũ etiam amicorũ inuidiam incurrat: quod cùm accidit, animum ſtatim perdit, & omnem eius vim obſcurat. Hoc autem cauere mediocritatis ipſius obſeruatione, excellentiũ legumlatorũ opus. Quod igitur tunc factum, facile modo perſpectu eſt, hoc eſſe videtur. MEG. Quidnam? ATH. Deus quiſpiam vt arbitror veſtri curã habuit, qui cùm futura præſciret, geminam vobis ex vnica regũ generationem conſtituit, atq; ita ad mediocritatẽ magis contraxit. Præterea natura quædam humana viribus diuinis coniuncta tumẽtem veſtrũ perſpiciens principatũ, moderatas vires eorum qui in iudiciali foro verſantur, ſuperbæ nobilitatis potentiæ iunxit, viginti & octo ſenũ ſententiis, in rebus maximis regũ potentiæ adæquata. Ad hæc tertius ſeruator affuit, qui luxuriantem adhuc & ſiementẽ conſiderans principatum, Ephororũ cenſura proxime ad potentiam ſorte electã conducta quaſi frenũ ipſi immiſit. Hac igitur ratione regnũ veſtrum, ex quibus decebat compoſitum, & moderatè cõſtitutum, & ipſum quidem ſeruatũ eſt, & ſalutis aliorũ cauſa fuit. Quoniam Temeno & Creſiphonte cęteriſq; qui leges eis condiderunt, quicunq; fuerint, nec factio quidẽ ipſa Ariſtodemi ſeruata fuiſſet. Neque.n. ſatis erant ferendarum legũ periti. Quoniã ſi fuiſſent, nunquam iuuenilem animũ accepto principatu vnde tyrannis fieri poterat, iureiurãdo cohabituros exiſtimaſſent. Nunc aũt deus oſtendit, qualem oportebat oportetq́; potiſsimum cõſtitui principatum. Quod quidem à nobis intelligi poſtquam factũ eſt, vt dixi antea, nihil mirũ. Non enim arduum eſt videre, ſi exemplo commonearis. At ſiquis id tunc proſpexiſſet, moderarique principatus & vnũ ex tribus perficere potuiſſet, magnificas omnes eorũ cogitationes ſeruaſſet, nec Perſica claſsis, nec alia vlla vnquam contemptis nobis vt nulla re dignis, in Gręciam nauigaſſet. CL. Vera narras. ATH. Turpiter ergo illis repugnarunt, ò Clinia. Turpiter autẽ dico, non quia qui tunc terra mariq́; vicerunt minus quàm deceret fortiter pugnãdo ſe geſſerint: ſed turpe illud inquam, ꝙ vna de tribus illis ciuitatibus pro Græcia decertauit: duę aũt ita deprauatæ fuerunt, vt altera Lacedæmonem quoq; ne ſuccurreret, prohiberet, non paruo ipſi bello illato: altera Argiuorũ quamuis prima illis diſtributionis temporibus in Græcia eſſe, tamen ad depellendũ Barbarum accerſita, nec orãtes audire voluit, neq; defendit. Multa referre poſſem quæ ea tempeſtate in Græcia facta, vt turpia poſſunt accuſari. Neque qui Græciam ſe defendiſſe dicunt, verè dicunt. Niſi enim Athenienſium Lacedęmoniorumq́; commune cõſilium atq; potentia immĩnẽtem ſeruitutẽ populiſſet, fermè iam omnia cõfuſa eſſent, & Gręca cum Græcis inuicem, cùm Græcis item Barbara, Græcaq́; cum Barbaris. Quemadmodũ Græca illa quæ nunc Perſarum tyrannidi ſubiecta ſunt, ſine ordine vllo confuſa ſunt inuicem, ac male etiam diſsipata. Hęc habemus, ò Clinia & Megille, quę tam priſcis viris ciuilibus legumq́; latoribus, quàm iunioribus opponamus, vt cauſas eorum rimantes, quid pręter hęc aliud fuerit agendũ inueniamus: quale eſt quod nunc expoſuimus, quòd videlicet nõ oporteat magnos impermixtosq́; principatus cõſtituere, illud ſemper memoria tenentes, ꝙ ciuitatem & liberã ſemper & prudentem & ſibijpſi amicam eſſe oportet. Ad quæ reſpiciendũ eſt illi qui leges laturus eſt. Ne miremini aũt, ſi ſæpe iam alia quædam propoſuimus, ad quæ ſit legumlatori reſpiciendum, quæ quidem non eadem eſſe atq; hæc appareant. Sed meminiſſe oportet, quando ad temperantiam, vel prudentiã, vel amicitiam reſpiciendũ dicimus, non aliam atq; aliam, ſed eam nobis eſſe intentionem: ac ſi multis etiã alijs huiuſcemodi verbis vtemur, ne turbemini. CL. Conabimur ita facere, verba ordine repetentes: Sed nunc expone quod dicturus eras, quando amicitiam, libertatem, prudentiamq́; ſpectare legumlatorem debere dicebas. ATH. Audiatis modo. Duæ gubernationum ciuilium quaſi matres quædam ſunt, ex quibus ſiquis alias dixerit originẽ ducere, recte vtiq; dicet. Quarũ alteram principatũ vnius, alteram populi, appellare decet. Alterius quoq; ſummũ tenere Perſarum genus, alterius nos putandum. Cæteræ verò formę omnes hinc, vt dixi, variæ cõponuntur. Neceſſe eſt autem harum vtrarunq; participem fore ciuitatem, ſi libertas in ea atq; amicitia cùm prudentia futura ſit. Quod quidem oratio præcipere nobis vult, cùm dicit, ciuitatem horũ expertem bene gubernari nunquam poſſe. CL. Quo enim pacto? ATH. Cùm igitur altera Monarchiam, vnius ſcilicet principatũ: altera libertatem duntaxat magis quàm oportuerit, complexa ſit: neutra mediocritatem ſeruitutis libertatiſq́; ſeruauit. Veſtrę autem, Laconica dico & Cretica, magis. Sed Athenienſes ac Perſæ, quondam hoc ferè pacto, nũc verò minus. Sed cauſas quoq; dicemus, an nõ? CL. Omnino, ſi modo quod propoſitũ eſt, abſoluere cupimus. ATH. Audiamus ergo, Perſæ quidẽ quãdo Cyri tempore ſeruitutis libertatiſq; mediocritatem magis habebant, primũ ipſi liberi fuerunt, deinde multos alios ſubiecerunt. Nam cùm principes ipſi libertatem ſubditis impartirent, & rem ad æqualitatem magis reducerent, milites ducibus magis erãt amici, paratoſq́; ſe in periculis exhibebant. Ac ſiquis inter eos prudentior erat, conſilioque valebat, cùm rex inuidus nõ eſſet, ſed dicendi facultatem libere omnibus daret, honoraretq́; conſilij compotes, facultatem prudentiæ communem in medium deducebat. Cuncta igitur tunc illis libertate, amicitia, mentiſq; communione facilia reddidit. CL. Videntur hæc vt dicũtur, ita geſta fuiſſe. ATH. Quo pacto igitur Cambiſæ tempore regnũ id ferè cecidit, & rurſus Darij tempore reſtitutum eſt? Vultis ne vt quaſi diuinatione vſi dicamus? CL. Quidni velimus? Confert.n. hoc ad illud quo tendimus. ATH. Ita igitur de Cyro vaticinor: in cęteris quidem ipſum & ducem bonũ & ciuilis vitæ amicum fuiſſe, rectam verò diſciplinam nudo pacto attigiſſe, nec ad rei familiaris adminiſtrationem animum vnquam applicuiſſe. CL. Cur ita? ATH. A iuuenta per totam vitam militia occupatus, mulieribus filios tradidit educandos: quę ipſos vt felices ſtatim pueros atq; beatos nullius indigẽtes rei ſic educabant, vt prohiberent ne quis eis vtpote beatis aliqua in re aduerſaretur, cogẽtes omnes quicquid ipſi dicerent aut facerent, laudare. Ita ipſos tales quoſdã educauerunt. CL. Bellam certe educationem narraſſe videris. ATH. Fęmineam nempe, quã induxerunt regiæ mulieres nouis elatæ diuitijs, deſertæq́; à viris bello & periculis occupatis. CL. Conſentaneum id quidem. ATH. Pater vero ipſorum, ouium, boũm, multorumq́; aliorum, quorum ad eos ſpectabat poſſeſsio, greges multos habebat: ſed ignorauit ꝙ filij quibus hac relicturus erat, paternã ipſam Perſicamq; artem nõ docebãtur, cùm Perſæ paſtores eſſent in regione aſpera geniti, & ipſa ars Perſica dura eſſet, ſufficienſque robuſtos eos paſtores efficere, qui & cuſtodias agere & vigilare poſſent, & militare, ſi res poſtularet. Permiſit autem vt mulieres & eunuchi Medorũ ritu filios eius nutrirent: quorũ educatio ab ea quę vulgo exiſtimatur felicitas, corrupta eſt. Vnde tales euaſerũt, quales fieri cõueniebat eos, qui in ſumma rerũ licentia nutriti fuiſſent. Cũ igitur mortuo Cyro, rerum potiti ſunt, vtpote qui reſoluti delitijs nutriti eſſent, primũ alter æqualitatem non ferens, alterũ interfecit: deinde ipſe ignorantia ebrietateq́; furens principatum perdidit. Medi.n. ac quidam Eunuchus tunc dictus ipſum

Oportere ciuitatẽ & liberam et prudẽtem et ſibi amicam eſſe.

Duæ matres ciuiliũ gubernationum.

Multa de gubernatione Cyri, Cambiſæ & Darij.

ipſum quaſi amentem contempſerunt. Cli. Sic fertur, atq; ſic fermè contigiſſe videtur. Ath. Atqui & hoc fertur, per Darium ſeptemq; illos viros principatũ in Perſas iterum redijſſe. Cl. Plane. Ath. Inſpiciamus igitur rationẽ ſequentes. Darius nec regis erat filius, nec in delitijs enutritus. Is cùm ad principatum perueniſſet, ſeptimusq; ipſum accepiſſet, ſeptem in partes ipſum partitus eſt, quorum hodie adhuc parua quędam ſomnia reſtant, cenſuitq; viuendum eſſe ſub legibus ad cõmunem quandam conferentibus æqualitatem: atq; id ita ſanxit, diſtributionemq; illam quã Cyrus Perſis pollicitus fuerat, lege cõplexus eſt, amicitiam communitatemq; Perſis omnibus præbens, ac Perſarũ populũ pecunijs & muneribus attrahens. Ita dilectus à militibus, nõ pauciores quàm Cyrus reliquerat, regiones ipſe ſubiugauit. Poſt Darium Xerxes, qui regijs eſt delitijs quidem educatus. Sed te nunc iure appello Dari, qui Cyri malo cõmonitus non fuiſti, ſed in eiſdẽ Xerxem moribus educaſti, in quibus Cambiſem Cyrus nutriuerat. Ipſe igitur vtpote eodẽ pacto educatus, ſimilia quoq; perpeſſus eſt. Ex illo tempore nullus vnquam fermè Perſarum rex magnus niſi nomine fuit. Neq; fortunã fuiſſe cauſam arbitror, ſed vitam malam, quã filij valde diuitum tyrãnorumq; plurimùm viuunt. Nunquam.n. puer & vir & ſenex ex huiuſmodi vita virtute præſtans euadere poterit. Quæ quidem & legumlatori cõſideranda, & nobis in præſentia animaduertenda cenſemus. Atqui & vobis par eſt, ò Lacedęmonij id tribuere, ꝙ nec paupertati, nec diuitijs, nec regno, nec priuatis, excellẽtem magiſtratũ vllum committitis, quem iam à principio vox dei alicuius committi non iuſerit. Neque oportet.n. in ciuitate excellentes cuiquam conferre honores, quia diuitijs præſtet, aut quia velox, aut formoſus, aut robuſtus ſit, ſi virtute careat. Sed neq; ſi virtutem etiam aliam habeat quandam, temperantiam verò non habeat. Meg. Quo pacto id hoſpes ais? Ath. Nónne fortitudo vna quædam pars virtutis eſt? Meg. Eſt. Ath. Tu ipſe igitur, cùm audieris, iudicato. Velles ne vicinum aut domeſticũ quempiam habere, fortem quidem maxime, minime verò temperatũ, quinetiã impudicũ? Meg. Dij meliora. Ath. An verò artium quidem multarũ peritum, & in his ſapientem. ſed iniuſtũ? Meg. Nullo modo. Ath. At verò iuſtitia ſine temperantia originem habere nullã poteſt. Meg. Quomodo enim aliter? Ath. Sed neq; etiam ille, qui modo ſapiens à nobis dictus eſt, quod voluptates atq; dolores rectæ rationi concordes & obſequẽtes habeat. Meg. Non certe. Ath. Id præterea cõſideremus, vt quomodo inter ciues honores recte, vel non recte diſtribuantur, inſpiciamus. Quidnam? Ath. Temperãtia ſi ab omni alterius virtutis genere in alicuius animo deſtituta ſit, honorãdã ne iure eſt, an contra? Meg. Non habeo quid reſpondeam. Ath. Modeſtè, ſatisq; reſponſum eſt. Alterutro.n. illorũ cõceſſo, inconcinne, vt arbitror, reſpõdiſſes. Meg. Benè igitur factũ eſt. Ath. Eſto. Nempe acceſsio ipſa & honores & opprobria nõ reſponſu, ſed ſilentio potius irrationabili digna erunt. Meg. Temperantiam dicere mihi videris. Ath. Hanc ipſam dico. Quod igitur ex alijs nobis prodeſt plurimũ, ſi cùm additione maximè honoretur, rectiſsime honorabitur: & quod ſecundo loco prodeſt, ſecundo honorandum. Atq; ita ſecundũ ſucceſsionis rationem, ſi vnũquodq; honores qui deinceps ordine ſequuntur nanciſcatur, recte vtique nanciſcetur. Meg. Eſt ita. Ath. Quid porrò? an hęc quoq; à legiſlatore diſtribuenda eſſe dicemus? Meg. Maxime. Ath. Vis ne partitionem cunctorũ in opera ſingula & minima quæq; illi relinquamus? Tripartitã verò diuiſionem, quoniam & ipſi legum quodãmodo ſtudioſi ſumus, teneamus, maxima & media & minima inuicem ſecernentes. Meg. Summopere. Ath. Oportere itaq; dicimus ciuitatem, quæ pro humanis viribus ſalua felixque futura ſit, rectè honores & opprobria diſtribuere. Recta aũt diſtributio eſt, vt prima & maxime honoranda cenſeãtur animi bona, ſi adiuncta illis temperãtia ſit. Secundo dignitatis gradu corporis bona ponãtur. Tertio, externa poſſeſsio & pecuniæ. Hæc ſiquis legiſlator ciuitasúe tranſgreditur, vel pecuniam præ cæteris honorando, vel poſterius aliquid honore prius collocando, neq; ſancte, neq; ciuiliter faciet. Rata hæc nobis habenda? an quomodo? Meg. Prorſus quidem. Ath. Hæc latius dicere nos induxit Perſicæ gubernationis conſideratio. Inuenimus autem eos peiores adhuc factos eſſe. Cauſamque eſſe dicimus, quia nimiũ populi libertate ſublata, dominandiq; poteſtate magis quàm oporteret adaucta, ſocietatẽ in ciuitate & amicitiam ſuſtulerunt. Quibus corruptis, principes quoq; non ſubditis ac populo, ſed proprio imperio conſulunt. Quinetiã ſæpe exigui ſui cõmodi gratia, funditus euerti ciuitates, gẽteſq; amicas igne abſumi nõ curant. Ita hoſtiliter & abſq; miſericordia oderũt, & odio ſimiliter habentur. Ac ſi quãdo opus ſit vt pro eis populi pugnent, nullũ rurſus communem in ipſis conſenſum inueniunt, vt velint ex animo ſubire pericula, & pro principibus dimicare: ſed cũ innumeris penè hominibus dominentur, inutiles tamen omnes habent ad bellum, & tanquam hoĩm indigentes, alios mercede conducunt, per mercenarios extraneoſque milites ſaluos ſe fore putãtes. Pręterea & inſanire coguntur: cùm re ipſa prędicent nugas eſſe ea, quæ in ciuitate honeſta eſſe & honorãda dicuntur, ſi ad argentũ & aurũ conferãtur. Meg. Ita fit. Ath. Sed de rebus Perſarum, ꝙ propter nimiam dominationẽ ſeruitutemq; non rectè modo ſe habeant, iam ſatis ſit dictum. Meg. Omnino. Ath. Atticam deinceps gubernationẽ ſimiliter percurrere decet, vt pateat quemadmodum libertas nulli ſubdita magiſtratui non paulo deterior eſt, quàm illa quæ mediocritatẽ magiſtratuũ dominatione conſequitur. Attica democratia. Nobis.n. tempore quo Perſæ Græciam, imò vniuerſam penè Europã aggrediebantur, priſca quædam erat Reſpublica, & magiſtratus aliqui ex cenſu quadrifariam diuiſo erant, pudorq; inerat, quaſi dominus, cuius cauſa legibus ſubiecti viuere volebamus. Pręterea magnitudo terreſtrium maritimarumq; copiarũ vſqueadeò nos exterruit, vt obſeruãtius nos legibus & magiſtratibus obſequi & obedire coegerit. Quibus de cauſis maior inter nos exorta eſt beneuolentia. Fermè nanque decennio ante quàm bellũ nauale in Salamina geſtũ ſit, Datis ipſe à Dario miſſus claſſem Perſicam in Athenienſes Eretrienſeſque duxit. Cui mors à Dario niſi has gentes ditioni ſuę ſubijceret, eſt indicta. Datis igitur ipſe Eretrienſes breui tempore innumerabili militũ copia penitus expugnauit, terribiliſq; inde rumor ad vrbem peruenit noſtram, neminem Eretrienſium effugiſſe, ſed manibus inuicem milites iunctis, atq; ita vniuerſa regione Eretrienſium circundata, omnes penitus cõprehendiſſe. Hic rumor ſeu verus ſiue non, cùm cæteros Gręcos, tum vel maxime Athenienſes perterruit. Quibus cùm vniuerſam Græciam paſsim legationibus miſsis ad opem ferendã cohortarẽtur, nemo præter Lacedęmonios auxiliari voluit. Et iſti quidem ſeu bello quod aduerſus Meſſenem gerebãt impediti, ſiue alia quadam cauſa, non.n. ſcimus, ſequenti poſt pugnã Marathonicã die opitulaturi venerunt. Poſt hæc magna in dies parare, multaq; minari rex dicebatur. Interea Darius naturæ cõceſsiſſe nunciatur, ac filius eius atrox iuuenis imperium accepiſſe, nec à cœptis paternis deſiſtere velle. Cuius apparatus oẽs in ſe cõuerti Athenienſes propter Marathonicam ſtragem credebãt. Porrò audientes defodi Athon, coniungi Helleſpontũ, claſsis immenſam magnitudinem cumulari, neq; mari, nec terra ſalutem ſibi fore putabant: pręſertim quia in nullius pręſidio cõfidebant: quippe qui memoria tenerent, neq; tũc cùm primo illorum ingreſſu capti Eretrienſes fuerant, quenquã ſibi opem ferre, & pro eorũ ſalute ſubire periculũ voluiſſe. Idem igitur tunc terra ſibi euenturum putarũt. Mari verò nullã prorſus ſalutem inueniebant, cùm naues plus quàm mille adueherentur. Vnam verò ſalutem quãuis tenuẽ dubiamq; ſolum modo videbant. Nam cùm reſpicerent quę antea geſta fuerunt,

& quòd

& quòd deſperata ſalute, tamen vicerunt, hac ſpe euecti, in ſeipſis ac dijs tantũ inuenerunt ſibi refugium fore. Hęc igitur omnia eos maiori inter ſe beneuolẽtia copularunt, præſens inquã metus, & qui à legibus iam pridem inerat, quem ſeruientes legibus aſſecuti ſunt. Hunc ſæpe pudorẽ in ſuperioribus nominauimus: cui ſeruire omnes oportere diximus, quicunq; boni futuri ſunt. quo quiſquis afficitur, liber eſt & interritus. Ac ſi niſi præſens ille metus pudori huic iunctus fuiſſet, nunquã ex huiuſmodi cõcurſione illi prouocati & vna conuenientes, deorũ templa, maiorum ſepulchra, patriam ipſam, cæteroſq; familiares atque amicos defendiſſent, vt feciſſe narrant, ſed ſparſi alius alio abiſſent. Meg. Probe hoſpes, ac ſicut te patriamq; decet, dixiſti. Ath. Vera hæc ſunt, ò Megille. Nam quæ tunc geſta ſunt, ea par eſt tecum, qui parentum naturã ſeruas, referre. Sed & tu & Clinias attente cõſiderate, ſi quæ ad legumlationem pertinent, dicimus. Neq; enim confabulandi gratia hæc enarro. Cuius autem gratia iſta dicam videte. Vt ſcilicet intelligamus idem nobis ac Perſis quodammodo accidiſſe, dum illi quidẽ in omnem ſeruitutem plebem traherent, nos contra in meram libertatem. Quo modo verò & quid deinceps dicamus, habita iam verba & commodè dicta quodammodo demonſtrant. Meg. Probe loqueris. Sed conare quod modo dicebas apertius eloqui. Ath. Faciam. Non erat, ò amici, apud nos ex veteribus legibus alicuius rei plebs domina, ſed ſponte quodãmodo legibus ſeruiebat. Meg. Quibus legibus? Ath. Illis inquã quæ de muſica poſitæ fuerunt, vt quo pacto libertas hæc nimia iam paulatim aucta ſit repetamus. Diſtincta enim nobis tũc per ſpecies & figuras erat muſica. Fuitq; vna ſpecies cantus ad deos precibus placãdos, quos hymnos vocabant. Huic altera cantus contraria ſpecies. Querulos hos cantus quis maxime appellaret. Alia ſpecies Pæon. Alia Dionyſij generatio, quam Dithyrambũ arbitror appellatam. Erat & alia cantus ſpecies, quam leges citharœdicas nominabant. His itaq; alijſq; quibuſdam lege ſtatutis non licebat alio genere cantus pro alio abuti. Autoritas autem cognoſcendi hæc iudicandiq;, & damnandi quis cõtra feciſſet, nec ſibilo, nec ineptis clamoribus multitudinis, vt modo tribuebatur: nec rurſus laudandi licentia plaudenti ſtrepentiq; turbæ, ſed præſtantibus doctrina viris erat cõceſſa, dabaturq; ipſis ad finem vſq; magno cũ ſilentio audire. Adoleſcentes aũt, pædagogi & plebs vniuerſa caſtigatione virgæ admonebantur. Hęc cum ita ordine fierent, multitudo ciuium libenter parebat, nec audebat tumultuoſe quicquã iudicare. Tempore deinde procedente autores quidẽ tranſgreſsionis à muſica alienæ, poetæ ipſi fuerunt: qui ingenio quidem valebant, ſed quod iuſtum atq; legitimũ in muſica eſſet, non ſatis obſeruabant, debacchantes vtiq;, & voluptati magis quàm oportuerit, indulgentes. Hi ſanè & lugubria hymnis, & dithyrambis pœnas coniunxerunt, Tibiarumq; ſonos & cãtus, citharæ cantibus imitati ſunt, omnibus omnia cõmiſcentes. Qui & præter ſententiam ex inſcitia contra muſicam mentiti ſunt, aſſerentes eam quidem nullã rectam in ſe normã habere, ſed audiẽtis voluptate, ſiue probus ille vir ſit, ſeu contra, rectiſsime iudicari. Cùm igitur huiuſmodi poemata componerent, & talia vulgo dicerẽt, iniquum adeo & audax aduerſus muſicam vulgus hominum reddiderũt, vt ſe plane poſſe ſententiam de muſica ferre crederet. Hinc ſpectacula frequenter exclamare cœperunt, cum ſilere antea cõſueuiſſent, quaſi quid pulchrũ in Muſis, quid non, acute ſentirẽt, atq; ita ex optimatũ poteſtate, in prauam theatri potentiam res ipſa deſiluit. Si.n. popularis potentia ſolum liberorũ hominum extitiſſet, nullũ vtiq; magnum incommodũ fuiſſet. Nunc autem ex muſica nobis incepit oĩum ad omnia opinio ſapientiæ, pręuaricatioq; ſecuta eſt & libertas. Intrepidi.n. erant, quaſi ſcientes, hæc licentia impudentiã peperit. Nempe ſi melioris opinio propter audaciã nõ timetur, idipſum penè pernitioſa eſt impudẽtia, quæ à libertate quadã temeraria proficiſcitur. Meg. Veriſsima loqueris. Athen. Hanc libertatem ea licentia ſequitur, quæ facit, ne magiſtratibus ſubeſſe velimus. Ex hac originem habet & illa, per quã patris matriſq; & ſeniorũ ſeruitutem & præcepta contemnimus. Cumq; propè tranſgreſsionis huius extremũ ſimus, legibus quoq; parere recuſamus. In ipſo aũt extremo, iuſiurandum, fidem, & omnino deos negligimus. Vnde ad priſcã illam tyrãnicamq; reuoluti naturam, eadem illa iterũ patiemur, duraq; ſecula rurſum degemus, nec malorũ finem vllũ reperiemus. Sed cur hæc vobis dicta ſunt, repetendũ mihi videtur, vt oratio quaſi equus retrahatur ne ſi os effrenatũ habeat dicẽdi concita impetu, ab aſino, vt prouerbio ferunt, excutiatur. Interrogandũ eſt igitur, cuius cauſa hęc dicta ſunt. Meg. Eſt vtiq;. Ath. Hæc ergo illorũ gratia diximus. Meg. Quorum. Ath. Diximus. Nempe ad tria quædam eſſe latori legum reſpiciendum, vt ciuitas, quæ legibus inſtituĩtur, libera ſit, ſibijpſi amica, & mentem habeat. hæc dicta ſunt, an nõ? Meg. Dicta prorſus. Ath. Propterea duas gubernationũ ſpecies in medium adduximus, vnã in qua arctiſsima ſeruitus, alteram in qua reſoluta libertas. Conſiderauimusq; vtra recte gubernaretur. Perſpeximus autẽ mediocritate alteri dominandi, alteri libertatis addita, feliciter nimium vtraſq; ſe habuiſſe: infeliciter verò, cũ ſeruitus in altera, in altera libertas ad extremum vſq; peruaſit. Meg. Vera narras. Ath. Atqui huius quoq; ipſius gratia Dorici exercitus cõſtitutionẽ conſiderauimus, & radices montium Dardani, habitationemq; maritimam, primos pręterea illos, qui à vaſtitate diluuij relicti fuerãt. horumq; cauſa de muſica, de ebrietate, deq; prioribus etiam habita nobis oratio eſt. Hęc.n. omnia ob eam cauſam dicta ſunt, vt intelligamus, quomodo optime gubernari ciuitas poſsit, & quo pacto priuatim quiſq; optime ſuam vitam diſponat. Si verò quicquam operęprecij fecimus, quęnam nobiſipſis aduerſus nos, ò Megille & Clinia, redargutio erit? Cl. Ego mihi hoſpes videre quędã videor. Peropportune ſuperiora omnia nobis dicta videntur. His.n. ego quodammodo indigebam. Commodumq; ambo, tu dico & Megillus hic, me reperiſtis. Neq; celabo vos quod mihi accidit. Quaſi.n. augurio bis ſermonibus confirmatus ſum. Maxima profectò Cretenſium pars coloniã deducere quandam cogitat, ac Gnoſijs. eius rei curam committit. Gnoſiorũ verò ciuitas mihi alijſq; nouem viris id mandat curandũ. Leges autem ponere iubet, & quæ nobis ex Cretẽſibus placeant, & quæ aliunde colligi poſsint. Edicitq; nobis, ne peregrinas leges borreamus, modo probentur. Nunc igitur & mihi & vobis hanc gratiam præbeamus. Collectis vndiq; legibus, oratione condamus ab initio ciuitatem. Sic.n. & illud quod à nobis quęritur, diligentius conſiderabitur, & mihi forſitan diſputatio hæc ad futuræ ciuitatis conſtitutionẽ conferet. Ath. Non bellum indicis, ò Clinia. Quare niſi id Megillo incommodũ, mea quidẽ pro viribus tibi parata ſunt. Meg. Probe dicis, ego quoq; paratus ſum. Cl. Optime ambo dixiſtis. Quare conandũ eſt primum oratione ciuitatem condere.

DIALOGVS QVARTVS de legibus, vel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

Qvartvs hic dialogus, quemadmodũ & tres ſuperiores, ac etiam pars quinti prima, in ipſo conditoris legum conſilio officioq; verſatur. Huius verò conſiliũ circa ciuitatis materiam atq; formam. Materiam inquam, ſitũ, & compoſitionem, diſpoſitionemq; vrbis. Formam verò modum publicæ gubernationis & ordinem. At quoniã forma hæc formoſa eſſe nunquã poteſt, niſi ciuium animi ſint formoſi, idcirco in formandis à tenera ætate, perq; omnem vitam ſuorũ ciuium animis legifer inuigilare iubetur. Materiam igitur ciuitatis paucis expedit verbis, formã verò eius & animorũ ipſorum formationem accuratiſſime tractat, vtpote qui præ animorum dignitate exteriora om-

nia quæmuis ampliſſima videantur, nihili pendit. Profectò Plato noſter ſi corporũ eſſet medicus, in eligendo aere ſaluberrimo ad firmam validamq́; corporis habitudinem conferente incumberet diligentius. Sed qui in eligenda pro ſe Academia inſalubri loco, non corpori, ſed animo moribusq́; conſuluit, is nimirũ in vrbe cõdenda non admodũ accuratus apparet, in formandis vero vna cùm ætate moribus tanquã medicus animorum, vt ita loquar, curioſiſſimus. Præterea ſi tanti fortunæ faceret bona, quanti cæteri ſolent, certe agrum, & ſitum, & modũ ad diuitias cumulãdas amplificandumq́; imperium cõmodiſſimum diligẽter exquireret. Contra verò facit omnino. Sit ergo vrbs procul à mari atque portu, non mercaturæ præſertim cauponariæ dedita, non luxurioſa, non diues. Sit temperata ciuitas, & ſobria, & pudica, pręcæteris verò pia. Quidnã aliud mandaturum putas ſanctum aliquem religioſæ vitæ pontificem in ædificandis templis habitaculisq́; ſanctorũ, quàm quod Plato noſter iubet in vrbe cõdenda? Et qui pauca hic de vrbis corpore verba facit, idem in beata illa Repu. decem Dialogis expreſſa, nullum de vrbe condenda fecit verbũ. neq; id quidem iniuria. Illa nanq; reliquit cœlo, hãc in terris ædificat, ad exemplaris illius quoad fieri poteſt imaginem. Propoſitũ igitur erit legiferi, quæ præter animi bona ſunt, præ bonis animi parui facere, in omniq́; eius inſtitutione ad vniuerſam virtutem tanquã ad ſignum intendere. Ideoq́; nihil vel in ciuitate, vel circa vrbem permittere, vnde ciues malis aliquando moribus aſſueſcere poſſint, etiam ſi inde victoria multarum gentium, potentiaq́; ampliſſima & copia rerũ omnium abundantiſſima cõſequatur. Lex enim nõ extra animũ, ſed in animum ipſum aciem ſuam dirigit omni ex parte perficiendum. Itaq; iubebit ne ciues habeãt ſummo in pretio falſæ huius vitæ ſalutẽ. Neq; tam vt ſint, ſaluiq́; ſint, procurent, quàm vt quandiu ſunt, optimi ſint. Ad vniuerſum verò legiferi inſtitutũ perficiendum tria in primis conducere arbitratur, Deum videlicet, fortunamq́; & artem. Quæ tria humana omnia gubernare dicuntur. Et quo difficiliora quàm cæteri autor legum molitur, eo maiori ab his tribus quàm cæteri indiget patrocinio. Quod autem Plato dicit Deum, & fortunam atq; artem ſimul cùm Deo humana omnia gubernare, breuiter ſic expone. Deus in omnibus per omnia mouet omnia. Mouet mundi ſphæras. Quarũ concurſio fatum quidẽ alicubi, ſed hic fortuna libẽtius nominatur. Hinc caſus varij circa externa corporaq́; proueniunt. Mouet & animas, lumen mentibus inſpirãdo, vnde ars non ſpeculandi ſolũ accenditur, ſed agendi. Ab arte tandem diſpoſitio externorũ & corporis proficiſcitur. Quamobrem à Deo quidẽ cuncta dependent, qui, vt ait Paulus, omnia in nobis operatur. Verùm ab ipſo Deo alia quidem per fortunam procedunt, alia verò per artem. Quo fit, vt neq; fortuna, neq; ars aliqñ Deo valeat aduerſari. Quippe quũ ſemper ab ipſo vtraq; moueantur. Inter ſe verò duo hæc ita ſe habent. Aut.n. conſentiunt inuicem, aut fortè diſſentiunt. Si diſſident, aut fortuna ſuperat artem, aut ars fortunã. Id autem accipe hoc exemplo. Dum mouet deus ſphæras interdũ per fortunam in mari commouet tempeſtatem. Tempeſtas quatit nauem. Interea mouet Deus idem eandẽ nauem per animũ quoq; gubernatoris, id eſt per artẽ ipſam à Deo continue dependentem. Quãdo igitur ars nauem ad certũ dirigit portum, atq; ad eundem tempeſtas quoq; vehit, tunc ars ſimul cùm fortuna conſentit. Qñ verò alio quidem impellit ventus, alio verò ars certat ducere, tunc ars & fortuna diſſentiunt, ac tandem vel ars cedit fortunæ, vel artẽ fortuna. Interim prouidentia Dei vtrobiq́; agit vtrunq; ad finem ſibi ſoli notũ, cui nihil vnquam diſſonat, cuncta videlicet in vniuerſum ſui corporis harmoniam occultis modis cõtemperanti. Cęterum illa ipſa cõcurſionum cęleſtium diſpoſitio, qñ talis prouenit, vt artem neceſſario ſuperatura ſit, Fatũ dicitur potius quàm Fortuna, quando verò talis vt exuperare inertem poſſit, & ſuperari ab arte, Fortuna potius nominatur. Neq; diffidas artẽ quandoq; vincere poſſe fortunam. Vt enim fortuna, ſic & ars procedit ex Deo. Animaduerte verò vbi Plato de occaſione diſputat, quàm vir magnus nouas cõditurus leges exoptet, ad id magnopere opportunã, ſub illius tyrãni nomine iuniorem Dionyſium ſignificare, ſeipſum verò ſub appellatione legiferi, atq; indicare fauorẽ fortunæ ſibi integrũ defuiſſe. Item Platonem in Sicilia apud Dionyſium quendã harum legum procœmia inchoaſſe, vt ex epiſtolis intelligi poteſt: Opus verò id legũ expulſo Dionyſio perfeciſſe. Deniq; per hæc dicta reditũ in Siciliam ſuum ab infamia vindicaſſe. Scito aũt Platonem in eo itinere atq; reditu nihil aliud cõtendiſſe, quàm vt ſalua Dionyſij proſperitate, violenta tyrannis in regnũ moderatũ conuerteretur. Inter hæc aũt vbi de temperãtia & prudentia principis loquitur, memento Platonem, mediocrem quidem temperantiã à prudentia diſtinguere, mediocrem quoq; prudẽtiam à ſapientia ſimili ratione diſcernere, conſumatã verò temperantiã ſæpe appellare prudentiam, abſolutã quoq; prudentiam, nonnunquã ſapientiã nominare. Quod quidẽ in Phædone, & tertio Legũ, & hic, & alibi ſæpe, patet. Adducit præterea naturales quaſdã ingenij dotes, virtutibus quidem ſimiles, ſed tũc demũ, quando recte fuerint exultæ, ad virtutũ munera conducentes. Qua quidẽ de re latius in Repu. diſputat. Mandabis interea memoriæ, quales ſunt principum mores, tales quoq; fieri ciuiũ reliquorũ. Neq; vlla de cauſa mores ciuium facilius citiusq́; quàm ex hac mutari poſſe. Item beatũ eſſe prudentem & temperatũ doctorem populi, beatũ quoq; populum qui audit verba ex ore doctoris eiuſmodi profluẽtia. Præterea neq; Remp. felicem fore, neq; leges bonas exorituras, prius quàm in gubernatore potentia vnà cũ ſapientia temperantiaq́; cõcurrat. Proinde diuinũ ad ciuitatem cõſtituendam auxilium inuocandũ. Hactenus quartus hic liber munus legiferi circa materiã ciuitatis, & formam cõmunis pertractauit. Pergit verò deinceps ad figurã muneris huius diſtinctiorem, quærens verũ ciuitatis forma regnũ eſſe debeat, an optimatũ ſenatus, an potentia paucorum, an popularis. Quoniam verò nihil inter homines bonum reuera dici poteſt, niſi diuinũ imitetur bonum, nõ iniuria formã prius diuinæ gubernationis exponit, quàm ex humanis gubernationibus alijs alias anteponat, videlicet diuinæ ſimiliorem abſq; cõtrouerſia cæteris præfecturus. Probat aũt gubernationem diuinam eſſe regnũ, optimatumq́; ſenatum regno coniunctũ. Cenſetq́; ex omnibus ciuibus illos eligendos eſſe ad gubernandũ, quotcunq; ſint qui tantũ cęteris prudentia & temperãtia præſtant, quantũ viri pueris præſtare ſolent. Atq; ſi quis inter electorũ numerũ ſimili fermé interuallo cæteros antecellat, regem eſſe cõſtituendum. Id verò tum ex præſenti Saturni myſterio, tum ex ſimili quodam in Politico, tum ex epiſtolis & republica poteſt eſſe perſpicuum. Cæterum vt præſens Saturnẽ myſteriũ apertius intelligi poſſit, meminiſſe oportet, Platonicos coniectare mundũ à vita quadã & anima contineri atq; duci, ex tribus potiſſimũ argumentis, ex firma videlicet diuerſarũ mundi partium copula, ex mirabili motu cœli, ex perpetua rerũ generatione ſub cœlo. Coniectare rurſus mundũ à mente regi ex triplici quodam ordine, ſcilicet ex ordine qui & in ipſa partiũ mundi copula, & in ſphærarũ motu, & in rerum generatione cõſpicitur. Vtrunq; verò, ſcilicet animã atq; mentem, Platonicus ille noſter breuiter comprehendit. Spiritus intus alit, totamq́; infuſa per artus Mens agitat molem. Coniectare tandem & animam & mentem ab ipſo bono vnoq́; dirigi ad regendũ, ex eo præcipuè ꝙ & connexio partium motusq́; & generatio & omnis horũ trium ordo in vnũ tendit, bonumq́; dirigitur. Quamobrem ſub ipſo bono regnũ geminũ cõtinetur, intellectus videlicet atq; animæ. Illud quidem Saturni, hoc aũt Iouis regnũ omnis appellat antiquitas. Quæ Iouem idcirco fingit Saturni regnũ occupauiſſe, quia vtriſq; ad regnum proprium vocãtibus animas, ſcilicet illinc ad intelligibile, hinc ad ſenſibile bonum, pauciſſimæ quædam animæ ad intelligibile Saturni bonũ contemplationemq́; ſe cõferunt, quamplurimæ verò ad ſenſibile Iouis bonũ actionemq́; quotidie cõfluunt. Tradunt antiqui animas quondã beatas ſub Saturni regno vixiſſe, duobus id modis intelligentes. Primo quidẽ dum inter diuinas angelicasq́; mentes viuebant, antequã in corpora laberentur. Deinde etiam quoties & quotcunq; voluptuoſam quidem vitã negligentes, actiuã verò parum admodũ diligentes, contemplatiuæ vitæ ardentiſſimo amore ſe dedunt. Vtcunque verò accipiatur, in vita intellectuali, beatæ, in animali, ſunt miſeræ. Accedit ꝙ ſub hac miſeria ita fallũtur, vt cũ duo in cœlo planetæ ſint, primus quidem ſuperioris Saturni nuncius, ſecundus aũt nuncius Iouis ſuperioris, laudent quidem Iouis ſtellam, Saturni verò vituperent, cum tñ hæc quidem ad temporanea magis prouocet bona, illa verò reuocet ad æterna. At quoniã homo gregabile animal à cõmuni hoĩum commercio ſegregatus, mediocrem viuendi habitũ ſeruare nõ poteſt, cogiturq́;, vt ita dixerim, vel infra hominem deſcendere, vel aſcendere ſuper hominem: factũ eſt vt Saturnus hominũ ſegregator crimen & infamiã apud inſcios reportauerit, eorũ videlicet culpa, qui vel mixtione quadã ineptiori, vel educatione peruerſa tales euadunt, vt quãdo à Saturno extra hominẽ ſeuocantur, deſcendant ab homine potius, quàm aſcendant. Verùm de his alibi diligentius, reuertamur ad argumentum. Addit Plato Saturnũ quondã homines diſtributos in greges cuſtodiæ dæmonũ commẽdaſſe. Id aũt pluribus modis exponitur. Primo quidem diuinã mentem animas hoĩum, vt Timæus ait, in varios ordines ab initio diuiſiſſe ſtellarũ, animarum numerũ comitantes. Differentiam verò noſtrarũ inter ſe animarũ, alij inter Platonicos numeralem tantũ eſſe putant, alij etiam ſpecialem, vt vnũ animarum noſtrarũ ſit genus, in eo multæ animarum ſpecies, ſint etiam multæ ſub eadem ſpecie. Vtcunq; verò diſtribuantur, diuerſis non ſolũ ſtellis, ſed dæmonibus etiam accommodari dicuntur. Alioq́; modo exponi poteſt myſteriũ, vt videlicet vel ab orbis initio, vel ſtatim poſt diluuium rudiores hoĩes diuina prouidẽtia angelorũ, ſiue dæmonũ meliorũ miniſterio rexerit, donec paulatim facti peritiores ipſi ſe regerent. Rationi verò conſentaneum eſt rectius feliciusq́; à ſuperis quàm à ſeipſis homines gubernari. Exponitur inſuper tertio hunc in modũ, vt quotidie quicunq; vitæ rationem eligunt ab alijs quodãmodo ſegregatã, riteq́; educati fuerint, ſtatim in cõtemplatiuũ beatumq́; Saturni regnũ cõmigrare dicantur. Sed quatenus ſub cõtemplationis officio in ritus varios diſcernuntur, eatenus & in multos greges ſecerni vĩr, & alijs atque alijs

pro

pro vitæ ſimilitudine inſpirari numinibus atq; regi. Mitto in præſentia multas præſtantium philoſophorũ ſcholas, quaſi greges ſub Saturno paſtore mirabiliter congregatos. Sub Saturno inquã, tribus præcipuè modis. Sub mente diuina & angelica primũ, deinde ſub anima planetæ primi eiuſq; ſphæræ, tertio ſub ipſius planetæ corpore. Sed mens ipſa facit, anima cõficit, planeta portendit. portendit inquam, quãdo in magnis Saturni cùm Ioue coniunctionibus, Saturnus ipſe vel exaltatione ſua, vel domicilio gaudet, & tanquam coniunctionis dominus fouetur quidẽ ab Ioue, virtute & Solis Mercurijq; & Veneris beneficio. Sic magicã Zoroaſtris eiuſq; ſectatorũ peperit, ſeu portẽdit potius diſciplinã, Triſmegiſti quoq; theologiam, Orphicique myſteria, arcana Pythagoræ, Socraticam ſanctimoniam, Platonicã maieſtatem. Ita eſſe manifeſtis quibuſdam argumentis compertum habemus. Hinc & Plato in præſenti libro Saturnum eſſe affirmat dominum eorũ qui mentem habẽt. Gubernationem verò eiuſmodi ſub Saturno regiam optimatumq; extitiſſe demonſtrat. Siquidem genus humanum ab ipſo Deo tanquam rege per electos optimosque dæmones aſſerit gubernatum. Hos multi angelos appellarent, & Plato in Critia vocat deos, facilitatemq; gubernationis & hic indicat, & in Critia: dicens occulta quadã perſuaſionis inſpiratione fuiſſe homines gubernatos, gubernandos quoq; ſimiliter, quoties ab inferioribus vocantes moribus ſeſe ſuperis ſubiecerint perducendos. In his Plato monet, primo diuinã prouidentiam nunquã deeſſe hominibus, modo ſibi ipſi non deſint. Deinde humanũ ingenium in ſumma rerũ licentia potentiaq; laſciuũ ſuperbumq; euadere. Tertio ſicut beſtiæ non poſſunt à beſtijs abſq; humano quodam paſtore, ſic neq; homines ab hominibus abſq; duce deo optime gubernari, & quandiu mortalis aliquis ſine deo dominabitur, tandiu laborioſam miſeramq; vitam fore, quaſi fruſtra vigilaturus ſit quilibet ciuitatis cuſtos, niſi deus ipſe cuſtodiuerit ciuitatem. Quarto, ipſam mẽtis diſtributionem eſſe legẽ, eiq; in omni & priuata & publica gubernatione ſemper obtemperandũ, vt per noſtrã mentem feliciter à diuina mente ducamur. Quinto, nullas conſtitutiones appellandas eſſe leges, niſi cõmune ciuitatis totius bonum procurent. Sexto, qui obſeruãtius parent legibus, his magiſtratus maximeque diuini cultus munera cõmitti debere. Septimo, interitũ ciuitati paratum eſſe, in qua non leges magiſtratibus, ſed magiſtratus legibus dominentur. Octauo, iuuenes quidem vt plurimũ hęc obtuſe videre, ſenes autem acute perſpicere, niſi forte quandoq; deus vel iuuenilem probet pietatẽ, vel ſenilem reprobet impietatem. Multa iam verba Plato facit ad ipſum legiſlatorem pro ſuo officio inſtruendũ. Nonnulla facit deinceps ad populum leges eiuſmodi ſuſcepturũ, vt & accipiat libentius & ſeruet impenſius. Cohortatur autem ad ſacras leges in primis perq; illas ad humanas à diuinis inuentas & confirmatas. Sed vna cùm exhortatione venerationẽ terroremque cõmiſcet, dicens deum mundi totius artificem, totũ in ſeipſo cõplecti, ideoq; inſpicere ſingula ne quis confidat præuaricando poſſe latere, perq; omnia circunuolui, ne quis ſperet manus eius poſt delictũ ſubterfugere poſſe. Hunc eſſe oſtendit legũ omniũ fundatorem, vbi ait: Recta definit & peragit, id eſt recta quadã legis regula determinat ſingula. Determinat inquã primo ſingulis naturæ ſuæ modum, quę, qualia, quot quantaq; ſint, & vbi, & quando, & quomodo moueantur. Deinde animis quid agendũ ſit, quidq; cauendum. Determinationem eiuſmodi legem eſſe cõſtat rerum omnium penes deum omniũ autorem, eamq; eodem actu ab ipſo deo ſanciri, quo & omnia ab eo intelligũtur & fiunt, actu ſcilicet circulari, quem Timæus ait eſſe diuinæ intelligentiæ naturalem, ex ſeipſa videlicet ſeipſam reſpicientis, ſeq; reſpiciendo omnia ſemper cõſpicientis: Forſan verò vltra circularem, vt ita dixerim, motum dei intimũ, ſubinſinuat motum quoq; rectum, id eſt rerum à deo proceſſum deiq; per res omnes influxum, ideo recta dixit & peragit. Et motũ rectum à circulari pendere ſignauit. Item vbi ait deum rerũ principia & fines & media continere, intellige deum eſſe cauſam rerum efficientem atq; finalem, ſeruare omnia, omnibuſq; adeſſe. At ne quis putet iniuſtam legem, addit hanc ſemper iudiciũ comitari, quo & perſpicaciter ſeruatores legis præuaricatoreſq; diſcernantur, & efficaciter quid potiſſimũ debeatur cuiq;, decernatur. Quod quidem iudiciũ, quoniã potenter & diſcernit, & decernit, ineuitabilis ſequitur vltio peccatorum, & præmium obſeruantium. Seruari verò maxime diuinam inquit legem ab his, qui humillime ceruicem ſuã diuinæ legis iugo ſubijciunt, quorum præmium futura beatitudo cenſetur, ſpreui verò maxime à ſuperbis, qui mox ſicut dei legem dereliquerunt, ita deſeruntur à Deo. Deſerti aũt & peccant atrocius, & miſerabilius cruciantur. Tu verò euangelica hæc aureaq; præcepta ſeruabis alta mente repoſta. Quòd autem myſteria hæc antiquo ait ſermone cõſtare, Moſaico poſſumus intelligere. Poſſumus quoq; & Mercuriali quodã & Orphico, apud quos eiuſmodi multa perlegimus, & illa quidem euidentiſſima, quę recenſere grãdius iam prohibet argumentum. At ſi Orphicos de Ioue, de lege, de iudicio & iuſtitia & Nemeſi hymnos legeris, hæc ad verbum inuenies omnia. Poſt hæc Plato populũ exhortatur, vt vnuſquiſq; magnopere ſtudeat in eorum numero eſſe qui deum ſequuntur, contendens in omnibus placere deo, atq; vt id conſequatur ſimilẽ deo ſe reddens, ſimilem inquam per temperantiæ puritatem, qua tanquam regula examuſſim ſua omnia metiatur. Siquidem menſura, quod & Pythagoras loquit, omnium optima iudicatur, ſimilimumq; deo efficit animũ. Quippe cùm deus omnium ſit menſura, præcipuè nobis, qui videlicet eatenus vel proſequi vel fugere debemus ſingula, quatenus diuinæ menti voluntatiq; vel cõſonare vel diſſonare cenſentur. Hinc illud in Platonis epiſtola: Sapienti quidem viro lex deus eſt, inſipienti verò libido. Ambiguus verò hic legitur textus, Alibi enim legitur vt traduxi. Quibus verbis Plato videtur Protagoram confutare, dicentem rerũ menſuram hominem eſſe. Cuius error in libro de ſcientia ſubtiliter confutatur. Alibi verò legitur non quam quiuis homo, ſed ſi quis homo, hunc in modum: Deus omniũ nobis eſt menſura, multoq; magis ſi quis, vt ferunt, homo eſt. Tu hanc particulam, ſi quis, vt ferunt, homo eſt: exponere poteſ, ſi quis homo menſura eſt, multo magis deus eſt menſura. non enim nobis, ſed deo per quem viuimus, debemus viuere. Poſſes forſan exponere, ſi deus aliquis homo eſt, id eſt ſi quando fiat homo. vt ferunt, id eſt, oracula prophetarũ. quæ quidẽ expoſitio vtroſm quàm pia eſt apud multos, tam accepta foret apud Platonicos. Vt aũt appareat quanti fructus ſit obſeruatio legum, ſubdit ſolis harũ obſeruatoribus licere atq; expedire vota dijs ſacraq; facere: Cæterorũ verò preces & munera à deo reſpui. hoc ipſum verò quod eſt placere deo, dicit eſſe ſignũ, quo ſingulas vitæ actiones quaſi ſagittas debemus intendere. Sagittam autem in hanc ipſam dei gratiam attingendam, eſſe ait ſedulũ religionis cultum. In quo eoſdem diſponit gradus, quos & in carminibus Pythagoricis legimus. Iubet enim hic ſicut & ille, vt cœleſtes primũ omnes colamus deos, illos præcipuè quibus patria quaſi patronis eſt dedicata. deinde ſequentes ſub cęlo deos. Quos hîc terreſtres appellat. Mos enim Platonis eſt, & ſi omnia ſub cœlo elemẽta ponit, omniaq; in cęlo modo cœleſti, tamen omnia ſub cœlo appellatione terræ cõprehendere, omnia item in cœlo cęli ignisq; nomine. Cęleſtes quidem deos, tum angelos intelligit ſuperiores, tum ſphærarum cœleſtiũ ſtellarumq; animas. Deos verò terreſtres, tum inferiores angelos, tum elemẽtorum quatuor animas. Tertio mandat coli dæmones, ſcilicet puriores, quaſi deorũ ad nos interpretes. Quarto heroas, id eſt, hominũ animas deo acceptorũ à corpore ſeparatas. In his omnibus ita diſtribui præcipit cultũ, vt maioribus numinibus maiora, minoribus minora, æqualibus æqualia munera cõferantur. Quinto nõ tam coli & adorari, quàm ornari & quodammodo honorari deorũ patriorum ſtatuas imperat, legibus conſecratas. Quoniam verò omnem ad diuinũ cultum exhortationem ab vno inchoauit deo, euidenter oſtendit cætera numina neq; per ſe, ſed participatione primi dici deos, neq; propter ſe, ſed illius gratia eſſe colẽda. præſertim cùm vniuerſum eiuſmodi cultũ, duntaxat vt illi vnico placeas, dicat ſuſcipiendũ. Sexto parentes quaſi dei vicarios præcipit venerari. Septimo propinquos genere, & familiaritate cõiunctos, & hoſpites peregrinoſq; ex diuino iuſſu amare charitate nõ ficta. His aũt præceptum inſeritur euangelicũ, vanorum ſcilicet verborum exactam rationẽ diuino iudici eſſe reddendam, cuius angelus nobis præeſt quaſi ſuperioris iudicis vicarius & miniſter, vt nos à turpibus reuocet, prouocet ad honeſta, & cõſentientes quidẽ tranquillitate cõſcientiæ nutriat & delectet, diſſentientes verò perturbatione cõſcientiæ vexet. Vbi delectat, ab antiquis gratia nominatur, vbi vexat, furia. Et gratia quidem triplex, qm̃ præteriti, præſentis, & futuri gratia bonos oblectat. Furia quoq; triplex, quia malos ſimiliter cruciat. Et vtrobiq; Fatum, & Parca triplex cognominatur, Dicitur & Nemeſis, præſertim ab Orpheo, vbi in ſuperbos animaduertit. Profectò veteres vt indicarent ſuperbiã Deo maxime omnium diſſonare obedientiam humillimã exigenti, dixerunt ſuperbos non ſolũ diuina cenſura, vt cætera vitia, ſed etiã indignatione puniri, propriumq; ad punitionẽ eiuſmodi nomen introduxerunt, Nemeſeos nomine nuncupatũ, quod quidem facit potentiam in brachio ſuo, diſpergitq; ſuperbos mẽte cordis ſui. Collige è multis omnibus præcipuè quatuor, legem, iudiciũ, iuſtitiam, Nemeſim. Horum exemplũ accipe in teipſo. Habes in mente legem, quid agendũ ſit, quid non, cõmuni norma dictantem, & honeſtum quidem proſequendũ eſſe, turpe verò vitandũ. Habes & in ratione iudiciũ diſtinctiori quadã argumẽtationum diſcuſſione diſcernens, id quod in hac vel illa actione poſitum eſt, honeſtũ eſſe vel turpe. Habes in voluntate iuſtitiã, eligente ita proſequi, ita fugere, vt ratio per mentis leges proſequendũ iudicauit vel fugiendũ. Habes in imaginatione eiuſq; affectu Nemeſim turpib⁹ actionibus verbiſq; ſuccenſentem atq; legitimè indignantem. Similiter in Deo lex iudicium, iuſtitiaq;, & Nemeſis, ſed modo diuino. Diſtinctius autem in Deo quidem lex angeliſque ſuperioribus. In animæ verò mundanæ ratione, iudicium. In eiuſdem voluntate iuſtitia. In angelis inferioribus ſeu dæmonibus medijs Nemeſis. Vtcunq; diſtribuas, hæc omnia diuinæ legi mirabili quadam connexione ſubſeruiunt ad virtutum præmium, & ſupplicium peccatorum.

AGE iam quam nam fore ciuitatẽ cogitare debemus? Neque verò nunc de præſenti eius nomine, aut de futuro interrogo. Id enim forſan aut ipſa coloniæ deductio dabit, aut locus, vel etiã fluuij, aut fontis, aut deorum qui in ea regione ſunt alicuius cognomentum ciuitati nouę fama ſua nomen imponet. Sed illud potius quęro, vtrum maritima erit, an mediterranea? CLI. Diſtat ferè hoſpes à mari hæc de qua loquimur, ciuitas, ſtadijs octoginta. ATH. Portus verò ſunt ne propè? an mare illud penitus importuoſum? CLI. Portuoſa eſt hoſpes ea regio, quàm maxime fieri poteſt. ATH. Heu, quid ais? Ager autem ille fert omnia? An aliquorum indigus? CLIN. Fert penè omnia. ATH. Ciuitas verò aliquane illi proxima? CLIN. Non valde. atq; idcirco habitatores illuc cõducere cogitamus. priſca enim quadam hominum inde facta propulſione, magno temporis ſpatio iacet regio deſolata. ATH. Quo ad campos autem monteſq́; & ſyluas pertinet, quo pacto diſpoſita eſt? CLIN. Similis eſt reliquæ totius Cretę naturę. ATH. Aſperam igitur ipſam potius & ſylueſtrem quàm campeſtrem eſſe dicis? CLI. Aio equidem. ATH. Non eſt igitur ad acquirendam virtutem incommoda. Nam ſi mari proxima eſſet & portuoſa, nec ferret omnia, ſed multarũ rerũ egeret, maximo ſibi ſalutis fundatore opus eſſet, diuiniſq́; legum latoribus, ne multos ac varios mores, ſimulq; prauos huiuſmodi regionis natura cõtraheret. Nunc verò iuuat, quia ſtadijs octoginta remota eſt à mari, propinquior certe quàm oportet mari eo fermè quòd portuſior eſt, vt ais. Satis tamẽ & hoc eſſe videtur. Profectò mare ciuitati proximum quotidiana quadam iucunditate eam afficit. Veruntamen vicinitas ea nimium reuera falſa eſt atq; amara. Nam cùm mercibus & pecunijs cauponando ciuitas repleatur, doloſi animi inſtabiles & infidos mores parit. Vnde parũ & ipſa ad ſeipſam & ad gẽtes alias fidem & amicitiam colit. Aduerſus hæc tamen illud habet remedium, ꝙ omnia fert. Cumq́; ſyluoſa ſit & aſpera, licet omnia ferat, non tamen abunde omnia. Nam ſi eſſet ad omnia ferax atq; fœcunda, multum auri atq; argenti ex emiſsione rerum colligeret. Qua vna re nihil, vt breuiter dicam, pernitioſius eſt, ſi vnum vni conferas ad generoſos iuſtoſq́ue mores, vt in ſuperioribus quoq;, ſi recordamur, eſt dictũ. CLIN. Recordamur quidem. Et illa tunc & nunc iſta recte dicta concedimus. ATH. Materia verò ad fabricandas naues, nunquid illic abundat. CLIN. Neq; illic abies eſt mentione digna, nec arbor picea. Cupreſsi item copia parua, pinumq́; & platanum illic raram inuenies. Quibus neceſſario fabri nauium ad interiores nauium partes vtuntur. ATHEN. Atq; in bis etiam non male ſe habet regionis ipſius natura. CLI. Quid ita? ATHEN. Quoniam operæpretium eſt, vt ciuitas facilè imitari hoſtes improba imitatione non poſsit. CLIN. Cuius nam ſupradictorũ potiſsimum gratia iſta dicis? ATHEN. Obſerua me vir præclare. Nempe illius gratia quod eſt ab initio de Cretenſium legibus dictum, quas vos ad vnum aliquid, id eſt bellum reſpicere dicebatis. Eas ego, quoniam ad virtutẽ quodammodo referrentur, probe poſitas eſſe dixi: quoniam verò nõ ad vniuerſam, ſed ad virtutis partem ferme, equidem non valde laudabam. Nunc igitur me quoque vos in pręſenti legumlatione diligẽter obſeruate, ſiquid aut quod ad virtutem nõ pertineat, aut quod ad partem ſolummodo, legibus ſancio. Eum quippe ſolũ recte ferre leges exiſtimo, qui veluti ſagittarius illuc animum ſemper intẽdit, vnde continuo aliquid ſemperq́; ſequatur, eorum quæ bona ſunt, cætera verò relinquit, ſiue diuitias, ſeu huiuſmodi aliud quod à virtutibus ſit ſeparatum. Imitationem verò hoſtium improbam tunc fieri dicebam, cũ iuxta mare quiſpiam habitans, lædatur ab hoſtibus. Quale illud fuit. Dicam enim non tamen præteritæ iniurię commemorandę ſtudio. Minos olim nauali copia fretus crudele Atticæ tributum impoſuit. Athenienſes verò nondũ naues vt nunc ad bellum paratas habebant, nec illa in regione arborum copia erat, vnde naues facile fabricarentur. Quare non potuerunt rerum imitatione naualium ipſi quoque nautę facti, ſtatim hoſtes tunc ſuos vlciſci. Meliusq́; ſecum actum eſſet, ſi ſæpius ſeptem adoleſcẽtes amiſiſſent, quàm quod illis accidit perpeti. Nam pro terreſtribus firmiſq́; copijs, nauales factę cõſueuerũt, curſim naues inſilire, ac cito decedere, nihil turpe facere arbitrãtes, ſi minus audeant hoſtium impetũ expectare, ac mori, ſed cauſas hñt idoneas, vt armis amiſsis, minime, vt aiunt, turpiter fugiant. Huiuſmodi verò ex nauali bello voces audire cõtingit, non laude quidẽ vlla, ſed vituperatione ſummopere dignas. Nunquam enim malis moribus, præſertim optimam ciuium partem aſſueſacere decet. Apud Homerum quoque nauium refugium hoc reprobarum videtur. Vlyſſes nanque Agamemnonẽ reprehendit, qui prelio Grecis apud Troianos occupatis naues in mare deducere iubebat. Quòd moleſte ferens Vlyſſes ait: An iubes inſtante belli turbine bene tabulatis inſtructas naues in altum deducere, vt Troianis ad votũ cuncta ſuccedant, nos autem pernitioſa ſtrages cladeſq́; ſequatur? neque enim graui ſeſe pugnę committent, quum naues mari ad fugam paratas aſpicient, ſed neglecto bello cedent, atq; inde volabunt. Vbi quale conſilium hoc tum fuerit, apparebit. Patet igitur Homerum quoq; ſenſiſſe, obeſſe triremes ad pugnantium fugã paratas. Quippe vel leones his moribus vſi ceruos fugere conſueſcerent. Præterea ciuitatũ potentiæ quę naualibus copijs fretę ſalutem conſequuntur, honores optime bellicarum rerum parti haudquaquam retribuunt. Nam cũ arte gubernatoria, & quinquaginta virorum principatu & remigio, virorumq́; & vilium hominum opere res naualis geratur, non poteſt quiſpiam recte honores ſingulis reddere. Quomodo verò recte ſe habere ciuitas poteſt, ſi hoc ipſo priuata fuerit? CLIN. Ferme impoſsibile. Veruntamen hoſpes nauale apud Salaminam Græcorum aduerſus Barbaros prælium vniuerſam nos Cretenſes Gręciam ſeruaſſe putamus. ATHEN. Atqui multi iſtud tam Græcorum quàm Barbarorum affirmant. Ego autem, ò amice, & hic Megillus, pedeſtrẽ in Marathone & in Plateis pugnam, alteram principium ſalutis, alterã finem fuiſſe dicimus: & his quidẽ pugnis meliores Græcos factos fuiſſe, alijs non meliores, vt ita de prælijs quibus tunc pariter ſeruati ſumus, dicamus. Bello enim apud Salaminam geſto, illud addo quod in Artemiſio commiſſum fuit maritimum. Verum ſpectantes nunc ciuilis diſciplinæ virtutem, & regionis naturam, & legum ordinem conſideramus. Non enim ſeruari ac eſſe ſolum, hominibus ſummo in pretio habendum exiſtimamus, vt vulgus putat: ſed vt quam diu ſunt, optimi ſint. Quod & in ſuperioribus, vt arbitror, à nobis eſt dictum. CLIN. Dictum planè. ATHEN. Id itaque tantum animaduertamus, ſi eandem ipſam agamus viam quæ ciuitatibus optima ſit in conſtituenda habitatione legibuſq́; ferendis. CLIN. Mirum in modum. ATHEN. Dic ergo quod ſequitur, quę multitudo habitatura coloniam ſit. Vtrum quicunque velint ex tota Creta, quaſi magna in ſingulis ciuitatibus turba ſuperfluat? An ad ipſius agri vires electi? Non enim volentes ex Græcis omnes colligitis. etſi nonnullos video ex Argis & Aegina alijſq́; Græciæ partibus regionem hanc habitare. Sed in præſenti mihi dicas, vnde futura ſit vobis horum nunc ciuium multitudo. CLIN. Ex vniuerſa Creta futuram exiſtimo, & inter Græcos alios, qui ex Peloponneſo venient, maxime, vt opinor, recipientur. Quod tu modo dicebas, verum eſt, ex Argis ſcilicet iſtos eſſe. Etenim quod maxime modo hic genus laudatur, Gortynicum eſt, quod ex ipſa Peloponneſiaca Gortyne huc migrauit. ATHENIEN. Sed non æquè facilis ciuitatibus illa in vnum commigratio ſolet fieri, quando non examinum more fit, vt genus vnum amicum inter ſe ab amicis veniens ex vna quadam regione, aut agri anguſtijs preſſum, aut alia huiuſmodi neceſsitate coactum in aliena

Minos coegit Atticam ad dendos ſeptem pueros.

aliena commigret. Quandoque verò accidit, vt ciuitate ſeditionibus agitata alio ciuium pars vna ſecedat. Vniuerſa etiam ciuitas bello victa quandoq; ſimul ſugiſſe reperitur. Hæc autem omnia partim facilia ſunt, vt noua in habitatione diſponantur, & legibus denuo politis gubernentur: partim etiam difficilia. Nam quod genus vnum eſt vnius linguæ earundemq́ue legum, cum ſacrorum & huiuſmodi omnium communionem habeat, amicitia quidē inter ſe aliqua copulatur, ſed leges alias, gubernationisque modum à priſtino diſcrepantem nō facile ſuſcipit. Quod verò propter legum ſuarū improbitatē ſeditionibus concitum fuit, cum primos illos propter conſuetudinem quibus corruptum eſt mores deſideret, durū ſe & inobediens gubernanti legesq́; ponenti præbet. Quod autem ex varijs confluxit generibus, libentius fortaſſe nouas leges andiet: ſed arduum eſt omnino, & longo tempore indiget, vt conſpirare, & tanquam ſub vno iugo equi, vnū idemq́;, vt dicitur, efflare poſsint. Sed enim legum ſanctio ciuitatisq; conſtitutio eſt ad virorum virtutem omnium perfectiſsima. CLI. Probabile id quidem, ſed clarius expone, bone vir, quorſum id dixeris. ATH. Dum conſiderare legumlatores & laudare vellem, ad vile quid dictu videor lapſus. Quod tamen ſi opportune dicatur, nihil negotij dabit. Ac quid ego conturbor, cùm omnia humana ferè ita habere videantur? CLI. Qua de re dicis? ATH. Dicturus eram nullum vnquam hominum aliquid lege ſancire, ſed fortunas caſusq́; varios incidentes, leges nobis per omnia ferre. Aut enim imminētis violentia belli, priorē peruertit rempub. legesq́; mutat: aut ſumma quædam penuria. Morbi quoq; multa innouare compellunt. Peſtis etiā diutina, multorumq́; annorum incommoda, & importuna tempeſtas. Hæc ſiquis animaduertat, nō verebitur idē quod ego nunc, exclamare, mortaliū neminem leges condere, ſed humana omnia fortunis agi. Quod ſi quis in nauigatione, gubernatione, medicina, militari imperio affirmauerit, recte videbitur dicere. Sed rurſus & iſtud ſimiliter de ijs ipſis bene dicitur. CLIN. Quidnam? ATH. Deum quidem omnia, & fortunam opportunitatemq́; ſimul cū deo cuncta humana gubernare. Mitius tamē concedendum, tertium ſuperiora, artem videlicet ſequi. Tempeſtate enim imminente multū intereſſe arbitror, gubernatoriam habeas artem, nec ne. An quo modo dicēdum? CLIN. Ita prorſus. ATH. Nonne & in alijs eadem ratio? Atqui & legum lationi idem eſt tribuendum, vt concurrentibus alijs quęcunq; ad felicem regionis habitationem conducunt, legiſlator veritatis cōpos ciuitati ipſi nō deſit. CLIN. Vera loqueris. ATH. Nónne qui in ſingulis illorum artem habet, precari poterit, vt aliquid à fortuna ſibi feliciter adſit, nec alia re præterquā artificio opus ſit? CLIN. Valde. ATH. Cæteri quoq; omnes, quos modo diximus, ſiquis quæſierit, ſuas preces votaq́ue aperient. An non? CLIN. Plane. ATH. Idem & legiſlator, vt arbitror, faciet. CLIN. Sic puto. ATH. Age itaq; ſic eum interrogemus. O legiſlator qualem tibi ciuitatē tradi deſideras, vt ipſe ex reliquis poſtea ſufficienter eam diſponere poſsis? Quid rectè deinde dicetur? An legumlatoris reſponſio afferri debet? CLIN. Vtiq;. ATH. Tyrannidi ſubiectam mihi tradite ciuitatem, dicet. Tyrannus autem iuuenis ſit, memoria valens, acutus, fortis, naturaq́; magnificus. Et quod in ſuperioribus omnes virtutis partes ſequi debere dicebamus, id animo quoq; tyrannico inſit, ſiquid modo cætera profutura ſint. CLIN. Temperantiam mihi videtur hoſpes, ò Megille, dicere tyranni animo ineſſe oportere. Nónne? ATH. Popularem, ò Clinia, dico, non temperantiam illam quam extollens aliquis prudentiam appellandam eſſe monſtraret, ſed eam ipſam affectionem quæ in beſtijs & pueris illico apparet innata, vt alij ad voluptatē proniores, continentiores alij nati eſſe videantur. Quam quidem continentiam à bonis alijs ſeparatā, parui faciendam eſſe duximus. Tenetis quod dico? CLIN. Maxime? ATH. Hanc ergo naturam ad ſuperiores illas naturæ qualitates tyrannus habeat, ſi debet ciuitas celerrime & optime prout poſsibile eſt eam gubernationem aſſequi, qua feliciſsime viuat. Nulla enim velocior, nulla melior diſpoſitio ciuitatis aut eſt, aut eſſe poteſt. CLIN. Quomodo verò & qua ratione hoſpes id aſſerēs aliquis, recte dici ſibi quiſpiam ſuadebit? ATH. Facile intellectu eſt, ò Glinia, hoc ita natura eſſe. CLIN. Quid ais? Nunquid eſſe illud aſſeris, ſi tyrannus iuuenis ſit, temperatus ingenijq́; acumine & memoria pollens, fortis, magnificus, atque felix? ATH. Adde nihil aliud, niſi vt tempore ipſius laude dignus legiſlator reperiatur, & fortuna quadam eos in idem cōducat. Hoc enim ſi acceſſerit, omnia fermè Deus dederit quæ dare ſolet, quoties ciuitatem aliquā felicem maxime vult fore. Deinde ſi duo tales principes ſint. Tertio loco ſi tres. Et ſucceſsionis eadem ratione ſeruata eo difficilius, quo plures: atq; contra, quo pauciores, eo difficilius. CLIN. Ex tyrannide optimā fieri rempublicam affirmare videris, cum ſummo certe legiſlatore, modeſtoq́; tyranno facilime & celerrime ex illa in hanc mutationem fieri. Secundo ex paucorum potentia. Tertio ex populari. An non ita? ATH. Minime. Sed ex tyrannide primo. Deinde ex regia gubernatione. Tertio ex quadam populari potentia. Poſtremo paucorū potentia optimæ reipublicæ generationem difficilime ſuſcipit. Plurimi enim in ipſa potentes ſunt. Tunc verò hæc fieri dicimus, cùm verus natura legum cōditor inuenitur, & ei potentia quædam communis cum illis contingit, qui plurimum in ciuitate poſſunt. Vbi autem paucisſimi quidem numero ſunt, potentia verò ſummi, quod tyrannidi accidit, ibi celer & facilis fieri mutatio ſolet. CLIN. Quo pacto. Non enim intelligimus. ATH. At verò non ſemel id à nobis, ſed ſępius, vt opinor, eſt dictum. Vos autē fortaſſe ciuitatem tyrannide preſſam nunquā vidiſtis? CLI. Ego quidē videre eam minime cupio. ATHEN. Atqui quod modo diximus, in ea inſpicies. CLIN. Quidnam? ATH. Quod nō multo labore nec longo tempore tyranno opus ſit, ciuitatis mores mutare volenti. Nam ſiue ad virtutis officia, ſiue contra ciues perducere velit, ipſe primus viam per quam ſequantur cæteri, ingrediatur oportet, omniaque in ſeipſo primum expreſſa præſcribat agendo, alia quidem laudans atque honorans, alia verò vituperans, & eos qui non obediunt in ſingulis actionibus ſemper dedecorans. CLIN. Quomodo verò vbiq; magnū quid aut arduum exiſtimabimus, vt ciues eum ſtatim ſequantur, qui ita ſuadet & cogit? ATH. Nemo vobis perſuadeat, ò amici, aliter vnquā citius & facilius quàm principū exemplo leges in ciuitate mutari. Neq; aliter ocyus aut fieri nunc exiſtimetis, aut futurum. Profectò hoc nobis neq; impoſsibile eſt, neq; factu difficile. Sed illud difficile factu eſt, raroq́ue lungo in tempore factum, quod ſi quando contigerit, innumera ciuitati cui eueniet & immenſa bona efficiet. CLIN. Quid illud? ATHEN. Siquando diuinus amor temperate iuſteq́ue agendi magnæ potentiæ innaſcatur, quæ aut in vnius ſita ſit poteſtate, aut in plurium principatu diuitijs vel nobilitate generis excellentium: aut ſiquando naturam Neſtoris quis reduxerit, quem & dicendi facundia, & temperantia vitæ, multo magis omnibus excelluiſſe ferunt, qualis quidem vir Troiæ temporibus fuiſſe dicitur, noſtris autē minime, ſi inquam talis quandoque vir fuit, aut erit, aut nunc inter nos eſt aliquis, & ipſe beatè viuit, & illi quoquo beati ſunt, qui fluentia ex ore modeſto audiunt verba, Eadem quoq; de vniuerſa potentia ratio eſt, quòd videlicet cùm in eodem homine bene, cum prudentia & temperantia ſimul potentia ſumma conuenerit, tunc demum gubernationis optimæ, optimarumq́; legū elucebit origo, aliter autem nunquam Verum hęc tanquam fabula quędā oraculorum ritu dicta ſint, oſtenſumq́; ſit, partim difficile eſſe, ciuitatē bonis fundari legibus, partim verò ſi cōtigerit id quod diximus, longe oīum facilimū & breuiſsimi temporis opus. CL. Quo pacto. ATH. Sed conemur iam ciuitatis tuæ rē omnem

Quæ ſint, quæ leges gignunt.

Deum & fortunā opportunitatemq; cuncta gubernare, artē ſequi.

Difficile eſt fundare ciuitatē bonis legibus.

accommodantes tanquam ſeniores pueris, leges oratione confingere. CL. Aggrediamur iam id ſine mora. ATH. Deum in primis ad ciuitatis conſtitutionem inuocemus. Qui vtinam audiat, exaudiensq́; propitius & benignus nobis adueniat, vnà nobiſcum ciuitatem & leges exornaturus. CL. Veniat opto. ATH. Sed qualem nam diſciplinam ciuitati tradere volumus? CLIN. Declara ſi placet, quid dicere velis, vtrũ populi poteſtatem, vel paucorũ, vel optimatũ, vel regnum. Neq; enim tyrannidem te dicere arbitramur. ATH. Age iam vter veſtrum prior mihi reſpondere vult, quænam ex his ſuæ patriæ reſpublica eſt? MEG. Num par eſt, quia ſenior ſum, vt ipſe prior reſpondeam? CLI. Fortè. MEG. Cum Lacedęmonicam hoſpes rempublicam mente reuoluo, non facile tibi poſſum dicere, quomodo ſit appellanda. Etenim tyrannidi ſimilis eſſe videtur. Nam Ephororum poteſtas mirum in modum ibi tyrannica. Nonnunquam tamen præ cæteris ciuitatibus populari gubernationi apparet ſimilima. Negare autem eam eſſe optimatũ rempublicam omnino abſurdum. Regnum quoq; in ea perpetuum, quod omnium antiquiſsimum, tam à cæteris hominibus, quàm à nobis ipſis eſſe dicitur. Quare ita ſubito interrogatus, reuera, vt dicebam, nõ poſſum in præſentia tibi diſtincta, quæ illarum ſit reſpondere. CLIN. Mihi quoq; Megille perinde ac tibi contigiſſe videtur. Neſcio enim quam illarum potiſſimũ Gnoſiam eſſe affirmem rempublicam. ATH. Veræ enim, ò viri optimi, reipu. vos participes eſtis. Quæ antem modo nominatę ſunt, nõ res publicę, ſed vrbium habitationes quædã ſunt, in quibus pars vna ſeruit alteri dominanti, & à partis dominantis potentia, tota nomen accipit gubernatio. Oportebat autem ſi hoc modo nominanda ſit ciuitas, Dei ipſius nomine nuncupari, qui illorũ qui mentis compotes ſunt, verus eſt dominus. CLIN. Quis autem iſte Deus? ATH. An ſabula pauliſper vtendum, ſi volumus commode quod modo quęſitum eſt, declarare? An non ſic faciendum? CLI. Sic omnino. ATH. Multo ante habitationes vrbium, de quibus in ſuperioribus facta nobis mentio eſt, principatus quidã & gubernatio ſub Saturno valde ſelix fuiſſe dicitur. Cuius imitationẽ quandam habet, quæ nunc ab optimatibus gubernatur. CLI. Attentius ergo de ipſa, vt videtur, eſt audiendum. ATH. Mihi quidem ita videtur, proptereaq́; in medium modo produxi. MEG. Recte tu quidem, ac probe facies, ſi ſequentem fabulam quatenus conuenit, expoſueris. ATH. Faciam vt dicitis. Fama profecto beatæ illius vitæ ad nos vſque peruenit, copioſa ipſam omnia, ſuaq́; ſponte parata habuiſſe. Cuius rei cauſa fuiſſe hæc traditur. Cùm intelligeret Saturnus, quemadmodum ipſi narrauimus, nullam hominis naturã res humanas ita gubernate poſſe, vt ſi omnibus arbitratu ſuo dominetur, laſciuiori ſuperbia iniuſtitiaq́; non repleatur: cum hæc inquam, non ignoraret, non homines ſed diuinioris præſtantiorisq́; generis dęmones, ciuitatibus noſtris reges principesq́; præfecit. quod nunc nos in ouium gregibus aliorumq́; cicurum armentis facimus. Non. n. bobus boues, nec capris capras præficimus, ſed nos ipſis genus melius dominamur. Similiter Deus homines amans genus dæmonum generi noſtro pręſtantius nobis præfecit, quòd ſumma tam ſua, quàm noſtra facilitate noſtrarum rerum curam habebat, pacemq́; & pudicitiam, libertatem & iuſtitiæ copiam præbens, procul à ſeditione, ac felix hominum reddebat genus. Hic vtiq; ſermo veritate vſus aſſerit, ciuitatibus omnibus, quibus non Deus, ſed mortalis aliquis dominetur, nullã vnquam malorum laborumq́ue fore quietem. Sed omni ſtudio imitari nos iubet vitam, quæ ſub Saturno fuit, & quantũ in nobis eſt immortalitatis, ipſi obtemperantes, priuatim & publice domos ciuitatesq́; gubernare, ipſam mentis in qualibet re diſpenſationem, legem nuncupãtes. Nam ſi homo vnus aut paucorum, aut etiam populi poteſtas, voluptati, & cupiditati deditum animum habeat, hisq́; repleri deſideret, cumq́ue id minime aſſequatur, inexplebili inextinguibiliq́; ardore & inſanabili morbo vexetur, dominetur autem ciuitati aut priuatis nonnullis, ſtatim ſpretis legibus non eſt, vt modo dicebamus, ſpes vlla ſalutis. Conſiderare decet, ò Clinia, vtrum huic rationi credẽdum ſit, an aliter faciendum. CLI. Neceſſe eſt vt credamus. ATH. Perſpicis tot legũ ſpecies, quot & gubernationum à quibuſdã exiſtimari. Gubernationum verò ſpecies, quot multi ponunt, paulo ante narrauimus. Neq; de re vili nunc, ſed de re maxima nobis eſſe quæſtionẽ exiſtimes. Nam quo iuſtum & iniuſtũ reſpicere debeat, rurſus in ambiguitatem incidit. Nec enim ad bellum, nec ad omnem virtutem referri leges debere aiunt, ſed ad illud potius quod cõſtitutæ reipu. conferat, quæcunque illa ſit, vt dominetur ſemper, nec pereat. Iuſtiq́; definitionem ſic natura optimè ſe habere contendunt. CLIN. Quo pacto? ATH. Quod potentiori confert. CLIN. Apertius dicito. ATH. Sic accipe. Leges, vt aiunt, ſemper in ciuitate ponit, quod dominatur. Nõnne? CLIN. Vtique. ATH. Nunquid exiſtimas, inquiunt, vel populũ ſuperantem, vel aliam quampiam rempub. vel tyrannum, ad aliud potius ſponte leges laturum, quàm ad vtilitatem ſuam, hoc eſt ſui principatus ſtabilitatem? CLIN. Non ad aliud. ATH. Siquis autem huiuſmodi leges tranſgrediatur iam poſitas, vt iniquus punietur ab eo qui has inſtitutiones induxit, iuſtasq́ue appellat. CLIN. Sic apparet. ATH. Sic itaq; iuſtum ſe ſemper habebit. CLI. Sic ſanè hæc aſſerit ratio. ATHEN. Vna profectò hæc iniquitas ex illis eſt, quæ de principatu ſunt. CLIN. Ex quibus? ATH. Ex his inquam quas ſupra narrauimus, quos quibus imperare oporteat, exponentes. Diximus autem parentes filijs atq; nepotibus, ſeniores iunioribus, generoſos ignobilibus dominari debere: & alia quędam, ſi tenetis, quorũ alijs alia impedimento ſunt, ex quibus vnum hoc erat. Adiecimusq́; Pindarum exiſtimare, ſecundum naturam ac iuſtum imperium eſſe, vt potentiora imbecillioribus dominentur. CLIN. Hęc certe tunc dicta fuerunt. ATH. Conſidera iam quibus noſtra ciuitas cõmittenda. Milies nanq; in ciuitatibus nonnullis id contingit. CLIN. Quidnam? ATH. Cùm de principatu certatũ eſſet, qui vicerunt, adeò ad ſe ſolos rem contraxerunt, vt nullum victis eorumq́ue poſteris magiſtratum cõceſſerint, cauentes ſemper ne quis ex victis potentiam adeptus, inſurgat priorũ memor malorum. Has quidem nos negamus eſſe reſpublicas, neque cenſemus rectas eſſe eas leges, quę non ſint communiter totius ciuitatis gratia poſitæ. Qui autem aliquarum partium gratia lęges condunt, eos non ciues, ſed ſeditioſos putamus, & iura ſua fruſtra ſic ab eis vocari cenſemus. Hęc autem eam ob cauſam dicimus, quia nos tua in ciuitate nõ ideo magiſtratus alicui dabimus, quòd diues ſit, aut huiuſmodi quicquã poſsideat, vt robur, magnitudinem, generis claritatem. Ei verò qui poſitis legibus parebit maxime, & hac re cęteris in ciuitate præſtabit: deorum quoque cultum & miniſterium dabimus, maximum quidem primo, ſecũdum verò illi qui ſecundo loco excellet. Eademq́ue ratione ſequentibus ſingula pro dignitate diſtribuemus. Magiſtratus autem legum miniſtros appellaui, non quia innouare vocabula cupiam, ſed quia putem ſalutem hinc maxime ciuitati fore, & contrarium ex contrario. Interitum enim paratum illi ciuitati video, in qua nõ lex magiſtratibus, ſed legi magiſtratus præſunt. Salutem verò illi, vbi lex ſeruientibus magiſtratibus dominatur. Cuncta certe bona, quę dij ciuitatibus præbent, huic afflore cerno. CLIN. Per Iouem hoſpes acute, vt ætas tua poſtulat, perſpicis. Iuuenis enim hęc obtuſe admodũ, ſenex acutiſsimè cernit. MEG. Vera loqueris. ATHEN. Quid verò deinceps? Nonne veniſſe iam ac adeſſe colonos arbitrari debemus, reliquumq; ad eos ſermonem peragere? CLIN. Quid prohibet? ATHENIEN. Sic itaque ad eos dicamus. Deus, ò viri, ſicut antiquus quoque ſermo teſtatur, principium, finem, & media rerum omnium continens, recta peragit ſecundum naturam circuens. Hunc ſemper iudicium

Deus ante omnia opera inchoãda inuocãdus.

comitatur,

comitatur, eos qui à diuina lege deſciuerint puniens. Cui quidem iudicio quicunq; felix futurus eſt adhęrens, humilis ſubſequitur atq; compoſitus. Qui autem ſuperbia elatus eſt, ꝙ pecunia vel honoribus antecellat, vel corporis forma polleat, qua cùm iuuenilis animus dementia ſimul ardeat & petulantia, quaſi nec principe nec duce vllo indigeat, ſed aliorũ ipſe ſufficiens ductor ſit, is penitus à Deo deſeritur. Deſertus autẽ, & alios huiuſmodi nactus, exultat omnia ſimul perturbãs, multiſq; videtur minime contemnendus. breui tamen poſtea inculpabili dei punitus iudicio, ſeipſum, domũ ſuam, ciuitatemq́; vniuerſam ſimul euertit. Cum hęc igitur ita diſpoſita ſint, quid facere & cogitare, quidúe cauere prudẽtem oportet? Nemini dubiũ quin cogitare quiſq; debeat qua ratione ex eorum numero ſit, qui deum ſequantur. Quæ nam igitur actio à Deo amatur, Deumq́; ſequitur? Vna certe rationem vnam antiquam habens atq; præcipuam, quod ſimile ſimili, quod moderatum ſit, amicum eſt. Immoderata verò neq; inuicem, neq; moderatis ſunt amica. Deus profectò nobis rerum omnium maxime ſit menſura, multoq́; magis quàm quiuis, vt ferũt, homo. Qui igitur huic tali amicus fore ſtudet, eũ neceſſe eſt, vt quàm maxime pro viribus talis efficiatur. Atqui ſecundum hanc rationem quiſquis hominũ temperatus eſt, Deo eſt amicus: Similis enim, Intemperatus autem, diſsimilis, differens, & iniuſtus, cæteraq́; ſimiliter. Sed intelligamus ad hęc rationem illam ſequi oĩum rationum, vt arbitror, pulcherrimam atq; veriſsimam, ꝙ bonum virum decet ſacrificare dijs, & intereſſe diuinis. Nempe illos proſequi orationibus, muneribus, alioq́; cultu diuino, pulcherrimum, optimum, cõmodiſsimum ad beatam vitam, idq́; præ cæteris eſt decorum. Malo autem contra cõtingunt omnia. Impurus enim mali eſt animus, boni autem purus. Ab impuro autẽ capere munera, neq; bonum virum, neq; Deum decet. Fruſtra itaq; circa deos prophani laborãt, quod opportune faciunt omnes ſancti. Atqui ſignum quidem hoc eſt, quo aciem debemus intendere. Sagittæ verò ad illud quæ nam? & quis proprius ipſarum impetus, rectiſsime diceretur? Principio poſt cęleſtium, ciuitatiq́; præſidentium deorũ honores, ſiquis terreſtribus dijs paria, ſecunda, præcipua munera tribuat, rectiſsime ſignum ipſum pietatis attinget. Quæ verò horũ ſupra poſitorum imparia, & alterna voce reſpondentia ſupra dictis, poſt deos iſtos dæmonibus vir mentis compoa ſacrificabit, heroibuſq́; poſt dæmones. Sequuntur ſtatuæ patriorum deorum proprię ſecundum legem conſecratę. Demum viuentium cultus parẽtum, quibus fas eſt prima & maxima debita omnium antiquiſsima debitorũ perſoluere. putare enim quiſq; debet, omnia quæ poſsidet, eorũ eſſe qui genuerunt & educarunt, ita vt illis hęc omnia pro viribus miniſtrare debeat, primũ quidem externa bona, deinde etiam corporis, poſtremo quæ ad animum pertinent, hæc omnia videlicet mutuo data perſoluens, & pro curis doloribuſq́; priſcis parentũ, in ſenecta recenter reddens, quando maximè indigent. In verbis quinetiam per totam vitam parẽtes venerari maxime decet. Leuium.n. volatiliumq; verborum grauiſsima imminet pœna. Nam omnibus præpoſita eſt Nemeſis iudicij angelus,

Nemeſis.

huiuſcemodi omniũ cõſideratrix. Oportet itaq; iratis animumq́; explẽtibus cedere ſeu verbis ſiue rebus id faciant, nõ ignorantes patrem iure admodũ filio valde ſuccenſere, ſiquando ab eo iniuriã ſibi fieri arbitretur. Mortuis verò parentibus monumẽta decentiſsima, quæ temperatiſsime ſtructa. Neq; cõſuetam magnitudinẽ oportet excedere, neq; minora illis facere, quę maiores genitoribus ſuis ſtruebãt. Annuas quoq; curas defunctorum, quę ornamentum afferunt, inſtaurare decet, & noua quotidie repetita memoria ſemper parentes ſummopere honorare, impendio moderate pro fortuna vtentes. Si hæc ſeruabimus, vitamq́ue ſemper ita agemus ſinguli, digna à dijs cęteriſq́; natura noſtra ſuperioribus omnibus pręmia reportabimus, plurimũ bona cùm ſpe viuẽtes. Quæ verò erga filios & nepotes, cõſanguineos, amicos, ciues, peregrinos, deos ſemper colendo tum in congreſſu horum omnium operari quiſque debeat, atq; ita vitam ſuam ſecundum legem illuſtrare, legum ipſarum tractatio demonſtrabit, partim quidem ſuadendo, partim verò duriores mores vi ſupplicioq́; cogendo: atq; ita ciuitatem noſtrã fauentibus dijs, felicem beatamq́; efficiet. Quæ verò rurſus oportet neceſſariumq́ue eſt, vt legiſlator, qui eadem quæ & ego agitet, ediſſerat, neq; tamen ſub ipſa legis forma commode dici poſſe videntur, horum exemplum in primis tam ipſi legumlatori, quàm his qui lege inſtituendi ſunt, arbitror afferẽdum: deinde legũ poſitionem incipiendã, reliqua omnia pro viribus diſcutiendo. Talia verò quomodo maxime habeãt, haud ſane facile vna quadã formula comprehendi poteſt. Sed ita de ipſis modum aliquem capiamus, ſiquid de ipſis aſſeuerare poſſumus. CLIN. Dic age, quem modum? ATH. Vellem equidem eos ad virtutis officia perſuaſos maxime & obtemperãtes eſſe, idq́; legiſlator facere vbiq; conabitur. CL. Quidni? ATH. Quæ igitur dicta ſunt, nonnihil ad illud conducere mibi videntur, vt ſi non crudus omnino audientis animus ſit, mitior beneuolentiorq́; in audiendis præceptis efficiatur: beneuolentior verò factus, facilius perdiſcat: quod ſi non omnino peragatur, aliquo ſaltem modo factũ ſatis eſſe putãdum eſt. Non enim magna eſt eorum copia, qui optimi quàm maxime & celerrime conentur euadere. Heſiodum verò ſapientẽ multi prædicant, cum dicat viam ad vitia planam eſſe, ac ſine ſudore peragi, cum breuiſsima ſit. Ante virtutẽ verò, inquit, ſudorẽ dij immortales poſuerunt. Ac via quę ad eam ducit, longa, ardua, & aſpera primũ: ſed poſtquam ad ſumma faſtigia peruentũ eſt, quæ ardua via fuerat, facilem pręſtat callem. CLI. Bene dicere videtur. ATH. Ita certe eſt. Verũ quo ſermonis ſpectabat progreſsio, volo in medio vobis proponere. CL. Ponas. ATH. Orationem ad legiſlatorem ſic vertamus. Dic nobis, ò legiſlator, Si ſcires quid agendũ dicendumq́; nobis ſit, nónne diceres? CL. Neceſſario. ATH. An non paulo ante dicentem audiuimus non debere legiſlatorem poetis permittere, vt quæcunq; ſibi placent, effingant? Non enim intelligunt, quæ dicta contra leges noceant ciuitati. CLI. Vera loqueris. ATH. Si de poetis hæc ad eum dixerimus, erunt ne nobis modeſte dicta? CL. Quænam hæc? ATH. Vetus, ò legiſlator, fabula paſsim à nobis fertur, atq; à cæteris omnibus confirmatur: poetam quando in Muſę tripode ſedet, non eſſe mentis cõpotem, ſed quaſi fontem fluere, & quęcunq; influunt, prorſus effundere. Cumq; ars eius imitatio quædam ſit, & contrarios affectus hominũ exprimat, ſæpe cogi poetam ſibijpſi cõtraria dicere, neq; ſcire vtrũ hæc an illa vera ſint. Legiſlatori autem nõ licet duo quędam diuerſa de vno in lege loqui, ſed vnum debet ſemper enunciare de vno. Id autem ex his quę modo dicebas, animaduertes. Cum ſepulchrorũ alia excedant, alia deficiant, alia medium teneant, mediocria tu ſimpliciter landaſti, fierique ſola iuſsiſti. Ego antem ſi vxor mihi ditiſsima eſſet, iuberetq́ue vt eam magnificè ſpelirem, in poemate excedens ſepulchrum laudarem: pauper autem vir atque auarus, deficiens. Qui verò mediocres diuitias poſsidet, & ipſe quoque moderatus ſit, medium laudabit. Sed tibi non ita dicendum, ſicut dicebas modo, vt ſcilicet mediocre ſolummodo dicas, ſed quid quantumq́; mediocre ſit, exponendum. Aliter ne putes orationẽ huiuſmodi legem eſſe. CL. Vera loqueris. ATH. Vtrum qui legibus condendis incumbit, nihil tale in legũ exordio dicet, ſed ſtatim quid faciendum ſit, & quid non, exponet: mulctaq́; impoſita ad aliam ſe legem vertet, nulla ratione ad exhortandũ perſuadendumq́; allata? Afferamus autem in mediũ modos medendi duos, quibus alij medici aliter curare conſueuerunt, vt quemadmodũ pueri medicũ orãt, vt modo quàm facilimo eos curer, ita & nos legumlatorem. Quod vt fiat apertius, nónne dicimus quoſdã medicos eſſe, & quoſdam medicorũ miniſtros, quos etiã medicos appellamus? CL.

Sic omnino. Ath. Siue liberi ſint, ſiue ſerui, qui dominorum iuſſu, cóſideratione, vſu, & experientia artem poſſideant, nó autem ſecundum naturam, ſicuti liberi, qui & ipſi ſic didicerút, & ſuos filios inſtruút? An ponis duo hęc genera medicorum? Cl. Quid prohibet. Ath. Num igitur intelligis cum ſerui & liberi in ciuitate ægrotent, ſeruos à ſeruis plerunq; curari? Qui & in medicorú officinis verſantur, & omnia circumeunt, nec rationé vllam de ſingulis ſeruorum morbis, aut reddunt, aut accipiunt, ſed quę vſu prodeſſe videntur, quaſi exactè ſcientes, tyrannorum inſtar ſuperbè & pertinaciter imperant, atq; ita à ſeruo ad ſeruú medentes tranſoluant. In quo ſane ad curádos ęgrotantes domino facilitatem parant. Liber aút medicus liberorum vt plurimum morbos curat atq; conſiderat, ita vt à principio morbi naturam perquirat, cómuniterq́; cum ægrotante atq; eius amicis verſetur, tum diſcendo ab illis nonnihil, tum quoad fieri poteſt docendo, nec ante imperat quicquam quàm perſuaſerit. Atq; ita perſuadédo ſemper manſuete ad ſanitatem perducere ægrotátes conatur. Vter melior eſt & medicus & exercitator, qui ſic, an qui modo illo medetur, atq; exercet? Qui videlicet dupliciter vim vnam perficit, an qui ſimpliciter, & eum qui deterior ex duobus atq; atrocior modus eſt, exequitur? Cl. Multum præſtat hoſpes, qui hoc dupliciter peragit. Ath. Vis ergo duplex hoc atq; ſimplex, quomodo in legibus ferendis fiat, conſideremus? Cl. Volo equidem. Ath. Dic age per deos, quam legis conditor primam legem conſcribet? An nó ſecundum naturam, primum generationis in ciuitate principium ante omnia legibus exornabit? Cl. Plane. Ath. Principium autem generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum conuentus atq; communio. Cli. Vtique. Ath. Quare ſi nuptiales primum leges ponantur, bene ad omnem ciuitatem recte conſtituendá poſitæ videbútur. Cl. Sic eſt omnino. Ath. Simplicem ergo primú dicamus, quæ ſic ſe forſan habebit. Vxorem quiſq; à trigeſimo anno vſq; ad trigeſimú quintum ducat. Si nó duxerit, pecunia mulctetur atq; dedecore: pecunia quidé tanta vel tanta, dedecore autem tali quodá vel tali. Et ſimplex quidem lex de nuptijs talis ſit, duplex aút talis. Vxorem ducere quiſq; debet ab anno trigeſimo ad trigeſimú quintum, cogitans ꝙ natura quadam humanú genus quodammodo immortalitatem conſequitur. Cuius rei quiſq; natura ſummopere cupidus eſt. Nemo enim eſt, qui non deſideret perpetuum apud poſteros nomen habere. Genus itaq; hominum immortale hoc modo in ſempiternú perdurat, ꝙ filiorum filios relinquendo vnú & idem ſemper per generationem immortalitatem adipiſcatur. Neſas auté eſt immortalitate ſeipſum ſponte priuare. Hac verò ex animo ille ſe priuat, qui filios & vxorem negligit. Quicunq; legi huic obtemperauerit, indemnis eſt. Qui verò non paruerit, & quinq; ac triginta annos natus vxoré non duxerit, ne ſolitariam vitá lucro ſibi & voluptati fore cenſeat, tanta in annos ſingulos mulctetur pecunia, neq; corú particeps honorum ſit, quos juniores quotidie in ciuitate ſenioribus exhibent. Duabus his legibus inuicem comparatis, de ſingulis iudicare licet, vtrú oporteat eas duplices longitudine quàm breuiſsima cóſcribere, vt perſuaſiones ſimul interponantur & minæ: an minis vti ſolùm, & ſimplices longitudine leges condere. Meg. Laconici moris eſt, hoſpes, breuiora ſemper eligere. Siquis auté in his me iudicem faceret, vt eligere mihi liceret ex his vtrá vellim legem in ciuitate, longioré eligerem: in cæteriſq́; legibus omnibus, ſi duo hæc proponátur, ad hoc ipſum exemplar idem facerem. Oportet tamen pręſentes leges & Clinię huic probari. huius enim ea ciuitas eſt, cuius vſui leges hæ conduntur. Cli. Probe tu quidem Megille. Ath. De prolixitate quidem vel breuitate ſcribendi curare nimis ineptú eſt. Non enim breuiſsima aut longiſsima, ſed optima ſunt, vt arbitror, eligenda. Atqui & in legibus paulo ante propoſitis, non duplicitate ſolú altera magis quàm altera ad virtutem confert: ſed quod de duplici medicorú genere dictum eſt, rectiſsime eſt appoſitum. Quod quidem legiſlatorum nullus vnquá cogitaſſe videtur. Nam cùm liceat duobus quibuſdá ad ferendas leges, vi perſuaſioneq́; vti ad turbam diſciplinę expertem, quoad poſſunt altero ſolú vtuntur. Non enim perſuaſioni minas coniungunt, ſed vim puram ſolummodo inferunt. Ego autem, ò viri beati, tertium quiddá etiam faciundum in legibus video, quod fieri nuſquá videmus. Cl. Quidnam? Ath. Quod per ea de quibus diſſeruimus nobis Deo quodam aſpirante factum eſt. Mane enim diſputare de legibus cępimus, & iam meridies eſt, & hoc amœno in loco cómodiſsime requieſcimus, de legibus ſolummodo diſputátes. Et nunc primum tractandarum legum principium facere mihi videmur. Superiora verò cuncta exordia legum erant. Quorſum hæc? quia volebam dicere, ꝙ ſermonú omnium cæterorumq́; quibus vocis imitatio eſt, exordia ſunt, & quaſi quædam pręludia, quę artificioſam aliquam & vtilem ad rem dicendam tractationem habent. Nempe illis quæ citharœdici cantus leges vocantur, & reliquæ muſæ, procemia mire adiuuenta præponuntur. Verarum aút legum, quas ciuiles eſſe dicimus, nemo vnquam procemium aliquod aut pronunciauit, aut cóſcriptum in lucem protulit, quaſi nullum natura ſit. Nobis autem mora hæc & diſputatio noſtra eſſe aliquod ſignificare videtur. Leges autem quæ modo duplices appellatæ ſunt, non duplices ſunt ſimpliciter, ſed duo quædam, lex, ac legis exordiú. Atq; ea quam tyrannico & medicorum ſeruilium imperio comparauimus, lex mera eſt. Quod verò ante poſitú fuit dictum, ad hoc perſuaſorium, reuera ad perſuadendú ſpectat quidem, ſed vim habet exordij. Nam vt beneuolentius audiant legiſlatoris imperium, quæ lex eſt, & propter hoc facilius ſuſcipiant ciues, idcirco tota illa oratio habita eſt, quæ ad perſuadédum eſt inducta. Quapropter vt mea ſententia fert, non legis ratio, ſed procemium, totum hoc merito appellabitur. Poſt hęc autem quid inſuper addi deſidero? hoc ſane. Oportere legiſlatorem exordium ſemper omni legi pręponere, & in ſingulis in quo à ſeipſis differant, quatenus duo illa, quo modo relata ſunt, differebant. Cl. Ego quidem nunquam aliter virum harum rerum periiú leges ferre deſiderarem. Ath. Probe mihi, ò Clinia, eo dixiſſe videris, quòd omnibus legibus procemium quoddam pręerit, & quod oportet in omnis legum conſcriptionis principio, omni ſermoni præponere exordium legibus ſingulis accómodatum. Non enim parum eſt quod poſtea dicitur, nec parú refert claré ne an obſcurè talia cómemorentur. Si autem magnarú paruarumq́; legum exordia ſimiliter confici iubeamus, non recte iubebimus. Non enim in omni cantu neq; in omni ſermone id faciendum. Nam etſi poſsit in omnibus inueniri, non tamen omnibus vtendum eſt. Id autem ipſi rhetori, cantorique, & legum conditori ſemper eſt concedendum. Cl. Vera loqueris hoſpes. Sed ne vlterius immoremur, imò verò ad ſermonem propoſitum iam reuertamur, & ab illis incipiamus, ſi tibi placet, quæ ſupra haud quaſi procemio vtens dixiſti. Quare iterum, vt ludentes aiunt, meliora ab initio ſecunda reſumamus, quaſi certum procmiú non quemlibet ſermonem vt nuper tractantes. Incipiamus itaque, & exordiri profiteamur. Ac de honore quidem deorum maiorumq́; noſtrorú cura ſatis ſit dictum: cætera tranſigere annitamur, donec tibi videaris ſufficienter totum procemium abſoluiſſe. Denique poſt procemiú leges aggredieris. Ath. Cùm de dijs deoq́ue ſequentibus & parentibus ſiue viuentibus ſiue defunctis ſatis per exordium dixerimus, vt nunc affirmamus: quod reſtat, vt tu iubere videris, in lucem eſt educendum. Cli. Prorſus quidem. Ath. Poſt illa verò quę ad animos, quę ad corpora, quæ ad externa pertinent, quo ſtudio coléda ſint communiter diſſerendo, ita determinare oportet, vt & dicentes & audientes diſciplinam pro viribus cóſequamur. Hæc ergo poſt illa nobis reuera dicenda audiendaq́; ſunt. Clin. Recte admodum loqueris.

Homo generatione fit ſempiternus.

De exordijs.

DIALOGVS QVINTVS
De legibus, uel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

Mirabilia quotidie fieri videmus à magnete in ferrum, à ſuccino in paleas, à fulguribus in ſolida, ab igne in ſulphure in bombardam, à tota natura vel in motu cœli, vel in artificioſa rerum quæ gignũtur, formatione. Cauſas quidem ignoramus, neq; tamen ob cauſarum ignorationem negamus effectus fieri, quos videmus. Mirabilia rurſus fieri nonnunquam ab animis noſtris in oraculis cæteriſq; prodigijs teſtis eſt non ſolũ omnis hiſtoria ſed autoritas etiam Mercurialis & Pytagorica atq; Platonica. Et ſi ſtupendorũ noſtræ mentis operum rationem certam facile omnes aſſignare non poſſumus, negare tamen opera vel facta fuiſſe, vel poſſe fieri, non debemus. Videmus ignem quo cœlo ſimilior eſt quam cætera elementa, eo mirabilius agere, vt breui ad ſuam trahat formam, quæ cetera tẽpore via longiſſimo trahunt, neq; mixtionem perpetiatur, & cum videtur diuidi diuidat, longiusque admodum quàm cætera ſuum protendat effectum, longiſſimè per lumen agat atq; momẽto. Verum habet hoc à cœlo, & cœlum imagine ſui agit, id eſt lumine, quæ ignis vix naturali efficit qualitate. Quis.n. dubitet cœleſtia per radios ſuos tam nobis occultos, quàm manifeſtos ab ipſis velut imagines profluentes, mouere inferiora ſemper atq; formare? ferme non aliter, quàm vultus ſpeculum & ſpeculum concauum materiam ſiccam poſitam è conſpectu. Sed age iam in hoc ſpectaculo & ſuperos in animam ſpeculemur. Quanto efficacior eſt ignis cæteris elementis, & igne cœlum, tanto efficaciores cœlo ſunt ſpiritus, qui vel viuificant, vel mouent cœlum, vel viuificantium & mouẽtium ſunt conſortes. Spiritus ergo ſuperiores in noſtros vtpotè conſortes, imaginum duntaxat ſuarum influxibus operantur, quẽadmodum vultus in ſpeculum: atq; agendo in eas formant, ſimilesq; efficiunt: vſqueadeo vt animæ ſæpe tam fermè mirabiliter, quàm cœleſtes ſoleant, operentur. Quemadmodum verò ſpeculum ad imagines à vultu ſuſcipiendas quinque modis præcipue præparatur primo quidem natura vitrea, deinde perſpicuitate, tertio lenitate, quarto reſiſtẽtia, quinto poſitione: ſic & animæ noſtræ ad influxus numinum præparantur. Primo quidem, quod intellectuales naturæ ſunt ſicut & illa. Secundo, quando per intellectum, fide illis hærent indubia. Tertio, per voluntatem amore in illa ſeſe ardentiſſimo transferunt. Quarto, tota in illis firmiter memoria ſperant. Quinto, ſi corpus habeant, & natura illis accommodatum, & diligentia præparatum, tunc in mentes noſtras à ſuperis ita labuntur inſtinctus, vt à fidibus lic ę in fides ſimiliter temperatas. Tũc prodigia, ſomnia, vaticinia, oracula veniunt. Mitto quòd Iamblicus Porphyriusq; narrant, oracula quædam per aquã fieri ſolita, quædam per aerem, quædam verò per ignem: forte quia à dæmonibus, vel aqueis, vel aereis, vel igneis mittantur. Forte etiam quoniam locis & temporibus alijs atq; alijs, per occultas cauſas contigerit mentium humanarum affectus ad ſuperiora conuerti conuerſoſq; inde formari: Profecto noſtræ mentes in varia nimium diſtrahuntur. Verum ſi quando integra virtute ſua ad certum opus vtantur, ſicut & ignis tota intentione naturæ comburit, & cœlum toto agit influxu, tunc Plato non dubitat mirabiliora à noſtris mentibus quàm ab igne vel cœlo, facilimè prouẽtura. Non dubitant & Auicenna Algazeleſq;, neſcio qua ſorte ſępe Platonici. Sed de his in Theologia latius diſputamus. Quibus euangelicum illud de fide montes permutatura, maximè confirmatur: confirmãtur & pluri-ma quæ Plato in libro ſuperiori & hoc quinto, imò & ſequentibus omnibus de oraculis aſſerit, adeo vt nõ aliter, vel vrbis diſpoſitio, vel reip. forma, vel ſanctio legum ſeſe habeat, quàm per oracula comprobetur. Verum quamuis oracula tria commemoret, tamen cæteris inſuper vaticinijs quæ veriora forſan reperiri poſſunt, autoritatem ſuam ad idem manifeſtè concedit. Sed iam ad argumentum quinti proprium veniamus. Cum igitur animus noſter ſpeculum ſit diuinorũ, merito poſt diuinorũ coltum in quarto deſcriptum, mox in exordio quinti animum ipſum iubet coli, quaſi rem ſacram, & qui in ſuperioribus Pythagorea carmina eſt imitatus, in præſenti quoque animi cultu libenter Pythagoram ſuum ſequitur præcipientem, Poſt deos maximè omnium reuerere teipſum. Quanti verò momenti ſit eiuſmodi reuerentia ad obſeruantiam legum, explicare non poſſem, Sed facit hæc, vt ſumatim dicam, vt quiſquis animi ſui quaſi numinis conſpectum aſſiduum reueretur iudicem habeat intra ſeipſum, ad cuius legem, vel abſque legibus ſcriptis vitam ſuam perfectiſſimè dirigat, ac tandem facilè naturalis legis amore faciat, quæ cæteri vix ſcriptarum legum formidine faciunt. Proinde dum de colendo animo diſputat, omnia de officijs præcepta tradit, cum ad ſeipſum, tum ad alios ad omneſque virtutes priuatim & publice pertinentia, quæ diſcere quiſq; debeat atque ediſcere Poſt hæc finem imponit exordio legum. Vbi apparet totam de legibus diſputationem in tres præcipuè partes eſſe diuiſam. Primo quidem in proœmium, ab initio libri primi ad hãc vſque partem quinti productum, Deinde in ipſam legum diſpoſitionem. Et primo in leges ad rempublicam magiſtratusque potiſſimum pertinentes. Deinde ad ſingulas ſpectantes ciuium actiones. Meminiſſe verò te arbitror ſingulas prętereaa leges, ſingula habere proœmia. Principio legiſer puriſſimos pro viribus colonos eligat, atque paſtorum more purus ſegreget ab impuris. Luſtret quoq; ciuitatem, ac niſi ſumma cogat neceſſitas, non inferat violentiam. Adæquet cenſus pro viribus, ne alij ditiſſimi ſint, alij verò mendici. Caueat nequis iniuſte diuitias cumulet. Neq; luculentiſſimam conetur ciuitatem reddere, ſed iuſtiſſimam. Prædicet veritatem & apud homines, & apud deos eſſe maximè omnium venerandam. Item in peregrinos hoſpitalitatem, in ſupplices indulgentiam. Moneat vnumquenq; animam erga ſeipſam amore falli atq; peruerti ſolere Præcipiat, ne quis abundans ipſe patiatur proximum eſurire. Collocet vrbem ſi poteſt in media regione ſingulas circunſpectans comoditates. In duodecim partes vrbem diuidat, totamq; ſimiliter regionẽ. Sed cur in partes duodecim? vt intelligas molem tantam tamq; laborioſam vniuerſi ipſius auxilio indigere, quod eſt in ſpæras duodecim diſtributũ. Item ciuitatem ad imaginem regni cęleſtis eſſe gerendam. Cęleſtis autem ciuitas inſigna duodecim, quaſi duodecim tribus, eſt diſtributa. Nec ab re dijs duodecim ciuitatem cõmendat ſuam. ſiquidem dij duodecim, ſignis cœli duodecim pręeſſe dicũtur. Imò verò dij ſex, ſexq; deæ. Iuno, Veſta, Minerua, Ceres, Diana, Venusque, Mars, Mercurius, Iupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo. Præpone ſingula ſingulis, membris quidem noſtris ſigna, Signis præterea deos. Arieti quidem & capiti noſtro Palladem, Tauro vero & noſtræ ceruici Venerem. Geminis & humanis brachijs Apollinem. Cancro pectorique Mercurium Leoni humeriſque Iouem. virgini ilijſque Cererem. Libræ & natibus, quod honeſtè dictum ſit, Vulcanum. Scorpio & pudibundis Martem. Sagittario femoriq; Dianam. Capricorno & genibus Veſtam. Aquario cruribusque Iunonem. Piſcibus pedibusque Neptunum. Intellige per hæc ciuitatem totam non aliter vnum ex ciuibus multis, quàm vnum corpus ex multis membris eſſe debere. Alia verò numina maſculina, alia fœminina idcirco dicuntur, vt cognoſcas & quæ ad materiam paſſioneſque, & quæ ad formam actioneſq; pertinent, à ſuperis gubernari. Verum cur Plato præcipuam vrbis arcem, Veſtę, Ioui, & Palladi conſecrat? Intellige in diuinis tres omnium fontes exiſtere: Veſtam quidem eſſendi fontem, Iouem viuendi, Mineruam intelligendi. Atq; in his omnibus auxilium à ſuperis obſecrandum. Vbi verò Plato commẽdat partitionem domiciliorum agrorumque in quinque mille & quadraginta, oſtendit eiuſmodi numerum commodiſſimas in ſe multasque deinceps diſtributiones partium continere. Quod quidem & in ſequentibus paulatim aperietur, & vel mediocri arithmetræ poteſt eſſe perſpicuum. Notabis vbi de communi ciuium vita differit, preceptum de euangelica dilectione & charitate mirandum. Item patriam magis quàm matrem eſſe colendam. Quod ue patriam inquit immortalem deam eſſe, vel de diuina terreni orbis anima, vel de numine patriæ patrono, vel de cęleſti patria dictum puta.

AVDIAT iam reliqua, quicunq; paulò antè de dijs chariſsimiſque genitoribus audiebat. Cuiuſq;.n. animus, omnium ſuarum rerum poſt deos, cum ſit maximè ſuus, diuiniſsimus eſt. Quæ verò ſua ſunt, bifariam diuiduntur. Et potentiora quidem ac meliora dominantur, imbecilliora verò deterioraq; ſeruiunt. Profectò quæ dominantur, præ illis quæ ſeruiunt, ſemper ſunt honoranda. Qua propter meritò poſt dominantes deos eoſq; qui illos ſequuntur, animum noſtrum colendum, ſecundoq; loco habendum iubeo. Nemo autem, vt breuiter dicã, rectè animũ ſuum honorat, quamuis videatur. Diuinum.n. bonum eſt honor. Malorum autem nihil eſt honorandum. Quiſquis igitur putat vel ſermonibus quibuſdã, vel muneribus vel obſequijs animum ſuum poſſe extolli, ſi meliorem ipſum ex deteriore non reddit, quanquam honorare videtur, minime tamen id facit. Nam ſtatim à pueritia vnuſquiſq; ſufficiẽtem ad omnia cognoſcenda ſe putat, & honorare ſuum animũ opinatur laudando, permittendoq; ſibi quicquid libuerit agere. Nos autem dicimus eum qui hæc agit animum non honorare, ſed lædere, quem tamen ſecũdo loco poſt deos dicimus honorandũ. Sed neq; ille eum honorat, qui pec-

catorum

Verus & falſus animi cultus.
catorum ſuorum, plurimorumq́; & maximorũ ſcelerum,
nõ ſeipſum,ſed alios cauſam ducit.Qui ſanè ſeipſum ſem
per excuſans honorare videt animũ, longè tamen abeſt,
cum obſit. Neq; etiam cum præter rationem laudemq́ue
legumlatoris voluptatibus quis indulget,animũ ſuum ho-
norat: deijcit.n.ipſum, cum malis & pœnitentia repleat
Neq; etiam tunc honorat, quando labores lege laudatos,
metusq́; ac dolores ferendos non ſuſcipit, ſed cedit atque
ſuccumbit.Hæc.n.agens omnia, animũ ſuum dedecorat.
Sed nec quãdo hanc vitam ſummum bonum cenſet, imò
tunc etiã vituperat. Nam animo exiſtimanti omnia apud
manes mala eſſe,protinus aſſentitur, neq; reſiſtit, docens
ipſum atq; redarguens,quaſi ignoret,vtrũ cõtrà quę apud
deos inferos ſunt,omnium bonorum nobis maxima ſint.
Pręterea qui virtuti formã corporis antepoſuit, animã ve-
rè penitusq́; dedecorat. Nẽpe corpus anima venerabilius
arbitratur. In quo certè vehementer errat. Nihil.n.terre-
nũ rebus cęleſtibus venerabilius eſt. Et qui de animo ali-
ter ſentit,quàm mirabilem rem negligat,prorſus ignorat.
Nec rurſus qui pecuniam iniuſte cupit, aut poſsidens in-
iuſtè, non dolet, muneribus animum ſuum exornat ſed
ab hoc longiſsimè abeſt. Quod enim venerabile pul-
chrumq́; in animo eſt,prauo pro auro prodit,cum totum
quod ſuper terrã quodue ſub terra eſt aurum, virtuti com-
penſari dignè non poſsit.Deniq; vt ſummatim dicã, qui-
cunq; illa quæ legiſlator turpia malaq́; putat eſſe,omni ſtu
dio non fugit,nec pro viribus ſequitur ea quæ bona & pul
chra ſtatuit, non videt in his omnibus, quàm turpiter,&
abſurde diuiniſsimum animum ſuum afficiat. Maximam
enim ſecundum iuſtitiam vltionem male agẽdi,nemo, vt
vno verbo dicã,animaduertit. Maxima verò eſt, vt quis
malis hominibus ſimilis efficiatur, factusq́; ſimilis bonos
& viros & ſermones fugiat:ſeq́; ipſum ab eis ſeiungat, im
probis autem adhæreat, & eorum conſuetudinem ample
ctatur. Eum verò qui ſe immiſcuit, neceſſe eſt eadem pa
ti & agere,quę tales agere & loqui inter ſe conſueuerunt.
Ac paſsio quidem huiuſmodi iuſtitia non eſt. Iuſtitia.n.&
iuſtum,honeſtum eſt, Vltio verò paſsio iniuſtitiæ ſequax:
in quam & qui non incidit & qui incidit, malus miſerq́ue
eſt,ille quoniam non ſanatur,hic quoniã vt multi ſeruen-
tur,ipſe perit.Honor autem eſt, vt totum ſimul comple-
ctar,meliora ſequi, & ex peioribus quæcunq; meliora fie
ri poſſunt,ad melius quàm optimè reducere.Homini pro
fectò nihil animo aptius & ſagacius eſt ad fugendum ma
lum,ad veſtigandum eligendumq; quod eſt omniũ opti-
mum, eiq́; per omnem vitam firmiter adhærendum. Id-
Tertius honor corpori habendus.
circo illi ſecundo ſtatutus eſt honor. Tertium deinde ho-
norem ſecundũ naturã quiuis intelliget corpori conueni-
re.Conſiderare oportet qui veri honores ſint,quiúe adul-
terati:quorum differentia à legiſlatore declarãda mihi vi-
detur. Vtputa honore dignum corpus eſſe,non quod for-
moſum aut robuſtum eſt,aut velox, vel magnum, vel ſa-
num,quãuis multis id videatur,neq; quod contrarijs mo-
dis affectum. Nempe quæ medium iſtorum omnium ha-
bitum tangunt,ea longe moderatiora tutioraq́; cenſenda
ſunt. Altera.n.inflatos & audaces animos reddunt. Altera
deiectos atque illeberales. Similiter pecuniarum prædio-
rumq́; & cenſus poſſeſsio ſe habet. Excedens.n.& priua-
tim & in ciuitatibus inimicitias ſeditionesq; parit. Defi-
ciens autem vt plurimũ ſeruitutem. Nemo igitur libero-
rum gratia pecunijs cumulandis incumbat, vt ditiſsimos
eos relinquat. Neq;.n.ipſis, neq; ciuitati id conducit. Sed
cenſus iuuenum tum adulatione vacuus,tum rerũ neceſſa
rium non indigens, omniũ decentiſsimus & optimus eſt.
Nam hic nobis ad omnia conſonans accomodatusq́;, vi-
tam à doloribus tutam reddit. Liberis ergò non auri, ſed
pudoris multum oportet relinquere.Putamus autem ver-
bis impudentiam iuuenũ caſtigando id nos impetraturos.
Sed non ex ea caſtigatione,qua iuuenibus incutiunt,dicen
tes ꝙ adoleſcẽtem oporteat in omnibus verecundũ eſſe.
Sapiens itaq; legumlator,ſenioribus præcipiet potius, vt
ſint coram iunioribus verecundi, ac ſummopere caueant
nequis iuuenum in eos aut videat, aut audiat agẽtes turpe
aliquid,vel loquentes. Nam vbi ſenes minus pudici ſunt,
neceſſe eſt ibi iuuenes impudentiſsimos eſſe. præſtans.n.
& iuniorum & ſeniorum diſciplina eſt, nõ verborum in-
crepatio, ſed vt quæ increpando quis diceret & monẽdo,
eadẽ ipſe in omni vita facere videatur.Quiſquis prætereà
cognationẽ & vniuerſam ſub eiſdem penatibus generis
communionem honorat & colit,hos deos merito propi-
tios in liberis procreandis habebit. Amicorum quoq; &
ſodalium in vitæ conſuetudine ſummam beneuolentiam
conſequetur, qui illorum in ſe obſequia maiora præſtan-
tioraq́; putabit quàm illi,ſua verò in illos beneficia mino
Officia erga patriã.
ra quã ipſi exiſtimabit. Atqui & erga ciuitatem ac ciues
optimè ille ſe coget, qui omni victoriæ quæ in Olympi-
cis, alijsq́; tam belli quàm pacis certaminibus cõparatur,
illam gloriam anteponet,quam patrijs legibus miniſtran-
do nãciſcitur:atq; in hoc miniſterio cæteris omnibus per
totam vitam præſtare conabitur.Ad peregrinos verò ſan
Erga peregrinos.
ctiſsima eſſe fœdra quiſq; cogitet. Fermè enim omnia pe
regrinorum & cõtra peregrinos peccata præ illis quæ in-
ter ciues committuntur, vltori deo curæ ſunt. Nam cum
peregrinus amicis cognatisq́; careat,maiorẽ & apud deos
& apud homines meretur miſericordiam. Quare qui ma
gis vlciſci poteſt,is ad ferendum auxilium eſt paratior.po
teſt autem maxime hoſpitalis cuiuſq; dæmon ac deus, ho
ſpitalem ſecuti Iouem. Diligenti igitur cautione cogitan-
Erga ſupplices.
dum cuique, cui nonnihil eſt conſilij, vt innocens ab in-
iuria in peregrinos ſemper viuat. Sed omnium tam in pe
reginos quàm in ciuies peccatorum maximum eſt, quod
in ſupplices eſt commiſſum. Deus enim per quẽ ſupplex
fędus eſt conſecutus,diligẽtiſsimus eius eſt cuſtos. Quare
nullus in ſupplices ſceleratus impunis abibit.Hactenus of-
ficia cuiuſq; in parẽtes,ſeipſum,ſua,patriã,amicos,cogna-
tos, peregrinos, atque colonos pene omnia expoſuimus.
Qualis verò quiſq; quo ad ſeipſum eſſe debeat, qui opti-
me viuere velit,nunc iam exponamus,vt non lex,ſed laus
& vituperatio ſingulos docẽs,refrenet magis, & obtem-
perantiores ferendis legibus faciat. Atq; hæc nobis dein-
ceps dicenda ſunt. Veritas profectò tum dijs, tum homi-
nibus dux omnium eſt bonorũ.Cuius qui felix beatusque
futurus eſt,ſtatim ab initio particeps eſſe debet,vt in veri-
tate plurimum tempus vitam agat. Fidis hic certè eſt:
infidus autem qui ſponte mentitur: qui verò non ſpontè,
amens.Quorum neutrum optabile eſt.Nam & infidus &
amens ab amicitia admodum alienus: ac procedente tem
pore cognitus in tantam in odioſa ſenecta vitæq́; termi-
no ſolitudinem incidit,vt ſeu viuãt ſiue deceſſerint amici
ac filij,penè ſimiliter orbam vitam miſerè agat.Honoran
dus certe eſt qui nihil iniuriatur. Qui verò nec alios id fa-
cere patitur, duplici honore,imò etiã magis eſt honoran-
dus.Ille enim vni, hic multis hominibus cõparatur, cum
principibus cęterorum iniuriam nunciet.Qui autem vnà
etiam cum magiſtratibus iniuriam quoad poteſt vlciſci-
tur,is magnus perfectusq́; in ciuitate vir pręconio prędi-
cetur. Nam virtute cunctis excellet. Eadem quoq; tem-
perantiæ & prudentię laus eſt.Et qui alijs bonis abundat,
quæ in alios quoq; transfundi poſſunt, ſi cæteros partici-
pes efficit,tanquam vir ſummus eſt honorandus.Qui au-
tem id facere veller quidem,ſed non poteſt, ſecundo loco
habendus eſt. Inuidum verò qui ſpontè nihil boni cęteris
conſerat,vituperare debemus,nec propter hominem qui
malè poſsideat,rem ipſam vituperare, ſed eam pro viri-
bus adipiſci. Certet prætereà apud nos quiſq; de virtute
abſque inuidia.Qui enim ſic agit, ciuitatem ſuam ampli-
ficat,cum ipſe quidem contendat, & alios calumnijs non
detineat.Inuidus verò dum cæteris derogando putat præ
ſtare,& ipſe minus rectè ad veram tendit virtutẽ, & con-
certatores iniuſta vituperatione tardiores efficit.Ideoq́ue
vehemens acquirendæ virtutis ſtudium è ciuitate tollens,
ipſam pro virili parte gloriæ amplitudine priuat. Oportet
prætereà

præterà vnumquenque animoſum eſſe, ac maximè mitem. Nam aliorum iniurias quæ vel difficilè, vel nullo modo ſanari poſſunt, non poſſumus aliter effugere, quàm pugna, defenſione, victoria, & nullius peccati remiſsione, quod abſq; animoſitate facere nemo poteſt. In ijs autem iniurijs quæ tales ſunt vt ſanari poſsint, noſſe in primis oportet, nullum iniuſtum, ſponte iniuſtum eſſe. Nemo enim vnquam maximorum malorum alicubi vellet habere, multoq; minus in his quæ ſibi præſtantiſsima ſunt. Eſt autem animus vt diximus reuera in omnibus omniũ præſtantiſsimus. Quapropter in eo cum maximè ſit honorandus, nemo ſponte ſummũ accipiet malum, voletq; per totam vitam id poſsidere. Porro miſerabilis omnino eſt iniuſtus omnis, & qui mali quicquam habet. Miſereri autem decet eorum qui ſanabiles ſunt & cohibere iram ne aduerſus eos muliebri iracundiæ feruore animus efferatur duriusque inſiſtat. Qui autem ita ſunt flagitioſi vt incurabiles ſint, eis ira vehementius immittenda. Propterea diximus animoſum, id eſt, generoſæ iracũdiæ non expertem, ac ſimul mitem, bonum virũ ſemper eſſe debere. Omnium verò maximum quiddam malum in multorum hominum animis eſt innatũ. Cuius quidem, cum facilè ſibi ignoſcant, remedium nullum excogitant. Eſt autem hoc quod dicere ſolent, quòd natura ſibi quiſq; amicus eſt, recteq; eſt, ita id ſe habere. Sed reuera nimius in ſe ipſum amor omnium peccatorum omnibus ſemper eſt cauſa. Occæcatur quippe circa amatũ qui amat. Quapropter qui ſe amat, cum ſe ipſum magis quàm veritatem honorandum putet, quid iuſtum, bonũ, pulchrum ſit male iudicat. Decet ſanè eũ qui magnus vir futurus eſt, neq; ſeipſum, neq; ſua diligere, ſed iuſta ſemper, ſiue à ſeipſo, ſeu ab alio quouis gerãtur. Ex hoc ipſo delicto accidit omnibus, vt ignorantiam ſuam eſſe ſapientiam opinentur. hinc fit, vt quamuis nihil vt ita dicam ſciamus, ſcire tamen omnia arbitremur. Cum verò nec alijs cõmittamus facultatem agendi quæ ipſi facere ignoramus, faciẽtes ipſi errare cõpellimur. Quamobrem nimium ſui ipſius amorem fugere quiſq; debet, & meliores ſequi, nullo rubore verecundiæ impeditus. Sunt & alia nonnulla, quæ & minora his ſunt, & ſępe dicuntur. Sed cum nihilo minus vtilia ſint, ea quoq; dicẽda. Nam cõmemoratione opus eſt. Semper.n. quaſi aliquid effluat, contra aliquid oportet influere. Recordatio verò eſt, prudentiæ deficientis influxus. Profectò à riſu nimio, & lachrymis abſtinẽdum, omnibusq; eſt ab omnibus præcipiendũ vt lætitia nimia triſtitiaq; compreſſa, honeſto in habitu ſe cõtineant: ſiue in felicitate quẽ quam dæmon cuiuſq; ſiſtat, ſeu per fortunę caſus tãquam ad ardua difficiliaq; tẽdentibus operationibus quibuſdam dæmones auerſantes inſurgant. Sperare ſemper boni viri debent, munera quæ talibus viris dare deus ſolet, ſibi non defutura. Ac ſiqui graues labores inciderint, deum leniores eos facturum, & pręſentia in melius commutaturum: bona verò contra omnia vnà cum bona fortuna ſibi affore. Hac ſpe ſinguli viuant, & tam ioco quàm ſerio, & ſe & cæteros ad frequentem horum commemorationem ſedulo adhortentur. Sed iam quæ facere vnuſquiſque debeat, & qualis eſſe, quo ad diuina ſpectat officia, dictum eſt. Humana verò nondum explanauimus. Dicẽda autem ſunt. Hominibus.n. non dijs præcipimus. Sunt porrò natura maximè humana, voluptates; dolores cupiditatesq;. Ex quibus neceſſe eſt mortale omne animal quaſi pẽdere & maximo quidem cum ſtudio. Laudãda certe honeſtiſſima vita eſt, non ſolum quia gloriæ habitum ſuperat, verumetiã quia ſiquis velit guſtare, nec inde ſtatim à iuuentute fugere, eo quoq; ſuperat, quod omnes expetimus, vt per totam vitam lætemur magis quàm doleamus. Quòd verò erit ita, ſi quis recte guſtet, facilè valdeque patebit. Quo autem pacto rectè id fiat, ratione iam conſiderandum eſt, ſiue ita nobis ſecundum naturam inſit, ſiue aliter præter naturam. Vitam itaq; ad vitam iucundiorem & moleſtiorem ita cõferre oportet. Voluptatem adeſſe nobis volumus. Dolorem verò nec eligimus, neq; volumus. Medium autẽ ſtatum pro voluptate nequaquã volumus, doloris tamen loco accipimus. Dolorem etiam minorem maiore cum voluptate volumus. Voluptatem minorem cum maiore dolore nequaquam. Pari autẽ modo vtrunq; horum habere nos nolle, poſſumus declarare. Hæc omnia multitudine, magnitudine, intenſione, æqualite, horumq; contrarijs ad electionem ſingulorũ voluntatemq;, & differunt, & non differunt. Cũ hæc neceſſario ſic ſe habeant, eam quidem vitam, in qua cum vtraq; multa magna, intẽſaq; fiunt, voluptates tamen excedunt, volumus. Eam autem in qua contraria, nolumus. Atq; eam rurſus, in qua licet vtraq; parua, remiſſa ſunt, moleſta tamen ſuperant, nolumus: ſed eam in qua contraria, volumus. Si autem ęqualia ſunt, de æquali vita vt diximus cogitandum. Volumus enim quæ illo excedunt quod nos diligimus, & nolumus quæ cõtrario ſuperant. Conſiderare oportet quemadmodum omnes vitæ noſtræ in his connexæ naturaliter ſunt, & quas natura velimus. Siquid autem præter hæc velle nos dicimus, ignorantia quadam imperitiaq; vitarum id dicimus. Quæ nam igitur & quot vitæ ſunt in quibus noſſe oportet quod nollendum, quod volendum, quod ſponte fieri, quod contra ſoleat: hiſque cognitis legem ſibijpſi præſcribere: atque inde quod ſibi amicum ſit ſimul & iucundum & optimum pulcherrimumque eligere, vt quis quoad homini licet beatiſsime viuat? Temperatam vitam vnam eſſe dicamus, prudentem alteram, tertiam fortem, ſanam denique quartam. Et quatuor his alias contrarias quatuor ſtatuamus, imprudentem, ignauam, intemperatam, ęgrotantem. Quiſquis vitam temperatã rectè nouerit, mitem in omnibus & moderatam dicet: quęq; dolores quietos, voluptates remiſſas, molles cupiditates, amores minimè furioſos habeat. Intemperatam verò in omnibus acrem, quæ doloribus vehementibus & vehementibus voluptatibus, cupiditatibus ardentibus furioſisq; & inſanis mirum in modum amoribus agitetur. Sed ſuperant in vita quidem temperata, voluptates, dolores autem ſuperantur. In vita intemperata contra voluptates à doloribus ſuperantur, magnitudine, multitudine, atq; frequentia. Quo fit vt neceſſario altera nobis ſecundum naturam vita iucũdior ſit, altera triſtior, & volentem iucunde viuere, ſponte, intemperanterq; viuere non permittat. conſtat.n. ſi quod nunc dictum eſt, recte eſt dictum, ꝙ neceſſe ſit intemperatum omnem prę ter ſententiam eſſe talem. Quippe vel per ignorantiã, vel incontinentiam, vel vtranq; omnis humana turba expers temperantiæ viuit. Similiter de ſana & ægrotante vita eſt cogitandum: ꝙ & dolores & voluptates habeant, ſed in ſanitate voluptates excedant, in ægrotatione dolores. Noſtra verò voluntas in deligẽdo genere vitæ, non eſt vt dolor ſuperet. Vbi aut ſuperatur, eam vitam iucũdiorem iudicauimus. Temperatus igitur intemperato, prudens imprudente, fortis ignauo, vtraq; pauciora, minora, rarioraq; habet, & alter voluptatibus, alter doloribus ſuperat, ita vt fortis ignauum, prudens amentem temperatus petulantem, ſanus ægrotantẽ voluptate ſuperet. Vtq; in ſummam redigantur, quę vita virtutis corpore aut animo particeps eſt, ea eſt iucundior altera, & pulchritudine, rectitudine, potentia & gloria præſtat: ita vt qui in ea conſtitutus eſt, felicius contrario in omnibus viuat. Verùm exordium legum iam finem accipiat. Poſt exordium, legem ſequi neceſſe eſt. Imò verò leges deinceps reipubl. reuera conſcribendæ ſunt. Quemadmodum igitur quæcunq; texuntur, non ex ſimilibus omnino trama ſtamineq; texuntur, ſed ſtaminis genus robuſtius atq; firmius eſt, tramæ mollius vt facilius cedat: ita homines qui magiſtratus geſturi in ciuitate ſunt, eodẽ modo diſcerni ſemper oportet, eos qui in leuiori quadã facultate experimentũ ſui dederunt. Duę verò ſunt in rep. ſpecies. Altera magiſtratuũ, altera legum conſtitutio. Ante verò hęc omnia ita cogitandũ eſt. Cum paſtor atq; bubulcus, equorumq; curator, cęteriq; huiuſmodi,

De eligẽda vita quoad voluptatẽ & dolorẽ.

De vita tẽperata & intẽperata.

Oĩs humana turba expers tẽperantiæ viuit.

Quod vitę genus deligitur.

modi, greges & armenta ſuſceperint, non antea curant,
quàm ſingulis conuenientem purgationẽ adhibeant. por-
rò ſanis ab ægrotantibus, generoſisq; ab ignauis ſegrega-
tis, altera in greges alios mittent, altera verò curabũt, non
ignorãtes alter fruſtra ſe tam pro corpore quàm pro ani-
ma laboraturos. Nẽpe naturæ & educationis prauitas ita
corrumpit, vt niſi quis ſegreget ſanorum integrorumque
motum ac corporũ genus, in ſingulis contagione interi-
mant. Sed de cæteris quidem animalibus minor cura, &
exempli cauſa ſolum eorum mentio facienda. De homi-
nibus verò maximũ ſtudiũ legiſlator habebit, ac diligen-
ter rimabitur oĩa, vt ſingulis conſentanea ſcribere queat,
tũ de luſtratione, tum de cæteris omnibus actionibus. Sic
igitur ciuitatis luſtrationes ſe habent. Multæ.n.ſunt.& alię
leuiores, grauiores aliæ. Ac ſiquis tyrannus ſimul legisq;
lator ſit, difficilib' & optimis luſtrationibus vti poterit. Le
gis autẽ latori abſq; tyrannide, qui leges nouas atq; remp.
fundet, ſatis erit factum, ſi purgationem mitiſsimã adhi-
buerit. Nam exactiſsima purificatio, quemadmodũ medi
cina quæ validior corporibus adhibetur, doloris plena eſt,
& cum voltione iuſta pœnã infert, morte peccantem aut
exilio damnãs. Eos.n.qui maxima peccata patrarũt, ſi in-
ſanabiles ſint, quoniã ciuitati maximè noceant, remoue-
re omnino ſolet. Mitior verò purgatio huiuſmodi nobis
eſt. Qui.n.ob inopiam victus duces quærunt, hisq; ſponte
ſe offerũt ſecuturi ex egeſtate aduerſus eos qui nõ egent,
hos tanquam morbum, qui ciuitatem labefactet, hone-
ſto coloniæ nomine benigne expellit. Hæc omni legumla
tori quodamodo à principio, vt diximus, facienda. Nobis
autem difficiliora quædam in præſentia euenerunt. Nam
neq; coloniam neq; delectum aliquem purgãdi gratia ad
præſens excogitare oportet, ſed quaſi ex multis fontibus
torrentibusq; aqua ad lacunas eaſdem cõfluat, neceſſe eſt
obſeruare, vt qui vndique confluit humor, partim exhau-
riendo effundendoq;, partim deriuando atq; diuerẽdo q̃
mũdiſsimus ſit. Labor autem, vt videtur, & periculum eſt
in omni conſtitutione ciuili. Quoniam verò non re nunc
ſed verbis agitur, perfectus tam nobis ſit delectus, ſitq; vt
deſideramus facta purgatio. Nam malos qui hanc ciuita-
tem adire gubernaturi contendunt, cum ſatis longo tem-
pore examinauerimus, omni perſuaſione accedere prohi
bebimus, probos autẽ pro viribus beneuolos propitiosq;
facientes alliciemus. Sed neq; latere nos debet, quàm fe-
liciter nobiſcum actum ſit. Quippe quemadmodum He-
raclidarum coloniã, felicẽ fuiſſe diximus, qm̃ diuidendorũ
agrorũ innouandarumq; tabnlatum grauem & periculo-
ſam contentionem effugit, quam quidem rem veterum
ciuitas leges ferre coacta, neq; prætermittere poteſt omni-
no, neque mouere quodammodo, ita ferme & nobis acci
diſſe videtur. Solum ergo, vt ita dicam, reſtat votum, par-
uaq; mutatio cauta, patum longo in tempore trãſmutan-
tibus. Eſt autem hæc, vt in his mutationibus faciendis vna
cum debitoribus multis multos quoq; agros ciues poſsi-
deãt, velintq; humaniter cum egenis cõmunicare, partim
mittendo, partim accipiendo, colentes mediocritatẽ, exi-
ſtimantesque paupertatem non in diminutione pecunia-
rum, ſed in acquirendi inſatiabili cupiditate cõſiſtere. Hoc
enim ciuitati maximum eſt ſalutis initiũ, ſuper quo quaſi
ſtabili fundamẽto, ædificare poſtea quicquid ciuitati de-
corum & huic conſtitutioni congruũ ſit, facile quiſq; po-
terit. Sed ſi fundamentum hoc debile ruinoſumq; fuerit,
nulla ciuilis opera proſpere deinde ſuccedet. Itaq; nos id
fugientes, imò verò verbis quo pacto fugiendũ ſit oſten-
dentes, dicimus nullam eſſe aliã aut latam aut anguſtam
fugiendi viam niſi vt colamus iuſtitiam, neq; acquirendi
cupiditatem ſequamur. Atq; hoc iam nobis quaſi quod-
dam ciuitatis ſuſtentaculum, & præſidium ſit fundatum.
Cenſus.n.quos ſibi ciues parauerint, careãt quodãmodo
crimine oportet, vel vlterius in acquirẽdo progredi vltro
deſiſtant, quibus inuicem vetera crimina habentur, quiq;
vel paulum mentis compotes ſint. Illi autem quibus deus
dedit quemadmodum & nobis nouæ ciuitatis cõſtitutio-
nem, in qua nullæ inimicitiæ ſunt, ſi propter habitationũ
agrorumq; diſtributionem inimicitiatum ſibi cauſas de-
derint non humanæ cuiuſdam, ſed peſsimæ ignorantiæ
crimine notabuntur. Quis erit igitur rectę diſtributionis
modus? Primum quidem, quantum eſſe oporteat nume-
rum, conſtituendum cenſeo. Deinde aſſeuerandum, per
quot qualesq; partes diſtributio ſit ciuibus facienda: po-
ſtremo agros habitationesq; ipſas æqualiter quàm maxi-
mè diuidendum. Quanta autem multitudo ſufficẽs ſit, non
aliter rectè dicitur quàm agrorũ vicinarumque ciuitatum
collatione. Ager quidem tantus ſit, vt tot moderatis ho-
minibus ſufficiat, neq; maiori opus. Tot verò eſſe debent
vt iniuriantes vicinos poſsint depellere, & iniuriam pa-
tientibus auxiliari. His inſpectis, & agrum & vicinos &
re & verbis definiemus. Nunc verò exempli deſcriptio-
nisq; cauſa, vt res ipſa perficiatur, ad ferendam legem ſer-
mo deſcendat. Quinquies mille & quadraginta ſint ob cõ
moditatẽ numeri huius agricolę, quiq; pro finibus depu-
gnẽt. Ager autem & habitationes ſimiliter in partes eaſ-
dem diſtribuantur, vt vir & portio diſtributione conue-
niant. Et in primis duas in partes totius numeri partitio
fiat, deinde in tres, licet & in quattuor, & in quinq;, & vſq;
ad decem deinceps. Oportet certè omnem legiſlatorem
tantum de numeris intelligere, vt quis qualisq; numerus
ſingulis ciuitatibus commodiſsimus ſit, non ignoret. Di-
camus autem eum numerum aptiorem eſſe, qui plurimas
& præſertim deinceps ordine diſpoſitas in ſeipſo diſtribu
tiones recipit. Neq; enim omnis numerus omnes in om-
nia ſectiones habet. Sed quinquies milium & quadragin-
ta numerus, & ad bellum, & ad pacem, ad contraria om-
nia, ſocietates, tributa. diſtributiones, non in plures quàm
vnam de ſaxaginta partes incidi poteſt. Ab vna autem ad
decem vſq; continuas. Verum per ocium hæc illis ſolidè
percipienda, quibus lege res iſta commiſſa ſit. Atq; hæc
non aliter quàm ita ſe habent. Dicenda hæc ſunt huius rei
gratia illi qui ciuitatẽ cõdit. Nempe ſiue ab initio nouam
fundet, ſeu veterem diſsipatamq; reſtituat, circa deos &
ſacra quęcunq; ſingulis in ciuitate cõſtitui decet, & à qui-
buſcunque dijs vel dæmonibus nominari, nemo mentis
compos innouare illa conabitur, ſiue ex Delphis aut Do-
done aut Hammone accepta ſunt, vel priſca quadam fa-
ma per viſiones inſpirationesq; deorum ſunt aſſerta: qui-
bus approbatis veteres ſacra ſolẽnitatibus mixta conſti-
tuerint, ſiue ab indigenis orta, ſiue Tyrrhena dicãtur, ſiue
Cypria, ſiue vndecunq; volueris: & his ſermonibus famã
traditam ſimulacraque conſecrarint: aras quoq; & tem-
pla, ſacrosq; horũ ſingulis lucos ſtatuerit. In his omnibus
nec minimum quid legum conditor innouabit, ſed deum
partibus ſingulis vel dæmonem vel heroem aliquem tri-
buet. Et in agrorum diſtributione primis lucos agrosque
eximios & conſentanea omnia dedicabit, vt ſingularum
partium cętus ſtatutis facti temporibus, & facultatem ſui
facilius ad quoſlibet vſus exhibeant, & ſacrificando alter
alterum benigne accipiãt: vnde & domeſtici fiãt inuicem,
ſeq; cognoſcant. Quo quidem nihil ciuitati melius, quàm
videlicet vt ciues inuicem, ſeq; cognoſcant. Vbi.n.nõ lux
inter ciues eſt in eorum moribus, ſed tenebræ, ibi nec ho-
nores pro dignitate, neq; magiſtratus rectè dabũtur, neq;
ius ſuum cuique tribui poterit. Nihil eſt autem, ſi vnũ vni
conferas, in quo maius ſtudium in omnibus ciuitatibus
ponere quiſq; debeat, q̃ in hoc, vt nec ipſe adulterinus eſſe
vnquam videatur, ſimplex ſemper ac verus, nec alius ip-
ſum talis fraudet. Verum iactus qui modo ſequitur in ip-
ſa legum poſitione, ſicut in teſſeris, vt prouerbium habet,
à ſacro, cum inſolitus ſit, forte primum mirari auditorem
faciet. Cogitanti tamen atq; experto videbitur, ſecundo
loco optime ſic ciuitas inſtitui. Fortaſſe quiſpiam ipſam
non ſuſcipiet, quia legiſlator more tyrannico in ferendis
legibus non vtatur. Rectè ſanè agetur, ſi optima reſpubli-
ca & ſecunda & tertia proponatur, deturque optio cuique
arbitratu

De diuidẽdis agris, & de numero parũ.

De numero apto ad plurimas diſtributiones, qui eſt quinquies mille & quadraginta.

arbitratū ſuo quamlibet electuro. Id nunc ſimiliter nos agamus. Et cum primam virtute rempu. ſecundamq́; & tertiam expoſuerimus, Cliniæ optionem demus, & cuiq; volenti hæc ſuo more deligere, partiq́; ſuæ quod ſibi placet, tribuere. Prima igitur ciuitas eſt reſp. legesq; optimæ, vbi quàm maximè per vniuerſam ciuitatem priſcum illud prouerbium locum habet, quo fertur verè, amicorum omnia eſſe communica. Certe in hoc præcipue virtutis erit terminus, quo nullus poni rectior poterit, ſi alicubi videlicet aut ſit iſtud, aut vnquam fiet, vt communes mulieres ſint, cōmunes & liberi, communis quoq; omnis pecunia, omniq́; ſtudio quod proprium dicitur, vndiq; è vita remotum ſit: vſqueadeo vt ea etiam quæ propria ſingulis natura ſunt, communia quodammodo fiant, vt & oculi & aures & manus communem in vſum cernere, audire, agere videātur, laudentq́; & vituperent eadem ſimiliter omnes, eiſdē rebus gaudentes eiſdemq́; dolētes, ac deniq; pro viribus ſub his legibus viuant, quæ vnam quàm maximè ciuitatē efficiūt. Talem vtiq; ciuitatē ſiue dij alicubi, ſiue deorū filij vna plures habitent, ita viuētes, eamq́; ſeruātes, omni certe referti gaudio viuunt. Quapropter reip. exemplar non alibi conſiderare oportet, ſed hac inſpecta, talem maximè pro viribus quærere. Ea verò quàm hic nos aggreſsi ſumus, ſi fiat, proximè quodammodo ad immortalitatem accedet, ac ſi non primo, ſaltem ſecundo loco erit. Sed de tertia poſtea, ſi voluerit deus, determinabimus. Nunc verò quænam hæc ſit, & quo pacto talis fiat, conſideremus. Primum igitur domos agrosq́; ſortiantur, nec agros communiter colāt. Nam maius hoc eſt, quàm hæc generatio nutritioq́; & educatio ferre poſsit. Sed hac mente ita diſtribuant, vt putent ſinguli ſortem ſuam toti ciuitati eſſe communem. Quippe cum ea regia patria ſit, magis eam colere debēt, quàm filij matrem. Hæc.n. cum dea ſit, domina mortalium eſt. Idem quoq; de indigenis tam dijs quàm dæmonibus eſt cenſendum. Sed vt hæc ſic omne per tempus durent, danda opera eſt, vt quot nunc ſoci numero diſtributi ſunt, totidem ſemper futuri ſint, neque plures vnquam, neq; pauciores. Quod ita firmiter in omni ciuitate fiet, ſi ſortem nactus quiſq; ſemper vnum de filijs ſuis tantum, quem malit, domus ipſius heredem relinquat & ſucceſſorem, cultoremq́; deorum & ciuitatis & generis tam viuentium quàm defunctorum: ex reliquis autem filijs ſi plures vna ſibi nati ſunt, fœminas quidem ſecundum legem quæ ſancietur, collocet: mares autem ciuibus illis, quibus filij non ſunt, adoptione committat, maxime quidem per gratiam. Si verò gratiæ quoſdam deficiant, aut ſi plures vel mares vel fœminæ ſingulis naſcantur, aut contra ſi pauciores, cum mulieres fortè fœcundæ non fuerint, de omnibus iſtis maximus preſtantiſsimusq́; magiſtratus quid fieri oportet, diligenter conſideret: viāq; omnino inueniat, ſiue abundet filiorum fœtura ſiue deficiat, vt quinquies mille & quadraginta habitatione ſolúmodo ſemper maneant. Multæ autem ſunt viæ, nam & prohiberi procreatio, cū nimis affluit, poteſt, & cōtra cum opus eſt, vt augeatur, curari: ac vel honore vel dedecore monitionibusq́; ſenum ad iuuenes, licet ad eam homines adhortari. Deniq; hinc omnis defectus oritur & inopia, cum quinq; millium & quadraginta domorum numerus non ſeruatur. Quòd ſi ob nimium in procreandis liberis ſtudium ſic aucta ſit ciuitas, vt numeri modum excedat, atq; ita inopia rerum prematur, vetus illud repetatur conſilium, quod ſæpe iam dictum eſt, vt colonia mittatur chara à charis, quo commodius agi poſſe videbitur. Si verò contra morborum lues bellorumúe calamitas veluti quadam illuuione ita deuaſtauerit ciuitatem, vt multo pauciores ſtatuto numero ſuperſtites ſint, ſponte quidem alicubi ciues adulterina educati diſciplina ſuccipiendi non ſunt. Neceſsitatem autem nec deus, vt dicitur, violabit. præſentem igitur orationem exiſtimemus hunc in modum noſtrorum auribus inſonare. O virorum omnium optimi, ſimilitudinem & ęqualitatem, quodúe idem eſt & cōſentiens, honorate ſecundū naturam: neq; id vnquam tranſgrediamini, ſiue ſecundum numerum, ſiue ſecundum potentiam, bonarum rerū atq; pulchrarum. Et nūc quidem in primis per omnem vitam numerū quem prædiximus conſeruate. Deinde rurſus modum quem ab initio mediocrem ſortiti eſtis, ne contemnatis, emendo inuicem & vendendo. Alioquin neq; deus ipſe diſtributor, neq; legis conditor vobis fauebit. Nunc.n. primū refragantibus lex præcipit hoc prædicens, vt ſi arrideat ſortiantur, ſin minus diſcedant. perinde ac ſi regio ipſa in primis, dijs omnibus ſit ſacrata, deinde ſacerdotes omnes tam mulieres quàm viri præcaturi ſint, primis in ſacris ſecundisq́; & tertijs, vt & emptor & venditor domiciliorū & prædiorū quæ ſortiti ſunt, quæ in his perpeti cōuenit, patiantur. Scribent autem in ſacris ad poſteritatis inſtructionem cupreſſea monimenta, præterea vt iſta ſeruentur eorum cuſtodiam magiſtratui illi cōmittent, qui acutiſsimè videtur inſpicere: ne lateat eos, ſiqua fortè præter rationem hanc commercia fiant, ſed quicunq; legi ac deo non obtemperat puniatur. Atqui quantū bonū ſit quod modo pręcipitur, ſi quo deinde oſtendemus fiat, quantumq́; proſit obſequentibus ciuitatibus, ſecundum antiquū prouerbium, nullus vnquā prauus itelliget, ſed expertus dūtaxat & ęquis in moribus educatus. Quęſtus in hac ciuitate nō multus, neq;.n. oportet in ea, neq; licet illiberali quæſtui quenquam incumbere neq; mechanicum illud & in fame quærere lucrū, quod mores generoſos inquinat, neq; exiſtimare vllo pacto vilibus ex rebus & turpibus pecunias cumulandas. Accedit ad hæc & alia lex, quæ iubet ne quis priuatus vel aurum habeat vel argentum. Sed quia nummis opus eſt quotidianæ commutationis gracia, quæ inter artifices & huiuſmodi fermè eſt neceſſaria, cum mercenarijs & ſeruis & colonis merces aliqua debeatur, idcirco nūmos habere concedimus tales, vt apud eos quidē habeantur in precio, à cæteris verò gētibus contēnantur. At verò cū & bella ſæpe gerenda ſint, & peregre proficiſcendum, qn̄ ad externas gentes legati nuncijq́; mittuntur, neceſſe eſt vt ciuitas ſemper cōem Græciæ monetā poſsideat. Siqua verò neceſsitas priuatum peregre proficiſci coegerit, magiſtratuū veniā proficiſcatur. Reuerſus autem, ſi peregrinis nummis abundat, cum ciuitatis nummis eos commutet, ciuitatiq́; reſtituat. Quòd ſi quis occultare eos, & in priuatum vſum conuertere deprehenſus fuerit, publicū fiat quod occultabat. Conſcij autem qui non accuſauerunt, maledictis atq; opprobrijs vna cum illo ſubijciantur, atque etiam non minore mulcta puniantur, quàm allatus peregre nummus fuerit. Nemini præterea aut dare dotes aut accipere liceat neq; pecuniam deponere apud eum cui nō adhibet fidem neq; fœnerare: liceatq́; ſiquis in fœnus acceperit, nec vſuram nec ſortē reddere. Hæc aūt ciuitati optima eſſe, ſic rectè quiſpiam iudicabit, ſi ad præcipuā ipſam recti legum latoris ſemper referat voluntatē. Nam viri ciuilis mētem habentis non ea voluntas eſt vt nos aſſerimus, quam in legumlatore optimo eſſe debere multi affirmant, vt quàm maximā & ditiſsimam eſſe velit ciuitatem auro & argento refertam, ac terra mariq́; plurimum dominantē, quibus addūt, vt quàm optimam etiam ac feliciſsimam eſſe velit, ſi rectè leges laturus eſt. Sed borū quidē alia fieri poſſunt, alia minimè. poſsibilia igitur volet fundator legū, impoſsibilia nec volet, nam vana eſſet cupiditas, neq; aggredietur. Felices ergo & probos eſſe, quæ ſimul neceſſario fermè fieri ſolēt, volet quidem. Diuites aut valde ſimulq́; probos eſſe impoſsibile. Dico aut diuites, vt multi exiſtimant, aſſerentes eos eſſe diuites, qui pauci è multis pecunias plurimas poſſident, quas etiam poſſet malus quilibet poſsidere. Quod ſi ita eſt, nunquā ego his concedam, diuitem reuera eſſe felicem, niſi etiam bonus ſit, fieri verò non poteſt vt diuitijs aliquis ſimul præſtet & probitate. Cur ita? forte quiſpiam dixerit. Quia, dicemus, acquiſitio tam iniuſtè quàm iuſtè facta, plus quàm duplo eam ſuperat, quæ ſolūmodo iuſtè fit. Et impendia quæ nec honeſte

nec

Prima ciuitas et reſp. vbi amicorum omnia cōmunia.

Secūda ciuitas & reſpu. vt olim priuatæ ſint cōmunia.

Prouerbium.

Prouerbium.

De quæſtu.

De auro habendo & nummis.

De dote et fœnore.

nec turpiter impendũtur, duplo minora ſunt illis quæ honeſta ſunt, honeſteq; impenduntur. Nunquam igitur illo qui duplo plus acquirit & dimidio minus erogat, ditior is erit qui contrà facit. Eſt autem alter iſtorum probus, alter non malus quidem, quando duntaxat parcus eſt, nonnunquam verò malus omnino, bonus autẽ vt modo diximus nunquam. Nam qui & iuſtè pariter & iniuſtè pecunias cumulat, neq; iuſtè impendit neq; iniuſtè, diues fit quãdo eſt parcus. Sed qui omnino malus, quoniã vt plurimũ nepos & prodigus eſt, valde pauper fit. At qui honeſtè expẽdit, & iuſtè ſolũ acquirit, neq; facile diuitijs excellet vnquam, neq; premetur inopia. Rectè itaque ſermo noſter aſſerit, valde diuites, bonos viros non eſſe. quòd ſi boni non ſunt, felices quoq; non erunt. Nobis autem legũ huc ſanctio reſpicit, vt feliciſsimi ciues ſint, ac maximè inter ſe amici. Qui ſanè amici nunquã erũt, ſi mutuis iniurijs vexati plurimis litigando vti cogantur iudicijs, ſed ſi quàm minima hæc ſint atq; pauciſsima. Quapropter oportere dicimus nec aurum nec argentum eſſe in ciuitate, neq; quæſtũ inſuper multũ in mechanicis operibus, cauponationibusque & fęnore, nec ex pecoribus turpiter, ſed ab his quæ agricultura offert ac præbet, atq; hoc ita, vt quæſtus nõ cogat ea negligere, quorũ cauſa quæruntur pecuniæ. hæc verò anima & corpus ſunt, quæ abſq; gymnaſtica, & alia diſciplina, nullius præcij vnquam erunt. Quare pecuniarum cura, vt ſæpius iam dictum eſt, vltimũ honoris teneat locum. Quippe cum tria ſint omnia in quibus homines ſtudium ponunt, vltimum ac tertium eſt, ſi rectè habeatur, pecuniæ ſtudiũ, medium corporis, animi primum. Atqui hæc ipſa, quam nunc condimus reſpublica ſi honores ita diſtribuit, rectè diſponitur. Si qua autẽ lex, aut temperantiæ ſanitatem corporis, aut ſanitati & temperantiæ diuitias anteponit, non rectè poſita eſſe videtur. Sæpius itaq; legiſlator proteſtari debet, quid ipſe velit, quod ſi cõtigerit, bene ſuccedet. Sin minus, inſtituti ſui ſpes eũ fruſtrabitur. Atq; ita forſan & ipſe à ferendarum legum onere & ſeſe & cæteros vindicabit, aliter nullo modo. Qui ergo partẽ ſuam ſortitus eſt, eam qua diximus conditione poſſideat, probè autem fieret, ſi cætera omnia quæ veniunt in coloniam, æqualiter poſsiderent. Cum autem fieri id non poſsit, ſed alius veniẽs plus habebit pecuniæ, alius minus, multorum & equalitatis in ciuitate temporum opportunitatumq́; cauſa, opus eſt vt inæquales in ea cenſus conſtituantur, vt magiſtratus, vectigalia, diſtributionesq; ſecundum dignitatem ſinguli, non ſolum ſuæ maiorumq́ue virtutis aut ſorma aut virium corporis, verũetiam ſecundum diuitiarum & paupertatis vſum quoad fieri poteſt æqualiter, videlicet inæquali quidem portione, ſed facile coæquabili accipientes, nequaquam contendant. Horum cauſa quatuor magnitudine differentes bonorum cenſus fieri oportet: Primos, Secundos, Tertios, & Quartos, aut quibuſuis alijs nominibus appellatos, vt alij eodem in cenſu permaneant, alijs ditiores paupERioresúe facti, in cenſum ſibi conuenientem tranſeant. Ad hęc legis figuram, quæ ſequitur, ego ponam: Nempe oportere dicimus, vt in ciuitate quæ ſummi morbi expers futura ſit, quod diſſidium aut ſeditionẽ rectius appellarim, nec extrema in aliquibus ciuium inopia ſit, nec ingentes diuitiæ. Nam vtraq; illa ab vtriſq; his pariuntur, Quare oportet vt à legiſlatore vtriuſq; terminus ſtatuatur. Sit itaque paupertatis terminus, cenſus ſortis, quam ſtabilem eſſe oportet, quamúe minorẽ alicui eſſe nec magiſtratus vllus patitur, nec alius quiſquam, cui curæ ſit virtus. Cum legiſlator his menſuram ſuam præſcripſerit, duplum ad hãc & triplum & quadtuplum haberi permittet. Plura verò ſi quis habeat ſiue reperta, ſeu donata, ſiue quæſtu parta, ſeu quauis alia fortuna huiuſmodi comparata, ſi omne quod ſupereſt ciuitati & dijs ciuitatis tutoribus dederit, indemnis & laudabilis ſit. Sin autem legi non obtẽperauerit, quiſquis hoc detulerit, dimidium conſequatur. Ille autem æquali ſuorum bonorum parte mulctetur. Quæcunq; vero poſsident vltra ſortem, apud magiſtratum horum cuſtodem à lege conſtitutum, aperte ſcribantur, vt omnia de pecunijs iudicia facilia ſint, & valde clara. Poſt hęc vrbs primum in medio regionis quoad fieri poteſt condatur, in loco qui cętera quoq; ciuitatis habeat commoda: quæ nec intellectu nec dictu difficilia ſunt. Deinde in partes duodecim partitio fiat. Vt Veſtæ prima Iouiq́ue & Palladi conſecretur, eaque arx, circulo circunducto, à quo & regionem & vrbem partes duodecim partiantur. quæ quidem ita æquales fiant, vt agri fœcundi minores ſint, infęcundi maiores. Sortes vero quinquies mille & quadraginta ſcindantur, quarum bipartitò quælibet diuidatur. Conſortiri quoq; oportet portiones duas, quarũ vtraq; remotioris & propinquioris ſit particeps, ita vt pars vrbi proxima cum remotiſsima parte ſors vna fiat, ſecunda quoq; ab vrbe cum ſecunda à remotiſsima, cęteraq; omnia eodẽ pacto. Danda etiã opera eſt, vt in geminis his partitionibus, quod modo de fęcunditate regionis & infęcũditate diximus, peragatur, vt videlicet in eis multitudine, & paucitate diſtributionis æquatio fiat. Quinetiam diuidere in partes duodecim vicos oportet, quemadmodũ & cætera bona, omnium prorſus ęqualitate ſeruata, omniaq́; deſcribere. Deinde duodecim ſortes, dijs duodecim attribuere, partem quamlibet ſortis participem ſuo cõſecrare deo, tribumq́; ipſam vocare. Sed & duodecim vrbis membra, ſicut in reliqua regione factum eſt, ſigillatim in habitationes duas diuidenda ſunt, vnam quidem circa medium, circa extremum alteram. Et habitationis quidem ordo hunc habeat finem. Illud autẽ cogitare omnino debemus, quod ea quę diximus, nunquam talem opportunitatem nacta, omnia ita concurrent, vt quemadmodum deſcripta ſunt fiant, & viri habitationẽ huiuſmodi non ferant moleſtè: ſed ęquo animo patiantur: pecuniasq́; habere velint per totam vitam, vt ſtatuimus. Mediocres filiorũ præterea generationes ita ſingulis ſint vt diximus, ac auro & argento careant & cæteris omnibus quæ legiſlator ex ſupradictis dicturus eſſe videtur: ad hæc regionis & vrbis in medio & in extremis ſicut ordinauimus vbiq; habitationes: quæ quidem omnia quaſi ſumnia quædam dicuntur, ciuesq́; per hæc & ciuitas quaſi ex cera formantur. Hæc vtiq; modo quodam non male opponuntur: ſed ea quoque narranda, quæ legiſlator aduerſus diceret. Ne fugere me exiſtimetis amici, quod modo dictum eſt, vere quodãmodo dici. Sed par eſt, vt arbitror, in ſingulis, is qui exemplar proponat ad cuius ſimilitudinẽ opus fieri debeat, nihil omnino prętereat, quod ad veriſsimã eius conueniat pulchritudinem. Si quis autem ex his nonnulla imitando aſſequi nequit, quę ſupra vires ſunt prætermittat: & quod his proximum eſt, eorumq́; quæ fieri conuenit cognatiſsimum, omni ſtudio proſequatur, permittatq́; legiſlatorem voluntati ſuæ finem imponere. Quo facto communiter cum illo conſideret quid ex dictis conferat, quidúe ferendis legibus aduerſetur. Nam opus vndiq; ſibi ipſi conſentiens, artifex omnis vbiq; agere debet, etiam in re minima, ſi modo ſit laudem conſecuturus. Nunc iam poſt duodecim partium diſtributionem animaduertendum eſt, quòd cum duodecim partes hæ plurimas in ſe portiones, portionibusq́; connexa & orientia ex connexis habeant vſq; ad quinq; millia & quadraginta, vnde & tribus & gentes & vicos habent, ad rem bellicam ordines atq; ductus, nummos præterea & menſuras ſiccorum atq; humidorum & pondera ſimiliter, hęc omnia commenſurata, & conſona inter ſe à legiſlatore ordinari debent. Præterea timenda non eſt puſillanimitatis opinio, quaſi parua nimium conſiderentur, ſi quis iubet vt vaſa & ſupellectilia ciuium omnia menſuram habeant ſuam, nullumq́; ſine certa mẽſura poſsideatur: & communi rationi cenſeat ad omnia per vtiles eſſe numerorum partitiones varietatesq́;, ſecundũ quas & ipſi inter ſeipſos varij ſunt, & in longitudine & profunditate ac vocibus varietatem accipiunt: in motibus quoq; tam recto motu aſcendendo vel deſcendendo, quàm circuitu.

Ad hæc

Valde diuites bonos non eſſe.

Tria ſunt quibus homines ſtudiũ ponunt, bona animi, bona corporis, & pecuniæ.

De ſitu vrbis.

Diuiſio agrorum.

De menſura ſupellectilium.

Ad hæc omnia ita reſpicere debet legiſlator, vt ciuibus omnibus præcipiat, ne ab huiuſmodi numerorum ordine quoad poſſunt, diſcedant. Nulla enim alia vna pueritiæ diſciplina, ad rei familiaris gubernationem, ad rempublicam, ad artes deniq; vniuerſas tantam habet vim, quan tam huiuſmodi numerorũ cognitio: quodq; maximum eſt, ſomnolentos etiam, & natura rudes exuſcitat: & dociles, memores ſolerteſq; facit, præter naturam ſuam diuina arte proficiẽtes. Quæ quidem omnia, ſi modo legibus alijs atq; officijs illiberalitas & auaritia eorum animis extirpata ſit, qui ea ſufficiẽter & vtiliter ſuſcepturi ſint, bona rudimenta, & commoda ſunt. Sin minus, malitia hinc potius quàm ſapientia clam originem trahet: quod Aegyptijs & Phœnicibus multiſq; alijs gẽtibus nunc videmus contingere, propter cæterarum artium facultatumq; illiberalitatem: ſiue quis rudis legum lator id fecerit, ſiue fortuna infenſa, ſiue alia huiuſmodi quædã natura. nec enim illud, ò Clinia, & Megille nos fugiat, magnam eſſe locorum ad ferendos meliores peioreſque homines differentiam: quibus diuerſa prout expedit legibus ſanciẽda ſunt. Quippe alij varietate ventorum & turbine, difficiles & propterui ſunt: alij propter aquas: alij porpter cibos, qui ex terra non ſolum corporibus commodi aut incommodi oriuntur, verum animis quoque non minus. Maximè autem loca regionis differunt, in quibus inſpiratio quędam diuina eſt, & quæ dęmones ſortiti ſunt: qui habitantes, propitij, vel contra ſuſcipiunt. Quibus pro humano ingenio conſideratis, mentis compos legum conditor, ſe ad leges ferendas conuertet. Quod & tibi eſt, ò Clinia, faciendum. Prius enim hęc tibi animaduertenda ſunt, quàm habitari facias regionem. CLIN. Egregie, ò Athenienſis hoſpes, hęc abs te dicta ſunt. Quare & mihi ita eſt faciendum.

DIALOGVS SEXTVS
De legibus, uel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

TRia ſunt genera cauſarum, quibus diuerſa diuerſis in locis hominum ingenia ſiunt. Quæ quidem tria genera Plato in ſuperioris libri fine breuiter comprehendit. Ego verò operæprecium fore arbitror, hac ipſa materia quaſi quodam modo ſextum cum quintu ligare. Sit ergo plurimum in loco diſcriminis ad meliores deterioreſque homines generandos. Cauſa verò ſit vel humana, vel naturalis, vel diuina. Humana quidẽ, lex, educatio, conſuetudo diuerſa. Naturalis autem, elementorum alimentorumq; diuerſitas. Diuina verò, vt cœlum quoq; diuinum vocem, ſiderum numinumq; poteſtas. Siquidẽ Plato indicat quemadmodum alię cœli plagæ alijs reguntur ſtellis, alijſq; dijs.i. ſuperioribus angelis: ſic alias terræ plagas, alijs quoque dęmonibus, inferioribuſq; angelis gubernari. Accedit ad hæc aſtronomorum ſententia, & plagas terræ cœli plagis, & vrbes aſcendentibus ſignis accommodans. Mitto in præſentia quantum ingeniorum diſcrimeo afferat familiarium cuiuſque hominis varietas dæmonum. Quod autem ſpirituum ſuperiorum vires, noſtris quomodocunq; id fiat, ſpiritibus influant, negare non poſſumus, quando manifeſte videmus corpora noſtra corporibus ſuperioribus agitari: aſſidueque ab aere aliter permutari. Quòd ſi ſpiritus illi in noſtros, agunt ſpiritus, agunt inſuper & in corpora. Paſſio verò corporum humanorum, ſiue à ſpiritibus illis, ſiue à corporibus ſuperioribus inferatur, eatenus redundat in anima, quatenus tam comparato, quàm naturali affectu animus ſeſe mergit in corpus. Verùm hoc intereſt, quod corpora illa per corpora noſtra mouent animas: ſpiritus autem tum animas per corpora mouent, tũ per animas, tum etiam per illum ſpiritum, quem phyſici ſæpe nodum animę inuicem corporiſq; cognominant. Memento verò vim omnem atque motum à ſuperioribus in nos deſcendentem, ſemper ad bonũ ſuapte natura conducere. quandoquidem & cœleſtes influxus, ſemper ad bonum. Sed neque tu hic vel rigidiorũ hominum, triſtitiam & parſimoniam reijcias in Saturnum, vel temeritatem ferocitatemq; in Martem, vel fraudulentam malitiam in Mercurium, vel laſciuos amores in venerem. Quid verò, ſi Saturni grauitas in nobis cõplexionis naturæ, nutritioniſq; & educationis vitio, in ſimile quiddam grauitati vitiũ cõuertatur, ſimiliter magnanimitas Martia in audaciam magnanimitati quodãmodo ſimilem, Mercurialis induſtria ſimiliter in malitiam, Venerea charitas in libidinẽ. Nonne ſub ſolis radijs, qui oculos ſua ad videndum conferunt & viuendum quotidie accidit alios viſum, alios vitam amittere, & qui in aere libero ſalubriter calefaciunt, in cloacam vrunt? Quemadmodum verò ſub beneficio radiorum influxu ob inferiorem naturam reſultat alicui malum, non vniuerſo, ſic ſub ſtellarum viribus natura bonis atq; ſub numinum muneribus optimus, poteſt interdum inferioris vel naturæ, vel conſuetudinis vitio, vitium vel corporis, vel animi ſuboriri. Nihil verò vniuerſo vitium aut malum, quemadmodum in concentu ſecunda vel ſeptima vox, quæ ſeorſum audita diſſonat, interim coniuncta cæteris conſonat vniuerſo. Solent verò Platonici infimos dæmones malos aliquando nuncupare, quoniam ad infimum generationis & ſenſibile bonum ſuo quodam, vt aiunt, officio nos alliciant. diuertere autem à ſummo bono ad minimum, cõparatione ſummi malum iure cẽſetur. Miſſum facio in præſenti quod aiunt ſupremos dęmones ad contemplationis, medios ad actionis, infimos ad concupiſcentiæ bonum ducere: quoniam his omnibus & vti poſſumus, & abuti, & vtentibus quidem bona contingunt, abutentibus verò mala. Appellat verò Plato dęmones & deos indigenas patriæ, non quia inde geniti, ſed quia ciues inde genitos peculiari quadã cura cuſtodiunt. Dicit præterea beatam ciuitatem à dijs deorumq; filijs coli, intelligens partim quidem cœleſtem Hieruſalem, ab angelis puriſq; animis habitatam, partim quoq; felicem illorum vitam, quos in Phędone inquit editiſſimas terræ partes incolere numinum familiaritate beatos. Deſcendit poſt hæc in ſexto ad magiſtratus conſtituendos, ſcilicet quot eſſe oporteat, & quo pacto creari, quid ue magiſtratus cuiuſq; ſit officium. Inquit autem diligentiam in his creandis tanti eſſe momenti, vt vel bonarũ conſtitutio legum abſq; magiſtratibus bonis, non modo minime profutura ſit ciuitati, verum etiam plurimum nocitura. Oportere verò ait tam eos qui magiſtratus electuri ſunt, quàm qui eligendi, eſſe ab adoleſcentia probatiſſimos, maioribuſq; probatiſſimis genitos, & qui conciuium mores perfectiſſime calleant. In his notabis miram Platonis prudentiam in ordine magiſtratuum, eorumq; officio in rebus humanis ſacris, bello & pace, in vrbe atque agris. Cognoſceſq; & probabis optimatum gubernationem, aliquid regij, nec non popularis habentem, & quodammodo inter vnum & populum mediam conſtitutam. Animaduertes in ciuilibus muneribus diſtribuendis ſeruandam ſemper æqualitatem, non arithmeticam quidem, per quam numero vel etiam menſura & pondere paria ſingulis tribuuntur, quę ſępe iniuſtiſſima eſt, ſed geometricam potius, per quam conſiderantur merita ſingulorum, atq; ea ratione ſingulis diſtribuuntur, vt quę proportio meritorum eſt ad merita, eadem quoq; munerũ ſit ad munera, neq; æqualia ſint munera muneribus, ſed munera meritis. Geminam ergo conſiderabis æqualitatem, tum muneris ad munus, tum muneris ipſius ad meritũ. Et illam quidem ſępe noxiam, raro vtilem, & tũc demum vtilem ſi fiat ſorte. Hanc verò quotidie neceſſariam. In hac vtiq; totam conſiſtere iuſtitiæ rationem. Atque hanc ipſam in Ionia iudicio eſſe poſitam, eiuſq; notionem hominibus via pauciſq; tribui, ſed quantacunque nobis adſit, per hanc ſolam cuncta ſeruari. Nec immerito ęqualitatis huius officium ſupremi iudicis aſcribit iudicio. Qui cum ſolus ſecreta omniũ penetret, ideoq; merita perfectè cognoſcat, nimirum ſolus perfecte poteſt meritis ęqualia reddere. Idq; ita facit in cœlo primum, deinde in vniuerſo, vt hac ſola pro cuiuſq; naturę capacitate vbiq; diſtributione fieri cuncta atq; ſeruari, & ab antiquis probatum, & in Gorgia fuerit comprobatum. Sed inter hęc Plato iterum, qui mos eius eſt frequentiſſimus, pueris educandis incumbens, peculiarem ad id procreat magiſtratum, eumq; haberi vult omnium in ciuitate ſummorum magiſtratuum pręſtantiſſimum, exiſtimans abſq; colendę puerilis ſementis prouidẽtia, totam ciuitatis culturam fore vanam. Aduertes hic humanum ingenium bene quidem cultum tandem manſuetiſſimũ diuiniſſimumq; euadere, cõtra verò, ſi contra. Sed cur nam humanum ingenium ferocius euadere poſſe dicit quàm ferarũ? Quia quod maximam vim habet ad bonum, maximam quoq; habere poteſt ad malum. Item optimum quando depravatione ſui vertitur in oppoſitum, fit peſſimum. Quod quidem in repub. diſputat. Pręterea ferocitatem in homine depravato auget machinatio perſpicaciſſimę mentis ad malum. Adde quòd ſubtilitas ſpirituum humanorum in ira, convertitur in furorem. Accedit & quorundam dęmonum irritatio, quod Plato in epiſtola ad Syracuſanos ſignificat, & Homerus Aegyptiorum ſentẽtia frequenter vſurpat, Heroas inducens à dijs, id eſt, dęmonibus ad iras & ſanguinem animatos. Commendat iterum numerum illum quinquies mille & quadraginta, in magiſtratuum domiciliorũ, agrorum, partitione omnium cõmodiſſimum vtpote qui in multas deinceps portiones integras diuidatur. Sane ſi vniuerſum hunc numerum in duas diuiſeris partes, paradimidia duo millia continebit, quingentaq; & viginti. Si verò in tres,

pars

pars tertia, mille ſexcenta octoginta. Si in quatuor, quartas quælibet, mille ducenta ſexaginta. Si in quinq;, quinta quælibet mille continebit atq; octo. Si in ſex, ſexta omnis octingenta, & quadraginta. Si in ſeptem, ſeptima, ſeptingenta viginti. Si in octo, octaua, ſexcenta triginta. Si in nouem, noua, quingenta atq; ſexaginta. Si in decem, decima, quingenta & quatuor. huc vſque partes omnes ſunt integræ. Sed ſi in vndecim, vndecima, quatercenta quinquaginta & octo, atq; inſuper duas vndecimas portiunculas. Quòd ſi in duodecim, duodecima, quatercentum atq; viginti. Hic ſiſte pedem. At quoniam nobis ſexaginta commemorat, ſi vniuerſum illum numerũ in ſexaginta partes diuiſeris, pars ſexageſima octoginta & quatuor comprehendet: ac ſi conuerſione quadam in partes octoginta quatuorq; ſecueris, pars quæque ſexaginta tenebit. Videtur autem Plato plurimi facere, quòd ille numerus duodecies diuidatur in quatercentum atq; viginti: quodue hic rurſus duodecies in trigintaquinq;. At verò hic duodecies in duo atq; inſuper vndecim duodecimas vnius partes. Atqui & ipſe numerus quatercentum atque viginti multiplicatur ex numero vigeſies viginti & vno. Nam viginti numerus vigeſies ſemelq; replicatus, quatercentum vigintiq; complet. Laudat duodenarium numerum: & vniuerſum illum, qui duodenario prorſus accommodatur, propterea quòd duodecim ſint apud eum mundi ſphæræ: & ſigna duodecim in zodiaco, & partes duodecim in elementis. Siquidem quodlibet ex quatuor elementis in tres diuiditur regiones, in ſummam & infimam, atq; mediam non ſolum ſitu, ſed virtute etiam differentes. Adde elementorũ alterum duodenarium. Quo & ſubſtantiæ elementorum quatuor & qualitates octo comprehenduntur. Qualitatum verò quatuor quidem maſculæ ſunt, ſcilicet calor, frigus, leuitas, & grauitas. Quoniam primæ duæ alterationis principia ſunt ſequentes duæ principia motionis ad locum. Quatuor verò fœminę ſunt, quę paſſioni magis ſubijciuntur, ſcilicet humor, ſiccitas, rarumq; & denſum. Hæc verò Aegyptiorum myſterijs contineri, Iamblicus aſſerit. Accedit quòd duodenario menſium numero Sol dominus planetarũ & curſum peragit proprium, & varios producit effectus. Deniq; ſingulas vult ciuitatis partes Deo conſecratas exiſtimari, propriè verò dijs duodecim. ſ. duodecim ſphęrarum animabus. Itẽ dijs duodecim zodiaci ſigna regẽtibus. Rurſus duodecim ordinibus dæmonum cœleſtia ſigna ſequentium. Quum verò dicit partes vrbis duodecim ſequi circuitũ vniuerſi, fortè etiam intelligit totum octauæ ſphęræ circuitum triginta & ſex millibus annorũ perficiendum. Qui ſanè numerus tribus annorum mille duodenarijs perfectè cõpletur. Adeo vt in primo mille annorum duodenario intelligas ex antiquorum ſententia iuuenilem mundi totius habitum: in ſecundo virilem: in tertio verò ſenilem. Verum de his opportunius in Timæo. Conuenit his, quod in Phædro inquit: deorum dæmonumq; exercitum ſub duce Ioue in duodecim ordines eſſe diſpoſitum. Concludit hic ciuitatis partes, partim quidem per duodenarium tribuum templorumq; numerum, partim verò per diuinum cultum his quolibet duodecim menſium ſolenniter inſtauratum, ſic ad dei munera præparari, vt dijs ipſis quaſi inſidentibus gubernentur. Bis autem inſtaurari præcipua vult, publicaq; ſolennia, quo & duodenario tribuum, & ciuitatis reliquæ agriq; duodenario ſatisfiat. Quod autem ſacra iubet fieri dijs deorumue filijs, deos quidem intelligi vult ſphærarum animas: filios autem, dæmones poſteriores. Cuncta verò hæc Iouis vnius omnium principis gratia iubet fieri. Neq; verò ſilentio prætereundum eſt: duodenarios quos pertinentes ad vniuerſum commemorauimus, à duodenario cuiuſque hominis proprio, quaſi repræſentari. Qui ſanè ex quattuor corporis humoribus, totidẽ ſenſus ipſius perturbationibus, ac totidẽ virtutibus conſtare videtur. Poſt ſacra deorũ ad nuptiarum ſacra deſcendit. Vbi leges ritusq; nuptiales, exhortationem ad matrimonium: officia viri & vxoris tum inter ſe, tum erga liberos & generandos & educandos conſiderabis. Notabis ante omnia, non decere in ebrietate, vel alia mentis perturbatione procreandis liberis operam dare. Atq; ob huiuſmodi delictũ filios quotidie naſci tam animo, quàm corpore ægrotantes. Mandabis quoq; memoriæ myſterium, vbi ait, Principium & numen hominibus inſitum, ſi conuenienti ſibi honore à ſingulis munere ipſius vtentibus afficiatur, omnia ſeruat. Quid ergo principium, quid numen inſitum aut inſidens? Principium quidem idea eſt formationis humanæ principium. Numen verò familiaris dæmon, dæmon quoque generationis princeps ſæpe ſub nomine Lucinæ ſignificatus. At cur inſitum, aut inſidens, aut incubans? vt intelligas numen non adeſſe ſolum, ſed ineſſe aſſidue atq; fouere. Præcipue verò fauere, & fauẽdo ſeruare, ſi grate colatur ab his qui munere eius vtuntur. Poſt mutua viri vxoriſq; officia, conſequenter ad mutua dominorum ſeruorumq; deſcendit officia. Poſt hæc ſolita quadam arte redit ad mœnia, templa, palatia, quę ante nuptias tractanda fuiſſe dicit. Vbi notabis in primis curias iudicum magiſtratuumq; palatia, idcirco tẽplis proxima collocari, quo humani iudices ſemper iudicando meminerint ſe à Deo, dum iudicant homines, iudicari. meminerint quoq; cuſtodes vrbis niſi cuſtodiente Deo cuſtodire non poſſe. Item nihil in ciuitate vel minimũ ſine certo quodam ordine eſſe debere. Siquidem quod caret ordine, alia inſuper ordinata confundit. Maximè verò ordine & continua cura muliebria indigere, Alioquin ſi mulierum res negligantur, duplo plus, imò & ſupra duplũ detrimenti prouenit ciuitati, quàm ſi virorum neglectę res fuerint. Inter hæc vbi mundi antiquitas repetitur: quod dicitur ipſum generationis principium nos inæſtimabili temporis magnitudine pręceſſiſſe, intellige ſi obſeruas Moyſem, inæſtimabili dierum horarumq; numero. Conclude librum ea ſententia, vt triplicem impetum, ſcilicet ad cibum, potum, coitum, nequando præcipitemur, triplici cohibeamus freno, timore ſcilicet, atq; lege, veraq; ratione, præterea moderato honeſtorum ludorum à pueritia vſu. Quo per honeſta ſolatia reuocemur à turpibus, & ad ſeria paulatim ſtudia prouocemur.

POST omnia quæ hactenus diximus, fermè iam magiſtratus in ciuitate conſtituendi videntur. CL. Ita certè. ATH. Duæ profectò hæ ſpecies in ornatu reipu. ſunt. Prima magiſtratuum cõſtitutio, quot eſſe oporteat, & quo pacto conſtitui. Altera de legibus magiſtratui attribuendis, quæ, quot qualesque ſunt ſingulis accomodatæ. Sed parumper antequam magiſtratus eligamus, commorati, nonnulla ad ipſorum electionem pertinentia declaremus. CLI. Quæ nam hæc? ATH. Audi iam. Nemini dubium eſt, quin cum magna res legumlatio ſit, ſiquis ciuitati per leges bene paratę non idoneos magiſtratus cõſtituat, quamuis leges bene poſitę ſint, tamen non modo id nihil proderit riſumq; mouebit, verumetiam calamitates maximas ciuitatibus pariet. CL. Planè. ATH. Hoc itaq; conſiderandum amice, quemadmodum in hac tua ciuitate republicaq; cõtingit. Vides.n. eos, qui rectè magiſtratus accepturi ſint oportere primo ſatis ab adoleſcẽtia probatos fuiſſe tã ipſos quàm ſuos, vſq; ad ipſam electionem. Deinde eos etiam qui ſuffragia ferunt, legitimis eſſe moribus educatos: vt facilè queant admittendos & repellendos cognoſcere, & erga vtroſq; pro dignitate ſe gerere. At verò qui nuper conuenerunt, cum nec ſe inuicem ſatis cognoſcant, neq; adhuc eruditi ſint, quomodo rectè vnquam magiſtratus eligere poterunt? CL. Nullo fermè vnquã pacto. ATH. Sed.n. certamen excuſationes non facilè ſuſcipit. Hoc autem & mihi nunc & tibi faciendum eſt: poſtquam & tu ciuitatis Cretenſibus inſtituendę officium libenti animo ſuſcepiſti, ac decimus es in hoc opere, vt ipſe dicis, & ego tibi auxilium pręſenti confabulatione afferre promiſi. Quare ſermonem hunc noſtrum ſine capite & mutilũ eſſe non patiar. Nam ſi vagaretur, deformis omnibus appareret. CL. Optimè dixiſti hoſpes. ATHE. Imò etiam ſi pro viribus faciam. CL. Faciamus ſic prorſus vt dicimus. ATHE. Faciemus vtique, ſi deus voluerit, ſic vt etiam ſenectam in hac parte ſuperemus. CL. At deum velle, credẽdum eſt. ATH. Credendum profectò. Quare ipſum ſequẽtes, hoc etiam dicamus. CLI. Quid nam? ATH. Quàm audacter ſimul atq; periculoſe ciuitas hoc nobis tempore conſtituetur. CL. Quorſum hęc? ATH. Quia facile & intrepidè rudibus hominibus leges damus, vtq; ipſas ſuſcipiant, iubemus: cum omnibus fermè, ò Clinia, etiam nõ multum ſapientibus, perſpicuum ſit neminem leges nouas facilè ſuſcepturum. Si verò tam diu expectaremus, donec legibus inſtituti pueri, vnaq; & diu ſub eiſdem legibus cõuerſati ſuffragia vniuerſæ ciuitati ferre poſſint, atq; id pro viribus rectè fieret, certè & tunc & in poſterum, procul ab errore ſic inſtructa ciuitas permaneret. CL. Sic ratio monet. ATH. Perſpiciamus ergo ſi modum quẽdam ad hęc commodum ita ferre poſſumus. Gnoſios oportet, ò Clinia, præ cæteris Cretenſibus, non ſolum quaſi libando inchoare quam nunc rempublicam conditis: ſed omni ſtudio prouidere, vt quam tutiſſimè atq; optimè primi magiſtratus conſtituantur. In alijs quidem conſtituendis opera breuior: legum autem cuſtodes ante alios creare ſumma diligentia neceſſarium eſt. CL. Qua via iſtud rationeq; faciemus? ATH. Hoc ò Cretenſes, inquã. Oportet

Gnoſios

Gnoſios quando multarū ipſi ciuitatum primi ſunt, com-
muniter cum his qui in eandē conuenere coloniā, à ſeipſis
& ab illis ſeptē & triginta viros eligere. Decem & nouem
quidem ex eorum numero qui coloniam habitabunt, ex
Gnoſo ipſa reliquos. Hos vtique Gnoſij tuę dent ciuitati,
te quoq; ipſum, vt huius coloniæ ciuem & vnum de octo
decemq; viris. hæc aut perſuadendo, aut vi mediocriter
cogendo faciant. CL. Quid verò? non ne & tu hoſpes &
Megillus hic reip. huius nobiſcū participatis? ATH. Plu-
rimum ſibi, ò Clinia, Athenienſes, plurimum quoq; La-
cedæmonij tribuunt, & procul vtriq; incolunt. Tibi au-
tem omnia cōmodè ſe habent: & habitatoribus alijs ſimi
liter ſecundum ea quæ de te modo dicta ſunt, & quæ tibi
atq; illis hac tēpeſtate conuenietiſsimè fieri poſſunt, expo
ſita. Progreſſu autē temporis & rep. permanēte, huiuſmodi
magiſtratuum deſignatio fiat. Quicunq; ſiue equites ſiue
pedites arma ferre poſſunt, belliſq; tum, cum ætas ferret,
interfuerunt, ſuffragium ineant, comitiaq; in templo ha-
beantur, quod præſtantiſsimum ciuitas ducat. Vnuſquiſq;
autē vndecunq; venerit, in ara dei nomen ſuum & patris
& tribus & gentis in tabula ſcriptū deponat, liceatq;, cuiq;
ſi velit, quamcunq; tabulā nō rectè ſcriptam ſuſpicabitur
in loco publico ponere, vbi non minus quam triginta dies
permaneat. Trecentaſq; tabulas ſic approbatas vniuerſæ
ciuitati magiſtratus oſtendant, quæ quos velit de iſtis ite-
rum & accipiat & reijciat. centumq; ita ſecundo delecti
rurſus omnibus oſtendantur. tertio verò nominet de cen
tum viris quilibet quemcunq; voluerit. Septem autem tri
gintaq; viri, eos qui pluribus delecti ſuffragijs ſunt, magi-
ſtratus declarent. Quinam igitur, ò Clinia Megilleq;, hæc
omnia de magiſtratibus eorumq; probatione in ciuitate
conſtituent? Num intelligimus in ciuitatibus ſic ab initio
conciliatis, eſſe quoſdam oportere? Qui verò ex omnibus
magiſtratus deligantur, in eis nequaquā reperiuntur. Cūtn̄
eos eſſe oporteat, non viles quoſdā, ſed ſummos viros atq;
præſtantes. Principium. n. dimidiū totius operis eſſe, pro-
uerbio dicitur: atq; eum qui benè cępit omnes laudamus.

Prouerbium.

Mihi autē hoc plus quàm dimidiū eſſe videtur, rectumq;
principium nunquā ſatis ab aliquo laudatū fuiſſe. CLIN.
Rectè loqueris. ATH. Quare cum nos id non lateat, ne
ſilentio prætereamus: ſed quō fiat, perſpicue declaremus,
quamuis ego nihil in præſentia niſi hoc vnū neceſſarium
atq; perutile habeā dicere. CL. Quid nam? ATH. Equi-
dem ciuitatis huius quam cōdituri ſumus, neminē aut pa-
trem aut matrem eſſe aio, præter ciuitatē illam quæ colo
niam mittit. Nec ignoro fuiſſe mūltas ac fore colonias, à
ciuitatibus quæ miſerunt, diſsidio diſtractas. Quemadmo
dum verò erga parentes ſe gerit filius, qui quamuis aduer
ſatarus illis quandoq; ſit, in ipſa tn̄ pueritiæ indigentia ge-
nitores diligit ac viciſsim diligitur, & ad ſuos ſemper refu
giēs in his ſolis præſidiū reperit: ita quoq; nouā arbitror ci
uitatem erga curatores eius Gnoſios, & Gnoſios erga ci-
uitatem nouā affici. Repeto igitur quod modo dixi. Nō. n.
nocet bis dicere, quod bene dicitur. Oportet vt Gnoſij

Quod bene dicitur repetere nō nocet.

horum omniū curam ſuſcipiant, & de colonis viros ſenio
res atq; optimos non pauciores quàm centum deligant,
deq; ipſis Gnoſijs alios centum. Quos in nouam ciuitatē
profectos oportere arbitror operam dare, vt magiſtratus
ſecundū leges cōſtituantur, & ſtatuti comprobentur. His
factis Gnoſum Gnoſij redeāt: noua verò ciuitas ſeipſam
ſeruare ac feliciter viuere conetur. Qui autē in ſeptem &
triginta virorum numero cōputati ſunt, & nunc & poſtea
ſemper iſtas res curent. primo quidē legū cuſtodiā habeāt:
deinde etiā tabularū, vbi quiſq; magnitudinem ſui cenſus
conſcripſerit. Sitq; maximus cēſus minarum quatuor: ſe-
cundus triū: duarū tertius: quartus vnius. Quòd ſiquis plus

Maximus cenſus ciuiū quem vult [illegible]

quàm in tabella ſcriptū dederit, habere deprehēdatur, qđ
ſupereſt, publicum fiat: pręterea reus ſit volentis eum tan
quam infamem accuſare, quando propter lucrum ſperne-
re leges inueniatur. Atq; eum quicunq; voluerit, turpis lu-
cri nomine, apud legum cuſtodes accuſet. Et qui damna-
tus erit, publicarum poſſeſsionum ſit expers, ac ſiqua bo-
norum in ciuitate diſtributio fiat, nihil præter ſortem pri-
mam aſſequi poſsit: damnatumq; ipſum eſſe quandiu viuit
ibi ſcribatur, vbi quicunq; voluerit, poſsit legere. Cuſtos
autem legum non plus quàm annos viginti hunc habeat
magiſtratū, nec pauciores natus quàm quinquaginta, eum
gerat. Ac ſi ſexageſimū ætatis annum agēs magiſtratum
hunc nactus eſt ſolum præſit decenniū: hac vtiq; ratione,
vt qui ſeptuageſimum annum exceſſerit, tantū magiſtra-
tum non teneat. Hęc igitur tria de legum cuſtodibus præ-
cepta ſint. proficiētibus vero legibus quiuis poterit his vi-
ris præcipere quorum maximè curam pręter ea quę mo-
do diximus, habere eos oporteat. Nūc verò nos deinceps
de aliorum magiſtratuum delectu dicamus. Poſt hæc du-
ces exercitus eligendi ſunt, eorumq; miniſtri in bello, ma-
giſtri equitū, tribuni militū, peditumq; ordinatores, quos
merito multorum more præfectos ordinum nuncupabi-
mus. Igitur ipſi cuſtodes legum duces futuros exercitus ali
quos ciuitatis huius ciues nominent, approbent vero aut
reijciant ij omnes qui bellis in ætate conuenienti interfue
runt, aut iam interſunt. Quod ſi quis aliquē eorum qui no
minati non ſunt, nominatorum alicui præſtare exiſtimet,
ei liceat loco illius nominare aliū, ſi modo prius quod ita
iudicet, iureiurando confirmauerit. Et nominatus maiore
ſuffragiorum numero deligatur. Tres autem quibus faue-
tur plurimum, duces exercitus, bellicarumq; rerum cura-
tores quemadmodum cuſtodes legum comprobētur. qui
pręfectos ordinum duodecim, vnum cuilibet tribui no-
minent. Nominare autē non nominatū, eumq; nominato
pręponere ita liceat hic quoq;, vt de militibus diximꝰ. Co
mitia vero in præſentia antequā creetur conſiliū, & pręſe
cti conſilio deligātur, cuſtodes legum in ſanctiſsimo ſuf-
ficientiſsimoq; loco habeant: ſeorſum pedites & equites
ſedeant, tertioq; deinceps cæteri, quicunq; in armis verſan
tur. Et in eligēdis quidē ductoribus & magiſtris equitum
omnes ſuffragium ineāt: in præfectis ordinum, ſolūmodo
qui ſcuta ferūt: in tribunis militum, equites omnes. At le-
uis armaturæ aut ſagittariorum cæterorumq; huiuſmodi
præfectos ipſi duces exercitus ſibi conſtituant. Reſtat ma
giſtrorū equitū deſignatio. hos igitur illi nominēt qui du-
ctores etiam exercitus nominarunt: ſuffragiumq; feratur
ſimiliter. ſimiliter quoq; cōparatio pro nominando fiat.
Ferant verò ſuffragiū præſentibus peditibus equites. Atq;
duo qui maiori ſuffragiorū numero delecti ſunt, omnibus
præſint equitibus. diſceptationes autē de ſuffragijs bis fieri
liceat. Tertio ſiquis dubitet, illi ſuffragia iudicent, qui co-
mitiorum modum in ſingulos ſtatuere. Cōſilium triginta
conſtet duodenarijs. Nam diſtributio huic per ſexaginta
trecentoſq; viros cōuenit. Et in quatuor partes per nona-
ginta diſtribuatur: ita vt à cenſibus ſingulis conſiliarij no-
naginta ferantur. Et primum quidem neceſſario ferant
omnes qui maximo cenſu ſunt: & qui ferre ſuperſederit,
pro arbitrio cōdemnetur, poſtquam verò delati ſunt, con-
ſcribantur, ſequenti die à ſecundo cenſu, eodem pacto fe-
rantur. tertia à tertio feratur quicunq; velit. Neceſſarium
verò ſit hoc triū cēſuum viris. quartus autem minimuſq;
cenſus à pœna ſit liber, ſi quis eorum ferre noluerit. quarta
die ex quarto minimoq; cenſu omnes ferant, hac condi-
tione, vt ſi quis tertio vel quarto cenſu nō tulerit, minimè
damnetur. Sin verò quiſpiam primi ſecūdiue cenſus ferre
neglexerit, condemnetur: ita vt qui ſecundi cenſus eſt, in
triplo primi damni condemnetur, qui verò primi eſt, in
quadruplo. Die quinta magiſtratus ad omnes ciues deſcri
pta efferāt nomina: de quibus omnes ferant. qui noluerit,
primo damno condēnetur. Eorum verò qui ex omnibus
cenſibus electi fuerint, dimidium, hoc eſt centū octogin-
ta, ſorte ad annui ſenatus ordinem comprobetur. Sic vtiq;
magiſtratuū creatio facta inter vnius & populi poteſtatē
erit media. Quarum mediū tenere ſemper oportet rem-
publicam. Serui enim & domini amici nunquam erunt.
Nec probi & improbi, ſi ęqualibus afficiantur honoribus.

Inæqualibus.n.ęqualia inęqualia fiunt, niſi menſuram accipiant. Nam propter hæc vtraq; ſeditionibus replentur reſpublicę. Verus.n.priſcus ille ſermo, ab æqualitate amicitiam proceari, rectè admodum & concinne fertur. quoniam verò non ſatis apertum eſt quæ nā ſit æqualitas qua id efficitur, idcirco nos valdè turbamur. Duæ quippe ſunt æqualitates eodem quidē nomine appellatę, ſed effectu in multis penè contrariæ. & alterā omnis ciuitas legumq́; lator ſorte diſponendo poteſt in diſtribuendis honoribus adhibere, eam dico quæ numero, pondere, & menſura eſt ęqualis. Sed veriſsimam optimamq́; ęqualitatem non facile quiuis perſpiciet: Iouis enim iudicium eſt. & hominibus quidem pauca ſemper ſuggeritur: quatenus autem ſuppetit, tam priuatis quàm ciuitatibus bona omnia affert. Hæc ſane maiori plura, minori pauciora tribuit, vtriſqua videlicet ſecundū eorum naturam moderata. Atqui & honores, virtute maioribus ſemper maiores: minoribus autem virtute & diſciplina, minores: & vtriſque ſecundum rationem, quod decet, impertit. Ea enim certè nobis eſt ciuilis iuſtitia. hanc & nos appetere debemus: atq; ad hanc ipſam, ò Clinia, æqualitatem reſpicere, dum hanc nouam cōdimus & diſponimus ciuitatem. & quiſquis aliam inſtituit, eodem debet in legibus ferendis aſpicere. Non autem ad paucos tyrannos vel ad vnum vel populi poteſtatem, ſed ad iuſtitiam ſemper inſpiciēdum. Ea eſt quam modo diximus, æqualis ipſius ſecundum naturam quotidie inæqualibus diſtributio. Veruntamen neceſſe eſt, vt his duabus æqualitatibus in denominatione ſimilibus ciuitas vniuerſa vtatur, ſi tota velit procul ab omni ſeditione manere. Aequabilitas enim illa laudabilis, & æqua dijudicatio perfecti atque exacti, cum præter rectum iudicium fit, violatur & frangitur. Ideoq́ue æqualitate ſortis vti eam neceſſe eſt ad multorum indignationem penitus deuitandam. Qua in re Deum bonamq; fortunam precibus inuocare oportet, vt ſors ad id quod eſt iuſtiſsimum dirigatur. Sic igitur neceſſario vtriſque æqualitatibus vti debemus: ſed in rebus admodum pauciſsimis, ea æqualitate cui ſortuna opus eſt. Hęc ita ob hanc cauſam, ò amici neceſſe ab ea ciuitate, quę ſalutem ſit conſecutura, ſeruari. Quemadmodum verò nauis in medio pelago, die noctéq; cuſtodibus indiget: ita quoq; ciuitas in medio aliarum ciuitatum fluctu poſita, varijs ſubiecta ſeditionibus ac ſemper captiuitatis periculo proxima, perpetua eget cuſtodia. Propterea & ex die in noctem, & ex nocte in diem ſuccedere ſibi inuicem magiſtratus & cuſtodes oportet, vt tradentium ſuſcipientiumq́; cuſtodiam ſucceſsio nunquam deſinat. Quorum nihil multitudo celeriter facere poteſt. Eſt autem neceſſarium, vt maxima ſenatorū pars plurimum tempus permittatur in priuatarum ſuarumq́ue rerum adminiſtratione verſari: duodecima verò pars eius, in mēſes duodecim diſtributione facta, alia poſt aliam ſigillatim cuſtodiat. Quæ vnicuique ſiue ciuitate ipſa, ſiue aliunde venienti parata ſit, ſeu nunciare quicquam ſeu interrogare quiſpiam velit de his rebus, de quibus ciuitatem oporteat vel reſpondere cæteris ciuitatibus, vel ab eis interrogationum reſponſiones accipere. Nouarum etiam gratia molitionum quę ſępe fieri ſolent, maximè quidem ne fiant. ac ſi acciderint, vt quàm celerimè ſentiat ciuitas, & remedium afferat. quod per cœtum ciuitati præſidentium fieri ſemper oportet, vt & quæ legibus, & quæ repente ciuitati difficultates accedunt, diſſoluantur. Hæc omnia curet duodecima conſilij pars, quietem in menſes vndecim habitura. Quam quidem cuſtodiam hæc conſilij pars cōmuniter cum alijs magiſtratibus in ciuitate ſemper agat oportet. Atq; vrbana quidem probe hoc pacto ordinata erunt. Totius autem reliquæ regionis quæ cura, quis ordo? An cum ciuitas tota & vniuerſa regio in partes XII. ſit diuiſa, in ciuitate quidem ipſa viarum, habitationum ædificationum, portuū, fori, fontium, ſacrorum locorum templorū, cęterorumq́; huiuſmodi omniū conſtituere curatores oportet? CLI. Cur non? ATH. Dicamus igitur templis ædituos, & ſacerdotes tam viros quàm mulieres pręfici oportere. Ad viarum autē ædificationumq́; exornandarum curam, ne aut homines iniurientur, aut ipſę ferę noceant, ſed vt tam in ipſo vrbis ambitu quàm ſuburbijs, ciuitatibus conſentanea quæq; gerantur, tres ſunt magiſtratuum ſpecies eligendæ. Et rerū modo dictarum curatores, appellentur ędiles. *Aediles.* Qui verò fori venditioniſq; curam habebunt, rerum venalium curatores. Sacrorum autē, ſacerdotes. *Sacerdotes.* Et ſacerdotia quidem quæ à parentibus per ſucceſsionem ſeu viris ſiue mulieribus tradita ſunt, nequaquam mouenda. Si verò aut nullis aut paucis aliqua huiuſmodi ſunt, quod accidere par eſt illis qui in nouę ciuitatis habitationem cōueniunt, vbi hęc deſunt, ſacerdotes tā viri quàm mulieres & ędituì conſtituendi ſunt. Quæ omnia partim delectione, partim ſorte fieri oportet. Atq; in omni regione ciuitateq; plebs cum illis qui extra plebem ſunt, per amicitiam coniungenda, vt maxima ſit in omnibus his cōſenſio. Et quę ad ſacerdotum creationem attinent, deo cōmittenda ſunt, vt quemadmodum illi placet, ita diuina fortuna cui tribuiū id ſit, ſortes ferat. In eorum aūt qui ſortis ſuffragiū aſſecuti ſunt, examinatione, ille eſt comprobandus, qui integer ſit atq; legitimus, deinde à domo quàm maximè munda: expers quoque cędis omniumq́; huiuſmodi, quę aduerſus diuinam rem cōmittuntur: cuius & pater materq; ſimiliter vixerint. Leges autem de rebus diuinis à Delphis petantur, conſtituanturq; illarum interpretes, atq; his vtendum. Sacerdotium non diuturnius ſit quàm annuum. Nec pauciores annos quàm ſexaginta natus ſit, qui ſecundum ſacras leges res diuinas ſufficienter eſt tractaturus. Eademq́; de mulieribus ſacris quę & de viris ſtatuta intelligantur. Interpretes autem ter quatuor ferant tribus ipſę quatuor, ex earum ordine vnaquęq; tres: ac tribus probatis, qui maiori ſuffragio delecti ſunt, reliquos nouem Delphos mittant, vt ex quaq; trinitate vnus oraculo deligatur. Comprobatio ipſorum ętasq́; talis, qualis & ſacerdotum dicta eſt. Hi per totam vitam interpretandi & exponendi habeāt poteſtatem. Et in defuncti vicem quatuor tribus inde alium eligāt, vnde prior ille defecit. Quæſtores & aſſeruatores ſacrę pecuniæ in templis ſingulis, qui lucorum agrorumq; ipſis dedicatorum, & fructuum, cōductionumq́; & locationum domini ſint, tres de maximis cenſibus pro templis maximis eligantur, duo pro minoribus: pro medijs maximeq́; concinnis vnus. *Quæſtores.* Qui non aliter quàm duces exercitus eligantur & cōprobentur. Atq; hęc in rebus ſacris, vt diximus, peragantur. Danda vero opera eſt, vt quoad fieri poteſt, nihil ſine cuſtodia ſit. Ciuitatem quidem curent exercitus duces, ordinum pręfecti, magiſtri equitum, tribuni, conſilij principes, ędiles, atq; cenſores, poſtquam electi ſuo ordine fuerint. Reliqua regio ita cuſtodiatur. Duodecim in partes æquales pro viribus regio tota diuiſa fuit. Vna itaq; tribus parti cuilibet ſorte data, quinq; in annū quaſi agrorum curatores tribuumq́; principes deligat. quorum quiſq; ſua ex tribu duodecim iuuenes habeat, non minoris ętatis quàm quinq; & viginti annorum, neq; maioris quàm triginta. his ſingulis ſingulę regionis partes per ſortem menſtruo tempore tribuantur, vt totius regionis omnes peritiam habeant. biennio autem imperandi & cuſtodiendi curā habeant principes & cuſtodes. *Finis regionis.* Cum primum partes cuſtodiendas ſortiti ſunt, per menſes ſingulos loca permutent: ad proximū quemq; locū, & ad dexteram primum circulariter cuſtodiæ principes ducant, dexteram verò plagam appello quę ſolem orientem ſpectat. Deinde in altero anno ad ſiniſtram cōmutentur, ne regionis quoad vnū anni tempus ſolum periti ſint, ſed & quid in quolibet tempore in quacunq; regionis parte contingat, agnoſcant. Tertio autē anno quinq; alij agrorum & cuſtodiæ principes à primatibus tribuum deligantur ipſorum duodecim curatores. Cura verò & opera ſingulis in locis talis ſit. Primum vt quàm maximè aduerſus hoſtium impetum regio munita ſit. Foueis vbicunq; opus ſit effoſsis

turribusq;

turribuſq; & clauſtris pro viribus, circūductis, nocere volentes arceāt. Ad hæc vtiq; facienda ſubiugalibus ſeruiſq; indigenis vtantur, quando minimè in ſuis operibus occupantur, nonnullos ipſis præficientes loca omnia ita diſponant, vt per ea difficilè tranſire inimici poſsint, amici verò homines, pecudes, iugalia, facile: quibus maximè peruia regio fiat. Diligenterq; procurent, vt pluuiales aquæ nō ſolum non noceant, verumetiam conferant ab altis montibus cauas in valles fluentes, vbi foueis parietibuſq; ſtagnare eas cogant, vt illic alueis pluuiales aquæ combibitæ, inferioribus locis agriſq; omnibus ſcatebras fonteſq; aquarum efficiant, locaq; iſto modo ſiccisſima humore multo ſalubriq; irrigent. Fontes autem & fluuios arboribus ædificationibuſq; exornent. lucos quinetiam iugi irrigatione & dedicatos dijs agros aquis immiſsis pingue facere curent, & metallis humorem ſcatabraſq; adhibeant. Atque ita & abundantia omnia, tēpla deorum reddant ornatiora. Vbiq; autem in his gymnaſia iuuenes tam ſibi cōmoda quàm ſenibus præparent, calidis balneis conſtitutis, & copioſe ſiccis appoſitis lignis, vt & remedium ægrotantibus, & lenimen labore defeſsis beneuole afferatur, quæ ſane curatio lōge melior eſt quàm medici parum periti medula. Hæc omnia cæteraq; huiuſmodi his locis ornamēto vtilitatiq; ſunt, grato quodam cum ludo.

Aediles.

Summatim autē circa hæc ſtudiū hmōi ſit. Sexaginta viri ſinguli aſcriptū ſibi locum cuſtodiāt, non hoſtium cauſa ſolum, ſed eorū etiam qui ſe amicos dicunt. Et ſi quis inter vicinos ac ciues ſeu ſeruus ſiue liber alicui iniuriam inferat, iudicent in paruis quidem ipſi quinq; principes: in maioribus autem decem & ſepiē viri vna cū duodecim, vſq; ad minas tres de quocunq; alter de altero conqueritur. Nemo autē iudex magiſtratuſùe ſit, qui geſti officij ſui rationem non referat: præter eos qui regum inſtar finem rebus imponunt. Atqui & agrorum curatores, ſiquid aduerſus eos quorū habent curam, contumelioſe gerant, inæqualiter onera inſerentes, aut vi aliquid ab agricolis accipientes, ſiue adulatorum largitionibus, quibus iudicium corrumpatur: muneribus quidem adulationibuſq; capti, opprobrio per vniuerſam vrbem afficiantur: in alijs autem iniurijs vſq; ad animā ſponte ſua vicinis coloniſq; dent mulctam. Quod ſi noluni in maioribus vel minoribus iniurijs quod debent, perſoluere, quia ſperent, cum de loco ad locum per ſingulos mēſes tranſeant, iudiciū ac pœnam effugere, in cōi iudicio accuſentur, & qui damnabitur, duplum reddat ei quem iniuria oppreſsit. Viuant autem tam principes quàm cæteri curatores agrorum duos annos hoc pacto. Primum quidem omnibus communia ſingulis in locis habeantur cōuiuia: qui verò vno die nocteúe, aut abſuerit, aut alibi ederit, cū nec princeps ita ordinarit, neq; neceſsitas vlla coegerit: ſi quinq; viri eum damnent, ſcribantq; in foro deſeruiſſe cuſtodiā, magnis afficiatur opprobrijs, vtpote qui quantum in ſe eſt, rempublicam prodidit. Et à quocunq; obuiā facto, volentiq; cædere, impune cædatur. Omnes autē ſexaginta viri obſeruent, ne de principibus aliquis quicquā tale committat: & qui ſenſit audiuitque ſi non accuſauerit, ſimiliter eademq; lege reus ſit, qua qui peccauit: ac acriori iuuenum cenſura punitus in omnibus iuuenum magiſtratibus contēnatur. Atq; hæc quidem omnia cuſtodes legum diligenter præuideant: primo quidem ne fiant: deinde vt facta, prout ius poſtulat, puniantur.

Qui nō ſeruiuit, nō poteſt eſſe laudatus dominus.

Exiſtimare de omnibus hominibus id quiſque debet, quod qui nunquam ſeruiuit, is laude dignus eſſe dominus nunquam poterit. Ideoq; gloriari quenq; oportet magis quòd bene ſeruierit, quàm quòd bene fuerit dominatus: primū quidem legibus, quibus qui ſeruijt, dijs ſeruit: deinde ſenioribus qui honeſte vixerūt. Poſtremò totum hoc biennium cuſtodes agrorum humillimum tenuiſsimumq; victum vſurpēt. Itaq; duodecim viri cum quinq; cōgregati inter ſe ſic conſultent, quaſi ſerui, quiq; alios ſeruos non ſint habituri. Nam agricolis quidē coloniſq; non in proprio miniſterio, ſed in publico ſolum vtantur. In cæteris ſic cogitent, vt ſeruientes ſibijpſis victuri, æſtate præterea atque hyeme ſemper armati regionem omnē perluſtraturi, vt cuſtodiant diligentius, dum loca omnia nouerint. Nulla quippe cognitione minor hæc eſſe videtur, qua exquiſitè ab omnibus regio vniuerſa cognoſcitur. Atq; huius gratia non minus quàm voluptatis vtilitatiſq; alterius, adoleſcentes alendis canibus, & reliquæ venationi dare operam debent. Hos ipſos ſtudio etiā illo vti oportet, quod ab occultando à nonnullis appellatur, ſed ſiue ſic, ſiue agri cuſtodia ſit nominanda, ſiue quomodocunq; aliter quiſquā velit, oportet vt qui ciuitatis ſuæ ſalutem exoptant, in ea ſe re pro viribus diligenter exerceant.

De ædilibus legendis.

Sequitur vt de cenſorum ædiliumq; electione dicamus. Sexaginta illos curatores agrorum tres ſequuntur ædiles tripartito duodecim partes vrbis complexi, qui ſane illos imitantur: viarum vrbis curam habent, vulgariumq; itinerum, quæ à regione in vrbem tendunt: ædificationum quoq; vt ſecundum leges omnes fiant. Aquarū præterea, quas cuſtodes deduci in vrbem curāt: vt in fontes quàm liquidiſsimę ſufficienteſque ducantur, ac ciuitatem iuuent pariter & exornent. Oportet hos eſſe tales, vt intermiſſa ſuorum cura, otium habeant ad publica procuranda. Quapropter quiſq; à maximo cenſu quem velit ædilem futurum nominet. Et de ſex qui ſuffragio cæteros ſuperabunt, tres ſorte deligant quibus curæ hæc ſint. Denique comprobati, magiſtratum ſecundum præſcriptas ſibi leges peragant.

Cenſores.

Cenſores deinceps, rerum vænalium curatores, à primo ſecūdoq; cenſu quinq; diligantur. Eorumq; electio eodē fermè modo quo ædiliū tranſigatur. Quippe de decem, qui cæteros ſuffragio ſuperarint, quinq; ſorte deſignentur, & comprobati, magiſtratus declarentur. Nominet autē quemlibet vnuſquiſq;. Qui autē nolet, ſi accuſabitur, drachmis quinquaginta dānetur, atq; etiā iniquus exiſtimetur. Comitia cōemq; cœtū quicunq; velit ingrediatur. atq; ad id primi ſecundiq; cenſus omnes cogantur. Porro qui de his abſuerit, decē dānetur drachmis. Tertij verò quartiq; cēſus homines nō cogantur, Idcirco qui non interfuit, indēnis ſit: niſi forte principes vrgente quadā neceſsitate, adeſſe omnibus edixerint. Eſt autē cenſorū officiū, fori ordinem legibus ſtatutum ſeruare. Fontium quoq; & templorū quæ in eo loco ſunt, curā habere, vt ne quis illic iniurioſe quicquam agat, & ſi fecerit, ſeruus quidem & peregrinus verberibus & vinculis pęnas luat. Ciuis aūt à cēſoribus drachmis centū iure cenſorio condemnetur. Maiori verò mulcta vſq; ad huius duplam iſti, niſi ædiles quoq; adſint, condemnare non poſsint. Eadem quoq; ædilibus in proprio magiſtratu mulctādi & puniendi conditio ſit. Nā vſq; ad minam condēnandi ipſi habeant poteſtatem. Ad duplam verò mulctā cenſorū ſimul autoritas requiratur. Poſt hæc muſicæ & gymnaſticæ magiſtratus duplices vtriuſq; facultatis conſtituantur, alij diſciplinæ, alij exercitationis cauſa.

Doctores artium.

Qui diſciplinæ præſunt, gymnaſiorum doctrinarumq; ornatum & diſcendi ordinem curent, operamque dent vt tā mares quàm fœminæ in adoleſcētia honeſte ad iſta proficiſcantur, honeſte etiā cōmorentur. Exercitationis curam habeant in gymnaſtica & muſica ipſi athlothetę qui munera imponunt atq; declarant athletis, ipſis ſcilicet certatorib. Atq; hi ſimiliter duplices eſſe debēt, circa muſicā alij, alij circa gymnaſticā. & in gymnaſtica quidē ijdē pariter in hominū equorumúe certaminibus, in muſica verò alij in monodia, id eſt cantu & oratione funebri, & imitatione ipſa, ſicut rhapſodorum, eorumq; qui decantatorium componunt carmen, citharistarum, tibicinium, cæterorumque talium: alij in chori cantu. Primum igitur in chori ludo, vbi viri, pueri, & puellæ tripudio cęteriſque muſicæ modis exercētur, principes eligendi. Vnus autem illi ſufficit princeps, non pauciores quàm quadraginta annos natus. Vnum quoq; in monodia ſufficere arbitramur, qui triginta annos expleuerit, qui & introducat homines in certamen: & de ijſdem ſufficienter cognoſcat & iudicet. At verò principem ordinatoremq; chori, ſic oportet

eligere. Qui huic rei vacant, in concilium proficiſcantur, mulcta impoſita, niſi acceſſerint. huius rei legum cuſtodes iudices ſint: cæterosq; ſi nolint, nemo cogat. Deſignent etiã qui periti ſunt, vnaq; hæc aſtipulatio ſeu calculũ adijciens, ſiue minus, valeat vt peritus vel imperitus ſit qui deſignatur. Qui verò ex deſignatis decem cæteros ſuffragio ſuperauerit, & deinde cõprobatus fuerit, vnus annuo tempore choro ſecundum legem præſit. Similiter etiam in monodia & tibicinio deſignatio fiat, electioq; & comprobatio, & qui aſſecutus fuerit, eodem modo à iudicibus confirmatus, anno præſit. Deinceps autores declaratoresq; munerum in exercitatione gymnaſtica tam equorum quàm hominum, à ſecundo tertioq; cenſu ita cõſtituantur. Comitia ingredi trium cenſuum homines compellantur, minimus autem cenſus liber ſit. Et de viginti qui præ cæteris ſuffragio deſignati fuerint, tres antè alios ſorte electi, principes declarentur, quos comprobantium ſuffragium cõfirmauerit. In cuiuſcunq; autem magiſtratus ſorte atq; iudicio ſiquis reprobatus & repulſus fuerit, alius loco eius eodem ordine deſignetur & cõprobetur. Reſtat princeps qui totius diſciplinæ in his quæ narrauimus tam fœminarum quàm marium curam habeat. Vnum quoq; hunc ſecundum leges principem eſſe volumus: non pauciores natum annos quàm quinquaginta, qui legitimos habeat filios, vtriuſq; ſexus maximè: ſi verò minus, alterius ſexus omnino. Cogitare debet & qui elegit & qui eligitur, hunc magiſtratum omnium in ciuitate ſummorũ magiſtratuum eſſe admodum præſtantiſsimum. In omnibus quippe viuentibus prima ipſa germina ſi aptè cœperint ad naturæ ſuæ virtutem, vim habẽt ſummam ad finem ſibi debitum imponendum. Quod & in plantis euenit, & in brutis tum ſilueſtribus tum etiam manſuetis, & in hominibus. Hominem autem mãſuetum animal eſſe dicimus. Porrò ſi cum natura felici rectam quoq; diſciplinam fuerit aſſecutus, in diuiniſsimum manſuetiſsimumq; animal ſolet euadere: ſin vero non ſatis aut non bene fuerit educatus, ferociſsimum omnium quæ in terris naſcuntur, animal redditur. Quamobrem non debet legum conditor rem ſummopere neceſſariam pueritię educationem poſtponere, ſed operam dare in primis, ſi rem hanc diligenter eſt curaturus, vt omnium ciuium ad officia quæque optimus vir eligatur, qui quàm maximè pro viribus educandis pueris pręponatur. Omnes igitur magiſtratus præter ſenatum & quæſtores in Appollinis templum profecti, ſuffragium clam legum cuſtodibus ineant, diligentes ſinguli quem optimè puerorum diſciplinæ exiſtimant præfuturũ: & qui ſuffragio ſuperabit, à magiſtratibus qui delegerunt, exceptis videlicet legum cuſtodibus, comprobatus, quinquennium præſit. Et in ſexto anno alius princeps ſimiliter ſtatuatur. Siquis autem in magiſtratu publico conſtitutus pluribus quàm triginta diebus antequã munus ſuum peragat, è vita deceſſerit, illi quibus id curæ eſt, alium ſimiliter eligant.
Tutores. Sin autem orphanorum tutor mortem obierit, cognati atq; affines ex vtriſq; parentibus vſq; conſobrinos & patrueles, qui præſentes ſunt, alium intra dies decem conſtituant: alioquin drachma quotidie mulctẽtur ſinguli, quouſq; orphanis tutorem præficiant.
Iudiciorũ & ſortitatio. Sed nulla ciuitas reuera ciuitas erit, niſi debito ordine iudicia fuerint conſtituta.
Iudex. Iudex autẽ mutus, qui nec inſtar arbitri aliquid plus quàm litigantes dixerint, in cauſis diſcutiendis percũctatur, nunquam ad ius declarandum ſufficiciens erit. Quapropter nec ſi multi ſint, facile vnquã bene iudicabunt, nec ſi pauci & ignaui. Oportet autem ſemper, vt quod quæritur ab vtriſq; declaretur. Tempus autem & mora, frequenſque
Arbitri. inquiſitio, ad aperiendã controuerſiam conferunt. Idcirco qui litigant, ad vicinos primum & amicos, & maxime rei de qua quæritur conſcios ſe conuertant. Quod ſi per eos non ſufficienter fuerit iudicatum, ad aliud iudicium proficiſcantur. Tertium verò, ſi per duo ſuperiora reconciliati non fuerint, finem imponat. Profectò iudiciorum conſtitutiones quodammodo magiſtratuum electiones ſunt. Omnem nanq; magiſtratum neceſſe eſt quorundã etiam eſſe iudicem. Non tamen iudex omnis neceſſario eſt magiſtratus & princeps: quãquam iudex ea die qua iudicium peragit, quodãmodo magiſtratus eſt non vilis. Igitur quaſi iudices ipſi magiſtratus aliqui ſint, de his iam qui quarũq;
rerũ & quot in vnaquaq; re eſſe debeant, diſſeramus. *Prætor.* Auguſtiſsimum certè iudicium ſit quod ſibimet aliqui pręſecerunt, cõmuni conſenſu iudicem eligentes. Reliqua iudicia duo ſint. Alterũ quando priuatus iniuriam à priuato pati conqueritur, eumq; in iudicium trahit. Alterũ quãdo reipu. iniuriam à ciuiũ aliquo fieri arbitratus aliquis communibus rebus auxiliari conatur. Dicendũ eſt igitur, quos & quales iudices eſſe oporteat. Primũ iudicium cõmune omnibus priuatis qui tertio inter ſe litigãt, ita fiat. Omnis magiſtratus tam annui quàm maioris tẽporis pridie calendas mẽſis illius, quo poſt æſtiuũ ſolſtitiũ nouus incipit annus, in tẽplum vnũ conueniant. Vbi iureiurando interpoſito ex ſingulis magiſtratibus veluti quaſdã deo primitias offerẽtes, vnũ iudicem deligãt, qui optimus eſſe, & optimè atq; ſanctiſsimè iudicia illo anno redditurus ciuibus videatur. Ac poſtquã iudices deſignati ſunt, ab eiſdem qui deſignarunt, ſinguli cõprobentur. Et ſiquis reprobatus fuerit, alius ſimiliter eligatur. Comprobati, illis qui per præcedentia reconciliati non ſunt, iudicia reddant, & aperte ſuffragium ferant: audientibus ſpectantibusq; neceſſario conſultoribus, reliquisq; magiſtratibus qui eos declarauerunt. De cęteris autem interſit pro arbitrio quiſq;. Quod ſiquis aliquem iniuſtam ſponte ſententiam tuliſſe incuſet, apud legum cuſtodes hoc faciat. Et qui damnatus fuerit, dimidiam damni partem iniuriam paſſo perſoluat. Si autẽ mulcta dignus maiore videatur, iudices ipſi, qui condẽnarunt, quid aut pati aut reddere debet vel reip. vel iniuriam paſſo cognoſcant. In publicis autẽ accuſationibus neceſſe eſt in primis multitudinem iudicij participẽ facere. Nam quando aduerſus ciuitatem peccatur, omnibus infertur iniuria. Ideoq; merito grauiter patiuntur, niſi ad iudicandum ipſi etiam admittantur. Sed & principium iudicij huius & finis deferri ad populum debet, examen autẽ & approbatio ad tres maximos magiſtratus, de quibus conueniant litigantes. ac ſi conuenire nequeant, conſiliũ ipſum electionem vtriuſq; cognoſcat, & iudicet. Oportet præterea priuatorũ iudiciorũ omnes pro viribus participes eſſe. Nam qui à iudicãdi poteſtate omnino repellitur, is à ciuitate ſe prorſus exiſtimat alienum. His de cauſis per ipſas quoque tribus neceſſe eſt iudicia fieri, iudicesq; ſorte ſtatim incorruptos precibus iudicare. Et demum iudicium illud cũcta definiat, quod intemeratum omnino quo ad humanis rebus fieri poteſt, eſſe debere diximus ad eas lites determinandas, quæ nec per vicinos neq; per contribules dirimi potuerũt. Verum de iudicijs, quæ magiſtratus eſſe nec affirmare nec negare facilè ſine controuerſia quiſquam poterit, hæc quaſi exterius circunducta deſcriptio, nonnulla complexa eſt, nonnulla etiam reliquiſſe videtur. Nam iudicialium legum exacta poſitio atq; partitio, longè rectius in calce ferendarum legum locabitur. Quare ad idẽ tempus has differamus. Cæteri autẽ magiſtratus maxima iam ex parte diſpoſiti ſunt. Tota verò atq; perfecta ciuilium diſpenſatio, ſiue ad vnum, ſiue ad omnes pertineat, non antea liquido declarari poterit, quàm tractatio ipſa principia & ſequentia media omneſq; partes ſuas cõplexa, ad exitum vſq; peruenerit. quæ quidem in præſentia vſq; ad magiſtratuum creationem progreſſa, vt antecedentium finis ſufficiens eſt, ita ferendarum legum principium, nec moram aut ſegnitiem amplius patitur. CL. Quamuis ſuperiora omnia ex animo meo dixeris, hoſpes, multo tamen gratius in præſentia mihi id contigit, quòd cum dictorum exitu, dicendorum initium iunxiſti. ATH. Belle igitur prudens ſeniorũ ludus hucuſq; nobis ſit perluſus. CL. Pulchrũ ſane ſtudiũ virorũ ſignificare videris. ATH. Conſentaneũ eſt. Verũ aĩaduertamus, ſi hoc tibi quoq; vt mihi videtur. CL. Quod nã? & quibus de rebus? ATH. An

neſcis

neſcis idem in hac re quod in pictorum facultate contingere? Illa quppe nullũ in pingendis animalibus terminum habere videtur, ſed ſemper inumbrando, & deumbrando vel quomodocunq; aliter à pictoribus id vocetur, exornare conatur, nec ceſſat vnquã. Non.n.poteſt fieri, vt ad pulchriora expreſsioraq; incrementũ non habeatur. CL. Intelligo fermè audiens quæ dicis. Nullum.n.huius artis vſum habeo. ATH. Nihil tibi id obfuit. Sed hac forte nobis allata ſimilitudine ſic vtamur. Si quis pulcherrimũ animal pingere voluerit, quod non ad peius, ſed ad melius futuro ſemper tempore progrediatur, non ne vides cum mortalis ſit, niſi aliquem artis ſucceſſorem reliquerit, qui ſiquid vel tempore ex animali abolitum fuerit, inſtaurare, vel per imbecillitatẽ artis ab artefice prætermiſſum adijcere poſsit. atq; ita fulgentius in dies animal reddere, laborioſum illud opus pauco tempore duraturum? CLIN. Prorſus. ATH. An non legiſlatoris voluntas hęc tibi eſſe videtur? Principio quidem vt leges ſibi ſufficienter & exquiſite pro viribus cõſcribantur: deinde procedente tempore, & periculo rerum facto, putas ne ſic amentẽ legiſlatorem aliquem eſſe, vt ignoret neceſſarium eſſe talia ſibi multa relinqui, quæ emendatione ſucceſſoris alicuius indigeant, ne peior quidẽ, ſed melior reſpublica ſemper ornatiorq; efficiatur? CLI. Probabile eſt. Nam quomodo nolle id poterit? ATH. Quacunq; igitur via poterit, tam re quàm verbis alium ſiue maiorem ſiue minorem docebit quomodo conſeruandæ & corrigendæ leges ſunt, nec vnquam in his dicendis defatigabitur, niſi ad finem perduxerit. CLIN. Ita certè. ATH. Non ne id mihi & vobis in præſentia faciundum? CLI. Quid ais? ATH. Quoniam leges laturi ſumus, & legum cuſtodes creati ſunt, nos autem ad occaſum vitæ appropinquamus, & cuſtodes iſti nobis iuniores ſunt, oportet nos, vt diximus, leges ferre ſimul atq; hos tam legũlatores quàm cuſtodes quoad poſſumus facere. CL. Quid ni? dũmodo id ſatis fieri queat. ATH. Veruntamen impenſius annitamur. CLI. Nihil prohibet. ATH. Sic ergò ad eos dicamus: O amici legum conſeruatores, permulta in ſingulis nos qui leges ponimus, neceſſario relinquemus, quæ tamen nõ parua erũt, imò & rem omnem pro viribus exteriore quadam circunſcriptione ſignificabimus, quam quidem impleri à vobis oportebit. Quo verò id facturis vobis reſpicẽdum eſt, audite. Megillus, egoq;, & Clinias hæc inter nos ſæpe numerò diximus & probè nos dixiſſe cõuenimus. Voſq; rogamus vt & indulgere nobis, & imitari quaſi diſcipuli magiſtros velitis, ad ea ipſa reſpicientes, ad quæ legum cuſtodi & latori reſpicendum cõcorditer nos conſenſimus. huius conſenſionis vnum eſt caput, vt homo bonus efficiatur, habens virtutem animi hominis propriã, ſtudio aliquo partam, aut vſu, aut certa quadam adeptione, vel cupiditate, vel opinione, vel aliquo genere doctrinarum, ſeu maſculus ſit, ſiue fœmina, ſiue iuuenis, ſeu ſenex. Atque ad hoc ipſum quod dicimus, quiſq; per totã vitam omni ſtudio tendat, cætera quæ impedimento huic rei ſunt, negligens. Pro patria præterea, ſi neceſſe eſt, mori paratus ſit, antequam velit aut euerſam videre ciuitatem, iugoq; ſeruitutis ſubiectã à peioribus gubernari, aut fuga ipſam deſerere. Quippe extrema omnia ſubeunda ſunt potius, quã in eam gubernationem ciuitas commutanda, quæ peiores ſolet homines facere. In his iampridem nos conſenſimus, & nunc vos ad hæc vtraq; reſpicientes, laudate leges & vituperate. Eas inquam vituperate, quæ hæc aſſequi minimè poſſunt, eas quæ poſſunt, amate: libenterq; illas amplexi, in ipſis vitam agite. Cætera verò ſtudia quæ alio tendunt, & ad vulgaria bona reſpiciunt, ſpernite. Sed initium ſequentium legum, hoc nobis ſit à ſacris exorſum. Oportet primũ repetere, quòd numerus quinq; millium & quadraginta partitiones commodas habuit, atq; habet, tum totus ipſe numerus, tum qui per tribus ipſas porrigitur, quem totius partem duodecimam poſuimus, vnam & viginti vigeſies rectiſsimè natam. Atque vt totus numerus duodecim conſtat partibus, ita tribus ipſa in duodecim ſcinditur. Singulas itaq; partes ſacrum eſſe dei munus exiſtimare debemus, cum & menſes & circuitum vniuerſi ſequantur. Quapropter & ciuitatem omnem ducit, quod ipſis innatum eſt, ad eas ſacrandas. Alij forſan rectius quàm alij partiti ſunt, ac dijs partitiones ſuas felicius dedicarũt, nos aut nũc rectiſsimè arbitramur quinq; millium & quadraginta numerum elegiſſe, qui omnes ab vna vſq; ad duodecim deciſiones habet, vndecimo numero ſolum excepto, qui minimo quodam remedio redintegratur. Reſtituitur.n.ſi duæ ad alteram partem domus acceſſerint. Hæc vera eſſe, ſermo nequaquam prolixus in otio demonſtraret. Credentes igitur præſenti ſermoni & rationi, diſtribuamus, & vnicuiq; parti deum vel deorum filium inuocantes aris cæteriſq; huiuſmodi dedicatis, in ſacrificijs conuentus duos ſingulis menſibus faciamus, vt duodecim ſingularum tribuum, & duodecim ciuitatis diſtributioni accommodentur. Hæc deorum primo diuinorumq́ue colendorum gratia ita fiant: deinde amicitiæ quoque & cognitionis alternæ, & communis deniq; conſuetudinis gratia, quæ ad matrimonia conficienda ſummopere neceſſaria eſt: vt ſublata ignorantia, nemo in his quoad fieri poteſt decipiatur: ſed quiſq; cui cõllocat, & quam & à quibus ducit, agnoſcat. Neceſſariè admodũ huius rei gratia, ludi etiam choriq; puellorũ & puellarum ſimul fieri debent, nudatis corporibus quatenus modeſtus pudor patitur, vt cum ratione in ætate conuenienti, conſpiciant alterutrum atq; conſpiciantur. Quæ quidem omnia curent, ornentq; chori principes, & cum legum cuſtodibus conditores, vt à nobis relicta ſuppleãt. Neceſſe nanque, vt diximus, in his præſertim quæ multa paruaq; ſunt, nonnulla in prima poſitione legum prætermitti, quæ magiſtratus ſequentes vſu rerum commoniti, quotannis mouebunt & corrigẽt, donec tempus illud aduenerit, quo inſtituta hæc diſcuſſa & approbata ſufficienter fuiſſe videantur. Tempus autem ad hoc periculum faciundum, moderatum & ſufficiens decennium erit, quo ad ſacra & choreas, ad omnia deniq; atq; ſingula Quæ quidem per experientiam emendatio, viuente legumlatore, communiter cum illo fiat. Si deceſſerit, ſinguli magiſtratus ad legum cuſtodes de ſui magiſtratus defectu referant, emendentq; donec approbationis finem ſuum nacta ſingula videãtur. Tunc demum ratas has leges habeant, eiſq; vna cum alijs quas ab initio legiſlator conſcripſit, vtantur. In quibus nihil vnquam ſponte mouebunt. Siqua verò neceſsitas aliquando vrgere videbitur, de hoc vna cõſultent magiſtratus omnes, & populus vniuerſus, & omnia deorum petantur oracula. Si horum omnium vnus erit conſenſus, moueant: aliter verò nunquam, ſed vnus qui prohibet, vincat ſecundum legem. Quandocunq; igitur aliquis quinq; & viginti annos iam natus, alios aſpiciens, ab alijsque aſpectus, adinueniſſe ſibi credit conuenientem animo ſuo, atque decentem ſocietatem ad communionem generationemq; liberorum, intra quinque & triginta ætatis annos vxorem ducat. Quo autẽ pacto decorum illud & aptum quærendum ſit, in primis audiat. Oportet enim vt ait Clinias, ante leges proprium ſingulis exordium ponere. CL. Opportune meminiſti hoſpes, tempuſq; commodũ orationi cepiſti. ATH Probè loqueris. Dicamus itaq; ſic: O fili, qui ex bonis parẽtibus ortus eſt, eas nuptias ſequi debet quas prudentes viri honeſtas ducunt. Qui ſanè monerent, nec pauperum fugere, neq; diuitum affinitatem ſectari præcipuè oportere, ſed cæteris paribus pauperiorem ſemper honorare, cumq; ipſo ſocietatem inire. Nam & ciuitati & familijs quæ iunguntur, id conducit. Quippe quod moderatum eſt & mediocre, immoderato & excedente mirum in modum ad virtutem præſtat. Ergo quicunq; ferocioris velocioriſq; quàm oportet ad agendum animi ſibi conſcius eſt, is det operam oportet, vt quàm quietiſsimorum parentum filiam ducat, & qui contra natura affectus eſt, contrariam ſibi aſciſcat affinitatem.

Pro patria moriendũ.

Quæ nuptiæ ſint contrahendæ.

Sed vna tandem ſit communis ratio nuptiarum, vt quiſq; non iucundiſsimum ſibi, ſed ciuitati vtile ineat matrimonium. Et.n. ſinguli ſemper ad ſibi ſimilimum natura feruntur. Vnde ciuitas tota & diuitijs & moribus inæqualis quã maximè redditur, ex quibus quæ minimè nobis euenire vellemus, maximè ciuitatibus plurimis accidũt. Sed ſi hęc per rationem lege ſanciremus, ne diues diuitis, aut potens potentis ſocietatẽ admittat, cogeremusq́; velociores animos cũ tardioribus, & tardiores contra cum velocioribus copulari, non modo ridicula noſtra oratio videretur, ſed & iram multitudini concitaret. Non.n. intellectu facile eſt quòd ciuitas ſimilis eſſe debeat pateræ, in qua merũ quod primo infuſum bullit, ſtatim alterius dei ſobrietate caſtigatum, atq; optimè temperatum, bonus & moderatus potus efficitur. Quemadmodum verò id in mixta filiorum procreatione fiat, nemo, vt breuiter dicam, poteſt conſpicere. Quamobrem non lege cogendi, ſed perſuaſione inducendi ciues, vt æqualem temperatamq́; liberorum ſuorum generationem pluris faciãt, quàm opulentiſsimæ affinitatis æqualitatem; Et eum qui in cõnubio pecunijs inhiat, non lege ſcripta arcere debemus, ſed opprobrijs & increpationibus abſterrere. Ad nuptias igitur vt decet celebrandas & hæc exhortãtur, & illa quæ in ſuperioribus diximus, aſſerentes oportere filiorum filios relinquendo, noſtros videlicet in diuino miniſterio ſucceſſores, naturam aſſequi ſempiternam. Hæc omnia atq; etiã plura quis de nuptijs ineundis exordiendo rectè diceret. Si quis autem ſponte nõ pareat, & alienus ab hoc cõſortio viuat in ciuitate, & ſine cõnubio quinq; & triginta egerit annos, ſingulis annis, ſi de maximo cenſu eſt, drachmis centũ mulctetur: ſi de ſecundo, ſeptuaginta: ſi de tertio, ſexaginta: ſi de quarto, triginta. Quæ quidem pecunia deę Iunoni conſecranda eſt. Siquis autẽ ſingulis annis nõ perſoluerit, decuplũ debeat. Cuius pecuniæ exactor ſit deæ ipſius quæſtor, ac niſi exegerit, ipſe debeat, atq; huius rationem referre quiſq; debeat. Sed pecunijs quidem qui nolit vxorem ducere, ita mulctetur, honore autẽ ſic. Primum honores nullos à iunioribus conſequatur, nec iuuenum vllus aliqua in re ſponte ipſi obtemperet. Deinde ſi aliquem cædere auſus fuerit, quilibet aduerſus ipſum inſurgat, & ei auxilium ferat, qui accepit iniuriam. Siquis autẽ præſens hoc non fecerit, timidus malusq́; ciuis à legibus habeatur. De dote verò dictũ eſt prius, & modo rurſus dicatur, æqualia pro æqualibus eſſe. ſiquidem neq; qui acceperit, neq; qui dederit, pecuniarum inopia conſeneſcet. Neceſſeria.n. in hac ciuitate abundè omnibus ſunt. Mulieribus præterea contumelioſus faſtus minor erit. Minor & viris humilis illiberaliſq́; ſeruitus. Qui paruerit, vnum ſanè hoc aget præclare. Qui verò non paruerit, ſed aut dederit aut acceperit quod quinquaginta drachmas excedat veſtimenti gratia, alius minam, alius tres ſemiminas, alius minas duas, & qui cenſum habet ſupremum tantundem rurſus perſoluat ęrario, & quicquid datum fuerit vel acceptum, Ioui atq; Iunoni conſecretur. Huius pecuniæ exactores eſſe volumus horum deorum quæſtores, quemadmodũ modo dictum fuit, cum de his qui nuptias fugiunt, loqueremur, quod ab eis debetur, eſſe à Iunonis quæſtoribus exigendũ. Qui ſi neglexerint, de ſuo perſoluant. Fideiuſsio autem primum patris firmiſsima ſit, aui deinde, tertia fratrũ ex eodem patre natorũ. Si nullus iſtorũ ſuperſtes ſit, tunc ex patre matris ſimiliter fideiuſsio valeat. Sin autem inſolita contigerit deſolatio, propinquiores agnati atq; gentiles vna cum tutoribus fideiubeant. Siqua verò ſacra initiatio, aut diuina alia expiatio ad futura vel præterita vel præſentia in nuptijs agenda videatur, diuinorum interpretes conſulant, putentq́; ſi illis paruerint, moderate ſingula peregiſſe. Ad nuptiale verò conuiuium non plures quàm quinq; amici & amicæ quinq; ex latere paterno vocentur: ex cognatis & propinquis totidem. Impenſa ſecundum diuitias fiat. Ditiſsimus minam expẽdat, alius ſemiminam, deinceps q́; proportione ſeruata, quod decreſcit cẽſus, decreſcat ſimiliter & impenſa. Qui legi paret, laudetur ab omnibus. Sed eum qui non optemperat, damnent cuſtodes legum, tanquam à decoro alienum, legiſq́; ſponſalium Muſarũ prorſus ignarum. Bibere ad ebrietatẽ vſq;, neq; alibi vnquam decet, præterquã in ſolennitatibus eius dei qui largitus eſt vinum, nec tutum eſt. maximè verò connubio coniũcti ſponſus & ſponſa tunc mentis cõpotes eſſe debent, quando non paruam ineunt vitę mutationem, præſertim vt ex quàm maxime moderatis ſemper generatio fiat. Ferme enim incertum eſt quæ nox aut dies cum deo ipſam peragat. Quare vt ſolidus, ſtabilis, & quietus conceptus fiat, non oportet corporibus ebrietate diffuſis, dare operam liberis. Qui autem vino refertus eſt tam animæ quàm corporis rabie concitatus, quouis & trahit & trahitur. Idcirco ebrius tanquã mente captus, ad ſerendũ eſt inutilis. Nempe veriſimile eſt eum fętus inæquales, inſtabiles, obliquos tam membris quàm moribus procreare. Quamobrẽ per totam quidem vitã, & maximè quamdiu generationi vacat, abſtinebit quiſq; cauebitq́; ne faciat, vel quæ ſuapte natura & ſponte morbos inducunt, vel quæ ad petulãnam iniuriamq́; declinant. Hęc.n. in animos & corpora naſcentium neceſſario trãſlata illic imprimuntur, peioreſq́; inde naſcuntur. Sed præcipue die illo ac nocte à talibus abſtinendum. principiũ nanq; & numen hominibus inſitũ, ſi conuenienti ſibi à ſingulis munere ipſius vtentibus honore afficiatur, omnia ſeruat. Oportet autem alteram ex duobus ſortem domibus à parentibus ſeparatam quaſi ad pullorum generationem educationemq́; ſponſum exiſtimare, atq; ibi nuptias celebrare, vbi ſit cũ liberis ſuis habitaturus. Nam ſi quoddam in amicitijs deſideriũ ineſt, mores omnes quaſi glutino quodã connectit & vincit. Conſuetudo autem ſatura, nec vllum habens per intermiſsionem temporis deſiderium, alterum ab altero ſatietate diſiungit. Quapropter parentibus vtriſq; affinibuſq; relictis, ſeorſum quaſi ad coloniã proficiſcantur, ac viciſsim ſeipſos reſpicentes habitent, liberos generando, & educando: & vitã quam ab alijs acceperunt à ſe quaſi tædas ardentes alijs tradant, deos ſemper ſecundũ leges colẽtes. Poſt hæc conſiderãdum eſt, quarũ rerum maximè honeſta poſſeſſio ſit. In plurimis quidẽ ſeu cognoſcẽdis ſiue cõparandis & poſsidendis, nulla eſt difficultas. In ſeruis autẽ id omnino difficile. Cauſam vero, & rectè quodammodo & non rectè rurſus de ipſis dicamus. Nam & contra vſum & iterum ſecũdum vſum de ſeruis verba dicunt. MEG. Quo pacto id dicimus? Non.n. intelligimus hoſpes quid modo dicere velis. ATH. Non iniuria, ò Megille. Fermè.n. illa Lacedæmoniorũ ſeruitus, quam Hilotiam vocatis, præ cæteris Græcis maximã dubitationem & contentionẽ facit, cum alijs bene, alijs contra inſtituta videatur: Heraclidarũ verò minorẽ quam Mariandynorũ diſputationem habet: poſtremò ſeruilis apud Theſſalos turba eſt. Hæc vtiq; & huiuſmodi omnia reſpicẽtibus, quid de ſeruorum poſſeſsione agendum eſt? Hoc certè mihi nũc excidit, & tu merito me interogaſti quid dicerem. Hoc autẽ huiuſmodi eſt. Scimus profecto quod fatemur omnes, ſeruos quàm beneuolẽtiſsimos atq; optimos habẽdos eſſe. Multi.n. iam ſerui quibuſdam meliores ad virtutem omnem quàm fratres & filij domos rem dominorũ omnẽ & dominos ipſos ſeruarũt. Hæc de ſeruis prædicari nõ ignoramus. MEG. Certe. ATH. Contrà etiam dicitur, nihil in animo ſeruiente intergrũ ineſſe, nec quicquam ſeruorum generi eſſe credẽdum. Quod & ſapientiſsimus poetarum teſtatur nobis, cum de Ioue ſic loquitur: Dimidium mentis Iupiter illis aufert, qui ſeruitutis ſorti ſubiecti ſunt. Hęc itaq; adeo diuerſa de ſeruis homines cogitantes, alij nihil generi ſeruorũ credunt, ſed ſtimulis atq; verberibus quaſi ferarum naturam, non ter tantum, ſed ſæpius miniſtrorum animos ſeruiles efficiunt. Alij cõtra omnino faciunt. CL. Ita eſt. Sed cum tam diuerſa de ſeruis homines ſentiant, quid nobis hoſpes hac in noſtra regione de poſſeſsione caſtigationeq́; ſeruorũ eſt agendũ? ATH. Perſpicuum mihi

Margin notes:

Quanta pœna mulctetur qui ducere vxorem refugit.

De dotibus.

Cõuiuium nuptiale.

Ebrietas vitanda.

De ſeruis.

Difficilis poſſeſsio homo.

mihi videtur, ô Clinia, quãdo difficile domatur homo, & ad neceſſariã diſtinctionem ſerui à libero & domino re ipſa deduci ęgre patitur, difficilẽ poſſeſsionẽ hominem eſſe. Quod exemplo in crebris Meſſeniorũ rebellionibus patuit. Ciuitates prætereà quæ multos eiuſdẽ linguæ ſeruos habent, planũ ſecerunt, quot quantaq́; hinc mala ſequãtur. Piratarũ quoq; ſurta & latrocina, quæ maximè circa Italiam abundabant, hinc oriuntur. Quæ omnia ſi quis animaduertat, quid de his faciundum ſit, dubitabit. Duę igitur ſolũmodo reſtant viæ, vt qui facile ſeruituri ſunt, nec eiuſdem patriæ ſint, & quàm maximè fieri poſsit, inter ſe diſſoni. Educenturq́; rectè, non ſolũ ipſorũ gratia, ſed dominorum multo magis. Eſt autem recta horum educatio vt nulla ipſis contumelia inferatur, iniuriaq́; his multo minus, ſi fieri poſsit, quàm æqualibus inferenda. Liquido.n. cognoſcitur qui natura non fictè iuſtitiã colit, oditq́; reuera iniquitatem, quum cauet ne ijs iniuriam faciat, quibus facile poteſt. Qui ergo circa mores actionesq́; ſeruorum nihil nunquã facit impie, nihil inique, atq; ita in his ſe ſeruat immaculatũ, ad producẽdas virtutis fruges erit aptiſſimus. Idem quoq; de domino, & tyranno, omniq́; potentiore aduerſus imbecilliores rectè dici poteſt. Caſtigandi cædẽdiq́; ſemper iure ſunt ſerui, neq; ita monẽdi vt liberi, ne molliores fiãt. Allocutio omnis ad ſeruos quodãmodo imperium ſit, neq; iocus vllus cum ipſis ſeu fœminis ſiue maſculis habeatur. Quod multi ſtultè facientes, dum delicatius eos nutriunt, difficiliorẽ vitam & ſibi ad imperandum, & illis ad obediendum reddunt. CL. Rectè loqueris. ATH. Hoc igitur pacto ſeruos quiſq; & numero & facultate ad ſingula vitæ miniſteria aptos habeat. Verum

De habitationibus.

poſt hæc habitationes oratione deſcribendæ ſunt. CLI. Proſus. ATH. Ad nouam profecto ciuitatem, & antea nullis hominibus habitatam, in primis ędificia procuranda ſunt, & modus templorum murorumq́; habẽdus. Quę ſane nuptias præcedere debeant, ô Clinia. Sed quoniã verbis nunc agitur, ita nimirum licet ponere. Quando verò rẽ ipſam aggrediemur, hæc ante nuptias ſi deus voluerit, collocãtes, reliqua deinceps omnia peragemus. Nunc autem tanquã in figura quadam hæc breuiter percurramus.

Situs vrbis.

CLI. Fiat. ATH. Vrbs quidem tota in circulum in locis ſublimibus deducatur, vt munitior ſit & mundior. Templa circa forũ ſtruantur. Iuxta hæc magiſtratuũ iudicumq́; palatia, in quibus quaſi ſacratiſsimis iuſtam & accipient & ferent ſententiam; partim quidem tanquam de rebus ſacris iudicaturi, partim verò tanquã iudicantiũ deorum ibi ſint delubra. Ibi etiã iudiciaria domicilia, in quibus de ho-

De muris.

micidijs, cæteriſq́; capitalibus iniurijs iudicantur. De muris autem, ô Megille Spartiatis ego conſentio, muroſq́; in ſolo iacere facile patiar. Probè.n. poeticum illud laudatur, quo æneos & ferreos magis muros quàm terreos cõdere admonemur. Apud nos verò id inſuper valde ridiculũ eſt, quòd ſingulis annis in agrum iuuenes emittantur, qui cauẽis, foueis, ædificijsq́; confectis, longè hoſtes à finibus arceant. Et muros quidem circunducimus, quod primum ad ſanitatem ciuibus nihil confert, deinde animos ciuium emollire & eneruare conſueuit. Efficiunt.n. vt facile intra eos ſe recipientes, hoſtes minimè fugnet, putentq́; ſe non

Quies à laboribus originem trahit.

diurna nocturnaq́; cuſtodia vigilãtes ſed murorum ſepto & vallo dormiẽtes ſaluos fore, quaſi ad deſidiam nati ſint, ignorantes certè quietem à laboribus originem trahere, atq; è turpi otio & negligentia naſci labores ſolere. Verum ſi muris aliquibus muniendi homines ſunt, ſic ab initio priuatæ domus quæq; condantur, vt tota vrbs ęqualitate & ſimilitudine vnus ſit murus, habeantq́; domus omnes ſic tutum ad vias aditum. Quæ certè diſpoſitio & intuentibus erit grata, cum domus vnius figuram tota ciuitas habeat, & ad cuſtodiæ facilitatem erit longè omnium commodiſsima. Hæc ita à principio conſtrui, qui habituri ſunt ciues maximè curent. Aediles quoq; prouideant, & eos qui negligunt, mulcta compellant. Curentq́; vt vrbs quàm mundiſsima ſit, nec à priuatis vnquam patiãtur aut ædificando aut fodiendo publicũ aliquid occupari. Aquarum etiam pluuialum vt abunde & facile defluant curam habeãt: Item oĩum quæcũq; vel in ciuitate vel extra ſunt habitãda. Sed hæc oĩa & cætera quæ à legibus prętermiſſa ſunt, legũ cuſtodes vſu docti ordinent. Poſtquam verò hæc & circa, forum ędificia & gymnaſia, & theatra ſpectantium, & docentium diſcentiumq́; domicilia diſpoſita ſunt, ad ea quæ nuptias ſequuntur, in ferendis legibus deinceps pergamus. CLI. Sic eſt faciendum. ATH. De

De modo viuendi ſponſi & ſponſæ.

nuptijs igitur ita vt diximus, ô Clinia res ſe hebeat: poſt quas viuẽdi regula quæ filiorum procreationem pręcedit, non breuior quàm annui tẽporis ſequitur. Sed qua ratione in præſtantiſsima ciuitate ſponſus ſponſaq́; conuenire debeant, facile dictu non eſt. Imo verò cum multa in ſuperioribus difficilia ſint, quæ de his dicenda ſunt, difficilius cũctis vulgus accipiet. Quod tamen verum rectumq́; videtur, dicendum etiam, ô Clinia. CL. Dicendum omnino. ATH. Quicunq; itaq; publica ſolum atq; communia cenſet legibus ordinanda, propria verò etiam quę neceſſaria ſunt, non curat, ac licentiam ſingulis quotidie viuendi, vt volũt, præbet, neq; certo ordine putat omnia facienda, ſed priuatis neglectis, publica & cõmunia ſecundum legem geſturos homines opinatur, non rectè opinatur. Quorſum hæc? Nempe quoniã oportere ſponſos aſſerimus reip. noſtræ non minus nec aliter alijs temporibus, quàm ante nuptias in cõmeſſatione publica viuere. Mira quippe res qñ apud vos primum cõmeſſatio inſtituta eſt, viſa fuit, quam veſtri bello vel alia re huiuſmodi in hominum calamitate coacti inſtituerunt: cumq́; propter neceſſitatem vſi fuiſſent, plurimumq́; ad ſalutem conferre res viſa periculo eſſe, legibus ſtatuta eſt. CL. Videtur. ATH. Mirum igitur id fuit, imperantiq́; primo arduum. Quod nunc ſi quis ita lege ſancire aggrediatur, minus certè erit difficile factu. Verũ quod deinceps ſequitur, & dictu & factu arduum eſt: quod quãuis nuſquam fiat tñ ſi alicubi fieret, rectè vtiq; fieret, ſed tale eſt, vt in eius deſcriptione legiſlator ſicuti ludentes ignẽ diſſecare, & alia quęuis impoſſibilia aggredi videatur. CL. Quid iſtud eſt hoſpes, quod dicere adeo formidas? ATH. Audiatis iam, ne longiore vos mora fruſtra detineam. Quicquid.n. in ciuitate legis

De bene et male ordinatis.

ordiniſq́; eſt particeps, cuncta ex eo benè procedũt. Quę verò ordine carent, vel malè ordinata ſunt, ea etiam quæ benè ſunt ordinata, confundunt. Quod huic quoq; rei accidit. Nam vobis, ô Megille & Clinia, præclare, & vt dixi mirificè ex diuina quadam neceſsitate virorum conſtituta eſt commeſſatio. Fœminarum autem cõmeſſatio non probè relicta in tenebris iacet. Quod quidem genus aliud

De ingenio & natura fœminæ.

hominũ eſt & differens, nobiſq́; occultius & verſutius natura eſt propter imbecillitatẽ; atq; ita minus ordinari poteſt. Idcirco ceſsit legiſlator, neq; rectè prætermiſit, hoc enim prætermiſſo, multa nobis corrũpũtur, quæ lõgè melius ſe haberent quàm nũc, ſi hoc ipſum fuiſſet legibus ordinatũ. Non eſt.n. res muliebris, ſi iacere inordinata relinquitur, humanarũ rerum, ſolũ vt videri poſſet, dimidium, ſed quanto natura ſua ineptior eſt ad virtutem quàm virilis, tanto excedit, vt plus quàm duplum eſſe videatur. Repetendum igitur hoc, & corrigendum, omniaq; fœminis cum viris communia ad ciuitatis felicitatem ſtudia cõſtituenda ſunt. Nunc verò ſi infeliciter ad hoc humanum ducitur genus, vt non ſit prudentis, huius rei mentionem in alijs regionibus & ciuitatibus facere, vbi nunquam cõmeſſationes publicæ conſpectæ ſunt. Vnde igitur quiſquã non ridicule ad manifeſtã cibi potuſq́; aſſumptionem mulieres cogere poſſet? nihil eſt profectò quod moleſtius latururum genus hoc videatur. Nam cũ timide & obſcure degere conſueuerint, latorem legis in lucem conantem educere omni reluctatione repellent. Hoc inquã genus alibi quidem, quemadmodum dixi, nec orationem ipſam rectè dicentis ſine ingenti reclamatione audiet, hic autem forſitan ſuſtinebit. Quare ſi vobis quòque videtur, collocutionis gratia, ne diſputatio de republ. manca relinqua-

tur, dicere volo quàm bona decensq́; res hęc ſit. Si vobis placet inquam, aliter verò dimittam. CL. Mirum in modum hoſpes audire deſideramus. ATH. Audiamus iam igitur. Sed ne admiremini, ſi rem altius repetere viſus fuero. Nam otio abũdamus, neq; aliud quicquam nos vrget, quo minus omnia vndiq; quæ ad leges ſpectant, conſideremus. CL. Rectè loqueris. ATH. Prima itaq; repetamus. Scire omnes oportet, hominũ generationẽ vel nullũ prorſus vnquam initium habuiſſe, neq; terminum habituram, ſed fuiſſe omnino ſemper & fore: aut ſi cępit, ineſtimabili iam ante nos tẽporis magnitudine incepiſſe. CL. Plane. ATH. Non ne per omnem terram, vrbes multas conditas arbitramur atq; deſtructas, & diuerſa præceſsiſſe hominũ ſtudia, partim cum ordine, partim etiam ſine ordine? Cibi itẽ potusq́; & veſcendi condiendiq́; vſus quàm plurimos, & mutationes temporum varias, in quibus animalia diuerſis modis tranſmutata fuiſſe credendum? CL. Nihil prohibet. ATH. Quid porrò. Vites putamus cœpiſſe olim, cũ nõ eſſent ſimiliterq́; oliuas & Cereris atq; Proſerpinæ munera, quæ Triptolemus aliquis miniſtrauerit? Animalia verò, tẽpore quo iſta nõ erant, non ne ſicuti modo, alterum ab altero deuorabãtur? CL. Proculdubio. ATH. At verò quod ad ſacrificia pertinet, homines ab hominibus ſacrificari apud multos videmus: contrarium etiam de alijs audimus, ſicuti quãdo nec bouillas quidem carnes guſtare audebamus, nec animalia dijs immolabamus, ſed liba & fructus melle madẽtes, cæteraq́; huiuſmodi ſacrificia pura dijs offerebantur. Carnibus autẽ abſtinebant. Nam veſci carnibus, & deorũ aras polluere ſanguine impium vidabatur. Ita Orphica quædam vita tunc vigebat. Inanimatis quippe omnibus veſcebantur, & ab animalibus omnibus abſtinebant. CL. Ferũtur hæc paſsim vt dicis & valde credibilia ſunt. ATHENIE. Sed quorſum hæc à nobis omnia dicta modo ſint, forſan aliquis percontabitur. CL. Probe, ò hoſpes, id conieciſti. ATH. Propterea, ſi potero Clinia, quę ſequuntur deinceps, declarare conabor. CL. Dic iam. ATH. Trina quadam indigentia, atque cupiditate omnia hominibus dependere perſpicio, in quibus ſi rectè ducãtur, virtus, ſin contra, vitium naſcitur. Harũ duæ ſunt in animalibus ſtatim natis cibi potusq́; cupiditates. Ad quæ cum omne animal innatum habeat appetitum, impetu rapitur, nec verba illius auſcultat, qui monet aliud agendũ eſſe, quàm vt horũ cupiditates voluptatesq́; expleantur, & dolores contrarij deuitẽtur. Tertia verò nobis indigẽtia ingens, & cupiditas acutiſsima quæ ad propagationẽ generis ineſt, poſterius quidẽ innaſcitur, ſed ardentiſsimo furore & maxima petulantia hoĩes vrit, & agitat. Hi tres morbi ad id quod iucũdiſſimũ dicit, rapiẽtes, ab eo ad id quod optimũ eſt, trib9 maximis rebus vertendi ſunt, timore, lege, vera ratione. Quibus cum Muſæ & dij certatorij adhibeantur, vt incrementum & affluentia hoc pacto extinguantur. Procreationem quidem liberorum poſt nuptias collocare debemus. Poſt ipſam verò procreationẽ, educationẽ & diſciplinã. Sic.n. forſan procedente oratione lex quęq; in propria progreſſa in cõmeſſationes deniq; producetur, quando in cœtus & cõmuniones huiuſmodi peruenerimus: atq; vtrũ viris ſolis an etiã mulieribus hæ cõmuniones imperandæ ſint, tunc planius conſpiciemus, cũ proprius acceſſerimus, & quæ illas pręcedere debent, necdumq́; lege diſpoſita ſunt ſuũ digeſta in ordinẽ, ipſis præpoſuerimus. Ita ſane, vt modo dicebam, cõmeſſationes acutius inſpiciemus, conuenientioresq́; de illis leges trademus. CLI. Scite loqueris. ATH. Teneamus itaq; memoria, quæ modo dicta ſunt. Forte.n. vſui nobis quandoq; erunt. CL. Quæ tenenda iubes. ATH. Ea quæ cibi, potus, venerisq́; vocabulis appellauimus. CL. Fiet omnino hoſpes vt iubes. ATH. Præclare quidem. Sed veniamus ad rem ſponſalem, & ſpõſum ac ſponſam quomodo liberi procreãdi ſunt, doceamus, ac niſi perſuaſerimus, legũ quarundam poſitione minemur. CLIN. Quo pacto. ATH. Cogitare omnino ſponſus & ſponſa debent, quo pacto quàm pulcherimos, & optimos ciuitati liberos poterunt procreare. Omnes autẽ homines qui communiter aliquid operantur, quandocunq; & ad ſe inuicem & ad opus ipſum intendunt animũ, bene & pulchre omnia faciunt. Si verò vel non habuerint mentem, vel non adhibuerint, contrà. Quare ſponſus ad ſponſam procreationemq́; liberorum animũ vertat, & ſponſa ſimiliter ad ſponſum, atq; ad opus in eo tẽpore præcipue quo adhuc non genuerunt. Harum rerũ curam habeant mulieres ſiue plures ſeu pauciores, prout placuerit principibus, electę. Quę quotidie in Lucinę cõgregentur tertiam horæ partẽ cõmoraturæ, atq; ibi alijs aliæ nuncient, ſiquẽ virũ mulieremúe illorũ qui matrimonij copula adſtricti gignendi habent facultatem, alio intendere animum videant, quàm ad ea quæ in ſacrificijs nuptiarum iuſſa fuerunt. Procreatio aũt liberorũ, & eorum qui illi vacant obſeruatio, decenniũ non excedat, quando adſit generandi fœcunditas. Siquæ ad id tẽpus infœcũdæ perſeuerauerint, conſilio cũ prupinquis & mulieribus harum rerũ curatricibus habito, prout commodũ vtriſq; eſt, diſiungãtur. Siqua vero de vtriuſq; cõmodis acciderit altercatio, decem de legũ cuſtodibus delecti quos ipſi voluerint, cognoſcãt. Sed & mulieres ipſæ iuuenũ domos ingreſſæ, partim monitis, partim minis ab inſcitia ipſos & delicto depellant. Quod ſi nequeant, legum cuſtodibus nuncient, atq; illi id curent. Qui ſi prohibere non potuerint, rem ad populũ deferant, & ſcriptis errantium nominibus iureiurando firment ſe illos melieres facere non potuiſſe. Et qui ſcripto delatus eſt, niſi accuſatores conuicerit, infamis ſit: nec nuptijs procreandisq́; liberis vlterius det operã. Ac ſi id tentauerit, liceat cuilibet cædere ipſum impune. Eædem ſint & mulierum pœnæ. Expertes.n. muliebriũ degant honorum, nec ad nuptias partusq́; liberorum profectę recipiantur, ſi in iudiciũ arceſsitæ dãnatæ etiã fuerint. ſi poſtquam ſecundũ leges filios procrearũt, alienę quiſquã vxori coniungitur, vel molier viro illis ſcilicet adhuc generantibus, pœnis eiſdem ſubiaceant, quibus & dum ipſi gignebant. Sed viri & mulieres poſt liberorum procreationem caſtè viuentes, in his omnibus ſummopere honorẽtur, qui contra, vituperentur. Si contigerit vt plures in rebus eiuſmodi modaratè ſe gerant, quę præcipimus ſilentio ſine ſcriptis legibus habeantur & fiant. Sin autem plurimi ſe minime continebunt, legum conſcriptione declarentur, & ad eorum normã de ſingulis huiuſmodi iudicetur atq; agatur. Vitæ totius initiũ primus annus omnibus eſt, quem in ſacellis paternis vt viuendi initiũ tam puero quàm puellæ, ſcriptũ eſſe oportet. Adſcribatur aũt in pariete dealbato in vnaquaq; tribu, vt qui ad magiſtratus idonei ſunt, annorum numero conſtet, & cuiuſq; tribus viuentes homines proximè ſcribantur ſemper, & naturę cedentes ſimiliter deleãtur. Nuptiarum tempus puellæ ſit à ſextodecimo ad vigeſimũ, idq; ſit longiſsimũ tempus ad hoc inſtitutum. Maſculo à trigeſimo ad quintum & trigeſimum. Bellis ab annis viginti ad ſexaginta in viris: in mulieribus poſtquam filios pepererunt, vſq; ad quinquageſimũ ętatis annum. In quibus obſeruandũ eſt, vt ad eum belli vſum potiſsimum qui & poſsibilis eis ſit & decens, accipiantur.

Secula & mores ante dicti.

Orphica vita.

Aetas nuptiandorum.

DIALOGVS SEPTIMVS

De legibus, uel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

REgreditur Plato in ſeptimo rurſum incõparabili diligentia ad prima ætatis teneræ rudimenta, imò verò progreditur. Nunquam enim, vt ita dixerim, ab hoc ipſo digreditur, indicans totum reip. bonũ aut malum, in bonis aut malis moribus priuatorum, atq; hos præterea omnes in bona vel mala ætatis primæ educatione conſiſtere. Præcipue verò id efficit in primis ſtatim libris, atque hoc iterum ſeptimo, vtrobiq; pictor diligen-

diligentiſſimus. Sed ibi quidem adumbrando, hic verò, vt pictorũ more diaetim, colorando. Rurſus ibi eiuſmodi diligentiam proœmium legum vult haberi, hic verò figuram iure ſubſtantiam legũ antecedentem. Leges.n. ſcriptas fore irritas inquit, niſi eiuſmodi præceſſerit diligẽtia. Ibi præterea, ſimul & hic poſt puerilem ad iuuenilem deinceps atq; virilem progreditur diſciplinã. Neq; ab re poſt nõnullas ſacrorũ leges in ſuperioribus ad nuptiales e veſtigio proceſſit leges quaſi ſacras, vt diuini animalis ortum auſpicaretur à ſacris. Mox verò poſt connubia ad formãdos pueros ſe accingit, nec natos tantum, ſed & naſcentes, imò etiam naſcituros, non minus in hac ipſe ſenſitiuus humani cultura, ſagax, prouidus & accuratus, quàm in frugum ſeminibus agricultor. Quorſum verò ſpectare cẽſes, quod ait in re muliebri multo plus diſcriminis eſſe, quàm virili? Item mulierẽ abſtinere à vino oportere qua nocte generandi ſint filij, imò etiam & proximo præcedenti tempore, & toto conceptionis anno ab omnibus animũ perturbantibus? Hæc proculdubio eò ſpectant, vt nihil exactiſſimæ curæ ad humanã culturam ſpectantis prætermittatur. Animaduertes aũt ex his Platonẽ exiſtimauiſſe, non virũ tantum, ſed etiam mulierem in filijs generandis vicem agentis cauſæ obtinere. A quo quamuis quodammodo diſſenſerit Ariſtoteles, conſenſerunt tamen plurimi apud medicos probatiſſimi. Profectò ſi ſuum quiſq; opus diligit, proptereaq; pater filium diligit magis quàm diligatur à filio, materque ardentius quàm pater amat natum, cõiectare licet cauſam eſſe vna cùm viro huius operis effectricem. Quod quidem hinc etiam cõfirmari poteſt, quòd filij non minus, ac ſæpe etiam magis matribus ſimiles ſunt quàm patribus. Similitudo verò tam propria tamq; frequens indicat fœtuum ſubſtantiã nõ à patris tantum, ſed matris etiã effectione ſuſcipere. Omnis.n. cauſæ conatus fertur ad ſimile producendũ. Deniq; cum ſpeciei eiuſdem ſit mas & fœmina, vires habent rationis eiuſdem. Vtrinq; igitur efficaces ad formam eiuſdem rationis, & ſi non pari, ſimili ſaltem ratione perficiendam. Sed hæc ad leges minime pertinent. Tangit inſuper quæſtionẽ de atra bile non paruam, cuius vitio Infantes formidoloſi ſunt, difficileſque & queruli. De hoc ipſo humore eiuſq; cura, in libro De curanda literatorum valetudine, diximus diligentius. Quantum verò ad præſens pertinet inſtitutum, humorem in pueris melancholicũ non ex conſtitutione propria eſſe ſcito, quæ quidẽ ſanguinea eſt maximeq; aerea: ſed ex reliquijs quibuſdam materni menſtruiq; ſanguinis in puero putrefactis, & aduſtione quadam in atram bilem deinde conuerſis. Accedit ad puerilles formidines in cauſa, rerum nouitas, quæ quidẽ facit, vt & auditæ voces quaſi tonitrus, & viſæ formæ quaſi laruæ & fulgura terreant. Ratio interea, quoniam nondum expergefacta, imagines à rebus ipſis nequaquam diſcernit: animã relinquit imaginationi pro arbitrio concitandam. Ex hac ipſa formidine perpetuo dolent, queruntur q; infantes. Præſertim cùm facillime & à circunſtantibus offendantur, & lædantur ab aere, & ab agitatione naturæ plurimũ in exordio laborãtis agitentur ipſi atq; vexentur. Quam ob rem motu quodam ferme perpetuo atq; numeroſo in curandis infantibus adoleſcentibuſq; vti iubet. Primo quidem, quia motu geniti, ſeruãtur & motu. Secundo quia eiuſmodi motione vitæ moderata immoderatæ agitationi tũ intrinſecus à natura, tum extrinſecus ab aere factæ reſiſtimus. Tertio quoniã motus calorem excitat naturalem, corpuſq; totum æque viuificat. Quarto nutrimentum concoquit digeritq; per membra. Quinto ſuperuacua excrementa ſecernit. Sexto obſtruſa aperit, & adæquat humores. Septimo conducit ad augmẽtum. Octauo membra apta ſimul reddit & ſolida. Non ſolum verò moderatione quadã æqualitatis, verumetiam numeri cuiuſdam proportione, motũ nobis oportet congruere. De muſicæ quidem potentia, multa in multis epiſtolis diſſeruimus. Nunc verò ſatis ſit intelligere, ſi per ipſam ſæpe in contraria, ſcilicet tum ad voluptatem tum ad dolorẽ diſtrahitur animus, nimirum poſſe ab vtroq; ad habitum quendã vtriuſq; medium ſæpe reduci. Ac ſi à motu corporis in quietẽ, & viciſſim à quiete in motum reuocatur animus atq; prouocatur, certe poſſe quibuſdã muſicæ modulis à motu ordinis experte ad ordinatã, atq; hinc ad ſtabilem habitum quandoq; reduci. Quem quidem habitũ & hic & in epiſtola ad Dionyſium ſecunda inquit, & dei proprium eſſe, & humanæ vitæ tutiſſimum. Vtrum verò voluptas ac dolor in motione quadam conſiſtant, & quo pacto definiantur, in libro De voluptate, & in Philebi Cõmentarijs latius diſputamus. Satis in præſentia factum fuerit, ſi concludamus hunc in modum. Voluptates guſtus & tactus in reſtitutione quadam in habitum corporis naturalem naſci videntur. Dolores verò contra, in caſu quodam ex habitu naturali. Siue vtrunque euacuatione fiat, ſiue repletione, ſiue motu, ſeu quiete vel alteratione aliqua qualitatum. Præterea voluptates, odoratus, & auditus, & viſus, in reditu quodã ad ordinem ſenſualem, à quo multis cõtingentibus quotidie deturbamur. Deinde voluptas imaginandi in regreſſione ſimiliter ad ordinẽ imaginalẽ, à quo deijcit perturbatio. Ordo verò tam imaginalis quàm ſenſualis in quodam ſpirituum temperamento fundatur, cui quoties contemperata ſimiliter admouentur, fit voluptas in mutua quadam ſenſus imaginationiſq; cùm rebus, quæ influunt, congruitate reſultans. Poſt hæc rationis lætitia in reformatione quadã naſcitur, per quam ratio quæ perturbatione corporea facta informis fuerat, vel deformis, formatur pro natura ſua, atq; reformatur. Deniq; mẽtis gaudium reformatione perficitur, per quã intellectuali quodã intuitu reformatur aliquando in ideam, à qua ceciderat ob negotioſæ vitæ tumultũ. Si inductionem hanc recte conſideraueris, videbis humanam voluptatem ſummatim fieri in reditu quodam in habitum naturalem, neq; tam reditus ipſius, quàm habitus gratia fieri & optari. Igitur eiuſmodi habitus ſi fieri poſſit, perpetuo firmus, maxime omniũ eſt optandus. At cur cogitanti cuilibet occurrere videtur optabilior oblectatio in motu perpetuo, quàm ſtatus ille perpetuus? Quoniã fallit nos imaginatio & opinio animæ mobili coniunctæ corpori, perq; coniunctionem eiuſmodi voluptatem mobilem appetentis. Quam merito neglectura ſit præ naturalis habitus firmitate, ſi quando poſita fuerit ſupra motum. Si enim reuera guſtaremus ſaporem ipſius habitus naturalis, extra quem in terris poſiti ſumus, ſicut motionis ad ipſum vergentis ſaporem guſtamus, proculdubio longo interuallo habitũ regreſſioni præponeremus. Profectò quemadmodum omnes bonorũ gradus, meliori modo ſe habent in ipſa ſtabili ratione boni, quàm in materia mobili, ſic & expetendorum omnium rationes in ratione habituq; eiuſmodi potius quàm in materia mobili collocantur. Per hæc probatũ ſit proprium dei diuinorumq; gaudium in ſtatu quodam cõſiſtere incõparabiliter motibus cunctis iucundiore. Quem quidẽ prudentes & ipſi debent eligere, & cæteris, præſertim iunioribus, adhibere. Præterea cunctis perſuadere, voluptatẽ quæ ſit ex motu, nõ ſolum breuem eſſe ac leuem moleſtiæq; permixtam, ſed etiam in multos & diuturnos ingentesq; dolores cõtinuo prolabi. Diſtinguit aũt numeroſum motum per quem inconcinnos motus ætatis teneræ moderamur, in duo genera, in muſicã ſcilicet & gymnaſticam. Prima enim ſpiritum atq; animum, ſecunda verò humores membraq; componimus. Sub nomine quidem muſicæ nõ modo cãtus & ſonos, ſed poeſim etiam & quæ ad figuratum ordinem pertinent, cõprehendit. Sub nomine verò gymnaſticæ, motus omnes corporis in præludijs ludiſq; certaminum atq; prælijs. Atque choream ſaltationemq; ex vtriſq; quodãmodo mixtã intellige. Tum his omnibus quaſi præludijs infantes, pueros, adoleſcentes, tam fœminas pariter, quàm mares ad officia & belli & pacis diligẽter erudit, eiuſmodi verò rudimenta patrias appellat leges, ac reipu. vincula. Quibus ſubductis quaſi columnis tecta reipu. corruant. Iubet ſingula in his haud aliter fieri quàm publicis regulis ſtatuãtur, iudicans à delictis eiuſmodi, delicta omnia tandem in republica prouenire, atq; ex mutabilitate ludorum iocorumq; & ornamentorũ, mutationem quoq; legũ & reipu. proficiſci. Notabis mutationem præterquam in malis, eſſe rerum omnium periculoſiſſimam, adeo vt etiam ſi muteris in melius, ſaltem ad tempus ſis periculũ ſubiturus. Inter hæc ſacrificandum in ludis ait dijs & deorum filijs, atq; dæmonibus. Dæmonibus inquam puris, vt deorũ filijs nos concilient. Deorum vero filijs, vt deos nobis propitios reddant. Dijs denique, quo ſummi Dei muneribus nos reddãt paratiores. Sic vtiq; priſca conſueuit religio, quemadmodũ de ſphæra in ſphæram gradatim corpore pertranſitur & viſu, ſic de propinquis numinibus ad remotiora deinceps ſuo quodã ordine progredi in omnibus ad præcipue venerans, quod ſplendorem ſummi præcipue refert. Neque verò ego nũc, vel de ciuili, imò plebea, vel de poetica, imò vero inſana ſuperſtitione loquor, ſed de philoſophico diuinorum cultu à priſcis ſapientibus, prout cognitus vniuerſi ordo dictauerat, inſtituto. Quem ſolum vbiq; commendat Plato, reliquos duos ſeuera deridens. Et vbi duos tantum commemorat, id eſt deos deorumq; filios, dæmones & heroes intelligit filios. Vbi verò connumerat deos, & deorũ filios & dæmones, intelligit deos numina ſuper ſphæras, filios numina in ſphæris, dæmones numina infra ſphæras. Poſt hæc vbi legitimorũ ludorũ diſciplinam cõmendat, ludos inquit ſtudiorum gratia potius quàm contra, eſſe conſtituendos. Addit, res humanas ſi comparentur ad diuinas, nullo ſtudio dignas eſſe, id eſt nulla exiſtimatione, nulloque amore, nec tanquam ſerias, ſed tanquam nugas eſſe cenſendas. Sin autem ad naturales, magni faciendas eſſe conſentit. Tum optimũ ait homini cõtigiſſe, vt ingenium ſortitus ſit aptum ludis, & deditum, ſcilicet tum ad laborioſæ vitæ ſolamen, tum ad diſciplinam paulatim per ludos congruos comparandã. Quod verò anima per varias viuendi formas circuitũ, quaſi choream ludens efficiat, id vniuerſo optimũ eſſe putant. Rurſus vniuerſæ quoq; naturæ animæ, videlicet vt quæcunq; in eius potentia latent, viciſſitudine quadam educantur in lucem. At cur non dicit cætera quoq; animalia ludos eſſe deorũ? Quoniam nec adeo dijs familiaria ſunt, vt cùm his illi ludant. Nec comparantur ad deos, vtpote quæ ſeipſa Deo non cõparant, neq; diuina aliquando metiuntur, vnde cogantur de illis ſicuti nos mentiri. Et profectò ſi dei ridere ſit, humanum rideat ludũ conantem immenſa metiri. Conſiderabis hic Platonis verba eiuſmodi, ſcilicet, ea quæ ab aurora ad hanc horam non ſine quadam deorum inſpiratione narrauimus,

poeſi

poeſi quodammodo ſimilia mihi videntur. Io his ſigoificat omnia eius ſcripta in eam vſq; diem, id eſt ſenum, eſſe quodammodo diuinitus inſpirata, atq; poetica figura diſpoſita, vt ſint allegorice pluri mom exponenda. Idem quoq; ioouit ſtatim poſt exordiũ Phędri, vt ſciamus, & quæ in adoleſcentia, & quæ in vltimo compoſuit ſenio, poeſim maxime redolere. Ob id io epiſtolis ait, mẽtem ſuam vel à nullo, vel à quam paociſſimis, & vix tandem & quadam vaticioi; ſagacitate poſſe cõprehendi. Præterea contemplare hic quàm diligenter Plato etſi eoem cohibeat pueritiam, quantũ ſomnolentiam quidem deteſtetur, commendet verò vigiliam, quàm opportune ſua cuiuſq; ætatis diſponat officia, iubens inter ludendum primo quidem tradi literas. Deinde muſicam. Tertio gymnaſticam. Quarto arithmeticã. Quioto geometriam. Sexto aſtronomiam. In ſeptimo verò loco dialecticam, id eſt metaphyſicã, collocat in fine legom atq; reipublicæ. Quoniam verò dicit Deum cùm diuina quidẽ neceſſitate pugnare nunquam, cùm humana verò pugnare, diſtingue oeceſſitatem alteram quidẽ eſſe io ipſo naturali rerũ ordine ita vt eſt diuinitus ioſtituto, vt res tales ſiot & tot & tantæ, ſic agant, ſic moueantur, hæ præcedant, hæ comitẽtur, illæ ſequantur, aliæ ſimul ſint, aliæ verò ſeorſum, atq; vt ſunt, ita quoq; ſint iudicandæ. Alteram verò neceſſitatem in caſu quodã ab ordine naturali, vbi vel deforme, vel mõſtruoſum, vel diſſidens diſſolutumq; videtur. Cùm prima oeceſſitate noo pugnat Deos. Eius.n. præcipua voluntate neceſſitas eiuſmodi conſtat. Sed ouoquid pugnat eum altera? Certe nuſquam pugnat Deus. quid.n. repugnet omnipotenti? Veruntamen ob id quaſi pugnare fingitur, φ hæc à diuina ſimilitudine prolapſa longius in diſſimilimam Deo cadit deformitatem, quaſi tam rebellãtem, ſed à Deo interim quaſi repugnante atq; expugnante miris modis in ordinem quandoq; redactam. Aoimaduerte poſt hæc nõ paruæ momenti dictum, Non eſt peſſimum rerum omoiom imperitia. Imò verò peſſimum eſt multarũ rerum peritia acquiſita male. Ac ſi præcedentem quoq; ſentẽtiam animaduerteris, quæ hominẽ cognominat & Deum & dæmonem atq; heroem, cognoſces qua ratione exponi poſſit Plato, vbi animam ioquit humanã in varias ſpecies pertranſire. ſed hoc in theologia latius. Proinde vbi ad doctrioas mathematicas iuuenes adhortatur, reprehendit Græcos, φ in geometria & aſtronomia omnes errauerint. In geometria quidem, φ dimenſionem quamlibet cùm qualibet commenſurabilem eſſe putauerint. Quod quidem non poſſe fieri primum apud Barbaros eſt iouentum. Io aſtronomia quoq; φ errare planetas dixerint, cùm tamen in diuinis nullos ſit error. Item motum velociſſimorum, tardiſſimum nominauerint, tardiſſimorumq; velociſſimum. Mentiri verò contra deorum dignitatem per ignorantiam natã ex negligẽtia, iudicat non ſtultum ſolummodo, ſed prophanom. Sed damnat plurimũ Græcorum errorem cõtra diuinæ prouidentiæ voluntatem, dicentium non eſſe inueſtigandum ipſum autorem mundi Deum, mundiq; ipſius originem, nec eorum quæ in mundo ſiot cauſam, quaſi iaueſtigatio hęc non pertineat ad pietatem: cum tamen maxime omnium pia ſit, vtpote præcipue cùm diuina voluntate conſentiens, quæ & vniuerſum eo diſpoſuit ordine, qui ad inueſtigationẽ eiuſmodi ſemper alliceret, & mẽtem ipſam inueſtigationis huios auidiſſimam procreauit. Platonem verò ipſum exiſtimare veriſſimam pietatem præcipue in vnius dei cultu ſitam eſſe, probauimus alias, & per ſuperiora eius verba in præſentia coofirmamus. Nam & ſi in plurali numero ſępe ait deos colẽdos eſſe, cõcludit tandem numero ſingulari, & ſingulari cultu Deum ipſom eſſe omoi beato ſtudio dignũ. Præterea in antecedẽtibus, iudices creaturus congregauit magiſtratus omnes io templo & in ipſo anni principio. Principium verò ab æſtiuo fecit ſolſtitio. Neq; te turbet, φ io calendis proxime ſolſtitium ſequentibus. Id enim certioris apud populum principij gratia dictũ pota, verum autem initium apud eum in ipſo proprie ſolſtitio fieri. Quod quidẽ allegorice ſic exponatur, vt quando ſolis lumen, id eſt, dei lumen rectius vberiusq; à oobis accipitur, tunc reuera ſit principiũ viuendi & cogitandi atq; iudicandi, & huius vnius gratia cuncti ſimul in vno templo, id eſt, vna religione colant quicquid colant. Lumen verò ſolis io libris de Republica inquit, vnius omnium patris imaginem eſſe, & quaſi ſimulacrũ eius in mundano hoc templo à patre omnium collocatum. Quid plura? Vnũ Deum in primis adorandũ, cuius gratia cætera numina ſint colẽda, alibi ſępe docet, atq; in epiſtola ad Dionyſium, rurſusq; ad Hermiam, & in Parmenide qui totus agit de vno & in Timæo qui omnia producit ab vno & io Philebo qui omnia metitur vno, & in Epinomide qui oia reducit ad vnũ, manifeſte demõſtrat.

De educatione liberorum.

SATIS igitur de liberis tam maſculis, quàm fœminis, de ipſorum educatione & diſciplina poſt hæc nobis eſt dicẽdum. Quam omnino ſilentio præterire, impoſsibile eſt, ac ſi dicatur, orientioni cuidam doctrinæq; potius quàm legibus cõgrua videatur. Quæ enim priuatim & per ſingulas domos tum multa, tũ parua & occulta quotidie fiunt, cùm facile ex voluptate, dolore, & cupiditate ſingulorũ præter legumlatoris conſiliũ agantur, varios & diſsimiles mores ciuium reddunt. quæ res ciuitatibus officit. Quum verò parua & frequẽtia ſint, ſingulis mulcta impoſita, ea legum poſitiooe vetare non ſatis honeſtum eſſet atq; decorum. Quinetiam ſcriptis legibus derogaret, cũ in paruis & multis ad contemnendas leges homines conſueſcerent. Quapropter & leges de his ſcribere difficile eſt, & ſilere impoſſibile. Sed conabor oſtendendo quaſi digito, quæ dico in lucem efferre. nunc enim obſcurius dicta videntur. CLI. Vera loqueris. ATH. Iam verò recte alias dictũ eſt, exiſtimandũ eſſe, rectam educationẽ poſſe & corpus & animum quàm pulcherrima & optima reddere. CL. Ita eſt. ATH. Corpora verò pulcherrima ſimpliciter ea fore cenſeo, quę rectiſsima in tenera ętate cõcreſcunt. CL. Certe. ATH. Quid illud? Nonne intelligimus quàm maximum atq; plurimum incrementi primi progreſſum in omnibus animalibus eſſe? adeo vt cõtendendi anſas multis præbuerint, corpora humana à primis quinq; annis in reliquis viginti in duplum non creſcere. CLI. Vera narras. ATH. Quando ſine multis moderatiſq; laboribus incremẽtum influit plurimum, an non multa hinc mala corporibus innaſcuntur. CLI. Omnino. ATH. Pluribus ergo laboribus ipſis tũc opus eſt, quãdo ſummopere affluit nutrimentum. CL. Quid ais hoſpes? Nunquid ſtatim natis & tenerrimis pueris labores plurimos afferemus? ATH. Nõ his primis, ſed prius etiam illis qui adhuc in vtero matris aluntur. CL. Quomodo vir optime faciendum id iubes? Num ij qui adhuc in vtero parẽtis geruntur, laborabunt? ATH. Certe. Nec ſane mirũ eſt ſi vos exercitationem tantillæ ætatis ignoratis, quã vobis, licet videatur abſurda, cupio aperire. CLI. Omoino. ATH. Apud nos quidẽ huiuſmodi quiddam magis intelligi poteſt: propterea φ ibi nonnulli in ludis quibuſdã magis quam decet, verſantur. Nam apud nos non pueri ſolum, verumetiã ſeniores aliqui auium pullos alunt, & ad mutuam inter ipſas aues pugnam exercent: ac lõge abſunt, vt labores in quibus ipſas exercentes agitant, moderatos ipſis putent: ſed ad hęc minores in manibus, maiores ſub vlna capientes, nõ ſuę, ſed harũ auium bonę habitudinis gratia per multa ſtadia gradiuntur. In quo ſane homini intelligenti compoſiti ſignificant, corporibus omnibus motũ agitationemq; non laborioſam prodeſſe, ſiue à ſeipſis, ſiue in vehiculis, ſeu naue, ſiue aquis, ſiue quomodocunque aliter moueantur. Et propter hæc ciborum potuſq; alimentum ſuperantia, ſanitatem, pulchritudinem, & vires nobis præbere poſſunt. Quæ cũ ita ſe habeant, quid poſthac facinndũ cenſemus? Vultis ne cũ riſu verba faciamus, leges ponentes, vt prægnans deambulet: & natus quaſi cera fingatur, quãdiu tener eſt, ac ad biennium vſq; inſtitis adſtringatur? Nutrices pręterea per leges impoſita mulcta cogamus vt vel ad agros, vel ad tẽpla, vel alio ad ſuos, donec per ſe ſtare poſſint, pueros perferant? Ac etiam cùm ſtare cœperint, ne ponderis violentia mẽbra propter mollitiem diſtorqueantur. geſtent adhuc, quouſq; triennium infantes exegerint? Sint aũt robuſtæ quoad fieri poteſt nutrices, nec vna ſolũ, ſed plures. Et in ſingulis pęnam niſi fiant, ſcriptis legibus imponamus? Vel nullo modo ſic agamus? Quod.n. modo diximus, abunde nobis accideret. CLIN. Quidnam? ATH. Riſum profectò in nos ingẽtem prouocaremus. Nã mores nutrientiũ muliebres atq; ſeruiles nobis obtemperare nollent. CL. Cuius gratia igitur dicenda hæc putauimus? ATH. Quia domini & liberi ciuium animi, forſitan cũ hęc audierint, probe intelligẽt, quod niſi priuata recte adminiſtrẽtur in ciuitate, fruſtra res cões ſperat quis firmitatem aliquam in legibus habituras: atq; hæc intelligẽtes his quæ modo diximus, tanquã legibus quibuſdã vtentur: quorũ vſu, & familia & reſpu. bene gubernata feliciter viuent. CL. Valde conſentaneũ eſt quod dixiſti. ATH. Ne deſinamus ergo ab huiuſmodi legumlatione ante, quàm

aoimorum

animorum quoque ſtudia quę ad teneros admodũ pueros pertinent, deſcribamus: & ita ſimili quoque modo, vt de corporibus incepimus, ſermonem abſoluamus. CL. Recte nimirum. ATH. Hoc igitur tanquam elementum ad vtriuſq; tam animi quàm corporis infantium cultum accipiamus, perpetuã die nocteq; nutritionem agitationemq́; adhibitam, omnibus quidem conſerre, maxime verò tenerrimis, vt ſi fieri poſsit, ſic habitent quaſi perpetuo nauigarent. Quoniam aũt fieri nequit, quàm proxime ad hoc in curandis infantibus accedendum. Quod aũt fieri oporteat, coniectare hinc licet, quòd periculo tam puerorũ nutrices quàm quæ remedijs Corybantum dant operam, id eſſe vtile cognouerunt. Quandocunq; enim dormire pueros ad ſomnum tardiores matres cupiunt, nõ quiete hoc, neq; ſilentio, ſed contrarijs faciunt. In vlnis enim portant agitantq́; ſemper, & illos vocis modulatione tanquam tibicinio quodam mulcent. Et quemadmodũ in debacchationũ furentium remedijs fit, huiuſmodi agitationis chorea muſaq; vtuntur. CLI. Quæ nam horum potiſsimum cauſa nobis eſt hoſpes? ATH. Non eſt valde difficilis cognitu. CLIN. Quo pacto? ATH. Vtræq; hæ paſsiones in metuendo conſiſtunt: ſunt enim formidines quędam, propter malũ aliquem animi habitum. Quando igitur ab exterioribus aliquis ad hos affectus agitationẽ infert, vincit exterior motus interiorem illum terribilem atq; furioſum. Cumq; vicerit, tranquillam animo præſtat quietem, ſaltu cordis aliquantiſper ſedato: atq; ita alijs inducit ſomnum, alios vigilãtes per tibiam & tripudium, cùm auxilio deorũ quibus ſupplices litabant, à furioſo affectu ad ſanæ mentis habitum reuocat. Atq; hęc vt orationis huius breuitas fert, rationem aliquam probabilem habent. CLIN. Omnino. ATH. Si hęc igitur talem aliquam vim habẽt, hoc præterea cogitãdum, animum omnem ab infantia in metu nutritum, magis vtiq; quouis ferri per formidinem conſueſcere. Nec cuiquam dubium eſt, quin ad timiditatem iſta, non ad fortitudinem exercitatio ſit. CLIN. Ita prorſus. ATH. Contra verò eum ad fortitudinem exercitari dicemus, qui à tenera ętate metus terroresq́; omnes vincere conſueſcit. CLI. Scitè. ATH. Vnum igitur hoc ad virtutis animi partem ſummopere conferre dicamus, exercitationẽ videlicet infantiũ quæ in motibus fit. CL. Maxime. ATH. Atqui facilitas animi vel moroſitas, nõ parum momenti habent ad bonitatẽ animi vel prauitatẽ. CLIN. Eſt ita. ATH. Eſt autem à nobis pro facultate diſcendum, quo pacto vtrumuis horũ infantium ſtatim animo innaſcatur. CLI. Plane. ATH. Nobis profectò videntur delitiæ, difficiles, moroſos, iracundos, & leui de cauſa excitabundos iuuenũ mores efficere. Contra verò, nimia ſeruitus atrox, cùm abiectos & illiberales & humana peroſos facit, ad humanam conſuetudinem ineptiſsimos reddere. CLI. Quomodo autem ciuitas vniuerſa infantes qui nondum voces intelligunt, nec diſciplinã aliam guſtare poſſunt, vt iubes, erudiet? ATH. Sic plane. Omne animal ſtatim natũ voce & clamore vti ſolet. Nec minus hominũ genus, quod præ cæteris ad clamorem addit ploratum. CLI. Sic eſt. ATH. Nutrices ergo quid infantes cupiant, volẽtes cognoſcere, quod appeti credunt offerunt: ſi tacent, recte: ſi clamant flentq́; non recte ſe obtuliſſe his ſignis conijciunt. Argumenta ſane in infantibus quas res amẽt, quas oderint, clamor fletusq́; ſunt, ſigna minime fortunata. Huius rei tempus triennio minus nõ eſt, quod ſpatiũ non eſt parua vitæ particula ad eam recte vel contra ducendam, ſi ipſum recte, vel contra ducitur. CL. Recte. ATH. Nónne videtur vobis difficilis homo, nec vllo modo tranquillus, eſſe etiam querulus atq; gemebundus vltra quàm bonũ virum deceat? CL. Mihi quidem. ATH. Siquis omni ratione pro viribus conetur, vt in hoc triennio puer quàm minimũ dolore, metu, triſtitiaq́; afficiatur, nónne pueri animus pacatior tranquilliorq; reddetur? CLI. Perſpicuum eſt hoſpes, multoq́; etiam magis, ſiquis eum in multis voluptatibus educarit. ATH. Hoc ego tibi non concedam, ò mirifice Clinia Nam talis educatio cùm in principio ſtatim adhibeatur, omnium maxima pernicies eſt. Videamus igitur an quicquam dicamus. CLI. Dic. quid ais? ATH. De re non parua à nobis agi nunc aſſero. Attende & tu Megille, ac ſententias vtriuſq; dijudica. Mea quidem ratio, rectam vitam cenſet nec voluptates ſequi omnino, nec fugere omnino dolores debere, ſed medium potius illum habitum ſequi, quem & ipſe modo tranquillitatem vocabam, & omnes dei proprium eſſe, diuino quodam oraculo recte conijcientes fatemur. Hunc habitũ ſequi debet quiſquis hominũ diuinus eſt futurus, adeò vt nec ipſe ad voluptates omnino procliuis ſit, alioquin procul à dolore non erit, nec alium quenquã ſiue ſenem, ſiue iuuenem, aut maſculum, aut fœminam indulgere voluptatibus patiatur, minimeq; omnium ſtatim natos infantes. firmiſsimi enim tũc omnibus mores omnes propter conſuetudinẽ innaſcuntur. Ego verò niſi vererer ne forte iocari vobis videar, dicerem vtiq;, grauidas etiam mulieres maxime omnium illo anno ita regendas eſſe, vt nec ad voluptates multas furioſasq́; ferantur, neq; doloribus agitẽtur: ſed tranquillam pacatamq́; & mitem vitam agant. CL. Non opus eſt hoſpes vt Megillũ interroges, vter noſtrum rectius ſit locutus. Ego.n. aſſentior tibi meræ voluptatis meriq́; doloris vitam fugiendam omnibus eſſe, & mediam quandã ſemper tenendam. Quare & dixiſti recte atq; audiſti. ATH. Recte nimium Clinia. Sed illud ad hęc ſimul omnes tres cogitemus. CL. Quidnam? ATH. Quòd quæ dicuntur à nobis, ea leges non ſcriptæ à multis appellantur, nec aliæ ſunt quæ leges patriæ nominantur, quàm huiuſmodi omnia. Atq; quod paulo ante tetigimus, nec leges hæc eſſe vocanda, neq; ſilentio prætereunda, probè dictum eſt. Hæc enim totius reipu. vincula ſunt, mediumq́; tenent inter ſcriptas ſcribendasq́; leges, videlicet tanquã primæ priſcęq́; omnino inſtitutiones. Hęc ſi probe poſita ſint, ſeque in eis hoĩes recte aſſueſecerint, conſcriptas leges ſtabili ſalute tutantur. Sin cõtra factum ſit, contra continget: quemadmodum in ędificijs accidit, vbi ſi ædium ſuſtentacula ſubtracta de medio fuerint, concidere omnia cogunt, aliaq; ex alijs deijci, & quæ benè ſuperſtructa ſunt, dirutis prioribus corruunt. Atq; hæc quidem cogitantes nouã hanc tuam ciuitatem, ò Clinia, vndique vincire debemus, nihilo prorſus relicto quoad fieri põt, quod vel ad leges, vel ad mores, vel ſtudia pertineat, his enim omnibus ciuitas nectitur. Alterum verò iſtorum ſine altero permanere non poteſt. Quare non eſt mirandum, ſi quæ nobis multa ſimul & parua legitime videntur inſtituenda velut conſuetudines confluentia longiores leges efficiunt. CL. Recte tu quidem, & nos ſimiliter cogitauimus. ATH. Si quis igitur ad eum qui tres agit annos colendum ſeu maſculum, ſiue fœminam hęc diligenter adhibeat, ac ſedulo ſupradictis vtatur, non parum afferent nuper enutritis vtilitatem. Atq; id ingenio eorũ qui tres & qui quatuor & quinque & ſex agunt annos conueniens erit, à quibus delitiæ remouendæ ſunt, & caſtigatio ſine contemptu adhibenda. Cæterum quemadmodũ ſeruos diximus caſtigare ſine cõtumelia oportere, ne in iracundiam efferãtur: caſtigare tamen omnino, ne nimium delitioſi reddantur: ita & liberos volumus. Horũ ludi quidam ſunt ipſis quodammodo naturales: ad quos quando conueniunt, ſponte feruntur. Congregandi hi pueri ſunt à triennio ad ſex vſq; annos, ſinguli in ſuæ tribus ſolẽnitate: quorum & adhuc tantillorum nutrices modeſtiam incontinentiamq́; obſeruent, & cuiq; cœtui nutricibusq́ue vna quædam præſit de mulieribus duodecim annuo tempore imperatura, prout legum cuſtodes ordinauerint. has deligant mulieres nuptiarum curatrices, ex quaq́; tribu vnam ætate ipſis æquales. Quæ ad hunc magiſtratum aſſumpta eſt, ita ſe gerat vt in ſacrũ quotidie proficiſcatur, ſemperq́; iniuriantem puniat. Seruum quidem & ſeruam, peregrinum & peregrinã ipſa per vrbanos quoſdã miniſtros: ciuem autem, cuius animaduerſio in cõtrouerſia ſit, ad ędilium

Exercitatio infantiũ confert ad virtutẽ capeſſandam.

Delitiæ in animis puerorũ.

lium trahat iudicium : de qua autem non ſit controuerſia,
Puellarũ ſeparatio. puniat ipſa. Poſt annorũ lex ætatem fœminæ à maribus
diſcernantur, pueriq́; deinceps cum ęqualibus maribus, &
puellæ cùm fœminis æqualibus conuerſentur. Et ad ſcien
tias vtriq; ſe vertant. Mares quidem ad magiſtros equo-
rum, arcuum, telorũ, & fundæ : fœminæ quoq; ad eadem
ſi concedatur, vſq; ad ſcientiam tantum, & maxime ad ar
morum vſum. Quo pacto autẽ nunc in his ſe res habeat,
pene ab omnibus ignoratur. CLIN. Quid ais? ATH.
Quòd videlicet dextera à ſiniſtris, quo ad manus perti-
net, differre iam videantur in ſingulis operationibus natu
ra. Pedes enim inferioresq́; partes ad opera nihilo differre
videntur. Manibus autem matrũ nutricumq́; ſimul igno-
rantia quaſi claudi facti ſumus. Nam quum natura fere ad
vtranq; partem ęquè ſe habeat, ipſi per conſuetudinẽ non
recte vtentes, differentiam fecimus. Et certe in quibuſdã
parum id refert. Nihil enim intereſt ad vitam, ſi lyra in ſi-
niſtra ſit, in dextera plectrũ, in cæteriſq́; huiuſmodi ſimi-
liter. Quorum exemplo idem in reliquis omnibus nõ fa-
cere, dementia eſt. Hæc ita eſſe lex Scytharum oſtendit.
Non enim ſiniſtra ſolùm arcũ, dextra ſagittã tenent, ſed
vtriſq; ſimiliter ad vtrunque vtuntur. Multa exempla hu-
iuſmodi in aurigarũ aliorumq́; operibus reperiuntur. Ex
quibus intelligere licet eos qui dextris ſiniſtra imbecillio-
ra reddunt, præter naturã id facere. Quæ res, vt diximus,
in corneis plectris, inſtrumentiſque talibus impedimento
non eſt. Sed permultum intereſt, quando in pugna ferro,
arcu, haſta, cæteriſq́; huiuſmodi vti neceſſe eſt, plurimum
autem quando armis arma pelluntur. Differt autem mul-
tum qui didicit, ab eo qui nõ didicit : & exercitatus, ab eo
qui minime exercitatus eſt. Nam quemadmodum qui aut
in pugili certamine, aut lucta, aut vtroq; ſimul perfectè ſe
exercuit, potis eſt congredi à ſiniſtris, & pręſto ſe accom-
modat, quando ad partem alteram transferre cogitur : id
ipſum arbitror in armis ac cęteris rebus rectiſsimum eſſe.
Quare oportet ſi duo quædam quis poſsidet, quibus ſe de
fendat, & alios cędat: vt nihil horum pro viribus otioſum
inexercitatumq́; relinquat. Et ſi quis Geryonis aut Bria-
rei naturam habeat, quum centimanus ſit, centum opor-
tet ab eo iacula mitti poſſe. Horũ omnium curã habeant
principes, tam mulieres quàm viri : & mulieres quidem lu
dos alimentaq́; cõſiderent: viri autem diſciplinas, vt om-
nes pedibus manibusq́; vtrinque æquè potentes facti, per
conſuetudinem naturę non noceant. Diſciplina verò du-
plici vti cõuenit : & corporis quidem, gymnaſticam: ani-
Gymnaſtica mi, muſicam vocari. Sed gymnaſtica rurſus eſt duplex, ſal
Saltatio. tatio & luctatio. Saltatio quoq; alia muſæ verba imitatur,
magnificentiam ipſius libertatemq; obſeruans : alia bonę
habitudinis, leuitatis & formæ tũ corporis ipſius, tum par
tium membrorumq́; eius gratia, apte flectit tenditq́; ſin-
gula : ita vt ſufficienter motus harmonicus diffundat, con
Luctationis. ſequaturque vniuerſum ſaltationis ordinem. Luctationis
autem genera illa quæ Anteus & Cercyo in artificiũ inu-
tilis contentionis gratia deduxerunt, vel Epius vel Amy-
cus in pugili concertatione : quum nihil ad pręlium conſe
rant, digna mentione non ſunt. Quæ verò in recta lucta-
tione à collo, manibus, laterumq́; motu cùm victoriæ ſtu
dio, honeſtoq; habitu adhibentur, & ad ſanitatem vireſq́;
conducunt : quum ad omnia vtilia ſint, prætereunda non
ſunt. Sed diſcentibus docentibusq́; ſimul præcipiendum,
vt quando ad hoc in condendis legibus venerimus, alteri
beneuole hęc largiantur, alteri gratioſe ſuſcipiant. Nec ve
rò omnes imitationes capeſſendæ quę in choreis ſunt, ſed
hic quidem armatorum Curetarum ludi, in Lacedęmone
Caſtoris atq; Pollucis. Apud nos quoq; non eſt negligen-
dum, ꝙ Minerua ludis choreæ delectata, non nudis mani
bus ludendum cenſuit, ſed armis tota ornata, ſaltandi offi-
cio eſt perfuncta. Quæ quidem adoleſcentulis ſunt mari-
bus & fœminis imitanda, deæ munus ad vſum belli ſolen
nitatumq́; ornamentum honorantibus. Pueros verò an-
tequam prodire in bellum poſsint, armis equiſq́; oportet
in deorum omniũ pompis ornatos, modo velociores, mo
do tardiores in chorea & itinere ad deos deorumq́; filios
ſupplicationes fundere. Ludi porro atq; præludia ſi rerum
aliquarum gratia, nullarum certe niſi harum ſunt adhiben
da. Hęc enim in pace & bello tam priuatim, quàm publi-
ce vtilia ſunt. Cęterę verò corporis exercitationes ſeu lu-
do, ſiue ſerio fiant, ò Clinia, atq; Megille, non ſunt libera-
les. Eam iam gymnaſticam quam tractandam in primis
ſermonibus dixi fermè peregi, atque hęc tota & perfecta
eſt. Vos autem ſi meliorem habetis, in medium profera-
tis. CLI. Non eſt facile hoſpes his neglectis, narrare alia
de gymnaſtica & certamina meliora. ATH. Reliquũ eſt,
vt de Muſarũ Apolliniſq́; muneribus diſſeramus. de qui-
bus ita ſatis dictum eſſe putabamus, vt de gymnaſtica ſo-
lum reſtare videretur. Nunc autẽ patet nonnulla eſſe reli-
cta, quæ dicenda in primis ſunt, quare deinceps illa dice-
mus. CLIN. Dicantur omnino. ATH. Audiatis igitur.
audiſtis enim & in ſuperioribus, quamuis & in dicendo &
audiendo, quod tardè mirum eſt & inſolens, cauere decet.
Equidem in præſentia nõnihil dicturus ſum, quod dicere
meritò vereri quis debeat : dicam tamen. CLI. Quid il-
lud eſt hoſpes? ATH. Nuſquã cognoſci aſſero, quàm ma-
gnam ludorum genus ad legum conditarum ſtabilitatem
& mutationem habeat poteſtatem. Quippe ſi hoc ita or-
dinatum fuerit, vt ijſdem ludis ſecundũ eadem, & eodem
modo, ijdem homines ſemper vtantur & delectentur: le-
ges quoq; ſerio poſitas ſtabiles manere permittit. Sin autẽ
mutetur id genus, nouique ludi quotidie inducantur, ſem-
perq́; nouis delectetur iuuẽtus, tum figuris geſtibusue cor
poris, tũ reliquo apparatu & ſupellectili : ac decens & inde
cens in his rebus aliter in dies & aliter iudicent, atq; inuen
tores nouarum rerum, colorum ſcilicet & figurarum cæ-
terorumq́; huiuſmodi ſemper honorent: peſtem hac nul-
lam ciuitati maiorem fore cenſemus, recte admodũ iudi-
cantes. Mutat.n. iuuentutis mores occulte, facitq́; vt pri-
ſca quidem vilia, noua verò digna honore videantur. Qua
oratione & opinione, nihil rurſus aſſero pernitioſius ciui-
tatibus eſſe. Sed audite quantum id malum eſſe cenſeo.
CLI. Vituperari ne priſca malum eſſe in ciuitatibus ais?
ATH. Aio equidem valde. CLIN. Non malos ad hanc
orationem nos auditores habebis, ſed quãtum fieri poteſt
beneuolentiſsimos. ATH. Conſentaneum eſt. CLIN.
Dic iam. ATH. Agite, audiamus hæc diligẽtiſsime, atq;
ita inter nos diſſeramus. Mutationem aio omnibus in re-
bus pręterquã malis eſſe periculoſiſsimam: in temporibus
omnibus inuentis, in dięta corporum, in moribus animo-
rum, in omnibus ſimpliciter pręterquam in malis, vt mo-
do dicebam. Corpora quidem cùm primis cibis aliquibus
& potibus laboribusq́; vtuntur, turbãtur quodammodo,
deinde ex diuturno harum rerũ vſu cõcreſcunt, pinguiaq;
redduntur: atq; huiuſmodi victu vtpote iam conſueto, fa
miliari & amico, delectãtur admodum, & optime valent:
at ſi ex probabili aliqua cauſa ad aliã cogantur tranſire dię
tam, in morbos initio conturbata incidunt, antequã nouo
victui conſueſcant. Idem quoq; in cogitationibus homi-
num animorumq́; naturis fieri cogitãdum. Omnes enim
eas leges colunt, & innouare formidant, in quibus educati
ſunt: ſi illę diuina quadam fortuna longis temporibus ſta-
bilitæ fuerint : adeo vt nullus aut recordetur, aut audiuerit
eas vnquam ſe aliter habuiſſe. Quapropter excogitare de
bet legiſlator, qua via id in ciuitate quodammodo fiet.
Hunc igitur ipſe modum excogitaui: adoleſcentum ludos
quotidie variatos, vt ſupra diximus, exiſtimant omnes ni-
hil aliud eſſe, quàm nugas, neq; quicquã ad officia vitæ ha
bere momenti. Quare cedunt & mutationem hanc inno
uationemq́; fieri facile patiuntur. Nec intelligũt, quod ne-
ceſſe eſt pueros diuerſis ac priores ludis gaudentes, diuer-
ſos differenteſq́; à prioribus viros fieri: diuerſos verò effe
ctos, diuerſam quoq; vitam quęſituros, atq; hinc noua ſtu
dia legeſque deſideraturos. hinc nemo formidat peſtem
quam dixi maximã ciuitati futuram. Sed cætera quidem,

præſertim

præſertim circa figuras mutata, minus nocent. Crebra verò in laudandis vituperandiſq; moribus innouatio grauiſſima etiam, vt arbitror, & plurimum formidanda. Cli. Quidni? Ath. An non ſuperioribus ſermonibus credimus, in quibus diximus, ꝙ rhytbmi & cætera muſicę genera, imitationes quædam ſunt morum, tum bonorũ hominum, tum malorum? Vel quid dicemus? Cli. Nullo modo aliter ſentiemus. Ath. Omni igitur ratione conandum ne pueritia in cantibus & ſaltationibus noua vnquam audeat imitari, ne ve vllus ad nouitatem pueros voluptatum blandimentis alliciat. Clin. Optime dicis. Ath. Habet ne quiſquam noſtrum artem ad hæc Aegyptia meliorem? Clin. Quam illã dicis? Ath. Vt tripudij cantuſq; genera dijs omnia conſecrentur: & primũ quidẽ feſti dies ſinguli in certis anni temporibus, dijs ſingulis deorumque filijs, & dæmonibus ſtatuantur. Deinde quæ ſacrificia, quibus dijs offerẽda ſunt, ordinetur. Quiúe cantus & choreæ quibus conueniant ſacrificijs diſtinguatur. Quæ poſtquam diſtincta ſunt, cõmuni ciues omnes libatione, tum Parcis, tum dijs alijs ſacrificent, certoſque cãtus & choreas, certis dijs, eorumúe filijs, & dæmonibus dedicent. At ſiquis aliter quàm cõſtitutũ ſit, hymnis choreiſq; in deorum ſacris vtatur, ſacerdotes tam viri quàm mulieres vna cùm legum cuſtodibus, eum ſancte & legitime arceant: & qui repulſus erit, niſi libenter obtemperauerit, per totam vitam volẽti cuiq; pœnas impietatis perſoluat. Clin. Probe. Ath. Verum quoniam huc oratione deuenimus, vt nos decet, afficiamur. Cli. Quorſum hæc? Ath. Omnis nõ ſenex tantum, verumetiam iuuenis, quoties mirum quid, & inſolens viderit vel audiuerit, non vtiq; accurrat illico, quodq́; dubium eſt concedat: ſed quaſi ad triuium ſiue ſolus ſiue cùm alijs venerit, ignoretq́; viam, perquirat ſane nec vlterius progrediatur, antequam certior fuerit, quo iter ferat. Similiter nobis in pręſentia faciundum. Nam cum in ſermonem de legibus mirum & inſolitum inciderimus, diligentiſsime conſiderare debemus. Non enim decet ſubito tantos viros de re tanta ferre ſentẽtiam, & quaſi planam protinus affirmare. Clin. Vera loqueris. Ath. Ergo tempus ad hoc aſſumamus, tunc demũ affirmaturi, cùm ſatis fuerit conſideratum. Verum ne fruſtra conſequentem legũ pręſentium ordinem relinquamus, ad finem propoſitorũ feſtinemus. Forte nanq; ſi deus voluerit, finem ſuũ hęc tractatio conſecuta, planè quod modo dubitatur aperiet. Cl. Pręclare loqueris hoſpes. Quare ſic faciamus. Ath. Decreto igitur mirum hoc & inſolens, vt dicimus, affirmetur, quo nobis odæ cantuſq; conſtare legibus videantur: ſicuti priſci de citharędia dicebãt: vt illi quoq; nõ longe à noſtro abſint propoſito, ſed tanquam in ſomno, aut etiam in vigilia vel ſomniauerint, vel vaticinati hoc ſint. Hoc igitur ita decernatur. Nemo audeat præter publicos ſacroſq; cãtus aliquid canere: & pręter conſtitutã iuuentutis choream moueri tripudio, quemadmodũ neq; contra leges alias quicquam facere licet. Qui paret indemnis abeat. Eum verò qui non obtemperauerit, quemadmodum paulo ante dictum, legũ cuſtodes ſacerdoteſq; tam mulieres, quàm viri puniant. Sed hæc quidẽ ita ſe habeant. Cl. Ita prorſus. Ath. Quomodo autẽ legibus hæc quiſpiam ita ſanciet, vt ridiculus nõ videatur? Atqui ita conſideremus. Tutiſſimus ad hęc mihi modus videtur, vt imagines quaſdã oratione fingamus: quarũ vnam hanc eſſe dico, ſacrificijs factis, & victimis de more peruſtis, accedat priuatim quiſpiam ad aram ſacraq;, filius aut frater, qui miſerabilẽ profuſus & noxiam orationem fundat, nónne dicemus hunc patri & ſuis male ominatum fuiſſe? Clin. Dicemus ſane. Ath. In noſtris ciuitatibus fermè omnibus, vt breuiter dicam, hoc ita fit. Nam poſtea quàm magiſtratus quiſpiã publice ſacra fecit, non vnus, ſed multi ſolent chori conuenire. Qui cum propè aras ſteterint, miſerandis vocibus ſacram rem temerant. Quippe verbis, numeriſq; & cõcentibus flebilibus audientium inficiunt animos, & qui turbã ad lacrymas vehementius cõmouet, victoriæ præmia refert. Hanc nos legem nonne abrogabimus? & ſi quærulam orationẽ audiri à ciuibus quandoq; oporteat, non faſtis diuinarum ſolennitatũ diebus, ſed nefaſtis potius conuenire dicemus? Tunc eant ſi placet pręmio cõducti chori, externiq́; cantores, quemadmodũ in funeribus fieri videmus: vbi quidam mercede conducti, Caricę gentis inſtar miſere defunctum ipſum deplorant. Hoc certe hmõi cantibus cõuenire videtur, eoſq; cùm flebiles męſtiq́; ſint lugubris quoq; veſtis, vt breuiter dicam, non coronę neq; ornatus aurei decent. Igit̃ à vobis ipſis hoc rurſus exquiro, vtrum primã hanc imaginem placeat cantibus adhiberi? Cli. Quam? Ath. Bonũ inquam omen, ipſumq́; cantuum genus ſemper in benedicendo & feliciter ominando verſetur. An forte nihil interrogandũ, ſed id potius ſanciendum? Cli. Imò verò ſanciendum prorſus. Cunctis enim hæc lex digna ſuffragijs. Ath. Quæ nã igitur poſt benedictionem, laudes, bonumq́; omen, muſicæ ſecunda lex erit? Nónne vt preces dijs, quibus libamus, effundantur? Clin. Certe. Ath. Tertia verò, vt arbitror, erit lex: vt cùm poetæ preces ipſas, petitiones hominũ à dijs eſſe nõ ignorent, diligenter animaduertant, ne mala quaſi bona poſtulent. Ridicula nimiũ illius conditio, qui ita precatur. Cli. Proculdubio. Ath. Nónne ſupra conceſsimus, non oportere in ciuitate aureas & argenteas diuitias eſſe? Cli. Omnino. Ath. Cuius igitur exemplar ſermonem hunc eſſe dicemus? Nõne huius? quod videlicet poetarum genus non omne quæ bona ſunt, quæ non, ſatis cognoſcere poteſt. Quare ſi quiſquam poetarũ verbis aut cantu pręter ipſam rationẽ preces nõ rectas nobis tradiderit, is contraria in rebus maximis petere ciues faciet. Quo quidem errore, ſicut diximus, nõ multos maiores reperiemus. Vnam igitur hãc quoq; in muſica legem formamq́; ponamus. Clin. Quam? Dic apertius. Ath. Nemo poeta præter ciuitatis leges, & iuſta, vel honeſta, vel bona fingere quicquam audeat. Nec liceat quæ cõpoſuerit, vlli priuatorũ oſtendere, antequam cõſtituti hac de re iudices legumq́; cuſtodes & viderint & approbauerint. Qui verò muſicæ & diſciplinæ præſideant, ferme oſtenſum eſt. Nunquid ergo, ꝙ ſæpe iam quæro, lex iſta nobis formaq; & imago tertia ſancietur? An aliter? Cl. Sanciatur omnino. Ath. Poſt hæc rectiſsimũ erit, vt hymni laudeſq; deorum precibus mixtæ canãtur, deinde dæmonum heroumq́; ſimiliter, cum laudibus preces idoneæ. Cl. Nil prohibet. Ath. Ad hęc ſequitur confeſtim hæc ſine inuidia lex, Decens eſt eos ciues laudibus exornare qui ceſſerunt è vita, ſi corporis vel animi viribus res arduas pręclaraſq; geſſerint, & legibus libẽter paruerint. Cl. Quidni? Ath. Viuentes autem adhuc, laudibus hymniſq; honorare tutum non eſt, priuſquã vita functus quiſpiam finem viuendi præclarũ fecerit. Hęc omnia viris mulieribuſque virtute inſignibus communia ſint. Cantus aũt & tripudia ita conſtituantur, Multa priſcorũ ſunt circa muſicam antiqua poemata, & ſaltationis genera, de quibus decentia & cõmoda conſtitutę ciuitati deligere, nulla inuidia eſt. Quorum electores, nõ pauciores quàm quinquaginta ſint annos nati. hi quæ ſufficienter dicta eſſe videantur, eligant, quæ verò improbe dicta, omnino reijciãt. Et quæ minus ſufficienter, poetis viris muſiciſq; adhibitis corrigãt & abſoluant, atq; virtute ipſorũ poetica, non voluptatibus neq; cupiditatibus, niſi in paucis quibuſdã vtantur, ita vt legum latoris expoſita voluntate, ſaltationem, cantumq́; & omnem choream, prudenter ad eam dirigant. Omnis profectò ordinata Muſa, quamuis ſuauis Muſa nõ adiungatur, longe melior eſt quàm cùm eſt ſine ordine. Suauitas autẽ atq; iucunditas Muſis omnibus eſt cõmunis. Nam in quacunq; à primis annis, ad ætatem vſq; maturã verſatus aliquis fuerit, eam iucundam arbitratur. Quippe ſi in Muſa temperata atq; ordinata fuerit educatus, contrariam cum audit odit, illiberalemq́; appellat. Sin vulgarẽ incultamq́; ſemper audire conſueuerit, huius contrariam, frigidam & aſperam

Qui mortui, laudandi.

Viuentes non laudandi.

aſperam eſſe ducit. Quapropter, vt modo dicebã, iucun-
ditatis & moleſtię in vtraq; pro cõſuetudine noſtra par ra
tio eſt, ſed emolumenti & detrimẽti ratio impar. Nempe
altera meliores, altera deteriores facit vtentes. Cl. Prę-
clare. Ath. Pręterea cantus, qui viris conueniant, & qui
fœminis, forma quadã diſtinguere debemus, & cõcenti-
bus numeriſq; accommodare. Abſurdum eſt.n. concen-
tui vniuerſo vel numero diſſonare, & his ſingulis non ido
nea reddere. Horũ igit formę neceſſario legibus ſtatuen-
dę ſunt, & vtriſq; conuenienter attribuendæ. Et quid virũ
quid ue mulierem deceat, ex ipſa vtriuſq; naturæ differen
tia declarare. Porro quod magnificum eſt, & ad fortitudi-
nem tendit, virile dicendũ. Venuſtũ autem modeſtumq;
magis, fœminis eſſe accõmodatius & diſputatione aſſeue
randum, & legibus ſanciendũ. Atq; ordo quidem hic ſit.
Deinceps declaremus quo modo hæc & quibus tradenda
aperiendaq; ſint, & quando agenda. Quemadmodũ verò
nauium faber carinulas primũ ad nauis formam ſupponit,
ſic ego mihi facere videor. Nam dum vitæ conor figuras
diſtinguere, ſecundũ animorum naturales formulas quaſ-
dam quaſi carinulas iacio, vt qua via & ratione, huius vitæ
nauem per hæc maria ducturi ſimus, recte conſpiciatur.
Humanæ quidem res magno ſtudio dignę non ſunt. Stu-
dere tñ neceſſe eſt, quod informatum dixerim. Poſtquam
verò hic ſumus, ſi modo quodã conuenienti id fecerimus,
ſatis forſan nobis erit factũ. Sed quid dicam, recte fortaſ-
ſis aliquis quæret. Cl. Recte admodum. Ath. Opor
tere igitur aio quod ſtudio dignum eſt, ſtudioſe ſectari, nõ
digna verò nequaquam: Ac deum quidẽ omni beato ſtu
Homo ludus deorum.
dio dignũ, Hominem verò, ſicut etiam ſupra diximus, dei
ludo eſſe fictum, atq; id vere ipſius optimũ eſſe. Ita igitur
affectos homines conſequenter & mares & fœminas ver
ſari in ludis quàm pulcherrimis oportere, cõtra quàm mo
do cogitantes. Cl. Quo pacto? Ath. Nunc certe ſtu-
dia ludorũ gratia ſequenda eſſe ducunt. Nam rem bellicã
putant ſtudio dignam pacis gratia benè diſponẽdam eſſe,
cùm in bello nec ludus ineſſe ſoleat, neq; diſciplina ratio-
ne digna fuerit vnquam, nec ſit modo, neq; futura ſit. Nos
aũt eam diſciplinam ſtudio digniſſimam arbitramur, qua
hoĩes inſtituti quàm longiſſime atq; optime in pace vitã
agant. Quæ aũt ludendi in vita recta ſit ratio, & quales lu-
di in ſacrificijs canẽdo ſaltandoq; adhibendi ſint, vt & dij
nobis reddantur propitij, & hoſtes fundantur in pugna, &
quas potiſſimũ res cantu & ſaltatione imitati hęc vtraque
conſequi valeamus, quibuſdam quaſi formulis præſignatũ
eſt, & viæ per quas eundum, cõſtratæ ſunt. Qua ſane in re
credendũ eſt poetã bene ceciniſſe, cùm ait: Telemache,
alia quidem tu mente verſabis, alia tibi dæmon ſuggeret.
Non enim te puto ſine numine diuum genitũ & nutritũ.
Hoc ipſum alumnos quoque noſtros cogitare oportet, &
ſuperiora quidẽ ſufficienter dicta exiſtimare, & ſi qua de-
ſunt dæmonem deumq; ſperare ſibi ſuggeſturum, quibus
ſcilicet ſacrificijs choreiſq; & quando & quæ numina lu-
dendo placare debeãt, ſecundum modũ naturæ viuentes,
cùm ipſi res quædam miræ ſint, vt plurimum veritatis pa
rum participes. Meg. Genus hominum hoſpes penitus
parui facis. Ath. Non mireris, ſed ignoſce, ò Megille.
Nam cum ad deum reſpexerim, cõmotuſq; fuerim, hæc
dixi. Genus ergo noſtrũ, ſi tibi ſic placet, non vile, ſed ali-
quo dignũ ſtudio ſit. Poſt hæc gymnaſiorũ, doctrinarũq;
publica ædificia tripertito in media vrbe locata ſunt. Foris
quoq; equorum gymnaſia in ſuburbijs ſimiliter triperti-
to. loca inſuper ampla ordinata, vbi iuuentus ad arcum &
telorum iactũ inſtruatur exerceaturq;. Quod in ſuperio-
ribus non ſufficienter de his eſt dictum, nunc & ſermone
dictũ ſit, & lege ſanciũ: illorumq; omniũ peregrini ma-
giſtri pretio conducendi, qui illic habitantes, & ad rem mi
litarem & ad muſicam, venientes inſtituant. Ac non illos
tantũ quos parentes voluerint oportet diſcere, quos verò
noluerint, diſciplinas miſſas facere, ſed vt dicitur, viri om-
nes quoad fieri poteſt, & pueri, vtpote qui ciuitatis magis
quàm parentũ liberi ſint, neceſſario diſcãt. Eadem quoq;
de fœminis quæ & de maſculis lex mea ſanciet. eadem.n.
ab vtriſq; volumus exerceri. Neq; verebor dicere eque-
ſtrem diſciplinam atq; gymnaſticam, ita mulieribus vt vi
ris, honeſtam eſſe. Hoc enim ex veteribus audiui fabulis,
fidemq; adhibeo. Noſtris etiam temporibus, non ignoro
eſſe circa Pontum innumera mulierum milia, Sauromati
Circa Pontum mulieres militare, q Sauromatides vocantur.
daſq; vocari, quibus nõ equorum modo, verumetiam ar-
cuũ cæterorumq; armorũ æqualis cura cùm viris & exer
citatio ſit inſtituta. Sed rationem quoq; ad hæc, hanc ha-
beo. Aio equidem ſi hæc ita fieri poſſunt, ſtultiſſimũ hoc
in noſtris regionibus eſſe, vt nõ iiſdem ſtudijs mulieres ac
viri omni conatu conſenſuq; dent operam. Ferme.n. ciui-
tas omnis hoc modo pro dupla, dimidia fit, ex eiſdẽ labo-
ribus atq; tributis. Qui ſane legiſlatoris error eſt ingentiſ-
ſimus. Cl. Sic apparet. Verùm multa nobis hoſpes prę-
ter rerumpublicarũ cõſuetudinem dicta ſunt. Ath. To-
tam primo diſputationem decet percurrere, deinde quod
potiſſimũ videtur, eligere. Cl. Scite admodũ modo di-
xiſti, feciſtique vt meipſum reprehendam, ꝙ illa dixerim.
Quare deinceps, vt lubet dicas. Ath. Hoc ipſum mihi
placet Clinia, quod modo dicebam. Nam ſi re ipſa non ſa
tis pateret fieri hæc poſſe, cõtradici forſan nõnihil poſſet.
Nunc verò ſiquis legem hanc aſpernatur, aliud certe quę-
rat oportet. Præceptũ verò noſtrum nõ ceſſabit aſſerere,
ꝙ oporteat doctrinę cęterorumq; quàm maxime mulie-
res cùm viris participes fieri. Sic.n. de his cõſiderare opor
tet. Dic age, ſi mulieres cùm viris in omni vita participes
non ſint, an nõ neceſſe erit ipſis alium quendam ordinem
aſſignare? Cli. Neceſſe. Ath. Quem alium eorũ qui
nunc ſunt potius, quàm noſtræ cõmunionis ordinem aſſi
gnabimus? Vtrum ſicut Thraces, multæque aliæ gentes,
agriculturã, bubulcorũ paſtorumq; officia, & reliqua ope-
ra nihilo à ſeruorum miniſterijs differentia mulieribus tri
buemus? An quemadmodũ nos, viciniq́ue omnes noſtri,
reconditis in vnam domũ rebus, vt dicitur, omnibus fęmi
nis penu cuſtodiam, radios, lanificium, & ſimilia cõmitte-
mus? Vel Laconicum, ò Megille, quaſi mediũ eligemus?
vt virgines quidem gymnaſijs & muſicę vacent, mulieres
aũt in ocio quidem lanificium curent, vitam tñ non abie-
ctam & tenuem, ſed ſolertiorem quandam agant. Quin-
etiam domeſtici cultus, cuſtodiendi penu, educãdorumq;
liberorũ mediam quandam curã ſuſcipiant. Nec bellis in-
terſint: vt ſi patriam liberoſq; tueri neceſſe ſit, nec ſagittas
emittere vt Amazones, nec cum reliquis ciuibus iaculatio
nem ſcite obire queant: nec ſcuto haſtaq; ſumpta, imita-
ri deam, ac pro patria obſeſſa generoſe reſiſtere, vt ſi nihil
aliud maius, terrorem ſaltem in acie viſę hoſtibus ipſis in-
cutiant. Quippe ſi ita vixerint, Sauromatas imitari nun-
quam audebunt: ſed apud ipſas mulieres, mulieres illorum
videbũtur viri. In his itaq; veſtrarũ legum latores probet
qui velit. Ego profectò aliter nunquã dicam. perfectum
nanq; officium, non mediũ à legumlatore requiro, qui nõ
ſinat reſolui delicijs mulieres, nec maribus ſolis attendat:
ne pro felicitate ciuitatis duplici, ſimplicẽ ſolum efficiat.
Meg. Quid hic agemus, ò Clinia? An patiemur, vt Spar
tam ſic hoſpes inuadat? Cl. Certe. Nam cùm dicendi li-
bertas ei cõceſſa ſit, quouſq; ſatis de legibus tractatum nõ
fuerit, interturbandus nõ eſt. Meg. Probe dicis. Ath.
Meum igitur eſt, quæ ſequuntur explanare. Cl. Procul-
dubio. Ath. Quis igitur vitæ modus erit, quibus neceſ-
ſaria mediocriter ſint præparata? Artes verò alijs relictę,
agricultura ſeruis cõmendata, qui fructus ex agris reddãt,
qui ſatis ſint hominibus modeſte viuentibus. quibus prę-
terea conuiuia publica ſint inſtituta: virorũ quidem ſeor-
ſum: & proxime propinquorum, filiarumq; vna atq; ma-
trum. hiſq; cõuiuijs principes quidam & viri & mulieres
præpoſiti ſint: qui in eis obſeruent quotidie animaduer-
tantq; ſingula: deinde cœtus ipſos diſſoluãt. & poſtquam
tam principes, quàm cæteri, dijs ipſis, quibus dies illa vel
nox dicata eſt, libauerint, domũ proficiſcantur. His igitur
hominibus

hominibus ſic inſtitutis nullum ne erit reliquum opus neceſſariũ ipſiſq; conueniens? ſed dediti ventri, more pecorum viuent? At verò nec iuſtũ, nec honeſtũ id ducimus. Neq; poſsibile eſt, ita viuẽtem hoĩem in id tandem quod ſibi conuenit non incurrere. Conuenit aũt deſidi obeſoq; per inertiã animali, vt ab alio laboribus exercitato & quaſi extenuato fortiq; raptũ dilanietur. Hæc vtiq; ſi ſufficienter exacteq;, vt modo videmur, perquiramus, forte nunquam fierẽt, donec mulieres & liberi & domus & reliqua propria cuiq; eſſent. Si tñ, quę ſecunda ad ea ſunt & modo tractãtur, fierent, mediocriter certe fient. Opus igitur ita viuentibus non paruũ neq; vile reſtare dicimus: ſed maximum omniũ à iuſta lege mandatum. Nam cum ſinguli viuendi modi à cæteris omnibus operibus diſtrahant, vt ſiquis Pythia, vel Olympia vincere ſtudeat, is alijs rebus vacare nequeat: duplici, imò verò multiplici adhuc cura, vita illius plena eſt, qui recte animi corporiſq; virtuti vacat. Nihil.n. exercitationis corporeæ, nihil doctrinarũ animi morumq;, propter alia negotia negligendũ eſt. Ferme.n. tota dies totaq; nox iſta diligenter curãti vix ſatis eſt, vt ea

De familiari adminiſtratione pauca.

prorſus aſſequatur. Cum igitur hęc ita ſe habeant, ordo totius temporis liberis hominibus ab ortu ſolis perpetuus ad alterũ ſolis ortum eſt habendus. Ridiculus fortaſſe legiſlator habebitur, ſi multa frequẽtiaq; & minima quæq; de familiari adminiſtratione narrauerit, cum in alijs tum etiam in nocturna vigilia, quã neceſſe eſt, vt conſeruaturi ciuitatem exhibeant. Nam ſiue lex ſiue officiũ id appellandũ ſit quod modo præcepimus, certe omnibus turpe illud & illiberale videri debet, vt ciuiũ aliquis per totã dormiat noctem: nec primus excitetur & ſurgat, ita vt hoc toti fami-

De ſomno multo & vigilijs.

lię pateat. Quinetiam vt domina ab ancillis, nõ ancillę ab ipſa primũ excitẽtur, turpe dicendũ apud ſeruos, ancillas, pueros, & domũ deniq; ſi poſsibile ſit, vniuerſam. Nocte igitur exurgant: & magiſtratus publicũ aliquid, patres verò matreſq; familiæ in domibus proprijs rem ſuam curẽt. Somnus.n. multus, nec corporibus, nec animis, neq; rebus gerendis, natura cõducit. Nemo quidem dum dormit, alicuius pretij eſt, nõ magis quàm ſi nõ viueret. Quare quicunque viuere & ſapere cupit maxime, quàm longiſsimo tempore vigilet, ſola ſanitatis cõmoditate ſeruata. Ad hãc verò nõ multo opus eſt ſomno: ſi bene aſſueueris ſomnis. Magiſtratus ꝓfectò nocte in vrbibus vigilãtes malis hominibus tum hoſtibus tum ciuibus terrori ſunt, amãdi honorandiq; iuſtis & temperatis, ſibi & ciuitati vtiles vniuerſæ. Sed nox quidem ita peracta, ad ea quę diximus fortitudinem quoq; in animis ciuium creat. Sole verò ſurgente,

Puer omni beſtia intractabilior.

pueri ad magiſtros proficiſcantur. Qm̃ verò nec pecudes nec alia prorſus vlla ſine paſtore viuere debent, nec pueri etiã ſine pædagogis ſint, neq; abſq; dominis ſerui. Eſt aũt puer omni beſtia intractabilior. Nam cùm prudentię fontem nondũ perfectum habeat, inſidioſiſsimus eſt acerrimuſq; & petulãtiſsimus oĩum beſtiarũ. ideo multis quaſi frenis vinciendus eſt. Et cùm primũ à matribus nutricibuſq; ſeiungitur, pædagogis eum ad puerilem laſciuiã regendam commẽdare oportet: deinde vt liberũ quidem, doctrinarũ potiſsimũ gratia præceptores: vt aũt ſeruum, caſtiget quicunq; ex liberis forte deprehẽderit, puerũ ipſum & pædagogũ & præceptorem, ſi qua in re delinquere eos conſpexerit. Si verò præſens quis iure non caſtigauerit, maximo ſubijciatur opprobrio. Rem hanc ille quide cuſtodibus legũ ad principatũ puerorum electus fuerit cognoſcat: ſiue ille qui eos deprehendit non caſtigauerit cũ oporteret: ſiue nõ more caſtigauerit. Acute aũt videat hic oportet, diligẽtiſsimeq; educationem puerorũ curet, naturas eorũ ſecũdum leges ac bonũ ipſum dirigens ſemper & conuertens. Quomodo aũt hunc ipſum nobis lex ſufficienter erudiet? Non.n. ſatis, nec aperte adhuc dictũ eſt: ſed alia tacta, alia prętermiſſa. Oportet aũt pro viribus nihil relinquere, ſed rationẽ omnem exponere, vt interpres hic alijs & educator ſit. De chorea quidem, cantus, & ſaltationis forma dictum eſt: quæ eligenda, corrigẽda, dedicanda ſit. De ſcriptis autem oratione ſoluta nondum diximus: quæ nam horum, & quo ordine, ò optime pueritiæ cultor, alumnis tradẽda ſint, quamuis quæ in re bellica diſcenda exercẽdaq; ipſis ſunt, iam habeas. Etenim ꝙ percipienda ſint, quæ ad literas pertinẽt primum, deinde quæ ad lyram, à legiſlatore dictũ eſt. Prẹterea quæ ad computationem numerorũ ſpectãt, quibus opus eſſe diximus: & omnino quæcunq; ad bellũ ac rem familiarẽ publicamq; conducunt. Item quæ ad diuinorũ aſtrorũ ſolis lunæq; circuitum, perquirendũ: vt vniuerſa ciuitas nõ ignoret, ordinem dierũ in menſem, menſiumq; in annũ. atq; ita tempora, ſolẽnitates, ſacrificia vt decet diſpoſita naturali quodam ductu, viuam ciuitatem vigilãtemq; reddant, & dijs honorem tribuant, & homines ad hæc prudentiores efficiant. Hęc tibi ſic, ò amice, à legiſlatore ſufficienter diſtincta ſunt. ſed quæ ſequuntur animaduerte. Nam de literis nõdum ſatis diſtinctũ fuiſſe dicimus: quoniam quatenus his vacandũ ſit, non eſt declaratũ, vtrum videlicet exacte eas comprehendere debeãt, qui mediocres futuri ſunt ciues, an nihil oĩno. Similiter quoq; de lyra. Ad literas ergo

Diſcenda quæ ſint.

decennes pueri proficiſcantur, trienniоq; inſiſtant. Et qui tres ac decem egerunt annos, lyrę ſimiliter tres annos incumbant. Nec liceat aut patri plus vel minus in his liberos detinere, aut liberis ſiue tædio affectis citra id tempus, ſiue deſiderio cõpulſis vltra, his rebus, contempta lege, vacare. Siquis nõ paruerit, honores qui diſciplina præditis dantur, quos poſtea narrabimus, nõ conſequatur. Sed quid in his annis docere magiſtri, adoleſcenteſq; diſcere debeãt, audi. Literas donec legere ſcribereq; poſsint, perdiſcant. Velociter aũt aut perpulchre faciant, nec ne, niſi natura in hoc temporis ſpatio iuuerit, nõ eſt curandũ. Monimenta verò poetarum in quibus lyra nõ vtuntur, partim metrice ſcripta, partim ſine metro: quæ quidẽ rhythmo harmoniaq; carẽtia fallacia ſcripta ſunt nobis à nõnullis huiuſmodi hominibus tradita, qua ratione vſui dabitis, ò omniũ optimi cuſtodes legum? Legum quoq; latorem, qualem iſtorum vſum vobis recte tradat, dubitaturũ arbitror. Cl. Quid hoſpes tecum ita dubitaſti. Ath. Recte tu Clinia. ſed ad vos qui de legibus cõmuniter mecum cõſideratis, neceſſe eſt vt & quæ certa & quæ dubia mihi videntur, aperiam. Cl. Quid ergo de his modo dicis? quid te mouit? Ath. Dicam equidem. Profectò innumeris hominibus nõ eſt facile cõtradicere. Cli. Nunquid parua & pauca de legibus iam dicta putas multis cõtraria? Ath. Vere prorſus id dicis. Iubere nanq; videris, vt quãuis multis hoc iter arduum odioſumq; ſit, peragam tamen confidenter: perq; legum ſemitam, præſentibus ſermonibus patefactam nihilo prætermiſſo progrediar: cũ m iter huiuſmodi forſan nõ paucioribus, & ſi paucioribus, nõ deterioribus placeat. Cl. Certe. Ath. Nihil igitur prętermittã. Dico equidẽ, poetas multos hexametro carmine, multos trimetro alijſque generibus metrorũ ſcripſiſſe, ac alios ſeria, alios iocoſa fuiſſe cõplexos. Quæ cuncta multi facultatis huiuſmodi profeſſores aſſerunt recte educandis iuuenibus ediſcenda, vt ex variorũ poetarum peritia facundi reddãtur. Alij capita quędã ex omnibus electa, & in idem conducta, memoriæ cõmendanda contendunt, ſi modo quis noſtrũ ex multorũ peritia atq; notitia, probus vir & ſapiens eſt futurus. Tu verò quid ab his recte dicatur, quid contra, libere à me nunc explicari iubes? Cl. Quidni. Ath. Ego igitur quid potiſsime de his omnibus vno verbo ſufficienter dicam? hoc equidẽ arbitror, quod mihi ab omnibus concedetur. Multa à poetis probe, multa etiã cõtra eſſe dicta. Quod ſi ita habet, multorũ diſcendorum ſtudium iuuenibus periculoſum eſſe aſſero. Clin. Quomodo ergo, & quid cuſtodi legũ præcipis. Ath. Qua de re dicis? Cl. Quònam ſibi reſpiciendũ quaſi ad exemplar quoddã, vt alia per diſcenda iuuenibus, alia ne attingenda quidem iubeat, ne dicere id graueris obſecro. Ath. O bone vir Clinia, videor quodammodo fortunatus. Cl. Qua in te maxime? Ath. Quòd penitus exemplo nõ careã. Nempe

cũm

cùm ea quę ab aurora ad hanc horam nō ſine quadã deorum inſpiratione, vt mihi videmur, narrauimus, animaduerto: poeſi quodãmodo ſimilia mihi videntur. Nec mirum eſt, ſi ꝓprios ſermones, quaſi ſimul omnes collectos reſpiciens, ſic afficior, vt admodū læter. Omnino.n. quæ aut poetice aut ſoluta oratione dicta didici & audiui, moderatiſsima hæc mihi, inſtruẽdisq́; iuuenibus idonea maxime videntur. Quamobrem quod melius exemplū legū cuſtodi atq; doctori proponam, nō habeo, quàm vt magiſtros cogant pueris hæc exponere, & quęcunq; alia his ſimilia: ſiue poetice ſiue ſoluta oratione ſcripta ſint: ſiue ſimpliciter dicta quidẽ, & huic diſputationi conſentanea: quę nullo modo pręrermittat oportet, ſed operam det, vt ſcribantur. ac primū pręceptores ipſos compellat dicere hęc, atq; probare, & eos qui non probent, repellat: ijs verò qui probant, erudiendos inſtituendosq́; adoleſcẽtes cōmittat. Sed de literis, earumq́; magiſtris, iam ſatis. Cl. A propoſito quidem hoſpes, vt mihi videtur, non aberrauimus: ſed vtrum recte totam rem, an cõtra agamus, forſan difficile dictu. Ath. Tunc demū Clinia, id quoq; patebit, vt decens eſt, quando ſicut ſępenumero diximus, legū tractatio finem accipiet. Cli. Recte. Ath. Verùm poſt literarū magiſtrum nónne de cithariſta dicendū. Cl. Cur non? Ath. Si ſuperiorū memores erimus verborum, cithariſtis congruū & docẽdi & educandi, quantū ad ſua ſpectat, vt reor, officium dabimus. Cli. De quibus dicis? Ath. Oportere diximus Dionyſiacos cãtores ſexaginta annos natos rhythmorū naturas, harmoniarumq́; cōſtitutiones acute ſentire: vt in cãtibus affectus animi imitãtibus, probi animi imitationes, ab imitationibus improbi ſecernere poſsint, & has quidem reijciãt, illas in medium deductas, adoleſcentū auribus concinant, trahantq́; eorum animos imitatione quadã perductos ad virtutis ipſius poſſeſsionẽ. Cl. Vera loqueris. Ath. Quapropter cithariſtam diſcipulumq́ue eius oportet lyræ vocibus vti eius expreſsionis gratia, quæ ex canoris fidibus prouenit, & vocibus voces conſonas reddere. Diuerſitatem verò varietatemq́; lyrę, cùm alios fides modulos reddant, alios poetæ cãtus ipſius autor, vt ſpiſsitudinem præterea raritati, velocitatem tarditati, acumen grauitati, & omnino conſonū ſimul & diſſonum præſtat, rhythmorumq́; vniuerſa varietas, lyrę vocibus accommodetur, afferre illis nō licet, qui triennio vtilitatem muſicæ ſunt facile percepturi. Contraria.n. cùm ſe inuicem cōfundant difficile diſcuntur. Oportet aūt facile iuuenes diſcãt. Nam nec parua nec pauca ſunt, quæ neceſſario illis perdiſcenda mandamus. Hæc aūt oratio progrediens cū tempore ſimul oſtendet. Hæc de muſica doctores procurent. Quæ verò verba cantusúe chorearū magiſtri docere debeãt, ea nobis in ſuperioribus diſtincta ſunt, quæ dedicanda commode ſolennitaribus diximus, vt vna cùm felici oblectamẽto vtilitatem quoq; ciuitatibus præbeant. Cl. Vere hæc etiam diſtinxiſti. Ath. Hæc itaq; vere diſtincta electus ad Muſam magiſtratus ſuſcipiat, curetq́; feliciter. Nos verò ſicut Muſicæ docendi modū qui reſtabat, adiecimus, ita nunc ſaltationi & vniuerſæ corporis gymnaſticæ, cùm idem reliquū ſit, idem quoq; adijciamus. Pueros etenim puellasq́; oportet tripudiū & gymnaſticam diſcere. Nonne? Cl. Sic oportet. Ath. Saltandi igitur magiſtri pueris, ac puellis magiſtri dẽtur, vt his apte exerceantur. Cl. Dentur prorſus. Ath. Rurſus virum illum plurima negotia ſubiturū, vocemus pueritiæ curatorem, qui cùm & muſicę & gymnaſticę curã habeat, nunquam otio abundabit. Cl. At quo pacto tantam, cū ſenior ſit, curã ſufferre poterit. Ath. Facile, ò amice. Lex enim ipſi conceſsit, concedetq́;, vt ad eam curã quos velit ciuiū & virorū & mulierū accipiat ſocios. Ille aūt qui deligendi ſint cognoſcet, voletq́; ſocios probos deligere, cùm magiſtratus ipſius magnitudinem prudẽter & cognoſcat & vereatur, nec ignoret quòd ſi pueritia recte educata ſit, educaturq́;, omnis in vita recta ſit nauigatio. Sin contra, quid cõtra ſequatur, nec dictu dignum eſt, neq; nos dicimus, perniciofum in ciuitatem nouã omen fugientes. Multa iam de ſaltatione, deq́ue omni motu gymnaſtico diximus. Gymnaſia.n. omnes etiã exercitationes bellicas appellamus, vt ſagittandi, iaculandi, peltaſticen quoq;, & omnes armatorū dimicationes, acierū ordinationes, ductiones exercitus, caſtrorū poſitiones, & quæcunq; ad equeſtrem pertinent diſciplinã. Quorum oīum publicos oportet eſſe magiſtros à ciuitate conductos, qui pueros & puellas, viros & mulieres doceant, vt oẽs qui in ciuitate ſunt, hæc omnia ſciant. Et puellæ quidẽ ſaltare pugnareq́; cum armis cōſueſcãt: mulieres aūt caſtra mouere, ordines ſtruere, & arma ſumere atq; deponere, ſi nullius rei alterius gratia, attamen ſi res cogat vt in militiam viri oẽs proficiſcantur, poſsint ipſę interim ſiquid aduerſi acciderit, ciuitatem defendere, vel ſi tanta hoſtiū multitudo agros inuaſerit, vt neceſſe ſit mulieres quoq; pro ciuitate arma capere. quorum nihil eſt, quod nō facile euenire poſsit. Magno certe reip. vitio dandū eſt, ita ignauè mulieres educari, vt nec velut aues quidem pro filiolis cõtra feroces audeant beſtias pugnare: moriq́; potius velint, cunctaque ſubire pericula; quàm ſtatim ad aras templaq́; cōfugere, opinionemq́; de genere hoīum dare, oīum ignauiſsimū animaliū eſſe. Cl. Per Iouem hoſpes, & dedecori hoc & detrimẽto eſt ciuitati. Ath. Legem igitur hãc ſanciamus, vt rem bellicam mulieres nō negligant: ſed ciues oẽs tam mulieres, quàm viri, illi dent operam. Cl. Sanciamus. Ath. De luctatione quidem partim nobis eſt dictū. Quod verò, vt arbitror, maximū eſt, nō diximus, nec facile dictu eſt, niſi quis verborū declarationi corporis geſtus adiungat. hoc ergo tunc iudicabimus, quãdo verba rebus coniuncta apertius aliquid etiã de cæteris ſignificabunt, & luctationem maxime oīum motuum prælio affinem eſſe, & oportere non prælio huius cauſa, ſed huic gratia prælij operã dare. Cli. Probe id quidem. Ath. Sed de luctandi quidem facultate hactenus ſit dictū. Cęteros verò corporis totius motus, quorū plurimi ſaltationis nomine recte appellari poſſunt, in duas ſpecies diſtribuimus. Nam alius quidẽ motus decentioribus geſtibus corporis, honeſtum dignumq́; aliquid imitatur, alius contra indecentioribus, ad vile aliquid imitando deducit. Et vtriuſq; rurſus duę ſunt ſpecies. Honeſtus.n. digniorq́; motus alius eſt, cùm in bello violẽtisq; laboribus egregio corpore fortiq; aīo implicamur. Alius, dum animus in rebus ſecũdis moderate lætatur. Hunc ſiquis pacificum appellet motum, ſecundū naturam appellare videbitur. Illū verò à pacifico diuerſum Pyrrhichen recte quiſq; vocabit, qui imitatur flexus corporū, quibus tela plagæq; vitantur, declinãdo, retrocedendo, exiliendo in altum, humiq́; ſe contrahendo: contrarios item geſtus, quibus videlicet aduerſus alios quicquã infertur ſagittando, iaculando, cędendo. In his omnibus arbitrari oportet, quãdo intrepidus & cōſtans habitus in membrorū rectitudine & fortitudine animi adhibetur, recte fieri: quando verò contra, non recte. Sed & paci cōuenientem ſaltationem hoc pacto in ſingulis cōſideremus, vtrum recte necne pro natura honeſtæ ſaltationis decenter quis in choreis optima lege eruditorū virorum verſetur. Primū verò ambigua quæ in controuerſiam cadit ſaltatio, à nō ambigua diſtinguẽda eſt. quæ nam igitur hęc? & quo pacto vtraq; diſtinguenda eſt? Ambiguam arbitramur, quę Bacchida, Bacchumq́; ſequẽtium eſt, quas Nymphas, Panes, Silenos ac Satyros vocant. quę quidem, vt aiunt, vinolẽtos imitatur, luſtrationes & ſacra facientes. Totum hoc ſaltationis genus, neq; quod bello conueniat, neq; quod paci, neque quid ſibi velit, facile determinari poteſt. Rectiſsimū igitur mihi videtur, id ita diſtinguere, vt ſeorſum etiã à pacis ſaltatione id ponamus, negãtesq́; hoc eſſe ciuile, atq; ideo relinquentes ab belli pacisq́;, quę ſine cōtrouerſia eſt, ſaltationẽ ad nos pertinẽtem iam reuertamur. Genus aūt illud Muſæ, quo in pace & proſperitatis opinione vtimur deos deorumq́; filios honorantes, bipartito diſtinguitur. Alterum enim cū pericula laboresq́; euaſimus, & bona adepti ſumus,

Cur mulieres oporteat caſtra & arma tractent.

ſumus, adhibetur, ꝙ maiores continet voluptates. Alterum prioribus bonis ſeruatis auctiſq; agi ſolet, in quo remiſsior eſt voluptas. In huiuſmodi verò rebus, ex maiori voluptate concitatius, ex minores remiſsius quiſq; mouetur. Modeſtior etiam quilibet, & ad fortitudinem exercitatior paccatius mouetur. Ignauus contra, & ad temperantiam minime exercitatus, maiorẽ vehementioresq; mouendi permutationes agit. Cõmuniter aũt ſeu cantu, ſiue alter quis loquatur, quieto id corpore facere nequit. Quapropter verborũ imitatio corporis figuris expreſſa, artem omnem ſaltatricem peperit. qua cõcinne nõnulli, alij inconcinne mouent. Cumq; in alijs multis nominibus bene & ſecũdum naturam poſitis laudanda antiquitas ſit, in hoc quoq; probanda eſt, ꝙ ſaltationes cunctas moderatorum hominum in rebus ſecundis temperate gaudẽtium, recte admodum muſiceq; & ſecundũ rationem concinnitates, quiſquis ille fuerit, nominauit: duasq; honeſtas ſaltationis conſtituit ſpecies. & belli quidem Pyrrhichen, pacis commode concinnitatem vocauit. Hæc debet legiſlator figuris quibuſdam exponere, cuſtos autem quærere, & inuenta cũm alia muſica coniungere, atq; in ſolennibus ſacrificijs diſtributa, ſingula ſingulis dedicare: & ita ordinata ſtabilire, vt nihil eorum poſtea nec in ſaltu, nec in cantu aliter fiat, ſed in eiſdem voluptatibus ciuitas eadem perſeuerans, ciueſq; ijdem ſimiles ſemper pro viribus permanentes, bene beateq; viuant. Sed iam de honeſtis pulchrorum corporum, generoſorumq; animorum choreis diximus. Deformium verò corporum cogitationumq; motus, qui ad riſum & comędiã, verbis, cantu, ſaltatione, omnibuſq; huiuſmodi imitationibus ſpectant, conſiderare & cognoſcere neceſſe eſt. Nam ſeria ſine ridiculis, & omnino ſine contrarijs contraria cognoſcere quidẽ impoſsibile eſt, ſiquis prudens eſt futurus. Fieri aũt ambo minime poſſunt, ſiquo pacto virtutis participes euaſuri ſumus. Sed hæc huius gratia cognoſcenda ſunt: ne propter ignorantiam ridiculum aliquid agatur aut dicatur, cum minime oporteat. Serui igitur & peregrini pretio conducti talia imitentur, ſtudium verò ipſis nullum adhibeatur. Nec adeo liber ſit ciuis, ſeu vir, ſiue mulier, qui diſcere iſta cernatur, ſed noua ſemper in his appareat imitatio: atq; ita ad riſum ſpectantes ludi qui comœdię vocabulo appellantur, ratione ac lege diſpoſiti ſint. Tragediæ verò poetæ qui res, vt aiunt, ſerias narrant: ſi nos ſic interrogent: licet ne, ò amici, in regionem ciuitatemq; veſtrã nobis venire, poemataq; noſtra ad vos perferre? An aliter vobis de re tragica viſum eſt? quid ad hæc diuinos viris recte nos reſpondebimus. Nam mihi quidem ita videtur. Nos verò, ò viri optimi, tragœdiæ quàm pulcherrimæ & optimæ quoad fieri poteſt, ſumus poetæ. Nempe vniuerſa reſpu. noſtra pulcherrimæ optimæq; vitę imitatio eſt: quam rem nos certe tragœdiam veriſsimã arbitramur. poetę ergo vos eſtis: poetæ quoq; eiuſdem poematis ipſi ſumus: & quaſi ęmuli ad opus pulcherrimum tragœdię cõtendimus, ꝙ ſola lex vera, vt ſperamus poteſt perficere. Verum nolite credere facile à nobis admitti, vt ſcenas in foro cõſtituatis, & clamoſos conducatis hiſtriones, qui altius quàm nos exclament, atq; ita ad liberos noſtros, ad vxores, ad turbam vrbis omnem, de eiſdem rebus non eadẽ quæ nos, ſed contraria ſępe cõcionemini. Inſaniremus enim & nos omnino & ciuitas omnis, ſi antequã magiſtratus viderint quę compoſuiſtis, & dicenda ad populum iudicauerint, admitteremini. Nunc igitur, ò viri optimi, mollium muſarũ alumni iſtos cantus veſtros cùm noſtris apud principes cõparauimus, & ſiquæ dicentur, eadẽ aut meliora noſtris eſſe videbuntur, chorum vobis dabimus. Sin verò aliter, ò amici, nunquam dare poterimus. Hęc ita de omni chorea eiuſq; doctrina legibus & moribus cõſtituta ſint, & ſeruorum quidem ſeorſum à dominorũ officijs, ſi vobis quoq; videtur. Cli. Videtur certe. Ath. Sed liberis tres adhuc reſtant doctrinæ. Vna computatio numerorum. Altera longitudinis, latitudinis profunditatiſq; menſura. Tertia circuitus aſtrorũ notitia. Quæ omnia non exacte multi perdiſcent, ſed pauci quos ad finem ꝓgreſsi ſignificabimus. Sic enim decet. Multitudini verò quæ neceſſaria ſunt, rectiſsimeq; dicuntur, turpe eſt neſcire. Sed exquiſite cuncta perquirere, nec facile eſt, nec omnino poſsibile. Quod ex ipſis neceſſariũ eſt, reijci non poteſt. Imò verò ad hoc ipſum reſpexiſſe videtur, qui prouerbio primus ita de deo eſt locutus, ꝙ nec deus vnquam cùm neceſsitate pugnabit. quod equidem de diuinis neceſsitatibus intelligẽdum arbitror. Nam ſi hoc de humanis neceſsitatibus dicat, ad quas multi reſpicientes tale quid aiunt, longe omniũ ſtultiſsima erit oratio. Cl. Quæ nam igitur hoſpes nõ humanæ, ſed diuinæ doctrinarũ neceſsitates ſunt? Ath. Illas arbitror, quas qui non diſcit vllo modo nec experitur, nunquã hominibus deus ſit, nec dæmon, nec heros, vt curam hominum ſtudioſe habere poſsit: longe etiam aberit, vt homo diuinus fiat, ſi nec vnum, nec duo, nec tria, nec paria omnino atque imparia poteſt cognoſcere, ſi nec numerare nouit, nec dies & noctes dinomerare, nec ſolis ac lunæ cæterorumq; aſtrorũ lationes accepit. Quæ ſiquis neceſſaria neget homini pulcherrimarũ doctrinatũ quamlibet percepturo, ſtultiſsime cogitabit. Sed qualia horũ ſingula ſint, & quot, & quãdo diſcẽda, & quid cùm alio, & quid ſine alijs ſolum, & quæ ſit vniuerſa iſtorũ mixtura, recte ante omnia eſt diſcendũ. Deinde de his doctrinis ducibus ad alias gradiendum. Sic enim natura neceſsitas ipſa obtinuit, qua cum deorum nullũ dicimus aut pugnare nũc, aut vnquam pugnaturum. Cl. Recte hoſpes, ac ſecundum naturam quæ dicis ita dici videntur. Ath. Sic ſe res habet, ò Clinia. Sed difficile eſt de his hoc ordine propoſitis leges ferre. Quare in aliud tempus ſi videtur dilata diligentius hęc legibus ſanciemus. Cl. Videris hoſpes noſtrã de his rebus imperitiam formidare. Neq; id iniuria. Veruntamen exponere coneris. nihil hac de cauſa veritus. Ath. Formido equidem quod dicis, ſed multo magis eos perhorreſco, qui has doctrinas guſtarunt quidẽ, ſed male guſtarunt. Non enim graue admodum quiddam eſt, & durum rerũ omnium imperitia, nec ſummum malum, ſed multo pernicioſius eſt, male comparata multarum rerũ peritia atque notitia. Cli. Vera loqueris. Ath. Oportet igitur liberos homines ea diſcere, quę vna cũ literatura magna puerorum turba in Aegypto perdiſcit. Primũ enim computationis doctrina ſic eſt pro ingenio puerili excogitata, vt cũ ludo & voluptate percipiatur: Pomorũ coronarumq; pluribus paucioribuſue diſtributio fit, ijſdem competentibus numeris. Pugilum quoq; & luctatorum conſeſſus, & conſortij alternus & cõſequens ordo, vt fieri ſolet, digeritur. Phialas autẽ aureas, æneas & argenteas, ſimileſq; alias ludendo immiſcentes, vel totas aliter alteri tradentes, neceſſarios, vt dixi, ludis numeros aptant, atq; ita vtilitatem præbent diſcentibus ad exercitus ducendos, caſtrorum ordines, ad rempublicam diſponẽdam, & ad reliqua omnia, vigilantioreſq; ipſos reddunt. Deinde cum natura ignoratio turpis atq; ridenda de menſura lõgitudinis, latitudinis, & profunditatis oẽs homines teneat, hac eos procul abducunt. Cli. Quam igitur & qualem ignorantiam dicis? Ath. O amice Clinia, ego etiam cum aliqñ audiuiſſem, ſero tandem hanc noſtram ignorantiam miratus ſum, nec hominum, ſed ſuum pecorumq; conſiderãti mihi viſa eſt. Ideoq; non mea ſolum modo, verumetiam Græcorũ omnium cauſa vehementer erubui. Cl. Dic planius hoſpes, quid hoc eſt. Ath. Dicam equidem. Imò verò interrogando aperiã. Reſponde quęſo. Longitudinẽ noſti? Cl. Quid ni? Ath. Quid latitudinem? Cl. Certe. Ath. An ꝙ hæc duo ſunt, & profunditas tertium? Cl. Et hoc. Ath. Videntur tibi hęc omnia inuicem poſſe commenſurari? Cl. Sane. Ath. Longitudinem inquã ad longitudinem, & latitudinem ad latitudinem, & profunditatem ſimiliter cõmenſurari poſſe natura. Cl. Vehemẽter quidem. Ath. Quod ſi aliqua neq; vehemẽter, neq; remiſſe id poſſunt: ſed alia poſſunt quidẽ, alia minime: tu aũt putas

Tragici.

Quę neceſſaria ſunt, turpe eſt neſcire.

Nunquam deus cum neceſsitate pugnabit.

omnia poſſe, quomodo ad hæc es affectus? CLI. Male. ATH. Quid rurſus longitudinem latitudinemq́; & profunditatem, vel latitudinem longitudinemque inuicem? nónne Græci omnes opinãtur quodammodo poſſe commenſurari? CLI. Omnino. ATH. Quod ſi nullo pacto poſſunt, omnes autem Græci, vt dicebã, poſſe exiſtimant, nónne par eſt nos omnium cauſa rubore cómotos ad eos dicere: hoc vnum de illis eſt, ò Græcorũ optimi, quę ignorare quidem turpe eſſe dicebamus, noſſe autẽ neceſſaria, non admodum præclarum. CLI. Cur non? ATH. Pręterea alia quędam ſunt his affinia, in quibus ſimiliter erramus. CLI. Quænam? ATH. Qua natura factum ſit, vt alia inuicem commenſurari poſsint quidem, alia verò non poſsint. hæc ſane cognoſcere neceſſariũ eſt, vel omnino inutilem eſſe illũ qui ignorat. In his ergo animi cauſa trahere morã oportet. Senilis enim hic ludus multo iucundior erit quàm talorum & teſſerarum, liberoq́; homine dignior. CLI. Quidni? Multum enim teſſeræ hæq́; doctrinæ inter ſe diſtare vidẽtur. ATH. Hęc ipſe, ò Clinia, diſcenda iunioribus cenſeo. Nam nec noxia, neq; difficilia ſunt, & ludendo percepta, proderũt ciuitati, oberunt autem nunquam. Attendendum eſt autem, ſi quis aliter dicat. CL. Quidni. ATH. Si hæc ita habere ſe videbuntur, probabimus vtique. Sin aliter, reprobabimus. CLI. Ita certe. Nónne igitur hoſpes hæ nobis tanquam neceſſariæ doctrinæ modo ſanciendæ ſunt, ne inanis ſit nobis legum tractatio? ATH. Sanciantur quidem, ſed ea conditione, vt ſolui à reliquo diſciplinæ ciuilis ordine poſsint, ſi forte nullo modo vel ponẽtibus nobis, vel vobis quibus poſita fuerint, prolabuntur. CLI. Iuſta hęc eſt conſtitutio. ATH. Sed aduertamus nunc vtrum ſtellarum nobis doctrina placeat. CLI. Dic modo. ATH. Mirum quid in his accidit, quod tolerari minime poteſt. CLI. Quid illud? ATH. Maximum deum, totumq́; mundum dicimus inquirendum nõ eſſe, nec rerum cauſas multo ſtudio indagandas. nec pium id ducimus: quum tamen contrarium videatur recte fieri poſſe. CLI. Quo pacto dicis? ATH. Nempe hęc aliena quidẽ à ſenioribus doctrina videbitur: ſed quum probam, veram, ciuitatique vtilem ac deo ipſi amicam putem, ſilere non poſſum. CLI. Conſentanea loqueris. Sed nunquid circa ſtellas doctrinam talem reperiemus? ATH. Mentimur nunc, ò boni viri, de magnis dijs, ſole dico ac luna, vt breuiter dicã, Græci omnes. CLI. Qua ratione mentimur? ATH. Solem ac lunam nunquam iter idem facere opinamur, & alias quaſdã cùm his ſtellas errare dicimus, quas planetas vocamus.

Sol & luna magni dij.

CLI. Per Iouem hoſpes verũ eſt, quod dicis. Sępe nanq; ipſe oculis vidi Luciferum & Heſperum & alias quaſdam nunquam eundem facere curſum: ſed omnino errare: ſolem autem ac lunam errare ſemper, omnes cognouimus. ATH. Hæc, ò Megille, & Clinia ſunt, quæ iunioribus ciuibusq́; noſtris de dijs cœleſtibus vſqueadeo diſcenda cenſeo, vt in eos prophanum nihil loquantur, ſed ſacrificando pieq́; vouendo laudibus ſemper honorent. CLI. Rectũ quidem hoc: ſi modo poſsibile primũ eſt, quòd dicis perdiſcere: deinde etiã ſi minus recte de his nunc loquimur. poſtquam verò didicerimus, recte loquemur. ſi inquã ita eſt, ego quoq; talem doctrinã eatenus diſcendam eſſe concedo. Hæc igitur ita ſe habere, conare tu quidem diligenter exponere: nos verò audiemus atq; diſcemus. ATH. Non eſt facile, quòd dico, percipere, nec rurſus omnino difficile: nec longo vt diſcutiatur, indiget tempore. Cuius ſignum eſt, ꝙ ipſe nec nuper nec iam olim audiui, & nunc breui tempore ſignificare vobis poſſum. Quæ tamen ſi difficilia penitus eſſent, nec ego declarare, nec vos percipere hac ætate poſſetis. CLI. Vera dicis. ſed quę nam hęc eſt doctrina, quam mirabilem eſſe dicis, & iunioribus neceſſariam, nobiſque ignotam? Conare apertiſsime iſtud oſtendere. ATH. Conabor equidẽ. Non eſt, ò viri optimi, vera hæc de ſole & luna cæteriſq́; ſtellis opinio, quòd vnquam pererrent, ſed contra ſe res habet. Eandem enim quoduis illorum viam non multas circuneundo peragit, quamuis videatur per multas ferri. Quod verò in eis velociſsimum eſt, non recte tardiſsimum, & contra contrariũ iudicamus. Peccareq́; ita opinantes patet. Nam ſi in olympico ludo, curſu certantes ſpectaremus, & velociſsimũ tardiſsime, tardiſsimum velociſsime currere prædicaremus, laudibusq́; viciſſe victũ caneremus: non placerent, vt arbitror, laudes noſtræ curſoribus. Nunc verò cum de dijs ſimiliter peccemus, nónne ridiculi ſumus, ſimiliterq́; aberramus à recto? CLI. Ridiculi quidẽ. ATH. Nulloq́; pacto accepti deo, dum falſa de ipſis canimus. CL. Si hęc ita ſe habẽt, vera dicis. ATH. Atqui ſi ita habere ſe oſtenderimus, diſcenda vſqueadeo hæc omnia. Sin minime, dimittenda: nobiſq́; ita de his conceſſum ſit. CL. Prorſus. ATH. Sed inſtituta iam de doctrinarum diſciplina finem habeant. De venatu autem ſimiliter iudicandũ, ac de huiuſmodi omnibus. Videtur enim legũ latoris officium nõ ſolũ hoc eſſe, vt leges conſcribat, ſed etiam vt medio vtatur illo, quod inter admonitionem eſt & leges, quo & nos ſæpius vſi ſumus, præſertim cùm de educatione infantiũ loqueremur. Nam in hac re multa eſſe diximus, quæ non ita dici poſſunt, vt leges de ipſis ponantur, idq́; tentare dementis eſſe. Ita verò conſcriptis legibus & repu. conſtituta, nõ eſt præſtantis virtute ciuis perfecta laus, qua dicitur eum bonũ eſſe ciuem, qui legibus quàm optime miniſtrauit, & quàm maxime paruit: ſed perfectior illa eſt, eum eſſe talem, qui legumlatoris, leges ferentis & laudantis vituperantiſq́; ſcriptis omnino per totam vitã paruit. Hæc ciuis præcipua laus eſt. Nempe oportet, vt legis conditor leges non ſolum conſcribat, ſed etiã declarationem quandam his adiungat, qua quæ honeſta turpiaúe ſibi vidẽtur, ſignificet. Ciuem quoq; ſummũ oportet non minus hæc quàm quę mulcta impoſita à legibus mandata fuerint obſeruare. Ad hoc verò rem, qua de agitur, quaſi teſtem adducimus. Magis enim quod volumus, aperit. Venatus.n. res latior eſt, nomine vno comprehenſa.

De venatione.

Alius aquaticorum, alius volatilium, alius pedeſtrium, nec ferarũ ſolum, verum etiam hominum, horumq́; non bellicus tantummodo, verumetiã qui per amicitiam: & alius quidem laudem, alius vituperationem habet. Rapinæ quoque latronum, caſtrorumq́; venatus ſunt. Quamobrem qui de venatu leges eſt cõditurus, nec iſta præterire poteſt, neq; ſingulis ordine certo atq; mulcta, minaces leges imponere. Quid ergo de his faciendũ eſt? Oportet vt legiſlator quę in venatione laudanda ſunt, laudet: quę contra, vituperet, ad iuuentutis exercitationem. Iuuenes autẽ cùm audiuerint, ita parere debent, vt nec labore nec voluptate reuocati aliter faciant quàm legiſlator conſuluit. Imò verò magis honorẽt, quæ cùm laude dicta & exhortãdo propoſita ſunt, quàm quæ minaci & vindice lege firmata. His itaq; propoſitis cõgrua deinceps laus & vituperatio venationis conſcribi poteſt: vt quæ meliores animos iuuenum facit, laudetur, quę cõtra, vituperetur. Dicamus igitur deinceps ad eos ſic, precibus interpoſitis. Vtinam vos, ò chariſsimi, nunquam marinę venationis hamiq́; cupiditas capiat: nec omnino aquaticorũ animalium die ſiue etiam nocte per otioſam venationem ſagena capiendorum, nec piraticæ amor, per maria venatores hominum iniquos atque atroces vos faciat. Furti verò latrocinijq́ue cupiditas in vrbe, vel regione cõmittendi nec in mentẽ quidem veniat veſtram nec volatilium iucũda venatio ſeruilis magis quàm libera? Pedeſtriũ ergo venatio vobis ſola relinquitur, ſed nec dormientium quę vicibus quibuſdam interpoſitis fit, nocturnaq́ue vocatur, & ocioſorum hominum eſt, laude digna habetur. neq; etiam quæ in laboris remiſsione fit, & retibus laqueiſq́; non conſtantis animi viribus ferarum domat atrocitatem: Sola ergo quadrupedũ venatio illa reſtat omnibus optima, qua equis canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuſcunq; diuina curę eſt fortitudo, ij quadrupedes oẽs curſu, vulneribus teliſq́; manu ꝓpria venando vincere debẽt. Sed laus vituperatioq́; venãdi ita diſtincta ſit.

ēta ſit. Lex autem iſta. Sacros quidem hos venatores vbicunq; venari velint, nemo prohibeat. Venatorem nocturnum retibus & canibus ſuis fidentem nemo vſpiam ſinat venari. Auceps per incultos agros monteſque vagari permittatur. A cultis locis, ſacriſq; incultis à quocunq; pellatur. Piſcator nec in portubus, nec ſacris fluuijs, paludibus, ſtagniſq; venetur: in alijs liceat, dummodo ſuccorũ non vtatur permixtione. Sed iam inſtitutiones de diſciplina finem habeant. Cli. Præclare loqueris.

DIALOGVS OCTAVVS de legibus, vel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

Qvaa modo de præcipuo ſingulariq; vnius Dei cultu ex multis Platonis noſtri teſtimonijs aſſeruimus, poſſumus præterea per Phædrum, Gorgiam, Protagoram, Politicum, Critiam, quartum legum abſq; controuerſia confirmare. In his enim vniuerſam deorum, vt ita dixerim, ſynagogam, vnico ſubdit regi, prout vult ſingulis imperanti: aliaq; alijs officia iuſte diſpertienti, & humana per illos ordine diſpenſanti, nõ quaſi abſente hinc illo, ſed vt apparet in quarto legũ, potius ita volente. Iubet itaque Plato primum quidem deum propter ſe adorari. Sequentes verò qui participes eius dij quoq; dicuntur, amari tanquã illi ſimiliores. Honorari etiã vt vicarios, imò & aduocari quaſi conciliatores, audiri etiam vt diuinæ mentis interpretes. Exaudiri deniq; ceu maieſtatis diuinæ præcones. Iubet & templa condi in vrbe, & vrbem ipſam quaſi ædem ſacram in partes diſtribuit duodecim. Quemadmodum & deus templum ſibi ipſe conſtruait mundum duodecim ſphærarum choris ornatum: Sacerdotibus quoq; munitum, id eſt, ſpiritibus præditis ratione, deum vbiq; laudãtibus. Diuinum verò id templũ Plato pro viribus imitans, & multos in ſuis templis admittit deos, quemadmodũ deus ipſe multos admittit in ſuo, & varia diſponit ſimulacra, ſicut & deus ſtellas locauit in cœlo, quaſi ſuorũ ſtatuãs angelorum. Præterea inter multas multorum aras altare primum conſecrat primo, quemadmodum ſtellas inter peculiarem ſibi ſtatuam deus elegit ſolem, vt in Republica Plato inquit. De quo forte dictum videri poſſit. In ſole poſuit tabernaculum ſuum. De ſacrificijs autem ſtatuiſq; diligentius alibi pertractabitur: verũ vt in præſentia ſummatim dicam, primum deum vt pote materiæ aut ſimilis naturæ nihil habẽtem, vnica vult mente coli. Sequẽtibus verò numinibus hoſtias & ſacrificia quæ ratione lex patria iubet, adhiberi permittit. Hinc theologi gentium in numinum cœleſtium igneorumq; ſacris, figuras & lumina multaq; ad viſum ſpectantia inſerebant. In ſacris autem aereorũ, muſicos quoq; concentus, & odores vaporeſq; addebant. At in ſacrificijs aqueorum atq; terreſtrium, ijs inſuper quæ ad guſtum & ſoliditatem attinent, vtebantur. Quamobrem nemini mirum videri debet, Platonem philoſophũ adeo grauem leges ſuas, omnes quidem, præcipue verò ſacras, non niſi conſultis oraculis promulgare. Principio videbatur temporibus indulgendum. Neceſſarium quidem erat humana diuino quodam conſilio & autoritate firmare. Impoſſibile verò ea tempeſtate eius homines ita natos, & ita educatos, ratione vlla à conſuetudine alieniſſima in diuina reuerentia conſeruare. Deinde Plato prudentiſſimus iudicabat: & ſi poſſent impuri ſpiritus homines per oracula fallere, ſæpe tñ abſtractas ob diuinam reuerentiã à corpore mẽtes, quaſi iam puras à puris ſubito numinibus corripi, & quemadmodũ ligna quæ caſu exiccauit ventus, ſæpe mox natura ignis accendit, ſimiliter poſſe animos ex religioſo quodam ritu, quamuis apud ſapientes minus probato, perfunctos occultis modis meliori numine corripi, vt qui neſcientes quomodo in mentem ipſam ſeorſum à ſenſibus aſcenderunt, ex alto iam feliciter accendantur. Neq; tam attendendum Plato vult, quo ritu colas diuina, quàm cuius gratia colas. Si enim id ſummi omnium regis gratia æternorumq; bonorum deſiderio feceris, probabile eſt vndecunq; & quomodocunq; cœperit, te quandoq; per eiuſmodi venerationem ad ſummũ propius accedentem, vel immenſo illius lumine circunfundi, vel exuperanti ſaltem bonitate ſeruari. Quapropter eiuſmodi Plato fiducia fretus, de ſanciendis legibus ſacrificijſq; oracula conſulit, præcipitq; quotidie aliquem ex magiſtratibus ſacra publice facere, pro ſalute patriæ primum, deinde pro ſua atq; ſuorum. Et certo quodam ordine poſt iuuenilia ætatis rudimẽta in ſeptimo tradita, mox in octauo ad ſacra deſcendit, vt pote qui intelligi vult homines ob idipſum recte à primis annis inſtitui, vt rite intereſſe ſacris & velint pariter atque poſſint. Si quis autem vel cauillator, vel meticuloſus tot dijs dæmonibuſque in ciuitate Platonica intereſſe formidat, huic pariter adire licet vrbem Peripateticam, non dæmonũ deorumq; tantũ, ſed dei etiam vacuam. Sed profecto operæpretium eſt ſuperſtitioſo ſupercilio, ſtomachoq; poſito ex omnibus eligere potiora, pietatemq; probare Platonicam, neq; exigere Chriſtianũ fuiſſe illum quem ſolum temporis interuallũ prohibuit eſſe Chriſtianum. Prima quidem ſacra ſunt duodecim, in menſium Calendis. Secũda quoq; duodecim, in medijs menſibus. Tertia ſunt trecentũ & ſexaginta quinq;, ſcilicet quotidiana. Fiunt autem præcipua dijs cœleſtibus, terreſtribus verò media ſcilicet dijs ſub luna regentibus. Omnes.n. ſub cœlo terreſtres appellat. Inferiora dæmonibus. Infima heroibus. Oportere verò putat ſacra his omnibus duodecim diſtingui generibus. Siquidem ſecundũ ſphærarum ſignorumq; duo denarium, etiam in qualibet ſphæra dæmones, heroeſque duo denario diſtinguantur. Commemorationem verò ſolennitatũ, earumq; diſtinctionẽ quotannis declarari populo iubet menſe vltimo, quem more cõmuni accipimus Februarium. Præcipue verò Platonica more menſem ante æſtiuum ſolſtitium. Vltimum menſem meritò Plutoni dicant. Eſt enim Pluto prouidentia propria & ſeparans animas & iudicans ſeparatas. Inquit autem coniunctionem cum corpore animæ non eſſe meliorem ſeparatione. Intellige de corpore caduco, & quatenus caducum eſt: non de cœleſti, vel cœlo ſimili: quali corpori coniungi præſtat. huic autem quatenus caducũ eſt, non præſtat. Ac ſi operæpretium eſſe dicatur huic quoq; coniungi, non propter hoc ipſum proprie, ſed alterius finis gratia id dicendũ. De his aũt in Theologia diffuſius. Sed nunquid dæmonibus etiam impurioribus Platonici litant? Nonnulli his inſuper, partim quia naturalibus præſint officijs, partim verò ne inuidia noceãt. Plato verò id nequaquã conceſſerit. Quippe cum purgandæ mentis gratia primiq; dei veneratione duntaxat ſacra iubeat facere. Affirmat autẽ ciuitatem legibus conſilio diuino vtentem fore felicem. Addit ad felicem tum ciuis tum ciuitatis vitam id maxime pertinere, vt nec alijs iniuriam inferat, neq; afficiatur iniuria. Vtruoq; verò virtute conſequi poſſe. Ac ne ciuitas afficiatur iniurijs, ſtatuit ſacrificia, in quibus & diuinum auxilium impetretur, & ludi quidam ſolennes feſtiuiq; frequentẽtur, bellicas pugnas quàm maxime imitantes. Quibus exerceri vult ad pugnam tam fœminas quàm mares, & in ſingulis quidem tam ſiniſtram manũ quàm dextram: vt & ciuitas ex vtroq; ſexu æque vtili integra ſit: & quilibet ex vtraq; manu pariter vtili, ſit integerrimus. Inter hæc notabis quàm deteſtetur auaritiam, ob id maxime ciuitati noxiam, quòd proprijs vilibuſq; lucris occupatos animos à publicæ ſalutis cura detorqueat. Notabis iterum quanta cautione Muſicam, choreas, poeſimque in ſacris bellicisq; ludis admittat. Deinde ſolum illud imperium legitimum eſſe pariter atq; tutum, in quo volens volentibus imperat. At quoniam in iuuenilium ludorũ cœtibus ſæpe amores incidunt, & ij quidẽ turpiſſimi, idcirco his diligentiſſime præcipit occurrendum, quamuis ex parte iam occurrerit, vbi aurum & argentũ ciuibus ſuſtulit, & in laboribus aſſiduis educauit, & oculis iudicũ mores vbiq; circunſpicientiũ ſubiecit aſſidue omnes, maxime iuuentutem. Quæ quidem tria eſſe remedia cenſet aduerſus laſciuiæ & petulantiæ morbum admodum ſalutaria. Occurrit & quarto quodã præſenti remedio, vt videlicet ab auditoribus legũ magiſtratibus fama quotidie diuulgetur, per quam cuncti cõmuni conſenſu conſueſcant exiſtimare, concubitus cõtra naturam, non minus turpes eſſe, nec minori apud deum odio haberi, quàm concubitum inter filios & parentes. Putat verò Plato cõmunis famæ conſenſum miram ad mores habere potẽtiam. In his audies feliciter eum viuere, qui ſuperat voluptatem, infeliciter qui ſuperatur. Audies & præceptum ad abſtinentiam maxime ſalutare, à Paulo apoſtolo ſummopere comprobatum, vt ſi athletæ corporeæ victoriæ ſtudio voluptatibus abſtinẽt, multo magis omnes gratia victoriæ ad animũ pertinentis debeant ſimiliter abſtinere. Præterea geminã eſſe beneuolentiam, alteram quidem morum ſimilitudine, alteram verò ex quadam indigentia procreatam. Et vtranq; cùm ſit vehementior, amorem cognominari. Amorem quoq; quantum ad propoſitum ſpectat triplicem. Aut enim pulchritudinem animi, aut corporis tantum, aut vtriuſq; ſimul amat. In his cõſidera quàm caute in legibus ferendis incedat, vt qui nonnunquam in dialogis honeſto formæ corporeæ amatori nonnihil indulſerit, hic tamen nihil indulgeat. Nempe corporis ſolius amorem euidenter exterminat. Vtriuſq; verò coniuncti quamuis moderatum, in legibus non audet admittere. Solum deniq; erga animum ſolum manifeſte approbare videtur. Tum verò homines deprauatæ naturæ ſui dominos eſſe negat, neq; iniuria. Quiſquis enim à ratione diſcedens, rationalem hominis amittit naturam, nimirũ & libertatem quæ rationis munus eſt, ſimul amittit, neque tamen amittit culpam, dum quaſi delinquit impulſus, quippe cùm ipſemet cauſam neceſſitati eiuſmodi dederit. Homines aũt his cõtrarios, id eſt, integræ naturæ appellat eos, qui deum colunt, & inter humana maxime omniũ timent infamiam, nec corporis vllius ſcilicet, vel ſui, vel alieni, ſed animi morumq; pulchritudinem diligunt. Quod antẽ in ſuperioribus dixit officiũ eſſe Dei, eiuſmodi delictis obſiſtere, ſi ab eo hæc

ordinari poſſent, ſic accipe, vt dei naturarũ ordinatoris proprium ſit, quæ ab ordine naturæ collapſa ſunt, in ordinem reſtituere: præſertim cùm multorum opinio ſit animam in eiuſmodi ſcelera non tam ſenſibus, quàm dæmonibus quibuſdam inſtigantibus, vel ab initio corruiſſe. Vbi verò ait, ſi ordinari à deo poſſent, non de diuina potentia, ſed humana diffidis, poteſt quidem deus quãtum in ipſo eſt ordinare, ſed non tam facile ordinari homo poteſt. Poſſet & deus cogere, ſi modo vellet neceſſario trahere, quem vult modo quodam libero ducere. Mox etiam de conuiuijs, quæ inter ſolẽnia ſacra ludoſq; celebrantur, mentionem facit. Item ex conuiuijs de victu legibuſq; ad hunc pertinentibus. Opportune verò poſt educationem animi, legeſq; ad hanc attinentes, ad corporis nutrimentum legeſq; eiuſmodi iam deſcẽdit. Tum de agris, terminis, aquis, fructibus, pecoribus atq; paſcuis, ſimilibuſq; leges tradit. Vbi verò de terminis loquens, præuaricatorem terminorum puniri dicit ab Ioue contribuli atq; hoſpitali, Iouem vnum intellige contribulis pariter & hoſpitis curatorem. Et quoniam ſtatutos lege terminos præterire, & alienum ſibi dominium vſurpare, ſuperbiæ proprium eſt, idcirco dicit Iouem ad hanc iniuriam vlciſcẽdam excitari, atq; inſurgere cùm prælijs inimiciſſimis, quaſi dicat Deum cõtra ſuperbos non tam vt iudicem, quàm vt hoſtem vltorem inſurgere. Poſt verò multas conſtitutiones inquit, ad ſeniorem philoſophum non pertinere, minimas quaſque leges accurate deſcribere, præſertim quæ ad lites rerumq; cõtrouerſias pertinent. Sed de rebus quidem externis paucas quaſdam communeſq; leges adducere, quas in minima quæq; iniurijs deriuent interpretes, de moribus autem & animi diſciplina ad vnguem diligentiſſime pertractare. Ac dum de varijs opificibus verba facit, tria de his præcepta tradit admodũ memoranda. Primum quidem, nullum ciuem, id eſt publicis aliquando muneribus perfuncturum, vllo debere opificio occupari, neque etiam eius ſeruũ. Quippe cùm ars reipub gubernandæ longa exercitatione multiſq; doctrinis indigens integrum ſibi hominem vendicet. Secundum verò, neminem artes duas vel ſtudia exercere vel debere vel poſſe. Tertium deniq; artificem non decere alterius artis opifici præſidere. Vetat prudenter & exportare ciuibus neceſſaria, & importare ſuperflua, & in primis cauponari, præſertim quęſtus gratia. Tum vrbis partes vicoſq; ac templa & foros duodecim digerit: foriſq; tam ſobrias quàm diligentes leges imponit.

De ſacris. SEQVITVR deinceps vt leges de ſolẽnitatibus per Delphica oracula ſanciamus, quæ ſacra, quibuſq; dijs ſacrificare feliciter ciuitas debeat. At quando, & quot numero ſacra facere oporteat, forte noſtrũ eſt nonnihil lege ſancire. CL. Fortaſſe numerũ. ATH. De numero igitur primo dicamus. Quem ego trecentorũ & ſexaginta quinq; eſſe oportere cenſeo, vt vnus aliquis ſemper ex magiſtratibus deorũ alicui, aut dæmonũ, pro ciuitate, pro ſeipſis, pro rebus ſuis ſacrificet. Interpretes verò & ſacerdotes tam viri quã mulieres, vateſq; vna cùm legum cuſtodibus congregati, ea ordinent quæ in his legum lator neceſſario omiſerit. Nam omiſſorũ cognitores iſtos eſſe oportet. Lex ergo videbit, vt duodecim ſolẽnitates dijs duodecim quibus ſingulę tribus cognominantur, ciues peragãt, dijſq; ipſis ſacra per ſingulos menſes faciant: choros præterea ludoſq; muſicos & certamina gymnica, prout dijs ſingulis & temporibus conuenit. Erunt autem ſolẽnitates diſtinctæ, vt conſtet, quas ſine viris, & quas non agi oporteat. Terreſtrium quoq; cęleſtiumq; deorum, cęterorumq; qui hos ſequuntur ſolennitates miſcendæ non ſunt, ſed ſeparandæ in duodecimo menſe, qui Plutoni dicatus eſt, vt legitime celebrẽtur. Non enim abijciendus bellicoſis hominibus is deus eſt, ſed colendus, tanquã generi hominũ ſemper optimus. Nam animæ corporiſq; coniunctio, nullo modo melior eſt quàm ſolutio, vt ego ſerio loquens affirmo. Præterea quicunque ſufficienter hæc diſtincturi ſunt, illud cogitare omnino debent, noſtram hanc ciuitatem quo vacationem temporis & poſſeſsionem rerũ attinet, talem eſſe qualis hoc ſeculo nulla reperiri poſsit. Verũ oportet ipſam perinde àtq; hominem vnũ bene viuere. Feliciter autem viuentibus hoc neceſſario ineſſe in primis oportet, vt nec ipſi alijs, nec alij ipſis iniuriã inferant. Quorũ alterum nõ eſt admodũ difficile. Alterũ verò vt nulla poſsis iniuria lædi, difficilimũ: nec perfecte id quiſquã aliter aſſequi poteſt, quàm vt perfecte bonus efficiatur. Idem eſt & in ciuitate. nam ſi bona erit, in pace vitã aget, ſin autem praua, & inteſtinis ſeditionibus & externis bellis aſsidue infeſtabitur. Cùm hæc ita ferme ſe habeant, non belli tempus expectandum, ſed in ipſa pace ciues ad rem bellicam exercendi ſunt. Ergo ciuitas niſi mẽte capta ſit, ſingulis menſibus bellicas vires experietur, non minus vno die: ſed pluribus etiam prout magiſtratibus ipſis videbitur, viri ſimul & mulieres & pueri, nec hyeme nec æſtu vitato, vt parati ſint omnes, quandocunq; vniuerſum quodammodo educere populum magiſtratibus viſum fuerit: ad idq; ludi etiam conuenientes vna cùm ſacrificijs excogitandi, vt pugnę quædam ſolennes feſtiueq; fiant bellicas pugnas quàm maxime imitantes, & victoribus præmia laudes: victis contra, vituperationes fiant, prout ſinguli in certaminibus, & in omni vita ſe geſſerunt. Sic optimus quiſq; laudibus efferatur, & vituperatione contrarius deprimatur. Nec omnes harum rerũ poetæ ſint, ſed primum, qui nõ pauciores quàm quinquaginta annos natus ſit. Deinde qui non ſolũ poeticam muſam ſufficienter poſsideãt, verumetiam præclarum & inſigne aliquid fecerint. Eorũ ergo qui boni viri, honoreq; digni ſunt in ciuitate, & res præclaras geſſerunt, poemata etiam ſi minus muſica ſunt, decantentur. Cuius rei iudicium, puerili doctrinæ præpoſitus, cæteriq; cuſtodes habeant legum. Hi probis viris honorem hunc tribuant, vt ſolis libertatẽ in muſis præſtent, cęteros verò prohibeant. Nemo igitur audeat muſam horum iudicio nõ probatam canere, etiamſi Thamyræ Orpheiq; hymnis ſit ſuauior. Sed canantur poemata ſacra, quę iudicio approbata, dijſq; dicata ſunt, virorum quoq; bonorum poemata, quibus laudantur vituperanturq; aliqui, & moderate id facere iudicata ſunt. Hęc eadem de militia & de libertate poetica iudico mulieribus & viris ſimiliter facienda. Sed oportet legiſlatorem ſecum ita pleraq; loqui. Cedo, in ciuitate inſtituenda quales ciues educare ſtudeo? An non certaminum maximorum Athletas, quibus innumeri ſunt aduerſarij? Prorſus. ita recte quilibet reſpõdebit. Si ergo pugiles, aut pãcratiaſtas, aut alios ſimiles educaremus, ita ne in ipſum certamen educeremus, vt cum nullo antea vnquã pugnauerint? Vel ſi pugiles eſſemus, nõne pluribus ante diebus pugnare didiciſſemus, omnia facientes quibus in vero certamine vbi ad victoriam contenditur, vti oporteat, quàm proxime ad id quod ſimile eſt, accedẽtes, pro loris cæſtuũ orbibus ferreis indueremur, vt vulnera & inferre, & vitare præmeditatione diſceremus? Quòd ſi nulli quibus cũ exerceri poſſemus, ſocij nobis darentur, nunquid ſtultorũ veriti riſum nos cõtineremus, quin inanime ſimulacrum ex aduerſo ad quod exercitatio fieret, ſuſpenderemus? Ac ſi nec animati, nec anima carentis aduerſarij copia nobis eſſet, nõnne ipſi ſoli ad vmbram propriam pugnaremus? An ad aliud quicquam, manuũ huc & illuc flexus, & pręparatio huiuſmodi excogitata eſt? CLIN. Ad nihil aliud ferme quàm ad hoc ipſum. ATH. Quid igitur ciuitatis pars quæ militię ſtudet? An peius quàm certatores huiuſmodi præparata audebit ad certamen maximum deuenire, pro vita, pro liberis, pro rebus ſuis, pro patria pugnatura? Non ergo verebitur legiſlator, ne gymnaſia hęc inuicem aliquibus ridicula videãtur: ſed lege ſtatuet, vt res militaris agatur maxime quidẽ minori exercitatione ſine armis, choros omnemq; gymnaſticam ad hæc inducens & concitans: maiorẽ verò non rarius quàm ſemel in menſe, vt certent ſinguli ad capienda vel retinenda loca, & inſidias omnemq; rem bellicã imitentur, & pila ſe exerceant, vndiq; ſe vertentes: ac telis vtantur ad vera & periculoſa tela quàm proxime accedẽtibus, ne omnino abſq; timore ludus huiuſmodi inter ciues agatur, ſed formidinem inferat: atq; ita qui magno ſunt animo ignauoſq; oſtendat, vt his honores, illis opprobria, vt cõuenit, tribuantur: & hac ratione ciuitas oĩs per totam vitã ad verum certamẽ viriliter præparetur. Si quis aũt cæde inuoluntaria in his certaminibus moriet, qui interfecit lege expiatus mũdus ſit in poſterũ. Putare.n. debet legiſlator, paucis ita mortuis hominibus,

minibus,cæteros non deteriores futuros. Timore verò in omnibus his extincto,nihil amplius ſe inuēturū,quo à deterioribus meliores diſcernat. quod ni fiat,multo maius ciuitati malum eſt, quàm illud. CLIN. Concedimus hoſpes ita hæc eſſe lege ſancienda,& vniuerſæ ciuitati agēda. ATH. Nunquid cauſam nunc oēs cognoſcimus,ob quam modo in ciuitatibus chorea talis atq; certamen nuſquam ferme niſi raro admodum fiant? An propter multitudinis legumq; latorum ignorantiā ita fieri affirmabimus? CL. Forte. ATH. Nequaquam,ò beate Clinia. Sed duæ huius rei ſufficientes cauſæ ſunt. CLI. Quænam? ATH. Vna quidem, quòd diuitiarū cupiditate cæteris omnibus neglectis,ſolummodo rem priuatā curamus: ad idque incumbens ciuium animus, nulli prorſus niſi pecunijs quotidie cumulādis dare operā poteſt. Nam artes & ſtudia quæ ad lucrum conducunt, libentiſsime cōplectuntur omnes, cætera ſpernunt. Hæc igitur vna cauſa eſt, ne ciues id aut aliud quicquam honeſtum bonumq; officium curent,ſed inſatiabili auri & argenti cupiditate, & boneſta pariter & inhoneſta artificia complectātur,& quiduis agant, ſeu fas ſiue nefas id habeatur, vt pecunias cumulent, quibus ſubminiſtrātibus veluti pecora,ventri ac veneri ſeruiant. CL. Recte dicis. ATH. Hæc inquam vna ſit cauſa,qua fit vt nec aliud quicquam preclare, neq; rem bellicam ſufficienter ciues exerceant: ſed qui natura modeſti ſunt, ad mercaturam, nauigationem, viliaq; miniſteria conuertantur: qui viriles & generoſi,ad furta, latrocinia, ſacrilegia, inſidias,ſceleraque tyrannica: qui cùm bene à natura conſtituti fuerint, infelices tamen hac conſuetudine euaſerunt. CLI. Quomodo iſtud ais? ATH. Imò cur non eos omnino infelices appellem, qui fame coguntur per omnē vitam ſuam animam cruciare? CLI. Hæc vtiq; vna cauſa eſt: alteram verò cauſam,hoſpes,quam dicis? ATH. Recte commonuiſti. CLI. Ergo,vt ais,hæc eſt vna,perpetua & inexplebilis diuitiarum cupiditas: qua occupati ſinguli,prohibentur rem bellicam,vt decet,curare. Sed alteram iam expone. ATH. Num vobis videor,quia ad alteram deſit facultas,in hac nimium immorari? CLI. Non ita: ſed odio percitus videris hos mores hominū ad quos ſermo hic incidit,magis quàm deceat inſectari. ATHEN. Optime, ò chariſsimi, me nunc increpatis. Quare quod ſequitur audietis. CL. Dic tantum. ATH. Cauſam equidem eſſe aſſero gubernationū genera illa, de quibus ſæpe iam diximus,popularem gubernationem, paucorū potentiam, & tyrannidem. Nulla certe poteſtas huiuſmodi,reſpub. eſt: ſed ſeditiones appellari oēs rectiſsime poſſunt. Nulla enim volentibus volens, ſed volens nolentibus ſemper vi aliqua dominatur. In quibus cùm princeps ſubditos timeat, nec bonos, nec diuites, nec robuſtos, nec fortes, nec omnino bellicoſos ſponte vnquam fieri patietur. Hę duæ omnium quidem quodammodo, horum certe precipuę cauſæ ſunt. Quas vtrāſq; reſpu. hęc cui nunc leges damus,effugiſſe videtur. Nam & in ocio maximo eſt, & penitus libera: & ex his legibus hoīes pecuniarum cupidi minime fiunt. Ideo veriſimile eſt, vt hæc ſola omnium quæ nunc ſunt rerū publicarū diſciplinam bellicam,ludumque ſimul,de quibus recte diſſeruimus,ſuſcipere poſsit. CLI. Probe. ATH. Deinceps de omnibus gymnicis poſſumus certaminibus dicere,vt his præmia ponantur,quæ ad bellum conducunt, cætera dimittantur. Sed quæ iſta ſunt, à principio recenſenda ſunt, & legibus ſancienda, & primo quæ ad curſum velocitatemq; pertinent. Nónne? CLI. Omnino faciendum. ATH. Omniū igitur maxime agilitas corporis,altera pedum,altera manuum,ad bellū conducit: ad fugiendum quidem inſequendumq; pedum, in pugnando autem luctandoq;, manuum robore indigens. CLIN. Certe. ATH. Neutra tamen abſq; armis,magno vſui eſt. CLIN. Vere. ATH. Stadium ergo curſurum, quemadmodum nunc in certaminibus fit,pręco primum vocet. Ille verò cùm armis ingrediatur. Nam nudo abſq; armis certatori præmia nos minime ponimus. Primus igitur ſtadiū curſurus,armatus ingrediatur. Deinde qui δίαυλον. Tertius qui equis. Quartus qui δόλιχον. Quintus qui leuiori armatura ornatus. quem primum ſexaginta ſtadiorum ſpatio ad aliquod templum Martis peruēturum emittemus. Alius etiam grauiore armatus armatura, breuius, ac planius ſpatium curſurus. Alius ſagittarius omni arcuū ornatu munitus, centum ſtadia per montes variamq; regionis naturam ad Apollinis Dianæque templum certans perueniat. Certamine igitur conſtituto,quouſque veniat, expectabimus, & victoribus ſingulis præmia dabimus. CLI. Recte. ATH. Tripartito hęc certamina diſtinguamus. Vnum puerorum. Alterum imberbium. Virorum tertium. Et imberbibus quidem duas curſus de tribus,partes ponemus: pueris harum dimidias. Hi cùm ſagittarijs, cæteriſq; armatis concertent. Fœminis verò, puellis quidem nondum pubeſcentibus nudis ſtadium ponemus, & δίαυλον, & equeſtrem,& δόλιχον, quę in ipſo curſu concertent: vltra verò tertium ac decimū ætatis annum, donec nupſerint,non longius vigeſimo nec breuius decimo atq; octauo ad certamen curſus deſcendant. quæ quidem congruo vtantur veſtitu. Hæc de curſu & virorum & mulierum dicta ſint. Ad robur verò augendū, luctationis ſimiliumque loco, quæ nunc habentur,grauiora capiantur. Et vnius ad vnum, duorū ad duos, & vſq; decem ad decē armis pugna fiat. Quæ verò,quotq; facere aut non pati victorem oporteat, ſicut modo in palæſtra determinatū eſt à præfectis luctationum, quid ſit bene aut non bene luctantis opus: ita & in his armorū certaminibus periti inducendi ſunt,vt lege ſanciant, quid aliquis non patiens,aut quid faciens vincat, & victum ſimiliter quiſnam ordo diſcernat. Eadem hęc de fęminis quoq; ad ętatem vſq; nubilem lege ſancita intelligantur. Peltaſtica verò vniuerſa pugnæ pancratiacæ opponatur: certeturq; arcu,pelta,lanceis,lapidumq; manu & fundę proiectione. Et qui ſe optime in his quoque geſſerit,huic lege honores victoriæ tribuantur. Nunc de equorū certaminibus videamus. Equorum vſus in Creta magnus non eſt. Quare neceſſe eſt ſtudium in nutriendis equis, certādoq; cum eis minori curæ Cretenſibus eſſe. Nam currus quidem nemo veſtrum tenet: neq; in boc operā ponere præclarū eſſe ducitis. Cum igitur conſuetum id non ſit,certatores huiuſmodi lege ſtatuere,demētis eſſe videtur. Singulis autem equis: ijſq; qui pullinos dentes nondum iecerint, pullis,& horum medijs perfectiſq;, equeſtrem ludū pro regionis natura tribuere licet. Huiuſmodi ergo certamen ſecundum legem ſit: in eoque iudicium magiſtris equitū & tribunis tam de omni curſu equorum, quàm de his qui cum armis deſcendunt, cōmuniter tribuatur. Non armatis verò,neq; in gymnaſticis ludis, neq; hic certamen præmiumque imponimus. Sed non eſt Cretę inutilis qui ſagittam aut iaculū ex equo immittit. Quapropter in hoc etiam ludendi gratia cōtentio concertatioq; habeatur. Ad hæc autem legibus fęminæ cogendæ non ſunt. Verum ſi priori diſciplina conſuetudineq; puellas virgineſq; natura concitat ad hæc,facitq; ne abhorreant,admittendę ſunt. Sed de exercitatione diſciplinaq; gymnaſtica, ſiue quæ in certaminibus exequimur,ſeu quæ ſub magiſtris quotidie exercemus, ſatis iam diximus. De muſica etiā maiori ex parte. At verò de rhapſodis,id eſt carminū cantoribus,deq; his qui eos ſequuntur,& de contentione chororum,quotcunq; neceſſario ſolennitatibus dijs dęmonibuſq; conſtituuntur ſtatutis diebus menſibuſq; & annis, hæc omnia quomodo diſponenda ſint,& ſi per tres,aut etiam per quinque annos fieri debeant,conſilio deorū intelligentur,agenturq;. Tunc verò certamina muſicæ viciſsim fient, prout athletæ ipſi præmiorum declaratores,& doctor iuuenū,legumque cuſtodes, qui in his ferēdarum legum autoritatem habent, vna congregati,hęc ordinauerint. Hi nanq; & quando,& qui, & quibus cùm ſingula certamina in omnibus choris choreiſq; exercere debeant,ordinabunt. Qualia verò ſingula hęc quo ad orationem vel cantus,vel harmonias numeris

ſaltationibusq; mixtas, eſſe debeant, ſæpenumero à primo legumlatore eſt dictũ: quem poſteriores ſequentes, vt ſingulis ſacris temporibusq; conueniet, ita certamina quæq; diſtribuent, feſtosq; dies ſtatuent ciuitati. Hæc quidem & cætera talia, nec intellectu difficilia ſunt, quo pacto ſint legibus ordinanda: neq; ſi hoc vel illo modo commutẽtur, multũ proſunt ciuitati, vel obſunt. Sunt aũt non nulla plurimi facienda, quę perſuadere ita difficile eſt, vt dei maxime opus hoc eſſe videatur, ſi ab illo poſſent cõſtitui. Núc autem audacis alicuius hominis opera indigent, qui libertate dicendi maxime fretus, quæ ciuitati ciuibusq; optima fore cenſet, ita ſtatuat, vt corruptos ciuium animos ad decentem habitũ legumq; obſeruationem reuocet, dum ardentiſsimis eorũ cupiditatibus aduerſetur, omniq; etiam auxilio carens ſolam ſolus rationem ſecutus nõ vereatur. CLIN. Quidnam dicis hoſpes? Hoc enim non intelligimus. ATH. Veriſimile eſt. Verũ conabor planius dicere. Nam cùm diſciplinam ipſam vitę animaduerterem, viderem q; adoleſcẽtes & adoleſcẽtulas inuicem humaniter conuerſari: timui, vt par eſt, cõſiderans qua in re quiſpiam ea ciuitate vtatur vbi adoleſcẽtulę adoleſcentuliq; delicati ſint, qui non magnis duriſsimisq; laboribus, quibus libido petulantiaq; extinguitur, domiti ſint: ſed feſtis diebus ſacrificijsq; & choris omnes plurimum vacent. Quomodo igitur in hac ciuitate ab illis cupiditatibus abſtinebunt, quę multos in extremum duxerunt, ita vt ratio quæ abſtinere imperet, lex efficiatur? Profectò ſi leges ſuperiores, multas à nobis pellunt cupiditates, nihil mirũ eſt. Nam inſtitutio illa qua nimiæ diuitiæ prohibentur, non parum ad temperantiá confert, & diſciplina illa omnis ſupra à nobis expoſita leges ad hæc commodas habet. Præterea & principum oculi coacti non alio intueri, ſed ſemper adoleſcentiá obſeruare, cæteris quidem humanis cupiditatibus modũ adhibent, ſed adoleſcentulorũ adoleſcentularumq; contra naturam amores, & virorum pro fœminis & mulierũ pro viris abuſus, vnde innumera hominibus & priuatim & publice mala ſecuta ſunt, quomodo aliquis euitabit? & quod in ſingulorũ periculis remedium inueniet? Omnino difficile id eſt, ó Clinia. Nam in cæteris quidem multis vniuerſa Creta Lacedæmoniaq; nobis ad leges ponendas à multorum moribus alienas valde opitulantur, ſed quo ad mores pertinet, aduerſantur diſſentiuntq; omnino. Quoniam ſiquis naturam ſecutus illam quæ fuit ante Laij tempora, legem poſuerit, nõ permittens maribus pro fœminis abuti, teſtemque beſtiarũ naturam citauerit, in quibus mares inter ſe Veneri operam non dent, quia ſecũdum naturam id minime ſit, veriſimili forſan ratione vtetur, veſtriſq; ciuitatibus non conſonabit. Accedit ad hæc quòd minime id aſſequetur, quod à legiſlatore ſemper eſt obſeruãdum. Semper enim obſeruari oportet quid ad virtutem conducat quod lege ſancitur, & quid non. Age verò ſi id honeſtum aut non turpe nunc lege ſtatui aſſentimur, quidnam ad virtutem proderit? vtrũ in eius qui perſuaſus eſt, vt rem in ſe turpem admitteret animo fortitudinis habitum, an in eius qui perſuaſit, temperantiæ ſpeciem generabit? Vel hæc quidem nullus vnquam, ſed potius horum cõtrarium credet? Quippe voluptatibus ſeruientis quiſq; mollitiem vituperabit. In eo verò qui fœminas imitatur, nõne muliebrem ipſam imaginẽ quilibet improbabit? Quis igitur hominum hoc cùm tale ſit, legibus ſanciet? Ferme nullus, qui veram in mente legem habuerit. Quomodo ergo verum hoc eſſe dicimus? Amicitiæ vtiq;, cupiditatis, amorumq; naturam cõſiderare neceſſe eſt, ſiquis hæc rectè ſit inſpecturus. Nam cum ipſa duo ſint, & tertia ex ambobus ſpecies, vno comprehẽſa nomine dubitationem omnem & tenebras faciunt. CL. Quomodo? ATH. Amicum.n. ſimile ſimili virtute, & æquale ęquali aſſerimus. Amicum rurſus egenũ diuiti, quamuis genere contrarium ſit. Quando verò vtrunq; vehementius fuerit, amorem nuncupamus. CLIN. Rectè. ATH. Amicitia quæ à contrarijs proficiſcitur, dura eſt & aſpera, & ſępe viciſsitudinẽ in nobis non habet. Quæ verò à ſimilibus, placida, cõmuniſq; per vitam. Vbi vero ex vtriſq; componitur beneuolentia: primo nõ facile cognoſcitur, quid ſibi velit qui tertio hoc amat amore: deinde ab vtriſq; in contraria tractus, & ipſe quid faciat, dubitat, cùm ab altero, ætatis vti flore iubeatur, ab altero prohibeatur. Nam qui corpus amat, eiusque formã quaſi fructum quendã eſuriens petit, is ſatiari duntaxat quærit, nullumq; animo amati præbet honorẽ. Sed qui minus de corpore curat, & animo conſiderat potius quàm deſiderat, cum ipſum, vt decet, animum diligat, corporis vſum petulantiam & cõtumeliam arbitratur: cumq; temperantiam, fortitudinem, magnificentiam, & prudentiam vereatur & colat, cùm caſto amico caſtus viuere volet. Amor autem ex vtriſq; his compoſitus, ipſe eſt quem modo loco tertio ponebamus. Cùm ergo tres ſint amores, vtrum omnes lege pellendi ſunt? An videlicet eum in ciuitate ſuſcipiemus qui virtutẽ reſpiciat, & adoleſcentem fieri quàm optimum cupiat: duos autem alios, ſi fieri poterit, repellemus? Nunquid aliter tibi, ò amice Megille videtur? MEG. Probe admodum de his modo dixiſti hoſpes. ATH. Non fruſtra, ò amice, conijciebã te mihi adſtipulaturum. Non oportet autẽ me nunc quid de his veſtra lex ſentit inquirere, ſed quod admittis accipere. Cliniæ verò poſtea id perſuadere conabor. Quod à vobis datum eſt, modo accipiatur, legesq; diligenter cõſideremus. MEG. Rectiſsime loqueris. ATH. Artem in hac lege ſerenda quandã habeo, partim quidem facilem, partim omnino difficilem. MEG. Quomodo iſtud? ATH. Cõſtat nunc quoq; plurimos hominũ quamuis iniqui ſint, bene, & diligenter, & ſponte à pulchrorũ coniunctione ſeſe abſtinere. MEG. Quando id fit? ATH. Quádo frater aut ſoror eximia pulchritudine alicui ſit. à filio quoq; filiaque lex eadem, quãuis ſcripta non ſit, ſufficienter repellit, prohibetq; & manifeſtum & furtiuum iſtorum cõcubitum. Imò verò facit, vt ne cupiditas quidem vlla rei huius vulgus aggrediatur. MEG. Vera narras. ATH. Vnum ergo verbum atq; breuiſsimum omnes huiuſmodi voluptates extinxit. MEG. Quid illud? ATH. Quod fas nihil horũ eſſe dicitur, ſed apud deum odio haberi, & turpium omnium eſſe turpiſsima. Cauſa autem non ne hæc eſt? Quia nemo aliter prædicat, ſed ſtatim ab ineunte ætate & ioco ſimul & ſerio dicta, & ſæpius in tragędijs hæc eadem audiuntur, quádo vel Thyeſtem, vel Oedipodem, vel Macareum mortem ſibi debitam ſceleris pœnam conſciuiſſe propter huiuſcemodi Venerem narrant. MEG. Rectè iſtud dictum eſt. Miram enim famæ potẽtiam nouimus, quádo nemo aliter quàm iubeat lex, ne reſpirare quidem audeat. ATH. An nõ rectè dictum eſt à nobis, quòd volenti legiſlatori cupiditatem aliquam earũ quę vehementer ſibi ſubigunt homines, rationi ſubijcere, facilis cognitu modus eſt? Quippe ſi famam huiuſmodi, apud omnes ſeruos & liberos, maſculosq; & fœminas, & vniuerſam ciuitatem, quaſi ſacrum quiddã dicauerit, firmiſsimam hãc legem efficiet. MEG. Ita prorſus. Qua verò ratione id aſſequi poterit, vt libenter idem omnes prędicent? ATH. Probe obiecisti. Ideo enim à me dictũ eſt, artem me ad hanc legem habere, vt ſecundum naturam ad procreationem Venere homines vtantur. Abſtinendũ igitur à maribus iubeo. Nam qui iſtis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem ſeminantes, vbi radices agere quod ſeritur nunquam poterit. Abſtinendum quoque & ab agro illo fœminino, vbi ſemen germina nolit producere. Hæc lex ſi perpetuo in alijs ſicut in neceſsitudine paterna conſeruabitur, innumerorum erit bonorum cauſa. Nam primo ſecundũ naturã ſtatuta erit. Deinde ab omni amorum rabie atq; furore; adulterijs, potuſque & cibi nimio luxu repellet. Vxoribus quoque viros conciliabit, & alia plurima pariter bona, ſi apud quemque fuerit ſtabilita. Sed forſan ſi vehemẽs aliquis iuuenis multo ſpermate plenus hanc legem ferri audierit, improbabit protinus, & alta voce clamabit, impoſsibilia ſtultaque à nobis lege ſanciri.

Quod

Quod quidem cùm cõſiderarem, dixi artem me habere,
quodammodo facilimam, quodammodo etiam difficili-
mam, ad legem hanc obſeruandam. Facile nanq; intelle-
ctu eſt, quomodo id poſsibile eſt. Nam cùm apud omnes
legitima hæc ſentẽtia dedicata fuerit, animos omnes do-
mabit, efficietq; vt metu latis legibus pareant. Sed eo iam
res peruenit, vt nunquã effici poſſe videatur: ſicut nec con
uiuij quidem ſtudiũ credebatur ab vniuerſa ciuitate per-
petuo poſſe obſeruari. Et tamen apud nos re ipſa fieri vi-
detur, quod inter mulieres, nec in ciuitatibus quidem ve-
ſtris fieri poſſe putatur. Hac equdem ratione propter hu-
ius incredulitatis vim difficilimũ eſſe dixi hæc vtraq; lege
ſeruari. MEG. Et recte quidem. ATH. Quòd autẽ ſu-
pra vires humanas nõ ſunt, ſed fieri poſſunt, vultis vt veri
ſimilem quandam rationem vobis exponam? CLI. Cur
non? ATH. Vtrum facilius quiſpiam à venereis abſtine
bit: voletque ordinem his impoſitum moderate ſeruare,
cùm bene ex prudenti aliqua diligentia corpus affectũ fue
rit: an cùm contra? CLI. Multo magis cùm bene atq;
ex arte. ATH. Num igitur de Tarentino Icco non audi
uimus: qui propter olympica aliaq; certamina, artificioſo
circa hæc ſtudio temperãtiam ſimul & fortitudinem ani-
mi conſecutus, nullam vnquam in toto exercitationis ſuæ
tempore Venerẽ cognouit? Idem quoque de Chryſone,
Aſtylo, & Diopompo alijsq; quàm plurimis fertur. quan
quã, ò Clinia, multo peius animos bonis artibus excolue-
rant, quàm tui meiq; ciues, corporibus certe multo magis
vigebant. CLI. Vera narras quòd à priſcis iſta ab athle-
tis lacta fuiſſe prædicantur. ATH. Illi igitur vt luctando
& currendo cęterisq; huiuſmodi vincerent alios, ab ea vo
luptate quæ beata vulgo exiſtimatur, abſtinere voluerunt.
Noſtri adoleſcẽtes victoriæ cauſa longe præſtantioris, nõ
poterunt? quam nos carminibus fabulisq; & ſoluta oratio
ne & cantibus eſſe optimã pueris ſtatim à teneris occine-
mus, & vt veriſimile eſt oblectando perſuadebimus. CL.
Quam victoriam dicis? ATH. Vt voluptate inquam vi-
cta feliciter viuant, victi autem contra. Præterea metus il-
le, ne quod minime fas eſt, cõmittatur, nónne ad idem po
tiſsimũ conferet: vt ea videlicet ſuperent, quę alij quam-
uis deteriores, ſuperaſſe dicuntur? CLI. Conſentaneum
id quidem? ATH. Poſtquam huc in lege hac ferẽda de-
uenimus, & propter multorum prauitatem in dubitationẽ
incidimus, audacter iam maniſeſteq; dicamus, non opor-
re vt ciues noſtri auibus multisq; beluis ſint peiores. Per-
multos enim greges ipſarum videmus integre atq; caſte,
antequam procreandi tempus aduenerit, viuere: ſed cum
hanc ætatẽ attigerint, mas fœminæ & fœmina mari con-
iunctæ, iuſte, ſancteq; in prima perſeuerantes amicitia re-
liquam peragunt vitã. Oportet igitur eſſe eos beſtijs me-
liores. Quòd ſi à cæteris Gręcis Barbarisq; plurimis cor-
rumpãtur, nec poſsint ſe cõtinere, cùm videant audiantq;
inordinatam apud eos Venerem plurimũ poſſe, alterã prę
terea legem cuſtodes legum ad ferẽdas leges autoritatem
nacti, excogitent. CLI. Quam modo ferre legem conſu
lis, ſi hanc nõ ſuſceperint? ATH. Quæ hanc ò Clinia ſe-
quitur. CLI. Quæ nam illa eſt? ATH. Vt quàm maxi-
me laboribus corporis Veneris robur infringãt, & alio vi-
res ſuas cõuertant. Quod erit, ſi nõ impudenter ipſa vten
tur. Nam ſi rarius propter ruborem id fiat, imbecillior erit
domina. Clam ergo cõſuetudo & lex non ſcripta hęc fie-
ri ſuadeat: contra autem fieri velut turpe diſſuadeat? tur-
peq; ſic non omnino agere. Sic enim & ſecundo ſeruabi-
mus honeſtum loco, & genus vnum hominũ, tria genera
continens, homines deprauatæ naturæ, quos ſui dominos
eſſe negamus, coget vtiq; ne leges cõtemnant. CL. Quę
tria genera? ATH. Cultores inquã deorũ, honoris ama-
tores, & qui non corporum, ſed animi morũ pulchritudi-
nem diligunt. Hæc quaſi per fabulã dicta votoq; ſimilia:
multũ tamen ciuitatibus omnibus ſi ea ſeruare potuerint,
collatura. Fortaſſe autem ſi deus voluerit, duorũ alterũ in
amatorijs aſſequemur. Vel ut nemo generoſas liberasque
mulieres præter vxorẽ audeat tangere: nec vllus nothos
ex concubina ſuſcipiat: nec infœcundos mariũ agros prę-
ter naturam ſerat. Vel alterum quidem omnino tollemus:
nequis cum maribus congrediatur. Siquis autem alijs mu
lieribus cõmiſceatur quàm cùm his quę cum dijs ſacrisq;
nuptijs domum venerunt, emptis videlicet, vel alio quo-
cunq; modo acquiſitis: niſi viros ſimul mulieresq; oẽs la-
teat, infamis lege, omnibusq; ciuitatis honoribus, ceu pe-
regrinus aliquis, priuatus ſit. Hæc lex ſiue ſimplex ſiue du
plex ſit: de rebus venereis amatorijsq; omnibus, quas in-
ter nos propter huiuſmodi affectus recte vel nõ recte agi
mus, lata ſit. MEG. Ego equidem hãc legem valde pro-
bo. Clinia verò hic, quid ſibi videtur, nobis aperiat. CLI.
Faciam, ò Megille, cùm occaſio dabitur. Nunc autem ſi-
namus hoſpitẽ vlterius in ferẽdis legibus progredi. MEG.
Probe. ATH. Sed adeo iam progreſsi ſumus, vt ad con-
uiuia deuenerimus: quam quidẽ rem alibi difficilem eſſe
dicimus: in Creta aũt nemo fruſtra exiſtimabit fieri opor
tere. Quomodo autem? vtrum vt hic, aut quemadmodũ
apud Lacedemonios, an tertius quidã modus vtriſque his
melior inueniatur, nec inuctu difficile id mihi videtur, nec
inuctum cum fuerit, maxime profuturum. enimuero con
cinne & nunc cõſtituta videntur. Sequitur nunc vt de vi-
ctu, quomodo haberi poſsit, dicamus. Victus in alijs ciui-
tatibus multiplex varijsq; ex locis, maxime verò duplici
ex loco in cæteris comparatur. Nam ex mari ac terra plu-
rimis Gręcorum ciuitatibus aduehitur, cùm illis terra ſo-
lummodo aduehatur. Quæ res legumlatori facilior. Mul-
to enim minor quàm dimidia pars legum ſufficiet. Prete
rea cõuenientiores liberis hominibus leges ponentur. Na
ualium enim & mercatorum, cauponum, diuerſorij, publi
canorum, permutationum, fodinarumq; metallicarum, &
mutui fœnoris, ac mille huiuſmodi leges ferre nõ admo-
dum cogitur. Quare in ciuitate hac noſtra legum cõditor
his omiſsis duntaxat agricolis, paſtoribus, apum curatori-
bus, taliumq; cuſtodibus, atque miniſtris leges dabit, cùm
de nuptijs liberorumq; procreatione, educatione, diſcipli-
na, magiſtratuumq; deſignatione, maxima ex parte tracta
uerit. Nunc ergo ad leges de victu deq; ijs qui labore ſuo
ipſum parant, venire neceſſe eſt. Et agriculturæ leges pri-
mo ponãtur: primaq; terminalis Iouis hæc. Nemo fines
atque terminos agri moueat, nec ciuis vicini, nec finitimi
peregrini, ſi agri extrema poſsideat. ſed putet id eſſe vere
quod dici ſolet, hic immobilia mouet: malitq; vnuſquiſq;
ſaxum ingens mouere, quàm paruum lapidem iureiuran-
do à dijs firmatum, quo amicitiæ & inimicitiæ terminen
tur. Alterius enim Iupiter contribulis, alterius hoſpitalis,
eſt teſtis: qui hoſtili prælio ſemper inſurgũt. Qui legi ob-
temperat, indemnis vtiq; ſit: qui eam diſpunxerit, dupli-
ces pœnas luat: primo quidem deo vindice, deinde lege:
quæ iubet vt nemo ſponte vicini agri terminos moueat.
Eum verò qui mouerit, quicunque voluerit, ad agricolas
deferat, agricolæ ad iudicium ducant, à quo damnatus vt-
pote terminorum clam viq; turbator, reddat, patiaturque,
prout iudices iudicauerint. Multa deinde paruaq; damna
in vicinia ſæpius facta, magnas inimicitias pariunt, vicini-
tatem difficilem & amaram reddunt. Propterea caueat vi
cinus ne vicino noceat, cùm in alijs, tum vel maxime in
agris colendis. Nocere nanq; non difficile, ſed cuiuſlibet
hominis eſt, prodeſſe verò non cuiuſlibet. Quicunq; ve- Seruitutes ruſticanæ.
rò fines egreſſus, vicini coluerit agros, damnũ reſtituat, &
impudentiæ atque illiberalitatis pœnas luat, duplumq; lo-
co mulctæ ipſi deponat cuius agrum coluit. Cognitores
verò & iudices cenſoresque huius rei, agrorum curatores
ſint. In maioribus quidem, vt ſupra dictum eſt, vniuerſus
duodecimæ partis ordo, in minoribus verò, qui cuſtodijs
præſunt. Siquis paſcuis noceat, illi conſideratis damnis
iudicent atque condemnent. Si aliena examina quis per-
ſequitur, atque æra pulſans delectatione apes ad ſe tra-
hit, damnum reſtituat. Siquis ignem in materiam ſic
immiſerit, vt vicino non cauerit, prout magiſtratibus

videbitur, condemnetur. Similiter qui in plantando menſuram vicini agri non reliquit, ita plectatur, vt à pleriſq; legumlatoribus ſufficienter eſt dictũ. Quorum legibus vti debemus, nec putare multa & minima quæ cuiuſlibet legumlatoris ſunt, à maiori ciuitatis cõditore eſſe facienda. Nam & de aquis priſcæ leges & bonæ ſunt. Quæ profectò recitatione deriuandæ nõ ſunt. Sed qui aquam ad ſua voluerit ducere, à publicis ſontibus ita deducat, vt nullius priuati manifeſtũ fontem perturbet. Deducat autem qua velit, præterquam per domos, aut ſepulchra, aut loca dijs conſecrata: nec aliud damnũ inferat, niſi quod ab ipſo riuulo efficitur: Quod ſi aquæ inopia ſolo inſita in locis aliquibus aquas ab Ioue prodeuntes nõ retinet, cùm neceſſitate quiſpiam opprimatur, in loco ſuo ad cretam vſq; eſfodiet: & ſi hac in profunditate nihil aquæ inuenerit, tantum à vicinis aquetur, quantum neceſsitas poſtulat. Sed ſi vicinis quoq; pauca ſit, aquandi modus, quo vtatur quotidie, ſibi ab agri curatoribus ſtatuatur. Si verò aquæ pluuiales abundent, & qui inferiores partes habitant aut colunt, defluxũ ita prohibeant, vt ſuperioribus noceant: aut contra ſi ſuperior inconſiderate fluere aquas permittens, inſeriori noceat, & conuunire inter ſe nequeant: in vrbe quidem ædilis, in agris verò, qui agris præeſt, modũ imponat: quem ſiquis non ſeruauerit, inuidiæ & peruerſitatis pęnas perſoluat: & vicino damnum in duplo reſtituat. Autumni autem fructuum cõmunis huiuſmodi participatio ſit. Bina nobis gratiæ dona hic deus largitur. Vnum Dionyſiacum, quod recondi nõ poteſt: alterum verò quod reponi aptũ eſt. Hæc igitur lex de fructibus ſanciatur. Qui vuas aut ficus de ruſticis fructibus ante vindemiæ tempus guſtauerit, quod cum arcturo cõcurrit, quinquaginta drachmas, ſi de ſuo agro collegerit, Dionyſio dedicãdas perſoluat: ſin à vicinis acceperit, minam: ſin ab alijs, duas minę partes. Vuas autẽ ficusq́;, quos generoſos nominauimus, neq; commode recondi poſſunt, quomodo & quando velit, ſi ſua hæc ſunt, colligat. ſin verò aliena, niſi impetrauerit, quoniam lex eſt, vt nemo moueat quæ non depoſuit, qui accepit, mulctetur. Quod ſi ſeruus quiſpiam, non perſuaſo agri domino, eas acceperit, pro ſingulis ficubus vuarumq́; acinis ęqualia numero verbera patiatur. Inquilinus fructibus emptis, ſi quidem condi nõ poſſunt, ſi cupit, veſcatur: peregrinus autẽ in ipſo itinere ſi tranſeat ſolus, aut cùm vno tantummodo, fructus non reponendos ſi velit hoſpitali cùm venia guſtet. Alios autem guſtare quos ruſticos dicimus, peregrinos quoq; lex prohibeat. Sin verò qui condi poſſunt inſcius tetigerit, ſeruus quidẽ plectatur. Liber autẽ dimittatur admonitus ficus vuasq́; ſolummodo quę condi nõ valent, guſtare licere, eas verò, ex quibus paſſę vuę & vinum & caricę fiunt, minime. Pyra verò & mala tum alia, tum punica cæteraq́; huiuſmodi clam auferre, turpe non ſit. Siquis verò deprehenſus fuerit, pauciores annos quàm triginta natus, ſine vulneribus verberetur, atq; puniatur. nec pęna vlla propter huiuſmodi verbera libero ſit. Aduenæ quoq; de his fructibus perinde ac de ijs quos ſuperius diximus qui non conduntur, carpere liceat. Si ſenior quiſpiam comederit, nec aſportauerit, vt aduenę permiſſum eſt, & ipſe quoq; omnium huiuſmodi fructuũ particeps ſit. quòd ſi legi nõ paruerit, ad virtutis certamen impotens habeatur, ſi iudicibus huic rei pręſidentibus tũc relatum hoc fuerit. Aqua nutriendis hortis maxime omnium confert: ſed facile corrumpi poteſt. Terra verò & ſol & aer, quæ cũ aqua ſimul ea nutriunt quæ terra naſcuntur, nõ facilè veneno, vel diuerſione, vel ablatione corrumpi poſſunt. his autem modis facile aquæ damnũ infertur, ꝓpterea legis auxilio indiget. De hac igitur lex ſanciatur. Siquis ſponte alienam aquam, ſiue ſcaturientẽ è fontibus, ſiue collectã veneno, aut foueis aut ablatione corruperit, ad ædiles deferatur: vbi ſi deliquiſſe cõuincitur, damnum reſtituat: & fontes, aut aquarum vas, vt interpretes ſingulis ſemper faciundam purgationem iudicarint, ita purget. In aduectione aũt omnium quæ animi agris colligũtur, liceat cuiq; res ſuas qua velit aduehere, modo aut nulli damno ſit, aut ſibi triplum proueniat lucrum eius damni quod vicino infertur. Horũ cognitores, magiſtratus ſint, & cęterorum omniũ quæ per iniuriam ſponte quis, aut vi, aut clàm, vel per ſe, vel per illa quæ poſsidentur ab eo, in perſonam, aut in rem intulerit. Hæc inquã ad magiſtratus omnia deferanrur, ſi tres damnũ minas non excedit: ſin verò maius ſit, ad conſtituta publice iudicia cauſa deferatur, & qui iniuriam intulit puniatur. Quod ſi magiſtratuũ aliquis iniuſte de damno alicuius ſentẽtiam tulerit, duplum ei quĩ paſſus eſt iniuriam, debeat. Et omnino ſi quid per iniuriã fecerint magiſtratus, cauſa ipſa à quolibet volente in publico iudicio agitetur. Infinita pene parua reſtãt inſtituta, quĩbus corrigãtur errores in iudicij termino, in citationibus, citatoribusq́;, ſiue inter duos ſiue inter multos citatio ſit, & cæteris huiuſcemodi, quæ nec à legibus præteriri poſſunt, nec tamen ſeniore legumlatore digna videtur. Ea igitur omnia iuniores priſcas leges imitati, & parua ex magnis intelligentes, neceſſariumq́; vſum experientia cognoſcentes, legibus dunec ſufficienter ſe habeant, ordinent. Deinde ſufficienter poſitis, immobiliter his vtantur. De cæteris aũt opificibus leges ita conſtituantur. Primo nullus ciuis opificio vllo detineatur, ſed nec ſeruus quidem ciuis alicuius. Arte .n. magna quæ longa exercitatione, multiſq; doctrinis indiget, occupatus eſt ciuis, cùm communem ciuitatis ornatum procuret: quæ res nõ leui quadam opera contenta eſt, ſed præcipuũ ſtudiũ exigit. Duas verò artes aut ſtudia duo dilıgẽter exercere humana natura nõ poteſt. Nemo etiam ſatis poteſt arti quidẽ vni vacare, & alterius artis opifici pręſidere. Hoc igitur in ciuitate ſtatutum ſit, vt nemo ærarius ſimul & lignarius faber ſit, nec lignarius faber ſabris ærarijs magis quàm opificio ſuo pręſideat, occaſionem hinc ſorte nactus, ꝙ dum curam gerit multorum, quaſi miniſtrorum ipſi elaborantium, inde ſuę arti fiat acceſſus, ac per illos artem melius curet ſuam: ſed ſinguli opifices ſingulis artibus vacẽt, & ab eis victum acquirant. Hanc legem ædiles ita obſeruari procurent, vt ſi quis ciuis ad artem aliquã, magis quàm ad virtutis curam declinauerit, opprobrio atq; infamia notatum ad curſum ſuum cõuertant. Sin autem peregrinorum aliquis duabus artibus vacet, vinculis, mulcta, expulſione, vnam tantum complecti cogatur. De mercede autem opificum, de operis ipſorũ approbatione ant improbatione, de iniuria etiã quam vel patiuntur vel inferunt, ædiles vſq; ad drachmas quinquaginta cognoſcãt. Maiora verò ad publica iudicia delata ſecundũ legem iudicentur. Vectigal aũt importandarũ exportandarumq́; rerum, nullũ penitus ſit. Thus verò cæteraq; huiuſmodi quæ dijs incenduntur, peregrinaq; ſunt, purpuram ſimiliter & colores alios, qui à regione nõ producuntur, oĩa deniq; peregrina, niſi neceſſaria ſint, nemo adducat: nec rurſus aliquid quod regioni neceſſarium ſit, exportet. Hæc omnia legum cuſtodes duodecim, qui reliqui ſunt, exceptis quinq; ſenioribus, procurent atq; cognoſcant. Arma verò & inſtrumenta bellica ſi aduectitia arte eſt opus, cõuehant. ſimiliter quę ad hęc idonea ſunt, plantæ, ænea inſtrumenta, funes, animalia, quæ ad bellum conferunt: Quorum magiſtri equitum & doctores exercitus curam habeant, vt ciuitas in euehendi uehendiq́; ſimul cum opus ſit facultate nõ priuetur: de quibus legum cuſtodes ſufficientes decentesq; leges ferent. Nulla verò in re pecuniæ colligendæ gratia, vel in ciuitate vel in vniuerſa regione cauponatio fiat. Annonæ autẽ quæ ex agris percipitur diſtributio, recte iuxta Cretenſium legem conſtituetur. Nam quæ à regione producuntur, in duodecim partes ab omnibus diſtribuẽda ſunt, & ſimiliter cõſumenda. Duodecima verò pars queq́;, vt tritici, hordei, cęterarumq́; frugum & fructuũ, venalium quoq; omnium animalium tripartitò & competenti ratione diſtribuatur, & pars vna liberis, altera ſeruis, tertia opificibus ac omnino aduenis tribuatur: ſiue aliunde venerint aliquãdiu vrbem habitaturi, & neceſſarijs egeant, ſiue propter publicam

Vectigal nullum.

Annonæ ratio.

vel

vel priuatam ciuis alicuius vtilitatem acceſſerint. Hæc igitur tertia omnium neceſſariorum pars, venalis ſemper ac neceſſario tantúmodo ſit. De duabus verò partibus nihil neceſſario vendatur. Q̃uo igitur hęc rectè diſtribuentur? Patet aũt in primis rectè id fieri poſſe, ſi partim ęqualiter partim inæqualiter diſtributio fiat. Cl. Quo pacto? At. vtiq; vel deteriora iſtorũ ſingula, neceſſe eſt terram producere atq; augere. Cl. Quid ni? Ath. Cũ tres partes ſint quod huc attinet nemo plus habeat, nec dominus, nec ſeruus, nec aduena, ſed æqualis eademq́; ſimiliter ſit omnis diſtributio. Quilibet autem ciuis, cum duas partes acceperit, ſeruis & liberis quot & qualia velit, ſuo arbitratu diſtribuat. Quod verò plus iſtis eſt, menſura & numero ſic diſpertiendũ eſt, vt cum omnium animalium, quibus à terra victus præbetur, numerus habeatur, ita demũ fiat partitio. Habitationes poſtea ſeorſum ordinandę ſunt. Ordo autem talis maximè decet: duodecim viros per media in ſingulis duodecim partibus vnum eſſe oportet: & in vnoquoq; vęnalium rerum loca, deorumq́; tẽpla & deos ſequentium dęmonum eſſe conſtructa, ſiue indigetum. Magneſiorum, ſiue aliorũ, quorũ ſtatuæ antiquiſsma memoria conſecratę ſint. Atq; his priſcorũ virorũ honores reddendi ſunt. Veſtę quoq;, Iouis, Mineruę, ſingulorũq́; aliorum ſingulis duodecim partib. pręſidentium templa conſtruenda ſunt. Et primum quidem iuxta templa in altiſsimis locis ędes cuſtodũ ſint vndiq; munitiſsimę. Reliqua deinde regio opificibus in tredecim partes diſtribuatur. Et pars vna in vrbe habitet, per duodecim vrbis partes diuiſa, alię exteriorem vndiq; teneant locum, atq; in ſigulis vicis opifices ad agriculturę cõmoditatem idonei habitare compellãtur. Horum omnium curam magiſtratus qui agris præſunt, habeant, pręuideantq; quot quibus úe ſinguli opficibus egent, & vbi babitantes impedimẽto agricolis non ſint, ſed magnam ipſis vtilitatem conferant. Vrbanorum quoq; ſimiliter opificum curam ędiles habeãt. Res autem vęnales curæ cenſoribus ſint, qui primo rem ſacram curent: deinde nequis vendendo emendoúe iniúriam faciat, vehementer prouideant: & immoderatos, contumelioſosq́ue omnes compeſcant. Hi conſiderent nunquid ciues peregrinis res ſingulas conuenienter atque vt lege cautum eſt, vendant. Primo verò menſis cuiuſque, ciues eorumq́; miniſtri duodecimam tritici partem emendam peregrinis proponant, ementq́; peregrini pro menſis totius tempore triticum & ſimilia quę primo foro venduntur: decimo verò die venditio, emptioque menſi ſufficiens ſtatuatur, vigeſimotertio animalium venditio, quibus homines egent, ſupellectilrumq́;, vt corij veſtiũq́; ac ſimilium fiat. Nec eſſe autẽ eſt peregrinos omnia à poſſidentibus emere, ne cauponatio in tritico & hordeo, circa farinã ac cętera alimenta, vlla fiat. Nec ciuibus nec ſeruis eorum cauponari omnino liceat. In peregrinorum tamen foro pregrino liceat opificibus, eorumq́; ſeruis vinũ cibumq́; cõmutare ac vendere, carneſq́; coctas ſimiliter: quę res à plurimis cauponatio nominatur. Materiam vero ignis vniuerſam quotidie peregrinus ab ijs qui in agris id curant, emere poſsit, cęteriſq́; peregrinis prout velit & quando velit reuendere. Cæterarum omnium rerum & ſuppellectilium quibus vtimur, in communi foro venditio fiat, in locis determinatis: vbi legum cuſtodes, cenſoreſq; vna cum ędilibus locum deſignauerint, & precia venalibus impoſuerint. Hic nummi commutentur rebus, ac res nummis. Commutet autẽ vnuſquiſq; per ſeipſum nemini committens. Quod ſi cõmiſerit, ſiue receperit, ſiue non, quieſcat oportet. Nullum.n. commutationum talium iudicium eſt. Si quid vero venditũ emptũmq́; pluris minoris úe eſt quàm lex iuſſerit, qua rerũ venalium menſurę & precia conſtituta ſunt, apud legum cuſtodes plus illud conſcribatur, & cõtrarium deleatur. Eadem ipſa de conſcriptione bonorum, quę ab incolis peregriniſq́; poſsidentur, fiant: liceatq́; cuiuis certa conditione ad vrbem migrare, & hoc ita vt artem aliquam exerceat, nec plures quàm annos viginti à die conſcriptionis permaneat: quo in tempore incolendi vectigal ſoluere nullum cogatur niſi frugalitatis exemplum, nec emptionis venditioniſq́; gratia ęrario quicquam debeat. Cum autem vinginti anni exacti fuerint accipiat rem ſuam, & abeat. Quod ſi magnũ aliquod beneficium intra viginti annos ciuitati contulerit, velitq́; plus temporis, aut etiam per vitam in ciuitate manere, fiat ipſi quod petierit, ratumq́; habeatur, ſi modo concilio concioniq́; perſuaſerit. Incolarum autem filijs ſi ipſi quoq; opifices ſint, poſt quintumdecimum ętatis annum ita coloniæ tẽpus incipiat, vt viginti poſtea maneant annos, deinde quò velint proficiſcantur, & ſi manere voluerint, maneant, poſtquam ſimiliter perſuaſerint. Qui autem recedit oblita deſcriptione, quæ ſibi apud magiſtratus erat conſcripta, ſic abeat.

DIALOGVS NONVS
De legibus, uel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

NOous dialogus poſt communem morum diſciplinam & legum moltarum traditionem, aggreditur iam iudicia. Et valde quidem opporione. Nam & qui moribus eroditi legibuſq́; ioſtrocti ſunt, iudicare tam poſſunt; & qui eruditioni inſtructioniq́; precedenti nõ paruerunt, iam ſont iudicandi. Prudenter omnino noſter hic animorum medicus ſeruare hactenus ſalutaribus ſtuduit monitis integram animi ſaoitatem: iam verò perditam cunctis machiois reparare molitur. Verom quæ charitas Platonica eſt, miſericors, dolens, cõpaſſus ad ſecũdum quaſi trahitur & vrendum: & id quidem tam benigna cautione, vt grauiter ægrotantes verbis blandiſſimis cooſoletur: coomendatq́; verbia quaſi magicia carmioibus ſanos efficere aotequam medicam adhibeat maoom, quam etiam deinde ſic admonet, vt languens & vix perſentiat, & plus admodum ſpei concipiat, quàm doloris, & ex dolore ooo pernicem reportet, ſed ſalutẽ. Inſigois clementia vir neminem abſque cooſolatiooe punit: nemioem puoitum perdit, omnes pro viribus ſeruat, & quos nece punit, profitetur à morbis animi liberare, ac minimo mortis malo, ioterim ingẽti & in dies creſcenti obſiſtere animi malo. Præſtare verò aſſerit hioc abire, quàm in morbo vel aoimi, vel corporis incurabili viuere. Atqui neq; hac vita priuat, niſi quem cognouerit inſanabilem, neque ſupplicium vllum à lege, quæ booa eſt illatum tendere vult ad malum. Quinimo pęnam ipſam multis de cauſis eſſe bonam, tum quia iuſta eſt, iuſtitia verò bona, tum quia vel præſeos purgat vel futurum præpedit malum, tum quia in puniẽdo vno interim exemplo prodeſt & multis, ciuitatemq́; purgat malis. Et vt ſummatim dicam, iuſtitiam vbique mirom io modom cum clementia miſcet, oeque rigiditate torquet durius, neq; mollitia quicquam relioquit ioultum. Quemadmodum verò in ſuperioribus prius diuina præcepit officia, quàm humaoa, ſic in præſentia prius in ſacrilegia, quàm in cætera delicta prudeoter animaduertit. Ac duoi quam graue ſic læſæ maieſtatis diuinæ crimen, oſtendit, afflante deo ſignificat nihil tale ab homioibus quondam quãdiu diuina quædam in eis gratia viguit, fuiſſe aliquando perpetratum. Sed poſtquã propter alia delicta gratia illa eſt amiſſa, homioes iam quaſi alienos à Deo in Deũ ipſum peccare per ſacrilegia incepiſſe, vt ſacrilegiũ ipſum non modo peccatuor ſit, ſed etiam pœna peccati, pœoa inquam non purgans aliquẽ, ſed interimens. Noo.o. lege, ſed tranſgreſſiooe legis, pœna talis iofertur. Quod aũt dicit, priſcos legũlatores fuiſſe dei filios, legeſq́; heroibus, qui etiam ex dijs erãt geniti, tradidiſſe, exponẽdum eſt per ea quæ in Critia & Politico & ſæpe alibi pertractaoiur, deorum filios hic iotelligi deos ſub Luna, alios alijs terræ plagis gubernandis accõmodatos. Quos poſſomus more etiam Platonico angelos nominare. Per quos ſub Mercurij nomine in Protagora leges genus hominũ accepiſſe docet. Per quos in Critia quoq; dicit homines primos ex terra oatos accepiſſe iura, homineſq́; illos hic nomioat heroes ex dijs ortos. i. deorũ opera ex terra progenitoa. Sed leges illas, inquit in Critia, noo ſcriptas ad aures, ſed inſpiratione quadã a mentibus diuinis io mentes humaoas fuiſſe tranſfuſas, hominesq́; ſub illis quãdiu paruerunt, vixiſſe beatos. Addit ob huiuſmodi legom tranſgreſſionẽ homines diuinam gratiam amiſiſſe, qua quidem amiſſa felicitatem quoq; amiſerint, & infelices in ſacrilegia iam proruperint, & per ſacrilegia peſſimi tandem infeliciſſimiq́; euaſerint. In his & terreſtris illius paradiſi, & electionis ex eo myſterium licet agnoſcere. Cooſidera vero vbi

perquirit

perquirit ſacrilegij cauſas, tres aſſignari cauſas grauiũ delictorum. Primam quidem communem hominum fragilitatem conſuetudine confirmatam. Secundam verò dæmonicam perſuaſionem ſiue ſuggeſtionem. Tertiam deniq; culpam pernicioſam ex antiquis inexpiatisq; peccatis inuſtam, ad grauiſſima ſcelera ſtimulantem. Quæ quidem originali culpæ, de qua multi multa theologi diſputant, videtur eſſe ſimillima. Quamobrem vbi Plato diuinus ſacrilegum alloquens inquit, Non humanũ ad ſacrilegium te impulit malum, neq; diuinum intellige humanũ malum, humanam fragilitatem ad inferiora procliuem: Diuinum vero malum, diabolicam, vt inquiunt, fraudem. Negat verò duo hæc, non quia nõ ſint in cauſa ſacrilegij, ſed quia non ſola ſunt cauſæ. Accedit.n. his tertia propriaq; ſacrilegij cauſa, quam ſubiungit dicens. Sed ſtimulus quidam exitialis à priſcis inexpiatisq; peccatis ingenitus. Per quem videlicet animus non humanus amplius, ſed ferinus, nimirum ſacrilegio, peccat in Deum, nullam vlterius dei rationem habens, quando rationem humanam iam amiſit diuinæ rationis imaginem. Mox verò primæ ad ſacrilegium inſtigationi Plato quaſi naſcenti morbo tribus occurrit remedijs: quemadmodum morbus hic tribus ex cauſis oritur. Primo quidẽ, vt immanis impetus comprimatur ad ſacras mittit expiationes, quas Chriſtianorum more pœnitẽtiæ, cõfeſſionis, eleemoſinæ, ieiunij nomine poſſumus nuncupare. Deinde vt diabolicis reſiſtat inſidijs, ad orationes ſupplicationesq; mittit, per quas à ſuperis liberatoribusq; ſpiritibus contra inferos præſidium impetretur. Poſtremo quo imbecillitatem humanam continere poſſit, mandat vt malorum hominum familiaritatem deuitans, bonorum aſciſcat conſuetudinem. Proinde, quoniam poſt Deum more Pythagorico coli patriam iuſſerat, merito poſt ſacrilegia quæ in perſonas aut res Deo conſecratas perpetrantur, pergit ad punienda ſcelera & delicta, quæ proprie contra patriam committuntur, quæ non ſolum ſacrilegijs proxima iudicat, ſed annumerat, plectitque ſimiliter. Hæc verò tria eſſe iudicat. Peccare.n. in patriam, hoſtemq; patriæ habendum eſſe, & qui poſthabitis legibus principatum ad humanam voluntatem libidinemq; reducit, & qui cũ poſſit, periclitanti patriæ non ſuccurrit, & qui vel auaritia vel alia de cauſa pro filio euadit patriæ proditor. Inter hæc officium legiferi repetit. Id autem eſſe vult, vt non tanquam dominus ſeruis, ſed tanquam pater filijs conſcribat leges, non minus perſuadens quàm minitans, nec minus docens quàm imperans, nec minus alliciens quàm perterrens, vt legiſlatoris opus non tam mandatorũ præſcriptio ſit, quàm diſciplina morum finis.n. eius eſt, quacunq; id ratione fiat, ciues bonos beatosq; efficere, punire verò malos, neceſſitas eſt in eo potius, quàm voluntas. Et quia ſolæ inter humanas Platonicæ leges hæc omnia cõplectuntur, humanarum omniũ perfectiſſimæ ſunt, ac penè inter diuinas potius, quàm humanas annumerãdæ. Neq; ab re primũ diſputationis huius exordiũ à Deo factum eſt, deinde additum à Platone, videri ſibi hæc omnia diuinitus inſpirata. Demũ ex hac ipſa diſputatione ad beatũ ſummi Iouis templum .i. cœlũ recto tranſire peruenitur. At quoniam nõ ſolum in ſacrilegijs parricidijsq;, verumetiam in cæteris ſceleribus pro alijs culparũ gradibus, alij quoque pœnarum gradus, & à legũlatore diſcribendi, & à iudice ſunt cenſendi, cõmodiſſimam ad gradus eiuſmodi diſcernẽdos diſtinctionem adducit in medium. Habitus quidem omnis aut virtutis eſt, aut vitij. Si virtutis, omnino volũtarius eſt quoniã conſilio libero & expedita electione & proprijs animi actionibus eſt acquiſitus. Sin verò vitij habitus eſt, inuolũtarius omnino cenſetur. Quia ita morbus eſt animi, ſicut humorũ intẽperantia morbus eſt corporis. Nemo verò morbum dixerit voluntariũ, quamuis nonnulla, quæ præter opinionem inferunt morbum, poſſit quodammodo voluntaria dicere. Præterea eiuſmodi habitus ex impedito conſilio, diſtractaq; electione, & paſſionibus potius, quàm actionibus inoleſcit. Ex his conficitur Platonicum illud ſæpiſſime decantatum. Vitiorum habitus inuoluntarios eſſe, neminemq; fieri ſponte malũ, quemadmodũ & nemo fit ſponte ægrotus & deformis & inops. Poſt hanc habitũ diſtinctionẽ ſequitur diſtinctio actionũ. Quæ quidem aut ad virtutis, aut ad vitij habitum gignẽdum proprie vergunt. Si ad virtutis, ita voluntariæ ſunt, vt dictus eſt habitus voluntarius. Sin verò ad vitij, partim quidem voluntariæ dicuntur, propterea quòd & animo quodãmodo conſentiente fiunt, & poterãt non fieri antequã fierent, partim verò inuoluntariæ, tum quia ad detrimẽtum, deformitatẽ, morbum clam deducunt, hæc autẽ vellet nemo, tum quia ex quadam finis exitusq; ignoratione conſurgunt. Quatenus verò per ignorantiam fiunt, eatenus præter ipſam rationis voluntatem fieri iudicantur. Diſtingue rurſus hoc pacto. Actiones humanæ quãtũ ad legem iudiciorumq; materiã attinet, in quinque capita redigũtur. Aut.n. ex affectibus cõcupiſcentiæ pullulant, aut ex impetu iraſcibilis naturæ prorumpunt, vel ſimplici quadam veniunt ignorantia, per quam quis res ipſas ignorat, quãuis ſe ignorare non neſciat, vel ignorantia duplici fiunt, per quam quis & res ipſas neſcit, & ignorantiam ſuam ſimul ignorat, videlicet ſcire ſe putant, vel tandem ex rationali quadã opinione proueniunt, opinione inquam de iuſtis atq; iniuſtis rationi legibusq; credẽdi. Poſt diſtinctionem eiuſmodi diſtinguit & iudicij regulas, per quas aliter animaduertatur in eos qui concupiſcentia, aliter in eos qui ira peccant: atq; in his diſcernatur, vtrum conſulto, an incõſulto, deliquerint. Præterea vtrum vi palamq;, an potius clam atq; fraude. Deinde nunquid per ignorantiam ſit erratum, ſiue per ſimplicem, ſiue per duplicem ignorantiam. Vbi verò de homicidiorum iudicijs agens priſcum adducit myſterium de interfectis interfectorem vleiſcentibus, attende ex Platonis ſententia, perturbationes ad ſenſibilia pertinentes poſſe in anima ſeiuncta ab hoc corpore remanere. Siquidem ex eiuſdem ſententia remanet & prima quædam ſentiendi natura ſubſtãtialis origo ſenſuum reliquorum, per quam anima & in hoc corpore in hæc inſtrumenta vires explicat ſentiendi, & diſcedens ab hoc eas quodammodo replicat in ſeipſam, ſiue, vt magis Platonice loquar, exercet in aereo corpore. Quo inuoluta & hoc ingreditur & ex hoc egreditur, De his Platonici ita diſtinguũt, vt anima in corpore hoc craſſiore ad breue habitet: in aereo verò multa per ſecula: in cœleſti per omnia. Quorſum hæc? Ne intereris perturbationes in defuncti anima ſupereſſe, ſi harũ rerum ſenſus memoriaq; ſuperſunt. Probabile vero eſſe putabãt antiqui theologi animas hominũ repente interfectorem, vtpote inexpiatas, perturbationibus agitari, quin & hoſtes exagitare, id videlicet non humanæ tantum indignatione efficiente, ſed diuina etiam nemeſi ac dæmone prouidente. Supereſſe verò ex antiquorũ opinione in anima ſenſum perturbationemq; vltricem, eamq; aereo vti corpore, Platonicus noſter Maro teſtis occurrit. Quid.n. ſibi vult, Et nunc magna mei ſub terras ibit imago? Platonice admodum imaginem rationalis animæ nominat primam ipſam ſentiendi naturam. Sed cur magnã? Quia & fons eſt ſenſuum reliquorũ communisq; ſenſus, & magno poſt hoc corpus vtitur corpore, ſcilicet aereo: quod quidem & huic inſinuatum quodammodo fit anguſtum hoc cautum explicatur in amplum, elementi aerei exigente natura. Præterea, Omnibus vmbra locis adero, dabis improbe pœnas. Inter imaginem diſtinguit & vmbram & imaginem quidẽ animæ eſſe vult ſenſum in aereo corpore. Ipſum verò corpus aereũ, eſſe animæ vmbram. Sed terreſtre corpus cæcum nominat carcerem. Quod autem in iudicijs de homicidio præſertim de parricidio dicit, de regreſſione animæ humanæ in corpora rurſus humana, in quibus ſæpe det pœnas patrata omnino culpis in ſuperiori vita conceptis, vetus magorum Aegyptiorumq; ſacerdotum ſententia eſt. Nullum.n. conuenientius humanorum delictorum eſſe purgatorium iudicabant, quàm in corporibus humanis eadẽ animas quandoq; pati quæ fecerint. Qua quidem ratione Plotinus Aegyptius in libris de Prouidentia vtitur ad ſoluenda dubia aduerſus prouidentiam iuſtitiamq; diuinam quotidie inſurgentia. Inquit enim, quæ à diuina prouidentia in præſenti vita non rependuntur, in altera & quidem humana pari prorſus ratione rependi. Rependi inſuper & in brutis: in quibus ſæpe anima quondam hominis, fiat anima bruti. Sed in vltima hac ſententia ſolus extitiſſe videtur. Cæteris enim Platonicis diſplicet, animã hominis propriam, aliquando fieri bruti propriam. Conſentiunt tamen viciſſim in homines alios traſmigrare. quod quidem etſi Plato non habet certum, habet tamẽ valde probabile. Quòd verò migret in beſtias, ſæpe quidem recẽſet, ſed dedita opera adeo præter ſolitã grauitatem ridicule narrat, vt plane demonſtret negandam quidem eſſe rem ipſam: allegoriam verò quærendam, ſcilicet vt tranſire in brutum duobus modis accipias. Primo quidem in affectũ, imaginationem, habitumq; bruto conuenientem. Deinde in habitationem conſuetudinemq; inter feras ad tempus ſupplicij gratia. conſuetudinem nanq; affectionemq; brutam, eſſe pœnam duntaxat antiqui putãt: regreſſum verò in hominem, vbi paria & ſimilia ſubeantur, non ſolum ſupplicium eſſe, ſed purgatorium. Poſt hæc in mentionem de legis neceſſitate incidens oportune, aſſerit neceſſariam humano generi eſſe legem. Nam abſque legibus nihilo ab atrociſſimis feris diſcrepaturũ. Huiuſq; cauſam afferens, nullius hominis ingenium ita natura inſtitutum inquit, vt omnia quæ ad publicum bonum neceſſario cognoſcenda ſunt, cognoſcat ſufficienter: ac ſi forte nouit, vt optimum id quod nouit agere, poſſit ſemper & velit. Quòd ſi diuina quadam gratia mẽs quædam inter homines ſurgeret, quę publicum omnino bonum cognoſceret, ad idq; generoſe ac ſemper intenderet, nullis vel huic, vel patriæ ſuæ eo tempore legibus opus fore. Mentem nanq; veram ac liberam omni lege præſtantiorem eſſe, atque ipſo iure cunctis dominaturã. At quoniam id nullius ingenio eſt tributũ, concludit neceſſario ſub legibus eſſe viuendum. Ait quoq; ſtudium quidẽ proprij boni ciuitatem penitus diſſipare: ſtudium verò publici boni cõnectere. Item peſtem in ea ciuitate dominari pernicioſam, vbi iudiciũ à magiſtratibus, vel mutũ agitur, vel clamoſum. Atq; vbi familiarem dęmonẽ inquit multis ſępe malis obſiſtere, ſi dæmonis horres nomẽ, vel cõcedẽte Platone angelũ nominato. Ac memẽto noſtrũ dæmonẽ geniũq;, non ſolũ, vt quidam putant, noſtrũ intellectũ eſſe, ſed numen. Præcepit mox ſeniores paterna reuerentia adeo coli, vt etiam ab his

verberatus

verberatus ſuccenſere non debeas, ſed patienter ferre. Sed natales
quos hic commemorat deos, non aſcendentia ſigna, ſignorumque
dominos planetas aſtronomico more debemus accipere, ſed ideã
generis humani principium, dæmonemq́; noſtræ vitę cuſtodem.
Deniq; monet timendam eſſe superorũ indignationem, & infero-
rum punitionem. Monet mortẽ non eſſe ſupplicium vltimum, ſed
vltra hanc eſſe ſupplicia inferorũ eaq; veriſſimè omnino narrari.

IVDICA verò ſi poſt hæc ſuperioribus
actionibus conuenientia reddantur, natu-
ralis vtiq; ferendarum legum ordo ſerua-
bitur. Sed de iudicijs quidem agriculturæ,
ſimilibusq́; dictum eſt: de maximis verò
iudicijs & iudicibus ſigillatim non dum di
ximus, de his ergo deinceps dicemus. CL. Probè. ATH.
Turpe quodammodo videri poteſt, leges de huiuſmodi
rebus, quales tractabimus, illi ciuitati tribuere, quam dici-
mus rectè ſe omnino ad virtutis poſſeſsionẽ habituram.
Nam cui abſurdum non videatur, ſi quis in ciuitate inſtitu
ta putet hominem nequiſsimum ſicut in alijs naſciturum:
adeò vt opus ſit legum minis hunc præuenire, ne talis fiat,
neúe tale cõmittatur, & commiſſa poſitis legibus punian
tur: quaſi poſsint in hac quoq; rep. flagitioſiſsimi homines
reperiri? Verum quoniam non vt priſci legumlatores agi
mus, qui cum deorũ filij eſſent, heroibus, qui & ipſi è dijs
nati dicuntur, leges ferebant: ſed homines hominibus iſta
ſancimus, vereri par eſt, ne quis ciuium ita natura indomi
ἀςραπο- βολα Vide Chiliades. tus & inexorabilis nobis gignatur, vt quaſi legumina ful-
minis tactu prædura, igni legum etiam fortiſsimarũ deco
qui nequeat. Quamobrem ſiquis forte ſacrilegium com-
mittere audeat, legem de hoc feremus, quãuis oneroſam
nobis atq; moleſtam. Enimuero educatum rectè ciuem,
nec volumus, nec valde timemus tam graui morbo labo-
raturum. Sed ſerui iſtorum forſan & peregrini, peregrino
rumq́; ſerui, huiuſmodi multa aggredientur. Quorũ gra-
tia maximè, & quia vniuerſa natura hominum imbecillis
eſt, tam de ſacrilegio, quam de alijs, quæ aut vix, aut nullo
modo ſanari poſſunt, leges conſcribam. Sed procœmia pri-
mum ſecundum ordinem in ſuperioribus inſtitutum, his
omnibus, quàm breuiſsime pręponenda. Ad eũ igitur qui
nefaria cupiditate, & die tractus, & nocte excitus tẽpla, vt
furetur, petit, hęc aliquis inſtructionis & monitionis gra-
tia diceret. O mirabilis vir, non humanum te malum,
neque diuinum ad ſacrilegia vertit: ſed exitialis quidam
aſylus, à priſcis atque inexpiatis flagitijs innatus homini-
bus circumagitans, quem cunctis viribus effugere debes.
Quomodo autẽ effugies, audi. Cum talis oboritur in ani-
mo cogitatio, confuge ad expiationes obſecro. Confuge
ad liberatorum deorum ſacrificia ſupplex. Confuge ad bo
norum virorum conſuetudines, vbi partim audias, partim
tu quoque dicas iuſta honeſtaq́; ab omnibus eſſe colenda.
Maiorum verò conſuetudines apprime fugias. Quę ſi fe-
ceris, ceſſaueritque morbus, benè tecum actum erit. Ali-
ter autem mori ſatius fore arbitratus, deſine viuere. Cum
illis hæc exordia cecinerimus, quorum in animos incidit
impia quædam & ciuitati peſtifera cogitatio, quicunque
ex his paruerint, eos à lege liberos dimittemus: ſed homi-
nibus procœmio non perſuaſis, ferentes poſt hæc legem, al
tius intonabimus. Qui deprehenſus in ſacrilegio fuerit, ſi
ſeruus peregrinusúe erit, in facie ac manibus, calamitate
ipſius literis inuſta, verberatus prout iudicibus videbitur,
nudus extra fines pellatur. Forte enim ſupplicio continen-
tior factus, euadet denique melior. Nullum quippe ſuppli
cium lege factum, ad malum tendit. Sed duorum alterum
fere ſemper ſolet efficere. Nam aut melior, aut certe mi-
nus prauus, qui pœnas dedit, fieri ſolet. Si verò ciuis qui-
ſpiam aliquid tale in deos, aut in parentes, aut in patriam
perpetrare, & ad maximam iniuriam induxiſſe animum
deprehendatur: hunc iudex, quia ex puero benè doctus
educatusque à maximo ſcelere non abſtinuit, ſanari non
poſſe exiſtimet. Pęna huic mors malorum minimum. Vi
tuperatus autem, vt exẽplo alios iuuet, extra fines perda-
tur. Filijs verò eius, & generi vniuerſo ſi mores paternos
fugerint, quia nati ex malo fortiter virtutem ſecuti ſunt,
honor exhibeatur & laus. Nullius autẽ iſtorum pecuniæ
in fiſcum redigantur, in republica in ea qua ſortes eaſdem
ſemper & æquales permanere oportet. Sed quãdo quis ea
patrauit quæ pecuniarum mulcta luenda ſunt, quod ſupra
ſortem poſsidetur, id impendatur, ſors integra maneat. Cu
ius rei exactam veritatem à deſcripto cenſu legum cuſto-
des ſemper iudicibus deferãt, ne quis vnquam propter in-
digentiam pecuniarum ſua ſorte priuetur. Quòd ſi quis
maiore dignus damno videatur, nec fideiuſsione liberali-
tateq́; amicorum liberetur manifeſtis diuturniſq́; vinculis
& cæteris opprobrijs puniatur. Peccatum nullum impuni
tũ ſit, neq; profugus vllus, & impunis abeat, ſed aut mor-
te plectatur, aut vinculis aut verberibus, aut ignobiliter ſe-
dendo ſtandoq́; in ſacris ad extremitates regionis produ-
ctus, aut pecunijs, ea ratione quam diximus, mulctatus, pę
nas luat. Iudices autem capitalis criminis legum cuſtodes
ſint, & optimi quique ex eorum numero electi, qui anno
proximè præterito functi magiſtratibus fuerint. Quo au
tem modo accuſationes citationesque & ſimilia fieri de-
beant, poſteriores legũlatores determinent. Suffragiorum
autem ſententiæq; modum, noſtri officij eſt lege perſcri-
bere. Manifeſte igitur iſta ferantur. Sed ante hæc coram
accuſante defendenteq́; quàm proximè ſeruata ipſorum
dignitate iudices ſedeant. Vbi ciues qui otio abundãt, om
nes adſint, taliaq; iudicia diligenter audiãt. In quibus cum
prima oratio ab accuſatore fuerit habita, defenſor alteram
dicat. Deinde ſenior de iudicibus, quę dicta ſunt, omni
adhibita diligentia ſufficienter examinet, poſt eum cœte-
ri omnes conſiderent, quodcunque ab aduerſarijs dictum
vel non dictum perquirendum ſinguli putant, qui autem
nihil diſcuſsione ſua dignum cẽſet, alteri examinationem
ipſam relinquat. At tandem in Veſtæ ſacrario ſcripta quę
tunc concluſa fuerũt, inſertis omnium iudicum ſignis, de-
ponantur. Poſtridie rurſus eodem in loco congregati eo-
dem modo examinent, iudicẽtq́;: & ſignis appoſitis om-
nibus quæ dicta fuerint, deponant. Cumq́; hoc ſimiliter
tertio fecerint, ſignis teſtibusq́; ſufficienter aſſumptis, ſa-
crũ ſinguli ferentes ſuffragiũ iureiurando per Veſtam ve-
re iuſteq́ue pro viribus ſe iudicaturos affirment: atque ita
huic iudicio finem imponant. Poſt peccata in deos com-
miſſa, de his dicatur quæ in reipublicæ perniciẽ commit-
tuntur. Qui principatum ad hominis arbitrium redigit,
eique leges ſubigit: atq; ita ciuitatem ſubijcit factionibus,
& vi adhibita contra leges ſeditionibus eam replet, hic
vniuerſæ ciuitati hoſtis eſt maximus omnium iudicãdus.
Secundus ille hoſtis eſt, qui quãuis particeps huius ſceleris
non ſit, tamen cum ampliſsimis fungatur in ea republica
magiſtratibus, eas coniurationes non animaduertit, & ſi
animaduertit timiditate quadã patriæ nõ ſuccurit, quare
vnuſquiſq; vir, qui modo alicuius præcij ciuis fore ſtudet,
hęc iudicibus referat, eumq́; in iudicium trahat, qui patrię
inſidiatus vi ad iniquam gubernationem vertere illam co
natur. Iudices autem huius ſceleris ſint, qui & ſacrilegij, to
tumq́; iudicium ſimiliter peragatur, & ſuffragia quæ mul-
titudine vincunt, morte condẽnent. Et vt breuiter dicam,
peccata patris non luant filij: niſi pater, auus, ac pro auus
deinceps capitis rei ſint. hos aut cum bonis ſuis, ſorte ſem-
per excepta, in antiquam ciuitas patriã mittat. Et de filijs
ciuiũ, quibus plures quàm vnus ſunt, non pauciores, quàm
decem annos nati eos ſorte deligant, quos patres, aut aui
paterni materni úe nominauerint, nominaq́; ipſorũ Del-
phos mittãt, & qui oraculo Appollinis approbabitur, huic
feliciore fortuna ſors & domus deſtituta reddatur. CLI.
Rectè id quidem. ATH. Communis præterea tertia lex
de iudicibus iudicijq́; modo, aduerſus eos qui proditionis
accuſati ſunt. Et de manſione filiorum atq; nepotum ſiue
exitu è patria vna lex aduerſus tres ſimiliter ſit, prodito-
rem, ſacrilegum, & violẽtum legum ciuilium euerſorem.
De furto autem, ſiue magnum quid, ſeu paruum quis fu-
rarus

ratus ſit, vna lex pœnaq; ſimilit omnibus ſit. Damnatus enim quiſpiam furti, ſi vltra ſortem bona ſua ſufficiunt, duplum reddat: aliter vinciatur, donec aut illi perſuaſerit cui debet, aut reddiderit. Quod ſi publicum furtũ fuerit, tum demum à carcere liberetur, cum ciuitati perſuaſerit, vel duplum reddiderit. CL. Quonã modo dicimus hoſpes nihil differre ſiue maguum ſeu paruum ſit furtum, ſiue à ſacro loco, ſeu non ſacro ſublatum ſit, ſeu quomodocunq; aliter id fiat? Quippe cum multis modis cõmitti furtum poſsit, ſceleris varietatem diſsimiltudinemq; conijcere legislator deher, nec ſimilibus pœnis quæ ſimilia non ſunt, punire. ATH. Opportune ò Clinia impetu currentẽ me retraxiſti, & in memoriam quæ olim quandoq; cogitaueram redegiſti, ad hunc vſque diem leges nullo modo rectè conſtitutas fuiſſe, vt nobis præſentia conſiderantibus ſuccurrit dicere. CLIN. Quomodo rurſus id dicimus? ATH. Congrua profectò imagine vſi ſumus, quãdo omnes qui hactenus leges recipiũt, ſeruis illis cõtulimus, qui ab alijs ſeruis curarentur. Illud certè ignorare non decet, quòd ſi medicus quiſpiam eorum qui vſu quodam abſq; ratione medentur, liberum medicum philoſophiæque ſtudioſum ægrotanti libero colloquentem audiat, dum morbi initia rationibus indagat, & de natura corporum diligentius diſſerit, ridebit protinus: & aduerſus illum ea dicet quæ hac in re plurimis medicorum in promptu ſemper eſſe ſolent, non mederis, inquiet ægrotanti ò fatue, ſed quaſi doctrina non ſanitate indigeat doces. An non rectè ſic loqui videbitur? non ne & nobis merito idem obijcier, quod quicunque de legibus vt modo nos, diſſerit, non leges condit, ſed ciues erudit? CL. Fortaſſe. ATH. Sed feliciter in præſentia nobis contingit. CLIN. Quid nam. ATHE. Quod nihil ad ferendas leges nos vrget, ſed ipſi ſponte hac conſideratione ſuſcepta, de omni reipublicæ diſciplina, quid optimum atque neceſſarinm ſit, quomodoq; id peragatur, perſpicere nitimur. Cum ergo liceat ſi volumus quid optimũ ſit, aut quid maximè neceſſarium in legibus conſiderare, vtrum nobis videtur, tractandum in præſentia eligamus. CL. Ridicula hæc hoſpes optio eſt manifeſteq; nos illis ſimiles facit, qui neceſsitate ingenti leges ferre ita in præſentia cõpelluntur vt in craſtinum licere non videatur. Nobis autem dei auxilio, quemadmodum illis qui ex lapidibus vel ex alia quauis materia aliquid conſtruunt, licet fuſim ea colligere, ex quibus, futura cõmoda operi abſq; vlla feſtinatione deligẽtur. Quaſi ergo ædificatores minimè feſtinantes, alia modo fundemus, alia hinc ad edificandum ſumamus, adeo vt in ferendis legibus, alia quaſi modo ponantur, alia vero quaſi iam poſitis apponantur. ATH. Sic vtique ſecũdum naturam magis ò Clinia compendiaria nobis fiet legũ conſpectio. Sed illud per deos de legumlatoribus conſideremus. CL. Quid nam? ATH. Multorum ſcripta ſermoneſq; in ciuitatibus extant. ſunt autem & legiſlatoris ſcripta & ſermones. CL. Quid ni? ATHE. Vtrum igitur poetarum cæterorumq; ſcriptorũ operibus de ratione viuendi compoſitis animum applicabimus: legum verò latorũ, nequaquam? an his maximè omniũ? CL. Iſtis omnino. ATH. Legiſlatorem ergo ſcribentium ſolum oportet de honeſto, bono iuſtoq; conſulere, docereq; qualia hæc ſint, & quomodo his agenda, qui felices futuri ſunt. Turpe enim eſt, cũ Homerus, Tyrtæus, cæteriq; poetæ probe de vita ſtudijsq; hominum ſcripſerint: turpe inquã Lycurgo atq; Soloni, cæteriſque legumlatoribus minus id facere. Rectum igitur ipſum præ cæteris omnibus ſcrptis leges mirifice præ ſe ferre debent: cæterorum verò ſcripta probari, ſi legibus conſentanea ſunt: ſin diſſona, derideri. Sic igitur leges ciuitatibus conſcribantur, vt patris matriſq; perſonam lator legum penitus gerat: ſcriptaq; charitatis prudentiæq; virtutem habeant potius, quàm domini tyranniq; imperium minitantis tantum & deſcribentis, rationem verò nullam penitus aſsignantis. Conſideremus igitur an hac via nobis progrediẽdum ſit, ſiue poſsimus, ſiue non. Sed accingamur iam: & pro viribus hac via procedẽtes, etiam ſi pati quicquam neceſſe ſit, toleremus. quod vtinam felix ſit: eritq; profecto, ſi deus voluerit. CL. Rectè locutus es: quare ſic faciamus. ATH. Conſiderãdum eſt ergo primum vt cœpimus, diligenter de ſacrilegio, de furto, de cæteris omnibus iniurijs, nec grauiter ſerendum ſi in ea ipſa legum deſcriptione, aliã iam poſuimus, de alijs diſceptamus. Non.n. legũlatores iam ſumus, ſed efficimur modo, & cito fortaſsis erimus. Verum ſi de his quæ propoſui, ita vt dixi differendum videtur, ediſſeramus. CLI. Sic omnino. ATH. De honeſtis igitur iuſtiſq; rebus omnibus, inſpicere id conemur, quo nos, qui cæteros ſi non poſſumus, certè cupimus præcellere, nobis ipſis conuenimus, & quo diſcrepamus, quo item alij à ſeipſis. CLIN. Quas quæſo inter nos differentias dicis? ATH. Conabor exponere. De iuſtitia omnino iuſtiſque hominibus & rebus & actionibus omnes quodãmodo cõſentimus quòd videlicet omnia hæc honeſta pulchraq; ſint: ita vt ſi quia iuſtos homines etiam ſi corpore deformes ſint, ſecundum ipſum iuſtitiæ habitum pulcherrimos aſſerat, nemo ſit iudicium illius reprobaturus. CL. Nemo ſere qui ita loquatur perperam loqui videbitur. ATH. Rectè igitur. CLI. Fortè. ATH. Sed videamus age, ſi omnia quæ iuſtè fiunt, honeſta pulchraq; ſunt. Omniũ verò paſsiones nobis ſunt fermè actionibus ſimiles. CL. Quid hoc? ATH. Actio vtique quæcunque iuſta eſt, quatenus iuſtitiæ, eatenus & honeſti eſt particeps. CLI. Cur non? ATH. Quare paſsio quoq; iuſta, ſi æqui, honeſti, atq; iuſtitiæ particeps eſſe dicatur, haud diſſona nobis erit oratio. CLIN. Vera loqueris. ATH. Si autem paſsionem aliquam iuſtam quidem eſſe affirmabimus, honeſtam verò negabimus, iuſtum & honeſtum inter ſe diſſonabunt. Iuſta enim turpiſsima eſſe dicentur. CLI. Quomodo id dixiſti? ATH. Nihil difficile cognitu. leges enim quæ prius nobis poſitæ ſunt, contraria penitus præcipere his verbis videbuntur. CLIN. Quo pacto. ATH. Sacrilegum cenſebamus iuſtè moriturum, legum quoq; bene poſitarum hoſtem ſimiliter. Cumq; multas huiuſmodi leges ſcripturi eſſemus, retraximus nos conſiderantes has paſsiones tam multitudine quàm magnitudine infinitas eſſe, iuſtimat quidem omnium paſsionum, ſed turpiſsimas quoq; omniũ. Non ne ſic honeſta iuſtaq; modo quaſi eadem, modo quaſi contraria, videbuntur? CL. Ita videt. ATH. Multi igitur diſſone ſic honeſta iuſtaq; quaſi diſcrepãtia, nuncupant. CL. Ita prorſus apparet. ATH. Sed rurſus videamus ò Clinia, quomodo nos de his conſentimus. CLIN. Quem dicis conſenſum? ATH. In ſuperiobus maniſeſte mihi dictum arbitror. CL. Quo pacto? ATH. Quòd ſi ſuprà dictum non eſt, nunc ſaltem me dicere exiſtimate. CLI. Quid nam? ATHE. Malos omnes omnino non ſponte malos eſſe, quod ſi ita eſt, illud quoque ſequi neceſſe eſt. CLIN. Quid? ATH. Iniuſtum eſſe malum, & malum non ſponte huiuſmodi eſſe. non ſponte verò fieri, quod volũtarium eſt, nulla vnquam ratione poteſt. Qui igitur iuſtitiam inuoluntariam putat, iuſtè agentem hominem iniuſtè agere non ſponte putabit. Mihi quoque mecum modo conueniendũ eſt, cum omnes non ſponte iniuriari fatear: quamuis poſsit quiſpiam ambitionis contentioniſue cauſa illud nobis obijcere: iniuſtos quidem non ſponte iniuſtos eſſe, multos tamen illorum ſponte iniuriari. Mea quippe ſententia non hæc, ſed illa eſt. Quomodo ergo verbis meis ipſe conueniam, ſi me ita ò Clinia & Megille interrogabitis? Si ita hæc ſe habent hoſpes, quid nobis de Magneſienſium ciuitate cõſulis? Dare ne leges ipſis, an non? Ego verò dare leges conſulam. Tum vos ita: Diſtingues igitur ipſis ſponte, atque item non ſponte factas iniurias: & illarum maiores, harum verò minores mulctas conſcribes? An omnium pares, cum nullæ penitus iniuriæ ſponte fiãt? CLIN. Rectè tu hoſpes. Sed his quæ modo dicta ſunt, ad quid vtemur? ATH. Probe interrogaſti. Vtemur enim in primis ad illud. CL. Ad quid nam? ATH. Memoria

repetamus

repetamus probe in ſuperioribus nos dixiſſe, multam magnamq́; de re iuſta turbationem inter nos eſſe atq; diſſenſionem. Quod reſumẽtes, nos ipſos interrogemus, deceat ne cum differentiam horum nequaquam declerauerimus: quæ in qualibet ciuitate ab omnibus priſcis legumlatoribus quaſi duæ iniuriarum ſpecies poſitæ ſunt, ſponte ſcilicet & non ſponte factę, atq; ita varie puniuntur: opinionem banc noſtram quaſi diuinitus dicta ſit, in medium inducere, nec eam vlla ratione quomodo rectè ſe habeat confirmare? Minimè verò ſic decet. Verũ neceſſe eſt antequam leges ponamus, quemadmodum hęc duo ſint, & quam differentiam habeant, ſignificare, vt quãdo ſupplicium vtriq; imponimus, quiſq; intelligat, iudicareque valeat quodammodo, conuenienter ne an cõtra impoſitum fuerint. Cli. Rectè nobis loqui videris hoſpes. Oportet enim alterũ de duobus nos facere, vel non dicere, nullas iniurias ſponte fieri, vel antequam de alia pergamus, quomodo rectè dicatur, exponere. Athe. Horum ego alterum minime patiar, vt videlicet quod ita eſſe exiſtimo negem. Nec officij mei id eſſet, neque pium. Quomodo autem hæc, ſi in eo quod eſt ſponte fieri, & non ſponte minime differant, duo ſint, & quo alio differant, quodammodo aperire conemur? Cli. Non aliter certe hoſpes iſta nos intelligere poſſumus. Ath. Ita fiet. Age igitur, non ne multa inter ciues in cõmutatione cõſuetudineq́; damna & incommoda fiunt, in quibus voluntarium & inuoluntarium abuodare videntur? Cl. Quid ni? Athen. Nemo verò non incõmoda nocumentaq; iniurias putet, duplicem quoq; in ipſis eſſe iniuriã arbitretur, non ſponte alteram, alteram ſponte commiſſam. Damna enim omnium non ſponte facta, nec numero, nec magnitudine, minora illis ſunt, quæ ſponte fiunt. Sed cõſiderate quæſo vtrũ deinceps veri aliquid afferã, an penitus nihil. Num enim ò Clinia & Megille, ſi quis cuiquam nocet nolens, dicam iniuriari nolentem? aut propterea quaſi iniuriã non ſponte factam in legibus iſtud ponam? imò nullam id damnum iniuriam dicam, ſiue maius ſiue minus ſit. Sæpe etiã eum, qui vtilitatem minus rectè contulit, iniuriari dicimus, ſi hæc minimè ſuperat. Nam fermè ò amici, nec ſiquis conferat, nec ſi contra quicquã auferat, par eſt vt iuſtus aut iniuſtus ita ſimpliciter appelletur. Non igitur id, ſed ſi probis moribus iuſtoq; modo proſit alicui, vel obſit, an contra, hoc eſt legumlatore conſiderandum: & ad hęc duo illi reſpiciendum, ad iniuriam dico & nocumentum: ita vt ad indẽnem integrumq́; ſtatum pro viribus quęq; perducat, amiſſum reſtituatur, quod decidit, rurſus conſurgat, occiſum vulneratumq́; reparetur: ſemperq́; conandum vt diſcordiæ nocumentis ſuſcitatæ, per leges in amicitiam redigantur. Cl. Probe iſta dicuntur. Athe. Iniuſta itaque damna emolnmentaq́;, ſi quid fortè ex iniuria ſequatur lucri, quaſi morbos animi, ſi ſanabilia ſunt, curare oportet. Cura verò iniuſtitiæ illuc feratur. Cl. Quonam. Ath. Vt quiſquis iniurias ſeu magnas ſiue paruas commiſit, per doctrinã corrigatur à lege, cogaturq́; omnino, vt vel nunquam amplius tale quid audeat ſponte cõmittere, vel rarius admodum, pęnæ impoſitione deterritus. Profectò legum optimarum officium eſſe dicimus, ita animos hominum inſtituere, vt oderint iniuſtitiam: iuſti verò naturam vel diligant, vel ſaltem non oderint: ſiue operibus ſeu verbis legiſlator id aſſequatur, ſeu voluptate ſiue dolore, vel honore vel infamia, aut pecunia mulctando aut donis, aut alio quouis modo id faciat. Quos verò inſanabiles legiſlator eſſe ſenſerit, vltimo ſupplicio hos afficiet, non ignorans ſatius fore his qui inſanabiles ſunt, mori quã viuere: ac ſi vita priuantur, dupliciter prodeſſe cæteris. Nam horum exemplo à peccato cæteri deterrentur, & improbis hominibus ciuitas ipſa mũdatur. Hac de cauſa inſanabiles homines morte legis conditor plectet, alis minimè. Cl. Moderate admodũ hæc abs te dicta videntur. ſed iterum iniuriæ damniq́; differentiam, & quomodo ſponte fiant, clarius te dicentẽ libenter audiremus. Athe. Et facere conabor, & dicere, vt iubetis. Cõſtat ſane, quod de anima inter vos diſſerentes hoc ſæpe dicitis, & auditis, vnum in ea affectum ſiue partem natura ineſſe, quam iracundiam dicimus, contentioſam atq; difficilem, quæ in cõſiderata vi multa euertit. Cl. Proculdubio. Ath. Voluptatẽ autem non eandẽ cum ira dicimus, ſed ex contraria potentia dominantem: quæ perſuaſione ſimul & violẽta quadam deceptione compellit, vt quicquid ipſa velit, hoc peragas. Cl. Et maximè quidem. Athe. Tertiam delinquendi cauſam quiſquis ignorantiam poſuerit, nõ errabit. Sed qui hanc bipertito diſtinxerit, legumlator melior erit: alteram quippe ſimplicem is ponet, alteram dupilcem. & ſimplicem quidem leuium peccatorum cauſam arbitrabitur: duplicem verò vocabit, quando non ignoratione ſolũ quiſpiam detinetur, ſed etiam ſapientiæ opinione inflatus, quæ omnino ignoret, ea ſcire ſe prorſus exiſtimat. Hanc ſi vires roburque conſecuta fuerit, ingentium turpiſsimorumque ſcelerum cauſam eſſe cenſebit: ſin autem imbecillitate prematur, peccata & puerorum & ſeniorum inde profecta, peccata quidem eſſe putabit, & illis tanquam peccantibus leges præſcribet, ſed mitiſsimas omnium, plurimaq́; venia & indulgentia plenas. Cl. Aequum, id eſt. Ath. de voluptate atque ira conſentimus ferme omnes, alios quidem homines illas vincere, alios vinci. Atque ita eſt omnino. Cl. Ita prorſus. Ath. Ignorantiam verò alios ſuperare, & ab alijs ſuperari, nunquam audiuimus. Clin. Vera narras. Athen. Singula hæc ad ſe rapere hominem dicimus, ſæpe ſimul ad contraria tractum. Cl. Imò ſæpiſsime. Athens. Nunc iam tibi quid iuſtum, quidúe iniuſtum dico, clare abſque vlla ambiguitate exponam. Iræ nanque atq; timoris, voluptatis & doloris, inuidiæque cupiditatis tyrannidem in animo, ſiue noceat, ſiue non, omnino iniuſtitiam nomino. Sed opinionem optimi, qua videlicet ratione ciuitas, vel priuati aliqui putabunt ſit animo dominata omnem virũ exornet, etiam ſiquid minus rectè illi ſucceſſerit, iuſtitiam nomino: & quicquid inde geſtum eſt, iuſtum appello: atq; eos qui huiuſmodi principatui libenter parent, optime viuere duco. Illiuſmodi verò damnum iniuriam non ſponte commiſſam plurimi opinantur. Nos autem de vocabulis non contendimus. Verum quoniam tres peccatorum ſpecies dictæ ſunt, memoria hæ primo diligentius repetendæ. Doloris quidem quem iram timoremq́; vocamus, vnam ſpeciem arbitramur. Cl. Prorſus. Ath. Voluptatis rurſus cupiditatumq́; alteram. Spei autem ac de optimo verę opinionis appetitionẽ deſideriumq́;, ſpeciem tertiam. Quibus rurſus bipartito diuiſis, ſpecies quinque conficiuntur, quibus leges inter ſe differentes ſpeciebus quinq; in duobus generibus ſunt ponendæ. Cl. Quæ ſunt iſta genera? Ath. Alterum quod vi & aperte cõmittitur: alterũ quod clam & cũ deceptione in tenebris. At nonnunquã vtroq; agitur. Quod ſi iure tractabitur, aſperrimis legibus coercebitur. Cl. Aequum eſt. Ath. Sed redeamus illuc iam, vnde huc digreſsi ſumus, terminãdisq́; legibus incumbamus. Erat autem nobis propoſitum de ſacrilegis, de proditoribus, de his qui mutando rempub. leges corrumpunt. Horum aliquid quis forte committet, propter inſaniam, vel morbo, vel ſenio preſſus, vel in ætate puerili conſtitutus ita vt ab iſtis nihilo differat. Ac ſi tale quippiam electis iudicibus feciſſe declarabitur, ipſoq́; aut defenſionẽ referente ſic affectus iudicabitur commiſiſſe, damnum quod intulit ſimplex omnino reſtituat: cætera ſibi remittantur, niſi homine interfecto, mundus adhuc à cæde non ſit. Sic enim alio profectus, annũ peregrinetur. Et ſi prius quàm conſtitutum à lege tempus pręterierit, reuerſus fuerit, aut etiam intra fines deprehendatur, in publico carcere biennio à legũ cuſtodibus detineatur, poſthac liber à vinculis eſto. Sed vt incepimus, de vnaquaq; ſpecie cędis leges abſolutius cõſcribamus. Et primo quidẽ de vi & non ſponte factis dicamus. Si quis in certamine publicisq; gymnaſijs nõ ſponte, ſiue confeſtim, ſiue poſtea ex vulneribus ſecuta

mors ſit, amicũ hominẽ interfecerit, vel in bello ſimiliter, vel in exercitatione bellica magiſtratibus inſtituta, ſiue nudis corporibus, ſeu ad imitationem veri belli armatis, ſecundum legem à Delphico Appolline latam mundus ſit. Omnes autẽ medici qui curantes non ſponte occiderint, mundi ſint. Quod ſi manu ſua quiſpiam non ſponte, ſiue nudo corpore, ſiue inſtrumẽto, velo, vel cibo potuve, ignis frigoriſúe & fluctus adiectione, aut priuatiõe ſpiritus, ſiue id ſuo corpore, ſiue per alia quædam faciat, aliquẽ interfecerit, omnino vt manu propria interfector exiſtimetur: atq; ita vt dicã plectatur. Si alienũ ſeruũ interemit, ſuumq́ue putauerit: domino damnũ reſtituat, vel duplũ precij reddat. Quãti verò precij fuerit ſeruus, à iudicibus ſtatuatur. Purgationibus verò pluribus maioribuſque vtatur q̃ qui certando aliquẽ interfecerunt. Quarum idonei ſunt interpretes, hi quos dei comprobauit oraculum. Sin verò ſeruum ſuũ, purgatus ſecundũ legẽ, ſit abſolutus. At ſi liberum quis non ſponte hoĩem interefecerit, ijſdẽ purgationibus vtatur quibus qui ſeruũ peremit. Et priſcum myſterium non contẽnat. Fertur.n. interfectũ vi hoĩem qui libere vixit, interfectori proximo ſtatim poſt mortẽ tẽpore iraſci, ac propter violentã mortem, terrore turbationeq́; plenũ, maximè ſi viderit interfectorẽ inter ſuos more ſolito viuere, interfectorẽ ipſum eiuſq́; actiones, vim ad hoc ſuppeditãte memoria, cũctis viribus terrere, atq; turbare. Quare opus eſt vt homicida interfecti hoĩs gratia anno integro exul à patria, omniq́; ea regione procul vitã ducat. Sin verò qui interijt peregrinus fuerit, à patria quoq; peregrini annuo tẽpore homicida pellatur. Huic legi ſi obtẽperauerit, genere proximus interẽpto, qui vtrũ paruerit attendet, illi veniam præſtet, qui etiã pace ipſi recõciliatus & æquus oĩno erit. Sin verò nõ obediuerit, ſed cũ immundus ſit, tẽpla deorũ petere ſacrificareq́; audeat, vel ſtatuto tẽpore vniuerſo nõ peregrinabitur, genere proximus interempto id iudicibus deferat, eumq́; de cæde accuſet, & dupla oĩa ſumat ab eo ſupplicia. Quòd ſi proximus ille neglexerit, quaſi ſcelere in ipſum reuoluto, ipſo videlicet interempto paſsionẽ in illũ conuertẽte, à quolibet volẽte accuſetur, & quinq; annos patria carere cogatur. Si peregrinus nõ ſponte peregrinũ in ciuitate occiderit, eadẽ lege à volente quocunq́; id iudicibus deferatur, & ſimiliter iudicetur. Sin verò incola id fecerit, anno exulet vno. Quod ſi peregrinus oĩno peregrinũ, ſiue incolã ſiue ciuẽ necauerit, vltra purgationẽ tota etiã à regione in qua leges hmõi dominantur, per omnẽ exulet vitã. Ac ſi cõtra leges redierit, morte à legum cuſtodibus puniatur, & bona ſi qua poſsideat, proximo interfecti tradantur. Quòd ſi nõ ſpõte quiſpiam in eam regionẽ delatus fuerit, tẽpeſtatis quidem vi & fluctu maris depulſus, nauigandi oportunitatẽ pedibus mare tangens expectet, vi aũt per terrã ab aliquibus adductus, à magiſtratu cui primo res delata fuerit, ſoluẽdus eſt, & intactus in exiliũ retrudendus. Siquis vero manu ſua liberum hoĩem ira cõcitus interfecerit, bipartitò irã primo oportet diſtinguere. per iram.n. facit & qui ſubito abſque volũtate interimẽdi verberibus, vel quouis modo interfecit, ita vt cõfeſtim poſt impetũ pęnitẽtia ſequatur: & qui contumelia vel iniuria laceſsiti, ideoq́; in vindictæ cupiditate perſeuerãtes, poſtea volẽtes interfecerũt: nec pęnitet ea feciſſe. Duplicẽ igitur cædẽ ponere placet, vtrãq; ira factã. Quas inter volũtarias & inuolũtarias actiones medias iure poſuerim. Neutra.n. volũtaria reuera vel inoluntaria eſt, ſed altera alterius eſt imago. Nam ille quidẽ qui irã ſeruat, nec repente, ſed cũ inſidijs ſe poſtea vindicat, homicidæ voluntarij eſt perſimilis, & qui non ſeruat, ſed primo iræ impetu fertur & abſq; præmeditatione interficit, inuolũtarij homicidæ ſimilis iudicatur. Non tñ omnino inuoluntarius eſt. ſed in voluntarij habere ſimilitudinẽ dicitur. Quocirca per iram cõmiſſę cædes difficile determinantur, vtrũ voluntarię an contra, ponendę ſint. Optima igitur & veriſsima ſentẽtia eſt, vtraſq; imagines appellare, eaſq́; ſeorſum ita diſtinguere, vt altera conſulto, altera inconſulto committi dicatur.

Ira vel incõſulte, vel conſulto.

Maiora vero ſupplicia illis decet imponere qui conſulto per irã interfecerunt. Illis contra, qui repente & inconſulto, leuiora. Nẽpe quod grauiori malo ſimile, aſperius, quod verò leuiori, mitius puniendũ. Ita certè noſtris legibus agendum eſt. CLI. Ita prorſus. ATH. Sed de ira iterum repetẽtes ita dicamus. Siquis manu propria liberum hominẽ ira concitus inconſultò occiderit, cætera quidẽ eadẽ patiatur mala quæ & homicidæ, qui non per irã occiderit, debentur, ſed duobus oĩno ad iram ſuã coercendã exulet annis. Qui verò per irã quidẽ ſed ex inſidijs liberũ quenquam occiderit, cætera ſimiliter ac primus cogatur facere. Non aũt bienniũ tm̃ vt ille, ſed triennium exulet, vt ira eius diuturnior diutius puniatur. Vniuerſalis aũt iſtorũ hęc diſpoſitio ſit. Nempe difficile eſt ſigillatim exacteq́; de his leges ponere. Aliquãdo.n. quæ truculẽtior cædes lege ſtatuta eſt, leuior videtur, non nunquã contra, quæ leuior, truculẽtior, prout atrocius, aut mitius geſta eſt. Vt plurimũ verò quemadmodũ modo diximus, iſta contingunt. Sed hæc oĩa legũ cuſtodes cognoſcent. Cũ verò reſtituendorũ exulũ tẽpus aduenerit, XII. ad fines regionis mittant, qui diligẽter conſideratis oĩbus per id tẽpus exulũ actionibus, pudoris eorũ receptioniſq́; iudices fiant. Illi verò horũ magiſtratuum iudicio acquieſcant. Quòd ſi poſt reſtitutionẽ alteruter horũ ira cõmotus ſimiliter peccauerit, perpetuo exulet, & ſi rurſus redierit, nõ aliter quàm peregrinus rediens puniatur. Siquis ira ſeruũ ſuum necauerit, purgetur: ſi alienũ, damnũ domino in duplo reſtituat. Siquis homicida legibus non paruerit, ſed nõdũ purgatus, forũ, gymnaſia, cæteraq́; ſacra ingreſſu ſuo contaminauerit, quicunq; velit tã iſtũ quàm interfecti cognatũ hęc negligentẽ, in iudiciũ vocet & in duplo tum pecuniã tum cętera perſoluere cogat: quodq́; ſolutũ eſt, ipſe ſecundũ legẽ accipiat. Si ſeruus ira concitus dominum ſuũ interimat, occiſi hoĩs cognati quõ velint ipſum interficiant, mundiq́; à crimine ſint, dũmodo viuum non conſeruauerint. Sin verò ſeruus non dominum ſuum ſed alium liberũ per iram necarit, à domino ſuo interfecti cognatis tradatur: qui vtcunq; velint, omnino ipſum interimant. Si pater aut mater (accidit enim quamuis raro) per irã verberibus ſeu quouis modo filium vel filiam interficiat perinde ac cæteri homicidæ purgetur, & triennium exulet. Ac poſt ipſam reſtitutionẽ maritus ab vxore, vxorq́ue à marito ſeparẽtur. Nec ſimul amplius liberis procreãdis operã dent, neuterq́; horũ ſimul cũ eo habitet, cuius filium vel fratrẽ occidit: nec vna cum eo ſacris communicet. Et qui his legibus nõ paruerit vt impietatis reus à volente quolibet accuſetur. Si vir vxorem, aut vxor virum per irã necauerit, purgetur ſimiliter, & trienniũ integrum exulet. cumq́; redierit, nec ſacris cum liberis ſuis cõicet, nec vna menſa vtatur. Quod ſi non ſeruet genitor aut filius, impietatis reus à volente quolibet accuſetur. Frater verò ſi fratrem aut ſororem, & ſoror ſi ſororem, vel fratrem ira occiderit, non aliter quàm parentes qui liberos interfecerũt. & purgetur & exulet: nec poſt reditum ſacris & menſa cum illis cõmunicet, quos fratribus aut ſororibus filijſúe priuauit. Qui legem hanc tranſgredietur, iure vt impius condemnabitur. At verò cum quis adeo victus ab ira fuerit, vt inſano iracundiæ furore parentem interemerit, ſi parens antequam mortem obiret, ſponte interfectorem ſuum à cæde liberauit, ſicut qui ſponte cędem cõmiſerunt purgatus, cæteriſq́; ſimiliter factis, mũdus ſit: ſin verè non liberauit, multis legibus reus ſit, qui necauit. Nam vltimis ſupplicijs, cędis, impietatis ſacrilegij ſubiectus erit: quia ſacrilegio genitoris animam abſtulit. Quare ſi poſsibile eſſet ſępius aliquẽ mori, iuſtiſsimũ eſſet ſæpius parricidã interfici. Nã cui ne pro defenſione quidẽ ſua ſi à parentibus interficiatur lege vlla conceditur vt parentes à quibus in lucem editus eſt interimat, ſed omnia potius ſuſtinere pręcipitur, quàm quicquã hmõi facere: quõ aliter iuſte punire hunc oportebit? Lege igitur ira concitato ad parricidium mors ſanciatur. Si orta ſeditione vel quouis

modo

modò frater fratrẽ in ſe impetũ facientẽ pro defenſione ſua interimat, quaſi hoſte perẽpto purus ſit. Quinetiã ſi ciuis ciuẽ, aut peregrinus peregrinũ, vel peregrinũ ciuis vel ecõuerſo, defendendo ſe interfecerit, ſimiliter mũdus ſit. Eodẽ modo, ſi ſeruus ſeruũ. Sin verò ſeruus liberũ ſe defendens interimat, iiſdem legibus quibus & parricida ſit ſubiectus. Quod verò de liberatione à cæde parẽtis diximus, idem quoq; de liberatione omniũ dictũ intelligatur. Siquis ergo aliorũ omniũ alicui ſpõte dimiſerit, quaſi non ſponte cæde cõmiſſa purgetur qui interfecit, & annũ exulet vnũ. Sed violenta iam & inuoluntaria ac per iram commiſſa de cæde mediocriter expoſita ſunt. Quæ verò ſponte in his ſecundũ omnem iniuſtitiã ex inſidijs propter voluptatum cupiditatumq́; inuidiæq́; tyrãnidem committuntur, deinceps dicamus. CL. Recte dicis. ATH. Primum igitur quot vluntariæ cædis cauſæ ſint, pro viribus declaremus. Maxima verò huius cauſa eſt, cupiditas animæ libidinibus exagitatæ dominans: quæ in eo ardore conſiſtit maximè qui multorũ aĩos vehemẽter inflãmat. hæc ſane ea vis eſt, quæ propter naturã & ignorantiã diuitiarũ inexplebilẽ gignit auiditatẽ. Ignorantiæ verò cauſa eſt, quòd non recte laudantur diuitiæ. Quippe tam Græci quàm barbari, diuitias cum tertiũ bonorũ teneant locum, in primo ponunt: atq; hac ſententia ſeipſos ſimul & poſteros perdunt. Optimè ſane & pulcherrime viueremus, ſi vera de diuitijs ſententia vbiq; prædicaretur. ea eſt ꝙ diuitiæ corporis gratia ſint: corpus autẽ animi gratia. Quare cum bona ea ſint, quorũ gratia poſſidendæ diuitiæ ſunt, tertium gradum poſt virtutem animi corporiſq́; tenebunt. Hæc ergo ratio nos tanquam magiſtra docebit, non oportere hominem qui felix ſit futurus, diuitias quomodocũq;, ſed cum iuſtitia & temperantia quærere. Sic. n. cædes cædibus puniendæ in ciuitatibus nullæ cõmitterentur. Nunc verò quemadmodum in huius diſputationis principio diximus vnum hoc eſt, & maximum, quòd voluntariæ cædis maxima ſupplicia facit. Alterum eſt, ambitioſi animi habitus: vnde inuidiæ naſcuntur, primũ quidem ipſi inuido truculẽtæ, deinde etiam optimatibus ciuitatis. Tertium locum ingentes iniuſtæq́; formidines poſſident: quæ cædes multas pariunt, quando ea ſunt alicui geſta, vel ad præſens geruntur, quorum neminem vellet eſſe conſcium. Quare illos qui talia indicaturi videantur, ſi non aliter poteſt, morte è medio tollit. Ad hæc omnia, procœmia ſint quæ diximus: ac præterea ſermo quem multi ex his qui ſacris ſtudent ſolennitatibus, & audiunt & credunt, quòd homicidæ apud inferos puniuntur: & rurſus huc reuerſi, pœnas neceſſario ſecundũ naturam debitas pendunt. Quippe quæ alijs fecerũt, ab alijs quoq; perpeti ſimili ſorte in hac vita cogũtur. Illi igitur qui perſuaſus fuerit, ꝙ huiuſmodi proœmio monitus talia ſupplicia extimuerit, nullã ad hæc opus eſt legem ponere: ſed homini contra affecto, lex iſta ſcribatur. Qui conſulto ciuem ſuum manu propria per iniuriam interfecerit, primum, à templis à foro, à portubus, & ab omni cœtu communi, ne præſentia ſua hæc maculet, procul abſit, ſiue quis adeſſe interdixerit, ſiue nullus. Lex enim ipſa interdicit, atq; ita id vetat, vt pro vniuerſa ciuitate interdicere ſemper, & interdictura eſſe videatur. Deinde qui eum nõ proſequitur vt decet, nec ab his arcet, de cognatione interfecti vſque ad patrueles & conſobrinos, primũ ſcelus deorũq; odia in ipſum vertant, ſicut vulgo legis imprecatio & maledictio dictat: deinde reus ſit cuiq; interfectum vlciſci volenti. Qui autem perſequi volet, cum oĩa fecerit, quæ vel de luendi criminis obſeruatione vel de alijs quibuſcunque facienda deus inſtituit, & quæ prædicenda ſunt prædixerit, pergat, homicidamq́; ſecundum legem dare pœnas cõpellat. Hæc autẽ facienda eſſe, precibus ſacrificijſq́; deorum, quibus ne cædes in vrbibus fiant, curæ eſt, facile legiſlator ſuadere poteſt. Sed qui dij ſint iſti, & quomodo ſecũdum dei mentem maximè hæc iudicia peragantur, legum cuſtodes cum interpretibus aruſpicibuſq́; & deo declarent, atq; ita iudicia pœnaſq́; diſponant. Indices verò harum rerum illi ſint, quibus ſacrilegij puniendi data eſt autoritas. Qui autem cõdemnatus fuerit, morte pœnas luat. & quoniam non impie ſolũ, ſed impudenter quoq; peccauit, in regione interfecti ſepeliri nõ debet. Quòd ſi fugerit, neq; iudicium ſuſtinuerit, perpetuo exulet. Et ſi vnquam citra fines fuerit deprehenſus, qui primus illi obuius erit cognatorum interfecti vel ciuiũ, impune interimat: aut vinctum magiſtratibus tradat huius rei iudicibus occidendum. Quòd ſiquis hunc defenſurus acceſſerit, pro eo fideiubeat quem tutatur, triſq́; is fideiuſſores quos iudices ipſi ſufficientes putauerint, afferat: qui iudicio illum ſe ſiſtere promittant. Id ſiquis facere noluerit vel nõ potuerit, vinctus à magiſtratibus, iudicio reſeruetur. Verum ſiquis non propria manu, ſed voluntate, conſilio, inſidijſq́; hominẽ interfecerit, & cum cauſa cædis ſit animoq́; impurus, in ciuitate habitet: condemnatus ſimilter puniatur: præterquam quòd fideiuſſores non præbebit, & condemnatus propria non carebit ſepultura. Cætera huic quemadmodum de ſuperiore diximus fiant. Hæc eadem peregrinis aduerſus peregrinos, ciuibuſq́; ac peregrinis viciſſim & ſeruis aduerſus ſeruos, de cæde propria manu facta, & de illa quæ conſilio inſidijſq́; commiſſa eſt, ſtatuta ſint: niſi quòd fideiuſsionem præbere iſtos, quemadmodum illos qui propria manu interfecere, cenſemus. Si ſeruus liberum ſponte ſiue manu ſua ſiue conſilio interemit, condemnatuſq́; fuit, trahatur à publico lictore ac vindice ad interfecti monumentum, vel vnde illud cernere queat verberatuſq́; prout iubet qui iudicio eum conuicit, ſi ita ceſus adhuc viuat, ad necem vſq; cædatur. Siquis ſeruum nihil iniuriantẽ timens ne turpe quid à ſe factum indicet, vel alia huiuſcemodi cauſa ĩductus morti tradiderit: quaſi ciuem necauerit ſic puniatur. Accidunt quandoq; nonnulla, de quibus leges ponere graue eſt atq; moleſtum: & non ponere impoſsibile. Huiuſmodi ſunt cognatorum voluntariæ & iniuſtæ cædes, ſiue manu propria ſiue conſilio inſidijſq́; illatæ, quæ in ciuitatibus male gubernatis plurimũ committuntur: ſed nonnunquã etiam vbi non credideris, fiunt. Ad hæc ſcelera deuitanda, oratio ſuperior repetatur. Fortè nanq́; his auditis à ſceleratiſsima cæde ſpõte aliquis abſtinebit. Fabula. n. vel ſermo, vel quouis alio noĩe appellanda oratio, manifeſtè priſcis ſacerdotibus dicta eſt, iuſtitiã ſpeculatricẽ omniũ atq; vindicem, ad cognatũ ſanguinem vlciſcendum, lege quam modo diximus, vti. Nempe illã conſtituiſſe, vt quiſquis aliquid huiuſmodi perpetrauit, idẽ neceſſario patiatur. Vt ſiquis patrẽ morti tradidit, ipſe poſtea certis tẽporibus violenter à filijs occidatur. ſin verò matrẽ peremit, ipſe poſtea particeps naturæ muliebris effectus neceſſario tandẽ à filijs ſuis interimatur. Cõmuni. n. ſanguine maculato, non eſſe aliam purgationem, nec poſſe aliter abſtergi maculã: niſi cædẽ cæde ſimili ſimilem aĩa ſcelerata luſtrauerit, totiuſq́; cognationis iram ſedauerit. Ab his ergo ſceleribus coercere homines oportet ſuppliciorũ eiuſmodi quæ à dijs inferuntur, metu. Siqui verò in tam miſeram calamitatẽ inciderint, vt patrem vel matrem, fratrẽ, vel filiũ ſponte atq; conſulto vita priuare audeant: mortalis legũlator ſic de huiuſmodi ſcelere ſanciet: vt & arceantur à publicis ſacriſq́; locis, vt ſupra dictũ eſt, & vades ſimiliter requirantur. Et qui cædis hmõi condemnatus fuerit, tam à iudicum miniſtris, quàm à magiſtratibus occidatur, trahaturq́; extra vrbẽ in ſtatutũ triuiũ nudus, vbi ſinguli magiſtratus pro vniuerſa ciuitate in mortui caput lapidẽ mittant atq; ita ciuitatem omnem purificẽt. Demũ vltra regionis fines portatũ, ſecundũ leges inſepultũ eijciant. Sed quid de illo iudicandum, qui proximum atq; amiciſsimũ cæde perdiderit? qui dico ſeipſum vita & ſorte fatorũ vi ſcelerata priuauerit: non iudicio ciuitatis, nec triſti & ineuitabili fortunæ caſu coactus, neq; pudore aliquo extremo cõpulſus: ſed ignauia & formidoloſi animi imbecillitate, iniuſtè ſibi mortem conſciuerit? Quæ purgationes, & quæ ſepultura huic lege conueniat, deus ipſe nouit: proximi tñ huic genere ab interpretibus legibuſq́;

Quæ à voluntatibus & ſcientibus.

Interfectores ſui ipſorum.

legibuſq; harum rerũ hęc exquirant: & quemadmodũ ab his ſtatutũ fuerit, ita faciant. Sepultura igitur iſtis ſolitaria fiat, vbi alius nemo cõdatur. deinde in his locis ſepeliãtur quæ de duodecim regionis partibus vltima, deſerta, innominataq; ſunt, ſic obſcuri, vt nec ſtatua, nec inſcripto nomine ſepulchra notentur. Si iumentũ aut aliud animal hominem interficiat, niſi publico in certamine id fecerit, interfecti hoĩs propinqui iudicibus deferant. Et agrorũ curatores illi quibus quotq; propinquus ipſe mandauit, iudicent, & damnatũ iumentũ extra regionis fines interficiãt. Quòd ſiquid inanime præter fulmen aut aliud telum diuinitus miſſum, anima hominem cadentẽ ipſum, aut ipſum cædens priuauerit, genere propinquus interfecto, proximum in vicinia ad hoc conſtituat iudicem atq; hæc & cætera prout erga mortuum ipſum conuenit, pro ſuiipſius & cognationis totius expiatione perficiat. Quod verò damnatum fuerit, vt de animalibus dictũ eſt, exterminetur. Si quiſpiam vita priuatus reperiatur, & ignotus homicida ſit nec diligenter quærẽtibus inueniatur, prædictiones vt in alijs fiant, & in foro publicè præconio prædicetur, vt qui hũc vel hunc necauit, quia cædis reus ſit, ſacra loca nõ ingrædiatur, & vniuerſam deſerat regionẽ, nã ſi deprehẽſus fuerit, occidetur, atq; extra regionis fines inſepultus eijcietur. Vna ergo lex iſta nobis præcipua de cæde, ſancita ſit. Ac de his ſatis. Nunc dicamus, in quibus rectè mundus eſt qui occidit. Qui noctu furẽ domũ ſuam ingreſſum interemit, mundus ſit. Et qui ſpoliatorem in defenſionem ſuam ſimiliter. Et qui mulierem liberã aut puerũ ad rem veneream vi ſubegit, impune non ab eo ſolũ, cui vis eſt illata, verumetiã à patre, fratribus, filijſq; vita priuetur. Mari-tuſq; ſi vim vxori inferentem perimat, lege mundus ſit. Ac ſi quis etiã patri haudquaquã per ſcelus cædem patrãti, aut matri aut filijs fratribus ue, aut coniungi opem ferens quempiam interfecerit, mundus ſit. Hactenus de viuentis animæ educatione & diſciplina, qua ſi prædita eſt, viuendum illi ſit, ſin cõtra, non ſit viuendũ, leges conſcripſimus.

Quos impune eſt occidiſſe.

Præterea de cædibus violentis, quõ puniendæ ſint, ac etiã de nutritione diſciplinaq; corporũ ſatis in ſuperioriobus dictũ fuit. Deinceps quæ violentæ ſunt actiones & voluntariæ & inuolũtariæ, quæ & quot ſint, & quibus ſupplicijs cõmode reprimẽdæ, pro viribus determinetur. Rectè.n. hæc poſt illa tractãtur. Vulnera nanq; membrorumq; per vulnera truncationes vilis etiã legumlator poſt cędẽ locabit. Hæc ſicut cædes diſtinguuntur. Nã alia nõ ſponte, alia ira, quędã timore, quædã ſponte conſultoq; fiunt. Quorũ oĩum hmõi exordiũ ſit. Neceſſe eſt leges hoĩbus ponere, vt ſecundũ leges viuant. Nã ſi abſq; his viuerent, nihilo à feris atrociſsimis diſcreparẽt. Cuius rei cauſa eſt, quia nullius hoĩs ingeniũ ita natura inſtitutũ eſt, vt quæ ad publicũ humanæ vitæ bonũ cõferunt, ſufficienter cognoſcat: & ſi cognouit, vt optimũ id quod nouit, ſemper agere poſsit ac velit. Nam primũ difficile eſt noſſe quòd ciuili verę q; arti non propriũ, ſed publicũ neceſſario eſt curandũ: Publicũ quippe ciuitates connectit atq; coniungit, propriũ diſsipat, quòd ue tam publice quàm priuatim pręſtat cõmune quàm propriũ bene diſponere. Deinde, licet aliquis forſan hęc ita ſe habere ſufficienter arte cognoſcat, tñ ſi tanta cũ licentia ciuitatis imperiũ teneat, vt nulli rationũ relationi ſubiectus ſit, nunquã in ea ſententia per totã vitam permanere poterit, vt publicũ in ciuitate tanquam præcipuũ bonũ augeat, priuatũ verò poſt publicũ ponat. Sed ad vtilitatẽ propriã, priuatamq; cõmoditatẽ natura ipſum ſemper mortalis impellet: quę abſq; rõne tam dolorẽ fugit q̃ voluptatẽ proſequitur, atq; hec vtraq; iuſtiori melioriq; præponet, & tenebris obruta, malis oĩbus tandẽ ſeipſam oĩno ciuitateq; replebit. Profecto ſiquis hominũ diuinæ ſortis fauore ea natura præditus eſſet, vt cognoſceret publicum bonũ, ad idq; generoſe ac ſemper intẽderet, nullis legibus ſibi dominaturis egeret. Q.m nulla lex, nullus ordo, ſciẽtia melior præſtantiorq; habetur: nec fas eſt mentem alicui ſubijci atq; ſeruire, ſed potius ſi ita vera liberaq; ſit, omnibus dominari. Nunc verò nuſquam hæc reperitur: ſed minimum quid ipſius apparet. Quare quod ſecũdo loco eſt, eligere decet: ordinẽ atq; legẽ, à quibus plurima quidẽ perſpiciuntur, omnia verò videri nequeunt. Sed his horũ gratia propoſitis, ſtatutamus iam quid pati vel ſoluere debeat qui aliũ vulnerauit, vel aliter obfuit. Cuiq;.n. facile eſt ſingula hmõi rectè cõprehendere: vtrũ videlicet quis vulnerauerit, an non: quem, qua in parte, quo pacto. Hæc.n. ſingula innumerabilia pene ſunt, & inter ſe maximè differunt. Hæc autẽ iudicio cuncta, vel nihil horum cõmittere, impoſsibile eſt. Quippe illud vnum in omnibus cõmittere neceſſe eſt: vtrum factũ vnumquodq; horũ ſit, an nõ. Nihil etiã de mulcta iniuriantis cõmittere, ſed magna par uaq; oĩa lege determinare impoſsibile eſt. Cl. Quomodo igitur poſt hæc dicendũ eſt? Ath. Sic vtiq;, quod quædam iudicio concedere legiſlator debet, quædam nõ debet: ſed ipſe determinare. Cæterum vt intelligatur, quæ arbitrio & prudentiæ iudicum relinquenda ſunt, quæ ue ab ipſo legum conditore determinanda, ſic exponemus.

Publicum ciuitates connectit, priuatum diſsipat.

Quæ ex le- gibus, q… ex ęquo … bono.

Grauis profecto & toti ciuitati cõmunis ibi peſtis innaſcitur, vbi iudicia ignaua mutaq; ſunt: opiniones iudicum inuicẽ occultæ manent, & clam ſententiam ferunt. At id præterea durius, quando non ſilentio agitur: ſed ceu theatra clamore omnia perſonant: & rhetores quidem tum laudant, tum vituperant: atq; ita viciſsim dijudicant. Talibus quidem iudicijs, ſiquis neceſsitate quadam vrgeatur dare leges, infortunatum eſſe ducimus. Sed qui dare cogetur, minimas duntaxat mulctas iudicibus ijs cõmittat: plurima verò & maxima quæq; in ferendis legibus ipſe declaret. Vbi verò iudicia rectè pro viribus cõſtituta ſunt, iudiceſq; bene educati, & omni diligentia approbati, rectiſsime multa iudicibus de punitione conditioneq; condemnatorum cõmitti poſſunt. Nemo igitur nos incuſet, ſi ipſis nunc maxima multaq; præterea legibus non ordinamus: quæ vel minus eruditi iudices poſſent conſpicere: dignamq; ſingulis delictis mulctã pęnamq; accõmodare. Quoniam verò eos quibus nos leges deſcribimus, nõ ineptos harum rerum iudices futuros ſperamus, multa eis committenda cenſemus. Verum quod ſæpe in ſuperioribus diximus fecimuſq;, putantes deſcriptione formaq; punitionum dicta, exempla iudicibus, quæ nunquam tranſgrediantur, dari oportere, id & tunc rectè factum eſt, & nunc quoq; obſeruare volumus, ad leges ferendas iterum redeũtes. De vulneribus igitur ita ſancimus. Siquis voluerit cogitaueritq; amicum hominem ex ijs quos prohibet lex, interficere: vulnerauerit autem, nec interficere potuerit, hunc omni remota miſericordia, non aliter quàm ſi vita priuaſſet, dare cædis ſupplicium cogeremus, niſi fortunam eius non omnino proteruã dęmonemq; coleremus, qui tam vulneratum quàm vulnerantẽ miſericordia proſecutus, infelicitati vtriuſq; obſtitit, fecitq; ne vulnus huic læthiferum, illi fortuna calamitaſq; execranda infligeretur. Huic ergo dæmoni habebimus gratiam, vtq; eius beneficio minime aduerſati, ab eo qui vulnerauit, ſupplicium mortis auferemus, & in vicina ciuitate per totam vitam exulare ſtatuemus, nullo rerum ſuarum omnium fructu carentem, damno tamen prius reſtituto, ſiquid obfuit vulnerato, quod à iudicio rei huius fuerit conſtitutum. Iudices aũt ſint, qui cedis eſſent, ſi vulneratus obijſſet. Si parentes filius, aut ſeruus dominum conſulto ſimiliter vulnerauerit, atq; ita feciſſe condẽnatus fuerit, ſcelus morte luat. Quinetiam ſi frater fratrẽ aut ſororem ſimiliter, vel ſoror ſororem, aut fratrẽ, vxorq; ſi virum interficiendi conſilio vulneret, aut vir vxorẽ ſimiliter, perpetuo exulet. His ſi filij filiæ ue pueri adhuc ſunt, rem familiarem exulantis tutores adminiſtrẽt, qui eos orbos tutẽtur. Sin adulti ſunt, res quidẽ ipſas permittantur habere, alere tamen exulem non cogantur. Siquis verò liberis carens in hmõi calamitates inciderit, cognati eius vſq; in ſobrinos cõſobrinoſq; tam ex virorũ, quàm ex mulierum parte conueniant, & vna cum legum cuſtodibus ſacerdotibuſq; cõſilio habito

Vulnerum leges.

in hanc

in hanc exultãtis domũ vnam de quadraginta & quinq; milibus domibus ciuitatis hæredem conſtituant. In quo ſanè id cogitare debent, nullã domũ de quinque milibus & quadraginta, habitãtis ipſius ſuiq; generis magis eſſe, q̃ ciuitatis & priuatim & publicè. Oportet vtique vt ciuitas q̃ ſanctiſsimas & feliciſsimas pro viribus domos ſuas poſsideat. Quando igitur aliqua domus infortunio & impietate aliqua inquinatur, quia qui poſſedit, ſine liberis obijt, voluntariæ cædis aut cuiuſuis in deos vel ciues facinoris condẽnatus, cuius mors vel ſempiternum exiliũ pęna eſt: primo domus ipſa ſcd̃m legẽ expiet: deinde cognati, vt diximus, cũ legũ cuſtodibus conuenientes, genus in ciuitate aliquod virtute præſtantiſsimũ fortunatumq; perquirãt, in quo plures adoleſcẽtes ſint. quorũ vnum patri deficientis illius ſuisq; ſuperioribus quaſi filiũ adoptent, deũ pręcati hunc felicioribus patris familias auſpicijs prolis propagatorẽ, ſucceſſorem domus ſacrorũq; & reliquorũ oĩum cultorẽ fore, tandem hæredẽ ipſum ſcd̃m legem conſtituant. Eũ verò qui peccauit, ſine noĩe, ſine liberis, ſine ſorte vlla iacere, quandoquidem hmõi calamitatibus premitur, patiantur. Non eſt aũt in oĩbus rebus, terminus termino coniunctus. Nam vbi confiniũ aliquod cõe eſt, ibi hoc inter rerũ terminos vtriſq; conuentũ, medium fit. Atqui inter ea peccata quæ ſpontè, & ea quę non ſpontè cõmittuntur, quod per iram fit, tale quiddã eſſe diximus. Vulneris igitur ira facti qui cõdemnabitur, ſi ſanabile fuiſſe vulnus euentus ipſe monſtrabit, duplũ dãni reſtituet, ſin verò inſanabile, quadruplũ. Quod ſi ſanabile quidem ſit, turpitudinẽ aũt vulnerato ingentẽ afferat, quadruplũ ſoluet. At verò ſiquis nõ ſolũ obfuit vulnerato, verumẽt patriæ nocuit, quod milite ipſam aduerſus hoſtes priuauerit, ſilr puniatur: ac præterea dãnum ciuitati reſtituat, & vltrà eam quã ipſe debet militiã, pro vulnerato ẽt militet, & quicquid illi gerẽdum erat in bello, ipſe agat. Quod ſi non fecerit, reus ſit ſcd̃m legem volenti cuiq; ipſum tanquam neglectorem militiæ accuſare, & damnũ duplũ triplũ ue aut quadruplũ prout iudicibus viſum fuerit, reſtituat. Si germanus germanũ ſilr vulnerauerit, contribules & cognati vſque ad ſobrinos conſobrinosq; ex viris ſimul & mulieribus conuenientes tã mares q̃ fęminę iudicent, genitoribusq; ipſum tradant, vt ipſi ſcd̃m naturã puniant. Quòd ſi punitio ambigua fuerit, propinqui ex parte viri determinent. Qui ſi ipſi non poſsint, tandem ad cuſtodes legum cauſam deferãt. Si nati nepotes ue tale quid genitoribus intulerunt, ſolũ hi iudicent qui annũ ſexageſimũ tranſegerunt: quibus veri non adoptiui liberi ſint. Et condemnatus, aut morte, aut maiore aliquo, vel non multò minore ſupplicio puniatur: nec de genere ſuo quiſquam etiã ſi ætatem à lege præſcriptam impleuerit, iudicet. Sin verò ſeruus liberum ira concitus vulnerauit, à domino tradatur vulnerato, vt arbitratu ſuo iniuriam vlciſcatur, niſi velit damnum ipſe recuperare. Quod ſi ſerui vulneratiq; malitia per compoſitionẽ factum fuiſſe quis ambigat, ad iudices deferat: quod ſi non conuicerit ita eſſe, triplum dãni reſtituat: ſin verò cõuicerit, ſeruitutis reum habeat eũ qui doloſe cum ſeruo egit. Qui verò nõ ſpontè aliquem vulnerauit, ſimpliciter damnum perſoluat. Nullus quippe legumlator imperare fortunæ poteſt. Iudices aũt ſint, qui & natis nepotibusq; ad parentes, à quibus quantum damnum fuerit, declaretur. Violentæ quidem paſsiones ſunt omnes quas diximus. Violentum quoq; omne verberandi genus. Oportet igitur oẽs homines, mulieres ſimul ac viros, adoleſcentes ac ſenes, ita de his ſemper exiſtimare. Seniorem non paruo interuallo iunioribus pręponendum eſſe, & apud deos, & apud homines, qui feliciter victuri ſint. Cædi ergò ſenẽ à iuniore, & turpè eſt, & odio à dijs habetur. Decet autẽ iuuenem verberatum à ſeniore id ob ſenectutis reuerentiam patientienter ferre. Sic itaq; ſanciamus. Quilibet ſeniorem & re, & verbo colat. Ac ſi viginti annis maior eſt, quaſi patrẽ ſi vir fuerit, aut matrem ſi mulier, revereatur. Atque adeo oĩbus ſemper abſtineat, qui in ea ætate ſint qua procreare parereq; ipſm potuerint, natales deos veritus. Abſtineat inquam non ſolum ciue, ſed ſeniore etiam. Peregrinum verò audentẽ ciuem cædere, ſi qui cæditur, puniendum cenſet, ad tribunos plebis perducat, nec ipſe verberet, vt eo magis à cædendis ciuibus ſuis abſtineat, quando etiã à peregrinis ſe cõtinet. Peregrino ſilr aduenaq;, ſic vt neq; inuadendo, neq; ſe defendẽdo verberibus cædere ipſum audeat. Hic verò magiſtratibus hoſpitalẽ deum veritus rem diligenter inquirat, & ſi peregrinus iniuria ciuẽ percuſſerit, verbera totidẽ ei publico flagello reddãtur: nequid tale amplius impudenter audeat. Sin verò innocens peregrinus videbitur, minis eo caſtigato qui perduxit, ambos dimittant. Aequalis aũt ſi æqualẽ vel paulò maiorẽ, nõdum tñ patrem, aut ſenex ſenem, ſiue iuuenis iuuenẽ verberibus cædãt, ſecundum naturam nudis manibus ſe defendant. Siquis vltra quadraginta natus annos, ſiue dũ alium inuadit, ſiue dũ ſe defendit, cædere quẽquam audeat, ſeruilis ruſticusq; habitus, hoc opprobrio ſatis punitus videbitur. Quicunq; his monitis obtemperabit, modeſtus & manſuetus habebitur. Qui verò procemia hæc ſpernet, hac lege coerceatur. Qui aliquem viginti annis vel pluribus natu maiorem pulſauit: primum quidẽ qui fortè interfuerit, ſi nec iunior nec æqualis ſit, prohibeat, & ſi nõ prohibuerit, ſcd̃m leges improbus habeatur. Sin aũt verberato ęqualis aut iunior ſit, quaſi fratrem aut patrẽ aut quaſi ſuperiorẽ defendat. ac pręterea iudicio ſubiectus ſit, qui ſeniorem, vt diximus, verberauit, & ſi dãnabitur, non minore q̃ annuo tpe vinciatur. Imò ẽt maiore, ſi modo iudicibus id videbitur. Si peregrinus vel incola viginti annis vel pluribus ſeniorẽ pulſet, præſentes ea lege qua diximus opitulentur, & qui condẽnatus fuerit, ſi peregrinus quidem eſt, ſed non incola vrbis, bienniũ vinciatur: ſin aũt incola vrbisq; habitator legibus nõ obtemperat, triennium, niſi iudices decreuerint diutius detinendum. Qui verò præſens fuerit, nec opitulatus ſcd̃m legem ſit, ſi de primo maximoque ſit cenſu, mina damnetur. Secundi verò cenſus ſi fuerit, drachmis quinquaginta. Tertij, triginta. Quarti, viginti. Horum iudices ſint ductores exercitus: præfecti ordinum, tribuni, equitumq; magiſtri. Legũ verò, vt videtur, aliæ ad bonorum hoĩum doctrinã ponuntur: vt per eas intelligant, quo pacto inter ſe amicè verſentur. Aliæ ad compeſcendam illorũ pertinaciam, qui indomiti natura ſunt, ſpretaq; omni diſciplina, nulla rõne mouẽtur, quin ad oẽm ruant improbitatẽ. Hi ſequentiũ verborum cauſa ſunt: his legiſlator neceſsitate coactus leges imponit. Ipſe nanque nullũ vellet vſum neceſsitatemq; legũ vnquam fore. Quicunque igitur parẽtibus aut auis inferre manus auſus fuerit, nec ſuperorum indignationem deorum, nec inferorum ſupplicia veritus: ſed quaſi ſciat quæ neſcit, dicta à priſcis oĩbus deſpiciens, pręuaricatur: is vltimo vt auertatur expieturq; remedio indiget. Mors aũt vltimũ non eſt: ſed extrema magis ſunt inferorum ſupplicia: quæ licet veriſſimè narrentur, auertere tñ hmõi animos nequeũt. Q̃m ſi auerterent, nulli qui parentes ſceleratè pulſarent, vnquam reperirentur. Quare oportet horum flagitiorum ſupplicia in hac vita non inferiora illis quæ apud inferos ſunt, ſed æqualia pro viribus ponere. Ita igit̃ ſanciamus. Siquis non furioſus patrem aut matrem, eorum ue ſuperiores pulſare audebit, primum vt in ſuperioribus, opem præſentes ferant. Et incola quidẽ vel peregrinus, ſi opitulabitur, in publicis certaminibus tanquam præſes alijs præponatur: ſin minus, à regione vniuerſa perpetuò exterminetur. Sin autem incola non ſit, auxiliatus quidem laudem, non auxiliatus, vituperium conſequatur: Seruus opitulatus liberetur: non opitulatus, centies publico cædatur flagello. Et ſi in foro id contigerit: ibidem à venalium rerũ curatoribus puniatur. In alijs partibus vrbis ſimiliter ab ædilibus qui præſentes fuerint.

Senum verberatio.

Eodem modo extrà vrbem in agro ab his qui curandis agris tunc præſident. Quod ſi ciuium aliquis parentibus à filio verberatis præſens fuerit, ſiue vir, ſeu mulier, ſiue adoleſcens, ſeu ſenior, defendat protinus, ſcelus conclamans. Qui auxiliari noluerit, Iouis patrij ac generis ſeruatoris imprecatione per legem prematur. Demũ quicunque pulſaſſe parentes condemnabitur, primum perpetuò exulet: deinde & à ſacris omnibus arceatur. quibus ſi minus abſtineat, à principibus agri verberibus & omnino vtcunque voluerũt plectatur. & ſi ab exilio reuertatur, morte peccata luat. Quiſquis verò liber, cũ huiuſmodi hoĩe comedet aut bibet, vel aliquo pacto vnà quicquam geret, aut ſpontè loquetur, is nec in templum ingrediatur, nec in forum, nec oĩno in ciuitatem proficiſcatur, antequam mundetur. putare nanque debet ſcelerato ſe commercio contaminatum. Quod ſi non obtẽperauerit, ſed ciuitatem & tẽpla iniquè coinquinet: quicunque magiſtratus fieri hoc ſenſerit, niſi confeſtim punierit, maximarum iniuriarum reus eſt habendus. Si ſeruus liberum hominem, ſeu ciuem, ſiue peregrinum pulſet, præſens quilibet auxilium afferat. Sin minus, prædicta ſecundum cenſum mulcta puniatur. Qui ergo præſentes erũt, pulſato ſuccurrant: vinciantq́, pulſantem, & ei vinctum tradant, cui fecit iniuriam. Qui in compedibus teneat, verberibusq́; vt velit, ita pulſet, vt nullum domino inferat damnum, deinde ipſum domino habendũ reddat ſecundum legem, quæ iſta ſit. Si ſeruus liberum hominem non imperantibus magiſtratibus verberauerit, dominus à pulſato vinctum ea conditione accipiat, vt non antea ſoluat, q̃ pulſato ſeruus ipſe ſolutione ſe dignum eſſe iam perſuaſerit. Hæ verò eædem leges ad hęc omnia mulieribus inuicem ad viros, viriſq́; ad mulieres communes eſſe debent.

DIALOGVS DECIMVS
De legibus, vel de legumlatione.

Marſilij Ficini Argumentum.

EXORDIVM decimi epilogum ſupplet noni, admonens tractanda eſſe iudicia de vi in rem ipſam illata, poſt iudicia de vi in perſonam in nono diſpoſita. Quoniam verò nulla vis durior & intolerabilior eſt, q̃ quæ cõtemptu quodam infertur: nimirum contumelias & iniurias vel in perſonam, vel in rem ex cõtemptu propter natas in propria capita ſeligendas eſſe decernit & has quidem ſub quinque capitulis. Aut enim in ſacra publica, aut priuata ſacra, aut contra parentum reuerentiã: vel contra præſtantiam magiſtratus, vel contra ciuilem gentilemq́; alicuius ciuis dignitatem committuntur. Hæc ergo exactiſſime iudicanda cæteris tam autoribus legum q̃ magiſtratibus iudicibuſq́; committit. Diſtinguit poſt hæc à ceteris ea quæ in deorum contemptum fiunt, quaſi omnium vltrà q̃ dici poſſit grauiſſima: in quibus decimi huius omnis verſatur intentio. Sed primo quidem quid interſit ſacrilegium inter atque impietatem, innuit. Sacrilegium ſanè rapinã nominat, ſiue res, ſeu perſona cõſecrata ſuperis rapiatur. Atque id quidem velut ſpecies quędam ſub ipſo impietatis gñe continetur. Nam vltra ſacrilegium ſub impietate comprehenduntur, & cætera multa in deorum cõtemptum ſiue cogitata ſiue dicta ſeu facta, & commiſſa pariter & permiſſa atque etiam prætermiſſa. Ac ne quid nos lateat, ad impietatem etiam pertinet familiaritas & communio omnis ſeu in cibis ſeu verbis cum ijs inita, qui ob nefaria ſcelera arcentur à ſacris, qui & contaminati cæteros quoq́; vel ipſa propinquitate contaminant. Qua quidem de re in calce noni ita pertractat, vt vaticinari viſus ſit execrationes quotidie factas à noſtris prophanos à communione eccleſiæ propellentibus. Proinde medicus noſter animos impietatis morbo languentes diligentiſſimè purgaturus, in primis cauſas huius morbi perquirit. Ac dum inquirit, Euangelicam tradit ſentẽtiam. Quicunque enim, inquit, de deo crediderit ſecundum leges, religioſus erit, neque prophanũ quicquam vel aget aliquando, vel loquetur. Quàm rectè à fide hic dedit exordium? & à fide legibus adhibenda? Sed ne turbet quæſo deorum numerus, quem nõ turbat numerus angelorum. Nihil.n. plus apud Platonem tot poſſunt dij, q̃ apud nos tot angeli, totque beati. Cæterum quid nam leges ſcilicet ſacræ, & omniũ antiquiſſimæ de dijs id eſt de deo angeliſq́; deo ſeruientibus aiunt? Profectò tria. Primum quidem, hos deos eſſe. Secundũ, omnibus prouidere. Tertiũ, iuſtè pro meritis merita ſuppliciaq́; repẽdere. In ipſis huius ſententiæ fide obſeruantiaq́; pietas tota conſiſtit. Quis igitur impius? Qui videlicet vel negabit eiuſmodi deos eſſe, vel & ſi ſunt, prouidere: vel & ſi prouident, iuſte rependere, id aũt eſt putare ſuperos iudicum humanorum more ſolis muneribus vel ab iniuſto collatis facile poſſe placari. Plato igitur tres impij morbi cauſas expulſurus probabit eſſe deos, & qui in mundo ſint ſphærarũ mũdi rectores, & qui ſuper mundum dei ſummi cõtemplatores. Probabit deos omnibus vel minimis prouidere. Probabit cõſtanti iuſtitiæ rectę bilance libraq́; non extrinſeca munera manuũ, ſed intima animorũ merita penſitare. Denique hac doctrina veluti quodam legis exordio ab omni diuinorum contemptu dehortabitur oẽs, & cohortabitur ad pietatẽ. Pręterea legum minis flagelliſque perterrebit impios, atq́; torquebit. Principio deos eſſe duabus cõibus indicat argumentis. Primum quidem ab vniuerſo rerum gñe, ſcm verò à ſpecie humana deducitur. Primum igitur eſt eiuſmodi. Compertum habemus ordinem vbique à rõne procedere, & ordinem quidem nuſquam & nunquam interruptum à rõne potenti, ordinem quoque commodiſſimum ab optima ratione: Cum igiť vniuerſi tum diſpoſitio, tum progreſſio ordinatiſſima ſit, ac ſemper & vbique talis, neque id quidem abſque mirifica quadam cõmoditate, neceſſe eſt mundum ab optima potentiſſimaq́; ratione diſponi, atque moueri. Et cum vnum ſit vniuerſum, vnum verò ex diuerſis non fiat niſi ab vno, cõſequens eſt vnam eſſe ſummã eiuſmodi rõnem. Eſſe præterea rõnes plures diuinas ſub ſumma ratione diuina, quemadmodum in vno mundano opere rationabiliter ordinato, multi ſunt globi inter ſe ſpecie & virtute diſtincti, atque oẽs rationabiliter ordinati, adeo vt mundi quodãmodo multi, in ampliſſima videantur mundi vnius circũferentia cõtineri. Itaque ſimiliter multi mundorum quaſi anguſtiorum rectores deinceps diſpoſiti, ſub vno ampliſſimi mundi rectore comprehenduntur. Qui ſanè cum nõ ſolum ordinator ſit, ſed ipſe, vt ita dixerim, immenſus ordo, multo magis ordinatore gaudet q̃ ordinato. Quocirca ſi multis in vniuerſo ordinatis proculdubio delectatur, multis quoque oblectatur ordinatoribus. Quippe cum ampliſſimi regis excellentiſſima in hoc amplitudo cõſiſtat, vt non anguſtos tm̃ ſeruos, ſed amplos quoque & multos habeat infra ſe reges. Secundum verò ad idem argumentum à ſpecie humana deductum, eſt eiuſmodi. Naturalis ſpeciei cuiuſque inſtinctus inanis eſſe nõ põt. Naturale quoque ſpeciei animalium perfectiſſimæ iudicium oĩno falſum eſſe nõ debet. Cum verò humana ſpecies animalium perfectiſſima in oĩbus vbiq́; ſemper naturali inſtinctu immutabiliq́; iudicio ad religionem feratur, neceſſe eſt eſſe ſuperos qui religione colantur, ſupereſſe quoque corporibus animas. quod quidẽ oĩ religionis eſt potiſſimum fundamentum. Attende Platonis dictum, rõnes de diuinis, etſi interdum nõ nimis argutas, eſſe tñ veras. Itẽ occaſiones duas ad impietatẽ. Intemperatam ſcilicet corporearũ voluptatum concupiſcentiam, rurſusq́; ignorantiam tiã ex abſurdis poetarũ phyſicorumq́; quorundã opinionibus ortã. Poetas in tribus circa deos erraſſe. Primo ꝙ ea confuſione, quã chaos noĩant, erupiſſe deos cecinerint. Secundo ꝙ alios ex alijs abſq́; recta rõne, & quaſi per humanũ concubitũ progenitos aſſeruerint. Tertio ꝙ oẽs hoĩm perturbationes, errata, flagitia in deos nefaria impietate tranſtulerint. Phyſicos quoq́; illos in religione peccaſſe, qui vel cũ Democrito caſu quodã temerario potius q̃ rõne diuina cõponi ſomniãt vniuerſum, mirabili rõne digeſtum, vel cũ Anaxagora & Archelao cœleſtia nihil habere in ſe diuinitus opinãtur q̃ elemẽta. Præterea formas eorum quæ gignuntur, manifeſtè ad finem vbiq́; directas, aiunt ex elemẽtali potius impetu prouenire, q̃ ab arte mẽtis ad certum finem ſingula dirigentis. Qm̃ verò in his confutandis, atq́; inſuper in confirmandis quæ & modo probauimus, & deinceps ex mẽte Platonis in hoc cõpendio aſſeremus, in theologiæ noſtræ libris fuimus longiores, idcirco in præſentia breuiter percurremus. Conſidera quãta ſit Platonis noſtri religio, & q̃ exploratũ habeat deum eſſe, qui contra negantes deum diſputans, vix ab ira continere ſe poteſt, vir alioquin ſupra modum omnium & in vita & diſputatione mitiſſimus. In his certè admonet, non eſſe eos qui deum negauerint, tolerandos. Nota Platonem probare illos, qui in ortu & occaſu ſolis ac lunæ adorant non ſolem propriè atque lunam, ſed diuinam potius beneficẽtiam, cui quotidie gratias pro tanto luminum dono iubet agi. Iudicat illum inter homines eſſe quaſi monſtrum, qui cõtra tum naturalem inſtinctum, tum educationem, tum cõem conſuetudinem ſuperos eſſe negat. Mox verò admonet iuuenes, quos fortè abſurdæ quædã ex auditu contra deum opiniones inuaſerint, vt quandiu iuuenes ſunt, iudicio de rebus diuinis abſtineãt, ſenioribus credãt & legibus, donec ætas, experiẽtia, ratio doceat. Affert præterea in mediũ opiniones quorundã qui ſapientes habiti ſunt, per quas hoĩes facile ad impietatẽ iniuſtitiamq́; declinãt. Opiniones inquã aſſerẽtes quatuor elemẽtorũ naturas fortuito quodã motu inuicẽ cõfluentes cũcta concreuiſſe.

Præterea

Præterea religionẽ iuſtitiamq; nulla veritate, ſed hoĩm opinione nõſſe e. Quamobrẽ cõcludit, hæc tanquam & priuatim & publice ciuium pernicioſiſſima eſſe rationibus confutanda, neque cogendos hoĩes ad legum obedientiam & obſeruationem minis duntaxat atque tormẽtis, ſed perſuaſionibus inſuper atq; rationibus. Alioqui hominem rationale animal, ideoq; liberũ, niſi rationis vinculo comprehenderis, neque debere aliter, nec poſſe ligari. Excitandam igitur legibus rationem, cuius tanta vis eſt ad inueniẽdum deum, vt poſt rationalem inueſtigationem certior ſit rationem in natura eſſe q̃ in ſeipſa, & tanto certior, quanto naturales effectus ordinatiores conſpicit q̃ humanos. Vnde etiam tanto perfectiorẽ eſſe in natura artẽ q̃ in hoĩe animaduertit. Hinc rurſus animaduertit artem operibus naturalibus præſidentẽ, cum perfectior ſit humana, & humana non ſolum ſit, ſed etiam vitæ ſit atque intelligentiæ particeps, nimirum viuam & intelligẽtem eſſe, imò verò vitam & intellectum adde & voluntatem. Cum enim ſingula manifeſtè ad proprios dirigat fines, certum eſt præuidiſſe finem atque voluiſſe, imò verò præuidere ſemper & velle, quemadmodum ordo in ſingulis ſemper cõſeruatur integer, vel vbi interrumpi videtur, citius q̃ dici poſſit, inſtauratur. Hanc verò eſſe diuinam prouidentiam, minimè dubitamus. Prouidentiam inquam neque minima negligentem, non enim hæc minus ſunt ordinata q̃ maxima, neque in maximis laborantem. Non enim ordinationi reſiſtunt ordinatori q̃ proxima, quæ eodem nutu voluntatis aſſiduè ordinantur, quo & fiunt, & procul ab omni præuaricatione ſeruantur. Hinc illud, In altis habitat, & humilia reſpicit in cœlo & in terra. ſicut & cœlum ipſum dum ſuum in ſe abſque labore peragit curſum, interim abſque negligentia terram vbertim radiorum ſuorum munere circunfundit. Inter hæc verò q̃ ait legem & artẽ natura vel non minus q̃ natura conſtare, quia proles ſint mentis, intellige nõ minus veras q̃ naturæ formas exiſtere, gignique ab intellectu diuino tanquam patre, & à mente humana velut matre. Et aduerte ſolitã Platonis noſtri pietatem inuocantis deum ad confirmãdos deos. Deum inquam vnum, vt doceat deos omnes referẽdos ad vnum. Dicit aũt ſe dei ſummi auxilio fretum tutiſſime de diuinis diſputaturũ. Principio quidẽ eos phyſicos improbat, qui ſumma rerũ principia corporea poſuerũt, ex quibus deinde vita intelligentiaq; procederent, cũ dicere potius debuiſſent, corporea à vita intellectuali pendere. Id aũt ita eſſe, profitetur nõua non dico ſhia, ſed rõne ſe probaturum. Sententia enim eiuſmodi priſcorum eſt antè Platonem theologorum. Argumentatio verò qualis hic fiet à motu, Platonis eſt propria. Diſtinguit autem ipſum motionum genus in ſpecies decem, ſcilicet in Circuitum, Localem tranſitum, Condenſationem, Rarefactionem, Augmentum, Decremẽtum, Generationem, Corruptionem, Mutationem, ſiue alterationẽ in alio ab alio factam, & Mutationem ex ſe, tum in ſe, tum in alio factã. Admiratur motum orbicularem, ſiquidem in eo ſtat centrum indiuiſibile, mouentur reliqua, item in ſphæra longè profunda q̃ plurimi circuli deſignantur, alij deinceps, alijs ampliores. Atq; id quod mirum eſt, eodem momento anguſtiſſimus circulus & ampliſſimus circuitum peragunt, adeo vt & huius tarditas in continuo corpore, & illius velocitas ſit pariter admirandá. Medij verò & ad dimẽſionem & ad motum ſecundum certas proportiones medio quoq; modo ſe habent. Multa de his in expoſitionibus theologiæ tractauimus. Dicit aũt & de illo, quod mutat locum, mutare centrum id eſt cẽtrum loci, ad quod corporis mobilis circũferentia comparatũ. nonnunquam verò præter id quod centrum mutat, ſeruare etiam quodammodo idem centrũ, quando ſcilicet non fixum, ſed trãſlatum loco per æqualem quandã circũferentiam circumagitur. Præterea vbi de generatione loquitur, ait, principium in naturã motricem atque ſeminariã, quando alteratione proficit, per tres procedere gradus, id eſt in longum, latum atque profundum, item attingere vſq; ad quantitatem, & qualitatem, formamq; ſubſtãtialẽ per effectus ſuos ſenſibus manifeſtam, rurſus peruenire ad eſſe formale & vitale atque ſenſuale. Putat autem in his motibus molem quidem corpoream moueri, ſed non mouere, formas verò corporeas & mouere moles & moueri ab anima. Animãq; mouere quidem duo hæc, ſed ipſam non aliũ, imò ea ſeipſa moueri, ſed ita mouere, vt vnà cum rebus mutatis ipſa interim ſuo quodã pacto mutetur. Præſtantiorẽs ergò animabus diuinas angelicasq; mẽtes exiſtimat, quæ inferiora moueant, ipſæ interim minimè permutatæ. Eminentibus deoque ipſum bonum mentibus eſſe iudicat. oẽs. n. boni gratia appetunt veritatem. In his tangit multa ad naturam per ſe mobilem pertinentia, tanquam ad proprium motionis generationisq; principium. In quo motio quædam formalis & generatio ſpiritalis ſuaptè natura viget, motionum generationumq; exemplar. Confirmat ſuper oĩa quæ mouentur ab alio, eſſe naturam mobilem ex ſeipſa, videlicet ne procedatur in infinitum. Imò verò vt quemadmodum viſa illa quæ per aliud lucent aut calent, peruenitur ad aliquid per ſe lucidum, per ſe calidum, ſic præter res ab alio mobiles ad rẽ per ſe mobilẽ veniatur. Quippe ſi nunc quieſcant oĩa, & paulò poſt aliquod præ cæteris moueri debeat, quid nam primo mouebitur? Non quidẽ diuina ſubſtantia prorſus immobilis. Neque ẽt corporea vlla quæ motum ab alio mutuantur. Solũ ergò quod ex ſe mobile eſt, primò mouebitur exercensq; ſuſi in ſeipſo motũ, traducet in alia. Id enim ita præſtat corporibus vt moueantur, ſicut immobile rerũ principium rebus præſtat vt moueant. Animam verò eſſe naturam per ſe mobilem, patet tũ intrinſecus, quando ſuaptè natura libere ratiocinando diſcurrit atq; cõſultat, tum extrinſecus, quandiu ſua præſentia præſtat corpori vt per ſe quodãmodo moueatur. Sed de ijs oĩbus, & præterea quod ſuper animas ſphærarum rectrices oporteat eſſe angelos atq; deũ, in theologia abũde tractamus. Vbi verò Plato animam appellat motionem generationemq;, intellige per modum cauſæ, id eſt propriũ motionis generationisq; principiũ. Et vbi ait à ſeipſo moueri, eſſe animæ rationem, Nota ibidem dici etiam motionem animæ eſſe q̃ poſſit mouere ſeipſam, ne actũ motionis intelligas eſſe aiam, ſed potentiam, non accidentalem inquam. Nam & ſubſtantiã ibidem vocat animam. Sic ergo definies. Anima eſt ſubſtantia propriam, habẽs potentiam, qua & moueatur ex ſe, & cætera moueat. Quẽadmodum verò res ex ſe mobilis rem ab alio mobilẽ antecedit, ſic animam dico rationalem antecedere putat totã machinã corporalem, dum nullũ corpus valeat ex ſeipſo moueri. Antecedere Platonici aiunt, & dignitate ſimul & tempore. Siquis verò Platonem à Chriſtianis minus diſſentire velit, exponat animam noſtrã vel momento quodã temporis, vel ſaltem dignitate creationisq; intẽtione præcedere. Ex eo aũt q̃ animæ ſubſtãtia prior eſt ſubſtantia corporis, affectus quoque & motus, & dotes familiares animæ, cõcludit paſſionibus corporis eſſe priores. Vbi numerat animæ proprium, memento quæ actionem ſignificant, eſſe animæ noſtræ ſuperioribusq; communia. Quæ verò paſſionem, propria noſtræ, vel cum dæmonibus infimis tantum communia. Naturalem tamen motum qui in corpore paſſio eſt, eſſe in anima actionem. Et quod in corpore eſt longitudo, latitudo, profunditas, qualitas, motus, id eſſe in anima acumen, iudiciũ, memoriam, habitum & affectum. Cætera eiuſmodi habes in theologia diſtinctius. Dicit & animam etiam eſſe malorum cauſam, ſcilicet per accidens, & quia anima noſtra liberum habet arbitrium. Caute vbi dicit mundum gubernari ab anima ſcilicet ſua, quod addit geminam eſſe animam, vnã quidem beneficam, alteram verò contrariam, nec ſubſtantiam accipias geminam, ſed potentiam Si quidem in anima mundi atque cœleſti, potentia eſt, altera quidem motrix corporum, intellectualis altera Intellectualis certè benefica eſt, ordine cuncta diſponẽs. motrix verò eatenus benefica id eſt ordinatrix, quatenus ſubeſt alteri. Cui quidem niſi ſubeſſet, quanto efficacior eſt ad motum, tãto magis carens arte præcipitaret vniuerſum atque confunderet. Aiam verò cœleſtem habere mentem, probat ex ordine quem in omni motu gñationeq; ſemper obſeruat. Profectò amantes videmus quatenus à mente alieni ſunt, eatenus ab ordine alienos. Ordinem in præſentia dicimus mutuam inter ſe rerũ actionumq; connexionem congrua ſucceſſione diſpoſitam, & ad finem certũ propria quadã ratione directam, atq; in cunctis quoad fieri põt, ſimile æquale, idemq; ſeruantem. Eiuſmodi ordinem ab his dũtaxat qui mẽtis cõpotes ſunt, ſeruari videmus, atq; in ipſa vniuerſi progreſſione prorſus impleri. Impleri inquã tam cõmodiſſime q̃ pulcherrime. ex quibus apparet ab aĩa quæ mentem habeat & artificioſiſſimã & optimam gubernari. Neque ab re circuitum dixit propriũ eſſe mentis. In circuitu enim indiuiſibile centrum manet, dum circũferentia redit in idem, & in figura motuq; ſeruatur æqualitas. In mente ſic, ſimplex ſiatuſq; ad ipſum verum directus manet intuitus, dũ cauſæ in effectus per media explicantur, viciſſimq; effectus ſic replicantur in cauſas. Reditq; interim aiaduerſio mentis in ſeipſam conſiderandam, & ſimili, æquali, eadem, intelligendo, volendo, agendo, intẽtione, regula, progreſſione procedit. Poſtq̃ verò & cœleſtes ſphæras animabus, & animas mentibus optimis præditas eſſe probauit, ſignificauitq; & vniuerſum aiæ vna, & multas ſphæras multis agi, iam diſtinguit paucis modo tres, quibus aiæ cœleſtibus coniungantur, dicens animam vel ita globo ineſſe ſicut aĩa noſtra corpori, vt inde animal vnum efficiatur, vel ſic adeſſe vt nõ viuificet quidem globum, ſed moueat tñ atque regat, ſiue mirabili quadam ſolum mouendi potentia, ſiue quodã inſuper medio. Etſi ex tribus propoſitis nullum præ cæteris manifeſtè hic eligat, Platonici tñ oẽs primum abſque controuerſia eligunt, idemque omno ſenſiſſe Ariſtotelem Theophraſtumq; exiſtimant: Putant. n. Platonẽ idem probabilius habuiſſe. Nam argumentatio ipſa per quã hic cœlum efficit animatum, animã ipſam innuit vnã cum moto cęlo moueri. Quod niſi ex ea & globo vnum fieret aial, certè non mobilis motor eſſet, ſed motor immobilis. Idẽ confirmant in Phædro. Idẽ & in Timæo, dicens, cum vellet mũdi architectus, mundũ intellectuale aial facere, neq; poſſet intellectus abſq; medio adeſſe corpori, coniunxiſſe intellectũ quidem animæ, aiam verò corpori, atq; adeò vt medio infuderit mundo, & inde per cuncta diffuderit. Cæterum cur nam Plato hic cœleſtes tantum deos manifeſtè cõfirmat? Quoniam ſuperiorum contemplatio eſt à legum materia

admodum aliena, & per cœleſtes deos qui mouentur, & proprijs mancipantur officijs, ſatis admonet ſuperiorem eſſe quærendum, qui & immotus ipſe moueat omnes, & cõmunis dua, propria ſingulia aſſignet officia. Quid plura? Manifeſtè ſuper cęleſtes animas diuinam eſſe mentem menteſque angelices demonſtrauit, vbi ait, cœleſtem animam, vtpotè quæ ea ſe non habeat, ſi intellectum ſemper diuinum acceperit rectè cuncta perducere, prout apud deos recta feliciaq; habentur: alioquin pęnitus aberrare. Ideo Plato vbi ab anima procedit ad mentẽ, quaſi qui ab oculo ad ſuperius aſcendat lumen, veretur admodũ ne caligare cogatur. Poſtquam verò deos eſſe monſtrauit, prouidere demonſtrat, à ſingulari quadam ſantentia ſic eaordiens, Natura quædam diuinitati cognata, homines non omnino à ſpecie humana degenerantes ducit ad affirmãdum eſſe deum: quamuis interdũ de prouidentia dei apparens proſperitas improborũ, quæ falſa proſperitas eſt, quæ & ſtatuto tempore dabit pœnas, dubitare nos cogat. Profectò deus in intelligẽdo facit, conſequenter quod facit intelligit, ac ſi totum facit, intelligit quoque totum. Si cognoſcit totũ, cognoſcit & partes ex quibus totum neceſſario conſtat: ſi partes, ergo particulas ea quibus neceſſario partes. Poteſt ergo & ſcit vniuerſum regere: qui poteſt & ſcit prouidere. Vult quoque vtiliter gubernare totum opus ſuũ. Gubernari verò bene non gubernatis partibus, nunquam poteſt. Ita neque medicus, neque architectus opus totum abſq; partibus ad id neceſſariis conducentibus, optimè curat. Non negligit deus minima gubernare, qui facere minima non neglexit. Neque difficilis eſt gubernatio deo, cui eſt procreatio facilis. Neque mollitie ad curandum tardior eſt, qui omnium eſt fortiſſimus, qui accuratius cuncta gubernat, q̃ vel ars vel natura quæ ab arte natura ue fiunt. Nam quanto magis à deo dependent opera dei, q̃ artis val naturæ opera ab arte ſiue natura, tam deus operibus ſuis prouidet diligentius, per cuius prouidentiam cætera quoque id habẽt, vt ſimiliter ſuis quæque prouideãt. Quoniam verò ars quo perfectior eſt, eo facilius parua ſimul eapedit atque magna, in deo autem ars eſt immenſa, nimirum minima ſimul & maxima ſumma facilitate gubernat. In quibus vtique diſpenſandis, nõ totum gratia partium, ſed partes totius gratia diſponit, bonumq; cuiuſque propriũ refert ad vniuerſi bonum. Inter omnia verò ſub luna maximam habet circa humanam ſpeciem diligentiam, tum quia perfectiſſima eſt: tum quia ipſa colit deum: quaſi ipſa ſingulariter excolatur à deo. In his notabis, à deo ſummo per ſingula rerum genera ſpecieſq; diuinos diſtributos eſſe rectores, vel minimarum actionum paſſionumq; curatores. Qui ſicut per potentiã eius poſſunt, quicquid poſſunt, ita per prouidentiam ipſius vel minimorum procuratricem, minima quæque procurant. Notabis in ſideribus eſſe ſenſus, & vt Plotinus Hermiasq; diſputant, viſum propriè atque auditum. ſed in alio quodam genere longeq; præſtantiores q̃ ſenſus animalium terrenorum. Notabis & animam humanam ſemper corpori eſſe coniunctam, aſſiduè quidem æthereo corpori, per ſucceſſionem verò tum terreno, tum aereo corpori. Item motũ animæ, quia primus eſt atq; ex ſe, ideoq; liber, poſſe in formas varias deriuari, vſqueadeo, vt anima aliàs in habitum inferiorem homine, aliàs in ſuperiorem homine conuertatur, & illo quidem quaſi quadam grauitate ad loca inferiora deſcendere, hoc autem ceu leuitate ſublima petere. Ea quo apparet conceptos ex proprijs motibus habitus cum diuinæ voluntatis lege concurrere. Sicut enim lex illa dictat, bonis quidem animis cœleſtia, malis verò terreſtria conuenire, ſic omnino nullo eatrinſecus impellẽte, & quaſi naturali quodam inſtinctu, & bonorũ habitus ſponte ſuperiora petunt, malorum verò ad inferiora labuntur. Hic profectò ſi lõgius commentari liceret, eaponerem illud obſcuriſſime dictum, vbi inducit aliquem tranſmutare conãtem ignem in aquam animatam, quaſi difficilima molientẽ. Nam cum & aqua igni cõtraria ſit, & anima creari non poſſit ex igni, nimirum impoſſibilia tentat, qui ignem in aquam animatam tranſmutare molitur. Neque minus obſcure dictum eſt, quod de reſolutione & diuiſione dialectica eſt eaponẽdum. Nempe ſi quis diuidendo procedat per tres gradus ſcilicet à genere quodam generaliſſimo ad ſpecies ſubalternas, ab eiſq; ad ſpecialiſſimas, deoique ſpecies facile diuidit, ſimiliter qui per eoſdem gradus reſoluit, à ſpecie ſpecialiſſima ad ſubalternum ganus, & inde ad generaliſſimum, facile quoque reſoluit. At verò qui per ſingula numero infinita peruagari voluerit, irritum opus aggredietur. Sed de his in commentarijs in Philebũ. Inter hæc notabis Platonis verba Dauidis prophetæ oraculo quàmſimilima, neque aſcenſo in cœlum neque deſcenſu in infernum diuinum poſſe iudicium euitari. Poſthæc oſtendit deum à prauis non poſſe muneribus iniuſte placari. Vbi conſiderabis deum diligentiorem eſſe humani generis curatorem, q̃ paſtores ouium, gubernatores nauiũ, duces exercitus, agrorum ruſtici, equorum aurigę, medici ægrotãtium. Præterea omnia ſub cœlo plena malorum, perpetuumque circa animas bellum. In quo vitia deorſum trahunt, dij verò dęmones ſurſum. Conſiderabis viuas eſſe in deo virtutes, imò vitas, quarum ſcintillis quibuſdam in anima inde ſuccenſis anima ad ſublimia eleuatur. Poſt verò procemia ſeueriori cenſura animaduertit in impios, neque ſolum nefarias actiones, ſed impudentiã quoque verborum, imò & cogitationes ipſas contra diuinam dignitatem diligenter eaplorat, ac tres ſpecies impietatis in ſuperioribus poſitas, in ſea deducit, videlicet in duo quamlibet partiendo. Tres enim illæ in opinione contra deũ falſa conſiſtunt. Poteſt aũt vnà cum falſa opinione iniquitas quoque morum concurrere, poteſt & tolerabilior æquitas. Cognoſces hic & pœnas maleficorum, hæreticorum, ſuperſtitioſorum, illorum præterea qui Pſeudo prophetæ cognominantur. Rurſus quãtum plebęam damnet ſuperſtitionẽ. Damnauit & ſuprà poeticam, à qua plebea ẽt confirmatur. Vbiq; verò Plato tam poeticam q̃ plebeam ſuperſtitionem improbat, & antè omnia humana officia, pietatem philoſophicam veneratur.

POST leges de cæde vulneribuſq; & uerberibus, cõmunis lex illa de omni vi ſanciatur, vt nemo ferat aſportetq; rem alienam, aut vicini re vlla vtatur, niſi poſsidẽti antea perſuaſerit: hinc enim mala omnia quæ narrauimus, dependerunt, pendentq; iam & in poſterum dependebũt. Reliquorum verò maxima ſunt, petulantium iuuenũ cõtumeliæ atq; iniuriæ. quæ tunc maxima, quando in ſacra cõmittuntur: præſertim cùm in publica atq; ſancta, vel in tribuũ aliquarum cõmunionem, vel aliorum huiuſcemodi. Secundo uerò loco habenda ſunt, quando in ſacra priuata atque ſepulchra. Tertio quæ in parentes ſeorſum ab his quæ narrauimus. Quartum contumeliæ iniuriæq; genus eſt, quando quis contemptis magiſtratibus, rem illorum abducit, vel ea vtitur, antequam illis perſuaſerit. Quintum, cũ ciuis alicuius ciuilis dignitas læditur uel offenditur, quod genus omnino vltionem poſcit. atq; his ſingulis cõmuniter prouidere lex debet. De ſacrilegio quidem ſummatim dictum eſt, quid fieri oporteat, ſi vi aut clàm peragatur. De his aũt quę verbo vel opere in deorum contemptum aguntur, quomodo puniẽda ſunt, deinceps procemio quodam propoſito dicendum videtur. Huiuſmodi verò procemium ſit. Qui deos eſſe putat ſecundum leges, nec facit unquam ſponte impiũ quicquam, nec loquitur. Faciunt autẽ, aut dicunt impium aliquid in deos, vel quia deos eſſe negant, uel quia etſi putãt eſſe deos, de rebus tamen humanis curare ipſos minimè arbitrantur, uel tertio quãuis & ſint, & de hominibus curam habeant, facilè tamen placari eos votis & ſacrificiis opinantur. CL. Quid faciemus igitur? quid ad ipſos dicemus? ATH. Audiamus, ò bone vir, prius quid in noſtrum contemptum ioco quodam dicturos illos conijcio. CL. Quid nam dicent? ATH. Ita fermè in nos nugabuntur. O Athenienſis hoſpes, voſq; Lacedæmonie atque Gnoſie, verè illud dicitis, quòd noſtrũ alij nequaquã eſſe deos, alij nihil noſtra curare, alij muneribus facile placari exiſtiment. Quod igitur vos in oĩbus legibus ferendis faciendũ eſſe putauiſtis, hoc & nunc à vobis fieri volumus, vt ſcilicet antè legum minas ſufficientibus ſignis deos eſſe nobis perſuadeatis, nec poſſe illos præterquã fas eſt, muneribus vllis moueri. Nunc enim hæc & ſimilia quædã audientes prædicari quotidie ab ijs qui excellere putantur, poetis, oratoribus, vatibus, ſacerdotibus, alijſq; permultis, ab iniuria quidem facienda non remouem: ſed cum fecerimus, placare deos conamur. A vobis aũt qui atroces nullo mõ, ſed mites legũlatores eſſe gloriamini, poſcimus, vt perſuaſione prius adhibita, q̇ dij ſint, ita doceatis, vt ẽt ſi non multo ſublimiora q̃ alij, veriora tñ loquamini. Fortè nanq; vobis credemus. Quare ſi æquũ quid poſtulamus, morẽ gerite. CL. Atqui, ò amice, facile eſt veritatẽ hãc oſtendere q̇ dij ſint. ATH. Quo pacto? CL. Primum quidem terra, ſol, ſidera, ipſumque vniuerſum, tẽporum quoq; ornatiſsima varietas, annis, menſibuſq; diſtincta id oſtendunt. Græcorum pręterea barbarorumq; omnium conſenſus, deos eſſe fatentium. ATH. Timeo, ò beate vir, ſceleſtos homines, timeo inquam, non erubeſco, nec vereor, ne fortè vos contẽnant.

Vos

Vos.n.differentiæ iſtorũ cauſam ignorantis, & inconti-
nentia voluptatũ cupiditatumq́; tm̃modo putatis ad im-
piam aĩos eorũ vitam corruere. CL. Sed quæ nam præter
iſta, alia iſtorum cauſa hoſpes eſt? ATH. Quod vos ipſius
expertes pęnitus fugit. CL. Quid hoc? ATH. Ignorantia
quædã certè grauiſsima, quæ maxima videtur ęſſe pru-
dentia. CL. Quo pacto inquis. ATH. Feruntur apud nos
ſermores, partim metro, partim ſoluta oratione conſcri-
pti, qui apud vos propter diſciplinæ ciuilis excellentiam,
vt audio, non reperiuntur. Quorum antiquiſsimi primã
cœli aliorumq́; naturam deorum factã fuiſſe affirmant,
nec multum progreſsi, deorum gñationem conſuetudi-
nemq́, inter ſe narrant. Quæ qm̃ priſca ſunt, quantũ ad
alia quidem ſiue rectè, ſiue non rectè ſe habeant, repre-
hendere non facile eſt, ad cultum tñ honoremq́; genito-
rum, nec vtilia ipſa, nec vera eſſe fatebor. Priſca igitur di-
mittamus, deq́; illis, vt dijs placet, dicamus: iuniorũ verò
ſapiẽtum verba ſicubi mala hoĩbus afferant, incuſemus.
Profectò iſtorum verbis illud elicitur, vt cum ego & tu
hæc ipſa ſigna eſſe, ꝙ dij ſint, aſſerimus, ſolemq́; ac lunã,
ſidera & terrã, quaſi deos & res diuinas in mediũ addu-
cimus, tũc iuuenes ab iſtis ſapientibus aliter perſuaſi, ter-
ram & lapides hæc eſſe dicant, nullamq́; humanarũ rerũ
curam habere poſſe, ſed verbis tm̃ ornatis veriſimiliter
ſermonem de iſtis eſſe digeſtum. CL. Graue id certè ho-
ſpes, ẽt ſi ſolummodo vnus dixiſſet. Nũc verò eo grauius
& moleſtius eſt, quo plores ſunt qui dicunt. ATH. Quid
ergo dicere, quid ne facere nos oportet. Vtrũ quaſi apud
impios hoĩes accuſati ſimus, ꝙ falſos deos eſſe legibus af-
firmauerimus, ad defenſionem accingemur? An his di-
miſsis ad legum tractationẽ iterũ reuertemur, ne procœ-
mium legum nobis hoc excreſcat in longum: cum ora-
tio breuis futura non ſit, ſi pronis ad impietatem hoĩbus
quæ requirunt, ſufficienter oſtendere voluerimus, atque
etiam terrore illos à ſcelere amouere, demum verò quẽ-
admodum conuenit, leges ferre? CL. Sępenumero in hoc
breui tp̃e hoſpes à nobis dictum eſt, breuitatem nõ eſſe
prolixitati anteponendam. Nihil.n.nos, vt dicitur, vrget.
Quare ridiculũ ſimul & prauum eſſet, ſi breuiora melio-
ribus præferremus. Multum enim conferet, ſi veriſimili
rõne ſermo noſter oñderit ꝙ dij ſint, & boni ſint, iuſti-
tiamq́; multo magis q̃ hoĩes colant. ꝙ ferè optimum pul
cherrimumq́; legum oĩum erit exordium. Quamobrẽ
abſque vlla moleſtia atque feſtinatione, pro viribus nihil
prætermittamus, quod ad hanc rem perſuadendam per-
tineat. ATH. Iſte ſermo tuus adeo te paratũ prõptumq́ue
oſtendit, vt ad preces votumq́; videatur prouocare, nec
morã amplius patiatur. Verũ qũo abſque offenſione eſſe
aliquis deos diſſerat? præſertim cum neceſſe ſit, grauiter
ferre odiſſeq́; eos, qui horũ verborũ cauſam præbuerũt.
Hi certè à pueritia ad deos affirmãdos eo maximè indu-
cere aĩum potuerunt, ꝙ dum lacte nutrirentur, à nutri-
cibus matribusq́ue, multa de illis ioco & ſerio dicta de-
cantataq́; in orationibus audiebant, & in ſacrificijs vide-
bant conſentanea quæque illis fieri, quæ ſuauiſsime pue-
ri & vident & audiunt, dũ parentes eorũ ſummo ſtudio
pro ſe liberiſq́; ſacrificare, orareq́ue ſupplices, deos, quaſi
q̃ maximè dij ſint, viderent: necnon quotidie in ortu &
occaſu ſolis ac lunæ Græcos & Barbaros oẽs tam in re-
bus aduerſis q̃ ſecũdis conſpicerent, ſuppliciter adorare:
atque ex hoc non ſuſpicionem ꝙ dij non ſint afferre, ſed
teſtimonium ꝙ ſint abſque controuerſia perhibere. At
verò qui hæc oĩa, nulla rõne, vt mentis compos quilibet
diceret, moti deſpiciunt: proptereaq́; nos ad hæc dicẽda
cõpellunt, quo pacto eos nunc mãſuetis verbis corrige-
re, & primũ ꝙ dij ſint docere poſſumus? Audeamus tñ;
nec.n.decet, cũ illi voluptate perdantur, nos quoq́; ira in
eos corrũpi. Qua propter omni concitatione animi ex-
tincta procœmiũ ad eos qui ita mente corrupti ſunt, ag-
grediamur: & quaſi ad vnũ eorum ita orationẽ mãſuete
vertamus. O fili, iuuenis adhuc es: nec dubito, quin pro-
greſsio tp̃is faciat, vt de multis aliter q̃ nunc, ſentias. Ex-
pecta igitur oro, vt tunc de rebus maximis iudices. Ma-
ximũ aũt eſt qđ tu modo nihil arbitraris, vt rectè de dijs
ſentiẽtes, bene viuamus. Verum ſi hoc in his permagnũ
tibi certificauero, minimè mẽtiar. Non tu ſolus nec ami-
ci tui primi, hanc de dijs opinionẽ habetis, ſed aliqui ſem
per, tum plures, tum pauciores hoc modo laborant. Qđ
verò plurimis illorũ contigit, tibi narrabo. Profectò nul-
lus eorũ ab adoleſcentia vſq́; ad ſenectẽ in hac opinione
ꝙ dij non ſint perſeuerauit. Reliqui aũt duo morbi quã-
uis non multis, nonnullis tñ permanſerũt: ꝙ dij ſint qui-
dem, ſed de rebus humanis nihil curent. Vel ꝙ curẽt, ſed
facile præcibus ſacrificijſq́; placentur. Tu igitur ſi mihi
credes, expectabis, donec planè conſtet tibi pro viribus
quid de his iudicandũ ſit. Vtq́; id aſſequaris, diligẽter cõ-
ſiderabis, ſiue ſic ſiue aliter ſe res habeat, & à cæteris oĩ-
bus, & à legũlatore maximè ſciſcitaberis. Interea noli tã
temerarius eſſe, vt impie de dijs ſentias. Is.n.qui tibi le-
ges ponit, & nunc & poſtea, qũo iſta ſe habeant, docere
conabitur. CL. Optimè huculq́; hoſpes nobis eſt dictũ.
ATH. Prorſus eſt ita, ò Megille, atq́; Clinia. Sed in mira-
bilem ſermonem neſcientes incidimus. CL. Quẽ nam.
ATH. Qui à multis ſapientiſsimus eſſe putatur. CL. Dic
clarius. ATH. Res oẽs nonnulli aiunt, quæ fiunt, quę futu-
rę, quæq́; factę ſunt, vel natura, vel fortuna, vel arte fieri. *Res oĩs uel natura, vel fortũa, vel arte fieri.*
CL. Et probè quidem. ATH. Certè non abſurdum eſt vi-
ros ſapiẽtes probè dixiſſe. Quare ſequamur ipſos: inqui-
ramuſq́; quid nã intellexerunt. CL. Oĩno. ATH. Maxima
dicũt atq́; pulcherrima natura fortunaq́; fieri: Arte verò
minora: eamq́; dicũt accepta à natura magnorũ primo-
rũq́; operũ gñatione, fingere, fabricareq́; minora oĩa, quę
artificioſa ab oĩbus appellantur. CL. Qũo id ais? ATH. Sic
planius dicã. Ignẽ, aquã, terram, aerem, oĩa hæc non arte,
ſed natura & fortuna eſſe dicunt. Corpora ẽt quæ poſt
hæc ſunt, rerũ terrenarũ, ſolis, lunæ, ſtellarũ oĩum, ex iſtis
anima prorſus carẽtibus facta fuiſſe aiunt, fortunaq́; quo
vnumquodque vis ſua impulit lata, ſingula ſingulis, fri-
gida calidis, ſicca humidis, mollia duris, & oĩno contraria
contrarijs, duce fortuna conueniſſe, ac neceſſario contẽ-
perata fuiſſe. Hoc pacto cœlum totum, & quę in eo ſunt
oĩa, aĩalia quoque, & plantas, & anni tp̃a fuiſſe producta:
non per intellm̃, neque per deum aliquem, ſed natura, vt
diximus, atque fortuna. Ex quibus artem poſtea mortalẽ
à mortalibus factã, poſteriores quaſdam res genuiſſe, nõ
penitus veritatis participes, ſed ſimulacra quædam ſibi
ipſis cognata, qualia pictura, muſica, cętereq́; artes his ſi-
miles generant. Si quæ verò artes ſerium aliquid faciunt,
eas eſſe quæ vim ſuam cũ natura cõicant: qualis eſt me-
dicina, agricultura, gymnaſtica. Ciuilem præterea peritiã
aiunt, parua quadam parte cum natura, magna verò cum
arte concurrere: atq́; ita vniuerſam legũ poſitionem nõ
cum natura, ſed cum arte, cuius poſitiones veræ nõ ſint,
conuenire. CL. Quonam pacto? ATH. Deos, ò beate vir,
nõ natura, ſed arte & legibus quibuſdã conſtare volunt,
eoſque alijs alios, prout ſinguli ſecum conſentientes lege
ſanxerunt. Pulchra verò vel honeſta, alia natura, alia lege
conſiſtere. Sed iuſta natura minimè eſſe: imo verò hoĩes
de his ſemper inuicẽ diſceptare, & noua quotidie cõſti-
tuere: & quæ nuper ſtatuerũt, quatenus illis ſic placet ea-
tenus eſſe iuſta, non natura quidẽ, ſed arte & legibus ſta-
bilita. Hæc ſunt, ò amici, quæ ſapientes viri, tũ poetæ, tũ
ſcriptores alij iunioribus tradiderunt, dicentes iuſtã eſſe
eam poſſeſsionẽ, quæ vi & victoria cõparatur. Vnde iu-
nioribus impiatas innaſcitur, vt credant non eſſe deos,
quales credere leges iubent. Hinc ẽt ſeditionibus oriunt,
per quas ad eam hoĩes vitam quaſi ſcđm naturam rectã
trahũtur, qua ita viuant, vt cæteros vincant, nec ſecundũ
leges alijs ſeruiant. CL. O qualem hoſpes rẽ narraſti, qua-
lemq́; peſtem iuuenum & publicè ciuitatibus, & priua-
tim domibus ſuis illatam? ATH. Vera narras, ò Clinia. Sed
cum ita res ſe habeat, quid legumlatori agendum cenſes?

An ſolum minari oĩbus hĩbus debet?eos oĩno pęnas da-
turos, niſi deos eſſe credant, taleſq́; opinentur, quales à
legibus tradũtur: deq́; honeſtis & iuſtis & maximis qui-
buſq́; rebus, ac de virtute & prauitate, ita oĩno arbitrent̃
& agant, vt legũlator præſcripſerit. Si igitur non parue-
rint, alios mortis ſupplicio, alios flagellis & vinculis, alios
dedecore, alios exilio, egeſtateq́; puniẽdos. Ita ne mina-
bitur quidem tm̃ legumlator, vt aũt in legũlatione per-
ſuaſionem minis adiungat, qua mitiget, nihil curabit? CL.
Minimè hoſpes, ſed ſi qua in huiuſcemodi rebus vel mo
dica perſuaſio inueniri põt, non debet legũlator qui mo-
dò alicuius precij ſit, labore inde deterreri, ſed q̃ maxi-
mo, vt dicitur, clamore põt, priſcæ legi auxiliũ ferre, ra-
tionibuſq́; oſtendere ꝙ dij ſint, & quæcunq́; ipſe paulò
antè dicebas: atq́; ipſi legi & arti ita ſuffragari, vt vel na-
tura, vel non minus q̃ natura conſtare affirmet, cũ men-
tis ipſius proles ſint, vt recta ratio monſtrat: quã tu mo-
dò dicere mihi videris, & ego credo. ATH. O paratiſsimi
animi Clinia, nonne arduũ eſt, ea rõnibus proſequi, quæ
ita per oẽs diuulgata ſunt, ipſaq́; prolixa ſunt, nec breui-
tatẽ patiuntur? CL. Quid hoſpes? cũ tam multa de ebrie-
tate & muſica dicerentur, eam prolixitatem æquo aĩo
tulimus: de dijs verò talibuſq́; rebus plura dicentẽ non
auſcultabimus? Enimuerò legumlationi prudẽter diſpo-
ſitæ, magnum hinc patrocinium eſt futurum, cũ legum
mandata literis tradita quæ toto tp̃e futuro redargutioni
ſubiecta eſſe ſolent, ſic comprobata quieſcãt. Quare ter-
reri non debemus, ſi auditu ardua principio ſunt, quę vel
tardi ingenij homines ſæpius repetẽdo aĩaduertere po-
terunt. Hæc igitur licet prolixa, ſi modo vtilia ſunt, nõ vi
dentur abijciẽda. Nec æquum eſt hos ſermones pro vi-
ribus non defendere. MEG. Optimè mihi hoſpes Clinia
loqui videtur. CL. Et maximè quidẽ, ò Megille, quare fa-
ciendũ eſt, vt dicit. Profectò niſi ſermones iſti inter oẽs,
vt ita dixerim, hoĩes vulgati eſſent, nihil opus eſſet, deos
eſſe rationibus demonſtrare. Nunc verò neceſſe eſt. Cũ
igitur maximè leges ab improbis hoĩbus corrumpãtur:
cuius nã magis q̃ legumlatoris officiũ eſt, auxiliũ ferre?
MEG. Nullius certè. ATH. Verũ dic mihi Clinia, partici-
pem.n. te rõnis huius eſſe oportet. Nonne qui hæc dicit,
ignem, terram, aquam, & aerem, prima oĩum putare vi-
detur? atq́; hæc eadem naturam vocare, & ex his poſte-
riorem aĩam arbitrari? Imò non videtur ſolum, ſed iſta
nobis oratione ſua verè ſignificat. CL. Ita prorſus. ATH.
Num igitur per Iouem quaſi fontem quendam inueni-
mus ſtultæ illorum opinionis, qui nunquam quæſtiones
rerum naturalium attigerunt? Conſidera obſecro, & rõ-
nem oẽm ſcrutare. Non.n. parum intereſt, ſi oñderimus
eos qui impijs rõnibus innititur, cæteroſq́; ad impietatẽ
trahunt, non rectè, ſed peruersè differere. Mihi igitur de
his ita videtur. CL. Probè dicis, ſed coneris iſta oſtẽdere.
ATH. At videbor rõnibus vti non conſuetis. CL. Ne ve-
rearis amice. Intelligo enim ꝙ putabas lõgè te à propo-
ſito ferendarum legum abire, ſi diſputationem hanc in-
grediamur. Verum ſi non aliter cõuincere poſſumus re-
ctè ſe habere quæ de dijs ſecũdum legem modo dicunt,
dicendum eſt oĩno. ATH. Dicam iam notam hanc pęnè
inauditáq́; rõnem. Quod gñationis corruptioniſq́; oĩum
prima cauſa eſt, non primum, ſed poſterius factũ illi ſer-
mones affirmarunt, qui aĩos impios effecerũt. Quod ve-
rò poſterius, id prius. Quare veram deorum ſubſtãtiam
ignorarunt. CL. Nõdum intelligo. ATH. Qualis aĩa ſit, &
quam habeat vim, oẽs fermè ignoraſſe videntur, tũ quo
ad alia, tum quo ad eius generationẽ, ꝙ ante oĩa corpora
nata ſit, & tranſmutationis decoriſq́; corporum ipſa ſit
maximè oĩum princeps. Si hæc ita ſint, nonne quæ aĩæ
ipſius propria ſunt, neceſſariò priora his erunt, quæ ad
corpus pertinẽt, cum ipſa corpore ſit antiquior? CL. Ne-
ceſſe eſt. ATH. Ergò opinio, cura, intellectus, et ars & lex,
duris & mollibus, grauibus atque leuibus priora ſunt.
Quare ingentia & prima opera, operationeſq́; ipſę artis

Reiectio dicentiũ oĩum principia eſſe corpora.

in primis erunt, quæ verò natura ſunt, & natura ipſa, quã
non rectè ſic appellant, poſterius ſunt, & artem intelle-
ctumq́; ſequũtur. CL. Cur non rectè? ATH. Quia naturã
gñationum circa prima dicere volunt, primaq́; ponunt
corpora. Si aũt non ignis, nec aer, ſed aĩa primo eſſe vi-
debitur, aĩa ipſa corpore antiquior rectiſsimè affirmabi-
tur: & hæc ipſa ita natura conſtare, ſi aĩam corporibus
antiquiorem eſſe conſtiterit: aliter verò nequaquam. CL.
Vera loqueris. ATH. Nũ deinceps ad hæc ita pergemus?
CL. Ita prorſus. ATH. Rationem cauillatoriã fallacemque
fugiamus, ne ſi fortè iuuenilis ipſa nos ſenes ſefellerit, ri-
diculos reddat, videamurque magna aggreſsi, ne parua
quidem conſecuti fuiſſe. Si amnẽ profundum rapidumq́;
tres ipſi tranſire vellemus, & ego iunior vobis, fluctuſq́;
magis expertus dicerem, periculum me primũ vobis in
tuto relictis facere oportere, vtrũ tranſiri fluuius à vobis
ſenioribus poſsit, an nõ, & poſtea facto periculo, aut ad-
hortari vos ad tranſitũ, aut ſi tranſiri non poſsit, me ſolũ
periculũ ſubijſſe, modeſtè loqui viderer. Non aliter mo-
do cũ ratio profundior adeunda ſit, ſermeq́; veſtris viri-
bus non acceſsibilis, ne vertiginem tenebraſq́; vobis fa-
ciat, ad eas vos q̃ões deducens, quibus cõſneti nõ eſtis,
atq́; hoc pacto dedecore triſtitiaq́; afficiat, periculum in
me primo ita faciundũ cenſeo, vt & me ipſum interro-
gẽ, & mihi ipſi reſpondeam, & hoc pacto vobis in tuto
audientibus, totam hanc de aĩa diſputationẽ pertrãſeam,
qua prior eſſe corpore oſtẽdatur. CL. Optimè hoſpes lo
qui videris, facitoque, vt dicis. ATH. Age igitur mõ magis
q̃ vnquam deum omni ſtudio inuocemus, cũ deos eſſe
diligenter demonſtrare conemur, rationemq́; ingredia-
mur, rudentibus tutiſsimè tenſis. In hac aũt diſputatione
interrogationibus hmõi ſic ſecuriſsimè rñdere videor, ſi
quis roget, O amice, ſtant ne oĩa, nihilq́; mouetur: an cõ-
trà, ſtat nihil, cuncta mouentur? vel aliqua mouentur, ali-
qua permanent? Huic vtiq́; reſpondebo manere alia, alia
verò moueri. Nonne in aliquo loco ſtant & mouentur?
Quid ni? Nonnulla in vna ſede id faciunt, nõnulla in plu-
ribus. Ea ne dicis quæ ſtantium in medio vires capiunt,
in vno moueri: quemadmodũ circuli ſtare dicuntur, licet
circũferentia eorum vertatur? Ita prorſus. Intelligimus
aũt quod in hac circulatione, cum hmõi motus maximũ
ſimul minimumq́; circulum circũducat, ſecundum pro-
portionem, ſe ipſum maioribus minoribuſq́; diſpertit:
& ipſe quoque proportione ſeruata maior eſt & minor.
Propterea cũctorũ factus eſt fons mirabilium. Vnà.n. cũ
magnis paruiſq́; circulis velocitates tarditateſq́; conue-
nientes ita tranſigit, vt incredibile quiddam peragere vi-
deatur. Vera narras. In multis verò moueri, dicere mihi
videris, quæcunq́; ex alio in alium ſemper trãſeunt locũ:
& nonnunquã alicuius centri vnius obtinent baſim, nõ-
nũquam plura: eò ꝙ circũuoluantur: & cum ſingula ſibi
inuicẽ paſsim occurrant, ſi ſtantibus reſiſtẽtibuſq́; obuia
fiunt, ſcinduntur: ſin verò contrà latis, vnũ facta tam hęc
q̃ ipſorum intermedia coniunguntur, atq́; cõdenſantur.
Fateor vtiq́; hæc ita ſe habere, vt tu ais. Atqui coniuncta
denſataq́; augentur, diſiuncta verò rarefactaq́; minuun-
tur, quando prior ſingulorum habitus permanet: quãdo
verò nõ permanet, propter vtraque corruptio ſequitur.
Fit igitur oĩum gñatio, quando paſsio quædam ſit: cum
videlicet principium capto incremento ad ſecundã per-
ueniat trãſlationem, & ab hac in proximã: cumq́; ad tres
vſq́; peruenerit, in ſentientibus ſenſum habuerit. Hac er-
gò tranſmutatione atq́; tranſlatione quodlibet gignitur.
Verè aũt eſt, quando permanet. Quod ſi in alium habitũ
permutatum ſit, iam pęnitus eſt corruptũ. Species mo-
tuũ oẽs pręter duas, ò amici, iam diximus. CL. Quas illas?
ATH. Illos, ò bone vir, motus nõdum diximus, quorum
pœnè gratia tota hæc conſideratio eſt. CL. Dic planius.
ATH. Animæ gratia diſputationem hãc aggreſsi ſumus.
CL. Maximè. ATH. Sit ergò alter motus, quo quid alia
ſemper mouere poteſt quidem, ſeipſum verò nõ poteſt.

Aggreditur demonſtrare deos &c.

Alter

Alter quo quid & ſeipſum ſemper & alia pôt moueri, coniungendo, diſiungendo, augendo, & contrà: generãdo præterea & corrũpendo. Qui motus à cæteris oĩbus eſt diſtinctus. CL. Sint vt vis. ATH. Nonne motum illum nonum ponemus: quo aliquid ab alio mouet, & alia mouet? Decimũ vero collocabimus illum, quo & ſe mouet & alia: qui certè oĩbus actionibus & paſsionibus ſe accõmodat: rerumq; oĩum quęcunque ſint, reuera & trãſmutatio nuncupatur? CL. Ita prorſus. ATH. Quem potiſſimum ex decẽ motibus cæteris oĩbus tanquã robuſtiſſimum & efficaciſsimum preponemus? Neceſſe eſt eum quo quid & ſe & alia mouere pôt, benigniſsimo interuallo præcedere, cæteros aũt oẽs eſſe longè poſteriores. CL. Probè. ATH. Sed vnum vel duo non rectè locata, aliter ponenda ſunt. CL. Quę nam? ATH. Quod de motu decimo diximus, non rectè eſt dictũ. CL. Quare? ATH. Quia qui decimo enumeratus eſt, tam gñatione q̃ robore ſecundũ rõnem primus eſt. Secundus verò, quẽ nono abſurdè loco enumerauimus. CL. Quõ hęc dicis? ATH. Sic. quãdo aliud ab alio mouetur: idq; rurſus ſemper ab alio: erit ne in talibus aliquid quod primo moueatur? At quõ id cum ab aliquo moueatur, eorum quæ mouentur, primum erit? Certè impoſſe id eſt. Sed qñ aliquid ſeipſum mouens, aliud quoque mouebit: illudq; aliud, & ſic deinceps plurima mouebuntur: an aliud totius motus principiũ erit, q̃ mutatio eius quod ſeipſum mouit? CL. Egregiè dictũ id, & cõcedendũ eſt. ATH. Præterea ſic nosipſos interrogemus, & ipſi nobis reſpondeamus. Si quouis modo vniuerſa ſimul ſteterint, vt plurimi talium audent dicere, quem motum potiſsimum ex oĩbus primum in ipſis fieri aſſeremus? Eũ profectò, quo quid ſeipſum mouet: Motus enim dependens ab alio, non prius incidet, q̃ alia quędã ipſis inciderit permutatio. Quapropter initiũ oĩum motionum primumq; motum, qui & inſtantibus factus ſit, & in his quæ mouẽtur modo inſit, illum fateri neceſſe eſt, quo quid ſeipſum mouet, & hanc eſſe antiquiſsimã oĩum potentiſsimamq; mutationem: ſecundã

Quæ antiquiſsima & potiſsima mutatio.

verò illã, qua quid ab alio mutatur, & alia mouet. CL. Veriſsimè dicis. ATH. Poſtquam hucuſque diſputãdo deuenimus, hoc quoque reſpõdeamus. CL. Quid nam? ATH. Si primũ motum in terreno vel aquatico vel igneo corpore, ſiue ſimplici, ſeu mixto viderimus, quã ineſſe ipſi paſsim dicemus? CL. Nunquid rogas, ſi viuere ipſum dicendum ſit, qđ à ſeipſo mouetur? ATH. Idipſum. CL. Viuere certè. ATH. Quid verè cum aĩam eſſe in aliquo viderimus, nũ ob aliud viuere ipſum q̃ ob hoc putabimus? CL. Ob hoc ipſum. ATH. Attende per Iouem obſecro nunquid velis tria in re qualibet intelligere. CL. Quo pactò. ATH. Vnum ſubſtantiam ipſam. Vnum ſubſtantiæ rationem. Vnum quoque nomẽ ipſum. Interrogationes etiam de omni re duas eſſe? CL. Quõ duas? ATH. Quod videlicet nonnunquam nomine nobis propoſito, rationem ipſam quæramus, nonnunquam rationem aſſecuti, nomen iam inueſtigemus. Sed volumus ne hoc iterũ dicere? CL. Quid nam? ATH. Bipertita diſtinctio, & in alijs, & in numero reperitur. Et in numero ſic diuiſo, nomen quidem, par eſt: Ratio aũt, numerus in duo æqualia diuiſibilis. CL. Certè. ATH. Tale aliquid dico. Nonne idem in vtroq; ſignificamus, ſiue nomen interrogati, rationem: ſiue rationem interrogati, nomẽ reddamus? quãdoquidem vnã eandemq; rem nomine quidem parem, rõne verò numerum in duo æqualia diuiſibilem appellamus.

Animæ rõ quod poteſt ſe ipſam mouere.

CL. Idem oĩno. ATH. Rei verò illius cui nomen eſt aĩa, quæ nam ratio eſt. Num habemus aliam rõnem, præter eam quã modo diximus, quod ipſa poſsit ſeipſam mouere? CL. A ſeipſo moueri aſſeris rationem eſſe illius ſubſtãtiæ quam nomine omnes animam appellamus? ATH. Aſſero equidem. Quod ſi ita eſt, an adhuc deſideramus ſufficientius demonſtrari, idem eſſe animam, & primam generationem ac motũ rerũ quæ ſunt quæ fuerunt, quæq; futuræ ſunt, omniumq; rurſus iſtis contrariorum quãdoquidẽ trãſmutationis motuſq; omnis oĩbus cauſa eſſe apparuit. CL. Minimè. Nam ſufficientiſsimè monſtratũ eſt, aĩam oĩbus antiquiorem eſſe, cũ motus principium ſit. ATH. Nonne igitur motus qui ab alio in alio fit: quoue nihil vnquam ſeipſum mouet, ſecundus eſt, & quoto quis velit numerorũ interuallo ſuperiori motui poſtponendus? ſiquidem corporis verè inanimati mutatio eſt. CL. Probè. ATH. Rectè igit & proprie, vereq; & abſolute diximus, prius corpe aĩam factam fuiſſe, corpus verò poſterius atq; ſecundo, aĩę ſcđm naturam dominanti ſubiectum. CL. Veriſsima hæc ſunt. ATH. Recordamur nos in ſuperioribus conceſsiſſe, ſi antiquior corpore aĩa declaretur, illa ẽt quæ aĩæ competunt, ijs quæ corporis propria eſſe ſimul declarari? CL. Maximè. ATH. Affectus ergò, mores, volũtates, cogitationes, veræ opiniones, curæ, memoriæ, omnia hæc longitudine corporũ, latitudine, profunditate, robore, prius facta ſunt, ſicut & anima corpore. CL. Neceſſe eſt. ATH. Num ẽt concedere cogimur bonorũ & malorum, honeſtorum & turpiũ, iuſtorum & iniuſtorum, cæterorumq; contrariorum cauſam eſſe? ſiquidẽ cauſam oĩum ipſam aſſerimus. CL. Cur non? ATH. Animã cuncta gubernantem, & in omnibus quæ mouentur habitantem, nonne & cœlum gubernare neceſſario confitebimur? CL. Oĩno. ATH. Vnam an plures? Plures certè, vt ego pro vobis reſpondeam. Nec pauciores q̃ duas ponere debemus, vnam beneficam, contrariã alteram. CL. Rectè admodum. ATH. Vniuerſa ergò quæ in cœlo ſunt, quæ in terra, quæ in mari, ſuis motibus aĩa ducit: quibus noĩa ſunt, velle, conſiderare, curare, conſultare, rectè & nõ rectè opinari, lætari, dolere, audere, metuere, odiſſe, diligere: & cęteris preterea motibus omnibus, qui horum affines primiq; ſunt, qui & ſecũdos corporũ motus ſuſcipientes, oĩa in augmentum decrementumq; perducunt: concretionem, vel condenſationẽ, & diſcretionem, vel rarefactionem: & in ea quæ iſta ſequũtur, caliditates, frigiditates, grauitates, leuitates, durum, molle, album, nigrum, auſterũ, dulce, amarũ: & denique omnibus, quibus anima via ſi intellectum quoque ſemper diuinum acceperit, rectè cuncta dijs recta faciliaque perducit: ſin verò amentia coniuncta fuerit, oĩa his contraria facit. Damus ne iſta ſic ſe habere? an adhuc ambigui ſumus? CL. Nullo modo ambigimus. ATH. Vtrũ ergò animæ genus, cœlum, terram, totumq; orbem regere arbitramur? quod mente virtuteq; refertum eſt? an quod caret vtriſque? Vultis ne, vt ita reſpondeamus? CL. Quo pacto? ATH. Ita dicamus, ò mirifice vir, ſi vniuerſus cœli circuitus, & omnium quæ in eo ſunt, progreſsio, mentis motui & circulationi, & rationi ſimilem habet naturam & ſimili quadam ratione peragitur, conſtat optimã animum totius mundi curam habere concedendũ eſſe, vnde tali ratione circumuoluatur. CL. Rectè. ATH. Sin vero furioſe & ſine ordine mouetur, malam. CL. Hæc quoq; rectè. ATH. Quam igitur mentis motus naturam habet? Sed ad hanc quæſtionẽ, ò amici, prudenter reſpondere difficile eſt. Quare par eſt, vt ego vobiſcum reſpõdeam. CL. Probè loqueris. ATH. Cauere itaq; debemus, ne quaſi ex oppoſito ad ſolẽ conuerſi, & in meridie noctẽ agentes, perinde reſpondeamus, ac ſi mortalibus oculis mens ſufficienter conſpici cognoſciq; poſsit. Tutius.n. videbimus, ſi ad imaginẽ eius reſpiciamus. CL. Quo pacto dicis? ATH. Videamus cui potiſsimum decem illarum agitationũ ſimilis ſit intellectus, vt tanquã imagine hac vtamur. Eam ego in memoriã vobis reducam, & pro oĩbus reſpõdebo. CL. Optimè. ATH. Meminiſſe oportet & illud à nobis in ſuperioribus eſſe dictum, oĩum quæ ſunt, alia ſtare, alia verò moueri. CL. Sic dictũ fuit. ATH. Quin etiam eorum quæ mouentur, nonnulla vno in loco, nõnulla in pluribus agitari. CL. Hoc quoque. ATH. Motus aũt qui ſemper in vno fit, neceſſario circa medium aliquod agitur, & circuli torno confecti ſimilis eſt: ideoque mentis circuitũ pro viribus imitatur. CL. Quõ id dicis?

Quæ ſint noĩa motuum aĩæ. Anima cũ iũcta intellectui perducit omnia rectè.

Quæ in re nerem concendum ſit de deo. Trãſlatio diſputationis.

ATH. Per eadẽ certè, eodem modo, in eodẽ, circa eadẽ, ad eadẽ, vnã rõne, & ordine vno ferri vtraq; aſſero. Nẽpè ſi dicamus mentem motumq;, qui in vno fit, ſphæræ torno confectæ lationibus ſimiles, nũquam rudes bonarum imaginum opifices erimus. CLIN. Rectè admodũ. ATH. Contrà ergò motus qui nunquã ſiſr̃, nec per eadẽ, nec in eodem, neque circa eadem, neq; ad eadem, neque in vno ferẽ, nec ordine nec ornatu rationeq; aliqua, omni profectò amentiæ cognatus eſt. CL. Proculdubio. ATH. Iam ergò aperte poſſumus clamare, cũ ab aĩa cũcta circunducanẽ, neceſſariũ eſſe cœli circuitum à procurante exornanteq; aĩa circũduci, ſiue optima illa quidem, ſiue contraria. CL. At hoſpes ex dictis iam apparuit, nefas eſſe aliter dicere, q̃ ab aĩa, omni virtute referta, ſiue vna ſeu pluribus hæc oĩa circumagi. ATH. Optimè tu Clinia citoq; hæc intellexiſti. ſed illud adde. CL. Quid nam? ATH. Si ſolem, lunam, cæteraq; ſidera aĩa ducit cuncta, nonne ſingula quoque. CL. Quid ni? ATH. De vno igiẽ verba faciamus, quę aſtris oĩbus poſſunt acõmodari. CL. De quo? ATH. Solis quidem corpus oẽs hoĩes vident, aĩam nemo, nec ẽt alterius aĩaliũ corporis, nec viui, nec mortui. Idq; genus cum nullo corporis ſenſu percipiaẽ, ſola mẽte cõprehenditur. Quare & nos de ipſo, hoc ſola intelligentia capiamus. CL. Quid nam? ATH. Cum ſolem aĩa moueat, ſi triũ modorũ aliquo ab ea fieri hoc aſſerimus, fortaſſe nõ aberrabimus. CL. Quos dicis modos? ATH. Quod vel intus in hoc rotundo corpore ineſt, & quò libet ipſum transfert, quemadmodum nos aĩa noſtra quò ducit. Vel ipſa foris quidẽ eſt, & corpus aliquod ignis vel aeris nacta, vt quidã aiunt, per vim corpus corpore pellit. Vel tertio, quamuis ipſa nuda corpore ſit, quia tñ alias vires ſuprà modũ mirabiles habet, facile ducit. CL. Certè vno iſtorum modorum ab aĩa agitari cũcta neceſſe eſt. ATH. Præſtat aũt, vt ſiue curru quodã intrinſecus teneat corpus illud eius aĩa, lumenq; ita cunctis effundat, ſiue foris ſit, ſeu q̃uocunq; quis excogitet, deum eſſe ipſam oẽs arbitremur. An aliter? CL. Ita certè, niſi quis extrema dementia teneaẽ. ATH. De vniuerſis præterea ſtellis & luna, annis, menſibus, cũctisq; tpibus, quid aliud q̃ hoc ipſum dicemus? Qm̃ aĩa & aĩæ oĩbus virtutibus præditæ horũ oĩum cauſæ demonſtratæ ſunt, deos eſſe eas affirmabimus: ſiue in corporibus ſint, & tanquam aĩalia quædam cœlum totum exornent, ſiue q̃uocunque aliter agere id dicantur. CL. Oĩno. ATH. Ita ergò iſtis conceſsis, poterit ne aliquis negare plena deorũ oĩa eſſe? CL. Nullus adeò mente captus eſt hoſpes. ATH. Ei ergò qui deos eſſe negat, poſitis terminis, ò Clinia, & Megille, ſermonem iam relinquamus. CL. Quos terminos imponemus? ATH. Vt vel doceat nos non rectè opinari, cum aĩam gñationem primam oĩum dicimus: cæteraq; à nobis conſequenter dicta, vera non eſſe. Vel ſi nihil melius q̃ nos dicere põt, nobis credat: & ita in poſterum viuat, vt de dijs non ambigat. Verum conſideremus nunc vtrũ ſufficienter deos eſſe aduerſus negantes oſtendimus, an non. CL. Sufficiẽter dictum eſt hoſpes. ATH. Diſputatio igitur aduerſus iſtos, finẽ habeat. Sed ille iam, qui quamuis deos eſſe dicat, curam tñ humanarum rerum negat habere: ſic à nobis eſt perſuadẽdus. O vir eximie, dicamus, natura quædam diuinitati cognata ad rem tibi coniunctã affirmandam colendamq; ducit, quando deos eſſe aſſeris. Sed improborũ iniuſtorumq; hoĩum publicè priuatimq; ſucceſſus, qui licet reuera felices non ſint, vulgò tñ felices habentur, & carminibus frequenter cæteriſq; ſermonibus extolluntur, temere ad impietatem te præcipitem agunt aut ẽt cum ſceleſtos hoĩes videas ad ſenium vſque ita deuenire, vt filios atq; nepotes in maximis relinquãt honoribus, valdè turbaris. Audiſti fortaſsis, aut etiã ipſe vidiſti nonnullos, quamuis iniuſtè & impiè multa geſſerint, propter ipſa tñ ſcelera ex re parua in magnam, & ex infimo gradu ad tyrannidem perueniſſe. Propterea cum deos harum rerum autores eſſe propter ipſam cum illis coniunctionem incuſare, & aduerſus eos peccare nolis, nonnulla ductus abſurditate, ac dijs ipſis ſuccenſere non volens, huc tandẽ delapſus es, vt licet deos eſſe arbitreris, humanas tñ res ab illis negligi credas. Ne igiẽ hęc opinio ad grauiorem te trudat impietatis morbum, remedium pro viribus opinionem hanc refutantes, adhibeamus. Quocirca ſequentem diſputationem cũ pręcedẽte illa ratione iungemus: qua aduerſus eos ẽt qui deos eſſe negabãt, vſi ſumus. Tu verò Clinia & Megille, pro adoleſcente, vt feciſtis hactenus, reſpondete. Atq; ego ſi arduũ quid inciderit, vos ſuſcipiẽs, vt nũc feci, trans fluuiũ ducam. CL. Rectè dicis: & ita facito. nos quoq; pro viribus faciemus. ATH. Non erit forſan difficile demonſtrare, deos non minus minimarum rerum q̃ maximarũ curam habere: præſertim cũ paulò antè dictum fuerit, eos omni virtute refertos, prouidẽtiam oĩum ſibi propriam vendicare. CL. Et maximè quidem. ATH. Quod ſequiẽ, cõiter inueſtigemus: quæ ſit virtus eorum qua boni eſſe conceduntur. Age, nonne temperatum eſſe, mentemq; habere, virtuti dantur, & cõtraria vitio? CL. Certè. ATH. Quid porrò? Nonne fortitudo virtuti ẽt datur, timiditas vitio? CL. Valdè. ATH. Et horum alia turpia, alia honeſta dicuntur? CL. Neceſſe eſt. ATH. Et quæ in his vitia ſunt, nobis quidem ineſſe poſſe: deos verò eorum participes nullo modo dicemus? CL. Hęc etiam quiuis concederet. ATH. Nunquid negligentiam, delicias, otium, animi virtutem putabimus? An aliter? CL. At q̃uo? ATH. Num cõtrà? CL. Ita ſanè. ATH. Horum ergò contraria in contrariũ. CL. Sic vtique. ATH. Qui delicijs, negligentiæ, otioq; deditus eſt, quem Heſiodus ignauis maximè fucis ſimilẽ dicit, nonne odio nobis habetur? CL. Rectiſsimè profectò poeta ille cecinit. ATH. Non ergò dicendus deus eos mores habere, quos odit, nec permittendus eſt vllus ita dicere? CL. Nullo modo. ATH. An ille, ad quẽ operis alicuius effectio et cura maximè pertinet, magna in eo ope curabit, parua cõtemnet? Q̃uo ſi hãc opinionẽ laudauerimus, non errabimus? Sed ita iſtud conſideremus. Nonne ſiue homo ſiue deus, duabus de cauſis negligit? CLIN. Quibus? ATH. Vel quia nihil intereſſe totius putat, ſi parua negliguntur: vel quia licet intereſſe opinetur, pigritia tamen mollitieq; detentus, negligit. Aliter. n. negligentia non contingit. Nam quando quis non poteſt oĩum curã gerere magnorum paruorumque, atque ideo imbecillitate impeditus nõ curat, negligentia tunc in eo eſſe non dicitur, ſiue homo quidam ſit impotens, ſiue deus aliquis non poſſe fingatur. CL. Non certè. ATH. Sed nũc illi duo tribus nobis reſpondeant, qui licet deos eſſe concedant, alter tamen facile placabiles, alter in rebus paruis negligentes putat, primumq; ſic interrogentur. Ambo deos aſſeritis ſcire, videre, audireq; oĩa: nihilq; ipſos effugere poſſe eorũ quæ aut ſenſu aut intellectu percipiũtur? hæc ne ita ſe habere dicitis? an aliter. Sic. Deinde omnia eos poſſe quæcunque mortales immortales ne poſſunt? CL. Abſque dubio ita eſſe concedent? ATH. Bonos etiam, imò optimos eſſe omnes quinque confeſsi ſumus. CL. Omnino. ATH. Nulla ergò pigritia, nulla mollitie capi eos poſsibile: quando quidem tales ſunt, quales eſſe conſenſimus. Nam à timiditate in nobis otium naſcitur: pigritia verò ab otio atque mollitie. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Nullus ergò deorũ otio pigritiaque corruptus quicquam negligit. Nullius enim timiditatis deus eſt particeps. CLIN. Probè. ATHEN. Ergò relinquitur ſi paruas paucaſque in vniuerſo res negligunt, vt ita negligant, aut quia contemnẽda illa eſſe ſciunt, aut quid nam aliud reliquum eſt, quàm huius contrarium? CLIN. Nihil penitus. ATHEN. Vtrum ergò, ò vir eximie, te dicere affirmabimus? an quod propter ignorantiam, cum prouidere debeant, non prouideant? an ſicut improbos homines dicimus, meliora quidem videre, ſed voluptate aut dolore fractos deteriora ſequi, ſic deos quamuis ſciant prouidendum eſſe, ſimiliter non prouidere? CLIN.

Solem mouet anima.

Deos humanarum rerum curã habere.

Virtus deorum.

Quomodo id fieri poteſt? ATH. Præterea res bumanæ, viuentis naturæ participes ſunt: & bomo ipſe præ cæteris aĩalibus dei cultor diligentiſsimus eſt. CLI. Apparet. ATHE. Quinetiam mortalia cuncta viuentia à dijs fieri poſsideriq;, quemadmodum & cœlum vniuerſum, dicimus. CL. Proculdubio. ATH. Iam ergo ſeu parua hęc ſiue magna quis dixerit dijs eſſe, nullo modò cũ prouidentiſſimi atq; optimi ſint, negligẽda ſibi ſua poſſeſsio eſt. Sed illud pręterea cõſideremus. CL. Quid nam? ATH. Num ſenſus & vires contrario inter ſe modo ad facilitatem difficultatemq; ſe naturaliter habeant. CLI. Quid ais? ATN. Parua quippe diſficilius quàm magna videntur & audiũtur. Facilius aũt tenenturferunturq; & prouidentia gubernantur parua oĩa & pauca, quàm eorum contraria. CL. Certè multò facilius. ATH. Quid verò? cũ medicus totum corpus curare velit ac poſsit, ſi magnis prouiderit, parua contempſerit, anbene huic vnquam ſe totum habebit? CL. Nunquam. ATH. Sed nec gubernatores, nec imperatores, nec patresfamilias, neq; ciuitatum moderatores, neq; vlli oĩno tales, paucis paruis neglectis rectè multa & ingentia gubernabunt. Nam lapides quoq; magnos ſine paruis bene ſtrui negant architecti. CL. Certè ATH. Caueamus autem ne deum mortalibus opificibus viliorem putemus. Iſti ſanè quanto peririores ſunt, tanto arte vna in proprijs ipſorum operibus & parua ſimul & magna exquiſitius abſoluriusq; perficiunt: Deus verò qui ſapienriſsimns eſt, & curare põt ac vult: magnis quidem prouidebit ſolum, parua autem quæ facilius gubernari poſſunt, propter pigritiã & ignauiam negliget? CL. Nullo modo hanc hoſpes de dijs opinionem admittendam putamus. Nefaria.n.hæc & ſalſa penitus cogitatio. ATH. Satis iam aduerſus eum, qui negligentiæ crimine deos incuſat, diſputaſſe videmur. CI. Certè. ATH. Verũ hactenus quodammodo rõne coegimus, vt falſa ſe opinari confiteretur. Indigere quoq; perſuaſione, qua veluti cãtu quodam capiatur, exiſtimo. CL. Quæ nam hæc perſuaſio eſt? ATH. Huic adoleſcenti perſuadeamus, eũ qui toti prouidet, ad virtutem ſalutemq; totius oĩa ordinare, cuius pars quæq; pro viribus quod ſibi conuenit agit & patitur: atq; his ſingulis præpoſiti principes ſunt, qui minimarum etiam actionum paſsionumq; per ſingulas & extremas vniuerſi particulas diſtributione ad vltimũ vſq; peracta curã hæbent. Quarũ vna tua. ò miſer, particula eſt, qnæ ad totum ſemper reſpicit, quamuis, minima ſit. Tu verò ignoras oẽm ſingulorum generationem illius gratia fieri, vt vniuerſi ipſius beata vita ſit. eius ſubſtantia nõ tui gratia eſt, ſed illius tu gratia factus es. Medicus enim & artificioſus opiſex oĩs totius gratia ſingula facit, & ad communem perſectionem dirigit omnia: nõ totum ad partem, ſed partes ad totum ſingulas referens. Tu autẽ moleſtè ſers, quia ignoras quo pacto quod tibi optimum eſt, vniuerſo ſimul & tibi pro comunis generationis viribus conuenit. Quoniam verò aĩa cum corpore ſemper, modò cum alio, deinde cum alio coniuncta, varijs mutationibus, aut propter ſeipſam, aut propter aliam animam cõmutatur, nihil aliud harum rerum ordinatori tanquã talos iacienti reſtat, quàm vt quaſi tranſponendo permutet, meliores quidem mores in meliorẽ locum, in deteriorem verò deteriores, prout ſingulis cõuenit, vt ſortem ſibi congruam ſingula conſequantur. CL. Quomodo id ais? ATH. Ea rõne mihi dicere videor, qua facillimè dij cunctis prouideant. Nam ſi qus ad totũ ſemper reſpiciens fingit quæq;, & ad ipſum oĩa transfigurat, vt ex igne aquam aĩatam, nec multa ſimul ex vno vel ex multis vnũ, primæ, aut ſecũdę, aut tertiæ generationis participantia multitudine infinita tranſpoſiti huius ornatus erunt. Nunc aũt mira facilitas in eius opere eſt, qui tori prouidet. CL. Quo pacto id rurſus ais? ATHEN. Quoniam rex ille noſter actiones hoĩum omnes aĩatas eſſe perſpexit, multamq; ipſas in ſe virtutem, multam ẽt prauitatem habere, quod ue factum eſt aĩam & corpus, perditionem non pati, neq; tamen æternum eſſe, qua lege dij ſunt: nam ſi alterutrum borum perderetur, oĩs ceſſaret animalium generatio: præterea quod ipſius animæ bonũ eſt, iuuare, quod malum, contrà nocere: bęc inquã oĩa quoniã perſpexit, idcircò excogitauit vbi pars quæque locata maximè, optimè, facilimeq; virtuti victoriã, vitio verò ne vincat, impedimentum in vniuerſo præbere poſsit. Adinuenit igitur ad vniuerſum hoc, quale factũ quodlibet, qualem ſedem habitationemq;, & qualia loca ſortiri debeat. Cauſas verò huius vel illius generandi, voluntatibus noſtris permiſit. Vbicunq;.n.quis cupiat, qualisq; animus ſit, ibi fermè ſemper habitat, & talis fit vt plurimum. CLI. Congruè. ATH. Quæcunq; igitur aĩam habent, tranſmutantur: quippe cũ trãſmutationis in ſeipſis cauſam habeant. Ttranſmutata ſecundum ordinem legemq; fatorum feruntur. Et quæ minus peccarunt, minus profundè, ac in regionis ſuperficie vagantur: quę magis atq; atrocius, decidunt in profundnm, & in regionem inferiorem delabuntur, quam inferiorum vocabulo ſimilibusq; nominibus appellantes, tam viuentes quàm à corporibus ſoluti ſomniãt atq; formidant. Anima verò quę maioris virtutis vel vitij compos eſt, quando propria voluntate & aſsidua conſuetudine vehemẽtius permutata, diuinæ virtuti adhæſit, talisq; præcipuè facta eſt, in locũ ſimiliter longe meliorem ſanctumq; transfertur: quę verò contrario modo affecta eſt, in contrarium tranſlata, vitã peragit ſuam. Hoc deorũ qui cœlum habitãt, ò puer & adoleſcens qui à dijs negligi putas, iudicium eſt: vt qui peior ſit, ad peiores, qui melior, ad meliores aĩas, tam in vita quàm in omni morte proficiſcatur, patiaturq́ue & agat quæ à ſimilibus ad ſimiles fieri oportet. Quare nec tu, nec alius vllus, optet confidatq; ſe adeò felicem fore, vt iudicium hoc deorũ effugiat atq; exuperet. Nam qui hoc ſanxerunt, firmius, quàm cætera oĩa ſtabilierunt, vt cauendum oĩno ſit. Nunquam.n.ab illo negligeris, nec ſi ita paruus ſis vt in terræ profundum ingrediaris, nec ſi adeò ſublimis fias, vt pẽnis elatus in cœlũ voles: ſed conuenientia ſupplicia dabis, ſine hic manens, ſiue ad inferos profectus, ſiue ad remotiorem aliquẽ inacceſsibilemq́ue locum tranſlatus. Eadem quoq; de illis ratio ſit, quos per nefaria ſcelera ex paruis in magnos viros euaſiſſe intuitus, putaſti ad felicitatem ex miſeria perueniſſe. Quorũ in operationibus velut in ſpeculo, deorum ad oĩa negligentiam inſpexiſſe exiſtimaſti, ꝙ videlicet ignorabas ad quid eorũ progreſſus vniuerſo conducant. Non oportet aũt hoc, ò vir præſtantiſsime, ignorare, quod qui neſcit, nec viuendi formã vnquã conſpiciet, nec verba de vitæ beatitudine vel miſeria facere poterit. Quare ſi Clinias hic, & vniuerſus hic ſeniorũ cœtus tibi perſuaſit, te quid de dijs dicas penitus ignorare, ſatis tibi deus fauerit: ſin verò rõnem adhuc aliquã deſideras, audi quę ad tertium illũ dicemus, ſi quo pacto mentis es particeps. Profectò deos eſſe, hoĩbusq; prouidere, ſatis arbitror demonſtratum. Sed iniquorum hoĩum eos muneribus corrumpi, nullo modo dici permittendũ eſt: & ſi dicatur, oĩno pro viribus refutandum. CL. Pręclarè dictum: & ſic agamus: ATH. Age igitur per deos ipſos, quo nam modo placabiles fiunt, ſiquo pacto fiant: & qui & quales ſunt, ſi placantur? principes enim eſſe eos neceſſe eſt, qui totum cœlũ perpetuo gubernaturi ſunt. CL. Certè. ATH. Sed quibus nam principibus ſimiles ſunt? qui ue illis principes ſimiles, vt poſsibile nobis ſit, minores maioribus comparare? Vtrum aurigæ aliqui certantium bigarum tales ſunt? aut nauium gubernatores? Fortaſſe autem exercituum ducibus conferri poſſunt, vel medicis: qui bella morborum ab humanis corporibus arcent atq; propnlſant: aut agricolis inimicas orientibus ſtirpibus tempeſtates timentibus cauentibusq;, aut etiam gregum armentorumq; paſtoribus. Nam cum inter nos conuenerit, multorum bonorum, multorumq; malorum, & qnidem plurium, plenum eſſe cœlum, immortale aliquod bellum hoc eſt, &

mirabili

mirabili cuſtodia indiget. ſed opitulãtur nobis dij ſimul & dæmones. Nos aũt deorum dæmonumq́; poſſeſsio ſumus. Verũ iniuſtitia & intemperantia vnà cum imprudẽtia nos corrumpunt. Iuſtitia verò & temperantia cũ prudentia, quæ in viribus deorum aĩatis inhabitant, ſalutem nobis afferunt. Breue aũt aliquid horum habitare in nobis manifeſtè hinc licet conſpicere. Nã aĩæ in terra quędam habitantes iniuſtæ, & ferarum inſtar atroces, aduerſus cuſtodum aĩas, canum puta aut paſtorum, vel ẽt præcipuorum oĩum dominorum inſurgunt, verborumq́; lenocinijs, depræcationeq; quorundã cantuũ perſuadent, vt fama malorum eſt, licere malè agẽdo inter hoĩes ſibi plurima vſurpare, nec aliquã inde pœnã perſoluere. hoc nos delictum, quo ad vſurpationem plurium inhiatur, in corporis aĩalium morbum vocamus, in anni temporibus peſtilentiam, in ciuitatibus rebusq́; publicis cõmutato nomine iniuſtitiam. CL. Oĩno. ATH. Neceſſe eſt igitur eum qui credit deos veniam hoĩbus iniuſtis præbere, ſi quis ipſis rapinæ partem tribuerit, dicere eos eſſe veluti canes, quibus lupi particulam rapinæ concedant, & illi muneribus his placati, greges diripi patiantur. Nõne hic eorum ſermo eſt, qui placabiles eſſe deos prædicant? CL. Hic certè. ATH. Sed quibus prædictorum cuſtodũ deos aliquis conſerens nõ erit oĩum hoĩum ridiculoſiſsimus? Verũ gubernatoribus, qui libatione vini atq; nidore carnium deuoluti, nauẽ ſimul nautasq́; euertunt? CL. Minime. ATH. Sed neq; aurigis, qui dum certant, corrupti muneribus, aduerſariorum curribus victoriam ipſam concedant. CL. Non certè. Turpis.n. hæc in deos comparatio. ATH. Atqui nec imperatoribus, nec medicis, nec agricolis, nec paſtoribus ſĩr perſuatis, nec etiam canibus aſtutia luporum blãde ſeductis. CL. Bona verba queſo. Hęc enim audienda non ſunt. ATH. Non ne cuſtodum oĩum maximi & in maximis rebus dij omnes? CL. Ita prorſus. ATH. An optimarum rerum cuſtodes, & in virtute cuſtodiæ nimiũ excellentes, deteriores eſſe dicemus quàm canes hominesq; mediocres, qui nunquam muneribus ab iniuſtis hoĩbus impie acceptis iuſtitiã proderent? CL. Nequaquam hic ſermo ferendus eſt, & qui hac opinione laborat, impiorum oĩum iure peſsimus & profaniſsimus iudicabitur. ATH. Tria igitur illa quę propoſuimus, deos videlicet eſſe, omniumq́; curam habere, nec preter iuſtum precibus vllis flecti poſſe, ſufficienter oſtendiſſe videmur. CLIN. Certè & his nos rationibus aſſentimus. ATH. Vehementius quodammodo propter improborũ hoĩum controuerſias diximus. Sed hac de cauſa, ò amice Clinia, contentioſa vſi ſumus oratione, ne praui dicendo ſe viciſſe putantes, licentiam ſibi datam credant faciendi quęcunq; velint, & qualiacunq; aduerſus deos exiſtimẽt facienda. hac inquam de cauſa, noua quadam, & vehemẽtiori dicendi rõne vti voluimus. Quòd ſiquid ad perſuaſionem attulimus, vt iam velint mores ſuos odiſſe & cõtrarios complecti, probè nobis exordium legum de impietate dictum eſt. CLI. Speramus ita fore. ſin minus, at genus orationis legumlatori dedecori nõ erit. ATH. Poſt exordium ſermo legũ interpres rectè ſequitur: qui impijs oĩbus prædicet, vt à ſuis moribus ad pietatem ſeſe conuertant. Aduerſus eos autem qui non paruerint, lex iſta de impietate ponatur. Si quis impiè quicquã agit vel loquitur, qui fortè præſens fuerit, deos defendat, magiſtratibus ſignificet. Quorum qui primi audierint, ad harum rerum iudicium, ſecundum leges deferant. Quod ſi quis magiſtratus audierit neque detulerit, ipſe impietatis reus fiat, & qui velit, pro vltione legũ proſequatur. Et ſi quis cõdemnatus fuerit, iudices hunc pro ſingulis impiè commiſsis, ſingulis quibuſq; afficiant ſupplicijs. Carceribus quidẽ oẽs coerceantur. Tres verò ſunt in ciuitate carceres. Carceres. Vnus plurimis cõis in foro rerum venaliũ vbi multi ne fugiant, cuſtodiuntur. Alter vbi cœtus eorum fit, qui nocte congregantur, correctionis noĩe appellatus. Tertius in media regione: vbi quàm maximè deſertus ſylueſtriſq́; locus eſt, ſupplicij noĩe notatus. Tres quoq; impietatis, vt ſuprà narrauimus, cauſę ſunt. Cumq́; ex ſingulis hmõi cauſis duo quędã proficiſcantur, ſex erunt aduerſus deos genera peccatorum, quæ vt dijudicentur digna ſunt, nec æquali ſimiliq; pœna indigent. Nã abſ quãuis deos eſſe non credant, tamen propter iuſtũ aliquẽ naturæ affectum, malos oderunt, & odio quodam aduerſus iniuſtitiam moti ab iniurijs abſtinent: iniquos fugiũt, iuſtos hoĩes diligũt. Alij verò ad hanc opinionẽ, ꝙ deorum pręſentia deſtituta oĩa ſint, proniores quoq; ad voluptates doloresq́; ſunt: acumine ẽt, & memoria pollẽt. Vtriſq; id eſt cõe, vt eſſe deos negent. In hoc aũt differunt, ꝙ cæteris hoĩbus ille minus, hic plus nocet. Ille qui dem libere aduerſus deos, ſacrificia. iuſiurãdum obloquitur: atq; ita alios deridendo, niſi puniatur, multos fortan ſibi ſimiles faciet. Hic verò eandem habet opinionẽ, ſed acriori ingenio pręditus vulgò putatur, doloq; & inſidijs plenus eſt. Ex iſtis multi ſortilegi fiunt, & ad omne veneficij maleficijq́; genus prompti. Fiunt præterea ex iſtis nonnunquam tyranni, exercituum duces, cõcionatores, & qui ſolennitatibus priuatis inſidiantur, & qui hoĩes captiunculis ſophiſtarum decipiunt. Horum profectò multæ quidem ſunt ſpecies: ſed legum poſitione dignæ duę. quarum quæ diſsimulatione referta eſt, ſcelera parit non vna tantum morte vel duabus digna, ſed pluribus. Altera caſtigatione ſimul, & vinculis indiget. Similiter opinio qua dij negligentes exiſtimantur, duo gignit: & qua facilè votis muneribusq́; placabiles, alia duo. Cũ ita impij diſtincti ſint: eos quidẽ qui nõ malis moribus, ſed amẽtia quadã tales facti ſunt, in correctionis carcere nõ minus quàm quinquenniũ permãſuros iudex conijciat. Quo in tempore nullus cum ipſis ciuiũ colloquatur, præter eos qui nocturni cętus participes ſunt, hi verò admonentes, ad ſalutem aĩæ colloquantur. Cum aũt vinculorum tempus exactũ fuerit, qui modeſtior factus eſt, vnà cũ modeſtis habitet, ꝙ ſi rurſus impietatis crimine condemnabitur, morte plectatur. Sed ſunt nõnulli qui ad eã opinionem ꝙ dij ſint, vel negligẽtes vel placabiles ſint; immanes quoq; fiunt, hominesq́; deſpiciunt, & viuentes ad ſe multos alliciunt, attrahuntq́;: nec nõ defunctos ſe trahere conſolariq́; dicunt, profitenturq́; ſe deos ipſos cantibus ſacrificijs, votiſq́; mulcere. Et hoc lenocinio conantur domos & ciuitates vniuerſas pecuniarum gratia perdere. Eorum qui dãnatus fuerit in mediterraneis carceribus vinciatur, nec vllus liber vnquã ad eum accedat: ſed ſtatutum ipſi à legũ cuſtodibus cibũ ſerui afferãt. Vita deniq; functũ, extra regionis fines inſepultũ eijciant. Quẽ ſi quis liber ſepelierit, à volente impietatis crimine accuſetur. Quòd ſi filios reliquerit ciuitati ſufficientes, orphanorum tutores horũ non minus quàm reliquorũ, ab eo die quo damnatus fuerit curam habeant. Sed cõis de oĩbus his lex iſta ponatur, quæ faciet vt multi minus verbo & re in deos peccent, & vt ab amentia reuocentur: ex eo quod non licebit deos ſibi deorumq́; ſacra pręter leges effingere. Sit aũt lex hmõi ſimpliciter cũctis impoſita. Sacella nemo in priuata domo habeat. Nemo ſacella in domo priuata habeat. Cum verò aĩum quis ad ſacrificandũ induxerit, ad publica ſacrificaturus accedat & ſacerdotibus hoſtias præbeat, qui curã harum rerum caſtiſsime gerunt. Quibus cũ & ipſe oret, & quicunq; cũ eo ſimul orare velit. Hæc ideo ita fiant, quia ſacella & deos inſtituere non facile eſt. Quippe magni ingenij eſt rectè rem iſtã facere. Solent aũt mulieres pręcipue, ac imbecilliores, & in periculo cõſtituti & indigentes vbicunq; quiſpiã indigeat, & cõtrà qñ facultas rei alicuius affluit, quod adeſſe videtur ſemper conſecrare, hoſtiasq́; vouere, & ſtaturas dijs atq; dęmonibus & deorum filijs polliceri. Phantaſmatibus cõmoti vigilantes, & in ſomnijs ſĩr multa ſe vidiſſe præ formidine recordati, vbi remedia ſingulis afferre conãtur, aris ſacelliſq́; oẽs domos vicoſq́; replerũt. Quorũ oĩum gratia lex iſta ponenda eſt, ac præterea impiorũ cã, ne iſta ſibi operationibus

nibus vſurpantes, ſacella & aras ſuis in domibus ſtatuant, putentque deos clàm votis, ſacrificijsq; placere: atq; ita in infinitum ſuam iniuſtitiam augeant, vnde tam ad ſe quàm ad eos qui ſibi iſta permittunt, quamuis illi meliores ſint, indignationem deorum prouocent: quo pacto tota ciuitas iure quodammodo impietatis crimine teneatur. Legum quidem latori deus minime iraſcetur. Lex enim ſit. Sacella deorum neminem in priuatis domibus poſsidere. Si verò quiſpiam habuiſſe, ſacrificaſſeq; alibi quàm in publicis deprehendatur: qui ſenſit, ad legum cuſtodes deferat. Ipſi autem ſi nihil magni ſceleris à fœmina ſiue à viro ſactum ſit, ad publica templa iubeant priuata ſacra deferri: & ſi non illico delata fuerint, mulctent donec deferantur. Siquis autem non puerilem ſed nefariam impietatem commiſerit, ſiue in ſuis priuatim, ſiue in publico deorum cultu ſacrificãdo deliquerit, morte vt impure ſacriſicans condemnetur. Puerile verò eſſe vel non, cuſtodes legum iudicent, tractosq; ita impios in iudicium, impietatis reos eſſe declarent.

DIALOGVS XI.

DE LEGIBVS, VEL DE LEGVMLATIONE.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLato noſter quemadmodum & philoſophorum omnium ſapientiſſimus, & eloquentiſſimus oratorum, ita iuriſconſultorum omnium prudentiſſimus, ne in contractibus cogeretur, vt ſolent cæteri, vaſtum legum interpretationumq; & id quidem fruſtra, opus conficere, meritò antequam deſcenderet ad contractus, forenſiaq; commercia, ſtuduit diſciplinis, legibus iudicijs, religione ciues bonos efficere, ſperans iuſtos homines, vel abſque legibus ſponte fidem & veritatem in omni commercio præſtituros. Et profectò admodum opportune poſt leges de iudicijs pertinẽtibus ad perſonas, leges iudiciorum ad res ſpectantium adducit in mediũ quibus tam aduenæ quàm ciues diſcantq; iuſtè deponere, ſeruare depoſita atque pacta, aliena non mouere, ſua cuiq; reddere, vti liberis, & libertis, & ſeruis, vendere, emere, reddere, ducere militare, tueri pupillos, teſtari, teſtamenta ſeruare, hæreditates adminiſtrare, nuptias conciliare, diuortium facere, familiam gubernare, præ cæteris verò parentes religioſe vereri, nihil adulterare, veneficia odiſſe, iram inſaniamq; vitare, iurgia, contumelias, detractiones fugere, reſtituere damna, veritatem in teſtimonijs iuramentisq; ſeruare, atq; hæc fermè eſt vndecimi huius libri materia. Poſt hæc autẽ, vt ſolemus, obſcuriora quædã arbitramur breuiter exponenda. Principio deã itineris geminã eſſe ſcito, indicatricem. ſ. atq; ſeruatricem. Et illã quidem eſſe lucem ſub nomine Lunæ, hãc verò ſub Dianæ noĩe ſidem. & quicquid caſu quodã alienũ in itinere repertum eſt, deo eſſe dicandũ, vt agnoſcas fortunã proſperam eſſe ad dei prouidentiã referendam. Contemplare Platonicam bonitatem, videlicet vetantẽ emendo atq; vendendo, non ſolum rem adulterare, mentiri peierare, ſed iurare etiam, imò verò ad rem venalem laudare, & in eadẽ die preciũ permutare. Vbi illud edisce. Nemo dijs inuocatis mendaciũ dicat, aut decipiat, aut adulterare verbo vel re quicquã audeat, niſi deo velit odio eſſe, cui quidem primum odio eſt, qui falſo iurans deos parui pendit, deinde qui corã maioribus ſe mentitur. Et inde iterum atq; iterum quàm libera & integra Plato, propter ingenia ciuium, à quibus oẽm cauponandi licentiã procul expellit. Addit quoq; tum opulentiam, tum egeſtatem eſſe morbum ingeniorũ. Inde.n. inflatiores, hinc debiliores abiectioresq; hoĩes fieri. Vbi verò ait Palladẽ, Vulcanumq; & Martem artibus præſidere, ex multis Platonis myſterijs alibi ac que alibi traditis collige, Ioui ſummo mundi architecto trinitatem quandã numinum, quã opibcium Platonice nominamus, ſemper aſtare. In qua quidẽ trinitatẽ prima ſit Pallas, ſecundus autem Vulcanus, Mars verò tertius. Sed quemadmodum trinitas tota ad Iouẽ ipſum, à quo eſt, refertur, ita fermè Vulcanus & Mars referũtur ad Palladẽ, Mitto nunc quod in Marte potentiã, in Pallade ſapientiã, in Vulcano igneum ſpiritum ſomniaſſe videtur. Tria certè ad ipſam Iouis artẽ qua vniuerſum perficit, requiruntur. Primũ quidẽ ratio ipſa per quã ſingula ſit facturus. Secundũ efficax eorũ quæ rõne conceperat, expeditio. Tertium eorũ quæ in effectũ expedienda ſunt ſalus atq; defenſio, Ideõ primũ Palladẽ, ſecundũ Vulcanũ, tertij Martẽ noĩat. Et quia vtrunq;. ſ. tam cõſeruatio ſiue defenſio, quàm expeditio vel expreſſio rerũ, indiget rõne atq; ſapientia, ideo Pallas & Vulcano præeſt & Marti, & quicquid vel à Vulcano fabricatur, vel à Marte poſtquã fabricatum eſt, defenditur, & in ſua forma ſeruatur, Pallade duce peragitur. Horũ verò triũ in arte diuina regnantium, tria quoq; in natura videmus veſtigia, per Palladẽ quidem, ordinẽ quo ſingula diſponuntur, per Vulcanũ verò, efficacẽ progreſſum & promptum quaſi partũ ad quæ oĩa properãt, per Martẽ deniq; munitiſſimã ſtructurã à generantibus adhibitã generis, & varia propugnacula naturã propriã à contrarijs defendẽtia. Tria ſiter in arte humana quidẽ omni, maximè verò ciuili eſſe debent, vt ſingula & ſapienter prius quã fiant excogitentur, & mature ſtrenueq; expediantur, & ea forma qua ea cogitata ex promptaq; ſunt, ſeruentur atq; fortiter defendantur. Et vt cognoſcamus artẽ humanã in his oĩbus abſoluendis nõ minus q̃ naturã ab ipſo deo ideisq; pẽdere, inquit tres illos deos humanis artibus præſidere. At ne ſolas à dijs artes habuiſſe putemus, addit deos vitæ datores, ac ne veri maxime oĩum oportere, adeo vt vel eorũ noĩa non ſint vel impudẽter vel temere proferenda, ſed oĩa vel minima ad eos pertinẽtia, pure, reuerenter, caſteq; tractanda. Quibus præceptis nihil põe ſanctius excogitari, ſi modo non deos. ſed deũ nominaſſet. Sed ecce vnã Iouis ſummi ſubſtantiã introduxit, neq; multiplicauit ſubſtantias, dũ multiplicaret ideas, quid nam vltra in eo deſideramus? Quinetiã vbi deos nominat, non aliter ſentit quàm qui dixit. Millies mille miniſtrabant ei. Neque verò ſilentio prætereundum eſt, quod ait aĩam à deo vitã accipere, intelligendam eſſe vitam mediã inter illã quæ in æternitate manet, qualis eſt angelica tota ſimul, atq; illam quæ quodã tempore clauditur. Mediam inquã, ex æternitate temporeq; compoſitam, in qua cœli inſtar ſubſtantia quidem ſemper manet, actio verò & affectio fluit ſemper. Ideoq; in libro ſuperiore, aĩam dixit & eſſe ſimul & fieri, eſſeq; imperdibilem, non tamen æternam, qua lege ſunt dij id eſt non oĩno manentem Dixit aũt deos .i. angelos manere, non ea ſe quidem, ſed lege diuina eos per ſe mobiles æterne ſiſtente. Ait corpus quoq; imperdibile eſſe, corpus certè cœleſte. Fortè verò & elementale, quatenus & elementorum moles, & materia prima non diſperduntur, ex quibus in Politico inquit corpus idem quandoque diuinitus recreari. Notabis vbi de teſtamentis loquitur, & perſonam & rem cuiuſlibet ciuis, non ſuipſius eſſe, ſed patriæ. Item vbi de orphanorũ cura tractatur, aĩas defunctorum res noſtras ſentire atq; curare, ſentire inquam per corpus cœleſte atque aereum, & curare præ alijs alia, ad quæ vel natura, vel habitu, vel diuina prouidentia magis afficiũtur. Præſertim animas quæ cum mediam tenuerint vitam, mediã quoque obtinent regionem. Mediam dico tum ſitu, tum qualitate. Situ quidem inter cœlum & terram, qualitate verò inter beatitudinem ſummam extremamq; miſeriam. Meminiſſe namq; oportet in libro ſuperiore fuiſſe dictum, quemadmodum certæ quædã naturæ congrua loca & conuenientes naturas aſciſcunt, ſic animas cum ſactæ ex ſe tales fuerint aut tales, conſequenter pro ſimilitudinis ipſius natura ad gradus ſedesq; & ſimiles & ſimilium transmigrare, vt cœleſtes quidem factæ cœleſtia, terrenæ verò terrena, aereæ sũt aerea petant. Profectò cũ alia nonnulla circa animas Plato affirmare non audeat, hucuſque tamen, & hic & in libro de ſcientia euidentiſſima aſſerit, atque alibi ſæpe ſignificat. Vnde & ait, cauendum eſſe pupillos lædere, ne parentum animæ nobis iure ſuccenſeãt. Idemq; in nono, dum ageret de homicidijs, inquit, animas ſcilicet interfectoribus indignari. Huic illud ſimile. Marianorum animæ Syllam ſollicitabant. Hinc & tragœdiæ furentem Oreſtem agunt. Animaduerte poſt hæc vbi de parentum cultu tractatur, honorandas quidem ſacratas deorum ſtatuas, non propter ſe, ſed quia deos nobis ſignificant, ſed magis honorandos eſſe parentes, quaſi animata deorum ſimulacra. Addit imprecationes parentum in filios exaudiri à deo neque quicquam accidere filijs peſtilentius. Audies poſt multa iterum, quod eſt valde Platonicum, Pœnis maligni vexantur, non quia fecerunt (nam quod factum eſt, infectum eſſe non poteſt) ſed nequid tale poſthac fiat, & vt iniuſtitiam odio tam qui puniuntur, quàm qui puniri intelligunt, perſequantur, aut ſaltem minus in ſimili vitio delinquant. Præterea iudicem legumlatoris interpretem eſſe, iuſtitiæque miniſtrum. Puoit deinde ſuſurrones, detractoresque, & qui in ira obiurgant aut conuiciantur, & qui grauiores perſonas mordacibus iocis offendunt, & qui inter iocandum acrius iraſcuntur. Audies maximè timendam eſſe diuinam vindictam, ſi quis in teſtimonijs iuramentisq; mentitur. Audies denique in teſtimonio, atque iureiurando, veritatem ipſam per Themidem, Iouemq; & Apollinem eſſe firmandam. Per Themidem quidem ſignificatur ius faſq;, & ciuile & ſacrum, & apud homines & apud deum, vt intelligat quiſquis iurando teſtificandoque mentitur, contra ius faſque humanum, diuinum, contra homines, contra deum grauiter ſe peccare. Per Iouẽ verò, qui nutu omnia concutit, cognoſcat, ſi peccauerit, diuinæ potentiæ vltionem ſe nequaquam euitaturum. Per Phœbum autẽ, ne confidat delicta ſua, præſentia, vel præterita, eum latere poſſe qui futura omnia vaticinio præſagit.

Sequitur

SEQVITVR vt dicámus de pactis: conuenientemq́; ijs ordinẽ tribuamus. Simplex aũt illud ſit: vt nec mea quiſquã pro viribus tangat, nec moueat meorũ quicquam ẽt minimum, niſi mihi perſuaſerit: Atq; ego idem dum mentis cõpos fuero, alienis in rebus efficiã. In primis quidem theſaurũ cum dicimus quẽ ſibi quiſq; & ſuis depoſuit, qui meorum parentum non erat, nec reperire vnquã optarim, nec ſi repererim, moueam: nec ariolis depoſitum accipere conſulentibus credã. Nunquam.n.mihi tantum pecunia proderit, ſi accepero: quantum virtute animi iuſtitiaq́; excellam, ſi non accepero. Pro poſſeſsione igitur pecuniæ melior mihi poſſeſsio animi iuſtitia erit, ſi virtutem diuitijs præpoſuero. Quippe cũ benè de multis dicatur: quæ immobilia ſunt, mouenda nõ eſſe: perpulchre ẽt de hoc vno dicetur. Sed vulgatæ quoq; de his rebus famę credẽdum eſt, generationi hæc liberorum nõ conferre. Siquis verò de liberis nõ curet, legiſq́; latorem negligat: ac ideo quæ nec ipſe, nec ſuorum aliquis depoſuit, eo inuito qui depoſuit, auferat: is legem illam optimã & ſimpliciſsimã aſpernatur, quam generoſus vir promulgauit, qui dixit, Quę nõ depoſuiſti, ne tollas. Quid ergo hunc pati oportet, qui hos duos legiſtatores deſpexerit, quodq; ipſe nõ depoſuit, ſuſtulit: nec paruum quiddã quod abſtulit, ſed magnus theſaurus fuerit? Quæ pœna huic à dijs debeatur, deus quidem ipſe nouit. Quæ verò ab hoĩbus, declarabimus. Qui primus viderit, iudicibus indicet. Ac ſi in vrbe delictum eſt, ædilibus: ſin verò in agro, agrorũ curatoribus, eorumq́; principibus: ſi in foro rerũ venalium, earundem curatoribus id ſignificet. Req́; ita patefacta Delphos ciuitas mittat, & quod oraculo dei tam de pecunia quàm de illo qui pecuniã mouit, dictum fuerit, id ciuitas deum ſecuta confirmet. Et qui fecit indicium, ſi liber fuerit, in virtutis veniat opinionẽ, & contrà vitij, ſi ſciens celauerit: ſinautem ſeruus fuerit, precio à ciuitate domino eius collato, liberandus eſt. Seruus verò qui celauit, morte plectendus. Hanc legem illa deinceps ſimilis de paruis ſimul & magnis ſequitur. Siquis rem ſuam alicubi volens, vel contrà, reliquerit, nõ tangat qui fortè repererit, ſed putet deam itineris à lege ſibi hæc conſecrata ſeruare. Quicunq; verò hac lege ſpreta, domum hæc ſuã aſportauerit, ſi ſeruus ſit & parui precij, à quocunque obuiã facto, & vltra annos triginta nato verberibus multis pulſetur. Sinautem liber, illiberalis primo præuaricatorq́; habeatur, deinde ẽt decuplum precij rei illius quã mouit, ei qui reliquit retribuat. Quando quis magnũ aliquid de ſuis, vel paruũ ab aliquo teneri cõqueritur, quod ille habere quidem fatetur, ſed eius qui petit, eſſe negat: ſi res apud magiſtratus conſcripta eſt ſecundum legem, vocetur ad magiſtratus qui tenet. Req́; ipſa patefacta, ſi conſcriptum eſt alterius de aduerſarijs rem eſſe, ille ipſe habeat. Quòd ſi neutrius eſſe, ſed abſentis cuiuſquam inueniatur, qui ſufficientem fideiuſsionem non dederit, illi ſe abſenti cuius eſt, rem traditurum, is tantundem deponere cogatur. Verũ ſi apud magiſtratus res qua de agitur, conſcripta nõ ſit, tunc apud tres inter magiſtratus ſeniores vſq; ad latam ſententiã deponatur: ac ſi aĩal eſt de quo ambigitur, lata ſnĩa qui cecidit cauſa, magiſtratibus ipſis impendium alimentorum reſtituat. Tribus verò diebus id iudiciũ abſoluatur. Mentis quilibet cõpos ſeruum ſuũ honeſtè ipſo vſurus, ducat quò velit: ducat ẽt amicorum neceſſariorum ue nomine, vt fugitiuũ reſtituat in gratiã. Quòd ſi quis aliquẽ vt ſeruũ ductum ad libertatem vendicet, dimittat quidẽ qui duxit, qui verò ita adducitur, ſi tres fideiuſſores dignos præbuerit, ſic iure ſit ereptus. Aliter ſi abduxerit, vim intuliſſe videatur, dãnatuſq́; duplũ dãni ei reſtituat, à quo abſtulit. Libertum quoq; ſuũ vnuſquiſq; ducere poſsit, ſi ab eo non colitur, aut ſi non ſufficiẽter colitur. Cultus aũt eſt, primum vt ter domini domum menſibus ſingulis veniat: paratumq́; oſtendat facere quicquid honeſtum poſsibileq́; ſibi ſit: deinde vt de matrimonio quicquid domino videtur, faciat. Nec ei liceat maiores ſibi diuitias comparare quàm ille poſsideat qui liberauit: ſed quicquid plus habuerit, domino detur. Libertus aũt ſicut & peregrini, vltra viginti annos in ciuitate non maneat: ſed poſt id temporis, bonis ſuis acceptis abeat: niſi domino quondam ſuo & magiſtratibus perſuaſerit. Si autem liberti & peregrini alicuius bona tertiũ cenſum exceſſerint, trigeſimo die poſtea quàm hoc factum deprehẽſum ue ſit, rebus ſuis acceptis recedat, nec vlla ipſi vlterius manendi facultas à magiſtratibus concedatur. Huic legi ſiquis non obtemperaſſe condemnatus fuerit, morte plectatur, & bona ſua in publicum redigantur. Hæc tribuum iudices cognoſcant: niſi prius per vicinos, & arbitros, litigantes cõciliati fuerint. Siquis animal aut rem aliam ſuam eſſe dicit: qui habet, ad eum referat qui vel vendidit, vel legitimè ſufficienterq́; donauit: vel quomodocunq; aliter valide firmiterq́; tradidit: & veritas ſi ad ciue vel vrbis incolam ille retulit, intra triginta dies inueniatur: ſinautem ad externos, menſibus quinq; quorum medius ille ſit menſis in quo ab æſtiuo ſol circulo ad hyemalem recurrit. Quæcunq; emendo vendendoq́; cõmutantur, in ſtatuto fieri loco permutentur, dando accipiendoq́; vltro citroq́; rem & rei precium illico, nec alicubi alibi. nulla verò emptio venditioq; ad terminũ fiat. Quod ſi aliter aut in alijs locis permutatio facta fuerit, nullum ſit ſecundũ legem de ipſa iudiciũ. Sed nec de collatione conuiuijſq́;, cũ nonnulli ad aliquid inter ſe agendum, pecuniam vel quoduis aliud conferant, iudiciũ reddatur. Venditor, qui preciũ rei venditę nõ minus quàm triginta drachmas accepit, decẽ in ciuitate neceſſario dies expectet: nec diuerſoriũ eius emptor ignoret. Id verò quærelarũ redditionumq́; legitimarũ gratia, quę in his contingere ſolent, ita fieri volumus. Redditio autẽ legitima à non legitima ita diſcernitur. Qñ quis ſeruũ vẽdidit phreneſi, vel calculo, vel ſtranguria, vel eo morbo quem ſacrũ appellant, aut alia quauis plurimis occulta & longa & ægre ſanabili corporis ſiue mentis ægritudine laborantẽ, ſi medicus aut gymnaſticus emit, reddere nõ liceat. Sed nec etiã qñ venditor emptori cuiuis veritatẽ prædixerit. Sinautẽ artifex aliquis hmõi rerum peritus, ignaro & rudi cuipiã tale aliquid vendidit, qui emit, citra ſex menſes in alijs, in morbo verò ſacro vſq; ad annũ integrũ reddere poſsit. Iudicium verò harum rerum apud medicos agatur: quos cõi conſenſu litigantes elegerint. Et qui condẽnatus fuerit, duplũ precij eius quo vendidit emptori perſoluat. Quòd ſi imperitus imperito vẽdidit, quẽadmodum de ſuperiorib. dictũ eſt, redditio iudiciũq́; fiat: & qui conuictus fuerit, ſimplex preciũ deferat. Quãdo quis homicidã vendidit, ſi ſciens quidẽ ſcienti, nõ reddatur: ſi neſcienti, tunc reddatur qñ ſenſerit emptor. Id verò iuniores de legũ cuſtodibus quinq; cognoſcant. Ac ſi non ignoraſſe inuenietur, emptoris domũ primo ſecũdũ legẽ interpretũ à piaculis purget: deinde precij triplũ illi deponat. Qui nũmos pro nũmis, aut quæuis aĩalia, & cætera quęcunq; velit, cõmutat, nec afferat nec accipiat adulteratũ quicquã, legemq́; iſtam diligenter obſeruet. Sed huic quoq; legi, quemadmodum legibus alijs, exordium præponatur. Adulterationẽ quidẽ, mendaciũ, deceptionemq́; quaſi genus vnũ putare oportet. In quo ſanè multorũ damnãdus eſt ſermo: qui hoc ipſo, quandocũq; opportunè ſit, rectè ſe vti affirmant. Cumq́; occaſionem ipſam vbi & qñ non determinet, & ſibi & alijs hoc verbo multũ officiunt. Legis aũt lator ita interminatũ iſtud non omittet: ſed diligenter pluribus paucioribus ue terminis declarabit. Atqui & nunc ita determinetur. Nemo dijs inuocatis mendaciũ dicat, aut decipiat, aut adulterare verbo vel re quicquã audeat, niſi deo velit odio eſſe. Cui quidẽ primũ odio eſt, qui falſo iurans, deos parui pẽdit. Deinde qui corã maioribus ſe mentitur. Maiores verò alijs præſtant: vt ſeniores cõiter iunioribus, parentes

natis,

natis, viri mulieribus atque pueris, principes ſubditis. Quos reuereri par eſt, cum in omni principatu, tum vel maximè in ciuili, cuius gratia in hunc ſermonem incidimus. Quicunq;.n.aliquid in foro adulterat, mentitur certè ac decipit, dijsq; aduocatis aduerſus rerũ venalium curatores eorumq; iura peierat. qua certè in re nec hoĩes veretur, nec deos colit. Aequũ profectò eſt nomina deorũ non facilè inquinare, nec ea huc atq; illuc deuoluere, ſed oĩa quæ ad deos pertinent, pure caſteq; ſeruare. Qui his rõnibus non perſuadetur, hac lege vrgeatur. Qui vendit in foro aliquid, nunquã ſuæ rei venalis duo precia dicat, ſed cũ ſimplex inpoſuerit precium, ſi non vẽdiderit, referat: iterũ, & cadẽ die, nec maius, nec minus precium petat. Laus aũt rei venalis & iuramẽtum longè abſit. Eũ verò qui hanc legẽ tranſgreditur, quilibet ciuis non pauciores quàm triginta natus annos, cum iurantẽ audierit, impune verberibus cædat: quod ſi non fecerit, legũ proditor habeatur. Eũ verò qui legi non obtẽperauerit, rẽq; adulteratam vendiderit, quicunq; aduertit, poteſtq;, arguat, & qui corã magiſtratibus redarguerit, ſeruus quidẽ aut inquilinus rẽ adulteratam ſecũ aſportet. Ciuis verò ſi accuſare neglexerit, quaſi dijs ſuſtulerit, improbus habeatur: ſin accuſauerit conuiceritq;, dijs qui foro præſunt, dedicet. Huius aũt rei qui deprehenſus fuerit manifeſtè vẽditor, non ſolum reipſa priuetur, verumetiam tot verberibus publice cędatur, quot drachmis vendebat, præconum voce cã cur verberetur, declarata. Sed vendentium oẽm malitiam adulterationesq; ipſę rerũ venaliũ curatores cuſtodesq; legum ab hoĩbus harum rerum peritis diligenter inquirant, & in columna conſcriptas in foro proponant, vt planè ex his pateat, quid oportet, & quid non, vendentes facere. De ædilium verò legibus ſatis ſuprà diximus. Et ſi quid deeſſe ædilitijs legibus videatur, ædiles ipſi cum legum cuſtodibus habito conſilio ſuppleant, deinde in columna primas ſecundasq; inſtitutiones inſcribant. Poſt adulterationem ſequitur vt de cauponatione dicamus, de qua conſilium primo & rõnem dabimus, legem deinde ponemus. Cauponatio oĩs in ciuitate non nocendi gratia, ſed contrà oĩno naturaliter adinuenta eſt. Quomodo.n.ille non proſit, qui rem pecuniariam immoderatã & inæqualẽ, ad æqualitatem modumq; redegit? Quod nũmularius, mercator, mercenarius, & hoſpitalis diuerſorij magiſter faciunt. hi.n.cæteriq; hmõi, ſiue honeſtiores, ſiue turpiores, indigentiam ſupplere, rebusq; æqualitatem præbere conantur. Sed cõſideremus quæ nam huic rei cauſa calumniæ ſit: & cur honeſta non videatur: vt etſi non totũ, attamen partẽ legibus ordinemus. CL. Res hæc, vt videtur, nec exigua eſt, nec paruam virtutẽ poſtulat. ATH. Quomodo dicis Clinia? Pauci admodũ natura hoĩes, & ij quidem optima educatione prędìti, qñ egeſtate cupiditateq; rerum aliquarum afficiuntur, ita continere ſe poſſunt, vt moderatè ſe gerant: & cũ liceat magnam pecuniam capere, modica contenti ſint, mediocritatemq; exceſſui anteponant. Vulgus autem cõtrà facit oĩno. Immoderata.n.cupit: & cum mediocriter lucrari liceat, inexplebili lucri cupiditate vexatur. Quocirca oĩa genera hoĩum quæ in cauponatione, mercatura, diuerſorioq; verſantur, calumnię & opprobrio ſubiacent. Nam ſiquis, quod abſit, neq; fiat vnquã: modo cogeret (dicam.n.etſi dictu ridiculum eſt) ſiquis inquã, cogeret optimos vbiq; viros ad aliquod tempus diuerſorijs præeſſe, aut cauponari, aut hmõi aliquid facere, mulieres quoq; ſanctiſsimas aliqua fati neceſsitate ad hæc ſimiliter deſcendere: cognoſceremus planè honeſta & approbanda hæc oĩa eſſe. Quippe niſi corruptè fierent, matrũ nutricumq; perſonam gerere non iniuria qui hęc faciũt, putarentur. Nunc verò in deſertis locis ad quæ multæ lõgæq; ducunt viæ, cauponandi gratia domos ædificant: optato diuerſorio tempeſtate pulſos ſuſcipiunt, & caloribus preſſos recreant: deinde non tanquam amicos hoſpitalibus muneribus donatos remittunt: ſed vt inimicos atq; captiuos crudeliter ſe redimere cogũt, rebusq; oĩbus ſpoliant. Hæc autẽ cæteraq; hmõi in his oĩbus turpiter acta, faciunt vt hmõi ſtudia quę indigentibus opẽ ferunt, calumniæ ſint ſubiecta. Quorum remediũ à latore legũ excogitãdum eſt. Rectè igitur iam olim trito prouerbio dicitur: Arduum eſſe aduerſus duo contraria, pugnare. *Prouerb. Arduum aduerſus duo pugnare.* Quemadmodũ in multis alijs morbis, & in iſto contingit. Pugna.n.nunc nobis ad duo imminet, diuitias atque egeſtatẽ, quorũ alterum hoĩum aĩum delicijs mollitieq; corrumpit, alterum doloribus ad impudentiam trudit. Quod igitur remedium in ciuitate prudẽter inſtituta ad pellendum hunc morbũ excogitabimus? Danda eſt opera primũ, vt quàm minimo pro viribus cauponũ genere in ciuitate vtamur. Deinde his hoĩbus cauponandi artes cõmendandę ſunt, quibus corruptis non magnum ciuitas detrimentum incurrat. Tertio inueniẽda via & ratio eſt, ne facilè impudentia atq; illiberalitate illorum hoĩum animi repleantur. His dictis hæc Magneſienſibus lex de hmõi rebus bona fortuna feratur, quorũ vrbem deus erigens, coli iterum facit. Nullus eorum qui de quadraginta & quinq; millibus domorum ſunt caupo mercatorq; nec ſponte, nec inuitus fiat, nec priuati cuiuſquã fiat miniſter, qui non ex æquo in eadem ſorte ſibi reſpondeat, niſi patris ac matris, aliorumq; genere maiorum cæterorumq; ſeniorũ qui liberi ſunt & liberè viuunt. Liberum verò & nõ liberũ, non facilè põt legibus exquiſitè diſtingui. Diſcernatur tamen ab optimatibus, ac odio & amore ipſorum dijudicetur. Eum verò qui illiberali cauponationi in aliqua arte operam dederit, volens quilibet ad optimates, virtuteq; primos quaſi generi ſuo dedecori ſit accuſet. Et ſi paternã domum indigno ſtudio maculaſſe deprehẽdatur, ab hoc opere vinculis annuis arceatur. Qui ſi iterum lapſus fuerit, biennium vinciatur. Ac deinceps quoties peccaſſe deprehenditur, duplo tpe ſemper detineatur. Altera lex iubet, vt peregrini duntaxat, & aduenæ cauponarias artes ſequantur. Tertia lex cauendum monet, vt peregrinus ille vel incola, aut quàm optimus aut quàm minimè malus ſit. Nec ignorare legum cuſtodes debent, non ſolũ obſeruatores illorũ ſe eſſe, quos ab iniquitate prauitateq; amouere difficile non eſt, qui benè nati educatiq; ſunt, verumetiã illorum multò magis, qui tales nõ ſunt, & in artibus his verſantur, quibus ad improbitatẽ facilius impelluntur. Quum verò cauponatio multiplex atq; varia ſit, cũ peritis ſingulorũ eius generũ cuſtodes legũ cõueniant, & vt paulo ante de adulteratione huic affini dicebamus, quæ neceſſaria ciuitati videbũtur, ei fieri primo cõſtituant. Deinde impendio & emolumento diligenter examinato, quid mediocre cauponi lucrũ ſit, videant, & tã impendiũ quàm emolumentum conſcribant. Obſeruentur aũt alia ab ædilibus, alia à rerũ venaliũ curatoribus, alia ab agri magiſtratibus. ſic fermè cauponandi artes ſingulis proderunt, & minimè oberũt. Si quis non videatur pacta ſeruaſſe, niſi lex aut decretũ prohibeat, aut neceſsitas & vis illata coegerit, aut inopinatus caſus inuitũ detinuerit, in alijs non ſeruati cauſam pacti, tribuum iudices cognoſcant, niſi vicini aut arbitri prius reconciliauerint. Vulcano & Palladi opificũ genus qui vitã nobis ſuis artibus inſtruxerũt, conſecratum eſt. *Opificum dij.* Marti verò & Palladi genus eorum qui artificum opera cęteris quibuſdã ad tutandũ auxiliandumq; paratis conſeruant artibus. Nec ab re horũ genus his dijs eſt cõſecratum. Hi.n.oẽs regionem populumq; curant. Alij quippe bellicis certaminibus præſunt. Alij ſtipendiaria opera inſtrumentaq; efficiunt. Hi profectò deos autores veriti neminẽ mendacio decipere debent. Si aũt artificum aliquis it tpe ſtatuto opus per malitiã non abſoluerit, ac deũ vitæ datorẽ cæcitate quadam animi ignoſcere ſibi tanquã domeſticum ſuũ aliquẽ arbitratus, ipſum minimè vereatur, primũ deo ipſi pœnas dabit, deinde hac lege reus factus, operis quod in tpe non fecit, mercedẽ perſoluat, ac ab initio rurſus in eodẽ ſpatio tẽporis opus gratis efficiat.

Sed

Sed quod venditori de rerũ venaliũ precio lex cõſuluit, idipſum opifici quoq; cõſulit. Caueat ergò ne pluris q̃ æquũ eſt, ipſe ſuum liceatur opus, ſed q̃ ſimplicißimè, & vt dignũ eſt licitario fiat. Non.n.ignorat opifex quo precio dignũ opus ſuũ ſit. Nec debet in libera ciuitate artifex arte ipſa quæ aperta res eſt, & à mendacio longe remota, rudes decipere. In his igitur iniuriã patienti aduerſus facientẽ iudicium reddatur. Siquis opifici mercedem ſecundũ pacta non dederit, ſed Iouẽ ciuitatis tutorẽ, Mineruamq; huius rei participẽ neglexerit, & paruo lucro motus, maximã hoĩum ſocietatẽ pro virili parte diſſoluerit, lex vnà cũ deorum auxilio ciuitatis vnioni patrocinetur. Qui pauperis accepti mercedẽ tp̃e quo pactus eſt, non obtulerit, duplũ reddat, ac ſi annus præterierit, (quãuis pecunię acceptę mutuo ſine vſura reddi debeãt,) hic tñ pro ſingulis drachmis ſingulas ſextas drachmæ partes menſibus ſingulis dato. Harũ rerũ cauſas tribuũ iudices cognoſcãt. Verùm qm̃ de opificibus mentionẽ fecimus, & imperatores cæteriq; bellorum artifices, modo quodã opifices ſunt, non alienum eſt, vt de his quoq; dicamus. Si ergo quiſpiã horum opus aliqnod publicũ, ſiue ſpõte, ſiue iuſſus ſuſceperit, recteq; quod cępit, abſoluerit: iuſte huic lex honores qui bellicoſis viris præmia ſunt, ita reddet vt laudare nunquã deſinat. Sin autẽ ei qui rem bellicã bene geſſerit, nihil redditur, iuſte conqueretur. Itaq; lex quædã de his cũ laude mixta, quæ non cogat quidẽ, ſed conſulat multitudini ciuiũ, ponatur. Honorentur boni viri, qui aut fortitudine, aut bellica quadã peritia, ciuitatem totam ſeruauerint: & maximi honores illis primo attribuantur, qui bonorum legum conditorũ leges præcipue coluerunt. Iã igitur de pactis quæ maxima hoĩes inter ſe tractãt, præterquã de orbis atq; tutoribus, fere iam dictũ eſt: de quibus nũc neceſſario eſt dicendũ. Horum oĩum initium eſt, eorũ quidem qui mortui ſunt, vt libuit, teſtãdi cupiditas: eorum verò qui nihil teſtati ſunt, fortuna. Ob id aũt neceſſario dicendum, ò Clinia dixi, qm̃ huius rei difficultatem conſiderabam: nec.n.poſsibile eſt abſq; ordine id relinquere. Nã multa ſinguli diuerſaq;, & inter ſe ac legibus & viuentiũ moribus maioribusq; ſuis cõtraria propere teſtabuntur, ſi quis ſtatuet, quodcunq; teſtamentũ in fine vitę conditũ fuerit, id oĩno fore inuiolatũ. Stulta enim & abiecta quadã moroſitate fermè omnes premuntur, qñ morituros ſe iam arbitrantur. CL. Quomodo id ais hoſpes? ATH. Difficilis quædam res eſt, ò Clinia, homo iam moriturus, hisq; verbis frequẽtißime vtitur, quæ legumlatores terrent atq; fatigant. CL. Qũo illud? ATH. Nempè quum velit ſuorum oĩum eſſe dominus, hæc ſolet, & quidem cum ira dicere. CL. Quænam? ATH. Graue inquit eſt nimium ò dij, ſi mea mihi non licebit cuicunq; volo relinquere: & alijs plura, alijs pauciora, prout erga me boni mali ue liquido inuenti ſunt, tum in morbo, tum in ſenio, tũ in alijs fortunis meis ſufficienter comprobati. CL. An non rectè hoſpes tibi loqui videtur? ATH. Priſci legumlatores, ò Clinia, molles fuiſſe mihi videntur, & ad minimum quid humanarum rerum in ferendis legibus reſpexiſſe. CL. Quo nam pacto? ATH. Illis morituri hoĩs verbis, ò optime vir, commoti legem illam ſcripſerunt: per quam licet cuiq; vtcunq; velit ſimpliciter ſua diſponere. Ego aũt & tu in ciuitate tua morituris commodius reſpondebimus. CL. Quomodo? ATH. O amice, dicemus, ac breui proculdubio morituri, difficile vobis eſt res veſtras atq; etiam voſipſos ſecundũ Delphicũ epigramma cognoſcere. Ego qui leges condo, nec vos veſtros eſſe arbitror, nec rem familiarem hanc oẽm eſſe veſtram, ſed totius veſtri generis pręteriti atq; futuri: multoq; magis vniuerſæ ciuitatis & genus omne & diuitias eſſe. Hęc cũ ita ſint, ſiquis aſſentatiunculis in morbo & ſenio vos agreſſus, pręter honeſtum, teſtamentum condere perſuaſerit, nunquam id fieri ſponte concedã. ſed quod ciuitati vniuerſæ generiq; conferat conſiderãs; ita leges conſcribam, vt ſingulorũ cõmoda minoris quã cunctorũ, vt par eſt, æſtimẽ, vos igitur mites atq; beneuoli nobis ita modo, quò naturæ humanæ vos neceßitas vocat. Nobis aũt reliqua veſtra curę erunt, qui non alijs magis quàm alijs rebus ſtudemus: ſed oĩum æque pro viribus curã gerimus. Hæc in procemio ſolamina & viuentium & morientiũ, ò Clinia, ſint. Lex aũt ſit iſta, Qui liberos habet, & teſtm̃ conſcribit, primo hæredem de filijs vnum quẽ dignum putauerit, conſtituat. Deinde quemcunq; aliorũ adoptandũ alijs dederit, conſcribat. Et ſi filiorũ aliquis ſupereſt, nulla hæreditate munitus, quem ſecundũ legem in coloniam ſperat profecturũ, huic liceat patri de alia pecunia quantum velit legare, paterna ſorte ſemper excepta, & oĩbus quæ ad illam pertinent. Quòd ſi plures ſint, eis pater quæcunq; vltra ſortem ſunt, vt velit, diſtribuat. Ac ſi alicui eorũ iam domus eſt, ei pecunias nõ tribuat: neq; filię ſiñr quę viro ſit deſponſata, ſi deſpõſata non fuerit, tribuat. Et ſi filiorũ filiarum ue alicui ſors aliqua in regione poſt conditũ teſtamentũ aduenerit, teſtatoris ipſius hęredi relinquatur. Si aũt non filios, ſed filias habet, qui teſtatur, cuius filiæ velit virũ hæredẽ ſibi ac filiũ fore conſcribet. Et ſi alicuius filius ſiue naturalis, ſiue adoptiuus, antequã togã virilẽ aſſummat, deceſſerit, has ẽt fortunas ſuas teſtator ſignificet, & quẽ velit loco illius melioribus auſpicijs filium ſibi fore, declaret. Siquis abſq; liberis oĩno teſtamentũ condit, decimã partem fundi vltra ſortẽ acquiſiti leget cuicunq; ciui voluerit. Cætera oĩa futuro per adoptionẽ filio, benigne, ſine querela & ſecundũ legem tribuat. Si cui liberi tutoribus indigent: & adẽ moriens teſtõ tutores quóſcunq; & quotcunq; velit conſtituerit, qui tutandi officiũ ſuſcipere velint, ita fiat ſicut deſcripſerat. Sin verò vel inteſtatus naturę conceſſerit, vel tutores non conſcripſerit, qui genere proximi ſunt, duo ex parte patris, duoq; ex parte matris, atq; vnus ex mortui amicis, tutelã ſuſcipiant. Quos legũ cuſtodes indigentibus pupillis ſtatuere debent. Nã quindecim ipſorũ cæteris ſeniores, orphanorũ oĩum quinquennio curã ſic habere volumus, vt terni pro dignitate ſingulis annis curent: & exacto quinquennio ſiñr quindecim alios, atq; id pro viribus nũquam deficiat. Siquis aũt nihil teſtatus deceſſerit, filioſq; tutela egentes reliquerit, ijſdem legibus eis prouideatur. Qui verò inopinata fortuna deceſſerit, filiaſq; reliquerit, latori legũ veniam concedat, ſi ad duo de tribus reſpiciens, eius filias collocet: ad propinquitatẽ videlicet generis ſortemq; ſeruandã. Tertiũ autẽ quod paterni officij eſt, vt moribus ciuiũ diligenter conſideratis, idoneũ & ſibi filium, & filiæ ſpõſum deligat: id qm̃ impoſsibile conſideratu eſt, pręter mittat. Lex igitur pro viribus hac de re hmõi ſit. Siquis ex inteſtato mortuus filias reliquerit, frater eius ex patre aut ex matre, ſi abſq; ſorte ſit, mortui filiam, & ſortem ſuſcipiat. Quòd ſi frater non extat, eius filius, niſi ętas obſtet, accipiat. Tertius ſororis filius, ſi nullus illorũ extat. Quartus patris frater. Quintus filius eius. Sextus ſororis paternæ filius. Et ſimiliter per fratres conſobrinoſq; generis ſemper propinquitate ſeruata, ſi filias reliquit, ita procedatur, vt in eodẽ genere mares fœminis anteponantur. Conuenientiam verò ætatis ad nuptias & contrà, iudex nudos oĩno mares, nudas quoq; ad pubẽ vſq; fœminas conſpiciens iudicet. At ſi ad fratrũ vſq; auorumq; filios, cognatorũ penuria ſit, quemcunq; ciuium ſponte puella cum tutorum conſilio deliget, is ſi voluerit, eã in vxorẽ atq; inſuper hęreditatẽ accipiat. Quod ſi magna in penuria illorũ qui vrbẽ habitant, aliquem in coloniã miſſum puella hæredem facere ſui patris optauerit: is ſi ex eodẽ genere fuerit, hæreditatem ſecũdum legem adeat: ſin verò ciuis quidem, ſed non ex genere ſit, ducat eam ſi voluerit, ſecundum tutorum puellæq; electionem: & hæreditatem domum reuerſus adeat. Siquis abſq; liberis omnino, maſculis fœminiſq; ex inteſtato deceſſerit, cætera quidem ſecundũ ſuperiorem legem aguntur. Mas verò, & fœmina ex eodem genere tanquam conſortes, deſertam domũ ingrediantur.

diantur : quibus ſors proprie cōpetat. Prima ſoror: dein-
de fratris filia. Sororis filia, tertia. Quarta paterna ſoror.
Paterni fratris filia quinta. Sexta paterna ſororis filia. Hęc
cũ illis, vt fas eſt, qui genere proximi ſunt, vitá agent: quē
admodum in ſuperioribus ſanximus. Sed ne fugiat nos
quàm graue ſit earũ legum imperiũ, quibus genere pro-
pinquam ducere vxorem iubemus. Quppe qui hmõi le
gem fert, minimè cōſiderare videtur, quàm plurima im
pedimenta reperiri poſſe, quę faciant, ne quis his præce-
ptis velit obtemperare. Multi etiá quiduis potius perpeti
volent, quàm ducãt, nubant ue illi, cuius vel corpus ęgro
tum, mancum ue ſit, vel inſanus aĩus. In his ergo legũla-
tor fortè nihil penſi habuiſſe videbitur. Et profectò in
pleriſq; non rectè ita videbitur. Quare tam pro condito
re legũ, quàm pro ſubiectis cõe hmõi ſit exordium. Ve-
niam dare legumlatori hi quibus leges ponuntur, debẽt,
qm̃ publicis gubernandis incumbens, nunquam poterit
priuatis quoq; calamitatibus ſimul conſulere. Subiectis
pręterea ignoſcendum, ſi legiſlatores ea nonnunquá prę
cepta cōpelecti nequeant, quæ ſingularũ calamitatũ igna
rus conſcripſit. CL. Quid igitur hoſpes hac in re agere de
cet? ATH. Arbitri, ò Clinia, qui legibus his ciues conci-
lient, eligendi ſunt. CL. Qũo id dicis? ATH. Nonnunquã
diues aliquis iuuenis, delicijs deditus, & ad maiores, nu-
ptias inhians, patrui auunculi ue filiá aſpernatur. Nonun
quam calamitate maxima puellæ ſeu corporis, ſiue ani-
mi coactus, legi illi non obtemperat, qua ad inſana con-
nubia inuitus trahitur, quibus inplicitus viuere nollet.
Quare nobis hæc lex de iſtis ſanciatur. Si qui teſtamen-
ti aut nuptiarũ aliorumq́; gratia de legibus querantur, af-
ferantq́; legiſlatorem ſi viueret, minimè impulſurũ hanc
ducere, vel huic nubere, & propinquus aliquis ſeu tutor
legiſlatorē affirmet orphanis tutandis conciliandiſq; tan
quam arbitros & parentes quindecim de legum cuſtodi
bus reliquiſſe, ad hos ipſos litigantes cōſugiant, eorumq́;
iudicijs pareant. Quòd ſi alicui maiora legum cuſtodes
vrgere videantur, rem ad electiſsimũ iudiciũ deferat, ex
petatq́; ſnĩam, & qui dãnatus eſt, infamia notetur, quod
pecuniarũ multarũ mulcta apud eum qui ſapit longè ma
ius ſuppliciũ eſt. Sequitur poſt hæc quaſi ſecunda quædã
orphanorũ procreatio. Eſt aũt poſt primam educatio di
ſciplinaq́;, de qua dictũ eſt, poſt ſecundum verò operam
dare debemus, vt priuati parentibus quàm minimè mi-
ſerabili calamitate premantur. Legũ ergo cuſtodes quaſi
alteros iſtorũ parentes, primis non peiores conſtituimus
& per ſingulos annos quaſi ſuis prouidere iubemus. Sed
in primis de orphanorũ educatione tam pro legũ cuſto-
dibus, quàm pro tutoribus ita exordiamur. Oportune vi
demur in ſuperioribus narraſſe defunctorũ aĩas vim quã
dam habere, qua de rebus humanis curá habent. Id verũ
quidē, ſed lõga oratione approbatur. Quamobrē & alijs
tritis antiquiſq́; de hac re ſermonibus, & legũlatoribus
ſic ſe habere iſta ſancientibus credere debent, niſi oĩno
dementes ſint. Cũ verò hæc ita natura ſint, primũ deos
maximè ſuperos timeant, qui de puerorum deſolatione
procurant, deinde ẽt mortuorum manes, quibus natura
ineſt, vt præcipua illorũ cura teneantur, qui ab eis geniti
ſunt, adeo vt honorantibus eos propitij, contẽnentibus
infenſi ſint. Præterea ſeniorũ viuentium aĩos, qui maxi-
mis in ciuitate felici funguntur honoribus. Quos filij ne
poteſq́; dũ colunt, iucundiſsimè viuunt. Hi acutè hęc au
diunt: & acutè perſpiciunt: eiſq́; qui iuſtè orphanos tra-
ctant, beneuoli ſunt: Illis autē maximè indignantur, qui
contumelijs parentibus orbos afficiunt. Orphanos quip
pe maximũ ſacratiſsimumq́; depoſitũ putant. His oĩbus
tutor & magiſtratus cōmonitus, mẽtem ſi quã habet, ad
hanc rē adhibebit: ac de diſciplina educationeq; orpha-
norum ita prouidebit pro viribus, vt ſibi & ſuis prouide
re videatur. Quicunq; hoc ante legē exordio perſuaſus
ab oĩ in orphanos contumelia ſe continebit, irã legũ effu
giet. At qui præfationem hanc aſpernatus, aliquem patre

aut matre priuatum iniurijs afficit, damnum duplũ reſti-
tuat, ac ſi quem parentes ambos habentē læſerit. Sed le-
ges quæ ſequuntur, tutoribus prout erga orphanos ſe ge
rant, magiſtratibus prout de cura tutorũ inquirant, con-
ſcribimus. Si ergo educationis liberorum ipſi propria &
diſtincta quædem haberent exēpla: ac ipſos educãtes, de
rebus ſuis aliter prouiderent, legeſq́; de iſtis mediocriter
diſtinctas haberent: non abſq; cã tutoris leges, qm̃ mul-
tum ab illis differrent, ſeorſum ederemus: alijs ſtudijs or
phanorũ vitam, alijs non orphanorũ munientes. Nunc
verò ad hæc vniuerſa, orbitas eiuſq́; cura non multũ dif-
fert, quãtum ad leges attinet, à gubernatione paterna: ſed
honore, contemptu, cura ex æquari minimè ſolet. Qua-
propter lex conſolando minandoq́; orphanorũ curæ ſtu
det. Neq; ab re fuerit, ſi hunc in modum minemur. Qui
fœminá marem ue tutatur, & qui de legũ cuſtodibus tu-
torem obſeruare conſtitutus eſt, non minus orphanos q̃
ſi genuiſſet eos, diligat. neq; res illorũ peius quàm ſuas gu
bernet, imò ẽt affectu animi melius. Vnam verò hanc le
gem ſemper in aĩa habentes tutelã peragant. Siquis huic
legi derogauerit, tutor quidē à magiſtratu cōdemnetur:
Magiſtratus aũt ad electorum iudiciũ à tutore vocatus,
duplo damno afficiatur. Id damnum ſnĩa iudicum æſti-
metur. Quòd ſi tutor negligere, aut malitiosè agere pro
pinquis aut cęterorum ciuium alicui videbitur, in idē iu-
diciũ adductus, quadruplũ damni reſtituat: cuius pars al-
tera puero, accuſatori altera deferatur. Poſtquã verò ad
pubertatē orphanus venit, ſi male ſecũ egiſſe tutorē du-
xerit, ad quinquenniũ vſq; ab exacta tutela in tutorē ſibi
agere liceat. Et ſi tutor quiſpiam condemnabitur, quid
pati dare ue debeat, à iudicibus decernatur. Si magiſtra-
tuũ aliquis per negligentiam obfuiſſe orphano videatur:
quid ipſi reſtituendum ſit, iudices ſtatuant. Sin verò etiã
per iniuriam, non ſolum damnũ reſtituat, verũetiam ma
giſtratu legis cuſtodum priuetur, & alius pro eo ciuitati
regioniq́; à populo confeſtim creetur. Solent patrũ ad-
uerſus filios querelæ fieri, filiorũ quoq; in parentes, ma-
iores q̃ deceat: quarum cã patres ſcribi oportere à legiſla
tore fortè putẽt, liceat ſibi ſi velint publico præconio fi-
lium abdicare, ne amplius ſecundũ legem filius ſit: & fi-
lijs parẽtes morbis vel ſenio turpiter affectos liceat amẽ
tiæ accuſare. Hæc oĩa vbi peſsimi oĩno mores homniũ
ſunt, accidere ſolent. Nam ſi dimidium ſolum, eſſet ma-
lum, vt ſi parentes mali vel filij ſolũ eſſent, tam grauium
inimicitiarum calamitates non euenirẽt. Profectò in alia
quauis repub. abdicatus filius, non neceſſario ciuitate pri
uatur. In ea verò quæ his legibus gubernabĩtur, alio abire
patre priuatum neceſſe eſt. Quippe cũ è quadraginta &
quinquies mille domibus ad nullã poſsit accedere. Qua
propter oportet filiũ iure abdicandũ nõ à patre ſolo, ſed
à genere vniuerſo depelli. Itaq; in rebus hmõi tali quadã
lege agendum. Quando aliquis infelici indignatione cõ-
motus, ſiue iure ſeu iniuria iraſcatur, quem genuit educa
uitq́; à cognatione ſua cupit reijcere, non liceat leuiter ſu
bitoq́; id facere: ſed primũ genere ſibi propinquos vſq;
ad patrueles, propinquos item filio ex prate matris con-
uocet. Apud quos accuſet filium, oſtendatq́; dignum eſ-
ſe qui propinquis ſuis oĩbus depellatur. Deinde filio quo
que cauſam ſuam dicendi poteſtatem concedat: ꝙ vide-
licet talis non ſit, vt reijci debeat. Poſtremo ſuffragia prę
ter parentes & filiũ ipſum propinqui oẽs tam viri quàm
mulieres conferant, niſi ætas impedimento ſit. Et ſi plu-
ra quàm dimidię partis ſuffragia patri ſuffragantur, liceat
ei filium abdicare: aliter minimè. Siquis aũt ciuium, abdi
catum adoptare voluerit, nulla id lege vetetur: Iuuenum
.n. mores ſæpe in dies varieq; mutantur. Ac ſi nemo ci-
tra decennium, reiectum filium coniungere ſibi adoptio
ne voluerit, curatores prolis ſupra modum adauctæ, quã
conſtituimus tranſmiſsis colonijs amputari, de his quo-
que prouideant, vt eiuſdem coloniæ participes congruè
fiant. Siquis morbo, aut ſenio, aut morum acerbitate,
aut

aut his oĩbus magis quàm alij exagitatus in dementiam
Quando & quomodo filius accuſabit patrem.
incidat, lateatq́; id oẽs præter domeſticos: ille vero tanquam dominus rem familiarem diſsipet: & filius dementiæ patrem accuſare formidet: lex ita fieri iubeat. primo quidẽ filius ad ſeniores legũ cuſtodes profectus calamitatem patris enarret, qui re ſatis inſpecta, accuſandus necne pater ſit, cõſulant. dein ſi accuſandum decreuerint, teſtes ſimul & adiutores ſint accuſanti. Et ſi pater damnabitur: nec minimũ quidẽ de rebus ſuis in poſterũ diſponere queat: nec tanquam paterfamilias amplius, ſed quaſi filius ac puer domũ habitet. Si vir & vxor propter morũ
De diuortio.
acerbitatem inuicẽ non conueniant, decem viri de legũ cuſtodibus qui medij ſint, & decem mulieres de curatricibus connubiorũ prouideant. Quorum ſnĩa ſi ita conciliati fuerint, valida & ſtabilis habeatur. Sin autem illorũ animi vehementius etiam iracundia fluctuent, facto diuertio, illos pro viribus quærant, qui vtriſq; conueniant. Videntur aũt in eiſmodi hoĩbus acerbiores natura mores ineſſe. Quare maturiora mitioraq; ingenia iſtis accõmodanda ſunt: ac quicunq; ſine filijs ſunt, aut paucos procreauerunt, diſſentiuntq́; procreandorum liberorum cã coniugiũ rurſus quærere cõpellendi. Quòd ſi filios non paucos habent, atq; diſſentiunt, ſenectutis mutuo curandæ gratia diuortio facto, aliud cõiugium ineãt. Si mulier liberis maribus fœminiſq́; relictis mortua eſt, lex virum non cogat quidem, ſed perſuadeat, filios ſuos educare adducta nouerca. at ſi defuncta vxor filios nõ reliquerit, duci alterã cogat, de qua tum familię ſuæ, tum ciuitati quantum ſatis ſit, ſobolem procreet. Si vir ſufficientes reliquit filios, mater ipſos vidua educato. Quòd ſi iunior eſſe videatur, quàm vt ſana ſine viro viuere poſsit, propinqui eius cũ mulieribus connubiorũ curatricibus conſilio habito, quod ſibi illiſq́; videbitur, id exequantur. Si verò liberis egeant, liberorum quoq; gratia ducant nubant ue. Liberorum aũt ſufficiens numerus, mas & fœmina ſecũdum legem. Quoties vtrinq; conceditur, natos pueros eorum filios eſſe qui ſibi eos vendicant, ſed res iudicio eget, vtrum parentum potius ſequi natus debeat, ſic agatur. Serua ſi ſeruo aut libero aut liberto coniuncta peperit, ſeruę domino natus detur, ſin ex ſeruo libera peperit, ſerui dominus, nati ſimiliter dominus eſto. Quòd ſi quiſpiam ex ſerua ſua natum ſuſceperit, aut quæpiam ex ſeruo peperit proprio, idq́; pateat, natum quidem ex ſerua & libero mulieres in aliã regionẽ cum patre ſimul emittant. Natum verò ex libera & ſeruo legum cuſtodes vnà cum matre extra fines expellant. Parentes negligere, nec deus, nec homo mentis compos alicui vnquam cõſulet. Sed quod de cultu deorum ignorare non oportet, id rectè dictũ ad honorandos parentes procœmiũ erit. Leges de dijs antiquæ apud oẽs dupliciter poſitæ ſunt. Nempè alios deorũ cernentes, eos ipſos quos cernimus, colimus. Alios verò non videmus quidem, ſed deorum imagines fabricamus, eaſq́; licet inanimes dum honoramus deos ipſos viuentes exiſtimamus ob id maximè nobis gratos & propitios fore. Cuius ergò pater, aut mater, vel horum parentes ſenio confecti quaſi theſaurus quidam domi iacentis putet nunquam aliud ſibi tale ſimulacrũ magiſq́; efficax domui ſuæ affuturum, ſi recte, vt decet, ab eo colitur. CLI. Quiſnã rectus colendi modus? ATH. Dicam. Dignam enim ò amici hæc auditu ſunt. CL. Age igitur dic. ATHEN. Oedipus cõtemptus à filijs ea illis
Preces parentum aduerſus liberos ſæpe audit.
imprecatus eſt, quę exaudita effectaque à dijs apud omnes feruntur. Amyntora quoq; Phœnici filio iratum, illi maledixiſſe ferunt: & Hippolyto Theſea: plurimoſque alios alijs. Quibus apertiſsimum factum eſt, à dijs preces parentum aduerſus filios exaudiri. Nihil enim imprecatione parentis non iniuria pernicioſius filio. Nemo verò cùm pater aut mater ab eo contemnitur, tunc nõ ſolum à deo putet orationes eorum ſecundum naturam exaudiri, ſed cùm etiam honoratur, ac ideo cùm lætiores bona liberis à dijs petunt, exaudiri eos ſimiliter exiſtimare debemus, atq; ideo nobis æqua inde diſtribui. Nam aliter in bonis diſtribuendis iuſti non eſſent, quod longe à dijs abeſſe neceſſe eſt. CLI. Certe. ATH. Quapropter exiſtimãdum eſt, vt paulo ante diximus, nullũ apud deos magis honorandum ſimulacrum habere nos poſſe quàm patres & auos ſenio confectos matreſq́; ſimiliter. Quibus honoratis deus gaudet. alioquin eos minime exaudiret. Mirabilius. n. parẽtum ſimulacrum nobis quàm inanimes quæq́; imagines videri debet, Nam quę animã habent, quãdo coluntur à nobis, pro nobis orãt fauentq́ue quotidie, quãdo deſpiciuntur, contra. quæ verò anima curent, neutrum horum faciunt. Quocirca qui erga parentes & auos cęteroſq́; huiuſmodi recte ſe gerit, is ad deos ſibi cõciliandos ſimulacrorũ omnium optima poſſidet. CLIN. Præclarè dixiſti. ATH. Omnes igitur non inſani verentur coluntq́ue parentum orationeſq́, nõ ignorantes multis ſæpe profuiſſe obfuiſſeque. Cùm hęc ita natura conſtituta ſint: probis quidẽ viris ſeniores parentes pro magno quæſtu habentur, ſi ad ſenium vſque peruenerint: ſin verò iuniores deceſſerint, valde deſiderantur. Improbis aũt contra valde terribiles ſunt. Quapropter quilibet rationibus his inductus, parẽtes ſuos ſecundũ legem honoret. Siquis verò ſurdus ad hęc exordia ſit, hanc legem recte ſtatutam audiat. Siquis in hac ciuitate minus quàm decet parentes colat, nec magis eos quàm filios nepoteſq́; & ſeipſum diligat, prę cęteris eorum voluntati in omnibus obſequens, qui ita negligitur per ſe vel per alium ad tres de legũ cuſtodibus ſeniores rem deferat: & ad tres ſimiliter de connubiorum procuratoribus, qui re inueſtigata, in eos qui iniuriã intulerant, animaduertant. In viros quidem ſi trigeſimũ annum nõ exceſſerint, & in mulieres ſi quadrageſimũ, vinculis atq; verberibus. Si autem prouectiores ętate quàm diximus ſint: neque deſinant parentes negligere: imò eos etiam affligant, ad iudicium ire compellantur. Iudicent autem ciues, qui ætate cæteros omnes maxime antecedunt: & cõdemnatus ſoluat patiatur ve, quod à iudicio ſtatuetur, ita vt nihil prætermittatur, quòd dare hominum aliquis pati ve poſsit. Siquis verò cum afflictus ſit, deferre non poteſt, quicunque liber audierit, magiſtratibus nunciet, aut improbus habeatur, & à volente quolibet damni illati accuſetur. Si autem ſeruus detulerit, liber eſto. Quod ſi affligentis vel afflicti ſeruus ſit in libertatẽ à magiſtratibus vendicetur, ſin aũt alicuius alterius ciuis ſeruus fuerit, preti domino publice perſoluatur. Curę verò magiſtratibus, ſit, ne quis ei qui detulerit, noceat. Quę veneno alijs ab alio fiunt, letalia quidem diuiſa ſunt. Cætera verò ſiue potu, ſiue cibo, ſiue iniunctione ſponte & conſilio peragantur, nondum diſtinximus. Bipertito enim generi humano venena officiunt. Primo enim vt modo diximus, corporibus corpora ſecundum naturã læduntur: deinde magicis veneficijs & cãtibus nodiſq́; quibuſdam perſuadetur, ijs quidem qui officere ſtudẽt, poſſe id aſſequi, ijs verò facile admodũ ab illis veneficio lædi poſſe. Hæc verò cęteraque huiuſmodi quo pacto natura ſe habeant, nec facile ſciri poſſunt, nec ſiquis ſciat, alijs perſuaderi. Sed animis hominũ circa hęc ęgre ſuſpicioſeq́; inter ſe affectis, haud admodũ dignum eſt conari perſuadere, vt ſi cerea ſimulacra ſiue in ianuis ſiue in triuio ſiue in monumentis parẽtum viderint, hæc omnino deſpiciant, cùm certam de his opinionem nullã habeant. Quare bipertito legem de veneficio partientes, primũ hortamur, monemus atq; cõſulimus, ne talia faciãt, ne multos quaſi pueros terreant, nec legumlatorẽ & iudicem cogant huiuſmodi hominũ timori mederi. Quippe qui veneno nocere nitit̃, ſi corporibus id illaturus eſt, niſi medicinę peritus ſit, quid agat, ignorat. Similiter qui magicis cantibus id tentat, niſi aruſpex, monſtrorumq́ue interpres ſit. Sed iam lex iſta de venenis hmõi ſanciatur. Qui nõ ad mortem hoĩs, ſed pecorum aut examinũ, veneno vtitur, ſiue etiam vt aliter q̃ morte beſtijs noceat, ſi medicus ſit, &

veneficij

veneficij reus fuerit iudicatus, morte ſupplicium luat. ſin verò medicinæ ignarus, iudiciũ quid pati dare ue ipſum oportet, conſtituat. Quãdo verò quis nobis, inductionibus, cantibus, ſimilibusq; veneficijs ad nocendum paratus deprehẽſus eſt, ſi aruſpex aut prodigiorum interpres ſit, occidatur. Sin verò nõ fuerit, iudiciũ de ipſo ſiſt quid dare pati ue debeat, ſtatuat. Qui clàm aut vi nocuit, magna reddat, ſi in magnis nocuit, minora, ſi in minoribus, & in omnibus tm̃ reddat, vt damnum exęquetur. Preterea in ſingulis iniurijs vt pęnitus moderatior fiat, mulcta afficiatur, leuiore quidẽ, ſi propter iuuentutis imprudentiam, aliena malitia fuit impulſus, grauiore aũt, ſi dementia ſua, aut immoderatis voluptatibus & doloribus aut timore, aut inuidia, aut iracũdia inſanabili. Pęnis verò maligni vexantur, non quia peccauerunt, nam quod factum eſt, infectũ eſſe non poteſt: ſed vt poſthac & peccatores ipſi, & qui puniri iniquitates viderunt, iniuſtitiã oderint, aut ſaltẽ minus in ſimili vitio peccent. Quorũ omnium gratia oportet vt ad hæc leges reſpiciant, & boni ſagittarij ſimiles ad hoc ſignum tẽdant, punitionis magnitudinẽ in ſingulis, & quod dignũ eſt, conſiderantes. Idipſum iudicẽ legulatoris miniſtrũ facere decet, cum à lege ſibi cõmittitur, vt ipſe ſtatuat, quid dare pati ue dãnatũ oporteat. Qui ſanè non aliter, quod reliquũ eſt, ſuperiora imitatus exequi debet, q̃ pictor ita pingere vt exẽplaria diligenter ſequatur. Quod nobis ò Clinia Megilleq; faciẽdum q̃ pulcherrime atq; optime cenſeo: & pœnas tam eorũ quæ furto & clàm, q̃ eorum quæ vi agantur, quales eſſe oporteat, dicendum, prout dij nobis deorumq; filij leges ponere concedunt. Nemo furioſus palàm in vrbę cernatur: ſed furioſum propinqui domi quomodocunq; poſſunt cuſtodiant. Quòd niſi fecerint, mulctentur, qui maximi cenſus ſunt, drachmis cẽtum, ſiue ſeruum ſeu liberum minus diligenter cuſtodiant. Qui ſecũdi, quatuor de quinque minę partibus, qui tertij tribus, & duabus qui quarti. Multis autem modis homines furore agũtur. Alij morbo, vt hi de quibus modo diximus. Alij per iracũdiã prauę naturę vitioſamq; educationẽ, qui paruis inimicitijs moti altius inclamant, & turpiter inter ſe cõuiciãtur. Nihil verò tale in ciuitate bonis legibus inſtituta, fieri decet. De cõuicio igitur hæc vna omnibus lex ponatur. Nemo alicui conuiciet. Sed quicũque cũ alio de re quapiam ambigit, diſcat potius doceatq; tam ambigẽtem q̃ præſentes, ita vt omni conuicio prorſus abſtineat. Cum enim ſibi inuicẽ verbis turpibus maledicunt, muliebres habentur, & in primis ex verbis, quæ certè leuiſsima res eſt, odia grauiſsima & inimicitiæ ſæpe naſcuntur. Profectò qui iræ rei penitus ingratę morẽ gerit, ipſamq; quaſi alimẽtis quibuſdam noxijs explet, is quantũ per diſciplinam antea excultus fuerat, tm̃ exacerbatus poſtea iracũdam animæ partem, efferatusq;, difficilem ſibi viuendi reddit rõnem, & hanc amaram ab ira gratiã ſuſcipit. Ex his penè oẽs ad id deuenire ſolent, vt ridiculũ aliquid in aduerſarium dicant, qua in re quicũque ſe aſſuefacit, aut bonos mores pęnitus, aut magnanimitatem maxima ex parte amittit. Quãobrem nemo in templo obiurgationibus his vnquã vtatur, nec vbi publica ſacrificia vel certamina peraguntur, nec in rerũ venalium foro, nec in iudicio, aut alio quouis cœtu communi. Eum verò qui in hoc deliquerit, magiſtratus harũ rerum præſens liberę puniat. ꝙ ſi non fecerit, quaſi legum proditor, pręceptorumq; legiſlatoris ſpretor nunquam ad publici cuiuſquã muneris certamen quaſi de virtute certaturus aſcendat. Siquis aũt alijs in locis maledicto vel prouocãdo, vel reſpondẽdo vtatur, quicũque ſenior præſens fuerit, pro legum defenſione hunc verberet: & eos qui ira alieno malo concitati ſunt, cõprimat. Alioquin vt prediximus, puniatur. Neminẽ præterea in his conuicijs dicacitatibusq; verſari arbitramur, qui non ſępe ridiculoſe aliquid obloquatur. Atque hoc ipſum eſt, quod damnamus: quando cum ira fit. Quid porrò? comicorum ne ſatyrorumq; ſales & ridiculoſa conuicia quibus aduerſus ciues vtunt, ſi abſq; ira ſic mordeãt, admittemus? An id bifariam diſtinguemus, in iocoſam & ſeriam orationẽ: Et ioco quidem vti liceat ſic, vt ridiculum abſq; ira dicatur: Concitato verò per iram animo, nemini, vt antè diximus, tale quid dicere liceat? Hoc igitur nullo modo admittẽdum. Cui verò liceat, & cui non, lege iam declarandum. Poetę comico vel iambicæ muſicę ue melodię autori nec verbo, nec imagine, nec perſona cuiquã ciuiũ detrahere liceat, ſiue id ira, ſiue abſq; ira faciat. Et eum qui cõtrà fecerit, qui dãdis præmijs præſunt, eodem in die exterminẽ: taliter tribus minis mulctentur, Deo in cuius honorem certatum fuerat, conſecrandis. Cęteris verò de quibus ſuprà diximus, ſine ira & cum ioco ridiculũ aliquid dicere liceat, ſerio aũt & cum ira nequaquã. Cuius rei cognitio, cõis iuuenum diſciplinæ curatori cõmittatur. Et quod probauerit, proferre in medium licet: quod aũt reprobauerit, hoc neq; ipſe vlli vnquam oſtẽdat, neq; aliũ ſiue ſeruum, ſiue liberum doceat. Si contrà fecerit, prauus legumq; contemptor habeatur. Miſerabilis autem, id eſt miſericordia dignus exiſtimandus eſt: non qui fame vel re alia hmõi premitur, ſed qui cũ temperans ſit, & virtute alia vel parte virtutis ſit pręditus, calamitate tñ ad hæc aliqua fortè vexatur. Quare mirũ profectò erit, ſi vir talis vſqueadeo neglectus fuerit: vt ſiue liber ſeu ſeruus in ciuitate moderatè gubernata in extremã paupertatem deueniat. Idcirco non iniuria legiſlator talẽ de hac re legem tuto ponere poteſt. Nullus in ciuitate noſtra mẽdicus ſit. Quicunq; verò id tentauerit: victumq; inexplebilibus precibus colligere cœperit, à rerũ venaliũ curatoribus è foro pellatur, ab ædili magiſtratu ex vrbe eijciatur, ex tota deniq; regione ab agri magiſtratu exterminetur, vt ab eiuſmodi animali omnino vniuerſa regio munda ſit. Si ſeruus vel ſerua alienę rei offecerit ſiue imperitia, ſeu immoderato aliquo vſu id fecerit, nec qui dãnum paſſus eſt, cauſam prębuerit, dominus eius aut ſatiſfaciat, aut ſeruum ſeruam ue illi, qui damnum paſſus eſt tradat. Quòd ſi cõi quadam nocentis patientisq; aſtutia, vt ſeruus ſibi auferatur, ſerui dominus factum contendat, de malitiæ crimine agat aduerſus eum, qui de ſeruo conqueritur. Et ſi conuicerit, preciũ ſerui à iudicio conſtitutũ à damno duplicatũ accipiat. Sin aũt cõuictus fuerit, & damnũ reſtituat, & ſeruũ inſuper tradat. Si iumentũ, aut equus, aut canis, aut domeſticũ aliud aĩal proximi rem attriuerit, aĩalis dominus ſimiliter dãnum reſtituat. Si quis ſponte teſtimoniũ ferre noluerit, citetur ab indigẽte, citatusq; tpe idoneo adſit: & teſtimoniũ prout ſciuerit, afferat. Sin neſcire dixerit, iureiurando tribus dijs, Ioue, Apolline, Themide nominatis, neſcire ſe affirmet ac abeat. Qui ad ferendũ teſtimoniũ citatus nõ venerit, damnum ei, qui citauit ſecundum legem deponat. Si iudex aliquis in teſtimonium citatus fuerit: teſtimonio allato, nullã in eadem cauſa ſententiam ferat. Mulieri liberæ ſi quadraginta annos exceſſerit tam ad teſtandum, q̃ ad dicendum intereſſe iudicio liceat, imò verò & agendum, ſi ſub viro non ſit. Viuente verò marito teſtimonium perhibere ſolũmodo liceat. Seruo autem & ſeruæ & pueris de homicidio ſolũ dicere teſtariq; liceat, ſi idoneum fideiuſſorẽ dederint ſe vſq; ad latam ſententiam permanſuros, ſi fortè falſi teſtimonij fuerint accuſati. Siquis falſi teſtimonij agere voluerit, quod & in toto & in parte teſtimonij & vtriſq; aduerſarijs licet, antequã ſententiam iudices ferant, falſos fuiſſe teſtes obijciat. Falſi verò teſtimonij criminatiões ab vtriſq; illatas magiſtratus ipſi cõſcriptas ſeruẽt, & ad iudicium poſteat de falſo teſtimonio referant. Siquis falſo teſtimonium bis dixiſſe inueniatur, à nulla lege tertio teſtari cogatur. Si verò ter, nullo modo poſtea teſtimoniũ ipſi dicere liceat. Quòd ſi ter in falſitate deprehenſus, teſtari vlterius auſus fuerit, à volente quolibet ad magiſtratum deferatur, & à magiſtratu tradatur iudicio, & ſi conuictus fuerit, moriatur.

Cur pœnis maligni vexentur.

Quando in lite, falſa teſtimonia interceſſerint, per quæ aduerſariũ ſuperaſſe videri quis potuerit, ſi plures q̃ medietas teſtiũ condẽnati fuerint, iudiciũ ſecundũ illa nullũ procedat. Diſceptare verò conuenit, vtrũ ſecundũ illa teſtimonia quicquam iudicatum ſit necne, vt q̃uocunq; iudicatum fuerit, hoc pacto iuſtum lis finem conſequat. Verum cũ multa in vita boĩum bona ſunt, pluribus eorum, quaſi quædã diræ calamitates inſident, quæ maculant illa atq; coinquinant. Iudicialis aũt diſceptatio iudiciumq́; cur homini bonum nõ eſt, quod humana omnia manſueſecit? Atqui cum diſceptatio talis, bonum ſit cur, & adeſſe in lite alicui, & cauſæ iuſtę fauere, bonũ non ſit? Hæc cum ita ſint, peruerſa calumnia bonũ artis ſubit nomen, quæ artificium inueniſſe in litibus aſſerit, quo agẽda & dicenda, ſiue honeſta, ſiue turpis ſit cauſa, ſuperare facile quis poſsit, victoresq́; facere, quibus ipſa rationibus ſuis fauet, ſi pro artis ipſius beneficio pecunia dabit. Hec ſiue ars, ſiue artis expers exercitatio quædam ſit, danda opera eſt ne in noſtra ciuitate aditum habeat, ſed legum verita conditorem, nihil aduerſus leges proferat, & aliò profecta vires ſuas oſtendat. Si quis verò non pareat, hac lege deterreatur. Si quis iuſtitiæ vires in animis iudicum in contrarium vertere conetur, ac præter opportunitatẽ multa litigia mouet, aut mouentibus adeſt, agat in eum quicunq; voluerit, male agendi aut deniq; defendẽdi crimine, iudiciumq́; huiuſmodi apud electos iudices agitetur. Et ſi damnatus fuerit, diſcutiatur vtrum auaritia an ambitioſa quadam contentione id fecerit. Ac ſi contentione, certum ipſi iudices tẽpus præſcribant, in quo neq; pro ſe, neque pro alio vllam agat dicat ue cauſam. Sin aũt auaritia, peregrinus quidem à regione, nunquam rediturus abito, & ſi redierit, moriturus. Ciuis autẽ ſi auaritia feciſſe ꝑid deprehendatur, q̃m pecuniam tanti fecerit, oĩno moriatur. Quòd ſi ambitioſa contentione bis tale quid feciſſe iudicicatus fuerit, idipſum ſuppliciũ ſubeat.

Aduerſus ſabulas & corruptos auaritia cauſidicos

DIALOGVS DVODECIMVS DE LEGIBVS, VEL DE LEGVMLATIONE.

Marſilij Ficini Argumentum.

PLATO diuinus in omnibus legum dialogis, diuini operis ſimilitudine, ideoq́; numero duodenario delectatus, nimirũ duodecimum dialogum ita communem legum arcam eſſe voluit, quemadmodum duodecimus mundi circulus cõmune ſtellarum eſt firmamentum. Et quemadmodum ſi quis circulũ duodecimum penetrauerint, perfectionem felicitatemque animæ ſtatim inueniet, imò etiam conſequetur, ſic Plato vltrà librum duodecimum progreſſurus, non tam leges q̃ beatam animæ perfectionem legibus acquiſitam in Epioomide demonſtrabit. In ſuperioribus quidem libris leges partim ad officia publica, partim ad priuata negocia pertinent, partim ad vrbana partim ad externa, ſiue in pace ſiue in bello. In duodecimo verò, omnes quodammodo congregantur ad omnia pertinẽtes, non leges inquam ſingulæ, ſed nonnullæ ex quolibet genere ſingularum. Additur legibus id quod maximum eſt, ratio videlicet & conſeruatrix legum & emendatrix. Additur magiſtratibus id quoque quod maximum, ratio videlicet repetundarum referendarumq́; rationum, non aliter publicis magiſtratuum officijs præpoſita, q̃ priuatis actionibus animorum, conſcientiæ ipſius examen. Hoc vtque examine tum priuato omnis animorum ſalus, tum publico ciuitatis ſalus vniuerſa conſiſtit. Atque id eſt compendiarum duodecimi argumentum. At quoniam mox in principio, & in ſequentibus, & ſæpe in antecedentibus deorum commemorat filios, atque tum deos alios aliorum, tum homines deorum filios nuncupat, meminiſſe oportet duobus modis apud Platonem deos deorum filios eſſe, duobus quoq; modis homines filios eſſe deorum. Primo quidem, vt Timæus docet, omnes ſphærarum mundi rectores, ſiue ipſi ſphærarũ animi, ſiue dæmones citra ſpęras, ſiue intellectus angelici vltra ſphęras, filij ſunt omnipotentis Dei, tanquam volũtate ipſius benefica procreati. Deinde in quolibet horũ trium genere, inferiores ſuperiorum filij ideo nuncupantur, quia a ſuperioribus continuè radios formasq́; ſuſcipientes, quodãmodo inde formantur, & illis quaſi patribus obſecundare videntur. Homines ſimiliter geniti dicũtur à ſuperis, vel quoniam ab initio rerum è terræ viſceribus ſuperorũ fomento in lucem editi fuerint, vel quoniã nonnulli quotidie ſuperorum inſpiratione vehementer afflati, mox ex humana ſolitaq́; affectione, in diuinum quendam vitæ ſtatum quaſi renati diuinitus transferuntur. Quo quidẽ in gradu & pios philoſophos principes ſępenumero collocat. Quod aũt ſtatim in principio libri Iouem Mercuriumq́; legatis nuncijsq́; pręponit, intelligendum eſt primo quidem, & per Iouem, Deum architectum mundi, & per Mercurium, omnẽ numerum angelorum, deinde per Iouem rurſus planetam ſecundũ imperatorum legumq́; ſignificatorem, per Mercurium verò planetam alium interpretationis expeditioniſq́; omnis ſignificatorem. Significatores dico planetas. Quoniam vt teſtatur Timęus, & Plotinus diſputat, planetę cœleſtiaque omnia ſignificant vtcunque poſſunt & nunciant, quę vel ſuperi iam iam facturi ſint, vel nos interdum quidem facturi, ſępe vero paſſuri. Deteſtatur mox poetas, qui ſcelera hominum transferentes in ſuperos, & contra diuinitatem impie deliquerunt, & malo ſuperorũ exemplo hominibus grauiter nocuerunt. Pręterea furta cęteraq́; facinora, ex intentione peccãtis & habitu vel ſanabili, vel inſanabili, magis q̃ ab affectu putat eſſe cenſenda. Pręcipit inter militię leges, quod & in omni vita optimum omnium arbitratur, vt nemo cognoſcat quid ſit ſibi tantum viuere vel ſeorſum ab alijs quicquã agere, ſed ad prudentis ſuperioriſq́; nutum, & ad cõmunem vſum ſinguli ſingulas dirigant actiones. Docet iudices ne vel ſponte, vel etiam coacti pęter ius ſententiam ferant, Iudicium enim ipſum ex antiquorum ſententia, pręcipuę Orphei & Heſiodi, eſſe virginem quandam pudicam. Pudori aũt atque iudicio in primis odio eſſe mendacium. Deam verò iudicij pęſidem, diuinam eſſe exiſtimant prouidentiam, humanis iudicibus venerãdam. Poſt hęc vbi dãnat eos qui arma turpiter proiecerunt, & illos inſuper belli duces, qui eos ſub ſignis ſuis iterum militaturos recipiunt: denarium minarũ numerum hic à nobis trãſlatum, leges alicubi millenariũ. Paulò pòſt reip. nodum eſſe aſſerit repetundarũ iudicium rõnum, vt nullus in rep. iudex ſit abſq́; iudice. Alioquin per ſolutam iudicandi licentiam, primo quidem iuſtitiam perituram, deinde ciuitatem amiſſa iuſtitia velut anima morituram. Templum verò Solis atque Apollinis, intelligi ędem non ſolum planetę animęq́; ſolari, ſed multo magis ſummi boni luci, cuius imago ſol eſt, dedicatã. Audies ex abſencia religionis in iudicijs peccata cõmitti. Sed impiorũ oium peſſimos eſſe, qui precibus hoſtijsq́; ita Deũ placaturos ſe confidunt, vt ob hanc confidentiã impune ſibi liceat grandẽ pecuniã extorquere. Tradit cautiſſimas poſt hęc leges de peregrinis excipiẽdis, peregrinationeq́; ciuium, ne vel mores ciuiũ aliena & inconſiderata conſuetudine confundantur, vel alienorũ peritia reip. deſit. Notabis hic paucis quoq́; nonnullis diuinam quandam vim ineſſe, per quam diſcernant captus ingeniorum. Quod quidẽ oſtendit diuinitatem quandam non ſolum à nobis acquiri, ſed vt ita loquar, innaſci. Pręcipit non eſſe parui faciendum, vtrũ probus an improbus videaris. Sed exiſtimationẽ quoq́; virtutis quęrendã eſſe, & ipſa duntaxat virtute quęrendam. Cõmemorat diuinos nõ nunquam viros vel in ipſa plebe & in ciuitatibus male gubernatis exiſtere. Poſt hęc de actione cauſarum, accuſatiõe, defenſione, appellatione, fideiuſſione, pręſcriptione, cęteriſq́; huiuſmodi tractat multa. Miſcet & his ſua quadã opportunitate quę donaria vel ſimulacra dicãda numinibus. Quę quidem ſymbolica Pythagoreo ritu traditio eſt. Terram inquit, & Veſtam deorum oĩum habitationẽ ſacrã exiſtere. Quòd Veſtam adiunxit, ſignificauit ſub terrę huius nomine altius intelligi debere, & terram hanc elementalẽ, & terram lunarem, & terram poſtremò ſtelliferam. Item tres terrarũ trium animas, tresq́; angelos. Memento verò, apud antiquos quicquid in vniuerſo eſt efficax ad formandum atq́; monendum, metaphorice ignem dici. Item quicquid vſquã facilimè eſt formabile, dici aerem. Quod aũt purgatorium, aquam, quod ſolidum vel ſtabile & conſiſtens, terram cognominari. Talis quidem natura ob qualitatem vel denſam, vel conſiſtentem, & hic & in luna & in firmamento terra à Platonicis nũcupatur. Cui ergo mirum ſit Terram deorũ omnium habitationem ſacram exiſtere, ſi tribus terrarum trium terminis comprehenditur vniuerſum? Cumq́; ſacratã ab initio dijs eſſe dixerit, vetat iterum conſecrari, admonẽs, ne cõfidas Deo quicquam quod non prius ipſius dei ſit, offerre te poſſe. Ex auro quoq́; vel argento ſtatuas fieri vetat, ne confidamus magno horũ precio nos grandia ſcelera purgaturos. Ex ebore rurſus prohibet, cum ab anima ſcilicet ſenſuali fuerit deſtitutũ, ne abſq́; ſenſu id eſt vigilantia & animaduerſione operemur in ſacris. Aes ẽt & ferrũ reſpuit, culpans videlicet bellica inſtrumenta. animo cum intra ſe & alijs diſſidente fruſtra ſacrificia operamur. Recipit denique lignum atque lapidem, ex quibus deorum ſimulacra fiant.

In lapide

In lapide quidem commendãs habilitatem mentis in ſacris. In ligno verò ignis eſcam id eſt flagrantiam animi, qui in diuinis facile accendatur. Iubet ex vno ſiue lapide ſiue ligno imagines integras fabricari, ſimplicitatẽ in primis integritatemq; cõmendans. Neq; verò ſilentio prætermittẽdum eſt, legatos in ſuperioribus ad quatuor oracula miſſos fuiſſe: vt cognoſceremus deum oium autorẽ, oibus æque mundi partibus prouidere: quæ per quatuor quaſi angulos deſignantur orientis, occidentis, ſeptẽtrionis, meridieiq; nomine: & quocunque ritu colatur deus, modo pura mente gratiaq; ſui colaſ, acceptũ quodãmodo eſſe deo. Sed de his alibi diligẽtius. Inter hæc, vetat illos qui patriæ aliqua in re miniſtrant, accipere munera. Agit & de tributis. Ait nihil melius à quoquã diſci poſſe, ꝙ id quo ipſe fiat melior. Ait legem eſſe rem mirandam atq; diuinam nomenq; ab ipſa mente apud Græcos habere, à mente inquã tũ diuina, velut patre, tum humana, velut matre. Legẽ verò ſequi vult iudicium. Quæ quidem duo humanorũ bonorũ maxima ſint. Sed hic redit in mentẽ, ꝙ in fine vndecimi, bona inquit noſtra plerunque à quibuſdam ſuis calamitatibus inquinari. Et legis quidẽ calamitatem alibi eſſe inquit magiſtratus ipſius improbitatẽ. Calamitatẽ verò iudicij iudicialiſq; diſceptationis ibi appellauit peritiam quandã cauſidicam, quæ nulla iuris habita rõne, ſed auaritiæ ambitioniſq; ſtudio oẽm abſq; delectu cãm accipit defendendam. Quam veluti reipub. peſtẽ præ cæteris deteſtatur. Poſt hæc vbi funeribus imponit leges, hoiem ipſum præcipuè vult ſubſtantiam ipſam animæ rõnalis haberi, corpus aũt hominis huius ſimulacrũ, & vt alibi noiat, vmbram. Quidnã homo in nobis ſit, quid aial, ex Timæo, & Alcibiade, & Plotino cognoſcitur, quod quidẽ in Theologia latius diſputamus. Vbi concludit hominem quidem eſſe aiæ rõnalis ſubſtantiam, vltra rationem, habentẽ quoque ſenſum quẽdam intimum, impatibilem, & communem. Animal verò compoſitum quiddam ex figurato corpore, atque ex quodam vitæ veſtigio impreſſo ab anima. In quo quidem veſtigio impreſſus quoque ſit ſenſus, ſecundus à ſenſu primo, iam per inſtrumẽta varia diſtributus atque patibilis. Id quidem nonnullis quoq; apoſtoli Pauli dictis maximè conſonare videtur. Qñ verò aiam inquit ad alios abire, rationem ſuorum operũ reddituram, alios deos noiat, mentes angelicas extra corpora, qui alij dicuntur dij vltra ſphærarum nias. Animæ ſiquidem noſtræ bis coniunctæ corporibus, nimirum ſub animarum ſuperiorũ regno ponuntur, ſeparatæ verò ad ſeparatorum iudicium transferuntur. Hactenus quidem leges cõdidit, ſed fruſtra cõſtitui leges ait, niſi de legũ ſalute ſtabilitateq; cogitetũ. Ergo ad harum ſtabilitatem cœtum quendam magiſtratuum mirabilem excogitabit. Sed antè cœtus eiuſmodi creationẽ, de vi fatorum nonnihil attingit, vtpotè qui intelligat ad operis tãti ſalutem humanam hominũ prudentiã non ſufficere, ſi vis fatalis penitus aduerſetur. In his profectò videtur probare eos, qui in ædificandis vrbibus, condendis legibus, creandis magiſtratibus, imò & plantandis hominibus aduerſam nimis ſyderum diſpõnem diligẽter euitant. De fato quidem alibi multa, quibus & hic conſentanea

Fatum. hæc ꝙ opportune, tam breuiter adducuntur. Fatum eſt immobilis quædam in aia mundi rerum mobiliũ diſpõ. Fati verò inſtrũm eſt natura cœleſtis. Sed materia in quam agit per inſtrumentum, & moles elementorum. Tria verò nomina, Lacheſim, Clotho, Atropon, tum quantum ad inſtrũm, tum quantum ad materiã pertinet, accipit. Nam Lacheſim nominare poſſumus firmamentũ, in cuius ſtellis vires ſorteſq; inferiorum omnium cõtinentur. Clotho verò planetarum cœtum in euoluendis rerũ ſortibus firmamento ſubminiſtrantem. Atropon denique Saturnũ præcipuè, ſtabilitate ſua euolutas in effectum ſortes ineuitabiliter cõfirmantem. In materia quoque fati ideo tres Parcas cõnumeramus, quoniã vis fatalis per inſtrumentum cœleſte elemẽtis infuſa, agit in materiã & formam atq; compoſitum. Item in eſſentiam & virtutem & actionẽ. Item in principium mediumq; & finem. Quoniam verò non ſolũ agit in corpora, verumetiam eatenus in aios, quatenus afficiuntur corporibus, vel vtuntur, idcirco Plato hic ait, Parcas tum corporũ, tum animorum legumq; proſperitatem poſſe ſeruare. Et quoniã mens natura ſua vtpotè memor diuinæ prouidentia quandoq; freta, vel fatum ſuperat, vel fato feliciter vtitur, ſubiunxit ad ipſam vitæ tam publicæ ꝙ priuatæ ſalutem, coniungendum eſſe cũ mente ſenſum, adeò vt ſenſus mẽti pareat & miniſtret. Similemq; huic copulæ quæ ex mente & viſu audituq; cõponitur, procreat cœtum quendam magiſtratuum in repub. ſtabilitati legum proſpicientẽ, qui finem ipſum primo proſpiciat reipub. deinde quæ viæ potiſſimum perducãt ad finem, ſtudeatq; omnino, vt ſingula in ciuitate ſiue priuatim ſiue publicè fiant, vna quadam ratione conducãt ad vnum, cuncta quidem ad virtutem dirigens, virtutes verò cæteras ad prudentiam. Hanc denique ad ſapientiam, quam ſub nomine mentis ſæpe ſignificat. Cuius quidem ratione vna, virtutes omnes comprobandæ cenſentur, quatenus videlicet conducunt ad ſapiẽtiam. quam etiam ex ratione probat, ꝙ vnius diuini boni ſit particeps. Aſſerit exquiſitiſſimam rerũ conſiderationem eſſe, quæ non ſolum multa, quatenus multa ſunt, conſpicit, ſed etiam quæ ſit in cunctis natura vna cõis. Item à quo vno principio hãc habuerint. Rurſus ad quem finem vnum per hanc conducere poſſint. Abſq; eiuſmodi contemplatione, neminem poſſe vitam perfectè vel priuatam, vel publicam gubernare. Cũ verò hæc ſpeculatio ad philoſophum, præſertim diuinũ pertineat, non iniuria inter ciues in cœtu illo electiſſimo congregatos, ad diuinos philoſophos rerũ ſummam iudicat referendam. Diuinos inquam rerum diuinarũ inſpectores atq; cultores. Itaque eos qui ad diuina vel inſpicienda ſunt hebetes, vel colenda ſunt pigri, vel docenda inepti, ab ampliſſimis reipub. muneribus procul arcet. Mox verò probat ad firmam ſummæ diuinitatis fidem duo eſſe potiſſimũ neceſſaria. Primũ, vt ſciamus genus ipſum rationalium animorum, diuinũ eſſe, corporibuſq; antiquius, quo moueantur mundi ſphæræ, & intra ſpæras oia generẽtur. Secundũ, vt cogitemus genus mentiũ ſcilicet angelicarũ, animorum gñe eſſe præſtantius. Et animas ob ipſam mentis participationẽ ſpheras ordinate mouere. Siquis enim duo hæc nouerit, facile cognoſcet, ſicut mẽs aiæ forma ordoq; eſt, ita diuinũ bonum eſſe tum mentis, tum aiæ vitam atque lumen. Hæc vero tria, ſcilicet diuinũ bonũ mentemq; & animã. Plato proculdubio penè in oibus eius ſcriptis autdemõſtrat aut cõmonuit oium eſſe principia. Quod quidẽ in epiſtola ad Dionyſium obſcurioribus verbis inuoluit. Animam verò noſtram corpore antiquiorẽ eſſe, ſi non places tempore antiquiorem dicere, dic ſaltem dignitate præſtantiorem, atq; ea eo priorẽ, ꝙ à principio corporibus ſuperiori habet originem, idcoque motũ in anima ea ſe locauit, in corpore verò ab aia. Et quia creſcit in corpore mutabilitas, ait à mutabili aiæ, corpus non actione tantũ, ſed etiam ſubſtantia mutabili dependere. Reprehendit & Anaxagoram, ꝙ cum inter mentem & corpora non poſuerit aiam, compulſus, fuerit naturales effectus non ab intelligentia per animam, vt pars eſt, diſponi, ſed elementali potius natura contingere. Aſſerit verò hic quemadmodum in Timæo atq; Phædone, oia ſiue per mentes angelicas, ſiue per animas, ſiue per corpora fieri dicantur, præcipue volũtate diuina boni gratia fieri.

SI LEGATVS aut præco falſò quæ ſibi commiſſa ſunt nũciauerit, dicenda ue tacuerit, vel rurſus ab hoſtibus amicis ue rediens quę ab illis accepit, aliter ꝙ acceperit retuliſſe reperiatur, quaſi Mercurij Iouiſq; mandata legationeſq; contrà legem contempſerit, in iudicium deferaſ. Et iudices pro magnitudine rei quid pati dare ue ipſum oporteat, ſi damnatus fuerit, ſtatuant. Pecuniæ furtum illiberale profectò eſt: rapina verò turpiſſimũ. Nullus aũt filiorum Iouis aut vi aut dolo delectatus quicquã hmõi vnquã fecit. Ideo nemo vel à poetis vel à fabuloſis alijs hoibus ita decipiaſ, vt credat ſi furto aut vi vſus ſit, nihil ſe turpe, ſed quod dij quoq; fecerint, cõmiſiſſe. Nam nec verum id, nec veriſimile eſt. Et qui præter legem horũ alterum facit, is nec deus, nec deorũ eſt filius. Hæc legũlatori magis ꝙ cunctis poetis cognoſcẽda ſunt. Igiſ quicunq; huic noſtro ſermoni paruerit, felix eſt, & in poſterum ſemper erit. Qui contrà fecerit: hac lege arcebitur. Siquis aliquid publicũ furatus fuerit, ſiue paruũ ſeu magnum id ſit, pari ſupplicio puniaſ. Nam qui rem paruam ſuſtulit, etſi minori vi ꝙ qui magnam rapuit, æqua tñ cupiditate furatus eſt. Et qui magnũ aliquid inde remouit, vbi ipſe non depoſuerat, is oĩno iniquus eſt. Lex igiſ non furti paruitate alterum minus ꝙ alterũ puniendũ cenſet, ſed eo forſitã intereſſe putat, ꝙ alter ſit inſanabilis, ſanabilis alter. Si ſeruus aut peregrinus furti publici accuſatus & cõdemnatus ſit, tanquam ſanari quodammodo poſſe videatur, quid pati dare ue debeat iudicio ſtatuatur. Ciuẽ autem ita educatum vt ipſi inſtituimus, ſiquis publicum aliquid furatum eſſe vel violaſſe conuicerit, ſiue in ipſo furto & ſcelere ſiue aliter quocunque deprehenderit, tãquam inſanabilem mortis ſupplicio cõdemnamus. Militiæ gratia merito magnæ habẽtur deliberationes, & leges multæ conduntur. Sed illud omnium maximum eſt, nequis mas fęmina ue ſine magiſtro ac principe quicquã agat, nec ciuis cuiuſquam animus ſiue ioco ſiue ſerio aliquid facere ſolus & ſuo duntaxat arbitratu conſueſcat: ſed tam in bello ꝙ in pace ad principem magiſtratumq; ſemper reſpiciat, & eum quocunq; ſequatur: atq; ita ad eius nutum ſuam vitam inſtituat, vt vel minima quæque

ab eo gubernatus faciat: ſtet cum iubetur, & rurſus iuſſus proficiſcatur, exerceatur, lauetur, comedat, ſurgat nocte, cuſtodiam agat: det ſigna, & viciſsim accipiat, & in ipſo prælio nec inſequatur vnquã, nec cedat, niſi princeps & magiſter ſignificauerint. Et vt ſummatim dicã, nemo penitus cognoſcat, quid ſit ſeorſum ab alijs agere: ſed ſimul ſemper cõisque q̃ maximè oĩbus vita ſit. Nihil.n. hac re melius, nihil præſtantius, nihil artificioſius vnquã erit ad ſalutẽ & victoriã bello acquirendã. Hoc ipſum ẽt in pace ab ipſa pueritia ſeruẽt aſſueſcantq́; alios ducere, & ab alijs duci. Soluta verò licentia è vita penitus expellatur, non hoĩum ſolum, ſed etiam beſtiarum quæ ſub hoĩbus ſunt. Omnes quoq; choreæ ita vt bene geratur bellum, celebrandę ſunt: atq; oĩs dexteritas, facilitas, promptitudo eiuſdẽ rei cauſa comparanda. Ob eandẽ cãm conſueſcere debemus à cibo & potu abſtinere, frigus æſtumq́; & cubilis duritiem pati: & in primis capitis pedumq́; virtutem alienis tegmentis non corrumpere: nec pileorum calceorumq́; à generatione datorum naturam perdere. Nam extremitates hæ cum naturam conſeruant ſuam, maximas toti corpori vires præbent: contrà verò contrarium. Et altera quidẽ vniuerſo corpori maximè miniſtrat: altera totum ducit cũ principales eius ſenſus oẽs natura poſsideat. Sed hmõi quidem laudes bellicoſæ vitę iuuenes audiant, Leges verò has, Militet quicunq; conſcriptus eſt, aut parti alicui deputatus. Siqs verò propter ignauiã imperatore non permittente militare detrectet, ad principes bellicũ redierit, accuſetur. Iudicent aũt qui militarunt oẽs, ſeorſum quidem pedites, & equites ſeorſum, cæteriq́; ſilr. Pedites quippe ad pedites, & equites ſimiliter ad equites, cæteriq́; ſinguli ad eiuſdẽ ſortis principes deſerẽdi ſunt. Vbi quicunq; damnatus fuerit, & in certamẽ poſtea quodcunq; deſcendere, & alium neglectę militię accuſare prohibeatur. Pręterea quid dare patiuè ipſum oportet, iudices ſtatuant. Sed deſertæ militiæ iudicio peracto, peditum rurſus equitumq́; & aliorũ cętus à principibus habeantur, vt militaria his qui ſtrenuè ſe geſſerunt, dona dẽtur. Iudicet aũt de victoria quiſquis velit inter ordinis ſui participes, ita præteritorum certaminum nec coniecturas neq; teſtes adhibeat: ſed eã quę nuper geſta eſt pugnam duntaxat conſideret. Donentur deinde qui præclarè certaſſe videbuntur, corona ex frõdibus arboris perpetuò virentis conſerta. Quam poſtea qui conſecuti ſunt in bellicoſorũ templis deorũ vtcunq; placuerit cũ inſcriptione tituloq́; ſuſpẽdant, vt teſtimonium virtutis ſit diuturnum. Secũdo quoq; ac tertio loco declarati ſic faciant. Siquis aũt in militiam profectus, antequam principes dimiſerint, ab exercitu abierit, apud eoſdẽ iudices hic derelicti ordinis accuſetur, apud quos & ille ſuperior neglectæ militiæ accuſatus eſt: & dãnatus ſilr puniatur. Cauere autẽ pro viribus debet quiſquis aliquem iudicaturus eſt, ne ſpõtè aut inuitus ſupplicium mulctam ue falsò & nõ meritò inſerat: iudicium.n. virgo quædam pudica eſſe verè dicitur. Pudori autem atq; iudicio ſecundum naturam odio mẽdacium eſt. Quamobrem cum in alijs omnibus, tum maximè in bellicorũ armorum proiectione cauẽdum eſt, ne deã iudicij præſidẽ offendamus: ne quis neceſſarias armorũ abiectiones quaſi turpes per ignorantiam arbitratus, aliquẽ pœna indignum immeritò puniat. Arduũ quidem eſt hæc diſtinguere. Oportet tñ vt lex diſtinguere per ſingulas partes conetur. Fabula igitur ad hæc vtatur. Si abſque armis ſemimortuus ad tentoria Patroclus fuiſſet delatus, quod pluribus accidit: & arma quæ à dijs, vt poeta dicit, in dotem Thetidi data fuerãt, ab Hectore rapta fuiſſent: vtrũ Menœtiades quaſi arma abiecerit, à detractoribus vituperandus fuerit. Pręterea ſiqui ab alto præcipitarũt, aut in mari, aut in tempeſtatis aquarumq́; colluuione, aut in alijs huiuſcomodi permultis, quę ad purgandam ignauiæ ſuſpitionem afferri poſſunt, coacti arma amiſerint, erunt ne vituperãdi? Dãda verò opera eſt, vt maius grauiusq; malum pro viribus à cõtrario ſecernamus. In ipſa igitur vituperatione, vocabulorũ ipſorum prolatio differentiam quandam oſtendit. Nam ſicuti abiector nõ de omnibus meritò dicit: armorum verò amiſſor de omnibus: nec ſimiliter qui vi amiſit, & qui ſpõtè abiecit, ſicuti abiector, eſt iudicandus. Omnino enim vndiq; diſſerunt. Sic igitur ſanciamus. Siquis ab hoſtibus circũuentus cum armatus eſſet: non defendit ſe verſus ad eos, ſed arma ſpontè dimiſit, aut abiecit: turpemq́; vitam velocitate comparare ſibi maluit, q̃ ſortitudine honeſtam felicemq́; mortem, de huiuſmodi armorũ proiectione iuiudicium habeatur, de ſuperiori verò nullum. Mali enim ignauiq́; ſemper puniendi ſunt, vt meliores fortioresq́; euadant. Infortunati verò, minimè. Nihil.n. proficit. Sed quæ nam abiectionis armorum damnato & à virili fortitudine degeneranti pœna congrua erit? pręſertim cum impoſsibile ſit huiuſmodi in contrarium commutari, vt Ceneum Theſſalum ferunt diuina quadam vi in naturã viri ex fœmina commutatum. Abiectori enim armorũ contrarium maximè cõueniret, vt in mulierem ex viro tranſlatus ſic puniatur. Nunc verò qm̃ id fieri non põt, proximũ aliquid excogitemus, vt poſtquam ille vſqueadeò viuendi cupidus eſt, deinceps nullum periculũ ſubeat, ſed reliquam vitam & quidem q̃ longiſsimam improbus & cũ dedecore viuat. Hæc igitur lex ſit, Eo qui arma turpiter proieciſſe dãnatus eſt, nec imperator neq; præfectus aliquis pro milite vnquam vtatur, nec in aciẽ recipiat. Si contrà fecerit, rationum referendarum iudex id cognoſcat: & ſi maximi cenſus ſit, decem minis: ſi ſecundi, quinque: ſi tertij, tribus: ſi quarti, vna ipſum condemnet. Proiectionis aũt damnatus non ſolum ob naturæ eius ignauiam à virilibus periculis arceatur, ſed etiam ſi maximi cenſus eſt, decẽ ſimiliter mulctetur minis: ſi ſecundi, quinque: tribus, ſi tertij: vna verò, ſi quarti. De Repetundarum. repetendis autem rationibus quas magiſtratus annui ſorte creati, vel plurium etiam annorum conſilio quodam delecti referre debẽt, quid dicemus? Quis enim ſufficiẽs repetundarum iudex erit, ſiquis magiſtratus rerum põdere preſſus, dixerit fecerit ue ſuo aliquid indignũ principatu? Difficile inuentu hoc eſt. Nam cum delecti magiſtratus virtute alios antecellant, quo pacto præſtantiorẽ eis inueniemus? Et tamen diuini aliqui viri rationum referendarum exactores & iudices nobis quærendi ſunt. Sic enim ſe res habet. Multæ occaſiones ſoluendæ reipub. quemadmodum nauis aut animalis cuiuſdã eſſe videntur. Quarum licet vna natura ſit vbiq; diffuſa, eas tñ intentiones, fulcimentaq́;, & neruorum extẽſiones multiſq́; alijs nominibus appellamus. Sed hæc tam ſalutis q̃ euerſionis Reipub. occaſio nõ minima eſt. Nam ſi iudices qui geſti magiſtratus rationem exigunt, virtute magiſtratibus præſtent, atque ita id fiat, vt nemo iure conqueri poſsit, vniuerſa ſic regio feliciter ciuitasq́; florebit. Sin aliter iudicium reputandarum proceſſerit, tunc eo iudicio ſoluto, quo in vnũ ciuilia omnia vinciuntur, omnes magiſtratus, alius ab alio diſtrahuntur: ipſiq́; ex vno multi iam facti, ex vna multiplicem ciuitatem efficiunt. hinc plena ſeditione citò oĩa euertuntur. Quare exactores rationum oportet in omni virtutum genere cunctis excellere. Goc igitur modo ipſorum gñationem machinemur. Singulis annis poſt æſtiuale ſolſtitium ad locum Soli atque Apollini cõmuniter dedicatũ ciuitas vniuerſa conueniat, tres viros electuri, quem vnuſquiſq; meliorẽ ſe ſolo excepto iudicet: qui nõ paucioreſq̃ quinquaginta natus ſit annos. Electorum deinde dimidiam partem, qui à pluribus prælati fuerint, ſi pares ſunt anteponant: ſin verò impares ſint, vno excepto cui pauciora ſuffragia contigerunt, dimidiã ſimiliter reliquorum partem accipiant, ſuffragiorũ numero præiudicãtes. Quòd ſi ęqualia numero ſuffragia multis fuerint, dimidiumq́; numerum auxerint, iunior poſtponatur. Acceptiſq́; alijs rurſum ferãtur ſuffragia, quouſq; tres inæquales obtineant.

At ſi

At ſi omnibus his vel duobus ęqualia ſuffragia ſint, bonę iam ſortunæ res committatur: ſorte hi diſcernantur. Eú qui ſuffragijs ſuperat, rurſumque ſecundo loco & tertio declaratum, corona ex ſemper virentis arboris fronde contexta coronet. Datis præmijs præconio declarent, quemadmodú Magneſiorú ciuitas rurſus deo duce nacta ſalutē, ciues eius oīum optimos, Soli & Apollini cōes primitias priſca lege quatenus iudiciú ſecuturi ſunt conſecrat. Qui primo anno duodecim repetundarú rónum examinatores cóſtituant. Idq́; faciant donec ſingulis ſeptuageſimuſquintus annus exactus ſit, deinde ſingulis annis tres ſemper addãtur. Hi magiſtratus omnes in partes duodecim diſtributos omni libera examinatióe iudicaturi, diligēter obſeruent. Habitent aút tpe quo rationes ipſis redduntur, in loco vbi electi fuerunt, Soli atq; Apollini dedicato. Et tú per ſe ſolum quilibet, tú cóiter omnibus diligēter perquiſitis, de ſingulis magiſtratibus publicè perſcribant, quid pati eos dare ue ex repetúdarum iudicum ſnīa deceat. Ac ſiquis magiſtratus horum iudicio non rectè damnatum eſſe ſe queritur, ad electú iudicium repetundarum iudices deferat. & ſi euaſerit, accuſet eos ſi velit. ſinautē ibi quoq; damnetur, atq; antea ab ipſis repetundarum iudicibus morte fuerit condénatus, quemadmodum neceſsitas exigit moriatur. Quòd ſi ea mulcta ab illis dánatus fuerit, quæ dupla ab ipſo perſolui poteſt, duplam perſoluat. Sed iam audiendú eſt, quę horum de repetundis ſententiæ, & qúo ferendę ſint. His igitur qui totius ciuitatis conſenſu oībus præpoſiti ſunt, donec vixerint primi conſeſſus ſemper in oībus ſolennitatibus præbeantur. Et quandocunq; ad cóia Græcorum ſpectacula ſacrificiaq́; mitti iudices ac præſides aliquos à ciuitate neceſſe eſt, ex iſtis mittãtur. Hi ſoli in ciuitate, corona laurea coronentur, hi Solis & Apollinis ſacerdotes ſint. Pótiſex ēt ſummus ſingulis annis ex his ille ſit, qui ſuperiori anno cæteris excelluiſſe ſacerdotibus iudicabitur. horum noībus quouſq; ciuitas habitatur tpa diſtinguantur. Defunctis aút funera & ſepulchra excellentius q̃ cæteris ciuibus fiant. Indumenta quælibet alba ſint. luctus ploratusq́; abſit. Chori quoq; duo, vnus puellarum quindecim, alter totidem puerorú, feretro vndiq; circundato viciſsim ſacerdotem carminibus laudent, felicitatemq́; eius per totá diem decantent. Mane verò ad monumentum feretrum iuniores ferant qui gymnaſijs operam impendunt, quos defuncti hoīs propinquiores delegerint. primiq́; cœlibes quaſi ad pugná armati præcedãt, cum equis equites, & cum leuibus armis pedites, cæteriq́; ſimiliter. Pueri verò antè feretrum, patriú cantum concinant, & puellę poſt eos, ac mulieres iam effœtæ ſequãtur. Poſtremò vtriuſq; generis antiſtites quamuis alijs monumentis arceantur, tñ ſi Pythius quoq; cófirmauerit, ad hoc ſepulchrum quaſi purum quiddá ſit, nil prohibet deuenire. Monumentum huic ſub terra ſit fornix quædam longior ex duriſsimis pulchriſq; lapidibus, vbi lapides lectuli vtrinq; ſint, hic beatum illum ſepeliant, arboreſq́; in circuitu plantent, vna excepta ſolúmodo parte, vt hoc ſepulchrum augeri poſsit. deinde ſingulis annis muſico, gymnico, equeſtriq́; certamine hos viros honorent. Hæc præmia illis reddantur, quorum de latis rationibus iudicia damnata non ſunt. Siquis aút horum iudicio confidens quo prȩlatus fuit, naturę humanę fragilem códitionem detexerit, lapſus videlicet in errorem poſtquam egregius habitus eſt, ſanciatur lege, vt à volente quolibet accuſetur. Iudiciumq́; de ipſo ſic agat̃. Primo legú cuſtodes adſint, deinde accuſati ipſius collegæ, electi præterea iudicij iudices. Adducat autem accuſator, indignum eſſe illú qui accuſatur, & magiſtratu & magiſtratus præmijs. Si ergò damnatur, magiſtratu, ſepulchro, cæteriſq́; illi magiſtratui competentibus præmijs priuetur. Sin verò accuſator quintam ſuffragiorum partem non habuerit, qui primi cenſus eſt XII. qui ſecúdi, octo: qui tertij, ſex: qui quarti, duas minas perſoluat.

Magna autem in iudicando admiratione dignum fuiſſe Rhadamãthum video: Ille ſiquidem perſpiciebat, in illis temporibus deos eſſe, omnes vno ore hoīes confiteri. neq; id iniuria, cum multi illis temporibus ex dijs progeniti eſſent, quorum in numero ipſe ēt habebat̃. Itaque videt̃ putaſſe dijs non hoībus eſſe iudicia committenda. Quocirca ſimpliciter velociterq́; iudicia peragebat. Ná iureiurando in ſingulis cauſis à litigãtibus requiſito, citò ſimul ac tutò iudicare ſolebat. Nunc verò alij deos eſſe negant, alij res humanas curare nó putant, plurimi verò & paſsimi vilibus hoſtijs multiſq́; blanditijs ita conciliari ſibi eos exiſtimant, vt impunè liceat grandē pecuniam extorquere. Quocirca Rhadamãthi iudicandiq́; modus ille his hoībus minimè congruit. Nam cú opiniones hominú de dijs mutatæ ſint, leges quoq; cómutandæ ſunt. Itaq; prudēs legiſlator in iudiciorum executione iuſiurandum litigantium prohibebit, vt tam accuſatoris intētio q̃ defenſoris deprecatio ſine iureiurando in iudicijs conſcribatur. Nam ſi iurãdi licentia in ciuitate cuiq; dabitur, vbi plura ad iudices quotidie deferuntur, oēs penè periuri erunt, præſertim qui prȩſentibus conuiuijs aliaq́; cóſuetudine ac priuata neceſsitudine cóiuncti ſunt. Lege igitur ſtatuatur, iudicaturum iudicem iurare, atq; eos etiam qui reipublicæ magiſtratus ſuffragijs conſtituent: Choreæ quoq; iudicem, & oīs muſicæ, gymnicorum ēt equeſtriumq́; munerum in certamine præſides atq; datores: & ſummatim in quibuſcúque hoīum opinionem nulli emolumento periurium ſit. In quibus autem vtilitatem ex periurio aliquis aſſequitur, ea ſine iureiurando iudicentur. Et qui iudicaturi ſunt nullo modo litigantes permittant aut iurare perſuadēdi cauſa, aut ſibi generiq; ſuo imprecari, aut turpiter ſupplicare, aut cómiſeratione muliebriter vti: ſed quod iuſtum putant, manſuetè doceant, & docentem audiant. quod ſi ab his aberrat, ad rē à magiſtratu reducat̃. Peregrini aút inter ſe litigantibus, quemadmodum núc ſi velint, iurare liceat. Nam cum in ciuitate conſeneſcere non debeant, non formidandú ne alios corrumpant. Eodem aút modo inter liberos hoīes executio iudicij fiat, ſiquis liber ciuitati non obtemperat in ijs quæ nec verberibus nec vinculis nec morte plectútur. Ac ſiquis ad choream vel ad pompam celebrandam non venit, vel aliam huiuſcemodi rem cóem, vt ad miniſterium ſacrificij paciſq́; ſacra, vel belli, tributum non cótulit: in his oībus q̃ primum damnum reſtituatur, aut pignus cui ciuitas lexq́; cómiſerit, deferat̃, exactoq́; tpe pignore vendito pecunia in ærarium conferatur. Quòd ſi maiore multa opus eſt, magiſtratus ſinguli pertinaces hoīes in iudicium vocent, & debita mulcta impoſita legibus parere compellant. Sed ciuitati quæ colligēdę pecuniæ operá nondat, & ſola ex agricultura pecunias habet, cú neque mercaturæ neq; peregrinationibus vacet, neq; peregrinos aliundè ſuſcipiat, deliberare neceſſe eſt quid faciendum ſit. Quare legiſlator ſuadēdo primú ita pro viribus conſulat. Solet gētium diuerſarum cómixtio varios mores confundere, & peregrinorú cú peregrinis cóſuetudo plurima innouare. Quòd ciuitati bene rectiſq́ue legibus inſtitutę maximè oīum nocet. In ciuitatibus aút male inſtitutis nihil refert, ſi tam ſenes q̃ iuuenes pro arbitrio, & aliò peregrinentur, & aliundè peregrinos ſuſcipiantur. Contrà verò nullos vnquá recipere aduenas, nec aliò ipſos proficiſci, tum impoſſe eſt, tú crudele atq; ſuperbum cæteris hoībus videat̃ neceſſe eſt, qui ciuitatē turpi vocabulo notēt, peregrinorum hoſtem & difficilē atq; inhumanam appellantes. Non oportet aút vnquam parui facere, vtrú probus an improbus alijs videaris. Multi.n. quamuis virtutis expertes ſint, qui tamē probi ſint, qui improbi, iudicant. Nam prauis quoq; hoībus diuina quędam conijciendi vis ineſt, perquam multi vel paſsim rectè tum opinione, tum verbis à melioribus deteriores diſtinguant. Quocirca vtiliter ciuitatibus præcipitur, vt bonam apud multos exiſtimationem non parui pendãt.

Iuramentum quando offerendum.

Cauſa quō dicenda.

Maximum ſanè atq; rectiſsimum eſt, vt cum ſis probus, ita gloriam quæras, aliter minimè, ſi modo perfectus vir futurus es. Quaproptet Cretēſis quoque ciuitas iſta conari debet, vt quamoptimā virtutis exiſtimarionē apud cæteros hoīes conſequatur. Maxima verò ſpes eſt eam ratione viuentem, meritò Solē cæterosq; deos cùm alijs ciuitatibus regionibusq; benè gubernatis viſurā eſſe. Sic igitur de peregrinatione aliò, & de peregrinorum receptione ſanciendum eſt. Ei primū qui pauciores annos q̈ quadraginta natus eſt, nullo modo peregrinari liceat. priuato quoq; nemini liceat. publicè aūt præconibus, legatis, atque exploratoribus liceat. Profectò verò extra regionem ad gerendum bellum, ciuilis peregrinatio putāda non eſt. Ad Pythium verò Apollinē, ad Iouē Olympicum, Nemeam etiam & Iſthmum mittēdi ſunt aliqui, per quos ſacrificia ludosq; bis dijs ciuitas noſtra cōmuniter cōſetat. Mittantur autem pro viribus plurimi, pulcherrimi, optimi, qui in ſacris pertinentibusq; ad pacem communionibus ciuitati ſuæ honorē & gloriam bellicæ gloriæ teſpondentem comparent. Cumq; tedierint, iuniores doceāt, ciuiles aliorū inſtitutiones ſuis multò poſteriotes eſſe. Spectatores quoq; alios qui otio abundantes aliorū res hoīum conſiderare cupiunt, ex legum cuſtodū inſtituto lex nulla prohibeat. Nam ciuitas bonorū malorū ue hoīum ignara, & externæ conſuetudinis expers, nnnquam ſatis humana atq; perfecta eſſe pōt, nec leges ſeruare moribus & conſuetudine ſolum, niſi ēt notitia legum prudentior fiat. (Peregrinationes.) Exiſtūt vel in vulgò & multitudine hoīes quidam diuini quamuis pauci, attamē digni quibuſcum conſuetudinem habeas. hi non magis in bene gubernatis ciuitatibus q̈ in alijs oriūtur. Quicunq; igitur in ciuitate rectè gubernata incorruptus erit, horū veſtigia à patria profectus, terra mariq; ſequetur, vt tandem reuerſus, legum patriæ alias probet, alias ſi qua in re deficiūt, corrigat. Quippe ſine hac inſpectione inueſtigationeq; nunquam optimè ciuitas permanebit, neq; ēt ſi male inueſtigetur. CL. Qūo hæc vtraque fient? ATH. Hoc certè pacto. Primo ſpectator hmōi annos plures q̈ quinquaginta natus ſit: deinde cū in ceteris, tū maximè in bello probatus, ſi modo legum cuſtodum exemplū in alijs ciuitatibus ſit relicturus. Is vltra ſexageſimum annū non amplius vagetur. Sed citra decimnm annum quādo voluerit domum reuerſus eorum ineat cœtum qui leges examinant. Hic cœtus è iunioribus atq; ſenioribus conſtet, quotidieq; mane donec ſol oriatur, conueniant: primum de ſacerdotibus qui tanquam cæteris excellentiores muneribus affecti ſunt, deinde decem de legū cuſtodibus ſeniores, poſtremò diſciplinę vniuerſæ cenſor, qui magiſtratum hunc gerit, & qui iam exegerunt. Nec vllus iſtorum ſolus, ſed cū iuniore aliquo quē delegerit à trigeſimo ad quadrageſimū annū nato. hi de legibus ſemper & de Republica diſſerant, conferantq; inuicē ſiquid de his excellens audierint. De diſciplinis ēt ad id conducentibus colloquant, quas qui ſciunt, facilius, qui neſciūt, difficilius legum intēntionē intellecturi ſunt. Quæ verò ex his ſeniores probauerint, magno ſtudio iuniores perdiſcāt. Quòd ſiquis iunior adductus indignus videbitur, totus cœtus ei exprobret, qui adduxit. Iuuenes aūt qui ſe in his rectè geſſerūt, tota ciuitas honoret atq; conſeruet. Sed ſi peiores alijs ſe reddūt, maiori q̈ alij dedecore afficiantur. Ad hunc cœtum qui aliorum leges & mores inſpexit, ilicò profectus, ſi quid de ferēdis legibus aut diſciplina aut educatione apud alios reperit, exponat. ſiquid ēt ipſe inuenit, cœtui vniuerſo declaret. Qui ſi nec peior reuertiſſe videbitur, laudetur, quia quod potuit, libenter effecit. Sin multò melior, & viuus magnis afficiatur honoribus, & defunctum cœtus omnis decoret. At ſi corruptus rediſſe videbitur, cum ſe ſapientem eſſe ſimulet, cū nemine iuniore vel ſeniore audeat ſe miſcere. Hic ſi magiſtratibus paret, priuatus viuat. Sin autem cōtrà magiſtratuum voluntatem de diſciplina legibusq; ciuilibus diſputare condemnatus in iudicio fuerit, moriatur. Et ſi cum in iudicium deduci iure debuerit, à nullo magiſtratuum ſit adductus, qnando de muneribus poſtea decernitur, opprobrio hęc res magiſtratibus ſit. Atq; aliò quidem profecturus, hmōi eſſe & ita peregrinari debet. (Peregrinātium gña.) Sed & aduenę benignè ſuſcipiendi ſunt. Quatuor autem peregrinorum genera ſunt, de quibus facienda mentio eſt. Primum eorum qui ſemper æſtiuales ſunt, & quaſi aues per mare vt plurimum acquirendæ pecunię gratia, ęſtatis tempore ad alias deuolant ciuitates. hos foro, portubus, publiciſq; domibus extra vrbem in ipſis ſuburbijs magiſtratus locis illis præfecti ſuſcipiant, obſeruātes nequis eorū noui aliquid faciat. Iudicia ēt illic eis iuſtè reddantur, ita nihilò plus q̈ neceſsitas cogat, cum ijs familiaritas habeatur. Alterum eſt eorum qui ſpectaturi veniūt, & ciuitatis muſas illic audituri: hi oēs diuerſoria iuxtà tēpla habeant, quę ſuſcipiendis hoſpitibus commodiſsima ſint. Sacerdotes verò & æditui curam ipſorum habeant, vt iucundè poſsint ſufficiēti tempore permanere, & videre, audireq; illa quorum gratia venerunt, & tādem ſine detrimento & ſuo & aliorum recedere. Quòd ſiquis eorum iniuriam cuiquam intulerit, aut affectus iniuria ſit vſq; ad drachmas quinquaginta ſacerdotes cognoſcant. Crimina verò maiora ad curatores rerum venalium deferantur. Tertium peregrinorū genus publicè ſuſcipiendum eſt, cū aliundè quiſpiam publica cauſa miſſus aduenerit. hunc imperatores, magiſtri equitū, tribuni militū ſoli ſuſcipiant. Et is apud quē diuertit, cū principibus cōſilij curam huius habeat. Quartū genus rariſsimum eſt. Accedere tamē aliundè aliquis poterit ſpectatoribus noſtris altera parte reſpondens. hic ita recipietur: primo ſi quinquaginta annos impleuerit, deinde ſi ea mēte venerit, vt vel conſideret quæ apud alios præclara habentur, vel ſua doceat. hic ſanè diuitum ſapientumq; ianuas iniuſſus adeat, cum ipſe huiuſmodi ſit, & quaſi hoſpes diſciplinæ pręfecti domum rectè peccat, nō dubitans hoſpitalem eā propter virtutis coniunctionem ſibi futurā. Cumq; ab alijs didicerit atq; docuerit quę diſcenda docendaq; putauit, honore ſibi congruo muneribusq; affectus, vt ab amicis amicus abeat. His legibus peregrinos peregrinasq; ſuſcipiamus, noſtrosq; ſimiliter emittamus hoſpitalem veriti Iouem. Non.n. eſu & hoſtijs, quemadmodum apud Nilū fit, peregrini pellendi ſunt: nec atroci edicto à finibus noſtris arcēdi. Fideiuſſor quilibet, palàm fideiubeat, totumq; negocium cōſcriptum corā tribus nec paucioribus teſtibus fateatur, ſi citra mille drachmas fideiuſsio fiat: ſin vltra mille, quinq; adminus teſtes adhibeantur. Fideiuſſor aūt ſit qui prius vēdidit, eius (Fideiuſſor.) de quo an iure poſsit vēdere dubitatur: atq; eius qui videtur minus ad promiſſa ſufficere: ſiſtq; tam qui præuēdit, q̈ qui vendit tanquam obnoxius iudicio ſubijciatur. Siquis in domo alterius quęrere quippiam tanquā ſuum velit, is primo iureiurando affirmet ſperare quod quęrit, ibi ſe inuenturum: deinde nudus aut interula indutus ingrediatur præcinctus, præbeaturq; ipſi domus, & ſupellectilia ſignata ſimul & nō ſignata. Quòd ſiquis ſcrutari volentē non permiſerit, qui prohibitus eſt, precio amiſſę rei ſtatuto accuſet eū qui ipſum depulit, & ille ſi damnatus fuerit, duplū reſtituat. Si dominus ipſius domus abfuerit, non ſignata ſolummodo à præſentibus prębeant: ſignata verò ipſe quoq; obſignet, & cuſtodem ad quinq; dies relinquat. Quo in tempore ſi patronus non venerit, ædilibus ſecum acceptis obſignata reſignet, & cum ante oculos domeſticorum & ędilium quæſierit, rurſus obſignet. In rebus ambiguis ſpatiū temporis ad præſcriptionem determinandum eſt. De domibus quidem & agris nulla hac ratione diſceptatio erit. Aliarum verò rerum ſi (Præſcriptio.) qua à quoquam habetur, iſq; in vrbe, foro, ſacris, apertè anno integro re illa vſus fuerit, atq; hunc non occuluiſſe conſtet: nec quiſquam interea quamuis quærens eā exegerit, nemini liceat deinde rem illā quaſi ſuā repoſcere.

Verum

Verùm ſi non in vrbe, ſed in agris manifeſtè vtatur, nec in annis quinq; rei dominus compertus ſit, quinquennio exacto repeti nequeāt. Sin verò in vrbe domi vtatur, ad triennium vſq; apprehendere poſsit qui amiſit. In agris aũt ſi occultè habet, vſque ad decenniũ. Sin extrà regionem, ſemper quandocunq; inuenerit, apprehēdat. Quādo aliquis vi eum qui litigat ſeu teſtes venire in iudicium prohibet, ſi ſeruus ille ſit, ſiue ſuus, ſiue alterius, nullius momenti lata ſit: ſin verò liber, & ſnīa irrita ſit, & anno vinciatur qui depulit, & ſi quis latrocinij eũ accuſare voluerit, fas eſto. Siquis aliquem ſecum muſica vel gymnica vel alia quauis facultate certaturum in certamē deſcēdere vi prohibuerit, quiſquis velit munerum declaratoribus id ſignificet, qui procurēt vt quilibet liberè certare poſsit. Id ſi facere nō potuerint, victoriæ munera prohibito dent, ſi prohibitor vincet, & ipſius tanquā victoris nomen in quibuſcunq; velit templis inſcribatur. Prohibenti verò nec nomen inſcribere, nec victoriæ offerre inſignia liceat. Ac ſeu vincat certando ſeu vincatur, illati damni crimine reus ſit. Si quis rem furto ſublatam ſciēs receperit, in eadem culpa ſit qua ille qui furatus eſt. Qui exulem ſeu quemuis huiuſcemodi fugientē ſuſceperit, moriatur. Quippe quem ciuitas amicũ ſibi vel hoſtem decreuerit, eundem ſibi quiſq; ſiſr exiſtimare debet. Siquis conſilio ſuo abſq; autoritate cōi pacē iniuit, aut bellum mouit, vltimo ſupplicio cōdemnetur. Quòd ſi pars aliqua ciuitatis id tentauit, huius rei autores à militiæ imperatoribus tracti in iudicium, & dānati morte plectantur. Qui patriæ in aliqua re miniſtrant, nullo modo munera recipiant: nec vlla occaſione aut ratione nobis perſuadeamus, in rebus quidem bonis ſuſcipienda eſſe munera, in alijs minimè. Nā nec cognoſcere facile eſt, neq; cum cognoueris, cōtinere. Idcircò tutius eſt, legibus obtemperare, dicētibus nulla pro patriæ miniſterio munera eſſe ſuſcipienda. Siquis verò minus obtemperaſſe dānatus fuerit, moriatur. Tributa verò ſic publica diſponantur. Primo quidem multorũ gratia rerum oīum cuiuſcunq; ciuis cenſus habeātur. Deinde annuos fructus tribules ad agrimagiſtratus conſcriptos deferant, vt cum duo tributa ſint, Reſpublica poſsit alterutro, vt videbitur, annis ſingulis vti, ſcilicet, vel vniuerſi cēſus vel annui fructus parte. Vnde quæ ad alimenta tribuuntur, ſemper excipiantur.

Quæ dijs offerenda. Donaria dijs moderata à moderatis hoībus offerantur. Terra quidē & Veſta, ſacra deorum oīum habitatio eſt. Nemo igitur ex hac materia iterum ſimulacra dijs conſtituat. Aurum atque argentum & priuatim & in templis, in alijs ciuitatibus inuidioſa poſſeſsio eſt. Ebur verò cùm olim ab aīa deſtitutum fuerit corpus, ad deorũ ſimulacra ineptũ eſt. Aes atq; ferrũ bellica ſunt inſtrā. Ex ligno igitur vno vel vno quouis lapide, integræ deorum imagines in templis cōibus ſtatuantur. Texturę quoque opus offeratur non maius q̃ quod ab vna muliere menſe vno fieri potuit. Colores albi tā in alijs q̃ in textili artificio, dijs cōgrui ſunt. Tincta verò coloribus alijs, ad bellica inſignia ſolum exhibeātur. Diuiniſsimæ verò oblationes ſunt aues, atq; picturæ, quas ſingulas vno die pictor vnus depinxit. cętera quoq; oīa his ſimilia ſint. Poſt verò vrbis partes quæ & quot eſſe debēt, diſtinctæ ſunt, & leges de pactis cōmercijsq; maximis pro viribus poſitæ: ſupereſt vt de iudicijs iam dicamus. Primam igitur arbitrari iudices quos litigantes elegerint, locũ habeant. hi conciliatores commodius q̃ iudices appellari poſſunt.

Iudicia priuata. Deinde vicini & tribules ſecundũ partē duodecimā diſtributi. Apud quos ſi reconciliati à primis non fuerint; maiori cũ damno litigent. Vbi ſi debitor iterũ condēnabitur, quintā debiti partem perſoluet. Quicunq; verò ab hoc quoque iudicio appellat, ac tertio certare volet, electos iudices petat. Et ſi ab ijs ēt condemnabitur, & quātũ debitum ipſum eſt, & dimidiam ſupra debitũ partem afferat. Ac ſi accuſator à primo iudicio repulſus non quieuerit, ſed in ſecũdo iudicio iterum certare voluerit, quintā ſi vicerit partē accipiat, victus aũt tātundē amittat. Quando verò per primos & ſecũdos iudices nondũ reconciliati, tertios petunt, debitor quidem victus, tantundē & dimidiā inſuper debiti partē, vt diximus, victori deponat: accuſator aũt ſuperatus dimidiā. Sed de creādis declarādisq; iudicibus, de iſtorum oīum adminiſtratione, de temporibus, in quibus ſingula facienda ſunt, de ferendis ſuffragijs, de mora & dilatione iudicij, termino, citatione, repulſa, ac de cæteris oībus quę iudicijs neceſſaria ſunt, quamuis in ſuperioribus tetigimus: tn̄ quæ pulchra ſunt, vt hēt prouerbiũ, & bis & ter rectè dici poſſunt. Parua verò quæq; & inuentu facilia, ſi legũlator antiquior prętermiſerit, iunior repleat. Sed de priuatis quidē iudicijs ſatis iam dictũ eſt.

Publica. Publica verò atq; cōia quibus vſi magiſtratus, quæ ad hos pertinent peragunt, in multis ciuitatibus à prudentibus viris rectè cōſtituta reperiuntur. Vnde cuſtodes legũ oportet quæ huic nouæ reip. cōgruant accipere, ita vt ſingula periculo examinata & corrigant diligenter & probent, donec ſufficienter ſe habere putentur. & deniq; diſcuſsioni fine impoſito his tanquā immobilibus per totā vitam vtantur. De ſilētio vero, laude, vituperationeq;, & de iuſtis, bonis, honeſtis, quæ in alijs ciuitatibus differunt, & dictum eſt, & in fine dicetur. Ad quæ oīa æquus futurus iudex reſpicere debet, atq; operā dare, vt has legũ cōſtitutiones ante oīa diſcat, & mente firmiter teneat. Nam ad fanciendum eũ virum qui didicit bonum, ſcripta legum præ cęteris doctrinis ſi rectè ſe habent, maximè cōferunt. Neq; enim temere miranda diuinaq; lex nomen menti proximum poſſidet. νοῦς enim mentem, νόμος verò leges ſignificat. Nam cum multi ſermones de laude vituperationeq; nōnullorum partim carminibus, partim ſoluta oratione tũ ſcripti circũferantur, tum quotidie in coronis ſeu contēdendo, ſiue falſo aſſentiendo babeantur, horũ oīum perſpicuũ examen legiſlatoris ſcripta nobis ſunt. Hęc quaſi remediũ medelamq; aduerſus aliarum orationũ venena probè iudex ſecũ ſemper tenebit: quibus ſeipſum ciuitatemq; emendabit, bonos cōfirmabit atq; extollet, prauos ex ignorantia, incontinētia, timiditate, & vt ſummatim dicā, iniuſtitia vniuerſa pro viribus ſi ſanabiles ſunt, reuocabit. Nā ſi ſanari nō poſſunt, qui eos morte afficiũt apud oēs laudi digni iudices iudicumq; principes nō iniuria ſępius dici poſſe videntur. Sed poſtquā annua iudicia exacta ſunt, legibus his vtantur. Primum magiſtratus qui iam iudiciũ exercet, debitoris dānati pecuniam petitori omnē tradat, neceſſarijs tm̄ ad vſum relictis. Idq; ſtatim poſt lata ſuffragia fiat nunciante præcone, & iudicibus audientibus. Deinde ſi ſecundus à lata ſnīa aderit mēſis, neq; victori victus ſpontè iuſtè perſoluerit: iudices qui ſnīam tulerunt, cunctam debitoris pecuniam victori tradant. Quòd ſi præſentia minus ſufficiunt, nec minus q̃ drachma deficit vna, non liceat deinde debitori prius alium quenquā in iudicium trahere, q̃ debitũ creditori totum reſtituat. Trahi verò ab alijs poſsit. Si quis in iudicio dānatus iudices ipſos lęſerit, aut quicquam eorum iniuſtè abſtulerit, ijdē ipſi iudices ad cuſtodes legũ deferant: A quibus ſi criminis huius dānabitur, quaſi ciuitatem oēm legeſq; euerterit, moriatur. Qui ſub his legibus geniti educatiq;, liberos ſimiliter genuerunt, atque educauerũt, ita cum alij verſati vt moderatũ fuerit eorũ cōmercium, illatæ iniuriæ pœnas dederint, acceptę exegerint, ſicuti iuſtè legibus his vſq; ad ſenectutem viuũt, ita ſecundum naturam è vita decedunt. Mortuis verò tā viris q̃ mulieribus parētationes quidem, & quæ ad deos ſiue inferos ſiue ſuperos pertinent, ſecundum reſponſa interpretum fiant.

Locus ſepulchrorũ. Nullum in loco fœcundo & agro ad culturā apto ſepulchrũ fiat. Sed is locus corpa defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis & ad id tm̄ commodus viuētes minimè lædit. Nec.n. à viuis neq; à mortuis terræ matris fœcunditas impediēda eſt. Nemo ergò aut viuens aut mortuus viuum aliquem alimento priuet.

Agger non altior ſit eo cumulo, quẽ viri quinque diebus quinq; cõſtruere poſſunt. Lapides quoq; ſuperſtruantur nõ maiores q̃ vt poſsint defuncti laudes quatuor ſolum heroicis verſibus editas cõprehẽdere. Elationes aũt nõ breuiori vel longiori tpe intus fiant, q̃ verè mortuus ſignificari cognoſciq; poſsit. Ac vt humana ſe habent, triduana elatio ad ſepulchrũ mediocris videtur. Credendũ eſt aũt & de alijs legũlatori & de aĩa, cum eam dicat omnino à corpore differre, nec aliud præter ipſam eſſe, qđ in hac vita facit vt quilibet noſtrum hoc ipſum ſit quod ſumus. Corpus verò tãquã imaginarium quiddã hoĩem ſequi. Cõmodè ẽt mortuorũ ſimulacra corpora vocari. Ac reuera vnumquenq; noſtrũ aĩam ipſam immortalẽ eſſe, eamq; ad deos alios proficiſci, rationẽ ſuorum operum redditurам, vt lex patria continet. In quo certè bonis viris confidendũ eſſe, malis aũt formidãdum: quippe cum poſt mortem omni auxilio careant. viuentibus aũt neceſſarios omnes conſulere debuiſſe, vt q̃ iuſtiſsimè atque ſanctiſsimè viuant, ne maxima eos. ſcelerum poſt mortem ſupplicia maneant. Hæc cùm ita ſe habeant, rẽ familiarem atterere minimè debemus, quaſi arbitremur hanc carnis molem quæ ſepelitur, noſtrum illum eſſe, cũ ille filius aut frater aut quiuis alius à nobis deſideratus, quem ſepeliri putamus, hinc aliò fatis ſuis exactis profectus fuerit. Probè igitur factũ erit, ſi tanquam ad maniũ aram aĩa carentem moderato vtamur impẽdio. Moderatum verò quantum ſit, à legumlatore meritò ſtatuet. Lex igitur iſta ſit, vt qui maximi cenſus eſt, ad funus & ſepulturã non plus q̃ minas quinq; impendat: qui ſecũdi tres, tertij duas, quarti vnam: atq; ita ſingulorum moderata erit impenſa. Cęterùm cuſtodes legũ cum alia multa, tum hoc maximè curare debent, vt pueri & viri, & vt ſummatim dicam, cuiuſcunq; ſexus vel ætatis homines ab illis iugiter obſeruati benè viuant, & ciuis cuiuſq; deceſſu, vnus ipſorum quem mortui hoĩs coniuncti elegerint, funus totum obſeruet, prouideatq; vt benè moderateq; oĩa, non contrà gerãt, & illud ſibi honori, hoc dedecori ſit. Expoſitiones vtiq; & elationes & cætera oĩa ſecundum leges de his conſcriptas fiant. Ciuilis aũt legislatori cõcedantur iſta. Lachrymis mortuos decorare aut non, turpè legumlatori cogere eſt: plãgere verò & extrà domum vociferari, prohibendum eſt. Cadauer etiã manifeſtè per vias vrbis frequẽtiores efferre, & palàm eiulare, aut antè diem extra vrbem ſe affligtare, non liceat. Hæc ita de his ſtatuta permaneant. Quibus qui paret indemnis eſto. Qui verò vni legum cuſtodi non paret; ab omnibus vt cõmuniter videbitur, puniatur. Cætera quę vel ad mortuorum monumenta, vel ad eos qui propter patricidium ſacrilegiumq; ſepultura indigni ſunt, pertinent, ſuperioribus legibus comprehendimus. Quare legum poſitio fermè finem habet. Omnino verò finis eſt, non in eo ꝙ facta ſint vel poſſeſſa vel habitata, ſed in eo potius, ꝙ ſicut rectà ſunt facta, ita firmiter ſtabilia ſint. In huiuſmodi enim conſeruatione putandum eſt quantum oportuit factum eſſe: aliter minimè. CL. Probè loqueris hoſpes, ſed quorſum iſta, explanatius dicito. ATH. Multa, ò Clinia, priſcorum præclarè dicta laudantur: nec minus Parcarũ noĩa. CL. Quæ nã? ATH. Quòd Lacheſis prima ſit, Clotho altera, Atropos tertia, quæ ſalutẽ prædictis affert. Hæc ad ignẽ contortis, quia vim inconuertibilem continent, cõparata ſunt. Quæ quidẽ in ciuitate & Rep. oportet nõ ſolùm ſanitatem corporibus ſtabilẽ, ſed animis quoq; legũ cultum, imò verò legum ſalutem afferre. Sed mihi videtur negocio legum adhuc illud deeſſe vt diſſeratur, quo pacto illis ſecundum naturam vis incõuertibilis poſsit ineſſe. CL. Nõ paruũ eſt quod dicis, ſi inuentu poſsibile eſt, quo pacto in vnaquaque rectè id fiat. ATH. Poſsibile eſt profectò, vt mihi ad præſens videtur. CL. Ne igiť abeamus hinc obſecro, antequã noſtris legibus id tribuamus. Ridiculũ eſt.n. fruſtrà in aliqua re ſumpſiſſe laborem, nec ſtabile aliquid fundauiſſe. MEG. Rectè tu admones: me quoq; talem inuenies. CL. Probè dicis. Quę igitur ſalus iſta eſt? & qua ratione Reip. noſtrę & legibus aderit? ATH. Non diximus cœtum in ciuitate huiuſmodi eſſe conſtituendum quo decem de legũ cuſtodibus ſemper ſeniores conueniant? His accedanr oẽs qui muneribus præmijsq; honorati ſunt. Præterea & illi qui multas vrbes peragrauerunt, vt aliquid ad patriatum legum conſeruationẽ conſerens reperirent. ſed hi ad cętum hmõi non recipiantur, niſi ex ea peregrinatione incorrupti & integri rediјſſe, & cœtu digni eſſe probẽtur. Atq; horum ſinguli ſingulos ſibi iuniores aſciſcant, non pauciores annos q̃ triginta natos, qui natura educatiõeq; digni eſſe aſciſcenti primum, deinde & vniuerſo cœtui videãtur. Quòd ſiquis indignus adhibeatur, nullius momenti ſententia ſit. Hunc cœtum antè lucem conuenire diximus oportere, quando à cæteris tam priuatis q̃ publicis negotijs vacatur. An non tale aliquid in ſuperioribus diximus? CL. Certè. ATH. De hoc cœtu iterum illud dicam. Aio enim, ſiquis hunc quaſi ancoram vniuerſę ciuitatis quæcunq; ad hoc exiguntur in ſe continentẽ, iaciat, oĩa quæ volumus, ſeruaturũ. CL. Quo pacto? ATH. Opportunè modo dicemus, totisq; viribus incũbemus. CL. Probè dixiſti, & vt cogitas facito. ATH. Oportet ſanè, ò Clinia in vnaquaq; re cõgruum ſingulorum operũ ſeruatorem excogitare. Qualem maximè locum in animalibus anima & caput habere videntur. CL. Qua rõne rurſus id ais? ATH. Horum nempè virtus omni animali ſalutem præbet. CL. Quo pacto inquam? ATH. Nam aĩæ quidem ad alia mens infuſa eſt: capiti quoque ad alia viſus auditusq; inſertus. Atq; ita ſummatim pulcherrimis ſenſibus mens coniuncta, & in vnum redacta, ſalus ſingulorum efficitur. CL. Ita videtur. ATH. Certè. Nam & mens ſenſibus coniuncta nauibus in tempeſtate & tranquillitate ſalutem afferre ſolet. An nõ vides ꝙ gubernator & nautę ſimul cũ mente gubernatrice ſenſum coniungentes ſeipſos nauemq; tutantur? CL. Quid ni? ATH. Non multis exemplis opus eſt. Sed in exercitu & medicina conſideremus, ad quod ſignum reſpicientes imperatores & medici, ſalutem rectiſsimè cõſequuntur. Nõne illi ad hoſtium fugã & victoriam ſuam? iſti ad corporis ſanitatẽ? CL. Proculdubio. ATH. Si medicus corporis ſanitatem ignoret, aut victoriã imperator, & cætera quę dicebamus, mentem ne habere ſcireq; aliquid in his videbuntur? CL. Nequaquam. ATH. Quid porrò ciuitate? ſi quis finem ad quem vir ciuilis reſpicere debet, ignorare videatur, an primũ iure princeps poterit appellari? Deinde ſeruare id poterit, cuius finem prorſus ignorat? CL. Minimè. ATH. Oportet igitur & nunc, vt videtur, ſi noſtræ huius vrbis conſtructio bonum exitum habitura ſit, aliquid in ea eſſe quod cognoſcat primum quis nam ciuilis ſit finis: deinde quomodo illum aſſequamur: & demum quæ lex primum, deinde quis nam hominũ rectè ad illũ conſulit, aut non rectè, quippe quæ ciuitas his carebit, non erit mirum, cum mẽte ſenſuq; capta ſit, ſi fortè caſuq; ſingula faciat. CL. Vera loqueris. ATH. Nũquid dicere poſſumus in qua maximè ciuitatis noſtræ partæ vel quo ſtudio hmõi aliquod ad ſalutem præſidiũ ſufficienter conſtitutum ſit? CL. Quamuis nõ liquido id aſſerere audeã hoſpes, conijcio tñ hãc orationẽ tuam ad nocturnum illum cœtum quem modò dixiſti, contẽdere. ATH. Rectè, ò Clinia, conieciſti. Oportetq; illum vt rõ præſens ſignificat, omni virtute prædictũ eſſe. Virtus aũt eius prima atq; pręcipua eſt, ne per multa variaq; vaget: ſed ad vnum reſpiciat ſemper, quò omnia quaſi tela ſibi ſemper dirigenda ſunt. CL. Ità prorſus. ATH. Nunc ergò intelligimus non eſſe mirũ, ſi ciuitatum leges lõgè aberrẽt. Nam in qualibet ciuitate alia legum poſitio ad aliud, & alia ad aliud reſpicit. Et alijs iuſtorum finis eſt, vt aliqui ſiue meliores illi quidem ſiue peiores in rep. dominentur. Alijs vt ditentur, ſiue ſeruiant, ſiue non. Aliorum ſtudium vertitur ad libertatem. Alij leges ad duo condunt,

De corpore & anima quid.

Cur ciuitatum leges longè aberrent.

dũt, vt & ipſi liberi ſint, & alias vrbes ſubigãt. Qui verò ſapientiſsimos ſe putant, ad hmõi oĩa ſimul. Vnum verò præcipuũ ad quod cætera dirigant, non habent. CL. Nos igitur hoſpes rectè iandiu legibus noſtris ad vnũ reſpiciẽdum putauimus, idq́; virtutem appellari conceſsimus. ATH. Ita eſt. CL. Et virtutem quatuor quædã ponebamus. ATH. Certè. CL. Mentem verò horum omniũ ducem, ad quam & cætera omnia, & tria illorum reſpicere oporteret. ATHEN. Pulcherrimè ſequeris, ò Clinia. Et in cęteris ſimiliter ſequere. Mẽtem quidem gubernatoris, medici, imperatoris, ad certum quiddã reſpicere dicebamus. Ciuilẽ verò redarguentes huc proceſsimus, & nũc veluti hoĩem, ita ciuilẽ hanc mentẽ percontemur. O mirifice vir quò tendis? Quid illud vnum eſt, quod in arte ſua medicus planè aſsignare poteſt, & tu qui cæteris prudentibus præſtare te dicis, in tua facultate nõ poteris? An vos, ò Clinia, & Megille pro ipſo reſpondere poteſtis quid hoc ipſum ſit, vt ego ſæpe ad vos pro alijs feci? CL. Nequaquam hoſpes. ATH. An non quærendum putàtis, quid illud ſit, & in quibus? CL. Dic planè. ATH. Cum quatuor virtutis ſpecies poſuerimus, patet earum quamlibet vnã eſſe, ſi quatuor ſimul conficiunt. CL. Quid ni? ATH. Vnam etiam cuncta hæc noĩamus. Fortitudinem.n. virtutem eſſe dicimus, prudẽtiam virtutem, & reliqua duo ſimiliter, quaſi reuera non multa ſint, ſed vnum id ſolũ, quod virtus eſt. CL. Omnino quidem. ATH. Inquantum igitur duo hęc inter ſe differunt, & duo nomina acceperunt, atq; alia duo ſimiliter, difficile dictu non eſt. in quãtum verò in vtriuſq; vnum poſuimus, idq́; virtutẽ vocauimus, & in duobus reliquis ſimiliter, non ita facilè. CL. Quomodo iſtud ais? ATH. Non eſt arduum quod dico, explanare. Agitè ergo interrogandi reſpondendiq́; munus inter nos partiamur. CLIN. Quo pacto? ATH. Interroga tu me quid nam vnum appellantes virtutem, duo vtraq; rurſum diximus, alterum fortitudinem, alterum verò prudentiam. Cauſam equidem tibi affero, quòd alterum circa timores verſaretur. Vnde beluæ quoq; fortitudinis participes ſunt, & infantiũ animi. Natura enim quodammodo & ſine ratione animus fortis efficitur, ſed abſq; ratione prudens anima & mentis compos nec fuit vnquam, nec eſt, nec erit. Aliud ergo hæc eſt quàm illa. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Quomodo ergo duo hęc & differentia ſunt ratione, à me accepiſti. Quomodo vero vnum & idem, tu rurſum me doceas, ita vt dicturum te putes, quo pacto cùm ſint quatuor, rurſus vnum ſint, & me poſtea tibi rurſus quomodo quatuor ſint, declaraturum. Deinceps autem conſideremus, vtrũ qui res aliquas ſufficienter intellecturus eſt, quæ & nomen habent & rationem, nomen ſolummodo ſcire debeat, rationem minime. An potiùs ſi precij alicuius eſt, turpe eſt rerum magnitudine & pulchritudine excellentium tã nomina quàm rationes ignorare. CL. Ita videtur. ATH. Legum verò conditori atq; cuſtodi, & ei qui virtute pręſtare cæteris opinatur, & munera pro his rebus accipit, eſt ne maius aliud quàm fortitudo, temperantia, iuſtitia, atq; prudentia? CL. Quomodo aliud? ATHEN. De ijs igitur interpretes, doctores, legum conditores, aliorum cuſtodes, nõne cæteros qui ſcire cupiunt, vel punitione & increpatione indigent, docere debent, quas vires virtus, quas vitium habeat, atque hæc ſignificando excellere cæteris? An verò poeta quiſpiam aut iuuentutis magiſter vrbem nuper ingreſſus, eo præſtantior iudicabitur, qui omni ſe virtute excellere profitetur? & deinde mirum videbitur, ſi ea ciuitas vbi cuſtodes virtutis nomen rationemq́; non tenent tanquam deſerta cuſtode, eadem patiatur quæ & aliæ multę hodie patiuntur? CL. Nihil certè mirum. ATH. Ad hoc itaq; incumbamus. Quomodo igitur cuſtodes in virtute cęteris tam re q̃ verbo exquiſitiores reddemus? Vel quo pacto prudentũ capiti atq; ſenſibus ſimilis ciuitas noſtra propter hmõi cuſtodiam fiet? CL. Quo nam pacto hãc, ò hoſpes, ſimilitudinem facie

Fundamẽta legum omnium.

mus? ATH. Patet quia ciuitas capitis quędã capacitas erit, cuſtodes autẽ iuniores ſagaces ſolerteſq́; ſupremo in vertice collocabuntur. Vnde vrbem totam circunſpiciẽt, & cuſtodiendo quæ ſentiunt, memoriæ commendabunt, omniaq́; ſenioribus nunciabunt, qui mentis ob rerũ multarum cognitionem perſimiles, ciuitati conſulent iuuenum miniſterio vſi. Atq; ita vtriq; communiter ciuitatem omnem conſeruabunt. Sic ne an aliter ipſos præparandos putamus? An ęquales omnes habendos eſſe cenſemus? nec exquiſitiori ratione educari erudiriq; nonnullos volumus, eoſq́; cæteris anteponi. CLIN. At id quidẽ ò mirifice vir, impoſsibile eſt. ATH. Ad exquiſitiorẽ ergo diſciplinam quàm ſuperior illa ſit, veniamus. CLIN. Sic fermè. ATHIN. Atqui ea ſortè quã modo tetigimus, hæc ipſa eſt quam quærimus. CL. Omnino. ATH. Dicebamus autem pręcipuum in ſingulis opificem atq; cuſtodem, non ſolum oportere, vt multa cernere poſsit, ſed vt ad vnum etiam tendat, illudq́; cognoſcat, & cum cognouerit, cuncta illo quæ perſpicit, dirigat. CLIN. Rectè. ATHEN. Eſt ne igitur exquiſitior conſideratio alia rerũ quàm vt poſsit ad vnam ex multis diſsimilibuſq́; ideam aſpicere? CLIN. Fortaſſe. ATHEN. Ne Fortaſſe dicas, ſed reuera, ò beate vir, nemo certiorẽ hac viam rationemq́; vnquam habebit. CLIN. Tuis rationibus hoſpes perſuaſus concedo, quare ita proſequamur. ATHEN. Compellẽdi ergo diuinæ Reipublicę cuſtodes nobis ſunt, vt exactè inſpiciant, primum quid in omnibus quatuor idem ſit quod cum in fortitudine, temperantia, iuſtitia, & prudentia inſit, vno virtutis nomine iure volumus appellari. Id, ò amici, ſi vultis, modo apprime teneamus: nec dimittamus antequam ſatis pateat quid nam illud ſit, ad quod ſiue quaſi ad vnum, ſiue quaſi totum, ſiue ad vtraque, ſiue quomodocunq; ſe habeat, reſpiciendum ſit. An putamus ſi hoc nos effugerit, ſatis nobis patere, quæ ad virtutem pertinent, de qua nec ſi multa, nec ſi quatuor, nec ſi vnum, explanere poſsimus. Aut igitur ſi noſtro conſilio creditis, modum adinuenire conabimur quo id in ciuitate nobis aderit, aut ſi videbiſ, dimittemus. CLIN. Minimè per hoſpitalem deum, ò hoſpes, dimittendum hoc eſt. Rectiſsimè nanque id idcere videris. Sed quo pacto quis hoc inueniet? ATHEN. Nondum quomodo agẽdum dicamus: ſed primum inter nos, oporteat nec ne, cõueniamus. CL. Oportet certè, ſi poſsibile eſt. ATHEN. Quid porrò de honeſto ac bono? vtrum quod ſolummodo multa ſint, cuſtodes nobis cognoſcent? an etiam quomodo vnum cognoſcent? CLIN. Neceſſarium videtur vt etiam quomodo vnum ſunt, intelligant. ATHENIENS. Quid deinde? Intelligere ne ſolum debent, orationeautem declarare non poſſe quod intelligunt? CLIN. Quo id pacto? ſeruilis.n. habitus eſſet. ATH. Nũ etiam de oĩbus ſtudio dignis eadẽ ratio eſt, vt eos qui veri cuſtodes futuri ſunt, oporteat veritatem legũ optimè intelligere, orationeq́; ſufficienter exponere, & operibus aſſequi, quæ rectè fiunt, quæ non, ſecundum naturã dijudicante? CL. Cur non? ATH. Nõne vna de rebus optimis eſt ea de qua ſuprà ſerio diſputauimus? Vbi ꝙ ſint dij, & quòd vires maximas habeant, demonſtrauimus: idq́; pro viribus homini eſſe ſciendum: ita vt multis ignoſcamus, ſi legũ tantummodo ſententiã ſequantur, cuſtodiã verò nulli cõmittamus qui nõ multo labore firmaq́; fide quæcunq; ad deos pertinent, fuerit aſſecutus: vt neminẽ vnquam cuſtodem legum eligamus aut cæteris virtute anteponamus, niſi diuinus ſit, diuiniſq́; ſtudijs operam dederit. CL. Par eſt igitur, vt ais, ſi quis in re diuina tardus & ineptus ſit, vt is longè à rebus pulcherrimis arceatur. ATH. Scimus ne igitur duo eſſe, quæ faciunt vt quæ ſuprà de dijs expoſita ſunt, credantur? CL. Quæ nam? ATH. Vnum quidem illud de anima ſupradictum, quòd antiquiſsima diuiniſsimaq́; omnium ſit, quorum motus generationẽ ſortitus ſubſtantiã ſemper fluuentẽ produxit. Alterum de ordine: quo aſtra cæteraq́; feruntur quæ

intellectus

intellectus ducens omnia exornauit. Nemo.n.qui hæc diligenter cõſiderauit, atq; percepit, adeo impius vnquã fuit, vt contrà non ſit affectus quàm multi ſuſpicentur. Pleriq;.n.putant eos qui hęc tractant aſtronomię & alijs hmõi ad hæc neceſſarijs artibus dediti, à religione alienos eſſe. Quippe cũ neceſſitatem pro viribus qua res fiunt, inſpexerint, non voluntate diuina boni gratia omnia gigni credere illos arbitrãtur. CL. Quo igitur id ſe habet? ATH. Contrà ſe habet penitus nunc, & quod ſine aĩa eſſe hæc putabantur. Quamuis & tunc quicunq; diligentius alijs illa perſcrutabantur, mire veritatem tangebant: q videlicet nunquam ſi aĩa carerent tam exquiſita ratione vterentur, mentis expertia, audebant affirmare nõnulli mentem cœleſtia omnia ornauiſſe. Sed ijdem ipſi neſcientes animæ naturam antiquiorem eſſe corporibus, oĩa rurſus, vt ita dixerim, imò verò ſeipſos euerterunt, cùm iuniorẽ putauerint. Nam & quæ ante oculos ſunt, hæc & in cœlo eſſe crediderunt. Itaque terra, lapidibus, alijsq; inanimatis corporibus referta eſſe cœleſtia credẽtes, his cauſas totius mundi dederunt. His igitur factum eſt, vt qui hęc tractant philoſophi, tanquam impij vulgò exiſtimarentur, & à poetis compararentur canibus fruſtra latrantibus, aliaq; in eos plena ſtultitiæ dicerentur. Nunc autem, vt diximus, contrà oĩno ſe res habet. CLI. Quo pacto? ATH. Nunquam mortalis quiſpiã poterit deum firmiter colere, qui hæc duo antea non acceperit. Primum, quod rerum omniũ quæ generationis participes ſunt, antiquiſſima anima eſt, atq; etiã immortalis: cumq; talis ſit, oĩbus dominatur. Deinde quod ſæpius diximus, veram eſſe mentẽ in aſtris non ignoret, & quæ antecedunt ad hæc diſciplinæ ipſum non lateant. Muſæ etiam his conuenientis non ignarus ad mores componendos legesq; ſeruandas ipſa vtatur, poſitq; earũ rerũ rõnem reddere, quæ rõnem habent. Qui verò ad virtutes publicas, hęc inſuper non poſſederit, is nunquam fermè totius ciuitatis ſufficiens princeps erit: ſed aliorũ miniſter. Conſiderandũ verò nunc, ò Clinia & Megille, vtrum prædictis legibus hunc vt apicẽ cuſtodemq; illarũ apponere debeamus vt ſalutis gratia nocturnus principũ cœtus adſit, diſciplina, quam prædiximus, præditus. Quid ergo agemus? CLIN. Quid prohibet optime vir, quo minus quãtulumcunq; poſſumus, apponamus? ATHEN. Certè ad id contendere oẽs debemus. Ego quidẽ libẽter vobis opitulabor. fortè etiã ob harũ rerum peritiã alios quoq; multos adiutores inueniam. CLI. Hac via, ò hoſpes, maximè proficiſcamur, qua deus ipſe ducere videtur. Sed modum nunc quo rectè hoc fiat, excogitemus. ATHEN. Leges de iſtis, ò Clinia & Megille, nõ antè ſcribi poſſunt, quàm ciuitas vniuerſa fuerit exornata. Tunc enim debita cum autoritate conſtituendæ videntur. Sed eæ nõ aliter rectè ꝙ doctrina multa & longo diſputationis examine probabuntur. CLIN. Quid hoc iterum ſibi vult? ATHEN. Primum igitur cœtus eorum hominũ qui ætate, doctrina, moribus, conſuetudine, ad cuſtodiam idonei ſunt, conſtituatur. Deinde quæ diſcenda ſunt, ea nec inuenire facile, & inuentionis diſcipulum fieri arduum. Tempora præterea in quibus percipere oportet ſingula, fruſtra ſcribentur. Nec enim poſſunt ipſi qui diſcunt, cognoſcere quãdo quid oportune diſcatur: antequã in eorũ animo rei ipſius ſcientia ſit. Quæ igitur in his palam dici non poſſunt, non rectè tentantur. dici autem non poſſe inquam, quoniam ſi dicatur, nihil planius explicant. CLI. Cum hæc ita ſe habeant hoſpes, quid nobis agendũ cenſes? ATHEN. Quod, vt prouerbio dicitur, in communi & medio poſitum eſt, id nobis, ò amici, nunc competit, ac ſi de vniuerſa republica periculum ſubire velimus: faciunda omnia ſunt ita, vt ter ſex, vel tres talos iaciamus. Equidem periculum id vobiſcum ſubibo, dicẽdo atq; exponendo, quæ mihi de hac diſciplina & educatione quam modo tetigimus, videbuntur: periculum autem paruum non eſt, nec alijs ſimile. Quod tibi, ò Clinia, curæ modo eſſe iubeo. Tu.n.in Magneſienſium vrbe, vel illa cui deus ipſum cognominem faciet, ſumma flo rebis gloria, ſi rectè ipſam conſtitues. Certè nunquã eff ugies quin poſteriorum omniũ fortiſſimus videaris. Si ergo diuinus hic cœtus nobis, ò amici conſtituetur, huic ciuitas erit tradenda. Neque his reliqui legumlatores tanquam minus ſufficientibus aduerſabuntur. Profectò quod paulò antè quaſi ſomniantes verbis tetigimus, quando capitis mentiſq; communionem per imaginem quandam attulimus, id penè vigilantes perficiemus, ſi nobis hi viri exquiſite docti conuenerint, & in arce regionis habitauerint cuſtodes ciuitatis conſtituti, quales nunquam nos in præterita vita ad cuſtodiam agendam fuiſſe cognouimus. MEGIL. Ex omnibus quæ diximus, ò amice Clinia, patet, aut huiuſmodi ciuitatis conſtitutionem prætermittendam eſſe, aut hunc hoſpitem non dimittendum, ſed precibus modiſq; omnibus ſocium ad diſponendam ciuitatem accipiendum. CLIN. Probè loqueris, ò Megille. Ego quidem ſic prorſus efficiam, ſed tu quoque opem feras. MEG. Feram equidem.

PLATONIS EPINOMIS, VEL PHILOSOPHVS.

Marſilij Ficini Argumentum.

THeſaurum diuini Platonis, magnanime Laurenti, latere in hoc Epinomide qui philoſophus rurſus inſcribitur, Platonicorum ambigit nullus. Sed ad hunc in lucẽ penitus expromendum, multis opus eſt machinis. Marſilio verò tuo argumenta promittenti, non licet prolixiora præſtare. Præſertim cũ & ſcriptorũ expreſſorum q; tabellarij opus aſſiduè vrgeãt, & argumenta procacius è manibus extorquentes, vix permittant in ſingulis voluminibus ſumma ſequi faſtigia rerum. Præcedentiũ legũ conſilium eſt, animos ciuium pro viribus ita componere, vt expeditam adepti tranquillitatem, diuinorum operum rationes & cauſas perſcrutentur, & in his quaſi ſpeculis autorem deũ ſpeculentur, & colant. In ſpeculatione quidem ſapientia, in cultu verò religio, in ambobus tota conſiſtit humana felicitas finiſq; legũ. Eiuſmodi finem ſuperiores quidẽ promittunt leges: epinomis verò præſtat donante deo. Itaq; perfectum hunc mentis habitum in exordio vaticinatus deinceps ſupplici quadam oratione petit à deo. Felicitatẽ alij in hac vita haberi poſſe iudicauerũt, alij in altera, alij verò nuſquam. Profectò quicunque in hac vita humanis eam viribus acquiri putant, totius vitæ teſtimonio reclamante manifeſtè falluntur. At verò qui nuſquam, ij tanquam vani, vanum quoq; eſſe volunt naturæ totius inſtinctum. Sapienter admodũ Plato noſter felicitatem in altera vita ſperat, tum præſentis vitæ virtutibus, tũ dei munere comparandam. Non diffidit tamen pauciſſimos quoſdam in hac quoq; vita felicitatem deguſtare poſſe. Quos in Phædro, in Phædone, in Republica tales eſſe vult, vt extra corpus viuant potius quàm in corpore, deoq; ipſi potius quàm ſibi viuant, quo efficiatur, vt aſpirante deo vel inter ipſos fluminis Lethei fluctus, libare nonnihil ætherei nectaris videantur. Neq; ab re hunc Epinomidẽ præterea inſcripſit Philoſophũ. Siquidem vt in Reipublicæ ſexto & ſeptimo, & in præſenti libro patet, philoſophi officium eſt rerum oĩum rationes inueſtigare, vt diuinam ipſam qua factæ ſunt, inueniat rationem, inuentã colat, cultã fruatur. In hoc aũt libro dũ ad felicitatem, quam in ſapientia religioſa proculdubio collocat, perducere nos contendit, proprium legitimè philoſophantis depingit ingenium, & conuenientibus diſciplinarum gradibus erudit & format. Atque vbiq; non minus, imò multo plus virtutis & pietatis, quàm ſcientiæ à philoſopho videtur exigere, & quicquid ſciẽtiæ ab hoc exigit, idcirco requirit, vt deum ipſum verum tam ſcientiæ magiſtrum quàm autorem rerum quæ ſciuntur, præ cæteris veneretur. Primo verò viam nobis ad diuinam felicitatem naturaliter inſitam ex eo probat, ꝙ omnes in omnibus actionibus ipſam & vaticinamur & quęrimus, & alijs omnino nullis implemur. Deinde ſingulas ordine facultates enumerans, oſtendit hanc neq; naturalibus, neq; neceſſarijs, neque ludicris & iocoſis, neque auxiliatricibus facultatibus comparari. Tertio demonſtrat virtutibus tum moralibus, tum ſpeculatiuis acquiri ſapientiam & pietatẽ beatitudinis fundamẽta. Vbi verò ſpeculatrices doctrinas enumerat, primo quidẽ arithmeticam non laudat ſolũ, verumetiã admiratur. quam in libris ſuperioribus maximè omnium inquit ingeniũ acuere memoriam confirmare, animũ ad omnem ſpeculationẽ actionemq;

nemq; aptiſſimũ promptiſſimumq; efficere. Atq; hic addit numerũ ab ipſo deo hominibus traditũ veluti rationis diſcurſionisq; neceſſarium inſtrumentũ. Quo ſublato, & animus amens appareat, & ſcientiæ arteſq; penitus euaneſcant. Laudat præterea geometriã menſuras ſpectantẽ, & ſtereometriam librantem pondera, & aſtronomiam cœleſtia obſeruantem, & muſicam concentũ cęleſtiũ imitantem. Commendat quoq; phyſicam, vbi de corporũ generibus, cõpoſitionibus, animalibus motionisq; & generationis principio tractat, ſed ita, vt minutiſſima quæq; naturalium relinquat medicis, tanquam ab eo qui ad diuina ſe confert, nimium aliena. Dialecticam deniq; i. metaphyſicam, & apicem huius theologiã velut reginam omnibus anteponit, videlicet ſingulis ceu gradibus vtentem ad inueniendum deum atque adorandum. Tria verò reginæ huius circa cæteras facultates munera eſſe probat. Primũ, vt multitudinem harum omnium circunſpiciat. Secundum, quæ nam vna in cunctis cõmunio connexioq; ſit conſpiciat. Tertium, qua ratione ad vnum ipſum diuinumq; bonum, & multitudo hęc, & huius vnio conferat, manifeſte ſuſpiciat. Addit aũt, niſi eiuſmodi vnio doctrinarũ ad diuinum vnum conducens, comprehendatur, cunctas omnino inanes euadere, neq; quid in eis vnum ſit percipi poſſe, niſi comparentur ad vnum, à quo & ipſam accipiunt vnionem. Mentẽ verò hęc omnia conſecutam, atq; ita vnitam ſibi, rurſusq; per ſe vnitam deo, & hic ait pro viribus beatam eſſe, & in altera ſorte vita omnino beatam. Id aũt libri totius eſt argumentum. Paulò poſt exordia, vbi traduximus hæc verba, ſcilicet, Breue autem tempus, quod deinde ſequitur, alibi legitur. Ad rationis diſcurſum idoneũ, & id quidem non ſolum in deprauatis, ſed & moderatis hominibus relinqui videmus. Vbi verò cœlum laudat tanquam & prudentiæ & bonorum omnium cauſam, eiuſmodi laudes à cœlo corporeo ad incorporeum cœlum. i. ideam cœli vult transferre. Quam ibidem adorari iubet per cœlum viſibile, quaſi per ſimulacrũ ſignificatam. Tu verò hic attende, homines in genere terreſtriũ dæmonum iudicari, vbi inquit, dæmones alij ſimul oẽs, & quæ ſequũtur. Poſt hæc ait, ſiquis quod diuinum eſt generatione cognouerit, verũ numerum pietatemq; cogniturum. Diuina in generatione duo ſignificat, tum ſpiritalem quandam motionem quæ in anima eſt, ſiue vim motricem corporeæ motionis, generationisq; originẽ, tũ ſpeciem naturalem, quæ in perpetua generationis ſucceſſione ſeruatur. In motu quidẽ animæ verus eſt numerus muſica, vt Timæus ait, proportione concentuq; conſonans. In ſpecie quoq; mens numerus. Rerũ nanq; ſpecies certo quodam numero & ordine diſponuntur. Per hæc vtiq; religio confirmatur. Nam ex libero animæ motu diuinã ſubſtantiam per ſe exiſtentẽ vaticinamur, & ex perpetua in ſpeciebus perſeuerantia idearũ auguramur æternitatem. Audies ſententiã Moſaico myſterio ſimilem. Ait enim, ſi quid mali ab aeris qualitate & plantis & animalibus nobis infertur, non diuinam naturam culpandam eſſe, ſed humanam, quæ iniuſtè vitam ſuam diſtribuit. In ſequentibus, legum finem manifeſte cognoſces his verbis. Finis hic legum tibi propoſitus eſt, vt dei cultu & vitæ puritate optimum atq; pulcherrimum exitum conſequaris. Mox repetit tria pietatis capita. Primum, vt deum eſſe credas. Secundũ, vt maximorum ſimul & minimorũ curam habere confitearis. Tertiũ, vt nullis precibus aut donis iniquè flecti eum exiſtimes. Cõfirmat & iterũ diuinitatis fidẽ ex ipſius animæ excellenti quadã diuinitate. Putat autem quicquid in corpore melius eſt, vt ſit & diuinius, id eſt diuinis ſimilius quàm corporeis, idem corporibus cunctis antiquius eſſe, propterea quod in quolibet rerum genere ſiue ordine, quod perfectius eſt, eſſe quoq; magis poſſidet, ideoq; cauſam imperfectioribus exhibet exiſtendi. Quòd verò alteri eſſe præbet, nimirũ eſt & antiquius. Addit, quando ex congreſſu aiæ cum corpore, conficitur aïal, vnam quandam ibi formam in corpore reſultare. i. vitam corporeã in ſubiecto ex acceſſu vitæ incorporeæ procedentem. Ponit & duo rerum genera. Alterum quidem corporeũ, incorporeum verò alterum. Et huic quidem actionem, illi verò attribuit paſſionem. Huius item vnam eſſe dicit formam, ob id potiſſimum, quod & ſimplex eſt, & in ipſa ſemper forma ſubſtantiæ permanet. Sed quod legitur, Non enim eſt aliud, & quæ ſequũtur, alibi ita legitur, Nam quod in alia transmutatur, non eſt incorporeũ, & omnino coloris expers præter diuiniſſimum reuera animæ genus. In genere verò corporum quinq; collocat corpora. Quæ ideo vocat ſolida, quia & in profundum adacta diſcernuntur à planis, & in omni corpore vel liquidiſſimo eſt aliquid ſolidi, tum per ipſam naturæ propriæ conſiſtentiam, tum Platonice per quandam terrenæ naturæ ſimilitudinẽ ad cœlum vſq; diffuſam. Cœlum quidem ex eo ignem nominat, quòd propriam habet lucem, quæ præcipua ignis eſt qualitas. Habet & perennem motum, qualem videmus in igne, & inſtar ignis non patitur mixtionem, & quia nondum naturali depellitur loco, ideo nõ cogitur aſcenſu redire, ſed reuoluitur. Et actu quidem lucet, virtute verò calet. omnino verò diuerſiſſimi generis eſt, à noſtro. Poſt cœleſtem ignem, alteram collocat ignis ſpeciem, calentem iam magis quàm lucentem ſub luna ætheris nomine nuncupatam. Cuius quidem veſtigium quoddam eſt noſter ignis, iam non ſolum calens, ſed adurens, adurens inquam ob nimiam aſperitatis terrenæ permixtionem. Qui verò in tenui vt hæc materia, lucet purius, caletq; ſuauius, præſertim vbi à nullo coarctatus ſpatiatur in amplum. Huic ſubdit aerem aquamq; & terrã. Putat aũt quamlibet mundi ſphæram ex his quinq; cõponi, vt perfectiſſima inter oẽs ſit, tã in ſubſtantia connexio quam in virtute & actione cõis. Verum in qualibet ſphæra vnum eſſe præcipuũ, ac pro natura ſua reliqua inſuper contineri. Sic & æther in terra terrenus eſt, & terra in æthere euaditætherea, ſimiliter & in cœlo. Sed de his nonnihil in Theologia, nonnihil in Timæi cõmentarijs diligentius. Proinde animalia in cœlo, æthere, aere, aqua, terra rationalis collocat. Quæ dicit ab anima fieri, ab anima inquam triplici. Vult enim vltra vnam mundi totius animam, duodecim eſſe ſphærarũ, duodecim animas, deinde in qualibet ſphęra duodecim eſſe ordines animarum. His ordines in cœlo ſidera ſunt & ſtellæ, in terra homines, in æthere, aere, aqua, ſcilicet ſublimiori, ſunt dæmones. In his ſingulis animatis animam rationalem corpori ſuo coniunctam aïal procreare. i. compoſitũ quiddam ex proprio corpore, vitaq; corpori prorſus infuſa. Quæ quidẽ vita iam facta corporea à triplici dependet anima. Nam & à propria, & ab anima ſphæræ, & à mundi totius anima. Quòd aũt cœleſtia animas habeant, argumento ſunt apud Platonem diuinitas ſubſtantię cœleſtis, quantitatis amplitudo, qualitatis virtus viuifica omnium, motionis velocitas atq; efficacia. Quòd inſuper animæ cœleſtes mentem habeant, ex ordine tenorisq; eiuſdẽ perſeuerantia cõijcit. Subdit neceſſitatem animę mentem habentis eſſe quàm maximam, duobus id modis intelligens. Primo quidẽ, quia naturalis neceſſitas, puta in hac vel illa ignis parte ad comburendum & aſcendendum, agit aliunde docta. Animę verò intellectualis natura, quatenus participat intellectũ, eatenus ſuę actionis eſt domina. Deinde quia motus animę cũ ſit natura liber, præuaricari facilè poteſt, vicißimq; peruagari niſi mente velut auriga regatur, mente inquã perfecta, & optimum actionis finem, & electiſſimã viam ab initio prouidente. Quę quidẽ cum optima optimę adeſt animę, qualis eſt in ſtellis, neceſſario pręſcriptum opus aſſequitur. Nã & optimæ animæ, id eſt potentiſſimę non reluctantur corpora, & mens optima conſiliũ non permutat. Hinc ergo ait tres Parcas conſeruare perfectũ quicquid certo conſilio cœleſtes dij deliberarunt. Tres ait parcas, fatũ vnum ad diuinarum mentium nutũ tria diſponens, principia ſcilicet, ac media, fineſq; rerum. In ſuperiori verò libro, quę fatis cõſtituta ſunt, materijs ad ignẽ elaboratis, ſiue directis, ſiue contortis dixit eſſe ſimilia. Nam vt hę materię in oppoſitũ vltrà flecti non poſſunt, ita neq; fatalia. Neq; iniuria ad ignem contorta commemorauit. Nam igneę cœlorũ ſpęrę fati ſunt inſtrumenta. Prę terea vbi ſtellas ait vel ſempiternas eſſe vel longęuas, ſufficienter Orphicam, & forte mercurialem tangit opinionem, Mundũ ſcilicet poſt multa ſecula in ignem reſolutum iri. Nã & diſſolubile eſſe tandem quod compoſitum, & ignem velut maximum oĩum eſſe que potentiſſimum in ſe omnia tandem mirabiliter aſſumpturũ. Mentem verò diuinam operis huius artificem ex igne rurſus opus ſimile & ſimili fato facilimoq; nutu reformaturam. Quam quidẽ ſententiam Anaxagoras, Empedocles, Heraclitus, & Stoicorum plerique confirmauerunt, fatentes deum quidem omnipotentẽ poſſe opus ſuũ ſemper in ordine ſimul tradito conſeruare, at opus ipſum, quia & finitę naturę eſt, & intra ſe repugnans, non poſſe ſeruari, deum verò quod formationi deeſt, reformatione rependere. Sed hęc illi viderint. Tu verò notabis hic Platonem eos redarguere, qui cœleſtia idcirco negant viuere, quia ſemper eodem modo ferantur. Quod quidem non abſentis vitę, ſed prę ſentis ſufficientiæ atq; ſapientię eſſe omnibus debuit argumentũ. Memento præterea animã à corpore adeo diuerſam exiſtimari, vt nihil ſit vtriſque cõe, id eſt nulla communis materia. Item quia anima ex materia non dependet, rurſus quia natura corporea, neq; vera ſubſtantia, neque vera eſſentia iudicatur, appellat animas ſtellarum deos, eorum verò corpora deorum ſimulacra. Proinde in dijs cœleſtibus Iouem nominat prouidentię munus, Iunonem verò, vim animalem prouidentię ſubditam. Ait & ſtellas ſingula acutè ſentire, per ſenſum videlicet à noſtro longè diuerſum. Deſcribit quoq; naturã dęmonum prudentia, ſenſu, memoria, motu potentem, inter deos homineſq; mediã, interceſſionis, interpretationisq; gratia honorandam, cogitationes noſtras cognoſcentẽ, ex noſtris videlicet figuris & motibus & affectibus, diligentẽ bonos, malis infenſam. Omnes hic dæmones videtur bonos exiſtimare, quos videlicet doceat coli. Alibi verò nonnullos ſignificat eſſe malos. Et ęthereos quidẽ, aereoſq; inuiſibiles. Aqueos verò, quos nominat ſemideos, videri ait nõnunquam & vix, viſu ſcilicet intimo potius quàm externo. Addit admoneri animos à dęmonibus per ſomnia, voces, vaticinia, oſtenta, maximè verò quo tẽpore animus migrat è corpore. Multa his admonentibus religioni addita eſſe inquit. Ait præterea non licere quæ in religione legibus firmata ſunt, mortali naturę mutare. Mortali inquit, diuinæ. ſ. licet. Ediſce diuinum dictum. Ratio omnium diuiniſſima viſibilem conſtituit mundum, quẽ vir

felix

felix admiratus charitate accenditur diuinitatis inueniendæ, vnde felix & hic & in altera vita euadit, fitq; per ſapientiam verè vnam verè vnus: ad congrua virtuti loca tranſlatus reliquum etiā omne tempus diuina contemplaturus. Mox vbi traductum eſt, Res.n. diuinas, & quę ſequuntur, alibi legitur. Non.n. prudentis eſt diuinorum alia quidem honorare, alia verò negligere. Narrat inter hæc aſtronomica quædam notiſſima. Laudat ad ingenij virtutem temperatam aeris qualitatem. Deinde vbi ait motionem, ad bonum tendentem à bona anima proficiſci, deſinentem verò in malum, contrario ſe modo habere: ne cogites alteram quidem mundi animam bonam eſſe, alteram verò malam ſed ab ipſa mundi anima proficiſci bona, quatenus mentis eſt particeps. Alioquin prouentura inde mala. i. ordine numerorum omnino carentia. Mala.n. in ſuperioribus nominauit, quæ concordi numero & pulchritudine carent. Bona vero quæ conſentientioribus numeris coaptantur. Subdit mala. i. priuationem ordinis, victa fuiſſe à bonis. i. ab initio rerū ab ipſis diuinæ mentis ideis. Item vinci oportere, ſcilicet modo perſeuerante. Hæc verò fuiſſe dicta ſecundum iudiciū impios punientis, quia videlicet diuinum iudicium malos puniens, iniuſtitiæ malū vincit iuſtitiæ bono. Notabis virtutem maximam eſſe religionē, negligentiamq; religionis cauſam infelicis ignorantiæ hominibus extitiſſe. Item optimum ingenium eſſe quod ea tēperantia & fortitudine mixtum ſit, docile, memor, ad diuina propenſum. Cumq; eiuſmodi ingenia rectè educata ſunt, religionis cultum ab ijs in alios veriſſimum proficiſci, ciuitatiq; omnium vtiliſſimum. Et ſapientiam niſi adiuuante deo diſci non poſſe: ab eo aūt qui modum in docendo non ſeruat, ſatius fore non diſcere. Item deorū plena eſſe omnia, adeo vt ſuperi neq; obliuiſcantur noſtrarum rerū, neq; nos deſerant. Quæ verò de numeris attingit raptim, vbi opportunius fuerit, latius explicabimus. Nunc ita perſtringe. Numeri in ſe quidē incorporei ſunt, quando nihil aliud ſunt quàm repetita vnitas. hæc aūt indiuidua eſt. At cum primum ſitum ſortiri putantur, fingi poſſunt in puncta conuerti. Item ex tractu quodam à puncto in punctum naſci lineam, ex cuius ductu ſuperficiem, ex cuius deſcenſu profundū. Numeri lineares quidam ſunt, ſuperficiales alij, alij verò cubi, atq; ſolidi. Primi ſicut binarius vnitati quàm proximus. Secundi ſicut quaternarius, per binariū ab vnitate procedens. Tertij, vt octonarius ex binario in ſe reuerſo profectus. Perfecta item proportio dupla putatur. Primo quidem, quia prima eſt, inter vnum ſcilicet atque duo progenita. Secundo, quia dum videtur diſceſſiſſe ab vno, geminando reſtituit vnum. Tertio, quoniam oēs proportiones intra ſe continet. Nam & ſeſquialtera & ſeſquitertia ſimileſq; velut partes ſunt infra duplā. Hanc natura obſeruat in cœlo, ſeruat & huius gratia ſeſquialtera etiam ſeſquitertiam, ex quibus dupla componitur. Pythagorici.n. vbi ſphærarum interualla dimetiuntur, terram ad firmamentum comparant, Item ad Lunā & Solem. Solem.quoq; ad firmamentum. In quibus ſanè comparationibus interuallum à terra ad Solem, cōparatum ad interuallum ab eodem ad firmamentum, efficit quidem inter terrā ac ſolem ſeſquialteram, inter hunc verò & firmamentum ſeſquitertiā, & in illa quidē proportione diapente conſonantia naſcitur, ex hac aūt diateſſaron Ex quibus certè ambabus conficitur proportio dupla conſonantiaq; diapſon. Volunt & à terra ad lunam fieri diateſſaron, ſicut ad ſolem fit diapente, & à ſole ad firmamentum iterū diateſſaron. Quemadmodum verò natura proportiones eiuſmodi obſeruat in ſphæris, ita in actionibus paſſionibuſq; elementorum. vt enim actio perfecta proueniat, oportet agens duplo potentius eſſe ſubiecto. Sed quare? Quia cum intendat in agendo geminare ſeipſum, nimirum proportione indiget gemināte. Alioquin ſi minore ſpatio ſuperarit, reluctans ſubiectum perfectā impediet actionem. Sicut verò dupla conducit ad ſubſtantialem ſpeciem generandam, ita ſeſquialtera ad familiarem ſpeciei effectionem atq; figuram, & ſeſquitertia ad accidentia quædam communiora. Præterea proportionis eiuſdem modus in noſtris ſeruatur humoribus. Duplum enim eſſe volunt ſanguinem ad pituitam, duplam & hāc, ad bilem, hanc ſimiliter ad atram bilem. Quòd ſi duplas habent, conſequenter ſeſquialteras & ſeſquitertias, quæ in dupla ſunt, continent. Similes quoque in auditu conſiſtunt. In quo quatuor aeria inſunt gradus, Tres ignis, Duo aquæ, Terræ vnus. Scis autem inter quatuor atq; tres proportionem fieri ſeſquitertiam. Continet.n. quaternarius ternarium, ac inſuper vnitatem partem ternarij tertiam. Scis quoq; ternarium inter atq; binarium ſeſquialteram collocari, quando ternarius binarium continet, inſuperq; vnitatē alteram. i. dimidiam binarij portionem. Quamobrē in ipſa auditus affectione proportiones oēs manifeſtius quàm alijs inſunt. Itaq; & conſonantiæ. Diapaſon quidem. i. octauæ vocis, in dupla. Diapente verò i. quintæ, in ſeſquialtera. Diateſſaron aūt. i. quartæ vocis, in
Proportio humorum noſtri corporis.
ſeſquitertia. Mitto ꝙ in quatuor elementis proportione poſſunt ſimiles cogitari. Sed de his alias. Conſentiunt his & medici in ijs quæ ad tactum & quodammodo ad guſtum pertinent, gradus quatuor numerantes. Primum quidem qui vix ſenſu percipiatur. Secundum verò qui manifeſtè percipiatur, ſed non offendat. Tertiū iam offendentē & deinde lædentem. Quartū breui interimentē.

In his quidem gradibus, dupla & ſeſquialtera & ſeſquitertia reperiuntur, ſed hęc medici viderint. Adducit hic Plato vnum, duo, quatuor, ſex, octo, duodecim. A quatuor ad duo, dupla eſt, ab octo ad quatuor quoq; dupla. hi quidem exceſſus duo, proportione ſunt pares. vterq; enim fit per duplam, non tamen pares numero, octonarius enim quatuor ſuperat quaternarium, hic verò binario excedit binarium. Compara rurſus ſenarium, hinc quidē ad quaternarium, inde verò ad octonarium. Hinc certè fit ſeſquialtera, inde verò fit ſeſquitertia. Hi ergo exceſſus proportione ſunt impares, numero verò pares. Vtrobiq; enim per binarium fit exceſſus. Rurſus compara ſex ad duodecim proportione dupla, & inter hæc ad vtrunq; conferas octonariū Certè a duodenario ad hunc ſeſquialtera naſcitur. Ab hoc ad ſex, oritur ſeſquitertia, ex quibus dupla inter ſe a duodecimq; componitur. in qua duo illi exceſſus tam proportione quàm numero impares euidenter apparent. Hæc omnia in commentarijs Timæi commodius pertractantur.

CLINIA, ATHENIENSIS HOSPES, MEGILLVS.

IAM, vt cōmuniter ſtatueramus, huc tandem omnes tres, ò hoſpes, rectè peruenimus, ego & tu, & hic Megillus de prudentia quæſituri, qua ratione illud attingere valeamus, quo intellecto humanus habitus optimè ſe quantū natura fert, ad prudentiam habet. Cætera enim quæ ad ferendas leges pertinebant, iam tractauimus. Quod verò & inuentu & dictu maximum eſt, quonam videlicet ſi cognitum ſit, ſapiens homo fiat, neq; inuenimus, neq; diximus. Verum nullo pacto prætermittendum cenſeo, ne fortè imperfectum illud relinquamus, cuius aperiendi gratia hucuſque profecti ſumus. ATH. Scità loqueris, ò amice Clinia. Sermonem verò quendam nunc mirum, & rurſus quodam modo nō mirum auditurum te puto. Multi.n. fluctibus huius vitæ iactati illud prædicant, humanum genus felix atq; beatum eſſe non poſſe. Attende igitur & conſidera vtrum & ipſe rectè hac de re dicere videar. Impoſsibile arbitror homines in hac vita præter ad modum paucos felicitatem & beatitudinem aſſequi. Bona tamē ſpes eſt, vt poſt mortem quis ea omnino conſequatur, quorum deſiderio accenſus, optimè pro viribus egit vitam atque exegit. Nec inauditū aliquid nouumq; adduco, ſed quod Barbari omnes & Græci modo quodam cognoſcimus. Nemo enim ignorat quanta ſit in prima generatione animalium difficultas, in conceptione & vtero primum, deinde in natiuitate & partu, poſtea in nutritione atque educatione. Nam per mille labores fieri hęc ignoramus. Breue autem tempus eſt, non ſolum reſpectu diuturnitatis malorum, verumetiam quocunq; modo quis cogitet, quod quaſi circa humanæ vitæ mediū reſpirare parum per nos facit. Sed cito triſtis ſenectus ſuperueniēs efficit ne quis optet rurſus in vitam redire, cum præteritas moleſtias cogitet, niſi puerili opinione feratur. Quæ omnia ita ſe habere, illud mihi argumento eſt, quod modo quæritur. Quęrimus enim quonam pacto fieri ſapientes poſſimus, quaſi aliqua huiuſmodi vis ſingulis inſit. Quæ quidem tunc nos fugit, quando ad aliquam earum facultatum, quæ artis vel prudentiæ vel ſcientiæ nomine communiter appellantur, quis perrexerit, tanquam nulla iſtarū in huiuſcemodi humanis rebus digna ſit ſapientiæ vocabulo nuncupari, animus tamen valde confidat, vaticineturq; aliquam huiuſmodi vim ſibi ſecundum naturā ineſſe, quæ verò ſit, & quando, & quomodo adſit, facilè inuenire non poſsit. Nonne dubitatio & inquiſitio hæc noſtra de ſapientia, huc ſpectat maximè? plena nimirum ſpe in ſingulis quicunq; & ſeipſos & alios prudenter concorditerq; poſſunt in omni genere ſermonis diſputationiſq; examinare. Ita ne, an aliter hæc ſe habere dicemus? CL. Nos quidē hoſpes iſta concedimus, ſperantes videlicet vna tecū deinceps ad veriſsimam de his ſentētiam peruenturos. ATHEN. Alias igitur artes, quæ cum ſciētiæ appellentur, hominem ſapientem nō faciūt, primum

per-

percurramus, vt illis remotis, eas quibus egemus admo-
ueamus, comparemusq́;, & ſacta cōparatione diſcamus.
Atque eas in primis videamus, quibus humanum genus
maximè indiget. Verè, n. hæ primæ ſunt, & maxime om
nium neceſſariæ. Quarum artifices quamuis ab initio ſa
pientes viſi ſint, nunc tamen & ſapientes non habentur,
& propter eas artes vituperantur. Dicendum igitur quæ
nam hæ ſint, & quòd quicunq; optimi viri cupiunt vide
ri, artium huiuſmodi ſtudia fugiant. Prima verò ſit, quæ
ab humanarum carnium eſu, qui ferarum ritu quondam
inter homines inoleuerat, vt fabulæ ſerunt, abſtinere iuſ
ſit, & ad victum modeſtiorem nos reuocauit. In quo ſa-
nè priſci homines quamuis manſuetè & humaniter no-
bis conſuluerint, valeant tamen, nec ſapientię nomē vſur
pent. Deinde cibi Cerealis artificiū vtile quidem & pul
chrum, ſed ſapientem abſolutè vitam nunquam efficiet.
Difficultatem enim & moleſtiam potius quàm ſapien-
tiam afferet. Neq; etiam agricultura id faciet. Non enim
arte, ſed natura & dei quodam fauore terræ culturam ag
greſsi videmur. Sed nec domorum cōſtructio, & reliqua
omnis ædificatio, ſuppellectilium ue effectio, nec ęraria,
vel lignaria fabrica, aut figulina, aut textura, nec inſtrumē
torum omnium artificia, quæ plebi accommodata, quic
quam ad virtutem afferunt. Venatrix etiam ars omnis
quamuis varia & ingenioſa ſit, magnificentiam tamen ſa
pientiamq́; non tribuit. Sed nec diuinatio aut interpreta
tio vlla. Nam & ſi quę dicuntur cognoſcit, vtrum tamen
vera ſint nec ne, non intelligit. Poſtquam verò nullam ea
rum artium quibus neceſſaria parantur, ſapientem homi
nem facere nobis conſtitit, reliqua eſt imitatrix quędam
facultas minimè ſeria. Sæpe enim inſtrumentis imitatio
fit, plerunq; deformibus corporum geſtibus & figuris.
In eloquio etiam & muſis imitatio eſt, & in fingēdo pin
gendoq́;, vbi multa & varia in corporibus tā duris quàm
mollibus exprimuntur. horum nihil hominem imitatio-
ni deditum, ſapientem reddit: imitatione verò ſublata, ar
tes aliæ reſtant quæ in ferendo auxilio verſari videntur.
hæ quidem multæ & variæ ſunt, ſed omnibus bellatrix,
quam imperatoriam vocant, excellit. Hæc ſummoperè
propter vſum probatur, ſed felicitate maximè indiget,
& fortitudine magis naturali quàm ſapientia perficitur.
Medicina quoque nobis opitulatur contrà immoderati
frigoris & coloris impetum, cæterorumq́; huiuſmodi
quibus natura animalium læditur. ſed horum nihil ad ſa-
pientiam veram conducit, incertis enim coniecturis, opi
nionibusq́; procedunt. Nautas quinetiam gubernatoresq́;
ferre auxilium non negabimus. Nec tamen eorum quen
quam ſapientem vocari ab aliquo permittemus. Nullus
enim eorum iram ventorum amicitiam ue cognoſcit,
quod & optimum eſt, & maximè in gubernandi arte re
quiritur. Neq; etiā ſapientes dici eos volumus, qui litigā-
tibus dicendi viribus adſunt. Quippe cū memoria & vſu
opinionis moribus ſe accommodent, & à veræ iuſtitiæ
intelligentia procul aberrent. Reliqua eſt mira quædam
vis, quæ ſibi opinionem ſapientię ſimiliter vendicat, quā
naturam magis quàm ſapientiam multi dicerent. Hęc in
eo cōſiſtit, quando facilè quiſpiā diſcit, quę velit, & mul-
ta diu ac firmiter meminit, & quod vnicuiq; idoneū eſt
cum oporteat, cito, & commodè reddit. Hæc. n. oīa alij
naturam, alij ſapientiam, alij naturæ ſolertiam nuncupa-
būt. Sed nullus mentis compos verè ſapientem propter
hæc eſſe quenquam concedet. Veruntamen neceſſe eſt
ſcientiam aliquam inueniri, quam quiſquis habuerit, non
ſolum videatur, ſed reuera ſit ſapiens. Attentione opus
eſt. Nam arduā oīno rem aggreſsi ſumus, qui aliam præ-
terdictas artes ſcrutemur, quæ iure ſapientia vera dica-
tur: quā qui adeptus eſt, nec abiectus, nec ſtultus erit, ſed
ſapiens bonusq́; propter ipſam ciuis, modeſtusq́; ciuita-
tis princeps & ſubditus. Hanc igitur primā inſpiciamus,
quæ ex oībus humanis artibus ita ſe habet, vt ſi hac vna
remoueatur, amentiſsima & inſipientiſsima hoīs natura

reddatur. Non eſt aūt hoc inuentu difficile. Nam ſi vni
vnam conferes, illa quæ numerum mortalium generi de
dit, id profectò efficiet. Deum aūt aliquem magis quàm
fortunam ad ſalutem noſtrā hoc munus nobis arbitror
contuliſſe. Quem verò deum putem, vobis dicam, etiā ſi
abſurdus videbor, & rurſus modo alio non abſurdus. Nā
ipſum bonorum oīum autorem, cur non ēt maximi bo-
ni, prudentiæ dico, cauſam arbitrabimur? Quē verò deū
laudibus, ò Megille, & Clinia effero? Cęlum fermè, quod
par eſt, ſicut dæmones alij ſimul oēs cæteriq́; dei faciūt,
nos quoq; honoribus colere, ac præcipuè adorare. Atq;
cæterorum oīum bonorum cauſam nobis cœlum fuiſſe,
oēs confiterentur. Dediſſe præterea numerum, atq; ēt ſi
quis obſeruare velit, daturū, nos affirmamus. Quod qui- Arithmetica.
dem is aſſequetur, qui in rectam eius ſpeculationē aſcen-
derit, ſiue mundum, ſiue olympum, ſiue cœlū id libeat
appellare, dummodo varietates ipſius conſideret, & qūo
anfractu circuituq́; aſtrorum diuerſa efficiat tempora, ali
mentaq́; aīalibus largiatur, ac ſapientiam vna cum nume
ro cæteriſq́; bonis, hoībus tribuat. Id verò maximū eſt,
ſiquis numerorum munus ab eo ſuſcipiens, oēm percur-
rat circuitum. Sed memoria repetamus, dictū & rectiſ-
ſimè quidē in ſuperioribus à nobis fuiſſe, ſi quis ab hom
nium natura numerū auferat, nunquā prudentes nos fo-
re. Nūquam. n. fermè animalis huius anima virtutē oēm
percipiet, à quo rationē abſtuleris: nec animal quod duo
& tria, & par & impar, ac numerum prorſus ignorat, ra-
tionem de rebus reddere vnquā poterit, quas ſenſu ſolū
atq; memoria percipit. Reliquam verò virtutem, fortitu
dinem dico & temperantiā, habere nihil prohibet. Qui
autem veræ rationis eſt expers, is quomodo ſapiens vn-
quam euadet? Cui verò deerit ſapientia, vniuerſæ virtu-
tis pars maxima, is cum bonus abſolutè eſſe non poſsit,
nunquam beatitudinem aſſequetur. Ita neceſſe eſt oīno De præſtantia numeri in cognoſcendis rebus.
numerum pręſupponere. Idq́; neceſſarium eſſe, pluribus
etiam rationibus monſtrari licet. Sed rectè nunc ratione
hac oſtenditur, quòd cæterę artes quas omnes paulo an-
te enumerauimus, ſublato numero penitus euaneſcent.
forte verò qui de artibus cogitabit, pauca eſſe arbitrabi-
tur, in quibus humanum genus numero indiget, quam-
uis & hoc magnum ſit. Verū ſiquis, quod diuinū in ge-
neratione, & quod mortale eſt, inſpexerit, qua in re pie-
tas erga deos & verus numerus cognoſcetur: is profectò
inueniet, nullum vatem quantæ virtutis nobis cauſa nu-
merus ſit, ſi modo vniuerſus affuerit, comprehendere
poſſe. Nam & tota muſica motus & vocum numero in-
diget. Et quod maximum eſt, bonorum quidem omniū,
mali verò nullius cauſam eſſe numerum, hinc facilè co-
gnoſcere poſſumus, quòd irrationalis & inordinata, de-
formis, inepta, inconcinnaq́; agitatio, omnia denique in
quibus mali quippiam ineſt, omni numero carēt. Quod
ſanè qui beatus tandem futurus eſt, ignorare non debet.
Et qui iuſtum, bonum, honeſtum, cæteraq́; hmōi ignora
uerit, nec veram opinionem de his acceperit, ad ſeipſum
& alios perſuadendos numeri rationiſq́; vi vti non pote
rit. Sed conſideremus iam qūo numero vti didicimus.
Age, vnde vnum & duo percipimus? vt illud aīaduertere Vnde diſcamus numerum.
mus, ad quod cognoſcendum ab vniuerſo naturā vimq́;
accepimus. Profectò cum multis aīalium natura negaue
rit, ne à patre queant vſum numeri diſcere, nobis id pri-
mum indidit deus, vt poſsimus in eo quod oſtēditur, nu-
merum intelligere. Deinde oſtendit apertius, idemq; aſſi
duè facit. In qua explicatione rerum nihil aliud, ſi vnum
vni conferatur, pulchrius aſpicere poſsit quàm diei lucē.
Vnde & noctem oculorum officio viciſsim conſideres,
vbi maxima apparet diuerſitas. Nā ſi reuoluere hæc non
deſinas, multas noctes, & multos dies videbis, quibus cę
lum nunquam ceſſat docere homines vnum atq; duo, vt
etiā qui tardiſsimus eſt, hinc vti numero diſcat. Sic. n. &
tria, & quatuor, & multa quilibet cernendo, hæc intelli-
get. Sed de his vnam deus Lunam formauit, quæ modo
minor,

minor, modo maior apparens, ita quotidie varia ad quindecim vſq; dies ac noctes cernit. Hic aũt circuitus eſt, ſi quis totũ circulũ in vnũ conſerre voluerit. Quare, vt ita dicã, tardiſsima ẽt aĩalia, quibus naturam aliqñ deus dedit, vt poſsint diſcere, numerũ perciperẽt. In his igitur ad hæc vſq;, quodcunq; aĩal diſcendi poteſtatẽ habet, vnũquodq; per ſeipſum cõſiderando, ad numerandũ idoneũ maximè factũ eſt. Sed numerum oẽm ad numerum conſerre, maius opus eſt, atq; idcircò lunam, vt diximus, modo creſcentẽ, modò decreſcentem fecit. Hinc menſes ad annum conſtituit, numerumq; oẽm felici quadã fortuna conferri ad numerum docuit. Hinc terra fœcundior facta concipit, fructuſq; ad alimentũ aĩalium oĩum parit, cum & ſuauiter venti flant, & imbres in terræ gremium ſalubriter defluunt. Ac ſiquid mali in his accidit, non diuina culpãda natura eſt, ſed humana, quæ iniuſtè vitã ſuã diſtribuit. Nobis aũt de legibus modo ſcribentibus cętera quæ hoĩbus optima ſint, facilia cognitu eſſe videntur, & quemlibet poſſe ſufficienter quæ de ijs dicuntur, intelligere, ac præterea facere, poſtquã quid conſert, & quid non confert perſpexerit. Cętera inquã nobis viſa ſunt, & modo videntur non nimium ardua: quo aũt pacto hoĩes boni efficiantur, penitus difficilimũ. Reliqua rurſus bona, poſsibile eſt, vt dicitur, & non arduũ poſsidere, opes quatenus oportet, & quatenus non: & corpus quale decet, & quale non decet. Animum quoq; bonum habere oportere quiſq; fatetur. Quomodo etiã bonus futurus ſit, interrogatus quiſq; ita reſponderet, ſi iuſtus, moderatus, fortiſq; ſit, cæteraq; hmõi. Sapientem quoq; animũ eſſe debere, quis neget? Quę verò ſapientia comparanda ſit, vt nuper diſſeruimus, nullos de multis inter ſe conuenire cognouimus. Nunc ergo præter oẽs quas ſuprà narrauimus ſapientias, non vilẽ quandã ad hoc ipſum inuenimus, vt qui iam dicta didicerit, ſapiẽs videatur. Vtrum vero ſapiens bonuſq; ſit, qui hæc didicit, ratione quęrendũ. CL. Scitè nimiũ locutus es hoſpes, cũ affirmares magna te de magnis dicturum. ATH. Certè non parua ſunt hæc, ò Clinia: & quod maius eſt penitus vera. CL. Ita ſanè, ò hoſpes. Labori ne cedas, quin vt cœpiſti progrediarę. ATH. Dabo operã: ſed vos etiã labori audiendi ne cedatis. CL. Sic vtiq; faciemus, vt ego pro vtriſq; reſpondeam. ATH. Probè. Quare altius repetendum: & primo quidẽ ſi quo modo poſſumus, vno nomine comprehendendum videtur, quę nam ea facultas ſit, quam ſapientiã eſſe arbitramur. Sin minus id fieri poteſt, ſaltem alterum declarandũ, quæ nam, & quot ſunt artes, quibus habitis, ſapientem more noſtro hoĩem appellamus. CL. Dic iã. ATH. Omni crimine legũ lator carebit, ſi melius de dijs quàm priſci ſentiat, & optima vſus diſciplina, deos hymnis colat, beatitudineq; extollat, atq; ita vitam tranſigat. CL. Rectę tu hoſpes, quandoquidem finis hic legum tibi propoſitus eſt, vt dei cultu & vitæ puritate optimum atq; pulcherrimũ exitum conſequaris. ATH. Quomodo ergo dicemus, Clinia? An deos hymnis magnopere honorabimus? ſupplicabimuſq;, vt ſequentẽ de ipſis diſputationem optimè & pulcherrimè tranſigamus? Ita ne, an aliter agendum cenſes? CL. Ita prorſus. ſed, ò vir felix, dijs fide habita precibuſq; præmiſsis, benè de dijs atq; deabus loquaris. ATH. Sic erit, ſi deus ipſe nos duxerit. Et dummodo mecum ores, dubitandum non eſt. CL. Proſequaris ergo. ATH. Principio deorum animaliumq; progeniẽ, quã male maiores noſtri de dijs tradiderunt, nunc melius tractandam ita ſuſcipere operæpreciũ eſt, vt ſuperiorem aduerſus impios diſputationem à nobis habitam reſumamus, qua aſſeritur eſſe deos, rerumq; oĩum maximarum ſimul, & minimarum curã habere, nec precibus vllis muneribuſq; præter iuſtum placari. Recordamini ne hæc dicta eſſe, ò Clinia? Profecto ita tunc accepiſtis, vt meminiſſe debeatis, præſertim quia maximè vera eſſe conſtitit. Oĩum verò maximum illud habitũ eſt: Antiquiorẽ omni corpore omnem aĩam eſſe. Nũ recordamini? Vel maximè id quidem. Nam quod melius id & antiquius, atque quod diuinius eſt, id inferiore ac viliore prius eſt. Et ſimiliter dux ducto, & princeps ſubiecto natura prius. Id igitur admittamus, animam corpore antiquiorem eſſe. Quod ſi ita ſe habet, quod in generatione primi primũ eſt, veriſsimile profectò eſt præiuiſſe. Quare ponamus principatũ principiũmq; principij decentius ſe habere, & ſic rectiſsimè in ſapientiã de deorũ generatione nos ingredi. CL. Maneant iſta pro humanis viribus affirmata. ATH. Age igitur, nõne veriſsimè aĩal ſecundũ naturã tunc affirmamus, cũ vna aĩæ corporiſq; conſtitutio, vnã ſuo concurſu formã parit? CL. Rectè. ATH. Aĩal ergo hmõi aliquid merito nũcupatur. CL. Certè. ATH. Solida verò corpora quinq; conuenienter dicere poſſumus, ex quibus pulcherrima optimaq; finguntur. Alterũ aũt genus vniuerſum vnam poſsidet formam. Non.n. eſt aliud quicquam quod incorporeũ eſſe queat, & oĩno coloris expers extrà diuiniſsimũ illud genus in quo eſt anima. Cuius generi ſoli fingere fabricareq; cõuenit, corpori verò fingi, gigni, atq; oculis cerni. Sed animæ generi, vt iterum repetamus, conuenit vt inuiſibile ſit, cognitionis compos, intelligibile, memoriæ rationiſq; in ipſis imparibus paribus ue tranſmutationibus particeps. Sed cũ quinq; ſint corpora, ignis, aqua, tertiũ aer, quartum terra, quintũ æther: horũ principatibus multa variaq; ſingula aĩalia producuntur. Quod in vno ſic diſcere poſſumus: ponamus.n. primo terrenum aĩalium genus eſſe hoĩes, aĩalia multipeda pedibuſq; carentia, progreſsiua ſimul, & ſtabilia, radicibuſq; connexa. Vnũ aũt id vbiq; exiſtimandum, vt quamuis oĩa ex omnibus corporum generibus ſint: plurimũ tamen in hoc terræ ſolideq; naturæ inſit. Alterum aĩalium genus ponendũ, quod etiã gignitur cerniq; poteſt, & ignis plurimũ poſsidet. terræ quoq; & aeris cęterorumq; oĩum paruas particulas habet, variaq; idcirco hinc oĩno animalia & viſibilia gigni dicendum. Hæc cœleſtia putamus aĩalia eſſe, diuinũ aſtrorũ genus, corpore pulcherrimo, animaq; beatiſsima & optima cõſtitutum. His vtiq; aĩalibus è duabus ſortibus alterã tribuendam putamus. Nã aut abſq; pernicie immortalia prorſus atq; diuina neceſſaria ſingula ſunt: aut vitã longęuam agunt, ſingulis adeo ſufficientem, vt longiore non egeãt. Hæc inquã duo eſſe aĩalium genera cogitemus. Rurſuſq; dicamus vtraq; viſibilia eſſe, quorũ alterum ex igne totũ, ex terra alterum videatur. Sed terrenum quidem abſque ordine: igneum verò oĩ ordinis rõne mouetur. Quod abſq; ordine fertur, amens eſſe putandũ eſt; quod plerunque faciunt, quæcunq; apud nos aĩalia ſunt. Quod aũt ordine in cœlo progreditur, id mentẽ habere ſufficienter eo veſtigio demonſtratur, ꝙ per eadẽ ſemper & ſimiliter proficiſcitur, agitq; & patitur eadem. Animę verò intellectũ habentis neceſsitas oĩum neceſsitatum maxima eſt. ducens.n. ſed nõ ducta gubernat. Quando aũt aĩa quę res optima eſt, conſilio ſecundũ optimũ intellectum ſe gerit, tunc ſine perſuaſione id quod verè ſecundũ intellectũ perficitur, neceſſario eueniet, nec adamas ſolidius immobiliuſq; eſſe poterit. Sed tres profecto Parcæ, quod ſinguli deorũ optimo deliberarunt cõſilio, perfectũ conſeruant. Oportebat igitur hoĩbus argumẽto eſſe, ꝙ aſtra vniuerſuſq; ille circuitus mentẽ habeant, quia eadẽ ſemper agunt. Maximo.n. atq; mirabili tẽporis ſpatio iam antè quid ſibi agendum ſit, delibararunt. Nec ſurſum deorſumq; modo hoc modo illud cõſilio probant. Quare nec errant, nec præter antiquũ ordinem reuoluuntur. Multis aũt noſtrũ contrà viſum eſt, hæc quia eadem & ſimiliter ſemper agunt, aĩam non habere. Hanc inſanã opinionẽ ſequutum vulgus, genus humanũ quia moueatur, vitam mentemq; habere putauit: Diuinũ verò quia in eiſdem permanet lationibus, mẽte carere. Decebat aũt pulchriora melioraq; & dijs gratiora ſentire, ꝙ propterea mentẽ habeant, quia per eadẽ ſimiliter profecta, eadem ſemper agunt. Hanc aſtrorum naturam eſſe, viſu pulcherrimam,

quæ

Quę facultas ſit illa quam ſapientiam eſſe arbitramur.

quæ progreſſu & chorea optima vtens, omniumq́; chorearum magnificentiſsima, cunctis animalibus cōmoda præbet. Quod autem non immeritò animata hęc eſſe dicamus, magitudo quoq; ipſorum teſtatur. Non.n.tanta ſunt duntaxat, quanta cernuntur: ſed incredibili magnitudine ſingula ſunt. Quod ideo credendum eſt, quia ſufficientibus demonſtrationibus id oſtenditur, quibus ſolē totum tota terra maiorem eſſe, & quæcunque feruntur aſtra mirabilem habere magnitudinē intelligemus. Cogitemus igitur quomodo fieri poſsit, vt tanta magnitudo ab aliqua natura poſsit tanto tēpore circunferri. Ego igitur aſſero deū cauſam eſſe, nec aliter fieri poſſe. Animatum.n. non aliter quàm propter deū fieri poſſet, vt nos declarauimus. Quoniam ergò id facere deus poteſt, facilè ipſi fuit primum oī corpori magnitudiniq́; vitam tribuere: deinde qua ratione optimè fieri cogitarit, hac ducere. Demum de his oībus veram hanc ſententiam ferri volumus: impoſsibile eſſe terrā, cęlū, ſtellasq́; oēs, & quæ ex his conſtant mnles, niſi aīa ſingulis aut adſit, aut inſit, adeo exquiſita rōne annis, mēſibus, diebusq́; circūuolui, nobisq́; oībus bona omnia facere. Hominem verò decet quo vilior eſt, eo minus de ipſis nugari: ſed conari potius certi aliquid dicere. Siquis autem impetus corporum, aut naturas, aut hmōi quicquam ordinis huius agitationisq́; cauſam eſſe dicet, perſpicuum nihil adducet. Verum quod diximus, iterū conſideremus, vt pateat vtrum oratio illa probabilis ſit, an oīno futilis iaceat: qua primo dicitur, duo quædam eſſe, animam atq; corpus, & quę ad vtriuſq; genus pertinent eſſe multa: eaq́; ab alijs in genere ſuo differre, & vtraq; genera à ſe inuicē eſſe diuerſa: adeo vt tertiū nihil ſit vtriſq; commune. Animam verò ita differre à corpore, ꝙ illa mentem habeat, hoc non habeat. Illa dominetur, hoc ſubijciatur. Illa omniū paſsionū corporibus, hoc nullius cauſa ſit. Quocirca ſiquis cœleſtia ab alio quoquam facta fuiſſe nec ex anima & corpore, vt diximus, conſtare contendat, ſtultus omnino imperitusq́; habendus eſt. Igitur ſi rōnes in bis oībus adductæ quicquam valent, atq; hæc oīa diuina prorſus iudicāda ſunt, duorum alterum arbitrari oportet. Nā aut deos eſſe hæc & rectiſsmè quidem putabimus: aut deorū imagines, & quaſi ſtatuas eſſe ab ipſis dijs prudentibus digniſsimisq́; artificibus fabricatas credemus. Alterum inquam horū decernamus, & quod decreuerimus firmiter teneamus: multoq́; magis hæc quàm alia quælibet ſimulacra veneremur. Nunquam.n.pulchriora cunctisq́; hominibus cōmuniora ſimulacra reperientur: nec in excellentioribus locis locata, puritate, maieſtateq́;, & perpetua vita pollentia, quàm hæc quæ vndiq; ſimiliter cōſtructa ſunt. Sed nunc id quoq; de dijs aſſeueremus. Nempè cū duo aīalia nobis viſibilia cognouerimus: quorum alterū immortale: alterum verò quod terrenum eſt, omne mortale ſit: iam tria de quinq; medinm ſortita locum probabili rōne declarare conemur. Aethera poſt ignem ponamus, ex quo aīam animalia gignere arbitremur: quę ſimiliter, vt in cæteris generibus fit, plurimū de ſuo habeant, minimum autē copulæ gratia de generibus alienis: poſt æthera ex aere alterū aīalium genus: tertiū ex aqua ſimiliter ab aīa fingi. Quæ oīa cum aīa finxerit: totū aīalibus cœlū impleuit, oībus quoad fieri poterat generibus vſa. quæ omnia vitę participia ſunt. Secunda verò & tertia, quarta & quinta à manifeſtorum generatione deorū incipientia ad nos tandē hoīes deducuntur. Deos igitur Iouem & Iunonē cæterosq́; oēs qūocunq; aliquis velit locato, modo legem eandem ſeruet, atq; hanc rōnem ſtabilem teneat. Viſibiles itaq; deos maximos, ſummopereq́; honorandos, acutiſsimeq́; vndiq; cuncta videntes ac primos, naturā aſtrorum & quæ cū aſtris facta ſentimus, fatendum. Deinceps verò ſub bis dæmones genus aereū in tertia mediaq́; regione, qui interpretationis cauſa ſunt, collocatos, orationibus colere, gratia laudabilis interceſſionis interpretationisq́; debemus. Horum quidē duorū aīalium alterū ex æthere, alterum deinceps ex aere eſt. Ac neutrū conſpici totū poteſt: ſed quamuis hi dæmones propè nos ſint, nunquam tamen manifeſtè nobis apparent. Prudentiæ mirabilis participes ſunt: acuto quippe ingenio, tenaciq́; memoria cogitationes noſtras oēs cognoſcunt. Honeſtos bonosq́; hoīes mirificè diligunt, improbos vehementer oderunt, vtpotè qui doloris participes ſunt. Sed deus qui diuinā ſortē perfectè poſsidet, à doloribus voluptatibusq́; liber, ſapientia cognitioneq́; penitus fruitur. Cū aūt refertum aīalibus cœlū ſit: & dij ſummi & dęmones ſe inuicem interpretantur. Media.n. animalia tum ad terrā, tum ad cœlū leui motu feruntur. Quintum verò quod ex aqua eſt, rectè ſemideū vocabimus. Id nonnunquā cernitur, nonnunquam aſpectui noſtro ſe ſubtrahit, & cū videtur, tenui viſu perceptum admirationem affert. Cū igitur quinq; hæc aīalia ſint, quæ aut ſomnijs, aut vaticinio, audituq; per vocē ſanorū, aut ægrotantiū auribus percepta, aut ēt in ipſo è vita exceſſu nobis ſeſe offerentia, noſtros aīos mouent, vnde multa multis ſacra & priuatim & publicè his opinionibus inſtituta ſunt, inſtituenturq́; in poſterū: horum oīum legiſlator qui vel minimū mentis habeat, nunquā aliquid innouabit. Cauebit.n.ne ad nouū minus certæ religionis cultū ciuitatē ſuā vertat. Nec quæ patria lege vel conſuetudine de ſacrificando firmata ſunt, mouere audebit. Scire nanq; debet, mortali naturę non eſſe poſsibile certi quicquam de his cognoſcere. Eadem rōne peſsimi habendi ſunt hi, qui deos verè oculis manifeſtos nō prædicant, & ſine ſacrificijs debitisq́; honoribus relinqui eos ab hominibus patiuntur. perinde.n.faciunt, ac ſi quis Solem Lunamq́; oīa luſtrare, nulloq́; in honore haberi videat: nolit tamen pro virili ſua parte clara hęc hoībus reddere, vt ſolennes dies eis ſacrificiaq́; agantur, ac tēpora maiorum minorumq́; ſæpe annorū certa diſtribuantur. Nōne malus & ſibijpſi & cognoſcenti cuiq́; ſi dicatur, merito dici videbitur? CL. Imò verò peſsimus. ATH. Idipſum, ò Clinia, ſcias nunc mihi accidiſſe. CL. Quonam pacto? ATH. Scitote octo in cęlo eſſe virtutes, ſibijnuicē ſorores, qnas ego inſpexi, nec magnū aliquid feci. cuius.n.hoc facile eſt. Harū tres hæ ſunt, ſolis vna, lunæ vna, ſtellarū oīum, de quibus antè diximus, vna, atq; alię quinq;. Has oēs & eos qui in his ſunt, ſiue ipſi progrediantur, ſiue in vehiculis ferantur, nullus ita habere ſe putet, vt alij eorum dij ſint, alij minime, alij legitimi, alij tales quales nefas eſt dicere: ſed oēs fratres, & in fraternis ſortibus viuentes dicamus, ijsq́; honores reddamus, non alij annū, alij menſem, alij nullā ſortē, nullum ue tp̄s, in quo circulum ſuū percurrit mundū ornarumq́; vna perficiens, quem ratio oīum diuiniſsima viſibilē ſtatuit. Hunc vir felix primū ſummopere admiratur: deinde cupiditate ardet ea diſcendi quęcunq; à natura mortali percipi poſſunt: ſic arbitratus optimè atq; feliciſsimè ſe victurū: & cum deceſſerit ad cōgrua virtuti loca venturum. Atque ita verè initiatus, & ipſe vnus vnam reuera ſapientiam nactus, reliquum tempus in rerum omnium pulcherrimarū contemplatione verſatur. Poſt hæc quæ & quot ſunt, dicendum eſt. Equidem affirmare audeo, nunquam nos in hoc mendaces fore. Iterū octo eſſe dicimus. Quarū tres dictæ ſunt, quinque reſtāt. Quarta verò & quinta latio & anfractus ęquali fermè velocitate cum ſole feruntur. itaq; neque tardiores ſunt, neq; velociores. Atq; harum trium ſemper ſufficiens ductor eſt intellectus. Solis dico & Luciferi, & tertij illius, quòd cum ignoretur, nominari non poteſt. Quod propterea factum eſt, quoniā primus harum rerū ſpectator Barbarus fuit. Antiqua.n.regio illos aluit, qui propter æſtiui temporis ſerenitatem, primi hęc inſpexerunt. Talis Aegyptus & Syria fuit, vbi ſtellæ ſemper oēs, vt ita dixerim, clarè cernuntur: quia cœli aſpectum nubes & pluuiæ non impediunt. Inde huc & alio quocūque infinito tenpore probata iſta manarūt. Quapropter magna cum fiducia hæc legibus ſanciātur. Res enim di-

uinas

uinas non eſſe venerandas arbitrari,aut hæc nequaquam
eſſe diuina,extremæ dementiæ foret. Quod aũt noĩbus
caruerunt, cauſa dicta eſt agnomina tamẽ deorũ tenent.
Luciſer.n.qui & Veſper eſt,ſtella ἀφροδίτης ideſt.Veneris
eſſe dicitur. Quod dictũ Syrio noĩum autori valde con
gruũ eſt. Stella verò quę æqualiter fermè cũ ſole & hoc
currit,Mercurij. Reſtant tres adhuc lationes eorũ qui ad
dextram cũ ſole lunaq́; mouentur. Octauum præterea
circa vnum oportet dicere: quem iure mundum ſuper-
nũ quis nuncubabit, qui contrà quàm cæteri mouetur,
cæteroſq́; ſecũ trahit: vt hoĩbus pauca de ijs ſcientibus
videtur.Sed neceſſe eſt ea dicere,quæ ſufficienter cogno
ſcimus.Vera.n.ſapientia hac rõne quodãmodo illi appa-
ret,qui vel modicũ quid rectę diuinæq́; intelligentiæ na
ctus eſt. Reliquæ ſunt ſtellæ tres:quarũ vna cæteris tar-
dior eſt,quę Saturni noĩe à quibuſdã cognominatur.quę
poſt hãc ſitu & tarditate ponitur, Iouis eſſe dicatur.dein
de Martis,qui cæterorũ maximè rubens eſt. Hæc intel-
lectu, ſiquis exponat, difficilia non ſunt.ſed poſtquã in-
tellexeris,ita de dijs,vt diximus exiſtimandum eſt. Illud
etiã cuilibet Græco ſciendũ eſt:nos regionem ad virtu-
tẽ oĩum penè optimã habitare. In hoc maximè laus re-
gionis huius conſiſtit,quòd inter hyemalẽ æſtiuamq́; na
turã media eſt. Quoniã verò magis quàm Barbari,vt di-
ximus, ab æſtiua ſerenitate diſtamus:horũ deorũ ordinẽ
tardius intelleximus. Verũ quicquid Gręci à Barbaris ac
cepere, melius reddiderunt. Quod & in his quæ modo
tractamus, cogitare debemus: quod quãuis inuentu hęc
difficilia ſint, magna tamen ſpes nobis eſt Græcos præ-
ſtantiori cultu quàm à Barbaris acceperint,hos deos oẽs
honoraturos,ac tũ diſciplina,tũ Delphicis oraculis moni
tos oĩ legitima obſeruatione diligẽter proſecuturos.Nec
Græcorũ quiſpiã exiſtimet non oportere mortales de di
uinis rebus tractare:ſed contrà oĩno putet,nec mente ca
rere deũ,neq́; naturã humani generis ignorare. Scit.n.ſe
docentẽ ita ſecuturos hoĩes,vt quæ docentur perdiſcant.
Quod autẽ numerũ numerareq́; docet, quodq́; nos id
ipſum diſcimus, nõ ignorat.ſi.n.id ignoraret, eſſet oĩum
amentiſſimus:certè & quod fertur,accideret.Ipſe.n.ſeip
ſum ignoraret, ſi potentibus diſcere inuideret magis q̃
gratularetur,quòd propter deum boni efficiantur. Profe
ctò veriſimile eſt, quando primũ hoĩes de dijs cogitare
cœperunt,quod eſſent,& quales,quid ue agerent,non vt
prudentes quidẽ,nec vt ſecundi iudicauiſſe,qui antiquiſ-
ſima eſſe putauerunt ignẽ & aquã & cætera corpora: mi
rabilem antẽ aĩam poſteriorẽ. Vnde & corporis motum
potentiorem,honorabilioremq́; ducebant. Nempè ſeip
ſum calore & frigore,cæteriſq́; hmõi agitare. Animam
vero neq; corpus, neq; ſeipſam mouere. Nunc verò cũ
dicamus,ſi aĩa corpori adſit,nihil mirum eſſe,vt & ſeip-
ſam moueat, & corpus circunferat, dubiũ nobis nullum
eſt quin pondus ab ea circunferri poſſit. Cum autẽ vni-
uerſi cauſa aĩa ſit,& rerũ aliæ bonæ ſint,aliæ malæ,latio-
nis quidem oĩs motuſq́; cauſam aĩam eſſe dicendum:ſed
lationẽ motumq́; ad bonũ ab optima aĩa proficiſci, mo-
tũ verò ad contraria,contrarium.Mala aũt à bonis victa
eſſe,vinciq́; oportet. Hæc nobis ſecundũ iudiciũ impios
puniens,dicta ſunt oĩa. Quantũ verò attinet ad id quod
modo probatur:dubitandum non eſt,quin bonus vir ſa-
piens ſit dicendus.Sed videamus nunquid hanc ſapientiã
quã iandiu quærimus, per diſciplinã vel artẽ aliquã aſſe-
quamur. quod ſi ignorauerimus, expertes, ignariq́; iu-
ſtitiæ futuri ſimus. Ita profectò mihi videtur, quare di-
cendũ eſt.Quod igitur ſurſum deorſumq́; inueſtigando
cognoui,oratione vobis aperire conabor. Nam maxima
virtus neglecta ignorantiæ cauſa fuit, vt prædicta nobis
ſignificare videntur. Maiorẽ verò virtutẽ religione pie-
tateq́; in deum,nullã in humano genere inueniri quiſquã
ſibi perſuadeat.Id ex maxima ignorantia in optimis na-
turis factũ nõ eſt.Optimæ autẽ naturæ ſunt quæ rariſſi-
mè reperiuntur, & ſi quando reperiantur, maximè pro-
ſunt.Animus certè facilis ille eſt, qui tardam contrariam
ue naturã manſuetè & mediocriter poſſidet, fortitudinẽ
admiratur & temperantiam diligit, & quod maximum
eſt in his naturis, ad diſcendũ promptus eſt ac memor,
& huiuſmodi rebus maximè delectatur, diſcẽdi ſtudio
deditus.hæc vtiq; nec facilè innaſcuntur, & cum innata
fuerint, ſi educationem diſciplinamque idoneam conſe-
quantur, plurimos inferiores ita moderari & continere
poſſunt,vt cogitando, loquendo atq; agendo ſingula er-
ga deos,vt oportet, & quod oportet,in ſacrificijs purifi-
cationibuſq; eorem quæ in deos & hoĩes facta ſunt,non
ſimulatione,ſed veritate virtutẽ maximè colant,quod ci
uitati oĩum vtiliſſimum eſt. Hanc igitur partem natura
principaliſſimam eſſe aſſerimus, poſſeq́; q̃ maximè atq;
optimè ſi quis doceat, diſcere. Nemo autẽ docebit niſi
deus adiuuerit. Ab eo verò qui modũ in docendo non
ſeruat, præſtat non diſcere.neceſſariũ tamen ex his quæ
modo dicta ſunt, videtur hæc diſcere, & à nobis naturã
hanc optimam dici. Quare conemur exponere quæ &
qualia ſint,& q̃uo perdiſcenda, idq́; pro meis qui diſſero
viribus agatur, & eorũ qui exaudire poterunt quo pacto
cultus diuini nonnulla diſcantur. Inuſitatum quid forſan
audietis,nomen tamen rei dicamus,quod nullus propter
huius rei imperitiã arbitraretur. Nolite ignorare Aſtro-
nomiam ſapientiſſimũ quiddam eſſe. Nẽpè neceſſe eſt   *Aſtronomiæ laus & dignitas.*
verum aſtronomum eſſe, non eum qui ſecundũ Heſio-
dum omneſque huiuſmodi, occaſum ortumq́; conſide-
ret, ſed eum potius qui circuitus octo, & quomodo ſe-
ptem ſub primo verſentur, quo ue ordine circulos ſuos
ſinguli peragant. Quod nulla natura niſi mirabilis ſit fa-
cilè vnquã inſpiciet, vt modo diximus,& dicemus, decla
rantes quid oporteat & q̃uo oporteat diſcere. Primo igi
tur id dicatur, ꝙ Luna celerrime circulum ſuũ euoluit,at
que ita pleniluniũ primũ & menſem peragit. Sed dein-
de inſpiciendus eſt, qui ſolſtitia verſioneſq́; temporũ cir
cuitu efficit ſuo,pręterea & qui vnà cũ Sole currunt,cõ-
ſiderandi.Deniq; ne eadem de eiſdem ſępius diſſeramus
cur omnes quos paulò antè tetigimus, qui ue non facilè
intelliguntur,contẽplari debemus,ita vt naturæ prius do
ctrinis ad hæc pertinentibus longo vſu laboreq́; à iuuen
ta,imò verò & à pueritia præparentur.Quo circa doctri
nis quæ mathematicæ appellantur,opus eſt,primo verò
ac maximè numeris, non ijs dico numeris qui corpus ha
bent, ſed qui omnẽ paris imparis ue generationẽ atq; vir
tutẽ, quã ad perficiendam cognoſcendamq́; rerũ naturã
conferunt. Quibus perceptis illa deinceps, quã ridicule
Geometriã appellant,diſcenda eſt. Numerorũ verò in-
ter ſe natura diſſimiliũ ſimilitudo ad planorũ partẽ rela-
ta clareſcit.Quod quidẽ non humanũ,ſed diuinum mira
culũ,ſi quis planè intelligat,videatur oportet. Poſt hanc
numeri,qui in tres vſq; dimenſiones adaucti ſunt, natu-
ræ ſolidæ ſimiles,ac rurſus diſſimiles,alia quadã arte,ſte-
reometria videlicet huic ſimili, conſiderandi ſunt: ſed
hanc quoq; qui in ea obiter verſati ſunt,Geometriã no-
minauerunt. Illud aũt mirum diuinumq́; intelligentibus
eſt,quòd cũ rerum virtus in duplo ſemper,& in ſuo op-
poſito reuoluatur,in ſingulis proportionibus per genera
ſpecieſq; vniuerſa natura formatur. Prima igitur dupli
virtus ſecundũ numerũ, per vnum ad duo proportione
procedit,duplũ potentia poſſidens. Sed in ſolidũ & tan-
gibile rurſus ab vno in octo dupli ratio proficiſcitur,alio
verò dupli in mediũ: ſed fortè minore maius, & minus
maiori æqualiter. Verũ aliud eadẽ parte extremitates ex
cedit,ab eiſq́; exceditur. In medio verò ſenarij ad duo-
denariũ numerũ,ſeſquialtera,& ſeſquitertia emerſit pro
portio. horũ in medio vis hmõi ab vtraq; verſa concin-
nũ hoĩbus vſum cõmodumq́; attribuit, ludi & tẽporalis
numeri cõcentuſq́; gratia, choreæ muſarũ felici tributa.
Hæc igitur ita fiant,& ita ſe habeant. Horum finis eſt,vt
ad diuinam generationem,& eorũ quę cernuntur oculis
pulcherrimã diuinamq́; naturã conſiderandã nos cõfe-
ramus,

ramus quatenus hanc hominibus inſpiciendam deus largitus eſt, quam nũquam ſine dictis artibus aſſequemur. Ad hæc ſingula quæq; ad ſpecies ſuas, oĩa deniq; ad vnũ in diſputationibus referenda, interrogando & arguẽdo, ſi qua minus rectè dicantur. Recte.n. omnium pulcherrima & prima hominibus hmõi examinatio eſt. Vbi verò non talis reuera, ſed ſimulata inquiſitio eſt, fruſtra cõtenditur. Præterea temporum conſiderandus eſt ordo, quàm exactè cœleſtia omnia perficit, vt quicunq; verè dictum fuiſſe crediderit antiquiorem diuinioremq; corpore aĩam eſſe: putet præclare ſufficienterq; illud quoq; eſſe dictum, deorum plena eſſe oĩa: adeo vt ſuperi neque obliuiſcantur noſtrarum rerum, neq; nos deſerant. Sed hoc in his omnibus aduertendum eſt, maximè illi qui rectè perceperit, profutura: ei verò qui non rectè, deum inuocandum eſſe: Modus verò hic eſt (neceſſe enim eſt id quoq; tangere) Omnem linearum deſcriptionem, conſtitutionemq; numeri, & cõcentus rationem, circuitusq; aſtrorum conuenientiam, & quę vna cunctorum conſpiratio eſt, perſpici oportet ab eo qui modo congruo diſcit, perſpicietur aũt ſiquis quod dicimus ad vnum rectè reſpiciens diſcat. Vnum.n. horum omnium intelligenti vinculum apparebit. Qui verò aliter hæc adipiſci ſtudet, fortunam vt dicimus inuocet. Nunquã.n. abſq; his natura in ciuitatibus vlla felix efficietur. Etenim hic modus eſt, hæc educatio, hæ diſciplinæ. Per hæc itaq; ſiue facilia ſiue difficilia ſunt, eundũ. Nefas aũt eſt deos negligere, quum felix oĩum illorum doctrina omnibus recta ratione patuerit. Eum ſanè qui cuncta hæc ita percepit, verè ſapientiſsimum appellamus. Quem ego etiam ioco & ſerio affirmo, cum diem ſuum obierit, non amplius multorum ſenſuum, vt nunc, ſed vnius ſortis participem fore, vnumq; de multis factum, felicem, ſapientiſsimum atq; beatum: & ſiue quis in continenti, ſiue in inſulis, ſeu publicè ſeu priuatim vixerit, modo ita ſe geſſerit, eãdem à deo ſortem reportarum. Sed quod in principo diximus, nunc quoque verum nobis apparet, non poſſe homines præter paucisſimos perfectè beatitudinem conſequi. Quod quidem rectè nobis aſſertum eſt. Nam qui diuini modeſtiq; ſimul, alijs virutibus natura præditi ſunt, diſciplinas præterea felices cõſecuti, quas diximus, ijs ſolummodo ſatis ad felicitatem omnia ſe habere videntur. His igitur qui ita & priuatim & publicè in his elaborarunt, cum ad ſenectam peruenerint, maximos tradi magiſtratus iubemus, cæteros verò ſequi, & deos ſimul deasq́ue laudare, ac cœtũ nocturnũ ad hanc ſapientiam omnes diligẽti examinatione peracta quàm rectiſsimè adhortari.

ARGVMENTA MARSILII FICINI,

In Epiſtolas duodecim Platonis.

Argumentum in Epiſtolam Primam.

DIon Syracuſanus vir profectò magnus, Platonis non auditor ſolum, ſed etiam imitator, à tyranno expulſus, & magno animo pecuniam quam miſerat tyrannus, ſtatim remittit: & vtpotè Platonicus, pro ſumma iniuria, ſummo quodam Dionyſium afficit beneficio, tribus ſcilicet præceptis ſalutaribus ad monens. Primum eſt, principes non pecuniarum, ſed amicorum defectu perire. Secundum, nullam potentiam maiorẽ eſſe bonorum prudentiumq; conſenſu. Tertium oportere errata præterita recognoſcere, & quanto nobis detrimento ſint augurari, quo à futuris delictis abſterreamur.

Argumentum Marſilij Ficini in Epiſtolam ſecundam, quæ eſt Platonis ad Dionyſium Siciliæ tyrannum.

IN hac epiſtola quã Plato ſcribit ad Dionyſium iuniorem poſt primũ ab eo diſceſſum, & expulſo Dione, quatuor ſunt præ cæteris obſeruanda. Primũ quidem, ꝙ ait magnam potentiã naturali quodã inſtinctu, atq; ſapientiam ſeſe inuicẽ petere, quo in vnũ congrediantur. Id quidẽ in diuinitate, in natura, in arte compertũ habemus. Principio penes deũ infinitam dei potentiã immenſa ſapientia comitatur. Quod hic ſub Iouis & Promethei nomine indicat, Iouẽ quidẽ potentiam, Prometheum verò prouidentiã eſſe iudicans. Nempè diuinæ intelligentiæ fontẽ atq; ſpeculum eiuſdem potentiã eſſe putat. Siquidẽ & quia poteſt intelligere, iccircò intelligit, & potentiã eandem contemplatur intelligendo. Apparent & horũ veſtigia in natura. In his.n. quæ naturaliter compoſita ſunt, ſiue lapides & metalla, ſiue plantæ & aĩalia, imò & in primis in ipſo cœlo, ita natura comparatum eſt, vt ex intima naturæ potentia naturaliq; vigore procedat ordo quidam tum in ipſis horum formis, tum in actionibus atq; effectibus. Ordo verò eiuſmodi extrinſecus euidens, interioremq; vigorem potentiæ comitans ſapientiã quandã præ ſe ferre videtur. Non.n. aliter in progreſſibus ordinatis natura procedit, aliter ſapiẽtia, ſed ſimilis oĩno eſt vtriuſq; progreſſio. In arte quoq; humana ſiue priuata, ſiue publica, ſimilis quidam videtur potentiæ ſapientiæq; congreſſus. Naturalis quidem ingenij, memoriæ, voluntatis virtus ad potentiam pertinet. Ex hac verò acquiſita oritur ſapientia, & in actionibus ipſe ad ſapientiam pertinens ordo ſeruatur. Huius aũt myſterij diuinitate, natura, arte conſtantis, in cõſuetudine eleganti habemus exempla, quæ hic Plato recenſet, in mutua videlicet potentum ſapientumq; familiaritate, & quaſi naturali quadã neceſſitudine. Qua de re nos admonet cœlum, in quo planetæ ſignificatores principum his proximi ſunt, qui ſignificant ſapientes. Nã & Iupiter Saturno eſt ſitu proximus, & Sol fermè à Mercurio non diſcedit. Morale igitur apud Platonem præceptum eſt, Principes ſapientes honorent, ſapientes libenter principibus conſulant. Nam & ſapientia abſq; potentia prodeſt paucis, & potentia remota ſapiẽtia obeſt multis. Potentia quidem expers ſapientię quo maior eſt, eo pernicioſior. Sapientia verò procul à potentia manca videtur. Docẽt hoc magnę planetarum coniunctiones. Iupiter quidem dominus eſt, Saturnus verò philoſophus. hi profectò niſi coniungantur, nihil vel magnũ, vel ſtabile moliuntur. Felicem quidem familiaritatẽ Plato vult eſſe ex potente ſapienteq; conflatam. Feliciſſimam verò copulam vbi vtraque in eodem animo coniunguntur. In quo & ipſum Palladis ſedet numen, potentiam vnà cum ſapientia copulans. Pallas .n. ſola & artes callet ſimul, & vibrat haſtam. Hactenus de primo epiſtolæ huius miſterio dictum ſit. Ad ſecundum iam pergamus. Animi bonitate excellentis, eſt gaudere bono, maximè verò diuino, hoc eſt ampliſſimo. Tale verò eſt, quod & quàmplurimis, & quàmdiutiſſimè prodeſt. eiuſmodi eſt vera virtutis gloria ad doctrinam & mores tam poſteris quàm præſentibus conferens. Hac ergo viri optimo ingenio præditi, duabus de cauſis maximè oĩum delectantur, tum quia ſicut intimam virtutis lucem amãt, ſic exteriorem quoq; diligunt virtutis ſplendorem, tũ quia ſplendore hoc optant ſemper prodeſſe quàmplurimis, & hoc certè perpetuo in genus humanũ beneficio gaudent. Gaudent inquam, quatenus ſentiunt. Quũ verò ſempiterna gloria ſtudeant poſteritati prodeſſe, ſperantes videlicet, ſicut nunc, ita & tunc ſplendore hoc & beneficio ſe gauiſuros, profectò id ſe poſt hanc vitam perſenſuros vaticinantur. Naturæ ſiquidem diuinioris inſtinctu ad tantum beneficiũ inſtigantur, non tam quia hoc ipſo gaudent, quàm vt gaudeant. Ac ſi multæ aĩalium ſpecies in ipſa nidorum eſcarumq; opera inſtigante natura non fruſtra futuro vſui conſulunt, multò minus diuinos aĩos ſperantes ſe ſempiterno quodã officio gauiſuros, fruſtratur euentus. Eiuſmodi verò virtutis ſplendorem, & beneficium tam in doctrina quàm in moribus his verbis propheta Daniel cõprehendit. Fulgebunt docti tanquam ſplendor firmamenti, & qui multos erudiunt ad iuſtitiam, ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. In quibuſdam verò animis à ſua diuinitate degenerantibus, beneficium veræ gloriæ ſtudium vel extinguitur, vel in vanam gloriam permutatur. Tertium epiſtolæ huius myſterium ſurgit altius. Sed quoniã in theologia, & in libro de Amore latius expoſuimus, ſatis fuerit in præſentia leuiter delibaſſe. Quando diligenter formas ab artifice factas conſideramus, paulatim qua ratione factæ fuerint, animaduertimus, & quõ rationes per quas effecit formas apprehẽdimus, facilè per eas ad ipſas ideas artificioſæ mentis accedimus, ad quarum exemplar rationes ſuas ad formas direxit efficiendas. Quemadmodum verò in artificijs à formis ad rationes, ab his ad ideas.i. exemplaria proficiſcimur, ſic in ipſo rerum ordine contemplando, pulcherrimas rerum formas cognoſcimus artificioſiſſimis rõnibus eſſe cõpoſitas, ac ſi rationibus, ergo ideis.i. exemplaribus, ad quorum ſimilitudinem ipſa ratio formã producit in ordinem. Tres ergo in vniuerſo ſunt ordines, formarum ſcilicet & rationũ, & idearum. Ordo quidem formarum quæ patent ſenſibus, ad animam ipſam mundi reducitur, quæ vtiq; velut principium motus, formas in materia generat. generat autem alias alijs rationibus atque ſeminibus. Hunc verò ordinem in anima rationum ad mẽtem redigimus anima altiorem, à cuius ideis anima gubernãdarum rerum ſuſcipit rationes. Ordo denique idearum in mẽtem ab immẽſo & ſimplici diuini boni ſplẽdore deſcendit. Siquidem vna boiũ

idea bonorum ideſt ipſe deus, alias aliorum bonorum menti angelicæ ideas infundit. Quamobrem tres rerum ordines ad tres principes fonteſq; reducuntur. Ordo quidem formarum ad mundi animam, ordo verò rationum ad mentem angelicam, ordo denique idearum ad ipſum bonum. Et quia per ideas cuncta referuntur ad bonum, ideo Plato inquit: Circa omnium regem cuncta ſunt ideſt circa ipſum bonum ſunt ideæ, perq; ideas omnia. Circa ſecundum, id eſt, mentem ſunt ſecunda ideſt rationes; quæ ſequuntur ideas. Circa tertium verò tertia, id eſt circa animam mundi formæ. Significauit autem deum eſſe rerum cauſam exemplarem, vbi dixit Circa. Item finalem, vbi ait, Eius gratia. Rurſus efficientem, quando ſubiunxit, Ipſe cauſa eſt pulchrorum omnium. quòd enim nonnulla ſint deformia, non ob id habent quòd ab ipſo ſunt, ſed quatenus ab eo degenerant. Neque mirum Platonici videri volunt, quòd Plato quodlibet illorũ trium principium nominauerit. Nominaſſe enim ſimiliter, ſed non æque. Deum quidem per ſe vnum bonumq; exiſtere. Cum verò vnitas bonitaſq; ampliſſima ſint, ſequitur vt deus per ſe ſit omnino. Mentem verò ſummam Deo proximam per deum eſſe, quatenus vnum quiddam eſt & bonum: præterea & per ſe, quatenus mens eſt & ordo naturæ ſecundæ. Mundi denique animam productam quidem & ipſam à primo deo, quà vnum atque bonum. Productam quoque ab ipſa mente, quà mẽs. Sed quà per ſe mobile eſt, à ſeipſa productam. Hucuſque ait Plato procedere diuinorum origines, rerumq; principia. Præterea animum noſtrum eſſe diuinum, quando addidit affectare diuina, verũ non comprehendere quandiu aſpicit in ea quæ ſibi cognata ſunt ideſt vel ſenſus & ſenſibilia, vel formas horum obiectu conceptas ab anima. Hæc enim omnia à diuinis longè diuerſa ſunt. vnde animus in hæc aſpiciens cogitur de diuinis aliter ſentire, & pronunciare quàm ſint. Sequitur quartum myſterium de diuinorum perceptione. Primo quidem ait inueſtigationem diuinorũ non rectè factam, id eſt non debitis, tum purificationis, tum diſciplinarum gradibus inſtructam, malorum eſſe omnium cauſam. Quia videlicet qui ſic inueſtigant deum, tandem eò perueniunt; vt vel negent deũ eſſe, vel de deo affirment quæ non ſunt dei. Hinc vera perit religio, extincta religione mala omnia confluunt. Deinde ait ſtimulũ inueſtigandorum diuinorum eſſe malorum cauſam ideſt ſi hoc abutamur, & omnino quomodocunque vtamur, non permittit præſentibus oblectamentis frui, & hac in vita quieſcere, altioribus anhelantes. Verum quid ſibi vult, vbi ait, Niſi quis hunc ex animo ſtimulum exant, veritatem nunquam aſſequetur? Profectò negat veritatem rerum à deo dependentium haberi poſſe, niſi ipſa de deo veritas habeatur. Præterea per illa quæ mox ſubiungit, ſcito Platonem ipſum aſſiduè in diuinorum inueſtigatione verſari cõſueuiſſe, & qui Platonem primo audiebant diuina contemplantem, ſolitos ſub nimio diuinorum ſplendore protinus caligare, diuq; vexari, donec videlicet mentem deniq;, tum ab affectibus ſenſuum, tum à phantaſiæ imaginibus ſegregarent. quo quidẽ facto diuina quadam ſorte ideſt luce veritatem non prius inuentam reperiebant. Propterea Pythagoras quem Plato noſter in omnibus veneratur, ſacra doctrinarum myſteria ab exactiſſima expiatione mẽtis exordiebatur, præcipiebatq;, & Plato ſimiliter præcipit, ne efferantur in vulgum, ne vulgus accepta peruerſe vel contemnat, vel incidat in errores. Si enim in vulgum edideris, deum nihil ex iis quæ ſentiuntur in ſe habere, vel te ridebunt, vel deum eſſe negabunt. Hinc illud Lyſidis Pytagorei ad Hipparchum, Haut pium eſt, myſteria philoſophiæ cum his communia facere, qui ne ſomniare quidẽ purificationem animi potuerunt. Sunt præterea nonnulla myſteria theologorum circa deum, quæ non vulgũ modo, verumetiam elegantes pleroſque fatigent. E quibus id vnum eſt, nihil ex his quæ intelliguntur, abſolute de deo affirmari debere. Quicquid enim intelligentia definitum eſt, infra infinitum deũ extare compellitur. Ad hæc itaque ſecretiora myſteria ita plerique docti adhuc ſunt inepti, ſicut & vulgus ad leuiora; vſqueadeo vt etiam nonnulli quãuis acumine, memoria, iudicio valeant, diuq; hæc audierint, nondũ tamen perfectè comprehendant, quia videlicet etſi ad alia quædã, tamen ad theologica nati non ſunt: vel ſi nati, non tamen congruè ad hæc eruditi atq; educati; vel ſi educati & eruditi, nondum tamen ætatis maturioris beneficio à perturbationibus ſegregati. Perturbatio verò, quia & mouet, & per diuerſa diſtrahit, & ad materiam trahit, idcirco alienam reddit mentem à deo, quo nihil à motu, à diuerſitate, à materia poteſt remotius cogitari. Non ergo iniuria Lyſis Hipparchum ſic admonuit, Operæpretium eſt recenſere quantum temporis in abſtergendis maculis, quæ noſtris inuſtæ pectoribus erant, conſumpſerimus; antequam præcepta Pythagoræ percipere digne poſſemus. Accedit ad hæc, quòd ſi quis etiam tranquillo & erudito ad deum intellectu ſe conferat, ita fermè ab ipſa intelligentia circa deum decipitur, quemadmodum & vulgus ſenſu imaginationeq; fallitur, & plerique docti perturbationibus repelluntur. Intelligentia enim pro natura ſua iudicans, compellit nos deum ipſum, vel intellectum quendam, vel intelligibile quiddam aſſeuerare, Immenſum verò bonum, neque intellectus eſt, qui velut egenus ad intelligibile ſe vertit, tanquam bonum quo illuſtrante proficiat, neque intelligibile eſt dicendum, quod quidem communem quandam cum intellectu naturam habet, per quam etiam proportionem habet cum intelligentia congruam. At nulla eſt immenſo bono ad finita bona naturæ cõio, nulla proportio. Hinc in Parmenide probat nos neq; nomen, neq; definitionem, neq; ſcientiam habere de deo, vtpotè qui ſit ſuper intelligentiæ limites. Idem ante ipſum Mercurius aſſerit. Idẽ poſt ipſum Dionyſius Areopagita, probans deum non eſſe diccodum ens atq; intelligibile, ſed ſuper vtrũq;. Quamobrem cum deus intellectum atque intelligibile infinito ſuperet interuallo, nemo vlla intelligentiæ actione diuinam ſubſtantia poteſt conſequi, poteſt tamen quandoq; aſſequi paſſione. Paſſione inquã benigna, per ipſam beneficam infiniti boni actionem nobis illatam. Illatam inquam in vnitatẽ ipſam noſtræ mentis caput, quando videlicet mens in vnitatem ſuam, quæ expreſſa eſt diuinæ ſimplicitatis imago, totã vndiq; ſe collegerit. Verum quod menti vnitatem hanc indutæ ſub diuino Sole ſubtilat, tunc ſermo abit, cum vnitatem exuta rurſus Induit multitudinem. Ex his vtiq; patet ea Platonis noſtri ſententia, diuina à nobis non inueniri, ſed potius deſuper reuelari, neque mente comprehendi poſſe ſubſtantiam proprietatemq; diuinorũ, nedum verbis & literis explicari. Ideoq; de his ea mente diſſerendum deſcribendumq;, vt per verba & literas exhortari & præparare animos ad diuina ſperemus, potius quàm demonſtrare. Sic & Plato de ſubſtantiæ proprietatiſq; diuinæ definitione ſcribit nihil. Scribit tamen multa, quæ vel per negationes, vel per relationes, vel exhortando, vel inſtruendo ad eũ mentis ſtatum quique perducant, cui tandem ex alto panditur domus omnipotentis Olympi. Vbi poſtquam ſe & ab inferioribus receperit ad ſeipſam, & à ſeipſa ad ſuperiora conuerterit, ſtatim vno quodã ſtatu ſimplici ipſam vnitatem, ſtabilitatem, ſimplicitatem, vt ita loquar, attingit. Sed quæ attigerit, non licet apud Paulum homini loqui, & apud Platonẽ multo minus licet ſcribere, ne detur ſanctum canibus. Cũ verò neque verbis neq; literis in diuinorum explicatione confidat, diuina tamen cõmittenda verbis cenſet quàm literis. literæ nanq; cuiuis cõia faciunt. Atqui & quàm electiſſimis dicenda permittit. Omnino verò iudicat diuinorum dignitatẽ exigere, vt ex mente in mentem verbis potius quàm ſcribendo in exteriores materias traducãtur. Hac ratione Iudei aiunt myſticum ſuæ legis ſenſum ab ipſo deo per Moyſen non tam literis traditum, quàm animis cõmendatum. Sed hoc illi viderint. Pythagorici certè id obſeruabãt, & Plato ſeruauit. Nam & hic pollicetur nonnulla per Archedemum potius quàm per literas ſe miſſurũ. Aſſerit aũt quæ ab ipſo ſcribũtur, eſſe Socratis, cuius proprium in purificando erat officium. Sed cur additum eſt Socratem etiam & in iuuentute fuiſſe pulchrum. i. diuinius illuſtratum? Vt intelligamus Socratẽ tam educationis primæ perfectione quàm naturæ felicitate à deo per familiarẽ dæmonem mox accepiſſe quæ cæteri via tandẽ multis laboribus aſſequuntur. Rurſus myſteria eadem per diuinam reuelationem accepta in Platonem transfuſa fuiſſe, & per Platonis exhortationes in hoĩes ſic et affectos poſſe trãsfundi. At ne quis me in hac expoſitione exiſtimet ſomniare, audiendus eſt Proculus hæc ita confirmans. His qui ad ſummũ bonum peruenire cupiunt non ſcientia & exercitatione ingenij opus eſt, ſed firmitate, quiete, tranquillitate. Quæ quidem diuina fides eſt, quæ nos ad ſummum bonum diuinaq; oĩa ineffabili ratione trahit atq; coniungit. Profectò non per ſcientiã, aut actionem vllam ingenij exquirere ſummũ bonum, aut ad ipſum aſpirare debemus, ſed offerre cõmendareq; nos diuinæ luci, & præcluſis ſenſibus in illa incognita & occulta entiũ vnitate quieſcere. Hoc. n. fidei genus omni doctrina antiquius eſt. Hæc Proculũ à Plotino accepiſſe conſtat. Si quis aũt hæc diligenter conſiderauerit, nõ exigat à Platone in dialogis ſuis conſuetum illũ apud humanos diſputatores ordinem doctrinalẽ, ſed eo duntaxat ſtylo contentus erit, qui rectiori tramite perducat ad deum. Eiuſmodi verò ſtylus ſiue ordo in purgando & conuertendo conſiſtit. Oportet. n. mentis oculum & purgare à caliginoſis materiæ ſordibus, & purgatum in ipſam diuini Solis lucem rite dirigere. Vlterius verò perquirere, aut contendere non oportet. Immenſa. n. lux vbiq; præſens ſua prorſus natura, creato ad ipſam mentis oculo, cum primũ in eam purus rite reſpexerit, ſe infundit. Ac ſi ad ſuſcipiendum deũ intellectus aſſiduè actione vtatur propria, quæ & accidens quiddã eſt & multiplex, & modo quodam ſuo mobilis, profecto per ipſam à dei ſubſtantia ſimpliciſſima, & ab omni motionis imagine remotiſſima, quodammodo diſiungetur. Sat ergo fuerit poſt conuenientem inquiſitionem purificaſſe mentem, atque direxiſſe. Reliquum Mercurius ſacro mentis ſilentio tribuit. Deum enim à mente ſuo quodam ſilentio potius quàm ſermone ſuo cenſet pronunciari. Omnes itaque Platonis dialogi in hoc ipſo verſantur, & alij quidem in purgando ſolum, alij verò ſolum in conuertendo, alij in vtroque conſiſtunt. Myſteria verò hæc in epiſtola ad Syracuſanos iterum confirmantur. Atque hæc confirmata mirum in modum præcepta euangelica comprobant.

Argumentum in tertiam Epiſtolam.

HAec Platonis epiſtola ſcribitur ad Dionyſium iuniorē poſt ſecundum Platonis ab eo diſceſſum. Et primo quidem ad Dionyſij quæſita reſpondet: deinde calumniā in ſe à Dionyſio cōflatam diſſoluit. In reſponſione igitur ad quæſitionē docet non eſſe in Deo voluptatem. Illam ſcilicet quæ dolorem habet oppoſitum, & in motu quodam, vel indigentiæ expletione verſatur. eſſe autem in Deo totum id bonum cuius cauſa bona videtur voluptas, non negat. Addit voluptatem, ſcilicet mobilem, eſſe cauſam detrimenti, ſcilicet in pecunijs & honore. Item doloris in corpore. Rurſus auferre acumē, memoriam, iudicium, grauitatē. Poſt hæc contra Dioniſij inſimulationem probat ſe iuſtiſſimis de cauſis in Siciliam profectum, de reſtituendis vrbibus olim dirutis, ac de aqua gubernandi forma conſilium manifeſte dediſſe.

Argumentum in quartam Epiſtolam.

POoſt Dionyſium expulſum Tyrannide, ſcribit ad Dionem in patriam iam reuerſum admonens eum atq; etiam Heraclidē & Theodotem cæteroſq; amicos, penes quos rerum poteſtas erat, vt procul à tyrannide viuerēt, formamq; gubernandi tenerēt ex optimatum gubernatione plurimum atq; ex populari quodam modo temperatam. Sunt hic præcepta quædam memoriæ commendanda. Primum quidem ad principes proprie pertinere, cunctis excellere veritate, iuſtitia, magnificentia, temperātia. Omnino autem prudentia tantū cæteros ſuperare, quantū viri pueros prudentia ſuperant. Secundū verò, oportere tales præſtare ſeipſos, quales videri volunt. Tertium, circunſpicere oculos omnium in ſe eſſe cōuerſos, vt meminerint, neq; vitia ſua latere poſſe, neq; mediocri duntaxat virtute ſe expectationi maximæ ſatisfacturos. Quartum, probatiſſimos imitari legumlatores, & diſcordiam inter collegas quaſi peſtem vitare. Quintum, meminiſſe communem beneuolentiam eſſe ad res agendas ſummopere neceſſariam. Hanc verò ſola humanitate comparari poſſe atque ſeruari.

Argumentum in quintam Epiſtolam.

ET ſi quintam hanc conſuetudo quædam Platoni inſcribit epiſtolam, videtur tamen potius eſſe Dionis Platonē in ſeipſo totū pro viribus effingentis. Inſtruit aūt Perdiccam principem conſtitutum in monarchia, vt meminerit ſe iuuenē eſſe, ideoq; conſilio ac miniſterio ſeniorum indigere, non quidem omniū, ſed probatiſſimorum, non quauis in re, ſed in gubernandi forma, qui intelligant, quid potiſſimum gubernationis cuiuſq; ſit proprium; ſiue gubernet vnus, ſiue pauci, ſiue multi. Vocem verò gubernationis eſſe vult ſpiritum vitamq; eius, id eſt legem, quæ officia & erga deū & erga homines congrua inſtituere debet & exequi. Alioqui ſalua eſſe non poſſit. At quoniam ſignificat ſe & Euphreū diſciplina Platonis imbutos, tenere quæ ad ciuilem pertinent diſciplinam, iccirco ne Perdiccas hac de re diffideret, propterea quòd Plato ipſe nunquam populo ſuo in ciuili diſciplina profuerit, ſubiungit Platonē cognouiſſe populum ſuum morbo inſanabili laborare, ideoq; medicorum prudentum more noluiſſe, & fruſtra, & cum ſui diſcrimine beſtiam inſanabilem curandam ſuſcipere.

Argumentum in ſextam Epiſtolam.

PLato diuinus, Hermiam, Eraſtū, Coriſcum, finitimos inter ſe principes, ad veriſſimā concordiā cohortatur, hac ſola ſaluos fore vaticinans, per q; hāc aſpirante deo, qui vnione gaudet, bona oīa cōſecuturos; præterea eo deniq; peruēturos, vt rebus rite cōpoſitis diuinā ſapientiā propenſiori ſtudio quam humanam vt par eſt, proſequi valeant. Concordiam verò ſtabilē firmaſſi inter illos poſſe tradit pacto duntaxat atq; lege, pacto inquam legitimo factis rite peractis inuicem ſtabilito, ac iureiurando interpoſito. deum ipſum teſtando atq; obſecrando tanquam vnionis autorem atq; ſeruatorem. Teſtando inquam, & obſecrando ſub impari, quo Deus gaudere dicitur, numero. Tria enim ſumma rerū principia, quæ in prima quoq; epiſtola attigit, hic adducit. Vbi enim ait, omnium ducem præſentium atq; futurorum, mundi animam vult intelligi, quæ tēporē principium motus, res omnes à futuro in præſens, à præſenti in præteritum temporali ratione perducit. Vbi verū patrem dicit & dominum, ſummum Deum ipſumq; bonum ſignificat. Sed mediam inter duo hæc mentem quandam diuinam videtur inſerere, quando dum repetit ducit, ſubiungit & cauſæ. Nā apud Platonem ſæpe rex ſignificat ipſum bonum, cauſa verò mentem, dux denique animam. Et quoniam cauſam refert ad mentē, ideo in Timæo Platonici diſputant, Intellectum ipſius boni filiū, mundi architectum proximū extitiſſe. De quo in Epinomide ſcribitur, Ratio diuiniſſima, ſiue diuiniſſimum verbum, mundum viſibilem exornauit. Appellat autem hic ipſum bonum, tum patrē, tum dominum, vt per primum quidem deſignaret mentis patrem, per ſecundum verò animæ dominum. Ita forſan Platonicus numerus exponet. Ita quoque Platonicus Chriſtianus, ſed Arrianus. Poterit & quiſpiam per ducem, ſanctum ſpiritum intelligere, per mentem verò filium. Nam vbi Plato patrem dicit, filium pariter ſubintelligit. Ac ſi quis vnam trium ponat eſſentiam, Platonicis quidem multis videbitur aduerſari, Platoni tamen manifeſte non repugnabit. Exhortatur autem ad grauiora ſimul ſtudia doctrinarum, atque ad iucundiores quaſdam diſciplinas his cognatas, ſcilicet eloquentiæ, poeſiſq; & muſicæ. Quibus omnibus eo conſilio iubet incumbere, vt per hæc quaſi veſtigia odorem diuinum inueſtigantes, ipſum ſolum ament, & amando ſaporem inſuper conſequantur. Inquit ergo, ſi verè vel ſi ita deum philoſophemur id eſt vel amando inueſtigemus, vel inueſtigando amemus, ipſum denique omnes proculdubiò cognoſcemus. Profectò philoſophiæ nomen, etſi indagationem quandam præ ſe ferre videtur, amorem tamen fert proprie, amatoriamq; indaginem. Cognouit ergo Pythagoras, cognouit & Plato aliter nos habere ad finita bona, aliter ad infinitum bonum, & finita quidem bona cognoſci à nobis priuſquam amentur, & vt cognoſcantur amanda; infinitum verò amari antequam cognoſcatur, neque tantum vt cognoſcatur, quantum vt ametur, inueſtigandum. At cur amandum prius quàm intelligatur? Quia videlicet amor amantem transferens in amatum, quod proportioni deerat, transformante ſupplet affectu. Nonne Deus in ſacris, ignis ſæpe cognominatur? Eadem ergo metaphorica venia, angelus quidem corpus diaphanum, anima verò opacum corpus cognominetur, quamdiu videlicet cæco hoc carcere clauditur. Itaque quemadmodum ſub igne corpus diaphanum id eſt perſpicuum, velut aer, & aqua ſubito lumen & extra & intus admittit, terrena verò corpora vehemēter calefacienda ſunt prius, & calore in diaphani ſimilitudinē prius extenuantur quàm igneam ſuſcipiant lucem, ſic ſpiritus à corpore ſegregati, diuinum lumen ſubito capiunt, ſpiritus verò terrenis coniuncti corporibus transformantis amoris incendio indigent, quo quidem purgati, & in diuinam tranſlati ſimilitudinem, diuinitatis tandē ſplendore ſcientiæ colluſtrētur. Hinc Porphyrius ait, inquiſitio quidem diuinorū purificat animum, amor verò deificat. Proprio enim rem ſic exprimit verbo, neque id quidem iniuria. nam & nulla materia ex eo fit ignis quod lumen, ſed ex eo quod calorem ſuſcipiat igneum. Platonica ergo ſententia eſt, inueſtiganda eſſe diuina, ſcilicet illa eſſe, & qualia quoque ſint communi quadā perceptione, ſed interim non communi, ſed ſingulari incomparabiliq; charitate amāda, ſic enim duntaxat ea nos alicubi aperte quid ſint, intelligere poſſe atque fore beatos. Quantum verò hæc ſacris conſonent literis, nemo niſi prophanus ignorat.

Argumentum in ſeptimam Epiſtolam.

SEptima epiſtola Platonis eſt ad propinquos amicoſq; Dionis ſcripta, iam liberata per Dionē patria, & iniquè occiſo Dione. Verū vt multa ad hiſtoriā pertinentia, tum in hac epiſtola, tū in alijs planè intelligantur, paulò altius repetendum. Plato ter Syracuſas profectus eſt. Semel quidē ſuperioris Dionyſij tēpore quadraginta ætatis annos natus. Bis verò poſtea iuniore Dionyſio tyrannidē obtinente. Quid aūt in ſingulis profectionibus egerit, aut qua de cauſa profectus ſit, partim in ipſa eius vita à nobis ſcripta, partim in his apparet epiſtolis. Dio verò ex eadem familia qua & Dionyſius fuiſſe videtur, affinitate inſuper cum illo varie implicatus. Quoniam Dionis ſororē Ariſtomachen ſuperior in matrimonio Dionyſius habebat. At ipſe Dionyſij filiam, nomine Aretam, habebat vxorē. Dionyſius aūt iunior non ex ſorore Dionis, ſed ex alia vxore natus erat, nomine Dorade. Prima profectione Dio auditor Platonis effectus, vitam ad virtutem traduxit, & concupiſcere cœpit publicum patriæ bonum. Itaq; defuncto Dionyſio ſeniore, quum iunior Dionyſius in tyrannidē ſucceſſiſſet, ac puer adhuc ferè conſilio Dionis gubernaretur, optans Dio ipſum in philoſophicæ vitæ cupiditatē traducere, Platonē multis precibus Syracuſas vocauit, ac Dionyſiū vt accerſiret, induxit. Patuit ergo Plato hac in primis ſpe ductus, ſe ſuis conſilijs effecturum, vt illic ex tyrannide reſpub. fieret aut regnum. Sed quarto ferè poſt Platonis acceſſum menſe Dionyſius falſis adductus calumnijs, Dionem quaſi tyrannidi inſidiantem expulit. Platonē tamen libenter amplectebatur. At Plato indignatus re infecta in patriam redijt. Tertio acceſſit, Dionem Dionyſio reconciliaturus, & ab vtroq; iterum atq; iterum obſecratus, rogatus etiam ab Archita & Archedemo Pytagoricis, nobilibuſq; permultis. Tunc & Dionis reuocationem pollicitus eſt Dionyſius, & optimam inſuper gubernandi formā ſe ſeruaturum. Sed nihil eorum quæ pollicitus fuerat, præſtitit. Cum verò Plato palam Dionyſium redargueret, quod fefelliſſet fidem, tum ſibi de reuocando Dione, tum Theodoti ſuo de Heraclide ſeruando, infenſum deinde habuit Dionyſium. Itaq; in ſummo viuebat diſcrimine, ne à militibus interficeretur. Sed Architas Tarētinus Salmiſcum oratorem miſit ad Dionyſium vna cum naui, rogans vt Pla-

Platonem dimitteret. Ille eum dimiſit, ac præbuit commeatum. Plato in patriã rediijt ſoſpes. Dionyſium paulo poſt Dio clam collectis copijs, Syracuſasq́; profectus expulit, Syracuſanis reddita libertate. Ipſe verò paulo poſt dolo ſuorum inuidiaq́; interficitur: Poſt hæc Hipparinus Dionis filius, & Hipparinus Dionyſij frater, Dionis ex ſorore nepos, Syracuſas tenentes conſilio nobilium freti de honeſtiori gubernandi forma deliberabãt. Interea Dionyſius hoſtibus coniunctus redire in principatum conabatur. Plato igitur ad hos ſcribit, cohortans eos & inſtruens ad optimam ſpeciem gubernandi, id eſt, regnum parens legibus, & optimatum autoritate ſuffultũ. Sparſim verò præcepta eiuſmodi ex hac epiſtola colliguntur. Non eſt alienum à bono ingenio optare gubernacula reip. præſertim quando neceſſitas poſtulat. à bono ciue alienũ eſt optare hæc cum omni licentia obtinere. Non eſt prudentis temere publicis ſe negotijs implicare: pt ęſertim vbi abſq; ſalutis publicæ ſpe periculum ſubeatur. Sola philoſophia in re tam publica quàm priuata quid bonum iuſtumq́; ſit, quid non ſit eiuſmodi, poteſt diſcernere. Humanum genus non prius deſinet in malis verſari, quàm aut philoſophi dominentur, aut qui dominantur, Deo illuſtrante, philoſophentur. Delicata luxurioſaq́; educatio ingenia vel diuina deprauat. Nullus intemperans poteſt eſſe prudens. Ciuitas in qua ciues incontinentes ſunt, nulla legum potentia contineri poteſt, quin frequentes mutationes, ac ſemper in deterius patiatur. Violentia neq; patriæ, neq; parentibus inferenda, ſed vtriſque procul à violentia conſulendum. Autoritas antiquorũ ſacrorumq́; ſermonum cæteris opinionibus anteponenda eſt. Bono viro nihil mali poteſt contingere. Anima ab hoc corpore ſeiuncta ſub diuini iudicis ſententia ſcelerum luit pœnas. Præſtat grauiſſimas iniurias pati quàm inferre. Auari atque intemperati, ad res diuinas cæci ſurdiq́; ſunt, adeo vt neq; ipſi videantur, neq; ab alijs vel audire ſuſtineant, vel auditas percipiant. Impietas omnibus peccatis mixta eſt, atque viciſſim. Impietas ipſa mixta peccatis, ſtimulus eſt quo præcipuè peccatores tum in hac vita ſolicitantur, tũ in altera cruciantur. Poſt hæc vbi de conſuetudine ſua cum Dionyſio, ac de philoſophiæ ſtudio ſcribit, probat neminẽ in philoſophia aliquid profecturum, niſi amore ſapientiæ accenſus, oẽs eius gratia & labores ſubſtineat, & oblectamenta contemnat. Tum verò quoniã ſapientis eſt contemplari diuina, opportune oſtendit diuina, neq; literis vnquam vulgo, neq; verbis exprimi poſſe, imò etiam non debere. Non poſſe quidem, quia quod maius eſt, neq; etiam mente omnino comprehenduntur. Non debere etiam, quia & qui in plebe infimi ſunt, tanquam monſtroſa riderent, & qui paulo in plebe ſuperiores, his auditis vel in hæreſim falſam inciderent, vel ob leuem quandam altiorũ rerum o>inionẽ vani ſupra modũ contentioſiq; euaderent. Nõ inquit Plato vſquam nihil veri certiq; de diuinis intelligi poſſe, ſed neq; poſſe exprimi, quod de his intelligitur, neq; propriam horum veritatem intelligi eadem ratione qua cætera. Formæ quidem aliæ omnino ſunt coniunctæ corporibus, aliæ penitus ſegregatæ. Illæ naturales, hæ diuinæ vocantur. Sunt & mediæ coniunctæ quidem quodammodo, & quodammodo ſeparabiles, id eſt, rationales animæ, inter diuina & naturalia mediæ. Quæ quatenus corporibus coniunctæ ſunt, quatenus à diuinis neceſſario diſiungũtur. Coniungi enim formis à materia ſeparatis, niſi ſeparatione nõ poſſunt. Separantur aũt in materia duobus præcipue modis, tum mortali purgatione, tum reſolutione cõtemplatiua. Philoſophiæ ſtudium vtrunq; facit, & quemadmodũ qui humidum lignũ exiccat prius ſole, deinde admouet igni, occaſionem quidẽ ligno præbet, vt accendatur, neque tamen ipſe, ſed ignis accendit lignum, ita ſtudium philoſophicum & per moralem diſciplinam, & purificando præparat animam ad diuina, & per contemplatiuam reſoluendo admouet mentem diuinis atq; contingit, neq; tamen ipſum diuina veritate format mentem, ſed deus ipſe ignis inſtar mentem quaſi materiam philoſophiæ beneficio paratam, & propinquantẽ veritatis ſuæ luce perluſtrat. Plato igitur cum dixiſſet diuina neq; literis, neq; verbis exprimi poſſe, ſignificauit præterea, neque poſſe doceri vel inueniri eadem ratione qua cætera In alijs enim percipiendis inquiſitio noſtra intellectũ & parat & format, cũ tamen in diuinis percipiendis inquiſitio vel purgatiſſima atq; eminẽtiſſima paret quidem, ſed non formet. Iccirco inquit opus eſſe diuturna cũ diuinis conſuetudine, ſignificans ſpeculationis aſſiduitatem, item vitæ coniunctione, ſiue communione, ſignificans purificationem morali diſciplina perfectam. Addit in mentem denique ſic affectã non paulatim quidem humano quodam amore, ſed ſubito lumen veritatis accendi. Sed vnde nam? ab igne. i. deo, proſiliente ſiue ſcintillante. Per ſcintillas deſignat ideas exempla rerum in mente diuina. Deſignat & formulas idearum nobis ingenitas. Quæ per deſidiam olim conſopitæ, excitantur ventilante doctrina, atq; velut oculorum radij emicantes, ideis velut ſtellarum radijs colluſtrantur. Subdit eiuſmodi lumen non accendi ſolum, ſed fieri in anima, vt oſtendat tum formulas eſſe innatas animæ, tum ſplendorẽ eiuſmodi familiarẽ euadere. Ac ne putes in eo ſtatu mentem ambiguã ſolicitamq́; eſſe, addidit, Seipſum iam alit, id eſt lumen hoc primũ diuinitus in mente accenſum, deinceps ſua virtute diuinorũ haurit copiam radiorum, atq; almo mentem gaudio complet. Hic animus ſeipſum nutrit, id eſt nihil quærens extrinſecus viuit in ſeipſo contentus: & quàm beate latus afficiatur, etſi velit, nequit tamẽ, & neſcit exprimere. Plato quinq; in hac contẽplatiuæ meditatur gradus quos in theologia legito diligentius à nobis expoſitos. Iubet enim cupidum veritatis, tum per auditum ab ipſo rei nomine, tum per viſum alioſq; ſenſus à rei ipſius accidentibus ad ipſam rei diffinitionem procedere, per hanc ad formulam rei innatam menti, per formulam denique ad ideam tam formularum quàm rerum procreatricẽ. Docetq́; interea ideam à reliquis longè differre, quatuor præcipuè modis. Quia ſcilicet idea ſubſtantia eſt, ſimplex, immobilis, contrario non permixta. Reliqua verò quatuor, id eſt, nomen & accidentale ſimulacrũ & definitio & formulæ notio, à ſubſtantia, ſimplicitate, ſtabilitate, puritate ideæ degenerans. Iccirco haud ſufficienter ideam nobis imprimunt, ſed ad diuinam impreſſionem nos, vtcunque poſſunt, accommodant. Denique mens impreſſa diuinitus, ſi quando ſtudeat idearum characteres verbis literiſq́; exprimere, pulcherrimarum rerum deformes reddet imagines. Verum ſi crediderit Pythagoricis, non tam contendet vt depingat ideas, quàm vt audientium animos excolat, ac velut tabellas expoliat, quibus tandem diuinæ formæ diuino digito depingãtur. Ipſa ſane cœleſtes ſuſpiciens radios, nõ conabitur apud cæcos radiorum formas fruſtra deſcribere, imò ſi inſanabiles ſint, dimittet, ſi ſanabiles, duntaxat purgare aciem aggredietur, ſuiſumq́; erigere, vtpote quæ intelligat alio ſe pacto fruſtra laboraturam.

Argumentum in Epiſtolam octauam.

IN ſuperiori epiſtola principes Syracuſanos inſtituẽs, latius in connubijs, præceptis, & in rebus à ſe Dioneq́; geſtis verſatus eſt. In hac verò propria iam inſtituta breuioribus comprehendit, medium ſemper inter vnius ac populi gubernationẽ obtinens, maximè verò omnium ſtudens, vt concilientur ciues potius quàm expellantur, & quantum fieri poteſt ſine aliena iniuria reipublicæ ſtatus rite ſtabiliatur. Mox in principio aſſerit homines impio ſcelere pollutos inſanabiles eſſe, neq; his vllum conſilium profuturũ. Item omnibus in rebus & dicendis, & cogitandis à deo principiũ faciendum. In tota verò epiſtola obſeruabis quàm cautus ſimul & clemens gubernator ſit Plato, quàm ne diligens animorum conciliator. Comprobat vt ſui moris eſt, gubernationem Lacedemoniæ ſimilem. In qua plurimum ſit optimatum, ſit quoq; regia quædam forma, ſit & populare nonnihil. Damnat extremam ſeruitutem, per quam omnia libidini humanæ ſubduntur. Improbat & extremam libertatem ſiue licentiam, in qua quilibet fermè abſq; delectu ſortitur reipublicæ gubernacula. Medium verò probat. Nota aureum dictum, Moderata ſeruitus eſt, qua ſeruitur deo, immoderata qua hominibus. Temperatis quidem hominibus lex deus eſt, intemperatis verò libido.

Argumentum in nonam Epiſtolam.

IN epiſtola ad Architam philoſophum publicis rebus occupatiſſimum, conſilium dat contemplanti, ne honeſtam ſimul & neceſſariam deſerat actionẽ. Prodeſſe enim hominibus & publicè & priuatim, actionem honeſtam vocat & neceſſariam. Honeſtam quidem, quia quemadmodum quodlibet corporis membrum non ſuiipſius tantum eſt, ſed aliorum etiam, maximè verò totius, ita homines alij aliorum ſunt, ac potiſſimum ſpeciei. Neceſſariam verò, quia, & niſi alijs vixeris, non potes tibi viuere, & niſi domeſticis patriæq́; ſuccurreris, res profecto familiaris & publica vel deſtituta gubernatore nutabit, vel à deterioribus gubernata periclitabitur, ac denique faciet naufragium.

Argumentum in decimam Epiſtolam.

ARiſtodemum Dionis familiarem elegantia morum in primis philoſophantem, in ſua opinione & vita confirmat, aſſerens ſubſtantiam quidem philoſophiæ moralem virtutem eſſe, quod & nomen ipſum declarat, amore quodam cultuq́; definitum. Speculationes verò humanas eſſe vel ornamenta quædam philoſophiæ extrinſeca, vel vias ad ipſam mentis firmam puritatem quæ ad mores pertinent, comparandam. Qua comparata diuina potius quàm humana, & infuſa deſuper potius quàm acquiſita, ſequitur contemplatio, ad quam ſpeculatio illa prior ſi conferatur, ludus quidam à Platone cognominatur. Id autem Pytagoræ Socratiſq; maximum eſt præceptum. Vbi verò ornamenta traducimus, Græcum vocabulum ornamentum ſignificat argutæ cuiuſdam vanitati & ſuperbiæ mixtum. Quaſi dicat, Scientia inflat, charitas ædificat. Item In maleuolam animam ſapientia non intrabit. Syncerıtatem quidem ſiue ſanitatem ponit in animo ſimplici & tranquillo, fidem verò in verbis, firmitatem deniq; in geſtibus atque actionibus.

Argumentum in vndecimam Epiſto'am.

PRincipi Laodamanti de gubernatiune optima conſultantī conſuetum illud ſuum dat conſilium, leges quidem oēs fore vauas niſi præterea probatiſſimi viri per quos viuunt leges ingentem in republica habnerint poteſtatē, ac niſi conſtitutus ſit magiſtratus quedā in ciuitate, & his quidem maxima cū autoritate, qui morum cenſor per exploratores ſingulorum actiones diligenter obſeruet, ad id ſemper intentus, vt quotidiana ciuium vita animos ad fortitudinem temperantiamq́; perducat.

Argumentum in duodecimam Epiſtolam.

EPiſtola duodecima nobis argumento eſt, quàm liberalis & ſimplex Plato fuerit: vtpote qui ſecretiora quædam commētaria ſua nondum abſoluta Architæ crediderit. Argumentū quoq; id eſt, Architam non minus moribus quàm verbis philoſophantem, dignum fuiſſe cui chariſſima quæq; commodo traderentur. Fortè verò commentaria hæc ad explendum Critiam non abſolutum, & ad conſcribendum Hermocratem nondum compoſitum pertinebant. Epiſtolam verò ad Dionyſium quæ ab ignorantibus his adiungitur, ideo nō tradnimus, quia & ipſa epiſtolæ verba, & docti omnes negant eſſe platonis. Eſt autem operæprecium in his epiſtolis animaduertere, quàm magno & conſtanti animo Plato noſter, præſertim in amicorum rebus fuerit, & quàm grauia ſæpe diſcrimina pro amici ſalute ſubierit. Præterea quàm libere atque benigne tyrannum ſæpius corripuerit, ab adulatione quidem maximè omnium alienus, charitate verò atque officio nemini cedens, vt non minus vita & moribus quàm diſputationibus conducere uobis poſſit ad bene beateq; viuendum.

LIBER XXXVI.

PLATONIS EPISTOLARVM XII.

Dio Dionyſio bene agere. Epiſtola. 1.

EGo dum apud vos diuturna opera ita imperium veſtrum adminiſtrarem, vt cæteris vtilitates veſtras captantibus fidei dignitate præſtarem, graues calumnias ſuſtinui. Noui.n. quòd me vobis adſtipulante crudele nibil omnino factum videbitur. Omnes autem qui eadem in gubernatione verſati ſunt, teſtes mihi eſſe poſſunt. Quorum ego permultos ſummo conatu à damnis non mediocribus liberaui. Imperio quinetiam apud vos fungēs, ciuitatem veſtram ſępius cuſtodiui. Tandem verò ignominioſius à vobis expulſus ſum, quàm vilisſimum aliquem expelli cōueniat, iuſſus à vobis abire, qui tam diuturnā operā veſtris ſum cōmodis impertitus. Igitur poſthac modo quodā inhumaniori mihi ipſi conſulam. Tu aūt talis tyrannus gubernabis ſolus. Pecuniam verò illam egregiā abs te in vitiaticū miſſam. Per Bacchium hunc vnà cum his literis ad te remitto. Neq;.n. ad viaticum ſufficit: neq; ad cæteram vitam ſatis eſt vtilis: tibiq; danti dedecus allatura maximum, & mihi non multo minus accipienti, Itaq; illā accipere nolui. Tna verò nihil intereſt, & dare & accipere tantundem: ſed illa recepta tuorū quemuis alterum honorabis, quemadmodū me honoraſti. Ego.n. abs te ſatis iam ſum honoratus. Et mihi opportune nunc Euripidis illud venit in mentem: te rebus quandoq́; poſcentibus talem tibi virum aſiſtere optaturū. Meminiſſe autē te volo, & alios tragicos plurimos, cū tyrannum aliquē pereūtem inducunt, hmōi illi voces attribuere. Heu miſer, pereo nullis fultus amicis. Auri verò defectu pereuntē aliquem nullus adhuc retulit poetarū. Illud quoq; poeticū, mentem habentibus valde probatur, Non auri fulgor in miſera mortalium vita rariſsimi, non adamas, non argenteæ menſæ quæ apud homines habentur in pretio, ita oculis corruſcant: neq; lati fundi, aut pinguia culta tantū valent ad vitam, quantum mens bonorum virorum inter ſe conſentium. Vale, atque conſidera tantum erga nos erratum, quo erga cæteros rectius te geras.

Plato Dionyſio bene agere. Epiſtola 2.

AVDIVI ex Archedemo te cenſere nō ſolū me, ſed ſamiliares ēt meos præter vnicum Dionē nihil mali aduerſus te loqui debere vel agere. Hoc autem quod de Dione excipis, oſtendit me in familiares meos imperiū non habere. Si.n. haberem cū in alios, tū in Dionem ac te imperiū, tam vobis quàm cæteris Græcis bona, vt arbitror, plurima prouenirent. Nunc aūt hoc dūtaxat magnus ſum, ꝙ meipſum præſto rōni meæ obedientē. Quæ ideo dico, quia nihil ſynceri Cratiſtolus & Polyxenus ad te detulerunt. Quorū alterū dicere ferūt, audiſſe Olympijs multos eorū qni mecū erant obtrectātes tibi. Forſitam acutius quàm ego, ille audit. Ego.n. tale nihil audiui. Videtur aūt mihi poſthac quoties huiuſcemodi aliquid ad te defertur, te ita facere oportere, vt ſcribas ad me, & rē ipſam perquiras. Ego.n. verū ſateri nec formidabo, nec erubeſcam. Mihi aūt & tibi ita ſe res inuicē habet. Neq; nos alicui, vt ita dicā, Græcorū incogniti ſimus, neq; familiaritatē noſtrā huius ſeculi hoīes cōticeſcunt, certum quoq; illud habeto, neq; poſteros tacituros. Tales ſunt qui eā exceperūt, vtpotè neq; paruā, neq; obſcurā. Quorſum hęc? Statim aperiā, altius rē aliquāto exorſus. Naturæ quidē lege ſapientia potētiaq; excellens in idē tendunt. Semperq; iſta duo ſe inuicē affectant, perſequūtur, cōgrediūtur. Deinde ēt iſtis hnīes admodū delectanē, quoties ſiue in carminibus poetarū, ſiue priuatis colloquijs hmōi quædā referunt, aut audiunt: ceu cū de Hierone & Pauſania Lacedęmonio loquūtur hoīes, gaudēt Simonidis ſamiliaritatē quæ cū illis fuit cōmemorare: & quæ ad eos dixit, fecitq; referre. Silr Periandrū Corinthium, & Thaletē Mileſiū vnà celebrare cōſueuerūt, Periclē & Anaxagorā, Crœſum atq; Solonē, vt ſapiētes, & Cyrū, vt potentem. Atqui hæc imitati poetæ Creontē & Tireſiam ſimul inducunt: Polydumq; & Minoa, Agamemnonē & Neſtorē, Vlyſſem & Palamedē, atque vt mihi videtur, eadē rōne priſci hoīes Ioui Prometheū cōiunxerunt. Horū verò alios conſentintes, alios diſſentientes inducunt, alios aūt qnq; concordes, quandoq; verò diſcordes. Eorumq; tā diſſenſiones q̃ cōſenſiones canunt. Cūcta verò hæc ideo dixi, vt illud oſtenderē, quod ēt cū mortui fuerimus, de nobis hoīes nō ſilebunt. Quocirca non eſt negligendū à nobis, ſed cura habenda tpis ſubſequētis. Fit.n. natura quadā, vt ignauiſsimi hoīes nihil curent quæ ſit de ipſis futura opinio: probatiſsimi aūt viri cuncta faciant quo in futuris ſeculis bene inter hoīes audiant. Quā ego coniecturā facio, eſſe aliquem ſenſum ijs qui mortui ſunt, rerū noſtrarū. Quoniā optimi animi ſic fortè diuinant, deterrimi aūt nequaquā. Validiora verò ſunt diuinorū virorū præſagia, quàm aliorū. Puto aūt, ſi liceret ſuperiorib. illis defunctis, de quibus loquor, ſuā cōſuetudinē emēdare, plurimā operā adhibituros, vt meliores de ſe q̃ nūc opiniones circunferrentur. Hoc nobis quidē ēt nūc, fauēte deo, facere licet. & ſi quid in ſuperiori familiaritate noſtra eſt peccatū, tā factis q̃ dictis emendare illud atq; corrigere, vt vera & optima p̃ſertim quantū ad philoſophiā attinet, de nobis ſuperſit opinio, ac fama noſtrarū rerū, ſi quidē bona eſt, melior, ſin mala bona efficiaē. Atqui nos iſta curantes, nihil magis piū agere poſſemus & negligentes, nihil æque impiū & prophanū. Quēadmodū aūt & hoc fieri conueniat, ac iuſte fieri poſſit, ego iam dicā. Quādo in Siciliā veni, fama erat me per multū inter eos qui tūc philoſophabātur, excellere. Cupiebā ēt cū Syracuſas veniſſem, opinionis illius teſtē habere, vt ēt apud multitudinē in honore mihi philoſophia eſſet. Verū nō ſatis proſpere mihi res illa ſucceſsit. Cauſā verò huius nō illā fuiſſe dico, quā pleriq; exiſtimarēt, ſed illā fuiſſe cām aſſero, ꝙ tu nō ſatis mihi credere viſus es, ſed me quodāmodo dimittere velle, alios verò vocare, et qd mihi eſſet negotij inquirere, diffidēs.ſ. vt mihi videbatur. Et qui de ijs loquebātur permulti erāt, aſſirmātes ꝙ

me quidẽ contẽneres,atq; ad alia aĩum intendiſſes. Hæc igitur tunc fama increbuit. Quid aũt poſt hæc fieri oporteat iã audi, vt ad illud quod interrogaſti reſpondeã, quo pacto nos inuicẽ gerere debeamus. Si tu quidẽ oĩno philoſophiã ſpernis, valere ſinamus. Sinautẽ vel ab alio audiſti, vel ipſe per te inueniſti meliora quàm ea quæ à me traduntur, illa complectere. Quòd ſi noſtra tibi placent, nos quoq; maximè honorare debes. Nunc aũt tanquam ab initio tu ducas, ego ſequar. Honoratus.n.à te, te honorabo: non honoratus aũt, conquieſcã. Præterea ſi tu honorare prius me cœperis, philoſophiã videberis honorare: idq; apud multitudinem quod tu in primis cupiebas, tibi glariã pariet, tanquam ſapientiæ amatori. Sinautẽ ego te honorauero me minimè honorantẽ, diuitias admirari videbor & ſequi. hoc verò quàm turpe ab oĩbus cẽſeatur, non ignoramus. Vt aũt ſummatim dicam, te bonorante, ambobus honor erit: me aũt honorante, ambobus infamia. Et de his quidẽ ſatis. Summa verò ipſa non tectè ſe habet. Narrabit verò ipſe tibi Archedemus, cũ ad te redierit. Illud aũt pręcioſius & diuinius, de quo per illũ me interrogas, oĩno ipſi eſt oſtendendum. Ais.n. vt ille fert, non ſufficienter tibi à me de prima natura demonſtratũ fuiſſe. Dicendum eſt igitut tibi nunc per ænigmata quædam: vt ſi quid huic tabellæ vel mari vel terra contingat, qui eam legerit, intelligere non poſsit. Eſt autẽ ita. Circa oĩum regem cuncta ſunt: ipſius gratia oĩa: ipſe pulchrorum oĩum cauſa: citca ſecundũ ſecunda: tertia circa tertiũ. Humanus aĩus affectat qualia illa ſint, intelligere: aſpiciens in ea quæ ſibi cognata ſunt. Quorũ nihil ſufficienter ſe habet. Sed in rege ipſo, & in his quæ dixi, nihil eſt tale. Quod aũt poſt hoc eſt animus dicit. At.n. qualis hęc tua interrogatio eſt Dionyſij & Doradis fili? quæ malorum omnium cauſa eſt. Imò verò magis huius ſtimulus quidem aĩo noſtro ingenitus. Quẽ niſi quis eruat, vetitatẽ certè nunquã aſſequetur. Tu hoc ad me in hortis cũ eſſemus ſub lauris, excogitauiſſe dixiſti, ac tuã fuiſſe inuẽtionẽ. Atq; ego inquã, ſi hoc ita ſe habere tibi videretur, multis me diſputationibus liberaſſes. Nec aliũ vnquam huius inuentotẽ reperiſſe, plurimáq; inueſtigationẽ meã circa id verſari. Verũ tu forſan audito aliquo diuina quadam ſorte eo progreſſus es. Demõſtrationes aũt eius rei nunquã firmas tenuiſti, ſed aliàs protuliſti aliter: quatenus phantaſia coniectabas. Hoc aũt nihil eſt tale. & hoc nõ tibi ſoli contigit. Sed certe ſcito neminem qñ primũ me audit, alitet affici. Et alius quidẽ magis, alius verò minus deſatigatus vix tandẽ à labote ceſſant. Oẽs autẽ fermè laborant non parũ. Hæc autẽ cum ita ſint & fuerint, ferè inuenimus, vt opinor, quod tu per epiſtolã petijſti, quemadmodũ oportet inuicẽ nos habere. Poſtquã verò hęc & per ſe diſcuſſeris, & cũ aliorum opinionibus cõparaueris, modo rectũ examen peregeris, conſentientẽ nobis te & noſtris præbebis. Quo nam igitur pacto hæc & alia quę diximus, fient? Rectè tu quidẽ ea de cauſa Archidemũ ad nos miſiſti. Ac poſtquã ad te reuerſus ſniãm tibi meã retulerit, dubitationes aliæ te forſitan capient: tu verò ſi rectè tibi conſules, mittes iterũ ad me Archidemũ. ille rurſus quaſi mercator, non ſine lucro redibit. qđ ſi bis aut ter feceris, atq; illa quę mittimus, diligenter examinaueris, mirabot equidẽ ſi non multo melius quàm nunc ad ea quę dubitas, te habeas. Audacter igitur id agatis. Neq;.n. vel tu, vel Archidemus negociationem vllam ſuſcipere poteſt, quę aut boneſtior ſit, aut deo acceptior. Caue tamen ne excidant hæc vnquã in aures hominum diſciplinæ eruditioniſq; expertium. Nulla ſunt enim, vt mea ſert opinio, quæ dicta ad populũ magis ridicula videantur: neq; quę apud ingenuos prolata, magis mirabilia & diuina. Sæpe verò dicta ſemperq; audita & multis annis, vix tandem velut aurum cum magno labore purificantur. Nam quod in hac re mirabile contingere conſueuit, id audi. Sunt cõplutes hoĩes qui iſta iam audierũt, pollentes acumine, pollentes memoria, in examinando & iudicando ſolertes, prouecti iam ætate neque minus triginta annis hæc audierunt. hi tamen affirmant quæ auditu quondã incredibilia maximè videbantur, ea ſibi nũc primũ valde credibilia videri atq; perſpicua, & quæ tunc probabiliſsima, ea nunc ſibi contrà videri. Hæc igitur intuens, caue ne quando te pęniteat eorũ quæ tibi indignè nunc exciderunt. Maxima verò huius rei cuſtodia eſt, nihil ſcribete, ſed addiſcere. Nam quæ ſcribuntur, contineri non poſſunt. hac de cauſa nihil ego de ijs ſcripſi vnquã, neq; eſt Platonis opus præſcriptum aliquod, neque erit. Quæ aũt modo dicuntur, Socratis ſunt, qui vir etiã dum iuuenis eſſet, virtute claruit. Vale, & nobis crede. Atq; hanc epiſtolam, cum ſæpius eam legeris, ſtatim cõbure. Et de his quidem ſatis. Miraris aũt quod ad te Polixenum non mittam. Ego autem de Lycophrone ẽt & reliquis qui apud te ſunt, idem iamdudum & nunc prorſus affirmo, te.ſ.iſtis tum ingenio, tum diſſerendi arte præſtare quàm plurimum, nec illorum quenquã ſponte tibi in diſputando, vt aliqui ſuſpicantur, cedere, ſed inuitos. Atqui videris admodum modeſtè illis fuiſſe vſus, & honeſtis eos muneribus proſecutus. Sed de ijs quidẽ perinde atque de talibus talia multa licet dicete. Philiſtione ſi vti contigerit, vtere quãmaximè. Et ſi fieri poteſt, Speuſippi vtere opera: atq; remittas. Eget quidem tui & Speuſippus. Pollicitus autem mihi eſt Philiſtio, ſi abs te dimittatur, ſe Athenas è veſtigio petiturum. Lithotonienſem verò illum dimiſiſſe, laudabile fuit. Leuis autem petitio tam de illius neceſſarijs, quàm de Egeſippo Ariſtonis filio. Nam & ad me ſcripſiſti: ſi quis huic vel illis iniuriam velit inferre, ac tu id perſenſeris, te minimè permiſſurũ. De Lyſiclide præterea vera fateri decet. Nempe ſolus iſte ex ijs qui Sicilia Athenas profecti ſunt, nihil in tua meaq; conſuetudine immutauit. Sed quæ facta ſunt, quotidie verbis pro viribus magis honeſtat.

Plato Dionyſio. Epiſtola 3.

PETIS an tectius ponatur in ſalutationibus gaudere, an quemadmodum ego ſolitus ſum ſcribere ad amicos, bene agere. Tu quidem, vt aiunt hi qui tecum in Delphis affuerunt, ita Deum ipſum blandè alloqui, ac ſimiliter ſcribere conſueuiſti, Gaude, vitamq; tyranni iucundam ſerua. Ego autem neq; Deum boc modo, neq; hominem ſalutarim. Non Deum, quia contrà illius naturam loquar. Nam procul à moleſtia & voluptate diuinitas. Non hoĩem, quia ſępius detrimentum & dolorem ſibi affert voluptas, hebetudinẽ in aĩo & obliuionem, inſipientiam & petulantiã pariens. Et de ſalutatione quidem bæc mihi dicta ſint. Quæ tu poſtquã legeris, ſicuti voles ita capies. Ferunt verò nõ pauci te dicere ſolitum ad legatos quoſdã, dum te adeunt, in aĩo habuiſſe Græcas ciuitates in Cicilia reſtituere, & Syracuſanos releuare, ac pro tyrãnide regiã gubernationẽ illis indncere. Audientẽ verò hęc me tibi ne faceres illa obſtitiſſe, cum tu vehementer id cuperes. Nunc autem illa ipſa vt facias Dionẽ docere, ac tuis proprijs cogitationibus imperiũ à nobis tuũ labefactari, Vtrũ ſermones hmõi aliquam tibi vtilitatem ferant, tu ipſe cognoſcis, iniuria certè me affificis, cũ contraria dicas quàm veritas ſit. Et profectò ſatis ſuperq; hactenus à Philiſtide & alijs compluribus inuidia mihi conflata eſt & apud milites & apud Syracuſanos. Nã cũ in arce vna tecũ habitantem, oĩa malefacta in me conuertebantur, aſſerentibus qui extrà erant, te ſingula meo conſilio facere. Cũ aperte ſcias perpauca me tecũ de gubernatione ciuili ſpõte mea, atq; id ab initio tractauiſſe: dũ aliquid poſſe me proficete arbitrarer, & alia quædã exigua, Legũ procemijs mediocriter incũbentẽ. Quibus tamen poſtea vel te vel aliũ audio quædã pręter mentẽ meã inſeruiſſe. Quę facilè inter noſcent ij qui poſſunt morẽ ingenij noſtri diſcernere. Sed vt modo dicebã, nõ egeo calũnia & apud Syracuſanos & apud alios, quibus me iſta dicẽs criminaris: ſed multo magis purgatione contrà

ne cōtrà primā calumniā, & contrà nouā nuper exortā, maiorē quidē ac vehementiorē. Ergo aduerſus duas calumnias neceſſe eſt excuſationem me duplicē aggredi. Primū quidē meritò noluiſſe me de gubernatione reipu bublicę tecū agere: deinde meū illud conſilium nō fuiſſe quod tu ais, vt ſuaderē tibi ne ciuitates Græcas reſtitueres. Et primū quidē de primo ſic accipe. Veni Syracuſas à te vocatus & à Dione: quū eſſet ipſe Dio magnæ apud te dignitatis, mihi iampridē hoſpes, ætate verò media atque perfecta, quibus oīno vel mediocriter prudēs, opus eſſe ad res hmōi gerendas quales tuæ erant, exiſtimarit. Tu verò eras admodū iuuenis: & oīum quorum oportebat te peritiā habere ignarus, mihi quoq; valde ignotus. Poſt hæc, ſiue quis homo, ſiue deus, ſiue fortunā quædā tecū, Dionē pepulit. Tu ſolus relictus es. An igitur cōionem mihi aliquā tecū rerum ciuiliū tunc relictā putas: cum viderē prudentem quidē conſultorē abs te pulſum, te aūt imprudentum cum multis flagitioſis ita fuiſſe relictum, vt non imperares, licet imperare arbitrareris, ſed hmōi hoībus reuera ſeruires. Tunc ergo quid oportebat me facere? An non id in quod faciebā? Abſtinere videlicet oī gubernatione, ne inuidia maleuolorū in calumnias vocarer. Et illud oīno conari, vt vos inuicē diſsidentes, & longe diuiſos in priſtinā amicitiā gratiamq́; reducerē. Tu mihi teſtis eſſe potes quāto conatu hoc à me negotium ſuſceptū fuerit, neq; vnquā deſertū. Tandē vix cōuenimus, vt domū remearē, finitoq́; bello quod tūc erat, ego & Dio Syracuſas rediremus: tu aūt nos aduocares. Hæc ſunt acta in prima illa profectione ad te mea, & in patriā reditu. Facta deinde pace iterū me vocaſti, non tamē vt inuicē cōueneramus, vnà cū Dione, ſed ſolū. Scripſiſti .n. vt ipſe tūc venirē, Dionē verò poſtea te vocaturū. Ea de cā ego tunc nō veni, quod quidē Dioni diſplicuit, qui præſtare putabat vt parerem tibi atq; venirē. Tranſacto poſt hæc anno, triremis vnà à te miſſa eſt: & ſimul cum illa literę tuæ. Quarū caput erat, ſi venirē, Dionis res ita fore vt ego maximè optabā. cōtrà verò, ſi nō venirē. Pudet referre ꝙ multæ tunc epiſtolæ ſcriptę ſunt, tā abs te quàm ab alijs tua cā, ex Italia atq; Sicilia ad me & ad multos propinquorū familiariumq́; meorū, quę oēs exhortabantur, pręcabanturq́; vt tibi obſecutus accederē. Viſum eſt igitur oībus, & in primis Dioni, abſq; dilatione eundū eſſe quanquā ego ob ætatē me excuſabam: & de tua conſtantia me diſſidere dicebā: quaſi nequires obtrectatoribus maleuolisq́; meis diſsidiū inter nos quærentibus reſiſtere. Conſpexerā .n. iampridem, & nunc ēt perſpicio opes tā priuatorū quàm principū, quanto maiores ſunt, tāto magis inſidiatores: & turpiū noxiarumq́; voluptatū machinatores nutrire. quo nihil peroicioſius gignit opulentia atq; poteſtas. Veruntamen omiſsis his oībus, venire decreui ne querelæ materiā alicui familiariū meorum relinquerem, ꝙ cum poſſent eius res ſaluæ eſſe, ob negligentiā meā periſſent. Quæ verò poſt aduentū meum ſecuta ſint, tu optime noſti. Cenſebā equidē vt ſecundum promiſſa epiſtolarū tuarum quàm primū Dionē reuocares, & priſtina familiaritate reciperes. cuius ego rōnē habendā eſſe putabā. In quo ſi mihi paruiſſes, fortè melius tuæ & Syracuſanorū cęterorumq́; Græcorū res, vt mea vaticinatur opinio ſeſe haberent. Arbitrabar deinde bona Dionis, ſuis reſtitui debere, nec illis diuiſoribus quos tu præfeceras, eorū adminiſtrationē amplius relinqui. Iudicabā pręterea pecuniā ſingulis annis Dioni ſolitā mitti, eſſe mittendā, non diminutā ob pręſentiā meā, ſed magis adauctā. cū aūt horū nihil abs te impetrare poſſem, abire cōſtitui. Tu verò annū me vt expectarē, rogaſti, affirmans te Dionis bona oīa redditurū, ita vt media pars Corinthū ad Dionē ipſum mitteretur: reliqua verò pro eius filio Syracuſis maneret. Multa præterea referre poſſum, quæ promiſſa à te ſeruata nō ſunt. Sed ea ob multitudinē omitto. Cū .n. bonorū Dionis oīum venditionem faceres, abſq; vllo eius conſenſu: quanquā ita demū hoc faciendū dixeras, ſi ille aſſentiretur, promiſsis oībus, ò vie mirabilis, Colophoniū, vt aiunt, ſuffragiū, finemq; glorioſiſsimū impoſuiſti. Rē profecto non honeſtā, neq; honorificā, neq; iuſtā, neq, vtilē machinatus, me deterrere conatus es tanquā rerum illarū neſciū: quo ego pecunias ad Dionē mittendas poſtulare deſiſterē. Nam cū Heraclidē pelleres: quod neq; Syracuſanis, neq; mihi iuſtū videbatur, egoq́; vnà cū Theodoto & Eurybio per Heraclide deprecarer, accepta hinc quaſi ſufficienti quadā occaſione, iampridē te deprehendiſſe dixiſti, nullā mibi curā eſſe rerū tuarum, ſed Dionis ſolū, eiusq́; amicorū & propinquorū. Itaq; cum Heraclides & Theodotus Dionis amici ſuſpicione criminis nō carerēt, me oīa facere quo meritas pœnas non darent. Hæc quidē in noſtra illa ciuilis adminiſtrationis cōione, & quamcunq; aliā diſſenſionē nobis accidiſſe quid mirum? Prauus .n. à prudentibus viris merito exiſtimari poſſem, ſi potentiæ tuæ magnitudine adductus, veterem amicū & hoſpitē meum à te patria pulſum, nulla in arte, vt ita loquar, te deteriorem prodidiſſem atq; deſtituiſſem, te verò iniuriantem illi præpoſuiſſem, & omnia feciſſem quæ imperares, tuarum ſcilicet opum gratia. Certè ſi illum tui gratia prodidiſſem nemo aliam mutationis meæ cauſam fuiſſe dixiſſet. Hęc igitur ita geſta, cauſa fuerunt ſuccenſendi inter nos, & nihil cōicandi. Verum mihi oportune iam ſermo in eam tranſit partē: de qua ſecundo mibi loco dicendū propoſui. Attende obſecro diligēter, ſi verū tibi dicere videor. Dico te Archidamo præſente & Ariſtocrito, cum eſſes in hortis viginti fermè dies ante receſſum meum è Syracuſis Athenas, dixiſſe mihi illa quæ nunc etiam dicis: ꝙ Heraclidis & aliorum omnium, magis quàm tui curam haberem. Præterea me in preſentia illorum rogaſti, an meminiſſem cū primo Syracuſas veni, ſuaſiſſe me tibi ciuitates Græcas reſtituere. Egoq́; conceſsi meminiſſe me: & addidi ēt tunc optimum mihi videri. Fatendum eſt, ò Dionyſi, quod ſubinde dictū eſt. petij equidē vtrū id ſolū tibi conſuluiſſem: an aliud pręterea. Ad hęc tu iracundè nimium & contumelioſè reſpōdiſti: & alia ēt me præcepiſſe. Itaq; contumelia tunc in me id fuit, vt putaſti: nunc aūt aſſeueratio pro ſomnio eſt. Rogaſti aūt me apertè nimiū, ſi benè quid memini, me deridens, an iſta præcepiſſem tibi quaſi docto, an nō. Reſpondi te id optime meminiſſe. At ipſe ad hęc adiecisti: Vt docto in geometria, an quō? Tūc ego quod reſpōdere poterā, reticui: veritus, ne verbi alicuius exigui cauſa, nauigatio illa à me expectata, mihi prolata anguſta fieret. Cæterum ad illud iam redeamus, quò tendunt hæc oīa. Noli inuidiā conflare mihi dicens te prohibitum fuiſſe à me ciuitates Gręcas dirutas à Barbaris, reſtituere: ac Syracuſanis gubernationem pro tirannica regiam mutare. Nihil .n. de me potes mentiri, quod à meis ſit moribus alienius. Atqui ſi foret alicubi ſufficiens huius rei iudicium, ēt alia dicerem ſuperioribus clariora: probaremq́; manifeſtè me ſuaſiſſe tibi vt illa faceres: te aūt recuſauiſſe. Nequaquā difficile eſt oſtēdere illa futura fuiſſe optima & tibi & Syracuſanis & Siculis oībus. Si ergo negas te iſta dixiſſe cum dixeris: ſatis equidem habeo quo te criminer. Quod ſi fateris, Steſichorum ſapientem puta, atque eius palinodiam cantum ſuperiori contrarium imitatus, ex mendaci ſermone te ad verum traducas.

Plato Dionyſio bene agere.

Epiſtola. 4.

PVTO manifeſtā eſſe per omne tēpus propenſiſsimā voluntatem meam circa ſingula quæ contigerint, neq; occultū eſſe vobis, ſtudiū cōficiendi fuiſſe mihi non aliā magis ob cauſam, quàm vt in rebus honeſtis honorē conſequerer. Cēſeo .n. eſſe iuſtum, vt qui reuera boni ſunt viri, & talia faciunt, dignā gloriam conſequantur. Præſentia igitur, deo gratias, rectè ſe habēt. De futuris verò maximum vobis propoſitū eſt certamen. Nam

fortitudine quidẽ, celeritate, ac robore præſtare tale eſt, vt aliorũ quoq; eſſe poſsit, ſed veritate, iuſtitia, magnificentia, & hmõi quadã honeſtate & dignitate pręcellere, ad eos qui iſta gerunt, & taliũ ſibi gloriam vendicãt, præ cæteris attinet. Manifeſtũ ſanè eſt quod dico. Meminiſſe autẽ debemus, oportere nos, vt te non latet, plus ab alijs quàm viros à pueris differre. Itaq; conſtare oĩbus debet, teles nos eſſe quales videri volumus, præſertim cũ deo iuuante perfacile ſit futurũ. Cæteris ſiquidem boc contigit, vt multa loca obire cõpulſi fuerint ad id conſequendũ, rerũ verò tuarũ ſtatus hmõi eſt, vt ex vniuerſo, vt ita dixerim, terrarũ orbe vnũ in locũ, & in illo ipſo in te vnũ maximè, oculi oĩum ſint conuerſi. Tanquã igitur ſubiectus oculis ſpectatuſq; ab oĩbus, conare Lycurgũ illũ antiquũ exprimere, & Cyrũ, & ſiquis alius videatur vnquã moribus & publicis inſtitutis excelluiſſe, præſertim quũ ſit multorũ ac penè oĩum, veſtrorũ opinio, poſt Dionyſium ſublatũ res eſſe perituras, propter tuã & Heraclidis & Theodoti cæterorumq; nobiliũ ambitionẽ & excellendi cupiditatẽ. Primũ quidẽ optandũ eſt, ne quiſquã talis exiſtat. ꝙ ſiquis apparuerit talis, tu medebere, vt res in melius deducantur. Ridiculũ tibi fortè videtur, me iſta monere, cũ tibi ſint nota. Sed ego in theatris conſpicio, certatores à pueris prouocari, nedũ ab amicis, qui beneuolentiæ ſtudio cohortari putantur. Vos certè nunc tanquã in theatro quodam certatis. In quo ſi noſtra opera opus eſt, certiores nos facite. Hic autẽ perinde ſe res habent, vt cũ vos aderatis. Scribite mihi quid actũ ſit, quidue agatur. Nam licet audiamus multa, certi nihil habemus. Multæ à Theodoro & Heraclide feruntur epiſtolæ Lacedæmona & Aeginã. Nos aũt, vt dixi, audientes multa de rebus veſtris, nihil apertè percipimus. Nec te lateat eã eſſe de te apud quoſdã opinionẽ, quaſi de hoĩe aliquãto minus quàm decet, officioſo atq; affabili. Memẽto igitur neceſſariam eſſe ad res gerendas, hoĩum beneuolentiam, auſteritas verò ſolitudinẽ amicorũ parit. Felix eſto.

Dio perdiccæ bene Agere. Epiſt. 5.

EVPHREO ſuaſi quemadmodũ ad me ſcripſiſti, vt in rerum tuarum adminiſtratione perſeueraret. Eſt autẽ meum tibi quoq; & de alijs rebus, quemadmodum religio & hoſpitalitas poſtulat, conſiliũ dare, & quẽadmodum Euphreo vti debeas. Profectò vir ille ad multa vtilis eſſe poteſt. Maximè verò ad id, cuius tu plurimũ indiges ob ætatẽ, pręſertim cũ haud multi reperiantur, qui de his rebus conſilium iuuenibus cõmodè afferre poſsint. Eſt.n. vox quędã vniuſcuiſq; ciuilis gubernationis, velut aĩalium quorundã. Nam aliam popularis, aliã paucorũ, aliã vnius gubernatio vocem emittit. Has intelligere multi profitẽtur, ſed longè abſunt ab intelligẽdo, præter admodũ paucos. Quæ igitur gubernatio propriam vocem erga deos & erga homines emittit, conſentaneaſq; voci actiones reddit, ea viret ſemper atque ſeruatur. quod ſi vocem alterius imitatur, interitum recipit. Ad hæc Euphreus tibi perutilis eſſe poterit, quamuis & ad alia vir fortis ſit. Rõnes enim monarchiæ ideſt principatus vnius, nõ minus quàm eos qui apud te ſunt, eum inuenturum eſſe ſpero. Ad hæc igitur illo fretus, vtilitatẽ ex eo percipies, & referes ipſi tu deinde quàm plurimam. Quòd ſiquis hæc audiens obijciat, Plato quidem profitetur quæ ad popularem ſtatum conferant intelligere, nunquam tamen licet occaſio data fuerit, in ciuitate ſua ſurrexit ad conſilium populo exhibendum, ad hæc reſpondebitur, Platonem ſero tandem fuiſſe in patria, populumq; offendiſſe iam ſeneſcentem, aſſuefactumq; per illos qui antè ſe fuerant, multa diuerſa facere à conſilio ſuo. Nam libentiſsimè vt parenti illi conſuluiſſet, niſi fruſtra ſe ipſum periculo ſubiecturum exiſtimaſſet. Idem quoq; circa conſilium mihi futurum exiſtimo. Si enim inſanabiles videremur, re dimiſſa, omni de me meiſq; conſilio abſtineret. Eſto felix.

Plato Hermiæ, Eraſto & Coriſco bene Agere. Epiſtola. 6.

MIHI quidẽ videtur deorũ aliquis fortunã vobis optimã, modò rectè eã recipiatis, benignè abundeq; paraſſe. Quippe finitimi eſtis, & vtilitatẽ vobis mutuã cõferre valetis permaximã: Hermię ſiquidẽ neq; multitudo equorũ, neq; alius belli apparatus, neq; auri magnitudo vſqueadeò vires augeret, quantũ amicorũ bonorũ conſtantia atq; fidelitas. Eraſto aũt & Coriſco pręter ſapientiã iſtã de ſpeciebus pulcherrimã, alia inſuper affirmo, & ſi ſum ſenex, opus eſſe ſapiẽtia aduerſus improbos iniuſtoſq; cauendi, & ad reſiſtendum potẽtia. Sunt.n. inexperti fraudũ: quia penes nos cũ hoĩbus viuere diu cõſueti ſunt minime malis. Quapropter illos huiuſmodi quadã indigere dico cautione, ne cõpellantur verã negligere ſapientiã, & humanã hanc neceſſariamq; ſapientiã, plus ꝙ deceat, meditari. Rurſus verò eam ipſam vim mihi videt Hermias inprimis natura vſq; & arte cõſecutus. Qud igiť dico? Equidẽ Eraſti & Coriſci mores ingeniaq; expertus magis ꝙ tu cõfirmo tibi, ò Hermia, denũcio, teſtor, nõ facilè magis fidos hoĩes iſtis finitimis eſſe te reperturum. Tibi itaq; cõſulo, vt quoad fieri põt ac licet, oĩ ſtudio hos viros complectaris. Vobis quoq;, ò Eraſte, & coriſce cõſulo, vt Hermiã viciſsim ſuſcipiatis, certantes mutuo amore & beneficio, vno maximè amicitiæ nodo vinciri. At ſi quis veſtrũ coniunctionẽ iſtã diſſoluere videatur, nã humana quidẽ mobilia ſunt, huc ad me meoſq; mittite accuſatoriã in delinquentẽ epiſtolã. Puto.n. iuſtitia & pudore refertos: qui à nobis proficiſcũtur ſermones, niſi quid magnũ ſubſit, magis, vt dicitur, oĩ incantatione vos in priſtinã amicitiã & cõionem copulaturos. Ita ſi philoſophemur oẽs, vtriq; quãtũ valebimus, & noſtrũ cuiq; cõcedetur, rata hæc modo edita oracula ſeruabuntur. Quòd ſi iſta negligamus, nihil equidẽ præfabor. Omen nanq; bonum vobis prædico, atq; vaticinor, hæc bona oĩa vos ita demũ eſſe facturos, ſi deus voluerit. Hãc verò epiſtolã à vobis tribus ſimul legendã cẽſeo: aut ſaltẽ duobus vnà legentibus, & ſæpe ẽt repetentibus. Vtendumq; vobis pacto & lege certa: etiã iureiurando vt æquũ eſt interpoſito, non ſine eleganti ſtudio atq; huius ſtudij ſorore diſciplina, teſtando deum rerũ oĩum ducem præſentium & futurarũ, ac ducis & cauſæ patrẽ dñum. Quẽ ſi verè philoſophemur, cognoſcemus aperte omnes, quatenus felicis hoĩs natura pertingere poteſt.

Plato Dionis propinquis, & Amicis bene Agere. Epiſtola. 7.

SCRIPSISTIS mihi cenſere vos eandem mentem in rep. eſſe vobis conſeruandã, quam Dio habuiſſet: meq; rogatis in cõionem accedere quantũ verbo factoq; viriũ habeam. Ego aũt ſi eam voluntatem opinionemq; quã ille habuit, habetis, aſſentior vobis, & in cõmunionẽ accedo. Si non habetis, de ea re conſultandum etiã atq; etiã dico. Quæ verò fuerit illius mẽs atq; voluntas: non vt coniectans, ſed tanquã ſciens referre poſſum. Qñ ego primũ Syracuſas profectus ſum, annos circiter quadraginta ætatis agens: Dio in ea erat ætate, qua nunc Hipparinus. & in ea quam tunc cõprehẽderat opinione ſemper ꝑſeuerauit, Syracuſanos putãs eſſe liberos oportere: atq; optimis legibus gubernari. Itaq; non ſit mirandum, ſiquis deorũ hunc in eadem opinione reip. gubernandę ipſi cõſentientẽ pręſtitiſſet. Qua verò rõne id fuerit faciẽdum, digna res eſt, quę & ſeni & iuueni audiatur. Conabor aũt, qm̃ pręſens tẽpus id poſcit, rẽ oẽm à principio vobis referre. Equidẽ adoleſcẽs dũ eſſem, eandem quã plerique; habui cupiditatẽ. Statuerã.n. cum primũ mei ipſius cõpos factus eſſem, ad remp. cõferre. Interim talia quędã circa remp. cõtigerunt. Nã cũ præſens reip. ſtatus à multis improbaretur: ſecuta mutatio eſt. Tunc vnus & quinquaginta viri gubernatione ſuſcepta: vndecim in vrbe, decem

be, decem verò in Pirço forenſium vrbanarumq; rerum adminiſtrationē habebant. Sed penes triginta viros ſumma erat oīum autoritas conſtituta. Horū nonnulli domeſtici & noti erant mihi: qui me ſtatim ad remp. capeſſendā inuitauerunt. Atq; ego nihil mirabile ſum ob iuuentutem perpeſſus. Quippe exiſtimabā illos ab iniuſta vita ciuitatē ad iuſtos mores debere conuertere. Itaq; diligenter in dies quid facerent obſeruabā. Verum aīaduerti eos breui admodū tēpore ita ſe gerere, vt prior ille reip. ſtatus fuiſſe aureus putaretur. Nā & alia multa iniuſtè fecerunt, & amicū meū ſeniorem Socratē, quem ego iuſtiſſimū oīum qui tunc erāt, appellare nō vereor, vnà cū alijs quibuſdā ad adducendū ciuiū quendā ad ſe miſerunt, vt vltimo ſupplicio afficeretur: Socratemq; ipſum vel ſponte vel inuitum quaſi participē ſibi coniungerent. qui tamē parere noluit, ac potius cuncta pati grauiſſima cōſtituit, q̄ impiorū ſcelerū illis ſocius exiſtere. Hæc igitur cū viderē, & alia quædā nō parua, grauiter tuli & ab illis ſmalis me recepi. Nec multo poſt ſecuta horū triginta euerſio eſt, totaq; reſp. mutata. Rurſus igitur quanquā moderatius, cupiebā tamen adire remp. Sed agebantur tunc ēt vtpotè turbata rep. quæ improbares permulta. Nec ſanè mirū fuerit in hmōi mutationibus inimicos quoſdā pœnas dare grauiores, quanquā qui redierāt, magna vterentur clementia. Iterū ſorte quadā accidit, vt ſocratem hunc amicū noſtrū potentes in rep. quidā accuſarēt, impiū crimē obijcientes, ac minimè oīum ipſi conueniens. quaſi .n. nō rectè de dijs ſentiret, alij quidē in iudiciū traxerunt, alij ſnīam in eū dixerunt, condēnaueruntq;, & eū hoīem necauere, qui ſuperiori tēpore quò nihil impiè faceret, vnū ex ipſis tunc exulantē ducere, atq; rei impiæ nullo mō particeps fieri ſuſtinuerat Cū hæc igitur aīaduerterē, & hoīes qui in reip. gubernatione verſabantur, legesq; & mores, quanto magis conſiderarem, quantoq; magis ætate progrederer, tanto difficilius arbitrabar eſſe rectè remp. gubernare. Neq; .n. hoc fieri pōt abſq; amicis ſocijsq; fidelibus. Quos tū reperire haud facile erat, non .n. amplius patrijs moribus inſtitutiſq; ciuitas noſtra gubernabatur, & parare nouos impoſſibile erat ſine ſumma difficultate, vtpotè ſimul legibus moribuſq; penitus corruptis. Itaq; ego ille q primus exarſerā incredibili cupiditate me ad remp. conferendi, intuēns cuncta in præceps deferri, tandē quo me verterē, neſciebā. Et ab inueſtigatione quidē nequaquā deſiſtere placuit, ſi quid fortè melius eueniret & circa hęc ipſa & vniuerſam remp. agēdi verò opportunitatē aliquā expectare. Tandem verò cōpertum eſt mihi, reſp. oēs quæ nunc ſunt, improbè gubernari. Nā quantum ad leges attinet, inſanabiles fermè ſunt, nullo inſtituto egregio, ſed fortuna quadā viuentes. Quapropter dicere adductus ſum, laudās rectā philoſophiā, quid iuſtū ſit & quid nō, tā in rep. quàm in priuata per eam duntaxat diſcerni. Itaque non prius deſinere humanum genus in malis verſari, quàm aut homines rectè vereq; philoſophātes rerūpub. gubernationē adepti fuerint: aut hi qui gubernant, diuina quadā ſorte verè philoſophentur. Hac ego mēte Italiā Siciliamq; adiui. hęc fuit prima in ea loca profectio mea. Eò aūt cū perueniſſem, vitā, illam quā beatā vocant, Italicarū Syracuſanarumq; menſarū plenā nullo modo probaui: bis videlicet in die ſaturū fieri, & nocte nunquā iacere ſolum: & cætera quę vitam hmōi ſubſequuntur. Nemo enim omniū qui ſub cœlo ſunt, ſi in hmōi moribus ab adoleſcentia nutriatur, quamuis natura & ingenio excellenti præditus, vnquam tamen prudens euadet. Temperatus eſſe certè nunquam curabit. Eademq; erit de cæteris virtutibus ratio. Ciuitas autē nulla legibus acquieſcere poterit, ſi cuncta in ſuperfluos ſemptus eroganda ciues exiſtiment: cæteriſq; poſt habitis oībus, conuiuijs duntaxat & venereis oblectamētis obnixè putent operam impendendam. Neceſſe eſt hmōi ciuitates modo in tyrannidem, modo in paucorū potentiā, modo in popularem ſtatū mutari: neq; vnquā quieſcere: iuſtę verò æquabiliſq; gubernationis, eos qui in his ciuitatibus potentes ſunt, ne nomē quidē ipſum audire velle. Hæc ego vnà cum ſuperioribus illis conſiderans, Syracuſas profectus ſum: fortè quidē fortuna quadam. Videtur autem alicuius eorum opera qui ſuprà nos ſunt, principiū tūc fuiſſe datum oībus quę nuper Dioni Syracuſiſq; contigerunt: ac vereor, ne pluribus inſuper, ſi vos mihi nunc iterum conſulenti nequaquā aſſentiamini. Quemadmodū verò dicā oīum fuiſſe principiū, profectionē tunc Syracuſas meam accipite. Ego cū Dione tunc iuuene conuerſabar frequens, & quæ hoībus optima fore arbitrabar, quibus poterā rōnibus ſuadebam, & vt faceret conſulebā. Sed his dicendis videor latenter & præter intentionem tunc eā tyrannidis ruinā quæ ſecuta eſt, parauiſſe. Dio .n. cum eſſet acerrimo ingenio, cum ad cætera oīa, tum ad ea quæ tunc dicebantur à me perdiſcenda, ita celeriter ac vehementer illa arripuit: vt nemo ex oībus iuuenibus quos vnquā conuenerim. Ac reliquā vitā ducere ſtatuit multò præſtantius q̄ alij muliti. Italicorū atq; Siculorū, virtutem potius quàm voluptatē deliciaſq; ſectatus. Itaq; inſenſus viuebat illis qui in tyrannicis inſtitutis degebant; atq; hoc vſq; ad Dioniſij mortē. Poſtea verò aīaduertit eam ſentētiam quam ipſe rectis conceperat rationibus, nō in ſe vno ſolū; verumetiā in alijs quibuſdam licet non multis exiſtere, in quorū numero Dionyſium iuniorem dijs benè iuuantibus ſperabat fore: quod ſi accideret, & ille ipſe & cæteri Syracuſani mirificam felicitatē nanciſcerentur. Quapropter cenſuit me quàm celerrimè Syracuſas debere accedere, vt horum ſocium adiutoremq; me adiungerē: memoria tenens quàm facilè dudum mea conſuetudo ipſum in cupiditatem vitæ pulcherrimæ atque optimæ traduxiſſet. Quam cupiditatem ſi in Dionyſio vt aggreſſus erat perficeret, magnam ſpem habebat abſq; cædibus & ſanguine, & abſq; ijs quæ nunc euenerunt malis, verā viuendi rōnem ac beatam vitam in vniuerſa illa regione conſtituere poſſe. Hæc Dio rectè conſiderans, Dionyſio ſuaſit, vt me vocaret: & ipſe quoq; rogauit vt accedere cunctis poſthabitis feſtinarē: prius q̄ vlli alij Dionyſio adhærētes, neglectis optimis vitę inſtitutis ad alia illū deflecterent. Cohortationē inſuper precibus longam adiunxit. Quod nam, inquit, tp̄s aliud iam expectamus ad agendū opportunius, quam quod nunc nobis eſt diuina quadam fortuna conceſſum? Narrabat præterea magnitudinē imperij Dionyſij per Italiā atq; Siciliam, eiuſq; in his ipſis locis potentiam, iuuentam quoq;, atq; cupiditatem eius ad philoſophiæ & diſciplinæ ſtudia vehementiſſimam. Quinetiā quàm propenſi forent eius neceſſarij atq; domeſtici cum ad eam quā ſuaderē diſciplinā vitę recipiendam, tum etiā quàm in ipſo quoq; Dionyſio ad hoc prouocando valerent. Itaq; ſi vnquam aliàs, nunc certè maximā adeſſe ſpem, eoſdē fore & philoſophos & magnarū principes ciuitatū. Ille igitur his me rationibus alijſq; generis eiuſdem permultis adhortabatur. Ego verò quò tandem affectus iuuenū euaſurus eſſet, formidabā. Taliū .n. cupiditates & veloces ſunt, & ſæpe ſibimet contrariæ feruntur. Dionem tamen tum natura grauem, tum ętate iam ſatis maturum eſſe ſciebā. Itaq; cogitanti ambigentiq; mihi vtrū eundum parendumq; foret, nec ne: ſubijt tandem, obſequēdum eſſe. Atq; ſiquis vnquam ea quæ de legibus & rep. cogitauerat, perficere velit, nunc fore tentandū. Quippe cum iudicarē ſi vni duntaxat perſuaſiſſem, me bona ſufficienter oīa perſecturum. Quamobrem hac ſnīa fiduciaq; domo abiui: non qua opinabātur quidam: ſed quadam ſcientiæ verecundia in primis adductus, ne quādo mihi ipſi viderer verba ſolum habere: effectum verò officiumq; nullū ſponte præſtare: prodereq; primū Dionis hoſpitalitatē amicitiamq; non paruis ſubiecti periculis. Cui ſiquid aduerſi accideret, vel pelleretur à Dionyſio cęteriſq; inimicis, atq: profugus ad nos his verbis confugeret: O Plato, venio ad te patria pulſus,

cũ neq; militibus neq; equitibus carerem, quorum viribus reſiſterẽ inimicis, ſed verbis perſuaſioneq; indigerẽ: qua maximè ſciebam te poſſe, iuuenes ad probitatem iuſtitiamq; exhortãdo in amicitiam neceſsitudinemq; deuincire. Quarum defectu rerũ, modo per te factum eſt vt ego Syracuſis expulſus huc acceſſerim. Et mea quidẽ fortuna abs te deſerta minus tibi vituperationis affert. At verò ipſa philoſophia, quam ſemper laudas, quam ue apud alios carere honore conquereris, nõne abs te nunc vnà mecum prodita eſt? Quòd ſi Megaris fuiſſem, veniſſes vtiq; mihi adiutor, cũ te vocaſſem: alioquin te oĩum ignauiſsimum iudicauiſſes. Nunc autem ob itineris longitudinem, periculumq; nauigationis atq; labores te excuſans infamiam euitare te putas, periculum certè aberit. Si inquam hæc ille diceret: quæ nam mihi eſſet probabilis reſponſio? Certè nulla. Quas ob res rõnibus quoad fieri poteſt probabilibus atq; ipſo iure adductus acceſsi, relinquens conſuetudines meas ſatis quidem honeſtas, ſub tyrannidem neq; meis ſermonibus, neq; mihi conuenientem. Veniens autem me liberaui, ne vel hoſpitalis Iupiter, vel philoſophica ſors accuſare me poſſet. Certè philoſophię dedecori fuiſſem, ſi ob mollitiẽ timiditatemq; vituperari potuiſſem. Cæterum cum eò veniſſem, neq; enim oportet longius euagari, omnia apud Dionyſium ſeditionis plena offendi, atq; calumniarum in Dionem, quaſi tyrãnidem affectaret. Defendi igitur quantum valui. ſed parũ potui. Quarto.n. fermè menſe poſt aduentum meũ Dionyſius accuſans Dionem quaſi tyrannidi inſidiaretur, in paruũ coniecit nauigiũ ac turpiter expulit. Amici verò Dionis, quotquot eramus, cũcti formidabamus, ne fortè aliquem noſtrũ Dionyſius quaſi ſociũ illius criminis ſupplicio afficeret. Rumor aũt exortus eſt Syracuſis, me occiſum eſſe à Dionyſio, quaſi omnium quę tunc acciderint, autorem. At ille ſentiens nos omnes ſic affectos, veritus ne ex metu noſtro aliquid forſan accideret grauius, benignè admodũ oẽs recepit. Me certè ipſum conſolatus bonam habere ſpem iuſsit, atq; vt permanerem, oĩno rogauit. Erat.n. ſibi in fuga quidem mea nihil honeſti: ſed in permanendo. Atq; idcircò precari me maximè ſimulabat. preces aũt tyrannorum neceſsitati permixtas eſſe non ignoramus. Cũ verò ne abirem machinaretur, collocauit me in arce: atq; his locis habitare voluit, vnde nullus poſthac nauta non modo prohibẽte illo, ſed niſi iubente atq; mittente foret abducturus: neq; quiſquã ſiue mercator ſiue alicuius prouinciæ magiſtratus, me ſolũ exeuntẽ conſpexiſſet, qui non me captũ ad Dionyſiũ repentè reduceret: præſertim cũ iam contra quàm prius vulgatũ eſſet, Dionyſiũ rurſus Platonẽ vehementer cõplecti. Et quodámodo ita erat. Neq;.n. tacendum eſt verũ. Complectebatur ille quidẽ in dies me magis atq; magis, & gaudebat moribus noſtris atq; conſuetudine. Cupiebatq; à me laudari magis q̃ Dionem, & amicũ longè magis exiſtimari. Et ad id quidem maximè contendebat. Rationẽ verò qua id optimè fuiſſet factũ, ſi modò id fieri potuiſſet, neglexit. Hæc.n. fuerat, vt mihi videlicet in audiendis addiſcendisq; philoſophiæ rõnibus liberius adhęreret, mecumq; conueniret. At verò ad hoc ille diffidentior erat: timens ne quemadmodũ aſſerebant calumniatores, ſi rõnibus illis implicaretur, Dio quæ cupiebat, iam eſſet oĩa conſecutus. Ego aũt oĩa pertuli, in eadem ſententia perſeuerans, qua ab initio profectus eram: tentans ſiquo pacto fieri poſſet, vt in cupiditatem vitæ philoſophicæ perueniret. At ille contrà nitẽs me vicit. Et primum quidem tempus meæ profectionis in Siciliã, actionumq; illic mearum per hæc oĩa traductũ eſt: poſteris verò temporibus in Siciliam iterũ ſum reuerſus: quò me oĩ ſtudio Dionyſius reuocabat. Quã verò ob cauſam rurſus acceſſerim, q̃d ue illic egerim, neq; id quidẽ abſq; rõne, tunc demũ vobis referã, cum vobis quid potiſsimũ rebus ſic ſe habẽtibus agendum ſit, cõſuluero. Referã inquã eorũ gratia qui interrogãt quo nam cõſilio ſecundo redierim. Sed ne quę acceſſoria ſunt pręcipuis anteponantur, ad conſiliũ iam deuenio. Reor equidẽ hoĩem conſulentem ęgroto & circa victũ intemperato, in primis hoc ſuadere debere, vt modũ viuẽdi mutet: ac ſi ægrotus in hoc obediat, tunc alia iã illi ad medelam cõferre. At ſi parere nolit, tunc conſulentẽ ipſum virum putabo & medicũ, ſi eum omiſerit: quod ſi conſulendo vlterius perſeuerauerit, contrà putabo, ignauum.ſ. atq; artis expertem. Idẽ quoq; de ciuitate, ſiue vnus eam gubernet, ſiue plures, exiſtimo. Si.n. probabili quadam ratione rectaq; via incedenti, populo vtile aliquid conſulatur, id quidem agere, ſapientis officiũ arbitror. Sin autem penitus à ciuilitatione deſciſcat, neq; veſtigia quidem eius ſe qui velint, dicantq; conſultori: præſtare vt rempublicam omittat, neq; quicquam in ea commoueat, vtpotè ſi cõmouerit perituro: voluptatibus autem libidinibusq; ipſorum indulgeat: atq; ea ratione conſulat, qua facilime ſemper celeriterq; ſatis eorum voluptatibus fiat, equidẽ eum qui in eiuſmodi gubernatione perſtiterit, nequaquam virum putabo: ſed eũ potius qui prorſus omiſerit. In hac ergo ſententia conſtitutus, quoties aliquis me de rebus grauioribus conſulit, ſiue ad diuitias, ſiue ad corporis vel animi purgationẽ pertineant, ſi quotidiana illius vita modum aliquem ſeruare poſſe videatur, vel ſaltẽ conſulenti mihi videatur obtemperaturus, libenter conſulo, neque prius deſino quàm initium pro viribus ad finẽ vſq; perduxerim. Si aũt aut oĩno non petat à me conſilium, aut qui petit, manifeſtè appareat conſulenti mihi nullo modo obtẽperaturus, vltro quidẽ non accedo ad conſultandum, per vim verò, ne ſi meus quidẽ ſit filius. Seruo tamen ẽt inuito conſulerem, ac vi adhibita compellerem. At patrem vel matrẽ per vim cogere nefas eſſe arbitror, niſi propter morbũ mente alienatos. Quòd ſi ſuo quodã more viuant, qui mihi nequaquã probetur, neq; infenſus aduerſarer fruſtrà monendo, neq; rurſus blandiendo eorum cupiditatibus aſſentarer ea porrigens, quibus ego ſi indulgerem, viuere nolim. ¶Hac eadẽ mente circa patriã vir prudens eſſe debet, vt ita reprehendat ciuitatis errores, ſi neq; fruſtrà ſit reprehenſurus, neq; ob reprehenſionis ſtudiũ periturus, vim autẽ patriæ per reipub. mutationem afferet nunquam, quando abſq; expulſione & cęde ciuium emendari nõ poſsit. Sed quietem aget, votoq; precabitur optima & ſibi & patriæ. Hoc igitur pacto ego vobis conſulerẽ. Conſulebã ſimiliter Dionyſio vnà cũ Dione, ea videlicet ratione quotidie viuere, qua ſuiipſius compos maximè redderetur, amicosq; & familiares fidos haberet, ne idem ſibi quod & patri accideret. Qui cũ multas in Sicilia magnasq; vrbes ſuſcepiſſet, quondã à Barbaris deuaſtatas, easq; reſtituiſſet, non potuit in ſingulis illarum gubernatores rerumpub. conſtituere fidos, neq; ex domeſticis ſuis, neq; ex alijs vndecunq; comparatis, neq; ex fratribus ſuis iunioribus quos ipſe educauerat, ſed tũ ex priuatis hoĩbus præſides, tũ ex pauperibus admodũ diuites fecit. Horũ tamen nullũ fidũ ſibi gubernationis ſociũ potuit adhibere, vel ſuadẽdo, vel docẽdo, ſiue largiendo, ſiue in neceſsitudinẽ recipiẽdo, ſepties deterior Dario, qui neq; fratribus cõfidẽs, neq; his qui ſub eo educati fuerãt, ſed ſocijs dũtaxat Midæ eunuchiq;, captiuitatis partes diuiſit ſeptẽ, ſingulas maiores tota Sicilia, aſsignauitq; ſingulis. Atq; eos fidos nactus eſt regni ſocios, neq; vel ſibi vel inuicẽ inſidiantes. Pręterea exemplũ dedit, qualẽ oportet ſeipſum legũlatorem regemque bonũ pręſtare, quippe cũ leges tulerit, quibus adhuc Perſarũ ſeruatur imperiũ. Accedit ad hæc, quòd Athenienſes cũ multas Græcorum vrbes non à ſe quidem, ſed ab alijs cũſtitutas, deinde occupatas à Barbaris in poteſtatẽ ſuam recepiſſent, annos ſeptuaginta in eas tenuerunt imperium, vtpotè qui amicos ſibi in ſingulis ciuitatibus cõparauerant. Dionyſius aũt cũ in vrbem vnã vniuerſam Sciciliam congregaſſet, ob ſapientiã nulli confidens ęgrè ſeruatus eſt. Carebat.n. amicis fidisq; hominibus, quo

nullum

nullum maius eſt argumentū, vel improbitatis ſi deſint,
vel probitatis ſi adſint. Hæc igitur Dionyſio ego ac Dio
conſulebamus poſtquam paternę res ſic ſe habuiſſent, vt
neq; eruditorū virorum familiaritates, neq; decētes ha-
beret conſuetudines. Admonebamusq; vt aſum ad hæc
intendens, in primis amicos ſibi alios ex domeſticis &
æqualibus cōpararet, ad virtutemq; cōcordes. Maximè
verò vt ſeipſum ſibi conſentientē conſtantemq; pręſta-
ret, huius.n. rei defectū apud eum eſſe q̃ maximū, oſten-
debamus, non apertis quidem nūc verbis, neq; enim tu-
tum fuiſſet: ſed rōne quadam latentiore idem tn̄ ſignifi-
cante, docentes ita demum vnumquenq; hoīm tā ſe q̃
illos quibus imperat poſſe ſeruare, ſi hæc obſeruauerit:
ſinaūt contrà ſe geſſerit, contrà prorſus accidere. Quòd
ſi ita vt dicebamus ſe compararet, ſeq; ipſum prudentē
temperatumq; præſtaret: ſi rurſus deuaſtatas vrbes Sici-
liæ reſtitueret, ac legibus inſtitutiſq; ad rēpub. pertinen-
tibus eas muniret, vt & ſibi beneuolæ, & inter ſe inuicē
contrà vim Barbarorū auxilio forent, nō duplicaret mo
do regnum paternū, verumēt multiplicaret. Fore quidē
ſi ita ſe gereret, vt Carthaginēſes multò magis faciliusq;
ſuæ poteſtati ſubijcerētur, q̃ Geloni ſubditi fuiſſent: cō-
trà, q̃ patri accidit ſuo. ille.n. pendere tributum Barbaris
coactus fuerat. Hæc erant quæ dicebamus præcipieba-
musq; Dionyſio, nos videlicet inſidiantes ſibi, vt multi
diuulgauerant. qui & cum nos apud Dionyſium ſupera-
uiſſent, Dionē quidem expulerunt, nos aūt in formidinē
coniecerūt. Verum vt nō pauca paucis cōprehendamus,
Dio profectus ex Peloponneſo atq; Athenis, rebus iam
ipſis Dionyſium cōmonefecit. Cū ergò liberaſſet ciui-
tatē Dio: eamq; iam bis ciuibus reddidiſſet, eodē pacto
affecti fuerunt aduerſus Dionē Syracuſani, quò & antea
Dionyſius. Nā olim Dionyſium Dio educare atq; eru-
dire cōtenderat, quò eum regem regno redderet dignū:
talemq; ſe illi per oēm vitā pręſtare ſtatuerat. Obtrecta-
tores aūt calumniatoresq; Dionyſio perſuaſerunt, Dio-
nem quaſi tyrannidi inſidiantē in eo tpe hęc oīa machi-
nari: vt mens Dionyſij diſciplinæ ſtudijs irretita, domi-
nationē negligeret, eamq; Dioni totā relinqueret. Dio
verò gubernationē dolo vſurpans, illū expelleret. Quē-
admodum verò tunc apud Dionyſium, ita poſtea inter
Syracuſanos hæc eadē dicta iactataq; peruicerunt, inſa-
mi prorſus turpique victoria his ipſis qui ſuperauerunt.
Sed quale id fuerit, audire vos oportet, qui me ad res nūc
veſtras cōponendas vocatis. Veni ergò Athenienſis ho-
mo Dionis amicus atq; adiutor eius aduerſus tyrānum,
vt pro bello amicitiam facerē: at pugnans contrà calum-
niatores ſuperatus ſum. Cum verò Dionyſius conaretur
non verbis ſolum, ſed pecunijs ēt & honoribus me ſibi
cōciliare atq; detinere, vt mea cū ipſo familiaritas teſti-
monio foret Dionem non iniuria expulſum fuiſſe: nihil
apud me hac in re tanto ſuo conatu conſequi potuit. Po-
ſteris verò tpibus Dio rediēs domū fratres duos Athe-
nienſes ſecū duxit: non ex philoſophia ſic amicos, ſed ex
hac cōi vulgariq; familiaritate: quæ hoſpitalitate quadā
& frequēter inter ſacra ſpectaculaq; conſuetudine, ami-
citiam contrahere cōſueuit. Siſr illi tum ex his quæ dixi,
tum quia redeunti obſequia præſtiterunt, amicitiam cū
Dione cōflauerant. Hi ergò cū in Siciliā profecti eſſent,
intelligerentq; calūnias inter illos ipſos qui ab ipſo libe-
rati erant, in Dionē coniectas, quaſi tyranidē affectaret,
non prodiderūt modo amicū & hoſpitem, ſed ceu pro-
prijs manibus, ipſi percuſſores fuerunt. Arma.n. tenētes
interfectoribus palàm auxiliati ſunt. Et facinoris quidē
illius turpitudinem impietatemq; neq; prætereo equidē
neq; enarro. Multi.n. hæc diligentius narrauerunt, atque
narrabunt. Sed aduerſus infamiā ciuitatis noſtræ rn̄deo.
Nam ſi Athenieſes fuerunt illi qui prodiderūt: ille quoq;
Athenienſis fuit, qui neq; pecuniarum neq; honorū pol-
licitatione, vt proderet illū adduci vnquā potuit. Non.n.
per vulgarem mercenariamq; beneuolētiam factus erat
amicus: ſed per liberalis diſciplinæ cōionem. Cui certè
vni, qui ſapit, plus adhibet fidei, q̃ vlli & amicorum con-
iunctionis & corporum conſanguinitati. Itaq; non tanti
æſtimandi ſunt illi: vt dedecus ciuitati ob Dionis cædem
afferre potuerint, quaſi alicuius precij vnquam fuerint.
Hæc dicta ſunt oīa, quo Dionis amicis propinquisque
cōſuleretur. Conſulo aūt præterea & tertio vobis quoq;
iam tertijs idē prorſus eademq; rōne: ne Sicilia, ne ue ci-
uitas vlla aliquibus hoībus, ſed legibus dūtaxat ſubijciat,
vt noſtra fert ratio. neq; enim dominantibus ipſis, neq;
ſeruientibus id vtile eſt, neq; eorum filijs aut natis nato-
rum, ſed pernicioſorum oīno hoīum eſt id aggredi. An-
guſti verò & illiberalis animi eſt eiuſmodi lucra præripe
re, nihil vel in præſens vel in futurū tempus bonorū iu-
ſtorumq; vel diuinorū humanorū ue intelligētis. Hęc er
gò Dioni primū perſuadere conatus ſum, deinde Diony
ſio, tertio verò nūc vobis. Ergò pareatis mihi Iouis ter-
tij ſeruatoris gratia. Præterea Dionyſij Dioniſq; exitū
aīaduertite. Dionyſius quidē non obtemperans conſilijs
meis, viuit ēt nunc non honeſtè, Dio verò cum obtem-
perauiſſet, honeſtè interijt. Ei nāq; viro qui præclariſſi-
ma ſibi patriæq; affectat, nihil vnquam niſi rectum pul-
chrumq; pōt accidere. Nec verò quiſquam noſtrū natus
eſt immortalis, neq; ſi cui id contigerit, eſſet is propterea
felix, vt vulgò videt. Rebus quidem carentibus aīa nihil
vel bonū eſt vel malū exiſtimatione dignū, ſed vnicuiq;
aīæ id accidet, aut dū eſt cū corpore, aut à corpore ſepa-
ratę. Credēdum eſt reuera ſemper antiquis ſacriſq; ver-
bis, quæ nobis nūciant immortalem eſſe aīam, iudiceſq;
habere, ſuppliciaq; pati maxima, poſtquā à corpore fue-
rit ſeparata. Quamobrē minus malum exiſtimandū eſt,
perpeti grauiſſimas iniurias à delinquētibus illatas, q̃ in-
ferre. Quæ quidem homo cumulandæ pecuniæ deditus,
& in paupertate animi conſtitutus non audit, ac ſi audi-
uerit, quaſi ſuo iudicio deridenda contēnit, atq; impudē-
ter rapit vndiq; quicquid exiſtimat ſibi veluti beſtiæ, vo
luptates ventris ſuppeditaturū, oblectationēq; venereā,
ſeruilē certè atq; ingratā & abſurdā, nec veræ voluptatis
noīe dignam, & quaſi cæcus non cernit ſe fruſtrà contē-
dere inexplebilē explere concupiſcentiam. Neq; rurſus
cernit quantū ſit impietas malum, quibusq; inſit rebus
ſemper iniuſtitię mixta. Quam quidem neceſſe eſt aīam
quæ perpetrauerit iniuſta, ſecū habere, & dum per terrā
reuoluitur inter hoīes, & dum ſub terram paſſim turpi-
ter oīno atq; miſerè circuūfertur. Cum igitur hæc aliaq;
generis eiuſdem Dioni dicerē, perſuaſi. Interfectoribus
aūt eius iuſtiſſimè quidem iraſceret, eodem quaſi modo
atq; Dionyſio. vtrique.n. & mihi & alij, vt ita dixerim,
oībus dāna grauiſſima intulerunt. Illi quidē cū interfice-
rent eum qui volebat iuſtitia vti. Hic aūt cū nullo pacto
vellet iuſtè agere, in vniuerſo regno maximam potentiā
obtinuit. In quo ſi philoſophia vnà cum potētia verè in
idem quaſi domiciliū concurriſſet, per oēs hoīes & Grę-
cos & Barbaros elucentem veramq; opinionē ſufficien-
ter oībus oſtendiſſet: neq; ciuitatem neq; hoīem vnquā
fore felicē, niſi & cū prudentia, & ſub iuſtitia vixerit, ſiue
per ſe illas poſſideat, ſiue ſub ſanctorum principū mo-
ribus ritè educet atq; erudiat. In his quidē nocuit Dio-
nyſius. Cętera verò ſi ad hæc comparentur, damna per-
exigua mihi videntur. At.n. qui Dionem interfecit, non
intellexit idem, quod Dionyſius, ſe feciſſe. Equidē certè
ſcio, quātum homini de hoīe affirmare licet, Dionem ſi
regni gubernacula diutius tenuiſſet, nunquam in aliā do-
minandi formā fuiſſe conuerſurum, q̃ cū ab initio patriā
ſuam Syracuſas, expulſa ſeruitute in ſuo iure conſtituit
libertatis iam ſplendore lætiſſimam: deinde omni ſtudio
ciues cōgruis optimiſq; legibus ornaturū: præterea oēm
diligentiam adhibiturū fuiſſe: quo tota inhabitaret Sici-
lia, liberareturq; à Barbaris, alijs quidē expulſis, alijs verò
ſubactis facilius q̃ fecerat Hieron. Cum verò hæc per vi
rum iuſtū, fortē, temperatū, vel philoſophum geſta fuiſ-
ſent,

ſenr, eadẽ apud multos virtutis floruiſſet opinio, quæ & ſalua re apud oẽs, vt ita dixerim, hoĩes viguiſſet, ſi Dionyſius nobis ab initio paruiſſet. Nũc aũt ſiue quis dæmõ, ſiue pernicioſus aliquis his ſeſe obijciens, iniquitate & impietate: & quod peſsimũ eſt ignoranti audacia, ex qua mala oĩbus oĩa & radicibus hærent, & pullulãt, & in poſterum producunt fructũ ijs qui naſcentur amariſsimũ: cuncta hæc peruertit rurſus & perdidit. Sed nunc tertio felicium auſpiciorum gratia, bona duntaxat ominemur. Conſulo igitur vobis amicis, vt Dionẽ imitemini: amorẽ illius in patriam vitæq́; temperãtiam magis magiſq́; cõplectẽtes. Quibus aũt auſpicijs cõſilia eius perficere conandum vobis ſit, & qualia conſilia fuerint, apertè quidẽ ex me audiſtis. At ſi quis eſt inter vos, qui Dorice nequeat viuere ſecundũ patriæ inſtituta, ſequaturq́; Siculũ viuendi morẽ, & eos qui Dionẽ occiderunt, neq; eũ recipere, neq; exiſtimare velitis vlla in re fidelẽ atq; ſyncerum. Cæteros aũt adhortari potius debetis ad habitationem totius Siciliæ diſponendã, legumq; paritatem: tũ ex ipſa Sicilia, tum ex omni Peloponneſo: nec Athenas horrere. Sunt.n. & ibi viri virtute oĩum præſtãtiſsimi, & qui odio habeãt eorum crudelitatem, qui hoſpitum cæde ſe polluant. Verum ſi bæc tardiora iam ſunt, vrgentq́; vos quotidianæ, multipliceſq́; ſeditiones atque diſcordię: intelligere vnumquenque oportet: cui modo vel paulùm rectæ opinionis ſors quædam diuina largira ſit, nullũ fore finem ſeditionum, malorumq́; ex ſeditione naſcentiũ, prius ꝙ̈ illi qui vicerint prælio, à cædibus pulſionibuſq; ciuium, atque ẽt iniuriarum cõmemoratione vindicteq́; cupiditate temperantes inimicis conciliẽtur, ſuiq́; ipſius compotes fiant: præterea leges ferant cões nihilo magis ad voluptatem ſuam ꝙ̈ eorũ quos vicerint: cogantq́; illos his legibus vti. Cogant inquam gemina neceſsitatis via: metu ſcilicet & pudore: metu quidem, propterea ꝙ potentiores ſint, ſuam vim demonſtrantes: pudore verò ex eo, ꝙ rurſus potentiores promptioreſq́; appareant, tũ in voluptatibus ſuperandis, tum in legibus obſeruãdis. Aliter aũt nulla prorſus eſt via finiendorum malorum ciuitatis in ſeipſa ſeditionibus laborantis: ſed ſeditiones, inimicitię, odia, proditiones in repub. vt in ciuitatibus ita ſe habentibus intra ſe atq; viciſsim fieri conſueuit, ſemper exoriẽtur. Quamobrem qui tanquã potentiores rẽpub. tenent, ſi ſalutem exoptant, ipſi inter ſe eligere atque in honore præferre eos debent, quos eſſe audiuerint optimos: primum quidem ſenes qui filios & vxores habeãt, atque domiciliũ, ac maioros eorum ꝙ̈ plurimos, & probatos, & inſignes, ſufficiẽſq́; oẽs patrimoniũ poſsidẽtes. Ciuitati verò decem millium virorũ, quinquaginta eiuſmodi ſufficient. Hos ergò precibus honoribuſq́; ꝙ̈ maximis domo euocare debent, euacatos aũt precari, atque iureiurando aſtringere, vt leges condant, quæ neque victoribus, neque victis plus tribuãt, ſed ius vniuerſæ ciuitati æquum atque cõe. Latis denique legibus in hoc iam oĩa cõſiſtunt. Si.n. victores ſubeſſe legibus voluerũt, magis ẽt ꝙ̈ illi qui victi ſunt: oĩa iam erũt ſalutis, felicitatiſq́; plena: malaq; oĩa procul aberũt. Sin minus, nec me, nec alium in cõe conſilium ad eum vocare oportet, qui præceptis eiuſmodi non acquieuerit. Hæc vtique germana ſunt eorũ quæ iandin ego ac Dio Syracuſis efficere recto iudicio aggreſsi ſumus: poſteriora tñ. Nãprima quidẽ illa fuiſſent, quę apud Dionyſium ipſum primo, bona oĩbus cõia agere conati ſumus. Sed fortuna quędam hominibus potẽtior illa diſſoluit. Nũc aũt vos iſta conemini bona quadã ſorte diuinaq́; fortuna fortunatius agere. Atque hic finis epiſtolę de conſilio, deq́; prima in Siciliã nauigatione mea. Quod aũt ſequens profectio & nauigatio mea, neque ab re, neq; temere ſuſcepta fuerit, ſicui id curæ ſit, audire iam licet. Primũ quidẽ habitationis in Sicilia meæ tempus mihi trãſactum fuerat, quemadmodum ſuprà dixi, prius ꝙ̈ amicis neceſſarijſq́; Dionis cõſilium darẽ: poſtea verò quantum potui Dionyſio perſuaſi, vt me abire permitteret. Conuenerat aũt inter nos, vt cum pax facta eſſet ex bello, quod tunc in Sicilia erat, ſtatuſq́; illius tutius cõfirmatus, Dio reuocaref, atq; ego ſimul accederem. Voluit aũt Dionẽ intelligere atque exiſtimare ſe non quaſi in exilio, ſed in ſeceſſu quodã conſtitutũ eſſe certo tpe rediturum. Ego verò conſentiens recepi me ita facturũ. Sed cũ poſtea pax ſecuta eſſet, me quidem accerſiuit Dionyſius: Dionẽ verò ad annũ inſuper hortatus eſt abſentiã tolerare. Me aũt, vt oĩno ad eũ properarẽ, rogauit. Dio igiẽ, vt illuc accederẽ, & iubebat, & precabatur. Increbuerat.n. ex Sicilia fama, Dionyſiũ miro quodã rurſus philoſophiæ deſiderio affici. Quare cõmotus Dio ne profectionẽ omitterẽ, magnoperè flagitabat. Ego verò quanquã ſciebã iuuenes plerunq; erga philoſophiã affici ita ſolere, exiſtimaui tñ tutius fore, vt rem totã dimitterẽ, neque Dionyſio, neque Dioni parerem. Odioſè igiẽ vtrique reſpondi, me videlicet idcircò non profecturũ, quia ſenex iam eſſem, & eorum quæ in pręſentia fierent, nihil ita vt cõuenerat, fieret. Audiui aũt Architam Tarentinũ interim ad Dionyſium acceſsiſſe. Ego.n. illum antè diſceſſum meũ nonnulloſq́; alios Tarentinos in Dionyſij familiaritatẽ adduxeram. Erant & alij quidam Syracuſis nonnunquã Dionis auditores, atq; inter hos alij quidã, qui alia plurima in philoſophia audiuerãt, qui mihi viſi ſunt cõtendiſſe de rebus hmõi apud Dionyſium diſputare: quaſi ille oĩa quæ excogitauerim, audiuiſſet. Illo verò nec hebes eſt ad perdiſcendũ: & honoris cupiditate vehementer incenſus. Placuerunt igitur ſibi forte quę dicebantur: manifeſteq́; erubeſcebat, nihil à me cum ad eũ profectus ſum, audiuiſſe. Itaque partim amor planius audiendi eũ inuaſerat: partim cupiditas gloriæ ſtimulabat. Quam verò ob cauſam in prima illa peregrinatione mea nõ audiuerit, in ſuperioribus enarraui. Cũ ergo domũ ego hoſpes rediſſem, atq; illi iterũ reuocanti negauiſſem, vt dixi, viſus iam nihil eſt Dionyſius honoris ſui cura prorſus ardere: veritus ne ſic acciperent hoĩes negationẽ meam, quaſi illum prorſus cõtemnerẽ, cum eius ingenium moreſq́; & vitã ipſa experientia cognouiſſem. Iuſtum eſt autẽ me verũ fateri, ferreq́; æquo aĩo, ſi quis quę contigerint audiens, meã quidem ſpernat philoſophiã, tyrannũ verò mentẽ putet habere. Miſit.n. Dionyſius tertio ad me triremem, qua facile nauigarẽ. Miſit & Archidemum, quẽ ex oĩbus Architæ in Sicilia familiaribus plurimi à me fieri exiſtimabat, atque vnà alios ex Sicilia nobiles oẽs ijſdẽ mihi verbis affirmarunt Dionyſium mirum in modum philoſophię deditũ eſſe. Miſit ipſe præterea pergrandem epiſtolam, cum ſciret quemadmodum & ipſe erga Dionem afficerer, & Dionis cupiditatẽ id prorſus expetere, vt Syracuſas me cõferrem. Ad hæc igitur oĩa compoſita epiſtola fuerat, tali quodã exordio. Dionyſius Platoni. legitima & conſueta ratione in his pręfatus: nihil deinceps prius ait, ꝙ̈ ꝙ in Siciliam pro noſtra volũtate veneris. Primum quidem de Dione ita fiet vt ipſe volueris: Voles aũt, vt arbitror, moderata: atque ego concedã. At verò niſi veneris, nihil impetrabis eorũ, quę pro Dione optas: neque in rebus alijs, neque in ijs quæ ad perſonã ſuã ſpectantia in primis deſideratis. Hæc ita ſcripſit. Cętera verò prolixa forẽt, neq; ſatis opportuna relatu, Venerunt aliæ quoq; epiſtolæ ab Archita alijſq́; Italis & Tarentinis, laudantes, in Dionyſio ſapientiæ ſtudium. præterea his addebant, niſi proficiſcerer amicitiã illam quã ipſis cũ Dionyſio conflauerã neque paruam quidẽ quantũ ad ciuilia ſpectat, me oĩno calumnijs ſubiecturum. Cũ igitur eo tpe ſic accerſirer, alijs quidẽ ex Sicilia atq; Italia me trahentibus, alijs verò precibus Athenis quaſi me impellentibus, ratioq́; mihi dictaret non decere Dionem Tarentinoſq́; hoſpites & amicos prodere, atque mihi ipſi ſuccurreret, nõ eſſe mirum ſiquis ingenioſus iuuenis cũ prius ſermones de rebus magnis audire noluerit, mutata deinde ſnĩa ardore quodam vitæ optime accendaf. Oportereq́; ipſum euidenter

denter arguere, vtrã in partem declinet, nec ipſum prodere: nec me ipſum cauſam illi præbere tantæ vituperationis ſuæ: ſi modo res eius reuera, ita vt fertur, ſeſe habeãt: harũ inquam rõnum patrocinio protectus iter ingredior multa quidem timens, multaq; fore diuinãs, nec rectè quidẽ vt videtur. Profectus deniq; ſum tertio ſub ſeruatore. Id.n. reuera conſecutus ſum. nã rurſus feliciter ſum ſeruatus. At horũ poſt deum Dionyſio habeo gratiã. qm̃ cum pleriq; me interficere cuperent, reſtitit ipſe, partemq́; aliquã pudoris ſui meis in rebus exhibuit. Cũ itaque ad eum perueniſſem, operæpretiũ in primis fore cenſui, hoc ipſum examinare, vtrum reuera Dionyſius amore philoſophiæ accenſus velut igne flagraret, an vanus de eo rumor Athenas vſque fuerit peruagatus. Eſt modus quidam experientiæ circa hæc ſumendæ: nõ ingenioſus ille quidem, ſed tyrannis reuera conueniens, his præcipue qui plurimos iam audierint. quod quidem ego ſtatim veniẽs per ſenſi prorſus Dionyſio cõtigiſſe. Oſtendẽdũ eſt vtique q̃ magna res philoſophia ſit, quantoq́; ſtudio egeat, & quantis laboribus comparetur. Qui igiť hæc audierit, ſi reuera ſapientiã amet, eiq; natura cognatus atque ipſius poſſeſsione ſit dignus, quaſi qui diuinus ſit, viam ſibi mirabilẽ eſſe putat oſtẽſam, perq; eam ſibi omni conatu exiſtimat gradiendũ, aliterq́; ſacienti viuẽdum eſſe non cenſet. Itaque ſeipſum atque ẽt huius viæ ducẽ impenſius cohortatur, neq; prius deſinit, q̃ vel finẽ oĩum fuerit conſecutus, vel ſaltem eam ſibi cõparauerit facultatem, per quam ipſe ſe iam ſine duce ad terminum perducere valeat. Hæc igiť atque hmõi rõnibus ille conſiderans, per vniuerſam vitam, quicquid oĩno agat, ante oĩa eſt philoſophię ſemper intentus, victuq; quotidiano vtitur quo maximè queat ingeniũ & memoriã & iudicium conſeruare, ſeſe ſobrium præſtans, contrariumque huic victum ſemper odio habens. At verò qui non ſunt reuera ſapiẽtiæ amatores, ſed opiniobus duntaxat extrinſecus colorati, inſtar eorum qui ſub ſole vrũtur atq; colorantur, cũ audiuerint quot diſcenda ſint, quãto labore, qua quotidiani victus temperantia philoſophiæ ſtudijs neceſſaria, rẽ protinus ſibi durã impoſſẽq́; rati, vt operã dent adduci non poſſunt. Plerique vero ſibimet perſuadent, ſufficiẽter ſe oĩa iam audiuiſſe, neq; ſtudio prorſus vllo vlterius indigere. Hæc vtique faciendi periculi rõ perſpicua eſt & minimè fallax aduerſus eos qui proſequi præ mollitie nequeunt vt crimen in præceptorem reijcere nunquam poſsint, ſed ipſi iam ſeipſos ad ea quæ philoſophiã decent peragenda redarguant, vt impotententes. Hac vtique examinis rõne apud Dionyſium tũc vſus ſum, cuncta verò nec ego percurri, neq; Dionyſius requirebat. Nã erant permulta & maxima, in quibus ſe ſatis doctũ ob ea quę ab alijs audiuerat, exiſtimari ſtudebat. Audio verò ipſum de his quæ tunc audiuit ſcripſiſſe poſtea, quaſi artẽ propriã componentẽ, cũ nihil tamẽ horũ reuera ipſi ineſſet, vt equidem audio. De his verò ego nihil certi ſcio. Alios: tñ quoſdã noui de rebus eiſdẽ ſcripſiſſe. quicũq; verò hi fuerint ne ipſi quidem ſeipſos cognouerunt. Tñ verò dicam de his oĩbus qui aut ſcripſerũt, aut ſcripturi ſunt, ſe ſcire affirmãtes quæ ſint ea quæ ipſe tanquã ſeria ſtudioſe meditor, ſiue à me, ſiue ab alijs audiuerint, ſiue tanquã inuentores ipſi fuerint, nihil eos ipſa de re meo iudicio percipere poſſe. Nec enim de ipſis ſcripſi vnquã neq; ſcribã. Id nanq; nullo pacto verbis exprimi põt, quemadmodũ, cæteræ diſciplinæ, ſed ex diuturna circa idipſum conſuetudine, vitæq; ad ipſum coniunctione, ſubito tandem quaſi ab igne ſcintillanti lumẽ refulgens in aĩa ſeipſum iam alit. Atqui tñ equidẽ ſcio, videlicet ſcripta à me vel dicta optimè dicerentur, male verò ſcripta non minimã mihi afferrent moleſtiã. Quod ſi ſcriptis vel voce proferẽda mihi in vulgum viderenť, quid nã pulchrius nobis in vita fieri poſſet, q̃ rem valde vtilẽ hoĩbus afferre, atq; naturam oĩbus proferre in lucem? At verò ſtudium in his edendis vtile eſſe non reor

hoĩbus,

hoĩbus, niſi ad modũ paucis, qui videlicet exiguis antè veſtigijs demõſtratis, ad inueniendũ ipſi ſagaces ſint. Alios verò partim contemptu nefario, partim elata ſpe vanaq; impleuiſſet, quaſi pręclara quędam iam didiciſſent. Proinde longiora de ipſis dicere cogitaui. Fortè.n. ſi hæc dicanť, nõnihil de his quę dico clarius apparebit. Eſt nanq; ſermo quidã verus, obſtãs illi qui de rebus eiuſmodi nihil oĩno audet ſcribere, ſępe quidem à me aliàs dictus, & nũc, vt videť, dicendus. Vnicuiq; ipſorum quæ ſunt, tria ſunt, ex quibus ſciam fieri neceſſariũ ſit. Quartũ ipſa ſcia eſt. Quintum verò oportet ipſum ponere quo quid eſt cognoſcibile, id eſt quod agnoſci põt, atque vere exiſtit. horũ vnum eſt nomen, ſecundum oratio ſiue ratio quędam, tertium ſimulacrum, ſcĩa quartum. De vno quouis igiť accipe, cupiens quod modò dictum eſt diſcere, deq́; oĩbus ſiłr cogita. Circulus aliquid diciť, cui nomẽ. i. quod modo pronunciabamus. Sequitur aũt eius oratio quædã ex noĩbus verbiſq́; compoſita. Quod enim ab extremis ad medium ęqualiter vndique diſtat, illius ratio eſt, quod rotũdi & circũferentiæ & circuli noĩe deſignamus. Tertium verò eſt, ꝙ pictus circulus ſit vel deletus, aut torno factus vel deſtructus. Quorũ nihil ipſe circulus circa quẽ hæc ſingula ſunt, patitur, vtpotè aliud quiddam exiſtens. Quartum aũt ſcĩa eſt intellectus, atq; vera circa hæc opinio. Hoc rurſus totũ tanquam vnũ eſt ponendum, quod nec in vocibus nec in corporũ figuris eſt, ſed aĩs. Ideoq́; manifeſtũ eſt, aliud eſſe q̃ ſit ipſa circuli natura, rurſusq; aliud q̃ tria illa quę ſupra diximus. Horũ vero ex numero, intellectus, cognatione, ſimilitudineq́; quinto proximus hæret, cætera remotiora ſunt. Idẽ quoque de recta & curua dici põt figura, atque colore, deq́; bono & pulchro & iuſto. rurſus de quocũque corpore, vel manu facto vel naturali, ſiue igni ſiue aqua, cęteriſq; hmõi. ſiłr de omni aĩali, ac de moribus aĩorum, atque de actionibus paſsionibusque vniuerſis. Niſi.n. quis in his illa quatuor quodãmodo capiat, nunquam ſcĩę circa quintũ perfecte particeps erit. Proinde illa non minus quale quid ſit vnũquodque, q̃ quid ſit aggrediuntur oſtendere, propter rationũ debilitatẽ. Qua propter nemo mentis compos audebit vnquam in idẽ atq; id quidem immutabile, referre quæ ab ipſo intelliguntur, atque quatuor illa. Quod vtiq; patiuntur, quę deſignãtur figuris. Id verò quod nunc dicimus rurſus eſt cõſiderandũ. Sanè circulus quilibet horum qui inter hoĩum manus vel pinguntť vel torno fiũt, plenus contrarij eſt ad quintũ. Recti nãque vndequaque fit particeps. Ipſum verò circulũ affirmamus neque minus neq; magis aliquid id eſt nihil oĩno habere ſe naturæ contrariæ. Præterea nullius horum nomen firmitatẽ dicimus vllam habere. Nihil.n. prohiberet quę nunc rotũda noĩamus, recta vocari, rectaq; rotunda, nec firmitatẽ vllam maiorem fore noĩbus in contrarium permutatis. Eadem quoque de oratione ratio eſt, cum ex noĩbus verbiſq́; componatur nullam oĩno habẽtibus firmitatẽ. Multipliciter rurſus probari põt, nullum horũ quatuor certum firmumq́; eſſe. Maximũ verò oĩum, quod paulò antè dicebamus, ꝙ cum duo ſint, eſſentia & qualitas, qñ aĩus non quale, ſed quid ſit quærit, niſi quodlibet horum quatuor quæſitũ prius ab aĩa tam ratione q̃ affectu, denique ſenſibus bene diſcuſſum, per oĩa quę dicunť atque oſtenduntur euaſerit, omni ambiguitate & obſcuritate, vt ita dixerim, oẽs impleuit. In quibus igiť haud quaquã conſueti ſumus ob prauã educationem verũ perquirere, ſed ſatis nobis factũ putamus, ſi appoſita ſimulacra attigerimus, minimè deriſui ſumus inuicẽ interrogati interrogantibus, potentibus duntaxat quatuor illa diſcutere atq; arguere. Vbi verò neceſsitas cogit quintũ oſtendere, quiuis eorum qui poſsint ſubuertere atq; retractare peruincit: facitq; vt qui exponit ſermonibus vel literis vel diſputationibus, apud audientiũ multos nihil eorum quę vel dicere vel ſcribere aggreditur, intelligere videať. qua in re ſæpe ignoratur non aĩum ſcribentis vel dicẽtis

redargui,

operæprecium eſſe vt vnà mecũ ipſe quoq; ad eũ ſcriberet, ſignificans hæc noſtra conſilia, atque interrogans vtrũ ſibi hæc ſatisfaciát, necne: & nunquid aliud præter ea quiddã exigat. Idq́; ꝗ primum inquam ſcribendũ eſſe: Interea verò nihil in re Dionis ab eo noui eſſe tentandũ. Hæc inter nos dicta ſunt. In his fermè, vt nunc dico, cõuenimus. Poſt hæc aũt cum iam naues abijſſent, ideoq́ue nulla mihi foret vlterius nauigandi facultas, Dionyſius quaſi nonnihil prætermiſsi reminiſcens, Dimidia inquit bonorũ Dionis pars filio iure manere debet, dimidia verò ad Dionem mitti. hanc ergò vendi curabo. Qua vendita, pecuniarum dimidium tibi tradam, quod ad Dionẽ perferatur, reliqua verò pars pęnes nos pro filio reſeruabitur. ita.n. ius ipſum exigit. His ergò illius dictis percuſſus, ridiculum putaui amplius ea de re loqui. Dixi tñ decere nos expectare à Dione rñſum, atq; rurſus hæc ipſa ad illũ reſcribere. At ille póſt nimis audacter patrimoniũ Dionis totũ quanto libuit prætio, & quo pacto hæc, & quibus placuit vendidit. Mihi verò ea de re verbũ oĩno fecit nullũ. at ego ſilr poſthac de re Dionis nihil vlterius locutus ſum, quippe cũ nihil amplius me profecturũ exiſtimarẽ. Hactenus hac rõne & philoſophiæ & amicis auxilium præſtiti. Poſt hæc aũt ego & Dionyſius ita viximus, vt ego quidem ſemper extrà ſpectarem quaſi auis, quædã aliundè cupiens euolare: ille verò aſsiduè, quo pacto me cohiberet machinaretur, de rebus quidem Dionis cõcedens nihil. In cæteris tñ negocijs per vniuerſam Siciliã amicos inter nos eſſe fatebamur. Eo aũt tp̃e Dionyſius veteranis militibus ſtipẽdia minuere tẽtauit, præter parentis conſuetudinem. Irati verò milites in vnum conuenerunt, neq; id ſe toleraturos cõminabant̃. Itaque ille clauſis arcis ipſius portis, coercere illos conabat̃. At illi repentè aduentarunt ad męnia, clamorẽ quendã barbarũ ac bellicũ attollentes. Quo metu conterritus Dionyſius, cũcta illis conſueta, atq; ẽt plura confluentibus illis cõceſsit. Rumor aũt fuit Heraclidẽ tumultus oĩs cãm extitiſſe. Quod Heraclides quidem perſentiẽs clàm fugã arripuit. Dionyſius verò cum illũ capere affectaret, neq; inueniret, Theodotẽ ad ſe in hortos accerſiuit. Erã fortè tunc & ipſe in hortis perambulans. Cætera quidẽ, quæ inter illos tractata ſunt, neque ſcio, neque dum colloquerent̃, audiui: ſed quę me præſente inquit Dionyſio Theodotes & noui & memini. O Plato ait, Dionyſio ſuadeo huic, ſi Heraclidem huc adducere potero, criminibus in ſe delatis rñſponſurũ: ac ſi nolit deinde eũ Dionyſius in Sicilia permanere, ſaltẽ permittat vxorem filiumq́; ſuſcipere, atq; in Peloponneſum abire: ibiq́; habitare, nihil ibi molientem contra Dionyſium, & bonorũ quæ hic poſsidet, fructus percipiẽtem. Hac ergò fiducia Heraclidẽ iam vocaui: atq; iterũ vocabo. Siue igit̃ ex prima vocatione, ſiue ex ſecũda huc ille venerit, cũ Dionyſio conſtituebã rogabamq́; nequid mali Heraclidi inferatur vel extrà vrbẽ vel in vrbe. tm̃ verò ſi videbitur, extra fines mittat̃: donec aliter Dionyſio videat̃. Hęc inqt, Dionyſi, concedis ne? Concedo rñdit, neq; ẽt ſi quando in ædibus tuis appareat, aliud quicquã mali eſſe paſſurũ. Sequẽti verò die in ipſo crepuſculo Eurybius & Theodotes ad me mirũ in modũ perterriti conuolarunt. Cõfeſtimq́; Theodotes, ò Plato, inquit, affuiſti heri cõditionibus in quibus de Heraclide Dionyſius mecũ tecumq́; conuenit. Affui, inquã. At ille: nunc, inquit, diſcurrunt ſatellites ad Heraclidẽ cõprehẽdẽdum: atq; periculũ eſt, ne ille propè alicubi ſit. Sequere ergo nobiſcũ omni ſtudio ad Dionyſium. Iuimus itaque: & ingreſsi ad ipſum, illi quidẽ ſilentio ſtabant lachrymãtes: ego verò inquã, verentur hi Dionyſi, ne tu contrà ꝗ hæri conuenerit, noui quicquã agas aduerſus Heraclidem. Nam videt̃ ille mihi propè alicubi diuertiſſe, manifeſteq́; adeſſe. Dionyſius verò his auditis exarſit in iras, in varioſq́; ſe mutauit colores, quales ira conſueuit afferre. Et Theodotes ad pedes eius procũbens, manu eius apprehenſa multis cũ lachrymis ne quid tale faceret deprecabatur. Tunc ego ſermonem ſuſcipiens eum cõſolaturus, Bono ſis aĩo, inquã, ò Theodotes. Nõ.n. aliter facere audet Dionyſius ꝗ heri promiſit. At Dionyſius tyrãnico nimiũ vultu me intuitus, Tibi, inqt, promiſi nihil, ſiue magnũ ſiue paruũ. Imò verò per deos, inquam, promiſiſti non facturum te hæc ipſa, quæ nunc ne facias hic deprecatur. Hęc ego locutus egredior. Poſt hæc Dionyſius quidẽ Heraclidem capere conabat̃. Theodotes aũt hæc per nuncios illi ſignificans, vt fugam arriperet admouit. Miſerat quidem Dionyſius & Tiſiam quendã cũ ſatellitibus, iubẽs paſsim Heraclidẽ inſequi. Sed ille, vt fertur, anticipãs & paruo quodam diei ſpatio ſatellites deuitans, intra Carthaginenſium fines ſe recepit. Iam verò ex inimicitijs contra me exortis probabilẽ Dionyſius occaſionẽ quã ꝑ inſidias diu captauerat, ne videlicet ad Dionẽ pecuniæ mitterẽtur, aſſecutus fuiſſe videt̃. Ac primũ quidem ex arce me emiſit, occaſionem præferens ꝙ mulieres ſacra decem dierum in quibus habitabã hortis eſſent facturæ. Itaq; me per eos dies extra arcẽ apud Archedemũ manere iuſsit. Interea Theodotes me ad ſe vocans, multa circa ea quę tunc facta erant, de Dionyſio conqueſtus eſt. Dionyſius verò cũ audiuiſſet ad Theodotẽ me profectũ fuiſſe, nactus & hanc rurſus occaſionẽ cõtrà me odij priori ſimilẽ, miſit ad me, qui percõtaret̃, nunquid apud Theodotẽ vocatus aliqñ fuiſſem. Atque ego adfuiſſe liberè confeſſus ſum. Tunc ille: Iuſsit ergò, inquit, Dionyſius me tibi edicere, nõ rectè facere te: quod Dionem Dioniſq́; amicos pluris ꝗ ipſum ſemper æſtimes. Hęc dicta fuerunt. Nec vnquam poſt hac me in ſuas ædes vocauit, quaſi manifeſtè Theodotis Heraclidiſq; amicum: ſibi verò inimicum: ac propterea inſenſum, ꝙ res Dionis iã oĩno periſſent. Habitabã deinde extrà arcẽ inter milites mercede conductos. Adeũtes verò me, & alij quidã, & miniſtrorũ aliqui Athenienſes patria, ſignificarũt calũnias aduerſus me inter milites fuiſſe diffuſas. Præterea quoſdam cõminatos eſſe, ſicubi me nanciſcantur interfecturos. Excogito igit̃ euaſionem eiuſmodi. Mitto Tarentũ ad Architã, alioſq́; amicos, ſignificans in quo eſſem diſcrimine conſtitutus. Illi verò occaſionẽ quandã legationis patriæ noĩe excogitantes, Salmiſcum eorum vnũ, vnà cũ naui ordinis triginta remorũ mittunt. Qui veniens ad Dionyſium, rogauit vt me oĩno pro voluntate mea ſaluũ abire permitteret. Ille aũt aſſenſus me dimiſit commeatum prębens. Pecunias verò Dionis neq; ego petij, neq; quiſquã dedit. Poſthęc cũ in Pelopõneſum perueniſſem, ibiq́; offendiſſem Dionem ludos ſpectantẽ Olympiacos, quæ facta fuerant, enarraui. Ille verò Iouem teſtatus, ſtatim mihi meiſq́; propinquis & amicis edixit, ſe pęnas à Dionyſio exacturum: tũ ꝙ me illic hoſpitẽ decepiſſet, ſic.n. ille & dixit & ſenſit, tum ꝙ ipſum iniuſtè admodũ expuliſſet. Hæc ego audiẽs, ſuaſi vt ad hęc ſi videretur, amicos alios cõuocaret. Me aũt qm̃ & ſua & aliorum opa quaſi violenta impuliſſent in Dionyſij familiaritatem, habitationis, victus, ſacrorum cõione aſtrictũ, putarent quaſi medium quendam, æquumq́; vtrinque eſſe debere, præſertim cum iandiu multis apud Dionyſium me calumniãtibus quaſi tecum ipſi tyrannidiq́; eius inſidiantem, ipſe non occiderit quidem, ſed reueritus ſit. Ad hæc ætatem meam rebus bellicis ineptam eſſe addidi, ſimulq́; mediũ quendã me inter eos eſſe, ſi qñ conciliatore quodã opus ſit, qui reſarcire optantibus amicitiam poſsit. Quandiu verò odijs certabitis, ad hęc tanꝗ propugnatores alios aduocabitis. Hæc ego inquã, peroſus errorẽ fortunamq; in Sicilia mihi aduerſam. Qm̃ verò illi rõnibus meis non obtemperauerunt, oĩum quæ ſecuta ſunt malorum ipſimet ſibi cãm præbuere. Profectò ſi Dionyſius res Dioni ſuas reſtituiſſet, vel potius ſi oĩno placatus fuiſſet, nihil prout cõditio fert humana, accidiſſet aduerſi. Nã Dionẽ quidẽ pro voluntate mea, & conſilio, & autoritate facile continuiſſem. Cõtrà verò nunc, in ſe inuicem impetum

facientes

faciẽtes oĩa calamitatibus impleuere. Dio certè eandem habebat volũtatẽ, quã ego dicerẽ & mihi & alijs quicũq; moderati ſunt, habẽdã eſſe: videlicet vt poteſtas vel propria, vel amicorũ, vel ciuitatis optetur, quo in ipſis honoribus & potentijs quis cõſtitutus pręſertim in maximis, ſe & ſuos & patriam beneficijs iuſtis afficiat. Neq; verò id fit, ſiqus ad id dũtaxat incũbat, vt diuitijs ſe amicosq;, & vt libet ærariũ expleat per inſidias crudeliũq; cõiurationes: ipſe pauper videlicet impotens ſe continere, ſed præ animi anguſtia voluptatibus ſuccumbens, præterea opulentos hoĩes tanquam inimicos decernens trucidet, rapiatq; pecunias, atq; interea ſocijs, familiaribusq; edicat, ſibi quidẽ in his cum ſit egenus, ſuccẽſendũ nõ eſſe. Eodem modo ſiquis ſiſt ciuitatem ſuã beneficijs afficiẽs honoretur ab ipſa: dum multis res paucorũ ciuiũ per ſua decreta diſtribuit, vel ſiquis magnæ pręſidẽs ciuitati pluribus minoribusque ciuitatibus imperanti pecunias minorũ ciuitatũ iniuſtè attribuat ſuæ. Hoc.n.pacto, neque Dio, neq; alius vnquam ſpõte ſua ad potentiã progredit̃ pernicioſam & ſibi & poſteris perpetuo futurã: Prudens verò ad conſtituendam accedit. Rempublicam legesq; condendas iuſtiſsimas atq; optimas. & id quidem abſq; cædibus, expulſionibusq; ciuilibus. Quæ modo cũ ageret Dio conſtituens pati prophana potius q̃ facere, cauẽs quoque ne ipſe pateretur, cecidit tñ, cũ iam ad ſummum ſuperandorum hoſtium perueniſſet. Neque mirũ alicui qđ accidit Dioni, videri debet. Piũ.n. virũ temperatũq; & prudentem, oĩno quidem in rebus eiſmodi impij nũquam fallunt. Sed neq; mirandũ eſt ſi idẽ ipſi, quod probo gubernatori forſan acciderit, quem futura tempeſtas haud admodũ latet, ſed inſueta & idcirco improuiſa tẽpeſtatũ magnitudo latere põteſt, ac vi latẽdo ſubmergere. Hoc vtiq; modo Dionẽ ſors aliquantũ ſefelliſſe videtur. Quòd.n. mali eſſent, eũ non latebat, quãuis quã profunda eſſet in eis inſcitia & iniquitas voracitasq; latuerit. Qua quidẽ in re deceptus occubuit, Siciliã incredibili dolori ſubijciens. Quæ igit̃ poſt hęc quę narrata ſunt vobis conſulo, hactenus quidẽ dicta ſint. Quibus aũt de cauſis ipſe in Siciliã quaſi cõpulſus redierim, oñdere arbitratus ſum oportere, ne cui reuerſio mea abſurda, ac p̃ter rõnẽ ſuſcepta videret̃. Quãobrẽ ſicui quę nũc dixi probabiliora viſa ſũt, ac ſufficiẽtes extitiſſe occaſiones curita fieret vident̃, ſatis qdẽ ſufficienterq; iã fuiſſe dictũ putabimus.

Plato Dionis propinquis & amicis. Epiſt. 8.

QVA potiſsimũ viuendi rõne proſperè ſuccedãt res, reuera conabor vobis pro viribus enarrare. Spero aũt non vobis ſolum, quæ in rem veſtrã ſint, me conſulturum, quanquã vobis quidẽ maximè, ſed & oĩbus qui ſunt Syracuſis: tertio inimicis etiã veſtris & hoſtibus, præterquã ſi quis illorũ impio ſeipſum ſcelere polluit. Hęc.n. inſanabilia ſunt, neque expiare vnquã hęc quiſquam poſſet. Cõſiderate verò quod in præſentia dicã. omne iã veſtrũ circa Siciliã oẽm diſſoluta tyrannide conſiliũ atque ſtudiũ in his verſat̃. Nẽpe alij quidẽ affectant tyrannidẽ iterũ ſuſcitare, alij tyrannidis memoriã oẽm prorſus extinguere, cõſiliũ verò in eiuſmodi rebus apud multos rectũ vbiq; videri ſolet, ſi ita res cõſtituant̃, vt hoſtes q̃ maximis afficiant̃ malis, amicis aũt beneficij plurimũ afferat̃. At verò nequaquam id facile eſt, vt qui multa alijs inferunt dãna, ipſi non multa viciſsim ab alijs patiant̃. Neq; nũc opus eſt horum exẽpla longè perquirere, quippe cñ quę nuper in Sicilia acciderunt, ſatis exẽplo nobis eſſe poſsint. Cuncta.n. ſic accidiſſe vident̃, dũ alij quidem inferre mala, alij verò repellere & vlciſci cõtenderent. In quibus enarrandis idonei aliorum magiſtri vbiq; eſſe poteſtis. Vt in his ergo percipiendis nulla fermè ſit difficultas. Quæ verò aut cunctis tam inimicis q̃ amicis vtilia ſint, aut ſaltẽ quæ his q̃ minimũ obſint, hæc certè ipſa, nec facile eſt perſpicere, neq; poſtquã perſpexeris, ad votũ perficere. Hæc igit̃ conſultatio atq; inquiſitio voto perſimilis eſſe videt̃. Ideoq; ſit nobis ipſa oĩno tanquam votũ & deprecatio quędam. Oĩbus.n. in rebus & dicẽdis & cogitãdis principiũ ſemper à dijs eſt ſumẽdũ. Votũ vtique eiuſmodi abſolutũ talẽ nobis ſignificabit rõnem, quę vobis ſimul, inimicisq; conducat. Principio ex quo tpe bellũ in Sicilia geſtũ eſt, familia vna continuè dominata eſt: quã publicis rebus præfecerũt veſtri maiores, in ſummo tunc periculo cõſtituti, cũ à Carthaginenſibus premerẽtur, veniſſetq; res in extremũ diſcrimen, ne Sicilia quę excolebatur à Gręcis, iam à Barbaris euerteretur atq; deuaſtaret̃. Tunc igit̃ Dionyſium quidẽ elegerunt, vt iuuenẽ bello ſtrenuũ, qui rebus bellicis cõuenientibus ſibi pręeſſet. Hipparinũ verò vtpotè ſeniorẽ, conſilio res moderari voluerunt. Atq; pro totius Siciliæ ſalute abſolutã his autoriatem cõcedentes, tyrannos, vt fertur, appellauerũt. Proinde ſiquis fortunã quandam diuinã, deumq; ſiue eorum quibus cõmiſſa res eſt, virtutẽ, ſiue vtrunq; vnà cũ tpis illius ciuibus, ſalutis illius cãm extitiſſe cẽſeat: eſto id quidẽ, vt quiſque exiſtimat. Salus certè hoc pacto tũc illis parta eſt. Quãobrem cũ ita ſe illi geſsiſſent, iuſtũ erat gratiã ab illis qui ſeruati erãt, referri. Siquid autem poſtea mali tyrannis ipſa munere ciuitatis abutens patrauit, hẽt quidem ſceleris ſui iudices: vnde & pœnas perſoluat. Sed quæ nam illis pœnæ ob ea quę acta ſunt, neceſſario recteq; admoueri poſſunt? Si.n. vel vos illorũ vim facile propulſare poſſetis, & abſq; magnis periculis laboribusq; id facere, vel illi ſe dominationẽ facile recepturos arbitrarentur, haud ſanè poſſemus ea vobis quæ nunc dicturi ſumus conſulere. Nũc verò vtriq; cõſiderare, atq; meminiſſe debetis, quoties iam alterutri in ſpẽ propè certã perueniſtis cõſequendi quod optabatis, paulum deeſſe opinantes ad cuncta pro arbitrio conſequenda. Idipſum tñ paulũ ingentiũ plurimorumq; malorũ vbiq; cã extitit, neque dũ peruenit ad terminũ, ſed continuata quadã ſucceſsione, inueterati iam mali apparẽti termino principiũ ſuborit̃ nouũ. Eiuſmodi verò circuitus perditurus videtur tyrãnicũ genus ſimul atq; populare, & quantũ veriſimili rõne formidandũ portendit̃ tota Sicilia in Grææ linguæ obliuionẽ lapſura videt̃, ad Phænicum Opicorumq; ptãtem, dominationemq; trãſlata. Quamobrem contrà hæc Græci oẽs omni prouidentia remedium afferre debent. Siquis igit̃ rectius meliusq; conſilium eo quod à me dicet̃, adducat in mediũ, meritò Gręcorum amator cognominabitur. Quæ verò quodam modo ſit mea ſnĩa, conabor nunc libere prorſus cõi rõne, legeq; fretus exponere. Ego igit̃ perſonã mihi arbitri aſſumens, quemadmodũ iandiu cõſueui, tã exercenti q̃ perferenti tyrannidẽ cõiter conſulam. Atque in primis omni tyrãno, vt appellationẽ hanc, remq; ipſam fugiat, atque in regnum, ſi põt fieri, transferat. Fieri verò poſſe, Lycurgus vir bonus & ſapiẽs re demõſtrauit. Is.n. cum videret genus propriũ Argis, & apud Meſſenios ex regno in tyrannidẽ, iam tranſlatum, ideoq; hos populos vtroſq; tam ſeipſos perdẽtes q̃ ciuitates vtrinq; vtraſq;, timens patrię ſimul & gñi remedium adhibuit, ſenatum procreãs, Ephororumq; magiſtratum in regni ſalutem. Qua propter tot iam ſecula ſeruat̃ cum gloria, poſtquã videlicet lex autoritatis plena hoĩum regina facta eſt, nõ aũt hoĩes legum tyranni. Ad hoc ipſum in præſentia rõ mea oẽs hoĩes cohortatur, ſuadens his qui tyrannidem affectant, declinare ac fugere indefeſſo quodam ſtudio eiuſmodi fameſcentiũ ſtultorumq; hoĩum felicitatẽ: atq; ad regiã gubernationis formam pro viribus ſe transferre, legibusq; regijs obtemperare, maximos honores ab hoĩbus, legibusque volentibus quandoque reportaturis. Qui verò oĩbus viuendi pręferunt libertatem, iugũ verò ſeruile fugiunt tãquam malum, ij caueant moneo, ne inſatiabili importunæ libertatis auiditate in maiorũ ſuorũ incidant morbũ. Quem quidẽ illi propterea paſsi ſunt, q nulli parere volẽtes libertatis amore intẽperanter abuſi ſunt. Qui enim ante Dionyſium & Hipparinũ in Sicilia

gubernabant,

gubernabãt,beate ſibi viuere videbanſ, libidinibus diſſoluti,principibus imperãtes. Propterea decẽ ante Dionyſiũ præſectos depoſitos,profligarũt, neminẽ ſcđm legẽ iudicantes,quo nulli ſubeſſent homini iuſte iudicanti,aut dominãti legi,ſed oĩno in ſingulis liberi forẽt. Qua quidẽ cã illis tyrãnides exortę ſunt. Seruitus.n.ac libertas,ſi modũ excedat,vtraq; mala eſt: ſi modũ obſeruet,vtraq; bona. Moderata quidẽ ſeruitus eſt,quæ deo exhibetur,immoderata verò quæ hoĩbus. Deus quidẽ hoĩbus tẽperatis lex eſt: intẽperatis verò voluptas. Cũ igiſ hæc ita natura ſe habeãt,quæ conſulo,mãdo Dionis amicis,ea Syracuſanis oĩbus promulganda, ex cõi Dionis meaque ſnĩa. Equidẽ vobis exponã quæ ille adhuc ſpirans locutus eſt. Quã igiſ rõnem,quæret quiſpiam,circa præſentia nobis Dionis conſiliũ afferi? hanc verò oĩum primã nunc accipite. Principio leges tales ſint,quę nõ ad opes pecuniaſq; cõparandas,neq; ad libidines mentes conuertant, ſed cũ tria ſint,aĩa,corpus,pecunia,virtutẽ animi maximè anteponant. Secundo verò loco virtutẽ corpis virtuti animi ſeruientẽ, Tertio vltimoq; gradu pecuniarũ preciũ collocent,aĩo,corporiq; miniſtrans. Quæcũq; lex hæc efficit,recta eſt,reuera beatitudinẽ vtentibus afferens. Locupletes verò beatos appellare,ſermo amens eſt,& infelix, mulieribus puerisq; cõueniẽs,atq; eos qui id credũr,tales efficiẽs. Quòd aũt ego nunc ad vera vos bona cohortor ſi quę modo dixi de legibus,deguſtetis,opere ipſo intelligetis,quę quidẽ examinatio in cũctis veriſsima eſſe videſ. Receptis verò hmõi legibus,cũ Sicilia in diſcrimine poſita ſit,neq; ſufficienter vos ſuperetis, neq; rurſus admodũ ſuperemini, iuſtũ fortè atq; vtile vobis oĩbus erit mediũ incidere, tũ vobis dominatiõis acerbitatẽ ſugiẽtibus,tũ alijs dominationẽ adipiſci deſiderãtibus. Quorũ maiores olim,quod maximi faciendũ eſt, Græcos à Barbaris ſeruauerunt,adeò vt in pręſentia liceat de Rep. cõſultare. Alioquin ſi tũc perditæ res fuiſſent, neq; nunc de his loqui liceret,neq; ſpes vlla ſupereſſet. Nunc igiſ alijs quidem libertas ſit cũ regia ptãte: alijs aũt poteſtas regno ſubiecta,legibus dominãtibus nõ alijs tm̃ ciuibus,ſed ipſis ẽt regibus ſiquid egerint cõtra leges. In his aũt oĩbus mente à dolis aliena atq; ſana,cũ dijs reges create. Primũ quidem filium meũ duplici gratia,mei ſcilicet gratia atq; aui ſui. Ille.n.ſua tẽpeſtate patriã à Barbaris liberauit: ego verò iam bis à tyrãnis. Quorũ quidẽ teſtes mihi vos ipſi eſtis. Scđm verò regẽ create eum qui idẽ quod & pater meus nomẽ hẽt, Dionyſij inquã filiũ. Atq; id facite præſentis eius in patriã officij memores,piorumq; eius morũ,qui patre tyranno natus, patriã ſpõte liberare aggreditur,pro breuiſsima iniuſtaq; tyrãnide gloriã ſibi gñiq; comparans ſempiternam. Tertiũ deniq; ad regnũ Syracuſanũ inuitare oportet volentẽ ciuitate volẽte Dionyſium Dionyſij filiũ,nunc exercitus hoſtiũ ducẽ. Si velit inquam regię dignitatis forma contentus viuere,timens videlicet fortunę vices,& patriã miſeratus,ſacraq; & ſepulchra maiorũ,ne cõtentione prorſus oĩa perdat, Barbaris ex patriæ infelicitate gratificans. Hos verò tres reges, ſiue illis autoritatẽ eandem quã Lacedemonij reges hñt,dederitis: ſiue quid ademeritis, cõi conſenſu conſtituetis tali quodã pacto,vt prius dictũ eſt,atq; iterum nũc audite. Si Dionyſij & Hipparini genus voluerint pro Sicilię ſalute his calamitatibus quæ nũc vrgent,finẽ imponere, honores ſibi totiq; familiæ cõparantes nõ ad pręſens ſolũ,ſed in poſterũ,hac inquam conditione, quemadmodũ & prius dictũ eſt,ad regnum vocate: & legatos quos ipſi velint cõcordię gratia cũ publica autoritate deligite: ſiue ex veſtris ciuibus,ſiue ex alienis,ſiue ex vtriſq; totq; præterea quot illi conceſſerint. Qui cõi ſnĩa leges condant,atq; Rempub. ita conſtituant,vt in ea reges eſſe deceat ſacrorũ dominos,aliarumq; rerũ quaſcunque decet his concedi, quorũ beneficia in patriam extant,proinde belli paciſq; arbitriũ habeãt cuſtodes ipſi legũ creati numero quinq; & triginta vnà cũ populo atq; ſenatu. Iudicia verò diſtincta ſint alia aliorũ. Mortis quidẽ atq; exilij autoritas ſit pœnes tringinta & quinq; viros & pręter eos, pœnes alios quoſdam iudices ex illis electos qui magiſtratibus ꝓximè perſũcti ſunt: ita vt vnus ex quolibet magiſtratu eligatur, qui optimus iuſtiſsimusq; appareat. Hi ſequenti anno de morte & carcere & exilio ſnĩam ferant. Regi verò his iudicijs intereſſe non liceat: vtpotè ſacerdoti: quẽ in ferenda necis,carceris,exilij ſnĩa cõtaminari neſas ſit. Hæc equidem & dũ viuerẽ cogitabã: & nunc ẽt cogito facienda: atq; tunc, cũ inimicos ſuperauiſſem vnà vobiſcũ,niſi externi, furieq; obſtitiſſent vt decreuerã,conſtituiſſem. Proinde ſi ad votũ res proceſsiſſent,colonis reliquam Siciliã repleuiſſem. Barbaris quidẽ ex his locis quæ nunc occupant expulſis, præterquam ſiqui eorum pro cõi libertate contrà tyrannidem pugnauerunt. Priores aũt Græcorum locum colonis in antiquas,patriasq; ſedes reſtituiſſem. Hæc igiſ eadem in pręſentia oĩbus conſulo cõi conſilio deliberare & agere, atque ad hæc agenda oẽs cohortari, ꝙ ſiqui diſſenſerint, eos cõi ſnĩa hoſtes exiſtimare. Neque verò hęc talia ſunt vt fieri nequeãt. Quę.n. in duorũ animis cõſiſtũt,atq; his qui cõſultãdo perquirũt optima, mox facileq; occurrũt, ea qui impoſsibilia iudicat, non rectè ſentit. Dico autem duos, Hipparini ſcilicet Dioniſij filij, atque inſuper mei filij animos. Arbitror enim ſi hi conſenſerint, alios quoque Syracuſanos & omnes quibus patria curæ eſt,cõſenſuros. Sed dijs omnibus honores cũ precibus offerentes, & alijs pręterea quibuſcunque vnà cum dijs vouere decet: pręterea cohortãtes, inuitãteſq; amicos & inimicos oĩno atq; benignè,nolite prius deſiſtereq; ea quę à nobis dictã ſunt, quaſi diuina ſomnia vigilantibus ſuperueniẽtia, perſpicua quidẽ atq; felicia perſectiſsimè impleatis.

Plato Architæ Tarentino bene agere. Epiſto. 9.

VENERVNT ad nos Archippi Philonidiſq; familiares,ferẽtes epiſtolã quã eis dederas, ac de rebus tuis quę oportuit nũciantes. Publica quidem ciuitatis negocia abſque difficultate peregerũt. Neque enim admodũ laborioſa erant. Te verò narrauerũt permoleſtè ferre, ꝙ à publicis ciuitatis occupationibus liberari non valeas. Quod igitur dulciſsimũ vitę genus ſit agere ſua, præſertim ſiquis talia elegerit faciẽda,qualia tu,oĩbus fermè eſt manifeſtũ. Sed illud quoq; te cõſiderare oportet, nullũ noſtrũ ſibi ſoli natũ eſſe: ſed ortus noſtri partẽ ſibi patriã vendicare: partẽ parentes: partẽ amicos. Multa inſuper pro tpum diuerſitate nobis accidere: quibus vita noſtra occupata eſt. Vocante igiſ te patria ipſa ad remp. gubernandam,abſurdum forſan eſſet non parere: præſertim cũ ſimul accidat, vt aditus prauis hoĩbus relinquaſ, qui nulla ipſius quod optimũ eſt rõne proficiſcuntur ad publica. De his ergò iam ſatis. Echecratis aũt curã habemus in præſentia habebimuſq; in poſterum: & tui gratia,& patris eius Phrynionis,& ꝑ ipſum adoleſcentem.

Plato Ariſtodoro bene agere. Epiſtola. 10.

AVDIO te ante alios & nũc familiarem eſſe Dionis,& per omne tempus ſapiẽtiam morũ ad philoſophiam ſpectantium in primis exercuiſſe. Nã firmitatem,fidem, ſynceritatẽ, veram eſſe philoſophiã exiſtimo. Alias verò & ad alia declinantes ſcĩas & facultates ſiquis ornamẽta dixerit,rectè, vt arbitror, appellabit. Sed vale iam,& in præſentibus his ꝑſeuera moribus.

Plato Laodamanti bene agere. Epiſtola. 11.

SCRIPSIMVS ẽt prius ad te, referre multum ad ea quæ dicis oĩa,vt Athenas ipſe proficiſcaris. Qm̃ verò ais te venire non poſſe,ſecũdo id loco foret,ſi vel ego,vel Socrates,vt per tuas literas ſignificaſti, iſtuc nos cõferre poſſemus. Verũ Socrates quidẽ hoc tpe morbo ſtranguriæ impediſ. Mihi verò iſtuc proficiſcenti dedecus foret, ſi illa quorũ gratia me vocas, nequaquã perficereuſ. Quæ quidẽ perfici poſſe haud admodum ſpero.

Siquis aũt ea oĩa referre aggrediatur quorũ de cã ita diſfidam, prolixa opus erit epiſtola. Præterea per ætatẽ non ſatis corpore valeo ad iter conficiendũ, periculaq́; mari terraq́; obeũda, qualia iter ſolet obijcere. preſertim verò per id tempus oĩa iter agẽtibus plena periculis ſunt. Cõſulere tñ tibi colonisq́; poſſum, quod nunc me referẽte, inquit Heſiodus, putare quidẽ fallax quiddã eſſe, difficile verò intelligere. Nã ſi putant aliqui legum quarumlibet poſitione ciuitatẽ bene qñq́; conſtitui poſſe, niſi ſit aliqs cum autoritate pręſidens ciuitati, quotidianæ oĩum vitę moderator, adeo vt ſit tẽperata & fortis tam in ſeruis q̃ in liberis, non rectè putant. Proinde ſi ſint iam apud vos viri hac ptãte digni, id fieret. Sin aũt ad diſciplinam opus ſit aliquo: neq́; qui doceat, neque qui doceat, vt opinor, apud vos ſunt: reliquũ eſt, deos precari. Nã ferè quæ antè hoc tempus fuerunt ciuitates, ſic ab initio cõſtitutę ſunt: ac poſtea benè excultæ pro opportunitate magnarũ rerũ, tum bello, tum pace, qñ in hmõi tpibus vir clarus & probus magnã adeptus fuerit ptãtem. Prius aũt ipſa prõptiſsimè curare oportet atq́; neceſſe eſt: cõſiderare tñ ea qualia dico: neq́; temere aggredi quaſi leuiter peragant: cogitare verò quid commodè fieri poſsit. Vale felix.

Plato Architæ Tarentino bene agere. Epiſt.12.

MIRVM eſt quanta cũ voluptate cõmentaria abs te miſſa accepimus, eorũq́; autoris ingenio delectati ſumus. Viſus quidẽ nobis eſt vir ipſe dignus maioribus illis iam olim ſuis. Ferũt virorum decẽ millia fuiſſe: qui ex omni Troianorũ, qui ſub Laomedonte feceſſere numero, vt fabula tradit, præſtantiſsimi fuerunt. Commentaria verò quę tu per literas à me petis, nondũ abſoluta ſunt. Qualiacunque tamen ſunt, ad te miſi. De cuſtodia verò, idem ſentimus ambo. Qua propter nihil cohortatione opus eſſe videtur.

AXIOCHVS
PLATONIS
De contemnenda morte, Rodolpho Agricola Interprete.

Socrates, Clinias, Axiochus.

EXEVNTI ad Cynoſarges mihi, cũ ad Eliſium veniſſem, vox cuiuſdã allata eſt clamẽtis, Socrates, Socrates. Vtq́; conuerſus circunſpectabã vnde ea redderet, Axiochi filiũ video Cliniã, ad Callirhoen currentẽ, cũ Damone muſico, Charmideq́; Glauconis filio. Horum alter quidẽ muſicam docebat: alter ex familiaritate amabat, ſimul atq́; amabat. Viſum eſt ergò mibi rectà deflectenti occurrere eis: vt quã primum cõueniremus. Perfuſus aũt lacrymis Clinias, nunc tp̃s eſt, inquit, Socrates, vt vulgatã ſemper de te ſapientiã oñdas. Pater.n. ex aliquo iam tp̃e viribus de improuiſo deſtitutus eſt, & propè eſt exitũ vitæ, moleſteq́; fert adeſſe ſibi finẽ, tametſi antehac contẽneret mortẽ horrenda imagine exprimentes, comiterq́; derideret. Pergè ergò, proq́; tua conſuetudine illum confirma: vt volens eò quò ducit neceſsitas, ſequat, vtq́; ille mihi ad reliqua hoc ipſo ẽt piè colat. SOC. Nullã me Clinia moderatam rem rogaueris fruſtrà, quanto nunc magis, cũ ad hæc me voces pietatis officia. Acceleremus aũt. Si.n. ita ſe res hẽt, feſtinato opus eſt. CL. Vbi mõ te viderit Socrates, rectius babebit. Crebrò.n. iam euenit ei, vt exanimatus rurſus reficeret. SOC. Quo citius aũt perueniremus, eà quę circa murũ cognominata eſt, iuimus. In proximo nanque habitabat portę quę eſt apud Amazoniã columnã. Inuenimus ergò eum ęquiſumptis rurſum ſenſibus, & corpore robuſtũ, defectum verò mente, prorſusq́; indigentẽ cõſolationis, reuoluentẽ crebrò ſe, ſuſpiriaq́; cum lacrymis atq́; manuũ crepitu cientẽ. Aſpiciẽs aũt illum, quid hoc, inquam, rei Axioche? Vbi nobis illa pridẽ magnifica verba, cõtinentesq́; laudes virtutum, & maius q̃ vt dici poſſet in te animi robur? Sicut.n. timidus athleta, cũ in gymnaſio inſignẽ te præbueris, ad certamen ipſum defeciſti. An non mediate cõſiderabis naturã vir tantus & rationi obſequens, vtq́; nihil aliud, Athenienſis? ꝙ cõe videlicet hoc & ab oĩbus iactatum, peregrinatio quædam vita eſt, quodq́; peragentes eã alacriter, & tñ non pæana canentes, ad poſtremã accedere neceſsitatẽ: tam molliter verò habere, ſe tamq́; ægrè, pueri more diuelli, nequaquã prudẽtiæ præ ſe fert altioris ętatem. AX. Rectè quidem Socrates, iſta mihi dicere videris: verùm neſcio quo pacto vbi propius acceſsit periculum ſortia illa grandiaq́; verba occultè ſubteruolãt atque negliguntur. Oboritur aũt metus quidã, mentẽ multipliciter diſcerpens, ſi hac luce, hisq́; priuabor bonis, & expers mẽtis ſenſuumq́; iacebo vbicunque demum putreſcens, & in puluerẽ vermesq́ue conuerſus. SOC. Imperfectè cõiungis Axioche, propter imperitiã, cum ſenſuum orbitate ſenſum, tibiq́; ipſe cõtraria facis & dicis, neq́; cogitas ꝙ ſimul quidẽ defles id, ꝙ ſenſibus carebis: ſimul ob putrefactionẽ doles amiſſionemq́; vitæ oblectamẽtorũ, veluti morte ſis in aliam vitã trãſiturus, neque in oĩmodam abiturus ſenſuũ abolitionem, & eãdem in qua prius q̃ naſcereris, fuiſti. Vt.n. cũ Dracon Cliſthenesq́; gubernabãt remp. nihil te mali habebat (necdum.n. cœperas eſſe vt male tibi quid accidere poſſet) ita neq́; poſt mortem erit. Nullus.n. vt male tibi eſſe quicquã poſsit, es futurus. Quin tu igiť hãc oẽm diſcutis ineptiam, illud cogitans, ꝙ ſoluta ſimul hac cõpage, aĩoq́; rurſus in proprium reſtituto locum, relictũ iſtud corpus terrenum, atque rõnis expers amplius nequaquam eſt hõ. Nos etenim aĩa ſumus, aĩal immortale, mortali incluſum munimento. Hoc aũt tabernaculũ nõ ſine malo nobis circũdedit natura, cuius lęta quidem abſtruſa ſunt & volucria, pluribusq́; doloribus admixta: triſtia verò, improuiſa, diuturna, prorſusq́; vacua gaudiorũ. Valetudines nẽpè, ſentientiũ membrorũ vlcera, morbi interni. Quibus neceſſariò (qm̃ per corpus meatus ſparſa eſt) cõdolens aĩa cœleſtem & cognatũ deſiderat æthera, ſititq́; cupidè ſuperne illius conſuetudinẽ gaudiaq́; vitæ. Diſceſſus itaq́; è vita mali cuiuſdã eſt in bonum cõmutatio. AX. Cum malũ ergò Socrates vitã putes, quid ita viuere perſeueras, cum rerum ſis indagator, & nobis id eſt mulutudini, intelligentia præſtes? SOC. Nequaquã verũ de me Axioche teſtimoniũ dicis. Arbitraris.n. quemadmodum vulgus Athenienſium, qñquidem res inquiro, alicuius quoq́; me ſcĩam habere. Abeſt aũt tñ vt reconditiora ſciam, vt voto optauerim ẽt vulgata me iſta nouiſſe. Sunt aũt iſta quæ dico Prodici ſapientis tradita. Illa quidẽ duobus obolis, illa duabus, illa quatuor drachmis redempta. Gratis.n. hic neminẽ docet, eſtq́; mos ei ſemper Epicharmi illud in ore habere, Manus manũ fricat, da aliquid, & aliquid cape. Nuper ergò cũ apud Calliam Hipponici filiũ declamaret, tantis diſſeruit cõtra vitã, vt ego ad ea quæ nullius ſunt momenti, adſcripſerim illam. Ex eoq́; iam in mortẽ mihi aĩus Axiocbe propẽdit. AX. Quæ dixit aũt? SOC. Dicam equidem tibi ea, quorũ mihi veniet in mentẽ. Quæ.n. pars, inquit, ętatis, calamitatibus vacat? Nõne ſtatim à principio plorat, vt primum natus eſt infans? vitamq́; à lacrymis auſpicatur? Quæ tandem nõ premit eum moleſtia? Semper.n. vel penuria, vel frigore, vel calore, vel verberibus vrgetur. Antea quoque q̃ loqui poſsit, quanta patitur? flens ſcilicet, hancq́; ſolã hñs anxietatis ſuæ quęrelam. Vbi ſeptimũ dehinc expleuerit annũ: multosq́; labores exhauſerit: iam cuſtodes, gymnaſtæ, Miſeria vitæ.

maſtæ, magiſtri ludi, iam adoleſcẽti critici geometrę, rei militaris præceptores: ingens planè dñorum multitudo. Poſt iſta vbi in Ephebos inſcriptus eſt, peior iam metus. Lyceũ, Academia, gymnaſiarcha, virgæ, nullaq; prorſus malorũ menſura. Oĩs adeò adoleſcẽtis ſub moderatoribus eſt labor: qui ex Areopagi delecti cõſilio pręſunt iuuentuti. deinde cũ fuerit iſtis exolutus, iã curæ palã emergunt, reputatioq; quod viuendi potiſsimũ inſtituat iter: prę q; ſequẽtibus incõmodis priora illa puerilia videntꝛ, & infantiũ reuera territamẽta: expeditiones.n.& vulnera, perpetuiq; certaminũ labores. Hinc iam fallẽs ſubrepit ſenectus, in quã cõfluit quicquid eſt infirmum fragileq; naturę. Quòd niſi ocyus quis vitã velut æs alienũ reddiderit, aſtãs ſupra caput natura tanquã fœnerator repoſcit vſurã. Ab alio quidẽ viſum, auditũ ab alio: perſæpe vtrũque. at ſiquis diutius cunctetꝛ, debilitat eũ, excruciat, mẽbriſq; deſtituit. Alij itaq; multa ſenectute repueraſcuntꝛ. aĩoq; bis pueri fiunt ſenes. Dij ergò propter hoc ipm (vt quibus notiſsimę ſint res humanę) quos plurimi faciunt, eos citius auferũt è vita. Agamedes & Trophonius itaq; cũ Pythij Apollinis ædificaſſent tẽplum, orãtes dari ſibi quod optimũ eſſet, quũ obdormiuiſſent, nunquã deinde ſurrexerunt. Sic ẽt Iunonis Argiuæ ſacerdotis filij, præcante matre eorũ, vt gratiã eis aliquã Iuno pietatis illorũ referret. (cũ.n.cunctarentꝛ iumẽta, ſuccedẽtes ipſi vehiculo matrẽ ad templũ vſq; pertraxerãt). Poſt preces ergò nocte deceſſerũt. Longũ foret aũt poetarũ dicta recenſere, qui diuinioribus poematis ea quæ ad vitã pertinent noſtrã, velut ex oraculo decãtant, quemadmodũ deplorẽt illã. Vniuſq; ſolũ memoratu digniſsimi ſat habeo meminiſſe, qui inquit: Quàm ſuperi miſerũ ſtamẽ mortalibus æui Neuere, vt viui deflẽda per oĩa durẽt. Iterũque: E' cunctis hoĩum gñi ſors peſsima vitæ Stat, quęcunque ſupra terrã ſpirantq; meãtq;. De Amphiarao verò quid dicit? Iupiter hunc totius aĩs, hunc magnus Apollo Diligit, & iuſti metas nõ attigit æui. De illo quoq; qui ita iubet: Naſcens fleat, qui tãta vitæ intrat mala, quid tibi videtꝛ? Sed ceſſo, ne cõmemorando alios, rẽ contrà q̃ inſtitui longius ducã: Quod aũt vitæ quiſquã inſtitutũ, quamue artẽ deliget, vt non queratꝛ de ea, atq; pręſentibus offendatꝛ? Opifices, mercenariaſq; recẽſeamus artes: ex nocte in noctẽ vſq; laborantes, & vix tolerãtes vitæ neceſſarios ſumptos, cõplorãtes ſeipſos, oẽmq; vigiliam ſuam mœrore lacrymiſq; cõplentes. At nautã dicamus, per tãta penetrantẽ pericula, quique, quẽadmodũ Bias ait, neq; inter mortuos eſt, neq; inter viuos. Terreſtris.n.hõ velut ambigui gñis, ipſe in mare ſeſe proiecit, totuſq; arbitrij factus eſt fortunę. Verũ dulcis eſt agricultura. Eſt ſanè. nõne tota tñ eſt, qđ aiunt, vlcus, ſemper paratã doloris hñs cãm, nunc quidẽ ſiccitatẽ, nunc pluuias, nũc vredinẽ, nunc rubiginẽ, nunc vel æſtũ intẽpeſtiuũ, vel frigus cõquerens? Illa quoq; honorata in primis reipublicę cura, (multa.n.prætereo,) per quãtas rapitꝛ anxietates? Quę gaudia quidẽ hẽt furunculi in modũ trepida ſemper, atq; ſtimulis repleta, repulſas verò acerbas & millies morte peiores. Quis.n.beatus eſſe poſsit vulgi viuens arbitro? tametſi faueatꝛ ei plaudaturque, populi ſcilicet ludicrum iactatus, exibilatus, dãnatus, mortuus, & tum miſerandus viſus. Vbi nanq; Axioche tu qui in republica verſaris, vbi Milciades, vbi Themiſtocles, vbi Ephialtes abijt, vbi itẽ qui nuper in republica duces fuerunt? qñ ego quidẽ in eã non ſum adductus ſnĩam. Neque.n.honeſtũ mihi videbatꝛ, vt inſanienti populo dñationis particeps fierẽ. Theramenes aũt & Calixenus deinde conſtitutos pręficientes magiſtratus, vt indẽnati ne carentꝛ hoĩes, effecerunt: tuq; cum Triptolemo reſiſtebas illis ſolus è triginta milibus in concionẽ coactis. AX. Sunt iſta Socrates vt dicis. itaq; ex eo ſuggeſti me ſatietas cepit, neq; mihi quicquã acerbius republica viſum eſt. Perſpicuũ id quidẽ illis qui in ipſo ſunt negotio verſati. Tu nãq; dicis hæc, veluti qui de ſublimi ſpectaueris: nos verò qui fecimus periculum, quanto exactius ſcimus? Populus.n.chariſsime Socrates, ingratus eſt, moroſus, crudelis, inuidus, immodeſtus, vt qui ſit ex colluuie turbę, & ſtultis inſolentibus collectus. Huic aũt qui aſſentatꝛ, multo ipſe miſerior eſt. SOC. Qñ igitꝛ Axioche hanc, quæ liberalis maximè oĩum eſt artiũ, oĩum maximè abominandã putas, quid reliqua vitę gñaꝛ? an putabimus prorſus eſſe fugienda? Audiui ẽt Prodicũ qñque dicentem, ꝙ nihil quicquã neq; ad viuẽtes mors, neq; ad defunctos pertineret. AX. Quõ dicis iſta Socrates? SOC. Qm̃ neq; circa viuẽtes eſt: hi verò qui obierũt, nõ ſunt amplius. Itaq; neq; apud te eſt: nondũ.n.obijſti. neq; ſiquid tibi accidat, eſt circa te futura. non.n.eris. Stultus eſt igitꝛ dolor de Axiocho, qualis neq; eſt, neq; futurus ſit, Axiochũ mẽte torqueri, ſitq; ſimile, veluti ſi Scyllã, aut ſiquis Centaurũ reformidet, quæ neq; iam imminent tibi, neq; ſint vnquã ad exitiũ tuũ affutura. Exiſtẽtium.n.rerum eſt metus: quæ non ſunt aũt, nemo eſt qui pertimeſcat. AX. Tu quidem docta hæc verba ex ea quę nunc pullulat, garrulitate protuliſti. Illinc eſt.n.hæc quæſtus captatio illiciendæ iuuẽtuti apparata. Me verò amiſſio bonorũ quæ ſunt in vita, triſtiem reddit: etſi Socrates probabiliorẽ ẽt hac quam mõ dixiſti, crepueris orationem. non.n.errabunda iam mens ducitꝛ apte cohærentibus verbis, neq; contingunt mentẽ iſta: ſed in oſtẽtationem ſplẽdoremq; orationis parata multũ abſunt à veritate. At animi ægritudo captioſis nequaquã ſiſtitꝛ verbis, ſed illis acquieſcit ſolũ quæ valeant ad mentem vſq, penetrare. SOC. Coniungis imprudẽter Axioche: & bonorũ priuationi malorũ ſubſtituis ſenſum, oblitus ꝙ tunc mortuus ſis futurus. Eũ nanq; qui bona amittit, cõtraria lædunt quę patitꝛ mala: at qui nõ eſt, nihil in eius quo priuatꝛ, locũ recipit. Quõ ergo eſſe poſſet vllus in eo dolor, qđ nullã lædẽtiũ notitiã exhibebit? Quòd ſi nõ ab initio Axioche per imprudẽtiã vnum aliquẽ ſenſum cũ morte cõponeres, nequaquã metueres eã. Nunc ipſe te ſubuertis, timẽs amiſſum iri aĩam, aliamq; aĩam illius amiſsioni circundas. Et turbaris ꝙ ſis ſine ſenſu futurus, hocq; ipſum nõ ſentire alio te ſenſu cõprehenſurũ putas. Ad hęc multæ ſunt perpulchręq; de animi immortalitate rõnes. Neque.n.mortalis natura in tam varias res attollere ſeſe poſſet, vt cõtemneret ingẽtium ferarũ vires, maria trãſmitteret, conderet vrbes, reſpublicas cõſtitueret, reſpiceret ẽt in cęlũ, & aſtrorũ videret reuolutiones, curſuſq; ſolis & lunæ, ortus itẽ & occaſus, defectus, celeritatẽ, diſtantias, ęquinoctiaq;, & duplices cõuerſiones, Pleiadũ ẽt & hyemis atq; æſtatis ventos, imbriumq; caſus, & horrendos turbinũ raptus, vt cõprehenſos quoq; mundi labores ſeculis traderet, niſi diuinus quidã mẽtibus noſtris ſpiritus ineſſet, quo cõplexum notitiamq; tantarũ attingeret rerũ. Trãſis itaq; nõ in mortẽ Axioche, ſed in immortalitatẽ: non in amiſsionẽ bonorũ, ſed in ſynceriorẽ eorũ perceptionẽ, neque ad voluptates mortali confuſas corpori, ſed ab oĩbus prorſus moleſtijs purgatas. Illuc.n. ex hoc ſolutus carcere proficiſceris, vbi requieta lætaq; oĩa, & nulla fatiſcentia ſenecta: tranquillamq; illic perages vitã, ab oĩbus liberam incõmodis, & ſerena placidã quiete, rerũ contẽplans naturã: atq; philoſophiæ non ad turbã, neq; in ſpẽm, ſed ad purã germanamq; deditus veritatẽ. AX. In cõtrariũ me Socrates hac oratione diſtuliſti. Nõ.n.metus iam me, ſed deſideriũ tenet mortis. Vtq; ego rhetores imitatus grandius aliquid dicam, iandudũ ſuperna mente concipio, & immenſum illũ diuinũq; recenſeo curſum, collegiq; ex infirmitate me: ſumq; iterũ quaſi nouus effectus. SOC. Si vis aũt aliã ẽt rõnem cape, quã retulit mihi Gobrias Magus. Is dicebat ſcđm Xerxis in Græciã tranſitũ auũ ſuũ ſibi cognominẽ miſſum eſſe in Delũ, quo eã tueretur inſulã, in qua bina ſunt numina prognata. Ibi illũ ex æneis quibuſdã tabulis quas attuliſſent ab Hyperboreis Opis & Hecaergus, didiciſſe aĩam poſtea q̃ à corpore ſit exoluta in ignotũ quendam locũ ſubterraneo diſcedere receſſu, in quo Plutonis ſit regia

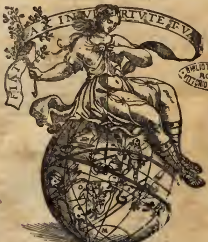
nihilo minor q̃ aula Iouis. Terra etenim mũdi medium tenente ambitũ eius eſſe globoſum: cuius alterum quidẽ ſemiorbẽ dij ſuperi acceperint, inferi alterũ: atq; hi quidem fratres illorũ, hi verò filij fratrum. Veſtibula aũt qua aditus ad Plutonis eſt regnũ, ferreis eſſe clauſtris atq; clauibus offirmata. Aperientẽ illa fluuius excipit Acheron: poſt quẽ Cocytus eſt. Eos vbi quis traiecerit, ad Minoẽ & Rhadamanthũ eſt accedere neceſſe. Vocant hunc cãpum veritatis, inq; eo iudices ſedẽt, recognoſcẽtes eorũ qui aduenerint vnuſcuiuſq; vitam, & qua quiſque rõne corpus inhabitans ętatẽ peregerit. Nec mẽtiendi illic vlla facultas. Quibuſcũq; aũt in vita melior aſpirauerit dęmon, ij ſedes incolunt piorũ, vbi oẽs horæ ſcatẽt oĩgena fructuũ vbertate, fontes puris labũtur aquis, varijs prata oĩmoda floribus vernant, conuentus ſunt philoſophorũ, theatra poetarũ, exultantiũ coronę, muſiciq; concentus. Ad hæc inſtructa diligenter conuiuia, & ipſa ſeſe ſuppeditans affluentia victus. Non.n.frigus illis, non æſtus eſt grauis, ſed temperatus aer funditꝰ mitibus ſolis radijs illuſtratus. Hic ẽt initiatis eſt dignatio quædam, & religioſa ibidem quoq; peragũt ſacra. Qũo ergò non hic tibi honor habebitꝰ collegæ deorũ? Herculem nãq; Liberumq; patrem deſcẽdentes ad inferos priſcus eſt ſermo hic initiatos fuiſſe, & fiduciã quò illuc irent, ab Eleuſina conceptã eſſe. At illi quibus per ſcelera vita fuerit peracta, per Tartarum à Furijs ad erebum chaoſq; rapiũtur, vbi impiorum eſt locus, inexplebileſq; Danai filiarũ vrnæ. vbi Tantali ſitis, præcordia Tityi, Siſyphi in explicitũ ſaxũ, cuius finis ab alio incipit rurſus labore. Ibi circũlambentibus eos feris, indeſinenter lampadibus aduſti, & oĩum pœnarum afflicti cruciatu, tormentis laniantur immenſis. Iſta quidem ex Gobria ego audiui, tuum verò de eis erit Axioche iudiciũ. Illud nanque rõne adductus ſolum ſcio conſtanter, ꝙ oĩs immortalis eſt aĩa quæcunque ex hoc loco transfertur & prorſus expers doloris. Siue ſurſum ergò Axioche, ſiue deorſum beatus ſis oportet, qui probè pieque vixiſti. AX. Pudet me Socrates dicere tibi quiddam. Tm̃ abeſt vt timeam mortem, vt nunc eius ẽt tenear amore, vſqueadeo & hæc mihi, & illa perſuaſit oratio. Contemno ẽt vitã, vt qui ſim in melius domiciliũ tranſiturus, nuncq; paulatim ea quæ dicta ſunt, ipſe mẽcum recenſebo. Tu verò meridie fac adſis mi Socrates. SOCR. Faciam vt dixiſti. Ego quoque ad Cynoſarges vnde huc vocatus ſum, redeo ad deambulationem.

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

* ** *** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL.

Omnes ſunt Quaterniones, Præter L L, Quinternio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
APVD HIERONYMVM SCOTVM.
M D LXX.